

**EESTI
TEADUSE
BIOGRAAFILINE
LEKSIKON**

EESTI

TEADUSE

BIOGRAAFILINE

LEKSIKON

3. köide (M) N–Sap

Koostanud

Teadusajaloo ja

Teadusfilosoofia

Eesti Ühendus

Peatoimetaja

Jaak Aaviksoo

..... Kirjastus
Tallinn

(Tiitellehe pööre)

Toimetuskolleegium: Jaak AAVIKSOO (peatoimetaja), Karl SIILIVASK (peatoimetaja abi), liikmed Ülo KAEVATS ja Arvo TIKK.

Toimetus:

Elulugude koostajad ja toimetajad: Raul JUURSOO, Terje LÕBU, Karl SIILIVASK.

Erialaekspertid: Jaan ALVER (majandusteadus), Enn ERNITS (veterinaaria), Mihkel JÕEVEER(†) (astronoomia), Peeter JÄRVELAID (õigusteadus), Ken KALLING (arstiteadus), Rudolf KARELSON(†) (keeleteadus), Olavi KASEMAA (muusikateadus), Eino KRALL (bioloogia), Valner KRINAL(†) (majandusteadus), Tarmo KULMAR (teoloogia), Jüri KUUM (maaviljelus), Piret KUUSK (füüsika), Eha LOKK (loomakasvatus), Jaan LOKO (kehakultuur ja sport), Rein LOODUS (kunstiteadus), Ülo LUMISTE (matemaatika), Toivo MAIMETS (rakubioloogia), Toivo MEIKAR (metsandus), Vahur MÄGI (tehnikateadused), Heldur NESTOR (geoloogia), Vello PAST (keemia), Ivar PIIR (füüsika), Ain RAAL (farmaatsia), Mare RUUSALEPP (astronoomia), Rein RUUTSOO (filosoofia, sotsioloogia, politoloogia), Karl SIILIVASK (ajalugu, arhitektuur jmt kitsamad erialad), Toomas TAMLA (arheoloogia, etnoloogia), Erki TAMMIKSAAR (geograafia), Ülo TEDRE (rahvaluule, kirjandusteadus), Arvo TIKK (arstiteadus), Inge UNT (pedagoogika, psühholoogia), Rein VIIRALT (maaviljelus), Atko VIRU(†) (kehakultuur ja sport), Eduard Vääri(†) (keeleteadus), Haldur ÕIM (keeleteadus).

Toimetus tänab kõiki asutusi ja isikud, kes III köite käsikirja valmimisele kaasa aitasid.

..... *Kirjastuses töötasid teosega:* (....., keeleteaduse toimetaja),, (toimetajad), (kunstiline toimetaja).

Kaas ja tiitel:

Makett:

Fotode töötlus:

Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Eesti Ühendus tänab toetuse eest EV Haridus- ja Teadusministeeriumit, Eesti Teaduste Akadeemiat, Kultuuriministeeriumit (Hasartmängumaksu Nõukogu),

Autoriõigus: Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Eesti Ühendus

Kõik õigused kaitstud.

All rights reserved.

ISBN

Trükitud 200...

Printed in Estonia 200..

SAATEKS

Käesoleva III köitega jätkub neljaköitelise "Eesti teaduse biograafilise leksikoni" (ETBL) avaldamine, millega selle suurteose koostamine läheneb lõppfaasile. Nagu eelnevad köited, sisaldab ka käesolev ligikaudu 2000 teadlase elulood, millega avaldatud biograafiate arv ühtekokku ületab 6000 piiri.

ETBL III köide on ainulaadne asjaolu poolest, et selle avab portree keemik Wilhelm Ostwaldist, kes ainsana Tartu Ülikooli kasvandikest on pälvinud Nobeli preemia. Arvukalt leidub köites rahvusvahelise tuntuse saavutanud teadlaste, kodu- ja välismaiste teaduste akadeemiate liikmete elulugusid, samuti artikleid silmapaistvatest teadusorganisaatoritest. Viimaste hulgast kerkib esile Georg Friedrich Parrot, 1802 taasrajatud Tartu Ülikooli esimene rektor, kellel õnnestus noore keisri Aleksander I soosikuna vältida ülikooli sattumist kitsarinnalise baltisaksa aadli mõju alla ning saada alma mater'ile vabameelne põhikiri ja luua riigi toel ülikoolile tugev materiaalne baas. Märkimata ei saa jätta ka Peeter Põldu, Tartu Ülikooli kuraatorit 1918–1925, kellel on suurimad teened eesti rahvusülikooli rajamisel Tartus.

Köites on esindatud ka esimene eesti soost teadlaste ja meresõitjate Russowite dünastia 19. sajandist tänapäevani, alates Edmund ja Friedrich Russowist kuni praegu meie hulgas tegutseva arheoloogiadoktori Erki Russowini.

ETBL III köite käsikirja koostamise käigus muutus 2006. aasta lõpus mõnevõrra leksikoni koostamise senine korraldus. Kõrgeima otsustava instantsina moodustati toimetuskolleegium, mis vaatas läbi ekspertide aktsepteeritud elulood ning tegi otsuse nende avaldamise või leksikonist väljajätmise kohta. Toimetuses loodi kahe elulugude koostaja ametikohad ning senised erialatoimetajad nimetati erialaekspertideks. Viimaste koosseis formeerus suuremas osas endistest erialatoimetajatest, uued eksperdid tuli leida astronoomia, füüsika, majandusteaduse, maaviljeluse, keeleteaduse ja kehakultuuri ning spordi valdkonnas, samuti eraldus bioloogiast rakubioloogia, omaette ekspert asus tööle ka arheoloogias ja etnoloogias.

ETBL koostamise põhimõtted ja artiklite struktuur on põhiliselt jäänud esimeste köidete koostamisel välja kujunenud alustele. III köite lõpust leiab lugeja seekordki valiku teadlaste portreefotosid, samuti köites kasutatud lühendite täiendatud loetelu, kusjuures mõned tekstis

leiduvad uued lühendid (pms ajakirjade nimetused) on moodustatud loetelus juba varem esitatud lühendatud sõnade kombinatsioonina.

ETBL III köite koostamise ajal toimunud muudatuste hulka kuulub koostöö alustamine TÜ kirjastusega, kes tegi väljaande jätkamiseks soodsaima ettepaneku.

ETBL III köite koostamine on toimunud Eesti Vabariigis teadusreformijärgsetes oludes – kogu senine teadustöö süsteem oli muutunud ülikoolikeskseks. Enamus endistest Teaduste Akadeemia ja teiste asutuste instituutidest läks suuremate ülikoolide koosseisu, mõned muutusid erakõrgkoolideks ja osa säilitas iseseisvuse.

Viimasel paaril aastakümnel on kiiresti arenenud Eesti teaduse rahvusvahelised sidemed nii institutsioonide kui isikute tasemel. Paljud noored õpivad või täiendavad end välismaa ülikoolides ja teadusasutustes, kus nad sageli omandavad ka magistri- või doktorikraadi. Harvad ole ka juhtumid, mil noored Eesti teadlased, kes on Eestis õppinud ja teaduskraadi omandanud, leiavad paremad tingimused välismaa teadusasutustes ning lahkuvad Eestist. Samas töötab aga Eesti ülikoolides ja teadusasutustes välismaa teadlasi, kes on otsustanud oma elu siduda Eestiga. Samuti on Eestisse, oma vanemate sünnimaale, tagasi pöördunud mõnigi Välis-Eesti teadlane. Nimetatud protsesse, nagu kogu teaduse arengut Eestis läbi sajadite, kajastavad ka ETBL III köite elulood.

Viimastel aastatel on ilmunud hulk uusi teatmeteoseid ja teaduslugu käsitlevaid väljaandeid, (ka Eesti Teaduste Akadeemia 70 aasta juubeli puhul), mida on kasutatud ka käesoleva köite käsikirja koostamisel. Tsiteeritavuse poolest on ETBL-is seni esikohal olnud kolmeköiteline “Tartu Ülikooli ajalugu” (1982), millele järgnevad “Tallinna Polütehniline Instituut 1936–1986” (1986) ja “Tartu Ülikooli Kliinikum 200” (2004). Olulist osa etendasid käesoleva köite koostamisel digitaalsed andmebaasid, eriti ERIS (<https://www.eris.ee>) ja Eesti teadusportaal (<https://www.etis.ee>).

ETBL III köite illustratsioonid on valitud eelmiste köidete puhul kehtinud põhimõtete kohaselt.

Akadeemik Jaak Aaviksoo, ETBL III köite peatoimetaja

Akadeemik Karl Siilivask, peatoimetaja abi

Teadmiseks ETBL-i kasutajale

Märksõnaks on teadlase viimane perekonnanimi (varasemad lisatakse sulgudes koos muutumise aastaga, kui see on teada), naistel sulgudes ka neiu põlvnenimi koos muutumise aastaga. Sulgudes antakse ka ees- ja perekonnanime rööpkuju(d) ning pseudonüümid. Esitatud on isiku kõik teada olevad eesnimed, enamkasutatavaid eraldi välja toomata. Isanime (nt venelaste jmt rahvuste puhul) ei märgita.

Sünni- ja surmaaeg on antud uue kalendri järgi, Tsaari-Venemaal enne 1. II 1918 sünninotul on lisatud ka vana kalendri kuupäev. Kui ei ole suudetud selgitada, kas käibel olev kuupäev on uue või vana kalendri järgi, on jäetud teine kuupäev märkimata. **Sünni- ja surmakoh** on esitatud tolleaegse haldusjaotuse põhjal.

Eriala on määratud teadlase kvalifikatsiooni järgi. Mõnikord on lisatud ka kitsam eriala.

Rahvuse märkimisel on olnud aluseks teadlase enese määrang. Eestlaste rahvust pole märgitud. Sakslaste puhul eristatakse baltisakslasi – nii päritolu kui ka põlvnemise järgi. Andmete puudumisel on rahvus märkimata. Märgitud on ka **vanemate**, tavaliselt isa **tegevusala** ning abielu või lähisugulus leksikonis olevate isikutega (mõnikord on need andmed teadlase enese soovil ka ära jäetud).

Hariduskäigus on esitatud andmed kesk-, keskeri- ja kõrghariduse omandamise kohta. Kõrgkoolis omandatud eriala on nimetatud juhul, kui see ei kattu eriala määratlusega. Märgitud on aspirantuuri, magistrantuuri ja doktorantuuri lõpetamise aasta ning õppe- või teadusasutus, kus õpingud toimusid, samuti teaduskraadi andmise aeg ja selle andnud asutus.

	Teaduskraadi	nimetus
--	--------------	---------

on esitatud väitekirja kaitsmise nõukogu kinnitatud kujul. Väitekirja pealkiri on üldjuhul originaalkeeles; kui see ei ole teada, siis lühikese sisurefereeringuna.

Teenistuskäigu esitamisel on peatahelepanu pööratud õppe- ja teadustegevusele, lühiajaline töötamine teaduskaugetel aladel on jäänud enamasti märkimata. Nii haridus- kui ka teenistuskäigus mainitud õppe-, teadus- jm asutuste ning organisatsioonide nimetused on antud teadlase seal õppimise, väitekirja kaitsmise või töötamise aegsel kujul. Erandiks on Tartu Ülikool, mille nimetus on üldjuhul antud lühendina “TÜ”, erandiks on *Academia Gustaviana* (AG) ja *Academia Gustavo-Carolina* (AGC). Välismaa kõrgkoolide ning teadusasutuste ja -ühingute nimetused on võimalusel tõlgitud, mitmeti tõlgitavuse korral esitatud originaalkujul või see on lisatud sulgudes; tõlkimata on jäetud ka mõned välismaa kõrgkoolides ja teadusasutustes kasutusel olevad ametinimetused.

Teadustöö ja -tulemuste ülevaate vorm ei ole küll rangelt reglementeeritud, kuid elulugude enam-vähem ühtse ülesehituse huvides on ülevaate koostamisel siiski lähtutud peamiselt lühikesest elulugude koostamise juhendist (viimast oli võimalik kasutada kõigil

oma elulugudega tegelenud teadlastel). Märgitud on akadeemiate ning tähtsaimate välis- ning kodumaiste teadusühingute liikmeks olek, võimaluse korral ka kuulumine nende juhatusse. Parteilist kuuluvust esitatud ei ole. Autasud ja muud tunnustused on märkitud teadusosa lõpus, kus on näidatud ka teadlase teaduspublikatsioonide üldarv.

Teostest (T:) on esitatud tähtsaimad kas teadlase enda, eluloo autori, koostaja või erialatoimetaja valikul.

Biobibliograafias (B:) märgitakse olulisimad teadlaste elukäiku ja teadustegevust kajastavad teosed, eelistades leksikone jt teadustrükiseid.

Teksti tihendamiseks ja leksikoni leheruumi kokkuhoidmiseks on kasutatud rohkesti **lühendeid**, need avab köite lõpus olev loend, mis sisaldab ka valiku bibliograafilistes kirjetes kasutatud lühendeid. Bibliograafialühendite loendi liigse paisumise vältimiseks on III köites kasutatud ka lühendeid, mis on kombineeritud leiduvatest sõnalühenditest. Eluloos viidatud teiste isikute nimed algavad eesnime esitähga, bibliograafialühendites perekonnanimega.

Köite lõpus on valik silmapaistvate teadlaste tähestikulises järjestuses esitatud fotodest.

ETBL III köide algab toimetuskolleegiumi otsusel pärast II köite ilmumist lisandunud viie M-tähe elulooga

M

MAARING, Eva (14. III 1927, Tartu), geograaf ja kodu-uuriija; kooliõpetaja t. Õppis 1941–44 Tartu Tütarlaste Gümnaasiumis, 1944–47 Tartu ÕS-is, lõpetas 1949 Tartu ÕI, 1956 (kaugõppes) TÜ geograafia oskonnas, 1958–61 õppis TÜ kaugõppeasutuses füüsilise geograafia erialal. Oli 1949–58 Tartumaa ja Viljandi koolides geograafia- ja bioloogiaõpetaja, 1958–90 ENSV TA Kodu-uurimise Komisjoni teadussekretär, 1990– Eesti Kodu-uurimise Seltsi (EKUS) teadussekretär. – Tegelenud aastakümneid Eesti kodu-uurimisliikumise organiseerimise ja kodu-uurimise teadusmetodite juhendamisega. Esinenud paljudel konverentsidel ja seminaridel kodu-uurimise ainevaldkonnas (interdistsiplinaarne kodu-uurimine, kodu-uurijate personaalia, kroonikapildamine, kodu-uurimine koolis, ka kooligeograafia õppemetoodika jne) teemadel. Osalenud üle 60 kodu-uurimusliku väljaande (ettekannete jm kogumikud, “Kodu-uurija käsiraamat”, 1966 jne) koostamises-toimetamises, koostanud aastast 1960 kodu-uurimise

ülevaateid. ENE kaasautor. LUS-i (1956), EGS-i (1957), ELKS-i (1966) liige, EKUS-i asutajaliige (1990). Valgetähe IV kl teenetemärk (2004). U 80 teadustr-t, ülevaadet, metoodilist materjali ja programmi.

T: Kõpu ümbruse geomorfoloogia. // EGS ar 1958. Tln, 1959; Study of local lore. // On the Development of Geography in the Estonian SSR 1940–1960. Tln, 1960; Ülevaade kodu-uurimisalasest tegevusest. // Kodu-uurimise Teateid 4 (1962); Kodu-uurimise organiseerimine. // Kodu-uurija käsiraamat. Tln, 1966; Tahvliljoonis füüsilise geograafia õpetamisel V klassis. Tln, 1967; Kroonikapidamine kodu-uurimisülesandena. // Kodu-uurimise Teateid 8 (1970); Kodu-uurimise Komisjon 1958–1988. Tln, 1988; Kodu-uurimise Komisjoni trükised 1959–1975. // Eesti NSV Kodu-uurimise Komisjoni trükised. Teemaatilis-informatiivne kogumik 1976–1985. Tln, 1988; Õpilased kodukoha tundjatena publikatsioonide alusel. // Raamatulooline Eesti. Trt, 2000; Eesti Kodu-uurimise Seltsi liikmed. // Eesti kodu-uurimise Selts. Tln, 2002; Vello Lõugas – kodu-uurija. // EKUS, EMKS ja Eesti Geneal. Seltsi ar 2007. Tln, 2008.

B: Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ring 1963–2000. Tln, 2000, 124–125; *Tarmisto, V.* Kodu-uurimisele virgutaja. // SV (1987) 13. III.

MAIM, Nikolai (26. II 1884, Tartu – 10. I 1976, Orangeburg, New Yorgi osariik, USA), õigusteadlane, kaupmehe ja ettevõtja p. Õppis 1903–08 PÜ õigustsk-s, lõpetas 1909 MÜ õigustsk-a knd (*cand. iur.*) astmega, *mag. iur.* (riigiõigus, 1915, TÜ), *dr. iur.* (1928, TÜ), vk “Парламентаризм и суверенное государство” (Trt, 1927). Oli 1915–17 Venemaa Sisemin-i ametnik, 1918–19 EV siseministri abi ja Välismin-i juriskonsult, 1919 Asutava Kogu liige, 1919–24 TÜ riigiõiguse prof kt, 1924–28 erakorr prof, 1928–44 prof (1940/41 oli degradeeritud lühiajaliselt õigustsk-a dots staatusse), ühtlasi 1919–24, 1931–35 ja 1937–40 ka õigustsk-a dekaan. Pärast Tartu rahu sõlmimist korraldas 1920 TÜ raamatukogu tagasitoomise Venemaalt. Lahkus 1944 koos perega Saksamaale, oli 1945–50 Marburgi Ük-i õigustsk-a võrdleva riigiõiguse erakorr prof. A-st 1950 elas USA-s. Oli ETÜ Ameerikas asutajaid (1950) ja esimees, seejärel auliige. – Esimene eestlane, kes kaitses TÜ-s magistriväitekirja õigusteaduses, rahvusük-i esimene riigiõiguse prof, TÜ õigustsk-a rajajaid ja eestik-le õigusharidusele ning -teadusele alusepanijaid. Andis olulise panuse eestik-se õigusterminol kujunemisse, arendas ka eestik-t võrdlevat

riigiõigust. Teaduslikud huvid olid 1919–34 seotud parlamentarismi, rkl-ku süveräänsuse ja demokraatia uurimisega (“Parlamentarism ja fašism”). 1930. a-tel hakkab enam huvituma rahvusv organisatsioonide rollist (sh Rahvasteliit: Völkerbund und Staat (1931–1932 jm) riikidevahelises suhtlemises. 1934 asus uurima riigiteaduse suunda, mille nimetas *mundoloogiaks* (*Weltwissenschaft*). Kohaliku omaval ajaloolise arengu uurimise tulemusena ilmus 1911 esimene eestik-ne ülevaate-teos “Omavalitsuse edenemislugu Liivimaa mannermaal”. 1917 osales Eesti- ja Liivimaa haldussüsteemi muutmise aluseks olevate õigusaktide koostamisel Venemaa Sisemin-s. Töötas välja ka Tuva kohaliku omaval seaduse eelnõu, mis bolševike võimuhaaramise tõttu jäi ellu viimata. USA-s, omamata võimalust olla riigiõiguse prof, jäi välja tollal toimunud moodsast riigiteaduse diskussioonist, kuigi tema varasemaid vaateid oli USA erialakirjanduses tutvustatud juba 1933. a. I. Tammelo vahendusel said Maimi ideed mundol-st pärast II maailmasõda teatavaks Sydney Ük-i rahvusv õiguse ja õigusfilos teadlasele Julius Stone’ile (1907–1985), kes võttis need ideed paljuski üle ja arendas edukalt, pälvides teadusmaailmas laialdase tuntuse. Osa M-i töödest on koondatud sarjas “Mõttelugu” 2008 ilmunud kogumikku (koost K. Strauss).

T: Omavalitsuse edenemislugu Liivimaa mannermaal. // Kodaniku Käsiraamat. I. Tartu, 1911 (ustr: Mundoloogia. Trt, 2008); Liivimaa kohalik omavalitsus. // Kodaniku Käsiraamat. II. Trt, 1913 (ustr: Mundoloogia. Trt, 2008); Parlamentarism ja fašism. Trt, 1929; Parlamentarismist Prantsuse restauratsioonijal (1814–1830). // Tartu, 1926; Völkerbund und Staat I. Trt, 1931, II. Trt, 1932; Administratiivprotsess. Trt, 1933; Eesti Maanõukogu otsused. // Vabaduse tulekul. I. Trt, 1938 (ustr: Mundoloogia. Trt, 2008); Staat und Weltorganisation. // Apophoreta Tartuensia. Stockholm, 1949; Suveräänsuse iganemine kaasajal // Õigusteaduslik Ajakiri (1957) 1 (ustr: Akad (1999) 3); Kõne mundoloogiast. // Mundoloogia. Trt, 2008; Mundology or world science. New York, 1966 (eesti k-s: Mundoloogia ehk maailmateadus (tõlk K. Strauss, K. Ligi). // Mundoloogia. Trt, 2008).

B: ETVpK, 69; EE 14, 271; Am. J. Int. Law 27 (1933) 2, 376–377; *Järvelaid, P.* 360 aastat Tartu Ülikooli õigusteaduskonda (IV). // Eesti Jurist (1992) 5, 347–349; *Pöder, T.* Nikolai Maim – esimene eesti rahvusest riigiõiguse professor Tartu ülikoolis. // Tartu ülikooli ajaloo küsimusi XX, 35–40; *Riismandel, V. J.* 120 aastat professor Nikolai

Maimi sünnist. // *Juridica* (2004)1, lk. 63–65; *Strauss, K.* Maailmakodanik. // *Mundoloogia*. Trt, 2008, 7–17; *Maim, N.* Minu elulugu, nagu ta mulle näis. // *Mundoloogia*. Trt, 2008, 386–402; *Maim-Vare, M. R.* Mõned mälestused minu isast, prof. Nikolai Maimist. // *Mundoloogia*. Trt, 2008, 403–405.

P. Järvelaid

MARTENS, Friedrich Fromhold von (Fjodor Fjodorovič) (7. IX 1845, Pärnu – 1. VII 1909, Valga), õigusteadlane, diplomaat; rätsepa p. Varakult isa kaotanud M. saadeti 1854 Peterburi apteekriõpilasest venna juurde, kel õnnestus paigutada noorem vend sealse Jaani koguduse orbudekodusse ja selle juures asuvasse kooli. M. oli haruldaselt edukas õpingutes, samuti luuleloomingus – nt seoses Nikolai I surmaga (2. III 1855) koostas ta värsivormis järelehüüde, mille kandis ette kooli aktusel: “Dank dem illustren Herrscherhause / Sind wir doch aller Sorgeb bar / Und können rufen ohne Pause: / Der Zar ist tot, es leb’ der Zar!” Õppis 1863–67 PÜ õigustsk-s, spetsialiseerudes rahvusv õigusele, lõpetas knd-kraadiga. Täiendas end seejärel Viini, Heidelbergi ja Leipzigi ük-s, õigusmag (1868, PÜ), vk “О праве частной собственности во время войны”, õigusdr (1875, samas), vk “О консулах и консульской юрисдикции на Востоке” (sks ja ingl k-de tõlgituna pani see aluse M-i rahvusv tuntusele). M-i juhendajaks PÜ-s oli ka TÜ prof-te inst-s õppinud prof I. Ivanovski, kelle järglaseks M. sai PÜ-s riigi- ja rahvusv õiguses, olles 1868–72 PÜ rahvusv õiguse kat-i eradots ja dots, a-st 1871 ka kat-i juh, 1872–1905 prof, ühtlasi pidas loenguid rahvusv õigusest ka teistes Peterburi kõrgkoolides. Pidas PÜ-s 1871 habilitatsiooniloengu teemal “О задачах современного международного права”, tema loengukursus “Международное право цивилизованных народов” tõlgiti ka sks, pr, hispaania, jaapani jt keeltesse. 1888 sai M. Viini Ük-i õigustsk-lt kutse asuda ük-i rahvusv õiguse kat-i juh kohale (tegemist oli esimese välismaise ük-i kutsega vene prof-le), millest M aga loobus. M-i õpilaste hulka kuulus õigusteadlane L. Challande (1870–1919), kes omakorda oli TÜ esimese riigiõiguse prof-i N. Maimi (1884–1976) õpetaja. M-st tugevalt mõjutatuks pidas end ka TÜ rahvusv õiguse prof A. Piip (1884-1942). 1880. a-tel ostis M. Pärnus tagasi oma isamaja ning veetis suvepuhkused kodumaal. 1909 juuni lõpul kutsuti M. Pärnust Peterburi nõupidamisele välismin-s, kuhu ta ei jõudnud, sest raudteel tabas teda

südameatakk ja M. suri Valga raudteejaamas. M-i lahkumisele reageeris järelehüütega nii Euroopa, USA, Venemaa kui ka Eesti ajakirjandus. "Postimees" kirjutas: "Prof. Martens, endine rahvusvahelise õiguse professor Peterburi ülikoolis ja välismaiste asjade ministeeriumi alaline liige, on, nagu telegramm teatab, 7. skp. Valga jaamas ära surnud. Kadunu oli rahvuse poolest eestlane." – Arvukalt töid rahvusv õiguse ja diplomaatia ajaloo alalt. Esimene rahvusv tuntud eestlasest õigusteadlane, kelle tähelend sai alguse novembris 1873, mil PÜ rektor andis talle korralduse ilmuda riigikantsleri (välisministri) vürst A. M. Gortšakovi audientsile, kus viimane teatas, et keiser Aleksander II-l on kavatsus süstematiseerida ja avaldada seeriana kõik Venemaa poolt aegade jooksul välisriikidega sõlmitud lepingud. Keisri nimel tegi riigikantsler M-le ettepaneku see töö enda peale võtta. Et keelduda polnud võimalik, võttis M. ettepaneku vastu, saades samas ka riigikantslerilt korralduse koostada ja nädala pärast talle esitada suurteose avaldamise kava. M. koostaski 20-kõitelise teose kava pealkirjaga "Recueil des traités et conventions conclusives par la Russie avec les puissances étrangères". Teosest ilmus a-il 1874–1909 15 kd. M-i sulest tema eluajal viimasena ilmunud 2-osaline õpik oli esimene vene k-s välja antud terviklik originaalne kõrgkooliõpik rahvusvah õigusest, mis sai eeskujuks (standardiks) järgnevat rahvusv õiguse õppermt-te autoritele. Pärast 1905. a-t kritiseeriti autorit õpiku kitsendava pealkirja pärast, mis eristavat "tsiviliseeritud rahvaste rahvusvahelise õiguse." Kuid hiljem on rahvusv humanitaarõiguse klassiku mõtet hakatud ka teisiti tõlgendama. Näiteks 2003 Pärnus peetud M-le pühendatud rahvusv õiguse seminaril rõhutas Haagi kohtu liige (hiljem, kuni 2009 president) leedi Rosalyn Higgins, et 21. saj on õpiku pealkirjas esitatud "tsiviliseeritud riigi" mõiste, mida 20. saj-l püüti isegi šovinistlikuks ja rassistlikuks tembeldada, omandanud täiesti uue tähenduse: M-i määratluse järgi "tsiviliseeritud riikideühiskonna liige on konkreetne riik üksnes siis ja sedavõrd, kui ja kuivõrd selles riigis inimesiku võõrandamatud inimõigused on teoreetiliselt ja tegelikult kaitstud ... Kus ta moraalses ja juriidilises mõttes asetseb, seda ei määra tema paraadide täiuslikkus, tema suurtükkide laskeulatus ega ta drednootide soomuse paksus. Konkreetse riigi rahvusvahelise tõsiseltvõetavuse ja usaldusväärsuse - ainus tõeline kriteerium on inimese eneseteostamisvõimaluste maht, reaalsus ja puutumatus selles riigis ...". R. Higgins arvates tuleb lõpetada M-i halvustamine või eiramine ja selgelt tunnustada, et ka 21. saj-l tuleb riike nimetada tsiviliseerituks vaid siis,

kui nad on ise nõus oma käitumisele seadma õiguslikke ja moraalseid piiranguid. Rahvusv õiguses eksisteerib tähtsa põhimõttena **Martensi klausel**, mis sõnastati esmakordselt Haagi 1889 kokkuleppe preambulis ja mis moodustab Haagi konventsioonide filos aluse. Kõige laiemas tõlgenduses on M-i klauslist saanud üks humanitaarõiguse aluspõhimõtteid rahvusv õiguses, mis on ära toodud ka 1907. a Haagi konventsioonide, 1949. a Genfi kokkuleppe ja selle 1977. a lisaprotokollis preambulites jne. Isegi Maailma Looduskaitseorganisatsioon (IUCN) võttis oma 2000. a vastu võetud loodushoiu miinimumstandardi preambulisse Martensi klausli. 21. saj kontekstis kajastub Martensi mõte ehk kõige kontsentreeritumalt Haagi teise rahukonverentsi IV konventsiooni art-s 22, mis ütleb, et sõdijatel ei ole piiramatut õigust vaenlasele kahjutegemise abinõude valikus. M-i klausli tõlkis prof A. Piip 1927 eesti k-de järgmises sõnastuses: “Täieliku sõja seaduste kogu väljaandmiseni on kõrged lepinguosalisel pooltel heaks arvanud konstateerida, et juhtumustel, mis mitte pole ette nähtud nende poolt vastu võetud korraldavates määrustes, elanikud ja sõdijad jäävad rahvusvahelise õiguse kaitse ja võimupiirkonna alla niivõrd, kui need järelduvad tsiviliseeritud rahvaste vahel maksvatel tavadel, humanitaarsetel seadustel ja avalikul õigustundel.” Õppe- ja teadustöö kõrval kuulus M. msg muudesse ametitesse ja organisatsioonidesse: oli Venemaa välismin-i nõukoja liige (1881–1909), Rahvusv Õiguse Inst-i asepresident ja Haagi Rahvusv Arbitraažtribunali alatine liige (a-st 1884) jm, esindas Venemaad paljudel rahvusv konv-del ja rahuläbirääkimiste delegatsioonide liikmena. M-l oli erilise roll Haagi Rahupalee ehitamisel – ehituseks raha hankimisel miljardär A. Carnegielt olevat kaalukeeleks saanud M-i diplomaadioskused. Praegu on Haagi Rahupalee fuajees avatud M-i mäletsusbüst, samasugune büst asub ka PÜ õigustsk-s. 2003 avati M-le mälestustahvel Pärnu südalinnas asuval pangahoone (end raudteejaama hoone). M. oli Peterburi TA korr-liige (1903), Prantsuse Inst-i, Belgia Kuningliku Akad, Berliini ja Dublini juristide ühingute, *Société d'histoire diplomatique*'i, Vene Imperaatorliku Ajalooühingu jmt org-ide liige, Cambridge'i, Edinburghi ja Yale'i ük-i audr. A-il 1901–1908 oli ta pidevalt esitatud Nobeli rahupreemia kand-ks (1902 oli peafavoriit). Tõus Vene impeeriumi seisuste tabelis salanõuniku astmele andis M-le ka aadliseisuse. Paljude Venemaa ja välisriikide aumärkide (Püha Stanislavi ja Püha Anna 2. ja 1. järgu ordenid, Püha Vladimiri 2. järgu orden, Aleksander Nevski orden, Franz Josephi Komandöriirist jt)

kavaler. Venemaa TA annab a-st 1995 välja Martensi-nim auhinda kui üht kõrgeimat tunnustust rahvusv õiguse alal vene k-s avaldatud töödele (1995–2007 on auhinna saanud 4 teadlast). Eestis loodi 2004 Martensi Selts.

T: Собрание трактатов и конвенций, заключенных Россией с иностранными державами. I–XIV. СПб, 1874–1909; Современное международное право цивилизованных народов. I–II. СПб, 1882–1883 (mitmeid kordustr-e, viimati 1996);

Völkerrecht. Das internationale Recht der civilisierten Nationen. I–II. Berlin, 1883–1886;

Собрание трактатов и конвенций, заключенных Россией с иностранными державами. Трактаты с Францией 1822–1906. XV. СПб, 1909; Sõda ja õigus ning sõda ja seadus. // Sõdur (1921); Sõda ja seadus. // Acta Soc. Martensis (2006) 2; (2007) 3.

В: Биограф. словарь профессоров Импер. С.-Пет. ун-та 1863–1894. СПб, 1898, II, 6–12;

ЕЕ V (1935), 1007; ЕЕ 14, 279; *Рахумаа Э., Ярвелайд П.* Фридрих Фромхольд

(Федор Федорович) Мартенс и юристы Тартуского университета. // TÕ ajaloo küsimusi XVI, 68–83; *Рахумаа Э., Ярвелайд П.* Преподавание международного

права в Тартуском университете во втором половине XIX и начале XX века. // TÕ ajaloo küsimusi XIX, 199–213; *Leesment, L. F. F.* Martensit meenutades. // Nõuk Õigus

(1975), 68–75; *Kross, J.* Professor Martensi ärasõit. Tln, 1984; *Järvelaid, P.* 360 aastat Tartu Ülikooli õigusteaduskonda (III). // Eesti Jurist (1992), 3–4; *Pustogarov, V.* Our

Martens. International Lawyer and Architect of Peace. The Hague, 2000 (vene k-s 1993);

Schirks, R. Die Martensche Klausel: Rezeption und Rechtsqualität. Baden-Baden, 2002;

Grabar, V. Материалы к истории литературы международного права в России (1647–1917). М, 2005 (esmatr 1958, ingl k-s 1990); *Kross, J.* Veel üks tuntud ja

tundmatu eestlane. // Acta Soc. Martensis (2005)1, 3–20; *Тайбе М.* Зарницы.

Воспоминания о трагической судьбе пререволюционной России (1900–1917). М, 2006; *Mälksoo, L.* Rahvusvahelise õiguse teooria ajalugu Venemaal: tsivilisatsioonide

dialoog Euroopaga. // Rahvusvaheline õigus Eestis: ajalugu ja poliitika. Tln, 2008, 129–150; *Valk, K.* Martensi klausel rahvusvahelises õiguses – teooria ja praktika lahendamata

akord. // ÕES ar. Trt, 2008, 149–177.

P. Järvelaid, K. Siilivask

MERIKALJU, Laine (3. XII 1928, Tallinn), geograaf, teadusorganisaator; riigiametniku t. Lõpetas 1948 Tallinna 8. Kk-i, 1950 Tallinna ÕI loodus-maateaduse osk-a, 1956 TÜ geogr-osk-a (kaugõppes). Oli 1950–52 Tallinna ÕI ja 1951–62 Tallinna Eelkoolikasv Ped Kooli geogr, loodustead ja keemia õpetaja (1957–62 kohakaasluse alusel), 1957–2002 EGS teadussekr. – Avaldanud eesti ja rahvusv geogr-teaduse ülevaateid, kroonikat, personaaliat, osalenud EGS terminol-komisjoni töös erialaterminol ja kohanimedega korraldamisel. ENE geogr märksõnastiku koost-id ja kaasautor. Olnud EGS teadustöö koordinaator, konv-de jt (ka rahvusv-te) teadusürituste korraldaja, koolinoorte vabar-ke geogr-päevade korraldamise algataja ning EGS algatatud õpilaste geogr-olümpiaadide korraldajaid. Esinenud geogr-alaste ettekannete ja loengutega ning ülevaadatega EGS tegevusest, olnud 33 EGS ar, teadustööde seeriatega “Eesti Geograafia Seltsi Publikatsioonid”, “Estonia” jm väljaannete toim. ENSV TA Kodu-uurimise Komisjoni asutamise algatajaid (1957), korraldanud komisjoni ja EGS koostööd. EGS liige (1957, a-st 1993 auliige), LUS (1956) ja Eesti Kodu-uurimise Seltsi liige (1990). Üle 40 teadustr-e.

T: Eesti Geograafia Selts 1955–1975. // EGS ar 1975/76. Tln, 1977; Estonian Geographical Society (kaasautor E. Varep). // Estonia: Nature. Man. Economy. Tln, 1984; Eesti Geograafia Selts 1976–1985. // EGS ar 20 (1989); Русское географическое общество и Эстония: научные аспекты (kaasautorid O. Kurs, J.-M. Punning). // География на пороге третьего тысячелетия. Peterburi, 1995; Nelikümmend aastat Eesti Geograafia Seltsi. // EGS ar 31 (1998); Endel Varep ja Eesti Geograafia Selts. // Professor Endel Varep. Artikleid ja mälestusi. Trt, 1999; Eesti Geograafia Selts (kaasautorid J.-M. Punning, S. Alumäe). Teadusseltsid ühiskonnas. Tln, 2000; Viktor Masing 11. IV 1925 – 18. III 2001. // EGS 33 (2001); Ants Raiki hea sõnaga meenutades. // Ants Raik. Trt, 2001; Jaan-Mati Punning ja Eesti Geograafia Selts. // EGS ar 36 (2007).

B: *Punning, J.-M.* Eesti Geograafia Seltsi looja ja hoidja Laine Merikalju 75. // EGS ar 34 (2005), 181; *Maaring, E.* Laine Merikalju käsikäes kodu-uurijatega. // Eesti Kodu-uurimise Seltsi, Eesti Muinsuskaitse Seltsi ja Eesti Genealoogia Seltsi ar 2008. Tln, 2009.

MÕTUS, Leo (15. XII 1941, Väätsa v, Järvamaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1960 Tallinna 1. Kk-i, 1965 TPI automaatika erialal, 1971 Kübi-s asp-i, tehnikaknd

(1973, Eesti TA), vk “Mittetäieliku informatsiooniga süsteemide juhtimine”, tehnikadr (1990, Moskva Juhtimisteaduste Inst), vk “Динамика программного обеспечения встроенных систем” (Tln, 1990). Eesti TA liige (1993). Täiendas end 1975 Helsingi Tehnikaük-s, 1980 Soome VTT-s, 1985 Walesi Ük-i Swansea kolledžis. Oli 1964–79 KüBI teadur, v-teadur, 1979–92 Arvutitehnika EKB “EKTA” projekti peakonstruktor, 1992– TTÜ reaalaajasüsteemide prof, 1994–2001 ka süsteemitehnika tsk-a dekaan, 2005– reaalaajasüsteemide õt-i juh ja 2007–09 proaktiivtehnol teaduslabori juh, 2004– Eesti TA peasekr. Lugenud inform, tarkvaratehnika, reaalaajasüsteemide ja agentsüsteemide kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: mittetäieliku informatsiooniga süsteemide juhtimine, reaalsüsteemide tarkvaratehnika, süsteemi käitumise ajalise korrektsuse verifitseerimine, situatsiooniteadliku interaktiivse arvutuse mudelid, proaktiivsete reaalaajasüsteemide käitumine, agentsüsteemide käitumine, multiagentsüsteemid, ilmneva käitumise detekteerimine ja osaline kontroll, iseorganiseeruvad süsteemid, spontaanvõrgud, arupuru. Ajakirja *International Journal on Engineering Applications of Artificial Intelligence* peatoim (1992–99) ja konsulteeriv toim (1999–2007), mitme teadusajakirja toim-koll-i liige (*Journal on Control Engineering Practice*, 1993–99; *Journal on Real-time Systems*, 1993–2006; *Journal on Integrated Computer Aided Engineering*, 1993–; Eesti TA Toim tehnikaseeria, 1995–). Rahvusv Automaatjuhtimise Föderats-i (IFAC) tehnikakoll-i liige (1987–96) ja arvutite tehnilise komitee aseesimees (1987–90) ning esimees (1990–93), kuut IFAC tehnilist komiteed koordineeriva komitee esimees (1993–96) ning IFAC reaalaajatarkvara töörühma esimees (2002–05), IEEE liige (1993–2006), Hongkongi Teadusfondi ekspert (1996–99), Eesti Süsteemiinseneride Seltsi liige (1992–), Eesti Inseneride Liidu president (1994–2000), ETF tehnikateaduste ekspert (1995–98), Haridus- ja Teadusmin-i Teaduskompetentsi Nõukogu liige (1998–2003), Kaitsemin-i teadusnõukogu liige (1999–). ENSV rkl preemia (1980, koll-s), EV teaduspreemia (1996, kaaslaureaat Walesi Ük-i prof M. G. Rodd). Valgetähe IV kl teenetemärk (1999). U 150 teadustr-t.

T: Time concepts in real-time software. // *J. Control Eng. Practice* 1 (1993) 1; Timing analysis of real-time software (kaasautor M. G. Rodd). Oxford, 1994; Timing problems and their handling at system integration. // *Artificial Intelligence in Industrial Decision Making, Control and Automation*. Dordrecht, 1995; The design and analysis of low cost

real-time fieldbus systems (kaasautorid M. G. Rodd, K. Dimyati). // *J. Control Eng. Practice* 6 (1998) 1; Real-time behavior verification, animation and monitoring starting from DCCS specification (kaasautor T. Näks). // *Distributed Computer Control Systems* 2000. Elsevir Sci. (2000); Modeling of real-time software with IML (kaasautor B. Selic). // *IEEE Control Systems Magazin* 23 (2003) 3; Challenges for real-time systems engineering (kaasautorid R. A. Vingerhoeds, M. Meriste). // *Eesti TA Toim. Tehnika* 11 (2005) 1; Teaduse uued suunad: kompleksüsteemid (kaasautor J. Engelbrecht). // *Eesti TA seminari materjalid* (1. XI 2006). Tln, 2006; *Praktilised tehnoloogiad meil ja mujal* (kaasautor M. Meriste). // *Teadusmõte Eestis IV. Tehnikateadused*. Tln, 2007.

B: *EE* 14, 306–307; *Kübl* 1990, 35, 44; *TTÜ professorid* 1993, 40; *TTÜ professorid läbi aegade*, 269–270; *Eesti TA liikmeskond 1938–94*, 36, *Eesti TA liikmeskond 1938–1998*, 92–93; *EV teaduspreemiad 1997*, 81; <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>.

N

NAABER, Paul (7. XII 1966, Tartu), arstiteadlane, mikrobioloog, bioloogi p. Lõpetas 1985 Tallinna 2. Kk-i, 1991 TÜ arstitsk-a, oli TÜ doktorant, med-dr (1997, TÜ), vk “*Clostridium difficile* infection and intestinal microbial ecology”. Oli 1991–92 TÜ nakkushaiguste kat-i stažöör-uuriija, 1992–97 Maarjamõisa haigla mikrobiol labori / TÜK ühendlabori mikrobiol osk-a arst, 1995–98 Berner Eesti AS müügijuht, 1996 TÜ mikrobiol inst-i erakorr asst, 1996–97 v-laborant, 1997–98 asst, 1998–2000 erakorr v-teadur, a-st 1998 TÜK kliinilise mikrobiol osk-a juh, 2001–02 ja 2003–04 TÜK ühendlabori dir kt, a-st 2000 ka TÜ mikrobiol inst-i v-teadur, 2005 ka Sotsiaalmin-i nakkushaiguste peaspetsialist ja a-st 2006 Norras Stavangeri Ük-i haigla arst. – Uurimisvaldkond: inimese mikrobioökol, infektsioonide mudelid, infektsioonide epidemiol. Rahvusv *Phare* projekti mikrobiol peaekspert, EV esindaja Eur ravimiresistentsuse jälgimise süsteemis ja Eur antimikroobse ravimitundlikkuse komitees. Eesti Laborimed-i Ühingu juhatuse liige (2000–06), Eesti Infektsionistide Seltsi, Seksuaalsel Teel Levivate Infektsioonide Eesti Ühingu, *Am. Soc. for Microbiol.* ja *Eur. Soc. for Clinical Microbiol. and Infectious Diseases* liige. 170 teadustr-t, 1 patent (kaasautor).

T: Prevalence and properties of *Clostridium difficile* in hospitalized patients in Estonia (kaasautorid M. Maimets, M. Mikelsaar). // *Rev. Med. Microbiol.* 8 (1997); The intestinal microflora in allergic Estonian and Swedish 2-year-old children (kaasautor). // *Clin. and Experim. Allergy* 29 (1999) 3; Interactions between lactobacilli and antibiotic-associated diarrhea (kaasautor M. Mikelsaar). // *Appl. Microbiol.* 54 (2004); Inhibition of Laboratory diagnosis of sexually transmitted infections in Estonia in 2001–2002: Shortcomings with impact on diagnostic quality and surveillance (kaasautor). // *Sexually Transmitted Diseases* 32 (2005) 12; Prevalence and antibiotic susceptibility of *Acinetobacter baumannii*, *Pseudomonas aeruginosa* and *Klebsiella pneumoniae* in Estonian intensive care units in comparison with European data (kaasautor). // *Scand. J. Infect. Dis.* 38 (2006) 11-12.

B: *Mikelsaar, M.* Meditsiinidoktor Paul Naaber. EA (1998) 2, 187; TÜK 200, 366–367; TÜA 1982–2007, 116, 123, 125, 126, 377; <https://www.etis.ee/portaal>

NAABER, Vello (24. III 1940, Tartu – 2. X 1985, Tartu), ajaloolane ja arhivaar; tööliste p. Lõpetas 1958 Tartu 2. Kk-i ja 1963 TÜ ajaloo-k-etsk-a. Oli 1963 EAA arhivaar, 1963–68 teadur, 1970–85 arheograaf. – Avaldanud art-id ajaloo ja arhiivinduse alalt. Koost dokumentide kogumikke ja teatmikke.

T: Vene-Rootsi suhted 1617–1934. // ÜTÜ ajalooringi kogumik. Ajaloolaseid töid. Trt, 1962; Kinnistusametite materjalid Eesti NSV RAKA-s: Fondide ülevaade. Trt, 1975; Eesti alade mõisate nimestik. Tln, 1981, ²1984; Vakuraamatud Eesti NSV RAKA-s: Fondide ülevaade. Tln, 1982; Talurahvaliikumine Eestis 1841–1842. aastal: Dokumentide kogumik. Tln, 1982; Talurahvaliikumine Eestis 1945–1948: Dokumentide kogumik. 1, 2 (kaasautor A. Traat). Tln, 1991; Eestimaa adramaarevisjon 1725–1726, I–V: Harjumaa, Virumaa, Järvamaa, Läänemaa (kaasautor). Tln, 1988–90; Eesti arhiivimaterjalide reevakueerimisest Nõukogude Venemaalt 1920. aastatel. // EAA Toim 9 (2002).

T. Šor

NAAN, Gustav (17. V 1919, Vladivostok – 12. I 1994, Tallinn), ajaloolane, filosoof-kosmoloog, publitsist ja teadusadministraator; töölise p. Lõpetas 1937 Vladivostokis kk-i, õppis 1937–41 LÜ-s füüsikat, lõpetas 1946 ÜK(b)P KK Kõrgema Parteikooli, 1949 ÜK(b)P KK Ühiskonnateaduste Akad, filos-knd (1950, samas), vk “Современный

англо-американский физический идеализм на службе поповщины и реакции”. Eesti TA akadeemik (1951). Oli 1941–45 Nõuk armees, 1950–51 AI dir, 1956–64 Eesti TA asepresident, 1964–73 FAI ja AAI v-teadur, ühtlasi 1966–89 ENE peatoim ja a-st 1968 Eesti TA Presiidiumi liige, 1982–83 Eesti TA füüsika, mat ja tehn-teaduste osk-a akadeemik-sekr. – Uurinud pms aegruumi topol-t, lõpmatuse ja sümmeetria probleeme, ka Eesti ajaloo küsimusi. Üks Eesti ajaloo stalinistlikule käsitlusele alusepanijaid (“Eesti NSV ajalugu kõige vanemast ajast tänapäevani”. Tln, 1952, toim; 3-kõitelise “Eesti NSV ajalugu”. I kd. Tln 1955, peatoim) ning kujundas vastava käsitluse Eesti ühisk mõtte ajaloost. 1950. a-il osales aktiivselt üel väljaannetes toimunud arutlustes loodusteaduste filos (relatiivsusteooria) üle. Teadusfilos-na arendas dialektilis-natuurfilos-si vaateid kosmose ehitusest, rakendas küberneetika ideid ühiskonna seoste nägemisel. Idealistliku (tomistliku) filos ja religiooni kriitikas kasutas loodusteaduslikku argumentatsiooni. N. Wieneri vaadete vahendajana, globaalprobleemide käsitlejana ja publitsistina avaldas märgatavat mõju Eesti 1960.–70. a-te mõttekultuurile. 1968 avaldatud art-s “Võim ja vaim” esines administratiivse/bürokraatliku sotsialismi ja käsumaj-se kriitikuna. Nn uutmise ja Eesti laulva revolutsiooni perioodil toetas tagurlikke vaateid, avaldas stalinismi õigustavaid art-eid, kujunes Interrinde ideoloogiks. Oli EKP KK liige (1960–64), ENSV Ülemnõukogu III ja IV koosseisu saadik, Eesti Rmt-ühingu ja NSVL Filos-ühingu Eesti osk-a esimees. ENSV tnl teadlane (1984). Nõuk Eesti preemia (1977).

T: Eesti kodanlike natsionalistide ideoloogia reaktsiooniline olemus. Tln, 1947; Современный физический идеализм в США и Англии на службе поповщины и реакции. // Вопр. философии (1948) 2; К вопросу о принципе относительности в физике. // Вопр. философии (1951) 2; О бесконечности вселенной. // Вопр. философии (1961) 6; Проблемы и тенденции в релятивистской космологии. // Эйнштейновский сборник. М, 1966; Võim ja vaim. // Lng (1968) 12; Norbert Wiener ja ajastu mõttelaad. Sissejuhatus. // N. Wiener. Inimolendite inimlik kasutamine: küberneetika ja ühiskond. Tln, 1969; Неотомистская натурфилософия и наука. // Наука о неограниченной природе и религии. М. 1973; See meie metagalaktika. Tln, 1979.

B: Eesti TA 1980–1985, 339–340; EE 14, 318; Философская энциклопедия 3 (1964) 527; Gustav Naan. // Teadus ja tänapäev, 24. *Oinas*, V. Ammendav käsitus akadeemik

Gustav Naani teaduslikest töödest. // Põrp! (1988) 111–117; *Graham, Loren R.* Science, philosophy and human behavior in the Soviet Union. New York, 1987; Eesti TA arhiiv, f 1, n 5k, s 2811.

R. Ruutsoo

NAAR, Hendrik (28. XI 1973, Taebla, Läänemaa), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1992 Taebla Kk-i, 1997 TTÜ tehn füüsika erialal, 2002 Helsingi Tehnikaük-i laevaehituse alal ja 2006 samas doktorantuuri; *M.Sc.* (TTÜ, 2000), tehnikalitsentsiaat (2000, Helsingi Tehnikaük), tehnikadr (laevaehitus, 2006, Helsingi Tehnikaük), vk “Ultimate strenght of hull girder for passenger ships” (Espoo, 2006). Oli 1996–99 Helsingi Tehnikaük-i laevalabori teadur ja 1999–2003 v-teadur, ühtlasi 1998 Balti Laevaremonditehase ins-keskuse konstruktor, 2004–06 TTÜ meh-inst-i tehn meh õt-i erakorr asst, 2006– dots. – Uurimisvaldkond: konstruktsioonide piirkoormus, jäigastatud plaatide piirkoormus ja stabiilsus, mitmetekiliste laevade üldtugevus. *Int. Ship and Offshore Structures Congress* (ISSC) piirkoormuse töörühma liige (a-st 2003).

T: Comparison of the crashworthiness of various bottom and side structures (kaasautor). // *Marine Structures* 15 (2002); A theory of coupled beams for strenght assessment of passanger ships (kaasautorid P. Varsta, P. Kujala). // *Marine Structure* 17 (2004) 8.

B: <https://www.etis.ee/portaal>

NABER, Jaak (2. I 1952, Tartu), ajaloolane; teenistuja p. Lõpetas 1969 Tallinna 7. kk-i, 1974 TÜ ajaloo osk-a, a-st 1993 Uppsala Ük-i ajalooinst-i teaduskraadiõppes, 1996–2000 samas doktorant; *fil. lic.* (1994, Uppsala Ük), vk “Statlig svenskshetspolitik och tyskt lokalvälde i stormaktstidens Estland” (Uppsala, 1994). Oli 1975–88 AI n-teadur, 1988–95 teadur, hiljem vabakutseline tõlk. Saanud õpinguteks Rootsis *Svenska Inst-i* ning Knut ja Alice Wallenbergi Fondi stipendiumi. – Uurimisvaldkond: Rootsi riigivõimu pol Eestis 16.–18. saj. Eesti kooli- ja hariduslugu 16.–18. saj. Osalenud Rootsi-Eesti ühisprojekti “Riik, ühiskond ja kirik 17. sajandil Rootsis ja Baltimail”. “Eesti kooli ajaloo” I k (1989) põhiautoreid. Tõlkinud ajaloolast kirj-st rootsi k-st (J. Steffensson. *Elu Ruhnul*, 1994). Arthur Puksovi Fondi auhind (1997). Üle 20 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: Riiklikud ehitus- ja kindlustustööd Tallinnas XVII sajandi lõpul, vaadelduna majanduslikust aspektist. // Ajaloolaseid töid: TÜ ÜTÜ ajalooringi kogumik, 6. Trt, 1977; Tallinna Gümnaasiumi asutamine ja algus. // KK (1981) 5; Tallinna 1. Keskkool. 1631–1981 (kaasautor). Tln, 1981; Esimeste koolide tekkimine (13. sajand – 19. sajandi algus). // Eesti kooli ajalugu I. Tln, 1989; Koolid Rootsi riiki ühendatud Eesti alal (17. sajandi teine veerand – 1710. aasta). // Samas; Koolid Eesti Venemaaga ühendamise järel (1710 – 19. sajandi algus). // Samas; Keskaja ajalugu (kuni 15. sajandini. Õpik 7. klassile (kaasautor). Tln, 1991, 21995 (ka vene k-s); Swedish government authorities and school education in Estonia. // Studia Baltica Stockholmiensia 11 (1993); Motsättningarnas Narva. Statlig svenskhetspolitik och tyskt lokalvälde i ett statsreglerat samhälle, 1581–1704. Uppsala, 1995. (Opuscula historica Upsaliensia 15); Volksbildung und Schulen der Esten in Est- und Livland im Zeitalter der Aufklärung. // Quellen und Studien zur baltischen Geschichte 15 (1996).

NABER (a-ni 1972 **Jaaniste**), **Reet** (27. III 1952, Tallinn), ajaloolane, etnoloog; teenistuja t. Lõpetas 1970 Märjamaa Kk-i, 1975 TÜ ajaloo-osk-a. Oli 1975–1977 õpetaja, 1977–93 Eesti Rkl Meremuuseumis (teadurist teadusdir-ni), 1993–95 Eesti Laevaomanike Liidu sekr, 1995 Veeteede Ameti avalike ja rahvusvuhete spetsialist, 1995–96 Teede- ja Sidemin-i merenduse peaspetsialist, 1996–98 Piirivalveameti avalike suhete osk-a juh, a-st 1998 Eesti Mereväe ajaloo ja suhtekorralduse konsultant. – Uurinud Eesti merenduse, Eesti merejõudude ja kalanduse ajalugu, samuti etnol-t. Mereleksikoni (1996) koostamise algatajaid ja kaasautor, eesti merendusterminol loojaid. Tallinna leksikoni kaasautor. Eesti mereterminol komisjoni sekr (1978- 1998), seejärel Merekeele Nõukoja liige. Sõjaajaloo Seltsi liige (a-st 2000). Üle 20 teadustr-e, üle100 aimeart-i.

T: Cultural influences in harbour towns transmitted through maritime trade. The Baltic Sea. // Cultural Transmitter Publication no 10 in the series of the Provincial Museum of Kymenlaakso. Kotka, 1988 (ka soome k-s); Keri tuletorn. Ajalooline ülevaade. // Meremees (1991) 10; Õnnelikku merereisi! Uskumustest seoses laevaehitusega. // Rahvausund tänapäeval. Trt, 1995; 80 aastat Utria dessandist. // Meremees (1999) 1/2; Eesti Mereväe ohvitserid. // Eesti Laevanduse ar 2002. Tln, 2002; Kaugsoõidukapten Johan Pitka eestimeelseid koondamas 1917. aastal. // Kaitse Kodu! (2002) 1; Eesti merejõudude

juhatajad 1918–1940. Tln, 2004; Kaitseväe ohvitseri mõök (kaasautor H. Piirsalu). Tln, 2007.

NAGEL, Urmas (19. III 1958, Tallinn), füüsik; ins-i p. Lõpetas 1976 Tallinna 21. Kk-i, 1981 TÜ füüsikaosk-a; füüs-mat-knd (1990, Eesti TA), vk "; $\forall(>4H\equiv\equiv BH4P, \Phi8\equiv, 4\Phi\Phi., * \equiv \forall > 4, 7\Delta \forall <, \Delta \Phi \equiv \& ZN \Pi, > H \Delta \equiv \& B \Delta 4 4 > \&, \Delta \Phi 44 < \forall (> 4 H > \equiv (\equiv B \equiv: \beta)$ ". Oli 1981–92 KBFi ins ja n-teadur, 1993– v-teadur, ühtlasi 1993–94 Münchenis Max Plancki Inst-s külalisteadlane ja 1995–98 osales korduvalt Itaalias Gran Sasso (maa-aluses) laboris rahvusv projektis CRESST varjatud aine olemasolu eksperim tuvastamiseks. – Uurimisvaldkond: madalate temperatuuride füüsika. Uurinud spinnide dünaamikat tahkises, ehitanud ülimaladatemperatuurseid osakeste detektoreid ja kasutanud neid kosmilist päritolu nõrgalt interakteeruvate massiivsete osakeste otsimisel, et avastada varjatud ainet; a-st 1999 madaldimensiooniliste spinnpiluga kristallide ülikauge infrapunaspektroskoopia. Am Füüsikaühingu liige, EFS-i liige (1998, juhatuse liige 2001–04). Üle 40 teadustr-e.

T: Use of proximity effect in iridium-gold superconducting phase transition thermometers (kaasautor). // J. Low Temp. Phys. 93 (1993) 3/4; Munich dark matter search (kaasautor). // J. Low Temp. Phys. 93 (1993) 3/4; Inversion of electron spins in calcium oxide with the reversal of the magnetic field (kaasautor G. Liidja). // Z. Physik 91 (1993) 1; Low-energy X-ray detection with Tungsten thermometers (kaasautor). // Nucl. Instr. Meth. A 354 (1995); Status and low background considerations for the CRESST dark matter search (kaasautor). // Nucl. Instr. Meth. A 370 (1996); Far-infrared study of the two-dimensional dimer spin system $SrCu_2(BO_3)_2$. // Phys. Rev. B 61 (2000); Massive cryogenic particle detectors with low energy threshold (kaasautor). // Nucl. Instr. Meth. A 466 (2001); Limits on dark matter using sapphire cryogenic detectors (kaasautor). // Astroparticle physics 18 (2002); Fracture processes observed with a cryogenic detector (kaasautor). // Phys. Lett. A 356 (2006); Magneto-optic far-infrared study of $Sr_{14}Cu_{240}41$: Triplet excitations in chains. // Phys. Rev B 76 (2007) 13.

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>

NAGELMAA (a-ni 1939 **Nagelmann**), **Abel** (pseud *A. Bell*) (9. V 1926, Rāpina v, Võrumaa), kirjandusteadlane ja kriitik; talupidaja p, Silvia N. abikaasa. Lõpetas 1948 Tartu 6. Kk-i, 1953 TÜ eesti filol osk-a, 1956 TÜ asp-i (vk "Eduard Vilde näitekirjanikuna" jäi kaitsmata). Oli 1945–46 Petserimaal ja Rāpinas algklassiõpetaja, 1956–58 KM teadur, 1958–59 teadussek, 1969–72 käsikirjade osk-a juh, 1972–83 KKI n-teadur, 1983–91 kirjastuse "Eesti Raamat" teadustoim. – Uurimisvaldkond: eesti kirj-e ajalugu ja näitekirj, pms E. Vilde elu ja looming, teatrialane tegevus ja näidendid. Avaldanud kirj- ja teatriarvustusi ning art-id eesti kirjanikest, kirj-teadlastest, kultuuritegelastest jm (kokku üle 80). Toim ja komm. J. Barbaruse ja J. Semperi kirjavahetust, Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetuse ning O. W. Masingu kirjade tead publikatsioonide koost-id. ENE kaasautor. ENSV Teatriühingu (1966–87) ja Eesti Teatriliidu liige (a-st 1987), Eesti Raamatuühingu liige (a-st 1982), Tartu Bibliofiilide Klubi esimees (1982–2002). EKS-i taastajaid (1992). ENSV rkl preemia (1982, koll-s), EV teaduspreemia (1998, koll-s). Üle 30 teadustr-e.

T: E. Vilde maailmavaatelisest pöördest 1895–1896. // KK (1964) 8; Eduard Vilde "Tabamata ime". // Paar sammukest III. Trt, 1964; Eduard Vilde teatrist ja näitekirjandusest. // Vaateid Vilde elusse. Tln, 1965; Eduard Vilde sõnas ja pildis (koost-id). Tln, 1966; Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus I. Tln, 1976 (koost-id); Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus VI. Tln, 1979 (koost-id); Otto Wilhelm Masingu kirjad Johann Heinrich Rosenplānterile 1814–1832. I–IV ja registrid (üks koost-id). Trt, 1995–1997.

B: *Kahu, M.* Juubilar on Abel Nagelmaa. // Lng (1986) 5, 706–707; EKrL, 369; EE 14, 319; EV teaduspreemiad 1998, 71–79; EKirL, 2000, 368.

NAGELMAA (a-ni 1952 **Joa**), **Silvia** (22. V 1929, Rāpina v, Võrumaa), kirjandusteadlane; väiketalupidaja t, Abel N. abikaasa. Lõpetas 1948 Tartu 3. Kk-i, 1953 TÜ eesti filol osk-a, filol-knd (1985, Eesti TA), vk "Eesti nõukogude poeem (1940–1980)". Oli 1953–74 Tartu kk-des eesti k-e ja kirj-e õpetaja, 1974–86 KKI n-teadur, 1986–91 teadur, 1991– TÜ inform-osk-a töötaja. – Uurimisvaldkond: eesti kirj ajalugu, pms eesti luule ja poeemilugu. Avaldanud arvustusi ja luule aastaülevaateid, koost ja järeldõnadega varustanud I. Kolla luulevalimiku "Minu kevad" (1983) ning A. Haava kogumiku "Laulan oma eesti laulu" (1996), 5-kõitelise "Eesti kirjanduse ajaloo" (1965–91) koost-id. Avaldanud lühiuurimusi

Võrumaa kultuurilehes “Viruskundra”. Tartu Bibliofiilide Klubi sekr (a-st 1983), EKS-i liige (a-st 1993). U 70 teadustr-t.

T: Uuema luule tunnusjooni. // Lng (1971) 9 (leedu keeles: Pergale (1972) 2); Kaasaegse eesti luule arengujooni. Tln, 1974; Lüroepiline Mart Raud ajas ja eneses. // Lng (1978) 9; Eesti poeemikontseptsiooni kujunemisest. // Lng (1980) 6; Poem: žanriteoreetilisi märkmeid. // KK (1981) 4; Vaateid 1960-ndate aastate eesti nõukogude poemile. // Kirjanduse tõe poole. Tln, 1988; Eesti kirjanduse ajalugu V: 2 (kaasautor). Tln, 1991; Veel üks Peterson eesti vanemasse luuleilma (kaasautor V. Paatsi). // Akad (1998) 9; Luuletaja tähendusest. // Läbi äreva vere. Trt, 1999.

B: EKrL, 369–370; EKnL 2000, 368.

NAGIRNÕI, Vitali (19. III 1959, Tšernovtšõ linn, Ukraina), füüsik; ukrainlane, teadlaste p. Lõpetas 1976 Tšernovtšõ 20. kk-i, 1981 TÜ füüsika osk-a, 1985 TÜ asp-i, füüs-mat-knd (1985, TÜ), vk “Поляризованная А-люминесценция и структура триплетного возбужденного состояния ртутеподобных центров в щелочно-галогидных кристаллах”. Oli 1985–86 TÜ FI n-teadur, 1986–96 teadur, 1996– v-teadur. – Uurimisvaldkond: fundamentaalnähtused laia keelutsooniga materjalides ja nende rakendusperspektiivid, elektronergastuste evolutsioon keerulistes oksiidides, metallioksiidide ja fluoriidide aeglahutusega polarisatsioon-spektroskoopia. Sünkrotronkiirguse kasutamise seotud Eesti-Rootsi koostööprojektide juht (2001–07), Eesti TA ja Ungari TA ühisprojektide Eesti-poolne juht (2004–06, 2007-09), Elsevieri ajakirja *Vacuum* toim-koll-i liige. Üle 140 teadustr-t.

T: Effect of magnetic field on the decay kinetics and polarization of the A_T emission of KCl:Ga at 0.38 K (kaasautor). // Phys. Status Solidi B-Basic Res. 120 (1983); New off-centre system: Jahn-Teller mercury-like impurities in alkali halides (kaasautor). // Phys. Status Solidi B-Basic Res. 152 (1989); A new model for the visible emission of CsI:Tl crystal (kaasautor). // Chem. Phys. Letters 227 (1994); Polarization spectroscopy of potassium halide crystals doped with divalent germanium ions (kaasautor). // Phys. Rev. B 50 (1994); Peculiarities of triplet relaxed excited state structure and luminescence of CsI:Tl crystal (kaasautor). // J. Phys.: Condensed Matter 7 (1995); Relaxed excited state structure and luminescence of thallium-doped cesium chloride and bromide (kaasautor). // J. Phys.: Cond. Matter 8 (1996); Excitonic and recombination processes in $CdWO_4$ and

CaWO₄ scintillators under synchrotron irradiation (kaasautor). // Radiation Measurements 29 (1998); Separation of excitonic and electron-hole processes in tungstates of heavy metals (kaasautor). // J. Lumin., 102–103C (2003); Utilisation des matériaux luminescents pour la métrologie des faisceaux intenses UVX d'impulsions ultracourtes (kaasautor). // J. de Physique IV 138 (2006).

B: <https://www.etis.ee/portaal>

NAHKUR, Anne (12. IX 1946, Tallinn), pedagoogikateadlane; teenistuja t. Lõpetas 1965 Tallinna 1. kk-i, 1975 TÜ eesti filol osk-a, 1984 TÜ-s asp-i, ped-knd (1984, TÜ), vk "Teatri- ja filmiõpetus üldhariduskooli keskastmes kui esteetilise kasvatuselise faktor". Stažeeris 1992 Kopenhaagenis Taani Kuninglikus Haridusuuringute Inst-s, täiendas end 1996 Soomes ja 1999–2000 TÜ-s meediaõpetuses. Oli 1975–84 PTUI n-teadur, 1984–91 v-teadur, 1991–92 TPedI kasv-teaduste inst-i v-teadur, 1992–97 TPÜ kasv-teaduste tsk-a õppekava-uuringute labori v-teadur, ühtlasi 1986–94 TPÜ algõpetuse kat-i v-õpetaja, 1993–97 ka Tallinna Bakalaureuse Kooli õppejõud, 1997– Akad Nord filos ja kultuuri inst-i juh, kultuurifilos ja kirj õt-i prof, ühtlasi ka akad sekr, filos-tsk-a asst-teadussektr ja Akad Nord teadussektr. Loengukursused: sissejuhatus ühiskonda ja kultuuri, kaasaja kirj-e aktuaalseid probleeme. Koost kirj-õpikuid ja õppevahendeid (sh helikassetidel ja CD-del) põhikooli vanemale astmele ja gümnaasiumi ning met käsitlusi õpetajatele. – Uurimisvaldkond: kirj-õpetuse teoreetilised probleemid, sh teatri- ja filmiõpetus; hariduse diferentseerimine; õppekava arendus; kirj tänapäeva ühiskonnas. Eesti Akad Ped Seltsi liige (1989–2004, sh 1993-94 Tallinna osk-a juh-e liige).

T: Teatri- ja filmiõpetusest V–VI klassis: õppe-metoodiline vahend. Tln, 1986; Filmioõpetus: abimaterjal õpetajale. Tln, 1990; Kirjanduse lugemik: VII klassile. Tln, 1992, ²1997; Valikained üldhariduskoolis. Hariduse diferentseerimine. Tln, 1992; Õpilane ja meedia. // Lapse probleemid ja probleemid lapsega. Trt, 1997; Media education: why and how? // La Straniero 31 (2000); Young reader in the world of virtual reality. // Akad Nord Toim 16 (2002); Sõna lugu. Kirjanduse õpik ja töövihik: 9. klass (kaasautor M. Sokk). Tln, 2003; Kirjandus antiigist renessansini. Gümnaasiumiõpik ja töövihik. Tln, 2005; Kirjandus barokist romantismini. Gümnaasiumiõpik ja töövihik. Tln, 2006; Kirjandus realismist

postmodernismini. Gümnaasiumiõpik ja töövihik. Tln, 2007; Lühike eesti kirjanduslugu. Õpik vene õppekeelega gümnaasiumile. Tln, 2007.

B: TPÜ läbi aegade, 127; <http://www.nord.ee>

NAHKUR, Esta-Laine (10. IV 1966, Võru), loomaarstiteadlane; sovhoositöötajate t. Lõpetas 1985 Väimela Nädissovhoostehnikumi, 1990 EPA, vet-mag (2001, EPMÜ), vk “Rümpadele esitatavate Euroopa Liidu nõuete mõningad morfoloogilised aspektid ning enamlevinud tükeldusskeemid”. Täiendanud end 1998 Kaunases Leedu Vet-akad-s ja Saksamaal Heidelbergi Ük-s. Oli 1990–2002 EPMÜ anat, histol ja füsiol õt-i asst, 1995–2000 ühtlasi Väimelas loomaarst, 2002–05 EPMÜ morfol õt-i lektor, 2005– EMÜ morfol osk-a lektor. – Uurinud põrsa soole histostrukturi ning tapaloomade rümpade tükeldusskeeme.

T: Kahe- ja kolmekuiste põrsaste soolte histostruktuur. // Veterinaarmeditsiin '94. Trt, 1994; Some morphological aspects of beef carcass classification. // 5th Baltic-Nordic Workshop in Veterinary Anatomy: papers conf. Tartu, June 7–9, 2001; A comparative anatomical study of the pelvis in the contemporary and medial cow and elk (kaasautor). // Veterinarija ir Zootehnika 24 (2003) 45; Emaspõtrade luulise vaagna ealised muutused (kaasautor). // Agraarteadus (2004) 4; Tapaloomade liikumiselundkond ja rümpade tükeldusskeemid. Trt, 2004; Koduloomade anatoomia 9: Närvisüsteem ja meeleeelundid (kaasautor E. Ernits). Trt, 2006.

B: EPMÜ BL, 161.

NAHTMAN, Tatjana (3. IX 1972, Narva), matemaatik; tööliste t. Lõpetas 1989 Narva 1. kk-i, 1994 TÜ mat osk-a, 1994 mag-i Belgias Limburgi Ük-s ja 2001 TÜ-s doktorantuuri; *M.Sc.* (biostat, 1994, Limburgi Ük), vk “Methods for multiple adjustments in clinical trials”, *Ph.D.* (mat stat, 2004, TÜ), vk “Permutation invariance and reparameterizations in linear models” (Trt, 2004); 2006–07 Karolinska Inst-i (Stockholm) järelidr. Oli 1995–96 AS Narva Kaubamaja dir abi ja 1997–2001 pearmt-pidaja, 1996–97 Narva linnaval spetsialist, 2001–06 TÜ mat stat inst-i teadur, 2007–Stockholmi Ük-i stat lektor. – Uurimisvaldkond: erikovarisatsiooniga lineaarsed segamudelid, kordusmõõtmised, üldistatud lineaarsed segamudelid, mitmemõõtmeline

analüüs. Ajakirja *Math. Rev.* retsensent. Eesti Stat Seltsi ja Rahvusv Biomeetria Seltsi liige. 10 teadustr-t.

T: Bioloogiliste kogumite modelleerimine ja lineaarsed kovariatiivstruktuuriga segamudelid (kaasautor T. Möls). // *Mat ja biol. Trt*, 2001; Reparameterization of second-order interaction effects through the covariance matrix. // *ACUT Math.* 6 (2002); Aspects of estimating inter subject variability with constant intra coefficient of variation in repeated measurements (kaasautorid D. Rosen, B. K. Sinha). // *Calcutta Stat. Assoc. Bull.* 55 (2004); Marginal permutation invariant covariance matrices of factors in linear models. // *Linear Algebra and its Applications* 417 (2006) 1; Nonnegative estimation of variance components in heteroscedastic one-way random effects ANOVA models (kaasautor). // *Res. Rep. / Centre of Biostochastics, Swedish Univ of Agricult. Sci.* 1 (2007).

B: <https://www.etis.ee/portaal>; <https://www.eris.ee/user>

NANO, Villem (6. VII 1893, Vana-Nursi v, Võrumaa – 10. II 1965, Tallinn); matemaatik ja koolijuht; talupidaja p, Viuu-Kai Nestori isa. Lõpetas 1913 Tartu Aleksander I Gümni-, 1918 TÜ füüs-mat-tsk-a. Täiendas end tead stipendiaadina 1919–20 TÜ puhta mat õt-i juures, 1921–22 Göttingeni Ük-s ja 1922–23 (W. Blaschke juhendusel) Hamburgi Ük-s. Oli 1916 Tartus Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi (ENKS) tütarlastegümni-i õpetaja, 1917–19 Rakvere Naisgümni-i õpetaja ja 1918–19 Viru Maakonna Reaalgümni-i dir, 1919 TÜ õpetajate suvekursuste lektor, 1919 Tallinna ÕS-i asutaja ja esimene dir, 1920 Tartus H. Treffneri gümni-i dir, 1923–24 TÜ Üliõpilaskonna Esinduse esimees, luges 1923/24. õ-a-l TÜ-s õu-del diferentsiaal- ja integraalarvutust, 1923–28 Tartu Ühiskommertsgümni-i (a-st 1924 Tehnikagümni) dir, 1928–30 Narva linna ühisgümni-i inspektor ja 1930–44 samas (a-st 1937 Narva 1. gümni) dir, 1944–45 Pärnu 1. kk-i dir, 1945–58 õpetaja, andis tunde ka Pärnu Töölisnoorte Kk-is ja Pärnu 2. kk-s. – Uurimisvaldkonnad: geomeetria, algebra, kosmogr. Koost ja tõlkinud keskkooliõpikuid (K. D. Pokrovski “Kosmograafia kursus keskkoolidele”, 1921; E. Grimsehl “Füüsika õperaamat keskkoolidele. I”, 1921), avaldanud art-id ajakirjanduses. Osales ja esines õpetajate konv-del Eestis ja välismaal. Oli 1930–31 Narva Õpetajate Seltsi esimees ning 1931 ja 1937 Narva Akad Klubi

esimees, 1920.–30. a-tel tegev Eesti Õpetajate Liidus (1925/26. tegevusaastal juhatuse ja ped toimkonna liige) ja Eesti Keskkoolide Juhatajate Ühingus.

T: Trigonomeetria: õperaamat keskkoolidele. Tallinn, 1920; Tasapinnaline trigonomeetria ja sfäärilise trigonomeetria alged. Tallinn, 1923.

B: EAT, 206; EKBL, 160–161; *Tamme, E., Kruus, R., Kaljulaid, U.* 80 aastat Villem Nano sünnist. // *Matemaatika ja kaasaeg XIX* (1973), 118–122.

V. Normak

NAPIERSKY, Carl Eduard (21/11. V 1793, Riia – 2. IX/20. VIII 1864, Riia), ajaloolane, baltisakslane. Lõpetas Riia kub-gümn-i, 1812 TÜ usutsk-a, omandas 1814 teol-knd. astme. Oli 1815–29 Jaun-Pebalgis kirikuõpetaja, 1829–49 Riia kub-gümn-i dir, ühtlasi kohalik tsensor. Seejärel töötas Liivimaa kub-u stat-komitee liikmena ning tsensorina. – Oli Baltimail aktiivsemaks ajalooliste materjalide kogujaks ning publitseerijaks. Andis koos J. F. von Reckega 1827–32 välja 4-köitelise Eesti-, Liivi- ja Kuramaa biogr koguteose, 1859–61 (koos T. Beisega) selle 2-köitelise lisa. Koostas ning avaldas 1833–35 Balti rüütelkondade ja Vene val toetusel allikpublikatsiooni pms Saksa Ordu arhiivist Königsbergis kogutud materjalidest. Publitseeris materjale ja ülevaateid Liivimaa kirikute, pastorite, ordumeistrite ja Riia linna kohta. Kuulus sarja "Monumentae Livoniae Antiquae" väljaandjate hulka, avaldades 1835 selle seeria I osana TÜ kasvandiku Thomas Hjärne koostatud ajalookroonika esmakordselt täielikul kujul. 1848–53 osales kroonikate kogu "Scriptores Rerum Livonicarum" väljaandmisel. Tema "Fortgesetzte Abhandlungen..." (1824) täiendab olulisel määral F. K. Gadebuschi varasemat väljaannet. Oli mitu aastat Riia Ajaloo ja Muinasteaduse Seltsi väljaande "Mittheilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-, Esth- und Kurlands" toim.

T: Fortgesetzte Abhandlung von Livländischen Geschichtsschreibern. Mitau, 1824; Allgemeines Schriftsteller und Gelehrtenlexikon d. Prov. Livland, Esthland und Kurland I–IV (kaasautor J.F. von Recke). Mitau, 1827–1832; I–II, 1859–1861 (kaasautor T. Beise); Index corporis historico-diplomatici Livoniae, Esthoniae, Curoniae. I–II. Riga, Dorpat, 1833–1835; Thomas Hjärne. Est, Lyf und Lettl. Geschichte. // *Mon. Liv. Antiquae. I.* Riga, Dorpat, Leipzig, 1835; Nachtrag. // *Mon. Liv. Antiquae. II.* Riga, Leipzig, 1839; Beiträge zur Geschichte der Kirchen und Prediger in Livland. I–IV. Riga, Mitau, 1843–1852;

Animadversiones nonnullae ad Silvam documentorum. // Scriptores Rerum livonicarum. I. 1848; Antonio Possevino Livoniae Commentarius. Riga, 1852.

B: AAUD, 34; EBL, 334–335; DbBL, 540–541; Recke-Napiersky, III, 300–301; II (1861), 65–75; Allgemeine deutsche Biographie, 23; Gerkholtz, G. Gedächtnisrede auf C. E. Napiersky. // Mitth. aus dem Gebiete der Gesch. Liv-, Esth- und Kurland, XI, 269–286.

L. Leppik

NAPPA (a-ni 1950 **Tens**), **Lia** (24. VI 1928, Tallinn – 2. III 2004, Tallinn), keemik; metsapraakeri t. Lõpetas 1945 Tallinna 8. kk-i, 1951 TPI keemia-mäe-**tsk**-a, 1959 KI asp-i, keemiaknd (1964, KI), vk "Diktüoneema kiltkivi kerogeeni lämmastiku keemiline loomus". Oli 1959–65 KI n-teadur, 1965–89 v-teadur. – Uurimisvaldkond: org geokeemia. Uurinud erinevate leiukohtade (Bulgaaria, Venemaa, Valgevene, Usbekistan jt) põlevkivide org aine keem loomust ja geneesi. Üle 70 teadustr-e.

T: Investigation of the structure of Estonia oil shale by conversion in aqueous suspension (kaasautor). // Fuel 59 (1980); ? ВΔ≡*98H∇N (4*Δ≡:42∇ #≡:(∇ΔΦ8≡(≡ Φ:∇>Π∇ месторождения Пирип (kaasautor). // э≡Δ P4, Φ:∇>ΠZ #≡:(∇Δ44. #!=, 1983; ? Δ≡:4 9(.,&≡*>ZN Φ≡ΦH∇&:β ̄4N 4 ≡∃Δ∇2≡&∇>4, Λ,>≡:≡& ВΔ4 В≡:98≡8Φ≡ &∇>44 (≡Δ P4N 4Φ8≡B∇,<ZN (kaasautor). // э≡Δ P4, Φ:∇>ΠZ 1 (1984) 2; Liquid fuel from oil shales by hydrogenation and aqueous conversion (kaasautor). // Proc. Int. Conf. on Oil Shale and Shale Oil, May 16–19, 1988. Chem. Industry Press. Beijng, China.

NARBUT(T), Johannes Voldemar Otto (3. IV 1879, Tallinn - 20. V 1937, Odessa), füsikokeemik; apteekri p. Lõpetas 1899 Tallinna Nikolai Gümni-i, 1904 TÛ keemia osk-a knd-kraadiga, keemiamag (1916, TÛ), vk "О теплоемкости и теплоты правления ряда дигалоидозамещенных бензола", keemiadr (1930, Giesseni Ük), vk "Über den Herscheleffekt" (Z. f. wiss. Photographie, Photophysik und Photochemie. 1930, 28). 1905-07 täiendas end Berliinis, Zürichis ja Münchenis. Oli 1904–05 Tartus teadur, a-st 1908 TÛ keemialabori asst, 1916 eradots, 1917–18 Warssavi PI (evakueeriti 1917 Nižni Novgorodi) füüsikal keemia ja elektrokeemia prof, a-st 1919 TÛ prof, ühtlasi a-ni 1924 füüsikal keemia labori juh. Luges füüsikal, kolloid-, elektro- ja org keemiat. Kuna TÛ-s puudusid

võimalused jätkata uurimistööd keem termodünaamika vallas, lahkus Tallinna, kus oli 1924–27 Toomkooli füüs-mat õpetaja. 1927 siirdus Saksamaale, töötas Dresdenis Fotogr TUI-s. 1931 läks NSV Liitu, töötas surmani Odessa Füüsikainst-i fotogr uurimislaboris. – TÜ-s tegeles pms termodünaamika probleemidega, jätkates prof G. Tammanni alustatud keem termodünaamika uurimissuunda. 1905–17 avaldas 17 tead-art-t org ühendite (pm benseeni halogeenderivaatide) füüsikal-keem parameetreist ning faasi-siirde-protsesside termodünaamilistest karakteristikutest. Mõõtmistulemuste alusel tuletas soojusmahtuvuste, aurustumis-, sulamis- ja muundumissoojuste arvutamiseks sobivaid võrrandeid. 1930. a-il avaldas art-id tead fotogr probleemidest. 1908–09 osales LUS-i väljaannete toimetamisel. Üle 30 teadustr-e.

T: Die Schmelz-, Siedel- und Dampfdruckkurven in den binären Systemen. // Z. physikalische Chemie. 53 (1905); Die spezifischen Wärmen und Schmelzwärmen der Dichlor-, Chlorobrom-, Dibrom-, Bromjod- und Dijodbenzole. I-IV. // Z. Elektrochemie. 24 (1918); 25 (1919); Die Schmelzpunkte sowie einige Lichtbrechungs koeffizienten und spezifische Gewichte einer Reihe von Dihalogenbenzolen. // Berichte Dt. Chem. Gs. 52 (1919); Von den Kurven für die freie und die innere Energie bei Schmelz- und Umwandlungsvorgängen. // ACUT, A, 1922, 3/1; Der Herscheleffekt auf rot- und ingrarot empfindlichen photographischen Schichten. // Z. Wiss. Photographie, Photophysik und Photochemie 33 (1934).

B: DbBL, 541; Poggendorff, 1938, VI/3, 1825-1826; EE 14, 319; *Иломес, Т.* Работы по фотографии химиков, работавших в Тартуском университете. // Материалы VIII конф. по истории науки в Прибалтике. Трт, 1970, 45; TÜ ajalugu, III, 141; *Past, V.* Tartu Ülikooli keemiaosakonna õppe- ja teadustöö arenguhooni käesoleval sajandil. // TÜ ajaloo küsimusi, XX, 37; *Мартинсон Х.*, 165, 312; EAA, f 2100, n 2, s 713.
V. Past

NARETS, Lev (Leo) (31. VIII 1899, Smolensk – 1978, Tallinn), mehaanikateadlane; maamõõtja p. Lõpetas 1917 Smolenski Ühisgümni, 1928 Kiievi PI teedeins-na; tehnikaknd (1943, Uurali PI), vk"X,T,>4, HΔ∇>ΦΠ,>*,>H>ZN 9Δ∇&>,>46 8≅Δ>4 8≅H≅ΔZN ≅BΔ,*,:β H P∇ΦH≅HZ Φ≅∃ΦH&,>>ZN 8≅:,∃∇>46 4 8Δ4H4P,Φ84, Φ4:Z 9BΔ9(4N Φ4ΦH,<". Oli 1935–51

Uurali PI ehitusmeh kat-i dots, ühtlasi 1939–48 kat-i juh, 1951–62 TPI ehitusmeh kat-i juh, 1962–70 dots. Luges tugevusõpetuse ja ehitusmeh kursusi. Tihedad sidemed Vene teadlaste A. Umanski jt-ga. Ülel Tead-met Nõukogu liige ehitusmeh alal, löi TPI-s selles valdkonnas väikese koolkonna. Tema teeneks on arvutustehnika rakendamine ehitusmeh-s ühena esimestest NSVL-s. Üle 10 teadustr-e, palju uurimusi jäi käsikirja.

T:

X∇ΦP.H ΦH∇H4P,Φ84 >,≡BΔ,*,:4<ZN Φ4ΦH,<>∇ <∇:ZN &ZP4Φ:4H,:.:>ZN <∇T4> ∇N. ;, 1958; X∇ΦP.H ΦH,Δ0>,&ZN Φ4ΦH,<B≡]-<,H≡*9 (kaasautor I. Harhurim). ;, 1966;

X∇ΦP.H ΦH,Δ0>,&ZN 8≡>ΦHΔ98Π46 B≡ <,H≡*9 *,Λ≡Δ<∇Π46 & ≡∃≡∃ϕ,>>≡< &∇Δ4 ∇>H, >∇ BΔ≡P>≡ΦH.:., 9ΦH≡6P4&≡ΦH.:., 8≡:,∃∇>4β, >∇ 9BΔ9(≡<≡Φ>≡&∇>44 4 B≡ *,Λ≡Δ<44Δ≡&∇>>≡6 ΦN,<., // ΔΔ4<,>,4,]%;& ΦHΔ≡4H,:.:>≡6 <,N∇>48,. 74,&, 1968.

B: TPI 1936–1986, 32, 165, 228–229, 238–239.

L .Joorits

NARITS, Raul (19. IX 1952, Ambla v, Järvamaa), õigusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1971 Tallinna Spordiinternaatkooli, 1976 TÜ õigustsk-a, 1982 MÜ asp-i; õigustead knd (1987, MÜ), vk "ΛΔ4>Π4B BΔ∇& Φ&≡∃≡* 4 ≡∃β2∇>>≡ΦH,6 (Δ∇0*∇> & 9Φ:≡&4βN Δ∇2&4H≡(≡ Φ≡ Π4∇:4ΦH4P,Φ8≡(≡≡∃ϕ,ΦH&∇)". Täiendas end 1991 Helsingi, 1993–94, 1996, 1999, 2002 Münsteri ja 1994 Glasgow' ük-s ning 1996 Kieli Maailmamaj-e Inst-s. Oli 1976–78 TÜ õigustsk-a stažöör-uuriija, 1981–88 õpetaja ja v-õpetaja, 1988–92 dots, 1992– võrdleva õigusteaduse prof, 1993–94 ja 2002 ka vahetusõppejõud Münsteris. Tähtsamad loengukursused TÜ-s: õiguse entsüklopeedia, riigi ja õiguse teooria, õiguse tõlgendamise teooria (mag-õppes), õigusteaduse metoodikaõpetus (dr-õppes). Pidanud loenguid ka TÜ Euroopa Kolledžis. – Uurimisvaldkond: võrdlev õigusteadus, konstitutsiooniõigus ning praktiline jur semantika ja kõneaktiteooria. Rahvusv Õigus- ja Sotsiaalfilos Assots-i Eesti sektsiooni president, ajakirja *Juridica*, sh *Juridica International. Law Review University of Tartu* ning ajakirja "Riigikogu Toimetised" toim-koll-i liige. Üle 70 teadustr-e.

T: Eesti riigiõiguslikest probleemidest. // Eesti Jurist (1994) 7–8; Õiguse entsüklopeedia. Tln, 1995, ²2002; The role of language cognition in legal method. // Juridica Int. II. Law Review Univ. Tartu (1997); Constitutional Law Estonia (kaasautor K. Merusk). // Int. Encyclopaedia of Law (1997); Õigusteaduse metodoloogia I. Tln, 1997; Fundamental rights and freedoms in the Constitution of the Republic of Estonia. // Juridica Int. III. Law Review Univ. Tartu (1998); Tähtsamatest õiguse tunnetamise viisidest. // EAÕS-i ar 1996–1998. Trt, 1999; Keele sõnavara ja selle seos Eesti õiguskorraga. // ES-i ar 46. Tln, 2001; Eesti konstitutsiooniõigusest (kaasautor K. Merusk). Tln, 1998; Rechtssprache und juristische Semantik im sozialen Kontext der estnischen Rechts- und Lebensordnung. // Rechtstheorie. Sonderheft Estland. Gesetzgebung und Rechtspolitik 31 (2001) 3 / 4; Space and time as central issues of society's perception of law. Integral link between law and time and space. // Jur. Int. Law Rew. University of Tartu VIII (2003); About of meaning of the legal aspects of practical semantics in Estonian legal order. // Int. J. Semiotics of Law 18 (2005) 1.

B: TÜ BL II, 113; APUT, 14–15; EE 14, 314; Faculty of Law (2001) 144–147.

NARUSBERG, Hugo (21. X 1919, Põlva v, Võrumaa), majandusteadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1948 Väimela Põllundustehnikumi, õppis 1948–51 TÜ põllum-tsk-s, lõpetas 1953 EPA agron-tsk-a, maj-knd (1965, Eesti TA), vk "Töõviljakuse tõstmine noorkarja kasvatamisel Eesti NSV tingimustes". Oli 1953–58 Rannu MTJ ja 1958–61 Elva raj-i TK põllum inspeksiooni peagronoom, 1961–79 ELVI v-teadur. – Uurinud töõviljakuse tõstmist noorkarjakasvatases (noorveiste pidamine, laudatöö mehhaniseerimine, lautade ehitamine ja rekonstrueerimine). Uue tehnol-ga noorkarjalautades tõusis töõviljakus kuni 2 korda, saadi juurde kuni 40% odavaid loomakohti. Elvas töötades ratsionaliseeris põllum-tehnikat, sh rühvelkultuuride muttkultivaatori, mille töökindlus tõusis tunduvalt. Avaldanud perioodikas arvukalt aimetr-id. Nõuk Eesti preemia (1972, koll-s). Üle 90 teadustr-e, sh 2 rmt-t ja 5 brošüüri, 16 rmt-u kaasautor, 8 ratsionaliseerimisettepaneku autor.

T: Töõviljakuse ja laudaehituse küsimusi noorkarjakasvatases. Tln, 1967; Eesti punase karja aretajate nõupidamise materjalid: 2.–3. augustil 1968 (kaasautor). Trt, 1968; Töökulu vähendamine noorkarjakasvatases. Tln, 1969, ²1979; Loomakasvatus: töõtehnoloogia noorkarja suurfarmis. Tln, 1971; Suurfarmidest: kogemusi, uurimistulemusi, tulevikukavu

(kaasautor). Tln, 1973; Vasikate jootmine suurfarmides. // SP (1975) 1; Otstarbekas nuumpullilaut Võhandu kolhoosis. // SP (1982) 10.

B: SP (1966) 3, 136; ELVI BL, 41; EMaBL, 318–319; Hugo Narusberg 75. // Agraart (1994) 4.

NARUSK, Anu (9. II 1948, Tallinn – 5. VIII, 1999 Tallinn), majandusteadlane ja sotsioloog; riigiametniku t. Lõpetas 1966 Tallinna 1. kk-i, 1971 TPI maj-tsk-a, a-st 1976 Moskva Finantsinst-i mittestats asp-i, maj-knd (1982, Moskva Finantsinst), vk käsitleb dialoogarvutisüsteeme kõrgkoolide automatiseeritud juhtimis- ja õpetamissüsteemides. Oli 1966–67 TPI tead uurimise sektori v-ins, 1972–76 TPI infotöötuskat-i v-õpetaja, 1980–81 AI sotsiol-osk-a v-ökonomist, 1981–84 n-teadur, 1984–89 v-teadur, 1989–91 FSÕI v-teadur, 1992–99 j-teadur ning perekonna ja kultuurisotsiol osk-a juh. – Uurimisvaldkond: perekonnasotsiol: perekonna mõju noorte ellusuhtumise ja käitumise kujunemisele; sotsiaalse keskkonna mõju perekonnale ja vanemate sotsiaalsete rollide muutumine; argielu probleemid totalitaarsest ühiskonnast avatud dem ühisk-a üleminekul; naiste töö ja sotsiaalne stress; alkoholi ja narkootikumide kasutamisega seotud probleemid. A-st 1991 tegi pidevat koostööd Euroopa ük-de ja uurimiskeskustega, osales paljudes rahvusv uurimustes (perekond ja kultuur Lääne- ja Ida-Euroopa maades, Euroopa lapsevanemad, Eesti–Soome projekt “Perekonna mõju teismelise noore elulaadi kujunemisel”, Euroopa koolilaste alkoholi ja narkootikumide kasutamine jt). Stažeerinud ja pidanud loenguid Soome, Norra jt maade ük-des ja teadusasutustes. Mitme rmt-u toimetaja (“Murrangulised 80-ndad ja 90-ndad aastad Eestis: töö, kodu, vaba aeg”, 1994; “Human rights in Estonia”, 1998 jt. Oli 1991 Sotsiaalmin-i ekspert, a-st 1992 konsultant. Eesti Akad Sotsiol-de Liidu liige (1992–95 juhatuse liige, 1996–98 president). 80 teadustr-t, sh mitme rahvusv koostöös valminud monogr kaasautor), rohkesti aimeart-id.

T: Pered, kus kasvavad teismelised. Tln, 1988; A≅*Λ≅ΦH≅8 42 ∃:∀(≅B≅:9P>≅6 Φ,<.: 4. Γ:>, 1989; Parenthood, partnership and family in Estonia. // European Parents in the 1990s. Contradictions and comparisons. New Brunswick, London, 1992; Parental relationship and adolescents' conceptions of their interactions with significant others (kaasautor). // Eur. J. Educational Psychol (1994); Överföring av dryckesvanor inom familjen. // Nordisk Alkoholidskrift 9 (1992) 4; Transmission of drinking habits within the family. //

Contemporary Drug Problems XIV (1991); Noored ja uimastid. Tln, 1996; Transition to the market economy: Estonian families and their coping strategies (kaasautor L. Hansson). Trondheim, 1996; The 1995 ESPAD Report. Alcohol and Other Drug Use Among Students in 26 European Countries (kaasautor). Stockholm, 1997; Estonian families in the 1990s: Winners and Losers. Tln, 1999; Sotsiaalsed probleemid Eestis teel avatud ühiskonda 1990–1999. Tln, 2001.

B: Anu Narusk 1948–1999. *In memoriam*. // Sotsiaalsed probleemid Eestis teel avatud ühiskonda 1990–1999. Tln, 2001, 3–4 (fotoga).

NATANSON, Jakob (Jacob) (2. XI 1832, Varssavi – 14. IX 1884, Varssavi) keemik; juut. Õppis 1850–54 TÜ-s keemiat ja farmaatsiat, keemiamag (1855, TÜ), vk "Über das Acetylamin und seine Derivate". Pärast lõpetamist oli TÜ mineral-kabineti teadur, 1862–66 Varssavi Ük-i keemiaprof. Seejärel oli mitme tööstusettevõtte teadustöö juht ning konsultant tehn keemia alal. – Uurimisvaldkond: pms lämmastikku sisaldavate org ühendite süntees. Üliõpilasena sai 1853 uurimistöö eest kuldmedali. 1859 sai esmakordselt tehn aniliini ja dikloroetaani vahelise reaktsiooni abil erkpunase värvusega aine – fuksiini. (Avastuse baasil organiseeris E. Wagner 1859 esimese sünteetilise värvaine – aniliinpunase tootmise.) Töötas välja karbamiidi uued sünteesimeetodid, sünteesis atseetamiidi derivaate ja uuris nende omadusi. Kirjutas esimesed poolakeelsed org keemia õpikud (1857, 1866).

T: Ueber die Substituierung der Aldehydradicale im Ammoniak. // Liebig's Ann. der Chemie und Pharmacie. 92, 1854; Ueber das Acetylamin und Derivate. // Liebig's Ann. 98 (1856); Ueber zwei neue Künstliche Bildungsweisen des Harnstoffs. // Liebig's Ann. 98 (1856); Anwendung einer Modification der Gay-Lussacschen Dampfdichten Bestimmungsmethode bei Substanzen mit hochere Siedelpunkte. // Liebig's Ann. 98 (1856); Empfindlichste Reaction auf Eisen. // Liebig's Ann. 130 (1864).

B: AAUD, 412; Poggendorff, III, 1898, 957; Wielka encyklopedia powszechna 7, 636; *Королев А. Н.* К 100-летию открытия первого синтетического анилинового красителя. // Хим. Промышленность 4 (1955), 3–10; Биограф. словарь деятелей естествознания и техники. 2. М, 1959, 62; *Мартинсон Х.*, 166–167, 238–239, 286, 300; ЕАА, f 402, n 2, s 17479, 17481.

V. Past

NAUNYN, Bernhard (2. IX 1839, Berliin – 28. VII 1925, Baden-Baden), arstiteadlane, sisearst ja patoloog; Berliini linnapea p, sakslane. Lõpetas Berliinis Berderi Gümni-i, õppis Bonni ja Berliini ük-s med-i, med-dr (1862, Berliin), vk "De echinococcei evolutione". Oli 1863–66 Berliini Charité kliinilise haigla asst, a-st 1867 eradots, ühtlasi ühe osk-a peaarst, 1869 TÜ eripatol ja kliiniku kat-i juh ja erakorr prof, 1870–71 korr prof. Avaloengus rõhutas eksperimendi tähtsust med-s. TÜ Polikliinikus töötades tegi koos üliõpilastega ka koduviite. 1871 lahkus Eestist, oli Berni Ük-i ja 1872–88 Königsbergi Ük-i sisehaiguste prof, 1888–1905 Strassburgi Ük-i prof, seejärel Baden-Badenis emeriitprof. – Uuris kusiniku eritumist "latentse palaviku" puhul ja vere leelisereservi palavikuhaigel. Tema juhendamisel valmis TÜ-s tuntud F. Franckeni dr-vk "Über die künstliche Blutgerinnung in den Blutgefäßen des lebenden Körpers". Bernis asutas koos O. Schmiedebergi ja prof E. Klebsiga ajakirja *Archiv für experimentelle Pathologie und Pharmakologie*", mis levitas üle maailma Tartu eksperim-farmakol koolkonna põhimõtteid. Oli 53 a-t selle ajakirja üks toim-id. Ajakiri ilmub veel praegugi *Naunyn-Schmiedeberg's Archives of Pharmakologie* nime all ingl-k-na Berliinis. Königsbergis osales ainevahetuse uurimises ja sel alal mitme püsiva väärtusega avastuse tegemisel. Leidis, et suhkrutõve puhul areneb kudedes glükogeenivaegus ja arendas välja suhkrutõve dieetravi.

T: Beitr. z. Pathologie der Transsudate. // *Dorpater med. Z.*, I, 1871; Beitr. z. Fieberlehre (kaasautor Dubizanski). // *Arch. für exper. Pathol. Pharm.*, 1872; Blutgerinnung im lebenden Körper. // *Arch. exper. Pathol. Pharm.*, 1872; Klinik der Cholelithiasis. Leipzig, 1892; Diabetes. Diätische Behandlung des Diabetes. // *Volkman Vorträge*, 1897; Diabetes. Nothagel's Sammelwerk, 1898; Diabetes. Leyden's Sammelwerk (Deutsche Klinik), 1901.

B: *Левуцкүй*, II, 135–138; ADUT, 118; *Kõrge, K.* Bernhard Naunyn ja Tartu Ülikool. // NET, 4 (1981) 272–275; TÜ ajalugu, II, 244; *Käbin, I.* 165, 311–315, 329, 335, 358, 362, 394–397, 404.

M. Toomsalu

NEARE (a-ni 1967 **Tetsmann**), **Viivi** (8. XII 1941, Vändra v, Pärnumaa), oligofrenopedagoog ja logopeed; talupidaja t. Lõpetas 1962 Vändra Kk-i (eksternina),

1966 Moskva Ped Inst-i, ped-knd (1984, Defektol TUI, Moskva), vk "Формирование дочисловых понятий у старших дошкольников и младших школьников с нормальным и нарушенным развитием". 1960–62 eriinternaatkooli õpetaja, 1966–72 VÕT-i kab-ijuh, 1972–76 TÕ eriped kat-i õpetaja ja v-õpetaja. 1977–82 TPedI koolieelse kasv ja psühhol kat-i v-õpetaja, 1982–89 tööl eriinternaatkoolides ja Haridusmin-s, 1989–2000 TÕ eriped osk-a dots, 2000– õü täitja. – Uurinud hälvik- ja eakohaselt arenenud laste koolivalmidust, sh arvu eelkujutluste ja tekstülesannete lahendamise oskuste kujunemist, ning nende psüühiliste protsesside arengu iseärasusi. Üle 30 teadustr-e, abikooli mat töövihikuid ja ainekavasid.

T: О развитии познавательных процессов при помощи уточнения понятия о множестве у детей специальных групп детского сада. // Актуальные проблемы обучения и умственного развития в дошкольном возрасте. Тлн, 1981; Special education in Estonia: summary of National Status Report. // Special needs education in Europe for children with mental and physical disabilities. Denmark, 1993; Школьная зрелость и выявление неуспеваемости. // Балтийский сб. по специальной педагогике. Трт, 1995; Tekstülesannete lahendamine algoritmide abil. // Eriped. (1998); I–II klassi õpilaste oskused matemaatikas. // Eriped. (1998); Vaimupuudega noorte põhikoolijärgne toimetulek (kaasautor K. Lindmäe). // Eriped. (2001).

B: TÕ BL I, 41; II, 113–114; EE 14, 320.

NEBOKAT (NEBOCAT), Jaan (5. IX / 24. VIII 1844, Martna, Läänemaa – 15./2. IX 1908, Riia), kooliõpetaja, sõnastike ja õppermt-te autor, ajakirjanik; kõrtsmiku p. Õppis 1864–67 Kuuda ÕS-is. Oli 1867–70 ja 1878–82 samas õpetaja (õpetas eesti k-t uues kirjaviisis), 1871–78 Siberi asundustes rändkõster, 1882–91 Riias eestikeelse põllum-ku nädalalehe "Kündja" vast toim, ühtlasi (kuni surmani) L. Schnakenburgi kirjastuse ning Liivimaa talurahvaasjade komisjoni tõlk. – Koost kooli- ja sõnarmt-id, ühe esimese vene k-e õpiku Eestis, andis eesti k-e uues kirjaviisis välja "Dr. Martin Lutheruse veikese katekismuse biiblisalmidega" (Tln, 1869). Avaldas ajakirjas "Kündja" nõuandeid põllu- ja majapidamisest, kultuuri- ja haridusloolisi kirjutisi jm. Siberi reisikirjas valgustas ms ka sealsete eestlaste haridus- ja maj-olusid. Teatas ajakirjanduses kavatsusest koostada eestik- ne "Üleüldine teaduste sõnaraamat", mis jäi aga teostamata.

T: Venekeele Grammatika kõnelemistega. Rakvere, 1872; Piibli Atlas. Tln, 1872; Pildid Pohla sõjast 1863. Trt, 1874; Kakskümmend seitse tuhat versta Siberis. Tln, 1879; Ületüldine Maailma ajaraamat. Kokkupanud 1877. aastal väljaantud kooliministeeriumi õpetusplaani järel. Riia, Trt, 1882; "Kündja" Eesti keeleõpetus nenda kui Eestikeelt Kesk-Eestimaal räägitakse. Trt, Riia, 1884; Saksa-Läti-Vene-Eestikeele kooli sõnaraamat. Trt, Riia 1885; ²1899; Õnnetumate aitamine, kuni arst tuleb. Trt, Riia, 1886; Eesti-Saksakeele Sõnaraamat. Trt, Riia, 1889.

B: EBL, 335; EE 14, 320; EKBL, 161; EKrL, 370-371; EKL 369; *Neumann, M.* Kuuda Seminar ja tema kasvandikud. Tln, 1928.

E. Vääri

NEDZVETSKI, Benjamin (1. I 1928, Grabowa, Poola), pedagoogikateadlane; juut. Lõpetas 1946 Tartu 4. kk-i, 1951 TÜ õigustsk-a, 1958 TÜ asp-i, ped-knd (1965, samas), vk "Kommunistliku lasteliikumise tekkimine ja areng Eestis" (Trt, 1965). Oli 1958–63 TÜ ped-kat-i õpetaja, 1963–69 v-õpetaja, a-st 1969 dots, 1971–73 ka ajaloo-k-etsk-a prodekaan, 1974–77 VÕTI ped ja psühhol kat-i juh, 1977–78 ped kat-i juh, 1978-93 TPÜ dots, ühtlasi 1981–85 ped-kat-i juh ja 1985–86 täiendustsk-a dekaan. Läks 1993 Iisraeli. – Uurinud Eesti laste- ja noorsooliikumise ajalugu, samuti ped praktika korraldamise küsimusi.

T: Esimeste sammude sügavad jäljed. Ülevaade ENSV pioneeriorganisatsiooni ajaloost. Tln, 1972; Pedagoogika ja psühholoogia. Tln, 1977.

B: TÜ BL I, 472.

NEERUT, Helmut (a-ni 1938 **Nerut**) (5. XII 1914, Albu v, Järvamaa – 24. VII 1977, Tartu), agronoom ja botaanik; talupidaja p. Lõpetas 1934 Vändra Gümni-i, 1941 agronoomina TÜ põllum-tsk-a, biol-knd (1956, EPA), vk "Juurviljade külviaegade bioloogiline põhjendus Eesti NSV-s". Oli 1940–44 TÜ Raadi katsejaama aianduse ja mesinduse asst, 1945 katsejaama dir, 1944–49 TÜ aianduse ja mesinduse kat-i asst, 1949–51 taimehaiguste ja põllum-bot kat-i asst, 1951–58 EPA fütopatol ja taimefüsiol kat-i v-õpetaja, 1958–77 rohumaaviljeluse ja bot kat-i dots. – Töid aianduse, mesinduse, ehisaianduse ja köögiviljanduse alalt, sh rohkesti aimeart-id. Mitme tead kogumiku toim. Algatanud Tartus mitme pargi ja allee rajamise. Oli EAMS-i liige ja Tartu osk-a juhatuse liige

T: Külviaja mõju sööda- ja söögipeedi toiteainetesisaldusele. // EPA kogumik 28 (1963); Mürgised ja söödakahjulikud taimed. Tln, 1966; Taimeanatoomia praktikum. Tln, 1969; ²1974; Ristõieliste sugukonna taimedest. Tln, 1969.

B: TÜ BL I, 407; EPA BL I, AAUT III, 288; EABL, 94;39; Agraart I (1990) 1, 142–143; Helmut Neerut. [In *memoriam*]. // Edasi (1977), 27. VII.

L. Raudsepp

NEETAR, Helmi (29. I 1934, Väinjärve v, Järvamaa), keeleteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1953 Paide Kk-i, 1958 TÜ ajaloo-k-etsk-a soome-ugri k-te erialal, oli 1960–63 KKI asp, filol-knd (1966, Eesti TA), vk “Aluse ja öeldise ühildumine eesti murretes”, filol-dr (1994, TÜ), vk “Deverbaalne nominaaltuletus eesti murretes” (Tln, 1990). Oli 1958–60 Märjamaa Kk-i eesti k-e ja kirj õpetaja, 1963–74 KKI murdesektori bibliograaf ja n-teadur, 1974–93 v-teadur, 1993–98 j-teadur, 1998– EKI v-teadur. Lugenud TPÜ-s tunnitasu alusel ja 1993–94 dots-na dialektol-t ja sotsiolingvistikat. – Uurinud eesti murrete süntaksit ja derivatsiooni, töid ka keelegeogr-st. Kogunud ja helilindistanud murret Saare- ja Hiiumaal, Karusel jm. “Eesti murrete sõnaraamatu” I ja III osa (1994–2003) koost-id ja toim-id. Toim-d eesti murdeainest „Euroopa keeleastlase” (ALE) ja läänemeresoome k-te atlase jaoks. Oli 1976–91 ALE NSVL komitee liige, 1977– ALE Eesti komitee esimees; 1992– Eesti esindaja ALE toim-kolleegiumis. ES-i väljaannete (“Kodumurre”, ES-i ar, “Oma Keel”) toim-koll-i liige. ES-i liige, a-st 2000 auliige; SKS liige. Üle 50 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: *ma*-sufiksist eesti murretes. // ES-i ar 14/15 (1969); *i*-mitmusest Hiiumaal. // ES-i ar 19/20 (1975); Über die Apokope in Nomina agentis der estnischen Dialekte. // CΦY XX (1984); Hiiu murdekeel Jean Baptiste Holzmayeri “Osilianas”. // Pühendusteos Huno Rätsepale 28. 12. 1997. TÜ eesti k õt toim 7 (1997); Ilmakaared keeleastlases: Atlas Linguarum Fennicarum (ALFE). // EKI Toim 6 (2000); Atlas Linguarum Fennicarum. ALFE 1. // Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Helsinki, 2004.

B: EE 14, 320; Väitekirjade kaitsmine. // KK (1965) 8, 510–511; *Ross, E.* Helmi Neetari tähtpäeva puhul. // KK (1994) 1, 50; *Norvik, P.* Exegi monumentum. Helmi Neetar 70. // KK (2004) 1, 69–70; *Suhonen, S.* Zum Jubiläum von Helmi Neetar. // *Linguistica Uralica* XL (2004) 1, 51–55.

NEGGO (a-ni 1916 **REIMAN**), **Helmi** (29./17. X 1892, Kolga-Jaani – 2. XI 1920, Tartu), etnograaf, ajaloolane; Villem R-i t. Omandas Helsingis keskhariduse, õppis 1911–16 Helsingi Ük-s rahvateadust, ajalugu, kunstiajalugu ja geogr-t, lõpetas filos-knd astmega. Üliõpilasena kogus kodukhk-s vanavara ning avaldas 1914 Helsingis ulatusliku soomek-se ülevaate Kolga-Jaani naisteülikonnast. Oli 1916–17 ERM etnogr osk-a juh. Siirdus 1917 Tallinna, kus oli ajakirjanik ning rahvaük-i lektor. – Uurinud eestlaste matusekombeid ja rahvakunsti, osutas silmapaistvat asjatundmist rahvakunsti tõlgendamisel, samuti 17.–18. saj skandaalse poliitikategelase ja diplomaatilise agendi J. R. Patkuli tegevust. Avaldas ajalehtedes "Postimees" ja "Tallinna Teataja" kirjutisi kirj-e- ja kultuuriküsimustest (osalt H. Tõramaa varjunime all).

T: Naisten puvut Kolga-Jaanin pitäjässä Wiljandin Maakunnassa Liivimaalla. // Suomen Museo XXI. Helsinki, 1914; Eestlaste matusekombed. // Eesti Kultura IV. Trt, 1915; Eesti rahvakunstist. Trt, 1918 (ka koguteoses "Eesti maa, rahvas, kultuur". Trt, 1926); Johann Patkul – kõige suurem liivlane. Tln, 1920.

B: EBL, 335–336; EE IV (1936), 152; Helmi Neggo surnud. // Postimees (1920) 4. XI.

A. Viires

NEGOTIN (Njegotin), Jakov (6. IV 1864, Riia – 1919, Saraatov), loomaarstiteadlane; juut. Õppis 1884–89 TVI-s, vet-mag (1891, TVI), vk “Об удобоприменимости анестезирующих средств у домашних животных” (Jurjev, 1891). Oli 1889–92 TVI kliiniku asst, 1892–93 sõjaväearst, 1893–95 TVI anat-prosektor, 1895–97 dots, a-st 1897 erakorrr ja 1911–18 korrr prof zoofüsiol alal. Õpetas TVI-s pms zoofüsiol. 1889–92 õpetas TVI velskrikoolis ka eksterjööri ning hiljem vene k-t, oli a-st 1895 TVI rmtk osk-juh. – Mag-vk-a loeti Eestis ja Venemaal esimeseks eksperim-tead-ks uurimiseks anesteetikumide kasutatavusest koduloomadel. Oli viljakas füsiol-te katse- ja mõõteriistade (pulsiloendaja 1909, fotokardiogr 1913, elektromagnetiline respiratsiooniseade) konstrueerija ja täiendaja ning aktiivne tutvustaja trükisõnas. Käis korduvalt tead lähetustel kodu- ja välismaal, tutvus vet-inst-de tegevusega Saksamaal, Prantsusmaal jm. Koostas (koos prof J. Valdmanniga) teatmiku TVI-sse 1848–1898

immatrikuleeritud üliõpilaste kohta (Trt, 1898). Oli valitud Varssavi Sõjaväe Vet-arstide Seltsi k-liikmeks.

T: Zur Frage der graphisch-akustischen Signalisierung der Herztätigkeit. // Plüger's Archiv 112 (1906); (vene k: Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та (1907) 1; (1910) 6; Elektromagnetischer Respirationsapparat für kleine Tiere. // Deutsche Mechaniker-Zeitung (1908); Über die Bedeutung der Registrierung der Glockenschläge bei Anwendung der Graphisch-akustischer Methode. // Zbl. f. Physiologie 22(1908); Unblutiges Verfahren, das Froschhertz freizulegen. // Z. f. biol. Technik und Methodik 2/1 (1910); Leuchtsignale der Herztätigkeit. // Z. f. biol. Technik und Methodik 2/5 (1911); Der Sphygmophon (Die *Pusfackel*). // Z. f. biol. Technik und Methodik 2/7 (1912); Сигнализация пульса собаки вспышками электричества. // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та (1913) 7; Хлороформенная бронхопневмония овец и торможение ее развития вытяжкой из надпочечных желез. // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та (1914) 7.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 148–149; *Tehver, J.* Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinär- und des Veterinär-Instituts. // ELR 4/5 (1931), 130, 158–159; Вет. энци. 6, 383.

E. Ernits

NEI, Lembit (19. VII 1957, Tartu), keemik ja keskkonnateadlane; maletaja Iivo N. p. Lõpetas 1975 Tallinna 7. Kk-i, 1980 TÜ füüsika-keemiatsk-a, keemiaknd (1991, MÜ), vk “Электрохимический сенсор для определения кислорода в водных растворах”. Oli 1980–89 TÜ anorg keemia kat-i teadur, 1989–93 keskkonnakaitsettevõtte ELVI-*Aqua* peaspetsialist, 1993–94 Oxfordi Ük-s Londoni Kuningliku Ühingu järel doktorant, 1994–2000 ja 2003–05 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i dir ja a-st 1997 prof, 2000–01 ka EPMÜ õppeprorektor ja 2001–03 teadusprorektor, 2005– TTÜ keskkonnakeemia prof, 2005–07 säästva tehnol inst-i dir, 2007– Tartu Kolledži dir, keskkonnakaitse õt-i prof. – Uurimusi elektrokeemia, fotoelektrokeemia, elektroanalüüsi ja keskkonnakorralduse alalt. Tõestas 1997 (Oxfordis), et negatiivsetel elektroodipotentsiaalidel on vase-niklisulamidil väärismetalli omadused. Käivitas 1996 EPMÜ-s maastikukaitse ja -hoolduse eriala bakalaureuseõppe ning keskkonnakaitse eriala magistri- ja doktoriõppe. Keskkonnamin-i

nõukogu liige (1996–2000 ja a-st 2003), Eesti Teadlaste Liidu juhatuse liige (1996–2001, 1997–98 kaasesimees), OÜ "Eesti Loodus" nõuk esimees (a-st 1998), 2001–03 ETF-i nõukogu liige, MTÜ Keskkonnakaitse Inst juhatuse liige (2005–). Üle 30 teadustr-e, 3 autorit-t.

T: A new indicator electrode for oxygen sensors. // *Electroanalysis* 7 (1995) 5; Channel electrode voltammetry and electro-dimerization processes. The electro-oxidation of tris(dithiocarbamate)cobalt(III) complexes (kaasautor). // *J. Electroanal. Chem.* 385 (1995); The reduction of m-iodonitrobenzene: a comparative study using microdisk and channel electrodes (kaasautor). // *Electroanalysis* 8 (1996) 3; An improved Clark-type galvanic sensor for dissolved oxygen (kaasautor R. Compton). // *Sensors and Actuators B* 30 (1996); Sonovoltammetry of oxygen at Cu-Ni alloy electrodes: activation of alloy electrodes and sono-ring-disk voltammetry (kaasautor). // *J. Electrochem. Soc.* 144 (1997) 9; Sissejuhatus keskkonnakeemiasse (kaasautor A. Koorits). Trt, 1998; ²2005; Enhanced electrochemical detection of nitrite and nitrate at a Cu-30Ni alloy electrode (kaasautor). // *Anal. Lett.* 33 (2000) 15; Cathodic stripping voltammetry of nickel: sonoelectrochemical exploitation of the Ni (III)/Ni(II) couple (kaasautor). // *Talanta* 57 (2002); Electroanalytical determination of zink in human blood facilitated by acoustically assisted double extraction (kaasautor). // *Electroanalysis* 16 (2004) 9.

B: TÜ BL II, 114; EPMÜ BL, 126; Biography chemical (1996) 87; TTÜ professorid läbi aegade, 279–280; <http://www.etis.ee>

NEIMAN, Lennart (2. I 1944, Noarootsi v, Läänemaa), füüsik; kaluri p. Lõpetas 1962 Haapsalu 1. Kk-i, 1967 TÜ füüsika osk-a, *M.Sc.* (keskkonnafüüsika, 2006, TÜ), vk "Atmosfääri läbipaistvus Tartus 1931–1940" (Trt, 2006), a-st 2006 TÜ doktorant. Oli 1968–2002 TÜ eksperim-füüsika ja tehnol inst-i ins, a-st 2002 asst. – Uurimisvaldkond: atmosfäärifüüsika, atmosfääri läbipaistvus ja seda mõjutavad faktorid.

T: Automatic spectrophotometer with punched tape output (kaasautorid U. Nõmm, A. Tiirik). // *Instruments Experim. Techn.* 23 (1980) 5; Atmosfääri läbipaistvus Tartus 1931–1940 (kaasautor H. Ohvril). // *Publ. Geophys. Univ. Tartuensis.* Trt, 2006; Multi-annual variability of atmospheric transparency in some European locations (kaasautor). // *Conf. on Visibility, Aerosols and Atmospheric optics.* Vienna, 2006.

B: TÜ BL II, 113; <https://www.etis.ee>.

NEIMANIS, Jānis (18. III 1852, Piltene, Läti – 1904), loomaarstiteadlane; lätlane. Õppis 1873–77 TVI-s, vet-mag (1879, TVI), vk "Experimentelle Untersuchungen über die Wirkung der Borsäure" (Dorpat, 1879). Täiendas end 1882 ja 1887–88 L. Pasteuri, R. Kochi jt juures. Oli 1880–85 Bulgaarias sõjaväe peavet-arst ning tsiviilametkonnas vet-osk juh, hiljem taas sõjaväe vet-arst. – Uuris TVI-s (prof E. Zimmersi juhendamisel) esimesena Eestis boorhappe kasutatavust desinfitseeriva vahendina vet-praktikas. Töid boorhapest ja kasuistlikke art-id. Oli valitud Lyoni Vet-med-i Ühingu ja Pariisi Vet-med-i Keskühingu liikmeks.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 83–84; *Виксна А. А.* Первые латышские ветеринарные врачи (до 1900 г.). // Из истории медицины. XIII. Рига, 1983, 96.

E. Ernits

NEISSAAR (a-ni 1979 Sahhatševski), **Inga** (20. IV 1959, Tartu), spordipedagoog; teenistujate t. Lõpetas 1977 Tartu 10. Kk-i, 1982 TÜ kehakultuuritsk-a, sporditeaduste mag (1991, TÜ), vk "Rütmivõimlemise kasutamine kehalise tubliduse (fitness) tõhustamiseks naistel". Oli 1978–83 TÜ võimlemiskat-i õu täitja, 1983–92 õpetaja, 1993–95 spordiped ja treeninguõpetuse inst-i asst, 1996–99 lektor, 2000– treeninguõpetuse õt-i lektor. Täiendas end Kanadas, ühtlasi töötas Torontos võimlemisklubi "Ritmica" treenerina. Lugenud aeroobvõimlemise met kursust, koost võimlemisalaseid met väljaandeid, korraldanud võimlemistreenerite täiendusõpet – Uurimisvaldkond: aeroobvõimlemise mõju töövõimele ja kehalistele võimele, vere lipoproteiidide koostisele ning selle toime ärevusseisundite korral. Uurinud aeroobika mõju naiste enesehinnangule ja isiksuseomadustele. Eesti Võimlemisliidu juh-e liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Venitusharjutusi korvpalluritele (kaasautorid R. Jalak, H. Valgma). Tln, 1992; Valik *stretching*-venitusharjutusi (kaasautor R. Jalak). Tln, 1993; Jõu- ja venitusharjutusi igapähele (kaasautor R. Jalak). Trt, 1994; 6. tr. Tln, 2006; Women engaged in aerobic gymnastics (kaasautor). // Acta Academiae Olympicae Estoniae 8 (2000); Aeroobikaga tegelevate naiste enesehinnang (kaasautor). // TÜ kehakultuuritsk-a teadus- ja õppemet tööde kogumik

8 (2001); Aeroobvõimlemise mõju psüühikale sõltuvalt isiksuse omadustest. // Sama 10 (2002); Aeroobika: I ja II tase (kaasautor). Tln, 2007.

B: TÜ BL II, 114; ESBL, 414.

NEITHAL, Martin (25. III 1921, Keila, Harjumaa – 17. VIII 2000, Tallinn), kirjandusteadlane; laevandusettevõtte kaasomaniku p, Reet N. abikaasa. Lõpetas 1948 Tallinna 2. Kk-i (eksternina), 1958 TÜ eesti filol osk-a, filol-knd (1975, Eesti TA), vk “1920-ndate aastate eesti sotsiaal-olustikulise romaani mõningaid arengujooni”. Oli 1958–63 KKI bibliograaf, 1963–93 teadur. – Uurimisvaldkond: eesti kirj ajalugu (A. Jakobsoni, E. Vilde, A. H. Tammsaare, A. Viirlaiu jmt looming) ning üldine kirj-teooria (stiili, meetodi, aja, karakteri ja eksistentsiaalse olemise probleemid). “Eesti kirjanduse ajaloo” IV ja V k. kaasautor, rahvusv teatmeteose *Bibliographia Studiorum Uralicorum* (1917–1987) IV k-e (Helsingi, 1993) eesti kirj-teadust käsitleva osa koost. Üle 20 teadustr-e.

T: Eduard Vilde “Mäeküla piimamees” kirjaniku isikupärase stiili seisukohalt. // Vaateid Vilde elusse. Tln, 1965; É. Zola naturalistliku koolkonna teoreetikuna. // Lng (1968) 7; A. H. Tammsaare ja elulähedusliikumine. // Sõna. Mõte. Inimene. Tln, 1977; Aja probleemid proosakirjanduses. // Lng (1978) 11; Karakterikujunduse muutumisest proosakirjanduses. // KK (1983) 8; August Jakobson. // EKA IV:2. Tln, 1984; EKA V:1. Tln, 1987.

B: EKrL, 371; EKnL, 370; *Teder, E.* Martin Neithalit meenutades. // KK (2000) 9, 684–685.

NEITHAL (a-ni 1967 **Tamm**, 1967–77 **Sepp**), **Reet** (8. IV 1942, Pärnu), kirjandusteadlane; kooliõpetajate t, Martin N. abikaasa. Lõpetas 1960 Tallinna 4. Kk-i, 1967 TÜ eesti filol osk-a, filol-mag (1994, TPÜ), vk "Karl Ristikivi. Arengulooline käsitus"; a-st 2000 TPÜ doktorant. Õppis 1963–67 ka Tartu Muusikakoolis klaverit. Oli 1967 Nissi kultuurimaja kunstiline juht, 1967–74 E. Vilde ja A. H. Tammsaare majamuuseumi v-teadur, 1974–85 KKI kirj-teooria sektori v-laborant, 1985–92 teadur, 1992–2000 TPÜ kirj-labori teadur. Pidanud loenguid kirj-st TPÜ-s ja EHI-s. Tegutsenud ka msg (sh EEA) väljaannete k-e-toim-na. – Uurimisvaldkond: Eesti kirj-teooria ajalugu ja kirj-teoreetiline

mõte. "Eesti kirjanduse ajaloo" autoreid. Avaldanud a-st 1970 töid E. Vilde, A. H. Tammsaare, K. Ristikivi, E. Vetemaa jmt kirjanike kohta. Koost K. Ristikivi aforismikogumiku "Minugi tee ei ole veel lõppenud" (Tln, 1989, ka saatesõna autor) ja U. Kailase luulekogu "Alussa oli Sana. Alguses oli Sõna" (Tln, 2002, ka tõlkijaid ja järelsõna autor), A. Vinkeli art-kogumiku "Viimased vaod." (Tln, 2002) toim, A. Vinkeli "Saaremaalt suurele maale. Päevaraamatuid ja mälestusi" (Tln, 2003) koost ja toim.

T: Karl Ristikivi. Arengulooline essee. Tln, 1994; Karl Ristikivi kunstivaadetest "Novelli" ja "Varjumängu" põhjal. // KK (1996) 2; Mis on mis kirjanduses: kirjandusterminite leksikon keskkoolile (kaasautor L. Tarvel). Tln, 1999; Eesti kirjandusloo lätetel. 200 aastat D. H. Jürgensoni sünnist. // KK (2004); Reiner Brockmannist ja eesti (tõlke-)luule vanusest. // KK (2005) 2; Hõimuvennialik pilk eesti kirjandusele. // KK (2005) 9.

B: EKrL (1995), 371; EKirL (2000), 370–371; TPÜ läbi aegade, 170; EE 14, 321; Ü. *Tonts*. Kas Ristikivi tuleb veel lähemale? // Postimees (1994) 30. VI; *Kruus, O.* Edusamm kirjandusteoorias. // KK (2000) 3, 219–221; *Asu-Õunas, E., Liivak, S.* Soome luuleklassikat eesti keeles. // Lng (2002) 7, 1107–1111; *Lindsalu, E.* Bilingvaalne luulekogu (intervjuu). // SV (2002) 5. IV.

NEKRASSOV, Grigori (11. VII 1950, Velikije Luki, Venemaa), tehnikateadlane; venelane, teenistuja p. Lõpetas 1967 Tallinna 31. Kk-i, 1972 TPI meh-ins-na, 2002 TÜ ins-ped erialal; tehnikamag (1997, TTÜ), *Ph.D.* (infotehnol, 2004, TTÜ), vk "Integreeritud ja tehisintellekti kasutamisel põhinev projekteerimiskeskonna arendus tehnoloogiliste rakiste raalprojekteerimiseks" (Tln, 2004). Oli 1972–88 TPI meh-*tsk-a v-*ins, 1988–2005 teadur, 2005– masinaehituse inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: raalprojekteerimine masinaehituses, raalintegreeritud tootearendus, automaatika, tööstustehnol. Üle 20 teadustr-e.

T: Development of an intelligent integrated environment for computer-aided design of work-holders (kaasautor R. Küttner). // Proc. NordDesign 2002. Trondheim, Norway, 2002; The modelling design space for CAD Systems (kaasautor R. Küttner). // Ann. DAAM 2003. Vienna 2003; Applying CBR for design (kaasautor L. Portjanski). // Proc. 5th Int Conf. DAAAM Baltic. Tln, 2006; Knowledge representation for subassembly

desining using CBR methodology (kaasautor L. Portjanski). // Virtual and Rapid Manufacturing: Advanced Res. in Virtual and Rapid Prototyping. Portugal, Leiria 2007.

B: TPI 1936–1986, 471; <https://www-etis.ee>.

NEMIROVITŠ-DANTŠENKO, Vassili (16. III 1887, Peterburi – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane; venelane. Lõpetas 1904 Peterburis kadetikorpuse, õppis 1906–14 samas Teedeinst-s ning 1915–16 ins-de ja sõjaväe tehnikakoolis. Töötas 1905–06 Peterburis trammiliinide ehitusel, 1907 Murgabi jõe reguleerimisprojekti koostamisel, 1909–12 Lääne ja Orjoli–Narva raudtee projekteerimisel. Oli Venemaa ins-vägede koosseisus I maailmasõjas, 1920–25 EV Teedemin-is Paldiski vabasadama ja uue raudtee projekteerimisel, 1925–38 v-ins ja maanteede inspektor, a-st 1938 ka raudteede tegevuse ratsionaliseerimise komisjoni liige. Töö kõrvalt õppis ühtlasi TT-s, mille lõpetas 1936 ehitusins erialal. Täiendas end Saksamaal ja Tšehhoslovakkias. – Uuris uute tee-ehitusainete sobivust ja nende kasutamise maj otstarbekust. 1928–1930 avaldatud Eesti raudteedekaartide koost. EIÜ ja a-st 1936 IK liige ning ekspert, Eesti Teedeins-de Ühingu ja Teedehituse Uurimise Seltsi liige. EV Valgetähe ja Leedu Gediminase teenetemärgid.

T: Tsementmakadam-teekatte ehitustööd Tõrva linnas Valga-Viljandi maanteel. // Tehnika Ajakiri (1934) 5/6; Eestis 1925–1936.a. ehitatud tsement-betoon ja tsementmakadamteede majanduslikkusest. // VII teedepäeva referaadid. Tln, 1937; Jõuvankrite liiniliikluse korrastamisest Leedus ja Lätis. // Tehnika Ajakiri (1937) 9.

B: Eesti riigi-, avaliku- ja kultuurielu tegelased 1918–1938. Tln, 1939, 178.

V. Mägi

NEMLIHER, Jüri (5. III 1965, Tallinn), geoloog, mineraloog; tööliste p. Lõpetas 1982 Tallinna 46. Kk-i, 1989 TÜ biol-geogr-tsk-a geol erialal, geol-mag (1992, TÜ), vk "Shell structure and mineralogy of the lingulate brachiopods from the "Obolus sandstones" of Estonia and Ingria", 1995–99 TÜ GI doktorant, *Ph.D.* (paleontol ja stratigr, 1999, TÜ), vk "Mineralogy of Phanerozoic skeletal and sedimentary apatites: an XRD study". Täiendas end 1993 Rootsis Uppsala Ük-s. Oli 1988–89 TÜ laborant, 1990–92 GI n-teadur, 1992–95 teadur, 2000– v-teadur. – Uurinud tänapäeva ja fossiilsete organismide biomineralisatsiooni

ja kivistite koostise kujunemist, olles Eestis selle uurimissuuna algatajaks. On näidanud, et nüüdisaegsete fosfaatsete biomineralisatsiooniproductide koostis sõltub organismide süstemaatilise kuuluvusest ning nende diogeneetiline areng ümbriskivimi kemismist ja lähteskeleti orgaanikasisaldusest. Üle 20 teadustr-e.

T: Ferromanganeesi and phosphatic hardgrounds drilled on the Western Pacific guyots during ODP legs 143 and 144 (kaasautor). // Proc. ODP, Scientific results (1995) 144; Hydroxyapatite varieties in Recent fish scales (kaasautor). // Proc. Acad. Sci. Est. Geol. 46 (1997) 4; Apatite varieties in Recent and fossil linguloid brachiopod shells (kaasautor). // Brachiopods: past and present. London, New York, 2001; The shell structure and mineralogy of *Mickwitzia (Lingulata: brachiopoda)* from the Lower Cambrian Kakumäe Beds of Estonia. // Proc. Acad. Sci. Est. Geol. 50 (2001) 1; Post mortem alteration of shell apatite of *Discinisca tenuis* from Lüderitz, Namibia (kaasautor). // Lithol. & Min. Res. 37 (2002) 1; Apatite varieties in the shell of a Cambrian lingulate brachiopod *Obolus apollinis* Eichwald. (kaasautor). // Proc. Acad. Sci. Est. Geol. 53 (2004) 4; A new type of cell structure in a phosphatic brachiopod from the Cambrium of Estonia. // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 55 (2006) 4.

B: EGBT, 76; <http://www.eris.ee>

NEMVALTS, Peep (4. X 1950, Tallinn), eesti filoloog; ins-de p. Lõpetas 1969 Tallinna 2. Kk-i, 1974 TÜ eesti filol osk-a, 1975–76 TÜ asp, 1989–96 Uppsala Ük-i doktorant, *dr. phil.* (1996, Uppsala Ük), vk “Case marking of subject phrases in modern standard Estonian” (Uppsala, 1996; Acta Univ. Upsaliensis. Studia Uralica Upsaliensia 25 (1996)). Oli 1977–83 KKI grammatikagrupi teadur, 1979–83 TPedI eesti ja soome k-e tunnitassuline õppejõud ning 1984 eesti k-e ja kirj-e kat-i v-õpetaja, 1984–88 Oulu Ük-i eesti k-e lektor, 1996–98 Stockholmi Ük-i soome k-e õt-i ning tõlke õt-i tunnitassuline lektor, 1996–2000 Uppsala Ük-i soome-ugri õt-i teadur, 2001– TPÜ eesti filol osk dots, ühtlasi 2002– Stockholmi Ük-i soome k-e õt-i teadur. Külalisõppejõuna lugenud erikursusi TPÜ-s (1999) ja Helsingi Ük-s (2000). – Uurimisvaldkond: süntaks ja semantika, eesti ja soome k-e kontrastiivuuringud, väliseesti k, k-choole ja -korraldus. Koost eesti k-e õpikuid jm õppevahendeid. Tõlkinud ilukirj-t (soome k-st) ja õppekirj-t (rootsi k-st), sh K.-E. Sveiby “Juhtimistarkus. 101 nõuannet teabeküllaste

organisatsioonide juhtidele” (Tln, 1994; koos S. Nemvaltsiga). ES-i, ETS-i Rootsis ja Johannes Aaviku Seltsi liige (1993–95 ja a-st 1998 seltsi esindaja Rootsis), Stockholmi Eesti Muinsuskaitse Seltsi juh-e aseesimees (a-st 2002), Uppsala Eesti Seltsi liige (aseesimees). Üle 50 teadustr-e.

T: Eesti keele õpik X klassile (kaasautor S. Vare). Tln, 1984, ²1988; Aluse sisu ja vorm: alusfraasi käändevaheldus tänapäeva eesti kirjakeeles. Tln, 2000; Keeleteaduse teaduskeelest. // Teoreetiline keeleteadus Eestis. Trt, 2002; Eesti keel ja euroidentiteet. // Keel ja identiteet. Võru, 2004; Moodustiste toime lausestruktuuris. // Lauseliikmeid eesti keeles. Trt, 2004; Eesti teaduskeel teadmusühiskonnas. // Eesti teaduskeel ja terminoloogia – kuidas edasi? Tln, 2006.

B: EE 14, 321.

NEOSTUS-UNDHAGEN (a-ni 1961 **Neostus**), **Lydia** (11. X 1934, Tallinn), keeleteadlane; velskri t. Põgenes 1944 koos vanematega Rootsi. Lõpetas 1954 Uppsalas gümn-i, 1957 Uppsala Ük-i filos-mag kraadiga, 1966 Malmö õpetajate kõrgkooli (*Lärrarhögskolan*), *fil. lic.* (romaani k-d, 1973, Lundi Ük), vk “Morale et les mots de la même famille étudiés dans des dictionnaires et dans des textes littéraires français de la seconde moitié du XIII e siècle. Etude de sémantique structurale”, filos-dr pr k-e alal (1975, Lundi Ük), vk “Morale et les autres lexèmes formés sur le radical moral-étudiés dans des dictionnaires et dans des textes littéraires français de la seconde moitié du XVIII e siècle. Etude de sémantique structurale” (Lund, 1975). Täiendas end Hispaania riigistipendiaadina 1958 Salamancas, Prantsuse Inst-i stipendiaadina 1973 Pariisis. Oli 1962 Uppsala Ük-i abijõud, 1969–70 Lundi Ük-i asst, 1967–68 Arlövi kk-i ja 1974–78 Tomelilla kk-i õpetaja, 1978–2000 Helsingborgis Tycho Brahe gümn-i pr ja ingl k-e lektor. – Uurinud pms sõnarühma “moral” tarvitamist ja semantikat 18. saj teise poole sõnarmt-tes ja kirj-s ning ideede ajalugu seoses nende sõnadega.

Ü. Tedre

NERMAN, Birger (6. X 1888, Norrköping – 22. VIII 1971, Stockholm), rootsi arheoloog ja saagaurija. Õppis Uppsala Ük-is, omandas seal 1913 *dr. phil.* kraadi. Oli hiljem samas dots, 1923–25 TÜ Eesti ja Põhjamaade muinasteaduse prof ning arheol

kabineti ja muuseumi juh, seejärel taas Uppsala Ük-i õppejõud, 1938–54 Stockholmis Rkl Ajaloomuuseumi dir. Rootsi ja Soome TA liige. – Uurimistöös etendas olulist osa saagade tõlgendamine ajalooallikaina, arheoloogina uuris eriti Ojamaa muistiseid. Eestis korraldas 1924 väiksemad arheol kaevamised Irboska linnamäel ja paaril Setumaa kääbaskalmistul, suuremas ulatuses kaevas 1929 ja 1930 kaht 7.–8. saj kalmistut Lätis Liepāja lähedal Grobiņas; üht neist olid matmiseks kasutanud Kesk-Rootsist, teist Ojamaalt pärit siirdlased. 1930. a-il võttis osa mitmest Baltimaadel toimunud arheol-üritusest ja avaldas siinsetes väljaannetes tead-art-id. ÕES-i auliige (1938). II maailmasõja ajal ja sõjajärgseil a-il esines pidevalt okupeeritud Baltimaade kaitsjana ja tegi tihedat koostööd siit lähtunud põgenikega, oli 1943 asutatud Balti Komitee esimees.

T: Die Ältere Eisenzeit Gotlands (kaasautor O.Almgren). Stockholm, 1923; Det svenska rikets uppkomst. Stockholm, 1925; Die Verbindungen zwischen Skandinavien und dem Ostbaltikum in der jüngeren Eisenzeit. Stockholm, 1929; Die Völkerwanderungszeit Gotlands. Stockholm, 1935; Einige auf Gotland gefundene ostbaltische Gegenstände der jüngeren Eisenzeit. // ÕES Toim XXX. Trt, 1938; Zur Frage der Entstehung der estnischen Steinpflasterungsgräberfelder. // Senatne un Mäksla 1. Riga, 1938; Grobin–Seeburg. Stockholm 1958; Die Vendelzeit Gotlands. Stockholm, 1969.

B: EBL TK, 216; Birger Nermans tryckta skrifter 1908–1965. Förteckning sammanställd av Marie-Louise Bachmann. Stockholm, 1965; *Kokla, J.* Suurim Balti rahvaste ja vabaduse eest võitleja. // Eesti Päevaleht (1971) 22. VIII (Stockholm); *Horm, A.* Prof. Birger Nerman surnud. // Teataja (1971) 4. IX (Stockholm).

L. Jaanits

NERMAN, Robert (10. II 1946, Tallinn), ajaloolane; töölise p. Lõpetas 1972 Tallinna Kaugõppekk-i, 1978 TÜ ajaloo-osk-a. Oli 1974–84 Tallinna Arh-mälestiste Kaitse Insp-i kunstiajaloolane, 1984–90 Projekteerimisinst-i Kommunaalprojekt ajaloolane, 1991–92 AS Vana Tallinn ajaloolane, 1992– OÜ Tallinna Eeslinna Uurimisbüroo ajaloolane. – Uurimisvaldkond: puitarhitektuur, Tallinna ajalugu, eeslinna ja erinevate linnajagude kujunemine ning kultuurilugu ja kaitse. Koost Tallinna eeslinna kultuuriloolise kartoteegi, kogunud linnaetnogr-st materjali (intervjuud, ankeedid, fotod jm). 2-köitelise Tallinna entsüklopeedia (Tln, 2004) koostamise initsiaator, märksõnastiku ja kontseptsiooni koost ning põhiautor. Avaldanud 14 rmt-t ja u 400 art-t (pms perioodikas) Tallinna arhitektuurist,

ajaloost, muinsuskaitsest, kultuuriloost ja linnaehituse probleemidest. Koost mitmeid käsikirju, sh 1000-lk-se "Tallinna puitmajad". Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ringi liige (a-st 1984)

T: Kõdurajooni filosoofia. // Akad (1991) 6; Puitasumid kui kultuurikeskkond. // Akad (1994) 8; Kopli: miljöö, olustik, kultuurilugu 1918–1940, II. Tln, 1995, ²2002; Kalamaja ajalugu. Tln, 1996; Lasnamäe ajalugu. Tln, 1998; Pelgulinn: kultuurikeskkonna kujunemine ja areng. Tln, 2002; Süda-Tatari puitasum: haritlaste linnaosa Tallinnas. Tln, 2004; Põhja-Tallinn (kaasautor K. Paulus). Tln, 2006; Tallinn: aeg ja muutused (kaasautor T. Viirand). Tln, 2006; Autobussiliiklus Tallinnas. Tln, 2007; Aegna. Tln, 2008; Pirita (kaasautor K. Paulus). Tln, 2008.

B: EKABL, 341; Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ring 1963–2000. Ringi liikmete biograafiline teatmik. Tln, 2000, 147–148.

NESTOR, Heldur (24. II 1935, Särevere v, Järvamaa), geoloog, paleontoloog; talupidaja p, Viuu-Kai N-i abikaasa. Lõpetas 1954 Türi l. Kk-i, 1959 TÜ geol-osk-a, 1964 GI asp-i, geol-mineral-knd (1965, Eesti TA), vk "EHA≡<∇H≡B≡Δ≡4*,4 ≡Δ*≡&48∇ 4 Φ4:9Δ∇]ΦH≡>44"; geol-mineral-dr (1979, MÜ), vk "j&≡: Π4β 4 9Φ:≡&4β ≡∃4HV>4β BV:,≡2≡6Φ84N ΦHA≡<∇H≡B≡Δ∇H". Oli 1959–61 ja 1964–69 GI n-, 1969–86 v- ja 1986–95 peateadur, 1995–2000 töörühma juht, 2001–08 TTÜ GI erakorraline teadur. – Uurinud vanaaegkonna stromatoporoide (lubikäsnaid) evolutsiooni, süstemaatikat, biostratigr ja paleoökol; siluri ladestu stratigr, paleogeogr ja settimistingimusi ning geol-teaduste ajalugu Eestis. Stromatoporoide evolutsioonilise süstemaatika rajajaid ja praeguse klassifikatsiooni loojaid. Lõi koos R. Einastoga Balti siluri settebasseini fatsiaal-sedimentol-se mudeli, mis on esimesi omataoliste seas. Ida-Euroopa platvormi siluri kivimite unifikatsioonilised stratigr skeemi ja seletuskirja põhikoostid. Olnud geol välitöödel Uuralis, Kesk-Siberis, Baltimaades, Lääne-Ukrainas, Rootsis, Norras, USA kesk-ida osariikides, Ontarios, Kanadas. Balti Stratigr Assots-i esimees, Rahvusv Geol-teaduste Liidu Siluri Stratigr Alamkomisjoni k-liige, Rahvusv Fossilsete Käsnade ja Korallide Uurim Assots-i nõukogu liige, LUS-i paleontol seks-i esimees, TTEÜ juh-e liige ja Tallinna osk-a juh, ETBL-i geol erialatoim Eesti NSV preemia (1972, koll-s), EV

teaduspreemia (1991, koll-s), K. E. von Baeri mälestusmedal (1992), akad K. Orviku preemia (2000). Üle 150 teadustr-e, sh 5 monogr-t, arvukalt aimeart-eid.

T: EHL \cong < \forall H \cong B \cong Δ \cong 4*,4 \cong Δ * \cong &48 \forall 4 :: \forall >* \cong &, Δ 4] Φ H \cong >44. Γ :>, 1964; EHL \cong < \forall H \cong B \cong Δ \cong 4*,4 &, >: \cong 8 \forall 4 : \exists *: \cong & \forall] Φ H \cong >44. Γ :>, 1966; On the ecogenesis of the Palaeozoic stromatoporoids. Paris, 1975; K \forall Π 4 \forall : .: > \cong Φ ,*4<,>H \cong : \cong (4P, Φ 8 \forall β < \cong *,.:. A \forall ; \cong \exists \forall :H46 Φ 8 \cong (\cong Φ 4:9 Δ 46 Φ 8 \cong (\cong B, Δ 48 \cong H4>,>H \forall : .: > \cong (\cong \exists \forall Φ Φ ,6> \forall (kaasautor R. Einasto). // K \forall Π 44 4 Λ \forall 9> \forall Φ 4:9 Δ \forall Λ 4 \exists \forall :H484. Γ :>, 1977; Autecology of stromatoporoids in Silurian cratonic seas. // Spec. Pap. Palaentol. 32 (1984); ? \exists β Φ >4H,.: > β 2 \forall B4 Φ 8 \forall 8 Φ H Δ \forall H4(Δ \forall Λ 4P, Φ 84< Φ N,< \forall < Φ 4:9 Δ 46 Φ 84N \cong H: \cong 0 ,>46. // X,T,>4 β ;,0&,* \cong < Φ H&,>> \cong (\cong Φ H Δ \forall H4(Δ \forall Λ 4P, Φ 8 \cong (\cong Φ \cong &, ζ \forall >4 β B \cong \cong Δ * \cong &48 \exists 4 Φ 4:9 Δ 9 % \cong Φ H \cong P> \cong -+& Δ \cong B,6 Φ 8 \cong 6 B: \forall H Λ \cong Δ <Z (kaasautor). 9, 1987; Biogeography of Silurian stromatoporoids. // Geol. Soc. Mem. 12 (1990); Aspects of carbonate platform sedimentation in the Silurian (kaasautor). // Spec. Pap. Paleontol. 44 (1991); Main trends of stromatoporoid evolution during the Silurian. // Courier Forschungsinst. Senckenberg, 172 (1994); Ordovician and Silurian reefs in the Baltic area. // Publ. Serv. Geol. Luxembourg 29 (1995); Revised classification and terminology of Palaeozoic stromatoporoids (kaasautor). // Acta Paleontol. Polonica 44 (1999) 1; Recovery of the stromatoporoid fauna after the Late Ordovician extinction (kaasautor C. W. Stock). // Bull. Tohoku Univ. Museum, 1 (2001); Correlation of low-middle Llandovery sections in central and southern Estonia and sedimentation cycles of lime muds (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 52 (2003) 1; Sedimentary cyclicality and dolomitization of the Raikküla Formation in the Nurme drill core (Silurian, Estonia) (kaasautor). // Proc. est. Acad. Sci. Geol. 53 (2004) 1. **B:** 3 \exists =], 323; EGBT, 76; EE 6, 596; EE 14, 322; P. %, Φ 84< β . O,.;,9 Φ H Δ ,<.,> \cong Φ H.:. // \cong \forall 98 \forall 4 Δ ,:4(4 β (1980) 9, 11; Kes on kes? Eesti 2000. Tln, 2000, 132.

NESTOR (a-ni 1959 **Nano**), **Viiu-Kai** (28. VII 1935, Narva), geoloog, mikropaleontoloog; Villem Nano t, Heldur N-i abikaasa. Lõpetas 1954 Pärnu 2. Kk-i, 1959 TÜ geol-osk-a, geol-mineral-knd (1987, Eesti TA), vk

"M4H4>=2=4 >40>, (≡ Φ4:9Δ∇ E,&,Δ>=6 AΔ4∃∇:H484". Oli 1959–60 EGV ins, 1960–71 GI geol-muuseumi- ja fondikollektsioonide kuraator, 1971–88 n-teadur ja teadur, 1988–92 v-teadur, a-st 1992 teadur. Kuulub dr Ralf Männili mikropaleontol- ja stratigr koolkonda. – Uurimisvaldkond: Eesti siluri mikroorganismide kitinosaade paleontol, paleoökol ja biostratigr. Uurinud kitinosaade taksonoomiat, levikut, biostratigr ja paleoökol; kogunud võrdlusmaterjali Podoolia, Poola, Tšehhi, Rootsi ning Norra siluri läbilõigetest. Koost siluri kitinosaade esimese biotsonaalse skeemi Baltimaades ja osalenud globaalse skeemi väljatöötamisel. See detailne ajaskaala on võimaldanud rööbistada madal- ja süvaveefaatsiese läbilõikeid ja kindlaks teha mitmeid settelinki Eesti aluspõhjas. Võtnud osa uue, täiendatud kitinosaade klassifikatiooni koostamisest. Paleosoikumi Mikrofloora Rahvusv Komisjoni kitinosaade alamkomisjoni liige. K. E. von Baeri preemia (1996). Üle 60 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: E≡B≡ΦH∇&:, >4, >,8≡H≡ΔZN Δ∇2Δ,2≡& Δ∇688 :∇Φ8≡(≡(Δ42≡>H∇]ΦH≡>44 B≡ <48Δ≡B:∇>8H≡>9. // TA Toim. Keemia, Geol 25 (1976); Correlation of East-Baltic and Gotland Silurian by chitinozoans. Tln, 1982; Distribution of chitinozoans in the Late Llandoveryan Rumba Formation (*Pentamerus oblongus* beds) of Estonia. // Rev. Palaeobot. Palynol. 43 (1984); Silurian chitinozoans. Tln, 1990; Dating of the Wenlock carbonate sequences in Estonia and stratigraphic breaks (kaasautor H. Nestor). // TA Toim. Geol 40 (1991); Chitinozoan diversity dynamics in the East Baltic Silurian. // TA Toim. Geol 41 (1992); Early Silurian chitinozoans of Estonia and North Latvia. Tln, 1994; A global Chitinozoa biozonation for the Silurian (kaasautor). // Geol. Mag. 132 (1995); Reflection of Wenlock oceanic episodes and events on the chitinozoan succession of Estonia. // TA Toim. Geol 46 (1997); A revised chitinozoan classification (kaasautor). // J. Paleont. 73 (1999); Integrated biostratigraphy of the lower Silurian of the Aizpute-41 core, Latvia (kaasautor). // Geol. Mag. 140 (2003); Chitinozoans of the *Margachitina margaritana* biozone and the Llandovery-Wenlock boundary in West Estonian drill cores. // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 54 (2005).

B: *Grahn, Y.* Estnisk paleontolog besöker SGU:s samlingar. Uppsala. 1986; EGBT, 76; EE 14, 322.

NESTRA, Härmel (19. III 1974, Tartu), matemaatik, informaatikateadlane; tööliste p. Lõpetas 1992 Tartu 12. Kk-i, 1996 TÜ mat-tsk-a, 1998 TÜ-s mag-i ja 2004 doktorantuuri; *M.Sc.* inform alal (1998, TÜ), vk “Polütüüpne funktsionaalne programmeerimine: kategooriateoreetilistest alustest praktikasse” (Trt, 1998), *Ph.D.* (inform, 2006, TÜ), vk “Iteratively defined transfinite trace semantics and program slicing with respect to them” (Trt, 2006). Oli 2002–03 TÜ arvutiteaduse inst-i asst, 2003–teadur, 2003 ka Trieri Ük-i teadur. – Uurimisvaldkond: loogika arvutiteaduses; funktsionaalprogrammeerimine; programmianalüüs; slitseerimine. Olnud Eesti koolinoorte mat-olümpiaadi žürii liige, a-st 2004 esimees ning Eesti õpilasvõistkonna liider rahvusv mat-olümpiaadidel. 10 teadustr-t.

T: A framework for studying substitution. // *Acta Cybernetica* 15 (2002) 4; Transfinite corecursion. // *Nordic J. Computing* 12 (2005) 2; Transfinite semantics in program slicing. // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 11 (2005) 4.

B: <https://www.eris.ee/user>; <https://www.etis.ee>.

NEŠUMAJEV, Dmitri (25. X 1974, Püssi, Ida-Virumaa), tehnikateadlane; venelane, ins-i p. Lõpetas 1991 Kehra Kk-i, 1996 TTÜ soojusenerg ins-na, tehn-mag (1998, TTÜ), tehn-dr (2005, TTÜ), vk “Experimental and numerical investigation of combined heat transfer enhancement technique in gas-heated channels” (Tln, 2005). Oli 1997–2005 TTÜ soojustehnika inst-i teadur, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkond: energ – soojusülekanne, selle intensiivistamine; energiaressursside säästlik kasutamine; põletusseadmetes toimivate protsesside täiustamine. Üle 10 teadustr-e, 2 kasuliku mudeli kaasautor.

T: Natural convection heat transfer phenomena near the surface covered by riblets (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 4 (1998) 3; Effects of surface with regular roughness on convective heat transfer (kaasautor). // *Progress in Engineering Heat Transfer*. Gdansk, 1999; Experimental investigation of various turbulator inserts in gas-heated channels (kaasautor). // *Experim. Thermal and Fluid Sci.* 28 (2004) 8.

B: <https://www.eris.ee/portaal>; <https://www.etis.ee>.

NETŠAJEV, Vassili (20. I 1860, Moskva – 1935; täpne surmaaeg ja -koht teadmata), õigusteadlane; venelane, preestri p. Lõpetas 1881 Moskva Ük õigustsk, jäi samasse valmistuma prof kutseks, 1885 sooritas mag-eksamid. 1886–87 täiendas end Berliini, Leipzigi, Strasbourgi, Müncheni ja Pariisi ük-s. Töötas 1888 Jaroslavlis Demidovi Õigusteaduste Lütseumis dots-na Rooma ja tsiviilõiguse alal ning 1889–93 Odessas Novorossiiski Ük-s. Oli 1893–1902 TÕ Vene tsiviilõiguse ja kohtukorralduse prof, luges ka Baltimaade kohaliku õiguse kursust, a-st 1902 Peterburis Justiitsmin-i juristkonsult, pidas ühtlasi dots-na loenguid Peterburi Ük-s, hiljem Kõrgemate Naiskursuste prof. Tegutses ka advokaadina. Oli Venemaa tsiviilkoodeksi uue projekti erinõupidamise liige. A-st 1922 oli Petrogradi Ük-i tsiviilõiguse prof, hiljem teadur. – Art-id tavaõiguse ja Vene ning välisriikide õiguse ajaloost, tegi kaastööd entsüklopeediatele, sh F. A. Brockhausi – J. A. Jefroni "Entsüklopeedilisele sõnaraamatule", tõlkis vene k-de teiste maade õiguslaseid teoseid.

T: Опыт исследования русского обычного права и его истории. // Юрид. вестник (1884) 4; Из французских исследований по истории права. // Юрид. вестник (1886) 3; Древнейшее германское и французское право в новейших исследованиях. // Юрид. вестник (1887) 3; Теория договора. // Юрид. вестник (1888) 10; Реформа юридического образования в Германии. // Юрид. вестник (1889) 1, 4; Вестник права и юриспруденции XIX столетия. // Ж Мин-ва юстиции 3 (1899).

B: *Левуцкий* I, 600-602; Энци. словарь 20 (1897), 954; Новый энци. словарь 28 (1916), 414-415.

S. Issakov

NETŠUNAJEVA (a-ni 1972 **Pokrovskaja**), **Natalia** (21. VII 1948, Leningrad), keeleteadlane; teenistuja t, venelane Lõpetas 1966 Vladivostoki 6. Kk-i, 1971 samas Kaug-Ida Rkl Ük-i, 1978 LÜ asp-i, filol-knd (1978, samas), vk >94>(&4ФН4Р,Ф846 ∇>∇:42 *Δ,&>,Ф:∇&β>Ф8≡(≡ В,Δ,&≡*∇ <∇6Ф8≡6 <4>,4", *Ph.D.* (vene filol, 2000, ТРÜ), vk «Минья как тип славяно-греческого средневекового текста» Тln, 2000). Oli 1979–84 ТРедI v-õpetaja, 1985–2002 dots, 2003– SKA k-ekeskuse vene kee õpetaja. Koost arvukalt õpikuid jm õppevahendeid üldharidus- ja kõrgkoolidele. –

Uurimisvaldkonnad: slaavi k-te ja vana-vene tekstide ajalugu ning tekstol. Üle 50 teadustr-
e.

T: 3ФН≡Δ4β Δ9ФФ8≡(≡ β2Z8∇ (kaasautorid J. Kudrjajtsev, E. Nelissov). Tln, 1984;
α2Z8≡&Z, Δ∇2>≡PH,>4β & *Δ,&>,Δ9ФФ84N ФВ4Ф8∇N <∇6Ф8≡6 <4>,4.//K9>8П4≡>
4Δ≡&∇>4, β2Z8≡&ZN ,*4>4П 4 8∇H,Δ(≡Δ46. Γ:>, 1986;
K≡>,H48∇ ФН∇Δ≡Ф:∇&β>Ф8≡(≡ 4 *Δ,&>,Δ9ФФ8≡(≡ β2Z8≡&. Γ:>, 1987;
EH∇>≡&:,>4, >≡Δ< *Δ,&>,Δ9ФФ8≡(≡ :4H,Δ∇H9Δ>≡(≡ β2Z8∇. //
7≡<<9>48∇H4&>Z6 ∇ФВ,8H (Δ∇<<∇H4P,Ф84N ,*4>4П. Γ:>, 1988; 3<,>>≡,
Ф8:≡>,>4, & ФН∇Δ≡Ф:∇&β>Ф8≡< 4 *Δ,&>,Δ9ФФ8≡< β2Z8∇N (kaasautor E. Nelissov).
Γ:>, 1989; E8:≡>,>4, 4<,>>ZN P∇ФН,6 Δ,P4 & *4∇NΔ≡>>≡< ∇ФВ,8H, (kaasautor E.
Nelissov). Γ:>, 1993; Menea's texts of bulgarian origin (XI–XIII cc). // XII
Miedzynarodowy kongres slawistów. Streszczenia referatów i komunikatów.
Literaturoznawstwo. Folklorystyka. Nauka o kulturze. Warszawa, 1998; Вопросы истории
языка в Минее. // Русск. ист. филол. Пробл. и перспективы. Петрозаводск, 2001;
Рукопись Q. п. I.25 из собрания А. Ф. Гильфердинга: грамматические особенности. //
TRÜ Toim. A, Humaniora 21 (2002); Списки Минее «первичной формации». // Русский
язык: исторические судьбы и современность. М., 2004.

B: TPÜ läbi aegade, 110.

NEUE, Christian Friedrich (19. XII 1799/ teistel andmetel 26. X 1798, Spandau – 26./14.
VII 1886, Stuttgart), klassikaline filoloog; köösneri p, sakslane. Õppis Berliini Ük-s
klassikalist filol-t, lõpetas 1822 *dr. phil.* kraadiga, vk "Basshylidis fragmenta commentatio"
(Berlin, 1822). A-st 1848 Peterburi TA korr liige. Pärast ük-i lõpetamist oli Sulpfurtis
(Naumburgi läh) vanade k-te v-õpetaja, 1831–61 TÜ kirj-ajaloo, klassikalise filol ja ped
prof, oli 1836–38 ja 1842–51 TÜ rektor, täitis 1833–51 korduvalt dekaani kohustusi, 1843–
51 töötas ühtlasi tsensuurikomitees. Õpetas kreeka ja ladina meetrikat, etümol ja süntaksit,
tekstikriitikat, antiik- ja keskaja kirj-e ajalugu, kreeka k-t ning klassikalise filos ajalugu,
juhendas sks k-st lad k-e tõlkimise praktikume. Oli 1833–36 ajakirja *Dorpaten Jahrbücher
für Litteratur, Statistik und Kunst, besonders Russlands* väljaandjaid ja toim-id. TÜ
rektorina püüdis edendada regionaalset teadustööd, tegi 1837 koos teiste prof-ga ettepaneku
korraldada Balti ja Soome õpetlaste ühiseid teaduskongresse. Ettepanek leidis haridusmin-i

toetust, ent soovitati kaasata ka Venemaa teadlasi. See ei rahuldanud idee algatajaid ning üritused jäid ära. Tegelik riiginõunik (1848)

T: Bacchylidis Cei fragmenta gollegit, recensult, interpretatus est. Berlin, 1822; Sapphonis Mytileneae fragmenta specimen operae in omnibus artis Graecorum lyricae exceoto Pindaro collocandae. Berlin, 1827; Sophoclis tragoediae, recognovit et brevi annotatione scholarum in usum instruxit N. Lipsiae, 1831; Dr. Julius Walter, weil. ord. Prof. der praktischen Theologie an der Kaiserlichen Universität Dorpat. Dorpat, 1835; Observationum ad Tacitum specimen. I. Dorpat, 1836; De Telesillae Argivae reliquiis commentatio. Dorpat, 1843; De Praxillae Sicyoniae reliquiis commentatio. Dorpat, 1844; Formenlehre der lateinischen Sprache. I-II. Mitau, 1861–1866; Berlin, 1875, 1877, 1888–1901.

B: *Левуцкүй* I, 422–423; DbBL, 545; Петербургская Академия наук и Эстония. Тлн, 1978, 212; TÜ ajalugu II, 85–86, 174.

S. Tamul, K. Martinson

NEUFELD (a-ni 1942 **Hersov**), **Erna** (4. VII 1916, Vara v, Tartumaa – 7. VI 1999, Tartu), keemik ja farmatseut; talupidaja t. Lõpetas 1934 Võru Ühisgümni-i, 1941 TÜ arstitsk-a; farm-knd (1963, TÜ), vk "Parkainete kvantitatiivse määramise meetoditest". Täiendas end 1969 Leningradi Tehnol Inst-s analüüt keemias. Oli 1948–60 TÜ analüüt keemia kat-i asst, 1960–72 EPA keemiakat-i asst, 1971–79 dots. Koost õppevahendeid. – Uurinud põlevkivi germaaniumisisaldust, põllum-loomade söötade ja toitainete kvaliteedi määramist ning parkainete määramise meetodeid. Ligi 20 teadustr-t

T: Raskemetallide soolade kasutamisest parkainete kvantitatiivseks määramiseks. // TÜ Toim 74 (1959); Laboratoorseid töid kvantitatiivses keemilises analüüsis (kaasautor H. Jalviste). Trt, 1969; ²1971.

B: TÜ BL I, 296; EPA BL I, 172.

NEUHAUS, Hinrek (23. VIII 1924, Tallinn), füüsik; merendus- ja poliitkategelase p. Lõpetas 1943 Tallinnas G. Adolfi Gümni-i. Põgenes samal a-l Rootsi. Lõpetas 1952 Stockholmi Ük-i füüsika-knd kraadiga, *lic. filos.* (1955, samas), vk "Diffraction Grating in Immersion" (kaasautor E. Hulthén) (Arkiv för fysik, 8, 1954), *Ph.D.* (1959, samas), vk "Bandenspektroskopische Untersuchungen über die Hydride und Deuteride der Elemente Ga, In und Tl und über die Hyperfeinstruktur der Bi- und In-Hydride und -Deuteride". Oli

1950–59 Stockholmi Ük-i füüsika inst-i asst, 1959–73 dots, 1973–80 Rootsi Rkl Proovi- ja Mõõdeteenistuse uurimisins, 1980–89 Rootsi Töökaitseameti büroojuh. – Töid mol-füüsika, eriti spektrite ülipeenstruktuuri, optiliste spektrograafide ja interferomeetrite konstruksiooni, elektromagnetilise mikrolaine tehnika, plasmafüüsika, laserifüüsika jm kohta. Geol-huvilisena osales Gustav Adolphi Loodusteadusliku Ringi (GALR) tegevuses Eestis ja Rootsis, avaldas "Loodusesõbras" (1940) kirjutise *Eurypterus*'e kohta. Üle 60 teadustr-e.

T: Magnetic effects in the spectrum of indium hydride and their relevance for the coupling problem (kaasautor T. Larsson) // Arkiv för fysik 27 (1964); Die Apparatfunktion eines aus Fabry-Perotschen Etalons zusammengesetzten Systems bei endlicher Aperatur (kaasautor P. Nylén) // Arkiv för fysik 40 (1970); Das Auflösungsvermögen von zusammengesetzten dispergierenden optischen Systemen. Der Immersionssphograph mit doppelter Diffraktion. // Optik 32 (1970).

B: ETVpK, 80; Hinrek Neuhaus. // Vaba Eesti tähistel, Tln, 2000, 450; Vaba Eesti 39 (1960) 3.

D. Kaljo

NEUMAN (NOIMAN), Leonhard Wilhelm Johann (pseud **Leenart Helisalu**) (13. XII 1885, Tartu – 20. X 1933, Tartu), muusikategelane, koorijuht, laulja; võõrastemajapidaja p. Lõpetas 1912 TÜ õigustsk. Õppis 1908–12 laulmist Tartus G. Stahlbergi juures, 1912–14 Milanos ja Berliinis, täiendas end ühtlasi Berliin-Charlottenburgi Muusikaük-s R. Tobiase juures harmoonias. Õppis 1915–16 Moskva Konserv-s, täiendas end muusikas 1921–22 Roomas, 1922–24 Leipzgis ja Berliinis ning 1927 Viinis. Oli 1914–15 ja 1916–18 Pärnu ja Tartu koolides muusikaõpetaja, 1919 EV Välismin-i ajakirj-e agentuuri juh, 1919–21 Tallinna ja Tartu kõrgemate muusikakoolide õpetaja, 1921–22 EV diplomaatiline esindaja Roomas, 1927–33 Tartu Kõrgema Muusikakooli õppejõud, ühtlasi juhatas mitut koori, sh 1924–33 Tartu Akad Meeskoori. Oli 1928 IX üldlalupeo üldjuhte. Esinenud ka laulusolistina, kirjutanud koorlaule. – Avaldanud art-id eesti muusika ja interpretatsiooni ning heliloojate kohta "Loomingus" ja "Muusikalehes", samuti välismaa muusikaajakirjades ("Suomen Säveletär", "L'Europe Oriental" (Brüssel) jt), teinud kaastööd teatmeteostele, sh koguteosele "Viron-Kirja" (Helsinki, 1926) ja "Estonia" (Brüssel, 1930).

T: K. A. Hermann eesti muusika ajaloos. // Lng (1926), 5; Veerud eesti muusika ajaloost. // Lng (1924) 2–6; Kus ja kuidas laulu õppida. // Muusikaleht (1924) 2–3; 20 aastat Eesti sümfoonia-orkestrit. // Muusikaleht (1927) 11; Mis on häälekultuur. // Muusikaleht (1929) 1; Häälekultuur ühtlustatud koorilaulu alusena. // Muusikaleht (1929) 2; Ooperetilauljate ettevalmistamisest. // Muusikaleht (1930), 3; Meie muusikaelu sajandi algul. // Lng (1930) 11.

B: EBL, 336; EBL TK, 216–217; EMBL, 158; EE 14, 322; *Kasemets, A.* Eesti muusika arenemislugu. Tln, 1937, 353–356; *Aavik, J.* Eesti muusika ajalugu. III. Stockholm, 1969, 112–115; *Märtin, M.* Otto Hermann ja Leenart Neuman eesti muusikaloos. // SV (1983) 21. X; *Jürisson, J.* Leonhard Neuman muusiku ja sulemehena. // TMK (1985) 12.

M. Topman

NEUMANN, Johann Georg Josias von (1780, Magdeburg – 13. XII 1855, Peterburi kub), õigusteadlane; sakslane. Omandas Saksamaal jur hariduse. Siirdus 1807 Venemaale, oli 1807–08 Peterburis Seaduskomisjoni toim abi, 1808–09 Tsiviilseadustiku koost komisjoni ülema abi, 1809 Seaduskomisjoni sekr, 1809–11 Kaasani Ük-i õigusteaduse prof, 1811–14 TÜ Euroopa riikide riigiõiguse prof (loengutes oli pearõhk Vene riigiõigusel, luges ka Vene õiguse ajalugu), 1814–17 Kaasani Ük-i õigusteaduse õppejõud, 1818 tegutses lühikest aega Peterburis, 1918–26 TÜ provintsiaalõiguse ja a-st 1820 ka Vene õiguse prof. Mitme Tartus ja Peterburis ilmunud õpiku (sh 1817 Peterburis ilmunud, A. Smithi maj-teoorial rajaneva poliitökon õpiku) autor. Oli TÜ Apellatsiooni- ja Revisjonikohtu esimees. 1826 määrati tsaari korraldusel tööle Peterburgi keisri isikliku kantselei II osakonda, kus tegeles Vene seaduste kodifitseerimisega. Sama aasta lõpul läks pensionile, kuid jätkas teadustegevust. – Uurimused olid tähelepanuväärseks panuseks Vene õiguse teaduslikku läbitöötamisele, tänu millele jõuti Vene impeeriumi seadusandluse ajalooliste allikate uurimise juurest Vene õiguse ajaloo teaduseni selle kaasaegses tähenduses. J. P. G. Ewersi põhiteose "Venelaste vanim õigus ajaloolises arengus" kaasautorina kuulub Vene ajaloolis-juriidilise koolkonna rajajate hulka.

T: Principien der Philosophie und Moral. Ein Fragment. Dorpat, 1814; Principien der Politik. Ein Fragment. Dorpat, 1814; Grundsätze des peinlichen Rechts. Dorpat, 1814 (vene

k-s 1814); Über die Wohnsitze der ältesten Russen. Sendschreiben an G. Ewers. Dorpat, 1824 (vene k: M. 1826; SPTb, 1826); Das älteste Rechts der russen in seiner geschichtlichen Entwicklung (kaasautor J. P. G. Ewers). Dorpat, 1826 (vene k: M, 1835); Über Verfassung und Verwaltung des alten Novgorods. Nestor und Karamzin. // Beitr. z. Kritik der Geschichte des Russischen Rechts. // Studien zu gründlichen Kenntniss der Vorzeit Russlands. Dorpat, 1830 (vene k: M, 1841).

B: *Левуцкый* I, 582–586; Recke-Napiersky, III (1831), 316–317; Русск. биограф. словарь. СПб, 1914, 199–200; Биограф. словарь проф. и преподав. Казанского ун-а. II, 52–53; *Leppik, L., Järvelaid, P.* Vene õigusajaloo koolkond Tartus ja professor Neumann. // *Kleio*, 22 (1997) 4, 12–22.

L. Leppik

NEUMANN, Mihkel (28./15. III 1866, Ambla, Järvamaa – 6. V 1941, Tallinn); leksikograaf, kooliõpetaja, ajakirjanik; talupidaja p. Alghariduse omandas kodus, 1884–86 õppis Kuuda ÕS-is. Oli 1886–96 vallakooli õpetaja Riisiperes, Alaveres, Kudasool ja Vohnjas, 1896–98 töötas Tartus "Postimehe" toimetuses. Aktiivne karskusliikumise tegelane, oli 1897–98 Eesti Karskuse Seltsi armt toim. Ostis 1898 ajalehe "Virmaline", andis seda 1900–05 välja Tallinnas "Uus Aeg" nime all. 1905. a revolutsiooniliste sündmustega seoses ajaleht suleti, 1907–09 oli väljaandja Peterburis vangis. – Avaldas rohkesti vn, sm, sks ja ingl k-e õppe- ning sõnarmt-uid, samuti populaarthead rmt-uid haridusest, tervishoiust, ketserikohtutest, maadlemisest, fakiiridest jm. Avaldas ka mitu luuletustekogu.

T: Lühike soome keele grammatika. Tln, 1903; Praktische Lehrbuch der Estnischen Sprache für der Selbstunterricht. Tln, 1903, ³1926; Ajalehelugeja sõnaraamat. Tln, 1903; Inglise keele õpetus. Tln, 1907, ²1926; Inglise-eesti sõnaraamat. Tln, 1909, ²1923; Tervishoiu sõnaraamat. Tln, 1909; Saksa keele õpetus. Tln, 1910; Eesti-saksa sõnaraamat. Tln, 1910; Soome-eesti sõnaraamat. Tln, 1911; Saksa-eesti sõnaraamat. Tln, 1913, ²1927; Eesti-inglise sõnaraamat. Tln, 1924; Sistemikaline eesti-vene sõnaraamat. Tln, 1925; Vene-eesti sõnaraamat. Tln, 1929; Kuuda Seminar ja tema kasvandikud. Tln, 1928; Vene-eesti sõnaraamat. Tln, 1929.

B: EBL, 336–337; EBL TK, 217; EAT, 209; EKBL, 161–162.

E. Vääri

NEUMANN, Vallot (13. VIII 1949, Tallinn – 19. III 2001, Tallinn), majandusteadlane. Lõpetas 1967 Tallinna 1. kk-i (1966 lõpetas akordioni erialal Tallinna Lastemuusikakooli), 1973 TÜ tööstuskaupade tundmise erialal, 1997 Leningradi Kaub-inst-i kaugõppeasp-i; majand (1980, Ülel Kaub-konjunkturi TUI, Moskva), vk “A,ΔΦB,8H4&Z Δ∇2&4H4β ΦBΔ≡Φ∇ >∇ H≡&∇ΔZ *:4H,:.:>≡(≡ B≡:.:2≡&∇>4β &]Φ H≡>Φ8≡6 EEEX”. Oli 1972–91 Ülel Kaub-konjunkturi TUI Eesti filiaali teadur, v-teadur, sektori- ning osk-juh, 1991–2000 Eesti Panga osk-ajuh ja peaspetsialist, ühtlasi oli 1991–95 (poole kohaga) TÜ maj-tsk-a dots, luges välismaj kursust. – Uurinud kaupade nõudluse arengut Eestis ning väliskaub ja rahanduse küsimusi. Üle 50 teadustr-e.

T: Kaubandusspetsialistide küsitlus rasvainete kohta. // Uut Kaubanduses (1974) 1; Tehniliselt keerukate kultuuri- ja olme kaupade nõudluse arengusuunad Eesti NSV-s (muusikakaubad). // Uut Kaubanduses (1978) 10; Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon. // Ärielu (1997) 1.

B: TÜ BL II, 114.

V. Krinal

NEUMANN, Wilhelm Johann Carl (5. X 1849, Grevesmühlen, Mecklenburg – 6. III 1919, Riia), arhitekt ja kunstiajaloolane; kaupmehe-raudteeametniku p, baltisakslane. Töötas nooruses iseõppinud joonestaja-projekteerijana Liivimaal Kreutzburgi (Jekabpils) raudtee tehnikabüroos. Õppis 1874–75 Peterburi Kunstiakad-s, filos-dr (1887, Leipzigi Ük). Tegi õppereise Saksamaale, Austriasse, Itaaliasse jm. Oli 1878–95 Daugavpils (Dünaburgi) linnaarhitekt, 1895–99 Riia toomkiriku restauraator, 1899–1901 Riia PI kunstiajaloo dots, 1903–05 osales enda projekteeritud Riia Kunstimuuseumi hoone rajamisel ning oli kuni surmani muuseumi dir. – Uurimisvaldkond: Baltimaade kunsti ja arhitekt-i ajalugu. 1887 avaldas väljapaistva uurimuse Liivi-, Eesti- ja Kuramaa kujutava kunsti ja kunstkäsitöö ajalooost 12.–18. saj. Oma arvukates töödes rõhutas seoseid Baltimaade ning Kirde-Saksa (eriti Lübecki ja Vestfaali) kunstiga. Esitas oma seisukoha Tallinna linna plaani kujunemisest keskajal ning leidis esimesena Tartu Toomkiriku detailides sarnasusi Böömimaa 14. saj ehitistega. Andis esimese põhjaliku ülevaate Tallinna ajalooost ja

kunstnikest (1896–1904). Käsikirjas on temalt säilinud teos "Literatur und Kunst in Liv-, Est- und Kurland während d. XIX Jahrh.", mille katkeid on avaldatud ajakirjas "Balt. Blätter für allg. kulturelle Fragen" (1926, 5/6). Organiseeris balti kunstnike näitusi ja koostas näituste katalooge. Hakkas Baltimaades ühe esimesena korraldama kunsti- ja muinsuskaitset, oli a-st 1896 Riias vastava komisjoni liige ja a-st 1908 esimees. Uurimistöös tegi tihedat koostööd Riia Ajaloo ja Muinsuste Seltsiga. Projekteeris kirikuid, elamuid, mõisahooned. Tallinnas rajati tema kavandite kohaselt suur väravaava keskaegsesse linnamüüri Suur-Kloostri tn pikendusel (1896–97) ning kujundati Vana turu ja Suur-Karja tn nurgal asuvale Scheeli panga hoonele ümbritsevasse keskaegsete ehitiste keskkonda sobivad gooti ja barokkelementidega fassaadid (1903–05). Oli ÕES-i jt seltside liige. U 80 teadustr.

T: Grundriss einer Geschichte der bildenden Künste und des Kunstgewerbes in Liv-, Est- und Kurland. Reval, 1887; Kunstgeschichtliches aus Narva. // BM 34 (1887); Die Revaler Flügelaltäre des 15. Jahrhunderts. // Sb. der Ges. für Gesch. und Altertumskunde des Ostseeprovinz Russlands, 1890; Werke mittelalterlicher Holzplastik und Malerei in Liv- und Estland. Lübeck, 1892; Karl August Senff, ein baltischer Kupferstecher. Reval, 1895; Baltische Maler und Bildhauer des XIX Jahrhunderts. Riga, 1902; Geschichte und Kunstdenkmäler der Stadt Reval (kaasautor E. von Nottbeck) 1.–2. Reval, 1896–1904; Verzeichnis baltischer Goldschmiede ihrer Merkzeichen und Werke. Riga, 1905; Riga und Reval. Leipzig, 1908; Lexikon baltischer Künstler. Riga, 1908; Stadtplan als geschichtliche Urkunde. // Mitt. aus der Livländischen Geschichte, 21. Riga, 1911; Unser Dommuseum. Riga, 1913; Der Dom zu St. Peter und Paul in Dorpat. // Sb. Riga, 1913.

B: DbBL, 546; EBL, 337; EKABL, 342; EE 14, 322; *Markus, K.* Eesti kunstisidemetest Kesk-Euroopaga. // Eesti kunstikontaktid läbi sajandite. Tln, 1991; *Keevallik, J.* Kunstiteadus Eestis 19. sajandil. Tln, 1993; *Bruns, D.* Tallinna linnaehituslik kujunemine. Tln, 1993.

O. Kotšenovski, R. Loodus

NEUS, Alexander Heinrich (27./16. XII 1795, Tallinn – 22./10. II 1876, Tallinn), estofiil-folklorist, pedagoog; kunstniku-joonistusõpetaja p, baltisakslane. Lõpetas 1814 Tallinna kub-gümni-i, õppis 1814–17 TÜ-s teol-t. Huvitus ük-s õppides ka filos ja k-

eteadusest. Oli 1817–19 koduõpetaja, 1820 Paldiski kreiskooli õpetaja, 1821–41 Haapsalu kreiskooli juh ja inspektor. Viis selle kooli heale järjele. Pärast rasket silmahaigust pensioneerus 1841 ning asus elama Tallinna. – Avaldas baltisaksa väljaannetes ("Dorpater Jahrbücher" 1835, "Inland" 1839–41) eesti rahvalaulude tõlkeid koos selgitustega eesti rahvalaulu tekkimisaja, sisu ja vormi kohta. Oli a-st 1847 kirjavahetuses F. R. Kreutzwaldiga seoses oma tähtsama töö, tolle aja kohta eeskujuliku tead eesti rahvalaulukogu koostamise ja väljaandmisega. Valimik "Estnische Volkslieder. Urschrift und Uebersetzung" (I–III, Tln, 1850–52) sisaldas 119 teksti (sh A. Knüpfferi, F. R. Kreutzwaldi jt käsikirjalistest kogudest), sissejuhatuses käsitles autor eesti rahvalaulu ainestikku, värsiehitust ja keelt; tekstid olid varustatud päritoluandmete või koguja nime ning kommentaaridega. Järgmine, koos F. R. Kreutzwaldiga Peterburi TA väljaandel avaldatud nn maagiliste laulude kogu ("Mythische und magische Lieder der Esten", SPtb, 1854) sisaldas pms imitatsioone ja pseudofolkloori (suuresti tänu F. R. Kreutzwaldile). Sellegi publikatsiooni sissejuhatuses anti selgitusi eesti muistse usundi ja nõiakommete kohta, võrreldes seda teiste rahvaste usundiga. Avaldas veel kirjutisi eesti sõnalise vanavara, k-eteaduse, ajaloo ning ped alalt. Oli Tallinnas baltisaksa EKÜ asutajaid (1842) ning aktiivsemaid liikmeid, juhatas 1842–53 ühingu koduloo osk-a. Esines ettekannetega eestlaste, nende k-e, mütol ja folkl kohta. Avaldas oma luuletusi enda väljaandes "Inländische Dichtergarten" (Reval, 1828-30), tõlkis sks k-de Tacituse "Germania" (Reval, 1826). Osales ÕES-i tegevuses.

T: Zur deutschen Sprachlehre. Reval, 1824; Ueber die poetischen Versuche der Deutschen in der Estnischen Sprache. // Inland, 1840; Revals sämtliche Namen nebst vielen anderen wissenschaftlich erklärt. Reval, 1849; Die Geschichte Hapsals. // Inland, 1852; Über die einfachen Zahlwörter des westfinnischen Sprachen. // Verh GEG, III, 1856; Kirjad A. H. Neusile, S. Sachendahlile ja teistele. Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus. II, Tln, 1956.

B: Recke-Napiersky, I (1831), 318–319; II (1861), 78–79; *Russwurm*, C. Alexander Heinrich Neus. Nekroloog. // Sb GEG, 1876, 118–125; AAUD (1889), 66; EBL, 337–338; DbBL, 546; EKL (2000), 371; EE 14, 322–323; TÜ ajalugu, II, 70, 179; *Reiman*, V. Kivid ja killud. Trt, 1907. 49–51; *Laugaste*, E. Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu. Tln, 1963, 356–358.

Ü. Tedre

NEVEDROV, Dmitri (15. XI 1973, Leningrad), füüsik; ins-i p. Lõpetas 1990 Kohtla-Järve 13. Kk-i, 1994 TÜ, *M.Sc.* (teor füüsika, 1996, TÜ), *Ph.D.* (tahkisefüüsika, 1999, TÜ), vk "Nonlinear effects in quantum lattices", *M.Sc.* (arvutiteadus, 2003, Colorado Ük, Denver). Töötas 1996–97 teadurina Saksamaal Cottbusi Tehnikauk-s ja 1996 DESY-s (Hamburg), 1998–99 N. Bohri Inst-s Kopenhaagenis, 1999–2003 Wayne'i Ük-s (Detroit, USA), a-st 2003 *Zenodata Corp.* (Louisville, USA) v-ins programmeerimise alal. – Töid tahkisefüüsikast, sh võre mittelineaarse kõrgtemperatuurilise ülijuhtivuse, Tomonaga-Luttingeri mudeli ja kvantfluktuatsioonide (tugevates väljades) kohta. Ajakirja *Journal of Physics Condensed Matter* retsensent-referent (a-st 1997), Eur Teaduste ja Kunstide Akad noorliige (1997), Londoni Füüsika Inst-i liige (2001).

T: Hawking process in solids: quantum generation of phonon bursts by a string excited mode (kaasautor V. Hižnjakov). // *Pure and Applied Chemistry* 69 (1997); Stepwise quantum decay of self-localized solitons (kaasautor V. Hižnjakov). // *Phys. Rev. B* 56 (1997); Anisotropy of the superconducting gap in the presence of electron-phonon and Columb interactions (kasautor). // *J. Superconductivity* 10 (1997); Transport of vibrational excitations in anharmonic lattices. // *J. Lumin.* 76/77 (1998); Anharmonic cap modes in alkali halides (kaasautor). // *NATO Sci. Ser. 2: Math. Phys. Chem.* 39 (2002).

B: <http://www.tlulib.ee/vana/teadlased2/>

NEVERDINOVA (a-ni 1950 **Zvereva**), **Veera** (30. IX 1924, Leningrad), kirjandusteadlane; venelane, kooliõpetaja t. Lõpetas 1945 Tallinna 6. Kk-i, 1950 LÜ filoltsk-a, filol-knd (1974, TÜ), vk "A. Tšehhovi ühevaatuselised komöödiad". Oli 1950–52 Tallinna ÕI v-õpetaja, a-st 1952 TPedI v-õpetaja, a-st 1976 dots, 1981–90 vene kirj-e kat-i juh, a-st 1991 TPÜ vene kirj-e õt-i dots, hiljem tunnitasuuline õppejõud. – Uurinud vene kirj-e ajalugu (19. saj), A. Tšehhovi elu ja loomingut, avaldanud uurimusi ka rahvuskoolis vene kirj-e õpetamise metoodika kohta; koost õpikuid jm õppevahendeid. Oli TÜ-s avaldatava "Blokki kogumiku" toim-koll-i, Tšehhovi-nim Tead Ühingu ning EV Haridusmin-i juures oleva vene kirj-e metoodika ainekomisjoni liige. Üle 40 teadustr-e.

Т: А4Δ≡*∇ 4 N∇Δ∇8H,Δ 8≡>Λ:48H∇ & ≡*>≡∇8H>≡6 8≡<, *44 !. А. Θ,N≡&∇. // ГЛ. В≡ Δ9ФФ8 4 Ф:∇&β>Ф8≡6 Λ4:≡:(44, IX: :4H,Δ∇H9Δ≡&*,>4,. ГЛH, 1966; Поэтика водевиля А. П. Чехова. // Проблемы идейно-эстетического анализа художественной литературы в вузовских курсах. М., 1972; А4Ф∇H,:4 ≡ В4Ф∇H,:βN// IP,∃>≡, В≡Ф≡∃4, *:β Λ∇89: .: H∇H4&>ZN 2∇>βH46 В≡ :4 H,Δ∇H9Δ>≡<9 PH,>4 .Г:,>, 1978, ²1987, ³1987; IP,∃>48-NΔ,ФH≡<∇H4β В≡ :4H,Δ∇H9Δ>≡<9 PH,>4 .*:β IX 8:∇ФФ∇ (kaasautor J. Lotman). Г:,>, 1982, ²1985; 7>4(∇ *:β 9P4H,:β: <H≡*4P,Ф84, <∇H,Δ4∇:Z 8 9P,∃>489-NΔ,ФH≡<∇H44 *:β IX 8:∇ФФ∇ (kaasautor J. Lotman). Г:,>, 1984; Х∇ФФ8∇2 !. А. Θ,N≡&∇ “)∇<∇ Ф Ф≡∃∇P8≡6”. // Х9ФФ8∇β 8:∇ФФ4P,Ф8∇β :4H,Δ∇H9Δ∇: ∇>∇:42 N9*≡0,ФH&,>≡≡(≡ H,8ФH∇. Г:,>, 1988; 7Δ9(PH,>4β: Δ9ФФ8∇β :4H,Δ∇H9Δ∇, 19. &,8 I-II (kaasautor S. Mitjurov). Tln, 1997–1998; Литература: учебник для 7-го класса. I-II. Тлн, 2003–2004.

В: TPÜ läbi aegade, 78, 109.

NEVZOROV, Aleksandr (12. VIII 1891, mõnedel andmetel 1892 Tšeljabinsk, Orenburgi kub – 1936, täpne surmaaeg ja -koht teadmata), õigusteadlane; vaimuliku p. Õppis Tšeljabinski ja Ufa vaimulikes koolides, 1880–84 Jaroslavli jur lütseumis, kus omandas õigusteaduse knd kraadi; vk käsitles abielulahutust ning selle ajaloolist arengut. Jäeti lütseumi juurde valmistuma prof kutseks. Oli siin 1888 rmt-pidaja ja varahoidja, 1889 Vjatkas kooliõpetaja. Õigustead mag (1889, MÜ). Oli 1890–91 Novorossiiski Ük dots, 1891–1917 TÜ-s kaub-õiguse õppejõud, a-st 1894 erakorr prof. Õpetas kaub-, veksl- ja merekaub-õigust, börsiasjandust, Balti kub-de kohalikku õigust jm. – Uuris alaealiste hooldusõigust ja naiste õiguslikku seisundit Venemaal, Balti kub-de kohalikku õigust, selle allikaid, kirj-st ja õpetamist, börsiasjandust, kaub-õiguse küsimusi jm. Oli 1913–15 TÜ üliõpilaste jur ringi ajakirja *Юридические известия* toim. Aitas aktiivselt kaasa vene avaliku rmtk laiendamisele Tartus. Tema algatusel asutati 1898 TÜ üliõpilastele esimene kodusöökla. 1917 nov-st Jaroslavlis, töötas Voroneži Ük-s, kus talle anti tnl prof-i auanimetus. Tegutses aktiivselt ka seelses kodu-uurimisühingus.

T: Опекa над несовершеннолетними. Исторический очерк института и положение его в действующем русском законодательстве. Ревель, 1892; Русская женщина в действующем законодательстве и в действительной жизни. Ревель, 1892; Русское благотворительное общество в г. Юрьев. Юрьев, 1895; Русские биржи. I–IV. Юрьев, 1897–1901; Преподавание и литература местного права Прибалтийских губерний. Юрьев, 1901; Конспектное изложение истории источников местного права Прибалтийских губерний. Юрьев, 1903; Краткое изложение курса местного права Прибалтийских губерний. 1–2. Юрьев, 1910; Пособие к изучению торгового права. Юрьев, 1912.

B: Левицкий, I, 578–582; Научные работники СССР без Москвы и Ленинграда. Л., 1928, 274; TÕ ajalugu II, 334; *Leesment, L. Ülevaade Tartu keiserliku õlikooli õigusteaduskonnast.* // TÕ ajaloo küsimusi VII, 82.

V. Krinal, K. Martinson

NIESZKOWSKI, Jan (Johann, Johannes) (7. II 1833, Lublin, Poola – surmaaeg ja -koht teadmata); meedik, zooloog ja paleontoloog; poolakas. Õppis 1853–58 TÕ-s kameraalteadusi ja med-i. Tema üliõpilasuuringus 1855 pälvis kuldse auhinna medali. Kaitses 1858 TÕ-s dr-vk "*De Euryptero remipede*". A-st 1859 oli Brest-Litovskis arst, ühtlasi tegutses erateadlase-zooloogina. Osavõtu eest 1863. a jaanuariülestõusust Poolas saadeti tsaarivalitsuse poolt Lõuna-Uuralisse Orenburgi. – Osales üliõpilasena prof. C. F. Schmidt juhtimisel loodustead eksped-del Lääne-Eestis. Oli tuntud kui zooloog-paleontoloog, eriti Eesti siluri uurijana ja trilobiitide kirjeldajana. Tema mahukad uurimused siluri trilobiitide kohta, mis põhinesid LUS-i toetusel kogutud materjalidel, avaldati 1857 ja 1859 LUS-i ajakirjas.

T: Versuch einer Monographie der in den silurischen Schichten der Ostseeprovinzen vorkommenden Trilobiten. // Archiv Naturk. Liv-, Ehst- und Kurl. 1/1 (1857); Der *Eurypterus remipes* aus den obersilurischen Schichten der Insel Oesel. // Archiv Naturk. Liv-, Ehst- und Kurl. 1/2 (1859); Zusätze zur Monographie der Trilobiten der Ostseeprovinzen, nebst der Beschreibung der einigen neuen Crustaceen. // Archiv Naturk. Liv-, Ehst- und Kurl. 1/2 (1859).

B: AAUD, 442; *Konzo J.*, 63, 72–73, 194; *Issakov, S., Sigalov, P.* Tartu Ülikool – taimelava Poola teadusele. // *EL* (1974) 1, 37–41.

T. Meidla

NIGGOL, CARL HEINRICH (14. X 1851, Uue-Tänassilma (Uusna) v, Viljandimaa – 28. II 1927, Tartu), pedagoog; mõisavalitseja-möldri p. Lõpetas 1867 Viljandi kreiskooli, 1870 Tartu Elementaarkooliõpetajate Seminari, 1878 Taani pedagoogi A. Clauson-Kaasi käsitööõpetajate kursuse Tartus. Oli 1867–1908 Tartu koolides vene k-e, mat ja käsitöö õpetaja, 1908–18 pangaametnik, a-st 1919 elu lõpuni Tartu ÕS-i ja Lasteaednike Seminari ped- ja käsitööõpetaja. – Tutvustas esimesena Eestis F. Fröbeli ja M. Montessori ped vaateid. Õppetöös pooldas õpilaste isetegevust, eitas mehaanilist drilli ja liialdamist faktiliste teadmiste pakkumisega; propageeris poiste käsitööõpetust ja töökasv-st. Käsitles esimesena eesti k-s koolieelse kasv probleeme tead tasemel. Avaldas 1875–89 seitse vene k-e õpikut, neist levis kõige enam "Vene keele õppimise raamat Eesti rahvakoolidele" (Trt, 1876, 8. tr 1892). Osales aktiivselt EKMS-s, Eesti Aleksandrikooli Peakomitees ja "Vanemuise" Seltsis, oli nende org-de kirjatoimetajaks.

T: Vene keele ABD raamat. Trt, 1877, 6. tr. 1889; Vene keele grammatika. Trt, 1878, 21884; Vene keele lugemise raamat sõnastikuga. Trt, 1883; Eesti-vene keele sõnastik. Trt, 1884; Emade kasvatus küsimus. Trt, 1910; Tegelik kasvatus enne kooli ja koolis. Tln, 1918; Töökool ja õppekool. Tln, 1921; Fr. Fröbel ja M. Montessori. Trt, 1921; Kasvatuse radadel. I–V. Tln, 1921–22; M. Montessori meetodi äratused. Tln, 1923.

B: EBL, 339–340; EE 14, 323; EKBL, 163; Tartu Õpetajate Seminar 1828–1929. Trt, 1929, 420; *Elango, A.* Ühest Eesti unustatud pedagoogist. // *Haridus* (1991) 10, 46–48.

A. Elango

NIGLAS (a-ni 1990 **Nurme**), **Katrin** (27. I 1970, Tallinn), pedagoogikateadlane; ins-i t. Lõpetas 1988 Tallinna 49. Kk-i, 1993 TPÜ mat-loodustsk-a (ühtlasi lisaerialana psühhol kursuse), 1996 TPÜ-s mag-i ja 2004 doktorantuuri; *M.A.* (inform didaktika, 1996, TPÜ), vk "Statistika algkursus mittermatemaatikutele. Kursuse loomine tegeusuuringuna" (Tln, 1996), filos-mag kasv-tead uurimistöös (2000, Cambridge Ük), vk "Quantitative and qualitative inquiry in educational research: is there a paradigmatic difference between them?" (Cambridge, 1999), *Ph.D.*(kasv-tead, 2004, TPÜ), vk "The combined use of

qualitative and quantitative methods in educational research” (Tln, 2004). Täiendanud end Cambridge’i, Helsingi, Jyväskylä, Kesk-Euroopa ük-des. Oli 1989–90 Tallinna Oktoobri raj Laste ja Noorte Spordikooli treener-õpetaja, 1994–95 Riigikaitse Akad arvutiõpetuse õpetaja, 1994–2004 TPÜ inform õt-i asst ja lektor, 2004– TPÜ/TLÜ dots, ühtlasi 2001–2007 inform osk-a juh ja 2004–06 mat-loodustsk-a prodekaan. – Uurimisvaldkond: stat õpetamise didaktika, kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete meetodite kombineeritud kasutamine sotsiaal- ja kasv-teadustes. Olnud paljudes uurimisprojektides metodol ja andmeanalüüsi ekspert. Eesti Stat Seltsi (ESS) liige (1995–), Rahvusv Stat-hariduse Assots-i (IASE) korrespondent Eestis (1998–), Eur Haridusuuringute Assots-i (EERA) noorte teadlaste töörühma liige (1999–), TLÜ Akad Rmt-kogu komplekteerimist nõustava komisjoni esinaine (2003–). Üle 40 teadustr-e.

T: Eesti koolinoorte keelehoiakud (kaasautor M. Ehala). // Akad (2004) 10; Kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete meetodite vahekorra-st sotsiaal- ja kasvatusteaduslikus uurimistöös. // Interdistsiplinaarsus sotsiaal- ja kasvatusteadustes. Tln, 2004; Statistilise andmetöötluse pakett SPSS 11.0: põhikursus. Tln, 2005; An alternative view on teaching research methods courses. // Education: Concepts and Practices. Athens, 2004; University-level data analysis courses with the emphasis on understanding and communication of statistics – a ten years action research project. (kaasautor K. Osula). // Proc. ISI / IASE Satellite on Statistics Education and the Communication of Statistics. ISI, Voorburg, Netherlands, 2005; Kartta kasvatustieteen maastosta (kaasautor) // Kasvatus 36 (2005) 5; Language attitudes of Estonian secondary school students (kaasautor M. Ehala). // J. Language, Identity and Education 5 (2006) 3;

B: <https://www.etis.ee/portaal>

NIGLAS, Liivo (2. XI 1970, Jõgeva), etnoloog; autojuhi p. Lõpetas 1995 TÜ ajaloo-osk-a etnol erialal, 1997–98 Pariisi Idak-e Inst-i magistrant, ühtlasi osales 1998 Pariisi *Ateliers Varan* filmikooli dok-filmi kursustel, *M.A.* (etnol, 1999, TÜ), vk "Põhjapõder neenetsi kultuuris: etnograafiliste välitööde analüüs"; a-st 1999 TÜ doktorant. Oli 1996–2002 TÜ etnol õt-i asst (0,5), 2002– lektor, ühtlasi 2000–02 ka ajaloo-osk-a etnol lektor (0,5). – Uurimisvaldkond: Jamali neenetsi maailmapilt ja kultuuriidentiteet, rändkarjakasvatajate eluviis ja maj-süsteem, kultuuride dialoog Arktikas, visuaalsed meetodid etnol-s ja etnogr

film. Saanud ETF-i uurimistoetuse teemadele "Kultuurimuutused Lääne-Siberis" (1996–97) ja "Arktiliste kultuuride identiteet" (1998–2001) ning Kultuurkapitali stipendiume filmide tegemiseks. Osalenud rahvusv etnogr filmifestivalide (Pärnus, Prantsusmaal, Soomes, Kreekas jm) korraldamises. Dok-filmide "Et les chèvres...?" ("Aga kitsed...?", 1998) ja "Brigaad" (2000), "Juri Vella maailm" (2003), "Julgi" (2005), "Vihma tegemine" (2007) režissöör-operaator. "Brigaad" sai 2001 Kreekas Kalamata rahvusv dok-filmide festivali peaauhinna "Kuldne oliiv". *Nordisk Etnologisk Folkloristisk Arbetsgrupp* (NEFA) ja Eesti Polaarklubi liige. Eesti Polaarfondi aastastipendiumi laureaat (2002). Üle 20 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: Reindeer in the Nenets Worldview. // *Pro Ethnologia* 5 (1997); Le renne dans l'univers mental des Nenets. // *Boréales* 74/77 (1998) Paris; Les Nenets dans un environnement en mutation. // *Etudes Finno-Ougriennes* 30 (1998) Paris; About the Identity of the Yamal nenets. // *Pro Ethnologia* 12 (2001); Põhjapõder arktilises kultuuris (kaasautorid A. Barkalaja, A. Leete). Trt, 2001; An individual's attempt of resistance to the colonial policy: Yuri Vella's play with visual media. // *The Northern peoples and states: changing relationships*. Trt, 2005.

B: <http://www.etis.ee>

NIGOL (Niggol), Salme (28. III 1920, Uusna v, Viljandimaa), keeleteadlane, murdeuurija; talupidaja t, Pent Nurmekunna abikaasa. Lõpetas 1937 Viljandi Tütarlastegümni, 1947 TÜ eesti k-e osk-a, 1953–56 TÜ asp, filol-knd (1959, TÜ), vk "Häälikulooline ülevaade Hargla murrakust. Konsonandid". Oli 1947–53 ja 1956–57 TÜ eesti k-e kat-i v-laborant, 1957–92 KKI murdesektori teadur ja v-teadur. – Kogunud lõunaeesti murdeid, uurinud Hargla murrakut ning Lätis Leivu ja Lutsi k-esaari. Aidanud rajada EKI murdearhiivi koondkartoteeki, kujundada "Eesti murrete sõnaraamatu" koostamise põhimõtteid, sõnarm-tu käsikirja koost-id. Toim H. Keema "Tartu murde tekstid" (1970) ja kaasa aidanud "Võro-eesti sõnaraamatu" (2002) põhimõtete ning võru k-e kirjaviisi väljatöötamisel. Osalenud murdekõne helisalvestamisel paljudes paikades Eestis, olnud ES-i murdetoimkonna ja murdevõistluste žürii liige. Üle 20 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: Märkmeid matkalt leivu keelesaarele. // ES-i ar 1 (1955); Afrikaadid Hargla murrakus. // ES-i ar 3 (1957); *h*-häälik Hargla murrakus. // KKI uurimused II (1958); Põgus pilk meie murdesõnade varamusse. // Kodumurre (1967) 8; Paar sõna Leivu ja Lutsi murrakust. // Saaremaast Sajaanideni ja kaugemalegi. Tln, 1970; *ala*-tüvest arenenud prepositsioonidest eesti murretes. // Centum. Tln, 1974; Eesti murdepalu (kaaskoost E. Juhkam). Tln, 1975; Hargla murraku konsonantism. Tln, 1994.

B: EE 14, 323; *Neetar*, H. Salme Nigol 60. // ES-i ar 26/27 (1983), 177–179; *Must*, M. Zum Jubiläum von Salme Nigol. // Linguistika Uralica XXVI (1990), 121–122; *T. Tender*. Salme Nigol 80. // ES-i ar 46 (2001).

R. Karelson

NIGOLA, Kalle (10. III 1930, Kanepi v, Võrumaa), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1948 Võru kk-i, 1955 TÜ õigustsk-a, 1962–65 TÜ asp, õigusknd (1970, TÜ), vk “Karistuse mõistmine autotranspordialaste kuritegude eest Eesti NSV materjalide põhjal”. Oli 1955–60 ENSV Sisemin-i Miilitsaval-e uurija, 1960–62 Tartu linna miilitsaosk-a ülema aset, 1965–66 TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i õpetaja, 1966–70 kriminol-labori v-teadur, 1971–75 kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja, 1975–92 dots, ühtlasi 1983–86 kat-i juh, 1992–95 avaliku õiguse inst-i dots, 1996–2003 õu täitja, 1998–2003 ka Riigikohtu konsultant, a-st 2007 TÜ emeriitdots. – Uurinud kriminaalõigust, kohtukorraldust ja õigusemõistmise protsessi. U 50 teadustr-t ja aimeart-t.

T: Mõningaid küsimusi seoses “Eesti NSV kriminaalkoodeksi” § 204 kohaldamisega. // TÜ Toim 183 (1966); Autotranspordialaste kuritegude ühiskonnaohtlikkuse iseloomust ja astmest. // Nõuk Õigus (1969) 1; Kuriteo toime panemine joobeseisundis raskendava asjaoluna. // Nõuk Õigus (1973) 2; Nõukogude kohus. Trt, 1976; Konkreetse kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomu ja astet mõjutavad asjaolud. // TÜ Toim 447 (1978); Peamist liiki varavastaste kuritegude reglementeerimisest ENSV KrK-s. // TÜ Toim 666 (1984); Kohtueelse uurimise korraldus NSV Liidus. Trt, 1986; Prokuratuur NSV Liidus. Trt, 1990.

B: TÜ BL I, 440; II, 113; Faculty of Law (1994), 46.

K. Siilivask

NIGUL Leo (27. II 1928, Väinjärve v, Järvamaa), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1947 Rapla Kk-i, 1953 zootehnikuna EPA, 1958 ELVI asp-i, põllum-knd (1959, EPA), vk "Erinevate söötmisviiside mõju põrsaste kasvule ja arengule", kaitses 1975 Eesti TA-s peekonisigade nuumatulemusi käsitleva dr-vk, kuid Kõrgem Atestatsioonikomisjon Moskvast jättis kraadi kinnitamata, põllum-dr (1994, EPMÜ), vk "Uurimusi kasvavate sigade söödaratsioonide paremustamisest proteiinsöötade, tööstusjäätmete ja ergotroopsete ainete abil". Oli 1953–55 Viisu sovhoosi v-zootehnik, 1958–60 ELVI tõuaretuse osk-a n-teadur, 1961–69 seakasv-osk-a (Kehtnas) v-teadur, 1969–88 sektorijuh, 1988–94 j-teadur, 1994–2000 EPMÜ loomakasv-inst-i väikelooma- ja linnukasv osk-a v-teadur, seejärel EPMÜ agron-inst-i teadur (ETF-i uurimistoetusega). 1960–61 oli ka Tartu Eksperim-sovhoosi asedir. – Uurimisvaldkond: sigade söötmine, valgu- ja energiaväärindus, pidamisviisid ja aretus. Oli ELVI zootehnika tead-metoodilise komisjoni jmt komisjoni ning nõukogu liige, samuti loomakasv-tehnikumide riigieksamikomisjoni esimees. ENSV tnl teadlane (1977). ENSV MN preemia (1989). Üle 300 teadustr-e.

T: Ratsionaalne põrsakasvatus. Tln, 1963; 3>H,>Φ4&>≡, &ZΔ∇ζ4&∇>4, B≡Λ≡ΦβH (kaasautor). M, 1966; Veise- ja seakasvatus (kaasautor). Tln, 1981; Põllumajandusloomade söötmise ABC (kaasautor). Tln, 1982; Loomakasvatus kodumajapidamises (kaasautor). Tln, 1984; Seakasvataja teatmik (kaasautor). Tln, 1984; Sigade söötmine (kaasautor Ü. Oll). Tln, 1991; Toiduainete mõju võõrdpõrsaste jõudlusele. // APS Toim 2 (1996); *Triticale* ja odra toiteväärtus seasöödana. // Agraart (2002) 6;

B: EE 14, 323; ELVI BL, 41, 114, 126; EPMÜ BL, 72–73.

NIGUL, Uno (18. IX 1929, Tallinn – 16. II 1990, Tallinn), tehnikateadlane; juuksuri p. Lõpetas 1948 Tallinna 10. Kk-i, 1953 TPI ehitustsk-a, 1956 TPI asp-i, tehnikaknd (1956, TPI), tehnikadr (1967, Eesti TA), vk "BA4<, >4<≡ΦH4 BΛ4∃:40, >>ZN <, H≡≡*≡& BΔ4B, Δ, N≡* >ZN πΛ≡Π, ΦΦ∇N *, Λ≡Δ<∇ Π44 9BΔ9(4N B:4H 4 ≡∃≡:≡P, 8". Oli 1956–61 TPI asst, v-õpetaja ja dots, 1961–73 Kübi v-teadur, 1974–86 meh ja rakendusmat sektori juh, 1986–90 peateadur, a-st 1981 ka TTÜ prof. – Uurimisvaldkonnad: deformatsioonilainete leviku teooria, mäluga materjalide teooria, koorikute teooria, elastsetelt kehadel saabuva kaja mat modelleerimine. Klassikaks on muutunud tööd ringsilindriliste koorikute staatikast ja võnkumistest, eriti dünaamika

hüpoteesivabad lineaarsed võrrandid (1960). Oli akad N. Alumäe rajatud meh-teadlaste koolkonna silmapaistvamaid esindajaid. Organiseeris 1967 Käärikul sümposiooni "Koorikute ja plaatide üleminekuprotsessid" ning 1982 Tallinnas koos J. Engelbrechtiga rahvusv süm-p-i "Mittelineaarsed deformatsioonilained". NSVL Teor ja Rakendusmeh Rahvuskomitee (1976) ning *Acoustical Soc. Of Am.* Liige. Nõuk Eesti preemia (koos N. Alumäe ja L. Ainolaga) 1976. Üle 130 teadustr-e.

T:

94>,6>Z, 9Δ∇&>, >β *4>∇<484 8Δ9(≅&≅6 Π4:4>*Δ4P, Φ8≅6 ≅≅≅:≅P84, Φ&≅≅≅*>Z, ≅ H (4B≅H,2. // TPI Toim 176 (1960); %≅:≅≅&Z, BΔ≅Π, ΦΦZ *, Λ≅Δ<∇Π44 9BΔ9(4N B:4H 4 ≅≅≅:≅P,8 (kaasautor L. Aimla). // 32&. != JEEEX, Λ42. <∇H 4 H,N>. 14 (1965) 3; ? <,H≅*∇N 4 Δ,29: ∴ H∇H∇N B,Δ,N≅*>ZN &≅:≅≅&ZN BΔ≅Π, ΦΦ≅≅ 42(4∃∇ 9BΔ9(≅6 B :4HZ. // 32&. != JEEEX, Λ42. <∇H 4 H,N>. 14 (1965) 3; E≅B≅ΦH∇&:, >4, Δ,29: ∴ H∇H≅& ∇>∇:42∇ B,Δ,N≅*>ZN &≅:≅≅&ZN BΔ≅Π, ΦΦ≅≅ & ≅ ≅≅:≅P8∇N 4 B:∇ΦH4>∇N B≅ H,≅Δ44 9BΔ9(≅ΦH4 4 BΔ4∃:40,>>Z< H,≅Δ4β<. // AΔ48: <∇H. 4 <,N. 33 (1969) 2; Regions of effective application of the methods of three-dimensional and two-dimensional analysis of transient stress waves in shells and plates. // Int. J. Solid Structures (1969) 5; Plane stress waves in membranes caused by an arbitrary pressure wave. // J. of the Acoust. Soc. Am. 51 (1972) 1; Nonlinear transient stress-waves in cylindrical and consical shells (kaasautor). // J. of the Acoust. Soc. of Am. 53 (1973); Kajasignaalid elastsetelt objektidelt. Tln, 1974;]N≅-Φ4(>∇:Z ≅H 9BΔ9(4N ≅≅≅,8H≅&. Γ:>, 1976; Asymptotic analysis of the possibilities of marking use of non-linear effects in acousto-diagnostics of the layered media. // Int. J. Non-Linear Mechanics (1977) 12; =:,4>,6>∇β ∇89ΦH≅*4∇(>≅ΦH48∇. 9, 1981; =:,4>,6>Z, &≅:≅Z *, Λ≅Δ<∇Π44 (kaasautor J. Engelbrecht). ,1981.

B: EE 14, 323; Kübl 1990, 11, 44; AΔ48:∇*>∇β <∇H,<∇H48∇ 4 <,N∇>48∇ 54 (199) 3, 511; TPI 1936–1986, 231, 415, 440.

M. Kutser

NIIBERG, Toivo (12. III 1954, Tallinn), aiandusteadlane, psühholoog ja kirjanik; tööliste p. Lõpetas 1972 Tallinna Spordiinternaatkooli, 1977 EPA agron-tsk-a, 1984 TÜ psühholosk-a ja 1993 Helsingi Ük-i usutsk-a; loodusteaduste mag (1993, EPMÜ), vk "Olme- ja taimsete ekstraktide mõjust maasika-hahkhallitusele". Oli 1980–83 EPA aianduskat-i asst, 1983–91 Räpina Sovhoostehnikumi õppedir, 1991–94 EPMÜ aianduse õt-i asst, 1994–95 dots, 1995–2004 lektor, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i lektor. – Uurimisvaldkond: taimefüsiol, puuviljandus, aiasaaduste säilitamine, taimekaitse; samuti lapsepsühhol probleemid ja peresuhted. Eesti Taimekaitse Seltsi, Eesti Taimefüsiol. Seltsi, Eesti Koolipsühhol Seltsi jmt org-i liige. Avaldanud (pseud *Ivo Ivori*) luuletusi, aforisme ja följetone. Üle 60 teadustr-e, aimeart-d.

T: Taimefüsioloogia ja biokeemia seletav oskussõnastik. Tln, 1988; Aiasaaduste ja seente hapendamine. Tln, 1991; Taimekaitse ilma mürkideta. Tln, 1992; Katmikala lillekultuuride kahjustajad. Tln, 1994; Külmutamine (kaasautor T. Kotsar). Tln, 1999, 2003; Abielu eesti moodi. Tln, 2000; Pirm aias ja köögis (kaasautor E. Mägi). Tln, 2001; Salat aias ja köögis (kaasautorid L. Meensalu, V. Pallum). Tln, 2002; Маленькое чудовище: [agressiivsetest lastest]. // Яна 4 (2002); Kompetentsus ja toimetulek (kaasautorid A. Kidron, M. Teiverflaur). // Akad Nord Toim 27 (2005); Kakskeelsuse karid elus ja mängus (kaasautor). Trt, 2007; Laps läheb lasteaeda. Trt, 2007.

B: EPMÜ BL, 40.

NIILISK, Ahti (10. VI 1937, Haapsalu), füüsik; talupidaja p. Lõpetas 1955 Haapsalu 1. Kk-i, 1960 TÜ füüsika osk-a, 1966 FAI asp-i, füüs-mat-knd (1971, TÜ), vk "3ΦΦ:, *≡&∇>4, : <4>4ΦΠ, >Π44 BΔ4<, Φ>ZN Π, >HΛ≡& & ς, :≡P>≡(∇:≡6*>ZN 8Δ4ΦH ∇::∇N BΔ4 &ZΦ≡84N (4*Δ≡ΦH∇H4P, Φ84N *∇&:, >4βN". Oli 1961–63 ja 1966–67 FAI n-teadur, 1967–70 peains, 1970–71 v-ins, 1971–72 n-teadur, 1972–73 v-teadur, 1973–90 Eesti TA FI v-teadur, 1980 ka Poola TA uurimiskeskuse "Unipress" külalisteadur, 1990–2003 FI (a-st 1997 TÜ FI) teadur, 2003– erakorr v-teadur, 2003 ka Havai Ük-i (USA) külalisstipendiaat. – Uurimised käsitlevad pms kõrgrõhu mõju kristallide lisanditsentrite ja eksitonide optilistele omadustele, pooljuhtide fotoelektrilistele omadustele ja pooljuht-heterolaserite kiirguskarakteristikutele laias t⁰-vahemikus. Tema osalusel juurutati FI-s meetoodika tahkiste optiliste ja elektriliste omaduste uurimiseks kuni 15-kilobaarise

hüdrostaatilise rõhu korral t° -ivahemikus 4,2–300 K. ENSV rkl preemia (1982, koll-s). Üle 60 teadustr-e.

T. Spectroscopic investigation of Cu^+ and Ag^+ centres in alkali halides under high hydrostatic Pressure. // Phys. Status Solidi 33 (1969); Luminescence decay time for Ga^+ centres in alkali halides (kaasautor). // Phys. Status Solidi (b) 64 (1974); Effect of hydrostatic pressure on the emission properties of GaSb/AlGaSb DH diode lasers (kaasautor). // High Pressure Sci. and Technol. 2. Kiev, 1989; Active layer assessment of $\text{Al}_x\text{Ga}_{1-x}\text{As}_y\text{Sb}_{1-y}$ /GaSb diode lasers from hydrostatic pressure measurements (kaasautor). // Semiconductor Sci. and Technol. (UK) (1990) 5; Large pressure effect on photoluminescence lines in 6H SiC:Ti crystals (kaasautor). // Solid State Comm. 88 (1993); Tehisteemandi saamisest ja kasutamisevõimalusest. // EFS-i ar 1993. Trt, 1994; High-temperature atomic layer epitaxy from TiO_2 from TiCl_4 and $\text{H}_2\text{O}-\text{H}_2\text{O}$ (kaasautor). // TA Toim. Füüs. Mat 52 (2003); XRD and micro-Raman study of ALD-grown ZrO_2 and HfO_2 thin films (kaasautor). // J. Cristal Growth (2004); Structural study of TiO_2 thin films by micro-Raman spectroscopy (kaasautor). // Central Eur. J. Phys. 4 (2006) 1; Spectroscopic and Raman spectroscopic characterization of ALD grown TiO_2 thin film (kaasautor). // J. Int. Soc. Optical Eng. (2007).

B: <https://www.etis.ee>

NIILUS (Nilus), Valter (a-st 1955 **Walter**), (15. VII 1913, Tallinn – 9. X 1978, Upland, Los Angeles läh, USA), keeleteadlane, eesti filoloog; tehnik-konstruktori p. Lõpetas 1932 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i, õppis 1933–40 TÜ filos-*tsk*-s eesti ja romaani k-i, lõpetas 1940 mag-kraadiga, vk “Põhja-Eesti ja Lõuna-Eesti murde vältuse erinevusest”. Viibis 1938–40 stipendiaadina Pariisis Sorbonne’i Ük-s, olles ühtlasi Pariisi Idak-te Inst-s eesti k-e lektor. Oli 1939–41 AES-i teadussektr ja 1939–40 ajakirja “Eesti Keel” toim-*sekr*, 1942–43 “Postimehe” kultuuriosk-a juh. Arreteeriti koos teiste rahvuslastega Saksa võimude poolt põrandaalusest tegevusest osavõtu pärast ja viibis mõnda aega Tallinna Keskvanglas. Vabanes Saksa vägede lahkumisel. Siirdus 1944 koos perekonnaga Saksamaale, kus oli eesti laagrikoollide organiseerijaid. Olles kutsutud USA armee juurde tsiviilohvitseriks, töötas Kanada immigratsiooniameti juures Heidelbergis ja Karlsruhe. 1950 läks USA-sse Californiasse, kus oli 1950–78 *Claremont College*’i rmtk ametnik ja

abijuh ning vene k-e lektor. Korraldas ka California Ük-s eesti k-e kursusi. Oli aktiivne Ameerika läänerranniku eestlaskonna huvide eest seisjaid, LA Eesti Maja rajamise mõtte algatajaid. Koost ülevaate Lõuna-California eestlaste tegevusest. AABS ja ERK USA-s liige. – Uurinud lõunaestlaste murdeid, eriti leivu k-esaare murrakut. Üle 10 teadustr-e.

T: Leivu rahvas. // EKirj (1935) 8; Leivu (Koiva) murde *h*-hääliku arengust. // EKeel (1936) 2; Heikki Ojansuu lõunaestlaste murdekogudest. // EKeel (1937) 5; Choix de textes/dialectaux *leivu*. // ÕES ar (1936). Trt, 1938; Reduplikatiivsõnadest. // EKeel (1938) 7–8; Keelegeograafiast ja eesti keeleatlasest. // EKirj (1939) 3; Leivu murde *eda*-adjektiivide pluurali partitiivist. // Eesti Keel ja Kirjandus (1941) 3; Eesti Organisatsioonide Liit Läänerrannikul. // Läänerranniku eestlased. Toronto, 1959.

B: AAUT III, 147; *Nõmmera, E. J.* Walter E. Niilus 50.-a. // Teataja (1963) 13. VII; *Põllusaar, A.* Walter Niilus. *In memoriam*. // Vaba Eesti Sõna (1978) 19. X.

R. Karelson

NIIN, Mati (31. VIII 1941, Anija v, Harjumaa), geoloog; tööliste p. Lõpetas 1959 Kehra Kk-i, 1965 TÜ geol osk-a, geol-mineral-mag (1996, TÜ), vk “Eesti aluskorra svekofennia granitoidid: klassifikatsioon geoloogilise struktuuri ning mineraalse ja keemilise koostise alusel”. Töötas 1965–71 EGV teemarühmas, 1971–92 EGK-s süvakaardistamisel, 1992–98 aluskorra geokeemia sektoris, 1998– geokeemia ja keskkonnageol osk-s. – Uurinud Eestis, Suursaarel ja Karjalas aluskorrakivimeid., töid süvakaardistamise, petrogr, mineral ja maagistumise kohta. Eesti aluspõhja maavarade kaardi (2004) ja Eesti pinnakatte maavarade kaardi (2005) koost-id.

T: Кристаллический фундамент Эстонии (kaasautor). M, 1983; On mineralogy of porphyreous potassium granites of small massifs in the northern Estonian basement (kaasautor). // Proc. Acad. Sci. Est. Geol. 43 (1992) 4; Subjotnian Rapakivi granites and related rocks in the surroundings of the Gulf of Finland (kaasautor). // Geol. Survey Finland, Spec. Paper 21 (1996); About the petrography and mineralogy of the crystalline basement rocks in the Kärddla impact crater area, Hiiumaa Island, Estonia (kaasautor). // Eesti Geol-keskuse Toim 6 (1996) 1; Svecofennian granitoids of the crystalline basement of Estonia: classification on the basis of geological structure, mineral and chemical composition. // Eesti Geol-keskuse Toim 7 (1997) 1; Non-acid igneous rocks of the

crystalline basement of Estonia. // Eesti Geol-keskuse Toim 10 (2002) 1; Outlines of the Precambrian basement of Estonia (kaasautor). // Eesti TA Toim. Geol 53 (2004) 3.

B: EGBT, 77.

H. Nestor

NIINE (a-ni 1936 **Spuhl**), **Aleksander** (10. VIII / 29. VII 1910, Oru v, Läänemaa – 23. I 1975, Kaunas), maastikuarhitekt; aedniku p. Lõpetas 1929 Läänemaa Ühisgümni-i, 1931 Vahi aiandus-mesinduskooli, 1939 Readingi Ük-i Inglismaal; põllum-knd (1965, Eesti TA), vk "Maastikuarhitektuuri ja haljastamise probleem Eesti NSV-s". Töötas 1931–32 Tartus Eerika puukoolis, oli 1934–35 Haapsalu linnaaednik, 1939–40 Tallinnas Loodushoiu ja Turismi Inst-i iluaianduse eriteadlane, 1940–50 linna aiandusosk juh, 1950–60 Eesti TA teadur, 1961–74 Tallinna Bot-aia maastikuarh-osc juh, ühtlasi 1942–74 ERKI maastikuarh-i õppejõud, sh 1944–50 dots. – Uurinud maastikuarhitekt-i ja iluaianduse kujunemist Eestis, valgustanud selle ala aktuaalseid probleeme tead väljaannetes ja ajakirjanduses. Kasvatas uue põlvkonna Eesti maastikuarhitekthe. Koost üle 40 teostatud haljastus- ja maastikukujundusprojekti, sh Tallinnas Viru t nurga haljasala, Rävalla puistee ja Estonia teatri esine park, Tõravere obs-i ja Võrtsjärve limnoloogiajaama haljastus, Jägala looduspark jt. Suurtööks sai Tallinna Bot-aia üldplaneeringu (1959–68) ning rosaariumi, dendraariumi jt detailplaanide koostamine. EAMS-i, LUS-i ja Arhitektide Liidu liige. Üle 70 teadustr-e ja aimeart-i, sh 5 rmt-t.

T: Üheaastased lilled (kaasautor A. Süvalepp). Tln, 1955; Püsilillepeenar. Tln, 1956; Ilupuud ja -põõsad (kaasautor V. Veski). Tln, 1961; Maastikuarhitektuuri probleeme Eesti NSV-s. Tln, 1965; What requirements are to be met in recreational areas. // Man and environment. Tln, 1973; Haljastaja käsiraamat. Tln, 1976.

B: ; EABL, 94–95; EKABL, 342; EE 14, 323; *Brafman, E.* Pargid Eestis. Tln, 1980, 10, 31, 250; *Jõeste, M.* Mälestuseks. // Päevaleht (2000) 20. VII.

M. Siilivask

NIINE (a-ni 1936 **Nolke**), **Helmo** (24. XII 1928 Tallinn), põllumajandusteadlane, keemik; teenistuja p. Lõpetas 1948 Viljandi 2. Kk-i, 1953 TPI keemia-mäetsk-a anorg ainete tehnol erialal, põllum-knd (1966, EMMI), vk "Turvasmuldade agrokeemilised

omadused". Oli a-st 1953 EMMI keemialabori teadur, 1969–72 v-teadur, 1972–91 keem analüüside kesklabori juh, 1991–2001 teadur. – Uurinud Eesti turvasmuldade agrokeem omadusi, söötade nitraatlämmastikuisaldust, söötade toorrasva määramise metoodikat. U 40 teadustr-t, 1 autorit.

T: Kultuuristamise mõjust turvasmuldade keemilistele omadustele. // Rohumaaviljelus III. Tln, 1962; Turvasmulla tähtsamate agrokeemiliste näitajate vaheline seos. // EMMI tead tööde kogumik 4 (1964); Eesti NSV turvasmuldade agrokeemilistest omadustest. // EMMI tead tööde kogumik 6 (1965); Nitraatidesisalduse dünaamika kõrrelisterohkkes karjamaarohus (kaasautor). // EMMI tead tööde kogumik 43 (1988); Erineva koosseisuga karjamaataimikute rohu nitraatidesisaldus ja seda mõjutavad tegurid (kaasautor). // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi 34 (1990); Eesti mullad, nende parandamine ja väetamine (kaasautor). // EMMI tead tööde kogumik 70 (1992); Fosfor ja kaalium Eesti muldade pedogeneesis (kaasautor R. Kask). // Agraart (1997) 3; Kuumutuskadu mulla analüütilise karakteristikuna (kaasautor R. Kask). // APS Toim 6 (1998); Silmeti lämmastikurikaste vedeljäätmete baasil valmistatud väetiste katsetamise esialgseid tulemusi (kaasautor). // APS Toim 14 (2001).

NIINEMETS, Ülo (19. III 1970, Tartu), ökofüsioloog; ins-i p. Lõpetas 1988 Tartu 5. Kk-i, 1992 TÜ biol-osk-a; biol-mag (1993, TÜ), vk "Variation in leaf morphology and nitrogen content of woody plants in relation to light availability", *Ph.D.* (taime- ja ökofüsiol, 1996, TÜ), vk "Importance of structural features of leaves and canopy in determining species shade-tolerance in temperate deciduous woody taxa" (Trt, 1996). Oli 1986–88 ZBI laborant, 1989 TÜ Voore ökol-jaama laborant, 1990 Kivatši Rkl LK (Karjala) teadur, 1992–96 TA ÕI n-teadur ja teadur, 1991–97 (vaheaegadega) Bayeruthi Ük-i taimeökol õt-i külalisteadur ning 1993–97 *Deutsche Akad Austausch Dienst*'i stipendiaat, 1996–98 TPÜ ÕI v-teadur, 1998–2000 TPÜ ökofüsiol osk-a juh, 2000–05 TÜ MRI taimefüsiol dots, ühtlasi 2002–03 taimefüsiol õt-i hoidja, dots, 2006– EMÜ ja TA uurija-prof. Stažeerinud ja töötanud 1991–92 ja 1993–97 Bayeruthi, 1998 Jaapanis Tohuku ning 1998–99 USA-s Duke'i, 2001–03 Belgias Antwerpeni, 2002 Uus-Meremaal Canterbury Ük-s, 2003-04 Itaalia Alpiökol Keskuses (Monte Bondone, Trento). – Uurimisvaldkond: lehtede fotosünteesi kohanemine valguse ja temperatuuriga, lenduvate

org ühendite emissiooni füsiol. Saanud 1994–2004 ETF-i grante ja 2000 *National Res Council*'i (USA) toetusraha. Üle 25 rahvusv ajakirja retsensent ja ajakirja *Tree Physiology* toim ning ajakirja *Eurasian Journal of Forest Research* toim-koll-i liige. Noorte Balti Teadlaste Eur Akad auhind (1996), EV teaduspreemiad (2000, koos O. Kulliga, ja 2006). Üle 110 teadustr-e.

T: Research review. Components of leaf dry mass per area – thickness and density – alter leaf photosynthetic capacity in reverse directions in woody plants. // *The New Phytologist* 144 (1999); Fotosünteesi kohanemine lehestikus (kaasautor O. Kull). EV teaduspreemiad. Tln, 2000; Climatic controls of leaf dry mass per area, density, and thickness in trees and shrubs at the global scale. // *Ecology* 82 (2001); Stomatal conductance alone does not explain the decline in foliar photosynthetic rates with increasing tree age and size in *Picea abies* and *Pinus sylvestris*. // *Tree Physiol.* 22 (2002); Total foliar area and average leaf age may be more strongly associated with branching frequency than with leaf longevity in temperate conifers (kaasautor A. Lukjanova). // *The News Phytologist* 158 (2003); Leaf-level phenotypic variability and plasticity of invasive *Rhododendron ponticum* and non-invasive *Ilex aquifolium* co-occurring at two contrasting European sites (kaasautorid F. Valladares, R. Ceulemans). // *Plant, Cell and Envir.* 26 (2003); Constraints on light interception efficiency due to shoot architecture in broad-leaved *Nothofagus* species (kaasautorid A. Cescatti, R. Christian). // *Tree Physiol.* 24 (2004); Physiological and physico-chemical controls on foliar volatile organic compound emissions (kaasautorid F. Loreto, M. Reichstein). // *Trends in Plant Sci.* 9 (2004); Leaf internal diffusion conductance limits photosynthesis more strongly in older leaves of Mediterranean evergreen broad-leaved species (kaasautor). // *Plant, Cell and Envir.* 28 (2005); The controversy over traits conferring shade-tolerance in trees: ontogenetic changes revisited. // *J. Ecol.* 94 (2006); Structural determinants of leaf light-harvesting capacity and photosynthetic potentials. (kaasautor L. Sack). // *Progress in Botany*. Berlin, 2006; Taimse päritoluga lenduvate orgaaniliste ühendite emissiooni füsioloogia. // EV teaduspreemiad 2006. Tln, 2006.

B: EE 14, 324; EV teaduspreemiad (2000) 44; sama (2006) 49.

NIINEPUU (a-ni 1933 **Meinwald**), **Erich** (2. IX 1926, Riisipere v, Harjumaa), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1945 Uuemõisa Põllumehetehnikumi, 1949 TÜ põllumeheteaduskooli, põllumeheteaduskooli (1967, Eesti TA), vk "Söödakaalika 'Kuusiku' aretusest, levikust ja mõningate agrotehniliste võtete mõjust saagile". Oli 1957–62 EMMI agronoom, 1962–69 n- ja 1969–73 v-teadur, söödajuurviljade uurimisgrupi juh, 1973–86 aretusosk-a ja 1986–88 põldtaimekasvatuse osk-a juh. – Uurimisvaldkond: pms söödajuurviljade (eriti söödakaalika) sordiaretus ja seemnekasvatamine. Söödakaalika sortide 'Esko' ja 'Viko' autor, 'Kuusiku' kaasautor. Need sordid levisid NSVL-s laialt ning N. juhendas seemnekasvatust kohapeal, korraldades selleks 1966–87 ekspeditsioone Sahhalinile, Kaukaasiasse ja Kesk-Aasiasse, mille käigus selgitas taimede fenotüübi sõltuvust kliimaoludest, eriti vertikaalse tsonaalsuse mõju erinevatel laius- ja pikkuskraadidel paiknevatel maastikualadel. Uurinud ka kaalika klaasistumishaiguse põhjusti ning kavandanud selle prognoosimise ja vältimise abinõude süsteemi. Ülel Põllumeheteaduskooli Lääne Osk-a ja Balti Aretuskeskuse tead-met nõukogu liige (1973–88). Tööpunalipu orden (1965), Ülel Rahvamaj Näituse hõbemedal (1962 ja 1965). Ligi 50 teadustr-t, 2 autorit.

T: Mõningate agrotehniliste võtete mõju söödakaalika 'Kuusiku' saagile. // EMMI tead tööde kogumik 12 (1968); Seemnekasvatuse geograafilis-kliimaatiliste tingimuste ja mõnede teiste tegurite mõju söödajuurviljade saagile. // EMMI tead tööde kogumik 38 (1977); Kaalika klaasistumishaigusest ja selle vältimise võimalusest seemneistikutel kasvatamisel. // EMMI tead tööde kogumik 38 (1977); Söödajuurviljad (kaasautor). // Maaviljeluse käsiraamat. Tln, 1978; Söödakaalika seemnete paljundamine üheaastase tsükli jooksul. // EMMI tead tööde kogumik 47 (1979); Mõnede agrotehniliste võtete mõju teravilja saagile intensiivtehnoloogia kasutamisel. // EMMI tead tööde kogumik 66 (1989).

NIINIVAARA (a-ni 1930 **Pedriks**), **Eeva (Eva)** (20. XII 1901, Siimusti, Jõgevamaa. – 29. X 2000, Helsingi), kirjandus- ja keeleteadlane; põllumehe t. Lõpetas 1919 Tartu ENKS Tütarlastegümnaasiumi, õppis 1919–39 (vaheaegadega) TÜ filosoofia osakonnas pms kunstiajalugu jm, omandas Heinola Seminaris käsitööõpetaja kutse, 1947 *mag. phil.* (1947, Helsingi Ük), vk "Eesti rahvarõivad ja nende terminoloogia". Oli esmakordselt Soomes 1923, tutvumaks karskustööga noorte hulgas, toimetas 1924–28 noorsoo karskusliikumise ajakirja "Kevadik", oli 1928–30 Võru ÕS-i õpetaja. 1930 abiellus ja

siirdus Soome. Oli 1936–45 Helsingis algkooliõpetaja, 1945–69 Helsingi Ük-i eesti k-e ja kirj lektor, 1969–71 kirj õpetaja, 1971–81 Kalliola rahvaük-i õpetaja, ühtlasi 1945–63 suveük-de eesti k-e lektor Jyväskylä ja Oulus. – Olnud põhiline eesti kirj ja kultuuri tutvustaja Soomes 20. saj. Üle 200 töö eesti k-e ja kirj alalt, sh V. Grünthal-Ridala, M. Underi, H. Visnapuu jt loomingust. 1960–72 oli *Uusi Tietosanakirja* kaastöeline. Oli SKS, Kirjallisuudentutkijain Seura, Kotikielen Seura, Kalevalanseura jmt liige, Elias Lönnroti Seltsi ja ELKS välisliige, *Tuglas-seura* ja EKS auliige. *Kalevalanseura* medal (1972). A-st 1982 annab Tuglase Selts eesti kultuuri tutvustajatele Soome E. N. stipendiumi.

T: Villem Ridalan folkloristiset balladit. // Virittäjä (1981); Virittäjä 1897–1959 julkaistuja viron kielen ja kulttuurin liittyviä kirjoituksia sekä virolaisten kirjoitajien kirjoituksia. // Virittäjä (1961); Bernard Kangro – lyyrikko ja romaanikirjailija. // Kirjallisuudentutkijoiden Seuran Vuosikirja 20 (1963); Ühe luuleteose elementidest. // Vir (1972); A. H. Tammsaare – elävä satavuotias klassiko. // Virittäjä (1978); Kasvumaa. Helsinki, 1981; Virittäjän Viron-bibliografiaa 1960–1980. // Virittäjä (1982).

B: AAUT II, 10; EE 14, 324; EknL, 371–372; ETVpK, 80; SV (1981) 18, XII; Sirp, (2000) 10. XI; Yhä paistaa sama aurinko. Helsinki, 1988 (eesti k-s: Ikka paistab sama päike. Mälestused. Tln, 1994)

Ü. Tedre

NIINOJA, Vello (4. II 1954, Tallinn), ajaloolane; teenistuja p. Lõpetas 1972 Tallinna 42. Kk-i, 1977 LÜ ajalootsk-a, 1980 samas asp-i; ajalooknd (1980, LÜ), vk "]]ΦH≅>Φ8∇β B∇ΔH46>≅-

Φ≅&,HΦ8∇β B,P∇H.∴ EEEX & (≅*Z Φ≅Π4∇:4ΦH4P,Φ8≅(≅ ΦHΔ≅4H,∴.ΦH&∇". Oli 1977 TPI asst, 1981–84 PAI v-teadur, 1984–89 töötas EKP ja NLKP KK-s, 1985–87 ka ERKI v-õpetaja, 1992–97 MÜ doktorant ja žurnalistikatsk-a v-teadur, 1997– ped tööl mitmes Moskva kõrgkoolis. – Uurinud 20. sajandi eestik-se trükisõna pol ajalugu. Moskva Eesti Seltsi esimees (1994–95) Üle 40 teadustr-e.

T:32 4ΦH≅Δ44 *,βH,∴.∴>≅ΦH4 ⊥ΦH≅>Φ8≅6 Φ,8Π44 32*∇H,∴.∴Φ8≅(≅ H≅&∇Δ4ϙ,ΦH& ∇ 4>≅ΦHΔ∇>>ZN Δ∇∃≅P4N & EEEX (1934–1938). // %≅BΔ. 4ΦH≅Δ44 Φ≅&,HΦ8≅6 8>4(4 4 ∃4∃:4≅(Δ∇Λ44. 9, 1978; Esimesest Eesti nõukogude

pedagoogilisest ajakirjast "Eesti Kool". // Nõuk Kool (1983) 7; Oktoobrirevolutsioon ja eestikeelne trükisõna Nõuk Venemaal. // Suur Oktoober ja Eesti. Tln, 1987; Eestlased Moskvast. // Moskva Eesti Selts 1989–2000. M, 2002.

B: Moskva Eesti Selts 1989–2000, 12, 30–32, 139.

NIIT, Ellen (18. VIII 1944, Lümada v, Saaremaa), keeleteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1962 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1969 TÜ soome-ugri k-te osk-a, filol-knd (1985, TÜ), vk "Просодические характеристики диалектов эстонского побережья и структура балтийского просодического ареала". Oli 1969–86 KKI n-teadur, 1986–93 v-teadur, ühtlasi 1982–87 TÜ õppejõud, 1987–90 TPedI eesti k-e v-õpetaja (kohakaaslusega) ja 1990–93 dots, 1993–98 TÜ eesti murrete dots, 1997–2002 Turu Ük-i eesti k-e lektor, 2002– TÜ eesti k-e ajaloo ja murrete õt-i dots. – Uurimisvaldkond: Eesti murded ja eesti (saarte murde) foneetika. Eesti murrete sõnarmt-u, mitme kogumiku koost-id ja toim-id. ES-i liige. Üle 60 teadustr-e.

T: Väike murdesõnastik II (kaaskoost). Tln, 1989; Eesti murrete sõnaraamat I–IV (kaasautor). Tln, 1994–2006; Kihnu murde assimileerumise mustreid Manilaiul (kaasautor). // TÜ eesti k õt toim 7 (1997); Eesti murded ja kohanimed (kaasautor). Tln, 2002; Saarte murde tekstid (kaaskoost V. Lonn). Tln, 2002; Eesti keele piirkondlikud aktsendid // Lähivertailuja 15. Oulu, 2004; Vowels in initial syllables in Saaremaa. // Linguistica Uralica 2 (2005); Esisilbi vokaalide hääldusest Saaremaal. // Lähivertailuja 17. Jyväskylä, 2006.

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>

NIIT, Heldur (9. IX 1928, Lümada v, Saaremaa), kirjandusteadlane ja toimetaja; õpetajate p, Toomas N-u isa. Lõpetas 1947 Kuressaare Kk-i, 1952 TÜ rahvaluule erialal, 1952–55 TÜ asp. Oli 1955–63 KKI n-teadur, ühtlasi tegutses Eesti Rkl Kirjastuse poolt väljaantavate eesti klassikute "Teoste" (O. Luts, F. R. Kreutzwald) ja "Kalevala" teise trüki toim-na. 1963–72 oli ENE toimetuse k-e- ja kirj-artiklite teadustoim, a-st 1972 ajakirja "Keel ja Kirjandus" kirj-loo ja rahvaluule osk-a toim. – Avaldanud kirj-loolisi art-id, arvustusi ning uurimusi Eesti-Soome kirj-suhete alalt. Toim klassikaväljaandeid ja

kirjutanud järeldõnu. Tõlkinud soome autorite (L. Pekka, E. Patjas jt) Soome-Eesti kirj
suhteid käsitlevaid art-ide eesti k-de. EKS ja ES auliige, Lõnnroti Seltsi liige. F. J.
Wiedemanni keeleuuhind (2006), Valgetähe V kl teenetemärk (1998).

T: Ühe soome rahvalaulu lõunaeestikeelsest tõlkest. // KK (1985) 1; Lisaandmeid Elias
Lõnnroti Eestis käigu kohta. // KK (1986) 6–7; Tatu Vaaskivi 1937. aasta suvel Eestis. //
KK (2007) 8.

B: EE 14, 324; *Olesk, P.* Toimetaja pidupäev. Heldur Niit 75. // KK (2003) 9, 705;
Saarlaste kirjarahvast. Kuressaare, 2003, 49; Eesti Ekspress (2006) 22. II; Õpetajate Leht
(2006) 25. II.

NIIT, Malle (2. IV 1938, Tartu), arstiteadlane, pediaater ja hügieenik; tööliste t. Lõpetas
1956 Tartu 2. Kk-i ja 1961 TÜ arstitsk-a, 1972 TÜ asp-i, med-knd (1974, TÜ), vk
"??,ΦB,P,>>≅ΦH.: &4H∇<4>≅< B₆
BΔ∇8H4P,Φ84 2*≅Δ≅&ZN *,H,6 B,Δ&≅(≅(≅*∇ 042>4 4 ≅Φ≅∃,>>≅ΦH4 ≅∃<,>∇ ⊥H≅(≅
&4H∇<4>∇ BΔ4 ≅ΦHΔZN 8∇H∇Δ∇N *ZN∇H,:.:>ZN B9H,6". 1962–69 Tartus
lastesõime arst ja juh, 1972–78 TÜ hügieeni ja tervishoiuorg-i kat-i asst, 1976–84 v-õpetaja,
1984–86 dots. Loengukursused: laste ja noorte hügieen, emade ja laste kaitse, arstiteaduse
ajalugu; koost õppevahendeid ja met juhendeid. Lahkus õppe- ja teadustöölt tervislikel
põhjustel. – Uurimisvaldkonnad: laste ja noorte tervishoid, arstiteaduse ajalugu,
keskkonnakaitse. Ülel programmi "Keskkonnakaitse" alajaotuse "Keskkonnakaitse
hügieenilised probleemid" teadussekr (1978–85). Üle 50 teadustr-e, sh 2 õpikut, 1 autorit.

T: Laste ravivõimlemine ja massaaž. Tln, 1976; ²1980; B₆-vitamiini ainevahetus
varaealistel lastel erinevatel aastaegadel. // NET (1977) 6; Varaealiste laste ainevahetus ja
toitlustamine väikelastekodudes. // NET (1980) 6; Tartu Ülikooli hügieeni kateedri osa vete
uurimisel Eestis. // TÜ ajaloo küsimusi XII (1981); 1–3 aasta vanuste laste füüsilise arengu
seostest toidu keemilise koostisega. // III rahvusv auksoloogiakongress. Brüssel, 1982; Laste
toidusedeli koostamine. Tln,

1983;AΔ≅∃;,<Z &4H∇<4>≅:(44 & *,HΦ8≅< &≅2Δ∇ΦH, & Φ&,H, &≅BΔ≅Φ≅& 2∇(Δβ
2>,>4β &≅2*9N∇. // ;*, ∇ΦB,8HZ ≅NΔ∇>Z ≅8Δ90∇ ⁶ϕ,6 ΦΔ,*Z. Γ:>, ΓΔH, 1986.

B: TÜ BL I, 104–105; II, 114.

NIIT, Toomas (7. VI 1953, Tartu), psühholoog; Heldur N-u p. Lõpetas 1971 Tallinna 21. kk-i, 1976 TÜ psühhol osk-a, 1981 AI asp-i; psühhol-mag (1993, TPÜ), vk "Keskkondliku lähenemise areng psühholoogias ja selle kasutamisevõimalused kodu ja elustiili uurimisel". Oli 1976–88 AI sotsiol osk-a n-teadur ja teadur, 1989–93 FSÕI sotsiol osk-a teadur, 1980–93 ka TPÜ teadur, 1993–98 TPÜ sotsiaal- ja keskkonnapsühhol õt-i erakorr prof, 1994–99 ka psühhol osk-a juh ja sotsiaalsk-a prodekaan, 2001–03 psühhol osk-a teadur, 2005–lektor, a-st 1980 (kohakaasluse alusel) ka TÜ õppejõud (1993–98 dots). 1991–2001 töötas stipendiaadina Taani, Norra, Soome, Islandi, Hispaania ning Inglismaa kõrgkoolides ja teadusasutustes; pidanud loenguid mitmetes välisriikide kõrgkoolides. – Uurimusi keskkonna- ja sotsiaalpsühhol, kultuuriti võrdleva psühhol (kodu kui psühhol fenomen, elulaad, perekonnaelu, väärtuste muutumine jm). Korraldas 1981–2001 (koos M. Heidmetsa, A. Baltini jt) TPÜ-s üle 10 ülel ja rahvusv psühhol-konv-i, oli nende ettekannete kogumike toim-id (sh "Environment and social development: Proc. East-West colloquium in environmental psychology". Tln, 1991; "Identity, freedom, values and memory: Proc. 2nd Int. Baltic Psychology Conf." Tln, 1996), teadusajakirja *Man-Environment Systems* (USA) toim, *Journal of Environmental Psychology* (London) ja sariväljaande *Advances in Environment, Behavior and Design* (New York) toimetuskoll-i liige. Eesti Psühholoogide Liidu (1988) asutajaliige (president 1994–97 ja asepresident 1989–94, 1997–), a-st 1989 Eesti delegaat ja vaateleja Eur Kutseliste Psühholoogide Ühingu Föderats-is ja Rahvusv-s Psühholoogiateaduste Liidus, New Yorgi TA liige (1994), *Int. Assoc. for People Environ. Studies* (IAPS, juhatus liige a-st 1992) jmt teadusorg-i liige. Ülel noore teadlase preemia sotsiaalteadustes (1983). Üle 100 teadustr-e.

T: A methodological framework for studying families in dwelling environments. // *Looking Back to the Future*. Delft University Press (1988) 2; Housing characteristics, family relations and lifestyle: An empirical study of Estonian families. // *The Meaning and Use of Housing: Int. Perspectives, Approaches and Their Applications*. Avebury, 1993; Environmental psychology in the Soviet Union (kaasautorid M. Heidmets, J. Kruusvall). // *Handb. Environmental Psychol.* 2 (1987) (New York); A cross-cultural study of a circumplex model of affect (kaasautorid J. A. Russell, M. Lewicka). // *J. Personality and Social Psychol.* 57 (1989) 5; Universal values in Estonia, Finland and Sweden (kaasautorid M. Verkasalo, Å. Daun). // *Ethnologia Europaea* 24 (1994) 2; Academic performance and its prediction: A

view from Estonia. // Int. J. Educational Res. 35 (2001) 4; Culture-level dimensions of social axioms and their correlates across 41 cultures (kaasautor). // J. Cross-Cultural Psychol. 35 (2004) 5; Metacognitions about language skill and working memory among monolingual and bilingual college students. When does bilingualism matter (kaasautorid S. Ransdell, M.-L. Barbier) ? // Int. J. Bilingual Education and Bilingualism 9 (2006) 6.

B: EE 14, 324; TPÜ läbi aegade, 123, 167; Marquis Who's Who in the World. 16th ed., 2000 Millennium Edition, 18th, 19th, 20th ed; Marquis Who's Who in Medicine and Healthcare Millennium Edition 2000–2001 and 4th Edition 2002–2003 (Reed Elsevier, USA); <http://www.etis.ee>

NIITEMAA (a-ni 1942 **Nyman**), **Teodor Wilhelm (Vilho)** (17. III 1917, Helsingi – 15. VI 1991, Turu), ajaloolane; soomlane, autojuhi p. Lõpetas 1941 Helsingi Ük-i, filos-knd (1941, samas), filos-litsentsiaat ja filos-dr (1949, kõik Helsingi Ük), dr-vk "Die undeutsche Frage in der Politik der livländischen Städte im Mittelalter" (Ann. Acad. Sci. Fennicae, B 64 (1949)). Võttis Soome armee koosseisus osa Jätkusõjast, töötas a-st 1942 armee peastaabi sõjaajalootoimkonnas, oli 1945–55 samas uurijaohvitser, ühtlasi 1952–60 Helsingi Ük-i üldajaloo dots, 1955–77 Turu Ük-i üldajaloo prof (vaheaegadega ka hum-tsk-a dekaan), a-st 1978 emeriitprof. – Uuris algul Soome sõjaajalugu 1941–45, seejärel (A. Korhoneni õpilasena) Baltimaade (pms Eesti) ajalugu. Dr-vk-s käsitles Vana-Liivimaa keskaegsete linnade suhtumist talupoegadesse, lähtudes mitte mõisnike vaatekohast, nagu oli olnud tavaks varasemates uurimustes, vaid linnakodanike ja põliselanike huvidest, ennetades oma uudse uurimismetodol-ga 20 aasta võrra kuulsat prantslast Georges Duby'd. Järgnevalt uuris N. Liivimaa linnade sisekaub-t 1200–1561 ning Läänemere piirkonna ajalugu, sh Põhja-Euroopa keskaegset rannaõigust. Tema *Baltian historia* (Helsinki, 1959; ²1991, K. Hovi täiendustega) on kõige põhjalikum Baltimaade ajalugu käsitlev soomek-ne teos. Turu Ük-i prof-na juhatas kaht suurt uurimisprojekti (soomlaste kaugmigratsioon ning Läänemere piirkonna ajalugu), juhendas üliõpilasi ja litsentsiaate uurimistöde koostamisel (14 õpilast on kaitsnud teaduskraadi ja enamik neist töötab õppejõuna). Oli Turu Ajaloo Seltsi esimees (1965–74, a-st 1981 auesimees), seadis eesmärgiks arendada seltsi tegevus Soome TA tasemele. Selts algatas N. initsiatiivil regulaarsed Soome–Eesti ja Soome–Nõuk ajaloosümp-

d (toimusid Turus, Leningradis ja Tallinnas). Oli paljude Soome ja välismaa teadusühingute liige. Üle 200 teadustr-e.

T: Suomen sota vv. 1941–1945. Maavoimien sotatoimet (kaasautor E. Kuussaari). // Puolustuaavoimain pääesikunnan sotahistoriallisen toimiston julkaisuja 8 (1948) (rootsi k-s 1949); Der Binnenhandel in der Politik der livländischen Städte im Mittelalter. Helsinki, 1952. (Ann. Acad. Sci. Fennicae B 76); Das Strandrecht in Nordeuropa im Mittelalter. Helsinki, 1955. (Ann. Acad. Sci. Fennicae B 94; Baltian historia. Helsinki 1959, ²1991 (kaasautor K. Hovi); Der Kaiser und die Nordische Union bis zu den Burgunderkriegen. Helsinki, 1960. (Ann. Acad. Sci. Fennicae B 116); Die nordosteuropäischen Staaten. // Weltgeschichte der Gegenwart, I: Die Staaten. Bern 1962; Suomenlahden nimen synty. // Turun Historiallinen Arkisto 16 (1963); Die Zeit der Stadtgründungen im Ostseeraum. // Acta Visbyensia I. Uppsala, 1965. (Acta Visbyensia, 1); Untersuchungen über die Siedlungsgeschichte Hämes im Mittelalter. // Studia historica in honorem Hans Kruus. Tln, 1971; Rantaoikeus varhaiskeskiaikaisten oikeuskäsitysten kuvastajana Pohjois-Euroopassa. // Collected Papers of the Guest Lecturers in the Dep. of History, 2. Univ. Oulu, 1976; Suomen ratsuväen historia, I. 1917–1939. Mikkeli, 1979. (Sotatieeten laitoksen julkaisuja, 19); Das mittelalterliche Handwerk im Ostseeraum. // Der Ostseeraum – historische Elemente einer wirtschaftlichen Gemeinschaft. Lübeck, 1980.

B: Kuka kukin on = Who is who in Finland 1970, 670; *Hovi, K.* Vilho Niitemaa. Laudatio annorum LXX completorum. // Studia historica in honorem Vilho Niitemaa. Turku, 1987. (Turun Historiallinen Arkisto, 42); Professori Vilho Niitemaan kirjallinen tuotanto 1946–1986. // Studia historica in honorem Vilho Niitemaa. Turku, 1987.

K. Hovi

NIITENBERG, Arvo (27. IX 1934, Tallinn – 16. VII 2003, Toronto), tehnikateadlane; laevamehaaniku p. Läks 1944 Soome, sealt Rootsi ning 1949 Kanadasse. Lõpetas 1954 Torontos tehnika-kk-i, 1958 Toronto Ük-i meh-ins-na. Töötas 1959–92 Kanada rkl-s energiakontsernis *Ontario Hydro Corporation*, jätkates ka uurimistööd stipendiaadina Toronto Ük-s, mag tootmise juhtimise alal (1966, Toronto Ük), vk "Application of basic critical path methods to construction projects", *Ph.D.* (tehnika, 1975, samas), vk "Planning of design of development of Lennox generating station". Osales 1960–70 suurte Lakeview',

Lambtoni ja Lennox'i elektrijaamade ehitusel ja käikulaskmisel, oli 1969–75 mitme jõujaama dir, 1972–92 *Ontario Hydro Corporation*'i juh liige, a-st 1980 asepresident. Kuulus a-st 1983 *Canadian Electrical Assoc.* direktoraadi koosseisu, a-st 1991 esimees. 1992–95 oli iseseisvunud EV energ-minister, a-st 1995 EV erivolitustega suursaadik Rahvusv Aatomienergiaagentuuri (IAEA) juures ning 1995–99 AS Alara tegevdir. Tegelenud peale jõujaamade projekteerimise ja rajamise nii Kanada kui Eesti energ üldprobleemidega, radioaktiivse saastatuse mõõtmise ning Paldiski kiirgusohtlise objektidega. Avaldas nendes küsimustes ajakirjanduses ülevaateid (Aatomijõujaamad on Ontarios hädavajalikud. // *Vaba Eestlane* (1979) 19. IV; Pilk Eesti energeetikasse. // *Meie Elu* (1992) 22. X jt).

B: EE 14, 649; Arvo Niitenberg Ontario Hydro abipresident. // *Meie Elu* (1978) 14. XII; *Verbum habet Sakala*. Korp! Sakala koguteos. Toronto, 1979, 102; *Eestlane Ontario suurfirma tippjuhtkonnas*. // *Vaba Eestlane* (1987) 9. VI; Arvo Niitenberg esimeheks. // *Meie Elu* (1991) 16. V.

V. Mägi

NIKITSKI, Aleksandr (20. X 1859, Marino k, Novgorodi kub – 8. XII 1921, Petrograd), klassikaline filoloog ja ajaloolane; venelane, õigeusu vaimuliku p. Lõpetas 1878 Novgorodi vaimuliku seminari, 1882 (stendiaadina) Peterburi Ajaloo-Filol Inst-i, mag (1895, PÜ), vk “Дельфийские эпиграфические этюды I–IV” (Odessa, 1894–1895), dr (1911, PÜ). Peterburi TA liige antiikajaloo, -kirj ja epigr alal (1902), erakorr akadeemik (1917). Oli 1882–83 ja 1885–86 Odessa vaimuliku seminari kreeka k-e õpetaja, 1883–85 oli komandeeritud Kreekasse valmistumaks prof-i kutseks (uuris pms kreeka epigr), 1886–95 Novorossiiski Ük-i eradots, 1896–1901 TÜ klassikalise filol erakorr ja 1901–02 prof, seejärel oli MÜ prof, a-st 1906 ka MÜ ajaloo-keeletsk-a dekaan, hiljem töötas PÜ-s. TÜ-s tegeles kreeka epigraafika ja muinasajaloo uurimisega. Paljude teadusseltside liige ja auliige. Üle 50 teadustr-e.

T: Надписи изъ Дельфъ. 1884; Греческая эпиграфика. Одесса, 1892; Исследования в области греческих надписей (с 3 автотипическими копиями; dr-vk). Юрьев, 1901; Die geographische Listen der delphischen Proxenoï. Jurjev, 1902.

B: *Левуцкий* II, 450–452.

Ü. Tedre

NIKOLAJEVA, Sofia (5. III 1924, Leningrad – 2. II 2008, Peterburi), keemik; venelane. Lõpetas Leningradis kk-i ja 1948 LÜ; 1948–51 LÜ asp, keemiaknd (1951, samas), vk "3ΦΦ:,*≡&∇>4, Φ8≡Λ≡ΦH4

Δ∇ΦH&≡Δ,>4β 4 B≡H,>Π4∇:∇ Δ∇ΦH&≡Δβ $\bar{\zeta}$, (≡Φβ 8∇* <4β & Φ≡:β>≡6 84Φ:≡H,". Oli 1951–54 TÜ anorg keemia kat-i v-õpetaja, 1954–57 dots-i kt. Seejärel töötas Leningradi uurimis- ja projekteerimisinst-des "Gipronikkel" ja "Giprohim", 1971–77 oli Herzeni-nim Ped Inst-i v-õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: metallide lahustumine ja korrosioon, korrosioonikindlad materjalid, kompleksimoodustamine. U 30 teadustr-t.

T: %:4β>4, BΔ4Λ≡*Z 8∇H4≡≡& >∇ ΦB,Π4Λ4P,Φ89 $\bar{\zeta}$ *Φ≡Λ∃Π4 $\bar{\zeta}$ >4≡≡& (kaasautor S. Rahnu). // /. K42. N4<44 32 (1958); 3ΦΦ:,*≡&∇>4, ⊥:,8HΔ≡8∇B4::βΔ>ZN 8Δ4&ZN ΔH9H4, Φ≡*,Δ0∇ ζ ,6 BΔ4<,Φ4 <,*4 (kaasautor U. Palm). // /. K42. N4<44 33 (1959); Λ≡*∃≡Λ 8≡ΛΛ≡Φ4≡>≡≡ΦH≡684N <∇H,Δ4∇:≡& *:β ∇BB∇Δ∇H9ΔZ ∇&H≡8:∇&>ZN B Δ≡Π,ΦΦ≡&. // ΓΔ. 3>-H∇ ∃4BΔ≡>48,:. 35 (1967); 3ΦΦ:,*≡&∇>4, 8≡<B:,8Φ≡&, ≡∃Δ∇29,<ZN <∇(>4,<Φ Λ≡ΦΛ∇H>Z<4 ΛH≡Δ4*>Z<4 4 Φ9:..Λ∇H>Z<4 :4(∇>*∇<4 (kaasautor). // /. >,≡Δ(. N4<44 22 (1977).

B: TÜ BL I, 297.

V. Past

NIKOPENSUS, Tiit (24. X 1963 Tartu), bioloog, molekulaargeneetik; ins-i p. Lõpetas 1981 Tartu 7. Kk-i, 1986 TÜ biol osk-a, loodusteaduste mag (1994, EPMÜ), vk "ELISA-testi väljatöötamine veiste infektsioosse rinotrahheiidi viiruse (BHV-1/IBRV) vastaste antikehade määramiseks". Oli 1986–88 KBFI v-ins, 1989–94 Eesti Agrobiokeskuse n-teadur, 1995–99 teadur, 2000–02 TÜ Tehnol-keskuse geenitehnol osk-a erakorr teadur, 2003–05 Eesti Biokeskuse teadur, 2006– TÜ MRI teadur. – Uurimisvaldkonnad: mol-gen, DNA microarray-tehnol arendus, gen epidemiol. Üle 10 teadustr-e.

T: Molekulaarsete (PCR, DNA-sond) ja konventsionaalsete meetodite kasutamine loomade mükobakteriooside diferentsiaaldiagnostikas (kaasautorid M. Sudakov, L.

Häkkinen). // Veterinaarmeditsiin '99. Trt, 1999; Polymorphisms in the interleukin-20 gene: relationships to plaque-type psoriasis (kaasautor). // Genes and Immunity 5 (2004) 2; Association study of 90 candidate gene polymorphisms in panic disorder (kaasautor). // Psychiatric Genetics 15 (2005) 1; Polymorphisms in wolframin (WFS1) gene are possibly related to increased risk for mood disorders (kaasautor). // Int. J. Neuropsychopharmacol. 8 (2005) 2; Association study of sporadic Parkinson's disease genetic risk factors in patients from Russia by APEX technology (kaasautor). // Neurosci. Lett. 405 (2006) 3; Analysis of SNP profiles in patients with major depressive disorder (kaasautor). // Int. J. Neuropsychopharmacol. 9 (2006) 2.

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>.

NIKULNIKOVA (a-ni 1980 **Ignatova**), **Irina** (8. VIII 1947, Puhja v, Tartumaa), loomaarstiteadlane; venelane, agronoomi t. Lõpetas 1965 Tartu 4. Kk-i, 1971 EPA vet-tsk-a, vet-med-mag (2000, EPMÜ), vk "Veiste papillomatoosi diagnostika ja ravi". Oli 1971–76 EPA kirurgia ja sünnitusabi kat-i vet-arst ja õppejõud, 1976–94 asst, 1994–2000 EPMÜ teraapia inst-i asst, 2004 lektor, 2005– EMÜ vet-med- ja loomakasv inst-i lektor. Lugenud üld- ja erikirurgiat, oftalmol, radiol ja röntgenol. – Uurimisvaldkond: koepreparaatide kasutamine, koduloomade haigused ja esmaabi, vet-kirurgia. Üle 10 teadustr-e.

T: Koepreparaatide kasutamise tulemusi imikpõrsastel (kaasautor). // Veterinaaria. (1972) 11; Põrna-verepreparaadi erinevate annuste mõju imikpõrsaste mõningatesse verenäitajatesse. // Veterinaaria teor ja praktilisi küsimusi. Trt, 1975; %:4β>4, BΔ,B∇Δ∇H∇ Φ;:,2,>84 4 8Δ≡&4 >∇ BΔ4&,ΦZ B≡Δ≡ΦβH-Φ≡Φ9>≡&. // Γ,≡Δ. 4 BΔ∇8H. &≡BΔ. &,H,Δ4>∇Δ44. ΓΔH, 1976; Hambahaigused. // Koduloomade esmaabi. Tln, 1997; Incidence and treatment of bovine papillomasotosis in Estonia. // Veterinärmedizin raksti '99. Jelgava, 1999; Koerte haigused (kaasautor). Tln, 2000; Veterinaarkirurgia I (kaasautor). Trt, 2003; II (kaasautor). Trt, 2004.

B: EPA BL II, 204; EPA VB II 21–22; EPMÜ BL, 161; EPMÜ VI, 93.

NILSON, Ants (16. VI 1931, Pärnu), keemik; kooliõpetaja ja raamatupidaja p, Artur, Tiit ja Eva N-i vend. Lõpetas 1950 Viljandi 2. Kk-i, 1955 TÜ keemiaosk-a, 1964–67 MÜ asp, keemiaknd (1967, samas), vk-i käsitles mõningate aromaatsete aso- ja asometiinühendite

Comment [LJ1]: Vt Arturi sünniaega

kompleksimoodustamisega spektraalset uurimist. Oli 1955–61 Tartu tehastes keemiains, 1961–63 ja 1966–69 EPA keemiakat-i asst, 1969–74 v-õpetaja, 1974–79 dots, 1979–94 kat-i juh ja prof, 1994–97 keemiaosk-a juh ja prof, a-st 1997 emeritprof; 1976–79 töötas Alžeeria RV Hüdrotehnika ja Melioratsiooni Inst-s keemia kat-i dots ja juh-na. Õpetanud org, anorg, analüüt ja üldkeemiat ning keem ökol-t. – Uurimisvaldkonnad: füsikokeem analüüsimeetodite rakendamine bioaktiivsete org ühendite analüüsis, feromoonide ja kairomoonide keemia, keem ökol. Oli a-st 1950 Tartu Akad Meeskoori ja a-st 1990 Eesti Meestelaulu Seltsi Tartu Meeskoori fotokroonik. Üle 50 teadustr-e.

T: Quelques chapitres de la chimie analytique. Alžiir, 1979; Üldise ja anorgaanilise keemia praktikum (kaasautor). Trt, 1979, ¹1988; Kvalitatiivse analüüsi praktikum (kaasautor). Trt, 1988; Keemilise ökoloogia rakendusest taimekaitses (kaasautor). // EPA zooseneritsk-a teaduspäeva materjalid. Trt, 1990; Synthesis of some gamma lactones via Grignard reagents. // TÜ Toim 966 (1993); Üldkeemia laboritööd (kaasautor). Trt, 1995; ²1999.

B: EPA BL I, 173; II, 69, 79; EPMÜ BL, 73; EE 14, 325.

NILSON, Artur (19. IX 1931, Sürgavere v, Viljandimaa), metsateadlane; talupidaja p, Ants, Tiit ja Eva N-i vend. Lõpetas 1950 Viljandi 2. Kk-i, 1955 EPA, 1961 ZBI asp-i, biol-knd (1967, Eesti TA), vk “Metsa takseerikirjelduste paljumõõtmeline statistiline analüüs perforatsioonarvuteil”. Täiendas end 1966–67 Šoti Kuninglikus Obs-s. Oli 1955–58 metsamaj-ins ja v-metsaülem, 1961–63 ZBI metsasektori v-ins ja n-teadur, 1963–69 FAI n- ja v-teadur ning mat-labori juh, 1969–1992 EPA v-õpetaja ja dots, 1969–74 ka metsakorralduse kat-i juh, 1992–1994 EPMÜ metsakorralduse õt-i prof, a-st 1994 emeritprof, 1996–97 UNEP/GEF kliimamuutuste programmi Eesti metsanduse grupi juht, 1997–2004 Eesti riigimetsa infosüsteemi koordinaator, 2005– EMÜ metsanduse ja maaehituse inst-i v-spetsialist. – Uurimisvaldkond: metsanduse, mat ja inform puuteala. Üldistanud klassikalised arvestuslangi arvutamise meetodid arvutile orienteeritud kujule, võimaldamaks rakendada kogu metsa ühtlase kasutamise põhimõtet, arvestades ka iga puistu parimat raievanust; koost raielankide mahulise ja rahalise ning ümarpuidu mahulise hindamise valemite ja reeglite süsteemi. Pannud Eesti metsanduses aluse pidevate süsteemsete mudelite koostajate ja kasutajate ning mat meetodite ja arvutustehnika rakendajate koolkonnale. 1990. a-ist tegelenud ka metsapol ning metsamaade maksustamise

küsimustega. Balti Metsaseltside Liidu president (1990–91) ja asepresident (1991–92), Eesti Teadlaste Liidu volikogu liige (1989-1990), Rootsi Kuningliku Põllum-e ja Metsanduse Akad välisliige (1996). Üle 60 teadustr-e.

T: Hooldusraiate arvutusliku projekteerimise teooriast. // EPA tead tööde kogumik 89 (1973); Puistu ehituse ja kasvu mudelid. // Teooria ja mudelid eluteaduses. Trt, 1984; Mudelite baasi rollist Eesti metsanduses. // Eesti Mets (1992) 2; Continuity and discontinuity in the models for forestry. // Modelling in forest management planning and managerial economics: proc. symp. IUFRO. Kaunas, 1994; Impact of recent and future climate change on Estonian forestry and adaption tools (kaasautor). // Climate Res. 12 (1999) 12; Puistute kõrguse kasvu üldistus boniteerimiseks sobivate diferentsiaaludelitena. // Metsanduslikud uurimused 43 (2005).

B: Agraart. (1991) 3; EPA BL I, 100; II, 138–139; EPMÜ BL, 112; EE 14, 325; EMaBL, 324–325.

NILSON, Eva (7. V 1941 Sürgavere v, Viljandimaa), botaanik ja ökoloog; talupidaja t, Ants, Artur ja Tiit N. õde. Lõpetas 1959 Suure-Jaani Kk-i, 1965 TÜ biol-osk-a, 1965–68 NSVL TA Bot Inst-i asp, biol-knd (1989, NSVL TA Taime- ja Loomaökol Inst, Sverdlovsk), vk “Биогеохимическая экология эпифитных лишайников в условиях загрязнения”. Oli 1968–71 TÜ taimesüsteematika ja geobot kat-i v-laborant, 1971–73 LUS-i v-bibliograaf, 1973–78 EMI n-teadur, 1978–93 Tallinna Bot-aia v-ins, n- ja v-teadur, 1993–2001 TPÜ ÖI v-teadur, 2001– Tervisekaitseinspektiooni Mikrobiol Kesklabori kvaliteedispetsialist. – Uurimisvaldkond: taime- (eriti samblike) ökol ja selle rakenduslikud aspektid (ökol monitoring, bioindikatsioon). Rahvusv Lihhenol Assots-i t-liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Jb4Λ4H>Z, лишайников & 9Φ:≡&4βN 84Φ:≡(≡ 4 ζ,:≡P>≡(≡ 2∇(Δβ2>,>4β (kaasautor L. Martin). // %2∇4<≡*,6ΦH&4, :,Φ>ZN ⊥8≡Φ4ΦH,< 4 ∇H<≡ΦΛ,Δ>ZN 2∇(Δβ2>4H,,:6, 2. Γ:>, 1982; Isoquanta models in lichen ecology. // Isoquanta Models, their architecture and application. Tln, 1988; Small islands of Estonia. Landscape ecological studies. // ÖI Publ. 5 (1997); Second checklist of lichenized, lichenicolous and allied fungi of Estonia (kaasautor). // Folia Cryptogamica Estonica 35 (1999); Alasti maailm: Kolga lahe saared (kaasautorid T. Peil, U. Ratas). Tln, 2002; Eesti pisisamblikud (kaasautor). Trt, 2004.

B: EE 14, 325.

NILSON (a-ni 1960 **Rüter**), **Malle** (26. III 1938, Tallinn), pedagoogikateadlane; teenistuja t. Lõpetas 1957 Tallinna 21. Kk-i, 1962 TPedI laulmise ja algõpetuse meetoodika erialal, ped-knd (NL Ped Akad), vk käsitles kahe kuu kuni ühe aasta vanuste laste muusikalist arenemist ja kasvatamist. Oli 1963–81 Tallinna Ped-kooli muusikalise kasv-e õpetaja, 1981–88 TPÜ algõpetuse kat-i v-õpetaja, 1988–92 esteetilise ning 1992–93 muusikalise kasv kat-i dots, 1993–96 muusikakasv lektoraadi dots. – Uurinud eksperim-lt väikelaste muusikalist arengut, algklassiõpilaste emotsionaalse vastuvõtlikkuse dünaamikat, mänguelementide kasutamist muusika kuulamisel. 25 teadustr-t.

T: ? $\exists \cong \Phi \cong \exists, > \cong \Phi H \beta N$ <92Z8 \forall :.:> $\cong (\cong \cong \Phi B \Delta 4 \beta H 4 \beta * , H, 6 \& \cong 2 \Delta \forall \Phi H,$ 2–4 <, $\Phi \beta \Pi, \&$. // $\Sigma 8 \cong \forall 4 4 \Phi 8 9 \Phi \Phi H \& \cong$. Γ :>, 1973; Laste muusikaline kasvatamine ja arendamine esimesel eluaastal. // Pedagoogiliste uurimuste tulemused 1976–1980. Tln, 1981; Muusika kuulamisest algklassides. // Nõuk Kool (1984) 11; Muusikaline kasvatus lastesõimes: met juhend. Tln 1986; ²1990; Mänguelementide kasutamisest muusika kuulamisel. // Kooliuenduslane. 64 (1992) 3.

NILSON, Osvald (16. VII 1930, Petroskoi, Karjala – 21. VI 1996, Tallinn), pedagoogikateadlane, geograaf; tööliste p; Ants, Artur, Eva ja Tiit N-i onup. Lõpetas 1949 Viljandi 2. Kk-i, 1951 Tallinna ÕI, 1954 geogr erialal Leningradi Ped Inst-i ja 1957 samas asp-i, geogr-knd (1957, samas), vk " $\cong \& \forall \beta \& 4 > , \beta$ ". Oli 1957–59 Haridusmin-i ped õppeasutuste v-inspektor, ühtlasi a-st 1958 kohakaasluse alusel TPedI õppejõud, 1959–65 PTUI teadussekr ja -dir, 1965-91 dir, 1991–96 TPÜ geoökol õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: loodusgeogr, geogr avastuste ajalugu, geogr õpetamise meetoodika ja didaktika (eriti töövihikute rakendamine õppeprotsessis). Paljude õpikute, töövihikute ja met juhendite autor. Koost reisijuhte (Kesk-Aasia, Krimmi ja Novgorodimaa kohta), lugemiku maadeavastustest ja erialaseid kogumikke. ENE ja EE kaasautor. ENSV tnl õpetaja (1977). 260 teadustr-t, sh 6 monogr-t, üle 20 õpiku ja rohkesti aimeart-eid.

T: $\cong \& \forall \beta \& 4 > , \beta$: K4248 \cong -($\cong (\Delta \forall \Lambda 4 P, \Phi 8 4 6 \cong P, \Delta 8$. // IP. 2 $\forall B$. 9гр. roc. пед. ин-та 35 (1957); Eesti NSV geograafia VII–VIII klassile. Tln, 1974; $\Gamma, \cong \Lambda 4 \beta 4 B \Delta \forall 8 H 4 8 \forall \Phi \forall \cong \Phi H \cong \beta H, : . : > \cong 6 \Delta \forall \exists \cong H Z \wp P \forall \zeta 4 N \Phi \beta$. Γ :>, 1976;

Loodusõpetus. Käsiraamat õpetajale (kaasautor). Tln, 1982; Eesti NSV loodusgeograafia VIII klassile. Met juhend õpetajale. Tln, 1989; Maateadus VI klassile (kaasautor H. Tiits). Tln, 1992; Maateadus VII klassile. I, II (kaasautor H. Tiits). Tln, 1993; Loodusõpetuse õpetamisest 1. klassis. Õpetajaraamat (kaaskoost). Tln, 1982.

B: EGS-i ar 31. Tln, 1998; EE 14, 325.

NILSON, Tiit (16. XI 1939, Suure-Jaani, Viljandimaa), biogeofüüsik; raamatupidaja ja kooliõpetaja p, Ants, Artur ja Eva N-i vend. Lõpetas 1958 Viljandi 2. Kk-i, 1963 TÜ mat-osk-a; 1965–68 FAI asp, füüs-mat-knd (1968, TÜ), geofüüsikadr (1991, TÜ), vk “Radiative transfer in non-homogeneous plant canopies”. Oli 1968–73 FAI n- ja v-teadur, 1973–85 AAI v- ja 1986–92 j-teadur, 1992– Tartu Obs-i v-teadur, 1993–97 AAI ja TÜ ühise biogeofüüsika õt-i prof, a-st 1992 EPMÜ metsakorralduse inst-i dots (osal koormusega). Viibinud teaduslähetestel Soomes (1989) ja USA-s (1991). – Uurimisvaldkonnad: pms kiirguslevi taimkattes, taimkatte kiirgusvälja modelleerimine (seoses fotosünteetilise produktiivsusega), taimkatte kaugseire, biogeofüüsika. Kuulub akad J. Rossi rajatud Tartu biogeofüüsikakoolkonda. Osalenud mitmes rahvusv ja Eesti teadusprojektis, milles on uuritud satelliidipiltide kasutamist taimkatte ja looduskeskkonna uuringuis ning monitooringus. Käinud välitöödel ja eksped-del NSV Liidus, Soomes ja Prantsusmaal. Üle 100 teadustr-e.

T: Radiation in plant canopies and its measurement (kaasautor). // Prediction and measurement of photosynthetic productivity. Wageningen: Pudoc, 1970; A theoretical analysis of the frequency of gaps in plant stands. // *Agricult. Meteorol.* 8 (1971); Approximate analytical methods for calculating the reflection functions of leaf canopies in remote sensing applications. // *Photon-vegetation interactions: Applications in optical remote sensing and plant ecology*. Berlin, 1990; A forest canopy reflectance model and a test case (kaasautor U. Peterson). // *Remote Sens. Environ.* 37 (1991) 2; Radiative transfer in nonhomogeneous plant canopies. // *Advances in bioclimatology*, 1. Berlin, 1992; A directional multispectral forest reflectance model (kaasautor A. Kuusk). // *Remote Sens. Environ.* 72 (2000) 2; Forest reflectance modeling: theoretical aspects and applications (kaasautor). // *Ambio* 32 (2003) 8.

B: TÜ BL II, 115; EE 14, 325.

NINEVE, Friedrich (30./18. VIII 1857, Vana-Võidu v, Viljandimaa – 21. IV 1929, Tartu), arhivaar; talupidaja p. Õppis 1872–74 Peterburi kadetikorpuses. Töötas a-st 1874 Venemaa Meremin-i stat osk-s, oli Vene laevastiku ajaloo koostamise komisjoni liige. A-st 1894 ajakirja *Морской сборник* toimetuse asjaajaja. 1898 määrati Meremin-i keskarhiivi abijuhks. Õppis 1898–1901 Peterburi Arheol Inst-s arhiivindust, omandades etnograafi-arhivisti kutse. Asutas koos ins J. Russwurmiga firma arhiivide ehitamiseks ning tehn sisustamiseks. Tema kavandite järgi toimus Meremin-i arhiivi ümberehitus, alustati Peterburi linnaval-e arhiivihoonde ehitamist ning 1914 Moskvas Leforti lossis Venemaa Peastaabi arhiivi sisseseadmist. Osales ka Riia linna ning Liivimaa kubermangu arhiivide rajamisel. 1917–20 oli Ajutise Val ning Põhja-Kaukaasia varustusval teenistuses. 1920 tegutses Eesti Val esindajana Moskvas nn reevakueerimiskomisjonis, osaledes eeskätt TÜ varade tagasitoomises. Naasnud Eestisse, asus 1921 korrastama TÜ arhiivi ning rajama Tartus Eesti Rkl Keskarhiivi, oli 1921–25 selle abijuh ja juh kt. – Töid arhiivinduse, asutuste asjaajamise korra jmt kohta. Venemaal oli sealse Sõjaväe Ajaloo Seltsi, Petrogradi Ajaloo Inst-i, Ajaloo Harrastajate Seltsi ning Eestis AAS liige.

T: Краткая история С.Петербургских лоцманов к их 200-летнему юбилею. СПб, 1890; Сооружение и оборудование архивов по системе археолога-архивиста Ф. А. Ниниве и инженера-технолога И. К. Русвурм. М, 1912; Критический отзыв Ф. А. Ниниве по поводу реферата А. И. Лебедева «Делопроизводство в учреждениях как базис архивной работы». М, 1914; *École des chartes* Pariisis. Trt, 1927.

B: EBL TK, 219; Fr. Nineve 70-aastane. // Päevaleht (1927) 30. VIII; Eesti vanem arhiivitegelane surnud. // Päevaleht (1929) 1. V; *Õvel, R., Liiv, O.* Eesti riiklikust arhiivindusest. // AA (1930), 52–76; *Oks, M.* Fr. Nineve Eesti Riigiarhiivi uue hoone projekteerijana. // Eesti Ajalooarhiivi päevad 16.–17. mai 1991. Tln, 1991, 24–27; Isikuarhiiv: EAA, f 1421; f 661, n 1, s 688.

T. Šor

NIRK, Endel (15. XII 1925, Koorküla v, Valgamaa), kirjandusteadlane, kriitik ja kirjanik; talupidaja p. Lõpetas 1943 Tõrva Gümni-i, 1949 TÜ ajaloo-k-etsk-a, filol-knd (1959, Eesti TA), filol-dr (1971, Eesti TA), vk "Kreutzwald ja eesti rahvusliku kirjanduse algus" (Tln,

1968). Töötas 1949–53 “Sirbi ja Vasara” toim-s, oli 1953–62 KKI teadur, 1962–72 sektorijuh, 1976–83 TPedI eesti kirj prof-i kt, 1972–76 ja 1983– vabakutseline. – Uurimisvaldkond: eesti rahvusliku kirj tekke- ja kujunemise järk, eriti Kreutzwaldi tegevus ja looming, eesti romaani kujunemislugu. Püüdis senises käsitluslaadis valdavat sotsiaal-suunitlust täiendada rahvusped ja isiksusepsühhol aspektidega. Romaaniuurimisel omandas ülekaalu žanritüpol vaatlusviisi ning struktuurianalüüs, süvenes taotlus eritleda loomingulise individuaalsuse kujunemist ja avaldumist. Käsitles romantismi ja realismi vahekordi 19. saj eesti kirj, kirj-kuu arengut jt teor probleeme. “Eesti kirjanduse biograafilise leksikoni” (1975) koostamise algataja ja toim, mitme väljaande (“Keel ja Kirjandus”, “Eesti kirjanduse ajalugu” jmt) toim-koll-i liige. A-st 1948 esines perioodikas kirj-kriitikuna; retsensioonid, art-d ja esseed on koondatud autorikogudesse (1957, 1964), neid on taasavaldatud koondvalimikes. EKL liige (a-st 1955), Soome Kirj. Seltsi k-liige (a-st 1982). J. Smuuli preemia (1979), kirj aastapreemia (1992).

T: Friedrich Reinhold Kreutzwald. Lauluisa elulugu. Tln, 1961; Eduard Bornhöhe. Kirjanik ja inimene. Tln, 1961; Eesti kirjanduse ajalugu II (1965, toim ja 4. ptk-i autor); Estonian Literature. Tln, 1970, ²1987; Eesti kirjanduse biograafilise leksikon (koost ja toim). Tln, 1975; Eesti romaan kuni 1940. // Kirjandusõpetuse küsimusi VI. Tln, 1982; Eesti kirjandus. Arengulooline ülevaade. Tln, 1983; Viron kirjallisuus. Helsinki, 1986; Avarumine. Vaatlusi eesti romaani arenguteelt. Tln, 1985; Teeline ja tähed. Eurooplase Karl Ristikivi elu. Tln, 1991; Siin maa peal. I. Tln. 1993.

B: EKirBL, 251–252; EKrL (2000) 373–374; EE 14, 326; Eesti kirjanduse ajalugu. V-2 (R. Veidemann); Jansen, E. Hea populaarteaduslik teos. // KK (1961) 12; Annist, A. Ligineme Kreutzwaldi põhjalikule eluloole. // KK (1969) 4; Meri, G. Kirjandusteadus ületab koduraja. // KK (1971) 4; Muru, K. Tegija kiituseks. // Lng (1984) 5; Peep, H. Variatsioonidest kirjandusliku mõtte teemadel. // KK (1985) 12; Veidemann, R. Viljakuse tagamaadest. // Lng (1985) 12; Lias, P. Romaani arengupilti avardamas. // KK (1986) 5; Tonts, Ü. Ristikivi tuleb lähemale. // Lng (1992) 1; Kruus, O. Mõtliku ränduri teekonda jälgides; Undusk, J. Täituv ja täitmata tühjus. // KK (1992) 5.

NIRK (a-ni 1971 **Ojari**), **Pärja** (18. VII 1936, Tallinn – 30. VI 1994, Tallinn), keemik; pangaametniku t, Tavi N. abikaasa. Lõpetas 1955 Tallinna 1. Kk-i, 1960 TÜ üldise ja anorg

keemia osk-a, 1968–71 KI sihtasp Moskvast NSVL TA N. S. Kurnakovi nim Keemia Inst-s, keemiaknd (1971, samas), vk "3ΦΦ:, *≡&∇>4, (4*Δ∇H∇Π44 4≡≡& & &≡*>ZN Δ∇ΦH&≡Δ∇N. K9>8Π4β Δ∇2*, :>4 β". Oli 1971–75 KI n-teadur, 1975–92 Põllumin-i Aianduse TU Kesklabori sektori juh, 1992–94 Rahvusv Taime- ja Saasteuringute Labori teadur. – Uurinud ionide hüdratsiooni, heitvete settemudade kasutamise võimalusi, mikro- ja makroelementide määramist taimedes ja muldades, nitraatide määramist puu- ja köögiviljades.

T: Δ∇2*, :>44 Φ:∇∃≡ (4*Δ∇H4Δ9 ζ4NΦβ 8∇H4≡≡& & &≡*>ZN Δ∇ΦH&≡Δ∇N N:≡ Δ4*≡& ζ,:≡P>ZN <,H∇::≡&. // /. Λ42. N4<44 45 (1971) 4; K9>8Π4β Δ∇2*, :>4β *:β &≡*>ZN Δ∇ΦH&≡Δ& N:≡Δ4*≡& ζ,:≡P>ZN <,H∇::≡& (kaasautor O. Samoilova). // /. ΦHΔ98H. N4<44 12 (1971) 4; K9>8Π4β Δ∇2*, :>4β *:β &≡*>ZN Δ∇ΦH&≡Δ& >4HΔ∇H≡& ζ,:≡P>ZN <,H∇::≡&. // /. ΦHΔ98H. N4<44 12 (1971) 5;]ΛΛ,8H>Z, Δ∇*49ΦZ 8∇H4≡≡∇ ∇<<≡>4β & &≡*>ZN Δ∇ΦH&≡Δ∇N N:≡Δ4*∇ 4 >4HΔ∇H∇ (kaasautor O. Samoilova). // /. ΦHΔ98H. N4<44 12 (1971) 5.

B: KI teaduskaader 1947–1972, 18.

NIRK, Tavi (4. II 1936, Tallinn), tehnikateadlane; juristi p, Pärja N-i abikaasa. Lõpetas 1954 Tallinna 10. Kk-i, 1959 TPI meh-tsk-a, 1971 Moskvast NSVL Rkl Ehituskomitee V. A. Kutšerenko nim Moskva Ehituskonstruksioonide TU Keskest-i asp-i; tehnikaknd (1971, samas), vk "3ΦΦ:, *≡&∇>4, BΔ≡P>≡ΦH4 4 *, Λ≡Δ<∇Π46 ∇&H≡8:∇&>ZN ∃,H≡>≡& (Φ:∇>Π,2≡: ∴>≡(≡ 4 Φ4:48∇H>≡(≡) BΔ4 B≡&H≡Δ>ZN *4>∇<4P,Φ84N >∇(Δ928∇N)". Täiendas end 1989 Helsingi Ük-s. Oli 1963–71 Silikaatbetooni TUI v-teadur ja grupijuht, 1971–72 laborijuh, 1971–75 EMMI v-teadur; 1972–77 TPI dots-i kt, 1977–92 TTÜ dots, 1992–97 autotehnika õt-i juh, aseprof, 1998– dots. – Uurimisvaldkond: avariide tekkemehhanism sõidukite liiklusteooria alusel ning liiklusohutus. Uurinud ka autode- traktorite tehnoloogiat ja remondi korraldamist, autotranspordi- ja keskkonnaprobleeme ning liiklusõnnetuste sotsiaalseid tagajärgi. Üle 100 teadustr-e ja aimeart-i, 4 leitutist.

T: Autode ja traktorite tehniline teenindamine ja diagnostika. // Põllumehhaniseerimine ja Elektrifitseerimine (1974) 3; Autoratta ja teekatte vahelisest sidestustegurist ja tema

määramise moodused. // Autotransport ja Maanteed (1976) 6; Põllumehhaniseerimine (kaasautor). Tln, 1980; Liiklusõnnetuste sotsiaalsetest tagajärgedest. // Tehnika ja Tootmine (1984) 10; Autoteollisuus Eestissä. // Suomen Autonlehti (1991) 7; Rapsiõli diiselmootoriks. // Tehnika ja Tootmine (1992) 4; Puukaasuauto jälle kasutusse. // Suomen Autolehti (1993) 1; Veeauto – milline, milleks ja miks? // Transport ja Logistika (1996) 2; Bezpieczenstwo ruchu drogowego w Estonii. // Kwartalnik Motoryzacyjny Instytutu Transportu Samochodowego (1999) 1.

NIRK, Tiit (21. XII 1943, Pärnu), keemik; juristi p. Lõpetas 1963 Viljandi 1. Kk-i, 1968 elektrotehnikains-na TPI, 1971 TPI asp, keemiaknd (1973, Eesti TA), vk "3ΦΦ:,*≡&∇>4, H,Δ<≡*4>∇<484 ≡∃Δ∇2≡&∇>4β *,Λ,8H≡& & <≡≡8Δ4ΦH∇::∇N Φ,; >4*∇ 8∇* <4β". Oli 1968 TEFI ins, 1972–74 Kübl n-teadur, 1974–78 TPI v-õpetaja, 1978–91 füüsikal keemia kat-i (a-st 1992 õt) dots, 1991–96 keemiatsk-a prodekaan, 1996–2000 õppe- ja teadusosk ning 2000–05 õppeosk juh aset, 2005– materjaliteaduse inst-i pooljuhtmaterjalide tehnol õt-i dots, ühtlasi keemia ja materjalitehnol tsk-a õppeprodekaan. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtmaterjalide füüsikal keemia ja tehnol (A²B⁶-tüüpi pooljuhtühendite omaduste ja kristallivõre defektid), elektroluminofooride tehnol. Eesti Keemia Seltsi liige, TTÜ osk-a nõukogu aseesimees (1980–91). Üle 60 teadustr-e, 1 autorit.

T: Conductivity of CdSe and ZnSe in selenium atmosphere (kaasautor). // Phys. Status Solidi (A) 10 (1972) K27; %2∇4<≡*,6ΦH&4, Φ≡∃ΦH&, >>ZN *,Λ,8H≡& ⊥.;8HΔ4P,Φ84 ∇8H4&>Z<4 BΔ4<,Φβ<4 & <≡≡8Δ4ΦH∇::∇N CdSe (kaasautor J. Varvas). // 9,(4Δ≡&∇>>Z, B≡:9BΔ≡&≡* >484. ;, 1975. High-temperature conductivity of undoped and copper-doped cadmium selenide (kaasautorid M. Nõges, J. Varvas). // Phys. Status Solidi (a) 33 (1976); High temperature conductivity in the phase transition region (kaasautor K. Lott). // J. Crystal Growth 197 (1999) 3; High temperature electrical conductivity in ZnS:Cu:Cl ceramics and in CdSe_xTe_{1-x} polycrystalline solid solutions (kaasautor). // Solid State Phenomena 67–68 (1999); Chemical self-diffusion in undoped ZnS and in undoped CdSe (kaasautor). Crystal Eng. 147 (2002) 5; High temperature electrical conductivity in ZnSe (kaasautor). // Phys. Status Solidi 244 (2007) 5.

B: TPI 1936–1986, 419; <http://www.etis.ee>

NISAMEDTINOV, Ildar (7. X 1976, Tartu), mikrobioloog. Lõpetas 1994 Tallinna Reaalkooli, 1999 TTÜ bio- ja toiduainete tehnol erialal, kaitses TTÜ-s mag-kraadi (2001) ja loodusteaduste dr-kraadi (2006) teemal "Application of ^{13}C and fluorescent labeling in metabolic studies of *S. cerevisiae*". Praktiseeris 1999–2000 Kanadas Montrealis firma *Lallemand, Inc.* teadus-arenduslaboris, a-st 2004 MTÜ Toidu- ja Fermentatsioonitehnol Arenduskeskuse teadus-arendustöö projektijuht, a-st 2007 ka TTÜ keemia ja materjalitehnol teadusk-a dots. – Uurimisvaldkonnad: mikroobide ainevahetus, postgenoomne protsessidisain, bioaktiivsed peptiidid. Eesti Mikrobioloogide Seltsi liige.

T: Continuous cultivation of insect and yeast cells at maximum specific growth rate (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 47 (1998); Modification of A-stat for the characterization of microorganisms (kaasautor). // J. Microbiol. Meth. 55 (2003) 1; Application of ^{13}C -[2]- and ^{13}C [1,2] acetate in metabolic labelling studies of yeast and insect cells. // Antonie van Leeuwenhoek 89 (2006) 3–4; The study of the fermentative growth of *Saccharomyces cerevisiae* S288C using auxo-accelerostat technique (kaasautor). // Modern Multidisciplinary Applied Microbiology. Exploiting Microbes and Their Interactions. Wiley-VCH (2006); Growth characteristics of *Saccharomyces cerevisiae* S288C in changing environmental conditions: auxo-accelerostat study (kaasautor). // Antonie van Leeuwenhoek 92 (2007) 1.

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>.

NITTIM, Katrin (3. XI 1948, Tallinn), majandusteadlane; teenistuja t. Lõpetas 1967 Tallinna 7. Kk-i, 1972 TPI maj-tsk-a toiduainete tööstuse ökon ja organiseerimise erialal, maj-knd (1989, MI), vk "ATK Piimatööstuskompleksi majandusliku efektiivsuse tõstmine tooraine ratsionaalse kasutamise teel (Eesti NSV näitel)". Oli 1971–74 NSVL TA Maj-mat Keskinst-i Eesti filiaali v-ins, 1974–80 n-teadur, 1980–90 MI n-teadur, 1990–91 teadur, 1992– Eesti Konjunktuuriinst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaal-maj prognostika ja selle rakenduslikud probleemid, toidu- ja maitseainetetööstuse perspektiivse arenemise maj-mat prognoosimudelid, tendentsiuuringud (konjunktuuribaromeetria), turu-uuringud.

T: Eesti NSV toiduainetetööstuse perspektiivse arengu prognoosimisest. // TA Toim. Ühisk-tead (1980) 1; Eesti NSV piimatööstuskompleksi majandusmehhanismi täiustamisest. //

Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s. Tln, 1984; Puudu on stiimulitest ja võimsusest. // SP 20 (1984); Piimatööstusele parem tooraine. // Tehnika ja Tootmine (1986) 11; Konjunktuuribaromeetrid (tööstusbaromeeter). // Konjunktuur (1993) 3 – (1997) 2; Maailmaturu konjunktuur. // Konjunktuur (1997) 1, (2002); Eesti teraviljaturg. // Konjunktuur (2002) 4, (2003) 4, (2004) 4; (2005) 4.

B: Eesti TA arhiiv, f 21, n 4, s 1041.

T. Soomets

NOLCKEN, Carl Nikolai, von (14./ 2. II 1830, Valjala, Saaremaa – 4. II / 22. I 1913, Kuressaare), kirjamees, folklorist, ajaloolane, teoloog; baltisakslane, mõisniku p. Lõpetas 1850 Kuressaare gümn-i, õppis TÜ-s 1850–52 ajalugu ja 1860–64 usuteadust. Oli 1854–57 Kuressaare kreisikohtu sekr, 1857–60 Saaremaa rüütelkonna kantsleise sekr, 1864–1901 Saaremaal Põide ja Jaani koguduse pastor, ühtlasi õpetas Põide koolis lugemist ja rehendamist. – Suhelnud J. Hurda, M. Veske ja Fr. J. Wiedemanniga, huvitus eesti k-st ja rahvaloomingust. Kogus eesti rahvaluulet, uuris rahvuseepost “Kalevipoeg”, avaldas selle tutvustuse sks k-s. Kirjutas art-id eesti k-e ja koolikirj teemadel. Esitas *ca* 40 aastat enne J. Aaviku keeleuendust näiteid eesti k-e *i-mitmuse* kohta (*neil keelil, võõrul keelil*) jm. 1873 esitas esimesena eesti k-e foneetikaõpetuse ning katse kirjas täpselt märkida pikkusvälteid. Propageeris rahvak-e uurimist ja ühtse kirjakeele kujundamist. Avaldas kirjutisi ka Eesti maarahva koolitamise probleemidest, eesti ja võõrkeele õpetamise vajadusest. Eesti k-e hea tundjana määrati Kiriku Lauluraamatu toim-komisjoni liikmeks. Osales EKMS-i töös, kuulus a-st 1886 seltsis asutatud kirjaviisi komisjoni.

T: Üks kõne Aleksandri-koolist ja meite Maarahva koolimisest. // Eesti Postimees (1872) 20. XII; Aabitsaraamatu sissejuhatus. Laste koolitajate õpetuseks ülespandud. Kuressaare, 1873; Aabitsaraamat. Luuõppimise teine jägu. Kuressaare, 1873; Der Kalevipoeg, nach seinem epischen Werthe betrachtet. // Arensbürger Wochenblatt (1876) 32–34; Öndsä Luteruse iga päine ususeõpetus ja kinnitus. 1.–2. Trt, 1878.

B: AAUD, 407; DbBL, 550–551; EBL TK, 220; EE 14, 326; Õpetaja N. v. Nolcken surnud. (Nekroloog). // Postimees. Pärnu väljaanne (1913) 4/17. II; *Ederberg, F.* Nikolai Nolcken. // EKirj (1936) 12, 556–558; *Peegel, J.* Nikolai Nolcken keelemehena ja folkloristina. // ES ar IV (1958) 48–69.

E. Väari

NOLCKEN, Johann Heinrich Wilhelm, vabahärra, von (13./30. VIII 1813, Haeska mõis, Saaremaa – 5. II 1898, Dresden), lepidopteroloog; baltisakslane, maakohtu sekr-i p. Lõpetas 1833 Peterburi Teedehituse Inst-i, seejärel teenis Vene sõjaväes teedekommunikatsiooni alal. Läks 1860 kindralmajori auastmes erru. Elas järgmised 32 aastat Saaremaal oma Pihla ja Rootsiküla mõisades, pühendudes aktiivselt liblikate kogumisele ja uurimisele. Tegi lepidopterol uurimistöid peamiselt Riia ümbruses ja Saaremaal, a-il 1870–72 kahel korral ka Lõuna-Ameerikas. Revideeris peaaegu kõiki lepidopterol kogusid Baltimaadel, aitas oma tegevusega tublisti kaasa sellealasele uurimistööle Baltimaades; oli sidemeis paljude rahvusvah-lt tuntud lepidopterol-dega. Riia LUS-i asutajaliikmeid ja auliige. Avaldas seltsi seeriaväljaandes 1868–71 850-lk-se uurimuse, mis oli tolle aja üks täiuslikumaid siinset lokaalfaunat käsitlevaid töid ning tõstis Läänemeremaad lepidopterol-lt paremini uuritud maade hulka Euroopas. Oma uurimuses andis eriti hea ülevaate seni vähetuntud nn pisiliblikaist (*Microlepidoptera*), esitas andmeid ka liblikate biol-st. A-st 1892 elas Dresdenis.

T: Lepidopterologische Fauna von Estland, Livland und Kurland. // Arbeiten des Naturf. Ver. zu Riga. II–IV. Riga, 1868–1871.

B: EBL TK, 219–220; DbBL, 551; General-Major Wilhelm Baron Nolcken. Nekrolog. // Arensbürger Wochenblatt (1898) 10. III; Nordlivländische Zeitung (1898) 17. (29.) III; Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften. Teil Oesel. Trt, 1935, 238; *КОНГО Л.*, 138–139.

L. Kongo

NONIEWICZ, Eliaz (**Nonievičius, Elijošius**) (19. VII 1863, Zagarišys, Vilniuse kub – 5. VI 1931, Nemariunuos), vet-teadlane; poolakas. Õppis 1884–88 TVI-s, vet-mag (1889, TVI), vk "Рожа свиней в г. Дерпте и его окрестностях". Oli 1889–90 TVI bakterioloogia asst, 1891–1922 vet-arst Vilniuses ja Odessas, 1923–29 Kaunase Ük vet-patol anat kat-i prof. – Tartu perioodil uuris prof E. Zimmersi juhendamisel sigade punataudi ning iseseisvalt difteeria- ja malleusetekitajate ehitust, mikroobide värvimist jm. Uurimusi

loomade nakkushaigustest, pms hobuste tatitaudist, ent ka aktinomükoosist, sigade katkust, punataudist jm.

B: *Millak, K.* Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394–1918. Warszawa, 1960–1963, 160–161; *Mažoji lietuviškoji tarybine enciklopedija*. II. Vilnius, 1968, 695; *Альбом имматрикулированных в ДВИ*, 149–150.

E. Ernits

NOODLA (a-ni 1936 **Negfeld**), **Kaja** (a-ni 1944 **Hilda Helene**) (11. I 1915 / 29. XII 1914, Väinjärve v, Järvamaa), raamatuteadlane; renditalupidaja t. Lõpetas 1933 Tallinna Linna 1. Tütarestegümni-i, 1941 TÜ filos-tsk-a klassikalise filol ja bibliogr erialal. Oli 1939–42 gümni-õpetaja, 1941–45 KM-i ja ÕES-i rmtk-hoidja, 1944–49 TÜ bibliogr-kat-i asst, 1949–51 TÜ Tead Rmtk dir-i kt, 1951–63 osk-juh, 1963–65 teadusala asedir, 1965–71 TÜ Tead Rmtk käsikirjade ja haruldaste rmt-te osk juh. Pidanud õü täitjana TÜ-s loenguid rmt-u, rmtk-de ja bibliogr ajaloost. – Uurinud isiklike rmtk-de ajalugu, eesti rmt-u lugejaid, TÜ rmtk ajalugu ning tsensuuri. ENE kaasautor. Mitmete bibliogr-väljaannete toim, kirjastuse “Valgus” ladina k-e (õpiku ja sõnarmt-u) eritoim. U 30 teadustr-t, 70 aimeart-t.

T: TRÜ Teadusliku Raamatukogu käsikirjad ja fotod: teatmik. Trt, 1970; Carolus Morgenstern dixit (koost). Trt, 1970; Elseviiridest Tartu ja Tallinna raamatukogudes. // KK (1973) 3; Tartu Ülikooli Raamatukogu 1918–1940 (koost). Trt, 1990; Bibliotheken in Estland. // Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. Hildesheim, 1997–2001; Friedrich Puksoo ja bibliofiilia. // Raamat on ... Tln, 2002.

B: TÜ BL I, 502; II, 114; *Suurväli, M.* Kaja Noodla: kirjanduse nimestik 1950–1984. Trt, 1985.

NOODLA (a-ni 1973 **Pung**, 1973–86 **Entsik**), **Silvia** (21. VIII 1949, Tartu), arstiteadlane, kardioloog; Aarne Punga t. Lõpetas 1967 Tartu 5. Kk-i, 1973 TÜ arstitska, med-knd (1988, Kaunase Med Inst), vk “Изучение адгезиновых свойств клеток гранулоцитарно-моноцитарного ряда у больных инфарктом миокарда”. Oli 1978–89 TÜ ÜMPI v-ins ja n-teadur, 1989–92 teadur ja v-teadur, 1992–95 TÜ kardiol-kliiniku v-teadur, 1995–97 asst, 1998–2000 v-asst, 2001– TÜK kardiol-kliiniku v-asst. – Uurimisvaldkond: immunol; kardiol (südame isheemiatõbi, kardiomüopaatid).

T: Fagotsüüdid ja aterogenees. // NET (1988) 2; Использование теста крилипания и распластывания фагоцитов в выявлении характера их ответа на миокардиальный антиген у больных ишемической болезнью сердца и миокардитов (kaasautor M. Uusküla). // Иммунология (1989) 5; Fagotsüütide funktsionaalse seisundi tähtsus müokardi infektsioosse kahjustuse korral (kaasautor K. Saks). // EA (1990) 4; Mittereumaatilise müokardiidi mõningaid raviprobleeme. // EA (1999) 1; Metabolic Syndrome or Syndrome X. // Proc. of the Department of Cardiology. Tartu University Clinics (2000); Kroonilise koronaarpuudulikkusega haige ambulatoorne käsitus. // EA (2001) 6.

B: TÜ BL II, 114.

NOOLANDI, Jaan (23. VIII 1942, Tartu), füüsik; ins-i p. Läks 1944 koos vanematega Saksamaale, sealt Kanadasse. Lõpetas 1961 Torontos Bathursti Kolledži (*Heights Collegiate Inst*), õppis 1961–64 Toronto Ük-s ins-teadust ja 1964–65 teor füüsikat, M.Sc. teor füüsikas (1966, Toronto Ük), oli 1965–70 samas stipendiaat tuumafüüsikas, *Ph.D.* (teor füüsika, 1970, samas), vk "Theory of quantum crystals". Oli 1970–71 Inglismaal Oxfordi Ük-i järelldr, 1971–72 *Bell Telephone*'i labori teadur San Diegos (California) ja 1972–80 Cherry Hillis (New Jerseys), ühtlasi oli 1975–76 Toronto Ük-i külalisprof ja a-st 1974 Mississaugas (Kanada) Xerox'i firma materjalifüüsika uurimiskeskuse teadur, a-st 1980 uurimissuuna juht. Töötanud külalisuurijana USA, Jaapani, Saksamaa ja Prantsusmaa ük-des ning inst-des. Arendanud nõrkade mittehomogeensete polüelektrolüütide teooriat. Ameerika Füüsika Inst-i ja Kanada Füüsikute Assots-i liige.

T: Theory of harmonic generation of ultrasound in A 15 compound. // *Phys. Rev. B* 10, 2172 (1974); Theory of photogeneration and fluorescence quenching (kaasautor K. M. Hong). // *J. Chem. Phys.* 70, 3230 (1979); Theory of inhomogeneous polymers in presence of solvent (kaasautor K. M. Hong). // *Ferroelectrics*, 30, 117 (1980); Sequencing using pulsed field and image reconstruction (kaasautor) // *Proc. of Advances on DNA Sequencing Technology*, 1891 (1993)

B: ETVpK, 81; EE 14, 326; EÜS paguluses 46 (1970) 99; 52 (1974) 19; Tema töö seisab ainult mõtlemises. Eesti noorest teadlasest Jaan Noolandist. // *Vaba Eestlane* (1979) 19. VII;

Jutuajamine rahvusvaheliselt tunnustatud eestlasest teadlase dr. Jaan Noolandiga. // Vaba Eestlane (1987) 3. II.

I. Piir

NOOR, Endel (5. II 1935, Põide v, Saaremaa). kasvatusteadlane, talupidaja p. Lõpetas 1953 Haapsalu Ped Kooli, 1961 TPedI mat-füüsikatsk-a, 1977 kaugõppeasp-i NSVL Ped Akad Õpetamise Sisu ja Meetodite Inst-s Moskvast, kasv-teaduste mag (1993, TPÜ), vk "Algklasside matemaatikadidaktika süsteemse analüüsi objektina". Oli 1961–65 PTUI teadur, 1965–75 teadussektr, 1975–91 Eesti ped-uuringute nõukogu teadussektr, ühtlasi 1961–93 TPedI (TPÜ) ped-tsk-a osalise koormusega õppejõud, 1991–93 TPÜ kasv-teaduste inst-i algõpetuse labori juh, 1993–99 kasv-teaduste tsk-a lektor, dots ja prodekaan, 1999–2001 TPÜ Haapsalu Kolledži dots; lugenud mat, mat didaktika ja kasv-teadusliku uurimistö kursusi. – Uurimisvaldkond: lasteaia ja algklasside matem didaktika (õppesisu ja õpetamise teor alused, õpetamise metoodika). Koost lasteaia ja I–IV kl õppekirj-st. 1976–86 oli sarja "Pedagoogikateaduselt koolile" (10 art-te kogumikku) koost ja/või toim. G. Rägo medal (2005). Üle 40 teadustr-e.

T: Esimesed sammud matemaatikas, 1–2. Tln, 1985; Matemaatika. // Kuueaastaste laste katselisest õpetamisest Eestis. Tln, 1990; Matemaatika. // Esimesse klassi 7-aastaselt: õppesisu tegevuslikust suunitlusest. Tln, 1992; Matemaatika I–II klassis: õpetajaraamat. Tln, 1998; Matemaatika koolieelikutele: õpetajaraamat (kaasautor I. Rohtla). Tln, 2004.

B. TPÜ läbi aegade, 112, 113, 167; Tallinna Ülikooli Akad raamatukogu andmebaas (tööde täielik loetelu); Eesti Rahvusbibliogr andmebaas (erb@nlib.ee).

NOOR, Heino (24. IV 1922, Haapsalu), arstiteadlane, toksikoloog; ohvitseri p. Lõpetas 1940 Haapsalu gümni-i, 1955 Tartu Med-kooli, 1961 TÜ. Täiendas end Moskvast, Peterburis ja Bonnis. Oli 1941–52 represseerituna vangilaagris, kus töötas velskri ja arstina, a-st 1961 Vab Tartu Kliinilises Haiglas ja TÜK-i toksikoloog, ühtlasi TÜ arstitsk-õu täitja toksikol-s ja kutsehaigustes, 1962–70 oli ka Tartu Linna Polikliiniku töötervishoiu ja kutsehaiguste kab juh. – Uurimisvaldkonnad: kliiniline toksikol, suitsidol, sotsiaalpsühhol, med-i ajalugu. Oli Riigikogu juures tegutseva represseeritute med

rehabilitatsiooni teenistuse konsultant. Kõrgema kategooria toksikoloog (1978). ENSV tnl arst (1978). Üle 40 teadustr-e.

T: О лечении витальных нарушений при острых отравлениях, в частности при барбитуровой коме. // Вопр. клин. неврол. психиатрии 3. Трт, 1963; Неиропсихические расстройства и их связь с сатурнизмом у типографических рабочих г. Тарту (kaasautor K. Agu). // Вопр. клин. неврол. психиатрии 3. Трт, 1963; Изменения произвольной регуляции деятельности при опухолях головного мозга (kaasautor A. Turovskaja). // Вопр. клин. неврол. психиатрии 8. Трт, 1971; Mõningatest atsetüülsalitsüülhappe (aspriin), butadiooni ja fenatsetiini kõrvnähtudest (kaasautor A. Vapra). // NET (1975) 1; Suitsidaalne käitumine kui üldmeditsiiniline probleem (kaasautor L. Mehilane). // NET (1986) 2; Sociopsychological situation and parasuicide incidence in Estonia (kaasautor L. Mehilane). // TÜ Toim 890 (1990); Ägedad mürgistused. // Reanimatoloogia. Tln, 1991; Parasuizidhäufigkeit und nationalpolitische Ereignisse in Estland. // Aktuelle Aspekte der Psychiatrie. Jena, 1991; Clinicum Universitatis Tartuensis 190: Päevakajaliselt ülikooli kliinikumi asutamisloost. // EA (1995) 1.

B: NET (1982) 4, 297; *Merila-Lattik, H.*, 868-867; TÜ Kliinikum 200, Trt, (2004) 108.

NOORHANI, Piret (28. III 1960, Tartu), kirjandusteadlane ja kultuuriloolane, teenistujate t. Lõpetas 1978 Tartu 5. kk-i, 1984 TÜ eesti k-e ja kirj erialal, 1988–90 KKI asp, *M.Sc.* (2002, TÜ), vk “Postmodernsed mängud: iroonia, paroodia, grotesk” (Trt, 2002). Oli 1978–79 ERM-i bibliograaf, 1984–87 Viljandi 1. kk-i õpetaja, 1991–96 KM teadur, 1997– osk-a (Eesti Kultuuriloolise Arhiivi) juh. – Uurimisvaldkonnad: kirj-teooria, eesti kirj ja kultuuri ajalugu, poetika, arhiivindus, andmebaasid. Mitme väljaande (“Raamatu valgusel”, 2001, “Käsi kirjutab”, 2003 jt) koost ja toim, väliseesti arhiivide alase tööühma juht (2005–) ning humanitaar- ja rahvuslike kollektsioonide ekspertnõukogu kultuurilooliste kogude ekspert (2006–). Olnud stipendiaadina uurimistööl Kanada (1995–96, 2003, 2007), Soome, Rootsi ja USA arhiivides. TÜ Väliseesti Uuringute Keskuse nõukogu ja Oskar Lutsu Majamuuseumi nõukogu liige (1997–), EKS-i juhatuse ja asemikekogu liige (2004–), Villem Reimani Koll-i juhatuse

liige (2002–), Balti Audiovisuaalsete Arhiivide Koll-i president (2005–). ICOM-i liige (2007–). U 40 teadustr-t.

T: Kanooniline Kivisildnik. // KK 1998 (5); Seletamised ja trööstikirjad. Kord Vihalemm elas Ystadis. Arvo Mägi ja Arvo Vihalemma kirjavahetus 1955–1959. Trt, 2000; Richard Antiku käsikirja- ja kunstikogu Eesti Kultuuriloolises Arhiivis. // Raamatu valgusel. Trt, 2001: Autograaf arhiivis – anakronism või uunikum (kaasautor L. Punga). // Valik autograafe Eesti Kultuuriloolisest arhiivist. Trt, 2003; Väliseesti arhiivid eile, täna, homme. // Suur põgenemine 1944. Trt, 2006; Eks seegi monument – arhiiv. // Ruti raamat. Trt, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

NOORMETS, Joe (26. VI 1966, Kunda), sporditeadlane; tööliste p. Lõpetas 1984 Kunda Kk-i, 1991 TPEDI kehakultuuritsk-a; sporditeaduse mag (1998, TPÜ), vk “Mõningatest 12- ja 15-aastaste Eesti koolinoorte sportimisaktiivsust mõjutavatest faktoritest”. Oli 1991–93 TPÜ v-õpetaja ja asst, 1998–2001 lektor, 2001– sotsiol doktorant, 2001–2006 rekreatsioonikorralduse õt-i lektor. Loengukursused: spordisotsiol, vaba aja sotsiol. – Uurimisvaldkond: kehasotsiol, spordi- ja vaba aja sotsiol. Käsitlenud spordiorg-i toimimise ja arenguprotsesse. Üle 10 teadustr-e.

T: Abiks jõusaalis harjutajale: lihasvormi parandamine jõu- ja venitusharjutustega. Tln, 1999; Celebration of the male body in and through ancient and modern olympics. I.O.A report, Athens, 2004; The origin of athletic nudity in Ancient Greece. // Acta Academiae Olympiquae Estoniae 12 (2004) 1; Corporeal olympics: the male body and the body politic. // Acta Academiae Olympiquae Estoniae 12 (2004) 2; On the way to the European sport family (kaasautorid M. Arvisto, K. Paju). // European Integration and Sport. LIT Verlag, 2004; Suveräänne võim ja vastupanu osutav keha: õpetaja ja õpilase suhted klassiruumis. // Estonian Social Science Online 3 (2005).

NOORMETS (a-ni 1995 **Võsumägi**), **Merrit** (18. VII 1973, Tartu), põllumajandusteadlane; töölise t. Lõpetas 1991 Tartu 12. Kk-i, 1994 Räpina Kõrgema Aianduskooli, 2000 EPMÜ agron-osk-a, põllumag (aiandus, 2002, EPMÜ), vk “The influence of fertilization on the production of low-bush blueberry (*Vaccinium*

angustifolium Ait.) seedlings on opencast peat pits”, *Ph.D.* (taimekasv, 2006, EMÜ), vk “Ahtalehise mustika (*Vaccinium angustifolium* Ait.) ja kanada mustika (*V. myrtilloides* Michx.) õie biol mõningaid aspekte; ahtalehise mustika ja hariliku jõhvika (*Oxycoccus palustris* Pers.) kultiveerimine ammendatud freesturbaväljadel”. Täiendas end 2000–02 Halifaxi Ük-i Nova Scotia Põllum-kolledžis (Kanada), 2003 Kuninglikus Vet ja Põllum-ük-s (Taani), 2004 ja 2005 Changchuni Põllum-ük-s (Hiina). Oli 2002 EPMÜ mullateaduse ja agrokeemia inst-i asst ja lektor, 2002– põllum- ja keskkonnainst-i lektor, 2003– teadur. – Uurimisvaldkonnad: erinevate kultiveerimisviiside mõju metsamarjade produktiivsusele, kvaliteedile ja keskkonnale, mustika- ja pohlasortide aretus; astelpajusortide marjade biokeem muutused olenevalt koristusajast; Eesti muldade omadused, ökol, säästlik kasutamine, taksonoomia (turvasmullad). APS-i (a-st 2003), *Eur. Soc. for Soil Conservation* liige (a-st 2004). Üle 20 teadustr-e.

T: Väetamise mõjust ahtalehise mustika (*Vaccinium angustifolium* Ait.) taimede kasvule noores eas ja viljakandvas istanduses freesturbaväljadel (kaasautor K. Karp). // EPMÜ teadustööde kogumik 212 (2001); Stigma receptivity in sweet lowbush blueberry (*Vaccinium angustifolium* Ait.) and in velvet-leaf blueberry (*Vaccinium myrtilloides* Michx.) (kaasautor A. R. Olson). // *Bot. Lithuanica* 8(2) (2002); Recultivation of opencast peat pits with *Vaccinium* culture in Estonia (kaasautorid K. Karp, T. Paal). // *Ecosystems and Sustainable Development*. Witpress, Southampton, Boston, UK, 2003; Observation on the gynoecial pathway for pollen tube growth in sweet lowbush blueberry (*Vaccinium angustifolium* Ait.) (kaasautor A. R. Olson). // *J. Appl. Botany* 80 (2006), The pedoecological conditions of natural and opencast peat field in Estonia (kaasautor). // *Geo-Environment. Geo-Environment & Landscape Evolution*. Southampton, Boston, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

NOORMETS, Tiit (8. V 1959, Kunda), sõjaajaloolane ja arhivaar; ins-i p. Lõpetas 1977 Kunda 1. Kk-i, 1982 ajaloolasena TÜ, 1985 Moskva Ajaloo-Arhiivinduse Inst-i. Oli 1983–93 Filmi-, Foto- ja Fonodokumentide Rkl Keskarhiivis (FFFRKA) erinevatel ametikohtadel, sh kasutusok juh, 1993–96 Kaitsemin-s toim, 1996–2000 Riigiarhiivi teaduse ja publitseerimiala nõunik, 2001– publitseerimistalituse peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad:

sõjaajalugu, sh relvastatud vastupanuliikumised; Eesti ajalugu 20. saj; kodulugu. Eesti Akad Sõjaajaloo Seltsi asutajaid (1988), MTÜ Nõuk aja uurimise keskuse asutajaid (1999), Eesti Kodu-uurijate Seltsi liige. Üle 50 teadus- ja aimeart-i ning komm. dokumendipublikatsiooni. **T:** Eesti Filmiarhiivi filmidokumentide anoteeritud kataloog 1912–1980, I–III. Tln, 1991–1995; Dok-filmid "Eesti Vabariik 75" (1993) ja "Hammasrataste vahel. Eesti II maailmasõjas" (1995); Luuramisi. Salateenistuse tegevusest Eestis XX sajandil. Artiklite ja dokumentide kogumik (koost ja kaasautor). Tln, 1999; Eesti soomusmasinad. Soomusautod ja tankid 1918–1940 (kaasautor). Tln, 1999; Eesti Julgeolekupolitsei aruanded 1941–1944. Eesti üldine olukord ja rahva meeleolu Saksa okupatsiooni perioodil politseidokumentide peeglis (koost). Tln, 2002; Mobilisatsioon Punaarmeesse Eestis 1941. // Laidoneri muuseumi ar 2 (2003); Eesti soomusrongid ja soomusronglased 1918–1941 (kaasautor). Tln, 2003; The Summer War: the 1941 armed resistance in Estonia. // The anti-Soviet resistance in the Baltic states. Vilnius, 2006; Korpusepoisid: Eesti sõjamehed 22. eesti territoriaalkorpuses ja 8. eesti laskurkorpuses Teises maailmasõjas aastail 1940–45 (kaasautor). Tln, 2007.

B: Eesti ohvitserid ja sõjandustegelased. Tln, 1998, 15.

NOPPEL, Madis (11. IV 1951, Tartu), geofüüsik; teenistuja p. Lõpetas 1970. Tartu 1. kk-i, 1975 TÜ füüsika osk-a, 1984 TÜ asp-i, füüs-mat-knd (1990, Geofüüs Peaobs, Leningrad), vk “Теория и методика определения аппаратной матрицы электрического анализатора аэрозоль”. Oli 1975–2003 TÜ aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori n-teadur, teadur, v-teadur, 2003–07 TÜ keskkonnafüüsika inst-i v-teadur, 2007– TÜ FI bio- ja keskkonnafüüsika osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkond: õhuelektrinähtused ja aerosoolifüüsika, nukleatsiooni teooria. Üle 30 teadustr-e.

T: О зарядке и разрядке аэрозольных частиц в сильных электрических полях. // TÜ Toim 669 (1984); О распределении аэрозольных частиц по зарядам при зарядке их в сильном электрическом поле. // TÜ Toim 707 (1985); Algorithm for rapid approximate calculation of the charge distribution of conductive aerosol particles charged in a strong electric field. // TÜ Toim 707 (1985); An improved model for hydrate formation in sulfuric acid-water nucleation (kaasautorid H. Vehkamäki, M. Kulmala). // J. Chem Phys. 116 (2002) 1; An improved model for ternary nucleation of sulfuric acid-

ammonia-water (kaasautor). // J. Chem. Phys. 116 (2002) 10; Reversible work of the formation of a layer of a new phase on a spherical charged conductor within a uniform multicomponent macroscopic phase (kaasautorid H. Vehkamäki, M. Kulmala). // J. Chem. Phys. 119 (2003) 20; Quantum chemical studies of hydrate formation of H₂SO₄ and HSO₄⁻ (kaasautor). // Boreal Environ. Res. 12 (2007) 3.

B: TÜ BL II, 115; <http://www.etis.ee>

NORAK, Karl Heinrich (19. III 1896, Tallinn – 22. VII 1989, New York), tehnikateadlane; talupidaja poeg. Lõpetas 1913 Tallinna Raudtee Tehnikakooli, 1918 lipnikuna Jekaterinodari lipnikekooli, 1921 Saaremaa Segagümni-i Kuressaares, 1934 TT ehitustehnika erialal. Oli 1913–15 Tallinnas joonestaja, võttis osa I maailmasõjast ja Vabadussõjast. Töötas 1928–29 prof O. Maddissoni asst-na TT materjalide proovimise laboris, ühtlasi osales Rkl Katsekojas Eestis toodetud telliste tugevusomaduste uuringutes. Oli 1929–39 Tallinna Linnaval-e ehitusosk-a ametnik (teedehituse juh ja kanalisatsiooni toimkonna juh), 1939–40 Maj-min-i v-tööstusinspektor, 1941–43 Teededirektori Maanteede Val piirkonnains, 1943–44 AS “Põhja Paberi- ja Puupapivabrik” ehitusosk-a juh. Läks 1944 Saksamaale, oli 1946–46 Hamburg-Pinnebergis Balti Ük-i arhitektuuri- ja ehitusosk-a lektor ja UNRRA tööbüro juh Schleswig-Holsteinis. Siirdus 1949 Kanadasse, oli 1949–50 Ontario hüdroelektrienergia komisjoni ins, 1950–52 *Canadian-Brazilian Services Ltd* (Torontos) v-ins Brasiiliale jõujaamade projektide koostamisel, 1952–53 firma *Aluminium Co of Canada Ltd* projekteerija-ins, 1953–58 *Iron Ore Company of Canada* projekteerimisbüro juh, 1958–64 Kanada Transpordimin-i lennuväljade osk-a ins lennuväljade ehitamise ja seadmete projekteerimise alal, 1964–66 *Du Pont of Canada* (Montrealis) projekteerimisins. Läks 1966 USA-sse, oli 1966–76 Büroo *Mueser, Rutledge, Wentworth & Jonston* (New Yorgis) ins ehitusaluste projekteerimisel. – Juhtis Tallinna kanalisatsioonivõrgu kaasajastamist ja ümberehitamist, selgitas asfalt- ja bituumentekatete sobivust Eesti ilmastikus, tegi ja juhtis projektide koostamiseks vajalikke uurimistöid. Tema juhtimisel ja osalusel valmisid mitmed vastutusrikkad ehituskavad ja projektid: Labradori uue kaevanduslinna Schefferville’i vesivarustus, kanalisatsioon ja kaugküte, Hudsoni jõe kalda kindlustamise projekt New Yorgi linnale,

ehitusluste projektid *World Trade Center* kõrghoonele Baltimore'is ja NASA hoonele *Orbiter Processing Facility Cape Kennedy's*. EIÜ ja IK, Ontario Kutseliste Ins-de Assots-i, *Ordre des Ingénieurs Québec'i* liige.

T: Bodenmechanik. Pinneberg, 1947.

B: AAUT II, 179; ETVpK, 81; Tallinna Tehnikum 1918–1928, 55; Balti Ülikool Saksamaal. 1945–1949. Toronto, 1991, 56, 95, 234; *Mägi, V.* Baltid ja britid Saksamaal üheskoos Dareiose sõlmi murdmas. // TTÜ ar 1996 (1997), 218; *Mägi, V.* Nägus ja kebja: Eesti insenerimõtte arenguid ja suundumusi. Tln, 2001, 156.

V. Mägi

NORBERG (a-ni 1961 **Sild**), **Aili** (3. IV 1939, Mõniste v, Võrumaa), lingvist, bibliograaf-informist; ehitusmeistri t. Lõpetas 1957 Valga 1. Kk-i, 1962 TÜ eesti filol osk-a, 1977 Infotöötajate Kvalifikatsioonitõstmise Inst-i Moskvas (IPKIR) infotöö korralduse alal, 1993–95 TPÜ infotead osk-a magistriõppes, infoteaduste mag (1995, TPÜ), vk “Tartu teadlane infotarbijana ülikooli raamatukogus”. 1962–73 TÜ kirjastuse ja trükiosk-a korrektor ja v-toim, 1973–82 TÜ rmtk v- ja peabibliograaf, 1982–88 teadusosk-a juh, 1988–91 teadusdir, 1992–95 infoosk-a juh, 1995–2001 Eesti Rahvusrmrk teenindusdir ja teadustöö koordinaator. – Uurimisvaldkond: raamatukogundus ja infoühiskond, teadusrmrk lugeja infovajadused, teenindustöö korraldus ja ökon, lugemissotsiol, lugejarahulolu. Korraldanud oma uurimisvaldkonnas teaduskonv-e. Koost ja toim teadusinfo v-andeid ja art-kogumikke. Oli 1987 IPKIR-i tead-info-v-annete koost ja toim, 1994–96 Eur Med-rmtk-de ja Infokeskuste Assots korraldaja, TÜ esind; IFLA teadusrmrk-de sekts koordineerimistoimk-a liige, uurimisprojekti “Measuring Academic Library Performance” 3. vooru uuringute koordinaator Baltimaades. 25 teadustr-t.

T: Allikate kasutamine Tartu Ülikooli infotegevuses. // Nõuk Eesti raamatukogundus 13 (1983); Teadlane Tartu Ülikooli raamatukogu lugejana.// TÜ Toim 994. Raamatukogu töid IX, Trt, 1992; On motives and methods of reading research. // IFLA: Advancing reading in multicultural countries. Tln, 1992; Growing with the customer: Challenges to the Estonian librarian in the 21st century.// Human development: competencies for the twenty-first century. IFLA. München, 1997; On the quality of information services at

Estonian research libraries.// Research libraries in public information system: towards performance quality. Tln, 1998; Teadlase infovajaduse uurimisest Tartu Ülikooli raamatukogus. // TPedÜ Toim. A 14: Infoteenused, nende kvaliteet ja tarbijakasutuse korraldamine. // Raamatukogud avatud ühiskonnas. Trt, 1999; Estonian special libraries in the changing information environment. // Library as information gateway to the new millenium. Vilnius, 2000.

B: TÕ BL II, 114; ERÜ ar 7. 1995. Tln, 1996, 134—135; <http://www.tlulib.ee/ery/index.php?id=1296>.

NORDMANN, Arvi (15. IV 1937, Tallinn), merendusteadlane ja raadioinsener; kaugsõidukapteni p. Lõpetas 1956 Tallinna Merekalanduse Tehnikumi, 1975 Kaliningradi Kõrgema Mereväeins-de Kooli raadioleeviins-na. Oli 1960–76 koondise “Ookean” raadiolokatsiooniins, 1976–2003 Tallinna Mereakad laeva raadioelektronika kat-i juh, 2003– navigatsiooni õt-i õppejõud. Loengukursused: laevade raadio- ning elektrinavigatsiooniseadmed, hüdroakustika ja kalaotsimise seadmed, rahvusv satelliitside ja ohutusüsteemid. Koost õpikuid. – Uurimisvaldkond: Eesti laevanduse ajalugu (eriti purjelaevade ajastu) ning merekoolide ajalugu. Koost rmt-d “Kool. Mehed. Meri. Mereharidusest Eestis” (Tln, 1994) ja “Mereteedelt” (Tln, 1999). EE ja “Mereleksikoni” kaasautor. Eesti Mereakad muuseumi merendus- ja kalandushariduse väljapaneku koost. Eesti mereterminol komisjoni (hilisem Merekeele Nõukoda) liige.

T: “Sotakorvauskuunarite” saatusest. // Meremees (1993) 3; Purjelaeva “Vega” toetuseks. // Meremees (1993) 9–10; “Sotakorvauskuunaritest” ja nende saatusest ning Tallinna Merekooli õppelaevadest. // Mereteedelt. Tln, 1999; Tallinna Merekooli õppelaevadest. // Mereteedelt. Tln, 1999; Navigatsiooniseadmete ja side õpetamise eilsest ja tänasest päevast Mereakadeemias. // Meremees (2000) 2; Elektroonilised laevajuhtimise seadmed. 1–2. Tln, 2000, 2001; Kaugetel mereteedel ja ookeanidel. Tln, 2004.

NORMAK, Peeter (15. X 1952, Tallinn), matemaatik; ins-i ja arhitekti p. Lõpetas 1970 Tallinna 1. Kk-i, 1975 TÕ mat-tsk-a, 1978 MÜ asp-i, füüs-mat-knd (1982, MÜ), vk “Инъективные представления полугрупп”. Tegi teadustööd 1986–87 ja 1994 Saksamaal Oldenburgi Ük-s ja 1998 Kanadas Wilfrid Laureri Ük-s. Oli 1978–83 TPedI

(a-st 1992 TPÜ) mat-kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1984–92 (alates 1989 inform kat) dots, 1992 inform õt-i juh, 1993– prof, 1996–2006 TPÜ (a-st 2005 TLÜ) teadus- ja arendusprorektor. TLÜ-s inform-õpetuse alusepanija ja väljaarendaja. Koost kõrgkooliõpikuid. – Uurimisvaldkonnad: algebra, teor inform (poolrühmade esitused), IKT-haridus. Andnud absoluutselt puhaste poolrühmade esituste (polügoonide) kirjelduse ning Morita duaalsete monoidide täieliku kirjelduse. Saanud olulisi tulemusi lamedate ning võrdus- ja kongruentskompaktsete polügoonide uurimisel. Juhtinud ja osalenud mitmes Eesti ja rahvusv koostööprojekti. Olnud TPÜ ar peatoim (1996–2002). ETF nõukogu (2003–2006), Eesti Teadlaste Liidu juhatuse (2001–), Tallinna Teadlaste Maja Nõukogu (1997–), *Euroscience* Eesti juhatuse (2004–), EMatS, Eesti Infotehnol Seltsi liige. TPÜ teenetemedal (2000). Üle 40 teadustr-e, aimeart-d.

T: О негеровых и конечно связанных полигонах // TRÜ Toim 431 (1977); Purity in the category of M-acts. // Semigroup Forum (1980) 20; Hulgateooria ja loogika elemendid (kaasautorid A. Levin, A. Monakov-Rogozkin). Tln, 1986; On equalizer-flat and pullback acts. // Semigroup Forum (1987) 36; The structure of Morita dual monoids. // Semigroup Forum (1992) 45; Flatness Properties of Monocyclic Acts (kaasautor S. Bulman-Fleming). // Monatshefte für Mathematik (1996) 122; On congruence compact monoids (kaasautorid S. Bulman-Fleming, E. Hotzel). // Mathematika (1999) 46; Absolutely f-Equationally Compact Monoids. // Semigroup Forum (2006) 72.

B: EE 14, 327; TPÜ läbi aegade, 83, 99, 120.

NORMAN, Henrik (Heinrich August) (21./9. X 1898, Kavilda v, Tartumaa – 12. VIII 1959, Tallinn), tehnikateadlane ja haridustegelane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1915 Tartu Reaalkooli, 1919 Kroonlinna Mereins-de Kooli meh erialal. Oli 1919–20 Vene laevastikus ja 1921–25 Eesti mereväes suurtükilaeval "Lembitu" ja miiniristlejal "Vambola" laevains, 1925–35 Eesti Sõjaväe Varustusval tehnikaosk-a ins, 1935–41 Haridusmin-i tehnikakoolide peainspektor, ühtlasi 1921–35 Tallinna Merekooli õppejõud ja msg tehn kursuste lektor. Täiendas end tehnikahariduse korraldamise küsimustes Austrias, Itaalias, Prantsusmaal, Rootsis, Saksamaal jm. Mobiliseeriti 1941 Nõuk armeesse, oli 1941–45 Venemaal: Uuralites metsatööstuse elektrijaama juh, varustusohvitser sõjaväes, Tšeljabinski Autotransporditehnikumi õppejõud, 1945–50 Haridusmin-i kõrgemate ja

keskeriõppeasutuste osk-a juh, tühtlasi 1947–49 TPI metallide tehnol kat-i v-õpetaja, 1950–59 Tallinna Kontrollmõdduriistade Tehase (KMT) peakonstruktor, 1959 kutsuti automatiseerimisvahendite ja mõõteriistade peaspetsialistiks Rkl Teaduse ja Tehnika Komiteesse. – Uuris põlevkivibensiini ja selle piiritussegu detonatsioonikindlust ja kasutatavust mootorikütusena, koostas koos Rkl Katsekoja ja TÜ õlikivide uurimise laboriga põlevkivibensiini tootmise tehn tingimused. Korraldas KMT-s puutevabade radioaktiivsete mõõteseadmete tootmist. Osales tehnilise ja tööstusliku hariduse põhimõtete ja koolivõrgu kujundamises, kutsehariduslike õppeasutuste seaduse (1937) ettevalmistamises. Oli koguteose “Kutseharidus Eestis” (1938) peatoim ja kaasautor (kirjutas tehn ja tööstuslikku kutseharidust käsitlevad pt-d), 1936–40 ajakirja “Tehnika Kõigile” toimetuse liige, 1941 ajakirja “Teadus ja Tehnika” peatoim, 1946–47 Eesti Teaduslike Ins-Tehn-te Ühingute teaduskogumike sarja “Tehnika” vast toim. EIÜ ja IK tehn hariduse korraldamise toimkonna liige. Valgetähe teenetemärk (1939).

T: Laeva elektrotehnika. Tln, 1925, ²1933; Kodumaa bensiin kaitsevæes. // Tehnika Ajakiri (1933) 10, 11/12; Mootorõlide katsetamisviisidest. // Tehnika Ajakiri (1935) 2–3; Jõuseadised. Tln, 1936; Tehnilise hariduse korraldusest Eestis allpool ülikooli taset. // Tehnika Ajakiri (1936) 11; Tehniline haridus Eestis. Tln, 1936; Ametikool. // Eesti kool (1938) 7; Kõrgema astme oskusjõudude tarvilikkusest kodukultuuri arendamisel. // Kodutööstus (1938) 4; Tööstusõpilaste koolid. // Käsitööstuskoja teated (1938) 9; (1939) 1; Üldhariduslikud ained kutsekooles. // Eesti Kool (1938) 10; Ehitusala oskusjõudude ettevalmistamise kava. // Tehnika Ajakiri (1938) 12; Eesti noorus ja tehnika.// Eesti Noorus (1939) 1.

B: Eesti riigi-, avaliku- ja kultuurielu tegelased 1918–1938. Tln, 1939, 184; Tehnika ja Tootmine (1959) 9, 48; *Mägi, V.* Töö võidab kõik. // Elektriala (200) 6, 30–32.

V. Mägi

NORMANN (a-ni 1932 **Oidermann**), **Erna** (30./17. IX 1904, Tartu – 11. II 1978, Tartu), folklorist; käsitöölise t, Herbert N. abikaasa. Lõpetas 1923 ENKS Tartu Tütarlaste Gümni, õppis 1923–26 ja 1932–36 TÜ filos-*tsk*-s, lõpetas *mag. phil.* kraadiga rahvaluule erialal (ü.a 1947 filol-knd-ks), vk "Kurg kündmas" (Trt, 1935). Töötas 1929–38 ERM-i arhiivrmk-s, 1938–41 ja 1943–44 ERA-s, oli 1945–50 KM rahvaluuleosk-a juh ja v-teadur, 1952–57

KM-i teadussekr, 1957–69 v-teadur, 1970–72 KKI teadur. Luges õu korras TÜ-s mitut loengukursust. – Museoloogilises töös spetsialiseerus lühivormidele ning hiiu- ja vägilasmuistenditele. Osales hiiumuistendite akad väljaande kahe köite ning 1964–72 eesti vanasõnade tead väljaande koostamises. Uurimusi vanasõnadest ja mõistatustest. Avaldanud koos kolleegidega folkloorseid lastermt-uid. Arendas sidemeid teiste liiduvabariikide folkloristidega. *Kalevalaseura* (1960) ja *SUS*-i (1963) välisliige.

T: Näiteid rahvalaulude motiivistiku arenguteest. // *Kaleviste mailt*. Trt, 1935; Valimik eesti vanasõnu. Tln, 1955; Üle õue õunapuu (kaasautor S. Lätt). Tln, 1955, ²1989; Muistendeid Kalevipojast (kaasautor E. Laugaste). Tln, 1959; Marjakobar ja teisi setu muinasjutte (kaasautor H. Tampere). Tln, 1959; Muistendeid Suurest Tõllust ja teistest (kaasautorid E. Laugaste, E. Liiv). Tln, 1963; Sada saarelehte, tuhat toomelehte (kaasautor S. Lätt). Tln, 1968; Eesti vanasõnad. I–III, V (koost-id). Tln, 1980–1987.

B: EKnBL, 376; EKrBL 376; EE 14, 327; KK (1964) 9, 570–571; *Viidalepp, R.* Normann, Erna (nekroloog). // KK (1978) 5, 319–30.

R. Saukas

NORMANN, Herbert August Oskar (7. III 1897, Tartu – 12. III 1961, Tartu), arstiteadlane, sisearst ja med-iajaloolane; tööline p, Erna N-i abikaasa. Lõpetas 1916 Tartu Aleksandri Gümni-i, 1923 TÜ arstitsk-a, med-dr (1928, TÜ), vk "Maohaavandiravi püsivad tagajärjed Tartu Ülikooli teaduskonna-sisehaiguste kliiniku materjali põhjal 1920–1926" (Trt, 1928). Täiendas end Hollandis Beudenis ja Amsterdamis. Oli 1923–24 TÜ dermatol polikliiniku ja 1924–28 sisehaiguste kliiniku asst, a-st 1929 Tartus arst, 1932–38 arstiteaduse ajaloo dots, 1939–44 sisehaiguste polikliinilise kat-i juh, prof, 1944–45 patol füsiol kat-i juh, 1945–50 sisehaiguste propedeutika kat-i juh, 1950–61 Tartu Linna Kliinilise Haigla peaarsti aset ravi alal. Õpetas sisehaigusi, arsti eetikat ja arstiteaduse ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: sisehaigused ja Eesti arstiteaduse ajalugu. Üle 50 teadustr-e.

T: Maohaavand (maopaise). Tema nähtused, ajalugu ja ravimine. Trt, 1929; Eesti meditsiiniline bibliograafia 1918–1930 ühes piiraldega. Trt. 1932; sama: 1931–1932. Trt, 1933; sama: 1933–1934. Trt, 1935; Eesti organiseeritud arstkond 1912–1937. Trt, 1938, ²1940 (täiend. tr.; pealkiri (Sugemeid Eesti arstinduse ajaloole).

B: AAUT II, 58; EAT, 210–211; EE 14, 327; TÜ BL I, 105; TÜK 200, 314; TÜA 1982–2007, 184, 329; *Käbin, I.*, 472, 511.

K. Siilivask

NORMET, Ingo (8. VI 1946, Tallinn), teatripedagoog, lavastaja; Leo N-i p. Lõpetas 1964 Tallinna 10. kk-i, 1969 lavastaja erialal Moskvas Lunatšarski-nim Rkl Teatriinst-i. Täiendas end 1981–84 Leningradi Teatri- ja Kinematograafiainst-s ja 1990. a-il Helsingi Teatrikõrgkoolis. Oli 1969–82 “Endla” lavastaja ja 1982–91 peanäitejuht, ühtlasi 1973–74 Tallinnfilmi režisöör, 1991–92 ETV “Teleteatri” pearežissöör, 1990–94 TRK lavakunstikat-i õppejõud, 1995–EMTA lavakunstikooli juh (a-st 1996 prof). Õpetanud ka Liège’is, Berliinis ja Helsingis. Üle 110 lavastuse Eesti ja Soome teatrites, ning ETV Teleteatris. – Avaldanud teatriteor art-id. Eesti Lavastajate Liidu esimees (1993–95), Eesti Rahvuskultuuri Nõukogu aseesimees (a-st 1991). ENSV tnl kunstitegelane (1986). A. Lauteri preemia (1979). Valgetähe IV kl teenetemärk (2001).

T: Veelkord Stanislavskist. // TMK (1982) 6, Lähtudes Diderot’st. // TMK (1995) 12; Võimalused ja võimatused. // TMK (1999) 4; Lavastajate koostitus – uus või vana? // Teatrielu 2000. Tln, 2001; Oskused ja looming teatris. // *Techne*. Tln, 2002; Lea Tormise mõistatus. // TMK (2002) 12; Teatrist. Trt, 2002., Madis Kõiv ja kujundid. // Madis Kõivu mõttelistes maailmades. Tln, 2003; Teatrist ja koolist. // *Akad* (2006) 11.

B: ETrBL, 432–433; EE 14, 327; Ingo Normet. // Lavastajaraamat. Tln, 2001.

NORMET (a-ni 1936 **Norberg**), **Leo** (õieti **Leopold Bruno**) (7. IX 1922, Pärnu – 27. XII 1995, Tallinn), muusikateadlane ja helilooja; kaupmehe p, Ingo N-i isa. Lõpetas 1945 Tartu Muusikakooli, 1950 TRK kompositsiooni erialal, kunstiteaduste knd (1969, Moskva Rkl Konservatoorium), vk “Симфонии Сибелиуса”. II maailmasõja ajal kuulus ENSV Rkl Kunstiansambleisse. Oli 1948–57 Tallinna Muusikakooli muusikateor ainetes õpetaja, ühtlasi 1949–50 ENSV Kunstide Val inspektor, 1950–51 ENSV Rkl Filharmoonia kunstiline juht, 1954–70 TRK v-õpetaja, 1970–90 dots ja a-st 1991 prof. – Uurinud eesti, 20. saj Euroopa ning orientaalmuusikat, samuti J. Sibeliuse isiksust ja loomingut. Loonud eesti ning 20. saj õhtumaise süvamuusika arenguloolise süsteemi. Avaldas muusikatead töid nii kodu- kui välismaal (Soomes, Saksamaal, Prantsusmaal

jm), tegi kaastööd entsüklopeediatele. Esines loengutega Venemaal, Lätis, Leedus, Norras, Rootsis, Soomes, Prantsusmaal ja Kanadas. Oli IMC/UNESCO projekti “Universe of Music: A History” Baltimaade koordinaator, IMC/UNESCO Eesti Muusika Nõukogu president. Teinud saatesarju ETV-s ja ER-s (“Maailma rahvaste muusika”, “Kaasaegne ooper”). Loonud 2 ooperit, mitu operetti, näidendi ja kammermuusikat ning soolo- ja koorilaule. ENSV tnl kunstitegelane (1989). Eesti muusika aastapreemia (1990).

T: Sümfoonilisest loomingust. // Nõuk Eesti muusika. Tln, 1960; Operett meil ja mujal (kaasautor H. Tõnson). Tln, 1963; “Kalevipoeg” ja eesti muusika. // Muusikalisi lehekülgi I. Tln, 1965; Erfolge der zeitgenössischen Musik in Estland. // Musik und Gesellschaft (1965) 7; Uusi ja vanha Sibeliuksen ensimmäisessä ja toisessa sinfoniassa // Suomen musiikin vuosikirja 1964–1965. Helsinki, 1965; Miina Härma. // Eesti muusika I. Tln, 1968; История музыки народов СССР. IV–VI. М, 1973, 1974, 1992; Indiat leidmas. Tln, 1977; Zu einigen charakteristischen Erscheinungen in der estnischen Gegenwartsmusik. // “Arbeitshefte” der Akademie der Künste der DDR. Berlin, 1984; Länsimaisen taidemusiikin tärkeimmät suuntakset 1900-luvulla. // Synteesi (1989) 1–2; The years 1896–1914 in Estonian music. // Studia Baltica Stockholmiensa 5 (1990) 2; Värvimängud. Rütmirõõmud. Tln, 1990; Urmas Sisask – a musical shaman. // Frazer Music News (1993) 6; Grieg as a trail-blazer for modern trends. // Institutet for musikk og teater. Universitet in Oslo, 1993; Sibelius, en avance ou en retard sur son époque. // Boreales (Paris) (1993) 54/57.

B: EMBL, 160–162; EE 14, 327–328.

A. Hirvesoo

NORMET (a-ni 1968 **Heinrichson**), **Thea** (24. X 1942, Tartu), bioloog; trükitöölise t. Lõpetas 1961 Ahja Kk-i, 1967 TÜ, loodusteaduse mag (1994, EPMÜ), vk “Tallinna puittaimede lehtede parasiitseed”. Oli 1968–91 Tallinna Bot-aia botaanik, 1991–2000 n-teadur. – Uurimisvaldkond: puittaimede seenhaigused ja saastekahjustused. Üle 50 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Puude seisundist. // Tallinna taimestik. Tln, 1986; Parasiitseentest Tallinna Botaanikaiaia introducteeritud taimedel. I. Puu- ja põõsaliikidel (kaasautor H. Karis). // Iluaiandus. Tln, 1986; Parasitic micromycetes on trees and shrubs introduced to the

Tallinn Botanical Garden from the Russian Far East (kaasautor H. Karis). // TA Toim. Biol 43 (1994) 1; Looduse õpperada. Tln, 1999; Mürgiseid taimi meie ümber. Tln, 2004.

NORVIIT (Norvit), Lembit (5. VII 1913, Helsingi – 10. II 1967, Hälsingborg, Rootsi), arstiteadlane; ametniku p. Lõpetas 1932 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i, 1939 TÜ arstitsk-a. 1938 sai teadusk-a I auhinna töö "Askorbiinhappe eritamisest türeotoksikooside puhul" eest, med-dr (1950, Lundi Ük), vk "Experimental studies on some methodological problems in extracorporeal dialysis of blood in vivo together with the therapeutical application of this method to uremic rabbits". Oli 1939–40 TÜ I sisehaiguste kliiniku ajut abijõud, 1940–43 asst, juhtis ühtlasi 1940 Saaremaal düsenteeria- ning 1942 Narvas soetõveepideemiavastast võitlust. 1943–44 töötas Tallinnas Tervishoiu Peaval epideemiainspektorina. 1944 mobiliseeriti Saksa sõjaväkke, ent põgenes Rootsi, oli 1944–50 Lundi Ük-i sisehaiguste kliiniku asst, konstrueeris kehavälise dialüüsi aparadi, mis pani aluse tehisneeru arengule Rootsis. Oli 1951–52 Östersundis Sollideni sanatooriumi ja 1952–53 Gällivare haigla arst, 1953–66 kaevanduskontserni *Boliden Gruv AB* teadur kaevurite kutsehaiguse silikoosi preventiivravi alal ja 1966–67 sama kontserni keemiatööstusettevõtteis Reimersholmis ja Hälsingborgis. Tema uurimistöö tulemusena kehtestati Rootsi kaevandustes 1959 uued tervisekaitse määrad. Osales aktiivselt eesti org-de tegevuses, oli Balti Humanistliku Ühingu asutajaid, tegutses Eesti Rahvusfondis, oli Eesti Arstide Selts Rootsis, ETS Rootsis jm liige Üle 20 teadustr-e kunstliku neeru, silikoosi jm kohta.

T: ACTH und Cortison bei Sarkoidosis (kaasautor B. Carstensen). // Acta Societatis Medicorum Upsalensis (1951) 5–6; Prothrombin time during para-aminosalicylic acid therapy; two thousand determinations in 400 patients (kaasautor B. Carstensen). // Am. Rev. Tubercul. (1953) 2; Experiences with retroclavian lymph node biopsy in the diagnosis of certain intrathoracic diseases (kaasautorid B. Carstensen, A. Odelberg) // Dis. Chest (1954) 4; Silikos: Biologiska faktorer bakom uppkomsten av silikos. // Sven. Läkartidn. (1960) 57; Die Bedeutung von Primartuberkulose und anderen Lungeninfektionen für die Entstehung der Silikose. // Arch. Gewerbe pathol. Gewerbehyg. (1964) 20.

B: AAUT III, 149; ETVpK, 81; EE 14, 328; Lembit Norviit 50-aastane. // EÜS Põhjala Bülletään 7 (1963) 28–30; Lembit Norviit. // EÜS Album. Toronto, 1965, 128; *Maandi, H.*

Lembit Norviit *in memoriam*. // Eesti Päevaleht, 20. II 1967; *Vihvelin, H.* Dr. med Lembit Norviit *in memoriam*. // Meie Elu (1967) 16. III; *Uustalu, E.* Lembit Norviit. // Kahekümne viiendal pagulusaastal. // EÜS Põhjala Bülletään 10 (1969) 35–36; *Merila-Lattik, H.*, 438–439.

K. Martinson

NORVIK, Madis (4. I 1932, Tallinn), keeleteadlane ja teadusorganisaator; Piret N. abikaasa. Lõpetas 1950 Tallinna 1. Kk-i, 1956 TÜ eesti filol osk-a soome-ugri k-teerialal, 1958–61 KKI aspirant toponüümikas. Oli 1956–58 Viljandi 2. kk, õhtukk-i ja med-kooli eesti k-e ja kirj õpetaja, 1961–68 KKI murdesektori n-teadur, 1968–85 KKI teadussekr, 1985–87 välissuhete teadussekr, 1987–95 dir abi välissuhete alal. – Uurimisvaldkond: eest k-e toponüümika. Tegelenud a-id fennougristikaalase tead-org-se tööga, olnud III rahvusv fennougristide kongressi (Tallinn, 1970) sekr, osalenud 1970–2005 NSVL TA Nõuk fennougristide komitee eestseisuse (kuni 1991) ja Eesti fennougristide komitee liikmena 8 rahvusv fennougristide kongressi organiseerimises, olnud u 20 aastat (kuni 1991) NSVL ja Soome vahelise Tead-Tehnilise Koostöökomisjoni k-teaduse ning kirj ja rahvaluule töörühma NSVL-poolne liige ja teadussekr, 1994–2001 Soome Alfred Kordelini Sihtasutuse Eesti fondi esindaja Eestis. Varem avaldatud art-tele on viimasel aastakümnel lisandunud bibliogr-tööd: inst-i 50. aastapäeva puhul koostatud “Eesti filoloogia poolsajand Teaduste Akadeemias: väljaannete bibliograafia 1947–1996” (Tln, 1997) lingvistikaosa bibliogr ning ajakirja “Keel ja Kirjandus” koondregistrite (1978–1997, ilm 1988, 2005) koost-id. SKS-i k-liige. Saanud Eesti TA au- ja tänukirju. Ligi 20 teadustr-t.

T: Isuri ja vadja keele sufiksi *-zikko* pärtiolust. // ES-i ar 5 (1959); Emakeele Selts ning Keele ja Kirjanduse Instituut eesti kohanimed kogujana ja uurijana. // ES-i ar 6 (1960); Kohanimedest *Koka-, Koke-, Koki-*. // ES-i ar 8 (1962); Miks on *Järvemaa* asemel *Järvamaa*? // Nonaginta. Tln, 1963; Juhend kohanimed kogumiseks (koost). Tln, 1967; Der Dritte Int. Finnougristenkongress. Третий межд. Конгресс финно-угроведов. // Congressus Tertius Int. Fenno-Ugristarum Tallinae Habitus 17.–23. VIII 1970. I. Acta linguistica. Tln, 1975.

NORVIK (a-ni 1981 **Raud**), **Piret** (24. XII 1950, Võhma), keeleteadlane, murdeuurija; loomaarsti t, Madis N. abikaasa. Lõpetas 1969 Rakvere 1. Kk-i, 1974 TÜ eesti k-e ja kirjosa soome-ugri k-te erialal, M.A. (lingvistika, 1998, TPÜ), vk “Kirderannikumurde sõnavaralised suhted naabermurrete ja -keeltega”. Oli 1974–78 KKI murdesektori v-laborant, 1978–86 n-teadur, 1986–97 KKI/EKI teadur, 1997–2001 asst, 2001– toim. – Uurimisvaldkond: Põhja-Eesti murrete sõnavaralised suhted, kontaktk-te mõjutused Põhja-Eesti murretes, hõimuliikumine, Eesti–Ungari kultuurisuhted. Osalenud “Väikese murdesõnastiku” (I 1982, II 1989) koostamises, olnud “Eesti murrete sõnaraamatu” koostid ja toimid. Saanud ETF grante Põhja-Eesti murrete uurimiseks ja Alfred Kordelini Sihtasutuse (Soome) abiraha murdetekstide rmt-u “Käsmu randlaste jutte” avaldamiseks. Eesti külaliikumise edendajad. ES-i (1974), Rahvusv. Hungarol Seltsi (1984) ja Eesti–Ungari Seltsi (1990) liige. Üle 10 teadustr-e.

T: Djoržan karjalaisten kansanlääkinnästä. // Kansa parantaa. Kalevalaseuran vuosikirja 63 (1983); Estnisch-ungarische Kulturbeziehungen in den Jahren 1869–1918. // Régi és peregrináció. Magyarok külföldön Magyarországon. A III. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson: Szeged, 1991. augusztus 12.–16. Budapest–Szeged, 1993; Die lexikalischen Beziehungen des nordöstlichen Küstendialekts zu den Nachbardialekten und -sprachen. Tln, 1998; Kirderannikumurde sõnavaralisi suhteid. // Inter dialectos nominaque. EKI Toim 7 (2000); Käsmu randlaste jutte. Tln, 2001; Die lexikalischen Einflüsse der Nachbarsprachen in den Mundarten Nordestlands. // Konfrontation und Identifikation, Die finnisch-ugrischen Sprachen und Völker im europäischen Kontext. Veröffentlichungen der Sociales Uralo-Altaica 59 (2002);

NOTTBECK, Eugen Johann Alexander von (4. VIII/23. VII 1842, Tallinn – 8. XII/26. XI 1900, Tallinn), jurist ja ajaloolane; baltisakslane, kub-val sekr-i p. Õppis 1856–60 Tallinna Toomkoolis ja Kub-gümn-s, 1861–64 TÜ-s maj-st ja õigusteadust. Oli 1865 Tallinnas Eestimaa Ülemmaakohtu advokaat, 1865–77 Eestimaa kub-val sekr ja 1881–86 nõunik, 1877–81 Peteburis Venemaa Sisemin-i ametnik, 1888–89 Läänemaa meeskohtu assessor, a-st 1890 Tallinna Linnavolikogu liige. – Uuris Tallinna ajalugu, samuti kohaliku kunsti ja õiguse ajalugu. Osales EKÜ tegevuses, oli 1891–1900 selle abiesimees ja auliige,

ÕES-i auliige, Kuramaa Kirjanduse ja Kunsti Seltsi, Moskva Arheol-seltsi, Riia Ajaloo- ja Muinasteaduste Seltsi liige. TÜ ja Rostocki Ük-i audr (1891). Üle 30 teadustr-e.

T: Siegel aus dem Revaler Rathsarchiv nebst Sammlung von Wappen der Revaler Rathsfamilien. Lübeck, 1880; Die Alte Criminalchronik Revals. Reval, 1884; Der alte Immobilienbesitz Revals. Reval, 1884; Die alten Schragen der grossen Gilde zu Reval. Reval, 1885; Der Revalsche Gerichtsvogt und seine Protokolle von 1436 und 1437. // Beitr. z. Kunde Est-, Liv- u. Kurlands 3 (1887); Das zweiälteste Erbebuch der Stadt Reval. Reval, 1890; Das drittälteste Erbebuch der Stadt Reval. Reval, 1892; Fragment einer Revaler Chronik. Reval, 1894; Geschichte der Familie Zöge von Manteuffel ehstländischer Linie (kaasautor H. Zoege von Manteuffel). Reval, 1894; Geschichte und Kunstdenkmäler der Stadt Reval (kaasautor W. Neumann). I–III. Reval, 1896, 1899, 1904.

B: EBL, 348–349; EE 14, 328; DbBL, 553; AAUD, 357; ADUT. Trt, 1997, 35; Album Estonorum. Tln, 1939, 182; *Hausmann, R.* Eugen von Nottbeck. (Nekroloog). // Sb. GEG, 1900, 152–156; *Diederichs, H.* Eugen von Nottbeck. Nekrolog. // Sb. der Kurl. Ges. F. Liter. und Kunst, 1900, 35–36.

L. Leppik, K. Martinson

NOVEK, Jaan (22. I 1922, Tartu), arstiteadlane, radioloog; töösturi p. Lõpetas 1941 Tartus H. Treffneri Gümni-i, õppis 1942–44 TÜ med-tnk-s. Põgenes 1944 Rootsi, jätkas õpinguid Stockholmis Karolinska Med-inst-s, lõpetas 1951; täiendas end 1956–57 samas kirurgias ja *Radiumhemmetis* kiiritusravi alal, med-dr (1974, Stockholmi Ük), vk "An autoradiographic investigation of renal excretion. An experimental study in rabbit". Oli 1951–55 mitmes haiglas röntgenoloog, 1958–64 Karolinska Inst-i radiol kliiniku röntgenol-nsk-a arst, 1962–64 ühtlasi stipendiaadina doktorantuuris. A-st 1964 oli Upplandis (Väsby) Löwenströmska haigla ülemarsti abi ning radiol osk juh, a-st 1987 ülemarst ja kliiniku juh. – Uurimisvaldkond: röntgenol, eriti kontrastainete eritumine. Käsitlenud ka Eesti arstkonna tegevust välismaal. Olnud ETS Rootsis ja Eesti Arstide Seltsi Rootsis liige, 1969–82 viimase esimees ja 1997 abiesimees. Koostas 1996 seltsi 50. aastapäeva puhul enda kogutud arhiivmaterjalide alusel teose "Eesti Arstide Selts Rootsis". Üle 20 teadustr-e

T: Concentration of the contrast medium biligradin in the bile and urine in choleography. // Acta Radiol. 52 (1959); The atelectatic complex of the left lung (kaasautor B. Nordenström).

// Acta Radiol. 53 (1960); Para-aminohippuric acid as adjuvant in cholegraphy with biligraphin. // Acta radiol. 54 (1960); Excretion in the bile and urine of a biliary tract contrast medium. // Acta Radiol. 55 (1961); A high-resolution autoradiographic apposition method for water soluble tracers and tissue constituents. // Int. J. appl. Radiat. Isotop. 13 (1962); Ornithine carbamoyl transferase activity in the serum after supply of tetra-idiophthalic acid amorpholide (kaasautor H. Reinhard). // Acta Radiol. 57 (1963); Improvement of a high resolution autoradiographic apposition method. // Int. J. appl. Radiat. Isotop. 15 (1964); Autoradiographic studies of the nephrographic effect in urinary stasis (kaasautor N. P. Edling). // Investig. Radiol. (1967) 2; När avgår ureterkonkrement spontant? // Röntgenröret (1976) 4; Axillärventrombosen ominös diagnos. // Röntgenröret (1976) 5; Klinisk provining av Britop R. // Röntgenröret (1978) 8.

B: AAUT III, 399; EE 14, 328; ETVpK, 81; *Kook, K.* Jaan Novek 50-aastane. // Eesti Päevaleht (1972) 19. I; Med. lic. Jaan Novek arstiteaduse doktoriks. // Vaba Eesti Sõna (1974) 11. VII; *Kook, K.* Jaan Novek 60-aastane. // Eesti Päevaleht (1982) 20. I; *Käbin, I.* Med. dr. Jaan Novek 75. // Eesti Päevaleht (1977) 16. I; *Merila-Lattik, H.*, 540–541.

A. Tikk

NUGIN, Kristina (10. VI 1976, Tallinn), pedagoogikateadlane; töölise ja õpetaja t. Lõpetas 1994 Tallinna 37. kk-i, 1999 TPÜ eelkooliped osk-a, 2001 TPÜ-s mag-i ja 2007 doktorantuuri, *M.A.* (2001, TPÜ), vk “3- ja 4-aastaste laste intellektuaalne areng sõltuvalt keskkonnast” (Tln, 2001), *Ph. D.* (ped-teadused, 2007, TLÜ), vk “3–6-aastaste laste intellektuaalne areng erinevates kasvukeskkondades WPPSI-R testi alusel” (Tln, 2007). Oli 1996–97 Tallinna 59. lastepäevakodu kasvataja, 1997–98 Tallinna 37. kk-i õpetaja, 1998–99 Eesti Lastekaitse Liidu projektijuht, 1999–2000 Tallinna Mustamäe linnaosaval lastekaitse spetsialist, 2002– TPÜ/TLÜ eelped õt-i lektor. Loengukursused: laps ja tema arengukeskkond, lapse tundmaõppimine, lapse arengu teooriad ja uurimismeetodid, lapse individuaalsed iseärasused. Koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: eelkoolialise lapse intellektuaalne areng erinevates kasvukeskkondades. Olnud projekti “Lasteaia ja koduse kasvukeskkonna ning erinevate kasvatusmeetodite mõju koolieeliku intellekti ja sotsiaalse kompetentsuse kujunemisele” (1999–2002) põhitäitja ja projekti “Kool kui arengukeskkond ja õpilaste toimetulek” (2003–07) juht. Esinenud konv-del, olnud konv-i

“165 aastat lasteaia arengut Eestis” (TLÜ, 2005) korraldaja. TLÜ aukiri 2005. a parima õppevahendi eest. 16 teadustr-t.

T: 3- ja 4-aastaste laste intellektuaalne areng erinevates kasvukeskkondades (kaasautor). // Lapse kasvukeskkond Eestis ja Soomes I. Tln, 2001; Arengukeskkonna mõju lapse intelligentsuse arengule (kaasautor M. Veisson). // Andekas laps muutub ühiskonnas. Tln, 2002; Intellectual, language and social development in early childhood (kaasautor M. Veisson). // J. Teacher Education and Training 2. Daugavpils Univ. 2003; The relationship between intelligence, linguistic and creativity development of preschool children with their developmental environment (kaasautor M. Veisson). // Lapse kasvukeskkond Eestis ja Soomes III. Tln, 2005; Laps ja ühiskond. // Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat. Tln, 2005; Kodu kui kasvukeskkond. // Samas.

B: <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>

NUGIS, Edvin (20. IV 1938, Sulevi k, Gagra raj, Abhaasia), agrotehnikateadlane; kolhoosniku p. Lõpetas 1957 Adleri 38. Kk-i, 1966 EPA ins-mehaaniku erialal, 1968–72 Loode Põllum-e Mehh-se ja Elektrifitseerimise Inst-i (Leningrad) asp, tehnikand (1972, Leedu Põllum Akad, Kaunas), vk “3ΦΦ; *≅&∇>4, Δ∇∃≅HZ B:∇ΦH4>P∇H≅(≅≅H&∇:∇ 89ΦH∇Δ>48≅&ZN B:9(≅&», 1982–84 EMMI doktorant, tehnikadr (1988, Kesksooni Põllum-e Mehhaniseerimise ja Elektrifitseerimise Inst, Minsk), vk «?∃,ΦB,P,>4, ≅BH4<∇:∇:∃(≅ Λ424P,Φ8≅(≅ Φ≅ΦH≅β>4β B≅P& B9H,< Δ∇Π4≅>∇:∇:∃(≅ 4ΦB≅:∇:2≅&∇>4β H,N>4P,Φ84N ΦΔ,*Φ H& Δ∇2>≅(:9∃4>>Z6 B≅P&≅≅∃Δ∇∃≅H84”. Oli 1966–67 EMMI ins-katsetaja, 1967–74 n-teadur, 1974–89 v-teadur, 1989–93 j-teadur, 1993–96 Eesti Põllum Mehh Inst-i j-teadur, 1996–98 ja 1999–2001 v-teadur, 1999 Vabariigi Presidendi A. Rüütli abi, 2002– EMVI erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: mullafüüsika, -meh ja tehnol, mullaharimine; traktorite käiguosa mulda kahjustav mõju (masindegradatsioon) ning mullaharimisvõtted ja -vahendid, mis taastavad või säilitavad mulla optimaalset füüsikal seisundit. Dok-filmide "Ärge tapke vihmaussi" (1978), ja "Narri põldu üks kord" (1980) stsenaarist (koos J. Müüriga). A-st 1979 rahvusv kategooria künnikohtunik. Olnud 1979, 1981 ja 1988 NSVL künnivõistkonna treener, 1977, 1986 ja 1988 Eesti künnivõistkonna kaptenina NSVL küninitšempion. Rahvusv Mullateadlaste Seltsi (ISSS) (1982) ja Rahvusv Mullaharimise Tead Uurimise Org-i (ISTRO) liige (1988), 1991–97 viimase Ida ja Lääne suhete komitee

liige, 1996– selle Eesti haruosk esimees, ÜRO Toitlus- ja Põllumorg-i (FAO) maa- ja mullakaitse ühisk ekspert (a-st 1993), projekti INCO-COPERNIKUS põldkatsete (WG-3) grupi juht (1999–2001), Ülemaailmse Leiutajate Liitude Föd-i (IFIA) täitevkomitee liige (2001–). APS-i liige (1990), Eesti Leiutajate Liidu president (1996–), Liidueestlaste Seltsi rajajaid (esimees 1988–90), Välis-Eesti Ühingu liige, Abhaasia eestlaste toimkonna esimees (1997–). ENSV tnl leiutaja (1986). ENSV rkl preemia (1980). Üle 160 teadustr-e, 24 leiutist.

T: Complex estimation of the mechanical influence character of mobile technical means on soil. Tln, 1989; Theoretical basis and methodological conception of the determination of the level of machine degradation of soils. // Proc. 11th Conf. Int. Soil Tillage Res. Organisation (ISTRO). Edinburg, U.K., 1988; Functioning of the "machine-soil-plant" system in compaction and loosening. // 12th Congr. Int. Soc. Soil Sci., New Dehli, India, Abstracts voluntary papers 1982; Complex estimation of the soil protection. // Zbornik Z medzinarnodne konferencie kovaner 18–20 augusta 1993. «Integrated Arable Farming Systems». Nitra, Slovakia, 1993; Complex estimation soil compaction and soil compactness. // EPA kogumik 219 (2004); Kuidas vältida tootlike masintehnoloogiate negatiivset tallamismõju mullale (kaasautor). Saku, 2004; Mulla tehnogeensed jääkdeformatsioonid ja põllukultuuride produktiivsus. // EMVI kogumik 71 (2006); Dynamics of change of soil physical properties and growth of plants on compacted soils (kaasautor). // Ann. Warsaw Univ. Life Sci. 51 (2007).

B: EE 14, 328; EMaBL, 328; *Muru, J.* Edvin Nugis 60. // Agraart (1998); <https://www.etis.ee>

NUGIS, Tiit (3. XII 1942, Tallinn), astrofüüsik; riigiametniku p. Lõpetas 1961 Pärnu 1. Kk-i, 1969 TÜ füüsika osk-a optika-spektroskoopia erialal, füüs-mat-knd (1974, TÜ), vk "Изучение оболочек звезд типа Вольфа-Райет". Oli 1969–77 FAI ja AAI ins ja n-teadur, 1977–90 AAI v-teadur, 1990–95 j-teadur, 1995– Tartu Obs-i v-teadur. Töötanud külalisteadurina Tšehhoslovakkias, Indias, Poolas ja Suurbritannias. – Uurimisvaldkond: astrofüüsika, pms tähtede atmosfääride ja ümbriste spektroskoopiline uurimine. Teinud kindlaks Wolf-Rayet` tüüpi tähtede keem koostise anomaalsuse ning selgitanud infrapuna- ja raadiokiirgust analüüsidest kuumade mittestatsionaarsete tähtede tuulte iseärasusi, tuletanud tähetuule tempo määramise universaalse valemi. Rahvusv Astron Liidu liige

(1985), Euroopa Astron-ühingu asutajaliige (1992). Üle 80 teadustr-e, sh 5 monogr (osal kaasautor), aimeart-d.

T: On the chemical composition of Wolf-Rayet stars. // Variable Stars and Stellar Evolution. Proc. IAU Symp. 67 (1975); Ultraviolet spectrum of the Wolf-Rayet star HD 192163. Identification of numerous blended emission lines of FeV and FeVI (kaasautor A. Sagar). // Sov. Astron. Lett. 11 (1985); Universal formula for stellar mass loss rate. // Sov. Astron. Lett. 15. (1989); Deceleration zones in the winds of WR and *P Cygni* type stars. // Astrofísica 32 (1990) (Jerevan); The chemical composition of the Wolf-Rayet envelopes. // The Photospheric Abundance Connection. Proc. IAU Symp. 145 (1990); Chemical composition of Wolf-Rayet stars II: hydrogen-to-helium ratio (kaasautor A. Niedzielski). // Astron. Astrophys. 300 (1995); Clumping-corrected mass-loss rates of Wolf-Rayet stars (kaasautorid P. A. Crowter, A. J. Wielis). // Astron. Astrophys. 333 (1998); Mass-loss rates of Wolf-Rayet stars as a function of stellar parameters (kaasautor H. J. G. L. M. Lamers). // Astron. Astrophys. 360 (2000); The mass-loss rates of Wolf-Rayet stars explained by optically thick radiation driven wind models. (kaasautor H. J. G. L. M. Lamers). // Astron. Astrophys. 389 (2002); Kinematical structure of Wolf-Rayet winds. II. Internal scatter in WN stars (kaasautorid A. Niedzielski, W. Skorzynski). // Acta Astron. 54 (2004).

B: EE 14, 328; <https://www.etis.ee>

NUIAMÄE, Peeter-Roland (6. XI 1926, Albu v, Järvamaa – 18. VI 1990, Tartu), arstiteadlane, traumatoloog; talupidaja p. Lõpetas 1947 Tallinna 9. Täiskasvanute Kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a, med-knd (1968, Riia Traumatol ja Ortopeedia TUI), vk “Сравнительная оценка методов лечения сложных повреждений в области голеностопного сустава”. Oli 1953–63 Kiviõli Haigla kirurg, 1963–75 Kohtla-Järve I Linnahaigla traumatol osk-a juh, 1975–84 TÜ hospitaalkirurgia kat-i dots, 1984–90 traumatol, ortopeedia ja välikirurgia kat-i dots. – Uurimisvaldkond: jalaluude murrud. Üle 50 teadustr-e.

T: Ülemise hüppeliigese tüsilike luumurdude konservatiivsest ravist. // TÜ Toim 249 (1969); Sääreлуу distaalse osa tagumise metaepifüsaarosa murrud. // NET (1978) 5; Отдаленные результаты при сложных повреждениях в области голеностопного сустава // Ортоп. травматол. протезиров. (1979) 7; Sääreлуу distaalotsa eesmise ja

tagumise serva luufragmendi reponaastor. // NET (1980) 4; Kalnbersi aparraadi kasutamise võimalustest puusanapamurdude puhul (kaasautor A. Lenzner). // NET (1984) 5; 30 aastat tagasi kujunenud küünarvarreluu ebaliigese eduka ravi juht (kaasautor A. Lenzner). // EA (1989) 2.

B: TÜ BL I, 105; II, 115; TÜA 1982–2007, 402, 404, 408; *Kaas, L.* Uusi teaduste kandidaate. // NET (1969) 2, 133–134; Peeter-Roland Nuiamäe 60-aastane. // NET (1986) 6, 458; Peeter-Roland Nuiamäe. // EA (1990) 5, 414; *Merila-Lattik, H.*, 871.

K. Siilivask

NUMERS, Georg Bertram Adolf von (12. IV 1873, Viljandi – surmaaeg ja -koht teadmata), entomoloog; baltisakslane. Lõpetas 1892 Viljandi Gümni-i, õppis 1892–93 TÜ-s zool ja agron, jätkas õpinguid Müncheni ja Bonni Ük-s, lõpetas viimase 1896. Oli seejärel a-ni 1917 Peterburis riigiametnik. 1920 opteerus Eestisse, asus Tartusse. Tegeles juba üliõpilasena liblikate kogumise ja kasvatamisega. Tegi uurimisreise Lapimaale, Väike-Aiasse, Krimmi, Itaaliasse ning mitmele poole Kesk-Euroopasse. Oli sidemeis paljude Euroopa silmapaistvate entomol-dega. Omas suurt palearktiliste liblikate kogu. Jätkas entomol-uuringuid ka Tartus, hakkas harrastusteadurina kontrollima ja korrastama TÜ Zoolmuuseumi ning LUS-i liblikate kogusid. Tänu rikkalikele etol- ja süstemaatikateadmistele abistas edukalt Eesti lepidopteroloog. Tal õnnestus esmakordselt kasvatada *Malacodea regelaria*, samuti saada hübriid liikidest *Odontosva sieversi* ja *Odontosia carmelita* ning Tartu ümbrusest Eestist esmaleiuna kogutud *Larentia infuscata* röövikutest valmikute kasvatamine. Peterburis töötades oli valitud Vene Entomol Seltsi liikmeks, Eestis osales aktiivselt LUS-is (a-st 1938 k-liige), mille väljaannetes avaldas ka oma kirjutisi. 1939 loobus Eesti kodakondsusest ning siirdus koos perega Saksamaale.

T: Haruldasi liblikate leide Lõuna-Eestist. // EL (1935) 4; Über einen interessanten Fund von *Pygaera curtuloides* Ersch. in einheimischen Sammlungen. // ELUS-i aruanded 32 (1936).

B: AAUT (1889–1918), I, 32; Dr. H. Schlesch ja B. Numers LUS-i kirjavahetajaiks liikmeiks. // EL (1938) 3, 151–152; Eestist Saksamaale ümberasunute nimestik. Tln, 1939, 137; Eesti Vabariigi kodakondsusest lahkunud isikute nimestik. Tln, 1940, 188.

L. Kongo, J. Luig

NUMMERT, Ants (9. X 1934, Vana-Antsla v, Võrumaa), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1954 Võru 1. Kkk-i, 1959 EPA vet-tsk-a, 1967 samas asp-i, vet-knd (1967, EPA), vk “Veiste udara ja nisade kirurgiliste haiguste esinemine ENSV-s, nende tekkepõhjused, profülaktika ja ravi”, vet-med-dr (füsiol, 1998, EPMÜ), vk “Toitumise adaptatsioon koduloomadel ning selle mõjutamine ensüümpreparaatidega”. Stažeeris 1993 Taani Kuninglikus Vet-ük-is, 1994 Soomes, 1995 Rootsis. Oli 1968–72 Valga sovhoosi peavet-arst, 1972–77 Balti Tsonaalse Tead Uurimise Vet-labori v-teadur, 1977–84 EPA sisehaiguste kat-i asst ja v-õpetaja, 1984–94 dots, 1994–97 EPMÜ teraapiainst-i dots ja sisehaiguste õt-i juh, 1998–2000 prof, a-st 2000 emeritprof. Õpetanud kliinilist diagnostikat, sisehaigusi ja lindude haigusi. – Uurimisvaldkond: udara- ja nisakirurgia, koduloomade seedefüsiol, adaptatsioon biotehnol-s ja ensüümpreparaatide kasutamine farmakoteraapias. ENSV rkl preemia (1987 (koll-i juht). 70 teadustr-t, 35 aimeart-it.

T:

K,Δ<,>H <48Δ≡Π4* 4 ,(≡ &:4β>4, >∇ ∇<4>≡84Φ:≡H>Z6 Φ≡ΦH∇& 8Δ≡&4 ∃Δ≡6:,Δ≡&. // ;∇H,Δ4∇:Z ΒβH≡6 ∃4≡N4<4P,Φ8≡6 8≡>Λ,Δ,>Π44 ΑΔ4∃∇:H46Φ84N Δ,ΦΒ9∃:48 4 #,:≡Δ9ΦΦ8≡6 EEX. Γ:>, 1976; Рекомендации по скармливанию ферментных препаратов амилосубтилина ГЗх и протосубтилина ГЗх птице и молодняку сельскохозяйственных животных в Эстонской ССР. // Рекомендации Госагропрома СССР по внедрению достижений науки и практики в производсто. М., 1988; About using of enzymatic preparations in veterinary medicine. // Int. Sci. Conf. “Enzyme preparates, probiothics, biological means in ensiling. Kaunas, 1991; A survey of the loss of calves, their treatment and prophylaxis with enzyme preparations in Estonia. // Middle-European Buiatrics Congr. 1–3 May, 1998, Siófoc; Instrumentaaluuringute võimalik rakendamine veterinaarias. // Agraart (1998) 4; Libediku paigaltnihkumine veistel. // APS Toim 10 (1999); Koduloomade hingamisteede obstruktsioonid. // APS Toim 12 (2000).

B: EPA BL I, 202–203; II, 204–205; ELR (1994) 2; EPMÜ BL, 162; EE 14, 329.

NUMMERT (a-ni 1971 **Maremäe**), **Vilve** (30. I 1938, Põltsamaa v, Viljandimaa), keemik; talupidaja t. Lõpetas 1956 Tartu 2. Kk-i, 1961 TÜ keemiaosk-a, 1961–64 TÜ asp,

keemiaknd (1966, TÜ), vk
 “3ΦΦ; *≡&∇>4, 84>, H484 ς; ≡P>≡(≡(4*Λ≡:42∇ ∇Δ4:H≡24:∇H≡&”. Oli 1964–93 TÜ
 keem kineetika ja katalüüsi labori n- ja v-teadur, 1993–99 TÜ keem füüsika inst-i v-teadur,
 1999–2006 teadur, 2006– erakorr teadur. – Teadustöös on kesksel kohal org keem ühendite
 reaktsioonivõime ja struktuuri ning reaktsioonitingimuste omavahelise sõltuvuse kvant
 uurimine. Juhendanud mag- ja dr-vk-de koostamist. Olnud edukas sportlane, tulnud
 kergejõustikus 26 korral Eesti meistriks ja mitmel korral NSVL üliõpilas- ja noortemeistriks,
 saanud NSVL meistrivõistlustel pronksmedali (1959) ning III ülemaailmsel
 noorsoomängudel (1957) kuld- ja hõbemedali. NSVL meistersportlane (1957). Üle 70
 teadustr-e.

T: Study of solvent dependence of p. 3. Influence of solvent parameters. // Org. Reactivity
 18 (1981); Kinetic study of alkaline hydrolysis of substituted phenyl tosylates, **XX:**
 Influence of temperature on *ortho* effect. Isokinetic dependence in the case of additional
ortho inductive effect (kaasautor). // Org. Reactivity 28 (1993); Kinetic study of hydrolysis
 of benzoates. **XIX:** Influence of temperature on *ortho* effect for water solution. Isokinetic
 dependence in the case of additional *ortho* induction effect (kaasautor M. Piirsalu). // Org.
 Reactivity 30 (1996); Kinetic study of hydrolysis of benzoates. **XXI:** Influence of
 temperature on *ortho* effect for 80% aqueous dimethyl sulfoxide solution. // Org. Reactivity
 31 (1997);); Kinetic study of benzoates. **XXIII:** Influence of the substituents and the
 temperature on kinetics of the alkaline hydrolysis of the alkyl benzoates in aqueous 2.25 M
 Bu₄NBr and 80% DMSO (kaasautor M. Piirsalu). // Phys. Org. Chem. 15 (2000); Separation
 of *ortho* inductive, resonance and steric terms in alkaline hydrolysis of substituted phenyl
 benzoates and phenyl tosylates (kaasautor M. Piirsalu). // Coll. Czech. Chem. Comm. 67
 (2002) 12; Influence of substituents on the infrared stretching frequencies of carbonyl group
 in esters of benzoic acid (kaasautor). // J. Phys. Org. Chem 19 (2006) 10.

B: TÜ BL I, 298; II, 116; ESSL, 365.

NURGES, Ülo (14. IX 1939, Noarootsi v, Läänemaa), tehnikateadlane; rätsepa p. Lõpetas
 1957 Naapsalu 1. kk-i, 1962 TPI automaatika ja telemeh erialal; 1974 Kübl asp-i,
 tehnikaknd (1979, Kübl), vk “Исследовние методов реалзации модели состояния
 многосвязных линейных динамических систем”. Oli 1963–69 TPI automaatika kat-i v-

õpetaja, 1974–80 Kübl n- ja a-st 1980 v-teadur, ühtlasi 1987–98 TTÜ automaatjuhtimise ja süsteemanalüüsi õt-i lektor, a-st 1998 sama õt-i dots. – Uurimisvaldkond: lineaarsete diskreetsete süsteemide mat mudelid ja robustne juhtimine. Üle 50 teadustr-e.

T: Laguerre state equations of multivariable discrete-time systems (kaasautor Ü. Jaaksoo). // Proc. 8th IFAC World Congr., Oxford, 1982; Модели Мейкснера линейных дискретных систем. // Автоматика и телемеханика (1988) 12; On the robust control via reflection coefficients. // Preprint 14th IFAC World Congr. Beijing, P. R. China, G 1–6, 1999; On the robust stability of discrete-time systems (kaasautor E. Rüstern). // J. Circuits, Systems and Computers 9 (1999) 1–2; Discrete Kharitonov’s theorem and robust control (kaasautor R. Luus). // J. Control and Intelligent Systems 30 (2002) 3; Stability margin via reflection vectors. // Proc. Eur. Control Conf. ECC’03. Cambridge, UK. CD-Rom, 2003; Robust pole assignment via stable polytopes of reflection vectors. // Proc. Est. Aca. Sci. Phys. Math. 55 (2006) 2.

B: TPI 1936–1986, 327; Kübl 1990, 44–45.

NURK, Allan (16. II 1961, Haapsalu), molekulaarbioloog. Lõpetas 1979 Haapsalu 1. Kk-i, 1984 TÜ biol-osk-a, 1986–89 TÜ asp, *Ph.D.* (molekulaarbiol, 1992, TÜ), vk “Nucleotide sequensis of phenol degradative genes from *Pseudomonas* sp. strain EST1001 and their transcriptional activation in *Pseudomonas putida*.” 1992 täiendas end Hamburgi Tehnikaük-s. Oli a-st 1984 TÜ gen ja tsütol kat-i stažöör-uuriija ja teadusosk-a plasmiiidi gen labori teadur, 1991–2003 MRI n- ja v-teadur, 2004– tehnol inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnatehnol, reostuskontroll; taimegen; biotehnol. EV teaduspreemia (1992, koll-s). Üle 20 teadustr-e.

T: OCT-plasmiiidi spetsiifiliste geenide rekombinatsioonist R-plasmiidiga RP1. Trt, 1982; Transposons of the TOL plasmid p_{wwo} are involved in transpositions and expression of catabolic operons and conjugal mobilisation of metabolic plasmids (kaasautor). // Recent Advances in Biotechnology and Applied Biology. Hong-Kong, 1988; Intramolecular autoproteolysis initiates the maturation of penicillin amidase from *Escherichia coli*. // *Biochimica et biophysica acta* 1433 (1999) 1 – 2; Unusual signal peptida directs penicillin amidase from *Escherichia coli* to the that translocation machinery. // *Biochem. and Biophys. Res. Comm.* 291 (2002) 1; Organization of the

horizontally transferred pheBA operon and its adjacent genes in the genomes of eight indigenous *Pseudomonas* strains (kaasautor). // *Plasmid* 52 (2004) 3; I(+)-Lactic acid producer *Bacillus coagulans* SIM-7 DSM 14043 and its comparison with *Lactobacillus delbrueckii* ssp. *lactis* DSM 20073 (kaasautor). // *Enzyme Microbiol. Technol.* 39 (2006) 4.

B: TÜ BL II, 115; <https://www.etis.ee>.

NURK, Ants (1. II 1953, Abja-Paluoja), rohuteadlane; proviisori p. Lõpetas 1971 Abja kk-i, õppis 1971–73 TÜ farm-orsk-s, lõpetas 1977 Budapestis Semmelweisi Med-ük-i farmerialal, 1979–1981 TÜ farmakol-kat-i asp, biol-knd. eksperim psühhofarmakol alal (1982, TÜ), vk “Гиперчувствительность дофаминовых рецепторов после длительного введения нейролептиков и ее коррекция”. Oli 1977–79 TÜ farm kat-i v-laborant ja asst, 1982–86 ÜMPI psühhofarmakol labori n- ja v-teadur, 1986–89 farm kat-i dots, ühtlasi stažeeris 1987–88 Ungaris, 1989–90 Põlva ATK Biotehnol Rakenduskeskuse projektijuht, 1990–92 AS SEFA tegevdir, 1992– Nycomed SEFA AS (Põlva) tegevdir, alates 1997 juhatuse liige. – Uurimisvaldkonnad: psühhofarmakol, farmkeemia, ravimite tehnol. Üle 50 teadustr-e.

T: Влияние хронического введения хлорида лития на развитие гиперчувствительности дофаминовых рецепторов при отмене морфина у крыс (kaasautor L. Allikmets). // *Бюлл. эксперим. биол. и мед.* (1981) 10; 3; Changes in catalepsy and receptor sensitivity following chronic neuroleptic treatment (kaasautor L. Allikmets). // *Eur. J. Pharmacol.* 75 (1982) 2/3; Intrastratial injection of kainic acid prevents the development of postsynaptic dopamine receptor hypersensitivity after chronic haloperidol treatment (kaasautor). // *Neuropharmacol.* 21 (1982); Comparison of motor depressant effect of caerulein and N-propylnorapomorphine in mice (kaasautor). // *Pharmacol. Biochem. Behav.* 24 (1986);

B: TÜ BL II, 115; Eesti Rohuteadlane (1993) 1, 41–42.

NURK (a-ni 1980 **Tiidor**), **Anu** (4. II 1961, Elva), keeleteadlane, keemiku t. Lõpetas 1979 Tartu 5. kk-i, 1984 TÜ filol-tsk-a, 1993–95 TÜ magistrant, M.A. (1995, TÜ), vk “Ungari ja eesti verbi reksioonide kontrastiivne analüüs”. Oli 1988–90 TÜ

fennougristika labori n-teadur, 1990–91 soome-ugri k-te kat-i v-õpetaja, 1991–92 stipendiaat Turu Ük-s, 1992– TÜ uurali k-te õt-i lektor. Õpetanud ungari ja soome k-t. – Uurimisvaldkond: kontrastiivne k-eteadus, hungarol, ungari leksikogr. Tõlkinud ungari ja soome k-st. Rahvusv Hungarol Seltsi ja Eesti-Ungari Seltsi liige, Eesti Fennougristide Komitee sekr, *Congressus Nonus Internationalis Fenno-Ugristarum* (Trt, 2000) peasekr. Üle 20 teadustr-e.

T: Definiitse ja indefiniitse objekti vasted ungari ja eesti keeles. // *Fenno-ugristica* (1990) 17; *Észt-magyar kisszótár*. // Eesti-ungari sõnastik (kaasautor J. Puszta). Szombathely, 1993; On Hungarian, Finnish and German equivalents to the Estonian affcial adverb *ära*. // SCLOMB und Mittel-Europa. Szombathely, 1996; *Magyar-észt vonzatszótár*. // Ungari-eesti reksioonisõnastik (kaasautorid A. Kippasto, T. Seilenthal). Trt, 1997; Ungari: maa, rahvas, kultuur (kaasautor T. Seilenthal). Trt, 1999; Unkarin verbin eurooppalaisia ulottuvuuksia. // 1000-vuotias Unkari: tuhatvuotiaan Unkarin valtion kulttuurin juuret – seminaarin 26.–27. 4. 2000 esitelmä. Helsinki, 2000. (Folia Hungarica, 11); Congr. Nonus Int. Fenno-Ugristarum 7.–13. 8. 2000 Tartu. Pars I–VIII (toim). Trt, 2001; Definiitse ja indefiniitse objekti vasted ungari ja eesti keeles. // *Észt-magyar összevetés III*. Folia Estonica VIII. Szombathely, 2003; Valmiva kaasaegse ungari-eesti sõnaraamatu sõnartiklitest (kaasautor T. Seilenthal). // *Fenno-ugristica* 27 (2005).

B: TÜ BL II, 116.

Nurk, Enn (13. X 1935, Kohtla v, Virumaa – 3. II 1999, Vändra), pedagoogikateadlane; töölise p. Lõpetas 1953 K-Järve 1. kk-i, 1959 TÜ füüsika osk-a. Oli a-st 1959 Vändra kk-i mat-õpetaja (õpetanud ka füüsikat). – Uurimisvaldkonnad: õpilaste individualiseeritud iseseisev töö ja rühmatöö, erinevad tunnitüübid õpilaste hinnanguis, probleemõpe, õpioskused, mat-teadmiste eeltaseme ja taseme mõõtmine. Koost mat kontrolltööde ja eksamiülesannete kogumikke, õpikuid jm õppevahendeid, sh IV, V ja IX kl-i kontrolltööde kogumikud ja IV, V kl-i mat töövihikud ning IV (1985–96, kaasautor E. Noor), V, VI ja VIII kl-i mat-õpikud (kaasautor A. Telgmaa). V ja VI kl-i mat-õpikud võitsid 1987 NSVL Haridusmin-i võistlusel esikoha ja neid anti välja vene, ukraina, leedu, tatari, kasahhi jmt k-s. Enamik õpikuist ja töövihikust ilmuvad kordustr-dena

tänaseni (kokku u 140 korral). Oli ÜPUI liige (a-st 1972). ENSV tnl õpetaja (1972). 25 teadustr-t.

T: Iseseisvad tööd matemaatikas. Tln, 1974; Matemaatika kirjaliku eksami ülesanded IX klassile. Tln, 1986; 5. tr. 1998.

B: EE 14, 329.

NURK, Ernst-Voldemar (3. VI / 21. V 1902, Püssi v, Virumaa – 23. V 1977 Tallinn), põllumajandusinsener; talupidaja p. Lõpetas 1932 TT meh-osk-a. Täiendas end 1937 Saksamaal ja Inglismaal ning 1939 Rootsis. Töötas Tallinna masinaehitustehases ja raudteel, oli 1926–35 Masinatarvitajate Ühingute Liidu põllutöömasinate instruktor, 1935–40 Põllutöökoja põllutöömasinate eriteadlane, 1940–45 Maanteeval-s, 1945–51 TÜ põllum-tsk-a mehh-kat-i juh ja dots, 1952–57 põllutöömasinate ja elektrifitseerimise kat-i dots põllutöömasinate ja ohutustehnika alal, 1957–77 EMMI v-teadur ja konsultant. Oli tegev ka põlevkivituha- ja mineraalväetisekülviku konstrueerimisel ja ehitamisel, korraldas põllutöömasinate katsetusi. ENSV tnl leiutaja (1964).

T: Viljapeksumasinate nende ehitus ja käsitlemine. Tln, 1935, ²1951; Adrad: nende ehitus ja käsitlemine. Tln, 1936; Traktori kütteinete võrdlusproovid. // Põllum. Uurimise ja Katseasjanduse Komitee Toim 104 (1940); Täielikkude viljapeksumasinate töötamisviis ja käsitlemine. Tln, 1951.

B: TÜ BL I, 407; EPMÜ BL I, 141; TÜ ajalugu III, 317; Põllum Akadeemia (1977) 9. VI.

J. Kuum

NURK, Gunnar (3. VII 1976, Põltsamaa), keemik; tööliste p, Kaspar N. vend. Lõpetas 1994 Põltsamaa Kk-i, 1998 TÜ füüsika-keemiatsk-a, *M.Sc.* füüsikas ja elektrokeemias (2000, TÜ), vk “2-metüül-2-butanooli adsorptsioon vismuti (111), (001) ja (01 $\bar{1}$) monokristalli tahkudel”, *Ph.D.* (füüsikal ja elektrokeemia, 2003, TÜ), vk “Adsorption kinetics of some organic compounds on bismuth single crystal electrodes”. Oli 1999–2001 OÜ “Tartu Tehnoloogiad” keemik, 2001–02 TÜ füüsikal keemia inst-i erakorr teadur, 2002– teadur, ühtlasi 2003 Stockholmi Kuningliku Tehnol-inst-i külalisteadur. – Uurimisvaldkond: protsessid modifitseeritud piirpindadel ja faasides, nende rakendused uuetüübilistes elektrienergia allikates ja -salvestites; tahkeoksiidkütuselemendi katoodi

poorsuse, mikrostruktuuri ja keem koostise optimeerimine; org ühendite adsorptsiooni ja kondensatsiooni seaduspärasuste analüüs. Osalenud aktiivselt kõrgtemperatuurse kütuseelemendi uuringute arendamisel. Üle 40 teadustr-e.

T: Adsorption kinetics of 2-methyl-2-butanol on bismuth single crystal planes (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 515 (2001) 1; Electrochemical properties of nanoporous carbon electrodes in various nonaqueous electrolytes (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 7 (2003) 2; Electrochemical properties of diamond-like carbon electrodes prepared by the pulsed laser deposition method. (kaasautor). // J. Solid State Electrochem. 7 (2003) 7; Adsorption kinetics of dodecyl sulfate anions on the bismuth (01 $\bar{1}$) plane (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 553 (2003) 1; Electrochemical characteristics of Ce_{0.8}Gd_{0.2}O_{1.9} | La_{0.6}Sr_{0.4}CoO_{3- δ} + Ce_{0.8}Gd_{0.2}O_{1.9} half-cell (kaasautor). // J. Solid State Electrochem. 9 (2005) 10; Optimization of the cathode composition for the intermediate-temperature SOFC (kaasautor). // J. Electrochem Soc. 152 (2005) 12.

B: <https://www.wetis.ee>.

NURK, Harald Martin (9. X 1918, Viljandi), majandusteadlane; kaupmehe p. Lõpetas 1936 Viljandi Poeglaste Gümni-i, 1936–40 õppis TÜ maj-tsk-s, sai 1939 auhinna uurimuse "Segamajanduslikud ettevõtted Eestis" eest. Oli 1940–43 Hindade Inspektuuri, Kergetööstuse RK ja firma "Eesti Kast" ametnik. Põgenes 1943 perekonnaga Soome, kus jätkas õpinguid Helsingi Kaubandusük-s, mille lõpetas 1944. Samal a-l siirdus perega Rootsi. Töötas esialgu Uppsalas Tööstuse Uurimise Inst teadurina, seejärel Stockholmis mitmes firmas revidendi ja rmt-pidajana; 1949–50 täiendas end ühtlasi Stockholmi Kaubanduslikus Kõrgkoolis. – Uuris Eesti maj arengu probleeme, olukorda okupeeritud Eestis, mille kohta avaldas rea kirjutisi. 1946–52 koostas rmt-pidamisalaseid õppekirju Eesti Korrespondentinst-s, 1958–59 luges rmt-pidamise kursust õigusteaduse üliõpilastele ETI-s Rootsis, 1968–69 pidas Gimo Rahvaük-s loenguid olukorrast okupeeritud Eestis. Osales juhtivalt mitme Välis-Eesti org-i tegevuses, sh Eesti Maj-tead Seltsis, ETI-s Rootsis, Eesti Rahvusfondis, Rootsi Eestlaste Esinduses jm.

T: Eesti majandus punasel aastal. // Eesti riik ja rahvas Teises Maailmasõjas. III. Stockholm, 1956; Eesti majandus Saksa okupatsiooni ajal. // Eesti riik ja rahvas Teises maailmasõjas. VIII. Stockholm, 1959; Die Deportation im Baltikum. Stockholm, 1966; Nii elatakse Eestis.

Olukord arvudes. // Rahvuslik Kontakt 31 (Stockholm, 1968) 3; Olukord okupeeritud Eestis. // Rahvuslik Kontakt 45 (1970) 1; Baltikum ja juudid. // Rahvuslik Kontakt 113 (1987) 1; Meie kauni emakeele probleeme. // Rahvuslik Kontakt 115 (1987) 3; Baltikum ja Rootsi neutraalsus. // Rahvuslik Kontakt (1994) 2.

B: AAUT III, 263; Ester, H. Harald Nurk 80-aastane. // Teataja (1998) 24. X.

V. Krinal

NURK, Kaspar (22. IV 1974, Põltsamaa), bioloog, ökotehnoloog; tööliste p, Gunnar N. vend. Lõpetas 1992 Põltsamaa kk-i, 1997 TÜ biol-osk-a, oli 2000–02 TÜ magistri- ja 2002–05 doktoriõppes; *M.Sc.* (ökotehnol, 2002, TÜ), vk “Microbial nitrogen transformations in the horizontal subsurface-flow treatment wetland in Kodijärve, Estonia” (Trt, 2002), *Ph.D.* (keskkonnatehnol, 2005, TÜ), vk “Relationships between microbial characteristics and environmental conditions in a subsurface-flow constructed wetland for wastewater treatment” (Trt, 2005). Oli 2005– TÜ tehnol-inst-i spetsialist, 2006– geogr-inst-i erakorraline teadur. – Uurimisvaldkonnad: ökotehnol reoveepuhastus – heitveepuhastus-märgalad ja veekogu-äärsed puhverkooslused, vee kvaliteedi seosed ökosüsteemi aineriingi ja mikrobiol näitajatega, puhastusprotsesside optimeerimine ja heitveepuhastus-tehismärgalade tehnol arendamine. Osalenud kombineeritud tehismärgalasüsteemide rakenduslikes uuringutes TÜ geogr inst-is ja TÜ tehnol-inst-s. 10 teadustr-t.

T: Nitrogen and phosphorus budgets in a horizontal subsurface flow wetland (kaasautor). // *Constructed and Riverine Wetlands for Optimal Control of Wastewater at Catchment Scale*. Trt, (2003); Nitrogen and phosphorus budgets in a subsurface flow wastewater treatment wetland (kaasautor). // *Water Resources Management II*. Boston, 2003; Gaseous fluxes from subsurface flow constructed wetlands for wastewater treatment (kaasautor). // *J. Envir. Sci. and Health. A – Toxic/Hazardous Substances & Envir. Eng.* 40 (2005) 6–7; Variation of microbiological parameters within planted soil filter for domestic wastewater treatment (kaasautor). // *J. Envir. Sci. and Health. A – Toxic/Hazardous Substances & Envir. Eng.* 40 (2005) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

NURK, Teet (22. VIII 1954, Väike-Maarja, Virumaa), metsandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1972 Rakvere Kaugõppekk-i, 1985 EPA metsandustsk-a, oli 1989–91 EPA kaugõppeasp, mag metsamaj-e erialal (1994, EPMÜ), vk “Hooldusriiete mehhaniseerimise probleeme”. Oli 1986–96 EMI v-ins ja n-teadur, 1996–2004 EPMÜ metsatööstuse inst-i ja 2005– EMÜ metsamaj ja maaehituse inst-i lektor. – Uurinud metsa ülestöötamisel kasutatavate traktorite ja masinate sobivust ning selle hindamise aspekte. U 20 teadustr-t, üle 30 aimeart-i.

T: Loodussõbralik tehnoloogia metsas. [Jõgeva], 1995; Metsauuendus. Trt, 1996; Metsauuendamine (kaasautor E. Laas). Trt, 1999; Tööohutus metsas. Trt, 2001; Tselluloositööstusest Eestis (kaasautor T. Meikar). // Akad (2001) 2:

B: 80 aastat akadeemilist metsanduslikku haridust Eestis. Trt, 2000. 79.

NURK (a-ni 1936 **Viiberg**, 1936–55 **Varang**), **Tiina** (2. IX 1918. Rakvere – 5. XII 2006, Tartu), kunstiajaloolane; teenistuja t. Lõpetas 1938 A. Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledži, õppis 1942–44 ja 1947–52 TÜ-s, lõpetas ajaloo osk-a kunstiteadlasena, kunstiteaduse knd (1968, TÜ), vk “Kõrgem Kunstikool “Pallas”” (Tln, 1977, 2004). Oli 1952–67 Tartu Kunstimuseumi v-teadur, seejärel a-ni 1972 teadussek, 1972–92 TÜ rmtk kunstiteadlane. – Uurinud A. Adamsoni jmt 19. ja 20. saj kunstniku loomingut, kunstikooli “Pallas” ja A. Stieglitzi kunsttööstuskooli (Peterburis) ajalugu, süstematiseerinud TÜ rmtk-s leiduvat Lääne-Euroopa graafikat, korraldanud sellest näitusi (sh 2002 ulatuslik ülevaatenäitus) ja koost katalooge. K. Raua preemia (1978), ENSV rkl preemia (1980; “Eesti kunsti ajaloo” kaasautorina). Valgetähe IV kl teenetemärk (2004). Üle 40 teadustr-e, 30 aimeart-t.

T: Amandus Adamson 1855–1929. Tln, 1959; Paul Liivak: kataloog. Trt, 1960; Graafikatehnikad. Tln, 1962; Karl August Senff. // TKM almanahh 1. Trt, 1964; Olav Maran. Enn Põldroos. Olev Subbi: kataloog. Trt, 1967; Eesti kunstiõpilased Stieglitzi kunsttööstuskoolis. // TKM almanahh 3. Trt, 1972; Prantsuse 17. sajandi ja 18. sajandi I poole graafika TRÜ Teadusliku Raamatukogu fondides: kataloog. Trt, 1983; XV ja XVI sajandi saksa puulõiked Tartu Ülikooli Teaduslikust Raamatukogust: album. Tln, 1988; Saksa 18. sajandi graafika Tartu Ülikooli Raamatukogus: kataloog. Trt, 1993; Saksa litograafia inkunaablid. Inkunabeln der deutschen Litographie. Trt, 1997.

B: AAUT III, 422; TÜ BL I, 502; II, 116; EKABL, 346–347; EE 14, 329; *In memoriam*.
// Postimees (2006) 9. XII.

R. Loodus

NURKSE, Aivo (18. II 1941, Küti v, Lääne-Virumaa – 19. XI 1983, Tallinn), majandusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1963 TÜ, maj-knd (1974, TÜ), vk “Kartuli- ja köögiviljaturg Eesti NSV-s ning selle arenguperspektiivid”. Oli a-st 1963 Tallinna Toidukaubastus kaupluste juh, a-st 1966 Ülel Konjunkturiinst-i TUI Eesti filiaalis, sh 1967–69 v-teadur, 1969–76 sektorijuh, 1976–86 kaub-konjunkturi uurimise ja prognoosimise osk-a juh. 60 teadustr-t.

T: Kolhoositurg konjunkturipeeglina. // Uut Kaubanduses (1972) 6; Puu- ja köögiviljakaubanduse rentaablustest. // ;∇H,Δ4∇:Z >∇9P. 8≡>Λ. B≡ ∇>∇:429 ⊥8≡>. *,βH,:.:>≡ΦH4 4 ΦH∇H4ΦH48,. ΓΔH, 1973; Kaubanduskonjunkturi muutustest ning selle põhjustest. // Uut Kaubanduses (1982) 6; Kaubandus- ja toitlusprogramm. // Uut Kaubanduses (1982) 11; Tarbijate paneelküsitlus nõudluse uurimise vahendina. // Majandusteadus ja rahvamajandus. Tln, 1977.

V.Krinal

NURKSE, Harri (1. I 1926, Rakvere), keemik; maamõõtja p. Lõpetas 1947 Rakvere 1. Kk-i ja 1952 TPI keemiaosk-a, 1956–59 TPI asp. Oli 1952–56 K-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi tsehhijuh aset ja tsehhijuh, 1959–60 K-Järvel Põlevkivi TUI v-teadur, 1960–62 keemiaspektori juh, 1962–86 sünteetiliste materjalide labori juh, 1986–92 v-teadur. – Uurimisvaldkond: põlevkivi alküülresortsiniidest toodetavad epoksüvaigud, põlevkivifenoolid ja nendest sünteesitud tooted, org vedeliksegude fraksioneerimine termodifusiooni teel. Loodud epoksümaterjalidest juurutati tootmisse vaik EIS-1, liim EPO ja kummimodifikaator ARE-1-4 (kõiki neid on toodetud pikka aega). Oli Mendelejevi-nim. Keemiaseltsi liige. Saanud võistlustel auhindu ja diplomeid. NSVL Rahvamaj Näituse pronksmedal (1973) ja hõbemedal (1975). U 100 teadustr-t, 20 autorit-t.

T: ? ΛΔ∇8Π4≡>4Λ≡&8, ⊥B≡8Φ4*>ZN Φ<≡: H,Δ<4P,Φ8≡6 *4ΛΛ924,6 (kaasautor).
// ≡≡ZP∇ 4 B,Δ,Δ∇∇≡H8∇ (≡Δ P̄4N Φ:∇>Π,&. 9, 1967. (ΓΔ. 3>-
H∇ Φ:∇>Π,&, 16); !:84:Δ,2≡ΔΠ4>≡&Z, ⊥B≡8Φ4*>Z, Φ<≡:Z –

$\forall > \forall : \exists (4 * 4 \forall > \exists \& ZN \Phi < \exists : // A, \Delta, \Delta \forall \exists \exists H 8 \forall \Phi : \forall > \Pi, \& ZN \Phi < \exists : 4 \Lambda, > \exists : \exists \&. \Gamma : >, 1976.$
($\Gamma \Delta. 3 > - H \forall \Phi : \forall > \Pi, \&, 21$);

$A 9 H 4 \Delta \forall 2 \& 4 H 4 \beta B \Delta \exists 4 2 \& \exists * \Phi H \& \forall \perp B \exists 8 \Phi 4 * > ZN < \forall H, \Delta 4 \forall : \exists \& > \forall \exists \Phi > \exists \&, \Phi : \forall > \Pi,$
 $\& ZN \forall : 8 4 : \Delta, 2 \exists \Delta \Pi 4 > \exists \&. // \exists \exists \Delta \bar{P} 4, \Phi : \forall > \Pi Z (1978) 12; \Gamma \&, \Delta * \forall \beta$
 $\forall : 8 4 : \Delta, 2 \exists \Delta \Pi 4 > \exists \& \forall \beta \perp B \exists 8 \Phi 4 * > \forall \beta \Phi < \exists : \forall ! X J - 1 - 4 * : \beta < \exists * 4 \Lambda 4 8 \forall \Pi 4 4 \Delta, 2 4 > Z \&$
 $B \Delta \exists 4 2 \& \exists * \Phi H \&, B \Delta \exists H, 8 H \exists \Delta > ZN T 4 > . \square // \exists \exists \Delta. \Phi : . (1982) 1;] B \exists 8 \Phi 4 * > Z, \Phi < \exists : Z > \forall$
 $\exists \Phi > \exists \&, \Phi : \forall > \Pi, \& ZN \forall : 8 4 : \Delta, 2 \exists \Delta \Pi 4 > \exists \&. // A : \forall \Phi H 4 P, \Phi 8 4, < \forall \Phi \Phi Z (1984) 2; 3 2 9 P, > 4,$
 $\Lambda \forall 8 H \exists \Delta \exists \&, \& : 4 \beta \zeta 4 N > \forall N \exists * \Phi 4 > H, 2 \forall \Phi : \forall > \Pi, \& \exists (\exists \perp B \exists 8 \Phi 4 * > \exists (\exists$
 $< \exists * 4 \Lambda 4 8 \forall H \exists \Delta \forall \Delta, 2 4 > Z$ (kaasautor I. Bajeva). // E.: $B \Delta \exists < Z T : , > \exists \Phi H : . (1991) 11.$

NURKSE, Ragnar Wilhelm (5. X 1907, Kärü mõis, Pärnumaa – 6. V 1959, Mont Pélerin, Šveits), majandusteadlane; metsavahi p. Lõpetas 1926 Tallinna Toomkooli, õppis 1926–28 TÜ õigustsk-s. Kuna pere emigreerus Eestist, jätkas 1929–32 õpinguid Edingburghi Ük-s maj-teaduse alal, täiendas end 1932–34 (Garnegie fondi stipendiaadina) Viini Ük-s. Töötas 1934–45 maj-teadlasena Rahvasteliidu Sekretariaadi rahandusgrupis ning Maj Inform-i Ametis. Oli 1945–58 New Yorgis Columbia Ük maj-prof, ühtlasi stažeeris 1954–55 Oxfordi Ük-s. 1958–59 sai Fordi fondi professoristipendiumi uurimistööks Genfis. 1959 nimetati Princetoni Ük prof-ks ja rahvusvah rahanduse osk-a dir-ks, sinna ta aga ei jõudnudki. Pidas külalisprof-na loenguid paljudes maailma ük-des, sh vahetult enne surma nn Wickselli mälestusloenguid Stockholmi Ük-s. – Alustas enne II maailmasõda maailma rahandusprobleemide, samuti maailmakaub küsimuste uurimist. Ka pärast sõda ilmunud tööd olid pühendatud rahvusvah rahandustasakaalu, sh riikide maksebilansside tasakaalustamise küsimustele. Viimastel eluaastatel uuris arenevate maade maj kasumi ja kapitali kujunemise probleeme ning viimistles arenguökon teoreetikuna oma tasakaalustatud maj-kasvu kontseptsiooni. Seni ainus eestlasest maj-teadlane, kelle uurimused on saanud laialdase rahvusvah tunnustuse. Eriti tema kolmele klassikaks kujunenud uurimusele (ilmunud 1944, 1946 ja 1953) viidatakse nüüdisajani. 1962 avaldas Harwardi Ük postuumselt N. artiklite ja loengute mälestuskogumiku koos tööde bibliograafiaga. 2007 avati Kärus N. mälestuskivi ning ilmus talle pühendatud postmark.

T: Internationale Kapitalbewegungen: Beiträge zur Konjunkturforschung. Wien, 1935 (1938 ka jaapani k-s); International Currency Experience. Lessons of the Inter-War Period. Princeton, 1944 (autori nimi on märgitud teose eessõnas; ilmunud ka pr, hispaania ja jaapani k-s); The Course and Control of Inflation. Review of Monetary Experience Europe after World War I (kaasautor). Princeton, 1946; Domestic and international equilibrium. // The New Economics. New York, 1947 (eesti k-s: Akad (2004) 5); Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries. Oxford, 1953 (ilmunud ka hispaania, portugali, poola, itaalia, tšehhi, pr ja jaapani k-s.); Patterns of Trade and Development. The Wicksell Lectures 1959. Stockholm, 1959; Equilibrium and Growth in the World Economy. Economic Essays by Ragnar Nurkse. Cambridge, 1961.

B: AAUT, II, 449; ETVpK, 82; EE 6, 685; 14, 329; Ragnar Nurkse – rahvusvaheliselt tunnustatud majandusteadlane Eestist. // Majandusteadus ja rahvamajandus 1967/1968. Tln, 1969, 343–345; *Endres, A. M., Fleming, G. A.* Ragnar Nurkse rule-based approach to international monetary relations. // Complementarities with Chicago. The University of Aicland. Working Paper Series 183. Aicland, 1998; The new palgrave. // A Dictionary of Economics 3. London, New York, 1987, 687–688; Who's Who in Economics. A biographical dictionary of major economists 1700–1986. Cambridge, 1986; Who's Who in Economics. A biographical dictionary of major economists. 3rd ed. 1999, 842–843; *K. Kukk.* Kes oli ja on Ragnar Nurkse. // Akad. (2004) 5, 1007–1017; *Kukk, K.* Ragnar Nurkse – suur ja Eestile tundmatu eestlane. // Sirp (2007) 9. X; *Kukk, K. ja K.* Professor Ragnar Nurkse (1907–1959) – der ungekrönte König unter den estnischen Wirtschaftswissenschaftlern. // Eesti majanduspoliitilised väitlused. Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik. Discussions on Estonian Economic Policy XVI. Berlin, Tallinn, 2008, 103–108.

V. Krinal, K. Kukk

NURKSE, Rein (pseud *Teodor Kaurits*) (25. VI 1907, Äntu mõis, Virumaa – 18. II 1963, Tallinn), keele- ja kirjamees; maatöölise p. Lõpetas 1925 Rakvere Gümni-i, astus TÜ filos-*tsk*-a, valides eriaineks eesti k-e. Raske maj olukorra tõttu lahkus neljandalt kursuselt, asus korrektorina tööle kirjastuses “Loodus” ning töötas seejärel veel mitmes

kirjastuses. 1941 oli ajakirja “Eesti Keel ja Kirjandus” toim, 1942–44 Tallinnas korrektor, pärast sõda kirjastustes “Pedagoogiline Kirjandus” ning “Ilukirjandus ja Kunst” k-etoim. 1950–56 oli represseeritud, a-st 1956 töötas KKI-s: oli sõnarmt-te sektori v-laborant, v-bibliograaf ja teadur ning juhendas kirjak-e seletussõnarmt-u kartoteegi koostamist. – Üliõpilaspäevil kirjutas tekstoloogilise arvustuse “Parandatud Koidula” (Lng, 1926) ja süüvis kirjak-e arenemiskäiku ning k-ekorraldusprobleemidesse. Avaldas töid eesti k-e õigekeelsusest, sõnajärjestusest, omadussõnade kongruentsist, superlatiivist jm. Kuulus eesti k-ekorraldusliikumise demokraatlikku tiiba. Tõlkis ka ilukirj-st vn, ingl ja sks k-st.

T: Adjektiiv-atribuudi kongruentsist eesti keeles. // ES Toim 30 (1937); Õige keelega kimbus. // Lng (1938) 1, 2; Superlatiivi küsimusest eesti kirjakeeles. // Lng (1946) 10/11; Teretulnukad teistest keeltest. // KK (1962) 2, 3; Rohkem tähelepanu sõnatüüpide funktsioonile keele struktuuris. // KK (1963) 1.

B: ES-i ar 9 (1963), 232–233; KK (1963) 4, 256.

R. Kull

NURM, Ernst (6. VII 1896, Undla v, Virumaa – 25. X 1983, Tallinn), keeleteadlane, leksikoloog ja leksikograaf; kooliõpetaja p. Õppis 1907–14 Tallinna Nikolai Güm-n-s, 1914–16 Petrogradi Ajaloo- ja Filol-inst-s klassikalist filol-t ja vene k-t, 1916–17 Orenburgi lipnike koolis. Oli 1918–19 Tallinna koolides ja a-st 1920 Tartu H. Treffneri güm-n-i ajaloo ja ladina k-e õpetaja. Õppis 1920–25 TÜ-s eesti ja ladina k-t, eesti ja üldist kirj-t ning filos-t, lõpetas ük-i güm-n-iõpetaja kutsega ladina ja eesti k-e alal, filos-mag (1938, TÜ, ü.a 1947 filos-knd-ks), vk “1937. a. gümnaasiumi vastuvõtu eksami tööde keeleline külg: ülevaade 1056 keskkooliõpetaja õigekirja ning õigekeelsuse tasemest” (Eesti Keel (1938) 7–8). Oli a-st 1936 Tallinnas eesti ja ladina k-e õpetaja ning ajalehtede-ajakirjade k-etoim., 1947–50 KKI sõnarmt-te ja õigekeelsuse sektori v-teadur, 1951–52 TÜ klassikalise filol kat-i v-õpetaja, 1952–66 KKI sõnarmt-te sektori juh. – Töid eesti k-e süntaksi, morfol, ortogr jt k-eprobleemide kohta. Koost õpikuid (ladina k-e, vene k-e grammatika jm). Juhendas “Väikese õigekeelsuse sõnaraamatu” (1953) koost-st, toimetas “Õigekeelsuse sõnaraamatu” (1960, kaastoim-d E. Raiet, M. Kindlam) (1960), võttis osa nimede translitereerimise juhiste koostamisest ning osales juhtivalt eesti oskussõnavara korrastuses. Tema osalusel või juhendamisel valmisid “Poliitika ja majanduse oskussõnastik” (1955), “Vene-eesti

geoloogia sõnastik” (1963), “Vene-eesti keemia sõnastik” (1964), “Vene-eesti mäenduse sõnastik” (1969). Algas eesti kirjak-e kartoteegi ja "Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu" koostamise. AES-i asutaja- ja auliige (kuulus a-id ka juhatusse), EKS-i eestseisuse liige, koolikirj-e toimkonna juh ja k-etoimkonna, vab õigek-suskomisjoni ja ametkondadevahelise terminol-komisjoni liige. U 100 teadustr-t ja aimeart-t, osa nendest ilmus postuumselt.

T: Kas tegijanimi ja teonimi on pöörd sõna vormid? // Eesti Keel (1933) 6; 1937. a. gümnaasiumi vastuvõtuksami tööde ortograafiline külg. // Eesti Keel (1939) 1; Käändumatutest omadussõnadest. // KK (1958) 10; Mõnest Johannes Aaviku tõekspidamisest. // Artikleid ja arhivaale. II. Tln, 1999; Austagem kirjakeele traditsiooni. // Eesti keelekorraldus. Tln, 2002.

B: Ernst Nurm 70-aastane. // KK (1966) 7, 443–444; Ernst Nurm 75. // ES-i ar 17 (1971), 212–214; Ernst Nurm 80. // KK (1976) 7, 445; Ernst Nurm. Nekroloog. // ES-i ar 29 (1985), 141–143; EE 14, 329.

V. Põlma

NURM, Viive (16. I 1936, Tali v, Pärnumaa), tehnikateadlane; talupidaja t. Lõpetas 1954 Atšinski 9. Kk-i (Krasnojarski krai), 1962 TÜ keemia-osk-a, oli 1966–70 TPI asp, tehn-knd (1973, Riia PI), vk “Взаимосвязи между составом и свойствами сланцезольных вяжущих”. Oli 1962–63 TPI ehitusmaterjalide problemlabori n-teadur, 1963–66 ja 1971–79 v-teadur, 1979–81 ehitusmaterjalide kat-i v-õpetaja, 1981–TPI/TTÜ ehitustootluse inst-i ehitusmaterjalide teadus- ja katselabori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: tsementide ja sideainete keemia; ehituskonstruksioonide ja -materjalide töökindlus ja ohutus. Osales tsemenditööstusele vajaliku koostise ja omadustega tooraine saamise võimaluste uurimises, sulfaadikindla komposiitsemendi koostise ning kõrgendatud püsivusega portlandtsementide koostiste väljatöötamises; olnud u 50 uuringu täitja või kaastäitja. Uurimistöö tulemused on avaldatud pms teadustöö aruannetes. 20 teadustr-t.

T: Põlevkivituha sideainete sideainelise loomuse uurimine kivinemisel normaalingimustes. Tln, 1965; Tsemenditööstusele vajaliku koostise ja omadustega põletatud põlevkivi saamise võimaluste uurimine AS-s Narva Elektri jaamad (kaasautorid T. Laur, A. Hain). Tln, 2004; Properties of fluidized bed burnt oil shale ashes (kaasautor

L.-M. Raado). // Proc. Eur. Symp. on Service Life and Serviceability of Concrete Structures ESCS-2006. Finland, Espoo, 2006. AS Narva elektrijaamad Eesti Elektriijaama 8. plokist tsemendi tootmiseks vajaliku koostisega põletatud põlevkivi saamise võimaluste uurimine (kaasautor). Tln, 2007.

B: <https://www.eris.ee>.

NURMAND, Leo (Lev) (12. VI 1929, Tartu), farmakoloog; Ludmilla N-i p. Lõpetas 1947 Tallinna 2. kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a ravisosk-a, med-knd (1964, TÜ), vk "Organismi farmakodünaamilisest reaktiivsusest barbituraatidele üldisel jahutamisel", med-dr (1975, TÜ), vk "1∇ζ4H>≅-BΔ4ΦB≅Φ≅∃4H,∴>Z, Δ,∇8Π44 ≅Δ(∇>42<∇ 8∇8 Λ∇8H≅ΔZ, ≅BΔ,*,∴β ζ4, Φ4:9 4 BΔ≅*≅:04H,∴>≅ΦH∴*.6ΦH&4β ∃∇Δ∃4H9Δ∇H∇". Oli 1954–65 TÜ farmakol kat-i asst, 1965–71 v-õpetaja, 1971–76 dots, 1976–92 prof, 1992–94 farmakol inst-i erakorr prof, 1994– emeriitprof. Koost õpikuid jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: üldfarmakol, uinutite, analgeetikumide ja trankvillisaatorite toimemehhanismid ja kineetika, neurotroopsete ainete farmakodünaamika. Erilise tähelepanu all on olnud ravimite manustamisele järgnevatele adaptiivsed muutused. Oli Eesti Farmakol Seltsi sekr, mitme teadusnõukogu liige, TÜ arstitsk-a met-komisjoni esimees. Üle 120 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: ? 8≅Π,ΒΠ44 B,>H≅H∇:∇ 4 ∃∇Δ∃∇<4:∇ & 8Δ≅&4 BΔ4 (4B≅H,Δ<44 (kaasautorid S. Pervik, R.Pärna). // K∇Δ<∇8≅:(4β 4 H≅8Φ48≅:(4β (1964) 1; ? Δ∇ΦBΔ,*,∴>44 ∃∇Δ∃4H9Δ∇H≅& & ≅Δ(∇>42<, & 9Φ:≅&4βN 4Φ89ΦΦH&, >≅6 (4B ≅H,Δ<44. // K∇Δ<∇8≅:(4β 4 H≅8Φ48≅:(4β (1965) 5; E,2≅>>Z, Δ4H<Z & Δ,∇8H4&>≅ΦH4 <ZT,6 >∇ ∃∇Δ∃∇<4:∴ // # ∴∴. 18ΦB,Δ. ∃4≅∴. ∴, 1973; 32<,>,>4, ∇8H4&>≅ΦH4 >,8≅H≅ΔZN &,ς,ΦH&, B≅H,>HΠ4Δ9 ζ4N >∇Δ8≅2, >∇ Λ≅>, Δ∇2&4H4β H≅∴,Δ∇>H>≅ΦH4 8 ∃∇Δ∃∇<4:9

(kaasautor L. Mehilane). // K∇Δ<∇8≅:(4β 4 H≅8Φ48≅:(4β (1973) 4; Organismi kohanemine ravimitega. // NET (1988) 4; Molecular pharmacology of receptors II (kaasautor). Trt, 1988; Zur Geschichte der Pharmakologie an der Universität zu Tartu (Dorpat). // DGPT Mitteilungen, Stuttgart (1996) 19; Farmakoloogia õpik

üliõpilastele ja käsiraamat arstidele ning proviisoritele (kaasautor L. Allikmets). Trt, 1996; Arstliku retseptuuri põhijooni (kaasautorid M. Otter, P. Pokk). Trt, 1998.

B: TÜ BL I, 106; II, 115–116; APUT, 154; EE 14, 329–330; TÜA 1982–2007, 90, 92, 94, 95.

M. Toomsalu

NURMAND (a-ni 1924 **Golubova**), **Ludmilla** (23. / 11. VIII 1897, Jekaterinoslav (Dnipropetrovsk) – 3. III 1980, Tartu), arstiteadlane, dermatoloog ja veneroloog; sõjaväearsti t, Leo N-i ema. Lõpetas 1917 Tartu Puškini-nim Gümni-i, 1926 TÜ arstitsk-a, med-knd (1949, TÜ), vk "Haigestumine veneroloogilistesse haigustesse ja võitlus nendega Eestis" Oli 1926–37 TÜ naha- ja suguhaiguste kat-i n- ja v-asst, 1937–40 Tallinna Ühishaigekassa arst, 1940–41 Tallinna Venerol-dispanseri naisteosk-a juh, 1941–44 Tallinna Naha- ja Suguhaiguste nõuandla (dispanseri) arst, 1944–47 peaarst, 1945–47 ka tervishoiu-min-i peaveneroloog, 1947–66 TÜ dermatovenerol kat-i juh, 1966–75 dots, ühtlasi TÜ raviosk-a menetluspraktika üldjuhendaja. Tal on suuri teeneid dermatovenerol-se ravi korraldamisel ja arstide kaadri ettevalmistamisel. Oli pikka aega Vab Dermatoveneroloogide Seltsi esimees ja Ülel Dermatoveneroloogide Seltsi juh-e liige. Üle 40 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Sind Insekten als Lepraverbreiter zu betrachten? // Dermatol. Wochenschr. 86 (1928) 15; Histologische Veränderungen in Lepromen nach Einwirkung von Kohlensäureschnee. // EA (1932) 7, lisa 147; Trihhomonaasi etiopatogeneesist, kliinikust, ravist ja profülaktikast. Trt, 1960; Suguhaiguste praktikum. Trt, 1961, 4. tr. 1969;

∃ ∃ ⊥, 8HΔ≡<, HΔ4P, Φ84N 42<,>, >4βN 8≡04 9 ∃≡: ∴ >ZN H4Δ, ≡H≡8Φ48≡2≡<. // %, ΦH. *, Δ<∇H≡: . 4 &, >, Δ≡: . (1961) 9;

E, 8Δ, H≡Δ>∇β Λ9>8Π4β 0, ∴ 9*8∇ 9 ∃≡: ∴ >ZN NΔ≡>4P, Φ84<4 H, Δ<∇H≡2∇<4. // %, ΦH. *, Δ<∇H≡: . 4 &, >, Δ≡: . (1965) 7;

? Λ9>8Π4≡>∇: ∴ >≡< Φ≡ΦH≡β>44 B≡*0, ∴ 9*≡P>≡6 0, ∴, 2∇ BΔ4 >, 8≡H≡ΔZN NΔ≡>4P, 84 N *, Δ<∇H≡2≡&. // %, ΦH. *, Δ<∇H≡: . 4 &, >, Δ≡: . (1967); Suguhaiguste leviku põhjused. // NET (1973) 5.

B: TÜ BL I, 106; TÜK 200, 224–226; *In memoriam*. Dotsent Ludmilla Nurmand. // NET (1980) 3, 222—223.

M. Toomsalu

NURMEKIVI, Ants (25. VII 1941, Tallinn), sporditeadlane. Lõpetas 1959 Järva-Jaani Kk-i ja 1963 TÜ kehakultuuritsk-a; 1971–74 TÜ asp, ped-knd (1974, TÜ), vk “Kestvus- ja märkejooksu kasutamisest kesk- ja pikamaajooksjate treeningus ettevalmistaval perioodil”. Oli 1974–75 TÜ kergejõustiku kat-i õpetaja, 1975–81 v-õpetaja ja 1981–92 dots, 1992–96 treeninguõpetuse inst-i juh., korr prof, 1996–2002 treeninguõpetuse õt-i dots, 2002– treeninguõpetuse õt-i juh, korr prof. – Avaldanud uurimusi kesk- ja pikamaajooksu treeningumetoodika, erinevate treeninguvahendite toime hindamise ning treeningu teooria ja metodol valdkonnast. Eesti Olümpiaakad asutajaliige, olnud akad teadusnõukogu sekr ning tippspordiuringute toimkonna liige. Silmapaistev pikamaajooksja, NSV Liidu üliõpilasmeister (1962), 14-kordne Eesti meister, suurmeister (1968). Üle 190 teadustr-e, neist 50 rahvusv levikuga ajakirjades, mitu rmt-t (kaasautorina).

T: Repeated assessment of aerobic work capacity of runners. // *J. Sport Medicine and Physical Fitness* 15 (1975); All about hill running. // *Long Distances. Contemporary theory, technique and training*. Los Altos, USA, 1980; Kesk- ja pikamaajooks (kaasautor A. Pisuke). Tln, 1985; Local muscular endurance in middle distance running. // *Modern Athlete and Coach (Australia)* 30 (1992); Blood lactate recovery and perceived readiness to start a new run in middle-distance runners during interval training. // *Perceptual and Motor Skills* 93 (2001); Perceived exertion and interval training in middle-distance runners. // *J. Human Movement Studies* 42 (2002).

B: *Tünn, O.* Tuuled Toomelt. Tln, 1971, 159–161; TÜ BL I, 328; II, 117; ESKL, 428.

A. Viru

NURMEKUND, Pent (a-ni 1936 **Roosmann, Arthur**) (16. XII 1906, Kilingi v, Pärnumaa – 28. XII 1996, Tartu), romaani filoloog, orientalist, polüglott, mulgi murdeluuletaja; rendikohapidaja p, Salme Nigoli abikaasa. Lõpetas 1928 Viljandi Maakonna Poeglaste Gümni-i, õppis 1930–33 TÜ-s romaani ja germaani filol-t, lisaks ka muid indo-euroopa k-etead-e aineid, huvitus balkanol-st ja semi k-test. Lõpetas 1935 TÜ, *mag. phil.* (1935, Pariis), vk “Del uso del subjunctivo en dos époses de *Chrestiens de Troyes: Cligés y Ereé et Enide*” (ü.a filol-knd-ks 1967). Sõitis kaubalaevadel, 1934–40 viibis pms välismaal, õppides (vaheaegadega) Kopenhaageni Ük-s romaani ja Skandinaavia filol-t, Kaug-Ida k-i (eriti hiina k-t) ja eskimo k-t. 1935 rändas Põhja-Prantsusmaal, kogudes Normandias kohalike murrete ainekikku, seejärel õppis Göteborgi

Ük-i juures Skandinaavia k-i (eriti rootsi k-t). 1937–38 süvenes Seestadt-Rostocki, Berliini ja Müncheni ük-s germaani ja romaani filol-sse, Kaug-Ida (eriti hiina ja mongoli) k-tesse, klassikalisse araabia ja uskreeka k-de, 1938–39 Pariisis prantsuse filol-sse, provantsaali k-tesse, araabia murretesse ja Kaug-Ida k-tesse. 1939–40 uuris Kopenhaagenis Skandinaavia (muinastaani, muinas- ja uusislandi, fääri) k-i. Naasnud 1940 Eestisse töötas juhuslikel ametikohtadel, olles 1940–41 ja 1943–44 lühiajaliselt ka TÜ-s õu täitja romaani k-te alal. Mobiliseeriti 1944 Saksa sõjaväkke, osales lahingutes Peipsi järve läänekaldal ja Narva jõe ülemjooksul. Sõjategevuse lõppemise järel oli a-ni 1946 sõjavangina Karjala ANSV-s. Pärast vabanemist oli Pärnus ja Pärnumaa koolides k-eõpetaja. Oma mitmekülgeid k-ealaseid teadmisi sai rakendada alles a-st 1954, hakates TÜ kaugõppeosk-a Pärnu konsultatsioonipunktis õu korras õpetama ladina k-t. Samal a-l esitatud taotlus võimaldada mittekoosseisulise õppejõuna õpetada TÜ-s hiina k-t algajatele lükati pol põhjustel tagasi. Tänu prof V. Altko ja dekaan A. Pärli taotlusele võimaldas TÜ rektor F. Klement N-l töötada 1956–59 oli poole koormusega TÜ võõrk-te kat-i õpetajana, oli 1959–61 (täiskoormusega) õpetaja, 1961–63 saksa k-e kat-i õpetaja, 1963–68 v-õpetaja, 1968–83 dots, 1983–86 idak-te õppekabineti juh, hiljem töötas lepingu alusel tehisintellekti laboris ning õpetas usutsk-s araabia ja pärsia k-t. Põhialaks oli germanistika, pms sks k-e ajalugu ja alamsks k. Valdas (erineval tasemel) mitutkümme k-t, sh kaugemaist hiina, jaapani, mongoli, tiibeti, pärsia, hindi, sanskriti, araabia, türki, suahiili jt Aasia ning Aafrika rahvaste k-d. Õppetöös rakendas teisi huvilisi, sageli ka enda edasijõudnud õpilasi (algajate õpetamisel). – 1930. a-il uuris provantsaali lugulaulude grammatilisi iseärasusi, mille tulemused võttis kokku mag-vk-s. Sama kümnendi teisel poolel avaldas art-id pms sõnade etümol kohta. Uus võimalus teadustööde avaldamiseks tekkis alates 1958. a-st: ilmusid tööd sõnade etümolgiast, hiina kirjareformist ja pärsinimedele kirjutamisest ladinatähelises kirjaviisis, Normandia elanike päritolust, idak-te uurimisest erinevates uurimiskeskustes jm, samuti Pärnu alamsks-k-test dokumentidest. Piiratud avaldamisvõimaluste tõttu jäid mitmed tööd käsikirja. A-st 1955 käis k-eksped-l ja stažeerimas NSVL Kesk-Aasia vabariikides, osales NSVL TA Orientalistika Inst-i ja Kirgiisi NSV TA tegevuses, uuris tungani k-e struktuuri ja päritolu. Suurimaks saavutuseks oli TÜ orientalistikakabineti asutamine ja mitmekümme k-e õpetamine. TÜ muutus orientaalk-te rahvusv tunnustatud

uurimiskeskuseks, kus peeti konv-e ja anti välja kogumikke “Töid orientalistika alalt”, paljude õpilaste hulgast on sirgunud nii tõlke (hiina, jaapani jt k-d) kui diplomaate. Kirjutas mulgikeelseid luuletusi, millest osa on ilmunud postuumselt. F. J. Wiedemanni keeleauhind (1991).

T: Om Kihnu. Bidrag till öns historia under svensktiden samt en förmodan om namnets möjliga härledning. // *Svio-Estonica* (1937); Lisamärkmeid sõnast *amé eL* ja Alutaguse murdeis. // *Eesti Keel* (1940), 3 – 4; Sõna *sada* päritolust. // *ES-i* ar 4 (1959); Hiina pärisnimede kirjutamine ladinatähelises kirjaviisis (kaasautor T. Kaalep). // *KK* (1960) 6; India ja araabia pärisnimede õigekeelsusest. // *ES-i* ar 9 (1963); Краткий очерк истории востоковедения в Тартуском университете. // *Töid orientalistika alalt I*. TÜ toim 201 (1968); *Kõllanõmme* (koost T. Tender, M. Velsker). Tln, 1996; *Keeltemaailm* (koost ja toim T. Tender). Tln, 1997.

B: *EE* 14, 330, *EkrL* (2000), 378; *Ariste, P.* Peet Nurmekund 60-aastane. // *ES-i* ar 12 (1966), 251–253; Библиографический словарь советских востоковедов 1975; *T. Kulmar.* Eesti keeleteaduse elav legend. // *KK* (1995) 11, 733–735; *Vääri, E.* Pent Nurmekunnast ja tema ajast. // *KK* (1997) 3, 198–201; Ühe miljonäri lugu. P. Nurmekunna nimelise Germanistica Sihtasutuse mälestus- ja sõnaraamat. Rakvere, 2003.

E. Vääri

NURMELA, Ilona (2. X 1976, Tallinn), õigusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1994 Tallinna 7. Kk-i, 1998 Tallinna TÜ õigustsk-a (1996 õppis Helsingi Ük-s ja Poolas Toruni Ük-s), 1998–99 mag-õpe Cambridge'i Ük-s, rahvusv eraõiguse mag (1999, Cambridge Ük, Jesus Coll.), vk “Doctrines of renvoi and aspects of their application – a comparative study with particular emphasis on Estonian and English Private International Law”, 2000–02 TÜ doktorant, 2002–06 Cambridge'i Ük-i õigustsk-a doktorant, *Ph.D.* (õigus, 2006, Cambridge'i Ük, Sidney Sussex Coll.), vk “Viability of litigation in resolving business-to-business commercial disputes in the EU, in particular in England and Estonia”. Oli 1998–02 AS Advokaadibüroo Tark & Co vandeadvokaadi abi (seoses doktoriõppega Inglismaal tööleping a-st 2002 aj peatatud), ühtlasi 1999–2001 TÜ õigustsk-a õu täitja, 1999–2007 rahvusv eraõiguse lektor (osalise koormusega), 2000–01 ka Akad Nord õu täitja ning 2001–05 SA Eesti Õiguskeskus lektor, 2006– *Accenture Plc* (London) finantsdivisjoni *Market*

Maker osk-a konsultant. Koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv eraõigus (rahvusv lepingud ja vaidlused, alternatiivsete vaidluste lahendamine, kohtualluvus, kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine; *renvoi*), EL õigus (konkurentsioigus ja välissuhted). EAÕS-i juhatuse liige (1997–98), Eesti Harjutuskohtu Seltsi asutaja- ja juhatuse liige (1997–99), Eesti Advokatuuri (1998–) ja Eesti Akad Naiste Ühingu liige (2002–), *Cambridge Slavonic Soc.* juh-e liige (2002–04). Üle 10 teadustr-e.

T: Euroopa Liidu ja EV konkurentsioigusest Rooma lepingu artiklite 85 ja 86 ning uue konkurentsiseaduse põhjal. // *Juridica* (1997) 7; Arengud rahvusvahelises eraõiguses. // *Juridica* (2000) 4; Välisriigis välja antud volikirjade tunnustamine Eestis. // *Juridica* (2001) 2; Välisriigi õiguse kohaldamine. // *Juridica* (2002) 4; Arengud Eesti rahvusvahelises eraõiguses. Uus rahvusvahelise eraõiguse seadus. // *Juridica* (2002) 7; Rahvusvaheline eraõigus. Loengud (kaasautor). Tln, 2003, 32008; Sanctity of dispute resolution clauses: strategic coherence of the Brussels system. // *J. Private Int. Law* 1 (2005) 1; Läbirääkimiste psühholoogia: kuidas isikuomadused mõjutavad läbirääkimiste stiili. // *Juridica* (2006) 2.

B: Faculty of Law (2001) 150–152; *Sivari, A.* Eesti suurim stipendium. // *Eesti Ekspress* (2002) 26. IX; <http://www.juridica.ee>.

NURMET, Maire (11. V 1972, Tartu), majandusteadlane; ins-i t. Lõpetas 1990 Puhja kk-i, 1994 EPMÜ rmt-pidamise ja rahanduse erialal; maj-mag (1996, EPMÜ), vk “Investeeringud ja nende hindamise võimalused”, oli 1997–2001 EPMÜ doktorant, maj-dr (2001, EPMÜ), vk “Kapitali struktuur ja efektiivsus: teooriaid ja rakendusi põllumajandussektorile”. Täiendas end Helsingi (1999–2000) ja Wageningeni ük-s (2000) ning Iisraelis, Lätis, Poolas ja Taanis. Oli 1993–94 RAS Sangla rmt-pidaja, 1994–95 EPMÜ rmt-pidamise ja rahanduse inst-i laborant, 1995–97 asst, 1997–2001 lektor, 2001– EPMÜ/EMÜ maj ja sotsiaalinst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: põllum-pol, ettevõtete investeeringud, finantsjuhtimine, -arvestus ja -võimendus. Eur Agraarökonomitide Assots-i (EAAE) liige, Eesti Agraarökonomitide Assots-i ja Akad Ühistegevuse Seltsi juhatuse liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Agricultural credit system in Estonia. Kaunas, 1999; Dept and outside equity. // Supplementary or opposite sources of financing. Jelgava, 2000; Evaluating economic conditions of the agricultural sector (kaasautor). Jelgava, 2001; Farm sector capital structure

indicators in Estonia (kaasautorid J. Roots, R. Huirne). Wageningen, 2002; Ettevõtte tegevustulemuse hindamine omanike tulust lähtudes (kaasautor K. Lemsalu). // EPMÜ kogumik 217 (2003); Environmental issues and the common agricultural policy (kaasautor H. Soe). // EPMÜ teadustööde kogumik 218 (2003); Financial aspect of the firms sustainability in Estonian agriculture. // Economic Sci. for Rural Development. Jelgava, 2007.

B: EPMÜ BL, 99.

NURMISTE (a-ni 1931 **Neuhaus**), **Boris** (27. / 14. XI 1907, Pihkva – 13. V 1996, Tallinn), põllumajandusteadlane, viroloog; teenistuja p. Lõpetas 1927 Tallinna Poeglaste Reaalgümni, 1932 TÜ agronoomina põllum-tsk-a, põllum-knd (1952, TÜ), vk “Kartuli viirushaigused Jõgeva Riikliku Sordiaretusjaama kartulisortimendis ja ohtlikumate kartuliviiruste tõrjeküsimuste selgitamine”. 1942–43 täiendas end Berliin-Dahlenis. Oli 1934–39 Taimekaitse ja Seemnekontrolli Ameti laborant-kontrolör, 1939–41 TÜ taimehaiguste katsejaama asst, 1942–48 Jõgeva Sordiaretusjaama v-teadur; 1948–51 Eesti TA Põllum Insti n-teadur, 1951–57 v-teadur, 1957–62 EBI v-teadur, 1962–83 virol-orsk-a juh. – Eesti taimeviroloogide koolkonna rajaja. Uuris pms kartuliviirusi. Esitas päriliku nakkuse tekkimise, s.o viiruse ja taime genoomi liitumise idee ning lõi kartuli viirusresistentsete sortide aretuse põhialused. Leidis uue kartulit kahjustava viiruse. Ülel Mikrobiol Seltsi, Ülel Geneetikute ja Seleksionääride Seltsi liige, Eesti Taimekaitse Seltsi auliige. ENSV tnl teadlane (1976). ENSV rkl preemia (1967, koll-s). Saanud mitmeid autasusid. Üle 70 teadustr-e, sh I monogr.

T: Kartuli kidumishaigused ENSV-s ja nende tõrje. Tln, 1954; 7 ≤BΔ≡Φ9 4*,>H4Λ48∇Π44 Λ4H≡B∇H≡(>,>ZN &4Δ9Φ≡& & Φ&,H, >≡&ZN BΔ,*Φ H∇&,>46 & &4Δ9Φ≡:≡(44. // =∇ B9H4 8 ≡∃>≡&:,>4 2,<:4. Γ:>, 1968; Sordi "Sulev" isetolmlemisest saadud seemikute visuaalne hinnag ja viirusesisaldus serodiagnoosi põhjal (kaasautor). // EMMI tead tööde kogumik 21 (1970); 7 BΔ≡∃:,< Φ,,:8Π44 &4Δ9Φ≡9ΦH≡6P4&ZN Φ≡ΔH≡& 8∇ΔH≡Λ,:β. // 32&. != JEEEX. #4≡:. 23 (1974); ≡≡&Z, BΔ,*ΦH∇&,>4β & Φ,,:8Π44 8∇ΔH≡Λ,:β >∇ &4Δ9Φ≡9ΦH≡6P4&≡ΦH.: (kaasautor). // %,ΦH>48 Φ.-N. >∇984 (1983) 2;

э, >, H4P, Φ8∇β & 2∇4 <≡Φ&β2. ∙ <0*9 >, 8≡H≡ΔZ<4 <≡2∇4P>Z<4 & 4Δ9Φ∇<4 4 ∙, 2>∇P
, >4, & Φ, ∙, 8Π44 8∇ΔH≡Λ, ∙β >∇ & 4Δ9Φ≡9ΦH≡6P4&≡ΦH. ∙ (kaasautor). Γ: >, 1994.

B: AAUT II, 487; EE 14, 330; Agraart 7 (1996) 3, 318–319.

NURMISTE, Enn (a-ni 1926 NEUHAUS, Nikolai) (13./1. VII 1894, Tallinn – 3. III 1968, Tallinn), matemaatik, haridustegelane; raudteeametniku p. Lõpetas 1912 Pihkva Gümni-i, 1917 TÜ füüs-mat-nsk-a. Oli 1917–18 Tallinna Kunsttööstuskooli ja E. Lenderi Eragümni-i õpetaja. 1918–19 osales Vabadussõjas Tallinna kaitsepataljoni kooliõpilaste roodu rühmaülemana. 1919–41 oli Tallinna Riigi Tehnikagümni-i (a-st 1929 TT) dir, 1920–25 ühtlasi Tallinna Kolledži õppejõud, 1941–44 Haridusdirektooriumi kooliosk-a juh abi kutsekoolide alal, 1944–46 Tallinna Elektromeh Tehnikumi dir ning õppejõud. 1950 vangistati, viibis a-ni 1955 Siberis vangilaagris. 1955–68 oli Tallinna 1. kk-i õpetaja. Oli uuendusmeelne koolijuht, tehnikahariduse edendaja. Kujundas 1915 loodud poeglaste kommertskooli tehnikagümni-i Rootsi tehnikakoolide eeskujul tehnikaõppeasutuseks, koostas kohalikke vajadusi arvestavad õppekavad ehitus-, elektro- ja masinatehnika aladel. Avaldas põhjalikke ülevaateid tehnikumi tegevusest ning probleemidest a-te 1927–1929 ning 1936–39 kohta tehnikumi armt-tes, mille koost ning toim ta oli. On säilinud ka käsikirjaline uurimus TT ajaloost. Tema algatusel kavandati (arhitekt A. Kotli) ning ehitati tehnikumile Soome kooliarhitektuuri põhimõtteid kätkev hoone Pärnu mnt-le. Oli 1938–40 Rahvuskogu I koja ning Tallinna Linnavolikogu liige, 1921–28 (vaheaegadega) Eesti Õpetajate Liidu ja Tallinna Õpetajate Seltsi juh liige, a-st 1930 Noorkotkaste Tallinna Maleva pealik. Valgetähe teenetemärgi kavaler.

T: Tänase eesti keskkooli seisukord ja ülesanded. // Uudismaa (1926) 2; Tehnikagümnaasiumi minevik. // Riigi Tehnika Ühisgümnaasium 1926–1927. Tln, 1927; Keskkooli kuju ja kestvus. // Kasvatus (1929) 5; Aruanne Riia "Valsts Tehnikums'i" juurde korraldatud sõidust 1920. // Kasvatus (1930) 3; Tehnika varjud. Ümberhinnanguid koolipoliitikas. // Vaba Maa (1936) 4. VI; Kõrgema astme kutsekool Tallinna Tehnikum. // Tallinna Tehnikum 1936–1937. Tln, 1937; Tallinna Tehnikumi arenemiseks. // Tallinna Tehnikum 1938–1939. Tln, 1939; Kutseline ühtluskool. // ERK, 1939, 2; Tallinna Tehnikum 1915–1940. Tln, 1965 (käsikiri, 167 lk, säilitatakse Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseumis); Mälestusi Peäro-August Pitkast (Ansomardist). // KK (1966) 11.

B: EAT, 212–213; Eesti Üliõpilaste Selts 1906–1918. Biograafilisi andmeid. Toronto, 1970, 45; Tallinna Polütehnikumi kolmveerand sajandit. Tln, 1990, 10–12, 17, 25; Tehnika ja Tootmine (1991) 4, 27–31; 5, 22–26; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944. Tln, 1993, 42; Enn Nurmiste sõnas ja pildis 1894–1968 (koost V. Mägi). Tln, 1994, *Mägi, V.* Enn Nurmiste elutee ja elutöö. // Tehnika ja Tootmine (1994) 6, 23–24; Tehnikaülikool (1995, 10. XI).

V. Mägi

NUTT (a-ni 1966 **Kolk**), **Helbe** (28 III 1940, Kooraste v, Võrumaa – 26. XI 1992, Tartu), arstiteadlane, immunoloog; talupidaja-vallavanema t, Aili Kogermani õde. Lõpetas 1957 Tallinna Med-kooli, 1968 TÜ arstitsk-a, med-knd (1981, TÜ), vk “Значение гуморальных и клеточных иммунологических реакций при острой и хронической фазах панкреатита”. Oli 1968–90 ÜMPI v-laborant, n-teadur ja teadur, a-st 1991 v-teadur. Uurinud kõhunäärme ja maksa immunol. Üle 40 teadustr-e.

T: Lymphocyte blast-transformation test in vitro in cases of chronic gastritis (kaasautorid V. Salupere, E. Järve). // Scand. J. Gastroenterol. 7 (1972) 3; Гликометакрилатные гели как носители для афинной хроматографии (kaasautor). // Изв. АН ЭССР. Химия (1978) I; Клеточные иммунологические реакции при хроническом панкреатите. // TÜ Toim 485 (1979); Гуморальный и клеточный иммунитет при заболеваниях печени и поджелудочной железы (kaasautor V. Saarma). // TÜ Toim 602 (1982); Циркулирующие иммунные комплексы у больных с острыми и хроническими заболеваниями печени (kaasautorid R. Uibo, T. Prükk). // Тер. архив (1989) 2.

B: TÜ BL II, 116.

K. Siilivask

NUTT, Mart (21. III 1962, Tallinn), ajaloolane ja poliitik; ins-i p. Lõpetas 1980 Tallinna 10. kk-i, 1985 TÜ ajalootsk-a, 1988 TÜ asp-i, 2004– Audentese Ük-i doktorant. Oli 1988–91 Eesti Vabahumuseumi teadusdir, 1991–92 Välismin-i osk-ajuh, 1992–2003 VII, VIII, IX Riigikogu liige, 2003–04 Jaan Tõnissoni Inst-i teadusdir, 2004– X, XI Riigikogu liige. Riigikogu põhiseaduskomisjoni liige (1992–95 esimees), Eur asjade komisjoni ning Riigikogu mitme parlamendirühma ja saadikuteühenduse liige. Esindanud

Eestit mitmes rahvusv org-s, sh OSCE Parlametaarses Assamblees ning Euroopa Nõukogu Rassismi- ja Sallimatusevastases Komitees; ÜRO Inimõiguste Nõukogu missiooni liikmena osales 2007. a veebr-s raporti koost-l Sudaani (Darfuri) hum-katastroofi kohta. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalugu, rahvusküsimus, politol, sotsiaalfilos, geo- ja välispol. EE kaasautor (alates 5. k-st). Riigivapi V kl teenemärk (2001). U 30 teadustr-t, rohkesti aimeart-id.

T: *Homo soveticus*'e sündroom. // Lng (1989) 2; Poliitika võimalused. // Lng (1989) 6; See müstiline Venemaa. // Lng (1990) 1; Kollaboratsioonism. // Lng (1990) 9; Estonia's minorites. // Global Estonia (2000) 3; Miks Eesti pürgib Euroopa Liitu? // Riigikogu Toim 3 (2001); Riigikogu ja valitsuse põhiseaduslik vahekord. // Riigikogu Toim 6 (2002); Pragmatic and the “national” approach to the question of the Russian-speaking population in Estonia (kaasautor). // Estonia: identity and independence. Amsterdam, New York, 2004; Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast iseseisvumiseni (kaasautor). Trt, 2005; Soome radikaalsed liikumised 1920.–1930. aastatel. // Audentese Ük-i Toim 8 (2006).

B: <http://www.riigikogu.ee>

NUUMA, Poigo (18. VIII 1932, Tartu), õigusteadlane; käsitöölise p. Lõpetas 1952 Pärnu 1. Kk-i, 1954 Tallinna Mäetehnikumi, 1960 TÜ õigustsk-a; 1969–73 TÜ kaugõppeasp, õigusteaduse knd (1973, TÜ), vk “Kriminoloogilis-sotsioloogiline uurimine tööstusettevõttes (kondiitritoode vabriku “Kalev” materjalide alusel)”. Oli 1960–74 Tallinna Keskraj-i Rahvakohtu kohtunik ja kohtu esimees, 1975–80 TPI maj-õiguse kat-i dots, a-st 1981 samas dots (osalise koormusega), ühtlasi 1975–97 TÜ õigustsk-a õu täitja, 1980–84 ja 1989–91 justiitsministri aset, 1984–89 Kohtuekspertiisi Tead Uurimise Labori dir, 1993–97 Tallinna Linnakohtu esimees, 1997–2003 Sotsiaalteaduste Erakõrgkooli Veritas õigustsk-a dekaan, 2003– erakõrgkooli Audentes õppejõud. Põhilised loengukursused: õigusõpetus, õiguse alused, tööõigus, karistusõigus, kriminaalkohtumenetlus. Koost õpikuid jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kriminol, kriminaalõigus ja tööõigus. EAÕS ja EV Juristide Liidu asutajaliige, EV Kohtunike Ühingu liige. Üle 100 teadustr-e ja õppevahendi.

T: ?∃ ≡ Φ > ≡ & ∇ N 4 B Δ ∇ 8 H 4 8, 9 P. H ∇ & 4 > Z B ≡ H Δ B, & T, (≡ B Δ 4 & ≡ 2 < , > 4 4 & Δ, * ∇, B Δ 4 P 4 > . > ≡ (≡ B ≡ & Δ, 0 *, > 4 β < 4 2 * ≡ Δ ≡ & . ∴ β. // TPI Toim 442 (1978);

? >,8≡H≡ΔZN BΛ≡∃;,<∇N & 2∇8≡>≡BΛ≡,8H, "1∇8≡> ≡∃ ∇&4∇Π44]ΦH≡>Φ8≡6 X,ΦB9∃:484". // TTÜ Toim 735 (1993); Kriminaalõiguse üldosa. Põhimõisted. Tln, 2001. Kohtukorraldus. Tln, 2002; Karistusõigus. Üldosa skeemid. Tln, 2003; Õiguse alused: tsiviil-, äri- ja karistusõigus.: ülesannete kogu (kaasautorid K. Joamets, A. Kukrus). Tln, 2003; Õiguse alused: tööõigus: ülesannete kogu (kaasautorid K. Joamets, A. Kukrus). Tln, 2003; Õiguse alused: õpik majanduseriala üliõpilastele (kaasautor). Tln 2003; The constitution of the Republic of Estonia about separation of powers and courts. // Working paper in economics. Tln, 2005; Karistusõigus: eriosa: õppevahend. Tln, 2006.

B: EMaBL, 331.

NUUST, Jüri (26. VII 1936, Tartu – 13. III 1996, Tartu), põllumajandusteadlane; talupidaja ja õpetaja p, Maie N. vend. Lõpetas 1955 Tartu Tööliskoort Kk-i, 1961 EPA agron-tsk-a; 1963–67 EPA asp, põllum-knd (1970, samas), vk “Lehediagnostilistest uurimustest õunapuudel Lõuna-Eesti tingimustes”. Oli 1967–85 EMMI Polli katsebaasis n-teadur, 1985–91 v-teadur, a-st 1992 aiandustalu pidaja. – Uurimisvaldkond: viljapuude agrotehnika. Uurinud õuna- ja ploomiaedade väetamist ja viljapuude väetisevajaduse hindamiseks lehediagnostilise meetodi rakendamist ning õunaaedade niisutamist ja harimist. Korraldas Polli katsebaasis ploomi- ja kirsipuude meristeempaljunduse. Kõrvalharrastuseks oli sibullillede ja rooside kasvatamine. Üle 50 teadus- ja aimetr-e.

T: Agrotehnilised soovitusel tööstuslikuks õunakasvatuseks Eesti NSV-s (kaasautorid E. Haak, E. Pärtel). Tln, 1981; Roosid aias ja kasvuhoones. Tln, 1990.

B: EABL, 96; EMVI, 67.

E. Haak

NUUST (1961–69 **Bulõgina**), **Maie** (21. III 1939, Tartu), immunogeneetik; talupidaja ja õpetaja t, Jüri N. õde. Lõpetas 1957 Tartu 3. Kk-i, 1962 EPA. Oli 1966–69 ELVI asp, ühtlasi 1968–69 stažöör NSVL TA Siberi Osk-s prof V. Tihhonovi juures; biol-knd gen-s (1969, Eesti TA), vk “Изучение полиморфизма групп крови эстонских пород свиней и его использование в племенной работе”. Oli 1970–76 ELVI veisekasv osk-a veregruppide uurimise labori n-teadur, 1976–81 ELVI Vändra veisekasv katsejaama v-teadur, 1981–93 ELVI seakasv osk-a v-teadur. Organiseeris 1980 Pärnu Loomade Haiguste

Tõrje Jaamas immunogeneetikalabori, töötas a-ni 1993 laborijuh kt-na. – Uurimisvaldkonnad: inimese ja looma gen ning immunogen. Algatanud Eestis sigade veregruppide ja seerumivalkude uurimise. Teinud eesti peekonisigade ja suurt valget tõugu sigade võrdlevaid immunogen uuringuid kõigis tõufarmides. Määranud segasperмага seemendamise korral kultide isadust ning selgitanud sigade atroofilise riniidi gen aspekte. Uurinud ka metssigade genofondi ning kaksikute sügootsust veistel, samuti Downi sündroomi esinemist Eestis. Tegelenud ratsutamise, jalgrattasõidu ja orienteerumisspordiga, oli 1955 ratsaspordis ENSV meister. Olnud Eesti Rmt-ühingu liige ja selle Pärnu ekliibriseklubi esimees. Oli Ülel Geneetikute ja Seleksionääride Seltsi Eesti osk-a tegevliige ja ELVI tead-metood komisjoni sekr. Eesti Loomaarstide Ühingu liige, Eesti Downi Liidu asutajaid (a-st 1992 juh-e liige), Pärnumaa Downi sündroomiga inimeste klubi president (a-st 1993), Pärnumaa Puuetega Inimeste Koja liige. 50 teadustr-t, üle 20 aimearti.

T: Studies on the heterotic combinability in the insemination of sows with mixed Semen. // Abstr. 12th Int. conf. on animal blood groups and biochemical polymorphism. Budapest, 1970; Sigade nakkav atroofiline riniit geneetilise seisundist (kaasautor). // SP (1976) 1; Tõusigade põlvnemise arvestus korda. // SP (1984) 20; Использование групп крови в селекции свиней в хозяйствах Эстонской ССР. // Иммуногенетика и селекция с-х-х животных. М, 1986; Tõusigade immunogeneetiline ekspertiis. // Seakasvatus (1989) 9; Reagentide väljatöötamine ja immunogeneetiliste testide kasutamine seleksiooni täpsustamiseks (kaasautor). // Lepinguliste lõpetatud teaduslike tööde annotatsioon. Tallinn 1989.

B: ELVI BL, 42, 121; ELR 17 (1989), (Tln, 1990); Meie lapsed. // Minu elu.Tln, 2001.

NUUT, Ilmar (13. III 1923, Narva), tehnikateadlane ja riigitegelane; Jüri N-i p. Lõpetas 1941 Tallinna 1. Kk-i, õppis 1941–43 Tšeljabinski Põllum Mehh-se Inst-s, 1943–44 Moskva Põllum Inst-s, lõpetas 1948 TTÜ soojustehnika ins-na, tehn-knd (1967, Eesti TA), vk “Теплоэнергетические вопросы термической переработки сланца твердым теплоносителем”. Oli 1949–57 Eesti TA Tööstusprobleemide Inst-i (hilisem EI) ins ja teadur, 1957–65 ENSV Rkl Tead-Tehnilise Komitee esimehe asetäitja, 1965–66 Eesti TA Presiidiumi teadussekr, 1966–69 EKP KK teaduse ja kultuuri osk-a juh asetäitja, 1969–75

teaduse ja kõrgkoolide sektori juh, 1976–86 ENSV kõrgema ja keskerihariduse minister, a-st 1986 TTÜ filos ja pol ökon kat-i (osalise koormusega) dots. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivi soojusenergi ning teaduse ja tehnika arengu vastastikused seosed. Tööstusprobleemide Inst-s tegeles soojusenergi küsimustega, eeskätt põlevkivi kui tahke soojuskandja kasutamise probleemidega, osales tööstusliku katseseadme loomises ja oli 1954–56 tehases “Ilmarine” töötanud katseseadme juh. U 20 teadustr-st, aimeart-d.

T: О перспективах энерготехнического использования сланца-кукерсита на базе его термической переработки. Тлн, 1958; Об управляемости технологического процесса термической переработки сланца твердым теплоносителем. // Энерготехнологическое использование топлива (1963) 4; О влиянии качества сланца на температурный режим его термической переработки твердым теплоносителем. // Сланцевая и химическая промышленность (1966) 5; Характеристика процесса переработки сланца с твердым теплоносителем по данным пилотных испытаний (kaasautor). // Термическая переработка сланца-кукерсита. Тлн, 1966. Poliitika ja elu keskpunktis. // Teadus ja tänapäev. Tln, 1979.

B: Ühe instituudi lugu, 31, 44, 190, 194–195; TPI 1936–1986, 192, 205, 208, 497; Teadus ja tänapäev. Tln, 1979, 370; EMaBL. 331–332; ERAF, f 1. N 10, s 12489 (isikutoimik).

K. Siilivask

NUUT, Jüri (29. VI / 10. VII 1892, Peterburi – 31. V 1952, Tallinn), matemaatik ja kosmoloog; malmivalumeistri p, Ilmar N-i isa. Lõpetas 1909 Peterburis Püha Anna kooli reaalaru, 1914 Peterburi Ük-i füüs-mat-nsk-a mat-nsk-a, *dr. phil. nat.* (1926, TÜ), vk “Topologische Grundlagen des Zahlbegriffs” (TÜ Toim. A15 (1929. 5). ENSV TA akad (1946). Mobiliseeriti sept-s 1915 ja suunati Petrogradi kahurväekooli, lõpetas selle lipniku auastmes ja saadeti okt-s 1916 Rumeenia rindele. Demobiliseeriti Bresti rahulepingu kohaselt (n-leitnandina). 1918–1920 teenis Nõuk armee ins-vägedes. Opteeris juunis 1921 koos perega Eestisse. Oli 1921–23 Narva Realgümni-i mat-õpetaja ja ühtlasi Narva rahvaük-i lektor, 1923–28 Tartu ENKS Tütarlaste Gümni-i mat-õpetaja, 1926. a kevadsemestrist ka TÜ õu täitja, 1928–36 TÜ dots, 1936–41 TTÜ mat-prof, 1939–41 ka rektor; II maailmasõja ajal prof ja kat-i juh põllumehh inst-des (1941–43 Tšeljabinskis ja

1943–44 Moskvas), 1944–48 ENSV hariduse rahvakomissar, 1946–50 ENSV TA akadeemik, vallandati süüdistatuna kodanlikus natsionalismis. Oli 1950–52 FMMI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: arvsiirge aksiomaatika ja topol neljavärvi probleemid, eriti aga Lobatševski geomeetria ja selle rakendamine paisuva universumi kosmol evolutsiooni ja Päikese-süsteemi kosmogoonia seletamiseks. N-i paisuva universumi mudel, mis toetus relatiivsusteooriale, on jäänud kosmol arengus laiema tähelepanuta vaheetapiks. Huvitus Eestis esimesena sügavalt relatiivsusteooriast, avaldas seda populariseeriva rmt-u “Millest kõneleb Einsteini relatiivsusteooria” (Trt, 1930) ja luges TÜ-s valikkursusi “Relatiivsusteooria matemaatilised alused” (1933–34) ja “Lorentzi teisendused” (1938–39). Osales innukalt koolimat ajakohastamises, avaldas 1932–35 oma reformitaotluste realiseerimiseks 5 kk-iõpikut ja luges TÜ-s pedagoogikutse taotlejatele kursust “Elementaar matemaatika kõrgemalt vaatekohalt”. Avaldas 2 teor mehaanika õpikut (1937 ja 1940), 1951 valmis mahukas 2-osaline venek-ne monogr Lobatševski geomeetriast ja selle rakendustest füüsikas (I osa ilmus 1961 Moskvas). IV Riigikogu liige, 1940–50 NSVL Ülemnõuk saadik. ENSV tnl teadlane (1945).

T: Über die Vierfarbformel. // TÜ Toim. A15 (1929) 4; Eine arithmetische Analyse des Vierfarbproblems. // TÜ Toim. A 23 (1931) 4; Ansätze zu einer expansionistischen Kinematik. // TÜ Toim. A 29 (1935) 6; Staatika alged. Trt, 1937; Expansionistische Dynamik I–II. // TTÜ Toim. A5 (1939), A6 (1939); Kinemaatika ja dünaamika põhijooni. Trt, 1940; ? (4B, Δ∃≡:4P, Φ8≡6 <, N∇>48, 4 &≡BΔ≡Φ∇N 8≡Φ<≡(≡>44. // TA Toim 1 (1952) 1; 7 &≡BΔ≡Φ∇ ≡ &≡2Δ∇ΦH, B:∇>, H E≡:>, P>≡6 Φ4ΦH, <Z. // Tartu AO Publ. 32 (1952) 2; %4*≡42<,>,>>∇β Λ≡Δ<∇:∇ *:β Φ, Δ46 ΦB, 8HΔ∇ ∇H≡<∇ &≡*≡Λ≡*∇. // Tartu AO Publ. 32 (1952) 2; ∃,≡<, HΔ4β 9≡∃∇P, &Φ8≡(≡ & ∇>∇:4H4P, Φ8≡< 42:≡0, >44. ; 1961.

B: EE 14, 330–331; TPI 1936–1986, 52–56, 65, 73, 79, 81–89, 92–96, 105–109, 241, 373, 392, 402; Kangro, B., Lumiste, Ü., Tamme, E. Jüri Nuudi elu ja teaduslik pärand. // Matemaatika ja kaasaeg XIII (167), 95–108; TTÜ Toim 733 (1992): pühendatud prof Jüri Nuudi TTÜ 100. sünniaastapäevale; Piir, I. Looking back beyond a half century. // ETA Toim. Füüsika. Matem. 50 (2001) 187–194; TTÜ professorid läbi aegade, 281–282.

I. Piir

NUUT, Otto (18. / 5. XII 1907, Uue-Vändra v, Pärnumaa – 24. XII 1996, Tallinn), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1926 Vändra Põllum-gümn-i. Tegi 1926–28 läbi ajateenistuse Tartu ratsarügemendis, õppis Eesti Sõjakooli asp-de kursustel, kus omandas ratsasõiduinstruktorigi kutse. Lõpetas 1932 TÜ põllum-*tsk*-a, põllum-*knd* (1952, TÜ), vk “Tori hobuse tööjõudlus”. Oli 1932–46 põllutöökoolides õpetaja (mõnda aega ka Kuusiku põllutöökooli dir), 1946–56 Tori Hobusekasvatuse TUI teadur, 1956–66 ELVI Tori hobusekasvatuse v-teadur, 1966–79 juh, ühtlasi Tori Näidissovhoosi dir. – Uurimisvaldkond: tõuaretus. Loonud tori tõugu hobuste liinaretuse alused; tegelenud ka veiste aretamisega. Oli a-ni 1978 Hobusetõugude Tõuaretuse Nõukogu sekr ja juhatuse liige. Üle 50 teadustr-e, sh 3 rmt-t ja 3 brošüüri.

T: Tori hobusekasvatuse kogemusi hobuste treenimise alalt. Tln, 1953; Tori Hobusekasvatus 1856–1956 (koost). Tln, 1956; Tori hobune (kaasautor M. Ilmjärv). Tln, 1957; Hobuste pidamine ja kasutamine (kaasautor H. Muring). Tln, 1960; Eesti NSV-s aretatavad hobusetõud. Tln, 1967; 125 aastat Tori Hobusekasvatust. Tln, 1981.

B: ELVI BL, 42; AAUT II, 526; Agraart (1992) 4; Otto Nuut (*in memoriam*). // Tõuinfo (1997) 1, 8

NUUTER (a-ni 1973 **Ambur**), **Tiina** (2. IV 1950, Tallinn), majandusteadlane; geodeedi t. Lõpetas 1968 Tallinna 7. Kk-i, 1974 tööstuse planeerimise erialal TPI õhtuse *tsk*-a, 1996–2000 TTÜ magistrant, maj-mag (2000, TTÜ), vk “Tallinna eluasemekorralduse mehhanism”, a-st 2001 TTÜ doktorant. Oli 1970–82 PI “EKE Projekt” ökonomist ja j-ökonomist, 1982–91 RPI “Eesti Projekt” peaehtusökonomist, 1991–99 TTÜ ehituse tootluse inst-i dots, 1999– lektor. Lugenud kursusi: ehituse juhtimine, plaanimine ja turg, ehituse välismajandus, ehitusrahandus, kinnisvara- ning makroökonomika; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: eluasemepoliitika ja -strateegia, eluaseme turumudel. Arendanud ehitusalast infovahetust Põhjamaadega ja teiste Balti riikidega. 20 teadustr-t.

T: Complex evaluation and life cycle costing in facility management. // Property valuation and investment in Central and Eastern Europe during transition to free market Economy. Vilnius, 1997; EHA∇H,(4β ≡∃,ΦB,P,>4β 04:[≡< <∇:≡≡∃,ΦB,P,>>ZN Φ,<,6 (kaasautor L. Drõkina). // Eesti sotsiaal-majandusliku arengu perspektiivid. Tln, 2002; Possibilities of application of the market theory to solve the housing problems in Tallinn. // 2nd Int.

postgraduate Res. Conf. Built and Human Environment. Univ. Salford. Salford, 2002; Kinnisvara eluea ökonomika. Kinnisvara hooldusteenuse kvaliteedi korraldus (õppevahend). Tln, 2002; Is it wise to regulate the housing market in Tallinn? // 3rd Nordic Conf. "Construction Economics and Organisations". Lund Univ. Inst. Technol. Lund, 2003; Kinnisvarahalduri käsiraamat (kaasautor). Tln, 2007.

B: <https://www.etis.ee>

NÕGES, Endrik (5. IV 1927, Mõisaküla – 6. VI 2006, Seattle, USA), tehnikateadlane. Läks 1944 Saksamaale. Lõpetas 1946 Geislingeni Eesti Gümni-i, õppis 1946–48 Karlsruhe Kõrgemas Tehnikak-s, kust sai stipendiumi õpinguteks USA-s. Õppis 1949–51 Denisoni Ük-s (Granville, Ohio), lõpetas 1954 Northwesterni Ük-i (Evanston, Illinois) elektrotehnika alal, tehn-mag (1956, Northwesterni Ük), tehn-dr (1959, samas). Oli 1954–57 Northwesterni Ük-i asst, 1958–69 Washingtoni Ük-i (Seattle, Washington) *asst. prof.* ja *assoc prof.*, a-st 1969 prof, ühtlasi 1965–71 tehnikatead abidir, täitis 1966–71 dekaani abi, 1986–88 ja 1990–92 prodekaani, 1988–90 dekaani kohuseid. Oli 1982–85 telekursuste programmi asutaja ja dir. Töötas samuti külalisõppejõuna Helsingi Tehnikaük-s (1963–64), Karlsruhe Kõrgemas Tehnikakoolis (1972–73) ja TTÜ-s (1993). Emeriteerus 1992. – Uurimistöö seotud pms mittelineaarsete juhtimissüsteemide analüüsi ja sünteesi ning rakendustega lennukitööstuses, sh ülemaailmse asukoha määramise süsteemiga GPS, intertsiaalnavigatsiooni ja kujutuvastuse algoritmidega. Töid sagedusmoduleeritud juhtimissüsteemidest ja mittelineaarsetest diskriminantsetest funktsioonidest. Olnud mitme Ameerika Rkl Teadusfondi rahastatava uurimisprojekti põhitäitja; juhendanud üle 40 doktorandi ja magistrandi, nõustanud konsultandina firmasid *Boeing Company*, *Bell Telephone Laboratories* jt. A-st 1972 teinud koostööd TTÜ-ga, pidanud siin loenguid ning juhendanud magistreid ja doktorante. Ameerika Elektriins-de Inst-i, Ameerika Elektri- ja Elektroonikains-de Inst-i, Ameerika Tehnikahariduse Seltsi, Sigma X ja AABS-i liige, a-st 1995 Eesti TA välisliige automaatjuhtimise alal.

T: Controllability aspects of fixed time pulse frequency modulated control systems (kaasautor M. Lermontov). Rio de Janeiro, 1971; Suboptimal control of nonlinear dynamical systems via linear approximation. // *Int. J. Control* 13 (1971); Pulsfrequenzmodulierte

Regelungssysteme (kaasautor P. M. Frank). München, Wien, Oldenbourg, 1975; Kas parkimisplats peabki laupäeval tühi olema? // Tehnika ja Tootmine (1994) 3.

B: ETVpK, 82; EE 14, 331; Eesti TA liikmeskond 1938–1998. Tln, 1998, 147; Akadeemia välisliige Endrik Nõges. – *In memoriam.* // Eesti TA ar 2006, 238–239.

V. Mägi

NÕGES, Peeter (4. VI 1957, Pärnu), hüdrobioloog; ins-i ja apteekri p, Tiina N-e abikaasa. Lõpetas 1975 Tallinna 46. Kk-i, 1980 TÜ biol-osk-a, 1984–87 ZBI asp, biol-knd (1987, TÜ), vk “ $\Delta \equiv *98 \Pi 4 \Rightarrow \forall \beta \perp 8 \equiv \equiv (4 \beta \wedge 4 H \equiv B: \forall > 8 H \equiv \forall \cong 2, \Delta \forall \% Z \Delta H \Phi \Xi \beta \Delta \&$ ”. Oli 1980–84 ZBI Võrtsjärve limnol-jaama ins, 1984–87 n-teadur ja teadur, 1987–91 v-teadur, 1991–94 j-teadur, 1995– v-teadur, ühtlasi 1992–93 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i lektor, 1993–2001 dots, 2001–03 erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkond: produktsioonibioloogia ja ökol probleemid, sh järvede biokeem aineriing ja fütoplanktoni ökol, järvede pikajalised muutused. Juhtis 1985–87 Peipsi-programmi produktsioonibioloogia töörühma ja 1989–94 ZBI-s uurimistööd teemal “Produtsentide ja konsumentide produktiivsus ja dünaamika erineva energiavooga järvede ökosüsteemides”, Võrtsjärve elustiku seire koordinaator (1994–), a-st 2000 kolme EL 5. raamprogrammi projekti põhitäitja. 1988 korraldas 3 eksped-i Türkmenistani Karakumi kõrbes asuvale Jashani järvele. ETF-i mereteaduste ja limnol ekspert (1999–2002), lähetatud rahvuslik ekspert järvede alal Eur Komisjoni Ühendatud Uurimiskeskuse (Ispra, Itaalia) keskkonna ja säästva arengu inst-s (2003–07). Kasumigaura auhind limnol uurimistööst eest (1999, Jaapan), EV teaduspreemia (2007, koos I. Otiga). Üle 100 teadustr-e.

T: Changes in the ionic composition of L. Võrtsjärv (Estonian Republic). // *Limnologica* 22 (1992) 2; Primary production of Lake Peipsi-Pihkva (kaasautorid T. Nõges, V. Jastrenski). // *Hydrobiol.* 338 (1996);. Tendencies and relations in the plankton community and pelagic environment of Lake Võrtsjärv during three decades (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol.* 46 (1997) 1/2; Forms and mobility of sediment phosphorus in shallow eutrophic Lake Võrtsjärv (Estonia) (kaasautor A. S. Kisand). // *Int. Rev. Hydrobiol.* 84 (1999) 3; Environmental conditions and the development of *Planktonema lauterbornii* Schmidle in phytoplankton of Karhijärvi, a lake in SW Finland (kaasautor M. Viirret). // *Boreal Envir. Res.* 6 (2001) 3; Response of a natural river valley wetland to supplementary run-off and pollutant load from urban wastewater discharge (kaasautor A. Järvet). //

Natural wetlands for wastewater treatment in cold climates. *Advances in ecological sciences* 12. Southampton, Boston, 2002; Occurrence, coexistence and competition of *Limnothrix redekei* and *Planktothrix agardhii*: analysis of Danish-Estonian lake database (kaasautorid I. Ott, J.-P. Jensen). // *Arch. Hydrobiol. Suppl. Algological Studies* 109 (2003); Factors controlling hydrochemical and trophic state variables in 86 shallow lakes in Europe (kaasautor). // *Hydrobiol* 506–509 (2003) 1–3; Võrtsjärve ökosüsteemi pikaajalised muutused ja nende põhjused (kaasautor A. Järvalt). // *Võrtsjärv. Loodus, aeg, inimene*. Tln, 2003; Lake responses to reduced nutrient loading – an analysis of contemporary long-term data from 35 case studies (kaasautor). // *Freshwater Biol.* 50 (2005) 10; Role of climate and agricultural practice in determining matter discharge into large shallow Lake Võrtsjärv, Estonia (kaasautor T. Nõges). // *Hydrobiol* 581 (2007); Järvede ökoloogilised uuringud (kaasautor I. Ott). // *EV teaduspreemia* (2007).

B: TÜ BL II, 117; ZBI 1947–1997, 60; EE 14, 331; EV teaduspreemiad 2007, 94; <http://www.etis.ee>

NÕGES (a-ni 1977 **Reha**), **Tiina** (24. V 1957, Viljandi), hüdrobioloog; tööliste t, Peeter N-e abikaasa. Lõpetas 1975 Viljandi l. Kk-i, 1981 TÜ biol-osk-a, 1989 ZBI-s asp-i, biol-knd (1989, NSVL TA Evolutsioonilise Morfol ja Loomaökol Inst), vk “[8≡:(4P,Φ84, Φ≡≡H>≡T,>4β ≡Φ>≡&>ZN 8≡<B≡>,>H≡& B:∇>8H≡>∇ & B,:∇(4∇:, Θ9 *Φ8≡(≡ ≡2,Δ∇””. Oli 1978–81 TÜ biol-geogr-tnk-a laborant, 1981–89 ZBI Võrtsjärve limnol-jaama ins ja v-ins, 1989–91 teadur, 1991 v-teadur, ühtlasi 1989–92 TÜ taimefüsiol ja biokeemia kat-i asst, 1992–93 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i lektor, 1993–2001 dots ja hüdrobiol õt-i hoidja, 2001 erakorr v-teadur. Lugenud planktonol ja vee mikrobiol kursusi. – Uurimisvaldkond: limnol, planktoni ökol, madalate järvede ökol, kliima mõju järvedele. Osalenud eksped-des Läänemere ja järvedel (Eestis, Austrias, Gruusias ja Türkmenistanis). Olnud Peipsi seire elustiku programmi juht (1992–96) ja Eesti suurjärvede rkl seire koordinaator, Eesti-Vene piiriveekogude seire ja teadusuuringute töörühma ekspert (2001–), nelja ETF granti hoidja (a-st 1992), kolme EL teadusprojekti Eesti partneri esindaja (1999–2005), uurimisteema «Kliimamuutuste mõju madalate järvede ökosüsteemile» täitja (2003–). Ajakirja *Hydrobiologia* erinumbri *Biology of Lake Peipsi* toim (1995–96, koos T.

Timmiga), rmt-u *Lake Peipsi: hydrology, meteorology, hydrochemistry* (Tln, 2001) toimkoll-i aseesimees. Olnud Soome-Eesti projekti “Võrtsjärve öko-hüdrodünaamika” Eesti-poolne koordinaator. ETF limnol eriala ekspert (1994–97) ja bio-geoteaduste ekspertkomisjoni esimees (2003–06), Eur Teadusfondi elu- ja keskkonnateaduste komisjoni liige (2006–). Kaks Peipsit käsitlevat rmt-t pälvisid EV teaduspreemia (2003, koll-s). Üle 100 teaduustr-e.

T: ATP as an index of phytoplankton productivity. // *Int. Revue ges. Hydrobiol.* 74 (1989) 2; Comparison of two methods of zooplankton grazing measurements. // *Int. Revue Ges. Hydrobiol.* 77 (1992) 4; An experimental approach to the estimation of zooplankton-phytoplankton interactions in desert freshwater Lake Yaskhan. // *Limnologica* 23 (1993) 3; Characterization of Lake Võrtsjärv (kaasautor). // *Limnologica* 28 (1998) 1; The effect of extreme water level decrease on hydrochemistry and phytoplankton in a shallow eutrophic lake (kaasautor P. Nõges). // *Hydrobiol.* 408/409 (1999); *Algae* (kaasautor). // *Lake Peipsi: flora and fauna*. Trt, 2001; Temporal variation of the bio-optical properties of four North Estonian lakes in 1999–2000 (kaasautor). // *Geophysica* 38 (2002); Primary production of phytoplankton in a strongly stratified temperate lake (kaasautor K. Kangro). // *Hydrobiol.* 547 (2005); Large scale climatic signatures in lakes across Europe: a meta-analysis (kaasautor). // *Global Change Biol.* 13 (2007) 7.

B: TÜ BL II, 117; ZBI 1947–1997, 60; EE 14, 331; EV teaduspreemiad 2003, 64; <http://www.etis.ee>

NÕGES, Tiit (a-ni 1936 **Sergei**) (8. VI 1916, Valmiera, Liivimaa kub – 18. III 1993, Tallinn), põllumajandusteadlane; piiritusemeistri p. Lõpetas 1935 Türi Gümni, õppis 1935–50 (vaheaegadega) TÜ põllum-tnk-s, lõpetas 1950 agronoomina, põllum-knd (1971, Eesti TA), vk “Sookultuurniitude tüübid ja nende bioloogilised ning majanduslikud omadused Eesti NSV-s”. Oli 1939–48 Tooma Soouurimis- ja Katseinst-i (a-st 1946 ENSV TA Taimekasvatuse Inst-i Tooma filiaal) n- ja v-teadur, 1948–50 ENSV TA Maaparanduse ja Sookultuuri Inst-i põllukultuuride osk-a juh. Märtsis 1950 (pärast EK(b)P VIII pleenumit) kõrvaldati teadustöölt, oli 1950–58 Kambja MTJ agronoom, melioraator ja peaaagronoom, 1958–64 EMMI Tooma katsebaasi v-teadur, 1964–74

sookultuuri osk-a ja katsebaasi juh, 1974–86 v-teadur. – Uurimisvaldkond: sookultuurniidud – nende eri tüüpide biol ja agron omadused, agrotehnika, rajamiseks sobivad seemnesegud ning ristiku kasvatamine eelviljana vähelagundunud turvasmuldade kasutuselevõtmisel. Koost sookultuurniitude tüpol, töötas välja sookultuurkarjamaadele ja -niitudele sobiva rohttaimede tüübistiku. Tnl agronoom (1971). Üle 80 teadustr-e.

T: Sookultuur. // Maaviljeluse käsiraamat (kaasautor). Tln, 1965; Kuivendamise intensiivsuse mõju ristikute kasvatamisel turvasmuldadel. // Rohumaaviljelus V. Tln, 1969.

B: AAUT III, 242; EMVI, 56, 143, 170; *Toomre, R.*, 105–107.

V. Kruus, H. Tomson

NÕLVAK, Jaak (16. VI 1944, Tallinn), geoloog, paleontoloog; muusiku p. Lõpetas 1962 Tallinna 21. kk-i, 1974 TÜ füüsilise geogr erialal, geol-mag (1992, TÜ), loodusteaduse dr (2002, TTÜ), vk “Chitinozoan biostratigraphy in the Ordovician of Baltoscandia”. Täiendas end Poolas ja Rootsis. Oli 1962–74 GI laborant ja ins, seejärel n- ja v-teadur. – Uurimisvaldkond: ordoviitsiumi mikropaleontol ja biostratigr, sh mitme mikrokivistite rühma (kitiinikud, radiolaarid, lukuta käsijalgset jt) süstemaatika ja levik Baltoskandia geol läbilõigetes. Koost kitiinikute levikul põhineva tsonaalse skeemi eri paleokontinentide läbilõigete korreleerimiseks ja ordoviitsiumi geosündmuste dateerimiseks. Osalenud geol eksped-del Baltimaades, Kamtšatkal, Kesk-Aasias, Mongoolias, Poolas, Norras, Rootsis, Soomes ja USA-s, stažeerinud külalisuurijana Prantsusmaal ja Brasiilias. Harrastab loodusfotograafiat, esinenud näitustega Eestis ja Soomes. Rahvusv Paleosoikumi Palünol Komitee (CIMP) ja Eesti Stratigr-komisjoni liige. EV teaduspreemia 2001 (koll-s). Üle 90 teadustr-e, aimeart-eid.

T: Chitinozoans in biostratigraphy of the northern East Baltic Ashgillian. // *Acta Palaeontol. Polonica* 25 (1980); Late Ordovician Lingulate Brachiopods from Estonia (kaasautor). // *Palaeontol.* 37 (1994); Precise chitinozoan dating of Ordovician impact events in Baltoscandia (kaasautor). // *J. Micropalaeontol.* 15 (1996); Ordovician chitinozoan biozonation of Baltoscandia. // *Acta Univ. Carolinae. Geol.* 43 (1999); Biological interpretation and paleobiodiversity of a cryptic fossil group: the “chitinozoan animal” (kaasautor). // *Geobios* 32 (1999); Carbon isotope stratigraphy in the latest Ordovician of

Estonia (kaasautor). // Chem. Geol. 175 (2001); Isotoopuuringute tulemusi Eesti paleosoilise arenguloo selgitamisel (Ordoviitsiumi ja Siluri stratigraafia, klimatoloogia ja okeanoloogia) (kaasautor). EV teaduspreemiad 2001. Tln, 2001; Chitinozoan biostratigraphy in the Ordovician of Baltoscandia. // Tln: TTÜ, 2002.

B: EE 14, 331; EGBT, 78; EV teaduspreemiad 2001, 52–58.

NÕMM, Evald (19. II 1906, Pärnu – 31. XII 1990, Tartu), loomaarstiteadlane, ratsasportlane ja sporditegelane; vet-teenistuse polkovnik (1944). Lõpetas 1924 Pärnu Ühisreaalgümni-i, 1934 TÜ loomaarstitsk-a ja 1940 Tallinnas Kõrgema Sõjakooli, õppis ka Prantsusmaal Lyoni lennukoolis; vet-knd (1952, TÜ), vk "Rakendist põhjustatud vigastustest hobustel ja nende vältimine, eriti tiiselrakendi puhul", vet-dr (1969, Moskva Vet-akad), vk "Eesti NSV epizootiline olukord ja põllumajandusloomade tähtsamate nakkushaiguste tõrjeabinõude täiustamine" (vene k). Oli 1941–46 Nõuk armee vet-teenistuses (sh 1942–46 Eesti Laskurcorpuse vet-teenistuse ülem), 1948–51 TÜ kehakultuuritsk-a v-õpetaja, 1951–61 EPA vet-tsk-a v-õpetaja ja dots, a-st 1961 sise- ja nakkushaiguste kat-i dots, 1966–79 kat-i juh, 1972–79 prof, 1980–88 konsultantprof, a-st 1989 emeritprof. Luges hobusekasvatuse, sõjaväe vet-teenistuse, väliet-kirurgia, episotol jmt loengukursusi. – Uurimisvaldkonnad: loomade nakkushaigused, veiste leukoos. Oli loomade nakkushaiguste uurimise koordineerimiskomisjoni esimees. Asutas 1947 Tallinnas ja 1948 Tartus ratsaklubi, tegutses ratsasportitreenerina. Võitis 1950 takistussõidus Eesti karika. ENSV Ratsaspordi Föd-i sekr ning aseesimees (1949–51 ja 1975–78). ENSV tnl teadlane (1976). Kaks Punatähe ordenit (1942, 1944). Üle 100 teadustr-e.

T: Veterinaareeskiri. Sõjavägede staabi väljaanne. Tln, 1940; Veterinaarorganisatsioon. Tln, 1961; Põllumajandusloomade ja lindude mükoplasmoosid. Trt, 1964; Veiste leukoos ja selle tõrje. Tln, 1970; Põllumajandusloomade leukoosid (kaasautor J. Simovart). Tln, 1983; E: ≡ & ∇ Δ . : & , H, Δ 4 > ∇ Δ > ZN < 48 Δ ≡ ∃ 4 ≡ ≡ (4P, Φ 84N и вирусологических H, Δ < 4 > ≡ & (kaasautor). M, 1989.

B: AAUT II, 477; TÜ BL I, 425; EPA BL I, 5, 7, 203; II, 205–206; EE 14, 331–332; ESBL, 430; Professor Evald Nõmm. *In memoriam*. // Postimees (1991), 10. I.

K. Siilivask

NÕMM, Sven (21. XI 1973, Leningrad), matemaatik; teenistujate p. Lõpetas Peterburi 282. Kk-i, 1995 PÜ rakendusmat erialal, oli 2000–04 TTÜ ja 2001–04 Nantes'i, Ük-i doktorant, *Ph.D.* (loodus- ja täppisteadused, 2004, TTÜ, Nantes'i Ük), vk "Realization and identification of discrete-time nonlinear systems" (Tln, 2004). Oli 1999–2001 TTÜ mat-inst-i asst, 1999–2004 TTÜ KübI teadur, 2004– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: juhtimissüsteemide teooria, mittelineaarsed juhtimissüsteemid. Esinenud rahvusv konvdel. Rahvusv Automaatjuhtimise Föderats-i (IFAC) Eesti Rahvusliku Komitee kontaktisik. Üle 30 teadustr-e.

T: Systems with associative dynamics (kaasautorid R. K. Pearson, Ü. Kotta). // *Kybernetika* 38 (2002) 5; Classical state space realizability of input-output bilinear models (kaasautorid Ü. Kotta, F. N. Chowdhury). // *Int. J. Control* 76 (2003) 12; Generalization of transfer equivalence for discrete-time non-linear systems: comparison of two definitions (kaasautorid Ü. Kotta, E. Pawluszewicz). // *Int. J. Control* 77 (2004) 8; On realizability of neural networks-based input-output models in the classical state-space form (kaasautorid Ü. Kotta, F.N. Chowdhury). // *Automatica* 42 (2006), 7.

B: <https://www.etis.ee>.

NÕMM, Toe (23. IX 1953, Kavastu k, Tartu raj), sõjaajaloolane; autojuhi p. Lõpetas 1972 Jõgeva Kk-i, 1977 TÜ ajaloo-osk-a, 1986–90 AI asp. Oli ajalooõpetaja, 1978–82 Paide Koduloomuuseumi kultuurimälestiste kaitse inspektor, 1990–94 AI n-teadur sõjaajaloos, 1994– tööl Kaitsemin-s, a-st 1996 min-i relvastusbüroo juh. – Uurimisvaldkonnad: Eesti sõjavägi, relvastus ja sõjatõustus 1918–40, 22. Eesti territoriaalne laskurkorpus 1940–41, lahingud Eestis 1941 ja 1944, eestlased Saksa sõjaväes 1941–45, II maailmasõda, üldine relvastuse areng ja sõjamaj. Eesti Akad Sõjaajaloo Seltsi, Eesti Arhivaaride Ühingu, Lähiajaloo Uurimiskeskuse Eestis (S-Keskuse) ja Erna Seltsi liige. Üle 100 teadus- ja aimeart-i sõjaajaloost ja relvastusest, ajalooõpikute kaasautor.

T: Eesti Vabariigi kaitseväest 1939–1940. // *Akad* (1989) 3; 22. Eesti territoriaallaskurkorpus aastail 1940–1941. // *TA Toim. Ühisk* 39 (1990) 1; Eesti üksustest Saksa sõjaväes. // *Akad* (1990) 1, ²Võitleja (1999) 5–8; *Arsenal Tallinn*. // *Ase-lehti* (1992) 1; Eesti kaitsejõudude raadioside. // *Tehnika ja Tootmine* (1992) 7; Eesti piirikindlustused

1918–1937. // Tehnika ja Tootmine (1992) 8, 9; Valik müüte Nõukogude-Saksa sõja eelloo ja alguse teemal. // Sõdur (1992) 1; Eesti kaitsetööstus. // Tehnika ja Tootmine (1993) 1, 2; Eesti sõjalisest kaitsest 1920. aastate esimesel poolel. // Kaks algust. Tln, 1998; Peatükk Eesti elektrotehnika ajaloost: Karl Papello – 110. // Tehnikamaailm (2000) 6; Browning 1903 ja Eesti sõjaväepüstolid 1918–1940. // Laidoneri Muuseumi ar 2001 (2002); Arsenali püstolkuulipildujad. // Laidoneri Muuseumi ar 2002 (2003); Eesti tankitõrje 1940. aastani. // Laidoneri Muuseumi ar 2003 (2004); Eesti sõjaväe varustus, sõjatööstus ja relvastuspoliitika. // Sõja ja rahu vahel. I kd. Tln (2004); Eriüksuste tapariistad. [Vene eriüksuste relvad.] // Tehnikamaailm (2006) 1; Korpusepoisid. Eesti sõjamehed 22. Eesti territoriaalkorpuses ja 8. eesti laskurkorpuses Teises maailmasõjas aastatel 1940–45 (kaasautor). Tln, 2007.

NÕMM, Uno (4. V 1930, Tallinn – 16. XII 1988, Tartu), füüsik. Lõpetas 1949 Tartu Elektromeh Tehnikumi linnade elektriside erialal, 1955 TÜ füüsika osk-a, 1955–58 TÜ asp, füüs-mat-knd (1964, TÜ), vk "7=<B:8Φ>≡, 4ΦΦ.:*≡&∇>4, Λ≡H≡⊥.:8HΔ4P,Φ84N 4 : <4>,ΦΠ,>H>ZN β&.:>46 & 8Δ 4ΦH∇::≡Λ≡ΦΛ≡Δ∇N H4B∇ ZnS". Oli 1949–51 Tartu Kalakombinaadi radiojaama juh, 1957–65 TÜ eksperim-füüsika kat-i asst, 1965–67 v-õpetaja, 1967–88 dots, 1968–70 ka kat-i juh. Luges pinna- ning pooljuhtide füüsikat, mikroelektroonikat, tahke keha füüsikat; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: fotoluminesents, fotoelektrilised nähtused, pinnafüüsika. Ligi 50 teadustr-t.

T:? 8≡>*,>Φ∇H≡Δ>≡< <,H≡*, ≡BΔ,*,:,>4β 2>∇8∇ >≡Φ4H,.,6 Λ≡H≡H≡8∇ & 8Δ4ΦH∇:: ≡Λ≡ΦΛ≡Δ∇N (kaasautor). // 32&. != EEEEX, K42. 21 (1957); !&H≡<∇H4P,Φ846 ΦB,8HΔ≡(Δ∇Λ >∇ ∃∇2, <≡>≡NΔ≡<∇H≡Δ∇ I;-2 (kaasautor). // ΓΔ. 3K! != JEEEX 17 (1961) 120; X,:∇8Φ∇Π4β Λ≡H≡BΛ≡&≡*4<≡ΦH4 4 : <4>,ΦΠ,>Π44 Λ≡ΦΛ≡ΔZN ZnS.CdS-Cu (kaasautor). // ΓΔ. 3K! != JEEEX 18 (1962); 3>*9Π4Λ≡&∇>≡, &≡2∃90*∇ ζ4< 42:9P,>4, < B≡(:≡ζ,>4, 4 *,6ΦH&4, 37 B≡*Φ&,H84 >∇ Λ≡ΦΛ≡ΔZ H4B∇ ZnS-Cu (kaasautor). // 32&. != JEEEX 19 (1970); Pooljuhtide füüsika. Trt, 1978; AΔ4Λ≡*∇ : <4>,ΦΠ,>Π4< Φ∇<≡∇8H4&4Δ≡&∇>>ZN 4 ∇8H4&4Δ≡&∇>>ZN <,*.: 8Δ4ΦH∇::≡Λ≡ΦΛ≡Δ∇N H4B∇ Φ9:..Λ4*∇ Π4>8∇. ΓΔH,

1980; =,8≡H≡ΔZ, &≡BΔ≡ΦZ Λ42484 B≡&,ΔN>≡ΦH4 B≡:9BΔ≡&≡*48≡&. ΓΔH, 1984; Elektronide olekud kristalli perioodilises väljas. Trt, 1988.

B: TÜ BL I, 275–276; II, 117; EE 14, 332; Uno Nõmm [*In memoriam*]. // Edasi (1988) XII.

I. Piir

Nõmmela (a-ni 1969 **Männilo**, 1971–77 **Tähepõld**), **Mari** (21 IX 1950, Rakvere), kunstiajaloolane; õpetaja t. Lõpetas 1969 Tartu Kunstikooli, 1977 TÜ ajaloo osk-a, kunstiteaduse mag (1993, TÜ), vk “Eesti kunsti retseptsioon Leedus Vilniuse maalitriennaalidel a. 1960–90”. Oli 1977–96 Tartu Kunstimuseumi v-teadur ja 1983–96 ka dir, 1996– Tartu Laste Kunstikooli õpetaja ning a-st 1998 EPMÜ/EMÜ keskkonnakaitse inst-i maastikuarh-i õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: Eesti 20. saj. maalikunst, Eesti Kultuurkapitali ajalugu. Koost ja toim Tartu Kunstimuseumi näituste katalooge ja kogude teatmikke, toim muuseumi põhikogu kataloogi (Trt, 1997). Eesti Kunstnike Liidu (1993), Tartu Kunstnike Liidu (1996) ja ICOM liige (1993).

T: Tartu maal (1909–1988) Tartu Riikliku Kunstimuseumi kogudest: [Tartu Kunstimuseumi püsiekspositsiooni kataloog]. Trt, 1988 (ka vene k-s); Riikliku kunstitoetussüsteemi loomine Eesti Vabariigis 1919–25. // TPÜ Toim A, Humaniora 3 (1995); Eesti kunsti välisnäitused aastail 1926–1939 ja Kultuurkapitali Kujutava Kunsti Sihtkapitali osa nende korraldamisel. // Kunstitead uurimusi 11 (2002); Voldemar Vaga “Üldise kunstiajaloo” retseptsioon. // Kunstitead uurimusi. Tln, 2002; Miks ei järgnenud Alfred Vaga raamatule “Eesti kunsti ajalugu I” teist ja kolmandat osa? // Tuna (2002) 4; Armin Tuulse ja Voldemar Vaga kirjavahetus. // EEA Toim 16 (2002) 9; Uusi andmeid Alfred Vagast. // Aeg ja lugu. *Scripta ethnologica* 5 (2003).

B: EKABL, 347–348; Who’s Who in the World, Who’s Who in America, 1997–2002, 14–19.

E. Helme

NÕMMELA (a-ni 1994 **Labotkina**), **Rita** (26. VI 1959, Tapa), arstiteadlane, stomatoloog (ortodont); teenistujate t, Rait Labotkini õde. Lõpetas 1977 Tapa 1. Kk-i, 1983 TÜ arstitsk-a, med-knd (1990, N. A. Semaško nim Med Stomatol Inst, Moskva), vk. “Возрастная характеристика морфологических параметров черепа у детей с вертикальными

аномалиями прикуса (по данным телерентгенограммы)". Oli 1989–92 TÜ stomatol kat-i asst, 1992–97 stomatol kliiniku v-asst, a-st 1997 dots. – Uurinud hambumusanomaaliaga laste kolju kasvu iseärasusi, väikelaste hambumusanomaalia sagedust ja varajase ortodontilise ravi efektiivsust standardsete raviaparaatidega. Sotsiaalmin-i erialakomisjoni liige. Eesti Stomatoloogide Seltsi juh-e liige, Eur Ortodontide Ühingu, Ülemaailmse Ortodontide Ühingu ja Balti Ortodontide Assots-i liige. Üle 35 teadustr-e, sh 8 õppevahendit.

T: Hammaste-lõualuude süsteemi areng ja kasv (kaasautor A. Kõdar). Trt, 1991, ²1992; Tartu linna lasteaialiste suuõõne seisund. // EA (1995) 4; Kolju ehituse iseärasused hambumusanomaaliatega lastel vahelduva hammaskonna perioodil (7.–12. aastani). // EA (1997) 3; Kolju ehituse iseärasused hambumusanomaaliatega lastel jäävhammaskonna perioodil (12.–15 eluaastani). // EA (1998) 5; The frequency of malocclusion in small children and the efficiency of their treatment using standard appliance. // Stomatologija (2000) 3; Correlation between dental arch widening and type of occlusion. // Stomatologija (2002) 4; Väikelaste ortodontilise ravi efektiivsusest standardsete raviaparaatidega (kaasautorid M. Tõniste, R. Varul). // EA (2003) 11; Similarity of the Effects of Erythritol and Xylitol on Some Risk Factors of Dental Caries (kaasautor). // Caries Res. 39 (2005)3.

B: TÜ BL II, 117; TÜK, 331, 335; TÜA 1982–2007, 387, 390, 395, 396, 398–401; <http://www.etis.ee>

NÕMMIK, Anton (2. XII / 20. XI 1882, Kurista v, Viljandimaa – 20. X 1957 Uppsala), mullateadlane, agrokeemik; talupidaja p, Hans N-u isa. Omandas Peterburis vabrikutöölisena õhtukursustel 1903–09 keskhariduse ning pedagoogi kutse, töötas a-st 1906 ka kooliõpetajana. 1910–16 õppis PÜ põllum osk-s, töötades 1914–15 ühtlasi ük-s keemikuna ning 1914 Tuula kub-s Šatilovi põllum katsejaamas, kus tegi oma esimese uurimistöö "Maaharimisviiside mõjust nitraatide tekkimisele põllumullas". Pärast PÜ lõpetamist jäeti stipendiaadina agron õt-i juurde valmistuma prof kutseks. Sai sellena tegutseda lühikest aega, siirdudes 1917 mullauurimise laborisse. Osales 1915 ja 1917 Orenburgi kub-u mullastiku uurimise eksped-s, seejärel ka Jamburgis. 1918 naasis Eestisse, kus asus organiseerima Põhja-Eesti (Jänedal) põllutöökeskk-i, oli 1918–20 selle juh. Juhtis

ka Maakorralduse Peaval planeerimise peakomiteed. 1920 täiendas end TÜ stipendiaadina Halle Ük-s. 1920–44 TÜ mullateaduse ja agrokeemia kabineti juh, 1924–44 samanimelise enda rajatud õt-i prof, 1921–25 ka põllum-*tsk* dekaan. 1925–26 viibis *Int. Education Board*'i stipendiaadina USA-s Rutgersi Ük-s, kus omandas mag-kraadi. Rajas Raadile mullateaduse agrokultuurkeemia katsejaama, mida juhatas 1921–44. Oli a-st 1938 Loodusvarade Inst-i liige, osales Eesti Agronoomide Seltsi tegevuses. – Uuris 1919–23 Põllutöömin-i tellimusel muldasid ja koostas 1924–25 esimese Eesti mullastikukaardi, korraldas väetuskatseid ning määras põllukultuuride väetisnormid. Uuris taimede poolt toitainete omastamise dünaamikat, analüüsis erinevate laudasõnniku- ja virtsaliikide keemkoostist, mulla org aine lagunemise kiirust ning paljude jõgede vees lahustunud taimetoitainete hulka. Võttis osa põllum oskussõnade koostamisest. Oli 1921–35 ajakirja "Agronoomia" toim-id. 1944 põgenes Rootsi, kus töötas a-ni 1957 Ultuna Põllum-ük-i keemiainst-s keemikuna. Eesti Agronoomide Seltsi Rootsis asutajaid ning 1945–49 selle esimene esimees.

T: Lühike ülevaade agrikultuurkeemia katsejaama tegevusest. Tln, 1927; Lühike ülevaade kodumaa mullastikust. Tln, 1927; Mulla reaktsioon, selle põhjused ja määramise meetodid. // *Agronoomia* (1927) 10/11, 12; Lämmastik-väetise tasuvusest juurviljade kasvatamisel. Trt, 1929; Raadi katsejaamade tegevuse ülevaade 1926–1929. Tln, 1929; The influence of ground limestone on acid soils. // *ACUT A*, XV, (1929); Muhu saare mullastik. // Saaremaa, Trt, 1934; Eesti põllumajanduse arengust (kaasautor). Trt, 1934; Sõnniku lagunemise kiirusest ja lämmastiku kaost. Trt, 1935; Meie laudasõnniku koostisest. Trt, 1935; Über die Zersetzungsgeschwindigkeit und den Stickstoffverlust des Stallmistes. // *Z. Pflanzenernährung, Düngung und Bodenkunde*, 1935, 39; Põllumajanduslik uurimistö TÜ-s (kaasautor). Trt, 1936; Übersicht der Böden Estlands und ihrer Entwicklungsbedingungen. // *Soil Research* (1936) 5; Tartu ümbruskonna majapidamiste virtsa koostisest. Trt, 1937; Väetiskatsete tulemusi söödajuurviljadega. Trt, 1937; Uurimusi meie söödajuurviljade arenemisest ja toitainete tarbimisest. Trt, 1937; Langenud puulehtede ja okaste lagunemise kiirusest ja neis sisalduvate mõningate elementide kaost. Trt, 1939; Väetiskatsete tulemusi kartuliga 1926.–1932. a. Tln, 1939; Eesti NSV jõevete keemilisi uurimusi. // *Nõuk Agron* 1941, 3; Kartuli arenemisest ja toitainete tarbimisest. // *Nõuk Agron* 1941, 3.

B: EAT, 214; EBL TK, 221–222; EE 14, 332; ETVpK 82; Prof. Anton Nõmmik 50-aastane. // *Agronomia* (1932) 11, 369; *Vahtras*, K. K. Prof. A. Nõmmik. Tema elust ja tööst. // Eesti Agronoomide Seltsi Rootsis. Toim 1. Uppsala, 1975; *Turbas*, E., *Tarandi*, K. Prof. A. Nõmmik ja Eesti vooluvete keemilise analüüsi ja maastike geokeemia algus. // Eesti maastike geokeemia küsimusi. Tln, 1988; TÜ ajalugu III, 56, 125; *Kuum*, J. Põllumajanduse eriteadlaste ettevalmistamine ja sellealased uurimistööd Tartu Ülikoolis 1919–1951. // TÜ ajaloo küsimusi XXIII, 110–111.

J. Kuum

NÕMMIK, Hans (15. III 1922, Tartu – 27. VI 1995, Uppsala), põllumajandus- ja mullateadlane; Anton N. p. Õppis Tartus H. Treffneri Gümnaasiumis, küpsustunnistuse sai 1941 eksternina Tallinnas rkl komisjonis. Õppis 1942–43 TÜ põllumajanduskoolis. 1943 siirdus Rootsi, lõpetas 1947 Kuningliku Põllumajanduskooli Uppsalas agronoomina, põllumajandusdr (1953, Uppsala Põllumajanduskool), vk "Fluorine in Swedish agricultural products, soil and drinking water" (*Acta Polytechnica* 127 (1953), 3/7). 1956 täiendas end Kellogi Fondi stipendiaadina California Ülikoolis USA-s. Oli 1948–50 Rootsi Rkl Tervishoiu Instituudi toidukeemia oskonna ja 1950–57 Kuningliku Põllumajanduskooli Taimeteaduste uurimiskeskuse väetiste ja taimede toitumise oskonna teadur, 1957–62 Uppsala Põllumajanduskooli agrookeemia dotsent, 1963–68 Metsandusliku metsamullateaduse dotsent, 1968–78 *assoc prof.* Nende kahe ülikooli liitumisel oli 1979–88 taas Põllumajanduskooli metsakeemia prof., a-st 1988 emeritprof. – Uurinud põllu- ja metsamuldi, fluorisaldust mulla, põllumajandusainete, joogivees, mulla lämmastiksisaldust, metsamuldade väetamist jm. Loonud lämmastiku isotoobi (¹⁵N) kasutamise meetodika. Oli 1970–71 ja 1988 Indias Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuri (IAEA) ekspert taimede toitumise alal, 1988 Malaisias ja Hiina TA-s, 1990 külalisteadlane Kanadas Alberta Ülikoolis. Andis 1990. aastal konsultatsioone ka Eesti metsateadlastele. 1990–94 Eesti Agronoomide Seltsi Rootsis abiesimees, Rahvusvahelise Mullateaduste Ühingu (*Int. Soil Sci. Soc.*) ning ETS Rootsis liige, tegutses Eesti Komitees Rootsis, Eesti Rahvusfondis, Eesti Rahvusnõukogus. APS-i auliige (1995). Bergsteni preemia (1989). U 100 teadustr. t.

T: Investigations on denitrification in soil. // *Acta Agric. Scand.* 6 (1956); Fixation and defixation of ammonium in soils. // *Acta Agric. Scand.* 7 (1957); On decomposition of calcium cyanamide and dicyandiamide in the soil. // *Acta Agric. Scand.* 8 (1958);

Assessment of volatilization loss of ammonia from surface-applied urea on forest soil by N15 recovery. // *Plant and Soil* 38 (1973); Ammonium-imidazol extraction procedure for determining titratable acidity, exchangeable base cations, and cation exchange capacity in soil. // *Soil Sci.* 118 (1974); Retention and fixation of ammonium and ammonia in soils (kaasautor K. Vahtras). // *Amer. Soc. Agron.* 22 (1982); Assessment of fertilizer nitrogen accumulation *Pinus sylvestris* trees and retention in soil by N15 recovery technique (kaasautor K. Larsson). // *Scand. J. For Res* 4 (1989); Isotopic fractionation accompanying fertilizer nitrogen transformations in soil and trees of Scots pine ecosystem (kaasautor). // *Plant and Soil* 158 (1994).

B: AAUT III, 404; ETVPK, 82; EE 14, 332; Eesti Üliõpilaste Seltsi Paguluses 52 (1974) 20; Hans Nõmmik väitles. /Intervjuu temaga seoses dr-vk kaitsmisega/ // *Teataja* (1953) 13. IX; *Margus, M.* Rahvusvahelise mainega metsamullateadlane Hans Nõmmik 70. // *Eesti Mets* (1992) 2, 23; *Aamisepp, A.* Prof. Hans Nõmmik – *in memoriam*. // *Eesti Päevaleht* (1995) 20. VII.

M. Margus

NÕMMIK, Riho (26. II 1936, Tallinn), füüsik; Salme N. p. Lõpetas 1954 Tartu 1. kk-i, 1960 MÜ füüsikatsk-a ja 1963 samas asp-i, füüs-mat-knd (1968, MÜ), vk “Изучение электронно-фотонной и ядерно-активной компонент в центральных областях широких атмосферных ливней”, füüs-mat-dr (1998, MÜ), ”Модели потоков частиц космических лучей (разработка и применение)”. Oli 1964–68 FAI n-teadur, 1969–97 MÜ tuumafüüsika inst-i v-teadur, 1998– j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kosmiliste kiirte füüsika, tuumafüüsika, geofüüsika, kosmose radiatsiooniväljad, kosmoselendude radiatsiooniohutus, kiirguse mõju mikroelektroonikale, rakenduslik vaakumspektroskoopia, loodus- ja ühiskonnanahtuste modelleerimine. Töötanud Baikonuri (Bajkongõr) ja Kapustin Jari kosmodroomil ning Aragatsi mäel (Armeenia) asuvas kosmiliste kiirte uurimise jaamas. Osalenud “Interkosmos” programmides ja teinud eksperimente rohkem kui 40 sputnikul ja kosmoselaeval, sh seni suurima (180 kg) kosmoses kasutatud (“Interkosmos 6”, 1978) tuumaemulsioonikambri loomises (saanud autorit-se), mille abil tegi eksperim-lt kindlaks (1981) Maa-lähedases kosmoseruumis siiani kõrgeima energiaga (üle 10^{12} eV) elektronide olemasolu. Sedastanud esimesena Galaktika kosmiliste kiirte koosseisus (1981)

mittetäielikult ioniseeritud raskete aatomite olemasolu. Loonud meetodi (1990, rakendanud seda samal aastal) anomaalse kosmilise kiirguse hulka kuuluva hapniku ionide laengu määramiseks kahe anduri abil, mis on paigutatud ühel ajal erinevatel orbiitidel liikuvatele satelliitidele, loonud ka galaktiliste kosmiliste kiirte dünaamika arvutamise mudeli (kinnitati a-st 2003 rahvusv standardiks, on esimene maailmaruumi füüsikal omadusi käsitlev standard). Teinud kindlaks Päikese kosmilisi kiiri iseloomustavaid seaduspärasusi (1993–2004), mille alusel loonud vastava arvutusmudeli (kinnitatud Venemaa standardina). Koos S. Nõmmikuga uurinud (inim)asustuse ruumilisi seaduspärasusi ja koost migratsiooniprotsesside mat mudeli. Konstrueerinud teadusaparatuuri. Moskva Eesti Seltsi asutajaid ja juhatuse liige (esimees 1996–2003), Moskva Rahvusseltside Nõukogu liige (1989–91). Venemaa Kosmoseföderats-i veteran (2004), MÜ tnl teadlane (2004). Mongoolia TA teenetemedal (1981), NSVL (Venemaa) Kosmoseföderats-i J. Gagarini nim medal (1991, 2001). Üle 190 teadustr-e, 2 autorit-t; publitsistikat Eesti ja Venemaa ajakirj-s.

T: О проникновении паров воды в некоторые приборы, применяемые в вакуумной ультрафиолетовой области спектра (kaasautor M. Saar, V. Tiit). // Ж. Врикл. Флектроскопии (1968) 9; Закономерности распределения поселении в зонах влияния городов и крупных сельских поселений (kaasautor S. Nõmmik). // Изв. АН СССР. Геогр. (1970) 3; Наблюдение электронов с энергией 10^{12} в первичном космическом излучении. // Космические иссл. 22 (1984); О потоке ядер с энергией несколько сот МэВ/нуклон на орбите станции «Салют-6» (kaasautor). // Космические иссл. 24 (1986); Charge state distribution of anomalous oxygen ions in low earth orbit during solar quiescence (kaasautorid G. P. Gertzen, A. M. Marenny). // Nuclear Tracks Radiat. Meas. 17 (1990) 2; Galactic cosmic ray flux simulation and prediction (kaasautorid M. I. Panasjuk, A. A. Suslov). // Adv. Space Res. 17 (1995) 2; Radiation environment inducted by cosmic ray particle fluxes in the International Space Station orbit according to recent galactic and solar cosmic ray models. // Adv. Space Res. 21 (1998) 12; Probabilistic model for fluences and peak fluxes of solar energetic particles. // Radiat. Meas. 30 (1999) 3; Солнечная активность и события в солнечных космических лучах (kaasautor D. Mottl). // Изв. АН. Физ. 65 (2001) 3; The dependence of solar energetic particle fluxes in the Earth-

Mars-Earth route on solar activity period (kaasautor N. V. Kuznetsov). // *Adv. Space Res.* 30 (2002) 4.

B: EE 14, 332; *Hint, M.* Eestlasest füüsik vallutab Moskvast kosmost. // *Postimees* (1998) 30. VI; Moskva Eesti Selts. M, 2002, 5–7, 12, 27, 32, 53, 60–65, 139; *Nõmmik, R.* Murrangulised aastad minu elus. // Moskva Eesti Selts. M, 2002, 77–102.

NÕMMIK (a-ni 1934 **Mangelson**), **Salme** (3. III / 18. II 1910, Vana-Põltsamaa v, Viljandimaa – 21. IX 1988, Tartu), majandusgeograaf; kooliõpetaja t, Riho N-u ema. Lõpetas 1929 Põltsamaa ühisgümni-i ja 1933 TÜ õigustsk maj-teaduse osk-a; 1953–54 LÜ asp, geogr-knd (1956, samas), vk “Юго-Восток Эстонской ССР”, geogr-dr (1970, MÜ), vk “Сущность, задачи и метод дробного экономического районирования (на примере Эстонской ССР)” Oli 1946–56 TÜ geogr kat-i asst ja v-õpetaja, 1956–72 dots, 1968–76 maj-geogr kat-i juh, 1971–87 prof, 1987–88 konsultantprof. Luges maj-geogr üldkursusi ning tööstuse geogr ja maj rajoneerimist. – Peamine uurimisvaldkond: sotsiaalmaj-geogr teooria, sh ühiskondliku taastootmise ruumilise korralduse seaduspärasused, sotsiaalmaj kompleksid ja asustussüsteemid ning sotsiaalmaj-geogr põhimõistete süsteemi täiustamine. Oli Tartu linnalabori rajamise algatajaid (1968) ja EGS asutajaid (1955). NSVL Geogr-seltsi auliige (1985). 120 teadustr-t, üle 70 aimeart-i.

T: Eesti NSV territooriumi geograafiline asend ja administratiiv-territoriaalne jaotus. Trt, 1961; Eesti NSV majandusgeograafia I. Trt, 1969; Eesti NSV majandusgeograafia. Tln, 1979; Regional systems of settlements and complex territorial planning in the Estonian S.S.R. (kaasautor V. Murel). // *Regional studies. Methods and analyses.* Budapest, 1975; Kompleksne metodoloogia tootlike jõudude territoriaalsel uurimisel. // EGS-i ar 1979 (1981); К изучению систем расселения (kaasautor V. Murel). // TÜ Toim 341 (1974); Пространственные законы общества и социально-экономическая география. // TÜ Toim 577 (1981); Современная география: вопросы теории (kaasautor U. Mereste). M, 1984; Socio-economic geography and its methods. // *Soviet geography today*, 3. Social and economic geography. Moscow, 1984; Die sozial-ökonomische Geographie und die Untersuchung von Raum-Zeit-Gesetzen der Gesellschaft. // *Petermanns Geographische Mitt.* 2, 1986; Sotsiaal-majanduslik rajoneerimine (Eesti NSV näitel). // EGS-i ar 22 (1987).

B: TÜ BL I, 192; II, 117; Professor Salme Nõmmik 03.03.1910–21.09.1988 (biobibliograafia). Trt, 1995; AAUT III, 19; EE 14, 332–333; *Kurs, O.* Salme Nõmmik: aeg, ruum, ideed. // Akad 14 (2002), 497–508, 621–622.

R. Mällo

NÕMMIK, Urmas (7. VI 1975, Tartu), teoloog ja usundiloolane; õpetajate p. Lõpetas 1993 Rakvere 1. Kk-i, 1997 TÜ usutsk-a, 1999 TÜ-s mag-i, a-st 2000 Marburgi Ük-i ja TÜ doktorant; teol-mag (1999, TÜ), vk “Die Gerechtigkeitsbearbeitungen in den Psalmen: eine Hypothese von Christoph Levin formgeschichtlich und kolometrisch überprüft”. A-st 2003 EELK Usuteaduse Inst-i Vana Testamendi lektor ja õt-i hoidja kt, 2004–06 ka TÜ usutsk-a Vana Testamendi ja semitistika õt-i lektor, 2006– teadur. – Uurimisvaldkond: Vana Testamendi tarkuskirj, Vana Testamendi luulekirj vormi- ja žanrilugu; religioossuse olemus ja tänase Eesti usuline maastik, Lazar Gulkovitsch ja judaistika areng TÜ-s enne II maailmasõda; semiidi k-te sõnavara etümol ning võrdlev grammatika. Akad Teol Seltsi liige. *Rektor-von-Ewers-Preis* (2005). U 20 teadustr-t, sh 1 õpik.

T: Die Gerechtigkeitsbearbeitungen in den Psalmen: eine Hypothese von Christoph Levin formgeschichtlich und kolometrisch überprüft. // Ugarit-Forschungen: Int. Jb. für die Altertumskunde Syrien-Palästinas 31 (1999); Õiglusredaktsioonidest Psalmides. Uurides üht Christoph Levini hüpoteesi mõne psalmi ja kolomeetria abil. // Usutead. Ajakiri 48 (2001) 1; Heebrea retoorilise poeesia ilust Iiobi raamatu Eliifase esimese kõne näitel. // Mille anni sicut dies hesterna ... Studia in honorem Kalle Kasemaa. Trt, 2003; Eesti elanike suhtumisest religiooni (kaasautor L. Kilemit). // Mitut usku Eesti. Valik usundiloolisi uurimusi. Trt, 2004; Lazar Gulkowitsch und das Seminar für jüdische Wissenschaft an der Universität Tartu (Dorpat). I–II. // Judaica: Beitr. zum Verstehen des Judentums 61 (2005) 4; 62 (2006) 1; Uku Masingust vanatestamentlasena. // Eesti teol mõtlemise ajaloost. Trt, 2006; Sissejuhatus eksegeetikasse. Meetodiõpik tudengitele ja kiriku töötajatele (kaasautor R. Tasmuth). // EELK Usutead Inst-i Toim 14. Tln, 2006.

B: <https://www.etis.ee/prtaal>, <https://www.eris.ee>

NÕMMISTE, Ergo (27. VI 1956, Kiviõli), füüsik; keemiku p. Lõpetas 1974 Nõo Kk-i, 1979 TÜ füüsika osk-a, *Ph.D.* (füüsika, 1991, TÜ), vk “Рентгеноэлектронная эмиссия щелочногалогидных кристаллов при облучении фотонами с энергией 70–140 эВ”. Oli 1979–1982 FI röntgenspektroskoopia labori ins, 1982–86 n-teadur, 1986–91 teadur, 1992–93 Oulu Ük füüsika osk-a järeldr, 1994–95 Lundi Ük-i MAX-labori uurimisins, 1995–98 Oulu Ük-i dots ja v-asst, 1998–99 TÜ FI PHARE ekspert, 1999–2003 teadusdir, 2003– dir. – Uurimisvaldkond: elektron- ja ionspektroskoopia sünkrotronkiirgusega ergastatud aatomites, molekulides ja tahkistes, isolaatorkilede röntgenoskoopiline uurimine, pinnanähtused tahkisefüüsikas ja -tehnol-s. EFS asutajaliige (1989), Soome Füüsika Seltsi liige (1993). Ligi 170 teadustr-t.

T: Autoionization phenomena involving the $2p^53d$ configuration of Argon-like ions in ionic solids (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 18 (1993) 47; $M_{45}N_{45}N_{45}$ Auger decay spectra of the resonantly excited $3d^94f$ configuration of xenonlike ions in solids (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 21 (1994) 49; Electron correlation in Xe $4d_{5/2}^{-1}6p-5p^{-2}6p$ resonant Auger transitions studies by utilizing the Auger resonant Raman effect (kaasautor). // *Phys. Rev. A. Rapid Comm.* 6 (1994) 49; Evolution of the Post-Collision-Interaction Profile from the Resonant Auger Shakeup/Shakedown Lines at the Ionization Threshold (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 25 (1997) 79; Fragmentation and electronic decay of vacuum-ultraviolet-excited resonant states of molecular CsCl (kaasautor). // *J. Phys. B* 36 (2003) 19; Photoexcitation, photoionisation and photofragmentation of molecular rubidium halides (kaasautor). // *J. Electron Spectroscopy and Related Phenomena* 144 (2005); Substrate-induced effects in the creation and decay of core excitations in ultrathin films of potassium chloride on copper (kaasautor). // *J. Electron Spectroscopy and Related Phenomena* 156–158 (2007).

B: <https://www.etis.ee>

NÕMMISTO (a-ni 1961 **Lepik**), **Ilme** (19. II 1938, Tartu), loomakasvatusteadlane; kooliõpetaja t. Lõpetas 1955 Tartu 3. Kk-i, 1960 EPA zootehnikatsk-a; 1966–69 EPA asp, põllum-knd (1970, EPA), vk "Kanamunade keemilisest koostisest ja teistest omadustest Eesti NSV tingimustes". Oli 1961–66 EPA põllum-loomade aretuse kat-i v-laborant, 1969–70 ja 1979–82 asst, 1970–79 v-teadur, 1982–87 v-õpetaja, 1987–94 dots, 1994–2004 EPMÜ loomakasv-inst-i aretusosk dots. Õpetanud põllum-loomade aretust, veisekasv, mesindust ja

zool; koost õppevahendeid. – Uurinud kanamunade kvaliteeti, hanekasv, veisekasv ja mesindust. Tartu Aianduse ja Mesinduse Seltsi esimees (1999–). Üle 110 teadustr-e, sh õpikud.

T:

? >∇Φ; *ΦH&, >>≡ΦH4 4 B≡&H≡Δβ, <≡ΦH4 >, 8≡H≡ΔZN BΔ≡*98H4&>ZN 8∇P, ΦH& 8 9Δ. // ?BZH >∇9P>≡-H,N>4P, Φ8≡(≡ H&≡ΔP, ΦH&∇ <≡;≡*ZN 9P,>ZN 4 ΦB, Π4∇:4ΦH≡& & 4>H,>Φ4Λ48∇Π44 Φ; ∴ Φ8≡N≡2β6ΦH&, >>≡(≡ BΔ≡42&≡*ΦH&∇. 9, 1972;

? <Δ∇<≡Δ>≡ΦH4 Φ8≡Δ:9>Z 89Δ4>ZN β4Π & Φ&β24 Φ >, 8≡H≡ΔZ<4 Φ&≡6ΦH&∇<4 4 42<,>, 4β 4N & N≡*, NΔ∇>,>4β. // A≡&ZT,>4, 8∇P, ΦH&∇ B4Ϸ,&ZN β4Π. ;, 1976; Ussid. Trt, 1985; Hanekasvatus (kaasautor). Tln, 1985; Lüljalgsed. Trt, 1986; Kalad. Trt, 1989; Mesilaste aretus. Trt, 1989; Mesilaste haigused ja kahjurid. Trt, 1990; 2001; Mesilaste pidamine korpustarudes. Trt, 1997; Mesilaste haigused ja kahjurid. Trt, 2001; Tööd mesilas (kaasautor). Trt, 2002; Mesilaste tõulisus ja välimikutunnused Eestis. // Agraart (2002) 1; Tarud ja mesindusinventar (kaasautor). Trt, 2003; Mesilasrassidest ja nende ristanidest. // Maamaj (2005) mai.

B: EPA BL I, 173; II, 79–80; EPMÜ BL, 73.

NÕMMSALU (a-ni 1936 **Simson**), **Feliks** (14. IX 1926, Torma v, Tartumaa – 5. XII 1995, Tallinn), metsateadlane ja metsandustegelane; talupidaja p. Lõpetas 1945 Tartu 5. Kk-i, 1949 TÜ metsandustsk-a metsamaj ins-i erialal, 1963–74 EPA kaugõppeasp, põllum-knd (1981, Moskva), vk "%:4β>4, Δ9∃≡8 9N≡*∇ >∇ BΔ≡*98H≡&>≡ΦH.: 4 9ΦH≡6P4&≡ΦH.: ;Φ≡& JΦH≡>Φ 8≡6 EEX". Oli 1949–50 Elva ja Läänemaa metsamajandite ins, 1950–53 Läänemaa ja 1953–55 Rakvere metsamajandi v-metsaülem, 1955–62 Rakvere Metsamajandi dir; 1962–66 ENSV MN Metsamaj ja Looduskaitse Peaval juh aset, 1966–88 metsamaj ja looduskaitse ministri I aset, 1988–91 ENSV Rkl Looduskaitse ja Metsamaj Komitee esimehe I aset, 1991–95 ajakirjade "Eesti Mets" ja "Mina ja Puu" peatoim. – Uuris hooldusraie, eriti põimendusraie mõju puude kasvutingimuste paranemisele, sedastas selle efektiivsust noorendikes ja keskealistes puistutes, andis konkreetseid soovitusi hooldusraieks eri metsatüüpide puhul (segapuistud, männikud, kuusikud, kaasikud jne). Suunas ligi 25 a-t

Eesti looduskaitse- ja jahimaj-tegevust ning osales metsamaj ja ja looduskaitsealase teadustöö koordineerimises. NSVL Looduskaitse Nõukogu ja Jahindusnõukogu liige, Akad Metsaseltsi, ELKS jmt seltside liige, Eesti Jahimeeste Seltsi esimees (1967–87). ENSV tnl metsakasvataja (1976).

T: Metsad sajandivahetusel (kaasautor I. Etverk). // EL (1974) 19; A,ΔΦB,8H4&Z Δ∇2&4H4β ;Φ>≡(≡ N≡2β6ΦH&∇ 4 8≡<B:,8Φ>≡(≡ 4ΦB≡: .: 2≡&∇>4β * Δ,&,Φ4>Z *≡ 2000 (≡*∇. // ;∇H,Δ4∇:Z Φ≡&,ς∇>4β Φ,8Π44 ;,Φ>≡(≡ N≡2β6ΦH&∇ 2∇B∇* >≡(≡ ≡H*,.:>4β %!EM=I9 B≡ >∇9P>≡-H,N>4P,Φ8≡<9 BΔ≡(>≡24Δ≡&∇>4β Δ∇2&4H4β ;,Φ>≡(≡ N≡2β6ΦH&∇ 4 8≡<B:,8Φ>≡<9 4ΦB≡: .: 2≡&∇>4 *Δ,&,Φ4>Z. 7∇9>∇Φ, 1974; Uut metsahooldusraietelt. // Metsamajandus. Tln, 1975; Hõrendamise mõju puistute tormikindlusele. // Metsamajandus II. Tln, 1976; Lahemaale sündis rahvuspark. Tln, 1977; Ulukitest ja jahindusest Eestis. Tln, 1978; Vahekasutusraied ja metsade tormikindlus. // EL (1979) 10; ?N≡H∇>4P.: β ⊥H48∇. ;, 1989.

B: EE 14, 333.

M. Margus

NÕMMSALU, Heli (21. X 1957, Loksa), põllumajandusteadlane. Lõpetas 1976 Loksa Kk-i, 1981 TÜ biol osk-a, 1984–87 EMVI asp, *Ph.D.* (taimekasvatus, 1993, EPMÜ), vk “Ida-kitseherne sordi ‘Gale’ biokeemiline koostis sõltuvalt arengufaasist ja ädala niitmise ajast” (Saku, 1993). Oli 1987–88 EMMI maaviiljeluse osk-a n-teadur, 1988–94 uute söödakultuuride grupi teadur, 1994–1998 EMVI rohumaaviiljeluse ja mikrobiol osk-a teadur, 1998–2004 Taimetoodangu Inspektsiooni taimekaitse osk-a peapetsialist, a-st 2004 osk-a juh. – Uurimisvaldkond: söödakultuurid, nende keem koostis ja söödaväärtus. Esinenud ettekannetega konv-del kodu- ja välismaal. 15 teadustr-t.

T: Fodder Galega (kaasautor). Saku, 2001; Ida-kitseherne kasvatamine ja kasutamine (kaasautor). Saku, 2006.

B: EMVI, 60, 139.

NÕU, Enn (02. X 1933, Tallinn) arstiteadlane, pulmonoloog, kirjanik; Joosep N. p. Põgenes 1944 koos perekonnaga Roots. Lõpetas 1953 Uppsala *Högre Allmänna Läroverkatri* reaalharu, 1961 Uppsala Ük-i arstitsk-a, med-dr (1978, Uppsala Ük), vk

„Quality of survival in bronchial carcinoma”. Oli 1961–66 Uppsala Ük Akad Haigla kopsukliiniku alamarst, 1966–69 sisekliiniku alamarst, 1969–83 kopsukliiniku abiülemarst ja 1979–83 ük-i dots, 1983–98 ülemarst ja peaarsti aset, 1983–93 ka kopsumed-i inst-i prefekti aset. – Uurinud pms kopsuvähiga seotud probleeme, eriti ravi ja kopsuhaigete elukvaliteedi küsimusi. A-st 1961 Rootsi Arstide Liidu ja Rootsi Arstide Seltsi, Eesti Arstide Selts Rootsis liige (1969–97, 1969–70 abiesimees), Rootsi kopsuvähi uurimise planeerimisgrupi liige (1986–96), ETS Rootsis liige (1987–97). Tegelenud ka kirj loominguga, avaldanud romaane, lühijutte, luuletusi ja ülevaateid kirj-st ja ajaloost. Välismaise Eesti Kirjanike Liidu esimees (a-st 1999), Eesti PEN Klubi aseesimees (a-st 1992). Ajakirja „Mana” koll-i liige, „Eesti Noorus” peatoim. 1963–79 Eesti Rahvusnõukogu Üldkogu ja juhatuse liige. Uppsala Lääni Maakondliku Nõuk 25. a. teenetemärk (1987). Ligi 150 teadustr-t.

T: Comparative measurements of quality of survival of lung cancer patients after diagnosis (kaasautorid E. Carlens, G. Dahlström). // *Scand. J. Respir. Dis.* 51 (1970) 4; Quality of survival in patients with surgically treated bronchial carcinoma (kaasautor T. Åberg). // *Torax* 35 (1980) 4; The natural five-year course in bronchial carcinoma. Epidemiologic results. // *Cancer* 53 (1984) 10; Sarcoidosis: Epidemiology and prognosis. A 15-years European study (kaasautor). // *Am. Rev. Respir. Dis.* 130 (1984) 1; A randomized study of radiation treatment in small cell bronchial carcinoma treated with types of four-drug chemotherapy regimens (kaasautorid O. Borodin, J. Bergh). // *Cancer* 2 (1988) 6; Neuron specific enolase as a follow-up marker in small cell bronchial carcinoma. A prospective study in an unselected series (kaasautor). // *Cancer* 65 (1990) 6; Improved care of patients with small cell lung cancer. Nutritional and quality of life aspects (kaasautor). // *Acta Oncologica* 31 (1992) 8; Comparison of induction chemotherapy before radiotherapy with radiotherapy only in patients with locally advanced squamous cell carcinoma of the lung (kaasautor). // *Eur. J. Cancer* 32A (1996) 11.

B: ETVpK, 83; *Kangro, B.*, 157–158; EE 14, 333; „Eesti keeles kirjutamine on ka minu isamaaline kohus”. Intervjuu E. Nõuga. // *EA* (1991) 5, 378–389; *Enn Nõu* 60. // *Teataja* (1993) 16; *Remsu, O.* Mees kellel õnnestus ärritada ühiskondi. // *KK* (1994) 2, 76–86; *EKrL*, 379–380; *EKnL*, 378–379.

NÕU, Joosep (24. VII 1906, Muhu-Suure v, Saaremaa – 13. IV 1999, Uppsala), põllumajandusteadlane ja haridustegelane; talupidaja p, Enn N. isa. Lõpetas 1926 Läänemaa Ühisgümni-i ja 1931 TÜ põllum- tsk-a, 1930–31 õppis ka TÜ õigustsk-a maj- osk-s, *mag. agr.* (1934, TÜ), vk "Talundite suuruse mõju tasuvusse Eestis võrdlevalt Taani, Rootsi ja Soome tasuvuse andmetega" (*Konjunktuur* (1935) 7), *dr. agr.* (1967, Uppsala Põllum-ük), vk "Studies in the development of agrikultural economics in Europe" (Uppsala, 1967, avaldatud ka jaapani k-s). Õppimise ajal töötas ühtlasi 1929 Raadi katsejaamas ning 1930–31 TÜ kultuurtehnika ja geod kabineti asst-na. 1932–33 omandas TÜ didaktilis-met seminaris põllum ainete õpetaja kutse. Oli 1932–33 Vahi Põllutöö- ja Aiandusmesinduskooli ja 1933–37 Kuremaa Karjakontrollasst-de kooli õpetaja, 1937–38 Polli Põllutöö- ja Aianduskooli juh, 1938–40 Haridusmin-i põllutöökoolide peainspektor, 1941–44 Haridusdirektooriumi põllum kutsehariduse osk juh. Läks 1944 Rootsi, kus töötas a-ni 1973 Uppsala Kuninglikus Põllum-ük-s, esialgu asst-na, pärast dr-vk kaitsmist oli põllum-ökon dots. – Uurimisvaldkonnad: põllum-ökon, Eesti põllum kinnisvara pärimisõigus, põllum-hariduse probleemid. Tutvus 1936 Soomes seal tehtava põllum-ökon-alase teadustööga. Osales aktiivselt APS-i toimkondades ja rmtk töös. Rootsis jätkas uurimistööd põllum-ökon ja selle ajaloo küsimustes. Tegi uurimisreise Hollandisse, Saksamaale, Šveitsi, Austriasse, Norrasse, Taani, Inglismaale ja Soome. 1967 ilmunud dr-vk sai kiiresti rahvusv- ltu tuntuks. Oli paljude Põhjamaade ja rahvusv põllum-tead org-de liige, Uppsala Eesti Seltsi abiesimees (1944–46), a-st 1946 Eesti Agronoomide Seltsi Rootsis, Vabade Eestlaste Põllumajandusliidu, Eesti Rahvusfondi, Eesti Komitee, ETS Rootsis liige. ÜS Raimla koguteose "Omariikluse taustal" (Uppsala, 1955) toim. Avaldas Rootsis üle 500 teadustr-e ja aimeart-i, sh u 100 teadustr-t põllum-ökon alalt ning rohkesti ülevaateid Eesti põllum-teadlastest. Suur osa tema uurimustest on säilinud käsikirjades.

T: Akadeemiline Põllumajanduslik Selts põllumajandusliku teaduse ja hariduse edendaja ning kodumaa põllumajanduse arengu uurijana. // APS 1920–1930, Trt, 1930; Loomakasvatuse arendamissihte idanaaberriigis. // Agron 13 (1933); Talundite suuruseküsimuse käsitus põllumajanduslikus kirjanduses. // Agron 14 (1934); Talu pärandamisõiguse reformi vajadus ja suund. // Agron 17 (1937); Eesti põllumehe traditsioonidest. // Eesti Kool 2 (1938); Põllumajanduse kutseharidus. Tln, 1943;

Rahvusvahelised organisatsioonid põllumajanduse alal. // Vabade Eestlaste Põllumajandusliidu ar 1951; Produktivitet och produktivitetsberäkningat inom jordbruket (kaasautor O. Nilsson). Uppsala, 1953; Eesti põllud, metsad, vesi. // Eesti riik ja rahvas Teises maailmasõjas. I. Stockholm, 1954; Hoop Eesti põllumajandusele sotsialiseerimisest 1940. // Eesti riik ja rahvas Teises maailmasõjas. III. Stockholm, 1956; Mjölkkornas kapacitetsutnyttjande i driftsekonomisk belysning. Uppsala, 1958; En vetenskapshistoria för lantbruksekonomien. // Ny Jord 55 (1968); Landbruksekonomins krönika 1900–1968 för Norden. Uppsala, 1968; De ekonomiska, främst agrarekonomiska, idéernas utveckling Ryssland före 1917. I. Bakgrund: Politiska idéströmmingar och ekonomisk historia. Uppsala, 1968.

B: EE 14, 333; ETVpK, 83; Joosep Nõu – *magister agronomiae*. // Agron 14 (1934), 289; *Aamisepp, A.* Agr. dr Joosep Nõu 90-aasta juubelipäev. // Eesti Päevaleht (1996) 27. VII; *Lilover, L.* Joosep Nõu – *in memoriam*. // *Agraart* 2 (1999); Joosep Nõu – *in memoriam*. // *Postimees* (1999) 15. IV; Agr. dr. Joosep Nõu, põllumajandusökoonoomia dotsent Rootsi Põllumajandusülikoolis, Uppsalas Rootsis, endine põllutöökoolide peainspektor Eestis. Biograafia ja teaduslike ning teiste tööde bibliograafia. Koost dots Enn Nõu. Uppsala. (Käsikiri TTEÜ arhiivis).

J. Kuum

NÕVANDI (a-ni **Neumann**), **Roman** (31. / 18. VIII 1914, Petrograd – 11. II 1980 Tartu), spordipedagoog ja -teadlane. Lõpetas 1934 Tartu Poeglaste Gümni, 1937 Tallinna Sõjakooli, 1940 Sõjaväe Tehnikakooli, 1949 TÜ kehakultuurisk-a, ped-knd (1964, TÜ), vk "Stardihüppe efektiivsuse määramise ja ujumisiigutuste õigeaegse alustamise kontrolli meetodikast". Nõuk armeesse mobiliseerituna võttis osa II maailmasõjast. Oli 1946–66 TÜ veespordi kat-i v-õpetaja, 1966–78 raskejõustiku ja veespordi kat-i juh, 1970–80 dots. Koost õppevahendeid ja teinud 4 õppefilmi (1967, 1973, 1978, 1980). – Uuris ujumise stardihüppe efektiivsust ja kiiruse dünaamikat ujumisdistsantside läbimisel. Oli 1947–49 kolmekordne ENSV meister veepallis, ületas ujumises korduvalt Eesti rekordeid. Ülel aukohtunik ujumises (1965). 30 teadustr-t ja õpikut, aimeart-id.

T: ? *4>∇<48, BΔ≅N≅0*, >4β *4ΦH∇>Π44 2∇B:Z&∇. // 3H≅(≅&≅, Φ≅&,ς∇>4, :∇≅Δ∇H≅Δ44 Λ424≅:(44 ΦB≅ΔH∇. ΓΔH, 1964; Ujumise algõpetuse metoodika I. Trt,

1967;

? <,H≡*48, ≡BΔ,*,:;>4β ⊥ΛΛ,8H4&>≡ΦH4 ΦH∇ΔH≡&≡(≡ BAZ08∇ 4 ≡ 8=>HΔ≡:, Φ&≡,
&Δ,<,>≡ΦH4 B,Δ&ZN B:∇&∇H,:.>ZN *&40,>46. // =∇9P>Z, ≡Φ>≡&Z Λ424P,Φ8≡(≡
&≡ΦB4H∇>4β 4 ΦB≡ΔH∇. .; 1968; Selilikrooli ja rinnulibrassi tehnika ning õpetamise
metoodika (kaasautor S. Oja). Trt, 1969; Stardi- ja pöördetehnika analüüs ja õpetamise
metoodika. Trt, 1973; Kehaline kasvatus IV–VIII klassile: käsiraamat õpetajale
(kaasautor). Tln, 1975.

B: TÜ BL I, 328; ESB, 432.

A. Viru

NÄPINEN, Leo (17. IV 1948, Väinjärve v, Järvamaa), filosoof; kaubandustöötaja p, soomlane. Lõpetas 1966 Väike-Maarja Kk-i, 1975 TÜ keemiaosk-a, 1983 asp-i TÜ filos kat-i juures, filos-knd (1984, Läti TA), vk “Философский анализ понятий *организация* и *самоорганизация* в современном научном познании” Oli 1983–87 TÜ filos-kat-i õppejõud, 1987–88 AI filos sektori teadur ja v-teadur, 1989–96 FSÕI v-teadur, 1991–96 TTÜ filos-õppejõud (vaheaegadega, tunnitavalise ja kohakaaslasena), 1996–99 lektor, 1999– dots. Pidanud loenguid ka Eesti Hum-inst-s ja TPÜ-s. – Uurimisvaldkond: teadusfilos – sünergeetika filos probleemid (organiseerimine ja iseorganiseerumine). 50 teadustr-t.

T: О значении терминов *организация* и *самоорганизация* в современной научной и философской литературе. // TÜ Toim 630 (1983); Философский анализ двух концепций предбиологической эволюции. // TÜ Toim 694 (1984); О предпосылках прогресса общества в свете принципов синергетики. // TA Toim. Ühisk-teadused 39 (1990), 3; Philosophical foundations of synergetic modelling. // TA Toim. Hum. ja sotsiaalteadused 42 (1993), 4; Iseorganiseerumismõtlemine, selle omandamise vajadus Eesti ühiskonnas. // Teaduslugu ja nüüdisaeg IX. Tln, 1994; Tervikliku maailmamõistmise probleem sünergeetikas. // TPÜ Toim. A 8. Humaniora (1998); The problem of the relationship between human and physical realities in Ilya Prigogine's paradigm of self-organisation. // Estonian Studies in the History and Philosophy of Science. Dordrecht/Boston/London, 2001; Ilya Prigogine's program for the remaking of traditional physics and the resulting conclusions for understanding social problems. // Trames 6 (2002), 2; The concept of chaos in contemporary science: On Jean Bricmont's critique of Ilya

Prigogine's ideas (kaasautor P. Mürsepp). // Foundations of Science 7 (2002), 4. Exact sciences and the problem of integral understanding of the social reality. // Problemos 65 (2004); Understanding of the world and the scientific paradigm of self-organization. // Studia Philosophica 40 (2004), 4; Ilya Prigogine'i ideede kriitkast Jean Brocmon'ti poolt. // Teaduslugu ja nüüdisaeg. XI. Trt, 2007.

B: TÜ BL II, 118.

NÜSSIK, Jaan (28. II 1931, Polli v, Pärnumaa), keemik; möldri p. Lõpetas 1951 Tartu 5. Kk-i, 1956 TÜ keemiaosk-a, 1961–65 NSVL TA Maagileiukohtade Geol, Petrogr, Mineral ja Geokeemia Inst-i (Moskva) asp, geol-mineral-knd (1969, samas). Oli 1957–65 NSVL TA Maagileiukohtade Geol, Petrogr, Mineral ja Geokeemia Inst-i n-teadur, 1965–76 Venemaa Mineraalide Sünteesi ja Kristallide Kasvatamise TUI n- ja v-teadur, 1976–84 NSVL TA Komi filiaali v-teadur (Sõktõvkaris), 1984–98 TTÜ ehitusmaterjalide labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: kristalli- ja ligandite välja teooria, emissioonspektraalanalüüs, mineraalide adsorptsioonspektroskoopia, daikide keem koostis granitoidides, mineraalide süntees ja kristallide kasvatamine. Osalenud paljudes eksped-des (Siberis, Kasahstanis, Sahhalinil, Komis jm). Venemaa Mineraloogide Ühingu (1976–86) ja Eesti Keemiaseltsi (1984–) liige. Üle 60 teadustr-e, sh 5 monogr-t; 8 autorit-t.

T: 3, 3; 4β Φ&4>Π≡&≡-Π4>8≡&ZN <, ΦH≡Δ≡0*, >46 7∇>Φ∇6Φ8≡(≡ Δ9*>≡(≡ B≡:β. ;, 1965; EB, 8HΔ∇: ∴>Z6 ∇>∇:42 & (≡:≡(44 4 (≡N4<44. ;, 1967;)∇684 (Δ∇>4H≡6*>ZN 8≡<B:, 8Φ∇N Π, >HΔ∇: ∴>≡(≡ 7∇2∇NΦH∇>∇. ;, 1970; AA4>Π4BZ Φ:, 0, >4β 2∇ Δ≡ΦH≡< 8Δ4ΦH∇: ∴&. 9, 1979;], 8HΔ≡N4<4β & (≡:≡(44 (kaasautor I. Komov). 9, 1981.

NYLÄNDER, Gustav Reinhold (u 1775, Tallinn – 23. V 1825, Freetown, Sierra Leone), misjonär ja keeleteadlane, eesti afrikanistika rajaja; rootsi-soome päritolu, ema poolt tõenäoliselt eestlane. Õppis 1803–05 Berliinis misjoniseminaris (nn Jänicke koolis). 1805 asus Inglismaal Kirikumisjonihingu teenistusse. Lähetati 1806 misjonitööle Aafrikasse. Elas ja töötas kuni surmani Sierra Leones, sh 1812–18 bulomite, 1818–25 temnede asualal. Rajas Sierra Leones esimese regulaarselt tegutseva kooli. – Tema bulomi k-le uurimused olid teedrajava tähtsusega. Töötas ladina alfabeedi alusel välja bulomi k-e tähestiku, koostas

selle k-e grammatika ja õigekirjaõpiku (1814), bulomi-inglise ja inglise-bulomi sõnartu ning bulomik-se usutekstide lugemiku. Tema Matteuse evangeeliumi bulomik-ne tõlge oli esimesi Piibli tõlkeid Aafrika põliskasukate k-de. Kogus ka sealset rahvaluulet ja etnograafiat.

T: Grammar and vocabulary of the Bullom language. London, 1814; A spelling book of the Bullom language, with a dialogue and scripture exercises. London, 1814; Lum Keleng. London, 1816; Selected parts of common prayer. London, 1816.

B: EE 14, 334; Magazin für die neueste Geschichte der protestantischer Missions- und Bibelgesellschaften. Basel, 1816–1822, 1826, 1839, 1851; *Hiiemaa, K.* Südamme kutsel: Eesti misjonärid Aafrikas. Tln, 2000.

K. Hiiemaa

NYMAN, Elmar Gustaf (22. VI 1919, Kloostri v. Harjumaa), riigiteadlane, politoloog; eestirootsi kooliõpetaja p. Lõpetas 1937 Haapsalus Rootsi Eragümni, 1938 EV Sõjakooli, õppis 1939–41 TÜ filos-tsk-s. Töötas lühikest aega Tallinna Stat-büroos ja eestirootslaste ühingu *Svenska Odlingens Vänner*. 1943 põgenes Rootsi, lõpetas 1946 Stockholmi Ük põlma kraadiga. Jätkas samas õpinguid, *filos. lic.* (1952, samas), vk "Striden om tryckfriheten under den gustavianska tiden", filos-dr (1963, samas), vk "Indragningsmakt och tryckfrihet 1785–1810" (Stockholm, 1963). Töötas Koolide Ülemval-s, oli 1958–63 Stockholmi Ük-i erakorraline ja 1963–82 lektor, 1965–77 ühtlasi Linköpingi Ük-i õppejõud, 1982–84 teadur (Rootsi Ühiskonnateaduste Uurimiskeskuse toetusega). Luges kursusi Rootsi konstitutsiooni ajaloost, Rootsi riigi ning omavalitsuste haldusõigusest, välisriikide põhiseadustest, trükivabadusest ja ajakirjandusvabadusest. – Uurimisvaldkonnad: riigiteadus, trükivabadus, vähemusrahvuste küsimused ja nendega seotud seadusandlus ning selle rakendamise probleemid, eestirootslaste rahvusgrupi minevik ja areng. Käinud korduvalt uurimisreisidel Helsingi, Kopenhaageni, Hamburgi, Berliini, Marburgi, Freiburgi ük-s, tutvumaks nende haldusorg-ga ja kogudes algmaterjali nii õppe- kui uurimistöö tarbeks, sh Saksamaal ka Saksa okupatsiooni kohta Eestis ning eestirootslaste väljarändest. Olnud aktiivselt tegev eestirootslaste kultuuriühingus *Svenska Odlingens Vänneri* esimehe ja auliikmena, selle organi tead sariväljaande *Kustbon* toim, koguteose *Estlandssvenskar* kaasautor, välisrootslaste keskkühingu *Riksföreningen Sverigkontakt*'i juh liige ning ühingu juures tegutsenud

Estlandsutkottet'i abiesimees, ETI Rootsis, ETS Rootsis, Balti Uurimiskeskuse Stockholmis juh liige. Valgetähe V kl teenetemärk (2001).

T: De baltiska staternas penning – och banksystem 1918–1944. Stockholm, 1945; Tre författningar – tre ideologier. Konstitutionella experiment i Republiken Estland 1920–1940. Stockholm, 1965; Omfattningen av medborgerliga fri-och rättigheter i Estland 1920–1940. // ETS Rootsis ar IV. Stockholm, 1966; En högre skola för Estlands svenskar. // Svensk folkhögskola i Estland 1920–1943. Stockholm, 1971; Einige Erwägungen zur estnischen Minoritätenpolitik der Selbständigkeitsjahre, betreffend die schwedische Volksgruppe. Stockholm, 1973; Rootsi uus põhiseadus. // Rahvuslik Kontakt 4 (1974); Minoritetsrätt och minoritetspolitik i Republiken Estland. Stockholm, 1975; Om estlandssvenskarna i Sverige. Uppsala, 1988; En minoritet i minoriteten – estlandssvenskarna i Sverige. // De första båtflyktingarna – en antologi om balterna i Sverige. Stockholm, 1983.

B: ETVpK, 83; AAUT III, 371; *B. Kangro*. 158; Elmar Nyman 60-aastane. // EPL (1979) 19. V, 20. VI.

NYMAN-METCALF (a-ni 1987 **NYMAN**), **Katrin Merike** (7. V 1963, Stockholm), õigusteadlane; eestirootslasest ins-i t. Lõpetas 1982 Sigtuna Gümni, 1986 Uppsala Ük-i õigustsk-a, *can. iur.* Rahvusv-s ja EL õiguses (1986, samas), oli a-st 1988 samas doktorant, õigus-dr (1999, Uppsala Ük), vk "Activities in space – appropriation or use?". Õpingute ajal töötas ühtlasi Rootsi politseis, õppejõuna eesti gümni-s jm. 1988–89 töötas Londonis Geundberg Mocatta advokaadibüroos, 1990–93 Rootsi Tööturumin-s, Välismin-s ja Kultuurimin-s, a-st 1993 Uppsala Ük-i rahvusv õiguse õppejõud; pidanud loenguid Euroopa, Aafrika, USA kõrgkoolides ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuses Tartus, a-st 1999 ka Riia Juriidilise Kõrgkooli *assoc. prof.* rahvusv, EL ja haldusõiguse alal ning Concordia Rahvusv Ük-i (Tallinnas) õppejõud ja a-st 2001 ka *Human Dynamics*'i õigus- ja arendusdir Viinis. – Uurinud inimõiguste arengut ning võitlust isiku- ja rahvusõiguste eest Eestis a-il 1918–94, rahvusv õiguse, eriti kosmoseõiguse probleeme, EL õigust ning laienemist rahvusv õiguse seisukohalt, Ida-Euroopa haldus-, sõnavabaduse ning meediaõiguse küsimusi. Töötas 1997–99 Rootsi valitsuse ülesandel eksperdina Bosnias meedia-, telekommunikatsiooni, inimõiguste jt. seaduste koostamisel. Oli 1990–92 Eesti eksilvalitsuse riigisekr. ETS Rootsis, Eesti Naisüliõpilaste Seltsi (ENÜS-i) ja Eesti Rahvusfondi Rootsis liige.

T: The rights of the individual in Estonia. London, 1990; Estonia 1918–1994 – the development of human rights. Stockholm, 1994; Media and the rule of law: the importance of media regulation for the peace process in Bosnia and Herzegovina (kaasautor K. Thelin). // Juridisk Tidskrift 3 (1999–2000); Enlargement of the EU-regatta with moving goal posts? (kaasautor D. Dobrovoljec). // European J. Law Reform 3 (2001) 2; Fri rörlighet för arbetstagare och utvignen av EU. // Europa – perspektiv. Stockholm, 2002; Artiklisari EL õiguste kohta. // Likums un Tiesibas. Riia, 2000–2002; Regional integration and courts of justice (kaasautor I. Papageorgiou). Antwerpen, Oxford, 2005.

B: *Ignats, Ü.* Katrin Nyman-Metcalf kirjutas raamatu isikuõigustest Eestis. // Eesti Päevaleht (1994) 11. V; *Sinimaa, A.* Päevakohane ingliskeelne raamat Eestist. // Eesti Päevaleht (1994) 30. XII; *Saarsen, K.* Ka õhuruumi jaoks on vaja rahvusvahelisi kokkuleppeid. // Eesti Päevaleht (1995) 9. III; Katrin Nyman-Metcalfi doktoritöö taevaalaotuse õigusprobleemidest. // Eesti Päevaleht (1999) 9. IX; <http://www.riigikantselei.ee> *K. Martinson*

O

O'CONNEL-BRONIN, Aleksandr (2. IX 1952, Tartu), füüsik. Lõpetas 1969 Tartu 4. Kk-i, 1974 TÜ füüsikaosk-a, füüs-mat-knd (1979, TA FI), vk “Свободные и автолокализованные экситоны в кристаллах LiH и NaI”. Oli 1975–96 FI teadur. – Uurimisvaldkond: eksitonid laia keelutsooniga kristallides.

T: Экспериментальное проявление поляризованного взаимодействия экситонов с фононами в широкощелевом диэлектрике (kaasautor V. Plehhanov). // Письма в ЖЭТФ (Ж. эксперим. и теор. физики) 27 (1978) 1; Polariton emission in LiH, LiD and NaI single crystals (kaasautor V. Plehhanov). // Phys. Status Solidi (b) 86 (1978) 2; Resonant Raman scattering in crystals with self-trapping excitons (kaasautor V. Plehhanov). // Phys. Status Solidi (b) 95 (1979) 1; Exciton states of lithium hydride in $\text{LiH}_{1-z}\text{F}_z$ solid solutions (kaasautor). // Phys. Status Solidi (b) 179 (1993) 2; Influence of cleavage in liquid helium on the shape of the $n=1$ exciton reflection band in KI and RbI crystals. // J. Phys. C: Condensed Matter, 6, 15 (1994).

P. Kuusk

OBET (Obed), Viktor (Victor) (10. III / 25. II 1913, Võru – 9. VIII 1999, Nova Scotia, Kanada), metsateadlane, maastikuarhitekt ja sõjaajaloolane; jaamatülema p. Lõpetas 1932 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1937 Tallinnas sõjakooli (suurtükiväelipnikuna), 1939 TÜ metsaosak-a, õppis 1938–41 TÜ õigustsk-s. Töötas 1936 TÜ metsakorralduse kat-s n-assist-na, 1937–40 A/S-s “Eesti Metsatööstus”, ka Tartu ja Valga saeveskis ning Aakre metskonnas, oli 1940–41 Põhja Paberi- ja Puupapivabriku inspektor, 1941–44 Metsade Val-e metsatööstusosk-a v-referent. Põgenes 1944 Rootsi, kus töötas Rootsi Kuninglikus Metsaük-s arvutustöödel, täiendades ennast ühtlasi erialaliselt. Siirdus 1948 USA-sse, õppis 1948-50 Syracuse Ük-i New Yorgi metsakolledžis, omandades mag-kraadi metsakasutuses, vk käsitles puudukasutuse parandamise võimalusi USA-s. Omandas enesetäiendamise teel ka maastikuarhitekti kutse. Töötas 1950–1978 New Yorgi parkideval-s. Pensionil olles uuris Eesti ajalugu, pms Eesti Vabadussõda, mille tulemusena valmis 2200-lk-line käsikiri (säilitatakse Kaitsemin-i arhiivis). Tegutses aktiivselt Eesti taasiseseisvumise nimel, oli EÜS-i liige ja vilistlane. Rootsis tegutses Eesti Komitees ja Eesti Abi Keskuses, USA-s oli Eesti Kooli Fondi asutajaid, töötas “Ameerika Hääle” New Yorgi osk-s.

T: Märkmeid USA metsatööstusest.// EME 5 (1950).

B: AAUT III, 111; *K(ruuse), R.* Uus metsateaduse magister. // EME 7 (1951) 38; EE 14, 334–335; *Margus, M.* Victor Obet – 80. // EM (1993) 1, 27–28; TÜ metsaosakond, 42.

M. Margus

OBRAZTSOV, Pavel (8. XII 1840, Novgorodi kub – 23. IX 1895, Tartu), teoloog, pedagoog; õigeusu kiriku diakoni p. Õppis Novgorodi Vaimulikus Seminaris ja Peterburi Vaimulikus Akad-s, mille lõpetas 1865 teol-mag kraadiga. Töötas seejärel Smolenski Vaimuliku Seminari õppejõu ja rektori abina, ped kursuse lektorina ja Smolenski Poeglaste Gümni-i ajaloo ning geogr õpetajana. 1870–79 oli Pihkva Vaimuliku Seminari, Gattšina Õpetajate Seminari ja Gattšina Vaeslaste Inst-i õpetaja, 1879–84 Venemaa Stockholmi esinduse kiriku eesistuja, 1885–92 TÜ õigeusu prof, ühtlasi oli TÜ õigeusu kiriku eestseisja. Emeriteerus tervislikel põhjustel.

T: Опыт толкования книги пророка св. Захарии. СПб, 1873; История христианской церкви общедоступного изложения. Гатчина, 1877–1879; Конспект лекций по богословию. СПб, 1886.

B: *Левитский*, I, 37–38; *Raid*, L. TÜ usuteaduskond, 34.

L. Raid

ODAR, Jaano (15. III 1940, Lüganuse v, Virumaa), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1960 Püssi Kk-i, 1966 TÜ õigustsk-a, õigus-knd (1974, TÜ), vk "Juhtimisteooria põhimõtete kohaldamisest Nõukogude tsiviilprotsessis". Oli 1965–74 K-Järve linna rahvakohtunik ja rahvakohtu esimees, 1974–77 TÜ tsiviilõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja, 1977–93 ENSV Ülemkohtu liige ja 1987–93 esimehe aset ning tsiviilkolleegiumi esimees, 1988–92 ka FSÕI v-teadur, 1992–99 TÜ dots, a-st 1993 Riigikohtu liige ja tsiviilkolleegiumi esimees, 1999–2001 ka TÜ külalisprof. – Uurinud tsiviilseadusandluse ja tsiviilprotsessi probleeme. Osalenud tsiviilkohtupidamise seadustiku eelnõu väljatöötamisel. Üle 90 teadustr-e.

T: Kolmeastmelise kohtusüsteemi kujundamine ja kohtusüsteemi lülid. // *Eesti Jurist* (1991) 5; Tsiviilkohtupidamise seadustik. // *Juridica* (1994) 2; Kohtu suutlikkusest tsiviilasjade menetlemisel ja tsiviilseaduse arengust. // *Juridica* (1991) 9.

B: TÜ BL I, 440; II, 117; EE 14, 335; Faculty of Law (1994), 47; (2001), 153–154.

ODER (a-ni 1978 **Roosleht**), **Tuuli** (13. X 1958, Riisipere, Harjumaa), kasvatusteadlane; Milvi Rooslehe t. Lõpetas 1977 Turba Kk-i, 1983 TPedI ingl-sks k-e õpetaja erialal; ped-mag (2000, TPÜ), vk "Inglise keele õpetajate täienduskoolituse õppekava" (Tln, 2000), *Ph.D.* (kasv-teadused, 2007, TLÜ), vk "Võõrkeeleõpetaja professionaalsuse kaasaegne mudel" (Tln, 2006). Täiendas end 1993 Vordinborgi Ped Inst-s Taanis ja Belli Kolledžis Inglismaal, 1995, 1997 ja 2004 EN stipendiaadina Moodsate Kunstide Keskuses Austrias ja 1999 Islandil, 2000 Briti Nõukogu stipendiaadina Plymouthi Ük-i St Mark ja St John Kolledžis ja 2004 Windermere's Inglismaal, 2002 Jaapani Fondi stipendiaadina Jaapanis, 2003 Põhjamaade stipendiaadina Jyväskylä Ük-s, 2006 Comeniuse stipendiaadina North Monastery Keelte Inst-s Corkis Iirimaa. Oli 1977–78 Nissi 8-kl. Kooli, 1983–86 Tallinna 17. kk-i, 1986–97 Saue Gümni-i õpetaja, 1997–2002 õpetaja-metoodik, 2002–

õppealajuhataja. Ühtlasi oli 1994–2002 Briti Nõukogus *Professional Development Programme* täienduskoolitaja, a-st 1996 EBS ja a-st 2000 TLÜ Haapsalu Kolledži õppejõud. Haridus- ja Teadusmin-i üleriigilise ingl k-e ainenõukogu esinaine (2001–). – Uurimisvaldkond: võõrk-eõpetus; õpetajakoolitus; õpetaja kutsekvalifikatsioon. Aasta õpetaja (2000). Forseliuse Seltsi Ignatsi Jaagu medal (2005). Üle 20 teadustrükise.

T: Helping teachers with their development: Estonian experience.// IATEFL East 98 Conf. Constanca, 1999; Praktika osatähtsus õpetajakoolituses. // Haridus (1999) 2; Early language teaching in Estonia// An Early Start: Young Learners and Modern Languages in Europe and Beyond. Graz, 2000; Reflekteeriv õpetaja. // Haridus (2003) 9; Õpetaja professionaalsus kui töö tulemuslikkuse esmane eeldus. // Kasv-teadused muutuste ajateljel. Tln, 2004; Tasakaalustatud teadmiste kontrollist ja hindamisest võõrkeeleõpetuses. // Õpitulemuste kontroll ja hindamine koolis. Abiks õpetajale. Tln, 2006.

ODRES, Lembit (24. V 1921, Paldiski), ajaloolane; kaupmehe, Paldiski linnapea Johannes O-e p. Lõpetas 1941 Türi Linna Eragümni-i. Kүүditati 1941 koos perega Siberisse. 1955 pöördus tagasi Eestisse. Töötas pikemat aega "EKE Projektis" v-ins-na. A-st 1961 oli ENSV TA Kodu-uurimise Komisjoni liige ja a-st 1990 Eesti Kodu-uurimise Seltsi liige. – Uurinud Paldiski linna ajalugu ning Eesti kalmistuid ja hauamärke. O-e mitmed käsikirjalised uurimused ("Vana Paldiski koolid", "Vana Paldiski" I-IV, "Eesti rõngasristid", "Peremärgid", "Lahemaa peremärgid" jt) asuvad ERM-s, Vab Kultuurimälestiste Kaitse Insp-s jt asutustes; käsikiri "Johannes Odres. Paldiski linnapea 1917–1940" KM-is. Paldiski linna aukodanik (1996), ERM-i tnl korrespondent (2001).

T: Ühest vanemast kunstimälestiste liigist kalmistuil. // Harju rajoonis. Tln, 1974; Lahemaa peremärgid. // Kunst ja Kodu (1978) 1; Rõngasrist – eestlaste vanim hauatähis. // Kultuur ja Elu (1992) 5; Kalapüük ja kala töötlemine vanas Paldiskis. Tln, 2003.

B: ENSV TA Kodu-uurimise Komisjoni Trükised. Teemaatilis-informatiivne kogumik. Tln, 1988, 11, 13, 15, 23, 110; *Odres, L.* Aastad 1955–2001 minu elus I, II. (Käsikiri KM-is).

OENGO (Õngo), Hugo Arnold (12. XII 1907, Haapsalu – 10. XII 1978, Tallinn), tehnikateadlane; kaugsõidukapteni p. Lõpetas 1926 Läänemaa Ühisgümni-i, 1932 TT,

1936 TTÜ ehitusosk-a, tehnikaknd (1946, TTÜ). Oli 1931–32 TT tugevuslabori asst, 1932–34 tehn kursuste lektor, 1934–36 TÜ asst, 1936–37 ja 1939–41 TTÜ ehitustsk-a tugevus- ja tehn meh labori (O. Maddisoni) asst; põhitöö kõrval tegutses eriteadlasena Pikasilla, Pärnu, Siimu, Tori silla ehitusel, 1937–39 Eesti Rkl Katsekoja ins-eriteadlane, 1940–41 TTÜ ehitusmeh ja -konstruktsioonide kat-i adjunktprof, 1941–44 teadustööl NL tagalas, ühtlasi 1943–44 Uurali Industriaalinst-i dots, 1944–48 TPI ehitusmeh ja -konstruktsioonide kat-i prof kt ja 1946–47 ka TPI tead uurimistöö sektori juh, 1948–66 Ehituse TUI, hiljem “EKE Projekti” peains, a-ni 1975 “Desintegraatori” labori juh. – Uuris kohalike ehitusmaterjalide ja nendest valmistatud toodete (põlevkivituhk, kruus, tsement, betoon jm) ning ehituskonstruktsioonide omadusi. ENSV rkl preemia (1947, koos O. Maddisoniga). Üle 30 teadustr-e.

T: Betooni 28-päevase survetugevuse ennustamisest Eesti Portland-tsemendi tarvitamisel (kaasautor O. Maddison). // TTÜ Toim. Seeria A (1938) 4; Betoonitööde eriteadlase käsiraamat (kaastoim). Tln, 1938; Armeeritud tellistalad: proovitulemusi ja dimensioneerimise aluseid (kaasautor O. Maddison). Trt, 1945; Die statitische Tragfähigkeit der auf Biegung und exzentrischen Druck beanspruchten Eisenbetonkörper. Trt, 1941; Põlevkivituhk sideainena (kaasautor O. Maddison). Trt, 1945; Põlevkivituhk-sideaine kukermiit. Trt, 1949.

B: AAUT III, 260; О деятельности НИИС, 121; TPI 1936–1986, 68–69; 85, 110, 231, 233, 407, 497; TTÜ professorid läbi aegade, 283–284.

OESTERLEN, Friedrich (22. III 1812, Murrhardt, Württemberg – 19. V 1877, Stuttgart), arstiteadlane, hügieenik, meditsiinistatistik; arsti p. Õppis 1830–34 Tübingeni Ük-s med-i; 1833 sai üliõpilastöö "Einheit oder Mehrheit der venerischen Contagien" eest auhinna. 1835 täiendas end Würzburgis, Viinis ja Pariisis. Seejärel oli Tübingenis arst, avaldas ka tead-töid. Habiliiteerus 1843, sai eradots-ks ja oli 1843-46 Tübingeni Ük-i ravimiõpetuse dots. Andis 1845 välja ravimiõpetuse käsirmt-u, milles rõhutas ravimite toime katselise uurimise vajalikkust. Samal a-l asutas väljaande *Jahrbücher für praktische Heilkunde*. 1846–48 oli TÜ dieetika, ravimiõpetuse, med-ajaloo ja med-kirj-e, samuti teraapia ning kliiniku õt-i prof. Uuris siin esmalt düsenteeriatekitaja valgusisaldust, siis pühendus med-stat-le. Tartus alustas ka oma hügieenikäsirmt-u koostamist. Rmt-s käsitles üksikasjaliselt

keskkonnatingimuste mõju üksikisikute ning kogu ühiskonna tervisele. Tööle oli lisatud eriosana "Tervise ja elu statistika". 1848 siirdus Stuttgarti, 1849–53 oli Heidelbergis, pidas eradots-na loenguid ravimiõpetusest ja hügieenist. 1858–70 elas Šveitsis Zürichis ja Glaruses. 1860 andis välja esimese saksa hügieeni- ja med-stat-ka ajakirja *Zeitschrift für Hygiene, medizinische Statistik und Sanitätspolizei*. 1864 ilmus 20-aastase töö viljana med-stat-a käsirmt. 1870 asus taas Saksamaale.

T: Historisch kritische Darstellung des Streites über die Einheit oder Mehrheit der vener. Contagien. Stuttgart, 1836; Beiträge der Physiologie des gesunden und kranken Organismus. Jena, 1843; Untersuchungen über den Puls und die respiratorischen Bewegungen bei Kranken. Jena, 1844; Handbuch der Heilmittellehre. Tübingen, 1845; 7. tr 1861; Handbuch der Hygiene der privaten und öffentlichen. Tübingen, 1851; ²1857; ³1876; Medizinische Logik. Tübingen, 1852, ²1857, ³1876; Medizinische Logik. Tübingen, 1852; Handbuch der medizinischen Statistik. Tübingen, 1864; ²1874; Die Sauchen, ihre Ursachen, Gesetze und Bekämpfung. Tübingen, 1873.

B: *Левуцкуй*, II, 155–157, 318; Die Aerzte Livlands. Riga, 1905, 305; *Käbin, I.*, 143, 303–304, 356, 358; TÕ ajalugu II, 238–239, 241; *Nurmand, L.* Zur Geschichte der Pharmakologie an der Universität zu Tartu (Dorpat). // Deutsche Gesellschaft für experimentelle und klinische Pharmakologie und Toxikologie. Mitteilungen. Stuttgart (1996) 19, 58–63; *Toomsalu, M.*, 120–121.

M. Toomsalu

OETTINGEN, Alexander Konstantin von (12. XII 1827, Visusti mõis, Äksi khk, Tartumaa – 7. VIII 1905, Tartu), teoloog; baltisakslane, mõishiku-maanõuniku Alexander von O. p, Georg Philipp O. ja Arthur Joachim O. vend. Lõpetas 1845 Võrus Krümmeri õppeasutuse, õppis 1845–46 TÕ-s filol-t ja 1846-49 teol-tsk-s. 1851–53 täiendas end Erlangenis ja Berliinis, teol-mag (1853 TÕ), vk "Die Öffnung des Volkes Israel im Lichte der Hellingen Schrift"; teol-dr (1856 TÕ), vk "De peccato in spiritum sanctum, qua cum eschatologia christiana contineatur ratione, disputatio". Oli 1853–56 TÕ religioonidogmade ajaloo dots, 1856–91 TÕ süstemaatilise teol prof, 1873–75 ka usutsk dekaan. Baltisaksa ajaloolaste hinnangul saavutas TÕ usutsk sellal kõrgtaseme. Luges dogmaatika ja eetika kõrval veel dogmade ajalugu, Uue Testamendi teol-t ning moraalistat-t.

Kogus teaduslähetestel rikkaliku allikmaterjali sotsiaaleetiliste massinähtuste kohta ja koostas ulatusliku uurimuse moraalistat-st, mis pälvis 1880 O. Heimbürgeri kapitali teaduspreemia ning mille eest autor nimetati 1889 Londoni Rahvusv Stat-inst-i auliikmeks. Avaldas rohkesti uurimusi usuteaduse ja -õpetuse, eetika ja filos alalt, ka kirj teemadel (nt "Goethe's Faust. Text und Erläuter in Vorlesungen". Erlangen, 1880), samuti käsirmt-id. 1859 rajas TÜ usutsk-a ajakirja *Dorpat'er Zeitschrift für Theologie und Kirche*, mida toimetas selle ilmumise lõpuni 1873. Ajakirjal oli tähtis osa luteri usu ortodoksse mõttesuuna kindlustamisel TÜ usutsk-s ning siinses kirikus. Tegeles aktiivselt vaeste- ja lastehoolekande korraldamisega, 1888 pani aluse eestik-le Aleksandri algkoolile linna vaesema kihi laste jaoks.

T: Die synagogale Elegik des Volkes Israel, insbesondere die Zionelegie Judah ha Levi's als Ausdruck der Hoffnung Israels in Lichte der heiligen Schrift. Dorpat, 1853; Moralstatistik. Versuch einer Sozialethik auf empirischer Grundlage. 1.–2. Erlangen, 1863–73; ³1882; System der christlichen Sittenlehre. Versuch einer Sozialethik. Erlangen, 1874; Obligatorische und fakultative Civilehe nach den Ergebnissen der Moralstatistik. Dorpat, 1881; Über chronischen und akuten Selbstmord. Dorpat-Fellin, 1881; Christliche Religionsgesichte auf reichungsgeschichtliche Grundlage. Erlangen, 1886; Lutherische Dogmatik. 1.–3. München, 1897-1902; Christentum und moderne Theologie. // MNR, 1904.
B: AAUD, 355; *Левуікуі* I, 75–77; DbBL, 555–556; EBL, 350; *Frey, J.* Die Theologische Facultät d. Univ. Dorpat/Jurjev. 1905, 188–193; *Semel, H.* Die Universität Dorpat (1802–1918). Dorpat, 1918, 47; *Raid, L.* TÜ usuteaduskond, 32, 84; TÜ ajalugu II, 122, 168, 184, 185.

L. Raid

OETTINGEN, Arthur Joahim von (28/16. III 1836, Luua mõis, Tartumaa – 5. IX 1920, Bensheim, Saksamaa), füüsik; baltisakslane, mõisniku-maanõuniku Alexander von O-i p, Georg Philipp ning Alexander Konstantin O. vend. Lõpetas 1853 Viljandi Gümni-i, õppis TÜ-s 1853–55 astron-t, 1855–58 füüsikat, kuulas ka biol, füsiol ja anat loenguid. Lõpetas knd-kraadiga, vk käsitles integraalarvutust. 1859–62 täiendas end Pariisi ja Berliini ük-s. Füüs-mat-mag (1862 TÜ), vk "Der Rückstand der Leidener Batterie als Prüfungsmittel für die Art der Entladung", füüsikadr (1865, TÜ), vk "Ueber die Correction der Thermometer,

insbesondere über Bessel's Calibrir-methode". Peterburi TA k-liige (1876). A-st 1863 TÜ eradots mat-s ja füüsikas. 1864 tutvus Peterburis sealse Meteorol Obs-i tööga. Oli a-st 1866 TÜ füüsika kat-i erakorr prof, a-st 1868 korr prof, 1880–86 oli ka füüs-mat-tsk-a dekaani kt. Luges füüsika üldkursust, füüs geogr ja meteorol, samuti erikursusi elektrodünaamikast, perspektiiviteooriast, mat füüsika alustest, soojusõpetusest, elektromeh-st, akustikast, muusikateooriast ja harmooniaõpetusest. Tema suurimaks teeneks õppetöös peetakse füüsika laboratoorse praktikumi. Alustas juba 1865 Tartus oma, hiljem venna majas (Tiigi ja Struve tn nurgal) regulaarseid ilmavaatlusi, mis toimusid kuni 1920. a-ni. Sellega pani aluse TÜ Meteorol Obs-le, mis võeti ametlikult TÜ asutuste nimekirja 1876. Oli obs-i juh 1865–75 ja 1891–93, alustas ühtlasi meteorol-jaamade võrgu rajamist kogu Baltikumis. Järgnevate aastate jooksul loodigi tema algatusel korrapärane sademetejaamade võrk algul Liivi- ja Eestimaa, hiljem Kuramaa kub-de territooriumil. 1885 võttis LÜÖS nende jaamade võrgu oma hoole alla, kusjuures O. jäi nende tead juhendajaks. Vaatlusandmeid hakati avaldama TÜ ja LUS-i väljaandes *Meteorologische Beobachtungen Angestellt im Dorpat*, mille toim O. oli 1866–75 ja 1890–92. Konstrueeris obs-ile ka uuetüübilise tuule suuna ja kiiruse mõõtja (maailmas tuntud Oettingeni anemograafina), mille valmistas ük-i mehaanik P. Schulze. Tartus valmistatud neljast anemograafist jäid 2 ük-i obs-le, üks pandi 1878 üles Pavlovski ilmajaamas, teine saadeti 1876 Londonisse näitusele, kus äratas üldist tähelepanu. Viimast kasutati a-il 1877–79 Inglismaal Kew Obs-s, seejärel anti hoiule Londoni teadusmuuseumisse Kensingtonis. Uurimusi füüsika, geomeetria, astron, biol, teaduse ajaloo, filos ja muusikateooria valdkonnast. Oli a-il 1869–75 Tartus LUS-i sekr ning seltsi väljaande *Sb. Naturf. Gs. Dorpat* toim, a-st 1893 LUS-i auliige, Tartu Geogr Seltsi, Saksa Füüsika Seltsi ning Saksa TA (Leipzig) liige. 1888 nimetati tnl-ks prof-ks. Pärast TÜ üleviimist 1893 venekeelsele õppetööle asus Leipzigi, kus sai sealse ük-s loengutest vaba prof õigused. Oli W. Ostwaldi asutatud seeriaväljaande *Ostwalds Klassiker der exakten Wissenschaften* toim, tegi kaastööd teadlaste biogr leksikonile *Poggendorff's biographisch-literarisches Handwörterbuch* (III köite kaasautor ja IV köite autor); kirjutas perspektiiviõpetuse ja füüsika õpikud ning avaldas oma muusikateooria rmt-u ümbertöötatud kujul. 75 teadustr-t, toimetas Leipzigi 35 rmt-t.

T: Ueber das Laden der Leidener Batterie durch Induction und über die Entladung der Batterie durch das Inductorium. Dorpat, 1862; Harmoniensystem in dualer Entwicklung.

Studien zur Theorie der Musik. Dorpat/Leipzig, 1866; Ueber den mathematischen Unterricht in der Schule. Dorpat, 1873; Über Anemographie. // Oest. Z. f. Meteorol., 9, 1874; 12, 1877; Temperatur und Adiabate. Dorpat, 1876; Wind-Componenten-Integrator (mit 4 Tafeln). // Reportorium für Meteorologie, 5, 1877; Phänologie der Dorpater Lignosen. Dorpat, 1879; Thermodynamische Beziehungen antitetisch entwickelt. // Mém de l'Acad. S.Pb, 32, 1885; Ueber Interferenz oscillatorischer electrischer Entladungen. // Ann. der Phys. und Ch. N.F., 34, 1888; Elemente d. geometrisch-perspectivischen Zeichnens. Leipzig, 1901.

B: AAUD, 449–450; *Левуцкүй* I, 418–425; DbBL, 556; EE 14, 335; *Ostwald, W. A. J.* von Oettingen. Nachruf. // Berichte über die Verhandlungen der Sächsischen Akademie d. Wissenschaften. B. 37, Leipzig, 1921, 283–291; TALE, I, 171, 217–219; IV, 33–34. 36, 38; VIII, 64–66, 68–72; *Depman, J.* Arthur Oettingen – Tartu Ülikooli füüsikaprofessor. // EL, 9 (1970), 551–554; *Prüller, P.* Füüsika Tartu Ülikoolis 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi algul. // TÜ ajaloo küsimusi, VIII, 3–35; *Прюллер П.* Физики Тартуского университета и Петербургская Академия Наук. // Петербургская Академия Наук и Эстония. Таллинн, 1978, 64–67; TÜ ajalugu, II, 99, 122, 217–218, 220–221, 355–356; Deutsche Biographische Enzyklopädie, 7, München, 1998, 475; *Pung, T.* Tartu Ülikooli füüsikaprofessor Arthur Joachim von Oettingen. // TALE XIII, 54–88.

T. Pung

OETTINGEN, Georg Philipp von (22. XI 1824, Visusti mõis, Tartumaa – 3. II 1916, Tartu); arstiteadlane, oftalmoloog ja kirurg; baltisakslane, mõisniku-maanõuniku Alexander von O. p, Alexander Konstantin O. ja Arthur Joachim O. vend. Lõpetas Võrus C. H. Krümmeri eraõppeasutuse, õppis 1841–42 TÜ-s õigus- ja 1842–47 arstiteadust, *dr. med.* (1848, TÜ), vk "De ratione, qua calomelas mutetur in tractu intestinali". Täiendas end 1850–53 Berliinis, Prahast, Viinis, Pariisis, Londonis, Edinburghis ja Dublinis. Oli 1848–50 Riias ja 1853–54 Peterburis eraarst, 1854–55 TÜ teor ja praktilise kirurgia dots, 1855–57 erakorr prof, 1857–65 prof, 1865–71 kirurgia, oftalmol ja kliinilise arstiteaduse, 1871–79 oftalmol prof; ühtlasi 1859–65 prorektor, 1867–68 arstitsk-a dekaan ning 1868–76 TÜ rektor. Emeriteerus 1879. Pani 1868 aluse TÜ silmakliinikule (seni raviti silmahaigeid kirurgiakliinikus), oli 1868–79 selle esimene dir. 1877–78 osales Vene-Türgi sõjas Punase

Risti hospitali peaarstina. Oli 1857 ja 1860 ilmunud TÜ väljaande *Mittheilungen aus der Chirurgischen Abtheilung der Universitätsklinik zu Dorpat* kaasautor ja toim. Algas koos prof H. G. von Samson-Himmelstierniga stat andmete kogumise silmahaigust põdejate ning pimedate kohta Liivimaa kub maaelanike hulgas. A-il 1856–59 korraldatud elanike silmade profülaktiline läbivaatus oli esimene stat oftalmol-alane uurimus Venemaal. Andis 1860 koos prof H. G. von Samson-Himmelstierniga välja käsirmt-u, milles käsitleti Liivimaa elanike seas enamlevinud silmahaiguste ravi. Uuris ka Tartu õpilaste lühinägelikkust, mille tulemuste alusel tegi ettepanekud hügieenitingimuste parandamiseks. Kirjeldas 1871 esimesena silma sidekesta amüloidoosi ja trahhoomi nakkuslikku iseloomu. Avaldas 1879 monogr, milles samuti esmakordselt maailmas käsitles silmakoopta laskehaavade puhul silmas esinevaid muutusi. Võttis esimesena Tartus kasutusele H. Helmholtzi 1851 leiutatud silmapeegli (oftalmoskoobi). Tuntumaid õpilasi olid prof H. Dohnberg ja dr Th. Schröder Peterburis, prof H. Schöler Berliinis jt. Oli 1878–91 Tartu linnaeapea, 1891–94 Tartu linnamõisate dir. Tegelik riiginõunik, Püha Anna II ja Püha Vladimiri III järgu ordeni kavaler. 21 teadustr-t, juhendas 3 dr-vk-a.

T: *Observationes quaedam de cataractae operatione extrationis ope instituenda.* Dorpat, 1854; *Populäre Anleitung zu Pflege und Behandlung der unter den ländlichen Bevölkerung Russlands, in besondere in Livland am häufigstens vorkommenden Augenkrankheiten* (kaasautor) Mitau, 1860; *Ovarium und Tuba als Inhalt einer incarcerirten Cruralhernie.* // *St.Pb. med. Z.* XV (1868), 5–6; *Rede bei Eröffnung der ophtalmologischen Klinik in Dorpat.* // *St.Ptb. med. Z.*, XV (1868) 6; *Die ophtalmologischen Klinik Dorpats in den 3 ersten Jahren ihres Bestehens.* Dorpat, 1871; *Zur Casuistik und Diagnostik der Orbitaltumoren.* // *Klin. Monatsbl. Augenheilkunde.* Berlin, 1874, ²1876; *Zur Operativen Behandlung der Folgezustände des Trachoms.* // *Dorp. Med. Z.*, 1875; *Zur Lehre von der Embolie der Arteria centr. Retinae.* // *Dorp. Med. Z.*, 1876; *Abtragung des Cillarbodens bei Trichiasis.* // *Dorp. Med. Z.*, 1877; *Schusswunden des Auges und seiner Umgebungen.* Dorpat, 1879; *Bericht über die Wirksamkeit der Dorpater ophtalmologischen Universitätsklinik in den Jahren 1868–1878.* Dorpat, 1879.

B: *ARUT*, 81; *Album Dorpato-Livonorum* von Reinhard Otten. Dorpat, 1908, 97–98; *Левуцкуü II*, 87–89, 272; *DbBL*, 558; *Die Ärzte Livlands*, 305; *TÜ ajalugu II*, 20, 122, 245–247, 260; *Kalnin, V., Schotte, L.* *Oftalmoloogia ajaloost Tartu Ülikoolis.* // *NET* (1986) 5,

370–373; *Käbin, I.*, 1996, 151, 239, 272f, 285–287, 292, 357f, 392; *Panov, A., Tankler, H.* Georg von Oettingen (1824–1916). // Abstr. of XX Baltic conf. history of sci. Trt, 2001, 18–21.

T. Pung, S. Tamul, M. Toomsalu

Ohanian (a-ni 1943 Salur, 1944–54 Lillep), **Maimu** (23. VI 1923, Tallinn), arstiteadlane, radioloog. Astus 1942 TÜ mat-tsk-a ja 1943 arstitsk-a, põgenes 1944 Saksamaale, õppis 1946–50 Heidelbergi Ük-s, lõpetas arstina, med-dr (1950, Heidelberg). 1951 emigreerus USA-sse, läbis internatuuri ja residentuuri New Jersey haiglates, töötas 1951–62 haiglaarstina New Jerseys, täiendas end kirurgias ja röntgenol-s. Oli 1963–94 Veteranide Administratsiooni East Orange'i (New Jersey) med-keskuse radiol-teenistuse juht, 1966–94 ka New Jersey Meditsiini ja Hambaravi Kolledži (Newark, New Jersey) radiol õppejõud. – Uurimisvaldkond: kliiniline onkol ja kiiritusravi. Am. Med. Assoc., Am Kliinilise Onkol Seltsi, Põhja-Am Radiol Seltsi jt ühingute liige.

T: Survival with inoperable lung cancer. Controlled National Veterans Administration study of radiation and chemotherapy (kaasautor). // *New York State J Medicine* (1976) 76; Clinical report on the treatment of locally advanced lung cancer. Final report of VALG Protocol 13 Limited (kaasautor). // *Cancer* (1978) 42; The narrow fat cell: response to X-ray induced aplasia (kaasautor). // *Life Sciences* (1979) 25; Combined therapy in advanced squamous cell carcinoma of the head and neck (kaasautor). // *Am. Surgeon* (1982) 48; The incidence of metastases after multimodal therapy for cancer of the head and neck (kaasautor). // *Cancer* (1984) 54; Multimodality preoperative treatment for advanced cancer of the head and neck (kaasautor). // *Am J Surgery* (1984) 148; Advanced carcinoma of the nasopharynx. 2. Pattern of failure in 256 patients (kaasautor). // *Radiotherapy&Oncology* (1985) 4; Management of squamous cell carcinoma of unknown origin in cervical lymph nodes (kaasautor). // *Am Surgeon* (1986) 52; Use of the 90Sr applicator for intraoperative radiation therapy in a mouse tumor model (kaasautor). *J Surgical Oncology* (1987) 34; Multimodality preoperative treatment for advanced stage IV (MO) cancer of the head and neck (kaasautor). // *Am J Surgery* (1990) 160.

B: AAUT III, 425; *Merila-Lattik, H.*, 541.

A. Tikk

OHMANN, Valdur (14. VI 1958, Kiviõli), ajaloolane, arhivaar; tööliste p, Heidi Luige abikaasa. Lõpetas 1976 Kiviõli 1. Kk, 1984 TÜ ajaloo-osk-a, M.A. (arhiivindus, 2000, TÜ), vk "Eesti NSV Siseministeeriumi institutsionaalne areng ja arhivaalid (1940–1954)". 1976–78 töötas Kiviõli Põlevkivikeemiatehases, oli 1984–86 Rakveres 38. kutsekk-i ja 1986–88 Tallinnas 6. kutsekk-i ajalooõpetaja, 1988–91 ORKA (a-st 1989 Riigiarhiiv) publikatsioonide osk-a arhivaar, 1991–99 Eesti Riigiarhiivi Filiaali (Parteiarhiivi) dir, 1999–2001 Rahvusarhiivi eraarhiiviosk-a arhiiviteenuste ja eraarhiivide talituse juh, 2001– Riigiarhiivi kogude osk-a teatmetalituse arhivaar. – Uurimisvaldkond: arhiivindus; EKP, ENSV Sisemin ja julgeolek stalinismi perioodil. Tegelenud ENSV Sisemin-i ja ENSV Julgeolekukomitee dokumentide koondamisega Eesti Riigiarhiivi (oli a-st 1993 ENSV Sisemin-i ja ENSV Rkl Julgeolekukomitee dokumente vastuvõtva komisjoni aseesimees). Esinenud rahvusv (KGB, komm-partei dokumentide kogumist, säilitamist ja kasutamist käsitlevatel) konv-del ja seminaridel. Osalenud dokumentide kogumike ("Eesti Vabariigi sisepoliitika 1918–1940" jmt) ja näituste koostamisel. Oli 1993–96 Eesti Arhivaaride Ühingu juhatuse esimees, 1996–99 revisjonikomisjoni esimees, 1999–2006 juhatuse liige. 20 teadustr-t, aimeart-d.

T: Andres Saal Jaaval 1908–1911 (kaasautor O. Klaassen). // KK (1986) 8; Allikmaterjale 1949. aasta märtsiküüditamisest (kaasautor T. Tannberg). // Akad (1999) 3–12; (2000) 1; Eestimaa Kommunistlik Partei – 1930. aastad kuni juuli 1940. Varjusrmast ajalooareenile (kaasautor K. Niidassoo). // Tuna (2000) 3; Kaadrid otsustasid kõik. ENSV Siseministeeriumi kaadrist aastatel 1940–1954. // AA 108 (2000) 1; Johannes Vares-Barbaruse komparteile esitatud elulugu ja tema saatus. // Tuna (2002) 1; Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee organisatsiooniline struktuur 1940–1991 (kaasautor). Tln, 2002; Vendade Karl ja Artur Säre elukäigu salaniidistik. // Tuna (2003) 3; Internal affairs and state security institutions of the ESSR in 1940–1941. // Estonia 1940–1945. Reports of the Estonian Int Comission for the Investigation of Crimes Against Humanity. Tln 2006.

OHU, Aleksander (23. II 1901, Ravila v, Harjumaa – 18. II 1972, Tartu), geofüüsik, meteoroloog; talupidaja p. Lõpetas 1921 Tallinna Rahvaük-i Seltsi Eragümni-i, õppis 1922–34 TÜ mat-loodustk-s, lõpetas 1940. Oli 1925–28 TÜ meteorol-obs-i sünoptik, töötas a-st 1929 Tallinna Hüdrometeorol Inst-s, oli a-st 1947 Eesti TA Füüsika, Mat ja Meh Inst-i teadur. Hiljem töötas Tartu Struumatõrje Disp-s. – Uurimisvaldkond: ilmastik Eestis ja Läänemere piirkonnas. Üle 10 teadustr-e.

T: Tormid Läänemereel. // Rahvaülikool (1928) 3, 4; Merevee temperatuuri, soolsuse ja voolu vaatlused 1924–1928. Trt, 1930; Eesti ilmastiku sõltumusi. // LUS ar XXXVIII (1931); Äikese nähtusi Eestis. Trt, 1932; Äärmiinumide tekkimine ja arenemine Läänemere piirkonnas. Trt, 1933; 13-aastase perioodi esinemisi Eesti ilmastikus. // EL (1934) 4; Mikrokliimast ja aedviljasaakidest. Tln, 1961.

B: AAUT II, 220.

OHVRIL, Hanno (20. V 1946, Tallinn), atmosfäärifüüsik; tolliametniku p. Lõpetas 1964 Tartu 1. Kk-i, 1969 TÜ füüsika osk-a, füüs-mat-knd (1977, Aerol Keskobs, Moskva), vk “Корреляционный анализ полей кучевых облаков и трансформированных ими полей радиации”. Korduvalt stažeerinud Granada Ük-s Hispaanias (sh oponeerinud dr-tõid), Bergeni Ük-i Geofüüsika Inst-s Norras, Helsingi Ük-s ja Soome Meteorol Inst-s. Oli 1970–80 AAI ins ja n-teadur, 1985–88 TÜ geofüüs kat-i v-õpetaja, 1988–91 dots, 1991–92 kat-i juh kt, dots, 1993– keskkonnafüüsika inst-i dots. Õpetanud atmosfääri- ja merefüüsikat, samuti med-st ja biofüüsikat; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: atmosfääri- ja merefüüsika, sh pilvede ja kiirgusvälja korrelatsioonanalüüs, atmosfääri läbipaistvuse ja sumeduse arvutusmeetodite täiustamine ning läbipaistvuse mitmekümneaastaste aegridade koostamine, õhusamba niiskusesisalduse parametrizeerimine Läänemere regioonis, õhusamba aerosoolisisalduse kirjeldamine päikesekiirguse mõõtmise alusel. Osalenud maismaa-, mere- ja lennueksped-del. Saanud kodu- ning välismaiseid uurimis- ja stažeerimistoetusi. 50 teadustr-t.

T: Стохастическая структура облаков полей радиации (kaasautor). Trt, 1972 (ingl k: Wash, 1975); Радиация в облачной атмосфере (kaasautor). Л, 1981; Radiative Transfer in Scattering and Absorbing Atmospheres. Standard Computational Procedures (kaasautor). // A. Deepak Publ. (1985); Engineering procedure for adjusting coefficient

of atmospheric transparency from one atmospheric mass to another (kaasautor H. Mürk). // Soviet Meteorol. Hydrol. (1990) 1; Merefüüsika alused (kaasautor K. Laigna). Tln, 1994; The atmospheric integral transparency coefficient and the Forbes effect (kaasautor). // Solar Energy 66 (1999) 4; Atmospheric precipitable water in Estonia during 1990–2001 (kaasautorid O. Okulov, R. Kivi). // Boreal Environ. Res. 7 (2002).

B: TÜ BL II, 117.

OHVRIL (a-ni 1962 **Nikker**, 1962–74 **Nikitina**), **Tiiu** (28. VIII 1941, Rakvere), majandusteadlane; kaevuri ja teenistuja t. Lõpetas 1959 Tartu Ped-kooli, 1971 TÜ geograafia maj-geograafialal, 1978 asp-i EPA-s, 1993 TÜ maj-tek-a välismaj-suhete alal; maj-mag (1996, EPMÜ), vk "Sissejuhatus põllumajandusturundusse. Makrokäsitlus". Oli 1959–66 mitmel pool koolijuh ja õpetaja, 1971–74 EPA põllum-ökon kat-i n-teadur, 1974–75 TÜ maj-geogr kat-i n-teadur, 1978–80 EPA v-teadur, 1980–90 põllum ökon kat-i asst, 1990–2001 EPMÜ agraarökon kat-i v-õpetaja, 2001–04 maj- ja sotsiaalsk-a dekaan, a-st 2004 maj- ja sotsiaalinst-i õppe-dir. Õpetanud maailma põllum-st, turundust, rahvusv maj-st. – Uurimusi põllum-ökon ja maaelu arengu valdkonnast. 75 teadustr-t, sh 3 õppevahendit.

T: Rural development processes in Estonia. // Zeszyty Naukowe. Ekonomika zeszyt 29. Krakow, 2001; Alternatiivsete tegevusvaldkondade arendamine maal nõuab ühistegevust. // EPMÜ teadustööde kogumik 217 (2003); Rural development problems in Estonia during the transition period. // Economic Sci. for Rural Development. Latvia, Jelgava, 2003; Rural development in Estonia – transition experience and new challenges. // Proc. of the NJF's 22nd Congr. „Nordic Agriculture in Global Perspective”. Finland, Turku, 2003; From ultraliberal model to rural policy – a new challenge for Estonian agriculture // Agriculture and rural development in transition economies. Poland, Krakow, 2003; Estonian food marketing and labels – development and future perspectives // Origin labelled products: The importance of Food Quality and Safety in Central and Eastern Europe. Budapest, 2005; Convergence of food prices in the new EU member states (kaasautorid R. Värnik, M. Sepp). // Trans. Est. Agricultural Univ. 221 (2005).

B: EPA BL I, 66; II, 121–122.

V. Krinal

OIDERMAA, Enno (1. XII 1941, Veriora v, Võrumaa), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1960 Rápina Kk-i, 1968 TÜ õigustsk-a, õigusmag (1995, Akad Nord), vk “Kapitaalehituse õiguslik regulatsioon”, a-st 2002 Akad Nord doktorant, õigusdr (2006, samas), vk “Nõuded ja vastutus ehitusõiguses: õiguslik regulatsioon ja praktika” (Tln, 2006). Täiendanud end Eesti Juristide Liidu seminaridel. Olnud 1969–93 Tallinna linnaval, Ehitusmat Tööst-e Min-i, Harju KEK-i, 1991 OÜ Eesti Börs jurist, 1993 OÜ Erdler õigusbüroo juh. Ühtlasi oli a-st 1987 TTÜ maj-*tsk*-a lektor, hiljem dots, a-st 1995 ka Akad Nord eraõiguse õt-i lektor. – Uurinud tsiviilõiguse küsimusi, sh kapitaalehituse õiguslikku reguleerimist ja lepinguõigust. U 30 teadustr-t, sh õpikud ja õppevahendid.

T: Kapitaalehituse õiguslik reguleerimine. Tln, 1982; Õiguse alused. Õpik kõrgkoolidele (kaasautor). Tln, 2003; Ehitus- ja kasutusloa õiguslik reguleerimine. Tln, 2004; Planeeringu õiguskorraldus. Tln, 2004; Ehitusõigus. Tln, 2005.

OIDRAM, Rein (30. X 1939, Tallinn), tehnikateadlane; töölise ja õpetaja p. Lõpetas 1957 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1962 TPI ja 1968 Leningradi PI asp-i, tehnikaknd (1971, samas), vk “Исследование влияния технологии изготовления на характеристики частичных разрядов и срок службы бумажной пропитанной изоляции силовых конденсаторов”. Oli 1962–77 TPI asst ja v-õpetaja, 1978–92 dots, 1992–97 TTÜ kõrgepingetehnika õt-i aseprof ja juh, a-st 1997 dots. – Uurinud kõrgepingetehnika ja elektroenergiatõldküsümisi ning osalahendusi kõrge- ja keskpingeelktrivõrkude isolatsioonis, kõrgepinge standardeid, tuulelektrijaamade kasutatavust Eestis. NSVL Rahvamaj-näituse pronksmedalid 1984, 1986. Üle 40 teadustr-e, 1 autorit.

T: Новая методика определения газостойкости изоляционных масел (kaasautor O.Grossman). // TPI Toim. A. 305 (1971); Kas tuule abil elektrienergia tootmine Eestis on mõistlik? // Tehnika ja Tootmine (1991), 7/8, 9/10 ja 11/12; Some aspects about insulator puncture tests. // Int. Symp. Electric Power Eng. Stockholm, 1995; Pinge standard IEC 38 Eestisse. // Energia Teataja (1996) 1, 2/3; Tuuleenergeetika võimalikkusest Eestis. // TTÜ ar 1999. Tln, 2000; Inglise-estis tehnikasõnaraamat (kaasautor). // Euroõlikool. Tln, 2000; Üleminekust nimipingele 230/400 V ja pingekvaliteedist (kaasautorid J. Järvik, J. Loorens). // Elektriala (2000), 3; Pinged ja õhkvahemikud kõrgepingestandardites EVS-HD 637 SI:2002. // Elektriala (2002), 6.

B: TPI 1936–1986, 151, 497.

OINAS, August (29. III 1898, Õisu v, Viljandimaa – 28. VII 1965, Buenos Aires, Argentina), ajaloolane; talupidaja p. Lõpetas 1918 Tartus H. Treffneri Gümni, 1924 TÜ filos-tsk-a. Oli 1918–20 Vabadussõjas. Töötas Riigi Keskarhiivis ametnikuna, oli 1933–34 ajalehe “Vaba Sõna” ja a-st 1934 ajalehe “Uus Sõna” peatoim, 1941–44 “Eesti Sõna” toim liige. Läks 1944 Saksamaale, sealt Taani ja 1949 Argentinasse. – Uurimisvaldkond: pms Eesti ajalugu; arhiivindus. Oli kirjastuse “Loodus” tead väljaannete toim, “Eesti rahva ajaloo” autoreid ja toim-id.

T: Eesti rahva ajalugu I–III. (kaasautor) Trt, 1932–1937; Eesti rahva ajalugu. I. Tln, 1996 (üंबरtrükk); Riigi Keskarhiiv 1932–1937 ja arhiivinduslikke eriküsimusi. Trt, 1937; Archives and the teaching of history. // RKA Toim 5 (1937).

B: AAUT II, 50.

OINAS, Felix Johannes Hans (6. III / 22. II 1911, Tartu – 25. IX 2004, Bloomington, USA), folklorist ja keeleteadlane; Kambja meieri-talupidaja p; Valdar O. isa. Lõpetas 1930 Tartu ÕS-i, õppis TÜ-s 1930–35 ja 1936–37 ning TÜ stipendiaadina 1935–36 Budapesti Ük-s eesti ja läänemeresoome k-i, kirj, rahvaluulet ning etnogr. 1936 sai esimese auhinna üliõpilastöö "Hilistekkinud kääänded läänemeresoome keeltes" eest, mis oli 1938 ka tema mag-vk. TÜ-s õppides töötas ühtlasi Tartu koolides õpetajana. 1938–40 oli Budapesti Ük-i eesti k-e lektor. 1940–44 taas Eestis, alutas dr-vk koostamist läänemere-soome k-te hilistekkelistest käänetest ning uuris 1942–44 TÜ Peipsi-taguses eksped-s eesti väljarändajate ajalugu, elu ja kultuuritegevust. Põgenes 1944 koos perega Saksamaale, kus täiendas end UNRRA stipendiaadina Heidelbergi Ük-s, oli 1946–48 Hamburg/Pinnebergis Balti Ük-i eesti k-e ja kirj lektor. 1949 emigreerus USA-sse, oli 1949–50 Wayne'i Ük-i slaavi k-te osk-a uurimisasst. Täiendas end 1950–51 Indiana Ük-s, kaitses siin 1951 dr-vk "The development of some postpositional cases in balto-finnic languages." Soome TA välisliige (1977). Oli 1951–81 Indiana Ük-i õppejõud, sh a-st 1955 slaavi ja uurali-altai k-te prof ning ük-i väljaande *Uralic and Altaic Series* toim. 1957–64 *The Slavic and East European Journal*'i (Illinois'i Ük), 1964–82 *Journal of the Folklore* (Indiana Ük), a-st 1975 *Forum at Iowa on Russian Literature* ja *Russian Language Journal*'i toim liige. Toimetas

mitmeid tead-väljaandeid (*Heroic epic and saga. An introduction to the world's great epics*, Bloomington, London 1978; *Folklore, nationalism and politics*, Columbus (Ohio) 1978; usutluste kogumik "Kuidas kirjanikud kirjutavad", Lund, 1992 jt). Oli külalisprof paljudes USA ja Kanada, samuti Helsingi, Turu, Jyväskylä, Stockholmi, Belgradi ja Dublini ük-s, Pariisi Rahvuslikus Teaduskeskuses. 1976–88 oli Toronto Tartu Kolledži dir. Teinud ulatuslikku uurimistööd k-eteadlase ja folkloristina. 1962–62 ja 1965–67 käis Guggenheimi Fondi, Fulbrighti ning Am Filos Seltsi stipendiaadina uurimas 10 riigi arhiivides ja rmtk-des (pikemalt Soomes ja Jugoslaavias) soome ja slaavi folkloori. On osutanud vanale slaavi mõjule läänemeresoomlaste folklooris, esimesena viidanud setude otsesidemetele vadjaja-isuri hõimudega, pööranud tähelepanu mütol-tele olevustele, eriti eesti ja vene rahvausundis. Uurinud "Kalevipoja" folklooritausta, jälginud folklooriainete kasutamist eesti ja vene kirj-s. Väljapaistva keeleteadlasena koost eesti-inglise sõnastiku *Estonian general reader* (Bloomington, 1963 ja 1972) ja õpiku *Basic course in Estonian* (Bloomington, 1966, 4. tr 1975). Oli 1949 Geislingenis väljaantud "Eesti I–IV. Teatmeteos" toim. Koos abikaasaga tõlkis ingl k-de G. Ränga ülevaate teose "Vana-Eesti" – *Old Estonia, the people and culture* (Bloomington, 1976). Oli tegev paljudes erialastes tead-org-des: SKS (1957), SUS (1960), *Kalevalaseura* (1962), Bonni *Baltisches Forschungsinstitut*'i (1961), Stockholmi Eesti Keele ja Kirjanduse Inst-i (1965, a-st 1986 auliige), *Am. Folklore Soc.* (1975, sekr 1980–82, president 1982–84), *Folklore Fellows in Oral Epics* (Turu Ük, 1991), AABS-i (liige, 1972–73 asepresident) jt liige; Visnapuu Kirj-e Auhinna komitee esimees (1980–88). Kalevala medal (1977), Eesti Kultuurifondi (USA) auhinnad (1978, 1985), A. Puksowi Fondi esimene preemia (1980). Üle 260 teadustr-e, sh 12 rmt-t.

T: George Gottfried Marburg: 100 a. surmapäeva puhul. // EK, 29, 1935; Algharidusest, keskhariduse korraldusest Ungaris. // Eesti Kool, 2, 1936; Petöfi: Vabaduse ja armastuse laulik. Trt, 1939; Russian calques in the balto-finnic languages. // *Indiana Slavic Studies*, I/2, Bloomington, 1956; Naabrid ja naaberrahvad kõnekäändude kõverpeeglis. // *Tulimuld*, 13, 1962; The development of some postpositional cases in Balto-Finnic languages. Helsinki, 1961; Baltic course in Estonian. Bloomington, 1966, 4. tr 1975; The study of folklore in Yugoslavia. // *J. of the Folklore Institute*, III, 1966; Studies in Finnic-Slavic folklore relations. Helsinki, 1969, 21991; The study of russian folklore. Bloomington, 1971; Eesti rahvaluulest. // *EKKI Rootsis I*, Stockholm, 1973; Heroic epic and saga. Bloomington,

London 1978; Kalevipoeg kütkes ja muid esseid rahvaluulest, mütoloogiast ja kirjandusest. Toronto, 1979, ²1991; Studies in Finnic folklore. Homage to the Kalevala. Mänttä, 1985; Essays on Russian folklore and mythology. Columbus, Ohio, 1985; Surematu Kalevipoeg. 1994

B: AAUT, III, 50; EE 14, 336; ETVpK 83-84; EKrL, 1995, 382; *Feldstein, R. F.* Felix Johannes Oinas Bibliography. Köln, 1981, 43–48; *Feldstein, R. F.* Additions to F. J. Oinas Bibliography. // Ural-Altische Jb, 60, 1988; *Kangro, B.*, 158; Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949. Toronto, 1991, 7; *Teder, E.* Felix J. Oinas rahvusvahelise mainega teadlane. // Eesti Elu / Estonian Life, 1991, märts, 133; Account of My Career. By *Felix Oinas* (Bloomington, Indiana). // Eurasian Studies Yearbook 70 (1998) 65–77.

Ü. Tedre

OINAS, Valdar (12. II 1942, Tartu), astrofüüsik; Felix O. p. Perekond põgenes 1944 Saksamaale, sealt 1949 USA-sse. Keskkariduse omandas Indiana osariigis, lõpetas 1965 Bloomingtonis Indiana Ük-i astron alal. Oli õppimise ajal ük-i uurali-altai osk-s abijõuks eesti k-e õpetamisel. Täiendas end stipendiaadina 1965–68 Helsingi, Stuttgarti ja Müncheni ük-s ning 1969–71 Los Angeleses California Tehnol-ük-s, *Ph.D.* (1972, samas), vk "Analysis of normal and string-lined K-type dwarf and giant stars". Oli 1972–82 Lincolnis Nebraska Ük-i asst, a-st 1982 prof Queensborough Community College's (*City University of New York*), Rutgersi Ük-s ning Goddardi Kosmose-uuringute Inst-s (NASA). – Uurimisvaldkond: planeetide ja täheatmosfäärid, noovade ehitus, Maa atmosfääri koostis ja globaalne soojenemine. Analüüsinud metallirikusega kaasnevaid läbipaistvuse ja turbulentsi efekte ning ionisatsiooni tasakaalu jahedates tähtedes; näidanud, et globaalse soojenemise peamiseks põhjustajaks ei pruugi olla fossiilkütuse põlemine, vaid nn mitte-CO₂ kasvuhoonegaasid. Am ja New Yorgi astron ühingute liige.

T: Two K dwarfs with enhanced bands of molecular carbon (kaasautor J.Greenstein). // *Astrophys. J.* 153 (1968), 91; Strong-Line K Stars I, II. // *Astrophys. J. Suppl.* (1974), 27, 391, 405; Some spectroscopic properties of nova GK Persei (kaasautor J. S. Gallagher) // *Publ. Astr. Soc. Pacific* 86 (1974); A new method for the rapid calculation of infrared transmittances of atmospheric gases. // *J. Quant. Spectrosc. Radiat Transfer* 26 (1981); Global warming in the twenty-first century: An alternative scenario (kaasautor) // *Proc. Natl.*

Acad. Sci. 97 (2000); Radiative cooling by stratospheric water vapor: Big differences in GCM results (kaasautor) // Geophys. Res. Lett. 28 (2001).

B: ETVpK, 84; EE 14, 336; Valdar Oinas doktoriks. // Vaba Eesti Sõna, (1972) 6. I; Eesti Päevaleht (1972), 19. I.

M. Jõeveer

OISSAR, Edgar (30./18. III 1899, Raudna v, Viljandimaa – 28. X 1977, Viljandi), pedagoogika- ja raamatuteadlane; metsavahi p. Osales 1918–20 Vabadussõjas. Lõpetas 1921 Viljandi Poeglaste Gümni-i, õppis 1921–25 TÜ mat-tsk-s ja 1925–28 filos-tsk-s ped-t, lõpetas 1928 mag-kraadiga, vk "Ristiusk ja iseloomukasvatus". Täiendas end 1931–33 Haridusmin-i stipendiaadina Berliini ja Göttingeni ük-s, omandas I järgu rmtk-hoidja kutse. 1935 kaitses Göttingeni Ük-s dr-vk "Die politische Erziehung" (Trt, 1935). Oli 1929–30 Võru Gümni-i õpetaja, a-st 1934 Tln Pedagoogiumi ja ÕS-i õpetaja, Haridusmin-i kutsehariduse osk-a ja Õpetajate Koja sekr, 1939–40 Tallinna Prantsuse Lütseumi, Kutsevaliku Nõuandebüroo ja Rahvaük-i õppejõud, 1940–44 TTÜ rmtk juh, 1944–50 Rkl Rmtk-s osk-juh. Vallandati pol põhjustel, hiljem töötas juhuslikel töödel ja ENSV TA Rmtk-s. Uuris eesti kooli, ped, kirj ja bibliogr ajalugu, koostas bibliogr kogumikke. Tõlkis ning andis välja W. Nernsti "Maailm uemate uurimuste valguses" (Trt, 1927), F. W. Foersteri "Kool ja iseloom" (Trt, 1937) jm. TLÜ Akad Rmtk-s (end ENSV TA Akad Rmtk) säilitatakse tema ulatuslike tööde käsikirju: "Eesti kooli arengulugu 1917–1937" (1940), "Eesti biogr teatmikud" (1963), "Eesti aabitsa arengulugu" (1971).

T: Tartu algkoolide lõpetajate kutsesooovid. Tln, 1928; Friedrich Fröbel: Elulugu ja pedagoogilised vaated. Võru, 1930; G. F. Parroti maailmavaatest ja pedagoogilistest tõekspidamistest. // G. F. Parroti 200.-le sünniaastapäevale pühendatud tead konv-i materjale. Trt, 1967; Vanemateest eesti aabitsateest. // KK (1969), 3; Tartu Ülikoolis kaitstud väitekirjad 1802–1918. Bibliograafia. Trt, 1973; F. M. Klinger ja teatri keelustamine Tartus 19. saj. esimesel poolel. // TÜ ajaloo küsimusi. I. Trt, 1975; Akadeemik F. J. Wiedemanni pedagoogilisi vaateid. // ES ar, 21, 1975; Eesti keele õppetooli loomise katse Tartu Ülikoolis 1902. // KK (1977), 6.

B: AAUT II, 168; EKrL, 382–383; *Kuningas, O. Edgar Oissar. In memoriam.* // KK, 2 (1978), 125–126.; *Karus, E. E. Oissari osa Eesti haridusloos (käsikiri).* Tln, 1990.

I. Kaasik

OIT, Edgar (30. I 1922, Nõmme), tehnikateadlane; ärimehe p, Lydia O. abikaasa, Henn ja Monika O-i isa. Lõpetas 1941 J. Westholmi gümni. Mobiliseeriti 1941 Punaarmee, oli esialgu tööpataljonis, hiljem Eesti Tagavarapolgus. Demobiliseeriti 1945. Lõpetas 1951 TPI elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide erialal, tehnikaknd 1967 (Leningradi Elektrotehn Inst), vk "Исследование условий качественного автоматического регулирования процессов колосниковом холодильнике". Oli 1951–59 Põllum-proj-i, 1959–85 Elektrotehn TUI v-teadur, 1985–87 TPI fotolabori teadur. – Uurinud pöörd- ja tunnelahjude automaatset juhtimist ja reguleerimist, elektrotehniliste seadmete rakendamist ja moderniseerimist tööstusettevõtteis. Koost-d arvukalt ametkondlikke aruandeid elektrotehniliste uuringute kohta. 15 teadustr-t.

T: Проблемы автоматического регулирования колосниковых холодильников. // Сб. НИСЭТИ 3 (1966); Об исследовании объектов регулирования нескольких величин. // НИСЭТИ 3 (1966); Результаты опытной эксплуатации САР колосникового холодильника. // Сб. ПТНИИ 10 (1967); Об автоматизации туннельных печей Таллинского керамического завода (kaasautor). // Строительные материалы X (1970).

OIT, Henn (2. I 1956, Tallinn), arvutiteadlane; Edgar ja Lydia O. p, Monika O. vend. Lõpetas 1974 Tallinna 1. Kk-i ja 1979 TPI elektrotehnikatsk-a, tehnikaknd (1989, KüBI), vk "Bilineaarsete ja triivivate parameetritega lineaarsete süsteemide stohhastiline juhtimine". Olnud 1977–84 KüBI-i ins ja asp, 1985–93 juhtimissüsteemide osk-a n-teadur, a-st 1994 töötab Eesti Pangas (1995– osk-juh). Analüüsinud osaliselt vaadeldavaid stohhastilisi süsteeme. 20 teadustr-t.

T: Асимптотические свойства двушагового оптимального управления частичнонаблюдаемым случайным процессом (kaasautor R. Tenno). // Изв. АН ЭССР. Сер. Физ.-Мат. 33 (1983); Адаптивное управление одним многомерным процессом (kaasautor R. Tenno). // V Всес. конф. по управлению многомерными системами. Тбилиси, 1984; Адаптивное управление линейным динамическим объектом с неизвестными параметрами (kaasautor R. Tenno). // Изв. АН ЭССР. Сер. Физ.-Мат. 34

(1984); Stochastic control for stabilization of sludge loading characteristic anobic wastewater treatment system (kaasautorid R. Tenno, R. Vilu). // Automatica, 25 (1989).

B: Kübi 1990, 34, 45.

OIT (a-ni 1951 **Veanes**), **Lydia** (14. IV 1924, Kärkla), tehnikateadlane; meremehe t, Edgar O. abikaasa, Henn ja Monika O. ema. Lõpetas 1946 Tallinna 10. Kk-i ja 1951 TPI; 1961–63 Ehituse TUI asp, tehnikaknd (1963, Eesti TA), vk “Коррозия и защита арматуры в сланцезольных бетонах”. Oli 1957–72 Ehituse TUI n- ja v-teadur, 1972–91 Silikaatbetooni TUI v- ja j-teadur. – Uurimisvaldkond: terase korrosiooni mehhanism betoonides, armatuuri korrosioonivastane kaitse põlevkivituhk-mullbetoonides ja raskes põlevkivituhkbetoonis, autoklaavide korrosiooni mehhanism ja nende kaitse korrosiooni vastu. Välja töötanud meetodi korrosiooni pidevaks jälgimiseks elektrilise takistuse määramisega. NSVL Rahvamaj-e näituse pronksmedal 1964 ja hõbemedal 1979. 53 teadustr-t, 4 autorit-t.

T: Опыт применения горячего сланцебитумного покрытия для защиты арматуры от коррозии в ячеистых бетонах (kaasautor). // Опыт НИИ стр-ва Госстроя ЭССР. М, 1965; Эффективность антикоррозийной защиты арматуры в панелях перекрытиях из газокукермита, эксплуатируемые в животноводческих зданиях Эстонской ССР. // Иссл-я по стр-ву X. Тлн, 1969; Влияние развития коррозии арматуры на долговечность деталей из ячеистого бетона (kaasautor). // Иссл-я по стр-ву XI. Тлн, 1970; Протекторная защита автоклавов для производства силикатных материалов (kaasautor). // Сб. мат-ов и информации постоянной комиссии СЭВ по стр-ву I. М, 1980.

B: О деятельности НИИС, 12, 25, 26, 97, 137.

OIT, **Monika** (22. V 1952, Tallinn), küberneetik; Lydia ja Edgar O-i t, Henn O-i õde. Lõpetas 1970 Tallinna 1. kk-i, 1975 TPI automaatikatsk-a ja 1989 TÜ psühhol erialal; 1978–80 Kübi asp, tehnikaknd 1984 (samast), vk “Исследование взаимосвязанности в многомерных системах управления с дискретным временем”. Oli 1975–87 Kübi v-ins, n- ja v-teadur, 1988–96 juhtimistarkvara sektori juh ja j-teadur, a-st 1997 AS Cybernetica teadusdir. – Uurimisvaldkond: juhtimissüsteemide masinprojekteerimine,

juhtimissüsteemide analüüsi ja sünteesi meetodid, tehisintellekti meetodid juhtimissüsteemide projekteerimisel, ka arvutite kasutamise ja arvutisüsteemide kasutajaliidesega seotud psühhol probleemid. 30 teadustr-t.

T: Влияние периода дискретности на свойства связанности многомерных линейных систем с дискретным временем. // *TA Toim. Füüs-mat* 34 (1985) 2; Human-computer interface in computer-aided control system design. // *Human Jobs and Computer Interfaces*. North-Holland, 1991; Stroop-like inference in chess players' imagery: An unexplored possibility to be revealed by the adapted moving-spot task. // *Psychol. Res.* 54 (1992); On the Aspects of Data Base Security (kaasautor T. Martens). // *Proc. Baltic Workshop on National Infrastructure Databases: Problems, Methods, Experiences* (1994); Data Security in State Registers: Theory and Practice (kaasautorid A. Buldas, M. Sarv). // *Information Technologies and Telecommunications in the Baltic States*. Riga, April 28–30, 1999; Database Security: General Mechanisms (kaasautor U. Puus). // *A&A* 6 (2001).

B: Kübi 1990, 45.

OITMAA, Jaan (25. VI 1943, Tallinn), füüsik; ametniku p. Läks 1944 koos vanematega Saksamaale, sealt 1949 Austraaliasse. Lõpetas 1965 Sydneys New South Wales'i Ük-i teor füüsika alal. Täiendas end USA-s Los Angeleses California Ük-s, *Ph.D.* (1968, New South Wales'i Ük), vk "The lattice theory of dielectric saturation in simple ionic solids". Oli 1968–70 California Ük-i ning Kanadas Alberta Ük-i teadur, a-st 1970 Sydneys New South Wales'i Ük-i teadur, lektor ja a-st 1978 *assoc. prof.* – Avaldanud uurimusi teor füüsika, ms tahkise teooria alalt. *Am. Physical Soc., Australian Inst. of Physics*'i liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Dielectric saturation of ionic crystals. I–II. // *Austr. J. Phys.* 20 (1967); 21 (1968); Aatomifüüsika arengust viimase 50 aasta jooksul. // *Austraalia eestlased sõnas ja teos*. EV Tartu ülikooli juubeli (1919–1969) tähtteos. Sydney, 1969; A lattice theory of morphic effects in crystals of the diamond structure (kaasautorid S. Ganesan, A. A. Maradudin). // *Ann. Phys.* 56 (1970); Critical behaviour of a generalized Ising model. // *J. Phys.* C5 (1972); Low temperature expansions for Ising models with four-spin interactions. // *J. Phys.* C7 (1974); High field expansions for the anisotropic Ising model (kaasautor I. G. Enting). // *J. Phys.* A10 (1977); The Heisenberg ferromagnet with higher order exchange (kaasautor J.

Adler). // J. Phys. C12 (1979); The triangular lattice Ising model with first and second neighbour interactions. // I. Phys. A15 (1982).

B: ETVPK, 84; J. Oitmaa füüsikadoktoriks. // Vaba Eesti Sõna (1968) 16. V; Füüsikadoktor Austraaliast. // Eesti Päevaleht (1968) 22. V; Dr. J. Oitmaa professoriks Sydneys. // Vaba Eesti Sõna (1978) 12. I; TTEÜ arhiiv.

I. Piir

OJA, Aini (24. II 1941, Kasepää v, Tartumaa), mullateadlane; talupidaja t. Lõpetas 1958 Paide Kk-i, 1964 EPA agr-tsk-a, 1969 samas asp-i, põllum-knd (1976, Leningradi PI), vk "Микроморфологический и минералогический состав почв, образованных на красно-бурой морене". Täiendas end 1965–66, 1967 ja 1983 MÜ-s. Oli 1964–65 "Eesti Põllum-projekti" v-ins, 1983–84 juht-ins, 1985–90 projekti peains, 1965–66 EPA mullateaduse ja agrookeemia kat-i asst, 1969–71 v-õpetaja, 1971–83 v-teadur, 1990–96 maaviljeluse kat-i laborant. Õpetanud mullateadust, muldade mikromorfol ja mineral. – Uurimisvaldkond: muldade mikromorfol ja mineral. Ülel Mullateadlaste Seltsi Eesti Filiaali laekur-sekretär (1965–84). Üle 40 teadustr-e.

T: О микроорфологии и минералогии почв на красно-бурой морене. // Научн. тр. ЭСХА 75. Тлн, 1971; Mineraloogia praktikum (kaasautor). Trt, 1974; Micromorphology of some Brown Soils. // Zeszyty problemowe postepow nauk rolniczych 123. Warszawa, 1972; Микроморфологические признаки ранних стадии культурного почвообразования. // Бюлл. Почвенного ин-та ВАСХНИЛ 28. М, 1984.

B: EPA BL I, 40; II, 34; Horisont (1977) 2, 45.

OJA, Arno (15. X 1948, Jõgeva kn, Jõgeva raj), agrotehnikateadlane. Lõpetas 1972 EPA hüdrotehnikains-na, veemaj-e tehnikamag (1992, EPMÜ), vk "Sealägaväetamise veekaitseaspekte". Oli 1972–77 EPA vesiehituskat-i ins ja asp, 1977–79 ELVI EKB keskkonnakaitseosk-a sektorijuh, 1979–82 ja 1988 juhtivins, 1982–88 peakonstruktor, 1988–93 keskkonnakaitsettevõtte "ELVI-Aqua" teadussekr, 1993–94 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i teadusdir ja dots, 1994–2000 Tartu Maaval-e peainspektor, 2000–Keskonnakaitse Tartu osk-a j-inspektor. – Uurimisvaldkonnad: läga kasutamine põllum-s, ohutud väetusnormid, keskkonnakaitse. 33 teadustr-t.

T: Loomakasvatusega kaasnevatest veekaitseprobleemidest (kaasautor). // Eesti NSV pinnavee kasutamine ja kaitse. Tln, 1980; Sealäga rohumaadele vaid kasvuajal (kaasautor A. Maastik). // SP (1980); Sealäga laotamise mõju veele ja mullale. // Keskkonnakaitse XIV (1982); О влиянии на почву удобрения навозной жижей (kaasautor H. Laitamm). // Сб. н. тр. ЭНИИЖВ 58. Тлн, 1986.

B: ELVI BL, 61, 131.

OJA, Arnold (16. II 1932, Gattšina v, Leningradi obl), loogik, psühholoog; tehasetöölise p, Silvia O. abikaasa, Tõnu O. isa. Lõpetas 1951 Tartu 6. Kk-i, 1956 TÜ füüsikaosk-a. Oli 1957–59 FAI v-laborant, 1959–67 TÜ arvutuskeskuse ins, 1967–71 asp, 1970–71 lihastalitluse labori v-teadur, 1972–87 loogika ja psühhol kat-i v-õpetaja, 1987–90 TÜ rmtk tehnikains, 1990–93 sporditeooria kat-i v-õpetaja, 1995–2003 Sisekaitseakad ja mitme erakõrgkooli loogika lektor, 1974–77 ka TÜ ajalootsk-a prodekaan. Lugenud eksperim-, üldpsühhol ja loogika kursusi. – Uurinud küberneetika, psühhol ja loogika rakenduslikke küsimusi. Üle 20 teadustr-e, aimeart-eid.

T: Küberneetika põhisuundadest (kaasautor Ü. Kaasik). Tln, 1963; О способности оценки вероятностной структуры стохастических последовательностей // Психика человека и единство теории и практики. Трт, 1975.

B: TÜ BL I, 42; II, 118.

OJA (a-ni 1973 **Martin**), **Eve** (10.X 1948, Tallinn), matemaatik; rmtk-töötaja t, Peeter O. abikaasa. Lõpetas 1967 Tallinna 1. Kk-i, 1972 TÜ, 1972–75 TÜ asp, 1976–77 LÜ-s pr k-e intensiivõppes, füüs-mat-knd (1975, TÜ), vk “Безусловные шаудеровы разложения в локально выпуклых пространствах”. Oli 1975–76 TÜ asst, 1976–82 v-õpetaja, 1982–86 ja 1988–92 dots, 1986–88 v-teadur, a-st 1992 funktsionaalanalüüsi õt-i prof ja juh, 1994, 1998–99, 2003–04 puhta mat inst-i juh, 1977–78 ka õppejõud Mali Vabariigi Rahvuslikus Ins-de Koolis, 1980–81 Prantsuse Vabariigi stipendiaat Aix-Marseille' Ük-s. Olnud teadustööl Hispaanias, Rootsis, Soomes, Tšehhis, Ukrainas, USA-s ja Venemaal ning korduvalt Norras, Poolas, Prantsusmaal ja Saksamaal. – Uurimisvaldkond: funktsionaalanalüüs. Uurinud Schauderi lahutusega lokaalselt kumerate ruumide ja Banachi ruumide tensorsorkorutiste lineaar-topol omadusi, kirjeldanud kaasruumide struktuuri

ideaalide ja funktsionaalide jätkamise ühesusomaduste kaudu. Loonud ühtse teooria kompaksete operaatorite erinevate ideaalide käsitlemiseks, tuletanud Banachi ruumi aproksimatsiooniomaduse kriteeriume operaatorite ruumide struktuuriterminites. A-st 1998 ajakirja *ACUT de Mathematica* peatoim. EMatS-i (sh 1991–96 juh-s), Am Mat-seltsi ning Eur Teaduste ja Kunstide Akad liige. EV teaduspreemia (2001). Üle 70 teadustr-e, 1 monogr, 1 õpik.

T: Безусловные шаудеровы разложения в локально выпуклых пространствах. // TÕ Toim 374 (1975); Sur la réflexivité des produits tensoriels et les sous-espaces des produits tensoriels projectifs. // Math. Scandinavica 51 (1982); Subspaces and quotient-spaces isomorphic to l_p in tensor products and spaces of operators. // Math. Notes 39 (1986); Un contre-exemple à une affirmation de A. Grothendieck (kaasautor O. Reinov). // C. R. Acad. Sci. Paris (Sér. I) 305 (1987); Dual of l'espace des opérateurs linéaires continus. // C. R. Acad. Sci. Paris (Sér. I) 309 (1989); Продолжение функционалов и структура пространства непрерывных линейных операторов. Трт, 1991; On subspaces of Banach spaces where every functional has a unique norm-preserving extension (kaasautor M. Põldvere). // Studia Math. 117 (1996); M-ideals of compact operators are separably determined. // Proc. Amer. Math. Soc. 126 (1998); Isometric factorisation of weakly compact operators and the approximation property (kaasautor). // Israel J. Math. 119 (2000); Geometry of Banach spaces having shrinking approximations of the identity. // Trans. Amer. Math. Soc. 352 (2000); Banachi ruumide aproksimatsiooniomadused ja kaasruumide geomeetria. // EV teaduspreemiad 2001. Tln, 2001.

B: TÕ BL I, 383; II, 118; MK 21 (1978), 86–87; APUT, 114–115; EE 14, 336; Who's Who in the World 1998; 2001, 1597.

Oja, Frits (1. II 1887, Vorbuse v, Tartumaa – 16. I 1954, Tallinn), tehnikateadlane, topograaf ja sõjaväelane (kolonel, 1938). Lõpetas Pihkva maamõõdukooli ja Peterburi Sõjaväetopogr Kooli. Oli Kaitseväge Ühendatud Õppeasutistes (KVÜÕA) lektor, 1935–38 Sõjavägede Staabi topo-hüdrogr-osk-a ülem, 1926–40 õpetas Riigi Tehnikagümnaasiumi maamõõtmise kursust, ühtlasi oli 1928–32 TT õppejõud, luges kõrgemat geod ja vigade õpetust. 1940 määrati Tallinna sõjakooli õppejõuks, evakueeriti koos kooliga Tjumenisse, kus demobiliseeriti. Pärast sõda oli Tallinna Polütehnikumi ning Saku Maakorraldus- ja

Maaparandustehnikumi geod, vigade paranduse ja mat õppejõud. Koostas valemid, mille järgi saab geogr koordinaate ümber arvutada Gaussi-Lamberti koonilise projektsiooni ristkoordinaatideks, ja kohandas need Eesti ala kaardistamise vajadustele. Oli Eesti Geodeetide Ühingu asutajaid ja juhatuse liige. Teadustr-eid geodeesiast ja topograafiast.

T: Topograafia. Tln, 1926; Kartograafilised projektsioonid. // Geodeet 3 (1928); Vigade õpetus. // Geodeet 4 (1929); Näide triangulatsiooni taandamisest Gauss-Lamberti täisnurksetes koordinaatides kaudsete vaatluste meetodil. // Geodeet 7 (1932); Geodeetiliste koordinaatide ümberarvutamiste tabelid. // Geodeet 8 (1934).

B: TT ja TTÜ BL. 1918–1944, 44; EE 14, 336–337; Geodeet 3/4 (1936); Tallinna Polütehnikum 80. Tln, 1995, 81; Geodeet 12 (1997).

V. Mägi

Oja, Juhan (Johan) (9. II 1885, Taagepera v, Valgamaa – 12. X 1965, Long Island, New York), tehnikateadlane; talurentniku p. Lõpetas 1904 Tartus gümni-i, 1914 Peterburi Mäeinst-i metallurgiains-na. Töötas 1912–15 suurtükitehaste tehn büroo juh-na Peterburis ja 1915–18 Tsaritsõnis. Võttis osa Vabadussõjast. Oli 1919–21 Raudtee Peatehaste valukuuri meister, 1921–23 tehaste ülema abi tehnika alal, ühtlasi oli 1921–23 TT õppejõud, luges metallide sulatamise ja valutööde kursust. 1923–40 oli masinatehase “Ilmarine” dir, 1941–44 peains ja tehn juh. 1933–34 osales juhtivalt uudse konstruktsiooniga põlevkivi-trepprestkollete projekteerimises ja ehitamises. Oli Teedemin-i ins nõukogu liige. Põgenes 1944 Rootsi, töötas 1944–46 Västeråsins ins A. Johansonis tehnilises büroos, 1946–53 konstrueeris tööstusahje firmas “AB Höganäs Billeholm”. A-st 1958 arhiivitöötaja USA-s.

T: Lihtne abinõu materjali proovimiseks. // ETS-i Ajakiri 4 (1920); Terasvalu ketid. // ETS-i Ajakiri 19 (1920); Tööstus ja küte. // Eesti Majandus 24 (1924); Tallinna linna elektrikeskjaama uus katlaseade. // Tehnika Ajakiri 2 (1935).

B: Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 32; TT ja TTÜ BL 1918–1944, 32; Eesti majandustegelased. Tln, 1938, 147; Dipl. ins. J. Oja *in memoriam*. // Vaba Eesti Sõna (1965) 21. X; Tehnika ja Tootmine 4 (1995).

V. Mägi

OJA, Kalju (7. XII 1920, Tallinn – 15. I 1995, Tallinn), raamatukoguteadlane ja lugemissotsioloog; kooliõpetaja p. Lõpetas 1939 Tallinna Kolledži, 1965 Leningradis Krupskaja-nim. Kultuuriinst-i. Oli 1941–45 pol põhjustel vangistatud ja asumisel. Töötas 1957–63 Tallinna Keskrmtk-s, 1963–66 ENSV Ametiühingute Nõukogu rmtk-s, oli 1967–90 Eesti Rahvusrmrk rmtk-hoidja ja metoodik. – Töid rmtk-de ja rmt-ulugemise kohta. ERSP asutajaid (1988), aseesimees (1989–90), Eesti Komitee I–II koosseisu liige; Esindamata Rahvaste Organisatsiooni (ERO; ingl k-s: *Unrepresented Nations and Peoples Organisation* – UNPO) asutajaid (1990). 20 teadustr-t.

T: Mitmekülgsest ja regulaarsest lugemisest (kaasautorid M. Leetmaa, H. Peeba). // Nõuk Eesti Rmt-kogundus (1979) 8; Populaarne lugemisvara 1977 (kaasautorid T. Lukjatšenko, T. Peterson). // Nõuk Eesti Rmt-kogundus (1979) 8; Многогранность и регулярность чтения. // Nõuk Eesti Rmt-kogundus (1908) 9; Rahvusraamatukogu roll ja funktsioonid. // Nõuk Eesti Rmt-kogundus (1980) 10; Individuaalteeninduse metodoloogia ja metoodika. Lugemine ja lugeja teenindus (kaasautor H. Jürman). // Nõuk Eesti Rmt-kogundus (1983) 13; Изучение читателя и чтения в Эстонской ССР (kaasautor I. Eenmaa). // Книга в социалистическом обществе. 2. Tln, 1985.

B: *Karu, Ü.* Kes on kes Eesti poliitikas 1988–1992 Tln, 1992, lk 44; Raamatukogu (2005) 6, 87–88.

R. Ruutsoo

OJA (a-ni 1993 **Pavlovitš**), **Leila** (27. VII 1966, Valga), sporditeadlane; teenistujate t. Lõpetas 1984 Valga 1. Kk-i, 1986 Tallinna Ped Kooli algõpetuse erialal, 1991 TÜ kehakultuurisk-a, 1992–94 magistrant, a-st 1995 dr-õppes, spordi- ja liikumisteaduste mag 1994 (TÜ), vk "Tartu linna lasteaialaste kehalised võimed". A-st 1994 TÜ kehakultuurisk-a spordiped inst-i asst, a-st 1995 lektor. – Uurimisvaldkond: mootorika ontogenees ja sellega seonduvalt kehalise kasvatuse algõpetus eelkoolieas ja kooli nooremas astmes. Üle 20 teadustr-e.

T: Lasteaialaste kehalise töövõime hindekskaalad (kaasautor T. Jürimäe). Trt, 1993; Estonian children (kaasautor T. Jürimäe). // PWP/NASPEM Abstracts. Pediatric Exercise Science (1993) 5, 4; Kehalisest kasvatusest algklassides (kaasautor O. Savik). Trt, 1999; Liikumismänge algastmele. Tln, 2001; Kehalise võimekuse testimine algkooli- ja nooremas

koolieas: EUROFIT testid ja modifitseeritud EUROFIT testid (kaasautor M. Harro). Tln, 2001; Physical development and school readiness of children in transition from preschool to school. Trt, 2002.

B: TÜ BL II, 118.

OJA, Peeter (16. IV 1949, Tartu), matemaatik; farmatseudi p, Eve O. abikaasa. Lõpetas 1967 Nõo Kk-i, 1972 TÜ, 1972–75 TÜ asp, füüs-mat-knd (1975, TÜ), vk “Сходимость и устойчивость метода Галеркина для параболических уравнений”. 1976–77 läbis LÜ-s pr k-e intensiivõppe kursuse. Oli 1975–76 TÜ asst, 1976–84 v-õpetaja, 1984– dots, 1977–78 ka Mali Vabariigi Rahvusliku Ins-de Kooli õppejõud. Olnud teadustööl Norras, Soomes, Lätis ja Saksamaal. – Uurimisvaldkond: arvutusmat – projektsioonimeetodid mittestatsionaarsete operaatorvõrrandite lahendamisel, variatsioonvõrratuste ligikaudne lahendamine, splaine kasutavad lähismeetodid harilike dif-võrrandite rajaülesannete lahendamisel, Volterra integraal- ja integro-dif-võrrandite lahendamine splineidega kollokatsioonimeetodil, ratsionaalsplineidega interpoleerimise konservatiivsus, üldiste silumisülesannete lahendusmeetodid, B-wavelettide stabiilsus. EMatS-i liige. Üle 40 teadustr-e, 5 õpikut.

T: О сходимости и быстроте сходимости метода Галеркина для абстрактных эволюционных уравнений (kaasautor). // Дифф. уравнения 11 (1975); О выборе координатной системы в методе Рунге и в методе Галеркина для эволюционных уравнений. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 30 (1981); О методе Галеркина для параболических уравнений с операторами локального типа. // Z. Anal. Anwendungen 1 (1982); Variatsioonvõrratused, Tartu, 1985; О решении краевых задач квадратическими сплайнами. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 39 (1990) 4; Funktsionaalanalüüs (kaasautor). Tartu, 1991; Hulgateooria, Tartu, 1995, ²2001, ³2002; Cubic spline collocation for Volterra integral equations (kaasautor D. Saveljeva). // Computing 69 (2002); Stability of the spline collocation method for Volterra integral equations. // J. Integral Equations and Applications 13 (2001); Comonotone adaptive interpolating splines. // BIT 42 (2002).

B: TÜ BL I, 383; II, 118; MK 21 (1978), 86; EE 14, 337.

OJA (a-ni 1954 **Kureniit**), **Silvia** (28. IV 1924, Tallinn), spordipsühholoog, suusataja, ujumistreener; raamatupidaja t, Arnold O. abikaasa, Tõnu O. ema. Lõpetas 1943 Nõmme Gümni, 1948 TÜ kehakultuuritsk-a, ped-knd (1960, TÜ), vk "Naisujujate stardieelse seisundi uurimus". A-st 1948 TÜ kehakultuuritsk-a õppejõud, sh 1951–66 veespordi kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1965 dots, 1966–74 kehalise kasv ja spordi kat-i, 1975–89 spordifüsiol kat-i, 1990–92 sporditeooria kat-i ja 1992–95 spordiped õt-i dots, 1968–70 ka tsk-a prodekaan. Lugenud pms spordipsühhol kursust. – Uurinud sportliku tegevuse mõju psüühikale, kasutades eksperim-psühhol meetodeid. Kujundas spordipsühhol labori, juhendas asp-e ja kraaditaotlejaid (H. Valgmaa, A. Kivistik, M. Tõnts, E. Peebo, H. Aunin, R. Roosi jt). Esinenud rahvusv kongressidel ja konv-del. Osalenud aktiivselt treenerite, kehalise kasvatus õpetajate ja kehakultuurimetoodikute täiendusõppes. Sportlasena oli korduvalt ENSV meister suusatamises ja ujumises. Kuulus ENSV Spordikomitee teadmetoodilise nõukogu presiidiumi ja ülel spordipsühhol-komisjoni. ENSV tnl sporditegelane 1984. Üle 300 teadustr-e, samuti aimeart-eid.

T: Ujumistehnika mehhaanilised alused. Trt, 1964; Psüühilistest seisunditest ja psühholoogilisest ettevalmistusest spordis. Trt, 1968; Über die Fortschritte und die geistigen Fähigkeiten der sporttreibenden Schüler und Studenten. // Arbeit und Sport. Leipzig, 1970; К вопросу о критериях психической тренированности спортсменов (kaasautorid M. Raiend, H. Aunin). // Уч. записки ТГУ 267 (1971); Избранные лекции по психологии спорта. Трт, 1973; Sportlase emotsionaalsete seisundite reguleerimine. Trt, 1980; Sportlane, tunne iseennast. Tln, 1984.

B: TÜ BL I, 328–329; II, 119; ESBL, 435–436. Kehakultuur 24 (1986).

OJA, Tarmo (21. XII 1934, Tallinn), astronoom. Keskhariduse omandas Uppsalas, lõpetas 1956 Uppsala Ük-i astron alal, töötas seejärel samas teadurina, *Ph.D.* (astron, 1966, Uppsala Ük), vk "A study of galactic structure in Cassiopeia". Oli 1967–70 Uppsala Ük-i dots, 1970–79 abiprof, a-st 1979 prof ja a-st 1970 Kvistabergi Obs-i juh. – Uurimusi galaktika ehituse, tähefotomeetria, muutlike tähtede, asteroidide ja komeetide kohta. Tema nimi on antud väikeplaneedile nr 5080. Pidanud astron-alaseid loenguid Eesti organisatsioonides Rootsis. Rahvusv Astron-Uniooni (IAU) liige, Eesti Rahvaük-i juhatuse esimees, ETS

Rootsis ja Balti Inst-i juhatuse liige, a-st 1970 Eesti Vabadosliidu Rootsi Eestlaste Esinduskogu liige. Üle 120 teadustr-e.

T: Photoelectric measurements of magnitudes and colours for 849 stars (kaasautor B. Lunggren). // Arkiv för Astron. (1965) 3; On the absolute magnitudes of late-type giant stars (kaasautor). // Proc. IAU Symp. (1966) 24; Determination of proper motions for stars in the galactic slusters Messier 103 and Trumpler 1 and in their surroundings. // Arkiv för Astron. (1966) 4; Narrow-band photometry of late-type stars (kaasautor L. Häggkrist). // Astron. Astrophys. Suppl (1970) 1; Photoelectric photometry of stars near the north galactic pole (kaasautor L. Häggkvist). // Astron. Astrophys. Suppl. (1973) 12; Studies of stars at high galactic latitudes. // Baltic Astron. (1992) 1; UBV photometry of stars whose positions are accurately known. VII. // Astron. Astrophys. Suppl. 1993, 100; Physical studies of asteroids (kaasautor). // Astron. Astrophys. Suppl. (1998) 128; On the systematic accuracy of the equatorial UBV standards (kaasautor D. W. Evans). // Astron. Astrophys. 333 (1998); The Near-Earth Follow-up Program III. 32 Lightcurves for 12 Objects from 1992 and 1995 (kaasautor). // Icarus 147 (2000).

B: ETVPK, 84; EE 14, 337; Eestlase doktoritöö käsitleb Linnuteed. // Eesti Päevaleht, 1966, 22. XI; Astronoom Kvistbergis Tarmo Oja. // Eesti Päevaleht, 1977, 12. II; Eestlane avastas komeedi. // Vaba Eestlane, 1983, 16. VI; ETS Rootsis liikmete töid 1991–1999: Tarmo Oja. // ETS Rootsis Ar. XII. 1991–1999. Stockholm, 2001, 388–389.

M. Jõeveer

OJA (a-ni 1979 **Halina**), **Tatjana** (21. IV 1957, Obojan, Kurski obl), bioloog; venelane, teenistuja t, Tõnu O. abikaasa. Lõpetas 1974 Voronežis kk-i, 1979 bioloogina Voroneži Ük-i. Diplomitöö tegi NSVL TA Biokeemia ja Mikroorganismide Füsiol Inst-s, a-st 1993 TÜ bot ja geoökol inst-i doktorant, *Ph.D.* (bot ja mükol, 1998, TÜ), vk "Isoenzyme diversity and phylogenetic affinities among the Eurasian annual bromes (*Bromus* L. Poaceae)". Oli 1979–94 TÜ taimesüsteematika ja geobot kat-i ins ja v-laborant, 1998–98 EPMÜ ZBI teadur, 1999 v-teadur, 1999–2004 EPMÜ põllum- ja keskkonnainst-i erakorraline teadur, 2004–TÜ bot ja ökol inst- v-teadur. – Uurimisvaldkond: kõrreliste perekonna *Bromus* fülogenüsteematika, taimeliikide gen mitmekesisus, populatsioonigen ja fülogeogr. Üle 10 teadustr-e.

T: Eesti taimede välimäärja (kaasautor). Trt, 1999; Allozyme diversity and differences between the two diploid brome grass species, *Bromus tectorum* L. and *B. sterilis* L. (Poaceae). // Plant Biol. 1 (1999); Genetic divergence and interspecific differentiation in the *Bromus madritensis* complex (Poaceae) based on isozyme data. // Biochemical Systematics and Ecology 30 (2002); Comparative study of the Ploidy series *Bromus sterilis*, *B. diandrus* and *B. rigidus* (Poaceae) based on chromosome numbers, morphology and isoxymes (kaasautor H. Laarmann). // Plant Biology 4 (2002); Breeding system, evolution and taxonomy of *Bromus arvensis*, *Bromus japonicus* and *Bromus squarrosus* (Poaceae) (kaasautorid V. Jaaska, V. Vislap). // Plant Systems and Evolution 242 (2003); Phylogenetic relationships and systematics in Genus *Bromus* (Poaceae). // Plant Genome: Biodiversity and Evolution. 1, D. Sci. Publ. Inc., 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

OJA (a-ni 1969 **Märtin**), **Tiiu** (24. XII 1940, Tartu), ajaloolane; tööliste t. Lõpetas 1959 Tartu 8. Kk-i ja 1969 Moskva Ajaloo-Arhiivinduse Inst-i. Oli 1969–79 EAA teadur, 1979–82 osk-juh, 1982–96 teadusdir, a-st 1996 arhivaar. – Uurinud EAA-s säilitatavaid pitsateid, vappe ja ekshibitsioone, Eestimaa asutuste ajalugu. Osalenud arhiivi 6 kogumiku koostamisel (Eesti mõisad. Tln, 1994 jt), oli 1987–88 AAUT 1889–1918 ja 1987–94 AAUT 1918–1944 toim. 1991–93 stažeeris Rootsi ja Saksamaa arhiivides. Akad Baltisaksa Kultuuriseltsi ja Eesti Arhivaaride Ühingu liige. Üle 20 teadustr-e, aimeart-eid.

T: Tartu Linnavalitsuse ajaloost aastail 1877–1917. // ENSV arhiivid. Tln, 1978; Cadastral maps from the late 17th century in the Estonian History Archives. Tartu. // 14th Int. Conv. History of Cartography. Stockholm, 1991; Sukututkijoita kiinnostavista asiakirjoista Eestin arkistoissa. Trt, 1992; Stammliste der Familie Markgraf Th. II. Aachen, 1992; Stammliste der Familie Borgeest im Baltikum aus Hamburg. Aachen, 1993; Eesti vapid ja lipud: 16 sajand – 1940 (kaasautor E. Medijainen). Tln, 1993; Tartu gildide ning tsunftide pitsatid ja pitsatid. // Tartu Linnamuuseumi ar (1999) 79. Trt, 2000; Siegel der Kirchen und ihre Symbolik. // Estnische Kirche im vorigen Jahrtausend. Kiel, 2001; Die Bestände des estnischen Staatsarchivs in Tartu (Dorpat). // Baltische Ahnen- und Stammtafeln 44. Jg. Hamburg, 2002.

B: EAA Toim 13 (2000) 6, 194–195.

Oja, Tõnis (22. VIII 1937, Tallinn), füüsik. Emigreerus koos perekonnaga Kanadasse. Keskkhariduse omandas Montrealis, lõpetas 1959 samas McGilli Ük-i füüsikuna. A-st 1961 USA-s, *Ph.D.* (füüsika, 1966, Rensselaer Polytechnic Inst, Troy, New York), vk “NA 23 Nuclear magnetic resonance in ferro-elektric Roschelle salt”. Oli 1966–68 Browni Ük-i asst, 1968–69 abiprof, 1969–73 Denveri Ük-i ja 1973–74 Ohio Ük-i füüsika abiprof, 1974– *Hunter College*’i (New York) füüsika abiprof. – Uurimisvaldkond: tuuma magnet- ja kvadрупoolresonants; faasisiirded, kriitilised nähtused. *Am. Phys. Soc.* liige.

B: Uus füüsikadoktor USA-s. // Eesti Päevaleht (1966) 8. IX; American Men & Women of Science 14 (1979), 3739.

K. Martinson

OJA, Tõnis (9. VII 1957, Tõlliste k, Valgamaa), geoloog; põllum-töötajate p. Lõpetas 1957 Tartu 5. Kk-i, 1980 TÜ geol-osk-a, geol-mag (1995, TÜ), vk “Morfology of clastic constituents in the phosphate-bearing Kallavere formation (North-Estonia) with respect to depositional environments”. Oli 1980–95 GI ins, n-teadur ja teadur, 1995–96 AS Goldman gemmoloog-konsultant, 1996 Stat-ameti v-spetsialist, 1996–2000 Äripäeva Kirjastuse AS raha ja väärtpaberiturgude toimetuse analüütik, 2000– börsitoimetuse juht. – Uurimisvaldkond: fosforiiti sisaldava alamordoviitsiumi Kallavere kihistu mineral ja tekkingimused. 7 teadust-t.

T: Карбонатные минералопоявления в фосфоритонной толще Эстонии (kaasautor E. Pirrus). // Eesti TA Toim. Geol 35 (1986) 3; Кембрийско-ордовикские пограничные отложения разреза Юлгасе, Северная Эстония (неостратотип маардуской пачки) (kaasautor). // Eesti TA Toim. Geol. 36 (1987) 4; Литолого-минералогическая характеристика стратотипического разреза раннускай пачки в Сака II, Северо-Восточная Эстония. // Eesti TA Toim. Geol. 40 (1991), 1.

B: EGBT, 79.

OJA, Tõnu (28. VI 1955, Tartu), loodusteadlane, ökoloog, geoinformaatik; Silvia ja Arnold O. p, Tatjana O. abikaasa. Lõpetas 1973 Tartu 2. Kk-i ja 1978 TÜ mat-tsk-a, biol-knd (1985, TÜ), vk “О пространственной и временной изменчивости сложения древостоя (на примере ельника)”. Oli 1977–88 ZBI ins, v-teadur ja mat ökol töörühma juh, 1988–93 ökosüsteemide labori ja ökol-jaama v-teadur, 1992–97 TÜ geogr-inst-i v-teadur, 1996–97 geoinform ja kartogr õt-i hoidja (a-st 1997 korr prof), 1998–2003 geogr inst-i juh, 2004– geoinform ja kartogr õt-i juh, prof, 1992–97 (vaheaegadega) ka New Brunswicki Ük-i külalisteadur Kanadas. Lugenud mat ökol ja stat, geosüsteemide modelleerimise, keskkonnaseire, maastikuökol, kartogr, geoinform jt kursusi. – Uurinud pms maastikuökol ja keskkonnakaitse küsimusi. *Int. Assoc. for Landscape Ecology* (IALE), Rahvusv Ökol Modelleerimise Ühingu jt teadusseltside liige. U 40 teadustr-t.

T: Specific root area – a soil characteristic (kaasautorid K. Lõhmus, R. Lasn). // *Plant and Soil* 119 (1989); The forest modelling series ForM-S: applications to the Solling spruce site (kaasautorid X. Yin, P. A.Arp). // *Ecol. Modelling* 83 (1995); A forest soil vegetation atmosphere model (ForSVA) I: concepts (kaasautor P. A. Arp). // *Ecol. Modelling* 95 (1997); Nutrient transformation in riparian buffer zones: modelling approach (kaasautorid Ü. Mander, K. Lõhmus). // *Ecosystems and Sustainable Development II. Advances in Ecol. Sci.* 2. Southampton, Boston, 1999; Impact of recent and future climate change on Estonian forestry and adaptation tools (kaasautor). // *Climate Res.* 12 (1999); Sensitivity of landscape to atmospheric pollution (kaasautor A.Kull). // *Consequences of Land Use Changes. Advances in Ecol. Sci.* Southampton, Boston, 2000; Biophysical impacts of the climate change on some terrestrial ecosystems in Estonia (kaasautor). // *GeoJ.* 57 (2002) 3; Neighbourhood-defined approaches for integrating and designing landscape monitoring in Estonia (kaasautor). // *Landscape and Urban Planning* 79 (2007).

B: APUT, 72–73; TÜ BL II, 119; EE 14, 337; <https://www.etis.ee>.

OJA, Vahur (6. VIII 1967, Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1992 TTÜ keemiatsk-a tehnol-ins-na, oli 1993–94 Browni Ük-i magistrant ja 1994–97 doktorant, mag ins-tehnika alal (1994, Browni Ük, USA), *Ph.D.* samal alal (1997, samas), vk “Vapor pressures and heats of vaporization of primary coal tars”. Oli 1997–98 Jaapanis Tohoku Ük-i teadur, 1998–99 USA-s *Philipp Morris Inc.* teadur, 2000 TTÜ keemiatehnika inst-i

dots, 2000– prof, keemiatehnika õt-i juh, a-st 2003 ka inst-i dir. Pms loengukursused: keemiatehnika, protsesside termodünaamika. – Uurimisvaldkonnad: fossiilsete kütuste ja biomassi termokeem muundamise fundamentaalprotsessid; org ainetete, õlide (biomassi, põlevkivi) ja kivisöe tõrvade termodünaamilis-füüsikal omadused. 15 teadustr-t.

T: Thermal effects in cellulose pyrolysis: relationship to char formation processes (kaasautorid I. Milosavljevic, E. Suuberg). // *Ind. Eng. Chem. Res.* 35 (1996) 3; Development of a nonisothermal Knudsen Effusion method and application to PAH and cellulose tar vapor pressure measurement (kaasautor E. Suuberg). // *Anal. Chem.* 69 (1997) 22; Characterization of tars from estonian kukersite oil shale based on their volatility. // *J. Analyt. and Appl. Pyrolysis* 74 (2005) 1–2; The vaporization of semi-volatile compounds during tobacco pyrolysis (kaasautorid M. R. Hajaligol, B. E. Waymack). // *J. Analyt. and Appl. Pyrolysis* 76 (2006); Advances in desulfurization research of liquid fuels (kaasautorid H. Rang, J. Kann). // *Oil Shale* 23 (2006) 2; Interaction of estonian kukersite with organic solvents: a volumetric swelling and molecular simulation study (kaasautor). // *Fuel* 86 (2007).

B: TTÜ professorid läbi aegade, 285; <https://www.etis.ee>

OJA, Vello (4. II 1943, Viljandi), biofüüsik, tööliste p. Lõpetas 1961 Viljandi 2. Kk-i, 1966 TÜ füüsikaosk-a, füüs-mat-knd (1972, Krasnojarski FI), vk “Экспериментальное исследование фотосинтеза листьев по обмену CO₂”. Oli 1967–70 FAI aspirant, 1970–77 FAI/AAI n-teadur, 1977–92 AAI v-teadur, a-st 1992 TÜ MRI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: lehe fotosünteesi uurimismeetodite ja aparatuuri arendamine; CO₂ neeldumine fotosünteesis ja pH regulatsioon intaktsetes lehes; fotosüsteemide I ja II uurimine intaktsetes lehes. ENSV teaduspreemia (1985, koll-s), EV teaduspreemia (1999, koos A. Laisaga). Üle 80 teadustr-e.

T: Dynamics of leaf photosynthesis (kaasautor A. Laisk). Canberra, 1998; Oxygen yield from single turnover flashes in leaves (kaasautor A. Laisk). // *Biochim. Biophys. Acta: Bioenergetics* 1460 (2000); Negative feedback regulation is responsible for the non-linear modulation of photosynthetic activity in plants and cyanobacteria exposed to a dynamic light environment (kaasautor A. Laisk).// *Biochim. Biophys. Acta: Bioenergetics* 1607 (2003).

B: TÜ BL II, 118; EV teaduspreemiad 1999, 16–23.

OJA (a-ni 1972 **Voolar**), **Vilja** (24. XII 1945, Tartu), keeleteadlane. Lõpetas 1964 Tallinna 4. Kk-i ja 1969 TÜ eesti filol osk-a soome-ugri k-te erialal, lingvistikamag (1997, TPÜ), vk "Värvuste tähistamisest eesti murretes", filos-dr (2001, TÜ), vk "Linguistic Studies of Estonian Colour Terminology". Oli 1969–71 EKKI (EKI) eesti murrete ja lähisuguk-te sektori (a-ni 2000 murdesektor) bibliograaf ja v-laborant, 1971–94 n-teadur, 1994–2001 teadur, 2001– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti ja sugulask-e murded, leksikol, leksikogr, geolingvistika. Eesti murrete sõnarnt-u koost-id (1970-) ja toim-id (1994-) ning Eesti, Soome, Vene Karjala lingvistide ühistöö, läänemeresoome keelte atlase ALFE (*Atlas Linguarum Fennicarum*) koost-id ja toim-id. Osales Euroopa k-te atlase ALE (*Atlas Linguarum Europae* I. Assen/Maastricht; Roma 1983–) ainestiku kogumisel, tõlgendamisel ja redigeerimisel. Uurimistoetused ETF-lt ja Alfred Kordelini Sihtasutuselt (Soome). Esinenud rahvusv konv-del Saksamaal, Prantsusmaal, Poolas, Ungaris, Soomes, Rootsis jm. ALE Eesti rahvuskomitee sekr ja toim-koll-i liige, ALFE toim-koll-i liige, eesti k-e tasemeeksamite korraldamise parandamise ja eksamisüsteemi arendamise küsimustes haridusministrit nõustava komisjoni liige, EURALEX-i (*Eur. Assoc. for Lexicography*), SIDG-i (*Société Int. de Dialectologie et Géolinguistique*) ja ES-i liige. Üle 70 teadustr-e, sh 9 rmt-u autor või kaasautor.

T: Väike murdesõnastik II (kaaskoost). Tln, 1989; Eesti murrete sõnaraamat (kaaskoost. ja -toim). Tln, 1994; Värvinimetuste moodustamine eesti murretes. Tln, 1997; The designation of colours in Estonian dialects. Tln, 1997; Colour terms in dictionary and in database. Tln, 1998; Läänemeresoome *sooja*-adjektiividest. // Oekeeta asijoo. SUST 228. Helsinki, 1998; Linguistic Studies of Estonian Colour Terminology. // DPEUT 9. Trt, 2001; Words for Flax in the Finnic Languages. // *Linguistica Uralica* 2002; The commentaries to the lexical maps of the Atlas Linguarum Fennicarum. // *J. Int. Soc. Dialectology and Geolinguistics* (2002); Atlas Linguarum Fennicarum ALFE 1 (koost-id ja toim-id). // SKS Toim. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Helsinki, 2004.

B: *Vaba, L.* Doktoritöö eesti värvinimetustest. // KK (2001) 12, 889–892; *Neetar, H.* Osav keelekaartidel orienteeruja. Vilja Oja 60. // KK (2006) 1, 78–80; *Vaba, L.* Zum Jubiläum von Vilja Oja. // *Linguistica Uralica* XLII (2006) 1, 45–47.

OJAKÄÄR, Leo (26. IV 1926, Valga), keemik. Lõpetas Valga Gümni, 1953 Illinoisi Millikini Ülikooli orgaanilise keemia alal; keemiamag (1961 Virginia Polytechnic Institute ja State University), *Ph.D.* (orgaanilise keemia, 1964 samas), väitekirja "The synthesis and study of new aromatic polycyclic hydrocarbons". Oli 1956–59 Rutgersi Ülikooli uurimisassistent ja 1964–1994 ettevõtte *E. I. duPont de Nemours & Co* eksperimendiosakonna (Wilmingtonis) keemik-juht. – Uurimisvaldkond: uued keemilised ühendid ja polümeerimaterjalid, nende tööstuslik rakendus. Sünteetiliselt ja uuris uusi kõrgmolekulaarseid aromaatsid süsivesinikke ja fluorosüsivesinikke, uusi isotsüanaate, uretaane ja neopreenühendeid, sünteetilisi kummeid ja elastomeere. Am Keemiaühingu (ACS), *Sigma X*, *Phi Lambda Chi* liige. Avaldanud teadustrasendeid, üle 35 USA ja maade patendi.

T: The Synthesis and Study of the New Aromatic Polycyclic Hydrocarbons. // *Tetrahedron* 847 (1966); Invention and Development of a New duPont Co Polyisocyanurate "Hylene" TRF and a Foam Insulation System. US Patent (1971), Canadian Patent (1970), German Patent (1967); Invention and Development of a New Tire Cord Adhesive Component for duPont Co. US patent (1974).

B: *ETV* 84; *American Men and Women of Science* V (1986), 929.

V. Past

OJAKÄÄR, Valter (10. III 1923, Pärnu), helilooja ja muusikateadlane; teenistaja, Heljo Sepa abikaasa. Õppis 1940–41 klarneti Pärnu muusikakoolis ja 1942–43 TRK-s, lõpetas TRK 1956 kompositsiooni erialal (H. Elleri kl). Mänginud klarneti ja saksofoni mitmes orkestris ja ansamblis. Oli 1945–70 *ETV* ja *ER* estraadiorkestri saksofonirühma kontsertmeister, 1964–67 ning 1975–80 TRK levimusikaajaloo ja -orkestratsiooni õppejõud, 1982–92 juhatas bigbändi "Kalev". Loonud teoseid mitmes žanris. Eriti arvukas on O. laululooming, mis on toonud talle preemiaid nii Eestist kui välismaalt (I preemia Valge Daami lauluvõistlusel 2001 laulule "See linn on Haapsalu", "Sõit pilvelaeval" sai 2000 I preemia nii Bolognas kui Figueira de Fázis). Analüüsinud levimusika arenguprobleeme ning selle ajalugu Eestis ja mujal. Tutvustanud ajakirjades, raadios ja TV-s levi- ja džässmuusika ajalugu. Loonud muusika ooperile "Kuningal on külm" (1967),

operetile "Maskeraad Ungrus" (1988), muusikalidele "Suveöö ilmsi" (1977) ja "Winnetou" (1990). ENSV rahvakunstnik (1989). ENSV muusika aastapreemia (1982 ja 1984).

T: Džässmuusika. Tln, 1966; Tärykalvomme Tallinnassa. // Rytmi (1967) 1; Geopr Orc. // Певцы советской эстрады. М, 1977; Popmuusika. Tln, 1978, ²1983; Estonian Jazzfolk. // Jazz Forum (1980) 6; Estonian J. A. T. P. (1982) 2; Estonian Jazzfolk. // Jazz Forum (1984) 3; Autumn Rhythms. // Jazz Forum (1986); Estonian jazz picks up. // Jazz Forum (1986) 3; Vaibunud viiside kaja. // Eesti levimuusika ajaloost I. Tln, 2000; Koolipingist kaevikusse. // Eesti levimuusika ajaloost II. Tln 2003; Sirp ja saksofon. // Eesti levimuusika ajaloost III. Tln, 2008; Omad viisid võõras väes. Tln, 2008.

B: EMBL, 165–166; *Kuusk, S. Valter Ojakäär. // Kaheksa eesti tänase muusika loojat.* Tln, 1979;. *Mihkelson, I. Levimuusika grand old man saab täna 80. // Postimees* (2003), 10. III; *Mihkelson, I. Parim muusikapropagandist. // Postimees* (2008), 8. III.

A. Hirvesoo

OJAMAA, Eugen (16. II 1918, Narva), ehitusteadlane. Lõpetas 1937 TT ehitusosk-a, 1947 Moskva V. V. Kuibõševi nim. Ehitusins-de Inst-i, 1953 asp-i Moskvast Tööstushoonete TUI-i juures, tehnikaknd (1953, samas). Oli 1947–51 Ehituse TUI n-teadur, 1953–59 v-teadur ja sektorijuh, 1959–72 teadusdir, a-st 1972 Silikaatbetooni TUPI laborijuh ja v-teadur. – Uurimisvaldkond: ehitiste piirdekonstruktsioonide soojus-tehniliste omaduste määramine, kohalikud ehitusmaterjalid, kukermiitsideaine kasutamine seinaplokkide tootmises, erisuguste side- ja täiteainete kasutamine põlevkivituhkbetooni ning kuumuskindla betooni tootmisel, gaasbetoonist ehitusdetailide toomise tehnol, põlevkivituhk-gaasbetooni ja vibraatormeetodil toodetava tavalise betooni tehnilis-maj võrdlemine. ENSV rkl preemia (1965).

T: Kohalikud ehitusmaterjalid (kaasautor F. Kiviselg). Tln, 1964; The utilization of the inorganic portion of the kukersite oil shale (kaasautor F. Kiviselg). // UN Symp. on the Development and Utilization of Oil Shale Resources. Tln, 1968.

B: О деятельности НИИС. Tln, 1987, 106.

OJAMAA (a-ni 1981 **Jakobson**), **Maie** (13. VII 1957, Tartu), arstiteadlane, taastusraviarst; töölise t. Lõpetas 1975 Tartu 1. Kk-i, 1981 TÜ arstitsk-a. Oli 1981–85 TÜ

spordimed-i ja ravikehakuuuri kat-i n-teadur, 1985–91 asst, 1992 kardiol-kliiniku v-laborant, a-st 1993 spordimed ja taastusravi kliiniku asst. Õpetanud spordimed ja taastusravi. – Uurimisvaldkond: hüpertensioon, üliõpilaste kehaline areng ja tervisekäitumine, südame isheemiatõve haigete taastusravi. Üle 30 teadustr-e.

T: Müokardi perfusiooni stsintigraafia südame isheemiatõve diagnoosimises (kaasautor). // EA (1996) 5; Diltiazem in the treatment and rehabilitation of hypertensive patients with coronary heart disease (kaasautorid M. Viigimaa, R. Vääkman). // Acta Medica Baltica (1997) 1; Eesti hüpertensioonijuhised (kaasautor) Tln, 1999; Arteriaalse rõhu näitajate ööpäevane jälgimine firma *SpaceLabs Medical*'i ja *Meditech*'i monitoridega Tartu Ülikooli Kardioloogiakliinikus (kaasautorid K. Siim, M. Viigimaa). // EA (1999) 2; Arteriaalne hüpertensioon – praktilised aspektid (kaasautor) Tln, 2000; Tegevteenistuseks piirangutega kõlblike ajateenijate tervislik seisund ja kehaline töövõime (kaasautor). // EA. (2001) 12; Naisüliõpilaste kehalise arengu ja tervise käitumistrendide analüüs (kaasautor). // EA (2004) 7; Meesüliõpilaste kehalise arengu ja tervisekäitumistrendide analüüs (kaasautor). // Kehakultuuriteaduskonna teadus- ja õppemetoodiliste tööde kogumik 12. Trt, 2004;

B: TÜ BL II, 118.

OJAMAA (a-ni 1934 **Bachmann**), **Ott** (11. II 1926, Tallinn – 25. XI 1996, Tallinn), kirjandusteadlane, tõlkija ja kriitik; ametniku p. Õppis 1935–40 Tallinna Inglise Kolledžis ja 1942–43 J. Westholmi Güm-n-s, lõpetas 1945 Tallinna 7. kk-i ja 1950 TÜ prantsuse filol alal, 1952–55 Moskva I Vöörk-te Inst-i asp. Oli 1950–52 TÜ Lääne-Euroopa k-te kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1955 TÜ pearmtk v-rmtk-hoidja, 1956–60 Eesti Rkl Kirjastuses, ühtlasi TÜ Lääne-Euroopa kirj ja klassikalise filol ning vöörk-te kat-i õu täitja, 1960–68 TÜ Lääne-Euroopa kirj ja klassikalise filol kat-i õpetaja, a-st 1968 vabakutseline literaat. 1968–75 oli TRK väliskirj mittekoosseisuline õppejõud. – Art-id tõlkeprobleemidest, kirjutanud saatesõnu ja kommentaare. Tõlkinud klassikalist ja kaasaegset pr, hispaania, Lõuna-Ameerika ning ingl kirj. Toimetanud sõnarmt-id, koost ja tõlkinud kesk- ning kõrgkooliõpikuid. Kirjanike Liidu liige (1972).

T: XVI sajandi prantsuse kirjandus (kaasautor V. Altkoa). Trt, 1962; XIX–XX sajandi väliskirjandus. 1.–10. vihik (kaasautor). Trt, 1961–73; 20. sajandi väliskirjandus. Tln,

1971; Jean Giono eessõna “Tõe ja õiguse” prantsuskeelsele väljaandele. // KK (1976) 10; Mateeriasse kootud palve. Tln, 1992.

B: TÜ BL I, 233; EKirBL, 255; EKL 383–384; EE 14, 338.

Ojamaa, Triinu (11. II 1953, Abja-Paluoja, Viljandimaa), filoloog-rahvamuusikateadlane; ametniku t. Õppis Nuija Kk-s ja Tallinna 46. kk-s, lõpetas 1976 G. Otsa nim Tallinna Muusikakooli, 1985 TÜ soome-ugri k-te osk-a, oli 1987–90 KKI asp ja 1996–2000 TÜ doktorant; *M.A.* (1995, KKI), vk “Muusika ääremail: nganassaani linnu- ja loomahäälendid”, *Ph.D.* (uralistika, 2000, TÜ), vk “Glissando nganassaani muusikas: morfoloogiline, süntaktiline ja semantiline tasand” (Trt, 2000). Oli 1991–96 KKI n-teadur, 1997–2000 teadur, 2000–02 EKM-i v-teadur, 2002– etnomusikol osk-a juh, ühtlasi a-st 2005 EMTA etnomusikol õppejõud. – Uurimisvaldkond: traditsionaalse muusika kultuurantropol, akustiline ja sotsiaalpsühhol aspekt. Kahe esimese uurimisobjektiks on pms samojeedi traditsionaalne muusika, viimane toetub eesti populaarmuusikale. Rakendanud muusikaliste nähtuste analüüsimiseks lingvistilisi ja muusikaakustilisi meetodeid. Uurinud eesti- ja diasporaaestlaste ning Eesti venek-e diasporaa etnilise ja riigiidentiteedi seoseid muusikalise tegevusega, ka muusikalisi subkultuure (etnorokk, hip-hop). Mitme uurimisprojekti (“Muusikaline tekst ja kontekst pärimusmuusikas” jt) täitja. Seotud EKM rahvusv-te koostööprojektidega (“On the crossroads of local and global: popular music and the construction of national identity in the 21st century” (Tampere Ük) jt.). Saanud 1998 Alfred Kordelini stipendiumi nganassaani laulutekstide uurimiseks. *Council for Traditional Music* ja *Eur. Seminar in Ethnomusicology* liige, Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse muusikalise folkloori uurimisgrupi juht (a-st 2003), *Eur. Soc. for the Cognitive Sci. of Music* liige (a-st 2005), Eesti Muusikateaduse Seltsi ja Veljo Tormise Regilaulukeskuse juhatuse liige (a-st 2005). Üle 40 teadustr-e.

T: De quelques orientations nouvelles de la musique traditionnelle nénetse. // *Boreales. Revue du Centre de Recherches Inter-Nordiques* 82/85 (2001); Siberi muusika metamorfoosid sotsialismiajastul. // *Võim ja kultuur. Käsitlusi totalitarismist*. Trt, 2003; *Composition principles in Forest Nenets music* // *Studia Musicologica Acad. Sci. Hungaricae* 44 (2003) 1–3; Can hyperventilation be a mechanism in nganasan ritual

dance accompaniment (kaasautor J. Aru). // Actes électroniques du Colloque interdisciplinaire de musicologie. Montréal, 2005; Throat rasping: Problems of visualisation. // The World of Music 47 (2005) 2; Self-representation of bimusical khanty. // Proc. of the 9th Int. Conf. on Musical Perception and Cognition. Bologna, 2006; The case of estonian ballads by Veljo Tormis. // Sonus. J. of Investigations into Global Musical Possibilities 27(2007) 2; Natsioon, natsionalism ja muusika: Eesti näide (kaasautor K. Labi). // Akad (2007), 11.

B: <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>

OJARAND, Ann (20. I 1977, Tallinn), põllumajandusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1995 Tallinna Lilleküla Kk-i, 1999 EPMÜ agron-tsk-a, 2001 EPMÜ-s magistrantuuri, M.Sc. keem biol-s (2001, EPMÜ), vk “Feromooni komponentide suhte mõju taramähkuri *Archips podana* Scop. (*Lepidoptera: Tortricidae*) kommunikatsioonile” (Trt, 2001). Täiendas end 2000 (magistrandina) Umeå Ük-s Rootsis, 2001–04 (vaheaegadega) külalisteadurina MTT-s Soomes. Oli 1998–99 EPMÜ loomakasv-inst-i ökokeemia labori laborant, 1999–2003 teadur, 2003–05 EPMÜ taimebiotehnol uurimiskeskuse EVIKA teadur, 2006 TTÜ geenitehnol inst-i erakorr teadur, 2006– EMVI uurimiskeskuse EVIKA erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: taimekaitse, sh kartuli-lehemädanik; taimehaiguste ning taimede genofondi pikaajalise säilitamise uurimine. 20 teadustr-t.

T: Attractivity of 11-tetradecenyl acetate isomers for *Archips podana* Scopoli and *Aphelia paleana* (Hübner) (kaasautor). // Norwegian J. Entomol. 48 (2001); Flea beetle (*Coleoptera: Chrysomelidae*) response to alkyl thiocyanates and alkyl isothiocyanates (kaasautor). // Agr. Res. 1 (2003), 2; Fungitsiidid kartuli-lehemädaniku tõrjeks (kaasautor). // Agraart. (2004) 1; Kartulisortide lehemädanikukindlus. // Agron 2005. Trt, 2005.

B: EMVI, 33; <https://www.etis.ee>.

OJANSUU, Heikki August (26. VII 1873, Tyrvää, Soome – 18. I 1923, Helsingi), keeleteadlane; soomlane, talupidaja p. Õppis 1894–99 Helsingi Ük-s, dr. phil. (1901; Helsingi Ük), vk “Suomen lounaismurteiden äännehistoria”. Oli 1903–13 Helsingi Ük-i soome k-e ja kirj-e dots, 1914–20 filol adjunkt, 1921–23 Turu Ük-i soome ja sugulask-te

prof. Täiendas end Ungaris, Saksamaal ja Rootsis. Käinud Eestis uurimisreisidel 1905, 1908 ja pikemalt 1910–11. – Uurinud Lõuna-Eesti murdeid, samuti Läti alal Leivu ja Lutsi k-esaarte murrakut; tegelenud ka eesti k-e ajalooa. Oli rahvusv tuntumaid läänemeresoome k-te uurijaid, kuulus ka Eesti-Soome sõprussuhete arendajate hulka.

T: Suomen lounaismurteiden äännehistoria. I–II. Helsinki, 1901–1903; Über einige niederdeutsche Lehnwörter des estnischen. // SUS 23 (1906); Suomen suvun esihistoria. // Oma Maa. I. (1907); Murrete uurimise tähtsusest. // EKirj (1908); Mikael Agricolan kielestä. Helsinki, 1909; Eesti keele häälekuju seitsme saja aasta eest. // EKirj (1910); Suomalais-virolaisetkieliseliset kosketukset I. Viron kielen vaikutus suomeen. Jyväskylä, 1916; Karjala-aunuksen äännehistoria. Helsinki, 1918; Suomalaista paikannimitutkimusta. I. Helsinki, 1920; Lisiä suomalais-baltialaisiin kosketuksiin. Turku, 1921; Itämerensuomalaisten kielten pronominioppia. Turku, 1922.

B: EE 7, 41; EBL, 351–352; *T(unkelo)*, E. A. Prof Heikki Ojansuu. // Virittäjä XXVII (1923), 2–7.

K. Siilivask

OJASOO, Tiiu (9. IX 1945, London), biokeemik. Lõpetas 1968 Cambridge'i Ük-i biokeemia alal, jätkas õpinguid Prantsusmaal Pariisi Ük-s ning Pierre et Marie Curie Ük-s, kus käitses 1995 dr-vk mol-biol-s. Töötab Pariisis Prantsuse Tervise Arendamise Rahvuslikus Agentuuris. – Uurimistöös käsitleb steroidide retseptorite biokeemiat ja nende seoseid mitmesuguste haigustega ning nende mat analüüsi. Viimasel ajal on pälvinud tähelepanu bibliomeetriliste indikaatorite kriitilise analüüsiga. Internetiajakirja *Science Tribune* asetoim. Üle 100 teadustr-e

T: Unique steroid congeners for receptor studies (kaasautor J. P. Raynaud). // *Cancer Res.* 38 (1978); Towards the mapping of the progesterone and androgen receptors (kaasautor). // *J. Steroid Biochem.* 27 (1987); A multivariate approach to the description of patient populations. An example of the analysis of the hormone profiles of patients with advanced prostate cancer (kaasautor). // *J. Steroid Biochem. Mol. Biol.* 46 (1993); Taxonomy of nuclear receptors and serpins by multivariate analysis of amino-acid composition (kaasautor J. C. Dore). // *J. Steroid Biochem. Mol. Biol.* 58 (1996); Perioperative angiogenesis and outcome in premenopausal women with breast cancer (kaasautor J. C. Salomon). // *Lancet.*

352 (1998); The disciplines of national wealth. // *Nature* 391 (1998); Using the volumetric indices of telencephalic structures to distinguish Salamandridae and Plethodontidae: comparison of three statistical methods (kaasautorid J. C. Dore, M. Thireau). // *J. Theor. Biol.* 214 (2002) 3.

B: ETVK, 85.

A. Rincken

OJASTE (a-ni 1935 **Bachmann**), **Elmar** (31. VIII 1920, Taevere v, Viljandimaa), filatelist, ajaloolane; kaupmehe p. Õppis 1939–40 Irboskas Eesti Tolli- ja Piirivalvekoolis, keskhariduse omandas 1949 eksternina *Nordiska Korrespondents-Institutet*'is Stockholmis, kuulas 1946–47 Göteborgi *Högskola*'s (prof S. Karlingi juures) kunstiajaloo kursusi, lõpetas 1951 Gillwellis skaudijuhtide kõrgkooli skautmasteri vk-ga “Noortetöö rahvuslikul taustal”. – Uurimisvaldkond: Eesti ja üldine postiajalugu. Ajakirja “Eesti Filatelist” toim (1971–93). *Sveriges Filatelist-Förbund*'i, Eesti Filatelistide Seltsi USA-s, Eesti Filatelistide Liidu, Rahvusv Filatelistide Assots-i (AIJP), Eesti Skautide Ühingu, Eesti Muinsuskaitse Seltsi Göteborgis (asutaja)liige. *Svenska Scoutrådet*'i kuldne teenetemärk (1964), Eesti Skautide Liidu Põhjataht, I jrk (1965), *Sveriges Filatelist-Förbund*'i Nils Strandelli medal (1986), Eesti Muinsuskaitse Seltsi K. Pätsi medal (1997), Valgetähe medal (2001), Eesti Posti teeneteplaat (2002). Arthur Puksovi Fondi EÜS juures preemia (1984). U 300 art-t ja (mitmekordselt auhinnatud) monogr Eesti filateelia ja posti ajaloost.

T: Bibliography and index of Estonian philatelic literature (kaasautor P. Gleason). New York, 1978; Viljandi – the postal history survey up to 1944. // *Eesti Filatelist* 29 (1983); Eesti. Estonia. Philately & Postal History. Handbook. Catalogue. Göteborg, 1986; Frankeerimata postisaadetised Eesti Vabariigis 1919–1940. // *Eesti Filatelist* 37 (1998); Postitee Riias üle Tartu Narva A.D. 1639 (kaasautorid E. Küng, A. Lokko). // *Eesti Filatelist* 38 (2001); Legaalsed segafrankeeringud Eestis 1991–1993. // *Eesti Filatelist* 38 (2001).

B: *Karlsson, G.* Porträttet Elmar Ojaste. // *SFT – organ för Sveriges Filatelist-Förbund* (1986) 5; The Estonian Philatelist* Cumulative Subject Index Nos 1 – 35, 1955–1993. //

Eesti filatelist 35 (1993); Isiklikud fondid (asuvad Eesti Postimuuseumi rmtk-s Tartus, Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste rmtk-s Tartus).

OJASTE, Kalju (21. XII 1927, Saaluse v, Võrumaa), mäeinsener, tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1946 Võru 1. Kk-i, 1951 TPI keemia-mäetsk-a, 1968 TPI kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1969, TPI), vk "Põlevkivituhk-portlandtsementtoodete püsivusest mitmesuguse reaktsioonivõimsusega täitematerjalide kasutamisel". Oli 1951–92 TPI mäekat-i v-laborant, õppelabori juh, v-õpetaja ja (a-st 1974) dots, 1992–2002 TTÜ mäeinst-i rakendusgeol õt-i dots. Lugenud pms kristallogr, mineral, petrogr, ehitusgeol, hüdrogeol kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: põlevkivituhk-portlandtsemendi saamise teooria ja tehnol ning pikaalalisus. Lahendanud portlandtsementtoodete leeliskorrosiooni ja dolomiitsete lubjakivide dedolonitiseerumise probleemeid. Üle 20 teadustr-e.

T: Kristallograafia. Mineraloogia. Petrograafia (kaasautor). Tln, 1964; О возможностях использования карбонатных пород прибалтийских месторождений в качестве заполнителя в сланцеозольно-портландцементных растворах (kaasautor). // TPI Toim. A (1968) 272; О стойкости сланцеозольно-портландцементных растворов при взаимодействии щелочей с заполнителями (kaasautor). // TPI Toim 388 (1975); Mitmesuguse koostisega looduslike kivimite kasutamise võimalustest betoonides koos portland-põlevkivitsemendiga ja teiste leelisterikaste tsementidega. // 60 aastat mäeinseneride õpetamisest TTÜ-s. Tln, 1998; Ursache und Wirkungsweise der Alkalireaktion in den aus estnischen Portlandölschieferzement hergestellten Betonen. // Zement-Kalk-Gips Int. (1999) 2.

B: EGBT, 79; TPI, 306

OJAVEER, Evald (7. IV 1933, Nursi v, Võrumaa), bioloog; talupidaja p, Helle-Maire O. abikaasa. Lõpetas 1952 Võru 1. Kk-i, 1957 TÜ biol-osk-a; 1959–62 ZBI asp, biol-knd (1963, TÜ), vk "Riia lahe sügiskuduräim"; biol-dr ihtüol erialal (1984, Ülel Merekalamaj-e ja Okeanogr TUI), vk "Биология и промысел Балтийских сельдей". Oli 1957–59 Mereihtüol Labori (*Miks see sõna siin, ja ka allpool, järsku kahtlaseks muutus; vt lühendite loetelu.*) laborant ja n-teadur, 1963–91 Läänemere Kalamaj TUI Tallinna osk v-teadur ja töönduslike varude labori juh, 1991–92 ÖMI asedir, 1992–2003 Eesti Mereinst-i teadusdir,

a-st 2004 v-teadur, ökodünaamika osk-a juh., 1995–99 ka Eesti Mereakad prof. – Uurimisvaldkond: kalade (pms räime) embrüol, morfol, biol, arvukusdünaamika, varude hindamine ja haldamine; looduslike tegurite ja inimtegevuse mõju Läänemere ökosüsteemide arengule; mereuuringute ajalugu. Võtnud osa arvukatest eksped-dest Läänemere, Beringi merel jm. Näidanud reproduktiivse segunemise puudumist kevad- ja sügiskuduräime vahel ning Vaikse ookeani ja Atlandi ookeani kevadkuduheeringa ja Läänemere kevadkuduräime embrüonaalse arengu optimaalsete temperatuuride lähedust. Kirjeldas koos M. Kalejsiga esimesena Läänemere biol produktiivsuse sõltuvust põhjareljeefist (1974) ning koost mere ökosüsteemide-põhise jaotuse regioonideks (2008), millele vastavalt tuleb hinnata ja hallata ökosüsteeme ja elusvarusid. Esitas 1989 koos M. Kalejsiga Läänemere tursa-, kilu- ja räimevarude kvalitatiivse muutumise õigustunud pikaajse kaheastmelise prognoosi (1989–1993–2008), mis põhineb arvatavalt kosmiliste faktorite mõjul toimival kliimaperioodide vaheldumisel ning on omalaadsetest siiani maailmas ainus. LUS liige (a-st 1957), Rahvusv Mereuurimise Nõukogu (ICES) Läänemere pelaagiliste kalade hindamise töörühma esimees (1978–87), ICES Balti Komitee esimees (1986–89), a-st 1994 EV delegaat ICES-is, ICES-i asepresident (1996–99), Läänemere Bioloogide Assots-i (BMB) president (1995–97), Am Teaduse Edendamise Ühingu (AAAS) liige (a-st 2003), New Yorgi TA liige (a-st 2007). Rea toim-koll-de, teadusnõukogude, töörühmade liige/esimees, uurimisprojektide koordinaator. K. E. v. Baeri preemia (1988), K. E. v. Baeri medal (1992), Balti riikide TA-te medal (1999), TÜ aumärk (2006), TÜ väike medal (2008). Üle 150 teadustr-e, sh 5 monogr-t.

T: О некоторых океанологических предпосылках, определяющих количество и распределение пелагических рыб в Балтийском море (kaasautor M. Kaleis). // Океанол. 14 (1974) 3; On mortality rates of the herring seasonal races in the northeastern Baltic. // Rapp. P.-v. Réun. Cons. int. Explor. Mer 166 (1974); Influence of temperature, salinity, and reproductive mixing of Baltic herring groups on its embryonal development. // Rapp. P.-v. Réun. Cons. int. Explor. Mer 178 (1981); Балтийские сельди. М, 1988; Ecosystem of the Gulf of Riga between 1920 and 1990 (toim). Tln, 1995; Proc. 14th Baltic Marine Biologists Symp. (toim). Tln, 1997; One and a half centuries of sea and fisheries research in Estonia (kaasautorid L. Rannak, T. Laevastu). Tln, 2001; The role of ICES in the assessment and management of resources in the Baltic Sea. // ICES Mar. Sci. Symp. 215 (2002); Fishes of

Estonia (kaastoim). Tln, 2003; On ecosystem-based regions in the Baltic Sea (kaasautor M. Kalejs)// J. Mar. Systems 74 (2008).

B: ZBI 1947–1997, 61; EE 14, 338; Mereleksikon, 299; TÜ BL II, 118; 2000 Eminent Scientists of Today (Int. Biographical Centre). Cambridge, 2004, 333; Marquis Who's Who in Sci. and Eng. 7th ed., 2003–2004, 948; 8th ed., 2005–2006, 1128; 9th ed., 2006–2007; 10th ed., 2008–2009, 1340; Who'sWho in the World, 25th ed., 2008, 1873; 26th ed., 2009, 1999.

OJAVEER (a-ni 1963 **Vaska**), **Helle-Maire** (31. III 1937, Tallinn), tehnikateadlane; jurist, Evald O-e abikaasa, Henn O-e ema. Lõpetas 1955 Rakvere 1. Kk-i, 1960 TÜ füüsikaosk-a; 1972 TEFI kaugõppeasp-i, tehn-knd elektrofüüsikas (1973, Eesti TA), vk “Исследование и усовершенствование передачи энергии в удвоителях частоты”. Oli a-st 1960 Rakveres füüsika- ja mat-õpetaja, 1961–74 TEFI n-teadur, 1974–93 v-teadur, 1993–96 EI v-teadur. – Uurimisvaldkond: elektrofüüsika. Uurinud energia muundusprotsesse mittelineaarsetes elektrihaelates, välja selgitanud jäävusseadusele alluvad hetkvõimsuskomponendid. Üle 50 teadustr-e, sh 2 monogr-t, 5 autorit-t.

T: Магнитные преобразователи электроэнергии с удвоением частоты (kaasautor). Тлн, 1972; Вентильно-индуктивные цепи непрерывного амплитудного регулирования переменного напряжения (kaasautor). Тлн, 1978; Conservation properties of the instantaneous power components (kaasautor T. Sakkos, V. Sarv). Tln, 1990; Generalized mathematical models of switch-controlled inductors and capacitors used for distortion reduction (kaasautor V. Sarv). Tln, 1990.

B: Ühe instituudi lugu, 66–67, 70–71, 136, 229–230.

OJAVEER, Henn (10. VI 1965, Tallinn), bioloog; Evald ja Helle-Maire O. p. Lõpetas 1983 Tallinna 1. Kk-i, 1991 TÜ biol-osk-a., *Ph.D.* (ihtüol ja kalandus, TÜ, 1997), vk “Composition and dynamics of fish stocks in the Gulf of Riga ecosystem”. Oli 1991–92

ÕMI ins, 1992–93 Eesti Mereinst-i ins ja asst, 1993–97 n-teadur, 1998 teadur, a-st 1998 TÜ Eesti Mereinst-i v-teadur, ühtlasi 1997–2002 ka Eesti Mereakad lektor ja dots, 2006–08 TÜ Pärnu Kolledži erakorr prof. – Uurimisvaldkonnad: Läänemere kirdeosa toiduahela keskmistel ja kõrgematel astmetel olevate organismide ajalis-ruumiline muutlikkus ning selle seos looduse ja inimtegevusega, mere-võõrliikide levik ning nende mõju ökosüsteemi struktuurile ja funktsioneerimisele, jääaja jäänukliikide biol ja ökol Läänemeres. Rahvusv Mereuurimise Nõukogu (ICES) mitme töörühma ja nõuandekogu (ACOM) liige, HELCOM FISH kaasesimees, ülemaailmse mereuurimise programmi *Census of Marine Life* Eur komitee esimees, selle alaprogrammi *History of Marine Animal Populations* Põhjamere, Norra mere ja Läänemere piirkonna juhtkomitee liige, Läänemere Bioloogide Assots-i (BMB) kahe töörühma jm org-de liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Changes in the ecosystem of the Gulf of Riga from the 1970s to the 1990s (kaasautor). // ICES J. Mar. Sci. 56 (1999) Suppl; Ecological impacts of Ponto-Caspian invaders in the Baltic Sea, European inland waters and the Great Lakes: an inter-ecosystem comparison (kaasautor). // *Invasive Aquatic Species of Europe: Distribution, Impacts and Management*. Dordrecht, 2002; Microevolution of eelpout, *Zoarces viviparus*, in the Baltic Sea (kaasautorid M. Eero, A. Lankov). // Proc. Acad. Sci. Est. Ecol 53 (2004) 4; Chinese mitten crab *Eriocheir sinensis* in the Baltic Sea – a supply-side invader? (kaasautor). // Biol. Invasions 9 (2007); Historical development of fisheries in northern Europe – reconstructing chronology of interactions between nature and man (kaasautor B. R. MacKenzie). // Fisheries Res. 87 (2007); Multi-decadal scale variability in the eastern Baltic cod fishery 1550–1860: evidence and causes (kaasautor). // Fisheries Res. 87 (2007).

B: <https://www.etis.ee>.

OJAVEER (a-ni 1935 **Klimberg**), **Osvald** (24. I 1906, Meeksi v, Võrumaa – 20. II 1966, Tallinn), põllumajandusteadlane, talupidaja p. Lõpetas 1925 Räpina Gümni-i, 1931 TÜ agron-osk-a. Oli 1929–36 Tooma sookultuuri- ja maaparanduskooli õpetaja, 1936–44 juh, 1944–49 TÜ maaparanduse ja sookultuuri kat-i v-õpetaja, 1949–50 taimekasv-kat-i v-õpetaja, 1950–54 EPA heinaseemnekasv agronoom, 1954–55 Tartu MTJ agronoom, 1955–56 Pärnu-Jaagupi sordikatsepunkti ja 1956–64 Kose sordikatsepunkti juh, 1964–65 Harju Kolhoosi- ja Sovhoositootmisval-e rohumaa-agronoom, 1965–66 Tallinna Noorte

Naturalistide Keskmaja juh. Õpetanud rohumaa- ja sookultuuri. – Uurinud vaskväetiste tähtsust sookultuuride kasvatamisel, samuti heintaimede saagikuse suurendamise võimalusi.

T: Wasewitrioli mõjust keeduviljadele madalsool. // Wasewitrioli (CuSO₄) saakitõstvast mõjust madalsoo kultuurides. Tln, 1936; Kuidas suurendada heinasaaki timutipõldudel. // Rohkem odavat karjasööta omast majapidamisest. Tln, 1937.

B: AAUT II, 381; TÜ BL I, 408; TÜ ajalugu III, 318.

OJAVEER, Ülo (8. VII 1931, Tartu), põllumajandusteadlane. Lõpetas 1950 Tartu 1. Kk-i, 1955 EPA agron-tsk-a, 1965 samas asp-i, põllum-knd (1969, EPA), vk "Mõningate maisisortide kasv ja areng Eesti NSV tingimustes". Oli 1962–66 EMMI Antsla katsegrupi v-teadur ja grupijuht, 1966–88 Antsla katsejaama juh, 1988–94 EMMI maaviljelussektori mullakaitse grupi v-teadur ja grupijuht. – Uurimisvaldkonnad: maisi kasvatamise võimalused Eestis; viljavaheldus; põllukultuuride saagikus kergetel muldadel; eelviljade ja kesa osa saagi kujunemisel; kuppelalade kasutamine. U 30 teadustr-t.

T: Liivmuldade saagivõimest. // Aktuaalset põllumajanduses. Tln, 1973; Kultuuride saagivõime liivmuldadel. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 16 (1979); Lämmastikväetiste mõju odra- ja kaerasaagile ning seisukindlusele liivmuldadel. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 19 (1979); Külvikorralülide produktiivsusest kergetel muldadel. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 29 (1980).

B: EMVI, 47.

OJAVERE (a-ni 1961 **Kiljako**), **Elve** (6. IX 1935, Tallinn), geograaf, majandusteadlane; ohvitseri t. Lõpetas 1954 Tallinna 10. Kk-i, 1959 TÜ geogr-osk-a ja 1963–66 MI asp-i, geogr-knd (1971, TÜ), vk "Eesti NSV tööstuse planeerimisotstarbelise kaardistamise küsimusi". Täiendas end 1990 Ungaris. Oli 1967–72 MI n-teadur, 1972–80 Eesti Teadus- ja Tehnikainform ning Maj-uuringute Inst-i v-teadur, 1980–91 Maj ja Planeerimise TUI (a-st 1989 Eesti Maj-arengu Inst) v-teadur, laborijuh, sektorijuh ja j-teadur, 1992–98 Nõmme Linnaosa Val arengunõunik ja peaspetsialist, 1998–2000 TTÜ Kõrgema Maj-kooli ja Tallinna Kommertskooli dots. – Uurimisvaldkonnad: kartogr, territoriaalplaneerimine,

regionaalökon ja haldusjuhtimine. Kaardistanud töökohtade paiknemist Eestis ning regiooniti, analüüsinud ääremaade valdade arenguvõimet. 1990. a-il käsitletud haldusreformi aktuaalseid küsimusi, eriti Tallinna Nõmme linnaosa arenguprobleeme. Üle 100 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Tööstuse kaartidest liiduvabariikide atlasest. // EGS-i ar 1964/65. Tln, 1966; Советский Союз. Географическое описание в 22 томах. Эстония (37 tekstikaardi autor). М, 1967; Linnaliste asulate kartografeerimise meetodika täpsustamisest. // EGS-i ar 1973. Tln, 1974; Разработка системы социальных показателей для регионального плана. // Обзор ЭстНИИИНТИ. Тln, 1981; О социогеографической изученности Эстонской ССР. // Уч. зап. ТГУ 623 (1982); Sotsiaalse infrastruktuuri mõjust sotsiaalsele arengule maal (kaasautor L. Pedak). // RPI "Eesti Maachitusprojekt", 1986; Vaegarengu piirkonnad Eesti NSV rajoonides. // Majanduse ja Planeerimise TUI tead tööde kogumik. Tln, 1987; Haldusreform Tallinnas: 70-aastase Nõmme võimalus. // Eesti teadlaste kongress. Tln, 1996.

B: EMaBL, 336–337; *Keskpaik*, A. Towards forming Estonian regional policy: objectives, problems, means. // Est. Geogr. Soc. 6 (1991), 32, 41, 57.

OJAVESKI, Kalju (24. IX 1928, Nõmme), põllumajandusteadlane. Lõpetas 1947 Tallinna Nõmme Gümni-i, 1952 EPA agron-tsk-a, põllum-knd (1966, Eesti TA), vk "Keemilise umbrohutõrje väljatõõtamine kõrshainte seemnepõldudel". Oli 1957–66 EMMI taimekaitseosk-a n-teadur, 1966-88 v-teadur ja osk-a asejuh, 1988–93 j-teadur, ast 1993 pensionil. – Uurimisvaldkond: taimekaitse, pms keem umbrohutõrje. Üle 80 teadustr-e.

T: Keemiline umbrohutõrje (kaasautor M. Levin). Tln, 1961; Keemilise umbrohutõrje katsetulemusi põldoa seemnepõllul. Tln, 1964; Taimekaitseüsteem kolhoosidele ja sovhoosidele (kaasautor). Tln, 1977.

B: EMVI, 52.

OKAS, August (31. VII 1904, Adavere v, Viljandimaa – 31. VII 1987, New York), arstiteadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1923 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1930 TÜ arstitsk-a. Oli 1931 TÜ bakterioloogia inst-i ja 1931–39 Tartu Rkl Seerumi Inst-i teadur, 1939–44 osk-juh, seroloog ja bakterioloog ning abijuh. Põgenes 1944 perekonnaga Saksamaale, 1948

siirdus Argentinasse Buenos Airesesse, kus töötas rkl seerumiinst-s ning haiglas *Polikliniko Presidente Peron* mikrobioloogina. A-st 1965 elas USA-s, oli kuni pensionile minekuni Madissoni farm-laboris New Jerseys bakterioloogia juh. – Uurinud pms infektsioone. Oli mitme erialaseltsi liige, sh Tartu Eesti Arstide Seltsi juhatuse liige ja Tiisikuse Vastu Võitlemise Seltsi abiesimees ning Prantsuse Tead Seltsi liige. Emigratsioonis olles osales aktiivselt väliseestlaste org-de töös (Eesti Arstide Selts Saksamaal juhatuse liige, Eesti Võitlejate Kogu esimees Argentinast jm). Avaldanud artid erialaajakirjades, samuti aimeetr-id.

T: Die Veränderungen der subkortikalen Ganglien bei physischer Ermüdung. //Fol. Neuro-Chirurgica. Tartu. IX (1929); Sensitivity to antibiotics of 100 strains of *Staphylococcus aureus* (kaasautor). // Prensa Medica Argentina. 41 (1954), 16; Serodiagnosis of systemic candidiasis (kaasautor). // J. Infect. Diseases 117 (1967), 2; The susceptibility to moniliasis in children with endocrine hypofunction (kaasautor). // Trans. Assn. Am. Physicians 80 (1967); Diagnostic therapeutic problems in systemic candidiasis (kaasautor). // Mykosen 10 (1967) 9; Antimicrobial properties of the endometrium (kaasautor). // Obstetrics & Gynecology 31 (1968) 6; Hypoxic hepatitis related to profound anemia: how low can you go? (kaasautor). // Am. J. Gastroenterol. 96 (2001) 12.

B: AAUT II, 263; *Merila-Lattik, H.*, 441; VES (1954), 29. VII; (1974), 15. VIII; (1979), 26. VII; (1984), 2. VIII; (1987), 10. IX.

OKAS, Evald (28 XI 1915, Tallinn), maalikunstnik ja graafik, kunstipedagoog; tislari p, Jüri O. isa. Lõpetas 1937 rakenduskunstnikuna Riigi Kunsttööstuskooli, 1941 maali alal Riigi Kõrgema Kunstikooli. 1941 mobiliseeriti Punaarmeesse, kuulus a-st 1942 Jaroslavli Eesti kunstnike koll-i. 1944–1954 ERKI v-õpetaja ja dots, 1954–93 prof, a-st 1993 emeriitprof. Viljelnud monumentaal- ja tahvelmaali, graafikat, portreed, akti- ja maastikumaali ning keraamikat. 1940.–50. a-il lõi pms realistlikus laadis ajaloo- ja sõjateemalisi maale ning portreid, 1950. a-te teisest poolest hakkas tegema graafikat, ühtlasi lõi rohkesti reisisemalisi maale. Lõi illustratsioonid eeposele “Kalevipoeg” (1966). 1970. a-st tegeles pms aktimaali ja figuurikompositsiooniga. Esinenud paljudel rahvusv näitustel. – Avaldanud mappes, albumeid ja õpikuid. ENSV Kunstnike Liidu

asutajaid (1943), Firenze KA auliige (1963), NSVL KA tegevliige (1975). NSVL rahvakunstnik (1963), EKA auliige (1999). Oli 1963–71 ENSV ÜN ja 1974–84 NSVL ÜN saadik. ENSV rkl preemia (1947, 1948, 1950, 1959, 1965, 1985), K. Raua preemia (1979). 2003 avati Haapsalus Evald Okase majamuuseum.

T: Külaskäik Itaaliasse 1960. Autolitograafiaid. Tln, 1962; Pilte Pariisist 1961. Autolitograafiaid. Tln, 1963; Pilte Jaapanist (reisiraamat). Tln, 1965; Sügavtrükitehnikad (kaasautor O. Kangilaski). Tln, 1965.

B: EKABL, 353–354; EE 14, 338–339; *Raam, V.* Evald Okas. Tln, 1982; Evald Okas (koost M. Ratas). Tln, 1985; *Raam, V.* Eksliibris ja Evald Okas. Tln, 1986; *Gens, L.* Evald Okase fenomen. // RH (1990), 11. XII; *Talviste, K.* Juhuslikult Haapsallu sattunud Evald Okas lõi siia oma muuseumi. // Lääne Elu (2003), 26. VI.

R. Loodus

OKK, Ivo (11. V 1928, Tallinn – 11. X 1996, Tartu), spordipedagoog; pagari p. Lõpetas 1948 Tallinna Kehakultuuri Tehnikumi, 1954 Leningradi Lesgafti Kehakultuuri Inst-i, 1964 TÜ asp-i, ped-knd (1967, TÜ), vk "Tootmisvõimlemise põhjendus autojuhtide töörežiimis". Oli 1954–60 TÜ võimlemise kat-i õpetaja, 1967–72 v-õpetaja, 1972–95 dots, 1967–73 ka kat-juh. – Uurinud tootmisvõimlemist erinevate kutsealade töötajatele. "Kalevi" auliige (1966). Üle 60 teadustr-e, sh 8 õpikut.

T: Sportlik võimlemine (kaasautor). Tln, 1959; Tootmisvõimlemine. Tln, 1966; Zur Frage der Erforschung der Zweckmäßigkeit der Arbeitsbewegungen (kaasautor). // Arbeit und Sport. Kurzreferate. Dresden, 1966; Akrobaatika koolis. Trt, 1971; Töövõimlemise teoreetilised alused. // Kehakultuur (1975) 1; Akrobaatika rühmaharjutused. Tln, 1977; Hommik- ja töövõimlemine. // Sport igapähele. Tln, 1983; Применение методов психорегуляции для ускорения восстановления спортсменов при повторной работе (kaasautor). // TÜ Toim 723 (1985).

B: TÜ BL I, 328; II, 119; ESB, 440.

OKK, Udo-Rein (8. V 1932, Kohtla-Järve – 4. IX 2001, Tartu), majandusteadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1951 Tallinna 2. kk-i, 1956 TPI meh-tsk-a masinaehituse erialal ning 1978 kaugõppeasp-i, maj-knd (1978, MI), vk «Влияние повышения технического

уровня производства на улучшение использования рабочей силы (на материалах машиностроительных предприятий Эстонской ССР)». Oli 1956–60 "Punase RET-i» ins-tehnoloog, 1960–89 Tartu Aparaaditehases peains, 1989–96 TÜ maj-tsk dots, seejärel oli tegev kaub-s. Õpetas tööstusökon, ettevõtte maj-tegevuse teooriat ja maj ettevõtlikkuse aluseid. – Uurinud tootmise tehn ja organisatsioonilise taseme tõstmise võimalusi masina- ja aparaadiehituse ettevõtetes, osalenud Tartu linna ja Eesti arengukontseptsioonide väljatöötamises. Tartu Ins-de Klubi juh-e liige. ENSV MN preemia (1988, koll-s). Üle 40 teadustr-e.

T: Materiaal-tehnilise varustamise organiseerimine ja planeerimine rahvamajanduses. Trt. 1990; Ettevõttesesest isemajandamisest. // Tehnika ja Tootmine (1990) 11; Andmetöötlussüsteemid tootmisettevõttes. // Tehnika ja Tootmine (1992) 4; Ettevõtlus üleminekul turumajandusele. // TÜ Toim 946 (1993); Ettevõtlus ja rahandus üleminekul turumajandusele. // TÜ Toim 959 (1993).

B: TÜ BL II, 119–120; EMaBL, 337–338.

OKSAAR (a-ni 1924 GRANDBERG), Arved (6. XII 1920, Koeru, Väinjärve v, Järvamaa), riigiteadlane, spordisotsioloog; talupidaja p, Els O-e abikaasa. Lõpetas 1940 Nõmme Gümni-i. 1941 osales major Hirvlaane Vabatahtlike Pataljonis võitluses Punaarmee vastu Eesti territooriumil. Õppis 1942–43 TÜ maj-tsk-s. 1943 mobiliseeriti Saksa lennuväkke. 1944 põgenes Rootsi. Lõpetas 1952 Stockholmi Ük-i filos-knd kraadiga, pol-teaduste dr (1966, Stockholmi Ük), vk "Den kommunala finansieringen av idrott och friluftstiv i Sverige 1952–1961" (Stockholm, 1966). Oli esialgu riigiametnik Rootsi Kuninglikus Sotsiaalametis, a-st 1961 enda poolt Rootsis asutatud avaliku arvamuse ja turumaj-e uuringute ettevõtte juht, a-st 1967 juhtinud selle tegevust Hamburgis.– Uurinud massispordi ja ühiskonna seoseid, spordi ning inimeste vaba aja ratsionaalse ja tervisliku kasutamise, amatöör- ning professionaalse spordi probleeme. Algas 1956–57 sügis- ja talvesemestril Stockholmi Ük-s spordiideol-alase loengusarja *Idrotten som samhällsfaktor* (Sport ühiskonna faktorina). Arendas koostööd TÜ kehalise kasv tsk-a ning arstitsk-a õppejõududega, esines ettekannetega Eesti teaduskonv-del. Kk-is ning ük-ipäevil oli aktiivne kergejõustiklane, tules 1940–43 mitmel korral Eesti meistriks teatejooksus. Oli a-st 1946 väliseesti spordikeskuste ning spordiliikumise organiseerija Rootsis ning rahvusv

võistluste korraldaja. Osales 1994–95 konsultandina Eesti spordiseaduse koostamisel. Eesti Spordi-ajaloo Seltsi liige (1993).

T: The Introduction of the Soviet System in Estonia in the Years 1940-1941. // Harvard, 1954; Idrotten och det mellanfolkliga samarbetet, Idrott är... (väljaandja ja kaasautor). Sveriges Riksidrottsförbund, Falun, 1957; Production-site Gymnastics and Open-Air-Reservations. // Gymnasion, 5, 1968; Spordiliikumise areng ja olümpiamängud. // Eesti Spordimuuseumi ja Eesti Spordiajaloo Seltsi Toim I. Trt, 1996; Spordiliikumise tähtsusest arenenud ühiskonnas. // Eesti Spordi Kongress, 4/4, 1998; Sport muutub ühiskonnas (koost ja kaasautor). Tln, 2003.

B: AAUT 1918-1944, III, 435; ETVpK, 85; *Lääne, T.* Välis-Eesti spordielu 1940–1991. Tln, 2000, 214–215; ESB. Tln, 2001, 441; *Kokla, J.* Arved Oksaar 70-aastane. // Eesti Päevaleht (1990), 12. XII.

OKSAAR, Els (1. X 1926, Pärnu), keeleteadlane; vandeadvokaadi t; Arved O. abikaasa. Lõpetas 1944 Pärnu Tütarlaste Gümni. Põgenes 1944 Rootsi. Õppis Stockholmi ja Bonni ük-s germanistikat, anglistikat ja slavistikat ning üldist ja võrdlevat k-eadust. Lõpetas Stockholmi Ük-i 1950 filos-knd ning 1953 filos-litsentsiaadi kraadiga germanistika alal, filol-dr germanistikas (1958, Stockholmi Ük), vk "Semantische Studien im Sinnbereich der Schnelligkeit. Plötzlich, schnell und ihre Synonymik im Deutsch der Gegenwart und des Früh-, Hoch- und Spätmittelalters". Oli 1958–67 Stockholmi Ük-i sks k-e ja kirj abi- ning erakorrr prof, ühtlasi k-esotsiol ja pol k-teaduse osk juh, a-st 1967 Hamburgi Ük-i üldise ja võrdleva k-teaduse korrr prof ning tema loodud Saksamaa esimese k-ekontaktide ja mitmeksuse uurimise keskuse (*Sprachkontakte und Mehrsprachigkeit*) juh. Oli 17 a-t Hamburgi Ük-i Akad-se Senati liige, mitu a-t ka ük-i kuratooriumi liige, 8 a-t *Deutsche Forschungsgemeinschaft*'i ekspert ja 3 a-t *Volkswagenstiftung*'i ekspertkomisjoni liige. Oli 1988–94 Saksamaa LV presidendi poolt nimetatud valitsuse kõrgeima nõuandva teadusekspertide nõukogu (*Wissenschaftsrat*) liige. Kuulus ka Ida-Saksa ük-de ja akadeemiate evalveerimis- ja akrediteerimiskomisjoni. Olnud 1965–66 Hamburgi Ük-i ja 1967 Canberras Austraalia Rahvusük-i külalisprof, pidanud loenguid ja teinud teadustööd USA-s, sh Harvardi ja Stanfordini ük-s, Kanadas, Austraalias, Mehhikos, Jaapanis, Koreas, Tais, Filipiinidel, Honkongis, Singapuris ja enamikus Euroopa maades. Olnud Rootsi

Kungafondi, *Deutscher Akademischer Austauschdienst*'i ja *Alexander von Humboldt Stiftung*'i stipendiaat; *Japan Soc. for the Promotion of Sci.* ning *Wissenschaftskolleg zu Berlin* liige, Londoni Ük-i *School of Advanced Study Instituts of Germanic Studies* korraldaja, juhatanud mitmeid rahvusv k-etead uurimisprojekte, sotsiopsühholingvistilist projekti mitmek-sete sisserändajatega Austraalias, USA-s, Kanadas ja Rootsis ning kontrastiivset pedolinguvistilist projekti mitmek-selt üleskasvatavate lastega Hamburgis ja Stockholmis. Organiseerinud 5 rahvusv interdistsiplinaarset kongressi sotsio-, psühho- ja pedolinguvistika valdkonnas, rahvusv tead-ajakirjade *Int. J. of Applied Linguistics*, *Child Language*, *Indian J. of Linguistics*, *Z. für germanistische Linguistics* jmt toim-koll-i liige. – Uurimistöös olnud teerajaja semantika, sotsio-, psühho- ja pedolinguvistika, k-ekontaktide, mitmek-suse ja interkultuurse kommunikatsiooni valdkonnas; uurimused hõlmavad k-teaduse teor ja praktilisi aspekte, sks ja rts k-e grammatika küsimusi ning eesti k-e variatsioone. Tema kultureemiteooria on paljude rahvusv uurimuste aluseks. Algas 1990. a-il koostöö Hamburgi ja Tartu ük-i vahel. Oli 1995–2000 TÜ Kuratooriumi liige, TÜ filos-psyh-a kultuuridevahelise kommunikatsiooni keskuse asutaja, korduvalt TÜ ja TPÜ külalislektor. On Soome, Norra ja Eesti TA liige, Lundi Kuningliku Humanistliku TA ja Joachim Jungiuse TA (Saksamaa) liige ning viimase asepresident (1994–96), *Int. Assoc. for the Study of Child Language* asutajaliige ja president (1975–78), *Assoc. Int. de Linguistique Appliquée* ja *Int. Society of Applied Psycholinguistics* liige, viimase asepresident (1982–87) jt ühingute liige. Helsingi (1986), Linköpingi (1987) ja Tartu (1996) ük-i audr. Saanud 1991 rahvusv suurima germanistika-alase auhinna – *Konrad-Duden-Preis der Stadt Mannheim*, 1988 *Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung*'i esseeauhinna, 1986 Rootsi *Immigrant Institutet*'i ning 1992 Rootsi Sihtasutuse *Språk och Kultur* teadusauhinna. 1995 valis USA Biograafia Instituut ta aasta naiseks. EV Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). Üle 400 teadustr-e, sh 16 monogr-t. Töid on ilmunud eesti, ingl, jaapani, korea, sks, retoromaani, rts ja sm k-s.

T: *Mittelhochdeutsch. Texte, Kommentare, Sprachkunde, Wörterbuch.* Stockholm, 1965; *Bilingualism as a Problem of Educational Psychology and its Consequences for Teaching Programmes.* Strasbourg, 1972; *Implication of Language Contract for Bilingual Language Acquisition.* Chicago, 1973; *Psycholinguistics, Language and Changing Social Structures.* // *Linguistics*, 151 (1975); *Berufsbezeichnungen im heutigen Deutsch. Soziosemantische*

Untersuchungen. Mit deutschen und schwedischen experimentellen Kontrastierungen. Düsseldorf, 1976; Spracherwerb im Vorschulalter. Einführung in die Pädinguistik. Stuttgart, Berlin, Köln, 1977; 2 tr. Kohlhammer, 1987 (jaapani k-s 1980, ingl k-s 1982); Sprachen Europas und die europäische Einigug. Spannung zwischen Einheit und Vielfalt. Hamburg, 1981; Language – Integration – Identity. Sociocultural Problems of New Minorities. Stasbourg, 1982; Multilingualism and Multiculturalism the Linguist's point of View. // Multicultural and Multilingual Education in Immigrant Countries. Oxford, New York, Toronto, 1983; Spracherwerb – Sprachkontakt – Sprachkonflikt. Berlin, New York, 1984; Soziokulturelle Perspektiven von Mehrsprachigkeit und Spracherwerb // Sociocultural Perspectives of Multilingualism and Language Acquisition. Tübingen, 1987; Fachsprachliche Dimensionen. Tübingen. 1988; Kulturentheorie. Ein Beitrag zur Sprachverwendungsforschung. Göttingen, 1988 (korea k-s 1995); Sprache und Gesellschaft. Mannheim, Leipzig, Wien, 1992; Mehrsprachigkeit bei Kindern – eine Chance, kein Hindernis. Proot mehr Platt mit Jo Kinner! Aurich, 1992; 2. ja 3. tr, 1993; 7. tr. 2001; Social Networks, Communicative Acts and the Multilingual Individual. Methodological Issues in the Field of Language Change. // Language Change. Advances in Historical Sociolinguistics. Berlin, New York, 1999; Zweitspracherwerb. Wege zur Mehrsprachigkeit und zur interkulturellen Verständigung. Stuttgart, Berlin, Köln, 2003; Zwitsprachewer. Wege zur Mehrsprachigkeit und zur interkulturellen Verständigung. Stuttgart, 2003.

B: ETVpK, 85; Kürschners Deutscher Gelehrtenkalender. Berlin, New York, 1980, etc; Wer ist Wer? Lübeck, 1981, etc; EE 14, 339; *Kangro, B.*, 156; Els Oksaar – 70. // *Välis-Eesti*, sept, 1996, 64; Album Doctorum Honoris Causa... Trt, 1997, 82–83; Eesti TA ar VIII (35) 2002. Tln, 2003, 97.

OKULITŠ-KAZARIN, Nikolai (19. XI 1849 – 26. IV 1923, Põltsamaa), ajaloolane, arheoloog, museoloog ja kodu-uurija; aadliku p. Öppis Peterburi kadetikorpuses ja suurtükiväekoolis, võttis 1877–78 ohvitserina osa Vene-Türgi sõjast. Seejärel lõpetas Sõjaväe Õigusakad, töötas sõjaväes juristina. Armeeteenistuse lõpetas 1900. a-te algul kindralleitnandi auastmes. Asunud elama Pihkvasse, hakkas seal intensiivselt tegelema Pihkvamaa ajalooa. Oli a-st 1906 Pihkva Arheol Ühingu sekr, juhtis kogu ühingu tegevust. Olnud ühtlasi ühingu muuseumi varahoidja, tegi suurt tööd sealsete muinsusmälestiste

säilitamiseks. 1919 emigreerus Eestisse. Pidas Tartus loenguid Pihkva ajaloost. Hiljem asus elama Põltsamaale, kus oli reaalgümnaasiumi vene keele õpetaja. – Uurimistööl oli pühendatud peamiselt Pihkva ja Pihkvamaa, sh Petserimaa ajaloole. Tema suurimat tööd – *Спутник по древнему Пскову* (Pihkva, 1911, 2. tr 1913) – hinnatakse kui vana Pihkva entsüklopeediat, mis sisaldab linna lühiajalugu ning muinsusmälestiste kirjeldusi. Oli Pihkva Arheoloogilise Ühingu algatusel kogutud 10 000 küsitluslehe andmetel valminud suure uurimistööl, Pihkva kubearheoloogilise kaardi materjalide (1913–1914) autor. Avaldas ühingu seeriaväljaandes jt ajakirjades mitusada dokumenti Pihkva ajaloost. Tööde hulgas leidub ka uurimusi Irboska ja Setumaa ajaloost.

T: Материалы для археологической карты Псковской губернии. // Тр. Псковского Археол. Об-ва 1913-1914; 10 (1914); Летописная история Ирбоски. // Тр. Псковского Археол. Об-ва 1915-1916; 12 (1916).

В: Н. Ф. Окулич-Казарин (Некролог). // Последние Известия (1923) 11.V; Янсон А. К. Н. Ф. Окулич-Казарин. // Познай свой край! Сб. Псковского об-ва краеведения 1. (Псков), 1924; Волочкова О. Автор «Спутника по древнему Пскову». // Молодой ленинец (Псков) (1980), 27. XI; Михайлов С. Летописец Пскова. // Молодой ленинец (1989), 13. VII.

S. Issakov

OLAK, Herma (14. II 1938, Sangaste v, Valgamaa), agrotehnikateadlane; väiketalupidaja p. Lõpetas 1956 Valga 1. Kk-i, 1963 EPA põllumehhanika, 1969 asp-i Leningradi PI-s, tehnikand (1970, Leningradi Põllumehhanika Inst), vk “Исследование влияния теплоизоляции и охлаждения поршня на тепловую напряженность двигателя с впрыском легкого топлива”. Oli 1956–58 Sangaste kolhoosi mehaanik-elektrik, 1961–66 ja 1969–72 EPA autode ja traktorite kat-i (a-st 1992 põllumehhanika õt) mehaanik ja asst, 1972–93 dots, 1977–87 ka kat-juh, 1994–2000 EPMÜ põllumehhanika inst-i dots, 2000–hooldusteenistuse tehnikaosk-a juh. – Uurimisvaldkond: traktori- ja automootorite töökindlus ja ökonoomsus, keskkonnakaitse. Uurinud mootori silindrikolvigrupi pingestatuse küsimusi. Üle 20 teadustr-e, 1 autorit.

T: Исследование возможностей снижения тепловой напряженности поршня двигателя легкого топлива. // Зап. Ленинградского с.-х. ин-та 131 (1969), 2;

Ускоренные испытания и профилактика нагароотложений в агрегатах турбокомпрессора тракторных дизелей. // Сб. науч. тр. Ленинградского с.-х. ин-та 127 (1987) 2; Повышение эффективности тракторных дизелей путем стабилизации работы турбокомпрессоров. // Сб. науч. тр. Эстонской с.-х. академии 165 (1989); Rupsiõli diiselmootori kütuseks (kaasautor). // EPMÜ tead tööde kogumik 193 (1997); Bioloogiliste diislikütuste kasutusomaduste analüüs (kaasautor A. Tammik). // EPMÜ tead tööde kogumik 200 (1998); Rapsiõli baasil biodiislikütuse valmistamise ja kasutamise kogemusi. // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Trt, 2001.

B: EPA BL I, 142–143; II, 171–172; EPMÜ BL, 144.

OLBREI, Friedrich-Alfred (Fred) (12. VIII / 30. VIII 1893, Tallinn – 25. III 1972, Tallinn), tehnikateadlane, ringhäälingutegelane, sõjaväeins (a-st 1938 kolonel); klaveritöösturi p. Lõpetas Tallinnas gümni-i, õppis 1915–16 Riia PI meh osk-s, lõpetas 1916 eksternina Peterburi Nikolai I nim Inseneriakad ning 1918 lendur-vaatlejana Jevpatoria sõjaväelendurite kooli. I maailmasõja ajal teenis Pirital merelennujaamas. Osales Vabadussõjas, oli Kaitsemin-i sädetelegraafi val ning sädetelegraafikompanii ülem, pani aluse Eesti kaitseväe raadiosidele. Lõpetas 1925 Prantsusmaal Toulouse'i Ük Elektrotehnika Inst-i. Oli 1926–33 Kaitseväe Ühendatud Õppeasutiste (KVÜÕA) lektor ja õppetöökodade ülem, Kõrgema Sõjakooli õppejõud ning ins-väeala erijuhataja, 1929–31 ühtlasi TT-s raadiooperaatorite kursuse lektor, õpetas elektro-, side- ja raadiotehnikat, oli rkl kutsekomisjoni liige. 1933–34 sidepataljoni ülem, 1934–40 Riigi Ringhäälingu dir, 1940–41 Sideval raadiokeskuse peains. Sõja puhkemisel viidi Venemaale laskurdiviisi sideülemaks, töötas Uuralites Ivdeli mangaanikaevanduses ning oli Tjumeni sõjakooli sideala õppejõud. 1944 vangistati süüdistatuna spionaažis ja vandenõus osalemises. Naasis asumiselt kodumaale 1956, oli Vab Röntgenol-jaama ja Tervishoiuimin-i arstiriistade töökoja juh, a-st 1963 Rahvamaj Nõukogu tehn inform keskbüroo tehnikateabe- ja patendiekspert. – Mõjutas põhjapanevalt raadioalase tehn mõtte ja hariduse ning ringhäälingu ja raadiotööstuse arengut Eestis. Tema eestvõttel ja osalusel asutati Riigi Ringhäälingu raadiolabor ja töökojad, ehitati ümber ja varustati ränikristall-juhtsaatjaga Tallinna raadiojaam, rajati 1937 Türile 50 KW raadiosaatejaam koos Euroopa moodsaima 196,6 m kõrguse vabaltseisva mastantenniga, valmis Baltimaade esimene mobiilne

ülekandekeskus – reportaažiauto "Höbehall", hangiti firmalt AEG Eestisse esimeste seas maailmas magnetofonid, raadioulekannete tarvis arendati välja Tallinna teatri- ja kontserdisaale ning spordiväljakuid ühendanud kaablivõrk, maal avati raadiokuulamise hõlbustamiseks ligi 250 tuulegeneraator-akulaadimispunkti, kavandati ja 1939–40 püstitati Tallinnas Kreuzwaldi ja Faehlmanni tänava nurgale tehnika viimase sõna järgi Raadiomaja, mille elektrilise osa projekteeris koos ins A. Lossmanniga. Raadiotööstuse arendamisel ja selle tead korraldamisel toetus pms ameeriklaste kogemustele. Kuulus a-st 1927 Riigi Ringhäälingu juh-sse, oli OÜ Raadio-Elektrotehnika Tehase (RET) asutajaid ja juh-e liige, kuulus Inseneride Koja nõukogusse. Vabadusristi I liigi 3. järgu ning Kotkaristi III kl teenetemärk. Avaldas teadustr-id raadiotehnikast ja ringhäälingust.

T: Kombinatsioonirikas detektorvastuvõtja. // Raadio (1927) 15; Kõvendaja detektorvastuvõtjale. // Raadio (1927) 33; Detektorvastuvõtjast audionini. // Raadio (1928) 1; Detektorist – refleksvastuvõtjani. Tln, 1929; Kodumaa raadiotööstus. // Raadio (1933) 24; Raadio jõuvankril. // Mootor ja Tehnika (1934) 1; Ringhääling praegu ja lähemas tulevikus. // Raadio (1934) 33; Kaugel oleme kaugenägemisega. // Ringhääling. Tln, 1935; Uusi põhimõtteid ringhäälingu saatejaamade antennide konstruktsioones. // Tehnika Ajakiri (1937) 8; Raadiokuulamise hõlbustamise võimalusi maal. // Ühistegevuse Kalender 1938. Tln, 1937; Mis uudist ringhäälingus. // Raadio (1938) 49; Ringhääling neljakümneaastane (kaasautor). // Tehnika ja Tootmine (1967) 3.

B: Rigas Politechnikums 1862–1919. Album Academicum (1912–1919). Riga, 1938, 191; Kõrgem Sõjakool 1921–1931. Tln, 1931, 76, 85; Eesti majandustegelased. Tln, 1938, 148; EE 14, 340; *Umborg, J.* Raadiooperaatorite kursused Tallinna Tehnikumi juures 1929–1931. // TPI toim 565 (1983), 121–129; *Paling, U.* Eesti ringhäälingu rajaja Friedrich Olbrei (1893–1972). // Kultuur ja Elu 8 (1993), 69–78; *Mägi, V.* Nimesid ja seiku Eesti ringhäälingu ja raadiotööstuse algusaastatest. // Raadiotehnika '97. Tln, 1997, 4–8.

V. Mägi

OLDEKOP, Evald (8. XII 1885, Tallinn – 13. III 1952, Tallinn), hüdroloog ja meteoroloog; baltisakslane, rätsepa p. Lõpetas 1903 Tallinna Nikolai Gümni, 1911 TÜ füüs-mat-knd-kraadiga, vk “Об испарении с поверхности речных бассейнов”, milles esitas ülemaailmselt tuntud Oldekopi valemi, mis võimaldab prognoosida jõgede

vesikondades toimuvat aurumist õhuniiskuse defitsiidi järgi. Oli 1903–04 kodukooliõpetaja, 1911–12 TÜ stipendiaat põllumeteorol alal, 1912–21 Taškendis Turkestani Meteorol- võrgu juh, 1918–21 ühtlasi Taškendi Ük-i meteorol dots ja Turkestani Meteorol Inst-i asutajaid. Tema tööd panid aluse Kesk-Aasia jõgede veerežiimi arvestamise metoodikale ja praktikale. O-i peetakse Vene hüdrol klassikuks. Oli 1922–26 Tartus gümni-õpetaja, 1940–47 Tallinnas Hüdrometeorol Teenistuse Val-s, 1947–51 Ehituse TUI n- ja v-teadur ning sektori juh, 1952 Maaparanduse ja Sookultuuri Inst-s v-teadur. – Uuris siseveekogude hüdrol, hüdrol prognoosi ja jõgede klassifikatsiooni küsimusi.

T: Режим реки Чирчик и влияние на него метеорологических факторов. Ташкент, 1918; О роли регулирующей емкости русловой системы при формировании паводочного стока. // Тр. ГГИ (1947) 1 (55); О генетической формуле стока. // Тр. ГГИ (1948) 14 (68).

B: *Соколовский Д. Л.* Памяти Э. М. Ольдекопа. // Изв. АН ЭССР 4 (1952), 145; Eesti TA Arhiiv, f 1, n 513, s 415; О деятельности НИИС, 119–120; EMVI, 31.

H. Tomson

OLDEKOP, Hans (14. XII 1883, Tallinn – 13. III 1924, Tartu), ajaloolane; rätsepaäri pidaja p. Õppis 1903–05 TÜ-s ajalugu, jätkas õpinguid Müncheni ja Leipzigi ük-s, a-st 1908 Viini Ük-s, filos-dr (1909, samas), vk "Die anfänge den Katholischen Kirche bei der Ostseefinnen. Eine Untersuchung über die Formen der religiösen Expansion im Mitteralter" (Tln, 1912). Jätkas uurimistööd Peterburis, Helsingis, Kiievis ja Varssavis. Osales I maailmasõjas Vene armees. 1917 siirdus Eesti rahvusväkke ning võitles Vabadussõjas soomusrongidel Lõuna-Eestis. 1919 määrati EV val poolt TÜ esimeseks üldajaloo prof ktks, kellena töötas surmani. Pidas loenguid aajaloost alates keskajast kuni I maailmasõja lõpuni, Läänemere ajaloolisest tähtsusest ning ajaloo metodol, geneal, paleogr, uusaja historiogr jm. 1921–22 täiendas end Saksamaal, Austrias ja Poolas. Oli AAS-i asutajaliige (1920), selle laekahoidja ja kogu tegevuse käivitajaid, 1923 AA toim liige.

T: Läti Hendriku rahvuse küsimus. // AA (1923) 1; O. Spengleri ajaloo morfoloogia. // AA (1923) 3.

B: EBL, 353; EE 14, 340; TÜ ajalugu III, 47, 94; *Konks, J.* Andmeid ajaloo õppejõudude õppe- ja teadustöö kohta Tartu Ülikoolis 1919–1940. // TÜ ajaloo küsimusi X, 158.

L. Leppik

OLDEKOP, Werner (1. I 1927, Tallinn), füüsik ja tehnikateadlane; baltisakslane. Lahkus 1941 koos vanematega Saksamaale, teenis 1942–44 lennuväe abiteenistuses ja 1944–45 Saksa armees, 1945 viibis sõjavangis. Sooritas 1946 abituuriumi Flensburgis, 1947–51 õppis Göttingeni Ük-s füüsikat, *dr. rer. nat.* (1952, samas), vk käsitles füüsikal protsesse pooljuhtides. Oli 1952–53 Kölni Ük-i teor füüsika inst-i asst, 1953–66 *Siemens-Schuckertwerke AG* teadur Erlangenis, ühtlasi 1963–65 Darmstadti Tehnikaük-s õu täitja. Kutsuti 1965 Braunschweigi Tehnikaük-i vastloodud kosmoselennutehnika ja reaktoriteooria õt-i prof-ks, 1985–87 oli masinaehituse ja elektrotehnika tsk-a nõukogu eesistuja ja 1988–90 ük-i asepresident, a-st 1992 emeritprof. Juhendanud 25 doktoritööd. Õppetöö kõrval täitis msg ametikohuseid teisteski teadusasutustes ja firmades: oli 1966–74 *DFVLR*-i elektriagamite ja energiavarustuse inst-i dir, 1968–78 *GKSS*-i maj-tehn nõukogu esimees ja 1978–87 *Kraftwerk Union AG* järelevalvenõukogu liige. – Uurimisvaldkond: termoelekter, tuumareaktoritehnika, vahetu energiamuundamisega väikereaktorid, alternatiivenergeetika süsteemid, solaartehnika, satelliitide energiavarustus. Pidanud loenguid päikeseenergia kasutamisest ja päikeseelementidest ka Eestis. U 80 teadustr-t.

T: Theoretische Untersuchung elektromagnetischer Plasmabeschleuniger vom Hall-typ (kaasautor). München, 1967; Druckwasserreaktoren für Kernkraftwerke. München, 1974; Einführung in die Kernreaktor- und Kernkraftwerkstechnik. Teil 1–2. München, 1975; Näherungsmethoden zur Berechnung der mit Solarkollektoren nutzbaren Wärmeenergie (kaasautor). Düsseldorf, 1983.

V. Mägi

OLDENBURG, Heinrich (Oldenburgius, Henricus) (1584, Breemen – 1634, Tartu), kõnekunstiteadlane, luuletaja, *mag. phil.* Oli Breemenis gümn-õpetaja, 1630–32 Tartu gümn-i prof ning TÜ (AG) esimene retoorika ja poeetika prof. TÜ (AG) avaaktusel 15. (25.) oktoobril 1632 pidas ük-i nimel ladinak-se kõne, milles tänas kuningat ük-i asutamise eest. Avaldas koos mitme teise prof-ga oma luuletusi ük-i trükikojas üllitatud kogumikes.

T: Carmina gratulario virtuti et honori benedicto Baazi (kaasautorid Andreas Virginius, Petrus Turdinus, Nicolaus Olai, Johannes Raulinus, Christophorus Füreccchius, Ericus Bergius, Olausjonae Chrissnerus); Gratularia quibus Petro Andrae (kaasautor Georgius Mancelius); Disputatio philosophica de causis externo ... sub praesidio Henrici Oldenburgi.

B: TÜ ajalugu I, 44, 60, 202, 280.

H. Piirimäe.

OLDER, Hindrek (27. II 1938, Mäo v, Järvamaa), rohumateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1956 Paide Kk-i, 1962 EPA agron-tsk-a ja 1968 asp-i; põllum-knd (1973, EPA), vk "Lämmastikväetise norm, väetamise aeg ja efektiivsus kultuurkarjamaal", põllum-dr (1986, Skriveri, Läti), vk "Рациональное использование биологических особенностей многолетних трав в условиях интенсивного возделывания для повышения их питательной ценности". Täiendas end 1993 USA-s. Oli 1962 EPA taimekasv ja sordiaretuse kat-i tehnik, 1863–65 Sootaga sovhoosi v-agronoom, 1968–73 EPA rohumaaiviljeluse kat-i asst ja v-teadur, 1973–84 EMMI v-teadur ja sektorijuh, 1984–88 kultuurrohumaaude osk-a juh, 1988–94 taimekasv-e uurimiskeskuse juh ja EMMI teadusdir, ühtlasi 1989–92 Juhtimise Kõrgema Kooli prof, a-st 1992 EPMÜ külalisprof, 1994–2000 EMVI dir, 2000– Piimandusühistu E-Piim konsultant. – Põhiteadusala rohumaaiviljelus ja söödatootmine. Uurinud kultuurrohumaaude rajamist, väetamist ja kasutamist, heintaimede toiteainesaldust ja saaki, rohusöötade toiteväärtust ja tootmist. Oli Juuliku katsefarmi rajajaid, 1981–88 kavandas ja juhtis seal piimakarja söötade uurimist. Oli 1993–99 Eesti-Hollandi ühisprojekti "Piimakarjafarmide arendamine" Eesti-poolne vastutav täitja. Vene (end NSVL) Põllum-akad korr-liige (1991), välisliige (1992), Briti Rohumaade Ühingu liige (1994), APS-i asepresident (1992–98) ja Eesti Rohumaade Ühingu president (1993–99). Üle 120 teadustr-e.

T: Kõrreliste heintaimede sileeruvuse sõltuvus koristusaegsest arengufaasist ja ilmastikust (kaasautor L. Kaarli). // Söödatootmise päevaprobleeme. Tln, 1979; Veiste suvise söötmise ratsionaalne korraldamine Eesti NSV-s (kaasautorid L. Raave, U. Tamm). // Рациональная организация летнего кормления крупного рогатого скота. Tln, 1985; Kultuurkarjamaade intensiivne kasutamine (kaasautor). Tln, 1987; Kvaliteetsete rohusöötade tootmine ja kasutamine Juuliku katsefarmis (kaasautor). Tln, 1991; Rohumaavailjelus talupidajale (koost

ja kaasautor). Tln, 1992; Rohusöödad – nende tootmine ja kasutamine (kaasautorid R. Toomre, R.–J. Sarand). Tln, 1993; Mäletsejaliste farmide arendamine Ida-Euroopas (kaasautor). Wageningen, 1994; Söödatootmise arengukavast. Tln, 1996; Piimakarjapidaja ja konsulendi käsiraamat (koost ja kaasautor). Tln, 1997; Teraviljakasvatuse käsiraamat (koost). Tln, 1999.

B: EPA BL I, 40; EPMÜ BL, 7; EMMI, 85, 86, 126, 129; EMVI, 19; *Toomre, R.* 96–99; Hindrek Older 60. // *Agraart* (1998) 1; EE 14, 340; EMaBL, 338–339.

OLE, Rein (19. IV 1939, Tartu), arstiteadlane, radioloog; käsitöölise p. Lõpetas 1957 Tartu 3. Kk-i, 1963 TÜ arstitsk-a. Oli 1963–65 Nõuk armees, 1966–68 Rápina haigla peaarst ja röntgenoloog, 1968–75 TÜ sisehaiguste propedeutika kat-i asst, 1976–77 Tartu Linna Onkol Dispanseri ja 1992–2004 TÜK onkol ja radiol kliiniku ning hematol ja onkol kliiniku radioloog, 1977–87 ning 1989–95 ka kiiritusravi osk-a juh, ühtlasi 1975–81 TÜ sisehaiguste kat-i õu täitja, 1994–96 TÜ radiol ja onkol kliiniku ning 2000–04 hematol ja onkol kliiniku asst, a-st 2005 konsultant. – Uurinud pms kiiritusravi, kiirguse mõju seedesüsteemile. 18 teadustr-t.

T: Всасывание витамина В₁₂ при лучевой терапии (kaasautor K. Villako). // TÜ toim 297 (1972); Экскреция летучих фенолов у больных, подвергающих лучевой терапии (kaasautorid A. Tamm, K. Villako). // TÜ toim 297 (1972); Стоимость стационарного лечения больных раком пищеварительного тракта (kaasautorid V. Viirsalu, A. Tamm). // TÜ Toim 854 (1989); Всасывание витамина В₁₂ и d-ксилозы при лучевой терапии (kaasautor K. Villako). // Мед. радиол. 21 (1976) 3; Celebration of the 70th year of radiotherapy at the University of Tartu (kaasautor V. Viirsalu). // TÜ Toim 965 (1993).

B: TÜ BL I, 106; II, 119.

OLEARIUS (õieti **Ölschläger**, pseud *Adonis* ja *Asconios Olivarius*), **Adam** (ristitud 16. VIII 1603, Aschersleben Halberstadti läh – 23. II 1671, Gottorpi loss, Schleswig), saksa õpetlane, kartograaf ja kirjanik; rätsepa p. Õppis Leipzigi Ük-s, algul teol-t, siis filos ja mat, omandas mag-kraadi. A-st 1633 oli Holstein-Gottorpi hertsogi, Preisi kuningas Friedrich III teenistuses, käis tema ülesandel saatkonna sekr ja tõlgina 1633–35

Venemaal ja 1635–39 Pärsias. Peatus seoses novembris 1635 toimunud laevahukuga Kundas ja Tallinnas, hiljem abiellus Tallinna raehärra, Kunda mõisa omaniku Johann Mülleri tütreaga. Kunda mõisast 1647 tehtud joonistus on vanimaid pilte Baltikumi mõisatest. Pärast naasmist kodumaale oli õukonnabibliotekaar, kirjutas olmeluulet ja tõlkis pärsia k-st. O-e paljude kaartide ja joonistustega (sh ka Tallinna esimene üldvaade) reisikirjeldus *Offt Bekehrte Beschreibung der Newen Orientalischen Reise ...* (1647) on avaldatud mitmes k-s ja paljudes tr-des. Peale Venemaal ja Idamaid puudutavate teadete sisaldab reisikirjeldus andmeid ka Eesti ajaloo ja etnoloogia kohta.

T: Vermehrte neue Beschreibung der Moskowitischen und Persischen Reise ... 1656; Carte de la Livonie au Lifland. [Paris], 1658; Baltische kulturhistorischer Bilderatlas. Herausg. von Friedrich Amelung. Dorpat, 1886–1887; Täiendatud uus reisikiri Moskoovia ja Pärsia teekonna kohta ... (reprod. R. Kärner). Tln, 1996.

B: EBL, 354; EE 14, 341; Eesti rahva ajalugu (1933), 964, 1080–1081; Eesti ajalugu III (1940), 399; Eesti NSV ajalugu I (1955), 326, 332, 344.

H. Piirimäe

OLENEV, Gennadi (16. VIII 1955, Tartu – 7. VIII 2003, Tartu), matemaatik; Sofia O-a p. Lõpetas 1973 Tartu 4. Kk-i, 1978 TÜ mat-tsk-a ja 1983 asp-i; füüs-mat-knd (1985, TÜ), vk “Динамический изгиб жесткопластических круглых и кольцевых пластинок и цилиндрических оболочек и оптимальное расположение дополнительных опор к ним”. Oli 1983–92 TÜ rakendusmat labori teadur ja v-teadur, 1993–95 rakendusmat inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: elastsete ja plastsete konstruktsioonide arvutamine ja optimeerimine, meh ülesannete mat modelleerimine. Juhendas 1981–91 Õpilaste Tead Ühingu mat-küberneetika sektiooni; 1992–93 üks Eesti võistkonna ettevalmistajatest rahvusv mat-olümpiaadiks. Üle 30 teadustr-e.

T: Об оптимальном расположении дополнительной опоры к жесткопластической цилиндрической оболочке при импульсном нагружении. // TÜ Toim 659 (1983); О задаче изгиба упругопластической пологой оболочки. // Актуальные проблемы механики облочек. Казань, 1988; Matemaatikaolümpiaadid Eestis III (kaasautorid E. Abel, L. Lepmann, E. Mitt). Tln, 1991.

B: TÜ BL I, 383; II, 119.

OLENEVA (a-ni 1948 **Korpelainen**), **Sofia** (10. XII 1921, Leningradi obl), slavist; soomlane, talupidaja t, Gennadi O. ema. Lõpetas 1941 Peterhofi Kk-i, 1951 TÜ vene k-e ja kirj-e osk-a. Oli 1951–52 Leningradi ja 1976 Moskva Ük-i stažöör, 1952–56 EPA k-te kat-i v-õpetaja, 1957–85 TÜ vene k-e kat-i, 1975–91 vene k-e metoodika kat-i v-õpetaja. – Uurimisvaldkond: vene k-e õpetamise metoodika. Lugenud ka tänapäeva vene k-e ja kirj-e ajaloo kursusi. 15 teadustr-t.

T: Сборник текстов для студентов юридического факультета. Трт., 1966; Учебное пособие по русскому языку для эстонских вузов (kaasautor). Тлн., 1968; Сборник текстов для студентов экономического факультета. Трт., 1969; Изучение собирательных числительных в нерусской аудитории. // TÜ Toim 405 (1976); Учет родного языка в учебном процессе. // Nõuk Kool (1980) 5.

B: TÜ BL I, 233–234; II, 119; EPA BL I, 245.

OLENKO (a-st 2006 **Pihor**), **Katrin** (17. II 1976, Haapsalu), majandusteadlane; teenistuja t. Lõpetas 1994 Haapsalu 1. Kk-i, 1998 TÜ maj-tsk-a, 2001 TÜ-s magistrantuuri, M.A. maj-teaduses (2001, TÜ), vk “Eesti võimalused Euroopa Majandus- ja Rahaliiduga liitumiseks optimaalse valuutapiirkonna teooria põhjal” (Trt, 2000). A-st 2001 TÜ doktorant. Töötas 1997–98 ERA Pangas, oli 2000–02 TPÜ riigiteaduste osk-a maj-teaduste õt-i asst, 2001–02 ka Rahandusmin-i rahvusv suhtlemise osk-a peaspetsialist, 2002 TÜ Euroopa Kolledži teadur ja lektor, 2004– asedir. Koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: Eesti jätkusuutliku ja tasakaalustatud arengu strateegiad. Üle 20 teadustr-e.

T: Euroopa Liidu monetaarpoliitika. // Euroopa Liidu sotsiaalmajanduspoliitika idalaienduse taustal. Trt, 1999; Eesti kohalike omavalitsuste finantsolukord ja selle parandamise võimalused (kaasautorid J. Reiljan, K. Timpmann). // Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale. Tln, 2002; Fiskaalpoliitiline koostöö Euroopa Liidus: tagamaad, arengud, probleemid. // TÜ Euroopa Kolledži Toim 24 (2004); Ühiskonnaõpetus (kaasautor A. Toots). Tln, 2005; Sustainability of the Estonian macroeconomic performance in the light of the EMU membership. // Estonia, the new EU economy: building a Baltic miracle. Aschgate, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

OLEP, Jaak (27. VIII 1945, Tallinn – 16. VII 2000, Tallinn), kunstiajaloolane ja -kriitik, teatrikunstniku p, Tiina Pikamäe vend. Lõpetas 1964 Tallinna 22. Kk-i, 1971 TÜ. Oli 1971–80 ajalehe "Sirp ja Vasar" korrespondent ja kunstiosk-a juh, seejärel Tolliameti kunstiteadlane-kontrolör, 1982–85 ajakirja "Kunst ja Kodu" koost. 1989–91 töötas ajakirja "Poliitika", hiljem Tallinna ajalehtede juures. – Avaldanud kunstikriitikat, käsitlenud Eesti nüüdiskunsti, eriti skulptuuri; tegelema ka monumentaalkunstiga.

T: Värvus skulptuuris. // Töid kunstiteaduse ja -kriitika alalt. 3. Tln, 1980; Evald Okas, NSV Liidu rahvakunstnik. Tln, 1982; Ühe kunstimurrangu kontuure. // Kunstiteadus. Kunstikriitika. 6. Tln, 1986; Maalija Kruusamäe fenomenist. // Eestlane (1998), 10. VI.

B: EKBL, 356–357; *Elken, J.* Jaak Olep *in memoriam*. // Eesti Ekspress (2000), 3. VIII.

R. Loodus

Olesk (Ollesk), Jutta (Jutta) Pia (28. VII 1907, Tartu – 7. VIII 1970, Tallinn), arstiteadlane, pediaater; advokaadi t. Lõpetas 1926 Tartus ENKS Tütarlaste Gümni-i, 1934 TÜ arstitsk-a. Oli 1934–37 TÜ farmakol inst-i asst, 1937–39 lastekliiniku asst, 1939 v-asst, 1940–49 Tallinna II Emade ja Laste Nõuandla juh, a-st 1950 Tallinna Kiirabijaama laste vältimatu abi arst, hiljem Tallinna I Lastehaigla pediaater.

T: Zur Frage der Identitet der Blutkatalase mit dem leicht abspaltbaren Bluteisen (kaasautor G. Barkan). // Hoppe-Seyler's Z. physiol. Chem. 236 (1935), 2; Resorbtions- und Ausscheidungsversuche mit Lecibis, einem injizirbaren Wismutpreparat (kaasautorid G. Barkan, G. Kingisepp). // Dtsch. med. Wschr. 25 (1935); Zur Bewertung der üblichen Hämatoglobulinbestimmungen (kaasautor G. Barkan). // Klin. Wschr. 13 (1936); Über die Farbwert saurer Hämatinlösung. (kaasautor G. Barkan). // Biochem. Z. 289 (1937), 3–4:

B: AAUT II, 452; *Merila-Lattik, H.*, 272.

OLESK, Peeter (25. XII 1953, Tallinn), kirjandus- ja kultuuriloolane, poliitikategelane; töölise p, Sirje O-i abikaasa. Lõpetas 1972 Tallinna 1. Kk-i, 1977 TÜ eesti filoloogina. Oli 1977–78 Tallinna 22. kk-i õpetaja, 1978–80 kirj-se "Eesti Raamat" toim, 1980–87 KM v-teadur, ühtlasi 1980–84 TÜ eesti kirj-e ja rahvaluule kat-i õu täitja, 1984–92

õpetaja ja a-st 1992 õu täitja, 1990–93 KM dir ja 1991–92 TÜ rektori nõunik, 1993–94 rahvastikuminister, 1994–95 kultuuri- ja haridusminister, 1995–99 TÜ rmtk dir, 1999–2003 IX Riigikogu liige, a-st 2004 vabakutseline literaat. Luges TÜ-s kirj-kriitika ajalugu, sissejuhatust eesti kirj-sse, eesti kirj ajalugu ja teooriat, tekstol. – Aktiivne kriitik ja publitsist. Avaldanud art-id tekstol-st, värsiõpetusest, rmt-uteadusest ja kirj ajaloost. Oli 1989–90 Eesti Kodanike Peakomitee ning 1990–93 ja 1996– Tartu Linnavolikogu liige, EV val ekspert kultuuripärandi küsimustes Eesti-Vene läbirääkimistel (1992). ES (1978), EKL (1986), Akad Filos Seltsi liige, SKS kirjavahetajaliige (1990), EKS liige (1996–98 esimees), EÜS vilistlaskogu juhatuse liige (1988–92) ja esimees (1990–92) jm seltside ning org-de liige. San Bernardino linna (USA) aukodanik (1992). J. Tõnissoni publitsistikapreemia (1989). Üle 80 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Rahvustrükis ja eestlase raamatukogu. // Rahvus ja raamatukogu. Tln, 1998; Tartu Ülikool ja raamatukogu. Trt, 1999; Eesti rahvusbibliograafia: saavutusi, kohustusi, hoiatusi. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 2000; Harald Peebule mõeldes. // KK (2001) 3; Väitlus. // Akad (2001) 6; Järjekindluse võimalused. Aarne Vinkli kogemus. // KK (2002) 9; Elu ja teadus. Jaak Põldmäe (1942–1979). // KK (2002) 11; Ülalpool arvustust. // Akad (2002), 12; Toimetaja pidupäev. Heldur Niit 75. // KK (2003) 9; Füüsik kui kirjanik. Madis Kõiv 75. // KK (2004) 12.

B: TÜ BL II, 119; EE 14, 341; EKrL, 387; EKnL, 385–386.

OLESK (a-ni 1977 **Mägar**), **Sirje** (24. VIII 1954, Jõhvi), kirjandusteadlane ja -kriitik; töölise t, Peeter O-i abikaasa. Lõpetas 1972 Kohtla-Järve 5. Kk-i, 1977 TÜ eesti filoloogina, 1981–85 KKI kaugõppe asp, filol-knd (1989, TÜ), vk "Luuleteoreetilise mõtte areng Eestis 1878–1917". 1990. a-il täiendas end stipendiaadina Soomes ja Rootsis. Oli 1977–80 Tallinna 24. kk-i õpetaja, 1980–87 KM-i teadussekr, 1987–90 teadusosk-a juh, 1990–97 teadusdir, 1998– v-teadur-teemajuht. A-il 1993–2000 lugenud kirj-kursusi TÜ-s, 2001–2002 EHI-s. – Uurimisvaldkond: eesti kirj ajalugu, Eesti-Soome kirj- ja kultuurisuhted. Avaldanud ka arvustusi. Tegelenud eesti kirj teisenemistega 20. sajandil, modernismiprobleemidega luules ning Eesti ja Soome kultuuri ja kirj ajalooga. Avaldanud (koos teiste autoritega) monogr-d albumid L. Koidulast ja M. Underist, olnud väljaannete „Eesti kirjanduslugu” (2001) ja „Vanem eesti kirjandus. Gümnaasiumi

kirjandusõpik” (2005) kaasautor. Koost mitmeid art-kogumikke ja kultuurilooliste materjalide allikapublikatsioone, sh “Akadeemia kirjades. Ants Orase ja Ivar Ivaski kirjavahetus: 1957–1981”, 1997; „Kirjad üle mere. Mart Lepiku kirjavahetus Julius Mägiste, Karl Ristikivi ja Bernard Kangroga”, 2000, „Võim ja kultuur” 2003, jt. ES (1978), EKS (1993), EKL (1999) liige, SKS-i välisliige (1998). Eesti Kultuurifondi aastapreemia (1994). Valgetähe III kl teenetemärk (2000). Üle 60 teadustr-e.

T: Lydia Koidula 1843–1986 (kaasautorid E. Aaver, H. Laanekask). Tln, 1994; Aino Kallas ja Viro. // Sukuviesti (1999) 3, The marriage of Aino and Oskar Kallas: a Finnish bridge in reality. // Estonian Literature Magazin (2001) 4; Tõdede vankuval müüril. Artikleid ajast ja luulest. Trt, 2002; ENSV Kirjanike Liit ja EK(b)P KK kaheksas pleenum. // Lng (2002) 10; Nykypäivän runous ja historiallinen kaanon. // Viron kirjallisuus vuosituhaten vaihteessa. Helsinki, 2003; Marie Under (kaasautorid R. Hinrikus, J. Kronberg). Trt, 2003; Professor ja teised ehk Gustav Suits ja August Annist. // Lng (2004) 7. Noorsoomluse põhi „Noor-Eestis” KK (2005) 10; Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944. Trt, 2005.

EE 14, 341; EkrL, 387; EKnL, 386; KK (1989) 9, 572; Postimees (2004), 21. VIII, KK (2004) 8, 634–636.

OLKONEN, Arvi (11. XII 1932, Petrodvoretsi raj, Leningradi obl), piimandusteadlane; soomlane, kooliõpetajate p. Lõpetas 1952 Vana-Võidu Loomakasv-tehnikumi, 1957 EPA zootehnikatsk-a piimandustehno osk-a, tehnikaknd (1965, Kaunas), vk “Состав и свойства молока, поступавшего на сыродельные заводы Эстонской ССР, их влияние на нормализацию смеси и выход эстонского и ярославского сыров”, põllum-dr (1991, Žodino, Valgevene), vk «Теоретические и практические разработки путей повышения качества заготовленного молока». Täiendas end 1965–66 Helsingi Ük-i põllum-tsk-s. Oli 1960–92 ELVI piimanduse labori juh, 1992–99 EPMÜ loomakasv-inst-i piimanduslabori juh, 1999–2000 v-teadur. – Uurimisvaldkond: piimandus, piima ja juustu kvaliteet, kvaliteetse piima tootmise alused, piimatehno; juustupiima standardiseerimine, juustu valmistamise ning augustuse tekke teor ja praktilised küsimused. Üldistanud piima kvaliteedi parandamise abinõud, loonud ja evitanud lehmade jõudluskontrolli piimaproovide mehhaniseeritud analüüsamise süsteemi, samuti juustu augustuse tekke röntgenol-se

uurimise. Kuulub prof P. F. Djatšenko (Moskva) piima biokeem uurimise koolkonda. ENSV rkl preemia (1977). Üle 160 teadustr-e, samuti aimeart-eid.

T: Piimanduse käsiraamat (koost ja kaasautor). Tln, 1971; Veisekasvatuse arendamisest Eestis (kaasautor). Tln, 1974; Производство высококачественного молока. М, 1982; Meespea kvaliteetse piima tootmiseks. Trt, 1995; Piimanduse käsiraamat (koost ja kaasautor). Trt, 2001.

B: ELVI BL, 20, 108, 121, 126, 129; EPMÜ BL, 74; EE 14, 341; Agraart (1992) 4.

OLL, Nikolai (31. VIII 1900, Jõhvi mõis, Virumaa – 23. VIII 1993, Tallinn), tehnikateadlane; aedniku p. Lõpetas 1919 S. J. Blumenau Erareaalkooli Petrogradis, õppis 1920–21 Petrogradi Teedeins-de Inst-s, 1921–23 TÜ-s, lõpetas 1934 TT ja 1940 TTÜ, tehnikaknd (1959, TPI), vk "Puidu kasutamisest ehitiste rajamisel nõrkadel ja tugevasti kokkusurutavatel pindadel". Oli 1920 Petrogradis opteerimiskomisjoni ametnik, 1925–27 TT asst, 1935–44 Tartu linna ehitusosk-a ins ja ehitusinspektor, 1944–48 Tartu linna ehitusinspeksiooni juh, 1945–51 TÜ ehituskat-i asst, v-õpetaja, dots ja juh, ühtlasi 1937–53 õpetaja Tartu tehnikumides ja 1945–51 TÜ õppejõud (a-st 1947 dots) ning 1947–51 põllumtsk-a ehitusmeh kat juh, 1951–55 ja 1962–68 EPA ehitusmeh kat-i juh, 1955–62 ja 1968–78 dots, 1978–86 õu-te ja lepinguliste tööde täitja. Lugenud tugevusõpetuse, ehitusmeh, ehituskonstruksioonide ja vundamentide kursusi; koost 10 õppevahendit. – Uurinud pms vundeerimist nõrkadel pinnastel. Koost 21 köidet käsikirjalisi uurimistööde aruandeid. Oli ENSV Rkl Ehituskomitee geotehnika komisjoni liige ja Eesti Geotehnika Ühingu auliige. 30 teadustr-t.

T: Некоторые замечания по вопросу проектирования деревянных свайных фундаментов. М, 1959; Uurimisresultaate Emajõe orulammi pinnase ehitustehniliste omaduste kohta Tartu linnas. Trt, 1963; Ehitiste vajumise ja deformatsioonide uurimisest Tartus. Tln, 1967; Puidu säilivusest parvalustes ja vaiades. Tln, 1967; Pinnase füüsikalismehaanikaliste omaduste määramine. Trt, 1971.

B: AAUT II, 187; TÜ BL I, 418-419; EPA BL I, 100–101; II, 103–104.

J. Kõo

OLL, Ülo (17. VIII 1927, Härjanurme v, Tartumaa – 31. I 1997, Tartu), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1946 Kuremaa Zootehnikumi, 1950 TÜ põllum-tsk-a ja 1951 Timirjazevi-nim Põllum Akad agroped-tsk-a, 1959 Leningradi PI aspi, põllum-knd (1959, samas), põllum-dr (1967, Leningradi PI), vk "Исследование продуктивности и физиологического состояния дойных коров в условиях летнего кормления". Täiendas end 1960–61 Jena ja Leizigi ük-is. Oli 1951–55 Antsla põllum-tehnikumi õppealajuh, 1959–64 EPA põllum-loomade söötmise kat-i asst ja v-teadur, 1964–68 dots, a-st 1968 prof, 1968–92 põllum-loomade kat-i juh, 1979–86 zooins-tsk-a dekaan, 1992–97 EPMÜ loomakasv-inst-i kaasprof. – Uurimisvaldkond: söötmissõpetus ja toitumisfüsiol. Uurinud veiste ja sigade söötmist, eriti nende energia-, proteiini- ja mineraalelementide tarvet; loomakasv ajalugu Eestis. Välja töötanud söötade energeetilise toiteväärtuse hindamissüsteemi. Kuulub akad A. P. Dmitrotšenko koolkonda. Olnud Jõusööda Kesklabori tead juhendaja (a-st 1971). Arvukate nõukogude ja koll-de liige, ajakirja SP toim-koll-i liige (1976–88), ajakirja "Agraart" peatoim, ENE toim liige. APS-i asepresident (1989–97). ENSV tnl teadlane (1974), ENSV rkl preemia (1985), APS-i preemia (1993). U 200 teadustr-t, sh 25 monogr-t, käsirmt-t ja õpikut, rohkesti aimekirj-t.

T: Минеральное питание животных в различных природно-хозяйственных условиях. M, 1967; Söötade keemilise koostise ja toiteväärtuse tabelid (kaasautor A. Ilus). Tln, 1974; Loomakasvatuse alused (kaasautor.) Tln, 1974, 1979; Veiste söötmine (kaasautor). Tln, 1978; Põllumajandusloomade söötmise ABC (koost ja kaasautor). Tln, 1982; Emiste söötmine. Tln, 1986; Hobuste söötmine. Tln, 1990; Veisekasvatus (kaasautor A. Muuga). Tln, 1990; Sigade söötmine (kaasautor L. Nigul). Tln, 1991; Söötade keemiline koostis. Trt, 1992; Söödad. Tln, 1993; Söötmissõpetus I. Tln, 1994; Põllumajandusloomade söötmissõpetus koos söötade tabelitega (koost ja põhiautor). Trt, 1995; Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos I (toim ja kaasautor). Trt, 1998.

B: EPA BL I, 160, 174–175; II, 68, 69, 80; EPMÜ BL, 74; EE 14, 341; SP (1967) 4; (1977) 15; (1987) 14; 5000 Personalities of the World, 4. // California. Amer Bibliographical Inst, 1994.

OLLE, Vallo (14. II 1966, Kiviõli), õigusteadlane; mäeins-i p. Lõpetas 1984 Kiviõli 1. Kk-i, 1991 TÜ, õigusmag (1993, TÜ), vk "Kohaliku omavalitsuse teostamine vahetu

demokraatia vormis – kohalik rahvaalgatus ja rahvahääletus" (TÜ Kirjastus, 2002), õigusdr (2002, TÜ), vk "Kohaliku omavalitsuse teostamine vahetu demokraatia vormis: kohalik rahvaalgatus ja rahvahääletus". Täiendas end Münsteri ja Kopenhaageni ük-s. Oli 1991–92 TÜ jurist, 1992–94 õigustsk-a lektor, 1995–96 Tartu Linnaval juriidilise osk juh aset, 1997–98 Riigikohtu halduskoll-i konsultant, 1998–2003 TÜ avaliku õiguse inst-i ning riigi- ja haldusõiguse õt-i lektor, 2004– haldusõiguse dots. – Uurimisvaldkond: haldusõigus, sh munitsipaalõigus. Rahvusv Õigusfilos Ühingu Eesti seksiooni liige. 20 teadustr-t.

T: Local Government Reform in Estonia. // *Juridica* 1996, Int. Law Review. Univ. of Tartu, 1996; Legal Issues Concerning Local Governments. // *Juridica* 1997, Int. Law Review. Univ. of Tartu; About Two Relations between European Union and Local Authorities – Citizenship of EU and Committee of Regions. // *Juridica* 1998, Int. Law Review. Univ. of Tartu; Legislative Acts of Local Government Bodies and the Protection of Personal Rights and Freedoms. // *Juridica* 1999, Int. Law Review. Univ. of Tartu; Õigusriigi printsiip ja normitehnika (kaasautor). Trt, 1999; Estonian Municipal Law, Municipal Policy and Municipal Politics on the Threshold of Changes. // *Juridica* 2000, Int. Law Review. Univ. of Tartu; Kohaliku omavalitsuse struktuur ja liigitamiskriteeriumid. // *Juridica* (2002) 8.

B: TÜ BL II, 119; Faculty of Law (2001) 157–159.

OLLI, Kalle (12. II 1967, Tallinn), merebioloog; Vaino O. p, Maris Laane abik. Lõpetas 1985 Tallinna 21. kk-i, 1993 TÜ biol-osk-a; M.Sc. bot-s (1994, TÜ), *Ph.D.* (bot ja mükol, 1997, TÜ), vk "Evolutionary life-strategies of autotrophic planctonic mikroorganisms in the Baltic Sea". Oli 1993–96 Helsingi Ük-i ökol ja süstemaatika inst-i hüdrobiol osk-a külalisüliõpilane, 1998 TÜ bot ja ökol inst-i erakorr teadur, 1998 Tromsø Ük-i (Norra) ja 1998–2000 *Woods Hole Oceanographic Institution*'i (USA) järeldoktor, 2000–02 TÜ bot ja ökol inst-i teadur, 2002– v-teadur. – Uurimisvaldkond: biol okeanogr, sh kliimamuutuste mõju mere ökosüsteemile, süsiniku ja toitainete ringe planktoni ökosüsteemis, biol süsinikupump ja atmosfäärse süsihappegaasi sidumine planktoni aineringsesse, toksiliste ja probleemsete vetikaõitsengute tekkemehhanismid ja regulatsioon. Saanud 1993–95 uurimistoetusi Rootsist, Norrast ja Soomest, 1998–99 ETF-ilt, 1998–2000 järeldoktori toetust USA-st. Töötanud mitmes ühisprojektis Läänemere ökol uurimisel Läti, Soome ja Skandinaavia teadlastega. ELUS-i, *Nordic*

Arctic Network-i (NARP) ja NorFa koostöövõrgu liige. EV teaduspreemia (2006). U 30 teadustr-t.

T: Resting cyst formation of *Eutreptiella gymnastica* (*Euglenophyceae*) in the northern coastal Baltic Sea (kaasautor A.-S. Heiskanen). // *J. Phycol.* 32 (1996) 4; Mass occurrences of cyanobacteria in Estonian waters (kaasautor). // *Phycol.* 35 (1997) 6 (Suppl); Diel vertical migration of phytoplankton and heterotrophic flagellates in the Gulf of Riga. // *J. Marine Systems* 23 (1999), 1–3; Seasonal stages of phytoplankton community structure and sinking loss in the Gulf of Riga (kaasautor). // *J. Marine Systems* 23 (1999), 1–3; Vertical niche separation of phytoplankton: large-scale mesocosms experiments (kaasautor J. Seppälä). // *Marine Ecology Progress Series* 217 (2001); Seasonal variation in vertical flux of biogenic matter in the marginal ice zone and the central Barents Sea. // *J. Marine Systems* 38 (2002) 1–2; Ecosystem function, biodiversity and vertical flux regulation in the twilight zone (kaasautor). // *Marine Science Frontiers for Europe*. Berlin, 2002; Temporary cyst formation of *Heterocapsa triquetra* (Dinophyceae) in natural population. // *Marine Biol.* 145 (2004) 1; On the relative significance of bacteria for the distribution of polychlorinated biphenyls in Arctic ocean (kaasautorid A. Sobek, Ö. Gustafsson). // *Envis. Sci and Technology* 40 (2006) 8. *Pelaagilis-bentiline sidusus ookeanis*. // EV teaduspreemiad. Tln, 2006.

B: EE 14, 341; EV teaduspreemiad 2006, 70–71; <https://www.etis.ee>.

OLLI, Vaino (8. I 1928, Kuigatsi v, Valgamaa – 14. IX 1986, Tallinn), ehitusgeoloog; põllutöölise p, Kalle O. isa. Lõpetas 1947 Valga Kk-i, 1952 TÜ geol-osk-a, geol-mineral-knd (1961, Moskva), vk “Инженерно-геологическая характеристика и районирование Эстонской ССР”. Oli 1952–55 Kasahstani Geol-val Karatau eksped-i v-geoloog, 1955–69 GI asp, n- ja v-teadur ja (1963–66) teadusekr, 1969–86 juhtis “EKE Projekti” peageoloogina ehitusgeol rakendusuringuid ja suunas ENSV Ehituskomitee Geotehnikakomisjoni liikmena ehitusgeol uuringuid Eestis, organiseeris Eesti geotehnika konv-e, Balti vabariikide vahelisi töökoosolekuid ja toim geotehnika kogumikke. Koguteose “NSVL geoloogiline uuritus” mitme Eestit käsitleva köite toim. – Uurinud pinnase omadusi, veejuhtivust, Eesti ehitusgeol-st rajoneerimist; täiustanud ehitusgeol uuringute metoodikat;

etendanud juhtivat osa eestik-se ehitusgeol terminol loomisel ja ehitusgeol ajaloo uurimisel. EV teaduspreemia (1991, koll-s, postuumselt). U 20 teadustr-t.

T: Инженерно-геологическая характеристика. // Геология СССР, 28. Эстонская ССР. М, 1960; Eesti NSV insenerigeoloogilise rajoneerimisest. // Geoloogilised märkmed 2. Tln, 1961; Ehitusgeoloogia sõnastik (kaasautor A. Vilo). // Ehitusgeoloogia kogumik I. Tln, 1962; Ehitusgeoloogilise uurimistöõ meetodid ja vahendid Eesti NSV-s. // Ehitusgeoloogia kogumik IV. Tln, 1977; Инженерная геология. // ИГНЭ 1986.

B: ИГНЭ, 323; EGBT, 79–80; EE 14, 341–342; Vilo, A., Viiding, H. Vaino Olli (8. I 1928 – 14. IX 1986) ehitusgeoloogia pioneer Eestis. // TALE IX, 197–205.

H. Nestor

OLLIK, Konstantin (12. I 1917, Tallinn – 18. VIII 1989, Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1935 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i, 1944 TPI ehitusmeh-*tsk*-a tööstus- ja tsiviilehituse erialal, tehnikaknd (1954, TPI). Oli 1944–56 TPI ehitusmeh ja -konstruktsioonide kat-i asst ja v-õpetaja, a-st 1956 dots, 1962–72 ehitusmeh kat-i juh, 1972–77 dots, 1976–84 “EKE Projekti” peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: deformatsioonimeh, tugevusõpetus, ka ehitusmeh ja teor meh. Uuris materjalide tugevusomaduste füüsikal aluseid. Oli betooni survetugevuse kaudse määramise meetodi (nn pendelvasarameetodi) autoreid. Esines teaduskonv-del. ENE kaasautor. 21 teadustr-t, sh kõrgkooli õpikud.

T: Tugevusõpetus (kaasautor O. Roots). Tln, 1965; Masinaehitaja käsiraamat I. Pingete ja deformatsioonide arvutus. Tln, 1968; Materjalide korpuskulaarmudel tugevusõpetuses. // TPI Toim 227 (1965); Suured deformatsioonid ja materjali purunemine (Deponeeritud käsikiri, 1969).

B: EE 14, 342; TPI 1936–1986, 209, 228, 238–239, 438, 483; Ehitusinsenerid TPI-st, 216.

L. Joorits

OLLIKAINEN, Olavi (3. XI 1963, Tallinn), füüsik; teenistujate p. Lõpetas 1982 Tallinna 2. Kk-i, 1989 TÜ füüsika osk-a, *Ph.D.* (1996, TÜ), vk "Application of persistent spectral hole-burning in ultra-fast optical neural networks, timeresolved spectroscopy and holographic interferometry". Oli 1989–96 FI n-teadur ja doktorant, 1994 ja 1995 ka Šveitsi

Föderaalne Tehnol Inst-i külalisteadur, järel doktorant 1996–1998, a-st 1998 EVOTEC Technologies GmbH teadur. – Uurinud spektraalsätkamise rakendusi optilistes neuronvõrkskeemides, aeg-lahutusega spektroskoopias ja holograafilises interferomeetrias (1989–1998), a-st 1998 raku piltide analüüsi suure lahutusvõimega skriinimisel.

T: Error-corrective optical neural networks modelled by persistent spectral hole-burning (kaasautorid A. ja K. Rebane). // Optical and Quantum Electronics 25 (1993).

OLLINO, Andres (7. VIII 1859, Tori v, Pärnumaa – 1. VIII 1898, Kuressaare), vet-arst. Õppis 1885–90 TVI-s. Oli vet-arst esialgu Pärnus, hiljem Kuressaares (suri kõhutüüfusse). Avaldas ühe esimese loomaarstina Eestis algupärase raamatu loomade haigustest ja nende ravist.

T: Loomade arstimise õpetus kõigis haigustes. Tln, 1893, 31909.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 165

E. Ernits

OLM, Alvar (1. IV 1932, Are v, Pärnumaa – 11. VIII 1990, Tallinn), põllumehnikateadlane; talupidaja p, Tiiu O. abikaasa. Õppis 1945–49 Pärnu 1. Kk-s, küüditati 1949 koos vanematega Novosibirski obl-sse. Lõpetas seal 1952 Masljanino kk-i, 1960 Novosibirski Põllum Inst-i kaugõppeosk-a põllum meh ins-na ja 1966 kaugõppe teel TÜ arvutusmatemaatikuna. Tehnikaknd (1971, Eesti TA), vk “Некоторые методы декомпозиции для решения многомерных задач управления”. Töötas 1949–50 ja 1952–57 Novosibirski obl-s traktoristina. Pöördus 1957 tagasi Eestisse. Oli 1957–58 Tõlla sovhoosi töökoja juh, 1958–62 Lanksaare sovhoosi peains, 1962–90 EMMI n- ja v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: mitmekriteeriumilised maj-mat mudelid, traktori- ja masinapargi koosseisu optimeerimine, mehhanisaatorite vajaduse selgitamine, väetiste jaotamise algoritmide koostamine. Osales maj-mat meetodite ja elektronarvutite kasutamisel põhineva ülesannete kompleksi loomises ja rakendamises Eesti põllum. ENSV rkl preemia (1975, koll-s). 70 teadustr-t.

T: Taimekasvatuse mehhaniseerimine (kaasautor). Tln, 1970; Формирование машинно-тракторного парка как задача оптимального управления. // EMMI tead tööde kogumik

23 (1971); Об одном методе декомпозиции для синтеза субоптимальных управлений. // Изв. АН ЭССР. Физ.-мат. 20 (1971); Определение оптимального состава машинно-тракторного парка при вектором критерии качества. // Механизация и электрофикация социалистического сельского хозяйства 7 (1976); Векторная оптимизация производственного плана сельскохозяйственного предприятия (kaasautor E. Pelmas). // Модели методы анализа экономических целенаправленных систем. Новосибирск, 1977; Компромиссные решения в задачах планирования. // Применение оптимизационных методов в распределении и использовании ресурсов Латвийской ССР. Рига, 1983; Mineraalväetiste majanditevahelise jaotusplaani koostamine elektronarvutil (kaasautor). // EMMI teadlaste soovitusel tootmisele. Tln, 1985; Raalide kasutamisest majandi traktoripargi koosseisu optimeerimisel. // Põllumajanduse mehhaniseerimine ja elektrifitseerimine 6 (1986).

В: Merila-Lattik, H., 875–876; EMVI, 75.

H. Tomson

OLM (snd **Raudsepp**), **Leelo** (28. V 1944, Viljandi), keemiainsener, tselluloositehnoloogia eriteadlane. Lõpetas 1962 Tallinna 7. Kk-i, 1967 TPI plastmasside tehnol erialal, tselluloositehnol eriala litsentsiaat (1984, Stockholmi Ük), *Ph.D.* samal alal (1999, samas). Oli 1962–64 Tallinna Tselluloosi- ja Paberikombinaadi laborant, 1967–68 ins, 1969 TPI org keemia kat-i teadur. Asus 1970 Rootsi, oli 1971 *Asea Atom* (Västerås) ja 1971–72 *Sandviken Coromant*'is ins, 1972–79 Rootsi Puidumassi ja Paberi Uurimise Inst-i (SPPRI) teadur, 1979–80 Austraalias CSIRO keem tehnol osk-a ja 1982–83 Sydney Ük-i toiduainete tehnol kat-i teadur. A-st 1983 taas Rootsis SPPRI v-teadur. Üle 25 teadustr-e, kahe patendi (1 rahvusv-ne) kaasautor.

T: Pitch problems and their control in kraft mills using hardwood from temperate and tropical zones – a literary survey. // *Appita* 37 (1984); A new sulfide-antraquinone pulping process with high yield, high strength and low odor (kaasautor A. Teder). // ATP Annual Conf. Paris, 1986; Kraft pulping modifications and alternatives. Alkaline softwood pulping from a Swedish perspective (kaasautor A. Teder). // *Int Conf in Bleached Kraft Pulp Mills* 4–5 Feb 1991, Melbourne, Australia, 59; Black liquor in craft cooks (kaasautor U. Anderson). // *Int Pulp Bleaching Conf*, June 1–5 1998, Helsinki,

Finland, 329; Kraft pulping with sulphide pretreatment: Part 1. Delignification and carbohydrate degradation (kaasautor D. Tormund). // Nordic Pulp Paper Res, J.15:1 (2000); Recent developments in soda-AQ cooking (kaasautorid L. Håkansdotter, T. Jonsson). // Das Papier 12 (2001).

M. Margus

OLM (a-ni 1962 **Tarien**), **Tiiu** (24. VIII 1935, Narva), arstiteadlane, spordipedagoog; ohvitseri t, Alvar O. abikaasa. Lõpetas 1953 Tallinna 6. Tööliskoole Kk-i, 1960 TÜ arstitsk-a, 1961 õppis Leningradi Arstide Täiendusinst-i kursustel, spetsialiseerudes spordiarstiks, oli 1964–68 Leningradi P. Lesgafti nim Kehakultuuri Inst-i kaugõppeasp, med-knd (1968, TÜ), vk “О применении гипоксемических проб при определении функции внешнего дыхания спортсменов”. Täiendas end Moskvast, Stockholmist, Quebecis, Örebro, TÜ kardiovaskulaarkirurgia Tallinna teaduskeskuses, Kuopios ja Berliinis. Oli 1960–66 Vab Arstliku Kehakultuuri Dispanseri arst, a-st 1966 TPedI (hiljem TLÜ) õppejõud, sh 1969–88 dots, 1989–98 prof, ühtlasi 1976–89 kehalise kasv ning 1989–92 med-biol kat-i juh, 1993–98 spordibioloogia õt-i juh, a-st 1998 emeritprof. Lugenud spordimed ja ravikehakultuuri kursuseid. – Uurinud spordikardioloogia ja biokübereetikat, sh hüpokseemiliste testide kasutamist sportlaste treenituse määramisel, südame siirdeprotsesside mat modelleerimist ja morfol näitude mõjureid. Kuulub prof V. Karpmani spordikardioloogia koolkonda. Eesti Spordimed-i Föderats-i, Eesti Olümpiaakad, Eesti Sporditeadlaste Seltsi, Eesti Südameeliidu liige. ENSV tnl sporditegelane. Üle 100 teadustr-e.

T: Сравнительный анализ переходных процессов у спортсменов и нетренированных людей при повторных мышечных нагрузках. // Кардиореспираторная система: количественные характеристики. Под ред. Т. Ольм, В. Карпмана. Тлн, 1986; Количественная оценка степени сходства и различия между многомерными биологическими объектами. // TÜ Toim 800 (1988); Mathematical Identification of the Structure of the Heart Rate Control. // Abstracts XXXI Int. Congr. Physiol. Sci. Helsinki, 1989; Echocardiographic measurements in young athletes. // Acta medica Baltica (1997) 1; Comparative left ventricular dimension in young athletes. // J. Sport Sci. 16 (1998) 5; Gender Differences in the Heart Dimension of Young Swimmers. // Biomechanics and Medicine in Swimming. Univ. of Yvaskylä, Finland 1999; Influence of Aerobic Training of the Function

State in Football Players. // Proc. VI Ann. Congr. Eur. College of Sport Sci. Cologne, Germany, July 24-28, 2001.

B: EE 14, 342; ESBL, 442–443; TPÜ läbi aegade, 81, 100, 114; *Lattik-Merila, H.*, 875–876.

OLMAN, Viktor (27. X 1946, Leningrad), matemaatik; juut, teenistujate p. Lõpetas 1963 Tallinna 5. Kk-i, 1969 LÜ mat-meh-*tsk*-a, 1972 Kubi asp-i, füüs-mat-knd (1976, Kubi), vk “Использование линейных статистик в некоторых статистических задачах”. Oli 1969 Kubi v-ins, 1972–86 n- ja v-teadur, a-st 1986 mat-*osk* j-teadur. 1992 emigreerus USA-sse. – Uurimisvaldkond: tõenäosusteooria ja mat stat. Üle 30 teadustr-e.

T: Программы построения робастной и проективной регрессий (kaasautor M. Karolin). Тлн, 1988; Сохранение байесовского свойства в задаче оценивания функций от среднего нормального закона. // Теория вероятности и ее применения 33 (1988) 3; Оценка максимальной структурной сложности систем (kaasautor H. Salum). // Кибернетика и системный анализ (1991) 4; Оптимальная квантизация одномерного распределения при выпуклых потерь. // Автоматика и телемеханика (1992) 4.

B: Kubi 1990, 18, 45.

M. Kutser

OLT, Harry (26. IV 1929, Porkuni v, Virumaa), muusikateadlane, kultuuriloolane; talupidaja p. Õppis Väike-Maarja Güm-n-s. 1944 põgenes Rootsi, õppis 1945–47 Arvika Kõrgemas Muusikakoolis, 1947–49 Stockholmi Erakonservat-s klaverit ja muusikateooriat, 1949–55 eraviisil O. Rootsi ja E. Tubina juures dirigeerimist ning kompositsiooni, 1955–57 ja 1959–62 Uppsala Ük-s muusikateadust. Oli 1959–60 Stockholmi Muusikakooli juh, 1960–64 Rootsi Raadio muusikasaadete toim, 1964–68 Rootsi Rkl Kontserdibüroo mäenedžer, 1970–1994 Södertälje linna kultuuriameti teatri- ja muusikaintendant. Osales aktiivselt Balti Inst-i tegevuses, olles selle juh liige, laekur ning teatri- ja muusikareferent, ajakirja “Vaba Eesti” toim liige. Oli a-st 1960 järjekindel Rootsi ja Eesti kultuurivahendaja. Peale rikkaliku heliloomingu (kantaat “Surmalaul” 1955, lasteoper “Reinuvader rebane” 1958, laulutsükel “Mängumees” 1967 jpm) on paistnud silma muusikatead uurimistööga. Korraldas 1957–58 Stockholmi Ük-s elektronmuusika eksperimente, koost Balti Inst-i eesti muusika referents-monoteegi ning Rootsi Kuninglikus Muusikaakad-s E. Tubina käsikirjade

fondi. Avaldanud muusikaarvustusi ja uurimusi eesti muusikast, teinud kaastöid muusikaleksikonidele, oli *Grove's Dictionary of Music* (London, 1975) ja *Sohlmans Musiklexikon'i* (Stockholm, 1977) kaastööline. Avaldas kirjutisi eesti kultuurielust, kultuuritegelastest ning mõningatest rahvuslikest ja sotsiaal-pol probleemidest, eriti ajakirjades "Vaba Eesti" ja "Mana". Stockholmi linna kultuuripreemia 1968. Olnud tegev Rootsi Radikaal-demokraatlikus Koondises ning Vabadusmeelsete Föderalistide esindajana Rahvusnõukogus.

T: Ühe muusiku kreedo. // Vaba Eesti (1952) 4; Rootsi muusikaelu tulevik. // Vaba Eesti (1954) 2; Harmoonia areng ja 12-toonitehnika: moodsa muusika probleeme. // Vaba Eesti (1957) 4; Elektroonilisest muusikast. // Vaba Eesti (1960) 4; Musiklivet i Norden. Stockholm, 1968; Uppsökande programverksamhet. Stockholm, 1969; Modern Estonian composers (ka rootsi k-s: Moderna estniska tonsättare). Tln, 1972; Estonian music. Tln, 1980; Estonian music in the reference phonotheque by Baltic Institute. Stockholm, 1980; Bibliography of Estonian music literature and literature on Estonian music. Stockholm, 1983; Eduard Tubin's compositions. List of works. Discography and bibliography. Stockholm, 1985; The emergence of modernism in Soviet-Estonian music. Stockholm, 1985.

B: EE 14, 342; EMBL, 167–168; Eestlane juhhib kaht teatrit. Jutuajamine Harry Oltiga. // Välis-Eesti (1975) 13. X; Vastab Harry Olt. // TMK 5 (1999); Harry Olt. // Vaba Eesti tähistel. Tln, 2000, 451.

A. Põldmäe

OLT, Jüri (22. III 1949, Lüganuse), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1968 Kohtla-Järve Keemiatehnikumi, 1977 EPA põllum mehhsk-a, 1979 Moskva Ülel Patendinduse Keskinst-i, tehn-mag (1994, EPMÜ), vk "Kartuli reasharimise tõhustamine põimtehnoogiaga", 1995–2000 EPMÜ doktorant, tehn-dr (2001, EPMÜ), vk "Kartuli laiarealise viljelemise põimtehnoogia" (Trt, 2001). Oli 1977–78 Kuremaa Sovhoostehnikumi v-ins, 1978–81 õpetaja, 1981–92 EPA tead uurimise sektori v-teadur, 1992–94 õppeosk-a ins, 1994–95 meh ja masinaõpetuse inst-i ins, 2000–01 lektor, 2001–tehnikainst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: põllundustehnika modelleerimine ja tööprotsesside uurimine; kultuurimarjade viljelemise masintehnool arendamine; biokütuste

tootmise tehnol protsesside arendamine. CIGR-i auhind (2006). Üle 30 teadustr-e, mitmed leiutised ja patendid.

T: New technology for wide furrow potato growing and possibilities for its realisation. // CIOCTA-CIGR V Congress. Krakow, 2001; A method of virtual reality creating a disk-riding tool (kaasautor M. Heinloo). // Agricultural Eng. Int.: the CIGR Ejournal. Manuscript PM 05 008. Vol. VIII. (2006) January.

B: EPMÜ BL, 144.

OLT-OJASALU, August Arvo (22/10. VI 1881, Konguta v, Tartumaa – 2. XII 1949, Elva), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1899 Tartus gümn-i ja 1905 TVI. Oli 1905–09 Helmes ja Põltsamaal jsk-a loomaarst, Põltsamaal ka Põllutöökursuste õppejõud, 1909–19 Tallinna tapamaja dir abi, osales ka Taga-Kaukaasias veiste katkutõrjel. 1919 oli Põllutöömin-i vet-osk sekr, 1919–29 Loomatervishoiu Peaval juh/dir asetäitja ning v-loomaarst. Oli 1920 Eesti Loomaarstide Ühingu asutajaid ning a-ni 1929 selle juhatuse liige ja sekr, a-st 1929 auliige, ühingu ajakirja "Loomaarstlik Ringvaade" väljaandmise algataja 1925 ning a-ni 1940 selle toim-e liige, a-il 1925–28 tegev- ja peatoim. Avaldas mainitud ajakirjas rohkesti art-id Eesti loomaarstide elust ja tööst, vet-töö korraldusest Eestis, ülevaateid Loomatervishoiu Peaval tegevusest jm. Tõlkis eesti k-de ka soome veterinaaride teoseid (nt *H. Nyländ*, *E. Cajander*. Lüpsikarjapidamine; *A. Alfthan*. Hobusekasvatuse käsiraamat. I–II; *A. E. Sandelin*, Piima- ja piimasaaduste bakteriõpetus).

T: Koduloomade tervishoid ja sünnitusabi. Tln, 1911; ³Trt, 1920; Võitlus distomatoosi vastu. // ELR (1926) 5; Rootsi loomaarstide võitlus iseseisva riikliku veterinaarkorralduse eest. // ELR (1926) 5; Loomatervishoiu käsiraamat (koost ja kaasautor). Tln, 1928; ²1938; Karjamaade tähtsuse alahindamine ja selle tagajärjed loomatervishoiu seisukohalt. Tln, 1928; Loomariigist kahjurid koduses majapidamises. Tln, 1928; Loomaarstide seisukord ja loomatervishoiu ala korraldus Eestis enne ja nüüd. // ELR (1928) 1 / 2; Uus lehekülg Soome veterinaar-administratsiooni ajaloos. // ELR (1930) 3.

B: *Karelson, J. A.* Ojasalu – Eesti Loomaarstide Ühingu auliige. // ELR (1929) 3, 65–67; *Luitalu, A.* Auvil. Arvo Ojasalu. // *Fraternitas Tartuensis*. I. Toronto, 1956, 60–61; TTEÜ arhiiv.

E. Ernits, K. Martinson

OLVET (a-ni 1935 **Jensen**), **Jaan** (20. I 1904, Vana-Vändra v, Pärnumaa – 17. III 1975, Toronto), ajaloolane, kartograaf ja arhivaar; talupidaja p. Lõpetas 1925 Pärnu Linna Ühisgümni-i, õppis 1925–31 ja 1940–42 (vaheaegadega) TÜ-s ajalugu, filos, ingl k-t ja arhiivindust. 1937 sooritas TÜ-s arhiivinduse eksami. Töötas 1928–31 mitmes arhiivis, kogus EKS-i ülesandel ajaloolis-topogr materjale ning 1928 Saaremaal suulist ajalootraditsiooni. Oli 1931–40 EBL sekr, koost ühtlasi üle 100 art-i, tegi kaastööd “Eesti entsüklopeediale”. 1933 ilmunud “Eesti ajaloo atlas” oli Eesti ajaloolise kartogr ja geogr teedrajav teos, mille kaardid leidsid kasutamist ka “Eesti ajaloos” (I–III, 1935–40). Oli 1940–42 Pärnu Linnaarhiivi arhivaar ja 1942–44 dir. Põgenes 1944 sügisel koos perega Rootsi, oli 1944–49 Riigiarhiivi ametnik, 1949–50 Riigi Kaub- ja Tööstuskomisjoni (*Staten Handels- och Industrikommission*) arhivaar. Võttis aktiivselt osa Eesti seltside asutamisest (ETS Rootsis, 1945, jmt) ja tegevusest, oli mitme väljaande autor, koost ja tegevtoim. 1950 siirdus Kanadasse, kus lõpetas Eestis pooleli jäänud akad studiumi, omandades 1962 Toronto Ük-is bakalaureusekraadi ajaloo ja pol teaduste alal, seejärel ka ajalooõpetaja kutse *Ontario College of Education*’i juures. Oli Torontos 1950–62 bürooametnik, 1962–69 ajalooõpetaja ja rmtk juh. Eesti Kultuuri Kogu Kanadas asutajaid ja aseesimees, Eesti Liit Kanadas aseesimees, Eesti Kirjastus Kanadas juhatuse liige jm, võttis osa ka AABS-i tegevusest ja selle korraldatud teaduskonv-dest, oli Calgary Ük-i juures asuva *Ethnic Research Center*’i perioodilise väljaande *Canadian Ethnic Studies* toim-koll-i liige. Avaldas art-id Eesti lähiajaloost, sh ühe esimesena 1940. a-te esimese poole sündmustest.

T: Tallinna Linna Poeglaste Humanitaargümnaasium 1631–1931. Tln, 1931; Eesti ajaloo atlas. Trt, 1933; Eesti biograafiline leksikon. Täiendusköide (kaasautor ja toim sekr). Trt, Tln, 1940; Eesti okupatsiooniaastail. // *Ojamaa, M., Varmas, A., Varmas, T.* Eesti ajalugu (kaasautor ja toim). Stockholm, 1946; Apophreta Tartuensis. Tartu Ülikoolile tema avamise (1. detsember 1919) kolmekümnendaks mälestuspäevaks paguluses viibivate õppejõudude ja kasvandikkude poolt (tegevtoim). Stockholm, 1949; Noorus vanal lättel. // Minu varamu. Koguteos noortele Eesti kultuuritegelastelt (kaasautor). Toronto, 1957; Eestlased Kanadas. Ajalooline koguteos (toim). Toronto, 1975.

B: AAUT II, 378; *Kivimäe, J.* Väandra mailt Torontosse. Jaan Olvet-Jensen 100. // Eesti Elu (2004), 30. I.

K. Siilivask

OLVING, Sven (11. IX 1928, Tallinn), füüsik ja tehnikateadlane. Õppis Tallinna Reaalkoolis, lõpetas 1947 Sigtuna Eesti Gümni-i, 1952 elektriins-na CTH Göteborgis, tehnikalitsentsiaat elektroonikas ja mat-s (1957, samas), tehnikadr elektronfüüsikas (1960, samas), vk “On the linearized field theory of traveling wave tubes” (Göteborg, 1960). Oli 1952–57 CTH teadur-asst, 1957–60 abiprof, a-st 1962 rakenduselektronfüüsika prof, 1966–74 prorektor ja 1974–89 rektor. 1960–61 ühtlasi külalisprof mikrolainefüüsika alal Cornelli Ük-is (Ithaca, NY), 1989–91 Rootsi Insteaduste Akad president. O. algatusel taastati Rootsi–Eesti teadussidemed ja pandi alus CTH ja TTÜ koostööle. – Uurimisvaldkond: mikrolaine- ja kvantelektronika, plasma- ja atmosfäärifüüsika, vaakuumtehnika. Tegelenud teadussaavutuste juurutamisega, kuulunud mitme Rootsi ja rahvusv-e kõrgtehnol tootva firma juh-sse: *Elektrolux* (1966–96), *Celsius* (1977–97), *Ericsson* (1980–96), *Boliden* (1982–87), *Trelleborg* (1987–98), *Volvifinans* (esimees, 1980–94), *Chalmers Industriteknik* (tegevesimees a-st 1992). A-st 1992 Jaapani Tehnikatead Akad välisliige, Göteborgi Tehnika Seltsi, *Inst of Electronical and Electronics Engineers* (NY), *Soc. Sigma Xi* (USA) liige, Strathclyde'i Ük-i (Glasgow; 1989). TTÜ audr (1991). Töid mikrolainekomponentidest ning plasma- ja atmosfäärifüüsikast.

T: Electromagnetic wave propagation on helical conductors imbedded in dielectric medium. // CTH handl, 156 (1955); Internordiska televisionförbindelser. // Utredning för Nordiska Rådet, femte sessionen. Sak A23 (1957); On the origin of radar echoes associated with auroral activity (kaasautor J. Meos). // CTH handl, 196 (1958); An experimental investigation of the propagation of space charge waves along radially inhomogeneous electron beams (kaasautor A. Ots). // CTH, Res Lab of Electronics. Res Report, 11 (1960); On the nonlinear theory of the plane klystron tube. // Cornell Univ of Techn, Res Lab of Electronics. Res Report 71 (1966); Mikrovagbilogi – en kort introduktion. // Svenska Läkartidningen, 12 (1962); Nonlinear microwave tube studies. // CTH, Res Lab of Electronics. Res report 71 (1966).

B: EE 14, 342–343; ETVpK, 85.

V. Mägi

ONNO, Sven (18. II 1932, Tallinn – 13. VI 1974 välitöödel Väinamerel, maetud Tartus), ornitoloog; äriteenija p. Lõpetas 1949 Rakvere 1. Kk-i, 1954 TÜ biol-osk-a, biol-knd (1959, Eesti TA), vk "Eesti pütiliikide võrdlev ökoloogia". Oli 1954–70 ZBI n- ja 1970–74 v-teadur. – Uuris veekogudega seotud lindude levikut, arvukust ja ökol Eestis, eriti püttide biol. Rajas lindude populatsiooniökol uurimissuuna Eestis. Iseloomustas kalakajaka ja rändtiiru paari- ning pesapaigatruudust ja populatsiooni, lindude rännet Eestis ning selle seaduspärasusi, käsitles linnukaitse ning jahinduse küsimusi ja tegi ettepanekuid selle parandamiseks. Oli LUS-i juhatuse liige ja ornitol-sektsiooni esimees, ENSV TA Looduskaitse Komisjoni ja Lindude Rände Uurimise Balti Komisjoni liige, selle väljaande *Сообщения Прибалтийской комиссии по изучению миграции птиц* toim. ENSV rkl preemia (1968, koll-s). 40 teadustr-t, 1 monogr kaasautor, aimeart-d.

T: Zur Ökologie der Lappentaucher (*Podiceps cristatus, griseigena* und *auritus*) in Estland. // Proc. 12th Int. Ornithol. Congr. Helsinki, 1960; Attachment to the nest (Ortstreue) in the Common Gull, Common Tern and Arctic Tern. // Communications of the Baltic Commission for the Study of Bird Migration (1965) 3; Смертность сизой чайки по данным кольцевания. // Сообщ. Приб. комиссии по изучению миграции птиц (1967) 4; Kalakajaka pesitusökoloogiast. // Ornitoloogiline kogumik (1967) 4; Возрастной состав и продолжительность жизни сизой чайки в Эстонии. // Сообщ. Приб. комиссии по изучению миграции птиц (1968) 5; The numbers and distribution of the waterfowl during the nesting season. // Waterfowl in Estonia. Tln, 1970; Расселение серого гуся на морских островках Эстонии. // Гуси в СССР. Трт, 1972; Время гнездования у водоплавающих и прибрежных птиц на Матсалуском заповеднике в Эстонии. // Сообщ. Приб. комиссии по изучению миграции птиц (1975) 8.

B: ZBI 1947–1997, 61; EE 14, 343; *Kumari, E. Sven Onno: In memoriam.* // EL (1974) 10; *Lilleleht, V., Renno, O.* Eesti kajakate rännete ja populatsiooniökoloogia uurimisest. // Ornitoloogiline kogumik IX. Tln, 1978, 67–80.

V. Lilleleht

OONA, Hain (3. IV 1945, Fichtelberg, Saksamaa), füüsik; Henn O. vend. Lõpetas 1963 *Coxsackie Athens Central High School*'i (USA), 1967 *Rensselaer Polytechnic Inst*-i füüsikuna, *Ph.D.* (füüsika, Arizona Ük, Tucson), vk "Development of a C14 detector and measurement of Δ C14 production in dated tree rings grown in 1043 to 1055". Töötas 1985–2006 California Ük-i Los Alamosse Rahvuslaboris. – Uurimisvaldkond: astrofüüsika, eksperim tuumafüüsika. Talvitus 1968. aastal lõunapoolusel USA Amundseni-Scotti jaamas ionosfäärifüüsikuna. Tema auks on nimetatud jää- ja kaljujärsak Outbacki nunatakigrupis Lõuna-Victoria Maa põhjaosas (Oona Cliff, 72°27'1.l., 160°09'i.p.).

T: Ion source development for the Los Alamos heavy ion fusion injector (kaasautor). // *IEEE Transactions on Nuclear Sci.* 32 (1985) 5.

OONA, Henn (28. IV 1939, Tartu), füüsik; Hain O. vend. Lõpetas Rensselaer'i PI (*M.Sc.*), *Ph.D.* (füüsika, 1974, Arizona Ük, Tucson), vk "Characteristic and non-characteristic X-rays from ion-atom collisions". Töötas 1963–66 USA Antarktika Uurimisprogrammis (USARP), hiljem Arizona Ük-s Tucsonis ja California Ük-i Los Alamosse Rahvuslaboris. – Uurimisvaldkond: eksperim aatomifüüsika, laserite jm energiaimpulsid termotuumareaktsioonide indutseerijana. 1963 nov-st 1965 märtsini talvitus Antarktikas lõunapoolusel asuvas Amundseni-Scotti jaamas, kus uuris virmaliste geofüüs ja morfol; polaarpäeval osales ka jääkihtide dateerimise uuringutes ning töötas Crozier' neeme pingviinikoloonias ja Rossi šelfiliustikul. Tema auks on nimetatud mägi Transantarktilises mäestikus Kuninganna Elisabethi ahelikus (Mount Oona, 2170 m, 83°09'1.l., 162°36'i.p.).

T: Comments on Ar L23-shell fluorescence yields and argon-charge-state fractions. // *Phys. Rev. Lett.* 34 (1975); Equilibrium charge-state distributions and multiple-scattering angles of 1 MeV and 2 MeV krypton ions in carbon foils (kaasautor). // *Phys. Rev. A* 21 (1980) 2; Experimental study of relative level populations in beam-foil-excited Ar-VIII and Kr-VIII (kaasautor). // *Phys. Rev. A* 25 (1982) 1; Target plasma formation for magnetic compression magnetized target fusion (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 75 (1995) 10.

B: Teataja (1974), 3. VIII

OONA, Marje (8. XI 1963, Tartu), arstiteadlane, perearst, pediaater; ins-i ja koorijuh i. Lõpetas 1982 Nõo Kk-i, 1988 TÜ arstitsk-a, med-dr (2005, TÜ), vk “*Helicobacter pylori* infection in children: epidemiological and therapeutic aspects”. Oli 1988 intern, 1989–91 kliinilises ordinatuuris lastenakkushaiguste erialal, 1991–92 TÜ nakkush, dermatol ja venerol kat-i nakkushaiguste asst, 1993–2005 polikliiniku ja perearstiteaduse õt-i asst, 1993–2004 (vaheajaga) ka samas doktorant ja 2001–05 teadur, 2005– dots. 1999–2002 spetsialiseerus perearstiks. Õpetanud infektsioonihagusi, perearstiteadust; koost õppevahendeid. – Uurinud *Helicobacter pylori* infektsiooni epidemiol ja kliinilisi aspekte, fenogrammi ja perekonnaanamneesi tähtsust diagnostikas ja patsientide nõustamisel. Eesti Perearstide Seltsi ja Eesti Lastearstide Seltsi liige, Eesti Perearstide Seltsi esindaja rahvusv töögrupis EGPRN (*Eur. General Practice Res Network*). Üle 40 teadustr-e.

T: Microorganisms of the gastric antrum in *Helicobacter pylori* infection (kaasautor). // Microecology and Therapy 25 (1995); Peremeditsiin (kaasautor). Trt, 1998; Serpositivity to *Helicobacter pylori* and CagA protein in schoolchildren of different ages living in urban and rural areas in southern Estonia (kaasautor). // Eur. J. Gastroenterol. Hepatol 12 (2000) 1; *Helicobacter pylori* infektsioon ja sünnikohordi fenomen. // EA (2004) 7; *Helicobacter pylori* infection in children in Estonia: decreasing seroprevalence during the 11-year period of profound socioeconomic changes (kaasautor). // Helicobacter 9 (2004) 3; Patient evaluation on family doctor’s family orientation. // Patient education and counselling. 56 (2005) 3.

B: TÜ BL II, 119; *Maaroos, H.-I.* Meditsiinidoktor Marje Oona. // EA (2005) 2, 135.

OORN, Arvo (11. IX 1953, Tallinn), tehnikateadlane; õpetajate p. Lõpetas 1971 Tallinn 46. Kk-i, 1976 TPI elektriins-na, 1982 samas asp-i, tehnikaknd (1985, Moskva Energ Inst), vk “Разработка силовой части электропривода с погружным МГД-двигателем для литейного производства”. Täiendas end 1992 Saksamaal Paderborni Ük-s ja 1993 Helsingi Tehnikaük-s. Oli 1977–84 TPI elektrijamite kat-i asst, 1984–85 tead uurimistöõ sektori elektrijamite ja tehnol protsesside automatiseeritud juhtimissüsteemide labori juh aset,

1985–87 v-teadur, 1987–90 elektriaramite labori lineaarami sektori juh, 1990–2003 elektriaramite ja jõuelektronika kat-i (a-st 1993 inst) dots, 1992–2005 ka AS Ravor nõukogu esimees ja 1994– AS Volta nõukogu esimees. Õpetanud elektriaramite teooriat, nende juhtimisseadmeid ja -süsteeme, programmeerimist ja elektriaramite raalprojekteerimist. – Uurimisvaldkonnad: magnetohüdrodünaamiliste (MHD) ajamite jõuahelate ja juhtimissüsteemid, aeglasekäigulised lineaaramid, asünkroonmootorite kaitsesüsteemid, vahelduvvoolumasinate vektorjuhtimine, akutoitega elektriaramite ja püsimagnetitega sünkroongeneraatorid. Loonud koos E. Pettaiga uudse tööpõhimõttega kahemootorilise MHD-ajami ja elektromagnetilise klapi MHD-ajami. *Baltic Electrical Engineering Review* toim-koll-i liige. NSVL Rahvamaj Näituse pronksmedalid (1983, 1984), ELKNÜ teaduse ja tehnika preemia (1985, koos E. Pettaiga). Üle 70 teadustr-e, 19 autorit-t, 1 patent, üks kasuliku mudeli näidis.

T: Динамические режимы работы электропривода с погружным МГД-двигателем (kaasautor J. Laugis). // Тр. ТПИ 627 (1986); Riigiettevõtte Volta erafirmaks ümberkujundamise probleemid. // Liivika album 1999. Tln, 1999; Geelektrilüüdiga pliiakumulaatorid (kaasautor N. Dorovatovski). // Elektriala (2002) 1; Esimesed Eestis väljatöötatud väiketuulegeneraatorid (kaasautor). // Elektriala (2005) 5.

B: ТПИ 1936–1986, 299,474.

OPENHOVSKI, Fjodor (Openchowski, Theodor) (29. V 1854, Polotski kub – 1914, Harkov), arstiteadlane, terapeut; venelane. Lõpetas 1876 Kiievi Ük-i arstitsk-a, med-dr (1884), vk "Ein Beitrag zur Lehre von den Herznervenendigungen". 1879–83 täiendas end sõjamin-i ülesandel Prantsusmaal, Inglismaal, Saksamaal, Austrias. Oli 1877–80 Kiievi Ük-i dermatol ja süüfilise osk-a ja Kiievi sõjaväehospitali arst. Tuli 1883 Tartusse, oli 1884–90 TÜ eripatul ja kliiniku kat-i eradots, 1889 suurvürstinna Helena Pavlovna kliinilise inst-i dots; luges pms närvihaigusi. A-st 1890 oli Harkovi Ük-i hospitaalteraapia kliiniku prof. – Töid närvfüsiol, farmakol, eksperim-patul ja diagnostika vallas. Med- kirj raudvaraks on O. tööd südame ja mao innervatsioonist (viimasena mainitu eest anti Hamburgeri preemia), kirj-s on kasutusel temanimelised valupunktid maohaiguste diagnoosimiseks.

T: Ueber gesammte Innervation des Magens. // Verh. physiol. Gesellschaft zu Berlin, (1882) 15, 16, 17; Къ патологiи крови при брюшномъ тифъ и волокнинномъ воспаленiи легкихъ. // Врачъ (1897) 30.

B: *Левицкiй* 2, 144–146; TÛ ajalugu II, 244; Медицинскiй Факультетъ Харьковскаго Унивеситета за первыя 100 лет его существованiя (1805–1905). Харьковъ, 1905–1906, 151–156; Die Aerzte Livlands, 306

A. Tikk

ORA, Voldemar (25. IX 1904, Valmiera mk, Läti – 21. III 1994, Tartu), keemik; sepa p. Lõpetas 1923 Viljandi Poeglaste Gümni, 1930 TÛ keemiaosk-a. Oli 1931–32 TÛ tehnol labori abijõud, 1932 *Gold Fields*'i Kohtla Õlitõöstuse ja 1933–35 AS-i “Jaan Maim” keemik, 1935–36 TÛ keem tehnol labori abijõud, 1936–40 Kohtla Õlitõöstuses, 1944 TÛ org keemia kat-i v-õpetaja ja 1944–52 asst, 1952–54 analüüt keemia kat-i asst, 1954–67 ELVI keemia labori n- ja v-teadur. TÛ-s juhendas msg-eid keemiapraktikume. – Uurimisvaldkond ELVI-s: vitamiinide määramine loomasõötades.

T: 3000 retsepti: praktilisi valmistus- ja käsitusjuhiseid (kaasautor A. Ora). Trt, 1935; O содержании и химическом определении каротина и ксантофиллов в кормах // ELVI teadustööde kogumik 15 (1968), 73–83.

B: AAUT II, 276; TÛ BL I, 298; ELVI, 61.

Oras, Ants (Hans Gottfried) (8. XII / 25. XI 1900, Tallinn – 21. XII 1982, Gainesville, Florida, USA), kirjandusteadlane-anglist, tõlkija, esseist ja kriitik; kooliõpetaja p. Lõpetas 1919 Tallinna Nikolai Gümni. Osales 1918–19 Vabadussõjas kooliõpilaste pataljonis. Astus 1919 TÛ-sse, kus õppis ingl ja eesti k-t, kirj ja filos, lõpetas 1923 mag-tõõga ingl k-e ja kirj-e alal, vk “Statistical inquiry into the use of colour names in the longer poems of Shelley”. Täiendas end 1923–24 TÛ stipendiaadina Leipzigi Ük-s ingl ja romaani filol-s, 1925–28 Oxfordi Ük-s ingl filol-s, kaitses bakalaureusetöö “Milton’s editors and commentators from Patrick Hume to Henry John Todd” (Oxford-Tartu, 1930–1931), mis osutus nii põhjalikuks, et avaldati pärast sõda uuesti. Oli 1928–34 TÛ ja Helsingi Ük-i ingl filol õppejõud, 1934–43 TÛ prof. Põgenes 1943 Rootsi, kus töötas Inglise saatkonnas. Läks 1945 Inglismaale, oli 1945–49 Cambridge’i ja Oxfordi ük-i õppejõud.

1949 läks USA-sse, oli 1949–72 Gainesville’is Florida Ük-i ingl k-e ja kirj-e prof. – Paljudest töödest kaalukaim on habilitatsioonitööna kirjutatud “The Critical Ideas of T. S. Eliot” (Tartu, 1932), milles esmakordselt on analüüsitud ja süstematiseeritud selle 20. saj ühe mõjukaima luuletaja, kriitiku ja filosoofi vaateid. Avaldas esseid väliskirj-st, pms ingl autoreist. Oli mõjukas kriitik, polemiseeris eluläheduslastega, rõhutades vaimukultuuri primaarsust. Koost noorte luuletajate kogumiku “Arbujad”, mis jäi aastakümneteks luule etaloniks. Tõrjutud kõrvale “Loomingu” autorkonnast Tartu vaimu kandjana ehk veendunud demokraadina, avaldas rea esseid “Akadeemias”. Tõlkis eeskätt ingl, samuti lad, pr, rts, sks ja vn k-st, pms luulet (1931 E. A. Poe lüürikat, 1935 H. Heine “Saksamaa”, 1936 A. Pope’i “Lokirööv” ja A. Puškini luulet, Molière’i ja Shakespeare’i näidendeid, Goethe “Faust” (I 1955, II 1962), Vergiliuse “Bucolica” (1970, New York) ja “Aeneis” (1975, Lund), G. Frödingi (1990, Tallinn) ja P. B. Schelley luulet (1998, Tallinn)). Tõlkis eesti luulet sks (“Acht estnische Dichter”, 1964, Stockholm) ja ingl k-de. Oli eesti suhteliselt kõrgetasemelise tõlkekultuuri rajaja, avas eesti tõlkekirj-s angloameerika lehekülje, oli eesti esseistika parimaid loojaid. EKS-i ja AES-i liige, EÜS “Veljesto” asutajaid (koos A. Annisti ja O. Looritsaga), Eesti PEN-klubi liige ja selle taasasutajaid välismaal ning kauaaegne president., välismaise EKL-i ning MLAA ja AABS-i liige. Gainesville’i Ük-i audr (1975), EKKI (Rootsis) ja ETÜ Ameerikas auliige. Eesti Kultuurifond auhind (1971).

T: On some aspects of Shelley’s imagery. Trt, 1938; Notes on some Miltonic usage. Trt, 1939; Baltic eclipse. London, 1948 (rts ja norra k-s 1949, islandi k-s 1955, sm k-s 1958); Estonian poetry. New York, 1957; Laiemasse ringi. Uppsala, 1961; Marie Under. Lund, 1963; Estonian reader (koost). Bloomington, 1963; Estonian literature in exile (kaasautor B. Kangro). Lund, 1967; Marie Under and Estonian poetry. New York, 1975; Akadeemia kirjades. Ants Orase ja Ivar Ivaski kirjavahetus 1957–1981. Trt, 1997; F. Tuglase ilukirjanduslik looming. Kriitiline etüüd. Trt, 1997; Eesti saatuslikud aastad 1939–1944. Tln, 2002; Luulekool I. Apoloogia. Trt, 2003; Luulekool II. Trt, 2004.

B: AAUT I, 172; II, 5; KK 1983, 4; ETK, 86; EE 14, 343; Lng 1986, 2; Estonian poetry and language. Studies in honor of Ants Oras. Stockholm, 1965.

Ü. Tedre

ORAS (a-ni 1983 **Taukar**), **Janika** 28. XII 1963, Rakvere l.), rahvaluule- ja -muusikateadlane; arsti t. Lõpetas 1982. Tallinna Muusikak-i, 1988 TÜ k-etsk-a, filolmag (2002, TÜ), vk “Vaateid Muhu vanemale rahvaluulele: helikõrguslik ja rütmiline organisatsioon”, 2002–2007 EMTA doktorant. Oli 1988–93 ERA v-ins, heliarhiivi sektori juh, osk-juh kt, a-st 1993 teadur, 1993–99 EKI rahvalaulude töörühma juh ja a-st 1997 TÜ Viljandi Kultuuriakad ning a-st 2004 EMTA külalislektor (vanem rahvalaul). – Uurimisvaldkonnad: etnomuusika ja folkloristika (vanem rahvalaul, laulik, pärimuse kogumislugu). Mitme EKM väljaande (seeria “Pro Folkloristica”, “Vana Kannel VII”, “Eesti rahvamuusika antoloogia” (2003)) toim. Akad Rahvaluule Seltsi (1996) ja Eesti Muusikateaduse Seltsi (2000) liige. 15 teadustr-t.

T: Muhu laulud. Tln, 1991; Mängitus. // Mängud päriselt. Trt, 1996; Muhu regilaulude rütmid. // Regilaul – keel, muusika, poeetika. Trt, 2001; Helmi Villa regilauluviisid – korrastatud mitmekesisus. // Regilaul – loodud või saadud? Trt, 2004; Heterofoonia ühe regilaulu traditsioonilises ja tänapäevases interpretatsioonis. // Pärimusmuusika muutuvus ühiskonnas. Trt, 2004; Gustav Vilbaste "rahva ja luule vahel" – Eesti Üliõpilaste Seltsi pärimusekogujana aastatel 1908–1916. // Paar sammukest. EKM ar 2005. Trt, 2006; Risanda Kravtsov. Laulik arhiivis. // Individuaalne ja kollektiivne traditsionaalses kultuuris. Trt, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

ORAS, Leo Edgar (18. VI 1911, Triigi v, Harjumaa – 23. X 1970, Kvissleby, Rootsi), arstiteadlane, terapeut, kooliõpetaja p. Lõpetas 1930 Tallinna Poeglaste Reaalgümni-i, 1938 TÜ arstisk-a. Sooritas 1941 med-dr eksamid ning alustas vk koostamist maksa- ja sapiteedehaigustest, ent töö jäi pooleli. Oli 1934 TÜ Füsiol Inst-i ja 1938 närvikliiniku abijõud, 1939–40 TÜ vaimu- ja närvahaiguste ning 1940–44 I sisehaiguste kliiniku asst. 1944 mobiliseeriti Saksa sõjaväkke, saadeti välihaigla koosseisus Saksamaale. Pärast sõda oli Oldenburgis ja Lübeckis põgenikelaagris sisearst ja röntgenoloog. 1947 siirdus Rootsi, töötas 1948–49 Lundi Ük-i kunstliku neeru osk-s, 1948–50 Hallandis Fagersta sanatooriumis, 1950–52 Piteå haiglas, 1952–59 jsk-arstina Fagerdalis Hallandis ning 1955–70 Njurundas. Osales aktiivselt Rootsi Eesti Arstide Seltsi tegevuses.

T: Maksafunktsiooni proovidest. // EA (1941) 1; Sapiteede düskineesiast. // EA (1942) 11; Interapillary glomerule-nephritis (*Kimmelstiel-Wilson's disease*) (kaasautorid N. Allvall, C. Ekelund). // Acta med. scand. 136 (1950), 5.

B: AAUT III, 120; *Merila-Lattik, H., H. 442.*

K. Villako

ORAS, Riho (19. II 1953, Tallinn), tehnikateadlane; rätsepa p. Lõpetas 1971 Tallinna 22. Kk-i, 1976 TPI ehitustsk-a, 1983 asp-i TPI-s, tehn-knd (1984, TPI), vk “Статистическая работа, расчет и конструирование тентово-вантовых конструкций”. Täiendas end 1987–88 Zagrebi Ük-s. Oli 1984–92 TPI ehituskonstruksioonide kat-i asst, v-õpetaja ja dots, ühtlasi 1985–90 ehitustsk-a prodekaan ja 1990–92 kat-i juh, 1992–2006 konsultatsioonifirma JP-Terasto dir. Pms loengukursused: raudbetoonkonstruksioonid, ehitiste katsetamine. – Uurimisvaldkond: telkkonstruksioonid, arendanud nende arvutusmeetodeid, loonud vastava arvutusprogrammi; uurinud raudbetoonkonstruksioonide põikjõukindlust, välja töötanud vastava graafilise arvutusmeetodi. Eesti Ehitusins-de Liidu liige, Eesti Ins-de Liidu president (2000–05). 12 teadustr-t.

T: Расчет тентово-вантового покрытия. // TPI Toim 571 (1984); Kangasmaterjalide käitumine konstruksioonides. Tln, 1989; Design of tent roofs by FEM. Textile Composites in Building Constructions. // Proc. Int. Symp. Composite Materials with Textile Reinforcement for Use in Building Construction and Related Applications. Lyon, France, 1992; Inseneri roll ühiskonnas. // TTÜ ar 2001. Tln, 2003.

B: TPI 1936–1986, 234, 442, 497; 10 aastat Eesti Inseneride Liitu. 1988–1998. Tln, 1998, 79; Ehitamise 2416 võtmeisikut. Tln, 2003, 196.

ORASPÖLD (a-ni 1939 **Sollmann**), **Asta** (14. I 1926, Tartu), geoloog, paleontoloog ja litoloog; töölise t. Lõpetas 1945 Tartu 2. Kk-i ja 1950 TÜ geol-osk-a; 1950–53 TÜ asp, geol-mineral-knd (1953, TÜ), vk “Jõhvi, Keila ja Vasalemma ea brahhiipoodide, trilobiitide, gastropoodide ja ostrakoodide fauna ökoloogia (Eesti NSV ordoviitsium)”. Oli 1953–92 TÜ geol-osk-a v-õpetaja ja dots, 1956–58 ühtlasi kat-i juh ja 1962–64 biol-geogr-nsk-a prodekaan. A-st 1992 pensionil. Lugenud faatsieste ja formatsioonide

õpetust, analüüsi, litogeneesi ja litol, regionaalgeol, maavarade õpetust. – Uurimusi Eesti ordoviitsiumi brahhipoodide paleontol-st ja biostratigr-st ning litol-st. LUS-i geol-sektsiooni esimees (1954–56), EGS-i auliige (1995). Üle 25 teadustr-e.

T: Новые брахиподы йыхвиского, кейлаского и вазалеммаского горизонтов. // Тр. Инст-а геол. АН ЭССР. I. Тлн, 1956; Литология поркуниского горизонта в Эстонии. // Уч. зап. ТГУ 359 (1975); Литологическая характеристика пограничных слоев вормсиского и пиргуского горизонтов в средней части Эстонии. // Уч. зап. ТГУ 527 (1982); Литология вормсиского горионта в Эстонии (kaasautor E.Kala). // Уч. зап. ТГУ 527 (1982); Nabala lade Kesk- ja Lõuna-Eestis. Trt, 1995; Late Ordovician carbon isotope trend in Estonia, its significance in stratigraphy and environmental analysis (kaasautor). // PALAEO 210 (2004); The Pirgu regional stage (Upper Ordovician) in the East Baltic: lithostratigraphy, biozonation (kaasautorid L. Hints, J. Nõlvak). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. (2005) 4.

B: TÜ BL I, 183; II, 120; ИГНЭ 1986, 323; EE 14, 343; EGBT, 80.

ORASSON, Arnold (5. I 1946, Leevi v, Võrumaa), loomakasvatusteadlane, immunogeneetik; põllupidaja p. Lõpetas 1965 Väimela Näidissovhoostehnikumi, 1970 EPA vet-nsk-a, 1975–78 ELVI kaugõppeasp, põllum-knd (1981, EPA), vk «Наследственные типы белков сыворотки крови у крупного рогатого скота эстонских пород и их использование в племенной работе». Oli a-st 1964 Rannu vet-jsk-s vet-velsker, 1970–73 Lasva vet-jsk-a osk-juh, 1973–74 Mõniste sovhoosi ja 1974–80 ELVI veisekasv-e osk-a v-vet-arst, 1980–84 aretusosk-a immunogen labori n- ja 1984–94 v-teadur, 1994–99 EPMÜ loomakasv-inst-i gen labori v-teadur, 1999–2001 teadur. – Uurinud immuno- ja populatsioonigen. 50 teadustr-t.

T: Eesti maakarja genofondi seisund vereseerumi valkude polümorfismi põhjal. // EPMÜ Loomakasvatusteadustööd 66 (1995); Transferriini TF^E alleeli omavad loomad ja veregrupid. // EPMÜ Loomakasvatusteadustööd 66 (1995); Changes in phenotype and gene frequencies at some polymorphic loci of Estonian Red cattle. // Proc. 5th Baltic Animal Conf. Baisogala 9. VI 1999.

B: ELVI BL, 42, 121; EPMÜ BL, 75.

ORASTE (a-ni 1972 Vares), **Liivia** (13. IV 1953, Kambja, Tartumaa) keemik; töölise t. Lõpetas 1970 Nõo Kk-i, 1976 TÜ keemiaosk-a. Oli 1977–79 TÜ analüüt keemia kat-i n-teadur, 1979–89 v-laborant, 1989–92 org keemia kat-i v-ins, 1992–95 Tartu Lennujaama katlaoperaator, 1995–97 Tartu Soojuse keemik, 1997–99 EPMÜ toiduhügieeni labori (lepinguline) töötaja, 1999– keemiaosk-a v-laborant. – Uurimisvaldkond: lahuste elektrijuhtivus. Üle 10 teadustr-e.

T: Зависимость дифференциально-кондуктометрического эффекта от структуры сильных оснований (kaasautor). I–VI. // Реакционная способность органических соединений XIV (1977) 3, 4; XV (1978) 1, 2; XVI (1978) 1; Аддитивный вклад алкильных заместителей в гидрофобную гидратизацию (kaasautor Ü. Haldna). // Ж. структурной химии 21 (1980) 3; Astelpaju koduaiakultuurina (kaasautor). // Agraart. XV (2004) 2.

B: TÜ BL II, 120.

ORAV, Anne (12. IX 1942, Uue-Võidu v, Viljandimaa), keemik; talupidaja t. Lõpetas 1960 Pärnu-Jaagupi Kk-i, 1965 TPI keemiatsk-a ja 1971 KI asp-i; keemiaknd (1972, Eesti TA), vk "Küllastamata süsivesinike lahutamisevõimaluste uurimine gaasikromatograafia meetodil". Oli 1972–97 KI n- ja v-teadur, a-st 1998 TTÜ KI analüüt keemia osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkond: gaasikromatogr. On välja töötanud gaasikromatogr meetodeid keeruliste segude kvaliteeti ja kvantiteeti analüüsiks, sh uurinud süsivesinike ja hapnikuühendite lahutamisevõimalusi kapillaargaasikromatogr-l meetodil ja leidnud vastavad korrelatsioonivõrrandid. Üle 50 teadustr-e.

T: Capillary gas chromatography of monosubstituted cyclopentenes and cyclohexenes (kaasautorid S. Rang, K. Kuningas, O. Eisen). // Chromatogr. 10 (1977); The effect of adsorption on the retention values in capillary columns coated with OV-225 and PEG 20M (kaasautor). // Chromatogr. 659 (1994); Analysis of terpenoid composition of conifer needle oils by steam distillation/extraction, gas chromatography and gas chromatography-mass spectrometry (kaasautorid T. Kailas, M. Liiv). // Chromatogr. 43 (1996); Composition of the essential oil from *Achillea millefolium* L. from Estonia (kaasautorid T. Kailas, K. Ivask). // J. Essent. Oil Res. 13 (2001); Identification of terpenes by gas chromatography-mass

spectrometry. // *Current Practice of Gas Chromatography-Mass Spectrometry*. Chromatographic Sci. 86 (2001).

ORAV, Endel John (17. II 1955, New Jersey, USA), matemaatik, biostatistik. Lõpetas 1977 Princetoni Ük-i materialal, *Ph.D.* (stat, 1984, Stanfordini Ük), vk "Discrete time alternating processes and effects due to noise"; 1984–85 Harvardi Ük-i järel doktor biostat-s. Oli 1982–84 *Naval Postgraduate School*'i (Monterey, Calif) adj-prof, 1985–90 Harvardi Tervisekooli biostat *asst. prof*, 1990– *assoc. prof.*, ühtlasi a-st 1995 Harvardi med-kooli biostat *assoc. prof*. Õpetanud mitmeid aineid biostat alal. – Uurimisvaldkond: stohhastiline modelleerimine, stat rakendused med-s. Osalenud juhtiva statistikuna paljudes kliinilistes med uurimustes (HIV, toitumine, kliinilised katsed kardiol, neurol, psühhiaatrias jne), koost stat simuleerimise ja andmetöötluspaketi (1986, 2. versioon 1989). Belgia Limburgi Ük-i külalisprof-na kontakteerus 1992 TÜ statistikutega, pani aluse regulaarsele Eesti biostatistikute koolitamisele Limburgi Ük-s. Rahvusv Biomeetriaühingu liige, sh 1989–91 ühingu piirkondliku nõustamiskeskuse juhatuse liige. Üle 160 teadustr-e, monogr (kaasautor), tarkvarapakettide kirjeldused.

T: *Simulation methodology for statisticians, operations analysts and engineers*. I (kaasautor P. A. W. Lewis). // *Modeling and Crude Simulation*. Wadsworth, 1989; *Cardiovascular morbidity in pediatric HIV infection* (kaasautor). // *Cardiology: in Aids*. Wadsworth, 1989; *A generalized chein binomal model with application to HIV infection* (kaasautor). // *Math. Biosci.* 101 (1990); *Doubleblind trial of oral tolerization with myeline antigenes in multiple sclerosis* (kaasautor). // *Sci.* 259 (1993); *Cardiac management by pediatricians versus pediatric cardiologists in an inpatient academic centre*. // *Am. Health J.* 145 (2003).

T. Kollo

ORAV, Heili (7. IV 1969, Tartu), keeleteadlane; töölise t. Lõpetas 1987 Tartu 12. Kk-i, 1994 TÜ eesti filol osk-a ja 1998 mag-õppe, a-st 2000 doktorant, *M.A.* üldkeeleteaduses (1998, TÜ), vk "Eesti keele direktiivverbide semantilise välja struktuur tesaurusena", *Ph.D.* (2006, TÜ), vk "Isiksuse omaduste sõnavara semantika eesti keeles". Täiendas end 1995, 1996 Kopenhaageni Ärikooli korraldatud Nor-Fa suvekoolis ning kursustel Taanis

ja Rootsis, 1995, 1997 Charles'i Ük-i k-eseminaridel Prahas, 1997 Šveitsi-Eesti üliõpilaste k-eseminaril Zürichis. – Uurimisvaldkond: omadussõnade semantika, arvutus- ja korpuslingvistika, eesti k-e arvutianalüüs, arvutileksikonid, leksikaalne semantika. Saanud uurimistoetuse Sorose fondilt projektile *The analysis of the semantic field of Estonian interaction verbs* (1997–98). Osaleb rahvusv projektis SENSEVAL (*Word Sense Disambiguating Systems*). Üle 15 teadustr-e.

T: Directive verbs in Estonian WordNet. // Papers of Second Swiss-Estonian Student Workshop on Computational and Theoretical Linguistics. Zurich, 1997: http://www.cl.ut.ee/ee/yllitised/second/zyr_horay_abstr.html; Sõna tasandilt mõiste ruumi (kaasautor K. Vider). // KK 1 (1998); Adjektiivid kui semantiline probleem: *wordnet*-tüüpi tesaruste koostamise kogemused. // Arvutuslingvistikalt inimesele. Trt, 2000; Eesti keele korpused ja arvutileksikonid – mis on olemas ja mida veel vaja on (kaasautor K. Muischnek). // Arvutimaailm 8 (2002); Keeleressursid – mis ja milleks (kaasautor). // A&A 5 (2002); Eesti keele tehnoloogilised ressursid ja vahendid: arvutikorpused, arvutisõnastikud, keeletehnoloogiline tarkvara (kaasautor K. Muischnek). // Tln, 2003; Tee tööd ja näe vaeva, ... aga ikka oled vihane (kaasautor E. Vainik). // KK (2005) 4.

ORAV (a-ni 1955 **Kirk**), **Ivi** (27. VIII 1933, Valga – 28. X 1984, Tallinn), bioloog, geneetik; teenistujate t, Toivo O. abikaasa. Lõpetas 1952 Valga 1. Kk-i, 1957 TÜ biol-osk-a. Oli 1957–62 EBI laborant, v-laborant, ins ja v-ins, 1962–84 n-teadur. – Uurinud taimede kiirgustundlikkust ja selle sõltuvust raku välis- ning sisekeskkonnast, päritavust ja valikut kiiritusjärgsetes populatsioonides. 26 teadustr-t, sh 1 monogr (kaasautor).

T: О вызванной гамма-облучением количественной изменчивости в дочерных поколениях. 2. Количественная изменчивость во втором и третьем поколениях пшеницы. // Влияние гамма-облучения на организмы. Тлн, 1965; Цитогенетический эффект при совместном действии гамма-облучения и этиленimina. // Изв. АН ЭССР. Биол. 18 (1969) 1; Радиационный мутагенез и модифицирующие его условия (kaasautorid G. Šangin-Berezovski, T. Orav). Тлн, 1972; Зависимость мутагенной эффективности разных нитрозоалкилмочевин и характера спектра мутации от рН

среды обработки семян (kaasautorid T. Orav, H. Rauk). // Изв. АН ЭССР. Биол. 30 (1981), 4.

O. Priilinn

ORAV (a-ni 1965 **Sults**), **Maila** (2. X 1941, Võhmuta v, Järvamaa), keemik; töölise t. Lõpetas 1960 Kehra Kk-i, 1965 TÜ keemiaosk-a. Oli 1966–68 TÜ analüüt keemia kat-i stažöör, 1968–71 asp, 1971–72 n-teadur ja asst, 1972–76 v-laborant, 1977–79 n-teadur, 1979–92 v-laborant, 1992– Tartu Haritlaste Liidu koordinaator. – Uurimisvaldkond: lahuste elektrijuhtivus, luminesents. Üle 10 teadustr-e, 1 autorit.

T: Кинетический метод для определения наногаммовых количеств меди (kaasautor). // Ж. аналит. химии (1972); Рентгенолюминесценция активированных сульфатов и сульфидов кальция и стронция при возбуждении синхротронным излучением (kaasautor). // Изв. АН СССР. Сер. физ. 50 (1986), 3.

B: TÜ BL I, 298, II, 120.

ORAV, Toivo (18. II 1932, Pärnu – 23. VII 1989 Tallinn), geneetik; teenistuja p, Ivi O. abikaasa. Lõpetas 1950 Pärnu 1. Kk-i, 1955 TÜ biol-osk-a, biol-knd (1963, Eesti TA), vk "Gammakiirguse toime odrale", biol-dr (1973 Novosibirsk), vk "Радиационный мутагенез у ячменя и возможности его модифицирования". Oli 1957–89 EBI n-teadur, teadussekt, v- ja peateadur, 1965–85 gen sektori juh. – Uurinud kiirguste ja tugevatoimeliste keem ainete mõju odra pärilikkusele, avastanud võimaluse tuua kasvustimulaatorite abil esile taimede peitelisi pärilikke muutusi. Koostöös Jõgeva Sordiaetusjaamaga osales odrasordi 'Teele' aretuses. Olnud Eesti Geneetikute ja Seleksionääride Seltsi esimees (1973–85). ENSV rkl preemia (1987, koll-s). K. E. Baeri mälestusmedal (1980), N. I. Vavilovi mälestusmedal (1987). Üle 120 teadustr-e, sh 3 monogr-t; 1 autorit, aimeart-eid.

T: О совместном действии гамма-облучения и этиленimina // Хим. мутагенез и селекция. Тлн, 1971; Радиационный мутагенез и модифицирующие его условия (kaasautorid G. Šangin-Berezovski, I. Orav). Тлн, 1972; Хлорофильная мутация (kaasautor J. Kalam). Тлн, 1974; Исследования по химическому мутагенезу у сельскохозяйственных растений (kaasautorid O. Priilinn, T. Šnaider). Тлн, 1976; The possibilities of using chlorophyll mutations for studying the mechanism of action of

chemical mutagens (kaasautor I. Orav). // Exp. mutagenesis in plants. Sofia, 1978; Проблема пенетрантности гена и его реализация: теоретический и практический аспекты. // АН Эстонской ССР в 1973–1979 годах. Тлн, 1981; Биологически активные соединения в генетических процессах (kaasautor G. Šangin-Berezovski). // Современные проблемы теории химического мутагенеза. Тлн, 1987.

B: EE 14, 344; EBI BL I, 67.

O. Prülim

ORAV, Villem (11. III 1883, Laiksaare v, Pärnumaa – 10. XII 1952, Tallinn), ajaloolane, pedagoog ja ped-teadlane; talupidaja p. Lõpetas 1905 Riia Vaimuliku Seminari, õppis 1911–13 Varssavi Ük-s, lõpetas 1915 TÜ ajaloo-k-etsk-a ajalooknd kraadiga. Oli 1905–11 Olustveres kirikuõpetaja, 1915–17 Tallinnas J. Westholmi Gümni-ladina k-e ja 1917–49 G. Adolphi Gümni-l ajalooõpetaja, 1946–50 ka EKP KK parteikooli ja TPI ettevalmistusosk-a üldajaloo õppejõud, 1952 AI teadur. – Avaldanud ped-ajakirjades arvustusi ja metoodika-art-id, oli “Eesti NSV ajaloo lugemiku I” (1960) koost-id, tõlkis ja toim õpikuid (K. Kornilovi “Psühholoogia õpperaamat pedagoogilistele koolidele” (1948), “Ajaloo õpetamise metoodika seitsmeklassilises koolis” (1949) jmt). Oli a-st 1945 Haridusmin-i ajaloo- ja konstitutsioonikomisjoni esimees. ENSV tnl õpetaja (1949).

T: Ajaloo õpetamisest ja selle puudustest. // Kasvatus (1921) 7–9; Lapse elu ürgajal. Trt, 1925; Ürginimene (ajaloo lugemik IV klassile). Trt, 1925; Ülima hüve poole. // Areng (1935) 1 / 2; Vanimaid kooliseadusi Eestis. // Eesti Kool (1936) 5; Sokratese meetodist. // Eesti Kool (1936) 7.

B: EAT, 220; EKBL, 170.

ORAV (a-ni 1955 **Kaasik**), **Õie** (16. VII 1934, Jõelahtme v, Harjumaa), filmiteadlane, stsenaarist ja lavastaja; ehitusmeistri t. Lõpetas 1954 eksternina Tallinna 2. Kk-i, 1956 Eesti Draamateatri näitlejastudio, 1964 Ülel. Rkl. Kinematogr Inst-i filmidramaturgia erialal. Mänginud filmides ja telerevistustes, kirjutanud stsenaariume dok-filmidele: 1965 “Tagasitulek” (portreefilm Helmi Puurist), 1968 “Ants Eskola” (portreefilm koostöös Lea Tormise ja Mikk Mikiveriga), 1975 “Sündis inimene” (film ühest imelisest hetkest – elu

algusest), 1986 “117. hooaeg” (teatrist “Vanemuine”) ja 1988 “Hermaküla” (mõtisklus Evald Hermakülast). Oli 1965–85 Eesti Televisiooni tunnustatud filmikommentaator, koostas 100-st Nõuk Liidu ja sots-maade väärtfilmist koosneva programmi. On kirjutanud üle 200 maailma filmiajaloo- ja kaasajateemalise saateetsenaariumi, olles ise ka saatejuht. Asutas 1992 oma filmi- ja videofirma “Väike Orav”, kus valmisid tema autorifilmid: 1992 “Miliza” (lauljatar Miliza Korjusest), 1993 “Tooni” (lauljatar Tooni Kroon-Laamani elust ja loomingust), 1994 “Leonhard” (näitleja Leonhard Merzinist), 1997 “Puud laulavad, kivid räägivad” (näitleja Rein Arenist) ja 2001 videofirmas “Maurum” film “Orgulas” (näitleja Jaan Orgulasest). Esines 1965–95 Eestis üle tuhande korra vestluste, filmitutvustuste ja loengutega maailma kinost, tegi telesaateid ja pidas loenguid ka Vilniuses, Minskis, Kišinjovis, Taškendis, Leningradis (Peterburis), Moskvas jm. Esinenud loengutega Tallinna Kultuuriük-i filmitseminarides ja olnud 1981–89 ühiskorras teatrite juhataja, pidas 1982–83 loenguid ka TPÜ-s. – Uuringute põhisuunaks nii näitlejaid portreerivates rmt-tes kui filmides on olnud näitlejatöö olemuse ning selle töö erinevuste selgitamine teatris ja filmis. 2003 ilmunud 2-osalises rmt-s annab põhjaliku ülevaate Eestis Nõuk perioodil tehtud mängufilmidest. Saanud 1973 ja 1977 Eesti Kinoliidu aasta kriitiku auhinna, 1984 ülel aasta kriitikapreemia I auhinna. Üle 30 teadustr-e, 5 rmt-t, üle 100 aimeart-i.

T: Innokenti Smoktunovski. Tln, 1973; Юрий Ярвет. Тлн, 1977; Кальё Кийск. М, 1984; Huvitavate kohtumiste aasta. Tln, 1984; Юрий Ярвет. М, 1988; Tallinnfilmi mängufilmid. I–II. Tln, 2003.

B: EE 14, 344.

ORAV-KOTTA (a-ni 2001 **Orav**), **Helen** (17. VIII 1975, Tallinn), merebioloog; töölise ja õpetaja t, Jonne K. abikaasa. Lõpetas 1993 Tallinna Lilleküla Kk-i, 1998 TPÜ geoökoloerialal, 1998–2000 TPÜ magistrant, biol-mag (2000, TPÜ), vk "Keskkonna mõju põhjaeluvõimsuste levikule Läänemere kirdeosa põhjataimestikuga aladel", 2000–04 TÜ doktorant, *Ph.D.* (hüdrobiol, 2004, TÜ), vk "Habitat choice and feeding activity of benthic suspension feeders and mesograzes in the northern Baltic Sea". Oli 1995–2000 Eesti Mereinst-i laborant ja 2001 teadur, ühtlasi 1998–99 Tallinna Lilleküla gümn-i biol-õpetaja ja 1999 Lääne-Eesti Saarestiku Biosfääri Kaitseala loodushariduse spetsialist, 1997–

99 Turu Ük-i ja 2001–01 Helsingi Ük-i teadur, 2001–02 Euroök-i lektor, 2001–05 TÜ Eesti Mereinst-i teadur, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkond: rannikumere protsesside ruumilise ja ajalise varieeruvuse mõju biol-le ja funktsionaalsele mitmekesisusele pms Läänemere kirdeosas. Selgitanud bentose ja pelagiaali funktsionaalseid seoseid, zoobentose ja põhjataimestiku interaktsioone, samuti tulnukliikide mõju kohalikule elustikule. Üle 30 teadustr-e.

T: Distribution and filtration activity of Zebra mussel, *Dreissena polymorpha* (Pallas) in the Gulf of Riga and the Gulf of Finland (kaasautorid I. ja J. Kotta). // Proc. Acad. Sci. Est. Biol. Ecol. 47 (1998); Factors affecting the distribution of benthic invertebrates in the phytal zone of the north-eastern Baltic Sea (kaasautorid J. Kotta, G. Martin). // Proc. Acad. Sci. Est. Biol. Ecol. 49 (2000); Role of benthic macroalgae in regulating macrozoobenthic assemblages in the Väinameri (north-eastern Baltic Sea) (kaasautor J. Kotta). // Ann. Zool. Fennici (2001) 38; Ecological consequence of the introduction of the polychaete *Marenzelleria viridis* into a shallow water biotope of the northern Baltic Sea (kaasautorid J. Kotta, E. Sandberg-Kilpi). // J. Sea Res. 46 (2001); Muuga lahe põhjaloomastik (kaasautor). // Est. Maritima 6 (2004); Effects of physical disturbance, isolation and key macrozoobenthic species in community development, recolonization and sedimentation processes (kaasautor). // Oceanology 485 (2006).

B: <https://www.etis.ee>.

ORDLIK, Toomas (26. XI 1953, Tallinn), tehnikateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1972 Tallinna 47. Kk-i, 1977 TPI elektrotehnikatsk-a, tehnikamag (1992, TPI), vk "CAD-süsteemid ehitusprojekteerimisel". Oli 1977–88 TPI arvutuskeskuse asst, 1988–92 Inform-inst-i täiendusõppe osk-a asst, 1992–97 dots, 1997– Eesti Panga infotehnoloog. Osalet TPI-s uue instrumentaaltarkvara süsteemi PARES loomises, süsteem leidis ülel rakendamist NSVL Teadus- ja Tehnikakomitee süsteemis. – Põhiteadusalaks informaatika, uurinud ehitusala raalprojekteerimist ja andmebaase. Olnud Eesti Inform Seltsi juh-e liige. 20 teadustr-t, sh õppevahendid.

T: Структуризация и описание коммуникационных данных в системе ПАРЕС. // TPI Toim 558 (1983); Kujunduspakett News. // EMI loengumapp 1–2. Tln, 1988; Üldist joonestuspaketist AutoCAD. // Arvustehnika ja andmetöötus. Tln, 1989; Esmatutvus

personaalarvutiga. Tln, 1993; Tekstiredaktor MS Word for Windows 7.0. // TTÜ täiendõpe. Tln, 1996, ²1998.

ORG, Avo (23. III 1952, Tallinn), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1970 Tallinna 46. Kk-i, 1980 TPI maj-tsk-a tööstuse juhtimise ja planeerimise erialal. Täiendas end 1993 Bentley Kolledžis (Massachusetts, USA) ja 1995 Dalhousie Ük-s (Halifax, Kanada). Oli 1980–88 TPI linna ja töökollektiivi sotsiaalse arengu juhtimise (linna-) labori juh, 1988– TPI/TTÜ maj-tsk-a rahvamaj inst-i maj-teooria õt-i lektor, ühtlasi õpetas 1994–2000 maj-teooriat ka TÜ Pärnu Kolledžis ja Fontes/Audentese Kõrgkoolis. Pms loengukursused: mikro- ja makroökon, maj-teooria ja -meetodi ajalugu; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: maj-mõtte ajalugu; tööturg, maj-haridus, e-õppe kasutamine. Osalenud eestik-se maj-terminol ja maj-sõnastike koostamises, tõlk õpikuid (*J. Pekkanen, P. Sutela*. Mikro- ja makroökoonoomika. III, IV. TTÜ, 1993–1994). Üle 20 teadustr-e.

T: Sotsiaalselt tasakaalustatud turumajandusüsteemile üleminekust (kaasautor V. Rekkaro). Tln, 1995; Majandusõpetuse alused: harjutused ja ülesanded I, II (kaasautor). Tln, 2003, 2004; Suur inglise-eesti majandussõnaraamat (kaasautor). Tln, 2003; Tööturu käsitluste arengust Eestis. // Eesti Vabariigi ja ärihariduse aktuaalsed arenguprobleemid. Tln, 2004; Suur eesti-inglise majandussõnaraamat (kaasautor). Tln, 2004; Töö(jõu)туру tõlgendusi. // Eesti sotsiaalmajanduslikud probleemid ja perspektiivid Euroopa Liidus. Tln, 2005; Esikapitali rollist. // Haridus ja majandus 2005. Tln, 2005; Õppejõu rolli(de)st kõrghariduses. // Ühiskonna arengu ja juhtimise probleemid ja perspektiivid: 21. sajandi väljakutsed. Tln, 2006; Pedagoogikast ja andragoogikast haridussüsteemis. // Majanduslikud, sotsiaalsed ja õiguslikud probleemid Eesti arengus. Tln, 2006; Novaatorlus ja innovaatorlus (kaasautor V. Kellik). // Innovatsioon majanduses ja hariduses. Tln, 2007.

B: TPI 1936–1986, 366, 471; <https://www.etis.ee>

ORG, Otto (14. IV 1900, Tapa – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane ja lennukikonstruktor; raudteelase p. Lõpetas 1918 Tallinna Linna Saksa Poeglaste Gümni-i. Osales Vabadussõjas kooliõpilaste pataljoni koosseisus. Õppis 1921–22 TÜ-s mat,

lõpetas 1927 Berliin-Charlottenburgi Tehnikaük-i masina- ja lennukiehitusins kutsega. Oli 1927–29 Eesti Tehnika Järelevalve Seltsi ins, 1929–34 Kaitseväe Lennubaasi töökodade juh ja Lennubaasi ülema abi, 1934–40 Teedemin-i õhusõiduosk-a lennuasjanduse inspektor ja osk-a dir. – Osales kohaliku lennukitööstuse rajamisel ja Eestis loodud lennukite biplaan PON-1, monoplaan PON-2 ja õppelendudeks mõeldud PTO-4 arvutamises, konstrueerimises, katsetamises ja valmistamises. Oli Eesti Aeroklubi asutajaid (1937) ja juhatuse liige (1937–40), Eesti Lennuliinide AS-i “Ago” asutajaliige (1939) ja juhatuse liige (1939–40). Oli EIÜ liige, IK revisjonikomisjoni liige. Poola *Polonia Restituta* orden, Soome Valgeroosi komandöriirist. Art-id lennuasjandusest ja lennukitööstusest.

T: Lennukitööstuse arengu võimalusi Eestis. // Eesti Lendur: Tallinna Õhuasjanduse Ühingu album 2. Tln, 1933; Eesti lennuasjanduse arendamise võimalusi. // Eesti Lendur: Tallinna Õhuasjanduse Ühingu album. Tln, 1934; Lennuasjandusele. // Lendav Mulk. Viljandi, 1935; Lennuasjandus Eestis. // Tallinna Õhuasjanduse Ühingu 3. eralennupäev 15. septembril 1935. a. eraaerodroomil, Ülemiste järve ääres. Tln, 1935.

B: AAUT II, 178; Eesti riigi-, avaliku- ja kultuurielu tegelased 1918–1938. Tln, 1939, 190; *Juursoo, R.* Tallinn – Eesti õhuvärv. // Vana Tallinn V (IX). Tln, 1995, 171–172; *Gerdessen, F., Kitvel, T., Tilk, J.* Aeg, mehed, lennukid: Eesti lennunduse arengulugu kuni 1940. aastani. Tln, 2001, 183–184, 241–243, 383; *Juursoo, R.* Eesti lennuklubid aastail 1930–1940, nende roll riigikaitstes. // Laidoneri Muuseumi ar 2001. Tln, 2002, 71, 72, 79–80; Sama 2002. Tln, 2003, 104, 107,109; Eesti lennukroonika. Tln, 2003, 136, 143.

V. Mägi

ORGLA, Kalev (20. I 1945, Pala, Tartumaa), geoloog; talupidaja p. Lõpetas 1964 Karksi-Nuia Kk-i, 1969 TÜ geol-osk-a, geol-mineral-knd (1986, GI), vk "Исследование состава и свойств торфяных отложений Эстонской ССР с применением алгебраических полиномов". Oli 1969–74 EGV turbarühma geoloog, 1974–93 GI n-teadur ja teadur, a-st 1993 Keila Vallaval registripidaja. – Uurinud Eesti turbaleiukohti, välja töötanud algoritmi turbavarude ja juurdekasvu arvestamiseks algebraliste polünoomide abil. U 10 teadustr-t.

T: Полиномальный анализ тренда мощности залежи для подсчёта запасов месторождений на ЭВМ. // Изв. АН ЭССР. Геол. 27 (1978) 1; Описание автоматизированной системы (АС) построения карт и разрезов геологических показателей. Тлн, 1982; Применение метода полиномальной аппроксимации для выделения тенденций скорости роста торфяной залежи на примере болота Нигула. // Изв. АН ЭССР. Геол. 34 (1985) 4.

B: EGBT, 80.

H. Nestor

ORGMETS, Einar (14. III 1966, Rakvere), loomakasvatusteadlane; põllumajandustöötaja p. Lõpetas 1985 Türi Näidissovhoostehnikumi, 1992 EPMÜ loomakasv-e erialal, põllumag (1992, EPMÜ), vk "Piimaveiste välimik ja selle hindamine", põllum-dr (1997, EPMÜ), vk "Lehmade välimik, kehamõõdmed ja piimajõudlus". Oli 1992–96 EPMÜ aretuse ja veisekasv õt-i doktorant, 1993–97 teadur, 1997–2004 dots, 2005– EPMÜ loomakasv-inst-i asedir õppe alal, dots. Loeb aretusprogrammide, aretuskonsulendi ja aretusõpetuse kursusi. – Uurinud piimaveiste välimiku lineaarset hindamist ja eesti veisetõugude uue kehaehitustüübi kujundamist. Mitme nõukogu liige. APS-i noorteadlase preemia (1993, 1998).

T: Piimalehmade uus välimiku lineaarne hindamise süsteem Eestis. // Agraart (1994) 1; Effect of age on type traits of Estonian Black and White cows. // Book of Abstracts 47th Annual Meeting Eur. Assoc. Animal Production. Lillehammer, Norway (1996); Eesti veisetõugude aretuskomponentide võrdlev hinnang ja kasutamine aretusprogrammides (kaasautor). // Agraart 4 (2001); Eesti aretuskomponentide mõju eesti punast tõugu lehmade välimikule ja piimajõudlusele. // APS Toim 15 (2001); The milk performance and body conformation of cows on Põlula experimental Farm (kaasautor O. Saveli). // Book of Abstracts 53rd Annual Meeting Eur. Assoc. Animal Production. Cairo, Egypt 1–4 sept 2002; Relationships between functional traits, longevity and milk performance of Estonian Red cows. // Book of Abstr 54th Ann Meeting of the Eur. Assoc. Animal Production. Roma, 2003; The functional traits, longevity and milk production of Estonian Holstein cows. // Animal Breeding in the Baltics. Trt, 2004.

B: EPMÜ BL, 75.

ORGO (1959–1966 **Sitska**), **Inge-Maret** (21. I 1935, Tallinn – 29. VI 2003, Tartu), õigusteadlane; talupidaja t, Johannes Mälli abikaasa. Lõpetas 1954 Tallinna 20. Kk-i, 1959 TÜ õigustsk-a, 1969 asp-i; õigus-knd (1968, TÜ), vk "Noore tööliskaadri ettevalmistamise ja töölepaigutamise õiguslik reguleerimine". Täiendas end 1993 Ungaris Szegedi Ük-s. Oli 1967–68 TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i asst, 1968–71 v-õpetaja, 1971–92 dots, 1992–2000 töö- ja sotsiaalhooldusõiguse prof, 2000–03 erakorr prof, 2000– emeritprof; 1984–92 ka TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i juh, 1987–91 õigustsk-a dekaan, 1995–99 eraõiguse inst-i juh. – Uurimisvaldkonnad: Eesti tööõiguse kujundamise ja arendamise õigusteor lähtekohad, töölepingu õigusliku reguleerimise teor probleemid, töölepingu alusel töötavate isikute ja ametnike õigusliku seisundi erisused, töövaidluste lahendamise erisused. Osales 1991–2003 töögrupi juhi või liikmena 12 seaduseelnõu väljatöötamises, sh töölepinguseadus, töö- ja puhkeaja seadus, individuaalse töövaidluse lahendamise seadus, avaliku teenistuse seadus, ülikooli seadus, ametiühingu seadus. Ajakirja *Juridica* toim-koll-i liige (1993–2003). Eesti Akad Naisühingu president (1991–94), EAÕS-i liige (1998–2002 juhatuse esimees). Üle 100 teadustr-e.

T: Lepingud. Tööleping (kaasautor). Tln, 2001; Tööraamat töötaja ja tööandja vaheliste vaidluste põhjustajana. // *Juridica* (1993) 3; Tööõigus (kaasautor H. Siigur). Tln, 1995 (vene k 1996); Töölepingu seadus. Kommenteeritud väljaanne (kaasautorid H. Siigur, G. Tavits). Tln, 1996; Labour Law Reform in Re-independent Estonia. // *Juridica Int. Law Rev. Univ. Tartu*, 1996; Töölepingu seadus vajab muutmist ja täiendamist. // *Juridica* (1997), 4; Töösuhted ja avalik teenistus (kaasautor K. Merusk). Tln, 2000; About the Regulation of Termination of Employment Contracts in Draft Employment Contracts Act. // *Juridica Int. Law Review Univ. Tartu* 2000; Lepingud (kaasautor M. Tropp). Tln, 2000; Töötajate koondamisest põhjustatud vaidluse lahendamine. // *Juridica* (2001), 4.

B: TÜ BL I, 440–441; II, 121; APUT, 16; EE 14, 344; Faculty of Law (1994), 49; (2001) 160–162.

ORLE, Peeter (16. VII / 4. VII 1887, Kavastu v, Tartumaa – 8. III 1985, München), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1908 Tartu Reaalkooli, 1914 Riia PI masinaehitusins-na. Töötas üliõpilaspõlvest alates raudteel. I maailmasõja ajal võeti sõjaväkke, oli soomusrongide ins Siberis. Vene kodusõjas sai valgete poolel sõdades

raskesti haavata. 1921 opteeris Eestisse, oli 1921–25 Raudteeval veosk ülem, 1925–30 Kaitsemin-i tehnikaosk ins, 1930–40 Raudteetalituse veoameti juh. Ühtlasi luges 1930–36 TT-s liikumise meh ning vedurite ja rongide kursust. Juhtis Baltimaade esimese elektriraudtee, 1924 avatud Tallinna-Pääsküla liini rajamist ning elektrimootorvagunite projekteerimist ja ehitamist. Oli Eesti Raudtee nõukogu liige. Lahkus 1941 Saksamaale, töötas Münchenis raudteeametnikuna.

B: TT ja TTÜ BL 1918–1944, 44; Alb. Vironorum I. Toronto, 1975, 83; *Mägi, V.* Eesti energeetikasüsteemi ratsionaliseerimine 1920.–1930. aastail: ideed, tegevussuunad, insenerkonna valmisolek. // Halduskultuur '99. Tln, 2000, 78–92.

V. Mägi

ORLOV, Aleksandr (6. IV 1880, Smolensk – 28. I 1954, Moskva), geofüüsik ja astronoom; venelane. Keskhariõuse omandas Voronežis, 1898 astus PÜ füüs-mat-tsk-a, asudes ühtlasi tööle Pulkovo obs-s. Pärast PÜ lõpetamist jäeti stipendiaadina PÜ juurde valmistuma prof-kutseks. Kaitse PÜ-s 1910 mag- ja 1915 dr-vk. NSVL TA korr-liige (1927), Ukraina NSV TA akad (1938). Viibis stipendiaadina 1902–05 tead komanderingul, tegeledes Pariisis ja Lundis taevamehaanikaga ning täiendades end Göttingenis seismol valdkonnas. Oli 1905–06 Tartu Tähetorni teine mittekoosseisuline (palgata) asst, 1906–07 Pulkovo obs-i arvutaja, 1907–12 Tartu Tähetorni astronoom-observaator, 1912–34 Odessa obs-i dir ja Odessa Ük-i prof ning kuni a-ni 1951 tema poolt 1926 asutatud Poltaava gravimeetria obs-i direktor (väikeste vaheaegadega). Oli Ukraina NSV TA astron-obs-i rajamise initsiaator (obs-i ehitamine algas 1944). Juhtis NSVL TA laiuusteenistust. – Tartus töötas 1905–06 G. Levitski abilisenä seismol-jaamas, a-st 1908 jätkas ja arendas edasi G. Levitski alustatud, uurides loodete mõjust tingitud maakoore liikumist horisontaalpendlitega. Töö tulemused tõid O-le üldise tunnustuse ning valimise TA alalise seismol-komisjoni koosseisu. Komisjoni esindajana rahvusv seismol-konv-l Manchesteris 1911 otsustati O. ettepanekul organiseerida kontinendi sügavuses (vältimaks merelainete mõju) tõusu-mõõna laine uurimise jaamu. Esimene selline avati 1912 Tomskis. 1909–1910 juhendas O. triangulatsioonivõrgu rajamist Tartu lähistel ja nivelleerimist piki Viljandi maanteed Suure-Emajõe lähtekohani Võrtsjärves (trassi pikkus 40,5 km), Tartust Puhjani ja Puhjast Jõesuuni. Produktiivne oli O. ka

astron-s, eriti komeetide uurimisel. 17. IV 1912 vaadeldi Tartu Tähetornis O. osavõtul rõngakujulist päikesevarjutust.

T: Ueber die Bredichnische Kometentheorie, Dorpat, 1911. // Теоретическая астрономия. Одесса, 1920. Движение полюса с 1895 до 1940. // Доклады АН СССР. Новая серия 37 (1942) 9.

B: EE 7, 98; TÜ ajalugu II, 274, 353, 354; *Rootsmäe, T. A. J. Orlov (1880–1954).* // Tartu Tähetorni kalender 1955. aastaks. Tln, 1955, 57; *Želnin, G.* Tartu Tähetorni tegevus aastatel 1894–1908. // Tähetorni kalender 44 (1968), 51–61; *Želnin, G.* Tartu Tähetorni tegevus aastatel 1908–1918. // Tähetorni kalender 45 (1969), 48–61.

ORLOVA (a-ni 1985 **Sirel**, 1982–85 **Väljataga**), **Ehte** (18. XII 1953, Tartu), arstiteadlane, patofüsioloog; ins-i ja koorijuhi t. Lõpetas 1972 Elva Kk-i, 1978 TÜ arstitsk-a spordimed-i osk-a, 1987 TÜ asp-i, med-knd (1992, Vene TA Patol Inst), vk "Активация системы опиоидных пептидов при адаптации к физической нагрузке и периодической гипоксии". Oli 1978–79 spordimed-i intern Tartus, 1979–82 Ülel õppe-treeningkeskuse «Otepää» arst, 1988–90 TÜ arstitsk-a patol füsiol kat-i asst, 1990–92 v-õpetaja, 1993–ÜMPI patofüsiol õt-i v-asst. – Uurinud stressreaktsiooni kahjustavate efektide ja stressi limiteerivate faktorite seoseid, selleks töötas 1982–92 ka Moskvaa Üldise Patol ja Patofüsiol Inst-s ning Ülel Vaimse Tervise Keskuses. Kuulub prof-te F. Z. Meersoni ja A. Viru koolkonda. Üle 30 teadustr-e.

T: Prevention and Elimination of Heart Ahythmias by Adaptation to Intermittent High Altitude Hypoxia (kaasautor). // *Clinical Cardiology* 10 (1987) 12; Антиаритмическое действие стресс-лимитирующих факторов даларгина и феназепамы (kaasautor). // *Химико-фармацевтический ж.* 23 (1989) 9; Exercise Induced Changes of Endorphine Contents in Hypothalamus, Hypophys, Adrenals and Blood Plasma (kaasautor). // *Int. J. Sports Medicine* 12 (1991) 5; Intracellular energetic units in muscle cells (kaasautor). // *Biochem. J.* 356 (2001) 1; Lack of dystrophin is associated with altered integration of mitochondria and ATPases in slow-twitch muscle cells of MDX mice (kaasautor). // *Biochim. Biophys. Acta.* 1505 (2001), 2–3; Compartment of energy metabolism in atrialmyocardium of patient undergoing cardiac surgery (kaasautor). // *Molecular Cellular Biochem.* 271 (2005) 1–2.

B: TÜ BL II, 120.

ORMISSON (a-ni 1967, **Tampere**), **Anne** (19. XI 1942, Tartu), arstiteadlane, pediaater; orkestrandi, muusikakooli õppejõu t. Lõpetas 1961 Tartu 7. Kk-i, 1967 TÜ arstitsk-a ravigiosk-a, 1975 TÜ-s asp-i, med-knd (1975, TÜ), vk "Нагрузка молочной кислотой при оценке способности организма к сохранению кислотно-щелочного равновесия крови у детей до двух лет, больных острой пневмонией". Täiendas end 1991 ja 2001 Helsingi Ük-i lastekliinikus, 1991 Tampere Ük-s, 1994 Inglismaal, 1997 Saksamaal Düsseldorfis ning 2000 Põhja-Reini Arstide Koja Perinataalstat Keskuses. Oli 1967–71 Võru ja Valga keskhaigla lastearst, 1975–79 TÜ pediatraia kat-i asst, 1984– dots, ühtlasi ük-i arstide täiendustsk-a õppejõud, 1979–84 ka Tartu linna peapediaater, a-st 2000 TÜK lastekliiniku neonatol osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: vastsündinute ja imikute toitmine, selle seos soole mikrofloora kujunemise ja muutustega; pediatriline ja perinatol tervishoiukorraldus; imikute ja vastsündinute, eriti enneaegsete vastsündinute haigestumus ja suremus. Juhatanud mitmeid teadusprojekte ("Enneaegsete vastsündinute areng ja tervis imiku- ja väikelapseas", "Kvaliteedi hindamine Eesti peri- ja neonataalmeditsiinis") jt, saanud neile grante. Toim 1995–97 ajakirja "Eesti Perinatoloogia Sõnumid", pediatraia-alaseid õppevahendeid ja art-te kogumikke, sh "Kliinilised juhised perinatoloogias" (1997), "Vastsündinute metaboolsed häired". Eesti Lastearstide Seltsi president (1990–94), Eesti Perinatol Seltsi asutaja ja president (1992–96), Ülemaailmse Lastearstide Assot-i juh-e liige (1995–2001) jt org-de liige. (2003). EV teaduspreemia (1994, koll-s). Ligi 100 teadustr-t, sh 2 rmt-t ja õppevahendeid.

T: Toiduga ja ravimitega saadud hapete mõju vere puhveralustele ägeda pneumoonia ja bronhiidiga lastel (kaasautor T. Sool). // NET (1975) 3; Vastsündinu toitmine. // NET (1983) 6; Short chain fatty acids in breast-fed and bottle-fed infants (kaasautorid U. Siigus, A. Tamm. // Acta Paed. 82 (1993); Comment on the vitamin E content in infant formulas, follow-up formulas and formulas for low birth weight infants (kaasautor). // J. Ped. Gastroent. Nutr. 26 (1997); Sünnist esimese sammuni. Tln, 1998; Ursachen der überhöhten Säuglingssterblichkeit in Estland (kaasautor). // Mschr. Kinderheilkunde 150 (2002), 11;

Sünnist puberteedini. Lapsed ja nende tervisehäired (kaasautor E. Schmidt). Tln, 2002; Dietary manipulation of beta-cell autoimmunity in infants at increased risk for type I diabetes – a pilot study (kaasautor). // Diabetoloogia 48 (2005).

B: TÜ BL I, 107; II, 121; TÜ ajalugu III, 269; Anne Ormisson 60. // EA (2002) 12, 845.

ORN, Jüri (20. III 1938, Otepää), pedagoogikateadlane; koolidir-i p. Lõpetas 1957 Valga 1. kk-i, 1962 TÜ eesti k-e ja kirj-e osk-a, 1964–68 TÜ asp, ped-knd (1975, TÜ), vk "Interpersonaalsete suhete hindamine õpilaste poolt kui pedagoogiline probleem". Oli 1968–75 TÜ ped-kat-i asst ja v-õpetaja, 1975–91 TPÜ ped ja psühhol kat-i dots ja prof, 1976–81 ka kat-i juh, 1991– kasv-teaduse õt-i juh, 1993– prof, ühtlasi 1996–99 kasv-teaduste tsk-a dekaan, 1999–2002 kasv-teaduste osk juh, seejärel emeritprof. – Uurinud koolielu sotsiaalpsühhol, keskendumisega interpersonaalsele pertseptsioonile ja interpersonaalsetele suhetele; isiksuse ja grupi interaktsiooni sotsiaalpsühhol ja ped aspekti. Koost ja toim rmtuid, sh "Eesti põhikooli lõpetaja ja tema eakaaslane teistes riikides" (Tln, 1995). Kuulub H. Liimetsa rajatud koolkonda. Eesti Akad Ped Seltsi juh-e liige (1989–91). Üle 70 teadustr-e.

T: Õpilastevaheliste isiklike suhete uurimise meetodikast. // Nõuk Ped ja Kool II (1966); Interpersonaalsete suhete hindamise sotsiaalpsühholoogilisi ja pedagoogilisi probleeme. // Nõuk Ped ja Kool XIX (1978); Личностные ресурсы индивида и взаимодействие. // Взаимодействие коллектива и личности. Тлн, 1982; Grupitaju õpilaste elutegevuse peegeldaja ja reguleerijana. // Õpilase isiksuse arengu determinatsiooni probleeme. Tln, 1987; Lähtekohaks kasvatustegelikkus. Haridusuuendus – mis, miks ja kuidas? Tln, 1992; Aktuelle Fragen des estnischen Bildungssystems. // Bildungsreport aus Estland. Tln, 1993; Erziehungswissenschaftliche Reflexion gegenwärtiger Bildungsprobleme in Estland. // Reformpädagogik und pädagogische Reformen in Mittel- und Osteuropa. Münster, 1995; Zum Problem des Erziehungsbewusstseins. // Erziehungswissenschaft als eine integrative Wissenschaft. Integrationsprobleme in der Erziehung. Tln, 1998; Kasvatustegelikkus kui võimalikkus. // Haridus ja sotsiaalne tegelikkus. Artiklite kogumik. Trt, 2000.

B: TÜ BL I, 473; TPÜ läbi aegade, 20, 23, 51, 64, 66, 87, 100, 101, 113, 137; EE 14, 344.

ORO, Indrek (23. VII 1960, Kilingi-Nõmme), arstiteadlane, onkoloog; Rein O. p. Lõpetas 1978 Tallinna 37 Kk-i, 1984 TÜ arstitsk-a. Täiendas end 1985 Kiievis, 1990

Berliinis, 1996 Washingtonis. Oli 1985–99 Eesti Onkol-keskuse arst, 1999–2002 peaarst, 2002– SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla onkol-keskuse kiiritusravi ülemarst. – Uurinud kiiritusravi erinevaid meetodeid ja ja Eesti tervishoiukorraldust ning ajalugu. Eesti Arstide Liidu asutajaliige ja 1995–99 president, Eesti Ravikindlustusnõukogu esimees (1996–2000), Eesti esindaja Eur Arstide Liitude Foorumil (1994–99), Eesti esindaja Eur Arstide Alalises Komitees (a-st 2000).

T: Üldarsti käsiraamat (onkoloogia pt-i toim). Medicina, 1995; Riigihaiaglate juhtimise reorganiseerimisest. // Eesti Arstide Liidu Teataja (1999) 4; Millist arstiabi korraldust vajab Eesti. // Eesti Arstide Liidu Teataja (1999) 10; Eesti Onkoloogiakeskus 55. // EA (2000) 11.

B: EE 14, 649.

ORO, Rein (8. VI 1927, Tali v, Pärnumaa – 10. VIII 1993, Tallinn), arstiteadlane, kirurg; talupidaja p, Indrek O. isa. Lõpetas 1946 Pärnu 1. Kk-i, 1952 TÜ arsti-tsk-a, med-knd (1974, TÜ), vk “Sapiteedel kasutatava ratsionaalse operatsioonimeetodi valiku sõltuvus kaksteistsõrmiksoolesisesest rõhust. Kliiniline uurimus”. Täiendas end korduvalt Tartu, Moskva, Leningradi ja Tallinna täiendusõppekeskustes. Oli 1951 Nõo maa-arstijsk-a juh kt ja 1951–52 velsker-ämmaemandapunkti juh, 1952–66 Kilingi-Nõmme haigla peaarst ja kirurg, 1966–69 Tallinna Pelgulinna Haigla polikliiniku juh ja kirurg, 1969–72 Tallinna Tõnismäe haigla kirurg, 1974–76 Tallinna Vab haigla kirurgiaosk-a juh ja kirurg, 1977–90 kirurg. – Uurimisvaldkond: seedetrakti kirurgia. 12 teadustr-t.

T: Maksaväliste sapiteede obstruktsioonide klassifikatsioon ja kirurgiline ravi. // NET (1972) 7; Maksaväliste sapiteede histopatoloogia sõltuvus duodenaalhüpertensioonist. // NET (1973) 2; Gastroduodenofluorograafilise uuringu tulemused koletsüstektoonia ja maksaväliste sapiteede operatsioonide järgselt. // NET (1973) 3.

B: Merila-Lattik, H., 879; Õhtuleht (1993) 17. VIII (nekroloog).

I. Oro

ORRU, Mall (28. II 1943, Karksi v, Viljandimaa), geoloog; talupidaja t. Lõpetas 1961 Nuia Kk-i, 1968 TÜ geol-osk-a, geol-mag (1992, TÜ), vk "Eesti soode maastikuline liigestus ja kaitse". Oli 1968–73 EGV (a-st 1990 EGK) geoloog, v-geoloog ja j-geoloog, a-st 1974

turbaosk juh. Õpetanud 1990–94 TÜ-s turbateadust, a-st 1996 Kehtna Kõrgemas Põllum-
koolis turba- ja mullateadust, pidanud loenguid ka välismaa ük-des. – Uurinud Eesti
põlevkivi- ja turbavaru ning Eesti turba geokeem koostist; välja töötanud Eesti soode uue
maastikulise liigestuse, analüüsinud Eesti turbavarude kvaliteeti ja kasutusalasid. Koost mitu
rmt-t ja kogumikku, sh teatmiku "Eesti turbasood" (1995). Rahvusv Turbäuhingu (*Int. Peat
Soc.*) tegevliige, EGK turbaprogrammi juht koostöös Soome, Rootsi, Inglismaa, Iirimaa,
Saksamaa, Kanada, USA, Hiina, Venemaa, Läti, Leedu jt riikide turbauurijatega. Ajakirja
"Eesti Turvas" toim-koll-i ning Eesti Turbaliidu liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Estonian Natural Resources (kaasautor). Tln, 1991; Eesti turbavarud. Tln, 1992; Eesti
maapõuerikkused (kaasautor). Tln, 1993; Eesti sood. Tln, 1993 (kaart 1:400 koos AS-ga
Regio); Estonian Peat Resources. // Global Peat Resources. Helsinki, 1996; Peat. // Geology
and Mineral Resources of Estonia. Tln, 1997; Eesti soode hüdrogeoökoloogia (koost ja
kaasautor). Tln, 1998); Kahjulikud elemendid Eesti turbas (kaasautor H. Orru). Tln, 2003.

B: EE 14, 345, EGBT, 81.

ORU, Heino (22. VIII 1908, Tartu – 1978, Tallinn), matemaatik ja füüsik;
söögimajapidaja p. Lõpetas 1927 Tartu Ühiskommertsgümni-i, 1932 TÜ mat-loodustsk-a
mat-osk-a, täiendas end 1932–33 TÜ didaktilis-met seminari mat-füüsika osk-s, füüs-
mat-knd (1961, TÜ), vk "Jääkmagnetismi tekitamine vahelduvvoolu abil
magnetodefektoskoopiliseks otstarbeks" (Tln, 1958). Oli 1934–35 Tallinnas mat ja
füüsika repetiitor, 1935–40 Sõjavägede Staabi Topo-hüdrogr osk-a sõjaväetopograafide
kursuste mat-lektor ning topograaf ja triangulaator, 1940–41 Eesti Territoriaalkorpuse
topograaf ja kartograaf, 1941–42 maamõõduins Altai krai maakorraldusval Barnaulis,
1943–44 Sverdlovskis NSVL TA Uurali Filiaali teadusstipendiaat füüsika erialal, 1944–
64 ja 1969–71 TPI füüsika kat-i asst, 1964–69 laborant; koost õppevahendeid. – Osales
Eesti maa-ala gravimeetrisel ja geomagneetilisel mõõtmistel. Hiljem keskendus
eksperim-füüsikale, uuris vahelduvvoolu katkestussädeme ja jääkmagnetismi seoseid.
Avaldanud teadustr-id kehade magneetimisest ja õppevahendeid.

T: Petrovi kaarest tingitud moonutused transformaatori sekundaarvoolu sinusoidaalses
kulgemises. Tln, 1951; О зависимости остаточной от фазы размыкания. // TPI Toim
95 (1957); О некоторых факторах, имеющих значение при намагничивания тела

переменным током. // TPI Toim 141 (1958); Лабораторные работы по физике. III (kaasautor). Tln, 1962; Spetsiaalsete materjalide omaduste ja koosseisu uurimine röntgenograafilise faasianalüüsi abil. Tln, 1970.

B: AAUT II, 484; TPI 1936–1986, 376, 377, 497; *Kõiv, M.* Vana kateeder: meenutusi Tallinna Polütehnilise Instituudi füüsika kateedrist aastatel 1953–1961. // TTÜ ar 2006 (2007), 400, 401, 405, 408, 411. *V. Mägi*

ORULA, Kaido (3. II 1968, Pärnu), ajaloolane; töölise ja õpetaja p. Lõpetas 1986 Pärnu 6. Kk-i, 1995 TÜ filos-tsk-a, filos-mag Kesk-Euroopa ajaloo alal (1997, CEU, Budapest), vk “Erasmiana in Sopron. A comparative study of the seventeenth century booklists”; 1998–2004 TÜ doktorant. Täiendas end 1994 Hollandis Groningeni Ük-s ning 1999, 2000, 2001 (kokku 6 kuud) Saksamaal (*Herzog August Bibliothek*, Wolfenbüttel). Oli 2001–06 Tartu Rahvaük-i lepinguline lektor, 2004–06 Tartumaa Muuseumi teadur ja a-st 2006 dir, ühtlasi 2005 TÜ Narva Kolledži koosseisuväline lektor ja (erinevatel aegadel) kolmes koolis ajalooõpetaja. – Uurimisvaldkond: varauusaegne lugemiskultuur.

T: “Humanistide printsi” teosed saksa varauusaegse keeleroumi kahes servalinnas: Erasmiana Sopronis ja Tallinnas. // *Tuna* (2000) 4; Kultuurimälu ajaloolise raamaturetseptiooni peeglis: näide varauusaegsest raamatumälust ja selle lugemisest tänapäeval. // *Studia ethnologica Tartuensia* 4 (2001); Rajaleidja. Mõtteid ja meenutusi omapärasest koolist (koost, toim). Trt, 2005; A glance on the books in the living room. Some aspects concerning private books in the 16th century Tallinn/Reval. // *Books and Libraries in the Baltic Sea region from the 16th to the 18th century. Bücher und Bibliotheken im Ostseeraum vom 16. bis zum 18. Jahrhundert.* Tln, 2006.

ORUPÖLD, Kaja (9. VII 1969, Tallinn), keskkonnakeemik; teenistuja t. Lõpetas 1987 Nõo Kk-i, 1992 TÜ keemiaosk-a, keemiamag (1994, TÜ), vk “Fenoolitundliku amperomeetrilise mikroobsensori uurimine”; *Ph.D.* (keemia, 2000, TÜ), vk “Treatment and analysis of phenolic wastewater with microorganisms.” Täiendas end Rootsis Lundi Ük-s (külalisteadur 1994 ja 1995). Oli 1991–92 ZBI keemik, 1993–97 TÜ füüsikal keemia inst-i teadur, 1997– TÜ Tehnol-keskuse keskkonnatehnol osk-a teadur, 1998– TÜ füüsikal keemia inst-i lektor. Loengukursused: keskkonna analüüs, ökotoksikol,

keskkonnakeemia. – Uurimisvaldkond: keskkonna monitooringul ja analüüsis kasutatavad mikroobsensorid; aktiivmuda hapnikutarbe parameetrid, nende kasutamine reovee toksilisuse ja biodegradeeritavuse hindamisel ning puhastusseadmete töö korraldamisel; fenoolsete ühendite ja fenoolse sisaldavate reovete biodegradeeritavus. Rahvusv Veeühingu (IWA) (1997), Eesti Toksikoloogiaseltsi (1998), Eesti Veeühingu (2000) liige. 15 teadustr-t.

T: The application of genetically engineered *Pseudomonas putida* strains and activated sludge in biosensors for determination of phenol(s) (kaasautor). // Oil Shale 14 (1997); Batch trials to simulate biological treatment in lagoons of leachate from oil-shale ash heaps (kaasautor). // Res. Environ. Biotechnol. 2 (1999); Biological treatment of oil shale as heap leachate containing phenolic compounds by biofilm reactor with suspended carriers (kaasautor). // Wat. Sci. Technol. 40 (1999) 31; Biological treatment by lagooning of oil shale semicoke ash heaps leachate containing phenolic compounds (kaasautor). // Chemosphere 44 (2001).

B: TÜ BL II, 121.

ORUVEE, Helmut (22. X 1923, Pärnu – 1. III 2007, Tallinn), arhitekt ja ehitusteadlane; töölise p. Lõpetas 1942 Pärnu 1. Gümni, 1950 TPI arh-orsk-a, 1954 Leningradi Ehitusinst-i asp-i, tehnikaknd (1954, samas), vk "Вопросы проектирования зрительных зал для клубов и домов культуры", arh-dr (1964, Moskva Arh-inst), vk "Проблемы архитектурно-акустического проектирования зальных помещений и больших открытых эстрад". Oli 1950–51 TPI v-laborant ja asst, 1954 v-õpetaja, 1955–62 dots, 1962–64 v-teadur, 1965–71 arh kat-i prof, 1964–71 ka ehitustsk-a dekaan, 1971–94 ERKI/TKU/EKA prof, 1971–90 ka arh-kat-i juh, 1994– emeritprof. – Uurimusi arh-akustikast, akustika teooriast ja praktilisest projekteerimisest; tulemusi rakendanud suurte ühiskondlike ehitiste ruumiakustika kujundamisel (Tallinna ja Vilniuse laululavad 1958, "Vanemuise" teater ja kontsertsaal 1960, Eesti Raadio stuudiote ümberehitus 1963, Leningradi Konservati ooperistuudio rekonstrueerimine 1964, Tbilisi ooperiteatri rekonstrueerimine 1974, "Ugala" teater 1975, kultuurimajad Jõhvis 1976, Paides 1983, Põlvas 1988, Tallinna linnahall 1980 jt). Koost ka kirikute projekte (metodisti kirik Agape Pärnus (1993), Klaipeda (1993) ning Visaginose (1999–2000) kirikud Leedus). Valminud

käsitlises monograafias: "Akustika arhitektidele" ja "Saalhoonete tüpoloogia". Eesti NSV tnl teadlane (1969). ENSV rkl preemia (1965, koll-s). 120 teadustr-t.

T: Analoogetodid akustilisel projekteerimisel. // TPI Toim 74 (1956); Теория и практика применения акустических экранов для массовых ансамблей // TPI Toim. A 200 (1963); Исследование акустики залов с точки зрения геометрической акустики. // TPI Toim. A 200 (1963); Проблемы архитектурно-акустического проектирования музыкальных залов и студий. // TPI Toim. A 212 (1964); Vajame saali akustikale kindlamat prognoosi. // Ehitus ja arhitektuur (1969) 3; Kasulik õppetund teatriakustikast. // Ehitus ja arhitektuur (1979) 1; Analoogetudel nõuandja rollis. // TKÜ Toim 3 (1994); Arhitektuur + akustika = arhitektuuriakustika. // Ehitaja (2001) 4; Laulukaare akustikast. // Laulukaar 45. Arhitektuuriseminar 29. VIII 2005 (Tln).

B: EKABL, 361–362; EE 14, 345; Ehitusinsenerid TPI-st, 84, 217; TPI 1936–1986, 152, 167, 227–229, 231–232, 242–243, 405, 415, 497; Arhitektuuriteaduskonna raudvara. // Ehitus ja Arhitektuur (1984) 1, 20; Pedusaar, H. Arhitektuuriakustika *grand old man*. // Ehitaja (2001) 1 / 2, 10–13; Pedusaar, H. Akustika ja arhitektuuri sümfoonia. // Elu Kiri (2005) VII, 52–55; Helmut Oruvee 22. X 1923 – 1. III 2007. // Sirp (2007) 16. III; TTÜ professorid läbi aegade, 286–287.

ORVIKU, Kaarel (15. VII 1935, Tartu), meregeoloog; Karl ja Leonidia O. p. Lõpetas 1954 Tartu 1. Kk-i, 1959 TÜ geol-osk-a, geol-mineral-knd (1967, Eesti TA), vk "Геологическое развитие и динамика современного морского берега Эстонского района Балтики", geol-dr (1992, TÜ), vk "Eesti mererandade ehitus ja arengutendentsid". Täiendas end 1985 ja 1987 Soome Geol Uurimiskeskuses ja 1988 Turu Ük-s. Oli 1959–93 GI teadur, sh 1977–90 meregeol sektori juh, 1990–93 j-teadur, a-st 1993 AS-i MERIN projektijuht. Osalenud Eesti noorteadlaste komplekseksped-s Kamtšatkale 1960, NSVL TA Okeanol Inst-i korraldatud Vaikse ookeani uurimiseksped-l 1971 ning veealuse maja/labori "Tšernomor" katsetustel Mustal merel 1968. Osalenud rahvusv rannageol uuringutes Poolas 1976 ja Bulgaarias 1978. Töötanud Eesti rannikumeres TA GI uurimislavadel "Yoldia" (1973–91) ning rahvusv meregeol tööühma juhina Läänemeres Eesti TA uurimislavadel "Aju-Dag" (1984) ja "A. Veimer" (1986). Korraldanud mitmeid rahvusv teadusüritusi,

juhendanud noorte teadusringe ja aineõpetajate täiendusseminare. – Uurinud randade ehituse ja arengu seaduspärasusi, rannaprotsesside aktiveerumise ja rannajoone muutuste seoseid viimase 100 aasta jooksul, süvenevate tormipurustuste põhjuseid, seoseid loodusprotsesside, kliimamuutuste ja inimtegevuse aktiveerumise vahel rannikul, prognoosinud randade arengutendentse lähitulevikus ning hinnanud hüdrotehniliste rajatiste ja rannikukeskkonna omavahelist mõju. Juurutas Eestis georadari kasutamise rakendusgeol, arheol jt uuringutel. Mitmete tead seltside ja ühenduste, sh Eur Randade Kaitse Ühingu (EUCC), Eesti Geol Seltsi, EGS jt liige. Tuntud loodusfotograaf. Valgetähe V kl teenetemärk (2001). U 120 teadustr-t ja aimeart-it.

T: Морские берега Эстонии. Тлн, 1974; Artificial structures and shoreline of Estonian SSR (kaasautor E. Martin). // Artificial Structures and Shorelines. Kluwer Academic Publishers, 1988; Современные берега (kaasautor O. Granö). // Геология Финского залива. Тлн, 1992; Nüüdisrandla. // Eesti šelfi geoloogia. Тлн, 1992; The provenance of beaches on the Estonian islands of Hiiumaa, Saaremaa and Muhu (kaasautor). // J. Coastal Res. 11 (1995); Looduse ja sadamate vahekorra Liivi lahe rannikul (kaasautor V. Palginõmm). // XXI Eesti looduseuurijate päev. Trt-Tln, 1998; Geology of the Estonian shelf, modern shores. // Possibilities for boating network in the Gulf of Finland. Helsinki, 1999; Kuivõrd randade muutustes on süüdi laevaliiklus. // Eesti laevanduse ar. Тлн, 2001.

B: ИИГЭ, 323; EGBT, 81; EE 14, 345; Mereleksikon, 303; Kes on kes Eestis 2000, 139; Maa Universumis. Тлн, 2004, 318.

Orviku (a-ni 1927 **Janson/Jaanson**), **Karl** (17. VIII 1903, Kohtla v, Virumaa – 7. III 1981, Tallinn), geoloog; mõisa meieri p, Leonidia O. abikaasa, Kaarel O. isa. Lõpetas 1922 Rakvere Poeglastegümni-i, 1930 TÜ mat-loodustsk-a, geol-mag (1930, TÜ), vk “Beiträge zur Kenntnis des Aseri- und der Tallinn-Stufe in Eesti”, *dr. phil. nat.* (1940, TÜ), vk “Lithologie der Tallinn-Serie (Ordovizium, Estland)” (TÜ Toim, 1940). ENSV TA korr-liige (1946), akad (1954). Oli 1926–30 TÜ geol kab-i abijõud, 1931–44 asst, 1944–56 geol kat-juh ja a-st 1946 prof, 1947–52 GI teadusdir, 1954–68 dir, 1969–80 v-teadur-konsultant. Viibis 1933 TÜ stipendiaadina Rootsis, võttis 1937 osa geol eksped-st Gröönimaale. Korraldas 1945 TÜ geol-osk-a taasavamise ning 1947 TA GI asutamise. Oli sõjajärgse geoloogide koolkonna kasvataja, Eesti nüüdisaegse litol rajaja ja litostratigr

arendaja. – Avaldanud töid väga paljudes geol valdkondades: litol, stratigr, paleontol, regionaal-, maavarade- ja kvaternaargeol, neotektoonika, hüdro- ja meregeol, meteoriiitika, geol ajalugu. Kõige põhjapanevamaid tulemusi saavutas ordoviitsiumi ja devoni settekivimite litol ja litostratigr uurimisel ning pleistotseeni stratigr liigestamisel, avastas esimesena jäävaheaja setted Eestist alalt. Oli eluta looduse kaitse ja geol-se terminol korrastamise pioneere, algatas Eesti geol ajaloo ja geol-alaste kirjutiste refereerivate kokkuvõtete koostamise. Oli ajakirja “Eesti Loodus” vast toim. (1933–35), ELUS-i esimees (1946–52) ja auliige (a-st 1963), NSVL Stratigr Komitee ja NSVL TA Geomorfol Komisjoni liige, Baltimaade Regionaalse Stratigr Komisjoni aseesimees, kuulus 1961–65 Rahvusv Kvaternaariuurimise Liidu (INQA) täitevkomiteesse. ENSV tnl teadlane (1969). Tööpunalipu orden (1963), K. E. v. Baeri mälestusmedal (1977). EV teaduspreemia (1991, koll-s, postuumselt). Üle 200 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Keskdevoni põhjakihid Eestis. // TÕ Toim. A 16 (1930) 5; Maavarad: Geoloogilisi ja majanduslikke andmeid Eestis leiduvate ja Eestisse veetavate maavarade kohta. Trt, 1933; Quartärgeologische Karte der Halbinsel Sörve (Saaremaa, Estland). // Eesti Loodusteaduste Arhiiv. Ser. 1 (1935) 11; Rõngu interglatsiaal – esimene interglatsiaalse vanusega organogeensete setete leid Eestist. // EL (1939) 1; Tartu linna hüdrogeoloogia. Trt, 1948; Narvajõe lademe geoloogiast Eesti NSV-s. Trt, 1948; Über die Geologie des Kunda-Sees. // Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien Handlingar 66 (1948); Стратиграфическая схема антропогеновых четвертичных отложений территории Эстонской ССР. // Тр. Ин-та геол. АН ЭССР 1 (1956); Межморенные органогенные отложения в Карукюла (Эстонская ССР) (kaasautor R.Pirrus). // Литология и стратиграфия четвертичных отложений Эстонии. Тлн, 1965; Über die Küstengebiet in der Spätglazialzeit, im Holozän und in der Gegenwart (kaasautor Kaarel Orviku). // TA Toim. Keemia. Geol. 18 (1969) 2.

B: AAUT II, 219; EGBT, 81; EE 14, 345–346; TÕ BL I, 183; TÕ ajalugu III, 16, 78, 82, 123, 124, 224, 275, 278, 280, 403; ИГНЭ, 323–324; Akadeemik Karl Orviku 60-aastane. // TA Toim. Füüs-mat ja tehnikatead 12 (1963) 3; Akadeemik Karl Orviku. // EL (1973) 8; Akadeemik Karl Orviku 70-aastane. // TA Toim. Keemia. Geol. 22 (1973) 3; *Põlma, L.* Akadeemik Karl Orviku 75-aastane. // EL (1978) 8; Karl Orviku personaalnimestik. Тлн, 1980; *H. Viiding.* Akadeemik Karl Orviku – Eesti litoloogia rajaja. // TALE VII

(1993); *Raukas, A.* Karl Orviku osa Eesti kvaternaargeoloogias. // TALE VII (1993); *H. Viiding.* Karl Orviku uurimistööst geoloogia ajaloo valdkonnas. // TALE VII (1993); Maa Universumis. Tln, 2004, 318.

H. Nestor

ORVIKU (a-ni 1932 **Saar**), **Leonidia (Leonydia)** (9.X 1903, Gattšina, Peterburi kub – 13. XII 1996, Tallinn), loodusteadlane, geoloog; raudteelase t, Karl O. abikaasa, Kaarel O. ema. Lõpetas 1924 Tartu Õhtu Gümni-i, 1931 TÜ loodusteaduste alal. Oli 1932–44 Tartu gümni-des ja Tartu ÕS-s loodusteaduse ja metoodika õpetaja, 1944–48 TÜ üldise geol ja geomorfol kat-i asst, 1948–53 v-õpetaja, 1953–57 mineral ja paleontol (hiljem geol) kat-i v-õpetaja. Lugenud geol üldkursust. – Töid Eesti palünol alalt, oli palünol uurimissuuna taastaja Eestis II maailmasõja järgseil a-il.

T: Новые данные о геологии озера Выртгъярв. // Тр. Ин-та геол. 3 (1958); Современное состояние палинологических исследований в Эстонской ССР. // Тр. Ин-та геол. 5 (1960).

B: AAUT II, 351; TÜ BL I, 184; EGBT, 82; TÜ ajalugu III, 279.

K. Siilivask

OSA, Aivo (27. II 1950 Haapsalu), keemik; autojuhi p. Lõpetas 1968 Nõo kk-i, 1973 TÜ keemiaosk-a, keemiaknd (1985, KI), vk "Очистка и химическое модифицирование панкреатической липазы". Oli 1970–80 Kubi ja 1980–84 KBFI n-teadur, 1985–88 KI Katsetehase kesklabori grupijuht, 1988–92 KBFI arendusettevõtte Kemotex asedir, a-st 1992 AS-i Kemotex Bio tegevdir. – Uurimisvaldkond: biol aktiivsete ainete keemia, puhtad biopreparaadid ja nende tootmistehmol. ENSV rkl preemia (1987). Üle 20 teadustr-e, 5 autorit-t.

T: Preparative purification of alcylyl methylphosphonic acid p-nitrophenyl esters on Sephadex LH-20. // J. Chromatogr. 135 (1977); Irreversible inhibition of pancreatic lipase by bis-p-nitrophenyl methylphosphonate. // FEBS Lett. 184 (1985); Механизм десорбции панкреатической липазы с поверхности субстратной эмульсии под действием желчных кислот. // Химия физиол. активных веществ. Нальчик, 1988; Роль Н-

конаминогруппы в сорбции панкреатической липазы на поверхность триглицеридной эмульсии. // Химия физиол. активности веществ. Нальчик, 1988.

OSANN, Gottfried Wilhelm (26. X 1797, Weimar – 10. VIII 1866, Würzburg), saksa füüsik ja keemik. Õppis a-st 1816 Berliinis, Jenas, Erfurdis ja Erlangenis loodusteadusi. 1819–20 töötas eradots-na füüsika ja keemia alal Erlangeni ja 1821–23 Jena Ük-s, kus sai 1822 *dr. phil. nat.* kraadi. Oli 1823–28 TÜ korr keemia ja farm prof, a-st 1828 Würtzburgi Ük-i prof. – Uuris optilisi nähtusi, fluorestsentsi, elektrolüüsi, erikaalu määramist, kloori ja broomi eraldamise meetodeid, joodi ja arseeni tõestamise viise jm. Tartu perioodil uuris põhjalikult Uurali platinamaakide keem koostist. Platinamaagi töötlemisel hapetega saadud lahustumatust jäägist avastas kolm uut keem elementi, millest ühe nimetas ruteeniumiks. Et maailmanimega keemik J. J. Berzelius talle saadetud proovidest tundmatuid elemente ei leidnud, ütles O. oma avastusest lahti. 1844 avastas C. Claus samast lähtematerjalist ja O-i meetodikat rakendades sama keemilise elemendi, mis saigi nimeks ruteenium. Tartus töötamise ajal avaldas O. teor keemia õpiku I köite.

T: Messkunst der chemischen Elemente. Dorpat, 1825; Untersuchung der russischen Platina. Pogg Ann. 1826. Bd VIII; Fortsetzung der Untersuchung des Platins vom Ural. Pogg Ann. 1828. Bd IX, XIII, XIV; Handbuch der theoretischen Chemie. Jena, 1827. Bd I; Erfahrungen in Gebiet des Galvanismus gesammelt. Erlangen, 1853.

B: *Левуций* I, 242; EE 14, 346; TÜ ajalugu II, 223; *Ряго Н.* Из истории химического отделения Тартуского университета. // Тр Ин-та истории естествозн. и техн. 12. Тарту, 1956, 108–109; TÜ Keemiaosakond (1947–72). Trt, 1972, 10–11; *Ilomets, T.* Tartu Ülikooli keemiaosakonna ajaloost aastail 1802–1919. // TALE XIII (2004), 104–106, 123; *Hödrejärvi, H.* Gottfried Wilhelm Osann and ruthenium. // Proc. Acad. Sci. Est. Chem. 53 (2004), 125–144.

V. Past

OSELIN, Kersti (26. VII 1973, Tartu), arstiteadlane; farmakoloog, teenistujate t. Lõpetas 1991 Tartu 12. Kk-i, 1997 TÜ arstitsk-a, 2003 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2003, TÜ), vk “Studies on the human MDR1, MRP1 and MRP2 ABC transporters: functional relevance of the genetic polymorphisms in the MDR1 and MRP1 gene”. Oli

1997–98 TÜK intern, 1999–2000 TÜ farmakol inst-i asst, 2000–02 Humboldti Ük-i Charité Kliiniku kliinilise farmakol inst-i teadur, 2002–07 TÜ farmakol inst-i teadur, 2003–04 ka AS EGeen farmakogeneetiliste uuringute projektijuht, a-st 2007 Londonis Briti Ravimiametis. – Uurimisvaldkonnad: kliiniline farmakokineetika, rakumembraani transporterid, biotransformatsiooni ensüümid. Üle 10 teadustr-e.

T: Digoxin: use pattern in Estonia and bioavailability of the local market leader (kaasautor). // J. Clin. Pharm. Ther. 24 (1999) 5; MDR1 polymorphisms G2677T in exon 21 and C3435T in exon 26 fail to effect rhodamine 123 efflux in peripheral blood lymphocytes (kaasautor). // Fundam. Clin. Pharmacol. 17 (2003) 4; Determination of thiopurine S-methyltransferase (TPMT) activity by comparing various normalization factors: Reference values for Estonian population using HPLC-UV assay (kaasautor). // J. Chromatogr. B-Analyt. Technol. Biomed Life Sci. 834 (2006) 1–2; Pharmacokinetics of penicillin g in very-low-birth-weight neonates (kaasautor). // Antimicrob. Agents Chemother. 51 (2007) 6.

B: <https://www.etis.ee>.

OSENBRÜGGEN, Eduard (29. XII 1809, Utersen, Holstein – 9. VI 1879, Zürich), jurist, filoloog ja kirjanik; taanlane. Õppis Hildesheimi güm-n-s, 1830 Kieli Ük-s prof Nietzsche juures klassikalisi k-i, seejärel jätkas õpinguid Leipzigi Ük-s. Omandas 1835 Kielis filos-dr-i kraadi ja alustas loenguid Rooma õigusest ning klassikalisest filol-st. Osales *Corpus Iuris Civilis*’e III osa väljaandmises (koos prof E. Hermanniga). Oli 1843–51 TÜ kriminaalõiguse, -protsessi ning õigusajaloo ja -kirj prof, ühtlasi 1846–51 õigustsk-a dekaan, 1844–45 ka TÜ apellatsioon- ja revisjonikohtu liige ning 1851 esimees. Luges TÜ-s Rooma õigust, võrdlevat õigusteadust, rahvusv õigust, kriminaalõiguse ja -protsessi üldosa, lõpuks ka tsiviilprotsessi. Ergutamaks tead uurimistööd TÜ üliõpilaste hulgas toimetab trükki valimiku oma õpilaste töid. Avaldas 1846 uurimuse Liivi-, Eesti- ja Kuramaa kriminaalõiguse teooriast ja praktikast. Tegi kaastööd “Inlandile” Baltimaade õigusajaloo alal, mh ka nõiaprotsessidest. Keisri korraldusel arreteeriti 14. VIII 1851 pol põhjustel ja saadeti maalt välja. Asus tööle Zürichi Ük-s, olles seal 28 a-t kriminaalõiguse, kriminaal- ja tsiviilprotsessi prof, sh 3 korda rektor. – Töid kriminaalõiguse, Saksa keskaja kriminaalõiguse, Rooma õiguse ja

juuriidilise folkloori valdkonnast. Avaldanud ka rea kirj-teoseid, sh mälestusterm-tu Liivimaast. Kieli Ük-i audr (1841).

T: De jure belli et pacis Romanorum. Liber singularis. Lipsiae, 1836; Zur Interpretation des Corpus iuris civili, ein critischer Beitrag. Kiel, 1842; Theorie und Praxis des liv-, esth- und curländischen Criminalrechts. 1–2. Dorpat, 1846; Dorpater juristische Studien (toim). Dorpat, 1849; Proben patrimonialgeschichtlichen Verhandlungen aus dem 17. u. 18. Jh. // Inland (1848), 45; (1849), 24; Hexenprocesse in Dorpat 1608. // Inland (1848), 7; Ein Hexenprocess in Narva 1615. // Inland (1848), 38; Der Hausfrieden. Erlangen, 1857; Das Alemanische Strafrecht im deutschen Mittelalter. Schaffshausen, 1860; Die Ehre im Spiegel der Zeit. Berlin, 1872; Nordische Bilder. Leipzig, 1853.

B: *Левуцкүй* II, 524–527; TÜ II, 18, 85, 86, 91, 172; *Strods, H.* Professor Eduard Osenbrüggen ja tema Liivimaa skitsid. // AA 105 (1999) 2, 23–29.

L. Leppik

OSEROV, Georgi (23. III 1921, Vana-Antsla v, Võrumaa – 28. XI 1991, Tallinn), tehnikateadlane ja teadusjuht; talupidaja p. Lõpetas 1940 Tallinna 5. Gümn-i, 1950 TPI keemia-mäetsk-a ins-keemikuna, tehnikaknd (1955, TPI), vk “Исследование технологического режима горизонтально вращающихся ретортов для полукоксования горючего сланца”. Oli 1955–57 TPI dir aset õppe- ja teadustöö ning 1957–60 dir aset õppetöö alal, 1960–64 kütuse keem tehnol kat-i dots ja v-teadur, 1969–74 õhtu- ja kaugõppeprorektor, ühtlasi keemiatööstuse protsesside ja aparaatide tööstuse kat-i dots. 1964–69 oli ka ÜRO Sekretariaadi ressursside ja transpordi osk-a erinõunik põlevkivi küsimustes ja a-st 1974 ÜRO arenguprogrammi residentesindaja Somaalias. A-st 1978 ENSV Rahvamaj Juhtivate Töötajate ja Spets-de Kvalif-i Töstmise Inst-i dir. – Uurimisvaldkond: põlevkivi termilise töötlemise probleemid ja põlevkivi produktide kasutamise võimalused. Üle 20 teadustr-e.

T: О влиянии содержания органической массы при термической разложении горючего сланца в промышленных агрегатах. // TPI Toim. A 73 (1956); Из истории развития газификации твердого топлива. // TPI Toim. A 165 (1959); О вращающихся ретортах для полукоксования горючего сланца. // TPI Toim. A 165 (1959).

B: TPI 1936–1938, 144, 145, 148, 178, 180, 194–195, 220–221, 450, 497; EMaBL, 341–342.

K. Siilivask

OSIS (Ohse), Jēkabs (Jakob), (9. VII / 21. VII 1860, Kuramaa – märts 1920, Voronež), filosoof, lätlane, kõrtsmiku p. Lõpetas 1882 TÜ teol-knd-na, jätkas filos-õpinguid prof G. Teichmülleri õpilasena. Täiendas end Berliinis, Jenas, Leipzgis, Münchenis, Viinis, Pariisis, Londonis, Amsterdamis, Haagis, Roomas, Firenzes; *mag. phil.* 1888 (TÜ), vk “Untersuchungen über den Substanzbegriff bei Leibniz”, filos-dr (1897, MÜ), vk “Персонализм и проективизм в метафизике Лотце” (Юрьев, 1896). Oli 1881 koduõpetaja, 1882–84 Tartu Linna Tütarlaste Kooli õpetaja, 1884–88 Viljandi Maagümni v-õpetaja, 1888 TÜ filos eradots, 1889–96 filos ja ped erakorr prof ja a-st 1897 prof, 1893 filol-tsk-a dekaan, 1898–99 rektori kt. 1901 reisis Türgis, Süürias, Palestiinas ja Egiptuses. Oli a-st 1918 Voroneži Ük-i ajaloo-k-etsk-a dekaan. Luges vana- ja uusaja filos ajaloo, loogika, psühhol ja gnoseol kursusi, tema loengukonspektid, mis litografeeriti üliõpilaste poolt, kujunesid kasutatavaks õppevahendiks. – Uurimistöös arendas F. Schleiermächeri ja G. Teichmülleri absoluutse personalismi doktriini. Oma õpetust nimetas kriitiliseks personalismiks, mis seab olemasoleva aluseks eneseteadvuse. 1889 andis Breslau Ük-i juures välja Teichmülleri töö “Neue Grundlegung der Psychologie und Logik”, avaldas töid Platoni Charmidese dialoogidest, W. Leibnitzi substantsi mõistest, R. H. Lotze personalismist ja projektivismist. Tema kuulajate hulka kuulusid teoloog A. Alver ja kasvatusteadlane J. Tork, TÜ filos-tsk-a eradots W. Freimann jt.

T: Zu Platons Charmides. Untersuchung der Kriterien der Echtheit der platonischen Dialoge im allgemeinen und des Charmides im besondern. Fellin, 1886; Untersuchungen über den Substanzbegriff bei Leibnitz. Dorpat, 1888; К вопросу постановки преподавания философской пропедевтики (kaasautor). Юрьев, 1911.

B: *Левинский* II, 414–415; AAUD, 735–736; EE 7, 107; TÜ ajalugu II, 156, 320–321, 323; III, 24, 88; EAA 402–2–18014; 18015; 402–3–1238 (isikutoimik TÜ fondis).

T. Šor

OSKOLKOV, Innokenti Vassiljevits (1861, Permi kub – 1906, täpsem surmaaeg ja -koht teadmata), vene päritolu vet-teadlane. Õppis 1881–82 Kaasani ja 1886–90 Harkovi Vet-inst-s. Oli sõjaväevet-arst. TVI bakteriol-jaama komandeerituna uuris prof K. Happichi juhendamisel esimesena Eestis eksperim-lt malleiini toimet malleusetekitajatesse. Uurimistöö tulemusena kaitses 1899 TVI-s mag-vk “К вопросу о влиянии маллеина на вегетативные и вирулентные свойства сапных бацилл”. Peale infektsioonihaguste uurinud solkmeid ja strühniinimürgistust.

T: К гистологии актиномикоза. СПб, 1893; Ковка и болезни копыт. СПб, 1900.

B: Некрологи. // Вестник общественной ветеринарии (1906) 17/18, 807.

E. Ernits

OSSIPTŠUK, Pjotr Dmitrijevits (1. X / 19. IX 1869, Tšernigov – surmaaeg ja -koht teadmata), vet-teadlane. Õppis 1891–95 TVI-s. Oli 1895–97 samas kliinikuasst, seejärel mitmel pool Venemaal vet-arst ja -õpetaja, I ülevenemaalise vet-arstide kongressi (1903) org-komisjoni asjaajaja, 1910–18 TVI kirurgia eradots. – Uurinud hobuste kõrvilistust ja kabjahaigusi.

T: Свистящее удушье у лошадей (паралич гортани, *Hemiplegia laryngis*) и борьба с ним (*Diss. pro venia legendi*). Елизаветград, 1909; Экстирпация копытного хряща по способу проф. С. Е. Тучковского. // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского вет. института (1913) 7/1.

B: *J. Tehver*. Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinär-schule und des Veterinär-Instituts. // ELR, V, 4/5 (1931), 131, 163.

E. Ernits

OSTEN-SACKEN, Friedrich Theodor Paul von der, parun (12. / 24. VIII 1880, Jelgava – 25. VII 1934, Riia), ajaloolane, arhivist ja pedagoog. Lõpetas Riia linnagümni-i, õppis 1902–04 TÜ-s ning 1904–06 Peterburi ja 1906 Th. Schiemanni õpilasena Berliini Ük-s ajalugu, *dr. phil.* (1908, Berliini Ük), vk “Livländisch-russische Beziehungen während der Regierungszeit des Grossfürsten Witowt von Litauen (1392–1430)” (Riga, 1908). Oli 1908–09 õpetaja Riia erakoolides, ühtlasi Riia Ajaloo ja Muinasteaduse Seltsi sekr, 1909–18 Eestimaa rüütelkonna arhivaar ning EKÜ ajaloo- ja muinasteaduse sekts-i

juh 1918–24 töötas Saksamaa arhiivides, 1924–34 oli Riia Lutheri kooli õpetaja. Korrastas Eestimaa rüütelkonna arhiivi, erilist rõhku pani vanematest (perioodist 1240–1841) ürikutest regestide valmistamisele. Püüdis rüütelkonna arhiivi arendada Eestimaa maa-arhiiviks, koondades sinna ka mõisate ja aadlisuguvõsade materjale. 1918 päästis hävitamisest osa Eestimaa kub-val-e arhiivist.

T: Th. Schiemann zum 60. Geburtstage. Berlin, 1907; Zur Kapitulation der estländischen Ritter- und Landschaft am 29. September 1710. Reval, 1910; Die estländische Ritterschaft im ersten Jahre russischer Herrschaft. // Balt Mschr 71. Riga, 1911; Livländische Geschichtsliteratur 1908. Riga, 1911; Der Kampf der livländischen Städte um die Vorherrschaft im Hansekontor zu Novgorod bis 1442. Reval, 1912.

B: EBL TK, 230; DbBL, 567.

A. Hilpus

OSTONEN, Ivika (25. II 1973, Jõgeva), botaanik, taimeökoloog ja -füsioloog; ins-i t. Lõpetas 1991 Jõgeva Ühisgümni, 1997 TÜ biol-osk-a, *M.Sc.* bot-s ja ökol-s (1997, TÜ), vk “Hariliku kuuse imijuurte ökomorfoloogia”, *Ph.D.* (taimeökol ja ökofüsiol, 2003, TÜ), vk “Fine root structure, dynamics and proportion in net primary production of Norway spruce forest ecosystem in relation to site conditions” (Trt, 2003). Täiendas end Austrias, Soomes, Rootsis jm. Oli 1996–99 TÜ geogr insti-i ökol spetsialist, 1999–2001 Eesti Metsakaitsealade Võrgustiku botaanik, 2001–03 TÜ geogr insti-i ökol spetsialist, 2003–04 erakorr teadur, 2004–06 järeldr - erakorr teadur, 2006– erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti enamuspuuliikide peente juurte funktsionaalsus looduslikel ja tehnogeensetel muldadel; juuresümbioosid; peente juurte dünaamika, produktsioon, eluiga, lagunemine ja risosfääriprotsessid metsade süsinikuringes. Olnud a-st 1996 mitme granti ja uurimisprojekti vastutav või põhitäitja. COST E38 *Woody Root Processes* esimese töörühma *Roots as indicators of environmental change* liige. LUS-i, Rahvusv Juureteadlaste Ühingu (ISSR) liige. Üle 20 teadustr-e.

T: The role of soil conditions in fine root ecomorphology in Norway spruce (*Picea abies* (L.) Karst.) (kaasautorid K. Lõhmus, R. Lasn). // *Plant and Soil* 208 (1999); Proportion of fungal mantle, cortex and stele of ectomycorrhizas in *Picea abies* (L.) Karst. in different soils and site conditions (kaasautor K. Lõhmus). // *Plant and Soil* 257 (2003), 2; Fine root

biomass, production and its proportion of NPP in a fertile middle-aged Norway spruce stand: comparison of soil core and ingrowth core methods (kaasautorid K. Lõhmus, K. Pajuste). // *Forest Ecology and Management* 212 (2005); Functional diversity of culturable bacterial communities on the rhizosphere in relation to fine-root and soil parameters in alder stands forest, abandoned agricultural, and oil-shale areas (kaasautor). // *Plant and Soil* 283 (2006), 1–2; Phytocentric approach of morphological and anatomical fine root parameters from sheet (kaasautor K. Lõhmus). // *Handbook of Methods Used in Rhizosphere Res.* 172 (2006).

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>

OSTRAT, Aino (16. X 1935, Tallinn), arstiteadlane, reumatoloog; arhitekti t. Lõpetas 1958 Tallinna Med-kooli, 1964 Leningradi Pediaatria Med-inst-i, med-knd (1986, Jaroslavl Rkl Med-inst), vk "О роли санаторной школы в реабилитации детей, больных ревматизмом". Oli 1967–81 EKMI laborant ja n-teadur, 1981–87 EMHI (a-st 1988 PMI) n-teadur, 1987–97 v-teadur. – Uurimisvalkond: laste reumatol, reumahaigete laste ja noorukite rehabilitatsioon sanatoorsetes koolides; laste tervisliku seisundi sõltuvus füüs koormusest. Korraldanud skriining-uuringute eksped-e üle Eesti. Aktiivne matkasportlane. Lugenud loenguid matkamed-st Tallinna Turismiklubi matkakoolis. Eesti Reumatoloogide Seltsi asutajaliige (1979), Hügienistide Seltsi liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Kui kooli tuleb reumahaige laps. // *Nõuk Kool* (1976) 9; Õppeedukuse muredest sanatoorses koolis. // *Nõuk Kool* (1985) 5; Õuesviibimise ja liikumisaktiivsuse tähtsusest reumahaigete laste rehabilitatsioonis (kaasautorid K. Saveljeva, J. Rahu). // *Nõuk Kool* (1987) 9; Osteogenic deformation in Sillamäe, Narva, Kohtla-Järve and Tartu children. // *Development and health of Estonian youth.* Tln, 1991; Veel kord rahhiiditaolistest luude deformatsioonidest. // *EA* (1996) 5.

OSTRAT, Aleksis (Aleksei) (3./16. V 1915, Tartu – 8. XI 1980, Bradford, Inglismaa), metsateadlane, dendroloog; talupidaja p. Lõpetas 1934 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1939 TÜ metsaosk-a. Oli 1938–40 TÜ Loodusvarade Inst-i v-asst, 1940–44 TÜ õppe- ja katsemetskonna v-asst. Uuris mitmesuguste võõrpuuliikide kasvatamise võimalusi Eestis. AMS auhinnatööde 2-kordne laurea. Mobiliseerituna 1944 Saksa sõjaväkke sattus

Saksamaale, oli 1944–46 Mecklenburgis Lopkowitzi mõisa metsaülem, 1946–47 Lübecki Eesti Metsatehnikumi õpetaja, ühtlasi Balti Ük-i (Hamburg/Pinneberg) külalisõppejõud. Läks 1947 Inglismaale, töötas seal 1947–49 läbikäigulaagri vanemana ja 1949–76 tekstiilitööstuses, a-st 1976 pensionil. Üliõpilasseltsi “Liivika” liige. Oli Bradfordi “Eesti Kodu” juh liige. – Uurimusi dendrol-st, metsakasvatusest ning Inglismaa ja Iirimaa metsapol-st. U 20 teadustr-t.

T: Halli pähklipuu (*Juglans cinerea* L.) kultuur Jõgeva metskonnas. // EM, 12 (1940); Kuriili lehise (*L. Gmelini var japonica* Pilger) kultuurid TÜ õppe- ja katsemetskonnas. // EM, 5 (1944); Sitkakuusk (*Picea Sitchensis* (Bong.) Carr.) Suur-Britannia metsamajanduses. // EME, 32 (1960); Andmeid Sardiinia korgitoodangust. // EME, 33 (1960); Omavoliline raiumine ja selle kohta kehtivate normide ajalooline areng Eestis. // AMS Toim XII. Töid Eesti metsanduse ajaloost III. Trt, 2000.

B: AAUT III, 229; Dpl. metsateadlane A. Ostrat 50. aastane. // EME, 44 (1965), 30; *Margus, M.* 80 aastat Aleksis Ostrati sünnist. // EM 7 (1995), 25; *Meikar, T.* Aleksis Ostratist ja tema diplomitööst. // AMS Toim XII. Töid Eesti metsanduse ajaloost III. Trt, 2000, 7–10.

M. Margus

OSTRAT, Jaak (8. VI 1943, Valga), õigusteadlane ja patentoloog; juristi p. Lõpetas 1961 Tartu 1. Kk-i, 1966 TPI automaatikatsk-a, 1971 Ülel Patendiinst-i, õigusknd (1982, NSVL TA Riigi ja Õiguse Inst), vk “Правовые вопросы охраны рационализаторских предложений”. Täiendas end Berliinis, Strasbourgis ja Münchenis. Oli 1972–79 “EKE Projekti” patendiins, 1979–82 ETKVL Koondise “Auto” patendiins, 1982–94 Kübi arvutustehnika erikonstrueerimisbüroo patendiosk-a juh, 1994– patendibüroo LASVET patendivolinik (a-st 1992 registreeritud patendivolinik). – Uurimisvaldkonnad: tööstusomandi õiguskaitse; patendiõigus; intellektuaalse omandi kaitse. Eesti Patendivolinike Seltsi juhatuse liige (1998–), Euroopa patendivolinik (2002–). Mitme rahvusv erialaorganisatsiooni (AIPPI, FICPI jt) liige. Üle 100 teadustr-e, sh 7 rmt-t.

T: Disainilahenduste õiguskaitse probleeme. // *Juridica* (1996) 5; Kaubamärgiseaduse kohaldamise probleeme. // *Juridica* (1998) 3; Õiguste ammendumise doktriin Eesti tööstusomandi õiguskaitstes. // *Juridica* (1999) 8; Tööstusomandi vaidluste kohtueelne

lahendamise. // Juridica (2002) 4; Eesti kaubamärgimaastik pärast ühinemist Euroopa Liiduga. Euroopa Ühenduse kaubamärk ja Eesti ettevõtja. // Juridica (2004) 4; Leiutis ja patendinõudlus (kaasautor R. Kartus). 2001, 2006; Kaitsmata toodang on probleemide allikas. // Juura. Tln, 2006; Töösuhtes või muu lepingu täitmisel tehtud leiutise õigusliku reguleerimise probleem. Kas lepinguvabadus või eraldi seadus? // Juridica (2007) 3.

B: <http://www.lasvet.ee/meeskond.html>

OSTWALD, Wilhelm Friedrich (2. IX / 21. VIII 1853, Miiavi (Jelgava) – 4. IV 1932, Grossbothen, Leipzigi läh), keemik, füüsik, füüsikalise keemia rajajaid, filosoof; Saksamaalt välja rännanud õpetaja, hilisema apteekri p. Lõpetas Riia reaalgümni-i, õppis 1872–75 TÜ keemia osk-s, lõpetas ük-i prof C. Schmidt ja asst J. Lemberg õpilasena keemiaknd kraadiga. Oli 1875–80 TÜ füüsikakab-i asst. Füüsikaprof A. v. Oettingeni mõjul huvitus eriti füüsika ja keemia piirialade probleemidest. Kaitses 1877 TÜ-s keemiamag vk "Volumchemische Studien über Affinität", misjärel jätkas töötamist TÜ keemiaosk-a eradots-na, pidades loenguid stöhhiomeetriast ja termokeemiast. 1878 kaitses dr-vk "Volumchemische und optisch-chemische Studien". 1880–81 töötas TÜ keemiakab-is ning oli ühtlasi matem ja loodustead õpetaja Tartu Reaalkoolis. 1881 valiti Riia PI keemiakat juh ja prof kohale, kellena töötas 1882. a algusest 1887. a-ni. 1887–1906 oli Leipzigi Ük prof ja füüsikal keemia kat juh. Arendas siin ulatuslikku tead ja organiseerivat tegevust, võitmaks füüsikal keemiale kui uuele teadusharule eluõigust. Asutas 1898 Leipzigi Ük-i juurde spetsiaalse füüsikal keemia inst-i, oli selle esimene dir. Suurest töökoormusest tulenevate tervisehäirete tõttu lõpetas 1906 teenistuse ük-s ja inst-s. Edaspidi elas pms Grossbothenis oma villas "Energia", kus töötas vabakutselise teadlasena, samuti tegeles maalimisega ning korraldas maalinäitusi.

O-i karjäär teadlasena kujunes väga edukaks, selles etendas olulist osa TÜ-s saadud hea haridus ning perspektiivse, palju võimalusi andva füüsikal keemia uurimissuuna valik. Tartus tehtud tööde peasisuks oli hapete ja aluste keem afinsuse (reaktsioonivõime) kvantitatiivne uurimine, millel oli erakordselt suur tähtsus teor keemia arengus 19. sajandil. Mag-töös uuris O. happe ja soola vahelist reaktsiooni dilatomeetrilisel meetodil, dr-töös rakendas ka optilisi (murdumisnäitajatega) mõõtmisi ning laiendas uuringuid org hapetele. Tema määratud affiinsuskoeffitsiendid võimaldasid reastada happeid nende tugevuse

(happeliste omaduste) järgi. Väitekirjades ja Tartu perioodil avaldatud, pms afiinsuse mõõtmisele pühendatud 12 artiklis tehtud järeldused iseloomustasid autorit julge ja iseseisva mõtlemisviisiga teadlasena. Ammendava tõlgenduse mõõdetud afiinsuskoeffitsientidele andis ta hiljem elektrolüütilise dissotsiatsiooni teooria põhjal. Tartu perioodi kuulub ka uut mõtteviisi propageeriva üldise (st füüsikalise) keemia õpiku kavandamine ja kirjutamise alustamine. Riia perioodil võitis O. teadlasena laialdase tunnustuse. Jätkates siin hapete ja aluste omaduste (eriti elektrijuhtivuse) uurimist, esitas 1888 (tema nime saanud) üldistava lahenduseseaduse, lõi aluselishappelise katalüüsi teooria ja leiutas msg-eid laboriinstrumente (nt O-i viskosimeeter). Riias avaldus ka O-i organisaatoritalent, siin tekkis tal viljakas koostöö teiste teadlastega (S. Arrhenius). Asunud Riia PI-s keemiaprof-i kohale, hakkas O. energiliselt ümber korraldama õppetööd, rajas suure keemialabori, seadis sisse keemia-alased uurimuslikud diplomitööd, tugevdas keemialoengute teaduslikku sisukust, 1885–87 ilmus (Leipzigis) Tartus alustatud kaheköitelise õpiku “Lehrbuch der allgemainen Chemie” esmatrükk. Füüsikal keemia alal tehtavate tööde avaldamiseks asutas ajakirja *Zeitschrift für physikalische Chemie* (ilmub a-st 1887 tänaseni), oli koos hollandi keemiku J. H. van 't Hoffiga selle esimesi toim- id. Leipzigis jätkusid lahuste füüsikal teooria uuringud. 1890. a-tel kujunes O-i ja tema koolkonna uurimistöõ peasuunaks katalüüsi olemus, auto- ja biokatalüüsi seaduspärasused. Erilist tähelepanu väär ib ammoniaagi sünteesi ja katalüütilise oksüdatsiooni uurimine (koos E. Braueriga), millel põhineb lämmastikhappe, -väetiste ja lõhkeainete tootmine. 1909 pälvis O. katalüüsi-alaste tööde, samuti keem tasakaalu ja reaktsiooni kiiruse põhiliste regulatsiooniprintsiipide uurimise eest Nobeli preemia. 1910 algas Saksamaal nitraatide tootmine O.-Braueri meetodil. A-st 1915 huvitus O. pms värvide ja värvuste probleemist, uurides värvide keem koostist, nende valiku ja kombineerimise põhimõtteid, värvuste mõõtmist, süstematiseerimist ja normeerimist ning harmooniat. O. ise pidas värviõpetust oluliseks saavutuseks oma loomingus, kuid mitmed tema vaated ei leidnud teadusringkondades tunnustamist. Ühtlasi oli O. teenekas teadusloolane ja teadusajaloolane, käsitledes teaduse arengu üldisi probleeme, tead loomingu mehhanismi, geniaalsete isikute ja organisaatorite osa teaduses, noorte talentide avastamist ja harimist, konflikte teaduse arenguloos jms, rõhutades ajaloolise lähenemise vajalikkust tead probleemide analüüsimisel. 1909 avaldas O. kuue suure keemiku ja füüsiku loometeed käsitleva teose *Grosse Männer* 1889. a-st hakkasid klassikute tööd ilmuma O.

initsiatiivil loodud sarjas *Ostwald's Klassiker der exakten Wissenschaften*, mille toim O. oli a-ni 1893 (seejärel sai toim-ks tema endine õpetaja TÜ-st A. v. Oettingen, pärast viimase surma jätkas sarja väljaandmist O-i poeg Wolfgang O.). 1889–1932 ilmus sarjas 232 köidet väljapaistvate teadlaste töid. O. oli väga produktiivne ja mitmekülgne teadlane, kellelt ilmus u 500 teadustööd, tuhandeid referaate ja retsensioone. 77 eraldi rmt-na ilmunud töö hulgas on õpikuid koolidele ja ük-dele, uurimistöid keemia, füüsika, filosoofia, ajaloo jt aladelt, suurte teadlaste elulugusid, mälestusi ja elukogemusi jäädvustavaid rmt-uid. Naturfilosoofina oli O. energetismi kontseptsiooni looja ja propageerija (1902 asutas teadusajakirja *Annalen der Naturphilosophie*). O-i tegevuse tulemusena tekkis Lepizigis maailma suurim füsikochemikute koolkond, kuhu kuulus üle 60 prof-i, nende seas hiljem Nobeli keemiapreemia saanud S. Arrhenius, J. H. van't Hoff ja W. F. G. Nernst. O-i juures õppis ja täiendas end mitusada keemikut (sh hiljem Tartus töötanud L. Pissarževski), tema lähimate kaastööliste hulka kuulus TÜ kasvandik R. Luther, kellest 1901 sai O-i abi inst-i dir kohal. O-i käe all kujunesid teadlasteks tema poeg Wolfgang O. (tuntud kolloidkeemik) ja väimees E. Brauer. O. viibis korduvalt välismaa kõrgkoolides ja teadusasutustes, sh 1905–06 esimese saksa prof-na USA-s (Harvardi Ük-s, Bostoni Tehnikaük-s jm) õppe- ja teadustööl. Oli mitme akadeemia liige, paljude teadusseltside liige, esimees ja auliige ning a-st 1911 Keemiaseltside Rahvusv Ühenduse president, Halle, Yale'i, Princetoni, Harvardi, Toronto, Genfi jt ük-de audr. Nobeli preemia (1909), Faraday medal jt.

T: Volumchemische Studien. I. // Poggendorf's Annalen. 1876. Bd 8; II–III. // Annalen der Physik. 1877. Bd 2; Chemische Affinitätsbestimmungen. // J. für prakt. Chemie I–V. 1879–1881. Bd 19, 22–24; Über die Dissociationstheorie der Elektrolyte. // Z. für physikalische Chemie. 1888, Bd 2; Die wissenschaftlichen Grundlagen der analytischen Chemie. Leipzig, 1894; Elektrochemie. Ihre Geschichte und Lehre. Leipzig, 1896; Über Katalyse. // Z. für Elektrochemie. 1901. Bd 7; Vorlesungen über Naturphilosophie. Leipzig, 1902; Die Farbenlehre. Leipzig 1918; Lebenslinien. Eine Selbstbiographie. Bd I–III. Berlin. 1926–27; Katalüüsisist (tõlkinud K. Räni). // Akadeemia (2002) 12.

B: *Левіцкіі* I, 255; DbBL, 568; EE 7, 113–114; 14, 346; TÜ ajalugu II, 127, 218, 226–228, 391; TALE XIII (2004), 14–121; *Walden, P.* Wilhelm Ostwald. Leipzig, 1904; *Родный Н. И., Соловьев Ю. И.* Вильгельм Оствальд. М, 1969; *Haring, G., Strube, J. W.* Ostwald in der geschichte der Chemie. // Ostwalds Klassiker der Exaten Wissenschaften

(1960) 250; *V. Past.* W. Ostwald ja Tartu Ülikool. // TÕ ajaloo küsimusi XI (1981); *U. Palm.* Klassikalise füüsikalise keemia areng ja Tartu Ülikool (1989) XXIII; *R. S. Ross, K. Hansel.* Carl Schmidt und Wilhelm Ostwald in ihren Briefen. // Mitteilungen der Wilhelm Ostwald Gesellschaft zu Grossbothen. 2000; Science, higher education, technologies, medicine, humanities in the Baltics – past and present. Abstracts of the 21th Int. Conf. in the History of Sci. Riga, 2003, 11, 19–20, 26–28, 75, 114–121; *V. Past.* Wilhelm Ostwald and physical chemistry at the University of Tartu. // *Studia Philosophica* IV /40). Trt, 2004, 19–25; Täppisteaduste ajaloost Eestis. Pühendatud Wilhelm Ostwaldi 150. sünniaastapäevale (koost I. Piir). // TALE XIII. Trt, 2004.

V. Past

OZERSKY, Aleksandr (9/21. IX 1813, Tšernigovi kub – 19. IX / 1. X 1880, Peterburi), vene geoloog. Lõpetas 1831 Peterburi Mäeinst-i ja õpetas seal 1857. a-ni mineral ning mäestat. Oli 1857–64 Altai mäeringkonna ülem ning 1864–80 Peterburi Mäeameti teenistuses. 1844 avaldas Loode-Eesti materjalide põhjal esimese tead põhjendatud Eesti aluspõhja kivimite stratigr-se liigestuse. 1846–48 avaldas osade kaupa venek-se tõlke R. I. Murchisoni, E. Verneüli ja A. Keyserlingi kapitaalsest uurimusest *The Geology of Russia in Europe and the Ural Mountains* omapoolsete täiendustega. Käsitles ka mandrijää toimet ja maakoore vertikaallikumiste tüüpe ning mõju.

T: Геогностический очерк Северо-Западной Эстляндии. // Горный журнал (1844) II, 5–6.

B: *Тихомиров В. В., Воскресенская Н. А.* 150 лет со дня рождения А. Д. Озерского. // Советская геология (1963) 7, 148–149; *Геккер Р. Ф.* На силурийском плато. М. (1987), 78.

OZOLS, Kārlis (18. XII 1860, Zaļenieki, Lāti – surmaaeg ja -koht teadmata), läti päriolu loomaarstiteadlane. Õppis 1879–84 TVI-s, vet-mag (1885, TVI), vk “Experimentelle Untersuchungen über das Anthraxvirus”. Töötas Derkulis, Orenburgis ja 1897–1912 Kamenets-Podolski hobusekasvanduses. TVI-s uuris prof E. Zimmersi juhendamisel eksperim-lt siberi katku batsillide resistentsust.

В: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 114–115; *А. А. Вискна*. Первые латышские ветеринарные врачи (до 1900 г.) // Из истории медицины. XIII. Рига, 1983, 96–97.

E. Ernits

OTLOOT, Hendrik (2. I 1906, Holstre v, Viljandimaa – 31. I 1965, Tallinn), arhitekt ja pedagoog, ehitusteadlane; möldri p. Lõpetas 1924 Viljandi Poeglastegümn-i, 1931 Tallinna Tehnikumi, 1932–33 täiendas end stipendiaadina Helsingi Tehnikaük-s, tehniknd (1959, TPI), vk käsitles hoonete soojuspidavust. Töötas 1934–44 Eesti Raudtee Val-e ehitusametis, oli 1945–47 TPI ehitustsk-a ehitusmat-de kat-i v-õpetaja, a-st 1947 arh ja arh konstruktsioonide kat-i dots, a-st 1951 TPI dir-i aset. Õpetas inseneriehitiste arh, ehitustehnika ajalugu, tööstushoonete projekteerimist ja arh-mälestiste mõõdistamist. Koost õppevahendeid. – Uuris pms hoonete ruumilist kujundamist, juhendas 1948–60 TPI ÜTÜ liikmete teadusuuringuid. Projekteeris jaamahooneid (Kilingi-Nõmme, Kivimäe, Kiviõli, Lihula jt), samuti Tallinn-Kopli ja Tartu kaubajaamad, tööstushoonetest Tallinnas Estonia Eksporttapamajad (1934–35) ja Tartus Lõuna-Eesti Eksporttapamajade hoonestu (1934–35). Eesti Arhitektide Ühingu (1935–44) ja ENSV Arhitektide Liidu (1945–65) liige.

T: Arhitektuuri ja ehitustehnika alused (kaasautor A. Veski). Tln 1952; Arhitektuuri kursused. 3. osa. Tööstushoonete ruumiline kujundamine. Tln, 1961.

B: EKABL, 363; TPI 1936–1986, 165, 227, 232, 241, 242, 415, 497; Ehitusinsenerid TPI-st, 217; Eesti arhitektuur (1965) 1 (nekroloog)

K. Siilivask

OTS, Agu (17. XI 1935, Tännassilma v, Viljandimaa), tehnikateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1957 Viljandi 2. kk-i, 1962 TPI energ-tsk-a; 1967–70 TPI asp, tehnikaknd (1987, TPI), vk "Преобразование газообразной калиевой присадки в бессерных продуктах сгорания в отложения на теплообменной поверхности, учитывая температурные изменения". Töötas 1962–67 "Eesti Energias", oli 1970–87 TPI ins ja a-st 1987 v-teadur. – Peamine uurimisvaldkond: magnethüdrodünaamiliste elektri jaamadade soojuskasutavad seadmed. Tegelenud ka põlevkivienerg-ga. U 40 teadustr-t.

T: Влияние теплоты сгорания на удельный расход электроэнергии и интенсивности износа бил при размоле сланцев в шахтных мельницах. // Тр. ТПИ (1966) 240; Влияние загрязнения экраных труб на условия теплообмена в топках. // Тр. ТПИ (1967) 255; О конденсации калиевых соединений из продуктов сгорания. // Изв. АН ЭССР. Физ.-мат. (1973) 22; Экспериментальное исследование конденсации калиевой присадки из продуктов сгорания. // Тр. ТПИ (1979) 466; Probleme der Damferzeugerheizflächen bei MHD-Kraftwerken. // XX Kraftwerktechnisches Kolloquium. Dresden, 1988; Kaasaegsetest energeetilistest gaasiturbiinidest. // Energia Teataja 11 (1996); Jäätmed energiaks. // Energia Teataja 11 (1997); Päevakorda tõuseb hajus elektritootmine. // Keskkonnatehnika 6 (2002).

OTS, Ando (17. III 1941, Kudina v, Tartumaa), füüsik; talupidaja p. Lõpetas 1959 Tartu 8. Kk-i, 1965 TÜ füüs-mat-tsk-a optikuerialal, asp-i 1971, füüs-mat-knd (1971, TÜ), vk "Исследование F-центров в сульфиде цинка методом ЭПР". Täiendas end 1974–75 Turu Ük-s, olnud tead välislahetustes Rootsis, Saksamaal, Austrias ja korduvalt Soomes. Oli 1966 TÜ eksperim-füüsika kat-i stažöör, 1971–73 v-õpetaja, 1973–75 EPA füüsikakat-i juh, dots-i kt, 1975–78 TÜ eksperim-füüsika kat-i v-teadur, a-st 1978 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i dots, v- ja j-teadur. Lugenud tahkisefüüsika, elektroonika, kompuuterelektronika, digitaalse andmetöötluse, mikroprotsessorite ja telekommunikatsiooni aluste kursusi. – Uurimusi elektronide paramagnetilisest resonantsist ja võredefektide struktuurist, teinud kindlaks anioon- ja katioonvakantsidel baseeruvate defektide detailse struktuuri, tekkemehhanismi ja termilise stabiilsuse ZnS, ZnO, CaS jt A₂B₆ ühenditel. EFS-i liige.

T: Thermal stability of Fe³⁺ centres and thermoluminescence of ZnS single crystals (kaasautor). // Phys. Status Sol. B 129 (1985); EPR of V centres in plastically deformed CaS (kaasautor). // J. Phys. Chem. Solids 57 (N 9) (1996); V⁻ centres and cation vacancies in neutron-irradiated CaS (kaasautor). // Solid State Communications, 113 (2000); EPR of [Li]^o, [Na]^o and [K]^o centres in SrS and CaS polycrystals (kaasautor). // Phys. Status Solidi (b) 241 (2004).

B: EPA BL I, 143; TÜ BL I, 276; II, 121; EE 14, 346.

OTS, Arvo (26. VI 1931, Pärnu), tehnikateadlane, soojusenergeetik; kooliõpetaja p. Lõpetas 1950 eksternina Tallinna 2. Kk-i, 1955 TPI meh-tsk-a, 1958 Ehituse TUI asp-i, tehnikaknd (1958, TPI), vk "Põlevkivitolmu põlemine", tehnikadr (1968, Eesti TA), vk "Füüsikalise keemilised protsessid põlevkivi tolmkütte kolletes". Eesti TA liige (1983). Oli 1958–60 Ehituse TUI n-teadur, a-st 1960 TPI soojusenerg kat-i dots, 1968–92 kat-i juh, 1969– prof, 1992– soojustehnika inst-i juh. Lugenud termodünaamika, kütuste, põlemise ja keskkonnakaitse, katelseadmete ning soojuselektrijaamade kursusi. Juhendanud u 30 vk-a. – Peamine uurimisvaldkond – põlevkivi energeetiline kasutamine. Teadustöö tähtsamad suunad: põlevkivi koostise, kütteväärtuse ja põlemisgaaside hulga arvutamine kütuse tehn analüüsi andmete alusel; tolmustatud põlevkivi põlemiskarakteristikud, leegi levikukiirus ja mahuline soojuseraldus; väikese põlevaine ja suure mineraalosa sisaldusega koksistunud polüfraktsioonse tolmkütuse põlemine; põlevkivi mineraalosa komponentide käitumine põlevkivi põlemisel; tolmkütte katelde kollete saastumise mehhanism; termiline piirikiht ja selle mõju soojusülekandele koldes; soojusülekande dünaamika aurukatelde küttepindades muutusaaastumise tingimustes; teraste kõrgtemperatuurne korrosioon; katla küttepinna torude korrosioon-erosiivne kulumine; aurukatelde küttepindade veejoaga puhastamine ja kombineeritud puhastustehnoloogia; temperatuurisõki mõju katla küttepinna metallile; õhku saastavate komponentide teke vedelkütuste ja põlevkivi põletamisel; põlevkivi põletamine ülerõhulises koldes. Osalenud Eesti energ arengut käsitlevate programmide väljatöötamisel. Eesti TA Inform ja Tehnikateaduste Osk-a akad-sekr aset, ajakirja *Oil Shale* peatoim aset, "Eesti Põlevkivi" haldusnõukogu liige, "Eesti Energia" tead konsultant jt org-de liige. Soome Tehnikateaduste Akad välisliige (1966). USA Meh-ins-de Assots-i liige (2005). ENSV tnl teadlane (1981). ENSV rkl preemia (1970 ja 1980, koll-s). Eesti TA medal (2001), Valgetähe IV kl teenetemärk (2002). Üle 280 teadustr-e, arvukalt õppe- ja aimeart-eid, sh 3 monogr-t, 14 autorit.

T: Termodünaamika. Tln, 1972; Soojustehnika (kaasautorid A. Kull, I. Mikk.) Tln, 1966, ²1974; Процессы в парогенераторах при сжигании сланцев и Канско-Ачинских углей. М, 1977; Soojustehnika käsiraamat (kaasautor). Tln, 1977; Коррозия и износ поверхностей нагрева котлов. М, 1987; Formation of Air-Polluting Compounds while Burning Oil Shale. // *Oil Shale* 9 (1992) 1; The Use of Estonian Oil Shale for Power Generation. // *Environmentally Sound Management of Low-Grade Fuels*. Stockholm, 1993;

Sintering and Fouling Characterization of Ashes with High Calcium Oxide Content. // 13th Int. Conf. on Fluidized Bed Combustion (kaasautor). New York, 1995; Sintering and fouling characterization of ashes with high calcium content (kaasautorid T. Parve, B.-J. Skifvars). // J. Institute of Energy. Dec., 1996; The influence of pressure on the behaviour of oil shale carbonates (kaasautorid T. Pihu, A. Hlebnikov). // Oil Shale 14 (1997) 3; Soojustehnikainseneride koolitamine TTÜ-s ja selle tulevik (kaasautor A. Kull). // Insenerikultuur Eestis. 3. Tln, 1997; Mechanism of ash deposits formation corrosion and sulphur capture by burning calcium and chloride content fuels. // VGB Kraftwerke Kongress. Düsseldorf, 2000; Influence of sulphur dioxide on decomposition of oil shale mineral matter (kaasautor). // Oil Shale 18 (2001) 4; Põlevkivi põletustehnika. Tln, 2005; Oil shale fuel combustion: properties. Tln, 2006; Kevvkiht-põletustehnoloogia. // Teadusmõte Eestis (IV). Tehnikateadused II. Tln, 2007.

B: TPI 1936–1986, 152–153, 285, 301–303, 413, 415–416, 453–455; TTÜ professorid 1993, 43; Eesti TA liikmeskond 1938–1998, 94–95; Eesti TA 1980–1985, 341; EE 14, 347; EMaBL, 342; Akadeemik Arvo Ots 75. // Eesti TA ar 2006 XII (39), 130–131; TTÜ professorid läbi aegade, 288–289.

OTS, Avo (14. X 1949, Tartu), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1968 Tartu 1. Kk-i, 1973 TPI raadioinsena, tehnikamag (1992, TTÜ), vk “TTÜ arvutivõrgu struktuur”. Oli 1973–79 TPI automaatikatska raadiotehnika kat-i ins, 1979–93 asst, 1994–99 dots, 1999– TTÜ raadio- ja sidetehnika inst-i telekommunikatsiooni õt-i lektor. Õpetanud programmeerimist, telekommunikatsiooni, infotöötlust ja arvutitehnikat, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: signaalitöötlus, selle algoritmid ja seadmed, telekommunikatsioon, arvutiside, mobiilside tehnol-d ja teenused. Üle 20 teadustr-e.

T: Tele-education projects on broadband network in Estonia (kaasautorid J. Penjamin, A. Kalja). // Baltic IT Revue 14 (1999), 3; Tehnoloogia ja side. // TTÜ ar (1999). Tln, 2000; Mobiilside ja mobiilsed teenused. // Director (2001) 4; Testing and Implementation of Mobile Services for Packet-based Networks (kaasautorid M. Kulmar, P. Tomingas). // Baltic IT&T Review 26 (2002) 3; Õpetatava sõnumi edastamine. // A&A (2003) 2; Kommunikatsiooniteenustel põhinev tehnoloogia // TTÜ ar (2004). Tln, 2005.

B: TPI 1936–1986, 325, 326, 430, 431.

OTS, Hans (5. XII 1921, Tallinn), tehnikateadlane ja insener; ettevõtja p. Lõpetas 1941 Tallinna Reaalkooli, õppis meh tehnol 1941–43 TTÜ-s, 1946–48 Karlsruhe Tehnikaük-s ja 1950–52 Melbourne'i Ük-s, sooritas 1959 ins-i kutseksamid *The Institution of Engineers, Australia* juures, tehnikamag (1986, Melbourne'i Ük), vk „Carbon producing volatile burner“. Oli 1950–81 Austraalias Victoria osariigi Rkl Elektrikomisjoni teenistuses: 1950–52 kõrgepingeseadmete operaator, 1952–59 Richmondi elektrijaamas ins, a-st 1959 kütusevarustuse ning varustuspoliitika ja arendusosk-a ins ja peains-i asst. Hiljem tegutses pms tehn nõustajana, oli ka Londoni *Marine Tribunal*'i ekspert. – Uurimisvaldkond: tahkekütuste töötlemise tehnol ja transport. Selgitanud solaarselt kuivatatud pruunsöelobri sobivust elektrijaamade kütteks, täiustanud tsemendiklinkri püstahjus põletamise tehnol, konstrueerinud söebriketi laadimisvahendeid, uurinud söebriketi isesüttimise vältimise võimalusi, arendanud pruunsöebriketi suuremahulise laevatamise põhimõtteid, osalenud söebriketi vedude korraldamisel Austraaliast ja Euroopast Jaapanisse ja Lõuna-Koreasse. *The Institution of Engineers, Australia* aastaauhind parimale mehaanikatehnika teadustr-le (1966). 7 teadustr-t, 3 Austraalia patenti.

T: Combustion of brown coal briquettes in industrial installations (kaasautor). // Mech. & Chem. Eng Trans. of the Institution of Engineers, Australia MC2 (1966) 1; Auxiliary fuel for power stations, the solar dried brown coal slurry option (kaasautor). // S.E.C. Report No SO/81/27; Control of self heating in bulk shipment of briquettes – case histories (kaasautor). // 5th Australian Coal Sci. Conf. The University of Melbourne, 30.11–2.12 1992. Melbourne, 1992.

V. Mägi

OTS, Ilmar (27. XI 1937, Tallinn), füüsik; talupidaja p. Lõpetas 1957 Tallinna 20. Kk-i, 1962 TÜ füüsikaosk-a, 1968 FAI asp-i, füüs-mat-knd (1972, TÜ), vk "Некоторые поляризационные свойства простых нерелятивистских диаграмм Фейнмана". Oli 1962–77 FAI n-teadur ja asp, 1977–88 FI v-teadur, a-st 1988 teor füüsika labori juh, 2003–v-teadur. – Põhiteadusvaldkond: teor füüsika. Uurinud elementaarosakeste spinnidega seotud probleeme: polarisatsiooninähtused (orientatsiooninähtused) otsestes

tuumareaktsioonides ja elementaarosakeste vahelistes protsessides, kõrgemate spinnidega vabade ja vastastikmõjus olevate väljade relativistlike võrrandite teooria. EFS asutajaliige. Üle 60 teadustr-e.

T: Polarization phenomena in direct reactions with simple diagrams taken into account. // Sov. J. Nucl. Phys. 15 (1972) 5; Spin effects in the production of quasinuclear mesons by a pole mechanism. // Sov. J. Nucl. Phys. 17 (1973) 5; Intermediate vector boson corrections to spin 3/2 heavy lepton decay. // Proc. Acad. Sci. ESSR 29 (1980) 1; A second look at the Rarita-Schwinger theory (kaasautor). // J. Math. Phys. 34 (1993) 7; Realization of the unitary representation of the Poincaré group (kaasautor). // J. Group Theory in Physics 2 (1993); Spin polarization and alignment of the single Z boson from e^+e^- annihilation (kaasautor). // Nuclear Physics B 588 (2000); General spin density matrix formalism and spin orientation of gauge bosons in e^+e^- annihilation (kaasautor H. Liivat). // Hadronic J. 23 (2000); "Dynamical" non-minimal higher-spin interaction and gyromagnetic ratio $g = 2$ (kaasautor). // Europhys. Lett. 56 (2001) 2.

B: EE 14, 347.

OTS, Indrek (19. XI 1972, Tartu), zooloog, loomaökoloog; teenistujate p. Lõpetas 1991 Ülenurme Kk-i, 1996 TÜ biol-osk-a, mag loomaökol-s (1997, TÜ), vk "Hematological health state indices of reproducing great tits. Methodology, sources of natural variation and a response to brood size manipulation" (Trt, 1997), *Ph.D.* (loomaökol, 1999, TÜ), vk "Health state indices of reproducing great tits (*Parus major*): sources of variation and connections with life-history traits". Oli 1994–95 ja 1997–99 EPMÜ ZBI laborant ja v-laborant, 1995–96 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i laborant, 1999–2001 teadur; 2001–2006 loomaökol õt-i v-teadur, 2006– Haridus- ja Teadusmin-i teadusosk-a peaekspert. – Uurimisvaldkond: immunol ökol ja elukäiguelutsioon, evolutsiooniline loomaökol, loomade käitumise evolutsioonilis-ökol aspektid, suguline valik ja sugudevahelised konfliktid. EV teaduspreemia (2002, koll-s). 28 teadustr-t.

T: Great tits (*Parus major*) trade health for reproduction (kaasautor P. Hõrak). // Proc. of the Royal Society of London. Biology. 263 (1996); Health impact of blood parasites in breeding great tits (kaasautor P. Hõrak). // Oecol. 116 (1998); Haematological health state indices of reproducing Great Tits: methodology and sources of natural variation

(kaasautor A. Murumägi ja P. Hõrak). // *Functional Ecol.* 12 (1998); Immune challenge affects basal metabolic activity in wintering great tits (kaasautor). // *Proc. Royal Soc. London. Biol.* 268 (2001); Carotenoid-based plumage coloration reflects hemoparasite infection and local survival in breeding great tits (kaasautor). // *Oecol.* 126 (2001); Baasuringud evolutsioonilise loomaökoloogia vallas – bioloogilise mitmekesisuse huvides (kaasautor). // *EV teaduspreemiad 2002. Tln, 2002*; Immune response is energetically costly in white cabbage butterfly pupae (kaasautor). // *Suppl. Proc. Royal Soc. London. Biol.* 270 (2003); Effects of ultraviolet-B radiation on metamorphic traits in the common frog *Rana temporaria* (kaasautor). // *J. Zool.* 259 (2003); Carotenoid-based plumage coloration of male greenfinches reflects health and immunocompetence (kaasautorid L. Saks, P. Hõrak) // *Oecol.* 134 (2003); Bone alkaline phosphatase as a sensitive indicator of skeletal development in birds: A study of the great tit nestlings (kaasautorid V. Tilgar, R. Mänd). // *Physiol. Biochem. Zool.* 77 (2004); When not to avoid inbreeding (kaasautor H. Kokko). // *Evolution* 60 (2006).

B: EE 14, 347; EV teaduspreemia (2002), 65–67.

OTS, Jakob (6. XII 1935, Tallinn), kasvatusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1955 Tallinna 21. Kk-i, 1960 TPedI vene k-e ja kirj-e osk-a, ped-knd (1975, TÜ), vk "Индивидуализация учебных заданий на базе обучения русскому языку в эстонской школе". Oli 1960–69 Käina 8-kl. kooli õpetaja ja dir, 1969-87 VÕT-i õppejõud, asedir ja kat-juh; 1988-93 Eesti Hariduse Arenduskeskuse ped kat-i dots, ühtlasi Tallinna 21. kk-i õpetaja ja TPedI dots, 1993–2001 TPÜ kasv-teaduste tsk-a kooliped õt-i dots, 2002– õu-te täitja. Peale ped-üldkursuste lugenud kasv-filos ja valikkursusi; koost õppevahendeid. Töötanud kohakaaslasena ka kk-des ja Mainori kõrgkoolis. – Uurinud didaktika ja k-te õpetamise metoodika ning õpetajate täienduskoolitusega seotud probleeme. Kuulub prof I. Undi koolkonda. Ühiskondliku Ped Urimise Inst-i liige. Üle 50 teadustr-e ja 10 õppevahendi.

T: Задания по русскому языку для VII–VIII класса. Тлн, 1973; Eneseanlüüsi võimalusi didaktilises protsessis. // *Nüüdistund.* Tln, 1983; Iseseisvus isiksuse omadusena. // *Nõuk Kool* (1988) 2; Hinnang ja hinne. // *Nõuk Kool* (1989) 6; Management and the teacher in the system of progressive education. // *Perspectives on School Leadership – a Platform for the Future.* Florida, 1996 (USA); Õpiraskustega laps tavakoolis. // *Eesti pedagoogika ja kool*

XLVIII. Tln, 1996; 10–11 aastaste õpilaste arvamus oma koolist. // Õpetaja-uurija töömailt. Trt, 1998; Õpilase iseseisvus ja õppeprotsess. // Eesti pedagoogika ja kool LV. Tln, 2001.

B: TPÜ läbi aegade, 112.

OTS, Katri (23. V 1971, Tallinn), metsateadlane; tööliste t. Lõpetas 1989 Tallinna 44. Kk-i, 1993 EPMÜ metsamaj-e erialal, 1994–96 EPMÜ magistrant, metsandusmag (1996, samas), vk "Okaspuude kasv ja areng leeliselise tööstusliku õhusaaste tingimustes", EPMÜ doktorant 1996–2001, põllum-dr (2002, EPMÜ), vk "Impact of air pollution on the growth of conifers in the industrial region of Northeast Estonia". Oli 1993–96 TPÜ Ökol Inst-i v-ins, 1996–98 teadur, 1998–2004 EPMÜ Metsandusliku Uurimisinst-i teadur, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i v-teadur. – Uurinud pms inimtekkelise tolmusaaste (leeliselise tsemenditolm) ning põlevkivi töötlemise ja elektriijaamade piirkonna õhusaaste mõju erivanuseliste okaspuude kasvule ja arengule. Osalenud juhtivalt mitme ministeeriumi või asutuse uurimisprojekti täitmisel. EV teaduspreemia (2004, koll-s). Üle 40 teadustr-e.

T: Influence of climatic factors on annual rings of conifers (kaasautor J. Rauk). // Z. Naturforschung 54 (1999); Growth and biomass partitioning of 6-year-old spruces under alkaline dust impact (kaasautor M. Mandre). // Water Air Soil Pollut 114 (1999); Changes in phytomass and nutrient partitioning in young conifers in extreme alkaline growth conditions (kaasautor). // Environ. Pollut 105 (1999); The state of rest forest ecosystem in an area of oil-shale mining and processing. II. Morphological characteristics of Norway spruce (kaasautorid J. Rauk, M. Mandre). // Oil Shale 17 (2000) 2; Needle biomass across a pollution gradient in Estonia (kaasautor M. Mandre). // Oil Shale 19 (2002) 4; Metsaökosüsteemi dünaamika ja okaspuude ökofüsioloogiline seisund looduslikes ning antropogeensetes stressitingimustes (kaasautor). // EV teaduspreemiad 2004. Tln, 2004.

B: Katri Ots. Impact of air pollution on the growth of conifers in the industrial region of Northeast Estonia". Trt, 2002, 215–222; EV teaduspreemiad 2004, 81.

OTS (a-ni 1993 **Kaust**), **Loone** (31. XII 1965, Tallinn), folklorist; ins-i t. Lõpetas 1984 Tallinna 37. Kk-i, 1990 TÜ eesti k-e ja kirj-e osk-a, 1990–93 TÜ magistrant, folkloori-mag (1993, TÜ), vk "Dr. Oskar Kallase elu ja töö"; oli a-st 1993 TÜ doktorant, ühtlasi eesti kultuuri ja kirj-e lektor Balti Õpingute Projektis (hiljem Euroopa Kolledž), *Ph.D.* (ped,

1999, TÜ), vk "Õppekomplekt multikultuuriliseks hariduseks eesti kirjanduse näitel" (Trt, 1999). – Uurimisvaldkond: folkloristika historiogr, muinaspõhja müüt ja selle seosed eesti folklooriga. Tartu R. Wagneri S-i esinaine.

T: 1901. aasta Oskar Kallase elus. // Eesti rahvaluule aspekte. TÜ Toim 963 (1992); Müüdist Karl Ristikivi kahes ajalootrioloogias. // Vikerkaar (1992) 4; Symboolit Karl Ristikiven historialiseissa romaaneissa. // Synteesi (1993) 3; Dr. Oskar Kallas eesti folkloristikas. Trt, 1993; Lauliku muunded: Cocteau' "Orfeusest" Wagneri "Valküürideni". // Eksperimentaalne folkloristika. Trt, 1993; On the problem of birth of on eschatological myth. // Contemporary Folklore (1996); Some notes on teaching in multicultural environment: The Estonian Literature Project at the University of Tartu. // Higher Education in Europe 23 (1998); Songs on the last relict and their visual interpretation in film. // Bridging the Cultural Divide: Our Common Ballad Heritage. Hildesheim, Zürich, New York, 2000; School as developmental environment and students' coping (kaasautor). // Person. Color. Nature. Music. Daugavpils, 2005.

OTS (a-st 2007 **Rosenberg**), **Mai** (28. IX 1958, Tartu) arstiteadlane, nefroloog; viiulikunstniku t. Lõpetas 1976 Tartu 8 Kk-i, 1984 TÜ arstitsk-a, 1992–97 TÜ sisekliiniku doktorant, med-dr (1998 TÜ), vk "Characteristics of the progression of human and experimental glomerulopathies". Täiendas end 1995–97 Harvardi Ük-s, Torontos (2000), Heidelbergis (2002), Philadelphias (2002), Gdanskis (2002). Oli 1984–85 intern, 1986–88 Jõgeva Rajoonihaiglas Põltsamaal terapeut, 1988–89 Tartu Kiirabi arst, 1989–92 TÜ teaduskonnasisehaiguste kat-i asst, 1997–99 TÜ sisekliiniku asst ja TÜ Kliinikumi sisekliiniku nefroloog, 1999–2000 v-asst, 2000–05 TÜ arstitsk-a sisehaiguste õt-i nefrol dots, 2005– erakorr v-teadur. – Uurinud krooniliste neeruhaiguste epidemiol- ja progresseerumist ning kroonilise neerupuudulikkuse rehabilitatsiooni. Osalenud teaduskonv-de korraldamisel, mitmete kodu- ja välismaiste erialaliste töörühmade liige ning saanud uurimisgrante. *Int. Soc. of Nephrology*, *Comm-n of Global Advancement of Nephrology* (Euroopa alamkom), *Am. Soc. of Nephrology*, *Eur. Dialysis & Transplantation Assoc.* liige, Eesti Kudede ja Organite Transplantatsiooni Ühingu asutajaliige, Eesti Nefroloogide Seltsi liige. Üle 60 teadustr-e.

T: Neerubiopsia tähtsusest glomerulopaatiate diagnoosimisel. // EA (1993) 3; The epidemiology of end-stage renal disease in the Baltic countries: an evolution figure (kaasautor). // Nephrol. Dial. Transplant. (2001) 16; Beneficial effects of water-based exercise in patients with chronic kidney disease (kaasautor). // Int. J. Rehabil. Res. (2003) 26; Kroonilise neerupuudulikkusega haigete kompleksse taastusravi võimalusi (kaasautorid Ü. Pechter, J. Maaros). // EA (2003) 1; Regular Low-intensity aquatic exercise improves cardiorespiratory functional capacity and reduces proteinuria in chronic renal failure patients (kaasautor). // Nephrol. Dial. Transplant. (2003) 18; Kiiresti progresseeruv luupusnefriit (kaasautorid K. Metsküla, A. Kulla). // EA (2003) 5; Oxidative stress status in early stages of experimental renal failure (kaasautor). // Nephron Exp. Nephrol. (2004) 97; Impact of the supplementation of kidney mass on blood pressure and progression of kidney disease (kaasautor). // Nephrol. Dial. Transplant. (2004) 19; Neeruhaige õigeaegne avastamine. // EA (2006) 1; Ultrastructural analysis of the human kidney biopsies. // Papers Anthropol. XVI (2007).

B: TÜ BL II, 121; Mikelsaar, M. Meditsiinidoktor Mai Ots. // EA (1999) 3, 284; <https://www.etis.ee>.

OTS, Meelis (10. VIII 1970 Tallinn), loomakasvatusteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1988 Tallinna 21. Kk-i, 1993 loomakasvatjana EPMÜ, põllumag (1999, EPMÜ), vk "Looma- ja linnukasvatuses kasutatavad bioloogilised toimeained", põllum-dr (2005, EPMÜ), vk "Energia- ja proteiiniallika mõju mikroobse proteiini sünteesile mäletsejalistel". Oli 1992–96 Tartu Seakasv Katsejaama loomakasv-spetsialist, 1997–2004 EPMÜ Loomakasv-inst-i spetsialist, teadur ja lektor, 2005– vet-med-i ja loomakasv-inst-i lektor. – Uurinud sigade nuuma- ja lihajõudlust, erinevaid biol toimeaineid ning proteiini kvaliteeti mäletsejate söötmisel. 20 teadustr-t.

T: Somatotropiin – veiste jõudluse suurendaja. / Proc. from a symp. Dairy Production in Estonia – Today and Tomorrow. // Estonian Agricultural Univ. Trt, June 7, Uppsala, 1999; Lähtekohad lüpsilehmade jõusööda söötmiseks silotüübiliste ratsioonide kasutamisel (kaasautor O. Kärt). // EPMÜ loomakasvatusinst-i tead töid 70 (1999); The effect of barley meal on dairy cow's dry matter intake, allantoin excretion and microbial protein synthesis in feeding alfalfa silage *ad libitum* (kaasautor). // Agraart. (2001) 3; Prediction of the *in vivo*

digestibility of grass silage from gas production kinetics (kaasautor). // J. Dairy Science 84 (2001); Temperatuuri mõjust rapsikoogi proteiini lõhustuvusele vatsas (kaasautor). // Agraart (2003) 2; Effect of grain species on purine derivative excretion via urine in feeding leguminous silage to rams (kaasautor O. Kärt). // Veterinarija ir Zootehnika 44 (2003) 22; Jõusööda tärglise- ja proteiiniallika mõju uuslüksiperioodil lüpsvate lehmade toodangule, toitainetega varustatusele ja mõningatele vere biokeemilistele näitajatele (kaasautor). // Agraart XV (2004) 1; Piima karbamiidisisalduse ja ratsiooni toitefaktorite vahelistest seostest (kaasautorid O. Kärt, E. Rihma). // Agraart XV (2004) 3.

OTSAR, Aavo (8. XI 1941, K-Järve – 26. III 2004, Tartu), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1960 Kohtla-Järve 5. Kk-i, 1965 TÜ maj-*tsk*-a. Oli 1965–68 MI teadur, a-st 1968 TÜ rmt-pidamise kat-i asst, 1970–92 v-õpetaja, a-st 1992 rahanduse ja arvestuse inst-i õu täitja. Õpetanud finantsaruandluse analüüsi, maksuarvestust, ettevõtte maj-analüüsi. – Uurimisvaldkond: ettevõtete maj-tegevuse analüüs. Pärast TÜ-st lahkumist töötas ettevõtteis pearmt-pidajana. Koos Moskva teadlastega osalenud uurimisprojekti "Tootmiskoondiste efektiivsuse suurendamise reservid" ja projekti "Tartu Kliinilise Lastehaigla kulude võrdlev analüüs". Üle 30 teadustr-e, sh 1 monogr, õppevahendid ja õppe-met materjalid.

T: Ühiskondliku tarbimise planeerimisest. Trt, 1974; Ühiskondlik tarbimine. Tln. 1976; Uusi meetodeid majandustegevuse analüüsis. Trt, 1977; Ehitaja (tellij) finants-majandusliku tegevuse analüüs. Trt, 1987; Tööstusettevõtete finantsseisundi analüüs. Trt, 1988.

B: TÜ BL I, 355–356; II, 121.

OTSASON, Rein (24. V 1931, Tartu – 30. X 2004, Tallinn), majandusteadlane ja pangandustegelane; teenistuja p. Lõpetas 1949 TPI ettevalmistusosk-a, 1954 TPI maj-*tsk*-a, 1958–63 NSVL TA MI asp, maj-knd (1964, samas), vk "Хозрасчётные стимулы использования основных фондов", maj-dr (1984, Moskva), vk «Методология определения, критерий и показатели эффективности производства основных хозрасчётных звеньев народного хозяйства». Oli 1954–58 Põllum Varustuspeaval-e ökonomist ja osk-juh, 1963 Elektrotehnika Inst-i grupijuht Tallinnas, 1963–71 MI teadur ja sektorijuh, 1972–76 NSVL TA MI v-teadur, 1976–80 NSVL Plaanikomitee Maj-uuringute

Inst-i sektorijuh, 1980–84 NSVL Ungari saatkonna esimene sekr ja maj-ekspert, 1984–88 MI dir, 1988–89 ENSV MN esimehe aset ja ENSV Rkl Plaanikomitee esimees, 1989–91 Eesti Panga president ja NSV Liidu rahvasaadik, 1992–2004 Eesti Krediidipanga president. – Uurinud pol ökon ja rahvamaj-e juhtimise probleeme, sh NSVL ja Ungari maj-reforme, turumaj-e ja rahasüsteemi arengut Eestis, valmistas ette Eesti ülemineku oma rahasüsteemile ja reformi elluviimise. Oli NSVL TA Teadusnõukogu büroo ja NSVL Teadus- ja Tehnikakomitee liige, Tallinna TSN saadik, paljude nõuk-de ja komisjonide liige. Riigivapi III kl teenetemärk (2003). Üle 100 teadustr-e, sh 7 monogr-t.

T: Majandusreform Ungaris. // Tehnika ja Tootmine (1968) 4; Majandusreform ning põhifondide efektiivsuse suurendamine. // Majandusreform ja tarbija. Tln, 1970; Хозрасчёт и кредитная форма финансирования капитальных вложений. М, 1974; Определение экономической эффективности хозрасчётных звеньев народного хозяйства. М, 1977; Тенденции и проблемы совершенствования механизма АПК в условиях интенсификации производства (опыт СССР). Тлн, 1986; Eesti NSV isemajandamise kontseptsioon (koll-i juht). // MI, 1988; Kas IME raha oleks ime? // Noorte Hääl (1989), 11. V; Poliitikamängud Eesti krooni ümber. // Sõnumileht (1995) 5. I; Kolm müüti Eesti majandusest. // Sõnumileht (1997), 18.–20. XI; Kes küsib laenu? Eesti väikeettevõtja pangajuhi pilgu läbi. // Saldo (2001), 5. XII.

B: EE 14, 348; TPI 1936–1986, 342, 415, 497; EmaBL, 343; Eesti TA Arhiiv, f 21, n 4, s 933 (isikutoimik): Rein Otsason. // Eesti Panga presidendid 1919–1999, [14–15]; Rein Otsason. *In memoriam*. // PS (2004), 4, XI; Voog, R. Mees, keda mäletada. *In memoriam* Rein Otsason. // Eesti Ekspress (2004), 4. XI.

T. Soomets

OTSEPP, Rein (28. VIII 1935, Tallinn), majandusteadlane; raudteetöölise p. Lõpetas 1954 Tallinna 22. Kk-i, 1959 TÜ õigustsk-a, 1964–67 TÜ asp, maj-knd (1968, TÜ), vk "Materiaalse vastutuse suhted ja toodangu kvaliteet". Oli 1959–62 Tallinna TSN TK büroojuh, aseesimees ja esimehe abi, 1962–92 TPI/TTÜ pol ökon (maj-teooria) kat-i õppejõud, a-st 1973 dots, 1981–92 kat-i juh, 1992–99 Eesti Krediidipanga osk-juh, 1999–2001 panga nõukogu esimees, a-st 2001 nõukogu liige; võttis vahetult osa panga loomis-, kujunemis- ja juhtimisprotsessist, ühtlasi oli 1999–2003 eraük-i "Veritas" prof,

2003–05 Audentese Ük-i õü täitja. – Uurinud tootjate maj ja materiaalse vastutuse aspekte ja toodangu kvaliteedi probleeme. Pidanud loenguid ja ettekandeid Budapesti, Varssavi, Rostocki ja Praha kõrgkoolides. Ligi 70 teadustr-t.

T: Rahvusvahelise tööjaotuse probleeme (kaasautorid T. Made, K. Soidra). Tln, 1981; Die Probleme der Wirtschaftliche Verantwortlichkeiten. Rostock (Saksamaa), 1984; Felelösség az érdekeltség rendszerben. Budapest, 1988; Stimuláció és szociális igazságosság. Budapest, 1988.

B: TPI 1936–1986, 363–367, 497; EMa BL, 344.

OTSMAA (a-ni 1955 Tint), **Liilia** (6. I 1925, Lasva, Võrumaa), saksa filoloog; käsitöölise t. Lõpetas 1944 Võru Kk-i, 1949 TÜ saksa filol erialal. Stažeeris Lepizigi Ük-s. 1949–51 TÜ saksa filol kat-i õpetaja, 1951–54 asp, 1954–66 õpetaja, 1966–92 v-õpetaja, 1992–97 germaani-romaani osk-a lektor. Õpetanud sks k-t, leksikol ja fraseol; koost õppevahendeid. – Uurinud alamsks k-e mõjusid eesti ja baltisakslaste sks k-le, sh B. Russovi “Liivimaa kroonikas”. U 20 teadustr-t.

T: Texte für Physiker. Tln, 1958; Saksa keele õpik algajaile: kõrgematele õppeasutustele (kaasautorid A. Habermann, V. Liiv). Trt, 1961, ²1963; Tln, 1964; ²1970; Eesti laenudest balti alamsaksa keeles. // TÜ Toim 131 (1963); Alamsaksa keelest Baltimail XIII–XVI sajandil. // TÜ Toim 149 (1964); О русских заимствованиях в балтийском нижнемецком языке. // Linguistica. 6. Trt, 1975; Zur verbalen Wortverbindungen in der livländischen Chronik von Balthasar Russov. // TÜ Toim 713 (1985).

B: TÜ BL I, 234; II, 121.

K. Siilivask

OTSMAA (a-ni 1956 **Palis**), **Svea** (18. X 1932, Tallinn), majandusteadlane; teenistujate t, Vello O. abikaasa. Lõpetas 1950 Tallinna 7. Kk-i, 1956 TPI ehitusins-na, 1965 MI asp-i, maj-knd (1967, Eesti TA), vk "Monteeritavate ehituskonstruksioonide unifitseerimise majanduslik efektiivsus ja optimaalne tase". Oli 1959–62 ja 1965–68 MI teadur, 1968–71 TPI v-õpetaja, 1971–94 ehitustootluse inst-i ehitusökon ja juhtimise õt-i dots. – Uurimisvaldkond: ehituse ja ehitusmaterjalide tööstuse ökon, sh monteeritavate raudbetoondetailide ja konstruksioonide unifitseerimine. Üle 40 teadustr-e.

T: Matemaatiliste meetodite rakendamine ehitusökonoomikas I. Tln, 1973; Matemaatiliste meetodite rakendamine ehitusökonoomikas II. Tln, 1978; Matemaatiliste meetodite rakendamine ehitusökonoomikas III. Tln, 1983; Ehitusökonoomika küsimusi (kaasautor). Tln, 1996; Ettevõtte ökonoomika probleeme (kaasautor) Tln, 1999.

OTSMAA, Vello (29. III 1932, Tallinn), tehnikateadlane; ametniku p, Svea O. abikaasa. Lõpetas 1951 Tallinna 22. Kk-i, 1956 TPI ehitustsk-a, 1958–61 TPI asp, tehnikaknd (1963, TÜ), vk "Pika ringsilindrilise raudbetoonkooriku põikjõu-piirulukorra eksperimentaalne uurimine". Oli 1961–63 TPI ehituskonstruksioonide kat-i asst ja v-õpetaja, 1964–92 dots, 1992–2001 TTÜ raudbetoonkonstruksioonide õt-i juh-aseprof ja ehitiste projekteerimise inst-i dir, 2001– dots, õt-i juh. Loengute põhiaineks olid raudbetoonkonstruksioonid, selle kõrval ka tugevusõpetus ja ehitiste katsetamine. – Uurimisvaldkonnad: koorikute teoorias käsitletud silindriliste raudbetoonkoorikute arvutamist kandevõime piiriseisundeis; raudbetooni teoorias mitmesuguste varraskonstruksioonide põikjõukindlust, samuti pingbetoonkonstruksioonide arvutamist. Konsulteerinud raudbetoonkonstruksioonide projekteerimist ja ehitamist, juhtinud vastutusrikaste ehitiste katsetamist. Korraldanud teaduskonv-e. Mitmete nõukogude ja org-de liige, sh TPI ehitusalase erialanõukogu teadussekr (1976–91). Üle 30 teadustr-e.

T: Экспериментальные исследования предельного состояния железобетонных цилиндрических оболочек. // Тр. ТПИ 202 (1963); Совершенствование расчетной схемы коротких элементов при действии поперечных сил. // Бетон и железобетон (1983) 2; Определение наиболее опасного по поперечной силе наклонного сечения изгибаемого элемента. // Бетон и железобетон (1988) 1; Raudbetoonkonstruksioonid. Eelpingestamata raudbetoonelementide kandepiiriseisundid. EPN 2/AM-1. Eesti Ehitusteave, 1999; Raudbetoonkonstruksioonid. Pingebetoonkonstruksioonid. Arvutuslused. Kandepiiriseisundid. EPN 2/AM-2. Eesti Ehitusteave, 2000; Mõtteid Heinrich Laulust. // TTÜ ar 2000. Tln, 2001; Raudbetoonkonstruksioonid. Ehituskonstruktorigi käsiraamat, 2. Tln, 2002.

B: Ehitusinsenerid TPI-st, 218; TPI 1936–1986, 234, 440, 442, 497.

OTSMAN (a-ni 1941 **Otsmann**), **Raimond** (5.X 1916, Gattšina, Venemaa – 18. XII 2002, Tallinn), tehnikateadlane; vedurijuhi p. Lõpetas 1935 Tallinna Reaalkooli. Õppis 1935 ja 1936 Tallinna Konservat-s (ühtlasi mängis orkestris "Kuldne Seitse") ja Riigi Kunsttööstuskoolis skulptuuri. 1936–37 oli ajateenistuses Eesti kaitseväes, lõpetas Tallinna sõjakooli asp-te kursuse, 1937–41 õppis TTÜ-s. 1941 mobiliseeriti Punaarmeesse, lõpetas 1943 leitnandina suurtükiväe kooli. Sõjatee lõppes 1945 Eesti Laskurkorpuse suurtükiväedivisjoni staabiülemana. Lõpetas 1947 TPI ehitustsk-a, tehnikaknd (1955, TPI), vk "Kukersiitpõlevkivi tolmkütte tsükloontuha kasutamine vastutusrikkamate ehitusdetailide tootmisel". Oli 1947–51 TPI v-laborant, n-teadur ja asst, 1951–75 TPI ehituskonstruksioonide kat-i v-õpetaja ja dots, 1975–81 ehitusmaterjalide kat-i dots. – Uurimisvaldkond: ehitusmaterjalid, peam tolmõlevkivituhk ja sellest valmistatavad tooted. NSVL Rahvamaj-näituse pronks- (1963) ja hõbemedal (1965), Nõuk Eesti preemia (1972, koll-s). Harrastas skulptuuri. 30 teadustr-t, 3 autorit-t.

T: Ehitusmaterjalid 2. Laboratoorsete tööde katsetoodika. Tln 1966; Ehitusmaterjalid. Tln, 1976.

B: Ehitusinsenerid TPI-st. Tln, 1986, 218; TPI 1936–1986, 148, 191, 243, 456, 458, 497; TTÜ ar 2003. Tln, 2004, 394–395.

OTSMANN, Mikk (15. VII 1944, Pärnu), geofüüsik; õpetaja p. Lõpetas 1962 Pärnu 4. kk-i, 1973 TÜ füüsikaosk-a. Oli 1973–90 TEFI n-teadur, 1990–92 ÕI teadur, a-st 1992 TÜ Eesti Mereinst-i teadur. – Uurimisvaldkond: Läänemere ja Eesti suurjärvede ökosüsteem, selle modelleerimine. Üle 40 teadustr-e.

T: A model for water exchange between the Baltic Sea and the Gulf of Riga (kaasautorid V. Astok, Ü. Suursaar). // *Nordic Hydrology* 28 (1997); Water exchange as the main physical process in semi-enclosed marine systems: the Gulf of Riga case (kaasautor).// *Hydrobiol.* 393 (1999); Modelling currents along the western coast of Estonia as superposition of Helmholtz oscillators (kaasautorid Ü. Suursaar, T. Kullas).// *Coastal Eng. and Marina Developments*. Southampton, Boston, 3 (1999); The oscillatory nature of the flows in the system of straits and small semienclosed basins of the Baltic Sea (kaasautorid Ü. Suursaar, T. Kullas). // *Continental Shelf Res.* 21 (2001); Modelling of extreme sea levels in the coastal waters of West Estonia (kaasautor). // *Continental Shelf*

Res. 22 (2002); Extreme sea level events in the coastal waters of western Estonia (kaasautor)// J. Sea Res. 49 (2003); Cyclone Gudrun in January 2005 and modelling its hydrodynamic consequences in the Estonian coastal waters (kaasautor)// Boreal Envir. Res. 11 (2006).

B: <https://www.etis.ee>.

OTSON, Rein (28. XI 1939, Rakvere – 18. IX 1997, Ottawa), keemik. Lahkus 1944 koos vanematega Eestist, elas a-st 1951 Kanadas. Lõpetas 1964 Montrealis *Sir George Williamsi* Ük-i, *Ph.D.* (1972, Carletoni Ük). Oli a-st 1972 Kanada Tervishoiu-min-i teadur ja v-teadur. – Uurimusi keskkonnatervishoiu ja -seire alalt. Oli õhu- ja veesaastet põhjustava inimõhu rahvusv-lt tunnustatud eriteadlane ja ekspert. Juhtis nii Kanada kui ka rahvusv projekte, sh 1992–94 kolme Eestiga seoses olevat projekti; mitme teadusajakirja, sh “Eesti TA Toimetiste” keemiaseeria koll-i liige.

T: Environmental health and monitoring in Estonia (kaasautorid U. Kirso, T. Kaur). // Archives of Industrial Hygiene and Toxicol. 47 (1996); Application of an automated HS-GC method in partition coefficient determination for xylenes and ethylbenzene in rat tissues (kaasautorid P. Kumarathasani, I. Chuga). // Chemosphere (1998) 37.

B: EE 14, 348.

OTT, Aadu (14. III 1940, Tallinn), füüsik; prokuröri p. Omandas Boråses (Rootsi) keskhariduse, lõpetas 1962 Göteborgi Ük-i fil-knd-na mat ja füüsika erialal, *fil. lic.* (füüsika, 1965, samas), täiendas end 1969 Rootsi-Ameerika sihtasutuse stipendiaadina Arizona Ük-s (Tucson), *Ph.D.* (füüsika, 1970, Göteborgi Ük), vk “Mobility Studies of Impurities, Thermal Effects and Matrix Atoms in Lithium Metal”. Oli a-st 1963 Göteborgi Ük-i füüsika inst-i asst, a-st 1971 Gislavedi kk-i mat ja füüsika lektor. – Uurinud difusiooni liitiumis. Arvukalt teadustr-id.

T: Isotope Inter-Diffusion in Solid Lithium Metal (kaasautor). // Z. Naturforsch 23a, 771 (1968); Interstitial-Like Diffusion of Copper in Lithium. // J. Appl. Phys. 40, 2395 (1969); Slowly Diffusing Impurities in Lithium Metal (kaasautorid A. Lodding, D. Lazarus). // Phys. Rev. 188, 1088 (1969).

B: ETVK, 86; TTEÜ arhiiv (isikutoimik).

I. Piir

OTT, Ingmar (14. IX 1955, Tartu), bioloog; Paul O. p. Lõpetas 1974 Tartu 10. Kk-i, 1980 TÜ biol-osk-a, 1983 ZBI asp-i; biol-knd (1987, TÜ), vk "Многолетние изменения летнего фитопланктона в озерах Эстонии и их связь с экологическими факторами". Oli 1984–87 ZBI v-ins, 1987–91 teadur, 1991–92 hüdrobiol-osk juh, 1992–2001 Võrtsjärve limnol-jaama juh, 2001–2004 EPMÜ põllumaj- ja keskkonnainst-i rakendushüdrobiol õt-i v-teadur ja juh kt, 2004– prof; ühtlasi 1992–93 TÜ zool ja hüdro inst-i lektor, 1994–99 dots. Õpetanud rakendushüdrobiol, hüdrobiol ja limnol. – Uurimisvaldkonnad: limnol, algol; siseveekogude mitmekesisus, nende funktsioneerimine; vee-ökosüsteemide pikaajalised muutused. Uurinud siseveekogude fütoplanktonit, veekogude klassifitseerimist, järvetüüpide arengut; mikroorganismide poolt õhulämmastiku fikseerimist, selle mõju planktonkoosluste struktuuri muutustele; järvede taastamise limnoloogilisi protsesse, inimtegevuse mõju erinevate järvetüüpide biol mitmekesisusele. Olnud mitme teadus- ja sihtfinantseeritava teema juht, osalenud EL projektides, juhtinud rakendusuringuid looduskaitse, keskkonnamõjude hindamise, seire, veekogude noorendamise jm teemadel. Eesti TA Looduskaitse Komisjoni liige (1998), Keskkonnamin-i ekspert sisveekogude kvaliteedi klassifitseerimise küsimustes. EV teaduspreemia (2007, koos P. Nõgesega). Üle 70 teadustr-e.

T: Phytoplankton of Lake Peipsi-Pihkva: species composition, biomass and seasonal dynamics (kaasautorid R. Laugaste, V. Jastremski). // *Hydrobiol.* 338 (1996); Eesti väikejärvede eripära ja muutused (kaasautor T. Kõiv). Tln, 1999; Investigations of biodiversity in freshwater ecosystems in Estonia (kaasautorid R. Laugaste, T. Kõiv). // *Hydrobiol. Res. in the Baltic Countries I.* Vilnius, 1999; Vertical distribution of planktonic ciliates in strongly stratified temperate lakes (kaasautor P. Zingel). // *Hydrobiol.* 435 (2000); General description of partly meromictic hypertrophic Lake Verevi, its ecological status, changes during the past eight decades and restoration problems. // *Hydrobiol.* 547 (2005); Vertical distribution of zooplankton in a strongly stratified hypertrophic lake (kaasautor). // *Hydrobiol.* 547 (2005); Sedimentation rate of seston during the formation of temperature stratification after ice break-up in the partly meromictic Lake Verevi (kaasautor). // *Hydrobiol.* 547 (2005); Long-term changes and seasonal development of phytoplankton in a

strongly stratified, hypertrophic lake (kaasautor). // Hydrobiol. 547 (2005); Lake Verevi, Estonia – a highly stratified hypertrophic lake (kaasautor ja -toim). Springer, 2005; Järvede ökoloogilised uuringud (kaasautor P.Nõges). // EV teaduspreemiad 2007, Tln, 2007.

B: ZBI 1947–1997, 61–62; TÜ BL II, 121; EE 14, 348; EV teaduspreemiad 2007, 95; <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>

OTT, Paul (6. II 1930, Otepää v, Tartumaa), metsateadlane; väiketalupidajast sepa p, Ingmar O-i isa. Lõpetas 1949 Otepää Kk-i, 1954 EPA metsandustsk-a, 1965 asp-i. Täiendas end 1970 ja 1985 Moskva Metsatehn Inst-i täienduskursustel. Oli 1954–62 EPA metsakasv-e kat-i v-laborant, 1965–66 v-ins, 1966–89 asst, 1989–92 v-õpetaja, 1992– EPMÜ metsakasv-e õt-i v-õpetaja, a-st 1996 dots. Pidanud loenguid bot, metsanduse alustest, dendrol, metsakultuuridest, -kasvatusest ja -seleksioonist, a-st 1975 metsandustsk-a õppe- ja menetluspraktika üldjuhendaja. – Uurinud kase vorme, eriti maarjakaske (karjala kaske). Töid kaseseemnete kvaliteedi, kase istutusmaterjali kasvatamise ja kase vormide leviku, kasvatamise ja kvaliteedi kohta. LUS-i ja Metsaseltsi liige. 15 teadustr-t.

T: Kase istutusmaterjali kasvatamisest. // EPA tead tööde kogumik 41 (1968); Arukase seemnekandvusest ja seemnete kvaliteedist. // EPA tead tööde kogumik 50 (1968); Kase morfoloogiliste vormide metsaseleksioonilisest tähtsusest. // EPA tead tööde kogumik 60 (1969); Maarjakask Eesti NSV-s. // EPA tead tööde kogumik 128 (1980).

B: EPA BL I, 101; II, 139–140; EPMÜ BL, 113; Agraart (1990) 2, 261; EPA metsandustsk 1951–1958, 38.

OTT, Roman (27. V 1917, Tallinn – 30. VI 1995, Tallinn), keemik; raamatupidaja p. Lõpetas 1936 Tartu Poeglaste Gümni-i, 1947 TPI keemia-mäetsk-a keemiains-na, tehnikaknd (1957, TPI), vk “Silikaltsiidi korrosiooni uurimine”. Oli 1947–67 TPI laborant ning anorg ja org keemia labori asst, 1967–82 anal ja anorg keemia õppejõud, a-st 1967 dots. Pms-d loengukursused anorg ja analüüt keemiast. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnakaitse, raskmetallide, eriti elavhõbeda levik ja dünaamika looduses. Avaldanud töid ka põlevkiviõli ümbertöötamisest ja turba kasutamisest nafta kõrvaldamiseks veekogudest, samuti keemiaõpikuid. Esinenud teaduskonv-del Soomes, Rootsis ja Taanis. 1976 osales uurimislaeval “Musson” NSVL-Rootsi ühises keemiaalases uurimiseksped-s

Läänemerele. Eesti TA Looduskaitse Komisjoni, Eesti Keemia Seltsi liige. ENSV rkl preemia (1950, koll-s). 75 teadustr-t.

T: Kaltsiumglükonaadi valmistamisest elektrooksüdatsioonil (kaasautor). // Tead-tehn kogumik 9 (1948); Üldise keemia ülesannete kogu (kaasautorid A. Piksarv, E. Talts). Tln, 1961, ²1969, ³1983; Praktilisi töid üldises keemias (kaasautor). Tln, 1963; Kvalitatiivse poolmikroanalüüsi praktikumi juhend (kaasautor). Tln, 1965, ²1968; Mercury in the Southern Part of the Gulf of Finland (kaasautor). // Finnish Marine Res. 247 (1980); Heavy metals in some Estonian lake sediments (kaasautor). // Environmental contamination. Proc. Conf. Morges, Switzerland, 1992.

B: TPI 1936–1986, 272, 275–276, 437, 497; *Hödrejärv*, H. Heinrich Vilboki ja Roman Otti teaduslik ja pedagoogiline tegevus. // Insenerikultuur Eestis 3. Tln, 1997, 43–49.

V. Mägi

OTTAS, Herbert Joseph Alexander (31. III / 12. IV 1897, Tartu – 11. VI 1985, Tartu), keemik, maali p. Lõpetas 1916 Tartu Reaalkooli. Õppis Riia PI-s ja 1921–25 TÜ-s, lõpetas 1925 *mag. chem. techn.* kraadiga (ü.a. keemiaknd-ks 1949), vk “Spiritus, Spiritusgemische und Kukkertsitöl als Betriebsstoffe für leichte Motoren in Eesti”. Oli 1925–28 keemik-pürotehnik Sõjamin-is, 1929–40 Tallinnas värvimistööstuse “Livo” keemik, siis juh ja omanik. Sai patendi põlevkiviainetest väävelvärvainete valmistamise kohta, alustas selles valdkonnas prof P. Kogermani juhendamisel dr-tööd. 1941 saadeti 5 aastaks asumisele. Vabanes ennetähtaegselt, töötas Volskis (Saraatovi obl) keemikuna. 1945 naasis Eestisse. Oli 1945–46 TÜ anorg keemia kat-i asst ja v-õpetaja, 1946–48 dots, 1948–53 analüüt keemia kat-i juh, dots, 1953–55 dots. Luges anorg ja analüüt keemia kursusi, keem analüüsimeetodeid ning mikroanalüüsi.

B: AAUT I, 175; II, 122; TÜ BL I, 298 TÜ keemiaosakond 1947–72, 73, 107, 116; TÜ keemiaosakond 1947–2000, 17.

V. Past

OTTAS, Juhan (Johann) (6. IX 1870, Karlova v, Tartumaa – 25. I 1941, Tartu), psühhiaater ja silmaarst; talurentniku p. Lõpetas 1891 Tartu Kroonugümni-i, 1896 TÜ arstitsk-a, med-dr (1903, TÜ), vk “К вопросу об отмене веществ при прогрессивном

параличе помешанных”. Oli 1896–1904 TÜ närvikliiniku asst, 1905–11 TÜ silmakliiniku ja Pimedate Kuratooriumi silmaarstliku lentsalga arst, I maailmasõja ajal v-arst, Vabadussõja ajal vabalt praktiseeriv silmaarst, 1919–36 Tartu mk-a arst ja silmaarst, võttis vastu ka psühhoneurol haigeid. – Esimene eesti rahvusest psühhiaater TÜ-s. Uurimusi psühhoneurol ja silmahaiguste alalt.

T: Silma marjad (*trahoma*) ja nende vastu võitlemine. Trt, 1909.

B: *Merila-Lattik, H., 274–275.*

OTTER, Karin (5. XI 1970, Tallinn), arstiteadlane, farmakoloog; Margareete-Helge O. t. Lõpetas 1988 Tallinna 7. Kk-i, 1994 TÜ arstitsk-a raviosk-a, 1994–95 Kieli Ük-i Farmakol Inst-i doktorant, med-dr (1999, Kieli Ük), vk “Aspekte der Biotransformation und Gewebefindung von Dihydropyridin-Calciumantagonisten”. Oli 1996–99 Kieli Ük-i Farmakol Inst-i teadur, 2000–02 Tallinna Med-kooli farmakol ja farmakoterapia õppejõud, a-st 2001 AstraZeneca Eesti med-osk-a juh. – Töid farmakol, günekol ja med-ajaloo alalt. 1991–92 osalenud tead projektides Tampere Ük-i Farmakol Inst-is, korraldanud 1991–93 TÜ arstitsk-a üliõpilaste teaduskonv-e, 1992–94 teinud tervisesaateid “Tartu Raadios” ja “Tartu Televisoonis”. A-st 1994 osalenud ravimite kliinilistes uuringutes. Koost (kaasautor A. Ziegler) uute ravimite ülevaateid kogumikku “Neue Arzneimittel” (kd 10–14; Stuttgart 1999, 2000, 2002, 2003, 2004). Üle 20 teadustr-e.

T: Professor Georg Kingissepp – esimene eesti rahvusest Tartu Ülikooli farmakoloogia kateedri juhataja. // TÜ ajaloo küsimusi XXIV. Trt, 1989; Iseeneslike abortide tekkepõhjused. // EA (1993) 3; Ainult soovitud lapsed. Tln, 1994; Comparison of metabolism of different dihydropyridine calcium channel blockers in rabbit liver microsomes. // Naunyn-Schmiedeberg’s Archives of Pharmacology 352 (1995) (Suppl.); Differences in tissue binding may influence the oral bioavailability of nifedipine and felodipine. // Naunyn-Schmiedeberg’s Archives of Pharmacology 353 (1996) (Suppl.); Determination of pravastatin in human plasma by high-performance liquid chromatography with ultraviolet detection (kaasautor C. Mignat). // Chromatogr. B Biomed. Sci. App. 708 (1998) 1–2; Pharmacokinetics of morphine 3-esters after oral administration in rabbits (kaasautor). // Pharmazie 56 (2001) 6; Farmakokineetika ja seda

mõjustavad tegurid (kaasautor M. Otter). Tln, 2001; *Acinetobacter baumannii*, *Pseudomonas aeruginosa* ja *Klebsiella pneumoniae* tähtsus ja antibiootikumitundlikkus Eesti haiglate intensiivravi osakondades (kaasautor). // EA (2004) 8; Invasiivsete patogeenide struktuur ja antibiootikumitundlikkus: Olukord Eestis 2004 (kaasautor). // EA (2005) 8.

OTTER, Margareete-Helge (9. IX 1937, Tartu – 9. XI 2006, Tartu), rohuteadlane, farmakoloog-biokeemik; ehitusettevõtja t, Karin O-i ema. Lõpetas 1954 Tartu 2. kk-i, 1959 TÜ farm-osk-a, 1964–67 EBI asp, biol-knd (1968, EBI), vk “Antotsüaanpigmentide tekke sõltuvus lämmastikainete ainevahetusest tatra (*Esculentum sagopyrum Moench*) idandeis”. Oli 1959–64 EBI keemik, 1967–76 teadur, 1977–81 TÜ eksperim ja kliinilise psühhofarmakol labori v-teadur, 1982–86 farmakol-kat-i v-õpetaja, 1986–92 dots, 1992–2003 farmakol-inst-i dots. Lugenud farmakol kursust ja farmakol ajaloo, arengu ja ealise farmakol ning ravimtaimede med-s kasutamise valikkursusi, koost arvukalt õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kronopsühhofarmakol. Välja selgitanud psühhofarmakonide toimes esinevaid ööpäeva- ja aastarütme ning sellest tulenevaid optimaalseid kasutamise võimalusi. Eesti Farmakoloogide Seltsi, Eesti Füsioloogia Seltsi, *Pharmacia Estica* terminol-komisjoni liige. U 400 teadus- ja aimetr-t, sh 8 rmt-t

T: Daily and seasonal rhythm of indolamine and catecholamine content in mouse brain. // TA Toim. Biol (1981) 4; Реакция организма на действие барбитурата и активность моноамнергических процессов в мозге. // Фармакол. и токсикол. (1983), 3; Intracerebroventricular administration of cholecystokinin inhibits the activity of the dopaminergic and serotonergic systems of the brain. // Neurosci. Behav. Physiol. 15 (1985) 3; Сезонные изменения поведенческих эффектов нейролептиков у белых крыс. // Бюлл. эксп. биол. мед. 102 (1986) 11; Farmaatsia ja farmakoloogia ajalooost. Trt, 1990; Ravimite biotransformatsioon ja seda mõjustavad tegurid. Trt, 1990; Rakenduslik farmakokineetika (kaasautor L. Nurmand). Trt, 1991; Ravimid ja toit. Tln, 1991, 21992; Arengufarmakoloogia peatükke. Trt, 1991; Пряные растения и их применение. Трт, 1992; Bioperiodical changes of antihypoxic effect of neuroleptic drugs in albino mice. // Лабораторные животные. Рига (1933) 3; Tervis ja ilu taimedest (kaasautor L. Nurmand). Tln, 1994, 21999; Arstliku retseptuuri põhijooni (kaasautor),

Trt, 1994; Arsti- ja rohuteaduse ajaloost. Pärnu, 1995; Narkootikumid. Tln, 1997; Toidu- ja maitsetaimede raviomadusi. Trt, 1998; Raviainete farmakokineetika ja seda mõjustavad tegurid (kaasautor K. Otter). Trt, 2001.

B: TÜ BL I, 107; II, 122; Dots. Margareete Otter 60. // Eesti Rohuteadlane (1997) 3, 45–46; *Alliksaar, L.* Margareete-Helge Otter 09.09.1937–09.11.2006. *In memoriam.* // EA (2007) 2, 152.

OTTO, Carl Eduard (14. VIII 1795, Dresden – 20. IV 1869, Dresden), õigusteadlane; õppejõu p. Lõpetas 1818 Leipzigi Ük-i õigustsk-a, *dr. phil.* (1818, samas). Täiendas end 1818–19 Göttingeni, Berliini ja Hamburgi ük-s, *dr. iur.* (1820, Leipzigi Ük), vk “Actiones forenses Atheniensium. I–II” (Leipzig, 1820). Oli 1819–22 Leipzigi Ük-i õigustsk-a ja filos-nsk-a õppejõud, 1822–26 õigustsk-a Rooma õiguse erakorr ja 1826–32 korr prof, 1832–58 TÜ õigustsk-a prof; 1858 emeriteerus ja lahkus Eestist. – Töid Rooma õigusest.

T: Actiones forenses Athniensis. III. Leipzig, 1826.

B: *Левуцкуй* I, 602–604; DbBL, 569; *Süimets-Gross, H.* Scientific tradition of Roman law in Dorpat. // *Juridica* (2006) 11, 76–84.

OTTO (a-st 1900 **Ottow**), **Richard August Eduard** (22. IV 1851, Kursk – 15. I 1931, Hildesheim, Saksamaa), arstiteadlane ja ajaloolane; baltisakslane, pastori p, Benno Ottowi isa. Lõpetas 1870 Tartu gümni-i, õppis 1871–76 ja 1877–78 TÜ-s arstiteadust, *dr. med.* (1881, TÜ), vk „Pharmacologische Studien über Amylnitrit, Aethylnitrit, Nitropentan Pikrinsäure, Ortho- und Paranitrophenol”. Oli 1878–80 Sindi ja 1881–85 Kärda kalevivabriku arst, 1885–1918 eraarst ja kõrva-nina-kurguhaiguste spetsialist Tartus. 1918 lahkus Saksamaale, tegutses 1918–27 arstina Hildesheimis. Arstiameti kõrval uuris Tartu ajalugu, määras Tartu linnaarhiivi andmete põhjal kindlaks linna kinnisvaraomanikud 17. ja 16. saj ja kandis saadud andmed skemaatilistele kaartidele, mida säilitatakse TÜ rmtk-s.

T: Über salicylsäure inhalationen bei Tussis convulsiva. // *Stpb. med. Wschr.* (1877) 22, 23; Über einen congenitalen behaarten Rachenpolypen. // *Virchows Archiv*, 115 (1889). Ueber die Dorpater Klöster und ihre Kirchen. // *Verhandlungen der GEG XXII*, 2.

Dorpat, 1910; Ortsbeschreibung und Entstehungsgeschichte von Burg und Stadt Dorpat.
// Aus Dorpat Vergangenheit. Dorpat, 1918.

B: DbBL, 569–570; EBL, 356–357; Die Aerzte Livlands, 308; Album Livonorum.
Lübeck, 1972, 250.

A. Hilpus

OTTO, Tauno (4. IX 1967, Tallinn), tehnikateadlane; elektrik ja pedagoogi p. Lõpetas
1985 Keila 1. Kk-i, 1990 TTÜ meh-ins-na, tehnikamag (2001, TTÜ), vk “Lõikeriistade
püsivusaja kriteeriumid, püsivusaja määramise meetodika ja aparatuur”, 2001–06 TTÜ
doktorant, tehnikadr (2006, TTÜ), vk “Models for monitoring technological processes
and production systems” (Tln, 2006). Täiendas end 1995 Leicesteri Ük-s ja 2004–05
Helsingi Tehnikaük-s. Oli 1990–2001 TTÜ masinaehituse inst-i asst, 2001–2006 lektor,
2007– dots. Loengukursused: automatiseerimistehn, tootmisseadmete projekteerimine. –
Uurimisvaldkond: tootmissüsteemide monitooringumudelid. Esinenud konv-del, olnud
mitme rahvusv konv-i korraldajaid. Euroopa ja Eesti patendivolinik (a-st 2003). Üle 20
teadustr-e.

T: Network monitoring of technological equipment and processes (kaasautor J. Papstel). //
Machine Eng. 3 (2003) 1–2; A digital measuring module for tool wear estimation
(kaasautorid L. Kurik, J. Papstel). // DAAAM Int. Sci. Book 2003. Vienna (2003);
Knowledge management in the framework of technological resources network
(kaasautorid J. Papstel, J. Riives)// Machine Eng. 4 (2004) 1–2; Advanced dynamic
models for evaluation of accuracy of machining on lathes (kaasautorid G. Arjassov, S.
Gromova). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. (2004) 10.

B: Mehaanikainsenerid 1918-1998, 181.

OTTOW, Benno Richard (14. V 1884, Kärkla – 29. V 1975, Stockholm), arstiteadlane,
günekoloog, meditsiini-ja teadusloolane, baltisakslane, Richard August Eduard O. p.
Lõpetas 1910 TÜ, 1912–13 täiendas end Saksamaal, med-dr (1920, TÜ), vk "Die Geburt
als Komplikation des Status epilepticus, dargestellt auf Grundlage der Nervenphysiologie
des gebärenden Uterus". Sõjaväearst I maailmasõjas ja Vabadussõjas. 1919 TÜ
Naistekliiniku asst, a-st 1921 eradots günekol-urol-s. Lahkus TÜ-st 1925, töötas Leipzigi

ja Kieli Ük-de naistekliinikutes, oli 1931 Berliini Ük-i günekol-prof, 1933–1945 Berliini Brandenburgi naistekliiniku peaarst. Osales hitlerliku Saksamaa (sund)steriliseerimispoliitika elluviimisel. Siirdus 1948 Rootsi, oli a-st 1953 Stockholmi Loodusmuuseumi teadur. – Uurimusi raseduspatol-st, sünnitusabist, võrdlevast anat-st ja zool-st, embrüol-st, eugeenikast, füüsilisest antropol-st, arheol-st, ornitol-st, med-i ja teaduse ajaloost. Tõlkinud sks k-de K. E. v. Baeri uurimuse imetajate munarakust (*Über die Bildung des Eies des Säugetiere und des Menschen. Mit einer biographisch-geschichtlichen Einführung in Deutschen Sprache.* Leipzig, 1927.) Üle 100 teadustr-e.

T: Neolitische Funde von Kivisaar und Lisette (Nordlivland). // Sb. GEG, 1910; Zur Embryologie der Ureterenverdoppelung und die Bedeutung der letzteren für die Pathologie der Niere. // Z. gynäkol. Urologie, 5 (1914) 1; Der geburtshilflich-gynäkologische Lehrstuhl an der Universität Dorpat. // Gynäkologie (1918) 264/265; Der Embryologe Sebastian Graf Tredern und der Geburtshelfer Justus Heinrich Wigand in ihren Beziehungen zu Reval. // EA (1923) 9; Die Evolutionstheorie und die Lehre vom Panspermatismus in ihren sozialen Einwirkungen auf das Geschlechtsleben der Frau im 18. Jahrhundert. // Archiv Frauenkunde u. Eugenetik VII (1921) 3; Zur Methodik der Tubendurchblasung. // Zbl. Gynäkologie (1923) 46/47; Der Begründer der Zellenlehre M. J. Schleiden und seine Lehrtätigkeit an der Universität Dorpat 1863–1864. // Nova Acta. Arh. der Leop.-Carol. Dt. Akademie Naturforscher, 106 (1922) 3; Schwangerschaftsunterbrechung aus urologischer Indikation. Leipzig, 1939; Biologische Anatomie der Genitalorgane und der Fortpflanzung der Säugetiere. Jena, 1955; Ein Briefwechsel zwischen Anders Adolf Retzius und Karl Ernst von Baer. Stockholm, 1963; K. E. von Baer als Kraniologe und die Anthropologen-Versammlung 1861 in Göttingen. // Sudhoffs Archiv 50 (1966) 1.

B: TÜ ajalugu II, 248; EA 1922, 5/6, 300; Benno Ottow *in memoriam*. // Baltische Briefe, 1975, 12 (326), 6; *Käbin, I.*, 533.

K. Kalling

OVSJANNIKOV, Filipp (Philipp) (26./14. VI 1827, Peterburi – 29./11. VI 1906, Luuga mk), arstiteadlane, füsioloog ja histoloog; venelane, kaupmehe p. Lõpetas Peterburi St. Petri gümn-i, õppis 1846–49 TÜ-s kameralistikat, läks seejärel üle arsti-tsk-

a, mille lõpetas 1853, med-dr (1854, TÜ), vk “Disquisitiones microscopicae de medullae spinalis textura, imprimis in piscibus factitatae” (juhendaja TÜ füsiol-prof F. Bidder, kes koos keemiaprof C. Schmidtiga oli O. õpetaja). Oli seejärel Venemaal arst ja uurija, 1858–63 Kaasani Ük-i füsiol ja üldpatol prof, a-st 1862 Peterburi TA adjunkt anat-s ja füsiol-s, 1863 erakorr ja 1864 korr akadeemik. 1863–92 oli Peterburi Ük-i prof, inimese anat ja loomafüsiol kat-i ja kabineti juh. Asutas Kaasani Ük-s ja ning Peterburi TA juures (1864) füsiol-labori, oli a-ni 1905 viimase juh. 1890–93 oli ajakirja *Вестник естествознания* toim. – Uuris närvisüsteemi ehitust ja talitlust, on Venemaa võrdleva neurohistol ja närvisüsteemi võrdleva füsiol rajajaid, esimese algupärase venek-se histol-käsirmt-u autoreid ja toim-id. Avaldanud uurimusi ka embrüol, parasitol, toksikol ja kalanduse valdkonnast (viimases koos K. E. von Baeriga). 1902 valiti TÜ audr-ks. Oli ka Kaasani Ük-i auliige, salanõunik, Siseministeeriumi med-nõukogu liige. O. oli vene füsioloogi Ivan Pavlovi esimene õpetaja, kelle kaudu P. omandas Tartu füsioloogilise biokeemilise koolkonna seisukohad. (Pavlov moderniseeris Bidderi-Schmidti loomkatsed koortega maomahlade saamiseks maofistulite kaudu, konstrueerides püsifistulid, mille abil sai seedeprotsesse kestvalt jälgida. P. sai 1904 Nobeli preemia).

T: Микроскопические изследованія началъ нервовъ въ большомъ мозге. 1856; Über das Leuchten der Larven des *Lampyrus noctiluca*. // Bulletin de l'Academie imperiale des Siences de St. Petersburg 8 (1864) 7; Über das Centralnervensystem und das Gehörorgan des Cephalopodon. SPtb, 1866; Die Entwicklungsgeschichte der Störe (kaasautor). SPtb, 1870; Die tonischen und reflektorischen Centre der Gefässnerven. // Berichte ueber die Verhandlungen der Königl. Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften zu Leipzig (1871) 23; Сообщение о центре сосудодвигательныхъ нервов. // Тр. СПб-го о-ва естествоиспытателей (1876) 7; Избранные произведения. М, 1955.

B: ADUT, 113; TÜ ajalugu II, 26, 99, 225, 226, 235, 237, 289, 361, 407; EE 14, 348; TALE XIII, 48, 123; *Käbin, I.*, 68, 90–92, 97, 129; *Терехов П. Г.* Из истории физиологической науки. // Физиол. ж. XLII 12 (1956), 1078–1080; *Кузмин М. К.* Академик Ф. В. Овсянников. М, 1963.

M. Toomsalu

OVSJANNIKOV, Sergei (31. VII 1951, Lugansk, Ukraina), tehnikateadlane; ukrainlane, teenistuja p. Lõpetas 1968 Rovenki 4. Kk-i, 1973 Novotšerkasski PI mäeinsmehaaniku erialal, 1981–84 Moskva Mäeinst-i asp, tehnikaknd (1984, samas), vk “Выбор параметров механизированных крепей оградытельно-поддерживающего типа целью повышения скорости крепления”. Oli 1973–81 ja 1984–86 Novomoskovski (Tuula obl) tõste- ja transpordimasinate projekteerimis-konstrueerimis- ja tehnol-inst-i ins-konstruktor ja j-konstruktor, 1986–92 A. Skotšinski nim Mäeinst-i Eesti filiaali v-teadur, a-st 1992 RE “Eesti Põlevkivi” teaduskeskuse mehhaniseerimisins. – Uurinud allmaakaevandamise tehnol, uut mäetehnikat ja selle juurutamist kaevandustes. Üle 20 teadustr-e, 5 autorit.

T: Исследование и выбор оптимальных решений при разработке посадочной крепи (kaasautorid A. Graf, Z. Djatšenko). // Совершенствование технологии и комплексной механзации на сланцевых шахтах и разрезах. Кохтла-Ярве, 1988; Об использовании погружно-транспортных машин типа ПД-8 для добычи сланцев (kaasautor). // Горный ж. (1994) 2.

V. Mägi

P

PAABO, Albert (3. XII 1907, Kastre-Võnnu v, Tartumaa – 1. XII 1985, Sidney), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1927 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1932 TÜ loomaarstitsk-a, *dr. med. vet.* (1939, TÜ), vk “Kunsttehislikust pneumotooraksist hobuste kroonilise kopsu-alveoraalemfüseemi ravimisel”. Täiendas end 1942 stipendiaadina Hamburgi Vet-ük-s. Oli 1932–35 TÜ loomaarstitsk-a sisekliiniku n- ja 1935–41 v-asst, 1942 parasitol ja vet-zool alal õu täitja, 1942–44 prof ja väikeloomakliiniku juh. 1929–30 Akad Loomaarstitead Seltsi esimees, kogus rahvavet aineistikku. Põgenes 1944 Saksamaale, oli esialgu Giesseni ja Leipzigi Ük-i vet-pat inst-s, 1946–48 Balti Ük-i vet-osk-a prodekaan ning vet-zool ja zoohügieeni prof. Siirdus 1949 Austraaliasse, oli 1949–69 Sidney piirkonnas ehitustööline ja ehitusettevõtja. – Uurinud loomade, eriti hobuste sisehaigusi. U 20 teadus- ja aimetr-st.

T: Rinnutuse diagnoosimisest hobustel ühenduses kohtu juhtumitega. // ELR (1933) 7; Erütrotsüütide settereaktsioon, tema normaal-väärtus ja diagnostiline kasutatavus mitmesuguste haiguste puhul hobustel (kaasautorid A. Laas, L. Tammemägi). // ELR (1934) 1; Lentiin seedeorganite ravimina hobustel. Trt, 1937; Sooltepuhitus hobustel ja selle raviviise. Trt, 1938; Terapeutilise pneumotooraksi toimest vereringesse ja muid tähelepanekuid hobuste kroonilise kopsu-aalveolaaremfüseemi ravimisel. // ELR (1940) 1; Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Trt, 1942; Ein Beitrag zum Vorkommen der Lungenwürmer beim Pferd. // Contrib. of Baltic University 6 (1946).

B: AAUT II, 490; ETVpK, 86; TÜ ajalugu III, 132; Albert Paabo. // Fraternitas Tartuensis. I. Toronto 1956, 147–148; *Kukk, J.* Albert Paabo. // Fraternitas Tartuensis. V. Toronto, 1992, 207.

E. Ernits

PAABO (a-ni 1951 **Lannesto**), **Maya** (11. VI 1929, Võru), keemik, juuksuri t. Põgenes 1944 Saksamaale. Lõpetas 1949 Augsburgis eesti gümn-i, siirdus samal a-l USA-sse. Lõpetas 1956 George Washingtoni Ük-i Washingtonis, keemiamag (1962, samas). Oli 1956–90 Rkl Standardite ja Tehnol Inst-i (Gaithersburg) ja a-ni 1988 Rkl Standartide Büroo uurimiskeemik. – Uurinud happelisuse skaala väljaarendamist vee/alkoholi ja raske vee lahustes, identifitseerinud sünteetiliste materjalide põlemisel tekkinud toksilisi produkte. *Phi Beta Kappa*, Am. Keemiaseltsi jt tead-ühingute liige. Üle 75 teadusart-i.

T: Standardization of analytical data obtained with silver-silver chloride (kaasautor). // Anal. Chem. 37 (1965); Standards for practical scale of pD in heavy water (kaasautor). // Anal. Chem. 41 (1969); Generation of hydrogen cyanide from flexible polyurethane foam under different combustion conditions (kaasautor). // Fire and materials 9 (1985) 3; Toxikological interactions between carbon monoxide and carbon dioxide (kaasautor). // Toxikology 47 (1987); A standard reference material for calibration of the cup furnace smoke toxicity method for assessing the acute inhalation toxicity of combustion products (kaasautor). // J. Res. Natl. Inst. Standard Technol. (1991) 96.

B: ETVpK, 86; American Men and Women of Science, 20th ed. (1998–99, vol. 5, 1016.

H. Grabbi

PAADAM (a-ni 1977 **Protin**), **Katrin** (28. III 1954, Tallinn), sotsiaalteadlane, sotsioloog; kaubandustöötaja t. Lõpetas 1972 Tallinna 7. Kk-i, 1978 TÜ ingl filol-na, sotsiol-mag (1994, TÜ), vk “Home-creation strategies of the urban women”, *Ph.D.* (sotsiol, 2003, TPÜ), vk “Constructing residence as home: homeowners and their housing histories” (Tln, 2003). Täiendas end 1991 Helsingi Ük-s ning Soome Rahvastiku ja Pereliidu Inst-s, 1992 Trondheimi Ük-s, 1995, 1997–2001 (vaheaegadega) Westminsteri Ük-s (London). Oli 1978–88 TPI linnaurimise labori ins, v-ins ja n-teadur, 1988–92 MTÜ Tallinna Linnaurimise Inst-i n-teadur, 1992 v-teadur, ühtlasi 1990–92 TTÜ maj-teooria kat-i v-õpetaja, 1992–94 TTÜ territoriaalmaj inst-i maj-sotsiol õt-i lektor, 1994–2001 dots, 2001–02 lektor, 2002–03 avaliku sektori maj-inst-i lektor, 2003–06 dots, 2006 õt-i hoidja, 2007– õt-i juh ja maj-sotsiol prof. Ühtlasi lugenud a-st 1996 TPÜ/TLÜ-s psühhol ja hiljem sotsiol-osk-s linna- ja eluasemesotsiol kursusi, oli 2005–07 TLÜ linnauringute magistriõppekava koost ja juht. Pidanud loenguid ja loengukursusi nii kodu- kui välismaa ük-des (sh Inglismaal, Saksamaal, Rootsis, Soomes, Norras, Itaalias jm). – Uurimisvaldkonnad: linnasotsiol ja interdistsiplinaarsed residentaaluuringud (linna- ja perekonnasotsiol; elamisviiside ja -kontekstide diferentseerumine eluasemevälja sotsiokultuuriliste, füüs-ruumiliste ja sümboliliste tähendusstruktuuride transformatsioonis; sotsiaalkonstruktivism; kvalitatiivsed uurimismeetodid). Osalenud juhi, analüütiku ja koordinaatorina mitmes kodumaises ja rahvusv-s koostööprojektis (sh 2000–03 EL V raamprogrammi projekt NEHOM jm). Oli 1994–2006 ajakirja *Finnish Journal of Urban and Regional Res.* ja a-st 2005 TTÜ maj-tsk-a väljaande *Working Papers in Economics* toim-koll-i liige. Eesti (Akad) Sotsioloogide Liidu liige (a-st 1990; 1994–98 ja 2005–07 juhatuse liige), Eesti Demogr Assots-i, Eur Sotsiol Assots-i (a-st 1993, juhatuse liige 1995–97) jpt org-de liige. Üle 70 teadustr-e, sh 2 monogr-t.

T: Mitmekeelne demograafia sõnastik (kaasautor). Tln, 1993; Perekonnasotsioloogia ja perepoliitika. // Sotsiaalpoliitika I. Tln, 1995; Home-creation strategies of women in old urban residential districts. Applying qualitative method. Tln, 2000; Residents and residences: Constructing home through the interplay between individual housing strategies and the structural change. // *Property Management* 5 (2001) 1; Changing neighbourhoods in Tallinn: Mustamäe, Kalamaja, Kadrioru. Tln, 2002; From individual commitment to institutionalised participation – formation of apartment owners’ associations in Tallinn. //

Public Participation in Urban Development in the Enlarged EU. Berlin, 2004; Social capital or social capacity. // Housing Mobility and Neighbourhood Rehabilitation. Budapest, 2005; Understandings distinctions in ways of residing: the socio-physicality of relations and capacity. // Prospectus. Kirjoituksia kaupunkista ja suunnitelmasta. Espoo, 2007; Vem bryr sog om Kopli liinid in Tallinn? // Bostadens rum. Chalmersarkitekter om bostadens kvalitéer. Göteborg, 2007.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 291–292; <https://www.etis.ee>.

PAAKSPUU, Valdur (16. IV 1934, Kuressaare – 31. I 1991, Tallinn), ornitoloog ja looduskaitaja. Lõpetas 1958 TÜ biol osk-a. Oli 1958–65 ja 1968–72 Matsalu Rkl LK v-teadur, 1965–68 juh, a-st 1972 teadusdir. – Uurinud vee- ja rannikulindude rännet, pesitsemist ja sulgimist. Oli a-st 1971 ilmuma hakanud Matsalu Rkl LK teadustööde kogumiku “Loodusvaatlusi” koost (1971–72) ja kaasautor, “Eesti Looduse” toim-koll-i liige (a-st 1985). ELKS-i asutajaliikmeid (1966) ja Lihula osk-a juh, Eesti TA Looduskaitse Komisjoni liige (1971–74), Rahvusv Veelindude Uurimise Büroo (IWRB) töörühma liige. Üle 60 teadustr-e.

T: Hallhane ökoloogiast Matsalu lähel. // LUS ar 56 (1964); Matsalu Riikliku Looduskaitseala haudelinnustikust aastail 1963–1969. // Loodusvaatlusi 1971 (1972); Kajaklaste kolooniate dünaamikast Matsalu Riiklikul Looduskaitsealal. // Matsalu maastik ja linnud. Ornitoloogiline kogumik VI (1973); Matsalu roostikes, randadel ja vetel. Tln, 1980; Matsalu looduskaitseala zooloogiast 3 (1982); Matsalu loodusest. // Eesti NSV riiklike looduskaitsealade tead tööd 4 (1984); Lindude ränne Matsalu alal (kaasautor T. Kastepõld). // Matsalu – rahvusvahelise tähtsusega märgala. Tln, 1985; Hanede arvukusest Väinamere saartel 1958–1992 (kaasautorid E. Mägi, T. Kastepõld). Loodusvaatlusi 1992 (1993).

B: EE 14, 349; V. Paakspuu ornitoloogiline bibliograafia (koost L. Rootsmäe). // Loodusvaatlusi 1991 (1993), 99.

PAAL, Agu (22. VI 1937, Tartu), majandusteadlane; kooliõpetajate p. Lõpetas 1955 Saku Maakorraldus- ja Maaparandustehnikumi, 1960 EPA ins-hüdro-melioraatori erialal; 1973–79 EMMI asp ja n-teadur, maj-knd (1979, Läti Põllum Akad), vk käsitles

töövilkakuse tõstmist ekskavaatoritöödel maaparandusehituses (Eesti NSV näitel). Oli 1955–73 Võru Maaparandusval projekterija, “Eesti Põllumajandustehnika” Võru osk-a turbajaosk-a juh, “Eesti Põllumajandustehnika” ning 1980–92 Põllumajandusmin-i Tehnol ja Konstrueerimise Büroo maaparandusehituse normeerija, 1992– sama min-i Maaparanduse Ehitusjärelvalve- ja Ekspertiisibüroo peatehnoloog. – Tegevusvaldkond: maaparandusehituse ökon, sh töönormide analüüs ja koost-ne, erinevate tehnol-te maj analüüs ja ehitajatele soovitude koostamine, uue tehnika efektiivsuse uurimine, tööde omahinna analüüs ja hinna prognoosimine, normatiivide väljatöötamine eelarvehinnete koostamiseks.

T: Maaparandussüsteemide kalkulatiivsed ehitus- ja hoiukulud ning maksumused (kaasautorid E. Rahuvarm ja G. Vassiljev). Tln, 2001.

B: EMVI, 30.

PAAL, Arthur (11. IV 1902, Meeri v, Tartumaa – 25. IV 1978, Perth, Austraalia), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1921 Tartu Õhtugümni-i, 1925 TÜ õigustsk-a, 1925–26 õppis filos-tsk-s, õigus-dr (1948, Tübingeni Ük). Võttis osa Vabadussõjast. Oli 1922–24 Elva algkooli ja 1925–28 Tartu Õhtugümni-i õpetaja, 1925–29 Tartu-Võru rahukogu kohtuameti knd, 1929–32 Rakvere jsk ja 1932–35 Tartu 4. jsk kohtu-uuriija, 1935–37 Tartu ringkonnakohtu abiprokurör, 1944 kohtuametniku knd. Läks 1944 Saksamaale, sealt 1949 Austraaliasse, kus oli 1955–67 Tervishoiu-min-i ametnik. – Uurinud pärilikkuse, sotsiaalse keskkonna jm tegurite osa kuritegelikus käitumises.

T: Pärilikkus ja kurikaldumus. // Austraalia eestlased sõnas ja teos. EV Tartu Ülikooli 50. a. juubeli 1919–1969 tähisteos. Sidney, 1969; Kuritegevust põhjustavaid tegureid. Belmont, Berth, 1973.

B: AAUT II, 177.

PAAL, Eugen (a-ni 1979 **Fedulajev, Jevgeni**), (4. VI 1954, Rakvere), matemaatik ja füüsikateoreetik. Lõpetas 1972 Rakvere 1. Kk-i, 1977 TÜ füüs-mat-tsk-a, 1986–88 TPI asp, füüs-mat-knd (1989, FI), “О неассоциативном расширении теоретико-группового метода на основе луп Муфанг и алгебр Мальцева”. Oli 1982–85 TPI asst, 1988–97 TTÜ mat-inst-i algebra ja geomeetria õt-i dots, 1998– prof. – Uurimusi

üldistatud Lie' teooria, mitteassotsiatiivsete süsteemide ja nende rakenduste, Gerstenhaberi teooria ning operaaditeooria valdkonnast. Tähtsamad tulemused: mitteassotsiatiivsete pidevate Moufangi sümmeetriate invariantide ja väljateoreetiliste jäävusseaduste konstrueerimine; Moufangi-Noetheri voolualgebrate konstrueerimine; Gerstenhaberi algebra struktuuri väljaselgitamine abstraktse operaadi assotsieeritud kohomoloogias. EFS-i ja Am Mat-ühingu (AMS) liige. EV teaduspreemia (1995). Üle 50 teadustr-e, sh 1 monogr, 1 õpik.

T: Nonassociative algebras in physics (kaasautorid J. Lõhmus, L. Sorgsepp). Palm Harbor, 1994; Malt'sev algebras and conservation laws (kaasautorid J. Lõhmus, L. Sorgsepp). // *Contemp. Math.* 184 (1995); Coassociativity, cohomology and quantum determinant (kaasautorid Z. Oziewicz, J. Rozanski). // *Algebras, Groups and Geometries* 12 (1995); Geodesic multiplication and BRST-like operators (kaasautor P. Kuusk). // *Gen. Rel. Gravit.* 28 (1996); Quantum kinematics of a test particle in a curved spacetime (kaasautorid P. Kuusk, J. Örd). // *Class. Quantum Grav.* 14 (1997); Continuous Moufang transformations. // *Acta Appl. Math.* 50 (1998); Invitation to composition (kaasautorid L. Kluge, J. Stasheff). // *Comm. Algebra* 28 (2000); On derivation deviations in an abstract pre-operad (kaasautor L. Kluge). // *Comm. Algebra* 29 (2001); Tetracomposition. // *Comm. Contemp. Math.* 4 (2002); Operadic deformations as a tool for cogravity. // *Czech. J. Phys.* 52 (2002); Moufang loops and integrability of generalized Lie equations. // *Czech. J. Phys.* 54 (2004).

B: EE 14, 349; TTÜ professorid läbi aegade, 293–294.

PAAL, Harry (27. VI 1927, Aru v, Tartumaa – 20. VII 1993, Tartu), metsateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1943 Tartu Kaub-kooli, 1946 Tartu Arve- ja Plaanindustehnikumi, 1951 TÕ metsandustsk-a metsamaj-ins-na. Oli 1951–52 EPA metsatakseerimise kat-i tehnik, 1952–53 metsamaj ökon ja metsakorralduse kat-i asst, 1953–56 v-õpetaja, 1956–63 Võru metsamajandi peametsaülem, 1963–75 Viljandi metsamajandi dir, 1975–83 EMI metsataimekasv sektori metsaselektiooni labori juh, 1988–93 teadur. Õpetas metsamaj ökon ja organiseerimist. – Tegeles okaspuuseemlate rajamise ja majandamisega, uuris okaspuuseemlate viljakandvuse dünaamikat ja kvaliteeti ning nende tunnuste muutlikkust. Organiseeris metsains-de klubi "Silva", mis kujunes metsateadlaste ja

praktikute kokkupuutepäikeseks. Oli AMS-i taasloojaid, AMS-i aseesimees. Üle 100 teadus- ja aineart-i.

T: Ebatsuga introduksioon ja aklimatiseerumine Eestis. // LUS-i ar 71. Tln, 1989; Число семядолей у сосны и ели в Эстонской ССР. // Metsanduslikud uurimused XXIII. Tln, 1989; О закономерностях плодоношения вегетативных семенных плантаций сосны. // Metsanduslikud uurimused XXIII. Tln, 1989; Paberipoti taimed Eesti metsades. // EM (1991) 5; Männiseemnete kvaliteet sõltuvalt käbide kogumise ajast. // Metsanduslikud uurimused XXV. Trt, 1992; Võõrpuuliikide vegetatiivne seemla Kaarepere Metsakaitsejaamas. // EM (1992) 1; Metsakultiveerimine Eestis. // AMS Toim V. Trt, 1996.

B: EPA BL I, 101; *Tamm, Ü. In memoriam.* Harry Paal. // EM (1993) 5–6, 47; TRÜ Metsandustsk 1946–1951. Trt, 2000, 21.

Ü. Tamm

PAAL, Jaanus (18. IX 1947, Urvaste v, Võrumaa), botaanik; tööliste p, Taimi P-i abikaasa. Lõpetas 1966 Tartu Kaugõppekk-i, 1978 TÜ biol-osk-a, 1982 NSVL TA V. L. Komarovi nim Bot Inst-i kaugõppeasp-i, biol-knd (1983, TÜ), vk “Дискретность и непрерывность растительности средней тайги (на примере напочвенного покрова заповедника “Кивач”). Oli 1975–83 Karjalas Kivatši Looduskaitseala v-teadur, 1983–86 Tooma Soojaama juh, 1986–91 ZBI v-teadur, 1991–92 bot ja mükol osk-juh, 1992–93 teadusdir, 1992–2002 TÜ bot ja ökol inst-i korr prof, 1994–97 ühtlasi inst-i juh, 2002–erakorr prof ja a-st 2004 ka v-teadur. Pms loengukursused: Eesti taimeestik ja taimkate, taimekoosluste struktuur ja dünaamika, teadustöö alused bioloogidele. – Uurimisvaldkond: taimekoosluste struktuur, ökol, klassifikatsioon ja kaitse; biol mitmekesisus, taimesüsteematika. Olnud teaduseksped-del Tuvas (1972), Baikali ümbruses (1987), Kamtšatkal (1985), Magadanis (1987), Sahhalinil (1990), Taimõril (2003, 2004). 1991–94 töötas periooditi Norra Looduse Uurimise Inst-s Trondheimis, kus osales Eesti-Norra ühisprojektis *Effects of nitrogen to alpine heath* ja veel mitmes projektis, sh *Estonian Wetlands Conservation and Management Strategy* (“Eesti märgalade inventeerimine”) ja *Estonian Natura 2000* (“Eesti Natura 2000”). Ajakirjade *Latvijas Vegetacija*, *Botanica Lithuanica* ja Eesti TA Toim biol-seeria koll-i liige.

Rahvusv Taimkatteteaduse Assots-i, Rahvusv Soode Kaitse grupi ja LUS-i liige. EV teaduspreemia (1999, koll-i juht). Baeri medal (1991), Valgetähe V kl teenetemärk (2001). Üle 70 teadustr-e, sh 7 monogr autor või kaasautor.

T: Таксономический и временной континуумы растительности I, II (kaasautorid T. Oja, S. Kolodjažnõi). Tln, 1989; Структура ценопопуляций брусники *Vaccinium vitis-idaea* L. (kaasautor T. Paal). Tln, 1989; Eesti taimkatte kasvukohatüüpide klassifikatsioon. Tln, 1997; Responses of the Norwegian alpine *Betula nana* community to nitrogen fertilization (kaasautorid E. Fremstad, T. Möls). // Can. J. Bot. 75 (1997) 1; Estonian Wetland Inventory (kaasautor). Trt, 1998; Rare and threatened plant communities of Estonia. // Biodiv. and Conserv. 7 (1998) 8; Eesti taimekoosluste ja mõnede taimetaksonite mitmekesisus (kaasautor). EV teaduspreemiad 1999. Tln, 1999; "Loodusdirektiivi" elupaigatüüpide käsiraamat. Tln, 2004, ²2007; Impacts of increased nitrogen supply on Norwegian lichen rich alpine communities: a 10-year experiment (kaasautorid E. Fremstad, T. Möls). // J. Ecol. 93 (2005) 3; Suurtaimede kooslused ja nende kasvukohad Eesti vooluveses (kaasautor T. Trei). // LUS ar 84 (2006).

B: APUT, 70; TÜ BL II, 121; EE 14, 349; EV teaduspreemiad 1999, 42; <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>

PAAL, Leopold (21. I 1928, Tapa – 14. XI 1991, Tallinn), tehnikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1947 Tapa Kk-i, 1952 TPI ehitustsk-a hüdrotehniliste ehitiste erialal, 1956–58 Leningradi PI asp, tehnikaknd (1959, Leningradi PI), vk “Гашение энергии в нижнем бьефе сооружений в условиях донного режима сопряжения”, tehnikadr (1972, samas), vk “Оснвы методов расчета турбулентной диффузии вещества загрязнения в водотоках”. 1953–57 TPI hüdrotehnika ja geod kat-i asst, 1958–68 TPI san-tehnika kat-i dots, 1968–91 kat-i juh, prof. – Uurimisvaldkonnad: hüdraulika, veepuhastustehmol, keskkonna- ja veekaitse. Ühingu “Teadus” juhatuse liige ja tehnikasektsiooni esimees ning NSVL TA loodusliku ja reovete puhastamise tehmol tead nõukogu liige, Soome lahe veekaitse töörühma liige. ENSV tnl teadlane (1986). ENSV rkl preemia (1967, koll-s). 150 teadustr-t, sh 2 monogr, 14 rmt-t ja brošüüri.

T: Hüdraulika ülesannete kogu (kaasautor A. Aitsam). Tln, 1962, ²1966, ³1969; Hoonete soojaveearustus. Tln, 1967, ²1970; Veevarustus ja kanalisatsioon (kaasautor). Tln, 1968,

²1981; Maaparandus. Reostusallikad ja reostuse vähendamine põllumajanduses. Tln, 1975; Основы прогнозирования качества поверхностных вод. М, 1982; Veekogude kvaliteedi uurimise koolkond. // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme. Tln, 1985; Малогабаритные канализационные очистительные установки. М, 1987; Hüdraulika ja pumbad (kaasautor). Tln, 1995.

B: EE 14, 349; ТПИ 1936–1986, 151–152, 227–228, 231–232, 236–238, 415, 435–436, 498; Leopold Paal. // RH (1991), 20. XI; TTÜ professorid läbi aegade. 295–296.

H. Mölder

PAAL (a-ni 1972, **Ilves**), **Taimi** (29. I 1947, Misso v, Võrumaa), botaanik; talupidaja t, Jaanus P-i abikaasa. Lõpetas 1965 Võru 1. Kk-i, 1974 TÜ biol-osk-a, 1983 Leedu TA Bot Inst-i kaugõppeasp-i, biol-knd (1983, TÜ), vk “Pohla (*Vaccinium vitis-idaea* L.) tsenopopulatsioonide struktuur ja produktiivsus Kivatši looduskaitseala männikutes”. Oli 1965–68 Obinitša 8-kl kooli õpetaja, 1974–75 Saku lasteaia kasvataja, 1975–80 Karjalas Kivatši Looduskaitseala laborant, 1980–83 n-teadur, 1983–86 Jõgeva Metsamajandi n-teadur, 1986–96 Eesti Metsainst-i v-teadur, 1996–2004 EPMÜ metsandusliku uurimisinst-i v-teadur, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i v-teadur. – Uurinud metsamarjade (põhiliselt pohla) populatsioone ja varusid, erisuguste kultiveerimisviiside mõju metsamarjade saagikusele ja kvaliteedile, looduslike häiringute ja inimtegevuse mõju metsaökosüsteemidele. Tegelenud ka metsamarjade (pms pohl, mustikas) kultuuristamise, aretamise ja kaitsega. Võtnud osa eksped-st Koola poolsaarele (1972), Baikali (1980), Sahhalinile (1990). Ajakirja *Small Fruits Review* (USA) toim-koll-i liige. LUS-i liige. “Väike looduskaitsemärk” (1987). Üle 50 teadustr-e.

T: Структура надземной биомассы // Растительные ресурсы 20 (1984) 4; The structure of South Karelian (USSR) cowberry coenopopulations. // Acta Bot. Fennica 136 (1988); Структура ценопопуляции брусники *Vaccinium vitis-idaea* L. (kaasautor J. Paal). Tln, 1989; On cultivating European cranberry in Estonia. // J. Small Fruit & Viticulture 1 (1992) 1; The investigation and cultivation of *Vaccinium* species in the Soviet Union. // J. Small Fruit & Viticulture 1 (1992) 2; Pests and diseases of cowberry (*Vaccinium vitis-idaea* L.). // Aquilo, Ser. Bot. 31 (1993); Metsamarjade ja seente varud ning kasutamine Eestis. // Metsanduslikud uurimused 31 (1999); Dependency of lingonberry seed germinating ability

on seed age and storage method. // *Acta Horticulturae* 574 (2002); *Trichoderma viride* enhances the growth of lingonberry (*Vaccinium vitis-idaea* L.) stem cuttings (kaasautor A. Banner). // *Can. J. Plant Sci.* 83 (2003) 4; Kultuurmustikas ja selle kasvatamine Eestis (kaasautor). Trt, 2005; Lingonberry (*Vaccinium vitis-idaea* L) researche in Estonia: an overview. // *Acta Horticulturae* 715 (2006).

B: EE 14, 349; <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>; <http://www.eau.ee/~tpaal/>

PAALBERG, Harry (20. XII 1927, Tallinn – 26. IV 1993, Tallinn), majandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1948 Tallinna 9. Kk-i, 1953 TPI, maj-knd (1967, Eesti TA), vk “Eesti NSV linnade peamised arengusuunad ja neid mõjutavad tegurid”. Oli 1961–67 MI teadur, 1967–78 v-teadur, 1978–92 TPI maj-tsk-a tööstuse planeerimise ja juhtimise (hiljem juhtimise ja plaanimise) kat-i v-õpetaja, a-st 1980 dots. Lugenud pms maj ja sotsiaalse arengu planeerimise kursusi. – Uurimisvaldkond: linnastumine, territoriaalne planeerimine ja ratsionaalse asustussüsteemi kujundamine.

T: Majandus. Tööstus ja põllumajandus (kaasautor E. Vint). Tln, 1973; Tallinna arengu probleeme (koost, kaasautor). Tln, 1978; Territoriaalne planeerimine. 1. Tln, 1987; Smithist Friedmanini. Lääne majandussüsteemi kujunemisest. Tln, 1990; Lääne majandussüsteemi kujunemisest. Tln, 1992.

B: TPI 1936–1986, 346, 347, 498; EMaBL, 345

PAALMA, Vilma (10. IV 1928, Tallinn), muusika- ja teatriteadlane; majandusteadlase t. Lõpetas 1946 Tallinna Arve- ja Plaanindustehnikumi, õppis 1946–50 TPI maj-tsk-s ja ühtlasi 1948–50 Tallinna muusikakoolis muusikateooriat, lõpetas 1956 Moskva Konserv-i muusikateaduse erialal. Oli 1956–57 TRK muusikaajaloo õppejõud, 1957–58 Üleliidulise Raadio ja 1958–71 ER muusikasaadete toim, 1971–73 ja 1978–84 “Estonia” teatri kirj-ala juh, 1973–76 AI teadur, 1976–78 toim, a-st 1984 arhivaar. Koost raadio- ja teleaateid. – Uurinud pms Eesti muusikateatri ajalugu, kirjutanud muusikateatriarvustusi ja -ülevaateid. Koost ja toim teatri- ja muusikateaseid, sh koguteos ““Estonia” lauluteatri rajajaid” (kaaskoost M. Vaitmaa, U. Heinapuu; Tln, 1981), “Estonia Selts” (koost, Tln, 1990), K. Leichter, ““Estonia” muusikalise arengu keskusena” (toim, Tln, 1992);

“Estonia” “Luikede järv” läbi aegade” (koost, Tln, 2002) jt. Heliloojate Liidu (1962) ja Eesti Teatri Liidu (1973) liige. Valgetähe V kl teenetemärk (2004).

T: Eesti heliloojad ja muusikateadlased (kaasautor). Tln, 1966; Eesti muusika I (kaasautor). Tln, 1968; Elsa Maasik. Tln, 1973; E. Tambergi “Joanna tentata” muusikast. // Teatrimärkmik 1970/71. Tln, 1973; Эстонский театр (kaasautorid K. Kask, L. Tormis). Tln, 1978; “Estonia”. Tln, 1978; Kohtumine Prokofjevis. // Teatrielu 1982. Tln, 1985; Традиции и обновление в опере театра “Эстония”. // Прибалтийский музыковедческий сборник. III. Рига, 1987; Estonia muusikateatriks kujunemine. // Teatrielu. Tln, 1997; “Eesti teatri biograafiline leksikon” (kaaskoost K. Haan, H. Aassalu). Tln, 2000.

B: EMBL, 172–173; ETrBL, 460; EE 14, 350; Vastab Vilma Paalma. // TMK (1998), 4.

S. Laanemets, K. Siilivask

PAALMAN, Kalju (27.VIII 1948, Räpina v, Võrumaa), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1967 Räpina Kk-i, 1972 EPA agronoomina, põllum-knd (1988, EPA), vk „Влияние элементов агротехники покровной культуры на урожайность люцерны и клевера в условиях интенсивного земледелия в Эстонской ССР”. Oli 1972–77 Põlva kolhoosi agronoom, 1978–84 EMMI teadur, 1984–88 ELVI rohumaaviljeluse sektori v-teadur, a-st 1988 Jõgeva Sordiaetuse Inst-i Mooste katsejaama juh. – Uurimisvaldkonnad: rohumaaviljelus, lina, tööstuskanepi ja põldtuderi agrotehnika, seemnekasvatus, tootearendus. Üle 10 teadustr-e.

T: Väetised ja nende kasutamine (kaasautor). Tln, 1992; Linakasvatuse majanduslikkus Eesti Vabariigis (kaasautor). Tln, Berliin, 1993; Kiulina sortide “Viking” ja “Viola” fenoloogilised vaatlused ning saagikus külvitiheduse ja väetuskatses (kaasautor). // Magistrantide ja doktorantide tead tööde kogumik. Trt, 1997; Linast ja linakasvatusest. // Põllum (1998) 2; Lina agrotehnika. // Põllum (1998) 3; Linakülvide hooldamine ja taimekaitse. // Põllum (1998) 4; Linakasvatusest ja esmasest töötlemisest Eestis (kaasautor). // Põllum (1999) 7/8.

B: ELVI BL, 42–43, 121; EMVI, 47.

PAALMANN (a-ni 1960 **Juusu**), **Malle** (14. IX 1934, Lüganuse v, Virumaa), tehnikateadlane; kooliõpetaja t. Lõpetas 1953 Pärnu 2. Kk-i, 1958 TPI ehitustsk-a, 1962–64 asp, tehnikaknd (1967, TPI), vk käsitles kooliruumide soojusolukorra olenevust välispiiretest. Oli 1965–67 TPI ehitustsk-a graafika kat-i asst, 1967–68 ehitusökon kat-i asst ja 1968–70 v-õpetaja, 1970–75 maj-tsk-a töökaitse kat-i v-õpetaja, 1974–92 dots, 1992–tööteaduse õt-i dots. – Uurimisvaldkond: töökaitse ja ehitusökon. Üle 40 teadustr-e, arvukalt õppe-met kirjandust.

T: Tööstusvalgustus. Tln, 1971; Tootmise meteoroloogilised tingimused. Tln, 1971, ²1984; О причинах тяжелого травматизма в Эстонской ССР в 1980 году. // TPI Toim 603 (1985); Safety equipment of constructional cranes and dangerous working conditions. // The Ergonomics of Manual Work. Proc. Int. Ergonomics Assoc. World Conf. Warsaw, June 14–17, 1993, London, Washington, 1993; Changing Economic situation in Estonia and Macroergonomics. // NES'94. Nordiska Ergonomisällskapet's Årskonferens, Stenungsund, 14-16 Sept. 1994. Proc. Lindholmen Utveckling, Göteborg, Sverige, 1994; Macroergonomics and processes of change in Estonia. // TTÜ Toim 743 (1994).

B: TPI 1936–1986, 353, 498; Ehitusinsenerid TPI-st, 219.

PAALME, Guido (10. IV 1927, Tallinn – 24. XI 2004, Tallinn), mäeinsener; käsitöölise p, Lia P. abikaasa, Tiina ja Toomas P. isa. Lõpetas 1946 Tallinna Reaalkooli, 1951 TPI mäeosk-a. Oli 1951–52 Põlevkivi ja Keemiatööstuse Peaval v-ins, 1952–57 “Eesti Põlevkivi” ins, v-ins, peains-i abi, 1957–66 töötas ENSV RNK Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Peav-s, 1966–77 “Eesti Põlevkivi” tehnikaosk-a juh, tehnikadir, 1977–79 Metsamaj ja Looduskaitse TUI uue tehnol osk-a juh aset, 1979 looduskasutuse labori juh aset, 1980–87 juh, 1987 v-teadur, 1988–90 juh kt, metsamonitooringu töögrupi juh, 1990–95 Keskkonnamin-i maapõueosk-a peaspetsialist ja maapõue talituse juh kt, 1995–98 maapõueosk-a juh, 1998–2000 Keskkonnamin-i nõunik, seejärel a-ni 2004 Riigikogu keskkonnakomisjoni konsultant. – Uurimisvaldkonnad: mäendus, maavarad, kaevandamine, looduskeskkond, looduskaitse. “Vene-eesti mäenduse sõnastiku” (1969) kaasautor ja toim, “Vene-eesti tehnika sõnaraamatu” (1975) kaasautor. Osales Eesti geotoopide väljaselgitamisel ja nende kaitse korraldamisel. EV õigusaktide (maapõueseadus, keskkonnaregistri seadus jt) koost-id. Maavarade komisjoni liige

(1990–95 esimees; a-st 1998 teadussekr), Eesti TA Looduskaitse Komisjoni ja Eesti Geoloogia Seltsi liige. Valgetähe V kl teentemärk (2001).

T: Tehnika progress põlevkivi kaevandamisel (kaasautor E. Vaher). Tln, 1978; Geoloogiliste tingimuste muutused ja maastikuhoolduse iseärasused Eesti kaevanduspiirkondades (kaasautorid V. Puura, V. Karise). // Geograafia rakenduslikke aspekte põllumajanduses. Tln, 1982; Maavarade kaevandamine ja looduskeskkond. // EL (1986) 3–4; Kurtna järvestiku looduslik seisund – uurimise eesmärk, strateegia ja võimalused (kaasautor). // Kurtna järve looduslik seisund ja selle areng. Tln, 1987; Turba energeetilise kasutamise võimalused Eestis (kaasautor). Tln, 1992; Estonian Mineral Resources (kaasautor). Tln, 1994.

PAALME (a-ni 1950 **Paas**), **Lia** (29. VIII 1927, Tartu), keemik; sõjaväelase t, Guido P. abikaasa, Tiina ja Toomas P. ema. Lõpetas 1946 Tallinna 4. kk-i, 1952 TPI kütuste tehnol alal, keemiaknd (1958, KI), vk “Исследование процессов движения и распределения потоков газа и насыпного материала при термической переработке сланца.” Oli 1952–61 KI teadur, 1961–96 v-teadur. – Uurinud 3,4-bensopüreeni lagunemise mehhanismi ja kineetikat valgusega initsieeritud protsessis olenevalt lahustitest ja temperatuurist ning polütsükliiliste ühendite mõju kantserogeensete ühendite lagunemisele. Nõuk Eesti preemia 1967 (koll-s).

T: Термическая переработка сланца-кукерсита (kaasautor). Tln, 1966; Kinetics and mechanism of conjugated reactions taking place under the effect of electric discharge on oil shale products (kaasautorid M. Gubergritz, B. Brodskaja). // United Nations Symp. on the Development and Utilization of Oil Shale Resources. Tln, 1968; Превращение канцерогенных и токсических веществ в гидросфере (kaasautor). M, 1975; Levels of benzo(a)pyrene in oil shale industry wastes, some bodies of water in the Estonian S.S.R. and in water organisms (kaasautorid I. Veldre, A. Itra). // Environ Health Perspect. 30 (1979); Inhibition in combined liquid-phase photochemical oxidation of benz(a)pyrene and some polycyclic arenes (kaasautorid M. Gubergritz, P. Jacquignone). // Petroleum Chem. U.S.S.R. 23 (1983); Model studies of photochemical oxidation of carcinogenic polyaromatic hydrocarbons (kaasautor). // Mar. Chem. 30 (1990); Distribution of the persistent organic pollutants, Polycyclic aromatic hydrocarbons, between water,

sediments and biota (kaasautor). // Aq. Ecosys. Health and Manag. 4 (2001); Levels and origin of PAHs in some big lakes (kaasautor). // Polycyc. Arom. Comp. 22 (2002).

B: KI teaduskaader 1947–1972, 18.

U. Kirso

PAALME, Tiina (23. III 1960, Tallinn), bioloog; Guido ja Lia P. t, Toomas P. õde. Lõpetas 1978 Tallinna 42. Kk-i, 1984 TÜ biol-osk-a, biol-mag (1998, TPÜ), vk “Makrovetikate primaarproduksioon Eesti rannikumeres”, 1999–2003 TPÜ doktorant, *Ph.D.* (ökol, 2005, TLÜ), vk „Nuisance brown macroalga *Pilayella littoralis*: primary production, decomposition and formation of drifting algal mats” (Tln, 2005). Täiendas end 1995–97 Helsingi ja Turu ük-s, 2000 Greifswaldi Ük-i ökol inst-s. Oli 1984–90 Läänemere Kalamaj TUI Tallinna osk-a n-teadur, 1990–93 ÖMI teadur, 1993– TÜ Eesti Mereinst-i teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti rannikumere makrovetikate ökofüsiol ja primaarproduksioon. Üle 10 teadustr-e.

T: Major changes in macroalgae community composition affect the food and habitat preference of *Idotea baltica* (kaasautor). // Int. Rev. Hydrobiol. 85 (2000); “*In vitro*” and “*in situ*” decomposition of nuisance macroalgae *Cladophora glomerata* and *Pilayella littoralis* (kaasautor). // *Hydrobiologia*, 475/476 (2002); Growth and production rates of loose-lying and attached forms the red algae *Furcellaria lumbricalis* and *Coccotylos truncatus* in Kassari Bay, the West Estonian Archipelago Sea (kaasautorid G. Martin, K. Torn). // *Hydrobiol.* 554 (2006); Seasonal changes in biomass, elongation growth and primary production rate of *Chara tomentosa* in the NE Baltic Sea (kaasautorid G. Martin, K. Torn). // *Ann. Bot. Fenn.*, 43 (2006); Seasonality pattern of biomass accumulation in a drifting *Furcellaria lumbricalis* community in the waters of the West Estonian Archipelago, Baltic Sea (kaasautorid G. Martin, K. Torn). // *J. Appl. Phyc.* 18 (2006).

B: http://www.sea.ee/Sektorid/merebioloogia/eesti/CV/cv_Tiina.htm; <https://www.etis.ee>.

PAALME, Toomas (24. VII 1951, Tallinn), biokeemik; Guido ja Lia P. p, Tiina P. vend. Lõpetas 1969 Tallinna 42. Kk-i, 1974 TPI toiduainete tehnol erialal, biol-knd (1987, Tartu Ülikool), vk “*Chlorobium thiosulfatophilum* metabolismi uurimine ¹³C TMR abil”.

Täiendas end 1993 ja 1994 Helsingi Ük-s. Oli 1974–80 Kübi v-ins, 1980–90 KBFI teadur, 1990–2001 v-teadur, ühtlasi a-st 1997 TTÜ prof, toiduainete tehnol õt-i juh. – Uurimisvaldkond: biokeemia, bio- ja toiduainete tehnol. Uurinud bakteri- ning rakukultuuride metabolismi ja füsiol-t, kasutades läbivoolukultiveerimist ja ¹³C-tuumamagnetresonantsi. On A-staatsete kultiveerimismeetodite ja fermentatsiooni-protsesside kontrollimise programmi BioExpert loojaid. Mikrobiol Seltsi liige. Üle 60 teadustr-e.

T: Growth efficiency of *Saccharomyces cerevisiae* on glucose/ethanol media with smooth change in the dilution rate (A-stat) (kaasautor). // Enzyme and Microbial Technology (1997), 20; Continuous cultivation of insect cells and yeast cells at maximum specific growth rate (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chemistry (1998), 47; Perspectives of kvass production (kaasautor K. Kasemets). // Toit ja toitumine (2000) 8; Applications of biotechnology in food engineering (kaasautor). // Toit ja toitumine (2002) 10; The effect of temperature and pH on the growth of lactic bacteria: a pH-auxostat study (kaasautor). // Int. J. Food Microbiol. 85 (2003), 1–2; Study of cheese associated lactic acid bacteria under carbohydrate-limited conditions usin D-stat cultivation (kaasautor). // Food Biotechnol. 20 (2006). Growth characteristics of *Saccharomyces cerevisiae* S288C in changing environmental conditions: auxo-accelerostat study (kaasautor). // Antonie van Leeuwenhoek 92 (2007) 3–4.

B: EE 14, 350; TTÜ professorid läbi aegade, 297–298; <https://www.etis.ee>

PAALMÄE, Venno (31. VIII 1936, Tartu – 04. IV 2001, Tartu), maaparandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1954 Tartu 1. Kk-i, 1959 EPMÜ maakorralduse ja hüdroamelioratsiooni tsk-a, põllum-knd (1976, EPA), vk käsitles väljaparanduse planeerimisaluseid. Oli 1951–61 ins Rakvere raj-i maaparanduse ja remonditehnika ettevõtetes, 1961–68 Tihemetsa Põllum Mehhaniseerimise Tehnikumi õpetaja, 1968–83 EPA maaparanduse kat-i v-õpetaja, 1983–87 dots kt ja 1987–94 dots, ühtlasi 1986–89 metsanduse ja maaparanduse tsk-a prodekaan, 1994–2001 EPMÜ veemaj inst-i dots, ühtlasi 1994–2000 metsandus- ja maainseneritsk-a prodekaan. 1980–83 oli Alžeeria RDV-s Hüdrotehnika ja Maaparanduse Inst-i õppejõud. Lugenud maaparanduse organiseerimise, maaparanduse, veemajanduse

ökon, hüdraulika, kuivenduse jt kursusi. – Uurinud dreenniisutust, väljaparandust, maaparandustööde ökon ja planeerimist. Üle 30 teadustr-e, sh 2 õpikut.

T: Dreenniisutuse projekteerimise juhend. Tln, 1973; Maaparandus (kaasaut). Tln, 1982; Kuivendus. Trt, 1992; Maaparandusobjektide andmebaasid ja nende rakendusprogramm (kaasautor M. Paalmäe). // Magistrantide ja doktorantide tead tööde kogumik. Trt, 1997; Maaparandusobjektide struktuuri dünaamika (kaasautor M. Paalmäe). // Veemajandus III. Trt, 1999.

B: EPA BL I, 101–102; II, 104; EPMÜ BL, 126 SP (1976) 17.

T. Paalmäe

PAALNA (a-ni 1936 **Rabison**), **Jaan** (12. V 1878, Halliste – surmaaeg ja -koht teadmata), loomaarstiteadlane. Õppis 1899–1903 TVI-s, *dr. med. vet.* (1923, Lepizigi Ük), vk “Beitrag zur Kenntniss der Hypospadie”. Oli 1904–16 Tallinna linna vet-arst, a-st 1917 kuni II maailmasõjani Tallinna tapamaja dir. Pidanud Kaitseväe Ühendatud Õppeasutistes loenguid sõjamaj-est. – Uurinud kusiti anomaaliaid. Oli 1924–26 EKR vast toim.

T: Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1929; Liha tehnoloogia. Tln, 1935.

B: Juubilare. // ELR (1928) 6, 176–180; *Ojasalu, A.* Dr. med. vet. Jaan Paalna 60. sünnipäeva puhul. // ELR (1938) 4, 165–167.

E. Ernits

PAAMA (1965-ni **Lipp**), **Lilli** (7. I 1941, Tartu), keemik-analüütik; sidetöötaja t, Mart P. abikaasa. Lõpetas 1959 Tartu 1. Kk-i, 1964 TÜ keemiaosk-a, keemiaknd (1968, Läti TA Anorg KI), vk “Исследование условий и определение микроколичеств хлор- и броморганических соединений в воздухе и сточных водах”. Oli 1965–66 TPI ehitusmat-de labori ja EPA maaviljeluse labori n-teadur, 1966–79 TÜ analüüt keemia kat-i n-teadur, 1979–89 v-teadur, 1989–91 asst, 1992– keem füüsika inst-i lektor. 1990-st töötanud teaduri ja õppejõuna korduvalt Soomes Oulu Ük-s, Helsingi Tehnikaük-s, Jyväskylä Ük-s ja Helsingi Ük-s, 1999–2005 täiendas end nim ük-des. – Uurimisvaldkond: ülipuhaste ainete süntees ja analüüs, kloor- ja broomorganiliste ühendite keskkonnakeemia ja analüütika, induktiivse plasma aatomispektromeetria, termoanalüüs ja FTIR

spektromeetria. Osalenud rahvusv projektis *The Lapland Forest Damage Project*. 95 teadustr-t, 2 patenti.

T: Analysis Strategy for Organic Bromine Flame-Retardant Compounds as Environmental Contaminants (kaasautorid L. Mäeorg, H. Kokk). // *Textile and Composites*. '92 Techn. Res. Center of Finland. Espoo, 1992; Elemental Analysis of Glazes and Brick Materials by Inductively Coupled Plasma Atomic Emission Spectrometry University of Oulu (kaasautorid P. Perämäki, L. Lajunen). // *Reports Series in Chemistry, Finland* 1993; Spectrochemical Analysis of Archaeological Terra-cotta Samples and Clay Minerals by ICP-AES (kaasautor). // *Atomic Spectroscopy* 16 (1995) 6; Thermal and infrared spectroscopic characterization of historical mortars (kaasautor). // *Thermochimica Acta* 320 (1998); Trace element analysis of superconductor oxides by ICP-AES (kaasautorid E. Pärnoja, P. Perämäki). // *J. Anal. Atomic Spectrometry* 15 (2000) 5; Determination of manganese in thermoluminescent materials by inductively coupled plasma atomic emission spectrometry and spectrophotometry (kaasautor). // *Eesti TA Toim. Keemia* 51 (2002) 2; Determination of lead in contaminated soils by graphite furnace atomic absorption spectrometry for environmental risk assessment (kaasautor). // *Proc. Acad. Sci. Est. Chem.* 53 (2004) 4.

B: TÜ BL II, 121–122.

PAAMA, Mart (17. I 1938, Tartu), spordipedagoog, kergejõustiklane; talupidaja p, Lilli P. abikaasa. Lõpetas 1956 Tartu 5. Kk-i, 1960 TÜ kehakultuuritsk-a. Oli 1960–61 TÜ kergejõustiku kat-i õpetaja, 1962–69 spordiseltsi “Kalev” kergejõustikutreener, 1973–92 TÜ kergejõustiku kat-i v-õpetaja, 1992–97 treenerite õpetamise inst-i ning TÜ spordikeskuse lektor, 1997– Tartu “Kalevi” kergejõustikukooli treener, TÜ Spordikeskuse heitealade õpetaja. Oli rahvusv klassiga odaviskaja. Võitis 1960–68 NL meistrivõistlustel 2 kuld-, 3 hõbe- ja 2 pronksmedalit, Eesti meistrivõistlustel 1956–75 10 kuld- ja 5 hõbemedalit. Osales Rooma (1960) ja Mexico (1968) OM-idel, kuulus korduvalt maailma odaviske edetabeli esikümnesse. Suurmeister (1965), Tööpunalipu orden (1967), “Kalevi” auliige (1970). – Uurinud kergejõustiku, eriti heidete õpetamise meetodikat, samuti Eesti nais- ja meestippportlaste pikkuse ja kaalu arengu dünaamikat. Ligi 20 teadustr-st, sh õpikud ja õppevahendid.

T: Odavise. Õppevahend. TÜ rotaprint, 1976; Vasaraheide. Õppevahend. TÜ rotaprint, 1977; Odaviskajate valikust ja noorte ettevalmistusest. // *Kehakultuur* (1979) 13; Poistenoorkergejõustiklaste mõningate antropomeetriliste näitajate ja kontrolltestide tulemuste dünaamikast treeninguperioodi vältel. // XXIII vab. tead-metoodiline konv. Tln, 1985; Eesti naissportlaste pikkuse ja kaalu evolutsioonist (kaasautorid T. Matsik, M. Lintsi, A. Nurmekivi). // TÜ kehakultuuriteaduskonna teadus- ja õppemetoodiliste tööde kogumik Trt (2002) 10.

B: TÜ BL I, 329; II, 122; ESBL, 455; TÜ ajalugu III, 365; *Teemägi, E.* Spordimehe sünd. Tln, 1963, 100–125; Eesti kergejõustiku kolmveerandsada. Tln, 1984, 97–99.

PAAP, Ülo (17. X 1932, Tõravere, Tartumaa – 21. II 1999, Ervistu, Pärnumaa), geoloog; talupidaja p. Lõpetas 1960 Alatskivi Kk-i, 1965 TÜ geol-osk-a, 1972 asp-i GI-s, geol-mineral-knd (1974, TA), vk “О методах обработки и интерпретации данных гранулометрии (на примере четвертичных отложений Северо-Восточной Эстонии)”. Töötas 1965–67 EGV Kohtla-Järve töökonnas geol-l kaardistamisel, oli 1967–90 (vaheajaga) GI teadur, seejärel töötas tead konsultandina “Pärnu Kaluris” ja AS-is Sapropeel. – Uurimisvaldkond: kvaternaarse setete granulomeetria ja mineral ning orgaanilised järvesedid; põlevkivi genees. Juurutas GI-s elektronmikroskoopilise uurimismeetodi. 26 teadustr-t.

T: Опыт классификации терригенных рыхлых отложений по их гранулометрическому составу на ЭВМ. // Применение математических методов в геологии. Алма-Ата, 1958; Размерные гранулометрические шкалы и их теория. // TA Toim 23 (1973) 1; О постседиментационных изменениях зерн граната (kaasautor A. Kleesment). // Литология и полезные ископаемые (1978) 5; Углеродные отложения докамбрия и нижнего палеозоя и их рудоносность. Фрунзе, 1978; Об оптимальной методике изучения озер и озерных отложений в свете рационального природопользования (kaasautor). // Озерные карбонаты нечерноземной зоны СССР. Пермь, 1985.

B: EGBT, 83; ИГНЭ, 324.

H. Nestor

PAAPSTEL, Ants (11. VIII 1956, Elva), arstiteadlane, südamekirurg; teenistuja p. Lõpetas 1974 Nõo Kk-i, 1980 TÜ arstitsk-a, 1983–86 ÜMPI asp, med-knd (1986, TÜ), vk “Хирургическое лечение больных стенокардией и с сужением левой венечной артерии”. Oli 1980–83 Tallinna Kiirabihaigla kardiovaskulaarkirurgia osk-a arst, 1986–89 ÜMPI koronaarkirurgia labori juh ja teadur Tallinnas, 1989–92 TÜ Kardiovaskulaarkirurgia Tallinna Teaduskeskuse koronaarkirurgia labori juh ja teadur, 1992–2001 Kiirabihaigla Südamekeskuse osk-juh, a-st 2001 Põhja-Eesti Regionaalhaigla (PERH) kardiokir osk-a v-arst – Uurinud isheemiatõve ägedaid vorme, nende kirurgilist ravi. Üle 20 teadustr-se.

T: Vasaku südamevatsakese aneurüsmi kirurgiline ravi (kaasautor). // NET (1982) 2; Aortokoronaarne šunteerimine tüsistumata müokardi infarkti juhtudel vasaku koronaararteri peatüve kahjustuse korral (kaasautor). // EA (1990) 4; Extended coronary endarterectomy and path grafting (kaasautor). // Cardiac Interventions. Myocardial Ischemia. Tln, 1999; Early postoperative function of the heart after coronary artery bypass grafting is not predicted by myocardial necrosis and glutathione-associated oxidative stress (kaasautor). // Clinica Chimica Acta 359 (2005) 1–2.

B: TÜ BL II, 122; EA (1987) 3, 204–205.

PAAS, Heini Rosilda (6. X 1918, Mõniste v, Võrumaa), kunstiajaloolane; talupidaja t. Lõpetas 1938 Valga Ühisgümni-i, 1945 TÜ filos-osk-a ingl. filol ja kunstiajaloo erialal, kunstiteaduse knd (1969, TÜ), vk “Ferdinand Sannamees 1895–1963” (Tln, 1974). Oli 1945–48 TÜ kunstiajaloo kat-i v-laborant ja asst, 1949–50 õpetaja, 1950–58 Tallinna Keskrmtk rmtk-hoidja ja v-bibliograaf, 1958–78 ENSV Rkl Kunstimuuseumi teadur-skulptuurikoguhoidja, 1978–85 skulptuuriosk-a juh. – Uurinud Eesti skulptuuri ajalugu, kirjutanud monogr-id skulptoritest ja art-eid EKM ajaloo, koost skulptuurinäitusi, uurimuslikke näituskatalooge ja muuseumifondikatalooge. Üle 20 teadustr-se.

T: Eesti NSV Riiklik Kunstimuuseum. // Eesti NSV muuseumid. Tln, 1961; Eesti NSV Kunstimuuseumi ajaloo. Muuseumi rajamisest ja tegevusest 1919–1940. // Rkl KM-i kogude teatmik 1979. Tln, 1980; Jaan Koort 1883–1983. Tln 1983; Hermann Halliste 1900–1973. Tln, 1985; August Weizenberg 1837–1921. Tln, 1999.

B: AAUT III, 347; EE 14, 350; EKABL, 364–365.

PAAS, Margus (28. XI 1968, Valga), sotsioloog; talupidaja p. Lõpetas 1987 Valga 1. Kk-i, 1995 TÜ sotsiaalsk-a sotsiol erialal. Oli 1995–96 EPMÜ filos ja maasotsiol inst-i spetsialist, 1996–1997 peaspetsialist, 1997–2005 TV3 uuringute juht, 2005– Kanal 2 uuringujuht. – Uurimisvaldkonnad: maasotsiol, elukvaliteet; meedia; metodol. 1992–97 osales 14 sotsiol uurimusprojekti. Alates 1997 on peamisteks uurimisteedeks televisiooni auditooriumiuuringute metodol, meediatarbimine, vaatajakäitumine ja telerivaatajate tüpol. Elektroonilise ajakirja *Estonian Social Science Online* toim (1996–1998). Eesti Sotsioloogide Liidu liige.

T: Maaettevõtjate teabevajadusest ja nõuandekasutusest (kaasautor). // Maamajandus Eesti ühiskonnas ja majanduses. Trt, 1994; Sotsioloogilisi uurimisandmeid muutustest Eesti maaelus. // EPMÜ tead tööde kogumik 180 (1995); Eesti maaühiskond ja ühistegevus: sotsioloogiline vaade. // Ühistegevus Eesti Vabariigis (1996) 1; Maainimeste ettvõtlikkus ja maaettevõtluse väljavaated. // EPMÜ tead tööde kogumik 190 (1997); *Estnisches Landleben in der Transformation*. // *Berliner Beiträge zum Genossenschaftswesen* 36 (Berlin 1997).

B: EPMÜ BL, 99.

PAAS (a-ni 1971 **Kann**), **Tiiu** (14. IX 1949, Krasnõi Jar, Tomski obl, Venemaa), majandusteadlane; põllupidaja t. Lõpetas 1967 Räpina Kk-i, 1972 TÜ maj-tsk-a, 1976–78 asp, maj-knd (1978, MI), vk “Jaekäibe mahu jaotuse planeerimine Eesti NSV-s”. Oli 1972–79 TÜ maj-küberneetika ja stat kat-i teadur ja asst, 1979–82 dots, 1982–92 kaub-ökon kat-i dots, 1992–96 maj-inform ja -modelleerimise inst-i ökonomeetria prof, 1996–2005 rahvamaj inst-i juh, ühtlasi a-st 1996 ökonomeetria õt-i prof ja a-st 2001 ka õt-i juh, ühtlasi 1990–96 ja 1993–96 maj-tsk-a teadusprodekaan. Stažeerinud ja töötanud külalisprof-na Tšehhi, Saksa ja Rootsi kõrgkoolides. – Uurimisvaldkonnad: kvantitatiivsete meetodite kasutamine maj-protsesside analüüsimisel ja maj-arengu prognoosimisel; rakenduslik ökonomeetria; turumajandusele ülemineku perioodi sotsiaalprobleemide võrdlev analüüs endistes liiduvabariikides ja Idabloki maades; üleminekumaj-e modelleerimine. Eesti Statseksi ja Maj-teadlaste Seltsi asutajaliige, Rahvusv Rakendusliku Ökonomeetria Ühingu jt

rahvusv ühingute liige. Üle 200 teadustr-e, sh monogr-d, õpikud ja õppevahendid, arvukalt aimeart-eid.

T: Majandustegevuse kompleksanalüüs ühiskondlikus toitlustamises. Tln, 1987; Infosüsteemi alused. Trt, 1991; Ettevõtte infosüsteemi loomine. Trt, 1993; Sissejuhatus ökonomeetrias. Trt, 1995; Ökonomeetiline makromodelleerimine majanduspoliitiliste otsusevariantide kvantitatiivsel hindamisel. Majandusprotsesside modelleerimine. Trt, 1996; Kvantitatiivsed meetodid majanduses. Trt, 1998; Riski mõiste ja riskid majanduses (kaasautor O. Karma). // Riskid Eesti majanduses. Trt, 2000; Gravity approach for exploring Baltic Sea regional integration in the field of international trade. Hamburg, 2002; Social protection systems in the Baltic states (kaasautor). Trt, 2004; The Baltic Sea regional integration and international trade. A gravity model approach. // Internationalization and Economic Policy Reforms in Transition Countries. Springer, 2005; Labor market flexibility and flexicurity (kaasautor R. Eamets). // Labor Market Flexibility, Flexicurity and Employment. Lessons of the Baltic States. Nova Science Publishers, 2007.

B: TÜ BL I, 356; II, 122; APUT, 155; EE 14, 350; EMaBL,346–347.

PAAS, Veste (12. VIII 1931, Narva – 8. XII 2002, Tallinn), filmiajaloolane; sõjaväelase t. Lõpetas 1949 Türi Kk-i ja 1956 NL Kirjanike Liidu M. Gorki nim Kirjandusinst-i, 1962–65 AI ja NSVL Kunstide Ajaloo Inst-i aspirant, mag (2002, TPÜ), vk “Eesti dokumentaalfilmi kujunemine 1912–1940 ja hävinguaasta 1941”. Töötas 1960.–70. a-il pms ajakirjanduses, oli Tallinna Kinostuudios ja ETV-s toim, 1977–83 ENSV Kino-, Foto- ja Fonodokumentide Rkl Keskarhiivi v-arhivaar, a-st 1992 TPÜ kultuurisk-a filmi- ja videokat-i lektor. – Uurinud eesti, vene ja maailma filmikunsti ajalugu, eriti selle varasemat perioodi 1895–1940. Avaldanud filmikriitilisi ja uurimuslikke art-id ajakirj-s, teinud kaastööd “Eesti entsüklopeediale”, pidanud loenguid eesti, vene ja maailmakinost koolides, rahvaulikoolides jm.

T: Loenguid filmitooriast. Tln 1972; Teerajajad. Tln, 1972; Kui tummfilm naeris... Tln, 1973; Olnud ajad. Tln, 1980; Ajahetked. Eesti dokumentaalfilm 1920–40. Tln, 1985; The Development of Estonian Documentary Films from 1912–1940. Tln, 1996; Oli kunagi Tallinna Kinostuudio. // TMK (2002) 6; Möödunud sajandil, suure sõja ajal. (Filmielust Eestis 1941–1944). // TMK (2002) 12.

B: EE 14, 649.

K. Siilivask

PAAT, Aadu (4. XII 1933, Saaluse v, Võrumaa), füüsik; talupidaja p. Lõpetas 1952 Võru kk-i, 1957 TÜ, oli 1964–67 sihtasp-s NSVL TA Pooljuhtide Inst-s, tehnikaknd (1968, Moskva Teras ja Sulamite Inst), vk “Исследование концентрационных неоднородностей в твердых растворах Bi_2 (Te, Se) $_3$ ”. Oli 1957–61 Rakvere 1. Tööliskoorte Kk-i õpetaja, 1961–64 TPI füüsikakat-i asst, 1967–80 v-õpetaja ja dots, 1980–92 TTÜ elektronmikroskoopia ja röntgenanalüüsi labori v-teadur-juh, 1992–96 materjaliuuringute keskuse juh ja 1996–2004 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtide füüsika ja tehnol, materjalide struktuuri ja omaduste uurimine füüsikal meetoditega, mikroskoopia kujutise analüüs, saasteainete ja Eesti põlevkivituha uurimine. Üle 80 teadustr-e, sh õpikud.

T: Концентрационная зависимость эффективных масс дырок в германии (kaasautor Ü.Uder). // TPI Toim 515 (1981); Füüsika ülesanded (kaaskoost E. Rusalep, J. Valdur). Tln, 1976, 1982; Guide for the use of Baltic sprat otoliths in fisheries studies (kaasautor). // Fischerei-Forschung. Rostock, 1992; Investigation of halogen sodalites by electron microscopy (kaasautor V. Mikli). // Proc. Est. Acad. Sci. Engng. 5 (1999) 1; Kilestruktuuride rakenduslik optiline diagnostika. Tln, 1999; About the mineral composition of Estonian oil shale ash. // Oil shale 19 (2002) 3; Investigation of the mineral composition of Estonian oil shale ash using X-ray diffractometry (kaasautor). // Oil shale 19 (2002) 4.

B: TPI 1936–1986, 380, 420–422; 498.

PAATSI, Vello (30. IX 1948, Tartu), geograaf, kultuuri- ja teadusloolane; töölise p. Lõpetas 1967 Tartu 1. Kk-i, 1973 TÜ geogr-osk-a, geogr-mag 1993 (TÜ), vk “Eestlase geograafiline silmaring ja geograafia õpetamise algus (kuni 1850. aastani)”, *Ph.D.* (kasv-teadused, 2003, TPÜ), vk “Eesti talurahva loodusteadusliku maailmapildi kujunemine rahvakooli kaudu (1803–1918)”. Oli 1973–78 EPA filos-kat-i n-teadur, 1978–89 ajakirja “Eesti Loodus” osk-atoim, 1989–92 Tartumaa Muuseumi v-teadur, ühtlasi 1990–92 TÜ kultuurikat-i v-õpetaja, 1992–2001 kultuurikeskuse lektor, 2002–04 KM kultuuriloolise arhiivi teadur, 2004– v-

teadur. Lugenud eesti vanemat kultuurilugu, kultuuriloo allikaid, kunstiõpetuse, geogr- ja biol-a ajalugu Eestis. – Uurinud Eesti maastikulise liigestuse käsitlusi ja vanema perioodi kultuurilugu, samuti loodusteaduste õpetamise ajalugu. Avaldanud kirjutisi J. G. Granö, J. Kentsi, E. Markuse, J. V. Jannseni, C. R. Jakobsoni, J. H. Rosenpläneri jt tuntud geograafide ja kultuuritegelaste kohta. Osalenud eksped-del Altais, Taimõri ps-l ja Kaug-Idas. EGS-i, LUS-i, Eesti Ped Ajaloo Seltsi liige. Ajakirja KK aastapremia (2001), kasv-teaduslike tööde rkl konkursi teaduspreemia (2004). Üle 50 teadustr-se ja 150 aimeart-i.

T: Mida teha Fabian Gottlieb v Bellingshauseniga? // EL (1980) 10; J. G. Granö Tartu Ülikoolis (kaasautor A. Paatsi). // EL (1982) 6; Looduskaitse kasvatuse eesti rahvakoolis (kuni 1917. aastani). // Looduskaitse ja ökoloogiline kasvatuse Eestis. Tln, 1990; Kooliraamatute loendus 1843. aastal Tartu- ja Võrumaal. Tln, 1991; Maastikulised liigestused kooligeograafias 1917–1944. Trt, 1995; Johannes Gabriel Granö Virossa. Salo, 1997 (II trükk 2000, Turku); Veel üks Peterson eesti vanemasse luuleilma (kaasautor S. Nagelmaa). // Akad (1998) 9; Eestikeelsed maakardid kuni 1940. aastani (kaasautor). Trt, 1999; The 20th century milestones of Estonian geography (kaasautor A. Raukas). // Estonia: geographical studies. Tln, 2000; Geoteadustest Eestis 20. sajandil (kaasautor A. Raukas). // EGS ar (2001) 33; Kas Jannsen oli ostetav? // KK (2001) 5; Täiendusi Johann Heinrich Rosenpläneri eluloole. // KK (2002) 11; Raamat Tartu- ja Võrumaal 19. sajandi esimesel poolel I–II. // Paar sammukest XX, XXII: Eesti Kirjandusmuuseumi ar (2003, 2006); Pilk Jakobsonide perekonnaluuku. // KK (2005) 4.

B: TÜ BL II, 122; EE 14, 350; EGS ar (1995), 243; (2005), 175–176; Õpetajate Leht (1999), 12. III.

PAAVEL, Valdeko (1. VII 1956 Tartu), sotsiaalteadlane. Lõpetas 1975 Tartu 1. Kk-i, 1982 TPedI, filos-mag (1992, TÜ), vk “Sotsiaaltöö võimalusi Eesti kurtide probleemide lahendamisel”. Oli 1986 TÜ tehisintellekti labori ins ja v-ins, 1987 n-teadur, 1988–90 käitumishälvete sotsiol labori n-teadur, 1990–92 psühhomeetria ja psühhofüsiol labori teadur ja sotsiol õt-i lektor, 1992– sotsiol õt-i lektor. Lugenud käitumise sotsiol ja sotsiaalteaduse kursusi. – Uurimisvaldkond: sotsiaalhoolekanne, -kaitse ja -teenused. Üle 10 teadustr-e.

T: Eesti riikliku hoolekandesüsteemi arengusuunad. // Hoolekandesüsteemi areng Eestis. Tln, 1999; Eluasemeteenuste kvaliteet Eesti psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeesutustes. // Hoolekandesüsteemi areng Eestis. Tln, 1999; Eesti sotsiaalpoliitilised arengusuunad. // Sotsiaaltöö (1999), erinr: Psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekanne Eestis (kaasautor). Tln, 2001; Hoolekande ebamugavaid küsimusi. 1–3. // Sotsiaaltöö (2003) 3, 4, 6; Koduta inimeste hoolekanne Eestis. Tln, 2003; Sotsiaaltöö ümbermõtestamine. Tln, 2004.

B: TÜ BL II, 122.

PAAVEL, Vladimir (19. II 1900, Tarvastu v, Viljandimaa – 16. IV 1958, Neuss, Saksamaa), tehnikateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1917 Tartu Reaalkooli, õppis 1917–18 Peterburi Teedeins-de Inst-is, 1921–22 TÜ-s kaub-st, lõpetas 1925 Karlsruhe Tehnikaük-i ehitusins-na, tehnikadr (1948, Braunschweigi Tehnikaük), vk “Berechnung von Brunnengalerien mit Heberleitungen”. Võttis osa Vabadussõjast. Oli 1925–35 Frankfurdis ja 1934–35 Lissabonis ins. Osales mh Maini alamjooksu ümberkanaliseerimises, põhjavete tõrjesüsteemi rajamises Berliini allmaaraudteel, juhatas Lissaboni veevõrgu ehitamist. Oli 1935–36 TÜ veemaj ja vee-ehitiste erakorr prof, 1936–40 TTÜ veemaj ja vesiehitiste erakorr ja korr prof, sh 1936–38 vee-ehituse ja aluspõhjameh labori juh ning 1936–38 ehitusosk-a juh, 1938–40 prorektor. Jäi Berliini tead-komanderingult 1940 kodumaale naasmata. Oli Balti Ük-i (Pinneberg) asutajaid, 1945–49 vesiehitiste prof ja prodekaan, seejärel (kuni surmani) ins-konsultant Saksamaal, kuulus Karlsruhe prof Rehbocki vesiehitajate koolkonda. TTÜ-s õpetas veemaj ja hüdraulika kursusi, rajas vesiehituse ja aluspõhjamehaanika labori, mis võimaldas uurida hüdraulika seaduspärasusi hüdroehitistel, veevoolu lõhkuvat toimet, voolutakistust. TTÜ peahoonesse Koplis ehitati P. algatusel 6-meetrine hüdrotehn renn. Tundes suurte ehituskavade koostamise ja rakendamise tavadid Lääne-Euroopas, pidas vääraks Eesti praktikat anda ehitustöid välja vähempakkumisel. Ped tegevuses pidas tähtsaks tulevastes ins-des elujaatava töökultuuri kujundamist, tagamaks rahvuse omakultuuri säilimist. Osales 1937 rahvusv sildade ja kõrgehitiste ühingu II kongressil Berliinis, oli tegev Läänemere maade hüdroloogide konv-de korraldamisel. Valgetähe III kl teenetemärk (1940).

T: Inseneri tegevus. Selle eesmärk, iseärasused, alused ja tulevikusihid. Trt, 1936; Tallinna Tehnikainstituudi hüdrotehniline renn. // Tehnika Ajakiri (1937) 8; Tehnika, insener ja tehnikaülikooli stuudium. // Üliõpilasleht (1938) 11/12; Lähtekohti vesivarustuse ja kanalisatsiooni arendamisel. // Linnad ja Alevid (1938) 10; Veemajandus ja vee-ehitused Eesti iseseisvuse kestel. // Varamu (1938) 4; Veemajanduse ja vee-ehituse kursus. Tln, 1939; Aus der Entwicklung der Brunnentheorie. // Apophorate Tartuensia. Stockholm, 1949.

B: AAUT II, 157; EE 14, 350; TPI 1936–1986, 52, 54–55, 63, 68, 82, 85, 229, 236, 498; ETVpK, 86; *Mägi, V.* Unustatud professorit meenutades. // Tehnika ja Tootmine (1990), 2, 28–29; TTÜ professorid läbi aegade, 299–300.

V. Mägi

PAAVEL-TOOM (a-ni 1990, a-st 1997 **Toom**), **Reigina** (10. I 1958, Irkutsk, Venemaa), pedagoogikateadlane; tööliste t. Lõpetas 1976 Tartu 10. Kk-i, 1985 TÜ defektol osk-a, ped-mag (2002, TÜ), vk “Viipekeeletoolkide professionaalne areng Eestis”. Täiendas end viipek-e tõlkimises (Moskva, 1976), psühhol nõustamises (1997–99 Professionaalse Psühhol Erakool, Tallinn), psühhodraama rakendamises (2000–03 Tallinna Psühhodraama Koolitus), ingl k-e suhtluskursusel (2002 Dialog Koolituskeskus). Oli 1979–87 Kurtide Ühingu viipek-e tõlk, ühtlasi 1985–87 Tartu I Eriinternaatkooli kasvataja-õpetaja, 1988–90 TÜ käitumishälvete sotsiol labori n-teadur, 1990–91 psühhomeetria ja psühhofüüsika labori n-teadur, 1991–92 eriped-a kat-i tõlk-metoodik, 1992–2002 sotsiaalsk-a eriped osk-a asst, 2004– haridustsk-a eriped osk-a lektor. Loengukursused: viipekommunikatsioon, viipekeel, viipekeele tõlgi roll ja tõlkesituatsioonid, surdoped alused, kurtuse psühhosotsiaalsed aspektid; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: viipekeeletoolkide professionaalne areng Eestis, kurtide vanemate kuuljad lapsed, kurtide hariduskorraldus ja keeleline variatiivsus, hiliskurdistunute probleemid ja toimetulek Eestis, eesti viipekeel. A-st 1996 saanud mitmeid grante, toetusi ja stipendiume uurimistöök. Eesti viipek-e sõnastike koost, mitme õppefilmi ja -video autor või kaasautor. 1999 Budapestis toimunud Rahvusv Kurtide Filmi-/Videofestivalil parima haridusteamalise filmina esimese auhinna pälvinud filmi “Vaegkuulaja elukaar ja valikud Eestis” looja. Eesti Viipek-e Tõlkide Ühingu ning

Eesti Reumahaigete Laste ja Noorte Ühingu asutajaliige, Eesti Kurtide Liidu, Eesti Eripedagoogide Liidu, *Eur. Forum of Sign Language Interpreters*'i, *Geneva Initiative on Psychiatry* liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Kõnelevad käed. Eesti viipekeele sõnastik. Tln, 1988; Gehörlose in Estland. // *Das Zeichen. Z. für Sprache und Kultur Gehörloser* 18 (1991); Kurtide enesemääramine. // *Akad* (1991) 3; Mina ise: liigeste tervihoid (lastele). Trt, 1994; *Estonian Sign Language yesterday, today and tomorrow*. // *Deaf way: Perspectives from the Int. Conf. on Deaf Culture*. Washington, 1997; Viipekeele tõlkide hariduslik ettevalmistus Eestis. // *Töid eripedagoogikast*. Trt, 1998; Õpingutõlk ja kurtide hariduslik integratsioon (kaasautor M. Trükmann). // *Haridus ja sotsiaalne tegelikkus*. Trt, 2000; Kurtide keeleline variatiivsus kommunikatsioonis. // *Eripedagoogika* (2002) 3; Eesti viipekeel (kaasautor). Tln, 2003; Sisekõrva implantatsiooni eetika ja valikud. // *Eripedagoogika* (2005) 3 (märts); Eesti viipekeele transkriptsioonist (kaasautorid M. Trükmann, L. Hollmann). // *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar 2*. Tln, 2006.

B: TÜ BL II, 122.

PAAYER, Kalju (16. XII 1921, Peetri v, Virumaa – 18. III 1985, Tartu), zooloog, evolutsiooniteoreetik ja filosoof; tööline p, Tiit P-i isa. Lõpetas 1941 Narva kk-i. Oli 1941–45 NL armees. Lõpetas 1951 TÜ biol-osk-a zooloogi kvalifikatsiooniga, 1951–54 ZBI asp, biol-knd (1954, NSVL TA Zooloogia Inst), biol-dr (1967, samas), vk “Формирование териофауны и изменчивость млекопитающих Прибалтики в голоцене” (Trt, 1965), Eesti TA k-liige (1969), akadeemik (1978). Oli 1947–54 ZBI restauraator, 1954–56 n-teadur, 1956–73 zool sektori juh, 1973–77 selgroogsete biol sektori juh, 1977 teadusdir-i kt, 1978–85 dir. – Uurinud teriol, paleozool, mikroevolutsiooni ja teaduse ajaloo küsimusi. Rajas morfol-s evolutsioonilise suuna, lõi kontseptsiooni morfol vormist kui dünaamilisest ja adaptatiivsest nähtusest. Tuvastas ka kõrgematel loomadel inimtoimeliste mikroevolutsiooniliste muutuste olemuse ja ulatuse. Rakendas uurimistöös mesobiol käsitusviisi, uurides imetajate subfossiilseid ja tänapäevaseid populatsioone nii morfol kui ka klassikalise paleobiol meetodiga. Oli “ENSV TA Toim biol seeria toim-koll-i aseesimees, rahvusv arheozool nõukogu liige, NSVL TA uurimisprogrammi “Loomariigi kasutamise, rekonstruktsiooni ja kaitse

bioloogilised alused” Eesti vab probleemkomisjoni esimees ja mitmete komisjonide liige. Organiseeris Eestis ülel sump-e evolutsiooniprobleemide alal. P-i aktiivse tegevuse tõttu kujunes ZBI üheks tuntumaiks teor morfol keskuseks NSVL-s. Eesti NSV tnl teadlane (1981). ENSV rkl preemia (1967), Moskva LUS-i preemia (1967), Baeri preemia (1976). Üle 70 teadustr-e, sh 4 monogr-t.

T: Luuleidude kogumisest Eesti NSV-s. Trt, 1956; Eesti NSV imetajad (kaasautorid J. Aul, H. Ling). Tln, 1957; Изменчивость остеонной организации млекопитающих. Опыт динамического подхода к морфологической структуре. Тлн, 1973; Вопросы синтетического подхода в биоморфологии. Тлн, 1976.

B: Eesti TA 1980–85, 341; ZBI 1947–1997, 62, EE 14, 350; *Sutt, T.* Teoreetik ja filosoof (Kalju Paaver 60-aastane). // EL (1981) 12; K. Paaver: personaalnimestik. Tln, 1996.

R. Mänd

PAAYER, Tiit (9. VIII 1952, Tartu), bioloog-geneetik; Kalju P-i poeg. Lõpetas 1970 Tartu 5. Kk-i, 1975 TÜ biol-osk-a, 1975–78 ZBI asp, biol-knd (1980, LÜ), vk “Генетический полиморфизм белков карпа *Cyprinus carpio*”. Oli 1975 ZBI ins, 1978–80 hüdrobiol sektori n-teadur, 1980–86 v-teadur, 1986–90 j-teadur, 1990-93 ELVI kalakasv-osk-a juh, 1994–2004 EPMÜ loomakasv-e inst-i kalakasv-osk-a juh, 1994–98 dots, 2004– EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i kalakasv osk-a juh, prof. 1990, oli ka Rootsi Sisevete Inst-i (Drottningholm) külalisteadlane. – Uurimisvaldkonnad: kalakasv, kalade biol, vähikasvatus, vähkide biol; loomade ja taimede populatsioonigen; veekogude biol. Andnud Eestis kasutatavate ja paljundatavate kalaliikide tõugude ja populatsioonide gen iseloomustuse ja määranud nende diferentseerumise astme. Võtnud osa eksped-dest Kaug-Itta, Kesk-Aasiasse ja Musta mere rannikule, Doonaule ja Lapimaale. Ajakirja “Eesti Kalakasvataja” vast toim (1998–2002). Eesti Kalakasvatajate Liidu, Eur Akvakultuuri Ühingu liige. EV teaduspreemia (2003). Üle 50 teadustr-e.

T: Биохимическая генетика карпа *Cyprinos carpio* L. Тлн, 1983; Genetic variability of brem and wild carp of Lake Jaskhan (kaasautor M. Tammert). // *Limnologica* 23 (1993) 3; Kalakasvatus Eestis (kaasautor T. Tohver). Trt, 1999; Matrilnear phylogeography of Atlantic salmon (*Salmo Salar* L.) in Europe and postglacial colonization of the Baltic Sea area. // *Molecular Ecol.* 10 (2001) 1; Origin and history of the fish fauna in Estonia

(kaasautor L. Lõugas). Tln, 2003; Ohustatud ja kasvatatavate kalaliikide geneetiliste ressursside uuringud (kaasautor R. Gross). // EV teaduspreemiad 2003. Tln, 2003; Growth rate, maturation level and flesh quality of three strains of large rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) reared in Estonia (kaasautorid R. Gross, P. Ilves). // Aquacult. Int. 12 (2004) 1; Kalakasvatus ja kalade tervishoid (kaasautor). Trt, 2006.

B: ZBI 1947–1997, 62–63; EPMÜ BL, 75; ELVI BL, 43; EE 14, 350; EV teaduspreemiad 2003, 77; <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>.

PAEVER (a-ni 1979 **Leet**), **Urve** (21. IX 1958, Tartu), arstiteadlane, proviisor; elektritööde meistri t. Lõpetas 1976 Tartu 5. Kk-i, 1981 TÜ arstitsk-a farm osk-a, *M.Sc.* org keemias (2006, TÜ), vk “Eestis kasvava nõmm-liivatee eeterliku õli keemilise koostise analüüs ja droogi (*Serpylli herba*) vastavus Euroopa farmakopöa nõuetele”. Oli 1981–88 TÜ farm kat-i ravimtaimede õppelabori ins, 1988–92 farm kat-i asst, 1992–farm inst-i farmakognoosia ja farm organisatsiooni õt-i asst. Lugenud farmakogn-a, med kaubatundmise, ravimtaimede kultiveerimise kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: Eesti ravimtaimed. Eesti Akad Farmaatsia Seltsi asutajaliige ja juhatuse liige. Üle 10 teadustr-e.

T: Droogide mikroskoopia (kaasautor A. Raal). Trt, 1995; Erinevatest kasvukohtadest kogutud hariliku pune (*Origanum vulgare L.*) eeterliku õli keemilisest koostisest (kaasautor). // Eesti Rohuteadlane (1999) 4; Eestis kasvava nõmm-liivatee (*Thymus serpyllum L.*) eeterliku õli sisalduse vastavus Euroopa farmakopöa nõuetele (kaasautor). // EA (2003) 9; Content and composition of the essential oil of *Thymus serpyllum L.* growing wild in Estonia (kaasautor). // Medicina (Kaunas) (2004) 2; Composition of the essential oil from wild marjoram (*Origanum vulgare L.ssp vulgare*) cultivated in Estonia (kaasautor). // J. Essent. Oil Res. (2005) 4.

B: TÜ BL II, 122.

PAAVLE, Toivo (30 I 1944, Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1962 Tallinna 42. Kk-i, 1974 TPI automaatika-tsk-a, tehn-mag (1999, TTÜ), vk “Faasilukksüsteemide simulaatorid: väljatöötamine ja rakendamine”, 1999–2003 TTÜ doktorant, *Ph.D.* (tehnikateadused, 2003, TTÜ), vk “System level modeling of phase locked loops:

behavioral analysis and parameterization” (Tln, 2003). Oli 1974–98 mittekoosseisuline kaastöötaja TPI (TTÜ) automaatika ja elektroonika kat-te/inst-de juures, 2003–04 TTÜ elektroonikainst-i erakorr v-teadur, 2004– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: meetodid ja vahendid adaptiivseks andme- ja signaalitöötamiseks mobiilsetes seire- ja juhtimissüsteemides, sh faasisünkrolülituste modelleerimine ja rakendused biomed-tehnikas. Üle 20 teadustr-e.

T: Deviation extension problems and non-linear effects in the PLL frequency demodulators (kaasautorid M. Min, V. Männamaa). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 6 (2000) 2; Linearity and stability analysis of a class of phase-frequency detectors (kaasautor V. Männamaa). // Iranian J. El. and Comp. Eng. 1 (2002) 1; Settling time minimization in PLL frequency synthesizers (kaasautorid M. Min, V. Männamaa). // Proc. ICCSC, St.Petersburg, 2002; PLL-based measurement of bioimpedance using undersampling (kaasautor M. Min). // Proc. XII ICEBI, Gdansk, 2004; Theoretical development and computer simulation of a bioimpedance measurement system. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 10 (2004) 3; Design of a bioimpedance measurement system using direct carrier compensation (kaasautor). //Proc. ECCTD. Cork, Ireland, 2005.

B: <https://www.etis.ee>.

PAAVO (a-ni 1977 **Rüütel**), **Laine** (4. X 1952, Tomski obl), saksa filoloog; aedniku t. Lõpetas 1970 Elva Kk-i, 1976 Leipzigi K. Marxi nim Ük-i saksa filol erialal, M.A. (2004, Hageni Ük), vk “Prüfen und Testen des mündlichen Ausdrucks in Abiturprüfungen in Estland”. Oli 1976–84 TÜ sks k-e kat-i õpetaja, 1984–88 Eesti Teadus- ja Tehnikainfo ning Maj-uuringute Inst-i referent ja tõlk, 1988–98 TPÜ sks k-e lektoraadi lektor, 1998–2002 Saksa Kultuuriinst-i / Goethe Inst-i referent ning k-eosk-a juh, 2002– TPÜ Hageni Kaugõppeük-i teabekeskuse juh, ühtlasi TPÜ lektor. Õpetanud sks k-t, lugenud ka teor kursusi – Uurinud saksa k-e õpetamise metoodikat ja didaktikat, samuti saksa kultuuri ajalugu. Koost ja avaldanud arvukalt sks k-e õpikuid ja töövihikuid üldhariduskoolidele, eesti-saksa vestmikke jm. Olnud a-st 1994 ajakirja *Deutsch in Estland* (DiE) toim-id. Rahvusv ühingu *Gesellschaft für deutsche Sprache* liige (1998). 40 teadustr-t.

T: Deutsche Kulturgeschichte im 17. Jahrhundert (kaasautor E. Vahtrik). Trt, 1985; Deutsch variabel. Ein Lehrbuch für Fortgeschrittene (kaasautor). Tln, 1996; Textarbeit

mit DaF-Unterricht. // DiE (1999) 11; Phasen des autonomen Lernens. // DiE (2000) 14; Deutsch XYZ. Ein Lehrbuch für die 10. Klasse (kaasautor). Tln, 2002; Zur Situation von DaF in Estland. // DiE (2002) 17; Deutsch XYZ. Ein Lehrbuch für die 11. Klasse (kaasautor). Tln, 2004; Saksa-estni vestmik. Deutsch-estnisch Sprachführer (kaasautor T. Kaarma). Tln, 2004/2005.

B: TÜ BL I, 234; II, 122; TPÜ läbi aegade, 111.

PAAVO, Maaja (6. XI 1948, Rakvere), rohuteadlane; meditsiinitöötaja t, Lembit Punga abikaasa. Lõpetas 1967 Rakvere 1. Kk-i, 1972 TÜ farm-orsk-a, 1976–79 asp. Oli 1972–76 TÜ arstitsk-a farm kat-i v-laborant, 1981–88 asst, 1988–90 ÜMPI n-teadur ja j-ins, 1990–91 arstitsk-a ravimite tehnol ja keemia kat-i asst, 1991–92 n-teadur, 1992–95 farm inst-i asst, 1995–2000 arstitsk-a teadussekr ja dekanaadi juh, 2000– farm inst-i ravimite tehnol ja biofarm õt-i asst. – Uurinud immuunpuudulikkust, loonud uusi ravimpreparaate. Lõuna-Eesti Farmaatsia Seltsi juh liige, Eesti Akad Naiste Ühingu taasasutajaid, juh liige (1991–95 sekr). NSVL Rahvamaj Näituse pronksmedal (1972, koll). Üle 20 teadustr-se.

T: Спектрофотометрическое определение йоталамовой кислоты и вазографина. // TÜ Toim 523 (1980); Вазографин 70% для инъекций. // Временная фармакопейная статья. М, 1981; Модуляция активности Т-клеточного звена иммунитета лазерным излучением. // Лазерная биофизика и новые применения лазеров в медицине. Трт, 1990; Using of different increasing pH methods for dissolution test of nifedipine modified release formulations (kaasautorid P. Ansk, P. Veski). // Eur. J. Pharm. Sci. 8 (1999) 1; Pharmaceutical education in Estonia. // Pharmacy World Congr. 2000, 26.–31. Aug, Vienna.

B: TÜ BL II, 122.

PABST, Christian Eduard (28. XI 1815, Bremen – 12. I 1882, Tallinn), ajaloolane. Õppis 1834–36 Jena ja 1836–37 Göttingeni Ük-s teol-t ja ajalugu. Elas a-st 1837 Tallinnas. Oli 1837–47 Tallinna Toomkooli inspektor, 1842–65 filol ülemõpetaja, a-st 1865 pensionil. Ühtlasi oli 1844–73 EKÜ liige ja rmtk-hoidja, 1857–71 ka ühingu kodumaaaurimise septsiooni juh. Pärast pensionile jäämist töötas ka Eestimaa Rüütelkonna arhiivis. – Töid Eesti- ja Liivimaa ajaloost ja kultuuriloost. Tõlkis alamsks k-st B. Russowi “Liivimaa kroonika” (Reval, 1845) ja Läti Henriku kroonika (Reval,

1867). Publitseeris Eesti- ja Liivimaa ajalooallikaid, alustas 1868 *Beiträge zur Kunde Ehst-, Liv- und Kurlands* väljaandmist (ilmus a-ni 1939).

T: Das alte und unsere Undeutschen Gedichtete Liedlein nach Form und Inhalt, so wie über livländisch-deutsche Volksdichtung, Volkssprache und Verwandtes überhaupt: ein Beiträge zur Kulturgeschichte des älteren Livlands. Reval, 1843, ²1848; Der Keiserlichen Universität Dorpat zum 12ten December 1852 ehrfuhrtsvoll die Ritter- und Domschule zu Reval. Reval, 1852; Bunte Bilder, das ist: Geschichten, Sagen und Gedichte nebst sonstigen Denkwuerdigkeiten Ehstlands, Livlands, Kurlands und der Nachbarlande. Reval, 1856: Est- und livländische Brieflade. Swedische und polnische Zeit. 1. Die Jahre 1561 bis 1650. Reval, 1861; Est- und livländische Brieflade. 2. Swedish Zeit. Die Jahre 1861 bis 1697. Reval, 1864; Der Maigraf und Seine Feste. Reval, 1864.

B: DbBL, 570; *Tiisel, K.* Tallinna toomkooli raamatukogu ja koostis. // Vana Tallinn XI (XV). Tln, 2001, 14, 50, 116.

R. Juursoo

PACHMUSS, Temira (24. XII 1927, Vasknarva – 1. V 2007, Urbana, Illinois, USA), kirjandusteadlane; baltisakslasest ohvitseri t. 1939 siirdus perekond Saksamaale. Lõpetas Maini-äärses Frankfurdis gümni-i, 1954 Melbourne'i Ük-i vene ning sks k-e ja kirj-e erialal, mag (1955, samas), *Ph.D.* (1959, Washingoni Ük, Seattle). Oli 1945–49 USA sõjaväekohtutes Saksamaal kohtutõlk, läks 1949 Austraaliasse. 1955 asus USA-sse, õpetas vene k-lt ja kirj-st mitmes ük-s, a-st 1960 Illinoisi Ük-i (Urbana-Champaigne) vene kirj-e õppejõud, 1968–96 prof. – Uurinud vene kirj-st, pms Dostojevskit ja välisvene kirj-st, vene k-s loonud kirjanikke Eestis ja Soomes. Teostele lähenemisel kasutas formalistlikku meetodit, tasakaalustades seda kunstilise koe uurimisega. Oli 1993 uurimistööl Eesti ja 1995 Eesti ja Soome arhiivides. *North Am. Dostoevsky Soc.* asepresident, *Phi Kappa Fellowship Committee* Illinoisi haru esimees, ETÜ Ameerikas liige. Valgetähe medal (2001). Ligemale 250 teadustr-t, sh 30 rmt-t.

T: F. M. Dostoevsky: Dualism and synthesis in the human soul. Carbondale and Edwardsville, 1963; Zinaida Hippus: An intellectual profile. // South. Illinois Univ. Press, 1971; Boris Nartsissov. // *The New Rev.* (New York) 148 (1982); Russian culture in the Baltic States and Finland, 1920–1940. // *J. of Baltic Studies* XVI (1985) 4;

Russian Literature in the Baltic between the World Wars. Columbus, Ohio, 1988; A Moving River of Tears: Russia's Experience in Finland. Bern, 1991; Die russische Emigration in Estland. // Der grosse Exodus. München, 1994; Балтийские скитальцы в 1939–41 гг. // Россия и современный мир 1 (1995); Baltische Flüchtlinge und russische Schriftsteller in Deutschland 1918–1941. // Russische Emigration in Deutschland 1918 bis 1941. Berlin, 1995; Зинаида Гиппиус: Нуратия двадцатого века. // Heidelberger Publikationen zur Slavistik. В 18. Frankfurt am Main, 2002; Страницы из прошлого: из переписки Зинаиды Гиппиус. // Heidelberger Publikationen zur Slavistik. В 23. Frankfurt am Main, 2003; Thought and visions: Zinaida Hippus letters to Greta Gerell. // Heidelberger Publikationen zur Slavistik. В 26. Frankfurt am Main, 2004. **B:** EE 14, 351; Who's Who in America (2000); *Schultz, U.* Prof. Temira Pachmuss 75. // Vaba Eesti Sõna (2003) 23. I.

U. Schultz

ПАХТ, Raimund (Raymond) Hugo Wilhelm August (9./27. XI 1822, Wolmari (Valmiera) – 2./14. VII 1854, Peterburi), geoloog; baltisakslane. Lõpetas 1841 Tartus gümni-i, õppis TÜ-s 1841–43 med-i ja 1843–46 mineral-t, lõpetas 1847 TÜ knd-kraadiga, *mag. phil.* (1849, TÜ), vk “Der devonische Kalk in Livland. Ein Beitrag zur Geognosie der Ostseeprovinzen”. Jätkas õpinguid Leipzigit, siis Freiburgi Mäeakad-s, *dr. phil.* (1852, Berliin). Seejärel oli koduõpetaja Novgorodis, Pärnus ja Tartus, kus pidas ka TÜ-s loenguid. Oli 1853–54 Peterburi TA mineral-kab-i konservaator. Võttis osa eksped-st Ida-Euroopa platvormi devoni avamusele, tegi kindlaks devoni karbonaatkivimite leviala Eestis ja Lätis, esitas selle litol ja paleontol kirjelduse ning rööbistas sealseid kihte Novgorodi ümbruse kihtidega. Oma kivimikollektsiooni kinkis Eesti LUS-ile.

T: Der devonische Kalk in Livland. Dorpat, 1849, ²1859.

B: Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft in Dorpat. // Sb. Natur. Gs. Dorpat (1855) 4, 75–77; Alb. Dorpati Livonorum. Dorpat, 1890, 291; EGBT, 83.

A. Kleesment

PADRIK (a-ni 1989 **Pahk**), **Marika** (25. VII 1964, Tartu), eripedagoogikateadlane, logopeed; teenistuja t. Lõpetas 1982 Tartu 3. Kk-i, 1987 TÜ, 1991–93 samas magistrant,

eriped-mag (1997, TÜ), vk "Sõnatuletusoskuse kujundamine alakõnega õpilastel". Oli 1987–88 Tartu Erinteenataskooli õpetaja, 1988–90 TÜ eriped-a kat-i õpetaja, 1992–2001 eriped-a osk-a lektor, 2002.– eriped-a osk-a logopeedia ja õpiraskuste teooria õt-i lektor. Õpetanud logopeediat, koolieelset ped, koolieelse kasv erimetoodikat. – Uurinud sensorset afaasiat, eelkooliealiste laste ja õpilaste kõnepuudeid, alakõnega laste kognitiivseid võimeid ja õpiraskusi. Üle 10 teadustr-se, 4 õppevahendit logopeedidele (CD-ROM-idel).

T: Lugemise ja kirjutamise avatud algõpetus. Trt 1996, 21998; Häáli hälvikute huulilt. I–IV. 1998 (CD-ROM-idel); Liitsõnamoodustusoskus alakõnega õpilastel (kaasautor M. Trei). // Tõid eripedagoogikast (1999), 15; Logopeedilise diagnoosi vajadusest ja võimalikkusest. // Eripedagoogika (2000) 2; Alakõnega koolieelikute süntaktilised oskused. // Haridus ja sotsiaalne tegelikkus (2000) 10, Laiendatud lihtlause moodustamise oskus alakõnega koolieelikutel. // Tõid eripedagoogikast (2001) 16; Logopeed meditsiinisisüsteemis. // Eripedagoogika (2002) 3.

B: TÜ BL II, 123.

PADRIK, Peeter (18. XII 1961, Tartu), loomakasvatusteadlane, tööliste p. Lõpetas 1980 Tartu 3. Kk-i, 1990 EPA zooinst-tsk-a, õppis 1996–98 TÜ avatud ük-s filos-t, lõpetas 2002 EPMÜ-s mag-i, mag loomakasv-s (2002, EMPÜ), vk "Eesti holsteini tõugu sugupullide sperma morfoloogia ja spermide osmoresistentsus"; a-st 2002 EPMÜ doktorant. Täiendanud end Soome, Rootsi, Hollandi, Leedu ja Läti seemendusjaamades. Oli 1990–98 Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu (ETKÜ) labori peatehnoloog, 1999–2003 juh ja a-st 2003 ka juhatuse liige, ühtlasi a-st 1999 EPMÜ loomaarstitsk-a sigimisbiol osk-a spermatoloog (poole koormusega). – Uurimisvaldkond: sugupullide spermide kvaliteet ja viljastamisvõime. 30 teadustr-t.

T: Eesti holsteini tõugu seemenduspullide värske sperma kvaliteet. // Agraart. (2000) 1; Eesti holsteini tõugu sugupullide spermide morfoloogia, seda mõjutavad tegurid ja seos emasloomade tiinestumisega. // Agraart (2002) 4; Eesti punast tõugu sugupullide sperma kvaliteet pärast asukohavahetust. // Agraart (2003) 3; Fixed time deep intracornual insemination of heifers at synchronized estrus (kaasautor). // Theriogenology 60 (2003) 1; Eesti holsteini tõugu sugupullide sügavkülmutatud/sulatatud spermide

liikumiskarakteristikud ja nende seos emasloomade tiinestumisega. // *Agraart* (2004) 4; Low semen dose intracornual insemination of cows at fixed time after PGF₂ α treatment or at spontaneous estrus (kaasautor). // *Animal Reproduction Sci.* 95 (2006).

PADRIK, Peeter (2. II 1966, Tartu) arstiteadlane, onkoloog; arsti ja õpetaja p. Lõpetas 1984 H. Treffneri Gümni-i, 1990 TÜ arstitsk-a, med-dr (2007, TÜ), vk “Renal cell carcinoma: changes in natural history and treatment of metastatic disease”. Täiendas end Soomes, Taanis, Saksamaal, USA-s. Oli 1991–93 EKMI n-teadur ja Eesti Onkol-keskuse onkoloog, 1993–96 TÜK onkol-haigla onkoloog, 1997–99 peaarst, a-st 2000 TÜK hematol-onkol kliiniku dir, onkoloog. – Uurinud neeru-, rinna- ja jämesoolevähi ravi. Eesti Onkoterapia Ühingu juhatuse esimees, Eesti Onkol Seltsi juhatuse liige, Eur Medikamentoosse Onkol Seltsi Eesti esindaja. Üle 10 teadustr-e.

T: Prognostic factors of immunotherapy in metastatic renal cell carcinoma. // *Med. Oncol.* 20 (2003) 4; Combination therapy with capecitabine and interferon alfa-2A in patients with advanced renal cell carcinoma: a phase II study (kaasautorid K. Leppik, A. Arak). // *Urol. Oncol.* 22 (2004) 5; Tümidini fosforülaasi ekspressiooni analüüsi rakendamise metastaatilise neeruvähiga patsientide kasvajakoes (kaasautorid H. Saar, K. Leppik). // *EA* (2006) 5; Changes in the natural history of renal cancer: comparison of Estonian data from the periods 1986–1988 and 1996–1998 (kaasautorid U. Kirsimägi, H. Everaus). // *Int. Urol. Nephrol.* 39 (2007); Rinnavähi ravi arengusuunad (kaasautorid E. Eelma, J. Lehtsaar). // *EA* (2007) 11.

B: TÜK 200, 121, 131; TÜA 1982–2007, 225, 226, 228, 231.

PADU (a-ni 1974 **Haberman**), **Evi** (18. VIII 1944, Moskva), bioloog, taimefüsioloog; Harald H-i t ja Henn H-i õde. Lõpetas 1962 Tartu 2. Kk-i, 1968 MÜ biol-taimefüsiol erialal, asp-i 1972, biol-knd (1975, TÜ), vk “Физиолого-биохимическая реакция устойчивого и восприимчивого картофеля на инвазию картофельной нематоды”. Täiendas end Saksamaal Halle ja Münsteri ük-s. Oli 1972–77 ZBI n-teadur, 1977–83 TÜ taimefüsiol ja biokeemia kat-i v-õpetaja, 1983–92 dots, 1992– MRI dots. 2000 töötas EL ühisprojekti INCO-Copernicus raames Soome Metsaurimisinst-s. Lugenud üldise biokeemia, virol-a, immunol-a, ensümol-a, taimebiokeemia ja taimefüsiol-a kursusi. – Uurinud taimede

parasiidiresistentsust, ksülogeneesi ja osooniresistentsuse biokeemiat. Osalenud ENE, EE, "Ökol-leksikoni" oskussõnade koostamises, teaduse ja tehnika seletava sõnarmt-u biolerialatoim. Üle 40 teadustr-e.

T: Об изменении фенольного комплекса картофеля при заражении картофельной нематодой. // Изв. АН ЭССР. Сер. Биол. 22 (1973) 3; Properties of peroxidase and phenylalanine ammonia-lyase in wheat stems during secondary cell wall formation and lignification. // Russian J. Plant Physiol. 42 (1995) 3; The decay of O₃ through direct reaction with cell wall ascorbate is not sufficient to explain the different degrees of O₃-sensitivity in two poplar clones (kaasautor). // J. Plant Physiol. 154 (1999) 2; Apoplastic Peroxidases, Ascorbate and lignification in relation to nitrate supply in wheat stem. // J. Plant Physiol. 154 (1999) 5–6; Taimefüsioloogia praktikum (kaasautor). Trt, 2001; Photosynthetic parameters of birch (*Betula pendula* Roth) leaves growing in normal and in CO₂- and O₃-enriched atmospheres (kaasautor). // Plant, Cell and Environment 27 (2004) 4; Components of apoplastic ascorbate use in *Betula pendula* leaves exposed to CO₂ and O₃ enrichment. // New Phytologist 165 (2005) 1.

B: TÜ BL I, 184; II, 123; EE 14, 351; TÜ ajalugu III, 274; ZBI 1947–1997, 63.

PADU, Hillar (3. VIII 1945, Pühalepa v, Hiiumaa), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1963 Viljandi 1. Kk-i, 1969 MÜ filoserialal, 1969–72 TÜ asp, maj-knd (1983, Läti Maj Inst), vk "Объективные и субъективные факторы интенсификации сельского хозяйства Эстонской ССР". Täiendas end 1972 Kiievi, 1979 Leningradi ja 1991 Grenada Ük-s (Hispaanias). Oli 1971–87 TÜ pol ökon kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1987–92 dots, 1993–95 börsimaakler, a-st 1999 Hiiumaal Kärkla Ühisgümni-i ja Käina Gümni-i ajaloo- ja ühiskonnateaduse õpetaja. – Uurinud looduslik-kliimaatiliste tingimuste ja maj-tulemuste seost põllum-s, oli akad M. Bronšteini ja A. Rütli juhitud töögrupis, kus tegeleti nn territoriaalsete isemaj-mehhanismide väljatöötamise ja juurutamisega ENSV-s. Viljakas publitsist, aktiivne osaline külaliikumises, EMÜ esinduskogu liige, a-st 2005 Käina vallavolikogu liige. 10 teadustr-t, arvukalt aimeart-id.

B: TÜ BL I, 482; II, 123.

PAE (a-ni 1936 **Prikmann**), **Aleksander** (2. VIII 1916, Jõõpre v, Pärnumaa – 27. XI 2001, Tartu), füüsik; kooliõpetaja p, Ao P. isa. Lõpetas 1934 Pärnu Poeglaste Gümni-i, 1938 TÜ mat-loodustsk-a, mat-füüsikaknd (1960, TÜ), vk “Структура и спектры аммонийно-галоидных кристаллофосфоров”. Oli 1937–38 TÜ füüsikainst-i asst, 1938-40 ajateenija EV kaitsev-s, 1940–42 TÜ füüsikainst-i v-asst, 1945–58 TÜ üldfüüsika, 1958–61 eksperim-füüsika kat-i v-õpetaja, 1961–86 dots, 1986–91 füüsika demonstratsioonikab-i mehaanik. Õpetanud röntgenstruk-analüüsi, lugenud üldfüüsikat (mittefüüsikutele). – Urinud ioonkristallide luminesentsi ja struktuuri. Algas TÜ-s desintegraatoriga töödeldud ainete mehhanokeemilised uuringud, millest selgus, et aines võivad tahkes olekus toimuda ioonvahetusreaktsioonid ja tekkida segukristallid. Üle 70 teadustr-e, sh üle 30 õpiku ja õppevahendi.

T: Füüsika praktikum Tartu Riiklikus Ülikoolis (kaasautorid J. Lang, G. Mets) 1., 2. Trt, 1945, 1946, 1953; Füüsika üldkursus. 2. osa (kaasautor). Tln, 1952; Füüsika üldkursus. 1. kd. (kaasautor). Tln, 1959, 1961; О структуре и люминесцентных свойствах системы ZnS-CuAlS₂ (kaasautor K. Piir). // Тр. Ин-та физики и астр-ии 26 (1964); Люминесценция ZnS-AgAlS₂ (kaasautorid K. Piir, K.-S. Rebane). // Ж. прикладной спектроскопии 4 (1966) 6; Механическая активизация химических реакции при диспергировании твердых тел (kaasautor L. Uibo). // Активная поверхность твердых тел. М., 1976; Juhan Langi elust ja tegevusest (kaasautor V. Lang). // TALE 3 (1980); Ajaloolised füüsikariistad Tartu Ülikoolis aastail 1920–1940 (kaasautor E. Kõiv). // TALE 14 (1983); Рентгено-структурные исследования в Тартуском университете. // TÜ ajaloo küsimusi 17 (1985); Mõnda ÜS Liivika siseelust kahe- ja kolmekümneadail aastail (kaasautor E. Laas). // Liivika album 1999. Tln, 1999.

B: AAUT III, 213; TÜ BL I, 276; II, 123; TÜ ajalugu III, 139, 293–296, 403; EE 14, 352; *Rebane, K.-S. Aleksander Pae 70.* // TRÜ (1986) 1. IX; *Aleksander Pae (In memoriam).* // Postimees (2001), 1. XII.

I. Piir

PAE, Ao (29. I. 1942, Tartu), aiandusteadlane, taimefüsioloog, Aleksander P. p. Lõpetas 1960 Tartu 5. kk-i, 1966 TÜ biol-geogr-tsk-a, põllumag (1994, EPMÜ), vk “Kasvuhoonete õhu süsihappegaasirežiim turvassubstraadi kasutamise korral”, *Ph.D.*

(taimekasv, 1995, EPMÜ), vk “Katmikkultuuride CO₂-ga rikastamise uurimine”. Oli 1966–67 EBI v-ins, 1967–86 n-teadur, 1986–93 teadur, 1993–2004 EPMÜ agr-tsk-a dots, ühtlasi 1999–2004 aianduse inst-i juh, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i aianduse osk-a dots. Õpetanud taimefüsiol biokeemia alustega, katmikehitisi ja katmikkultuure, taimebiotehnol. – Uurimisvaldkonnad: taimefüsiol, katmikkultuuride tehnol, puuviljandus. APS-i liige. Üle 70 teadustr-e.

T: Katmikkultuuride saagikuse suurendamine kasvuhoonete õhu CO₂-sisalduse optimeerimise teel (kaasautor O. Keerberg). // Põllumajanduse intensiivistamise bioloogilisi probleeme. Tln, 1977; Plum breeding at the Polli Horticultural Institute (Estonia) (kaasautor H. Jänes). // *Acta Horticulturae* 478 (1998); Influence of nitrogen content and cytokinin source on *Prunus domestica* L. proliferation and elongation *in vitro* (kaasautorid H. Jänes, V. Vasar). // *Acta Horticulturae* 478 (1998); Cherry plum hybrid cultivars in Estonia (kaasautor H. Jänes). // *Acta Horticulturae* 577 (2002); First results of a dwarfing plum rootstocks trial (kaasautor H. Jänes). // *Agronomy Res.* 1 (2003) 1; Evaluation of nine sweet cherry clonal rootstocks and one seedling rootstock (kaasautor H. Jänes). // *Agronomy Res.* 2 (2004) 1; Influence of planting time on the development, yield and quality of garlic (*Allium sativum* L.) in Estonia (kaasautor). // *Acta Horticulturae* 688 (2005); Erinevate spektraalsete omadustega valgustite sobivus sibullilledel ajatusele (kaasautor). // *Agronoomia* 2005. Teadustööde kogumik Trt, 2005.

B: EPMÜ BL, 40–41.

PAERT (a-ni 2000 **Korovuškina**), **Irina** (20. V 1970, Aeliisk, Altai krai), ajaloolane, kultuuriloolane; sõjaväelase t. Lõpetas 1987 Ukrainas Kramatorski 35. Kk-i, 1992 Uurali Rkl Ük-i ajaloo osk-a, *M.A.* (1994, Kesk-Euroopa Ük), vk “The economic ethics of Old Believers in Russia”, *Ph.D.* (ajalugu, 1998, Essexi Ük), vk “Marriage, gender and Old Believer community in Russia, 1760–1850”. Oli 1997–98 Essexi Ük-i ajaloo osk-a lektor, 1998–99 v-asst, 2000–01 Manchesteri Ük-i ajaloo osk-a külaliseduur, 2001–05 Walesi Ük-i (Bangor) kaasaegse Euroopa ajaloo lektor, 2006– TLÜ sotsiaalsk-a nüüdiskultuuri uurimiskeskuse v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kultuuriajalugu; religiooni ajalugu; teise laine kultuurimuutused taasiseseisvunud Eestis. Uurimisgrupi “Religioon Venemaal, Kesk- ja Ida-Euroopas” koordinaator. Briti Slaavi ja Ida-Euroopa Uuringute Ühingu ja

Vaimuliku Ajaloo Ühingu liige. Elisabeth Bakeri autasu (2002), *Study-Leave Award by Arts and Humanities Res. Council, UK* (2004). 14 teadustr-t, sh 2 monogr-t.

T: The paradox of gender: gender studies and history writing in Russia, 1988–98. // *Gender & History* 3 (1999); Старообрядчество Урала в годы сталинской “революции сверху”: репрессии, протест и выживание. // Проблемы истории России. Екатеринбург, 2001; Regulating Old Believer marriage: religious dissent, legality and conversion in Nicholas I’s Russia. 1825–55. // *Slavic Rew.* 63 (2002) 1; Old Believers, religious dissent and gender in Russia, 1760–1850. Manchester, 2003; “An unmercenary bishop”: Ignatii Brianchaninov (1807–67) and the making of modern Russian orthodoxy in imperial Russia. // *Slavonica* 9 (2003) 2; Demystifying the Heavens: Religion and Khrushchev’s anti-religious campaign, 1954–64. // *Women in Khrushchev’s Russia*. Basingstoke, 2004; Preparing God’s Harvest: the sect of wanderers in Imperial and Soviet Russia. // *The Russian Rew.* 64 (2004) 1.

B: <https://www.etis.ee>; http://www.tlu.ee/N_Kultuur/cvd/Irina_P.htm

PAESALU, Joel (3. XI 1949, Viru-Nigula, Virumaa), geofüüsik. Lõpetas 1968 Kunda Kk-i, 1973 TÜ füüsikaosk-a, oli 1978–82 NSVL TA Maa Füüsika Inst-i kaugõppe asp, füüsikamag (1993, TÜ), vk “Results of tidal gravity variation studies in Tallinn in years 1976–77 and 1985–86”. Oli 1973–93 GI ins, n-teadur, teadur, 1994– TTÜ füüsika inst-i asst. – Uurimisvaldkonnad: tahked maalooded, seismomeetria, gravimeetria. 13 teadustr-t.

T: Résultats des observations des variations de marées de la pesanteur à Tallinn en 1976 et 1977. // *Bull. d’Informations Observatoire Royal de Belgique* 95 (1985); Влияние гравитационных аномалий на циркуляцию вод мирового океана (kaasautor). // *Изв. АН ЭССР. Геол.* 38 (1989) 4; Raskuskiirenduse uuringutest Eesti territooriumil (kaasautor H. Sildvee). // *EFS-i ar* 5 (1995); An improvement of tidal gravity parameters determination for station 1102 Tallinn. // *Proc. Est. Acad. Sci. Math. Phys.* 47 (1998) 4.

B: EGBT, 84.

PAESALU, Otto (11.XII 1934, Järvakandi v, Lõuna-Harjumaa), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1954 Türi Põllum-tehnikumi, 1959 EPA zootehnikatsk-a, 1966–69

EPA asp, põllum-knd (1970, EPA), vk “Kanade kunstliku seemenduse tulemusi mõjutavad tegurid”. Oli 1969–72 EPA n- ja v-teadur, 1973–77 Balti Tsonaalse Lindude Haiguste Tead Uurimise Labori v-teadur, 1977–86 ELVI sigimisbiol osk-a v-teadur, 1986–91 Eesti Punase Karja Rkl Tõulava v-zootehnik, 1992– talupidaja. – Uurinud linnukasv, kanade ja veiste kunstlikku seemendamist. 17 teadusart-t.

T: Seemenduspullide söötmine. // ELVI tead tööde kogumik 55 (1983); Pullide vanuse ja aastaaja mõju sperma tootmisele. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllum-s 27 (1983); Seemenduspullide optimaalne kasutusrežiim. // Samas.

B: ELVI BL, 43; Agraart (1994) 4, 479.

E. Lokk

PAHLEN Alexis Magnus Hans, von der (23. V / 4. VI 1850, Palmse mõis – 7. VIII 1925 Stettin), geoloog, paleontoloog; poliitikategelase vabahärra A. J. K. M. Pahleni p. Õppis 1870–73 TÜ-s õigusteadust ja 1873–75 mineral-t, mineral-knd (1875, TÜ). 1876–77 tegeles Peterburis paleontol uurimistööga, seejärel elas ja töötas oma mõisas Palmse ja Ilumäel, oli ringkonnakohtu asekohtunik; a-st 1908 elas Tallinnas. – Uuris Põhja-Eesti kvaternaargeol, sh jää lihvivat toimet, Keri saare gaasiteket jm. Saatis F. Schmidt tema uurimisretkedel Eestis. Avaldas 1877 monograafia brahhiopoodi *Orthisina* kohta. Kogus rikkaliku mineraalide ja kivististe erakollektsiooni. Oli *Verein für provinzielle Naturkunde* esimees, EKÜ auliige.

T: Monographie der baltischen-silurischen Arten der *Brachiopoden Orthisina*. St. Petersbourg, 1877; Erwiderung auf Professor B. Doss Bemerkungen zu den geologischen Verhältnissen beim Kundaer Gletscherschliff und auf der insel Kokskär. Reval, 1914.

B: DbBL, 571; AAUD, 639; EE 14, 352, EGBT, 84.

T. Meidla

PAHNSCH, Gerhard (19. I 1842, Tallinn – 26. III 1880, Tallinn), botaanik; baltisakslane. Õppis 1860–65 ja 1866–68 TÜ-s med-i. Oli 1866–68 koduõpetaja Tallinnas ja Nissi khk-s Vardis, õpetaja Viljandis. Kogus gümn-õpilasena koos E. Russowiga taimi Tallinna ümbruses. Tema kogutud taimede nimestiku (790 nime) avaldasid trükis A. Üksip ja Th. Nenjukov LUS-i aruannetes.

T: Beitrag zur Flora Estlands. // Archiv für die Naturkunde Liv-, Ehst- und Kurlands. Zweite Serie (1881) IX, 237–287.

B: DbBL, 575; EBL TK, 189; *A. Üksip, T. Pahncsh.* Verzeichnis der von Gerhard Pahnsch in Estland gesammelten und bisher nicht veröffentlichten Pflanzen. // Tartu Ülikooli j.o. LUS aruanded 47 (1943), 195–297.

L. Kongo

PAIDE, Tiia (25. XII 1939, Tartu), põllumajandusteadlane. Lõpetas 1962 EPA agr-tsk-a, stažeeris 1962–63 Velikije Luki Põllum Inst-s, 1968–72 EPA asp. Oli 1966–86 EMMI taimekaitse osk-a n-teadur, 1987–96 v-teadur, 1997 ja 1999–2001 aj teadur. – Uurinud pms herbitsiidide kasutamist põllukultuuridel, põhjalikumalt ristõielistel ja teraviljadel. Üle 80 art-i kogumikes ja perioodikas, kahe taimekaitse käsirmt-u kaasautor.

T: Taimekaitse (kaasautor). Tln, 1982; Taimekaitse juhend teraviljakasvatuse intensiivtehnoloogias. Saku, 1987; Taimekaitse käsiraamat (kaasautor). Tln, 1995; Tuulekaera, orasheina ja kaheiduleheliste umbrohtude tõrje teraviljadel (kaasautor E. Tuubel). // Teaduselt põllule ja aeda. Jäneda, 1998; Keemiline umbrohtutõrje teraviljadel (kaasautor E. Tuubel). Agronoomia 205 (1999); Herbitsiidid liblikõieliste seemnepõldudel (kaasautor H. Meripõld). // APS Toim 15 (2001).

B: EMVI, 53.

PAIMRE (a-ni 1938 **Porman**), **Ruth** (10. II 1921, Konguta v, Tartumaa – 9. IX 2008, Tartu), arstiteadlane, neurokirurg, talupidaja t. Lõpetas 1938 Tartus ENKS Tütarlastegümni-i, 1947 TÜ arstitsk-a, med-knd (1966, TÜ), vk “Diskogeense lumbosakraalse radikuliidi neuroloogiline diagnostika ja kirurgiline ravi”, med-dr (1973, TÜ), vk “Неврологические синдромы при остеохондрозе позвоночника (клиника, диагностика, хирургическое лечение)”. Täiendas end Leningradis (1950, 1956, 1970) ja Moskvast (1963). Oli 1946–49 Tartu Vab Närvikliiniku ordinaator, 1949–83 Tartu Kliinilise Haigla neurokirurgia osk-juh, 1983–92 konsultantarst; oli ka TÜ neurol-a ja neurokirurgia kat-i mittekooresseisuline õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: lüüsisamba osteokondroosi neurol-d sündroomid, nende kirurgiline ravi, peaju vaskulaarsed haigused, fokaalepilepsia diagnostika ja kirurgiline ravi. L. Puusepa nim Eesti

Neuroloogide, Neurokirurgide, Psühhiaatrite Seltsi auliige (1984). ENSV tnl arst (1968). ENSV rkl preemia (1972, koll-s). Üle 120 teadustr-e.

T: О хирургическом лечении фокальной эпилепсии (kaasautorid E. Raudam, M. Mägi). // Эпилепсия 2. М, 1964; Сравнительные данные о результатах консервативного и хирургического лечения больных с мешотчатыми аневризмами артерий головного мозга (kaasautor E. Raudam). // Вопр. клин. неврол. и психиатр. 7. Трт, 1968; Surgical treatment of saccular aneurysms of brain arteries (kaasautor E. Raudam). // TÕ Toim 589 (1981); Результаты хирургического лечения окклюзирующих процессов сонных артерий (kaasautor E. Raudam). // Хирургическое лечение ушибов и дислокаций мозга. М, 1974; Fokaalepilepsia kirurgiline ravi (kaasautorid M. Mägi, E. Raudam). // NET (1979) 6; Surgical treatment of saccular aneurysms of brain arteries (kaasautor E. Raudam). // TÕ Toim 589 (1981); Lülisambakanali nimmeosa ahenemise sündroomid (kaasautor E. Raudam). // NET (1984) 2.

B: AAUT I, 354 TÕ ajalugu III, 254, 257, 267, 268; NET (1975) 4, 332–333; NET (1981) 2, 138; EE 14, 352; *Merila-Lattik, H.*, 884–885; TÕ Kliinikum 2002. Трт, 2004, 237, 241–243; Postimees (2008) 12. IX.

PAIS, Enno (30. VIII 1944, Moskva), matemaatik; sõjaväelase p. Lõpetas 1962 Pärnu 2. kk-i, 1967 MÜ meh-mat-tsk-a, 1973 MÜ-s asp-i. Oli 1967–70 ja 1973–77 TPI arvutusmat-a kat-i asst, v-õpetaja, lektor, 1977–81 mat õppejõud Bamako Ins-de Koolis Mali Vabariigis Aafrikas, 1981–92 TPI mat kat-i v-õpetaja, 1993– TTÜ mat analüüsi ja rakendusmat-a õt-i lektor. Koost õppevahendeid ja 7 üldhariduskooli mat-õpikut. – Uurimisvaldkond: osatuletistega diferentsiaalvõrrandid ja nende numbrilised lahendusmeetodid.

T: О гладкости собственных функций сжатой пластины около угловых точек. // Дифференциальные уравнения IX, 9. Минск, 1973; Построение математических моделей итерационного расчета переходных характеристик элементов гидромеханических систем. // TPI Toim 632 (1987); On the Friedrichs' inequality. // TTÜ Toim 733 (1992); Kõrgem matemaatika (met juh). Tln, 1998; Matemaatika 7. klassile. 1., 2. Tln, 1998; Matemaatika 8. klassile. Tln, 1999, *2001; Matemaatika 9. klassile. Tln, 2002.

B: TPI 1936–1986, 376, 498.

PAIS, Hugo (19. X 1918, Pärnu – 4. XI 1968 Nienburgi mk, Saksamaa), loomaarstiteadlane; linnaametniku p. Lõpetas 1938 Pärnu Linna Poeglastegümn-i, õppis 1940–44 TÜ loomaarstitsk-s. Põgenes 1944 Saksamaale, lõpetas 1947 Hannoveri Vet-ük-i., vet-dr (1959, samas) vk “Bestimmungen der alkalischen Serumphosphatase bei Knochen- und Lebererkrankungen des Hundes”. Oli 1948–49 Hannoveri Ük-i väikeloomade kliiniku asst, 1949–68 Nienburgi mk-s assistent-vet-arst. Uurinud väikeloomade, sh koerte haigusi.

B: AAUT III, 388; *Riisipere, H.* Hugo Pais. *In memoriam.* // Eesti Vet-arst (1972), 17, 84; *P/ais/, K., K/ukk/, J.* Hugo Pais. // *Fraternitas Tartuensis*. V. Toronto, 1972, 223–224.

E. Ernits

PAIST, Aadu (18. IX 1947, Tallinn), tehnikateadlane, soojusenergeetik; agronoomi poeg. Lõpetas 1966 Tallinna 2. Kk-i, 1971 TPI soojusenerg erialal, 1976–80 TPI kaugõppeasp, tehnikaknd (1981, TPI), vk “Исследование загрязнения и износа поверхностей нагрева паровых котлов при сжигании березовского угля”. Täiendas end 1987–88 Qinghua Ük-s Pekingis, 1995 *Westinghouse Electric Corporation*’is Pittsburghis, 1996 Briti Columbia Ük-s Vancouceris, 1999 Londonis ja 2006 Soomes. Oli 1971–87 TPI/TTÜ soojusenerg kat-i v-ins ja v-teadur, 1987–98 dots, 1998– prof ja soojusenerg õt-i juh, ühtlasi oli 1991–95 elektroenerg-tsk-a prodekaan, 2001– soojustehnika inst-i dir. – Uurimisvaldkonnad: soojustehnika ja -energ, pms konvektiivne soojusülekanne torukimpudes, kaaliumiühendite kondenseerumine põlemissaadustest, aurugeneraatorite küttepindade korrosioon ja saastumine pruunsüte põletamisel, kütuse mineraalosa muundumine keeriskoldes, kohalike kütuste omadused ja seadmed nende kasutamiseks, küttesüsteemid ja kaugküte, jäätmed ning nende põletustehnoloogiad. Osalenud riigi energ arenguprogrammide koost-l. Ajakirja *Oil Shale* toim-koll-i Eesti Soojustehnika Ins-de Seltsi liige. 93 teadusart.

T: Laboratory investigations of high temperature corrosion of the boiler alloys under the impact of oil shale ash (kaasautor A. Ots). // *Oil Shale* 14 (1997) 3; Boiler conversion technologies to biofuels used in Estonia (kaasautor Ü. Kask). Würzburg, 1998; Probes for measuring heat transfer parameters and fouling intensity in boilers (kaasautorid A. Poobus, T. Tiikma). // *Fuel* 81 (2002) 14; New epoch in Estonian oil shale combustion technology //

Oil Shale 21 (2004) 3; Potential of biomass fuels to substitute for oil shale in energy balance in Estonian energy sector (kaasautor). // Oil Shale 22 (2005) 4S; Biokütuste ja tuuleenergia alastest uuringutest Tallinna Tehnikaülikoolis (kaasautor) // Teadusmõte Eestis 4 (2007); Composition of reed mineral matter and its behavior at combustion (kaasautorid Ü. Kask, L. Kask) Berlin, 2007.

B: EE 14, 352; TTÜ professorid läbi aegade, 301–302; <https://www.etis.ee>; <https://www.ttu.ee/soojus/>.

PAIVEL (a-ni 1961 **Hinno**, 1961–72 **Kartus**), Aino-Helgi (27. II 1936, Tallinn – 14. VII 1988, Tallinn), botaanik; teenistuja t, Aleksei P-i abikaasa. Lõpetas 1954 Tallinna 10. Kk-i, 1959 TÜ biol osk-a, 1963–66 Tallinna Bot-aia asp, biol-knd (1971, TÜ), vk “Amarülliliste, võhumõõgaliste ja liilialiste sugukonda kuuluvate sibul- ja mugulsibultaimede introduktioon ning nende kasutamise võimalused Eestis”. Oli 1959–61 EBI laborant ja aednik, 1961–67 Tallinna Bot-aia aednik ja asp, 1967–72 n-teadur, 1972–1988 v-teadur. – Uuris sibultaimede taksonoomiat, morfogeneesi, introduktiooni ja kasvatamist, selgitas välja Eesti tingimustes haljastamise seisukohalt perspektiivsed liigid ja sordid. Rajas Tallinna Bot-aias madalakasvuliste sibultaimede kollektiooni (306 taksonit) ning laiendas oluliselt (460 taksoni võrra) hüatsintide, nartsisside ja tulpide kollektiooni. Uurimaks sibultaimi nende looduslikes kasvukohtades ja taimmaterjalide Eestisse introductseerimist osales 1964–84 kokku 12 ekspeditsioonis Moldovasse, Krimmi, Ees-Kaukaasiasse, Taga-Karpaatiasse, Tjan-Šani ja Taga-Kaukaasiasse. Kirjutas EE-le 30 sibultaimi käsitlevat art-t. 17 teadustr-t, sh üks monogr, 25 aimeart-t.

T: Madalakasvulised sibullilled. Tln, 1974; Madalakasvulised sibultaimed Tallinna Botaanikaaias. // TBA 11 (1989); Introduction of bulbous plants in the Estonian SSR. // Symposium Sbornik Posteru Okrasné zahradnictví: 69 let zahradnickeho vyzkumu v Československu. Praha, 1987.

B: EE 14, 352; EABL, 98.

A. Paivel

PAIVEL, Aleksei (30. III 1929, Kuressaare – 15. XII 2003, Kuressaare), dendroloog; kooliõpetaja p, Aino P-i abikaasa. Lõpetas 1948 Kuressaare Kk-i, õppis 1948–51 TÜ-s,

lõpetas 1953 EPA metsandustsk-a, 1953–56 ZBI asp, biol-knd (1959, ZBI), vk “Eesti NSV lääneosas esinevad võõrpuuliigid ja nende kasutamise võimalused”. Oli 1957–61 EBI-s n-, v-teadur ja sektorijuh, 1961–91 Tallinna Bot-aia dendrol sektori juh, 1991–94 iluaianduse ja dendrol sektori dendrol töörühma juh, 1994–2002 Saaremaal Audaku katsepunkti v-teadur. – Uurimisvaldkond: dendrol, puittaimede introduksioon ja kasvatamine, taksonoomia. Osales 1953–65 Eesti dendrofloora esimeses sõjajärgses inventeerimises. Rajanud Tallinna Bot-aia arboreetumi, mis on kujunenud Eesti suurimaks puittaimede kollektsiooniks ja uurimisbaasiks (1996 hõlmas 1118 taksonit), samuti Audaku katsepunkti Saaremaal. Uurinud Eesti parkide dendrol koosseisu ja Eestis kasvavaid võõrpuuliike, introdutseerinud uusi võõrpuu- ja põõsaliike. Osales 1961 Kaug-Ida eksped-l, kust tõi kaasa hulgaliselt introduksioonimaterjali. Kirjutanud teosele “Eesti flora” 4 dendrol sugukonna kirjelduse, EE-le kõik dendrol-art-d (u 270). Olnud 1962–94 (1962–77 koos V. Veskiga) sarja *Index seminum, quae Hortus Botanicus Tallinnensis pro mutua commutatione offert* 33 väljaande koost. Oli Bot-aia terminol-komisjoni kauaaegne liige, korrastades eestik-t puittaimede nomenklatuuri. LUS-i liige, Rootsi Metsaseltsi auliige. Eesti TA medal (1991). Üle 40 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Sugukond pähklipuulised (*Juglandaceae* Kunth.). // Eesti NSV flora. IV. Tln, 1969; Sugukond õlipuulised (*Oleaceae* Hoffmanns et Link). // Eesti NSV flora. IV. Tln, 1969; Sugukond mooruselised (*Moraceae* Link.). // Eesti NSV flora. VIII. Tln, 1971; Sugukond jalakalised (*Ulmaceae* Mirb.). // Eesti NSV flora. VIII. Tln, 1971; Uute Kagu-Ida päritoluga puu- ja põõsaliikide introduksioonist ja kasvatamise esialgseist tulemustest Tallinna Botaanikaaias. // Eesti TA Toim. Biol 18 (1969) 1; Index plantorum. Catalog of plant collections. Tln, 1996; Mõnda Tallinna Botaanikaia Audaku katsepunktist. // Taim ja keskkond. Tln, 2001; Saaremaa looduskaitsealuste arboreetumite ja parkide dendrofloora (1952–1996) (kaasautorid J. Elliku, H. Sander). // Dendroloogilised uurimused Eestis 3 (2002).

B: EE 14, 352; EABL, 98; EPMÜ metsandusteaduskond 1951–1958. Trt, 2001, 39; Sander, H. Aleksei Paivel – 70. // Dendroloogilised uurimused Eestis 1 (1999), 7–11; Sander, H. Aleksei Paivel (1929–2003) – üks botaanikaia rajajaid, võõrpuutaimede uurijaid ja eestlaste mälusse talletajaid. // Metsaalmanahh 2003. Tln, 2003, 78–80.

PAJOMA (a-ni 1936 **Must**), **Alide-Johanna** (27. II 1911, Helme, Valgamaa – 25. I 1985, Tartu), agronoom, sordiaretaja. Lõpetas 1935 Kehtna Kõrgema Kodumajanduskooli, 1954 EPA agr-tsk-a, põllum-knd (1968, EPA), vk “Kurgi avamaal kasvatamise võimalusi Eesti NSV tingimustes.” Oli 1945–53 Polli katsejaama ja 1953–57 EMMI Kuusiku katsejaama n-teadur, 1959–79 Sakus EMMI v-teadur köögiviljanduse alal. – Uurinud mitmeid köögiviljasorte, täiustanud nende, eeskätt kurgi agrotehnikat, oli esimesi kurgi kasvatajaid kiletunnelite või kilemultši all, kaasautor valge peakapsa ‘Kuusiku varajane’ aretamisel. Avaldanud köögiviljade (pms kurgi, tomati, peakapsa) agrotehnika, väetamise, paljundamise ja sordivaliku kohta u 50 art-t ja mitu rmt-t (osa kaasautorina).

T: Varajase köögivilja kasvatamine (kaasautor). Tln, 1960; Tomati kasvatamine avamaal. Saku, 1962; Köögiviljanduse käsiraamat (kaasautor). Tln, 1964; Kurgikasvatus. Tln, 1979.

B: EABL, 98–99; EMVI, 62, 143.

PAJU, Aili (8. IX 1938, Tartu), arstiteadlane, terapeut, biokeemik, kirjanik; tööliste t. Lõpetas 1957 Kohtla-Järve kk-i, 1961 TÜ arstitsk-a kehakultuuriosk-a ja 1968 raviosk-a teraapia erialal, med-knd (1970, TÜ), vk “Vereplasma valkudega seotud katehoolamiinide sisalduse muutustest kehalise pingutuse puhul”, med-dr (1975, TÜ), vk “Изучение роли симпато-адреналовой системы в адаптации тренированного и нетренированного организма при физических нагрузках”. Täiendas end 1976 Moskvaa teraapias ja 1989 Järnas (Rootsi) loodusravis. Oli 1961–62 Kohtla-Järvel treener, 1968–1970 TÜ kehakultuuritsk-a spordimed ja ravikehakultuuri kat-i õpetaja ja asst, 1971 v-õpetaja, 1972–74 kehakultuuritsk-a spordifüsiol kat-i v-õpetaja, 1975–76 arstitsk-a spordimed ja ravikehakultuuri kat-i dots, 1977–79 prof (ühtlasi organiseeris ja juhtis 1975–80 Maarjamõisa kliiniku ravikehakultuuriosk-a), 1980–86 ÜMPI adaptatsiooni ja hormonaalregulatsiooni protsesside labori v-teadur ja prof, 1986–89 j-teadur, 1991–94 v-teadur. Pms loengukursused: biokeemia, taastusravi ja funktsionaaldiagnostika; koost õppevahendeid. A-st 1994 vabakutseline kirjanik. Luges 1998–2002 sotsiaalsk-s psühhosomaatika kursust. – Uurinud inimese hormonaalregulatsiooni iseärasusi stressi korral, välja töötanud seotud ja vabade katehoolamiinide veres määramise meetodi

geelfiltratsiooni abil, tegelenud ravimtaimede toime uurimisega taastusprotsessidele. Olnud Spordimed-i Seltsi juhatuse liige (1974–80), Biokeemia Seltsi, Füsiol Seltsi, LUS-i liige. Kuulunud Eesti kergejõustikukoondisse odaviskajana. Üle 100 teadustr-e, u 200 aimeart-t loodusravist.

T: Taastumine spordis. Tln, 1976; Ravikehakultuur sisehaiguste puhul. Trt, 1978. 2. tr (kaasautor V. Utso); Tln, 1985; Meditsiinilt sportlasele. Tln, 1979; Определение концентрации свободных и связанных с белками адреналина и норадреналина в плазме крови. // Лаб. дело (1979) 5; Sümpatoadrenaaalsüsteemi aktiivsus rasedatel (kaasautorid K. Kauer, H. Sinimäe). // NET (1982) 5; Merkuuri tütar. Trt, 1983; Кислотно-щелочное равновесие и активность ферментов спинномозговой жидкости у новорожденных с патологией нервной системы (kaasautor). // Ж. невропатол. психиатрии (1985) 10; Loodusravi. 1. Trt, 1991, Tln, 1997, 2002; Betti, kibuvits õitseb (dialoge Betti Alveriga). Trt, 1992; Aed ja mets kui apteek. Tln, 1995, 2000; Ravimtaimede oskussõnastik (kaasautor L. Kuhlberg). Tln, 2001; Ravimid roheluses. Tln, 2004; Mõtisklus psühhosomaatikast. Trt, 2004.

B: TÜ BL I, 108; II, 123; EE 7, 146; 14, 352; TÜ ajalugu III, 198, 270, 301, 403; EKnl, 392; EA (2003) 11; 818; TÜK 200, 320.

PAJU, Anne (2. III 1950, Tartu), keemik; teenistujate t. Lõpetas 1968 Põltsamaa Kk-i, 1973 TÜ keemiaosk-a, 1992 KI-s kaugõppeasp-i ja 2001 TTÜ-s doktorantuuri; keemiamag (1992, TÜ), vk “Prostaglandiinide E ja F analoogide süntees kupraatmeetodil”, *Ph.D.* (loodusteadused, 2001, TTÜ), vk “Asymmetric oxidation of prochiral and racemic ketones by using Sharpless catalyst”. Oli 1973–80 TEFI ins, 1980–84 Eesti TA Orgaanilise Sünteesi ja Biopreparaatide Katsetehase katsetootja, 1984–86 KI n-teadur, 1986–93 teadur, 1993–2002 v-teadur, 2002– TTÜ KI v-teadur. – Uurimisvaldkond: looduslike ühendite süntees. Loonud 1,2-diketoonide asümmeetrilise oksüdatsiooni meetodi, uurinud selle rakendusi bioaktiivsete ainete sünteesil. EV teaduspreemia (2004, koll-s). Üle 40 teadustr-e.

T: Synthesis of ω -saturated 7-oxabicyclo[2.2.1]heptane analogues of thromboxane A₂ (kaasautor). // Tetrahedron 51 (1995); Asymmetric Baeyer-Villiger oxidation of cyclobutanones (kaasautor). // Tetrahedron Lett. 37 (1996); Direct Asymmetric α -

hydroxylation of β -hydroxyketones (kaasautor). // *Tetrahedron Lett.* 38 (1997); Asymmetric oxidation of 1,2-cyclopentanediones (kaasautor). // *Tetrahedron Lett.* 41 (2000) 35; Direct asymmetric α -hydroxylation of 2-hydroxymethylketones (kaasautor). // *Tetrahedron* 58 (2002) 36; Asymmetric oxidation of 3-alkyl-1,2-cyclopentanediones (1-3) (kaasautor). // *Tetrahedron: Asymmetry* 13 (2002), 14 (2003); A short enantioselective synthesis of homocitric acid- γ -lactone and 4-hydroxy-homocitric acid- γ -lactones (kaasautor). // *Tetrahedron* 60 (2004); Uued asümmeetrilised reaktsioonid ja nende katalüsaatorid (kaasautorid M. Köpp, T. Kanger). // EV teaduspreemiad 2004. Tln, 2004; Asymmetric synthesis of 2-alkyl-substituted 2-hydroxyglutaric acid- γ -lactones (kaasautor). // *Tetrahedron Lett.* 47 (2006); Synthesis of chiral hydroxylated cyclopentanones and cyclopentanes. (kaasautor). // *Tetrahedron: Asymmetry* 17 (2006).

B: EV teaduspreemiad 2004, 37.

PAJU, Kalju (21. III 1952, Tartu), arstiteadlane, patofüsioloog; talupidaja p. Lõpetas 1970 Tartu 2. Kk-i, 1976 TÜ arstitsk-a, med-knd (1986, Leningradi Arstide Täienduse Inst), vk “Изменение реологических свойств крови при острой интоксикации этиловым алкоголем”. Oli 1979–86 TÜ arstitsk-a patol füsiol kat-i asst, 1986–92 kat-i juh, dots, a-st 1992 ÜMPI patol füsiol õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: kardiovaskulaarsüsteemi patofüsiol, lihasrakkude energeetiline metabolism. Rahvusv Südamete Uurimise Ühingu liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Thyroid hormones increase the contractility but suppress the effects of beta-adrenergic agonist by decreasing phospholamban expression in rat atria (kaasautor). // *Cardiovascular Res.* 35 (1997) 1; Lack of dystrophin is associated with altered integration of the mitochondria and ATPases in slow-twitch muscle cells of MDX mice (kaasautor). // *Biochim. Biophys. Acta* 1505 (2001) 2–3; Butadiioon-monoksiimi toime mitokondrite ja ATPaaside integratsioonile südamelihases (kaasautor). // *EA* (2003) 9; Compartmentation of energy metabolism in atrial myocardium of patients undergoing cardiac surgery (kaasautor). // *Mol. Cell. Biochem.* 270 (2005) 1 – 2; Kaltsiumist põhjustatud sarkomeeride kontraktsioon muudab mitokondrite ja ATPaaside vahelist interaktsiooni permeabiliseeritud südamerakkudes (kaasautor). // *EA* (2006) 9; Structure-function

relationship in regulation of the energy transference between mitochondria and ATPases in cardiac cell (kaasautor). // *Experim. Clin. Cardiol.* 11 (2006) 3.

B: TÜ BL I, 108; II, 123; TÜA 1982–2007, 184, 186.

PAJULA, Hardo (4. V 1966, Rakvere), majandusteadlane, -analüütik. Lõpetas 1984 Rakvere 1. Kk-i, 1992 TTÜ tööstuse planeerimise erialal, 1993–95 õppis Cambridge'i Ük-is (Inglismaa), mag (maj-filos, 1995, Cambridge Ük), 1998–99 Clarki Ük-i (USA) doktorant. Olnud a-st 1991 Eesti Kõrgema Kommertsikooli (EBS) õppejõud (a-st 1994 dots), ühtlasi 1991–96 Hansapanga analüütik ja osk-juh, 1996 peaministri maj-nõunik, 1997–2001 audiitorfirma *PricewaterhouseCoopers* analüütik, 2003– j-konsultant, ühtlasi õpetas 1998 Stocholmi Maj-koolis (Riias) makroökon-t, 1998–99 oli ka "Eesti Päevalehe" kolumnist, 2001 AS Tallinna Vesi nõunik, 2006–09 SEB Eesti Ühispaniga analüütik. – Uurimisvaldkonnad: makromaj, Eesti maj-areng üleminekuperioodil, Eesti osana EL maj-süsteemist; mikroökon. Tõlkinud maj-teadlaste (Coase, Hayek) teoseid eesti k-de.

T: Modelling wages in the small open economy: an application of the granger-engele two-step estimation procedure to Swedish manufacturing wages. // Eesti Kõrgema Kommertsikooli publikatsioonid 1 (1997); Eesti majandus 1989–1999 (kaasautor). Tln, 1999; Teine üleminekuaeg. // *Tulu* (1999) 8; Estonia as part of the EU enlargement area. // *Tallinn Int. Investm. Conf.* 2001. Tln, 2001; Igavesti rahvuslik ja "Monnet' meetod" – on need üldse ühendatavad. // *Lng* (2002) 8; Tee PR-demokraatlikku tsentralismi. // *Mõtteline Euroopa. Valik esseid Euroopa Liidust.* Tln, 2003.

B: EE 14, 353; Äripäev (2004) 17. XI.

PAJUMÄGI, Aime (30. VIII 1968, Viljandi), tehnikateadlane; elektrikute t. Lõpetas 1986 Põltsamaa Kk-i, 1992 EPA maaparanduse erialal, 1993–93 EPMÜ maaehituse inst-i magistrant, tehn-mag (2001, EPMÜ), vk "Veiste sügavallapanul külmlautade sobivusest Eestis" (Trt, 2001), *Ph.D.* (maaehitus, 2007, EMÜ), vk "Unisolated cowsheds: ventilation and aspects of building physics" (Trt, 2007). Oli 1991–92 EPMÜ ehitusmeh kat-i laborijuh, 1995–96 maaehituse inst-i asst, 1996–99 OÜ Geotar maamõõtja, 1999–2005 EPMÜ maaehituse inst-i lektor, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i lektor. –

Uurimisvaldkond: veiste külmlaudad – ehitusfüüsikal aspektid, ventilatsioon, lehmade heaolu automaatse hindamise võimalused nendes. Üle 10 teadustr-e.

T: Soojustamata vabapidamislauda sisekliima (kaasautor). // *Agraart.* 14 (2003) 1; Indoor climate of uninsulated cowsheds during summertime (kaasautor). // *Actual Tasks on Agricult. Eng.* 31. Zagreb, 2003; Temperature and humidity regime in summer in large uninsulated loose housing cowshed with non-asbestos fiber-cement roof (kaasautor J. Miljan). // *Actual Tasks on Agricult. Eng.* 33 Zagreb, 2005; Spatial microclimate patterns in reconstructed and new large unisolated loose housing cowshed (kaasautor). // *Building and Envir.* 42 (2007) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

PAJUPUU, Herbert (19. IV 1928, Kose v, Harjumaa), põllumajandusteadlane ja -juht. Lõpetas 1949 Olustvere Põllum-tehnikumi, 1954 EPA agr-tsk-a, maj-knd (1968), vk “Turvasvæetiste tootmise ja kasutamise majanduslikust efektiivsusest” (Tln, 1968). Oli 1960–74 EMMI ökon sektori n- ja v-teadur, 1974–77 E. Vilde nim kolhoosi aseesim, 1977–80 Kahala sovhoosi asedir, 1980–90 MI v-teadur. – Uurimusi væetistest, nende tootmisest ja kasutamisest; töö tulemuste hindamisest põllumajanduses.

T: Ammoniaakvee væetisena kasutamisest. Tln, 1961; Turvas-ammoniaakvæetise valmistamine ning kasutamine kolhoosides ja sovhoosides. Tln, 1962; Turvasvæetiste tootmise ja kasutamise majanduslikust efektiivsusest Eesti NSV-s. Tln, 1966; Ettevõttesisene majandusmehhanism: töö lõpptulemuste hindamine põllumajanduses. Tln, 1987.

B: EMaBL, 350; EMVI, 76.

PAJUPUU (a-ni 1985 **Piir**), **Hille** (11. IV 1956, Tartu), keeleteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1974 Tartu 1. kk-i, 1979 TÜ filol-tsk-a, 1984 Eesti TA asp-i, filol-knd (1984, TÜ), vk käsitles Eesti diftongide akustilist foneetikat (*Acoustics of the Estonian Diphthongs*). // *Estonian Papers in Phonetics* 1982/1983, (1985), 4–103). Oli 1979–81 KKI (a-st 1994 EKI) arvutuslingvistika sektori v-laborant, 1984 n-teadur, 1984–87 v-teadur, 1987–90 sektori juh, 1990–2000 v-teadur, 2001– EKI teadussekr. Pidanud loengukursusi kultuuridevahelisest kommunikatsioonist EHI-s, TLÜ-s ja Infotehnol

Kolledžis; koost eesti k-e õppevahendeid ja teste. – Uurimisvaldkonnad: akustiline foneetika, kultuuridevaheline kommunikatsioon, k-etestimise probleemistik. Uurimistöö keskendub emotsionaalse kõne intonatsioonile, kõnepausidele ja sünteeskõne loomulikkusele. Kultuuridevahelise kommunikatsiooni vallas avaldanud art-id kõnekäitumisest, stereotüüpidest ja kontekstuaalsusest, kohanemisest võõras kultuuris; mitme teema ja grandi täitja, sh “Tänapäeva eesti keele leksikaalne ja grammatiline struktuur”, rkl programm „Eesti keele keeletehnoloogiline tugi“. ES-i liige (a-st 1986), Eesti Rakenduslingvistika Ühingu asutajaliige (2004) ja ühingu ar toim-koll-i liige, rkl programmi “Eesti keel ja rahvuslik mälu (2004–2008)” juhtkomitee liige, Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse testiarenduse töörühma liige (a-st 2000), *Eur. Assoc. for Language Testing and Assessment*’i (EALTE) liige (a-st 2003). 44 teadustr-t, sh 3 monogr-t, 19 õppermt-t.

T: Eestlaste ja soomlaste kommunikatsioonikäitumise tagamaadest. // KK (1995) 11; Eestlased ja soomlased – probleemitud suhtlejad. // KK (1997) 8; Kuidas kohaneda võõras kultuuris. Tln, 2000, 2001; Eesti keele kõrgtaseme test: käsiraamat (kaasautorid P. Reins, K. Kerge). Tln, 2002; *Kas-küsimus kõnesünteesis* (kaasautorid K. Kerge, M. Mihkla). // KK (2003) 10; Как освоиться в чужой культуре. Тлн, 2004; Estonian national stereotypes in transition. // *Cultural Identity in an Intercultural Context*. Publ. Department of Communication. Univ. of Jyväskylä 27 (2005); Hingav süntesaator ja pausid tekstiliigiti (kaasautor K. Kerge). // KK (2006) 3; Tekst, kontekstuaalsus ja kultuur (kaasautorid K. Kerge, R. Altrov). // KK (2007) 8. Kuidas hinnata suure panusega testide hindajaid. // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar 3 (2007).

B: <https://www.etis.ee> , <https://www.eris.ee>

PAJUR, Ago (24. III 1962, Türi), ajaloolane; teenistuja p. Lõpetas 1980 Türi Kk-i, 1986 TÜ ajaloo-osk-a, 1988–91 asp, filos-mag (ajalugu, 1992, TÜ), vk “Eesti Vabariigi diplomaatiline tegevus NSV Liidu ja Eesti vahelise mittekallaletungilepingu sõlmimisel”, *Ph.D.* (ajalugu, 1999, TÜ), vk “Eesti riigikaitsepoliitika aastail 1918–1934”. Oli 1986–88 Türi kk-i õpetaja, 1991–93 TÜ ajaloo osk-a lähiajaloo kat-i õpetaja, 1993–2000 Eesti ajaloo õt-i lektor, 2000– dots. Lugunud Eesti ajaloo kursust. – Uurimisvaldkond: Eesti Vabariigi (1918–1940) sisepoliitika, Eesti sõjaajalugu 20. sajandil. ÕES-i, AAS-i,

Lähiajaloo Uurimiskeskuse (S-Keskuse) liige. Üle 30 teadustr-se, sh monogr-d, dok-de kogumikud, õpikud.

T: Moskva desarmeerimiskonverents (2.–12. dets. 1922). // Poliitika (1991) 6; Moskva emissari missioon Baltikumis 1923. aasta oktoobris. // Tundmatu Eesti Vabariik. Tln, 1993; Eesti sisepoliitika probleeme 1920–1924. // Kaks algust: Eesti Vabariik – 1920. ja 1990. aastad. Tln, 1998; Eesti riigikaitsepoliitika aastail 1918–1934. // Uurimusi ja allikmaterjale Eesti sõjaajaloost. Trt, 1999; Kuidas saada kindraliks. Ohvitseride aastmed ja nende kõrgendamise kord aastail 1917–1940. // Tuna (2002) 1; 3. Eesti polk. // Eesti Ajalooarhiivi Toim 9 (2002).

B: TÜ BL II, 123; EUPT.

PAJUSALU, Karl (20. VI 1963, Pärnu), keeleteadlane; meremehe p, Renate P. abikaasa. Lõpetas 1981 Pärnu 1. Kk-i, 1986 TÜ eesti filol-na, filol-mag (1992, TÜ), vk “Sõnalõpuline «e» Karksi murraku verbivormides”, *Ph.D.* (soome-ugri k-d, 1997, Turu Ük), vk “Multiple linguistic contacts in South Estonian. Variation of verb inflection in Karksi”. Oli 1990–91 külalisedlane Pennsylvania Ük-s, 1992–96 Turu Ük-i eesti k-e lektor, 1997–98 TÜ eesti k-e erakorr dots, filos-tsk-a prodekaan, 1998–2000 eesti k-e ajaloo dots, 2000– eesti k-e ja ajaloo ja murrete prof, 2001–03 Helsingi Ük-i eesti k-e külalisprof, 2004– TÜ eesti ja soome-ugri k-eteaduse osk-a juh. Õpetanud eesti k-e ajalugu ja murdeid, k-eteooriat, k-evarieerumise uurimismeetodeid. – Uurinud pms eesti k-e ja sugulask-te hääliku- ja grammatikastruktuuri dünaamikat, lõunaeesti murrete nivelleerumist ja eesti allk-te kujunemist. EV teaduspreemia (1997). Üle 50 teadustr-e.

T: Regional and social varieties of Estonian. // Ural-Altaiic Yearbook (1992); Mitmekesisusest ja varieerumisest keeles. // EV teaduspreemiad 1997. Tln, 1997; Eesti keele kujunemisjärgud ja sotsioperioodid. // KK (2000) 3; Eesti murded ja kohanimed (kaasautor). Tln, 2002; Erzya Prosody (kaasautor). Helsinki, 2003; Towards a typology of disharmony (kaasautor P. Kiparsky). // The Linguistic Review (2003).

B: TÜ BL II, 123–124; EE 14, 353; EV teaduspreemiad 1997, 72.

PAJUSALU (a-ni 1985 **Elango**), **Renate** (13. XI 1963, Tartu), keeleteadlane; Mart Elango t, Karl P. abikaasa. Lõpetas 1981 Nõo Kk-i, 1986 TÜ eesti filol osk-a, *M.A.*

(eesti k) (1991, TÜ), vk “Reguleeriv dialoog eesti keeles”, *Ph.D.* (1999, TÜ), vk “Deiktikud eesti keeles” (Trt, 1999). Oli 1986–89 TÜ tehisintellekti labori n-teadur, 1989–91 praktilise eesti k-e õt-i õpetaja, 1991–92 v-õpetaja. 1992–94 asst, 1994–2000 lektor, 2000–07 üldk-eteaduse dots, 2007– prof; 1996–97 ka Turu Ük-i eesti k-e lektor. Õpetanud eesti k-t, lugenud semantikat ja pragmaatikat, sissejuhatust k-eteadusse, k-eteooriat, k-e omandamist. – Uurimisvaldkonnad: semantika (verbid), pragmaatika (dialoogi struktuur, referentsiaalsus, deiksis), vestlusanalüüs, kontrastiivne semantika ja pragmaatika, k-e omandamine. Eesti Rakenduslingvistika Ühingu juhatuse liige (a-st 2004). Üle 60 teadustr-e.

T: Dialoogi reguleerimise verbaalseid võimalusi. // KK (1990) 7; Muutumisverbid eesti keeles ja nende vasted soome keeles. // Lähivertailuja 8 (40). Oulu, 1994; Pronominit ‘see’, ‘tema’ ja ‘ta’ viron puhekieles. // Sananjalka 37 (1995); Referentsiaalne keeleteadus Eestis. Trt, 2002; Keelehärm: eesti keele probleemseid piirkondi (kaasautor). Tln, 2003; Tuumsõnade semantikat ja pragmaatikat (kaasautor). Trt, 2004; Viron *üks* ja *kõik*. // Virittäjä 108 (2004) 1; Anaphoric pronouns in spoken Estonia: crossing the paradigms. // Minimal reference: the use of pronouns in Finnish and Estonian discourse. Helsinki, 2005; Konstruktsioonigrammatika (kaasautor P. Penjamin). // Teor. keeleteadus Eestis 2 (2006); Demonstratiivit keskustelussa: uusia näkökulmia perinteiseen tutkimusaiheeseen. // Virittäjä 111 (2007) 4.

T: TÜ BL II, 123; EUPT; <https://www.etis.ee>

PAKK, Valter (29. VIII 1933, Tallinn), tehnikateadlane; ehitustöölise p. Lõpetas 1951 Tallinna 2. Kk-i, 1956 TPI masinaehituse tehnol erialal. Oli 1956 ENSV Kohaliku, Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Min-i TUI ins, 1956–60 EPA metallide tehnol ja masinate remondi kat-i v-õpetaja, 1960–61 Tartu Kontrollaparatuuri Tehase ins ja 1961–62 peatehnoloogi aset, 1962–88 EPA masinate remondi kat-i v-õpetaja, 1988–94 dots, 1994–EPMÜ meh ja masinaõpetuse inst-i lektor. Lugenud metallide ja puidutehnol, metallogr ja termilise töötlemise, konstruktsioonimaterjalide tehnol, materjaliõpetuse jt kursusi. Olnud EPMÜ Spordiklubi juh-e liige ja volikogu esimees. – Uurimisvaldkonnad: materjaliõpetus, metallograafia, konstruktsioonimaterjalide tehnol, tampong galvaniseerimine, autobusside hooldus- ja remonditööde mehhaniseerimine. 44 teadustr-st, üks autoritunnistus.

T: Remondimaterjalid. Tln, 1983, ²1989; Remonditöökojajuhataja käsiraamat (kaasautor). Tln, 1983; Metallide termiline ja termokeemiline töötlemine. Tln, 1990.
B: EPA BL I, 143–144; II, 172; EPMÜ BL, 144; Agraart. (1993) 3.

PAKLAR, Ernst (06. X 1908, Zlatoust, Venemaa – VII 1950, Tartu), ajaloolane, pedagoog; telegrafisti p. Lõpetas 1926 Samaras kk-i, 1931 Leningradi PedI. Oli 1928–29 Põhja-Kaukaasias Livonia eesti asunduse mittetäieliku kk-i vene k-e õpetaja, 1931 NSVL TA Rahvuste Uurimise Inst-i n-teadur, 1932–34 Leningradi Herzeni nim Inst-i õppejõud, 1933–35 Leningradi Ük-i ajaloo-k-etsk-a filos inst-i Lääne-Euroopa keskaja kat-i asp, 1935–37 Petroskois Karjala Ped Inst-i ajalootsk-a dekaan. Petroskois valmis ajalooknd-i vk “Хроника Генриха Латышского как источник периода германской экспансии в Прибалтике”, mis jäi kaitsmata arreteerimise tõttu. 1937–47 Komi ANSV-s koonduslaagris sunnitööl. Vabanenud (invaliidina), oli 1947–50 AI n-teadur. – Uuris eesti asunduste ajalugu Vene impeeriumis ja NSVL-s, soome-ugri rahvaste etnol probleeme ning Ida-Baltikumi keskaega. Selgitas Jäälahingu asukoha Peipsil. Ligemale 20 teadustr-t, suur osa töödest jäi käsikirja.

T: К вопросу о лифляндских кривингах. // Бюлл. Ленинградского общества исследований культуры финно-угорских народов (ЛОИКФУН). Л., 1929; Неопубликованные материалы из архива князя С. А. Шаховского. // Бюлл. ЛОИКФУН. Л, 1930; Eesti asundused NSV Liidus. Statistika-demograafilised materjalid. // “Külvaja” kalender. Leningrad, 1931; Эсты в СССР. // Советская этнография. АН СССР, 1932; Eesti “Ajutine Valitsus” Ufas 1918. a. // Leegid, 1935.

B: TA Arhiiv, f 22, n 4, s 30.

S. Loorberg

PAKOSTA, Eerik-August (26. X 1931, Tartu), majandusteadlane; pangadir-i p. Lõpetas 1949 Tartu 1. Kk-i, 1954 EPA agr-tnsk-a aianduse erialal, a-st 1965 EPA kaugõppeasp, maj-knd (1975, TÜ), vk “Kõõgivilja tootmise majanduslikud alused Eesti NSV-s”. 1954–57 töötas Vasalemma, Viljandi ja Tallinna MTJ-des, oli 1957–60 Kose raj-s kolhoosiesimees, a-st 1963 ENSV MN v-kontrolör, MN esimehe asetäitja ja abi, 1965–77 Eesti NSV MN Asjadeval põllum- ja varumisosk-a juh aset, 1977–80 ENSV Rahvakontrolli Komitee

põllum-osa juh, 1980–90 EMMI teadusdir, 1990–93 taimekasv-e uurimiskeskuse katsetööde grupijuht. EMMI-is tegeles katsemajandite töö juhtimisega. – Uurinud pms köögiviljakasvatust ja selle majandusliku efektiivsuse tõstmist. Üle 20 teadustr-e.

T: Köögivilja tootmise ja realiseerimise struktuur ning hooajalisus. // SP (1973) 8; Опыт работы овощеводческих совхозов Эстонской ССР. // Картофель и овощи (1973) 12; Структура производства и потребления овощей в Эстонской ССР и ее перспективное развитие. // Научн. тр. ЭСХА 85 (1974); Köögiviljakasvatuse kontsentreerimise majanduslikust efektiivsusest Eesti NSV-s. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses (1975) 7; Toota köögivilja rohkem ja odavamalt. Tln, 1976.

PALAMETS (a-ni 1935 **Heiswald**), **Hillar** (13. VII 1927, Tallinn), ajaloolane, ajaloo õpetamise metoodik; raudteepolitsei ametniku p. Lõpetas 1946 Tallinna 7. Kk-i, 1951 TÜ ajaloo-osa, 1961 TÜ asp-i, ped-knd (1963, TÜ), vk “Koduloolise materjali kasutamine ajaloo õpetamisel Eesti kooli neljandas klassis”. Oli 1950–55 Tartu med-kooli ja 1955–66 Tartu 2. kk-i ajalooõpetaja (1955–58 ühtlasi dir) ning TÜ ped praktika juhendaja kk-s; 1961–62 TÜ NSVL ajaloo kat õpetaja, 1962–69 v-õpetaja, 1969–96 dots, 1974–84 ka kat-i juh ning 1964–66 ajaloo-k-etsk-a ja 1974–79 ajalootsk-a prodekaan. 1966–89 oli ühtlasi Tartu 7. kk-i süvaõppega ajalooklassi õpetaja. – Uurinud pms ajaloo õpetamise metoodika küsimusi, TÜ ja Tartu linna ajalugu. Oli “Tartu Ülikooli ajaloo” koost-id ja põhiautoreid, albumi *Alma mater Tartuensis* kaaskoost. Avaldanud töid ka vana- ja keskaja, Bütsantsi ning Araabia kalifaadi kultuurist ja olustikust, Eesti kultuuritegelastest; paljude kõrg- ja üldhariduskooli ajalooõpikute, met juhendite ja töövihikute autor. Esinenud rohkesti kirjutavas ja kõnelevas ajakirjanduses (pidas 1992–2005 Raadio-2-s üle 600 ajalootunni, astus 1991–2003 Tartu Raadios üles enam kui 3200 ajalooajutusega, a-st 2004 Tartumaa Raadios 3 esinemist nädalas Tartu ajaloo ja kultuuriloost). Mitme Tartu ajaloole pühendatud vabaõhuetenduse (“Tuhandaastane Tartu”, “Raatuselugu”, “Vivat Academia”) autor. Eesti Akad Ped Seltsi liige (asutamisest 1989) ja auliige (a-st 2005). ENSV tnl õpetaja (1974), ENSV rkl preemia (1985, koll-s). Üle 150 teadustr-e, arvukalt õpikuid, aimermt-id.

T: 4. Klassi ajalooõpik “Jutustusi kodumaa ajaloo”. Tln, 1960; 14. tr 1987; Koduloolise materjali kasutamise teoreetilised alused ajaloo õpetamisel 4. klassis. Trt, 1962;

Ajalooliste mõistete kujundamise meetodikast. Trt, 1966; Õpilased ja filmikunst. Trt, 1969; Ajaloo algkursuse õpetamisest (koost ja kaasautor). Tln, 1973; Avalik kõne. Põhiteadmisi kõneoskusest (koost, kaasautor). Trt, 1973; Ajaloolasest klassivälisest tööst. Õppevahend ajaloo osakonna üliõpilastele. Trt, 1976; Keskaja kultuurist ja olustikust. Tln, 1982; Tartu Ülikool aastail 1865–1889 (põhiautor). // TÕ ajalugu. II. 1789–1918. Tln, 1982; III osa: Ülikool sotsialismi ehitamise ja arenenud sotsialismi perioodil 1940–1982 (koost ja põhiautor). // Tartu Ülikooli ajalugu. III. 1918–1982. Tln, 1982. Bütsantsi ja Araabia kalifaadi kultuurist ja olustikust. Tln, 1991; Mälestusi Villem Ernitsast. // AA (1999) 2; Ajalugu arvutiekraanil. // CD-ROM. Trt, 2001; Lugusid toonasest Tartust. Trt, 2003; Lugusid vanast Tiigist. Mälestuste kogumik (koost ja kaasautor). Trt, 2004; Tarkade teadlaste linn. Kilde Tartu Ülikooli Kliinikumi varasemast ajaloost. // EA (2004) 7.

B: TÕ BL I, 42; II, 124; EE 14, 353; TÕ ajalugu III, 11, 14, 18, 19, 248, 250, 358, 359, 361, 368, 403; Isikufond TÕ rmtk, f 141, n 1; <http://www.utlib.ee/ee/kataloogid/nimistud/palamets/ttl.html>.

PALANG, Hannes (14. XI 1968, Tapa), geograaf; talupidaja p. Lõpetas 1987 Rakvere 1. Kk-i, 1993 TÕ geogr inst-i, 1993–94 samas magistrant, geogr-mag (1994, TÕ), vk “Maakasutuse ja maastike mitmekesisuse dünaamika Eestis XX sajandil”, 1995–96 täiendas end Amsterdamis Ük-is, keskkonnakorralduse mag (1996, samas), vk (koll uurimus) “Integrated regional planning for the Tisza Region of Hungary” (EPCCEM Study Reports (1996) 1. Debrecen-Amsterdam), *Ph.D.* (maastikuökoloogia ja keskkonnakaitse, 1998, TÕ), vk “Landscape changes in Estonia: the past and the future”. Oli 1994–95 TÕ geogr inst-i erakorraline teadur, 1996 *Eur. Centre for Nature Conservation*’i (Tilburg, Holland) külalisteadur, 1996–97 Lääne-Eesti Saarestiku Biosfääri Kaitseala Saaremaa Keskuse projektijuh, 1997–98 TÕ geogr inst-i erakorraline teadur, 1999–2000 järelDR, ühtlasi 1998–2000 *Phare Topic Link Conservation*’i ekspert, 2001–2004 TÕ geogr inst-i inimgeograafia õpetaja ja v-teadur, 2004– TPÜ/TLÜ ökol inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti kultuurimaastikud rõhuasetusega nende ajaloo, planeerimisele ja erinevate huvigruppide rollile maastike kujundamises/tõlgendamises. EGS, *Int. Assoc. for Landscape Ecology*

(IALE) liige, *Permanent Eur. Conf. for Study of the Rural Landscape*'i (PECSRL) Eesti esindaja. EV teaduspreemia (2001, koll-s). Üle 100 teadustr-e.

T: Prospects of nature and landscape protection in Estonia. // *Landscape and Urban Planning* 46 (1999) 1–3; Conflicts between landscape values as driving force for landscape management (kaasautor). // *Norsk Geografisk Tidsskrift* 2 (1999); Holistic landscape ecology in action (kaasautorid Ü. Mander, Z. Naveh). // *Landscape and Urban Planning* 50 (2000) 1–3; Holistic aspects in landscape development: a scenario approach (kaasautorid H. Alumäe, Ü. Mander). // *Landscape and Urban Planning* 50 (2000) 1–3; Põllumajandusmaastike muutused: mõju aineringle ja selle reguleerimine ökotehnoloogiliste võtetega (kaasautor). // *EV teaduspreemiad 2001*. Tln, 2001; Local people as shapers of sustainability of rural landscapes (kaasautor). // *Ecosystems and Sustainable Development*. 2. WIT Press, 2003; Landscapes in change – opposing attitudes in Saaremaa, Estonia (kaasautorid E. Kaur, H. Sooväli). // *Landscape and Urban Planning* 67 (2004) 1–4; Landscapes values and context in planning: an Estonian model (kaasautor). // *Multifunctional Landscapes*. I: Theory, values and history. Southampton, Wessex Inst of Technol. Press, 2004.

B: EE 14, 353; TÜ BL II, 124; EV teaduspreemiad 2001, 61.

PALDROK (a-ni 1936 **Paldrock**), **Aleksander** (16 V 1871, Kavastu v, Tartumaa – 1. VII 1944, Kuressaare), arstiteadlane, dermatoveneroloog, kaupmehe p, Heiti P-i isa. Lõpetas 1889 Tartu Aleksandri Gümni-i, 1895 TÜ arstitsk-a, med-dr (1898, TÜ), vk “Zur Entwicklungsgeschichte der Dickdarmbrüche, im Besonderen der Bruecke des Blinddarmes und des aufsteigenden Dickdarmes”. Täiendas end dermatol-s 1899, 1903, 1910–11 Saksamaal, leepra alal 1912 Rootsis ja Norras. Sanitaarkindralmajor (1920). Eesti TA akadeemik (1938). Oli 1892–93 TÜ farmakol kat-i asst-i kt, 1894–96 naistekliiniku ja 1896–98 haavakliiniku asst, 1899–1910 Tartu postkontori arst, 1904 valiti TÜ arstitsk-a naha- ja suguhaiguste eradots-ks, a-st 1911 oli enda rajatud TÜ naha- ja suguhaiguste polikliiniku dir, 1913–19 Tartu Eraük-i lektor ja 1917–19 dir. 1915–17 TÜ naha- ja suguhaiguste dots, 1917 erak prof, 1918 korr prof. Rajas 1919 TÜ dermatol ja venerol õt-i, oli 1919–41 selle juh ning prof, 1919–20 ka sõjaväearst ja 1920–34 Eesti kaitseväge dermatoloog-konsultant. – Uuris pms leeprat ja gonorröad, esitas 1925 leepra

originaalse ravi süsihappelume ja kullapreparaatidega, mis äratas rahvusv-st tähelepanu. Kirjutisi ka rahvatervishoiust, med ajaloost. Oli väljaannete "Edu. Tervis. Ilu" (1932–33) ja "Loomulik ravimisõpetus" I–II kd (1931–34) toim. Eesti Tervishoiumuuseumi asutajaid, Tartu Dermatoloogide Seltsi (1935) asutajaliige ja esimene esimees, Tartu Eesti Arstide Seltsi auliige, Rootsi Arstide Seltsi, Ungari Dermatoloogide Seltsi jt välismaa teadusseltside liige, juhtiv paljudes ühisk org-s. Uppsala Ük-i audr (1932). Vabadusristi I liigi 2. järk. Üle 120 teadustr-se.

T: Ein Fall multipler Gelenkaffektion bei chronischer Gonorrhoe mit Ung. hydrarg. cin. behandelt. // SPb med. Wschr. (1900) 26; Eine einfache Methode, Leprabazillen in der zu untersuchenden Haut nachzuweisen. // Dermatol. Zbl. (1913) 4; Suguhaigused. Trt, 1924, ²1934; Die CO₂-Schnee und Solganalbehandlung der Lepra. // Archiv Schiffs- und Tropenhygiene (1927) 31; On the Chemistry of the Leprosy Organism. // Am. J. Tropic Med. 7 (1929) 6; Spetsiifilise ravi toimetel kahest täiesti tervistunud leeprahaigest. // EA (1936) 10; Ergebnisse meiner spezifischen Leprabehandlung in Estland in den letzten 20 Jahre. // Acta med. Scand. 108 (1941) 5.

B: EBL, 375; EBL TK, 189–190; EE 14, 353; TÜ ajalugu II, 271, 288, 301, 371, 372; III, 24, 25, 47, 145, 146, 151–153; *Merila-Lattik, H.*, 275–276; *Vahter, H.* 100 aastat professor A. Paldrocki sünnist. // NET (1971) 4, 296–297; *Vahter, H.* Professor Aleksander Paldrocki teaduslik tegevus. // NET (1981) 4, 275–277; *Käbin, L.*, 185, 347, 475–477, 502; Prof. Aleksander Paldrok. Kirjanduse nimestik 1896–1991. Trt, 1994; TÜK 200, 223–226; EV kindralid, 74.

H. Vahter

PALDROK (a-ni 1936 **Paldrock**), **Heiti** (14. IV 1911, Tartu – 10. IV 1972, Stockholm), arstiteadlane, dermatoloog; Aleksander P-i p. Lõpetas 1928 Tartus H. Treffneri gümni-i, õppis 1928–29 TÜ-s agron-t, 1930–31 vet-t, lõpetas 1939 arstitsk-a, med-dr (1944, TÜ) vk "Nahaseentõbedest ja nende levikust, eriti Eesti algkoolide lastel" (Trt, 1943), med-dr (1955, Karolinska Inst), vk "On the variability and classification of dermatophytes". Oli 1932–40 ja 1942–44 TÜ nahahaiguste polikliiniku asst, ka Muuli leprosooriumi arst. Läks 1944 Rootsi, oli 1945–46 Uppsala Ük-i hügieeni- ja bakterioloogia inst-i asst, 1946–57 Karolinska Inst-i dermatol-venerol kliiniku asst, 1955–72 Rootsi Rkl

Bakteriol-labori med mükol osk-a juh ja ekspert, ühtlasi a-st 1962 Karolinska Inst-i teadur-dots. Soome Dermatoloogide Ühingu, *Svenska Dermat. Sällskapet*'i, *Svenska Dermatologfören*'i, *Deutschsprachige Mykolog. Gs*, *British Soc. for Mycopatol.*, *Int. Soc. for Human & Animal Mycol.* liige. – Uurimisvaldkonnad: dermatol ja med mükol.

T: On the histaminolytic activity of fungi (kaasautor A. Nilzen). // *Acta Dermatovenerol.* 30 (1950) 4; Medical mycology in Scandinavia and Finland during a century, from 1841 to 1940. // *Mycopath. Mycol. Appl.* (1960) 12; Om medicinsk mykologi och svampsjukdomar I. // *Svenska Läkartidn.* 59 (1962) 3; Taxonomiska problem in om medicinsk mykologi. // *Nord. Medicin* 74 (1965) 7; The problem of medicomycologically underdeveloped. II. On the tasks and organization of a medicomycological central- or reference laboratory. // *Mykosen* 12 (1969) 1.

B: AAUT II, 512; EE 14, 353–354; ETVpK, 87; TÜK 200, 225–226.

R. Juursoo

PALGE, Veli (27. VI 1941, Sindi), agrotehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1959 Tihemetsa Metsatehnilise Tehnikumi, 1965 EPA põllum meh-h-se tsk-a, 1969–73 Moskva Põllumeh-h-se Inst-i asp, tehn-mag (1992, EPMÜ), vk “Kasvuhoonete matemaatiline modelleerimine”, tehn-dr (2004, EPMÜ), vk “Angaarkasvuhoone soojusvahetusprotsesside analüüs MatLab'i ja Scilab'i abil”. Oli 1960 Abja RTJ-i tehn järelevalve inspektor, 1964–69 EPA elektrifitseerimise kat-i v-laborant ja v-insener, 1973 n- ja 1974–75 v-teadur, 1975–92 v-õpetaja, 1992– EPMÜ põllum-energ õt-i dots. Lugenud automaatika aluste, elektrotehnika, elektervalgustuse ja -kiirituse, elekterkuumutuse ja elektrotehnol, elektroonika, mikroprotsessortehnika kasutamise ja programmeerimise jt loengukursusi. – Uurimisvaldkonnad: elektrimootorite kaitsmine, kasvuhoonete sisekliima ratsionaalne kujundamine, sh mikroprotsessortehnikal baseeruvate seadmete kasutamisega, taastuenergia kasutamine. Üle 30 teadustr-e.

T: Mikroprotsessorikomplekti KP580 baasil koostatud veisefarmide heinahoidlate ventilatsiooni juhtimise seade. Trt, 1988; Mikroprotsessorid Eesti talupidamises. Trt, 1993; Soojusprotsesside matemaatilised mudelid ja energiakulu (kaasautor). Trt, 1998; Algoritm niiske õhu H-x-diagrammi parameetrite arvutamiseks (kaasautor V. Treier). // Põllumajandustehnika, -ehitus ja -energeetika 204 (1999); Päikesekollektori energiabilanss.

// Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Tln, 2001; Tuulegeneraatori abil saadava energia koguse prognoosimine (kaasautor). // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Tln, 2003.

B: EPA BL I, 144; II, 172–173; EPMÜ BL, 145.

PALGI, Daniel (2. III 1899, Võõpsu, Võrumaa – 18. I 1988, Peedu, Elva läh), kirjandusteadlane; puusepa p, Lauri P-i isa. Õppis Räpina kõrgemas algk-s, sooritas 1923 Tartus eksternina küpsuseksamid, õppis 1923–28 TÜ filos-tsk-s eesti ja üldist kirj-st, rahvaluulet, eesti ja ingl k-t, *mag. phil.* (1928, TÜ), filol-knd (ü. a. 1949), vk “Eduard Wilde “Mäeküla piimamehe” stiil” (Trt, 1929). Oli 1916–17 Saarekülas ja 1917–20 Petseris algk-i-õpetaja, 1920–22 Petseri reaalgüm-n-i õpetaja. Üliõpilaspõlves töötas äriteenija ja rmt-pidajana, “Loomingu” toimetuses ning Tartu kirjastustes. 1929–40 oli EKS teadussekr, 1933–40 ka ajakirja “Eesti Kirjandus” abi- ja tegevtoim, 1940–41 ja 1944–47 Tartus “Teadusliku Kirjastuse” toim, 1941–44 Tartu Eesti Kirjastuses, 1947–50 TA KKI dir kt, kellena tegi suure töö inst-i komplekteerimisel ja töölerakendamisel. Vallandati süüdistatuna natsionalismis. Oli 1951–53 TÜ v-laborant ja rektoraadi ametnik, 1953–59 aspirantuuri juh. – A-st 1924 avaldas teor ja kirj-tead-e art-eid, arvustusi ja ülevaateid. Pühendas suurt tähelepanu stiiliuurimisele, mag-töö on vormiuurimusliku suuna silmapaistvamaid töid Eestis. Uuris kirjanduslikku tehnikat (A. H. Tammsaare), avaldas tõlkeid (R. Tagore jt), kirjutas mälestusi. Tal on suuri teeneid EKS-i kirjastustegevuse väljaarendamisel (mitmed seeriad, sõnarnt-d, õpikud, maakondlikud koguteosed). Oli sarjade “Elav Teadus” vast toim, “Suurmeeste elulood” ja “Maailmakirjandus” vast ja tegev-toim, osales “Eesti õigekeelsuse-sõnaraamatu” III köite (Trt, 1937) ja P. Arumaa “Vene-eesti sõnaraamatu” I köite (Trt, 1941) ettevalmistamisel ning A. Saareste “Eesti murdeatlase” I–II vihu väljaandmises, toimetas koguteose “Raamatu osa Eesti arengus” (Trt, 1935), J. Silveti “Inglise-eesti sõnaraamatu” (Trt 1939–40) jm. Oli Akad Kirjandusühingu rajajaid ning juhatuse liige, “Kirjandusliku Orbiidi” (1929–30) asutajaid ja toim liige, ES jt org-de liige.

T: Kirjanduse ristteel. // Põhjakaar. Trt, 1931; Üldpilk raamatu osale Eesti arengus. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 1935; Kunstlikust võttest A. H. Tammsaare romaanide ehituses. // EKirj (1938) 22–33; L. Timofejev, N. Vengrov. Kirjanduslike terminite

lühisõnastik (tõlkinud ja eesti näidetega varustanud D. Palgi). Tln, 1957; Murduvas maailmas. Mälestusi. Tln, 1994; Sissejuhatus Peet Vallakusse. // Akad (1999) 3, 4; Jaan Oksa proosateoste stiil lingvistiliselt. // Otsija metsas. Trt, 2003.

B: AAUT II, 252; EkirBL, 260–261; EE 14, 354; L (1930) 1, 103–115; L (1974) 3, 525–526; L (1988) 3, 419–420; KK (1984) 3, 157–163; ES ar 1988. Tln, 1991, 125–127.

A. Vinkel

PALGI, Laur (19. V 1935, Tartu), füüsikateoreetik; Daniel P-i p. Lõpetas 1953 Elva Kk-i, 1958 TÜ füüsika osk-a, oli 1958–61 TÜ asp, füüs-mat-knd (1964, TÜ), vk “Влияние промежуточного векторного бозона на некоторые процессы слабого взаимодействия в мю-мезоатомах”. Oli 1961–1965 FAI n-teadur, 1965–73 v-teadur; 1973–2002 FI v-teadur ja teadur. Pidanud loenguid aatomifüüsikast ning tuuma- ja elementaarosakeste teooriast. – Uurimisvaldkond: osakestefüüsika, pms neutriinofüüsika ning standardmudelite laiendused. Arendanud neutriinode ostsillatsiooniteooriat, analüüsinud nende ostsillatsioonide avastamise võimalusi. Tõlkinud aimermid-id (S. Weinberg “Esimesed kolm minutit”, J. B. Zeldovitš “Minu Universum”, koos J. Lõhmusega). 45 teadustr-t, 20 aimeart-t.

T: О необходимости дополнительной экспериментальной проверки нарушения CP-инвариантности. // Ядерная физ. (1975) 22; Sissejuhatus ühendatud elektronõrga vastasmõju teooriasse. Trt, 1982; Osakestest osakestes. Kaasaegsetest ettekujutustest materia struktuuri kohta (kaasautor J. Lõhmus). Tln, 1985; Solar neutrino fluxes and anthropic principle. // Proc. of the 2nd Tallinn Symposion on Neutrino Physics. Tln, 1994; Neutriino '98 järgselt neutriino massidest ja segunemistest (kaasautor H. Kaasik). // EFS ar (1998). Trt, 1999.

B: EE 14, 354.

PALIAS, Guido (9. VIII 1933, Tapa), matemaatik. Läks 1944 Rootsi, sealt edasi Kanadasse. Keskkhariduse omandas Torontos, lõpetas 1958 Toronto Ük-i, teor füüsika mag (1960, samas), mat-dr (1967, Sorbonne'i Ük), vk “Sur la catégorie des applications quasi-uniformes”. Töötas a-st 1961 Montreali linnavalitsuses, oli a-st 1967 Sorbonne'i Ük-i mat *asst. prof.* – Uurimisvaldkond: kategooriate teooria, topol.

T: Structures quasi-métriques. // Diagrammes (1981) 6.

B: ЕТВрК, 87; VE (1976) 5. X, 7.

PALIKOVA, Oksana (27. VIII 1969, Kohtla-Järve), vene filoloog; töölise t. Lõpetas 1986 Kohtla-Järve 16. Kk-i, 1992 TÜ vene ja slaavi filol-a osk-a, 1992–2000 TÜ magistrant, filol-mag (2000, TÜ), vk “Идиоматичность семантики производного слова (на материалах русских существительных со значением лица”. Oli 1993–2000 TÜ vene ja slaavi filol osk-a lektor, 2000– doktorant ning vene k-e õt-i asst ja teadur. Õpetanud praktilist vene k-t (grammatikat), semasiol-t, fraseol-t, leksikol-t, leksikograafiat, tuletusõpetust, arvutil teksti vormistamise aluseid. – Uurimisvaldkonnad: semantika, tuletusõpetus, leksikol, leksikogr. Eesti Slavistide Komitee liige. 10 teadustr-st.

T: “Семантическое приращение” или “идиосема”? // Русск. филол. (1995) 6; Коннотативный аспект семантики слов родного и неродного языка (на материале русского и эстонского языков). // Язык и культура. Вып. 2. Т. II. Киев, 2000; Коннотативный компонент семантики слова как объект лексикографирования в двуязычных словарях. // Emakeel ja teised keeled III. Trt, 2002; Sünonüümidest tõlkesõnaraamatus. // Emakeel ja teised keeled IV. Trt, 2004; Деривационные связи слова и их отражение в двуязычном словаре. // Valoda – 2004. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Daugavpils, 2004.

B: TÜ BL II, 133; EUPT.

PALJAK, Ivar (14. XI 1931, Tallinn), tehnikateadlane; tislormeistri p. Põgenes 1944 Rootsi. Lõpetas 1952 Göteborgi Tehnikagümn-i, 1957 Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i (KTH) ins-na masinaehituse erialal, tehnol-litsentsiaat (1961, samas), vk “Dust diffusion in Foundries with General Ventilation”, tehnol-dr (1973, samas), vk “Thermography of Buildings”. Oli 1957–61 KTH uurimisasst, 1961–62 ettevõtte *Ventilator AB* uurimusjuht, 1961–72 Rootsi Rkl Katsekoja (Stockholmis) ehitusfüüsika labori juh, 1972–80 Rootsi Standardiameti välisosk-a juh, 1980–81 standardiseerimiseksper Sierra Leones, 1982–86 Rootsi Standardiameti sertifitseerimise osk-a juh, ühtlasi 1984–96 firma *Estinvest AB* nõukogu esimees ja 1996–97 tegevdir. Oli

1989–98 nelja Eur rahvusv koostöökomitee kaupade sertifikaatide vastastikuse tunnustamise alal (CEN CCC3, EQS WG 1; EQNet, ESCIF) esimees ning 1994–96 kaupade vastavuse tõestamise globaalsete reeglite koostamise töögrupi esimees, 1993–95 ka Eesti Standardiameti Rootsi-poolne nõustaja. – Uurimisvaldkond: ehitusfüüsika ja standardiseerimine. Uurinud pulbrite terasuuruse määramise ja aerosooli kontsentratsiooni mõõtmise meetodeid, soojuse ülekannet poorsetes ehitusmaterjalides, isoleermaterjalide soojusjuhtivuse mõõtmise meetodeid, ehitusvigade määramist termografeerimise teel, funktsionaalanalüüsi rakendamist toodete standardiseerimisel. Esitanud ja rakendanud menetluse välisseinte isoleerimisvigade avastamiseks termografeerimise teel. Dr-vk-a põhjal on välja antud standard ISO 6781-1983 “Thermal insulation – qualitative detection of thermal irregularities in building envelopes – infrared method”. Olnud u 50 aastat juhtivalt tegev Välis-Eesti keskorg-des, EV eksiilval-e liige (sotsiaal ja haridusminister) 1985–91, Eesti Komitee juhatuse liige a-st 1961 (a-st 1975 abiesimees), ETS Rootsis liige (1998–2004 esimees), *Sveriges Mekanisters Riksförbund, VVS-tekniska Föreningen* liige. Riigivapi IV klassi teenetemärk (2000). Ligi 50 teadustr-st.

T: Softspridning I järngjuterier. // Värme. Ventilatsioon. Sanitet (1961) 8; Turbidimetri – en kornstorleksbestämningsmetod. // Värme. Ventilatsioon. Sanitet (1963) 2; Examination of convective heat transport in mineral wool. // Inst. Int. du Froid. Liège, 1969; Détermination de la conductivité thermique de matériaux de construction en Suède. // Annal. de l’Inst. de Batiment et des Travaux Publics 376 (1979); Tillämping av funktionanalys vid standardisering. // SIS handbok 156 (1984).

B: Who’s Who in the World. 1980/81, 729.; ETVpK, 87; Kes on kes Eesti poliitikas 1988–92. Tln, 1992, 46.

PALK, Jakob (28. III 1908, Halinga, Pärnumaa – 15. XII 1991, Abja-Paluoja, Viljandimaa), puuviljandusteadlane ja sordiaretaja; talupidaja p. Lõpetas 1927 Vana-Vigala Põllunduskooli, 1930 Jänedä Põllutöökk-i, 44 Kehtna Aianduse Inst-i, põllum-knd (1963, EMMI), vk “Õuna- ja ploomipuu pookealused Eesti NSV-s”. Oli 1931–36 Eesti Seemnevilja Ühisuse Jõgeva ja Luunja seemnekasvandustes aedvilja seemnekasvanduse abijuh ja a-st 1938 juh. 1936–38 puukoolipraktikal Lätis ja Saksamaal. 1944–45 Rkl

Seemnevilja Trusti agronoom, 1945–64 EMMI Polli katsebaasi teadur, 1964–72 v-teadur. – Uurinud viljapuude agrotehnikat, aretanud õunapuu vegetatiivaluseid (E53, E56, E75 jt, kokku 10 alusetüüpi). Avaldanud töid viljapuude pookealustest, võrakujundamisest ja agrotehnikast. Nõuk Eesti preemia (1967, koll-s). Üle 80 teadustr-se, sh mitu monogr-t.

T: Puuvilja- ja marjaaia rajamine. Tln, 1949; Puuvilja- ja marjaaedade rajamise ning hooldamise agrotehnika (kaasautorid J. Parksepp, A. Toomel, A. Siimon). Tln, 1953; Eesti NSV-s sobivad viljapuude pookalused. Tln, 1964; Viljapuude pookimine. Tln, 1980; Viljapuude paljundamine. Tln, 1984; Ploomi- ja kirsipuude kasvatamine. Tln., 1984; Õuna- ja pirnipuude kasvatamine. Seemned, pookealused, istikud. Tln, 1987.

B: EE 14, 354; EABL, 99; SP (1968) 9, 426; EMVI, 64–65; *Kask, K.* Puuviljandusteadlane Jakob Palk. // *Aiandus. Mesindus* (1989) 5.

K. Kask

PALL, Imre (17. II 1951, Tartu), informaatikateadlane; Valdek P-i p. Lõpetas 1969 Tallinna 7. Kk-i, 1974 TPI arvutustehnikains-i erialal, 1981 asp-i Leningradi V. I. Lenini nim Elektrotehnika Inst-s, tehnikaknd (1981, samas), vk “Логическое проектирование процессора, выполняющего элементарные операции обработки данных структурированного типа”. Oli 1974–76 Tead Uurimise ja Projekteerimise Inst-i ins, 1976–77 n-teadur, 1982–85 Kübl Arvutustehnika Erikonstrueerimisbüroo juhtivkonstruktor, 1986–87 grupijuht, 1988–92 projekti peakonstruktor, 1992–99 arvutifirma “ComputerLand” müügijuht, 1999– arvutifirma “IT Grupp AS” projekti konsultant, ostujuht. Lugenud TPI-s/TTÜ-s valikkursusi spetsialiseeritud arvutite arhitektuurist. – Uurimisvaldkond: arvutustehnika – arvutite arhitektuur, struktuur, spetsialiseeritud arvutid mitterumbriliseks töötluseks. Uurimistöö põhitulemused on esitatud EKTA uurimistööde aruannetes.

T: Модель процессора для работы с многосвязными цепными списками (kaasautor В. С. Фомичёв). Л, 1981; Организация внутренней памяти специализированного процессора для обработки данных структурированного типа. // *Eesti TA Toim. Füüsika. Mat* 31 (1982) 1.

B: Kübl 1990, 46.

PALL, Peeter (12. II 1965, Tartu), mikrobioloog; ins-i p. Lõpetas 1983 Tartu 2. Kk-i, 1990 TÜ biol-osk-a, biol-mag (1993, TÜ), vk “Saprobakterid ja nende arvukust mõjutavad tegurid Eesti jõgedes” Oli 1990–93 ZBI ins ja v-laborant, 1993 TÜ ZHBI õu täitja, 1994–99 doktorant, a-st 1998 EPMÜ ZBI hüdrobiol-osk-a ja EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i teadur. Loenguid vee mikrobiol-st. – Uurimisvaldkond: vooluvete ökol, vee mikrobiol. Osalenud eksp-del Eesti jõgedele. Eesti Mikrobiol. Seltsi asutajaliige (1992) ja juhatuse liige (1992–94). Üle 10 teadustr-e.

T: A classification of river reaches on the bases of water quality with reference to streams of Saaremaa island. // TA Toim. Biol. Ökol 46 (1997) 1 / 2; Chironomid larvae (Diptera, Chironomidae) as indicators of water quality in Estonian streams (kaasautor A. Seire). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol 49 (2000) 4; Half of century of oligochaete research in Estonian running waters (kaasautorid T. Timm, A. Seire). // Hydrobiol. 463 (2001); Eesti vooluvete elustiku liigirikkus ja hüdrobioloogilised kontseptsioonid (kaasautor). // Kaasaegse ökoloogia probleemid. Trt, 2003; Reactions of supporting elements to biota in Estonian rivers. How to assess and monitor ecological quality in freshwaters (kaasautor M. Viik). // TemaNord 547 (2003); Macroflora in the watercourses of Saaremaa Island (Estonia) (kaasautor T. Trei). // Boreal Envir. Res. 9 (2004) 1.

B: ZBI 1947–1997, 63; TÜ BL II, 124; <https://www.etis.ee>.

PALL, Uuno (28. VI 1935, Sadala v, Tartumaa), tehnikateadlane; käsitöölise p. Lõpetas 1954 Tartu Ehitustehnikumi, 1962 TPI ehitustsk-a tööstus- ja tsiviilehitusins-na, 1974 Ülel Patendinduse Keskit-i (Tallinna filiaali) patentoloogina, 1975–79 Riia PI asp, tehnikaknd (1983, TPI), vk “Реологические свойства ячеистойбетонной массы для осуществления ее безподдонной транспортировки”. Oli 1959–72 ja 1984–98 RPI Eesti Projekt ins-konstruktor ja juhtivprojekteerija, 1973–83 Silikaatbetooni TUI labori juh, 1998–2004 FIE: Inseneribüroo Uuno Pall; 1993–97 osales Eesti ehitusalases õigusloomes (oli ehitusseaduse koostamise töörühma juht) ja projekteerimismääruste koostamisel. – Uurimisvaldkonnad: vundamendiehitus ja ehituskonstruktsioonid, gaasbetooni tehnol. Välja arendanud gaasbetooni lõiketehnos kasutatava aluseta toorgaasbetoonimassi transportimise meetodi, välja töötanud selle teor alused. Projekteerinud ja ehitanud hotelli "Viru", Eesti esimese kõrghoone vundamendi ja konstruktsiooni, korraldanud vundamendi kasutusaegsed

vajumisvaatlused ja nende analüüsi. Paljude hoonete, sh seismilistel aladel (Taškent, Spitak) ehitatud elamute konstruktsiooni autor. ENSV rkl preemia (1972, koll-s). 40 teadustr-t, sh 1 monogr; 1 autorit.

T: Karkass-paneelkonstruktsiooniga kõrghoonete arvutusmeetodid. // Abiks projekteerijale (1967) 2; Koorikvaiadest alus "Inturisti" hotelli kõrghoonele. // Ehitus ja Arhitektuur (1969) 1; Возведение многоэтажных зданий (гостиница «Вирю» в Таллине) (kaasautor K. Ehala). M, 1975; Monoliitbetooni kasutamise otstarbekusest Eestis kõrgelamute ehituses (kaasautor H. Rohtmaa). // Ehitus ja Arhitektuur (1977) 1; Реологические основы безподдонного транспортирования ячеистобетонного массива (kaasautor G. Kunnos). // Бетон и железобетон (1981); Транспортирование ячеистобетонного массива сырца без поддона (kaasautor G. Kunnos). // Строит. материалы (1983) 5; Hotell «Viru» alusdeformatsioonidest maapinna lokaalvajumise taustal (kaasautorid L. Sapar, L. Arbeiter). // VIII Eesti geotehnika konverents. Tln, 1984; Kuidas projekteerisime hotelli «Viru». // Ehitusinsenerid Tallinna Polütehnilisest Instituudist. Tln, 1986.

B: Ehitusinsenerid TPI-st, 220.

PALL, Valdek (30. VI 1927, Laius-Tähkvere v, Tartumaa), keeleteadlane; talupidaja p, Imre P-i isa. Lõpetas 1947 Tartu ÕS-i, 1952 TÜ ajaloo-k-etsk-a, 1955 asp-i soome-ugri k-te alal, filol-knd (1955, TÜ), vk "Ajad ja kõneviisid mordva keeltes", filol-dr (1975, TA), vk "Põhja-Tartumaa toponüümika". Oli 1955–57 TPedI v-õpetaja, 1957–76 KKI murdesektori v-teadur, 1976–90 murdesektori juh, 1990–93 KKI peateadur, ühtlasi 1955–56 ka TPedI õppejõud ja 1978–92 (osalise koormusega) prof, 1993–96 TPÜ põhjamaade filol osk-a prof ja a-st 1997 emeritprof, 1998–2000 EKI soome-eesti sõnarmt-u töörühma liige-peatoimetaja. – Uurimisvaldkonnad: toponüümika, eriti Põhja-Tartumaa kohanimed, samuti eesti k-e ajalugu ja mordva k-te ajalooline grammatika. Korraldanud eesti murdeuurimist, sõnastanud "Eesti murrete sõnaraamatu" koostamispõhimõtted. Soome TA välisliige (1990), SUS-i, SKS-i ja Kalevala Seltsi välisliige, "Eesti murrete sõnaraamatu" koost ja toim, väljaande "Soome-eesti suur sõnaraamat. I-II" (Tln, 2003) peatoim, ajakirjade "Keel ja Kirjandus" ja *Linguistica Uralica* toim-koll-i liige. Olnud ka ES ar ja "Kodumurde" toim-koll-i liige. EV Valgetähe IV kl teenetemärk (2001), F. J. Wiedemanni keeleauhind (2002). Üle 130 teadustr-e.

T: Konditsionaal mordva keeltes. // Tõid läänemeresoome ja volga keelte alalt. Tln, 1964; Põhja-Tartumaa kohanimed I, II. Tln, 1969, 1977; Toponüümide leviku vaatlusi. // KK (1972) 2, 3; Väike murdesõnastik I–II (toim). Tln, 1982, 1989; Idamurde vahekorrast naabermurretega ja vadja keelega. // KK (1982) 5; Die Toponymie im Rahmen der Sprachgeographie. // Сов. финно-угроведение (1988) 4; Maastikuesemete nimed ja nimetused. // KK (1992) 9; Idamurde sõnastik. Tln, 1994; Ersa keel. Õpiku konspekt ja sõnaloend. Tln, 1996; L'em' t'ne. Tln, 1997; Saaremaa, Ösel ja Ojamaa. // KK (1999) 1; Torma kohanimedest. // Torma album (2000) 3.

B: EE 7, 161; 14, 354; TPÜ läbi aegade, 68, 78, 97; *Kokla, P.* Valdek Pall 60. // KK (1987) 6; *Ariste, P.* Zum 60 Geburtstag von Valdek Pall. // Сов. финно-угроведение (1987) 3; *Kallasma, M.* Üks tahk Valdek Pallist. // KK (1997) 6; *Niit, E., Õispuu, J.* Kiriusutelu Valdek Palliga. // KK (1997) 6; *Erelt, T.* Kiriusutelu Valdek Palliga. // KK (2002) 6; *Ross, E.* Valdek Pall. // KK (2002) 2; Nime murre. Pühendusteos Valdek Palli 75. sünnipäevaks 30. juunil 2002 (koos bibliogr-ga). // EKI Toim 11 (2002).

PALLI, Heldur (17. V 1928, Tallinn – 23. XII 2003, Tallinn), ajaloolane; ärimehe p, Ea Janseni abikaasa. Oli 1941–47 ja 1950–54 välja saadetud Kirovi obl-sse, õppis seal 1942–44 Uržumi ja 1946–47 Vahruševo kk-s, lõpetas 1948 Tallinna 7. Kk-i, õppis 1948–49 ja 1955–58 TÜ ajaloo-osk-s, mille lõpetas 1958, ajalooknd (1966, TA), ajaloodr (1983, TA), vk “Естественное движение сельского населения Эстонии (1650–1799)”. Oli 1958–85 AI n- ja v-teadur, 1986-90 j-teadur, 1990-98 peateadur. – Uurinud Eesti olusid Põhjasõja ajal ja Eesti rahvastiku ajalugu, eriti perioodil 1650–1799. Töötas välja eesti nimesüsteemile ja Eesti allikatele kohandatud perekonnalooteaastamise menetluse, mis on lubanud jälgida rahvastiku loomulikku liikumist (sündimust, suremust, abiellumist), rahvastiku taastootmist, arvutada keskmist vanust esmakordsel abiellumisel, abielude kestust, naiste viljakust, koostada elutabeleid jne. Sellega andis esmakordselt pildi eestlaste demogr käitumisest mitusada a-t tagasi erinevates sotsiaal-maj-s ja pol tingimustes. Saadud tulemused on kõrvutatavad nii sama perioodi teiste rahvaste kui ka tänapäeva rahvastiku kohta avaldatavate näitajatega. *Eur. Assoc. for Population Studies* liige. Valgetähe III kl teenetemärk (2001). Üle 100 teadustr-e, sh 14 monogr, aimekirj.

T: Perfokaartide kasutamisest ajalooteaduses. Trt, 1965; Между двумя боями за Нарву. Эстония в первые годы Северной войны 1701–1704. Тлн, 1966; Kui Raudpea läks. Тлн, 1967; Ajaloolise demograafia probleeme Eestis. Тлн, 1973; Rahvastik ja ajalugu. Тлн, 1973; Естественное движение сельского населения Эстонии 1650–1799. Тлн, 1980; Lääne-Eesti rahvastiku struktuur ja taastootmine (Karuse 1685–1799). Тлн, 1984; Otepää rahvastik aastail 1716–1799. Тлн, 1988; Eesti rahvastiku ajalugu aastani 1712. Тлн, 1996; Eesti rahvastiku ajalugu 1712–1799. Тлн, 1997; Eesti rahvaarvust 16.–18. sajandil (kaasautor M. Laidre). // Akad (2000) 12; The population Estonia during the periods of National Awakening and Russification. // Time of change in the Baltic countries. Stockholm, 2000; Traditional reproduction of the population in Estonia in the 17th and 18th centuries. Тлн, 2004.

B: EE 14, 354; Ajaloolane Heldur Palli. // Horisont (2000) 4.

PALLO, Toomas (30. XII 1963, Võru), keskkonnateadlane; töölise p. Lõpetas 1982 Tartu 8. Kk-i, 1989 TÜ geogr osk-a, *M.Sc.* (1993, Amsterdami Ük), vk “Cleaner production in metal processing industry”. Täiendas end 1990–92 Joensuu Ük-s, 1998 Prahast, 1994–95 Rootsis jm. Oli 1989–93 ÕI tehnik ja teadur, 1993–95 AS-i AREA Keskkonnakonsultatsioon dir, 1995–98 Stockholmi Keskkonnainst-i Tallinna Keskuse teadur, 1998–2000 programmijuht, 2000–02 Säätva Eesti Inst-i programmijuht, 2002–*Estonian. Latvian & Lithuanian Environment OÜ* (ELLE OÜ) juh, litsentsitud keskkonnaaudiitor; ühtlasi a-st 2000 TÜ Türi Kolledži ja a-st 2001 TÜ Euroopa Kolledži lektor. Lugenud keskkonnakorralduse vahendite kursust. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnapol, -korraldus, -juhtimine ja -seisund. Üle 10 teadustr-e, aimeart-d.

T: Eesti tulevikustsenaariumid (kaasautor). Тлн-Trt, 1997; Ökologie und Umweltsschutz Estlands (kaasautor T. Stein). // Handbuch Baltikum Heute. Berlin, 1998; Keskkonnaauditeerimine. Käsiraamat auditikliendile. Тлн, 1998; Socio-economic background (kaasautor). // Possible energy sector trends in Estonia. Context of climate change. Тлн, 1999; Keskkonnakaitse kaitsejõududes (kaasautor). Тлн, 2002.

PALLO, Viktor (12. VIII 1905, Simferopol – 22. V 1982, Moskva), sõjandusteadlane, sõjateaduste knd (1954), dots (1955). Sündis Krimmis Viljandimaalt väljarännanud

eestlaste peres. Lõpetas 1918 Simferopoli reaalkooli, 1926 Leningradi Internatsionaalse Sõjakooli, õppis 1927–28 Leningradis lendurvaatlejate koolis (lõpetas kiitusega). Teenis seejärel Frunze-nim eskadrillis Ukrainas, a-st 1929 oli Mjasnikovi-nim Simferopoli lennukooli instruktor. Õppis 1930–32 Žukovski-nim Lennuväeakad-s, jäeti akad-sse adjunktiks, kuid suunati varsti Moskva läh Moninos asunud raskepommitajate TB-1 kursuste staabiülemaks. 1933 koolitas P. Jeiski merelennukoolis navigaatoreid, 1940 määrati Ivanovo Kõrgema Navigaatorite Kooli ülemaks. Sõja puhkedes ei lastud teda rindele, vaid suunati 1941 uuesti Lennuväeakad-sse õppejõuks (õpetas pms lennuväetaktikat). Palve üleminekust tegevväkke rahuldati 1944 ning P. määrati Ukraina rinde pommituslennuväe korpuse staabiülema asetäitjaks. 1945 kutsuti taas Lennuväeakad õppejõuks, kellena töötas 20 a-t, olles ühtlasi 1947–66 kat-ülem; a-st 1967 oli Moskva Sõjaajalooinst-i v-teadur. Üle 200 tema õpilastest-lenduritest pälvisid sõjas Nõuk Liidu kangelase nimetuse, nendest üle 20 kahe- ja I. Kožedub kolmekordselt. P-t autasustati Isamaasõja II järgu ordeniga, Lenini ordeni ja 2 Punalipu ordeniga, 1958 ülendati lennuväekindralmajoriks. Olnud 50 knd-vk-a juhendaja. – Uurinud pommituslennuväe kasutamist ja navigatsiooni, lennunduse ajalugu. 65 teadustr-t, mis enamasti ilmusid salastatud väljaannetes. 1971 käis P. esmakordselt Eestis. Maetud Moskvasse.

B: EE 7, 163; *Jõgi, H.* Eesti soost kindralid. Tln, 1999, 34; Kes on kes eesti lennunduses, 133–134.

L. Lõhmus, K. Siilivask

PALLOP, Ants (4. V 1928, Rakvere – 25. III 1996, Somerset, New Jersey), loomaarstiteadlane; juristi p. Läks 1944 Saksamaale, lõpetas 1948 Memmingenis Eesti Gümni-i. Siirdus 1949 USA-sse, lõpetas 1952 Mississipi Rkl Kolledži loomakasv erialal, õppis 1957–62 Cornelli Ük-is, dr-vet-med (1962, samas), vk “Infections bovine keratoconjunctivitis”. Oli 1952–56 tööl loomasööda tootmise ettevõttes ja mitmel pool USA-s ning Kanadas, 1956–57 Buffalos Willmarki teenindussüsteemi harukontori juh, 1962–64 erapraksis South Plainsfieldis (New Jersey), 1964–95 Bernardsville’i (New Jersey) vet-kliiniku juh. – Uurinud veiste nakkavat keratokonjunktiviiti ja Eesti vet-

hariduse ajalugu. Oli a-st 1973 Eesti eksiilval portfellita minister ja Eesti Spordiliidu USA-s juhte. *Am. Vet. Med. Assoc., Am. Animal Hospital Assoc., AABS, ETÜA* liige.

T: 125 years of higher veterinary education at Tartu. // Summaries of Papers. 5th Conv. AABS. Columbia Ük, 1976.

B: ETVpK, 87; ELR (1996) 3, 130.

E. Ernits

PALLUM, Väino (31. VII 1931, Aru v, Tartumaa), aiandusagronoom; talupidaja p. Lõpetas 1950 Elva Kk-i, 1955 EPA agr-tsk-a aianduse erialal. Töötas Vab. Taimekaitsejaamas, sh oli 1966–69 v-agronoom-toksikoloog, 1970–79 v-agronoom katmikkultuuride taimekaitse alal, 1980–86 tehnol-labori peaagronoom, 1987–93 labori juh, 1994–95 Riigi Taimekaitseameti (hiljem Taimetoodangu Inspeksioon) järelevalveosk-a nõunik, 1996– peaspetsialist. – Avaldanud taimekahjustajate tõrje kohta üle 70 teadustr-e, sh üle 10 monogr ja brošüüri.

T: Uusi insektitsiide. Tln, 1967; Katmikala lõikelilled ja ning sibullilled kahjustajad ja nende tõrje. Tln, 1981; Potililled kahjustajad ja nende tõrje. Tln, 1983; Avamaalilled haigused ja kahjurid ning nende tõrje. Tln, 1986; Aiakultuuride mitterakkushaigused. Tln, 1988; Taimekaitse puuvilja- ja marjaaias. Tln, 1999, 2001; Kõõgivilja säilitushaigused ja nende tõrje. // Aiapidaja ar. Aiatar. Tln, 2000; Taimekaitse kõõgiviljaaias. Tln, 2000; Lilled taimekaitse. Tln, 2001; Kartul aias ja kõõgis (kaasautorid L. Tartlan, T. Niiberg). Tln, 2003; Peet aias ja kõõgis (kaasautorid L. Meensalu, T. Niiberg). Tln, 2005.

B: EABL, 99.

PALM (a-ni 1955 **Kruuse**), **Asta** (6. V 1927, Elva), maastikuarhitekt; kudumistööstuse omaniku t. Lõpetas 1945 Tartu 3. Kk-i, 1951 TPI arhitektuuri erialal, 1958–62 ETUI asp, tehnikaknd (1964, TPI), vk “Suurte linnade lähedaste puhketsoonide planeerimise arhitektuursed printsiibid (Tallinna näitel)“. Oli 1951–55 RPI “Eesti Maaehitusprojekt” arhitekt, 1955–58 EPA maakorralduse kat-i õpetaja, 1962–69 ETUI n- ja v-teadur, ühtlasi 1967–69 kohakaaslusega EPA maakorralduse kat-i v-õpetaja, 1965–75 EPA-s sama kat-i v-õpetaja, 1975–91 dots. Õpetas maa-asulate planeerimist ja maastikuarh-i

aluseid, maakorralduslikku ja tehnilist joonestamist. – Uurimisvaldkonnad: regionaal-, linna- ja puhkealade planeerimine, nendega seonduvad looduskaitse ja maastikukujunduse probleemid. Uurimistöö tulemusi on rakendatud “Eesti NSV puhkealade generaalplaani” ja “Eesti NSV kompleksse territoriaalplaneerimise skeemi” koostamisel. Arhitektide Liidu, ELUS-i liige. 50 teadustr-st, viis õppe-metoodilist vahendit.

T:; Eesti NSV kompleksne territoriaalplaneerimise skeem. 11. kd. (kaasautor). Tln, 1969; ENSV territoriaalse planeerimise skeem: puhkus, turism ja kuurordiravi. Tln, 1970; Eesti NSV puhkealad (kaasautor). Tln, 1974; Ajalooline ülevaade asustuse arengust. Trt, 1983.

B: EPA BL I, 102–103; II, 104; EPMÜ BL, 126–127; О деятельности НИИС, 137.

PALM, August (20. II 1902, Saue v, Harjumaa – 2. IV 1972, Elva), kirjandusteadlane ja bibliograaf; talupidaja p, Ille P. isa. 1918–19 oli Vabadussõjas. Lõpetas 1921 Tallinna Õhtukk-i, 1937 TÜ filos-nsk-a kirj-e ja rahvaluule erialal, sh õppis 1929–30 Helsingi Ük-s. Oli 1922–23 kooliõpetaja Lüganusel, 1923 gümni-i-õpetaja Paides, 1924–33 literaat Tartus, 1933–40 õpetaja Tartu koolides, 1940 ÕES teadussek, 1940–44 ja 1957–65 KM bibliogr-osk-a juh, 1944–45 KM dir-i aset. Arreteeriti, oli 1945–51 poliitvang Vasalemmas ja Kemerovo obl-s. Vabanenunult tegi 1951–57 juhutöid Eestis. Rehabiteeriti 20. VI 1990. – Uurinud pms eesti ärkamisaegset kirj, rahvusliku liikumise ajalugu (eriti C. R. Jakobsoni tegevust), A. H. Tammsaare ja E. Vilde loomingut, käsitletud ka eesti memuaarkirj ja ajakirj-ku satiiri, soome kultuurilugu; kirjutanud arvukalt retsensioone, teinud tõlkeid (nendest olulisemad *J. Aho* “Kas mäletad” (1930), *V. Tarkiainen* “Aleksis Kivi” (1930), *A. Kallio* “Elias Lönnrot” (1934)). Tegi hinnatavat tööd KM-s jätkväljaande “Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed” toim-na ja bibliogr-osk-a juh-na, avardas eesti retrospektiivset rahvusbibliogr-t, arendas edasi eesti rmt-teadust (oli ka 1961 toimunud I rmt-tead konv-i algataja). Aegumatu väärtusega on tema uurimistöö pseudonüümika ja anonüümika vallas (Tartu ja Tallinna rmtk-des kasutatakse siiani tema 1961 valminud, kuid masinakirja jäänud uurimust “Eesti pseudonüümid”). Osales EKS-i, AKÜ, ÕES-i jt org-de tegevuses. Üle 20 teadustr-e, mitu monogr-t.

T: Eesti esimene poliitiline näidend. Trt, 1930; Soome Kirjanduse Selts 1831–1931. Trt, 1931; Eesti Kirjanduse Selts 1907–1932. Trt, 1932; Ärkamisaja olustiku ja ideeproosa ning ajalooliste jutustiste osatähtsus rahva elus. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 1935; Villem Reiman: saavutusterohke rahvuslik võitleja. Trt, 1937; Pseudonüüm meil ja mujal. Trt, 1959; A. H. Tammsaare: pildikogumik elust ja tööst (kaasautor L. Siimisker). Tln, 1978; Trükisõna ja selle saladuste ümber. Tln, 1983.

B: AAUT II, 154; EkrL, (1995), 394-395; EE 7, 163; 14, 354; ES ar 18. Tln, 1972, 269–271; KM arhiiv, f 24, n 1, s 56, 124; KK (1972) 6, 382–383.

M. Küpus

PALM, Ille (10. VIII 1937, Tartu), klimatoloog ja meteoroloog; August P. t. Lõpetas 1955 Tartu 2. Kk-i, 1960 TÜ geogr-osk-a, 1969 asp-i, geogr-knd (1974, TÜ), vk “Режим некоторых метеорологических характеристик биоклимата человека в Эстонии”. Oli 1961–66 ENSV Hüdrometeorol-teenistuse Tartu ja Tallinna aviometeorol-jaama vaatleja-sünoptik, 1966–70 TÜ geogr-a ja füüsilise geogr-a kat-i v-laborant ja n-teadur, 1970–90 n- ja v-teadur, 1991–92 v-ins, 1992–97 TÜ geogr-a inst-i v-laborant. Õpetanud sünoptilist meteorol ja aerol. – Uurinud klimatol-t, sh inimese bioklimatol-t ja agrometeorol-t, samuti meteorol õpetamise ning -teaduse ajalugu. Ligi 30 teadustr-st.

T: Связь скорости развития ячменя «Мая» с метеорологическими факторами. // TÜ Toim 808 (1988); Meteoroloogia õpetamisest Tartu Ülikoolis aastail 1919–1940. // TALE VIII. Tln, 1992; Johannes Letzmann as a lecturer at the University of Tartu. // Meteorology in Estonia in Johannes Letzmann's Times and Today. Tln, 1995; Elust ja tööst. Geograaf ja klimatoloog Ants Raik (kaasautor H. Mardiste). Trt, 2001; Muinsushoidjad. Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi Vilistlasklubi 1989–2004. Trt, 2004.

B: TÜ BL II, 124; TÜ ajalugu III, 276.

PALM, Kaia (13. V 1964, Tartu), molekulaarbioloog; Uno P. t. Lõpetas 1982 Tartu 2. Kk-i, 1987 TÜ füüsika-keemiatsk-a, oli 1993–94 Lõuna-Austraalia Flindersi Ük-i ja 1995–98 Karolinska Inst-i doktorant, *Ph.D.* (molekulaarne neurobiol, 1998, Karolinska Inst, Rootsi), vk “Regulation of neuronal gene expression”. Oli 1987–91 KBFI mol-biol labori n-teadur, 1991–93 Helsingi Ük-i biotehnol inst-i ja 1994–95 Colorado Rkl Ük-i

(USA) anat ja neurobiol inst-i külalisteadur, 1998 Uppsala Ük-i neurobiol inst-i biomed-i keskuse järel doktor, 1998–2001 Cedars-Sinai Med-keskuse (Los Angeles, USA) teadur, 2003 KBFI teadur, 2003– TTÜ dots, 2005– TTÜ geenitehnol inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: geeniekspressiooni regulatsioon närvisüsteemis; transkriptsioonifaktorite toimemehanismid; inimese tüvirakud, nende erinevate arengusuuna valikute molekulaarsed mehhanismid, samuti vähi diganostika ja teraapia. 12 teadustr-t, 4 patenti.

T: Multiple promoters direct tissue-specific expression of the rat BDNF gene (kaasautor). // *Neuron* 10 (1993) 3; Molecular and developmental heterogeneity of fetal and adult human CNS stem cells (kaasautor). // *Molecular Brain Res.* 78 (2000); Dendritic localization of mammalian neuralized mRNA encoding a protein with transcription repression activities (kaasautor). // *Molecular and Cellular Neurosci.* 20 (2002) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

PALM, Lembit (14. II 1927, Saue v, Harjumaa), maakorraldaja ja majandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1948 Uuemõisa Põllumehhanikumi, 1952 EPA agron- tsk-a, maj-knd (1967, Eesti TA), vk “Земля как средство производства и вопросы ее оптимизации (на примере Эстонской ССР)“. Oli 1952-67 EPA geod ja maakorralduse kat-i asst ja v-õpetaja, 1967–68 NSVL TA Maj-mat Keskest-i Eesti filiaali j-ins ja 1968–80 laborijuh, ühtlasi 1967–98 EPA/EPMÜ maakorralduse õppejõud kohakaasluse alusel, 1980–86 MI maakasutamise ökon sektori juh ja 1986–92 v-teadur, 1992-93 TÜ geogr inst-i inimgeogr õt-i v-teadur. Tähtsamad loengukursused: maakorralduse tead alused, geod, maakasutamise ökon, maakorralduslik projekteerimine, looduskasutuse organiseerimine valla tasemel. – Uurinud pms maakorraldaja kui akadeemilise haridusega professionaali kutsetöök vajaliku ratsionaalse teadusliku aluse kujunemist. Uurimuse tulemusi on kasutatud maakorraldusins-de ja agronoomide ettevalmistamisel. 65 teadustr-st, õppevah-d

T: Maakorralduse alused. I–II. Trt, 1965, 1966; Maakorralduse prognoosimise ülesandeid (kaasautor S. Masikmäe). Tln, 1980; Kollektiivne ja ühemehemõistus põllul. // SP (1984) 6; Maakorraldusteaduse teoreetilised ja metodoloogilised probleemid. Trt, 1987; Теоретические и методологические проблемы землеустройства. // АН ЭССР. Ин-т экономики. Тлн, 1987; Maareformi süvamehhanismid. // Akad (1991) 9; Pool sajandit

kiiret muutumist ja iseendaks jäämist [maakorralduse erialast EPA-s ja EPMÜ-s]. // Missioon läbi aegade. [Trt], 2001; Henn Elmeti raamatust veerand sajandit peale selle ilmumist. // Geodeet (2002) 26.

B: EPA BL I, 103; II, 104–105; EPMÜ BL 127; TÜ BL 124; EMaBL, 351.

PALM, Mari-Ann (24. II 1942, Tallinn), filoloog; pangaametniku t. Lõpetas 1960 Haapsalu 1. Kk-i, 1966 TÜ ajaloo-k-etsk-a võõrfilol osk-a sks k-e erialal, 1968–71 asp, mag (1999, TÜ), vk “Polysemie und Desemantisierung (dargestellt am Beispiel des Verbs geben)”. Oli 1966–68 TÜ saksa k-e kat-i õpetaja, 1971–72 õpetaja, 1972–74 saksa filol kat-i õpetaja, 1974–92 v-õpetaja, 1993– germaani-romaani filol osk-a saksa filol õt-i lektor. Õpetanud praktilist sks k-e grammatikat, sks k-e teooriat ja stilistikat; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pms sks k-e tegusõnade tähenduse ja mitmetähenduslikkusega seotud problemaatika, kontrastiivsed uuringud pms sks-eesti k-e valdkonnas; osaleb sks-eesti verbide reksiooni sõnarmt-u koostamise projektis. 18 teadustr-t.

T: Wiedergabe der Streckformen der deutschen Sprache im Estnischen. // TÜ Toim 544. Linguistica XIII, 1980; Stilistische Mittel der deutschen Sprache. Trt, 1983; Feste Wortverbindungen als Stilmittel. Trt, 1988; Use of Functional Verbs in Works of Fiction. // J. Quantitative Linguistics 4 (1997); Mõningaid probleeme grammatilise informatsiooni edastamisel kakskeelses sõnaraamatus sks ja eesti keele näitel (kaasautor A. Arold). // Toimiv keel II. Töid rakenduslingvistika alalt. Tln, 2004.

B: TÜ BL I, 234; II, 124.

PALM, Natalia (3. V 1953, Tartu), keemik; Viktor P. t. Lõpetas 1970 Tartu 4. Kk-i, 1975 TÜ keemia osk-a, mag (1997, TÜ), *Ph.D.* (2001, TÜ), vk “Specification of the minimum, sufficient and significant set of descriptors for general description of solvent effects”. Oli 1975–92 TÜ org keemia kat-i keem kineetika ja katalüüsi labori n-teadur ja teadur, 1993– keem füüsika inst-i teor keemia õt-i teadur. – Uurimisvaldkond: solvendi ja struktuuri mõju keemilistele reaktsioonidele. 20 teadustr-t.

T: Electrostatic Model of Intramolecular Interactions. I. Basic Principles and their Application to Formation Enthalpies of Alkanes, Cyclohexane and Adamantane (kaasautor

V. Palm). // Реакц. способн. орган. соедин. 391 (1973) 10; Determination of the Kinetic-Equilibrium Parameters of the Reaction of Triphenylaluminium with Benzophenone (kaasautor V. Palm). // Org. React. 133 (1985) 22; Oluliste solvendiparameetrite komplekti täpsustamine solvendiefektide kirjeldamiseks. Trt, 1997; Check of a Modified Approach to Solvent Effects by Processing of an Extended Set of Solvent-Dependent Data Series. III. The Results of Statistical Treatment for the Individual Processes (kaasautor V. Palm). // Ж. орг. химии (2001) 37; Modification of data processing and interpretation of results related to the use of multiparameter correlation analysis. Introduction of additional characteristics and criterions. I. Application to the treatment of solvent effects (kaasautorid V. Palm, T. Tenno). // J. Phys. Org. Chem. (2004) 17.

B: TÜ BL II, 124.

PALM, Reedik (27. VIII 1933, Tartu – 28. II 1974, Tartu), matemaatik; August P. p, Ille P-i vend, Mare Koidu abikaasa. Lõpetas 1952 Tartu 6. Kk-i, 1960 TÜ mat-loodustsk-a. Oli 1960–64 KKI v-ins, 1964–74 TÜ Arvutuskeskuse ins ja n-teadur. – Uurinud mat-se lingvistika, masintõlke küsimusi, sh esitas k-e mat mudeli, defineeris mitmed mõisted (keel, keele semantika, sõnum, sõnumi transkriptsioon jm), sõnastas tõlkimise üldise ülesande. Mh andis hinnangu mat-se lingvistika olukorrale, selgitas seisaku põhjusti masintõlke arengus 1970. a-te algul. 12 teadustr-t.

T: О морфологическом анализе русской фразы. // Сообщения по машинному переводу. 1. Тлн, 1962; Математическая лингвистика 1. // Тр. Вычисл. центра ТГУ 12 (1968); К вопросу об основаниях математической лингвистики. // Тр. Вычисл. центра ТГУ 18 (1969).

B: TÜ BL II, 124; TÜ ajalugu III, 311, Matemaatika ja kaasaeg 20 (1975); Generatiivse grammatika sektori grupi juubelikoosolek. Trt, 1990, 28.

M. Koit

PALM, Toivo (23. X 1942, Tallinn), bioloog; ins-i p. Lõpetas 1961 Tallinna 22. Kk-i, 1969 TÜ biol-osk-a, 1969–1972 TA asp, biol-knd (1979, MÜ). Täiendas end 1993–2001 Taanis, Saksamaal, Rootsis, USA-s ja Hollandis. Oli 1972–89 ZBI, Läänemere Kalamaj TUI, KI ja

TPI n- ja v-teadur, 1990–93 Eesti Agrobiokeskuse teadusdir, a-st 1993–99 Põllumin-i teaduse ja koolituse osk-a juh ja ministri nõunik, ühtlasi EPMÜ dots, seejärel taimetervise kontrolli labori juh, 2002–03 Riigikogu nõunik, 2003–04 Europarlamendi ametnik, 2004–05 Põllumin-i taimetervise osk-a juh kt, a-st 2005 juh. – Uurimisvaldkonnad: toksikol, keskkonnakeemia (merekeemia), mikrobiol, biotehnol. Eesti Mikrobiol Seltsi liige. Üle 60 teadustr-se.

T: Effects of some heavy metals and crude oil dispersants on fertilization, embryonic development and hatching of Baltic herring *Clupea harengus membras* L. (kaasautor T. Kaivo). // Proc. of the XII Conference of the Baltic oceanographers. Helsinki, 1982, 2; Распределение тяжелых металлов в некоторых компонентах морской среды прибрежной зоны Северо-Восточной Балтики (kaasautor Z.Sergieva). // Изв. АН ЭССР. Биол. (1987) 36, 1; Применение циклодекстринов в биотехнологии и пищевой промышленности (kaasautor P. Kostner). // Итоги науки и техники. Микробиол. 21 (1988) 2; A study of the contents and convertibility of polycyclic hydrocarbons and sulfur in lichen *Hypogymnia physodes* and its substrate (kaasautor M. Trapido). // Proc. Acad. Sci. Est. Ecol. (1991) 1; Maamajandus Eesti ühiskonnas (koost). Trt, 1994; Senise taimekaitseasutuse asemele tuleb uus (kaasautor E. Liive). Maamajandus (2000) 7; Changes in EU-consciousness in Estonia in 1995–2002 (kaasautorid A. Kirch, K. Oole). // Monitoring preparations of transition countries for EU accession. Tln, 2002.

PALM, Thomas (Toomas) (9. XI 1937, Tallinn), majandusteadlane. Põgenes 1944 koos perekonnaga Rootsi, läks sealt 1949 USA-sse. Lõpetas 1957 Canon City (Colorados) kki, 1961 Colorado Ük-i majerialal, maj-mag (1965, Michigani Ük), *Ph.D.* (maj, 1967, samas), vk “The Possibility Function: On the Outlook for national Social Accounting”. Oli 1960–65 Michigani Ük-i *teaching fellow*, 1965–66, *pre-doctoral instructor* ja *staff economist*, a-st 1967 Portlandi Ük-i *asst.* ja *assoc. prof.* maj-s, 1977–99 prof, a-st 1999 emeriitprof. Oli 1983 Berkeley’s California Ük-s külalisuuriija, 1986 Stuttgardi Ük-s ja 1990 Leningradi Ük-s ning Eesti kõrgkoolides külalislektor; nõustanud 1991 ka Eesti üleminekuval-st; TÜ sotsiaalsk-a asutajaid 1992. – Uurimisvaldkonnad: hinnateooria, maj-teooria ajalugu, juhtimisökon, keskkonnaökon, investeeringud, rasside ja

rahvusvähemuste maj. *Am. Economic Assoc., Assoc. for Evolutionary Economics*'i jt liige, Balti Teaduste Edendamise Assots-i president (1998–2000).

T: The economics of Black America (kaasautor H. G. Vatter). Harcourt, Brace, Jovanovich, 1972; Growth and Change. // *J. of Regional Development* (1973) 4; Private and public investment analysis (kaasautor A. Qaym). Cincinnati, 1985; Investeeringute analüüs (kaasautor A. Qaym). Tln, 1991; Ettevõtte juhtimisökonomika alused 1–4 (kaasautor). Tln, 1991; Inglise-eesti majandusterminite seletussõnastik (kaasautor). Tln, 1992.

B: EE 14, 355; TTEÜ arhiiv.

K. Siilivask

PALM, Uno (5. XII 1933, Laoküla, Harjumaa – 1. III 1989, Tartu), keemik; talupidaja p, Kaia P-i isa. Lõpetas 1952 Tallinna 2. kk-i, 1957 TÜ keemia osk-a, keemiaknd (1964, TÜ), vk “Исследование состояния свинца, кадмия и висмута в процессе катодного выделения водорода”, keemiadr (elektrokeemia, 1974, NSVL TA Elektrokeemiainst), vk “Строение двойного электрического слоя, адсорбция и перенапряжение водорода на висмутовом электроде”. Oli 1957–58 TÜ anorg keemia kat-i v-laborant, 1958–60 asst, 1960–63 asp, 1963–66 v-õpetaja, 1966–76 dots, 1967–69 kat-i juh, 1977–89 prof; 1969–72 füüsika-keemiatsk-a prodekaan, 1976–86 TÜ õppeprorektor, 1986–89 TÜ elektrokeemia labori peateadur, ühtlasi a-st 1980 elektrokeemialabori tead juhendaja. Lugenud füüsikal keemia, kolloidkeemia, mittepöörduvate protsesside termodünaamika, elektrokeemia jt kursusi, arvukate õpikute autor. – Uurinud elektroodiprotsesse, elektrilise kaksikkihi ehitust ja adsorptsiooni vismutil jt elektroodidel, samuti silikaatide keemia küsimusi ning keemia ajalugu. NSVL TA Elektrokeemia Nõukogu ja Rahvusv Elektrokeemia Ühingu liige, keemiaajaloo uurimise eesti sektsiooni esimees. ENSV tnl teadlane (1977), ENSV rkl preemia (1985). Üle 330 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Keemia arengujooni Tartu Ülikoolis 1802–1918. // Tartu Riikliku Ülikooli keemiaosakond 1947–1972. Trt, 1972; Füüsikaline keemia (kaasautor V. Past). Tln, 1974; Keemiateaduse arengujooni Eestis. Tln, 1975; Влияние природы металлической фазы на строение двойного электрического слоя и кинетику выделения водорода (kaasautor V. Past). // *Успехи химии* (1975) 44; Строение двойного электрического

слоя и явление адсорбции на висмутовом электроде (kaasautor В. Damaskin). // Итоги науки и техники. Электрохимия 12 (1977); Üldine ja anorgaaniline keemia (kaasautorid Н. Karik, V. Past). Tln, 1981; Polycrystalline effects on the double layer structure and adsorption phenomena. // Acta Polytechnica Scandinavica. Ser. Chem. Tehn. Metallurgy 17 (1987); Klassikalise füüsikalise keemia areng ja Tartu Ülikool. // TÜ ajaloo küsimusi XXIII (1989).

B: EE 14, 355; TÜ BL I, 21–22; II, 124; TÜ ajalugu I, 6; II, 24, 25, 407; III, 229, 290, 291, 293, 403; Edasi (1983), 11. XII; (1989) 4. III; TÜ Toim 905 (1990).

PALM, Vello (8. III 1938), sporditeadlane; teenistuja p. Lõpetas 1957 Tallinna 4. Kk-i, 1963 TPedI kehakultuuritsk-a, sporditeaduse mag (1992, TÜ), vk “Kuulitõuke tehnika ja selle täiustamine”. Oli 1960–63 Harju “Jõu” treener ja 1970–75 “Kalevi” kergejõustikukooli treener, õppealajuh ja dir, 1963–70 TPI kehalise kasv kat-i asst, 1975–86 v-õpetaja, 1986–92 kat-i juh, 1992– TTÜ spordikeskuse juh, a-st 2000 ka kehalise kasv osk-a lektor ja juh. – Uurinud kuulitõuke tehnikat, välja töötanud selle biomehaanikalise mudeli. Treeninud mitut silmapaistvaid tulemusi saavutanud Eesti sportlast (V. Triisa, E. Kubi, E. Rünne jt). Olnud Eesti Kergejõustiku Liidu juhatuse esimehe aset, Eesti kergejõustikutreenerite nõukogu liige, heidete v-treener. 20 teadustr-st.

T: Some biomechanical observations of the rotational shot put. // Modern Athlete and Coach 28 (1990) 3; Pyörähdystekniika biomekaaniset perusteet. // Heitto/Hyppy Uutiset (1990) 1; Balance – the key to success in the rotational shot put technique. // Modern Athlete and Coach 29 (1991) 2.

B: ESBL, 464.

PALM, Viktor jun. (23. IV 1957, Tartu), füüsik; Viktor P. (sen.) p. Lõpetas 1974 Tartu 4. Kk, 1979 TÜ füüsika osk-a tahke keha füüsika erialal, 1982–85 FI asp, füüs-mat-knd (1988, FI), vk “Orgaaniliste klaaside lisandite foononvabade joonte uurimine spektrite fotosätkamise meetodil”. Oli 1979–82 TA FI (a-st 1997 TÜ FI) kristallide spektroskoopia sektori ins, 1985–89 laserspektroskoopia labori n-teadur, 1989–2004 teadur, 2005– v-teadur. Olnud teaduslähetustel Šveitsi Föderaalse Tehnol-inst-i (ETH Zürich) füüs keemia laboris

(1993, 1994, 1999, 2000), Müncheni Tehnikaük-i füüs keemia inst-s (1996, 1997, 1998) jm, osalenud mitmes rahvusv uurimisprojekti. – Uurimisvaldkonnad: orgaanilistes klaasides foononvabade joonte uurimine madalatel ja ülimaladel temperatuuridel ning teised spektraalsälgamise meetodite rakendused, üksiku lisandmolekuli spektroskoopia orgaanilistes tahkistes. Teadustöö senine tähtsaim tulemus on üksiku lisandimolekuli optiliste interferogrammide esmakordne registreerimine. EFS asutajaliige (1989). EV teaduspreemia (1996, koll). Üle 70 teadustr-se, 1 autorit.

T: Temperature broadening of a photochemical hole in the spectrum of H₂-octaethylporphin in polystyrene between 0.05 and 1.5 K (kaasautor). // Chem. Phys. Lett. 125 (1986) 4; Line width study in fluorescence excitation spectra of single pentacene molecules introduced as impurities in p-terphenyl crystal (kaasautorid K. Rebane, A. Suisalu). // J. Phys. Chem. 98 (1994) 9; Optical probing of single molecules of terylene in a Shpol'skii matrix: a two-state single-molecul switch (kaasautor). // J. Phys. Chem. 98 (1994) 30; Compact simplified design of optical cell for single-molecule spectroscopy. // Rev. Sci. Instrum. 70 (1999) 7; Zero-phonon lines of single molecules in polyethylene down to millikelvin temperatures (kaasautor). // J. Lumin. 87–89 (2000) 1–4; Interferometric signatures of single molecules (kaasautor T. Plakhotnik). // Phys. Rev. Lett. 87 (2001) 18; Saturation spectroscopy of vibronic transitions in single molecules (kaasautorid T. Plakhotnik, T. Nonn). // Chem. Phys. Lett. 357 (2002) 5–6; Hole burning and single-molecule spectroscopy of terylene in incommensurate biphenyl (kaasautorid M. Pärs, J. Kikas). // J. Lumin 107 (2004) 1–4.

B: <http://www.fi.tartu.ee/~viktor/>

PALM, Viktor *sen.* (17. IX 1926, Tartu), keemik; kooliõpetaja p, Natalia ja Viktor (*jun.*) P-i isa. Õppis 1937–40 Hiiu progüm-n-s, 1940–41 Tallinna 10. Kk-is. Oli 1941–43 evakueerituna NSVL tagalas, 1943–47 mobiliseerituna Nõuk armees. Sooritas 1946 eksternina TPI ettevalmistusosk-s kk-i lõpueksamid, lõpetas 1952 LÜ keemiatsk-a. Oli 1955 TÜ üheaastases asp-s, viibis 1959–60 stažöörina Pennsylvania ja Chicago ük-s, 1964 mitmes USA ük-s; keemiaknd (1956, NSVL TA Keem FI), vk “Исследование кинетики и мехнизма реакции хлорирования п-фенилуретилансульфокислоты хлорсульфоновою кислотой”, keemiadr (1966, NSVL TA Elementaarorgaaniliste

Ühendite Inst), vk “Исследование в области реакционной способности органических соединений”. Eesti TA k-liige (1978), akadeemik (1986). Oli 1952–1954 TÜ org keemia kat-i v-õpetaja, 1956–58 TÜ org keemia kat-i v-õpetaja, 1958–62 dots, 1962–93 kat-i juh, a-st 1968 prof, 1994 emeriitprof. Olnud teaduslähetestes 1973 Tšehhoslovakkias, 1978 Itaalias, 1994 Hispaanias ja Koreas, 1995 Prantsusmaal, 1996 Jaapanis. Rajas 1958 TÜ keem kineetika ja katalüüsi problemlabori. – Uurinud happelist katalüüsi ja kõrgelt happelisi keskkondi, keem ühendite reaktsioonivõimet ning teiste omaduste struktuurist ja solvendist tulenevaid sõltuvusi, keem inform-t, arvutikeemiat ja stat andmetöötlust, samuti teaduse metoodil küsimusi. Oli heterolüütiliste org reaktsioonide kiirus- ja tasakaalukonstantide tabelite seeria (1975–90) toim. Nende baasil on P. juhendamisel loodud digitaalne andmebaas ning viimasega seotud otsingu ning stat andmetöötluse tarkvarapakett. Esitanud koos I. Koppeliga üldise kvant ja kval käsitlusviisi, mis võimaldab arvesse võtta solvendiefektide mõju keem ühendite reageerimisvõimele, optilisele ja raadiospektrile ning msg füüsikal-keem omadustele (nim Koppel-Palmi võrrandiks). Korraldas 1960.–1970. a-il ülel konv-e ja seminare, millega rajati alus keem ühendite omaduste struktuuri- ja solvendisõltuvuste kvantitatiivset käsitlust ja prognoosi võimaldavate korrelatsioonivõrrandite rakendamisele. Asutas 1964 uue jätkväljaande (ajakirja) *Реакционная способность органических соединений* ja on selle tead toim. A-st 1978 ilmub ka ajakirja inglisk-e variant *Organic Reactivity*, a-st 1993 ilmub ajakiri ainult ingl k-s. Oli 1991–96 ETF Nõukogu ekspert keemia, mol- ja mikrobiol ning gen alal. Osales aktiivselt Eesti taasiseseisvumisliikumises. Oli Eestimaa Rahvarinde asutajaid 1988, algatuskeskuse ja volikogu liige, 1989–91 NSVL Rahvasaadikute Kongressi saadik. Valimistel 1992 võitis Keila valimisringkonnas Interrinde kandidaati, ENSV Julgeoleku Komitee esimeest K. Kortelainenit. Toetas kongressil MRP hukkamõistmist ja Balti riikide taasiseseisvumist. Tegutses NSVL Rahvasaadikute Kongressi regioonidevahelise saadikuterühma kaasesimehena koos tuumafüüsiku akadeemik A. D. Sahharoviga. Reaktsioonilise riigipöördekatse ajal 1991. aasta augustis tegutses koos B. Jeltsiniga, tasandades teed Eesti taasiseseisvumise tunnustamisele. ENSV tnl teadlane (1982), P. Kogermani mälestusmedal (1985), EV teaduspreemia elutöö eest (1997). Üle 200 teadustr-e, sh 4 monogr autor või kaasautor.

T: Основы количественной теории органических реакций. Тлн, 1967, ²1977 (tõlgitud 1979 ka sks k-de); Advances in linear Free Energy Relationships (kaasautor I. Koppel). // London: Plenum Press (1972) V; Tables of Rate and Equilibrium Constants of Heterolytic Organic Reactions (toim). Moscow, 1975–1979, I–IV; Trt, 1984–90, I–IV; Computer-managed Automatic Data Retrieval and Prognosing System for Rate and Equilibrium Constants of Organic Reactions. // J. Chem. Inf. and Comp. Sci. 30 (1990); Computerized System for the Storage, Processing and Prognostication of Data with orientation toward the use of correlation equations (kaasautorid A. Jalas, J. Kiho, T. Tenno). // Organic Reactivity 31 (1997) 1 (104); A computerized storage and the retrieval system of pKa values of hydrogen acids (kaasautorid A. Jalas, T. Tenno). // TA Toim. Keemia 50 (2001) 3; Computerized database on Chemical Reactivity (Rate and Equilibrium Constants) and Concerted Software for Retrieval, Processing and Prognosis of data (kaasautor). // Int. Conf. on Education and Information Systems: Technologies and Applications. Proc. II. Orlando, 2004.

B: APUT, 154; ETA 1980–1985, 342; EE 14, 355; TÜ BI I, 299; II, 125; TÜ ajalugu III, 187, 229, 233, 290, 291, 403; Eesti TA liikmeskond 1938–1998, 96–97; Emeriitpoliitik Viktor Palm 73. // Eesti Päevaleht (1999) 17. IX.

PALMEOS, Paula (õieti **Palmeus, Pauline**) (18. XI 1911, Vastemõisa v, Viljandimaa – 23. XII 1990, Tartu), keeleteadlane; möldri t. Lõpetas 1930 Viljandi Linna Ühisgümni-i, õppis 1930–36 TÜ, 1936–37 (vahetusstipendiaadina) Budapesti Ük-i filos-tsk-s, lõpetas 1939 TÜ filos-tsk-a soome-ugri k-te erialal, 1941 asp, filol-mag (1939, TÜ; ü.a filol-knd-ks 1949), vk “Esimese silbi vokaalid läänemeresoome (eesti ja sm) ja ungari keeltes”. Budapesti Ük-s õppides õpetas seal ühtlasi eesti k-t. Töötas a-st 1939 mõnda aega “Eesti entsüklopeedia” toim-s ja kooliõpetajana. Oli a-st 1944 TÜ soome-ugri k-te kat-i õppejõud, sh 1944–46 eesti ja soome ugri k-te kat-i ning 1946–56 soome-ugri k-te kat-i v-õpetaja, 1956–89 dots. Õpetas soome-ugri k-i (sm, ungari, karjala, vepsa), pidas loenguid eesti k-e murretest ja sõnavarast ning eri soome-ugri k-te grammatika arengust, soome-ugri k-te uurimise ajaloost. Juhendas üliõpilaste k-eespeditioone karjalaste, vepslaste ja mordvalaste aladele. – Uuris läänemeresoome k-i, karjala k-e murrakuid, vepsa ning ungari k-t ja eesti k-e sõnavara päritolu, koostas mitu eesti k-e grammatika ja

soome k-e õpikut. SUS, SKS (1965), Rahvusv Ungari Filol Seltsi ja ES-i liige (korduvalt juhatuses). U 90 teadustr-t.

T: Soome keele õpik. Tln, 1955, ³1981; Грамматика финского языка. Фонетика и морфология (kaasautor). M-L, 1958; Karjala Valdai murrak. Tln, 1962; Eesti keele grammatika (2., 4. ja osa 3. vihikust). Trt, 1962–1985; Suomen kielen lauseoppia. Trt, 1964, 1966, 1969, 1974, 1982; Прибалтийско-финские и саамские языки (kaasautor J. Jelisseejev). // Сов языкознание за 50 лет. M, 1967; Saaremaast Sajaanideni ja kaugemalegi (kaasautor). Tln, 1970; Põhja ja itta. Lehekülgi meie sugulaskeelte uurimisloost (kaasautorid A. Künnap, T. Seilenthal). Tln, 1974.

B: AAUT II, 40; TÜ BL I, 234; II, 125; EE 7, 164; 14, 355; TÜ ajalugu III, 281, 283, 403; Edasi (1981), 18. XII; (1989) 19. XI; (1990) 28. XII; *Vääri, E. In memoriam Paula Palmeos.* // Сов. финноугроведение (1991) 2, 152–153.

R. Juursoo

PALM-LEIS, Ahto (1932, Haapsalu), tehnikateadlane; loomaarsti p. Isa küüditati 1941, põgenes 1944 koos ema ja vendadega Saksamaale. Lõpetas 1949 Geislingenis eesti gümn-i. Emigreerus 1949 USA-sse. Õppis Bradley Ük-s (Peoria, Illinois), lõpetas 1954 Minnesota Ük-i lennundusins-a. Täiendas end samas ük-s ja Hartfordi (Connecticut) ning Illinoisi Ük-s, *Ph.D.* (kosmose- ja lennundustehnol, 1966, Illinoisi Ük), vk “Transient Behavior of Free Flames in Laminar and Turbulent Media”. Töötas a-st 1954 mitmetes laborites aerodünaamika alal, oli Illinoisi Ük-i asst, a-st 1966 *Arnold Engineering Development Center* (Tennessee) teadur raketimootorite valdkonnas. 1971 siirdus Torontosse, kus oli Ontario transpordimin-i transpordisüsteemide uurimise osk-a juh. A-st 1989 viibinud korduvalt Eestis, osalenud siinses poliitikaelus, Eesti Demokraatliku Algatuse (EDA) idee autor, avaldanud Eesti sisepol käsitlevaid art-eid. – Uurimisvaldkond: aerodünaamika, mat, füüsika.

T: Eestlane seisab teelahkmel. // Kultuur ja Elu (2003) 1.

B: VES (1966), 28. VII; Kultuur ja Elu (2003) 1.

PALMRE (a-ni 1938 **Barkrall-Barkla**, autorina ka **Barkla**), **Hendrik** (a-ni 1938 **Heinrich**), (11. XII 1904, Rakvere v, Virumaa – 6. XII 1989, Tallinn), geoloog;

mõisatöölise p. Lõpetas 1927 Rakvere Ühisgümni-i, 1939 TÜ loodusteaduste erialal, geol-
knd (1947, TÜ), vk “Eesti klaasiliivad”. Oli 1938–47 Loodusvarade Inst-i geol-osk-a
geoloog, 1947–66 GI rakendusgeol (a-st 1961 litol ja mineral) sektori juh, 1966–83 KI
rikastamisprotsesside labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti maavarad, pms
klaasiliivad, savid, rauamaagid, polümetallid, Eesti aluspõhja polümetalne maagistumine,
eriti sulfiidsete maakmineraalide geokeemia. Koostas u veerandi Eesti maavarasid
käsitlevast osast koguteoses *Геология СССР* (Moskva, 1960). 20 teadustr-t.

T: The drumlins of Türi (Estonia). // Geol Inst Toim 48 (1935); Eesti klaasiliiv. Trt,
1946; К литостратиграфии адавереского горизонта. // Тр. Ин-та геол. АН ЭССР 10
(1962); О некоторых микроэлементах в сульфидных минералах (kaasautor E.
Johannes). // Литология палеозойских отложений Эстонии. Тлн, 1964; О
микроэлементах в пиритовых и марказитовых кристаллах и конкрециях в
палеозойских отложениях Эстонии. // Изв. АН ЭССР. Хим. Геол. 18 (1969) 3;
Заметки о встречаемости молибдена и рения в пиритовых кристаллах палеозойских
отложений Эстонии (kaasautor Н. Нõdrejärв). // Изв. АН ЭССР. Хим. Геол. 29
(1980) 1.

B: AAUT II, 514; EGBT, 85; KI teaduskaader 1947–1972, 18.

K. Mens

PALMRE, Õie (3. VI 1948, Paldiski), keemik; majakavahi t. Lõpetas 1966 Tallinna 24.
Kk-i, 1971 TPI keemia-*tsk*-a elektroonika erimaterjalide tehnol erialal, 1975–78 TPI füüs
keemia kat-i asp, keemiaknd (1979, Sverdlovsk, A. M. Gorki nim Uurali Rkl Ük), vk
“Кинетика квазихимическх реакции в ZnSe”. Oli 1979–87 TPI füüsika kat-i v-teadur,
1987–92 ülijuhtivuse labori v-teadur, 1993–99 Flora Kadrina AS-i küünalde
kvaliteediins, tehnoloog ja projektijuht, 1999– Stat-ameti v-spetsialist. – Uurimis-
valdkonnad keemias: A₂B₆-tüüpi pooljuhtmaterjalide defektkoostis, defektide
tekkenähtuste kineetika, kõrgtemperatuursete ülijuhtkilede kasvatamine. ENSV rkl
preemia (1985, koll-s). 6 teadustr-t.

T: Центры свечения в легированном ZnSe и энергия активации их образования. //
Изв. АН СССР. Неорг. материалы (1980) 16; Structure of Recombination Centres in
ZnSe Phosphores. // Phys. Status Solidi (1982) 70; свч методы для аналитического

контроля состава люминофоров. // Всесоюзн. совещ: синтез, свойства исследования, технология и применение люминофоров. Ставрополь, 1985; Tööandja kulutused töötajatele. 2000 (kaasautor M. Kusma). // Eesti Statistika (2002) 9.

B: ТПИ 1936–1986, 419, 422, 498.

PALMROTH (Palmroot), Andreas (? – 4./15. XII 1725, Uppsala), filosoof; rootslane. Õppis Uppsala Ük-s, kaitses seal filos-mag kraadi. Oli 1701 lühikest aega Uppsala Ük-i filos erakorr prof, 1701–1710 AGC praktilise filos (moraali, poliitika, esteetika) prof, ühtlasi 1704 kevadsemestril AGC rektor. Sattus 1710 Pärnus Vene vägede kätte, pärast vangist vabanemist elas 5 a-t Pärnus, seejärel oli 2 a-t koduõpetaja Riias. 1721 pääses Rootsi, oli 1724 Uppsala Ük-i rmtkogu juh.

T: Libanii Sophistae epistolae 154 selectae a Lacapeno, hactenus *ανεχδοται*, ex *Cod. Mscto. Rolambiano, a Laurento Normanno; Graecar. Litt. Prof., communicatio, latine verse* (1691); *Dissertatio philosophiae de genio Socratis* (1706).

B: TÜ ajalugu I, 107, 134, 187, 271; *Recke-Napiersky* III, 359; *Inno, K.* Tartu University in Estonia during the Swedesh Rule (1632–1719). Stockholm, 1972, 96–97; *Sainio, M. A.* Dissertationen und Orationen der Universität Dorpat 1632–1656. Stockholm, 1978.

S. Tamul

PALMSE (a-ni 1958 **Vihman**), **Liia** (2. II 1930, Rakvere), sporditeadlane; õpetaja t. Lõpetas 1948 Tallinna 3. Kk-i, 1952 TÜ kehalise kasv tsk-a, sporditeaduse mag (1992, TPÜ), vk “Rütmiline kasvatus”. A-st 1952 TPedI kehalise kasv tsk-a õppejõud, 1963–76 v-õpetaja, a-st 1977 dots, 1992–96 TPÜ võimlemiskat-i juh, 1996–98 dots. – Uurinud kooli kehalise kasv, rütmika ja tantsulise võimlemise probleeme. Paljude laulu- ja tantsupidude tantsulise võimlemise kompositsioonide autor. Esinenud oma kompositsioonidega korduvalt Moskvas, Jerevanis, Kielis, Helsingis, Kotkas, Stockholmis, Torontos. Osalenud koolide kehalise kasv programmide koostamises. Oli 1960–85 Vab Iluvõimlemise Föderatsi-i presiidiumi ja 1987–92 Eesti Võimlejate Liidu aseesimees. ENSV tnl õpetaja (1975). Üle 50 teadustr-e, sh 8 õpiku kaasautor.

T: Iluvõimlemise harjutuste tehnika ja õpetamise metoodika. Tln, 1969, ²1988; Iluvõimlemise terminoloogia. Tln, 1970; Rütmiline kasvatus. Tln, 1983, ²1988;

Võimlemispedagoogide ettevalmistusest. // Võimlemine läbi sajandi. Eesti Spordiselts "Kalev". Trt, 2001.

B: TPÜ läbi aegade, 80, 166; ESBL, 464.

PALO, Anneli (6. XII 1966, Tartu), botaanik-ökoloog; töölise t. Lõpetas 1991 Tartu 5. Kk-i, 1995 TÜ biol osk-a, 1999 geogr osk-s mag-i ja 2005 doktorantuuri; maastikuökol ja keskkonnakaitse mag (1999, TÜ), vk "Aerofotopõhine biotoopide kaardistamise meetod ja selle rakendamine looduskaitsealustes planeeringutes", *Ph.D.* (maastikuökol ja keskkonnakaitse, 2005, TÜ), vk "Relationships between landscape factors and vegetation site types: Case study from Saare County, Estonia" (Trt, 2005). Oli 1991–93 Keskkonnamin-i looduskaitseosk-a spetsialist, 1993–99 Eesti Metsainst-i looduskaitse uurimiskeskuse spetsialist, 1999–2004 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i looduskaitse uurimiskeskuse teadur, 2005–06 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i teadur, a-st 2006 TTÜ säästva tehnol inst-i teadur, ühtlasi a-st 2006 TÜ geogr inst-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: taimkatte tüpol ja seosed maastikuparameetritega, taimkatte seire, looduskaitse. LUS-i liige. U 30 teadustr-t.

T: Description of marine and coastal biotope complexis of the Baltic Sea, Belt Sea and Kattegat (kaasautor). // *Baltic Sea Envir. Proc.* 75 (1998); Haruldaste ja ohustatud taimekoosluste seire. // *Eesti keskkonnaseire 2001*. Trt, 2002; Woodland key habitat inventory in Estonia 1999–2002 (kaasautor). Trt, 2003; Loss of old-growth, and the minimum need for strictly protected forests in Estonia (kaasautor). // *Ecol Bull.* 51 (2004); Predictive vegetation mapping based on soil and topographical data: A case study from Saare County, Estonia (kaasautorid R. Aunap, Ü. Mander). // *J. Nature Conservation* 13 (2005) 2–3; Handbook for surveillance and monitoring European habitats (kaasautor). Alterra, Waagenigen, 2005; Favourable conservation status of boreal forests: monitoring, assessment, management (kaasautorid M. Kuris, A. Ruskule). *Tln*, 2006; A standardized procedure for surveillance and monitoring European habitats (kaasautor). // *Landscape Ecol.* 23 (2008) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

PALO, Kaupo (15. IX 1964, Elva), füüsik; arsti p. Lõpetas 1982 Tallinna 7. Kk-i, 1987 TÜ füüsika osk-a, oli 1991–92 Helsingi Ük-i ja 1993–94 Uppsala Ük-i doktorant, *Ph.D.* (teor füüsika, 1994, Uppsala Ük), vk “Symplectic structure of supersymmetry and localization theorems”. Oli 1987–1991 FI teor füüsika labori n-teadur, 1994–96 CERN-is (Genf) järelidr, 1996–97 FI teadur, 1997– Evotec BioSystem AG (Harku, Harju mk) teadur. Ühtlasi luges 1989–90 EHI-s loengukursust “Teaduslike kategooriate teke, tähendus ja evolutsioon”. – Uurimisvaldkond: mat füüsika, kvantväljateooria, kvantintegreeruvad süsteemid, topol väljateooria, lokaliseerimistehnika ja supersümmeetria, fluorestsents-spektroskoopia, aeg relativistlikus ja kvantmeh-s. Leidnud teatava sümplektilise struktuuri supersümmeetrilistes teooriates, mida saab kasutada partitsioonfunktsioonide täpsel arvutamisel lokaliseerimistehnika abil. EFS liige. Üle 20 teadustr-e, 1 patent.

T: Time as a dynamical function (kaasautor M. Kõiv). // Transactions of the Inst. Phys. of Estonian Ac. Sci. 62 (1987); Supersymplectic geometry of supersymmetric quantum field theories (kaasautorid A. Morozov, A. Niemi). // Nucl. Phys. B377 (1992); On quantum integrability and the Lefschetz Number (kaasautor A. Niemi). // Mod. Phys. Lett A8 (1993); Two-dimensional fluorescence intensity distribution analysis: theory and applications. // Biophys. J. 78 (2000); Fluorescence intensity and lifetime distribution analysis: a new highly sensitive fluorescence fluctuation method (kaasautor P. Kask). // Biophys. J. 82 (2002).

B: EUPT.

PALS, Aleksander (18. X 1911, Tallinn – 6. IV 1995, Årsta/Stockholm), metsateadlane, metsandusajaloolane; majaomaniku p. Lõpetas 1930 Tallinnas Prantsuse Lütseumi, 1936 TÜ metsaosk-a. 1935 õppis ka TÜ õigustsk-s. Oli 1935 üliõpilasena Vihterpalu metskonnas metsahindaja, 1935–36 Soome riigi stipendiaadina diplomieelsel praktikal Soomes (Helsingi Ük-s), sh 1936 Enso Gytzeit OY Enso sulfaattselluloositehases Imatra lähedal, 1936–37 Karula metskonnas saeveski töökorraldaja, 1937–44 Eesti Metsa ja Tselluloosi Aktsiaühingu puiduosk-a juh, sõja ajal ka Kehra Tselluloositehase metsaosk-a juh. Läks 1944 Rootsi, kus oli 1946–63 Rootsi riigimaade ja -metsade val-e metsataksaator ja -takseersalga juh, 1963–72 büroosekr ja fotogrammeetria spetsialist. –

Uurinud puidukasutust Eestis, Kehra Tselluloositehase ajalugu (pikem käsikiri Eesti Arhiivis Austraalias) ja eesti metsateadlaste käekäiku paguluses. Kuulus korp! Rotaliasse, hiljem selle vilistlaskonda. Oli a-st 1934 Tartu Üliõpilaskonna Esinduse liige, tegevsporlasena tegeles üliõpilasspordi arendamisega. Eesti Metsateadlaste Ühingu Rootsisis juhatusel liige 1957, 1959–92, ajakirja “Eesti Metsamees Eksiilis” toim ja toimkoll-i liige 1956–76, ajakirja Eesti metsateadlastele ja -tegelastele pühendatud erinr-i (89, 1989) koost. Üle 60 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Sulfaattselluloositööstuse areng ja levimine. // EM (1936) 2; Protside välisturg ja selle kujunemine. // EM (1939) 8; Puidu struktuuri tähtsusest puidumassi ja tselluloosi tootmisel. // EM (1943) 3; Õhufotode kasutamisest metsanduses. // EME (1960) 31; Kehra sulfaattselluloosi rajamine. // EME (1970) 53.

B: AAUT III, 84; *Tuiskvere, B.* Aleksander Pals 50-aastane. // EME 36 (1961), 29–30; *Nõmmsalu, H.* Aleksander Pals – 80. // EM (1991) 5; TRÜ põllumajandusteaduskonna metsaosakond. Trt, 2000, 44–45.

M. Margus

PALTSER, Albert (17. I. 1931, Tartu – 29. I 2007, Tartu), õigusteadlane. Lõpetas 1950 Tartu 1. Kk-i, 1955 TÜ õigustsk-a, õigusknd (1966, TÜ), vk “Kriminaalvastutusest vabastamine nõukogude kriminaalõiguse järgi”. 1963–67 TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja, 1967–85 dots, 1970–85 juh; seejärel oli MI v-teadur, Eesti Majjuhtide Inst-i õt- juh ja prof ning ühtlasi ka Concordia Ük-i ja Mainori Kõrgkooli prof. Õpetanud kriminol, kriminaalõigust ja kohtustat. – Uurimisvaldkonnad: seadusandluse areng ja tõlgendamine, kriminol, kuritegelik käitumine, tsiviilõigus. Mitme õigusakti (asjaõigusseadus, äriseadustik, pankrotiseadus jmt) komm. väljaande autor. Üks Eesti kriminol rajajaid. Üle 30 teadustr-e.

T: Kriminaalvastutusest vabastamine ühiskondlikule käendusele andmise kohta. Trt, 1965; Ülevaade kriminaalasjades kohtuistungite kasvatusliku mõju sotsioloogilis-kriminoloogilisest uurimisest (kaasautor I. Rebane). Trt, 1970; Kuriteod õigusmõistmise vastu. Trt, 1973; Joomarluse vastu võitlemise õiguslikud alused. Tln, 1985; Legal aspects of transition to market economy under the conditions of the administrative reform in Estonia. // Regional policy and local governments. Pécs, 1991; Millest räägitakse

võlaõigusseaduses. // Elamu (2002) 3; Üüri- ja rendilepingud. // Elamu (2002) 4; Käsundusleping ja töövõtuleping. // Elamu (2002) 6.

B: TÜ BL I, 441; II, 125; EE 14, 354; TÜ ajalugu III, 313, 314, 403; *In memoriam.* // Universitas Tartuensis (2007), 2. II.

PALUMAA, Peep (30. VI 1959, Tartu), biokeemik; tootmisjuhi (meistri) p. Lõpetas 1977 Võru 1. Kk-i, 1982 TÜ keemia erialal, 1982–85 TÜ asp, keemiaknd (1986, KI), vk “Афинное модифицирование ацетил-холинэстеразы ионом N, N-диметил-2-фенилазиридиния”. Oli 1985–86 TÜ keem kineetika ja katalüüsi labori n-teadur, 1986–89 bioorg keemia labori n-teadur, teadur ja v-teadur, 1989 Kuopio Ük-i järeldr, 1989–92 Zürichi ük-i biokeemia inst-i järeldr, asst, v-asst, 1992-93 TÜ bioorg keemia labori v-teadur, 1993–94 MRI biokeemia õppet-i prof-i kt, 1994–99 biokeemia korr prof, 1999– TTÜ alus- ja rakenduskeemia inst-i v-teadur. – Uurinud ensüümide toimemehhanismi ja aktiivsentrite struktuuri, metalloproteiinide struktuuri ja funktsiooni. Välja töötanud biomimeetilise keemia meetodi koliinesteraaside aktiivsentrite uurimiseks, selgitanud metallotioneiini metall- ja fosfaatsõltuva dimerisatsiooni mehhanismi ning metallotioneiini dimeeride struktuuri. Am. Keemia Seltsi liige, Eesti Biokeemia Seltsi asepresident. 40 teadustr-t.

T: Kinetic analysis of butyrylcholinesterase inhibition with N, N- dimethyl-2-phenylaziridinium ion (kaasautor). // Bioorg. Chem. 11 (1982) 4; Alcyboronic acids accelerate affinity labeling of acetylcholinesterase with N, N- dimethyl-2-phenylaziridinium ion (kaasautor J. Järv). // Biochim. Biophys. Acta 784 (1984) 1; Biomimetic modelling of spatial structure of acetylcholinesterase active site with cyclodextrins (kaasautor K. Kask). // Organic Reactivity 26 (1989); Binding of inorganic phosphate to the cadmium-induced dimeric form of metallothionein from rabbit liver (kaasautor M. Vasak). // Eur. J. Biochem. 205 (1992); Formation and spectroscopic characterization of a novel monomeric cadmium- and phosphatecontaining form of metallothionein (kaasautor M. Vasak). // Biochem. 32 (1993); The effects of physiologically important nonmetallic ligands in the reactivity of metallothionein towards 5,5 dithiobis (2-nitroboic acid): a new method for the determination of ligand interactions with metallothionein (kaasautor L. Kangur). // Eur. J. Biochem. 268 (2001) 18; Geonoomika, proteonoomika ... ehk kuhu liigub bioloogiateadus. // TTÜ ar (2003). Tln, 2004.

B: APUT, 82; TÜ BL II, 125; EE 14, 356; TTÜ professorid läbi aegade, 303.

PALUMETS Jaak (30. I 1958, Urvaste k, Antsla raj, Võrumaa – 2. VII 2006, Tartu), bioloog; raamatupidaja p. Lõpetas 1976 Tõrva Kk-i, 1981 TÜ biol-osk-a, 1981–84 asp, *Ph.D.* (ökol, 1993, TÜ), vk “Analysis of Phytomass Partitioning in Norway Spruce“. 1984–91 TÜ ökosüsteemide labori teadur, 1992 TÜ bot-aia n-teadur, 1992–95 asedir, 1995–98 dir-i kt, 1999–2006 botaanik. – Uurimisvaldkond: hariliku kuuse ökofüsiol, eriti fütomass ja selle jaotumine kuuse osade vahel. Korrastas bot-aia taimekogud (määras tundmatud taimed, kontrollis varasemaid määranguid) ja koostas andmebaasid. Juhendas taimekogude nimekirjade *Index Plantarum* väljaandmist ja seemnevahetuskataloogide *Index seminum* koostamist. Oli Eesti taimenimede komisjoni esimees. Kuulus dr Toomas Frey koolkonda. 25 teadustr-t.

T: Распределение фитомассы ели европейской в зависимости от возраста и климатических факторов. // Лесоведение (1988) 2; Опыт моделирования распределения фитомассы ели европейской. // Лесоведение (1990) 3; Phytomass Partitioning in Norway spruce. Trt, 1991; Siberi mägedes (Kuznetski Alatau). // EL (1999) 5; Hõlmikpuu – jäänuk sauruste ajast. // Aed (2005) juuni; Sootaimed. Tln, 2006.

B: TÜ BL II, 125; Aed (2006), sügis, 10–15.

PALUOJA, Rein (19. V 1954, Tallinn), tehnikateadlane; raamatupidaja p. Lõpetas 1972 Tallinna 20. Kk-i, 1977 TTÜ maj-tsk-a maj-info mehh-d töötlemise organiseerimise erialal, 1985–89 KübI asp, 1990–92 Suurbritannias Walesi Ük-i Swansea kolledži doktorant, *Ph.D.* (tehnikateadused, 1992, samas), vk “Embedded software specification and analysis“. Töötas 1980–85 KübI-s, oli 1992–96 teadur, 1996– TTÜ infotehnol-tsk-a automaatika inst-i automaatjuhtimise ja süsteemianalüüsi õt-i dots. Õpetatavad kursused: hajussüsteemid, arvutivõrgud, programmeeritavad kontrollid, väljendusoskus ehk inimkommunikatsioon.– Uurinud reaajasüsteemide spetsifitseerimise ja analüüsi probleeme, osales reaajasüsteemide (süsteemi- ja tarkvara) loomisel, hajussüsteemi “Satelliit” ja kooliarvuti “Juku” väljatöötamises. ENSV MN preemia (1986, koll-s), ELKNÜ preemia (1986, koll-s). Üle 20 teadustr-e.

T: Tarkvara tõrketaluvus (kaasautor V. Petermann). // A&A (2000) 4; Tõrketaluvus kommertsarvutisüsteemides (kaasautor V. Petermann). // A&A (2000) 5.

PALUVER (Palover), Nikolai (3. XII 1910, Petseri v, Petserimaa – 9. V 1981, Tallinn), matemaatik; talupidaja p. Lõpetas 1929 Petseri Gümni-i, 1935 TÜ füüs-mat-osk-a, tehnikaknd (1961, TPI), vk “Исследование некоторых основных вопросов центральной аксонометрии”. Oli 1949–61 TPI graafika kat-i (1958–67 joonestamise ja kujutava geomeetria kat) v-õpetaja, 1961–79 dots. – Uurimisvaldkond: polünoomide nullkohtade määramise nn Paluveri meetod, ridade summeerimine murdratsionaalsete lahenduste meetodil. Kujutava geomeetria valdkonnas uurinud koordinaatteljestiku tsentraalprojektsiooni ja selle (e perspektiivi) tuletamist aksonomeetria meetodi abil. Osalenud kujutava geomeetria oskusk-e arendamises. Kujundanud TPI-s tulevaste ins-de kujutava geomeetria kursuse süsteemi. Kirjutanud kujutava geomeetria õpiku (kaasautor O. Rünk; ilmunud 1961–2004 ligemale 30 korda) ja joonestamise käsirmt-u üldhariduskoolidele (kaasautorid E. Kogerman, V. Tapper), koost ülesannete kogu (kaasautorid E. Vallas, O. Rünk) ning avaldanud kirjutisi kujutava geomeetria didaktikast. Wisconsini Ük-i teaduspreemia (1957). 18 teadustr-t, 4 õpikut, 6 ülesannete kogu jm õppevahendit.

T: Об одном интерационном методе разложения многочленов на множители. Тлн, 1955; Определение системы координатных осей в пространстве по ее центральной проекции. Тлн, 1957; Об аксонометрическом методе построения перспектив. Тлн, 1959; О суммировании числовых рядов методом дробно-рациональных приближений. Тлн, 1973.

B: AAUT III, 13; TPI 1936–1986, 371, 381, 382, 498; Метод Н. В. Палувера. // *Загускин В. Л.* Справочник по численным методам решения алгебраических и трансцендентных уравнений. М, 1960, 114.

H. Annika

PALVADRE, Anton (25. III 1886, Sangaste v, Valgamaa – 16. I 1942, Sosva laager, Sverdlovski obl), õigusteadlane, poliitika- ja riigitegelane; talupidaja p, Jakob P. vend. Lõpetas 1906 Riia Vaimuliku Seminari, 1911 TÜ õigustsk-a. Üliõpilasena (1906–11)

võttis osa radikaalsest üliõpilasliikumisest üliõpilasseltsi Ühendus liikmena; pol kõnede pidamise eest viibis 8 kuud kindlusevangistuses. Oli advokaat Valgas ja Tallinnas. Saamata võimudelt pol ustavuse tunnistust, pidi töötama O. Strandmanni advokaadibüroos tema abina. 1914–15 oli ohvitserina rindel, 1915–18 Saksa sõjavangis. Naasis Eestisse 1918. a lõpul, 1919–20 oli tööerakondlasest peaministri O. Strandmanni kutsel ESDTP esindajana töö- ja hoolekandeminister, I ja II ning lühikest aega III Riigikogu liige (ühtlasi ajalehtede “Sotsiaaldemokraat” ja “Tulevik” toim), 1937 Rahvuskogu II koja liige ja 2. abiesimees, a-st 1923 Riigikohtu liige ja 1927–38 abiesimees, 1938–40 EV õiguskantsler, ühtlasi 1925–39 TÜ administratiivõiguse õppejõud. Arreteeriti 14. VI 1941 Nõuk okupatsioonivõimude poolt, mõisteti surma, suri vangilaagris enne otsuse täideviimist. – Uurinud põhiseaduse, kohtukorralduse ja administratiivõiguse küsimusi, osales juhtivalt 1937. a põhiseaduse koostamisel, avaldanud mälestusi. Kauaaegne Tartu Õigusteadlaste Seltsi esimees.

T: Eesti Üliõpilaste Selts “Ühendus”. 1906–1931 (kaasautor). Trt, 1931; Punased aastad. Mälestisi ja dokumente 1905. a. liikumisest Eestis (kaasautor). Trt, 1932; Tsviilkohtu ja administratiivkohtu vahekorra korraldamine Tsviilkohtupidamise seadustiku eelnõus. // XII õigusteadlaste päeva protokollid. Trt, 1933; Court aperçu sur les possibilités réservées en Estonie aux personnes privées pour protéger leurs intérêts contre les actes des pouvoirs administratifs. // Rev. Int. Sci. Administratives (1933) 3; Põhiseadus ja rahvuskogu (kaasautor). Tln, 1937.

B: EBL, 362; EE 14, 356; Tartu üliõpilaskonna ajalugu. Trt, 1932, 177; TÜ ajalugu II, 302.

PALVADRE, Jakob (27 IV 1889, Sangaste v, Valgamaa – 11. X 1936, Leningrad), poliitikategelane, sõjaväelane ja ajaloolane, talupidaja p, Anton P. vend. Õppis 1904–08 Korijärve külakoolis, seejärel Valga linnakoolis. A-st 1904 osales rev liikumises, a-st 1906 VSDTP liige. Sooritas kooliõpetaja kutseksamid, oli 1908–09 ligaste vallakooli õpetaja. Vallandati 1909, kahtlustatuna revolutsioonilises ja usuvastases tegevuses. Siirdus Tartu, sealt Pärnu, siis Tallinna, kus oli ajalehe “Virulane” kaastöeline. Arreteeriti 1910 Tallinnas, kuid vabastati süütõendite puudumise tõttu. Arreteeriti samal a-l uuesti, oli eeluurimisel Tartu ja Riia vanglates, vabastati 1912 süütõendite vähesuse tõttu. Võeti

seejärel sõjaväeteenistusse ja saadeti Verhoudinskisse sapööripataljoni. Sealt vabanenuna mobiliseeriti 1914 Peterburis, sõdis sapööripolgu koosseisus Edelarindel. Arreteeriti sõjavastase propaganda tegemise pärast ja saadeti trahviroodu. Vabanenult veebruaris 1917 valiti polgukomitee esimeheks. 1918 oli Tallinna eesti komm pataljoni komandör, osales sellega Vene kodusõjas Uurali rindel. Nov-st 1918 apr-ni 1919 viibis illeg-lt Eestis, juunist 1919 juhatas Eesti komm kütibrigaadi, vallutades 25. augustil valgetelt Pihkva; septembris lõi oma brigaadiga tagasi Poola vägede rünnaku Daugavpilsile, saades ise haavata. Eesti komm kütidiviisi komandörina osales 1919. a sügisel Lõunarinde lahingutes Orjoli, Kurski ja Mariupoli hõivamisel. 1920. a algul haigestus ja lahkus sõjaväest. Oma sõjategevuse jooksul komandörina ei kaotanud ühtki lahingut. Lõpetas 1924 Leningradi Ük-i ajaloo erialal, oli 1924–31 samas dots (kohakaasluse alusel ka Eesti Tööraha Ük-s ja Eesti Ped Inst-is), a-st 1927 prof, 1928–30 ajaloo-k-etsk-a dekaan, 1930–31 ajaloo-filol inst-i juh, 1932–36 Leningradi Nõukoguliku Ülesehitustöö Inst-i kat-juh. A-st 1920 osales VK(b)P eesti org-de tegevuses, 1920.–30. a-il oli EKP juhtkonnaga opositsioonis ja rahvusdemokratismis süüdistatud nn fontannikute (palvadrustide) rühma liider. Arreteeriti Leningradis 1936 ja hukati. – Uurimisvaldkond: ajalugu, leninismi probleemid EK(b)P tegevuses. Avaldas 1926 uurimuse 1905. a revolutsioonist Eestis, mitu monogr-t ja art-eid. Osa töid jäid käsikirja.

T: Eesti töörahvas Venemaal. // Kolm aastat (1917–1920). Peterburi, 1920; Uuem ajalugu klassivõitluse seisukohalt. Pg, 1922; Kommunistlikud ülikoolid ja Eesti Sektor kolmel aastal (1920–1923). [Pg], 1923; Uurali väeliinilt. // Eesti diviis. Leningrad, 1924; 1905. aasta revolutsioon Eestis. L, 1926; Kõik võim sotsiaaldemokraatlikule erakonnale. // 1905. a. revolutsiooni päevilt. Tln, 1931; Введение. // В. Вельман. 1905 год в Эстонии. Воспоминания старых подпольщиков. Л, 1932.

B: ENE 6, 20; EE 14, 649; Автобиография Якова Карловича Палвадре. // ERA Tõnismäe filiaal, f 25, n 2, s 1228, 51–57.

K. Siilivask

PALVADRE, Rein (18. IX 1934, Tartu), keemik; õpetaja p. Lõpetas 1953 Põltsamaa. Kk-i, 1959 TPI keemiatsk-a, 1963 asp-i, keemiaknd (1966, ENSV TA), vk “Molübdeeni, volframi ja vanaadiumi sorptsiooni- ja eraldamisprotsesside uurimine ioonitidel”. Oli

1959–61 EI mineraalse tooraine rikastamise sektori v-ins, 1964–67 KI rikastamisprotsesside sektori n- ja 1967–78 v-teadur, 1978–80 sektori juh kt, 1980–91 anorg keemia sektori v-teadur, 1991–94 diktüoneemakilda keskkonnamõjude uurimisrühma juht, seejärel Tallinna Kuristiku Gümni-i keemiaõpetaja. – Uurimisvaldkond: haruldaste metallide eraldamine diktüoneemakildast ioonvahetusmeetodil; ioonkromatogr, põlevkivi ja diktüoneemakilda keskkonnaohtlikkus. Tõestas katseliselt, et ioonvahetusmeetodil on võimalik eraldada kildast haruldasi metalle (uraan, vanaadium, molübdeen). Uurimistöö tulemuste põhjal koostati andmed katseseadme ehitamiseks. Ioonkromatogr-s töötati välja uus sorbent ioonkromatograafi jaoks (kaasautor), mis läks tootmisse. Uurimisteemade salastatuse tõttu jäid töö tulemused (kuni 1984) avalikustamata. 18 teadustr-t (a-ist 1985–95), 6 autorit-t.

T: Исследование минерального состава граболитового аргиллита Эстонии. // Гор. сл. 1 (1984) 2; Корреляционные связи между компонентами в граболитовых аргиллитах Эстонии. // Гор. сл. 1 (1984) 3; Preparation of low capacity anion-exchange resins for ion chromatography on a methacrylic copolymer matrix (kaasautor). // J. Chromatogr. 350 (1985) 1; Põlevkivirajooni mõjust Peipsi järvele atmosfääri kaudu (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 39 (1990) 1; Некоторые вопросы водного выщелачивания аргиллитов. // Изв. АН Эст. Химия 39 (1990) 4; On the possibilities of utilizing organic-poor oil shales (kaasautor V. Ahelik). // Oil Shale 9 (1992) 4; The distribution on some rare metals in the process of separation of organic matter from Estonian dictyonema argillite (kaasautor V. Ahelik). // Oil Shale 10 (1993) 4; The leaching of dioctyonema argillites in the dumps of phosphorite open cast mining at Maardu (kaasautor B. Naumov). // Oil Shale 11 (1994) 3. Pilguheit rikastamisprotsesside sektori ajaloole. // KI 1947–2002: http://www.chemm.ttu.ee/teenused/TA_KI_rikastamisprotsessid_ee;

B: http://www.chemm.ttu.ee/teenused/TA_KI_rikastamisprotsessid_ee; KI teaduskaader 1947–1972, 18.

PANCERSKY, Krzysztof (4. VII 1860, Kaunase kub – 6. IX 1902, surmakoht teadmata), loomaarstiteadlane, poolakas. Õppis 1881–86 TVI-s, vet-mag (1890, TVI), vk “Beitrag zur Kenntniss der Wirkung des Equisetum palustre und des Equisetum limosum”. Oli

1887–89 TVI kliiniku asst, seejärel Streletski, Rjazani, Harkovi jt hobusekasvandustes vet-arst. – Uurinud osjade mürgisust loomadel.

B: ДВИ, 129; *Millak, K.* Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394–1918. Lublin, Warszawa. 1960–1963, 171.

E. Ernits

PANDER, Christian Heinrich (12./23. VII 1794, Riia – 10./22. IX 1865, Peterburi), baltisaksa zooloog, embrüoloog ja paleontoloog; kaupmehe p. Õppis 1808–12 Riia kub-güm-n-s, 1812–14 TÜ arstitsk-s, jätkas 1814–16 õpinguid Berliinis ja Göttingenis, med-dr (1817, Würzburgi Ük), vk “Dissertatio inauguralis sistens historiam metamorphoseos, quam ovum incubatum prioribus quinque diebus subit”. A-st 1818 Leopold-Caroli Akad liige. 1818–19 tegi võrdlevanat-i uuringuid Lääne-Euroopa zool-museumides. Naasis 1819 Tartusse, et välja anda Baltimaade loodust käsitlevat ajakirja *Beiträge zur Naturkunde aus den Ostseeprovinzen Russlands*. Valiti 1820 Peterburi TA adjunktiks, 1823 erakorr ja 1826 korr-liikmeks zool erialal. 1820 võttis osa eksped-st Buhhaara emiraati (eksped-i tulemused avaldati 1826 ilmunud G. Meyendorffi rmt-s). Lahkhelide tõttu juhtkonnaga lahkus 1827 Peterburi TA-st ja elas 1827–42 isa mõisas Zarnikaus Riia läh. Sealt sooritas uurimisretki Liivimaa devoni kihtide avamusele, mille käigus kogus rüükalade kivistisi. Asunud 1842 tööle riigi Mäeametis, oli P-i üleandeks pms kivisööleiuohtade uurimine Kesk-Venemaal ja Uuralis. Ühtlasi uuris Peterburi-Moskva raudtee trassi (1846), sooritas uurimisretki Permi ja Uuralisse (1861) ning Volga alamjooksule (1862). – Uurinud loote arengut kanamunas, avastas lootelehed ning kirjeldas organite tekkimist, kujunedes üheks embrüol rajajaks. Võrdleva anat vallas tehtud uuringutes ilmutas end veendunud transformistina, mistõttu Ch. Darwin on teda nimetanud oma otseseks eelkäijaks. 1830 andis välja töö Peterburi ümbruse geol-st, milles kirjeldas vanimate settekivimite litol-st liigestatust ja nendes esinevaid arvukaid kivistisi. See oli üheks esimeseks monogr paleontol uurimistööks Venemaal ja kogu maailmas. Põhitöö kõrvalt Mäeametis jätkas P. siluri ja devoni ajastu kalade uurimist. Siluri kalu käsitlevas monogr-s (1856) kirjeldas ta senitundmatuid mikroskoopilisi hambalaadseid kivistisi – konodonte, mille eest sai Peterburi TA Demidovi preemia ja riiginõuniku tiitli. Fossiilsete kalade uurimisel kasutas P. esmakordselt paleontol-s

mikroskoopuuringuid, morfofunktsionaalset ja võrdlevanat-t analüüsi, olles seega nende paleobioloogia uurimissuundade rajajaks. P-i järgi on nimetatud kuus kivististe perekonda ja 16 liiki, tema nime kannab maailma konodontiuurijate rahvusvaheline *Pander Society* ning Panderi organ trilobiitidel.

T: Beiträge zur Entwicklungsgeschichte des Hühnchen im Eye. Würzburg, 1817; Die Vergleichende Osteologie (kaasautor C. H. Alton). Lief. 1–14. Bonn, 1821–1831; Histoire naturelle de la Boukharia. // Meyendorff, G. v. Voyage d'Orenbourg à Boukhara, fait en 1820. Paris, 1826; Beiträge zur Geognosie des Russischen Reiches. St. Petersburg, 1830; Monographie der fossilen Fische des silurien Systems des Russisch-Baltischen Gouvernements. St. Petersburg, 1856; Ueber die Placodermen des devonischen Systems. St. Petersburg, 1857; Ueber die Ctenodipterinen des devonischen Systems. St. Petersburg, 1858; Ueber die Saurodipteren, Dendrodonten, Glyptolepiden und Cheirolepiden des devonischen Systems. St. Petersburg, 1869.

B: EE 14, 356; EGBT, 85; TÜ ajalugu II, 190, 222; ИГНЭ, 324; *Raikov, B. E.* Christian Heinrich Pander. Der Forscher. Der Mensch. M.–L., 1964; *Siegfried, P., Gross, W.* Christian Heinrich Pander 1794–1865 und seine Bedeutung für die Paläontologie. // Münstersche Forsh. zur Geol. und Paläontol. 19 (1971), 101–183.

H. Nestor

PANDIS, Meeli (8. V 1961, Kiviõli), pedagoogikateadlane; autojuhi t. Lõpetas 1979 Kiviõli 1. Kk-i, 1985 TÜ defektol ja 1994 psühholoogia osk-a, 2000 magistrantuuri, a-st 2002 TLÜ doktorantuuri, ped-mag (2002, TPÜ), vk “Lugemisoskus ja sellega seotud tegurid 1.–3. klassis”. Oli 1986–96 Tallinna kooli logopeed, 1997– TPÜ eri- ja sotsiaalpedagoogika õpetaja, 2004–05 kasvateaduste täienduskeskuse teadusprodekaan. Õpetanud pms eriped, nõustamist, uurimistöid aluseid. – Uurimisvaldkonnad: lugemispsühholoogia, lugemisoskus ja -puuded, düsleksia, koolivalmidus, algõpetus, eesti keele võrdlevana. Osalenud ETF grantidega teostatud uuringutes “Funktsionaalne lugemisoskus 9- ja 14-aastastel Eesti koolilastel” (1993–95), eriped abi korralduse ning kättesaadavuse hindamine (1999–2000), juhtinud Eesti Lugemisühingu projekti “Raamat lapselt lapsele” (2000–02) jt. MTÜ Eesti Lugemisühingu liige (a-st 1995), sekr (1995–98), juhatuse esimees (1998–), Rahvusvaheline Lugemisühingu liige (1996–) ja selle Euroopa Arenduskomitee Eesti esindaja (1997–)

ning ühingu ajakirjade *Thinking Classroom* toim-koll-i liige (2001–) ja *Reading Research Quarterly* korrespondent (2002–). 23 teadustr-t.

T: Lapsest saab koolilaps (kaasautor). Tln, 1998; 3. klassi õpilaste funktsionaalne lugemisoskus. // Algõpetuse aktuaalseid probleeme. X. Tln, 2001; Koolivalmidus või kooli valmidus. // Kooruke ja Iva (2001) 1; Lapse uurimine. Vaatlus. // Haridus (2003) 6; Emakeele tasemetöö tulemuste seos õpilaste sotsio-kultuurilise taustaga. // Üleriigilised tasemetööd 2003. Tln, 2004; Funktsionaalne kirjaoskus (kaasautor E.-M. Vernik-Tuubel). // Üldoskused – õpilase areng ja selle soodustamine koolis. Trt, 2005; Lugemisoskuse areng ja seda mõjutavad faktorid. // Eesti keele ja kirjanduse õpetamisest koolis. Tln, 2005.

B: TPÜ läbi aegade, 113.

PANI, Tõnu (29. VI 1956, Elva), geoloog, museoloog; põllumajandustöötaja p. Lõpetas 1971 Tartu 5. Kk-i, 1979 TÜ geogr-geol-osk-a, geol-mag (1998, TÜ), vk “Sulfiidikarbonaatsed lõhetäited Põhja-Eesti paelavas”, 1999–2006 TÜ geol-inst-i doktorant. Oli 1979–92 TÜ zool-muuseumi geol osk-a juh, 1992–95 peavarahoidja, 1995– varahoidja, ühtlasi 1988–89 geol ja mineral kat-i v-õpetaja ja v-teadur. Õpetanud geol ajalugu, museol, mineral, maateaduse aluseid, geol aluseid, Eesti geol. – Uurimisvaldkonnad: mineral, petrol, teaduslugu, gemmol. Londoni Gemmoloogiaühingu (FGA), EGS, Eesti Muuseumiühingu liige (1989–92 esimees). U 20 teadustr-t.

T: The history of the Tartu University geological collection. // Museums and collections in the history of mineralogy, geology and paleontology. Dresden, 1992; Lõhetäited. // Pakri saared – loodus ja inimtegevus. Tln, 1998; Inimene ja kivid (kaasautorid I. Puura, M. Isakar). // EL (2002) 1; Geoloogia õpetamisest Tartu Ülikoolis 1802–1918. // Geoloogia õpetamine Eestis läbi kolme sajandi. Trt, 2005; Ilumetsa meteoritic craters. // History of Quaternary geology and geomorphology. Vilnius, 2006; Geoloogiamuseum. // Universitas Tartuensis 1632–2007. Trt, 2007; Geoloogilised kogud. // TÜ Loodusmuuseum. Loodusharidus, kogud ja uurimistö. Trt, 2007.

B: TÜ BL II, 125; EGBT 85.

PANK (a-ni 1968 **Aus**), **Maret** (17. VI 1943, Tallinn), keemik; tööliste t. Lõpetas 1961 Tallinna 21. Kk-i, 1968 MÜ keemiatsk-a, keemiaknd (1984, KI), vk “Выделение и свойства металлопротеиназы *Bacillus brevis*”. Oli 1968–88 KI v-ins, noorem- ja v-teadur, 1988–89 KBFI v-teadur, 1989–91 KI teadussekr, 1991–2005 Saarte Inst-i (a-st 1999 TTÜ Kuressaare Kolledži) dir, 2005– teadus- ja arendusosk-a juh, org keemia lektor. – Uurimisvaldkond: bioorg keemia. XI rahvusv fosforikeemia konv-i (juuli 1989, Tln) publikatsioonide toim. Saarte Inst-is uurinud pms Eesti alaliselt asustatud saarte arenguprobleeme. Eesti Saarte Kaastööndukogu liige (1992–). Koguteose “Saaremaa” toimkoll-i liige (I osa ilmus 2002. a, II osa 2008. a, saatesõna autor M. P.). Saaremaa aasta naine (2002). Üle 25 teadustr-e, 3 autorit.

T: Gas chromatographic study of the reactivity of toluidines towards an active diester. // J. Chrom. 119 (1976); Hydrophobic interaction in thermolysin specificity. // FEBS Letters 142 (1982); Chromatophoresis a new approach to the theory and practice of chromatofocusing. // J. Chrom. 347 (1985); 362 (1986); Saare maakond. Lühülevaade. Tln, 1993; Specific features of islands. // The Baltic Sea Islands of Estonia: a Periphery in Transition. Tln, 2001; Living standard and quality of life on Estonian islands (kaasautor K. Eelma). // The Baltic Sea Islands of Estonia: a Periphery in Transition. Tln, 2001; Eesti saared – osa Eestist ja Euroopast (kaasautor). // Kuressaare, 2001.

PANKSEJEV, Aleksander (20. X 1921, Larionovka a, Omski kub – 27. XI 1989, Tallinn), ajaloolane; talupidaja p, eestlane. Lõpetas 1949 ÜK(b)P KK Kõrgema Parteikooli, 1953 NLKP KK Ühisk-teaduste Akad, ajalooknd (1954), ajaloodr (1968, NLKP KK j.a Marksismi-Leninismi Inst), vk “Деятельность Компартии Эстонии по регулированию своего количественного и качественного состава, по расстановке партийных сил”. Eesti TA liige (1968). Võttis Eesti Laskurkorpuse koosseisus osa II maailmasõjast. Oli 1944–50 Eestis komsomoli- ja parteitööl, 1953–57 EKP KK Vab Parteikooli kat-ijuh, 1957–59 TPI õppejõud, 1959–60 AI teadusdir, 1960–84 EKP KK Partei Ajaloo Inst-i dir, 1984–89 AI v-teadur. – Uurinud sõjajärgset Nõuk riigiparaadi taasloomist ja arengut, töölisklassi ja talurahva liidu kujunemist, EKP liikmeskonna sotsiaalse, rahvusliku ja haridusliku struktuuri kujunemist, pol ja ideol tegevust. Olnud EKP ajalugu käsitlevate üldistavate tööde juhendaja ja peatoim. ENSV tnl teadlane

(1980). ENSV rkl preemia 1972 (koll-s, 1980, koll juhina). Orden "Austuse märk" (1965, 1971), Isamaasõja 2. järgu orden. Üle 100 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Nõukogude võimuorganite taastamine Eestis pärast fašistlikku okupatsiooni. Tln, 1958; EKP võitlus töölisklassi ja talurahva liidu kindlustamise eest aastail 1944–1960. Tln, 1961; Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost. I–III (üldtoim ja kaasautor). Tln, 1961, 1963, 1972 (vene k 1961, 1963, 1970); Loova ajalooteaduse eest. Tln, 1962; Suure heitluse aastail. Eesti rahvas Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas aastail 1941–1945. Tln, 1975; Eesti rahvas Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas. I–II (peatöim aset, II k kaasautor). Tln, 1971, 1977 (vene k 1973, 1980); На основе ленинских организационных принципов. Tln, 1977; Nõukogude rahva poliitiline juht. Tln, 1977; Коммунистическая партия Эстонии в цифрах 1920–1980. Сборник статистических данных (peatöim). Tln, 1983.

B: ENE VI, 28; ETA 1980–1985, 342; TPI 1936–1986, 356, 498; Eesti Teaduste Akadeemia liikmeskond 22.10.1938 – 23.11.1994. Tln, 1994, 67.

K. Siilivask

PANKSEPP, Jaak (5. VI 1943, Tartu), psühholoog, a-st 1944 USA-s. Lõpetas 1961 Lakewoodis Kk-i, 1965 Pittsburghi Ük-i (Massachusetts), psühhol-mag (1967, Massachusettsi Ük), *Ph.D.* (1969, samas), vk "The neutral basis of aggression". Oli 1968–69 Smithi kolledži (Northampton, Mass.) instruktor, 1969–71 Sussexi Ük-s (Brighthon, UK) ja 1971–72 Shrewsbury (Mass.) järelldr, 1972–74 Bowling Greeni Ük-i (Ohio) *asst. prof*, 1974–77 *assoc. prof*, 1977–98 prof, a-st 1998 emeritprof; ühtlasi a-st 1990 Ohio med-kolledži (Toledos) psühhiaatria adjunktprof, a-st 2001 Chicago Neurokirurgia ja -uuringute Inst-s, a-st 2001 ka *Northwestern Univ.* adjunktprof, 2002–03 Portsmouthi Ük-i (UK) külalisprof ja a-st 2006 *Washington State Univ.* (Pullmann, Wash.) prof. – Uurimisvaldkonnad: psühhol ja käitumine; aju käitumismehhanismid; arengupsühhol; emotsioonide ja motivatsioonide psühhol; neuroanat, -füsiol ja -psühhol; kliiniline psühhofarmakol. Püstitanud loomadel ja inimestel tehtud uuringute põhjal hüpoteesi autismi tekkepõhjustest ja korraldanud sellest lähtudes kliinilisi raviuuringuid. On emotsioonide ja motivatsioonide psühhol uurimise pioneere, tema väitel on emotsioonid tekkinud evolutsiooni käigus kohastumise hõlbustamiseks, mistõttu eksisteerib lõplik

hulk närviprotsessidel põhinevaid, kõigile imetajaile ühiseid alusemotsioone. Mitme väljaande (*Handbook of Hypothalamus, Advances in Biological Psychiatry* jt) toim ja toim-koll-i liige, paljude teadusajakirjade (*Science, Nature, Psychology & Behavior, Am. J. of Psychology* jt) retsensent. Teadusorg-de Soc. for Neurosci, Int. Soc. for the Study of Emotions, Int. Soc. for Behavioral Neurosci, Int. Soc. for Neuro-Psychoanalysis, Int. Behavioral and Neuro-Genetic Sci, Am. Psychol. Assoc, New York Acad. of Sci, Midwestern Psychol. Assoc. jpt liige. TÜ audr (2004). Arvukalt tunnustusi ja autasusid, sh *Arnold Pfeffer Neuro-Psychoanalytic Prize* (2005). Üle 450 teadustr-e.

T: Hypotalamic regulation of energy balance and feeding behavior. // Federation Proc. (1974) 33; The biology of social attachments: Opiates alleviate separation distress (kaasautor). // Biol. Psychiatry 9 (1978); A neurochemical theory of autism. // Trends in Neurosci. (1979) 2; Toward a general psychobiological theory of emotions. // The Behavioral and Brain Sci (1982) 5; Tundmuste voolusängid imetajate ajus. // Akad (1993) 5; Affective neuroscience: The foundations of human and animal emotions. Oxford Univ. Press. New York, 1998; Inimmälu ja emotsioonid (kaasautor J.Harro). // Biosüsteemide mälu teooria. Trt, 1999; Basic affects and the instinctual emotional systems of the brain: The primordial sources of sadness, joy and seeking. // Feelings and emotions. Cambridge Univ. Press. New York, 2003; A Textbook of Biological Psychiatry. New York, 2004.

B: EE 14, 356; ETVpK, 88.

PANOV, Aleksei (3. XII 1938, Tallinn), arstiteadlane, oftalmoloog; arsti p, Leo Schotteri õep. Lõpetas 1957 Kunda Kk-i, 1964 TÜ arstitsk-a, 1967–70 asp silmahaiguste erialal, med-knd (1988, Moskvas Helmholti-nim Silmahaiguste Inst-s), vk “Удаление амагнитных инородных тел из труднодоступных отделов глаза”. Täiendas end Moskvas, Leningradis, Odessas, Sydneys, Chicagos, San Antonios, Berliinis jm Lääne-Euroopas. Oli 1964–67 Jõgeval kohaliku TK liige, 1970–88 TÜ oftalmol-a kat-i asst, 1989 dots, ühtlasi 1970 TÜ nägemise tervishoiu harulabori asutaja ning 1970–91 selle juhataja, silmaarst ja -kirurg, 1989–1992 TÜ silmahaiguste ja otolarüngol-a kat-i juh, 1992–97 oftalmol-a korr prof, 1997– dots ja silmakliiniku juh. – Urinud silmavigastusi, nende diagnostikat, profülaktikat ja kirurgilise ravi meetodeid, lühinägevust,

nägemisinvaliidsust ja oftalmol ajalugu. Eur Pimeduse Vastu Võitlemise Ühingu liige, Eesti Oftalmoloogide Teadusliku Ühingu kauaaegne aseesimees, Eesti Silmaarstide Seltsi juhatuse liige. Üle 100 teadustr-e, 2 autorit, arvukalt õppevahendeid.

T: Krüoekstraktor-magnet katarakti ja läätsesise magnetilise võõrkeha üheaegseks eemaldamiseks (kaasautor L. Schotter). // NET (1983) 2; Mittemagnetiliste ja fikseeritud magnetiliste võõrkehade eemaldamine silmast (kaasautor). // Oftalmoloogia Teatmik (1985) 4; Ülikooli Nägemise Tervishoiu laboratoorium (kaasautor L. Schotter). // Nägemise Tervishoiu laboratoorium 1975–1990. Trt, 1990; Silmahaiguste uurimismetoodika (kaasautorid Ö. Mandel, R. Kuiv). Trt, 1990; Eye injures in Tartu Eye Hospital 1986–1991 (kaasautor R. Pulges). // VII Forum Ophthalmologicum Balticum. Kaunas, 1992; Georg von Oettingen (1824–1916): der erste Professor für Augenkrankheit an der Universität Tartu (kaasautor H. Tankler). // Historiae scientiarum Baltica. Trt, 2001; Välikirurgia (kaasautor). Trt, 1996; Kataraktsete muutuste tekitamine suhkru- ja sooladieedil peetud sea läätses (kaasautor). // EA (2001) 9.

B: TÜ BL I, 108; II, 125; EE 14, 356; TÜ ajalugu III, 403; TÜK 200, 301, 306, 307; TÜA 1982–2007, 361–363, 366–368.

PANOV, Dmitri (12. I 1973, Tallinn), keemik; venelane, ametniku p. Lõpetas 1990. a Tallinna 53. Kk-i, 1994 TÜ keemia osk-a, oli 1994–96 TÜ-s magistrant ja 1996–2000 doktorant; *M.Sc.* (org keemia, 1996, TÜ), vk “Osaliselt solvateeritud Grignard’i reaktiivid” (Trt, 1996), *Ph.D.* (org keemia, 2000, TÜ), vk “Partially solvated Grignard reagents” (Trt, 2000). Oli 1998–2000 TÜ org keemia inst-i lektor, 2000– teadur. – Uurimisvaldkond: magneesiumi- ja räniorgaaniliste ühendite keemia, nende reaktsioonide kineetika. 14 teadustr-t.

T: Kinetics of the Grignard reaction with silanes in diethyl ether and ether-toluene mixtures (kaasautor). // J. Org. Chem. 68 (2003) 26; Grignard reaction with chlorosilanes in THF: a kinetic study (kaasautor). // J. Organometallic Chem. 69 (2004) 15; Steric effects of alkyl substituents in silicon chemistry (kaasautor). // Arkivoc (2006) 5; Impact of reaction products on the Grignard reaction with silanes and ketones (kaasautorid A. Tuulmets, B. T. Nguyen). // J. Organometallic Chem. 691 (2006) 19.

B: <https://www.etis.ee>.

PANSO, Voldemar (30. XI 1920, Tomsk – 27. XII 1977, Tallinn), teatriteadlane, lavastaja, näitleja ja teatripedagoog; sepa p, Mari-Liis Küla abikaasa. Lõpetas 1938 Nõmme Gümni-i, 1941 Tallinnas Lavakunstikooli, 1955 Moskvast Lunatšarski-nim Rkl Teatrikunstiinst-i, kunstiteaduste knd (1965, samas), vk “Труд и талант в творчестве актера”. Oli 1941–51 Tallinna Draamateatri näitleja, 1955–58 lavastaja, 1970–76 peanäitejuht, 1957–77 TRK lavakunstikat-i juh. Rkl Noorsooteatri rajajaid ja 1965–70 (esimene) peanäitejuht. Lavastajana oli 1960.–70. a-il silmapaistvaim eesti teatri uuendaja, pedagoogina rajas oma koolkonna. Lavastanud ka teistes Eesti teatrites, ETV-s ja “Tallinnfilmis”, mänginud filmides, dramatiseerinud A. H. Tammsaare jmt kirjaniku teoseid, kirjutanud reisikirju, publitsistikat, novelle, esseid ja filmistsenaariume. LUS-i asutajaliige (1966). ENSV rahvakunstnik (1968), NSVL rahvakunstnik (1977), ENSV rkl preemia (1965), J. Smuuli preemia (1981). A-st 1978 antakse lavakunstiüliõpilastele P-nim preemiat. Pronksbüst Noorsooteatris (1980); portreebareljeef lavakunstikat-i fassaadil. Üle 270 trükise, sh 10 rmt-t.

T: Laevaga Leningradist Odessasse ehk Miks otse minna, kui ringi saab. Tln, 1957; Töö ja talent näitleja loomingu. Tln, 1965, ²1995; Maailm arlekiini kuues. Tln, 1973; Portreed minus ja minu ümber. Tln, 1975; Zur Diskussion über die Regie. // Sovjetische Regisseure über ihr Theater. Berlin, 1976; Teatriartikleid (koost E. Link). Tln, 1980; Voldemar Panso – Anton Hansen Tammsaare. “Inimene ja jumal” (koost L. Tormis). Tln 1988; Voldemar Panso. Artiklite kogumik (koost L. Tormis, M. Karusoo). Tln, 1990.

B: ETBL, 472–473; EE 14, 357; *Tormis, L.* Eesti NSV rahvakunstnik Voldemar Panso. Tln, 1972; Telefilm “Teatri vang” (rež V. Aruoja) 1975; *Karusoo, M.* Mida on õpetanud Voldemar Panso. Tln, 1980.

R. Juursoo

PAO, Bruno (22. VIII 1931, Emmaste, Hiiumaa), ajaloolane; meremehe p. Lõpetas 1976 Tallinna 2. Õhtukk-i, 1983 TÜ ajaloo-tnk-a. Oli 1949–51 Kallemäe rahvamaja juh, 1951–52 Kuessaares ajakirjanik, 1952–56 NSVL sunnitöölaagris, 1956–58 Kose raj-s ajakirjanik, 1959–60 õppis Vigala põllutöökoolis, hiljem töötas Tallinnas

elamuhoolduses, sadamateenistuses ja EPT Harju raj-koondises ins-i ametikohal, 1977–87 Eesti Meremuuseumi teadur, 1987–89 SP v-toim, 1989–94 Muhu v arendusnõunik ja täienduskoolituse korraldaja. Pensionipõlves vabakutseline reisijuht, 2002–05 ka Kuressaare Linnavolikogu aseesimees. – Uurimisvaldkonnad: mereajalugu; koha- ja kultuuriajalugu; EV taastamine. Eesti Meremuuseumi esimeste allveearheol eksped-de korraldaja, Eesti Mereleksikoni algatusrühma liige ja artiklite autor. Koost kogumikke (“Artur Toom – Vilsandi linnukuningas”, 2001; “Sõrve sääre otsa lood. Merekultuuriline kogumik”, 2004), ülevaateid Saare- ja Hiiumaa ning Muhu ajaloo- ja kultuurimälestistest, avaldanud memuaare (“Aeg, mis antud”, 2001), aimetr-id (ligi 300) ja publitsistikat, koost mereajalooliste tõsielufilmide stsenaariume (7). Saaremaa Merekultuuri Seltsi asutajaid (1994) ja esimees (1994–2006), Saaremaa Muinsuskaitse Seltsi liige, Saaremaa Muuseumi nõukogu liige. Valgetähe V kl teenetemärk (2003), Piirivalve Teeneteristi III kl (2005), Kaitseväge juhataja Eriteeneterist (2006).

T: Eestin rannikon talonpoikijen merenkulku 1800-luvulla. // Talonpoikaispurjehdus Itamerella. Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisuja 6 (Kotka) (1984); Muhu mudel. // Põllum. (1990), 1, 2; Meresaarlased. Kujunemise käändekohti. // Akad (1997) 3; Merekultuuri ilmingud vanemas Eesti merenduses. // Eesti Laevanduse ar 1997. Tln, 1997; Maasilinna sadama piirjooni. // Saaremaa Muuseumi kahear 1996–1997. Kuressaare, 1997; Kuressaare ja Riia merelised sidemed 19. sajandil. // Saaremaa Muuseumi kahear 1997–1998. Kuressaare, 1999; Valjala. Tln, 1999; Vormsi 19. sajandi keskpaiku. // Vormsi ja Tagalahe loodus. Tln, 2001; Emmaste. Tln, 2001; Pärnu laevandusest XIX sajandi esimesel poolel. // Eesti Laevanduse ar 2002. Tln, 2002; Sõrven niemen majakat. // Viro-vuosikirja 2005. Helsinki, 2005; Igal majakal oma tuli. Jüri Suurhans ja tema aeg (ajalugu biograafia kaudu). Kuressaare, 2006; Ajast, millal viimane kaubaaurik seisis sillal. // Eesti Laevanduse ar 2008. Tln, 2008.

B: *Viiding, B.* Pao Bruno ning majad ja raamatud. // Meie Maa (1991) 23. VIII; *Naaber, E.* Muhumaa hing ja värvid. Kuressaare, 1997, 98–112; Aeg, mis antud. Tln, 2001, 123–141; Saarlaste kirjarahvast. Kuressaare, 2003, 52–53.

PAPELLO (Popello, Pabello), Karl (2. VII 1890, Pärsti v, Viljandimaa – 7. I 1958, Jena), tehnikateadlane ja leidur; sadulsepa p. Lõpetas Riias gümn-i, õppis Varssavi PI-s,

lõputöö sooritas (tõenäoliselt) Nižni Novgorodi PI-i juures. Täiendas end Rockfelleri stipendiaadina USA-s. Opteerus 1921 Eestisse, oli 1922–23 TT õppejõud, 1923–26 Kõrgema Sõjakooli lektor ja dots; luges traadita telegraafi ja tehn side kursusi. Asutas 1926 Tallinnas elektrotehnika- ja peenmeh-töökoja, kus ehitatud õhutorjesuurtükkide tulejuhtimisseadmeid ostsid peale Eesti Inglismaa, Rootsi ja USA, seadmeid katsetati ka Prantsusmaal. A-st 1931 oli Saksamaal optika ja peenmeh firma *Carl Zeiss* (Jenas) ins, ülesandeks tead uuringud ja konstrueerimistöde juhendamine. Pärast II maailmasõja lõppu langes Nõuk armee kätte, küüditati Venemaale, töötas Kolomna ja Zagorski sõjatehastes (Moskva lähedal). 1952 vabanes ja naasis Jenasse, kus jätkas ins-na. – Oli viljakas leidur, optik ja konstruktor, paljude sõjatehnika-, peenmeh-, optika- ja med-tehnikaalaste leiutiste autor. Tegutses edukalt meh-te analoogarvutite loomisel ja täiustamisel. Antirelativistina püüdis oma füüsikateor uurimustes arendada valguse meh-t õpetust ning tõestada elektrinähtuste allumist meh-seadustele. Töid elektrodünaamikast ja valgusõpetusest, üle 100 patendi.

T: Lichtgeschwindigkeit betrachtet nach der klassischen mechanik. Jena, 1934; Zur Frage der Lichtaberration und des Doppler-Effektes. // Z. für Physik 98 (1936); Zur Frage der Lichtfortpflanzung in bewegten Substanzen. // Z. für Physik 100 (1936).

B: EE 14, 357; TT ja TTÜ BL 1918–1944, 45; TT 1918–1928, 32; Insener Karl Papello. // Olion (1935) 5, 169–170; *Kortum, H.* Karl Papello. // Jenaer Rundschau (1958) 3, 99; *Mägi, V.* Karl Papello – üks Eesti viljakamaid leidureid. // Tehnika ja Tootmine (1990) 12, 26–27; *Veismann, U.* Legendaarne leidur Papello. // Horisont (1991) 3, 30; *Hendre, E.* Karl Papello – Eesti soost tippinsener. // Insenerikultuur Eestis. 1. Tln, 1992, 23–30; *Hendre, E., Õiglane, H.* Karl Papello teadlasena. // Insenerikultuur Eestis. 2. Tln, 1995, 24–29; *Hendre, E.* Karl Papello – inventor, scientist, top engineer. // Science, higher education, technologies, medicine, humanities in the Baltics – past and present. Abstracts of the 21st Int. Baltic Conf. on the History of Science. Riga, 2003, 49–50, Kes on kes Eesti lennunduses, 135.

V. Mägi

PAPLAVSKIS, Jazeps (10. VI 1938, Auri v, Dobeles mk, Lāti), ehitusteadlane; talupidaja p, lātlane. Lõpetas 1957 Riia Ehitustehnikumi, 1962 Riia PI, 1971 asp-i

Moskva Ehituskonstruksioonide Uurimise Inst-s, tehn-knd (1971, samas), vk «Сопrotивление армированных силикатобетонных балок ударному воздействию». Oli 1964–72 Silikaatbetooni Inst-i teadur, 1972–81 poorbetoonkonstruksioonide labori juh, 1981–82 ehituskonstruksioonide osk-a juh, 1982–91 teadusdir, 1991– AEROC AS nõukogu liige. – Uurimisvaldkonnad: silikaatbetoonist ehituskonstruksioonid, nende valmistamise tehnol ja seadmed. Tähtsaimad tulemusi: uue tehnol liini väljatöötamine Ahtme ehitusmaterjalide tehases (1988), kaasaegse poorbetoontehase loomine ja väljaehitamine (2002) Andjas Lääne-Virumaal. Osalenud rkl standardite väljatöötamises. EV teaduspreemia (1991, koll-s). Üle 15 teadustr-e, 5 autorit-t.

T: Производство ячеистобетонных изделий по технологии AEROC. // Строит. материалы и изделия (2005) 3; Исследование теплотехнических качеств газобетона AEROC (kaasautor). // Строит. рынок (2006) 9–10; Создание нормативно-технической базы для применения ячеистобетонных изделий. // Строит. материалы и изделия (2007) 3; Исследование процессов высыхания и теплового потока стен из газобетона AEROC (kaasautor). // Строит. материалы и изделия (2007) 3; Разработка межгосударственных стандартов взамен ГОСТ 21520-89 и ГОСТ 25485-89 в части ячеистых бетонов автоклавного твердения (kaasautor). // Строит. материалы (2007) 4;

PAPP, David (12. I 1937, Rakvere), etnoloog. Põgenes 1944 koos perekonnaga Rootsi, kus omandas kesk- ja kõrghariduse, *Ph.D.* (etnol, 1977, Stockholmi Ük), vk “Åländsk allmogeseglation”. Oli 1964–66 Stockholmi Rkl Söjaajaloo Muuseumi ametnik, 1966–75 intendant, 1975–77 Oskarshamni kommuuni kultuurijuht, 1978–79 Rootsi-Soome Kultuurifondi stipendiaat Soomes, a-st 1983 Ahvenamaa *Sjöfartsmuseum*-i teadur. – Uurimisvaldkond: merendusetnol, avaldanud ka art-d Eesti laevanduse ajaloost, eestlastest Rootsis jm. AABS, ETI, ETS Rootsis, EKKI, Rootsi Eestlaste Esinduskogu, EGS ja Eesti Postimuuseumi Sõprade Seltsi liige.

T: Sekelskiftets varvsarbetare i Oskarshamn. Stockholm, 1973; Mjöl mot strömming. Estländska jalor I Ålands skärgård. Åbo, 1980; Sjöfolk i Vårdö under 1800-talets senare hälft och 1900-talets början. // Historisk Tidskrift för Finland (1988); Estlandäre I Sverige. Historia, språk, kultur (kaasautor). Uppsala, 1988; Bomarsundrsryssar och

åläanninggarna. Om kontakterna mellan fästningens folk och åländsk allmoge. // Åländsk Odling (1991); Estländsk allmogeseoglotion på Finland: estlandssvenkst och estniskt. // Maritima kontakter över Finska viken. [Åbo], 1998; Põgenemine Läände. // Saaremaa muuseum: kaheaastart 1999–2000. Kuressaare, 2001.

B: ETVpK, 88; Mereleksikon, 312.

PAPP, Ülle-Marike (3. I 1946, Tallinn), sotsiaalteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1964 Tallinna 2. kk-i, 1974 TÜ k-etsk-a, 1990 TPÜ-s täiskasvanuhariduse kursuse. Oli 1968–76 TÜ psühhol kat-i laborant ja sotsiol-labori uurija, 1976–86 TPedI v-teadur, 1986–96 TPÜ infoteaduste osk-a lektor ja osk-a juh, 1997–2005 Sotsiaalmin-i soolise võrdõiguslikkuse büroo juh, 2005– soolise võrdõiguslikkuse osk-a nõunik. Täiendas end 1990–2005 msg kursustel ja koolitustel nii kodu- kui välismaal infoteaduste, avaliku halduse, inimõiguste, soolise võrdõiguslikkuse alal. Loengukursused: lugemissotsiol ja -psühhol, tead uurimistöö meetodid infoteadustes, juhtimise alused, infopol ja -strateegia, sooline võrdõiguslikkus jt. – Uurimisvaldkonnad: infoprotsessid org-s ja ühiskonnas; kodanikuteave; soolise ebavõrdsuse struktuursed põhjused. Osalenud Jyväskylä Ük-i koordineeritud rahvusv-s uurimisprojekti “Kultuurilised tõlgenduskoodid 8 Euroopa maas”. Olnud Eesti soolise võrdõiguslikkuse seaduse eelnõu väljatöötamise töögrupi juht, arvukate rahvusv konv-de programmikomiteede esimees ja liige. A-st 2005 sertifitseeritud soolise võrdõiguslikkuse koolitaja. Avatud Eesti Fondi Koosmeele preemia (2004). Üle 20 teadustr-e.

T: Strategies, expectations and values as tools of management. // Independence and libraries. Tln, 1996; Lähtekohti infospetsialistide tööjõupotentsiaali käsitlemiseks muutuva tööturu kontekstis (kaasautor T. Markus). // Infolevi ja -tarbimine. Tln, 1998; Inimõigused on ka naiste õigused. // Vaikijate hääled. Tln, 2001; Ettevõttesisesed suhted – üks konkurentsivõime aspekte. // Sotsiaaltöö (2001) 6; Soolise võrdõiguslikkuse seadus – positiivsed erimeetmed. // Sotsiaaltöö (2004) 6; Kodanikuteabe pakkumise põhimõtted jätkusuutlikus teadmisteühiskonnas (kaasautor E. Uverskaja). // Informatsioon. Kommunikatsioon. Ühiskond. Tln, 2005.

B: TPÜ läbi aegade, 67, 124.

PAPPEL (a-ni 1966 **Aav**), **Kaie** (10. II 1942, Tallinn), biokeemik; raamatupidaja t. Lõpetas 1960 Märjamaa kk-i, 1965 TPI keemiatsk-a, 1974–77 asp, tehnikaknd (1979, Moskva Toiduainete Tehnol-a Inst), vk “Immobiliseeritud β -galaktosidaasi saamine, omaduste ja kasutamise võimaluste uurimine” (vene k). Oli 1966–74 TPI ensümol uurimisgrupi v-ins, 1974–77 n-teadur, 1978–87 biotehnol labori v-teadur, 1987–89 sama labori ensümol sektori juh, 1983–92 TPÜ mat-loodustsk-a üldtehniliste distsipliinide kat-i dots, 1992– keemia õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: immobiliseeritud ensüümide saamine ja kasutamine; toitumise õpetamise met, õpilaste toitumiskäitumine. ENSV rkl preemia (1977, koll-s). Üle 80 teadustr-e, õppevahendid, 7 autorit-t (kaasautor).

T: The preparation and utility of immobilized β -galactosidase (kaasautor A. Köstner). Dubrovnik, 1979; Особенности получения циклодекстринов и образование комплексов включения (kaasautorid S. I. Dihtjarev, N. P. Sugrobova). // Итоги науки и техники. Т. 21. М, 1988; Tervisliku toitumise õpetamisest üldhariduskoolis I–III. Tln, 1992–1993; Biocatalytic reactor with falling layer of catalyst (kaasautor). // Biobalt. (1992) 92; Reactor Design for Immobilized Enzyme Induced Processes (kaasautorid E. Uus, E. Tearo). // Biobalt. 96 (1996); The Dietary Habits and School Lunch Quality of Estonian Schoolchildren (kaasautorid R. Vook, T. Liebert). Trondheim, 1999; Toiduhügieeni täiendmaterjalid. Tln, 2000, 2004; Toitumise alused (kaasautor K. Kuiv). Tln, 2001; School lunch in Estonia (kaasautor). // Toit ja toitumine (2002) 10; Directory intake and food habits of Estonian students (kaasautorid T. Pärna, T. Liebert). // Toit ja toitumine (2003), 11.

B: TPI 1936–1986, 272, 463, 464, 498; TPÜ, 122; TPÜ läbi aegade, 122; Kõrgema tehnilise hariduse ja tehnilise mõtte areng Eestis. Tln, 1986, 91.

PAPPEL, Kristel (6. XI 1961, Moskva), muusikateadlane ja teatrikriitik; teatritegelase t. Lõpetas 1980 Tallinna muusikak-i viiuli erialal, 1985 TRK viiuli erialal ja 1989 muusikateaduse erialal, 1993 AI-s asp-i muusikaajaloos, M.A. (1995, EMA), vk “Muusikateater Tallinnas XVIII sajandi lõpus ja XIX sajandi esimesel poolel” (Tln, 1996), Ph.D. (muusikaajalugu, 2004, EMA), vk “Ooper Tallinnas 19. sajandil” (Tln, 2003). Täiendas end 1991 ja 1994 Saksamaal Bayreuthi Ük-i muusikateatri uurimisinst-s ja Dresdeni Tehnikaük-i kunsti- ja muusikateaduse inst-s. Oli 1984–95 Tallinna muusikak-i õpetaja, 1995–2004 EMA muusikateaduse osk-a muusikaajaloo õppejõud,

2004– dots, ühtlasi oli 1985–95 TRK/EMA õppejõud ja a-st 1995 Tallinna muusikak-i õpetaja, olnud ka TÜ ja Usuteaduse Inst-i kirikumuusika kooli külalisõppejõud. – Uurinud muusikateatri ajalugu ja teor küsimusi. Kirjutanud kontserdi- ja teatriarvustusi. Teinud kaastööd leksikonidele (sh *Pipers Enzyklopädie des Musiktheaters*. Bd 6. München/Zürich, 1997). Saanud uurimistööks 1994 Lübecki linna ja Tempuse stipendiumid, 1998–2001 ETF uurimistoetuse. Rahvusv-te uurimisrühmade *Thalia Germanica* ja *Musikgeschichte in Mittel- und Osteuropa* liige. Teatrikriitika aastapremia (1990), Kultuurkapitali väike aastapremia (1996, 2004). Üle 15 teadustr-se.

T: Mozarts Opern in Tallinn (Reval) vor 200 Jahren. // Eesti Muusikaajal Toim 1 (1995); Die Ersten Aufführungen von Richard Wagners Opern im Revaler/Tallinner Theater. // Deutschsprachige Theater im baltischen Raum, 1630–1918. Frankfurt am Main, 1997; Von der Wandertuppe zum ständigen Theater: Schwierigkeiten des Übergangs im Talliner (Revaler) Musiktheater 1795–1809. // Musikgeschichte in Mittel- und Osteuropa. Mitteilungen der internationalen Arbeitsgemeinschaft an der Technischen Universität Chemnitz 3 (1998); Orpheus otsib ooperit. // TMK (1998) 4; Ludwig Ohmann, rahutu teatrihing. // TMK (2000) 6; Muusikateatrist, kolmes vaatuses. // Teatrielu 2000. Tln, 2001.

B: EE 14; 357; Who is Who in Estonian Music. Tln, 2004, 89–90; *Epnar, L.* Raamat ooperiteatrist Tallinnas. // TMK (2004) 3, 51–57; *Tormis, L.* Ooper kui teater. // Muusika (2004) 3, 36–37.

PAPPEL, Toivo (17. II 1942, Tallinn), tehnikateadlane; agronoomi p. Lõpetas 1960 Märjamaa Kk-i, 1965 TPI meh-*tsk*-a, 1971–74 asp, tehnikaknd (1977, TPI), vk käsitleb energeetilise kontseptsiooni rakendamist abrasiivkulumise standardsete katsemetoodikate väljatöötamisel. Oli 1974–75 TPI v-teadur, 1975–78 asst, 1978–80 v-õpetaja, 1980–98 dots, a-st 1998 prof, 1988–91 meh-*tsk*-a prodekaan, 1992–2000 TTÜ masinaõpetuse inst-i dir, 1994–2000 masinaõpetuse inst-i, 2000– mehhatroonikainst-i masinameh õt-i juh, ühtlasi a-st 2000 meh-*tsk*-a õppeprodekaan ja 2004–05 dekaani kt. – Uurinud materjalide kulumist ja masinate töökindlust abrasiivsel erosioonil (kuulub prof I. Kleisi koolkonda). Tegelenud masinate ja seadmete kulumiskindluse tõstmise ja prognoosimise probleemidega, andnud

soovitusi standardsete kaitsemetoodikate väljatöötamiseks abrasiivkulumise tingimustes, osalenud rkl standardi (GOST 23201-76 "Materjalide ja pinnakatete tsentrifugaalkiirendi abil abrasiivsele erosioonile katsetamise meetod") väljatöötamisel. Organiseerinud TTÜ koostööd Rootsi Keraamikainst-i, Oulu Ük-i ja Rootsi Kuningliku Tehnikaük-ga. Eesti Ins-de Liidu liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Centrifugal Accelerators for Erosion Research and Standard Wear Testing (kaasautorid I. Kleis, H. Uuemõis, L. Üksti). // Proc. Int. Conf. "Wear of Materials". Dearborn, Mich, USA, April 1979; Strahlverschleißuntersuchungen an modernen Konstruktionswerkstoffen (kaasautorid I. Kleis, H. Arumäe). // Wiss. Berichte Ingenieurhochschule. Zittau, 383 (1982); The solid particle on ceramic materials (kaasautor P. Pappel). // OST-98 Symp. On Machine Design. Oulu, 1998; Complete milling technologies of different valuable materials (kaasautor U. Sannik). // Proc. 4th Int. Conf. "Industrial engineering – new challenges to SME". Tln, 2004.

B: EE 14, 357; EMaBL, 355; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 52, 55, 56, 109, 134, 182; TTÜ ar 2002. Tln, 2003, 82–83; TTÜ professorid läbi aegade, 304–305.

PAPSTEL, Jüri (13. II 1940, Tallinn – 2. X 2004, Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1958 Ahtme Kk-i, 1963 TPI meh-tsk-a masinaehituse erialal, 1967 Moskva Mäeinst-i asp-i, tehnikaknd (1967, Moskva Mäeinst), vk "Установление рациональных параметров процесса ротационного обжата штокков механизированных шахтных крепей различной жесткости". Täiendas end 1972–73 Stockholmi Tehnikaük-s, 1985, 1988 Budapestis, 1994 Trondheimis. Oli 1963–64 TPI masinaehituse tehnol kat-i asst, 1967–1974 asst ja v-õpetaja, 1974–1987 dots, 1987–92 masinate proj-se kat-i juh, 1992–2000 TTÜ masinaehituse inst-i dir ja prof, 2000–04 tootmistehnika õt-i juh ja meh-tsk-a dekaan. Tähtsamad loengukursused: lõiketeooria, lõikeriistade projekteerimine, ekspertsüsteemid masinaehituses. – Uurimisvaldkond: masinaehituse tehnol – pindade viimistlemine külmrullimise meetodil, tehnol infosüsteemid, lõikeinstrumentide projekteerimine ja valik, ekspertsüsteemid masinaehituses. Ülel Tead-Tehn Ühingu Eesti osk-a instrumentaalsektsiooni esimees (1978–90), Eesti Meh-ins-de Seltsi liige (juhatuse esimees 1990–2004) jmt org-i liige, Eesti volitatud ins (1998), euroins (EURING) (1998). Üle 60 teadustr-e, 1 autorit.

T: Tehnoloog ja toodangu kvaliteet (kaasautorid T. Koger, A. Vällö). Tln, 1979; About an approach for the creation of the set of allowed solutions by the process planning. // Trans. TPI 584 (1984); Selection expert system for the tools used on a lathe (kaasautor A. Tool). // Trans. TPI 729 (1991); Surface oriented tool set as a new environment for process planning and concurrent engineering. // Proc. Acad. Sci. Est. Eng. 1 (1995) 1; Module-based intelligent advisory system. // Int. J. Production Economics (1999) 60, 61; Knowledge based system of the surface finishing process (kaasautorid M. Karjust, M. Pihlak). // Proc. 4th Int. Conf. "Industrial engineering – new challenge to SME". Tln, 2004.

B: EE 14, 357; EMaBL, 355–356; TPI 1936–1986, 498; *In memoriam*: Jüri Papstel. // TTÜ ar 2004. Tln, 2005, 382–383; TTÜ professorid läbi aegade, 306–307.

PARBO Sir Arvi Hillar (10. II 1926, Tallinn), mäeinsener ja tööstur; talupidaja p. Läks 1944 Saksamaale ja sealt nov-s 1949 Austraaliasse. Üldhariduse omandas Eestis (Gustav Adolfi Gümns ja TT-s) ning Saksamaal. Öppis 1945–46 Balti Ük-s Saksamaal, 1946 alustas õpinguid Clausthali Mäeakad-s, lõpetas 1955 Adelaide'i Ük-i mäeins-na. Peamine töökoht a-st 1956 oli kaevanduskompaniis *Western Mining Corporation Ltd. (WMC)* mis tegeles kulla, hõbeda, alumiiniumi, nikli, koobalti, vase, uraani, steatiidi, õli, maagaasi ja fosforiidi tootmisega. Alustas markšeiderina ja oli seejärel mitmetel ametikohtadel, kuni 1971 nimetati tegevdir-ks ja 1974 ka esimeheks. 1986 loobus tegevdir-i kohast, jäädes edasi esimeheks kuni erruminekuni 1999. Oli samal ajal tegev ka teistes firmades Austraalias, USA-s ja Saksamaal, nende hulgas Austraalia sel ajal suurima kaevanduskompanii *Broken Hill Proprietary Ltd. (BHP)* dir 1987–89 ning esimees 1989–92, *Aluminium Company of America (ALCOA)* dir 1980–98, *Alcoa of Australia* esimees 1978–96, *Munich Reinsurance Co of Australia* esimees 1984–1998, *Zurich Australian Insurance Group*'i esimees 1985–98, *Sara Lee Corporation*'i dir 1991–98. Oli *Business Council of Australia* asutaja-president 1983–84, *Australia-Japan Business Cooperation Committee* president 1985–1991, *Australasian Institute of Mining and Metallurgy* president 1990, *Australian Academy of Technological Sciences and Engineering*'u president 1995–97. Oli paljude val-te ja erafirmade nõustamiskogude liige Austraalias, USAs ja Hiinas, sh *Chase Manhattan Bank Int. Advisory Committee* 1983–

2001, *China Int. Trust and Investment Corporation* 1996–2002, *Egon Zehnder Global Corporate Governance Advisory Board* asutaja-dir 1998, ka Peaministri Rahvusv Majekspertide Nõukogu liige Eestis 1990–1992. Erialaste ja tead org-de *Australasian Inst. of Mining and Metallurgy*, *Institution of Mining and Metallurgy*, *Institution of Engineers Australia*, *Gesellschaft Deutscher Metallhütten- und Bergleute*, *Australian Academy of Technological Sciences and Engineering*, *Australian Inst. of Management*, *Royal Society of Victoria*, *Australian Inst. of Company Directors* liige ja Eesti Geoloogide Seltsi auliige. Arvukate medalite ja tunnustuste hulgas on tal *Institution of Mining and Metallurgy* (London) kuldmedal, *Australasian Inst. of Mining and Metallurgy* medal, *Australian Inst. of Management John Storey* medal, *University of Melbourne Faculty of Engineering*’u Kernot’ mälestusmedal jt. Pidanud 15 pidulikku ja austamiskõnet Austraalias ja Kanadas tehn, maj ja ühiskondlikel teemadel. Deakini, Monashi, Flindersi, Central Queenslandi ja Sydney ük-de audoktor. Nimetati teenete eest Austraalia tööstusele *Knight Bachelor*’iks (1978) ja *Companion of the Order of Australia*’ks (1993). Vääristatud Queen’si juubelimedaliga (1977), Saksa Liiduvabariigi *Grosses Verdienstkreuz*’iga (1979), Jaapani *Grand Cordon of the Order of Sacred Treasure*’ga (1990), EV Valgetähe 2. klassi teenetemärgiga (2001) ja Austraalia *Centenary* medaliga (2003). – Uurimisvaldkond: maavarad, nende avastamine, töötlemine ja kasutamine.

T: The role of mining and mineral processing in Australian development. // AusIMM Adelaide Branch (1977); The nickel industry. // AusIMM Bull. 446 (1980); Continuing expansion of frontiers – impacts and limitations. // Proc. 7th Convocation of Eng. and Technol. Acad-s, Sydney (1988); Politics and the economy. // The Australian (1989); Australia, aluminium and minerals. // Int. Primary Aluminium Inst. (1989); Ore reserve estimates – the impact on miners and financiers. // AusIMM Bull. 3 (1990); The mineral heritage. // AusIMM Bull. 5 (1990) 7; From mine face to the boardroom. // News Weekly (1991); Down under, mineral heritage in Australasia. // AusIMM Monograph 18 (1992); Business and society. // The Sir Wallace Kyle Memorial Lecture (1992); Reminiscences of the minerals industry // ATSE Focus 111 (2000); On mining and minerals. // www.lavoisier.com.au/articles/Parbomining2001.html; Changes in society and leadership. // www.leadershipvictoria.org/resources/speeches/speech_parbo2002.htm; Minerals and the future. // World Mining 2 (2004).

B: EE 7, 193; 14, 358; EMaBL, 356; *Järvesoo, E.* Sir Arvi Parbo tõus tippu. // Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949. Toronto, 1991, 304–307; *Oja, H.* Sir Arvi Parbo läks pensionile. // Vaba Eestlane 12 (1999) 13. V; Meie Kodu 47 (2000), 6. XII; Eesti Päevaleht (2000) 14. X; *Jõesoo, E.* Sir Arvi Hillar Parbo – 75. // Meie Kodu 16 (2001) 27. II; Meie Kodu 39 (2001) 10. X.

PARBUS, Ülo-Kaunileid (8. V 1928, Tartu), keeleteadlane ja koduloolane; politseiniku p. Lõpetas 1952 Tartu Kaugõppekk-i, 1962 TÜ eesti filol osk-a, 1964–66 TÜ asp. Oli 1961–64 Tartu 1. kk-i eesti k-e ja kirj õpetaja, 1966–69 TÜ eesti k-e kat-i õpetaja, ühtlasi 1968–69 ajal-k-etsk-a kaugõppeprodekaan, 1969–72 Oulu Ük-i eesti k-e lektor, 1976–88 Tartu K-tekooli soome k-e õpetaja, 1988–91 Rahvarinde Eesti Kultuurikeskuse juh. Õpetanud tänapäeva eesti k-t, eesti dialektol-t, praktilist eesti k-t, juhendanud murdepraktikat. Avaldanud ligemale 200 k-etundi venek-setes ajalehtedes. – Töid eesti dialektol-st ja õigekeelsusest, hiljem ka geneal ja koduloolisi uurimusi.

T: Anseküla murrakust. // Eesti keele ringi töid. TRÜ eesti keele kateeder. Trt, 1964; Kirjakeelest, siirdekeelest ja murdekeelest. // ES-i ar 12 (1966); Kui eksamitööks oleks etteütlus. // KK (1967) 2; Mitu õ-d on saarte murdes? // KK (1967) 7; Mõtteid eesti murdeuurimise suundadest. // KK (1968) 6; Karja mõisa talupojad 1795–1858. Trt, 2004, 2005; Leisi mõisa talupojad 1795–1858. Trt, 2005; Karja kirikumõisa, Aru mõisa ja Triigi mõisa talupojad 1795–1858. Trt, 2006.

B: TÜ BL I, 235.

PARHOMENKO, Eduard (1. XII 1966, Tartu), ajaloolane ja filosoof. Lõpetas 1985 Trt 7. Kk-i, 1989 TÜ ajaloo osk-a, filos-mag (1992, TÜ), vk “Tartu Ülikooli filosoofiaprofessor G. B. Jäsche panteismikäsitluse eelduste kujunemine”, Trt, 1992. Oli 1990 TÜ filos ja pol teaduste kat-i stažöör-õppejõud, 1990–93 filos-osk-a õpetaja, 1994–95 teadustööl Saksamaal, 1996–98 TÜ filos-osk-a teadur, 1999–2001 lektor, 2002– filos ajaloo õt-i lektor. Õpetanud filos üldkursust, filos ajalugu. – Uurimisvaldkond: filos ajalugu. Üle 10 teadustr-e.

T: Meeldetoomine kui olnu taastoomine tuleva võimalikkusena. // Studia ethnologica Tartuensia (2001) 4; Filosoofia Eestis. Üks metaentsüklopeediline esitus. // Akad (2002)

8; Philosophie in Estland. // Philosophieren in Ostseeraum. Veröffentlichungen des Osteuropa Inst. München: Reihe. Forschungen zum Ostseeraum. 8. Wiesenbaden, 2004.

B: TÜ BL II, 125.

PARIJÕGI (a-ni 1935 **Parinbak, Parinbach**), **Endel** (16. XI 1929, Tartu), majandusteadlane; Jüri P. p. Lõpetas 1948 Tartu 1. Kk-i, 1953 TPI tööstuse ökon erialal, 1956 asp-i Moskva Tööinst-s. Oli 1953–57 Tallinna Ekskavaatoritehase töö- ja palgaoska juh, 1960–65 ENSV RMN töö- ja palgaoska juh, 1968–78 TPI maj-tsk-a tootmise ökon ja org-se kat-i dots, 1970–78 ühtlasi töökorralduse labori tead juhendaja, 1979–98 EMI peakonsultant. – Uurimisvaldkond: maj-ettevõtete palgapol, töökorraldus, juhtimine. ETV saatesarja “Töö ja palk” (50 saadet 1978–80) autor. Ühiskondliku töö- ja palgakomitee esimees (1965–98), Eesti Konsultantide Assots-i president (1992–94), Estonia Seltsi liige. Riigivapi V kl teenetemärk (1998). Üle 10 teadustr-e, õppevahendid.

T: TTO ja tootmise efektiivsus (kaasautor J. Fominõh). Tln, 1967; Töö teaduslik organiseerimine. Tln, 1977; Töö normimine (kaasautorid J. Fominõh, E. Toom). Tln, 1981; Brigaadi töö- ja palgakorralduse täiustamisest ja rakendamisest. Tln, 1982, ²1984; Palgakorralduse täiustamisest. Tln, 1983, ³1986; Lisatasud ja palgalisandid. Tln, 1987.

B: EMaBL, 357; TPI 1936-1986, 341, 469, 498.

PARIJÕGI (a-ni 1935 **Parinbak, Parinbach**), **Jüri** (2. IX / 21. VIII 1892, Kunda-Malla v, Virumaa – 9. VII 1941, Tartu), kirjanik ja pedagoog; sadamatöölise p, Endel P. isa. Õppis 1905–09 Rakvere linnakoolis, 1910 samas ped kursustel, 1929 sooritas Tartus eksternina gümn-i lõpueksamid. Oli 1910–15 Kaarli vallakooli (Rakvere läh) õpetaja, 1915 mobiliseeriti, õppis Goris (Kaukaasias) lipnike koolis ja oli a-ni 1917 I maailmasõjas, 1917–18 Kaarli vallakooli õpetaja, 1919–20 osales Vabadussõjas, 1920–21 Rakvere algkooli õpetaja, 1921–29 Rakvere ÕS-i harjutuskooli õpetaja, metoodik ja juh, käis samal ajal end täiendamas Saksamaal ja Austrias. 1929–31 õppis TÜ-s kirj ja ped, ühtlasi oli 1929–31 Tartus algkooliõpetaja, 1931–40 Tartu 4. algkooli juh, a-st 1940 Tartu ÕS-i dir. Vangistati ja mõrvati 1941 Tartu vanglas. Tunnustatud noorsookirjanik, menukate laste- ja noorsoojuttude autor, tegutses ka lastekirjanduse kriitikuna. – Uuris üldõpetuse printsiipe, kooli töökorraldust, koostas üldõpetuse ja koduloo töökavad, pani

aluse nn novellistikule ajalookäsitlusele algkoolis, koostas rea populaarseks saanud kooliõpikuid, avaldas ajakirj-s ped- ja met-art-id. Oli Akad Ped Seltsi asutajaid (1929) ja juhatusse liige, koguteose "Omariikluse süvendamine" (1938) peatoim.

T: Üldõpetus Rakvere Õpetajate Seminari harjutuskoolis (kaasautor). Tln, 1928; Mõõdunud ajad jutustavad (kaasautor T. Adamson). I–III. Trt, 1931–1934 (kordustr 1938–1939); Elav Sõna. III. Trt, 1932; Kodulugu. Tln, 1933; Uusi teid algõpetuses. III–IV. Tln, 1933–1936; Noor kodanik (kaasautor T. Adamson-Algma). Trt, 1934; Eesti koolilugemik (kaasautor). V. Tln, 1938, 1939.

B: AAUT III, 15–16; EBL TK, 235; EAT, 228; EkirBL, 263–264; EkrL (1995), 397–398; EkrL (2000), 396–397; EKBL, 263–264; EE 14, 358; *Nurk, A. Jüri Parijõgi pedagoogina. // Nõuk pedagoogika ja kool. XXI. Tln, 1980; Reidolf, M. 100 aastat Jüri Parijõe sünnist. // Haridus (1992) 9.*

V. Rehema, Õ. Elango

PARIK, Heino (16. IV 1929, Võisiku v, Viljandimaa), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1949 Olustvere Põllumehaanika, 1961 EPA agron-tek-nik, 1967 asp-i Leningradi Põllum Inst-s, põllumehaanik (1967, samas). Oli 1949–53 Viljandimaa TSN TK põllumehaanik agronoom, 1953–63 ENSV Põllumehaanik v- ja peaaagronoom ning peaaagronoom-tehnoloog, 1967–69 Saku näidissõjaväe dir aset, 1969–93 Tartu näidissõjaväe dir. – Uurimisvaldkond: taimekasv. ENSV tnl agronoom (1969), NSVL rkl preemia (1975), sõjaväe kangelane (1987). Tööpunalipu orden (1973), Lenini orden (1981, 1987). 11 teadustr-t, sh 2 bošüüri.

T: Hübridikaalikas on väärtuslik söödakultuur. Tln, 1962; Turba väetisväärtuse suurendamisest. Tln, 1963.

B: ELVI BL, 43, 129; EMaBL, 357.

PARIK, Jüri (24. III 1951, Türi), bioloog-geneetik. Lõpetas 1969 Tartu 5. Kk-i, 1975 TÜ biol-tek-nik, *M.Sc.* (gen, 1998, TÜ), vk "Meetodite modifitseerimisest geneetilistes uuringutes". Oli 1975–76 Tartu Harjutuskooli õpetaja, 1976–77 ÜMPI v-ins, 1977–87 n-teadur, 1987–92 teadur, 1992–2005 MRI teadur, 2006– evolutsioonilise biol õt-i lektor.

– Uurimisvaldkonnad: populatsioonigen; genoomi polümorfism ja inimkonna biol-ne ajalugu. 60 teadustr-t.

T: Characterization of agarose-type polysaccharidic fractions (kaasautorid A. Kollist, T. Püssa). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 29 (1980) 3; Polymorphism of alpha-1-antitrypsin in populations of pamiir the reproductive compensation as a possible mechanism for maintaining the genetic diversity of populations for human pi genes (kaasautor). // Gen. 25 (1989) 12; A manifold support for molecular-genetic reactions (kaasautor). // Anal. Biochem. 211 (1993) 1; Deep common ancestry of Indian and western-Eurasian mitochondrial DNA lineages (kaasautor). // Curr. Biol. 9 (1999) 22; On the phylographic context of sex-specific genetic markers of Finno-Ugric populations (kaasautor). // The roots of peoples and languages of Northern Eurasia II–III. Trt, 2000; The emerging limbs and twigs of the East Asian mtDNA tree (kaasautor). // Mol. Biol. Evol. 19 (2002) 10; Lab-specific mutation processes (kaasautor). // Human mitochondrial DNA and the evolution of *Homo sapiens*. Heidelberg, 2006.

B: TÜ BL II, 125; <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>

PARIS, August (28. I 1888, Luke v, Tartumaa – 21. III 1944, Tartu), keemik; talupidaja p. Lõpetas 1908 Tartu Aleksandri Gümni-i, 1915 TÜ keemia osk-a, keemiaknd (1923, TÜ), keemiadr (1924, TÜ), vk “Über die Hydratation des Terpene des Terpentins zu Terpinhydrat durch Einwirkung von Mineralsäure”. 1925–26 täiendas end füüsikal ja kolloidkeemias Berliinis Füüsikal Keemia ja Elektrokeemia Inst-s. Oli 1915–18 Moskvas W. K. Ferreini peenkeemiatehase keemik, 1918–20 keem süsteesi osak-de ning laborite üldjuh. 1920 naasis Eestisse, oli 1920–22 TÜ keemia inst-i abijõud ning 1920–25 Tartu gümni-des keemiaõpetaja, 1923–25 TÜ anorg ja analüüt keemia labori abijuhataja-v-asst, 1925–27 füüsikal keemia õt-i dots-i kt, 1927–29 dots ja 1929–33 korr prof, 1933–44 anorg keemia kat-i prof ning keemia inst-i dir. – Uuris terpeenide hüdratsiooni mineraalhapete lahustes, kolloidsüsteemide omadusi, komplekssoolade aeglase hüdrolyüsi jmt reaktsiooni kineetikat ja tasakaalu. Oli eestik-sete keemiaoskussõnade loomise algatajaid. Tegeles ka eestik-se keemiaalase õppekirj koostamisega. Eriti tuntuks sai tema “Kvalitatiivse analüüsi praktikum. I.” (1934), millest 1944–48 ilmus neli väljaannet. Osales EKS-i keemia oskussõnade komisjoni tegevuses, juhtis AKS-i

keemiatemol komisjoni, oli a-st 1928 AKS-i esimees, 1932–37 ajakirja “Keemia teated” peatoim. Eriharrastuseks oli muusika (mängis keelpille “Vanemuise” suures orkestris ja akad-s kammerkvarietis, tegeles ka komponeerimisega). Ligi 40 teadustr-t ja aimeart-t, sh 2 rmt-t ja õpikuid.

T: Zur Frage der langsamen Hydrolyse der Kaliumpentachlororutheniats (kaasautor H. Freundlich). // Kolloid-Z. (1926) 40; Zur Kenntnis der Tixotropie. // Sb der Naturforscher-Gesellsch. (1929) 35; Über die Eisen- und Aluminiumbestimmungen. // ACUT A XXXV (1940) 5; Keemilise analüüsi praktikum I. Kvalitatiivne analüüs (kaasautor A. Laur). Trt, 1934; II. Kvantitatiivne analüüs (kaasautor H. Tamm). Trt, 1941.

B: AAUT I, 174; EBL TK, 235; EAT, 228; EE 14, 358; Prof A. Paris (nekroloog). // Postimees (1944) 73; *Past*, V. Keemiaosakonna töö algus rahvuslikus Tartu Ülikoolis. August Parise tegevus. // TÕ ajaloo küsimusi XXIII (1989), 36–48; TÕ ajalugu III, 82, 93, 140, 142, 143.

V. Past

PARIS, Hermann (16. VIII 1891, Luke v, Tartumaa – 19. XII 1954, Tallinn), rohuteadlane; talupidaja p. Õppis Tartu Klassikalisel Güm-n-s, keskhariduse omandas iseseisvalt. Lõpetas 1918 MÜ proviisorina, 1928 TÕ rohuteadlasena, farm-mag (1928, TÕ), vk “Mõningate Pb-organosoolide stabiilsusest”, farm-dr (1932, TÕ), vk “Rasvhapete alkaalisoolade bakteritsiidsest toimest”. Oli 1906–11 Pihkvas ja 1911–15 Moskvas apteekriõpilane, 1915–16 Peterburis hospitali apteegis, 1916–17 sõjas, 1917 Moskvas apteekriõpilane, 1918 Moskvas apteegis proviisor, 1918 Moskvas Tervishoiu Peaval apteegiosk-a eriteadlane, 1919–21 Baškiirias apteegijuh, 1925–40 TÕ apteegi juh, ühtlasi a-st 1928 TÕ abiõppejõud, 1935–37 eradots, 1938–41 dots. Sõja ajal Saksa koonduslaagris, töötas apteegis. Oli 1944–47 ENSV Tervishoiu Min-i Apteekide Peaval-e ülema aset, 1947–51 KI farm-sektori juh, 1950–52 põlevkivikeemia sektori v-teadur, 1951–54 Kose apteegi juh. – Uurimisvaldkond: Eesti ravimtaimed, farmakopõa preparaadid. KI-s uuris põlevkiviõlist antiseptikumide saamise võimalusi ning para-aminosalitsüülhappe sünteesi. Rohkelt kirjutas kutseküsimustest. 1926–34 oli ajakirja “Eesti Rohuteadlane” toim. Akad Rohuteaduse Seltsi juhatuse liige. U 20 teadustr-t.

T: Eesti *Oleum Betulae empyreumaticum*'i omadustest ja koosseisust. // Eesti Rohuteadlane (1928) 7; Farmatsöitiline käsiraamat (kaastoim). Trt, 1931; Seatina dispersioonist bensoolis ja toluoolis. // Eesti Rohuteadlane (1932) 5; Kolloidsest seatinast, eriti atsetonosoolist. // Eesti Rohuteadlane (1932) 6; Piparmündi *Mentha piperita, L.* kultuur. // Eesti Rohuteadlane (1934) 4; Kummeli, *Matricaria chamomilla*, kultuur. // Eesti Rohuteadlane (1934) 4; Salvei, *Salvia officinalis*, kultuur. // Eesti Rohuteadlane (1936) 10; Ravimtaimede kultuur ja droogideturu korraldamine Lätis. // Eesti Rohuteadlane (1939) 2; Palderjanijuure võrdlev uurimine. // ACUT 36 (1940) 2; О фунгицидных свойствах сланцевых смол (kaasautorid V. Pedak, E. Keel). // Гор. сл. (1956) 2.

B: AAUT II, 499; Eesti Rohuteadlane (1932) 9/10, 190–191; (1996) 3, 28; Pharmacia (1932) 11, 326; KI teaduskaader 1947–1972, 9; *Hinrikus, T., Raal, A., Tankler H.* Farmaatsia Tartu ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 35.

M. Mooser

PARIS (a-ni 1946 **Jaska**), **Hilja-Liivia** (4. VII 1922, Tartu), spordipedagoog; advokaadi t, Peeter P-e abikaasa ja Peeter P-e (*jun.*) ema. Lõpetas 1941 Tartu 3. Kk-i, 1946 TÜ kehakultuurisk-a. Oli 1945–53 TÜ sportmängude kat-i õpetaja, 1953–64 kehalise kasv ja spordi kat-i õpetaja, 1964–71 spordimed-i kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1971–78 spordifüsiol kat-i v-õpetaja. – Uurimusi kehalise kasvatuse met alalt. 12 teadustr-t.

T: Об экскреции 17-оксикортикоидов во время и после урока физического воспитания у студентов медицинских спецгрупп (kaasautor). // Эндокринные механизмы регуляции приспособления организма к мышечной деятельности. Трт, ТГУ (1975) 5; Проблемы биологического обоснования физического воспитания студентов (kaasautor). // TÜ Toim 497 (1979).

B: AAUT III, 443; TÜ BL I, 329; ESBL, 467.

A. Viru

PARIS, Peeter (*jun.*) (11. I 1953, Tartu), füüsik; Peeter ja Hilja-Liivia P. p. Lõpetas 1971 Tartu 1. kk-i, 1976 TÜ füüsikaosk-a, *Ph.D.* (füüsika, 1994, TÜ), vk “Initiation of corona pulses”. 1976–88 TÜ üldfüüsika kat-i ins, 1988–89 TÜ eksperim-tootmisbaasi juh, 1988–93

kaugõppe asp, 1989–93 TÜ rakendusoptika labori juh, 1993–2001 TÜ eksperim-füüsika ja tehnol-a inst-i teadur, 2002– sama inst-i optika ja spektroskoopia õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: gaaslahenduse füüsika, laserkiirguse mõju gaaslahendusele, plasmaspektroskoopia, laserkiirguse ja aine vahelised mõjud, kiudoptilised seadmed, laserpuhastamine, nanoosakeste genereerimine laserablatsioonil. EFS liige. Üle 40 teadustr-e, õppevahendid.

T: On the formation of the negative corona (kaasautorid H. Korge, M. Laan). // J. Phys. D: Appl. Phys. (1993) 26; The multiavalanche nature of streamer formation in inhomogeneous field (kaasautor M. Laan). // J. Phys. D: Appl. Phys. (1994) 27; Study of Corona Discharge Aerosol with an Electrical Aerosol Spectrometer (kaasautorid A. Mirme, M. Laan). // J. Aerosol Sci. (1998) 29; Negative Coronas: Low Current Mode – Pulse Mode Transition (kaasautor). // Czech. J. Phys. (1999) 49; Measurement of intensity ratio of nitrogen bands as a function of field strength (kaasautorid M. Aints, M. Laan, F. Valk). // J. Phys. D: Appl. Phys. (2004) 37 Laser-Induced current in air gap at atmospheric pressure (kaasautorid M. Aints, M. Laan, T. Plank). // J. Phys. D: Appl. Phys. (2005) 38; Intensity ratio of spectral bands of nitrogen as a measure of electric field strength in plasma (kaasautor). // J. Phys. D: Appl. Phys. (2005) 38.

B: TÜ BL II, 125–126.

PARIS, Peeter (*sen*) (11. II 1915, Tallinn – 24. II 1969, Tartu), spordipedagoog ja -organisaator; Peeter P. *jun.* isa, Hilja-Liivia P. abikaasa. Lõpetas 1934 Tallinna Poeglaste Reaalgümni-i, 1940 TÜ kehakultuuritsk-a. Oli 1941–45 Nõuk armees, 1945–49 TÜ võimlemise kat-i juh, dots, 1949–57 suusaspordi kat-i juh, 1957–69 v-õpetaja. Õpetanud võimlemist ja suusatamist. Üle 20 teadustr-e, sh õppevahendid ja käsirmt-d.

T: Suusaspordi oskussõnad. Trt, 1962; Suusatamise õpetamine. Trt, 1965.

B: AAUT III, 319; TÜ BL I, 329–330; TÜ ajalugu III, 154, 302, 403; ESBL, 467.

K. Siilivask

PARIS, Rudolf Johannes (24. IX 1896, Pangodi v, Tartumaa – 21. XI 1973, Freudenstadt/Schwarzwald, Saksamaa), kunstiajaloolane, -kriitik ja graafik; talupidaja p. Lõpetas 1918 Tartu Kommertsikooli, õppis 1916–19 Tartus K. Mäe ateljees maalimist,

1919–22 “Pallases” maalimist ja graafikat, 1922–25 jätkas õpinguid välismaal, pms Weimaris Bauhausis, kus lõpetas seinamaali osk-a. Omandas hariduse kunstiajaloo alal, õppides 1919–21, 1927–31 TÜ-s ja 1931 ka Helsingi Ük-s. Kuulus 1919 Lõuna-Eesti kunstikaitsetoimkonda. Oli 1920–22 “Postimehe” kunsti- ja karikatuuri osk-a juh, 1925–29 “Pallase” maali- ja analüütilise joonistamise õppejõud, 1932–34 “Eesti entsüklopeedia” kunstiosk-a toim ja kaasautor, 1935–40 Rkl Propaganda Talituse nõunik, ühtlasi 1938–39 ajakirja “Varamu” kunstiosk-a toim. Läks 1941 Saksamaale. Elas Freudenstadtis, kus tegutses kunstniku ja kunstikriitikuna, pidas sidet eesti kunstnikega Rootsis, tegi kaastööd ajakirjadele “Tulimuld” ja “Mana”. – Uurinud baltisaksa ja eesti kunsti ajalugu 19.–20. sajandil, avaldanud monogr-si käsitlusi eesti kunstnikest, ülevaateid rahvusliku kunsti arengust ja ainekust, loonud kunsti-terminol leksikoni. Oli ka tegevkunstnik, loonud joonistusi, akvarelle, karikatuure, rmt-illustratsioone. U 20 teadustr-st.

T: Konrad Mägi. Trt, 1932; Talumööbel. Trt, 1933; Rahvuslik ainek eesti 19. sajandi maalikunstis. // EÜS-i album X. Trt, 1934; Kunstiühing “Pallas” (kaasautor). Trt, 1934; Uuem eesti kunst. Äärjooi eesti maali- ja raidkunsti arengust XIX ja XX sajandil. Trt, 1935 (selle täiend pr-keelne väljaanne: L’art estonien: peinture, sculpture, arts appliqués. Trt, 1935); V. Mellik. // Varamu (1938) 2; Ado Vabbe. // Varamu (1939) 6; Eduard Viiralt 1898–1954. Stockholm, 1964; Kunsti leksikon. Stockholm, 1986 (trükki toim. E. End).

B: AAUT II, 7; EKABL, 371–372; EE 14, 358–359; TÜ ajalugu III, 100; ETVpK, 88; *Paris*, R. Mana kunstiankeet. // *Mana* (1960) 2/3; Välis-Eesti kunstnikke. Rooma-Toronto, 1980, 137–138.

R. Loodus

PARK (a-ni 1991 **Pork**), **Andrus**, filosoof (17. XII 1949, Tallinn – 14. VIII 1994, Tallinn), ins-i poeg. Lõpetas 1968 Tallinna 7. Kk, 1973 TÜ ajaloo-osk-a (spetsialiseerudes eriplaani alusel filos-le), 1975 asp-i, filos-knd (1977, Vilniuse Ük), vk «Проблема нарратива в англо-американской буржуазной методологии истории», filos-dr (1983, NSVL TA Filos Inst), vk “Критический анализ концепций исторического объяснения в буржуазной философии 1940-х – 1980-х гг.”. 1980–81 täiendas end Cambridge’is. Eesti TA akadeemik

(1987) ja Euroopa TA (1991) liige. Oli 1973–82 TÜ filos kat-i v-õpetaja, 1982–84 TA AI v-teadur, 1984–88 MI sektorijuh, ühtlasi 1984–85 TÜ filos kat-i dots ja 1985–90 prof, 1991–92 Washingtoni Georgetowni Ük-i ja Põhja-Carolina Duke'i Ük-i külalisprof ning Washingtoni Woodrow Keskuse teadur. Oli a-st 1987 Eesti TA Presiidiumi Välismaa Ideol-te Voolude Uurimise komisjoni aseesim ja sotsiaalpol uuringute sektori juh, 1987–89 TA Presiidiumi liige, 1989–90 teadussek-r-i kt, 1990–94 TA Humanitaar- ja Ühisk-teaduste osk-a akad-sekr. – Uuris pms narratiivi ja seletuse probleeme Lääne ajaloofilos-s, tegeles ka Lääne politol mõtte teor analüüsiga, sh Baltikumi problemaatika peegeldumisega selles. 1980. a-te lõpust keskendus postkommunistliku ühiskonna ülemineku analüüsile, saavutas selles rahvusv tunnustuse. Võimekas teadusorganisaator ja ajaloofilos koolkonna silmapaistvamaid esindajaid Eestis. NSVL TA Filos-a Inst-i Maailmaprobleemide Nõukogu (1989), Rahvusv-se Pol-teaduste Assots-i liige (1990).

T: Narrativism ja analüütiline ajaloo filosoofia. Tln, 1979; Историческое объяснение. М, 1981; Проблема нарратива в англо-американской буржуазной методологии истории. Тлн, 1984; Some aspects of relative causal importance in history. Tln, 1986; History, explanation and typology. Tln, 1987; Eesti TA Toim. Hum ja sotsiaalteadused 44 (1995) 3.

B: TÜ BL I, 455; II, 126; Eesti TA 1938–1998, 155; EE 14, 359.

R. Ruutsoo

PARK, Tiidu Peter (a-ni 1956, **Priks, Tiit**), (20. II 1941, Tallinn), ajaloolane, bibliotekaar; agronoomi p. Põgenes 1944 koos perega Rootsi, a-st 1948 USA-s. Lõpetas 1959 New Yorgis kk-i, 1963 Adelphi College'i (Garden City, New York), 1970 Virginia Ük-i (Charlottesville, Virginia) ajaloomag-i kraadiga (Euroopa modernne kultuuriajalugu, *Ph.D.* (ajalugu, 1970, samas), vk "The European Reaction to the Execution of Francisco Ferrer"; rmtk-teaduse mag (1972, Marylandi Ük). Oli 1972–73 Marymount Manhattan College'i (New York) instruktor, 1973 Georg Mercer Memorial School of Theology (Garden City, New York), 1974 Valley Stream Public Library (Valley Stream, New York), 1994–97 Lynbrook Public Library (Lynbrook, New York) bibliotekaar, a-st 1997 pensionil. Ühtlasi oli 1991–2003 New Yorgi Eesti Abi (*Estonian Aid, Inc.*) asepresident. Asutas, katalogiseeris ja klassifitseeris New Yorgi Eesti Maja eesti-ainelise rmtk. Asutas 1999 ja peab internetis mütol- ja folkloorialast diskussiooniklubi *Modernizing Mythology and Folklore* (Mythfolk). – Uurimisvaldkond: Euroopa kultuuriajalugu (al 19. saj

algusest), eriti filos ja sotsiaalteooriate valdkond, massiliikumised, psühhol ja psühhiaatria ajalugu, sotsiol, antropol, religioon, lingvistika, astron, tundmatu iseloomu või päritoluga atmosfäärinähtused. *Am. Historical Assoc., Am. Library Assoc., Nassau County Library Assoc., Mensa Int.* jmt teadusorg-ide liige. Auhindu: *Phi Alpha Theta* (1963), *Delphian Publication Award* (1963). Üle 30 teadustr-e (osa digitaalses vormis).

T: *Interstellar Distances in the Solar Neighborhood*. New York, 1975; Thomas Carlyle and the Jews. // *J. Eur. Studies* XX (1990); John Stuart Mill, Thomas Carlyle and the U.S. Civil War. // *The Historian* 54 (1991) 1; Too many Anomalies, Not Enough Time. // *The Anomalist* (1997) 5; Kuidas Ameerika Ühendriigid tunnustasid Balti riike. // *Akad.* (2001) 8; Thomas Carlyle. // *Carlyle Encyclopedia*. Farleigh Dickinson University Press, Madison, New Jersey, 2004.

B: ETVpK, 88.

PARK, Vello (26. VII 1938, Saadjärve v, Tartumaa), meteoroloog, polaaruurija; talupidaja p. Lõpetas 1957 Tartu 5. Kk-i, 1965 TÜ füüs-mat-nsk-a füüsika erialal. Oli 1963–65 EPA füüsika kab-i laborant, 1966 v-laborant, 1966–70 asst, 1970 v-laborant, 1970–80 AAI kosmiliste uuringute sektori v-ins, 1980–92 TEFI Läänemere osk-a v-ins, 1992–96 Eesti Mereinst-is kapteni abi teadusalal, 1996–2001 Eesti Rkl Mereinsp-i (likv-ti 2001) uurimislava kapteni abi teadusalal. Osales 1984–96 (uurimislavadel „Livonia” („Arnold Veimer”), „Mihhail Somov”, „Prof. Zubov” ja „Prof. Vize”) mereeksp-des Läänemerele, Atlandil, Loodevääras, Drake'i väinas ja Lõunaookeanis. Võttis osa neljast NSVL Antarktika-eksped-ist, olles 1972–74 polaarjaamas „Molodjoznaja” ja 1981–83 polaarjaamas „Vostok” meteoroloog-aktinometrist, 1975–77 ja 1977–79 polaarjaamas „Mirnõi” aero-meteorol-rühma juht. 1990. a-il juhtis laeval „Livonia” ökoturismireise Gröönimaale, Kanada Arktikasse ja Antarktikasse. – Uurimisvaldkonnad: helkivad ööpilved, pärlmutterpilved, mereoptika (merepinnavaatlused helikopterilt) ja meremeteorol. Langevarjusportlane ja alpinist (tõusnud NSVL-s neljale üle 7000 m mäetipule). Eesti Polaarklubi liige (1984) ja president (a-st 2003), Alpiklubi Firm liige (president 1961–68). 4 teadustr-t (Antarktika ekspeditsioonide aruanded).

T: Külmalvitatus. // Nabakirjad. Tln, 1992.

B: EE 14, 359; EPA BL I, 144; *Kaup, E.* Eestist pärit Antarktika uurijatest. // EGS ar 31. Tln, 1998, 121, 123: Saarlane (2004) 2, III.

PARKSEPP, Johannes (5. IX 1925, Räpina v, Võrumaa – 30. V 1988, Polli v, Viljandimaa), puuviljandusteadlane ja sordiaretaja; talupidaja p. Lõpetas 1945 Räpina Aiandustehnikumi, 1961 EPA, põllum-knd (1968, EPA), vk “Aedvaarika introduktsiooni ja sordiuurimise tulemusi Eesti NSV-s”. Oli 1945–48 Räpina Aiandustehnikumi mesinik ja õpetaja, 1948–50 õppemajandi juh, 1950–51 ENSV TA Põllum Inst-i mullalabori v-laborant, 1951–52 EMMI Polli katsebaasi v-agronoom, 1952–70 n- ja 1970–85 v-teadur, 1985–88 Karksi kolh-i aiandusagronoom. – Uurinud pms marjakultuure, aretanud 9 mustasõstra-, maasika-, karusmarja- ja vaarikasorti (‘Edu’, ‘Polli esmik’, ‘Albos’, ‘Moka’, ‘Mulgi Must’, ‘Espe’, ‘Helkal’ jt), aretusfondis oli üle 100 000 seemiku (nendest 80% mustasõstra seemikud). Töötas välja puuviljade ja marjade saagikuse hindamise skaalad, avaldas andmed 1100 Eestis katsetatud marjasordi kohta. Koostas ka haljastusplaane. ENSV rkl preemia (1967, koll-s). U 75 teadustr-st.

T: Aianduse käsiraamat (kaasautor). Tln, 1955, ²1956; Puuvilja- ja marjaiaia agrotehnika (kaasautor). Tln, 1961; Karusmarjad. Tln, 1961, ²1976; Aedvaarikas. Tln, 1965; Eesti pomoloogia (kaasautor). Tln, 1970; Sõstrad (kaasautor L. Ilus). Tln, 1971; Karusmarjad. Tln, 1976; Vaarikad. Tln, 1977; Marjasordid Eestis. Tln, 1985.

B: EE 14, 359; EABL, 100; Eesti puuvilja- ja marjasortide aretajad. // *K. Kask.* Eesti puuvilja ja marjasordid. Tln, 1984; Aiandus. Mesindus (1990), 2, 24, 25.

K. Kask

PARKTAL, Ants (15. VII 1950, Tallinn), psühholoog; teenistuja p. Lõpetas 1968 Keila 1. Kk-i, 1973 TPI soojusenerg erialal, 1982 (kaugõppes) TÜ sotsiaalpsühhol erialal, oli 1991–93 mag-ikursustel San Franciscos Professionaalse Psühhol Koolis, 1993 samas doktorant, psühhol-mag (1993, samas). Oli 1986-91 TPÜ suhtlemispsühhol uurimisgrupi n-teadur, teadur ja v-teadur, 1993– TPÜ sotsiaal- ja keskkonnapsühhol õt-i lektor. Pidanud loenguid suhtlemispsühhol-st (koos videotreeningutega), psühhoanalüütiliselt orienteeritud psühhoteraapia teooriatest ja tehnikatest. 1989 sai Eesti Psühholoogide Liidult suhtlemistreeneri litsentsi. – Uurimisvaldkond psühhol: suhtlemispsühhol, psühhoteraapia kaasaegsed teooriad, kultuurinähtuste ja inimpsüühika seosed, seksuaalkasvatus ja -

käitumine. Osales suhtlemistreeningu teor aluste väljatöötamises, kultuurierinevuste uurimises ametialases suhtlemises, koolinõustajate väljaõppe teor aluste ja õppeprogrammi koostamises ja väljaõppe korraldamises. Eesti Psühhoanalüütilise Seltsi liige (1995), Eesti Psühholoogide Liidu liige (1996). Üle 10 teadustr-e.

T: Õpilaste kõlbeline ja esteetiline kasvatus koolis. // Nõuk Kool (1987) 8; Suhtlemistreening koolis. // Nõuk Kool (1989) 1; Использование социально-психологического тренинга в учебно-воспитательной работе со старшеклассниками (kaasautor M. Grigorjeva). // Вопр. психол. (1988) 5; Seksuaalkasvatusest koolis. // Haridus (1993), 2; Postdramaatilise stressihäire etioloogia. // EA (1996) 6; Agressiivsus ühiskondlike muudatuste ajal. // Akad (2004) 11.

B: TPÜ läbi aegade, 123, 166.

PARMAKSON (a-ni 1936 **Ohtla**), **Ella Elisabeth** (30. X 1898, Viljandi – 14. X 1947, Tartu), keemik; töölise t, Paul P-i abikaasa. Lõpetas 1916 Viljandi Tütarlastegümni-, 1928 TÜ anorg keemia erialal, keemiamag (1931, TÜ), vk “Uurimusi lämmastikhappe toimest põlevkivi orgaanilisele ainele”, keemiaknd (ü.a 1946). Oli Viljandi Ühisgümni-i õpetaja, 1946–47 TÜ anorg keemia kat-i õpetaja, 1947 v-õpetaja. Luges anorg keemia kursust. – Uurinud keem reaktiivide toimet põlevkivi org ainele.

B: AAUT II, 196; TÜ BL I, 299.

PARMAKSON, Paul (28. VIII 1895, Rāpina v, Võrumaa – 30. XII 1946, Tartu), arstiteadlane, dermatoveneroloog; talupidaja p, Ella P-i abikaasa. Lõpetas 1915 Riia Vaimuliku Seminari, 1922 TÜ arstitsk-a, med-dr (1943, TÜ), vk “Naha patohistoloogiline reaktsioon leepra puhul ja selle praktiline hinnang”. Oli üliõpilasena 1918–20 koos ük-ga Voronežis, kus täitis arsti kohuseid, 1922–32 Leevil jsk-arst, 1932–33 Audaku ja 1933–39 Kuuda leprosooriumi juh, 1939–44 TÜ dermatol- ja venerol-kat-i v-asst, 1944–46 kat-i juh, dots. – Uurimisvaldkond: leepra epidemiol ja patohistol. Juhtis leeprakollete uurimist ja koostas Eesti leeprahaigete kartoteegi. 16 teadustr-t.

T: Leeprahaigete verepildist. // EA (1934) 6; Leepra vastu võitlemisest Eestis. // EA (1936) 12; Leepra Kuuda leprosooriumis 1896–1936. // EA (1936) 12; Leepra klassifikatsioonist. // EA (1937) 9; Leepra-epideemia areng ja praegune seisund Eestis. //

EA (1940) 4; Leepra esinemisest Eestis aastail 1939–1943. // EA (1944) 2; Diagnostilistest raskustest leepra puhul. // Nõuk Eesti Arst (1946) 2.

B: AAUT II, 117; EE 14, 359; TÜ BL I, 108; TÜ ajalugu III, 151, 267, 403; *Ritslaid, V.* Leproloog Paul Parmakson. // TÜ ajaloo küsimusi XV (1983), 168–176; *Merila-Lattik, H.*, 278; TÜK 200, 225–226.

R. Juursoo

PARMAKSON, Priit (12. VII 1961, Tallinn), majandusinformaatik. Lõpetas 1979 Tallinna 1. Kk-i, 1984 TPI maj-tsk-a maj-info mehhaniseeritud töötlemise erialal, tehnikamag (1993, TTÜ), vk “Projekti riskijuhtimisteadmiste esitamine”. Oli 1984–93 TPI/TTÜ infotöötuse kat-i asst ja v-õpetaja, 1993–95 TTÜ inform inst-i teadur ning lektor, 1995–2003 Concordia/Audentese Ük-i lektor, ühtlasi a-st 1993 Parmakson Research OÜ infosüsteemide arendaja ja IT koolitaja ning a-st 2001 ka TLÜ ja EMTA mittekoosseisuline lektor. – Uurimisvaldkond: inform, infosüsteemid, infotöötus. Koost met juhendeid tead alamprogrammidele, infosüsteemide struktuurseks analüüsiks jm. Üle 20 teadustr-e.

T: Projekti juhtimine. Põhimõisted ja tarkvara. Tln, 1992; Infosüsteemide struktuurne analüüs. Tln, 1992; Expert system quality evaluation (kaasautor J. Tepandi). // Information Systems Architecture and Technology (ISAT) '92; Data processing. Problems of programming (kaasautor). Tln, 1993; Comparing software quality and service quality. // 7th Int. Conf. on Advanced Information Systems Eng. Springer-Verlag, 1995; Can effective visual representations be produced systematically? // Graphic and Visual Representations of Evidence and Inference in Legal Settings. New York, 2007.

PARMAS, Heino (22. III 1930, Tallinn), arhitektuuriteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. Kk-i ja 1954 TPI, 1957 Ehituse TUI-s asp-i, arh-knd (1959, Leningradi Maali, Skulptuuri ja Arh Inst), vk “Унификация 1-5-этажного сборного жилищного строительства из кукуермитовых и силикальцитных элементов в условиях Эстонской ССР”. Oli 1958–63 Ehituse TUI n- ja v-teadur, 1963–68 Silikaatbetooni TUI laborijuh ja TPI v-õpetaja, a-st 1968 Tallinna Kunstiinst-i (EKÜ) dots, 1970–87 ka arh-tsk-a dekaan. – Uurimisvaldkond: ehituse unifitseerimine ja tüpol-a, arh konstruktsioonide industriaalne

viimistlus. Ajakirja "Ehitus ja Arhitektuur" ning Kunstiülikooli toimetiste toim. EEI-s projekteeris eksperim- elamuid, pereelamuid ja suvilaid. Üle 30 teadustr-e.

T: Erineva otstarbega hoonete vastastikusest unifitseerimisest. // Ehitus ja Arhitektuur (1962) 2; Mullbetoonpaneelide viimistlemine. // Ehitus ja Arhitektuur (1967) 1; Poorbetoonist paneelide välispinna reljeefsest töötlemisest. // Ehitus ja Arhitektuur (1970) 2; Ühe realiseerimata projekti jälgedes. // Ehitus ja Arhitektuur (1977) 1; Kunstiinstituudi arhitektuuriteaduskonnast. // Ehitus ja Arhitektuur (1984) 1; Tüpoloogia 1. Elamud. // EKA Toim I (1992).

B: EKABL, 372–373; Ehitusinsenerid TPI-st, 221; О деятельности НИИС, 97, 138.

O. Kotšenovski

PARMAS, Helmut (a-ni 1935 **Petrisen**, ka **Peterson, Helmuth**) (28 III 1907, Lehtse v, Järvamaa – 26. I 1995, Tartu), metsateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1926 Ambla Ühis põllum-gümni-i, 1943 TÜ metsaosk-a teor kursuse, kaitses 1949 diplomitöö. Oli 1932–33 Kohtla metskonna metsnik, 1933–34 Sonda abimetsaülem, 1934–40 Kohtla metsaülem, 1940–41 Kursi revidentmetsaülem, 1941–42 Tartu koonduslaagri vang, 1942–45 Sõmerpalu metsaülem, 1945–46 Võrumaal metsatööstuskeskuse tehn juh, 1946–47 Tartu Metsatööstuskeskuse peains, 1947–48 Tartu Metsamajandi metsakasutuse ins, 1948–60 Tartus ins-metsapatoloog, 1960–63 Tartu Metsamajandi õppe-katsepuukooli juh, 1963–70 Metsanduse Tead Uurimise Labori puukooli dir, 1970–89 Eesti Metsainst-i puukool-katsemajandi aednik-brigadir. – Uurimisvaldkond: metsakaitse ja -taimekasvatus. Korraldanud arvukalt vastavaid katseid ja vaatlusi. Eesti metsakaitse aluste ja organisatsiooni väljatöötajaid. Üle 20 teadustr-se.

T: Sekundaarsete metsakahjurite tõrje. Tln, 1955; Metsakaitse (käsirmt; kaasautor). Tln, 1961; Taimlakülvide kordamineku olenevus külviajast ja katmisviisist. // Metsamajandus. Tln 1964; Istutusmaterjali kasvatamise kogemusi Metsanduse Teadusliku Uurimise Laboratooriumi puukoolis. // Metsamajandus. Tln, 1968; Metsakaitsest Kagu-Eestis metsamajandite algupäevil. // Metsamajandus. Tln 1973.

B: AAUT II, 453; TÜ põllumajandusteaduskonna metsaosakond. Trt, 2000, 45; *Margus, M.* Helmut Parmas 28. III 1907 – 26. I 1995. // Eesti Mets (1995) 5, 23; *Margus, M.* Eesti metsaülemate saatusest. Tln-Trt, 1995, 47.

M. Margus

PARMASTO (a-ni 1934 **Parul**), **Erast** (23. X 1928, Nõmme), mükoloog; tisleri p, Ilmi P. abikaasa. Lõpetas 1947 Tallinna 10. Kk-i, 1952 TÜ biol-osk-a, 1952–55 ZBI asp, biol-knd (1955, NSVL TA V. L. Komarovi Botaanika Inst), vk “Трутовые грибы Эстонской ССР”, biol-dr (1969, Eesti TA), vk “Исследования по афиллофоровым грибам (*Aphylophorales*) Советского Союза”. Eesti TA liige (1972). Oli 1945–48 ENSV Tööstuse TU Keskinst-i (hilisem GI) abitöõjõud geodeet ja geofüüs töödel, a-st 1950 ZBI-s: v-aednik, v-laborant, v-teadur, teadussekr, peateadur, 1981–91 mükol-labori juh, 1985–90 inst-i dir, a-st 1991 (al 1.01.2005 EPMÜ põllum- ja keskkonnainst-i) v-teadur; ühtlasi 1973–81 ENSV TA Keemia-, Geol- ja Biol-teaduste Osk-a akad-sekr ning 1987–92 TÜ bot ja ökol inst-i (osal koormusega) prof, 1992–95 samas erakorr prof. Õpetanud mükol, teaduse metodol, biogeogr, biosüsteematika teor aluseid. – Uurinud kõrgemate kandseente (eriti torikulaadsete) fülogeneesi, süstemaatikat ja ökol, eoslavaseente morfol varieeruvuse seaduspärasusi, puitulagundavate seente levimisbiol. Kogunud seente herbaarmaterjali kogu Eestist ning 63 kaugmatkal või eksped-l teistes maades (sh Venemaa Kaug-Idas, Siberi põhjaaladel ja Indias). Ajakirja “Eesti Loodus” taasasutajaid ja 1957–60 selle esimene toim. Rahvusv Mükol Assots-i täitevkomitee liige (1971–77) ja asepresident (1977–83). LUS-i esimees 1973–76, a-st 1988 LUS-i, a-st 1993 Am. Mükol Seltsi, a-st 1995 Poola Bot Seltsi ja a-st 2004 Saksa Mükol Seltsi auliige, a-st 2003 Eur Mükol Assots-i asutajaliige ja juhatuse liige, Rahvusv Taimesüsteematika Assots-i Seente Komitee liige 1990–2005, esimees 1994–99, EV Presidendi Akad Nõukogu liige (1995–2001). ENSV tnl teadlane (1985), ENSV rkl preemia (1982), EV teaduspreemia (1994), EV teaduspreemia pikaajalise tulemusliku teadus- ja arendustöö eest (2002), Valgetähe III kl teenetemärk (1998), Tartu linna aukodanik (2003). U 180 teadustr-t, õppevahendid, üle 200 aimeart-i.

T: *Conspectus systematis Corticiacearum*. Trt, 1968; Eesti seente koondnimestik (kaasautor L. Järva). Trt, 1980; Variation of basidiospores in the Hymenomycetes and its significance to their taxonomy (kaasautor I. Parmasto). // *Bibliotheca Mycologica* 115. Berlin & Stuttgart, 1987; Limits of splitting (On schizotaxia). // *Mycologica Helvetica* 6 (1994) 1; Biosüsteematika teooria ja meetodid. Trt, 1996; Hymenochaetoid fungi

(Basidiomycota) of North America. // Mycotaxon 79 (2001); Cortbase Vers. 2.01 (*online andmebaas*; kaasautorid H. Nilsson, K.-H. Larsson). // <http://andromeda.botany.gu.se/cortbase.html>; Eesti seente levikuatlas. 3. Torikseened. Trt, 2004; New data on rare species of Hydnochaete and Hymenochaete (Hymenochaetales). // Mycotaxon 91 (2005); Ühe seenevana seenelood. Tln, 2005; The genus Hymenochaete (Basidiomycota, Hymenomycetes) in the Hawaiian Islands (kaasautor R. L. Gilbertson). // Mycotaxon 94 (2006).

B: ENSV TA 1980–1985, 342–343; Eesti TA liikmeskond 1938–1994, 39; Eesti TA 1938–1998, 98–99; EE 14, 359; ZBI 1947–1997, 64; TÜ BL II, 126; TÜ ajalugu III, 272; Trass, H. Erast Parmasto 60. // Eesti TA toim. Biol 37 (1988) 4; Trass, H. Erasmus Mycophilus. // Folia Cryptogamica Estonica 33 (1998); EV teaduspreemiad 2002, 10–17; Sajandi sada suurkuju Eestis. Tln, 2002.

PARMASTO (a-ni 1968 **Maasik**), **Ilmi** (19. II 1935, Valga), mükoloog; riigiametniku t, Erast P. abikaasa. Lõpetas 1953 Valga Kk-i, 1958 TÜ biol-osk-a, biol-knd tööhügieeni ja kutsehaiguste erialal (1972, TÜ), vk “Изомеры диметилфенола – особенности их биологического действия и уровень безвредности при поступлении в водоемы”. Oli 1958–60 Hargla kooli õpetaja, 1961–67 EKMI n-teadur, 1968–69 ZBI laborant, 1969–72 v-ins, 1972–86 n-teadur, 1986–92 teadur, 1992– seente herbaariumi kuraator. – Uurimisvaldkond: põlevkivitööstuses tekkivate fenoolsete ühendite mõju elusorganismidele, puitu lagundavate seente süstemaatika ja varieeruvus, eoste biomeetria. Ekspeditsioonid: Venemaa Kaug-Ida, Kesk-Aasia (sh Pamiir), Kaukaasia, Siber, Uraal, Balti riigid, Soome, Norra, Lapimaa. 59 teadustr-t.

T: Изомеры диметилфенола (ксиленола) и нормирование их содержания в водоемов. // Гигиена и санитария (1968) 9; Variation in basidiospores in the Hymenomycetes and its significance to their taxonomy (kaasautor E. Parmasto). // Bibliotheca Mycologica 115 (1987); Lignicolous *Aphylliphorales* of old and primeval forests in Estonia. I. The forests of northern Central Estonia. With a preliminary list of indicator species (kaasautor E. Parmasto). // Folia Cryptogamica Estonica 31 (1997); *Phellinus baumii* and related species of the *Ph. linteus* group (Hymenochaetales, Hymenomycetes) (kaasautor E. Parmasto). // Folia Cryptogamica Estonica 38 (2001);

Järvelja kaitsealuse põlismetsa seenestik (kaasautor). // Järvelja põlismets. Trt, 2004; Fungi of Ruhnu Island (Estonia) (kaasautor). // Estonia Maritima 7 (2005).

B: EE 14, 359–360; EKMI, 31; ZBI 1947–97, 64–65.

PARMING, Tõnu (28. VI 1941, Pärnu – 30. X 1998, Toronto), sotsioloog, ajaloolane, poliitik ja ajakirjandustegelane. Põgenes 1944 koos perega Saksamaale, emigreerus seal 1949 USA-sse. Lõpetas 1960 New Jerseys kk-i, õppis 1960–62 Princetoni Ük-i tehnikakoolis. Teenis 1962–67 ohvitserina USA sõjaväes, võttis 1965–66 roheliste barettide eriuksuse ülemana osa sõjategevusest Vietnamis. Lõpetas 1969 Princetoni Ük-i sotsiol erialal. Sai 1969–70 Fulbrighti-Hayesi uurimisgrandi Helsingisse perekonna struktuuri sotsiol alal, filos-dr (1976, Yale'i Ük), vk “The Nature of Ethnic Identity”, milles käsitles rahvusliku ühtsuse probleeme. Oli 1974–76 Marylandi Ük-i lektor, 1976–81 *asst. prof.*, 1981–88 *assoc. prof.*, ühtlasi 1984–86 USA Riigidepartemangu NL ja Ida-Eur rahvusv suhete inst-i osk-juh, 1986–87 ja 1988–89 Toronto Ük-i eesti õt-i prof, 1990–98 Eesti Kirjastuse Kanadas juhatuse esimees ja ajalehe “Meie Elu” toim. – Uurimisvaldkond: etniline identiteet ja natsionalism, Nõuk Eesti sotsiol, Eesti pol ajalugu ja taasiseseisvumise küsimused. Olnud Rahvusv Sotsiol Assots-i, Am Sotsiol Assots-i, AABS-i ning paljude teiste teadus- ja kultuuriorg-de liige; EÜS-i liige (a-st 1960) ja EÜS-i ülemaailmse vanematekogu esimees, Eesti Komitee liige (1990–92).

T: Collaps of liberal democracy and the rise of authoritarianism in Estonia. London, 1975; Developments in nationalism in Soviet Estonia since 1964 (kaasautor). // G. Simmonds: Nationalism in the USSR and Eastern Europe in the Era of Brezhnev and Kosygin. Detroit, 1977; A case study of a Soviet Republic: The Estonian SSR (kaasautor E. Järvesoo). Boulder, 1978; Population processes and nationalism in the Soviet Baltic. // Soviet Studies 32 (1980); The Holocaust. Toronto, 1998.

B: ETVpK, 89; EE 14, 360; Ps (1998) 3, XII.

K. Siilivask

PARMO, Reeta (29. IX 1950, Kiidjärve v, Põlvamaa), majandusteadlane, kolhoosniku t. Lõpetas 1968 Tartu 1. Kk-i, 1975 TÜ maj-küberneetika erialal, 1993–97 EPMÜ magistrant, maj-mag põllum-ökon ja ettevõtluse erialal (1997, EPMÜ), vk “Kvaliteetse

piima tootmise tasuvusest Eesti Vabariigis”. Täiendas end 1990 Läti Põllum Akad-
maamaj-ses. Töötas 1975–79 ETKVL-is, oli 1979–80 ELVI v-ökonomist, 1980–93 n-
teadur, teadur, v-teadur, 1994 EPMÜ loomakasv-inst-i n-teadur, seejärel äriühingute
konsultant. – Uurimisvaldkond: lüpsikarjafarmid ja nende tasuvus. Osales 1995–96
Helsingi Ük-i ja VALIO kontserni projektis Eestis piimatootjate uurimiseks. Eesti
Agraarökononistide Assots-i liige (1993). Vab agraarökon-alaste uurimuste konkursi
preemia (1997). Üle 20 teadustr-e.

T: Lüpsikarja suurfarmid. Tln, 1987; Lüpsikarja suurfarmide töö ökonoomilisi aspekte. //
Põllumajanduse päevaprobleeme. Tln, 1987; Tööajakulu erineva suurusega
lüpsifarmides. // Maakodu (1994) 3; Loomakasvatustalud turumajanduses. // ELVI tead
tööde kogumik 64 (1994); Piimatootmise majanduslikud tingimused Eestis. // EPMÜ tead
tööde kogumik 180 (1995); Kvaliteetse piima tootmise tasuvusest. // ELVI tead tööde
kogumik 188 (1996); Eesti piimatootjad ja otseste toetuste riiklik süsteem. // EPMÜ tead
tööde kogumik 190 (1997).

B: ELVI BL, 62.

PAROL, Argaadi (20. VIII 1951, Halliste v, Viljandimaa), põllumajandusteadlane;
talupidaja p. Lõpetas 1970 Olustvere Sovhoostehnikumi, 1977 EPA agron-tsk-a, 1980–83
asp, põllum-knd (1986, EPA), vk “Kultuurkarjamaade saagikus ja zootehniline
produktiivsus sõltuvalt väetustasemest (katse lüpsilehmadega)”. Oli 1977–80 EPA
rohumaaviljeluse ja bot kat-i teadur, 1980–86 asst, 1986–91 v-õpetaja, 1992–2004 EPMÜ
rohumaaviljeluse ja bot inst-i dots, 2005– põllum- ja keskkonnainst-i dots. Õpetanud bot
üldkursust, rohumaateadust ja -viljelust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond:
erinevate kultuurkarjamaatüüpide agron ja zootehn produktiivsus ning mõju loomade
tervisele, karjamaade liigilise koosseisu ja tiheduse dünaamika, rohukamarate eluiga,
liblikõieliste heintaimede püsivus ja mõju karjamaa saagile intensiiv- ja maherohumaal.
Eesti Rohumaade Ühingu liige, revisjonikomisjoni esimees (a-st 1993). Üle 20 teadustr-e,
arvukalt aimeart-d.

T: Sööda tootmine piimakarjale (kaasautorid A. Selge, R. Viiralt). Trt, 1996; Karjamaasaagi
maitsvus, söödud kuivaine kogus ja selle maksumus. // Põllum-kultuuride produktiivsus ja
kvaliteet. Trt, 1998; Erinevate heintaimeliikide püsivus rohumaal sõltuvalt selle

kasutusviisist. // Agron. 203 (1999); Intensiivselt kasutatavate ja maherohumaade võrdlus saagipotentsiaali ja toodetava rohusööda kvaliteedi põhjal (kaasautorid V. Geherman, R. Viiralt). // Efektiivne keskkonda säästev põllumajandus. Trt, 2001; Väetamise mõjust erinevate karjamaakoosluste saagikusele ning rohu söödavusele ja kvaliteedile (kaasautor V. Geherman). // Agraart. (2004) 2.

B: EPA BL I, 40–41; II, 35; EPMÜ BL, lk 41; *Toomre. R.*, 142–143.

PAROL, Vladimir (8. XI 1935, Leningrad), ajaloolane ja sotsioloog; teenistuja p. Lõpetas 1953 Tallinna 32. Kk-i, 1957 TPedI vene k-e ja kirj erialal, 1962 Leningradi Ped Inst-i ajalooõpetaja kutsega, 1967 Eesti TA-s asp-i, ajalooknd (1972, Eesti TA), filos-dr (1985, Rostovi Rkl Ük), vk “Социалистическая урбанизация и образ жизни горожан”. Oli 1957–61 Tallinna kk-des ajalooõpetaja, 1964–67 Tallinnas Marksismi-Leninismi Õhtuük-i õppejõud, 1967–70 AI sotsiol sektori n-teadur, 1970–72 TPI tead kommunismi kat-i asst ja v-õpetaja, 1972–86 dots, 1986–88 prof, 1988–2000 TTÜ politol kat-i prof, ühtlasi 1987–90 ühiskonnateaduste tsk-a dekaan, 2001– Sotsiaal-Humanitaarinst-i prorektor ja prof. – Uurimisvaldkond: urbaniseerumine, linnade sotsiaalne keskkond ja linlaste elulaad; sotsiaalsed struktuurid; töösotsiol; sotsiaalfilos. Väljaande *Ученые записки Русского Акад Об-ва* peatoim (a-st 2001). Vene Akad Seltsi (Eestis) asutajaid, 1999– president. Üle 200 teadustr-e.

T: Социалистический город I, II. Tln. 1982; Истоки и последствия великой победы. Tln, 2000; Экономическая география зарубежных стран (kaasautor). Tln, 2000; Общая и специальная социология. Tln, 2000; 200 суток великой войны. Tln, 2005; Социальная философия и социология. Tln, 2006.

B: TPI 1936–1986, 152, 367, 370, 498; TTÜ professorid läbi aegade, 308–309.

PARRE (a-ni 1931 **Petrov**), **Feliks** (28. V 1907, Tallinn – 14. IV 1990, Tallinn), spordipedagoog; väikeettevõtja p. Lõpetas 1928 Tallinna Kaub-kooli, õppis 1949–51 Leningradi Kehakultuuriinst-s, lõpetas 1953 TÜ kehakultuuritsk-a. Töötas enne sõda Tallinnas pangaametnikuna, harrastas murdmaasuustamist (sai Eesti meistrivõistlustel 1 kuld-, 1 hõbe- ja 3 pronksmedalit) ja purjetamist, omandas jahtkapteni tunnistuse. Kuulus “Tallinna Kalevi” ning Tallinna Jahtklubi juhatusse. Oli 1941 ENSV Spordikomitee instruktor. Mobiliseeriti 1941, oli 1943–44 Moskvast ENSV Spordikomitee töötaja,

1944–67 TÜ kehakultuuritsk-a suusaspordi kat-i õpetaja ja v-õpetaja, ühtlasi 1947–49 ja 1964–67 kat-i juh. Olles a-st 1968 pensionil, jätkas osalise koormusega töötamist TÜ kümnevõistluselaboris. Õpetas suusatamist ja purjetamist – Uurimisvaldkond: suusatamine. Oli ENSV Suusaspordisektsiooni presiidiumi liige, Mustamäe suusahüppemäe ja Kääriku spordibaasi rajamise algatajaid. ENSV tnl sporditegelane (1967).

T: Suusatamine. Tln, 1951, ²1963; Head libisemist. Eesti NSV esimestest meistersportlastest suusatamises. Tln, 1968.

B: TÜ BL I, 330; II, 126; TÜ ajalugu III, 299, 302 ESNL, 468.

K. Siilivask

PARRE (1957-ni **Patune**), **Jüri** (10. X 1928, Viljandi – 16. VII 1996, Viljandi), loomaarstiteadlane; talupidaja-ärimehe ja õpetaja p. Lõpetas 1947 Viljandi 2. Kk-i, 1953 EPA vet-tsk-a. 1957 sihtasp-i Moskva Vet Akad-s, vet-knd (1958, samas), vk “Терапия эхинококкоза собак и ее связь с девастацией эхинококкоза человека и животных в СССР” (juhendaja akad K. Skrjabin), vet-dr (1992, EPMÜ) avaldatud parasitol-alaste tööde põhjal. Oli 1953–54 Antsla raj-i peavet-arst, 1957–61 EPA sisehaiguste kat-i asst ja v-õpetaja, 1961–72 patol anat ja parasitol kat-i v-õpetaja ja dots, 1972–78 v-teadur ja dots, 1979–89 sise- ja nakkushaiguste kat-i dots, 1989–94 prof, a-st 1994 emeritprof; kohakaaslusega 1967–91 Balti Tsonaalse Vet-labori dir ja v-teadur. Õpetanud parasitol, mikrobiol ja gen. – Uurimisvaldkonnad: loomade ja lindude parasitaarhaigused (eriti helmintoosid, koktsidioosid, ehinokokkoosid, nematodoosid) ning protozool (histomonoos, babesioos, krüptosporidoos, kanade ja veiste eimerioos). Oli Eesti vet-parasitol koolkonna rajaja, 1989–96 ajakirja “Eesti Loomaarstlik Ringvaade” (ELR) peatoim. A-st 1970 Ülemaailmse Linnukasvatuse Tead Assots-i, Ülel Helmentoloogide Ühingu ning Ülel Protozooloogide Ühingu liige, Eesti Parasitoloogide Ühingu aseesimees, Eesti Loomaarstide Ühingu juh-se liige ja auliige, arvukate nõukogude, komisjonide ja kolleegiumide liige. ENSV rkl preemia (1985). Üle 300 teadustr-e ja õppermt-u.

T: Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1961, ²1972; Parasitoloogia põhimõisted. Helmintoosid (kaasautor O. Plaan). Tln, 1964; Loomade parasitaarhaigused (kaasautor). Tln, 1964; Histominoos (kaasautor). Tln, 1978; Loomatervishoiu käsiraamat. II–III. Tln,

1984, 1985; Veterinaarparasitoloogia. Tln, 1985; Vasikate eimerioos. Trt, 1980, 1986; Veterinaarparasitoloogia terminid. Trt, 1984, ²1988; Variola avium et morbus Gumboro. Trt, 1989; Sigade parasitoosid. Tln, 1990; Veiste parasitoosid. Trt, 1992.

B: EE 14, 360; EPA BL I, 204–205; II, 206–207; EPMÜ BL, 162; Veterinaariateaduskonna õppejõudude trükis avaldatud teaduslikud tööd. I–VI. Trt, 1973–1998; *Aaver, E.* Jüri Parre. // ELR (1995, 41–42; (1996) 5, 235–237; *Suuroja, T.* Jüri Parre – 70. // Agraarteadus (1998) 4; (2003) 2, 34–35; Veterinaarmeditsiinidoktor professor Jüri Parre: personaalnimetik 1957–2003 (koost L. Seppet, I. Petrova, T. Järvis). Trt, 2003.

K. Siilivask

PARRING, Aivo (8. IX 1940, Räpina v, Põlvamaa), matemaatik; talupidaja p, Anne-Mai P. abikaasa. Lõpetas 1959 Räpina Kk-i, 1964 TÜ füüs-mat-*tsk*-a, 1964–69 TÜ asp, füüs-mat-knd (1975, TÜ), vk “Многообразия симплектических плоскостей аффинно-симплектического пространства и их внутренние связности”. Täiendas end MÜ-s (1972, 1979) ja Kaasani Ük-s (1985). Oli 1965 ja 1969 TÜ algebra ja geom kat-i asst, 1969–73 ja 1975–79 v-õpetaja, (1973–75 mat analüüsi kat-i v-õpetaja), 1979–92 dots, 1976–81 ka mat-*tsk*-a prodekaan, 1993–99 puhta mat-a inst-i dots, 1999–2002 lektor. Lugenud analüüt geometriat, geomeetria aluseid, kõrgemat algebrat. – Uurimisvaldkond: diferentsiaalgeomeetria; kuulub akad Ü. Lumiste koolkonda. Uurinud sümplektilise ruumi sümplektiliste tasandiparvede ehitust ja diferentseeruva muutkonna kõrgemat järku lineaarseostuste geomeetriat. Üle 30 teadustr-se.

T: Семейства симплектических плоскостей в аффинносимплектическом пространстве. // Уч. зап. ТГУ (1972) 305; Многообразие симплектических 2m-плоскостей и сферическое отображение. // Уч. зап. ТГУ (1978) 464; Линейные связности высших порядков. Уч. зап. ТГУ (1991) 930; Parallel and semiparallel symplectic submanifolds in the symplectic space. // TA Toim. Füüs. Matem 49 (2000) 3.

B: TÜ BL I, 384; II, 126; Matemaatika ja kaasaeg XXI. Trt, 1978, 85; TÜ ajalugu III, 310.

PARRING (a-ni 1965 **Sepandi**), **Anne-Mai** (21. VII 1940, Tapa), matemaatik; kooliõpetajate t, Aivo P. abikaasa. Lõpetas 1958 Tapa Kk-i, 1964 TÜ mat osk-a, 1978 asp-i,

füüs-mat-knd (1981, Vilniuse Ük), vk “Предельные распределения параметров статистической регрессии”. Täiendas end Amsterdami (1990) ja Helsingi Ük-s (1994, 1996). Oli 1965–66 Eesti TA Kübl ins, 1966–70 TÜ Arvutuskeskuse n-teadur, 1970–75 ja 1979–84 TÜ mat-tsk-a mat stat ja programmeerimise kat-i v-õpetaja, 1984–92 dots, 1992–2005 TÜ mat stat inst-i dots. Lugenud tõenäosusteooriat, stat andmetötluse algõpetust, mat stat ja mitmemõõtmelist analüüsi, programmeerimist; koost õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: tõenäosusteooria, mitmemõõtmeline mat stat: statistikute asümptootilised jaotused, matrikstuletis. EMatS ning Eesti Stat Seltsi liige. U 50 teadustr-t, sh õppevahendid.

T: Tõenäosusteooria ja matemaatiline statistika (kaasautorid E.-M. Tiit, T. Möls). Trt, 1977; Вычисление асимптотических характеристик функции выборки. // Уч. зап. ТГУ 492 (1979); Sissejuhatus matemaatilisse statistikasse. Trt, 1989; Esmatutvus SAS-süsteemiga (kaasautorid S. Koskel, J. Vilismäe). Trt, 1993; About the Concept of Matrix Derivative. // Linear Algebra and its Applications (1992) 176; The asymptotic variance of regression coefficients. // ACUT (1992) 942; Statistilise andmetötluse algõpetus (kaasautorid M. Vähi, T. Käärik). Trt, 1997; Approximation of the non-null distribution of generalized T²-statistics (kaasautorid K.-T. Fang, T. Kollo). // Linear Algebra and its Applications (2000) 321; Modelling food consumption in Estonia (kaasautor M. Vähi). // Papers on Anthropology. Trt, 2001.

B: TÜ BL I, 384; II, 126; EE 14, 360.

PARROT, Georg Friedrich (5. VII 1767, Mömpelgard, nüüd Montbéliard, Prantsusmaa – 20. VII 1852, Helsingi), šoti-prantsuse päritolu füüsik ja teadusorganisaator; õuekirurg Jean Jacques P. p, Johann Jacob Friedrich Wilhelm P. isa, Johann Leonhard P. vend. Lõpetas 1786 Stuttgardi Ük-i, filos-dr (1801, Königsberg, trükis ilmunud tööde eest), Peterburi TA korr-liige (1811) ja liige (1826–29 mat-s ja 1830–40 füüsikas) ning auliige (a-st 1840). Oli 1786–88 Normandias krahv d’Hericu juures koduõpetaja, 1788–95 tegutses Saksamaal, pms mat ja füüsika eratundide andjana. 1895 tuli Liivimaale, oli krahv K. von Sieversi perekonnas koduõpetajaks, 1796–1801 Riias (1782 asutatud) LÜÖS-i sekr, arendas välja selle tegevuse põhisuunad. Oli a-st 1802 Tartus taasrajatava ük-i teor ja eksperim füüsika korr prof. Sellal käis ük-s äge võitlus Balti rüütelkondade moodustatud konservatiivse kuraatorite koll-i ja valgustusmeelsetest prof-test koosneva

nõukogu vahel. P-st sai ük-s aadlivastase opositsiooni juht. Raskes situatsioonis aitas professoreid õnnelik juhust: 22. mail 1802 peatus Tartus läbisõidul Preisimaale noor keiser Aleksander I, kellele P. pidas ük-s hiilgava prantsusk-e tervituskõne. Kõne meeldis keisrile sedavõrd, et ta tellis sellest endale koopia ja teatas oma vastuskõnes, et siitpeale võib TÜ arvestada keisri soosingu ja erilise sümpaatiaga. P. positsioon tugevnes ja ta valiti 28. VI 1802 prof Ewersi asemele uueks prorektoriks (rektori ülesannetes). Aadlipoolsed rünnakud aga ägenesid sedavõrd, et nõukogu saatis P. Peterburi, kus oktoobri lõpul toimunud audientsil sai P. oma missioonile keisrilt täieliku toetuse ning äsja loodud Vene Haridusmin-i juhtide osalusel valmis “Tartu Keiserliku Ülikooli põhimäärus”, millele keiser andis P. palvel erilise autoriteetsuse märgiks 12. XII 1802 (oma 25. sünnipäeval) omakäelise allkirja. Põhimäärusega võeti TÜ keisri erilise hoole alla, vabastati kuraatorite koll-i eestkostest ning allutati Haridusmin-le. TÜ sai täieliku sisemise autonoomia ja soodsa riikliku finantseerimise. 22. XII 1802 kandis P. juubeldavale TÜ nõukogule oma reisi tulemustest ette ja valiti Tartu Keiserliku Ük-i esimeseks rektoriks (kuni 1. VIII 1803). P. oli TÜ rektor ka a-il 1805–06 ja 1812–13 ning 1808–09, 1813–14, 1817–18 ka filos-nsk-a dekaan, a-st 1826 emeriitprof. Elas a-st 1826 Peterburis, oli TA füüsikakab-i juh. Teadusorganisaatorina algatas mitmeid projekte, millest tähtsaimad oli Pulkovo obs-i rajamine ja Prof-te Inst-i asutamine TÜ juures. – Uurimusi elektri, optika, vedelike füüsika, geol ja meteorol valdkonnast. P. töödest on püsivama väärtusega osmoosi tähtsuse rõhutamine füsiol protsessides, samuti kuulub talle galvaanilise elektri keem teooria. Sooritas mitu uurimisretke Krimmi, Kaukaasiasse, Alpidesse, Püreneedesse jm. Eksped-de kohta avaldatud tööd käsitlevad Maa gravitatsiooni ja magnetismi, geol ehitust jm. Kirjutas kõrgetasemelisi füüsikaõpikuid, organiseeris TÜ füüsikakab-i sisustamise tollaegse teaduse kõrgetasemele vastavate riistadega, leiutas ja konstrueeris neid ka ise. Selle tulemusena kujunes TÜ füüsikakab Põhja-Euroopa ük-de üheks parima varustusega teadusasutuseks, millel kujunesid viljakad kontaktid Euroopa tähtsaimate füüsikakeskustega (London, Stuttgart, Leipzig, Leiden jt). Mecklenburgi Põllumajandusseltsi, Keiserliku Farmakoloogilise Ühenduse, Kuramaa Kirjanduse- ja Kunstiseltsi liige, Tartu Akad Musse asutajaliige jmt (kokku üle kümne) vene ja välismaa teadusühingu ja -seltsi liige

ning auliige. Püha Vladimiri ordeni (4. järk, 1806) ja Püha Anna ordeni (2. järk, 1826) kavaler. U 120 teadustööd.

T: Rede Ueber den Einfluss einer Universität auf die Geisteskultur derjenigen, welche sich nicht eigentlich dem gelehrten Stande, nidmen. Bey Gelegenheit der Uebernahme des Prorektorats am 1. August 1802 gehalten. Dorpat, 1802; Rede bey Gelegenheit der Publication der Statuten der Universität und der Abgabe des Rektorats am 21. September 1803 gehalten von G. F. Parrot der Physik an der Kaiserlichen Universität zu Dorpat. Dorpat, 1803; Grundriss der theoretischen Physic zum Gebrauche für akademische Vorlesungen I, II. Dorpat, 1809, 1811; Ueber den Einfluss Physik und Chemie auf die Arzneykunde ... [Dorpat, 1802]; Uebersicht des Systems der theoretischen Physik. [Dorpat, 1806]; Grundriss der theoretischen Physic zum Gebrauche für akademische Vorlesungen. Dritter Theil: Grundriss der Physic der Erde und Geologie. Riga und Leipzig, 1815; Reise in den Pyrenäen. Berlin, 1823; Entretiens sur la physique. 1–6. [Dorpat, 1824].

B: *Gläser, W. Chr.* Der erste Rector der Dorpater Deutschen Universität (1802). // Livländische Hefte. I, Januar 1876. Lübeck, 1876; Georg Friedrich Parrots Jugendleben (1767–1801). Von Friedrich Bienemann. Separat-Abdruck aus der “St. Petersburger Zeitung” (1897); *Bienemann, Fr.* Der Dorpater Professor Georg Friedrich Parrot und Keiser Aleksander I. Reval, 1902; EE 14, 360; TÜ ajalugu II, 5, 13–14, 17, 24, 31–42, 47–50, 54–56, 61, 63, 70–71, 75–78, 80–81, 88, 96–97, 108, 116, 150, 153, 195, 207–208, 210, 215–216, 218–219, 242, 253, 407; TALE XIII, 91, 93, 94, 105; G. F. Parroti 200-ndale sünniaastapäevale pühendatud teadusliku konverentsi materjale (Tartu 1.–2. juuli 1967). Tartu, 1967.

P. Mürsepp, K. Siilivask

PARROT, Johann Leonhard von (1755–1836, Mömpelgard; nüüd Montbéliard, Prantsusmaa), saksa ametnik ja harrastusteadlane (lingvist ja ajaloolane); arstist bürgermeistri p, TÜ rektori Georg Friedrich P. vend ja tema poja Johann Friedrich P. naiseisa. Õppis 1771–79 Stuttgardis Karli akad-s kameraalteadusi. Oli mitmes kõrges õukonnaametis Württembergi hertsogkonnas kuni ebasoosingusse sattumiseni 1811, hiljem elas pms Gernsbachi läh Badeni suurihertsogkonnas, tegeledes metsakasv-e ja –

kaubandusega. Viibides 1821 esimest korda Eestis, pani tähele eesti k-e kõlalist sarnasust vanapr k-e ja burgundia murdega. Hakkas harrastusteadlasena uurima tolleaegse Liivimaa rahvaste (eestlaste, lätlaste, liivlaste) k-t, ajalugu, mütol-t jm. Pööras erilist tähelepanu eestlastele ja eesti k-le, lähtudes omaaegsetest teadusarusaamadest rahvaste ajaloo ja kesuguluse kohta. Rohkesti kirjalikke allikaid kasutades võrdles oma 1828 ilmunud uurimuses paljude Euroopa ja Aasia k-te sõnade kõla ja tähendust ning jõudis järeldusele, et eesti k on lähedas suguluses keldi algk-ga, mida olevat rääkinud Noa oma järeltulijatega Ararati piirkonnas, kust siis rahvad järk-järgult teisenedes laiali rännanud. P-i arvates räägiti eesti k-t varem kogu Baltikumis. Püüdis oma järeldusi toetada ajaloo ja mütol andmetega. Samas uurimuses avaldas P. sadakond eesti vanasõna (saksa tõlkes) ja andis soovitusi eesti k-e arendamiseks. Andmeid kaasaegse eesti k-e kohta sai mh A. W. Hupeli teostest ja O. W. Masingult. P. eestisõbralik uurimus on tüüpiline võrdlev-ajaloolise k-eteaduse embrüonaalstaadiumi teos, mis kuulub eesti rahvuslikku eelärkamisaega ning ootab täpsemat hinnangut tollase ja tänapäeva teaduse kontekstis.

T: Versuch einer Entwicklung der Sprache, Abstammung, Geschichte, Mythologie und bürgerlichen Verhältnisse der Liwen, Lätten, Esten; mit Hinblick auf einige benachbarte Ostseevölker, von den ältesten Zeiten bis zur Einführung des Christenthums. Stuttgart, 1828; Berlin, ²1839

B: *Anvelt, L., Laanekask, H.* Otto Wilhelm Masingu kirjad Johann Heinrich Rosenplänterile 1814–1832. *Personalia*. Trt, 1995, 32; *Laanekask, H.* Sõbrapilk eesti keelele 19. sajandi algupoolel: Johann Leonhard von Parrot. // Läänemere areaali rahvaste kirjakeele algusajad. Trt, 1995, 20–21.

H. Laanekask

PARROT, Johann Jacob Friedrich Wilhelm (14. X 1791, Karlsruhe – 15. I 1841, Tartu), baltisaksa arstiteadlane, füüsik ja looduseuurija, Georg Friedrich P. p. Õppis Riia ja Tartu gümnaasiumis, 1807–14 TÜ-s arstiteadust ja kirurgiat, med-dr (1814, TÜ), vk “De motu sanguinis in corpore humano”. Täiendas end 1815–21 (vaheaegadega) med-is Berliini, Viini, Pariisi, Milano ja Pavia haiglates ja ük-des, Peterburi TA k-liige (1816). Oli 1812–15 sõjaväearst, siis Heilbronnis arst, 1821–26 TÜ füsiol- ja patol-prof ning katjuh, 1826–41 füüsikaprof ja füüsikakab-i juh, ühtlasi 1822, 1833, 1836 arstitsk-a dekaan,

1830–31 TÜ prorektor, 1831–34 rektor. Jätkas isa tööd TÜ füüsikakab-i teadusinstrumentaariumi täiendamisel. – Peamised uurimisvaldkonnad: geofüüsika, elektromagnetism, meteorol, med. Tundis sügavat huvi füüsikalise-geograafilise uurimistöö vastu, tähtsamad tööd kuuluvad geofüüsika valdkonda. Üliõpilasena sooritas (1811, koos M. v. Engelhardtiga) uurimisreise Lõuna-Venemaale, Kaukaasiasse, Krimmi, Moldaaviasse ja Valahhiasse, käis uurimisretkedel Alpides (1816) ja Püreenees (1817), juhtis 1829–30 eksped-i Taga-Kaukaasiasse, tõusis 9. X 1829 (koos H. Abovjaniga) Ararati tippu, määras esimesena trigonomeetriliste ja baromeetriliste mõõtmiste abil selle kõrguse; uuris 1837 Nordkapi ümbruses maamagnetismi. Teenete Märk (1835), Püha Anna ordeni 2. järk (1830, 1838), Briljantsõrmus (?) 1834 Ararati eksped-i ja sellel tehtud tead järeltööde eest. Avaldanud töid füüsikast (2), med-st (4) ja eksped-de aruandeid ning reisikirjeldusi (8).

T: Ueber Gasometrie nebst einigen Versuchen über die Verschiebbarkeit der Gase. Dorpat, 1814; Reise in die Krim und den Kaukasus (kaasautor M. v. Engelhardt), 2 kd. Berlin, 1815; Von hohlen Elektromagneten, etc. // Бюлл. Имп. АН (1836) 1; Reise in die Pyrenäen. Berlin, 1823; Über die Ernährung neugeborenen Kinder mit Kuhmilch. Mitau, 1826; Reise zum Ararat. 2 kd. Berlin, 1834.

B: *Левуцкүй* I, 411–413; II, 298; EE 7, 206; 14, 360; TÜ ajalugu II, 408; Паррот (Johann-Friedrich von Parrot). // <http://www.rulex.ru/01160146.htm>

S. Tamul, R. Juursoo

PARTS, Adolf Gustav (1. IV 1904, Seli v, Pärnumaa – 18. II 1996, Sydney läh), füsikokeemik, poepidaja p. Lõpetas 1922 Tartu Poeglase Reaalkooli, 1925 TÜ keemia osk-a keem tehnol erialal, õppis 1925–27 kaubandust ja 1927–28 mat, *mag. chem. tehn.* (1926, TÜ), vk “Lihtsamate sekundaarsete ja tertsiarsete amiidide sünteesi uurimine”, *dr. phil. nat.* (keem kineetika, 1929, TÜ), vk “Über die Neutralsalzwirkung auf die Geschwindigkeit der Ionenreaktionen”. Täiendas end 1931–32 Göttingenis, 1933 Madridis ja 1937–38 USA-s Long Islandil. Oli 1925–30 TÜ füüsikal keemia labori asst, v-asst ja õu täitja, 1930–34 eradots, 1934–36 füüsikal keemia õt-i dots, 1936–39 TTÜ füüsikal keemia erak prof, 1939–43 prof, ühtlasi 1940–43 TTÜ füüsikal keemia kat-i juh, 1940–43 ka TTÜ õppeprorektor, 1941–43 keemia- ja mäetsk-a sekr, 1941 lühikest aega

ka rektori kt. Põgenes 1943 Rootsi, oli Stockholmis *Scandia* trükivärvivabrikus keemik-uurija, Rootsi Kinne-Kleva põlevkivitööstuse labori juh, 1945 Inglismaal Kentis sõjaväe varustusmin-i v-teadur, 1946–51 Ankara Ük-i füüsikal keemia prof ja inst-i juh. Ankaras koostas sks-k-se füüsikal keemia õpiku, mis pärast türki k-de tõlkimist (1952) kujunes põhiõpikuks Türki ük-des. 1951 läks perekonnaga Austraaliasse, oli 1951–54 Melbourne´is *Commonwealth Scientific Research Organization*’i (CSIRO) tööstuskeemia osk-a teadur, 1955–56 Uus-Lõuna-Walesi Tehnol-ük-i v-lektor, 1957–70 Sydney Ük-i v-teadur, lektor ja erak prof, ühtlasi 1962–63 USA-s Camille Dreifusi labori teadur ning 1963–64 ja 1967–68 Ankara Kesk-Ida Tehnikaük-i külalisprof, 1970–78 Uus-Lõuna Walesi Macquariei Ük-i külalisteadur. – Uurimisvaldkond: füüsikal keemia. Uurinud org ühendite ja lahuste dielektrilisi omadusi, süsivesinike soojusmahtuvust erinevatel temperatuuridel, samuti lahustes toimivate reaktsioonide kineetikat, polümeerisatsiooniprotsesside kineetikat ja mehhanismi, polümeeride keemiat. Rakendas esimesena Eestis edukalt kvantmeh-t uurimistulemuste tõlgendamisel, luges (1940/41) esimesena Eestis kvantmeh kursust. Rahvusv-lt said tuntuks Tartu perioodist pärinevad msg-te org ühendite dipoolmomentide mõõtmise tulemused. Oli TÜ Toim ja kogumiku “Keemia Teated” toim-id. LUS liige (1927–40), Eesti Keemia Seltsi liige (esimees 1939–40, 1943), IK liige, Faraday Ühingu, Austraalia Keemia Seltsi jt riikide teadusseltside ja -ühingute liige. As-t 1984 kannab Ankara Ük-i üks auditooriumeist P. nime (selles asub ka vast mälestutahvel). Üle 60 teadustr-e.

T: Über die Dipolmomente von primären, sekundären und tertiären aliphatischen Halogenderivaten. // *Z. Phys. Chem. B* 12 (1931); La dispersión ultraroja del dióxido de carbono (kaasautor A. Tudeberg). // *Anales Soc. Esp. de Física y Química* 31 (1933), The dielectric absorption and dielectric constant of solutions of aliphatic amino acids (kaasautor H. Fricke), New York, 1938; Some considerations concerning the theory of emulsion polymerization (kaasautorid D. E. Moore, J. G. Watterson). // *Makromol. Chem.* 59 (1965); Polymerization of acrylonitrile in centrifugal fields (kaasautor E. Elbing). // *Polymer* 16 (1975).

B: AAUT II, 215; Poggendorff, VIIb 3873; EE 14, 361; TÜ ajalugu III, 142, 143; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944. Tln, 1993, 45–46; TPI 1936–1986, 498; TTÜ ar (1996), 252–254; ETVpK, 89; *Lippmaa, E., Õiglane, H.* Kvantmehaanika algusest

Eestis. // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. II. Tln, 1985, 37–41; *Past, V., Oopkaup, M.* Väljapaistev Eesti füsikokeemik Adolf Gustav Parts. // Insenerikultuur Eestis. 1, 116–129; *Past, V.* Professor Adolf Gustav Parts teadlasena ja õppejõuna. // TÜ ajaloo küsimusi (1993) XXVII, 135–144; TTÜ professorid läbi aegade, 310–311.

V. Past

PARTS, Anton (5. V 1891, Tarvastu v, Viljandimaa – 23. I 1963, Albany, USA), geograaf, kodu-uurija; käsitöölise p. Lõpetas 1914 Ufa Maamõõtjate Kooli, õppis a-st 1917 Ufa ÕI-s geod, geogr ja biol. Naasis 1920 sügisel Eestisse ja astus vabakuulajana TÜ mat-loodustsk-a. Lõpetas 1925 Tartu Õhtuühisgümni-i, 1929 TÜ loodustsk-a, geogrmag (1929, TÜ), vk “Sakalamaa kõrgustiku loodenõlva vanad rannamoodustised ja nende maastikuline tähendus”. Oli 1910–11 Uue-Vändra vallas ja Mõnnastes khkkooli õpetaja, 1915–17 I maailmasõjas. Töötas üliõpilasstipendiaadina (kodu-uurijana) 1921–22 suviti Tartumaa Rannu ja Kursi khk-s ning Setumaal, oli 1920–37 Tartu 4. algkooli ja Tartu ÕS-i, 1938–44 Tartu Linna Poeglaste Gümni-i õpetaja. Läks 1944 Saksamaale, sealt 1950 USA-sse, elas algul New Yorgis, hiljem Arizonas. – Uurinud eriti Edela-Eesti maastikke, avaldanud erialaseid kirjutisi ajakirjades “Kasvatus”, “Loodusvaatleja”, “Tänapäev”, “Viking” jt. Tema töödel on oluline tähtsus Eesti agraargeogr-s ja etnoogr-s. 1931–43 avaldas ka arvukalt geogr õppermt-id (osalt koos E. Markuse, A. Pendre ja E. Varepiga) ning 1933–34 2-köitelise kultuurigeogr kogumiku “Kodu ja maailm”. USA-s tegi uurimisretki Gila kõrbesse, jätkas geogr-alaste kirjutiste avaldamist (eesti, ingl ja sks k-s), koos poja Heikiga kirjutas ja avaldas monogr Okinawa saarest.

T: Vaindloo saar. // Johannes G. Granö 50. aastaseks sünnipäevaks. Trt, 1932; Noarootsi liitumisest mandriga. // Loodusvaatleja (1934) 2; Kodu ja maailm. I. Valik maateaduslikku saateainet algkoolidele. Trt, 1933; II. Valik maateaduslikku saateainet alg- ja keskkoolidele. Trt, 1934; Mandrite tekkimisest ja tektoonilisest ehitusest. // Loodusvaatleja (1936); Läbi Aasia südame. Trt, 1937; Salapärased nabamaad. Trt, 1940; Baltic States. // J. Geogr. 56 (1957) 7.

B: AAUT II, 411; EVTpK, 89.

O. Kurs

PARTS, Eve (19. II 1970, Tartu), majandusteadlane; Tiia-Ene P-i t. Lõpetas 1988 Tartu 5. Kk-i, 1992 TÜ maj-tsk-a, 1993–96 TÜ rahvamaj inst-i magistrant, 1997–2007 doktorant; maj-mag (1996, TÜ), vk “Majandusarengu finantseerimine”, *Ph.D.* (maj-teadus, 2007, TÜ), vk “Sotsiaalkapitali roll siirderiikide majandusarengus”. Täiendas end 1994 Taanis ja Rootsis, 1995 Poolas, 1996 USA-s, 2004 Norras ja msg kursustel. Oli 1993–94 AS Vemo Spektraal pearmt-pidaja, 1994–96 TÜ välismaj õt-i asst, 1997–99 lektor (ühtlasi 1995–98 TÜ eurotsk-a rmtk andmebaaside haldaja ja 1996–99 Audentese Erakooli lektor), 1999– maj-teooria õt-i lektor. Õpetanud mikro- ja makroökon-t, maj-arengu teooriat ja praktikat, sotsiaalökon-t, rahvusv maj-st; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: maj-arengu sotsiaalsed aspektid; arengumaade maj; maj-arengu strateegiad ja finantseerimine. Projekti “Sotsiaalne kapital ja inimkapital majandusarengu teguritena” täitjaid (a-st 2003). Eesti Maj-teaduse Seltsi liige (2003). 20 teadustr-t.

T: Välisinvesteeringud maailmamajanduses. // Eesti Välismajanduse Teataja (1995) 10; Arenguökonomika. Trt 2000; Sotsiaalne kapital ja majandusareng Euroopa Liidu kandidaatmaades. // Eesti maj-poliitika teel Euroopa Liitu. Tln, 2003; The impact of social capital on economic development in the expanding European Union (kaasautorid H. Kaldaru, R. Arukaevu). // Integration in the world economy. Warsaw, 2004; Inimkapitali, sotsiaalse kapitali ja majanduse seosed. // Maj-teadus ja haridus Eestis. Trt, 2005; Sotsiaalkapital, majandusareng ja ühiskondlik vastutus (kaasautor). Trt, 2006.

B: TÜ BL II, 126; <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>

PARTS, Henn (8./20. I 1880, Polli v, Viljandimaa – 22. II 1946, Tartu), rohuteadlane, ravimikeemik; talupidaja p. Lõpetas Viljandi linnakooli, 1907 TÜ, farm-mag (1914), farm-dr (1929, TÜ), vk “Organoterapöitiliste preparaatide valmistamisest ja nende mõju kindlaksmääramisest” (Trt, 1929). Täiendas end 1926 Prahhas, 1931 Viinis ja Budapestis, 1938 Berliinis ja Bernis. Oli 1898–1901 Kroonlinnas apteekriõpilane, 1901–04 Peterburis apteekriabiline, 1908–20 Luuga mk-s Novinka alevis apteegijuh, 1921 Tallinnas Tervishoiuval-e revident ja apteegi-orsk-a juh, 1921–26 TÜ rohuteaduse inst-i farmatseutilise keemia dots, 1926–29 farmatseutilise keemia inst-i erakorr prof (1931 avas Tartus oma apteegi), 1929–40 korr prof, 1940–46 farmatseutilise keemia kat-i juh,

prof, 1923–33 ühtlasi (kohakaaslusega) arstirohtude inst-i juh. Õpetas farmatseutilist keemiat. – Töid farmatseutiliste preparaatide sünteesist ja analüüsist, kodumaa toorainete uurimisest farmatseutiliseks otstarbeks, teadusharu ajaloo. Riigi Tervishoiu nõukogu liige 1929–36. Üle 30 teadustr-e.

T: Organoterapöitiliste preparaatide valmistamisest ja nende mõju kindlaksmääramisest. // Eesti Rohuteadlane (1929) 2–4; Eesti Vabariigi Tartu ülikooli Farmatseutilise Keemia Instituudi alguspäevilt. // Eesti Rohuteadlane (1926); Farmatsöitiline keemia. Trt, 1936.

B: TÜ BL I, 109; TÜ ajalugu II, 22; III, 145, 147, 260; Pharmacia (1930) 1, 13–15; (1931) 10, 387; (1940) 1, 4; Eesti Rohuteadlane (1991) 3, 180–186; *Hinrikus, T., Raal, A., Tankler, H.* Farmaatsia Tartu ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 36.

PARTS (a-st 2006 **Kangro**), **Inga** (11. IV 1974, Antsla, Võrumaa), matemaatik; õpetaja t. Lõpetas 1992 Antsla Kk-i, 1998 TÜ mat-tsk-a, 2001 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktoriõppe, *M.Sc.* (mat, 2001, TÜ), vk “Tükiti polünoomiaalne kollokatsioonimeetod astmeliselt iseärase tuumaga integro-diferentsiaalvõrrandi lahendamiseks” (Trt, 2001), *Ph.D.* (mat, 2005, TÜ), vk “Piecewise polynomial collocation methods for solving weakly singular integro-differential equations” (Trt, 2005). Oli 2003–05 TTÜ KüBI ins, 2005– teadur. – Uurimisvaldkond: integraal- ja integrodiferentsiaalvõrrandite numbriline lahendamine. 10 teadustr-t.

T: Spline collocation methods for weakly singular Volterra integro-differential equations (kaasautor A. Pedas). // Numerical Mathematics and Advanced Applications. Enumath 2001. Milano, 2003; Superconvergence in the maximum norm of a class of piecewise polynomial collocation methods for solving linear weakly singular Volterra integro-differential equations (kaasautor R. Kangro). // J. Integral Equations and Applications 15 (2003) 4; Optimality of theoretical error estimates for spline collocation methods for linear weakly singular Volterra integro-differential equations. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat 54 (2005) 3; Superconvergence of piecewise polynomial collocation methods for solving integral equations with nonsmooth kernels (kaasautor R. Kangro). // Proc. Int. Conf. Comp. and Math. Methods in Sci. and Eng. Madrid, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

PARTS, Innari (14. VI 1940, Tartu – 10. III 2003, Tallinn), tehnikateadlane; talupidaja ja õpetaja p, Romeo P. vend. Lõpetas 1958 Tallinna 22. Kk-i, 1963 TPI, tehn-knd (1967, Moskva Energ Inst). Oli 1963–66 TPI asst, 1968–74 TPedI v-õpetaja, kat-i juh, a-st 1971 dots; pol põhjustel ei saanud 1974–91 kõrgkooli õppejõuna töötada, 1991–92 TPedI dots (kohakaaslusega), siis Merehariduskeskuse õppejõud ja Tolliameti tolliosk-a transiiditalituse v- ja peaspetsialist, ühtlasi tollialaste koolituste lektor. – Uurimisvaldkond: elektromagnetohüdrodünaamika teor probleemid ja nende lahendamine, arvestades elektromagnetohüdrodünaamika printsiipidel töötavate seadmete ruumiliste mõõtmete piiritletust ning parameetrite diskreetsust eesmärgiga luua elektromagnetohüdrodünaamiliste nähtuste teor analüüsi alused ja seadmete arvutamise ning projekteerimise metoodika. Kahe tead kogumiku (1971, 1972) kaaskoost. Ülel Aparaadiehituse Tööstuse Tead-Tehn Ühingu TPedI-i algorg-i liige. 90 teadustr-t.

T: Теоретическое и экспериментальное исследование индукционных машин с разомкнутым магнитопроводом. Тлн, 1972; Effectiveness of lateral busbars in Linear Induktion-Type Magnetohydrodynamic Machines. // J. Magnetohydrodynamics (1978) 14; Индуктивность лобовых частей однослойной обмотки линейных индукционных машин. // Ж. Электричество (1993) 6.

B: TPI 1936–1986, 204, 498.

PARTS, Jaan (28. II 1922, Türi – 6. I 1999, Tartu), loomakasvatusteadlane, teadusorganisaator; vallakirjutaja p. Lõpetas 1941 Türi Güm-n-i, 1941 mobiliseeriti Punaarmee, 1948 lõpetas TÜ põllum-tsk-a, 1952 asp-i, põllum-knd (1954, EPA), vk “Suurt valget tõugu siga ja teed tema edaspidiseks täiustamiseks Eesti NSV-s“. Täiendas end 1968 Timirjazevi-nim Põllum Akad-s Moskvast, 1980 Ülel Loomakasv-e Inst-s Podolskis. Käis õppereisidel Saksamaal (1964) ja Soomes (1971). Oli 1952–57 ELVI teadur, 1957–59 Ülel Põllum-näituse Eesti Paviljoni dir, 1960–63 Tartu Nädissovh-i dir, 1963–65 ELVI katsemajandite osk-a juh, 1965–72 kalakasv osk-a juh, 1972–87 tootmiskatsete sektori juh, 1987–90 ökon sektori v-teadur. – Uurimisvaldkond: sea- ja kalakasv, eriti peekonsead ja nende toitmine. Ülel Põllum-näituse hõbemedal (1954), kuldmedal (1960), orden “Austuse Märk” (1965). Üle 20 teadustr-e.

T: Sigade söötmise kogemusi Tartu Eksperimentaalsovhoosis. // ELVI tead tööde kogumik (1961) 5; Peled Eesti NSV kolhooside ja sovhooside veekogudes. // ELVI tead tööde kogumik (1970) 22; Suure valge seatõu aretuse suundadest ning peekonitoodangu suurendamisest Eesti NSV-s. // ELVI tead tööde kogumik (1985) 56; Peekonsigade kasvatus Eestis. // ELVI tead tööde kogumik (1990), 61.

B: ELVI BL, 43, 114; Jaan Parts 50. // SP (1972) 3.

PARTS, Kaarel (5. VI 1873, Arula v, Tartumaa – 5. XII 1940, Tartu), õigusteadlane ja riigimees; talupidaja p. Lõpetas 1892 Tartu Aleksander I Gümni, 1896 TÜ õigustsk-a õigusknd kraadiga. Oli 1896 Riia Ringkonnakohtu tsiviilasjade jsk-a noorem kohtuametnikukandidaat, seejärel Võrus advokaat, 1898–1900 Võrus ja 1900–07 Tartus ülemtalurahvakohtu esimees, 1907 Venemaa II Riigiduumaliige, 1907–19 Tartus vandeadvokaat, 1906–20 ka Tartu linnavolinik, 1917 (aprill-juuni) Eestimaa kub-u abikomissar, 1917–19 Maapäeva liige ja 1919 (veebr-aprill) esimees, ühtlasi 1919 nov-s (koos H. Luhtiga) Eesti Ajutise Val peavolinik Lõuna-Eestis (korraldas võimu ülevõtmist lahkuvatelt Saksa okupatsioonivägedelt). 1919 Eesti Asutava Kogu liige, 1919–40 Riigikohtu esimees. – Oli aktiivselt tegev Eesti riigi ja eestikeelse seadusandluse loomisel, Asutava Kogu vanematekogu, põhiseaduse komisjoni ja seadusandliku delegatsiooni liige. Suured teened Riigikohtu ja EV kohtusüsteemi ülesehitamisel. Kuulus põhitöö kõrval mitmesse komisjoni (mh oli a-st 1927 kohtukorralduskomisjoni liige), võttis perioodikas (eriti ajakirjas “Õigus”) sõna seaduseelnõude kohta, avaldas a-st 1923 “Õiguses” aastaülevaateid kohtute tegevusest. Oli 1902–03 esimese Eesti Laenu- ja Hoiuühisuse juhatuses, Eesti Kindlustuse Seltsi asutajaid ja 1907–24 esimees (a-st 1924 auesimees), 1907–20 EKS eestseisuse liige (a-st 1932 auesimees), a-st 1935 Tartu Õigusteadlaste Seltsi auliige, ERM jmt juhatuses liige. TÜ audr (1932). I kl Kotkarist (1930), Valgetähe I kl teenetemärk, (1940), mitme välisriigi ordeni ja teenetemärgi kavaler.

T: Kohtu korraldus. // Eesti. Maa. Rahvas. Kultuur. Trt, 1926; Andmeid kohtute tööst ja korraldusest. // Samas; Maaseadus ja rahvahääletuse küsimus. // Õigus (1927) 1; Eesti maa-ala üheks üksuseks: administratiivne ühendamine. // Eesti iseseisvuse tähistel. Tln,

1931; Riigikohtu esimehe K. Partsi kõne 12. veebruaril 1935 “Vanemuises” Riigikohtu lahkumisele pühendatud koosviibimisel. // *Juridica* (1994) 5.

B: EBL 344–350; EBL TK, 193; ERAKT, 196; ADUT, 62; EE 14, 361; *Anepaio, T.* Riigikohtu esimees Kaarel Parts (1873–1940). // *Eesti Jurist* (1992) 6, 431–434; Homme avatakse Riigikogu esimese esimehe Kaarel Partsi büst. // *Virumaa Nädalaleht* (2003) 13. I; Eesti riigi hävitamine: Eesti kohtunike saatus. // <http://www.okupatsioon.ee/1940/ylevaated-EESTI.html>.

R. Juursoo

PARTS, Koit (7. VIII 1954, Pärnu), majandusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1972 Pärnu 1. Kk-i, 1982 EPA ökonomist-organisaatori erialal, maj-knd (1990, Jelgava), vk “Трудоёмкость выращивания телят в сельскохозяйственных предприятиях”. Täiendas end 1990 Washingtoni Ük-s ärijuhtimises. Oli 1982–88 ELVI ökon osk-a v-teadur, 1988–90 ökon ja tootmise organiseerimise osk-a teadur, 1990–91 ökon sektori juh, 1991–93 Lõuna-Eesti Farmaatsiakoondise juh, 1993–95 Tamro Eesti AS juh, 1996–2000 AS Margim juh (*Solomon Software*’i maj-tarkvara esindus Baltikumis), 2001–02 GPSB OÜ projektijuht (*Great Plains Software* Baltikumi arendused), 2003–04 MS Ärisüsteemid maj-tarkvara (*MS Dynamics*) konsultant; 2005–06 *Cell Network* AS maj-tarkvara (*MS Dynamics*) konsultant, 2006–07 *Alna Business Solution* maj-tarkvara (*MS Dynamics*) konsultant; 2007– MS Ärisüsteemid maj-tarkvara (*MS Dynamics*) konsultant – Uurimisvaldkond: töökulu loomakasvatases. 8 teadustr-t, sh monogr.

T: Töökulu vasikate talitamisel erineva töökorraldusega reproduktsioonilautades. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses. Tln, 1984; Töö uurimine Eesti NSV veisekasvatases. 1985; Töö uurimine vajab täiustamist. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses. Tln, 1986; Интенсивность труда в сельском хозяйстве. // Основные направления повышения эффективности использования трудовых ресурсов в Эстонской ССР. Tln, 1986; Tööaja ja energiakulu vasikate pidamisel reproduktsioonilautades. // Põllumajanduse päevaprobleeme 1986. Tln, 1987.

PARTS (1967-ni **Lembra**), **Tiia-Ene** (19. XI 1943, Haapsalu), keemik; kontoritöötaja t, Eve P-i ema. Lõpetas 1962 Haapsalu 1. Kk-i, 1967 TÜ keemiaosk-a, keemiaknd (1980,

TÜ), vk “Химия дефектов в кристаллах CaO и CaS”. Oli 1968–85 FAI ja FI ins ja n-teadur, 1985–89 TÜ aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori v-teadur, 1989–92 labori juh, 1992–94 TÜ keskkonnafüüsika inst-i v-teadur, 1995– teadur. – Uurimisvaldkonnad: tahke keha keemia – defektide keemia kristallides; keskkonnakeemia – õhu saastatuse määramine õhuioonide liikuvuste mõõtmise kaudu. Üle 30 teadustr-e.

T: On the nature of negative small air ions of an ageing time of one second. // ACUT 880 (1990); The effect of some alkylamines on mobility spectra of small air ions. // ACUT 950 (1992); Observed and simulated affects of certain pollutants on small air ion spectra. I. Positive ions (kaasautor A. Luts). // Atmospheric Environ. 9 (2004).

B: TÜ BL II, 126.

PARTS, Valev (15. III 1937, Kooraste v, Võrumaa), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1955 Väimela Loomakasv-tehnikumi vet erialal, 1963 EPA vet-tsk-a, vet-knd (1979, EPA), vk “О применении противозпизоотических и ветеринарно-профилактических мероприятий на экспериментальном комплексе в Эстонской ССР”. Oli 1973–87 Eksperim Sealihatoomise Kombinaadi (EKSEKO) peavet-arst, 1987–97 Eesti Põllum Biotehnol Keskuse kommertsdir, 1995– talupidaja (tšintšiljakasv) ja atesteeritud konsulent loomatervishoius. 28 teadustr-t.

T: Aerosooldesinfektsiooni meetodite võrdlev hindamine. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllum-s. Vet (1977) 19; Põrsaste suremus erineva võõrutustehnoloogia rakendamisel varajasel võõrutamisel. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllum-s. Vet. (1979) 7; Suure seafarmi veterinaarprofülaktika. // SP (1981) 23; Sigade ketoos – kas teoreetiline või praktiline probleem? // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllum-s. Vet. (1982) 9; U-vitamiin sigade kasvustimulaatorina. // Põllum päevaprobleeme. Tln, 1983; Biopreparaadid ja nende tulevik Eesti Agrobiokeskuses. // Keemia põllum-le. Tln, 1990.

PARTS, Viia (7. IX 1968, Tartu), majandusteadlane; teenistuja t. Lõpetas 1986 Puhja Kk-i, 1991 EPA maj-tsk-a, oli 1992–94 EPMÜ magistrant, maj-mag (1996, EPM), vk “Ettevõtja raamatupidamise korraldamine ja raamatupidamisprogramm TALURAM piimakarjakasvatuse näitel”. Oli 1991–93 Tartumaa põllum-ettevõtteis pearmt-pidaja aset

ja pearmt-pidaja, 1991–92 EPMÜ asst ja n-teadur, 1992–2005 rmt-pidamise ja rahanduse inst-i lektor, 2005– EMÜ maj- ja sotsiaalinst-i lektor, a-st 2002 ka OÜ Resende raamatupidamise ja maksukonsultant. Õpetanud valdade, põllum rmt-pidamist, rahanduse aluseid, ettevõtte rahandust, pangandust ja rahvusv rahandust, makse. – Uurimisvaldkond: põllum-ettevõtja maj-arvestus ja maksustamine, riigiabi põllum-sektoris. Töid rmt-pidamisest, rahandusest, täiskasvanute koolitamisest ja rahandusainete õpetamisest. Üle 10 teadustr-e.

T: Raamatupidamine taludele ja äriühingutele (kaasautor L. Lobjakas). // Trt, 1996; Tulundusühistu omakapital (kaasautor A.-E. Visberg). // EPMÜ teadustööde kogumik. Trt, 2004; Establishment and Development Opportunities of Rural Enterprises after the Integration into European Union. // Proc. Int. Sci. Conf.: Possibilities for rural development in the enlarged Europe (kaasautorid A.-E. Visberg, I. Kalberg). Jelgava, 2004.

B: EPMÜ BL, 100.

PARVE, Teet (30. XI 1969, Tallinn), tehnikateadlane; ins-i p. Lõpetas 1988 Tallinna 55. Kk-i, 1993 TTÜ meh-tnk-a, 1995–2000 TTÜ magistrant, tehnikamag (2000, TTÜ), vk “Tuha paakumise ja sadestiste moodustumise mehhanismid biokütuste põletamisel”; a-st 2001 doktoriõppes; stažeerinud 2001–04 *Nordic Energy Researche*’i ja *Nordic Graduate School of Biofuel Science and Tehnology* raames Taani Tehnikaük-i, Soome Åbo Akad dr-koolides ning Soome Rkl Tehnika Uurimiskeskuses (VTT). A-st 1994 TTÜ soojustehnika inst-i tööstusliku soojustehnika õt-i teadur, ühtlasi a-st 1996 inst-i statsionaarsete õhuheitmete mobiilse mõõtelabori vast. täitja. – Uurimisvaldkonnad: tahkete biokütuste tuha paakumis- ja sulamisprotsessid kateldes, statsionaarsed õhuheitmed tahkete ja vedelate kütuste põlemisel, põlevkivienerg, protsesside täiustamine põletusseadmetes, uute biokütuste põletamine, biokütuste andmebaasid. Üle 20 teadustr-e.

T: The sintering of Estonian oil shale ashes (kaasautor). // Oil Shale 12 (1995) 4; Biokütuste tuha koostise mõju katla tööle. // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Trt, 2004; Experience of Estonian oil shale combustion based on CFB technology at Narva Power Plants (kaasautor). // Oil Shale 22 (2005) 4; The role of ash

forming elements on ash, while burning new types of solid biofuels. // 2nd World Conf. on Pellets, Sweden, 2006; Melting and sintering of biomass fuel ash. // Topical problems of education in the field of electrical and power engineering. Tln, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

PARVE, Toomas (22. III 1949, Tallinnas), tehnikateadlane. Lõpetas 1968 Tallinna Polütehnikumi, 1973 TPI elektriins-na, oli 1984–87 samas asp, 1992 TTÜ mag ja 1992–94 doktorant; tehnikamag (1992, TTÜ), vk “Mõõdetehnilised lülitrežiimsed sünkroonmuundid”, *Ph.D.* (elektroonika ja biomed-tehnika, 2000, TTÜ), vk “Improvement of lock-in signal converters for application in electrical bio-impedance measurement”. Täiendas end 1993 Darmstadt Tehnikaük-s. Oli 1973–84 TPI automaatika kat-i ins ja v-ins, 1984–90 TTÜ automaatikavahendite labori teadur, 1990–91 mõõtesüsteemide labori teadur, 1991–92 elektroonika kat-i/inst-i v-õpetaja, 1994 Darmstadt Tehnikaük-i külalisteadur, 1994–2000 TTÜ elektroonikainst-i teadur, 2000–v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: elektroonne mõõdetehnika, eriti uuringud signaalide sünkroontöötamise meetoditest ja nende rakendamisest elektrilise impedantsi mõõtmisel. Originaalsete sünkroondetektoriga mikroprotsessoritel töötavate vektorvoltmeetrite ja elektrokeem uuringutel kasutatavate ülitundlike mahtuvuspotsiomeetrite looja (koos M. Miniga; nim seadmete põhimõtted ja põhisõlmed on patenteeritud mitmes välisriigis). Eesti Elektroonikaühingu (EEÜ) liige ja EEÜ biomed-elektroonika sektsiooni juhataja, Eesti Biomed-tehnika ja Med-füüsika Seltsi, Eesti Transplantol ja Implantol Seltsi ning Elektri- ja Elektroonikains-de Ühingu liige. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse kuldmedal (1983), hõbemedal (1984), ENSV MN teadus- ja tehnikapreemia (1986, koll-s), EV teaduspreemia (1993, koll-s). 50 teadustr-t, 30 patenti (kaasautor).

T: Design Concepts of Instruments for Vector Parameter Identification (kaasautor). // IEEE Trans. on Instrum. & Measurement 41 (1992) 1; Improvement of the vector Analyser Based on Two-Phase Switching Mode Synchronous Detection (kaasautor M. Min). // Measurement 19 (1996) 2; Intracardiac bio-impedance measurement for cardiac rhythm control (kaasautor). // Med. & Biol. Eng. & Computing 37 (1999); An implantable analyzer of bio-impedance dynamics: Mixed signal approach (kaasautor). // IEEE Trans. on Instrum. & Measurement 51 (2002) 4; Improvement of lock-in signal

processing for applications in measurement of electrical bioimpedance (kaasautor R. Land). // Eesti TA Toim. Tehnol 10 (2004) 3; A virtual system for simultaneous multi-frequency measurement of electrical bioimpedance (kaasautor). // Int. J. Bioelectromagnetism 7 (2005) 1; Improvement of a lock-in electrical bio-impedance analyzer for implantable medical devices (kaasautor M. Min). // IEEE Trans. on Instrum. & Measurement, 55 (2006) 6.

B: TPI 1936–1986, 317, 460, 498; <https://www.etis.ee>.

PARVE, Valdar (*jun.*), (6. IX 1948, Tartu), filosoof; Valdar P. (*sen.*) p, Selg, Marju vend Lõpetas 1967 Rakvere 1. Kk-i, 1974 TÜ arstitsk-a raviosk-a, 1980 TÜ asp-i filos-s, filos-knd (1986, Läti TA), vk “Философско-мировозренческие проблемы измененных состояний сознания”. Täiendas end 1993 ja hiljem Saksamaal Duisburgi, Ruhri (Bochumis), Esseni ja Lübecki ük-s. Oli 1974–75 Tabivere jsk-arst ja Vab Kliinil Haigla arst-intern, 1975–77 ja 1981–88 TÜ filos kat-i õpetaja, 1988–89 v-õpetaja, 1989–91 dots, 1992–2001 filos osk-a dots, 2002– praktilise filos õt-i dots. Lugenud filos üldkursusi, bioetika, arstieetika jt valikkursusi ning erikursust “Keha ja vaim”. – Uurimisvaldkond: tunnetusteooria ja eetika. Eesti Akad Filosoofia Seltsi asutaja- ja tegevliige. Üle 20 teadustr-e, õppevahendeid ja aimekirjutisi.

T: Antifundamentalismist. // TÜ Toim 962. Studia Philosophica I (1993) 37; Grosses Europa und die kleine Nation. // Jb. für systematische Philosophie. 3. Münster, Hamburg, 1993; Sissejuhatus tervishoiueetika diskursusse. // Akad. (2000) 5; Lokaalseid keelsusprobleeme filosoofia vaateväljas. // Eesti filosoofia: mis see on? Tln, 2002; Vaimne tervis – loomult vastuoluline mõiste. // Sotsiaaltöö (2002) 6, (2003) 2; Aidsiennetus kui kõlblusprobleem. // Haridus (2003) 6.

B: TÜ BL I, 455; II, 126.

PARVE, Valdar (*sen*) (a-ni 1935 **Padalka, Vjatšeslav**) (8. VIII 1913, Perejaslav, Poltaava kub, Ukraina – 29. VI 1994, Tartu), loomaarstiteadlane; pangaametniku p, Valdar P. (*jun.*) ja Selg, Marju isa. Lõpetas 1932 Pärnu linna poeplastest gümn-i, 1938 TÜ loomaarstitsk-a, vet-knd (1947, TÜ), vk “Tiinuse kestusest Tori Hobusekasvanduse märadel”. Töötas 1938–39 Rkl Seerumiinst-s ja Tori Hobusekasvanduses, oli 1939–40

TÜ loomasisehaiguste kliiniku koduloomade eripatol ja teraapia kat-i asst, 1940–44 Tori Rkl Hobusekasvanduse vet-arst-zootehnik, 1944–49 TÜ loomaarstitsk-a veistehaiguste ja hobusekasv kat-i dots. Sunniti pol süüdistustega TÜ-st lahkuma, oli 1949–51 Hulja sovhi vet-arst, 1951–57 Tõrma karusloomakasvatuse vet-arst, 1962–72 Rakvere Põllum-val pea- ja v-zootehnik, 1957–62 ja 1973–86 Rakvere Vet-labori seroloog. – Uurimisvaldkond: loomakasv, loomatervishoid. Avaldanud töid loomakasv-st, sigimisfüsiol-st, zoohügieenist, loomatervishoiust.

T: Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1942; Varssamisaja ööpäevane kõikuvus. Trt, 1940, ²1946; Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). 1946, ²1961, ³1971; Karusloomakasvatus. Tln, 1961; Koduloomade sigimine ja kasv (kaasautor J. Tehver). Tln, 1971; Loomatervise käsiraamat (kaasautor). 1.–3. Tln, 1983, 1984, 1985.

B: AAUT III, 162; TÜ BL I, 425; ELVI BL, 44; *P/arve/, V., T/ammemägi/, H. Valdar Parve. // Fraternitas Tartuensis. V. Toronto, 1992, 164–165; ELR (1994), 5/6, 62–63.*

E. Ernits

PARWEL (Pantalon; Parvel), Aleksander (Alexander) (15. VI 1906, Valga – 23. XII 1978, Stockholm), keemik. Lõpetas 1927 Valga Gümni, 1936 TÜ keemia osk-a. Oli 1938–40 Loodusvarade Inst-i v-asst, 1940–44 ETK keemiavabriku “Orto” keemik. Läks 1944 Rootsi, oli 1944–48 Malmö *KF Kem. Tkn. Fabrik’u* keemik, 1948–64 Rkl Loodusajaloo Muuseumi (*Naturhist. Riksmuseet*) mineral-osk-a v-asst, 1964–72 intendand. *Kemistsamfundet’*i liige. – Avaldanud töid geol-st.

T: Isotopic Constitution of Ore Lead in Sweden (kaasautor). // *Arkiv Mineral. & Geolog.* 3 (1963) 11; The minerals of the Silver Mines of Häälefors (kaasautorid N. Sundius, B. Rajandi). // *Årsbook: Sweriges Geologiska Uundersöking. Ser. C.* 60 (1966) 9.

B: AAUT II, 523; ETVpK, 89–90.

PARVEL, Kalju (31. I 1926, Kaiu v, Harjumaa – 8. XI 1983, Tartu), majandusteadlane. Lõpetas 1949 TPI maj-tsk-a, maj-knd (1966, Moskva G. V. Plehhanovi nim. Rahvamaj Inst), vk “Совершенствование организации и механизации учета в государственной розничной торговле”. Oli 1949–58 Tallinna kaub-tehnikumi õppejõud, kaugõppeosk-a juh, 1958–68 TÜ maj-tsk-a rmt-pidamise kat-i v-õpetaja, 1968–74 kat-i juh, 1974–79

dots, 1980–83 töötas Metsamaj ja Looduskaitse TUI-s. Õpetas kaub-rmt-pidamist; koost õppevahendeid. – Uurinud pms kaub-ettevõtete jaekäibe arvestust, finantstegevust, rmt-pidamisarvestust ning selle mehhaniseerimist ja tsentraliseerimist, iseteenindavate kaupluste rentaablust. Üle 30 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Jaekäibe arvestus riiklikes jaekaubandusorganisatsioonides. Trt, 1961; Raamatupidamise alused I, II (kaasautorid A. Ruuvel, V. Valk). Trt, 1963; Jaekäibe arvestuse mehhaniseerimine kohalikes kaubastutes analüütiliste arvutusmasinate kaasabil. Trt, 1965; Iseteenindavate kaupluste rentaabluste analüüs ja ettepanekud nende majandusliku efektiivsuse tõstmiseks. Trt, 1973; Toitlusteetvõtete raamatupidamise tsentraliseerimisest (kaasautor V. Järve). Trt, 1976; Majandusliku tegevuse analüüsi teoreetilised alused ja hulgakäibe analüüs (kaasautor P. Peets). Trt, 1979; Raamatupidamine riiklikus kaubanduses. Tln, 1981.

B: TÜ BL I, 356; ETBL I, 356; TÜ ajalugu III, 304, 404.

PASSEK, Jevgeni (14. XII 1860, Harkiv – 1. X 1912, Moskva), õigusteadlane. Õppis 1879–86 Moskva Nikolai lütseumis mat, hiljem õigust Moskva Ük-s, *mag iur* (1893, TÜ), vk “Неимущественный интерес в обязательствах”. 1891 toodi MÜ-st TÜ Rooma õiguse eradots-i kohale, oli 1893–1911 TÜ Rooma õiguse prof. TÜ esimene rektor, kes pärast venestamist valiti detsembris 1905 jälle TÜ nõukogu poolt rektoriks. Liberaalsete vaadetega, osav administraator ja poliitik, kes oskas ära kasutada 1905. a rev-i ajal ük-dele antud kärbitud autonoomia sätteid: andis täieliku vabaduse üliõpilaskoosolekute pidamiseks ük-i ruumides ja alustas naiste vastuvõttu ük-i vabakuulajatena. Reaktsiooniperioodi alguses ründasid TÜ konservatiivsed prof-d ja baltisaksa ringkonnad rektorit kaebuste ja süüdistustega. Nende alusel saatis haridusminister A. N. Schwarz 1908 kohale revisjonikomisjoni, kes tegi ministrile ettepaneku algatada Passeki vastu kriminaalasi. Ühe süüdistusena inkrimineeriti talle raske ametialase kuriteona naiste lubamine ük-i. Vaatamata süüdistustele valis TÜ nõukogu Passeki häälteenamusega teiseks perioodiks ük-i rektoriks. Minister valimist ei kinnitanud ja 1908. a sügisel vabastati Passek rektoriametist ning tema vastu algatati kohtuasi. Protsessi käigus kaitses ta end visalt, kuid siis haigestus ning augustis 1911 palus end vabastada ka prof-ametist tervislikel põhjustel. Pärast seda siirdus Moskvasse,

kus mõne aja pärast suri südameataki tagajärjel. – Uurimisvaldkond: Rooma õigus, eriti Rooma eraõigus, ja Rooma õiguse ajalugu. Esitas oma loengukursusi hiilgava lektorina. Käis korduvalt Itaalia, Saksamaa ja Prantsusmaa arhiivides, kogudes materjale dr-itööks, mis jäi aga lõpetamata. Püha Stanislavi II ja Püha Anna III järgu orden, Aleksander III mälestusmedal.

B: Левицкий, I, 617; Eesti Ajalooarhiiv, f 402, n 3, s 1279, 1280; TÜ TRmtk KHO, f 37; TÜ ajalugu II, 261, 296, 300, 304–305, 330–331; *Laagus, K.* Eesti ülikool Tartus. Trt, 1932, 95, 126–127.

S. Tamul, K. Siilivask

PAST, Aune (a-ni 1977 **Kulikova**) (1. X 1954, Rapla), sotsiaalpsühholoog; tööliste t. Lõpetas 1973 Raplas kk-i, 1978 TÜ ajakirj-e osk-a ja 1987 psühhol osk-a, 1989–91 sotsiol osk-a magistrant, *M.A.* (ajakirj, 1999, TÜ), vk “Eesti linnade imago linnaelanike silmis” (Trt, 1999), a-st 2000 Helsingi Ük-i doktorant. Oli 1978–89 ETV toim, 1991–95 Alexela avalike suhete juht, 1995–97 PNH Konsultatsioonid juhatuse esimees, 1997–Past ja Partnerid Suhtekorralduse OÜ juhatuse esimees, ühtlasi a-st 1997 ka TÜ ajakirj-e ja kommunikatsiooni osk-a sotsiaalse kommunikatsiooni õt-i lektor. Loengukursusi: ülevaade suhtekorraldusest, imago ja mainekujundus, suhtekorralduse eetika. – Uurimisvaldkond: kommunikatsioon ja suhtekorraldus – juhtimine ja suhtekorraldus, organisatsioonikommunikatsioon. Eesti suhtekorralduse rajajaid, esimese Eesti suhtekorraldajate eetikakoodeksi looja. Esinenud ettekannetega paljudel konv-del kodu- ja välismaal. Projekti “Eesti kui kujunev info- ja tarbimisühiskond: sotsiaalne jätkusuutlikkus ja elukvaliteet” (2007–12) täitjaid. Eesti Suhtekorraldajate Liidu (EPRA) asutajaliige, esimene president ja juhatuse liige (1996–99), *Eur. PR Educators and Academics Assoc.* (EUPRERA) liige (a-st 2000) ja rahvuslik esindaja (2002–03), *Int. Comm. Assoc.* (IPRA) nõukogu liige (a-st 2004). Üle 30 teadustr-e.

T: *Image and Reputation. Handbook.* Tln, 1998; *Identity and mass media.* // Haridus ja kasvatusväärtused ühiskonnas. Trt, 1999; *The corporate image and new media.* // *Public Relations and New Media.* Sofia, 2001; *Euroopa Liidu imago Eestis.* // Euroopa Liit ja Eesti avalik arvamus. Trt, 2001; *Corporate self-image and public reputation.* Trt, 2004;

Juhtimine ja suhtekorraldus. Tln, 2005; Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas. Tln, 2007.

B: <http://www.suhtekorraldus.ee/cv.html>; www.jrnl.ut.ee; Kes on kes. Avaliku elu ar 2000. Tln, 2000, 296–297; Tartumaa 1953 võtmeisikut. Tln, 2003, 238; Turunduse 1099 võtmeisikut. Tln, 2004, 157.

PAST, Evald (31. III 1900, Tartu – 27. X 1991, Vancouver), kaugesõidukapten, Eesti merendusajaloolane; kaupmehe p. Lõpetas 1924 Tallinna Merekooli kaugesõidukapteni kutsega. Meresõite alustas 1917, pärast merekooli lõpetamist oli kaugesõidukapten Eesti kaubalaevadel, seejärel elas Tallinnas, kus asutas laevade päästeseltsi, ühtlasi oli Paljassaarel asuva kriidivabriku juh ning tegev mitmes teises ettevõttes. Põgenes 1944 sügisel koos perekonnaga Rootsi, sõitis kuni a-ni 1947 Rootsi laevadel. 1948 asus Kanadasse, kus tegutses elamuehituses. – Uuris Eesti merenduse ajalugu. 1930. a-il ilmunud rmt-d käsitlevad eestlaste meresõitu, laevaehitust, meremeeste väljaõpetamist Eestis. Kogus ja avaldas meremeeste mälestusi. Oli “Eesti Laevanduse aastaraamatu” (ilmus 1936–38 Tallinnas, 1949 Stockholmis, taasilmub Tallinnas a-st 1995) asutajaid ja üks neljast toim-st. 1936 ilmunud laevajuhtidele, ärimestele jt mõeldud eesti-, inglisis- ja sksk-se käsirmt-u “Tallinn. Sadam” autor (koos A. Wichmanniga). Kirjastas J. Pitka mälestused (4 kd). Oli Tallinna Merekooli lõpetanud Eesti Kaugesõidukaptenite Ühingu liige ja Tallinnas Meremuuseumi asutamise (1935) algatusgrupi liige. U 10 teadustr-t, mälestustekogumikud.

T: Jooni Eesti mereasjanduse minevikust. Tln, 1935; Meresõidu romantikat ja traagikat. Tln, 1936; Meri Eesti elus (kaasautor ja toim). Tln 1937; Ülevaade Eesti merekoolidest. 1864–1935. Tln, 1938; Eesti meremees jutustab. Mälestused (koost). Tln, 1938; Mereteedelt. (Memuaarid). Tln, 1940; Maalt ja merelt. Vancouver, 1985; 50 aastat meie mereloo minevikku. Vancouver, 1985.

B: Mereleksikon. Tln, 1996, 314; *Raudsepp, K.* Meremees uuel maal. Kaugesõidukapten Evald Pasti mälestuseks. // *Vaba Eesti Sõna* (1992) 2. I; *Juursoo, R.* Evald Past – eesti merendusloo talletaja. // *Eesti Laevanduse ar* 2008, 109–115.

A. Pärna, R. Juursoo

PAST, Jaan (2. XI 1939, Narva), tehnikateadlane, ametniku p. Lõpetas 1958 Viljandi I Kk-i, 1963 TPI elektriins-i erialal, tehnikaknd. (1989, Leningradi Tehnol-inst), vk “Импульсные методы в спектроскопии ЯМР и ИЦР высокого разрешения”. Täiendas end 1978 USA-s, 1982 ja 1984 Saksamaal. Oli 1962–1980 Kubi ins, v-ins, n-teadur ja grupijuht, 1980–1986 KBFI grupijuht, 1980– v-teadur. – Osales a-st 1959 tuumamagnetresonants- (TMR-) spektromeetrite väljatöötamises. 1965 Kubi-s valminud unikaalne TMR- (topeltresonants-) spektromeeter oli baasiks arvukatele esmauuringutele heterotuumade TMR vallas. Tegelenud TMR-eksperimenti automatiseerimise ja *on-line*-arvutustehnika rakendamisega, uurinud laiaribalisi mõõtemetodeid Fourier’ ja Hadamardi teisenduste baasil. Osalenud ioonsüklotronresonants-spektromeetria mõõtetehnika täiustamises, mille tulemusena saavutati 1984 rekordtäpsus neutriino massi ülemväärtuse hindamisel. Töötanud luukoe elektronmagnetresonantsi spektritel baseeruva isikudosimeetria meetodika arendamisel. Olnud konsultandiks Tallinna Diagnostikakeskuse magnetresonantstomogr osakonna rajamisel. Osaleb tahke keha ülikiirel rotatsioonil põhinevate TMR mõõtemetodite arendamisel ja vastavate andurite konstrueerimisel, mis on kasutusel ka mitmetes juhtivates TMR laborites USA-s, Šveitsis, Saksamaal, Suurbritannias, Hollandis ja Kanadas. ENSV rkl preemia (1972, koll-s), EV teaduspreemia (2006, koll-s). Üle 50 teadustr-e.

T: Исследование строения анионов алифатических нитросоединений методом ЯМР на ядрах C^{13} , N^{14} и O^{17} (kaasautor). // Изв. АН СССР. Сер. Хим. 5 (1971); Precise $3H-3He$ mass difference for neutrino mass determination (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 54 (1985); Paramagnetic resonance in tooth enamel created by ultraviolet light (kaasautor). // Appl. Radiat. Isot. 47 (1996); Ramped-speed cross polarization MAS NMR (kaasautorid A. Samoson ja T. Tuherm). // J. Magn. Reson. 149 (2001); Rotation sweep NMR (kaasautorid A. Samoson ja T. Tuherm). // Chem. Phys. Lett. 365 (2002); New horizons for magic-angle spinning NMR (kaasautor). // Topics in Current Chemistry 246 (2005); Probehead for nmr spectrometer (kaasautor). // United States Patent Application 20050162164 (2005); New opportunities for double rotation NMR of half-integer quadrupolar nuclei (kaasautor). // J. Magn. Reson. 178 (2006); Ülikiire proovirootatsiooni tehnika arendamine (kaasautor). // EV teaduspreemiad 2006. Tln, 2006;

Tuumamagnetresonants Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudis (kaasautor A. Samoson). // Teadusmõtte Eestis. Täppisteatud. Tln, 2006.

B: EV teaduspreemiad 2006, 26.

PAST, Urmas (26. III 1955, Tartu), keemik; tehniku p, Vello P-i vennap. Lõpetas 1973 Tartu 2. Kk-i, 1978 TÜ keemia osk-a, 1980–84 kaugõppe asp. Oli 1978–80 TÜ keemiaosk-a anorg keemia kat-i stažöör-uurija, 1980–82 elektrokeemia labori ins, asp, 1982–87 n-teadur, 1987–92 teadur, 1988– ettevõtja. Luges üldise keemia kursust. – Uurimisvaldkond: adsorptsioon elektroodidel. – TÜ sihtasutuste usalduskogu liige (a-st 1997). Üle 10 teadustr-e.

T: Анализ изотермы адсорбции органических соединений на электродах неравномерно неоднородной поверхностью (kaasautorid U. Palm, A. Alumaa). // Электрохимия 21 (1985); Adsorption of alcanes on a bismuth electrode from an alcolic medium (kaasautor). J. Electroanalyt. Chem. 246 (1988).

B: TÜ BL II, 126; EMaBL, 359.

PAST, Vello (18. III 1928, Tartu), keemik; trükkali p., Urmas P-i onu, Jaan P-i onup. Lõpetas 1947 Tartu 1. Kk-i, 1952 TÜ keemia osk-a, 1952–55 TÜ asp, keemiaknd (elektrokeemia, 1956, MÜ), vk “Исследование состояния поверхности металлов группы железа методом измерения кривых спада потенциала после выключения тока”, keemiadr (1970, NSVL TA Elektrokeemia Inst), vk “Исследование строения двойного электрического слоя и катодного выделения водорода на некоторых твердых электродах”. Täiendas end 1969–70, 1977, 1982 MÜ-s, 1981 Budapesti L. Eötvösi Ük-s, 1987 Praha Karli Ük-s. Oli 1955–56 TÜ keemia osk-a anorg keemia kat-i õpetaja, 1956–58 dots, 1958–67 ja 1969–71 kat-i juh, dots, 1971–93 anorg keemia kat-i juh, prof, 1975–88 füüsika-keemiatsk-a dekaan, 1993–94 füüsikal keemia inst-i füüsikal keemia erakorr prof, 1994– emeriitprof. Olnud 1974 Läti Ük-i, 1991 Oulu Ük-i ja 1994–95 TPÜ külalisprof. Lugenud füüsikal ja kolloidkeemia, elektrokeemia, keem termodünaamika, anorg keemia jt kursusi; koost õppevahendeid ja keemiaõpikuid. Tema juhtimisel loodi 1961 elektrokeemia labor, oli 1961–80 selle tead juhendaja. – Uurimisvaldkond: elektrokeemia, keemia ajalugu, keemia õpetamise meetodika. Loonud

siledapinnaliste madalsulavaist metallidest elektrootide uurimise metoodika, mis võimaldas määrata vismuti, antimoni, tina jmt metalli nulllaengu potentsiaali, adsorptsioonikarakteristikuid, elektrootdiprotsesside kineetika seaduspärasusi jms. Rakendanud elektrokeemiat kütuseelementide ja hapniku kontsentratsiooniandurite karakteristikute parendamisel, metallide korrosiooni uurimisel jm. 1982 ilm-d ingl-eesti-vene keemia sõnarmt-u koost-id. Vab Keem Tead-met Nõukogu esimees (1972–92), NSVL TA elektrokeemia probleemnõukogu (1976–91) ja Eesti TA keemia probleemkom-i (1973–89) liige, TTEÜ ja ETBL toim-koll-i liige. Orden “Austuse märk” (1982). 180 teadustr-t, 10 õpikut ja teatmeteost, 4 autorit.

T: Füüsikaline keemia (kaasautor U. Palm). Tln, 1974; Влияние природы металлической фазы на строение двойного электрического слоя и кинетику выделения водорода (kaasautor). // Успехи химии 44 (1975); Antimony. // Encyclopedia of electrochemistry of the elements. 4. New York, Basel, 1975; Об определении концентрации растворенного газа методом измерения тока амперометрического датчика при различных температурах (kaasautor). // Электрохимия 17 (1981); Üldine ja anorgaaniline keemia (kaasautorid H. Karik, U. Palm). Tln, 1981; Standard potentials in aqueous solutions (kaasautor). New York, Basel, 1985; Keemilised elemendid, ühendid ja reaktsioonid (kaasautor H. Karik). Tln, 1996; Keemianomenklatuur (kaasautor), Tln, 2002; Characteristic features of the development of chemistry at the University of Tartu in 1919–1940.// Historiae scientiarum Baltica. Trt, 2001; The emergence of physical chemistry. The contribution of the University of Tartu. // Boston Studies in the History of Science 219 (2001); W. Ostwald – maailmamaine füsikokeemik. TALE XIII. Trt, 2004; W. Ostwald and physical chemistry at the University of Tartu. // Studia Philosophica IV (40). Trt, 2004.

B: TÜ BL I, 299–300; II, 126–127; EE 7, 214; 14, 362; APUT, 155; TÜ ajalugu II, 359; III, 16, 229, 289–292, 404; Palm, U. Oma valdkonnas teedrajav. // Ajaleht “TRÜ” (1970) 22. V; “Edasi” (1988) 20. III.

PASTARUS, Jüri-Rivaldo (26. XII 1947, Tõrva), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1966 Valga 1. Kk-i, 1971 TPI automaatika ja telemeherialal, 1974–77 Leningradi Mäeinst-i asp, tehnikand (1978, Leningradi Mäeinst), vk “Прочность

неоднородных целиков”, tehnikadr (1996, TTÜ), vk “Large cavern stability in the Maardu granite deposit”. Täiendas end 1985–86 LÜ-s pr k-es ja 1994 Helsingi Tehnikaük-s. Oli 1971–74 TPI mäekat-i v-laborant, 1978–81 v-teadur, 1981–85 v-õpetaja, 1986–89 Alžeerias Orani Ük-i geol ja geogr inst-i prof, 1985–92 TPI mäekat-i dots, 1992– TTÜ energ-tsk-a mäeinst-i maavarade kaevandamise õt-i dots. Lugenud allmaatööde ja läbindamise kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kaevandamise tehnol ja kivimimeh probleemid põlevkivi, fosforiidi, graniidi, grafiidi ja ehitusmaterjalide maardlates; all- ja pealmaakonstruktsioonide püsivusanalüüs, prognoos; vigade analüüs ja täpsushinnangud. Avaldanud töid täitmise kaevandamisviisidest Eesti põlevkivimaardlates, paejärsakute, karjääride külgede ja puistematerjalide konstruktsioonide stabiilsusest. ETF teadusgrandid 1996–98, 1999–2001, 2002–05. Preemia 1976 ja 1977 Noginski grafiidikaevanduses juurutatud kaevandamissüsteemide eest. Eesti Mäeseltsi kivimisektsiooni juh, MPES (*Mine Planning and Equipment Selection*) org-kom-i liige. Üle 70 teadustr-e, 4 õppemet materjali.

T: О механизме разрушения неоднородных целиков с рассеянными включениями. // Горный ж. (1978) 11; К анализу фактических параметров камерно-столбовой системы разработки методом коэффициента поддержания и условной мощности. // Тр. ТПИ 567 (1984); Toompea vajumise prognoos ja stabiilsus. Tln, 1999; Altkaevandatud kvaasistabiilsete alade stabiilsuse prognoosi võimalused (kaasautor O. Nikitin). // Eesti maapäevakasutuse päevaprobleemid. Tln, 2001; Kombainkamberkaevandamise variante (kaasautorid A. Adamson, O. Nikitin). Tln, 2003; Püsivanalüüs kombainikaevandamisel Eesti põlevkivikaevandustes. // TTÜ ar 2002. Tln, 2003; Mining block stability monitoring by roof-to-floor convergence. // Proc. 8th Int. Symp. on Envir. Issues and Waste Management in Energy and Mineral Production – SWEMP 2004. Ankara, 2004.

PASTELBERG(ER), Johann (Joannes) Elias (17. saj, Stockholm – 1710, Mustjala khk, Saaremaa), teoloog, orientalist. Õppis 1691–95 Riia gümn-s (*Lyceum*). Immatrikuleeriti AGC-s 1695 (oktoobris), õppis teol, oli stipendiaat (1695–98). Disputeerus 1697, promoveerus doktoriks 1709. Oli 1699–1710 Saaremaal Mustjala khk pastor. Suri 1710 katku. – Tõlkis koos AGC teor filos (1705–07) ja ajaloo prof (1707–09)

Carolus Schulteniga heebrea k-st ladina k-de juudi teadlase Jehuda Lebhi kirjatöid ja luulet, millest P. tõlkis ühe osa ka eesti k-de. Tõlge ilmus trükituna 1710 Pärnus.

T: Rabbi Jehuda Lebh versione, notis, paraphrasi, emendatione, textus, interstinctione, dictionumque S. S. in margine notatione illustratus. Quem – eruditorum examini submitunt Carolus Schulten, Hist. Prof. reg. Et ordin. H. t. Rector Magnificus et Joannes Elias Pastelberg. Pernau, 1709.

B: TÜ ajalugu I, lk 204–205; *Tering, A.* AAUD(T) 322, 326, 339, 379, 384; *Hallik, M.*, 26.

H. Piirimäe

PAŠKOV, Aleksandr (9. VI 1935, Tartu), arstiteadlane, endokrinoloog; venelane, Vladimir P-i p. Lõpetas Tartu 4. Kk, 1958 TÜ arstitsk, 1961–64 Ülel Endokrinol ja Hormoonide Keemia Inst-i asp, med-knd (1967, samas), vk „Функциональное состояние почек у больных тиреотосикозом”. Oli 1958–61 Pärnu Polikliiniku endokrinoloog, 1964–97 Vab Struumatõrje Dispanseri, Eesti Endokrinol-keskuse (1991) ja TÜK endokrinol-haigla (1994) arst ja funktsionaalse diagnostika osk juh, labori juh, biokeemik. A-st 1999 Tallinna Polütehnikumi õpetaja. – Uurinud türeotoksikoosi ja diabeeti. Üle 10 teadustr-e.

T: Uriini eritumisest türeotoksikoosi põdevail haigeil. // NET (1965) 3; Türeotoksikoosi vormide raskusastme ja kestuse mõju neerude partsiaalsetele funktsioonidele. // NET (1965) 6; Kilpnäärme haigused (kaasautor). Tln, 1974; Некоторые особенности определения клиренса креатинина у больных сахарным диабетом. // Вопр. эндокринол. X. Trt, 1984.

PAŠKOV (Paschkow), Vladimir (11. VI 1905, Illukste v, Kuramaa kub – 19. IX 1969, Tartu), venelane, arstiteadlane, endokrinoloog, proviisori p, Aleksandr P. isa. Lõpetas 1920 Tartu Vene Eraühisgümni-i, 1925 TÜ arstitsk-a. Oli 1926–27 TÜ närvikliiniku asst, 1927–33 Tartu Pärmivabriku Vesiravila laborant, 1933–41 Tartus sise- ja närvihaguste arst, ka TÜ närvikliiniku mittekoosseisuline asst, 1941–45 Risti jsk-arst, 1945–46 Tartu Vesiravila juh, lõi 1946 sellest III Tartu Sisehaiguste Kliiniku, viimasest 1951 omakorda Vab Struumatõrje Dispanseri, oli a-ni 1969 selle peaarst, ühtlasi 1959–69 ENSV

peaendokrinoloog. Pani aluse endokrinol-le kui erialale Eestis. – Uurimisvaldkond: endokrinol haiguste, eriti kilpnäärmehaiguste ravi korraldus. NSVL ÜN saadik (1958–60). ENSV tnl arst (1952). Üle 20 teadustr-e.

T: Zur Frage des kongenitalen Defekts der Mm. Pectorales maj. et min. der Brustdrüse derselben Seite. // *Folia Neuropathol. Est.* VI, Trt (1926); Zur Frage der Abmagerung bei encephalitis epidemica. // *Folia Neuropathol. Est.* VII, (1927); Über hämorrhagische Encephalitis. // *Folia Neuropathol. Est.* VII, (1927); Endeemiline struumasse haigestumine Eesti NSV-s kohaliku patoloogia nähtusena Baltimail. // ENSV terap. vab. konv. Tln, 1959.

B: AAUT II, 62; EE 14, 362; *Merila-Lattik, H.*, 279; Eesti NSV teeneline arst V. Paškov 60-aastane. // NET (1964) 4, 64; Vladimir Paškov. Nekroloog. // NET (1969) 6, 454–456; TÜ Kliinikum 200, 312, 362; 100 aastat Vladimir Paškovi sünnist. // EA (2004) 8, 576.

PATA, Ilmar (4. VII 1967, Tallinn), molekulaarbioloog. Lõpetas 1985 Tallinna 44. Kk-i, 1991 TÜ biol-osk-a, *Ph.D.* (mol-biol, 1996, TÜ), vk “Cloning and characterization of human and mouse ribosomal protein S6-encoding genes”. Täiendas end 1997 EMBO stipendiaadina Rotterdams Erasmuse Ük-i rakubioloosk-s, 1997–99 külalisteadurina (järelldr) Helsingi Ük-i biotehnol inst-s, 2003–04 teadurina Columbia Ük-is (New York) R. Allikmetsa laboris. Oli 1991–99 MRI teadur, 2000–03 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i v-teadur, 2004–05 KBFI teadur, 2005– TTÜ geenitehnol inst-i mol-diagnostika õt-i erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: vähktõve molekulaarsed mehhanismid; kuse-suguelundkonna areng; konditsionaalne ja indutseeritud mutagenees hiires; lentiviirusvektorite arendamine. Uurinud ka ribosoomivalkude ja snoRNA geenide ehitust ning geeniteraapia rakendusi pärilikes silmahaigustes. Üle 15 teadustr-t.

T: The human ribosomal protein-s6 gene – isolation, primary structure and location in chromosome-9 (kaasautor). // *Gene* 121 (1992) 2; Physical mapping of human RPS6 genomic locus on 9p22 center dot 3-9p23 (kaasautorid R. Illisson, A. Metspalu). // *Ann. Human Genetics* 61 (1997); A human cDNA encoding the homologue of NADH: ubiquinone oxidoreductase subunit B13 (kaasautorid K. Tensing, A. Metspalu). // *Biochim. Biophys. Acta* 1350 (1997) 2; The transcription factor GATA3 is a downstream

effector of Hoxb1 specification in rhombomere 4 (kaasautor). // *Development* 126 (1999) 23; Transient disruption of spermatogenesis by deregulated expression of neurturin in testis (kaasautor). // *Mol. Cell. Endocrinol.* 184 (2001) 1; A potential role of alternative splicing in the regulation of the transcriptional activity of human GLI2 in gonadal tissues (kaasautor). // *BMC Mol. Biol.* 7 (2006) 13.

B: ETBL II, 127; EE 14, 362; <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>.

PATA (a-ni 1990 **Kulmar**), **Kai** (26. II 1969, Tartu), bioloog, pedagoogikateadlane-haridustehnoloog; sporditreenerite t. Lõpetas 1987 Tartu 2. Kk-i, 1992 TÜ biol osk-a, 2001 TÜ-s mag-i, 2001–05 TÜ ja Turu Ük doktorantuuri, M.Sc. biol didaktikas (2001, TÜ), vk “Õpikeskkonna *Collaborative Virtual Workplace (CVW)* rakendamine õpilaste keskkonnaalaste otsustamispädevuste kujundajana”, *Ph.D.* (haridusteadus, 2005, Turu Ük), vk “Scaffolding of collaborative decision-making on environmental dilemmas” (Turu Ük, 2005). Oli 1995–2000 OÜ Miksike loodusainete projektijuh ning õppemat-de koost, 1999–2005 TPÜ ja TÜ korraldatud koolituskursuste lektor, 2001–02 MRI loodusteaduste didaktika lektoraadi v-laborant ja erakorr teadur, 2001–2005 teadur (ühtlasi 2001–02 Tartu M. Reiniku Gümni-i õpetaja), 2005–06 erakorr v-teadur, 2006–TÜ biol-geogr-tsk-a loodusteadusliku hariduse lektoraadi v-teadur ja 2006–TLÜ mat- ja loodustsk-a informaatika osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkond: seostatud kontseptuaalse arusaamise kujunemine keskkonna probleemteemadest; õpiobjektide ja keskkondade optimeerimine lähtuvalt õpiteooriast; haridustehnil visualiseeritud õpiprotsessi modelleerimine, m-õpe (õppimine pihuarvuti, mobiili jm abil). Osalenud mitmes rahvusv-s uurimisprogrammis ja projektis (*EU Erasmus Program, Project STEDE* jt) ning õpiprogrammide arendusprojektides (MIKSIKESE õpikeskkond, õpikeskkond “Noor Loodusuurija”). *Eur. Assoc. for Res. on Learning and Instruction (EARLI)* liige (2000). *Stockholm Channel Award* (2000), Eesti TA teadusauhind (2001), Eesti Haridus- ja Teadusmin-i auhind (2005). Ül 30 teadustr-e.

T: Virtuaalsete õpikeskkondade mudelitest (kaasautor T. Sarapuu). // *Kool keset korda ja kaost*. Trt, 2001; Framework for scaffolding the development of problem representations by collaborative design (kaasautor T. Sarapuu). // *Designing for change in networked learning environments*. Dordrecht, 2003; Collaborative decision-making in synchronous

environment from science teachers' and students' viewpoints. // Kasvatusteadused muutuste ajateljel. Tln, 2004; Keskkonnaalase otsustamisoskuse kujundamise meetodikaid. // Loodusainete õpetamisest koolis. Tln, 2005; Tutor-scaffolding styles of dilemma solving in network-based role-play (kaasautorid T. Sarapuu, E. Lehtinen). // Learning and Instruction 15 (2005) 6; A comparison of reasoning processes in a collaborative modelling environment: Learning about genetics problems using virtual chat (kaasautor T. Sarapuu). // Int. J. Sci. Education 28 (2006).

B: <https://www.etis.ee>.

PAU (a-ni 1962 **Karbiik**, **Tiiu** (14. IV 1939, Petseri), spordipedagoog. Lõpetas 1957 Rakvere Ped-kooli, 1962 TPedI kehakultuurisk-a, ped-knd (1982, Vilniuse Ük), vk "Физическое воспитание в общеобразовательных школах Эстонии 1919–1940". Oli 1962–83 TPedI sporditeooria ja spordialade didaktika osk-a v-õpetaja, 1984–2006 TPÜ/TLÜ spordialade lektoraadi dots. Õpetanud kehalist kasv; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: laste ja noorte kehaline kasv, kehalise kasv ja spordi ajalugu. Tegelenud edukalt nais- ja iluvõimlemisega, võitnud kuld- ja hõbemedaleid. Üle 10 teadustr-e.

T: Kehalise kasvatus meetodika lasteaia. Tln, 1971, ³1976; Laulumängud lasteaia. Tln, 1973, 1974; Kehalise kasvatus ajaloo küsimusi Eesti NSV-s. Tln, 1979; Üldarendavaid harjutusi lasteaia kehalise kasvatus tunniks (kaasautor H. Tiivel). Tln, 1980, 4. tr. 1992; Naisvõimlemisest Tallinna Pedagoogikaülikoolis. // Võimlemine läbi sajandi Eesti Spordiseltsis "Kalev". Trt, 2001.

B: ESSL, 471; TPÜ läbi aegade, 115; TÜ ajalugu III, 246.

PAUCKER, Carl Heinrich Johann (7. XII 1820, Miiitavi (Jelgava) – 7. VIII 1883, Reval), keeleteadlane; baltisakslane, Magnus Georg P. p. Õppis 1833–37 Miiitavi kub-gümn-s, 1838–42 TÜ-s, 1845–47 Berliinis, 1848–50 TÜ-s, *mag. phil.* (1850, TÜ), vk "De Sophocle herois medici sacerdote diquisitionis declinatio", *dr. phil.* (1870, TÜ), vk "De latinitate scriptorum Historiae Augustae meletemata ad apparatus vocabulorum spectantia". Oli 1850–61 Miiitavi kub-gümn-i kreeka k-e ülemõpetaja, 1861–75 TÜ klassikalise filol ja kirj-ajaloo kat-i prof, ühtlasi 1867–73 TÜ rmtk dir ja 1872–74 dekaan,

1875–78 Kuramaa kub-gümn-i ja 1978–80 Eestimaa kub-gümn-i dir. – Avaldanud arvukalt kirjutisi ladina leksikograafia ja sõnamoodustusajaloo kohta; koost õppevahendeid. II klassi riiginõunik.

T: De latinate scriptorum historiae Augustae meletemata ad apparatus vocabulorum spectantia. Dorpati, 1870; Einladung zum freierlicher Redeact im Gouvernements-Gymnasium zu Reval am 19. Detsember 1880. Reval, 1880; Die latein. Deminutiva auf einlaches *-ulus, -ula, -ulum* mit Beziehung der *nomina verbalia* gleichlautender Endung. Berlin, 1880.

B: *Лесуукуü* II, 427–432; TÜ ajalugu II, 175.

R. Karelson

PAUCKER, Carl Julius Albert von (22. IV 1798, Simuna kirikumõis, Virumaa – 22. XI 1856, Tallinn), baltisaksa jurist ja õigusajaloolane; pastori p, Magnus Georg P-i ja Hugo Richard P-i vend. Lõpetas 1815 Miiitavi gümn-i, õppis 1815–17 TÜ-s ja 1817 Göttingeni Ük-s õigusteadust, *dr. iur.* (1817, Göttingeni Ük), *dr. phil.* (1818, Jena Ük). Oli 1819 Tallinnas advokaat, 1819–40 Viru-Järva Meeskohtu sekr, 1820–21 ka Tallinna Toomkooli inspektor ning a-st 1834 Üldise Baltimaade (Eesti ja Läti alade) seadustekogu koostamise komisjoni liige, kellena töötas välja eri kohtupidamise kava Eestimaa kub jaoks, 1836–39 töötas Peterburis keisri kantselei II osk-a juures loodud Baltimaade eriseaduste revisjonikomisjonis. 1840 nimetati Eestimaa kub prokuröriks. – Uurimisvaldkonnad: pms Eesti jt Balti kub-de õigusajalugu ja ajalugu, baltisaksa aadli omandiõigus ja geneal. Uurinud ka teiste maade õigust. Koostas kommentaarid 1840 ilmunud M. Brandise teosele *Monumenta Livonia antiquae*, andis 1845 Tartus välja nn Wrangelli kroonika (*Landrath Wrangell's Chronik von Ehstland nebst angehängten Ehstländischen Kapitulation-Punkten und Nystädter Friedensschluss*). Eestimaa Kirj Seltsi rajajaid ja asepresident (1842–56) jt seltside liige. Üle 20 teadustr-se.

T: Ehstlands Landgüter und deren Besitzen zur Zeit der Schweden-Herrschaft. I. Harrien. Reval, 1847; II. Wierland. Reval, 1849; Die Herren von Lode und deren Güter in Ehstland, Livland und Insel Oesel, nach Urkunden und andern geschichtlichen Nachrichten. Ein Beitrag zur inländischen Adels- und Gütergeschichte. Dorpat, 1852; Der Güterbesitz in Ehstland zur Zeit der Dänen-Herrschaft. Reval, 1853; Die Regenten,

Oberfehlshaber und Oberbeamten Ehistlands. Ein Beitrag zur Landes-Geschichte. 1. Reval, 1855; Das ehstländische Landraths-collegium und Oberlandgericht. Reval, 1855.

B: Paucker, H. J. Die Familie Paucker (1855); DbBL, 583; EBL, 368–369; Eesti kooli ajalugu. 1. Tln, 1989, 567.

K. Siilivask

PAUCKER, Hugo Richard von (4. IV 1807, Simuna – 8. VI 1872, Simuna), teoloog ja ajaloolane; pastori p, Magnus Georg P-i ja Carl Julius Albert P-i vend. Õppis 1820–23 Tallinna Toomkoolis, lõpetas 1827 Tallinna kub-gümn-i, õppis 1827–30 TÜ-s usuteadust. Oli 1831–33 Väike-Maarjas koduõpetaja, 1834–72 Simunas pastor, ühtlasi 1850–72 Virumaa praost, a-st 1863 Liivimaa Ülemkirikuameti assessor. Oli ka Eestimaa Kõstrite Leskede Toetuskassa (*Witwen u. Untertützungskasse d. Küster Estlands*) dir, ELG liige (1842). – Uuris Eestimaa vaimulikkonna ajalugu 13. sajandist kuni 19. sajandi keskpaigani; tema 1849 ilmunud põhiteos sisaldab sellel ajajärgul tegutsenud vaimulike nimekirjad ja elulood.

T: Ehistlands Geistlichkeit in geordneter Zeit- und Reihenfolge. Reval, 1849; 2. tr: Hannover-Döhren, 1968 (poeg Eduard Peter Heinrich andis isa teose lisaks välja järje “Ehistlands Kirchen u. Prediger Seit 1848”. Tln, 1885, 2. tr: Hannover-Döhren, 1968).

B: DbBL 582; EBL, 369; KM KO, f ÕES, M. 288:1.

A. Raudsepp

PAUCKER, Magnus Georg von (15. XI 1787, Simuna – 19. VII 1855, Miiitavi), matemaatik, geograaf, astronoom; pastori p, Carl Julius Albert P-i ja Hugo Richard P-i vend, Carl Heinrich Johann P-i isa. Alghariduse ja ettevalmistuse ük-i astumiseks sai koduõpetuse teel. Lõpetas 1808 TÜ, *dr. phil.* (1812, TÜ), vk “De nova explicatione phaenomi elasticitatis corporum rigidorum” (‘Kindla keha elastsusnähtuste uus selgitus’). TÜ üliõpilasena kaardistas Suure Emajõe, rajades Eestis esimese triangulatsioonivõrgu (tulemused publitseeriti 1856). Seejärel osales Peterburis Venemaa esimese optilise telegraafiliini (Peterburi – Tsarskoje Selo) ehitusel. Oli 1810 Viiburi Gümn-i mat ja loodustead ülemõpetaja, 1811–13 TÜ Tartu Tähetorni observaator, mat dots ja erakorr prof. (Tõenäoliselt oli tema õpilane G. W. Struve, kellest sai 1813 tema järeltulija.)

Siirdus 1813 Miiitavi (nüüd Jelgava) *Academia Petrina* mat ja astron prof-ks; emeriteerus 1846. Oli 1815 Kuramaa Kirj ja Kunsti Seltsi asutajaid ja esimene sekr (1817–21), andis ühtlasi välja seltsi armt-u kaks köidet, mis sisaldavad mitu tema uurimust. 1822 valiti Peterburi TA korr-liikmeks. Võttis 1822 osa C. F. Tenneri topogr mõõtmistest Poola-Leedu aladel, tegi 1821–27 astron mõõtmisi G. W. Struwe juhitud mediaankaare pikkuse kindlaksmääramisel. Oli 1817–55 Kuramaa Provintsiaalmuuseumi konservaator, a-st 1842 Kuramaa Piibliseltsi dir, hiljem ka kassapidaja. Vene mõõtude süsteemi fundamentaalse uurimuse eest sai 1832 Demidovi preemia. Moskva ja Tartu LUS-de jmt seltsi liige, LUS auliige (1855).

T: Die Theorie der Derivation. Mitau, 1813; Die ebene Geometrie der geraden Linie und des Kreises, oder die Elemente. Königsberg, 1823; Practisches Rechenbuch für inländische Verhältnisse. Mitau, 1834; Vermessung des Embachs, seines Laufes und seiner Profile, im Sommer des Jahres 1808. // Archiv Naturk. Erste Serie. I Bd. Dorpat, 1856.

B: *Левицкий Г.* Астрономы Юрьевского университета с 1802 по 1894 год. Юрьев, 1899; DbBL, 583; Dannenberg, 23; TÕ ajalugu II, 56, 203, 207–209, 213; *Страдынь Я. П.* Елгава как центр естественных наук в конце XVIII – начале XIX века. // Из истории медицины. II. Рига, 1959, 115–131; *Люмисте Ю. Г.* Математики Тартуского университета в их связях с Петербургской Академией наук. // Петербургская Академия наук и Эстония. Тлн, 1978, lk 5–24.

Ü. Lumiste

PAUKULIS (Paukuls, Paukul), Ernests (1. XII 1872, Jaunsmiltene v, Lāti – II 1941, Riia), lāti päritolu loomaarstiteadlane, kaupmehe p. Õppis Riia linnagüm-n-s, lõpetas 1899 TVI, vet-mag (1901, TVI), vk “Способы оживления при хлороформном обмирании”, dr-med-vet (1903, Berni Ük; juhend prof H. Kronecker), vk “Die Zuckungsformen von Kaninchenmuskeln verschiedener Farbe und Struktur”. 1907 oli taas Bernis, uuris prof T. Langhansi juures atrioventrikulaarkimbu funktsioone ning töötas 1909–10 Freiburgi ja Würzburgi ük-de laborites. Oli 1899–1901 TVI kliiniku asst, 1901–02 patol anat prosektori abi, 1902–16 üldpatol eradots, 1917–18 erakorr ja korr prof, 1919–20 TÕ loomaarstitsk-a üldpatol ja teraapia, farmakol, toksikol ning retseptuuri prof, 1920–39

Läti Ük-i med-tsk-a üldpatol kat-i juh ja prof, 1920–22 ühtlasi ka vet-med-tsk-a dekaan.
– Uurimisvaldkonnad: vet-patol ja füsiol; uuris ühena esimestest loomade kasvajate histogeneesi. Tartu perioodil avaldas 19 teadustr-st.

T: К казуистике и гистогенезу гладкомышечных новообразований желудочно-кишечного канала. // Ж. научн. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. инст-та 1 (1906); Le faisceau atrioventriculaire. // Comptes rendus de séances de la Société de Biologie 65 (1909); Die formate Genese der abdominalen Nebenlungen. // Archiv f. wiss. u. praktische Tierheilkunde 39 (1913); Железистые образования в гладкомышечной опухоли матки у собак. // Ж. научн. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. инст-та 9 (1916); Infekcija un imunitāte. Rīga, 1935; Vispārīgās patoloģijas pamati. Rīga, 1939.

B: ELR (1931) 4/5, 131, 162–163; EPA BL I, 4; Latviešu konversācijas vārdnīca. XVI. Rīga, 1937/1938, 31268–31270; Вуксна А. А. Первые латышские ветеринарные врачи (до 1900 г.). // Из истории медицины. XIII. Рига, 1983, 97.

E. Ernits

PAUL, Toomas (29. X 1939, Tartu), teoloog, kultuuriloolane. Lõpetas 1958 Tallinna Polütehnikumi, 1964 EELK Usuteaduse Inst-i, teol-mag (1971, EELK Ususteaduse Inst), vk “*Instifacatio sola gratia* Jeesuse tähendamissõnades”, teol-dr (1994, TÜ), vk “Die Geschichte der estnischen Bibelübersetzung”, *Dr. of Divinity h.c.* (1994, Durhami Ük). Oli 1958–60 RPI “Eesti Tööstusprojekt” ins, 1960–68 Ridala, 1969–86 Valjala ja a-st 1986 Tallinna Jaani koguduse õpetaja, 1974–81 EELK Usuteaduse Inst-i lektor, 1981–86 dots, 1986–92 Uue Testamendi prof, 1992–96 TÜ usustsk-a Uue Testamendi õt-i prof (õpetas Uue Testamendi teadust ja kreeka k), 1996– EMA kirikuloo prof. – Uurimisvaldkond: Uue Testamendi teadus, piiblitõlke ajalugu, eesti kultuuri- ja kirikulugu, võrdlev usundilugu. Eur Teaduste ja Kunstide Akad akadeemik. B. J. Forseliuse Seltsi Suur Ignatsi Jaagu preemia (1995). Riigivapi 4. kl. teenetemärk (1998). Üle 50 teadustr-e.

T: Eesti piiblitõlke ajalugu. Esimestest katsetustest kuni 1999. aastani. Tln, 1999; Religioon, eetika ja kasvatus. // Raamatulooline Eesti. Trt, 2000; Vaimuliku raamatu osa eesti rahvuse kujunemisel. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 2001; Det heliga i estnisk litteratur. Uku Masing religjiosa och extatiska poesi. // Ariel (2001) 4, 5; Paar sammukest

eesti kirikuloo uurimise teed. // Akad. (2001) 6; Sanctorum Communionem. // Usuteaduslik ajakiri (2001) 1; Stahlist Salumäeni. // Usuteaduslik ajakiri (2001) 2; Kirikulaulust, mentaliteedist ja matusekommetest. // ES ar (2001) 47. Tln, 2002; Die Rolle der Bibel im Autkommen des Seltstbenrisstseins der Esten. // The significance of base texts for the religious identity. Münster, 2006.

B: EE 14, 362; TÜ BL II, 127; TÜ ajalugu III, 47; *Tender, T.* Toomas Paul 60. // ES ar (1998-1999) 44/45. Trt, 2000.

PAUL, Vladimir (Voldemar) (11. XI 1899, Kuressaare – IV 1955, Canberra, Austraalia), geoloog, paleontoloog; preestri p. Lõpetas 1918 Tartus Aleksandri Gümni-i, õppis a-st 1920 TÜ-s (vaheaegadega), lõpetas 1930 geol osk-a, geol-mag (1931, TÜ), vk “Rakvere lademe *Bryozoa*”. Maj-st olukorrast tingitud õpinguvaheaegadel töötas kooliõpetajana, kantseleiametnikuna jm. Oli 1931–44 TÜ geol ja mineral kab-i abijõud, asst ja v-asst. Täiendas end 1939 Stockholmis ja Uppsalas (Vilistlaste Kapitali toetusega). Läks 1944 Saksamaale, oli 1946–49 Berliini Ük-i mineral lektor. Siirdus 1950 Austraaliasse, töötas kuni surmani Canberras Maavarade, Geol ja Geofüüsika Büroos. – Uuris Eestis ordoviitsiumi sammalloomi ja devoni kalu.

T: Uusi andmeid Rakvere lademe sammalloomade kohta. // EL (1943) 2; Keskdevoni Heterostiuse kihtide paljandeist Võrtsjärve idakaldal ja neis leiduvaist kalajäänustest. // EL (1939) 4 / 5; Uusi andmeid *Osteolepis*'e koljukatuse ja alalõualuu ehitusest. // EL (1940) 3.

B: EAA, toimik 2100-2-806; AAUT II, 42. EGBT, 86; Loodusvaatleja 1 (1932), 31.

E. Kurik

PAULMAN, Valeri (11. VIII 1937, Moskva obl), riigiametnik, majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1955 Tallinna 23. Kk-i, 1960 LÜ maj-tsk-a, maj-knd (1974, Moskva, NSVL Maj-mat Keskest), vk käsitles rahva heaolu analüüsi ja planeerimise näitajate süsteemi täiustamist Eesti NSV-s. Oli 1957–74 ja 1988–89 ENSV Stat Keskväl juh aset, 1974–83 ja 1987–88 ENSV Plaanikom esim aset ja esimees, 1983–87 EKP KK maj-osk-a juh, 1989–91 NSVL Plaanikom esindaja Kuubal, 1991 NSVL töö- ja sotsiaalminister, 1993–2003 Eesti-Ameerika Ärikolledži (EABC) prof. Koost õpikuid.

– Uurinud sotsiaalinfrastruktuuri, SKP arvestamist, Eesti majarengut 1990. aastail, töajuturgu, töötajate sotsiaalset kaitset. ENSV tnl ökonomist. Orden “Austuse märk”.

T: Европейский Союз и Эстония. Тлн, 1998; Экономическая статистика. Тлн, 1999; Основы тенденции развития экономики Эстонии в 1991–1999. // EABC õrpejõudude toim 3 (2000); Рынок труда Эстонии. // EABC õrpejõudude toim 5 (2002).

B: EMaBL, 359–360.

PAULSOHN, Paul (18. saj), arstiteadlane; möldri p. Oli sõjaväearsti õpilane, õppis Tartu linnakoolis, lõpetas Halle Ük-i arstitsk-a, med-dr (1747, Halle Ük), vk “De methodo generalioli morbos chronicos tractandi”. Oli praktiseeriv arst Tartus ja Tartu ümbruses, kasutas esimesena Liivimaal raviks elektrit. 1755 määrati sõjaväearstiks Soome diviisi, oli arstina sõjas Preisimaa vastu, hiljem tegutses arstina Peterburis ja Ukrainas.

B: Die Aerzte Livlands, 313; Русский Биографический Словарь (Павель-Петръ). С. Петербургъ, 1902, 405.

PAULSON, Ivar (26. V 1922, Tallinn – 6. III 1966, Stockholm), usundiloolane ja etnoloog; kaubareisija p. Lõpetas 1940 Rahvaülikooli Seltsi Erakolledži, õppis 1940–41 TTÜ maj-tsk-s, 1942–44 TÜ-s filosoofiatsk-s. Põgenes 1944 Saksamaale, lõpetas 1946 Hamburgi Ük-i, *dr. phil.* etnol-s (1946, Hamburgi Ük). Läks 1949 Rootsi, õppis 1950–51 ja 1952–56 Stockholmi Ük-s, *fil. lic.* (1951, Stockholmi Ük), *dr. phil.* Usundiajaloo (1958, samas), vk “Die Primitiven Seelenvorstellungen der Nordeurasichsen Völker”. Oli 1944–45 Hamburgi Etnol-muuseumi praktikant, 1946–48 Balti Ük-i instruktor, 1948–49 etnol lektor, 1958–66 Stockholmi Ük-i usundiajaloo dots ja prof, ühtlasi ETI lektor. – Uurimusi Põhja-Euraasia rahvaste, sh eestlaste usundiloo ja etnol kohta. Peale teadustööde avaldanud ka arvustusi ja luulet. ETS Rootsis ja *Balt. Forschungsinst.* liige. 40 teadustr-t.

T: Contributions to the economic ethnology of the Ostyak. // Contributions of the Baltic Univ. (1947) 37; Schutzgeister und Gottheiten des Wildes (der Jagdtiere und Fische) in Nordeurasien. Stockholm, 1961; Religiooni olemusest ja ajaloost. Stockholm 1963; Die Religionen Nordeurasien und der amerikanischen Arktis (kaasautorid Å. Hultrantz, K.

Jettmar). Stuttgart, 1962; Vana Eesti rahvausk. Stockholm, 1966, ²1970, ³Trt, 1997; Alt-estnisches Volksreligion. Bonn, 1967; The Old Estonian Religion. Bloomington, 1971; The Old Estonian Folk Religion. Richmond, 1997.

B: AAUT III, 441–442; EE 14, 363; ETVpK, 90; Folia Bibl. 5 (1975).

R. Juursoo

PAULUS, Olavi (5. VIII 1940, Haapsalu), tehnikateadlane; teenistuja p, Tiiu P-e abikaasa. Lõpetas 1959 Haapsalu 1. Kk-i, 1964 TPI ehitustsk-a, oli 1967–71 samas asp, tehnikaknd (1972, TPI), vk “Исследование рабочих режимов микрофильтров при предварительной механической очистке сточных вод”. Oli 1966–67 TPI san-tehnika probleemlabori v-ins, 1971–77 v-teadur, 1978–80 teadussekr, 1980–92 TPI tead uurimise sektori teadussekr, 1992–93 teadusosk-a juh, 1993–2000 TTÜ tehnika- ja kinnisvaraosk-a juh, 2000–01 haldusprorektori nõunik, 2001– tehnika- ja kinnisvaraosk-a spetsialist. – Uurimisvaldkond: heitvete mehaaniline puhastamine. 16 teadustr-t

T: Применение микрофильтров для первичной очистки хозяйственно-бытовых сточных вод. // TPI Toim. A. 309 (1971); Вопросы очистки шламовых вод торфобрикетных предприятий (kaasautor). // TPI Toim 348 (1973); Исследование механической очистки сточных вод гидролизного завода на лабораторной установке и опытном микрофилт্রে. // TPI Toim 445 (1978).

B: TPI 1936–1986, 408.

PAULUS (a-ni 1971 **Hallik**), **Tiiu** (22. VI 1941, Torma v, Tartumaa), majandusteadlane; talupoja t, Olavi P. abikaasa. Lõpetas 1959 Tapa Kk-i, 1964 TPI maj-tsk-a, oli 1966–69 Moskva Maj-stat Inst-i asp, maj-knd (1969, samas), vk “Вопросы механизированной обработки информации по учету и калкулированию себестоимости (на примере кабельной промышленности СССР”. Täiendas end 1994 Islandis ja 1995, 1997 Rootsis. Oli 1964–66 TPI rmt-pidamise ja stat kat-i v-laborant, 1969–70 asst, 1970–75 NSVL Rahandusmin-i TUI v-teadur, 1975–92 Eesti NSV Rahandusmin-i inform- ja arvutuskeskuse v-teadur, 1992–99 EV Rahandusmin-i talituse juh. A-st 2000 pensionil. – Uurimisvaldkond: riigiraamatupidamine ja andmetöötlus. 14 teadustr-t.

T: О вопросах исследования и классификации экономической информации. // Экономический анализ. Трт, 1967; Построение и анализ информационной модели учета затрат на производство и калькулирование себестоимости продукции. // Техника организации, учет и анализ. III. Тлн., 1969; Учет затрат на производство и калькулирование себестоимости в условиях автоматизированной системы управления производством. // Вычислительная техника в народном хозяйстве Молдавской ССР. Кишинев, 1970; Концепция автоматизированной системы финансовых расчетов (kaasutor). М., 1973; Техническое задание на разработку автоматизированной системы финансовых расчетов (kaasutor). М., 1974.

PAUTS, Hermann (7. IX 1915, Leisi v, Saaremaa – 7. VI 1991, Tartu), majandusteadlane, kaubandusorganisaator; talupidaja p. Lõpetas 1935 Saaremaa Ühisgümni-i, 1948 TPI maj-tsk-a kaub-ökon erialal, maj-knd (1963, TÜ), vk “Kodanliku Eesti väliskaubandus imperialismi süsteemis”. Oli 1935–44 Tallinna Konduktorite Reservi konduktor, 1948–52 TPI kaub-ökon kat-i asst, 1952–65 TPI ja TÜ sama kat-i v-õpetaja, 1965–67 TÜ sama kat-i dots, 1967–74 TÜ kaubatundmise ja kaub org-se kat-i juh, 1974–81 dots, a-st 1981 pensionil. Õpetas kaub organiseerimist ja tehnikat, kujundas TÜ-s kaubatundmise eriala, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kaubanduse organiseerimine. 20 teadustr-t.

T: Jaekaubanduse kujundamise ja planeerimise alused. Trt, 1967, 1971; Tarbijate täiendava teenindamise vormidest kaubanduses. // Uut kaubanduses 5 (1977); TRÜ majandusteaduskonna ajaloost ja tänapäevast. Tln, 1980.

B: AAUT III, 314; TPI 1936–1986, 331; TÜ BL I, 356; TÜ ajalugu III, 303, 304.

V. Krinal

PAVEL, Ülo (29. XII 1927, Tallinn), loomaarstiteadlane, geneetik ja mikrobioloog; töölise p. Lõpetas 1947 Tallinna 1. Kk-i, 1952 EPA vet-tsk-a, 1956 asp-i, vet-knd (1956, EPA), vk “О микрофлоре желудочного содержимого лошади в зависимости от кислотности и изучение *in vitro* противобродильного эффекта некоторых антимотикиков, применяемых в ветеринарии”, biol-dr (1971, TÜ), vk “Некоторые возрастные и генетические аспекты иммунологической реактивности в

перинатальном периоде”. Stažeerinud Varssavis ja Budapestis. Oli 1953 Antsla keskzoo-vet-jsk-a juh, 1953–54 Antsla raj peavet-arst, 1956–58 EPA mikrobiol kat-i asst ja v-õpetaja, 1958–62 EBI v-teadur, 1962–72 TÜ gen ja darvinismi kat-i juh, 1972–77 EMMI Jõgeva sordiaretusjaama v-teadur, 1977–87 Balti Tsonaalse Vet-labori v-teadur, 1983–94 EPMÜ sise- ja nakkushaiguste kat-i veiste leukoosi uurimisgrupi v-teadur, 1994– vet-uurimiskeskuse v-teadur. Õpetas üld- ja vet-gen, ontogeneesi. – Uurimisvaldkond: mikrobiol, biokeemia, immunogen ning populatsiooniimmunol ja vet-patol. Uurinud kodukana salmonelloosiresistentsuse ealisi ja gen-i aspekte, hobuse mao mikrofloorat, küüliku immunol küpsemist, veise populatsiooniimmunol-t. Eesti Geneetikute ja Seleksioonäride Seltsi president (1967–72). Üle 140 teadustr-e.

T: Pärilikkus, geenid ja haigused. Tln, 1966; The influence of material egg-white mucin-globulin on the resistance of offspring in the perinatal period. // Acta Veterinaria Academiae Scientarum Hungaricae 19 (1969) 3; Veterinaargeneetika. Tln, 1977; Veterinaarne üldmikrobioloogia, -viroloogia ja -immunoloogia (kaasautorid E. Aaver, K. Peterson). Tln, 1986; Põllumajandusloomade resistentsus ja selle seleksioon. Populatsiooniimmunoloogia alused. Tln, 1987; Population Immunology and Veterinary Medicine. // Eesti TA toim. Biol 36 (1987) 4; On veterinary population immunology. // Eesti TA toim. Biol 38 (1989) 4; Isendiareng ja veterinaarpatoloogia (kaasautor). Tln, 1991; Insights into veterinary biology: genetics to ecology (kaasautorid J. Kumar, R. L. Lochmiller). // Acta Veterinaria Baltica (2000); Zoonoosid ja toiduhügieen (kaasautor). Trt, 2002.

B: TÜ BL I, 184–185; EPA BL I, 205–206; II, 208; EPMÜ BL 174; EE 14, 363; SP (1987), 24; ELR (1997) 6, 260–261.

PAVELSON, Henno (21. VII 1926, Tallinn – 4. V 2000, Tallinn), majandus- ja tehnikateadlane; töölise p. Õppis 1947–51 TPI-s, lõpetas 1955 Leningradi Kaugõppe Industriaalinst-i tselluloosi- ja paberitööstuse tehnol ins-na, 1966–70 MI mittestatsionaarne asp, maj-knd (1971, Eesti TA), vk “Võimalustest tootmisvõimsuste kasutamise parandamiseks pidevalt töötavates tootmissüsteemides”. Oli 1952–53 Maardu Keemiakombinaadi vahetuseülem, 1953–59 Tallinna Tselluloosi- ja Paberikombinaadi brigadir, vahetuseülem ja tsehhijuh, 1959–63 ENSV RMN osk-ajuh, 1963–71 Kehra

Tselluloosi- ja Paberikombinaadi dir, 1971–79 Koondise Eesti Paberitööstus peains, 1979–81 TPI töökaitse kat-i v-õpetaja, 1981–92 dots, ühtlasi 1982–92 ka kat-i juh, 1992–95 TTÜ polümeerimaterjalide inst-i dots. Lugenud elektriõhust, koost õppevahendeid.

T: Elektriõhustus. 2. Elektriõhustuste vältimise tehnilised abinõud. Tln, 1985.

B: TPI 1936–1986, 187, 333, 353, 498.

PAVELSON, Juss (13. XI 1948, Tallinn), merefüüsik. Lõpetas 1967 Tallinna 1. Kk-i, 1972 TÜ füüsika osk-a, *Ph.D.* (loodus- ja täppisteadused, 2005, TTÜ), vk “Mesoscale physical processes and the related impact on the summer nutrient fields and phytoplankton blooms in the western Gulf of Finland” (Tln, 2005). Oli 1972–90 TEFI ins, n-teadur, grupijuht ja teadur, 1990–92 Eesti TA Ökol ja Mereuringute Inst-i teadur, 1992–2000 Keskkonnamin-i Eesti Mereinst-i teadur (ühtlasi töötas 1992–99 periooditi Soome Mereuurimise Inst-s ja 1994 Liverpooli Ük-s), 2001–02 TÜ Eesti Mereinst-i teadur, 2002–05 TTÜ Meresüsteemide Inst-i teadur, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: turbulents difusioon meres, mesomastaapsete füüsikal protsesside eksperim-uuringud Läänemeres ja Põhja-Atlandil, nende protsesside mõju suvistele fütoplanktoni (pms sinivetikate) massõitsengutele ja toitainete jaotusele. Osalenud 1976–99 üle 40-l Läänemere ja Põhja-Atlandil toimunud eksped-l ning mitmes rahvusv uurimisprojekti. Üle 40 teadustr-e.

T: Initiation of cyanobacterial blooms in a frontal region at the entrance to the Gulf of Finland, Baltic Sea (kaasautor). // *Limnology and Oceanography* 41 (1996); Quasi-permanent density front at the entrance to the Gulf of Finland: response to wind forcing (kaasautor). // *Continental Shelf Res.* 7 (1997); Development of a subsurface chlorophyll maximum at the entrance to the Gulf of Finland, Baltic Sea (kaasautor). // *Limnology and Oceanography* 43 (1998); Chlorophyll distribution patchiness caused by hydrodynamical processes: a case study in the Baltic Sea (kaasautor). // *ICES J. Marine Sci.* 56 (1999); Development of a deep chlorophyll maximum of *Heterocapsa triquetra* Ehrenb. at the entrance to the Gulf of Finland (kaasautor). // *Limnology and Oceanography* 48 (2003).

B: <https://www.etis.ee>.

PAVELSON (1958–70 **Lepp**), **Marje** (29. III 1938, Narva), majandussotsioloog; ohvitseri t. Lõpetas 1954 Tallinna 7. Kk-i, 1959 TPedI eesti k-le, kirj ja ajaloo erialal, 1965 MI asp-i, maj-knd (1966, TÜ), vk “ Tööliste töössesuhtumise sõltuvus tehnilisest progressist”. Oli 1959–62 Tallinna Merekalanduse Tehnikumi õppejõud, 1966–74 MI v-teadur, 1974–92 TPI pol ökon kat-i dots, 1992–97 TTÜ aseprof ja territoriaalraj inst-i maj-sotsiol õt-i juh, 1997–2006 prof, avaliku sektori maj inst-i maj-sotsiol õt-i juh, a-st 2006 emeritprof; ühtlasi oli 1975–88 TPI linnalabori teadusjuhendaja ja 1988–97 Tallinna Linnauurimise Inst-i teadusdir ja dir, a-st 1998 MTÜ Linnauuringute Inst juh. Olnud teaduslähetusel Budapesti Tehnikaük-s 1975 ja 1980, osalenud ülemaailmsel sotsiol-kongressidel Rootsis (1978), Mehhikos (1982), Hispaanias (1988), töötanud seoses linnauurimisalaste rahvusv projektidega Saksamaa LV-s (1983) ja Itaalias (1985). – Uurimisvaldkond: maj-, linna- ja töösotsiol, haridus ja tööturg, mitte-eestlaste sotsiaal-majanduslik integratsioon. Rahvusv Sotsiol-assots-i (ISA, 1990) ja Euroopa Sotsioloogide Assots-i (ESA, 1994) liige, Eesti Sotsioloogide Liidu asutajaliige ja president (1990–94). Üle 120 teadustr-e.

T: Stadtentwicklung durch Stadterneuerung. // Erneuerung unserer Industriestädte. Dortmund, 1984, The City of Tallinn: Problems of Intensification of Development (kaasautor). // Social and Economic Changes in Metropolitan Areas. Prague, 1989; The formation of the Tallinn labour market and labour force policy. // Social and Legal Aspects of Estonian Economy. Tln, 1993; Kutseharidus kui karjääri lähtekoht. Tln, 1999; Non-Estonians on the Labour Market: a Change in the Economic Model and Differences in Social Capital (kaasautor M. Luuk). // The Challenge of the Russian Minority. Emerging Multicultural Democracy in Estonia. Trt, 2002; Muutuv töö ja teisenev tegija (kaasautor N. Karotom). Tln, 2004.

B: EE 14, 363; EMaBL, 360, TPI 1936–1986, 364–367, 471–473; TTÜ professorid läbi aegade, 312–313.

PAVES (a-ni 1956 **Põdra**), **Aino** (9. VIII 1931, Kõrgessaare v, Hiiumaa) arstiteadlane; metsapraakeri t, Harri P-e abikaasa, Heiti P-e ema. Lõpetas 1950 Rakvere 1. Kk-i, 1956 TÜ arstitsk-a, 1968 TÜ asp-i, med-knd (1972, TÜ), vk ”Vedeliku ja valgu transkapillaarse vahetuse tasakaalu muutustest ägeda pneumooniaga varaealistel lastel”. Oli 1956–64 Tartu

Linna Kliinilise Haigla lastearst, 1968–81 TÜ pediaatria kat-i asst, 1981–92 dots ja 1985–91 ka kat-i juh, 1992–97 TÜ lastekliiniku dots. Õpetanud pms lastehaigusi, sh kardioreumatol, propedeutikat, teadusk-a- ja hospitaalpediaatriat; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: lapsea südame-veresoonkonna- ja liigesehaigused. Olnud mitme üle uurimisprogrammi Eesti-poolne juhendaja. Uurinud südame-veresoonkonna haiguste riskitegureid eesti lastel koostöös Helsingi Ük-i pediaatritega. Uurinud ka lastehaiguste õpetamise ajalugu. Olnud 1883–94 TÜ arstitsk-a nõukogu teadussek, mitme nõukogu ja komisjoni liige. Eesti Lastearstide Seltsi (1956), Eesti Kardioloogide Seltsi (1976) ja Eesti Reumatoloogide Seltsi (1979) liige. Üle 80 teadustr-se, sh 10 õppevahendit.

T: Lapse tervishoid (kaasautor). Tln, 1967; ³1981; Об изменениях содержания белков крови у детей раннего возраста, больных острой пневмонией и бронхитом. // Уч. зап. ТГУ 373 (1975); Электрокардиографические изменения при вирусном миокардите у детей (kaasautor). // Уч. зап. ТГУ 496 (1979); Reuma lapseas (kaasautor L. Tamm). Trt, 1980, ²1986; L. Kawasaki sündroom ehk äge lümfomokutaanne sündroom (kaasautor L. Sildver). // NET (1986) 6; Lastehaigused (kaasautor). Tln, 1993; Kardiomiopaatia Duchenne'i ja Beckeri tüüpi lihasdüstroofiaga lastel (kaasautor). // EA (1999) 2.

B: TÜ BL I, 109; II, 127; TÜ ajalugu III, 269; *Merila-Lattik, H.*, 893–894.

PAVES, Harri (26. VI 1930, Valga), metsateadlane; äriteenija p, Aino P-e abikaasa, Heiti P-e isa. Lõpetas 1949 Valga 1. Kk-i, 1954 EPA metsandustsk-a, asp-i 1962, põllum-knd (1964, ZBI), vk “Lehis Eesti NSV-s”. Oli 1954–59 EPA metsandustsk-a v-laborant, 1963–70 EMI labori v-ins ja n-teadur, 1970–71 EMI Katse-Puukooli dir, 1972–94 EMI v-teadur, 1994–96 Eesti Metsaaretuskeskuse ins. – Uurimistegevuse põhisuund: võõrpuuliikide, eeskätt lehiseliikide introduksioon ja kasvatamine Eestis, vegetatiivsete (poogitud) okaspuuseemlate rajamine ja majandamine. Juhendanud suuremahuliste geogr okaspuukatsekultuuride istutamist. Oli 1976–95 Metsamaj-e ja Looduskaitse Min-i dendrolringi (a-st 1993 Eesti Dendrol Selts) teadussek, 1991–97 LUS-i presiidiumi liige. Art-te kogumike “Krahv Friedrich Berg ja mets” (Tln, 1995) toim ning “Lehis: metsa ja pargipuu” (Trt, 2004) kaasautor ja toim. Üle 60 teadustr-se.

T: Metsamajandus Eesti NSV-s. Tln, 1967; Eestis kasvavad lehised. Trt, 1971; Lehisevähk vegetatiivses seemlas. // Metsanduslikud uurimused XIX (1984).

B: ZBI 1947–1997, 65; EPMÜ metsandusteaduskond 1951–1959. Trt, 2001, 41–42; *Kurm, M.* Lehiste uurija Harri Paves 75. // EM (2005) 3, 56.

PAVES, Heiti (8. III 1959, Tartu), bioloog; Harri ja Aino P-e p. Lõpetas 1977 Tartu 5. Kk-i, 1983 TÜ biol osk-a, biol-knd (1989, TÜ), vk “Быстрая перестройка актинового цитоскелета в клетках феохромоцитомы PC12 под действием фактора роста нервов”. Oli 1984–91 KBFI mol-gen labori n-teadur ja teadur, 1991–92 *Consortio Mario Negri Sud* (Itaalia) molekulaarse neurobiol labori külalisteadur, 1992–93 KBFI mol-gen labori teadur, 1993–94 Helsingi Ük-i biotehnol inst-i neurobiol labori teadur, 1994–2004 KBFI mol-gen labori teadur ja v-teadur, 2004– TTÜ geenitehnol inst-i geenitehnol õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: müosiinide roll taimede morfogeneesis, rakusiseses ja rakkudevahelises liikumises; post-transkriptsiooniline geenivaigistamine ja selle supressorid; taimede ja taimeviiruse geenide ekspresioon ja funktsioon; keskkonnaohutute taimsete viirusvektorite konstrueerimine. 30 teadust-t.

T: Nerve growth factor-induced rapid reorganization of microfilaments in PC12 cells: possible role of different second messenger systems (kaasautor). // *Experim. Cell Res.* 186 (1990); Neurotrophins as in vitro growth cone guidance molecules for embryonic sensory neurons (kaasautor M. Saarma). // *Cell and Tissue Res.* 290 (1997); New plant vectors for protein tagging with E2 epitope (kaasautor). // *Plant Mol. Biol. Reporter* 22 (2004) 4; P1 protein of Cocksfoot mottle virus is indispensable for the systemic spread of the virus (kaasautor). // *Virus Genes* 32 (2006) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

PAVLOVSKI, Ivan (1800–1869), vene filoloog. Lõpetas Riias gümn-i. Oli Valgas ja Riias vene k-e õpetaja, 1837–58 TÜ vene k-e lektor, ühtlasi 1837–39 Tartu Gümn-i v-õpetaja aj kt; Tartu õpperingkonna kuraatori ülesandel kontrollis 1846 vene k-e õpetamist Riia koolides. Lahkus 1858 tervislikel põhjustel TÜ lektori kohalt. Õpetas pms vene k-e grammatikat; koost õppevahendeid (ka geogr-st maakonnakoolidele) ja sõnastikke, millest mõned ilmusid 19. saj teisel poolel mitmes kordustrukis.

T: Russische Sprachlehre für Deutsche. Dorpat, 1838; ²Mitau, 1843; Начертание географии Российской империи (для уездных училищ). Dorpat, 1841; Русская хрестоматия. Митава, 1842; Полный немецко-русский словарь. Рига, 1856, ²1867, ³1888, 4. tr. 1897; Краткая славянская грамматика для немцев. 1857.

B: *Левицкий* II, 370–371, 649.

PECHTER (a-ni 1982 **Purga**), **Ülle** (31. III 1959, Tartu), arstiteadlane, taastusarst, arsti t. Lõpetas 1977 Tallinna 7. Kk-i, 1983 TÜ arstitsk-a, 1995–2003 TÜ taastusravi doktorant, med-dr (2004, TÜ), vk “Progression prevention strategies in chronic renal failure and hypertension. An experimental and clinical study” (Trt, 2004). Oli 1983–84 Tallinna Lastehaigla intern ja 1999–2001 TÜ perearstiteaduse resident, 1984–91 Tartu Kliinilise Lastehaigla pediaater, 1993–95 TÜ Kliinikumi üldarst, 1995–99 Tõrvandi Perearsti Vastuvõtu ja 2000–04 Tartu Jakobi Terapeutikumi taastusarst, 2003–06 TÜ sisekliiniku nefroloogia teadur, ühtlasi a-st 2005 TÜK spordimed-i ja taastusravi kliiniku taastusarst, a-st 2007 TÜ polikliiniku teadur. – Uurimisvaldkonnad: krooniliste, multifaktoriliste haiguste, eriti kroonilise neeruhaiguse epidemiol; krooniliste haigustega kaasnevate kahjustuste hindamine biokeem ja morfol tasandil; taastusravi võimalused krooniliste haiguste kulu mõjutamisel. *Soc. of Eur. Classical Nat. Med.* (1994), *Int. Soc. of Anthroposophical Physicians*’i (1996), Eesti Hüpertensiooni Ühingu (200), Eesti Nefroloogide Seltsi (2002) ja Eesti Taastusarstide Seltsi liige (2003). 30 teadustr-t.

T: Oksüdatiivse stressi staatus sekundaarse hüpertensiooni eksperimentaalsel mudelil (kaasautor). // EA 2001) 9; Beneficial effects of water-based exercise in patients with chronic kidney disease. // *Int. J. Rehabil. Res.* 26 (2003) 2; Kroonilise neerupuudulikkusega haigete kompleksse taastusravi võimalusi (kaasautorid M. Ots, J. Maaroo). // EA (2003) 2; Effects of Losartan on the oxydative status in early stage of experimental renal failure (kaasautor). // *Nephron Exp. Nephrol.* 97 (2004) 2; Mikroalbuminuuria – südame- ja veresoonkonnahaiguse riski näitaja (kaasautor M. Rosenberg). // EA (2007) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

PEDA, Ülo (2. X 1942, Tartu), loomaarstiteadlane; töölise p. Lõpetas 1961 Tartu 1. Kk-i, 1969 EPA vet-*tsk*-a, vet-mag (1997, EPMÜ), vk “Maksa valgusünteesi ja ekskretoorse funktsiooni hindamine maksakahjustuste varajaseks diagnoosimiseks suuretoodangulistel lehmadel”. Täiendas end 1991 Juhtimise Kõrgema Kooli kursustel konsulentteenistuse alal. Oli 1969 Tartu Lihakomb-i vet-arst, 1969–78 Jõgeva Näidissovhoosi peavet-arst, 1978–79 EPA sise- ja nakkushaiguste kat-i v-teadur, 1979–81 ELVI ainevahetuse uurimise labori v-vet-arst, 1981–88 v-teadur, 1988–90 teadur, 1990–99 labori juh, 1999–Taimetoodangu Inspeksiooni Tartu büroo peainspektor. – Uurimisvaldkonnad: lüpsilehmade ainevahetus, maksakahjustuste diagnoosimine ja profülaktika. Üle 10 teadustr-e.

T: О поражении печени у коров (kaasautor). // Теоретические и практические вопросы ветеринарии. I. Trt, 1979; Ainevahetuslikust seisundist ja meetoditest selle hindamisel põllumajandusloomadel. // Veterinaaria '93. I. Trt, 1993.

B: ELVI BL, 62; EPA BL II, 206; EMPÜ BL, 76.

PEDAJAS (a-ni 1956 **Ploompuu**), **Milli-Irene** (16. VIII 1933, Antsla v, Võrumaa – 8. X 1991, Tallinn), pedagoogikateadlane; talupidaja t. Lõpetas 1953 Tartu ÕI, õppis 1956–58 TÜ ajaloo-k-*etsk*-a rmt-kogunduse ja bibliogr osk-s, lõpetas 1964 TÜ eesti k-e ja kirjerialal, 1969–73 asp, ped-knd (1973, TÜ), vk “Mõningate arengufaktorite osa õpetaja professionaalses adaptatsioonis”. Oli 1953–58 Abjas ja Kuustes õpetaja ning Põlva rmtk juh, 1958–62 Põlvas ja 1963 Põltsamaal ajakirjanik, 1963–69 Viljandi raj koolide inspektor, 1973–75 TÜ ped kat-i v-õpetaja ja v-teadur, a-st 1976 TPedI ped ja psühhol kat-i dots, 1986–91 haridusjuhtide ettevalmistus- ja täiendustsk-a andragoogika kat-i dots, 1991 prof, 1986 kultuuritsk-a dekaani kt. Õpetas ped üldkursust, andragoogikat, õpetaja psühhol; koost õppevahendeid. – Uurinud õpetaja erialast ja ped ettevalmistust, kutsekohanemist, töökultuuri ja töö efektiivsust. ENSV tnl õpetaja (1988). 100 teadustr-t.

T: Õpetaja efektiivsuse määranng. // Nõuk Kool (1971) 7; Õpetajakutse iseärasustest. // Nõuk Kool (1977) 6; Õpetajast õpetajale. Tln, 1979; Kutsekohanemise fenomen kõrgkooli pedagoogikas. Tln, 1982; Täienduspedagoogika aktuaalseid probleeme. Tln, 1982; Üliõpilased õpetajaks. Tln, 1983; Noorele õpetajale (kaasautor). Tln, 1985; Eesti NSV õpetajate psühholoogilised karakteristikud. Tln, 1988; Kreedo. Tln, 1991.

B: TÜ BL I, 473; EE 14, 363; TÜ ajalugu III, 246; TPÜ läbi aegade, 22, 51, 53, 62, 69, 87.

H. Kurm

PEDAК (a-ni 1955 **Saluvee**), **Ellen** (10. VIII 1930, Pärnu), keemik; õpetajate t, Evald P-u abikaasa. Lõpetas 1949 Pärnu 2. Kk-i, 1955 TÜ keemiaosk-a, 1969 asp-i, keemiaknd (1980, TÜ), vk “О физико-химической природе центров люминесценции в сульфидах кальция, стронция и бария, активированных медью и серебром”. Oli 1955–66 TÜ analüüt keemia kat-i asst, 1969–76 n- ja 1976–79 v-teadur, 1979–92 asst, 1993–95 keem füüsika inst-i lektor. Lugenud analüüt keemia, spektraalanalüüsi ja mikroanalüüsi kursusi; koost õppevahendeid. – Uurinud kristallfosfooride füüsikal keemiat ja luminesentsi probleeme. Rinnamärk “NSVL leidur” (1987). Üle 65 teadustr-e, 5 autorit.

T: О синтезе сульфидов щелочноземельных металлов (kaasautor) // Ж. прикл. химии (1972) 45; A New Material for Thermoluminescence Dosimetry (kaasautor). // Abstr. 4th Int. Conf. on Luminescence Dosimetry. Krakow, 1974; Different Eu-centres in CaS:Eu, Cl (kaasautor). // Radiation Measurements 24 (1995); EPR of V centres in plastically deformed CaS (kaasautor). // J. Phys. Chem. Solids 57 (1996); F⁻c centres in plastically deformed CaS polycrystals (kaasautor). // Phys. Stat. Sol. (B). 208 (1998).

B: TÜ BL I, 300; II, 127.

PEDAК, Evald (18. IV 1931, Uue-Põltsamaa v, Viljandimaa), keemik ja loomakasvatusteadlane; talupidaja p, Ellen P-u abikaasa. Lõpetas 1950 Põltsamaa Kk-i, 1955 TÜ keemiaosk-a, 1961 sihtasp-i Leningradi RÜ-s, põllum-knd (1981, ELVI), vk “Аминокислотный состав кормов и его влияние на свободные аминокислоты плазмы крови”. Oli 1955–58 TÜ analüüt keemia kat-i v-laborant, 1958–59 asst, 1961–65 ELVI biokeemia ja füsiol labori n-teadur, 1965–67 juh kt, 1967–77 keemia labori juh, 1977–94 söötade uurimise labori juh, 1994–2000 EPMÜ loomakasv inst-i v-teadur. – Uurinud toiduainete, söötade jt biol materjalide koostist ja toiteväärtust. Medal “Kalevipoeg kündmas” (1991). Üle 50 teadustr-e.

T: Termilise töötlemise mõju muljutud kaera kuivaine ja mõnede aminohapete lõhustumisele veise vatsas (kaasautorid A. Kaasik, H. Kask). // *Agraart.* (2000) 4; Teraviljade kuivaine ja proteiini (mõnede aminohapete) lõhustumine erinevate töötlemisviiside korral (kaasautorid A. Kaasik, H. Kask). // *Agraart* (2002) 5.

B: TÜ BL I, 300; ELVI BL 44, 122; EPMÜ BL 76; *Agraart* (1991) 2.

PEDAK, Lembit (13. VI 1923, Abja v, Viljandimaa), majandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1948 Tallinna Rahanduse ja Krediidit Tehnikumi, 1955 Ülel Kaugõppe Rahanduse Inst-i, maj-knd (1965, Eesti TA), vk "Ehitusettevõtete lisakulude alandamine ehitustegevuse organisatsioonilise struktuuri ja juhtimismeetodi täiustamise teel (Eesti NSV tingimustes)". Oli 1965–66 TPI tööstuse juhtimise ja plaanimise kat-i v-õpetaja, 1966–73 dots. – Uurimisvaldkond: rahvamaj planeerimine, regionaalplaneerimine, tööstusökon.

T: NSV Liidu rahvamajanduse planeerimine I. Tln, 1969; Territoriaalplaneerimise efektiivsuse tõstmise põhiprobleemid tööstuse ja rahvamajanduse juhtimise kaasagsetes tingimustes. Tln, 1970.

B: TPI 1936–1986, 346, 498.

PEDAS, Arvet (2. III 1948, Haanja v, Võrumaa), matemaatik; talupidaja p. Lõpetas 1966 Misso Kk-i, 1971 TÜ mat-tsk-a, 1976 asp-i, füüs-mat-knd (1978, TÜ), vk "О приближенном решении интегральных уравнений со слабой особенностью". Täiendas end 1983–84 Berliini Humboldti, 1993 Göttingeni Ük-s, 2001, 2003 Helsingi Tehnikaük-s. Oli 1971–72 TÜ arvutuskeskuse ins, 1972–73 n-teadur ja stažöör, 1976–79 asst, 1979–85 arvutusmat kat-i v-õpetaja, 1985–93 dots, 1993–95 rakendusmat inst-i dots, 1995– dif- ja integraalvõrrandite korr prof, 1987–89 mat-tsk-a prodekaan, 1996, 1998, 2000, 2002 ja 2005 rakendusmat inst-i juh. Lugenud diferentsiaalvõrrandite, integraalvõrrandite ja diskretisatsioonimeetodite kursusi, õpetanud ka mat füüsika võrrandeid, arvutusmeetodeid; koost õppevahendeid (Diferentsiaalvõrrandite ülesannete kogu. Trt, 1985, 21993 jm). – Uurimisvaldkond: arvutusmat, diferentsiaalvõrrandid, integraalvõrrandid, eriti nõrgalt singulaarse integraalvõrrandi lahendi sileduse ja lähendusmeetodite koonduvuskiiruste hinnangud. Kuulub prof G. Vainikko koolkonda. Üle 60 teadustr-e.

T: The properties of solutions of weakly singular integral equations (kaasautor G. Vainikko). // J. Austral. Math. Soc. Ser. B 22 (1981); On the numerical solution of a weakly singular integral equation. // Acta et comm. Univ. Tartuensis (1992) 937; The piecewise polynomial collocation method for nonlinear weakly singular Volterra equations (kaasautorid H. Brunner, G. Vainikko). // Mathematics of Computation 68(1999); Piecewise polynomial collocation methods for linear Volterra integro-differential equations with weakly singular kernels (kaasautorid H. Brunner, G. Vainikko). // SIAM J. Numer. Anal. 39 (2001); Smoothing transformation and collocation for weakly singular Volterra integral equations (kaasautor G. Vainikko). // Computing 73(2004);

B: EE 14, 363; APUT, 117; TÜ BL I, 384; II, 127; TÜ ajalugu III, 309.

PEDASTE (a-ni 1935 **Roth**), **Imant** (7. IV 1899, Aakre v, Tartumaa – 21. IV 1985, Eesti), keemik; talupidaja p. Lõpetas 1918 Tartu Kommertsikooli, 1926 TÜ keemia osk-a, keemiamag (1926, TÜ), vk “Eesti põlevkivi (kukersiidi) tõrva ja tõrvast destilleeritud fraktsioonide uurimine pigiolluste sisalduse kohta ja nende hulga muutumine temperatuuriga ja destilleerimise kestvusega”, keemiaknd (ü.a. 1947). 1926–27 õppis TÜ põllum-*tsk*-s. Oli 1919 Vabadussõjas, seejärel a-ni 1928 TÜ mullateaduse kabineti asst, a-st 1928 Jänedä põllutöökk-i õpetaja, hiljem Kohtla-Järvel põlevkivikeemik ning ELVI piimanduse, lihaproduktide uurimise ja keemialabori v-teadur. – Uuris Eesti põlevkivitõrva ja selle destillatsiooniprodukte.

T: Lõhkeained ja nende kasutamine põllumajanduses. Tln, 1937.

B: AAUT II, 27, ELVI BL, 44.

PEDASTE, Jaan-Imant (14. X 1941, Tartu), spordipedagoog ja -teadlane; Margus P. isa. Lõpetas 1961 Tartu 2. Kk-i, 1972 TÜ kehakultuuritsk-a. Oli 1972–80 kehal kasv õpetaja Tallinnas ja Tartus, 1980–85 TÜ kehalise kasv ja spordikat-i õpetaja, 1985–90 v-õpetaja, 1990–92 veespordikat-i v-õpetaja, 1990–99 Emajõe spordibaasi juh. Õpetanud kehal kasv, sõudmist. – Uurimusi noorte kehalistest võimetest, füüsilisest aktiivsusest, sõudjate vastupidavuse füsiol. 6-kordne ENSV meister sõudmises (1959–67). Meistersportlane sõudmises (1962). 15 teadustr-t.

T: Sõudjate funktsionaalse seisundi ja verenäitajate muutustest ettevalmistaval perioodil. Trt, 1972; Tartu linna ja maakonna 16–18-a noorukite kehaline aktiivsus (kaasautor T. Jürimäe). // TÜ kehakultuuriteaduskonna teadus- ja õppemetoodiliste tööde kogumik. Trt, 2001.

B: TÜ BL I, 330; II 127; ELVI, 44; ESBL, 471.

PEDASTE, Margus (17. IV 1976, Tartu), bioloog, pedagoogikateadlane; Jaan-Imant P. p. Lõpetas 1994 Tartu 10. Kk-i, 1998 TÜ biol-osk-a, 2001 TÜ-s mag-i ja 2006 doktorantuuri; *M.Sc.* (biol didaktika, 2001, TÜ), vk “Õpilaste probleemide lahendamise oskuste arendamine õpisisimulatsiooniga “Tiigiretk Eestimaal””, *Ph.D.* (biol ja maateaduste haridus, 2006, TÜ), vk “Problem solving in web-based learning environment” (Trt, 2006). Oli 1996–97 Värskas kk-i õpetaja, 1998– Tartu Mart Reiniku Gümni-i õpetaja, 2001–03 TÜ MRI loodusteaduste didaktika lektoraadi lektor, 2003– (a-st 2006 loodusteadusliku hariduse lektoraat) teadur; koost. üldhariduskooli õpikuid ja õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: arvutipõhiste õpikeskkondade kasutamise efektiivsust mõjutavate tegurite selgitamine; arvutisimulatsioonide rakendamise efektiivsus üldhariduskoolides; haridustehnol visualiseeritud õpiprotsessi modelleerimine, uurimusõppe ja probleemide lahendamise toetussüsteemid. Osalenud rahvusv uurimisprojektides (VOLVOX jt), olnud 2006 rahvusv haridusteaduste ja ped psühhol noorteadlaste konv-i *Junior Researches of EARLI* org-komitee juht. Haridusmini biol ainenõukogu (a-st 2000), LUS-i liige (1998), Eesti Biol-õpetajate Ühingu asepresident (2004–06) ja president (a-st 2006), *Assoc. for the Advancement of Computing in Education*’i (AACE) (2001) ja *Eur. Assoc. for Res. on Learning and Instruction*’i (EARLI) (2005) liige. Haridusmini ja Eesti Akad Ped Seltsi esimene preemia (2002). Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti taimed (kaasautorid T. Marandi, T. Sarapuu). // CD, ISBN 9985-60-774-0; Tiigiretk Eestimaal (kaasautorid K. Hallik, T. Sarapuu). // CD, ISBN 9985-78-990-3. URL <http://bio.edu.ee/matk/>; Õpitarkvara rakendused Eesti üldhariduskoolis (kaasautor). // IKT ja Eesti koolikultuur. Tln, 2004; Probleemide lahendamine ja uurimuslik õpe bioloogias (kaasautor T. Sarapuu). // Loodusainete õpetamisest koolis. Tln, 2005; Põhikooli bioloogias õpetatavad protsessid ja nendega seonduvad mõisted (kaasautor T.

Sarapuu). // Loodusainete õpetamisest koolis. Tln, 2005; The factors influencing the outcome of solving story-problems in a web-based learning environment (kaasautor T. Sarapuu). // Interactive Learning Envir. 14 (2006) 2; Developing an effective support system for inquiry learning in a web-based environment (kaasautor T. Sarapuu). // J. Computer Assisted Learning 22 (2006) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

PEDASTSAAR (a-ni 1976 **Pitkäärt**), **Tiia** (13. X 1948, Pärsti v, Viljandimaa), pedagoogikateadlane; kolhoosniku t. Lõpetas 1967 Viljandi 1. Kk-i, 1972 TÜ geograafiaosk-a, 1977 asp-i samas, 1977 asp-i, ped-knd (1984, TÜ), vk “Формирование картографических умений учащихся общеобразовательных средних школ”. Oli 1978–86 TÜ ped-kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1987–91 dots, 1991–95 ped-keskuse dots, 1996–2000 ped-osk-a dots, 2001–04 TÜ haridustsk-a ped-osk-a dots, 2004– TÜ Kultuuriakad dots. Koost arvukalt õpikuid jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: didaktika – õpi- ja kaardilugemisoskuste kujundamine geogr õpetamisel. Eesti Akad Ped Seltsi ja EGS liige. Üle 40 teadustr-e, sh õpikud ja õppevahendid.

T: Kartograafiliste oskuste kujundamisest NSV Liidu majandusgeograafia õpetamisel. // EGS ar (1986) 21; Geograafia kordamis- ja kontrollülesanded VIII klassile (kaasautor H. Tiits). Tln, 1987; Kodulugu. Lugemik II klassile. Eesti keele katseõpik süvaõppega vene õppekeelega koolidele. Trt, 1993; Õppeained tänase õpilase väärtuste skaalal (kaasautor L. Vassiltšenko). // Kasvatus ja aated. Trt, 2001; From monolingual to bilingual russian schools in Estonia 1993–2000: problems and perspectives (kaasautor). // The challenge of the Russian minority. Trt, 2002.

B: TÜ BL I, 473; II, 127.

PEDOKAND, Tõivu (7. II 1938, Mehikoorma v, Tartumaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1956 Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Tehnikumi, 1967 Leningradi PI ins-metallurgi erialal, 1972–75 samas asp, tehnikaknd (1977, samas), vk käsitles magneesiumi ja tema lisandite käitumist elektroemilises protsessis sulatatud soolades madalatel temperatuuridel. Täiendas end 1983 Moskva Teras Inst-s. Oli 1957–61 Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Kombinaadi tehnik-mehaanik, 1967–69 TPI metallide

tehnol kat-i õppejõud, 1969–72 ja 1975–83 TPI Kohtla-Järve filiaali lektor, a-st 1983 Jõgeva Näidissovhoosi (hiljem riigimajand) juhtivins ja dispetšer. – Uurinud magneesiumi ja tema lisandite käitumist elektrokeem protsessis sulatatud soolades madalatel temperatuuridel, korrosiooniprobleeme. 10 teadustr-t.

T: Термодинамическое исследование сплавов магния с цинком в твердом состоянии. // Тр. ЛПИ 348 (1976) 34; Анодное растворение сплава MgZn₂. // Изв. выш. уч. заведений. Цветная металлургия. 1. (1979) 68.

PEEBA, Margus (16. V 1963, Tallinn), arstiteadlane, invasiivkardioloog, teenistuja p. Lõpetas 1981 Tallinna 44. Kk-i, 1987 TÜ arstitsk-a, oli 1987–90 TÜ asp, med-knd (1990, TÜ), vk “Рестеноз после чрескожной транслюминальной коронарной ангиопластики”. Oli 1990–91 Tallinna Kiirabihaigla Südamekeskuse arst, a-st 2001 Põhja-Eesti Regionaalhaigla (PERH) kardioangiograafia arst. – Uurimisvaldkond: koronaarpatol. 10 teadustr-t.

T: Повторная чрескожная транслюминальная ангиопластика при рестенозах коронарных артерий (kaasautor). // Кардиология (1987) 6; Restenoosi probleem pärast koronaarangioplastikat (kaasautor). // NET (1988) 2; Mitmikdilatatsioon pärgarterite hulgistenooside korral (kaasautor). // EA (1990) 4; Koronaarangioplastika Eestis: muutused kaheksa viimase aasta jooksul (kaasautor). // EA (1994) 6; PICA after coronary artery bypass surgery (kaasautorid J. Eha, T. Serka). // Cardial Interventions. Myocardical Ischemia. Tln, 1999.

B: TÜ BL II, 127; EA (1991) 3, 217–218.

PEEBO, Eva (5. V 1937, Rakvere), treener-sportpedagoog; teenistujate t. Lõpetas 1954 Tallinna Kehakultuuritehnikumi, 1958 TÜ kehakultuuritsk-a, 1967–70 asp, ped-knd (1972, TÜ), vk “Intensiivsema ja mitmekülgsema kehalise kasvatuse mõjust koolieelikute arengule”. Oli 1957–67 TÜ võimlemise kat-i v-laborant, 1970–74 kehalise kasv ja spordi kat-i õpetaja, 1974–78 v-õpetaja, 1978–80 spordimed ja ravikehakultuuri kat-i asst, 1980–81 ÜMPI n-teadur. Õpetanud kehalise kasv teooriat ja ravikehakultuuri; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kehalise kasv teooria ja praktika. Üle 20 teadustr-e.

T: Tasakaaluharjutuste õpetamise metoodikast poolil. Trt, 1958; Kehalisest kasvatuses eelkoolieas. Trt, 1974; О влиянии разнообразного и интенсивного физического воспитания на волевые качества дошкольников (kaasautor S. Oja). // Уч. зап. ТГУ 395 (1976); Mitmekesisemate harjutuste ja erisuguse intensiivsusega võimlemistundide mõjust kesk- ja vanemaaliste naiste vaimsele töövõimele. // TÜ Toim 511 (1980).

B: TÜ BL I, 109; II, 127.

PEEBO, Jaak (25. X 1933, Tartu), keeleteadlane; tislari p. Lõpetas 1952 Elva Kk-i, 1957 TÜ eesti filol osk-a, 1960–63 TÜ eesti k kat-i asp, filol-knd (1973, TÜ), vk “Kalevipoja” sõnavara”. Oli 1963–69 TÜ eesti k-e kat-i v-laborant, 1969–81 v-õpetaja, 1981–92 dots, 1992– eesti filol-osk-a ja eesti k-e õt-i dots; ühtlasi 1974–76 Helsingi Ük-i ja 1983–84 Oulu Ük-i eesti k-e lektor. Lugenud Kreutzwaldi sõnavara, tänapäeva eesti k-t, ka eesti ja soome k-e erinevusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Kreutzwaldi sõnavara, õigekeelsus, eesti k-e ajalugu, Tartu 18. saj kirjakeel. Oli a-st 1995 TÜ eesti k õt toimetiste toim. ES-i liige, Soome-Ugri Seltsi liige (1975). Üle 30 teadustr-e.

T: Pöördkonnad. Trt, 1983, ²1987; Käändkonnad. Trt, 1992; Eesti keele muutkonnad. Trt, 1997; Eteläviron kirjakeelest. // Runon silta – kielen silta. Oulu, 1997; Eesti keele vanimad tekstid ja sõnastik (kaasautor). Trt, 1997; Wastse Testamendi lugu. Tln, 2001; Eesti keele õpetamine taasiseseisvunud Eestis 1990. aastatel (kaasautor E. Niit). Trt, 2003.

B: TÜ BL I, 235; II 127.

PEEBSEN (Pebsen), Evald Nikolai (23. XII 1900, Peterburi – 20. VIII 1987, Tartu), loomaarstiteadlane; lukksepa p. Lõpetas 1926 Tartu Õhtuühisgümni-i, 1932 TÜ loomaarstitsk-a, vet-knd (1947, TÜ), vk “Hallituseente arenemise iseloom lihal ja nende resistentsus liha soolamisel tarvitavate keemiliste vahendite suhtes”. Oli 1929–32 TÜ loomaarstitsk-a abijõud ja n-asst, 1932–33 Tallinna tapamaja ja konservivabriku juh, 1933–41 Tallinna Eksporttapamaja vet-san-ekspert, 1941 ja 1945–51 TÜ vet-san-ekspertiisi kat-i juh, dots, 1942–45 vet-arst Harjumaal ja Tallinnas, 1947–51 TÜ ja 1951–52 EPA vet-tsk-a dekaan; 1951–63 EPA epizootol, mikrobiol ja vet-san-ekspertiisi kat-i

juh, dots, 1963–65 mikrobiol kat-i juh, dots, 1965–75 liha-piimatehnol ja mikrobiol kat-i dots. Õpetas vet-san-ekspertiisi, karusloomade haigusi, tapasaaduste tehnol-t, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: loomatervishoid (pms karusloomade haigused), vet mikrobiol, vet-san-ekspertiis. Töid siberi katku, ulukite trihhinelloosi, lihasaaduste riknemise, tapaloomade transpordiväsimuse ja karusloomade haiguste alalt. Orden “Austuse märk” (1961).

T: Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln 1946; Farmi karusloomade haigused ja nende vältimine. Tln, 1951; Veterinaarsanitaarne mikrobioloogia (kaasautor). Tln, 1962; Veterinaarsanitaarne ekspertiis (kaasautor A. Kolk). Tln, 1970, ²1986; Материалы изучения трихинеллеза диких животных в Эстонской ССР. // Сб. ЭСХА 70 (1970); Tapasaaduste tehnoloogia ja hügieen (kaasautor M. Rei). Tln, 1976; Lihasaaduste tehnoloogia ja hügieen (kaasautor M. Rei). Tln, 1980;

B: AAUT II, 462; TÜ BL I, 425–426; ELVI, 44; EPA BL I, 160, 186, 206; II, 69, 185, 206; TÜ ajalugu III, 319; SP (1960) 23; (1971) 1.

PEEDIMAA, Vello (17. X 1949, Pärnu), majandusteadlane. Lõpetas 1968 Pärnu 4. Kk-i, 1973 TÜ maj-küberneetika erialal. Oli 1973–74 TÜ pol ökon kat-i stažöör, 1974–82 v-õpetaja, 1977 stažeeris Ungaris K. Marxi nim Maj-ük-s, 1982–83 ETKVL Tartu Tarbijate Kooperatiivi Kaubamaja dir, 1983–94 TÜ haldusprorektor, 1994–95 TÜ rektori nõunik. Õpetanud sotsialismi ja kapitalismi pol ökon-t, maj aluseid, koost õppevahendeid. – Uurimusi toodangu kvaliteedi ökon ja tootmise efektiivsusest. U 20 teadustr-t, rohkesti aimeart-eid.

T: Inseneritöö majanduslik efektiivsus ja tänapäev (kaasautorid H. Metsa, M. Pavelson). Tln, 1976; Sotsialistlik võistlus, materiaalne stimuleerimine, toodangu kvaliteet. Tln, 1977; NLKP majandusstrateegia ja toitlusprogramm. Tln, 1982; Интенсификация производства и использования рабочего времени (на примере текстильной промышленности). // Уч. зап. ТГУ 637 (1983); Üliõpilaste Teaduslik Ühing. // Tartu Ülikooli ajalugu 1632–1982 (toim K. Siilivask). Tln, 1985, 225.

B: TÜ BL I, 483; II, 128; TÜ ajalugu III, 243, 357.

PEEGEL (pseud *H. D. Rosenstrauch*), **Juhan** (a-ni 1938 **Joann**) (19. V 1919, Uuemõisa v, Saaremaa – 6. XI 2007, Tartu), ajakirjandus- ja keeleteadlane, kirjanik; talupidaja p. Lõpetas 1938 Saaremaa Ühisgümni-i, 1951 TÜ eesti k-e ajaloo ja murrete erialal, 1951–54 TÜ asp, filol-knd (1954, TÜ), vk “Eesti vanade rahvalaulude keele morfoloogia”, filol-dr (1973, MÜ), vk “Eesti ajakirjanduse algusperiood 1766–1857”. Eesti TA liige (1977). Töötas 1938–39 Kuressaares ajalehe “Meie Maa” toim-s, 1939–40 teenis Eesti Kaitseväes, 1941–45 osales Eesti Territoriaalkorpuse ja Eesti Laskurkorpuse koosseisus II maailmasõjas (1941 küüditati P. isa koos perega Siberisse). Töötas 1947–52 ajalehe “Postimees/Edasi” toimetuses, oli 1953–57 TÜ eesti k-e kat-i k-e ja žurnalistika õpetaja ja v-õpetaja, 1957–76 dots, a-st 1976 prof, 1964–67 ka ajaloo-k-etsk-a dekaan. P. organiseerimisel avati TÜ-s 1976 ajakirj-osc ja 1979 ka vastav kat. Oli 1979–86 žurnalistika kat-i juh ja prof, 1987–91 konsultantprof, 1991–94 ajakirj-e ajaloo labori v-teadur ja teadur, 1994– emeritprof. Õpetanud eesti ajakirj-e ajalugu, ajakirj-e žanre, välismaa ja vene ajakirj-t, eesti k-t ja ajakirj-e erikursusi; koost õppevahendeid. Pannud aluse ajakirjanike professionaalsele ettevalmistamisele Eestis. – Uurimisvaldkond: eesti kirj ja ajakirj ajalugu, eesti rahvaluule keel. Koost ja toim uurimistöde kogumikke ja TÜ filol-alaseid sariväljaandeid ning huumorivalimikke mineviku ajakirj-st, osalenud “Kalevipoja” tead väljaande (1961–63) ja antoloogia “Eesti rahvalaulud” I–IV (1969–74) koostamisel. Algatanud ja toim erialaseid jätkväljaandeid “Fakt, sõna, pilt. Artikleid ja uurimusi ajakirjanduse ajaloo, teooria ja praktika alalt”, I–XII. Trt, 1964–, “Eesti ajakirjanduse ajaloost”, I–X. Trt, 1966–1996; “Sõnasõel. Uurimusi ja materjale eesti keele sõnavara alalt.” 1–7. Trt, 1972–1986. Alates 1930. a-ist tegelenud kirj-u loominguga. Avaldanud proosakogumikud “Saaremaa motiive” (1964), “Lühikesed lood” (1970), “Kolm tahedat lugemist” (1973) jt ning mälestustesugemelise sõjaromaani “Ma langesin esimesel sõjasuvel” (1979). P. ilukirj loomingu paremik on ilmunud “Valitud teoste” köites “Tuli koduaknas” (1983); tema ilukirj loomingut on tõlgitud vene, saksa, leedu, läti, soome, ukraina, slovaki ja poola keelde. EKL-i liige (1956), Eesti Akad Ajakirj Seltsi asutajaliige, esimees (1990). ENSV tnl teadlane (1979). ENSV rkl preemia (1975, koll-s; 1980), F. Tuglase novelliauhind (1977), A. H. Tammsaare kirjanduspreemia (1979), F. J. Wiedemanni keeleauhind (1996), EV teaduspreemia

(1993), EV preemia pikaajalise tulemusliku teadustöö eest (1998). Riigivapi IV kl teenetemärk (1996). Üle 150 teadustr-e.

T: Eesti regivärsilise rahvalaulu keelest. Trt, 1961, ²1966; Rotatsioonimasinad mürisevad ... Tln, 1965; Eesti ajakirjanduse algus. Tln, 1966; Nimisõna poeetilised sünonüümid eesti regivärssides. 1–5. // ES Toim 15. Tln, 1982–1991, ²2004; Über die nationale Frage in der estnischen Presse des 19. Jahrhunderts. // Acta universitatis Stockholmiensis. Studia Baltica Stockholmiensia (1985) 2; Eesti ajakirjanduse teed ja ristteed. Eesti ajakirjanduse arengust 18. sajandist 20. sajandini (koost ja kaasautor). Trt, Tln, 1994; Kuld on jäänud jälgedesse. Regivärsi keelest ja poetikast. Trt, 1997; Eesti ajakirjanike lühielulood (kaasautor). // Peatükke eesti ajakirjanduse ajaloost 1900–1940. Trt, 2000; Kirjapulgast ajaleheni. // Acta Historica Tallinnensia (2001) 5; Mitme alguse linn. // Saaremaa Muuseum. Kaheaastaraamat 2001–2002. Kuressaare, 2003; Nimisõna poeetilised sünonüümid eesti regivärssides. Tln, 2004; Eesti vanade rahvalaulude keel. Tln, 2006; Vanu vahelugemisi: valimik satiirilisi ja humoristlikke palu varasemast eesti ajakirjandusest (koost ja komm J. Peegel). Tln, 2007.

B: TÜ BL I, 235–236; II, 128; TÜ ajalugu III, 187, 233, 248, 281, 284, 361, 375, 377; EE 14, 364; AAUT III, 353–354; APUT, 155; Eesti TA 1980–1985, 343; Eesti TA liikmeskond 1938–1998, 100–101; EV teaduspreemiad 1998, 6–13; EkirjBL, 267–268; EkrL, 403–404; Professor Juhan Peegli trükitööde nimestik. Trt, 1989; Akadeemik Juhan Peegel 85. // Eesti TA ar 2004. Tln, 2005, 105; Otsides: Juhan Peegel. Meenutusi pikalt teelt (koost M. Lõhmus). Tln, 2006; Juhan Peegel 19. V 1919 – 6. XI 2007. // Postimees (2007) 7, XI; Juhan Peegel eitas oma kurja sajandit. // Sirp (2007) 16. XI; *In memoriam*: Akadeemik Juhan Peegel 19.05.1919–6.11.2007. // Eesti TA ar 2007, 204–205.

K. Siilivask

PEEGEL (a-ni 1959 **Rüga**), **Virve** (1. VII 1931, Valguta v, Tartumaa), spordipedagoog, talupidaja t. Lõpetas 1950 Tartu 2. Kk-i, õppis 1950–51 Leningradis P. F. Lesgafti Kehakultuuriinst-is, lõpetas 1954 TÜ kehakultuuritsk-a, õppis 1956–60 ka TÜ maj-tsk-s, ped-knd (1976, TÜ), vk “Endogeensete rütmide mõjust ja kasutamise võimalustest treeningutel ja võistlustel”. Oli 1950–51 Alatskivi kk-i ja 1954–59 Elva kk-i õpetaja, 1959–66 VÕT-i kehalise kasv meetodik, 1966–79 TPI kehalise kasv kat-i asst ja v-

õpetaja, 1980–88 dots, a-st 1988 pensionil, olles (vaheaegadega) tööl TTÜ töökaitse kat-
is ja töögrupi “Terve Eesti laps” tervisekasv õpetaja. A-st 1997 Järve haigla
taastusraviinstr. Koost õppe- ja met vahendeid, kehalise kasv programme. – Uurinud
kehalise kasv meetodika probleeme ning endogeensete rütmide mõju treeningutele ja
võistlustele. Osalenud arvukatel ülel ja Eesti teaduskonv-del. Olnud aktiivselt tegev
ühingu “Teadus” lektori ja meetodikuna, ka spordipropaganda sektsiooni sekr.

T: Biorhythms in training and competition. // Track technique (1975; New York);
Biorhythms in planning of training. // Modern Athlete and Coach (1975; Austraalia);
Kehalise kasvatus alustest TPI üliõpilastele. Tln, 1980; Laste tahtemaduste
kasvatamine individuaalsete kehaliste harjutuste abil (kaasautor T. Šor). //
Tervisekasvatuse praktilisi ja teaduslikke aspekte. Tln, 1992.

B: TPI 1936–1986, 387; ESSL, 472–473.

PEEKNA, Andres (14. X 1937, Tallinn), füüsik. Läks II maailmasõja ajal Saksamaale,
sealt USA-sse. Lõpetas 1955 Brooklyni Tehnikakõrgkooli New Yorgis masinaehitusins-i
erialal, füüsikamag (1961, Wisconsin Ük), *Ph.D.* (füüsika, 1969, samas). Oli 1960–62
Midwestern Universities Res. Assoc-i meh-ins, 1962–68 Wisconsin Ük-i asst, 1968–71
füüsika ja astron osk-a *asst. prof.*, 1971–77 *Weapons Effect Laboratory* (USA,
Vicksburg) füüsik, 1978–81 *TEC Systems, W.R. Grace & Co.* (Chicago) abiteadur
(*assoc. Res.*), 1982–92 *R.R. Donnelly & Sons Co.* (Chicago) v-teadur, a-st 1992
vabakutseline. Õpetanud termodünaamikat, optikat, kaasaegset füüsikat. –
Uurimisvaldkond: osakeste füüsika, tugevusõpetus ja aeromeh; eesti rahvapillide
akustika. Am. Füüsika Ühingu (APS), Sigma Xi, Eesti Teaduslik Ühing Ameerikas liige.
Üle 20 teadustr-e.

T: Experimental stress analysis of a circular bubble chamber window with a beveled
mounting (kaasautor J. W. Mark). // MURA-AEC Report 618 (1962); Four prong Events
in $\pi^- p$ at 7.0 BeV/c (kaasautor). // Bull. Am. Phys. Soc. 55 (1966) 11; Some strange
particle states produced by $\pi^- p$ at 7.0 BeV/c (kaasautorid A. R. Erwin, M. A. Thompson,
W. D. Walker). // Bull. Am. Phys. Soc. 541 (1967) 12; Peculiarities observed in the
reaction $\pi p \rightarrow K\pi\Lambda$ (kaasautor). // Physics Lett. 35B (1971) 5; The acoustics of carved

Baltic psalteries (kaasautor T. D. Rossing). // Acta Acoustica united with Acustica 91 (2005) 2.

B: ETVpK, 90; Vaba Eestlane (1977) 6, X.

PEEP, Harald-Heino (26. III 1931, Valga – 8. X 1998, Soome; tuhastatud põrm on maetud Tartu Vana-Jaani kalmistule), kirjandusteadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1949 Valga 1. Kk-i, 1955 TÜ eesti k-e ja kirj erialal, 1955–57 TÜ asp, filol-knd (1961, TÜ), vk “Johannes Vares-Barbaruse kirjanduslik-esteetiliste ja ühiskondlik-poliitiliste vaadete kujunemine”; filol-dr (1971, TÜ), vk “Eesti lüürika kujunemislugu aastail 1917–1929”. Oli 1949–50 Keenis õpetaja, 1954–55 “Edasi” kult-osk-a juh kt, 1957–63 TÜ eesti kirj ja rahvaluule kat-i v-õpetaja, 1963–66 dots, 1966–80 kat-i juh, dots, a-st 1973 prof, 1980–92 väliskirj kat-i juh, prof, ühtlasi 1973–76 ja 1984–89 ka filol-tsk-a dekaan, 1992–96 eesti filol osk-a kirj-teooria õt-i korr prof, a-st 1996 emeriitprof. Õpetanud 20. saj eesti kirj ja selle ajalugu, kirj-teaduse meetodeid, teose analüüsi, kirj-teooriat ja stilistikat; koost. õpikuid. – Uurinud 20. saj eesti kirj (eriti 1920. a-te lüürikat), “Siurut” ja “Tarapitat”, H. Visnapuu, H. Raudsepa, K. Ristikivi jt loomingut; kirj-teoorias uurinud lüürikat, žanriteooriat, loomemeetodeid. Osalenud juhtivalt “Eesti kirjanduse ajaloo” IV k. koostamises. Võtnud osa rahvusv kirj-foorumitest. Avaldanud eesti kirj-st tutvustavaid brošüüre saksa, vene ja soome k-s. EKL (1959) ja selle juh-e liige (1971–75). J. Smuuli preemia (1979). ENSV tnl teadlane (1986). Üle 140 teadustr-e, üle 100 aimeart-i.

T: Lüürikast. Tln, 1963; Kirjanduslikke võitlusi Eestis a-il 1917–1923. Trt, 1967; Pilk peegli taha ehk Arupidamine sõnakunsti teooria ja praktika üle. Tln, 1967; Tähtsamat. Tln, 1978; Henrik Visnapuu: ühe elu ja loometee piirjooni. Tln, 1989; Hajamõtteid huumorist. Tln, 1992; Kolm laipa, kõik surnud, ehk Kriminaalne kirjandusmaastik Trt, 1996; Tartu ja Lundi kahekõne. // Looming (2000) 9.

B: EE 14, 364; TÜ BL I, 236; II, 128; APUT, 156; TÜ ajalugu III, 198, 280, 282–284, 376, 377; EKirBL, 268; *In memoriam*. // Postimees (1998), 13. X.

R. Juursoo

PEEP (a-ni 1956 **Kose**), **Laine** (30. VI 1932, Erra v, Virumaa – 23. X 2001, Tartu), psühholoog, bibliograaf. Lõpetas 1950 Kiviõli Kk-i, 1956 TÜ eesti filol ja psühhol, 1966

rmt-kogunduse ja bibliograafialal. Oli 1956–60 Tartu Linna Keskmise raamatukogu juh, 1960–62 TÜ asp, 1962–90 TÜ Teadusliku raamatukogu direktor, ühtlasi 1961–86 TÜ filosoofia ja õppejõud. Algatas TÜ raamatukogu uue hoone ehitamise, hoone avati 22. II 1982, TÜ 350. aastapäeva juubelipidustuste eel. Sellega saavutas ühe aukohtadest TÜ raamatukogu direktori arvukalt reas. – Uurimusi raamatukogunduse alal. NSVL Raamatukogunduse Teadusmetoodilise Keskkomitee liige (1967), Rahvusvahelise Raamatukogunduste Liidu (IFLA) üldkoosoleku teadusmetoodilise sektsiooni alalise komitee liige (1977) ning raamatukogunduse teooria sektsiooni alalise komitee liige (1978). ENSV tnl kultuuritegelane (1975). NSVL MN preemia (1983). 40 teadustrahvet ja 80 ainet.

T: Die Universitätsbibliothek Dorpat in Vergangenheit und Gegenwart (kaasautor P. Kaegbein). Marburg/Lahn, 1980; Rara: haruldusi TRÜ Teaduslikus Raamatukogus (kaasautor M. Rand). Tln, 1980; Tartu üliopistoni kirjasto. Menneisyyttä ja nykypäivää (kaasautor P. Kaegbein). // Opusculum 2 (1982) 2; Humanitaaralase informatsiooni kujunemisest Tartu Ülikoolis. // TÜ ajaloo küsimusi 16. Trt, 1985; Studies of library history in Tartu University Library. (USA), 1990.

B: TÜ BL I, 503; II, 128; TÜ ajalugu III, 321, 322, 325; *In memoriam* Laine Peep. 30. VII 1932 – 23. X 2001. // Universitas Tartuensis (2001) 26. X.

K. Siilivask

PEEP, Viljar (9. VI 1969, Tartu), ajaloolane, riigiametnik; õpetajate p. Lõpetas 1987 Elva Kk-i, 1993 TÜ ajaloo alal, 1993–95 TÜ magistrant, ajaloomag (1995, TÜ), vk “Eesti Vabariigi 6. Riigikogu ning tema poliitiline ja õiguslik taust”. Oli 1994–95 TÜ ajaloo-osa ajakirja “Kleio” tegevtoim, a-st 1995 Justiitsministri talituse juh, ühtlasi 1995–99 TTÜ majajaloo lektor; koost kodaniku- ja ühiskonnaõpetuse õpikuid gümnaasiumile. – Uurimisvaldkond: Eesti esimese omariiklusaja õigusajalugu (sotsiaal- ja riigiõigus). Osalenud seadusloomes (notariaal-, äri- ja mereõigus). Olnud koguteose “Põhiseadus ja Põhiseaduse Assamblee” (Tln, 1997) toim. Üle 10 teadustrahvet, arvukalt aineartikleid.

T: Pilguheit Eesti õiguse ja kohtu arengule. // Kleio 11 (1995) 1; Poliitilised rühmitused VI Riigikogus. // Kleio 18 (1996) 4; Ärinime teooriast ja praktikast. // Juridica (1996) 6; Ühiskonnaõpetus gümnaasiumile (kaasautor P. Kama). Tln, 1996 (vene k-s 1997); Eesti 1920. aastate sotsiaalpoliitika ja selle taust. // Kaks algust. Eesti Vabariik: 1920. ja 1990. aastad. Tln, 1998; Äriõigus. Näidised ja kommentaarid (kaasautor). Tln, 2002–06

(võrguteavik: <http://www.eraamat.ee>); Kinnistusraamat majanduskäibe soodustajana. // Eesti Majanduse Teataja 146/147 (2003) 7/8; Eesti sotsiaalpoliitilise õiguse arengujooned 1. omariiklusajal. Tln, 2005.

B: TÜ BL II, 128.

PEET, Viktor (1. I 1956, Temirtau, Kasahstan), füüsik; ehitaja p. Lõpetas 1973 Kohtla-Järve 13. Kk-i, 1978 TÜ füüsika osk-a, füüs-mat-knd (1988, Moskva Üldfüüsika Inst), vk “Лазерная диагностика активной среды электроразрядного ХеСl лазера”. Oli 1978–80 ja 1982–83 FI ins, 1983–88 n-teadur, 1988–90 teadur, 1990–2002 v-teadur, 2002– TÜ FI v-teadur. Lugenud TÜ-s kvantgeneraatorite kursust. – Uurimisvaldkonnad: mittelineaarne ja kvantoptika, mitmefootonilised protsessid, laseroptika, laserspektromeetria. Ajakirjade *Optics Communication* ja *Optics Letters* rets. Eur programmi INTAS ekspert. EFS preemia (2003). 60 teadustr-t.

T: Formation dynamics of exited components in discharge XeCl laser plasma from the data of dye-laser absorbtion probing (kaasautorid A. Treštšalov, V. Mihkelsoo). // IEEE J. Quantum Electronics 22 (1986); Selective laser-induced breakdown of xenon. // Phys. Rev. A 51 (1995); Resonantly enhanced multiphoton ionization of xenon in Bessel beams. // Phys. Rev. A 53 (1996); Wave-mixing effects in resonance-enhanced multiphoton ionization of xenon in Bessel beams (kaasautor W. R. Garret). // Phys. Rev. A 61 (2000); Triggered multiphoton ionization. // J. Phys. B – Atomic Molecular and Optical Physics 39 (2006); Wave-mixing interference in three-photon resonant atomic excitation with cross-polaized angled beams. // Phys. Rev. A 74 (2006).

B:<https://www.etis.ee/portaal/isikuCV.aspx?LastNameFirstLetter=P&PersonVID=7478&lang=et&FromUrlo=isikud.aspx>

PEETRE (a-ni 1935 **Peterson**), **Artur (Arthur)** (14. IX 1907, Iecava, Bauska mk, Kuramaa – 1. IV 1989, Lund), õigusteadlane, ajaloolane ja arhivist; mõisavalitseja p, Jaak P-e isa. Lõpetas 1925 Valga Vene Eraühisgümni-i, 1929 TÜ õigustsk-a. Oli 1930–35 vandeadvokaat J. Leesmenti abi, a-st 1935 Pärnus vandeadvokaat Põgenes 1944 Rootsi; *phil. cand.* (1952, Lundi Ük), *fil. mag.* eksam (1955, samas), *lic. phil.* ajaloos (1959, samas). 1945–64 Lundi Ük-i ajalooinst-i uurimisasst, 1965–72 arhivaar,

mikrofilmide osk-a juh. – Uurimusi õigusteaduse ja ajaloo alalt. Entsüklopeedia *Svensk Uppsalsbok* (Malmö, 1947–1955) ning *Bibliographie zur Osteuropäischen Geschichte* (Berlin, 1972, 1983) kaasautor. ETS Rootsis, *De Skånska Landskapens Hist. & Arkeolog. Foren*'i liige.

T: Skoklosters medeltida jordeböcker. Lund, 1953; Eesti kohtu saatus. // Eesti riik ja rahvas Teises Maailmasõjas. III. Stockholm 1956; Pärnu sõja suvel 1941. // Eesti riik ja rahvas Teises Maailmasõjas. V. Stockholm 1957; Vaba Pärnu. // Eesti riik ja rahvas Teises Maailmasõjas. VI. Stockholm, 1958; Länsräkenskaper. // Kulturhistoriskt Lexicon för nordisk medeltid. København, 1980.

B: AAUT II, 387, ETVpK, 90.

PEETRE, Jaak (29. VII 1935, Tallinn), matemaatik; Arthur P. p. Läks 1944 koos vanematega Rootsi. Lõpetas 1956 Lundi Ük-i, *phil. lic.* (1958, Lundi Ük), *Ph.D.* (mat, 1959, samas). Oli 1956–59 Lundi Ük-i asst, 1960–63 dots, 1963–88 prof, 1988–92 Stockholmi Ük-i külalisprof, 1993–97 Lundi Ük-i lektor, 1997-2000 *assist. prof.*, 2000–emeritprof. 1960–61 oli ka New Yorgi Ük-i ja 1961–62 Marilandy Ük-i külalisteadur, 1987 Stockholmi Ük-i, 1988 ning 1994 Madridi Ük-i külalisprof. – Uurimusi osatuletisega diferentsiaalvõrrandite, operaatorite interpolatsiooni, diferentsiaalgeomeetria, funktsionaalanalüüsi jmt alalt; pidanud ettekandeid üle 30-l rahvusv erialakongressil ja -konv-l, olnud mitmel puhul ise nende organiseerija. Rootsi Kuningliku TA liige (1984), Rootsi Mat Seltsi liige (1984–87 esimees), Am Mat Seltsi, Lundi Kuningliku Füsiograafia Seltsi ja Lundi Mat Seltsi liige, Eesti Mat Seltsi auliige. Uppsala Teadusseltsi Celsiuse medal (1998), EV Valgetähe III kl teenetemärk (2001). U 200 teadustr-t.

T: A generalization of Courant's nodal domain theorem. // *Math. Scand.* (1957) 5; Une caractérisation abstraite des opérateurs différentiels. // *Math. Scand* (1959) 7; Mixed problems for higher order elliptic equations in two variables. I; II. // *Scuola Norm. Sup.* Pisa (1961) 14; (1963) 17; On certain functionals arising in the theory of interpolation spaces. // *J. Func. Anal.* (1969) 4; Interpolation and non-commutative integration (kaasautor G. Sparr). // *Ann. Mat. Pura Appl.* (1975) 104; A new generalization of Hankel operators (the case of higher weights). // *Math. Nachr.* (1987) 132; Three line

theorems and Clifford analysis (kaasautor P. Sjölin). // *Complex Variables* (1992) 19; Edgar Krahn 1894–1962. A centenary volume (kaasautor Ü. Lumiste). Amsterdam, 1994; On the connection between real and complex interpolation of quasi-Banach spaces (kaasautorid F. Cobos, L. E. Persson). // *Bull. Sci. Math.* (1998) 122; Singular values of trilinear forms (kaasautor B. Bernhardsson). // *Experim. Math.* (2001) 10.

B: EE 14, 364; ETVpK, 91.

PEETS, Jüri (1. XII 1952, Jõgeva), keemik-muinastehnoloog, ajaloolane, arheoloog; teenistuja p. Lõpetas 1971 Jõgeva Kk-i, 1977 TÜ keemia osk-a ja 1985 ajaloo osk-a arheolerialal, 1989–92 AI asp, *mag. phil.* (arheol, 1992, TÜ), vk “Eesti muistsed tekstiilid kalmetest ja aardeleidudest 3.–16. saj. Materjal, töövahendid, tehnoloogia”, *Ph.D.* (arheol, 2003, Turu Ük), vk “The power of iron. production and blacksmithy in Estonia and neighbouring areas in prehistoric period and the Middle Ages” (Tln, 2003). Oli 1977–80 Võhma kk-i keemia ja füüsika õpetaja, 1980–85 AI arheol esemete konservator, 1985–89 n-teadur, 1989–91 teadur, 1991–2005 AI geoarheol ja muinastehol labori juh., 2005– AI v-teadur. – Uurimisvaldkond: muinastehol, pms muinasm metallurgia ja sepatöö; arheol leiuainese uurimine tehool aspektist; tekstiilide jm leiuainese konserveerimise teooria ja evitamine; looduskeskkonna ja inimese suhted geogr, ajaloo ja tehool aspektist. Arheol kaevamised 1976–2006: Tuiu Rauasaastme mäed Saaremaal, Palasi ja Tarumaa rauasulatuspiirkond Virumaal, Tindimurru ja Puiato Põhja-Tartumaal jm. Eesti Arheoloogiaseltsi liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Vettyneen arkeologisen puun konservoinnista Virossa. // *Meriarkeologia. Tutkimuksen ja konservoinnin kehityksestä.* Kotka, 1989; Eesti rauast muinasajal. // *Muinasaja teadus* 1. Tln, 1991; Varasest rauametallurgiast Eestis. // *Insenerikultuur Eestis* I. Tln, 1992; Tuiu Rauasaatmemäed – muistse Saaremaa industriaalne süda. // *Insenerikultuur Eestis* II. Tln, 1995; Teaduseelsest keemiast ja muinaseestlaste tekstiilivärvideist. // *Muinasaja teadus* 5. Tln, 1998; On forging technologies of Estonian Iron Age and Medieval axes. // *Prehistoric and Medieval Direct Iron Smelting in Scandinavia and Europe. Aspects of Technology and Society. Proc. of the Sandberg Conf. 16th–20th September 1999. Acta Jutlandica LXXVI:2; Humanities Series, 75.* Århus, 2002; Tähtis tähtsusetus ehk rauatöõndusjätmed ja arheoloogia. // *ÕES* ar 1994–

1999. Trt, 2002; Siis, kui raud tuli. Eesti aastal 1200. Tln, 2003; Koos rauaga läbi aastatuhandete. // Arheoloogia Läänemere maades. Uurimusi Jüri Seliranna auks. Muinasaja teadus 13. Tln, Trt, 2003;

B: <https://www.etis>.

PEETS, Priit (17. IX 1943, Tartu), majandusteadlane; ajakirjaniku p. Lõpetas 1961 Tartu 2. Kk-i, 1968 TÜ maj-tsk-a, 1983 asp-i. Täiendas end 1973, 1977 ja 1992 Moskvast. Oli 1968–80 TÜ rmt-pidamise kat-i asst, 1980–92 v-õpetaja, 1992–99 rahanduse ja arvestuse inst-i lektor, 2000– asst. Õpetanud maj-info töötlemise mehhaniseerimist ja automatiseerimist, maj-tegevuse analüüsi, koost õppevahendeid. – Uurinud arvestuse ja analüüsi probleeme kaub-s ja juhtimises. Olnud ühingu “Teadus” lektor, kirjutanud aimeart-eid, pidanud loenguid infotööstusest. U 50 teadustr-t.

T: Majandusliku tegevuse analüüsi teoreetilised alused ja hulgakäibe analüüs (kaasautor K. Parvel). Trt, 1979; Jaekäibe ja toitlustusettevõtete käibe analüüs. Trt, 1980; Ostjate migratsiooni mõju kaubakäibe mahule ja struktuurile ENSV riiklikus jaekaubanduses. Trt, 1983; Infovara küsimusi ostjate migratsiooni uurimisel. // TÜ Toim 697 (1985); Kaudkulude jagamisest ettevõttesiseses arvestuses. // Saldo (2002) 1; Kulude käsitlest Eesti ettevõtetes Euroopa vaatenurgast (kaasautor K. Lääts). // Majandusarvestuse aktuaalsed probleemid äri- ja avalikus sektoris. Tln, 2004.

B: TÜ BL I, 357; II, 128.

PEETS, Tõnis (24. II 1943, Sootaga v, Tartumaa), agrotehnikateadlane; agronoomi p. Lõpetas 1962 Antsla Kk-i, 1967 EPA, 1974 samas asp-i, tehnikaknd (1977, Leningradi Põllum-inst), vk käsitles pinge muutmise teel reguleeritavate põllum elektrimootorite kaitse uurimist ja modelleerimist. Oli 1968–69 EPA elektrifitseerimise kat-i v-ins, 1969–71 asst, 1974–75 n-teadur, 1975 v-teadur, 1975–76 labori juh, 1976–78 asst, 1978–85 v-õpetaja, a-st 1987 dots, 1985–90 kat-i juh, 1989–91 mehhaniseerimise tsk-a dekaan, 1991–94 EPMÜ tehnikainst-i dir, a-st 1994 põllum-energ inst-i juh, dots. Õpetanud elektrimasinaid, põllum-e elektrifitseerimist, automaatika ja elektrotehn teor aluseid. – Uurimisvaldkond: elektrimootorite kaitse, pingega reguleeritavate asünkroonmootorite

soojenemine ja energ, põllum-e elektrifitseerimine, tuuleenerg. Ülel Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1969). Üle 60 teadustr-e.

T: Reguleeritavate asünkroonmootorite energeetilised näitajad. // EPA teadustööde kogumik 155 (1986); 4A sarja asünkroonmootorite mehaanilise tunnusjoone arvutamisest. // EPA teadustööde kogumik 155 (1986); Asünkroonmootorite soojenemiskõverate analüüsi meetoditest. // EPA teadustööde kogumik 171 (1993); Modelling of characteristics of small scale wind units (kaasautor). // Agricultural machinery, buildings, energy and hydraulic engineering. Trt, 2002; Tuuleenergeetika olukord Euroopa Liidus ja Eestis (kaasautor). // Ehituskaar (2003) 4.

B: EPA BL I, 145; II, 173; EPMÜ BL, 145; Agraart (1993) 1.

PEETSALU, Ants (25. 04. 1942, Halinga vald, Pärnumaa), arstiteadlane. kirurg, tööliste p. Lõpetas 1960 Tartu 5. Kk-i, 1966 TÜ arstitsk-a, 1969–72 TÜ üldkirurgia kat-i asp, med-knd (TÜ, 1972), vk “Muutused vere hüübimissüsteemis gastroduodenaalsete haavandite ja neist põhjustatud verejooksude korral”, med-dr (TÜ, 1992), vk “Vagotomy in duodenal ulcer disease: A study of gastric acidity, serum pepsinogen I, gastric mucosal histology and *Helicobacter pylori*”. Oli 1966–67 Nõuk armees, 1968–69 Vab Tartu Kliinilise Haigla kirurg, 1972–81 TÜ üldkirurgia kat-i asst, 1982–92 üldkirurgia, anesteesiol ja reanimatol kat dots, a-st 1992 kirurgiliste haiguste õt-i korr professor ja kirurgiakliiniku juh, 1994–2000 ka arstitsk-a dekaan, kirurgiliste erialade residentuuri üldkoordinaator. 1975–76 stažeeris Helsingi, Turu ja Tampere Ük-de kirurgia kliinikutes, 2000 oli külalisprof Turu Ük-i kirurgia kliinikus. – Uurimisvaldkonnad: peptilise haavandi tüsistuste epidemiol ja ravi, sh kirurgilise ravi kaugtulemused, maovähi patogenees, maksaväliste sapiteede kirurgia, organite (neer, maks) siirdamine. A-st 1990 kõrgem kategooria üldkirurgias. *Scand. J. Surg.* ja *Hepato-Gastroenterol.* kirjastusnõukogude liige. Eesti Kirurgide Assots. president (2001–04), Balti Kirurgide Assots president (2004–06), Saksa Kirurgide Seltsi ja P-Am Seedetrakti Kirurgia Ühingu tegevliige, Eesti Rahvuskultuuri Fondis prof U. Sibula nim fondi juhatuse esimees. TÜ arstitsk-a medal (2000), EV Punase Risti III järgu teenetemärk (2001). 165 teadustr-t.

T: Long-term effect of vagotomy on gastric mucosa and *Helicobacter pylori* in duodenal ulcer patients (kaasautor). // *Scand. J. Gastroenterol.* 186 (1991) Suppl; Acute upper

gastrointestinal haemorrhage in Central Finland Province, Finland, and in Tartu County, Estonia (kaasautor). // Ann. Chirurgiae et Gynaecologiae 86 (1997) 3; Interpretation of postvagotomy endoscopic Congo red test results in relation to ulcer recurrence 5 to 12 years after operation (kaasautor M. Peetsalu). // Am. J. Surg. 22 (1999) 4; Completeness of vagotomy, *Helicobacter pylori* colonization and recurrent ulcer 9 and 14 years after operation in duodenal ulcer patients (kaasautorid M. Peetsalu, H.-I. Maaros). // Eur. J. Gastroenterol. & Hepatol. 10 (1998) 4; Evaluation of risk factors for mortality in surgically treated perforated peptic ulcer (kaasautor). // Hepato-Gastroenterol. 47 (2000) 36; Diversity of *Helicobacter pylori* genotypes among Estonian and Russian patients with perforated peptic ulcer, living in Southern Estonia (kaasautor). // FEMS Microbiol. Letters 195 (2001) 1; Association of *cagA* and *vacA* genotypes of *Helicobacter pylori* with gastric diseases in Estonia (kaasautor). // J. Clin. Microbiol. 40 (2002) 1; Giant duodenal posterior wall ulcers complicated with haemorrhage: Long-term results of surgical treatment (kaasautor). Lithuanian Surgery 2 (2004) 4; Changes in the histology and function of gastric mucosa and in *Helicobacter pylori* colonization during a long-term follow-up period after vagotomy in duodenal ulcer patients (kaasautor). // Hepato-Gastroenterol. 52 (2005) 63.

B: TÜ BL I, 110, TÜ BL II, 128; EE 14, 365; TÜK 200, Trt., 2004, 186–188, 201, 315, 372; Professor Ants Peetsalu 60. // EA (2002) 5, 321–322.

PEETSALU (a-ni 1976 **Hunt**, 1976–86 **Poome**, a-st 1986 **Peetsalu**), **Margot** (12. VI 1954, Tartu), arstiteadlane, kirurg; riigiteenistuja t, Riina Kallikormi õde, Ants P. abikaasa. Lõpetas 1972 Tartu 5. Kk-i, 1978 TÜ arstitsk-a raviosk-a, 2000 (mittestatsionaarse) doktoriõppe TÜ arstitsk-s, med-dr (2003, TÜ), vk “Long-term follow-up after vagotomy in duodenal ulcer disease: recurrent ulcer, changes in the function, morphology and *Helicobacter pylori* colonisation of the gastric mucosa”. Täiendas end kirurgias 1991 Jyväskylä, 1992, 1995, 1997 Helsingi Ük-s, 1993 Stockholmis Huddinge haiglas, 2001 Turu Ük-s. Oli 1978–79 kirurgia intern, 1979–95 Tartu Vab Kliinilise Haigla ja TÜ Kliinikumi kirurgiakliiniku kirurg, 1995–2002 TÜ kirurgiakliiniku asst, a-st 2002 TÜK abdominaalkirurgia v-arst-õppejõud, a-st 2005 ka kirurgiakliiniku v-teadur. – Uurinud kirurgilist gastroenterol. Osalenud mitmes

seedetrakti haavandtõve diagnostikat ja ravi käsitlevas uurimisprogrammis ning TÜ *Helicobacter pylori* uurimisgrupis. Üle 70 teadustr-e.

T: Interpretation of postvagotomy endoscopic Congo red test results in relation to ulcer recurrences 5–12 years after operation (kaasautor A. Peetsalu). // Am. J. Surg. 175 (1998) 6; Completeness of vagotomy, *Helicobacter pylori* colonization and recurrent ulcer 9 and 14 years after operation in duodenal ulcer patients (kaasautorid H.-I. Maaros, A. Peetsalu). // Eur. J. Gastroenterol. and Hepatol. 10 (1998) 4; Maokorpuse limaskesta atroofia, seerumpepsigoneen I ja vagotoomia: duodenaalhaavandiga patsientide pikaajaline uuring (kaasautor). // EA (2003) 8; Changes in the histology and function of gastric mucosa and in *Helicobacter pylori* colonization during a long-term follow-up period after vagotomy in duodenal ulcer patients (kaasautor). // Hepato-Gastroenterology 52 (2005) 63.

B: TÜ BL II, 128: Meditsiinidoktor Margot Peetsalu. // EA (2004) 2, 140.

PEETSO, Rita (23. V 1955, Kohtla-Järve), arstiteadlane, epidemioloog; taksojuhi t. Lõpetas 1973 Tartu 2. Kk-i, 1979 Moskva 1. Med-inst-i epidemiol erialal. Täiendas end 1992 Helsingis Rahvuslikus Tervishoiu Inst-s. Oli 1979–94 EMHI (a-st 1988 Profül Med Inst) bakteriaalsete nakkuste labori n-teadur, 1994– Tervisekaitseinspeksiooni nakkushaiguste labori v-spetsialist. Töötas lühikest aega 1991 Helsingi Ük-s ja 1992 Taani Rkl Seerumiinst-s. – Uurimisvaldkond: ägedate soolenakkuste etiol ja epidemiol, diagnostika täiustamine, tinglikult patogeensete enterobakterite uurimine. Immunoloogide Seltsi, Epidemioloogide, Mikrobioloogide ja Infektsionistide Seltsi liige. Üle 30 teadustr-se.

T: Manniit-negatiivsete A-rühma shigellade esinemine Eesti NSV-s (kaasautorid R. Sudakova; E. Väärt, Z. Knjaževa). // NET (1982) 2; Изучение этиологии ОКИ быстрым методом выделения антигенов возбудителей (kaasautorid R. Sudakova, J. Belaja, I. Moroz). // Актуальные вопр. практ. иммунологии. Tln, 1986; Study on etiology of acute intestinal infections among children of early age (kaasautor R. Sudakova, K. Zilmer). // Res. in Med. Trt, 1992; A study on some aspects of cryptosporidiosis in Tallinn (kaasautor). // 1st Nordic-Baltic Congress on Infectious

Diseases. Trt, 1994; Krüptosporidioos kõhulahtisusega lastel (kaasautor). // EA (1994) 3.

PEHK, Alice (17. VIII 1968, Paide), muusikaterapeut, teenistujate t. Lõpetas 1986 Türi Kk-i, 1991 TRK muusikapedagoogi-koorijuhi erialal, 1997 TPÜ-s magistrantuuri, M.A. (1997, TPÜ), vk "Muusika psühhofüsioloogilisest toimest ja selle teraapilistest rakendusvõimalustest.", 2004– Hamburgi Teatri- ja Muusikaük-i doktorant. Täiendas end 1991–2004 Norras, Soomes, Itaalias, USA-s, Saksamaal, Taanis. Oli 1991 TPedI segakoori dirigent, 1991–92 TPÜ terviseuringute labori v-laborant, 1992–98 teadur, 1996–98 juh kt, ühtlasi a-st 1996 psühhol ja muusika osk-a õppejõud, 2000–02 koorijuhtimise lektor, 1995–2003 ka EMA muusikaterapia õppejõud ja 1999– Tallinna Filharmoonia turundusjuht. A-st 1995 ka muusikaterapia erapraksis (preventiivne psühhodünaamiliselt orienteeritud muusikaterapia, rühmatreeningud, enesearendusgrupid jm). Peamised loengukursused: muusikaterapia lisaeriala, muusika psühhofüsiol toime, muusikaterapia muusikaõpetuses, muusika eneseregulatsioonivahendina jm. – Uurimisvaldkond: muusika psühhofüsiol toime, muusikaterapia. Muusikaterapia psühhodünaamilise koolkonna rajajaid Eestis. Osalenud TPÜ ja Rahvusv-e Vibroakustika Ühingu (Norra) ühises muusikaterapia-alases uurimistöös. Kogumiku "Muusika loob võimaluse. Valik artikleid muusika teraapilisest kasutamisest" (Tln, 1996) koost ja kaasautor. Rahvusv teadusajakirja *Nordic Journal of Music Therapy* Eesti kontaktisik. Eesti Muusikaterapia Ühingu liige (1991–), esimees (1995–99) ja eetikakomisjoni liige (2003–), Eur Muusikaterapia Konföderats-i Eesti esindaja (1995–). U 20 teadustr-t, sh monogr.

T: Muusika psühhofüsioloogiline toime. // EA (1995) 6; Muusade kunst aitab elada: muusika psühhofüsioloogilisest toimest ja selle teraapilistest rakendusvõimalustest. Tln, 1996; Muusika eneseregulatsiooni vahendina. // Haridus (1997) 3; Improvisation teaching within music therapy training. // *Nordic J. Music Therapy*. 2 (1988); Muusika ja tervis. // Kultuur ja tervis. Tln, 2000; Eneseotsinguil helidemaailmas. // Loomismäng (kaasautor). Tln, 2001; Muusika versus tabletid. // *Muusika* (2002) 8; Muusikaterapia – tee iseendani. // *Eesti Töötervishoid* (2005) 3.

B: TPÜ läbi aegade, 67, 123, 127.

ПЕНК, Matti (14. I 1948, Tõrva), füüsik; teenistujate p. Lõpetas 1966 Tartu 7. Kk-i, 1971 TÜ füüsikaosk-a, 1976 AAI aspir-i, füüs-mat-knd (1982, AAI), vk “Определение энергетических характеристик нормальных К- и М-гигантов в ближней инфракрасной области спектра”. Oli a-st 1971 AAI ins, v-ins, n-teadur, v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: polarimeetria, infrapunafotomeetria, spektromeetria; atmosfäärifüüsika – kiirgusmõõtmised. 10 teadustr-t.

T: A new active state in CH Cygni and a possible model (kaasautorid L. Luud, J. Vennik). // Soviet Astron. Lett. 4 (1978); Интегрирующий преобразователь для астрофизических измерений. // Tartu AO Publikatsioonid 46 (1978); First four years of atmospheric total ozon measurements in Estonia (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 47 (1998).

ПЕНК, Tõnis (27. XI 1939, Tõrva), keemik; teenistuja p. Lõpetas 1957 Viljandi 1. Kk-i, 1963 TPI keemiatsk-a polümeeride tehnol erialal, keemiaknd (1970, TÜ), vk “Süsivesinike ja hapnikuühendite süsinik-13 tuumamagnetresonantsspektroskoopia”, keemiadr (1983, NSVL TA Keemilise Füüsika Inst), vk “Спектроскопия ЯМР ¹³C изомерных алифатических и карбоциклических соединений”. Täiendas end 1979 Tallahassee Florida, 1988 Clarksoni ja 1992 Pittsburghi ük-s USA-s, 1984 teadusaparatuurifirmas *Bruker Physik* Karlsruhes Saksamaal. Oli 1963–65 KI n-teadur, 1965–70 KBFI n-teadur, 1970-87 v-teadur, 1987–95 peateadur, 1996 v-teadur, 1996–2005 teadusdir, 2004– keem füüsika labori juh. aset, ühtlasi 1996–2001 TTÜ polümeerimaterjalide inst-i keem füüsika prof. – Uurimusi org ainete tuuma magnetresonantsspektroskoopia alalt, rakendanud seda org ainete struktuuri, konformatsiooni, konfiguratsiooni jm omaduste kindlaksmääramisel. Loonud alitsükliiliste ühendite C-13 magnetresonantsspektroskoopial põhinevad meetodikad, mis võimaldavad kindlaks teha absoluutset konfiguratsiooni ja võrrelda happelis-aluselisi dissotsiatsioonikonstante. “Inglise-eesti-vene keemia sõnaraamatu” (Tln, 1998) ja “Keemianomenklatuuri” (Tln, 2000) koost-id. Saanud ETF, ISF, Rootsi Kuningliku TA grante. Osalenud ligi 50 rahvusv erialasel teaduskonv-l. Eesti Keemia Seltsi juhatuse liige (a-st 1997 asepresident), Am. Keemiaühingu liige (1996). ENSV rkl preemia (1972;

1987, koll-s), EV teaduspreemia (2003). P. Kogermanni mäletusmedal (1991), Valgetähe III kl teenetemärk (2001). U 400 teadustr-t, 4 autorit-t.

T: Carbon-13 Chemical Shifts and Electronic Structure of Methylene Groups in Hydrocarbons (kaasautor E. Lippmaa). // *Kemian Teollisuus* 24 (1967); High Field 2D NMR Spectroscopy of Amanitin Isomers (kaasautor). // *Magnetic Resonance in Chemistry* 27 (1989); Determination of Absolute Configuration of Chiral Secondary Alcohols; New advances using C-13 and 2D NMR Spectroscopy (kaasautor). // *Tetrahedron: Asymmetry* 4 (1993); Synthesis of ω -saturated 7 Oxabicyclo-[2.2.1]heptane Analogues of Thromboxane A₂ (kaasautor). // *Tetrahedron* 51 (1995); Lipase-Catalyzed Enantioselective Hydrolysis: Interpretation of the Kinetic Results in terms of Frontier Orbital Location. // *Tetrahedron* 53 (1997); Chemical versus enzymatic acetylation of α -bromo- ω -hydroxyaldehydes: decyclization of hemiacetals by lipase (kaasautor). // *Tetrahedron Letters* 43 (2002) 17; Kiraalsete molekulide tuumamagnetresonantsspektroskoopia. // EV teaduspreemiad 2003. Tln, 2003.

B: EE 14, 365; TPI 1936-1986, 274; EV teaduspreemiad 2003, 42; TTÜ professorid läbi aegade, 314–315; URL: <http://pehk.kbfi.ee>

PEHME, Ando (4. V 1958, Tartu), sporditeadlane; töölise p, Lea P. abikaasa. Lõpetas 1976 Tartu 10. Kk-i, 1980 TÜ kehakultuurisk-a, sporditeaduse mag (1991, TÜ), vk “Обновление сократительных белков скелетных мышц при силовой тренировке”, 1992–94 sordibioli inst-i doktorant, *Ph.D.* (liikumis- ja sporditeadused, 2004, TÜ), vk “Effect of mechanical loading and ageing on myosin heavy chain turnover rate in fast-twitch skeletal muscle.” 1994 täiendas end Soomes Kuopio Ük-i füsioli inst-s. Oli 1980–81 TÜ spordiklubi treener, 1981–91 TÜ lihastalituse hormonaalregulatsiooni labori v-teadur, 1991–92 kinesiol labori teadur, 1994–2001 TÜ spordikeskuse ja 2001–06 spordibioli inst-i treeninguõpetuse õt-i lektor, 2006– spordiped ja treeninguõpetuse inst-i treeninguõpetuse inst-i kahevõitlusalade didaktika dots. – Uurimisvaldkond: spordifüsiol, pms skeletilihase füsiol ja mikromorfol. Eesti Füsioloogide Seltsi ja Eesti Sporditeadlaste Seltsi liige. 60 teadustr-t.

T: A model for strength exercise of skeletal muscles in the rat (kaasautor T. Seene). // *Scand. J. Lab. Anim. Sci.* 1996; Lihasraku plastilisus – adaptatsioon funktsionaalsele

ülekoormusele (kaasautor). // Kehakultuuriteaduskonna teadus- ja õppemetoodiliste tööde kogumik. Trt, 2002; Disproportsioon skeletilihaste MLC ja MHC kiiretes isovormides (kaasautor). // Teadus, sport, meditsiin. Trt, 2004; Age related changes in skeletal muscle myosin heavy chain composition: effect of mechanical loading. (kaasautor). // J. Ageing and Physical Activity 11 (2004); Endurance training: volume dependant adaptional changes in myosin (kaasautor). // Int. J. Sports Med. 26 (2005).

B: TÜ BL II, 129.

Pehme (a-ni 1982 **Kuhi**) **Lea** (17. XI 1957, Tartu), arstiteadlane, pulmonoloog; teenistujate t, Ando P. abikaasa. Lõpetas 1975 Tartu 1. Kk-i, 1981 TÜ arstitsk-a, 2007 TÜ doktorantuuri, med-dr (2007, TÜ), vk "Epidemiology of tuberculosis in Estonia 1991–2003 with special regard to extrapulmonary tuberculosis and delay in diagnosis of pulmonary tuberculosis". Täiendas end 1994 Norras. Oli 1981–82 Tartu Tuberkuloosidisperseri intern, 1982–89 Tartu Linna Polikliiniku jsk-arst, 1989–2001 Tartu Kliinilise Pulmonol-haigla lasteosk-a juh, a-st 1992 TÜK Kopsukliiniku tuberkuloosi osk-a arst-õppejõud. – Uurinud tuberkuloosi epidemiol, diagnoosimist ja kopsuväliseid vorme. Rahvusv Tuberkuloosi ja Kopsuhaiguste Liidu (IUATLD) ja Eesti Kopsuarstide Seltsi liige, Tartu Arstide Liidu asutajaliige. Üle 20 teadustr-e.

T: Tuberculosis as an occupational hazard for health care workers in Estonia (kaasautor). // Int. J. Tuberc. Lung Dis. 5 (2001) 2; Use of molecular techniques to distinguish between treatment failure and exogenous reinfection with Mycobacterium tuberculosis (kaasautor). // Clin. Infect. Dis. 35 (2002) 2; Kopsuväline tuberkuloos Eestis (kaasautor). // EA (2003) 10; Tuberkuloosi diagnostika, ravi ja ravi jälgimise juhised (kaasautor). Trt, 2005; Tuberculosis during fundamental societal changes in Estonia with special reference to extrapulmonary manifestations (kaasautor). // Chest 127 (2005) 4; Factors related to patient delay in pulmonary tuberculosis in Estonia (kaasautor). // Scand. J. Infect. Dis. 38 (2006) 11–12; Factors related to health system delay in pulmonary tuberculosis in Southern Estonia (kaasautor). // Int. J. Tub. Lung Dis. 11 (2007) 3.

B: TÜA 1982–2007, 262, 264; EA 87 (2008) 3, 227–228.

PEIL, Elo-Mirjam (5. VII 1939, Tartu), kunstiajaloolane; August Annisti t. Lõpetas 1958 Tartu 2. Kk-i, õppis 1958–61 Tartu Kunstikoolis, lõpetas 1967 TÜ kunstiajaloolasena, oli 1967–71 AI asp. Täiendas end 2000, 2001, 2004 Helsingis, 2000, 2002 Stockholmis, 2000, 2003 Kölnis, 2002 Sitsiilias ja 2003 Korsikal. Oli 1971–72 TPedI kunsti- ja tööõpetuse osk-a lektor, 1972–80 kirjastuse Valgus (ENE) toim, 1980–92 ajalehe “SV” osk-atoim, 1990– TPedI (a-st 1992 TPÜ, a-st 2005 TLÜ) kunstiajaloo õt-i lektor, ühtlasi töötanud a-st 1992 ajakirjade “Kultuur ja Elu”, “Sisustuspeegel” jmt toim-tes. – Uurimisvaldkond: eesti kunstniku koht ühiskonnas, kunsti kandepinna kujunemine, kodukultuur ja kodumajandusharidus. Osalenud uurimisprojektides “Eesti kujunduskultuur 1960–1990” (1999–2001) ja “Eesti kujunduskultuuri ideoloogia 1918–1940” (1999–2003). Avaldanud kodusisustusosalaseid art-id ajakirjas “Kodukiri”. Olnud mitme väljaande (sh art-kogumiku “Üle majade”, 1999; “Kostüümiajalugu”, 2001) toim. Esinenud rahvusv jm konv-del, organiseerinud seminare, messe ja koolitusi. Teinud saateid ETV-le; telefilm “Toomas Vint” (1986) ja videofilm “Art summer ’98” (1998). Koost kunstinäituste katalooge. Eesti Kunstnike Liidu ja Eesti Kunstiteadlaste Ühingu liige. Üle 10 teadustr-e, aimeart-d.

T: Meie varasemast kunstitoetusmõttest ja kunstitoetajaist. // Lng (1971) 6; Eesti NSV rahvakunstnik Eduard Einmann. Näitusekataloog. Tln, 1973; Aavo Keerend. Tln, 1982; Õnnelik utopist Hundertwasser. // Tervis (1999) 12; Ilus aken. Tln, 2004, Eilne magus maailm. Tln, 2004; Eesti kodu kahe maailmasõja vahel. Tln, 2005.

B: EKABL, 377–378; TPÜ läbi aegade, 118.

PEIL (a-ni 1987 Tarand), Tiina (17. IV 1967, Tallinn), inimgeograaf; õpetaja t. Lõpetas 1985 Tallinna 43. Kk-i, 1990 TÜ geogr osk-a, 1993–99 Stockholmi Ük-i doktorant, *Ph.D.* (inimgeogr, 1999, Stockholmi Ük), vk “Isleapes: Estonian small islands and islanders through three centuries” (Stockholm, 1999). Oli 1988–92 Tallinna Bot-aias asst ja v-ins, 1999–2003 Säästva Eesti Inst, SEI-Tallinn v-teadur, 2003–05 Norra Teaduse ja Tehnika Ük-i järel-dr, 2005–06 TLÜ keskkonnapsühhol uurimisrühma teadur; 2006– OÜ *Estonian, Latvian & Lithuanian Environment* (ELLE) konsultant ja 2007– TLÜ EHI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: maastikunägemus ja identiteet; kohatunne ja kodupaik; väikesaared, meri ja mets eesti kultuuriloos; kaardid ja kaardistamine; teadusajalugu.

Osalenud uurimisekspeed-l ja mitme projekti täitmisel. Briti (2002), Norra (2003) ja Rootsi (1992) Kuningliku Akad uurimisstipendiumid. Mitme rmt-u toim ja tõlkija. Üle 30 teadustr-e.

T: Alasti maailm: Kolga lahe saared. Tln, 2002; Landscape, Law and Justice. Oslo, 2005. Uurimisretked Väinamere laidudele. Tln, 2007; Estonian landscape study: contextual history (kaasautor) // *Belgeo* (2004) 2–3; Eesti kaartidel // *Eesti Looduskultuur Trt*, 2005; Estonian heritage connections – people, past and place: the Pakri Peninsula // *Int. J. Heritage Studies* 11 (2005) 1; 'Maps of meaning': landscapes on the map and in the mind – discovering Paldiski, Estonia // *Norwegian J. of Geogr.* 60 (2006) 1; Emerging, submerging and persisting ideas: is there social and cultural geography in Estonia? // *Social & Cultural Geogr.* 7 (2006) 3; Säätva arengu sõnaseletusi (kaasautor) <http://www.seit.ee/sass/?ID=1&cat=13&p=1>

B: <https://www.etis.ee>.

PELD, Merike (5. III 1965, Tõrva linn) keemik. Lõpetas 1983 Tallinna 32. Kk-i, 1988 TÜ füüsika-keem-nsk-a, 1994 TTÜ-s mag-i ja 2002 doktorantuuri, keemiamag (1995, TTÜ), vk "Naatriumi ja magneesiumi asendustega kaltsiumfluorkarbonaatide süntees", *Ph.D.* (loodusteadused, 2005, TTÜ), vk "Asendustega apatiidid raskmetallide sidujana". Oli 1988–92 TPI anorg keemia labori ins, 1994 TTÜ keemiainst-i anorg ja analüüt keemia õt-i asst, 2000–05 anorg ja üldkeemia õt-i asst, 2005–06 anorg keemia õt-i asst, 2006– patendibüroo Turvaja OÜ konsultant. – Uurimisvaldkond: anorgaaniliste fosforiühendite keemia, keem ja instrumentaalanalüüsi meetodid. 19 teadustr-t.

T: A thermoanalytical study of synthetic carbinat-containing apatites (kaasautor). // *Thermohim. Acta* 256 (1995) 1; Effect of Fluoride and Carbonate Substitutions on Apatites Cd²⁺ Sorption Capacity (kaasautor). // *Toxicol. and Envir. Chem.* 81 (2001); Thermal analysis of apatite structure (kaasautor). // *J. Thermal Analysis and Calorimetry*, 72 (2003) 1; Sorption and desorption of Cd²⁺ and Zn²⁺ ions in apatite-aqueous systems (kaasautorid K. Tõnsuaadu, V. Bender). // *Envir. Sci. & Technology* 38 (2004) 21; Computational study of cation substitution in apatites (kaasautor T. Tamm). // *J. Solid State Chem.* 179 (2006).

B: <https://www.etis.ee>.

PELL, Peeter (14./2. IX 1807, Peterburi – 30./18. XII 1861, Peterburi), põllumajandus- ja loodusteadlane ning pedagoog. Lõpetas 1830 TÜ loodusteaduste osk-a, *cand. phil.* (1836, TÜ), vk “Ueber die ölingen und fettigen Stoffe in Pflanzen und Thieren”. Oli 1836–39 Vana-Kuuste Põllum Inst-i adjunktprof ja dir-i abi; õpetas zool-t, koduloomade füsiol-t, taimede süstemaatikat ja füsiol-t, teor ja praktilist vene k-t, samuti juhendas taimede külvi- ja hooldustöid, jälgis taimede kasvamist. 1838–41 täiendas end põllum- teaduses välismaal, oli 1841–59 Kaasani Ük-i põllum-eriala õppejõud, õpetades 1845–48 ühtlasi sama ainet ka Kaasani vaimulikus akadeemias.

T: О превращении растений. Казань, 1857.

B: Левицкий, 389–390.

J. Kuum

PELMAS, Elsa (7. XII 1931, Harku v, Harjumaa), majandusteadlane; väiketalupidaja- kaluri t. Lõpetas 1951 Tallinna 20. Kk-i, 1957 Moskva Põllum Akad maj-tsk-a, 1965 asp-i (Moskvas), maj-knd (1967, MÜ), vk “Размещение и специализация сельскохозяйственного производства Новгородской области, выполнено методом линейного программирования”. Oli 1965–67 EPA maj-mat labori v-teadur, 1967–68 maj-mat kat-i v-õpetaja, 1968–81 EMMI v-teadur, 1981–90 teadussekr (a-st 1990 pensionil). – Uurimisvaldkond: põllum-ökon – mat meetodite kasutamise võimalused põllumaj planeerimisel. ENSV rkl preemia (1975, koll-s). 20 teadustr-t.

T: Majandusmatemaatiline meetod põllumajandusliku tootmise planeerimisel. Tln, 1977.

B: EMVI, 75.

PELT, Jaan (15. III 1947, Tallinn), astronoom ja matemaatik; kooliõpetaja p. Lõpetas 1965 Tallinna 10. Kk-i, 1974 TÜ rakendusmat erialal, 1979 asp-i (TA), füüs-mat-knd (1981, AAI), vk “Частотный анализ астрономических временных рядов” (Tln, 1980). Oli 1974–82 TA AAI eksperim astrofüüsika sektori n-teadur, 1982–92 teor astrofüüsika sektori v-teadur, 1993– (a-st 1994 Tartu Obs) tähefüüsika töörühma v-teadur. Lühemat aega töötanud ka Ungari, Soome, Taani, Norra ja Saksamaa obs-ides. 1987–96, 2004–05 oli ühtlasi TÜ (osal koormusega) lektor, 1996, 2003 Oulu Ük-i lektor. – Uurimisvaldkond: stat

meetodite rakendamine astron ja astrofüüsikas, sh astron-te aegridade sagedusanalüüs. Eesti Stat-seltsi, Rahvusv Astron Liidu liige. Üle 50 teadustr-e.

T: A method of continuum estimation in spectral classification experiments. // Bull. Inf. CDS 38 (1990); Spot and flare activity of FK Comae Berenices: Long-term photometry(kaasautorid L. Jetsu, I. Tuominen). // Astron. Astrophys. 278 (1993); The light curve and the time delay of QSO 0957+561 (kaasautor). // Astron. Astrophys. 305 (1996); The importance of spatial information in sunspot records (kaasautorid J. Brooke, I. Tuominen). // Highlights Astron. 12 (2002); Century-scale persistence in longitude distribution in the Sun and in silico (kaasautorid J. Brooke, I. Tuominen). // Astron. Astrophys. 429 (2005).

B: EE 14, 365.

PENJAM, Jaan (17. X 1955, Mõisaküla), arvutiteadlane; töölise p. Lõpetas 1974 Nõo Kk-i, 1979 TÜ rakendusmat erialal, 1981–84 KÜBI asp, tehnikaknd (1984, KÜBI), vk "Автоматическая реализация семантики проблемно-ориентированных языков". Täiendas end 1990 Saksamaal Saarimaa Ük-s, 1991 Taanis Århusi Ük-s, 1994 Prantsusmaal Nice'i Ük-s ja 1996 Londoni *City University*'s. Oli 1979–81 KÜBI v-ins, 1984–85 teadur, 1985–88 Ülel Aj Tead-Tehnilise Kollektiivi "Start" (projekt 5. põlvkonna arvutisüsteemi loomiseks) osk-ajuh, 1988–97 KÜBI sektori- ja osk-ajuh, 1997–TTÜ KÜBI dir, ühtlasi 1988–91 ka TPedI mat-loodustsk-a inform kat-i v-õpetaja ja dots, 1984–87 Tallinna 2. kk-i inform-õpetaja, 1990–94 TTÜ automaatika inst-i dots, 1994–TTÜ teor inform õt-i juh ja prof, 1997–2001 infotehnol-keskuse juh. Lugenud pms teor inform, loogikat ja algoritmiteooriat, formaalsete k-te teooriat. – Uurimisvaldkonnad: programmide semantika, programmide koostamise formaalsed meetodid ja teadmuslik programmeerimine, evolutsiooniline programmeerimine. Loonud dünaamilised ja staatilised meetodid programmeerimisk-te semantika realiseerimiseks, välja töötanud atribuutautomaadi kui arvutusmudeli ning atribuutautomaatide komponeerimise algebralise teooria (koos U. Kaljulaiuga). Osalenud teadmiste kirjeldamise keelte MIS ja NUT projekteerimisel ja realiseerimisel. Eesti Infotehnol Seltsi, EmatS jt org-de liige. Valgetähe IV kl teenetemärk (2007). Üle 120 teadustr-e, aimeart-id.

T: Computational and attribute models of formal languages. // Theor. Computer Sci. (1990) 71; Models of attributed automata (kaasautorid M. Meriste, V. Vene). // Informatica 9 (1998) 1; Applications of structural synthesis of programs (kaasautorid E. Tõugu, M. Matskin). // Lecture Notes in Computer Sci. 1708 (1999); Program construction in the context of evolutionary computation (kaasautor J. Sanko). // Lecture Notes in Computer Sci. 2890 (2003); Deductive and inductive methods for program synthesis (kaasautor J. Sanko). // Int. J. Computer Inform. Sci. 5 (2004) 3; On two algebraic constructions for automata. // Semigroups and automata. Selecta Uno Kaljulaid. Amsterdam, 2006.

B: EE 14, 365; Küi 1990, 46; TTÜ professorid läbi aegade, 316–317; <https://www.etis.ee>

PENKOV, Igor (12. V 1969, Kuibõševsk, Tadžikistan), tehnikateadlane; venelane, tisleri p. Lõpetas 1987 a Tallinna 10. Kk-i, 1994 meh-ins-na TTÜ, tehn-mag (1997, TTÜ); tehnikadr (2001, TTÜ), vk “Strength investigations of threaded joints under static and dynamic loading” (Tln, 2001). Oli 1994–95 TTÜ masinaõpetuse inst-i teadur, 1995–2000 asst, 2000–03 mehhatroonikainst-i lektor, 2003– dots, 2002–03 ka meh-*tsk* prodekaan. – Urimisvaldkond: mehhatroonikasüsteemide modelleerimine ja optimeerimine; masinate ja mehhanismide töökindlus. Esinenud ettekannetega teadusüritustel kodu- ja välismaal. Üle 30 teadustr-t.

T: Strength investigation of rolled threads (kaasautor V. Strižak). // Proc. HardMeko, Beijing (1998); Making more precise of calculation of critical threaded joints (kaasautorid V. Strižak, G. Aryassov). // Proc. TMM. Oulu, 1999; Load distribution on threads in the threaded joints with round-profiled threads. // Proc. BEM&FEM. SPb, 2000; Evolution of design, use and strength calculations of screw threads and threaded joints (kaasautorid V. Strižak, T. Pappel). // Proc. HMM. Cassino, 2004; Intensity of load distribution in ballscrews (kaasautor V. Strižak). // Mechanical Eng. and Electrotechnics (2005) 10/11; Tangential loads and torque in ball screws. // Machinebuilding and Electrical Eng. (2006) 7/8; Increasing the efficiency of casting and dosing devices with mobile dosing-heads (kaasautor V. Strižak). // Machines, Technologies, Materials (2007).

B: <https://www.etis.ee>.

PENNAR, Jaan (12. VI 1924, Tallinn – 24. VII 1996, Båstad, Rootsi), politoloog, sovetoloog; ametniku p. Lõpetas 1943 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i. Põgenes 1943 Soome kaudu Rootsi, õppis 1944–45 Uppsala Ük-is. 1945 siirdus USA-sse, lõpetas 1947 Bates'i Kolledži (Lewiston, Maine; B.A. maj-teaduses), õppis Princetoni Ük-s, mag (1950, Princetoni Ük) ja Ph.D. (politol, 1953, samas), vk “Richard Cobden and Cordell Hull: a comparative study of the commercial policies of 19th century England and contemporary United States”. Oli 1953 ÜRO ametnik, 1953–58 Münchenis USA rajatud Nõuk Liidu Uurimise Inst-i (*Institute for the Study of the USSR*) New Yorgi büroo asst, 1958–69 nõunik ja dir, 1970–72 Columbia Ük-i kommunismiküsimuste uurimise inst-i v-teadur, 1972–73 New Yorgi Linnaük-i Richmondi Kolledži lektor, ÜRO konsultant, 1975–81 raadiojaama “Vabadus” (Münchenis) Eesti ja 1981–83 Balti osk-a juh ja peatoim, 1983–88 rahvaste osk-a (hõlmas 14 mitteenek-set saadet) juh, 1988–89 Vabadusraadio nõunik, siis pensionil. – Uurimisvaldkond: Nõuk Liit ja kommunism, eriti NL rahvus- ja hariduspoliitika, suhted Araabia riikidega, Gorbatšovi võimuperiood; eestlaste ajalugu Ameerikas. Avaldas 3 monogr-t ning uurimusi ja retsensioone ajakirjades, pärast pensionile jäämist ka Välis-Eesti perioodikas; rmt-te *Islam and communism* (New York, 1960) toim ja *The politics of Soviet education* (New York, 1960) kaastoim ja -autor, teatmeteose *Who's who in the Soviet Union* (München, 1962) kaastoim ja eestlaste elulugude autor. AAASS, APSA, AABS, ETÜ Ameerikas liige. 20 teadustr-t.

T: The party control in Soviet schools. // The politics of Soviet education. New York, 1960; The rationale of Soviet nationality policy. // Baltic Rev. (1964) 28; Moscow and socialism in Egypt. // Problems of Communism (1966) 5; Modernization and diversity in Soviet education (kaasautor). New York, 1971; The USSR and the Arabs: the ideological dimension. London, 1973; The Estonians in America 1627–1975 (kaasautorid T. Parming, P. Rebane). New York, 1975; Soviet nationality policy and the Estonian communist elite. // A case study of a Soviet republic: the Estonian SSR. Boulder, 1978; Current Soviet nationality policy. // J. of Baltic Studies (1981) 1; Eesti mõju perestroikale. // Tulimuld (1992) 4; Lenini rahvuspoliitika. // Tulimuld (1993) 2.

B: EE 14, 366; ETVpK, 91; *Kangro, B.*, 163; Korporatsioon Rotalia võõrsil. Toronto, 1988, 536 jm; *Terras, A. In memoriam Jaan Pennar.* // Teataja (1996) 31. VIII; *Laren, K.*

Isiklikke mälestusi – Jaan Pennar 1924–1996. // Vaba Eesti Sõna (1996) 14. XI; Per aspera ad astra: Jakob Westholm ja tema kool. Toronto-Tallinn, 1999, 167–172.

H. Grabbi

PENNO, Enno (22. IV 1930, Tallinn), tehnikateadlane; ühiskonnategelase p. Läks 1944 koos vanematega Rootsi. Lõpetas 1950 Stockholmi Tehnikagümni-i, 1954 Stockholmi Kuningliku Tehnikakõrgkooli (KTH) ehitusins-i erialal, tehnikaliitsentsiaat (1965, samas), vk “Dynamiska laster på broar”. Töötas 1956–1958 Stockholmi Sadamaval, mh Rootsi ja Taani vahelise silla eelprojektiga, oli 1957–64 KTH Sillaehitusinst-i uurimisasst, 1958–64 Rkl Ehitusuurimisnõukogu (*Statens Råd för Byggnadsforskning*) teadussekr, 1964–82 Rootsi Ühistegevusliidu Arhitekti- ja Insenerikontori (*Kooperativa Förbundet, Arkitekt- och Ingenjörskontoret*) Konstrueerimisbüro juhataja, 1965 ka Illinoisi Ük-i külalislektor, 1983–1993 Stockholmi Linnaval ehitusval osk-ajuh ja peains. Olnud a-st 1984 üks ETS Rootsis armt-u toim-id. ETS Rootsis juhatuse liige (1980–) ja esimees (1981–87), Eesti Kultuuri Koondise (Rootsis) esimees (2003–). 1962–1964 oli EV val eksiilis teedeminister, 1990–1992 peaministri kt, 1995–2003 Eesti Rahvusnõukogu esimees.

T: Byggfel på ritningar och byggen, metodstudie. Stockholm, 1994.

B: EVTpK, 91; *Mark, A.* Enno Penno 70. // Teataja (Stockholm) (2000) 22. IV.

E. Penno

PENSA, Margus (19. november 1973, Kohtla-Järve, Ida-Virumaa), bioloog; ema med-laborant, isa kinomehaanik. Lõpetas 1993 Luua Metsakooli, 1997 TÜ biol osk-a, biol-mag (1999, TÜ), vk “Männiokaste püsivuse retrospektiivne analüüs Eesti ja Soome näiteil”, *Ph.D.* (taimeökol ja ökofüsiol, 2003, TÜ), vk “Variation in needle retention of Scots pine relation to leaf morphology, nitrogen conservation and tree age” (Trt, 2003). Oli 1997–99 TA ÖI Kirde-Eesti osk-a asst, 1999–2005 teadur, 2005– TLÜ ÖI Kirde-Eesti osk-a v-teadur, ühtlasi oli 2003–06 Soome Metsainst-i teadur Rovaniemis. – Uurimisvaldkond: taimelehe kohanemine kasvukoha viljakuse ja kliimaatiliste tingimuste muutumisega; metsaökosüsteemi areng inimtegevusest tugevasti mõjutatud aladel; häiringute mõju puittaimede kasvule. 2003–05 osales rahvusv projektis PINE (*Predicting Impact on Northern Ecotones*). Üle 30 teadustr-e.

T: Hariliku männi okaste püsivuse kronoloogia Ahtme EJ mõjupiirkonnas asuvas puistus. // Õhusaaste ja metsad Kirde-Eesti tööstuspiirkonnas. Tln, 2000; Needle longevity and foliar nitrogen content of Scots pine *Vaccinium* and pine bog forests responses of conifers to stress factors. // Responses of Conifers to Stress Factors. Trt, 2002; Temporal changes in the state of pine stand in a bog affected by air pollution in northeast Estonia (kaasautorid V. Liblik, R. Jalkanen). // Water, Air and Soil Pollution (2004) 1; Taimkatte taastumine põlevkivikarjäärides: istutatud ja looduslikult uuenenud puistute võrdlus (kaasautor). // Ökoloogiline taastamine. Trt. 2005; Connection between climatic variables and the growth and needle dynamics of Scots pine (*Pinus sylvestris* L.) in Estonia and Lapland (kaasautorid M. Sepp, R. Jalkanen). // Int. J. Biometeorology 50 (2006) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

PENTRE (s. **Lapina**), **Natalia** (16. VIII 1905, Petseri – 1. IX 1982, Tallinn), vene filoloog, pedagoogikateadlane; venelane, raudteemetniku t. Lõpetas 1924 Rakvere Eesti Eragümni-i, 1926 Rakvere ÕS-i, 1950 Tallinna ÕI vene k-e ja kirj erialal, 1953 Moskva Ped-inst-i vene k-e ja kirj osk-a. Pärast Rakvere ÕS-i lõpetamist täiendas end mitmel pool Euroopas. Oli 1926–40 Petserimaal Laura jmt vene algkooli (ka eesti k-e) õpetaja, 1940–47 Tallinna ÕS-i vene k-e õpetaja, 1947–52 Tallinna ÕI ja 1952–60 TPedI vene k-e ja kirj kat-i v-õpetaja, 1961 õpetaja; ühtlasi Tallinna ÕS-i ja Tallinna ÕI ning TPedI harjutuskooli (Tallinna 21. Kk) õpetaja. Pidas loenguid õpetajate täienduskursustel, osales vene k-e õppeprogrammide, töövihikute jm koostamises. Koost eesti k-e õpikuid vene koolide ja vene k-e õpikuid eesti koolide algklassidele. – Uurimisvaldkond: vene k-e õpetamise metoodika algklassides; arvukad tööd sel alal olid teedrajava tähtsusega. ENSV tnl õpetaja (1960). Üle 30 teadustr-e, 20 õpikut ja õppevahendit vene ja eesti koolide algklassidele

T: Eesti keel vene õppekeelega koolide II klassile (kaasautor). Tln, 1951 (ja mitu samalaadset õpikut II–IV klassile järgnevail aastail); Metoodiline juhend vene keele õpetamiseks II–III klassis. Tln, 1972; Metoodiline juhend vene keele keele õpetamiseks II klassis (kaasautor V. Jaanisoo). Tln 1977; Metoodiline juhend vene keele õpetamiseks I

klassis (kaasautor V. Rump). Tln, 1980; Didaktiliste vahendite komplekt vene keele õpetamiseks II klassis (kaasautor V. Rump). Tln, 1983.

B: EE 14, 366; TPÜ läbi aegade, 68, 79.

I. Batarina

PENTSŪK, Jaan (25. XI 1950, Tartu), keemik. Lõpetas 1969 Tartu 5. Kk-i, 1977 TŪ keemia osk-a, keemiaknd (1989, Moskva Toitlusinst), vk “Сорбент для ионной хроматографий и его применение при исследовании охраны окружающей среды”. Oli 1977–89 Tartu Linna San-Epid Jaama arst-laborant, 1989–91 TA KI teadur, 1991–92 TŪ analüüt keemia kat-i v-teadur, 1993–2003 keem füüsika inst-i dots, 2003– analüüt keemia õt-i teadur. Olnud õppe- ja teadustööl Kanadas (1993), Rootsis (1994), Hispaanias (1995). Õpetanud analüüt keemiat, elektroforeesi, massspektromeetriat, kromatogr meetodeid. – Uurimisvaldkonnad: kromatogr, san-keemia, keskkonnakaitse. Üle 60 teadustr-e.

T: Ion chromatography of alkali, alkaline earth metal and ammonium ions with conductivity detection and organic complexing acid eluent (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 43 (1994) 3; Ion chromatographic determination of major anions and cations in Antarctic ice (kaasautorid J. Ivask, R. Vaikmäe). // Eesti TA Toim. Keemia 50 (2001) 1; Separation of calcium and magnesium ions by ion chromatography with a HEMA-EDMA column (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 54 (2005) 4.

B: TŪ BL II, 129.

PENU, Priit (18. VII 1970, Kuressaare), mullateadlane; agronoomi p. Lõpetas 1988 Kuressaare 1. Kk-i, 1993 EPMŪ agron-tsk-a; õppis 1996 EPMŪ magistrantuuris, oli 1996–2001 doktorantuuris, põllumag (1996, EPMŪ), vk “„Agroökosüsteemidest pärineva orgaanilise aine voogu mulda“. Oli 1993–98 ühtlasi EPMŪ mullateaduse ja agron inst-i laborant, n-teadur, asst ja lektor, 1998–2002 Lääne-Eesti Saarestiku Biosfääri Kaitseala spetsialist, 2002–04 Taimse Materjali Kontrolli Keskuse mullaseire büroo juh, 2004– Põllum-uuringute Keskuse mullaseire büroo juh. Lugenud mullateaduse, ökol ja keskkonnakaitse kursusi. – Uurinud autohtonse org aine voogu ökosüsteemidest mulda, pms Saaremaa põllumuldades; põllumuldade seire. Üle 10 teadustr-e.

T: Teraviljapõldudelt pärineva orgaanilise aine voog mulda. // EPMÜ magistrantide ja doktorantide teadustööde kogumik II. Trt, 1994; Role of Crop Residues in Carbon, Nitrogen, Phosphorus and Potassium balances (kaasautor). // NJF Rapport 3, 1995; Ameerika-Balti ühistööna uuritud Eesti reepermullad (kaasautor). // Eesti muldade klassifitseerimise probleeme. Trt, 1998; Koristusjätmete roll agroökosüsteemides. // Põllumajanduskultuuride produktiivsus ja kvaliteet. Trt, 1998; Vormsi saare mullastik (kaasautor I. Lemetti). // Vormsi ja Haapsalu Tagalahe loodus. Tln 2001; Eesti muldadest põllumehele. Trt, 2005; Põllumuldade seire kui osa mullakaitsest (kaasautor I. Rooma) // Muld ökosüsteemis, seire ja kaitse. Trt-Tln, 2004.

B: EPMÜ BL, 41.

PERANDI, Adolf (Ado) August (31. XII 1903, Ropka v, Tartumaa – 16. X 1983, Cobble Hill, California, USA), õigusteadlane ja -ajaloolane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1921 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1929 TÜ õigustsk-a, oli a-st 1934 diplomeeritud edasiõppija, õigusmag (1937, TÜ), vk “Eestimaa rootsiaegse kindralkubermangu valitsuse ülesanded ja funktsioonid”; õigusdr (1939, TÜ), vk “Das ordentliche Verfahren in bürgerlichen Streitsachen vor dem estländischen Oberlandgericht zur schwedischen Zeit”. Oli 1923 ERKA ametnik, 1924 asst, 1925–38 ajaloolise osk-a juh, 1938–40 TÜ sekr ja Eesti õiguse ajaloo õppejõud, 1942 haldusteaduse inst-i v-asst, 1943–44 haldusõiguse ja -protsessi prof kt. 1925 tutvus Soome arhiivindusega, oli Eesti TA ülesandel uurimistööl 1938 Rootsi Riigiarhiivis, 1939 Riia arhiivis teemal “Talurahva õigus maale ordu aja lõpul ja rootsi ajal”, 1942 tead stipendiaadina Saksamaal. Luges TÜ-s erikursusi Eesti õiguse ajaloost, kohtukorralduse ja protsessi ajaloost jm. Põgenes 1944 Saksamaale, siirdus sealt 1949 USA-sse. – Uurimisvaldkonnad: Eesti õiguse ajalugu, kohtukorraldus ja protsess, riigiõigus, haldusõigus, talurahvaõigus, arhiivindus. Mitmete teadus- jm seltside (AAS, EKS jt) liige. Eesti Raamatufondi auhind (1940). Valgetähe IV kl teenetemärk (1938). 20 teadustr-st.

T: Mõisaarhiivide õiguslik iseloom. // Õigus (1930); Rooma õigus subsidiaarõigusena Eestimaal Rootsi ajal. // Õigus (1931); Arhiivi korraldamine. // Arhiivinduse käsiraamat. I. Trt, 1933; Kohtute arhiivid Eestimaa maaõiguse kuuluva kriminaalõiguse uurimise allikana Rootsi ajal. // Õigus (1934); Õigus ja kohus Poola ja Rootsi ajal. // Eesti rahva

ajalugu. II. Trt, 1934; The archives of the Supreme Land Court of Estonia till 1710. // ERKA Toim 5 (1937); Õigus ja kohus Vene ajal. // Eesti rahva ajalugu. III. Trt, 1937; Eesti talurahvaõiguse arengu põhijooni. // Varamu (1938) 6; Üldmenetlus tsiviilasjus Eestimaa Ülemmaakohtus Rootsi ajal. // ERKA Toim 6 (1938); Õppejõudude ettevalmistuse küsimus Tartu ülikoolis Eesti iseseisvuse kestel (kaasautor E. Roots). // Varamu (1939), 2; Operation "Camouflage". // Balt. Rev. 6 (1956); Communist propaganda – a failure. // Balt. Rev. 9 (1959).

B: AAUT II, 147–148; TÕ ajalugu III, 13, 56, 57; ETVpK, 91; ERKA Toim 5 (1937), 58–59; Isikufond "Adolf Perandi": EAA, f 1436 (1921–38); isikl. toimikud: EAA, f 661, n 1, s 481; f 2100, n 1, s 11367; n 2, s 21, 22, 218, 219; f 2111, n 1, s 10132.

T. Šor

PEREM (a-ni 1940 **Bremann**), **Endel** (26. X 1911, Paasvere v, Virumaa – 11. VI 2002, Ottawa, Kanada), puidu- ja metsateadlane; mõisa metsaülema p. Lõpetas 1930 Rakvere Poeglaste Gümni-i, õppis 1932 TÕ õigustsk-s, lõpetas 1940 metsatsk-a, õppis 1939–40 maj-tsk-s. 1938 täiendas end stipendiaadina Läti metsa- ja puidutööstusettevõtteis. Oli 1938–43 TÕ metsakasutuse kat-i asst. Läks 1943 Soome, sealt 1944 Rootsi, töötas seal 1944–45 Rkl Loodusteaduse Muuseumis, oli 1945–49 Rootsi Puidu-uurimise Inst-i puidutehnika osk-a juh. 1949 asus Kanadasse, oli 1949–76 Ottawas Puidu-uurimisinst-i teadur. – Uuris pms mitmesuguste puuliikide puidu ehitust ja omadusi, ka metsakasutust. Valiti 1951 Rahvusv Puiduanatoomikute Ühingu (*Intern. Assoc. of Wood Anatomists*) liikmeks. Üle 15 teadustr-e, sh monogr-d. (1991 saatis oma välismaal ilmunud tööd Eesti Metsamuuseumile).

T: Metsatöötlemisel kasutatavad tööriistad ja töövõtted. // Loodusvarade Ins-i Avaldised (1940); Svenskt trä. Stockholm, 1952; Determination of fiber saturation point of wood by centrifuging. // J. of the Forest Products Res. Soc. 4 (1954) 2; Tension wood in Canadian hardwoods. Ottawa, 1957; Bark adhesion and methods of facilitating bark removal. // Pulp paper Mag 59 (1958) 9.

B: AAUT III, 101–102; EE 14, 366; *Tuiskvere, B.* Endel Perem 50-aastane. // EME (1962) 39, 23–24; *Margus, M.* Välismaal tegutsenud Eesti metsateadlastest. // Mets ja Puu (1991) 1, 17–19; TÕ põllumajandusteaduskonna metsaosakond. Trt, 2000, 45–46.

M. Margus

PEREMEES, Heimar (28. VI 1930, Muhu), majandusteadlane ja teadusorganisaator; kaluri p. Lõpetas 1949 Kuressaare. Kk-i, 1954 TPI keemia-mäetsk-a ins-keemik-tehnoloogi erialal, maj-knd (1967, Moskva), vk “Проблемы повышения качества промышленной продукции (на примере производства минеральных удобрений)”. Pärast TPI lõpetamist töötas Maardu Keemiakombinaadis, oli 1969–75 TPI maj-tsk-a teenindusökon kat-i dots, 1977–78 ENSV Min Nõukogu teadus- ja tehnikaosk-a juh, 1970–90 kõrg- ja keskhariduse ministri aset, 1992–94 TPI käitismaj-e inst-i dots. – Uurimisvaldkond: tööstusökon; kõrghariduse ajalugu. Olnud Keemia Rahvaük-i esimees, ühingu “Teadus” juhatuse liige, Tallinna Teadlaste Maja esimehe aset.

T: Neuvosto-Eestin korkeakoulu. Tln, 1979 (sama sks k 1979, ingl k 1980).

B: TPI 1936–1986, 352, 415, 498; *Rullingo, A.* Muhumaa: loodus, aeg, inimene. Tln, 2001, 616.

PERENS (a-ni 1967 **Kihno**), **Helle** (31. III 1941, Tallinn), geoloog: riigiametniku t, Rein P-i abikaasa. Lõpetas 1959 Tallinna 21. Kk-i, 1964 TÜ geol osk-a. Oli 1965–73 EGK geoloog, 1974–2005 v-geoloog. – Uurinud Eesti karbonaatsete kivimite stratigraafiat ja litol-t, Eesti paekivi omadusi ja kasutamist. Koos kolleegidega korraldanud üle 10 paekivinäituse Tallinna Loodusmuuseumis, TÜ-s, Saaremaa Muuseumis, Eesti Arh-muuseumis, Taanis Kopenhaageni Arh-muuseumis jm. Osalenud koos Leedu ja Läti kolleegidega Baltimaade siluri ajastu litofatsiaalsete kaartide koostamises. Avaldanud a-il 1997–98 EL-s 9 art-st koosneva sarja Saaremaa valdade paekivi kohta ja a-il 1999–2005 ajakirjas “Keskkonnatehnika” rea Eesti maakondade paekivi käsitlevaid art-eid. Paeliidu juhatuse liige (2000). Üle 30 teadustr-e, sh 2 monogr. autor ja 3 monogr kaasautor.

T: Kalana marmor (kaasautor R. Einasto). // EL (1985) 7; Raikküla lademest ja tema liigestamisest avamusosalal. // RE EGK Toim 1 (1992); Jaani ja Jaagarahu lademe piirikihtidest Saaremaal. // EGK Toim 1 (1995); Jalase küla aja ja looduse lood (kaasautor). Tln. 1997; Comparison of geological settings of possible deep harbour site, north-western Saaremaa Island (kaasautor). // Eesti TA Toim. Tehnikat (2001) 2;

Correlatison of the Telychian (Silurian) metabentonites in Estonia (kaasautor). // Fourth Baltic Stratigraphical Conf. Riga 1999; Kaarma dolomiit (kaasautor T. Sepp). // Ehitaja (2002) 4; Koguteos "Saaremaa". Loodus. Aeg. Inimene (kaasautor). Tln, 2002; Paekivi Eesti ehitistes I–II. Tln, 2003, 2004; Sedimentation of the Himmiste-Kuigu fish bed (Ludlow of Estonia) and taphonomy of the Phlebolepis elegans Pander (Theodolonty) shoal (kaasautorid T. Märss, T. Klaos). // Eesti TA Toim. Geol 4 (2003).

B: EGBT, 87.

PERENS, Rein (16. V 1940, Kuressaare), hüdrokeoloog; talupidaja-kaluri p, Helle P-i abikaasa. Lõpetas 1958 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1963 TÜ geol-osk-a. Geol-mag (1997, TÜ), vk "Siluri ja Ordoviitsiumi karbonaatkivimite veeandvuse muutlikkus Eestis vooluhulga-karotaaži andmetel". Oli 1964–94 EGK hüdrokeoloog ja v-hüdrokeoloog, 1994–2005 hüdrokeol osk-a juh. – Uurimisvaldkond: hüdrokeol, sh hüdrokeol ja melioratiivne kaardistamine, karbonaatsete kivimite hüdrostratigraafia, reostuse ja mere mõju põhjavee keem koostisele, põhjavee seire ja kaitse. NSVL hüdrokeogr kaartide Balti seeria (Moskva, 1974–1981) kaasautor. Osalet 1980. a-il Toole fosforiidikaevanduse võimaliku keskkonnamõju hindamise komisjoni töös. Olnud geol-huviliste koolinoorte organisaator ja nende teadustööde hindamiskomisjoni liige. EGS (1989), Eesti Maavarade Komisjoni liige (1995–2002), UNESCO IHP Eesti Rahvuskomitee liige 2002, Eesti-Vene piiriveekogude kaitse ja kasutamise ühiskomisjoni seire, hinnangu ja rakendusuuringute töörühma liige (2005). Keila linna volikogu liige ja keskkonnakaitse komisjoni esimees (1989–93). Üle 30 teadustr-e, sh 3 monogr-t.

T: Karsti leviku ja karstivee keemilise koostise kujunemise iseärasusi Pandivere kõrgustiku läänes osas (kaasautor R. Raudsep). // Põhjavee kasutamisest ja kaitsest Eesti NSV-s. Tln, 1978; Изучение фильтрационных свойств силурийско-ордовикской карбонатной толщи Эстонии с помощью расходографии. // Методы анализа и обработки гидрогеологических данных для прогноза подземных вод. Tln, 1984; Геология и полезные ископаемые Раквереского фосфоритоносного района. Tln, 1987; Региональная гидрогеология Прибалтики (kaasautor). Vilnius, 1989; Ruhnu saare geoloogiline minevik ja tänapäev (kaasautor). Tln-Kuressaare, 1994; Water-bearing

formation (kaasautor L. Vallner). // *Geology and Mineral Resources of Estonia*. Tln, 1997; Eesti hüdrogeoloogiline kaart. Tln, 1998; Eesti hüdrogeoloogiline kaart. M 1:400 000. Tln, 1998; Eesti põhjavee kaitstuse kaart. M 1:400 000. Tln, 2001; Hydrodynamical and geological investigations of possible deep harbour sites in north-western Saaremaa Island: overview and conclusions (kaasautor). // Eesti TA Toim. Tehnikat 2 (2001); Koguteos "Saaremaa. Loodus. Aeg. Inimene" (kaasautor). Tln, 2002; Põhjavee seisund 1999.–2003. aastal (kaasautor). Tln, 2005.

B: EE 14, 366; EGBT, lk 87.

PEREVOŠTŠIKOV, Vassili (1. IV 1785, Saransk – 6. X 1851, Peterburi), vene filoloog ja kirjanik; venelane, aadliku p. Õppis Kaasani güm-n-s ja Kaasani Ük-s, filolmag (1809, Kaasani Ük). Pärast ük-i lõpetamist oli Pensa güm-n-i õpetaja, a-st 1809? Kaasani Ük-i Vene ajaloo, geogr ja stat, hiljem vene kirj adjunkt, a-st 1811 (teistel andmetel a-st 1814) prof. A-st 1821 TŪ vene k-e ja kirj prof, 1824–27 oli ka TŪ filoltsk-a ajaloo-k-eosk-a dekaan, 1827–30 TŪ Professorite Inst-i dir. Osales TŪ ped-filos seminari töös. 1830 läks tervislikel põhjustel pensionile ja asus Peterburi. Valiti 1835 Vene Akad tegevliikmeks, pärast akad reorg-st (1841) Peterburi TA 2. (vene k ja kirj-se) osk-a auliige. – Avaldas kirj- ja kunstiteor töid, uurimusi vene kirjanike loomingust, vene k-e etümol-st, vene ajarmt-utest – *letopissidest*; oli ka mitme vene ajaloolise isiku biogr ning Vene Akad rmt-ute ja käsikirjade bibliogr koostaja. Oluline osa töödest ("Vene kirjanduse ajalugu" jt) jäi käsikirja või ilmus osaliselt.

T: О пользе наук вообще и в особенности о пользе Казанского университета. Казань, 1914; Опыт Василия Перевощикова. Юрьев, 1822; Материалы для истории российской словесности. // Вестник Европы (1822); О русских летописях и летописателях по 1240 год. Матералы для истории российской словесности. СПб, 1836; Роспись книгам и рукописям Императорской Российской Академии. СПб, 1840.

B: Петухов Е. В. Кафедра русского языка и словесности в Юрьевском (Дерптском) университете. Юрьев, 1900, 47–60; Русский биографический словарь. Т. "Павел-Петр". СПб, 1902, 497–499; Биографический словарь профессоров и преподавателей имп. Казанского университета (1804–1904). Ч. I. Казань, 1904, 147–

149; *Правдин Б.* Русская филология в Тартуском университете. // TRÜ Toim 35, V (1954), 138–142; Mälestusi Tartu Ülikoolist (17.–19. saj). (Koost S. Issakov.) Tln, 1986, 128, 139–143; TÜ ajalugu II, 97, 108, 176.

S. Issakov

PERK, Aleksander (27. VI 1921, Petrogradi kub), taimefüsioloog. Õppis LÜ-s, lõpetas 1947 TÜ. 1941–45 võttis Nõuk armee koosseisus osa II maailmasõjast. Oli 1948–50 LÜ asp, biol-knd (1953, LÜ), vk “Роль воды в периоде покоя у растений”. Oli 1951 TÜ taimefüsiol kat-i v-õpetaja, 1952–65 taimefüsiol ja (a-st 1963 ümber nimetatud) taimefüsiol ja -biokeemia kat-i juh, 1962 dots, 1965–68 EBI v-teaduri kt, a-st 1969 NSVL TA Siberi Osk-a Biol Insti-i Jakuutia filiaali taimebiokeemia labori juh. Luges TÜ-s taimefüsiol, erikursusi taimede mineraalsest toitumisest, fotosünteesist, külmakindlusest ning kasvust ja arengust. – Uurimusi mitmeaastaste puittaimede puhkeperioodist ja veerežiimist seoses külmakindlusega. Tegeles TÜ-s ka taimefüsiol ajalooa. Võttis Eesti delegaadina (ja ainsa eestlasena) osa 1917. a juulis Birskis toimunud maride esimesest ülevenemaalisest kongr-st. Üle 40 teadustr-e, aimeart-id.

T: Исследования по физиологии растений, проводимые на кафедре физиологии растений ТГУ. // Уч. зап. ТГУ 82 (1960); О причинах вступления почек древесных пород в состояние покоя. // Уч. зап. ТГУ 82 (1960); Veevahetuse intensiivsus viljapuu võrsetel. // SP (1961) 2; Viljapuude bioloogiast seoses nende viljakuse ja külmakindlusega. // SP (1962) 6; История развития физиологии растений в Тартуском университете. (К 100-летию основания кафедры физиологии растений в ТГУ) (kaasautor H. Moorits). // Уч. зап. ТГУ 151 (1964).

B: TÜ BL I, 185; TÜ ajalugu III, 274.

PERKSON, Anti (11. I 1963, Tartu), keemik; töölise p. Lõpetas 1981 Nõo Kk-i, 1989 TÜ keemia osk-a, 1993 magistrantuuri Toronto Ük-s, 2002 TÜ-s doktorantuuri; *M.A.Sc.* keemiatehnol ja rakenduskeemias (1993, Toronto Ük), vk “Coal desulphurisation using supercritical methanol, a semi-continuous reactor study”, *Ph.D.* (teor ja arvutikeemia, 2002, TÜ), vk “Synthesis and characterization of nanostructured carbon”. Täiendas end 1996 Bad Windsheimis Saksamaal, 1998 Joensuu Ük-s Soomes. Oli 1989–92 Toronto

Ük-i uurimisasst ja asst, 1993–94 kaasuuriija, 1994–96 AS Eesti Kütus projektijuht, 1998–2003 Tartu Tehnoloogiad OÜ tehnoloog, 2003– AS Silmet tootearendusosk-a juh.
– Uurimisvaldkonnad: nanostruktuurse süsiniku süntees ja modifikatsioon superkondensaatorite jaoks (1998–2003); haruldaste metallide saamise tehnol-d, nende täiustamine. 20 teadustr-t, 6 patenti (kaasautor).

T: Synthesis of 4,4' dibromobenzilic acid (kaasautor). // Mendeleev Communications 4 (1994); Coal Beneficiation and Organic Sulfur Removal (kaasautorid S. Meffe, A. Trass). // Fuel 75 (1996); Electron impact mass spectrometric studies of 2-methyl, 2-phenyl, 2-(1-piperidyl), 2-(2/3/4-pyridyl), piperidino and pyrido[4,3D]pyrimidin-4-ones (kaasautor). // Rapid Communic. in Mass Spectrom. 12 (1998); QSPR prediction of densities of organic liquids (kaasautor M. Karelson). // Computers & Chemistry 23 (1999); Carbon nanostructures produced by chlorinating aluminium carbide (kaasautor). // Carbon 39 (2001); Catalytic effects of metals of the iron sub-group on chlorinating of titanium carbide to form nanostructural carbon (kaasautor). // Carbon 40 (2002); The barrel-like carbon nanoparticles from carbides by catalyst assisted chlorination (kaasautor). // Carbon 41 (2003); The influence of the electrolyte to characteristics of a double layer capacitor (kaasautor). // J. Power Sources 133 (2004).

PERLI, Harald (6. VIII 1891, Kavastu v, Tartumaa – 16. IX 1953, Stockholm), arstiteadlane, günekoloog; kooliõpetaja p. Lõpetas 1910 Tartu Kroonugümni-i, 1917 TÜ arstitsk-a, med-dr (1931, TÜ), vk “Võrdlevaid vereuurimisi etioloogiliselt mitmekesiste hüpofüksiade puhul”. Oli 1917–18 Eesti rügemendi ja tagavarapataljoni arst, 1918–20 Kalevlaste Maleva v-arst, Kaitseväe Tervishoiuval-e käsundusarst, stat-osk-a ülem, 1921–24 Tallinna Keskhaiгла naistehaiguste osk-a arst, 1924–39 osk-a juh, 1939–40 ja 1942–44 TÜ günekol ja sünnitusabi erakorr prof ning Naistekliiniku juh, 1942–44 ka arstitsk-a dekaan. 1941 oli Saksamaal. Läks 1944 Rootsi, oli esialgu arhiivitööl, hiljem Põhja-Rootsis kirurg, a-st 1953 erapraksis Stockholmis. – Uurimusi naistehaigustest. Vabadusristi I liigi 3. järk.

T: Eesti Vabaduse sõda XI 1918 – II 1920: tervishoidlik osa (kaasautor). Tln 1921; Graviditas intramuralis. // Zentralblatt für Gynäkologie (1924) 52; Märkmeid püeliidist naistel ja selle ravist. // EA (1931) 5; Tänapäeva naine. Koguteos igale naisele

(kaasautor). Narva, 1932; Differentiaaldiagnostilised raskused appendicitis-adnexititis acuta diagnoosimisel. // EA (1933) 3; Puerperaalsed infektsioonid Tallinna Linna Keskhaigla sünnitusosakonnas 1920.–1931.a. // EA (1934) 8.

B: EE 14, 366; TÜ ajalugu III, 146; ETVpK, 91; *Merila-Lattik, H.*, 446–447.

PERLITZ, Harald Gottfried (12. VI 1889, Tallinn – 4. VII 1973, Stockholm), füüsik; köösneri p. Lõpetas 1908 Peterburi 12. Gümni, 1912 PÜ füüsikaosk-a *cand. phys.* diplomiga, *dr. phil. nat.* (1932, TÜ), vk “Abstandsänderungen nächster Nachbaratome in einigen Elementen und Legierungen bei der Umordnung aus der kubischen flächenzentrierten Anordnung in die kubische raumzentrierte oder die hexagonale dichteste Anordnung”. Täiendas end 1914 ja 1938 Saksamaal, 1924 Prantsusmaal, 1925 Soomes, 1933 Rootsis jm. Töötas 1912–14 Peterburi Ük-i füüsika kat-s asst-na (ühtlasi oli teaduslik edasiõppija), 1914 Müncheni Ük-i teor füüsika inst-s, I maailmasõja ajal oli Vene sõjaväes meteoroloog ja gaasisõjatehnik, 1916–17 töötas Peterburi Meteorol Obs-s, 1917–19 oli komanderingus Prantsusmaal, Inglismaal ja Vladivostokis. Naasis 1920 Eestisse, oli 1921 H. Treffneri Gümni-i õpetaja, 1921–24 TÜ mat-loodustsk-a füüsika osk-a teor füüsika dots, 1924–35 dots ja a-st 1934 ka teor ja tehn füüsika labori juh, 1927–30 mat-loodustsk-a dekaan, 1935–40 teor ja tehn füüsika prof ning 1934–35 ühtlasi tehnikaosk-a prodekaan, 1936–39 TÜ maj-prorektor ja a-st 1939 „TÜ Toimetiste toim. Luges TÜ-s loengukursusi meh, elektrist ja magnetismist, termodünaamikast, stat füüsikast, kristallogr jm, juhendas teor füüsika seminari. Sõitis 1940 järjekordsesse teaduslätetusse Rootsi ega naasnud enam Eestisse. Töötas 1940–43 Stockholmi Metallograafia Inst-s, 1943–45 Göteborgis Chalmersi Tehnikaük-s, oli 1945–57 Stockholmis firma *Lumalamp AB* füüsika ja spektrometriogr labori juh, 1957–70 Ankara Ük-i aatomifüüsika prof. – Uurimisvaldkond: metallide ja nende sulamite kristallstruktuur; eriti huvitasid teda aatomitevaheliste kauguste muutused faasiüleminekute puhul. Oli Eestis uudse röntgenstruktuuranalüüsi uurimissuuna rajajaid. Koos oma õpilase, noore füüsiku E. Arujaga määras NaAu₂ struktuuri, koos R. Aavakiviga hõbeda ja kadmiumi sulami struktuuri; V. Koern selgitas välja Ag-Te struktuuri iseärasused. P-i uurimisgrupi töötulemused on püsiva väärtusega, neile viidatakse erialakirj-ses ja ainete parameetreid iseloomustavates tabelites seniajani.

(Seoses Tallinna Tehnikainst-i asutamisega 1936 siirdusid P-i õpilased A. Altma, V. Koern ja G. Mets tööle Tallinna.) Venemaa Füüsika-Keemia Seltsi (a-st 1912), Saksa Füüsika Seltsi (a-st 1914) ja ETS Rootsis liige. Rootsis elades osales aktiivselt Eesti pagulasorg-de tegevuses, oli mh Eesti Komitee asutajaid ja esimees (1951), Eesti Rahvusfondi asutajaid ja esimees (1946–47 ja 1951–56).

T: Die Erwärmung von Platten, Wänden und Rohren. // Z. des Bayerischen Revision-Vereins (1917) 22; On an apparent relation between the rate of change of the electric resistance at fusion and the crystal lattice of metallic elements. // Phil. Mag. Ser 7, 2 (1926) 11; Ülevaade struktuuritüüpide jaotusest perioodilises süsteemis. // Eesti Keemikute Seltsi 10. aasta juubeli album (1929); Sulatiste aatomivaheliste kauguste muutumine üleminekul kuubilisest tahkkesendatud paigutusest sama ruumkesendatud paigutusse. // LUS-i aruanded XXXVII (1931); On variation of Inter-atomic Distances with the Change from the Cubic Face-centered arrangement to the Cubic Body-centered or to the exagganal Closepaced Arrangement. // Transactions of the Faraday Society (1932) 28; The structure of the intermetallic compound Au₂Pb. // ACUT A (1934); The atomic parameters of γ -silver-cadmium (kaasautor). // Nature 144 (1939); Die Structur der Intermetallischen Verbindungen NaAu₂ (kaasautor E. Aruja). // Z. für Kristallographie (1939) 100; On the Cristal Structure of Al-Mg. // Trans. Chalmers U. techn. 50 (1946).

B: AAUT I, 192: EE 14, 366; ETVpK, 91–92; TÜ ajalugu III, 37, 38, 138, 139; TPI 1936–1986, 47, 51 62, 73; *Rebane, K.-S.* Röntgen-struktuurialased uurimused Tartu Ülikoolis ja Tallinna Tehnikaülikoolis (1925–1940). // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. Tln, 1985, 104–110; *Kuusk P., Martinson I.* Eesti füüsikud võõrsil II. // EFS ar 1997. Trt, 1998, 24–40.

P. Kuusk

PERNA, Artur (3. V 1881, Abja mõis, Pärnumaa – 28. IV 1940, Tallinn), arhitekt ja tehnikateadlane; kõrtsmiku p, Herman P. vend Lõpetas 1902 Tartu Reaalkooli, 1910 Riia PI ins-arhitekti kutsega. Töötas 1910–12 Peterburi arh-büroos “F. Mieritz & I. Gerassimov”. Asutas 1912 Tallinnas koos K. Burmaniga (*sen.*) arh-büroo, mis tegutses I maailmasõjani. I maailmasõja ajal ohvitserina tsaariarmees, sh 1914–17 Tallinna

merekindluse raudteepataljonis, 1917 määrati Tallinna kindlusraudtee ülemaks. Võttis osa Vabadussõjast, oli 1918–19 ülemjuhataja staabi luureosk-a ülem, 1919–21 sõjaväe korterivalitsuse ülem (kol-leitnandi auastmes), ühtlasi Sõjakooli lektor. Oli 1918 Eesti Tehnika Seltsi (ETS) ja TT rajajaid, ETS erikursuste ning 1918–36 TT õppejõud ja arh-osk-a juh, 1921–22 Tallinna linnapea abi ja linnaval ehitusosk-a juh. Luges hoonete ruumijaotuse ja põllum-ehitiste kursusi, juhendas enamikku arh-ala diplomiprojektidest. Oli koos end Peterburi Kunstiakad prof-i A. Poleštšukiga TT arh-osk-a keskseid õppejõude, kes koos nooremate õppejõududega kujundasid a-il 1918–36 TT-s uue Eesti rahvusliku arhitektide põlvkonna, kokku 33 tegevarhitekti. Loomingu kõrgaeg oli 1920. a-il – ühe viljakaima loovarhitektina projekteeris hilisjuugendlikke avalikke hooned, sh koolimajad Tallinnas Raua t 6 (1922–24) ja Haapsalus F. J. Wiedemanni t 36 (1927), Nõmme lastehaigla (1925), joonia stiilis pilastritega suurejooneline maja Tallinnas Suur-Karja t 18 (1923). Projekteeris rohkesti eramuid ja väiksemaid üürimaju, sh Haapsalus ja Viljandis. Osales ka Estonia teatri- ja kontserdihoone rekonstrueerimises ning Toompea lossi valitsuse istungite saali ja peaministri kabineti projekteerimises. IK nõukogu liige. Vabadusristi I liigi 3. järk, Läti Karutapja orden.

B: EAT, 233; EE 14, 367; EKABL, 380; TT ja TTÜ BL 1918–1944, 46; TT 1918–1928, 11, 43; TPI 1936–1986, 33; Ehitusinsenerid TPI-st, 19, 27, 121; *Pütsep, E.* Arhitektuurist ja arhitektidest Eestis 1900–1940. // Tulimuld (1953) 2, 78–87; *L. Gens.* Artur Perna – 100. // Ehituskunst (1981) 1; *Kalm, M.* 19, 53, 58, 61, 68–69, 85, 115, 117–120, 178; *V. Mägi.* Inseneriühendused Eesti riigi ülesehituses ja kultuuriprotsessis (1918–1940). Tln, 2004, 36.

V. Mägi

PERNA, Herman (23. VIII 1883, Abja mõis, Pärnumaa – ? IV 1969, Tallinn), tehnikateadlane; kõrtsmiku p, Artur P. vend. Lõpetas 1903 Tartu Reaalkooli, 1913 Riia PI ehitusins-i erialal. Oli a-ni 1918 Soome sõjaväes, 1919 Eestis Teedemini-i veeteede ja sadamate süvendamise ja parandamise ameti ülem, 1919–27 tehnikaosk-a juh, 1927–29 ehitus-tehnikaosk-a dir, 1929–34 maanteede ja ehituse osk-a dir, 1934–39 raudteeval abidir, 1939–40 Teedemini-i peainspektor ning raudteede talituse nõukogu liige, 1942–43 Tallinna Õhtutehnikumi õpetaja, seejärel Eesti Tööstusprojekti ins. Ühtlasi oli 1920–34

TT õppejõud, ehitusosk-a juh ja hoolekogu liige. Õpetas geod, raudteede, signalisatsiooni, maanteede ja tunnelite kursusi. Art-eid maantee- ja raudteeasjandusest.

T: Põlevkivi küttest raudteel. // Eesti Raudtee (1925) 2, 3/4; Klein, A. Ehitusõpetus: käsiraamat majaehitajaile (eesõna autor). Tln, 1931; Meie kruusateede praegune seisukord ja väljavaated nende väljaehitamiseks. // Tehnika Ajakiri (1933) 5; Kauba-jõuvankrite liiklemise korraldus Stuttgarti raudteedireksioonis Saksamaal. // Tehnika Ajakiri (1936) 3/4.

B: TT ja TTÜ BL 1918–1944, 46–47; TT 1918–1928, 41, 43; Ehitusinsenerid TPI-st, 19; Eesti Raudtee (1934) 5, 77.

V. Mägi

PERNEDER (a-ni 1939 **Scheibe**), **Eva Gerda** (8. II 1908, Tallinn – 3. V 2004), geograaf ning Krusensternide ja Kotzebuede perekonnaloos uurija; baltisakslane, arsti t. Lõpetas 1926 Tallinna Saksa Tütarlastegümni, õppis 1927–28 TÜ-s geogr-t, jätkas õpinguid Jena, Müncheni ja Berliini ük-s, lõpetas 1929 Müncheni Ük-i ja 1934 Frankfurti Kultuurimorfol Inst-i, geogr-dr (1934, Müncheni Ük), vk “Siedlungsgeographie der Inseln Ösel und Moon” (München, 1934). Oli 1933–34 Frankfurti Kultuurimorfol Inst-i asst, a-st 1934 *Kaiser-Wilhelm-Institut für Züchtung Forschung*’i asst Münchenbergis ja Berliinis Geogr Inst-s, osaledes Aafrika kontinendi kirjeldamise suurprojektis, mis katkes II maailmasõja puhkemisel. Pärast abiellumist 1939 loobus tead tööst. Pärast lahutust töötas 1948–74 Berliinis raamatukaupluses “Baltica”. Pensionieas pühendus perekonnaloole ja oma mälestuste kirjanemisele. – Uurinud Saaremaa ja Muhu asustusgeogr ning eurooplasi Aafrikas. 6 teadustr-st.

T: Zwischen Konvention und Passion. Das Leben der Mimi von Krusenstern nach ihren Briefen und Tagebüchern. Berlin, 1990; Geograafiaüliõpilasena Tartus. // Akad (1999) 4; Schlurgaloschen und Rennwölfe. // Jb. Balt. Deutschtums 48 (2000); Universitas Tartuensis im Umbruck von Alt-Baltisch zu Jung-Estnisch. // Jb. Balt. Deutschtums 49 (2002); Baltische Träume 1918, mit Erinnerungen an die Okkupationzeit in Reval. // Jb. Balt. Deutschtums 50 (2003).

B: AAUT II, 497; *Taube, A.* Nachruf auf Eva Perneder. // Von Krusenstern – von Krusenstern – von Krusenstjern Familienbrief, 2004, 44.

E. Tammiksaar

PEROV, Orest (VIII 1908, Peterburi – surma aeg ja -koht teadmata), arstiteadlane, hügieenik; venelane, veterinaari p. Lõpetas 1932 Leningradi Zoovet-inst-i ja 1941 Leningradi II Medinst-i, med-knd (1949, Leningradi Pediaatriainst), vk “Некоторые черты самобытной русской медицины допетровской эпохи”, med-dr (1957, Leningradi Tõövõime Ekspertiis Inst), vk “Гигиена и санитарная техника в России IX–XVII вв”. Oli 1933–36 Tervishoiu RK san-bakteriol labori san-inspektsiooni juh, 1941–45 Nõuk armees arst, 1946–49 Leningradis Med-kooli õpetaja, 1949–52 Leningradi Pediaatriainst-i hügieeni kat-i asst, 1953 TÜ hügieeni kat-i v-õpetaja, 1954–58 kat-i juh, dots, 1958–73 Ternopoli Med-inst-i prof, hügieeni kat-i juh; a-st 1973 pensionil. – Uurimusi epizootol-st, veehügieenist, san-tehnika ajaloost ja lastehügieenist.

T: Некоторые черты дневного сна у детей детского сада. // TÜ Toim 45 (1956); Лабораторно-экспериментальные методы в историко-медицинских исследованиях. // Сов. здравоохр. (1957) 6; Фрейдизм и профилактическая медицина. // Сов. здравоохр. (1958) 9; Сезонные влияния на скорость засыпания у детей дошкольного возраста. // Педиатрия (1958) 6.

B: TÜ BL I, 110; TÜ ajalugu III, 261; TRÜ arstiteaduskond 1802–1975. Trt, 1976, 66.

PERT, Jaan (17. III 1899, Peningi v, Harjumaa – 16. IV 1953, Örebro, Rootsi), kunsti- ja teatrikriitik ning -ajaloolane, kirjanik ja ajakirjanik; talupidaja p. Lõpetas 1920 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i, 1925 TÜ eesti ja üldkirj erialal, *mag. phil.* (1925, TÜ). Osales 1918–19 õppursõdurina Vabadussõjas. Oli 1924–25 “Üliõpilaslehe” tegevtoim, 1924–28 “Postimehe” teatri- ja kunstiarvustaja, 1928 Tartu Kons-i ja 1929–40 Tallinna Draamastudio õppejõud. Läks 1944 Rootsi. Kirjutas 1920.–1930. a-il ajalehtedele teatri-, kunsti- ja kirjanduse arvustusi, 1932 andis välja ajalehte “Kunstileht”. Avaldas proosat ja näidendeid, mälestusi, uurimusi teatriloost ning näitlejate ja kunstnike (lühimonograafiaid, leksikoni “Eesti riigi-, avaliku- ja kultuurielu tegelased 1918–38” (Tln, 1939) koost-id.

T: Draamastudio 1920–1930. Tln, 1931; Paul Sepp. Tln, 1931; August Jansen. Tln, 1931; Erna Villmer. Tln, 1932; Kristjan Raud. Tln, 1933; Herman Halliste

skulptuuritööd. Tln, 1933; August Weizenberg. Eestilise visaduse kehastus. Tln, 1935; Amandus Adamson. Eesti mineviku suurkuju. Tln, 1935; L.R. Soomusrong nr 2 Vabadussõjas, I, II. Tln, 1935, 1936; Ühe õppursõduri sõjatee. Mälestusi Vabadussõjast. Trt, 1936; Töölisteatri põlemine 9/10 III 1944 ööl Tallinnas. // Kodukolle (1945) 4; Rootsi vanu allikaid eestlastest. // Oma Maa (1948) 3; Liivimaalt pärit kunstnik Rootsi hoovimaalijana: Jakob Henrik Elbfas. // Oma Maa (1949) 4; Mälestusi saksa okupatsiooni päevilt. // Rahvuslik Kontakt (1983) 3.

B: AAUT II, 70; EE 14, 367; EKABL, 380–381; EkrL, 406–407; TÜ ajalugu III, 100.

R. Varblane

PERT, Vello (3. IV 1940, Tapa – 24. III 2003, Tartu), bioloog, füsioloog; raudteelase p. Lõpetas 1959 Tapa Tööliskoole Kk-i, 1968 TÜ biol osk-a, biol-knd (1990, TÜ), vk “Суточные и сезонные изменения полиферативной активности в органах гипофиз-адреналовой системы в норме и при формалиновом стрессе”. Oli 1968–90 TÜ füsiol kat-i asst, 1990–92 v-õpetaja, 1992–2003 füsiol inst-i v-asst. Lugenud normaalse füsiol kursust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: poliferatiivse aktiivsuse biorütmid hüpofüüsis ning neerupealise kooses, hingamise ja südame-veresoonkonna füsiol probleemid. Üle 20 teadus-e.

T: Kopsude diffusioonivõime määramine CO üksikhingepaigutuse meetodil (kaasautor P.-H. Kingissepp). // EA (1998) 6; Continuous, breath-by-breath registration of pulmonary ventilation and gas exchange (kaasautor). // Medical & biological engineering & computing 37 (1999); Kopsude difusioonivõime erinevustest selili- ja küliliasendis (kaasautor P.-H. Kingissepp). // Arstiteaduskonna aastakonverents. Trt, 1999; Kopsude totaalkapatsiteedi ja residuaalvõime hindamisest 18- kuni 19-aastastel noortel (kaasautor). // EA (2000) 9; Kopsude jääkmaht, totaalkapatsiteet ja nende mõõtmine (kaasautor). // EA (2002) 5; Kopsude jääkmaht, totaalkapatsiteet ja nende mõõtmine. II. Mõõtmistulemuste hindamine (kaasautor). // EA (2002) 5.

B: TÜ BL I, 110; II, 129; <http://www.cs.ut.ee>

PERTEL, Richard (22. III 1928, Tallinn), keemik. Läks 1944 Saksamaale, oli 1947–49 Balti Ük-i keemia osk-a üliõpilane; siirdus 1949 USA-sse, lõpetas 1952 Washingtoni

Ük-i keemikuna, *Ph.D.* (füüsikal keemia, 1957, Illinoisi Tehnol-inst). Oli 1959–65 Houstoni Ük-i *asst. prof.* ja *assoc. prof.*, 1965–68 Alta Ük-i Soome Kolledži (*Finnmark Univ. Coll.*) külalisprof, a-st 1969 Chicago Gaasitehnol Inst-i v-teadur ja konsultant. – Uurimisvaldkonnad: fotokeemia, gaasireaktsioonide kineetika, põlemis- ja plahvatusprotsessid, spektroskoopia ja massispektromeetria. Am Keemiaühingu ja Füüsikaühingu liige.

T: High-stability electrodeless discharge lamps (kaasautor). // *Rev. Sci. Instrum.* 42 (1971) 11; Molekular beam sampling of dynamic systems. // *Int. J. Mass Spectrom.* 16 (1975) 1 – 2; Fast flow reactor sampled by spectrometer with a molecular beam inlet system (kaasautor). // *Int. J. Mass Spectrom.* 16 (1975) 1 – 2.

B: Balti Ülikool Saksamaal, 164, 210, 269, 340; *Am. Men and Women in Science* 1986, V, 960.

V. Past

PERTEL, Valter (6. IX 1924, Krimm), ajaloolane; talupidaja p. Lõpetas 1951 Tallinna Juriidilise Kooli, 1957 TÜ õigustsk-a, 1970–71 MÜ asp, ajalooknd (1972, PAI). 1951–62 töötas advokatuuris ja prokuratuuris, ühtlasi oli Tallinna Miilitsa Erikk-i õigusainete õpetaja, 1963–91 TPI NLKP ajaloo kat-i õppejõud (a-st 1976 dots), 1989–91 ka Tallinna Politseikooli ajalooõpetaja. Koost õppe- ja metoodilisi vahendeid. – Uurimisvaldkond: (NLKP) ajalugu ja selle õpetamise metoodika, NLKP XX kongressi otsuste osa NSVL sise- ja välispoliitika muutumises. Üle 30 teadustr-e.

T: NLKP XX kongressi otsuste ajalooline tähtsus. *Tln*, 1965; Rahu ja rahvusvahelise koostöö poliitika. *Tln*, 1975; Nõukogude välispoliitika allikate juures. // *Eesti Kommunist* 1980, 4.

B: TPI 1936–1986, 209, 357.

PERTEN, Harald Johann (8. IV 1913, Tallinn – 5. V 1992, St. Gallen, Šveits), (põllu)majandusteadlane ja (teravilja)keemik; töösturi p. Lõpetas 1930 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i, 1934 TÜ maj-tsk-a, õppis 1934 õigustsk-s. Oli a-st 1934 leivatööstuse ärijuht Tallinnas. Põgenes 1944 Saksamaale, sealt 1945 Rootsi, oli 1945–67 Stockholmis *Statens Inst. f. Föregtagsutveckling* teravilja uurimislabori keemik ja juh,

1967–80 FAO teraviljaeriteadlane (-ekspert) Roomas, Senegalis ja Sudaanis, a-st 1981 Šveitsis Uzwilis firma *Buler Brothers Ltd.* nõuandja sorgo ja hirsijahvatamise alal. – Avaldanud uurimusi teraviljakeemia ning sorgo ja hirsijahvatamisest. *Int. Assoc. Cereal Chem., Am. Assoc. Cereal Chem.* liige. Tegeles mootorisportiga, võttis 1936 osa tähesõidust Berliini olümpiamängudele. 20 teadustr-t.

T: Application of falling number method for evaluating of alfa-amylase activity. // *Cereal Chem.* (1964) 41; Milling of sorghum and millet. // *IIC Sympos.* Vienna, 1976; Practical experience in processing of sorghum and millet in Senegal and in Sudan. // *Cereal Food World* (1983).

B: AAUT III, 49; ETVpK, 92; EPvl (Stockholm) (2001) 16. VI; (2002) 5 IX.

PESTI, Madis (15. XII 1917, Vigala v, Läänemaa – 11. VII 1969, Tallinn), ajaloolane ja haridustegelane; talupidaja p, Olavi P. isa. Lõpetas 1936 Tallinna II Poeglaste Gümni, õppis TÜ ajaloo-k-etsk-s, lõpetas 1950 NLKP KK Kõrgema Parteikooli, 1955 NLKP Ühiskonnateaduste Akad, ajalooknd (1955, samas), vk käsitles Eesti välispoliitikat 1934–40. Suure Isamaasõja ajal oli mobiliseerituna Tööpataljonis ja Eesti Laskurkorpuses, seejärel 249. laskurdiviisi ajalehe “Tasuja” toimetuses, a-st 1950 ajakirja “Eesti Bolševik” toim, 1955–57 AI sektorijuh, 1958–59 PAI dir-i aset, 1959–68 ENSV MN Rkl Kõrgema ja Keskerihariduse Komitee esimees, 1968–69 ERKI õppejõud. – Uurinud Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitikat enne II maailmasõda ning tööliikumist. Diskussiooni organiseerijaid kultuuripärandi üle ajalehes “Sirp ja Vasar” (1956), kritiseerides teravalt G. Naani ja V. Maamäe seisukohti rahvusliku kultuuri mandumisest EV-s. Punatahe orden, kaks ordenit “Austuse märk”.

T: Eesti NSV ajalugu (kõige vanemast ajast tänapäevani) (kaasautor). Tln, 1957; Под знаменем Октября (kaasautor). M, 1959; Rahvuslik reetmine “rahvusluse” sildi all. Kodanliku Eesti välispoliitika aastail 1934–1940. Tln, 1960; Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost. II (aastad 1920–1940) (kaastoim). Tln, 1963.

B: ENE 6, 95; EMaBL, 365; SV (1969) 18. VII.

PESTI, Olavi (1. XI 1950, Tallinn), ajaloolane; Madis P. p. Lõpetas 1969 Tallinna 10. Kk-i, 1974 TÜ ajaloo-osk-a. Oli 1974–76 Saaremaa Muuseumi v-teadur, 1976– teadusdir. – Uurimisvaldkonnad: Saaremaa kultuurilugu, eriti Saaremaa muuseumi ajalugu,

muinsuskaitse, väljapaistvad saarlased. Saaremaa Muuseumi ajalooekspositsioonide kaasautor. Juhendanud Saaremaa kodu-uurijaid, mitme Saaremaa kultuurilugu käsitleva kogumiku koost ja toim, a-st 1993 Saaremaa muuseumi armt-u toim, a-st 2002 "Saaremaa Muuseumi Toimetiste" ja a-st 2004 "Saaremaa Merekultuuri Seltsi Toimetiste" toim. Eesti Muinsuskaitse Seltsi (1987) asutajaliige ja volikogu liige (1987–92), Johannes Aaviku Seltsi asutajaliige (1992), Eesti Kongressi liige (1990–91). Valgetähe V kl teenetemärk (2001). Üle 200 teadus- ja aimetr-e.

T: Kingissepa rajooni ajaloo- ja kultuurimälestised (kaasautor). Tln, 1983, ²1991; Erich Frommi utopia. // Lng 1975) 6; Saaremaa Muuseum. Kaheaastaraamat 1991–1992. Kuressaare, 1993 (koost. ja toim); Ühest kuulsast suguvõsast paari tähtpäeva taustal. // Minu Saaremaa. Kuressaare, 1991; Artur Toom – Vilsandi linnukuningas (toim). Kuressaare, 2001; Koguteos "Saaremaa: Loodus. Aeg. Inimene" (kaasautor). Tln, 2002; Saaremaa ajaloost. // Saaremaa kirikud. Tln, 2003.

PESUR (a-ni 1971 **Uueni**, 1971–84 **Nurk**), **Aime** (28. X 1945, Tallinn), tehnikateadlane; töölise t. Lõpetas 1964 Tallinna 4. Kk-i, 1969 TPI energ-tsk-a, 1974–77 Eesti TA asp, tehn-knd (1980, Eesti TA), vk "Keevkihiga seadmetest eraldunud põlevkivi tuhade ja šlakkide mõningate füüsikalise-keemiliste omaduste uurimine". Oli 1972–81 TEFI põlemisprotsesside sektori n-teadur, 1981–93 v-teadur, 1993–95 Eesti TA EI soojusenerg osk-a v-teadur, 1995–96 EI soojusenerg osk-a v-teadur, 1996–2001 EI soojustehnika labori v-teadur, 2002–03 TTÜ Energ Inst-i soojustehnika labori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: energ, soojustehnika. Uurinud keevkihtkatseseadmetest saadud põlevkivi tuhade ja šlakkide füüsikal-keem omadusi ja välja töötanud meetodi kristallide kontsentratsiooni määramiseks plastilistes koldešlakkides ning esmakordselt numbriliselt lahendanud plastiliste šlakkide voolamise võrrandi. Võttis osa põlevkivi poolkoksi ja põlevkivi segude keevkihis katsepõletamise esmakordsetest katsetest importkütusel töötavate katelde üleviimisel kohalikele kütustele (puit, turvas), katlamajade keskkonnamõjude uurimisel ja Eesti energ-s ja tööstuses tekkivate kasvuhoonegaaside vähendamise võimaluste selgitamisel. Oli üks põlevkivide keevkihis gaasistamise seadme loojatest. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1982). Üle 100 teadustr-e, 1 autorit, 1 kasulik mudel.

T: Mittenjuutonlike vedelike gravitatsiooniline voolamine koos materjali separeerumisega kihiti (kaasautor). // Eesti TA Toim. Füüs. Mat 1 (1976); Verbrennung von festen Brennstoffen in der zweistufigen wirbelschicht (kaasautor). // Energietechnik 33 (1983) 7; Greenhouse Gas Emissions – Recent Trends in Estonia (kaasautor). // Greenhouse Gas Emission Inventories. Dordrecht, Boston, London, Netherlands (1996); Mitigation Analysis for Estonia (kaasautor). // Global Climate Change Mitigation Assessment. U.S. Country Studies Programm. Washington, 1997; Steam boiler furnace utility model EE 2000 0241 U1 (kaasautor A. Martins). // Oil Shale 19 (2002) 1; Fluidized-bed combustion of oil shale retorting solid waste (kaasautor). // Oil Shale 21 (2004) 3.

PEZOLD, Aleksander Jakob Dietrich von (21. IV 1870, Tver – 27. VII 1945, Nienburg an der Saale), arstiteadlane ja genealoog; arsti p. Õppis 1881–87 Tallinna Toomkoolis, 1887–88 Tartu Kollmanni Eragüm-n-s, lõpetas 1890 Tallinna Nikolai Güm-n-i. Õppis 1890–96 TÜ arstitsk-s, täiendas end korduvalt välismaal. Oli 1896–97 Tallinna Diakonisside Haigla asst, a-st 1900 Soomes Pitkajärvi Sanatooriumi peaarst, 1909–1939 Tallinna Kopsuhaigla eriarst, 1939–45 elas ja praktiseeris arstina Posenis. Rahvusv Tuberkuloosi Vastu Võitlemise Org-i (*Int. Vereinigung gegen Tuberkulose*) liige. – Avaldanud arstiteaduslikke ja genealoogiauurimusi.

T: Eine seltene Wolfsjagd. // Neu Baltische Waidmannsblatt (1912) 15; Entwicklung der Krankenpflege. // Balt. Mschr. (1914); Kopsutiisikus ja selle vastu võitlemise abinõud. Reval, 1912; Genealogie des Geschlechts “von Pezold”. // Gothaisches Genealogisches Taschenbuch 1923. Baltisches Geschlechterbuch. BFM. 1932.

B: DbBL, 588–589; Die Aerzte Estlands, 297–298; Album Estonorum. Tln, 1939, 342; Tartu Ülikooli üliõpilaskonna teatmik. I. Trt, 1986, 14.

T. Šor

PEZOLD, Johann Diedrich (27. X 1752, Wiedensahl Hannoveri läh – 26 VIII 1804, Tamsalu mõis, Eestimaa kub), arstiteadlane; sakslane. Õppis Hannoveri koolides. Tuli 1773 Liivimaale, töötas 1776–78 Põltsamaal dr P. E. Wilde asutatud haiglas ja apteegis. Siirdus 1778 Saksamaale, õppis Berliini ja Göttingeni ük-s, med-dr (1780, Göttingeni

Ük), vk “De reductione Antimonii” (Göttingen, 1780). Sai 1784 *venia practicandi* õigused Venemaal töötamiseks, asus arstina tööle Rakveres. Oli 1785–93 Virumaa esimene kreisiarst, ühtlasi 1789–92 Rakvere endise Gruelmanni apteeği omanik ning a-st 1797 taas kreisiarst.

B: Die Aerzte Estlands, 295.

K. Siilivask

PEZOLD, Leopold Dietrich Ernst von (6. VII 1832, Viljandi – 21. IV 1907, Karlsruhe), baltisaksa kunstnik, kunstiloolane ja ajakirjanik. Õppis Peterburis Püha Anna koolis, siis Cēsise läh Birkenruh’ õppe- ja kasvatusasutuses ning 1851–55 TÜ-s usuteadust ja ajalugu (lõpetas TÜ 1855), 1857–58 ja 1865 Düsseldorfis Kunstiakad-s, 1858–61 Karlsruhe kunstikoolis, 1860–61 viibis Itaalias. Oli 1856–57 Tartus ja Tallinnas koduõpetaja, 1862–65 *Revalsche Zeitung*’i asetoim, 1867–69 toim, 1869–79 *Rigasche Zeitung*’i toim, a-st 1879 Karlsruhe kunstikooli kunstiajaloo õppejõud, esseist ja ajakirjanik. Loonud ajaloolisi maale ja portreid. Tallinna Provintsiaalmuuseumi asutajaid (1864), tuntud oma liberaalsete ja estofiilsete vaadete poolest. Eestimaa Kirjanduse Ühingu auliige.

T: Die Oeffentlichkeit in den baltischen Provinzen. Leipzig, 1870; Schattenrisse aus Revals Vergangenheit. Reval, 1898, 1901; Vor vierzig Jahren. Erinnerungen eines ehemaligen Karlsruher Kunstschülers. Karlsruhe, 1903; Zur Geschichte der Rigaschen Zeitung. 1907; Kolme Eestimaa kunstniku rännuaastad (tlk, eessõna A. Lõugas). Tln 1994.

B: DbBL, 589–590; EKABL, 381; *Neumann, W.* Baltische Maler und Bildhauer des XIX Jahrhunderts. Riga, 1902, 122–124; *Neumann, W.* Lexikon baltischer Künstler. Riga, 1908, 118–119; *Böthlingk, A.* Leopold von Pezold. // Heimatstimmen (1908) 3, 24–42; *Vaga, V.* Kunst Tallinnas XIX sajandil. Tln, 1976, 86–88; *Koch, B.* Leopold von Pezold. // 5. Homburger Gespräch. Heft 6. Bad Homburg, 1984, 222–226; *Keevallik, J.* Kunstikogumine Eestis 19. sajandil. // Kunstiteadus Eestis 19. sajandil. Tln, 1993, 153; *Loodus, R.* Kunstielu Eesti linnades 19. sajandil. Tln, 1993, 44–49. .

R. Loodus

PETAJA (a-ni 1971 **Rappu**), **Liidia** (24. IX 1938, Leningrad), tehnikateadlane; soomlane, kaubandustöötaja t. Lõpetas 1958 Kohtla-Järve Põlevkivitehnikumi põlevkivi tehnol erialal, 1966 (kaugõppes) TPI keem tehnol erialal. Oli 1958–69 Kohtla-Järve Põlevkivi TUI tehnik ja ins, 1970–91 n-teadur ja teadur; a-st 1991 pensionil (elab Soomes). – Uurinud maailma erinevate leiukohtade põlevkivi, ümbertöötlemise tehnol ja selle arendamist. 27 teadustr-t, 5 autorit.

T: Экспресс-метод определения основных показателей технического анализа горючих сланцев. // Сл. промышленность (1984) 10; Выделение летучих продуктов при термодеструкции кукурсита (kaasautor). // Гор. сл. 5 (1988), 4; Сегрегация сланца в генераторах с поперечным потоком теплоносителя (kaasautor). // Гор. сл. 6 (1989), 2; Применение метода термического анализа для характеристики горючих сланцев. // Сл. промышленность (1990) 8; Кинетика термодеструкции сланца-кукурсита (kaasautor K. Kundel). // Тр. НИИ сланцев 25 (1991).

PETERHOF, Romeo Paul Eduard (4. IV 1899, Tartu – 20. I 1941, Tartu), arstiteadlane, neuroloog; kullassepa p, baltisakslane. Lõpetas 1909 Tartu Aleksandri Gümni-i, 1915 TÜ arstitsk-a, med-dr (1924, TÜ), vk “Experimentelle Untersuchungen über die resorptive Funktion des Flexus chorioideus”. Oli I maailmasõja ajal rindearst ja laatsarettides ülemarsti abi, 1919.–20. a l. Tartu Sõjaväehospidali ülemarsti abi, a-st 1921 TÜ närvikliiniku asst (prof L. Puusepa juures), ühtlasi praktiseeris 1921–40 Tartus närviarstina. Tartu Eesti Arstide Liidu asutajaid ja a-st 1930 esimees. Vabadusristi I liigi 3. järk.

T: Tagajärjekas ravitsemine kahel tetanus'e juhtumisel seerumi pritsimise läbi subarahnoidaalruumi. // EA (1922) 3; Praegused dysenteria ravimise viisid. // EA (1923) 2/3.

B: AAUT I, 173; *Merila-Lattik, H.*, 283.

PETERHOFF (s. **Lusikas**), **Veronika Dagmar Elisabeth** (23. IV 1919, Holm, Pihkva kub), arstiteadlane, anesthesioloog; kohtuniku t. Lõpetas 1937 Tartus ENKS Tütarlaste Gümni-i, õppis 1937–43 TÜ arstitsk-s. Läks 1944 Rootsi. Lõpetas 1944 Freiburgi Ük

arstitsk, med-dr (1948, Erlangeni Ük). A-st 1944 Göteborgi Sahlgrenska haigla arst. Õppis Rootsis anesthesioloogiks, täiendas end 1962 N.Y.C. Presbüterlaste hospitali med-keskuses USA-s. Seejärel oli Göteborgi Ük-i Sahlgrenska haigla peaanesthesioloog. – Uurimisvaldkond: anesthesiol meetodid.

T: Clinical trials with methohexital. A new ultra-short-acting barbiturate for intravenous anesthesia (kaasautor K. G. Dhuner). // *Acta Chir. Scand.* 123 (1962) 3; Regularisering av foermaksflimmer med likstroemsschock (kaasautor). // *Sven. Lakartidu.* 61 (1964); Conversion of atrial arrhythmias with dc shock: Primary results and a follow-up investigation (kaasautor). // *Acta Med. Scand. Suppl.* 431 (1965); Epidural anaesthesia in low-back pain and sciatica (kaasautor I. Goldie). // *Acta Orthop. Scand.* 39 (1968) 2; Anesthesia in renal transplantation. Observations at 142 anesthetics in 50 patients (kaasautorid K.G. Dhuner, H. Lundberg). // *Scand. J. Urol. Nephrol.* 2 (1968) 1.

B: AAUT III, 304; *Merila-Lattik, H.*, 544.

PETERS (a-ni 1998 Piirimäe), **Triinu** (11. V 1970), põllumajandusteadlane; Helmut ja Krista P. t, Kristjan, Pärtel ja Kaarel P. õde. Lõpetas 1988 Tartu 16. Kk-i, 1993 EPMÜ loomakasv erialal, põllumag (1994, EPMÜ), vk “Eesti punast tõugu pullide spermaproduktiooni sõltuvus pärilikest teguritest”, *Ph.D.* (põllum-teadused, 1999, Kieli Ük), vk “Schätzung genetischer Parameter für funktionale Merkmale bei Rotviehpopulationen”. Oli 1993–94 Eesti Punase Karja Aretuskeskuse sekr-tõlk, 1994 EPMÜ loomakasv-inst-i teadur, 1995–99 Kieli Ük-i teadur, ühtlasi 1996–99 Põllum Registrate ja Inform-i Keskuse andmetöötluse osk-a biomeetria sektori teadur, 2000–*Planet ID GmbH* (Essen, Saksamaa) müügidir.

T: Schätzung genetischer Parameter für funktionale Merkmale bei Rotviehpopulationen. // Schriftenreihe des Instituts für Tierzucht und Tierhaltung der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel 116 (1999).

PETERSELL, Valter (28. X 1933, Kaagjärve v, Valgamaa), geoloog, geokeemik; talupidaja p. Lõpetas 1952 Valga Kk-i, 1957 TÜ geoloogia osk-a, geol-mineral-knd (1976, GI), vk “Основные черты геологии и рудоносности кристаллического фундамента южного склона Балтийского щита”. Oli 1957–62 Tšita Geol-val geoloog

ja jaosk-a juh, 1962–91 EGK geoloog, jaosk-a juh, geol-töökonna ja eksped-i peageoloog ja juh, a-st 1991 osk-a juh ja j-geoloog. 1984–92 NSVL Geol-min-i ja sotsialismimaade vaheliste põlevkiviuringute juht ja koordinaator, a-st 1991 osalenud mitmes rahvusvah geokorrelatsiooniprogrammi projektis. – Uurimisvaldkonnad: diktüoneemaargilliidi, fosforiidi, põlevkivi ja Eesti aluskorra geol, geokeemia ja maagistumine, pinnase geokeemia ja keskkonnaprobleemid. Rakvere fosforiidipiirkonna esmaavastajaid. ENSV tnl tööstustöötaja (1975). Üle 30 teadustr-e.

T: On the geological structure of the crystalline basement of the southern slope of the Baltic shield (kaasautor O. Levchenkov). // TÜ Toim 972 (1994); Mulla geokeemilise seire bulletään (kaasautor). Tln, 1996; Eesti mulla huumushorisondi geokeemiline atlas (kaasautor). Tln, Uppsala, 1997; Distribution of heavy metals in sediments of the Gulf of Riga, Baltic sea. // Boreal Envir. Res. 5 (2000) 2; Grain size analysis and mineralogy of the Tremadocian Dictyonema shale in Estonia (kaasautor). // Oil Shale 18 (2001) 4; Radoonist Eesti pinnases. // Keskkonnatehnika (2005) 2.

B: EE 14, 367; EGBT, 87.

PETERSEN (a-ni 1921 **Asson**, 1921–38 **Peterson**), **Emma** (13. VII 1889, Vaabina v, Tartumaa – 1. I 1965, Tallinn), ajaloolane, pedagoog ja ühiskonnategelane; õpetajate t, Ferdinand P-i abikaasa, Ivar-Heldur P-i ema. Õppis a-st 1904 Peterburis Bestuževi kõrgematel naiskursustel, lõpetas need 1910 üldajaloo alal. Sooritas 1910 TÜ-s riigieksamid ja omandas kk-iõpetaja kutse. Oli 1910–19 Tartus ENKS Tütarlaste Gümni-i õpetaja, 1919–21 EV Haridusmin-i osk-ajuh, 1926–35 Tallinna II Tütarlaste Gümni-i õpetaja. Asutava Kogu ja I Riigikogu (1920–23) liige. – Uurinud rev liikumist Venemaal ja Prantsusmaal, kirjutanud 16 ajalooõpikut (paljud neist ilmunud kordustr-des).

T: Venemaa vana kord ja selle kukutamine. Trt, 1917; Vanaaeg (õpik). Trt, 1918 (5. tr 1931); Keskaeg. Trt, 1918 (4. tr 1925); Suur Prantsuse revolutsioon. Tln, 1923; Uus aeg. Tln, 1925; Üldine ajalugu I–II (õpik algk-dele). Tln, 1922; Eesti ajalugu: ühes üldajalooga (õpik algk-i V kl-le; kaasautor A. Möller). Trt, 1931; 4. Tr 1938; Eesti esiajalugu: ühes üldajalooga ja kodanikuõpetusega (õpik VI kl-le; kaasautor A. Möller). Trt, 1931, 6. Tr. 1938; Vana aeg keskkoolile. Tln, 1935, 21937.

B: EAT, 234; EE 14, 367–368.

K. Siilivask

PETERSEN, Eugen Adolf Hermann (16. VIII 1836, Heilinghafen – 14. XII 1919, Hamburg), saksa päritolu kunstiajaloolane, arheoloog ja filoloog; õpetlase p. Õppis filol-t ja arheol-t Kieli Ük-s, lõpetas Bonni Ük-i. Auhinnatud töö “Theoprasti characteres” täiendatud variandi eest andis Kieli Ük talle *dr. philos.* kraadi. Taani valitsuse stipendiumiga õppis kuni 1861 Rooma Arheol Inst-s antiikkunsti ning täiendas end Napolis ja Firenzes. 1862 töötas Briti Muuseumis hellenistliku kunsti kogudega. Seejärel pidas Erlangeni Ük-s loenguid kreeka kunstist ja mütol-st ning sai siin 1862 *pro venia legendi* “De Philocteta Euripidea” eest eradots kutse. Oli 1873–79 TÜ klassikalise filol ja arheol kat-i korr prof, pidas loenguid antiikkunsti ajaloost, kreeka mütol, geogr ja topogr. 1874–79 täitis ühtlasi TÜ Kunstimuuseumi dir-i ja rmtk juh ülesandeid. Pidas ettekandeid hellenistlikust templikultuurist, H. Schliemanni väljakaevamistest Troojas jm. Tartust siirdus Praha Ük-i. 1880–85 võttis koos Austria õpetlastega osa kolmest eksped-st Kreekasse ja Väike-Aasiasse; avaldas uurimisreiside kohta mitu rmt-t. P. teost Vana-Kreeka suurima skulptori Pheidiasse loomingu peetakse ephohilooavaks. Üle 100 teadustr-e.

T: Die Kunst des Pheidias. Berlin 1873; Reisen in Lykien, Milyas und Kibryatis (kaasautor F. v Lischen). Wien, 1889; Städte Pamphyliens und Pisidiens (kaasautor), Wien, 1890–1892).

B: Левицкий II, 475–479; Brockhaus (1903), 16; Nordisk familjebok Encyclopedi och Konversations lexikon. Stockholm, 1931, 913; *Raid, N.* TÜ muuseumi ajaloost. // Kunst (1968), 31–39; AKA arhiiv, f 402, n 3, s 1309; TÜ ajalugu II, 145–175.

K. Siilivask

PETERSEN (a-ni 1938 **Peterson**), **Ferdinand** (13. III 1887, Lehtse v, Järvamaa – 18. II 1979, Chapel Hill, Põhja-Carolina, USA), tehnikateadlane ja ühiskonnategelane; metsavahi p, Emma P-i abikaasa (1921–40), Ivar-Heldur, Henno ja Karl Endel P-i isa. Lõpetas 1909 Tallinna Reaalkooli, 1916 Petrogradi PI hüdrotehnika erialal. Töötas ins-na Venemaal (tegeles Imatra ja Rauhiala koskede mõõtmisega, kavandas Volhovi jõe laevalüüsi, oli Näljastepi niisutusprojekti ehitusosk-a juh). 1917 naasis Eestisse, oli Eesti

Maaval tehnikaosk-a juh, 1918–19 Ajutise Val teedeminister, 1918 novembris Eesti delegatsiooni juht Riias läbirääkimistel, sõlmis Saksamaa esindaja A. Winnigiga lepingu võimu ja varade üleandmisest Eesti Ajutisele Val, 1919 Asutava Kogu liige ja 1919–29 Põllutöömin-i Tehnika Peaval juh. Seejärel elas pms Harjumaal oma 1921 rajatud talus. Ehitas Raasikule villavabriku ja jahuveski ning nende elektrienergiaga varustamiseks Jägala jõe Anija hüdroelektrijaama. Lahkus 1944 Eestist Saksamaale, siirdus sealt 1949 USA-sse, oli New Yorgis joonestaja hüdrorajatiste projekteerimisel. – Oli Eestis inskoolituse rajajaid, 1917 üks ETS-i taasloojaid Eestis ja selle esimene esimees, aktiivne osaline Tallinna Tehnikumi (TT) asutamisel ja 1918–23 hüdrotehnika osak-a juh. Oli Eesti esimese maaseaduse teksti koostajaid ja maareformi elluviijaid. EIÜ ja IK liige, Kaub-Tööstuskoja juhatuse liige (esindas Eestit ülemaailmsel kaub-kodade konv-l 1928 Stockholmis). Saksamaal oli tegev eestlastest Tehnika Koondise loomisel (1946), USA-s 1962–64 selle esimees. Uurimusi turbamajandusest ja taluehitusest, kirjutanud mälestusi. **T:** Veeseadusest. // ETSi ajakiri (1919) 1; Mõned arvud. // ETSi ajakiri (1919) 9; Pihkva raudteesild. // ETSi ajakiri (1919) 11; Taluehituste projektide võistlus. // ETSi ajakiri (1920) 7; Taluehitused. Tln, 1921; Silevaltsid. // Eesti Veski (1939) 1; Mälestusi ja tähelepanekuid. Tln, 2001.

B: EE 14, 368; EBL 375–376; EAT, 234; Eesti majandustegelased. Tln, 1937, 157; TT ja TTÜ BL 1918–1944, 47; TT 1918–1928, 11, 32, 41; TPI 1936–1986, 27, 33; Ehitusinsenerid TPI-st, 11, 19; Mehed Vabaduse puisteelt. Uppsala, 1972, 297–298; *Mägi, V. Ferdinand Petersen* 110. // Ehitaja (1997) 6, 65; *Karjahärm, T., Sirk, V. Vaim ja võim. Eesti haritlaskond 1917–1940.* Tln, 2001, 170; *Mägi, V. Minerva rüütlid.* // Eesti inseneri kodus ja võõrsil. Tln, 2005, 129–132.

V. Mägi

PETERSEN, Henno August (1938, Harjumaa), keemik; Ferdinand P-i p, Ivar-Heldur ja Karl Endel P-i vend. Läks 1944 koos perega Saksamaale, sealt 1949 USA-sse. Lõpetas 1956 *Clifford J. Scott*'i kk-i (New Jersey), 1960 Rensselaeri PI (Troy, New York) keemiains-i erialal; *Ph.D.* (füüsikal keemia, 1965, Purdue Ük, Lafayette, Indiana), vk "The Microheterogeneity of Plasma Albumins". Oli 1960–65 Purdue Ük-i teadur, 1965–67 *US Army* labori teadur, a-st 1967 UniRoyal Uurimiskeskuse (New Jersey) teadur. –

Uurimisvaldkonnad: biokeemia, uute plastikute, kummide, tekstiilmaterjalide keem ja füüsikal omaduste uurimine. Omab patente USA-s, Saksamaal jm.

T: Reinforced acrylonitrile-styrene polymers (kaasautor M. Farber). // Chem Abstr. 81 (1974); US Appl. (1972) No 285298; Ger Offen (1974) No 2340397.

PETERSEN (a-ni 1938 **Peterson**), **Ivar-Heldur** (26. VII 1929, Tallinn – 9. VIII 2007, Tallinn), matemaatik; Ferdinand ja Emma P-i p, Karl Endel ja Henno August P-i vend. Lõpetas 1947 Tallinna Reaalkooli, 1952 TÜ mat-tsk-a, füüs-mat-knd (1955, TÜ), vk “Vahetatavate rühmade poolt moodustatud rühmade konstruktsioonist”, kaitses 1970 TA-s edukalt dr-vk “Mitme muutuja funktsioonide identifitseerimise probleemid”, kuid Moskvas kraadi ei kinnitatud. Oli 1952–60 TPI mat kat-i õppejõud (asst, v-õpetaja, dots) ja 1973–82 (kohakaaslusega) prof kt, 1960–68 Kübl arvutuskeskuse juh, 1968–95 mat osk-a juh, ühtlasi 1969–84 teadusdir, a-st 1995 peateadur. Koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: rühmateooria, arvutusmeetodid ja mat stat, mat rakendused ühiskonnas (parlamentaarne demokraatia modelleerimine, liikluskindlustuse mudelid). Esinenud teaduskonv-del NSVL-s, Saksamaal ja Soomes. Isa mälestustermt-u “Mälestusi ja tähelepanekuid” (Tln, 2001) koost ja toim. ENE toim-koll-i liige. EMatS asutaja (1987) ja juhatuse liige. Üle 70 teadustr-e.

T: Üldine füüsika: kinemaatika ja sissejuhatus matemaatilisse analüüsi (kaasautor G. Mets). Tln, 1959, 1962, 1969; Kõrgema matemaatika ülesannete kogu (kaasautor H. Roos). I. Tln, 1960, ²1962, ³1969; II. Tln, 1961, ²1969; Elektronarvuti teadust ja rahvamajandust abistamas (kaasautor). Tln, 1963; Katsete planeerimine. Tln, 1966; Linear minimax estimation for inadequate models in L2 metric. // Math. Operationforsch. u. Statist 4 (1973) 6; Система программ для обработки анкет (kaasautor M. Hoolma). Tln, 1979; Прикладные программы по математической статистике STATEC-1 (kaasautor). Tln, 1982; Stability of equilibria in multi-party political systems. // Math. Social Sci 21 (1991); Demokraatliku arengu matemaatilisest mudelist. // EMatS ar 1988. Trt, 1993.

B: ENE 7, 97; EE 7, 276, EE 14, 368; TÜ ajalugu III, 307, 310; TPI 1936–1986, 374, 375, 498; Kübl 1990, 18, 46; TTÜ professorid läbi aegade, 318–319.

PETERSEN, Karl Endel (11. VII 1943, Tallinn), matemaatik; Ferdinand P-i p, Ivar-Heldur ja Henno August P-i vend. Lahkus 1944 koos vanematega Eestist. Lõpetas 1961 USA-s (Ney Yorgis) Clifford J. Scotti keskkooli, 1965 Princetoni Ük-is bakalaureseõppe mat erialal, 1967 Yale'i Ük-is mag-õppe, mat-mag (1967, Yale'i Ük), *Ph.D.* (mat, 1969, samas), vk "Prime Flows, Disjointness and Mixing". A-st 1969 Põhja-Carolina Ük-i õppejõud, sh 1987–92 adj-prof, 1992– prof. Olnud külalisprof ja -uurija paljudes maailma ük-des ja teadusasutustes, sh Yale'i Ük-s (1979), Prantsusmaa ük-des (1981, 1988, 1991, 1992), India Stat-inst-s Calcuttas (1989), Kairo Ük-s (1993), esinenud loengutega Tartu Ük-s (1992, 1994) ja KübI-s (1992). – Uurimisvaldkond: invariantse mõõduga dünaamilised süsteemid, nende ergoodilisusteooria, rakendused tõenäosus- ja inform-teoorias. On selle valdkonna juhtivaid spetsialiste, olnud osaline väga paljudel erialakonv-del jt rahvusv-l aruteludel. *Am. Math. Soc.*, *Sigma Xi* liige. Üle 30 teadustr-e. **T:** Brownian Motion, Hardy Spaces and Bounded Mean Oscillation. Cambridge Univ. Press, 1977; Ergodic Theory. Cambridge Univ. Press, 1983, 21989; The helical transform as a connection between ergodic theory and harmonic analysis. // *Trans. Amer. Math. Soc.* 331 (1992). **B:** EE 7, 276; 14, 368; ETVpK.

Ü. Lumiste

PETERSEN, Wilhelm Konstantin Frommhold (12. VI 1854, Lihula, Läänemaa – 3. II 1933, Tallinn), entomoloog-lepidopteroloog ja pedagoog; baltisakslane, apteekri p. Lõpetas 1872 Pärnu Gümni-i, 1881 TÜ zool erialal, zool-mag (1887, Peterburi TA), vk käsitles Euroopa arktilise piirkonna liblikafaunat. Oli koduõpetaja, 1884–90 Tallinna Peetri Reaalkooli ülemõpetaja (asutas koolis zool-kabineti, kuhu tellis ka röntgeniapaaradi) ja 1890–1915 dir, 1916–17 Tallinna Toomkooli dir, 1918 Harjumaa koolide insp, 1919–25 Tallinnas kooliõpetaja (1920–25 tütarlastegümni-s). – Uurimisvaldkond: liblikaliste morfol, süstemaatika ja levik. Sooritas uurimisretki Lõuna-Ameerikasse (1875–77), Lapimaale (1878), Pärsiasse (1880), Taga-Kaukaasiasse ja Armeeniasse (1881), Kesk-Uuralitesse (1890), hiljem korduvalt Alpidesse. Koost esimese põhjaliku Eesti liblikafauna ülevaate. Arvestas ühena esimestest liikide eristamisel ja süstemaatikas suguelundkonna morfol, nägi genitaalide ehituse erinevustes liikidevahelist

ristumisbarjääri; käsitles liigitekke probleeme; üks tänapäevase liblikate süstemaatika metodol loojaid. Vaatlustulemuste alusel näitas liblikate sugupoolte ja liikide vahelise keem kommunikatsiooni toimimist, selle morfol alust ja tähtsust liigitekkes. Oli 1900–08 EKÜ asepresident ja 1908–18 president; asutas ühingu juurde provintsiaalse loodusteaduste sektsiooni. Kopenhaageni Ük-i audr (1929), Venemaa Entomoloogiaseltsi auliige ning mitme muu kodu- ja välismaise teadusseltsi juhatuse liige või auliige. Üle 50 teadustr-e.

T: Fauna baltica: die Schmetterlinge der Ostseeprovinzen Russlands. Reval, 1890; Zur Frage der Chromophotographie bei Schmetterlingspuppen. Dorpat, 1891; Beiträge zur Morphologie der Lepidopteren. // Mémoires de l'Acad. IX (1900) 6; Lepidopteren-Fauna von Estland. // Beiträge zur Kunde Est-, Liv- und Kurlands (1902); Indifferente Characterere als Artmerkmale. // Biol. Centralblatt XXIV (1904) I, II; Lepidopteren-Fauna von Estland. 2. Auflage. Tln, 1924; Eesti päevaliblikad (määramistabelitega). Trt, 1927.

B: DbBL, 585–586; EBLT, 196; EE 7, 276; 14, 368; Viidalepp, J. Lepidopteroloog ja bioloogiateoretik Wilhelm Petersen 150. // EL (2004) 5, 24–25.

PETERSON, Aleksei (29. X 1931, Sangaste v, Valgamaa), etnoloog; talupidaja p, Pärt P-i isa. Lõpetas 1951 Valga Kk-i, 1956 TÜ ajaloo-osk-a etnol erialal, ajalooknd (1991, Peeter I Antropol ja Etnogr Muuseum Peterburis), vk “Принципы комплектования этнографических музейных коллекций и их обработки на примере Эстонского национального музея”, ajaloodr (1993, samas), vk – knd-vk täiendatud versioon. Oli 1958–92 ERM-i dir. – Uurinud museol, eesti taluehitisi, põllutööriistu, ERM-i ajalugu, soome-ugri rahvaste materiaalet kultuuri. 1960–2001 organiseeris ja tegeles eesti jt soome-ugri rahvaste kultuuri kogude süsteemse komplekteerimisega, mille tulemusel ERM-i kogud suurenesid üle 60%. Pannud aluse etnofilmile (“Eesti küla sajandivahetusel”, “Vepslased 20. saj. alguses”, “Lõunaudmurdi küla 20. saj. alguses”, sama Põhjaudmurdi kohta), jäädvustanud rahvaste materiaalet kultuuri kitsasfilmile ja videolindile (üle 50 000 m). ERM-i Raadil taasrajamise algataja. A-st 1995 Eesti Muuseumiühingu ajakirja “Muuseum” peatoim. *Suomalais-ugrilaisen Seura, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Seura* välisliige.

ENSV tnl kultuuritegelane (1989), Udmurdi Vabariigi tnl kultuuritegelane (1996), J. Hurda rahvuskultuuri auhind (2005). Üle 100 teadustr-e.

T: Eesti nõukogude etnograafia aastail 1940–1965. // Etnograafia Muuseumi ar 1966; Tln, 1966; Lisandeid eestlaste ja vepslaste harkadra kujunemisloole. Tln, 1970: Udmurdi vana rahvakunst. Trt, 1977; Lisandusi läänemeresoome rehe nimetuse uurimisloole. // Etnograafiamuuseumi ar XXX. Tln, 1977; Lõunavepsa linandusest. // Samas; 75 a. Eesti Etnograafiamuuseumi. Trt, 1984; Zur Finnougrischen Volkskunde. Tln, 1985; Varaait. Tln, 1986; Udmurdi vana rahvakunst. Trt, 1997, Eesti Rahva Muuseum mööduvas sajandis. // Muuseum (1999) 6; Eesti Rahva Muuseum ja Raadi. // Lee (2000) 6; Indoeuroopa mõjutustest vepslaste põllunduses. // ÕES ar. Trt, 2002; Vepsälaisten maatalous- ja rakennuskultuurista. // Vepsä. Maa. Kansa. Kulttuuri. Jyväskylä, 2005.

B: EE 14, 368; Aleksei Peterson 60. Tln, 1991.

PETERSON (Pētersons), Karl (Carl, Kārlis) (25. V 1828, Riia – 1. V 1881, Moskva), matemaatik; lätlane, käsitöölise p. Õppis 1847–52 TÜ-s, kaitses 1853 samas vk-a “Über Biegung der Fläschen”, milles esitas kaks pinnateooria põhivõrrandit (P-i–Codazzi võrrandid) ja põhiteoreemi. Siirdus Moskvasse, kus oli Peeter-Pauli kooli mat-õpetaja. – Pinna painutamise teooriat käsitlevate töödega pani aluse Moskva diferentsiaalgeomeetria koolkonnale. Töö eest osatuletistega diferentsiaalvõrrandite integreerimisest andis Novorossiiski Ük talle 1879 puhta mat dr-i kraadi. Osales Moskva Mat Seltsi asutamises (1865).

T: Об изгибании поверхностей. // Ист.-мат. исслед. V (1952); 1853. a väitekirja tõlge vene k-e).

B: EE 7, 276; *Россинский С. Д.* Карл Михайлович Петерсон. // Успехи мат. наук IV. 133 (1949) 5; *Фиников С. П.* К. М. Петерсон и московская школа. // Курс дифференциальной геометрии. М, 1952, 310–312; *Депман И. Я.* Карл Михайлович Петерсон и его диссертация. // Ист.-мат. исслед. V (1952); *Lumiste, Ü.* Lehekülgi matemaatika ajaloost Eestis. // МК II (1964); *Юшкевич А. П.* История математики в России. М, 1968.

PETERSON, Heldur (12. I 1956, Tartu), loomakasvatusteadlane; talupidaja-möldri p. Lõpetas 1974 Võnnu Kk-i, 1979 EPA zooinst-tsk-a, 1986 Ülel Hobusekasv-e TUI sihtasp-i, põllum-knd (1989, Ülel Hobusekasv-e TUI, Rjazani obl), vk "Особенности разведения лошадей рабочепользовательного и спортивного типа в условиях Эстонской ССР". Stažeeris 1998 Uppsala Ük-is. Töötanud ELLPID-Tempus programmi raames Corki Ük-is Iirimaal (1993–95, vaheaegadega), Kieli Ük-s (1995), Taani, Poola, Leedu, Läti ük-des jm. Oli 1978–83 Luunja sovhi peazootehnik, 1986–87 EPA aretusõpetuse kat-i v-teadur ja asst, 1987–90 v-õpetaja, 1990–94 dots, 1994–2004 EPMÜ loomakasv-inst-i aretusosk-a dots ja v-teadur, 2005– vet-med-i ja loomakasv-e inst-i dots, v-teadur (ühtlasi a-st 1991 Kõivu-Andrese talu peremees). Õpetanud hobusekasv, gen, zool, loomakasv-talu planeerimist. – Uurimisvaldkonnad: hobusekasv, põllum-ettevõtte planeerimine, maaelu areng, põllumeeste seltsid ja põllum-e ajalugu. Käsitlenud hobuste aretusväärtuse määramist, noorhobuste välimiku, liikumise ja vabahüppe hindamist, koost Eestis aretatavate tõuhobuste aretusprogramme. Eesti NSV taluseaduse ja EV maareformi aluste seaduse eelnõu autoreid. Ajakirja "Tõuloomakasvatus" toim-koll-i liige. Korraldanud põllum-näitusi, sh viinud eesti ja tori hobuse ülemaailmsele näitusele "Equitana 95". Tartu Põllumeeste Seltsi taastajaid ja esimees (1988), Eesti Hobusetõugude Tõuaretusnõukogu liige (1989–), APS-i liige (2002, 2004 president), EV ÜN ja EV ÜNP liige, maaelukomisjoni esimees, Eesti Kongressi liige (1990–92), Põhjamaade Parlamentaarse Assamblee Eesti delegatsiooni liige (1990), Põllumeeste Kogu esimees (1992–93), Eesti Hobusekasvatajate Seltsi president (1992–99), Eesti Põllumeeste Keskse seltsi taastamistoimkonna esimees, Eesti Põllumajanduse arenguloos I. Trt, 1998; Eesti hobune on osa meie looduspärandist. // EL (2000) 10; Eesti tõugu hobuste mõõtmete muutumine. // Tõuloomakasvatus (2001) 2; Tori ja eesti tõugu hobuste aretusväärtustest. // Tõuloomakasvatus (2002) 2; Teadus Eesti

T: Sociological profile of rural community. University College Cork, 1994; Breeding of the Estonian Local Horse in limited population. // Abstr. 48th Ann. Meet. EAAP. Vienna, 1997; Eesti Hobusekasvatajate Selts tegutsemas 7 aastat. // Tõuloomakasvatus (1990, 2000); Hobusekasvatus [Eestis 19. sajandist kuni 1918.a.]. // Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos I. Trt, 1998; Eesti hobune on osa meie looduspärandist. // EL (2000) 10; Eesti tõugu hobuste mõõtmete muutumine. // Tõuloomakasvatus (2001) 2; Tori ja eesti tõugu hobuste aretusväärtustest. // Tõuloomakasvatus (2002) 2; Teadus Eesti

põllumajanduse arenguloos. II osa (1918–1940) (kaasautor). Trt, 2003; On breeding value of the Estonian native breed horses (kaasautor H. Pärtma). // Animal breeding in the Baltics X. Trt, 2004; Development, management and direction of the Estonian Horse Breeders Society. // Samas.

B: EPA BL II, 67, 81; EPMÜ BL, 76; EMaBL, 366; *Oll, Ü.* Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi liikmed – Eesti NSV Ülemnõukogu saadikud. Arnold Rüütel ja Heldur Peterson. // *Agraart* (1990) 2, 253–254; *Eesti Maa* (1996) 8. VII.

PETERSON, Herman (5. V 1896, Kaisma v, Pärnumaa – 28. V 1959, Port Arthur, Ontario, Kanada), loomaarstiteadlane, bakterioloog; tööliste p. Lõpetas 1916 Riia Vaimuliku Seminari, õppis 1916–18, 1920–21 TÜ arstitsk-s, lõpetas 1924 loomaarstitsk-a. 1917–18 oli I maailmasõjas, 1918–20 Vabadussõjas, 1920–22 ülejateeniija, 1922–23 TÜ loomateravishoiu labori (hilisem Rkl Seerumi Inst) asst, 1923–25 juh abi, 1925–44 juh. Läks 1944 Saksamaale, oli a-ni 1946 Weidenis bakterioloog ja IRO Ambergi Tuberkuloosisanatooriumi bakterioloogia juh. Siirdus 1946 Rootsi, töötas 1946–50 Hälsinborgis farm-tehases, 1950–53 oli Stockholmis Rkl Vet-med-i Asutuse asst. Läks 1953 Kanadasse, oli a-st 1954 Sioux' Lookoutis *Indian Hospital*'i bakterioloog. – Töid bakterioloogia ja immunoloogia-st.

T: Riikliku Seerumi-instituudi arengisloost tema esimesel aastakümnel (kaasautor). // *ELR* (1936) 7; Sigade punataud 1935. aastal ja esimene profülaktiline süstimine. // *ELR* (1936) 4; Normaali-hobuseseerumi kiirendavast toimest *Brucella abortus*'e infektsioonisse. // *ELR* (1936) 7.

B: AAUT II, 67; *Arras, A.* Hermann Peterson 60. aastane. // *Eesti Vet-arst* (1956) 11, 59–60; *Riispere, H.* Herman Peterson: *In memoriam*. // *Eesti Vet-arst* (1961) 14, 69–70.

E. Ernits

PETERSON, Jaak (30. VI 1938, Võru – 21. XII 2003, Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1957 Tallinna Polütehnikumi, 1963 TPI elektrijaamade, -võrkude ja -süsteemide erialal, tehn-knd (1979, Ukr TA Füüsika-Meh Inst), vk “Исследование влияния параметров коммутационных элементов на метрологические характеристики индуктивных делителей напряжения”. Stažeeris Leningradi Elektrotehnika Inst-s (1977)

ja Praha Kõrgemas Tehnikak-s (1979, 1986, 1989). Oli TPI automaatika kat-i labori rajajaid ja 1960–68 juh, 1968–77 automaatika kat-i asst, 1977–81 v-õpetaja, 1981–92 dots, 1992–98 TTÜ automaatika ja süsteemitehnika inst-i automaatikavahendite õt-i dots. A-st 1998 pensionil, kuid täitis TTÜ-s õü-id, oli 2000–03 Mereakad (osal koormusega) dots ja Sisekaitseakad õü täitja. Õpetas elektromagnetseadmeid, tootmisautomaatikat, elektrimasin- ja magnetseadmeid, telemehaanikat; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kommunikatsioonielementide ja nende parameetrite mõju mõõteahelate täpsusele, täpsete vektormeetriliste mõõteseadmete loomine, koodiga juhitud mitmeastmeliste induktiivsete pingejagurite töö laias sagedusalas, mat mudelid induktiivpingejagurite ja -trafode arvutamiseks. Võttis osa töödest mõõteseadmete ja täppisrafode konstrueerimisel. Kuulub prof H. Sillamaa automaatikute koolkonda. Olnud TPI väljaannete vast toim. NSVL leiutaja, auautomaatik. TPI kuldmärk. 56 teadustr-t, 6 autorit-t.

T: Метод испытания магнитоуправляемых контактов в режиме сухой цепи. // Электронная техника. С. 4. Электровакуумные и газоразрядные приборы 7 (1975); Анализ погрешностей индуктивного делителя напряжения с секцией связи. // Тр. ТПИ 387, (1975): Средства технического контроля векторвольтметров (kaasautor T. Trumm). // Тр. ТПИ 583 (1984); Влияние импеданса ключей на погрешности коммутируемых индуктивных делителей напряжения. // Тр. ТПИ 558 (1983); Voltage Ratio Error Estimation in Ratio Transformers (kaasautor R. Jõers). // Trans. Tallinn Techn. Univ. 702 (1989).

B: TPI 1936–1986, 314, 317.

PETERSON (a-ni 1989 **Metsaorg**), **Kaja** (14. IV 1963, Tallinn), zooloog-ökoloog, keskkonnateadlane, Pärt P-i abikaasa. Lõpetas 1981 Tallinna 7. Kk-i, 1987 TÜ biol oska, 1991–92 Manchesteri Ük-i magistrant, *M.Sc.* keskkonnateadustes (1992, Manchesteri Ük), vk “Aspects of the breeding ecology of the Kingfisher (*Alcedo atthis ispida* L) with particular reference to habitat assessment”. Oli 1987–93 TÜ biol-geogr-tsk-a asst, 1993–97 Säästva Eesti Inst-i (SEI-Tallinn) projektijuht, 1998– programmijuht. – Uurimisvaldkonnad: biol mitmekesisus; looduskaitsepol; maakasutuse biol aspektid; keskkonnamõju hindamise ja keskkonnaauditeerimise meetodika; säästev areng.

Keskkonnamõjude hindamise litsentsitud ekspert (a-st 2001). LUS-i (1981) ja Eesti Ornitoloogiühingu (1994) liige, Tallinna Linnuklubi asutajaliige (2002). Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti linnud. Trt, 1992; Nature conservation in Estonia. General data and protected areas. Tln, 1994; Inimene ja keskkond (kaasautorid T. Kaasik, H. Kaldaru). Tallinn, 1996; Eesti kaitsealad ja nende juhtimine (kaasautor). // SEI-Tallinna väljaanne 4 (2001); Rannalade väärtused ja nende kaitse (kaasautor P. Kuldna). // SEI-Tallinna väljaanne 7 (2005); Ülevaade keskkonnamõju hindamise praktikast Eestis (koost). // SEI-Tallinna väljaanne 9 (2006); Keskkonnamõju hindamine. Juhised menetluse läbiviimiseks tegevusloa tasandil. Tln, 2007.

PETERSON, Karl (14. I 1927, Kohtla v, Virumaa – 25. III 2008, Tartu), loomaarstiteadlane, mikrobioloog ja epizootoloog; kooliõpetaja p, Urmas P-i isa. Lõpetas 1945 Rakvere 1. Kk-i, 1950 TÜ vet-tsk-a, 1955–56 samas asp, vet-knd (1956, EPA), vk “Suu- ja sõrataudi komplikatsioonidest ning selle taudi mõjust lehmade piimatoodangule ENSV-s”, 1963–65 oli EPA vet-tsk-a doktorant, vet-dr (1967, Leningradi Vet Inst, kinnitati 1970), vk “Повышение резистентности цыплят к сальмонеллезу (пуллорозу-тифу) на ранних этапах онтогенеза”. Oli 1950–51 TÜ epizootol, mikrobiol vet-san-ekspertiisi kat-i asst, 1951–57 EPA loomataudide ja mikrobiol kat-i asst, 1957–59 v-õpetaja, 1959-66 dots, 1966–68 sise- ja nakkushaiguste kat-i dots, 1968–71 liha-, piimatehnol ja mikrobiol kat-i dots, 1971–81 prof, 1981–86 sise- ja nakkushaiguste kat-i prof ja juh, 1986–92 prof, 1992–94 EPMÜ nakkushaiguste õt-i juh, prof, 1994–95 nakkushaiguste inst-i prof, 1995–emeritprof. Õpetanud epizootol-t, mikrobiol-t, virol-t. – Uurinud lindude salmonelloosi, veiste suu- ja sõrataudi, trihhofüütia, tuberkuloosi, udarapõletikku ning piima kvaliteeti. Loonud koos J. Kaardega veiste trihhofüütia raviskeemi. Balti Tsonaalse TU Vet-labori asutajaid (1967). Eesti- ja venek-se vet-mikrobiol-terminol loojaid. Arvukate teadusnõukogude, komisjonide ja ühingute liige, sh Eesti Geneetikute ja Seleksionääride Selts, Eesti Loomaarstide Ühing (asutajaid 1988), APS. ENSV tnl teadlane (1976). NSVL Rahvamaj Näituse pronksmedal (1968), EPMÜ teenetemedal (2000). Ligi 200 teadustr-t, sh 8 monogr-t ja õpikut.

T: Effect of endotoxin on resistance in the early period of ontogenesis (kaasautor). // Nature 214 (1967); Loomade nakkushaigused (kaasautor). Tln, 1968; Verepildi muutustest

vaktsineeritud ja kontrollrühma tibudel pärast *S. gallinarum*’iga nakatamist. // EPA teadustööde kogumik 57 (1968); Üldmikrobioloogia praktikum. Trt, 1973; Veterinaarmikrobioloogia-terminoloogia (kaasautor). Trt, 1982; Veterinaarne üldmikrobioloogia, viroloogia ja immunoloogia (kaasautor). Tln, 1986; Словарь ветеринарных микробиологических и вирусологических терминов (kaasautor). М, 1989; Piimast isoleeritud *S. aureus*’e faagtüüpidest. // Veterinaaria (1993) V; Sünnitusabi ja kirurgia (kaasautor). Trt, 1993; Veiste haigused I (kaasautor). Trt, 1998; Vaktsiini kasutamise esialgetest tulemustest kinnislehmadel (kaasautor). // ELR (1999) 6.

B: TÜ BL I, 426; EPA BL I, 207; II, 209; EPMÜ BL, 163; EE 14, 368; EMaBL, 367; *Pärn, H.* Karl Peterson –70. // *Agraart* (1997) 1; *In memoriam: Karl Peterson* 14. I 1927 – 25. III 2008. // *Postimees* (2008) 1. IV.

PETERSON, Kristjan Jaak (Petersohn, Christian Jacob) (14. II / 2. III 1801, Riia – 23. VII / 4. VIII 1822, Riia), keeleteadlane, folklorist ja luuletaja; Viljandimaalt Karula vallast pärit Riia Jakobi saksa-estli koguduse kirikuteenri p. Lõpetas 1818 Riia kub-gümn-i, õppis 1819–20 TÜ-s, algul usu-, hiljem filos-*tsk-s* pms filol (õpinguid toetas Liivimaa kindralsuperintendent G. Sonntag). Pidi õpingud lõpetama tervislikel (tuberkuloos) ja maj põhjustel, elatas end 1820–22 Riias pms heebrea, kreeka, ladina, vene, sks ja ingl k-e eratundide andmisega. Juba gümn-õpilasena omandas iseseisvalt õppides rootsi k-e, samuti tegeles Aasia ja Põhja-Ameerika pärisrahvaste k-tega. P-i õppimise ajal valitses Riia kub-gümn-s liberaalne ratsionaalne vaim, ratsionalismi pooldaja oli ka tema patroon TÜ-s, eksegeesi ja orientaalk-te prof. W. Th. Hetzel. Filos-s asus P. konservatiivse deismi positsioonidel. – Tead-tegevus algas a-st 1818, mil ta hakkas J. H. Rosenplänteri ajakirjas *Beiträge zur genauern Kenntniss der ehstnischen Sprache* avaldama art-eid eesti k-e lauseõpetuse, süntaksi, morfol jt küsimuste kohta. Olulisemaks tööks eesti teadus- ja kultuuriloos kujunes Chr. Gananderi *Mythologia Fennica* tõlkimine rootsi k-st saksa k-de, selle kommenteerimine ja täiendamine oma arvamustega eesti muinasusu kohta. Soome müüdid Väinämöisest, Ilmarisest ja Lemminkäisest muutusid P. käsitluses ka eesti mütol-*teks* jumalateks (Vanemuine, Ilmarine, Lämmenkunen). Mõned aastakümned hiljem kasvasid need Fr. R. Faehlmanni ja F. R. Kreutzwaldi loomingus laiahaardeliseks eesti rahvuslikuks mütol-*ks* oma eesti

jumalate ja muinaskangelastega, etendades olulist osa kogu eesti rahvuskultuuri kujunemises. End esimesena “maarahva laulikuks” nimetanud P. kirjutas oma luuletuste (nendest on säilinud 21, sh 10 oodi ja 5 pastoraali) enamiku ja päevarmt-u eesti k-s.; saksak-setest luuletust on teada vaid kolm, mis avaldati Leipzigis. Oodides kuulutab P. eesti rahvale ja tema k-le suurt tulevikku (“Kas siis selle maa keel / laulu tules ei või / Taevani tõustes ülles / Igavesust ommale otsida?”). P. tundis suurt huvi rahvaluule vastu, kogus seda ja kasutas oma luules, eriti pastoraalides. Kuid raske haigus viis lauliku noorelt hauda, ilma et tema looming otse rahvani oleks jõudnud. Siiski kogus J. H. Rosenplänter P-i käsikirjalise pärandi kokku ja paigutas selle ÕES-i arhiivi, kust selle avastas ja sellest 1901 kirjutas V. Reiman. Kuid alles G. Suits jt nooreestlased tõstsid a-st 1905 alates P. loomingu väärilisele kohale eesti kultuuriloos, kusjuures selle avaldamiseni jõuti siiski alles 1922. P-i elu on ilukirj-lt kajastanud A. Adson (näidend “Maarahva laulik”, 1941), M. Berg (romaan “Seisab üksi mäe peal”, 1988), J. Kross (jutustus “Taevakivi”) jt. Mälestussammas Tartus Toomemäel (1983, J. Soans, A. Murdmaa). P-i sünniaastapäeval tähistatakse emakeelepäeva (a-st 1999 riiklikult).

T: Ueber den Gebrauch des Nom. Gen. und Acc. bei einem Verb. // J. H. Rosenplänter. Beitr. XII, 1918; Das Charakteristische der Consonanten, mit besonderer Hinsicht auf die ehstnische Sprache. // Beitr. XIII (1821); Etwas über die Verbal-Endungen der ehstnischen Zeitwörter. // Beitr. XVI (1822); Christirid Ganander Thomasson's. Philos. Mag. Finnische Mythologie. Aus d. Schwedischen übersetzt, völlig umgearbeitet u. Anmerkungen versehen v. Chr. Jaak Peterson, Literate in Riga. // J. H. Rosenplänter. Beitr. XIV. Pernau-Reval, 1822 (separaatväljaanne 1921); Laulud, päevaraamatud ja kirjad. Korraldanud ja redigeerinud A. Paltser. Trt, 1922; Gedichte des Esthländers Jaak Petersohn. // Z. für die elegante Welt (1923) 26; III.

B: *Reiman, V.* Kristjan Jaak Peterson. // EÜS Album VI. Trt, 1901; *Suits, G.* Meie esimene luuletaja. // Võitluse päevil. Trt, 1905; Lisandusi K. J. Petersoni tundmaõppimiseks (toim G. Suits). Trt, 1927; EBL, 376–377; *Raam, V.* Kr. J. Petersoni ja Fr. R. Faehlmanni ikonograafia. Trt, 1941; *Ariste, P.* Kr. J. Peterson keelemehena. // Edasi (1952) 29. II; *Laugaste, E.* Kr. J. Peterson folkloristina. // Edasi (1953) 24. I; Kristjan Jaak Peterson. // EKA I, 383–412; TÜ ajalugu II, 60, 153, 179; EKirBL, 271–273; EKrL, 409–410; EE 14, 368; EKnL, 407–408.

K. Siilivask

PETERSON, Pearu (11. I 1971, Tallinn), matemaatik, füüsik; ehitaja p. Lõpetas 1991 Tallinna 1. Kutsekk-i väikelaeva mehaaniku erialal, 1997 TTÜ tehn füüsika alal, loodusteaduste mag (1997, TTÜ), *Ph.D.* (loodusteadused, 2001, TTÜ), vk “Multi-soliton interactions and the inverse problem of wave crests” (Tln, 2001). Oli 1991–92 laevamehaanik, 1992–97 TTÜ Kübi ins, ühtlasi 1994 Soomes VTT Mereuuringute Keskuse uurija, 1995 TTÜ inform õt-i asst ja 1996–97 Twente Ük-i (Holland) uurija, 1997–2003 TTÜ Kübi teadur, ühtlasi 2001–03 Twente Ük-i järel doktor, 2003– TTÜ Kübi v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: mat füüsika mittelineaarsed võrrandid, solitonide teooria, ekstreemsed lained; teadusarvutuste tarkvara (F2PY, SciPy, jm) arendus. ETF noorteadlase autasu (2000), TTÜ Kübi teadlase parima publikatsiooni autasu (2001, 2003). 13 teadustr-t.

T: Solitons in a perturbed Korteweg-de Vries system (kaasautor A. Salupere). // Proc. Est. Acad. Sci. Physics. Math. 46 (1997) 1 / 2; A direct and inverse problem for wave crests modelled by interactions of two solitons (kaasautor E. van Groesen). // Physica D, 141 (2000); Sensitivity of the inverse wave crest problem (kaasautor E. van Groesen). // Wave Motion, 34 (2001); Reconstruction of multi-soliton interactions using crest data for (2+1)-dimensional KdV type equations. // Physica D, 171 (2002); Long-time behaviour of soliton ensembles (kaasautorid A. Salupere, J. Engelbrecht). I–II. // Chaos, Solitons & Fractals 14 (2002) 9, 15 (2003) 1; Soliton interaction as a possible model for extreme waves in shallow water (kaasautorid T. Soomere, J. Engelbrecht). // Nonlinear Processes in Geophysics, 10 (2003); F2PY – Fortran to Python Interface Generator. // <http://cens.ioc.ee/projects/f2py2e/> (1999-); SciPy – Open source scientific tools for Python (kaasautorid E. Jones, T. Oliphant). // <http://www.scipy.org/> (2001-).

B: <https://www.etis.ee>; kodulk: <http://cens.ioc.ee/~pearu/>, PythonThreads art: <http://www.pythonthreads.com/articles/interviews/once-i-learned-about-python,-i-stopped-trying-out-different-languages.html>.

PETERSON, Pärt (18. IV 1966, Tartu), bioloog; Aleksei P-i p, Kaja P-i abikaasa. Lõpetas 1984 Tartu 2. Kk-i, 1991 TÜ biol osk-a, oli 1991–92 TÜ biol-geogr-tsk-a

magistrant, 1992–96 Tampere Ük-i arstitsk-a doktorant; mol-biol-mag (1992, TÜ), vk “Identification of B-cell epitopes on steroid 17a-hydroxylase, an autoantigen in autoimmune Addison’s disease”, *Ph.D.* (immunol, 1996, Tampere Ük), vk “Antigens and HLA in autoimmune Addison’s disease”. Oli 1991–92 TÜ MRI n-teadur, 1996–2000 Tampere Ük-i med-tehnol inst-i teadur, 2000–03 Soome Akad v-teadur, 2003– TÜ arstitsk erakorr prof ja Wellcome Trusti v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: immuunsüsteemi rakkude transkriptsiooniline regulatsioon, autoimmuunsuse tekkes osalevad geenid, genoomne imprinting. Eesti Inimesegen Ühingu ja Soome Immunol Seltsi liige. Tähtsamad uurimustoetused: Soome Akad 2000–05, Wellcome Trust 2003–08, EU Raamprogramm 6: 2003-2008. 58 teadustr-t, 3 patenti.

T: Identification by molecular cloning of an autoantigen associated with Addison’s disease as steroid 17a-hydroxylase (kaasautor). // *Lancet* 339 (1992); Positional cloning of the APECED gene (kaasautor). // *Nature Genetics* 17 (1997); APECED: a monogenic autoimmune disease providing new clues to self tolerance (kaasautor). // *Trends Immunol.* 19 (1998); Lymphotoxin pathway directs thymic Aire expression (kaasautor). // *Nature Immunol* 4 (2003); Meiotic and epigenetic defects in Dnmt3L-knockout mouse spermatogenesis (kaasautor). // *Proc. Natl. Acad Sci USA.* 102 (2005);

B: TÜ BL II, 129.

PETERSON, Urmas (17. I 1956, Tartu), geograaf; Karl P-i p. Lõpetas 1974 Tartu 2. Kk-i, 1979 TÜ geogr-a osk-a, *Ph.D.* (geogr, 1993, TÜ), vk “Studies on reflectance factor dynamics of forest communities in Estonia”. Oli 1979–84 TÜ füüsikal geogr kat-i asp ja n-teadur, 1984–86 Eesti TA AAI v-ins ja n-teadur, a-st 1986 Tartu Obs-i teadur, ühtlasi a-st 1994 EPMÜ metsakorralduse inst-i (a-st 2005 EPMÜ metsandus- ja maaehituse inst) dots ning 1994–2000 TÜ bot ja ökol inst-i dots. Õpetanud loodusgeogr-t, kaugseiret, satelliidipiltide töötlemist ja geoinfosüsteeme, ökol. – Uurimisvaldkonnad: metsade kaugseire ja taimekoosluste dünaamika, Eesti maakasutuse muutused satelliidipiltidelt mõõdetuna. Üle 30 teadustr-e.

T: Eestimaa nähtuna kosmosest (kaasautorid R. Aunap, J. Eilart). *Tln*, 1998: Seasonal reflectance factor dynamics in boreal forest clear-cut communities. // *Int. J. Remote Sensing* 13 (1992); Reflectance factor dynamics of boreal forest clear-cut communities during

early secondary succession. // *Int. J. Remote Sensing*, 13 (1992); Successional reflectance trajectories in northern temperate forests (kaasautor T. Nilson). // *Int. J. Remote Sensing* 14 (1993); Changes in agricultural land use in Estonia in the nineties detected with multitemporal Landsat imagery (kaasautor R. Aunap). // *Landscape and Urban Planning* 41 (1998); Issues related to delineation of forest boundaries on Landsat Thematic Mapper winter images (kaasautorid K. Püssa, J. Liira). // *Int. J. Remote Sensing* 25 (2004).

B: EE 14, 369; TÜ BL II, 129–130, EPMÜ BL, 113.

PETERSOO, Pille (24. IV 1974, Tallinn), sotsioloog. Lõpetas 1992 Tallinna Gustav Adolphi Gümni-i, 1997 TÜ sotsiol osk-a, 1998–99 Edinburghi Ük-i magistrant, *M.Sc.* (rahvusuuringud, 1999, Edinburghi Ük), 2000–05 Edinburghi Ük-i doktorant, *Ph.D.* (sotsiol, 2005, samas), vk “The discursive construction of national identities in the media: Scotland and its others”. Oli 1997–98 rahvastikuministri nõunik, 1999–2000 Integratsiooni Sihtasutuse projekti koordinaator, 2000–04 Edinburghi Ük-i teadur ja asst, 2005 samas järel doktor, 2006 Stirlingu Ük-i Stirlingu Meediauuringute Inst-i teadur, 2006– TLÜ RASI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: identiteet ja rahvuslus, meedia, mitmekultuuriline ühiskond. Rahvusluse ja Etnilisuse Uuringute Assots-i (ASEN) liige (a-st 1998), Briti Sotsiol Assots-i (BSA) liige (a-st 2004).

T: Rassismist ja diskrimineerimisest. // Eesti rahvaste raamat: rahvusvähemused, -rühmad ja killud. Tln, 1999; Nation speaking unto nation? Newspapers and national identity in the devolved UK (kaasautor). // *Sociol. Rev.* 52 (2004); Mediating which nations? Citizenship and national identities in the British press (kaasautor). // *Social Semiotics* (2006); Reconsidering otherness: constructing Estonian identity. // *Nations and Nationalism* 13 (2007).

B: <https://www.etis.ee>.

PETLEM, Heinrich (27. III 1910, Simbirski kub, Venemaa – 14. IX 1988, Tartu), arstiteadlane, kirurg; mõisavalitseja p. 1917 asus perekond Tallinna. Lõpetas 1929 Tallinnas H. Kubo Ühisgümni-i, 1936 TÜ arstitsk-a, viibis 1938 erialasel täiendusel Berliinis, med-knd (1950, TÜ), vk “Haavandtõve kirurgiline ravi Vabariiklikus Tartu I Haavakliinikus 1918–1947”. Oli 1936–48 TÜ teaduskonnakirurgia kat-i asst ja v-asst,

1959–84 dots, 1948–72 hospitaalkirurgia kat-i juh. Õpetas üld-, teaduskonna- ja hospitaalkirurgiat, traumatol, urol, välikirurgiat, ortopeedilist ravikehakultuuri ja spordivigastusi. – Uurimisvaldkonnad: abdominaal- ja uroloogiline kirurgia, ka urgentne kirurgia ja traumatol. Oli laia profiiliga tippkirurg, kes arendas eriti seedekulgla kirurgiat ja traumatol, ka urokirurgia rajajaid ning kilpnäärmeoperatsioonide täiustajaid. Oli mitmete teadusseltside ja org-de liige, sh ENSV ja Tartu Kirurgide Seltsi, ENSV Uroloogide Seltsi juhatuse liige, paljude erialaste nõukogude ja komisjonide liige. ENSV tnl arst (1970). Üle 60 teadustr-e, sh 2 monogr-t.

T: Randmeliigese funktsiooni taastumine pärast raadiuse murdu tüüpilises kohas. // TÕ Toim 36 (1954); Sünnipärase ektoopilise põie siirdistutamisest sooletrakti. // TÕ Toim 57 (1958); Полипоз толстой кишки с выпадением прямой кишки. // Хирургия (1959) 12; Maos tekkinud võõrkehad (kolloomümpulstikud). // NET (1962) 1; Kinniste luumurdude ravi alused. Trt, 1970; Gastroduodenaalverejooksude diagnoosimine ja ravi (kaasautor A. Peetsalu). // NET (1973) 3; Luude ja liigete kinnised vigastused. Tln, 1974; Maokirurgia arengust Tartus varasemal perioodil. // TÕ ajaloo küsimusi 6 (1977);
B: AAUT III, 58; TÕ BL I, 110–111; II, 129; EE 14, 369; *Merila-Lattik, H.*, 284; TÕ ajalugu III, 263; Heinrich Petlem. // NET (1980) 2, 134; Heinrich Petlem 75-aastane. // NET (1985) 2, 137; Heinrich Petlem (nekroloog). // NET (1988) 6, 463; TÜK 200, 112, 120, 122–123, 187, 201.

E. Teeäär

PETRI, Johann Christoph (5. XI 1762, Kleinmölen, Erfurdi läh – 24. II 1851, Erfurt), saksa päritolu pedagoog ja ajaloolane-publitsist; pastori p. Õppis alates 1780 Erfurdi ja Jena ük-s, *dr. phil.* (1809). Oli 1784–96 Tallinnas ja mitmes Eestimaa mõisas koduõpetaja, 1797–1820 Erfurdis gümna-õpetaja ja ük-i õppejõud. – Avaldatud töödes leidub rohkesti andmeid Eesti ala halduse, põllum-e, talupoegade ja aadli eluolu, tööstuse ja kaub-e, Eestimaa geogr ja looduse kohta ning väljendub poolehoid talupoegadele ja nende mõisnikevastasele võitlusele. P. teosed levisid laialdaselt ja valmistasid ette pinda pärisorjuse kaotamiseks Balti kub-des. Oli Erfurdis ilmunud ajakirja *Magazin für das Gemeinwohl* kaastoim.

T: Echstland und die Ehsten, oder historische, statistische Gemälde von Echstland. I–III. Gotha, 1802, ²1809 (e. k lüh pealkirjaga „Huvitav tükike kodumaa ajaloost”. Viljandi, 1901, 1903); Neue Pittoresken aus Norden. Erfurt, 1805, ²1809; Neues Gemälde von Lief- und Echstland, unter Katharina II und Alexander I in historischer, statistischer und merkantilischer Hinsicht. I–II. Leipzig, 1809.

B: EBL, 378–379; EBL TK, 242; EKirBL, 275–276; EE 14, 369; Eesti NSV ajalugu I, 549–553; TÜ ajalugu II, 5, 31; Eesti kooli ajalugu. 1. kd. Tln, 1989, 283, 568; *Loone, L.* Lisandeid talurahva pärisorjusest vabastamise uurimisele Eestis. // TRÜ Toim 87 (1960), 122–123; EKA I, 245–248.

R. Juursoo

PETROV, Roman (12. I 1934, Leningrad), tehnikateadlane; venelane, ehitusins p. Lõpetas 1952 Batumi 3. Kk-i, 1957 Leningradi Mäeinst-i, tehnikaknd (1986, samas). Oli 1960–65 K-Järve Põlevkivi Inst-i ins, v-ins ja n-teadur, 1966–68 trusti Eesti Põlevkivi konstrueerimis-tehnol osk-a v-ins, 1968–88 A. Skotšinski nim Mäendusinst-i Eesti filiaali grupijuht ja v-teadur, 1988–92 labori juh ja j-teadur, 1992– RE Eesti Põlevkivi teaduskeskuse mehh-se j-ins. – Uurimisvaldkond: põlevkivikaevanduste ja -karjäärade masinad ja tehnol-d, nende hindamine ja täiustamine, lõhketööde optimaalsete parameetrite määramine. Osales mitme liikurpuurvankritüübi tootmise juurutamisel, samuti uute puurkroonide väljatöötamisel ja seeriatootmise juurutamisel. Büll-de «Põlevkivi» ja «Põlevkivitööstus» toim-koll-i liige. Ülel Rahvamaj Näituse pronksmedal (1982), ENSV rkl preemia (1985). Ligi 100 teadustr-t, 3 autorit.

T: Результаты испытания рыхлителя Д-65АС с усовершенствованным рабочим органом. // Гор. сл. 2 (1976); О влиянии диаметра скважин на основные показатели буровзрывной подготовки и экскавации драглайнами вскрышных пород сланцевых разрезов. // Гор. сл. 3 (1978); Пути совершенствования горно-подготовительных работ на сланцевых шахтах Прибалтийского бассейна. – Технолология и комплексная механизация добычи горючих сланцев (kaasautor). // Научн. сообщения ИГД им. А. А. Скочинского. М, 1989; Оптимизация параметров режима шарошечного бурения карбонатных пород (kaasautor). // Уголь 8 (1991).

B: 50 лет сланцедобывающей промышленности Эстонской ССР. Тлн, 1966, 389–391; Развитие горной науки 1927–1977 гг. М, Недра (1977), 228–233.

PETROVSKAJA, Tamila (18. IX 1944, Nikolajevi obl, Ukraina), keemik-tehnoloog; ukrainlane, töölise t. Lõpetas 1961 Ukrainas kk-i, 1970 TPI keemik-tehnoloogina, tehnikamag (1992, TTÜ). Oli 1968-80 KI ins ja v-ins, 1980–86 n-teadur, 1986–2002 teadur. – Uurimisvaldkond: keemiatööstuse protsessid ja aparaadid, heitvete puhastamise tehnol. Välja töötanud alkadieenide hüdrokloorimise tehnol. 40 teadustr-t.

T: Кинетика процесса синтеза п-толилсульфината натрия (kaasautor) // Eesti TA Toim. Keemia 30 (1990) 3; Electrochemical oxidation of sulphides in tannery waste water (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 41 (1992) 4; Electrochemical oxidation of sulphide and tiosulphate ions on the titaniummanganese dioxide anode (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 43 (1994) 3; Two-phase ozonation process for the destruction of phenolic pollutants (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 40 (2000) 2; Purification and utilization of waste waters from Sillamäe Plant containing ammonium salts (kaasautor). // Turning a problem into a resource. Dordrecht, Boston, London, 2000.

PETZHOLDT, Georg Paul Alexander (vkj 29. I 1810, Dresden – 5. V 1889, Freiburg), agrokeemik; sakslane, arsti p. Lõpetas 1833 Leipzigi Ük-i arstitsk-a, med-dr (1833, Leipzigi Ük). Oli 1833–45 Dresdenis arst, ühtlasi õppis Berliini ja Giesseni ük-s keemiat. Asutas Dresdenis keemialabori koos auditooriumiga, kus pidas loenguid puht-, rakendus- ja põllum agrokeemiast. Oli 1845–72 TÜ põllum-e ja tehnol kat-i prof, ühtlasi 1856–63 füüs-mat-tsk-a dekaan. J. Liebigi taimede mineraalse toitumise teooria pooldajana pööras suurt tähelepanu agrokeemia õpetamisele agronoomiaüliõpilastele. Alustas TÜ-s mullateaduse õpetamist, rajas agronoomialabori ja pani aluse agrokeemia praktikumidele; koost õpikuid. Kujunes silmapaistvaks õpetlaseks põllum-keemias. 1847–70 käis õppereisidel Venemaal, Inglismaal, Belgias, Prantsusmaal jm, tutvudes õppe- ja uurimisasutuste ning praktilise põllum-ga. – Töid pms agrokeemiast, mida tõlgiti ka ingl, taani ja poola k-de ning anti välja korduustr-des. Avaldas ulatuslikke ülevaateid oma õppe- ja uurimisreisidest. Riiginõunik (1870). Albrechti Ordu Rütülist (1859), Püha Anna 2. kl orden (1870).

T: Die Agrikulturchemie in populären Vorlesungen. Leipzig, 1844, ²1846 (tõlgitud ingl, taani ja poola k-e); Die sogenannte Kartoffelfäule. Dresden u. Leipzig, 1846; Der neu erfundene Patent-Dünger des Freiherrn Prof. Dr. Justus von Liebig in Giessen. Dresden u. Leipzig, 1846, ²1847 (tõlgitud itaalia k-e); Beiträge zur Kenntnis des Inneren von Russland zunächst in landwirthschaftlicher Hinsicht. Leipzig, 1851; Chemische Untersuchung des Torflagers von Avandus im Kirchspiele St. Simonis in Ebstland. Dorpat, 1861; Reise im wesrlichen und südlichen europäischen Russland im Jahre 1855. Leipzig, 1864; Der Kaukasus, eine naturhistorische sowie land- und volkswirtschaftliche Studie (ausgeführt in den Jahren 1863 u. 1864). I. Leipzig, 1866, II, 1868; Umschau im Russischen Turkestan (im Jahre 1871) nebst einer allgemeinen Schilderung des “Turkestanschen Bodens”. Leipzig, 1877.

B: *Левуцкүй* II, 390–394; TÜ ajalugu II, 170, 200, 201, 221; EPA BL I, 3; II, 4: EE 14, 369; EGBT, 88.

P. Kuldkepp

PETTAI, Eino (25. X 1936, Leevi v, Võrumaa), loomakasvatusteadlane; haritlase p. Lõpetas 1955 Põlva Kk-i, 1960 EPA põllum meh-h-se erialal, põllum-knd (1974, ELVI), vk “Peenestatud hein ja kuivsilu lüpsikarja ratsionaalsel pidamisel”. 1968–71 ELVI v- ja peains, v-teadur, 1971–92 asedir, 1993 patendi- ja juurutamise osk-a juh, 1993– AS-i Pere Leib tegevdir abi. – Uurinud rohusöötade tootmise ja etteandmise ning veisepidamise tehnol-t, loomakasvatusefarmide meh-h-st. Aktiivselt osalenud ELVI teaduskonv-de ning näituste korraldamisel ja teaduskirj-e publitseerimisel. APS-i liige. ENSV rkl preemia (1972, koll-s). 40 teadustr-t, sh 5 rmt-u kaasautor.

T: Veistele rohusöötade tootmise ja etteandmise tehnoloogia (kaasautor M. Lihu). // Veisekasvatuse arendamisest Eestis (kaasautor). Tln, 1974; О раздаче грубных кормов на фермах крупного рогатого скота. // Научн. тр. ЭСХА 108 (1976); Majandite kogemusi kuivsilu valmistamisel (kaasautorid M. Lihu, H. Kask). Tln, 1976; Рациональное развитие скотоводства (kaasautor). Tln, 1977; Abiks veisekasvatajatele (kaasautor). Tln, 1985; Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi teaduskoosseisu biobibliograafia 1947–1990 (kaasautor). Tln, 1992.

B: ELVI BL, 44, 114, 126, 129.

PETTAI, Elmar (5. XI 1912, Vana-Kariste v, Pärnumaa), kirjanik, kultuuriloolane ja kalandusajaloolane; talupidaja p. Õppis Pärnu Haridussõprade Seltsi Kodukk-s ja Pärnu Kalanduskoolis. Töötas kalakaub ja -tööstuse alal. Põgenes 1944 Rootsi. Oli pikemat aega Stockholmis L. M. Ericssoni telefonivabrikus töödejuh. Õppis töö kõrval Eesti Tead Seltsi Inst-s ja 1978–80 Uppsala Ük-i soome-ugri k-te inst-s. Oli 1962–77 Stockholmis Eesti Kultuuri Koondise büroojuh ja peasekr. Olnud Eesti Kalurite Koondise jätkväljaande “Eesti Kalur” (Stockholm, 1980–93) toim, mahuka 2-kõitelise koguteose “Eesti kalanduse minevikust” I (Stockholm, 1984, 21986) ja II (samas, 1985) koost, toim ja kaasautor. Avaldanud mitu luulerm-t („Jaanilill”, 1964; „Illusioonid”, 1988; „Rändaja kojumine”, 1992 jt) ning mälestusi (Kaks mälestuskirjutust. // Side (1927) 3–4; ilm. ka: Mulkide almanahh 11. Trt, 2001). Külastanud korduvalt Eestit, nt võttis 2005 osa Tallinna Bibliofiilide Klubi 25. aastapäeva tähistamisest.

T: Narva-Jõesuust Põõsaspeani. (Ülevaade Eesti põhjaranniku kalandusest). // Eesti kalanduse minevikust. I. Stockholm, 1984; Uuendusi tursa ümbertöötlemise alal. // Eesti kalanduse minevikust II. Stockholm, 1985; Hülgepüük. Hülgepüügi meenutusi möödunud aegadest. Stockholm, 1988; Paat ja paadiehitus. Pilk tagasi purjepaadi ajastule. Stockholm, 1988.

B: Eesti kirjandus paguluses (1973); EkrL, 412; KK (1992), 745.

K. Siilivask

PETTAI, Elmo (22. XII 1950, Varstu v, Võrumaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1970 Tallinna Polütehnikumi, 1978 TPI, samas 1983 asp-i, tehnikaknd (1985, Moskva Energ Inst), vk käsitles kahemootorilise MHD ajami jõuosa väljatöötamist. 1978–81 TPI asst, 1984–87 energ-tsk-a elektriagamite ja tehnol protsesside automatiseeritud juhtimissüsteemide labori v-teadur, 1987–90 elektriagamite labori sektorijuh, 1990–94 TTÜ energ-tsk-a elektriagamite ja jõuelektroonika inst-i v-teadur, 1994– robotitehnika õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: elektriagamid, tootmise automatiseerimine, robotitehnika, kontroll- ja diagnostikaseadmed. Tegelenud uue põlvkonna valuroboti konstrueerimisega paindliku automatiseeritud valutehnol-a tarbeks, samuti uuetüübiliste magnethüdrodünaamiliste ajamite väljatöötamisega sulametallide (alumiinium, magneesium, plii jt) doseeritud

pumpamiseks, linnaelektritranspordi elektriseadmete kontroll- ja diagnostikaseadmete loomisega. Üle 30 teadustr-e, 14 leiutist.

T: Magnetohydraulische Dosiereinrichtung mit Mikrorechnersteuerung (kaasautorid J. Laugis, H. Oorn). // Die Bereittechnik 31. J. 10 (1985); Double-Motor MHD – Drive for Casting Robot. // Symposium on Electrical Power Engineering. Helsinki University of Technology. 27 January 1989; Development of control and diagnostic system for Tallinn trams (kaasautorid A. Rosin, T. Lehtla). // BEC 2004: Proc. 9th Biennial Baltic Electronics Conf. Tln, 2004; Tootmise automatiseerimine. Tln, 2005.

B: TPI 1936–1986, 299, 474.

PETTAI, Iris (19. IX 1947, Tähtvere v, Tartumaa), majandusteadlane ja sotsioloog; kooliõpetaja t. Lõpetas 1965 Puhja Kk-i, 1972 TÜ maj-tsk-a, maj-knd (1981, Eesti TA MI), vk “Совмещение экономического и социального подходов при исследовании потребления населения”. Oli 1972–76 TÜ sotsiol-labori n-teadur, 1976–83 Eesti Konjunktuuriinst-i v-teadur, 1983–95 TÜ maj-tsk-a turunduskat-i v- ja j-teadur; 1995–97 TÜ maj-pol ja riigimaj-e inst-i v-teadur ja turu-uuringute rühma juht, 1997– Eesti Avatud Ühiskonna Inst-i sotsiol-te uuringute osk-a juh. 1991–92 oli ka EV peaministri nõunik maj-küsimustes; 2002–06 EV Presidendi Akad Nõukogu sise- ja rahvusliku julgeoleku komisjoni liige. – Uurimisvaldkonnad: tarbimine ja elatustase; turunduse ja turgude kujunemise loogika; rahvussuhted, tolerantsus; sooline võrdõiguslikkus, naine vägivalda objektina, perevägivald. Üle 200 teadustr-e ja aimeart-i, mitu võrguteavikut.

T: Nõudmise ja tarbimise uurimise põhisuunad. // Majandusteadus ja rahvamajandus. Tln, 1977; Проблемы исследования и прогнозирования микроспроса населения. М, 1986; Tarbija käitumise tüpoloogia (kaasautor T. Luks). Tln, 1988; Типология потребительского поведения (kaasautorid A. Ovsjannikov, N. Rimaševskaja). М, 1989; Mikronõudluse uurimisstrateegiast // 15x majandusest. Tln, 1990; Middle class consumption features in Estonia. // Formation of the Middle Class in transition societies. Tln, 1993; Eestlaste ja mitte-eestlaste integratsiooniparadigma. // Integratsioonimaastik – ükskõiksusest koosmeeleni. Tln, 2000; Naistevastane vägivald – tabuprobleem Eestis. // Vaikijate hääled. Tln, 2001; Kihistumine kui probleem. // Kaks Eestit. Tln, 2002; Eestlaste ja mitte-eestlaste vastastikune sallivus. // Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Tln, 2002; Estonian

sociology of the 1990s: in search of an identity (kaasautor M.Lagerspetz). // *Sociology and Eastern Europe*. London, 2003; Vägivald – naiste tervise kahjustaja Eestis. // *Sotsiaaltöö* (2004) 2; Prostitutsiooni tähendus Eesti ühiskonnas: sisejulgeolek või majanduslik kasu (kaasautorid I. Proos, H. Kase). Tln, 2006; Rahvussuhted ja integratsiooni perspektiivid Eestis (kaasautor I. Proos). Tln, 2007.

B: TÜ BL II, 130.

PETTAI, Raul (USA-s ka **Raoul**) (20. IX 1928, Tartu), elektroonikainsener; näitleja p, Vello P. isa. Alghariduse omandas Tartus. Läks 1944 Saksamaale, lõpetas Blombergi põgenikelaagris eesti gümn-i. A-st 1950 USA-s. Lõpetas 1953 Colorado Rkl Ük-i elektriins-i erialal, *M.Sc.* (elektroonika ja mikrolainete tehnol, 1960, Brooklyni PI, New York), vk “Difference-Frequency Parametric Upconverter”. Töötas pms mikrolainete tehnol alal: 1953–58 *Bell Telephone Laboratories*’i (*Senior Member of Technical Staff*), 1958–62 *Radio Corporation of America* juures, 1962–92 *Raytheon Company*’s (*Principal Engineer*, 1962–92), kust läks pensionile. – Uurimisvaldkond: mikrolainete filtrid ja muud komponendid, mikrolainete saatjad/vastuvõtjad ning nendest koostatud sidesüsteemide arhitektuur. Kirjastuse *John Wiley & Sons* väljaandel 1984 ilmunud rmt *Noise in Receiving Systems* käsitleb terminilise päritoluga elektrilist müra sidesüsteemides. Pensionärina teinud kaastööd Välis-Eesti ajalehtedele ajaloo, kunsti, muusika, rahvuspoliitika, teaduse/tehnol jm valdkondades. Olnud 1976–80 ja 1991–93 ajakirja “Eesti Üliõpilaste Seltsi paguluses” tegevtoim. EÜS USA-s liig (1956 ja 1997–98 esimees), Bostoni Eesti Seltsi liige (1988–92 esimees.)

T: *Noise in Receiving Systems*. New York, 1984: Spektraallaiendi mõiste ning rakendus sidesüsteemides. Melbourne, 1988 (konv-i ettekanne); Reis tühjusse. // *Horisont* (2000) 3. Artiklid ajalehtedes “Vaba Eesti Sõna” (New York), “Eesti Elu” (Toronto) ja “Eesti Päevaleht” (Stockholm).

PETTAI, Vello Andres (23. X 1968, Mountainside, New Jersey, USA), politoloog; ins-i p. Lõpetas 1985 *Lincoln-Sudubary Regional High School*’i (Massachusetts, USA), õppis

1987–88 Pariisis *Institut d'Etudes Politique*’is ja 1988–89 Moskvas Puškini-nim Vene Ke-Inst-s, lõpetas 1989 *Middlebury College*’i (Vermont) politol ja vene keerialal, *M.A.* (1993, Columbia Ük), *Ph.D.* (politol, 2004, samas), vk “Framing the Past as Future: The Power of Legal Restorationism in Estonia”. Oli 1995–2002 TÜ sotsiaalsk-a politol oska dots, 2001–04 oska juh, 2005– võrdleva politol prof, 2005–06 ühtlasi dekaani kt. 1999 oli Euroopa Ük-i (Firenzes) külalisuuriija. Loengukursused: natsionalism ja etnopol, kodanikuühiskond, USA riik ja ühiskond. – Uurimisvaldkonnad: võrdlev etnopol, parteid ja parteisüsteemid, valimiskäitumine, režiimisiirded. Olnud a-st 1999 mitme uurimiserühma (*Party Building and Democratisation in the Baltic States* jt) juht. Kogumike *Deciding on Europe: The EU Referendum in Estonia* (Trt, 2005), *EU Enlargement. Vol. 2* (Manchester, 2003) kaastoim. AABS liige (1992–), *Am. Political Sci. Assoc.* liige (1993–), Poliitikauuringute Keskuse PRAXIS nõukogu esimees (2006–). Üle 50 teadustr-e.

T: Estonia: Positive and Negative Engineering. // Institutional Eng. in Eastern Europe. Oxford, 2001; Estonia and Latvia: Int. Influences on Citizenship and Minority Integration. // Int. Influences on Democratic Transition in Central and Eastern Europe. Oxford, 2001; Understanding processes of ethnic control: Segmentation, dependency and cooptation in post-communist Estonia (kaasautor K. Hallik). // Nations and Nationalism 8 (2002) 4; The Formation Parties and Party Systems: New Insights from the Post-Communist Democracies (kaasautor M. Kreuzer). // World Politics 58 (2004) 4; The Baltics: Independence with Divergent Electoral Systems (kaasautor E. Mikkel). // The Handbook of Electoral System Design. New York, 2004; Explaining Ethnic Politics in the Baltic States: Revviewing the Triadic Nexus Model. // J. Baltic Studies 37 (2006) 1.

B: TÜ BL II, 130.

PETTI, Urmas (12. IX 1965, Tallinn), teoloog; ins-i p. Lõpetas 1989 Tallinna 1. Kaugõppekk-i, 1995 TÜ usutsk-a, teol-mag (1997, TÜ), teol-dr (1999, Baseli Ük), vk “Martin Luthers Schrift ”De captivitate Babylonica ecclesiae praeludium” (1520). Historischer Ort, literarische Konzeption, reformatorischer Ansatz“ (Trt, 2006). Oli 1996–97 TÜ usutsk-a õu täitja, 1999–2001 ajal usuteaduse lektor, 2001– dots, 2001–2005 ka õt-i hoidja. EELK vaimulik (ordineeritud 2001) ja a-st 2001 TÜ–Jaani koguduse

õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: Saksa reformatsiooni ajalugu; Eesti teol mõtte ajalugu, Tartu teol 19. saj, TÜ usutsk-a roll Eesti kiriku- ja kultuuriloos. “Usuteadusliku Ajakirja” toim-koll-i liige (a-st 2000). *Theologische Arbeitskreis für die reformationsgeschichtliche Forschung*’i (TARF) liige, Akad Teol Seltsi liige (esimees 1999–2000, aseesimees 2000–2001). 19 teadustr-t.

T: Philipp Melanchthon, humanist ja reformaator. // Akad (1998) 1; Martin Lutheri “reformatoorne avastus”. // Akad (2000) 1–2; Dorpater Theologe Theodosius Andreas Harnack. // *Estnische Kirchengeschichte im vorigen Jahrtausend*. Kiel, 2001; Luthers Systematik in seinen Sermonen von 1519. // *Trames* (2002) 1; Keiserliku Tartu Ülikooli usuteaduskonna esimesed professorid. // AA (2002) 1; Kakssada aastat Tartu ülikooli usuteaduskonda. // *Mille anni sicut dies hesterna. Studia in honorem Kalle Kasemaa*. Trt, 2003; On the Early History of Conceiving an Independent Lutheran People’s Church in 19th-Century Estonia (kaasautor M. Riistan). // *Teologinen Aikauskirja* (2003) 6; Usulise maastiku kirjeldamisest sekulariseerimise mõiste abil. // *Kristuse täisea mõõtu mööda*. Tln, 2005; Tartu teoloogide algatatud kiriklik-teoloogilised perioodilised väljaanded XIX sajandil. // *Eesti teoloogilise mõtte ajaloost. Sissejuhatavaid märkusi ja apokrüüfe*. Trt, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

ПЕТУННОВ, Jevgeni (17. II 1921. Narva), tehnikateadlane; venelane, puusepa p. Lõpetas 1940 Narva 2. Gümni, 1950 TPI ins-na kütuste keem tehnol erialal, 1953 asp-i, tehnikaknd (1954, TPI), vk “Исследование каталитического крекинга паро-газовых продуктов полукоксования эстонских горючих сланцев”. Oli 1953–58 TPI asst, v-õpetaja ja dots, ühtlasi 1954–58 keemiatsk-a prodekaan ja dekaan, 1958–82 Põlevkivi TUI (Kohtla-Järvel) dir, 1982–91 teadur. – Uurimisvaldkond: põlevkivi termilise töötlemise tehnol – tükilise ja peeneteralise põlevkivi poolkoksistamiseks täiuslikumate agregaatide loomine. Oli 1960–91 tead-tehn büll-i *Горючие сланцы* (a-st 1984 *Сланцевая промышленность*) toim-koll-i liige. Toim mitmeid teaduskogumikke. Kuulub akadeemikute P. Kogermani ja A. Aarna põlevkiviuurijate koolkonda. ENSV ÜN saadik (1963-67). P. Kogermani mälestusmedal (1985). Üle 50 teadustr-e, 6 autorit-t.

T: Thermal processing of lump oil shale: the Kiviter process (kaasautor). // Oil shale processing. East Brunswick (New Jersey): The Center for Professional Advancement, 1982; Справочник сланцепереработчика (kaasautor). Л, 1988.

B: ТПИ 1936–1986, 167, 209, 271, 414, 450; Oil Shale 8 (1991) 1, 75.

PETUHHOV, Jevgeni (6. II 1863, Tomsk – 2. XI 1948, Simferopol), vene kirjandusteadlane ja teadusajaloolane. Lõpetas 1881 Tomskis gümni, 1885 PÜ ajalooknd-i kraadiga. Jäeti PÜ juurde ette valmistuma prof kutseks; filol-mag (1888, PÜ), vk “Серрапион Владимирский, русский проповедник XIII века”, filol-dr (1985, PÜ), vk “Очерки из литературной истории Синодика”. Peterburi TA liige (1916). Oli 1889 PÜ eradots, (nov-st) 1889–95(?) Nežini Ajaloo-Filol Inst-i erakorr prof, 1895–1918 TÜ vene k-e ja slaavi k-eteaduse kat-i prof, 1905–07 ja 1916–18 oli ka ajaloo-k-etsk-a dekaan. Luges vene kirj ajaloo üldkursust, samuti arvukaid erikursusi vene kirj-st ja rahvaluulest, kirj-kriitikast, A. Puškini, A. Herzeni, L. Tolstoi jt loomingust. See oli uus ja erakordne, sest tollane akad kirj-teadus ei tegelenud uema kirj ja kriitika uurimisega. TÜ prof-na kureeris ka vene k-e ja kirj õpetamist Riia õpperingkonna kk-des. P. algatusel loodi TÜ juurde Teaduslik-Kirjanduslik Ühing (1897–1917). A-st 1908 oli ka Tartu Kõrgemate Naiskursuste vene kirj ajaloo prof ning 1911–14 kursuste dir. Oli Tartus Vene avaliku rmtk juhatuse esimees, esines avalike loengutega. 1918–19 oli Voroneži Ük-i prof, 1919–25 Tauria Ük-i prof ning 1925–31 ja 1938–48 Krimmi Ük-i (a-ni 1925 Tauria Ük) prof, viimati ka vene kirj kat-i juh. – Töid vene kirj ajaloost, uurinud V. Žukovski, A. Puškini, M. Lermontovi, I. Turgenevi jt elu ja loomingut. TÜ-s peetud loenguist kasvas välja 2-kõiteline vene kirj ajaloo ülevaade (ilm 1911–14), mida kasutati õppevahendina ka teistes Vene ük-des. Selle esimesest köitest ilmus mitu korduustr. P. õpilaste hulka kuulusid tuntud kirj-teadlased N. Piksarov, A. Putintsev jt. Tänapäevani on säilitanud oma väärtuse P. uurimused kõrghariduse ajaloost Venemaal, esmajoones 2-kõiteline monogr TÜ ajaloost, mis kuni 1982. a-ni oli kõige põhjalikum ülevaade *Alma Mater Tartuensis*’e minevikust. Monogr I köide sai Peterburi TA preemia (1902). TÜ tnl prof (1918). Üle 70 teadustr-e.

T: Кафедра русского языка и словесности в Юрьевском (Дерптском) университете. Юрьев, 1900; Латино-шведский университет в Дерпте и Пернове в XVII и в начале

XVIII века. // Ж. Мин-ва народного просвещения СССХХХV (1901); – Императорский Юрьевский, бывший Дерптский университет за сто лет его существования (1802–1902): I. Первый и второй периоды (1802–1865). Исторический очерк Е. В. Петухова, ординарного профессора Императорского Юрьевского университета. Юрьев, 1902; II. Императорский Юрьевский, бывший Дерптский университет в последний период своего существования (1865–1902). Спб, 1906; Русская литература. Исторический обзор главнейших литературных явлений древнего и нового периода. I. Юрьев, 1911, ³1916; II, Юрьев, 1914.

В: *Левицкий П*, 362–363; Список печатных работ профессора Е. В. Петухова. Симферополь, 1926; *Лукьяненко А. М.* Очерк научной и педагогической деятельности проф. Е. В. Петухова к моменту его сорокалетия (1887–1927). // Изв. Крымского пед. ин-та. 1924, I, 145–149; *Правдин Б.* Русская филология в Тартуском университете. // TÕ Toim V (1954) 35, 158–160; *Issakov, S., Smirnov, S.* Vene ja slaavi filoloogia Tartu Ülikoolis. // KK (1982) 9, 478–479; TÕ ajalugu I, 15, 16, 19, 47, 59, 94, 152; II, 20–21, 274, 275, 339; Venemaa TA Vene Kirjanduse Instituudi (St.Pb.) käsikirjade osakond, f 669, 500 s-t; EAA, f 384, n 1, s 3398; f 402, n 3, s 1316; Krimmi Oblasti Ajalooarhiiv, f P-21, n 6, s 2.

S. Issakov

PEUŠA, Hilma (2. III 1948, Tartu), bioloog. Lõpetas 1966 Ropša Kk-i (Leningradi obl), 1972 Leningradi Põllum Inst-i, 1980 EBI-s asp-i, biol-knd (1982, LÜ), vk käsitles leheroostekindluse pärandumist suvinisusortides. Oli 1973–74 EBI laborant, 1975–77 ins, 1978–85 n-teadur, 1985–95 v-teadur, 1995–2004 EPMÜ EBI taimegen osk-a v-teadur, 2005– TTÜ geenitehnol inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: taimegen, sordiaretus, taimehaigused, tsütogen, nisu resistentsusgen. ENSV rkl teaduspreemia (1987, koll-s), EV teaduspreemia (1999, koll-s). Üle 60 teadustr-e.

T: Teraviljade haiguskindluse tõstmise strateegia. // Teraviljade geneetika ja aretuse aktuaalsed probleemid. Harku, 1998; Nisu haiguskindluse geneetika ja aretus (kaasautor). // EV teaduspreemiad 1999. Tln, 1999; Chromosomal location of powdery resistance genes and cytogenetic analysis of meiosis in common wheat cultivar Meri (kaasautorid T. Enno, O. Priilinn). // Hereditas 132 (2000) 1; Nisu haiguskindluse geneetiline kontroll

(kaasautor). // *Agraart.* (2001) 4; Chromosome location of genes for powdery mildew resistance in the common wheat cultivar Helle (kaasautorid H. Sadam, T. Enno). // *Ann. Wheat Newsl.* (2005); Adult plant and seedling resistance to powdery mildew in a *Triticum aestivum* & *Triticum militinae* hybrid line (kaasautor). // *Theor. and Appl. Genetics* 112 (2006) 4.

B: EV teaduspreemiad 1999, 52; EBI BL I, 14; EPMÜ struktuur ja koosseis 2004, 43; <https://www.etis.ee>.

PEVKUR, Aive (9. III 1971, Tartu), filosoof. Lõpetas 1989 Iisaku Kk-i, 1994 MÜ, *M.A.* filos-s (2002, TÜ), vk “Pluralism ja meditsiinieetika”, a-st 2003 TÜ doktorant. Oli 1994–95 TTÜ sotsiaal- ja humanitaarteaduste inst-i lektor, 1995–2004 TÜ praktilise filos õt-i asst, 2004– Riigikantselei avaliku teenistuse osk-a nõunik, ühtlasi 2005– Sisekaitseakad avaliku teenistuse arendus- ja koolituskeskuse lektor-koolitaja ja 2006– Sisekaitseakad koosseisuväline lektor ning 2006– Tallinna Reaalkooli filos-õpetaja. Loengukursused: sissejuhatus sotsiaal- ja poliitilisse filos-sse, filos ajalukku; analüütiline eetika, avaliku teenistuse eetika. – Uurimisvaldkonnad: aksiol, eetikateooriad, med-eetika, poliitikafilos, professionieetika, avaliku teenistuse teooria ja praktika, avalik eetika. Osalenud mitmel koolitusüritusel ja arvukatel teaduskonv-del kodu- ning välismaal. Tõlkinud ja toim L. Stolovitši, B. Magee jt töid. Mitme kodu- ja välismaise teadusorg-i liige (EKS, Eesti Eetikakoolitajate Liit, *Int. Inst. for Public Ethics*, *Eur. Soc. for Philosophy of Medicine and Health Care* jt).

T: Sokrates tänapäeva demokraatias. // *Haridus* (2005) 10; Abort ja naise õigus oma kehale. // *Eetika. Interdistsiplinaarsed lähenemised.* Trt, 2006; Professionieetikad eetikateooriate valguses. // *Studia Philosophica* V. Trt, 2006; Compatibility of public administration systems and ethics management. // *Viešoi Politika ir Administravimas.* Kaunas, 2007; Ethical values in public service organisations. // *Post-Communist Public Administration: Restoring Professionalism and Accountability.* NISPAcee, 2007; Avaliku teenistuse eetikast Eestis. // *Riigikogu Toim* (2007)

PFAFF, Harry (20. V 1890, Pihkva – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane. Lõpetas 1909 Tartu Reaalkooli, 1918 Riia PI tehnol-ins-na. Oli 1922–36 Eesti Tehnilise

Järelevalve Seltsi Lääne- ja Pärnumaa piirkonna aurukatelde ja tõsteseadmete ins, a-st 1936 Eesti Rahvusliku Jõukomitee meh seadmete järelevalve-ins. Tegutses soojusasjanduse lektorina msg tehnikakursustel. – Uurimisvaldkonnad: jõumajanduse ratsionaliseerimine, küttesajandus, tehnol auru tootmine. Töid piimatööstuse energiavarustusest. IK meh-sektsiooni liige.

T: Jõu- ja soojusetarvitus piimatalitustes. // Tehnika Ajakiri ja Auto (1932) 10/11; Küttekulude vähendamine piimatalitustes. // Ühisjõud (1933) 3; Jõu- ja soojusmajandus piimatalitustes. // Põllumajandusturg (1933) 36; Põlevkivi- ja turvaskütte koldeid aurukateldele: juhendeid aurukatelde otstarbekohaseks kütmiseks (kaasautor). Tln, 1937; Aurutarvitus piimatalitustes ja koorejaamades. // Tehnika Põllumajanduses (1938) 1; Jõutarvitus piimatalitustes ja koorejaamades ning otstarbekohased jõuallikad. // Tehnika Põllumajanduses (1938) 2.

B: Eesti Tehnilise Järelevalve Seltsi 10. aastase tegevuse ülevaade ja 1930. aasta aruanne. Tln, 1931, 7, 9–10.

V. Mägi

PFAFF, Johann Wilhelm Andreas (5. või 8. XII 1774, Stuttgart – 26. VI 1835, Erlangen), saksa füüsik, astronoom, orientalist. Lõpetas 1803 Tübingeni Ük-i, oli 1800–04 Tübingenis teol õppeasutuse repetiitor, 1804–09 TÜ mat-prof, 1807 dekaan ning akad kohtu liige, 1809–17 Nürnbergi Reaalinst-i prof, 1817–18 Würzburgi Ük-i prof, a-st 1818 Erlangeni Ük-i mat, astron ja füüsika prof. Peterburi TA (1807) ja Baieri TA (1814) liige. TÜ-s luges esimesena diferentsiaal- ja integraalarvutuse, kombinatoorika ning tõenäosusteooria kursust. Rajas Tartusse 1805 ajutise astron-obs-i, tähetorni rmtk, võttis osa tähetorni projekteerimise komisjoni tööst. Rakendas tööle statsionaarsed vaatlusseadmed, mõõtis Päikese ja Põhjanaela seniitkaugusi, üritas lahendada geogr pikkuste määramist Tartu, Riia, Miitavi ja Moskva vahel. Hilisemaid autoriteete ennetades töötas välja tähtsamate tollaste astron-instrumentide teooria, alustas häiritustest mõjutatud taevakehade orbiitide teooria käsitlemist. Tema 1806–07 toimetatud *Astronomische Beyträge* oli esimene Eestis ilmunud teaduslik sariväljaanne. Avaldas arvukalt art-id ajakirjades *Astronomische Jahrbücher*, *Monatliche Correspondenz* ja *Zeitschrift für Astronomie*. Kirjutanud ka memuaare.

T: Darstellung der Voltaismus. Stuttgart, 1803; Russland. Bemerkungen eines Deutschen, der fünf Jahre dort Lebte. IV, Nürnberg, 1813. Neueste Erscheinung am Saturnusring. // Morgenblatt, Jg. 23, 1 (1829) 2.

B: Poggendorff, 428–429; Allgem. Deutsche Biographie. Bd 2. Leipzig, 1887, 593–594; *Левицкий Г.* Астрономы Юрьевского университета. Юрьев, 1899, 428–429; EE 7, 284–285; TÕ ajalugu II, 56, 63, 202, 207, 208; Tähetorni kalender 38 (1962), 44–50.

H. Eelsalu

PHILIPPI, Friedrich Adolph (15. X 1809, Berliin – 29. IV 1882, Rostock), teoloog. Keskhariduse omandas Joachimsthaleri güm-n-s. 1827 alustas Berliini Ük-s filol-õpinguid, kuulates ka teol-loenguid. 1829 jätkas filol-õpinguid Leipzigi Ük-s, astus samal aastal kristliku kiriku liikmeks. 1830 omandas Leipzigi filos-dr-i kraadi, seejärel oli Dresdenis, Berliinis jm güm-n-õpetaja ja inspektor. Ühtlasi õppis Berliini Ük-s, mille lõpetas 1836 teoloogina. 1837 sooritas litsentsiaadieksami ja kaitses vk “Die Lehre von dem thätigen Gehorsam Christi. Ein Beitrag zur Rechtfertigungslehre”. Valiti 1840 TÕ usutsk-a dogmaatika õt-i õppejõuks, sai sama a sügisel prof-ks. Oli nende eesotsas, kes nn ratsionalismi-perioodi järel TÕ usutsk-s kaitsesid kiriklik-konfessionaalset (ortodoksset) suunda ning seisid vastu pietismile, eriti hernhuutlusele. Mõjutas oluliselt kogu Liivimaa vaimulikkonna ja selle järelkasvu teol suundumusi. Erlangeni Ük-i teol audr (1843). 1851 siirdus Rostocki Ük-i. Siin anti talle kunsti ja teaduse kuldmedal.

T: De Celsi adversarii Christianorum philosophandi genere. 1836; Über die Begriff der Religion. MNR 1844; Erklärung des Briefes an die Römer. 1848–1850, 1866, (ing k 1878); Predigten: am Bibelfest 1847, am Sonntag Reminiscere 1848, Der Glaube, die Rechtfertigung das Kreuz 1850 jt; Das Protevangelium. Kirchl. von Kliefoth und Mejer. 1855; Die kirchliche Lehre von der Person Christi. 1861; Die Eingang des Johannesevangeliums. 1866; Symbolik. 1883; Erklärung des Briefes Pauli an die Galater. 1884.

B: *Левицкий I*, 72–73; TÕ ajalugu II, 182–183; *J. Frey*, 185–188; Die Universität Dorpat ..., 41–42; *Raid, L.*, 6, 32, 38, 83, 102, 117–119; EAA, f 402, n 3, s 1750;

L. Raid

PHILIPS, Kaia (26. VII 1969, Keila), majandusteadlane. Lõpetas 1987 Tartu 12. Kk-i, 1992 TÜ maj-tsk-a, 1992–95 TÜ ja 1995–96 Stockholmi Ük-i magistrantuuri, maj-mag (1996, Stockholmi Ük), 1997–2002 TÜ doktorant, *Ph.D.* (maj-teadus, 2002, TÜ), vk “The changes in valuation of human capital during the transition process in Estonia” (Trt, 2001). Täiendas end 1994–2001 USA-s, Ungaris Taanis ja Saksamaal. Oli 1993–95 TÜ kirurgiikliiniku v-laborant, 1995 TÜ turunduse ja juhtimise inst-i v-laborant, 1996–97 maj-tsk-a stat õt-i asst, 1997–2002 lektor, 2002– dots, 2004–06 ka õt-i hoidja. Lugenud stat, stat andmetöötluse, maj uurimise meetodite jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: inimkapital, töö-ökon, töäjõud, töösuhted, sotsiaalpartnerlus, tööttingimused, tööhõivepol, palgapol. Osalenud 8-s välismaa ja 4-s Eesti uurimisprojekti. Mitme erialanõukogu, komisjoni ning töögrupi liige, olnud konv-de korraldajaid. *Eur. Industrial Relations Obs.* (EIRO), *Eur. Working Conditions Observatory* (EWCO) ja *Eur. Restructuring Monitor*’i (ERM) Eesti korrespondent (2003–06). Eur Töö-ökonomitide Assots-i (EALE) liige (2000), EV sotsiaalmaj-nõukogu liige (2000), Eesti Maj-teadlaste Seltsi asutajaliige (2002), Eesti Stat-seltsi juhatuse (2004) liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Euroopa Liiduga ühinemise mõjud palkadele ja töäjõu vabale liikumisele (kaasautor). Tln, 2003; The incidence and cost of job loss in a transition economy: Displaced workers in Estonia, 1989 to 1999 (kaasautorid H. Lehmann, J. Wadsworth). // *J. Comparative Economics* 33 (2005); Job creation and job destruction in Estonia: Labour reallocation and structural changes (kaasautorid J. Masso, R. Eamets). // *Estonia, the New EU Economy: Building a Baltic Miracle?* Burlington, 2006; Creative destruction and transition: Evidence on firm demographics from Estonia (kaasautorid J. Masso, R. Eamets). // *Entrepreneurship, Industrial Location and Economic Growth*. Edward Elgar Publishing, 2007; Job flows and worker flows in the Baltic States: Labour reallocation and structural changes (kaasautorid J. Masso, R. Eamets). // *Labour Market Flexibility, Flexicurity and Employment: Lessons of the Baltic States*. Nova Sci. Publishers, 2007.

B: <https://www.etis.ee>

PIHELKAS, Endel (7. XI 1927, Rae v, Harjumaa – 22. I 1997, Tartu), metsateadlane; töölise p. Lõpetas 1946 Tallinna 2. Kk-i, 1951 TÜ metsandustsk-a, biol-knd (1956, EPA), vk “Loometsade raestike ökoloogilised tingimused ja neile vastavad kultiveerimise

meetodid”, põllum-dr (1973, EPA), vk “Hariliku männi selektsiooni alused Eesti NSV tingimustes”. Oli 1951–53 EPA metsakultuuride kat-i asst, 1953–60 v-õpetaja, 1960–73 metsakasv ja metsakultuuride kat-i dots, 1973–92 metsakasv kat-i juh (a-st 1976 prof), 1985–89 ühtlasi metsandus- ja maaparandustsk-a dekaan, 1992–93 metsakasv õt-i juh, a-st 1994 emeritprof. Õpetas metsakultuure, -melioratsiooni, -bot, -selektsiooni ja -kasvatust, ulukite biol ja jahindust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pms loometsade majandamine, metsaselektsioon, seemneteatus ja metsakultuurid. Uuris ka maipõrnika kahjustusi männikultuurides ja Loode-Eesti loolade metsastamise võimalusi. Välmis männi geogr muutlikkuse selgitamiseks ainulaadsed katsed, sedastas, et harilik mänd koosneb geogr rassidest. Koost plusspuude eraldamise juhendi. Selgitas sobivaimad pookimisviisid ja -ajad ning lõi vegetatiivsete seemlate rajamise põhialused. P. dr-vk on Eestis põhjalikem uurimus metsanduses rakendatava valikaretuse kohta. Käinud uurimiseksped-del Kaug-Idas, Siberis, Kasahstanis, Kaukaasias, Karjalas jm. Oli ENSV TA gen ja selektsiooni nõukogu liige, NSVL ATK metsakasv sektsiooni esimees. Üle 70 teadustr-e, sh 8 monogr-t.

T: Hariliku männi selektsioon. Tln, 1963; Hariliku männi vegetatiivsete seemneistanduste rajamisest. Trt, 1967; Ioniseerivate kiirguste mõju männiseemnele. Trt, 1969; Geneetika ja selektsioon metsamajanduses. Tln, 1970; Dependence of seed and culture properties of Scots pines on site types of mother stands. // Estonian contribution to the IBP, VIII. Trt, 1975; Plusspuude genotüüpide uurimisest. Trt, 1977; О влиянии географического происхождения семян на рост культур сосны в условиях Эстонской ССР. // Сб. научн. тр. ЭСХА. Трт, 1975; Географические опытные культуры сосны обыкновенной в Эстонской ССР. // Сб. геогр. опыты в лесной селекции Прибалтики. Рига, 1982; Metsabiologia. Tln, 1983, 1985; Seed stands and plus trees. // Genetics of Scots Pine. Budapest, 1991.

B: EPA BL I, 103–104; II, 140–141; EPMÜ BL, 113; EE 14, 370; Metsamajandus (1978) 158; Edasi (1977) 8. XI; RH (1980) 6. II; *Laas, E. In memoriam*. Endel Pihelgas. // EM 3 (1997), 10–11; TRÜ metsandusteaduskond 1946–1951. Trt, 2000, 22–23.

PIHEL GAS, Vello (14. VIII 1935, Mõisaküla, Pärnumaa), biofüüsik; tisleri p. Lõpetas 1953 Viljandi Ped Kooli, 1960 TÜ füüsika osk-a, 1963–66 EBI asp Moskvast NSVL TA Biofüüs Inst-is, biol-knd (1968, samas). Lõpetas 1981 ka Juhtivate Töötajate ja Rahvamaj

Spetsialistide Keskinst-i patentitöö erialal. Oli 1966–78 EBI n-, 1978–81 v-teadur, 1981–91 teadusinfo ja patendi-osk-a juh, 1991–95 patentoloog, 1995–2003 ins. – Uurimisvaldkond: molekulaarne biofüüsika; uurinud lihase fosforülaaside füüs-keem omadusi ja kvaternaarstruktuuri, molekulide dissotsiatsiooni keskkonnafaktorite mõjul ja selle seost biol aktiivsusega. Määras kindlaks fosforülaas B molekuli põhilised füüsikal-keem parameetrid, täpsustas ja täiendas fosforülaasi B kvaternaarstruktuuri. Silmapaistev kabetaja. Võitis 1969–71 ja 1973–74 Eesti võistkonnas NSVL meistrivõistlustel esikoha. 15 teadustr-t, aimeart-d.

T: Circular dichroism and anomalous dispersion of muscle phosphorilase B (kaasautor). // Biochem. Biophys. Acta 110 (1965) 3; Диссоциация фосфорилаз А и Б из мышц кролика (kaasautor). // Биохимия 31 (1966) 1; Некоторые физико-химические свойства гамма-Г-глобулина центральной лимфы в животном организме (kaasautor). // Транспортная функция центральной лимфы в животном организме. Тлн, 1973; Тrüpsiini ja sojaoast isoleeritud trüpsiini inhibiitori erinevate kaaluliste vahekordadega komplekside sedimentatsioonist (kaasautor). // ENSV TA Toim. Keemia. Geol 23 (1974) 1.

B: ESSL, 48–49.

PIHL (a-ni 1963 **Mei**), **Aino-Koidula** (6. XI 1935, Kallaste), keemik; telefonioperaatori t, Viljar P. abikaasa. Lõpetas 1955 Tartu Kunstliku Vedelkütuse Tehnikumi, 1960 TÜ, keem-knd (1971, TÜ), vk “Исследование некоторых проблем кинетической кислотности алифатических нитросоединений”. Oli 1960–69 TÜ keem kineetika ja katalüüsi labori v-laborant, 1969–79 teadur, 1979–92 v-teadur, 1992–2001 keem füüs inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: org ühendite reaktsioonivõime, gaasikromatogr. Üle 60 teadustr-e.

T: Исследование кинетики ионизации нитроалканов в смешанных растворителях (kaasautor). // Реакционная способность орг. соединений 8 (1971) 1; Исследование кинетики ионизации нитроалканов в смешанных растворителях VIII. Эффект апротонной полярной добавки (kaasautor). // Реакционная способность орг. соединений 16 (1979) 3; Acid-base equilibria in nonpolar media (kaasautor). // J. Org. Chem 67 (2002) 6.

B: TÜ BL I, 300; II, 130.

PIHL (a-ni 1987 **Kangur**), **Eve** (2. XII 1964, Tartu), arstiteadlane, spordifüsioloog; õpetajate t. Lõpetas 1983 Tallinna Spordiinternaatkooli, 1989 TÜ arstitsk-a, med-dr (1999, TÜ), vk “Cardiovaskular risk factors in middle-aged former athletes”. Stažeeris Helsingi Ük-s (1993), Uppsala Ük-s (1994), Tampere Urho Kaleva Kekkose nim Inst-s Oli 1989–90 TÜ intern, 1992–93 tervishoiu inst-i v-laborant, 1992–98 ka doktorant, 1995–97 asst, 1997–2001 TÜ spordiped inst-i teadur, 2001–02 TÜ biokeemia inst-i järelldr, a-st 2003 spordibioloogia ja füsioteraapia inst-i v-teadur, a-st 2004 ka TÜK spordimed-i ja taastusravi kliiniku arst-õppejõud. – Uurinud pms kardiovaskulaarseid riskitegureid endistel tippsportlastel, kestva intensiivse koormuse mõju hindamist. Eesti Spordimed-i Föderats-i, *Int. Council for Physical Activity and Fitness Research*’i liige. Võrkpallurina Eesti medalionanik ja karikavõitja. Üle 160 teadustr-e.

T: Coronary heart disease risk factors in middle-aged former top-level athletes (kaasautorid T. Jürimäe, T. Kaasik). // *Scand J. Med Sci. Sports* 8 (1998) 4; Circulatory response to single circuit weight and walking training sessions of similar energy cost in middle-aged overweight females (kaasautorid T. Jürimäe, J. Jürimäe). // *Clin Physiol.* 20 (2000) 2; Relationships between body weight change and cardiovascular disease risk factors in male former athletes (kaasautor T. Jürimäe). // *J. Obes. Relat. Metab. Disord.* 25 (2001) 7; High-sensitive C-reactive protein level and oxidative stress-related status in former athletes in relation to traditional cardiovascular risk factors (kaasautor). // *Atherosclerosis* 171 (2003) 2; Depression and health-related quality of life in elderly patients suffering from heart failure and their spouses: a comparative study (kaasautor). // *Eur. J. Heart Fail.* 7 (2005) 4; Atherogenic inflammatory and oxidative stress markers in relation to overweight values male former athletes. // *Int. J. Obes. (Lond.)* 30 (2006) 1.

B: TÜ BL II, 130; *Mikelsaar, M.* Meditsiinidoktor Eve Pihl. // *EA* (2000) 5, 314.

PIHL, Hendrik (Hindrik), (16. III 1915, Pankjavitsa v, Petserimaa – 12. III 1975, Tln), arstiteadlane, epidemioloog; talupidaja p. Lõpetas 1933 Petseri Gümni, 1940 TÜ teoltsk-a ja 1950 arstitsk-a, med-knd (1963, Eesti TA), vk “Salmonellooside etioloogiline struktuur ja epidemioloogiline iseloomustus Eesti NSV-s”, med-dr (1975, Kiievi Rkl Arstide Täiendusinst), vk “Эпидемиология и профилактика сальмонеллезов в

Эстонской ССР”. Oli 1941–43 Punaarmee, 1944 ENSV Tervishoiu RK Epideemiatõrje Val v-inspektor, 1945–50 Tartu San-epid-jaama epidemioloog ja hiljem Vab Malaariajaama juh, 1950–57 Viljandi kiirabi juh, 1957–75 Tallinna EMHI epidemiol-
osk-a juh. – Uurimisvaldkond: ägedad soolenakkused, pms salmonellooside levik ja profülaktika. Üle 40 teadustr-e.

T: Platsentavere kogumisest gammaglobuliini tootmiseks ja selle rakendamise praktikas. // NET (1958) 1; Salmonelloosidest ja coli-enteriitidest. // NET (1959) 2; Soolteinfektsioonide uurimisest Eesti NSV-s. // NET (1960) 3; Salmonelloose etioloogiaga osteomüeliidijuhud lastel (kaasautor I. Freiberg). // NET (1963) 6; О возможности совершенствования сбора и передачи эпидемиологической информации (kaasautor). // Сов. здравоохр. (1972) 8; Nakkusliku hepatiidi haigestumise ja selle dünaamika prognoos Eesti NSV-s aastail 1972–1980 (kaasautor). // NET (1973) 3; Sanitaaria Eesti NSV-s (kaasautor). Tln, 1974;

B: AAUT III, 200–201; EE 14, 370; Hendrik Pihl 50-aastane. NET (1965) 2, 145; *Merila-Lattik, H.*, 900–901.

A. Tikk

PIHL, Toomas (23. VIII 1954, Kuressaare), tehnikateadlane; autojuhi p. Lõpetas 1972 Orissaare Kk-i, 1984 TPI meh-ins-na, tehnikamag (1994, TTÜ), vk “Pulberpinnete tehnoloogia ja omadused”, tehnikadr (2003, TTÜ), vk “Powder coatings for abrasive wear” (Tln, 2002). Täiendas end Rootsis (2000, 2001), Inglismaal (2002) ja Austrias (2005). Oli 1974–78 TPI peenmeh kat-i laborant, 1978–84 pulbermetallurgia labori tööline, 1984–89 n-teadur, 1989–93 TTÜ metallide tehnol kat-i ins, 1993–94 Kahtla Põhikooli õpetaja, 1994–98 TTÜ aparaadiehituse inst-i dir-i abi, 1998–2003 mehhatroonikainst-i teadur, 2003–05 v-teadur, 2003– Tallinna Tehnikakõrgkooli meh-
tsk-a prof, tehnomaterjalide ja tehnol õt-i juh. Pidanud loenguid Tampere Ametikõrgkoolis (2005) ja Jyväskylä Ametikõrgkoolis (2007). – Uurimisvaldkonnad: tehn- ja biomaterjalid, pinded ja pindamistehmol, pinnete tribol, keevitustehmol. Eesti volitatud ins. Eesti Ins-de Liidu ja Eesti Keevitusühingu liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Selection criteria for wear resistant powder coatings under extreme erosive wear conditions (kaasautor P. Kulu). // J. Thermal Spray Technology 11 (2002) 4; Formation

of microstructure of spray-fused powder coatings (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 8 (2002) 1; Applications of recycled hardmetal powder (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 9 (2003) 4; Termopihustatud barjääripind. // Tallinna Tehnikakõrgkooli Toim 6 (2005); Residual stresses in different brush-plated coatings (kaasautor). // Industrial Engineering – Adding Innovation Capacity of Labor Force and Entrepreneurs. Tln, 2006.

B: <https://www.eris.ee>

PIHL, Viljar (5. II 1938, Loona v, Saaremaa), keemik; talupidaja p, Aino-Koidula P. abikaasa. Lõpetas 1956 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1961 TÜ keemia osk-a, *Ph.D.* (keemia, 2001, TÜ), vk “The study of the substituent and solvent effects on the acidity of OH and CH acids”. Oli 1961–78 TÜ keem kineetika ja katalüüsi labori v-laborant ja v-ins, 1978–92 juh kt, j-ins, v- ja n-teadur, 1993– keem füüsika inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: org ühendite reaktsioonivõime, gaasikromatogr. Üle 60 teadustr-e.

T: Hapnikhapete happelisuse uurimine. Trt, 1997; Comparison on Brønsted acidities of neutral CH acids in gas phase and dimethyl sulfoxide (kaasautor). // Perkin transactions 2 (2000) 6; Estimation of uncertainty in routine pH measurement (kaasautor). // Accreditation and Quality Assurance 7 (2002).

B: TÜ BL II, 130.

PIHLAK, Ants (19. I 1942, Jõgeva), keeleteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1960 Põltsamaa Kk-i, 1963 Tallinna Merekooli laevameh osk-a, 1972 Gorki Võõrk-te Inst-i ingl ja pr k-e tõlk-referendina, filol-knd (1981, NSVL TA L osk), vk “Принципы составления русско-эстонских словарей активной направленности (на примере конструктивных глаголов)”. Oli 1979–91 Eesti TA võõrk-te kat-i juh, 1991–92 KKI grammatikasektori v-teadur, 1992–94 Riigikaitse Akad k-ekeskuse juh, 1994–98 tõlkebüroo TEA toim, 1998–2001 ajakirja *Baltic Revue* toim, 2001– Euroük-i dots. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e tegumoealiste ja aspektiliste tähenduste väljendamise võimaluste kontrastiivsus võrreldes vene ja soome k-ga; eestikeelne erialaterminol (konverentsi- ja ärikeeel); k-e seos mõtlemisega. Olnud 18 inglise-eesti ja eesti-inglise lühi- jm sõnarmt-u toim; tõlkinud ingl k-e ja vastupidi 16 trükist, sh ettekanne EN-le Eesti kultuuripoliitikast a-il 1988–95 (1995),

kokkuvõte RASI uurimusest integratsiooniprotsessidest Eesti ühiskonnas (2000), Eesti TA aastaaruanded (a-st 1996), rmt “Eesti mõisad” (2004), maj-teadlase E. F. Schumacheri “Hämmeldunu teejuht”, msg jur dokumendid jm. U 40 teadustr-t, sh 2 monogr, sõnarnt-d.

T: Деловая корреспонденция на английском языке (kaasautor S. Dubinko). Минск, 1989; Eesti analüütilised *versus* vene sünteetilised verbid (sõnaraamat) Tln, 1991; Finnish-Estonian-English Conference Manual (kaasautorid L. Lofman, J. Lehtonen). Tln, 1991; U-verbid ja enesekohasus eesti keeles. Tln, 1992; A Comparative Study of Voice in Estonian. // SKA Toim 1 (1993); More than Language: A comparison of Estonian and Russian Psyches (kaasautor M. Beckelheimer). // Kulttuurien kohtaaminen. Jyväskylä, 1993; English-Russian Business Dictionary. M, 1994; English-Estonian: Estonian-English Business Glossary (kaasautor L. Krikk). Tln, 1999; Handbook for Translators. Tln, 2000.

PIHLAK, Arno-Toomas (16. XII 1926, Tallinn), mäeins, tehnikateadlane; raudteeins-i p. Lõpetas 1949 Tallinna 2. Kk-i, 1966 Norilski Öhtuse Industriaalinst-i mäetsk-a, tehniknd (1974, Ljubertsõ, Skotsinski-nim Mäeinst), vk “Исследование процессов окисления сульфидных медно-никелевых руд Талнахского рудного узла”. Oli 1966–75 Norilski Mäemetallurgia Kombinaadi spetsialist, 1975–76 ja 1977–79 EGV v-geoloog, 1976–77 TPI v-õpetaja, 1979–82 töötas Teemanditööstuse Inst-s Mirnõis (Jakuutia), a-st 1982 KBFI teadur. – Uurimusi maavarade rikastamise, kaevandusgaaside tõrje, sulfiidimaakide, kivisõe, põlevkivi ja diktüoneemaargilliidi isesüttimise ning põhja- ja pinnavee hüdrokeemia, samuti keskkonnaprobleemide kohta. Üle 180 teadustr-e, publitsistlikke ja aimeart-id.

T: О склонности диктономовых сланцев из месторождений Эстонской ССР к самовозгоранию. // Гор. сл. (1984) 3; Maardu fosforiidikarjääri puistangute saastav mõju veele (kaasautor). // Eesti TA Toim. Biol 33 (1984); A study of a α -radioactivity of oil shale (kukersite) fly ash (kaasautor). // Oil Shale 9 (1992) 1; Maagaasi ilmingutest Eestis (kaasautor V. Kattai). // Eesti Geoloogiakeskuse Toim (1993) 3/1; Water composition (226 Ra, 222 Rn, 210 Po) of the Cambrian-Vend waterbearing complex and accompanying spontaneous gases of Northern Estonia (kaasautor). // J. Ecol. Chem. (1993) 2/3; Loode-Eesti diktüoneemaargilliitide isesüttivusest. // IV Välis-Eesti kongress. Tln, 1999; Tähtsaima loodusvara hulk väheneb. // EL (2002) 10; Isesüttimisest. //

Keskkonnatehnika (2003) 1; Pakri tuulepargi ökoloogilisest toimest. // Keskkonnatehnika (2005) 2.

B: EGBT, 88; <https://www.etis.ee>.

PIHLAK, Artur Aleksander (Arthur Alexander) (1. IV 1885, Viljandi – 22. XI 1941, Sevurallag, Sverdlovski obl), tehnikateadlane; telliskivitöösturi p, Viktor P. vend. Lõpetas 1905 Tallinna Peetri Reaalkooli, õppis 1906 Peterburi Metsainst-s, 1907–11 Peterburi Teedeins-de Inst-s, ehitus-ins-i diplomi sai 1926 Läti Ük-st Riias. Oli 1905–06 vabatahtlikuna sõjaväes, I maailmasõja ajal sattus Saksa sõjavangi. Naasis 1918 Eestisse, oli 1919 Tallinna sadamaval tehnikaosk-a ülem, 1919–23 Mereasjanduse Peaval ehitusosk-a juh, 1923–37 Raudteeval ehitusameti tehnikaosk-a juh, 1937 Teedemin-i avalike tööde osk-a dir, 1937–39 riigiettevõtte “Ehitaja” dir, 1939–40 Raudtee Talituse dir. 1919–23 oli ka TT õppejõud, luges trigonomeetria, sildade, sadamate ja kanalisatsiooni kursusi. Ühtlasi oli 1920–23 TT rmtk (esimene) juh ja 1938–40 TTÜ õu täitja, õpetas eelarvestamist, tööde juhatamist ja maanteede ehitamist. 14. VI 1941 arreteeriti, suri vangilaagris. – Mereasjanduses pühendas suurt tähelepanu hästi toimiva ranna- ja kalasadamate võrgu väljakujundamisele, pidas vajalikuks vabasadama avamist Paldiskis. Raudteetranspordis seisis hea raudtee peatehaste ja veduripargi tehnilise ajakohastamise eest; algatas tolmutõrje raudteel, pooldas Abja-Valga kitsarööpmelise raudtee rajamist.

T: Katsed vedurisi turbaga kütta. // ETS-i Ajakiri (1921) 6; Jaamade varustamine filtreeritud veega. // Tee ja Tehnika (1929) 11; Tervishoid ja elamute ehitustehnilised omadused. // Eesti Raudtee (1930) 2; Põhja- ja filtratsioonivee mõju betoonile. // Eesti Raudtee (1930) 4; Soojuse kaotused ahjudes. // Eesti Raudtee (1930) 5/6; Kristiine tänava kollektori sifoon. // Tehnika Ajakiri ja Auto (1932) 9; (1933) 1 / 2.

B: T (1935), 103–104; Raudtee (1939) 5, 73.

V. Mägi

PIHLAK, Evi (11. III 1928, Tallinn – 6. V 1993, Tallinn), kunstiajaloolane ja -kriitik; vedurijuhi t. Lõpetas 1948 Tallinna 1. Töölisnoorte Kk-i, õppis 1948–50 Tallinna Rkl Tarbekunsti Inst-s lavakujundust, lõpetas 1957 Leningradi I. Repini nim Kunstiinst-i

kunstiteooria ja -ajaloo erialal, kunstiteadknd (1968, TÜ), vk “Nikolai Triik 1884–1940: looming ja ühiskondlik tegevus”. Oli 1957–61 ENSV Rkl Kunstimuuseumi ja 1961–72 AI teadur, 1972–83 ERKI kunstiajaloo dots kt. – Uuris 20. saj eesti maalikunsti, eriti kunstikooli “Pallas” ümber koondunud kunstnikke. Käsitles ka lavakujunduse ajalugu ja üldist kunstiajalugu. Avaldas töid kunstiajaloo ja monogr-id eesti kunstnikest, 3-kõitelise “Eesti kunsti ajaloo” põhiautoreid. 1960.–80. a-il tegutses aktiivse kriitikuna. K. Raua preemia (1978, koll-s), ENSV rkl preemia (1980). ENSV tnl kunstitegelane (1988). U 20 teadustr-t.

T: Roman Nyman. Tln, 1956; Natalie Mei. Tln, 1962; Teatridekoratsioon. Tln, 1965; Evi Tihemets. Tln, 1969; Aleksander Vardi. Tln, 1977; Madalmaade maalikunst 15.–17. sajandini (kaasautorid A. Kartna, M. Lumiste). Tln, 1978; Eesti kunsti ajalugu (kaasautor). 1. kd. Tln, 1975, 1977; 2. kd. Tln, 1970; Konrad Mägi. Tln, 1979; Eesti maal. Tln, 1982; Nikolai Triik inimese kujutajana. Tln, 1985; Malle Leis. Tln, 1988; Über die Entwicklungsprobleme der estnischen Kunst zu Anfang dieses Jahrhunderts. // Homburger Gespräch. 1988 und 1989. Bad Homburg. Heft 12. Kiel, 1990.

B: EE 14, 370; EKABL, 383.

R. Juursoo

PIHLAK, Ilmar (15. II 1936, Paide), tehnikateadlane; arsti p, Ülo P. vend. Lõpetas 1954 Tallinna 2. Kk-i, 1959 TPI teedeins-na, 1967 asp-i, tehnikaknd (1969, Moskva), vk “Исследование закономерностей использования индивидуального транспорта в городе”. 1996 täiendas end Rootsis, 1999 Helsingi Ük-s jm. Oli 1959–64 RPI “Kommunaalprojekt” grupijuht ja projekti peains, 1967–74 TPI v-teadur, 1974–89 TPI arh kat-i asst ja dots, 1990–94 kat-i juh, 1994–99 TTÜ ehitiste projekteerimise inst-i arh kat-i aseprof ja juh, 1999– arh õt-i prof ja juh. 1991–92 tegutses (6 kuud) Soome konsultatsioonifirmas VIATEK Tapiola Oy. – Uurimisvaldkond: liikluse planeerimine, sh autostumise taseme ja liiklusintensiivsuse prognoosimeetodid; elamuehituse struktuur. Osalenud Tallinna liiklusmudeli ja Eesti liiklusstandardite koostamises. Ajakirja *Town Planning and Architecture* (Vilnius) toim-koll-i liige. Eesti Arhitektide Liidu liige (1967, 1973–87 juhatuse liige), Suure väina püsiühenduse töögrupi liige (1997–2000). Üle 60 teadustr-e, rohkesti aimeart-d.

T: Autostumise taseme kasvu tendentsid. // TPI Toim 616 (1986); Korteriprobleemi lahendamise võimalustest ja ehitatavate korterite struktuurist (kaasautor). // Ehitus ja arhitektuur (1987) 2; The problems of traffic and highway capacity in Estonia. – Int. Symposium on Highway Capacity. Karlsruhe, 1991; Autotiheysennuste ja autokantaennuste 1990–2010–2050. // Viatek Tapiola Oy, VESSU. Helsinki, 1992; Road safety differences between two neighbouring countries – Estonia and Finland (kaasautor). Malmö, 1999; Saarenmaan kiinteä yhteys (kaasautor). // Tie ja Liikenne (2000) 12; Linnatänavad (EVS 843: 2003) (kaasautor T. Metsavahi). Tln, 2003.

B: TPI 1936–1986, 243, 246–247; Ehitusinsenerid TPI-st, 221; TTÜ professorid läbi aegade, 320–321.

PIHLAK, Uku (19. X 1946, Tallinn), keemik. Lõpetas 1965 Tallinna 21. Kk-i, 1970 TPI keemiatsk-a, keemiaknd (1979, NSVL TA Naftakeem Sünteesi Inst, Moskva), vk “Исследование плазмохимических реакций в условиях турбулентного перемешивания”. Oli 1965 TPI laborant, 1970–71 TEFI ins, 1971–79 n-teadur, ühtlasi 1975–79 mittestatsionaarne asp, 1979–86 v-teadur, 1986–95 EI j-teadur, 1995–98 ajakirja “Energia Teataja” peatoim, 1999–2001 EI ja 2001–02 TTÜ EI teaduse- ja teabekorralduse juht, 2003–04 infotehnol spetsialist, 2004– mat-loodustsk-a mitmefaasiliste keskkondade füüsika teaduslabori infotehnol spetsialist. – Uurimisvaldkonnad: plasmakeem protsessid, madalatemperatuurse plasma diagnostika, plasmatronide konstrueerimine, peenikeste osakeste (klaas, kvarts) sfäroidiseerimine plasmajoas, eksperim-i automatiseerimine, vedeliku ejetksiooni analüüs. Projekti “Vedeliku ejetksiooni mehhanismi analüüs, lähtudes optimaalsuskontseptsiooni kriteeriumidest”, täitjaid. Infolehe “Mesinik” toim. Rahvusv Aatomienergia Agentuuri (IAEA) diplom (2002). 36 teadustr-t.

T: High temperature superconductor thick films produced by plasma sputtering technique. // Int. Symp. on Theoretical and Applied Aspects of Plasma Chemistry. Riga, 1991; Measurement of plasma jet parameters (kaasautor E. Krieger). // Prace Instytutu Elektrotechniki, zeszyt 179 (1994); Nonisothermal pool boiling on porous plasma sprayed surface (kaasautorid U. Tehver, V. Temkina). // Conf. Trans. 4th UK National Conf. on Heat Transfer. London, 1995; Plasmatron construction (kaasautor E. Krieger). // Proc.

Est. Acad. Sci. Eng. 4 (1998) 1; Spheroidization of quartz powder in a low temperature plasma jet (kaasautor). Proc. 2nd Int. Conf. Tln, 2000; Gas-solid particle mixture in vertical duct by RANS approach (kaasautor). // Chemical and Process Eng. (2005) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

PIHLAK, Viktor (Victor) (15. XII 1886, Sammuli mõis, Viljandimaa – 10. VII 1967, Tallinn), telliskivitöösturi p, Artur Aleksander P. vend. Õppis 1901–04 Tallinnas Jukkumi Erareaalkoolis, 1904–07 Viiburi Reaalkoolis, lõpetas 1912 Riia PI I järgu ehitusins-na. 1912–13 töötas Tartus arhitekt G. Hellati ehitusbüroos, oli 1913–14 Liivimaa Hüpoteegiseltsi ins, 1914–19 Tallinna linnains, 1918–19 õpetas ETS-i tehnilistel erikursustel meh, staatikat ja grafostaatikat. 1919 oli vabatahtlikuna Vabadussõjas, 1919–20 Kaubandus-Tööstusmin-i asjadevalitseja ja ministriabi, 1920–40 ehitusettevõtja ja telliskivitööstur, seejärel ins. Arreteeriti, oli 1951–56 Narva vanglas, 1959–66 RPI “Eesti Projekt” ins. – Uuris ehitusainete omadusi ja tehnol ning ehituse ökon ja korraldamist.

T: Sideained. // ETS-i Tehn Ringvaade (1919) 1; Puudamaks. // ETS-i Ringvaade (1919) 2.

B: EAT, 236; Eesti majandustegelased, 158; TT ja TTÜ BL 1918–1944, 47–48; Ehitusinsenerid TPI-st, 12.

V. Mägi

PIHLAK, Ülo (20. VIII 1940, Türi), majandusgeograaf; arsti p, Ilmar P. vend. Lõpetas 1958 Tallinna 2. Kk-i, 1963 TÜ geogr-osk-a. Töötas a-st 1963 RPI-s “Eesti Projekt”, oli 1967–72 TPI maj-tsk-a v-õpetaja, 1972–78 MI n-teadur, 1978–81 ENSV Rkl Plaanikomitee perspektiivplaneerimise osk-a peaspetsialist, 1981–91 RPI “Eesti Projekt” teadussektori juh, a-st 1992 Tallinna Linnaval linnaarengu osk-a juh, 1997–2002 Stat- ameti rahvaloenduse teenistuse metodol sektori peaspetsialist. – Uurimisvaldkond: Eesti linnade arenguprobleemid. Osalenud linnade üld- ja detailplaanide koostamisel, k.a “Tallinna arengukava aastateks 1994–1997”. ENE ja EE kaasautor. EGS liige. Mõnikümmend teadustr-t, arvukalt aimeart-id; ilukirjanduslik-mälestuslik „Valitud teosed“ (Tln, 2000).

T: О проблемах развития города Кохтла-Ярве (kaasautor S. Nõmmik). // TÕ Toim 227 (1969); Tööstus ja linn (kaasautor R. Ehrlich). // Tallinna arengu probleeme. Tln, 1978; Korteriprobleemi lahendamise võimalustest ja ehitatavate korterite struktuurist (kaasautor). // Ehitus ja arhitektuur (1987) 2; Tallinna kasvaa; miten asuntorakentaminen reagoi ajan muutoksiin. // Kunnalistekniikka (1991) 2; Asuntotuotanto Eestissa. // Kunnalistekniikka (1993) 1.

PIHLAMÄGI, Maie (13. III 1950, Tallinn), ajaloolane; töölise t. Lõpetas 1968 Tallinna 42. Kk-i, 1975 TÕ ajaloo osk-a, ajalooknd (1986, AI), vk “Eesti tööstustöölise sotsiaal-majanduslik olukord 20. saj algul (1900 – veebr 1917)”. Oli 1975–78 Tallinna Keskarhiivi osk-ajuh, 1978–81 AI laborant, 1981–88 n-teadur, 1988–90 teadur, 1991 v-teadur, 1991–92 Eesti moodsa ajaloo osk-a juh, v-teadur, 1992–2005 teadussekr, v-teadur, 2005– TLÜ AI teadussekr, v-teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti 19. ja 20. saj maj- ja sotsiaaljalugu. EE ja “XX sajandi kroonika I” kaasautor. *Acta Historica Tallinnensia* toim-koll-i esimees (1997–2005), peatoim (2006–). Eesti ajalookirj aastapremia (1996). Üle 30 teadustr-e.

T: Tööstuspoliitika omariikluse algaastail Eestis (1918–1919). // Eesti TA Toim. Ühiskonnat (1991) 1; Eesti Vabariigi tööstuspoliitika 1930. aastatel. // Eesti TA Toim. Hum ja sotsiaalt 41 (1992); 80 aastat Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi (kaasautor P. Järvelaid). Tln, 1999; Eesti industrialiseerimine 1870–1940. Tln, 1999; Integration of Estonia into the European economic system in the 1920s and 1990s. // Transformation and Integration on the Baltic Sea Area. Umeå, 2000; Eesti ja Läti majanduslik koostöö aastail 1920–1940. // *Acta Historica Tallinnensia* 6 (2002); Väikeriik maailmaturul: Eesti väliskaubandus 1918–1940. Tln, 2004; Igapäevaelu Narva Kreenholmis 1857–1940. // Vana Tallinn XVI (XX). Tln, 2005; Tööpuudusest Eesti Vabariigis aastail 1918–1940. // *Acta Historica Tallinnensia* 10 (2006).

B: <https://www.etis.ee>

PIHLAU, Jaak (20. XII 1937, Tallinn), tehnikateadlane; õpetajate p. Lõpetas 1956 Haapsalu 1. Kk-i, 1961 TPI energ-tsk-a automaatika ja telemeh erialal, tehn-knd (1970, Moskva Elektronjuhtimismasinat Inst), vk “Тонкие магнитные пленки как элементы

ассоциативного запоминающего устройства”. Oli 1962–69 KÜBI arvutuskeskuse n-teadur, 1969–83 v-teadur, 1983–87 Raadioelektronika Konstrueerimisbüroo arvutustehnika sektori juh, 1987–89 TPI ülijuhtivuse labori peateadur, 1989–91 AS-i “Mainor-Novex” arvutustehnika sektori juh, 1991–97 AS-i “Ardeko” teadusdir, a-st 1998 füüsilisest isikust ettevõtja. – Uurimisvaldkonnad: elektronarvutite assotsiatiivsed mäluseadmed, digitaalelektronika, infotehnol, arvutivõrgud, internet. Avaldanud mitu erialast käsirt-t. Uurinud ka Eesti ajalugu Nõuk okupatsiooni perioodil. U 40 teadustr-st, sh 12 rmt-t; 7 autorit-t.

T: Digitaalse mikroelektronika käsiraamat. I. Transistor-transistorloogika elemendid. Tln, 1981; Digitaalelektronika käsiraamat. Integraalsed loogikaelemendid. Tln, 1985; Digitaalelektronika käsiraamat. Mäluseadmed ja mikroprotsessorkomplektid. Tln, 1995; Infotehnoloogia käsiraamat koolidele ja iseõppijatele. 1. Tln, 1997; Sama. 2. Tln, 1998; Väitlus: Rahvuskomitee ja Tiefi valitsus. KGB arhiividokumendid Eesti Vabariigi taastamiskatses 1944. a. // Akad (1999) 7; Internet 2000. Tln, 2000; Interneti teatmik. Tln, 2001; Eesti sõjaväe häving aastal 1941. Trt, 2003; Escapes from occupied Estonia. // The Soviet occupation regime in the Baltic states 1944–1959. Riga, 2003.

B: Mees, keda ei murtud. Trt, 2001, 250

PIHLIK, Priit (13. X 1972, Tartu), mesindusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1990 Tartu 1. Kk-i, 2001 EPMÜ loomakasv erialal, põllumag (2004, EPMÜ), vk “Mesilasemade kasvatamisest” Oli 2002–04 EPMÜ loomakasv-inst-i aretusosk-a v-laborant, 2004–EPMÜ/EMÜ vet-med-i ja loomakasv-inst-i doktorant. – Uurimisvaldkond: mesindus. Töid mesilasemade aretamisest, mesilasrassidest, mesilaste ja mesilate hooldamisest. Tartu Aianduse ja Mesinduse Seltsi ja APS-i liiige. 10 teadustr-t.

T: Mesilasema kui tulukuse tõstja. // Tõuloomakasvatus 5 (2002) 4; Tervete mesilastega mesila. // Maamajandus (2003) 6; External features of bees and the use of them in selection for reproduction of queens. // Animal breeding in the Baltics. Trt, 2004; Mesilasrassidest ja nende ristanidest (kaasautor I. Nõmmisto). // Maamajandus (2005) 6.

B: EPMÜ teatmik (2004) 46.

PIHLIK, Ulve (22.VI 1946, Järvamaa), botaanik; töölise t. Lõpetas 1964 Tartu 8. Kk-i, 1973 TÜ biol osk-a, biol-knd (1987, TÜ), vk “Pohla (*Vaccinium vitis-idaea* L.) ja leesika (*Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng) varude bioloogilised alused Eesti männikutes”. Oli 1972–75 ZBI v-ins, 1974–88 n-teadur, 1988–94 teadur, a-st 1994 TÜ farm inst-i katseaia juh. – Uurimisvaldkond: looduslike ravimtaimede biol, ökol, varud, nende säästlik kasutamine; uurinud ka maitsetaimi. LUS-i liige (1974). Üle 40 teadustr-e.

T: *Arctostaphylos uva-ursi* in Estonia. 1. Distribution and growth. // Eesti TA Toim. Biol 37 (1988) 4; *Arctostaphylos uva-ursi* in Estonia. 2. Biomass resources and their rational exploitation. // Eesti TA Toim. Biol 38 (1989) 1; *Vaccinium vitis-idea* in Estonia. 1. Distribution and growth. // Eesti TA Toim. Biol 40 (1991) 1; *Vaccinium vitis-idea* in Estonia. 2. Biomass resources and their rational exploitation. // Eesti TA Toim. Biol 40 (1991) 2; Erinevatest kasvukohtadest kogutud hariliku pune (*Origanum vulgae* L.) eeterliku õli keemilisest koostisest (kaasautor). // Eesti Rohuteadlane (1999) 4; Ravimtaimed. // Eesti bioloogilise mitmekesisuse ülevaate materjale. Tln-Trt, 1999; The cultivation of culinary herbs in the experimental garden of pharmacy institute. Oslo, 2001; Kuninglik maitsetaim basiilik. // Aed (2003) 4; 100 maitsetaime. Tln, 2006.

B: ZBI 1947–1997, 65–66.

PIHO, Arnold (29. I 1924, Koiola v, Võrumaa – 8. XII 1978, Kuusiku, Raplamaa), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1946 Väimela Põllum-tehnikumi, 1950 TÜ põllum-tsk-a, põllum-knd (1956, EPA), vk “Eesti NSV leet- ja soostunud muldade agrokeemilistest omadustest”, põllum-dr (1976, EMMI), vk “Väetiste kasutamise mullastikulised tingimused, efektiivsus põllukultuuride väetamisel ning mineraalväetiste jaotamine külvikorras Eesti NSV-s”. Oli 1948–50 Eesti TA Põllum Inst-i mullalabori laborant, 1950–51 TÜ põllum-tsk-a mullateaduse ja agrokeemia kat-i asst, 1951–58 EPA mullateaduse ja agrokeemia kat-i v-õpetaja, 1958–59 Põllum Min-i Maakorralduse Val ins mullastiku uurimise alal, 1959–62 EMMI väetustarbe labori (Kuusikul) v-teadur, 1962–67 põllunduse osk-a juh, ühtlasi Kuusiku katsebaasi juh kt, 1967–73 Kuusiku Katsebaasi juh, ühtlasi põllunduse osk-a agrotehnika sektori juh, 1973–78 sama sektori juh. Õpetas mullateadust ja agrokeemiat, koostas õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: põllukultuuride agrotehnika, mulla agrokeem omadused, väetiste tõhusus. Uuris Eesti

leet- ja soostunud muldade agrokeem omadusi, mulla fosfori-, kaaliumi- ja lämmastikurežiimi, viljavaheldust ja külvikordi, nende mõju põhiliste põllukultuuride saagile ja mullaviljakusele. Täiustas muldade kaardistamise ja uurimise metoodikat, täiendas ja üldistas taimekasv teor aluseid. Analüüsis väetiste efektiivsust, koostas väetiskatsete tulemuste alusel saagifunktsioonide kordaja NPK-väetiste jaotamiseks erinevatele põllukultuuridele. Töötas välja alused kultuuride optimaalseks paigutamiseks elektronarvuti abil, samuti mullaharimise, kultuuride hooldamise ja koristustööde kvaliteedinõuded ning kevad- ja sügistööde kompleksse hindamise juhendid. Olnud Ülel Mullateadlaste Seltsi Eesti filiaali juh liige, Ülel Põllum-teaduste Akad Lääne Osk-a mullateaduse ja agrokeemia sektsiooni aseesimees ja Ülel külvikordade probleemkomisjoni liige, Eesti TA põllum-teaduse nõukogu liige. ENSV tnl teadlane (1977), ENSV rkl preemia (1970, koll-s). 124 teadustr-t.

T: Mullastikukaardi koostamine (kaasautor R. Kask). Tln, 1951; Eesti NSV mullaerimite iseloomustus (kaasautor R. Kask). Tln, 1960; Mullateadus (kaasautor). Tln, 1962; Agrokeemia alused (kaasautor). Tln, 1971; Maaviljeluse käsiraamat (kaasautor). Tln, 1978; Teraviljakasvatus Eestis (kaasautor). Tln, 1981.

B: TÜ BL I, 408; EPA BL I, 41; EE 14, 370; EMaBL, 368; SP (1974) 19; SP (1979) 2, 78; EMVI, 43; Teaduselt maaviljelusele. Dr A. Piho panus põllumajandusteaduse arengusse. (Trükkis avaldatud töid. Koost *Toomre, R.*). Tln, 1981.

L. Kõrgas

PIHO, Harri (10. XI 1927, Koiola v, Võrumaa), majandusteadlane, talupidaja p. Lõpetas 1947 Väimela Põllum-tehnikumi, 1952 EPA agron-tsk-a, maj-knd (1968, TA), vk "Kanakasvatuse rentaablus ja selle tõstmise. Majandusstatistiline uurimus Eesti NSV sovhooside materjalidel". Oli 1952–53 Tartu raj TSN TK põllum-osk-a v-agronoom, 1953–54 EPA põllum-ökon kat-i asst, 1954–70 v-õpetaja, 1970–92 dots, 1978–88 kat-i juh, 1990–92 inform ja juhtimise kat-i dots, 1992–94 EPMÜ ettevõtluse inst-i dots, 1994–97 ühistegevuse inst-i dots, ühtlasi 1972–92 ka maj-tsk-a dekaan. – Uurinud loomakasv (eriti kanakasv) ökon-t, arvutustehnika kasutamist, ettevõtete juhtimist. Osalenud koostöös Leipzigi Ük-i, Varssavi PA ja Wroclavi Kõrgema Maj-kooliga. APS-i ja Akad Ühistegevuse Seltsi juhatuse liige. Üle 70 teadustr-e.

T: Kolhoosi majandusliku tegevuse analüüs. Tln, 1959; Kanamunade omahind ja selle alandamise võimalusi Eesti NSV sovhoosides. Trt, 1960; Töö tehniline normeerimine põllumajanduses. Tln, 1961; Klahvarvutusmasinad ja nende kasutamine. Tln, 1967; TTO ja juhtimise küsimusi põllumajanduses. Tln, 1969.

B: EPA BL I, 67; II, 122–123; EPMÜ BL, 100; EMaBL, 368–369; SP (1969) 2.

PIHU, Ervin (15.II 1930, Varstu v, Võrumaa), bioloog-ihtüoloog; käsitöölise p, Evi P. (hiljem Eller, Ellermaa) abikaasa (1961–99). Lõpetas 1949 Võru kk-i, 1955 TÜ biol osk-a, 1958 ZBI asp-i, biol-knd (1961, Eesti TA), vk "Võrtsjärve tönduskalade sigimisest". Oli 1958–59 ZBI limnol-jaama v-ins, 1959–67 n-teadur, 1967–86 v-teadur, 1986–94 j-teadur, a-st 1994 v-teadur. Lugenud 1961–64 TÜ-s üldise ihtüol kursust, a-st 1994 pidanud EMPÜ-s (praegu EMÜ) loenguid järvede reostuskoormuse hindamisest. 1953–93 osales Eesti järvede komplekseksped-del. – Uurimisvaldkonnad: kalade biol, kalakaitse, kalanduse korraldamine Eesti järvedes, eriti Võrtsjärves ja Peipsi järves. Osalenud (koos M. Kangruga) 1966–80 Võrtsjärve ja 1974–87 Peipsi järve kalastiku ümberkujundamisel. Korraстанud eestik-t ihtüol-alast oskussõnavara. 7 koguteose, sh "Peipsi" (1999), "Lake Peipsi", 3. kd (2001), "Võrtsjärv" (2003), "Fishes of Estonia" (2003) koost-id ja tead toim-id. LUS ja EMS liige, Eesti TA Looduskaitsekomisjoni liige, Keskkonnamin-i Kalandusnõukogu liige (1991–93), Peipsi Kalandusnõukogu Eesti poole liige (1971–96). K. E. v. Baeri mälestusmedal (1988), Valgetähe V kl teenetemärk (2001). EV teaduspreemia (2003, koll-s). Üle 200 teadustr-e, aimeart-d.

T: Питание основных хищных рыб Псковско-Чудского водоема (kaasautor E.Pihu). // Изв. ГосНИОРХ 83 (1974); Matk kalariiki. Tln, 1987; Distribution of fish species in Estonian lakes. // TA Toim. Ökol (1993) 3; Meie kalad meie laual (kaasautor). Tln, 1993; Fishes, their biology and fisheries management in Lake Peipsi. // Hydrobiologia 338 (1996); Fishes and fisheries management in Lake Võrtsjärv. // Limnologica 28 (1998); Eesti mageveekalad (kaasautor). Tln, 2001; Long-term trends in the fish communities of Lakes Peipsi and Võrtsjärv (Estonia) (kaasautor). // Aquatic Ecosystem Health & Management 5 (2002); Meie kalad olelusvõitluses. Tln, 2006.

B: ZBI 1947–1997, 66; EE 14, 370–371; EV teaduspreemiad 2003, 64.

PIHU (a-ni 1961 **Ellermaa**, 1961–99 **Pihu**, a-st 1999 **Eller/Ellermaa**), **Evi** (9. III 1935, Paasvere v, Virumaa), bioloog; väiketalupidaja t, 1961–99 Ervin P. abikaasa. Lõpetas 1954 Väike-Maarja Kk-i, 1959 TÜ biol-osk-a, 1965 asp-i, biol-knd (1974, ZBI), vk “Peipsi-Pihkva järve haugi ja ahvena toitumisest ning kalamajanduslikust tähtsusest”. Oli 1965–91 ZBI n- ja v-teadur, a-st 1991 pensionil. – Uurimisvaldkonnad: kalade, eriti röövkalade toitumine Eesti järvedes; putukate areng ja füsiol. Selgitanud rööv- ja lepiskalade toitumissuhete ja biol tähtsust Eesti suurjärvedes, esitanud originaalse meetodi röövkalade neelatud saakloomade pikkuse taastamiseks. 60 teadustr-t.

T: Särje toitumisest mõnedes Eesti NSV järvedes. // LUS-i ar 1965, 57; Рыбохозяйственно-биологическое значение щуки, окуня, судака и налима в Псковско-Чудском озере. // Гидробиол. исследования 4 (1966); Восстановление размеров рыб, заглоченных хищниками, по фрагментам их позвоночника (kaasautor). // Вопросы ихтиологии 10 (1970) 5; Окунь и ерш Псковско-Чудского водоема (kaasautor). // Изв. ГосНИОРХ 83 (1974); Синхронное определение интенсивности теплопродукции и газообмена у насекомых (kaasautor). // Методика и результаты изучения физиологического состояния насекомых. Трт, 1985; Peipsi kalandusest ja ZBI teadurite panusest selle arendamiseks. // Peipsi järve seisund. Трт, 1990.

B: ZBI 1947–1997, 66.

PIHU (a-ni 2002 **Sepp**), **Silvia** (19. VIII 1966, Pärnu), botaanik; laevaehitusins-i t. Lõpetas 1984 Pärnu l. Kk-i, 1989 TÜ biol-osk-a, *M.Sc.* (1999, TÜ), *Ph.D.* (bot ja mükol, 2002, TÜ), vk “Morphological and genetical variation of *Alchemilla* L. in Estonia”. Täiendas end 1992 Soomes Turu Ük-s, 1994 Inglismaal (Kew Herbarium), 1995 KBFI-s, 1996 Moskvas, 1997 Rootsis Uppsala Ük-s, 2001–02 Eesti Biokeskuse järeldoktor. Oli 1989–92 LUS-i v-bibliograaf, 1989–2000 (vaheaegadega) TÜ bot ja ökol inst-i v-laborant, 2003– bot õt-i teadur. Õpetanud pms soontaimede evolutsiooni ja süstemaatikat. – Uurimisvaldkonnad: taimeliikide süstemaatika, fülogenees, morfol ja gen varieerivus, populatsiooniökol ja levik Balti mere regioonis. Koost Eestis esinevate kortslehe liikide määramistabeleid, imekannikese ja sinilille klonaalsust, saaremaa robirohu taksonoomilist staatust, niitmise mõju luhtade taimkattele ja liigirikkusele. Osalenud

eksped-I Kuriili saartele ja Sahhalinile (1987) ning Tenerifele (2005). Olnud ekspert Natura 2000 alade ja pärandkoosluste inventeerimisel, osalenud Eestis uute kaitsealade loomisel. LUS liige, a-st 2004 bot sektsiooni aseesimees ja presiidiumi sekr, Rahvusv Taimesüsteemataitka Assots-i (IAPT) liige. 15 teadustr-t, aimeart-d.

T: Taxonomic continuum of *Alchemilla* (Rosaceae) in Estonia (kaasautor J. Paal). // Nord. J. Bot. 18 (1998); Perekond kortsleht – *Alchemilla* L. // Eesti taimede määraja. Trt, 1999; Study of the multivariate structure of the Estonian *Alchemilla* L. (Rosaceae) microspecies: an example of structural indices approach (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 49 (2000); Patterns and relationships between and within the sections *Alchemilla* and *Ultravulgares* of the genus *Alchemilla* (Rosaceae) in Estonia (kaasautor J. Paal). // Nord. J. Bot. 21 (2001); Morphological variation in eight taxa of *Anthyllis vulneraria* s. lato (Fabaceae) (kaasautor). // Ann. Bot. Fennici 42 (2005).

PIHU, Tõnu (18. VII 1957, Tallinn), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1976 Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi, 1981 TPI meh-tsk-a, 1987 asp-i, tehnikaknd (1991, TPI), vk “Ударное измельчение горючих сланцев эстонского месторождения”. Oli 1981–84 TPI teadur, 1984–91 ins, 1991–2005 v-teadur (ühtlasi 1991–92 Toronto Ük-i keem tehnol ja rakenduskeemia tsk-a uurimisasst), 2005–soojustehnika inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivi mineraalosa käitumine ja soojusefektid põlevkivi põletamisel keevkihis; kohalike biokütuste kasutamine energ-s; Eesti energ-se ressursi säästlik kasutamine; keskkonnakaitse. 52 teadustr-t, 3 kasuliku mudeli kaasautor.

T: The influence of pressure on the behavior of oil shale carbonates (kaasautorid A. Ots, A. Hlebnikov). // Oil Shale 14 (1997) 3; Influence of sulfur dioxide on decomposition of oil shale mineral matter (kaasautor). // Oil Shale 18 (2001) 4; Calculation of qualitative and quantitative composition of Estonian oil shale and its combustion products (kaasautorid H. Arro, A. Prikk). I. // Fuel 82 (2003) 18; Fluidized-bed combustion of oil shale retorting solid waste (kaasautor) // Oil shale 21 (2004) 3; Biokütuse kasutaja käsiraamat (kaasautor). Tln, 2005; Calculation of CO₂ emission from CFB boilers of oil shale power plants (kaasautorid H. Arro, A. Prikk). // Oil Shale 23 (2006) 4;

Применение котлов с ЦКС для сжигания сланцев в Эстонской Республике (kaasautor) // Электрические станции, М, (2006), 2

В: <https://www.etis.ee>; <http://www.ttu.ee/soojus/isikuandmed/tpihu.htm>

PIIK, Enn (12. VII 1932, Tallinn – 16. XI 1990, Kohtla-Järve), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1951 Haapsalu 1. Kk-i, 1956 TPI kütuste keem tehnol ins-na, tehniknd (1964, TPI), vk “Gaasigeneraatorprotsessi produktide eraldamisest kondensatsioonüsteemides”. Oli 1956–59 “Kiviteri” ins, 1959–71 Põlevkivi TUI v-ins, v-teadur ja sektorijuh, 1971–80 Põlevkivi Inst-i ökon labori juh, 1984–90 põlevkivitöötlemise labori juh. – Uurimisvaldkond: põlevkivi termilise töötlemise tehnol. Tegeles põlevkivi poolkoksistamise protsesside ja agregaatide loomise ning täiustamisega. Üle 70 teadustr-e, 5 autorit-t.

T: О распределении водорастворимых фенолов во фракциях конденсирующейся смолы (kaasautor L. Rappu). // Химия и технология горячих сланцев и продуктов их переработки 13 (1964); Химический состав легких фракций генераторной смолы (kaasautor E. Arumeel). // Sama, 14 (1965).

В: Leninlik Lipp (1990) 23. XI; Сланцевая промышленность (1991) 1, 16.

J. Petuhhov

PIIN-AASPÕLLU (a-ni 2002 **Piin**), **Taimi** (3. IX 1940, Tallinn), botaanik, lihhenoloog; ins-i t. Lõpetas 1959 Tallinna 10. Kk-i, 1969 TÜ biol-osk-a, õppis 1969–TÜ asp-s. Oli 1964–66 NSVL TA Polaar-alpiinse Bot-aia (Koola ps-l) v-laborant, 1966–67 TÜ taimesüsteematika ja geobot kat-i v-laborant ja 1971–75 ins, 1968–69 TÜ biol-baasi juh, 1975–95 Tallinna Bot-aia n-teadur, 1996– herbaariumi kuraator. – Uurimisvaldkond: samblike floora, levik ja ökol. Osalenud paljudel eksped-l Venemaa arktilistel aladel (Koola, Taimõr, Tšukotka). Lihhenoloogide Rahvusv Assots-i ja LUS-i Eesti Mükol-ühingu liige. Riigivapi V kl teenetemärk (2006). 55 teadustr-t.

T: Напочвенные лишайники окрестностей Тарей (Западный Таймыр) (kaasautor H. Grass). // Биогеоценозы Таймырской тундры и их продуктивность. L, 1971; The new terricolous lichen from Taimyr Peninsula – *Biatorrella contigua* Golubk. et Piin species nova. // Folia Cryptog. Est. 7 (1977); A list of terricolous lichens of “forest island” Ary-

Mas. // Ibid; Напочвенные лишайники и их местообитания на мысе Челюскин (Таймыр). // ACUT 590 (1982); Флора и распространение напочвенных лишайников южных тундр Таймыра. // Флора и группировки низших растений в природных и антропогенных экстремальных условиях среды. Тлн, 1984; Начальные стадии зарастания пятен голого грунта в южных тундрах Таймыра (kaasautorid O. Parinkina, N. Sdobnikova) // Ibid; Impact of lichens on soil microbiocenosis in tundra and forest (kaasautor O. Parinkina). // Proc. Est. Acad. Sci. Ecol. 1 (1991) 4; Decomposition of terricolous lichens in different climatic conditions (kaasautorid O. Parinkina, T. Pereverzev). // Ibid 3 (1993) 3; Biochemical transformation of *Cetraria islandica* lichen in the course of its aging and dying off (kaasautorid O. Parinkina, T. Pereverzev). // Eurasian Soil Sci. 33 (2000) 11.

B: TÜ ajalugu III, 273.

PIIP, Ants (Hans) (28. II 1884, Tuhalaane v, Viljandimaa – 1. X 1942, Nõrobi laager, Molotovi (Permi) obl), riigitegelane, diplomaat ja õigusteadlane; mõisatöölise p, Ants Tõnis P. isa. Lõpetas 1903 Goldingeni ÕS-i, omandas 1905 Kuressaare Gümni-i juures koduõpetaja kutse mat-s ja 1906 kreiskooli vene k-e õpetaja kutse, sooritas 1908 Kuressaare Gümni-i juures eksternina küpsuseksamid, lõpetas 1913 PÜ õigustsk-a, sh stažeeris üliõpilasena 1912 Berliinis toleaeagse kuulsa rahvusv õiguse teoreetiku prof Franz von Liszti juures, rahvusv õiguse mag (1916, PÜ). Oli 1903–15 mitmel pool kooliõpetaja, 1913–16 PÜ tead stipendiaat prof kutseks valmistumiseks, 1916 rahvusv õiguse eradots, 1916–17 sõjaväeametnik kohtu peaval-s ja Vene Sisemin-i rahvuste departemangu Balti osk-a juh, 1917–18 Eestimaa Kub Ajutise Maanõukogu (Maapäeva) liige (Maanõukogu määras ta 20. XI 1917 Eesti esimeseks välisesindajaks), 1918–20 Eesti saadik Londonis ja ühtlasi välisministri abi, 1920 (okt–nov) peaminister, 1919, 1920 (dets) – 1921 (jaan) riigivanem ja sõjaminister, 1921–22, 1925–26, 1933 ja 1939–40 välisminister, 1923–25 Eesti saadik USA-s, ühtlasi 1919–24 TÜ rahvusvah õiguse prof kt, 1924–40 korr prof. 1932 esines loengutega California Ük-s Los Angeleses. Õpetas rahvusv õiguse süsteemi, era-, mere-, kaub-õigust jm; koost. õppevahendeid (1936 ilmunud “Rahvusvaheline õigus” oli õppermt-na kasutusel a-ni 1977). 1938–40 pidas kaub-õiguse loenguid ka TÜ maj-tsk-s. Oli ka Kõrgema Sõjakooli ja Mereväehvitseride

kõrgemate kursuste õppejõud. 1940 tagandati kõigilt ametikohtadelt, arreteeriti 1. VII 1940 ja saadeti vangilaagrisse, kus suri. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv õigus, mõjusfäärid, Eesti sise- ja välispol. Pani Eestis aluse rahvusv õiguse õpetamisele ja uurimisele, oli vastava eestik-se terminol looja, esimeste eestik-te erialaõpikute autor, tõlkis eesti k-de prof A. J. Jelistratovi rmt-u “Valitsemise õigus” (Tln, 1912), “Eesti entsüklopeedia” (1932–37) rahvusv ja mereõiguse osk-a toim. Olnud ka Kuressaare „Meremeeste Seltsi Toimetiste” (1908–13), ajalehe “Vaba Maa” peatoim (1923). Osalet Pariisi rahukonv-l (1919–20). P-l on suuri teeneid Suurbritannia eskaadri Tallinna tulekus ja Vabadusõja ajal Eestile relvade muretsemisel. Kirjutas Eesti delegatsiooni liikmena alla Tartu rahule. Esindanud Eestit mitmel rahvusv konv-l, olnud Eesti delegatsiooni juht Rahvasteliidu täiskogu koosolekul, täitnud mitmeid rahvusv ülesandeid, olles 1929 Soome–USA, a-st 1930 Eesti–USA ja a-st 1938 Kreeka–USA lepituskomisjoni liige. 28. IX 1939 võttis osa Eesti ja NSVL vastastikuse abistamise pakti sõlmimisest. Oli Eesti Töerakonna liidreid, Asutava Kogu, I Riigikogu, Rahvuskogu ja I Riigivolikogu liige. Rahvusv Õiguse Assots-i liige, Londoni Grotiuse Ühingu eluaegne välisliige, Võrdleva Õigusteaduse Ühingu (Pariis) liige, Akad Õigusteadlaste Ühingu (a-st 1935 Õigusteadlaste Selts) esimees (1932–40), TÜ akad kohtu esimees (1930–39). Vabaduseristi III liigi I järk. U 50 teadustr-t.

T: Asutav Kogu. Pg, 1917; Estonia: a second Belgium. London, 1918; Rahvusvaheline eraõigus. Trt, 1923; Rahvusvaheline mereõigus. Tln, 1926; Rahvusvahelise õiguse süsteem. Trt, 1927; Nüüdne maailmapoliitika ja Eesti. II. Trt, 1932; Kaubandusõigus. Trt, 1933; Tormine aasta. Trt, 1934; Põhiseadus ja Rahvuskogu. Tln, 1937; Kaubandusõigus ja -protsess. Trt, ²1939; Tln, ³1995; Rahvusvaheline õigus. Trt, 1936; Konkursiõigus. Trt, 1937; Eesti kroonika 1938 (kaasautor). Trt, 1939.

B: EBL, 380–381; EAT, 236–237; EE 7, 302; 14, 302; TÜ ajalugu II, 271; III, 38, 39, 48, 104, 106, 109; *Ярвелайд П., Пыдер Т.* Преподавание международного права в Тартуском университете в 1920–1940 гг. как важный фактор подготовки дипломатического корпуса Эстонской Республики: к постановке проблемы. // ACUT 909 (1990), 106–112; *Pöder, T.* Kompromissikuningas. // Edasi (1989) 28. II, 1. III; *Kuldvere, G.* Prof. Ants Piip rehabiliteeritud. // Edasi (1990) 14. II.

R. Juursoo

PIIP, Ants Tõnis (10. VI 1921, Tartu – 24. XI 1986, Waukegan, Illinois, USA), okeanograaf; Ants P. p. Lõpetas 1940 Tartus H. Treffneri Gümni-i, õppis 1941–43 TTÜ-s elektrotehnikat. Põgenes 1943 Soome, läks sealt 1944 Rootsi. Lõpetas 1950 Stockholmis Kuningliku Tehnikaük-i tsiviilins-na. Asus 1951 USA-sse, kus jätkas elektrotehnika ja füüsika õpinguid, *M.Sc.* (1953 *Notre Dame*'i Ük, Indiana). Töötas 1944 Soome Ringhäälingus, oli 1945–51 Rootsis Lidingös AGA laboriins ultraheli- ja akustikaseadmete ning raadiomajakate alal, 1951–53 USA-s *Notre Dame*'i Ük-i (Indiana) õppejõud ja uurija, 1953–61 ehitas ja katsetas msg füüs ja elektroonilisi aparate algul *Boston Radio Corp.*, seejärel *Radio Corp. America* laboris, 1961–73 oli Columbia Ük-i Lamont-Doherty geol obs-i ja Bermudal asuva geofüüs välijaama v-teadur, 1973–74 Austraalias *Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization*'i (SCIRO) okeanogr osk-a külalisteadur, 1974–80 mereuuringute konsultant Austraalias. 1981 naasis USA-sse. – Uurimusi süvamere füüsikal okeanograafia alalt süvavete mikrostruktuuri, akustika ja siselainetuse kohta. Lõi ja arendas uusi elektroonilisi mõõteriistu ja -meetodeid meresügavuste mõõtmiseks.

T: Fine structure and stability of the sound channel in the Ocean. // *J. Accoust. Soc Am.* 36 (1964); Precision sound velocity profiles in the ocean. // *Lamont-Doherty Geol. Obs. Palisades, New York & Columbia Univ., New York. Tech. Reports* 3, 4, 5, 5, 7 (vol 1–5) (CU 3–66, CU 4–67, CU 5–67, CU 6–68, CU 7–70).

B: ETVpK, 92; Mereleksikon, 323; *Am. Men of Sci.* 11th ed. (1965–67); Teataja (1980) 4, VII; Vaba Eesti Sõna (1980) 14. VIII; *Horm, A.* Ants Piip juunior lahkus ootamatult. // Teataja (1986) 19. XII.

PIIPER (a-ni 1915 **Õunapuu**), **Elviine** (Elvine) **Mathilde** (3. II 1887, Karkuse v, Järvamaa – 8. I 1978, Tartu), zooloog; talupidaja t, Johannes P. *sen.* abikaasa, Johannes P. *jun.* ema. Lõpetas 1910 Tallinna Tütarlastegümni-i, õppis 1919–28 TÜ-s loodusteadusi, vahepeal (1923–24) täiendas end Londoni Ük-s, zool-mag (1930, TÜ, ü.a. biol-knd 1946), vk “The development of *Rana temporaria* under the Influence of Cane Sugar

Solution”. Oli 1941–44 TÜ üldbiol-labori asst, 1944–58 üldbiol (hiljem gen ja darvinismi) kat-i asst. – Avaldanud töid histol-st.

T: Культивирование каллюса изолированной семядоли как способ получения растений-новообразований. // TÜ Toim 46 (1957); К вопросу о росте и размножении клеток в надпочечнике человека. // Архив анат. гистол. эмбриол. 34 (1957) 4.

B: AAUT III, 14; TÜ BL I, 185.

K. Siilivask

PIIPER, Johannes (*jun.*) (11. XI 1924, Tartu), arstiteadlane, füsioloog; Elviine ja Johannes P-i (*sen.*) p. Lõpetas 1942 Tartus H. Treffneri Gümni-i, astus 1942 TÜ arstitsk-a. Mobiliseeriti 1942 Saksa lennuväe abiteenistusse, sattus 1944 Ida-Preisimaale, oli 1945–46 Saksamaal sõjavangis. 1947 astus Göttingeni Ük-i arstitsk-a, mille lõpetas 1952, med-dr (1954, Göttingeni Ük), vk “Über Arterialisierung, Venosierung und Kurzschlußdurchblutung”. Täiendas end 1958–59 Buffalo Ük-i füsiol osak-s USA-s. Uurimusega “Funktionelle Abschnitte des Lungengefäßsystems” (Habilitationsschrift. Göttingen, 1960) habiliterus 1960 Göttingeni Ük-s füsiol prof-ks. Oli 1953–64 Max Plancki Eksperim-med Inst-i füsiol osk-a uurimisasst (Göttingenis), 1964–71 teadur, 1971 ja 1973–92 füsiol-osk-a dir, olnud 1975–77 ja 1987–89 ka inst-i peadir; a-st 1992 emeriitteadur. Olnud ühtlasi 1960–65 Göttingeni Ük-i arstitsk-a eradots, a-st 1966 erakorr füsiol prof. – Juhtinud inst-s ulatuslikku rahvusv uurimistööd kopsude gaasivahetuse, kudede hingamise, hingamise võrdleva füsiol ja happe-aluse tasakaalu alal nii inimestel, kahepaiksetel kui ka lindudel. Rahvusv tunnustuse saavutas eeskätt hingamisfüsiol (vereringlus ja oksüdatsiooniprotsess) ning võrdleva füsiol uurimustega. 15 teadusühingu liige, sh *American Physiol. Soc.* auliige (1989), *Deutsche Physiol. Gesellschaft*’i liige, *Gesellschaft für Lungen- und Atmungs-forschung*’i liige (1985–86 president, as-t 1988 auliige), *Société Franc d’Angeiologie* auliige (1957); olnud arvukate rahvusv teadusajakirjade toim-kolleegiumi liige (sh *Eur. J. of Physiol, Respiration, Physiology* jt), osalenud 7 erialase rahvusv teadussümposiooni organiseerimises. Korduvalt külastanud oma sünnimaad, esinenud ettekannetega TÜ-s, Eesti TA-s jt teadusasutustes. Eesti TA välisliige (1989), Šveitsi Fribourgi Ük-i audr (1990), TÜ audr (1994). Üle 600 teadustr-e.

T: Respiratory Function in Birds, Adult and Embryonic (toim ja kirjastaja). Berlin, Heidelberg, New York, 1978; Aveolar-capillary equilibration kinetics of $^{13}\text{CO}_2$ in human lungs studied by rebreathing (kaasautor). // *Respir. Physiol.* 42 (1980); Model for capillary-alveolar equilibration with special reference to O_2 uptake in hypoxia. (kaasautor P. Scheid). // *Respir. Physiol.* 46 (1981); Gas transfer function of lungs at high altitude: importance of diffusion limitation for oxygen uptake. // *High Altitude Deterioration (Medicine and Sport Science)*. 19 (1985 Oxygen transfer of red blood cells: experimental data and model analysisi (kaasautor). // *Respir. Physiol.* 72 (1988); Diffusion limitation of O_2 supply to tissue in homogeneous and heterogeneous models (kaasautor P. Scheid). // *Respir. Physiol.* 85 (1991); Gas exchange in vertebrates through lungs, gills and skin (kaasautor P. Scheid). // *News in Physiol. Sci.* 7 (1992); Search for diffusion limitation in pulmonary gas exchange. // *The Pulmonary Circulation and Gas Exchange*. New York, 1994; Effects of shortening velocity and oxygen consumption of efficiency of contraction in dog gastrocnemius (kaasautor P. E. di Pampero). // *Eur. J. Appl. Physiol.* 90 (2003) 3–4.

B: AAUT III, 447; ADUT, 77; Eesti TA liikmeskond 1938–1994, 63; Eesti TA 1938–1998, 148; EE 14, 371; Marquis World Who's Who in Science (1968) 1348; Kürschner Deutscher Gelehrten-Kalender, 1980; Who's in the World, 1980/81; *Merila-Lattik, H.*, 544.

K. Siilivask

PIIPER, Johannes (*sen.*) (12. IV 1882, Tallinn – 5. X 1973, Tartu), zooloog, ornitoloog ja loomamorfoloog; veovoormehe p, Elvine-Mathilde P-i abikaasa, Johannes P-i (*jun*) isa. Lõpetas Tallinna Nikolai Gümni-i, 1913 PÜ loodustsk-a, täiendas end 1923 TÜ-st komandeerituna Londoni Ük-s, biol-dr (1927, London), vk “On the evolution of the vertebral column birds”. Oli 1913–1919 Tallinna koolides looduslooõpetaja, 1919 TÜ mat-loodustsk-a dekaani kt, 1919–23 zool-prof-i kt ja zool-inst-i juh (ühtlasi 1919–23 mat-loodustsk-a sekr), 1924–27 selgroogsete zool erakorr prof ja 1927–41 prof, 1941–45 zool kat-i juh, 1945–50 selgroogsete zool kat-i juh, 1950–59 zool kat-i prof, juhendas ka ornitol töid. Ühtlasi oli 1922–30 ja 1932–35 TÜ zool inst-i ning zool-museumi juh ja 1922–40 Kuusnõmme biol-jaama juh. A-st 1959 pensionil. Loengud: selgroogsete zool,

võrdlev anat, üldbiol, loomaõkol, zoogeogr; koost kõrgkooli- ja gümni-iõpikuid, tõlkinud (valdas 13 keelt) teadustr-id. – Uurimusi embrüol-st, morfol-st (pms selgroo arengust), ornitol-st ja looduskaitsest. Eesti ornitol-koolkonna rajaja, loodusteaduste ja loodushoiu populariseerija. Oli 1922–24 ajakirja “Eesti Loodus” peatoim ja “Eesti rahvaleksikoni” (Trt, 1937–40) I köite kaastoim, Tartu LUS-i abiesimees (1922–23) ja esimees (1923–29), seltsi ornitol-sektsiooni asutaja ja esimees (1922, a-st 1960 auesimees), 1933–40 Tartu Rahvaük-i Seltsi esimees, LUS-i (a-st 1956), ELKS-i ning Eesti NSV Anatoomide ja Histoloogide Seltsi auliige. ENSV tnl teadlane (1957).

T: Bioloogilised kirjad. I. Tln, 1910; II. Tln, 1911; Üldise zoologia põhijooned. I. Trt, 1920; Der Keifenkreutzschnabel der Insel Ösel *Loxia pityopsittacus estiae* subsp. nov. (kaasautor M. Härms). Dorpat, 1922; Loomageograafia. Trt, 1926; Lühike ülevaade Tartu Ülikooli juures oleva Looduseuurijate Seltsi arenemisest 1853–1928. // LUS aruanded XXXV (1929) 3-4; Arenemisõpetuse ajaloo põhijooni. Trt, 1937; Sissejuhatus üldzooloogiasse. I. Trt, 1937; II, 1943; Pilte ja hääli kodumaa loodusest. Trt, 1948, Tln, 31975; Rännakud Eesti radadel. I. Tln, 1968; II, 1972;

B: TÜ BL I, 186; EE 7, 302; 14, 371; EKBL, 181; TÜ ajalugu II, 147; III, 30, 47, 56, 81, 116–118, 273, 274; Professor J. Piiper 90. // Kodumaa (1972) 19. IV; Kumari, E. Johannes Piiper 90. // Edasi (1972) 12. IV; Eilart, J. Kuidas tekkisid “Pildid ja hääled”. // SV (1972) 14. IV; Johannes Piiper (nekroloog). // Kodumaa (1973) 17. X; Ernits, P. Pilte ja hääli. Johannes Piiper 100. // SV (1982) 16. IV.

R. Juursoo

PIIR, Ivar (20. X 1929, Tartu), füüsik; lukksepa p. Lõpetas 1947 Tartu 1. Kk-i, 1952 TÜ füüsika osk-a, 1955 TÜ asp-i, füüs-mat-knd (1955, TÜ), vk “Mittelineaarsed efektid footonite liikumisel kvantiseeritud gravitatsiooniväljas”. Oli 1955–56 TÜ füüsika ja teor füüsika kat-te asst, 1956–70 teor füüsika kat-i v-õpetaja ja dots, 1970–73 FAI ja 1973–81 FI teor füüsika sektori v-teadur, 1981–92 TÜ teor füüsika kat-i juh, 1992–95 TÜ teor füüsika inst-i väljateooria õ-t-i dots, 1995–2005 metoodik. – Uurimisvaldkond: üldrelatiivsusteooria (relativistliku gravitatsiooniteooria) probleemid. Kuulub prof H. Kerese rajatud Tartu gravitatsiooniteoreetikute koolkonda. 1960. a-il leidis mõned uued

staatilised aksiaalsümmeetrilised lahendid Einsteini võrranditele, analüüsis lainete leviku probleeme, eriti Huygensi printsiibi rikkumisega seotud efekte kõveras aegruumis. Lugenud TÜ-s kõiki mat füüsika ja teor füüsika põhikursusi, erikursusena rühmateooriat, valikkursusena füüsika ajalugu; koost õppevahendeid. Tegelenud ka füüsika ajaloo ja füüsika õpetamise metoodikaga. Kogumiku “Teaduse ajaloo lehekülgi Eestis. XIII: Täppisteaduste ajaloost Eestis. Pühendatud Wilhelm Ostwaldi 150. sünniaastapäevale” (Trt, 2004) jmt rmt-te koost. ETBL füüsika erialatoim ja autoreid. 40 teadustr-t, 8 õppevahendit, u 400 art-t ENE-s ja EE-s.

T: О проблеме взаимодействия квантованных электромагнитного и гравитационного полей. // Тр. Инст. физ. и астр. АН ЭССР (1957) 5; О статических решениях проблемы многих частиц в общей теории относительности 1, 2. // Тр. Инст. физ. и астр. АН ЭССР (1964) 25; Скалярное волновое уравнение в гравитационном поле Шварцшильда. // Изв. АН ЭССР. Физ. Мат. 20 (1971) 3; Распространение волн в слабом статическом гравитационном поле. // Изв. АН ЭССР. Физ. Мат. 21 (1972) 2; От квантовой гравитации к распространению волн в гравитационном поле. // Тр. Инст. физ. АН Эстонии 65 (1989) 11; Johan Vilipi avaloeng Tartu Ülikoolis. // TALE XIII (2004); Harald Keres – õpetaja ja õpetlane. // TALE XIII (2004); Teoreetilise füüsika ajaloost Tartus (1921–1960). // EFS ar 2004. Trt, 2005.

B: Eesti TA FI uurimused. // Гравитация и волны 65 (1989) (kogumik pühendatud Ivar Piirile seoses 60. sünnipäevaga); TÜ BL I, 276; II, 130; EE 14, 372.

PIIR (a-ni 1937 **Kellamov**, 1937–57 **Kasema**), **Koidula** (26. VIII 1929, Vellavere v, Tartumaa), keemik; põllupidaja t. Lõpetas 1948 Tartu 2. Kk-i, 1953 TÜ keemia osk-a, 1961 asp-i. Oli 1953–54 TÜ analüüt keem kat-i v-laborant, 1954–58 asst, 1961–62 pooljuhtide ja elektroluminesentsi problemlabori v-laborant ja ins, 1962–72 n-teadur, 1972-90 TA FI ins ja v-ins, 1990–99 TÜ rmtk kataloogimise osk-a v-rmtk-hoidja. – Uurimisvaldkond: kilede ja kristallfosfooride sünteesi tingimused ning nende füsikokeemilised, dosimeetrilised ja optilised omadused. 27 teadustr-t, 2 autorit-t.

T: Чувствительные эксозмиттеры из окиси бериллия (kaasautor). // Тр. ИФ АН ЭССР 43 (1975); О влиянии редкоземельных окислов на образование ортосиликата

бериллия-фенакита (kaasautor). // Ж. неорг. химии 24 (1979) 8; Люминесценция щелочноземельных сульфидов, активированных самарием (kaasautor). // Тр. ИФ АН ЭССР 55 (1984).

B: TÜ BL I, 300.

PIIR, Robert (21. I 1930, Strelka k, Luuga raj, Leningradi obl), puuviljandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1950 Tartu Med-kooli, 1953 Tartu 1. Töölisnoorte Kk-i, 1958 TÜ biol-osk-a. Oli 1950–51 Rõuges velsker, 1951–53 Tartu polikliinikus ja sõjaväehaiglas v-röntgenitehnik, 1958–61 Antsla Kk-i õpetaja, 1961–92 EMMI Polli katsebaasi teadur. – Uurinud puuvilja- ja marjasortide keem koostist ja sobivust töötlemiseks, introductseerinud Eestise uusi puuvilja- ja marjakultuuride sorte ning -liike. Rajas Pollis ühe täielikuma pihlakate sordikollektsiooni (end NL ulatuses). Avaldanud artikleid puutaimede puhkeperioodi, õuna-, pirni- ja ploomisortide töötlemiseks sobivuse, uute kultuuride viljade keemil koostise ning uute puu- ja kõõgiviljakultuuride kasvatamise kohta. Üle 100 teadustr-se.

T: Aiapidaja käsiraamat (kaasautor). Tln, 1974; Uusi puuvilja- ja marjakultuure (kaasautor K. Kask). Tln, 1980; Puuviljad ja marjad – tervise varaait (kaasautorid K. Kelt, L. Lamp). Tln, 1994; Puuviljad, marjad, tervis (kaasautorid K. Kelt, L. Lamp). Tln., 1997; Toompihlakad kultuuris. // Agraart. (2000) 4; Pihlakas aias ja kõõgis (kaasautor T. Niiberg). Tln, 2003; Astelpaju. // Maalehe ar aiapidajale 2004, 2005.

B: EABL, 102; EMVI, 68.

K. Kask

PIIRI, Reet (2. V 1955, Tartu), ajaloolane ja etnoloog; teenistujate t. Lõpetas 1974 Tartu 8. Kk-i, 1980 TÜ ajaloo osk-a. Oli 1978–80 ERM-i kunstnik, 1980–97 v-teadur, 1997–teadur-kuraator. Lugenud TÜ Viljandi Kultuuriakad-s rahvarõivakursust, juhendanud TÜ ja EKA üliõpilaste välitööpraktikat, juhendanud ja retsenseerinud diplomitöid. – Uurimisvaldkonnad: eestlaste rõivastus (sh rahvariided), toidumajandus; ERM-i ajalugu. Käinud eksped-del ja kogunud materjali Eestis (Viljandimaal, Järvamaal jm) ning Leningradi obl-i vadja ja isuri külades. Koost ERM-i püsiekspositsiooni rahvarõivaste osa, koost (pms rahvarõivaid ja rahvakunsti tutvustavaid) näitusi ka teistes Eesti ning

välismaa muuseumites. Esinenud rahvusv konv-del kodu- ja välismaal. ÕES-i, Rahvusv Muuseumiühingu (ICOM) ja Eesti Muuseumiühingu liige. 20 teadustr-t, üle 30 aimeart-i.

T: Viljandi rajooni maaelanike rõivastusest. // ERM ar XXXVI. Trt, 1988; Eesti Rahva Muuseumi sidemed teadusastutestega väljaspool Eestit 1909–1987. // ERM ar XXXVIII. Trt, 1990; Rahvarõivas esinemisrõivana. // ERM ar XXXIX. Trt, 1992; Kuidas 19. sajandil Harjumaal riides käidi. // Harjumaal uurimusi 5 (2000); Kuidas Aravetel on riides käidud. I, II. // ERM ar XLIII. Trt, 1999; XLIV, Trt, 2000; Eesti Rahva Muuseumi talurahvajalanõude kogu. // ERM ar XLVIII. Trt, 2003; Eestlaste toit läbi aegade. // Eesti rahvusköök. Tln, 2004, 2006 (ilm ka sks, ingl, pr k-s); Rahvarõivaid Eesti Rahva Muuseumist. Tln, 2006; See varumise harjumus – toidukultuurist Nõukogude Eestis. // ERM ar XLIX. Trt, 2006; Eesti talurahva ülerõivas 19. sajandil. Trt, 2007.

B: <http://www.erm.ee>

PIIRIMÄE (a-ni 1994 **Mikelsaar**), **Eva** (19. VI 1974, Tartu), ajaloolane ja filosoof; Raik-Hiio ja Marika M-e t, Margit Sutropi õde, Pärtel P. abikaasa. Lõpetas 1992 Miina Härma nim Tartu 2. Kk-i, 1997 TÜ ajaloo osk-a (oli 1995/96 Göttingeni Ük-i vahetusüliõpilane), 1999 TÜ ja 2000 Cambridge'i Ük-i magistrantuuri, 2006 TÜ-s ja Cambridge'i Ük-s doktorantuuri; *M.A.* (ajal, 1999, TÜ), vk "Isamaa otsinguil: patriotism ja poliitilised väärtused saksa publitsistikas (1740–1766)" (Trt, 1999), *M.Ph.* (pol mõtte ja ideede ajalugu, 2000, Cambridge'i Ük), vk "Patriotism in Isaak Iselin's early work", *Ph.D.* (ideede ajalugu, 2006, samas), vk "Thomas Abbt (1738–1766) and the philosophical genesis of German nationalism". Oli 1994–97 EAA saksa k-e korrektor, 2005–06 TÜ filosoosk-a erakorr teadur, 2006– politoloosk-a võrdleva pol õt-i järeldr - erakorr teadur, 2006 ka Jena Ük-i külalisteadur. Lugenud TÜ-s põhi- ja valikkursusi. – Uurimisvaldkonnad: ajaloofilos, moraalifilos, poliitikateooria ja pol mõtte ajalugu. Ajakirja *Acta Philosophica Fennica* 2006. a eriväljaande *Human nature as the basis of morality and sociability* toim (kaastoim J. Lemetti). Osalenud konv-de jm teadusürituste korraldamisel. Saanud mitmeid õppe- ja uurimisstipendiume (*Baltische Historische Kommission* 1995–96, *Carl-Schirren-Gesellschaft* 1996, *Cambridge Overseas Trust* 1999/2000, *Prince Consort Studentship* 2003 jm). Eestimaa Rüütelkonna auhind (1997), esikoht Eesti TA üliõpilastööde konkursil (1997). Üle 10 teadustr-e, aimeart-d.

T: Immanuel Kant ja ajaloodilemma. // Akad. (1998) 3; Spinoza on freedom. // Trames 6 (2002) 4; Thomas Abbt's "Vom Tode für das Vaterland" (1761) and the French debates on monarchial patriotism. // Trames 9 (2005) 4; Bürgerliche Hofmeister im Dienst des adligen Hauses. // Balt. Seminare 9 (2006); Noble national pride and political agency: Johann Georg Zimmermann's theory of patriotism. // Acta Philos. Fennica (2007); Eesti rahvuslus Euroopa kontekstis. // AA (2007) 118; Shaftesbury on moral motivation. // Great works of ethics, dozen acts of reading. Tln, 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

PIIRIMÄE, Helmut (8. IX 1930, Uue-Põltsamaa v, Viljandimaa), ajaloolane; talupidaja p, Krista P. abikaasa, Pärtel, Kristjan ja Kaarel P. ning Triinu Petersi isa. Lõpetas 1950 Põltsamaa Kk-i, 1955 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1962, TÜ), vk "Vene-Rootsi majanduslikud suhted ja Narva kaubandus a. 1661–1700", ajaloodr (1974, TÜ), vk "Государственное хозяйство Швеции в Прибалтике в XVII веке". Oli 1955–57 RAKA teadur (1956–57 0,5 kohaga), 1956–66 TÜ üldajaloo kat-i v-õpetaja, 1966–75 dots, 1975–90 prof, 1990–92 kat-i juh, 1992–94 ajaloo osk-a juh, üldajaloo prof; 1980–90 ka ajalootsk-a teadusprodekaan, 1990–91 dekaan; a-st 1995 emeritprof, kellena pidas loenguid a-ni 2001. Töötanud Eesti, Rootsi, Vene ja Läti arhiivides, olnud õppejõud Uppsala Ük-s (1979/80), külalisprof Stockholmi (1988), Turu (1992), Riia (kolmel korral), Halmstadi ja Hamburgi ük-s, pidanud loengukursusi Växsjö ja Lundi ük-s ning TPedI-s. Õpetanud uusaja üldajalugu, Rootsi ajaloo erikursusi, arhiivindust, üldajaloo allikaõpetust, Eesti ajalugu TÜ välisüliõpilastele; koost õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: 17. sajandi majandus-, kultuuri- ja teadusajalugu, üldajalugu, TÜ ajalugu. Olnud 1977–93 väljaande *Скандинавский сборник* toim-koll-i esimees ja mitme Rootsi ajalugu käsitleva dok-kogumiku koost. Akad Baltisaksa Kultuuri Seltsi esimees (1989–92), ÕES auliige, mitme välismaa ajalooseltsi ja -komisjoni liige. Uno Sahva võimlemisrühma liige ja Mustametsa Sporditare kroonik. Uppsala Ük-i audr (1982). ENSV rkl preemia (1985), A. Puksovi preemia (1989), Eesti ajalookirj aastapreemia (2003). Rootsi Kuningriigi Põhjatähe orden (1995), EV Valgetähe III kl teenetmärk (1998), Venezuela-Eesti Andrés Bello orden (2002), Forseliuse Seltsi medal jt. Üle 120 teadustr-e, 15 õpikut ja õppevahendit, arvukalt aimeart-id.

T: Kaubanduse küsimused Vene-Rootsi suhetes 1661–1700. // TÕ Toim 113 (1961); 1858. aasta talurahvarahutused Eestis. Dokumente ja materjale. Koostaja (koos O. Varese, ja V. Fainsteiniga). Tallinn, 1958; Тенденция развития и объем торговли прибалтийских городов в период шведского господства в XVII веке. // Сканд. сб. VIII. Tln, 1964; О состоянии Нарвской торговли XVII века. Тлн, 1966; Удельный вес различных стран Западной Европы в торговле эстонских городов в XVII веке. // Сканд. сб. XV. Tln, 1970; История Швеции (kaasautor). М, 1974; Die Rolle des Handels und Handelskapitals in der schwedischen Staatswirtschaft in Livland im 17. Jahrhundert. // Hansische Studien III (1975); Tartu Ülikooli ajalugu I (1632–1798) (koost ja põhiautor), Tln, 1982; Suur Prantsuse revolutsioon 1789–1799. Tln, 1989; Revolutsioon Inglismaal 17. sajandil. I. Trt, 1991; Eesti ülikooli algus. Tartu Ülikooli uuestisünd rahvusülikoolina 1919. Trt, 1994; Tartu, baltisakslased ja Saksamaa (autoreid ja koostajaid). Trt, 1998; Ülikoolilinn Pärnu. Trt, 1999; The role of Finnish and Swedish scientists in the refoundation of Tartu University in 1919. // Mare Nostrum – Mare Balticum. Helsinki, 2000; Asutamisüriku sünnilugu, tagapõhi ja tähendus. // Diploma foundationis Academiae sive Universitatis Dorpatensis. Trt, 2005.

B: TÕ BL I, 42–43; II, 130; TÕ ajalugu III, 198, 249, 250, 404; EE 14, 372; Professor Helmut Piirimäe bibliograafia. // Kleio 3 (1995) 13; Bibliographie von Helmut Piirimäe. // Die baltischen Länder und der Norden. Festschrift für Helmut Piirimäe zum 75. Geburtstag. Trt, 2005, 522–564; Emeriitprofessor Helmut Piirimäe 75. // Universitas Tartuensis (2005) 9. IX.

PIIRIMÄE, Kaarel (17. IX 1979, Tartu), ajaloolane; Helmut ja Krista P. p, Pärtel ja Kristjan P. ning Triinu Petersi vend. Lõpetas 1997 Tartu Kivilinna Gümni-i, õppis 2000–01 Göttingeni Ük-s uusaja ajalugu ja kultuuriajalugu, lõpetas 2005 TÕ ajaloo osk-a, ajaloomag (2005, TÕ), vk “Nõukogude Liidu poliitika Ida-Euroopas 1944–1949”; 2005 doktoriõpe TÕ-s ja a-st 2005 Cambridge’i Ük-s teemal “Balti küsimus liitlaste suhetes Teise maailmasõja ajal”. Oli 2002–05 president Lennart Meri nõunik-sekretär. – Uurimisvaldkonnad: Euroopa uusaja ajalugu, sovetiseerimine Ida-Euroopas ja Eestis, Balti küsimus rahvusv suhetes II maailmasõja ajal. Tõlkinud (saksa k-st eesti k-de) V. Helgi monogr “Jesuiidid Tartus” (Tln, 2003).

T: Kui teil on võimalik seda vältida – vältige ... Nõukogude Liidu poliitika Ida-Euroopas ja külma sõja algus. // Akad (2004) 3; Balti riikide küsimus liitlasriikide suhetes, 1941–1942. // AA (2007) 1.

PIIRIMÄE (a-ni 1968 **Hiimets**), **Krista** (4. IV 1946, Tallinn), kunstiajaloolane ja pedagoog; raamatupidaja t, Helmut P. abikaasa, Triinu Petersi ning Kristjan, Pärtel ja Kaarel P. ema. Lõpetas 1964 Tallinna 2. Kk-i, 1970 TÜ ajaloo-k-etsk-a, M.A. (2000, TÜ), vk “Eesti kunsti näitustealased välissuhted aastatel 1920–1940” Olnud a-st 1970 Tartu Kunstimuuseumi teadur, ühtlasi a-st 1981 mitmes Tartumaa güm-n-s kunstiajaloo õpetaja. – Uurimisvaldkond: kunstiharidus, näitused, Tartu kunst ja tarbekunst. Avaldanud uurimuslikke art-id, kirjutanud arvukalt kunstinäituste arvustusi, koost näitusekatalooge, filmi “Prof. Aleksander Vardi” stsenaariumi autor, EKABL kaasautor. A-il 1992–2002 ja 2005 ilmunud 8.–11. klassi ajalooõpikute kunstiajaloo pt-de autor. Üle 10 teadustr-e.

T: Professor Aleksander Vardi looming aastail 1961–1971 (kataloog). Trt, 1972; Väliskunstinäitused Eestis aastail 1920–1940. // TKM-i kogude teatmik. Trt, 1985; Tartu Riiklik Kunstiinstituut 1950. aastal. // TÜ ajaloo küsimusi XXV (1991); Eesti kunstinäitus Pariisis 1929. a. // Lng (1995) 2; Tartu Kunstimuuseumi asutamine stalinistliku kultuuripoliitika taustal. // Muuseum 10 (2001) 1; Aleksander Vardi dekoraatorina Pärnus ja Tartus. // TMK (2001) 8–9; 100 aastat Voldemar Ermi sünnist. // Muuseum 18 (2005) 2.

B: EKABL, 385.

PIIRIMÄE, Kristjan (13. VI 1975, Tartu), bioloog; Helmut ja Krista P. p, Kaarel ja Pärtel P. ning Triinu Petersi vend. Lõpetas 1993 Tartu 16. Kk-i, 1997 TÜ biol osk-a, mag (hüdrobiol, 1997, TÜ), vk “Bacterioplankton viability and heterotrophic activity in the thermally stratified small Estonian lakes”, *Ph.D.* (loodus- ja täppisteadused, 2007, TTÜ), vk “Long-term changes of nutrient fluxes in the drainage basin of the Gulf of Finland – application of the PolFlow model” (tln, 2007). Täiendas end 1995 New Yorgis ÜRO juhtimiskoolituse kursustel, 2001 Rootsis, Lätis, Poolas ja Leedus säästva arengu ja keskkonnakaitse alal, 2004 Hollandis Utrechti Ük-s GIS modelleerimise alal. Oli 1995–97 ZBI Võrtsjärve Limnol-jaama laborant, 1997–2001 v-laborant, 2001–05 TTÜ

keskkonnatehnika inst-i teadur-doktorant, 2005– Järva-Jaani Gümni-i geogr-õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: siseveekogude ja Soome lahe reostus, veekaitse. Loonud veereostuse kirjeldamise mudeleid. Eesti Veeühingu ja Tehiskeskonna Inst-i juhatuste liige (2002–05), Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator ja keskkonnaekspert. (2004–05). U 20 teadustr-t.

T: Peipsi järve bakteriplankton aastail 1997–98. // ELUS ar. Tln, 2000; Bakterioplankton (kaasautorid S. Lokk, V. Kisand). // Lake Peipsi Flora and fauna. Trt, 2001; Modelling point and non-point nutrient fluxes in river systems of lake Peipsi drainage basin. // Kalmar eco-tech `03. Bioremediation and Leachate Treatment. Kalmar, 2003; Mis reostab Soome lahte. // Keskkonnatehnika (2005) 1; GIS-based quantification of future nutrient loads into Lake Peipsi/Chudskoe using qualitative regional development scenarios (kaasautor). // Water Sci. & Technology 51 (2005).

B: Järva Teataja (2006) 14. I.

PIIRIMÄE, Pärtel (10. V 1972, Tartu), ajaloolane; Helmut ja Krista P. p, Kristjan ja Kaarel P. ning Triinu Petersi vend, Eva P. abikaasa. Lõpetas 1990 Tartu 8. Kk-i, 1995 TÜ ajaloo osk-a, 1998 magistrantuuri TÜ-s, täiendas end 1993–94 ja 1995–96 Göttingeni Ük-s, oli 1998–99 Cambridge'i Ük-i magistrant ja 1999–2005 samas doktorant; *M.A.* (ajal, 1998, TÜ), vk “Maaisandad, seisused ja maapäev. Vana-Liivimaa riiklusest Wolter von Plettenbergi perioodil (1494–1535)”, filos-mag (1999, Cambridge'i Ük), vk “The legitimation of Swedish intervention in the Thirty Years' War”, filos-dr (2007, Cambridge'i Ük), vk “The just war in theory and practice. Legitimations of Sweden's conflicts during the Great Power Period”. Oli 2002–03 *School of Slavonic and East Eur. Studies (Univ. Coll. London)* õppejõud, 2003–06 Cambridge'i Ük-i (*St. John's Coll.*) teadur, 2006–07 TÜ ajaloo osk-a erakorr teadur, 2007– erakorr dots, ühtlasi a-st 2006 AA peatoim. – Uurimisvaldkonnad: varauusaja ideedeajalugu; rahvusv suhete ja rahvusv õiguse ajalugu; pol teooriate ja riikluse ajalugu. Saanud mitmeid õppe- ja uurimisstipendiume (Balti Ajalookomisjon 1993–94, *Cambridge Overseas Trust* 1998–99, *St. John's College*, Cambridge 1999–2002, *Herzog-August Bibliothek Wolfenbüttel* 2001–02). Võitnud 1995 Münsteri Ük-i üliõpilastööde preemia, esikoha 1995 ja 1999 Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursil.

T: Riik, maaisandad ja seisused. Varauusaegsete võimustruktuuride kujunemisest Vana-Liivimaa piiskopkondades. // *Kleio* 13 (1995); Just war in theory and practice: the legitimation of Swedish intervention in the Thirty Years' War. // *Historical J.* 45 (2002) 3; The pen is a mighty sword: Johann Reinhold Patkul's polemical writings. // *Die baltischen Länder un der Norden. Festschrift für Helmut Piirimäe.* Trt, 2005; The explanation of conflict in Hobbes's Leviathan. // *Trames* 10 (2006 1, 5; Russia, the Turks and Europe: legitimations of war and formation of European identity in the Early Modern period. // *J. Early Modern History* 11 (2007) 1/2.

PIIRMA (a-ni 1943 **Tiits**), **Irja** (4. II 1920, Tallinn), keemik. Õppis 1940–43 TÜ-s, lõpetas 1949 Darmstadt Tehnikaük-i keemikuna. Emigreerus 1949 Saksamaalt USA-sse. Keemiamag (Akroni Ük, Ohio), *Ph.D.* (polümeeride keemia, 1960, samas). Oli 1952–56 Akroni Ük-i kummiuuringute labori ja 1956–60 kummiuuringute inst-i teadur, 1960–63 sama inst-i keemia osk-a lektor / *res. assoc.*, 1963–67 keem osk-a ja polümeeride inst-i instrktor / *res. assoc.*, 1967–76 polümeeride osk-a *asst. prof.*, 1976–81 *assoc. prof.* a-st 1981 prof polümeeride alal, ühtlasi 1982–85 osk-juh. – Uurimisvaldkond: polümeeride keemia – polümerisatsiooni kineetika emulsioonides. *Acad. Chem. Soc.* liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Molecular weight development in styrene and methyl methacrylate emulsion polymerization (kaasautor H. L. James). // *ACS Symposium Series* 24 (1976); Adsorption of ionic surfactants on latex particles (kaasautor Shih-R-Chen). // *J. Colloid Interface Sci.* 74 (1980); Emulsion polymerization. // *Acad Press* (1982).

B: ETVpK, 93.

PIIROJA, Eduard (6. II 1931, Tallinn – 4. III 1996, Tallinn), keemik; puusepa p. Lõpetas 1949 Tallinna 10. Kk-i, 1954 TPI keemia-mäetsk-a, 1957 samas asp-i, tehnikaknd (1958, TPI), vk “Mõnede kahealuseliste fenoolide polükondentsatsioonireaktsiooni uurimine”, tehnikadr (1993, TTÜ), vk “Oxidation and destruction of polyethylene”. Täiendas end 1974 Moskvas. Oli 1957–62 TPI v-ins ja n-teadur, 1962–69 TPI anorg ja analüüt keemia kat-i v-õpetaja, 1969–82 org keemia kat-i dots, 1982–92 org ja biokeemia kat-i dots, ühtlasi 1990–92 kat-i juh, 1992–95

polümeeride tehnol õt-i dots, 1995–96 TTÜ org ja biokeemia kat-i prof, a-st 1992 polümeeride, puidu- ja tekstiiliinst-i dir. – Uurimisvaldkond: polümeeride keemia ja tehnol, polüeteeni oksüdatsioon ja destruktsioon. Loonud polüeteeni vaba pinnaenergiat tõstes ja adhesiooni parandades sellele trükkimise tehnol, samuti trükivärve, mis on patenteeritud seitsmes riigis. Tema loodud termilise destruktsiooni menetlus võimaldab looduses mittelagunevat materjali kasutada uue toormena. Balti Materjalitehnika Ühingu ja Am Materjalüuringute Seltsi liige. NSVL Rahvamaj Näituse kuldmedal (1968) ja pronksmedal (1975). Üle 100 teadustr-e, õppevahendid, 22 NSVL ja 42 välisriikide patenti.

T: Plastmassid. Tln, 1965, 1975; Makromolekulaarsete ühendite identifitseerimine. Tln, 1973; Plastmasside värvimine. Tln, 1974; Low-temperature oxidation of unstablized low-density polyethylene (kaasautor H. Lippmaa). // Acta Polymerica 36 (1985) 4; Термическое разложение полиэтиленовых отходов (kaasautor N. Nikitina). // Пластмассы (1991) 2.

B: EE 14, 372; TPI, 185, 209, 277, 278; KI, 18; TTÜ professorid läbi aegade, 322.

PIIRSALU, Heino (10. III 1927, Jõgeva v, Tartumaa – 25. II 1992, Tartu), loomakasvatusteadlane ja statistik; väiketalupidaja p. Lõpetas 1948 Kuremaa Loomakasv-tehnikumi, 1953 EPA zootehnika erialal, 1956 samas asp-i, põllum-knd (1958, EPA), vk “Erinevate täispiima kogustega üles kasvatatud eesti punase tõu noorveiste kasv, areng ja lihaproduktiivsus”. Oli 1952–54 EPA eriloomakasv kat-i asst, 1956–60 põllum-loomade aretuse kat-i asst, 1960–68 v-teadur, 1968–78 maj-küberneetika kat-i v-õpetaja, 1978–84 dots kt; a-st 1984 pensionil. Õpetas põllum-loomade aretust, stat-t ja arvutustehnikat, koostas stat-alaseid met juhendeid. – Töid noorveiseliha tootmise tehnol-st ja veiseliha uurimisest, koostanud valimiku söödaratsioone põhilistele loomaliikidele, osalenud loomakasv optimaalse planeerimise ülesannete koostamises.

T: Karbamiidi kasutamisest veiste söötmisel. Tln, 1965; Liha ning muna kuivaine- ja rasvasisalduse määramise modifitseerimise võimalusest. Trt, 1968; Veiseliha valkude fraksioneerimise tulemusi. Trt, 1968; Statistika üldteooria. I. Trt, 1976; II. Trt, 1980, III, Trt, 1982; IV. Trt, 1984.

B: EPA BL I, 68.

J. Roots

PIIRSALU, Mare (6. IX 1950, Paide), keemik; töölise t. Lõpetas 1969 Paide 1. Kk-i, 1974 TÜ keemia osk-a, *M.Sc.* (1997, TÜ), vk “Alküülbensoaatide ja asendatud fenüülbensoaatide leeliselise hüdrolyüsi kineetika uurimine”, *Ph.D.* (TÜ, 2003), vk “Substituent, temperature and solvent effects on the alkaline hydrolysis of substituted phenyl and alkyl esters of benzoic acid”. Oli 1974–76 TPI san-tehn problemlabori v-ins, 1976–90 TÜ org keemia kat-i n-teadur, 1990–92 keem kineetika ja katalüüsi labori n-teadur, 1992–keem füüsika inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: füüsikal org keemia, keem kineetika – estrite leeliseline hüdrolyüs erinevatel temperatuuridel, org-tes solventides ja vesilahustes. Akad Keemiaseltsi liige (a-st 1991). 20 teadustr-t.

T: Kinetic study of alkaline hydrolysis of substituted phenyl tosylates. XIX. Discussion of results of kinetic measurements for o-substituted tosylates in 80% aqueous dimethylsulfoxide (kaasautor V. Nummert). // *Organic Reactivity* 27 (1990); Kinetic study of alkaline hydrolysis of substituted phenyl benzoates. XXI. Influence of solvent on ortho effect (kaasautorid V. Nummert, V. Palm). // *Organic Reactivity* 28 (1993); Kinetic study of hydrolysis of benzoates. Part XXII. Variation of the ortho inductive, resonance and steric terms with temperature in the alkaline hydrolysis of substituted phenyl benzoates in aqueous 2.25 M Bu₄NBr (kaasautor V. Nummert). // *J. Chem. Soc., Perkin Trans. 2* (2000) 3; Kinetic study of hydrolysis of benzoates. Part XXV. *Ortho* substituent effect in alkaline hydrolysis of phenyl esters of substituted benzoic acids in water (kaasautor). // *Collect. Czech. Chem. Commun.* 71 (2005).

B: TÜ BL II, 130–131.

PIIRSALU, Matti (5. VII 1947, Rapla), linnukasvatusteadlane; töölise p. Lõpetas 1966 Rapla Kk-i, 1971 EPA linnukasv erialal, põllum-knd (1978, Leningradi Põllum Inst), vk “Влияние различных методов обработки яиц и уровня пантотеновой кислоты в рационе кур на инкубационные показатели и качество цыплят”, 1995–96 EPMÜ doktorant, *Ph.D.* (põllum ajalugu, 1996, EPMÜ), vk “Linnukasvatuse areng Eestis”. Oli 1972–78 EPA mittekoosseisuline teadur ning 1972–81 Roela sovh Rakvere haudejaama

juh, 1981–84 Sindi sovhoosi peazootehnik, 1985–94 Põllumin-i linnukasv-sekts-i ja -osk-a juh, loomakasv-büroo peapetsialist, 1986–93 ka Eesti Põllum Öppe- ja Nõuandekeskuse lektor, 1994–95 Põllumin-i maamaj osk-a peaspetsialist, 1995–2003 loomakasv-büroo juh, 2004– põllum-turu korraldamise osk-a nõunik. – Uurimisvaldkond: linnukasv Eestis, selle ajalugu; loeb end prof Harald Tiku koolkonda kuuluvaks linnukasv-teadlaseks. Uurinud põllum-lindude munade hautamist, -lindude pidamistehnol, sugu- ja noorkanade söötmist, ensüümide, antioksidantide ja vitamiinide kasutamise võimalusi. Uurimistöö tulemustest on rakendatud haudemunade töötlemine aerosoolidega, suurendatud sugukanade pantoteenhappe tarbenorme. Paljude kodu- ja välismaiste linnukasv teadus- ning erialaseltside liige, sh Lindude Tõuaretuse Nõukogu liige (1971–88), sekr (1988–89), Ülemaailm Linnukasv Tead Assots Nõuk osk-a (1988–92) ning Eesti osk-a presiidiumi liige (a-st 1992) ja president (1998–), ajakirja “Agraarteadus” toim-koll liige, Eesti Linnukasv Seltsi juhatuse esimees (1992–), APS-i liige jm. Üle 80 teadustr-e.

T: Pardikasvatus (kaasautorid A. Männik, A. Varik). Tln, 1984; Soovitusi kanabroilerite üleskasvatamiseks ja söötmiseks individuaalmajapidamistes. Tln, 1991; Linnukasvatus I. (kaasautor). Trt, 1993; II (kaasautor). Trt, 1993; III (kaasautor). Trt, 1993; Ensüümide kasutamisest linnukasvatuses. // Põllum (1993) 5; Põllumajanduslindudele soovitatavad söötmisnormid Eestis. Tln, 1997; Eesti linnukasvatus läbi aegade. Tln, 1997; Linnuliha tootmise arengutendentsidest Eestis. // Tõuloomakasvatus (2000) 3; Eesti loomakasvatus 20. sajandi viimasel kümnendil (kaasautor R. Pärtel). // Tõuloomakasvatus (2001) 1; Livestock production. // Agriculture and Rural Development Overview. Tln, 2002.

B: EMaBL, 369–370.

PIIRSALU, Peep (15. VI 1958, Rakvere), loomakasvatusteadlane; zootehniku p. Lõpetas 1976 Rakvere Kk-i, 1981 EPA zootehnikains-na, 1983–85 Moskva Põllum Akad asp, põllum-knd (1986, samas), vk käsitles valgepealiste lammaste parandamist sisestaval ristamisel ildefransi tõugu jääradega. Oli 1981–82 Rakvere raj “Energia” kolhoosi zootehnik, 1982–83 EPA põllum-loomade söötmise kat-i n-teadur, 1986 eriloomakasv kat-i n-teadur, 1986–89 väikelooma- ja linnukasv osk-a asst, 1989–90 v-õpetaja, 1990– dots, 1989–92 zooins-tsk-a prodekaan. Loengukursused: lambakasv,

eriloomakasv, loomakasv-saaduste kvaliteet. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade aretus ja seleksioon – lammaste gen parameetrite hindamine, aretusväärtused ja -programmid, importlammaste mõju eesti lambatõugude liha- ja villajõudlusele ning viljakusele. Ajakirja “Lammas ja Kits” toim (a-st 1998). APS-i ja Eesti Lambakasvatajate Seltsi liige (a-st 1990, president 1995–97, juhatuse esimees a-st 1997). Üle 70 teadustr-e.

T: Sheep farming in Estonia. // Sheep and goat production in Central and Eastern Eur. countries. REU Tehn Series 50 (1998). Genetic parametres of the production traits in Estonian sheep (kaasautor). // Proc. 4th Baltic Breeding Conf. Trt, 1998; Kitsekasvatuse arenguperspektiivid. // Lammas ja Kits (1999) 8; L'élevage ovin en Estonie. // Rev Purpan 192 (2000); Eesti tõulammaste geneetiliste parameetrite hindamine (kaasautor T. Kaart). // EPMÜ Loomakasv Inst-i teadustöid 71 (2001); Lammaste ja kitsede aretusest Eestis. // Lammas ja Kits (2001) 10; Lihalambatõugude aretusest Eestis. // Tõuloomakasvatus (2002) 4.

B: EPA BL II, 68, 82; EPMÜ BL, 76.

PIIRSOO, Andres (24. IX 1948, Haeska, Saaremaa), rakubioloog; Kai P. abikaasa. Lõpetas 1966 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1972 TÜ biol-osk-a, biol-knd (1980, NSVL TA Arengubiolo Inst, Moskva), vk “Рост и дифференцировка клеток эмбриональной селезенки в тканевой культуре”. Oli 1972–82 TÜ gen ja (darwinismi) tsütol kat-i asst, v-õpetaja, dots-i kt, 1979–82 ka biol-geogr-tsk-a teadusprodekaan, 1982–2004 ÜMPI rakubiolo labori (hiljem uurimisgrupp) v-teadur, juh, uurimisgrupi juht, 2004– arstitsk-a med rakubiolo dots. Töötas 1986–87 *National Inst. of Health*’is USA-s, 1990 Uppsala ning 1995 ja 1997 Mainzi ük-s. Õpetanud üldbiolo, tsütol, histol, immunol ja med-st rakubiolo. – Uurimisvaldkond: rakkude diferentseerumine ja elektronmikroskoopia, rakupatol, rakkude, monokloonsete antikehade tehnol ja tüvirakkude tehnol, lihashaiguste diagnostika. 30 teadustr-t.

T: Tenascin expression patterns and cells of monocyte lineage: Relationship in human gliomas (kaasautor). // Mod. Pathol. 13 (2000) 1; Intracellular energetic units in red muscle cells (kaasautor). // Biochem. J. 356 (2001) 2; Up-regulation of lysosomal cathepsin L and autophagy during neuronal death induced by reduced serum and potassium (kaasautor). // Eur. J. Neurosci. 22 (2005) 5; Compartmentation of energy

metabolism in atrial myocardium of patients undergoing cardiac surgery (kaasautor). // *Molecul. Cellul. Biochem.*, 270 (2005) 1-2.

B: EE 14, 372; TÜ BL I, 186; II, 131; TÜ ajalugu III, 275.

PIIRSOO (a-ni 1972 **Allmere**), **Kai** (13. VII 1949, Viljandi), hüdrobioloog; teenistuja t, Andres P. abikaasa. Lõpetas 1967 Viljandi 1. Kk-i, 1972 TÜ biol-osk-a, biol-mag (1996, TÜ), vk "Eesti rannikumere fütoplankton ja selle biomassi mõjutavad tegurid". Oli 1972–74 TÜ taimesüstemaatika ja geobot kat-i ins, 1974-86 ZBI n-teadur, 1986– EPMÜ/EMÜ teadur, ühtlasi ka TÜ ja EPMÜ/EMÜ õu täitja. – Uurimisvaldkond: fütoplanktoni koosluse struktuur ja seda mõjutavad keskkonnategurid Läänemeres ja Eesti jõgedes. A-il 1975–90 osales Eesti rannikumere ja Läänemere avavete ning a-st 1991 Eesti jõgede hüdrobiol kompleksuuringuis. Üle 30 teadustr-e.

T: Environmental factors regulating the phytoplankton biomass in Estonian coastal waters. // Proc 13th Baltic Marine Biol Symp. Riga, 1997; Phytoplankton species composition in coastal waters of Estonia. // Proc 14th Baltic Marine Biol Symp. Tln, 1997; Phytoplankton of Estonian rivers in midsummer. // *Hydrobiol* 444 (2001); Jõgede fütoplankton. // Eesti jõed. Trt. 2001; Species diversity of phytoplankton in Estonian streams // *Cryptogamie. Algologie* 24 (2003) 2.

B: TÜ BL II, 131; ZBI, 66–67.

PIIRVEE (a-ni 1940 **Pilemann**), **Raimund Johannes** (1. III 1923, Tallinn), metsateadlane. Lõpetas 1942 Tallinnas Gustav Adolphi Gümni-i, õppis 1943 TÜ metsa-osk-s, mobiliseeriti, viidi 1944 Saksamaale. Õppis 1946–47 Pinnebergis Balti Ük-i metsa-osk-s. Siirdus 1947 Kanadasse, lõpetas 1953 Toronto Ük-i metsandustsk-a, täiendas end 1955 Duke'i Ük-s (USA) ja 1956–57 Briti Kolmbia Ük-s (Kanada), metsandusmag (1955, Duke Ük), vk käsitles männi mahu ja kaalu suhteid. Oli 1953–54 *Canadien Int. Paper Company Ltd* uurija-eriteadlane metsatüpol klassifikatsiooni alal, 1956–66 Vancouveris jm paberivabrikute ja saeveskite töö korraldamise ekspert ning metsakorraldaja, sh Briti Kolumbia indiaanireservaatides, 1967–68 FAO esindaja Panamas ja Jamaical, 1970–86 Kanada Metsandusmin-i provintsiaalval-e ja metsainst-i teadur ja nõunik metsakorralduses ning metsavarude inventeerimisel ja hindamisel,

arvutite rakendamisel metsamaj-s ning geoinfosüsteemi “ARIES” väljatöötamisel ja rakendamisel metsa- ning põllum-s. – Uurimisvaldkonnad: metsabiomeetria ja -stat. Koost metsamahutabelite meetermõõdukku ümberarvutamise metoodika, loonud Kanada metsavarude hindamise ja kaardistamise programmid, osalenud Kanada loodusvarude uurimise satelliitinfosüsteemi loomises ja rakendamises. Kanada Metsateadlaste Ühingu liige (1960). A-st 1990 korduvalt külastanud Eestit, esinenud erialaste ettekannetega Eesti Metsakorralduskeskuses ja EPMÜ-s.

T: Eestlased Kanadas (kaasautor). I. Toronto, 1975; II. 1985); Feasibility of Canada geographic information system for the purpose of forest management. Ottawa, 1975; An application of ARIES system to ground vegetation mapping for forestry in Northern Ontario. Ottawa, 1979; Eesti Vabariigi metsavara ja metsavarude. // EM (1994) 2.

B: AAUT III, 459; EE 14, 372; *Margus, M.* Eesti metsateadusmagister Raimund Piirvee 70. // EM (1993) 1, 28–29; *Margus, M., Meikar, T.* Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakonna teoreetilise kursuse lõpetanud. Trt, 2002, 63.

M. Margus

PIISANG, Marion (18. V 1953, Tallinn), spordipedagoog ja kergejõustiklane; sporditegelaste t. Lõpetas 1971 Tallinna 46. Kk-i, 1975 TPedI kehakultuuritsk-a, sporditeaduse mag (1993, TPÜ), vk “13- ja 15-aastaste Eesti kooliõpilaste kehalised võimed”. Oli 1975–87 TPedI/TPÜ kehalise kasv kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1987–96 TPÜ võimlemise lektoraadi asst, 1996–98 dots, 1997–99 ka kehakultuuritsk-a prodekaan, 1998– TPÜ/TLÜ spordiped õt-i lektor. Õpetanud spordiped, kehalise kasv didaktikat, spordiajalugu; koost. õppe- ja met-vahendeid. – Uurimisvaldkond: laste ja noorukite kehalised võimed ja sportimisaktiivsus. 10 teadustr-t.

T: Esiõpetus: eesmärgid ja õppesisu (kaasautor). Tln, 1993; Kehalisi harjutusi koolieelikutele. Tln, 1999; Eesti kooliõpilaste kehaline aktiivsus ja tervisehinnangud (kaasautor M. Roosalu). // Haigestumist ja tervenemist soodustavad psühhosotsiaalsed tegurid. Tln, 1999; Kehaline kasvatus (kaasautor). Tln, 2003; Laste kehaline aktiivsus (kaasautor P. Kaldmäe). // Tervise edendus lasteaias. Trt, 2003; Õpilaste spordiharrastuse struktuurist (kaasautor). // Teadus, sport, meditsiin. Trt, 2004.

B: TPÜ läbi aegade, 114, 169 ESBL, 484–485.

PIKALEV, Nikolai (13. XII 1928, Narva), tehnikateadlane; hüdrotehniku p, venelane. Lõpetas 1948 Tallinna 32. Kk-i, 1954 Balti Sõjalaevastiku Leningradi Kõrgema Ins-Ehitusliku Inst-i, 1971 samas asp-i, tehnikaknd (1982, samas). Oli 1954–67 Murmanskis Põhjamere Sõjalaevastiku Ehitusval töödejuh ja tehnikaosk-a juh, 1967–68 ja 1971–76 Balti Sõjalaevastiku Ehitusval tehnikaosk-a juh aset ja juh, 1976–80 Balti Sõjalaevastiku Tallinna Ehitusval peains, 1980–83 Ehituse TUI v-teadur, 1983–91 tehnikaprogressi ja ehitusökon labori juh, 1991– tehn arengu osk-a juh. – Uurimisvaldkond: ehitustehnol – monoliitbetooni ja raudbetooni paigaldamise meetodid (survebetoon), ehitussegude füüsilised, reoloogilised ja struktuuriomadused ning kohalike ehitusmaterjalide kasutamine, ehituse tehn areng, ehituse normdokumendid. 16 teadustr-t.

T: Vundamendikonstruktsioonide püstitamise paekivist vibrosurve meetodil. // // Иссл. по строительству НИИС. Тлн., 1977; Технический прогресс и экономика в строительстве (kaasautor A. Kulo) // О деятельности НИИС. Тлн., 1987; Eesti ehituses tarvitataivate polümeerseid ja sünteetilisi ühendeid sisaldavate materjalide tootmise ja kasutamise tervisekaitse-eeskirjad. // Иссл. по строительству НИИС. Тлн., 1993.

B: // О деятельности НИИС, 121.

PIKAMÄE, Arnold (ka **Arno**) (29. VIII 1929, Holstre v, Viljandimaa – 28. IV 1992, Tallinn), keeleteadlane-leksikograaf; maatöölise p. Lõpetas 1948(?) Viljandi 2. Kk-i, 1953 TÜ eesti k-e ja kirj osk-a soome-ugri k-te erialal, 1956 asp-i, filol-knd (1957, TÜ), vk “Tüveline astmevaheldus läänemeresoome keeltes ja lapi keeles”. Oli 1957–89 KKI sõnarmt-te (leksikol) sektori n- ja v-teadur. – Uurimisvaldkond: eesti k-e leksikogr. Olnud seotud pms “Eesti kirjakeele seletussõnaraamatuga” – oli üks koostamispõhimõtete väljatöötajaid, koostamisjuhendi (mille kohta avaldas ka art-id teadusväljaannetes) loojaid ning sõnart-te autoreid ja sõnarmt-u toim-id. Osaes aktiivselt ka soome-eesti ja eesti-soome tõlkesõnarmt-te koostamisel. Üle 10 teadustr-se.

T: Tüveline astmevaheldus läänemeresoome keeltes ja lapi keeles. // TÜ Toim 50 (1957); Eesti keele vältesüsteemist. // ES ar 4 (1959); Tänapäeva kirjakeele seletav sõnaraamat ja selle koostamise põhimõtteid. // KKI uurimused VI (1961); Soome-eesti sõnaraamat (kaasautor K. Pihel). Tln, 1965, 1971, 1986, 1993, 1999; Eesti-soome sõnaraamat

(kaasautor). Helsingi, 1971; Tln, 1972, 1993, 1995, 2001; Virolais-suomalainen sanakirja (kaasautor). Helsinki, 1988.

B: Karelson, R. Arno Pikamäe. *In memoriam*. // KK (1997) 7, 447–448.

R. Karelson

PIKAMÄE (a-ni 1972 **Olep**), **Tiina** (5. VI 1947, Tallinn), kunstiajaloolane ja -kriitik; teatrikunstniku t, Jaak Olepi õde. Lõpetas 1965 Tallinna 22. Kk-i, 1970 TÜ. Töötas 1969–93 Eesti Kunstimuuseumis, sh 1985–93 skulptuuri osk-a juh, oli 1993–2000 Riigi Muinsuskaitseameti kunstimälestiste peainspektor, seejärel Tallinna 21. kooli õpetaja. – Käsitlenud pms 1970. aastate põlvkonna Eesti skulptorite loomingut, uurinud A. Weizenbergi loometeed ja Eesti medalikunsti ajalugu, tegutsenud kunstikriitikuna, koost näitusi ja katalooge.

T: A. Weizenbergi eestiaineliste teoste tähendusest 19. sajandi eesti kultuuris. // RKM-i kogude teatmik 1986. Tln, 1989; Sajandivanune traditsioon. // Horisont (1991) 9; Sovjetestnisk grafik i Sverige (kataloog). Tln, 1977; Akt eesti skulptuuris. Tln, 1978; Jaak Soans. Tln, 1986; Ülo Õun. Tln, 1990; Olav Männi. Tln, 1990; Mare Mikof. Tln, 1991; Hille Palm. Tln, 1992.

B: EKBL, 386.

PIKAS, Anatol (29. XI 1928, Viljandi), kasvatusteadlane ja psühholoog; linnasekr-i p. Lõpetas 1944 Viljandi Linna progümni-i, 1956 Uppsala Ük-i filos-tsk-a, *fil. lic.* (1960, samas), vk “Childrens attitudes towards blocking actions of parents”, *Ph.D.* (psühhol, 1966, samas), vk “Abstraction and concept formation”. Täiendas end 1950–63 erikursustel laste psühhoteraapias. Oli 1966–75 Uppsala Ük-i haridustsk-a dots, 1977–lektor, ka külalisprof USA (1976), Lääne-Saksamaa (1980–81) ja Kanada (1991) ük-des. – Uurimisvaldkonnad: ped, ped psühhol, rahukasvatus. U 70 teadustr-t.

T: Barn och föräldraauktoritet. Resultat av en attitutyundersökning under utvecklingskedet 11–15 år. // Natur och kultur (1961); Rationell konfliktlösning. Uppsala, 1973 (ilm 1974–76 ka saksa, taani, soome ja norra k-s); Så stoppar vi mobbning. Riktlinjer för och resultat av antimobbningsarbete. Stockholm, 1975 (ilm 1975 ka taani ja 1976 norra k-s); Fredsfostrans transferproblem. // Kritisk psykologi (1985) 3 /

4; A pure concept of mobbing gives the best results for treatment. // School Psychology Intern. (1989) 10.

B: ETVpK, 93.

PIKK, Jaak (21. VIII 1942, Viljandi), metsateadlane; metsniku p. Lõpetas 1961 Võru Kohaliku Tööstuse Tehnikumi, 1966 EPA metsamaj erialal, põllum-knd metsakasv-s (1988, Valgevene Tehnol Inst), vk “Лесоводственная эффективность применения минеральных удобрений на осушенных торфяно-болотных почвах в Эстонской ССР”. Oli 1966 Tudu metsamajandi metsapunkti tootmisjuh, 1967–72 Kambja sovh agro-metsamelioraator, 1972–89 Eesti Metsamaj ja Looduskaitse TUI v-ins ja n-teadur, 1989–96 v-teadur, labori juh ja töörühma juh, 1995–2004 EPMÜ metsatööstuse inst-i dots, ühtlasi 1996–97 metsaökosüsteemide uurimiskeskuse ja 1998–2004 metsandusliku uurimisinst-i v-teadur, 2005– EMÜ metsandus- ja maaparandusinst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: metsaparandus ja metsakasv, väetatud ja kuivendatud puistute tootlikkus, jääksoode ja kuivendatud soode metsastamine, soode pinnavee koostis, kuivendatud metsade majandamine. Kuulub prof U. Valki sooteaduse ja metsaparanduse koolkonda. LUS ja AMS liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Kuivendatud ja väetatud soode pinnavee lämmastiksisaldus ja reaktsioon. // Metsanduslikud uurimused XXII. Tln, 1987; Puude arvu muutumine kuivendatud rabamännikute väetamisel. // Metsanduslikud uurimused XXIII. Tln, 1989; Õhukeseturbaliste soode kauakestnud kuivendamise tulemusi. // EPMÜ teadustööde kogumik 189 (1997); Metsaparandusliku uurimistöo arengulugu Eestis. // TALE XII. Metsateaduse ajaloost Eestis. Tln, 1998; Puidutöötlemine I. Trt, 1998; II. Trt, 2001; Loss of peat on drained peatlands in Estonia (kaasautor H. Seemen). // Baltic Forestry 6 (2000) 1.

B: EE 14, 650; EMaBL. 370; EPMÜ BL, 114; 80 aastat akadeemilist metsanduslikku haridust Eestis. Trt, 2000, 73.

PIKK, Jaan (28. IX 1934, Tartu), majandusteadlane, põllum-ökonomist; töölise p. Lõpetas 1954 Elva Kk-i, 1959 TÜ maj-tsk-a, 1965 asp-i, maj-knd (1967, TÜ), vk “Tootmishoonete ehitamiseks kasutatava pikaajalise krediidi majanduslik efektiivsus Eesti NSV kolhoosides”. Oli 1959–62 Riigipanga Tartu osk-a krediidiinspektor, 1965–67 TÜ rmt-pidamise kat-i asst, 1967–68 v-õpetaja, 1968–74 rahvamaj-harude ökon kat-i

juh, 1974–92 dots, 1992–94 rahvamaj ja ettevõtetmaj üldteooria inst-i dots, 1994–98 maj-pol ja riigimaj inst-i dots, 1978–92 ka maj-tsk-a prodekaan. Õpetas põllum tootmise ökon-t, organiseerimist ja planeerimist, ettevõtete maj-tegevuse analüüsi, rahvamaj planeerimist, rahvamaj-harude ökon-t. Koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: põllumajandusökon. U 40 teadustr-t.

T: Põllumajandusliku tootmise ökonoomika I. Trt, 1971, ³1983; II. Trt, 1971, ³1986.

B: TÜ BL I, 357; II, 131; TÜ ajalugu III, 304.

V. Krinal

PIKKA, Tiit (17. IX 1936, Tallinn – 30. IX 1976, Tallinn), tehnikateadlane ja füüsik; töölise p. Lõpetas 1956 Tallinna Polütehnikumi, 1961 TPI elektriins-i erialal, 1966 asp-i NSVL TA Kristallogr Inst-s (Moskva), füüs-mat-knd (1970, Vilniuse Ük), vk “Фазовые переходы в полупроводниках типа $A_5B_6C_7$ ”. Oli 1961–63 ja 1966–69 TPI füüsika kat-i asst, a-st 1969 v-õpetaja. – Uurimisvaldkond: pooljuhtmaterjalide füüsika. 1970. a-te keskel uuriti TPI-s tema algatusel fotolüüsi pooljuhtide pinnal fotokujutiste saamiseks infrapunases piirkonnas; kasvatas ja uuris $A_5B_6C_7$ -tüüpi pooljuhtide-senjetelektrikute monokristalle, selgitas kristallide kasvu elektriväljaga mõjutamise võimalusi, konstrueeris ja ehitas pooljuhtmaterjalide omaduste määramiseks originaalseid mõõteseadmeid. 10 teadustr-t.

T: Фазовые переходы в сегнетоэлектриках-полупроводниках типа $A_5B_6C_7$ (kaasautor T. Fridkin). // Физика твердого тела 10 (1968) 11; Сенсibilizированный фотолиз на поверхности полупроводников (kaasautor E. Tamm). // TPI Toim 408 (1976).

B: TPI 1936–1986, 420, 421, 498.

V. Mägi

PIKKOV, Lui (16. VII 1935, Rapla v Harjumaa), keemiains; talupidaja p, Otto P. vend. Lõpetas 1954 Rapla Kk-i, 1959 TPI, 1964 asp-i samas keemiatööstuse protsesside ja aparaatide alal, tehnikaknd (1966,TPI), vk “Destillatsioon Ventuuri aparaadiga”. Täiendanud end 1971 Moskva D. I. Mendelejevi nim. Tehnol-inst-s ja 1992 Lappeenranta Tehnol-ük-s. Oli 1966–71 TPI keemiatööstuse protsesside ja aparaatide

kat-i v-õpetaja, 1971–2003 dots. Loengukursused: tehnol protsesside mat modelleerimine, ökol ja keskkonnakaitse alused. – Uurimisvaldkond: keem tehnol teor alused, kitsamalt massiülekanne mitmefaasilistes süsteemides, keskkonnakaitse tehnol. 75 teadustr-t, 6 autorit.

T: Теоретический анализ основных направлений интенсификации абсорбционных и хемосорбционных процессов (kaasautor E. Siirde). // Ж. прикладной химии 59 (1988) 9; О скорости массопередачи при наличии эффекта Марангони (kaasautor L. Rabonoviš). // Теор. основы хим. технол. 23 (1989) 2; Characteristics of activated carbon produced from biosludge and its use in wastewater post-treatment. // Envir Tehnol 22 (2001) 2; Aerobic bio oxidation combined with ozonation in the treatment of landfill leachates (kaasautor). // TA Toim. Keemia 51 (2002) 3; Wastewater treatment in oil shale chemical industry (kaasautor). // Oil Shale 20 (2003) 4.

B: TPI 1936–1986, 281, 499; EÜS Põhjala 120 (2004), 41; Aastaringid. Rapla ÜG kogumik (2005), 28, 114.

PIKKOV, Otto (27. III 1922, Rapla v, Harjumaa – 30. XI 1988, Tallinn), tehnikateadlane; talupidaja p, Lui P. vend. Õppis 1938–40 Riigi Tööstuskoolis, lõpetas 1941 Tallinna II Poeglaste Ametikooli raadiotehnika haru. Osales II maailmasõjas, oli Kaasanis ehituspataljoni elektrik, hiljem radist ja raadio-telegraafimeister laskur- ja tagavarapolgus. Lõpetas 1952 Tallinna 9. Täiskasvanute Kk-i, 1958 TPI meh-tsk-a elektrijaamade, -võrkude ja -süsteemide erialal, 1959–63 samas asp, tehnikaknd (1971, Leningradi Elektrotehnikainst), vk “Исследование методов релейного преобразования частотно-импульсного сигнала в системах автоматического контроля”. Oli 1938–41 raadiotehase RET tööline, 1947–49 Raadiokomitees tehnik, 1950–57 Raadiomajas ins. A-st 1957 teadustööl: 1957–59 TPI elektrijaamade, -võrkude ja -süsteemide kat-i labori juh, 1959–65 Elektrotehnika TUI automaatikavahendite labori juh, a-st 1960 ka TPI automaatika ja telemeh ning arvutustehnika kat-te tunnitasuuline õppejõud, a-st 1965 tööstuselektronika kat-i dots, 1968–78 elektronika kat-i juh, hiljem dots. – Uurimisvaldkond: muundustehnika ja automaatikavahendid. Osales Eesti esimeses energoküberneetikauuringus, mille tulemusena valmis spetsiaalaloogarvuti aktiivvõimsuste optimaalseks jaotamiseks soojuselektrijaamade vahel; seade võeti

kasutusele Eesti Energias. Selgitas stat võtete rakendusvõimalusi mõõteseadmete projekteerimisel, uuris signaaliparameetrite mõõtemetodeid ja -vahendeid, osales jõupooljuhtseadiste katsetamiseks vajaliku mõõteaparatuuri väljatöötamises. Toim elektrotehnika- ja automaatika-alaseid teaduskogumikke. Üle 40 teadustr-e, 29 käsikirjalist teadustööaruannet.

T: Счетно-решающее устройство для экономического распределения нагрузки (kaasautor). // Электричество (1959) 9; Вероятностные соотношения релейного преобразователя частотно-импульсного сигнала. // ТТÜ Toim. А 268 (1968); Türistormuunduri digitaalne juhtimisskeem. // Side. Raadio. Televisioon (1974) 11; Jõupooljuhtseadiste arengusuundadest. // Side. Raadio. Televisioon (1977) 2; Высокочастотное преобразование сетевого напряжения. // ТТÜ Toim 538 (1982); Измерение параметров силовых полупроводниковых приборов. // ТТÜ Toim 651 (1987); Вопросы разработки коммутационно-согласующего устройства автоматизированного комплекса измерения параметров микросборок (kaasautor). // ТТÜ Toim 674 (1988).

B: ТПИ 1936–1986, 310, 313–314, 319–320, 423, 430, 432; *Velmre, E.* Uuringuid jõupooljuhtelektronikaseadiste ja seadmete alalt. // Tehnikauuringute areng Eesti NSV-s. Тln, 1986, 131; *Tamm, U.* Мõõtetehnika uurimuste ajaloost elektroonika kateedris. // ТТÜ Toim 678 (1988), 80, 82–83.

V. Mägi

PIKNER, Mihkel (3. IX 1936, Koonga v, Pärnumaa – 29. I 2003, Tallinn), tehnikateadlane; külasepa p. Lõpetas 1955 Tallinna Kommunaal-Ehitustehnikumi, 1960 ТПИ meh-тск-а masinaehitustehno lerialal, 1964–67 oli Moskva Baumani nim Kõrgema Tehnikakooli asp, tehn-knd (1970, samas); vk käsitles automaatseadmeid elektrovaakum- ja pooljuhitõöstuses. Täiendas end 1975 Moskva Tööpinkide ja Instrumentide Inst-s, 1992 Helsingi Tehnikaük-s. Oli 1958–60 Tallinna Ekskavaatoritehase konstruktor, 1960 tehase “Volta” konstruktor, 1960–64 Elektrotehnika TUI konstruktor ja grupijuht, 1968–70 ТПИ asst, 1970–72 v-õpetaja, 1972–86 masinaehitustehno kat-i dots, 1986–92 tööpinkide ja instrumentide kat-i dots, 1992–2002 masinaehituse inst-i masinate projekteerimise (hiljem tootmistehnika) õt-i

dots; 1972–76, 2001–02 ühtlasi mehaanikatsk-a prodekaan ja 1976–94 dekaan, 1994–2001 meh-õpikonna juh. – Uurimisvaldkonnad: tööpinkide tootlikkus ja töökindlus, pneumoautomaatika, tehn kõrghariduse ajalugu. 1992–93 RAS Tallinna Masinatehase juhatusel liige. Eesti Masinatööstuse Liidu president (1995–2000). 15 teadustr-t.

T: Силовое действие струи воздуха в дросселе типа сопло-заслонка. // TPI Toim 413 (1976); Masinaehitusspetsialistide koolitamisest Tallinnas (kaasautor V. Reedik). // TPI Toim 565 (1983); TPI mehaanika erialade ja kateedrite kujunemine. // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. 3. Tehnikaharidus. Tln, 1985; Tallinna Polütehniline Instituut 1936–1986 (kaasautor). Tln, 1986; Tehnoloogiaseadmed masina- ja aparaadiehituses.1. Tln, 1993; Metalli-, masina- ja elektroonikatööstus. // Ettevõtlus Eestis (1999); Masinaehitustehnoloogia. Eesti-inglise-saksa-vene terminid ja määratlused (kaasautor). Tln, 2001.

B: EMaBL, 370–371; TPI 1936–1980, 7, 34, 186, 248–249, 253, 499; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 23, 34–35, 70, 72, 93.

PIKNER, Valentin (18./5. V 1899, Tallinn – 1960/61(?), USA), majandusteadlane; juveliiri p. Lõpetas 1919 Tallinna Poeglaste Realgümni-i. Oli 1919–20 Eesti sõjaväes, osales Vabadussõjas. Õppis 1919–21 TÜ õigustsk-s, lõpetas 1924 Frankfurti Ük-i, *dr. rer. pol.* (1924, samas), vk “Die estnische Währung, ihre Grundlage und Entwicklung nebst einem geschichtlichen Überblick über das Geldwesen in den baltischen Ländern”. Täiendas end 1928 New Yorgi Columbia Ük-i juures. Töötas 1920–27 Välismin-s, 1925–27 ja 1934–35 Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuses, 1928–34 New Yorgis panga *Irving Trust Co* stat-osk-s, 1937–40 Tallinnas J. Lorupi klaasivabriku müügiosk-a juh. Läks 1944 Saksamaale, sealt USA-sse, oli 1950 Dakotas kõrgkooli, hiljem Raleghi Kolledži prof.

B: AAUT II, 26.

PIKSANOV, Nikolai (11. IV 1878, Novouzenski mk, Samara kub – 10. II 1969, Leningrad), vene kirjandusteadlane. Lõpetas Samara vaimuliku seminari, õppis 1898–1904 TÜ ajaloo-k-etsk-s vene-slaavi kirj, võttis aktiivselt osa kohalikust kirj-elust ja üliõpilasliikumisest. NSVL TA k-liige (1931). Oli Saraatovi, hiljem Moskva ja Leningradi Rkl Ük-i prof. – Avaldanud arvukalt pms tekstiuurimuslikke töid vene kirj

klassikute (A. Puškini, I. Gontšarovi jmt, eriti A. Gribojedovi) loomingu kohta, samuti uurimusi allikaõpetusest, bibliogr-st, ajakirj-st ja kriitikast. Töid ka ühiskondliku mõtte ajaloost. U 600 teadustr-t.

T: Три эпохи. 1912; Творческая история “Горя от ума””. 1928; Горьки и фольклор. Л, 1935.

B: AAUT 1889–1918, 71; TÕ ajalugu II, 275, 339, 392; БСЭ, т. 45, 358; 2-ое изд, т. 33, 32; Николай Кириякович Пиксанов. М, 1968; Петербургская Академия наук и Эстония. Тлн, 1978, 221.

PIKSARV (snd **Kuuste**), **Aina** (25. II 1914, Uue-Vändra v, Pärnumaa), keemik, talupidaja t, Evald P-e abikaasa. Lõpetas 1942 TPI keemia osk-a, tehn-knd (1959, TPI), vk “Põlevkivi olefiinide struktuuri uurimine katalüütilise hüdrogeniseerimise teel”. Oli 1944–45 TPI anorg ja analüüt keemia kat-i asst, 1945–46 TÕ anorg keemia kat-i asst, 1946–60 TPI füüsikal ja biokeemia kat-i asst, 1962–74 dots. – Uurimisvaldkond: põlevkivikeemia.

T: О применении избирательной гидрогенизации для определения структуры олефинов сланцевой смолы. // TPI Toim A 97 (1957); Исследование кинетики гидрирования кротоновой кислоты в жидкой фазе на Pt-катализаторе. // TPI Toim A 148 (1958); Keemia ülesannete kogu (kaasautorid R. Ott, E. Talts). Tln, 1961, ²1969, ³1983.

B: TÕ BL I, 301; TPI 1936–1986, 109, 275–276, 499.

PIKSARV, Evald (25. II 1914, Tallinn – 30. X 1997, Tallinn), tehnikateadlane; töölise p, Aina P-e abikaasa. Lõpetas 1932 TT tehnikaharu ja 1941 TPI keemia-mäetsk-a, tehnikaknd (1965, TPI), vk “Kukersiitpõlevkivi tolm põlemise lendtuha peenemate fraktsioonide koostisest, kivinemisprotsessidest ja sideainelistest omadustest”. 1941 mobiliseeriti Punaarmeele, oli Tööpataljonis, võttis keemiarühma komandörina osa Velikije Luki lahingutest. 1944 Narva rindel arreteeriti, oli kuni 1947 vangis, seejärel Arhangelski obl-s hüdroloüüspärmitehase tööline, 1948–54 Ertsevo elektrijaama labori juh. Eestisse naasnult ei lubatud esialgu Tallinna elama, oli 1954–60 Salutaguse pärmitehase labori juh, 1956–60 TPI tead uurimistöö sektori põlevkivituhha töörühma teadur, 1960–70 ehitusmaterjalide labori teadur, 1970–86 tuhktsementide osk-a juh. –

Uurimisvaldkond: tuhk-ehitusainete tehnol. Uuris põlevkivituhktsementide keemfaasilist koostist ja omadusi, hüdratatsiooni- ja kivistumisahtusi ning korrosioonikindlust. Uuringute tulemusel loodi teor alused kõrgemargilise kiirestikivineva portland-põlevkivitsemendi tootmiseks Kundas. Kuulus prof V. Kikase koolkonda, keemiains-na luges end prof A. Partsi õpilaseks. ENSV rkl preemia (1972, koll-s). Üle 80 teadustr-e, 4 autorit-t.

T: Сравнительная коррозионная стойкость пропаренных цементов в сульфатных растворах (kaasautor). // ТПИ Тоим 434 (1977); Зависимость расширения мелкозернистого бетона на зольном цементе от содержания свободной извести и гипса в цементе (kaasautor). // ТПИ Тоим 541 (1982); Зависимость активности зольных цементов от качества золы (kaasautor). // ТПИ Тоим 675 (1983); Исследование золы из установки по энерготехнологической переработке горючего сланца УТТ-3000 как добавки к портландцементу (kaasautor). // ТПИ Тоим 602 (1985).

B: ТПИ 1936–1986, 456–458, 499; *Kikas, V.* Põlevkivituhk-portlandtsemendi saamislugu. // ТПИ Тоим 590 (1984), 5–26; *Kikas, V.* Põlevkivituhk-portlandtsemendi saamise eellugu. // Tehnilise mõtte ja tehnikaharidue ajaloo probleeme Eestis. I. Tehniline mõte. Tln 1985, 79–86; *Raado, L.* Evald Piksarv *in memoriam*. // TTÜ ar 1998. Tln 1999, 229–230.

V. Mägi

PIKVER (a-ni 1967 **Randalu**), **Ann** (27. VIII 1941, Tartu), keeleteadlane; Hillar ja Ilme Randalu t. Lõpetas 1959 Tallinna 2. Kk-i, 1965 TÜ inglise filol erialal, 1969–72 oli Moskva Võõrk-te Inst-i asp, filol-knd (1974, samas), vk käsitles distributiiv-stat meetodi rakendamist morfeemikas (ingl k-e põhjal). Oli 1967–69 TPedI inglise k-e kat-i õpetaja, 1972–74 v-õpetaja, 1974–78 TÜ inglise filol kat-i v-õpetaja, 1978–88 TPedI inglise k-e kat-i dots, 1988–91 Tallinna Kunstiük-i k-tekati dots ja 1991–96 kat-i juh. Loengukursused üldk-eteadusest, inglise k-e teor grammatikast, k-te võrdlevast tüpol; koost inglise k-e õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: k-te kõrvutat analüüs, inglise k-e morfeemika, inglise ja eesti k-e noomenifraasi võrdlev uurimine. Üle 20 teadustr-e.

T: Mõnedest inglise ja eesti noomenifraaside kontrastiivanalüüsi probleemidest // TÕ Toim 544 (1980); A reader in contrastive linguistics and typology. Tln, 1981; Nimisõna valents inglise ja eesti keeles. // TÕ Toim 619 (1982); Eesti relatiivlausest keeletüpoloogilisel taustal. // KK (1988) 7, 8; Inglise keele grammatika (kaasautor H. Liiv). Tln, 1991; Grammar is easy. Inglise keele grammatika harjutustega. Tln 1994, ²1999; Increase your vocabulary. Tln, 1998, ³2003.

B: EE 14, 650; TÕ BL I, 237.

PIKVER, Rein (18. X 1939, Tartu – 29. IV 2008, Tallinn), füüsik ja keemik; teenistujate p. Lõpetas 1958 Tartu 1. Kk-i, 1963 TÕ mat-loodustsk-a füüsika erialal, oli 1965–66, 1967–69, 1969–70 asp, keemiaknd (1986, TÕ), vk “Количественное исследование потенциалов ионизации соединений с кратными связями”. Oli 1963–65 TÕ eksperim-füüsika kat-i stažöör, 1966–67 pooljuhtide ja luminesentsi labori n-teadur, 1969 eksperim-füüsika kat-i asst, 1970–71 füsiol kat-i v-ins, 1971–74 elektromeetria labori n-teadur, 1974–78 aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori v-teadur, 1978–80 Kübi v-ins, 1980–83 KBFI v-ins, 1983–86 v-ins, grupijuht, 1986– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: keem füüsika, fotoionisatsioon, fotoelektron-spektroskoopia, mass-spektromeetria. Eesti Teadlaste Liidu liige. Üle 40 teadustr-e, sh 2 monogr; 1 autorit.

T: Ionization potentials. Correlation with substituent constant and polarizability (kaasautorid I. Koppel, U. Mölder). // Organic Reactivity 18 (1981); Precise ³H-³He mass difference for neutrino mass determination (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 54 (1985); Photoelectronic spectra of molecules. 11. Carboxylic acids and their esters (kaasautor). // Int. J. of Quantum Chem. 62 (1997); Some practical aspects of the acceleration-deceleration method for ion kinetic energy focusing in matrix-assisted laser desorption/ionization Fourier transform ion cyclotron resonance mass spectrometry (kaasautor). // Eur. J. of Mass Spectrometry 6 (2000); Photoelectron spectra of molecules. 12. Vinyl, allyl and phenyl ethers and sulphides (kaasautor). // J. Molecular Structure: THEOCHEM 580 (2002).

B: TÕ BL I, 277.

PILD, Lea (4. I 1959, Petseri), vene filoloog-kirjandusteadlane; õpetajate t. Lõpetas 1979 Pihkva Muusikak-i, 1986 TÜ k-etsk-a vene filol erialal, õppis prof Z. Mintsi kirj-teaduse seminaris, oli 1986–88 asp, 1995–99 doktorant, filol-mag (1992, TÜ), vk “Звучающий мир в прозе А. П. Чехова”; *Ph.D.* (vene kirj, 1999, TÜ), vk “Тургенев в восприятии русских символистов” (Trt, 1999). Oli 1985–86 TÜ käitumishälvete sotsiol labori v-laborant, 1988–92 vene kirj kat-i v-õpetaja, 1992– vene kirj õt-i lektor. Õpetanud vene kirj ajalugu, tõlketeooriat, ilukirj-teksti analüüsi, vene kultuurilugu. – Uurimisvaldkond: 19. saj II poole – 20 saj alguse vene kirj-e ajalugu. Üle 40 teadustr-e.

T: Реализм Чехова в интерпретации Андрея Белого. // *Stockholm Studies in Russian Literature* 34 (2000); Н. С. Лесков и религиозно-культурная утопия Волынского. // *Wiener Slawistischer Almanach* 46. München, 2000; В. В. Розанов о Тургеневе (к проблеме истоков стиля Розанова). // *Десятые Тыняновские чтения*. М, 2002; Иероним Ясинский: позиция и репутация в литературе. // *Блоковский сборник XVI*. Трт, 2003; О предсимволизме в трудах З. Г. Минц. // *200 лет русско-славянской филологии в Тарту*. Трт, 2003; Поэтический мир Жуковского как объект рефлексии Константина Случевского. // *Пушкинские чтения*. 3. Трт, 2004; О литературных подтекстах в поэтическом цикле К. Случевского “Мефистофель”. // *Тр. по русской и славянской филологии*. Трт, 2005; Tuglas ja Dostojevski. Mõtteid novellist “Poeet ja idioot”. // *KK* (2006) 1.

B: TÜ BL II, 131.

PILISTE, Toomas (11. V 1957, Tallinn), majandusteadlane; juristi p. Lõpetas 1975 Tallinna 44. Kk-i, 1980 TPI maj-tsk-a, 1987 asp-i, maj-mag (1993, TTÜ), vk “Tööpuuduse evolutsioon Eesti Vabariigis”. Oli 1982–88 TPI maj-tsk-a n-teadur, 1988–92 v-teadur, 1992– teadur, ühtlasi a-st 1998 TTU ärikorralduse inst-i dir kt ja 2000– maj-tsk-a prodekaan. Loengukursused: tööturu ökon, tööturg ja töösuhted; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tööturg, tööpuudus ja tööhõive, ettevõtlus. Üle 30 teadustr-e.

T: Töökohtade arvu määramise meetodilisi probleeme tööstuses. // *TPI Toim* 591 (1984); Tööpuudus Eesti Vabariigis 1918–1940. // *EMI Teataja* (1994) 4; Tööpuudus Eestis 1991–1994. // *EMI Teataja* (1994) 5; Making the way into the market economy (kaasautor). Helsinki, 1996; Eesti tööjõu-uuring 1995: tööjõud Eestis 1995. aasta algul ja peamised

muutused aastatel 1989–1995. Tln, 1997; Private entrepreneurship in Estonia 1989–1996 (kaasautor). Tampere, 1998; Estonian labour force at the treshold of European Union (kaasautor K. Kerem). // Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit. Tln, 1999; Working life barometer in the Baltic countries 2002 (kaasautor). Helsinki, 2003; Entrepreneurship education and enterpreneurial initiative in Estonia (kaasautor). // IntEnt 2005 Conf. Proc. London, 2005.

PILL, Aino (20. III 1926, Tallinn), hüdrokeoloog. Lõpetas 1944 Tallinna 7. Kk-i, 1957 TÜ geol-osk-a, geol-mineral-knd (1974, TA), vk “Подземные воды западного побережья и островов Эстонии и особенности их формирования”. Oli 1957–58 Krasnojarski Geol Val-e ja 1958–62 EGV hüdrokeoloog, 1963–88 GI teadur. – Uurimusi merevee mõjust põhjavee koostisele, põhjavee reostuse ja isepuhastusvõime kohta. 18 teadustr-t.

T: Tallinna linna ja selle ümbruse kvaternaargeoloogia ja pinnaveed. Diplomitöö. Trt, 1957; Влияние морской воды на химический состав воды реки Пярну в ее нижнем течении. // Изв. АН ЭССР. Хим. Геол. 19 (1970) 3; Уровненный режим и минерализация грунтовых вод на морском берегу курорта Пярну. // Изв. АН ЭССР. Хим. Геол. 23 (1974) 3; Lahemaa põhjavesi (kaasautor V. Karise). // Lahemaa uurimused 1. Tln, 1981.

B: EGBT, 89; ИГНЭ, 324.

PILL, Ene (19. XII 1958, Tallinn), psühholoog, ehitusins-i t. Lõpetas 1977 Tallinna 1. Kk-i, 1982 TPedI füüsika erialal, 1991 TÜ psühhol osk-a, psühhol-mag (1999, TPÜ), vk “Kadettide ja riigikaitseametite töötajate isikuprofilide võrdlus”. Täiendas end 1991–2005 msg erialakursustel, sealhulgas suhtlemistreenerite kursus (1998, 2005), üldhariduskooli juhtimine (2003), kunstiteraapia (2005) jm. Oli 1991–92 TPÜ personalitöötaja ja sotsiaaltöö kat-i v-laborant, 1993–94 Riigikaitse Akad haridusmetoodik, 1994–99 õppeosk-a juh, 1999–2000 TPÜ terviseuuringute labori teadur, 2001– Tallinna Haridusameti peaspetsialist/peanalüütik. Ühtlasi laste tugikeskuse “Tuletorn” vabatahtlik psühholoog-nõustaja. – Uurimisvaldkond: kutsevalik, seda mõjutavad tegurid; probleemsed lapsed; koolistress, kunstiteraapia võimalused haigete

rehabilitatsioonis ja töös probleemsete lastega. Rakendanud kunstiteraapia võtteid insuldijärgsete patsientide rehabilitatsioonil. Loovteraapiate Ühingu, Eesti Suhtlemistreenerite Ühingu ja Eesti Koolipsühholoogide Ühingu Liige, MTÜ Q-klubi juhatuse liige. Üle 10 teadustr-e, sh 3 monogr (kaasautor).

T: Kooliõpilaste elu-olu regionaalsed erinevused (kaasautorid E. Rüütel, M. Ratnik) // Tervise edendamine Eestis IV. Trt, 2000; Eneseväärtuse taustategurid gümnaasiumiõpilaste elus (kaasautor E. Rüütel). // Tervise edendamine Eestis V. Trt, (2001); Ohvrite vajadused. Kuriteoohvrite vajaduste uuring Harju maakonna elanike hulgas (kaasautorid E. Rüütel, M. Heidmets). Tln, 2002; Ohvriabi käsiraamat (kaasautor). Tln, 2002; Vanemate mõju kutsevalikule – Tallinna koolinoorte näitel 2003. aasta kevadel (kaasautor I. Hunt). // Psühholoogia rakendus ja rakenduspsühholoogia Tln, 2003; Lastevanemate rahulolu kooliga, 2004. aasta kevad (kaasautorid E. Heinla, R. Tambet). Tln, 2004; Kas tänapäeva ühiskond mehistab naisi? (kaasautor I. Hunt). // Human Awareness and Behaviour in a Changing World. Tln, 2004; Vaimse tervise probleemide märkamine ja ennetamine koolis (kaasautor). Tln, 2008.

PILL, Mari (10. IX 1939, Tallinn – 8. X 1987, Tallinn), kunstiteadlane; pangaametniku t. Lõpetas 1959 Tallinna 16. Kk-i, 1971 TÜ kunstiajaloolasena. Oli 1969–86 Tartu Kunstimuuseumi teadur, 1974–86 näituste sektori juh. – Uurimused pms Tartu Kunstimuuseumi näitusetegevusest ja kaasaegsest tarbekunstist. Koost tarbekunsti ja tarbekunstnike näitusi ja katalooge (sh kataloogid “Tartu tarbekunst” 1971, 1973, 1974 ja 1976), avaldanud art-id tarbekunstist, kunstnike loomingust (oli Ü. Soosteri loomingu Eestisse vahendajaid ja uurijaid).

T: Eduard Timberman. Trt, 1971; Endel Valk-Falk. Trt, 1975; Maret Kuke personaalnäituse kataloog. Trt, 1977; Kunstiajakiri "Taie". // TKM-i kogude teatmik. Trt, 1985; Ülo Sooster – novaator ja traditsioonide kandja. // Kunst (1986) 1; Andrus Kasemaa. // Uued põlvkonnad. 2. Tln., 1988; Mari Rääk (1907–1986). Tln., 1988.

B. EKBL, 387; Mari Pill. // Edasi (1987) 10. X.

R. Loodus

PILL, Mihkel (7. I 1884, Tarvastu v, Viljandimaa – 19. VI 1951, Jõgeva), põllumajandusteadlane ja sordiaretaja; talurentniku p, Ilme Randalu isa. Õppis 1898–1905 Tartu Reaalkoolis, tegi 1906 küpsuseksami. 1906–16 õppis TÜ-s loodusteadusi ja põllum. Täiendas end Saksamaal, Rootsis, Soomes, Kanadas ja USA-s; põllum-dr (1947) teadussaavutuste eest (vk-a kaitsmata). Eesti TA k-liige (1946). Rajas Jõgeva Sordiaretusjaama, oli 1920–51 selle dir. – Uuris teraviljade ja lina agrotehnikat ning sorte, õlleodra ja nisu omadusi, tema uurimis- ja selgitustöö tulemusena suurenes Eestis nisu külvipind mitu korda (“eesti saia isa”). Säilitas rukkisordi ‘Sangaste’ ja levitas seda, aretas 19 teraviljasorti, sh rukki-, tali- ja suvinisu-, odra- ja kaerasorte ning ühe kiulinasordi. Oli tänapäeva gen teooria esimesi rakendajaid maailmas. Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi, hiljem Põhja-Liivimaa Põllumeeste Keskse seltsi seemnevilja toimkonna asjaajaja 1912–19, Eesti Seemnevilja Ühisuse ja Eesti Sordiparanduse Seltsi rajajaid (1919 ka viimase esimees). Koostas, toimetas ja andis välja “Põllumehe taskukalender-käsiraamatut” (1916–40, 1942, 1944). ENSV tnl teadlane (1945), NSVL rkl preemia (1948). Üle 400 teadustr-e.

T: Pärius. Tln, 1913; Kaera ja rukki sortide võrdluskatsete aruandeid 1914. Jurjev, 1915; Seemnevilja külviväärtus. Jurjev, 1915; Sordikasvatus. I–III. Tln, 1915, 1918, 1929; Meile tähtsamad põllutaimede sordid. Trt, 1921; Seemnekasvataja aabits. Trt, 1925; Sangaste rukki 50-aastase juubeli puhul. // Jõgeva Sordiaretusjaama Toim 8 (1926); Meile kohasemad talivilja sordid. // Jõgeva Sordiaretusjaama Toim 35 (1930); Eesti odra hinnang õlletööstuse seisukohalt. // Agronoomia (1931) 2; Jõgeva oder 453: saagirikas seisukindel kahetahuline oder. // Jõgeva Sordiaretusjaama Toim 46 (1932); Abinõudest meie nisu küpsetusomaduste parandamiseks. // Agronoomia (1933) 4; Kuidas tõsta nisu saaki ja parandada selle väärtust. // Jõgeva Sordiaretusjaama Toim 83 (1937); Jõgeva Agu-kaer. // Jõgeva Sordiaretusjaama Toim 127 (1948).

B: ETA 1980–1985, 343; EBL, 238; EAT, 382–383; EE 14, 373; EABL, 103; EMaBL, 371; EMVI, 34; TÜ ajalugu II, 322; *Kiik, H.* Dr. Mihkel Pill. Tln, 1968; *Veiper, H.* Silmapaistev teadlane, viljakas kirjamees. // SV (1984) 6. I.

R. Juursoo

PILL, Toomas (7. I 1938, Tartu), kirjandusteadlane; ametniku p. Põgenes 1944 koos perega Saksamaale, läks sealt 1948 Austraaliasse. Lõpetas 1956 Homebushi gümni, 1965 Sydney Ük filol erialal, 1966 omandas *New South Wales*’i Ük-s rmtk-hoidja diplomi ning õppis seal (töö kõrvalt) 1976–80 hispaania k-t; *M.A.* (rooma kirj, 1986, Sidney Ük), vk “Valerius Flaccus, imitator of Vergil”, *B. A.* vana-kreeka k-es (1991, samas), vk “The Orphic Argonautica in relation to Apollonius and Valerius Flaccus”, *Ph.D.* (antiikkirj, 1996, samas), vk “Tradition and originality in Nonnus’ *Dionysiaca*”. Töötas 1966–98 New South Walesi Ük-i rmtk-s. – Avaldanud art-id eesti kirjameestest, muistendeist, rahvausundist, etnogr ning hispaania kirj-st. Osales mitmeid haruldusi sisaldava Eesti Arhiiv Austraalias trükiste korrastamisel. Esinenud ettekannetega, mille koostamiseks on kasutanud ka nim arhiivis leiduvaid originaalmaterjale.

T: Juudivastase teose “Siioni tarkade protokollid” sugemed 17. saj. hispaania kirjaniku Francisco de Quevedo kirjutises “Islam de Monopantos”. // *Meie Kodu* (2000) 24. V; Märkmeid kahe Kristjan Jaak Petersoni luuletuse kohta. // *Meie Kodu* (2000) 9. VIII; Kaali järv ja Phaetoni müüt. // *Meie Kodu* (2000) 30. VIII; O. W. Masing. // *Meie Kodu* (2000) 29. XI; Märkmeid muistsete eestlaste kõlblusmõiste kohta. // *Meie Kodu* (2000) 11. X; Märkmeid eesti talu elust sajandite vahetusel. // *Meie Kodu* (2001) 21–28. I; Aksel Valgma, kirjanik ja prosaist. // *Meie Kodu* (2001) 18. VII; Dr. K. A. Hermann ja nn “Sumeri küsimus”. // *Meie Kodu* (2001) 31. X; Hispaania kangelaseepos “Poema de Cid”. // *Meie Kodu* (2002) 30. X; Kalevipoeg. // *Meie Kodu* (2004) 14.–21. IV; Märkmeid vana eesti rahvausundi kohta. // *Meie Kodu* (2005) 30. III; Ernst Enno elukäik ja maailmatunnetus. // *Meie Kodu* (2005) 9. XI.

PILLAK, Peep (8. II 1957, Ahja, Põlva raj), ajaloolane, arhivaar ja literaat; teenistujate p. Lõpetas 1975 Tallinna 10. Kk-i, 1982 TÜ ajaloo osk-a, ajaloomag (2002, TÜ), vk “Otto Greiffenhagen (1871–1938) ja tema tegevus Tallinna linnaarhivaarina (1900–1934)”. Läbinud PHARE koolitusprogrammi ”Eesti haldusjuhtimise reformi projekt – Eesti 1996”. Sai 2003 prof A. R. Cederbergi stipendiumi tööks Soome arhiivides. Pidanud arhiivindusalaseid loengukursusi EHI-s ja TPÜ-s. Oli 1982–83 Mahtra Talurahvamuuseumi peavarahoidja, 1983–91 ENSV MN j.a Arhiivide Peaval-e inspektor, metoodik ja arheograaf, 1991–96 Eesti Arhiiviameti peadir, 1997–98 Riigiarhiivi filiaali

teadur, 1999–2000 Eesti Rahvusarhiivi isikuarhiivide talituse juh, a-st 2001 Riigiarhiivi nõunik. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalugu ja arhiivindus, kultuuriväärtuste restitutsiooniküsimused. EE kaasautor, avaldanud art-id kogumikes, ajakirjades, samuti Soome, Rootsi, Saksa, Poola, Vene, Ukraina ja USA erialaväljaannetes. Ajakirja “Tuna” toimikoll-i liige (1989–). Oli 1989–90 EV presidendi K. Pätsi matmispaiga väljaselgitamiseks Buraševosse korraldatud eksped-i liige ja kindral J. Laidoneri matmispaiga väljaselgitamiseks Vladimirisse korraldatud eksped-i juht (1995). A-st 1993 ekspert Eesti-Vene läbirääkimistel kultuurivarade ja sõjahaudade küsimustes. Noorte Arhivistide Nõukogu asutajaid ja president (1986–89), Eesti Arhivaaride Ühingu taasasutajaid (1989) ja esimees (1989–92, 1999–), Arhiivinõukogu liige (2002–), Akad Sõjaajaloo Seltsi asutajaid (1988) ja juhatuse liige (1998–2000), Eesti rahvusliku sõjaajaloo komisjoni asutajaliige (2004), Eesti Kodu-uurimise Seltsi juhatuse liige (1990–98), väljaspool Eestit asuvate Eesti kultuurivaradega tegeleva val-komisjoni esimees (1997–2000). Valgetähe IV kl teenetemärk (2005). Üle 40 teadustr-e, arvukalt aimeart-d.

T: Reforms in Estonian Archives. // The Amer. Archivist 53 (1990) 4; Archives in Estonia. Development up to the Present. // Arkiv Samhälle och Forskning (1991) 1; Estonian-Swedish Archival Contacts. // Archiv und Geschichte im Ostseeraum 3. Frankfurt am Main, 1997; The Establishment of the Society of Estonian Archivists. // Musarum Minister. Studia in honorem Kari Tarkiainen. Tampere 1998; Rudolf Kenkmaa 1898–1975. Tln, 1998; Eesti-Soome arhiivialastest suhetest. // Arkisto. Arkistoyhdistyksen julkaisuja 8 (2002); Estonian Cultural Heritage Lost in Wars and Occupations. // The Baltic Countries under Occupation, Soviet and Nazi Rule 1939–1991. // Acta Univ. Stockholm. 23 (2003); Riigiarhiiv. Tln, 2003 (ka ingl k-s); Ich und die Anderen. // Goetzen. Ich und die Anderen. Int., interdisziplinäres Kunstprojekt von Udo G. Cordes. Frankfurt (Oder), 2004;

B: EE 14, 650. Peep Pillak: Tuntud inimeste väljasõidutoimikud on kadunud. (intervjuu) // Eesti Aeg (1994) 21. XII; Pillak jätkab vara otsimist (intervjuu) // Postimees (1997) 8. VIII.

PILLE, Aleksander (14.VIII 1929, Vilo v, Petserimaa), arstiteadlane, kirurg; talupidaja p. Lõpetas 1949 Valga 1. Kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a. Täiendas end abdominaalkirurgias Moskvas (1963, 1974, 1977), Tallinnas (1982, 1987) ja Tartus (1992). Oli 1955–59 Valga Keskhaigla kirurg ja Valga Raj TSN TK tervishoiuosk.juh, 1959–63 Valga Keskhaigla kirurgia osk juh, 1964–67 TÜ teaduskonnakirurgia kat-i asp, 1967–74 samas asst, 1974–97 operatiivse kirurgia ja topograafilise anat kat-i asst, 1997–2002 Valga Keskhaigla kirurg. TÜ medal. Üle 50 teadustr-e, õppevahendid.

T: Jäsemete magistraalarterite embooliate operatiivsest ravist (kaasautorid A. Linkberg, K. Põder). // TÜ Toim 163 (1964); Välise hingamise muutustest pärast abdominaalseid operatsioone. // TÜ Toim 249 (1969); Välise hingamise muutustest kopsutüsistuste patogeneesis Leriche sündroomiga haigetel operatsioonijärgses perioodis (kaasautor K. Põder). // TÜ Toim 249 (1969); Dupuytreni kontraktiiru kirurgilise ravi tulemustest (kaasautor K. Tammera). // NET (1973) 1; Kõhu esseina songade operatsioone. Trt, 1983, ²1989.

B: TÜ BL I, 111, II, 131; *Merila-Lattik, H.*, 903.

PILLE, Meinhard (7. II 1922, Vastse-Kuuste v, Tartumaa), agrotehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1945 Tallinna Elektromehaanika Tehnikumi, 1951 TÜ metsandustsk-a metsatööstuse osk-a, 1964–65 Moskva Ülel Põllum Mehk Kaugõppeinst-i sihtasp, tehn-knd (1965, samas), vk käsitles lahusagregaatse hüdraulilise süsteemi ja traktorite diiseltoiteaparatuuri täppisdetailide tampoongalvaanilist taastamist. Oli 1951–54 EPA masinapargi ekspl-i ja remondi kat-i asst, 1954–63 metallide tehnol ja masinate remondi kat-i v-õpetaja, 1965–68 metallide tehnol ja masinate remondi kat-i v-õpetaja, 1968–93 dots. Õpetanud masinate remonti, metallide tehnol, põllum-tehnika töökindlust. – Uurimisvaldkonnad: galvaanika, tampoongalvaanika kasutamine masinate ja seadmete remondil ning stantsimisel, lõikeriistade ja matriitside püsivuse suurendamisel, korrosioonivastaste kaitsekatete loomine. Töötas välja masinate remondi tampoongalvaanika meetodi, mida seejärel rakendati NSVL-s ja võeti õppeprogrammidesse; lõi väärismetalli kokkuhoidu võimaldava kuldamisagregaadi Tallinna Juvelitehasele, raudbetoonkonstruktsioonides kasutatavate ja mitmesuguste terasdetailide suure korrosioonikindlusega katte ning selle metallile kandmise tehnol.

NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse diplomid (1967, 1970) ja medal (1970). Üle 110 teadustr-e, 8 autorit-t.

T: Remonditööd. Remonditöökoja juhataja käsiraamat (kaasautor T. Kirsi). Tln, 1983; Keemia remondikodades. Tln, 1985; Põllumajandusmasinate korrosioonikaitse. Tln, 1987.

B: EPA BL I, 145–146; II, 174; EPMÜ BL, 145.

PILLIKSE, Eino (20. III 1914, Jaroslavl – 25. XI 2004, Tallinn), elektriins, harrastusajaloolane, kodu-uurija; mehaaniku p. Lõpetas 1933 Tartu Poeglastegümn-i. Õppis 1936–48 (vaheaegadega) TTÜ-s/TPI-s, 1946–48 TÜ-s mat-t, lõpetas 1965 TPI elektrins-i erialal. Töötas 1936–44 Riigi Ringhäälingu tehn-osk-s. 1944. a aprillis arreteeriti, põgenes vanglast ja varjas end sakslaste lahkumiseni. Oli 1944–47 Vändra Kk-i mat-õpetaja, 1947–48 Tartu Industriaaltehnikumi õpetaja ja osk-ajuh. Arreteeriti, oli 1948–54 vangilaagris. Pärast vabanemist töötas peaenergeetiku ja projekteerijana, 1968–74 oli PI “EKE Projekt” v-ins. As-t 1974 pensionil. – A-st 1932 tegi kaastööd ajalehtedele “Vaba Maa”, Päevaleht”, “Rahvaleht” jmt. Nn Pillikse valemi rakendamine kõrgepingeliinide rajamisel võimaldas 1960–75 säästa üle 3200 ha metsa. Oli “Põllumajanduse entsüklopeedia” (I kd ilmus 1998) kaasautor. Osales aktiivselt Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimisringi tegevuses. Oli 1984–87 mälumangu “Kaitse loodust” mängujuht. Esines raadios ja TV-s. LUS, EMKS ja Eesti Kodu-uurimise Seltsi asutajaliige, korp! “Tehnola” taastamise algataja (1989) ja auvilistlane (1991). Üle 100 trükise kultuuriloost, tehnika ja põllum-e ajaloost (mitu uurimust jäid käsikirja).

T: Peto ad cantum (kaasautor P. Kadarik). Tln, 1990; Traktoristide kursused 1941. aastal. Tln, 1991; Rakke riigimajandi kujunemine 1940–1990 (kaasautor V. Lehtla). Rakke, 1991.

B: Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ringi biograafiline teatmik. Tln, 2000, 162–164.

R. Juursoo

PILLIROOG (a-ni 1971 **Gustke**), **Ene** (20. XI 1946, Kuremaa v, Jõgevamaa), muusikateadlane; autojuhi t. Lõpetas 1966 Tallinna Muusikakooli akordioni ja

puhkpilliorkestri dirigeerimise erialal, 1971 TRK dirigeerimise ja 1973 muusikateaduse erialal. Oli 1969–78 Tallinna muusikak-i ja 1993–99 G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli muusikaajaloo õpetaja, ühtlasi töötas 1978–97 ER-s eri ametikohtadel ja oli 1997–2003 meediakeskuse “Eesti Luterlik Tund” dir. – Uurimisvaldkonnad: eesti muusikud, muusika ja muusikajalugu. Kirjutanud, koost-d ja toim-d muusikaalaseid rmt-id (Rahvusv Eduard Tubina Ühingu ar 6 (2006), Eesti orelikultuurist (toim ja koost koos I. Randaluga), Tln, 2007 jm). EMBL kaasautor, teinud kaastööd EE-kirjastusele ja TEA kirjastusele, süstematiseerinud Eesti Rahvusrmrk-s Neeme Järvi fondi. Võitnud rahvusv raadiosaadete konkursil *Prix Musical de Radio Brno* I koha saatega „Arbos“ (1988) ja III koha saatega „Musica coeli“ (1990). Avaldanud 8 monogr-t ja u 200 art-t perioodikas (sh ajakirjades “Muusika”, “Kultuur ja Elu” jt).

T: Els Aarne. Eesti tänase muusika loojaid. Tln, 1985; Naan Pöld. Tln, 1991; Tiit Kuusik. Elu ja peegeldused. Tln, 1992; Muusika kaudu maailma. // Albertville ja/nüüd Barcelona. Tln, 1992; Filharmonia Kammerkoori lugu. Tln, 1996; Kaarli kirik & kogudus. Tln, 1997; Sööt muusikasse. Ants Söödi tegemistest. Tln, 2005; XXI pilku orelile. // Eesti orelikultuurist. Tln, 2007; Lembit Verlin. Tln, 2007; Teo Maiste. Tln, 2008.

B: Töö on olnud minu jaoks rõõm. // Vooremaa (1997) 6. XII; Eesti Teatri BL. Tln, 2000, 494; Kes on kes? Tln, 2000, 150; EMBL II Tln, 2008, 104.

PILT, Aadu Andres (11. XII 1945, Örebro, Rootsi), füüsik, Eesti ohvitseri p; a-st 1951 Kanadas. Lõpetas 1964 Torontos kk-i, 1968 Toronto Ük-i mat ja füüsika erialal, füüsikamag (1969, Alberta Ük), vk “An investigation of high spin states in ⁵⁵Fe”, *Ph.D.* (eksperim ja teor tuumafüüsika, 1972, McMasteri Ük), vk “Nuclear structure on ²¹Ne and ²⁹Si”. Oli järel-dr-na 1972–73 uurimistööl Saksamaal Max Plancki Inst-is ja 1973–74 Inglismaal Oxfordi Ük-i tuumafüüsika osk-s, 1974–78 Oxfordi Ük-i tuumafüüsika osk-a teadur, 1978–79 McMasteri Ük-i füüsika osk-a v-teadur, 1979–81 teadur ja *asst. prof.*, 1981–85 *assoc. prof.*, 1985–88 Mohawki Kolledži (Hamilton, Ontario) füüsikateaduste osk-a lektor (prof), 1988–96 Ontario Päästeteenistuse kiirusosk-a tehnik grupi v-ohvitser ja grupijuh aset, 1996– grupi juh. Olnud 1977 Helsingi Ük-i füüsika osk-a külalisteadur ning 1980 ja 1981 Oxfordi Ük-i tuumafüüsika osk-a külalisuuriija. – Uurimisvaldkond: tuumafüüsika – tuuma struktuur, raskete ionide reaktsioonid, tuuma kihtmudeli

arvutused, klasteri moodustumised kergetes tuumades. Kergete tuumade α -osakese klastermudeli kaasautor. U 60 teadustr-t.

T: $E1$ decay of members of the low-lying $K^\pi = (\frac{1}{2})^-$ band in ^{23}Na (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 28 (1972) 9; Lowest-lying $J^\pi = (\frac{1}{2})^-$ levels in ^{21}Ne and ^{23}Na . // Phys. Rev. C5 (1972) 5; On a highly inhibited $E1$ transition in ^{21}Ne . // Phys. Lett. B52 (1974) 1; Search for superheavy elements in monazite by Rutherford backscattering (kaasautor). // Nature 265 (1977) 5589; α -particle cluster states in ^{44}Ti . // Phys. Lett. B73 (1978) 3; A novel cluster model for ^{24}Mg as $^{16}\text{O} + ^8\text{Be}$ (kaasautor C. Wheatley). // Phys. Lett. B76 (1978) 1; Spin-parity determinations from the $^{48}\text{Ca}(d,\alpha)^{46}\text{K}$ reaction near 0° (kaasautor). // Phys. Rev. C22 (1980) 2; Mass and energy levels of ^{118}In (kaasautor). // Phys. Rev. C31 (1985) 3.

PILV, Aare (15. aprill, 1976 Viljandi), kirjandusteadlane; ema õpetaja, isa elektrik. Lõpetas 1994 J. Köleri nim Viljandi 4. Kk-i, 1999 TÜ eesti kirjerialal, *M.A.* (2002, TÜ), vk "Autometatekstuaalsus kirjanduskultuuris"; a-st 2002 TÜ doktorant. Oli 1997–99 EKS teadussekr, 1999–2002 Eesti TA Underi ja Tuglase Kirj-keskuse asst, a-st 2002 teadur, 2002 oli ka Karl Ristikivi muuseumi teadur. Lugenud TÜ-s (2001) ja EKA-s (2004) eesti nüüdisluule kursust. – Uurimisvaldkonnad: autometatekstuaalsuse mõiste ja toimimine kirjandusväljal; autobiogr ja ilukirj kirjutuse suhted; kaasaegne eesti luule; eesti kultuur 20. saj. "Acta Semiotica Estica" toim-koll-i liige (a-st 2006). Koost ja toim (koos U. Tõnissoniga) Madis Kõivu art-kogu "Luhta-minek" (2005; sari "Eesti Mõttelugu"). EKS liige (1997), asemikekogu liige (1997–99 ja a-st 2002), EKL (1998), Eesti Semiootika Seltsi (1999) ja Karl Ristikivi Seltsi liige (2002). KK aastapreemia (2002), Eesti Kultuurkapitali kirj-e aastapreemia kirj-teadusliku art-i eest (2006). Tartu kultuuri kandja aanimetus (2006). Üle 40 teadustr-e.

T: Autorikujundi poetikast. // KK (2001) 5; Kivisildniku "Liivlased" kirjandusdiskursuse sündmusena. // Sündmus. Koht. Tln, 2002; Subjekti ja kirjallisuus. // Viron kirjallisuus vuosituhannen vaihteessa. Postmodernia ja modernia. Helsinki, 2003; Läbilõikeid metakirjandusest. Eesti kriitika ja kirjandusteadus aastatel 2003–2004. // KK (2005) 4; About Eros and Thanatos of the Literary Self. // At the End of the World. Text, Motif, Culture. Tln, 2005; Literary History as an Artistic Project. // Istorijos rašymo

horizontai. Senoji lietuvos literatūra 18. knyga. Vilnius 2005; Olen kes olen: eneseidentiteet kui puhas deiksis. // Lausungist lausumiseni. Multidistsiplinaarsed vaated deiksisele. Trt, 2006; About political (in)correctness in newer Estonian literature. Changes in the Estonian ideological habitus during the last 15 years. // Different inputs – same output? Autonomy and dependence of the arts under different social-economic conditions: the Estonian example. Maastricht, 2006

B: EKnl, 412; <https://www.etis.ee>.

PILV, Ilme (5. XII 1928, Koeru, Järvamaa), arstiteadlane, pediaater; arsti t. Lõpetas 1947 Väike-Maarja Kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a, 1960–64 Moskva Pediaatria Inst-i asp, med-knd (1965, samas), vk “К вопросу о белково-аминокислотном обмене при ревматизме у детей” Oli 1953–56 Tallinna Vab Haigla lasteosk-a ordinaator, 1956–60 Haapsalu ja Tallinna lastehaiglates pediaater, 1964–68 EKMI laste reumatol sektori n-teadur, 1968–71 PTUI koolijõudluse sektori v-teadur, 1971–77 ENSV Tervishoiuimin-i peapediaater, 1977–91 EKMI töökorralduse ja metoodika osk-a v-teadur, uurimisgrupi juh, 1991–94 TPÜ tervisekasv osk-a teadur, a-st 1995 Tallinna Ped Seminari v-õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: laste reuma, laste med-sotsiol uuringud, terviseõpetus ja tervisekasv süsteem. A-st 1977 juhendas Eesti terviseõpetuse programmide väljatöötamist ja teadusuuringuid, a-st 1993 programmi *The European Network of Health Promoting Schools* koordinaator Eestis. 65 teadustr-t.

T: Imiku ja väikelapse ABC (kaasautor H. Sarapuu). Tln, 1972; Haigete laste dispanseerimine (kaasautor). Tln, 1986; Terviseõpetuse programmide projektid: I–XII klass (kaasautor). Tln, 1989; Health Education in Estonian Schools (kaasautor L. Karu). // XIV World Conf. on Health Education. Helsinki, 1991; Materjale tervisekasvatusest lasteaias (kaasautor). Tln, 1997; Tervisekasvatus. Tln, 1998.

B: EKMI BL, 32; *Merila-Lattik, H.*, 904.

PILV, Mehis (13. I 1947, Tallinn), tehnikateadlane ja majandustegelane; lukksepa p, (abikaasa Silja P., arst ja sportlane, oli 1965–67 Eesti meister iluvõimlemises). Lõpetas 1965 Tallinna 5. Tööliskoorte Kk-i, 1970 TPI automaatika ja telemeherialal, tehnikaknd (1984, Kübl), vk “Улучшение характеристик быстродействующих преобразователей

напряжения в код”. Oli 1962–65 Tallinna Raadioelektronika Konstrueerimisbüroo raadioaparatuuri monteerija, 1970–74 v-ins, 1974–85 ENSV MN teaduse ja tehnika osk-a v-referent, osk-a juh aset, 1985–89 NSVL Helsingi Kultuuri- ja Teaduskeskuse v-referent ja dir aset, 1989–90 ENSV Plaanikomitee esimehe ja maj-ministri aset, 1990–92 Eesti Välismaj-ameti peadir, 1992 Majandusmin-i, Estimpeksi ja Tartu Kommerts-panga nõunik, 1993 AS Toval dir aset, 1994–99 Tallinna Maailmakaub-keskuse AS arendusdir (nõukogu esimees 1994–), 2000– AS Silmet Grupp arendusdir (nõukogu liige, esimees 1997–). Pidanud TTÜ-s ja EBS-is loenguid teemal “Haridus ja toimetulek tööturul kõrgtehnoloogilise suurettevõtte vaatevinklist”. – Uurimisvaldkonnad: raadioelektronika ja rakendusküberneetika. Eesti Ins-de Liidu asutajaliige (1988), Mainori Kõrgkooli nõukogu liige (1995–), Eesti Keemiatööstuse Liidu juhatuse liige (2002–), Sillamäe linnaval liige (2003–). Olnud Eesti Võimlemise Assots-i juhatuse esimees, Eesti Võimlemisliidu president (1990–). 20 teadustr-t, 1 patent, 6 autorit-e autor või kaasautor.

T: Быстродействующий аналого-цифровой преобразователь с коррекцией погрешности. // Тез. докл. науч.-техн. конф., посвященной Дню радио. Тлн, 1974; Исследование быстродействующих сравнивающих устройств на интегральных логических схемах (kaasautor Р. Aleksejev). // Тез. докл. науч.-техн. конф., посвященной Дню радио. Тлн, 1974; Использование цифрового моделирования для проверки методов повышения точности ПНК (kaasautor). // Тез. докл. всес. конф. по информационным измерительным системам ИИС-81 (kaasautor). Львов, 1981; Guide to business partnership in Estonia (kaasautor). Тлн, 1991; Eesti Riikliku Välismajandusameti kujundamisest ja Eesti välismajandustegevuse reformidest aastatel 1990–1992. // Majandusreformid. Taasiseseisvunud Eesti esimese valitsuse aeg 1990–1992. Тлн, 2006.

B: EMaBL, 371; ESBL, 583.

PILV (a-ni 1938 **Poiss**), **Valter** (16. XII 1923, Rõuge v, Võrumaa), majandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1951 Antsla Põllum-tehnikumi, 1956 kaugõppes EPA agron-atsk-a, maj-knd (1963, EPA), vk “Tööprotsesside ratsionaliseerimine Eesti NSV kanafarmides”. Oli 1956–61 ELVI laborant ja ökonomist, 1961–65 n- ja v-teadur, 1965–75 ökon ja katsemajandite osk-a juh, 1975–79 ka asendir katsemajandite alal, 1979–90 ökon sektori juh,

1990–93 teadur. – Uurimisvaldkonnad: põllum organiseerimine ja ökon, linnu- ja veisekasv ratsionaalne korraldamine, põllum-toodangu suurendamine ja tasuvus. ENSV rkl preemia (1975, koll-s). 117 teadustr-t.

T: Tööjõu ökonoomne kasutamine kanakasvatases. Tln, 1962; Suund linnukasvatuse spetsialiseerumisele. Tln, 1964; Osakonna suuruse mõju tootmistegevuse arendamisel. // ELVI tead tööde kogumik 27 (1972); Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi katsemajandite veisekasvatuse areng. // Veisekasvatuse arendamisest Eestis (kaasautor). Tln, 1974; Taime- ja loomakasvatuse tasakaalustatud arendamine - põllumajanduse intensiivistamise põhialus. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi. Tln, 1978; Высокопродуктивное молочное скотоводство (kaasautor). М, 1982; Põllumajandusettevõtete organiseerimine ja planeerimine. 3. (kaasautor). Tln, 1987.

B: ELVI BL, 44, 114, 126, 129; Valter Pilv – 70. // Agraart (1993) 4, 419–420.

PILVET, Arne (16. IX 1943, Saarde v, Pärnumaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1964 Tihemetsa Põllum Mehhaniseerimise Tehnikumi, 1972 EPA ins-mehaanikuna, 1980 Leningradi Põllum Inst-i asp-i, tehnikaknd (1980, samas), vk käsitles põllum autoveeremite töökindluse tõstmise ja tehnohoolduse täiustamise küsimusi. Oli 1968–72 Tartu Autovedude diagnostikaseadmete operaator, 1972–75 Tartu Autokoloni nr 3053 ja 1975–77 Tartu EPT v-ins, 1977–82 EPA mehh-kat-i asst, 1983–85 Tartu raj Lenini nim Näidissovhoosi asedir, 1985–87 Saadjärve kolhoosi aseesimees, 1987–92 Jõgeva Maaval-e peaspetsialist, a-st 1992 tead-tehn aktsiaseltsi "Pilv" juh-e esimees. Luges EPA-s masinaelementide, tõstetranspordimasinate ja rakendusmeh kursusi. – Uurimisvaldkonnad: ettevõtte optimaalse autopargi määramine, autode diagnostika ja töökindlus, Eestis ratsionaalse autode kapitaalremondi võrgu loomine. Rajas esimesed diagnostikaliinid Tartu EPT-s, hiljem evitas profülaktikakompleksid ja diagnostikaliinid Mäksal, Adaveres, Rannus ja Saadjärvel. Tutvustas oma uurimistulemusi ja nende rakendamist 18 tead ettekandes. 12 teadustr-t.

T: Autode diagnostikast autokolonnis nr 3053. // Autotransport ja Maanteed (1972) 10; Autoveeremi töövõime tagamine koristusperioodil. // EPA tead tööde kogumik 120 (1978); Autopargi liikuvkoosseisu profülaktiliste tööde kompleks. // Põllum. Mehhaniseerimine ja Elektrifitseerimine (1979) 8.

B: EPA BL I, 146; II, 174–175.

PILVRE, Uno Raimond (16. VIII 1927, Tallinn – 1. VI 1991, Tallinn), füüsik ja pedagoog; ametniku p. Lõpetas 1947 Tallinna Elektromeh Tehnikumi, 1953 TPI meh- tsk- a ins-elektrikuna, asp-i 1958; füüs-mat-knd (1966, Eesti TA), vk käsitles alumiiniumi ja vase plastilist survedeformatsiooni madalal ning toatemperatuuril ja seismisel. 1967 täiendas end MÜ füüsika osk-s. Oli 1947 GI laborant, 1952–54 (õpingute ajal) TPI füüsika kat-i v-laborant, 1958–61 asst, 1961–67 v-õpetaja, 1967–69 TPedI füüs-mat-kat-i dots kt, 1969–74 dots, 1974–84 NSVL Ped Akad Kutsehariduse TUI v-teadur, 1984 ENSV Rkl Kutsehariduse Komitee õppemetoodika kab-i v-metoodik, 1985–89 informaatika ja arvutustehnika labori juh, 1989–91 tootmis-varumiskoop-i “Ester” tead konsultant. Koost õppevahendeid füüsika, liikluse jm kohta, tõlkinud füüsika õpiku tehnikumidele. – Uurimisvaldkonnad: metallofüüsika (sh metallide erosioonkulumise mikromehhanismid), õpetamise metoodika, eriti tehn õppevah-te kasutamine õppetöös. NSVL ja ENSV rahvamaj saavutuste näituste diplomid ja preemiad, NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbemedal. U 50 teadustr-t, 2 autorit.

T: Системный подход к оснащению кабинетов (kaasautor). // Тезисы респ. конф. по проблемам дидактики. Тln, 1978; Применение графопроектора в комплексе с другими средствами обучения. // Тln 1979; läti k 1984; О сферических образованиях на поверхности износа металла (kaasautor). // J. Wear 53 (1979).

B: TPI 1936–1986, 377, 499.

P. Pilvre, A. Kõverjalg

PINN, Voldemar (25. V 1932, Massu v, Läänemaa – 11. X 1999, Haapsalu), ajaloolane, pedagoog ja psühholoog; talupidaja p. Lõpetas 1951 Haapsalu Ped Kooli, 1954 kaugõppes TÜ ajaloo ja 1971 psühhol osk-a. Oli 1954–59 Riguldi, 1959–98 Haapsalu sanat-se internaatkooli dir, 1998–99 samas psühholoog. 1980.–1990. a-tel oli ka TPedI/TPÜ täienduskoolituse tsk-a õppejõud ja 1997–99 TPÜ kuratooriumi liige. – Avaldanud üle 30 rmt-u ped-st, psühhol-st ja ajaloost, tegeles ka kodu-uurimisega.

T: Emotsioonide olemus ja osa õpilase kujunemisel. Тln, 1971; Emotsioonid ja pedagoogika. Тln, 1975; Motivatsioon ja pedagoogika. Тln, 1977; Frustratsioon ja kasvatus. Тln, 1985; Pedagoogilise protsessi suunamise metoodikast. Тln, 1987; Türrannia

ajaloost ja psühholoogiast. Tln, 1989; Punane terror ja Läänemaa (I–VIII). Haapsalu, 1990–92; Läänemaa minevikus ja tulevikus. Haapsalu, 1993; Admiral Pitka elu ja surm. Trt, 1993; Kahe mehe saatus: Johannes Vares. Hjalmar Mäe. Haapsalu, 1994; Kes oli Nikolai Karotamm (I–II). Haapsalu, 1996–97; Auvere sangar: Rüttiliristi kandja kolonelleitnant Harald Riipalu. Haapsalu, 1999; Tundmatu Teine maailmasõda. Haapsalu, 1999.

B: EE 14, 373; TPÜ läbi aegade, 51, 100.

R. Juursoo

PINO, Veera (26. VI 1925, Mäe v, Setumaa), rahvaluuleteadlane; talupidaja t. Õppis aastast 1945 Petseri Kk-s, lõpetas 1950 TÜ eesti filol osk-a, oli 1950–53 asp, filol-knd (1954, TÜ), vk “Sotsiaalsed vastuolud eesti külaühiskonnas rahvalaulu andmete põhjal”. Oli 1953–57 TÜ eesti kirj ja rahvaluule kat-i v-õpetaja, 1956–92 KKI rahvaluule sektori teadur. Lugenud erikursusi rahvalauludest ja vanemast kirj-st, osalenud uurimisekspededel. – Uurimisvaldkonnad: pms rahvaluule historiogr ja rahvalaul. Osales tead väljaande “Kalevipoeg. Tekstikriitiline väljaanne” (2 kd, 1961–63), antoloogia “Eesti rahvalaulud” (4 kd, 1969–74), kogumiku “Eesti vanasõnad” (I–V kd, 1980–88) koostamises. ENSV rkl preemia (1975). 37 teadustr-t.

T: Setu surnuikud (kaasautor V. Sarv). 1. kd. Tln, 1981; 2. kd. Tln, 1982; Jakob Hurt (kaasautor). Tln, 1989; Itk setu matusekombestik. // Tagasipöördumatus. Trt, 2000; Kui rehabiliteeriks Reimani ...: Tartu (Jurjevi) Ülikooli eesti keele lektori valimised 1909. aastal. // KK (2000) 8.

B: TÜ BL I, 237; EE 14, 374.

PINT, ALEKSANDER, (20. IV / 3. V 1910, Rosentali k, Tobolski kub – 13. X 1984, Moskva), pedagoogikateadlane; 19. saj teisel poolel Rāpina mailt Siberisse siirdunud talupidaja p. 1930. a-il vanemad represseriti. Lõpetas 1929 Leningradi Eesti-Soome Ped Tehnikumi, 1932 kaugõppes Irkutski Ped Inst-i, 1935 asp-i, ped-knd (1935, samas), vk käsitles kommunistlikku kasvatust klassivälises töös. Oli 1949–51 Vene NFSV TA asp, ped-dr (1951, samas), vk “Основные этапы истории педагогического образования в Эстонии в XIX–XX веках”. NSVL Ped Akad k-liige (1965). Oli 1929–30 Irkutskis

kooliõpetaja, 1931–34 Irkutski Ped Inst ped osk juh, 1934–37 Irkutski Ük-i lektor ja dekaan, 1937 Stalinabadi Ped Inst-i õppeosk juh, 1938–45 Sverdlovski Ük-i ped kat-i juh, 1945–51 TÜ ped ja metoodika kat-i juh, ühtlasi 1945–48 kaugõppeprorektor ja 1948 ka õppeprorektor, 1951–53 TPedI ped ja psühhol kat-i juh, 1953–80 Moskva Rkl Kultuuriinst-i ped kat-i juh, 1980–84 TÜ ped- ja met kat-i konsultant-prof. TÜ ped-asp-i taastajaid, mis võimaldas kaitsta siin knd-vk-u. Õpetas ped üldkursust, täiskasvanute ped-t, kult-haridustöö teooriat, uuris Eesti kooli ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: ped ajalugu, perekonnakasv ja andragoogika. VNFSV tnl kultuuritegelane (1971). Üle 100 teadustr-e.

T: Õpetaja autoriteet. Tln, 1948; Rahvahariduse edusammud Nõukogude Eestis. Tln, 1953; Это вам, родители. Т. 1. М, 1964; ³1971 (ilmus ka läti, ukraina, saksa, tšehhi, gruusia ja tadžiki k-s); 2. М, 1976; Высокое призвание. Очерки культурно-просветительной педагогики. 1–2. М, 1969-1971.

B: TÜ BL I, 25–26; II, 131; EE 14, 374; TÜ ajalugu III, 182, 219, 246, 339; Пед энциклопедия. 3. М, 1966, 390.

A. Elango, H. Kurm

PINTMANN, Liidia (Lydia) (25. IX 1896, Luunja, Tartumaa – 26. VII 1951, Tartu), klassikaline filoloog; vallakirjutaja t. Lõpetas 1916 ENKS Tartu Tütarlastegümni-i, 1937 TÜ filos-nsk-a ladina k-e, filos ja kunstiajaloo erialal. 1919–22 Tartu Maaval ja 1923–29 Valga koolival sekr, 1937–40 Tartu gümn-des ladina k-e, filos, vene ja saksa k-e õpetaja, 1938–39 ka TÜ klassikalise muinasteaduse inst-i abijõud, 1940–41 TÜ klassikalise filol kat-i v-laborant, 1941–46 asst, 1946–51 v-õpetaja. Õpetas ladina k-t ja vanade k-te õpetamise metoodikat ning antiikkirj-st; koost. õppevahendeid – Uurimisvaldkonnad: vanad k-d ja rooma kirj, eriti Vergilius Maro luule ja eepos “Aeneis”.

T: Metoodilisi juhendeid võõrkeelte ja ladina keele eelkursuse omandamiseks (kaasautor P. Koppel). // Met juhendeid TRÜ ajaloo-keeletsk-a üliõpilastele. Trt, 1945, ²1946; P. Vergilius Maro “Aeneis”, liber I (kommentaaride, eessõna ja sõnastiku autor). Trt, 1947.

B: AAUT II, 11; TÜ BL I, 237.

K. Siilivask

PINTS, Peeter (17. VII 1944, Tallinn), filosoof; tööliste p. Lõpetas 1963 Tallinna Kaugõppekk-i, 1969 Leningradi Ük-i, 1974 samas asp-i, filos-knd (1975, samas), vk “Проблема личности в социологии Н. Михайловского”. Oli 1974–97 TPedI/TPÜ filos osk-a v-õpetaja ja dots. Õpetanud filos ajalugu, eetikat, inimese filos. – Uurimisvaldkonnad: filos ajalugu, sotsiol, sotsiaalpsühhol. Teadustöö tähtsaimaid tulemusi: kollektiivse käitumise sotsiaalpsühhol mehhanismide ja populismi arengutendentside kindlakstegemine. Üle 30 teadustr-e.

T: Materia mõiste olemus V. I. Lenini teoses “Materialism ja empiriokrititsism” ja kaasaeg. Tln, 1983; Ideede võitlus arusaamades. Tln, 1986; Populism minevikus ja tänapäeval. // Aja Puls (1989) 1; Inimkäsitlused ja eetika sotsiaaltöö lähtekohana (kaasautor A. Tiko). Tln, 1997; Berliini probleem ja külm sõda. Tln, 2003; Globaliseerumine ja postkommunismi kujunemine. Tln, 2004.

B: TPÜ läbi aegade, 125.

PINTSAAR, AIVAR (1. IV 1960, Tartu), arstiteadlane, ortopeed; teenistuja p. Lõpetas 1978 Tartu 7. Kk-i, 1986 TÜ arstitsk-a. Täiendas end Soome, Rootsi, Belgia, Saksamaa, Sveitsi, Austria traumakliinikutes. Oli 1986–87 Tartu Vab Kliinilise Haigla intern, 1988–90 TÜ traumatol, ortopeedia ja välikirurgia kat-i kliiniline ordinaator, 1990–92 samas asst, 1992–2000 traumatol ja ortopeedia kliiniku asst, a-st 2000 TÜK-i traumatol ja ortopeedia kliiniku dir. – Uurinud hüppeliigese ebastabiilsust, põlveliigese artroskoopiaga seonduvat, operatsioonijärgset lihas- ja käimisfunktsiooni taastumist. Saanud patendi hüppeliigese fiksaatorile. Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Seltsi (1992), Eur Sporditraumatol, Põlvekirurgia ja Artroskoopia Seltsi (1994), Skeletihaiguste Seltside Rahvusv Föderats-i (1995) liige, Eesti AO-ALUMNI esimees. Ü 50 teadustr-e, 1 patent.

T: Postural corrections after standardised perturbations of single limb stance: effect of training and orthotic devices in patients with ankle instability (kaasautorid J. Brunhildsen, H. Tropp). // Br. J. Sports Medicine 30 (1996) 2; Changes in functional characteristics and myosin heavy chain composition in m. vastus medialis before and after arthroscopy for knee injury (kaasautor). // Knee Surg, Sports Traumatol, Arthrosc. 7 (1999) 2; Isokinetic torque deficit of the knee extensor muscles after arthroscopic partial meniscectomy (kaasautor). // Knee Surg. Sports Traumatol. Arthrosc. 8 (2000) 5;

Recovery of knee extensor muscle contractile properties after arthroscopic partial meniscectomy (kaasautor). // *J. Sport Rehabilitation* 10 (2001) 4.

B: TÜ BL II, 131; TÜK 200, 340, 342.

PIRN, Rein (13. VII 1932, Tartu), tehnikateadlane, arhitekt-akustik; kohtuniku p. Õppis 1940–44 Tallinna ÕS-i algkoolis. Põgenes 1944 koos vanematega Saksamaale. Lõpetas 1951 Durbanis (Lõuna-Aafrika Unioon) *Marist Brothersi* kk-i, 1956 Natali Ük-i *B. Arch.* kraadiga ja 1963 Harvardi Ük-i *M. Arch.* kraadiga. Oli 1963–78 Chicagos ja 1978–91 Bostonis teadusfirma *Bolt Beranek and Newman Inc.* ja a-st 1991 samas asuva *Acentech Inc.* teenistuses arhitektuuri-akustika konsultandina, ühtlasi 1969–79 Notre Dame'i Ük-i (South Bend, Indiana) külalisprof (*visiting assist. prof.*). – Uurimisvaldkond: ehitiste, pms kontserdi- ja teatrisaalide, ka seinteta (*open-plan*) ruumide akustika. Kavandanud üle 100 saali akustika, sh Dominikaani Vab rahvusteater Santo Domingos, kontserdisaalid *Barrus Rexburgis* (Idaho), *Spivey Hall* Atlantas jt. Pidanud ettekandeid *Acoust Soc. Am.* koosolekutel jm. *Inst. of South African Architects*'i (1957–95), *Royal Inst. of British Architects*'i (1959–88), *Acoust Soc. Am.* (a-st 1964) liige.

T: Acoustical variables in open planning. // *J. Acoust. Soc. Amer* 49 (1971) 5; Correlation between the subjective room-acoustics judgments of two listeners in concert halls. // *Acustica* 47 (1981) 4; Some early measurements of lateral sound in two small halls. // *Appl. Acoustics* 17 (1984) 5; Acoustical insulation and materials. // *Encyclopedia of Architecture: Design, Eng. & Construction I.* New York, 1988; Some objective and subjective aspects of three acoustically variable halls. // *Appl. Acoustics* 35 (1992) 3; Acoustical materials and methods. // *Architectural Acoustics: Principles and Practice.* New York, 1999; Room acoustics (kaasautor Ronald Lewcock). // *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 2nd ed. London ja New York, 2001.

B: ETVpK, 93–94; Korporatsioon *Fraternitas Estica* 1907–1982. Toronto, 1983, 147; Sound Ideas: Acoustical Consulting at BBN and Acentech. Cambridge, Massachusetts, 2005, 161–167.

PIROGOV, Nikolai (25. XI 1810, Moskva – 5. XII 1881, Višnja Vinnitsa läh), vene arstiteadlane, kirurg ja anatoom; ametniku p. Lõpetas 1828 MÜ arstitsk-a, õppis 1828–32

TÜ Professorite Inst-s prof J. Chr. Moieri juhendamisel kirurgiat ning oma algatusel topograafilist ja kirurgilist anat-t, med-dr (1833, TÜ), vk “Num vinetura aortae abdominalis in aneurismate inguinali adhibitu facile ac tutum sit remedium?”. 1833–35 täiendas end kirurgias Saksamaa tuntuimate kirurgide juures ja 1838 Pariisis. Peterburi Med-kirurgilise Akad akadeemik (1846), Peterburi TA k-liige (1846); tegelik riiginõunik. Naasnud 1835 Saksamaalt, töötas algul kliinikus oma õpetaja J. Chr. Moieri juures, seejärel tema järeltulijana 1836–37 TÜ arstitsk-a erakorr, 1837–41 teor ja praktilise kirurgia prof-na, ühtlasi oli 1836–41 kirurgiakat-i ja -kliiniku juh. Õpetas (loengutel enda valmistatud prepraatidest tehtud topogr jooniseid kasutades ning vivisektsioone tehes) teor ja praktilist kirurgiat, kirurgilist ja patol anat, ka silmahaigusi. Õppetöö kõrval jätkus Prof-te Inst-s alustatud uurimistöö, millega P. kindlustas eksperim suunda ja andis tead põhjenduse anatoomilis-füsioloogilisele suunale kirurgias. 1837 ja 1839 ilmus P. väljaandel 2-köiteline teos *Annalen der chirurgischen Abtheilung des Clinicums d. kaiserl. Universität Dorpat*, milles kriitilist suhtumist ja oma vigade tunnistamist käsitatakse arstiteaduse ja -praktika arengu tähtsaima eeltingimusena ning efektiivse meetodina diagnoosimis- ja ravivigade vältimiseks. Esimese suure tunnustuse kodu- ja välismaal tõi uurimus *Anatomia chirurgica truncorum arterialum atque fasciarum fibrosarum* koos atlasega *Anatomia chirurgica truncorum arterialum* (Dorpat, 1837–1838), mis pälvis Vene TA Demidovi preemia ning ilmus kokku viies tr-s, sh ka saksa ja prantsuse k-s. Õppetöö vaheajal tegi koos 2–3 asst-ga väljasõite Tallinna, Valmierasse, Cēsisesse ja Riiga, kus võttis vastu haigeid ja tegi operatsioone kasvajate kõrvaldamiseks, karioosete ja nekrootiliste luude eemaldamiseks ning silmahaiguste (kataraktid jm) ravimiseks. 1841–56 oli P. Peterburi Kirurgiaakad (hilisem Sõjamed-i Akad) hospitaalkirurgia prof, akad kirurgiakliiniku rajaja ja juh, a-st 1846 praktilise anat inst-i dir, ühtlasi 2. jalaväehospidali kirurg ja Peterburi med instrumenditehase tehnikadir, 1856–58 Odessa ja 1858–61 Kiievi õpperingkonna kuraator ning rahvahariduse min-i nõukogu liige, 1862–66 Saksamaale komandeeritud prof-kutseks valmistuvate Vene teadlaste mentor. A-st 1866 elas oma mõisas Višnjaj. 1847 käis Kaukaasia ja 1854–55 Krimmi sõjatandril, 1870 Punase Risti vaatlejana Preisi-Prantsuse ja 1877–78 Vene-Türgi sõjas. – Maailmakuulsusega kirurg ja anatoom, kes anat ja kirurgia ühendamise pani aluse uuele teadusele – kirurgilisele ehk topograafilisele anatoomiale, eksperim-kirurgia

ja sõjalise välikirurgia rajajaid. Võttis kasutusele jäiga kipsmähise, kasutas 1847 (Kaukaasias) esimesena eeternarkoosi lahinguväljal, arendas jala amputeerimisel luuplastikat, üldistas oma kogemusi haavatute ravimisel välitingimustes. Kolm Vene TA Demidovi preemiat. 1879–81 kirjutatud memuaarid (*Дневник старого врача*) sisaldavad ka andmeid TÕ-st a-il 1830–1840. Paljude kodu- ja välismaiste teadusorg-de auliige, TÕ (1852) ja mitme Vene ning välismaa ük-i audr.

T: Chirurgische Anatomie der Arterienstämme und der Fascien. Dorpat 1937–1839 (ka prantsuse k-s); 5. tr: СПб, 1881, Ueber die Durchschneidung der Achillessehne, als operativorthopädisches Heilmittel. Dorpat, 1840; Angewandte Anatomie des menschlichen Körpers mit Abbildungen. Descriptiv-physiologische und chirurgische Anatomie. СПб, 1843–1845; Анатомическое изображение человеческого тела, назначенное преимущественно для судебных врачей, с атласом. СПб, 1846; Recherches pratiques et physiologiques sur l'éthérisation. Petersburg, 1847; Klinische Chirurgie. Leipzig, 1854; Anatomia topographica sectionibus per corpus humanum congelatum triplici directione duetis. Petersburg, 1851–1854; Анатомия разрезов. // Отечеств. Зап. (1860); Grundzüge der allgemeinen Kriegschirurgie nach Remeniscenzen aus den Kriegen in der Krim und im Kaukasus. Leipzig, 1864; Военно-врачебное дело и частная помощь на театре войны в Болгарии и в тылу действующей армии в 1877–78 гг. I, II. СПб, 1879.

B: Левицкий П, 261–268; Die Aerzte Livlands, 317–318; 317; БМЭ, 248–252; БСЭ 33, 75–77; ADUT, 97; ЕЕ 7, 331; ТÕ ajalugu II, 18, 91, 97–99, 117, 147, 224, 229, 242, 245–246, 253, 323, 366, 367, 376; *Калью П. И. Н. И. Пирогов и анатомо-физиологическое направление в хирургии*. М, 1959, 25–26; *Ksenofontov, J.* Esimene vene kuulsate arstide seas. // Edasi (1982) 21. I; Nikolai Pirogovi 175. sünniaastapäeva puhul. // Edasi (1985) 5. XII.

R. Juursoo

PIRRUS, Enn-Aavo (24. XI 1935, Tartu), geoloog; riigiteenistuja p, Reet P. abikaasa. Lõpetas 1954 Tartu 1. Kk-i, 1959 TÕ geol kaardistamise ja maavarade otsimise erialal, 1965 GI asp-i, geol-mineral-knd (1966, TA), vk “Литология ленточных глин Эстонии”, geol-mineral-dr (1989, Ülel Geol Inst Lgr-s), vk “Литогенез венда и камбрия Северной

Прибалтики". Oli 1959–72 TA GI v-ins, n- ja v-teadur, 1974–92 litol sektori juh, 1992 peateadur, 1992–2002 TTÜ Mäeinst-i rakendusgeol õt-i juh, prof, ühtlasi jätkas GI-s settekivimite mineral töörühma juhendamist, 2002– emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: savikivimite geol ja geokeemia, Eesti jääjärveliste savide kompleksne litol uurimine; Eesti ja Ida-Euroopa platvormi settekompleksi vanima osa – vendi ja kambriumi ladestu stratigr, litol, paleogeogr ja paleotektoonika; kohaltekkelise (autigeense) mineraalkomponendi uurimine Eesti settekivimites. Vendi ja kambriumi ajastu paleogr terviklikuks regionaalseks uurimiseks osales 1969–92 arvukates eksped-des Valge mere rannikupiirkonda, Karjala-Laadoga regiooni jm. Olnud 12 väljaande toim. LUS liige (1968–75 geol-sektsiooni esimees ja abiesimees), Eesti Geol Seltsi juhatuse liige (a-st 1992) jm. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbemedal (1987), K. E. Baeri mälestusmedal (1992), E. Kumari nim. looduskaitsepreemia (2005). Üle 150 teadustr-e, sh 3 monogr ja 2 õpikut; arvukalt aimeartid.

T: Ленточные глины Эстонии. Тлн, 1968; О стратиграфий пограничных слоев венда и кембрия на северо-западе русской платформы (kaasautor). // Изв. АН СССР. Геол. (1971) 11; Стратотипические разрезы кембрия Эстонии (kaasautor). Тлн, 1977; Классификация стратиграфических пробелов и седиментационных перерывов в палеозое Прибалтики (kaasautor). // Изв. АН СССР. Геол. (1987) 1; Freshening of the Late Vendian Basin on the East European Craton. // TA Toim. Geol (1992) 3; Maavarade geoloogia. Tln, 2000; Eesti geoloogia. Tln, 2001; Eesti siluri karbonaatkivimite lõhelisusest. // Tektoonika ja keskkond. Tln, 2002; Settekivimite litifitseerumine. Tln, 2002; Possibilities of stratigraphical interpretation of the Dividal in the Kilpisjärvi area (Finnish Lapland), based on lithogenetic characteristics. // TA Toim. Geol (2004) 1.

B: TTÜ professorid, 44; EGBT, 89; EE 14, 374; ИГНЭ, 324; EE 7, 331; 14, 374; Maa Universumis, Tln, 2004, 318; Enn Pirrus. Personaalnimestik 1960–2005. Tln, 2005; TTÜ professorid läbi aegade, 323–324.

PIRRUS (a-ni 1960 **Sõrmus**), **Reet** (17. III 1935, Pärnu – 22. XII 1997, Tallinn), geoloog, palünoloog; teenistujate t, Enn-Aavo P. abikaasa. Lõpetas 1953 Viljandi Kk-i, 1959 TÕ geol-osk-a. Töötas 1959 EGV Tartu kaardistamisrühmas, oli 1960–97 GI

teadur. – Uurimusi kvaternaargeol, eriti järvesetete ja hilispleistotseeni setete palünol kohta. Üle 50 teadustr-e.

T: Межморенные органогенные отложения в Карукюла (kaasautor K. Orviku). // Литология и стратиграфия четвертичных отложений Эстонии. Тлн, 1965; Late-glacial lake sediments in Estonia (kaasautor L. Saarse). // Polskie Archiwum Hydrobiologii 25 (1978) 1 / 2; К голоценовому развитию Псковско-Чудского озера (kaasautorid A. Miidel, A. Raukas). // Проблемы исследования крупных озер СССР. Л, 1985; Pinnakate (kaasautor). // Eesti šelfi geoloogia. Tln, 1993; Late Weichselian and Holocene water-level changes of Lake Peipsi, Eastern Estonia (kaasautorid T. Hang, A. Miidel). // Landscapes and life. Strasbourg, 1996; Geological events determining the Stone Age environment of Kunda (kaasautorid R. Karukäpp, T. Moora). // Coastal Estonia. Strasbourg, 1996.

B: EGBT, 89.

PIRSKO, Priit (20. VIII 1964, Tallinn), ajaloolane; raamatupidaja p. Lõpetas 1982 Tallinna 32. Kk-i, 1987 TÜ ajaloo osk-a, 1989 asp-i, filos-mag ajaloos (1992, TÜ), vk “Virumaa rahvastik 19. sajandi teisel poolel”. Täiendanud end 1992 Stockholmi Ük-i juures ja 1998 Soome Rahvusarhiivis. Oli 1989–92 TÜ doktorant ja ajaloo osk-a lektor, 1993–98 EEA dir, 1999–2000 Rahvusarhiivi regionaaldir, 2000– riigiarhivaar, ühtlasi 2002–05 TÜ külalisprof. – Uurimisvaldkonnad: arhiivindus, sotsiaal- ja maj-ajalugu, ajalooline demogr. Uurimistööks saanud grante ja stipendiume Rootsi Inst-It (1992), ETF-It (1995), Eesti Rahvuskultuuri Fondilt (2000). ÕES, AAS, Eesti Arhivaaride Ühingu liige, kuulunud ka Arhiivinõukogu ja EL Riigiarhiivide Büroosse. Üle 10 teadustr-e.

T: Maatu talurahva osatähtsus Põhja-Eestis 1880. aastatel (kihilkonnakohtunike aruannete alusel). // TÜ Toim 941 (1992); Sangastest Samaarasse ja Siberisse. // Bergid ja Sangaste. Trt, 1994; Talud päriseks. Protsessi algus müüjate ja ostjate pilgu läbi. // Seltsid ja ühiskonna muutumine. Talupojaühiskonnast rahvusriigini. Tln-Trt, 1995; Eestkostest vabanemine. Agraarsuhetest Eestis 18.–19. sajandil (kaasautor M. Laur). // EAA Toim 10 (1998) 3; Estonian Archives in the Consciousness of the Estonians. // Musarum Minister. Studia in honorem Kari Tarkiainen. Helsinki, 1998; Arhiivinduse metodoloogilisi

sõlmküsimusi, eriti lähiajaloo kontekstis. // Ajaloolise tõe otsingul. Tln, 2000; (Rahvus)arhiivi arengust. // Tuna (2001) 1; Die Aufhebung der adligen Bevormundung in Liv- und Estland. Eine Besonderheit der Bauernbefreiung im Russischen Reich. – Beiträge zur Geschichte des Ostseeraumes (kaasautor M. Laur). // Greifswalder Historische Studien 4. Hamburg, 2002.

PIRSO, Jüri (22. I 1941, Audru v, Pärnumaa), tehnikateadlane; talupidaja-kaluri p. Lõpetas 1960 Tõstamaa Kk-i, 1966 TPI meh-ins-na, 1976 samas aspi-i, tehnikaknd (1976, Moskva Terase ja Sulamite Inst), vk käsitles koostise ja tehnol faktorite mõju kroomkarbiidsete kõvasulamite struktuurile ja omadustele, tehnikadr (1996, TTÜ), vk “Titanium and chromium carbide based cermets”. Oli 1967–73 TPI metallogr labori juh, 1976–79 TPI v-teadur, 1979–92 pulbermetallurgia tootmisharu labori juh, 1992– TTÜ materjalitehn inst-i v-teadur. Lugenud komposiitmaterjalide, tehnokeraamika ja pulbertehnol kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: materjaliteadus, pms pulbermetallurgia, kõvasulamite tehnol, erosioon-, hõõrde- ja abrasiivkulumine. Olnud mitme uudse tehnol (kroomkarbiidsete kermiste reaktsioonpaagutamine, volframkarbiidsete kõvasulamite valmistamine mehaaniliselt aktiveeritud sünteesi teel) autor ja kaasautor. Mitme grandi vast täitja. Nanotehnol-alase EL projekti Eesti-poolne koordinaator, Eesti volitatud ins (1998). Eesti Mehaanikains-de Seltsi liige. ENSV rkl preemia (1985, koll-s). Üle 110 teadustr-e, 11 autorit-t, 1 kasulik mudel.

T. Structure Formation of Cr₃C₂-base Cermets During Sintering (kaasautor M. Viljus). // Proc. of Powder Metallurgy World Congr. (Kyoto) 2 (2000); Behaviour of TiC-base Cermets in Different Wear Conditions (kaasautorid J. Kübarsepp, H. Klaasen). // Wear 249 (2001); Mechanical Properties and Features of Cermets (kaasautorid I. Hussainova, J. Kübarsepp). // Wear 250 (2001); Microstructural Aspects of Wear of Particle Reinforced Composites (kaasautor I. Hussainova). // Advances in Powder Metallurgy & Particulate Materials 6 (2003); Sliding wear of TiC-NiMo cermets (kaasautorid M. Viljus, S. Letunovits). // Tribology Int. 37 (2004).; Friction and Wear Behaviour of Cemented Carbides (kaasautorid M. Viljus, S. Letunovits). // Wear 257 (2004); Reactive Carburizing Sintering – A Novel Production Method for High Quality Carbide-Nickel Cermets (kaasautor). // Int. J. of Refractory & Hard Materials 24 (2006).

B: EE 14, 374; TPI 1936–1986, 256, 467, 469, 499.

PISSARŽEVSKI, Lev (13. II 1874, Chişinău – 23. III 1938, Dnepropetrovsk), Ukraina keemik. Lõpetas 1906 Novorossiiski Ük-i Odessas, stažeeris 1900–02 W. Ostvaldi juures Leipzigi Ük-s, mag (1902, Odessas), keemiadr (1913, MÜ), vk “Свободная энергия химической реакции и растворитель”; Ukraina NSV TA (1925) ja NSVL TA akadeemik (1930). Oli 1904–08 TÜ keemiaprof, a-st 1908 Kiievi ja Tbilisi PI, a-st 1913 Jekaterinoslavi (Dnepropetrovski) mäeinst-i ja ük-i prof, 1927–38 (tema algatusel loodud) Ukraina Füüsikal Keemia (a-st 1938 Ukraina TA P-nim. Füüsikal Keemia) Inst-i dir. – Uurimusi pms peroksiidide ja peroksohapete struktuuri ja omaduste kohta ning elektrokeemia alal. Oli üks esimesi elektroniteooria rakendajaid redoksreaktsioonide, katalüüsi- ja elektroodiprotsesside puhul. Tartu perioodil ilmunud töödes käsitles lahusti mõju ioonreaktsioonide tasakaalule ja lahuste elektrijuhtivusele. Katseandmetest tulenev molaarjuhtivuse ja viskoossuse korrutise püsivuse põhimõte sai tuntuks Waldeni-Pissarževski reeglina. Mitme monogr ja õpiku (Sissejuhatus keemiasse, 1926 jt) autor.

T: К вопросу о величине константы равновесия одной и той же реакции в различных растворителях. // Ж. Русского физ-хим об-ва 36 (1904); Электропроводность и внутреннее трение (kaasautor I. Lemke). // Ж. Русского физ-хим об-ва 37 (1905); Растворитель и константа равновесия (kaasautor I. Levites). // Ж. Русского физ-хим об-ва 40 (1908).

B: Лев Володимирович Писаржевский. Киев, 1940; *Ряго Н.* Из истории химического отделения Тартуского университета. // Тр. Ин-та истории естествозн и техн. 12 (1956); *Palm, U.* Keemia arenguhooni Tartu Ülikoolis 1802–1918. // Tartu Ülikooli keemiaosakond (1947–72). Trt, 1972, 31–33; EE 7, 333; TÜ ajalugu II, 274, 358–360, 391, 392.

V. Past

PISTOHLKOHRS, Gert von (17. XII 1935, Narva), baltisaksa ajaloolane; end mõisniku p. Asus II maailmasõja ajal koos vanematega Saksamaale. Õppis 1955–63 Müncheni ja Göttingeni ük-s ajalugu ning inglise ja saksa filol, sooritas riigieksami 1965 Müncheni Ük-is, *dr. phil.* (1974, Göttingeni Ük), vk “Ritterschaftliche Reformpolitik

zwischen Russifizierung und Revolution. Historische Studien zum Problem der politischen Selbsteinschätzung der deutschen Oberschicht in den Ostseeprovinzen Rußlands im Krisenjahr 1905". Oli 1965–73 Rosenheimis gümn-iõpetaja, ühtlasi a-st 1966 Göttingeni Ük-i asst, a-st 1974 Göttingeni Ük-i ajalooseminari õppejõud ja a-st 1986 akad ülemnõunik. – Uurinud Balti rüütelkondade 1905.–1907. a-te pol, Balti provintside pol ajalugu Vene rev-de ajajärgul, TÜ ajalugu ning Balti riikide maailmasõdadevahelist ajalugu. Ajaloolasena R. Wittrami õpilane. Teenekas eesti, läti ja saksa ajaloolaste koostöö edendaja (Marburgi sümposionid, Balti ajaloolaste korrapärased kohtumised Göttingenis). AABS liige (1976), Balti Ajaloo Komisjoni esimees (a-st 1979), Läti TA välisliige (1990), Herderi Inst-i kuratooriumi liige (a-st 1993). Üle 40 teadustr-e.

T: Ritterschaftliche Reformpolitik zwischen Russifizierung und Revolution. Göttingen, 1978; Juhan Kahk`s interpretation of feudal agrarian economy in Estonia and Northern Livonia 1825–1850. // J. Baltic Studies (1978) 9; The Russian Baltic Provinces Between the Revolutions of 1905 and 1917 (kaasautor) A. Ezergailis). // Quellen und Studien zur baltische Geschichte. 4. Köln/Wien, 1982; Die historischen Voraussetzungen für die Entstehung der drei baltischen Staaten. // Die Baltischen Nationen. Estland, Lettland, Litauen. Köln, 1990; Baltimaade regionaalne uurimine Saksamaa Liitvabariigis. // 50 aastat Eesti Teaduste Akadeemiat. Tln, 1989; Baltische Länder. Baltische Geschichte im Osten Europas (kaasautor ja toim). Berlin, 2002.

B: EE 14, 374; ETVpK, 94; LDW, 210–213.

R. Juursoo, K. Siilivask

PISUKE, Alfred (6. VIII 1929, Jõgeveste v, Valgamaa), spordipedagoog; talupidaja p, Heiki P. isa. Lõpetas 1948 Tõrva Kk-i, 1953 TÜ õigustsk-a ja 1957 kehakultuurisk-a, 1967 asp-i, ped-knd (1967, TÜ), vk "Mõningaid võimalusi treeningkoormuse doseerimiseks nais- ja meesjooksjail intervallmeetodi kasutamisel". Oli 1953–58 TÜ kergejõustikukat-i v-laborant, 1958–60 TÜ spordiklubi kergejõustikutreener, 1960–61 v-instruktor, 1961–64 ja 1967–68 kergejõustikukat-i õpetaja, 1968–73 v-õpetaja, 1973–84 kat-i juh, dots, 1984–92 dots, 1992–95 treeninguõpetuse inst-i dots. Õpetanud kergejõustikku; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: spordiped ja spordiajalugu.

Olnud 7-kordne Eesti meister kergejõustikus, NSVL üliõpilasmeister 800 m jooksus (1953). TÜ spordiklubi juhatuse esimees (1972–74), ENSV Kergejõustikuföderatsiooni presiidiumi liige (1972–81) ja treenerite nõukogu esimees (1972–79). ENSV tnl treener. Spordiühingu „Kalev” auliige. Üle 90 teadustr-e, aimeart-d.

T: Kehalised võimed. Sportliku treeningu üldised alused (kaasautor). Trt, 1974; Võistluskäimine. Trt, 1975; Kesk- ja pikamaajooks. Trt, 1975; 2. tr: (kaasautor A. Nurmekivi). Tln, 1985; Kergejõustik Tartu Kalevis möödunud sajandil. // Tartu Kalev – 100. Trt, 2001.

B: TÜ BL I, 331; II, 132; ESBL, 489–490; TÜ ajalugu III, 302, 363.

PISUKE, Heiki (14. VII 1955, Tartu), õigusteadlane; Alfred P-e p. Lõpetas 1973 Tartu 2. Kk-i, 1978 TÜ õigustsk-a, 1981 asp-i, õigusknd (1984, Leningradi Ük), vk “Правовое регулирование архитектурной деятельности”. Oli 1981–86 TÜ õigustsk-a tsiviilõiguse ja -protsessi kat-i õpetaja, 1986–88 v-õpetaja, 1988–92 dots, 1989–91 ka välissuhtlemise õigusprobleemide labori juh, 1992–95 õigustsk-a rahvusv eraõiguse prof, 1995–1997 erakorrr prof, 1996–2002 Eraük-i Õigusinst korr prof, intellektuaalse omandi ja rahvusv eraõiguse õt-i juh, teadusprorektor, 1997–2002 ka TÜ külalisprof, 2002– TÜ õigusinst-i intellektuaalse omandi õiguse korr prof, 2003–04 direktori kt, a-st 2005 eraõiguse osk-a juh. Ühtlasi oli 1991–94 kultuuriministri nõunik autoriõiguse küsimustes, 1995–97 Justiitsmin-i rahvusv õiguse osk-a juh, 1997–2003 justiitsministri nõunik. Stažeerinud külalisteadurina Harvardi (1986–87), Londoni (1992–93), Uppsala (1992, 1998), Edinburghi (1998) ük-s, Stockholmi Majandusük-s (1993, 1995), Belgia *Université Catholique de Louvainis* (1997), Max Plancki Patendi-, Autoriõiguse ja Konkurentsioõiguse Inst-s Münchenis (2000) ja Salzburgi Seminaris (1995), pidanud loenguid Uppsala, Århuse ja Lapi ük-s, Soome Avaliku Halduse Inst-s (FINTRA). Õpetanud Rooma eraõiguse aluseid, rahvusv eraõigust, intellektuaalset omandit, autoriõigust, tsiviilõiguse üldosa; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: intellektuaalne omand, rahvusv eraõigus, tsiviilõigus, EL õigus, tarbijakaitse. Olnud 7 ETF grandii hoidja, ELi ja justiitsmin-i finantseeritud uurimisprojektide juht, ETF ja TKN sotsiaalteaduste ekspert. Põhiseaduse ekspertkomisjoni liige (1996–98). Osalenud õigusloomes, pms autori- ja tsiviilõiguse alal, sh autoriõiguse töögrupi juh. Välja töötanud mitmeid rkl-e arengukavade eelnõusid ja olnud mitme

valitsuskomisjoni liige. A-st 1997 autoriõiguse asjatundjate komisjoni liige. Olnud 1989–92 TÜ välissuhtlemise õigusprobleemide labori publikatsioonide sarjas ilmunud 8 kogumiku toim, „Õigusinst-i Toim-te” koost, a-st 2003 ”Intellektuaalse Omandi Infokirja” toim, mitme välismaise ajakirja toim-koll-i liige ja Eesti korrespondent. Osalenud rahvusv läbirääkimistel, sh EL-ga (1992–2003), olnud EV välisdelegatsioonide ja 2001–04 mitme rahvusv ekspertgrupi liige, sh Eur Komisjoni *High Level Expert Group on Intellectual Property*, rahvusv eraõiguse ja intellektuaalse omandi rahvusv ekspertgrupi (2005–), Eur tarbijaõiguse ekspertgrupi (1998–2001)) ja mitme rahvusv võrgustiku liige (a-st 2005), *Int. Assoc. for the Advancement of Teaching in Intellectual Property (ATRIP)* liige (1993–95 juh liige), Rahvusv Õiguse Assots-i (ILA) liige (1996–98, 2000–04 Eesti haru asepresident), EAÕS-i liige (1992, 1993–97 juh liige), Eesti Autorite Ühingu asutajaliige (1991), Eesti Advokatuuri liige (1995 ja 2004), Eur Õiguse Assots-i Eesti haru asutajaliige (2004). Valgetähe IV kl teenetemärk (2004). Üle 100 teadustr-e.

T: Eesti on jälle Berni konventsiooni liige // Eesti Jurist (1994) 11; Estonia again on the world copyright map // Copyright World, London, (1993), Issue 28; Consumer Protection in Bulgaria, Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania and Romania. National Reports and Comparative Analysis (kaasautor). // Louvain-la-Neuve, Centre de droit de la consommation, Université Catholique de Louvain (1995); Market regulation in Estonia. // Law, Economics and Business in the Melting Pot. The case of Regional Development in the Baltic States. Copenhagen Business School, Tokai Univ. Eur. Center, 1997; The influence of social reforms and information society on consumers in transition economy. // Consumer Law in the Information Soc. London, Boston, 2000; The process of bringing Estonia’s legal system into conformity with the European Union’s *acquis communautaire* // The Baltic States at Historical Crossroads. Riga, 2001; Building a national intellectual property protection system: some issues concerning copyright and related rights in Estonia. // *Scand. Studies in Law. Intellectual Property* 42 (2002); Moral rights of author in Estonian copyright law. // *Juridica Int.* 7 (2002); Cultural dimension in Estonian copyright law. // *Juridica Int.* 9 (2004); Autor ja Ülikool. Trt, 2004; Autoriõiguse alused, Tln, 2006; Autoriõigus ja muusikateoste kasutamine. EKN, 2006.

B: APUT, 17; TÜ BL II, 132; Faculty of Law (1994), 50–51; EE 14, 374.

PLAAN, Enn (6. VI 1942, Tartu), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1961 Tartu 8. Kk-i, 1969 EPA põllumehh tsk-a, maj-knd (1988, Läti Põllum Akad), vk käsitles põllumettevõtete transporditeenindamise ökon ja organiseerimist (jõusööda veo näitel), maj-dr (1997, Läti Põllum Akad), vk käsitles põllum-transpordi ökon, organiseerimist ja planeerimist (tsentraliseeritud jõusöödaveo näitel). Oli 1969–88 EPA põllum ökon kat-i v-õpetaja, 1988–90 agraarökon kat-i dots-i kt, 1990–92 dots, 1992–94 ettevõtluse õt-i dots, 1994–98 EPMÜ ühistegevuse inst-i juh ja ühtlasi agraarökon ja turunduse inst-i dots, 1998–2000 EPMÜ õppeprorektor, prof, 2000–05 EPMÜ maj- ja sotsiaalinst-i dots, 2005– EMÜ maj- ja sotsiaalinst-i agraarökon ja turunduse töögrupi dots. Õpetanud tootmise org-st ja planeerimist, TTO-d, juhtimist. – Uurimisvaldkonnad: maamaj, agraarökon, transpordi- ja põllum-tehnika ökon, põllum-ettevõtlus ja ühistegevus. Töid transpordiökon-st, ettevõtlusest. Eesti Agraarökonomistide Assots-i ja Akad Ühistegevuse Seltsi liige. Üle 70 teadustr-e.

T: Transpordikulud sõltuvad jõusöödatsehhi tootmismahust. // EPA teadustööde kogumik (1989); Transporditeenuse areng põllumajanduses. // TÜ teadustööde kogumik (1993); Ettevõtlus kui töö- ja elulaad maal. // EPMÜ teadustööde kogumik 172 (1994); Ettevõtluse arendamisest Eesti külas (kaasautor). // EMPÜ teadustööde kogumik 188 (1996); Ühistud Eesti tegelikkuses (kaasautorid V. Allik, A. Sukamägi). // EPMÜ teadustööde kogumik 196 (1998); Põllumajanduslikust ettevõtlusest Lõuna-Eesti piirkonnas (kaasautorid A. Sukamägi, J. Krusealle). // Põllumajanduse tulevik ja Euroopa Liit. Tln, 2000.

B: EPA BL I, 68; II, 123; EPMÜ BL, 100; Agraart (1992) 3.

PLAAN (Plan), Oskar (26. I 1910, Ropka v, Tartumaa – 27. II 1993, Tartu), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1930 Tartu Tehnika Ühisgümni-i, õppis Tartu Pedagoogiumis, lõpetas 1947 TÜ loomaarstitsk-a, 1948–50 ELVI asp, vet-knd (1951, TÜ), vk “Tibude koktsidiosi tõrje”. Oli 1945–46 TÜ loomaarstitsk-a patol anat, histol ja parasitol kat-i asst, 1951–52 ELVI n-teadur, 1952–65 vet-osk-a juh, 1965-83 parasitol labori v-teadur ja a-st 1983 mitteametiseline v-teadur. Õpetanud patol anat-t. – Uurimisvaldkonnad: pms parasitol, ka vet sigimisbiol ja günekol. Üle 130 teadustr-e.

T: Veiste ahtrus ja selle tõrje. Tln, 1957; Sigade rühmaviisilisest dehelmintiseerimisest naatriumfluoriidiga ja santoniiniga askaridoosi korral. // ELVI tead tööde kogumik 3. Tln,

1959; Loomade parasitaarhaigused (kaasautor J. Parre). Tln, 1964; Испытние препаратов соматотронного гормона и вакцинации новорожденных поросят против миграции личинок аскаридозы. // Сб. научн. тр. ЭНИИЖВ 21. Тлн, 1970; О некоторых ветеринарно-профилактических мероприятиях на крупной ферме овец в условиях Эстонской ССР. // Теор. и практ. вопр. ветеринарии. 21. Тлн, 1977.

В: AAUT III, 160; TÜ BL I, 426–427; ELVI, 45, 114; ELR (1990) 1, 54; (1994) 3, 74–75.

PLAAT, Jaanus (16. VIII 1967, Rakvere), etnoloog ja usundiajaloolane; töölise ja õpetaja p. Lõpetas 1985 Rakvere Õhtukk-i, 1992 TÜ ajaloo osk-a, 1992–94 samas magistrant ja 1994–2000 doktorant. Täiendas end 1993–94 USA-s Kentucky Ük-s kultuuriantropol-s ning 1995–96 Uus-Meremaal Victoria Ük-s Wellingtonis, filos-mag (etnol, 1994, TÜ), vk “Usuliikumised Lääne- ja Saaremaal 1875–1905”, *Ph.D.* (etnol, 2001, TÜ), vk “Usuliikumised, kirikud ja vabakogudused Lääne- ja Hiiumaal: usuühenduste muutumisprotsessid 18. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi lõpuni” (Trt, 2001). Oli 1992–93 ERM teadur ja 1995–2005 dir, ühtlasi 1995–2004 TÜ ajaloo osk-a etnol õt-i lektor, 2006 TLÜ AI projektijuht, 2006– EKA prof. – Uurimisvaldkonnad: kultuuriuuritud: usuliikumised, kirikud ja kogudused Eestis ja teistes Baltimaades (18. saj – 21. saj alguseni); Eesti vähemusrahvuste (eestivenelaste, sh vanausuliste, eestirootslaste jt) ajalugu ja religioossus. Korraldanud ja juhtinud etnogr ja religioonisotsiol välitöid ning filmivõtteid Eestis (Lääne-, Hiiu-, Saare-, Põlva-, Setu-, Ida-Viru-, Viljandi- ja Võrumaal 1995–2007), Mehhikos (1994, 1997), Vanuatul ja Saalomoni saartel (1996, 1999), Keenias (2000), Birmas, Tais, Laoses, Kambodžas (2001), Venemaal (Siberis 2001), Boliivias ja Peruus (2002), Venezuelas (2003), Iraanis (2003–04), Armeenias, Gruusias, Usbekistanis, Tadžikistanis ja Kõrgõzstanis (2004), Jamaikal ja Haitil (2005), Indias (2007). Koordineerinud rahvusv museol projekte Eestis, USA-s, Venemaal (Peterburis) ja Taiwanil. ÕES (1995–2002 juhatuse) liige, Eesti Muuseuminõukogu (1996–2005), Eesti Muinsuskaitse Nõukogu (2002–03) liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti prohvetid ja prohvetlus XVIII–XX sajandil. // Lng (1994) 9–10; New and old religious communities in 20th-century Estonia, on the example of West Estonia. // Acta

Ethnographica Hungarica 43 (1998); Vormsi usk: usuliikumised Vormsi rootslaste ja eestlaste seas 1740.–1990. aastail. // Akad (1999) 2; Religious movements and congregations in West Estonia from the mid-18th to the beginning of the 20th century. Their influence on the Estonian and Estonian-Swedish popular culture. // Acta Ethnographica Hungarica 46 (2001); Usuliikumised, kirikud ja vabakogudused Lääne- ja Hiiumaal. Trt, 2001; Christian and non-christian religiosity in Estonia in the 1990s: Comparison of estonians and other ethnic groups. // Pro Ethnologia 14 (2002) (<http://www.erm.ee/pdf/pro14/plaat.pdf>); Saaremaa kirikud, usuliikumised ja prohvetid 18.–19. sajandil. Trt, 2003; Religious change in Estonia and the Baltic states during the Soviet period in comparative perspective. // J. Baltic Studies 34 (2003) 1; The identity and demographic situation of Russian old believers in Estonia. (With regard to the period of the 18th to the early 21st century. // Pro Ethnologia 19 (2005); Die Veränderungen im religiösen Leben Estlands während der deutschen und der sowjetischen Okkupation 1940-1953. // Vom Hitler-Stalin-Pakt bis zu Stalins Tod. Estland 1939–1953. (2005).

B: EE 14, 374; <https://www.etis.ee>.

PLADO (a-ni 1972 Härmits), **Kaja** (12. XI 1952, Põlva), eripedagoog; metsniku t. Lõpetas 1970 Põlva Kk-i, 1978 TÜ defektol osk-a, eriped-mag (1996, TÜ), vk “Liitlausete õpetamine õpiraskustega lastele. Sissejuhataav ülevaade”. Oli 1980–89 TÜ eriped kat-i õpetaja, 1989–92 v-õpetaja, 1992– haridustsk-a eriped osk-a lektor, a-st 2004 osk-a juh. Õpetanud eesti k-e õpetamist erivajadustega lastele, õpilaste kirjaliku kõne puudeid; koost õppevahendeid ja õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: kõne ja k-e puuded, eesti k-e õpetamine õpiraskuste ja vaimupuudega lastele. Üle 20 teadustr-e.

T: I–V klassi Eesti laste süntaktilised oskused: baaslausete ühendamine ja moodustamine (kaasautor K. Karlep, T. Tõnurist). // Töid eripedagoogika alalt (1999) 15; Tekstülesande mõistmise probleeme (kaasautor R. Kuusk). // Eripedagoogika (2000) 2; Muuteoperatsioonide õpetamise mõju tavakooli II klassi õpilaste jutustamise kvaliteedile. // Töid eripedagoogikast (2001) 16; Mida teha ümberjutustusega? // Eripedagoogika. Logopeedia ja emakeel (2002) 3; Sõnad mängivad peitust. Harjutustik kõnearenduseks ja parandusõppeks (kaasautor K. Sunts). Tln, 2005.

B: TÜ BL II, 132.

PLAKK, Mari (24. XI 1951, Tallinn), tehnikateadlane; Paul P. t, Peeter P. õde. Lõpetas 1970 Tallinna 24. Kk-i, õppis 1970–72 TPI-s tööstuselektronikat ja 1972–75 Saksa DV-s Karl-Marx-Stadti Tehnikakõrgkoolis inform-tehnikat, 1978–80 TPI asp, tehnikaknd (tehniline küberneetika ja inform-teooria, 1984, KübI), vk “Разработка и исследование методов синтеза тестов для дискретных устройств на основе модели альтернативных графов”. Täienduskoolitus 1994. aastal Bentley Kolledžis (USA). Oli 1975–77 TPI tead uurimise sektori elektronarvutite kat-i ins ja v-ins, 1978–80 samas (aspirandina) n-teadur, 1981–90 Tead Õppe-Tootmiskeskuse “Algoritm” v-teadur, 1991–2001 TTÜ maj-tnsk-a arvutisaali juh ning teor maj-teaduse ja -metodol inst-i v-ins, 2001–02 Tiigrihüppe Sihtasutuse Koolielu internetiportaali toim, 2003–05 TPÜ haridustehnol keskuse koolitusjuht, 2006– keskuse teadur. Õpetanud digitaalsüsteemide diagnostikat, inform-t, arvutiõpetust ja arvutite kasutamisega seonduvat erinevates rakendusvaldkondades; koost õppematerjale. – Uurimisvaldkond: arvutustehnika ja inform, digitaalskeemide testdiagnostika; välja töötanud testide sünteesi meetodid alternatiivsete graafide mudelil; e-õppe juurutamise ja arendamisega seonduv (uuringud, võtted, meetodika, virtuaalsed e-õppe keskkonnad); haridusuuringud. Üle 15 teadustr-e.

T: Применение модели альтернативных графов при синтезе тестов для комбинационных схем (kaasautor R. Ubar). // TPI Toim 432 (1977); Uus eesti-saksa majandussõnaraamat (kaasautorid M. Hiimäe, K. Püssa). Tln, 2001 (võrguteavikuna 2004); IVA – Interactive Virtuelle Akademie. // Deutsch in Estland (DiE) (2003) 19; Infotehnoloogia eesti koolides (kaasautorid A. Toots, T. Idnurm). Tln, 2004; Eesti e-ülikooli vajaduste analüüs (kaasautorid M. Laanpere, R. Läheb). // A&A (2004); Tiger in Focus. Executive Summary. A longitudinal survey on ICT in Estonian schools 2000–2004 (kaasautorid A. Toots, T. Idnurm). Tln, 2005.

B: TPI 1936–1986, 429. Eesti Matkajate Leksikon, Tallinn 2001, 81; Koduleht: <http://mari.pri.ee>

PLAKK, Paul (15. VII 1909, Vana-Koiola v, Võrumaa – 5. II 2001, Tallinn), elektrotehnikateadlane; talupidaja p, Mari ja Peeter P-i isa. Lõpetas 1930 Tartu Tehnika Ühisgümni-i, 1941 TTÜ ehitus- ja meh-tnsk-a elektrotehnika erialal, 1952 TPI

elektrimasinate ja -aparatuuride erialal, tehnikaknd (1952, TPI), vk "Freesturba niiskuse määramine elektrilisel teel". Oli 1941–42 TTÜ füüsikal keemia labori ja füüsikalabori, 1942–44 elektrotehnika labori ning 1944–47 TPI füüsika labori ja elektrotehnika kat-i asst, 1947 elektriside kat-i v-õpetaja, 1947–53 dots kt, 1953–62 teor ja üledelektrotehnika kat-i juh, a-st 1954 dots, 1962–68 tööstuselektronika kat-i (esimene) juh ja 1968–83 elektroonikakat-i dots, 1983–87 TPI teadussektori v-teadur. Peamised loengukursused: kõrgepingetehnika, elektrotehnika teor alused ja elektronseadmed; koost õpikuid jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: mitmesuguste ainete mitte-elektriliste suuruste elektriline mõõtmine. Loonud 17 liiki uusi originaalseid elektronmõõteseadmeid. Eesti elektroonika- ja raadiotehnikaalase kõrghariduse alusepanijaid. Tegelenud ka elektrotehnilise kõrghariduse ajalooa Eestis. ENSV rkl preemia (1950), NSVL Rahvamaj Näituse pronksmedalid (1963, 1966). Üle 30 teadustr-e, 2 autorit-t.

T: Üldine elektrotehnika (kaasautor). Tln, 1949, ²1954; Pilk minevikku. // Tallinna Polütehnika 24/25 (1957; Новый метод измерения емкости конденсаторов с большими потерями. // TPI Toim. Seeria A 137 (1958); Тööstuselektronika. Tln, 1964; Измерения при статическом двойном электрическом поле. // TPI Toim. Seeria A 288 (1970); Transistoridega lairibavõimendid. Tln, 1976; Об измерениях электрического двойного слоя при твердых металлических электродах (kaasautor P. Plakk). // Тр. ТПИ 617 (1986); Эквивалентная схема электрического двойного слоя и его электротехнически противоречивая модель (kaasautorid P. Plakk, T. Plakk). // Тр. ТПИ 617 (1986); Закономерность структуры электрического двойного слоя между металлом и раствором сильного электролита (kaasautor). // Тр. ТПИ 651 (1987).

B: AAUT III, 258; EE 14, 374; TPI 1936–1986, 61, 285, 288–290, 294–295, 309, 310, 318–320.

PLAKK, Peeter (22. IV 1953, Tallinn), elektroonik; Paul P-i p, Mari P-i vend. Lõpetas 1971 Tallinna 24. Kk-i, 1976 TPI automaatikatsk-a. Oli 1976–86 TPI tead uurimise sektori ins, v-ins ja n-teadur, 1986–92 TÜ elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori v-teadur ja teadur, 1992–2002 OÜ Emros elektroonikains, 2002– OÜ Eli elektroonikains. – Uurimusi elektrilisest kaksikihist, med elektroonikast. 10 teadustr-t.

T: Об измерениях электрического двойного слоя при твердых металлических электродах (kaasautor Paul Plakk). // TPI Toim 617 (1986); Эквивалентная схема электрического двойного слоя и его электротехнический непротиворечивая модель (kaasautorid Paul Plakk, Tiit Plakk). // TPI Toim 617 (1986); Закономерности структуры электрического двойного слоя между металлом и раствором сильного электролита (kaasautorid Peeter Plakk, Tiit Plakk). // TPI Toim 651 (1987); Hot-wire anemometer for spirometry (kaasautorid P. Liik, P. Kingissepp). // Med. Biol. Eng. Comput. 36 (1998); Spiroanalüsaatori SA-03 andurite kontrollimine hingamiskõverate generaatori abil (kaasautor). // EA (2001) 9.

B: TÜ BL II, 132.

PLAKS, Arved (9. VI 1933, Tallinn), tehnikateadlane; aedniku-lilleäri omaniku p. Põgenes 1944 vanematega Saksamaale, siirdus sealt 1949 USA-sse. Õppis Geislingeni Eesti Gümnaasiumis, lõpetas 1951 Danburys (Connecticut) kooli, 1956 Connecticuti Ülikooli mehaanika erialal, *MBA* (1981, *Pacific Lutheran Univ.*), väikesuurte (2,5 MW) tuulegeneraatorite käitamist. Oli 1957–78 *Kaman Aerospace Corporation*'i insener-aerodünaamik, v- ja j-ainsid helikopterite ja lennukite aerodünaamika alal, 1978–95 *Boeing Corporation*'i j-ainsid tuulegeneraatorite arendamise valdkonnas, raketibaaside arendamisel ja *Int. Space Station*'i projekti efektiivsuse oskajaks j-ainsid. – Juhtinud edukalt uute helikopterite, suurte tuulegeneraatorite ja kosmosejaama mudelite loomist nende kontseptsioonide hindamiseks ja optimeerimiseks, parima lahenduse leidmiseks töövoime, turvalisuse ja maksumuse seisukohalt. Juhtis helikopteri HH-43B ettevalmistamist 5 maailmarekordi püstitamisel. *Soc. of Beta Gamma Sigma* liige, Ameerika Astronautika ja Aeronautika Inst-i (AIAA) auliige (1997). *Int. Space Station Program*'i aukiri (1995). Uurimistöö tulemused on avaldatud püsivalt ametkondlikes aruannetes ja trükistes.

Arved P-i p. **Jeffrey P.** (26. XII 1956, Hartford, Connecticut, USA), *Ph.D.* (Venemaa ajalugu, 1998), aastast 1998 *Univ. of Central Oklahoma asst. prof.*, osales 1987 (koos M.-A. Rikkeniga) Molotovi-Ribbentropi pakti paljastava brošüüri koostamises ja levitamises USA Kongressis.

T: Navy combat rescue aircraft for the 1980's (kaasautor). // Kaman Aircraft Report R-761 (1968); Development of a method for the analysis of improved helicopter design criterion. // USAAMROL Technical Report 74-30 (1973); Improved cost effectiveness of helicopters through a two-point design criterion. // Am. Helicopter Soc. Preprint 811. Washington, 1974; Design study of wind turbines 50 kW to 3000 kW for electrical utility applications. (NASA CR-134937.) // Kaman Aerospace Corp. (1976); Wind turbine system for high wind regions of California. // Boeing Eng. and Constr. Doc. D277-10224-1 (1980); Life cycle cost report, WPO1 space station Freedom program. // Boeing Doc. D684-10536 (1993); Mission effectiveness model for the international space station Alpha. // Boeing Doc. D684-10000-1 (1993); Performance, cost and risk evaluation in support of space station development. // Int. Soc. of Parametric Analysts Proc. San Diego, 1995.

PLANK, Toomas (27. IV 1971, Tartu), füüsik; ins-i p. Lõpetas 1989 Tartu 14. Kk-i, 1993 TÜ füüsika-keemiatsk-a, 1993–95 TÜ magistrant, 1995–2001 doktorant; *M.Sc.* füüsikas optika ja spektroskoopia erialal (1995, TÜ), vk “Elektronegatiivsete lisandgaaside mõju koroonastrümeeride kordussagedusele atmosfääriõhus”, *Ph.D.* füüsikas samal erialal (2001, TÜ), vk “Positive corona at combined DC and AC voltage”. Täiendas end 1995 ja 1997 Prantsuse val stipendiaadina Kõrgemas Elektrikoolis (*L'Ecole Supérieure d'Electricité*) Prantsusmaal. Oli 1996–2002 TÜ eksperim-füüsika ja tehnol inst-i optika ja spektroskoopia õt-i asst, 2002– lektor. Peamised loengukursused: arvutiriistvara, elektrimõõtmised, elektriväljade numbriline modelleerimine, füüsikal mõõtmiste alused. – Uurimisvaldkonnad: koroonalahendus, gaaslahendusprotsesside modelleerimine, plasmaspektroskoopia. 17 teadustr-t.

T: Repetition rate of streamers as a measure of content of electronegative additives in the air (kaasautor). // J. Phys. D: Appl. Phys. 30 (1997) 2; The after-effect of streamers of positive corona under combined voltage (kaasautorid A. Haljaste, M. Aints). // J. Phys. D: Appl. Phys. 33 (2000) 21; Segapinge koroonalahendus saastegaaside detektorina (kaasautor). // EFS ar 2000, XI. Trt, 2001; Origin of photoionizing radiation in corona discharges in air (kaasautor). // J. Phys. D: Appl. Phys. 34 (2001) 6; Corona based detector of electronegative trace gases (kaasautor). // Meas. Sci. Technol. 12 (2001) 5;

Laser-induced current in air gap at atmospheric pressure (kaasautor) // J. Phys. D: Appl. Phys. 38 (2005) 21.

B: kodulk: <http://www.physic.ut.ee/~tomas/>

PLANKEN (a-ni 1970 **Känd**), **Ülle** (17. II 1948, Tallinn), arstiteadlane, kardioloog; teenistujate t. Lõpetas 1966 Loksa Kk-i, 1972 TÜ arstitsk-a, 1979 kaugõppeasp-i, med-knd (1980, Kaunase Med-inst), vk “Артериальная гипертензия у мужчин и женщин среднего возраста г. Тарту”. Oli 1973–74 Laeva jsk-haigla juh, 1974–76 Tartu Kliinilise Haigla terapeut, 1976–1979 kardiol funktsionaaldiagnostika osk-a juh, 1979–88 ÜMPI v-teadur, 1988–91 ÜMPI Koronaarkirurgia Tallinna Teaduskeskuse v-teadur, a-st 1991 Tallinna Kiirabihaigla ja SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla kardiol osk v-arst. – Uurinud südame isheemiatõve msg aspekte. Eesti Kardioloogide Seltsi liige (sekr 1976–78). Üle 50 teadustr-e.

T: Arteriaalse hüpertensiooni esinemine Tartu elanikel (kaasautor). // NET (1979) 1; Morfiinanesteesia südame otsese revaskulariseerimisoperatsiooni puhul (kaasautor). // NET (1981) 2; Ангиографические исследования и факторы риска у женщин с инфарктом миокарда (kaasautor). // TÜ Toim 717 (1985); Отдаленный прогноз у больных инфарктом миокарда после внутикоронарного тромболитического лечения (kaasautor). // Кардиология (1987) 2; Müokardi infarkti ravi hilistulemused (kaasautor A. Rosenthal). // EA (1990) 4; Haemodynamic interaction of a new calcium sensitizing drug levosimendan and captopril (kaasautor). // Eur. J. Clin. Pharmacol. 49 (1996) 6; Pharmacokinetic-pharmacodynamic interrelationships of intravenous and oral levosimendan in patients with severe congestive heart failure (kaasautor). // Int. J. Clin. Pharmacol. Ther. 41 (2003) 8; Pharmacodynamics and pharmacokinetics of oral levosimendan and its metabolites in patients with severe congestive heart failure: a dosing interval study (kaasautor). // J. Clin. Pharmacol. 44 (2004) 10.

B: TÜ BL II, 132; TÜK 200, 132.

PLATINUS, Haquinus (1611 Öjaby (praegu Växjö), Småland, Rootsi – 1684 Urshult), filosoof ja vaimulik; talupidaja p. Öppis AG (stipendiaat 1638–43) filos-tsk-s, eeskätt astron, füüsikat ja praktilist filos, seejärel a-ni 1645 teol. Kaitses 1643 AG-s J. Erics

juhendamisel filos-mag-i kraadi, vk „Ülimast kodanikuhüvest” (*De summo bono civili*; Dorpat, 1643). J. Erici juhendamisel valmis tal mitu disputatsiooni astron-st ja füüsikast: „Astronoomia loomusest” (*De astronomiae natura*; Dorpat, 1641) on tõenäoliselt esimene disputatsioon AG-s, mis määratleb üldiselt astron kui teaduse asendi teaduste süsteemis; „Taevast” (*De coelo*; Dorpat, 1642) ja „Füüsilisest kuulmisest” (*De naturalis auscultatione*; Dorpat, 1642; kommentaar Aristotelese „Füüsika” juurde) käsitlevad vastavate teemade uurimise üldisi metodol aluseid. Teol-*tsk*-s disputeeris A. Virginiuse juhendamisel Uue Testamendi eksegeesi alal: „Johannese evangeeliumi 12. ptk. salmide 1–20 kohta” (*In c. XII à v. I. usque ad v. 20 D. evangelistae Iohannis*; Dorpat, 1645), milles demonstreeris lisaks väljapaistvale teol süstemaatilisusele head juudi ajalooallikate tundmist ja etümol leidlikkust. Tartu-perioodist on temalt säilinud ka ladina- ja kreekak-t juhuluulet (5 ladina ja 1 kreeka k-s). Oli 1646–52 Växjös lektor, a-st 1652 Urshultis pastor, a-st 1664 samas praost.

B: AAUD(T), 179; TÕ ajalugu I, 223; Tartu ülikooli (Academia Gustaviana) senati protokollid 1632–1656, II: 1637–1644. Koost, tõlk ja komm Arvo Tering (Publicationes Biblioth. Univ. Litterarum Tartuensis, VII). Tartu, 1994, 212–213; *E.-L. Jaanson*. Tartu ülikooli trükikoda 1632–1710: ajalugu ja trükiste bibliograafia. Trt, 2000, 228, 237, 249, 269; www.ut/klaskik/neolatina (Tartu juhuluule elektrooniline tekstikorpus).

M. Lepajõe

PLEHHANOV, Vladimir (19. VII 1941, Šipunova as., Altai krai, Venemaa), füüsik, kolhoosniku p. Lõpetas 1958 Krasnõi Jari kk-i (Altai krai), 1968 TÕ füüsika-osk-a optika ja spektroskoopia erialal, füüs-mat-knd (1972, TÕ), vk “Низкотемпературное исследование электронных возбуждений в галоидных солях свинца”, füüs-mat-dr (1982, FI), vk “Свободные экситоны и экситон-фононное взаимодействие в широкощелевых ионных кристаллах”. Oli 1968–76 FAI (a-st 1973 FI) n-teadur, 1976–87 v-teadur, 1987–91 SKTB “Desintegraator” teaduslabori juh, 1992–94 Rahvusv Sotsiaalteaduste Rakendusliku Kõrgkooli LEX rakendusmat prof, 1993–94 ka rakendusmat osk-a juh, 1994–95 Inform ja Arvutustehnika Inst-i AS Arvutitehnika Kolledži teadusdir, 1995– arvutusmat prof, mat ja füüs osk-a juh. – Uurimusi tahkisefüüsika mitmes valdkonnas: eksitoni seisundid isolaatorites, eksitonide ja footonite

vastasmõju, tahkiste isotoopne käitumine, isotoopse mõju olemus ja piirid, kvantinformatika ja kvantprotsessorid. Olulisemad tulemused: eksitoni seoseenergia isotoop-efekti avastamine (Wannieri-Motti eksitonmudel), autolokaliseeritud elektronide ja isolaatorite V_k -tsentri kvanthajumise eksperimentaalne avastamine, isotoopide korrastamatuse mõju foonon- ja eksitonseisunditele. U 150 teadustrükist, sh 4 monogr, 2 õpikut.

T: Электронные возбуждения и дефекты в кристаллах гидрида лития (kaasautor). // М, 1985; Isotope effects in solid state physics. // Semiconductors and Semimetals 68 (2001); Applications of the isotopic effect in solids. Berlin-Heidelberg, 2004; Giant isotope effect in solids. La Jolla, USA, 2004; Elementary excitations in isotope-mixed crystals. // Phys. Rep. 410 (2005), 1–3; Fundamentals and applications of isotope effect in solids. // Progress in Mat. Sci. 50, (2006) 3.

PLINK, Jüri (7. III 1938, Kiviõli), muusikapedagoog ja pedagoogikateadlane; juuksuri p. Lõpetas 1956 Tartu 1. Kk-i, õppis 1954–58 Tartu Muusikakooli klaveriklassis, lõpetas 1963 TRK (H. Sepa) klaveriklassi, oli 1972–75 TÜ asp, ped-knd (1975, TÜ), vk “Tallinna Riikliku Konservatooriumi õppeprotsessi struktuur-funktsionaalne analüüs” (Trt, 1975). TRK-s õppides tegutses ka kontsertmeistri, klaverisaatja, kompositsiooni kat-i laborandi ja orkestripillide kat-i asst-na (viimasena oli põhitööks Tallinna muusikak-i edendamise). Oli 1964–68 ja 1987–91 Tallinna Muusikakooli dir, 1968–71 TRK klaverikat-i v-õpetaja, 1971–72 ja 1975–83 üldklaveri kat-i juh (a-st 1978 dots), 1983–87 interpretatsioonitsk-a dekaan, 1987–91 TRK prorektor (a-st 1989 prof), 1991–Soomes Kouvola Pohjois-Kymen Musiikkiopisto klaveriõpetaja. – Uurimusi muusikaõpetajate ettevalmistamisest, kõrgkooli õppeprotsessist, õppematerjali hindamisest ja õppetöö tulemustest. Süvendas eesti ped uurimistöös süsteemset käsitlust, rõhutas selle tähtsust uurimisprintsipi seadmisel ja uurimismeetodite rakendamisel Üle 30 teadus- ja aimetr-e.

T: Eesmärgi probleem muusikaõpetajate ettevalmistamisel. // Nõuk Kool (1976) 10; Исходные положения структурно-функционального анализа учебного процесса в консерватории. // Организация учебного процесса. Трт, 1975; О возможности типологических особенностей личности студента в учебном процессе высшей

школы. // Воспитание личности. Тлн, 1976; Оценивание преподавателями учебного материала и результаты учебы. // Учитель и его профессия. Тлн, 1977; Tallinna Muusikakeskkool 1961–1991. Tln, 1991.

B: EMBL, 183; Tallinna Muusikakeskkool 1961–1991. Tln, 1991; *Rannap, H.* EMA professorid 1919–2001. Tln, 2002, 120–121.

PLJUHHANOVA, Maria (16. I 1953, Riia), kirjandusteadlane. Lõpetas 1970 Riia 23. Kk-i, õppis 1970–74 TÜ-s, lõpetas 1975 Riia Ük-i, oli 1977–80 TÜ asp, filol-knd (1982, TÜ), vk “Изображение исторического лица в литературе переходной эпохи (национальные корни литературной биографии XVIII в.)”. Oli 1975–77 Läti Rahvusrmk v-rmtk-hoidja, 1980–86 TÜ vene kirj kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1986–92 dots, 1993–94 vene ja slaavi filol osk-a dots, a-st 1994 elab Itaalias, Perugia Ük-i prof. Õpetanud vene rahvaluulet, kirj-teooriat, sissejuhatust kirj-teadusse, vanavene, 18. saj – 19. saj I poole kirj-st, Venemaa ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: kirj-teadus, vene kirj ajalugu, vene rahvaluule; semiootika. Üle 100 teadustr-se.

T: Monograafia: Сюжеты и символы Московского царства. Sankt-Peterburg, 1995. (336 lk)

B: TÜ BL II, 132.

PLOOM, Endel (13. V 1935, Rõuge v, Võrumaa), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1954 Võru 1. Kk-i, 1959 TÜ õigustsk-a, 1962–64 LÜ asp, õigusknd (1965, TÜ), vk “Договор бытового проката по советскому гражданскому праву”. Oli 1960–62 Rapla raj prokuröri abi ja prokurör, 1965–67 TÜ tsiviilõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja, 1967–85 dots (ühtlasi 1974–85 õigustsk-a prodekaan), 1985–90 kat-i juh, dots, 1990–92 dots, 1992–2001 eraõiguse inst-i dots, 2001–03 Akad Nord prof, 2003– TTÜ Tallinna Kolledži dots, a-st 2007 TÜ emeriitdots. Õpetanud pms tsiviil- ja maj-õigust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: tsiviilõigus. Üle 60 teadustr-se.

T: Eesti NSV tsiviilkoodeks. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor). Tln, 1969; Nõukogude tsiviilõigus. Üldosa (kaasautor). Tln, 1971; Loenguid majandusõigusest. Trt, 1976; Kodanike õigused ostu-müügi lepingutes. Tln, 1979; Kodanike õigused elutarbelise teeninduse lepingutes. Tln, 1981; Majandusvaidluste lahendamine riiklikus arbitraažis.

Trt, 1987; Haldusjuhtimise eesmärgid ja sisu nõuavad vastavat haridust. // Haridus ja majandus. Tln, 2004; Tänapäeva nõuded õppekavade sisule. // Haridus ja majandus. Tln, 2005.

B: TÜ BL I, 441; II, 132; EE 14, 375; TÜ ajalugu III, 315, 316.

PLOOM, Lauri (16. I 1942, Tartu), keemik; Vilve P-i abikaasa. Lõpetas 1961 Tartu 7. Kk-i, 1967 TÜ keemiaosk-a, 1974 FI-s asp-i, keemiaknd (1978, TÜ), vk "Puhtusastmega 10^{-6} – 10^{-8} KCl kristallide saamise meetoodika ning nende kiiritusdefektid". Oli 1966–81 FAI ins ja n-teadur ning FI n-teadur, 1981–93 ELVI ainevahetushäirete uurimise labori v-teadur, 1994–99 labori juh, a-st 1991 ka EPMÜ vet-tsk-a asst, 1999– EPMÜ/EMÜ loomakasv-inst-i söötmissosk-a v-teadur. Tähtsamad loengukursused: TÜ-s tööstuskaubatundmine ja biokeemia, EPMÜ-s vet-toksikol. – Uurimisvaldkonnad: tahkise keem füüsika; põllum-loomade ainevahetus. T. Luštšiku juhendamisel tegelenud kiiritusel tekkivate omadefektide olemuse ja asukoha selgitamisega leelishalogenkristallides ning materjalide sügavpuhastamisega. Uurinud lisandidefektide tekkevõimalusi kristallides, kohaldanud ja rakendanud keem ning füüs analüüsimeetodeid kristallide puhtuse määramiseks. Põllum-loomade (veiste) ainevahetuse alal uurinud D-vitamiini vaegusest põhjustatud ainevahetushäireid. Üle 40 teadustr-e, 1 autorit.

T: Радиационное окрашивание и термостимулированная люминесценция кристаллов KCl повышенной чистоты. // Тр. ИФ АН ЭССР 43 (1975); Mechanisms of cation defects creation in alkali halides (kaasautor). // Semiconductors and Insulators (1980) 5; К вопросу обеспеченности дойных коров витамином D. // Сб. научн. тр. ЭНИИЖВ. Тлн, 1990; Mõningate makroelementide ja rasvas lahustuvate vitamiinide sisaldusest veiste veres. // EPMÜ kogumik "Veterinaaria". Sisehaigused. Trt, 1993; Saasteainete jääkide seire loomsetes toiduainetes (kaasautor). // AKS Toim (1998), 7; Veiste haigused. III (kaasautor). Tln, 1999.

B: ELVI BL, 45; EPMÜ BL, 77.

PLOOM (a-ni 1973 **Kööbi**), **Vilve** (1. II 1947, Tartu), keemik; ehitusmeistri t, Lauri P. abikaasa. Lõpetas 1965 Tartu 8. Kk-i, 1970 TÜ keemia osk-a. Oli 1970–75 ELVI v-laborant, 1975–88 n-teadur, 1988–94 ainevahetushäirete uurimise labori teadur, 1994–97

EPMÜ loomakasv-inst-i söötmissosk-a teadur, 1997– OÜ Tartu Keskkonnauuringud spetsialist. – Uurimisvaldkonnad: biokeemia, põllum-loomade mineraalainevahetus. Meistersportlane korvpallis (1965). EM kuldmedal (1965, NSVL noortekoondises). Oli a- id Eesti esindusnaiskonnas. Veteranide MM kuldmedal (1991). 22 teadustr-t.

T: Методические указания по диагностике, лечению и профилактике алиментарной остеодистрофии у молодняка крупного рогатого скота в откормочных хозяйствах (kaasautor). Воронеж, 1987; Mineraalainevahetuse uurimine suuretoodangulistel lehmadel osteodüstroofia, ketoosi ja maksakahjustuste korral. // Majandi maakasutuse ja veisekasvatuse intensiivistamise seos. Tln, 1988; Mikroelementide lisa-öötmise mõju uurimine mullikate mineraalainevahetusele. // ELVI teadustööde kogumik 62 (1990). Seeleni lisa-öötmisest tiinetele lehmadele (kaasautor K. Ling). // Agraart (1999) 2.

B: ELVI BL, 62; EPMÜ BL, 77; ESBL, 281.

PLOOM, Ülar (29.08.1955, Tartu), kirjandusteadlane; õpetaja ja arsti p. Lõpetas 1973 Tartu 2. Kk-i, 1978 TPedI inglise-saksa k-e osak-a, võrdleva kirj-teaduse mag (1994, TÜ), vk “Francesco Petrarca “Secretum”: filosoofilis-filoloogiline interpretatsioon” (ka rmt: Francesco Petrarca “Secretum”. Tln, 1995), *Ph.D.* (üldine kirj-teadus, 2001, Helsingi Ük), vk “Quest and fulfilment in the 13th century Italian love lyric: an idea of medieval cognitive poetics” (Tln, 2000). Täiendas end (uurimisstipendiaadina) 1993 Udine ja 2002 Palermo ük-s ning 2004 *Accad della Crusca*’s. (2004). Oli 1996–2005 EHI ja 2005– TLÜ EHI romanistika õt-i juh, a-st 2003 prof. Pidanud loenguid ja kursusi TÜ-s (1994-96), Helsingi (1996), Palermo (2002), Firenze (2004), Verona (2004–) ja Chieti-Pescara (2003–) ük-s. – Uurimisvaldkonnad: hiliskeskaja ja renessansi kultuur; sümbolismiajastu ning 20. saj kirj ja luule; tõlketeadus ja -poetika. EHI asutajaid (1989). Tõlkinud teadus- ja ilukirj (pms itaalia k-st); tegutsenud kirjaniku ja luuletajana. Teadusajakirjade *Letteratura italiana antica* (Roma, Moxedano Ed) ja *Traduttologia* (Pescara, Ed Tracce) teadusnõukogu, *Nordic Dante Network*’i ja Eesti Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i (EVKA) liige. Üle 25 teadustr-e, sh 2 monogr-t.

T: Märkmeid “Jumaliku komöödia” avalaulu tõlgendamisest. // Uurimusi keelest, kirjandusest ja kultuurist. Tln, 1995; Grotesque images in Dante’s *Inferno*: the problem of the grotesque overcome. // *Interlitteraria* (1997) 2; Some comparative aspects of

traditional and modern poetics while reading early Italian poetry. // *Interlitteraria* (1998) 3; La disintegrazione raffinata nella poesia di Guido Cavalcanti: alcune osservazioni sulla dinamica del dentro e del fuori. // *Lingua e letteratura dentro e fuori la Penisola*. Krakow, 2003; D'Annunzio "Innocente" ja Ridala "Süütu": mõningaid vähem teadvustatud aspekte seoses Noor-Eestiga. // *Lng* (2005) 12; Code(s) versus Energeia in the (con)text of the "Vita Nuova". // *Perspektiv på Dante. II*. Kobenhavn, 2006; Reception: eugenics and contamination. Some observations on socio-historical and cultural performatives. // *Interlitteraria* (2006) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

PLOOMI, Angela (7. VIII 1973, Iisaku, Ida-Virumaa), entomoloog; teenistujate t. Lõpetas 1992 Räpina Sovhoostehnikumi, 1995 EPMÜ aianduse erialal, 1998 samas magistrantuuri, loodusteaduste mag entomol-s (1998, EPMÜ), vk "Mõne taimeekstrakti mõjust suur-kapsaliblikale (*Pieris brassicae* L.)", 1999–2004 samas doktorant, *Ph.D.* (entomol, 2004, EPMÜ), vk "Jooksiklaste (*Coleoptera*, *Carabidae*) tundlasensillide morfoloogia ja elektrofüsioloogia". Oli 1992 Lüllemäe Põhikooli aednik, 1995–99 EPMÜ Taimekaitse Inst-i teadur, 2000 laborant, 2001–03 tehnik, 2004 teadur, 2005–EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i erakorraline teadur. – Uurimisvaldkonnad: putukate ökol ja füsiol, ökol-ne põllum, keskkonnasäästlik kahjuritõrje, taimsed biopestitsiidid. APS-i (2000), Eesti Taimekaitse Seltsi (2004) ja Maarjakase Seltsi (2005) liige. APS-i noorteadlase preemia (2004). Üle 20 teadustr-e.

T: Antennal sensilla of the ground beetle *Bembidon lampros* Hbst. (Coleoptera, Carabidae) (kaasautor). // *Acta Zoologica* 81 (2000) 4; Antennal sensilla of the ground beetle *Bembidion properans* Steph. (Coleoptera, Carabidae) (kaasautor). // *Micron* 33 (2002); Electrophysiological identification of cold receptors on the antennae of the ground beetle *Pterostichus aethiops* (kaasautor). // *Physiol. Entomol.* 28 (2003); Electrophysiological responses to salts from antennal chaetoid taste sensilla of the ground beetle *Pterostichus aethiops* (kaasautor). // *J. Insect Physiol.* 50 (2004); Effects of different neem preparations and some other biopesticides on maturation feeding of the large pine weevil, *Hylobius abietis* (L.) (Coleoptera: Curculionidae) in laboratory and

field tests (kaasautor). // Proc. Sci. Int. Conf. Biopesticides 4 (2006); Mõnede jooksiklaste allajahtumisvõime (kaasautorid I. Kivimägi, A. Luik). // Agronoomia 2007. Saku, 2007.

B: Tartu Postimees (2004) 7. XII; <https://www.etis.ee>

PLOOMPUU, Linda Marie (24. IV 1903, Ljuban, Novgorodi kub – 2. III 1987, Tallinn), raamatukoguteadlane ja bibliograaf; mõisavalitseja t. Lõpetas 1922 Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsikooli, 1938 TÜ filos-tsk-a, õppis 1945–46 ajaloo-keeletsk-s bibliogr. Oli 1926–40 Tartu linnarmtk rmtk-hoidja, 1941–62 Tallinnas Fr. R. Kreutzwaldi nim rmtk osk-juh, 1963–83 ENSV Rkl Raamatupalati teadusdir. – Arendanud rmtkogunduse terminol, eesti rahvusbibliogr koostamise met ja süsteemi, koost rahvusbibliogr-väljaandeid. Oli ENÜS liige.

T: Oskussõnastik raamatukogunduse ja bibliograafia alalt (eesti, saksa ja vene k) (kaasautor). Trt, 1931; Eesti Naisüliõpilaste Selts 1911–1936 (kaasautor). Trt, 1936; Bibliograafianimestike loetelu: 1965–1968 (eesti ja vene k) (kaasautorid L. Vilmre, V. Ennosaar). Tln, 1971.

B: AAUT II, 250; EE 7, 361: 14, 375.

R. Juursoo

PLOOMPUU, Tõnu (17. I 1960, Tallinn), bioloog, botaanik; ins-i ja kunstniku p. Lõpetas 1978 Tallinna 43 Kk-i, 1983 TÜ biol-osk-a, 1985–87 Tallinna Bot-aia asp, *M.Sc.* (bot ja mükol, 2002, TÜ), vk „Tallinna krundid võõrliikide kasvukohana“. Oli 1980 Karjalas Kivatši ja 1981 Putorana (tulevase) looduskaitseala laborant, 1983–84 Eesti Noorte Loodusmaja ringijuht, 1988–92 Tallinna Bot-aia ins, 1992– TPÜ (a-st 2005 TLÜ) loodusteaduste osk-a biol õt-i asst., ühtlasi a-st 1999 TTÜ (lepinguline) bot lektor. – Uurimisvaldkonnad: floristika, süstemaatika, inimõjustatud kooslused, rabade ökol, looduskeskkonna seire ja kaitse, evolutsiooniteooria, biol reduktsionism. Osalenud rahvusv uurimisprojektides *Quantification of alkaline and acidifying deposition loads from Estonian Industry'* (2000–01); *Failure of Grass Cover Layers at Seaward and Shoreward Dike Slopes* (2007). Aktiivne teaduse populariseerija ja publitsist. LUS (1979) ja Pärandkoosluste Kaitse Ühingu liige (2003). P. järgi on nimetatud kuningkepi pisiliik *Oenothera ploompuii* Rostanski (2001). Üle 40 teadustr-e, üle 50 aimeart-i.

T: Asumiökoloogia. // Akad. (1990) 1–2; Harjumaa klindieelsete saarte soontaimed. // LUS-i ar. Tln, 1995; Laukavee omadused Lääne-Virumaa rabades. // Kirde-Eesti Loodus. Tln-Trt, 1996; *Lactuca tatarica* – forming new part of the area by vegetative spreading – on northern coasts of Baltic Sea. // Bot. Lithuanica (1997) 1; Eesti kodumaised tuhkpuud. // Dendroloogilised uurimused Eestis. Tln, 1999; Miks oli vaja eukarüootset mälu. // Biosüsteemide mälu teooria. Trt, 1999; Puhkav ja tegus evolutsioon. // Puhkuse teooria. Trt, 2003; Marker elements for water movement in bog peat from deposited air pollutants. // Ecohydrological processes in northern wetlands (kaasautor A. Brock). Trt-Tln, 2003, Elamismaastik või tootmismaastik: elamisruumi kasutamine ja huvid. // Väärtused ja konfliktid keskkonnaeetikas Trt, 2005

B: TPÜ läbi aegade, 122.; Tallinna Botaanikaia bibliograafia 1985–1990. Tln, 1991; <http://www.tlu.ee/~toenu/tonu.htm>.

PLOTNIK, Ellen (12. IX 1926, Püssi v, Virumaa – 30. IX 2004, Tallinn), ajaloolane; rannatalupidaja t. Lõpetas 1946 Tallinna 9. Kk-i, 1951 TÜ ajaloo-osk-a, asp-i 1954, ajalooknd (1954, TÜ), vk “Kodanliku parlamentarismi kokkuvarisemine maailma majanduskriisi aastatel ja fašistliku diktatuuri kehtestamine Eestis”, ajaloo-dr (1986, PAI), vk “Hans Pöögelmanni teosed kui EKP ajaloo allikas”. Oli 1954–62 TÜ NSVL ajaloo kat-i v-õpetaja, 1962 TA AI v-teadur, 1962–90 PAI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: EV ajalugu ja kultuurilugu, EKP ajalugu, historiogr ja allikaõpetus. Uurinud põhjalikult revolutsionääri ja kultuuritegelase H. Pöögelmanni elu ja tegevust. Koost ja kommenteerinud H. Pöögelmanni "Valitud teosed". Üle 70 teadustr-e, sh 2 rmt-t, arvukalt aimeart-id.

T: Kultuurkapitali osast kodanluse kultuuripoliitikas ja Eesti rahvusliku kultuuri arengus a. 1920–1940. // Eesti NSV ajaloo küsimusi I. TRÜ Toim (1960) 87; Hans Pöögelmann. 1. Elu ja tegevus 1875–1919. Tln, 1965; Hans Pöögelmann. 2. Elu ja tegevus 1919–1938. Tln, 1975; EKP ajaloo komisjoni tegevus 1925–1937. // Töid EKP ajaloo alalt. III. Tln, 1968; Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloo uurimine. // Leninlik etapp eesti ajalooteaduses. Tln, 1970; Hans Pöögelmann. Valitud teosed 1–5. Tln, 1974–1982 (koost ja komm, köidete eessõnade autor); J. Anveldi osa EKP ajaloo historiograafias. // Lng (1984) 4; V. Kingissepp. Teosed I. Tln, 1987 (koost ja eessõna autor).

B: TÜ BL I, 43; *In memoriam* 2004. // SV (2005) 7. I.

K. Siilivask

POBUL, Evald (5. XII 1915, Tallinn – 31. III 1995, Tallinn), geofüüsik; raudteelase p. Lõpetas 1934 TT maamõõtja-kultuurtehnika erialal, 1938–41 õppis TTÜ mäeosk-s, 1941–44 oli mobiliseeritud Nõuk armeesse. Lõpetas 1946 (kaugõppes) TPI mäeosk-a, 1951 GI-s asp-i, geol-mineral-knd (1951, TÜ), vk “Kesk-Eesti magneetilised anomaaliad ja nende geoloogiline tõlgendamine”. Oli 1935–38 Põllutöökoja maamõõtja, 1938–41 TÜ geod kat-i abijõud, 1944 “Eesti Tööstusprojekti” ins, 1944–47 ENSV Tööstuse TU Keskinst-i v-ins ja n-teadur, 1947–48 GI geofüüsika sektori n-teadur, 1952–64 v-teadur, 1965–85 sektori juh, ühtlasi pidas 1968–73 TÜ-s geofüüsika loenguid. – Uurimisvaldkond: magnetomeetria – Eesti ala magnetväli ja kristalse aluskorra ehitus, ka geodünaamika probleemid. Oli magnetomeetrilise tugivõrgu ja Eesti territooriumi esimese magnetanomaaliade kaardi (1959) koost-id. Kasutas magnetanomaaliade kvant-e uurimise meetodit aluskorra reljeefi, struktuuri ja tektooniliste rikkevööndite kindlakstegemisel. A-st 1965 struktuurigeol uuringutel rakendatud magnetomeetria, gravimeetria ja elektromeetria meetodite tulemusena valminud struktuurigeol kaardid täiendasid oluliselt teadmisi aluskorra ehitusest. Uurinud Kaali meteoriidikraatrit geofüüsikal meetoditega. Geodünaamikas uurinud geofüüsikal väljade ajalise muutumise seoseid maakoore nüüdisliikumistega, paleomagnetismi, paleotektoonika ja seismilise aktiivsusega; oli Eestisse statsionaarse geofüüsikal vaatlusjaama loomise algatajaid. Mitme geol teatmeteose ning ENE ja EE tektoonikat, neotektoonikat, geofüüsikat ja geol ajalugu käsitlevate osade autor. Mitmed olulised magnetomeetrilisi ja kartograafilisi andmeid sisaldanud uurimused jäid NSVL-s kehtinud salastatuse korra tõttu käsikirja. LUS liige. Üle 30 teadustr-e.

T: О рельефе кристаллического фундамента территории Эстонской ССР. // Тр. ИГ АН ЭССР. VI (1961); О строении кристаллического фундамента Эстонии по данным геофизики. // Тр. ИГ АН ЭССР. X (1962); Результаты магнитотеллургических исследований в Эстонии (kaasautor). // Изв. АН ЭССР. Хим. Геол. (1974) 1; О блоковом строении кристаллического фундамента Эстонии (kaasautor Н. Sildvee). // Современные движения территории Прибалтики. Трт, 1975; Геофизика. // История геологических наук в Эстонии. Тln, 1986.

B: EE 14, 375; EGBT, 90; ИГНЭ, 324; *Heinsalu, Ü.* Evald Pobul 70. // EL (1985) 12, 817–818.

H. Nestor

POBUL (a-ni 1947 **Eomois**), **Linda** (21. VII 1920, Kõrgepalu, Võrumaa), keemik; möldri t. Lõpetas 1938 Võru Ühisgümni-i, 1947 TPI keemia-mäetsk-a keemia osk-a keem tehnolerialal, tehnikaknd (1958, TA), vk “Eesti põlevkivi – kukersiidi – oksüdatsioon kaaliumpermanganaadiga leelises keskkonnas”. Oli 1947–9 KI n-teadur, 1959–81 v-teadur, 1981–90 aparatuuritööline ja tehnik. – Uurimisvaldkond: põlevkivide orgaanil aine (kerogeeni) oksüdatiivse lagundamise protsessid. Peab end akadeemik P. Kogermani õpilaseks ja tema püstitatud probleemide uurimise jätkajaks. Olulisemaid teadustulemusi: põlevkivi orgaanilise aine oksüdatiivsel lagundamisel tekkinud mono- ja dikarboksüülhapete ning bensool-karboksüülhapete identifitseerimine, nende kvantitatiivne analüüs ja eraldamine teistest oksüdatsiooniproduktidest.

T: Окислительная деструкция керогена кукурсита. // ТА Тоим 2 (1953) 1; 4 (1955) 1; Новый источник сырья для получения двухосновных насыщенных кислот (kaasautor A. Fomina). // ТА Тоим 6 (1957) 2; Природа керогена прибалтийского горючего сланца-кукурсита и его химические сырьевые качества (kaasautorid A. Fomina, Z. Dektereva). Tln, 1965.

B: KI teaduskaader 1947–1972, 18.

PODAR, Toomas (8. V 1956, Tartu), arstiteadlane, endokrinoloog; Uno P-i p. Lõpetas 1974 Tartu 2. Kk-i, 1980 TÕ arstitsk-a, med-knd (1988, Moskva I Med-inst), vk “Клиническая оценка лечения больных диффузным токсическим зобом мекразолином по показателям гуморального иммунного ответа”, tervishoiuimag (1991, Pittsburghi Ük, Pennsylvania), med-dr (1994, TÕ), vk “Incidence of childhood onset type 1 diabetes mellitus in Estonia”. Oli 1980–88 TÕ hospitaalsisehaiguste kat-i asst, 1988–90 dots, 1990–92 USA-s Pittsburghi Ük-i teadur, 1992 TÕ sisekliiniku dots, 1993–99 TÜK endokrinol-haigla peaarst, 2000–02 TÜK endokrinol-osk-a juh, 2002– OÜ Endokrinol-keskus tegevjuht Tartus; ühtlasi 1995–98 TÜK juhatuse liige, 1998–2000 TÕ külalisprof. – Uurimisvaldkonnad: kilpnäärme autoimmuused haigused, suhkurtõve epidemiol.

Koordineerinud Ülemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni ja EK suhkruhaiguse uurimisprojekte Eestis. Oli 1994–2000 EV Sotsiaalmin-i endokrinol-nõunik, seejärel endokrinol erialakomitee liige. A-st 2004 EK ekspert. Eesti Endokrinoloogide Seltsi liige, 1992–98 esimees. A-st 1992 kõrgema kategooria endokrinoloog. Üle 70 teadustr-e.

T: Difuusse toksilise struuma patogenees. // NET (1987) 3; Insulin-dependent diabetes mellitus in native Estonians and immigrants to Estonia (kaasautor). // Am. J. Epidemiology 135 (1992) 11; No deterioration of glucose tolerance in weight cycling obese (kaasautor). // Int. J. Obes. Relat. Metab. Disord. 20 (1996) 10; The role of angiotensin converting enzyme inhibitors and angiotensin II receptor antagonists in the management of diabetic complications (kaasautor J. Tuomilehto). // Drugs. 62 (2002) 14; Epidemiology of Type I diabetes (kaasautorid M. Karvonen, J. Tuomilehto). // Textbook of diabetes. Oxford, Boston, Melbourne, Berlin, Paris, Tokyo, 32003; Cumulative incidence of type 1 diabetes in 10,168 siblings of Finnish young-onset type 1 diabetic patients (kaasautorid V. Harjutsalo, J. Tuomilehto). // Diabetes 54 (2005) 2.

B: APUT, 48–49; TÕ BL II, 132; EE 14, 375; TÕ ajalugu III, 265; APUT, 48; *Merila-Lattik, H.*, 906–907; Who's Who in the World 2000. Millennium ed. Marquis Who's Who. 1999, 1698; TÕA 1982–2007, 376, 377.

PODAR, Uno (17. III 1924, Tallinn-Nõmme – 19. VII 2002, Tartu), arstiteadlane, patoanatom; ametniku p, Toomas P-i isa. Lõpetas 1941 Rakvere Gümni-i, 1949 TÕ arstitsk-a, med-knd (1953, TÕ), vk “Mõningate uinutite ja erutavate medikamentide mõjust haava-organisatsioonilisele protsessile (maksas). Eksperimentaalne morfoloogiline uurimus”. Täiendanud end korduvalt Leningradis ja Moskvast. Oli 1949–53 TÕ patol anat kat-i asst, 1954–92 dots, 1962–74 ka kat-i (a-st 1971 patol anat ja kohtuarstiteaduse kat) juh, 1992–94 patol anat ja kohtuarstiteaduse inst-i dots, a-il 1949–50 ja 1952–60 oli ka TÕ patol anat kat-i prosektor, 1994–97 Maarjamõisa Haigla patoanat osk-a patoloog. – Uurinud regeneratsiooniprotsesse ja onkol probleeme. 85 teadustr-t.

T: Экстрофия мочевого пузыря (ращепление мочевого пузыря и кишки). // Архив анат. 19 (1957) 7; Эозинофильная лейкомоидная реакция при саркоме желудка (kaasautor K. Kõrge). // Вопр. онкол. 4 (1958) 2; Порок развития половых органов. //

Архив патол. 24 (1962) 1; Ложные опухоли соединительной оболочки глаза (kaasautor I. Kropman). // Вестник офтал. 77 (1964) 5; Histological changes in the vaginal part of the uterus in cases of genito-urinary trichomonadosis (kaasautorid H. Kaarma, J. Teras). // Wiadomosci Parazytologiczne 15 (1969) 3; Kasvajad (kaasautor). // Trt, 31988; Pre- ja perinataalne patomorfoloogia. // Trt, 1990.

B: AAUT III, 397; TÜ BL I, 111; II, 133; TÜ ajalugu III, 261, 262; *Merila-Lattik, H.*, 906–907; *Mikelsaar, R.-H.* U. Podar. // EA (2002) 12, 846; TÜA 1982–2007, 133, 137, 141.

PODGURSKI, Vitali (11. X 1966, Tallinn), tehnikateadlane; kaluri p. Lõpetas 1983 Tallinna 14. Kk-i, 1991 TÜ füüsika osk-a, 1994–96 TTÜ magistrant ja 1997–2001 TTÜ doktorant, tehnikamag (1996, TTÜ), vk “Magnet- ja pooljuhtmaterjalide laserablatsioon”, *Ph.D.* (ins-teadus, 2001, TTÜ), vk “Laser ablation and thermal evaporation of thin films and structures” (Tln, 2001). Oli 2002–04 Saksamaal Jülichi Tehnol-keskuse järeldr; a-st 2004 TTÜ materjalitehnika inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kõvapinded, õhukesed kiled. Ligi 30 teadustr-t.

T: Laser ablation of Nd-Fe-B magnets (kaasautorid A. Kruusing, V. Mikli). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 2 (1996); Diamond-like carbon coatings on NdFeB magnets (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 4 (1998) 1; Congruent laser ablation due to pre-irradiation of target (kaasautor M. Friesel). // Phys. C 339 (2000) 1; Ultra thin Al₂O₃ films grown on Ni₃Al(100) (kaasautorid I. Costina, R. Franchi). // Appl. Surface Sci. 206 (2003); High temperature oxidation of CoAl(100) (kaasautor). // Surface Sci. 577 (2005) 2–5; Contact-mode STM experimental technique employed for tunneling magnetoresistance measurements (kaasautor). // Rev. Sci. Instruments 77 (2006).

B: <https://www.etis.ee>.

PODKOPAJEV, Aleksandr (28. VIII 1865, Permi kub – surmaaeg ja koht teadmata), loomaarstiteadlane. Lõpetas 1888 Kaasani Vet-inst-i, oli seejärel sõjaväe vet-arst. Täiendas end 1897 TVI bakteriol-jaamas, vet-mag (1898, TVI), vk “О применении Schleich’овского метода локальной инфильтрационной анестезии у некоторых

видов домашних животных”. TVI-s uuris (J. Negotini juhendamisel) esimesena Eestis infiltratsioonianesteesia kasutamist veterinaarias.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 333.

E. Ernits

PODLIŠEVSKI, Oleg (1. V 1941, Bobruisk, Valgevene), filosoof; teenindustöötaja p. Lõpetas 1959 Gluski linnas kk-i, 1969 Leningradi Ük-i filos osk-a, 1974 asp-i (NSVL TA Loodusteaduse ja Tehnika Ajaloo Inst), filos-knd (1974, Filos Inst Moskvast) vk “Методологический анализ естественно-научной терминологии”. Oli 1974–88 AI filos sektori teadur ja v-teadur, 1988–96 TA FSÕI filos sektori v-teadur. Ühtlasi luges a-st 1975 TPedI-s/TPÜ-s filos ajaloo kursust, õpetanud ka TTÜ-s ja erakõrgkoolides. – Uurimisvaldkonnad: teaduse metodol probleemid ja teaduse sotsiokultuuriline olemus, loodusteaduse filos ajalugu. 36 teadustr-t.

T: Методологическое обоснование использования математической терминологии в электродинамике. // Вопр. истории науки и техники. Трт, 1977; Современная буржуазная философия науки о языке и развитии естественнонаучного знания. I. Тлн, 1980; II. Тлн, 1982; Принципы историографии естествознания (kaasautor). М, 1993.

B: Bibliographical guide. // 8. Int. Congress of Logic, Methodol. and Philos. of Sci. М, 1987, 150.

PODOLSKI, Ludmilla (30. VII 1945, Tallinn), keeleteadlane; farmatseutide t. Lõpetas 1964 Tallinna 19. Kk-i, 1970 Gorki Ped Võõrk-te Inst-i ingl ja saksa k-e õpetaja erialal, 1978 asp-i (samast), filol-knd (1980, Kalinini Ük), vk “Семантико-синтаксические свойства глаголов обладания и приобретения в современном английском языке”. Oli 1970–75 ja 1978–81 Gorki Ped Võõrk-te Inst-i ingl k-e leksikol ja stilistika kat-i asst, 1981–86 TPedI ingl k-e kat-i v-õpetaja, 1986–96 dots, 1996– EBS-i dots. Õpetanud pms ingl k-e praktikat ja teor grammatikat; EBS-is ka foneetikat ja ingl ärikeelt, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: ingl k-e süntaks, võrdlev k-eteadus (nt verbifraas, lauseliikmed, lause sõnajärg ingl, eesti ja vene k-s), funktsionaalne grammatika. Olnud probleemgrupi “Mittesugulaskeelte kontrastiivanalüüs” tead juhendaja (1987–91), osalenud rahvusv-s projektis “Keelendite ja keelekategoriate koosmõju lausungis”

(1989–1993), pidanud ettekandeid seminaridel Uppsala Ük-s ja Suurbritannias (*University College of Ripon and York St John*) ning rahvusv konv-del funktsionaalsest grammatikast ja kontrastiivlingvistikast. 35 teadustr-t, sh 1 monogr.

T: Семантическая структура предложений с глаголами, выражающими посессивность. // Структура и функция синтаксических единиц в германских языках. Горький, 1983; Causative verbs in English and Estonian (kaasautor M. Sepp). // TÕ Toim 750 (1987); Objective verbs in English and Estonian. // Foreign language in the classroom (ed L. Podolskaya). Tln, 1991; Complementation of the English verb. Tln, 1993; On some semantic, pragmatic and formal issues in the study of causative constructions. // The Structure of the Lexicon in Functional Grammar. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Co. 1998; On some difficulties in defining sentence elements in English, Russian and Estonian. // Studies in Contrastive Linguistics. University of Santiago de Compostela. 2002; English passive constructions and their Estonian counterparts in financial language” (kaasautor A. Toots) // Samas, 2004.

B: EBSi õppejõud. EBS, 2005, 49-51.

PODVÕSSOTSKI, Valerian (1822, Tšernigovi kub – 1892, Kaasan), arstiteadlane, farmakoloog, ka jurist. Lõpetas Nežinis lütseumi, Õppis Kiievi Ük-s ja lõpetas 1842 knd astmega Harkovi Ük-i õigustsk-a; õppis 1872–78 TÕ arstitsk-s, med-dr (1878, TÕ), vk “Anatomische Untersuchungen über die Lungendrüsen des Menschen u. d. Säugethiere” (Derpt, 1878). Täiendas end 1882 Zürichis ja 1883 Strasbourgis. Oli 1842–72 Venemaal riigiametnik, 1878–79 TÕ farmakol inst-i asst, 1879–85 farmakol eradots; luges TÕ-s algul retseptuuri, siis farmakol ja toksikol. 1885–92 oli Kaasani Ük-i farm ja farmakol prof.

T: Pharmakologische Studien über Podophyllum peltatum. // Arch. exp. Pathol. u. Pharmakolog. IV (1877); Lippia Mexicana. Chemisch physiologische Untersuchungen. // Pharmac. Z. f. Russland 21 (1882); Verbesserte Methode zur Darstellung der Sclerotinsäure. // Pharmac. Z. Russland 22 (1883); К фармакологии железа. // Врач (1885).

B: *Левуцкий* II, 194–195.

POEHL, Alexander (27. II 1850, Peterburi – 8. IX 1908, Peterburi), farmatseut, keemik ja terapeut. Üldhariduse omandas Peterburis reformeeritud koolis, rohuteadusliku alghariduse isa apteegis. Lõpetas 1872 Peterburi Med-kir Akad proviisorina, *mag. pharm.* (1873, samas), vk “Систематический ход анализа пшеничного и ржаного зерна и муки”. Õppis Giesseni Ük-s keemiat, *dr. phil.* (1876, samas), vk “Enwendung optischer Hilfsmittel bei der gerichtlich chemischer Ermittlung von Pflanzengiften”, keemiamag (1880, TÜ), vk “Untersuchung der Blätter von *Pilocarpus officinalis* (Jaborandi) in pharmacognostischen und chemischen Beziehung”, keemiadr (1882, samas), vk “Über das Vorkommen und die Bildung des Peptons ausserhalb des Verdauungsapparates und über die Rückverwaldung des Peptons in Eiweiss”. Oli a-st 1877 Peterburis Sõjaväemed-i Akad eradots farm-s ja kohtukeemias, a-st 1886 Peterburi Kliin Inst-i med keemia prof. Avaldanud töid farm-st, analüüt ja med keemiast. A-st 1892 ajakirja *Журнал медицинской химии и фармации* väljaandja. Oli Peterburis Vassili saarel asuva “A.v. Poehli ja Poegade” apteegi omanik.

T: Biologisch-chemischen Eigenschaften des Mikroorganismen. // Deutsche Chem. Gs. Berichte (1886) 19; Immunitäts und Immunisationsstheorien vom biologisch-chemischen Standpunkt aus. // Deutsche med. Wochenschr. (1885); Die physiologische Grundlagen der Spermintheorie nebst klinischen Material zur therapeutische Verwendung des Sperminum-Poehl. SPtb, 1899.

B: Пэль Алексадр Васильевич. // Энци. сл. СПб, 1890–1907, 45, 125–126; Poggendorff III, 1051; IV, 1176; V, 988; Pharmacia (1933) 1, 5–6.

V. Past

POELL (varem **Pöhl**), **Ivar Hans** (8. VIII 1913, Tallinn – 17. XI 1984, Saltsjöbaden, Rootsi), teoloog; rootslane, kooliõpetaja p. Lõpetas 1932 Tallinna Poeglaste Gümni-i, 1937 TÜ usutsk-a, õppis 1938 Lundi Ük-s ja hiljem uuesti samas ning Zürichi Ük-s süstem teol, *lic. theol.* (1957, Lundi Ük), teol-dr (1963, Helsingi Ük). Oli 1937–41 ja 1942–44 Tallinna Mihkli (rootsi) koguduse õpetaja, 1941–42 ümberasujana teenis Berliini rootsi kogudust. Läks 1944 Rootsi, oli Saltsjöbadeni koguduse õpetaja, 1944–84 ka eesti koguduse külalisõpetaja Rootsis, 1963–65 Zürichi Ük-i sotsiaaleetika dots, 1965–

73 Åbo Akad dots, 1973–74 ja vaheaegadega ka 1975–78 prof kt. Oli a-st 1965 rootsi koguduse pastor (Vollentuna, Rootsi), a-st 1971 taas ka Saltsbjödenis rootsi koguduse pastor. A-st 1983 EELK Konsistooriumi (Stockholmis) liige. *Societas Ethica, Inst für Sozial-Ethik*’u, *Inst for Human Understanding*’u, *Int. Inst für Friedensforschung*’i liige. Töid usuteadusest.

T: Das Naturrecht bei Emil Brunner. Zürich, 1963; Imago Dei. Zürich, 1965; De franska arbetarprästerna. Stockholm, 1970; Subsidiaritetsprincipen. Åbo, 1974.

B: AAUT III, 177; ETVpK, 94.

POGOSJAN (a-ni 1985 **Lapikova**), **Jelena** (6. II 1963, Tallinn), kirjandusteadlane. Lõpetas 1980 Tallinna 15. Kk-i, 1986 TÜ vene k-e ja kirj osk-a, 1990 asp-i, filos-mag slaavi filol-s (1992, TÜ), vk “”Сказание” Авраамия Палицына и “Иное сказание””. Oli 1987–88 TÜ ajaloo ja semiootika labori v-laborant, 1990–92 vene kirj kat-i v-õpetaja, 1992–97 vene kirj õt-i teadur, 1997–2002 vene kirj õt-i dots, 1993–2000 ka MÜ Maailmakultuuri Inst-i v-teadur, 2002– Alberta Ük-i (Kanada) prof. Õpetanud vene kirje ajalugu, Vene ajalugu, vene rahvaluulet, sissejuh kirj-teadusse, kirj teksti analüüsi, erikursusi. – Uurimisvaldkond: 18. saj vene kirj ajalugu ja poeetika, Lomonossovi looming, ametliku ja õukondliku kultuuri semiootika. Üle 30 teadustr-e.

T: Петр I – архитектор российской истории. СПб, 2001; "И невозможное возможно": свадьба шутов в Ледяном доме как факт официальной культуры. // Тр. по русской и славянской филологии IV (2001); "Я Деву в солнце зрю стоящу...": образ апокалиптической Жены в русской официальной культуре 1695–1742 гг. // *Studia Russica Helsingiensia et Tartuensia*. VIII (2002); Петр I накануне петровских реформ. // Лотмановский сборник. III. М, 2004.

POGREBOV, Nikolai (5/17. XI 1860, Peterburi – 10. I 1942, Leningrad), vene geoloog. Õppis 1884–87 Peterburi Mäeinst-s, ei lõpetanud rev tegevusest osavõtu tõttu. Oli a-st 1891 Peterburi Geol Komitee sekr, rmtk-hoidja, arhivaar ja geoloog. – Töid hüdrogeol-st ja põlevkivigeol-st. 1916–23 ilmus rida uurimusi Eesti põlevkivibasseini geol ehituse kohta.

T: Артезианская буровая скважина близ Гапсаля. // Геол. Вестник 2 (1916); О геологически-разведочных исследованиях горючих сланцев Кукерского яруса Эстляндской губернии. // Изв. Геол. ком. 36 (1917); Прибалтийские горючие сланцы. // Естественные производительные силы России 20 (1919); Die Zirkulationsverhältnisse der unterirdischen Wasser im östlichen Teil des Ostseebeckens des Baltisches Meeres (kaasautor P. Butow). L, 1933.

B: EGBT, 90; ИГНЭ, 324–325; *Зайцев И. К., Толстихин Н. И.* Николай Федорович Погребов (1860–1942). // Выдающиеся отечественные геологи. Л, 1978.

POHL, Tiit (2. IX 1956, Tallinn), sotsiaalteadlane; lõpetas 1975. a Tallinna 21. Kk-i, 1982 MÜ filos-*tsk*-a, 1985 NSVL TA Sotsiaaluuringute Inst-is asp-i, filos-knd (sotsiol, 1988, MÜ), vk “Влияние Финского ТВ на ценностные ориентации эстонской школьной молодежи”. Täiendas end stipendiaadina 1996 Columbia Ük-s (USA) ja 2001 Oxfordi Ük-s. Oli 1986–87 Tööinst-i (Tallinnas) teadur, 1987–89 MI teadur, 1989–92 RASI teadur, 1992–94 Välismin-i büroojuh, 1995 ajalehe “Eesti Sõnumid” toim, 1995–97 TPÜ sotsiaalteaduste osk-a dots ja 1997–98 juh, 1996–2000 Demokraatiauringute Keskuse dir, 2000–04 Eesti Diplomaatide Kooli dots, 2004–07 Sisekaitseakad teadus- ja arendusprorektor, 2007– Rahvusv Ük-i Audentes dots. Ühtlasi oli 1990–91 Cornelli Ük-i (USA) ja 2002 Helsingi Ük-i külalisprof, ps lugenud erikursusi Venemaal, Lätis, USA-s ja Suurbritannias. – Uurimisvaldkonnad: julgeolek; sisejulgeolek ja terrorism; Venemaa välis-, kaitse- ja julgeolekupol. *Encyclopedia on Nationalism* (2000) kaasautor, „Sisekaitseakad Toimetiste” toimetaja (2007). Osalenud rahv konverentsidel kodu- ja välismaal. Eesti Eur Uuringute Ühingu (EESCA) asutajaliige (2000), *Women in Int. Security* (WIIS Estonia) asutajaliige (2003), Venemaa Ümarlaua (mõttekoja) asutaja ja organisaator (2003–2004).

T: Baltic States and Russian-speaking Minorities. // Guida ai paesi dell'Europa centrale orientale e balcanica. Bologna, 2001; Külma sõjaga mugavduv Venemaa ja Eesti. // Eesti välispoliitiline ar. Tln, 2003; Julgeoleku-kontseptuaalsed probleemid. // Sisekaitseakad Toim 6 (2007).

B: TPÜ läbi aegade, 126.

POIKALAINEN, Väino (6. IV 1947, Illuka v, Virumaa), piimandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1965 Kohtla-Järve 1. Kk-i, 1971 EPA vet-tsk-a piima ja piimasaaduste tehnol erialal, tehnikamag (1994, EPMÜ), vk “Temperatuuritundliku RC-generaatoriga digitaaltermomeeter ja selle kasutamine veiste kehatemperatuuri mõõtmiseks”, 1994–98 EPMÜ doktorant, (esimene Eesti) toiduteaduse dr (1999, EPMÜ), vk “Lehma kehatemperatuur tervisekontrolli näitajana automaatsel piimatootmisel”. Oli 1971–72 Kohtla-Järve Piimatoodete Kombinaadi tehnoloog, 1972–76 ELVI Erikonstrueerimisbüroo ins ja j-ins, 1977–94 EPA/EPMÜ õppemeister, asst ja teadur, 1994–2000 EPMÜ loomakasv-inst-i teadur ja v-teadur, 2000–04 loomaarstitsk-a piimandusinst-i dots, 2005– vet-med-i ja loomakasv inst-i toiduteaduse osk-a dots. – Uurimisvaldkonnad: piima tootmine ja töötlus; veiste füsiol näitajate automatiseeritud andmehõive, veiste kehatemperatuur, tervisekontroll ja heaolu; muinastaie. Temperatuurimõõturite, konveierkaalu ja puistesöötade doseerimise seadme konstruktor. EÕS, LUS, APS-i, *Soc. Hist. Fenno-Ugricae*, *Int. Soc. of Animal Hygiene*’i liige. Tunnustatud ekspert muinastaide vallas (korraldanud üle 20 eksped-i Äänisjärve kaljujooniste dokumenteeriseks), Eesti Muinastadeseltsi esimees (1988), *Finnish Soc. for Prehistoric Art*’i juhatuse liige (1999). Valgetähe V kl teenetemärk (1999). Üle 200 teadustr-e, sh 7 monogr; 5 autorit.

T: Rock carvings of Lake Onega: the Vodia Region (kaasautor E. Ernits). Trt, 1998; Lehma kehatemperatuur tervisekontrolli näitajana automaatsel piimatootmisel. Trt, 1999; Система документации наскальных рисунков Онежского озера (kaasautor E. Ernits). // Археология в пути или путь археолога. К 80-летию профессора Абрама Давидовича Столяра. 2. СПб, 2001; Palaeolithic art from Danube to Lake Baikal (kaasautor E. Ernits). // Folklore 18 & 19 (2001); Kaljutaide harrastamisest tähetorni kupli all (kaasautor E. Ernits). Trt, 2003; Automatic measurement system for cows leg disorder determination (kaasautor). // Animal Production in Europe. Saint Molo, 2004; Juustutehnoloogia. Trt, 2004; Võitehnoloogia. Trt, 2004; Rock art of Lake Onega. Trt, 2004; The mysterious swan-whale motifs among Lake Onega carvings. // World of Rock Art. M, 2005; Spatial microclimate patterns in reconstructed and new large uninsulated loose housing cowshed (kaasautor). // Building and Environ. Elsevier, 2005.

B: EPMÜ BL, 163; ELR (2000) 2; EPMÜ VI, 102–113.

POKK, Leo (11. X 1930, Tartu), arstiteadlane, patoanatom; tööliste p, Tiit ja Paavo P-i isa. Lõpetas 1949 Tallinna 1. Kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a, med-knd (1959, TÜ), vk “Ortostaatilise kollapsi tekkimisest, morfoloogilistest muutustest siseelundites ja vereringehäiretest peaaug küülikutel vertikaalses seisus viibimise puhul (eksperimentaalne morfoloogiline uurimus)”, med-dr (1969, TÜ), vk “О влиянии некоторых отделов центральной нервной системы, электролитов, цианокобаламина, аминазина и гексония на развитие некрозов сердца. Экспериментально-морфологическое исследование”. Oli 1954–55 TÜ patol anat kat-i asst, 1955–57 loenguasst, 1958–68 asst, 1969–70 v-õpetaja, 1970–93 patol anat ja kohtuarstiteaduse kat-i prof, 1993–96 patol anat ja kohtuarstiteaduse inst-i erakorraline prof (eripatol), ühtlasi 1971–72 ja 1978–91 arstitsk-a õppeprodekaan; a-st 1996 emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: südamelihase infarkti põhjused ja ravi, närvisüsteemi mõju vereringehäiretele, pahaloomuliste kasvaja morfol, ateroskleroosi tüsistused. Ülel Patoanatomide Seltsi (1971–75 juhatuse) liige. TÜ arstitsk-a medal (1993), TÜ suur medal (1995). 225 teadustr-t; õppevahendeid.

T: О влиянии нарушения деятельности центральной нервной системы на развитие экспериментальных инфарктов сердца. // Кардиология (1965) 1; Влияние электролитов и цианокобаламина на развитие некрозов сердца. // Кардиология (1969) 3; Влияние гексония на развитие некрозов сердца. // Фармакол. и токсикол. (1972) 2; Über die Häufigkeit und Klinik der Ruptur von Aneurysmen der Aorta abdominalis (kaasautorid K. Kõrge, E. Murashev). // Z. ges. inn. Med. 16 (1975); О причинах смерти больных ревматоидным артритом. // Вопр. ревматизма (1976) 4; Опухоли у детей. // Вопр. онкологии (1979) 7; Analyse Todesursachen bei Rheumatoid-Arthritis-Kranken. // Z. ges. inn. Med. (1979) 9.

B: TÜ BL I, 111; II, 133; APUT, 157–158; TÜ ajalugu III, 198, 262; EE 14, 375; APUT, 157–158; TÜK 200, 254; TÜA 1982–2007, 38, 50, 120, 133, 137, 141; *Kaar, L.* Leo Pokk – arstiteaduse doktor. // NET (1970) 6, 449–50; Meie juubilare. Leo Pokk. // NET (1980) 5, 385; *Merila-Lattik, H.*, 907–908;

POKK, Paavo (18. III 1966, Tartu), arstiteadlane, psühhofarmakoloog, Leo P-i p, Tiit P-i vend. Lõpetas 1984 Tartu 2. Kk-i, 1990 TÜ arstitsk-a raviosk-a, 1994 doktorantuuri TÜ arstitsk-s, med-dr (1997, TÜ), vk "Stress due to sleep deprivation" (Tartu 1996). Täiendanud end 1993 Helsingi Ük-s ja Espoos. Oli 1990–99 TÜ farmakol inst-i asst, 1999–2000 erakorraline teadur, a-st 2005 dots. – Uurimisvaldkonnad: kiire une (REM-une) puudusest tuleneva stressi mõju katseloomade käitumisele, lämmastikoksiidi (NO) ja etanooli vastasmõju, katseloomateadus. Eesti Farmakol Seltsi ja Skandinaavia Katseloomateaduse Seltsi liige. Üle 80 teadustr-e, õppevahendeid.

T: The effects of drugs acting at GABA-benzodiazepine-barbiturate receptor complex on the behaviour of sleep-deprived mice (kaasautor A. Žarkovski). // Pharmacol. Toxicol. 76 (1995) 1; The effects of the nitric oxide synthase inhibitor 7-nitroindazole on the behaviour of mice after chronic ethanol administration (kaasautor). // Alcohol & Alcohol. 36 (2001) 3; The effects of the nitric oxide synthase inhibitors on the behaviour of small platform stressed mice in the plus-maze test (kaasautor). // Progr. Neuropsychopharmacol. Biol. Psychiatry 26 (2002) 2; Litter has an effect on the behavioural changes caused by the administration of the nitric oxide synthase inhibitor N^G-nitro-L-arginine and ethanol in mice (kaasautor) // Prog. Neuropsychopharmacol. Biol. Psychiatry 28 (2004) 7.

B: TÜ BL II, 133; EE 14, 376.

POKK, Tiit (28 V 1964, Tartu), arstiteadlane, kardioloog; Leo P-i p, Paavo P-i vend. Lõpetas 1982 Tartu 2. Kk-i, 1988 TÜ arstitsk-a, 1988–91 asp. Oli a-st 1992 TÜ kardiol inst-i asst, a-st 1999 TÜK südamekliiniku arst-õppejõud, ühtlasi a-st 2003 Maramaa Kliiniku (Viljandis) kardioloog. – Uurimisvaldkond: südamehaigused, nende ravi. Eesti Kardioloogide Seltsi, Eesti Hüpertensiooni Ühingu liige Üle 30 teadustr-e.

T: Response of the forearm blood flow to graded leg exercise in patients with coronary artery disease (kaasautor). // Res. in medicine. Trt, 1992; The dynamic of stroke volume during exercise: how to interpret (kaasautor). // Proc. Dep. Cardiol. Univ. of Tartu 1 (1994); The peculiarities of changes in the heart rate in exercise stress by the youngsters (kaasautorid E. Maiste, T. Bakler). // Proc. Dep. Cardiol. Univ. of Tartu 3 (1998); Atrial fibrillation: inpatient initiation of antiarrhythmic and antianticoagulant therapy (kaasautor

L. Hussar). // Proc. Dep. Cardiol. Univ. of Tartu 4 (2000); Antiarütmikumide kasutamine paroksüsmaalse kodade virvendusarütmia ravis kardiaalse puudulikkusega haigetel (kaasautor). // EA (2002) 6; Kodade virvendusarütmia käsitusjuhend (kaasautor). // EA (2002) 11.

B: TÜ BL II, 133; *Merila-Lattik, H.*, 908.

POKROVSKI, Konstantin (11./23. V 1868, Nižni-Novgorod. – 5. XI 1944, Kiiev), astronoom; venelane, vaimuliku p. Lõpetas Nižni Novgorodi klassikalise gümn-i, 1891 MÜ füüs-mat-tsk-a, astron-mag (1902, MÜ), astron- ja geodeesia-dr (1915, TÜ), mõlemad vk-d käsitlesid komeete. NSVL TA k-liige (1927). Oli 1891–93 MÜ obs-i mittekoosseisuline asst ja ühtlasi O. Schwabe eraobs-i juh, 1893–95 Pulkovo obs-i observaator (Rombergi juures), 1895–1908 Tartu Tähetorni astronoom-observaator, 1908–16 dir ja TÜ astron-prof (oli ka H. Treffneri Gümn-i astron-õpetaja), 1916–17 PÜ eradots, 1917–18 Permi Ük-i rektor, 1918–20 Tomski Ük-i prof, 1920–30 Pulkovo obs-i teadur, 1930–34 asedir, 1934–44 Odessa Ük-i obs-i dir. – Uurimisvaldkonnad: Päikesüsteemi väikekehad (pms komeedid), ka helkivad ööpilved. Koostanud kõrg- ja keskkooliõpikuid (eriti Tartu-perioodil), mida tõlgiti hiljem ka eesti k-de; msg seltside kutsel pidas loenguid ka Peterburis, Moskvas, Riias jm. 1898 käis õppereisil Saksamaal, külastades Berliini Astron-Mat-inst-i, mitmeid obs-e ning tuntud optikuid ja mehaanikuid. Avaldanud rohkesti aimetr-id (nt “Taeva teejuht”, “Tähtede atlas”), 1913 Peterburis ilmunud “Meie igavene kaaslane” oli üks esimesi vene monogr-id Kuust, mis koondas ja üldistas kõike seni uuritut. A-st 1927 Ülel Astron-de Assots-i esimees. Suri represseerituna Kiievi vangla nr 1 haiglas. Arvukalt teadustr-id ja aimetr-id (sh üle 90 rmt-u).

T: Движение солнечной системы. // Тр. Московского Об-ва Естествоиспытателей (1893); Светящиеся ночные облака. // Изв. Русск. Астрон. Об-ва. Т. IV; Главнейшие методы физической астрономии. // Уч. зап. Юрьевского ун-та (1896); Bahnelemente des kleinen Planeten. // Berl. Astron. Jb. 431 (1897); Elliptische Elemente und Ephemeride des Cometen. // Astron. Nachr. B 147 (1898); Elemente des Cometen. // Astron. Nachr. B 149 (1898); Ueber die Aenderung der Helligkeit des Cometen. // Astron. Nachr. B 149, 150 (1899); Происхождение периодических комет. Ч. I.

Завлечение комет в члены солнечной системы. Юрьев, 1901; Успехи астрономии в XIX столетии. Юрьев, 1902; Kosmograafia kursus keskkoolidele (tõlk W. Nano). Tln, 1921;

В: *Левитский* I, 340–342, 473; EE 7, 370; TÜ ajalugu II, 274, 316, 353–355, 391, 392; Большая энциклопедия (БЭ). Т. XV. СПб [1904], 353. *R. Juursoo*

POLEŠTŠUK, Aleksander (8. VII 1863, Arensburg (Kuressaare) – 11. X 1944, Sõzran, Kuibõševi obl), arhitekt, ehitusteadlane ja pedagoog; erupiirivalvuri-töölise p. Kasvas lasterohkes eesti-vene perekonnas. Õppis 1872–76 Kuressaare abiõpetajate koolis, 1879–82 Tartu ÕS-is, lõpetas 1886 eksternina Narva Gümni-i. Töötas 1882–88 rahvakooliõpetajana Kuressaares, Vasknarvas ja Vana-Vändras. 1886–92 õppis Peterburi Kunstiakad arh-orsk-s. 1896 esitatud diplomitöö "Sõja-ajaloo muuseumi projekt" eest sai kunstnik-arhitekti kutse ja jäeti akad juurde ehituskunsti õpetajaks. Juba 1897 sai prof-ks ja 1911 Peterburi TA akadeemikuks (oli skulptor A. Adamsoni kõrval teise eestlasena selle akad liige). Oli ka Püha Sinodi arhitekt, 1919–20 Eesti Töörahva Kommuni Ük-i juh Petrogradis. 1920 opteeris Eestisse, töötas esialgu Narva hüdroelektrijaama uurimisgrupis ja Teedemin-s, 1921–32 oli TT arhitektuuriosk-a ja samuti (a-ni 1935) Riigi Kunsttööstuskooli prof. 70 aasta juubeli puhul kutsuti P. 1933 Prantsusmaale Lyoni Ük-i loenguid pidama. 1934–35 käis Hollandis ja 1936 Saksamaal. II maailmasõja algul evakueerus Kuibõševi oblastisse. Pani koos A. Pernaga aluse arhitektide koolitamisele Eestis. Koost õpikuid ja käsirmt-id ehitusest ja arhitektuurist, samuti eesti k-e õpetamisest. – Uurimisvaldkonnad: ehitiste projekteerimine, arvutamine, vastupidavus maavärinale; ehituskunst; lubjakivi ja põlevkivituha kasutamine ehitusmaterjalina. Jäänud 1935 pensionile, tegeles põlevkivituha ehitusmaterjalina kasutamise, samuti Eesti (Saaremaa) loodusrikkuste uurimisega ning keem elementide muutumise teor probleemidega. Arhitekti ja projekteerijana alustas akadeemik M. Preobraženski abilisenä 19. saj lõpul Tallinnas Aleksander Nevski katedraali ehitusel. Peterburi-perioodil projekteeritud on silmapaistvaimad Peterburi Eesti Õigeusu Vennaste Seltsi kiriku hoone (1903–05), Kuremäel Pühtitsa nunnakloostri keskne hoone – Jumalaema Unumise kirik (1910), Saaremaa dolomiidiga viimistletud usklassitsistlik Geol-komitee hoone (1912–14), akadeemik I. Pavlovi eksperim-med-inst-i vivaariumi

hoone (nn Vaikimise torn; 1912–15). Eestis olles projekteeris Riigi Trükikoja hoone Tallinnas Niine t 11 (1923) ning korteriühingu “Unitas” 5-korruselise hilisjuugendliku elamu F. R. Kreutzwaldi ja Tina t nurgal (1924). Oli Petrogradis Eesti Tehnika Seltsi asutajaid ja esimene esimees (1917). Oli oma sünnikoha Saaremaa suur patrioot. Asutas 1922 Kuressaares ehitusinstruktorite kooli (hilisem kutsekool), oli Saarte Majanduse Edendamise Seltsi esimees. Uuris Kihelkonna lähedal Jaagurahu lubjakivi (oonüksmarmorit) ning Muhumaal litograafiakivi varusid ja keem koostist. Sai Saaremaal dolomiidiettevõtte rajamiseks riigilt kontsessiooni, ent müüs selle rahapuudusel vendadele J. ja O. Orntlididele, kes rajasid Saaremaa tollal suurima ettevõtte “Eesti Marmor”. Oli 1917 Peterburis Eesti Tehnika Seltsi asutajaid ja esimees. Püha Anna orden (III järk 1900, II järk 1909; aadlititel 1911).

T: Vene keele õpetus Eesti koolide jaoks. Учебник русского языка для эстонских училищ I–II (kaasautor M. Tõnisson). Tln, 1888; Расчет и кладка сводов. СПб, 1897; Курсъ строительнаго искусства в связи с расчетами устойчивости и прочности сооружений в 10 частях. СПб, 1903–05; Расчет устойчивости мечети Гур-Эмир в Самарканде. СПб, 1909 (1910 ilmus ka prantsuse k-s); Мосты, ихъ устройство и расчетъ. I–II. СПб, 1910, 1911; Спутник строителя. СПб, 1912; Valguse eeter ja tema töö maailmaruumis. // Tehnika ajakiri (1933) 8; Katsed heeliumi saamiseks. // Tehnika Ajakiri (1933) 10; Эфир: основное вещество мироздания и источник энергии вселенной. Краткое изложение новых идеи о структуре материи в связи с вопросом о превращении химических элементов. Тлн, 1936.

B: Кондаков С. Юбилейный справочник Санктпетербургской Академии художеств 1764–1914. II. СПб, 1914, 373; EBL, 387–388; EBL ТК, 200; EKABL, 391; A. Poleštšuk 70 a. // Tehnika Ajakiri (1933) 8; Ehitusinsenerid TPI-st, 27–28; TPI 1936–1986, 27, 30, 35; Genss, J. Akadeemik arhitekt Aleksander Poleštšuki 30-aastase õpetlase-professori juubel. // Postimees (1926) 24, XI; Pesti, O. 125 aastat Aleksander Poleštšuki sünnist. // Saarte Hääl (1988) 19. VII; Juske, A. Insener August Velner. Tln, 1991, 40; Kalm, M., 26, 68, 69; TTÜ professorid läbi aegade, 325–326.

M. Siilivask

POLJAKOV, Pjotr (1862 – ?), arstiteadlane. Lõpetas 1888 Peterburi Sõjamed-i Akad, med-dr (1894). Oli 1902–11 TÜ embrüol, histol ja võrdleva anat kat-i juh, a-st 1911 prof, lahkus samal a-l Harkovisse. Avaldas originaalse 3-kõitelise histol ja embrüol käsirmt-u (1908–09, maht 1820 lk) ja võrdleva anat õppevahendid (1907–08). Vaadetelt darvinist.

T: Сравнительная анатомия позвоночных животных. Краткий повторительный курс для студентов-медиков. Юрьев, 1907; Атлас рисунков к „Сравнительной анатомии позвоночных животных“. Юрьев, 1908; Основы гистологии с элементами эмбриологии человека. 1–2. Юрьев, 1908–1909.

B: TÜ ajalugu II, 361; III, 148; *Toomsalu, M.*, 158.

POLJANSKI, Vladimir (27. VII 1940, Oritsi k, Kirovi obl), arstiteadlane, traumatoloog-ortopeed; töölise p. Lõpetas 1958 Tartu 4. Kk-i, 1968 TÜ arstitsk-a, med-knd (1986, Traumatol ja Ortopeedia Keskinst, Moskva), vk “Наружный чрескостный компрессионно-дистракционный остеосинтез открытых диафизарных переломов длинных трубчатых костей”. Oli 1968–71 Narvas Kreenholmi polikliiniku kirurg, 1971–72 Ivangorodi haigla (Leningradi obl) kirurg, 1972–76 Kingissepa raj Keskaigla (Leningradi obl) traumatol osk-a juh, 1976–92 Vab Tartu Kliinilise Haigla traumatoloog, 1993–2006 TÜK traumatol ja ortopeedia kliiniku arst-õppejõud, 1992–95 ka TÜ traumatol ja ortopeedia kliiniku asst. – Uurimisvaldkond: luumurdude ravi. Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Seltsi liige. Üle 10 teadustr-e, 4 leiutist.

T: Koldeväline osteosüntees luumurdude ravis (kaasautorid A. Leimann, P. Nuiamäe). // NET (1980) 4; Luukoe verevarustus luumurdude puhul (kaasautor P. Nuiamäe). // NET (1981) 2.

B: TÜ BL II, 133.

POLL, Valdur (16. VI 1936, Tallinn-Nõmme), matemaatik; riigiametniku p. Lõpetas 1954 Tallinna 20. Kk-i, 1960 MÜ arvutusmat erialal, 1967 asp-i (TA Kübl), füüs-mat-knd (1969, samas), vk “Интерполяционные аналоги метода Ньютона для решения задач на экстремум”. Oli 1960–77 Kübl ins, n- ja v-teadur, 1977–92 (korduvalt nimetust muutnud) teadustootmiskoondise "Algoritm" Tallinna keskuse tarkvara sektori juh, 1992–93 Eesti

Merehariduskeskuse (EMK) mat-füüsika-kat-i v-õpetaja, 1993–98 juh, dots, 1998–2004 Eesti Mereakad (EMA) (nimemuutus 1999. a.) õt-i juh, mat-prof, 2004–05 õt-i hoidja, erakorr dots, 2005– erakorr dots. Loengukursused: diferentsiaal- ja integraalarvutus, mat analüüs, operatsioonianalüüs, maj-mat erikursus. – Uurimisvaldkonnad: arvutusmat (arvutusmeetodid), eriti ekstreemumülesannete ja mittelineaarsete operaatorvõrrandite lahendamise iteratiivsete meetodite uurimine ja väljatöötamine; üldotstarbeline numbrilise mat tarkvara, programmipakettide loomine ja nende kvaliteedi hindamise ning sertifitseerimisega seotud probleemid. EMatS-i liige (1988). 84 teadustr-t.

T: О сходимости некоторых методов нахождения стационарных точек функций нескольких переменных. // Изв. АН ЭССР. Физ.-мат. 25 (1976) 2; Модификации интерполяционного метода для нахождения стационарных точек функций многих переменных.// Изв. АН ЭССР. Физ.-мат. 25 (1976) 2; Общематематическое программное обеспечение (обзор зарубежного опыта). // Вопр. радиоэлектроники 15 (1981); Пакет диалоговой минимизации (kaasautor R. Täht). // Вычисл. техника соц. стран 17 (1985); Проблемы аттестации и сертификации программных средств. Тлн, 1989; Personaalarvuti operatsioonistüsteem MS-DOS. Tln, 1992; Investigation of the Strain Relaxation Mechanism in the Si-SiO₂ System during the Process of its Formation (kaasautor). // Phys. stat. sol.(a) 198 (2003) 2.

POLLI, Kadi (16. IX 1973, Tallinn), kunstiteadlane; metsateadlase t. Lõpetas 1991 Tallinna Õismäe Humanitaarkk-i, 1997 TÜ filos-tsk-a kunstiajaloo erialal, oli 1999–2000 Kieli Ük-i magistriõppes, M.A. (2002, EKA), vk “Valgustusajastu peegelpildis. Johann Wilhelm Krause joonistuslooming”, a-st 2004 Helsingi Ük-i doktorant. Oli 1997–99 Mikkeli muuseumi teadur, 1999–2000 EKM maalikogu kuraator, 2000– EKM Kadrioru kunstimuuseumi dir. – Uurimisvaldkonnad: balti ja lääne-euroopa kunst Eesti kontekstis. Esinenud ettekannetega tead-konv-del kodu- ja välismaal, kureerinud kunstinäitusi ja koostanud katalooge, esinenud kunsti populariseerijana ETV-s.

T: Johann Wilhelm Krause. Kunstnikust arhitektiks (kaasautor). Kataloog 1. Tln, 1999; 2. Tln, 2002; Kadrioru loss. Väliskunsti muuseum. Lossi ja ekspositsiooni juht. Tln, 2001; *Alma Mater Tartuensis*. Tartu Ülikool ja tema arhitekt Johann Wilhelm Krause (kaasautorid J. Maiste, M. Raisma). Tln, 2003; Varemud (kaasautor J. Maiste). Tln, 2004;

Šveitsi muusa. Angelika Kaufmann 1741–1807. Näitusekataloog. Tln, 2004; Naised kopistina. Balti maalijannad 19. sajandil. // Meistriteoste lummuses. Koopia Eestis. Tln, 2005.

R. Loodus

POLNA, Hugo Gustav (21. III 1909, Mõniste v, Võrumaa – 18. II 1987, Tartu), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1929 Valga Poeglaste Gümni, 1937 TÜ agron-nsk-a diplomita agronoomina, 1957 EPA agron erialal; maj-knd (1960, ELVI), vk “Tööviljakuse tõstmine silovalmistamisel”. Oli 1955–56 ELVI ökon osk-a n-teadur, 1956–65 sama osk-a juh ja teadusdir-i kt, 1965–79 sektorijuh ja v-teadur. – Uurinud tööajakulu vähendamist silo valmistamisel ja söötmisel, täiustanud silotootmise tehnol ja kvaliteeti. Üle 250 teadustr-e, sh 10 rmt (osal kaasautor).

T: Suvise haljassööda konveieri korraldamine. Tln, 1950; Silokultuuride kasvatamine. Tln, 1958; Tööviljakuse tõstmine silo haljasmassi koristamisel ja transportimisel. Trt, 1960; Haljassööda- ja silokultuurid. // Taimekasvatuse õpik. Tln, 1964; Töökulu ja söödakadude vähendamine silohoidlates. Tln, 1965; Inimene ja töö põllumajanduses. Tln, 1970; Veisekasvatuse arendamisest Eestis (kaasautor). Tln, 1974; Рациональное развитие скотоводства (kaasautor). Tln, 1977.

B: AAUT III, 61; ELVI, 45, 114, 126.

H. Rõivas

POLOMSKI, Jan (15. I 1863, Peterburi – surmaaeg ja -koht teadmata), poola päritolu loomaarstiteadlane; aadliku p. Lõpetas 1888 Harkivi Vet-inst-i. Oli sõjaväe vet-arst, a-st 1903 Terski Tõutalli vanemvet-arst. 1903–04 uuris TVI-s prof J. Negotini juhendamisel esimesena Eestis seljaaju kokainiseerimist vet-praktikas. Kaitses 1904 TVI-s mag-vk “К вопросу о кокаинизации спинного мозга у домашних животных”.

E. Ernits

POLONSKI, Vladimir (Wladimir) (16. II 1912, Vladivostok – 30. VI 1992, Tallinn), ehitusteadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1932 Tartu ÕS-i, õppis 1936–40 TTÜ-s ehitust, lõpetas 1943 Magnitogorski Mäeinst-i tööstus- ja tsiviilehituse erialal, 1947 asp-i

Leningradi Raudteetranspordi Ins-de Inst-s, tehn-knd (1947, samas), vk käsitles ehitiste aluseid ja vundamente. Oli 1932–36 algkooliõpetaja, 1938–40 TTÜ vesiehituse ja aluspõhja meh labori asst-i kt, 1940–41 natsionaliseerimiskomissar, 1941–42 mobiliseerituna Punaarmees. 1942 suunati õpinguid lõpetama Uurali Industriaalinst-i, ühtlasi määrati trusti “Magnitostroi” töödejuh-ks. A-st 1947 TPI v-õpetaja, 1949–50 Ehituse TUI v-teadur ja teadussekr, 1950 sektorijuh, 1950–75 dir, 1975–83 teadusdir, 1983–92 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kohalike materjalide kasutatavus ehituses; rajooniplaneerimine, linnaehitus, ehitusökol. Põlevkivituhkehitusainete ja tsemendita gaasbetooni kasutuselevõtu algatajaid Eestis. TA Looduskaitsekomisjoni liige. ENSV rkl preemia (1965). Orden “Austuse märk” (1958).

T: Иссл. по строительству. Строительная теплофизика. Долговечность конструкций (kaasautor). Tln, 1984; Ehituse Teadusliku Uurimise Instituudi arengulugu (kaasautor). // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. 2. Teadusuuringud. Tln, 1985.

B: AAUT III, 222; EE 14, 376; Ehitusinsenerid TPI-st, 222; О деятельности НИИ . строительства, 107–108; Õhtuleht (1972) 16. II, RH (1992), 3. VII.

PONOMARJOVA, Galina (8. III 1954, Derevjanka rdtj, Prionežski raj, Karjala-Soome ANSV), kirjandus- ja kultuuriteadlane; ins-i t. Lõpetas 1971 Navoi 16. Kk-i (Usbekistan), 1980 TÜ vene filol osk-a, 1980–84 TÜ kaugõppeasp, filol-knd (1986, TÜ), vk “Критическая проза И. Ф. Анненского (Проблемы генезиса)”. Oli 1980–83 TÜ biofüüsika labori v-laborant, 1983–86 ajaloo ja semiootika labori v-laborant, 1987–89 n-teadur, 1989–92 vene kirj labori v-teadur ja juh kt, 1993–2008 vene kirj õt-i v-teadur, 2008– TLU slaavi k-te ja kultuuride inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti vene vähemuse kultuuri- ja kirj-lugu, vene-eesti kirj suhted, TÜ ajalugu, 19. saj vene kirj, vene kultuuri semiootika. Mitme kogumiku koost ja toim (“Tõid vene filoloogia ja semiootika alalt. 1958–1990”, *Блоковский сборник*). Mitme teadusprojekti grandihoidja ja põhitäitja. Eesti Slavistide Komitee liige. Üle 100 teadustr-e (6 k-s).

T: Русские староверы Эстонии. Вене vanausulised Eestis. Russian Old Believers in Estonia. Trt, 1999; Granitsa i druty // Tugiel Kultury (Lodž, 1999) 10–12; Рассказы М. Зощенко как зеркало советского языка и быта // Slavica Helsingiensia. Studia

Russica Helsingiensia et Tartuensia VII. Helsinki, 2000; Русская православная церковь в Эстонии. Старообрядчество. Система русского образования. Культурная жизнь // Русское национальное меньшинство в Эстонской Республике (1918–1940). Trt, 2001; Arhiivimaterjalid Nikolai I ajastu vanausuliste kohta Eesti Ajalooarhiivis // Akad (2001) 11; Sergei Stejn kao predavač Tartuskoga sveučilišta (kaasautor T. Shor). // Književna smotra (Zagreb) 119 (2001) 1; Estonska proza 90-ih godina // Književna smotra (Zagreb) 124–125 (2002); Vene kirjanduse uurimisest Nõukogude Eestis Rein Kruusi näitel // Võim & kultuur. Trt, 2003. Проблема коммуникации русских Эстонии и России в межвоенный период (1920–1930-е гг.) // Русская эмиграция: Литература. История. Кинолетопись. Иерусалим, Тлн, 2004; Фрагмент магистерской диссертации Елизаветы Роос об Анне Ахматовой. Публ. и вступ. статья (kaasautor T. Shor). // Балтийско-русский сборник. 1. Stanford Slavic Studies. 27. Stanford, 2004.

В: TÜ BL II, 133.

POOBUS, Arvi (18. III 1939, Rapla v, Raplamaa), tehnikateadlane; ehitustöölise p. Lõpetas 1958 Rapla Kk-i, 1963 TPI soojusenergeetiliste seadmete erialal, 1969 asp-i, tehn-knd (1981, TPI), vk “Разработка и исследование высокотемпературных воздухоподогревателей”. Oli 1969–95 TPI tööstusliku soojusenerg labori (a-st 1992 TTÜ soojustehnika inst) v-teadur, 1995 – soojustehnika inst-i tööstusliku soojustehnika õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: kõrgtemperatuursete küttepindade saastumine ja korrosioon tuhasadestiste mõjul; ventilatsioonisoojuse kasutamine; kohalike kütuste (puit, turvas) põletamine ja gaasistamine; jäätmepõletuse tehnol-d, soojuse tootmise ja kasutamise tehnilis-maj hindamine. Kuulub akad I. Õpiku koolkonda. Üle 50 teadustr-e.

T: Soojustehnika käsiraamat (kaasautor). Tln, 1977; Опытное сжигание березовского угля повышенной зольности (kaasautor). // Теплоэнергетика (1978) 8; Физико-химическая характеристика отложений с топочных экранов при сжигании березовского угля (kaasautor). // Тр. ТПИ 466 (1979); Исследование тепловой эффективности топочных экранов. (kaasautorid I. Mikk, T. Tiikma). // Промышленная теплотехника. 6 (1984) 5; Biomassi energeetilise kasutamise võimalused Eestis (kaasautor). Tln, 1992; Some design aspects of recovery boiler for oil shale retorting unit SHC-3000 (kaasautor T. Tiikma). // Oil Shale (1997) 3, (Special); Probes for measuring

heat transfer parameters and fouling intensity in boilers (kaasautorid A. Paist, T. Tiikma). // Fuel 81 (2002) 14.

POOGA, Margus (7. VIII, 1957 Viljandi) biokeemik. Lõpetas 1975 Tartu 5. Kk-i, 1980 TÜ keemiaosk-a org keemia erialal, *Ph.D.* (biokeemia, 1998, TÜ), vk „Cell penetrating peptide transport and its predecessors, galanin-based chimaeric peptides“. Oli 1980–88 KBFI n-teadur, 1988–2004 Eesti Biokeskuse teadur ja v-teadur, ühtlasi 1992–96 Stockholmi Ük-i neurokeemia ja neurotoksikol inst-i külalisteadur, periooditi samas ka 1997–2002, 2005–07 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i v-teadur ja arengubiol õt-i juh, 2008–MRI teadur. – Uurimisvaldkonnad: rakubioloogia, valkude ja peptiidide keemia, rakustranspord. Töid biomolekulide struktuurist ja dünaamikast, valkude puhastamisest ja primaarstruktuuri määramisest, geeniregulatsioonist, immunoloogist, rakkudes signaaliülekandest ja rakustranspordist. Eesti Biokeemia Seltsi, *Biochem. Soc. (UK)*, *Am. Soc. Cell Biol.* liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Cell penetration by transportan (kaasautor). // FASEB J. 12 (1998) 1; Cell penetrating PNA constructs regulate galanin receptor levels and modify pain transmission in vivo (kaasautor). // Nature Biotechnol 16 (1998) 9; Cellular translocation of proteins by transportan (kaasautor). // FASEB J. 15 (2001) 6; Anticonvulsant activity of a nonpeptide galanin receptor agonist (kaasautor). // Proc. Natl. Acad. Sci. USA 99 (2002) 10; Cell transduction pathways of transportan (kaasautor). // Bioconjugate Chem. 16 (2005) 6; Protocol to study the uptake of cell-penetrating peptides (kaasautor). // Nature Protocols 1 (2006) 2.

POOL, Mart (9. IX 1908, Vana-Vändra v, Pärnumaa – surmaaeg ja -koht teadmata), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1927 Vändra Gümni, 1940 TÜ põllu- ja agronoomina. Läks 1944 Saksamaale, sealt 1949 USA-sse, M.Sc. (1951, Rutgersi Ük), vk “Performance of winter grains alone and with winter vetch for supplemental forage”, *Ph.D.* (1956, Purdue Ük, Indiana), vk “The effect of the delay accompanying the use of the combine harvester on the physical and chemical properties of soft red winter wheat”. Oli 1927–28 praktikal Rootsisis ja Saksamaal, 1949–51 Rutgersi Ük-i teadur, 1951–56 Purdue Ük-i uurimisasst, 1956–59 *Texas Res. Foundationi* (Texas A&M Univ, Texas) teadur. –

Töid gen-st ja sordiarretusest. *Am. Soc. Agronomy, Bio-Dynamic Farming & Gardening Assoc.*, Sigma Xi liige.

T: Moisture relations in soft red winter wheats, I–II (kaasautor F. L. Patterson). // *Agronomy J.* 50 (1958) 3; Effect of delayed harvest on quality of soft red winter wheat (kaasautorid F. L. Patterson, C. E. Bode). *Agronomy J.* 50 (1958) 5; Rain and sunshine effects on the wheat meal fermentation time test (kaasautor F. L. Patterson). // *Agronomy J.* 50 (1958) 5.

B: AAUT II, 504; ETVpK, 94.

POOL (a-ni 1989 **Lembinen**), **Raili** (16. X 1969, Rapla), eesti filoloog; õpetajate t. Lõpetas 1987 Rapla Kk-i, 1992 TÜ eesti filol osk-a, *M.A.* (1999, TÜ), vk “Ainsuse 1. ja 2. isiku personaalpronoomenite eri kujude kasutamisest” (Trt, 1999), *Ph.D.* (eesti k, 2007, TÜ), vk “Eesti keele teise keelena omandamise seaduspärasusi täis- ja osasihitise näitel” (Trt, 2007). Oli 1992–1999 TÜ eesti k-e (võõrk-na) õt-i assistent, 1999–2004 lektor, 2004– TÜ eesti ja soome-ugri k-eteaduse osk-a kontrastiivse k-eteaduse teadur. Õpetanud TÜ-s erinevaid praktilise eesti k-e aineid ning eesti k-e lauseõpetust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e kui teise k-e omandamine ja kasutus. ES (1998) ja Eesti Rakenduslingvistika Ühingu liige (2004). Üle 10 teadustr-e.

T: Eesti keele verbireksioone. Trt, 1996, ²1999, ³2001; About the use of different forms of the first and second person singular personal pronouns in Estonian cases. // *Estonian: Typological Studies III*. Trt, 1999; Muutused eesti keelt teise keelena kõnelejate suhtlusstrateegiate kasutuses ühe aasta jooksul (kaasautor T. Kikerpill). // *Lähivertailuja* 13. Joensuu, 2003; Kivinemisnähtusi vene üliõpilaste kirjalikus eesti keeles (kaasautor E. Vaimann). // *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln*, 2006; Sihitise vormihomonüümia – keeleuuriija probleem, keeleõppija tugi. // *Lähivertailuja* 17. Jyväskylä, 2006; Keeleõppijate vältimisstrateegiatest eesti keele täis- ja osasihitise näitel. // *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln*, 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

POOL, Theodor Johann (8. XII 1890, Tori v, Pärnumaa – 25. VIII 1942, Sverdlovsk), põllumajandusteadlane, riigitegelane; talupidaja p. Lõpetas 1909 Pärnu Gümni, 1914

Riia PI õpetatud agronoomina. 1921–24 käis õppereisidel Saksamaal, Hollandis, Inglismaal ja Soomes. Oli 1914–15 Vahi põllutöökursuste juh, 1915 Pärnu maakonna-agronoom, 1915–18 sõjas, 1918–19 Pärnu Maaval esimees, 1919 Eesti Asutava Kogu liige, 1919 põllutöö- ja toitusminister ning 1919–20 ja 1920–21 põllutööminister, 1920–29 (I–IV) Riigikogu liige (Tööerakond), 1925–28 Asunikkude, Riigirentnikkude ja Talupidajate Põllum-liidu nõuandeala juh, 1929–32 talumaj-nõuande büroo eriteadlane, 1932–40 Põllutöökoja ja 1935–38 Riigi Majandusnõukogu liige, 1939–40 TÜ agroökon (talumajapidamise ratsionaliseerimise) õppejõud. Maaseaduse (1919) põhiautor ja põllutööministrina maareformi rakendaja, Eesti agron nõuandeteenistuse rajaja. Eestis fosforiidikaevandamise algatajaid ja mõnda aega ka OÜ Eesti Vosvoriit tegevjuht. Eesti Hollandi-Friisi Karja Kasvatajate Seltsi asutaja ja 1920–40 esimees, 1929–40 Eesti Niidu ja Karjamaa Arendamise Ühingu esimees, Eesti Agronoomide Seltsi, APS-i, Eesti Sooparanduse Seltsi jpt org-de liige. Ajakirja “Uus Talu” asutaja ja tegevtoim ning “Wäike põllumeeste kirjawara” sarja toim (koos K. Liidaku ning J. Metsaga) ja põhiautoreid. A-st 1925 pidas Tori v-s Piistaoja talu (sünnikoht), arendas sellest Eesti parima majandi ja talu karjast parima eesti mustakirju veise sugulava. Rajas eeskujulikud kultuurkarjamaad, heal tasemel juurviljakasv-e, propageeris silotegemist. Võttis 1938 talus kasutusele masinlõpsi ja elektritara. Kütitudati 1941 ja hukati 1942. Tänapäeval asuvad Piistaojal veisekasv-katsejaam ja T. P-i Talumuuseum. Üle 300 teadustr-e.

T: Põllumajanduslikud ehitused. I, II. Tln, 1921; Hollandi kari ja selle tõuparandus Eestis. Tln, 1924; Silotoit ja selle valmistamine. // Lühike loomakasvatuse õpetus. Tln, 1927; Piimalehmade toidunormid ja toitute toiteväärtus. Tln, 1927; Talu karjalaudad. // Talu ehitused. Tln, 1928; Veiste tõuarendus. Selle alused ja teostamine. Tln, 1928; Karjakoplid, nende asutamine ja hoid. Tln, 1929, 1940; Maauuendus Eestis ja selle tulemusi. Tln, 1936; Inimtööjõu küsimus Eesti põllumajanduses. // Agronoomia (1937) 4; Loomasöödajuurikate kasvatamine suuremal määral. // Agronoomia (1938) 6; Töö ratsionaliseerimise ja mehhaniseerimise võimalusi talus. // Agronoomia (1938) 3; Masinlõps. // Agronoomia (1939) 7, 8, 9; Kogemusi elektrikarjusega Piistaojal. // Agronoomia (1940); Tulemusi ja kogemusi hollandi-friisi karja tõuaretusel Piistaojal. // Agronoomia (1940) 12.

B: EBL TK, 247; EE 14, 376; TÕ ajalugu III, 125, 128; *Karelson, M.* Eesti põllumajanduse novaator, agronoom Theodor Pool (1890–1942). // Edasi (1988) 7. XII; *Oll, Ü.* Sada aastat Theodor Pooli sünnist. // Edasi (1990) 8. XII; *Toomre, R.* 64–67.

J. Kuum

POOLA, Hubert (1. XI 1930, Tallinn), arstiteadlane, kirurg; käsitöölise p. Lõpetas 1949 Tallinna 2. Kk-i, 1955 TÕ arstitsk-a, med-knd (1972, TÕ), vk “Koletsüstektomia tüsistuste ja ebarahuldavate hilistulemuste profülaktika”. Oli 1955–56 Vastseliina rajahaigla kirurg ja Vastseliina TSN TK tervishoiuosk-a juh, 1956–59 Tallinna III haigla kirurg, 1959–67 Tallinna II (hilisema Tõnismäe) haigla kirurgiaosk-a ordinaator, 1967–75 juh, 1975–92 Tallinna Vab Laevastiku Haigla kirurg, a-st 1992 Tallinna Haigekassa arst-nõunik ja kirurgiakonsultant. Kohakaaslusega olnud ka kiirabi- ja spordiarst. Õpetanud TPedI-s/TPÜ-s pikemat aega kirurgiat ja tervishoidu. – Uurimisvaldkond: pms sapiteede kirurgia. Tallinna Kirurgide Seltsi liige (a-st 1955) ja juhatuse esimees (1983–93), Eesti Arstide Liidu asutajaliige, Eesti Kirurgide Assots-i ja Maksa-Kõhunäärme-Sapiteede Assots-i liige. U 40 teadustr-t.

T: Meckeli divertikul urgentses kirurgias (kaasautor U. Sibul). // NET (1968) 3; Sapiteede röntgenomanomeetria (kaasautor U. Sibul). // NET (1968) 5; Ühissapijuha drenaaz sapipõiejuha kõndi kaudu. // NET (1971) 6; Mõningaid sapiteede ja kõhunäärme kirurgia probleeme (kaasautor U. Sibul). // NET (1984) 1.

B: *Merila-Lattik, H.*, 910; EA (1973) 1, 64–65; Hubert Poola. // EA (1991) 1, 67–68.

POOLA (a-ni 1954 **Mars**), **Mall** (22. X 1932, Tallinn), pedagoogikateadlane ja kultuuriajaloolane; sõjaväelase t. Lõpetas 1951 Tallinna 7. Kk-i, 1954 Tallinna Muusikakooli, 1959 TRK koorijuhi-pedagoogi erialal, 1971 asp-i Moskva Rkl Kultuuriinst-is, ped-knd (1974, samas), vk käsitles Eesti üldlaulupidude kasvatustlikku mõju Eesti rahvale. Oli TRK-s õppimise ajal ENSV Rahvaloomingu Maja koorijuhtimise ja klubitöö instruktor, 1965–68 TPedI klaverikat-i v-laborant ja tunnitauline õppejõud, 1971–87 kultuurhariduse kat-i õpetaja ja v-õpetaja. A-st 1987 pensionil. Lugenud pms kultuurhariduse ajaloo kursust; koost õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: kultuurhariduse

teooria ja praktika, eesti kultuurhariduse ajalugu, seltside tegevus. U 20 teadustr-t, 6 õppevahendit, aimermt-id.

T: Kultuurhariduse ajalugu. I. Tln, 1980, ²1983; II. Tln, 1982, ²1987; Teematiliste ürituste kasutamisest klubitöö diferentseerimisel. Tln, 1983; Mõningat kultuuri arengust Eestis varase feodalismi ajast kuni 19. sajandi alguseni. Tln, 1997; Abiks käitumisoskuse omandajatele. Tln, 1997.

B: *Tuul, G.* Kultuuritöö edendamise heaks. // Õhtuleht (1987) 11. XI.

POOM (a-ni 1935 **Bomm**), **Eduard Rudolf** (19. IX 1902, Tallinn – 13. VI 1986, Stockholm), majandusteadlane, rätsepa p. Lõpetas 1924 Tallinna Ühisgümni-i, 1929 TÜ maj-teaduste osk-a, *mag. rer. oec.* (1933, TÜ), vk “Käitismajandusteadus ja eramajandusteadus. Kriitiline uurimus”. Oli 1929–34 TÜ tead stipendiaat Berliini Kaubandusük-i juures, 1934–37 TÜ dots, 1937–40 ja 1941–44 erakorr prof, ühtlasi 1938–40 maj-tsk-a (esimene) dekaan, 1940–41 TTÜ prof kt, a-st 1936 ka EV Kõrgema Sõjakooli õppejõud. Ühtlasi oli 1937 Riigi Stat Keskbüroo nõunik, 1936–38 Rkl Töötulide lahendamise Kom-i maj-ekspert ja 1938–40 esimees, 1938–40 Maj-min-i ratsionaliseerimiskomitee nõunik, 1932–37 EE maj-osk-a toim ja kaasautor. Lahkus 1944 Eestist. Oli 1945–47 Rootsis arhiiviasst, 1947–59 Stockholmi Kaubandusük-i rkl stipendiaat ja teadur, 1959–66 lektor, 1966–70 Stockholmi Ük-i lektor. Oli ka ETI õppejõud. – Avaldanud töid ettevõtteökon-st ja demogr-st, EV ja okupeeritud Eesti maj-st. Eesti Rahvusfondi asutajaid ja juhatuse liige. ETS Rootsis auliige.

T: Moodne töötehnika ja majanduskriis. Trt, 1932; The productivity of collective and private enterprise in agriculture. Stockholm, 1949; Rehabilitation plan of Estonia's economy after liberation. Stockholm, 1952; Das Leistungsprinzip in der marxistischen Theorie und in der sowjetischen Praxis. // Z. f. Handelswissensch. Forschung (1954); Nationaleinkommen und Besteuerung in Sowjet-Estland. // ETSR ar 8 (1977–1879). Stockholm, 1980.

B: AAUT II, 342; EE 14, 376; ETVpK, 94–95; TÜ ajalugu III, 110; TPI 1936–1986, 86, 330, 339; TTÜ professorid läbi aegade, 327–328.

V. Krinal

POOMANN (Pooman), Aleksander (25. X 1903, Tallinn – 30. XI 1938, Tartu), arstiteadlane; dermatoveneroloog, põllumehe p. Lõpetas 1923 Tallinna Poeglaste Gümni, 1932 TÜ arstitsk-a, med-dr (1937, TÜ), vk “*Psoriasis vulgaris* ja nugalised”. Võttis osa Vabadussõjast. Oli 1929–32 ratsarügemendi velsker, a-st 1932 TÜ nahapolikliiniku asst, ka Muuli leprosooriumi arst, a-st 1937 TÜ v-asst. – Uurimusi nahahaigustest ja parasiitidest. Tartu Dermatol Seltsi asutajaliige, juhatuse liige. 20 teadustr-t, 20 aimetr-t. **T:** Typanblau kubelreaktsioon pidalitõbiseil (kaasautor A. Paldrock). // EA (1934) 4; Die Beeinflussung der Lepraerreger durch Natriumthiosulfat (kaasautor A. Paldrock). // Dermatol. Wschr. (1934) 14; Über das Resorptions- und Diffusionsvermögen der Haut. // Dermatol. Wschr. (1935) 4; Mõningaist lestalisist. // EA (1936) 5; McClure-Aldrich'i kubelkatsust pidalitõbistel. // EA (1936) 3; Vere lipaasist leepa puhul. // EA (1936) 4; Naatriumtioosulfaatravist leepa puhul (kaasautor A. Paldrock). // EA (1939) 3. **B:** AAUT II, 281; EA (1939) 3, 211-214.

POOTS, Linda (25. III 1929, Tartu), zooloog (terioloog); töölise t, Viktor Masingu abikaasa, Matti Masingu ema. Lõpetas 1947 Tartu 2. Kk-i, õppis 1947–49 TÜ biol osk-s, lõpetas 1952 MÜ selgroogsete zool erialal. Oli 1952–55 EPA zool ja entomol kat-i asst, 1956–57 entomol ja aianduse kat-i asst, 1957–60 ajakirja EL vast sekr, 1960–84 peatoim, 1984–99 TÜ rmtk konsultant. – Uurinud Eesti pisiimetajaid, eriti käsitiivalisi; sooritanud palju uurimismatku. Tõlkinud, toim ja avaldanud palju aimekirjutisi (sh koguteose “Loomade elu” 7. kd “Imetajad” (1987)). Koost EE-le üle 30 artikli pisiimetajatest. ELKS asutajaliige (1966). ENSV suur looduskaitsemärk. U 20 teadustr-t. **T:** Kiviriigi varjatud sügavustes (kaasautor T. Randla). Trt, 1966; Tuhat tutvust tundrast kõrbeni (kaasautor V. Masing). Tln, 1970, 21977; Öövalves. // Lng (1970) 5; Tiivulised vanurid. // EL 7 (1977); Изучение и охрана летучих мышей в Эстонии (kaasautor V. Masing). // TÜ Toim 458 (1978); 50 years of bat-ringing in Estonia: methods and the main results (kaasautor). // Plecotus et al (1999) 2; Zooloogina maakera kuklapoolel. // Loodus (1999) 5/6; Olümpialinna puud kannavad tiibureid. // Loodus (2000) 3. **B:** EPA BL I, 41; EE 14, 376–377.

POPOVA, Tatjana (1. VIII 1950, Kursk), rohuteadlane, laboriarst; teenistuja t. Lõpetas 1967 Krasnodari krai Severski 43. Kk-i, 1973 Leningradi Keemia-Farm Inst-i farm osk-a, biol-knd (1990, Leningradi Arstide Täiendusinst), vk “Оценка влияния длительных плаваний в тропиках на организм рыбаков по гематологическими и ЭКГ-показателям и фармакопрофилактика дезадаптивных реакций”. Täiendas end 1980 Leningradis kliinilises biokeemias. Töötas 1974–86 Eestis praktilises med-s, a-st 1978 Tallinna Vab Haigla kliinilises laboris, osales 1983–86 Atlandi ookeanil rahvusv programmis “Inimene ja ookean”. Oli 1987–92 EMHI (a-st 1988 Profülaktilise Med-i Inst) teadur, 1993–2000 Tallinna Vab Keskhaigla laboriarst, a-st 2001 eramed konsultant. – Uurimisvaldkond: ekstremaalsetes tingimustes viibivate inimeste adapteerumine, perifeerse vere mat mudel. Eesti Laboriarstide Seltsi liige.

T: Perifeerse vere morfoloogiliste näitajate muutused pikaajalistel reisidel kui adaptatsiooni protsessi peegeldus (kaasautor S. Malõgin). Tln, 1987; Meremeeste organismi adaptiivsed muutused pikaajalistel reisidel troopikas (kaasautor). // EA (1989) 4; Dispersioonianalüüsi kasutamine meremeeste verenäitajatel pikaajalise reisi faktorite mõju hinnanguks (kaasautor S. Malõgin). // Laboratoorse diagnostika aktuaalsed küsimused. Tln, 1989.

PORGASAAR, Valli (8. XI 1934, Tartu), taimefüsioloog; töölise t. Lõpetas 1953 Tartu 2. Kk-i, 1958 TÜ biol osk-a, 1963 asp-i ZBI-s, biol-knd (1973, TÜ), vk “Hariliku männi mineraalne toitumine ja selle diagnostika”. Oli 1958–60 EPA bot, fütopatol ja taimefüsiol kat-i asst, 1963–64 TÜ taimefüsiol kat-i v-teadur, 1964–68 EPA maaviljeluse kat-i v-laborant, 1968–71 ZBI bot sektori v-ins, 1971–81 bot ja merebiol sektori n-teadur, 1981–93 merebiol sektori v-teadur. – Uurinud männi mineraalset toitumise diagnostikat okaste keemilise analüüsi alusel ning Eesti kuusikute bioproduktiooni; Eesti rannikumere eutrofeerumist ja jõgede ökol seisundit vee toiteelementide ja klorofüllisisalduse alusel. 1985–90 võttis osa Läänemere uurimiseksped-dest. ELUS liige (1957). Üle 40 teadustr-e.

T: Диагностика минерального питания сосны обыкновенной. // Агрoхимия (1977), 5; Matsalu lahe vee füüsikalised ja keemilised omadused ning nende seos klorofüllilise sisaldusega. I. Vee füüsikalised ja keemilised omadused. // Eesti TA Toim. Biol. 34 (1985) 2; Sama. II. Klorofüll α kui vee troofsuse näitaja. // Eesti TA Toim 34 (1985) 3; Environmental conditions, phytoplankton and chlorophyll α in the Narva Bay (the

southern part of the Gulf of Finland) (kaasautorid K. Piirsoo, M. Viik). // Proc. Est. Acad. Sci. Biology 42 (1992) 3; Content and distribution of phosphorus and nitrogen in the coastal waters of West Estonia. // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. 43 (1993) 4.

B: ZBI 1947–1997, 67.

PORILA, Mart (5. II 1936, Põlva v, Võrumaa), agrotehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1953 Tartu Raudteetranspordi Tehnikumi, 1959 EPA ins-mehaanikuna, 1963–67 Leningradi PI asp, tehn-knd (1967, samas), vk “Экспериментально-теоретическое исследование процесса гранулирования травяной муки” Oli 1953–55 Tartu MTJ jsk-mehaanik, 1959–61 Tihemetsa Põllum Tehnikumi õpetaja, 1961–62 Tartu raj Lenini-nim. näidiskatsesovhoosi v-tehnoloog, 1962–63 ELVI mehh osk-a ins-konstruktor, 1967–68 EPA autode ja traktorite kat-i asst, 1969–70 loomakasv mehh-e kat-i v-õpetaja, 1970–73 ELVI sektorijuh, 1973–1983 J. Gagarini nim. NST seakombinaadi peains, 1983–1986 ENSV ATK Teaduse ja Propaganda Peaval juh, 1986–88 EMMI eksperim-osk juh, 1988–92 RPI Eesti Maaehitusprojekt peatehnoloog, 1992–2001 ajalehtede “Eesti Maa”, “Maaleht” ja ajakirja “Maamajandus” toim, 2002–06 põllumehe kalender-teatmiku “Aastavakk” vast toim. Õpetanud autode ja traktorite ehitust, põllum ja loomakasv mehh-t ning elektrifitseerimist. – Uurimisvaldkond: põllumaj tehnol, suurfarmide keskkonnamõju. ENSV tnl ins (1981). APS-i liige (1989). Üle 30 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Seadmeid loomafarmidele (kaasautor). Tln, 1964; Farmide mehhaniseerimine. Tln, 1970, 21987; Piistaoja hoiab Pooli vaimu. // Maamajandus (2000) nov; Eesti veisetõud uues katsefarmis. // Maamajandus (2000) nov; Punane kari kosub. // Maamajandus (2001) apr; Ökoloogiline imperatiiv Piiblis. // Aastavakk (2005).

B: EPA BL I, 147; ELVI BL, 45, 129.

PORK, Kaljo (15. III 1930, Väinjärve v, Järvamaa – 2. XII 1981, Tartu), botaanik, niiduteadlane; talupidaja p, Maia P-i abikaasa. Lõpetas 1949 Türi Kk-i, 1954 TÜ biol osk-a, 1954–57 ZBI asp, biol-knd (1964, Eesti TA), vk “Põltsamaa ja Pedja jõgede luhtade taimkate”. Oli 1952–54 ZBI laborant, 1957–81 n- ja v-teadur. – Uurinud looduslikke niitusid, eriti luha- ja puisniitude taimekoosluste muutumist väetamisel.

Tegeles vetikatega, maarjakase biol leviku ja varuga. Selgitas välja haruldasi ning kaitset vajavaid taimekooslusi. Eesti parimaid taimetundjaid, eriti vegetatiivtunnuste osas. Koostas (koos H. Kralliga) Eesti rohumaade taimekoosluste põhjalikema klassifikatsiooni, kaardistas Matsalu LK taimekooslused, rajas Laelatu biol-jaama. Uurinud ka Eesti niitude suktessioone, niidutaimede allelopaatiat, niidu ökosüsteemi funktsioneerimist ja muldade ökol-t. Oli Eesti eksperimentaalse fütotsöonol loojaid. LUS-i juhatuse liige, Ülel Mullateadlaste Seltsi ja Ülel Botaanika Seltsi, TA Looduskaitse Komisjoni liige. 60 teadustr-t.

T: Eesti NSV magevete algsinivetikad (*Chroococceae*). // Abiks loodusvaatlejale 21 (1955); Looduslike taimekoosluste ümberkujundamine väetamise ja heinaseemnete täiendava külviga (kaasautor J. Liiv). // Rohumaaviljelus. Tln, 1969; Niidutaimkatte kujunemine, nüüdisaegne seisund ja niitude kasutamise küsimusi Eesti NSV-s. // ELUS ar 67 (1979); Eesti NSV looduslike rohumaade tüübid ja tähtsamad taimekooslused (kaasautor). Tln, 1980; Anthropogenous dynamics of meadows in recent decades: protection of meadow communities. // Anthropogenous Changes in the Plant Cover of Estonia. Trt, 1981; Kasari luha taimekooslused, nende kasutamine ja kaitse. // Matsalu – rahvusvahelise tähtsusega märgala. Tln, 1985.

B: EE 14, 377; ZBI 1947–1997, 67; *Laasimer, L.* Kaljo Pork. // EL 3 (1982), 202–203.

K. Kull

PORK (a-ni 1954 **Hein**), **Maia** (28. XI 1929, Viljandi – 10. IV 1979, Tartu), bioloog; talupidaja t, Kaljo P-i abikaasa. Lõpetas 1949 Pärnu 2. Kk-i, 1954 TÜ biol-osk-a, 1956 ZBI-s asp-i, biol-knd (1960, TÜ), vk “Eesti järvede ränivetikad (*Bacillariophyta*)”. Oli 1952–56 ZBI bot-sektori laborant, 1960–66 ja 1972–78 n-teadur, 1966–72 TÜ algol-labori ins. – Uurinud Eesti väikejärvede fütoplanktonit, Peipsi ja Võrtsjärve ränivetikaid, nende seoseid järvede hüdrobiol tüübi ja ökol seisundiga. Põhjalikumalt tegelenud ränivetikatega, ka järve- ning soosetete diatomeeanalüüsiga. 40 teadustr-t.

T: Eesti NSV mändvetiktaimed (*Charophyta*). Trt, 1954; Eesti järved (kaasautor). Tln, 1968; Vetikad (kaasautor V. Kõvask). // Võrtsjärv. Tln, 1973; The diatom communities in Estonian lakes. // Some aspects of botanical researche in Estonian S.S.R. Trt, 1975;

Diatoms of Lake Peipsi-Pihkva: a floristic and ecological review (kaasautor R. Laugaste).
// Hydrobiol. 333 (1996).

B: ZBI 1947–1997, 67–68; EL (1978) 8, 538; Lake Peipsi. Flora and fauna. Trt, 2001, 31.

PORK (a-ni 1970 **Metssoo**), **Mare** (17. IV 1950, Tallinn), psühholoog; teenistujate t. Lõpetas 1968 Tallinna 10. Kk-i, õppis 1968–71 TÜ psühhol-orsk-as, lõpetas 1973 MÜ psühhol-tsk-a, 1977 MÜ asp-i, psühhol-knd (1977, MÜ), vk “Исследование межполушарной асимметрии в процессе”. Täiendas end a-st 1989 msg kursustel ja koolitustel Euroopas, USA-s, Kanadas jm, sh 1991 stipendiaadina Nottinghami Ük-is, lõpetas 1997 Rootsis ja Soomes 6-aastase psühhoteraapia-alase koolituse, sai 2004 *Nordic Assoc of Clinical Sexology*’lt kliin seksuol kutse. 1973–77 MÜ n-teadur, 1977–79 TPedI kinesioloogi labori v-teadur, 1979–82 Tallinna Kiirabihaigla neurokirurgia osk-a psühholoog, 1981–83 kohtupsühhol (lepinguline) ekspert, 1985–94 Kadrioru Perenõuandla konsultant, 1991–93 TPedI psühhol kat-i dots, 1991–94 Eesti Kõrgema Kommertskooli lektor, 1993– TPÜ (a-st 2005 TLÜ) isiksuse ja arengupsühhol õt-i prof ja a-st 1996 Professionaalse Psühhol Erakooli õppejõud, ühtlasi 1993–96 Eesti-Rootsi Suitsidol Inst-i lektor. Loengukursused: kliiniline psühhol, isiksuse- ja sotsiaalpsühhol, inimese seksuaalkäitumine jt. – Uurimisvaldkonnad: neuropsühhol, kinesioloogi psühhol probleemid, sotsiaal- ja kliinilise psühhol metodol probleemid, sotsiaalsed stereotüübid, seksuaalkäitumine, emotsionaalsete reaktsioonide hindamine paariteraapias. Esinenud arvukatel teaduskonv-del nii kodu- kui välismaal. 1992–95 Soome Therapiea-ühingu ajakirja *Psykoterapia* toim liige ja konsultant. A-st 1993 Sotsiaalmini-i kliiniliste psühholoogide litsentsikomisjoni esimees. Eesti Psühholoogide Liidu asutajaliige, aukohtu liige (1991–97) ja a-st 1997 volikogu liige, Soome Pereteraapia Ühingu, Eesti Psühhoanalüütilise Seltsi ja Eesti Akad Seksuol Seltsi liige. Üle 50 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Psühholoogiline kaitse. // Lng (1984) 7; Perekonnaõpetuse ohud. I–II. // Nõuk Kool (1987) 1, 2: Inimese suhtumisest endasse – eksperimentaalse uurimise võimalusi. // Üliõpilase ja juhi tervise probleeme. Tln, 1990; Ettevaatust – suhtlemistreening. // Psühholoogide Liidu Toim 1 (1990); Situation of psychotherapeutic training in Estonia. Some general & specific aspects. // Psykoterapia 2 (1993); Kuidas teada saada, mida sa

tegelikult tahad. // Kuidas kujundada oma karjääri. Tln, 1998; Organisatsiooni kultuuri kriitiline mõju juhtimise efektiivsusele ja selle mõõtmine. // Parimad kogemused edu saavutamiseks. Tln, 1999; Tööstress. // Tervisetrend 11 (1999); Organisatsiooni kultuuri hindamise võimalustest sisekontrollis. // Sisekontrolli käsiraamat. Tln, 1999; Juhid otsustavad saatuse üle. // Director (2001) 5; Praktiku põhihirm on testide väärkasutamine. // Director (2004) 5; Elufilosoofia ja isiksuse areng. // Eesti rekreatsiooni I konv. Otepää, 2006.

B: EE 14, 377; TPÜ läbi aegade, 69, 90, 123.

PORK, Rein (12. XI 1936, Suure-Kõpu v, Viljandimaa), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1956 Türi Põllumehaanikumi, 1961 EPA zootehnika erialal, 1969 asp-i EBI-s, biol-knd (1967, TA), vk "Uurimisandmeid põrsaste toitumise, kriitiliste kasvufaktorite ja varase võõrutuse kohta". 1961–62 Rakvere Territ-se Kolhoosi- ja Sovhoositootmise Val-e tõiaretuse spetsialist, 1969–70 Simuna näidis-katsesovhoosi seafarmi juh, 1970–92 Pärnu Kolhoosidevahelise Seafarmi teadusdir, ühtlasi 1977–90 ELVI leheproteiini labori rajaja ja juh, 1990–97 uurimis- ja innovatsioonifirma AXON (a-st 1992 AXON IF) asutaja, omanik ja a-st 1997 ka juh. – Uurimisvaldkonnad: seakasv; ökol ja keskkonnakaitse; makrobiotehnol; inimese toitumine; bioaktiivsed faktorid; tööstustehnol ja -seadmed; tehn ja alternatiivenergia. Olnud leheproteiini (valgu-vitamiinikontsentraat rohelistest taimedest) kui noorloomade üleskasvatamisel kasutatava inimtoidu (täispiima ja lõssi) võimaliku asendaja uurimise, selle tehnol väljatöötamise ja tootmise rajaja Eestis (1978 neljas tööstuslik tehas maailmas Ungari, USA ja Prantsusmaa järel) ning põrsaste varase võõrutuse, nn startersöötade väljatöötaja ning tööstusliku tootmise initsiaator NSVL-s. Töid mikroelementide, vitamiinide toimest, leheproteiini tootmisest, ravimudast, joogi- ning heitvee puhastamisest ja elektrokeem-st aktiveerimisest. Konstrueerinud eriotstarbelisi seadmeid. APS-i liige, OÜ Sapropeel juh-e liige, Rahvusliku Arengu ja Koostöö Inst-i (RAKI) teadusnõukogu liige. Üle 30 teadustr-e, 26 autorit-t.

T: Rauavaegusaneemia põrsastel. // Eesti TA Toim. Biol 14 (1967); Leaf protein concentrate from green plants (kaasautor Ü. Oll). // Estonian Contributions to the Int. Biological Programm. VIII. Trt, 1975; Rohuproteiini tootmis- ja säilitamistehnoloogia

täiustamine ning kasutamine sigade ja vasikate söötmisel (kaasautor). Trt, 1985; Rohufraktsioonsöötade keemilisest koostisest ja toiteväärtusest (kaasautor Ü. Oll). // EPA tead tööde kogumik 158 (1986); Энергетическая эффективность технологических систем производства пищевого животного белка. // Производство протеиновых концентратов из зелёных растений. Ростов-на-Дону, 1987; Kohalik biomass ja lokaalsed energijaamad. AXON IF. Pärnu, 1997; Ermistu sapropeeli uurimiskendussuundade väljatöötamine järvede ökoloogilise staatuse parandamiseks (aruanne). Pärnu, 1998; Raskesti fermenteeruvate biomasside ja fossiilsete heidete kiirkompostimise tehnoloogia väljatöötamine ja katsetamine. Pärnu, 1999; Elektrokeemiliselt aktiveeritud vee kasutamise võimalused Eestis (kaasautor). Tln, 2002.

B: ELVI, 45; *Oll, Ü.* Rein Pork 60. // *Agraart VII* (1996) 4, 415–416.

PORMEISTER (a-ni 1987 **Vahtrik**), **Eve** (19. IV 1956, Rapla), saksa filoloog; meedikut. Lõpetas 1974 Pärnu 2. Kk-i, 1980 Leipzigi Ük-i, filos-mag saksa kirj-s (1992, TÜ), vk “Grundlegende Entwicklungstendenzen in der Schweizer Literatur der 70er und 80er Jahre des 20. Jahrhunderts”, *Ph.D.* (saksa k ja kirj, 2003, TÜ), vk “Bilder des Weiblichen in der deutschsprachigen Schweizer Frauenliteratur”. Täiendas end 1991–2001 msg org-de stipendiaadina korduvalt Saksamaal, 1994 ja 2002 Šveitsis. Oli 1980–92 TÜ saksa filol kat-i õpetaja, 1992–2004 germaani-romaani filol osk-a saksa k-e ja kirj õt-i lektor, 2004– dots. Õpetanud praktilist saksa k-lt, foneetikat, uuemat saksak-t kirj, naiskirj ja selle ajalugu, tead meetodeid saksak-ses kirj; koost kõrg- ja üldhariduskooli õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Šveitsi saksakeelne kirj, eriti naiskirjanikud. *Gesellschaft für die Erforschung der Deutschschweizer Literatur*’i (Basel/Šveits) ja Goethe Seltsi liige; Eesti-Šveitsi Kultuuriseltsi esinaine (1990. a-tel). Üle 30 teadustr-e, tõlkeid.

T: Zum Stellenwert der mythischen Symbolik in Gertreud Leuteneggers Romanen *Vorabend* und *Ninive*. // TRÜ Toim 626 (1982); Deutsche Kulturgeschichte im 17. Jahrhundert Trt, 1985; Zur Schweizer Gegenwartsliteratur. Trt, 1988; Die schreibende Nonne auf der Suche nach dem neuen Menschen. Silja Walters Chronikspiel ‘Die Jahrhundert-Treppe’. // Z. für Germanistik (1993) 3; Pro und contra Kant. E. Y. Meyers Auseinandersetzung mit Immanuel Kant. // *Triangulum*. Trt, 1995; Kirjandus ja

kultuurilugu kuuluvad keeleõpetuse juurde. // Akad (1999) 7; Zur Genese und zum Begriff der “Frauenliteratur” // Triangulum (Riga, 2001); Ganz und gar im Fraulichen wurzelnd. // Cult. Studies Series 3 (2003); Välditamatu poeet ja kõhklev looja. Ingeborg Bachmann (25.06.1926–26.09.1973). // Akad (2006) 1.

B: TÜ BL II, 133–134.

PORT, Jaan (9. II 1891, Holstre v, Viljandimaa – 24. I 1950, Tartu v, Tartumaa), botaanik, aiandustegelane, pedagoog; talurentniku p, Mart P. isa. Lõpetas 1910 Tartu ÕS-i, 1926 TÜ loodustsk-a, täiendas end tead stipendiaadina (ilu)aianduses 1927–29 Saksamaal, tutvudes ühtlasi Saksamaa, Šveitsi ja Austria kooliaedadega, 1937 käis tutvumas Inglismaa bot-aedadega, bot-mag (1925, TÜ), vk “Neutraaloolade mõjust vesinik- ja hüdroksüüliioonide tungimisele läbi taimeraku plasma”, *dr. phil. nat.* (1932, TÜ), vk “Untersuchungen über die Wirkung der Neutralsalze in Abhängigkeit von ihrer Konzentration auf des Keimlingswachstum”. Oli 1910–13 Väike-Maarjas ja 1913–21 Pärnus kooliõpetaja, 1923–26 TÜ bot inst-i taimefüsiol labori n-asst, 1930–37 TÜ bot-aia ülemaednik, ühtlasi Tartu Pedagoogiumi ning Vahi aiandus- ja mesinduskooli õpetaja, 1930/31 ka Tallinna Pedagoogiumi aiandusharu õpetaja, 1937–40 Tartu ÕS-i dir ja TÜ bot-õppejõud. – Uurimisvaldkond: taimeanat ja -füsiol; ehisaiaandus. Oli Eesti iluaiandusele alusepanijaid ja kooliaedade rajamise algatajaid ning euroopaliku kalmistukultuuri propageerijaid, viljakas looduslooõpikute autor ja aimermite tõlkija (sh Ch. Darwini “Loodusuurija reis ümber maailma purjekal “Beagle””, 1949). Tänapäevaks ületamatuks jäänud 3-köitelise “Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamatu” põhiautor ja peatoim. Oma pedagoogitöö, tegevuse ja arvukate töödega suunas ja arendas oluliselt aianduslikku mõtlemist Eestis.

T: Kooliaedade ülesanded ja korraldus. Tln, 1930; Iluaiad ja kodu ümbruse kaunistus. Trt, 1933; Roosid, nende liigid, sordid ja kultuur. Tln, 1933; Kodu- ja kooliaed (kaasautor G. Põldmann). Trt, 1934; Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamat (põhiautor, peatoim). I–III. Trt, 1934–36; Praktiline taimeanatomia ja -füsioloogia. Tln, 1936, 4. tr 1941; Taimede ehitus ja elu. Trt, 1937; Aianduse õpperaamat (kaasautorid A. Mätlik, A. Siimon). Tln, 1940; Koduaed. Trt, 1941, 2¹⁹⁴⁴; Ehisaiaandus. Tln, 1949.

B: AAUT II, 246; EE 14, 377; EABL, 104; EBL TK, 247–248; *Mälberg, A.* Kooliaegade rajaja J. Pordi 90. sünniaastapäevaks. // *Kodumaa* (1981) 11. II; *Niinemäe, O.* Jaan Port: “Muru on kõige kaunim vaip ...” // *Edasi* (1981) 8. II.

R. Juursoo

PORT, Kristjan (9. V 1960, Tallinn), spordibioloog; Mart P. p. Lõpetas 1978 Tallinna 2. Kk-i, 1982 TPedI, 1990 TÜ-s asp-i, biol-knd (1990, TÜ), vk “Activation of adrenocortical function in muscular activity”. Oli 1990–98 TPÜ dots, 1999–2004 erakorr prof, 2005– TLÜ kehakultuurisk-a dekaan. Lugenud arengufüsiol, spordifüsiol, biokeemia ja projektijuhtimise kursusi. – Uurimisvaldkond: spordibiol (-füsiol, -biokeemia). Teadustöö tähtsaim tulemus on krooniliste haigete koduse kaugmonitoorimise süsteemi väljaarendamine (rahvusv konsortsiumi juhina). A-st 1991 ajakirja *Int. Journal of Sports Medicine* referent. Eesti Sporditeadlaste Seltsi juh (1991–94), EOK kutsekomisjoni juht, Eesti Olümpiakad liige. Üle 60 teadustr-e.

T: Daily usage and efficiency of remote home monitoring in hypertensive patients over a one-year period. // *J. Telemed Telecare* 11 (2005) Suppl 1; Self-reported compliance of patients receiving antihypertensive treatment: use of a telemonitoring home care system. // *J. Telemed Telecare* (2003) 9, Suppl 1; Daily usage and efficiency of remote home monitoring in hypertensive patients over one-year period (kaasautor M. Viigimaa). // *J. Telemed. Telecare* (2005) 1.

B: TPÜ läbi aegade, 114; <https://www.etis.ee>

PORT, Mart (4. I 1922, Pärnu), arhitekt, pedagoog; Jaan P-i p, Kristjan P-i isa. Lõpetas 1940 Tartu Poeglaste Gümni-i, samal a-l alustas õpinguid TTÜ-s. Oli II maailmasõja ajal Nõuk armee Eesti Laskurkorpuses. Pärast demobiliseerimist jätkas õpinguid TPI-s, lõpetas 1950 arh erialal. Töötas 1950–90 Eesti Projektis, sh 1961–89 peaarhitektina, 1961–92 ühtlasi ERKI/TKÜ õppejõuna (a-st 1965 dots, a-st 1977 prof). Juhtis linnade generaalplaneerimist (Tallinn, Tartu, Viljandi), uute linnaosade planeerimist (Tallinna Mustamäe, Väike-Õismäe, Keldrimäe, Lasnamäe, loomaia piirkond Veskimetsas, Tartu Annelinn, Viljandi Männimäe, Paala) ja hoonete tüüpprojekteerimist (elamuseeriad, kooli- ja kultuurimajad, lasteasutused, kauplused). Kavandanud elamuid Tallinnas (Narva

mnt 2 ja 9, 1956, viimane koos A. Volbergiga), Kundas ja Kuressaares, tööstushooneid ("Eesti Kaabel", 1961), autorite grupi koosseisus Tallinna linnasüdames linnaehituslikult tähtsad ehitised: büroohoone Rävalla pst (1968, praegune EV Välismin-i hoone), hotell "Viru" (1972), Projekteerijate Maja Rävalla pst 8 (1981). Mitmed planeerimisprojektid teostas koos arhitekt M. Meelaku jt-ga (Pirita purjespordikeskus koos R. Tomingase ja K. Vanaseljaga). Osales Slavutiši generaalplaani koostamises, samuti maavärinas hävinud Armeenia linna Spitaki planeerimises. Loonud monumente (Jäätetke obelisk Maarjamäel, 1960; Sõjamonument Velikije Lukis jt). Oli 1955–79 ENSV Arhitektide Liidu esimees, NL Arhitektide Liidu (ka juhatuse) liige, esines ülel arhitektide kongressidel terava kriitikaga regionaalseid iseärasusi mitteamvestava tüüpprojekteerimise ja industriaalse massehituse kohta. ENSV tnl kunstitegelane (1965), NL rahvaarhitekt (1978). ENSV rkl preemia (1972), NL rkl preemia (1986), NL Rahvamaj Näituse kuldmedal. Avaldanud erialase reisiraamatu Inglismaast, ülevaate Eesti sõjajärgsest arhitektuurist ning üle 70 erialaart-i, milles käsitleb ka arhitektuuri ja linnaehituse teoreetilisi küsimusi.

T: Arhitekti pilguga Inglismaal. Tln, 1966; Eesti arhitektuurist. // Eesti arhitektuur. Tln, 1969; Ratsionaalsest ja emotsionaalsest arhitektuuris. // Ehitus ja Arhitektuur (1973) 2; Linnaehituse tulevikuprobleeme. // Ehitus ja Arhitektuur (1975) 2; Tallinna transpordi arendamise komplekskeem. // Ehitus ja Arhitektuur (1979) 1; Nõukogude Eesti arhitektuur. Tln, 1983; Ehitusinseneride ja arhitektide koostööst. // Ehitus ja Arhitektuur (1987) 2; Väike-Õismäest ja ajategurist. // Ehitus ja Arhitektuur (1987) 2; Elamuehitus umbsõlmes. // Eesti Ekspress (1994) 27. V.

B: EKABL, 394; EE 14, 377; Архитектор Март Янович Порт. Каталог. М, 1985; Ehitusinsenerid TPI-st, 222; *Kalm, M.*, 234–286, 302–391, 601–674.

O. Kotšenovski

PORÕVKINA, Larissa (2. X 1949, Tallinn), füüsik ja mereökoloog; teenistuja t. Lõpetas 1968 Tallinna 6. Kk-i, 1972 TÜ optika ja spektroskoopia erialal, 1989 asp-i TEFI-s, füüs-mat-knd (1989, FI), vk "Спектрофлуориметрическая диагностика органических веществ в водных средах для целей лазерного дистанционного зондирования". Oli 1972–75 FAI v-laborant, 1975–84 FI n-teadur, 1984–89 TA SKB v-ins, 1989–90 TEFI v-teadur, 1990–92 Ökol ja Mereuuringute Inst-i v-teadur, 1992–93

Eesti Mereinst-i v-teadur, 1993–2001 TPÜ ÖI v-teadur, 2001– firma *Laser Diagnostic Instruments* (LDI) AS teadusdir. – Uurimisvaldkonnad: veekeskkonna orgaaniliste (ka saaste)ainete sisalduse määramine fluorestsents- ja laserspektroskoopia meetoditega, vastava instrumentaariumi arendamine. 1986–91 osales uurimisekspe-des tead uurimislaeval “Arnold Veimer”. XVI *Int. Award for Technology and Quality* (Rooma, 1995), *World Intellectual Property Organization*’i medal ja diplom parimale naisleidurile (Genf, 1999), 48. innovaatika, tead uurimistööde ja uue tehnol maailmanäituse (Brüssel) kuldmedal (1999). Üle 80 teadustr-e, 7 patenti.

T: Diagnostics of oil pollution in water by method of synchronous excitation (kaasautor K. Saar). // *J. Appl. Spectr.* 49 (1988) 4; Total luminescent spectroscopy for remote laser diagnostics of natural water conditions (kaasautor). // *Appl. Opt.* 30 (1991) 4; Spectral variability of humus substance in marine ecosystems (kaasautorid S. Babitšenko, J. Lapimaa). // *AMBIO XXI* (1992) 7; Spectral characterization of terrestrial and coastal waters in Estonia (kaasautor). // *Oil Shale* 17 (2000) 2; In vivo fluorescent diagnostics of phytoplankton (kaasautorid S. Babitšenko, A. Leeben). // *Spectral fluorescent signatures in diagnostics of water environment*. Tln, 2001; On-line detection and identification of chemical pollution by SFS (kaasautor S. Babitšenko). // *Spectral fluorescent signatures in diagnostics of water environment*. Tln, 2001; Laser remote sensing of coastal and terristrial pollution by FLS-Lidar (kaasautorid S. Babitšenko, A. Dudelzak). // *Access Remote Sensing J.* 3 (2003) 1.

POSKA, Anneli (29. IV 1969, Tartu), geoloog; ins-i t. Lõpetas 1987 Tartu 5 Kk-i, 1992 TÜ geol osk-a, täiendas end 1992–94 Uppsala Ük-is, filol litsentsiaat (1994, Uppsala Ük), vk „Three pollen diagrams from Coastal Estonia. Sediments, vegetational development, climatic events and the environmental impact of man” (Uppsala, 1994), 1996–2001 oli samas doktorant, *Ph.D.* (kvaternaarigeol, 2001, Uppsala Ük), vk “Human impact on vegetation of Coastal Estonia during the Stone Age” (Uppsala, 2001). Oli 1992–2001 GI teadur, 2001–02 Haridus- ja Teadusmin-i rkl teadusprogrammide peaekspert, 2003– TTÜ GI v-teadur ja a-st 2004 ka TÜ GI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: holotseeni kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi kvantitatiivne

rekonstrueerimine; varajane inimtegevus ja selle mõju looduskeskkonnale; põllunduse introduksioon ja areng Eestis. Üle 30 teadustr-e.

T: Prehistoric human disturbance of the environment induced from Estonian pollen records (kaasautor L. Saarse). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 45 (1996) 3; Farming from the Neolithic to the Pre-Roman Iron Age in Estonia, as reflected in pollen diagrams (kaasautor). // Environ. and Cultural History of the Eastern Baltic Region. Rixensart, 1999; Vegetation development and introduction of agriculture to Saaremaa Island, Estonia: the human response to shore displacement (kaasautor L. Saarse). // Holocene 12 (2002) 5; Holocene annual mean temperature changes in Estonia and their relationship to solar insolation and atmospheric circulation patterns (kaasautor H. Seppä). // Quaternary Res. 61 (2004) 1; New evidence of possible crop introduction to north-eastern Europe during the Stone Age. Cerealia pollen finds in connection with Akali Neolithic settlement, East Estonia (kaasautor L. Saarse). // Vegetation History and Archaeobotany 15 (2006) 3.

B: EGBT, 91; <https://www.etis.ee>.

POSKA, Jaan (Ivan) (24. I 1866, Laiuse v, Tartumaa – 7. III 1920, Tallinn), riigitegelane, jurist; kõster-kooliõpetaja p, Veera P-Grünthali, Tatjana P-Laamani ja Jüri P. isa. Lõpetas 1885 Riia Vaimuliku Seminari, sooritas 1886 Tallinna Aleksandri Gümni-juures eksternina küpsuseksami, õppis 1886–87 TÜ arsti- ja 1987–90 õigustsk-s. Pärast TÜ lõpetamist oli Tallinnas era- ja vandeadvokaat. Valiti 1904 eesti-vene bloki kand-na Tallinna linnavolinikuks ja 1905 volikogu juhatajaks, oli 1913–17 Tallinna linnapea (kellena teostas mitmeid uuendusi: arstiabi ümberkorraldamine 1914–15, naiskommertsikooli ja kunsttööstuskooli asutamine 1915 ja 1916 jm), 1917 (märtsist oktoobrini) oli Vene Ajutise Val Eestimaa kub komissar. Novembris 1917 valiti Vene Asutava Kogu liikmeks. 24. II 1918 määrati Eesti Päästekomitee poolt välisministriks, oli (K. Pätsi naasmiseni) ka peaministri aset ja kohtuminister. Eesti välissaatkonna juhina 1918–19 taotles Lääne-Euroopas Eestile diplomaatilist tunnustust suurriikidelt ja Pariisi rahukonverentsilt. Oli 1919 aprillist Asutava Kogu liige ja aj põhiseadust ettevalmistava komisjoni liige, sama aasta oktoobrist (kuni surmani) põhiseaduskomisjoni esimees. Nimetati 1919 Nõuk Venemaaga peetavate rahuläbirääkimiste Eesti delegatsiooni juhiks, saavutas 2. II 1920 Tartu rahulepingu sõlmimise. – Töid maj ja ajaloo alalt. Vabadusristi

III liigi 1. järk. P. teenete märkimiseks võttis EV valitsus tema matusekulud riigi kanda ja asutas TÜ õigustsk-s P-nimelise teadusstipendiumi. 2001 asutatud SA Jaan Poska Mälestusfondi eestvedamisel renoveeriti ja avati 2008 jaanuaris muuseumina P. kodumaja Tallinnas Poska t 8. Tallinna linnaval ja TTÜ kokkuleppel asutati 2001 TTÜ üliõpilastele Jaan Poska nimeline stipendium (määratakse alates teisest kursusest 10 üliõpilasele a-s).

T: Peeter Suur: tähtis jätk Wenemaa ajaloo. // EKS Toim. Kirjawara 33 (1888); Tallinna linna majapidamine 1905–1915. Tln, 1916 (ka vene k-s); Eesti iseseisvuse võitluses kõige põnevamal ajajärgul. Päevaraamat Pariisi rahukonverentsilt (toim A. H. Tammsaare, E. Laamani järelsõna). Tln, 1921.

B: EBL, 389–391; EE 14, 377; *Laaman, E.* Jaan Poska. Eesti riigitegelase elukäik. Trt, 1935 (21998); *Poska-Grünthal, V.* Jaan Poska tütar jutustab mälestusi oma isast ja elust vanemate kodus. Toronto, 1969, 91–164; *Järvelaid, P.* Lepingukuninga Jaan Poska inimlik portree. // TLÜ ajaleht (2008) 8. II; *Järvelaid, P.* Jaan Poska erakirjades. // Eesti Päevaleht (2008) 9. II. R. Juursoo

POSKA, Jüri (8. I 1919, Helsingi – 11. I 1974 Sundryberg, Rootsi), õigusteadlane, kirikutegelane; Jaan P. p, Veera P.-Grünthali ja Tatjana P.-Laamani vend. Lõpetas 1937 Tallinnas J. Westholmi Poeglaste Gümni, 1942 TÜ õigustsk-a, õigusknd (1967, Stockholmi Ük). Oli 1942–43 Tallinna ringkonnakohtu kohtuameti kand. Läks 1944 Rootsi. Oli a-st 1945 Stockholmis juriskonsult. Õppis Roomas *Institutum Orientalum Studiorum*’is kirikuõigust. A-st 1972 EAÕK Ülestõusmise koguduse teine preester Göteborgis. A-st 1965 “Pro Baltica” toim. Rahvusv Juristide Komitee (Genfis) liige. Avaldanud töid rahvusv õiguse (nt pagulaste õigusliku seisundi) ja ajaloo (sh kirikuaajaloost ja Eesti okupatsioonidest).

T: Antecningar kring den politiska flyktingens peronalstatus. Stockholm, 1968; Martyrdom of Bishop Platon. Stockholm, 1968 (eesti k: Tln, 1994); Aspects of multiple nationality. // 2nd Conf. Balt. Stud. San Jose, 1970; Kaarel Robert Pusta 1883–1964. // Eesti mõttelugu 33 (2000).

B: AAUT III, 308; ETVpK, 95.

POSKA-GRÜNTAL (a-ni 1919 **Poska**), **Veera (Vera)** (25. III 1898, Tallinn – 29. I 1986, Lidingö, Rootsi), õigusteadlane; Jaan P. tütar, Tatjana P.-Laamani ja Jüri P. õde, Timotheus G. abikaasa. Lõpetas 1915 Tallinna Tütarlastegümni, õppis 1915–17 Petrogradis Bestuževi Kõrgematel Naiskursustel õigusteadust, 1918–19 Voroneži Ük-i õigustk-s, lõpetas 1925 TÜ õigustk-a, õigusmag (1939, TÜ), vk “Tööõiguslik noortekaitse”. Oli 1927–29 adv P. Ruubeli abi Tallinnas ja 1929–35 Tartus, a-st 1935 vandeadvokaat Tartus. Põgenes 1944 perekonnaga Rootsi, kus oli kuni pensionile minekuni arhiiviasst. – Eesti esimene naisjurist (spetsialiseerus sotsiaalõigusele), kes jõudis mag-kraadini õigusteaduses ja TÜ õigustk-a ajaloos esimene naisõppejõud, samuti üks esimesi Eesti Vabariigi naisadvokaate. Oli koos A.-T. Kliimanni, L. Leesmendi jt eestlastest juristide esimese põlvkonna esindajatega rahvusliku õigusteaduse rajajaid ja arendajaid. Tuntud naisliikumise tegelane, Tartu Emadekaitse Ühingu ja Emadekoja asutamise algataja, 1930 feministliku lugemislaua asutajaid ja juh Tartus. Võttis osa rahvusv naisorganisatsioonide tegevusest, sh Rahvusv Naisliidu poolt Pariisis 1928 korraldatud I sotsiaaltöö kongressist, kus tema ettepanekul asutati Rahvusv Naisjuristide Organisatsioon. Oli ka üks tuntumaid Välis-Eesti naisliikumise aktiviste, mh ajakirja “Triinu” looja ja peatoim (1954–81). Eesti Punase Risti IV kl teenetemärk (1940).

T: Rootsi ja Soome abieluseadused (kaaskoost O. Ilus). Trt, 1930; Naine ja naisliikumine. Trt, 1936; Minni Kurs-Olesk (kaasautor, toim). Tln, 1939; Eesti Komitee Rootsis. Stockholm, 1951; Jaan Poska tütar jutustab. Toronto, 1969; See oli Eestis 1919–1944. Stockholm, 1975; Elu jätkub võõrsil. Toronto, 1985.

B: AAUT II, 197; EAT, 241–242; *Pullat, R.* Lootuste linn Peterburi ja eesti haritlaskonna kujunemine kuni 1917. Tln, 2004, 135.

R. Juursoo

POSKA-LAAMAN (a-ni 1919 **Poska**, 1919–30 **Arder**), **Tatjana** (4. X 1900, Tallinn – 1988, Uppsala, Rootsi), õigusteadlane; Jaan P. t, Veera P.-Grünthali ja Jüri P. õde, Eduard L. abikaasa. Lõpetas Tallinnas vene kk-i, õppis Budapesti Ük-s ungari k-t, lõpetas 1929 Sorbonne'i Ük-i prantsuse k-e alal, ühtlasi õppis Pariisis *L'Institut Social*'is ajakirj (diplomitöö J. Tõnissonist), õigusdr (1959, Sorbonne'i Ük), vk käsitles Rootsi

kriminaalhoolduse reforme viimase 100 a jooksul. Oli 1930-te a-te lõpul Tallinnas kaupluseomanik. Põgenes 1944 sügisel (koos kahe väikese lapsega) Rootsi, elas algul põgenikelaagris, a-st 1945 Lidingös, kus oli mänguasjade poes müüjaks. Asus 1950. a-il Uppsalasse, töötas kuni pensionilejääamiseni 1967 Uppsala Ük-i sotsiol õt-i arhivaarina. – Uurimisvaldkond: vangide psühhol taust, psühhiaatrilise diagnoosiga kurjategijad, vaimuhaiglad sotsiol aspektist. Järeldas, et kurjategijate varasemas elus on tihti olnud hingelisi traumasid. Uurimistöö käigus külastas Rootsi ning eriti Prantsusmaa vanglaid ja vaimuhaiglaid (nt dr Paul Sivadoni rajatud lukustamata uste ja ulatusliku tööteraapiaga haiglat). Avaldanud art-id prantsuse ja rootsi k-s. Eesti Punase Risti I kl medal (1939).

B: *Laaman, I.* Tatjana. // *Akad* (2007) 5, 1060–1101; *I. Laamani* kiri R. Juursoole 29. II 2008.

POSKA-TEISS (snd. **Poska**), **Liidia** (25. III 1888, Kuressaare – 14. V 1956, Tartu), zooloog, histoloog ja tsütoloog; haridustegelase t. Lõpetas 1910 Peterburis M. A. Lohvitskaja-Skaloni naiste kõrgemad loodustead kursused loodusteaduse õpetamise ja histol erialal, täiendas end 1923 Berliini Ük-s histol-s ja embrüol-s; biol-mag ja biol-dr (1930, TÜ), vk “*Bufo vulgaris* Laur’i spermatogooniumid ja nende võrdlus sama looma larvaalsete somaatiliste rakkudega”. Oli 1912–14 M. A. Lohvitskaja-Skaloni kursustel histol-asst-i abi, 1914–17 asst, ühtlasi 1917 V. Behterevi nim Psühhoneurol-inst-i histol ja embrüol õppejõud, 1918 Tallinnas kooliõpetaja, 1919–26 TÜ zool inst-i asst, 1926–28 v-asst, 1928–39 histol inst-i v-asst, 1939–40 dots, a-st 1940 prof, 1941 üldbiol labori juh, prof kt, 1941–44 histol inst-i v-asst, 1944–56 tsütol ja gen kat-i prof, ühtlasi 1948–51 ka kat-i juh ning 1955–56 arstitsk-a histol kat-i juh ja prof. Esimene eestlasest naine-teadusdr; ENSV esimesi naisprofessoreid. – Uuris Eesti limuseid, kahepaikseid (avastas rohekärnkonna Eestis), mesoteeli (serooskestade kattekude) ja sugurakke, tõi kudede uurimise tehnikasse uue meetodi – matseratsiooni.

T: К вопросу о многоядерных клетках однослойного плоского эпителия. // *ACUT* A. IV (1922) 6; Elava koe alalhoidmine ja kultiveerimine väljaspool keha. // *Loodus* (1923) 6; Die Nacktschenken Estlands. // *Archiv für Molluskenkunde* LIX (1927); Jahreszyklische Veränderungen im Peritonealepithel des Froschhodens. *Trt*, 1929; Über die larvale Amphibienepidermis. // *Z. Zell. Mikr. Anat.* XI (1930); Über die Anwendung

von Vernix caseosa bei der Bildung einer künstlichen Scheide und histologische Untersuchung der letzteren. // Zentralblatt für Gynäkologie 13 (1935); Ein Beitrag zu Frage über den Bau des Mesothels. Epikardialmesothel des Menschen. // Z. Zell. Mikr. Anat XXIV (1936); Üldhistoloogia (kaasautorid E. Aunap, J. Tehver). Trt, 1946.

B: TÜ BL I, 112; EE 14, 378; TÜ ajalugu III, 117, 258, 259, 275.

Ü. Hussar

POSMETUHHOVA, Galina (27. X 1946, Valga), füüsik; teenistuja t. Lõpetas 1964 Tartu 4. Kk-i, 1969 TÜ füüsika osk-a, Oli 1969–74 TÜ elektromeetria labori v-laborant ja n-teadur, 1974–82 aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori v-ins ja n-teadur, 1982–92 üldfüüsika kat-i n-teadur, 1993– eksperim-füüsika ja tehnol inst-i v-ins. – Uurimisvaldkond: elektromeetria. 10 teadustr-t.

T: Ионизационные источники тока ИИТ-10 ... ИИТ-13 (kaasautor O. Saks). // Измерительная техника (1976) 9; Определение динамических характеристик электрометрической аппаратуры (kaasautor). // Теоретические проблемы электрометрии. Trt, 1985. Нестабильность ионизационных источников тока ИИТ-9 – ИИТ-12. (kaasautor O. Saks). // Уч. зап. ТГУ 755 (1987); Комплекс для определения динамических характеристик электрометрической аппаратуры (kaasautor). // Измерительная техника (1988) 10.

B: TÜ BL II, 134.

POSSELT, Conrad Moriz (1805, Oldenburg – 1875, Moskva), filosoof. Õppis Halle ja Heidelbergi ük-s, filos-dr (1832 Kieli Ük). Valiti 1834 TÜ filos-nsk-a eradots-ks, luges 1834–44 filos-t, 1834–45 ka psühhol-t. Oli 1845–51 saksa k-e õpetaja Moskvas ja Peterburis, a-st 1851 Moskvas Keiserliku Avaliku Rmtk bibliotekaar. – Avaldanud töid 18. saj filos-st, väejuhtide elulugusid.

T: Handbuch der Geschichte der Philosophie. Dorpat, 1839; Peter der Grosse und Leibnitz. Dorpat, Moskva, 1843; Tagebuch der Generals Patrick Gordon. M, 1849–1852; Der General und Admiral Franz Lefort. Sein Leben und seine Zeit. Frankfurt am Main, 1866.

B: *Левуцкий* II, 408–409; TÜ ajalugu II, 152, 156.

POST (a-ni 1966 **Tenson**), **Ilme** (21. IX 1939, Leevaku k, Põlvamaa), ihtüoloog, kalakasvataja; talupidaja t. Lõpetas 1958 Rápina Kk-i, 1963 TÜ biol osk-a, biol-knd (1975, TÜ), vk käsitles vikerforelli kasvatamist Eesti tiigimajandites. Oli 1964–66 TÜ bot ja taimesüstemaatika kat-i ins, 1966–86 Vilde-nim kolh Aravuse kalamajandi juh, ühtlasi 1972–86 ELVI Kalakasv Katsejaama mittekoosseisuline teadur, 1986–90 v-teadur, 1990– Aravuse forellikasv juh. – Uurimisvaldkonnad: algol; kalakasv (pms forellikasv) tehnol ja ajalugu. Eesti Kalakasvatajate Liidu asutajaliige (1989), aseesimees ja juhatusel liige, infolehe “Eesti Kalakasvataja” väljaandmise (1991) initsiaatoreid ja (a-st 1998 elektroonilise võrguteaviku) toim. ENSV tnl kalakasvataja (1980). Orden “Austuse märk” (1976). Üle 60 teadustr-e, sh 6 brošüüri.

T: Viburvetikaid Rápina ümbruse veekogudes. // LUS ar 54 (1964); Forellidest ja forellikasvatusest. // EL (1969) 8; Mõnda kalade kasvu määravatest teguritest. // Abiks Kalurile (1973) 1; Põgus pilk forellikasvatuse ajalukku Eestis. // EL (1976) 7; Forellimarja hautamisviisidest. // Tead saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllum-s (1987) 26; Vikerforelli viljakuse ja marja omaduste muutlikkusest. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllum-s (1990) 15; Massvalik kala suuruse ja marja kvaliteedi järgi Aravuse kalamajandi näitel. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllum-s (1990) 15; Pilguheit Eesti kalakasvatusele. // Maamaj (2001) nov.

B: ELVI, 45.

POST, Piia (10. VII 1963, Rõuge, Võrumaa), atmosfäärifüüsik; ins-i t. Lõpetas 1981 Võru 1. Kk-i, 1986 TÜ füüsika-keemiatsk-a füüsik-pedagoogina geofüüsika erialal, 1991 asp-i ja 1992 doktorantuuri TÜ-s, *Ph.D.* (geofüüsika, 1993, TÜ), vk “On the two radiatively effective cloud parameters”. Oli 1986–88 TÜ geofüüs kat-i ins ja stažöör-uuriija, 1992–93 lektor, 1993–94, 1995–2003 ja 2004–07 keskkonnanfüüsika inst-i lektor, 2008– FI dots. Töötas 1994 külalisteadlasena Edinburghi Ük-i ja 1998 Dresdeni Tehnikaük-i meteorol inst-s, 1994–95 ning 2000 Saksamaal Geesthacht GKSS-i uurimiskeskuse BALTEX sekretariaadis, 2000–03 stipendiaadi ning 2004–05 assotsieerunud teadlasena Soome Meteorol Inst-is. Õpetanud meteorol, klimatol, geofüüsikat, üldfüüsikat (soojusõpetust); koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad:

satelliidimeteorol, sünoptiline klimatol. Uurinud pilvisuse parameetrite hindamist satelliitidelt, BrO ning NO₂ globaalset jaotust atmosfääris kaugeire meetoditega, atmosfääri tsirkulatsiooni mõju Eesti ilmastikule. Eesti esindaja COST 733 juures, Eesti Geofüüsika Komitee IAMAS kontaktisik. Üle 50 teadustr-e.

T: A two-parameter approximation in cloudiness variability studies (kaasautorid O. Kärner, S. Keevallik). // Atmospheric Res. 27 (1992); Füüsikaline klimatoloogia. Trt, 1994; About the relationships between Estonian weather elements and European circulation patterns (kaasautor J. Tuulik). // Phys. Chem. Earth (B) 24 (1999); European Circulation Patterns and Meteorological Situation in Estonia. (kaasautorid S. Keevallik, J. Tuulik). // Theor. Appl. Climatol. 63, 1999; Circulation weather types and their influence on the temperature and precipitation in Estonia (kaasautorid J. Tuulik, V. Truija). // Boreal Env. Res. 7 (2002); Atmosfääri sünoptiline klassifikatsioon Läänemere piirkonnas ning selle seosed Eesti sademete ja temperatuuriga (kaasautorid V. Truija, J. Tuulik). // Uurimusi Eesti kliimast. Trt, 2003; Atmosfääri suuremõtmelise tsirkulatsiooni ja kliima kõikumise vaheliste seoste uurimisest Eestis (kaasautor J. Jaagus). // Geogr uurimusi aastatuhande vahetusel. Trt, 2004; Changes in storminess on the western coast of Estonia in relation to large-scale atmospheric circulation (kaasautorid J. Jaagus, O. Tomingas). // Climate Res. 36 (2008) 1.

B: TÜ BL II, 134.

POST, Voldemar (18. II 1898, Kuressaare – 14. V 1970, Tallinn), tehnikateadlane ja lennukikonstruktor. Lõpetas 1916 Kuressaare Gümni. Võeti tsaariarmeesse ja suunati Petrogradi PI lennuasjanduse teooria kursustele, seejärel lähetati Inglismaale, kus 1917 lõpetas sõjaväelendurite kooli. Ajutine Val andis talle lipniku auastme. 1918–19 teenis Siberis Koltšaki lennuväes. Jõudnud 1920 tagasi Eestisse, astus maalennusalka, tegutses kuni 1925 õppejaoskonna (lennukooli) ülemana ja lennuväetaktika õppejõuna, seejärel oli õppeeskadrilli ülem. Ülendati leitnandiks. Lõpetas 1926 Cazaux' lennukooli Prantsusmaal, 1929 Kõrgema Sõjakooli Tallinnas ja 1931 Henlow' lennuväeins-de kooli Inglismaal. Oli a-st 1931 ins Õhukaitses, kus temast kujunes juhtiv lennundusteoreetik ja lennukiehitaja. Osales mitme õppe-, hävitus- ja luurelennuki prototüübi loomisel (kaasautorid ins-d Otto Org ja Roman Neudorf). Esimesed Eestis konstrueeritud lennukid

valmisid Peetri laevatehases asunud töökojas 1934, biplaan PON-1 osutus nii edukaks, et võeti kasutusele ka Läti lennuväes, P. püstitas sellel 1935 Eesti kestuslennurekordi (17 tundi), õppelennuk PTO-4 tunnistati Kaunase lennuvõistlusel 1938 Balti riikide parimaks kohalikuks lennukikonstruktsiooniks, 1939 valminud kaheistmeline hävitus- ja luurelennuk PN-3 (Isamaa Päästja) oli kiireim (395 km/h) Eestis ehitatud õhusõiduk. Ülendati 1933 majoriks ja 1940 kolonelleitnadiks. – Uuris põlevkivibensiini sobivust lennukikütusena, lennukimootorite tööd mõjutavaid tegureid ja lennukikonstruktsiooniosade vastupidavust, tegi ehitamisele tulevate lennukite aerodünaamilised ja tugevusarvutused, viis läbi estoliini detonatsioonikindluse uuringud Londoni Kuninglikus Teaduse ja Tehnika Kolledžis ning lennukimudelite katsetused Varssavi Lennundusinst-i aerodünaamilises kanalis. 1941 evakueerus NSVL tagalasse, kus tegeles transpordiga. Sõjajärgseil a-il oli Eesti autotranspordival juh, kellena täitis kesksel osal Pirita-Kose-Kloostrimetsa ringraja mootorisportdivõistluste traditsioonide taastamisel. EIÜ ja IK liige, Eesti Aeroklubi mootorlennusektsiooni esimees. Art-eid lennukiehitusest ja lennuväetaktikast.

T: Londoni ülikooli *The Imperial College of Science and Technology* juures asuva Briti õhuministeriumi mootorite laboratooriumis eesti põlevkivi-bensiiniga toimitud mõningate katsete tulemusi. // *Sõdur* (1932) 50, 51/52; Uusi lennukeid ja mootoreid rahvusvaheliselt lennuasjanduse näitusel Pariisis 1932. aasta novembris. // *Sõdur* (1933) 6, 7/8; Lennuk ranna- ja merekaitse relvana. // *Sõdur* (1934) 35/36; Esimesed kodumaa lennukid ja nende saavutised. // *Mootor ja Tehnika* (1934) 1; Etüleen-glükool lennuki- ja automootori jahutamiseks. // *Mootor ja Tehnika* (1934) 2; Lennukite ehitamisest kodumaal. // *Sõdur* (1934) 35/36; Lennukite koormatused lennus. // *Sõdur* (1934) 48, 49; Bensiin lennumootorite põletisena. // *Tehnika Kõigile* (1940) 7, 9; Lennukid ja raketid. Tln, 1964.

B: *Luik, A.* Tsiviillennundus Eestis 1920–1940. // *Tehnika ja Tootmine* (1990) 6, 44–46; *Juursoo, R.* Eesti lennuklubid aastail 1930–40, nende roll riigikaitstes. // *Laidoneri Muuseumi ar 1* (2001), 71, 72, 78–83; 2 (2002), 104, 108–111; *Gerdessen, F., Kitvel, T., Tilk, J.* Aeg, mehed, lennukid: Eesti lennunduse arengulugu kuni 1940. aastani. Tln, 2001, 183–185, 227, 230, 233; Eesti lennukroonika. Tln, 2003, 136, 143, 145; Kes on kes Eesti lennunduses, 148.

V. Mägi

POSTI, Lauri Albert (17. III 1908, Lieto – 5. III 1988, Helsingi), soome keeleteadlane. Lõpetas 1928 Turus Kk-i, 1934 Helsingi Ük-i soome k-e, läänemeresoome k-te ja rahvaluule erialal, õppis stipendiaadina 1935 Riia, 1936 ja 1937 Tartu Ük-s; filos-dr (1942, Helsingi Ük), vk “Grundzüge der livischen Lautgeschichte” (Helsingi, 1942). Soome TA liige (1948), Soome Akad akadeemik (1975). Oli 1948–49 USA-s Indiana Ük-i külalisprof, 1953–71 Helsingi Ük-i läänemeresoome k-te prof. – Uurinud läänemeresoome k-i (eriti nende häälikulugu), käinud uurimisreisidel liivlaste ja vepslaste juures. Kuulus 1938–80 SUS-i juhatusse, a-st 1955 aseesimees, *Kotikielen Seura*, SUS-i, Friedebert Tuglase Seltsi auliige. Tartu Ük-i (1982) ja Jyväskylä Ük-i audr Avaldanud arvukalt töid eesti, vadja, liivi ja vepsa k-st.

T: Näytteita vatjan kielesta (kaasautor L. Kettunen). Helsinki, 1932; Estnische Dialektforschung. Helsinki, 1941; From Pre-Finnic to late Proto-Finnic. // FUF 31 (1953); Zur Geschichte des Wandels $k > tš$ im Wotischen. // SUSA 60, 1958; Itämerensuomalaisen verbitaivutuksen kysymyksiä. // Virittäjä (1961) 4; Über das Quantitätssystem im Estlandischen. Helsinki, 1965; Some new contributions to the stock of Baltic loanwords in Finnic languages. // Baltistica XIII (1977) 1; Vatjan kielen kukkosin murteen sanakirja. Helsinki, 1980.

B: EE 7, 430; *Rätsep, H.* Akadeemik Lauri Posti elutööst. // KK (1988) 9, 567–568; *Ariste, P.* Zum Gedenken an Lauri Posti. // СФУ (1988) 3, 238–240; *Suhonen, S.* Lauri Posti 1908–1988. // Virittäjä (1988) 2, 253–260.

R. Karelson

POTTER, Elmu (11. II 1952, Antsla), tehnikateadlane; põllumehe p. Lõpetas 1970 Antsla Kk-i, 1975 TPI meh-tsk-a, 1979 asp-i Ehituse TUI juures, tehnikaknd (1983, Leningradi Mäeinst), vk “Исследование структуры турбулентных вентиляционных струй и совершенствованные методов расчета проветривания сквозных камерообразных выработок”. Täiendas end 1996 Rootsis ja 2004 Soomes. Oli 1977–92 Ehituse TUI n- ja v-teadur, 1993–96 Võru Linnaval energiamaj peaspetsialist, 1996–2006 SA Regionaalsed Energiakeskused konsultant, 2006– ÅF-ESTIVO AS konsultant. –

Uurimisvaldkonnad: turbulentsete õhuvoolude liikumine šahtides, hoonete soojusfüüsikal näitajad, kartulihoidlate ventilatsioonimudelite loomine; energia säästlik kasutamine, taastuvad energiaallikad, biokütused. Ligi 20 teadustr-t.

T: Об особенностях распространения вентиляционных струй в ограниченном пространстве. // Иссл. по строительству. Напряжения в бетоне. Испытания конструкций. Тпн, 1980; Способы определения коэффициентов турбулентной диффузии в шахтных вентиляционных потоках (соавтор К. Ю. Лайгна). // Физико-технические проблемы разработки полезных ископаемых 3 (1983); Исследование распространения плоской турбулентной струи в сквозных камерообразных выработках (соавтор К. Ю. Лайгна). // Физико-технические проблемы разработки полезных ископаемых 4 (1987); Метод расчета воздухораспределительных систем в картофелехранилищах с активной вентиляцией. // Иссл. по строительству. Строительная теплофизика. Долговечность конструкций 5 (1987); Tulemusi Rootsi riigi EAES programmi raames rekonstrueeritud biokütusel töötavatest katlamajadest. // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Trt, 2000.

B: О деятельности НИИС, 97, 138-139.

POTTER, Heiki (4. IV 1934, Viiratsi v, Viljandimaa), geodeet ja kartograaf; teenistuja p. Lõpetas 1954 Saku Maakorraldus- ja Maaparandustehnikumi, 1962 Moskva Maakorraldusins-de Inst-i geod osk-a. Oli 1963–1988 Põllum Min-i Maakorralduse Val (hilisem “Eesti Põllum-projekt”) maakorraldusins, grupijuht ja peageodeet, 1988–90 firma “Eesti Fotogramm-meetria Arhitektuuris” (EFA) geod-ala grupijuht, 1990–96 Maa-ameti geod ja kartograafia osk-a peaspetsialist, 1996–2003 Eesti Kaardikeskuse AS peakartograaf. – Esindanud Põllum Min-i ENSV maafondi kaardistamisel ülel-spetsialiseeritud ettevõtete poolt, kohandanud Eesti tingimustele ülel juhendmaterjale maafondi kaardistamiseks ja rkl maade arvestuse pidamiseks. Osalenud taasiseseisvunud EV geod- ja kartograafiateenistuse loomisel, sh Eesti ala põhikaardi (1:10000/1:20000) rkl programmi ning Eesti digitaalse baaskaardi (1:50000) Eesti-Rootsi ühisprojekti koostamisel ja käivitamisel. Osalenud eksperdina Eesti-Vene riigipiirilepingute ettevalmistamisel ja Sisemin-i kohanimekomisjoni töös. Eesti Geodeetide Ühingu taasasutajaliige (1989) ja ühingu väljaande “Geodeet” toim-id (a-st 1991). Avaldanud

töid Eesti ala geod-st ja kartograafiast ning ajaloost. Üle 30 teadustr-e, sh 2 monogr-t (kaasautor) ja 1 käsirmt.

T: Pindalade määramine (kaasautor J. Randjärv). Tln, 1977; Algamas on uus Rootsi aeg Eestimaa kaardistamisel. // Geodeet 5 (1993); Topograafilise kaardistamise reljeefandmed ja nende kasutamine. // Geodeet 18 (1999); Eesti õhuruumi lennukaart. // Geodeet 20 (1999); Kaitseväe topograafia käsiraamat. Tln, 2002; Põhikaardistamise ajaloost // Geodeet 28 (2004); Liivimaa atlase lugu. 250 aastat baltisaksa kartograafi krahv L. A. Mellini sünnist. // Geodeet 28 (2004); Struve ja Tenner. // Geodeet 31 (2005); Eesti Geodeetide Ühing 1926–2006 (kaasautor). Trt, 2006; Geoinformaatika lastehaigusest. // Geodeet 32 (2006).

B: EE 14, 378; Geodeet 28 (2004), 82–83.

POVAROV, Aleksei (04. IX 1946, Leningrad), arstiteadlane, tööhügieenik; venelane, tööliste p. Lõpetas 1963 Tallinna 2. Tööliskoortte Kk-i, 1974 Leningradi San-Hügieenilise Med-i Inst-i, 1984 kaugõppeasp-i Leningradi Arstide Täiendusinst-s, med-knd (1986, samas), vk “Основные вопросы гигиены труда на современных стационарных асфальтобетонных заводах”. Oli 1974–84 Eesti Vab San-Epid Jaama tööhügieeni osk-a arst, juh ja san-hügieeni labori juh, 1984–96 Profül Med-i Inst-i atmosfääritoksikol labori n-teadur, v-teadur, ühtlasi inst-i teadussektr kt; 1997–2001 – lepinguline töötaja, a-st 2001 Sotsiaal-Humanitaarinstit-i psühhol osk-a õppejõud. – Uurinud tervise ja keskkonna kaitset ning kutsehaigusi. Üle 15 teadustr-e.

T: Условия труда при изготовлении и применении асфальтобетонной смеси для строительства автомобильных дорог. // Гигиена труда и профзаболевания (1983) 7; Органические вещества в выбросах в атмосферу энергетических объектов, работающих на сланцах. // Теплоэнергетика (1986) 1; Особенности онкологической заболеваемости рабочих, занятых в производстве горячего асфальтобетона. // Гигиена труда и профзаболевания (1988) 7.

POVERUS, Lembit (20. X 1916, Ivanovo, Moskva obl – 29. IX 1995, Tallinn), tehnikateadlane; aedniku p. Lõpetas 1935 Tallinna Poeglaste Reaalgümni-i, 1943 TTÜ tööstus- ja tsiviilehituse erialal, tehn-knd (1955, TPI), vk “Väikese positiivse kõverusega

pöördkooriku tasakaalu püsivus ühtlaselt jaotatud välissurve mõjumisel”, tehn-dr (1991, Leningradi PI), vk käsitles deformatsiooni lainelevi üleminekuprotsesside uurimist plaatides ja koorikutes lühiaegsete impulsskoormiste toimel. Oli 1942–47 TTÜ/TPI teedelabori ja ehitiste kat-i asst, 1947–56 ehitusmeh ja konstruktsioonide kat-i v-õpetaja, 1956–94 dots. Luges tugevusõpetust, ehitusmeh, laevaehitusmeh, elastsus- ja plastsusõpetust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: elastsusteooria ja koorikute dünaamika. Uuris väikese positiivse kõverusega kooriku stabiilsust ja omavõnkumist, kooriku pärastkritilist staadiumi, esitanud stabiilsuse ja omavõnke võrrandid ja arvutuste tulemused. Kuulus akad N. Alumäe koolkonda. Üle 30 teadustr-e.

T: Ehitusmehaanika II (kaasautor R. Eek). Tln, 1967; Распространение упругих волн в слоистых преградах (kaasautor). // TPI Toim 487 (1980); Анализ волнового напряженного состояния в однослойных и слоистых пластинах. // TPI Toim 532 (1982); Varraskonstruktsioonide stabiilsus. Tln, 1983; Упругие волны в круглой пластине. // TPI Toim 575 (1984); Minu üliõpilaspõlve Tallinna Tehnikaülikool. // Insenerikultuur Eestis 1. Tln, 1992.

B: TPI 1936–1986, 61, 238–239, 381, 438, 499; Ehitusinsenerid TPI-st, 222.

PRAGGI, Jaan (28. X 1933, Tartu), põllumajandusteadlane; kohtuniku p, Õie P-i abikaasa. Lõpetas 1953 Võru Kk-i, 1958 EPA agron-tsk-a, maj-knd (1978, Läti Põllum Akad), vk käsitles põllum tootmise edendamise teaduslike aluste arendamist. Oli 1958–60 Luunja sovh osk-a juh, 1960–63 “Arengu” sovh dir, 1963 Lepassaare sovh peaagr, 1963–67 dir aset, 1967–69 Ülel Põllum Ökon TUI Rakke riigimajandi juures moodustatud tugirühma teadur, 1969–78 juh, 1978–94 EMMI ökon osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkond: põllumajandite maj-tingimused, nende kompleksne hindamine knd-vk-s esitatud meetodika alusel. Loonud hindamise autoregressioon-tegurilise mudeli ja majandite ressursipotentsiaali rahalise hindamise meetodika. Hinnanguid kasutati Eesti põllum-regioonide majandamistingimuste ja tulude regionaalse käsitlemise ettepanekute koostamisel. Uurinud ka org-te tegurite mõju majandamise tulemustele, majandijuhtide ja spetsialistide tööalast võimekust ning hinnanud olmetingimusi. Osalenud Eesti Agraarökonomistide Assots-i töös. Üle 100 teadustr-e, aimetr-d.

T: Võimalus majandamistingimuste praktiliseks hindamiseks. // SP (1973) 8; Looduslike, majanduslike ja organisatsiooniliste tegurite osatähtsus majandite tulukuses. // SP (1976) 15; Определение условий хозяйствования совхозов и колхозов с помощью авторегрессионнофакторных производственных функций. // Сб. научн. тр. ВНИЭСХ. 83 (1977); Olme ja seda kujundavad tegurid. // Põllumehe teatmik (1981); Ressursipotentsiaali rahaline hinnang. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses. Tln, 1989; Tootmispotentsiaali kasutamine ühistutes ja taludes. Tln, 1993.

B: EMVI, 79.

PRAGGI (a-ni 1956 **Timmi**), **Õie** (6. III 1932, Haanja v, Võrumaa), põllumajandusteadlane; talupidaja t, Jaan P-i abikaasa. Lõpetas 1950 Võru kk-i, 1957 TÜ biol osk-a, põllum-knd (1969, EPA), vk "Eesti punase karja piima valgu- ja rasvasisaldus Võru rajooni majandis ning selle suurendamise võimalusi." Oli 1957–67 mitmes majandis zootehnik-selektsionäär, 1967–73 R. Pälsoni sovhoosi juurde moodustatud Üle Põllum Ökon TUI töörühma n-, 1973–78 v-teadur, 1978–91 EMMI ökon osk-a n-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põllum-loomade aretus; põllum-ökon. Üle 20 teadustr-e.

T: Eesti punase karja piima valgu- ja rasvasisaldus Võru rajooni majandis. // EPA tead tööde kogumik 58 (1969); Juustu tootmiseks on vaja valgurikast piima. // SP (1969) 8; Piima valgule vääriline tähelepanu. // SP (1982) 12; Looduslik-majanduslikud tingimused mahajäänud majandite järeleaitamise normatiivse alusena. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses (1983) 10. Majandamistingimuste kompleksne hindamine. // EMMI tead tööde kogumik. Tln, 1984.

PRAGI, Uudo (17. XI 1941, Tallinn), inimgeograaf; maakäsitöölise p. Lõpetas 1958 Põlva Kk-i, 1963 TÜ geogr osk-a maj-geogr erialal, geogr-knd (1971, Kaasani Ük), vk "Функциональная структура и иерархия системы городских поселений Эстонской ССР". Oli 1963–66 TÜ arvutuskeskuse v-laborant, 1966–67 n-teadur, 1967–68 v-ins, 1968–69 maj-geogr kat-i asst, 1969–80 v-õpetaja, 1980–92 dots, 1992–95 TÜ geogr inst-i inimgeogr õt-i dots, 1995–96 v-teadur, 1996– lektor. Õpetanud NSVL ja välisriikide maj-geogr-t, mat meetodeid geogr-s, inimgeogr aluseid, Eesti sotsiaal- ja maj-geogr.

Koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: asulageogr, regionalistika, mat meetodite kasutamine geogr-s, kooligeogr sisu, inimgeogr ajalugu. EGS liige. Üle 70 teadustr-e.

T: Matemaatilised meetodid geograafias. Tln, 1988; Tootlike jõudude territoriaalne organisatsioon. Trt, 1988; Maateadus X kl (kaasautorid H. Raik, T. Velström). Tln, 1993; Geograafia 10. klassile (kaasautor Ü. Liiber, M. Uiibo). Tln, 1997; Sissejuhatus inimgeograafiasse. Trt, 2002.

B: TÜ BL I, 186; II, 134; EE 14, 378; TÜ ajalugu III, 277.

PRAKS, Jaan (10. II 1938, Rannu v, Tartumaa), loomaarstiteadlane; talupidaja p, Lea P-i abikaasa. Lõpetas 1956 Tartu 1. Kk-i, 1961 EPA, 1968 asp-i, vet-knd (1969, EPA), vk “Veiste babesioosi etioloogia, leviku ja tõrje küsimusi Eesti NSV-s”, vet-dr (1996, EPMÜ), vk “Piimalehmade automatiseeritud veterinaarse kontrolli printsiibid ning arendus südamentalitluse analüüsi näitel”. Täiendas end 1981 Harkovi Vet-inst-s, 1986 Moskva Vet Akad-s, 1992, 1995, 1997 Rootsi Põllum-teaduste Ük-s. Oli 1961–65 Pärnu sovh peavet-arst, 1968–69 Balti Tsonaalse TU Vet-labori vet-arst, 1969–72 EPA patol anat ja parasitol kat-i v-õpetaja, 1972–74 põllum industrialiseerimise labori v-teadur, 1975–79 patol anat ja loomatervishoiu kat-i v-õpetaja, 1979–94 dots, 1994–2002 EPMÜ teraapiainst-i juh, ühtlasi 1995-2003 loomatervishoiu õt-i juh, 1996–2003 prof, ühtlasi 1998–2001 loomaarstitsk-a prodekaan, 2003 emeriitprof, samast a-st toiduteaduse osk-a erakorr teadur. Õpetanud parasitol, loomatervishoidu, piima ja piimasaaduste hügieeni, vet aluseid, vet-profülaktikat ja esmaabi, põllum-loomade käitumist. – Uurimisvaldkond: parasitol, loomatervishoid. Töid veiste babesioosist ning veiste ja lindude parasitoosidest, piimalehmade kohanemisest, veiste organismi reaktiivsusest. Ajakirja “Agraarteadus” toim-koll-i liige. Eesti Protozooloogide Ühingu, Eesti Loomaarstide Seltsi, APS-i ja Rahvusv Loomatervishoiu Ühingu liige, a-st 1999 Läti Teadusnõukogu ekspert vet-med-i alal. 145 teadustr-t.

T: Veiste eimeroosi etioloogiast ja parasiidikandvusest Eesti NSV-s (kaasautor J. Parre). // EPA tead tööde kogumik 99 (1975); Применение биорадиотелемерии для изучения сердечной деятельности у крупного рогатого скота (kaasautor). // Сельскохозяйственная биология (1977) 4; О применении внутрикожного теста с фитогемагглютином для исследования реактивности организма коров. // Сб. научн.

тр. ЭСХА 141 (1983); Система автоматизированной регистрации и анализа сердечного ритма коров (kaasautor). // Сельскохозяй. биология (1988) 1; Алгоритм для интервал-программы автоматизированного индивидуального кормления крупного рогатого скота концентрированными кормами (kaasautorid A. Rüütel, I. Veermäe). // Вестник сельскохозяйственной науки (1988) 10; Soojustamata vabapidamislauda sisekliima (kaasautor). // Agraart XIV (2003) 1; Monitoring cow health in a milking robot (kaasautor). // Precision Livestock Farming '05 (2005).

В: EPA BL I, 207–208; II, 209–210; EPMÜ BL II, 164; EPA VB I, 124–126; II, 91–95; III, 73–74; IV, 80–83; EPMÜ V, 76–77; VI, 114–115; EPMÜ loomaarstiteaduskond 1948–1998, 211–212; EE 14, 378; ELR (1996) 6, 269–270; Agraart IX (1998) 1, 83–84.

PRAKS (a-ni 1972 **Hering**), **Lea** (30. I 1934, Räpina v, Võrumaa), arstiteadlane; piimandustöötaja t, Jaan P-i abikaasa. Lõpetas 1952 Jõgeva Kk-i, 1958 TÜ arstitsk-a, 1964 asp-i, med-knd (1970, TÜ), vk “Vereseerumi histaminopeksiast bronhiaalastma, kroonilise bronhiidi ja kopsutuberkuloosi haigetel”. Täiendas end 1970 Moskva I Medinst-is hospitaalsisehaigustes ja 1974 Moskva Arstide Täienduse Keskinst-is kliinilise allergol-s. Oli 1958–59 Mustvee haigla san-epid osk-a juh, 1959–62 Jõgeva raj-haigla peaarsti aset, 1965–68 TÜ med-kesklabori n-teadur, 1968–77 hospitaalsisehaiguste kat-i asst, 1978–84 dots, 1984–92 arstide täiendustsk-a teraapia kat-i dots, 1992–94 kopsukliiniku dots, 1994–99 juh. Õpetanud sisehaigusi, väliteraapiat, pulmonol, allergol. – Uurimisvaldkonnad: pms pulmonol ja allergol. Eesti Sisearstide Seltsi, Eesti Kopsuarstide Seltsi jt liige. Üle 60 teadustr-e.

T: : Über die Histaminopexie bei chronischer Bronchitis (kaasautorid I. Maripuu, N. Šamardin). // Allergie Asthma 13 (1967) 5; The histamine-binding capacity of blood serum in patients with pulmonary tuberculosis (kaasautor H. Sillastu). // Ann. Med. Intern. Fenniae 56 (1967) 1; Klinische und experimentelle Untersuchungen zur Immunologie des Myokardinfarktes (kaasautor). // Z. Gesamte Inn. Med 25 (1970) 1; Bronhiaalastma. // Trt, 1990; Astma diagnostika ja ravi (kaasautor). // Tln, 1995; An intranasal glucocorticoid inhibits the increase of specific IgE initiated during birch pollen season (kaasautor). // J. Allergy Clin. Immunol. 100 (1997) 5; Upregulation of nasal mucosal eotaxin in patients with allergic rhinitis during grass pollen season: effect of a

local glucocorticoid (kaasautor). // Clin. Exp. Allergy 30 (2000) 10; Comparison of a nasal glucocorticoid, antileukotriene, and a combination of antileukotriene and antihistamine in the treatment of seasonal allergic rhinitis (kaasautor). // J. Allergy Clin. Immunol. 109 (2002) 6.

B: TÜ BL I, 112, II, 134; TÜ ajalugu III, 265; *Merila-Lattik, H.*, 912.

PRANCK, Jacob(us) (17. saj, Göteborg – 18. saj), füüsik; rootslane. Õppis Göteborgi gümnaasiumis, Uppsala Ülikoolis (immatr 15. IX 1688) ja TÜ-s (immatr sept 1690), stipendiaat (*phil.*) (jaan 1694; mainitud 15. IX 1694). 1694 valmis tal TÜ-s (prof S. Cameeni juures) disputatsioon “Värvuste kasutamisest ja loomusest” (*De usu et natura colorum*), mille kaitses TÜ-s 28. III 1694. Kasutas oma uurimuses (inspireerituna mat-prof-i S. Dimbergi loengutest) ühena esimestest I. Newtoni seisukohti.

T: *Speciem academicum, de usu et natura colorum, sub praeside Sueconis Camen ... Dorpati /1694/.*

B: AAUD(T), 310; TÜ ajalugu I, 222; *Rauch, G.* Die Universität Dorpat, 390–391 (siin ekslikult *Franck*); *Lumiste, Ü., Piirimäe, H.* Sven Dimberg – Newtoni õpetuse varane propageerija Tartu Ülikoolis 1690. aastail. // TÜ ajaloo küsimusi XI. Trt, 1981, 46.

H. Piirimäe

PRANK, Rein (22. III 1949, Ambla, Järvamaa), matemaatik, arvutiteadlane; teemeistri p. Lõpetas 1967 Nõo Kk-i, õppis 1967–71 TÜ-s mat-t, lõpetas 1973 MÜ matemaatikuna, 1979 samas asp-i, füüs-mat-knd (1982, MÜ), vk “Элементарные теории с логикой реализуемости”. Täiendas end 1993 Saksamaal. Oli 1973–76 TÜ mat stat ja programmeerimise kat-i v-õpetaja, 1979 programmeerimise kat-i õpetaja, 1979–85 v-õpetaja, 1985–92 dots, 1993– arvutitead inst-i teor inform õt-i dots. Õpetanud mat loogikat, programmeerimist, algoritmiteooriat, õpiprogramme; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: konstruktiivne mat loogika, intelligentsed õpetussüsteemid. Olnud õpilaste täppisteaduste olümpiaadi inform ainekomisjoni esimees (1988, 1992–97), Eesti võistkonna juhendaja ülel inform olümpiaadil 1988 ja rahvusv olümpiaadil 1992–1997. EMatS-i liige, Eesti Inform Seltsi liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Выразимость в элементарной теории рекурсивно-перечислимых множеств с логикой реализуемости. // Алгебра и логика 20 (1981) 4; Using computerised exercises on mathematical logic. // Informatik-Fachberichte 292 (1991); Loogika. Mõtlemise tõestamisest (kaasautorid T. Tamm, T. Tammet). Trt, 1997, ²2002; Matemaatiline loogika ja algoritmiteooria. Trt, 2004; Sissejuhatus matemaatilisse loogikasse. Trt, 2004.

B: TÜ BL I, 378; II, 134; EE 14, 378.

PRANTS, Hendrik (Hindrik) (12. III 1858, Loosi v, Võrumaa – 17. IX 1932, Tallinn), ajakirjanik ja ajaloolane; talupidaja p. Lõpetas 1874 Vastseliina khk-kooli, täiendas end 1896–1910 (vaheaegadega) Helsingi Ük-i kursustel. Tegutses a-il 1883–93 pms Tartus, oli “Postimehe” kaastööline, 1888–93 ka toim liige, tegeles iseseisvalt ka oma haridustaseme tõstmisega. Oli 1894–1902 ajakirja “Linda” (Pärnus) ja 1906–19 “Ristirahva Pühapäeva Lehe” toim, 1912 ka “Tallinna Päevalehe” väljaandja ja vast toim. Laia silmaringiga produktiivne harrastusajaloolane, avaldanud esimese suurema Eesti ajaloo ülevaate (1912–13), samuti rmt-id soome-ugri rahvaste ajaloost ja kultuurist. U 20 trükist Eesti ja maailma ajaloost.

T: Teated Soome-sugu muinasajast. Trt 1894; Eestimaa Weneriigi alla saamine. Tln, 1910; Soome sugu rahvaste ajalooline arenemine. Tln, 1911; Soomesugu rahvad Veneriigi rajamisel. Tln, 1911; Eesti rahva ajalugu (2 kd). Tln, 1912–13; Eesti kaubalaewa selts “Linda”. // Eesti elu. Tln, 1913; Maailma sõda. 1. anne. Täielik igakülgne poliitiline kirjeldus. Trt, 1915; Soome sild. Tln, 1919; Tuhande aastane Tallinn. Tln, 1919; Eesti vanem ajalugu. Tln, 1920; Eesti ajakirjanduse noorusaegadest. I–V. // Õitsituled 1923–27; Virumaa ajaloost. // Koguteos “Virumaa”. Rakvere, 1924; Eesti omariikluse areng. // Eesti Kodu 1918–1930. Paide, 1930; Minu elukäik. Trt, 1937.

B: EBL 391–392; EE 14, 378; *Prants, H.* Minu elukäik. Trt, 1937.

K. Siilivask

PRANTS, Leonid (6. IX 1910, Koiola v, Võrumaa – surmaaeg ja -koht teadmata), atmosfäärifüüsik, kaupmehe p. Lõpetas 1929 Tartu Tehnika Ühisgümni-i, 1936 TÜ mat-
tsk-a, mat-mag (1939, TÜ), vk “Õhumasside iseloomustavaid jooni Euroopa kohal

aeroloogiliste vaatluste järele”. Oli 1935–40 TÜ met-obsi asst, a-st 1944 Saksa armees. –
Uurimisvaldkond: aerol.

T: Charakteristische Merkmale der Luftmassen über Europa nach aerologischen
Beobachtungen. Trt, 1940.

B: AAUT II, 553.

PRAVDIN, Anatoli (15. VI 1927, Tartu – 7. IX 1969, Tartu), keeleteadlane; venelane,
Boriss P. p. Lõpetas 1950 TÜ, 1954 MÜ-s asp-i, filol-knd (1954, samas), vk “Дательный
падеж в древнерусском языке”. Oli 1954–56 TÜ vene k-e kat-i v-õpetaja, 1956–64
dots, ühtlasi 1953–63 kat-i juh, 1966–68 TPedI dots. Õpetanud vanaslaavi k-lt, vene kirj
ajalugu, üldk-eteadust, slaavi k-te võrdlevat grammatikat. – Tõid vanaslaavi k-te
grammatikast ja süntaksist. Ligi 30 teadustr-t.

T: Дательный приглагольный в старославянском и древнерусском языках. // Уч.
зап. Инст-та славяноведения АН СССР 13 (1956); Из истории предлога “против”. //
Уч. зап. ТГУ 25 (1958); Употребление дательного падежа в полабском языке. // Уч.
зап. ТГУ 104 (1961); Историческая морфология русского языка. I. Имена. Трт,
1962; Конструкция с двойным винительным падежом в русском языке XVII века. //
Уч. зап. ТГУ 139 (1963).

B: TÜ BL I, 238; TÜ ajalugu III, 284.

K. Siilivask

PRAVDIN, Boriss (1. IV 1887, Võšni Volotšok, Tveri kub – 4. IX 1960, Tartu),
keeleteadlane; venelane, kooliõpetaja p, Anatoli P. isa. Lõpetas 1904 Riia Aleksandri
Gümn-i, 1912 MÜ ajal-keeletsk-a. Oli 1912–18 Riia Linna Reaalkooli vene k-e ja kirj
õpetaja (1915 evakueerus koos kooliga Tartusse), 1918 Tartu Reaalkooli ja 1919–23 H.
Treffneri Gümn-i õpetaja, 1919–44 TÜ vene k-e lektor, 1944–54 vene filol kat-i juh, a-st
1946 dots), a-st 1954 pensionil. Õpetas vene k-e grammatikat, vene kirj ajalugu, sh
erikursusi vene kirjanikest, vene rahvaluulet; koostas (pärast sõda) esimesed kõrgkooli
venelane k-e õpikud. Õpetas ka poola ja prantsuse k-t. – Uurimusi vene kirj ja vene k-e
õpetamise metoodikast. 1920. a-te alguses toimetas (koos P. Afanasjev-Kozloviga) trükki
sarja *Русские классики для эстонских школ* (N. Gogol, A. Tšehhov), 1920. a-te teisel

poolal avaldas kohalike saksa ja vene koolide tarbeks hulga rmt-id (J. V. Jannsen, J. Pärn, J. Mändmets, E. Vilde) sarjast “K/ü “Loodus” Eesti kirjandus vene koolidele”. 1940–41 avaldas M. Lermontovi ja M. Zoštšenko teosed (vene-eesti sõnastikega). 1945 ilmus vene k-e õpik kõrgkoolidele, kus tekstidele oli lisatud sõnastik, grammatikareeglid, harjutused ja kordamisküsimused. Selline kompleksprintsip vastab ka tänapäevastele võõrk-te õpetamise metoodika põhimõtetele. 1946–48 ilmus (kaaskoostajad V. Adams ja H. Maiste-Aller) 2-osaline vene kirj lugemik üliõpilastele. Avaldas 1936 väikese vene-eesti sõnarmt-u, oli koos P. Arumaa ja J. Veskiga suure 2-kõitelise vene-eesti sõnarmt-u kaasautor (1940–47; ²1975), V. Muheli “Vene-eesti sõnaraamatu” (1. tr 1953) ja J. Tamme “Eesti-vene sõnaraamatu” (1. tr 1955) toim. Avaldas ka luuletusi (almanahhis “Via sacra”, 1923), oli aktiivselt tegev kohalike venelaste kirj-elu ja kultuuriürituste korraldamisel, suhtles aktiivselt E. Vilde, G. Suitsu, F. Tuglase jt eesti kirjanikega, tõlkis vene k-de nende jt (Fr. R. Kreutzwald, A. Gailit jt) teoseid.

B: EEA, f 384, n 1, s 4019; f 2100, n 2, s 865; Isik. toimik TÜ arh-s; EE 14, 378; TÜ BL I, 238; *Veski, J. V. Boriss Pravdin. // KK (1960) 10, 639–640; Issakov, S. Pedagoog, teadlane ja luuletaja. 100 aastat Boris Pravdini sünnist. // KK (1987) 4, 214–225.*

S. Issakov

PRECHT (Preht), Johannes (Joannes) Heinz (22. I 1911, Tartu – 30. I 1995, Bad Dürkheim, Saksamaa), metsateadlane ja metsandusajaloolane; taanlane, melioraatori p. Lõpetas 1929 Tartu Saksa Ühisgümni-i, õppis 1929–35 TÜ metsaosk-s, sooritas 1941 Berliinis metsaassessori eksami. Oli 1936 TÜ õppe- ja katsemetskonna ajutine abijõud, 1936–39 Pagari metskonna metsnik, 1939 Mõtsu abimetsaülem. Lahkus 1939 Saksamaale, oli a-ni 1944 Saksa armees, langes inglaste kätte vangi. Peale vabastamist oli 1949–54 Wachenheimi (Pfalz) metsavaht, 1954–59 riigimetsaametnik ja Trippstadi metsakooli õpetaja, 1959–76 Bad Dürkheimi metsaülem. – Avaldanud art-id Eesti floorast ja faunast, uurinud metsade arengufaase ning metsanduse (ka Eesti) ajalugu. U 20 teadus- ja aimeart-t.

T: Pollenanalütische Untersuchungen zur Kiefernfrage im Pfälzerwald. // Mitt. Der Pollichia, III. Reiche, 1. Grünstadt, 1953; Beiträge zur Kenntnis der Zusammensetzung unserer Wälder gegen Ende des 18. Jahrhunderts. // Pfälzer Heimat (1954) 1; Die

Seestrandkiefer in der Pfalz. // Allgem. Forst- und Jagdzeitung (1969); John Evelyns Silva. // Allgem. Forst- und Jagdzeitung (1970) 7; Mõnda mesimurakast. // EME 58 (1974); Ööbikud ja nende hõimlased. // EME 60 (1976); Die Vorschläge Balthasar Frhr. Von Campenhausen zur Reform der Forstwirtschaft in Livland 1788. // Z. für Ostforschung (1988) 2.

B: AAUT II, 557; EME 34 (1961), 34; *Meikar, T.* Vabahärra Balthasar von Campenhausen ja metsateadlane Johannes Precht. // EM (1995) 4, 10–11; *Margus, M., Meikar, T.* Tartu Ülikooli metsaosakonna teoreetilise kursuse lõpetanud. Trt, 2002, 31–32.

M. Margus, T. Meikar

PREEM, Epp (1.XII 1952, Tõrva), kunstiteadlane; raamatupidaja t. Lõpetas 1971 Tõrva Kk-i, 1976 TÜ kunstiajaloolasena. Oli 1976–2006 Tartu Kunstimuuseumi ja a-st 2006 Eesti Ajaloomuuseumi teadur. – Uurimisvaldkond: baltisaksa kunsti ajalugu. Kureerinud näitusi (Julie Hagen-Schwarz, L. Walther, J. S. Klever jm), koost. katalooge. Art-id pms Tartu varasema kunsti ajaloost. Koost arvutipanga "Baltisaksa kunst Tartu muuseumide kogudes" (1997–1998, koos I. Kukega).

T: Julie Hagen-Schwarzi maalid. // TKM. Trt, 1990; Julie Hagen-Schwarz 1824–1902. Ausstellung. Museum für das Fürstentum Lüneburg 30. Sept. 1990 bis 11. Nov. 1990. Englische Kirche. Bad Homburg 17. Jan. 1991 bis 3. März 1991. Katalog (kaasautor M. Eckhard). Lüneburg, 1991; Tartu muuseumide vaategraafika Tartu ajalooallikana. // Tartu Linnamuuseumi ar II. Trt, 1996; Julie Hagen-Schwarz (1824–1902). // TLA VI. Trt, 2000; 200 aastat kunstiharidust Eestis. Tartu ülikooli joonistuskool. Näitus detsember 2002 – mai 2003 (kataloog, kaasautor I. Kukk). Trt, 2002.; Maalijad 19. sajandi Tartust. // TLA IX. Trt, 2003.

PREEM, Raimund (16. XII 1918, Narva – 5. XII 1988, Kanepi v), matemaatik ja füüsik; raamatupidaja p. Lõpetas 1936 Narva 1. Gümni-i, 1940 TÜ mat-loodustsk-a. Oli 1941 TÜ astron kat-i v-laborant, 1942–43 füüsika inst-i abiasst, 1944 tead stipendiaat mat-s, 1944–49 TÜ teor füüsika kat-i asst, 1949–50 v-õpetaja, 1951–53 Võru Kohal Tööstuse Tehnikumi füüsika ja mat õpetaja, 1953–54 EPA kõrgema mat kat-i õu täitja,

1954–55 Tartu Tähetorni v-laborant, 1955–57 TÜ geofüüsika, teor meh ja teor füüsika kat-te õü täitja, 1957–67 FAI teor füüsika labori n-teadur, 1967–71 peains, 1971–86 teor füüsika sektori v-ins. Lugenud TÜ-s elementaar- ja kõrgemat mat, teor meh, teor füüsikat jt kursusi. – Uurimisvaldkond: teor ja matem füüsika; tegelenud ka kvantmeh ja tahkiseteooriaga, astron ning kosmol küsimustega. Avaldanud töid tahkiseteooriast (oli üks kristallide lisandsentrite ja nendega seotud füüsikal protsesside teooria loojatest 1960. a-il), huvipakkuvad on tema loodud teooria gravitatsioonikonstandi kasvamisest ja elektrivõnkesiirete teooria. ENSV rkl preemia (1965, koll-s). 14 teadustr-t.

T: О методе конечных разностей в квантовой механике. // Тр. ИФА 13 (1961); О возможности квазилинейчатой структуры спектра комбинационного рассеяния на колебаниях решетки (kaasautorid K. Rebane, V. Hižnjakov). // Тр. ИФА 20 (1961); О нахождении характеристической функции спектра примесного поглощения. // Изв. АН. Физ. Мат. 20 (1971); Solar neutrino puzzle and possible variation of gravitational constant (kaasautor L. Palgi). Trt, 1986.

B: AAUT III, 269; TÜ BL I, 277; II 134; TALE XIII, 194.

I. Ots

PREI, Jakob (2. III 1873, Kuksema v, Virumaa – 3. IX 1954, Friedrichsrode, Saksamaa), geodeet, topograaf ja hüdrograaf; talupidaja p. Õppis Jõhvi min-koolis ja lühikest aega Tartu ÕS-is. 1893 astus vabatahtlikuna sõjaväkke, lõpetas 1897 Vilno junkrukooli, 1902 Peterburi Sõjaväetopogr Kooli, 1912 Kaasanis sapööriohvitseride kursused. Oli 1902–04 Riia Põhja-Õhtu topogr-osk-a ja Vene-Jaapani sõjas (Mongoolias Sipingais) topograaf, 1912–16 pms Läänemere hüdrogr eksped-i hüdrograaf, seejärel oli lühemat aega Musta mere hüdrogr eksped-i juh aset, 1915–16 Peterburis Hüdrogr Val juures merekaartide koostaja, 1918–19 Valge mere ja Põhja-Jäämere hüdrogr eksped-i juh aset (asutas Arhangelskis Põhja-Venemaa Eesti saatkonna, mille abiga eestlased said repatrieeruda), 1919–20 Eesti Veeteede, sadamate süvendamise ja parandamise ameti juh, 1920–34 Kindralstaabi IV topo-hüdrogr osk-a juh. A-st 1934 erus, 1941 lahkus Saksamaale (sõja-a-il elas Poznanis, hiljem Erfurtis). – Pani aluse eestik-sete mere- ja topogr kaartide väljaandmisele Eestis. Juhtis 1920–21 Eesti-Vene piirilõigu mõõdistamist ja Vene üheverstaliste kaartide väljaandmist eesti k-s, Eesti sadamate mõõdistamist. A-ks

1930 oli P. juhitud osk-s valminud 64 eestik-t topogr-t kaarti. Algas uue triangulatsiooni Soome lahes ja Eesti territooriumil (1920–29) ja selle ühendamise Soome ning Läti triangulatsioonidega, samuti esimeste eestik-te topogr-t ja mereasjandust käsitlevate trükiste (“Topograafia-Hüdrograafia aastaraamat” 1922–30, “Eesti Loots” 1927) ning inglise-eesti meresõnastiku (1925) väljaandmise. Oli Balti Geod Komisjoni asutajaid, liige (1924–27) ja president (1927), initsieeris Eesti astumise komisjoni liikmeks 1927. a. Kuulus rahvusv org-i, mis tegeles polaaralade uurimisega lennukitelt.

B: EAT, 243, EE VI, veerg 999; Võitleja /Ettlingen/ 29 (1954) 11.

E. Tammiksaar

PREIPIČS-FREIBERGS, Kristaps (17. IX 1853, Lībaga v, Läti – I 1931, täpne surmaaeg ja -koht teadmata), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Õppis 1875–79 TVI-s, vet-mag (1895, TVI), vk “К вопросу об удобоприменимости хлороформа Pictet’, хлороформа Anschütz’a и бромистого эфира в ветеринарной хирургии”. Oli mitmel pool Venemaal ja Lätis vet-arst. – Uuris TVI-s (dots J. Negotini juhendamisel) mitmesuguste narkoosipreparaatide toimet koduloomadele. Avaldanud mitmeid art-id ja rmt-id, ka aimetr-id.

T: Derīgi padomi pie mājas lopu kaitu un slimību pazīšanas un ārstēšanas. Jelgava, 1882; Praktiskā lopu ārstniecība. Rīga, 1904.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 91–92; *Виксна А. А.* Первые латышские ветеринарные врачи (до 1900 г.). // Из истории медицины. XIII. Рига, 1983, 97–98.

E. Ernits

PREIS (a-ni 1986 **Zernoklejeva**), **Irina** (8. VIII 1966, Kaliningrad), tehnikateadlane; sõjaväelase t, venelane, Sergei P. abikaasa. Lõpetas 1983 Kaliningradi 7. Kk-i, 1989 TPI meh-tsk-a, tehn-mag (2000, TTÜ), vk “Karbiidkermiste väsimuskarakteristikud”, tehnikadr (materjaliteadus, 2004, TTÜ), vk “Fatigue performance and mechanical reliability of cemented carbides” (Tln, 2004). Oli 1988–95 SKB “Efekt” ins-konstruktor, 1995–98 TTÜ keemiatehnika inst-i laborant, 1998–2005 materjalitehnika inst-i asst, 2005 – erakorraline lektor. – Uurimisvaldkonnad: protsessitehnol ja materjaliteadus:

kulumiskindlad materjalid, kulumine ning väsimine, karbiidkermiste tehnol, kaasaegsete materjalide nanostruktuur. 24 teadustr-t.

T: Duability of advanced TiC-base cermets (kaasautorid H. Klaasen, J. Kübarsepp). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 9 (2003) 4; Wear behavior, durability and cyclic strenght of TiC-base cermets (kaasautorid H. Klaasen, J. Kübarsepp). // Materials Sci. and Technology 20 (2003) 8; Microstructural aspects of of fatigue mechanics of hardmetals and cermets (kaasautor F. Sergejev). // Macchine Utensili (2004); Murakami Approach: fatigue strength prediction of cemented carbides by concidering pores as equivalent to small defects (kaasautor). // Proc. Euro PM Congress (2005); Correlation between surface fatigue and microstructural defects of cemented carbides (kaasautor). // Wear (2007)

B: <https://www.etis.ee>

PREIS, Sergei (31. V 1959, Tallinn), keemik; ins-i p, ukrainlane, Irina P. abikaasa. Lõpetas 1976 Tallinna 19. Kk-i, 1981 TPI keemiains-na, 1988 asp-i (sammas), tehnikaknd (1988, TPI), vk "Ozonation of industrial wastewater containing hard-oxidizable organic compounds", tehnikadr (2002, Lappeenranta Tehnikaük), vk "Practical applications of a systematic approach to the chemical abatement of pollutants in water and air". Täiendas end 1990–91 Cambridge'i Ük-i k-ekeskuses (ingl k). Oli 1981–82 ja 1982–84 TPI n-teadur, 1989–92 keem tehnol ja keskkonnakaitse labori juh, 1992– TTÜ keemiatehnika inst-i keskkonnakaitse ja keemiatehnol õt-i v-teadur. Ühtlasi olnud 1990, 1992, 1994 Soomes Lappenranna Tehnikaük-i ja 1991 Londonis *Imperial College of Sci., Technol. and Med.* külalisteadur, 1998–99 Lappeenranna Tehnikaük-i v-asst, 2001 teadur ning 2000–03 külalislektor, 2003–04 külalisteadur, 2004–06 v-teadur. Õpetanud keem tehnol, veekäitlemise tehnol. – Uurimisvaldkond: oksüdatsiooniprotsessid vete- ja õhupuhastuses, veekeemia ja -tehnol. EV teaduspreemia (2001, koll-s). Üle 50 teadustr-e.

T: Kinetic description of industrial wastewater ozonization processes (kaasautorid R. Munter, E. Siirde). // Ozone 10 (1988); Methodology of ozone introduction into water and wastewater treatment (kaasautor). // Ozone 15 (1993) 2; Raskesti lagundatavate ühenditega reostatud vee ja õhu koospuhastamine (kaasautor I. Kamenev). // Keskkonnatehnika (2001) 6; Täiustatud oksüdatsiooniprotsessid loodusvee varude

kaitseks ja vee säästvaks kasutamiseks (kaasautor). // EV teaduspreemiad 2001. Tln, 2001; Characterization of ozonation processes by oxygen demand of compounds (kaasautorid R. Munter, E. Siirde). // TA Toim. Keemia 51 (2002) 3; Photocatalytic oxidation of fuel oxygenated additives in aqueous solutions (kaasautor). // Int. J. Photoenergy 5 (2003); The dependence on temperature of gas-phase photocatalytic oxidation of methyl *tert*-butyl ether and *tert*-butyl alcohol (kaasautor). // Catalysis Today 101 (2005); Visible lightassisted photocatalytic oxidation organic pollutants using nitrogen-doped titania (kaasautorid D. Klauson, E. Portjanskaja). // Environ. Chem. Lett. 6 (2008) 1.

B: EV teaduspreemiad 2001, 35.

PRELLER, Ludwig (15. IX 1809, Hamburg – 21. VI 1861, Weimar), filoloog ja muinasteadlane; sakslane, kaupmehe p. Õppis 1828 Leipzigi Ük-s keeli ja teol-t, 1829–32 Berliini Ük-s filol ja arheol, filos-dr arheol-s (1832, Göttingeni Ük), vk “De Aeshyli Persis”. Berliini TA korr-liige (1855), Peterburi TA välisliige klassikalise filol ja arheol alal (1860). Oli a-st 1833 Kieli Ük-i eradots, 1838–43 TÜ elokventsi, vanade k-te, filol, esteetika ning kirj ja kunstiajaloo kat-i prof ja juh, ühtlasi 1840–41 filos-tsk-a dekaan, a-st 1846 Weimaris bibliotekaar. Õpetas TÜ-s klassikalise filol põhiaineid, klassikalise filol ajalugu, Kreeka ja Rooma ajalugu ja muinsusi, antiikkunsti ajalugu, esteetikat, samuti antiikarheol ja -numismaatikat, ajaloolist geogr, vanaaja filos ajalugu. Üle 150 teadustr-e, sh 12 monogr-t.

T: Demeter und Persephone. Hamburg, 1837; Historia philosophiae Craeco-Romanae ex fontium locis contexta. Lipsiae, 1838; ²1858 (Gothae); Ueber die Bedeutung des schwarzen Meeres für den Handel und Verkehr der alten Welt. Dorpat, 1842; Die Regionen der Stadt Rom. Jena, 1846; Griechische Mythologie. Leipzig, 1854; Römische Mythologie. Berlin, 1858; Griechische Mythologie. Berlin. I, 1860, II 1861.

B: *Левуцкүй*, 459–465; *Иемухов* I, 541; TÜ ajalugu II, 152, 156, 165, 174.

K. Siilivask

PRENTSEL (Prentzel), Raimond Erik (29. IV 1927, Tallinn – 01. II 1996, Pärnu), metsateadlane; raudteeing-i p. Lõpetas 1946 Tartu 1. Kk-i, 1950 Tartu ÕI mat-füüsika

osk-a (kaugõppes), 1951 TÜ metsandustsk-a metsatööstuse osk-a, tehn-knd (1973, Leningradi Metsatehniline Akad), vk “Исследование оптимальных параметров и режимов работы гравитационных бревнобрасывателей”. Oli 1946–49 Tartu 1. Kk-i ja Tartu 2. 7-aastase kooli õpetaja (TÜ-s õppimise kõrval), 1951–52 Rakvere Metsatööstuskeskuse meister ja tehnik, 1952–87 Pärnu Metsakombinaadi tehnik, normeerija, ins-monteerija ja konstrueerimise van-ins. Seejärel pensionil. – Avaldanud töid metsatööstuse seadmete kohta. 1 autorit (koos N. Grigorjeviga).

T: Особенности гравитационных бревнобрасывателей люлькового типа. // Тр. ЦНИИМЭ 95 (1969); Об оптимальном режиме работы бревнобрасывателей люлькового типа с принудительным приводом. // Тр. ЦНИИМЭ 102 (1969); Некоторые аспекты динамики гравитационных бревнобрасывателей. // Тр. ЦНИИМЭ 110 (1970).

B: *Margus, M., Meikar, T.* Tartu Riikliku Ülikooli metsandusteaduskond 1946–1951. Trt, 2000, 24–25.

M. Margus

PREUSS, Ernst Wilhelm (6. XII 1793, Lanban – 26. IV 1839, Tartu), astronoom. Oli 1821–23 Tartu Tähetorni asst ja 1827–39 observaator. 1823–26 võttis osa Otto v. Kotzebue juhtimisel fregatil “Predpriyatje” toimunud ümbermaailmareisist. – Vaatles 1828–38 kaksiktähti (ka koos F. G. W. Struwega) Reihenbachi mediaaniringiga. Aitas Struwel koostada kaksiktähtede kataloogi.

T: Astronomische Beobachtungen auf des Herr Captain Otto v. Kotzebue zweiten Reise um die Welt (herausg. von W. Struwe). Dorpat, 1830.

B: TÜ ajalugu II, 64, 109, 191, 210, 218; *Pohla, A.* Ülevaade Tartu Ülikooli astronoomia observatooriumi ajaloost (1804–1918). // Tähetorni kalender (1924), 45 jj; *Jõeveer, M., Vennik, J.* Tartu Tähetorn pärast F. G. W. Struwe lahkumist Pulkovosse. // Tähetorni kalender (2006), 113–119.

PREUSS (Preussius), Georg (Georgius) (1619, Tallinn – 4. I 1676, Liivimaa) teoloog, filosoof, matemaatik ja füüsik. Õppis a-st 1638 AG-s (immatrikuleerus 11. VII 1638), 1641–45 Uppsala Ük-s, 1648–51 Königsbergi Ük-s, 1651 Greifswaldi Ük-s, hiljem

(1658) Wittenbergi Ük-s; filos-mag (1645, Uppsala Ük), vk “Nucleus psychologiae polemicae”, teol-dr (1658, Wittenbergi Ük); usuteaduse *prof. honorarius* (1668). Oli 1655 AG loogika, mat ja füüsika prof, 1655–62 teol-prof. 1656, kui venelased Tartusse tungisid, põgenes koos mitme prof-ga sõja jalust Tallinna, kus püüdis õppejõutööd jätkata, täites ajuti ka dekaani ja prorektori kohuseid ning oli a-st 1658 Oleviste koguduse õpetaja, 1662–65 Saaremaa, 1665–74 Liivimaa ning 1674–76 Tartu ja Pärnu kreisi superintendent. Liivimaa superintendendina oli prokantsleri ülesannetes tegev ük-i taasavamise ettevalmistustes. Teoloogina oli mõjutatud sünkretismist, mis taotles katoliikluse ja luterluse lepitamist.

T: Semicenturia quaestionum de magistratu politico et subdites ..., 1643; In tria Geneseos capita priora disp theol prima de die creationis primo. ..., 1645; Disp. Psychol. De sensibus. ..., 1655.

B: AAT(D), 179, 471; AR, 28; *Backmeister*, 120, 121, 195, 197; *Gadebusch*, II, 371–372; *Recke-Napiersky*, III (1831), 446; *Napiersky, K. E.* Beiträge zur Geschichte der Kirchen und Prediger in Livland. Zweites Heft. Lebensnachrichten von den Livländischen Predigern, mit litterarischen Nachweisen. Mitau, 1850, 118; *Sild, O.* Georgius Pressius. // Usuteadusline Ajakiri (1932), lisav 3, 66–68; Die evangel. Prediger Livl., 379; TÕ ajalugu I, 62, 70, 74, 206; *Raid, L.*, 18, 20, 22.

L. Raid

PRIDIK (Priidik), Heinrich Alexander (24. I 1864, Tallinn – 29. II 1936, Tartu), ajaloolane ja filoloog; sõjaväelase p. Lõpetas 1882 Tallinna kub-gümni-i, 1888 TÕ ajaloo-k-etsk-a knd-kraadiga, täiendas end 1888–92 Berliini Ük-s antiikajaloos ja klassikalises filol-s, *mag. philol.* (1892, TÕ), vk “De Cei insulae rebus” (Dorpati, 1892), *dr. philol.* (1898, TÕ). Oli 1892–97 TÕ ajaloo-k-etsk-a klassikalise filol osk-a eradots, 1897–1904 dots, a-st 1904 Varssavi Ük-i kreeka kirj ja antiikkunsti prof ning ük-i rmtk ja kunstimuuseumi dir. Evakueerus 1915 koos ük-ga Rostovisse, kus oli ka k-etsk-a dekaan ning arheol inst-i rajaja ja dir. Opterus 1920 Eestisse, oli 1921–26 TÕ-s õü täitja, 1926–36 vana-ajaloo dots. Pidas loenguid Kreeka ajaloost, kirj-st, epigraafikast, analüüsis oma loengutes ja seminariharjutustel ka vanaaja geogr mõningaid küsimusi (nt

Herodotose töid). – Avaldas töid antiikajaloost, koostas TÜ biogr leksikoni (1903) jaoks 13 TÜ klassikalise filol osk-a õppejõu elulugu (*Левицкий II*, 417–453).

T: Эпиграфические заметки (I–IV). // Ж. Мин-ва Народн. Просвещения 336 (1901, июль); Commentationes Nikitiniane. // Сб. ст. в честь П. В. Никитина. СПб, 1901; Шестая речь Исея. Исследования в области аттической генеалогии и аттического гражданского права. Юрьев, 1901 (Уч. зап. Юрьеского ун-та 1902, окт-дек); Mut-em-wija: die Mutter Amenhoteps (Amenophis'). Dorpat, 1924; Der Mitregent des Königs Ptolemaios II Philadelphos. Dorpat, 1924; König Ptolemaios I und die Philosophen. Trt, 1932; Berenike – die Schwester des Königs Ptolemaios III Euregetes. Untersuchungen zur Ptolemäer- und Seleukidegeschichte. Trt, 1935.

B: *Левицкий II*, 449–450; EV TÜ 1919–1929, 51, 94, 189, 192; DbBL, 600; TÜ ajalugu II, 336, 342.

K. Siilivask

PRIDEL, Endel (16. VII 1932, Tarvastu v, Viljandimaa), kirjandusloolane, toim ja tõlkija; talupidaja p. Lõpetas 1950 Viljandi 2. Kk-i, 1956 TÜ eesti filol erialal. Oli 1956–58 Eesti Rkl Kirjastuse, 1958–98 kirjastuse Eesti Raamat toim. – Avaldanud töid eesti kirj- ja koduloost, koost pühendusluuletuste jm kogumikke (“Mu meelen kuldne kotukotus”, 1960; “Ikka Liivist mõteldes”, 1969; “Mere laulud”, 1980; “Loov inimene”, 1987 jt), kogumiku eesti kirjanike loomingulistest kirjutistest, Eesti kirj-loolise ja kultuuriloolise kaardi (O. Soansi graafiline teostus). ENSV tnl kultuuritegelane (1981).

T: Ado Reinald. Luuletaja ja talupoeg Tln, 1965; Mõõda Kuivajõe radu. Tln, 1965; Väikesel Illimaril külas. Tln, 1966; Kirjanduslik Mulgimaa. Tln, 1966; Piki Peipsi piiri. Tln, 1968; Viljandi ja kirjamehed. Tln, 1971; Kirjanduslik Hiiumaa. Tln, 1972; 450-aastane raamat. Tln, 1975; Teose sünd. Tln, 1976; Loov inimene. Tln, 1987; Koguva ajalugu. Tln, 2001.

B: EKirBL, 280; EE 14, 379.

PRILINN (a-ni 1935 **Fridolin**), **Oskar** (18. V 1926, Pati v, Pärnumaa), geneetik ja taimeseleksionäär; talupidaja p. Lõpetas 1945 Pärnu 1. Kk-i, 1949 TÜ põllum-*tsk*-a agron erialal, 1952 Eesti TA asp-i, põllum-knd (1953, TÜ), vk “Формирование урожая

яровой пшеницы в зависимости от биологических особенностей сортов и условий выращивания”, biol-dr (1983, Minsk), vk “Основы использования химического мутагенеза для создания исходного селекционного материала яровой и озимой пшеницы в условиях западных районов СССР”. Oli 1952–54 TA Põllum Inst-i n- ja v-teadur, 1954–57 TA Tallinna Biol Eksperim-baasi juh., 1957-1991 TA EBI dir, 1991–2004 v-teadur. – Uurinud pms suvinisu arenemise biol ja saagi kujunemist, keem mutageneesi taimedel, gen protsesse taimede adapteerivas selektsioonis ja genoomi rekonstrueerimise meetodeid. Rajanud Eestis taimede keem mutageneesi uurimissuuna, arendanud mutageneesi teooriat ning teinud uurimisi suvinisu genoomi rekonstrueerimiseks. Osalenud põllum produktiivsuse suurendamisele suunatud biol uurimiste arendamisel ja uurimistulemuste rakendamisel praktikas. Ülel N. I. Vavilovi nim Geneetikute ja Seleksionääride Seltsi Kesknõukogu ja Presiidiumi liige (1977–1991), APS-i auliige (1999). Eesti NSV tnl teadlane (1986). S. I. Vavilovi medal (1977), K. E. Baeri medal (1986), Eesti TA medal (1986), N. I. Vavilovi mälestusmedal (1987), Eesti NSV rkl preemia (1987, koll-s), EV teaduspreemia (1999, koll-s). Üle 160 teadustr-e, aimeart-d (üle 80).

T: Suvinisu saagistruktuur olenevalt sortide bioloogilistest omadustest ja kasvutingimustest. // TA Toim. Biol (1954) 2; Mutants in summer wheat induced by chemical mutagens. // Genetics 74 (1973); Исследования по химическому мутагенезу у сельскохозяйственных растений (kaasautorid T. Šnaider, T. Orav). Тлн, 1976; Identification of the chromosomal translocations in wheat (kaasautor). // Wheat Information Service 57 (1983); The use of *ph* mutant increasing homoologous pairing in wheat x rye hybrids (kaasautor). // Wheat Information Service 59 (1984); Генетические особенности сортов и индуцированных мутантов мягкой пшеницы (kaasautorid T. Šnaider, T. Orav), Тлн, 1988; Taimeneetika ja sordiaetuse geneetiliste aluste arendamisest Eestis. // Agraart II (1991) 2; Põllumajandustaimede geneetiliste ressursside säilitamisest ja kasutamisest. // Agraart. 6 (1995) 2; Genetic analysis of disease resistance in wheat hybrids, derivatives of *Triticum timopheevii* and *T. militinae* (kaasautor) // Acta Agronomica Hungarica 44 (1996) 3; Sordiaetuse geneetilised alused ja taimede genoomi rekonstrueerimise meetodid. // Kaasaja meetodid sordiaetuses. Jõgeva, 1996; Genetic resources for the adaptive breeding of wheat (kaasautor). // J. Agric. Sci. 7 (1996) 1; Plant

genetics in Estonia (kaasautor). // Proc. Latvian Acad. Sci. Sect. B (1997) 1/2; Nisu haiguskindluse geneetika ja aretus (kaasautor). // EV teaduspreemiad 1999. Tln, 1999; Tasakaalustatud arengu geneetilisi aspekte taimekaitses. // APS Toim 11 (2000); Chromosomal location of powdery mildew resistance genes and cytogenetic analysis of meiosis in common wheat cultivar Meri (kaasautor). // Hereditas 132 (2000) 1; Monosomic analysis of disease resistance in common wheat cultivars and introgressed lines (kaasautor). // Annual Wheat Newslett. 47 (2001); Genetic analysis of durable powdery mildew resistance in a common wheat line (kaasautorid H. Peuša, T. Enno). // Hereditas 136 (2002) 3.

B: EE 14, 379; EV teaduspreemiad 1999, 53.

PRIIMAN, Reet (21. II 1939, Tallinn), keemik; ametnike t. Lõpetas 1957 Tallinna 7. Kk-i, 1963 TPI keem tehnol erialal, 1968 KI asp-i, keemiaknd (1970, Eesti TA), vk “Макрокинетика окислительной деградации алкил-арилсульфонатов различного строения”. Oli 1963–65 TPI ins-keemik, 1968–79 KI n- ja v-teadur, 1979–80 TÜ aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori v-teadur, 1980–86 labori geofüüsikal vaatluste sektori tead juhendaja, 1986–93 keskkonnafüüsika labori j-teadur, 1993–95 EPMÜ keskkonnafüüsika ja -keemia õt-i professor, 1994–2004 Tallinna Nõmme Noortemaja täiskasvanute keskkonnakoolituse osk-a juh, 2005– OÜ Energo-Nature lektor-konsultant. Lugenud atmosfäärikeemia, keskkonnakaitse geofüüsikaliste aluste, keskkonnaõpetuse, veekeemia kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: vete ja atmosfäärikeemia, keskkonnakaitse, keskkonnatehnol. Uurimused käsitlevad vete biol ja isepuhastuslike protsesside kiirendamist, Eesti järvede ja nende põhjamuda saastumist pindaktiivsete ainetega, õhuionisatsiooni hinnangut, seiret ja analüüsi, kinniste ruumide õhu seisundit ja selle parandamist, põllum-reostust ning ohtlike põllum-jäätmete kuhjumisega seonduvaid ökol probleeme. Üle 100 teadustr-e, 18 autorit, aimeart-d.

T: Сравнительная характеристика двух способов экстракции анионных ПАВ из донных отложений (kaasautor N. Juha). // Водные ресурсы (1980) 6; Воздействие аэрозоля воды на концентрацию оксидантов в воздухе (kaasautor L. Visnapuu). // Уч. зап. ТГУ 631 (1982). Formation of the ozone accompanied by generation of electroaerosols. // Sec. Int. Conf. on Electrostatic Precipitation. Extended Abstr. Kioto,

1984; Методы измерения гигиенических параметров воздуха. // Вопросы судостроения 16 (1985); Tehnoloogia- ja ametiruumide siseõhu seisundist ja selle parendamisest (kaasautor L. Visnapuu). // Eesti Füüsika Seltsi ar 1989/1990. Trt, 1991.

B: TÜ BL I, 494, II, 134.

PRIIMÄGI, Linnar (29. III 1954, Tallinn), kultuuriteoreetik ja publitsist; sõjaväeorkestrandi p. Lõpetas 1972 Tallinna 42. Kk-i, 1977 TÜ ajaloo-k-etsk-a romaani ja germaani filol erialal, *M.A.* kunstiteaduses (1995, EKÜ), vk “Albrecht Düreri nn *Londoni Apollo* ikonograafiline ning ideeline kontekst”, *Ph.D.* (kultuurisühhol, 2005, TLÜ), vk “Klassitsism. Inimkeha retoorika klassitsistliku kujutavkunsti kaanonites”. Oli 1977–88 ajalehe “Edasi” (“Postimees”) tõlk ja korresp, 1986–88 ka kultuuriosk-a juh, 1987–90 teatri “Vanemuine” peanäitejuhi abi kirj-e alal, 1990–93 dir ja kunstiline juht, ühtlasi 1990–91 Tartu linnaval liige, humanitaarnõunik, 1993–95 TPÜ eksperim-estetikalabori juh ja teadur, 1995 reklaami ja meedia õt-i hoidja, 1996–2002 reklaami- ja meediaosk-a juh kt, reklaami ja meedia õt-i dots, 2002– reklaami ja meedia õt-i juh kt, ühtlasi a-st 1999 Õigusinst-i õppejõud ning 2002–03 ka Tallinna linnaval mainekujundusnõunik ja a-st 2005 Tallinna linnavolikogu kultuuri- ja hariduskomisjoni liige. Olnud ka TÜ, EMA/EMTA ja EBS õppejõud. Õpetanud TÜ-s saksa k-t ja kirj-kriitika teooriat, EMA-s filos ajalugu, TPÜ-s/TLÜ-s kultuurilugu, imidžikujundust, propaganda tehnikaid, režiid reklaamis ja stilistikat, EBS-s sissejuhatust imagol-sse; koost õppevahendeid. – Tõid reklaamiteadusest ja -praktikast, kirjutanud teatri-, kirj- ja kunstikriitkat ning esseistikat. Olnud TMK toim-koll-i liige, mitme rmt-u toim, teinud reklaami- ja meediekspertiise. Tõlkinud sks, pr, ingl, itaalia ja rumeenia k-st. Tegutsenud lavastajana, teatri- ja filminäitlejana, kureerinud ja kujundanud näitusi. EKL liige (1985), Eesti Goethe Seltsi asutajaid (1988), Eur Muusikateatri Akad asutajaliige (1992), Eesti Oscar Wilde'i Seltsi auliige (1995), Eesti Meediakoolitajate Seltsi asutajaliige (1997), Pärnu Uue Kunsti Muuseumi juhatuse liige (1998). Lng-u aastapreemia (1982, 1996), KK aastapreemia (1983), TMK aastapreemia (1986, 1996, 2002), Eesti Kinoliidu kriitikapreemia (1987), Eesti Kultuurifondi aastapreemia (1996), TPÜ sotsiaalsk-a teaduspublitsistikapreemia (1997). Tallinna linna teenetemärk (2006). Üle 40 teadustr-e, õppevahendid, esseed, aimeart-d.

T: Mälestusi Euroopast. Tln, 1995; Kommentaarium. Kultuurikommentaare aastaist 1994–1996. // LR (1997) 1–2; Reklaamikunst. Tln, 1998; Originaalsus ja laen reklaamis. // Strateegia (1999) 1; Imagoloogiline etüüd. // Lng (2000) 10; Mees, kes müüti ei mahu. // TMK (2002) 10; Inspiratsiooni teooriad. // Techne. Tln, 2002; Kelle tee on varjul. Tln 2005; Klassitsism. Inimkeha retoorika klassitsistliku kujutavkunsti kaanonites. I–III. Tln, 2005.

B: EE 14, 379; TPÜ läbi aegade, 64, 90, 123.

PRIMÄGI (a-ni 1958 **Haenko**), **Ljudmilla** (9. VII 1937, Tšapajevsk, Saraatovi obl, Venemaa), arstiteadlane, viroloog; keemiku t. Lõpetas 1954 Leningradi 89. Kk-i, 1959 Leningradi Keemia-Farm Inst-i mikrobiol osk, 1965 asp-i Moskvask Med-akad Ivanovski nim Virol Inst-s, biol-knd (1965, samas), vk “Получение тканевых интерферонов и определение спектра действия их на вирусы”, biol-dr (1972, samas), vk “Изучение феномена индукции интерферона стимуляторами различного происхождения”. Oli 1959–67 EMHI n- ja v-teadur, 1967–77 labori juh, 1977–97 inst-i (a-st 1988 PMI) dir, a-st 1997 EKMI (a-st 2003 TAI) virol osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: respiratoorsed viirusnakkused, immuun- ja interferoonsüsteem lastel; haigused enteroviirustest; tsütokiinid B- ja C-hepatiidi korral, HIV-nakkus Eestis ja lab diagnostika (üks AIDS-i profülaktika rkl programmi autoreid, WHO programmi Eesti koordinaator). Korraldanud 38 msg teadusüritust, 14 kogumiku tegevtoim, 18 teadusprojekti juh; Eur Kliinilise Virol Seltsi liige (1992), nõukogu liige (1997), Interferooni ja Tsütokiinide Uurimise Rahvusv Seltsi liige (1993), Eesti Assots-i “Anti-AIDS” asutajaid (1990), juhatuse esimees (a-st 1997). Ü 200 teadustr-e, 1 monogr.

T: Защита детей от гриппа и других острых респираторных заболеваний (kaasautorid A. Štšadrin, R. Vassiljeva). Tln, 1987; HIV infection in Estonia. // Clin. Diagn. Virol. 1 (1993) 1; Состояние системы интерферона у пациентов на гемодиализе, инфицированных вирусами гепатита В и С (kaasautor). // Вопр. вирусол. (1999) 4; Иммунорегуляторные Th1- и Th2-цитокнины при хронических инфекциях вызванных вирусами гепатитов В и С (kaasautor). // Вопр. вирусол. (2003) 4; Hepatitis B virus genotype D strains from Estonia share sequence similarity with strains from Siberia and may specify ayw4 (kaasautor) // J. Med. Virol. 74 (2004) 2;

Current trends in the epidemiology of viral hepatitis B and C in Estonia (kaasautor). // EpiNorth, 6 (2005) 3; Emerging viral hepatitis B and C in Estonia. Emerging Biological Threat. // NATO Science Series. Life and Behavioural Sciences. Series I, 370 (2005).

B: EE, 14, 379; NET 1973, 6, 537; EA 1997, 4, 380.

PRIMÄGI (a-ni 1976 **Tooming**), **Sirje** (17. II 1953, Ulvi kn, Kohtla-Järve raj / Raja v, Ida-Virumaa – 26. II 2003, Tallinn), pedagoogikateadlane; kolhoosniku t. Lõpetas 1972 Palamuse Kk-i, 1978 TÜ saksa filol osk-a, 1993 TÜ-s magistrantuuri, ped-mag (1993, TÜ), vk “The background and implications of the child-centered education”. Oli 1978–81 TÜ tead-rmtk v-rmtk-hoidja, 1981–82 Tartu 14. lasteaia kasvataja, 1982–90 TÜ ped kat-i õppelabori juh, 1990–91 ped-osk-a õpetaja, 1991–98 lektor ja 1997–98 ka haridusteooria õt-i hoidja, 1998–2003 TPÜ haridusuuringute inst-i dir, ühtlasi 2002–03 EV haridus- ja teadusministri nõunik. Oli Lundi Ük-i stipendiaat naisuurimise alal 1993 ja humanitaarteaduste valdkonnas 1997. – Uurimisvaldkond: haridusinstituutsioonide ajalugu ja alternatiivharidus, kasvatusväärtused ja väärtuskasv koolis, hariduskorralduse lähtealused ja teor põhjendused. Oli teema “Õppiva inimese ja kasvatustegelikkuse areng kultuuriruumis” täitja, samuti TÜ, TPÜ, Jyväskylä Ük-i ja Turu Ük-i magistrikoolituse ühisprojekti “Mentorõpetaja koolis” projektijuht TPÜ-s. Oli *Europäisches Forum für Freiheit im Bildungswesen* (EFFB) ning *Network Educational Sciences Amsterdam* (NESAs) liige, Eesti Akad Ped Seltsi (EAPS) juh liige, mitme nõukogu ja komisjoni liige. EAPS-i teadustöö preemiad 2001, 2002. Üle 30 teadustr-e, aimeart-d.

T: Zum Stand des freien Schulwesens in Europa. // Erziehungsperspektiven in den 90-er Jahren. Solothurn, 1991; Waldorf-koolid tänapäeva pedagoogikas. // ACUT 919, 1991; Changes in Estonian education in 1987–1992. // Women in Baltic States. Lund Univ., 1992; Kõrghariduse suundumusi Euroopa Liidus. // Õppejõudu otsimas. Tln, 2000; Haridus ja sotsiaalne areng: õpetaja dilemma tehnoloogia ja ideaalide vahel. // Kasvatus ja aated. Tln, 2001; Competing for the future: education in contemporary societies (art kogumik; koost, toim, kaasautor), Tln, 2002; The opening world: changing educational environment and teacher training (art kogumik; koost, kaasautor). Tln, 2002; Privatization of education. // The opening world. Tln, 2002.

B: TÜ BL II, 134–135.

K. Siilivask

PRIKK, Arvi (26. XI 1936, Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1955 Tallinna 22. Kk-i, 1961 TPI laeva jõuseadmete ins-mehaaniku erialal, 1971 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1972, TPI), vk “Ballastirikka põlevkivi jahvatus- ja separatsiooniprotsessid”. Oli a-st 1961 TPI meh-nsk-a tööstusliku soojusenergi problemlabori laborant, teadur ja j-teadur, 1992–2004 TTÜ soojustehnika inst-i v-teadur, 2004– erakorr v-teadur. – Uurinud põlevkivi jahvatamist ja separeerimist, tolmipõlevkivi omadusi; katlateraste kõrgtemperatuurset korrosiooni, küttepindade saastumist, korrosiooni ja puhastamist; põlevkivituha omadusi ja kasutamist; põlevkivielektrijaamade ökol puhtust, Eesti energiaressursi kasutamist. Üle 80 teadustr-e.

T: О распределении минеральной части размолотых горючих сланцев в тонких фракциях пыли (kaasautor I. Örik). // Изв. ВУЗов. Энергетика 9 (1971); О характере золовых отложений на топочных ширмах при вихревом сжигании сланцев (kaasautor). // TPI Toim 416 (1977); Роль вюстита в кинетике высокотемпературной коррозии перлитных сталей (kaasautor). // TPI Toim 672 (1988); Balti elektrijaamade tuhaväljade keskkonnaohtlikkuse vähendamine (kaasautorid H. Arro, T. Pihu). // Keskkonnatehnika (2002) 4; Eesti põlevkivi ja selle põlemissaaduste koostise ja koguste arvutamine (kaasautorid H. Arro, T. Pihu). // Keskkonnatehnika (2003) 6; Fluidized-bed combustion of oil shale waste (kaasautor). // Oil Shale 21 (2004) 3; Применение котлов с ЦКС для сжигания сланцев в Эстонской республике (kaasautor). // Электрические станции (2006) 2.

B: TPI 1936–1986, 244, 499; <https://www.etis.ee/portaal>

PRIKK, Kaiu (10. I 1966, Tartu), arstiteadlane, pulmonoloog; agronoomi t. Lõpetas 1984 Põlva Kk-i, 1990 TÜ arstitsk-a, oli 1996–2000 TÜ ja 1999–2003 Helsingi Ük-i doktorant, med-dr (2003, Helsingi Ük), vk “Development and progression of tissue injury in chronic inflammatory airway diseases with special respect to matrix metalloproteinases” (Helsingi, 2003). Oli 1991–94 TÜ kopsukliiniku resident, 1994–2000 TÜ kopsukliiniku kopsuarst, ühtlasi 1996 õppetööl Helsingi Ük-s, 2001–03 Ida-Tallinna Keskhaiгла kopsuarst, 2001–05 TAI teadur, 2003– SA PERH v-arst-kopsuarst, 2006– ka TTÜ geenitehnol inst-i teadur. – Uurimisvaldkond:

koekahjustuse regulatsioon krooniliste põletikuliste kopsuhaiguste korral. Kopsuarstide Seltsi liige (a-st 1992). U 20 teadustr-t, üks patent (kaasautor).

T: *In vivo* collagenase-2 (MMP-8) expression by human bronchial epithelial cells and monocytes/macrophages in bronchiectasis. // J. Pathol. 194 (2001) 2; Association of trypsin-2 with gelatinase B and collagenase-2 activation in human lung *in vivo*. // Ann. Med. 33 (2001) 6; Increased matrix metalloproteinase (MMP)-9 in the airway after allergen (kaasautor). // Am. J. Respir. Critical Care Med. 164 (2001) 9; Airway obstruction correlates with collagenase-2 (MMP-8) expression and activation in bronchial asthma. // Laboratory Invest 82 (2002) 11; Activated soluble form of membrane-type I matrix metalloproteinase (MMP-14) in induced sputum and bronchoalveolar lavage fluid of human bronchial asthma and bronchiectasis (kaasautor). // APMIS 110 (2002) 11; Proteomics: is it an approach to understand the progression of chronic lung disorders (kaasautor). // J. Proteome Res. 3 (2004) 2; Kombinatsiooniravi võimalused astma raviskeemis – uus kominatsioon. // Lege Artis (2007) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

PRIMA (Priima), Aleksander (Aleksis) (9. VII 1906, Uderna v, Tartumaa – 25. II 1983, Lakewood, USA), aiandusteadlane; taluomaniku p. Lõpetas 1927 Tartu Poeglaste Realgümni-i, õppis 1927–28 TÜ mat-loodustsk-s ja sama tsk-a ped kursustel, lõpetas 1933 Berliini Põllum-ük-i aiandusosk-a, *dr. rer. nat.* (1949, Darmstadt Tehnikaük). (õppetöö vaheaegadel töötas Saksamaa aiaärides). Oli 1928–30 Tartu aianduse-mesinduse täienduskooli juh, 1931–33 Tartu aianduskursuste juh, 1933–35 Tartu ÕS-i aiandusõpetaja, ühtlasi Haridus- ja Sotsiaalmin-i kooliaegade inspektor, 1935–40 Põllutöömin-i aiandus-mesindusnõunik, a-st 1936 ka TÜ õppejõud, 1940–41 ENSV Põllutöö RK v-agronoom aianduse alal, 1942–44 Aedvilja Keskühisuse dir. Lahkus 1944 Eestist, oli 1946–49 Saksamaal Balti Ük-i õppejõud, 1946 ühtlasi Berliini Ük-i külalislektor, 1950–72 USA-s Lakewoodis *Shade Tree Commission*’i agent ja juht. Korraldas loenguid ja kursusi, õpetas USA-s välja 200 müügiagenti. – Uurimisvaldkond: aiandus ja mesindus. USA-s koostas u 10 000 eesaia haljastusprojekti. Oli Eesti

Aianduse-Mesinduse Keskseitsi juhatus (1934–37) ja ajakirja “Aed” toim liige, ajakirja “Mesinik” peatoim (1937–40). Üle 100 teadustr-e, sh monogr-d.

T: Aiandus ja mesindus. Tln, 1932, ²1934; Köögiviljaaed (kaasautor F. Raska). Trt, 1934; Tegelik aianduse ja mesinduse käsiraamat (kaasautor, peatoim). I–III. Trt, 1934–1936; Aianduse ja mesinduse edendamise otstarve ja kord. Tln, 1936; Maakodu ümbrus kaunimaks (kaasautor). Tln, 1937; Muld, väetised ja aiatööriistad. Trt, 1937; Puuviljaaiandus (kaasautor). Trt, 1937; Viljapuude standardsortimendid (kaasautor A. Mätlik). Tln, 1940.

B: AAUT II, 480; EE 14, 379; EABL, 105; ETVpK, 95; Aed (1933), 287.

J. Kuum

PRIMA, Carl (26. IX 1892, Uderna v, Tartumaa – 6. VII 1941, Põltsamaa), arstiteadlane, kirurg, talupidaja p. Lõpetas 1912 Tartu Reaalkooli, 1918 TÜ arstitsk-a, med-dr (1922, TÜ), vk “Ueber die Resorptionsfähigkeit des Bauchfells bei Gesteigerter Darmperistaltik”. Täiendas end 1925 Berliinis. Oli 1918 TÜ hospitaalhaavakliiniku asst ja linnakliiniku kirurgia osk-a arst, 1919–20 sõjaväearst, ka Viljandi linnaarst ja linnahaigla juh, 1921–22 TÜ hospitaalhaavakliiniku n-asst, 1922–24 v-asst, 1924–41 Põltsamaal kirurg ja 1927–41 linnaarst, Põltsamaa linnahaigla asutaja. Mõrvati Põltsamaal. Uurinud kirurgilisi haigusi, tervishoiuprobleeme. Üle 30 teadustr-e.

T: Helfferichi operatsioon prostata hüpertroofia korral. // EA (1925) 1; Põletuste ravimisest. // EA (1927) 5; Mida arst võiks teha kooli tervendamiseks. // EA (1930) 11; Terapeutilisest vere transfusioonist. // EA (1932) 4; Coxitis tuberculosa haruldane hiliskomplikatsioon. // EA (1934) 10.

B: AAUT I, 171; III, 527; *Merila-Lattik, H.*, 289–290.

PRINITS, Olaf (3. IX 1924, Türi – 14. VI 2006, Tartu), matemaatik, pedagoog; metsaametniku p. Lõpetas 1942 Türi Gümni-i, õppis 1942–43 Tallinna ÕS-is, lõpetas 1947 Tallinna 9. Kk-i, 1952 TÜ mat-osk-a, ped-knd (1959, TÜ), vk “О преподавании элементов высшей математики в средней школе”. Osales 1943–44 Eesti Leegioni grenaderina II maailmasõjas. 1944 Kloostri metskonnas plaanija, 1944–46 Padisel, 1946–47 Tallinna 2. Kk-i ja 1951–52 Tallinna Arve- ja Plaanindustehn-i mat-õpetaja, 1952–54

TÜ teor meh kat-i asst, 1954–60 v-õpetaja, 1960–65 dots (ühtlasi 1958–65 Tartu 1. Kk-i mat-õpetaja), 1965 TÜ mat õpetamise metoodika kat-i rajaja ja 1965–73 esimene juh, 1973–87 dots (1982–85 ka NSVL Ped TA õpetamise järjepidevuse labori v-teadur), 1987–92 prof, a-st 1993 puhta mat inst-i didaktika erakorr prof, 1993 nov-st emeriitprof. Lugenud kõrgema mat, mat õpetamise metoodika, mat stat, tõenäosusteooria, koolimat kaasaegsete probleemide jt kursusi; koost õppevahendeid. – Uurinud pms mat didaktikat ja koolimat ajalugu. Avaldanud üle 70 art-i mat õpetamise moderniseerimisest ja koolikursuse uuendamisest, hulgaliselt art-id koolimat ajaloost, u 20 art-t mat-õpetajate ettevalmistamise ja klassivälise töö kohta, koost u 40 keskk-i mat-õpikut (osa kaasautorluses). Teinud koostööd Soome Mat Ainete Liidu ja Saksamaa Mat Didaktikute Seltsiga. Algatanud mat-füüsika eriklasside loomise (esimene H. Treffneri Güm-n-s 1961). Korraldanud (1984–93) Balti vabariikide koolimat ajaloo seminare, Eestis (1954–68) keskkooliõpilaste täppisteaduste olümpiaade, vab matemaatikute ja füüsikute tead-ped-i konv-e (1959, 1962, 1975) jm. Olnud u 30 aastat Haridusmin-i mat-komisjoni liige (esimees 1961–67). EMatS-i liige (a-st 2003 auliige), TPÜ audr (1994). Valgetähe IV kl teenetemärk (1998). Üle 150 teadustr-e, sh 6 monogr.

T: Funktsionaalne sõltuvus, tuletis ja integraal keskkoolis. Tln, 1963; Täiendavaid peatükke matemaatikast matemaatikaklassidele. Tln, 1969; Professor G. Rägo tegevusest Tartu Ülikoolis. // TÜ ajaloo küsimusi II (1975); Matemaatilise statistika ja tõenäosusteooria elemente keskkoolile. Fakultatiivkursus. Tln, 1977; Реализация принципа преимственности в преподавании математики. Tln, 1987; Eesti koolimatemaatika ajalugu. I–IV. Tln, 1992–1994; Edgar Krahn's role in the development of school mathematics in Estonia. // Edgar Krahn 1894–1961. A Centenary (1994); August Maramaa ja tema aeg koolimatemaatikas. // Koolimatemaatika 28 (2001); Veel kord teemal “Matemaatika riigieksamid”. // Koolimatemaatika 29 (2002).

B: APUT, 158–159; TÜ BL 1, 384–385; II, 135; EKBL, 184–185; EE 14, 379; TÜ ajalugu III, 15, 133, 312, 352, 377; TPÜ läbi aegade, 25, 95–96; 1000 tartlast läbi aegade. Trt, 2003, 330–331; Olaf Printits – 50. // Nõuk Õpetaja (1974) 31. VIII; Professor Olaf Printits 70. // Õpetajate Leht (1994) 2. IX; *Printits, O.* Aeg antud elada (mälestused). Tln, 1999.

PRINKMAN, Karl (25. XI 1903, Paasvere v, Virumaa – 13. I 1992, Tallinn), keemik ja pedagoogikateadlane; mõisatöölise p. Lõpetas 1918 Ljubani linnakooli (Peterburi läh), 1927 Petrogradis Eesti Ped Tehnikumi, 1932 Leningradi Herzeni-nim Ped Inst-i loodustead osk-a keemia-biol õpetajana, 1951 asp-i LÜ-s, keemia-knd (1953, Moskva Rkl Ped-inst), vk “М. И. Ломоносов – основатель научной химии”. Oli 1918–21 Petrogradi Kõrgemas Ratsaväekoolis kirjutaja, 1927–28 Siberis Novosibirski ringkonnas Kantsihha eesti algkooli õpetaja, 1932–35 Berezniki Keemia Inst-i keemiaõpetaja, 1935–40 asst, 1940–41 Eestis Tööjõureservide Nõukogu kutsehariduse osk-a v-inspektor, 1941–1945 Nõuk armees, 1945–46 Vabar Tööjõureservide Val-s, 1946–47 VÕTI dir, 1947–49 TÕI asedir, 1951–60 TPedI dir, 1960–65 PTUI teadussekr. – Uuris keemia õpetamise ped-didaktilisi küsimusi, koostas VII–XI klassile keemiaõpikuid (a-ni 1962 ainuautorina, siis koos H. Kariku ja V. Ratassepaga). Tema tegevuse tulemusena oli Eesti ainus liiduvabariik, kus käibisid kohalike autorite keemiaõpikud. Neid ilmus koos kordustrükkidega 1949.–69. a 66 korral. Avaldanud 12 teadustr-t.

T: Keemia VIII–X klassile. Tln, 1949–1962; Keemia XI klassile. Tln, 1958; Keemia VII–XI klassile (kaasautorid H. Karik, V. Ratassep). Tln, 1963–1969.

B: EKBL, 185; TPÜ läbi aegade, 13, 17, 35, 68, 103; Õnne juubilarile. // Nõuk Õpetaja (1983) 26. XI; Õpetajate Leht (1992) 18. I (nekroloog).

H. Karik

PROOS, Ivi (7. VIII 1948, Tallinn), majandusteadlane ja sotsioloog; töölise t. Lõpetas 1966 Tallinna 46. Kk-i, 1972 TU maj-tsk-a, maj-knd (1980), vk “Совмещение изучения экономической деятельности и социального развития хозяйственных организаций”. Stažeeris 1978–79 Moskva Süsteemiuringute Inst-s. Oli 1972–73 TÕ sotsiol labori n-teadur, 1973–75 Autoteede ja Maanteede Min-i arvutuskeskuse ins, 1974–83 ka TTÜ stat kat-i lektor ja v-õpetaja, 1975–86 MI n- ja v-teadur, 1986–88 TÕ kaubatundmise ja kauband org-se kat-i v-teadur ning 1983–98 Eesti Majandusjuhtide Inst-i dots, 1998–Eesti Avatud Ühiskonna Inst-i juh ja 1998–2002 ka TPÜ riigiteaduste osk-a dots. – Uurimisvaldkonnad: üleminekuriikide makromaj-ku käitumise indikaatorid, sotsiaalne kihistumine, rahvussuhted multikultuurses ühiskonnas. Eesti NSV Plaanikonitee esimehe nõunik (1989–90), peaministri maj-nõunik (1990–91), Eesti Erastamisagentuuri nõukogu

liige (1991–94), Eesti Panga nõukogu liige (1991–93) ja nõunik (a-st 1999), Eesti Merelaevanduse nõukogu liige ja juhtimiskonsultant (1992–97) Üle 60 teadustr-e, võrguteavikud, aimeart-d.

T: Teaduse ja tootmise koostöö. Tln, 1987; Estland (kaasautorid C. Hasselblatt, V. Zirnask). // Mittel- und Osteuropa auf dem Weg in die Europäische Union. Gütersloh, 1995; Eesti keele tähendus mitte-eestlaste integratsioonis. // Integratsioonimaastik – üskõiksusest koosmeeleni. Tln, 2000; Avaliku dialoogi võimalusest poliitikute ja ühiskonna vahel. // Kaks Eestit. Tln, 2002; Äri alustamine. Tln, 2002; Eesti demokraatia arengu monitooring. Tln, 2006; Integratsiooni monitooring (kaasautor). Tln, 2006.

B: TÜ BL II, 135.

PROZOROV, Nikolai (24. XI 1877, Simbirsk – surmaaeg, -koht teadmata), loomaarstiteadlane. Lõpetas 1906 Kaasani Vet-inst-i, mag (1912, samas), vk “Материалы к макроскопическому исследованию кровеносной системы хилуса, синуса и коркового слоя почек наших домашних млекопитающих животных и отчасти человека”. Oli a-st 1906 Kaasani Vet-inst-s prosektori abi, 1915–18 TVI anat prosekotor, a-st 1918 Saraatovi Vet-inst-i anat prof. – Uurinud pms neerude ja peaaju mikroehitust.

T: К вопросу о технике вскрытия головного мозга домашних животных. Казань, 1909; Номенклатура скелетных мышц домашних млекопитающих животных, сгруппированных по функциям. Казань, 1914; Топография мозговых желудочков и техника вскрытия вещества головного мозга домашних млекопитающих животных Юрьев, 1917.

B: *J. Tehver*. Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinärsschule und des Veterinär-Instituts. // ELR (1931) 4/5, 130, 160.

E. Ernits

PRUKS, Aarne (31. III 1949, Tartu), keemik; tööliste p. Lõpetas 1967 Tartu 7. Kk-i, 1972 TÜ keemia osk-a, keemia-mag (1996, TÜ), vk “CO, CO₂, NH₃ ja Cl₂ elektrodreaktsioonid ja amperomeetiline määramine”. Oli 1974–89 TÜ elektrokeemia labori v- ja 1989–92 juhtivins, 1993–94 füüsikal keemia inst-i teadur, 1994–97 keemik,

1997–98 TÜ tehnol-keskuse keskkonnatehnol osk-a tehnol-spetsialist ja erakorr teadur, 1998– füüsikal keemia inst-i kolloid- ja keskkonnakeemia õt-i asst. – Uurimusi elektrokeemiast ja keskkonnakeemiast. 35 teadustr-t.

T: Ion sensitivity of polypyrrole electrodes (kaasautor). // ACUT 966. Publications on chemistry. XXI. Trt, 1993; Voltammetric study of polypyrrole chloride electrode (kaasautor). // ACUT 966. Publications on chemistry. XXI. Trt, 1993; Application of the enhanced biological phosphorus removal in waste water treatment plants (kaasautor T. Tenno). // Proc. Estonian Acad. Sci. Chem. 44 (1995); Problems and chemical aspects of industrial and municipal wastewater treatment in Estonia (kaasautorid T. Tenno, K. Orupõld). // Critical Reviews in Analytical Chemistry 28 (1998) 2; Enhanced nutrient removal in activated sludge systems – useful lessons for constructed wetlands (kaasautorid T. Tenno, Ü. Mander). // Constructed Wetlands for Wastewater Treatment in Cold Climates. Int Series on Advances in Ecological Sci 11. Southampton, 2003.

B: TÜ BL II, 135.

PRUKS, Peep (24. V 1963, Vastseliina, Võrumaa), õigusteadlane; õpetaja p. Lõpetas 1981 Vastseliina Kk-i, 1986 TÜ õigustsk-a, 1991 asp-i, õigusdr (1992, TÜ), vk “Уголовный процесс: научная “детекция лжи”” (Trt, 1992). Stažeeris 1989 Toruni ja 1990 Turu ük-s, 1991 Saksamaal Freiburgis (*Max-Planck-Inst. für Ausländisches und Int. Strafrecht*), 1993 Glasgow ük-s ja Münsteris (*Westfälische Wilhelms-Univ Münster, Inst für Interdisziplinäre Baltische Studien*), 2001 Suurbritannias (*Colchester English Study Centre*). Oli 1986–91 TÜ õigustsk-a kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i v-laborant, 1991–92 v-õpetaja ja õigustsk-a teadustöö ja välissuhtlemise prodekaan, 1992–98 õigustsk-a dekaan (ühtlasi 1993 Münsteri Ük-i külalislektor), 1992–2000 avaliku õiguse inst-i kriminalistika ja kriminol õt-i lektor, 1998–2004 sihtasutuse *Iuridicum* juh, ühtlasi 2000–01 TÜ avaliku õiguse inst-i teadur, 2001–02 erakorr v-teadur, a-st 2005 õigustsk-a juhatuse liige. Õpetanud kriminalistikat. – Uurimisvaldkonnad: akad õigusharidus, õiguspol, polügraafi õiguslikud probleemid. Projektijuht koostöölepingus Šoti Juristide Liiduga TÜ õigustsk-a ajakirja *Juridica* väljaandmisel (1993-1994); Avatud Eesti Fondi õigusreformi programmi koordinaator, Juristide Täienduskeskuse (JTK) asutajaid (1994), 1994–99 JTK nõukogu esimees ja külalislektorite programmi koordinaator (1995), New

Yorgi Avatud Ühiskonna Inst-i kohtuvõimu suutlikkust hindava EL seireprogrammi ekspert (2002). A-st 1993 ajakirja *Juridica* ning a-st 1996 ajakirja *Juridica International* vast väljaandja ja toim-koll-i liige, TÜ õigustsk-a biogr teatmike (1992, 1994, 2001) koost, EAÕS asutajaliige (1988), Rahvusv Õigus- ja Sotsiaalfilos Ühingu (IVR) Eesti sektsiooni asutajaliige (1999), Poliitikauuringute Keskuse PRAXIS nõukogu liige (2000–2002). TÜ aumärk (2005). Üle 30 teadustr-e.

T: Juristide täienduskoolitus: hetkeseis ja arengutendentsid // Akad õigusharidus ja juristide täienduskoolitus (1996); Õigushariduse akrediteerimise õiguslikest alustest ja protsessist Eestis (kaasautorid K. Merusk, R. Narits). // *Juridica* (1998) 8; Poliitikauuringud ja õiguspoliitika kujundamine Eestis. // *Juridica* (2000) 10; On formation of policy analysis and legal policy in Estonia. // *Rechtstheorie. Z. für Logik, Methodenlehre, Kybernetik und Soziologie des Rechts.* 31 (2000); Õiguse võimalikkusest Eesti ühiskonnas. // *Mõjukad mõtlejad.* Tln, 2001; *Iuridicum database – evaluations by users of the Web version of juridica. On publishing legal literature in Estonia (1992–2004).* // *Juridica Int.* (2004) 9; *Iuridicum database and upcoming tenth anniversary of Juridica International.* // *Baltic Yb. of Int. Law* (2005) 5.

B: TÜ BL II, 135; EE 14, 380; *Fac. of Law* (1992), 32; (1994), 53, (2001), 174; http://www.juridica.ee/show_cv.php?uid=2996

PRUUDEN, Juhan (3. III 1936, Tallinn), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1954 Viljandi 2. Kk-i, 1959 TPI ins-elektrikuna, tehnikaknd (1987, TPI), vk “Реализация проблемно-ориентированных пакетов программ и инструментальные средства их создания”. Täiendas end 1992 USA Tolliakad-s ja 1995 Rootsis. Oli 1959–60 EI ins ja v-ins, 1960–61 Kubi v-ins, 1961–65 n-teadur, 1966–68 peains, 1968–90 Kubi ja ühtlasi Moskva Elektronjuhtimismasinate Inst-i osk-ajuh, 1991–97 Kubi osk-ajuh, 1997–2000 Küberneetika AS osk-ajuh, 2000–03 Cybernetica AS osk-ajuh, 2003– InfoSys OÜ juh. – Uurimisvaldkonnad: infotehnol, arvutitarkvara, infosüsteemid, instrumentaaltarkvara. Arendanud spetsialiseeritud programmeerimiskeelte ja tarkvarasüsteemide loomise meetodeid. A-il 1991–98 loonud ja arendanud Eesti Tolli info- ja kontrollisüsteemi. A-st 1996 ajakirja *Baltic IT&T Review* Eesti-poolne toim. ENSV rkl preemia (1965, koos B. Tammega), NSVL rkl preemia (1987, koll-s). Üle 40 teadustr-e.

T: Система автоматического программирования обработки деталей (kaasautor В. Тамм). // Методы подготовки информации для станков с программным управлением. Тлн., 1963; Problem oriented computer languages for simulating engineering processes (kaasautor В. Тамм). // Information Processing 68 (1969); APROKS – a programming system for NC flame cutters. // Numerical Control Programming Languages (1970); On the processor design problems for the specialized programming systems (kaasautor E. Pruuden). // Computer Languages for Numerical Control (1973); Мониторная система САПР в машиностроении (kaasautor А. Маркуš). // Вычислительная техника социалистических стран. Вып. 11: Финансы и статистика. М, 1982; An approach to integrated CAD/CAM system implementation (kaasautorid В. Тамм, R. Küttner). // Advances in CAD/CAM (1983); Eesti tolli info- ja kontrollisüsteem. // Eesti Maj Teataja 82 (1998) 3; Estonia taking new steps towards the information society. // EDISTY 2 (2001).

B: Kübi 1990, 35, 46.

PRUUDEN (Pruden), Salme (12. V 1896, Päre v, Viljandimaa – 16. VI 1993, London), kasvatusteadlane, bibliograaf, ajalooõpetaja, haridustegelane; talupidaja t. Lõpetas 1916 Viljandi Tütarlastegümni-i, 1935 TÜ filos-nsk-a pederialal, 1939 õigustsk-a, *mag. phil.* (TÜ, 1935), vk “Võitlusest alaealiste hooldumatusoga”. Oli 1916–17 Mõisaküla Läti Haridusseltsi progümni-i, 1919 Rakvere Tütarlastegümni-i, 1920–21 Tartu Õhtuühiskümni-i õpetaja, 1923–40 Tartu Tütarlastegümni-i inspektor ja abijuh, 1941–44 dir. 1932–40 Naiskodukaitses “Kodutütarde” peavanem. 1944 põgenes Eestist, oli Saksamaal Schwarzenbecki põgenikelaagri eesti gümni-i dir, seejärel Stolzenaus haridusosk-a juh ja õpetaja. Siirdus 1947 Inglismaale. Oli Inglismaa Eestlaste Ühenduse haridusosk-a juh, töötades 1956–82 Suurbritannia välismin-i rmtk-s. – Avaldanud uurimusi kasv-teadusest ja bibliogr-st ning ajaloost. AABS liige.

T: Keskkhariduse korraldamisest tütarlastele. // Gümnaasiumi õpetajate I kongress. Tln, 1929; Vanemad kasvatajaina. Trt, 1933; Maa- ja linnaõpilaste edasijõudmisest endises gümnaasiumis. Trt, 1939; Eesti, mu kodumaa. London, 1952; Panславism and Russian communism. London, 1976; Catalogue of books and periodicals on Estonia in the British library reference division. London, New York, 1981.

B: AAUT II, 23; EE 14, 380; ETVpK, 95; EKBL, 186; *Kilk, H.-M.* Salme Pruuden pedagoogina ja ühiskonnategelasena. Trt, 1995.

R. Juursoo

PRUULI (a-ni 1964 **Mendik**), **Külvi** (18. II 1942, Tartu), keeleteadlane; arsti t, a-st 1989 Harald-Heino Peebu abikaasa. Lõpetas 1960 Tartu 5. Kk-i, 1966 TÜ ajaloo-k-etsk-a, 1973 aspi-i, filol-mag (1997, TÜ), vk "Väljendusõpetus isiksuse arengu teenistuses". Oli 1966–69 Nõo Kk-i eesti k-e ja kirj õpetaja, 1969–71 Tartu linna haridusosk-a logopeed, 1974–92 TÜ eesti k-e kat-i v-õpetaja, 1989–92 ka Jyväskylä Ük-i eesti k-e lektor, 1992–97 TÜ eesti filol osk-a eesti k-e õt-i lektor, 1997– Jyväskylä Ük-i eesti k-e lektor. Üle 10 teadustr-e.

T: Õppemetoodiline käsitus-essée. Tln, 1996; Kooliessee kogemustest Eestis. // Kuuskymppinen. Jyväskylä, 1996; Äidinkielen opetus virolaisessa koulussa. // Lähivertailuja 9. Helsinki, 1997; Kõne- ja kirjakultuurist. // Haridus (1997) 1; Religioosse ja profaanse teksti tüübi käsitlemine õppetöös. // Lähivertailuja 10. Tampere, 1999; Teosekeskne ja tekstikeskne ilukirjanduse kasutamine eesti keele õpetamisel soomlastele. // Sadanmiehet. Jyväskylä, 1999; Piiblimotiivide tähenduse avardumisest. // Lähivertailuja 11. Turku, 2003.

B: TÜ BL I, 229; II, 135.

PRUULMANN, Jaan (29 V 1954, Viljandi), füüsik ja infotehnoloog. Lõpetas 1972 Viljandi 1. Kk-i, 1977 TÜ füüsika osk-a, 2003– TÜ rakendusfüüsika doktorant. Oli 1977–82 FI röntgenspektroskoopia sektori n-teadur, 1983–86 arvutite uurimistöös rakendamise kompleksrühma juh, 1986–90 v-teadur, 1990–94 FI väikefirma MESO dir ja AS MESOCOM juh, 1995–2005 tegeles firmades 7+7, At Fut ja Curonia Research med-infosüsteemide arendamisega, 2005– Cybernetica AS süsteemianalüütik. Õpetanud ioonkristallide struktuuri uurimist spektroskoopiliste meetoditega. – Uurimisvaldkonnad: ioonkristallide struktuuri uurimine spektroskoopiliste meetoditega 60–250 eV ergastusel; arvutustehn keskkonna loomine eksperim-seadme juhtimiseks, eksperim-andmete töötlemiseks ja teor arvutuste tegemiseks; nõrkade biol signaalide mõõtmine ja töötlemine med-infosüsteemides. Tegeles aktiivselt arvutite hankimise ning

rakendamisega eksperim-de juhtimises ja andmetöötluses. 1978–82 osales regulaarselt Novosibirskis NSVL TA Tuumafüüsika Inst-i kiirendil VEPP 2M tehtud eksperim-des. Eesti Koolifüüsika Ühingu loojaid ja esimene esimees. 7 teadustr-t.

T: The quantum yield spectra of electron emission of solids in XUV region: alcali chlorides at 100–250 eV (kaasautor). // *Phys. Stat. Sol. (b)* 114 (1982) 2; Monte Carlo simulation of electron-phonon scattering in the XUVinduced electron emission of NaCl (kaasautor). // *Phys. Stat. Sol. (b)* 137 (1986) 2; Локальная вычислительная сеть для автоматизации физических экспериментов (kaasautor). // *Приборы и техника эксперимента* (1989) 2.

PRUULMANN-VENGERFELDT (a-ni 2004 **Vengerfeldt**), **Pille** (26. XI 1978, Jõgeva), sotsiaalteadlane, meediauurija; ins-i t. Lõpetas 1997 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 2001 TÜ sotsiaalsk-a, 2002 samas magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, *M.A.* (meedia ja kommunikatsioon, 2002, TÜ), vk “Information flows in the new media enviroment: a case study of crisis news reception”, *Ph.D.* samal teadusalal (2006, TÜ), vk “Information technology users and uses within the different layers of information environment in Estonia” (Trt, 2006). Oli 2001–03 TÜ ajakirj ja kommunikatsiooni osk-a projektijuht, 2003– teadur (osk reorg-ti 2008 samanimeliseks inst-ks), 2003 ka Dublini Ük-i (Iirimaa) külalistedur ja a-st 2008 ERM teadur (osal koormusega). – Uurimisvaldkonnad: kommunikatsiooni- ja infoteadused; infoühiskond Eestis; uudised uue meedia keskkonnas; infoühiskonna tekkimisega seotud sotsiaalsed ja kultuurilised probleemid. Väljaande *The Researching and Teaching Communication Book Series* (ilmub a-st 2007) toim-id. Üle 20 teadustr-e.

T: The September 11 attacks on the US in the new interactive media space in Estonia. // *Prometheus* 20 (2002) 3; Uus meedia Eestis (kaasautor P. Runnel). // *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965–2004*. Trt, 2004; Exploring social theory as a framework for social and cultural measurements of the information society. // *The Information Soc.* 22 (2006) 5; Digitaalsed võimalused arengutegurina. // *Inimarengu aruanne 2006*. Tln, 2007; Creating content or creating hype: Practices of online content creation and consumption in Estonia. // *Cyberpsychol.* 2 (2008) 1.

B: <https://www.eris.ee>; <https://etis.ee>

PRUUNSILD, Chris (a-ni 1992 **Zilmer**) (26.08.1969, Tartu), arstiteadlane, pediaater ja reumatoloog; Mihkel ja Kersti Zilmeri t, Kristel Z. õde. Lõpetas 1987 Miina Härma nim Tartu 2. Kk, 1993 TÜ arstitsk-a pediatraia osk-a, 1995 pediatraia internatuuri. Oli 1995–2002 TÜ doktorant, 2002–07 pediatraia resident, med-dr (2007, TÜ), vk “Juvenile idiopathic arthritis in children in Estonia”. A-st 2008 TÜK lastekliiniku üldpediatraia osk-a arst-õppejõud. Saanud uurimistoetusi. – Uurinud juveniilset idiopaatilist artriiti, selle gen ja epidemiol Eestis, ka valu koolilastel. Osalenud Rahvusv Lastereumatoloogiliste Uuringute Organisatsiooni töös, Rahv Koordineerimiskeskuse dir. Eesti Reumatoloogide Seltsi juhatuse liige (a-st 2000), Eesti Lastearstide Seltsi Tartu osk-a juhatuse liige (2004–07), Eesti Lastearstide Seltsi juhatuse liige, sekr (al 2007), Eur Lastereumatol Ühenduse õppe- ja koolituskomitee liige. Üle 12 teadustr-e.

T: Primaarne süsteemne vaskuliit närvisüsteemi kahjustusega. Haigusjuht ja kommentaar (kaasautorid H. Liivamägi, H. Grünberg). // EA (2003) 2; Juveniilne idiopaatiline artriit Eesti lastel (kaasautor). // EA (2004) 2; Juveniilne süsteemne erütematoosne luupus ja sekundaarne antifosfolipiidsündroom 9-aastaselt poisil. Haigusjuht ja kommentaar (kaasautorid A. Traat, H. Liivamägi). // EA (2006) 8; Incidence of juvenile idiopathic arthritis in children in Estonia: A prospective population-based study (kaasautor). // Scand. J. Rheumatol. 36 (2007) 1; Prevalence and short-term outcome of juvenile idiopathic arthritis: a population-based study in Estonia (kaasautor). // Clin. Exp. Rheumatol. 25 (2007) 4.

B: EA (2008) 2, 160; <https://www.etis.ee>.

PRÜKK, Tiina (01. IV 1948, Haapsalu), arstiteadlane, infektionist, meediku t. Lõpetas 1966 Tartu 2. Kk-i, 1972 TÜ arstitsk-a, med-knd (1990, Leningradi San ja Hügieeni Inst), vk “Прогностическое значение некоторых показателей гуморального иммунитета при остром гепатите В”. Oli 1972–75 Kuressaare Keskhagla terapeut, 1975–78 TÜ nakkushaiguste, dermatol ja venerol kat-i v-laborant, 1978–92 asst, 1992–95 TÜ nakkushaiguste kliiniku v-asst, a-st 1996 a. dots. – Uurinud ägedat viirushepatiiti, puukidega levivaid haigusi, humoraalset ja rakulist immuunsust, hantaviirusinfektsioone. Üle 30 teadustr-e, 1 patent, õppevahendeid.

T: Циркулирующие иммунные комплексы у больных с острыми и хроническими заболеваниями печени (kaasautorid R. Uibo, H. Nutt). // *Терапевтич. архив* (1989) 2; Seroprevalence of Tick-borne Lyme borreliosis in a Defined Population in Estonia (kaasautor). // *Scand. J. Infect. Dis.* 31 (1999) 4; Hantaviruses Causing Hemorrhagic Fever with Renal Syndrome (HFRS) in Estonia (kaasautor). // *Eur. J. Clin. Microbiol. Infect. Dis.* 19 (2000) 12; Human granulocytic Herlichiosis in Estonia (kaasautor). // *Emerg. Infect. Dis.* 9 (2003) 11; West Nile'i viirusinfektsioon. // *EA* (2003) 8; Puukidega levivad infektsioonid Eestis (kaasautor). *Trt*, 2004.

B: TÕ BL II, 135; TÕA 1982–2007, 193, 372, 377.

PRÜLLER (Brüller), Paul-Egon (25. III 1905, Tallinn – 2. XII 1979, Tartu); füüsik ja geofüüsik; kooliõpetaja p. Lõpetas 1924 Tallinna Poeglaste Reaalgümni-i, 1928 TÕ mat-osk-a, 1940 didaktilis-met seminari, mat-mag (1932, TÕ), vk “Kasujagamise probleem elukindlustuses ja loomulik dividendi süsteem”, füüs-mat-knd (1970, Leningradi Geofüüs Peaobserv), vk “Исследование спектра атмосферных ионов и электроаэрозолей по данным измерений в г. Тарту”. Oli 1928–40 kindlustusseltsi “Eesti” osk-a juh Tartus ning 1938–40 ka TÕ maj-tsk-a õu täitja, 1941 ENSV RKN Asjadeval konsultant, 1942–47 kk-iõpetaja, 1947–49 TÕ üldfüüsika kat-i asst ja v-õpetaja, 1949–75 dots, 1947–51 ühtlasi Tartu ÕI dots. A-st 1975 pensionil, ühtlasi töötas TÕ aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide laboris. Luges üldfüüsika ja füüsika õpetamise meetoodika kursusi, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: atmosfääri ionisatsioon, elektroaerosoolid, biometeorol, eesti rahvaastron ja füüsika areng TÕ-s (1802–1970). Väga ulatusliku katse- ja vaatlusmaterjali põhjal koostatud knd-vk oli 20. saj üheks suurimaks ja põhjalikumaks tööks atmosfääri ionisatsiooni alal (ilmus trükis 1970). Suurt huvi äratas monogr “Rahvaastronoomia” (ilm eesti ja vene k). Oli 1950. a-il üks TÕ üldfüüsika kat-i ja mõnede arstitsk-a kat-te viljakaks osutunud koostöö initsieerijaid. LUS ja Leningradi LUS liige. ENSV rkl preemia (1967, koll-s). 51 teadustr-t, 12 õppemet-t ja aimeart-t.

T: Mõõtmisvigade arvutamine (kaasautor H. Tammet). *Trt*, 1961, 31962; G. F. Parrot füüsikuna ja Tartu ülikooli füüsika kateedri esimese juhatajana. // G. F. Parroti 200-ndale sünniaastapäevale pühendatud tead konv-i materjale. *Trt*, 1967; Tartu linn ülikooli tegevuse algaastail. // *Samas*; Eesti rahvaastronoomia. // *TALE I. Tln*, 1968;

Исследование спектра атмосферных ионов и электроаэрозолей по данным измерений в г. Тарту. // Уч. зап. ТГУ 240 (1970); Tartu Ülikooli füüsika ja geofüüsika kateedrid ja nende juhatajad 1802–1970. Trt, 1970 (TÜ arhiiv, f 55, n 5; masinakirjas); Tartu Ülikooli füüsika professor J. Vilip pedagoogina ja seismoloogina. // TÜ ajaloo küsimusi II. Trt, 1975; Füüsika Tartu ülikoolis 19. sajandi esimesel poolel. // TÜ ajaloo küsimusi. V. Trt, 1977; Физики Тартуского университета и Петербургская Академия наук. // Петербургская Академия наук и Эстония. Тлн, 1978; Füüsika Tartu ülikoolis 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi algul. // TÜ ajaloo küsimusi. VIII (1979); Tartu ülikooli Füüsikainstituut 1919–1940. // Samas.

B: AAUT II, 328; TÜ BL I, 277; E 14, 327; TÜ ajalugu II, 24, 33, 88, 214–215, 217, 355–356 ; III, 16, 138, 293, 294; *Reinet, J. Paul Prüller* 70. // Edasi (1975) 25. III; *Reinet, J. Paul Prüller*. // Edasi (1979) 7. XII.

R. Juursoo

PŠENITŠNIKOV, Igor (25. VI 1957; Tallinn), arstiteadlane, kardioloog; arsti p. Lõpetas 1974 a Tallinna 19. Kk-i, 1983 TÜ arstitsk-a, med-knd (1996; Vene Kardioloogia Teaduskeskus, Moskva), vk “Межболевая ишемия миокарда в оценке тяжести функционального состояния и прогноза больных со стабильной стенокардией”. Oli 1983–84 Tallinna Pelgulinna Haigla intern, 1984–87 Narva Kreenholmi Polikliiniku jsk-a terapeut, ühtlasi 1986 Tsemobõli AEJ avarii likvideerimise pataljoni ordinaator, 1987–89 Tallinna Vab Haigla kardioloogia kliiniline ordinaator, 1989–94 Eesti Kardioloogia Instituudi teadur, 1994–2003 teadur, 2003–06 v-teadur, 2007– TÜ telemeedikumi kardioloogia keskuse erakorraline teadur. – Uurimisvaldkonnad: müokardi isheemia; müokardi elektriline ebastabiilsus, biosignaali interpretatsioon. Üle 60 teadustr-e.

T: Significance of silent myocardial ischemia in patients with coronary heart disease for disease gravity evaluation (kaasautor). // Терап. архив (1994) 9; Müokardi valu isheemia tähtsus südame isheemiatõve prognoosi määramisel (kaasautor). // EA (1997) 3; Vasaku vatsakese hüpertroofia ning hilispotentsiaalide kliiniline ja prognostiline väärtus kõrgvererõhktõvega haigetel (kaasautor). // EA (1999) 4; Echocardiographic assessment of the different left ventricular geometric pattern in middle-aged men and women in Tallinn (kaasautor). // Blood Pressure 12 (2003); Kandesartaani efektiivsus ja turvalisus:

selle kasutamise kogemused arteriaalsel hüpertooniat põdevate haigete ravimisel Eestis (kaasautor). // EA (2006) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

PUFENDORF, Samuel (8. I 1632, Dorfchemnitz, Saksimaa – 26. X 1694, Berliin), saksa õigusteadlane ja ajaloolane, üks varajasi valgustajaid. Immatricleeriti 1650 Leipzigi Ük-s, 1656 Jena Ük-s, kus samal a-l kaitses mag-kraadi. Jätkas 1659 õpinguid Leideni Ük-s. Oli 1661–68 Heidelbergi Ük-i rahvusv õiguse ja filol prof, ühtlasi 1664–68 Pfalzi printsi Karli õpetaja. Võttis 1667 vastu kutse loodus- ja rahvusv õiguse prof-i kohale 1668 avatavasse Lundi Ük-i kohustusega pidada loenguid ka eetikast ja riigifilost. Taani invasiooni tõttu peatas P. 1676 oma tegevuse ük-s ja pages Stockholmi. Oli 1677–87 Rootsi riigihistoriograaf, kirjutas 30-aastase sõja ajaloo ja monogr kuningas Karl X Gustavist. Oli ka Muinsuste Kolleegiumi assessor ja kuninganna Ulrika Eleonore sekr. 1668 aktsepteeris Brandenburgi kuurvürsti Friedrich Wilhelmi pakkumise tulla riigihistoriograafiks, kellena sai hiljem ka kammerkohtu eesistujaks ja salanõunikuks, a-st 1694 vabahärraks. Vaateilt oli ratsionalist nii materiaalse kui ka intellektuaalsete suhete seisukohalt. Lükkas kõrvale Aristotelese õpetuse ja sellel põhineva skolastika, ilmutas suurt sümpaatiat stoitsismi vastu. Inimühiskonna arengut käsitledes väitis, et looduslikes oludes olid inimesed nõrgad ja abitud, sest puudusid mitte ainult tööriistad, vaid ka ühiskondlikud institutsioonid, mis teevad võimalikuks tsiviliseeritud elu (abielu, riik, omand, raha jms). P. rõhutas indiviidi kohustusi enda ja teiste inimeste vastu ning aitas oma õpetusega kaasa loodusõiguse ilmalikustamisele. Tema loodusõiguslikud ideed mõjutasid ka Eesti- ja Liivimaa intelligentsi, eriti tugevalt AGC (1690–1710) õppejõude ja üliõpilasi. Ük-i õigustsk-a prof-d Olaus Hermelin ja Samuel Auséen oli loodusõigusliku koolkonna veendunud pooldajad. Võrdleva õigusteaduse meetodist lähtumist nõudis ka AGC 1698. a põhiseadus. See märkis progressiivsete kodanlik-demokraatlike ideede võitu ük-s. P. üks põhiteoseid “De jure naturae et gentium” oli AGC rmtk üks loetavamaid teoseid.

T: De jure naturae et gentium. Lund, 1672); De officio hominis et civis. Lund, 1673.

B: TÜ ajalugu I, 197, 199, 216, 250, 254, 277, 278.

H. Piirimäe

PUHK, Mare (8. XI 1938, Tartu), bioloog-kalakasvataja; teenistuja t. Lõpetas 1956 Tartu 2. Kk-i, 1961 TÜ biol-geogr osk-a, biol-knd (1971, ELVI), vk “Karpkala Eesti NSV tiigimajandis”. Oli 1961–69 ELVI n-teadur, 1969–72 sektorijuh, 1972–90 kalakasv osk-a ning Ilmatsalu kalakasv katsejaama juh, 1990–93 j-teadur ja katsejaama juh, 1993–OÜ “Ilmatsalu Kala” juh-e esimees. Ühtlasi olnud Balti Tsonaalse Kalade Aretuskeskuse juh. Õpetanud Türi Sovhoostehnikumis kalakasv, juhendanud EPA ja TÜ kalakasv-ala üliõpilasi. – Uurimisvaldkond: kalakasvatus, pms biotehnika, aretus, kunstliku paljundamise tehnol. Välja töötanud Eesti tiigimajandis kasutusele võetud karpkalakasv süsteemi, karpkala kunstliku taastootmise, söötmise ja täiendkalade kasvatamise tehnol. Juhendanud ja korraldanud Ilmatsalu kalakasv-kompleksi projekteerimist ja ehitamist. Ülel Põllum Akad tiigikalakasv osk-a tegevliige (1976–88), Eesti Kalakasvatajate Seltsi asutajaliige, 1992–95 president; Eesti Rkl Kalakapitali Nõukogu, Eesti Kalandusnõukogu jmt org-i liige. ENSV tnl kalakasvataja (1988). Üle 120 teadustr-e.

T: Karpkala taastootmise kunstlik meetod ning selle kalamajanduslik tähtsus. // ELVI tead tööde kogumik 40 (1976); Kalakasvatus (koost, toim). Tln, 1976; Karpkalade toitumisest, toitumiserütmidest ja nende tähtsusest söötmise organiseerimisel. // ELVI teadlaste soovitusel tootmisele. Tln, 1983; Karpkalatõugudest ja nende majanduslikest omadustest Eesti NSV-s. // Samas.

B: EE 14, 381; ELVI, 46.

PUHKE, Raivo (24. V 1966, Tapa), spordifüsioloog; tööliste p. Lõpetas 1984 Tapa 1. Kk-i, 1991 TÜ kehakult-nsk-a, 1992 mag-i, 1993 stažeeris Jyväskylä Tippspordi Uuringute Keskuses, sporditeaduste mag (1994, TÜ), vk “Erineva iseloomuga vastupidavustreeningu mõju müofibrillaarvalkude sisaldusele ja omavahelistele seostele”. Oli 1994–97 TÜ kehakultuuritsk-a treeningõpetuse õt-i teadur, 1997–2003 spordibiol ja füsioteraapia inst-i funktsionaalse morfol õt-i teadur, 2004– erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: kehalise aktiivsuse mõju skeletilihaskiudude ja kontraktiivvalkude isovormilisele kompositsioonile ning II tüüpi diabeedi kujunemisele riskirühma patsientidel; puusaliigese osteoartriidi mõju ümbritsevate lihaste kontraktsiooniaparaadile ning metaboolsetele omadustele. Üle 30 teadustr-e.

T: The effect of contractile activity on the damaged skeletal muscle and the application on paraplegic locomotion (kaasautor). // *Neuroprosthetics from Basic Res. to Clinical Application*. Berlin, 1996; Role of skeletal muscle-fibre type in regulation of glucose metabolism in middle-aged subjects with impaired glucose tolerance during a long-term exercise and dietary intervention (kaasautor). // *Diabetes Obesity and Metabolism*. 6 (2005) 7; Altered mitochondrial apparent affinity for ADP and impaired of mitochondrial creatine kinase in gluteus medius of patients with hip osteoarthritis. // *Am. J. Physiol.* 290 (2006) 5.

B: TÜ BL II, 135.

PUHVEL, Heino (26. IX 1926, Patküla v, Valgamaa – 29. VIII 2001, Tartu), kirjandusteadlane, kriitik ja kirjanik; talupidaja p. Lõpetas 1945 Valga Kk-i, 1950 TÜ eesti filol erialal, 1958–60 KKI asp, filol-knd (1963, samas), vk “A. H. Tammsaare elu ja loomingu varasem periood (1878–1922)”. Oli 1950–58 Elva Kk-i eesti k-e ja kirj õpetaja, 1960–64 KKI n-teadur, 1964–73 v-teadur, 1973–89 kirj-teooria sektori juh, 1989–92 kirj-osk-a teadur, 1993–96 EKL Tartu osk-a esimees, 1997–99 kirjastuse “Eesti Raamat” toim. – Uurinud 20. saj algupoole eesti proosat, pms novelli (A. H. Tammsaare, F. Tuglas, P. Vallak); käsitlenud meetodi, voolu, stiili ja žanri teor probleeme. Oli A. H. Tammsaare “Kogutud teoste” (18 kd, 1978–83) peatoim, sh mitme köite koost, kommenteerija ja saatesõna autor. “Eesti kirjanduse ajaloo” (5 kd, 1965–1991) autoreid ja III köite toim. Võõrk-tes ilmunud (vn 1977, sm 1979, rts ja ingl 1981) eesti novelli antoloogia koost ja järelsõnade autor. Koost ja toim kk-i (IX–XI kl) eesti kirj õpikuid. Kirjanikuna avaldanud novellikogu “Mõnikord lauldakse sadamas” (1965, pseud *Mart Kalda*) ja “Detsembrikuu valgus” (1997). EKL liige (1965). ENSV tnl kultuuritegelane (1987), J. Smuuli preemia (1972).

T: A. H. Tammsaare elu ja loomingu varasem periood (1878–1922). Tln, 1966; Sõnad sõelaga sülessa. Tln, 1971; Kirjandus muutuv maailmas. Tln, 1987; Eesti kirjanike leksikon (koost ja toim, kaaskoost O. Kruus). Tln, 2000.

B: EE 14, 381; EKirBL, 282–283; EKnl, 419–420; TÜ ajalugu III, 288, 375.

Ü. Tedre

PUHVEL, Jaan (24. I 1932, Tallinn), keeleteadlane ja mütoloogiauurija; Karl P-i p, Martin P-i vend, Sirje Madli P-i abikaasa. Õppis 1939–40, 1942–44 J. Westholmi Gümns. Läks 1944 koos vanematega Rootsi, kus omandas 1945–49 keskhariduse. Jätkas õpinguid Kanadas, lõpetas 1951 Montrealis McGilli Ük-i, oli 1952–54 Harvardi Ük-i doktorant; 1954–55 täiendas end stipendiaadina Pariisi ja Uppsala ük-s; mag võrdlevas k-eteaduses (1952, McGilli Ük), *Ph.D.* samal alal (1959, Harvardi Ük), vk “Laryngeals and the Indo-European Verb”. Oli 1953–55 McGilli Ük-i lektor; 1957–58 Austini Ük-i (Texas) instrktor, 1958–61 California Ük-i (Los Angeles) klassikaliste k-te ja indoeuroopa võrdleva k-eteaduse *asst. prof.*, 1961–64 *assoc. prof.* a-st 1964 prof (ühtlasi olnud ka ük-i k-euuringute keskuse juh), 1960 ka Texase ning 1971 New Yorgi Rkl Ük-i (Buffalo) ja 1990. a-il TÜ külalisprof, aitas kaasa TÜ klassikalise ja romaani filol kat-i taastamisele 1990. a. A-st 1993 emeritprof. – Uurimusi pms indoeuroopa k-test ja võrdlevast mütol-st, avaldanud art-id ka eesti kirj-st. Muistsete anatoolia k-te sõnastiku *Hittite Etymological Dictionary* (I kd ilmus 1984, VI kd 2004) koostaja, *Encyclopaedia Britannica*, *Encyclopedia Americana* kaasautor. *California Studies in Classical Antiquity* peatoim, *Am. J. of Philology* kaastoim. *Linguistic Soc. Am.*, *Am. Oriental Soc.*, *Am. Philological Assoc.*, AABS, ETÜA liige. TÜ (1991) ja TLÜ (2008) audr. Soome Valge Roosi ordu I järgu rüütliorden (1967), Valgetähe III kl teenetemärk (2001). Üle 120 teadustr-e.

T: Semitic affinities of Hittite *bar-aš-zi*. // *J. of the Am. Oriental Soc.* 74 (1954); Veda-luule mõjupotentsiaal E. Enno juures. // *Tulimuld* 5 (1954); Laryngeals and the Indo-European Verb. Berkeley – Los Angeles, 1960; Võrdlev mütoloogia tänapäeval. // *Tulimuld* 11 (1960); Fifty years of Estonian poetry. // *UCLA Librarian* 21 (1968); Comparative mythology. Baltimore-London, 1987; Indoeuropaea. Delectus operum minorum annos 1952–1977 complectens. Innsbruck, 1989; Baudelaire'i kajastus ja mõju eesti kirjanduses. // *KK* (1992) 4; Võrdlev mütoloogia. Trt, 1997; Loomisloo lähistel (indoeuroopa kosmagooniast). // *Uurimusi müüdist ja maagiast*. Tln, 2001; *Epileptica Indoeuropaea*. Innsbruck, 2002.

B: ADUT, 75; EKirL, 420–421; EE 14, 381; ETVpK, 95–96.

R. Juursoo

PUHVEL, Karl 24. IX 1894, Ērgeme v, Valgamaa – 21. VIII 1966, Huntigton, Kanada), metsateadlane; talupidaja p, Jaan ja Martin P-i isa. Lõpetas 1910 Valga linnakooli, 1916 Pihkva maamõdukooli, õppis 1916–17 Peterburi sõjaväetopograafide koolis, 1918–19 Omski PI-s, 1921–23 TÜ metsaosk-s, mille lõpetas 1925. Oli 1911–12 Koorküla algkooli õpetaja, 1916 Pihkvas maamõõtja-taksaator, 1918–20 Siberis Koltšaki armees ja Punaarmee staabi topograafiaohvitser, 1921–23 EV Põllutöömin-i Metsade Peaval metsakorralduse maamõõtja, 1923 Iisaku metsaülem, 1923–25 Harju maakonna metsaülema abi ja ühtlasi Saku metsaülem, 1925–27 Lääne-Harju metsarevident, 1927–29 Rahandusmin-i kinnisvarade hindamise ameti (hilisem katastriamet) kontrolör ja maamõõduosk-a juh, 1929–31 inspektor, 1931–40 ja 1941–42 katastriameti juh, 1942–44 riigimetsaval metsainspektor. Ühtlasi oli 1923–32 Nõmme linna maamõõtja ning 1927–33 TT geod ja metsanduse õpetaja. Omas (a-st 1931) Aegviidus üht Eesti suurimat karusloomafarmi. Läks 1944 Rootsi, kus oli metsakorraldaja ja maamõõtja. Siirdus 1949 Kanadasse., kus töötas pms joonestaja ja maamõõtjana, a-st 1955 farmer. – Töid pms geod-st, dendrol-st ja karusloomakasv-st. Tema juhtimisel valmis (1934–40) Eesti skemaatiline katastrikaart mõõtkavas 1:10000. EV Valgeristi teenetemärk (1938).

T: Metsa piirid. // EM (1922) 11; Karusnahksete loomade kasvatuse võimalused Eestis. // EM (1930) 2; Katastri hindamine Eestis. // Geodeet (1935) 5/6; Kanada vahtrad. // EME (1965) 45.

B: AAUT II, 140; EAT 1918–1938, 208; TPI 1936–1986, 36; EM (1930) 8, 188–189; *Tuiskvere, B.* Karl Puhvel 65-aastane. // EME 30 (1959), 31–32; EME 47 (1966), 18; Meie elu (1966) 15. IX; Tallinna Tehnikumi ja Tallinna Tehnikaülikooli õppe- ja abijõud 1918–1944. Tln, 1993, 50; *Potter, H.* Karl Puhvel (1894–1966). // Geodeet 16 (1998), 12–13; *Margus, M., Meikar, T.* Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakond 80. Trt, 2000, 46–47.

V. Mägi

PUHVEL, Martin (9. XII 1933, Tallinn), kirjandus- ja rahvaluuleteadlane; Karl P-i p, Jaan P-i vend. Põgenes 1944 koos vanematega Rootsi. Õppis 1946–49 Rootsis Gävle linna güm-n-s. Läks 1949 koos perega Kanadasse. Lõpetas 1953 Montrealis McGilli Ük-i ingl k-e erialal, *M.A.* (ingl filol, 1954, McGilli Ük), *Ph.D.* (ingl k ja kirj, 1958, Harvardi

Ük), vk “Songs of creation in Finnish and Estonian popular poetry”. Oli 1957–59 McGilli Ük-i inglise k-e osk-a lektor, 1959–64 *asst. prof.*, 1964–80 *assoc. prof.*, a-st 1980 varase inglise k-e ja kirj-e, vanaislandi k-e ja rahvaluule prof. – Uurimisvaldkonnad: keskaegne eepos, romanss, legend ja saaga, renessansiaegne inglise näitekiri (eriti Marlowe ja Shakespeare), inglise, kelti ja islandi kirj-e ja folkloori seosed, Põhja-Euroopa võrdlev folkloristika. Uurimistöös üks tähtsamaid tulemusi on kelti rahvaste müütide ja folkloori peegelduste avastamine anglosaksi eeposes *Beowulf*. Käinud korduvalt uurimisretkedel, loenguid pidamas ja konverentsidel Inglismaal, Iirimaa, Islandil, Itaalias, ka Soomes ja Eestis. Olnud Eestlaste Kesknõukogu Kanadas liige (1963–98) ning Montreali Eesti Seltsi esimees. *AABS-i*, *Medieval Acad. of Am.*, *Int. Arthurian Soc.*, *Soc. of Canadian Medievalists’i*, *Int. Canadian Centre*, *PEN-i* jt org-de liige. Valgetähe IV kl teenetemärk (2005). Üle 40 teadustr-e, sh 4 monogr.

T: The legend of the church-building troll in Northern Europe. // *Folklore* 72 (1961); Songs of creation among the Finno-Ugrians around the Baltic. // *Folklore* 82 (1971); *Beowulf* and celtic tradition. Waterloo (Ontario), 1979; Art and supernatural in *Sir Gawain and the Green Knight*. // *Arthurian Literature*. V. Woodbridge & New York, 1985; The grossroads in folklore and myth. // New York, Bern, 1989; The death of Alys of Bath’s “revelour” husband. // *Neophilol. Mitt.* 103 (2002) 3; Cause and effect in *Beowulf*: Motivation and driving forces behind words and deeds. Univ. Press of Am., 2005; A verse translation and introduction. Univ. Press of Am., 2007.

B: EE 14, 381; ETVpK, 96; Korporatsioon Fraternitas Estica 1907–1982. Toronto, 1983, 142; EKnl, 421; Who’s Who in the World 1989–1990 (Vilmette), 921; *Viirelaid*, A. Hilinenud juubelijutt. Prof. Martin Puhvel 60. aastane. // *KK* (1994) 3, 183–184.

PUHVEL (sünd **Hansen**), **Sirje Madli** (26. VII 1929, Tallinn), arstiteadlane, mikrobioloog; Jaan P-i abikaasa. Põgenes 1944 koos vanematega Rootsi, siirdus sealt 1950 Kanadasse. Lõpetas 1956 Londonis (Ontario, Kanada) kk-i, 1961 California Ük-i (Los Angeles), *Ph.D.* (mikrobiol ja immunol, 1963, samas), vk “Studies in Staphylococcal L-Forms”. Oli 1963–64 California Ük-i Med-kooli järel doktorant, 1965–72 California Ük-i (UCLA) uurimisasst-immunoloog, 1972–73 *assoc.* uurimisasst-immunoloog, 1973–78 *adjunkt assoc. prof.*, a-st 1978 *adjunktprof.* – Avaldanud töid

naha biol ja mikrobiol, immunol ja akne kohta. Koost ka L. Koidula elu käsitleva rmt-u. *Soc. for Investigative Dermatol., Am. Soc. for Microbiol., Am. Federation for Clinical Res.*, Sigma Xi liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Characterization of *Corynebacterium Acnes*. // *J. Gen. Microbiol.* 50 (1968) 2; Dermatologic anaerobic infections (kaasautor). // *Anaerobica Bacteria – Role in Disease*. Sprongfield, 1974; A re-evaluation of fatty acids as inflammatory agents in acne (kaasautor M. Sakamoto). // *J. Invest. Dermatol.* 68 (1977) 2; Vitamin A deficiency and the induction of cutaneous toxicity in murine skin by TCDD (kaasautorid M. J. Connor, M. Sakamoto). // *Toxicol. Appl. Pharmacol.* 107 (1991) 1; The hr locus and the toxicity of 2,3,7,8-tetrachlorodibenzo-p-dioxin (TCDD) in newborn mice (kaasautor). // *Arch. Toxicol.* 69 (1994) 2; Symbol of dawn. The life and times of the 19th-century Estonian poet Lydia Koidula. Trt, 1995, ²1999;

B: EE 14, 381; ETVpK, 96; American Men and Women of Science, 1986, 5, 1137; EKnL, 421.

PUIDAK, Karl (2. IV 1901, Porhovo, Pihkva kub – 14. XII 1976, Kansas City, USA), tehnikateadlane, talupidaja p. Võttis osa Vabadussõjast Kuperjanovi partisanide pataljoni koosseisus. Lõpetas 1929 TT elektriins-i erialal (lõpuprojekt käsitles Tallinna-Pääsküla elektriraudtee vooluvarustust). Täiendas end 1938 Austrias ja Ungaris. Oli 1924–28 TT elektrotehnika tugevoolu labori asst, 1931–34 Riigi Turbatööstuse ins, 1936–40 Eesti Rahvusliku Jõukomitee abidir, 1940–41 ja 1942–44 TTÜ õu täitja elektrijõumaj-e alal. Koost õppevahendeid. Lahkus 1944 Saksamaale, oli Eesti ins-e ühendanud Tehnika Koondise sekr, a-st 1948 USA-s firma *Pritchard & Co* juures elektrijaamade projekteerija. – Eesti elektrifitseerimise üldkava üks põhiautoreid. Osales kava elluviimisega seotud tehn ja maj-arvutuste tegemises, ühtse elektritariifisüsteemi väljatöötamises ning Kohtla-Tapa-Tartu ja Türi-Viljandi ülekandeliinide projekteerimises, uuris kõrgepingeliinidest põhjustatud raadiohäirete vähendamise võimalusi.

T: Asinkroon mootori diagramm (kaasautor O. Reinvaldt). Tln, *sine anno*; Elektri kasutamine maal kõrgepingevõrgust. // Ühistegevusleht (1937) 3; Eesti elektrifitseerimise kava (kaasautorid K. Hangelaid, A. Ottenson). Tln, 1937.

B: TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 50; Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 55; *Mägi, V., Metusala, T.* Rahvuslik Jõukomitee Eesti energiamajanduse kavakindla arendamise algatajana. // TPI Toim 565 (1983), 131–147; *Mägi, V.* Eesti elektrifitseerimise üldkava. // Tehnika ja Tootmine (1989 5, 42–44.

V. Mägi

PUIDAK, Ülo (10. IX 1929, Ahja v, Tartumaa), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1949 Tartu 6. Kk-i, 1954 EPA vet-tsk-a, 1954–57 Moskva Vet-akad asp, vet-knd (1960, Leningradi Vet Inst), vk “Сравнительная оценка методов определения свежести рыбы”. Oli 1958–61 Ülel Vet-san Inst-i n-teadur, 1961–63 Ülel Eksperim Vet Inst-i v-teadur, 1963–66 Eesti Mereihüol Labor-i v-teadur, 1967–71 Riigireservide Tead Uurimise Kesklabori v-teadur, 1971–91 Balti Tsonaalse Tead Uurimise Vet-labori dir. – Uurimisvaldkond: pms lindude haigused, nende profülaktika. U 10 teadustr-t.

T: Ветеринарно-санитарная экспертиза рыбы и рыбыпродуктов. // Вет. энц. I. М, 1968; Mõningate Eesti rannaveekalade tabandumisest parasiitidega. // ENSV TA Toim. Biol (1965) 4; Haudejaamade osa lindude nakkushaiguste levikul (kaasautorid M. Aidnik, E. Pavel). // EPA tead tööde kogumik (1975); Ветеринарно-санитарные требования к перепелиным СПФ-фермам, продающим биопредприятиям инкубационное яйцо (kaasautor). Л., 1989.

PUIDE (a-ni 1937 **Puksmann**), **Edgar Leopold** (5. II 1907, Tallinn – 27. IV 1986, Stockholm), metsateadlane; sepa p. Lõpetas 1926 Tallinna Ühistehnikagümni-i, 1936 TÜ metsaosk-a. Oli 1930–33 (üliõpilasena) TÜ õppe- ja katsemetskonna asst-i kt, 1933–35 Tudu metskonna metsnik, 1936–44 Voltveti Metsakooli (a-st 1939 Tihemetsa Metsatehnikum) õpetaja. Õpetas metsamelioratsiooni, maamõõtmist ja ehitusõpetust. Läks 1944 Rootsi, kus oli 1945–52 Riigimaade ja -metsade Val ametnik, 1952–62 metsanduskonsulent, 1962–64 büroosekr, 1964–72 büroodir. Ühtlasi oli 1961–65 Rootsi Kuningliku Metsaük-i metsamelioratsiooni õppejõud, 1968–74 Carpenbergi Metsakooli praktikumide juhendaja. – Uurimisvaldkond: põhjaveerežiim ja metsakasvu mõjutavad tegurid. Pani aluse süstemaatilistele uuringutele selles valdkonnas. Etendas juhtivat osa Rootsi metsamelioratsiooni viimisel kaasaegsele teadustasemele. Töid

metsakuivendusest. Võttis osa arvukatest erialakonv-dest ja kongr-dest Rootsis, Soomes jm. Tegeles ka eesti ilukirj-e tõlkimisega rootsi k-de (M. Unt. "Sügisball" ("Höstbal", 1983) koos P. Puidega). Oli 1956–76 EME toim liige, prof A. Mathieseni kapitali nõukogu ja Eesti Metsateadlaste Ühingu Rootsis liige (1975–86 esimees). Ligi 30 teadust-t ja aimeart-t.

T: Põhjaveepinna kõikumine metsamaadel Ülikooli Õppe- ja Katsemetskonnas 1930. – 34. a. Trt, 1936; Märkmeid metsakraavitamisest Rootsis. // EME (1954) 14; Metsakuivendamisest Rootsis. // EME (1955) 19; Metsaväetamisest Rootsis. // EME (1966) 46.

B: AAUT II, 454; *Kohh, E.* Edgar Puide 50-ne aastane. // EME (1957) 23, 25–26; *Raukas, A.* Edgar Puide. *In memoriam.* Mälestuskilde ühe eesti metsateadlase elukäigust. // Eesti Päevaleht. Stockholm (1986) 21. V; *Margus, M.* Edgar Puide. // Mets ja Puu (1992) 1, 31,32; *Margus, M., Meikar, T.* Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakond 80. Trt, 2000, 47.

M. Margus

PUIK, Tiiu (11. IV 1941, Padise v, Harjumaa), oligofrenopedagoog ja logopeed; talupidaja t. Lõpetas 1959 Keila Kk-i, 1965 Tartu Ped Kooli, 1974 TÜ defektol erialal, 1981 asp-i. Oli 1974–75 Rapla Kk-i logopeediakl-i õpetaja, 1975–77 TÜ eriped kat-i õpetaja, 1977–91 v-õpetaja, a-st 1992 mitmes asutuses logopeed. Õpetanud logopeediat, koolieelse kasvatus erimet-t. – Uurinud kurtide laste isiksust, koolieelikute ja algklasside õpilaste kõnepuudeid. Koost a-il 1997–2005 üle 20 õppevahendi I–III klassi õpilastele (emakeele ja õigekirja töövihikud, õigekirja õpikud). U 30 teadustr-t, aimeart-d.

T: Logopeedia. Trt, 1985; Koolieelse kasvatus erimetoodikate programm ja metoodiline juhend. Trt, 1988; Logopeedia õppemetoodiline juhend. Trt. 1989.

B: TÜ BL I, 43; II, 135.

PUKITS, Mart (Märt) (30. IV 1874, Uue-Kariste v, Pärnumaa – 7. VI 1961, Tartu), kunstnik, kirjandustegelane, pedagoog, kunstiajaloolane ja tõlk; sepa p. Lõpetas 1894 Tartus H. Treffneri Gümni-i, õppis 1899–1902 Leipzigi Graafika ja Raamatukunsti Akad-s puugravüüri, 1907–08 Peterburi Kunstiakad vabakuulaja. Oli 1894–99 Tartus H.

Laakmani trükikojas joonistaja, 1902–05 kunstnik ja ajakirjanik, 1905–1917 Peterburis koduõpetaja, ajakirjanik ja Trükiasjade Peaval referent, 1917–20 Nõuk Venemaa sõjaasjanduse tsensor, 1921–25 “Pallase” kunstikooli kunstiajaloo lektor, ühtlasi (kuni 1924) Tartu ÕS-i ja H. Treffneri Gümni-i joonistusõpetaja, 1924–40 Tartu Linna Keskrmtk juh, 1944–50 “Postimehe” toim tõlk, töötas Tartu Rkl Kunstimuseumis ja oli Tartu Rkl Kunstiinst-i kunstiajaloo õppejõud. – Töid kunstiajaloo, tõlkis leedu, vene, ungari, soome kirjanike teoseid; eriti tähtis osa oli tal läti kirj vahendaja ja populariseerijana. Oli K-ü “Pallas auliige, Eesti NSV Kirjanike Liidu ja Kunstnike Liidu liige, Läti NSV tnl kultuuritegelane (1954).

T: Ühest kadunud pojast [Karl Huhn]. // EKKKY. Tln, 1927; Alfred Hirve mälestuseks. // Taie (1928); Johann Köler, eestluse eelpost Peterburis. // Eesti rahvuslikud suurmehed. II. Tln, 1936; Läti kultuurilugu. Trt, 1937.

B: EBL, 393; EKABL, 399; EkiL (2000), 422; EE 14, 381; Märt Pukits 85-aastane. // KK (1959) 4, 242.

R. Loodus

PUKK, Arnold (20. IX 1930, Kehtna), aiandusteadlane; aedniku ja aiatööõpetaja p. Lõpetas 1949 Rapla Kk-i, 1954 EPA aianduse osk-a. Oli 1954–55 Tallinna MTJ (Kosel) peaaegronoom, 1955–57 Kehtnas kolhooside esimeeste ettevalm-se põllum-kk-i aiandusõpetaja ja asedir, 1957–60 EBI asp, 1960–61 n-teadur, 1961–78 Tallinna Bot-aiadir, 1979–82 maastikuarhit sektori juh, 1982–91 juhtivins, 1991–94 ajakirja “Aiandus. Mesindus” peatoim, ühtlasi pidas 1975–76 ERKI-s loenguid maastikuarhit-st ning 1996–98 Kehtna Kõrgemas Põllum-koolis arhit-st ja maastikuplaneerimisest ja EAMS-is roosikasvatusest. – Uurinud haljastust ja pargikujundust ning rooside põlvnemist ja sortimenti. Osalenud Tallinna Bot-aiadir rajamises ning selle kui uurimiskeskuse arendamises. Töid rooside paljundamise, kasvatamise, hooldamise ja katmise ning maastikuarhit-i ja vanade parkide hooldamise kohta. Olnud a-st 1983 ETV saatesarja “Vaata aeda” paljude saadete autor ja juht, kujundanud üle 15 lillenäituse, olnud Türi lillelaada ja Tallinna lillepeo mõtte algatajaid ja nende korraldajaid. EAMS liige. Riigivapi IV kl teenetemärk (2006). Üle 20 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: Roosikasvatus. Tln, 1958; Vanade parkide olukorrast ja selle parandamise abinõudest. // Linnade ja asulate haljastamine. Tln, 1960; Eestis ajatamiseks sobivast lõikerooside sortimendist. // Eesti TA Toim. Biol (1961) 1; Haljastamiseks sobiv pargirooside sortiment ja selle täiendamise perspektiivid. // Tallinna Botaanikaia uurimused 1 (1962); Maastikuarhitektuur ja põllumajandusmaastike kujundamine. // Põllumajandusmaastike kujundamine. Tln, 1976; Kevatööd roosiaias. // SP (1979) 8–9.

B: EABL, 105–106; EE 14, 650.

PUKK, Priidu (30. IX 1943, Kuressaare), tehnikateadlane; poliitiku ja riigitegelase p. Põgenes 1944 koos perega Rootsi. Lõpetas 1962 Gubbängeni Gümni, 1974 Kuningliku Tehnikaüik-i (KTH) ins-teaduse erialal, tehnikamag masinatehnikas ja masinate konstrueerimises (1972, samas). Täiendas end 1971 Ped-ük-s, alustas 1974 doktoriõpet (vk kaitsmata). Olnud a-st 1971 KTH õppejõud – teadusast, lektor, dots kt, a-st 1985 korr *assoc. prof.* (dots). Õpetanud meh, tugevusõpetust, masinaelemente, joonestamist, masinate konstrueerimist. Koost õppevahendeid. Olnud kaasategev konstruktorite õppe loomises Eskilstunas Mälardaleni Ük-s, töötanud seal a-st 1977 korduvalt külalisõppejõuna. – Uurimisvaldkond: masinaehitus. Tegelenud pms Rootsi tööstuse tootearendusega, olnud projektijuht, osalenud asutuste ja ettevõtete uurimis- ja tootearendusprojektides. Pidanud ettekandeid konv-del Rootsis, Eestis, Saksamaal jm. Oli 1991 TTÜ külalisõppejõud, millele järgnes koostöö TTÜ meh-*tsk*-a inst-dega, sh kaastegevus projektis TEMPUS kaasaegse tootearendusõppe loomisel TTÜ-s, ühtlasi juhendanud KTH-s TTÜ õppejõude. *DAAAM Baltic*’u rahvusv programmikomitee liige. Rootsi Eestlaste Esinduse / Rootsi Eestlaste Liidu (REE/REL) esinduskogu liige (1966–2006). TTÜ audr (2006).

B: Korporatsioon Fraternitas Estica 1907–1982. Toronto, 1983, 139; “Mente et manu” (2006), 7. VI; <http://www.ttu.ee/?id=3340>

PUKK (a-ni 1960 **Parmas**), **Reet** (7. XII 1934, Tallinn), arvutiteadlane; õpetaja t. Õppis 1949–53 Tallinna ÕI-s, lõpetas 1953 (eksternina) Tallinna 6. Kaugõppekk-i, 1959 MÜ, 1965 asp-i Moskvast Teor ja Eksperim-füüsika Inst-s, füüs-mat-knd (1967, Eesti TA), vk “Алгоритмы и программы однократного и двухкратного интегрирования,

экономящие число обращений к подинтегральной функции ”. Oli a-st 1959 Kübl teadur, 1970–90 süsteemtarkvara sektori v-teadur, ühtlasi a-ni 1991 ka Moskva Elektrooniliste Juhtimisseadmete Inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: süsteemprogrammeerimine, arvutusmeetodid, metasüsteemide koostamine arvutitele. Üle 10 teadustr-e.

T: Исследование алгоритмов оптимизации числа узлов квадратурных формул при заданной точности квадраты. // Ж. вычислительной мат и мат физики 5 (1965) 2; О некоторых идеях ускорения процесса интегрирования: // Изв. АН ЭССР. Физ.-мат. и техн. наук 15 (1967) 4; Система с процедурной ориентацией в интегрированной системе программирования. // Тр. Инст-а электронных управляющих машин 43 (1974); Метасистема для создания информационно-связанных специализированных систем программирования. // Ж. Кибернетика 6 (1974) (Киев).

B: Kübl 1990, 46–47; МК XV (1968), 135.139.

PUKKONEN, Eduard (15. IX 1960, Tartu), geoloog ja kartograaf; töölise p. Lõpetas 1978 Tartu 5. Kk-i, 1983 TÜ geol-osk-a, oli 1987–90 TA asp, geol-mag (1993, TÜ), vk “Uraan Eesti diktüoneemakildas (leviku seaduspärasused)”. Töötas 1983–97 EGV-s (a-st 1990 EGK), sh 1993–97 infoosk-a juh, a-st 1997 planeeringute, geoinfosüsteemide ja digitaalkartograafiaga tegeleva OÜ Dereevos juh. – Uurimusi diktüoneemaargilliidi geol ja geokeemia kohta. 18 teadustr-t.

T: Макроэлементы и малые элементы в граптолитвом аргиллите Эстонии. // Гор. сл. 6 (1989) 1; Pyrite varities in Estonian Tremadocian argillite (Dictyonema shale) (kaasautor T. Kallaste). // Eesti TA Toim. Geol 41 (1992) 1; Distribution of molybdenum and uranium in the Tremadoc graptolitic argillite (Dictyonema shale) of North-Western Estonia (kaasautor M. Rammo). // EGK Toim (1992) 2/1.

B: EGBT, 92.

PUKSA (a-ni 1981 **Karu**), **Leena** (07. III 1951, Tartu), arstiteadlane, neurofüsioloog, arsti t. Lõpetas 1969 Tartu 5. Kk-i, 1975 TÜ arstitsk-a, med-dr (2003 TÜ), vk „Late responses in motor nerve conduction studies F waves and A waves in normal subjects and patients with neuropathies”. Täiendas end neurofüsiol-s 1990–93 ja 2001–02 Turu Ük-i

neurofüsiol osk-s, 1993–95 Uppsala Akad Haiglas, 2004–05 Helsingi Ük-i Haiglas. Oli 1977–2004 Tartu Kliinilise Haigla neurol osk-a ja TÜK närvikliiniku arst, a-st 2005 v-arst-õppejõud. A-st 1994 kõrgema kategooria neuroloog. – Uurinud elektromüogr parameetreid, nende ealisi väärtusi ja diagnostilisi kriteeriumeid.

T: Significance of A waves recorded in routine motor nerve conduction studies (kaasautor). // *Electroencephalogr. Clin. Neurophysiol.* 101 (1996) 6; Occurrence of A-waves in healthy subjects (kaasautorid E. Stålberg, B. Falck) // *Electroencephalogr. Clin. Neurophysiol.* 110 (1999) 9; Polüneuropaatiad ja nende diagnoosimise tänapäevased kriteeriumid (kaasautor). // *EA* (2002) 11; Occurrence of A-waves in F-wave studies of healthy nerves (kaasautorid E. Stålberg, B. Falck). // *Muscle & Nerve* 28 (2003) 5; Reference values of F wave parameters in healthy subjects (kaasautorid E. Stålberg, B. Falck). // *Clin. Neurophysiol.* 114 (2003) 6; Karpaalkanali sündroom. Diagnoosimise ja ravi nüüdisaegsed aspektid (kaasautor T. Asser). // *EA* (2005) 8.

B: Leena Puksa – meditsiinidoktor. // *EA*, 2003, 7, 518; TÜK 200, 241, 245; TÜA 1982–2007, 309, 318.

PUKSOO (a-ni 1935 **Puksov**), **Friedrich** (23. I 1890, Meeksi v, Võrumaa – 18. X 1969, Tallinn), raamatuteadlane, bibliograaf ja ajaloolane; talupidaja p. Lõpetas 1909 Tartu Aleksandri Gümni-i, 1914 TÜ klassikalise filol erialal *can. phil.* astmega; 1920.–30. a-aial tutvus Saksamaa, Prantsusmaa, Rootsi, Soome jt maade rmtk-dega ja töötas välismaa arhiivides. Oli 1914–19 Dorogobuši, Aleksandrovi ja Tartu gümni-de vanade k-te õpetaja, 1919–20 TÜ rmtk juh kt, 1920–44 juh, ühtlasi 1927–45 TÜ rmt-kogunduse ja bibliogr õppejõud, 1944–45 bibliogr kat-i juh, dots, 1945–54 vangilaagris, 1955–58 töötas ENSV TA Keskrmtk-s. Luges TÜ-s kõiki rmt-kogunduse ja bibliogr kursusi. – Arvukalt töid kirja ja rmt-u ajaloost, rmt-kogundusest, bibliogr-st, Rootsi-aegsest TÜ ajaloost ja üliõpilaskonnast, rmt-kaubandusest; tähtsaim teos on 1933 ilmunud põhjalik uurimus eesti raamatust. Eesti rmt-kogundusteooria arendajaid ja rmtk-hoidjate kutsehariduse algatajaid, üks eestik-e rmt-kogunduse ja bibliogr oskussõnastiku loojaid. Juhendas rahvusbibliogr “Eesti raamatute üldnimestik” (1924–39) koostamist. Tõlkeid antiikkirj-st on avaldatud “Kreeka kirjanduse antoloogias” (1964) ja “Rooma kirjanduse antoloogias” (1971). Silmapaistvamaid eesti rmt-kogunduse eriteadlasi, 1989. a-st annavad Eesti

Rmtk-hoidjate Ühing ja Eesti Rmt-ühing temanim auhinda. Oli ÕES-i liige, Eesti Bibliograafide Seltsi loojaid (1921), selle kolleegiumi liige ja esimees (1935–40), Eesti Rmtk-hoidjate Ühingu esimees (1929–31), Akad Kirjandusühingu jm liige.

T: Die Buchdrucker Brendeken in Estland. // Gutenberg Jb. 9 (1930); Die Bibliothek der Universität Tartu und Tartu-Pärnu und der Schwedenzeit. // Sb. GEG. Trt, 1931, 1932; Oskussõnastik raamatukogunduse ja bibliograafia alalt eesti, saksa ja vene keeles (kaasautor). Trt, 1931; Tartu ja Tartu-Pärnu rootsiaegse ülikooli trükikoda. Trt, 1932; Raamatukauplemisest rootsi ajal Tartus ja Pärnus, eriti akadeemia raamatukauplejaist. // AA (1932) 2; Eesti üliõpilaskonna keskorganisatsiooni loomiskatsed enne iseseisvust ja eesti üliõpilaste ühissettevõtted E. Vabariigi loomispäevil. // Tartu üliõpilaskonna ajalugu. Trt, 1932; Eesti raamatute levitamisest XIX sajandi keskel. // EKirj (1933) 3; Eesti raamatu arengulugu seoses kirja ja raamatute üldise arenemisega. Tln, 1933; Raamat ja tema sõbrad. Trt, 1934*, 1973; Tallinna esimesed eratrükikojad XIII sajandi lõpul ja XIX sajandi esimesel poolel. // Vana Tallinn III (1938); Jakob Johann Köhler. Esimese eesti piibli trükikal. // Vana Tallinn IV (1939); Raamat Rootsi ajal. // Eesti ajalugu. 3. kd. Trt, 1940; Tartu ülikooli raamatukogu 1920. aastail. // TRÜ Toim 224 (1968).

B: EAT, 246; EBL TK, 249–250; TÜ BL I, 503; EkirBL, 284; TÜ BL I, 503; EE 14, 382; TÜ ajalugu I, 17, 21, 87–89, 91, 150, 232, 243–246, 250, 255, 256; III, 11, 65, 79, 83; *Noodla*, K. Friedrich Puksoo. // TÜ Toim 148 (1969); Eesti TA Raamatukogu IX konverents Friedrich Puksoo mälestuseks 18. X 1990: Ettekannete teesid. Toim A Klaassen. Tln, 1990.

R. Juursoo

PUKSOV, Arthur (3. I 1896 / 22. XII 1895, Räpina v, Võrumaa – 3. X 1973, Montreal, Kanada), keemik-tehnoloog; talupidaja p. Lõpetas 1916 Tartu Aleksandri Gümni-i. Astus 1916 Petrogradi PI, siis vabatahtlikuna sõjaväkke, osales a-st 1916 suurtükiväelasena I maailmasõjas, lõpetas 1917 Odessas lipnikekooli. Demobiliseeriti 1918, õppis 1918 Tomski Ük-i füüs-mat-tsk-s, töötas Siberis raudteel, juunis mobiliseeriti, teenis 1918–20 Siberis Koltšaki armees. Naasis 1920 Eestisse. Lõpetas 1925 TÜ keemiaosk-a *mag. chem. tehn.* kraadiga, vk “Piirituse ja õhu segude plahvatuskiiruse uurimine mootorilisel põlemisel”, *dr. phil. nat.* (1929, TÜ), vk “Asphalt põlevkivist”. Oli 1923–25 TÜ füüsikal

keemia labori n- ja v-asst, 1925–28 Riigi Põlevkivitööstuse (K-Järvel) keemik, 1928–37 Tallinna Gaasi- ja Veevärgi v-keemik, 1937–38 Kehra Sulfaattselluloositehase keemiaosk-a juh, 1938–40 tehase abijuh, 1940–44 juh. Läks 1944 Saksamaale, oli 1946–47 Pinnebergis (Hamburgi läh) Balti Ük-i keemia-farm tsk-a õppejõud keem tehnol ja org keemia alal. 1947 siirdus Rootsi, oli 1947–50 Kõpingis *Svenska Salpeterverken AB* juures uurimiskeemik. A-st 1950 elas Kanadas, oli 1950–72 Montrealis McGilli Ük-i *Royal Victoria Hospital*'i labori keemik. – Eestis uuris pms põlevkivi termilise töötlemise saadusi, nende tehn rakendamise võimalusi; nt dr-töös esitas meetodid asfaldi tootmiseks põlevkivi pürogeense lagundamise või põlevkivi-toorõli oksüdatsiooni teel. Uuris ka põlevkivist kõrgtemperatuuril saadud gaasi koostist, omadusi ja sellest benseeni tootmise võimalusi. Saanud 2 patenti põlevkivist valgustusgaasi ja generaatorgaasi valmistamise alal. Asutustelt ja üksikisikutelt kogutud andmete põhjal koostas ülevaateid Eesti keemikute koosseisu ja rakendatuse kohta. Eesti Keemikute Seltsi liige ja esimees (1931, 1934–35), osales mitme tehn komisjoni töös. Tema testamendi alusel moodustati EÜS-i juures 1975 A. Puksovi nim fond Eesti ajalooteaduse arendamiseks. 26 teadustr-t.

T: Põlevkivi kõrgtemperatuuri gaasi omadustest. // EKS album. Tln, 1929; Eesti keemikkonna koosseis ja olukord. // Tehnika Ajakiri (1931) 11; Põlevkivi bensool kõrgtemperatuur-gaasist. // Keemia Teated 1 (1933) 3; Piirituseleegi temperatuuri määramine ja selle teoreetiline kontroll. // Tehnika Ajakiri (1938) 5; Ein Vergleich der Estnischen industriellen Schwelmethoden. // Contrib. of Baltic Univ. (1947).

B: AAUT II, 118; *Puksov, A.* Läbi segaste aegade. Toronto, 1980.

V. Past

PUKSPUU, Tõnu (15. II 1937, Rapla), tehnikateadlane; ettevõtja p. Lõpetas 1955 Tallinna 2. Kk-i, 1960 TPI energ-tsk-a tööstusettevõtete ja -seadmete elektrifitseerimise erialal, tehnikaknd (1976, Leningradi Tehnol-inst), vk “Разработка и исследование системы управления влажностью и точностью измельчения сырьевого шлама”. Oli 1960–78 tsemenditehase “Punane Kunda” automaatikains, 1978–91 Tallinna Elektrotehnika Inst-i laborijuh, 1991– OÜ SystemTest juhatuse esimees. – Uurimisvaldkond: tööstusautomaatika, mõõte- ja kontrollsüsteemid. TTÜ elektriagamite ja jõuelektroonika eriala lõpetajate eksamikomisjoni esimees. Üle 10 teadustr-e.

T: Двухкаскадная система регулирования сырьевой мельницы. // Цемент (1975) 2; Сравнение методов идентификации сырьевой мельницы. // Цемент (1975) 6; Исследование влияния качества стабилизации тонкости и влажности шлама на активность клинкера и производительность печи. // Техн. информ. ВНИИЭСМ. Цементная и асбестоцементная промышленность 4 (1976).

PULGES, Andres (5. X 1958, Tartu), arstiteadlane; veresoontekirurg; töölise p, Riina P-e abikaasa. Lõpetas 1976 Tartu 1. Kk-i, 1982 TÜ arstitsk-a, 1984–87 TÜ teadusk-akirurgia kat-i asp, med-knd (1989, TÜ), vk “Хирургическое лечение болезни и синдрома Рейно и синдрома нейроваскулярной компрессии”. Täiendas end Stockholmis. Oli 1983–84 Tartu Kliinilise Haigla veresoontekirurgia osk-a kirurg, n-teadur, 1988–92 TÜ teadusk-akirurgia kat-i asst, 1992–95 kirurgiikliiniku asst, 1995–2006 dots, 2000–06 kardiovaskulaar- ja torakaalkirurgia kliiniku juh ning sama õt-i hoidja, a-st 2006 kardiol-kliiniku v-teadur, a-st 2005 ka Põhja-Eesti Regionaalhaigla kirurgiikliiniku veresoontekirurgia osk-a v-arst. – Uurinud veresoonte haigusi, nende kirurgilist ravi. Üle 70 teadustr-e, 2 monogr.

T: Inimtoidu loomulikud ja sünteetilised komponendid (kaasautor). Trt, 1996; Venous allografts for infrainguinal vascular bypass (kaasautor). // Cardiovasc. Surg. 5 (1997) 1; Ülevaade ülajäseme ja sõrmede replantatsioonidest Tartu Ülikooli Kliinikumi kardiovaskulaar- ja torakaalkirurgia kliinikus (kaasautor). // EA (2001) 11; Pulsilaine analüüs – uus mitteinvasiivne meetod endoteeli funktsiooni hindamiseks (kaasautor). // EA (2003) 9; Is elective abdominal aortic aneurysm repair accompanied by high grade oxydative stress? (kaasautor). // Scand. J. Surg. 92 (2003) 3; Impact of oxydative stress on arterial elasticity in patients with atherosclerosis (kaasautor). // Am. J. Hypertention 19 (2006) 9.

B: TÜ BL II, 136; TÜK 200, 179, 185; TÜA 1982–2007, 111, 112, 238, 242, 247.

PULGES (a-ni 1980 **Pähn**), **Riina** (5. VI 1959, Väike-Maarja, Lääne-Virumaa), arstiteadlane, oftalmoloog; juristi t, Andres P-e abikaasa. Lõpetas 1977 Jõgeva Kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a. Oli 1985–89 Tartu Med-kooli silmahaiguste, nina-kõrva-kurguhaiguste ja kirurgia õpetaja, 1989–92 TÜ otorinol ja oftalmol kat-i asst, 1992–95 silmakliiniku asst,

1995–2000 v-ast, a-st 2006 TÜK arst-õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: silma eesmise segmendi kirurgia, keratoplastika, laugude plastika, orbita kirurgia. Eesti Silmaarstide Seltsi (1994), Eesti Kudede ja Organite Transplantatsiooni Ühingu (2003) ning Eur Refraktiivse ja Kataraktikirurgia Seltsi (2005) liige. 10 teadustr-t.

T: Silmaravimid (kaasautor A. Panov). Trt, 1995; Mõned vanaduskatarakti teket soodustavad seniteadmata tegurid. (kaasautor). // Eesti Rohuteadlane (1997) Lisa; Vanaduskatarakti riskitegurid. Originaalandmetega ülevaade (kaasautor). // EA (2000) 5; Vanaduskatarakti riskifaktori – perekondliku eelsoodumuse etioloogiline analüüs. (kaasautor). // EA (2000) 5; Polymorphic Glutathiones S-transferases as genetic risk factors for senile cortical cataract in Estonians (kaasautor). // Invest. Ophthalmol. Vis. Sci. 41 (2000) 8; Polymorphic glutathione S-transferase M1 is a risk factor of primary open-angle glaucoma among Estonians (kaasautor). // Exp. Eye Res. 71 (2000), 5.

B: TÜ BL II, 135–136; TÜK 200; 309; TÜA 1982–2007, 362, 367, 368.

PULK (snd **Lahk**), **Helgi Maie** (16. VIII 1923, Tartu), inglise filoloog; töölise t, Jaan P-a abikaasa. Lõpetas 1941 Tartu 3. Kk-i, 1949 TÜ filos-tsk-a inglise filol-na. Oli 1949–61 TÜ võõrk-te kat-i v-õpetaja, 1961–84 inglise k-e kat-i v-õpetaja. Õpetanud inglise k-t põhik-ena, lugenud erikursusi grammatikast ja stilistikast; koost õppevahendeid. – Uurinud tänapäeva inglise k-e grammatikat ja leksikol-t. Üle 10 teadustr-e.

T: Texts for physicists. Trt, 1960; Ühendid eessõnadega *into* ja *to* eesti kohasusteid märkiva illatiivi vastetena kaasaegses inglise keeles. // TÜ Toim 149 (1964); Reader in English and American literature. Trt, 1969; Eessõnalistest tegu-, omadus- ja nimisõnadest tänapäeva inglise keeles. // TÜ Toim 345 (1975); A selection of english proverbs and idiomatic expressions (kaasautor). Trt, 1977; Some english prepositions and their use. Tln, 1978; Phrasal verbs in present-day English. Trt, 1981.

B: AAUT III, 421; TÜ BL I, 239.

PULK, **Jaan** (6. XII 1912, Hummuli v, Viljandimaa – 26. VI 1990, Tartu), õigusteadlane; talurentniku p, Helgi Maie P-a abikaasa. Lõpetas 1933 Valga Ühisgümni-i, 1938 TÜ õigustsk-a, oli 1946–49 TÜ asp LÜ juures, õigusknd (1956, TÜ), vk “Töö õiguslik organiseerimine kolhoosides (Eesti NSV materjalide alusel)”. Oli 1934–35 Tartu

depoo vagunite kütja, 1937–40 Õpetajate Koja peasekr, 1938–41 TÜ asst, 1939–40 vandeadvokaat K. Kure abi (Tallinnas), 1940–41 ENSV Rkl Plaanikomisjoni ökon ja kohaliku tööstuse sektori juh, 1941–45 Nõuk armees, 1949 TÜ riigi- ja rahvusv õiguse kat-i asst, 1949–54 tsiviilõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja, ühtlasi 1951–52 EPA põllum ökon ja org-se kat-i asst, 1952–58 v-õpetaja, 1958–74 Tartu Õigusnõuandla adv; a-st 1974 pensionil. Õpetanud Rooma eraõigust, EPA-s kolhoosiõigust ja põllum ökon-t. – Uurimisvaldkond: tööõigus kolhoosides. Töid kolhoosiõigusest ja põllum ökon-st.

B: AAUT III, 204; TÜ BL I, 441–442; EPA BL I, 68–69.

K. Siilivask

PULK-PIATKOWSKA (a-ni 2000 **Pulk**), **Reet** (25. VI 1963, Pärnu), kunsti- ja arhitektuuriajaloolane; õpetaja t. Lõpetas 1981 Pärnu 1. Kk-i, 1987 TÜ ajaloo osk-a (kunstiajaloolase lisaerialaga), 2001 Euroök-i sisekujunduskunstniku erialal. Oli 1987–88 EAA v-metoodik ja Tartu Kivilinna Gümni-i ajalooõpetaja, 1988– Tartu Kunstimuuseumi teadussek, a-st 2006 ka näitusemaja juh, ühtlasi oli 1993–95 Tartu Kunstikooli ja 2001–03 Euroök-i kunstiajaloo lektor. – Uurimisvaldkonnad: kunsti- ja arh-ajalugu. Avaldanud töid eesti maalikunstnikest, koost näitusi eesti ja väliskunstist, kirjutanud näituseülevaateid. Teinud arh-ajaloolisi uuringuid arh-mälestiste restaureerimiseks Tartus, Lõuna-Eestis jm (Joosu, Mäksa, Rasina mõis, Uhti kõrts, Tartu ajalooline haavakliinik jt), uurimistulemusi säilitatakse Muinsuskaitsearhiivis. EKABL kaasautor. Eesti Kunstnike Liidu (1994) ja Rahvusv Muuseumide Nõukogu (ICOM) liige (1995).

T: Ants Laikmaa ja tema ateljeekool 1903–1932 (kaasautor T. Talvistu). Trt, 1996; *Academia Gustaviana* hoone Tartus. // Muinsuskaitse ar 2004. Tln, 2005; Eesti kunstnikud Pariisis (kaasautor R. Mark). Tln, 2005; Tartu Kunstimuuseumi kroonika 1990–2005 (kaasautor). Trt, 2005; Alfred Kongo 1906–1990 (kaasautor J. Kivimäe). Trt, 2006.

PULLAT, Janne (16. IV 1974, Kohtla-Järve), keemik; elektriku t. Lõpetas 1992 Valga Gümni-i, 1998 TÜ keemia osk-a ja 1998 TÜ õpetajakoolituse (põhikooli keemia õpetaja kutsega), 2000 TÜ füüs ja elektrokeemia inst-i mag-i, *M.Sc.* füüsikal-s ja elektrokeemias (2000, TÜ), vk “Plii(II)ioonide ja polükarboksüülhapete vahelise

komplekseerumisreaktsiooni tasakaalu uurimine” (Trt, 2000), a-st 2002 MRI doktorant, *Ph.D.* (2008, TÜ), vk “Design, functionalization and application of *in situ* synthesized oligonucleotide microarray”. Oli 1998–2001 TÜ füüsikal keemia inst-i laborant, 2001–07 Eesti Biokeskuse biotehnol osk-a erakorr teadur, ühtlasi 2002–03 ja 2004–06 Heidelbergis Saksa Vähiuuringute Inst-i külalistedur, 2008– TÜ Eesti Geenivaramu erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: metalliioonide ja polükarboksüülhapete komplekseerumisreaktsiooni kineetika; mol-diagnostikas DNA analüüsil kasutatavate oligonukleotiidide mikrokiipide disain ja funktsionaliseerimine, oligonukleotiidkiibi multipleksse seondumisreaktsiooni füsikokeem iseloomustamine ja reaktsioonitingimuste standardiseerimine. Saanud 2003 Eur Teadusfondi funktsionaalse genoomika programmi noore teadlase stipendiumi. Saksa Vähiuuringute Keskuse vilistlaskogu liige, Rahvusv Tsütokiini Ühingu liige. Üle 10 teadustr-e.

T: Polygraphy and stripping voltammetry of lead-polycarboxylate complexes on dropping mercury and rotating disc electrodes (kaasautorid H. Keis, J. Kruusmaa). // Eesti TA Toim. Keemia 49 (2000) 3; Simultaneous typing of HPV strains by microarray analysis (kaasautor). // Eur. J. Human Genetics 10 (2004) Suppl 1; Mit der Geniom Microarray-Technologie HPV-Genotypen auf der Spur (kaasautor). // BIOSpektrum (2007); Optimization of candidate-gene SNP-genotyping by flexible oligonucleotide microarrays; analyzing variations in immune regulator genes of hay-fever samples (kaasautor). // BMC Genomics 8 (2007) 12; Arrayed primer extension reaction for genotyping on oligonucleotide microarray (kaasautor A. Metspalu). // Methods in Mol. Biol. 444 (2008).

B: <http://www.etis.ee>

PULLAT, Raimo (3. IV 1935, Tallinn), ajaloolane; laevamehaaniku p, Risto P-i isa. Lõpetas 1953 Rakvere 1. Kk-i, 1958 TÜ ajaloo osk-a, õppis 1958–60 samas kaugõppes kunstiajalugu, 1961–64 TA AI asp, ajalooknd (1964, Eesti TA), vk “Tallinna elanikkonna sotsiaalne koosseis 1870–1917”, ajaloodr (1972, Eesti TA), vk “Eesti linnarahvastik 18. sajandi lõpust kuni 1940”, filoso-dr (1998, Oulu Ük), vk “Die Stadtbevölkerung Estlands im 18. Jahrhundert” (Mainz, 1997). Poola Teaduste ja Kunstide Akad välisliige (2001). Läti TA (2005) ja Lublini Johannes Paulus II nim Katoliikliku Ük-i audr (2005). Oli

1958–61 ETV toim, 1965–74 TA AI v-teadur, 1974–78 sektorijuh, 1978–80 teadusdir, 1985–90 dir, 1990–2000 FSÕI (a-st 1994 RASI) ja TPÜ v-teadur ja uurijaprof ning Soome Akad ja Oulu Ük-i v-teadur, Saksamaa, Poola jt maade ük-de külalisprof ja lektor, 2000–05 TPÜ (a-st 2005 TLÜ) linnakultuuri õt-i asutaja (2000) ja juh, prof, a-st 2005 emeriitprof. Ühtlasi oli 1966–74 TÜ ajaloo osk-a õppejõud ja 1974–81 prof linnaajaloo alal. Kirjastuse Estopol OÜ asutaja (1992). – Uurimisvaldkonnad: Ida- ja Põhja-Euroopa rahvastiku-, linna- ja kultuuriajalugu, Eesti-Poola-Soome suhted. Korraldas Tallinna arhiivi tagasitoomise Saksamaalt. Kinkis 2007 Rahvusrmtk-le Poola ajalooallikate sarja *Elemente ad Fontium Editiones* (76 kd-t). Nõuk Eesti tööliklassi ajaloo üldkäsitluse vast toim (rmt ilmus 1985, vene k), armt-u ”Vana Tallinn” (I (V) – XIX (XXIII) väljaandmise taastaja, peatoim ja väljaandja (1991–2008). Eesti linnade ajalugude üldkäsitluste koost. Oli NSVL-s ajaloolise demograafia konv-de idee autor ja alusepanija, rahvusv projekti *Modus vivendi: Eesti linlaste igapäevaelu, mentaliteet, kultuur* tead juht. Saanud ETF-i, Eur Ajaloo Inst-i (Mainz), Dt. *Forschungsgesellschaft*’i, DAAD-i, Soome Akad, Alko, Alfred Kordelini, Kone, Vihuri, Stefan Bathory, Miaskowski Fondi jm grante ning stipendiume. Turu Ajaloo Seltsi (1969), Põhjameremaade Ajaloo Seltsi (1977), Vab Loodus- ja Ühisk-ateaduste Koord-nõukogu aseesimees (1980–85), NSVL TA ajaloolise geogr ja ajaloolise demogr nõukogu aseesimees (1980–90), Soome Ajaloo Seltsi liige (1982), Põhja-Eur Ajaloo Assots-i liige (Aberdeen, 1995), Poola-Skandinaavia Inst-i (Kopengaagen) liige (1998), Eesti Demogr Assots-i liige (1998), armt-u *Acta med-hist Rigensia* toim-koll-i liige (1999), Vahemeremaade, Kesk- ja Ida-Eur ja Euraasia (Venemaa ja Türgi) Rahvusv Ük-devahelise Keskuse (Roomas) juhatuse liige (2004) jmt teadusorg-de liige. Tallinna aukodanik (1996), Poola Vabariigi Teenete Ordeni Rüütlirist (1999), Adam Mickiewiczi medal (2001), Valgetähe IV kl teenetemärk (2005), Poola Vabariigi Teenete ordeni IV kl Ohvitseririst (2005), Soome Vabariigi Lõvi Rüütelkonna I järgu Rüütlirist (2005), Läti Vabariigi Tunnustuse Risti orden (III kl), Tunnustuste Risti Komandör (2006). Balti Assamblee teaduspreemia (2001), Stanisław Sawicki nim teaduspreemia (Kopenhaagen, 2004); EV kultuuripreemia (2006, koll-i juht), Balti TA medal (2007). Üle 300 teadustr-e.

T: Tallinnast ja tallinlastest: nihkeid elanikkonna sotsiaalses koosseisus 1871–1917. Tln, 1966; Eesti linnad ja linlased XVIII sajandi lõpust kuni 1917. aastani. Tln, 1972; Tallinna

ajalugu 1860-ndate aastateni (koost, kaasautor). Tln, 1976; Linnad kodanlikus Eestis: ajaloolis-demograafiline käsitlus. Tln, 1978; Über die Formierung der Tallinner Stadtbevölkerung im 18 Jahrhundert und die Rekonstruktion der Zeitreihen in der geschichtlichen Demographie (anhand der Kirchenbücher) (kaasautor U. Mereste). // Kölner Vorträge und Abhandlungen zur Sozial- und Wirtschaftsgeschichte 34 (1982); Võru linna ajalugu. Tln, 1984; Buch und Leser im Reval des 18. Jahrhunderts. // Aufklärung in den Baltischen Provinzen Russlands. Köln. Weimar. Wien, 1996; Salapiiritusevedu Eestist Soome 1919–1939. Tln, 1993 (soome k: Oulu, 1993); Suomi ja Puola. Suhteita yli Itämeren. 1917–1941. Helsinki, 1997; poola k: Warszawa, 1998; Die Nachlaßverzeichnisse der deutschen Kaufleute in Tallinn 1702–1750. Bd I. Tln, 1997; Bd. II. (1752–1775), Tln, 2002; Bd. III. (1777–1800), Tln, 2004; Versailles’st Westerplatteni. Eesti ja Poola suhted kahe maailmasõja vahel. Tln, 2001 (poola k: Kraków, 2003); Lootuste linn Peterburi ja eesti haritlaskonna kujunemine kuni 1917. Tln, 2004; Briefwechsel zwischen Jan Baudouin de Courtenay und Jooseppi J. Mikkola aus den Jahren 1898–1926. Kraków, 2004; Die Nachlassverzeichnisse der Einwohner der Stadt Pernau 1702–1800. Tln, 2005; Die Nachlassverzeichnisse der Handwerker in Tallinn 1706–1803. Tln, 2006; Johann Christoph Brotze. *Estonica* (projektijuht, kaasautor, vast toim). Tln, 2006. **B:** TÜ BL I, 43–44; EE 14, 382; TPÜ läbi aegade, 90, 127; *Linstedt, R.* Tallinnan muistot palavaat kottiin. // Suomen Kuvalehti (1990) 28. IX; *Kivimäe, J., Gustavson, H.* Raimo Pullat 60. // Vana Tallinn V (IX). Tln, 1995, 5–9; *Wątróbski, L.* Zafascynowany Polska, rozmowa z prof. dr Raimo Pullaten z Tallinna. // Dziennik Polski (Londyn) (1997) 26. IV; *Vsevirov, D.* Raimo Pullat 65. // Vana Tallinn X (XIV). Tln, 2000, 13–14; *Raukas, A.* Läbilõõgivõimeline uurija. // Päevaleht (2000), 3. IV; *Vsevirov, D.* Raimo Pullat 70. // Vana Tallinn XVI (XX). Tln, 2005, 10–13; Raimo Pullat Läti Teaduste Akadeemia audoktoriks. // Postimees (2005) 2. IV; Raimo Pullat. Doktor Honoris Causa Katolickiego Uniwersitetu Lubelskiego Jana Pawła II 17 listopada 2005. Lublin, 2005; Raimo Pullat. Valikbibliograafia 1964–2005 (koost L. Aarma, L. Suurmaa). Tln, 2005.

PULLAT, Risto (27. XI 1966, Łodz, Poola), õigusteadlane, kriminoloog; Raimo P-i p. Lõpetas 1985 Tallinna 21. Kk-i, õppis 1985–91 TÜ õigustsk-s, lõpetas 1996 Eesti Riigikaitse Akad-a uurimiskolledži, sotsiol-mag (2002, TPÜ), vk “Organiseeritud

kuritegevus taasiseseisvunud Eestis”, a-st 2004 TLÜ doktorant, õigusdr (2009, Läti Politseiakad), vk Organized crime related drug trafficking in the Baltic Sea region. Police point of view.” Täiendas end 1991–93 Helsingi Ük-i õigustsk-s. Oli 1993–2004 erinevatel ametikohtadel rahandus-, sise- ja justiitsminist-i haldusalas ja kohalikus omaval, 2004–Sisekaitseakad politseikolledži politseiõpetuse inst-i juh. Loenguid org kuritegevusest; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: organiseeritud kuritegevus Läänemere regioonis. Armt-u “Vana Tallinn” toim-koll-i liige (1995). New Yorgi osariigi politsei Henry F. Williamsi Assots-i liige (1996), Helsingi Ük-i õigustsk-a õigussotsiol töörühma liige (2004). Poola Vabariigi Kuldne teeneterist (2005). 8 teadustr-t, sh 4 monogr.

T: The Restauration of the Independence of Estonia. 1991. // The Finnish Yb. of Int. Law. II. Helsinki, 1991; Organiseeritud kuritegevus. Levik taasiseseisvunud Eestis ja naaberriikides. Tln, 2002; Järjestäytynyt rikollisuus Nyky-Virossa ja naapurimaissa. Helsinki, 2003; Aspekty zorganizowanej przestępczości w Estonii. // Polska Akad Umiejętnosci. Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych. Kraków, 2004; Organiseeritud kuritegevusega seotud uimastiäri Läänemere maades. Politseiline vaade. Tln, 2008 (ilm 2009 ka inglise k-s).

PULLERITS, Albert (8/20. I 1892, Holstre v, Viljandimaa – 1967, Saksamaa); majandusteadlane, statistik; koolijuhataja p. Lõpetas Pärnus gümni-i, õppis 1911–15 Peterburi Põllum Inst-i kõrgematel põllum-kursustel. Oli 1912–20 mitmel pool Venemaal põllum-statistik (sh 1917–20 Kubanimaal põllum-stat-asutuste juh), 1921–27 Riigi Stat Keskbüroo juh ja 1927–40 dir, ühtlasi a-st 1935 Konjunktuuriinst-i dir, 1941 Tallinna Linna Stat-büroo dir, 1941 (sept–nov) Eesti Stat Val juh. Läks 1944 Saksamaale. – Töid statistikast. Oli Eestis ühtse rkl stat-teenistuse rajaja, sh Riigi Stat Keskbüroo (1921), Põllumaj Konjunktuuribüroo (1930) ja selle baasil (1934) Konjunktuuriinst-i organiseerija; saavutas Eesti stat viimise rahvusv tunnustatud tasemele. Oli 1922 kuukirja “Eesti Statistika” asutaja, 1930–34 nädalikirja “Põllumajanduseturg”, a-st 1934 kuukirja “Konjunktuur” ja a-st 1935 nädalikirja “Majandusteated”, teoste *Estland. Volk, Kultur, Wirtschaft* (1931, inglise k-s 1935, 1938), “Eesti – 20 aastat iseseisvust sõnas ja pildis” (1939, 21996) toim, koos A. Toomsiga Eesti aadressrmt-e (1934–1935, 1936–1937, 1938) koost, armt-te *The Estonian Yearbook* (1927, 1929) toim. Rahvusv Stat Inst-i

liige (1926), Ungari Stat Ühingu auliige (1927), Rahvusvah Administratiivteaduse Inst-i (1933) ja Am Ökonomeetria Seltsi (1936) liige. Valgetähe III kl teenetemärk (1938).

T: Eesti majandusline elu. // “Kaja” tähtsrt (1922); Statistika korralduse üldjooned ühistegelistes asutustes. // Eesti Statistika (1923) 4; Väliskaubanduse arvestamise põhimõtted. Tln, 1924; Mulgid arvudes. // Mulkide almanak. Tln, 1936.

B: EBL TK, 204; EAT, 163.

T. Kollo

PULLERITS (a-ni 1963 **Iisjan**), **Heivi** (25. VIII 1938, Tartu), kultuuriloolane ja museoloog; raudteemetniku t, Rein P-u abikaasa, Priit ja Teet P. ema. Lõpetas 1956 Tartu 2. Kk-i, 1961 TÜ vene k-e ja kirj-e osk-a, 1968 kaugõppeasp-i TÜ-s, filol-knd (1975, TÜ), vk “Vene dramaturgia Eestis (kuni 1940)”. Oli 1961–66 Teatri- ja Muusikamuuseumi teadur, 1966–79 Tartu Linnamuuseumi filiaali (O. Lutsu Majamuuseumi) juh, 1979–2002 Tartu Linnamuuseumi dir, 2002– j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kultuurilugu, museol. ENSV tnl kultuuritöötaja (1988). Valgetähe V kl teenetemärk (2004). 15 teadustr-t.

T: О постановках пьесы М. Горького “На дне” на эстонской сцене (до 1940 года). // Уч. зап. ТГУ 217 (1968); Eduard Vilde ja teater (koost, kaasautor). Tln, 1965; Liina Reiman (1891–1961). Tln, 1966; Oskar Luts ja teater. Trt, 1969; A. Ostrovski ja Eesti (1940. aastani). // KK (1973) 4; Idatuuled. // KK (1974) 6; Kui päikest sõelaga tehti (kaasautor). Tln, 1974; Oskar Luts lastekirjanikuna. Trt, 1975; Oskar Luts ja “Noor-Eesti” kirjastus. // KK (1977) 1; Tartu “Uus Teater” 1892–1909. // Tartu Linnamuuseumi ar IV. Trt, 1998; Eesti muuseumiseadusest. // Muuseum (1998) 4; Нужен ли тысячелетнему городу свой музей. // Исторические музеи в системе города. М, 1997; Millest jutustavad Narva mnt 23 hindamisaktid aastatest 1790, 1859, 1863. // Tartu Linnamuuseumi ar V. Trt, 1999; Tartu. Ajalugu ja kultuurilugu (koost, kaasautor ja kaastoim). Trt, 2005.

PULLERITS (a-ni 1981 **Paasik**), **Monika** (22. VIII 1960, Tallinn), muusikapedagoog; töölise t. Lõpetas 1978 Tallinna 22. Kk-i, 1985 TRK-i muusikaped erialal, oli 1995–98 TPÜ magistrant ja 1999–2004 doktorant; ped-mag (1998, TPÜ), vk “Orffii

muusikaõpetuse süsteemi elementide kasutamise võimalusi muusikakasvatases” Tln, 1997), *Ph.D.* (kasv-teadused, TPÜ, 2004), vk “Muusikaline draama algõpetuses – kontseptsioon ja rakendusvõimalusi lähtuvalt C. Orffi süsteemist” (Tln, 2004). Täiendas end 1995, 1997, 1999, 2002, 2006 Salzburgi Mozarteumi Ük-i Orffi Inst-s. Töötas a-st 1985 õpetajana alushariduses ja algõpetuses, oli 1996–2005 EMA/EMTA koolimuusika inst-i õppejõud, 2005– dots, a-st 2002 ka TPÜ/TLÜ õppejõud. Loengukursused: Orffi ped, muusikakasv alushariduses, muusika, liikumine ja draama. Koost õppevahendeid, sh üldhariduskoolide õpikuid. – Uurimisvaldkond: muusikaõpetuse didaktika. Arendanud välja ja kohandanud Orffi ped õpetuslikud põhimõtted Eesti alusharidusse ja koolimuusikasse. Põhikooli ja gümni-i rkl õppekava muusika ainetöörühma liige (2005–). Aasta õpetaja 2003. Üle 20 teadustr-e.

T: Kõik võib olla muusika. Käsiraamat õpetajatele. Tln, 1998; Kõnekeelest regilauluni. // Laps ja folkloor. Tln, 1999; Häälest, helidest ja muusikast väikelapse kasvukeskkonnas. // Väikelaps ja tema kasvukeskkond II. Tln, 2001; Õppija ressursid ja elementaarne muusikaõpetus. // Sotsiaal- ja kasvatusteaduste dialoog ja ühishuvid. Tln, 2002; Koolimuusika – kõnemängust pillimänguni. Tln, 2004; Laps ja muusika. // Laps ja lasteaed – lasteaiaõpetaja käsiraamat. Trt, 2005; Imiteerimis- ja improviseerimismängud muusikalises tegevuses. // Muusika ja kunsti õpetamisest. Tln, 2006.

PULLERITS, Priit (30. VII 1965, Tartu), ajakirjandusteadlane; Rein ja Heivi P-u p, Teet P-u vend. Lõpetas 1983 Tartu 2. Kk-i, 1990 TÜ žurnalistika osk-a, *M.A.* ajakirjanduses (1995, TÜ), vk “Uudis. Olemuslugu. Juhtkiri” (Trt, 1997). Täiendas end 1990 Columbia Ük-i (New York) ajakirj-e koolis; oli 1995 Alfred Friendly stipendiaat ajakirja *Newsweek* toim-s Washingtonis; 1997–98 Fulbrighti stipendiaat Marylandi Ük-i (*College Park*) ajakirj-kolledžis. Oli 1990–91 TÜ ajakirj avaliku arvamuse labori n-teadur, 1991 žurnalistika kat-i õpetaja, 1991–1995 žurnalistika osk-a ja 1995–1998 ajakirj osk-a asst, 1999– TÜ sotsiaalsk-a ajakirj ja kommunikatsiooniosk-a ajakirj õt-i õu täitja; ühtlasi 1993–98 ajakirja “Favoriit” peatoim, 1998– ajalehe “Postimees” v-toim (sh 1999–2001 nädalalisa “Arter” v-toim). Õpetanud järgmisi kursusi: uudis ajakirj-s, juhtkiri, olemuslugu, ajakirj-meisterlikkus, välisajakirj, erikursus Ameerika ajakirj-st,

publitsistlikud žanrid, arutlevad žanrid, uuriv ajakirj, uudise sotsiol, reporteritöö; koost õppevahendeid.

T: Eesti ajalehtede huumori- ja satiirilood aastatel 1904–1914. Trt, 1990; Ajakirjanduse põhižanrid. Uudis. Olemuslugu. Juhtkiri. Trt, 1997; Uudise töövihik (kaasautor M. Raudsaar). Trt, 2001; USA ajakirjandus. Kõmukuningast meediamagnaatideni. Trt, 2003.

B: TÜ BL II, 136.

PULLERITS, Rein (20. X 1937, Tallinn), keemik; Jaan P-u p, Heivi P-u abikaasa, Priit ja Teet P-u isa. Lõpetas 1956 Tõrva Kk-i, 1961 TÜ keemiaosk-a, 1969 asp-i, keemiaknd (1970, TÜ), vk “Потенциал нулевого заряда и закономерности адсорбции предельных спиртов на висмутовом электроде”. Oli 1961–63 TÜ anorg keemia kat-i v-laborant, 1963–66 ja 1970–71 elektrokeemia labori n-teadur, 1971–80 juh, 1980–82 anorg keemia kat-i v-õpetaja, 1982–92 dots, 1993–2002 füüsikal keemia inst-i dots, 1980–88 ka füüsika-keemiatsk-a teadusprodekaan. Õpetanud üldist ja anorg keemiat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: elektrokeemia – elektrilise kaksikkihi ehitus ja adsorptsioon. Uurinud ka TÜ keemiaosk-a lähiajalugu. Olnud õpilaste keemiaolümpiaadide korraldaja ja žürii esimees a-st 1992, rahvusv-te keemiaolümpiaadide juht a-st 1994. Koost 13 eesti- ja 12 inglisk-set kogumikku “40.–52. Keemiaolümpiaad” (Trt, 1993–2005). Üle 30 teadustr-e ja ligi 100 art-t keemiaolümpiaadidest.

T: Определение потенциала нулевого заряда висмута (kaasautorid U. Palm, V. Past). // Электрохимия 2 (1966) 5; О теоретической интерпретации кривых дифференциальной емкости висмутового электрода (kaasautorid U. Palm, V. Past). // Электрохимия 5 (1969) 8; TRÜ keemiaosakond 1947–1972 (koost-id). Trt, 1972; TRÜ keemiaosakond. Sissejuhatus erialasse. I–II (vast toim). Trt, 1978; Tartu Ülikooli keemiaosakond 1977–86 (vast toim). Trt, 1988; Keemia ülesandeid kõrgkoolidesse astujaile. Tln, 1985; Keemiaülesannete lahendamine (kaasautor M. Mölder). Tln, 2000, 2001.

B: TÜ BL I, 301; II, 136.

PULLERITS (a-ni 1993 **Käärrik**), **Rille** (20. VII 1969, Tartu), arstiteadlane, reumatoloog; talupidaja t, Teet P-u abikaasa. Lõpetas 1987 Tabivere Kk-i, 1993 TÜ arstitsk-a, 2005 doktorantuuri Göteborgi Ük-s, med-dr (2005, Göteborgi Ük), vk “The inflammatory and immunogenic properties of the receptor for advanced glycation end products and its ligand, high mobility group box chromosomal protein 1” (Göteborg, 2005). Oli 1993–98 TÜ intern, a-st 2005 Göteborgis Sahlgrenska Ük-ihaigla arst. – Uurimisvaldkond: reumatol. Uurinud pms põletikku tekitava tsütokiini HMGB1 ja tema vaba retseptori SRAGE immunogeenseid omadusi ja rolli kroonilise liigesepõletiku tekkes. Pidanud ettekandeid erialakongressidel. Rootsi Arstide Seltsi (a-st 2002) ja Göteborgi Arstide Seltsi (a-st 2004) liige. Rootsi Arstide Seltsi auhind (2001), Skandinaavia Reumatol Kongressi auhind (2003). 10 teadustr-t.

T: High mobility group box chromosomal protein 1, a DNA binding cytokine, induces arthritis (kaasautor). // *Arthritis Rheum.* 48 (2003) 6; Cytochrome c-a mitochondrial apoptosis-related protein – induces arthritis (kaasautor). // *Rheumatology* 44 (2005) 1; Decreased levels of soluble receptor for advanced glycation end products in patients with rheumatoid arthritis indicating deficient inflammatory control (kaasautor). // *Arthritis Res. Ther.* 7 (2005) 4.

PULLERITS, Teet (23. IV 1967, Tartu), arstiteadlane, allergoloog; Rein ja Heivi P-u p, Priit P-u vend, Rille P-u abikaasa. Lõpetas 1985 Tartu 2. Kk-i, 1993 TÜ arstitsk-a, med-dr (1999, Göteborgi Ük), vk “Intervention studies in rat allergy model and in human patients with seasonal allergic rhinitis” (Göteborg, 1999). Oli 1993 TÜ intern, 1994–99 Göteborgi Ük-i doktorant, 2000–03 Göteborgi Ük-i haigla intern, a-st 2004 teadusresident. – Uurimisvaldkond: pms immunoglobuliin (Ig) E tekke regulatsiooni ja antileukotrieenide ning glükokortikoidide mõju allergilisele põletikule. Saanud 4 stipendiumi. Eur Allergia ja Kliinilise Immunol Akad (2002), Rootsi Arstide Seltsi (2002), Rootsi Allergol-ühingu (2003) liige. U 50 teadustr-t.

T: An intranasal glucocorticoid inhibits the increase of specific IgE initiated during birch pollen season (kaasautor). // *J. Allergy Clin. Immunol.* 100 (1997) 5; An IL-2-toxin, DAB389IL-2, inhibits delayed-type hypersensitivity but enhances IgE antibody

production (kaasautor). // J. Allergy Clin. Immunol. 103 (1999) 5; Effect of seasonal allergen exposure on mucosal IL-16 and CD4+ cells in patients with allergic rhinitis (kaasautor). // Allergy 56 (2001) 9; Comparison of a nasal glucocorticoid, antileukotriene, and a combination of antileukotriene and antihistamine in the treatment of seasonal allergic rhinitis (kaasautor). // J. Allergy Clin. Immunol. 109 (2002) 6; Increased number of CD34+ cells in nasal mucosa of allergic rhinitis patients: inhibition by a local corticosteroid (kaasautor). // Clin. Exp. Allergy 35 (2005).

PULLERITS, Tõnu (19. IX 1962, Võru), füüsik; agronoomi p. Lõpetas 1981 Võru 1. Kk-i, 1986 TÜ füüsikaosk-a, oli FI asp, *Ph.D.* (füüsika, 1991, TÜ), vk “Primary energy transfer in photosynthesis. Model calculations”. Täiendas end 1992 Amsterdami vabaüks, 1993–94 Umeå ja Lundi ük-s. Oli 1994–97 Lundi Ük-i keem füüsika osk-a külalisteadur, 1997– dots. Loengukursused: füüsikal keemia, optilised meetodid molekulaarspektroskoopias. – Uurimisvaldkond: fotosüntees: esmane energia ülekanne fotosünteesis, suunatud ülikiired dünaamilised protsessid korrastatud süsteemides, uued fotoaktiivsed materjalid, päikesepatareid. Esitanud (koos kaastöötajatega) fotosünteesi esmaenergiaülekanne üksikasjaliku kirjelduse ning teinud kindlaks, et ergastatud seisund fotosünteesivas antennis on delokaliseerunud üle mitme klorofüllimolekuli. EFS asutajaliige. Üle 70 teadustr-e.

T: Exciton delocalization length in the B850 antenna of *Rhodobacter sphaeroides* (kaasautorid M. Chachisvili, V. Sundström). // J. Phys. Chem. B 100 (1996); Electron-phonon coupling and vibronic fine structure of light-harvesting complex II of green plants. Temperature dependent absorption and highresolution fluorescence spectroscopy (kaasautor). // J. Phys. Chem. B 101 (1997); Photosynthetic light harvesting: reconciling dynamic and structure of purple bacterial LH2 reveals function of photosynthetic unit (kaasautorid V. Sundström, R. van Grondelle). // J. Phys. Chem. B 103 (1999); Exciton states and relaxation in molecular aggregates: numerical study of photosynthetic light harvesting. // J. Chinese Chem. Soc. 47 (2000); Exciton delocalization probed by excitation annihilation in the light-harvesting antenna LH2 (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 86 (2001); Fluorescence depolarization dynamics in the B850 complex of purple bacteria. // Chem. Phys. 275 (2002); Spectroscopic units in conjugated polymers. A quantum

chemically founded concept (kaasautor W. J. D. Beenken). // J. Phys. Chem. B 108 (2004).

B: EE 14, 382; EUPT.

PULLISAAR, Olar (29. IV 1950, Tallinn), arstiteadlane, südamearst; arsti p. Lõpetas 1968 Tallinna 10. Kk-i, 1974 TÜ arstitsk-a. Oli 1974–80 Tallinnas Kivimäe haigla kopsuarst, 1979–89 ÜMPI v-teadur, 1989–91 TÜ kardiovaskulaarkirurgia Tallinna Teaduskeskuse v-teadur, 1992–96 töötas Kuopio ja Turu ük-de jt Soome keskuste haiglates, a-st 1996 Tallinna Mustamäe haigla kardioloog. – Uurimisvaldkond: südamehaiguste diagnostika ja ravi. Eesti, Soome ja Euroopa kardiol-de seltside liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Результаты экстренного поведения коронарографии и левой вентрикулографии у больных с острыми нарушениями коронарного кровообращения (kaasautor) // Кардиология 22 (1982) 4; Alarmingly high occurrence and case fatality of acute coronary heart disease events in Estonia: results from the Tallinn AMI register 1991–94 (kaasautor). // J. Intern. Med. 246 (1999) 1; Epidural infusion of bupivacaine and fentanyl reduces perioperative myocardial ischaemia in elderly patients with hip fracture – a randomized controlled trial (kaasautor). // Acta Anaesth. Scand. 44 (2000) 9; The breakdown of fatal heart rate dynamics predicts prolonged postoperative myocardial ischemia (kaasautor). // Anesth. Analg. 98 (2004) 5.

B: TÜ BL II, 136.

PULLMANN, Helle (15. X 1975, Viljandi), psühholoog. Lõpetas 1998 TÜ psühhol osk-a, 2000 samas magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri; psühhol-mag (2000, TÜ), vk “Üldine enesehinnang: selle mõõtmine ja seosed kooliedukusega” (Trt, 2000), *Ph.D.* (psühhol, 2005, TÜ), vk “Eesti koolilaste vaimse võimekuse ja isiksuseomaduste areng” (Trt, 2005); a-st 2006 Helsingi Ük-i psühhol osk-a järelldr. Oli 2001–05 TÜ psühhol osk-a projektijuht ja õu täitja, 2005–06 erakorr teadur, 2006– erakorr v-teadur. Koost gümni-iõpikuid. – Uurimisvaldkonnad: isiksusepsühhol, minakontseptsioon, vaimsed võimed, kultuuripsühhol. Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Tippkeskuse isiksuse ja taju

uurimisgrupi liige. Eesti Psühholoogide Liidu liige (a-st 2002). Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Tippkeskuse aasta publikatsioonipreemia (2004). Üle 20 teadustr-e.

T: The Rosenberg self-esteem scale: Its dimensionality, stability and personality correlates in Estonia (kaasautor J. Allik). // *Personality and Individual Differences* 28 (2000) 4; Personality development from 12 to 18 years of age: Changes in mean levels and structure of straits (kaasautor). // *Eur. J. Personality* 18 (2004) 6; The growth of IQ among Estonian schoolchildren from 7 to 19 (kaasautorid R. Lynn, J. Allik). *J. Biosocial Sci.* 36 (2004) 6; Towards more readable Big Five personality inventories (kaasautorid R. Mõttus, J. Allik). // *Eur. J. Psychol. Assessm.* 22 (2006) 4; Stability and change in adolescents' personality: A longitudinal study (kaasautorid L. Raudsepp, J. Allik). // *Eur. J. Personality* 20 (2006) 6; Dopamine receptor D2 polymorphism moderates the effect of parental education on adolescents' school performance (kaasautor). // *Mind, Brain Education* 2 (2008) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

PUMAN (a-ni 1989 **Haak**), **Ella** (23. IX 1969, Tartu), matemaatik; isa lukksepp, ema ins. Lõpetas 1987 Tartu 5. Kk-i, 1992 TÜ mat-osk-a, 1994 TÜ rakendusmat inst-i magistrantuuri, mat-mag (1994, TÜ), vk "Plastsete kooniliste koorikute optimeerimine", *Ph.D.* (mat, 2000, TÜ), vk "Optimization of plastic conic shells". Oli 1993–94 TÜ rakendusmat inst-i v-laborant, a-st 1994 teor meh õt-i teadur. Õpetanud programmeerimist, kõrgemat mat, andmetöötlust, arvutiõpetust, mat aluseid. – Uurimisvaldkond: õhukeseseinaliste plaatide ja koorikute optimeerimine. Sihtfinantseeritava teema "Rakendusmatematika ja mehaanika ülesannete modelleerimine (TMTRM0066)" ning ETF grandi 5693 "Elastsete-plastsete konstruktsioonide optimeerimine ja purunemine" põhitäitja. Üle 10 teadustr-e.

T: Optimal design of rigid-plastic conical shells of piece-wise constant thickness (kaasautor J. Lellep). // TÜ Toim 973 (1994); Optimization of plastic conical shells of piece-wise constant thickness (kaasautor J. Lellep). // *Structural Optimization*, 18 (1999) 1; Optimization of plastic conical shells loaded by a rigid central boss (kaasautor J. Lellep). // *Int. J. of Solids and Structures*, 37 (2000) 19; Optimization of conical shells of mises material (kaasautor J. Lellep). // *Structural and Multidisciplinary Optimization*, 22

(2001) 2; Inelastic conical shells with cracks (kaasautor J. Lellep). // J. Structural Mechanics, 38 (2005) 3.

B: TÜ BL II; 136.

PUNAB, Margus (19. IX 1966, Tallinn) arstiteadlane, androloog-uroloog; maaparandaja p. Lõpetas 1984 Tallinna 10. Kk, 1992 TÜ arstitsk-a, 1996–2000 TÜ kirurgiakliiniku doktorant, med-dr (2007 TÜ) vk „Male fertility and its risks factors in Estonia”. Oli 1992–93 TÜ günekol intern, 1993–96 androl-urol resident, a-st 1996 TÜK androloog-uroloog, a-st 2005 ka TÜK androl-keskuse dir. Läbinud 16 rahvusv täienduskursust Soomes, Lundis, Kaunases, Kopenhaagenis ja mujal. – Urinud meeste viljakust, selle riske, gen, prostatiiti ja leukotsütospermiat. Osalenud rahvusv uuringutes. Balti Androloogide Seltsi president (a-st 1997), Rahvusv Androl Seltsi nõukogu (a-st 1998), Eur Androl Akad juhatuse (2002–06), Sugulisel Teel Levivate Infektsioonide Eesti Ühingu juhatuse, Eesti Uroloogide Seltsi liige. Rahvusv Prostatiidi Fondi preemia (2003). Üle 20 teadustr-e, sh 5 rmt-t; 1 film.

T: Regional differences in semen qualities in the Baltic region (kaasautor). // Int. J. Androl. 25 (2002) 4; East-West gradient in semen quality in the Nordic-Baltic area: a study of men from the general population in Denmark, Norway, Estonia and Finland (kaasautor). // Hum. Reprod. 17 (2002) 8; The limit of leukocytospermia from the microbiological viewpoint (kaasautor). // Andrologia 35 (2003) 5; Association of in utero exposure to maternal smoking with reduced semen quality and testis size in adulthood: a cross-sectional study of 1,770 young men from the general population in five European countries (kaasautor). // Am. J. Epidemiol. 159 (2004) 1; Seminal microflora in asymptomatic inflammatory (NIH IV category) prostatitis (kaasautor). // Eur. Urol. 50, (2006) 6; The contribution of genetic variations of aryl hydrocarbon receptor pathway genes to male factor infertility (kaasautor). // Fertil. Steril: 88 (2007) 4.

B: TÜK 200, 373, TÜA 1982–2007, 179, 251; TÜA 1982–2007, 179, 251.

PUNG, Aarne (a-ni 1939 **Puns, Arnold**) (30. VI 1909, Kõnnu v, Harjumaa – 14. VIII 1994, Tallinn), loomakasvatusteadlane, tõuaretaja; talupidaja p, Andres P-a ja Silvia Noodla isa. Lõpetas 1929 Tallinna Poeglaste Kommertsgümni-i, 1938 TÜ agron-tsk-a,

1949–52 oli NSVL TA Morfol Inst doktorant, põllum-knd (1946, TÜ), vk “Tõuaretustöö aluseid ENSV piimakarja taastamisel”, põllum-dr (1953 NSVL TA Morfol Inst), vk käsitles Eesti veisetõugude kujunemist ja teid nende parandamiseks. Eesti TA liige (1954). Oli 1936–39 TÜ zootehn katsejaama asst, 1939–41 Tallinna Konjunkturiinst-i teadur, 1941–42 Punaarmees, 1942–43 Kasahhi RKN Sovhooside Val v-zootehnik, 1944–45 ENSV Plaanikomisjoni põllum-osk-a juh ja MI teadur, 1945–49 TÜ agraarökon ja plaanimaj kat-i juh, dots, 1947–49 ja 1951–53 ELVI tõuaretussektori juh, 1953–56 dir, 1952–54 EPA põllum-loomade aretuse kat-i juh, dots, 1954–79 kat-i juh, prof, 1958–61 ka EPA zootehn-tsk-a dekaan, 1979–94 EBI konsultantprof. Õpetanud põllum org-st, ökon-t, tõuaretust; koost õppevahendeid. – Uurimusi põllum-loomade (pms veiste) aretusest ja veisekasv-st. Mahukaim töö oli 1984 käsikirjas valminud Eesti veisekasv ajalugu käsitlev 6-köiteline “Veisetõugude aretuse ja selektsiooniteooria areng Eestis”. Olnud SP ja ENE toim-koll-i liige. APS-i liige, TA gen ja selektsiooni probleemnõukogu esimees, ENSV TA Presiidiumi liige (1964–73), Eesti Mustakirju Karja Tõuaretuse Nõukogu esimees (1964–81). ENSV ÜN saadik (1955–63). ENSV tnl teadlane (1977). Tööpunalipu orden (1958), K. E. v. Baeri medal, TA ja EPA teenetemedal. ENSV rkl teaduspreemia (1947, 1965). Üle 100 teadustr-e.

T: Tõuaretuse alused Eesti NSV piimakarja taastamisel. Trt, 1947; Veiste tõuaretus. Tln, 1949; Piistaoja must-valge kõrgaretuskari (kaasautor E. Keevallik). Tln, 1950; Produktiivloomade plaanilise aretuse alused. Tln, 1952; Eesti punase karja piimarasvasuse tõstmise tõuaretuse teel. // EPA kogumik 32 (1963); Eesti mustakirju veise tõug. Tln, 1965; Põllumajandusloomade aretus. Tln, 1966; Eesti punast tõugu veiste riiklik tõuraamat (kaasautorid S. Helde, H. Idarand). Tln, 1976; Põllumajandusloomade aretus (kaasautor R. Teinberg). Tln, 1982; 100 aastat veiste tõuraamatute pidamist Eestis. Tln, 1985.

B: AAUT III, 110–111; TÜ BL I, 408–409; II, 136; EPA BL I, 160, 175–176; II, 69; ELVI BL 20, 114, 134; ETA 1980–1985, 344; EE 14, 382; TÜ ajalugu III, 82, 182, 317, 318.

K.Siilivask

PUNG, Andres (19. V 1955, Tartu), muusikateadlane; Aarne P-a p. Lõpetas 1973 Tartu 2. Kk-i, õppis H. Elleri nim Tartu Muusikakoolis muusikateooriat, lõpetas 1978 TRK-i

muusikateaduse erialal, 1983 asp-i Rimski-Korsakovi-nim Leningradi Rkl Konserv-s. Oli 1983–90 TRK muusikateooria kat-i v-õpetaja, 1990–91 dots, 1991–92 kat-i juh, 1992–2003 TRK/EMA õppe- ja teadusprorektor, 2003– Haridus- ja Teadusmin-i kutse- ja täiskasvanuhariduse osk-a juh, ühtlasi EMA Tartu filiaali dots. Õpetanud erinevaid muusikateor kursusi; koost õppevahendeid. – Uurinud sonaadivormi 20. saj muusikas, ka muusikahariduse probleeme, kõrgema muusikahariduse ajalugu Eestis. Osalenud muusika-, kutse- ja täiskasvanuhariduse korraldamises. Eesti Muusikateaduse Seltsi asutajaliige (1992), Rahvusvah Eduard Tubina Ühingu asutajaliige (2000), SA INNOVE nõukogu esimees (2003), EK kutsehariduse peadirektorite nõukogu liige (2003), kutsehariduse nõuandva komitee liige (2004), Leonardo da Vinci programmi nõukogu liige (2004) jm haridus- ning kultuurinõukogude liige. EMA auliige (2004). Üle 20 teadustr-e.

T: Sonaadivorm Hindemithi loomingus. // TMK (1983) 8; Tallinna Riiklik Konservatoorium 70. Tln, 1989; Sonata as a principle and a form in the context of the 20th century music. // A Composition as a Problem. Tln, 1997; Specific features of recapitulations in sonata forms by Honegger. // A Composition as a Problem II. Tln, 1999; Institutional evaluation of the Estonian Academy of Music. // Quality Assurance in Higher Education. Tln, 2001; Uued väljakutsed ja haridusparadigmad Eesti interpretatsioonipedagoogikas. // Interpretatsioonipedagoogika probleemid II. Tln, 2003; Modifications of sonata exposition in the music of Bartok, Honegger and Hindemith. // A Composition as a Problem IV/2. Tln, 2004; Väljakutsed kaaasajastuvale kutseõppele. // Teaduspõhine kutseõpe – osa teaduspõhisest majandusest. Tln, 2005; Strateegiad ja arengud kutsehariduses – sillad kõrghariduse ja elukestva õppe strateegiatega. // Elukestev kutseõpe. Tln, 2006.

PUNG, Lembit (17. II 1935, Viljandi), füüsik; muusiku p, Maaja Paavo abikaasa. Lõpetas 1954 Viljandi 2. Kk-i, 1959 TÜ füüsika osak-a, 1962 asp-i, füüs-mat-knd (1967, TÜ), vk “Исследование автолокализованных дырок и дырочных процессов в ионных кристаллах по неизотермической релаксации ЭПР”, füüs-mat-dr (1979, TA FI), vk “Исследование автолокализации и движения дырок в ионных кристаллах методом термоактивационной радиоспектроскопии”. Oli 1962–67 TÜ eksperim-

füüsika kat-i asst, 1967–71 v-õpetaja, 1971–74 dots, 1974–76 v-teadur, 1976–80 dots, 1980–87 prof, 1987–93 kat-i juh, prof, 1993–95 ja 1998–2000 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i juh, rakendusfüüsika prof, 1989–92 ka füüsika-keemia-tsk-a teadusprodekaan ning 1987–93 elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori tead juhendaja, 2000– emeritprof. Õpetanud raadioelektroonikat, spektroskoopiat, impulsstehtnikat ja magnetresonantsmeetodite kasutamist, radioaktiivsuse mõõtmise meetodeid; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tahkisefüüsika ja elektronide paramagneetiline resonants tahkistes, elektron- ja auksentrite struktuur ioonsetes kristallides ja mitterelakseerunud aukude liikuvus madalatel temperatuuridel autolokaliseerumiseni, autolokaliseerunud augud erineva struktuuriga kristallides; laia keelutsooniga dielektriliste ja optiliste materjalide süntees ja nende füüsikal omadused. Tahke keha elektronparamagneetilise resonantsi uurimismeetodi kasutuselevõtjaid ja (koos Ü. Haldrega) eksperim-füüsika kat-i juurde vastava labori loojaid (1962–65). EFS liige. ENSV rkl teaduspreemia (1987). Üle 100 teadustr-e.

T: Tuumakiirguste mõõtmine (kaasautor T. Soovik). Trt, 1966; Mitterelakseerunud ja autolokaliseerunud aukude dünaamika leelishalogeniidkristallides. // FI uurimused 50 (1979); Peculiarities of interstitials in a simple cubic CsCl crystal (kaasautor). // Radiation Effects and Defects in Solid 136 (1995) 1–4; V' centres and cation vacancies in neutron-irradiated CaS (kaasautor). // Solid State Communication 113, 1 (2000) 3; Tuumafüüsika eksperimentaalsed meetodid. Trt, 1997; Optical characterization of HfO₂ thin films grown by atomic layer deposition (kaasautor). //Thin Solid Films 466 (2004), 1–2.

B: APUT, 88; TÜ BL I, 278; II, 136; EE 14, 383; TÜ ajalugu III, 296.

PUNG, Toomas (21. V 1951, Tartu), füüsik, museoloog ja teadusajaloolane; õpetaja p. Lõpetas 1969 Nõo Kk-i, 1974 TÜ füüsika osk-a. Oli 1974–92 FI aparadiehutuse sektori ins ja n-teadur, 1992–96 TÜ ajaloomuuseumi teadur, 1996– museoloog. – Uurimisvaldkonnad: teaduslugu, TÜ ajalugu, Eesti meteorol ajalugu. Üle 20 teadustr-e.

T: Observation instruments of the meteorological obserservatory of Tartu university during the period 1866–1925. // Meteorology in Estonia in Johannes Letzmann's times and today. Tln, 1995; The contacts of Arthur v. Oettingen, professor of physics at Tartu

University, with english scientific institutions // Museum of Tartu University History annual report 1996. Trt, 1997; Meteorological instruments at the physics cabinet of the university of Tartu in 1842–1893. // Museum of Tartu University History annual report 1997. Trt, 1998; Füüsika/keemia (kaasautor L. Kriis). // Leiutisi ja avastusi Keiserlikus Tartu Ülikoolis 1 (2002); Johann Friedrich v. Erdmann (1778–1846). // Deutsch-russische Beziehungen in Medizin und Naturwissenschaften. 6. Aachen, 2002; Tartu Ülikooli füüsikaprofessor Arthur Joachim von Oettingen // TALE XIII. Tln, 2004; Astronoomia (kaasautor). // Leiutisi ja avastusi Keiserlikus Tartu Ülikoolis 3 (2004); Die Wissenschaftlerfamilie v. Oettingen im Baltikum. // Deutsch-russische Beziehungen in Medizin und Naturwissenschaften. 12. Aachen, 2005.

B: TÜ BL II, 137.

PUNGAR (a-ni 1966 **Perle**), **Eda-Tiia** (16. X 1942, Tallinn), matemaatik ja majandusteadlane; tööline t. Lõpetas 1960 Tartu I Tööliskoole Kk-i, 1966 TÜ mat-oska, 1972 TÜ-s asp-i füüs-mat-knd teor meh elastsus- ja plastsusteorიაerialal (1974, TÜ), vk “Kolmekihiliste telgsummeetriliste jäik-plastsete konstruktsioonide optimaalsest projekteerimisest”. Oli 1967–69 TPI arvutusmat kat-i asst, 1972–75 teadur, 1975–79 maj-mat kat-i v-õpetaja, 1979–89 dots, 1989–92 TTÜ teor maj-teaduse ja -metodol inst-i maj-mat õt-i dots, 1992–2005 rahvamaj inst-i maj-mat õt-i dots, a-st 2005 emeriitdots. Ühtlasi oli 1993–2001 Tallinna Kõrgema Tehnikakooli ja 2006–08 Tallinna Tehnikakõrgkooli mat dots. Lugenud mat analüüsi, tõenäosusteoriat ja stat, operatsioonianalüüsi ja maj mat modelleerimist; koost õppevahendeid, sh 1979–85 maj-mat kat-i 8-osalise sarja “Abiks majandusmatemaatika õppijaile” üks autoreid. – Uurimisvaldkonnad: elastsus- ja plastsusteorია, koorikute optimaalne planeerimine (1967–79; prof Ü. Lepiku koolkond); signaalitöötuse mat mudelid ja meetodid (1980–88; prof I. Arro tööühm); maj-mat mudelid ja meetodid (1989–2005). 32 teadustr-t.

T: Abiks majandusmatemaatika õppijaile. VIII. Juhtimise ja planeerimise matemaatilised mudelid ja meetodid. Tln, 1982; Sama. VII. Matemaatiline planeerimine (kaasautor H. Krusberg). Tln, 1983, 1987; Tootmissüsteemide matemaatiline modelleerimine (kaasautor E. Übi). Tln, 1989; Tõenäosusteorია ja matemaatiline statistika. Tln, 1992;

Teatmik majandusmatematika õppijaile. I–IV (I–III kaasautor K. Ruubel/Keres). Tln, 1996–2004.

B: TPI 1936–1986, 352, 499; TÕ ajalugu III, 311.

PUNNING, Jaan-Mati (13. III 1940, Rasina v, Tartumaa), geokeemik, paleogeograaf, ökoloog; talupidaja p. Lõpetas 1958 Tartu 1. Kk-i, 1963 TÕ keemiaosk-a, geol-mineral-knd (1968, TA), vk “Применение радиоуглеродного метода для изучения истории покровного оледенения в верхнем плейстоцене и эволюция древнебалтийских водоемов в раннем и среднем голоцене на территории Прибалтики”, geogr-dr (1981, NSVL TA Geogr Inst), vk “Применение изотопно-геохимических методов для изучения эволюции оледенения”. Täiendas end 1990 Stockholmi Ük-s ja 1992 Oslos Norra Polaarinst-s. Oli 1963–72 EGV v-laborant, ins ja v-ins, 1972–87 GI v-teadur ja labori juh, 1987–89 TEFI teadusdir, 1989–91 ÖMI dir, 1992–2005 ÖI (a-st 1997 TPÜ ÖI) dir, geoökol õt-i juh, prof, ühtlasi 1987–93 TÕ füüsikal geogr kat-i prof, 2005– TLÜ ÖI j-teadur. Pidanud loenguid ka Stockholmi Ük-s. Pms loengukursused: paleogeogr ja paleoökol, glatsiaalgeomorfol, maastike geokeemia, globaalökol. Koost õppevahendeid ja gümni-i-õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: füüsikal ja keem meetodite kohandamine ja rakendamine paleogeogr-, ökol-, biogeokeemiauringutes; Põhja-Euroopa hilisjäaaegse paleogeogr arengu süstemaatiline uurimine, paleoökol- ja ökol-uuringud inimõju modelleerimiseks erinevate ökosüsteemide arengus. Osalenud eksped-es Teravmägede arhipelaagi, Polaar-Uuralisse ning Pamiiri ja Kamtšatka liustikele. Uurinud radioaktiivse süsiniku meetodil Ida-Euroopa lauskmaa jäätumise dünaamikat, põhjapoolkera kvaternaariajastu geokronol-t ja paleogeogr-t, kasvuhooneefekti mõju kliimale, inimõju ökosüsteemidele, tegelenud looduslike tingimuste muutuste rekonstrueerimise ja modelleerimisega, samuti praktiliste keskkonnakaitse probleemidega. Isotoopgeol ja paleoglatsiol-se uurimissuuna rajaja Eestis. Osales aktiivselt TA ÖMI ning TPÜ/TLÜ ÖI loomisel, rajanud TPÜ (TLÜ) geoökol õt-i. Olnud EGS ar-te, paljude rmt-te ja art-te toim, EL ja Eesti TA Toim seeriade „Geoloogia” ja „Bioloogia. Ökoloogia”, *Oil Shale* toim-koll-i liige. EGS president (1985–), LUS, ELKS liige, Eesti Rahvusliku Geogr-de Komitee esimees, Rahvusv Radiosüsiniku Labor-de Ass-i büroo, Rahvusv Geogr Ass-i jpt teadusorg-e ning -nõukogude liige, Vabariigi Presidendi Akad Nõukogu liige (2004–).

EGS auliige (2002); Vene Geograafia Seltsi auliige (2005). EV teaduspreemia (1995); Helsingi Ük-i medal (1976); N. Vavilovi medal (1988); K. E. Baeri medal (1990); Eesti TA medal (1992), TPÜ medal (2001), Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). Üle 400 teadustr-e, sh 7 monogr-t.

T: Isotoobid jutustavad minevikust. Tln, 1977; Методы датирования четвертичных образований в целях палеогеографических реконструкций (kaasautor A. Raukas). 1983; The influence of natural factors and anthropogenic factors on the development of landscapes. Tln, 1994; Greenhouse gas emissions: recent trends in Estonia (kaasautor). // Greenhouse gas emission inventories. Kluwer Acad Publishers, 1996; Estonia. Geographical studies. Tln, 1996; Erimastaabilised kliimaprotsessid holotseeni glatsiaalses maastikus (kaasautor J. Jõgi). // EGS ar 32 (1999); Palaemonitoring as a tool for assessing the role of human impact on the dynamics of the ecosystems. // Quaternary Intern. 63/64 (2000); The last hundred years of land-use history in Estonia as inferred from pollen records (kaasautor T. Koff). // Ann. Bot. Fennici 39 (2002) 3; Spatial variability of diatoms, subfossil macrophytes, and OC/N values in surface sediments of Lake Väike Juusa (Southern Estonia) (kaasautorid L. Puusepp, T. Koff). // ETA Toim. Biol. Ökol 53 (2004) 3; Recent patterns of sediment accumulation in a small closed lake revealed by the sediment records (kaasautor). // Hydrobiol. 529 (2004) (1); The structure and age of the Kaali Main Crater, Island Saaremaa, Estonia (kaasautor). // Impact Tectonics. Berlin, Heidelberg, New York, 2005; Holocene Lake Level Fluctuations Recorded in the Sediment Composition of Lake Juusa, Southeastern Estonia (kaasautor). // J. Paleolimnol. 34 (2005) 2; Keskkonnauuringute nüüdisprobleeme. Tln, 2007.

B: EGBT, 92; TÜ BL II, 137; EE 14, 383; ИГНЭ, 325; TPÜ, 64, 70, 84,100, 122, 175, 176; Maa Universmis. Tln, 2004, 319; Jaan-Mati Punning. Personaalnimestik. Tln, 2000.

PUNNIS, Boris (23. XI 1914, Tallinn – 30. VII 1963, Göteborg, Rootsi), matemaatik; ametniku p. Lõpetas 1934 Tallinnas G. Adolfi Gümn-i, 1939 TÜ mat-osk-a, *mag. sc. math.* (1942, TÜ), vk “Interferentse lineaarse häirega kristallilisest võrest”, *dr. phil. math.* (1947, Göttingeni Ük), vk “Zur Berechnung der laminaren Einlaufsströmung im Rohr”. Oli 1938 TÜ mat-inst-i aj abijõud, 1940 teor füüsika labori aj abijõud, 1940–42 TÜ tead stipendiaat rakendusmat-s ja meh-s. Läks 1943 Saksamaale, töötas 1943–47

Göttingeni Ük-s prof L. Prandtl laboris. Siirdus 1947 Rootsi, elas Stockholmis, Karlskogas ja Göteborgis, töötas a-ni 1963 Chalmersi Ük-i termodünaamika ja hüdrodünaamika inst-s.

B: AAUT III, 234; *Kuusk, P., Martinson, I.* Eesti füüsikud võõrsil. III. // EFS ar 1998. Trt, 1999, 6–10.

P. Kuusk

PUOLAKAINEN, Tiina (6. V 1973, Tallinn), arvutuslingvist; ins-i t. Lõpetas 1990 Tallinna 51. Kk-i, 1996 TÜ mat-tsk-a, *M.Sc.* (inform, 1996, TÜ), vk “Eesti keele morfoloogiline ühestamine kitsenduste grammatika abil”, oli 1996–2001 TÜ doktorant, *Ph.D.* samal erialal (2001, TÜ), vk “Eesti keele arvutigrammatika: morfoloogiline ühestamine”. Oli 1996–2001 ETF grantide “Eesti keele formaalse grammatika väljatöötamine” ja “Eesti keele kahetasemelise morfoloogia väljatöötamine ja keele automaattöötamiseks vajalike arvutisõnastike koostamine” täitja, 2002– EKI erakorr v-teadur (2002–03 järel doktor). – Uurimisvaldkond: k-etechnol, eriti loomuliku k-e morfoloogiline ühestamine. Üle 10 teadustr-e, sh 2 monogr.

T: Eesti keele kitsenduste grammatika morfoloogiline ühestaja. // KK (1998) 1; Eesti keele reeglipõhise morfoloogilise ühestamise probleemseid kohti. // Arvutuslingvistikalt inimesele. Trt, 2000; Eesti keele formaalne grammatika (kaasautor). Trt, 2001; A new language for constraint grammar: estonian (kaasautor). // Int. Conf. Recent Advances in Natural Language Processing. Borovets (Bulgaria), 2003; Adpositions in estonian computational syntax (kaasautorid K. Muischnek, K. Müürisep). // Proc. of the Second ACL-SIGSEM Workshop on the Linguistic Dimensions of Prepositions and their use in Computational Linguistics Formalisms and Applications. Colchester (United Kingdom), 2005.

PURDE (a-ni 1956 **Ots**), **Maret** (14. III 1927, Tallinn), arstiteadlane, onkoloog; Karl Otsa t, Georg Otsa õde. Lõpetas 1945 Tallinna 9. Kk-i, 1951 TÜ arstitisk-a, med-knd (1954 TÜ), vk “Eksperimentaalne uurimus pseudoartrooside ja luudefektide ravi kohta luuüldõõne naelastuse ja vaba luu autotransplantatsiooni abil”, med-dr (1974, TÜ), vk “Опыт применения эпидемиологического метода в изучении злокачественных

опухолей в Эстонской ССР”. Oli 1951–54 TÜ asp, ka Tartus kiirabiarst, 1954–57 TÜ üldkirurgia kat-i asst, 1957–59 Vab Tallinna Onkol Disp-i kirurg ja org-met kab-i juh, 1959–86 EKMI kliinilise onkol osk-a v-teadur, 1986–93 v-teadur-konsultant. Juhtis 1966–88 NSVL Med-akad kasvajate epidemiol probleemkomisjoni rinnavähi keskust, 1975–82 osales koostöös Harvardi Ük-ga Bostonis, 1985–90 Slovakkia TA Vähiinst-ga. Eesti Vähiüliidu liige. – Uurimisvaldkonnad: pseudoartroosid, kroonilised haavandid; haigestumus kasvajatesse, riskitegurid. Üle 110 teadustr-e.

T: Эпидемиология злокачественных опухолей в Эстонской ССР. Tln, 1974; Östrioolikoeftsient ja rinnavähihaigestumus (kaasautor). // NET (1979) 4; Cancer patterns in the oil shale area of the Estonian SSR (kaasautor M. Rahu). // Environ. Health Perspect. 30 (1979); Cancer cases among workers in the Estonian oil shale processing industry (kaasautor S. Etlin). // Health Implications of New Energy Technologies. Boston, 1980; Association of breast cancer with age at first and subsequent births. A study in the population of the Estonian Republic (kaasautor). // J. Natl. Cancer Inst. 69 (1982) 5; Comparative study of breast cancer risk factors in Estonia and Slovakia (kaasautor). // Neoplasma 37 (1990) 1; Rinnavähi perekondlik eelsoodumus. // EA (1992) 6.

B: EE 14, 383; EKMI, 32; *H. Merila-Lattik*, 917; NET (1976) 5, 430; NET (1987) 2, 131.

PURGA, Aare (1. VI 1937, Viljandi – 28. VIII 1993, Tallinn), füüsik ja riigitegelane; autojuhi p. Lõpetas 1955 Tartu 1. Kk-i, 1960 TÜ füüsikaosk-a, 1962–65 FAI asp, füüs-mat-knd (1967, TÜ), vk “Некоторые проблемы теории испускания света квантовыми системами в нестационарных состояниях”. Oli 1960–62 ja 1965–67 FAI n-teadur, 1967–68 Eesti TA füüs-mat ja tehnikateaduste osk-a v-inspektor, 1968–69 ELKNÜ KK sekr, 1969–72 esimene sekr, 1972–76 ENSV kõrgema ja keskerihariduse minister, 1976–82 TEFI teadusdir, ühtlasi 1976–79 TPI füüsikakat-i dots, 1982–89 SKTB “Desintegraator” peadir, 1989–91 Eesti Maj-uuringute Inst-i j-teadur ja EV val-e maj-reformi nõunik, 1991–92 EV Rkl Välismaj-ameti tegevdir välisabi alal, 1992–93 EV Välismin-i väliskaub osk-a dir. – Uurimisvaldkonnad: teor füüsika; mereoptika; mehhanokeemia-desintegraortehmol. Uurimusi kvantrelaksatsiooni teooriast elektron-

võnkesüsteemides, sh kvantinterferentsi nähtuste kasutamisest lisandikristallide optilistes (eriti ajalistes) mõõtmistes. Osales merekeskkonna mitteoptiliste karakteristikute ning merepinna spektraalse heleduse ja mere kohal valgusvälja spektraalsete karakteristikute määramises optiliste mõõtmiste kaudu. 1976–81 osales tead mereeksped-des Läänemere ja 1982–85 rahvusv uurimisprojekti “Baltika”. Töid ainetelööaktiveerimisest ja mehhanokeem reaktsioonidest. Oli a-st 1977 NSVL TA okeanogr komisjoni liige ookeanoptika alal ja samast a-st Eesti TA mere ja sisevete uuringute nõukogu liige. Osales ka IME programmi koostamisel, Balti riikide maj-ülevaate koostamisel, IMF ja Maailmapanga kontaktmissioonide töös, oli EÜ/PHARE koordinatsioonikeskuse dir. ENSV rkl teaduspreemia (1965, koll-s). Üle 30 teadustr-e, 2 autorit, 1 (USA) patent.

T: К теории электронно-колебательных переходов в кристаллах и молекулах (kaasautor). // Тр. ИФА АН ЭССР 14 (1961); Изоэнергетическая колебательная релаксация и спектр люминесценции // Тр. ИФА АН ЭССР 25 (1964); К теории квантовых интерференционных явлений в электронно-колебательной системе. // Изв. АН ЭССР физ.-мат. и техн. 15 (1966); Исследование изменчивости гидрофизических и гидробиологических полей Балтийского моря оптическими неконтактными методами (kaasautor J. Lokk). // Иссл. изменчивости оптических свойств Балтийского моря. Тлн, 1983; On the brightness coefficient of the Baltic Sea (kaasautorid H. Arst, K. Eerme). // Deutsche Hydrogr. Z. 37 (1984) 6.

B: ENE VI (1974), 272

PURGE, Priit (23. II 1979, Tartu), sporditeadlane; maamõõtja p. Lõpetas 1997 Tartu Raatuse Gümni-i, 2001 TÜ kehak-nsk-a ja omandas 2003 samas kehalise kasvatuselõpetaja kutse, *M.Sc.* (liikumis- ja sporditeadused, 2003, TÜ), vk “Suuremahulise treeningprogrammi mõju sõudjate funktsionaalsetele, subjektiivse enesetunde ja vere biokeemilistele näitajatele”; *Ph.D.* samal erialal (2006, TÜ), vk “Performance, mood state and selected hormonal parameters during the rowing season in elite male rowers”. Täiendas end 2002 Austrias Grazi Ük-s. Oli 1998–2002 Tartu Vanalinna Spordikooli ja hiljem ka Sõudmis- ja Aerutamiskeskuse sõudmistreener, 2002–03 Tartu Annemõisa kooli keh kasvatuselõpetaja, 2003–04 TÜ spordiped õt-i treeninguõpetuse teadur, 2004–

06 spordiped ja treeninguõpetuse inst-i teadur, 2006– erakorr teadur. – Uurimusi sõudmismetoodikast ja vastupidavustreeningust. Korraldanud Eesti Sõudeliidu rahvusv seminar. Eesti Sõudeliidu treenerite nõukogu liige (a-st 2001). 2-kordne Eesti meister sõudmises. Üle 50 teadustr-e.

T: Plasma testosterone and cortisol responses to prolonged sculling in male competitive rowers (kaasautor). // J. Sports Sci. 19 (2001) 11; Relations among heavy training stress, mood state and performance for male junior rowers (kaasautor). // Perceptual and Motor Skills 95 (2002) 2; Changes in stress and recovery after heavy training in rowers (kaasautor). // J. Sci. Med. Sport 7 (2004) 3; Body composition, physical performance and physiological factors contributing to 2000m sculling in elite rowers (kaasautor). // J. Human Movement Studies 47 (2004) 5; Adiponectin is altered after maximal in highly trained male rowers (kaasautor). // Eur. J. Appl. Physical 93 (2005) 4; Changes in recovery-stress state and performance in elite rowers during preparation for major competitions (kaasautor). // Perceptual and Motor Skills 101 (2005) 2; Hormonal and psychological adaption in elite male rowers during prolonged training (kaasautor). // J. Sport Sci. 24 (2006); Anabolic and catabolic hormone responses to maximal rowing before and after prolonged training in elite male rowers (kaasautor). // Medicina Dello Sport 60 (2007) 2.

PURGE (a-ni 1957 **Endrikson**), **Säde** (24. I 1934, Pärnu), ajaloolane; teenistuja t. Lõpetas 1951 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1956 TÜ ajaloo osk-a, 1958–61 AI asp, ajalooknd (1967, AI), vk „Eesti NSV-st evakueerunud töötajate tegevus Suure Isamaasõja aastatel Nõuk tagalas (1941–1944).“ Oli 1956–58 Kohtla-Järve Kaevanduskooli nr 3 õpetaja, 1961–81 AI n-teadur, 1981–93 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalugu, teadus- ja kultuurilugu. Oli 1962–90 väljaande *Ежегодник Большой Советской Энциклопедии* kaasautor. ENSV rkl preemia (1980, koll-s). 46 teadustr-t.

T: Karmidel aastatel. Nõukogude Eestist evakueerunud Suure Isamaasõja tagalas 1941–1944. Tln, 1965; Eesti raadio tööst nõukogude tagalas 1941–1944. a. // ENSV TA Toim. Ühiskonnateaduste seeria (1963) 3; Eesti rahvas Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas 1941–1945 (1. ja 2., Tln, 1971, 1977) (kaasautor); История рабочего класса Советской Эстонии (kaasautor). Tln, 1985; Katsumused ja karastumine. Tln, 1986.

PURJU, Alari (10. I 1953, Tallinn), majandusteadlane, Endel P. p. Lõpetas 1971 Tartu 1. Kk-i, 1976 TÜ maj-tsk-a, 1985 MI asp-i, maj-knd (1988, TA MD), vk “Методологические проблемы анализа и прогноза воспроизводства основных фондов (на примере ЭССР)”, M.A. maj-teaduses (1995, CEU ja New Yorgi osariigi ük Albanys). Täiendas end 1991 USA-s Bentley Kolledžis, 1991–92 Prahast Kesk-Euroopa Ük-s, 1992 Viini Teadusuuringute Inst-s. Oli 1978–88 MI ins ja teadur, 1988–94 TTÜ maj-tsk-a v-teadur, 1994–97 aseprof, 1997–2004 prof, ühtlasi 1992–96 maj-tsk-a prodekaan, 1996–2004 dekaan, avaliku sektori maj inst-i avaliku sektori ökon õt-i juh, 2005– erakorr v-teadur ja EBS maj-prof, 1992–95 ka Eesti Tuleviku-uuringute Inst-i projektijuht, 1997–98 EV Maj-min-i nõunik ja 2001–06 Haridus- ja Teadusmin-i Teaduskompetentsi Nõukogu liige, 2004 Turu Kaubandusük-i külalisprof. Oli 1993 Stockholmi Maj-ük-i Ida-Euroopa Maj Inst-i, 1998 Jaapani Planeerimise Agentuuri, 2004 Soome Maj-uuringute Inst-i külalисуurija. – Uurimisvaldkonnad: maj-süsteemide võrdlev analüüs, makroökon, avaliku sektori ökon, investeringute optimaalsus ja põhifondide taastootmine, üleminekumaj, välismaj. Kuulus 1991 Maj-min-i Ida-Euroopa maj-reformide kogemuste üldistamise töögruppi, juhtis 1992–93 Rahandusmin-i erastamisväärtpaberite kasutamise kontseptsiooni töögruppi. Eesti Maj-teadlaste Seltsi, Am. Maj-teaduse Assots-i, Atlantilise Maj-teadlaste Assots-i liige. Üle 80 teadustr-e.

T: Inflatsioon üleminekumajanduses. Tln, 1991; The scenarios of economic development. Power engineering master plan for Estonia (kaasautor). Tln, 1993; Voucher privatization in Estonia. // J. Communist Studies & Econ. Transf. 7 (1995) 9; Estonia: trade growth in transition economies. // Export impediments for Central and Eastern Europe. Cheltenham and Northampton, 1997; Company adjustment and restructuring problems in Estonia between 1992–1995 (kaasautor J. Teder). // Privatization and economic performance in Central and Eastern Europe. Lessons to be learnt from Western Europe. Cheltenham and Northampton, 1999; The political economy of privatization in Estonia. // Reconstituting the Market. The Political Economy of Microeconomic Transformation. Amsterdam, 1999; Role of the institutional framework for trade with the EU (kaasautorid M. Koidu, A. Kuldkapp). // Harmonization with the Western economics. Tln, 1999; Estonia’s experience with trade liberalisation. // OECD, Centre for Co-

operation with Non-Members. Paris, 2000; Tln, 2002. Economic performance and market reforms. // Doing business with Estonia. London, 2003. The outward foreign direct investment from the Baltic States (kaasautor K. Kilvits). // J. of East Europ. Man. St. 8 (2003) 1; The comparative patterns of public governance of labour intensive industries (kaasautor K. Kilvits). // Baltic Business and Socio-Economic Development. Tln, 2007.

B: EE 14, 383; EMaBL, 385; TTÜ professorid läbi aegade, 329–330.

PURJU, Endel (8. III 1922, Pärnu), majandusteadlane; tisleri p, Alari P. isa. Lõpetas 1945 Tallinna 9. Kk-i, 1949 TPI maj-tsk-a, 1956 asp-i Moskva Ins-ökon Inst-s, maj-knd (1959, samas), vk “Вопросы технического нормирования основных видов работ в средней электромашиностроении СССР”. Oli 1941–45 Nõuk armees. Töötas 1949–50 ENSV Plaanikomisjoni TUI-s ja 1950–54 TPI tööstusökon kat-s, oli 1957–61 MI n-teadur, 1961–62 v-teaduri kt, 1962–65 v-teadur, 1965–67 TÕ maj-tsk-a rahanduse ja krediidi ning maj-küberneetika ja stat kat-i dots-i kt, 1967–75 maj-küberneetika ja stat kat-i dots, 1975–78 v-teadur, 1978–86 MI v-teadur. Õpetanud stat ja maj-stat, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: tööstusökon ja stat. Arvuti kasutamisel baseeruva vahetusesiseste ajakadude uurimise meetodika looja ja rakendaja tööstusettevõttele. Tõlkinud eesti k-de maj-stat õpiku ja täiendanud seda. U 20 teadustr-t.

T: Majandusstatistika põhivalemid. Trt, 1972; Väljavõtuvaatlus. Trt, 1973; Aegread. Trt, 1975.

B: TÕ BL I, 357; EMaBL, 386.

V. Krinal

PURRE, Tiit (5. XII 1931, Tallinn – 7. IX 2003, Kohtla-Järve), tehnikateadlane; raamatupidaja p. Lõpetas 1949 eksternina Tallinna 2. Kk-i, 1954 TPI mäe-keemiatsk-a kütuste keem tehnol erialal, tehnikaknd (1974, TPI), vk “Исследование дистиллятов коксования высших фракций смолы полукоксования сланца-кукерсита как источника алкилрезорцинов”. Oli 1954–57 Harkovis proj-inst-i “Giprokoks” ins-projekteerija, 1957–58 töötas Maardu Keemiakomb-s, 1958–63 Kiviõli Põlevkivikeemia Komb-i kesklabori juh, a-st 1963 Põlevkivi TUI põlevkiviõli keemia ja tehnol labori juh. – Uurimisvaldkond: põlevkivi

termilise töötlemise produktide (õli, fenoolid) edasine töötlemine, vääristamine ja kasutamine. Tegelenud põlevkiviõli puhastamise, destilleerimise, termilise töötlemise (koksistamise) meetodite ja tehnol. Oli aktiivne osaline Kohtla-Järvel 1963–64 põlevkiviõli töötluste tööstusliku kompleksi käikulaskmises ja põlevkiviõlist uute produktide (efektiivsed liipriimutusõlid, destillaatkütused, elektroodkoks jm) tootmise käivitamises. Uurinud põlevkiviõlide fenoolide (alküülresortsiinide) saagise suurendamise, puhtuse, kvaliteedi parandamise võimalusi, kristalsete alküülresortsiinide saamise tehnol, põlevkiviõlist parandatud omadustega teebituumenite saamist. H. Raudsepa koolkonna esindaja. A-st 1984 ajakirja *Oil Shale* toim-koll-i liige. Üks keemiatehnol sõnastiku (1996) koost-id. D. Mendelejevi nim Ülel Keemiaseltsi (1963–91) ja Eesti Keemia Seltsi liige (a-st 1991). Eesti TA põlevkivinäidukogu liige. NSVL Rahvamaj-e Saavutuste Näituse hõbemedal, P. Kogermani mälestusmedal (1991). Üle 60 teadustr-e, 2 patenti, 12 autorit.

T: К вопросу образования алкилрезорцинов в процессе коксования высших фракций сланцевой смолы (kaasutorid U. Lille, J. Klesement). // Тр. Ин-та сланцев 19 (1973); О схеме извлечения водорастворимых фенолов из дистиллятов коксования высших фракций сланцевой смолы (kaasautor). // Тр. Ин-та сланцев 20 (1975); Low temperature processing of lump oil shale in retorts with a circular semicoking chamber (kaasautor). // Proc. 25th Oil Shale Symp. Golden 1992; Väike keemiatehnoloogia sõnastik (kaasautor). Tln, 1996.

B: Oil Shale 9 (1992) 1, 91; Tiit Purre (1931–2003). *In memoriam*. // Oil Shale 20 (2003) 4, 529–530.

PUSTA, Kaarel Robert (1. III 1883, Narva – 4. V 1964, Madrid), diplomaat, poliitik ja publitsist; raudteeametniku p. Lõpetas 1899 Tallinna linnakooli. Arreteeriti 1903 valvataste tegevuse eest (osales mh M. Kalinini ringi tegevuses), vabanenuna põgenes 1904 välismaale, elas Saksamaal, Prantsusmaal ja Šveitsis, õppis Pariisis M. Kovalevski vabaüik-s ja 1904–06 Berni Üik-s; ühtlasi tegi kaastööd ajalehele “Uudised”. Töötas 1906–08 ajalehe “Virulane” ja 1910–14 “Päevalehe” toimetuses, oli ühtlasi Eestimaa Rahvahariduse Seltsi peasekr. Osales 1915–17 sõjaväeametnikuna I maailmasõjas. Oli 1917 Eestimaa Toitlusval inspektor Tallinnas, 1918–19 Eesti välisdelegatsiooni liige

(kellena käis Inglismaal, Prantsusmaal, Itaalias, Belgias ja Hollandis taotlemas EV tunnustamist), 1918 Eesti diplomaatiline esindaja Prantsusmaal, juhtis 1922 Genfi konv-l Eesti delegatsiooni, esindas Eestit Rahvasteliidu täiskogus (1923 abiesimees) ja nõukogus. Oli 1919–32 Eesti saadik Prantsusmaal ja Belgias, 1921–23 ka Itaalias, a-st 1928 Hispaanias, 1932–34 Poolas, Rumeenias ja Tšehhoslovakkias, 1935 Rootsis, Taanis ja Norras; 1920 (3 päeva) ja 1924–25 välisminister. Kahtlustatuna sidemetes vabadussõjalastega vabastati 1935 det-s saadikuametist ja arreteeriti. Mõisteti 1936 mais kohtus õigeks. Seejärel elas Pariisis, oli 1939–40 sealse Eesti saatkonna nõunik. 1940 põgenes Saksa okupatsiooni eest USA-sse. Naasis 1953 Euroopasse, täitis Eesti eksilval diplomaatilise esindaja kohuseid Prantsusmaal, Belgias ja Hispaanias. – Pidanud loenguid Haagis ning Istanbuli ja Ankara ük-s. Avaldanud (pms prantsuse k-s) art-id, loengute tekste ja rmt-id pol teemadel, samuti memuaare, mis annavad ülevaate P. enda tegevusest diplomaadina ning käsitlevad Eesti diplomaatia ajalugu. Oli Pan-Euroopa liikumise keskjuhatuse liige, Rahvusv Diplomaatilise Akad asutajaliige, a-st 1932 Haagi Rahvusv Õiguse Akad eluaegne liige, a-st 1938 Rahvusv Rahu Nõukogu liige, 1948–56 Eesti Vastastikuse abistamise Ühingu esimees New Yorgis jt org-de liige. Vabaduseristi III liigi 1. järk, Belgia Leopold I Suurrist, Polonia Restituta, Soome Valge Roosi ning Läti Kolme tähe orden, Prantsuse Auleegioni kavaler. Üle 20 teadustr-e.

T: Eestile nime nõutamas. // Mälestused iseseisvuse võitluspäevilt. I. Tln, 1927; Eesti iseseisvus *de facto* ja *de jure*. // Eesti iseseisvuse tähistel. Tln, 1931: L'idée de l'union européenne devant les gouvernements et la Société des Nations. Brüssel, 1931; Le Statut juridique de la Mer Baltique à partir de XIX siècle. Pariis, 1936; Kehra metsast maailma. I osa. Trt, 1936, ²Stockholm, 1960; Estonia and her right to freedom. // J. Central Eur. Affairs 3 (1943) 3; Estonia appeals to you. New York, 1949; L'U.R.S.S., les droits de l'homme et les traités. Paris, 1957; Saadiku päevik I. Geislingen, 1964, ²1992; Kirjad kinnisest majast. Stockholm, 1966; Kontrastide aastasada. Trt, 2000.

B: EBL 394–395; EAT 248–249; EE 14, 384; EKnL, 424–425; Mana (1966) 2 / 3, 73–74.

R. Juursoo

PUSTOROSLEV, Pjotr (22. I / 15. II 1854, Ussovka, Rževi maakond, Tveri kub – 1928, Moskva), õigusteadlane; venelane, mõisniku p. Lõpetas 1874 Moskva 2. Gümni-i, 1878 MÜ õigustsk-a knd astmega, jäeti MÜ juurde valmistuma prof kutseks kriminaalõiguses, *mag. iur.* (1890, Harkovi Ük), vk “Понятие о незаменяемой саморасправе, как учреждении уголовного права”, *dr. iur.* (1893, MÜ), vk “Анализ понятия о преступлении” (M, 1892). Täiendas end 1879–80 stipendiaadina MÜ juures ja 1880–83 välismaal. Oli 1885–92 MÜ eradots, 1892–93 TÜ kriminaalõiguse erakorr ja 1893–1918 korr prof, ühtlasi 1893 prorektori aset ning 1894–99 õigustsk-a dekaan ja 1915–17 TÜ rektor. Luges kriminaalõigust, kohtukorraldust ja -protsessi, pöörates erilist tähelepanu kriminaalõiguse eriosa – kuriteo liikide ja neile vastavate karistumäärade analüüsile. Mitme kohtukorralduse ja -protsessi õpikute ja õppevahendite (ilmunud ka kordustr-des) autor. – Uurinud kriminaalkaristuste süsteeme Venemaal ja Lääne-Euroopas, vanglakorraldust, surmanuhtlust, talurahvakohtute tegevust ja 1864. a kohtureformi probleeme; kriminalistikas asus nn sotsiol-se koolkonna seisukohtadel. Viibis korduvalt tead välislähetustes (pms Saksamaal), võttis 1895 osa rahvusv vanglate kongressist Pariisis. Seoses uue ülevenemaalise nuhtlusseadustiku ja kriminaalprotsessi koodeksi projekti väljatöötamisega avaldas 1905 uurimuse süüdimõistetute tingimisi karistamisest välismaal ja selle menetluse rakendamise võimalustest Venemaal. Koost. lühiülevaate TÜ kriminaalõiguse kat-i ajaloost. Püha Vladimiri III ja IV, Püha Anna II, Püha Stanislavi II järgu orden, Aleksander III mälestusmedal.

T: Историческое развитие наказания. // Уч. зап. Юрьевского ун-та 1 (1893); Бостонская система испытания преступников. Юрьев, 1894; Determination de la nature des contraventions. // Bull. de l'Union Int. de Droit Pénal, Berlin, 1899; Отмена крестьянского права в Российской империи. // Уч. зап. Юрьевского ун-та 5 (1901); Иностранные системы освободительного испытания преступников. Юрьев, 1905; Русское уголовное право. Юрьев, 1907, 1913; Русское уголовно-судебное право. Юрьев, 1915.

В: *Левицкий* I, 532–535; ARUT, 92; TÜ ajalugu II, 261, 277, 300, 301, 315–316, 332–333; EAA, f 402, n 3, s 1371.

S. Tamul

PUSTÖLNİK, Izold (17. III 1938, Odessa – 2. V 2008, Tartu)), astrofüüsik; teenistuja p. Lõpetas 1955 Odessa 47. Kk-i, 1960 Odessa Metšnikovi nim Rkl Ük-i füüs-mat-osk-a, 1965 asp-i FAI-s, füüs-mat-knd (TÜ, 1968), füüs-mat-dr (1994, PÜ), vk “Исследование эффектов гравитационного и лучистого взаимодействия компонентов в тесных двойных системах с нерелятивистскими компонентами”. Oli 1961 Ukraina TA Peaobs-i n-teadur, 1961–62 Odessa Ük-i obs-i teadur, 1962, 1965–73 AAI n- ja 1973–95 v-teadur, 1995–2000 Tartu Obs-i teadur, 2005–08 v-teadur – Uurimisvaldkonnad: täheatmosfääride füüsika, lähiskaksiktähtede ja tähtedevahelise aine füüsika, astron ajalugu, arheoastron. Käsitlenud ulatuslike atmosfääridega tähtede teooriat, gravitatsioonilise ja kiirgusliku vastasmõju efektide mõju lähiskaksiksüsteemi komponentidele, sooritanud Tartu obs-s lähiskaksiktähtede fotoelektrilisi vaatlusi ning rakendanud oma teor uurimiste tulemusi varjutusmuutlike tähtede vaatluste interpreteerimiseks. Uurides lähiskaksiktähti ümbritsevate gaasikestade füüsikat lõi kontseptuaalselt uue lähiskaksiksüsteemi mõiste – gaasvarjutusmuutlik süsteem, näidates, et erinevalt klassikalistest varjutusmuutlikest tähtedest põhjustab gaasvarjutusmuutlikkust tähtede kiirguse perioodiliselt muutuv ekraneerimine tähti ümbritseva poolläbipaistva gaasi poolt. Uurinud ka anisotroopse tähetuule tekkemehhanismi kaksiksüsteemides. Rahvusv ajakirja *Astronomical and Astrophysical Transactions* toim liige, ajakirja *Central European Journal of Physics* kaastoim, “Tartu Tähetorni kalendri” kalendaariumi autor (1967–72). Rahvusv Astron Liidu liige (1989), NSVL Astron Ühingu juhatuse liige (a-st 1989), Eur Astron Ühingu (EAS) asutajaliige (1991), Eesti esindaja org-s *Euroscience*, MTÜ “*Euroscience Eesti*” asutajaid ja aseesimees. Üle 100 teadustr-e, arvukalt aimeart-d.

T: On the reflection in close binaries. // *Non-periodic Phenomena in Variablen Stars*. Acad Press, 1969; Radiative transfer in atmospheres of close binaries. Trt, 1971; Radiative transfer in atmospheres of Algol-type binaries. Departures from the state of LTE in late-type components. // *Astrophys. and Space Sci.* 21 (1973); Light curves of gas-eclipsed binaries. // *Astrphys. and Space Sci.* 105 (1984); Тесные двойные системы: эффекты взаимодействия. // *Итоги науки и техники. Астрон.* 36 (1989); Evidence for a hot spot in the contact binary VW Cephei. // *Astron. and Astrophys.* 361 (2000); Эрнст Юлиус Эпик 1893–1985 (kaasautor B. Bronštein). M, 2002; Radiation

induced coronal wind in late B stars. // *New Astron.* 9 (2004); Resolving the Algol paradox and Kopal's classification of close binaries with evolutionary implications. // *Astrophys. and Space Sci.* 296 (2005).

B: Izold Pustõlnik. *In memoriam.* // *Postimees* (2008) 4. V.

PUTŠKOVSKI, Sergei (12. IV 1872, Tšernigov – XII 1948, Voronež), loomaarstiteadlane. Õppis 1889–93 TVI-s, vet-mag (1894, TVI), vk “О развитии и местонахождении вкусовых почек”. Oli 1893–97 TVI anat prosektori abi, ühtlasi õpetas TVI velskrikoolis zootoomiat, füsiol, eripatol ja kirurgiat, 1897–98 TVI anat prosektori kt, 1898–1900 embrüol eradots, 1900–11 operatiivkirurgia erakorr prof, 1911–18 prof, 1918–21 Novotšerkasski Vet-inst-i anat kat-i juh ja prof, a-st 1921 Voroneži Rkl Ük-i histol ja embrüol kat-i ja (a-ni 1942) ka Voroneži Med-inst-i samanim kat-i juh ja prof. Osales Voroneži Vet-inst-i loomisel, oli 1924–27 inst-i rektor, ühtlasi a-ni 1948 histol ja embrüol kat-i juh ja prof. Õpetas füsiol, histol, operatiivkirurgiat, a-st 1898 luges esimesena maailmas vet-üliõpilastele embrüol. Koost õppevahendeid. – Uurimusi keele mikroehitusest, koera jäsemeluudest ja lihastest, med-i ja biol vallast. Vet-embrüol loojaid. Täiustas anat ja histol uurimistehnikat ning kabjakõhre ekstirpatsiooni meetodit. Toim väljaandeid *Журнал научной и практической ветеринарной медицины* (Tartu), *Труды Воронежского медицинского института* jt. Oli üks 1903 ja 1910 toimunud ülevenemaaliste vet-arstide kongr-de organiseerijaist. NSVL tnl teadlane (1929, üks esimesi). U 120 teadustr-t.

T: Шейные ребра у собаки (*Canis familiaris*). Казань, 1896; Вариации медиального отдела *tarsi* у собак. Казань, 1897; Общий обзор эмбриологии и ее значение для биологии. Первая пробная лекция для получения звания приват-доцента, 11 февр. 1898 г. в актовом зале Юрьевского ветеринарного института. Казань, 1898; Упрощенный метод получения коррозионных препаратов внутреннего уха (kaasautor V. V. Zavjalõhh). Казань, 1898; Курс оперативной хирургии. Юрьев, 1910.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 242; *Tehver, J.* Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinär-schule des Veterinär-Instituts. // *ELR V* (1931) 4/5, 130, 159–160;

Баженов С. В. Создатель ветеринарной эмбриологии. // Ветеринария (1972) 12, 107–108; Ветеринарная энцикл. V. М, 1975, 250–251.

E. Ernits

PUU, Tõnu (25. IX 1936, Tallinn), majandusteadlane; koolijuhataja p. Lahkus 1944 Eestist. Lõpetas 1959 Uppsala Ük-i maj-tsk-a, *cand. phil.* (1959, samas), *lic. phil.* (1962, samas), *Ph.D.* (pol ökon, 1964, samas), vk “Studier i det optimala tillgångsvalsets teori”. Oli 1959–62 Uppsala Ük-i maj-tsk-a asst ja abiõpetaja, 1962–64 lektor, 1964–71 dots, sh 1963, 1964–66 ja 1968–69 ka prof-i kt, 1971–2001 Umeå Ük-i pol ökon prof. Emeriteerus 2001, asus uurija-prof-na tööle Umeå Ük-i regionaalteaduse keskuses. Oli 1980–85 külalisuurija Austrias süsteemanalüüsi inst-s, 1994 Saksamaal Maj-uuringute Keskuses (*CES*), külalisteadur ja -prof Belgia, Taani, Prantsusmaa, Soome, Itaalia, Hollandi, Hispaania, Jaapani ja Norra ük-des ning TÜ-s ja TA KübI-s. – Avaldanud töid makroökon-st, rahandusest, rakendusmat-st, kultuuriökon-st, teadusfilosofia aladelt. Teadusajakirjade *Regional Science and Urban Economics*, *Int. J. of Shape Modelling* jmt toim-koll-i liige

T: Towards of theory of optimal roads. Amsterdam, 1977; The allocation of road capital in two-dimensional space. Amsterdam, 1979; Regional modelling and structural stability. Umeå, 1979; Nonlinear economic dynamics. Berlin, 1989, 4.tr. 1997; Spatial structures (kaasautor M. J. Beckmann). Berlin, 1990; Mathematical location and land use theory. Berlin, 1997; 2003; Attractors, bifurcations and chaos: nonlinear phenomenon in economics. Berlin, 1999; 2003.

B: EE 14, 384; ETVpK, 96.

V. Krinal

PUUR, Allan (31.VII 1963, Tallinn), rahvastikuteadlane; kiviraiduri p. Lõpetas 1981. a. Tallinna 2. Kk-i, 1986 TÜ maj-tsk-a maj-küberneetika erialal, *Ph.D.* (demogr, 2000, TPÜ), vk “Rahvastiku majandustegevus Eestis”. Täiendas end 1991 Soome Rahvastiku-uuringute Inst-s, 1992 Stockholmi ja 1993 Michigani ük rahvastiku-uuringute keskustes. Oli 1986–98 Eesti Kõrgkoolidevahelise Demouuringute Keskuse (EKDK) teadur, 1998– (EKDK baasil rajatud) TPÜ/TLÜ Eesti demogr-inst-i v- ja j-teadur. – Uurinud Eesti rahvastiku maj-

tegevust ja rahvastikuvananemist, käsitletud riigiandmekorralduse metoodil ja rahvastikustat allikaid. Eur Demogr Assots-i liige. EV teaduspreemia (2001, koll-s). Üle 100 teadustr-e.

T: Rahvastiku ühtlusarvutatud sündmus- ja loendusstatistika. Harjumaa-Võrumaa (kaasautor). Tln, 1996–2005 (sari); Rahvastikuvananemine Eestis. Tln, 1999; The development of national minorities in Estonia (kaasautor) // The demographic characteristics of national minorities in Europe. Strasbourg, 1999; Fertility and family surveys in countries of ECE region; Estonia (kaasautor). Geneva, 2000; Rahvastikuvananemine Eestis (kaasautor). // Teaduspreemiad Eestis 2001. Tln, 2001; Eesti põlvkondlik rahvastikuareng (kaasautor). Tln, 2002; Immigrant population in Estonia (kaasautor) // The demographic characteristics of immigrant populations. Strasbourg, 2002; Unity and diversity of population development: Baltic and South-Caucasian regions (toim). Tln, 2003; Population ageing and socio-economic status of older persons in Estonia (kaasautor). Geneva, 2003; Eesti rahvastikuarengu raamat (koostaja). Tln, 2006.

B: Teaduspreemiad Eestis 2001, 49.

PUURA, Erik (14. V 1964, Tartu), rakendusgeoloog, tehnika- ja keskkonnateadlane; Väino P. p, Ivar P. vend. Lõpetas 1982 Tallinna 37. Kk-i, 1989 TÜ geol-osc-a, 1991–92 Manchesteri Ük-i magistrant, keskkonnakaitsemag (1993, Manchesteri Victoria Ük), vk “Oil shale ash from thermal power plants in Estonia: its disposal and possible uses” (Manchester, 1992), 1993–98 Stockholmi Tehnikaük-i külalisteadur ja doktorant, tehnol-litsentsiaat (1995, Stockholmi Tehnikaük), vk “Modelling of geochemical processes occurring in the Maardu mining waste dumps. Northern Estonia”, *Ph.D.* (keemiatehnika, 1998, Stockholmi Tehnikaük), vk “Weathering of mining waste rock containing alum shale and limestone: A case-study of the Maardu dumps, Estonia”. Oli 1989–90 TÜ geol kat-i v-laborant, 1998–99 Stockholmi Tehnikaük-i külalисуuriја, 1999–2001 TÜ teadus- ja arendusosc-a peaspetsialist, 2001–03 EL Ühisteaduskeskuse keskkonna ja säästliku arengu inst-i rahvuslik ekspert, a-st 2003 TÜ tehnol-inst-i keskkonnatehnol programmi dir, 2004–07 inst-i asedir, 2007– dir. Õpetanud TÜ-s keskkonnageol, geokeemiat. – Uurimisvaldkonnad: geokeem barjäärid, tehnogeense saasteprotsessi geokeem

modelleerimine, keskkonnateadus ja -tehnol. A-st 1999 Keskkonnamin-i keskkonnaseirendükogu liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Weathering of mining waste rock containing alum shale and limestone: a case study of the Maardu dumps, Estonia. Stockholm, 1998; Oxidation of dictyonema shale in Maardu mining waste dumps (kaasautor A. Pihlak). // Oil Shale 15 (1998) 3; Atmospheric oxidation of pyritic waste rock in Maardu, Estonia. Field study and modelling (kaasautor). // Environ. Geology 39 (1999); Technogenic minerals in the waste rock heaps of Estonian oil shale mines and their use to predict the environmental impact of the waste. // Oil Shale 16 (1999) 2; Baariumianomaalia kambrium-vendi veekompleksi põhjavees (kaasautorid A. Marandi, E. Karro). // Eesti keskkonnaseire 2001. Trt, 2002; Rahvuskivi paas kaitseb elukeskkonda. // EL (2002) 2 / 3; Accumulation of heavy metals in Oostriku peat bog, Estonia (kaasautor). // Environ. Geology 45 (2004) 5; Origins, compositions, and technology and environmental problems of utilization of oil shales (kaasautor V. Puura). // Est. J. Earth Sci. 56 (2007) 3.

B: TÜ BL II; 137; EE 14, 384; EGBT, 92.

PUURA, Ivar (23. IV 1961, Rakvere), geoloog, paleontoloog; Väino P. p, Erik P. vend. Lõpetas 1978 Tallinna 37. Kk-i, 1983 TÜ geol-osk-a, 1992–96 Uppsala Ük-i doktorant, *Ph.D.* (ajalooline geol ja paleontol, 1996, samas), vk “Lingulate brachiopods and biostratigraphy of the Cambrian-Ordovician boundary beds in Baltoscandia”. Oli 1983–92 GI n-teadur ja teadur, 1997–98 teadur, 1998– TÜ GI teadur, ühtlasi 1998–99 järel-dr. Õpetanud ajaloolise geol, geol aluste, Eesti geol, geol uurimistöo aluste ning tead metodol kursusi. – Uurimisvaldkonnad: selgrootute paleontol, kivististe mineraalne koostis, varapaleosoikumi stratigr. Olnud üle 20 erialakogumiku toim. LUS asepresident ja teor biol sekts-i esimees, Eesti TA Looduskaitse Komisjoni liige, Haridusmin-i ja Keskkonnamin-i keskkonnahariduse edendamise töörühma esimees (2004–05). Üle 100 teadustr-e.

T: Cambrian-Ordovician boundary beds at Tõnismägi, Tallinn, North Estonia (kaasautor). // Geol. Mag. 125 (1988) 4; Lingulate brachiopods from the Cambrian-Ordovician boundary beds in Sweden (kaasautor L. Holmer). // Geol. För. Stockholm Förhandl. 115 (1993); Inarticulate brachiopods. // Geology and Mineral Resources of

Estonia. Tln, 1997; Mälu evolutsioonist hulkraksetel. // Biosüsteemide mälu teooria. Trt, 1999; Biostratigraphic dating of pebbles from the Upper Cambrian conglomerates in Estonia (kaasautorid K. Mens, I. Paalits). // TA Toim. Geol 48 (1999) 3; Chronostratigraphy of the Cambrian-Ordovician boundary beds in Baltoscandia (kaasautor V. Viira). // Acta Univ. Carolinae 43 (1999) 1 / 2; Horisontaalne geeniülekanne varases evolutsioonis. Trt, 2002; Apatite varieties in the shell of the Cambrian lingulate brachiopod *Obolus apollinis* Eichwald (kaasautor). // TA Toim. Geol. 53 (2004) 5.

B: EGBT, 92; EE 14, 384–385.

PUURA, Väino (6. VIII 1935, Põlva v, Võrumaa), geoloog; talupidaja p, Ivar ja Erik P. isa. Lõpetas 1954 Tartu Ehitustehnikumi, 1959 TÜ geol-osk-a, geol-mineral-knd (1974, TA), vk “Структура южного склона Балтийского щита”. Oli 1959–79 EGV geoloog, v-geoloog, eksped-i peageoloog ja rühmajuht ning 1964–66 ka TÜ geol kat-i õu täitja, 1979–97 GI sektori- ja osk-a-juh, teadusdir, peateadur ja töörühma juht, 1994–97 ühtlasi TÜ GI erakorraline prof, 1997–2000 prof, a-st 2000 emeritprof. ja a-st 2004 TÜ õppeosk-a doktoriõppe projektijuht. Õpetanud maavarade õpetust, maavarade uurimise meetodikat, struktuurigeol, planeetide geol. – Uurimissuunad: regionaalgeol, sh Eesti ja Baltimaade tektoonika ja struktuurigeol ning eelkambriumi geol, maavarad, Läänemere piirkonna geol ja meteoriidikraatrid. Eesti aluskorra sügavgeol kaardistamise alustajaid. Osalenud 1985–88 NSVL TA geol eksped-des Süüria AV põlevkivide uurimiseks, 1976–96 UNESCO rahvusv geol korrald-i programmi projektides Euroopa ja põhjapoolkera tektoonika ning eelkambriumi geol uurimiseks, 1993–2003 Euroopa Teadusfondi meteoriidikraatrite uurimise programmides. Mitme Eesti, Baltimaade, Läänemere ja Soome lahe geol kaardi ja monogr kaasautoreid või toim. Ajakirjade „Eesti TA Toimetiste” Geol (a-st 1986) ja *Oil Shale* (1986–2003) toim-nõukodade liige. LUS liige (1959), Eesti Geol Seltsi liige (1988), Eesti Teadlaste Liidu ja selle volikogu liige (a-st 1988, juhatus liige 1988–96), Soome Geol Seltsi k-liige (1991). NSVL rkl preemia (1984). Üle 200 teadustr-e, sh 8 monogr kaasautor, arvukalt aimetr-d.

T: Тектоническое строение Северо-Восточной Эстонии (kaasautorid E. Erisalu, R. Vaher). // GI Uurimused X. Tln, 1962; Кристаллический фундамент Эстонии

(kaasautor). M, 1983; Структура сланценой толщи Прибалтийского бассейна горючих сланцев-кукерситов (kaasautor, toim). Tln, 1986; Геология и полезные ископаемые Раквереского фосфоритоносного района (kaasautor, toim). Tln, 1987; Ordovician impact crater at Kärđla, Hiiumaa island; Estonia (kaasautor K. Suuroja). // *Tectonophysics* 216 (1992) 1 / 2; Geology and Mineral Resources of Estonia (kaasautor). Tln, 1997; Rapakivi granite-anorthosite magmatism – a way of thinning and stabilisation of the Svecofennian crust (kaasautor T. Flodén). // *Tectonophysics* 305 (1999) 1–3; Orogenic structures of the Precambrian basement of Estonia as revealed from the integrated modelling of the crust (kaasautorid T. All, R. Vaher). // *TA Toim. Geol* 53 (2004) 3; Geology, petrography, shock petrography, and geochemistry of impactites and target rocks from the Kärđla crater, Estonia (kaasautor). // *Meteoritics and Planetary Sci.* 39 (2004) 3; Settings of impact structures in the Svecofennian Crustal Domain (kaasautor J. Plado). // *Impact Tectonics*. Berlin, Heidelberg, New York, 2005.

B: APUT, 75; EGBT, 92–93; ETBL II, 137; EE 14, 385; ИГНЭ, 325; Maa Universumis. Tln, 2004, 319.

PUURAND, Ülo (20. XII 1963, Tallinn), bioloog; ins-i p. Lõpetas 1981 Tallinna 1. Kk-i, 1986 TÜ biol osk-a gen ja selektsiooni erialal, *Ph.D.* (biol, 1997, TÜ), vk “The complete nucleotide sequence and infectious *in vitro* transcripts from cloned cDNA of potato A potyvirus” (Trt, 1997). Oli 1986–90 KBFI mol-gen labori teadur, 1990–97 Helsingi Ük-i biotehnol inst-i taimemol-biol labori teadur, 1997–98 v-teadur, 1999 Valmsen & Ko OÜ konsultant, 2000–05 ÜMPI patol füsiol õt-i teadur, 2006– TTÜ geenitehnol inst-i mol-diagnostika õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: veise proteaaside uurimine, pepsiini geeni kloonimine ja kirjeldamine; taimeviirused (pms kartuli potyviiruse A genoom); imetajate energeetiline metabolism. Loonud originaalsed meetodid DNA fragmentide kogumike analüüsimiseks ja DNA järjestuse variatsioonide leidmiseks. Eesti Inimesegen Ühingu ja Eesti Biokeemia Seltsi liige. 16 teadustr-t, 1 patent.

T: Characterization of cocksfoot mottle sobemovirus genomic RNA and sequence comparison with related viruses (kaasautor). // *J. Gen. Virol.* 76 (1995); Comparison of the nucleotide sequences of the 3'-terminal regions of one aphid and two non-aphid transmissible isolates of potato A potyvirus (kaasautor). // *Arch. Virol.* 141(1996) 7;

Potyvirus helper component-proteinase and coat protein (CP) have coordinated functions in virus-host interactions and the same CP motif affects virus transmission and accumulation (kaasautor). // *J. Gen. Virol.* 80 (1999) 5; Identification of genes commonly expressed in both caldiac and oxidative skeletal muscles (kaasautorid L. Kadaja, E. Seppet). // *J. Mol. Cell. Cardiol.* 34 (2002) 6; Kindred DNA amplification from two distinct populations of DNA fragments (kaasautorid L. Kadaja, E. Seppet). // *Biotechniques*, 34 (2003) 5; Rakusiseste energeetiliste üksuste organisatsioonis osalevate kandidaatgeenide analüüs (kaasautor). // *EA* (2004) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

PUURMANN (a-ni 1978 **Rebane**), **Elle** (12. VII 1957, Järvamaa), biogeograaf, ökoloog. Lõpetas 1957 Türi Kk-i, 1980 TÜ biol-geogr osk-a, *M.Sc.* (geoökol, 1996, TPÜ), vk "Inimmõju Eesti väikesaarte arengule viimastel aastatel". Oli 1980–92 Tallinna Bot-aia j.a saarte maastike ja 1993–96 ÕI geoökol osk-a saarte töörühma liige, 1996–2001 Lääne-Eesti Saarestiku Biosfäärikaitseala Läänemaa Keskuse spetsialist, 2002–05 Silma looduskaitseala Rumpo (Vormsi) teaduskeskuse peaspetsialist, 2006– Rkl Looduskaitsekeskuse Hiiu-Lääne regiooni kaitse planeerimise peaspetsialist. – Uurimisvaldkond: Eesti saarte ja rannikualade maastike struktuur, seisund ja arengutendentsid seoses loodusgeogr ja inimtekkeliste aspektidega. A-st 1993 mitme uurimisprojekti (soolakulised rannamullad Eesti neotektoonilise maakerkega randadel jt) ning keskkonnaseisundit hindavate lepinguliste uurimuste ja rkl biol mitmekesisuse seire rannikumaastike seire allprogrammi täitja. Üle 30 teadustr-e.

T: Genesis of islets geocomplexis in the Väinameri (kaasautorid U. Ratas, T. Kokovkin). *Tln* 1988; Human impact on the development of landscape structure of the islets of West-Estonia (kaasautor U. Ratas). // *Eesti TA Toim. Ökol* 4 (1994) 1; Long-term changes in insular landscapes on the example of Vohilaid, West-Estonia (kaasautorid U. Ratas, T. Kokovkin). // *Estonia. Geogr. Studies. Tln*, 1996; Impact of birds on the development of the landscape of Estonian small islands (kaasautorid U. Ratas, E. Mägi). // *Estonia. Geogr. Studies. Tln*, 2000; Rannikumaastike seire (kaasautorid U. Ratas, R. Ravis). // *Eesti keskkonnaseire 2001. Trt*, 2002; A landscape geochemical approach in insular studies as exemplified by islets of the eastern Baltic Sea (kaasautor). // *Landscape*

Ecol. 18 (2003) 2; Diversity of Estonian coastal landscapes: past and future (kaasautorid U. Ratas, R. Rivis). // Eur. Rural Landscapes: persistence and Change in a Globalising Environment. Boston/Dordrecht/London, 2004.

B: TPÜ läbi aegade, 173.

PUUSEMP, Peeter (4. II 1947, Sadala v, Tartumaa), matemaatik, kooliõpetaja p. Lõpetas 1965 Sadala Kk-i, 1970 TÜ mat-tsk-a, 1974 asp-i, füüs-mat-knd (1981, Valgevene TA Mat-inst), vk “Об определяемости некоторых классов конечных групп их полугруппами эндоморфизмов”. Oli 1970–71 TÜ algebra ja geom kat-i ja 1974 teor meh kat-i asst, 1975–83 TPI maj-mat-a kat-i asst ja v-õpetaja, 1983–92 dots, 1992–97 TTÜ mat inst-i dots, a-st 1997 dir ja prof, algebra ja geom õt-i juh, ühtlasi mat-füüsikatsk-a prodekaan ja dekaan. Õpetanud kõrgemat mat, mat planeerimist, tõenäosusteooriat ja mat stat, lineaaralgebrat, tensorarvutust, üldalgebra aluseid, diskreetset mat ja operatsioonianalüüsi; koost kõrgema mat õpikuid ja õppevahendeid, sh 6-osalise “Kõrgema matemaatika ülesannete kogu” (1988–92) ja kõrgkooliõpiku “Lineaaralgebra” (2000). – Uurimisvaldkond: algebra. Uurinud lõplikke rühmi, rühmade põimikuid ja rühmade määratavust nende endomorfismipoolrühmadega kõigi rühmade klassis ning välja arendanud meetodika selle probleemi lahendamiseks. Eesti Mat Seltsi asutajaliige, Am Mat Ühingu liige ja a-st 1975 ühingu ajakirja *Mathematical Reviews* erialareferent. Üle 40 teadustr-e.

T: Идемпотенты полугрупп эндоморфизмов групп. // Уч. зап. ТГУ 366 (1975); On the determinity of standart wreath product by its semigroup of endomorphisms. // Proc Est. Acad. Sci. Phys. Math. 41 (1992) 4; Connection between Sylow subgroups of symmetric group and their semigroups of endomorphisms. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 42 (1993) 2; On the torsion subgroups and endomorphism semigroups of abelian groups. // Algebras, Groups and Geometries 14 (1997); Graafiteooria elemente. Tln, 2000; Lineaaralgebra. Tln, 2000; Üldalgebra alused. Tln, 2002; A standard wreath product of groups and its endomorphism semigroup. // Algebras, Groups and Geometries 20 (2003) 2; A semidirect product of cyclic groups and its endomorphism semigroup.// Algebras, Groups and Geometries 21 (2004) 2; A characterization of Schmidt groups by their endomorphism semigroups.// Int. J. Algebra and Computation 15 (2005) 1.

B: TÜ BL I, 385; TPÜ läbi aegade, 119; EE 14, 385; TTÜ professorid läbi aegade, 331–332.

PUUSEPP, Enno (14. IV 1935, Loosi v, Võrumaa), loomaarstiteadlane; kooliõpetaja ja talupidaja p. Lõpetas 1955 Tartu 5. Kk-i, 1960 EPA vet-arsti erialal, vet-knd (1966, ELVI), vk “Pidamistingimuste mõju sigade kaaluiibele, söödavääringule ja mõnede vere näitajatele”. Oli Põdra sovhoosi (Jõgeva raj) peavet-arst, 1967–69 ELVI n-teadur, 1969–71 Tartu Näidissovh-i peazootehnik, 1971–76 Uula sovh-i dir, 1976–89 Ülel Põllum-hoonete Uurimise ja Projekteerimise Inst-i v-teadur, a-st 1989 juhtivtöötaja mitmes majandis. – Uurimisvaldkonnad: loomatervishoid ja loomakasvatustehol. Üle 40 teadustr-e.

T: Об освоении молочных комплексов в Эстонской ССР. // Теор. и практ. вопросы ветеринарии. I. Trt, 1987; Ветеринарно-санитарные и административно-бытовые здания в свиноводческих комплексах и фермах. // Теор. и практ. вопросы ветеринарии. I. Trt, 1987.

B: ELVI, 46, 114; SP (1966) 14, 669–670; ELR (1995) 3, 138–139.

PUUSEPP (Pusep), Karl Theodor (5. IX 1902, Tartu – 8. XII 1972, Hamilton, Kanada), farmatseut; riigiteenistuja p. Õppis Pärnus ja Tartus, lõpetas 1924 Tartu Poeglaste Reaalgüm-n-i, õppis 1924–27 TÜ loodustsk-s, lõpetas 1928 TÜ rohuteadlasena, *mag. pharm.* (1929, TÜ), vk “Riitsinuse õlist ja selle värskelõu hinnangust”. Oli 1925 Tallinna Linnaapteegis apteegipraktikant, 1936 Tallinna Linnaapteegis, 1936–40 Tallinnas farm inspektuuri revident, 1940 Sotsiaalmin-i farm-orsk-a dir, 1940–41 Apteekide Peaval juh kt. Läks 1944 Saksamaale, töötas seal apteekides ja keemiaõpetajana. Läks 1948 Kanadasse, oli a-st 1958 apeegi omanik Hamiltonis. – Uurimisvaldkond: farmakognoosia, farmakopõa preparaatide analüüs. Oli 1934–40 ajakirja “Eesti Rohuteadlane” toim. Eesti Rohuteadlaste Ühingu asutajaid ja juhatuse liige, Eesti Farmatsöitide Ühisuse juhatuse liige.

T: Rasvõlide eritlemisest. // Eesti Rohuteadlane (1935) 6; Harilikust maasapist – *Erythraea centarium* (L.). Persoon ja selle kultuurist ERÜ ja R. koja katsepõllul. // Eesti

Rohuteadlane (1937) 1; Leesikas *Artostaphylos Uva ursi* ja karukold – *Lycopodium clavatum* Võru- ja Petserimaal hävimisohus. // Eesti Rohuteadlane (1938) 12.

B: AAUT II 333; Eesti Rohuteadlane (1934) 10, 192–193; (1936) 6, 183; Pharmacia (1936) 7, 270–271.

PUUSEPP, Ludvig (3. XII 1875, Kiiev – 19. X 1942, Tartu), arstiteadlane, neurokirurg ja neuroloog; kingsepa p. Lõpetas 1894 Kiievi I Gümni-i, 1899 Peterburi Sõjamed-i Akad, med-dr (1902, samas), vk „О мозговых центрах, управляющих эрекцией полового члена и семяотделения”. Lissaboni TA (1929), Varssavi TA (1933), Prantsuse Kirurgia Akad (1933), Torino Kuningliku Arstiteaduse Akad (1934) k-liige, Pariisi Kirurgilise Akad (1935) ja Eesti TA liige (1938). Sanitaarkindralmajor (1921). Töötas 1898–1914 Peterburi Sõjamed-i Akad Vaimu- ja Närvihaiguste Kliinikus, ühtlasi oli 1898–1903 Balti Laeva- ja Masinaehitustehase töökooli ning masinistide kursuste õppejõud, 1901–12 Balti Laevatehase med-osk-a juh, 1903–10 Naiste Med-inst-i asst. Asutas 1907 (koos V. Behtereviga) Peterburi Psühhoneurol Inst-s maailma esimese kirurgilise neuropatol kat-i ja kliiniku, mille juh-ks oli algul eradots-na ja 1910–17 maailma esimese neurokirurgiaprof-na. 1907–11 oli ka Püha Maarja Magdaleena Prantsuse Kliiniku neuroloog, 1909–17 Peterburi Sõjamed-i Akad õppejõud; 1914–19 ka Pirogovi-nim Neurokirurgia Kliiniku dir, 1918–20 Vigastatud Sõjaväelaste Inst-i dir Petrogradis; 1920 Rkl Med Teaduste Inst-i dir. Opterus 1920 Eestisse ja sai Tallinna I Sõjaväehaigla neuroloogiks. Asutas 1920 TÜ närvikliiniku, esimese neurokirurgilise raviasutuse Baltikumis. Oli 1920–42 TÜ prof ja närvikliiniku dir; ühtlasi 1921–25 TÜ Hospitaalsisehaiguste Kliiniku juh ning 1925–41 Tartu Vesiravila dir. – Uurimisvaldkonnad: närvisüsteemi kasvajakad, psühhokirurgia, epilepsia kirurgiline ravi, ajuveresoonte haiguste ravi. P. on eelkõige üks neurokirurgia kui eriala rajajaid, I maailmasõja ajal pani aluse välineurokirurgiale. Ta oli maailmas pioneer epilepsia, parkinsonismi, ajuinsultide kirurgilises ravis ja psühhokirurgias. Loonud uudseid operatsiooni- ja diagnoosimeetodeid, tema nime kannab süringomüelia (õdsaju) operatsiooni meetod, tuntud on *Puusepa refleks* ja *Puusepa liikvorodünaamiline proov*. Pidas loenguid ja tegi operatsioone paljudes Euroopa maades ja USA-s (kokku 28 korral), organiseeris neurokirurgiakeskuse Torinos. Asutas 1922 Eesti Neurol Seltsi, oli üks

ajakirja „Eesti Arst” asutajatest (1922), toim 1923–39 ajakirja *Folia Neuropathologica Estoniana*, 1929 püüdis selle IX köitega *Folia Neurochirurgica* asutada esimest neurokirurgia ajakirja maailmas. Kuulus mitmete rahvusv ajakirjade toim-sse. Padova (1922) ja Vilniuse (1929) ük audr, Rumeenia Neurol, Psühhiaatria ja Endokrinol Seltsi (1925), Praha *Veděcká Trida Spreku pro, pečio n deisevnee chori* (1928), Portugali TA (1928), Praha *Spolek pro peči o nervove chore* (1928), Viini Psühhiaatria ja Neurol Seltsi (1934), Norra Neuroloogide Seltsi (1936), Ferrara TA (1939) auliige. Üle 250 teadustr-e, mitu monogr-t.

T: Хирургия в лечении нервных болезней. // Обозрения психиатрии (1901) 8/9; Основы хирургической невропатологии. I. Периферическая нервная система. Пг, 1917; Epilepsia ravitsemisest. // EA (1922) 8/9, 10; Traitment operatoire dans deux cas de syringomyelie; amelioration notablela. // Rev. Neurol 33 (1926) 1; Die Tumoren des Gehirns. Trt, 1929; Chirurgische Neuropathologie. I. Die peripherischen Nerven. Trt 1932; Chirurgische Neuropathologie. II. Das Rückenmark, Trt, 1933; Alcune considerazioni sugli interventi chirurgici nelle malattie mentali. // Giornale della R. Accademia di Medicina di Torino. Parte Seconda: Memorie originali, Anno C, XIV, 50 (1937); Chirurgische Neuropathologie. III. Das Gehirn. Trt, 1939.

B: EBL, 395; EBL TK, 252–253; EE, 385–386; *Üprus, V.* Prof. Dr. med Ludvig Puusepp. // EA (1943) 1, 1–22; *Käbin, I.* 421, 424, 478–500, 505, *Raudam, E., Soomere, I.* Ludvig Puusepp. Tln, 1977; *Raudam, E., Kaasik, A.-E.* Ludvig Puusepp 1875–1942. // Surg. Neurol. 16 (1981), 2, 85–87; *Raudam, E., Kaasik, A.-E.* Neurosurgical Giants. Elsevier, New York – Amsterdam–Oxford 1987, 283–287; *Kaasik, A.-E., Mägi, M.* Akadeemik Ludvig Puusepp. // 50 aastat Eesti Teaduste Akadeemiat. Tln, 1989, 119–121; *Ljunggren, B., Bruyn, G., Käbin, I., Buchfelder, G.* Ludvig Puusepp – founder of Estonian neurosurgery and Harvey Cushing’s Eastern hemisphere counterpart. // Neurosurg. Quart. 8 (1998), 4, 261–270; Ludvig Puusepp 125 (toim Ü. Linnamägi). Trt-Tln, 2000.

T. Asser

PUUSEPP, Priidu (a-ni 1936 **Friedrich**) (11. II 1887, Võru – 1. XI 1972, Tartu), pedagoog ja keeleteadlane; rätsepa p. Lõpetas 1905 Valga Ped Kursused, 1940 sai TÜ-s

kesk- ja kutsekooli eesti k-e ja kirj-e õpetaja kutse. Oli 1905–16 õpetaja Võru- ja Pärnumaa maakoolides, 1917–22 Võru Ühisgümnaasiumis, 1922–32 Tartu ÕS-s, 1932–44 Tartu 16. algkoolis, 1946–53 TÜ vene k-e kat-s. Koost ja avaldas 32 k-eõpikut koolidele kogutiraažiga miljon eks-i. Mitmed neist kujunesid aastakümneiks põhiõpikuteks. – Uurinud vene k-e grammatika ja sünonüümika küsimusi (kogumik “Vene keele rektsioone”, “Vene keele sünonüüme” jm). Koostas mahuka (kuni 100 ap) “Vene-eesti fraseoloogilise sõnaraamatu” käsikirja, mis aga ei ole trükitis ilmunud. Teatrihuvilisena avaldas art-id lavakunsti kohta. ENSV tnl õpetaja (1946).

T: Käsiraamat Eesti keele õigekirjutuse õppimiseks. Võru, 1921; Keelelised harjutused. Trt, 1923; Eesti keele grammatika koolidele. Trt, 1929; Soome keele õpetus algajale. Trt, 1931, 1936; Kirjakeele algmeid. Trt, 1932; Elav sõna. I–IV. Trt, 1932–1936; Etteütlist I–II. Algkooli noorematele ja vanematele klassidele ning keskkoolile. Trt, 1936; Vene keele õpik (kaasautor A. Klaving). Tln, 1940, 1941.

B: EKBL, 187; EAT, 249; *Muhel*, V. Priidu Puusepp 80-aastane. // SV (1967) 10. III; Priidu Puusepp. // Nõuk. Õpetaja (1972) 11. XI; Priidu Puusepp (nekroloog). // KK (1973) 1, 62.

H. Rannap

PUUSSAAR, Ilme-Luule (5. X 1927, Vaabina v, Võrumaa – 29. VI 2003, Tallinn), arstiteadlane, kutsepatoloog; talupidaja t. Õppis Võru kk-s, arreteeriti 1945 ja töötas Kirovi haiglas laborandina, oli 1951–57 Viljandi Tuberkuloositõrje Dispanseri laborant. Lõpetas 1954 Viljandi Töölisnoorte Kk-i, 1957 Viljandi Med-kooli veskrina, 1963 TÜ arstitsk-a stomatoloogina, med-knd (1974, TÜ), vk “Kopsufunktsiooni iseloomustus Eesti NSV põlevkivikaevuritel seoses kopsuemfüsüümi arenguga”. Täiendas end korduvalt Moskvas Tööhügieeni ja Kutsehaiguste Inst-s, 1966 Moskva Arstide Täienduse Keskinsts, 1979 Kaasanis Arstide Täiendusinst-s. Oli 1964–78 EKMI kutsepatol osk-a n-teadur, 1978–85 v-teadur, a-st 1985 Tallinna Kiirabihaigla vereülekande osk-a laborant, 1989–2002 Tallinna Med-kooli anat ja füsiol õpetaja. – Uurimisvaldkond: kliiniline ja patol füsiol, kopsude seisund põlevkivikaevuritel. U 50 teadustr-t.

T: Жизненная емкость и вентиляционная функция легких у шахтеров сланцевого бассейна (kaasautor I. Maripuu). // Вопр. гигиены труда и проф. патология в ЭССР, 1

(1966); Лечение хронического бронхита ионизированным аэрозолем и лечебной физкультурой (kaasautorid I. Maripuu, B. Schamardin). // Вопр. гигиены труда и проф. патология в ЭССР, 2 (1970); Форсированная жизненная емкость легких у практически здоровых мастеров сланцевых шахт Эстонии. // Гигиена труда и проф. патология в ЭССР, 9 (1976); Пылевой бронхит у рабочих теплоэлектростанций на сланцевом топливе (kaasautorid N. Loogna, S. Mäe). // Гигиена труда и проф. патология в ЭССР, 11 (1984).

В: ЕКМИ ВЛ, 32; NET (1974) 5, 433.

PÕDER, Bruno (18. IV 1929, Viljandi), arstiteadlane, kirurg; trükitöölise p. Lõpetas 1948 Viljandi 2. Kk-i, 1954 TÜ arstitsk-a (ühtlasi 3 kursust Leningradi Lesgafti-nim Kehakultuuri Inst-s), med-knd (1969, TÜ), vk “Flebograafia ja endovaskulaarne elektrokoagulatsioon alajäseme varikoosi korral”. Täiendas end Moskvas, Varssavis ja Leningradis. Oli 1954–59 Mäo jsk-haigla juh ja kirurg, 1959–65 Türi rajoonihaigla peaarsti aset ravi alal ja kirurg, 1965–68 Tartu Vab Kliinilise Haigla üldkirurgia osk kirurg, 1969–84 Tervishoiu-min-i IV Val haigla ja Kiirabihaiigla kirurg, a-st 1984 Viljandi haigla kirurg. Tallinna ja Viljandi Kirurgide Seltside liige. Uurinud alajäsemete flebo-, angio- ja lümfograafia võimalusi. Üle 20 teadustr-e.

T: Kogemusi alajäsemete tuiksoonte trombolitereerivate haiguste diagnoosimisel arteriograafia abil. // NET (1964) 6; Significance of Phlebography and Endovascular Electrocoagulation in the Operative Treatment of Varicosis of the Lower Extremities (kaasautor). // Publications on vascular surgery and urology. Trt, 1969; Veenide endovaskulaarsest elektrokoagulatsioonist eksperimendis (kaasautorid P. Roosaare, K. Põder). // TÜ Toim 249 (1969); Veenitransplantaadid veresoonte taastavas kirurgias (Eksperimentaalne uurimus) (kaasautorid A. Linkberg, K. Põder) // NET (1969) 6; Alajäsemete veenilaiendite ravi endovaskulaarse elektrokoagulatsiooni meetodil // NET (1970) 1.

В: Merila-Lattik, H., 920–921.

PÕDER, Endel (29. V 1948), psühholoog. Lõpetas 1979 TÜ psühhol osk-a, psühholmag (2000, TPÜ), vk “Infotöötlaste mahuliste piirangute probleem

nägemispsühholoogias” (Tln, 2000), *Ph.D.* (psühhol, 2004, TPÜ), vk “Role of attention in visual information processing” (Tln, 2004). Oli 1979–85 ENSV Teenindusmin-i Tehnol-inst-i sotsioloog, 1985–90 Konjunktuuriinst-i paneeluuringute grupi v-teadur, 1990–96 AS Saar Poll sotsioloog, 1995–2003 TPÜ kognitiivse neuroteaduse labori teadur, 2003–07 TÜ psühhol osk-a teadur ja v-teadur, a-st 2006 Leuveni Katol Ük-i eksperim-psühhol labori teadur. – Uurimisvaldkond: nägemistaju ja tähelepanu, nägemistähelepanu mehhanismid. 24 teadustr-t.

T: Size-based selection in the conditions of rapid serial visual presentation. // *Int. J. Psychol.* 35 (2000); Spatial-frequency spectra of printed characters and human visual perception. // *Vision Res.* 43 (2003) 14; Effect of attention on the detection and identification of masked spatial patterns. // *Perception* 34 (2005) 3; Crowding, feature integration and two kinds of “attention”. // *J. Vision* 6 (2006) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

PÖDER, Heinu (27. III 1934, Tuhalaane v, Viljandimaa), arstiteadlane, kurortoloog, talupidaja p, Kalju P. vend. Lõpetas 1953 Viljandi 2. Kk-i, 1959 TÜ arstitsk-a, 1964 EKMI-s asp-i, med-knd (1967, TÜ), vk “Väline hingamine ja südamesükli kestus reuma- ja reumatoidartriidi haigetel muda-balneoravi vältel”. Oli 1959–61 Sindi linnahaigla terapeut, ka Pärnu Kiirabijaama arst, 1964–74 EKMI reumatol ja kurortol sektori (Pärnus) n-teadur, 1974–93 v-teadur, 1993–1998 Sotsiaalmin-i Kurortol ja Taastusravi Inst-i (end. EKMI sektor) v-teadur. Pärnu Sisearstide Seltsi, Eesti Kardioloogide Seltsi liige. – Uurimisvaldkond: reumahaigete rehabilitatsioon. U 80 teadustr-t.

T: Reumatoidartriidihaigete välishingamise muutustest mudaravi toimetel. // TÜ Toim 179 (1965); Südame tsüklaegade sõltuvusest välise hingamise näitajatest tervetel ja südameriketega haigetel (kaasautor Ü. Lepp). // TÜ Toim 208 (1967); Haapsalu meremuda toimest arteriaalsesse rõhku reumat ja reumatoidartriiti põdevatel haigetel (kaasautorid Ü. Lepp, H. Šahhovskaja). // NET (1968) 2; Tahtelise maksimaalse apnoe kestusest südameriketega reumahaigetel (kaasautor Ü. Lepp). // TÜ Toim 285 (1971); Дифференцированная курортотерапия больных ревматоидным артритом с учетом функционального состояния их сердечной мышцы (kaasautor). Tln, 1987.

B: *Merila-Lattik, H.*, 921; EKMI BL, 33; NET (1967) 4, 314; NET (1984) 3, 221.

PÕDER, Kalju (10. IV 1932, Tuhalaane v, Viljandimaa – 6. IV 1984, Tartu), arstiteadlane, kirurg; talupidaja p, Heinu P. vend. Lõpetas 1951 Viljandi 1. Kk-i, 1957 TÜ arstitsk-a, med-knd (1963, TÜ), vk “Mitmesugustel meetoditel konserveeritud perifeersete arterite homotransplantatsiooni tulemustest. Eksperimentaalne uurimus”, med-dr (1972, TÜ), vk “Восстановительные операции на сосудах аортно-подвздошной области. Клинико-экспериментальное исследование”. Oli 1957–60 Tartu Linna Kliinilise Haigla haavaosk-a kirurg, 1960–63 TÜ med kesklabori kudede konserveerimise osk-a juh, 1963–67 teaduskirurgia kat-i asst, 1968–74 dots, 1974–84 prof, 1967–69 ka Tartu Linna Kliinilise Haigla veresoontekirurgia osk-a juh. – Uurimisvaldkond: veresoontekirurgia, kudede konserveerimine, veresoonte siirdamine. Veresoontekirurgia rajajaid Eestis (koos A. Linkbergi ja E. Tünderiga). Uurimusi veresoontekirurgia, üldkirurgia, onkol, kudede konserveerimise ja siirdamise alalt. Eesti Kirurgide Seltsi liige, Tartu Kirurgide Seltsi esimees (a-st 1975). ENSV rkl preemia (1982, koll-s). 170 teadustr-t.

T: Naha vabaplastikast paksulapi meetodil (kaasautorid E. Tünder, E. Türi). // TÜ Toim 52 (1957); Arterite homotransplantatsioonist alajäsemete tuiksoonte trombolitereeruvate haiguste puhul (kaasautor). // NET (1961) 2; Mitmesugustel meetoditel konserveeritud perifeersete arterite homotransplantatsiooni tulemustest. // TÜ Toim 134 (1963); Homo-allografting of the abdominal aorta (experimental investigation) (kaasautor P. Roosaar). // Publ. in vascular surgery and urology. Trt, 1969; Эверсионная тромбэндартеректомия у больных с оклюзионными заболеваниями артерий (kaasautor). // Вестник хир. (1971) 5; Angiokirurgia areng Eesti NSV-s (kaasautor) // NET (1976) 6; The therapy of acute arterial occlusion (kaasautor). // J. Cardivasc. Surg. 18 (1977) 3; Соединение брюшной аорты (kaasautorid A. Niisuke, R. Toots). // TÜ Toim 717 (1985).

B: TÜ BL I, 112–113; II, 137; EE 14, 386; TÜ ajalugu III, 198, 264; *Merila-Lattik, H.*, 912–922; NET (1982) 3, 223; Kirurgi elukutsest. Kalju Põdra ühe viimase artikli käsikirjast. // EA (2002) 8; TÜK 200, 179–180, 182–183.

H. Möller, E. Tünder

PÕDER, Tõnis (28. IX 1948, Tartu), keskkonnateadlane. Lõpetas 1967 Tartu 1. Kk-i, 1972 TÜ geogr osk-a geograaf-hüdroloogina, biol-knd ökol alal (1981, TÜ), vk “Приток, распределение и перенос тяжелых металлов в экосистеме Балтийского моря”. Täiendas end keskkonnariski hindamises (1993, USA), keskkonnamõju hindamises (1994–96, USA), keskkonnaauditis (1995–97, *Det Norske Veritas, Carl Bro, Golder Associated Ltd*), keskkonnajuhtimissüsteemides (1999 Eesti Akrediteerimiskeskus; 2003 *Environmental, Quality and Safety Certification Services Ltd*). Oli 1972–73 Balti Kalamaj-se TUI (BaltNIRH) Tallinna osk-a n-teadur, 1973–81 TEFI Läänemere osk-a n-teadur, 1982–89 v-teadur, 1989–92 ÖMI v-teadur, 1992–2001 TÜ Mereinst-i v-teadur, ühtlasi 1999–2005 TPÜ loodusteaduste osk-a dots, 2005–keskonnakorralduse õt-i juh, prof. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnaseisund ja -kaitse; keskkonnamõju ja -riskide hindamine. Osalenud uuringueksped-del Balti merel ja Atlandi ookeanil (PEX-86, SKAGEX-90 jmt), oli 1997–2000 EL projekti MAST III DOMTOX koordinaator. Olnud aktiivselt tegev EL keskkonnaalaste aktide koost-l ja tõlkimisel. Eesti TA Looduskaitse Komisjoni (1985–89), *Int. Assoc. for Impact Assessment*’i (IAIA) (2005–) liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Chemical results of the grid program of the patchiness experiment 1986 in the Baltic Sea (kaasautor). // Proc. 16th Conf. Baltic Sea Oceanographes (1986) 1; Hydrophysical variability in the central and eastern Sagerrak during SKAGEX-90 and its reflection in biological parameters (kaasautor). // ICES J. Marine Sci 56 (1999); The role of inorganic and organic nutrients on the development of phytoplankton along a transect from Daugava River mouth to the open Baltic, in spring and summer 1999 (kaasautor). // ICES J. Marine Sci 60 (2003); Influence of dissolved organic matter from terrestrial origin on the change of dinoflagellate species composition in the Gulf of Riga, Baltic Sea (kaasautor). // *Hydrobiologia* 514 (2004) 1–3; Evaluation of environmental aspects significance in ISO 14001. // *Envir. Man.* 37 (2006) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

PÕDER, Tõnu (13. III 1956, Magadan, Venemaa), õigusteadlane, pedagoog; ohvitseri p. Lõpetas 1974 Elva Kk-i, 1988 TÜ õigustsk-a. Oli 1989–92 TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i v-õpetaja, 1993–94 riigi- ja avaliku õiguse inst-i riigi- ja haldusõiguse õt-i lektor, 1994–

2004 lektor ja õu täitja, ühtlasi 1990–92 Eesti Diplomaatide Kooli ja 1994–95 Riigikaitse Akad õppejõud, 1992–93 ka kaitseministri abi ja nõunik ning 1999 AS Tarbus nõukogu liige ja 2001–04 esimees. Õpetanud rahvusv õigust, sõjaõigust ja riigikaitseõigust, rahvusv organisatsioone, rahvusv lepinguid; koost. õppevahendeid ja tegelenud erialaterminol juurutamisega eesti k-s. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv õigus, rahvusv sõjaõigus, riigikaitseõigus, palgasõdurid rahvusv õiguses; õigusajalugu ja kultuurilugu. Mitme seaduseelnõu (sh karistusseadustik) kaasautor, teinud kaastööd ENE-le ja EE-le. Olnud EV Ülemnõukogu riigi- ja rahvusv õiguse ekspertkomisjoni liige (1992). EAÕS-i taasasutajaliige (1988), Eesti Laskesuusatamise Föd-i president (2002–05). U 40 teadustr-t, aimeart-d.

T: Akadeemik Jüri Uluots. // Teaduslugu ja nüüdisaeg. Tln, 1988; Nikolai Maim – esimene eesti rahvusest riigiõiguse professor Tartu Ülikoolis. // TÕ ajaloo küsimusi XXII. Trt, 1989; Rahvusvahelise õiguse õpetamine Tartu Ülikoolis 1919–1930. // Nõuk Õigus (1989) 5; Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe j.a. riigi- ja rahvusvahelise õiguse ekspertkomisjoni arvamus Põhiseaduse Assamblee poolt 13. aprillil 1992. aastal Eesti Vabariigi Ülemnõukogule esitatud Eesti Vabariigi Põhiseaduse eelnõu kohta (kaasautor). // Eesti Jurist (1992), 3 / 4; Palgasõdurid rahvusvahelises õiguses ja Eestis. // Akad. (1995) 5.

B: TÕ BL II, 137; <http://www.juridica.ee>;

PÕDER-KAASIK (a-ni 1957 **Kaasik**), Olga (16. VIII 1928, Tallinn), majandusteadlane; töölise t. Lõpetas 1946 Tallinna 10. Kk-i, 1950 TPI maj-tsk-a kaub-ökon erialal, oli 1951–52 LÜ-s ühiskonnat-te õpetajate ettevalm-kursustel, 1958–62 MÜ kaugõppe asp-is, maj-knd (1963, TÕ), vk “Издержки обращения и их уровень в государственной розничной торговле (по материалам Эстонской ССР)”. Oli 1952–53 TPI pol ökon kat asst, 1953–57 TÕ pol ökon kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1957–67 TPI pol ökon kat-i v-õpetaja, 1967–68 dots, 1968–70 Ülel Konjunkturi TUI Eesti filiaali v-teadur, 1970–77 TPI pol ökon kat-i dots, 1977-83 ERKI dots, 1985–87 ENSV Rkl Plaanikomitee Maj ja Planeerimise TUI v-teadur, 1987–91 ERKI-s adm-tööl. Õpetanud sotsialismi pol ökon-t. – Uurimusi sots-i pol ökon probleemide, kaub efektiivsuse, kaub-võrgu arendamise ja tööjõuvajaduse, tarbimise struktuuri ja mahu kohta. U 40 teadustr-t.

T: Loenguid sotsialismi poliitilisest ökonoomiast. 4. osa (kaasautor E. Loov). Tln, 1965; Kaubaringlus sotsialismi tingimustes. Tln, 1966; Sotsialistlik laiendatud taastootmine (kaasautor E. Loov). Tln, 1968; Tööstus, kaubaringlus, tarbija. // Tehnika ja Tootmine (1975) 7; Tallinna linna kaubandusvõrk ja selle sotsiaalne hinnang. // Uut Kaubanduses (1977) 5; Kaubanduskaatri poliitika põhisuunad. // Uut Kaubanduses (1978) 8, 9, 11.

B: TÜ BL I, 483–484; TPI 1936–1986, 185–186, 363–365, 499.

PÕDRA, Priit (4. III 1963, Tallinn), tehnikateadlane; haritlase p. Lõpetas 1981 Tallinna 1. Kk-i, 1986 TPI peenmeh-seadmete erialal, 1991 samas asp-i, oli 1993–97 Rootsi Kuninglik Tehnikaük-i doktorant, tehnikamag (1992, TTÜ), 1994–97 Stockholmi Tehnikaük-i doktorant, *Ph.D.* (tehnikateadused, 1997, samas), vk “FE wear simulation of sliding contacts” (Stockholm, 1997). Oli 1986–94 TTÜ aparaadiehituse inst-i v-ins, n-teadur ja asst, sh 1992–94 (vaheaegadega) Stockholmi Tehnikaük-i külalisteduur, 1997–98 TTÜ masinaelementide õt-i dots, 1998–2005 juh, prof, 2005– mehhatroonikainst-i masinaelementide ja peenmeh õt-i dots. Õpetanud tugevusõpetust ja tribol; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: masinate tugevus ja töökindlus. Töid tribol alalt, käsitletud lõplike elementide meetodi rakendamist hõõrdepaaride kulumiskindluse uurimisel. Eesti Masinaehituseins-de Seltsi liige. 20 teadustr-t.

T: Contact temperature distribution between sliding bodies (kaasautor S. Andersson). // Nordtrib '94 Proc. 6th Nordic Symp. on Tribology. Uppsala, 1994; Wear simulation with the Winkler surface model (kaasautor S. Andersson). // Wear 207 (1997) 1; Finite element analysis of sliding wear of a conical spinning contact considering surface topography (kaasautor S. Andersson). // Wear 224 (1999) 1; Simulating sliding wear with finite element method (kaasautor S. Andersson). // Tribology Int. 32 (1999) 2; Tugevusanalüüsi alused. Mõningate probleemide kokkuvõtlik käsitus. (võrguteavik)// ISBN 9985-894-73-1. TTÜ, 2004; Rough surface model using potential function superpositions (kaasautor T. Telliskivi). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 12 (2006) 1.

B: EE 14, 387; TTÜ professorid läbi aegade, 335–336.

PÕDRUS, Albrecht (Albert) (12/25. XII 1901, Kuksema v, Järvamaa – 19. VI 1974, Tallinn), tehnikateadlane; talupidaja p. Õppis Amblas ja Järva-Jaanis, lõpetas 1927 TT

elektriins-na. Oli 1925–26 Rkl Katsekoja nõrkvoolu- ja raadiolabori asst, 1927–28 ajakirja “Raadio” toim, 1928–29 Sõjakooli jalaväe asp, lõpetas lipnikuna, 1929 oli “Raadiolehe” toim, 1930–39 Postival-e tehnikabüroo v-tehnik, ins ja v-ins, ühtlasi TT laevaraadiooperaatorite kursuste lektor ja rkl kutsekomisjoni liige, 1938–39 IK “Tehnilise Kirjastuse” toim, 1938–40 Tallinna Kristlike Noorte Meeste Ühingu elektrotehnika kursuste lektor, 1939–40 Maj-min-i tööstusameti tööstusinspektor, 1940–41 Tallinna Meretehnikumi raadioklassi õpetaja, 1940–41 kirjastuse “Pedagoogiline Kirjandus” tehn kirj toim, 1941–44 Tallinna Ringhäälingu saatejaama ins ja 1944–47 ülem, 1942–43 TTÜ õu täitja, 1947–57 ja 1965–66 Tallinna Polütehnikumi õpetaja, raadiolabori ja sideosk-a juh (luges elektrovaakuumseadiste, raadiosaatjate ja -vastuvõtjate kursusi), 1958–62 Sidemin-i referent, 1962–65 Tallinna Vabar Haigla röntgenijaama v-ins. 1929 sai EV patendi elektrolüütilisele akulaadijale. 1930. a-il osales Haapsalu, Tallinn-Kopli ja Nõmme raadiojaamade ümberprojekteerimises ja -ehitamises, Ülemiste lennujaama raadio- ja peilingaatorjaama rajamises, konstrueeris antenniseadmeid, uuris raadiohäirete piiramise võimalusi. 1946–47 koostas ja avaldas 2-kõitelise elektritööde käsiraamatu “Elektromontaaž”. 1950. a-il asus esimesena Eestis korraldama biomed-tehnika teooria- ja hooldusalast koolitust. Töid elektri- ja raadioasjandusest, käsirmt-id ja õpikuid. EIÜ ja IK liige. Valgetähe teenetemärk (1938). Üle 30 teadustr-e.

T: Reinartzi reaktsiooniga lülitused. // Raadio (1927) 12-13; Lainefilter, lainemõõtja ja detektorvastuvõtja. // Raadio (1928) 1–2; Milline peab olema antenn. // Raadio (1928) 2, 4; Detektoraparaadid. Käsiraamat raadioamatööridele. Trt, 1929; Elekter igapäevases elus ja mis peaks igaüks teadma elektrist. Trt, 1934; Raadiohäired, nende levimine ja mõõtmine. // Raadiotehnika (1935) 1; Häirete kõrvaldamine raadiovastu-seadme juures. // Raadiotehnika (1935) 2-3, (1936) 4; Raadiohäirete sumbutamise põhimõtteid ja selleks tarvitatavoid seadmeid. // Raadiotehnika (1936) 7/8; Raadiolainete levinemisest. // Tehnika Kuukiri (1943) 2; Elektrovaakuumseadised. Tln, 1949, ²1952; Televisioonilaseid küsimusi. // Tehnika ja Tootmine (1957) 1; Radiomeetrilised mõõteriistad. // Tehnika ja Tootmine (1964) 2; Tallinn-Kopli rannaraadiojaam. // TTÜ ar 2004. Tln, 2005.

B: TT ja TTÜ BL 1918–1944, 50; TT 1918–1928, 29; TT 1936–37, 12; Tallinna Polütehnikum 80. Tln, 1995, 36, 84; *Heinrichsen, V.* Side- ja raadiotehnikaspetsialistide

ettevalmistamisest. // Side. Raadio. Televisioon (1983) 7, 1–6; *Umborg, J.* Raadiooperaatorite kursused Tallinna Tehnikumi juures aastatel 1929–1931. // TPI Toim 565 (1983), 121–129; *Heinrichsen, V.* Tehnikumi esimene raadiorühm. Tallinna Polütehnikumi kolmveerand sajandit. Tln, 1990, 78–79; *Mägi, V.* Albrecht Põdrus 100. // Elektriala (2001) 6, 28–29; *Mägi, V.* Raadioinsener ja raadioõppejõud Albrecht Põdrus. // Elektroonika 2004. XI rahvusv telekommunikatsioonipäeva materjale. Tln, 2004, 28–39.

V. Mägi

PÕHJAKAS, Kaljo (12. VIII 1923, Raasiku, Harjumaa), põllumajandusteadlane; agronoomi p. Lõpetas 1942 Tallinnas G. Adolfi Gümni. Läks 1943 salaja Soome, võitles Soome armees ja laevastikus, tuli 1944 soomepoistega Eestisse, sai Tartu all haavata, evakueeriti Saksamaale, siirdus sealt 1947 Kanadasse. Õppis 1946/47 Balti Ük-s Pinnebergis (Hamburgi läh), lõpetas 1951 Briti Columbia Ük-i (Vancouveris) agronerialal, *M.Sc.* põllum kultuurtehnikas (1959, samas), vk “The use of monomolecular film to retard evaporation from water surfaces” Oli 1959–67 Kanada Põllumin-i uurimistööska (Swift Current, Saskatchewan) teadur, 1967–71 Iraanis FAO kunstliku niisutuse nõunik, 1972–74 Kuala Lumpuris Malaisia Põllum Uurimise ja Arendamise Inst-i (MARDI) veekasutuse nõunik, 1974–76 Kanada Välisabi Organisatsiooni (*Canadian Int. Development Agency – CIDA*) niisutuse ja mullateaduse nõunik, 1976–88 Kanada Alberta provintsi Põllumin-i maade hindamise oska juh, pensionärina (a-st 1988) 1988–90 CIDA ülesandel Egiptuses Maonsouras (Niiluse deltas) maaparandusspetsialist ISAWIP-i (*Integrated Soil and Water Improvement Project*) juures Niiluse delta muldade viljakuse suurendamise alal; 1993 Eesti Maa-ameti nõunik. – Uurimisvaldkond: mullakasutus põllumses – mullateadus, maakuivendus ja kunstlik niisutus. Kanadas uuris erisuguseid niisutussüsteeme ja nende tõhusust, arendas veekontrolli automaatseadmeid pindniisutuse jaoks, hindas niisutuseks sobivaid muldi ning avaldas standardite ja hindamise käsiraamatu, mis mõjutas tugevasti Kanada preeria-ala niisutamiseks sobilike muldade määramist. Iraanis mõjutas oluliselt mulla ja vee uurimist, algatas veekasutuse katsejaamade võrgu rajamise. Malaisias võttis osa niisutusprogrammi koostamisest, hindas riisikasvatuseprojektide tõhusust, soovitas niisutuse laiendamist peale riisipõldude ka teistele kõlvikutele. Indoneesias inspekteeris niisutusprojekte, hindas vee- ja mullaressursse ning andis soovitusi nende arendamiseks. Egiptuses töötas välja

kompleksse protseduuri Niiluse delta muldade parandamiseks. Kanada Agronoomide Seltsi liige, (1965–67 abipresident ja president), Kanada Mullateaduse Seltsi liige, Kanada Põllum-ins-de Seltsi asutajaliige (1959). U 50 teadustr-t.

T: Technique of maintaining water tables. // Can. J. Soil Sci. 44 (1964); The side effect of soluble salts on the compatibility of four Saskatchewan soils. // Can. J. Soil Sci. 46 (1966); Performance of some canal and dugout on the Canadian prairies. // Can. Agr. Eng. (1967) 9; Training for water and soil management in Iran. // Ann. Rev. Selected Developments. Rome, 1970; Automated surface irrigation. // Can. Agr. Eng. (1972); Report on water management in Malaysia. Rome, 1974; Consumption use of water by crops at Swift Current, Saskatchewan. // Can. J. Soil Sci. 47 (1976); Water management in East Indonesia. Jakarta, 1976; Procedures manual for land irrigability classification in Alberta. Lethbridge, 1985; Quantified land evaluation procedures. // Land Irrigability Classification in Alberta. ITC Workshop Proc. Washington, 1986; ISAWIP technical report 5014. Soil survey report. Inventory and recommendations for improvement. Mansoura (Egypt), 1990.

B: ETVpK, 96–97.

PÕIKLIK, Karl Adolf (11. VII 1914, Rakvere – 23. XII 1990, Tallinn), klimatoloog ja agrometeoroloog. Lõpetas 1933 Rakvere Ühisgümni-i, 1940 TÜ maj-tsk-a. Oli 1937–40 TÜ finantsõiguse kat-i ja 1940–42 maj-tsk-a asst. Läbis 1942–44 meteorol-alase õppe, pärast seda töötas (pensionile minekuni 1976) ilmteenistuses: oli 1944–49 Kuusiku meteorol-jaama v-vaatleja, 1949–51 Pärnu ning 1951–64 Kuusiku meteorol-jaama juh, 1964–74 Jõgeva agrometeorol-jaama juh, 1974–76 Tallinna Hüdrometeorol Val juh. – Oli Eesti tuntumaid agrometeorol-se teabe, taimekasv-ga seotud ilma- ja kliimateadmiste kogumise organiseerijaid ning uuringutulemuste edastajaid. Jõgeva agrometeorol-jaama loojaid. ENSV tnl põllum-töötaja (1975). U 50 teadustr-t.

T: Öökülmad. Tln, 1955; Põllu- ja aiakultuuride talvekahjustustest. Tln, 1959; Üld- ja agrometeoroloogia (kaasautor). Tln, 1964; Põllumajandus ja ilm. // Inimene ja ilm. Tln, 1970; Põllumajandusmaade mikrokliima uurimisest Eesti NSV-s. Tln, 1973; Põld, ilm ja saak. Tln, 1977; Kuidas elab ja töötab Läti põllumees. Tln, 1982; Külvid ja lõikused

"Vambolas" (kaasautor H. Kaldma). // Tln, 1984; Ilmaressursid põllumajanduses. Tln, 1986.

B: AAUT III, 179; EE 14, 387; Kivi, K. Karl Põiklik 75. // EGS ar 27. Tln, 1992, 182–186.

PÕKK (Põck), Veinar(t) Leopold Johannes (30. VIII 1908, Kambja v, Tartumaa – 24. I 1994, Tartu), arstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1929 Tartu Poeglaste Realgümni-i, 1936 TÜ arstitsk-a, med-knd (1950, TÜ), vk “Võrdlev eksperimentaalne uurimus luumurru paranemisest välimise ja sisemise fiksatsiooni (üdiõõnesnaela) rakendamisel”. Oli 1936–38 TÜ operatiivkirurgia inst ja kliiniku n-asst, 1938–41 v-asst, 1941–44 operatiivse kirurgia ja ortopeedia kat-i, ortopeedia polikliiniku ja operatiivse kirurgia kabineti juh, 1944–54 topogr anat ja operatiivse kirurgia kat-i juh ja (a-st 1946) dots, 1954–91 teaduskonnakirurgia kat-i, hospitaalkirurgia kat-i ning operatiivkirurgia, topogr anat ja ortopeedia kat-i dots. – Uurimisvaldkonnad: operatiivkirurgia ning ortopeedia diagnostika ja ravimeetodite täiustamine. ENSV Tervishoiu-min-i ortopeedia peaspetsialist, Tartu Proteesitööstuse konsultant. Tartu Tead Med Seltsi tead-sekr, Tartu Tead Kirurgide Seltsi liige. 60 teadustr-t, õppevahendeid.

T: Istmikukõbra osteokondropaatia juhtum. // NET (1958) 2; Sudecki sündroomiga komplitseerunud luuvigastuste ravi põhimõtteist. // TÜ Toim 134 (1963); Koksartroosi operatiivsest ravist modifitseeritud Vossi meetodil. // TÜ Toim 179 (1965); O регенерации костной ткани при повреждении нервных стволов (kaasautor P. Roosaar). // TÜ Toim 350 (1975); Üldine ortopeediline kipsitehnika. Trt, 1981; Luuoperatsioonid. Trt, 1985, 21989. Kodarluupea reseksiooni järgse küünarliigese kahjustuse vältimine (kaasautor E. Sepp). // NET (1986) 3.

B: AAUT III, 41; TÜ BL I, 113; II, 137; NET (1978) 5, 442–443; NET (1983) 4, 300; Veinar Põkk (nekroloog). // EA (1994) 3, 269; TÜK 200, 187, 336–337, 343; TÜA 1982–2007, 402.

PÕLAJEVA, Tatjana (11. XI 1957, Tallinn) majandusteadlane; teenistuja t. Lõpetas 1975 Tallinna 26 Kk-i, 1980 Moskva Rkl Ük-i, *Ph.D.* (maj, 2001, TTÜ), vk “The comparative analysis of markets’ attractiveness” (Tln, 2001). Oli 1980–83 TPI asst; 1984–

89 ENSV Rkl Plaanikomitee v-teadur, 1993– TTÜ rahvamaj inst-i maj-teooria õt-i dots, ühtlasi maj-uuringute teaduskeskuse koordinaator. Toim õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: maj-pol ja -reformid, üleminekumaj, institutsiooniõkon; õigusloome. Üle 30 teadustr-e.

T: Government agencies behaviour and operation of the enforcement mechanism in Estonia (kaasautor V. Vensel). // Estonia on the Treshold of the European Union. Tln, 2001; The changing institutional environment: development of the law making and enforcement mechanisms. // Education and Economy. Tln, 2005; Governement agencies behaviour and their influence on the quality of business environment. // Problems of Development of National Economy and Entrepreneurship. Riga, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

PÕLD, Harald Wilhelm (16. XI 1874, Viru-Nigula, Virumaa – 20. VIII 1939, Tallinn), kirikutegelane ja keelemees; koolijuhi p. Lõpetas 1896 Narva Gümni, 1903 TÕ usutsk-a. Oli 1903–06 Peterburis Jaani koguduse abiõpetaja, 1906–28 Harjumaal Kose koguduse õpetaja, a-st 1920 ka Ida-Harju praost ja 1923–25 konsistooriumi nõunik, a-st 1928 Eesti Misjoni juh. – Tõid kirikuajaloost ja k-õpetusest. Eesti Misjoni Seltsi asutaja ja esimees (a-st 1919), ajakirja “Meie Kirik” toim (1920–31). U 20 teadustr-t.

T: Eesti keeleõpetus koolidele I. Tln, 1914, ³1923; Eesti keeleõpetus I. Hääle- ning sõnaõpetus. Tln, 1915; ²1920; Usuisa mälestuseks. Peatikk Dr. M. Lutheri sisemisest arenemisest. Tln, 1917; Eesti keeleõpetus II. Lauseõpetus. Tln, 1922; Eesti keeleõpetus koolidele II. Tln, 1922; Luterluse alustest ja tunnustest. Tln, 1936.

B: EAT, 251.

R. Juursoo

PÕLD, Jüri (21. VI 1956, Kuressaare), õigusteadlane. Lõpetas 1974 Kingissepa (Kuressaare) 1. Kk-i, 1979 TÕ õigustsk-a, 1982 samas asp-i, õigus-knd (1988, Leningradi Ük), vk “Дисциплинарная ответственность работников плавающего состава судов морского флота СССР”. Oli 1982–89 TÕ riigi- ja haldusõiguse kat-i v-õpetaja, 1989–92 dots, ühtlasi 1991–92 õigusloome labori juh, 1992–94 avaliku õiguse inst-i riigi- ja haldusõiguse korr prof, 1994–98 erakorr prof, 1998– külalisprof, 1994–

Riigikohtu liige, halduskolleegiumi kohtunik. Õpetanud sotsiaalhooldes-, töö- ja riigiõigust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: töö-, riigi- ja haldusõigus. Osalenud seaduseelnõude (sh “Töölepinguseaduse” ja “Põhiseaduse”) koostamises. EAÕS liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti Vabariigi töölepingu seadus. Kommenteeritud väljaanne (kaasautorid I. Orgo, H. Siigur). Tln, 1992; Loenguid Eesti riigiõigusest. Trt, 2001; Põhiseaduse täiendamise seaduse eelnõust (kaasautor). // *Juridica* (2002) 8; Kas Eestis on vaja eraldiseisvat konstitutsioonikohut? // Kohtute sõltumatus ja kohtusüsteemi toimimise efektiivsus Eestis. Trt, 2002.

B: APUT, 16; TÜ BL II, 138; EE 14, 387; *Fac of Law* (1994), 55.

PÕLD, Peeter Siegfried Nikolaus (30. VI / 12. VII 1878, Jõhvi v, Virumaa – 1. IX 1930, Tartu), pedagoogikateadlane ja koolijuht; kooliõpetaja p, Toomas Jeremias P-u isa. Lõpetas 1898 Narva Gümni, 1906 TÜ usutsk-a *cand. theol.* kraadiga, vk “Pius IX ja kirikuriik aastatel 1848 ja 1849”. Täiendas end ped-s Saksamaal ja Šveitsis (1908). Oli esimese eestik-se gümni-i – Tartu ENKS Tütarlastegümni-i asutajaid ja 1908–18 dir, 1918 EV (esimene) haridusminister, 1918–25 TÜ kuraator, ühtlasi 1918–20 rektori kt, 1925–27 prorektor, ühtlasi 1920–30 ped prof ning 1922–30 enda asutatud TÜ didaktilis-met seminari juh. – Eesti ped kui teaduse ja emak-se kooli rajajaid, võitles venestuspoliitika vastu. Klassikalis-kristliku ped-suuna esindajana pidas kasvatuseliseks rahvuslikkust, usklikkust (koostas 1923 uue algkoolide usuõpetuse õppekava), lapse isikupära arvestamist ning omategevust (nt iseseisvat õppimist ja katsete tegemist). Propageeris kohustuslikku 2-astmelist (4+2) algkooli ja 2-astmelist (2+4) kk-i. Toimetas 1917–18 esimest eestik-set ped-ajakirja “Kasvatus ja Haridus”. TÜ kuraatorina organiseeris TÜ kujundamist eesti rahvuslikuks ük-ks, rõhutas teadustöö tähtsust ük-i õppetegevuses. Rajas TÜ-s ped kui teadusliku eriala õpetamise. Oli Eesti Maapäeva ja Asutava Kogu ning I ja II Riigikogu liige ja Tartu linnavolikogu juhataja. Tegutses mitmes org-s (ÕES jt), oli Eesti õpetajate kongr-i algatajaid, Eesti Õpetajate Liidu (1917) esimene esimees, 1926–30 Eesti Karskusliidu esimees. Valiti 1927 esimese eestlasena TÜ audr-ks. Arvukalt töid ped, rahvusliku kasv, koolikorralduse ning -ajaloo jm aladelt.

T: Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste keskkool 1906–1916. Trt, 1916; Meie haritlased ja karskusküsimus. Trt, 1916; Rahvas, haridus ja rahvakeel. // Kasvatus ja Haridus (1917) 1, 3; Meie hariduslised paleused ja nende teostamine. // Kasvatus ja Haridus (1917) 3, 4; Eesti keele õpetamise siht meie koolides. // Kasvatus (1923) 1; Ajaloo õpetamise tähtsus üldise pedagoogika seisukohalt. // Kasvatus (1923) 1; Inimese arenemine ja emakeele mõju sellele. // Kasvatus (1924), 11, 12; Usupuhastus ja Eesti rahvakool. // Usupuhastus eestlaste maal 1524–1924. Trt, 1924; Ajalooline ülevaade kooliolude arenemisest Eestis. // Eesti maa, rahvas, kultuur. Trt, 1926; Tartu Ülikool 1918–1929. // Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929. Trt, 1929; Üldine kasvatusõpetus. Trt, 1932; Usuline kriis, selle tunnuseid, põhjusi ja ületamise võimalusi. Trt, 1932, ²1993; Eesti kooli ajalugu. Trt, 1933, ²1992; Valitud tööd. I–II. Trt, 1993.

B: EBL, 406–408; EBL TK, 254; EKBL, 188–189; EE 14, 387–388; TÜ ajalugu II, 22, 260; TÜ ajalugu III, 12, 16, 27, 29–32, 35, 37, 45, 53, 67, 91–93, 146, 147; *Aret*, A. Peeter Pöld. Tln, 1937; *Elango*, A. Peeter Pöld esimese pedagoogikaproffessorina Tartu Ülikoolis. // TÜ ajaloo küsimusi X (1981), 165–171; *Elango*, A. Peeter Pöld pedagoogina. // Peeter Pöld. Valitud tööd. I. Trt, 1993, 7–20; Professor Peeter Pöld: kirjanduse nimestik, 1901–1994. Trt, 1994; Peeter Pöld oma ajastu peeglis. Trt, 1996.

A. Elango, K. Martinson

PÕLD, Toomas Jeremias (17. II 1920, Tartu), teoloog ja keeleteadlane, Peeter P-u p. Lõpetas 1938 Tartus H. Treffneri Güm-n-i, õppis TÜ-s 1938–40 teol-t, 1940–42 med-i, lõpetas 1944 TÜ Usuteaduse Inst-i ja 1947 Bonni Ük-i teoloogina, teol-mag (1996, TÜ), vk “Kullamaa katekismus”. Ordineeriti 3. IX 1944 Tallinna Toomkirikus EELK pastoriks. Emigreerus 1944 sept-s Saksamaale. Oli 1945–85 Saksamaal Augustdorfi, Bielefeldi ja Stieghorsti eesti koguduste õpetaja ja teenis ka teisi EELK Saksamaa kogudusi, a-il 1974–99 EELK Saksamaa praost. – Uurimisvaldkonnad: teol, kirikulugu, religioonifilos, eesti k-e ajalugu, tekstianalüüs. Oli 1968 piiblitõlke redigeerimiskomisjoni liige, kirjut eessõna P. Põllu teosele “Usuline kriis: selle tunnuseid, põhjusi ja ületamisvõimalusi” (Trt, ²1992).

T: Protestantische Bibelübersetzungen in Nordeuropa. // Kirche im Osten (1968) B. 11; Die Estnische Ev.-Luth. Kirche im Exil. // Kirche im Osten (1979) B. 21–22; Eelija. Trt,

1987, 1992; Kullamaa katekismuse lugu: eestikeelse katekismuse kujunemisest 1532–1632. Trt, 1999; Simon Wanradti katekismusest teoloogi pilguga. // Akad (2001) 2.

B: AAUT III, 322.

PÕLDARU, Ants (26. IV 1950, Tartu – 28. I 1990, Tartu), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1968 Tartu 7. Kk-i, 1976 EPA maj-tsk-a, maj-knd (1987, Läti TA MI), vk “Многоэтапное перспективное планирование сельскохозяйственных предприятий (на примере отрасли животноводства)”. Oli 1976–88 EPA maj-küberneetika kat-i asst, 1988–90 v-õpetaja. Õpetas mat planeerimist, maj-mat meetodeid, arvutustehnikat. – Uurimisvaldkond: põllum-ettevõtete maj-tegevuse modelleerimine. 30 teadustr-t.

T: Majandus-matemaatilised mudelid tootmise optimeerimiseks majandais. // Põllumajanduse päevaprobleeme 1986. Tln. 1987; Majandusmatemaatiliste mudelite kasutamise tasuvus põllumajanduses. // EPA tead tööde kogumik: Kooperatsiooni areng ja isemajandamise süvendamine Eesti NSV agrokompleksis. Trt, 1989.

B: EPA BL I, 69; II, 123.

R. Põldaru

PÕLDEMAA (a-ni 1970 **Neu**), **Kersti** (29. V 1947, Tallinn), sotsiaalteadlane. Lõpetas 1966 Tallinna 42. Kk-i, 1971 TPedI algõpetuse ped osk-a, 1995 TPÜ-s magistrantuuri, sotsiaaltöö mag (1995, TPÜ), vk “Vaimupuudetöö sotsiaaltöö kontekstis. Vaimupuudetöötaja pädevustamise võimalusi” (Tln, 1995). Oli 1990 Tallinna Eriinternaatkooli õpetaja-kasvataja, 1990–2001 Sotsiaalmin-i peaspetsialist, 2001–Tallinna Sotsiaaltöö Keskuse (end Avahoolduse Arenduskeskus) dir. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaalhoolekanne, vaimupuudetöö, sotsiaaltöötajate kutseoskused. Eesti Akad Sotsiaalturvaühingu ja Eesti Sotsiaaltöö Assots-i liige Üle 10 teadustr-e.

T: Kes on vaimupuudega inimene? Tln, 1992; Nõuandeid vaimupuudega inimeste iseseisvuse kasvatamiseks. Tln, 1992; Töö sotsiaalhoolekandeesutustes. Tln, 1996; Vaimupuudega inimeste elukvaliteet. Tln. 1997–1998; Avahooldusest Tallinnas. // Sotsiaaltöö (2001) 2; Kutsequalifikatsioonid sotsiaalvaldkonnas. // Sotsiaaltöö (2004) 3.

B: TPÜ läbi aegade, 172.

PÕLDMA, Asta (20. III 1951, Tallinn), rahvastikuteadlane. Lõpetas 1972 Tallinna Maj-tehnikumi matemaatik-programmistina, M.A. (2000, TPÜ), vk “Rahvastikumõjune poliitika Eestis” (Tln, 2000). Täiendas end 1997 Praha Karli Ük-s. Oli 1972–89 ETUI tehnik ja ins, 1990–94 Eesti Stat-ameti rahvastikustatistik, 1995–97 Eesti Demogr Assots-i teadussekr, 1999– EDI teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti rahvastikuareng, sotsiaal- ja rahvastikupol demogr arengu kontekstis. Osalenud a-st 1994 mitmete uurimisgruppide töös, olnud uurimisgrantide hoidja ja täitja, konv-de ja seminaride korraldajaid. Eesti Demogr Assots-i (a-st 1994) ja *Eur. Assoc. for Population Studies* liige (a-st 1999). EV teaduspreemia (2000, 2003, koll-s). U 70 teadustr-t.

T: Rahvastiku ühtlusarvutatud sündmus- ja loendusstatistika. Harjumaa–Võrumaa (sari, kaasautor). Tln, 1996–2005; Rahvastikuvananemine Eestis (kaasautor). Tln, 1999; Eesti põlvkondlik rahvastikuareng (kaasautor). Tln, 2002; Population ageing and socio-economic status of older persons in Estonia (kaasautor). New York – Geneva, 2003; Population-related policy in Estonia in the 20th century: Stages and turning points (kaasautor). // *Yb Population Res. in Finland*. 40 (2004); Population-related attitudes: evidence from Estonian FFS. Tln, 2005; Eesti rahvastikuarengu raamat (kaasautor). Tln, 2006; Fertility and family formation and dissolution: comparing Estonia and Poland 1989–2005 (kaasautor). // *Polish Population Rev.* 27 (2007); Work-familiiy orientation and women’s participation in the labour market (kaasautor). // *People, Population Change and Policies: Lessons from the population policy acceptance study* (kaasautor). Berlin, Heidelberg, New York, 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

PÕLDMA, Priit (6. IX 1969, Tartu), aiandusteadlane; ins-i p. Lõpetas 1988 Räpina Sovhoostehnikumi aiandusagronoomina, 1994 EPMÜ aianduse erialal, põllumag (1997, EPMÜ), vk “Talirõika saak ja säilivus sõltuvalt külviajast ja külviühedusest”. Täiendas end 1993 ja 1999 Saksamaal, 1994 ja 1995 Soomes, 1997, 2000 ja 2001 Taanis, 1998 Iisraelis, 1999 Lätis, 2000 Norras, 2001 Kanadas. Oli 1988 Alatskivi sovhoosi agronoom, 1994–97 EPMÜ aianduse inst-i asst, 1997–2005 lektor, 2005 EMÜ aianduse osk-a lektor. Loengukursused: köögiviljandus ja eriköögiviljandus, aiasaaduste tootmine ja turustamine, aia- ja põllusaaduste kvaliteet ning standardid, infotehnol

põllumerialade õpetamisel; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: köögiviljakasv, väetussüsteemid, kasv-tehnol.-d. Olnud 1995–2005 mitme grandi ning 1999 EPMÜ ja Rootsi Põllumük-i ühisprojekti täitja, mitme sihtfinantseeritud köögiviljandusalase uurimistöö vast täitja. Eesti Aiandusliidu juhatuse liige (2002–05), APS-i (a-st 2000), kvaliteedimärgi “Tunnustatud eesti maitse” ekspertkomisjoni, *Int. Soc. of Horticultural Scientists*’i liige (a-st 2005). Üle 30 teadustr-e, aimeart-d.

T: Mullaseene *Trichoderma viride* toime kurgi kasvule ja saagikusele (kaasautor). // EPMÜ teadustööde kogumik 192 (1997); Lubiväetiste toimest avamaaköögiviljadele (kaasautor M. Järvan). // APS Toim 6 (1998); Väetamise mõju valge peakapsa saagikusele ning saagi kvaliteedile (kaasautor A. Merivee). // EPMÜ teadustööde kogumik 208 (2000); Umbrohud ja nende tõrje. // Mahepõllunduse alused. Trt, 2001; Kartuli ja kartuliproduktide turustamine. // Kartulikasvatus. Trt, 2002; Content of plant nutrients in vegetable depending on various lime materials used for neutralising of bog peat (kaasautor M. Järvan). // Agronomy Res. 2 (2004); Onion bulb growing directly from seed (kaasautor). // Horticulture and Vegetable Growing 24 (2005) 3.

B: EPMÜ BL, 41.

PÕLDMAA, Kadri (28. IV 1970, Tartu), mükoloog; Peeter P. t. Lõpetas 1970 Tartu 2. Kk-i, 1992 TÜ biol-osk-a, M.Sc. (1994, TÜ), vk „Torikulaadsed viljakehadel kasvavad kottseened Eestis“; *Ph.D.* (1998, TÜ), vk “Studies in the systematics of *Hypomyces* and allied genera (*Hypocreales*, *Ascomycota*)” (Trt, 1998), 1999–2000 järel doktorant Pennsylvania Ük-s ja 2002–03 Eesti Biokeskuses. Oli 1990–96 ZBI mükol osk-a laborant, 1998–2004 teadur, 2005 EPMÜ põllum ja keskkonnainst-i mükol osk-a teadur, 2006– EMÜ põllum ja keskkonnainst-i mükol osk-a erakorr v-teadur, a-st 2006 ka TÜ Muuseumide erakorr teadur ja a-st 2008 ka Loodusmuuseumi, Bot ja Mükol Muuseumi erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: seeneperekonna *Hypomyces* ja selle lähirühmade süstemaatika ning levik maailmas, seente viljakehadel ning taimedel kasvavad mikroseenid Eestis. Kirjeldanud 18 teadusele uut seeneliiki. Viibinud eksped-del Soomes, Venemaa Kaug-Idas, USA-s, Tais, Austraalias, Sri Lankal. LUS-i liige. Üle 15 teadustr-e.

T: A new species of *Hypomyces* and three of *Cladobotryum* from Estonia. // Mycotaxon 59 (1996); Explosion of *Melampsorium* sp. on *Alnus incana*. // Folia Cryptog. Estonica 31 (1997). Phylogenetic relationships in *Hypomyces* and allied genera, with emphasis on species growing on wood-decaying *Homobasidiomycetes* (kaasautorid E. Larsson, U. Kõljalg). // Canadian J. Botany 77 (1999) 12; *Aphylophoricolous* species of *Hypomyces* with KOH-negative perithecia (kaasautor G. J. Samuels). // Mycology 91 (1999) 1; Fungicolous Hypocreaceae (Ascomycetes: Hypocreales) from Khao Yai National Park, Thailand (kaasautor G. J. Samuels). // Sydowia 56 (2004) 1; Fungicolous fungi (kaasautorid W. Gams, P. Diederich). // Biodiversity of fungi: Inventory and monitoring methods, Elsevier Academic Press (2004); Seeneperekonna *Hypomyces* interaktiivne määraja, liigikirjeldused, kirjanduse andmebaas (<http://nt.ars-grin.gov/taxadescriptions/keys/HypomycesIndex.cfm>); Records of *Hypomyces*, including two new species, from Chanchamayo, Peru. // Mycotaxon 102 (2007).

B: ZBI 1947–1997, 68; EE 14, 388.

PÕLDMAA, Peeter (11. III 1929, Pärsti v, Viljandimaa – 23. V 1990, Tartu), mükoloog; talupidaja p, Kadri P. isa. Lõpetas 1948 Olustvere Põllundustehnikumi, 1958 TÜ biol-osk-a, 1961 asp-i ZBI-s, biol-knd (1968, ENSV TA), vk “Фитопатогенные микромицеты Северной Эстоний” (Scripta Botanica IV, 1967). Oli 1961–86 ZBI n-teadur, 1986–89 teadur. – Uuris taimehaigusi põhjustavate mikrosete ja neil kasvavate mükoparasiitsete sete liigilist koosseisu, ökol ja levikut Eestis. Avaldas andmeid 260 Eestile uue mikrosete liigi kohta ning mainis kirj-s esimest korda 750 peremeestaimeliiki. Osales eksped-del Aserbaidzaanis, Kesk-Aasias ja Taimõri poolsaarel. Oli LUS-i ja Ülel Bot Seltsi liige. 25 teadustr-t, sh 1 monogr.

T: Lühike ülevaade Eesti NSV roostesestest (*Uredinales*). // Botaanilised uurimused 2 (1962); Kirsipuude lehevarisemistõvest (kokkomükoos). // Juhendeid sete tundmaõppimiseks. LUS mükol. sektsioon. 1 (1964); Данные о некоторых Deuteromycetes, обитающих вместе с ржавчинными и мучнисто-росяными грибами. // Изв. АН Эст. ССР. Биол. 15 (1966); Новые данные о распространении мучнисто-росяных грибов Эстонии. // Scripta Mycologica 8 (1978); Распространение гриба *Thanatephorus cucumeris* в Эстонии и его изменчивость (kaasautorid E. ja I.

Parmasto). // Изв. АН Эст. ССР. Биол. 31 (1982); Новые данные о распространении *Ustilaginales* в Эстонии. // *Folia Cryptogamica Estonica* 17 (1985); Новые данные о видах *Albugo*, *Bremia*, *Phytophthora* и *Pseudoperonospora* в Эстонии. // *Folia Cryptogamica Estonica* 19 (1985).

В: ZBI 1947–1997, 68; EE 14, 388.

PÕLDME, (a-ni 1962 **Soodla**), **Juta** (9. V 1942, Sadala v, Tartumaa), keemik; sepa t, Meeme P. abikaasa. Lõpetas 1960 Jõgeva Kk-i, 1965 TPI toiduainete tehnol erialal, keemiaknd (1978, Kirovi-nim Tehnol Inst, Minsk), vk “Исследование химизма фосфорнокислотно-термической переработки природных фосфатов”. Täiendas end Budapesti Tehnikaük-s (1975, 1982), Leningradi Lensoveti-nim Tehnol Inst-s (1980), MÜ-s (1983), Helsingi Tehnikaük-s (1988). Oli 1967–85 TPI anorg keemia kat-i asst, 1985–88 v-õpetaja, 1988–92 dots, 1992–2000 TTÜ anorg ja üldkeemia õt-i dots, 2000–Tallinna Saksa Gümni-i keemiaõpetaja. Lugenud keemia, anorg keemia, analüüt keemia ja materjaliõpetuse kursusi. – Uurimisvaldkonnad: eksperim-analüüt anorg ja analüüt keemia, anorg-te ainete tehnol; keemia õpetamise metoodika. Analüüt keemia alal loonud uude rasklahustuvate kondenseeritud fosfaatide kromatogr analüüsi metoodikate kompleksi, anorg keemia ja anorg-te ainete tehnol-s saanud uudeid tulemusi kaltsiumpolüfosfaatide reageerimise kohta Koola apatiidiga. Ülel D. I. Mendelejevi Keemia Seltsi aukiri (1978). Üle 70 teadustr-e, 2 autorit.

T: Состав продуктов термической дегидратации монокальцийфосфата (kaasautor M. Veiderma). // Ж. неорг. химии 21 (1976) 1; О взаимодействии фосфорита с конденсированными фосфатами кальция (kaasautorid M. Veiderma, M. Põldme). // Ж. неорг. химии 22 (1977) 1; The reaction between condensed phosphates and natural phosphates or fluorite by heating (kaasautorid M. Veiderma, M. Põldme). // Papers 1st Int. Congress on Phosphorus Compounds, IMPHOS, Rabat, 1977; Химизм фосфорнокислотно-термической переработки кольского апатитового концентрата (kaasautor M. Põldme). // Ж. неорг. химии 24 (1979) 7; О термической дегидратации смеси $\text{Ca}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2 \cdot \text{H}_2\text{O}$ с $\text{Mg}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ с добавками хлорида калия и кремневой кислоты (kaasautor). // Ж. неорг. химии 26 (1981) 1; Phase transformations in mixtures of calcite and dolomite with condensed phosphates of calcium on heating (kaasautorid M.

Põldme, K. Utsal). // J. of Thermal Analysis and Calorimetry 53 (1998); Analysis of commercial polyphosphates by thin-layer chromatography (kaasautor M. Põldme). // Eesti TA Toim. Keemia 49 (2000) 2.

B: TPI 1936–1986, 461, 499.

PÕLDME, Meeme (27. VIII 1939, Tartu), keemik; riigiteenistuja p, Juta P. abikaasa. Lõpetas 1958 Jõgeva Kk-i, 1965 TPI keemiatsk-a, keemiaknd (1972, Leningradi Tehnol Inst), vk “Разделение меди, кадмия, цинка, свинца и серебра методом тонкослойной хроматографии и денситометрическое определение меди и цинка”, tehnikadr (1995, TTÜ), vk “Phase transformations in hydrothermal sintering processing of phosphate rock”. Täiendas end termilise, instrumentaal- ja kalorimeetrilise analüüsi alal Budapesti Tehnikaük-s (1974, 1978, 1980, 1988, 1990), analüüt keemia alal Leningradi Tehnol Inst-s (1983), röntgenfaasianalüüsis Berliini Humboldti Ük-s (1979), materjalide korrosiooni ja elektrokeemia alal Helsingi Tehnikaük-s (korduvalt, 1991–96) ja keskkonnakeemias alal Sunderlandi Ük-s (1995). Oli 1965–72 TPI anorg ja analüüt keemia kat-i labori juh, 1972–81 mineraalväetiste ja -sõötade problemlabori v-teadur, 1981–92 anorg ja analüüt keemia kat-i dots, 1992–98 TTÜ üldkeemia õt-i juh, dots, 1998– anorg keemia õt-i dots. Õpetanud keemia, analüüt keemia, anorg keemia ning keemia ja materjaliõpetuse kursusi. – Uurimisvaldkonnad: eksperim analüüt keemia, anorg keemia ja anorg tehnol kokkupuutepiirkonnad, ehitistes ja rajatistes kasutatud materjalide kahjustuste põhjuste uurimine ja kahjustuste (korrosiooni) vältimine. Analüüt keemias täiendanud termilise analüüsi ning kromatogr, termilise ja kvantitatiivse röntgenfaasianalüüsi kooskasutamise meetodikaid. Anorg tehnol-s tõestanud looduslike fosfaatide (apatiitide) fosforhappelisel termilise töötlemise protsessi kemismi-mehhanismi. Üle 100 teadustr-e, 4 autorit-t.

T:Разделение меди и кадмия методом тонкослойной хроматографии и денситометрическое определение меди (kaasautor H. Vilbok). // Ж. аналит. химии 37 (1972) 4; Thermal analysis of the interaction of phosphorite with condensed phosphates of calcium (kaasautor). // J. Thermal Analysis 10 (1976); Dehydrations of $\text{Ca}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2 \cdot \text{H}_2\text{O}$ and $\text{Mg}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ and their reactions with KCl, examined with simultaneous TG, DTG, DTA and EGA (kaasautor). // J. Thermal Analysis 17 (1979); O

вхождении HPO_4^{2-} -ионов в структуру фосфатного минерала при обработке фосфорита фосфорной кислотой (kaasautorid J. Põldme, M. Veiderma). // Ж. неорг. химии 29 (1984); Formation of liquid phase during heating calcium dihydrophosphate and phosphate rocks. // *Thermochimica Acta*, 93 (1985); Термические превращения в пиритсодержащих Эстонских фосфоритах (kaasautor). // Ж. неорг. химии 30 (1985) 4; Effect of water vapor upon thermal dehydration of $\text{Mg}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ (kaasautor K. Utsal). // *J. Thermal Analysis* 35 (1989); Investigation of phase transformations in thermal processing of phosphate rock (kaasautor). // *J. Thermal Analysis*. 36 (1990); Transformation of phases in hydrothermal sintering processing of phosphate rock. // *Phosphorus Res. Bull.* 1 (1991); Properties of dimension (facing) stone from Estonian dolostone. // *Materials Sci.* 9 (2003) 2.

В: EE 14, 388.

PÕLDMÄE, Jaak (6. XI 1942, Tartu – 12. XI 1979, Tartu), kirjandusteadlane; Rudolf ja Aino P. p, Mare P. vend. Kүүiditati 1949 koos emaga Siberisse, õppis 1950–55 Omski obl-i Tšerlaki 1. Kk-is, lõpetas 1961 Elva kk-i, 1967 TÜ ajaloo-k-etsk-a, 1970 samas asp-i, filol-knd (1971, TÜ; nõukogu hindas vk dr-kraadi vääriliseks, VAK kinnitas 1976 knd-ks), vk “Eesti värsisüsteemid ja silbilis-rõhulise süsteemi arenguhooni XX sajandil”. Oli 1970–72 eesti kirj ja rahvaluule kat-i õpetaja, 1972–77 v-õpetaja, 1978–79 dots. Õpetas sissejuhatust kirj-teadusse, kirj-teooriat, eesti värsiõpetust, kirj-tead tehnikat ja teose analüüsi; koost õppevahendeid. – Uurimusi pms eesti värsiõpetusest ja poetikast, tema monogr eesti värsiõpetusest on mahukaim eesti luule poetika käsitus, mis sisaldab palju uudseid seisukohti. Kirjutanud art-id eesti kirj-st, tõlkinud Vana-Rooma ja vene luulet ning vene proosat. Avaldanud ka retsensioone kirj-teor ja esteetika-alaste uurimuste kohta. Oli mitme kogumiku (*Studia metrica et poetica*, “Folkloor ja poeetika”, “Kirjanduse ja rahvaluule radadelt. 2.”) toim. ES liige.

T: Jaan Kämeri meetrika. // TÜ Toim 259 (1970); Abimaterjale poeetika kursuse juurde. 1. osa. Trt, 1974; 2. osa. Trt, 1977; Klassikalisi luuletus- ja strooivorme. Trt, 1974; Eesti silbilis-rõhulise värsisüsteemi uurimismeetod ja Betti Alveri poemide nelikjambi rütm. // TÜ Toim 363 (1975); Erikursuse programm eesti värsiõpetusest. Trt, 1976; Luulevorme ja rütmianalüüse. Tln, 1977; Eesti värsiõpetus. Tln, 1978, 2002.

B: TÜ BL I, 239; EE 14, 389; EKirBL, 286; TÜ ajalugu III, 198, 283, 377; *Karja, S.* Tema kirjaseadmise õpetus. // Edasi (1971) 28. XI; *In memoriam.* // SV (1979) 16, XI; *P. Olesk.* Õpetlane. Õpetaja. // SV (1979) 21. XII.

R. Juursoo

PÕLDMÄE, Mare (14. VI 1955, Tšerlaki asula, Omski obl – 19. VI 2002, Tallinn), muusikateadlane; Rudolf ja Aino P. t, Jaak P. õde. Lõpetas 1974 H. Elleri nim Tartu Muusikakooli, 1979 TRK kompositsiooni ja 1986 TÜ ajakirj erialal. Oli 1981–91 ajakirja “Teater. Muusika. Kino” muusikatoim, 1991–94 “Estonia” dramaturg, 1995–96 EMA avalike suhete konsultant, 1996–2002 Eesti Muusika Infokeskuse (asutajaid) dir, ühtlasi oli festivali “Eesti muusika päevad” juhte ja 1999–2001 Kuressaare ooperipäevade kunstiline juht. – Töid Eesti muusikaelust ja -teatrist, portreeart-id eesti lauljatest. Tegutsenud muusikakriitikuna, teinud ER-s ja ETV-s muusikasaateid. Oli kogumiku “Eesti Teater” autoreid ja “Eesti teatri biograafilise leksikoni” (2000) toim. Eesti Heliloojate Liidu (1983) ja Eesti Muusikanõukogu juhatuse liige, Muusikateaduse Seltsi liige. Nõuk Eesti muusika-aastapreemia (1989). Üle 20 teadustr-e.

T: Sajand kauget eelkäijat. // TMK (1985) 7; Simm kriitikas ja kriitikuna. // TMK (1985) 8; Estonia teatri subretipaar Katrin Karisma – Tõnu Kilgas. Tln 1995; Estonia Teater (kaasautorid L. Künnapuu, J. Maiste). Helsinki, 1997; Laulujuhlien ja laululiikken merkitys Viron kansallisessa liikkessä. // Kaksi tietä nykyisyyten. Helsinki, 1999; 1990. aastad Eesti muusikute mõtetes. // TMK (1999) 12; Aarne Viisimaa. Tln, 2000; Piiride kadumine: duost orkestrini. // TMK (2000) 5; Muusika. // Eesti uue aastatuhande lävel. Tln, 2000; Meister ja tema aeg. Teo Maiste. // Muusika (2002) 1; Eesti Muusika Päevad – minevikust tulevikku. // TMK (2002) 3; Persona grata. Timo Steiner. // TMK (2002) 6; Who is who in Estonia: music (kaasautor P. Kuusk). Tln, 2004.

B: EE 14, 389; EMBL, 190; Postimees (2002) 24. VI.

R. Juursoo

PÕLDMÄE, Rudolf (27. II 1908, Rae v, Harjumaa – 7. II 1988, Tartu), kirjandusteadlane, folklorist ja kultuuriloolane; talupidaja p, Aino P. abikaasa, Jaak ja Mare P. isa. Lõpetas 1927 Tallinna J. Westholmi Gümni-i, 1935 TÜ filos-*tsk*-a eesti k-e,

kirj-e ja rahvaluule alal, *mag. phil* (1940, TÜ), vk “Halle pietismi mõjudest eesti kirjanduses aastail 1710–1750”, *filol-knd* (ü.a 1959). Töötas 1930–35 ÕES-is, 1935–40 Eesti Rahvaluule Arhiivis, oli 1940–44 ja 1956–62 Kreutzwaldi-nim Kirj-muuseumi teadur, 1944–45 TÜ eesti kirj ja rahvaluule kat-i dots, 1962–79 KKI teadur. 1945–50 oli pol põhjustel vangis ja 1950–56 asumisel. – Töid eesti vanemast (eriti 19. saj II poole) kirj- ja kultuuriloost ning eesti vennastekoguduse kirj-st, hiljem rahvusliku liikumise kirj- ja kultuurielust, keskendudes eriti C. R. Jakobsonile. Kogus 1929–38 rahvaluulet (u 10000 lk), koos H. Tamperega ka rahvatantse. Alustas eesti rahvanaljandite tead publitseerimist (Eesti rahvanaljandid I. Inimese eluperioodid. Trt, 1941). Koost ja toim C. R. Jakobsoni 2-köitelise teostevalimiku (1959). Oli “Eesti kirjanduse ajaloo” I, II ja III köite autoreid. KL, ES-i, TA kodu-uurimise komisjoni liige. J. Smuuli preemia (1986). Üle 50 teadustr-e.

T: Eesti rahvaomastest majariistadest.// ERM ar 5 (1929); Eesti vennastekoguduste kirjandusest XVIII sajandi keskel. Trt, 1936; Rahvaloomingu, eriti rahvatantsu arengust Ida-Harju rannikul. Trt, 1937; Valimik eesti rahvatantse (kaasautor H. Tampere). Trt, 1938, 2001; Anton Thor Helle, esimese eesti piibli tõlkija. // Vana Tallinn IV (1939); Eesti rahvanaljandid I. Trt, 1941; Carl Robert Jakobson Tormas. // Paar sammukest eesti kirjanduse ja rahvaluule uurimise teed I. Tln, 1958; C. R. Jakobsoni elu ja tegevuse kronoloogia I (1841–1871). // Paar sammukest ... II. Trt, 1961; Koidula teater. Tln, 1963; C. R. Jakobsoni suhtumine esimesesse eesti üldlalupeosse. // KK (1963) 10; Miks Mihkel Veskest ei saanud paganamisjonäri? // KK (1965) 5; C. R. Jakobsoni elu ja tegevus 1864–1871. // KK (1966) 12; C. R. Jakobson (kaasautor E. Jansen). Tln, 1968; Esimene Eesti üldlalupeo 1869. Tln, 1969; Kirjamehi mitmes mõõdus. Tln, 1973; Kaks laulupidu. Tln, 1976; “Vanemuise” selts ja teater 1865–1880. Tln, 1978; Kultuuriloolisi vahelugemisi. Tln, 1979; “Vanemuise” teater 1881–1906. Tln, 1985; C. R. Jakobsoni teedest ja töödest. Tln, 1985; Noor Jakob Hurt. Tln, 1988.

B: AAUT II, 505; EKirBL, 286–287; EE 14, 389; *Raud, L.* Rudolf Põldmäe 60-aastane. // KK (1968) 2, 114–115; *Viidalepp, R.* Rudolf Põldmäe 60-aastane // Lng (1968) 2, 316; *Hameri, A.* Rudolf Põldmäe 70. // Lng (1978) 2, 346–347; *Laar, M.* Rudolf Põldmäe. // Lng (1988) 2, 267–269; *Olesk, P.* Rudolf Põldmäe. // KK (1988), 313–314.

PÕLDMÄE-UNDLA (ka **Undla-Põldmäe**; a-ni 1935 **Krimm**, a-st 1935 **Undla**, abielus **Põldmäe**), **Aino** (26. IV / 9. V 1910, Undla v, Virumaa – 16. II 1992, Tartu), kirjandusloolane; vallakirjutaja t, Rudolf P. abikaasa, Jaak ja Mare P. ema. Lõpetas 1929 Rakvere Ühisgümni-i, 1936 TÜ filos-tsk-a, ühtlasi õppis 1931–39 (vaheaegadega) Tartu Kõrgemas Muusikakoolis. Täiendas end 1939–40 Budapesti Ük-s ja F. Liszti Muusikaakad-s. Oli 1937–39 Akad Kirjandusühingu sekr, 1941 Rkl Kirj-muuseumi ja 1947–49 KKI teadur. Kүүiditati 1949, oli 1949–55 Omski obl Tšerlaki asulas muusikaõpetaja. Naasis Eestisse 1955, töötas lühemat aega KKI-s, oli a-st 1961 vabakutseline kirj-teadlane. – Uurinud Eesti 19. saj naiskirjanikke, pms L. Suburgi ja L. Koidula elu ja loomingut, sh lähemalt läbi töötanud L. Koidula Tartu-perioodi. Koost kogumikke L. Koidula luulest (1948, 1967), L. Suburgi kirjatöödest (ilm 2002), pt-i L. Koidulast “Eesti kirjanduse ajaloo” II köites (1966), kirjutanud Kreutzwaldi ja Koidula kirjavahetuse ainetel dok-näidendi “Viru laulik ja Koidula” (lavastatud 1967 Pärnu teatris, 1969 ja 1982 Tallinna Draamateatris). EKL liige (1987). J. Smuuli preemia (1982).

T: Koidula viimased Tartu aastad (1871–1873). // KK (1960) 9; 100 aastat Elisabeth Aspe sünnist. // KK (1960) 12; Koidula suhted kodumaaga Kroonlinna aastail. // Lng (1961) 8; Koidula ja kirik. // KK (1961) 8; Prantsuskeelsetest luuletustest Koidula käsikirjade hulgas. // KK (1962) 8; Lilli Suburg ja tema ajakiri “Linda”. // KK (1966) 8–9; Koidulauliku valg. Uurimusi ja artikleid. Tln, 1981; Eesti muld ja eesti süda. 100 aastat L. Koidula surmast (koost, eessõna autor). Tln, 1986.

B: AAUT II, 544–545; EKirBL, 421; EknL, 629–630; EE 14, 567.

R. Juursoo

PÕLDOJA, Elle (2. I 1963, Tartu, arstiteadlane, anatoom; õpetaja t. Lõpetas 1981 Tartu 3. Kk-i, õppis 1981–83 TÜ maj-tsk-s, lõpetas 1990 arstitsk-a. Oli 1991 kirurgia intern, 1991–93 TÜ anat inst-i stažöör-uurija, 1994–97 v-laborant, 1997–2003 asst, 2003– v-asst. Täiendas end 1996 Amsterdami Ük-s, 1999 Berliini Moabiti Kliinikus. – Uurinud eksperim sepsise patomorfol, raku pinnaretseptoreid. Eesti Morfoloogide Seltsi, Rahvusv Anatoomide Seltsi, Saksa-Balti Arstide Seltsi ja Eesti Arstide Liidu liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Do nuclear condensation or fragmentation and DNA fragmentation reflect the mode of neuronal death (kaasautor). // *Neuroreport* 10 (1999) 9; Dissemination of bacteria in multiple organs associated with apoptosis and macrophages activity in different stages of experimental sepsis (kaasautor). // *Scand. J. Surg.* 92 (2003) 2; Changes of activated macrophages and apoptotic cell count in the organs of rats during experimental sepsis (kaasautor). // *Medicina (Kaunas)* 39 (2003) 10; Immunohistochemical detection of glucose transporters class I subfamily in the mouse, rat and human testis (kaasautor). // *Medicina (Kaunas)* 40 (2004) 2; Professor August Rauber ja anatoomia õppemuseum (kaasautor). // *TÜ ajaloo küsimusi XXXIV* (2005).

PÕLDOJA (a-ni 1935 **Koch**), **Paul** (6. VIII 1931, Konguta v, Tartumaa – 17. VI 2005, Konguta v, Tartumaa), keemik; talupidaja p. Lõpetas 1952 Elva Kk-i, 1957 TÜ keemia osk-a, 1968 asp-i AAI-s (Tõravere Obs). Oli 1962–92 AAI (hiljem FI) aparaadiehituse sektori n-teadur. – Uurimisvaldkond: org ainete ionisatsioonipotentsiaali (IP) mõõtmine. Osales 1973–89 koos AAI jmt Eesti TA inst-de teadlastega ca 130 ühendi (alkaanid, alkeenid, alküünid, vähelenduvad benseeni derivaadid jm) IP mõõtmisel fotoionisatsiooni meetodil ja IP väärtuste kirjeldamisel. 10 teadustr-t.

T: Об определении ионизационных потенциалов методом фотоионизации при повышенных температурах (kaasautor E. Märtinson). // *Изв. АН ЭССР. Физ. Мат.* 22 (1973) 1; Потенциалы ионизации непредельных углеводородов 2. Монозамещенные циклопентеновые и циклогексеновые углеводороды (kaasautorid S. Rang, A. Talvari). // *Изв. АН ЭССР* 23 (1974) 1; Calculation of ionization potential according to the number of interaction between structural units 4. Alkenes and cycloalkenes (kaasautor T.Viik). // *Organic Reactivity* 22 (1985) 3; Вычисление потенциала ионизации по числу взаимодействий между структурными единицами. 1. Алкины (kaasautor T. Viik). // *Изв. АН ЭССР. Физ. Мат.* 35 (1986) 1.

PÕLDROOS, Priit (õieti **Johannes Friedrich**) (11. I 1902, Riisipere v, Harjumaa – 28. VII 1968, Tallinn), lavastaja, näitleja, teatripedagoog, -teadlane ja -kriitik. Õppis Tallinna ÕI-s, ühtlasi töötas ametnikuna Raudteede Peaval-s, hiljem Tallinna Ühises Haigekassas. 1920 oli Tallinna Draamastuudio teatrikooli organiseerijaid, lõpetas kooli 1924. Oli

1924–28 Draamastuudio Teatri näitleja, osales 1926 Tallinna Töölisteatri asutamises, oli a-ni 1940 selle juht, lavastaja ja näitleja, 1940–41 Ühinenud Draama- ja Töölisteatri komissar ja kunstiline juht, ühtlasi 1938–41 TK Rkl Lavakunstkooli õppejõud. II maailmasõja ajal kuulus ENSV Rkl Kunstiansambleisse. 1944–49 oli Tallinna Draamateatri dir ja kunstiline juht, 1946–50 ühtlasi Eesti Rkl Teatriinst-i dir (a-st 1947 prof), 1951–53 Teatri- ja Muusikamuuseumi dir. Oli teovõimas teatrijuht ja asjatundlik lavastaja. – Teatriesseist ja -teoreetik, arendas eesti lavastuskultuuri ja teatrimõtet; avaldas (*Teatraali* pseud all) ka teatriarvustusi. NSVL ÜN saadik 1946–50. ENSV Teatriühingu esimees 1949–50. ENSV tnl kunstitegelane (1942). Orden “Austuse märk”, ENSV rkl preemia (1947 ja 1948). 1951–59 oli kolm korda represseeritud, keelati isegi teatriarvustuste avaldamine. A-st 1984 annab Eesti Teatriliiit P-i nim teatripublikatsiooni ja lavapedagoogilise tegevuse auhinda.

T: Vastsest templist. // Draamastuudio. Tln, 1922; Teater sõnas ja pildis (kaasautor). Tln, 1933; Töölisteatri kümme aastat. 1926–1936 (kaasautor). Tln, 1936. Teel enda ellu. Mälestusi. Tln, 1985; Oma teatrit otsimas. Art-te kogumik. Tln, 1998.

B: ETrBL, 519–520; EE 7, 571; 14, 389–390; *Panso, V.* Kiri Eesti NSV teenelisele kunstitegelasele Priit Põldroosile tema 60. sünnipäevaks. // SV (1962) 12. I; Priit Põldroos. [*In memoriam*]. // Noorte Hääl (1968) 30. VII.

R. Juursoo

PÕLDSAAR, Raili (29. X 1973, Võru), keeleteadlane ja kultuuriuuriija; teenistujate t. Lõpetas 1991 Võru 1. Kk-i, 1995 TÜ inglise k-e ja kirj erialal, *M.A.* samal alal (2000), vk “American cultural influence and the re-construction of gender in recent Estonian public course”; 2001–06 doktorant, *Ph.D.* (2006, TÜ), vk “Critical discourse analysis of anti-feminist rhetoric in the emergence of the conservative universe of discourse in the United States in the 1970s–1980s” (Trt, 2006). Õppis 1993 TEMPUS-e stipendiaadina Groningeni Ük-s Hollandis, täiendas end 1996–97 Fulbrighti stipendiaadina Notre Dame’i Ük-s (Indiana, USA), 2001 CEU suvekoolis, 2006 Canterbury Ük-s (Uus-Meremaal). Oli a-st 1996 TÜ filos-nsk-a germaani-romaani filol osk-a inglise filol õt-i ingl k-e asst, a-st 2001 lektor; 2006. aastal külalislektor Canterbury Ük-s Uus-Meremaal. Õpetanud teksti- ja diskursuseanalüüsi, k-e ja soo problemaatikat, kultuuri- ja

kommunikatsiooniteooriaid ning Am Ühendriikide ühiskonda ja kultuuri käsitlevaid aineid. – Uurimisvaldkonnad: kriitiline diskursuseanalüüs; soorollide mõju keelekasutusele; amerikanistika; võrdlev kultuuri-uurimine. Eesti akad naisuurimise olulisemaid praktiseerijaid ja populariseerijaid. Olnud mitme sihtfinantseeritava teema ning ETF grandide täitja. Põhja-Am Uuringute Balti Keskuse tegevdir (a-st 1997), Eesti Naisuurimise ja Teabekeskuse juhatuse liige, *Eur. Soc. for Study of English* juhatuse liige, *Int Gender and Language Assoc.*, *Int. Comparative Literature Assoc.* ja Eesti Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Thomas Jefferson ja Ameerika iseseisvusdeklaratsioon. // *Akad* (2001) 8; Identiteedi keerdkäigud. Simone de Beauvoiri *Teine sugupool* eestikeelses tõlkes. // *Ariadne Lõng* (2003) 2/1; Men on the verge of nervous breakdown: masculinity in contemporary culture and literature. // *Interlitteraria* (2003) 8; Media representations of women in politics: a comparison of Canada and the United States. // *Literatura*. (2003) 45 (Vilnius); Framing Hillary Rodham Clinton. // *Transnational America. Contours of Modern US Culture*. Copenhagen, 2004; Taming women warriors: gender order and the discursive positioning of American women in war.// *North America: A Transcultural View*. Tartu, 2005; Who framed gender equality?: a critical discourse analysis of the media representation of gender equality legislation debate in Estonia. // *Approaches to Critical Discourse Analysis*. Valencia, 2005.

B: <https://www.eris.ee>.

PÕLDVEE, Aivar (5. II 1962, Paldiski), ajaloolane; teenistuja p. Lõpetas 1980 Keila 1. Kk-i, 1985 TÜ ajaloo osk-a, 2004 TÜ-s magistrantuuri, ajaloomag (2004, TÜ), vk “Pakri rootslaste kaebused Karl XI-le 1684. aastal. Muutuste aeg Harju-Madise ja Risti kihelkonnas” (Keila, 2001), a-st 2004 TÜ doktorant. Oli 1984–89 Keila 1. kk-i ajalooõpetaja, 1989–2001 Harjumaa Muuseumi teadur (1994–95 ka dir aj kt) ning ühtlasi 1993–97 AI n-teadur, 1998–2001 Keila Gümni v-õpetaja, 2001–06 Eesti Ajaloomuuseumi teadusdir. – Uurimisvaldkonnad: kooli- ja kultuuriajalugu Eesti- ja Liivimaal 17. sajandil. Toim ja/või koost kogumikke “Harjumaa uurimusi” ja “Tõid ajaloo alalt”. Osalenud 1993–97 Stockholmi Ük-i Balti Uuringute Inst-i uurimisprojekti

Stat-kyrka-samhälle (Riik-kirik-ühiskond). Akad Ajalooseltsi liige. Suur Ignatsi Jaagu medal (2000), A. Puksovi Fondi auhind (2004). 26 teadustr-t.

T: Paar rännakut eesti kirjandusloo koiduhämaruses. // KK (1989) 9–10; Vanim eestikeelne Tallinna-teemaline juhuluuletus. // KK (1992) 7; Die Gründung der Volksschule in Estland in den 1680er und 1690er Jahren. // *Studia Baltica Stockholmiensia* 11 (1993); Das Schulmeisterseminar von Forselius – eine unikale Schule im ganzen schwedischen Königreich? // *Eesti Rahvusmtk Toim* 7 (1998); Kyrklik folkundervisning i Estland och Livland (1675–95). Centralmaktens politik och det lokala initiativet // *Studia Baltica Stockholmiensia* 21 (2000); Uustalu Bengti tundmatu elutee ja elutöö. // Muinasaja loojangust omariikluse läveni. Tartu, 2001; Talurahvakoolid Eesti- ja Liivimaal 17. sajandi viimasel veerandil. // *EAA Toim* 8 (2002); Ernsta Glika portrets. // *Letonica* (2004) 10; Peasant schools in Estland and Livland during the last quarter of the 17th century. // *Common roots of the Latvian and Estonian literary languages*. Frankfurt am Main, 2008.

B: <https://www.etis.ee>

PÕLDVERE, Aarne (15. X 1952, Avinurme, Kohtla-Järve raj), loomakasvatusteadlane; töölise p. Lõpetas 1971 Tartu 5. Kk-i, 1979 EPA liha- ja lihasaaduste tehnolerialal, 1986 ELVI kaugõppeasp-i, põllum-knd (1990, ELVI), vk “Сравнительная оценка мясной продуктивности и качества мяса пород свиней, разводимых в Эстонии”. Oli 1979–85 ELVI seakasv-e osk-a sealiha uurimise labori ins-keemik, 1985–90 n-teadur, 1990–94 v-teadur, 1994–2001 EPMÜ seakasv-osk-a v-teadur, 2001– Eesti Tõusigade Aretusühistu aretusspetsialist-lihatehnoloog. – Uurimisvaldkond: sealiha ja söötade kvaliteet. Osales (1980) ELVI seakasv osk-a sealiha uurimise labori töölerakendamisel ning sealiha kvaliteedi hindamise meetodite väljatöötamisel, tõukultide valikumeetodite täiendamisel. Uurimusi Eestis aretatavate sigade nuuma- ja lihajõudlusest, lihakeha morfol-st koostisest, lihas- ja rasvkoe kvaliteedist, sealiha kvaliteedi- ja lihajõudluse näitajate seostest. Eesti I kategooria sigade üleandmise ja vastuvõtmise kontrollkomisjoni liige (1989–92), Eesti Lihaliidu tapasigade ja searümpade klassifikatsiooni komisjoni liige (ast 1993). Üle 30 teadustr-e.

T: Mõningate seasõõtade toiteväärtusest. // Teaduse soovitusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 23 (1982); Kontrollnuuma liha kvaliteedist (kaasautor K. Eilart). // Teaduse soovitusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 28 (1987); Sealiha kvaliteedist (kaasautor K. Eilart). // ELVI teadlaste soovitusel tootmisele. Tln, 1987; Kas sealiha on kvaliteetne (kaasautor K. Eilart), // SP (1987) 20; Sealiha kvaliteedinäitajate seos sigade nuuma- ja lihajõudlusega. // ELVI tead-tööde kogumik 61 (1990); Mõningaid sealiha kvaliteedi hindamise meetodeid (kaasautor K. Eilart). // ELVI tead-tööde kogumik 64 (1993); Erinevaid võimalusi tailihasisalduse määramiseks searümpadel (kaasautor K. Eilart). EPMÜ Loomakasvatusinst-i tead-töid 70 (1999); Baasaretusfarmide noorkultide rümpade kvaliteet. // Tõuloomakasvatus (2003) 1; Pig breeding (kaasautorid R. Kaselo, M. Kruus). // Animal breeding in Estonia. Trt, 2004.

B: ELVI, 46, 122; EPMÜ BL, 78.

PÕLDVERE (a-ni 1978 **Lööv**), **Anne** (23. VII 1954, Pärnu), geoloog; põllumaj-mehhanisaatori ja rmt-upidaja t. Lõpetas 1972 Tartu 5. Kk-i, 1979 TÜ geol kaardistamise ja maavaraotsingute erialal. Oli 1972–73 Barnauli Soojus-Elektritsentraali laborant, 1973–74 TÜ arvutuskeskuse arvutioperaator, 1979– EGK (end EGV) geol-kaardistaja ja v-geol-projektijuht. – Urinud Eesti aluspõhja ordoviitsiumi ja siluri kivimite litol ja sedimentol. Olnud EGK sariväljaande *Estonian Geological Sections Bulletin* koost ja toim. Eesti Geol Seltsi volikogu ja Eesti Stratigr Komisjoni liige. 20 teadustr-t.

T: Raikküla lademe paetüübid Matsalu lahe ümbruses. // Eesti Geol Kesk Toim 4/1 (1994); Tartu (453) drillcore. // Est. Geol. Sections Bull. 1. Tln, 1998 (koost); Valga (10) drill core. // Est. Geol. Sect. Bull. 3. Tln, 2001 (koost, toim); Ruhnu (500) drill core. // Est. Geol. Sect. Bull. 5. Tln, 2003 (koost, toim); Kerguta (565) drill core. // Est. Geol. Sect. Bull. 7. Tln, 2006 (koost, toim).

B: EGBT, 93.

PÕLDVERE, Endel (18, II 1932, Keila v, Harjumaa), arstiteadlane, morfoloog; põllupidaja p, Kalju P. vend. Lõpetas 1951 Tallinna 2. Kk-i, 1958 TÜ arstitsk-a, oli 1963–65 Leningradis NSVL TA Tsütol Inst-i asp, biol-knd (1966, Leningrad), vk “Данные изменения ультраструктуры паренхиматозных клеток печени при

воздействию канцерогенными и неканцерогенными веществами”. Oli 1958–61 Kingissepa (Kuressaare) Linnahaigla neuroloog, 1961–63 EMHI v-teadur, 1966–69 EKMI onkol osk-a v-ins, n-teadur, 1969–89 kantserogeneesi mehhanismide labori v-teadur. – Uurinud eksperim maksakasvajaid, põlevkiviproduktide teratogeensust, proliferatiivsete protsesside osa kantserogeneesis. Üle 50 teadustr-e.

T: О патологической анатомии эпидурального пространства. // TÕ Toim 58 (1957); Eksperimentaalse maksakahjustuse võimalustest merisigadel homoloogse maksakoe ja surmatud *Escherchia coli* süstimisel. // TÕ Toim 163 (1964); Ультратонкое строение перевивных гепатом мышей СЗНА II. Электронномикроскопическое изучение асцитной формы гематомы 22 и гематомы 48. // Цитология (1966) 5; Die Wirkung der Immunisierung auf die Leber und Nebennierenrinde (kaasautor V. Saarma). // Endokrinologie (1969) 3/4; Alpha-fetoprotein (AFP) in blood of СЗНА mice bearing different substrains of hepatoma 1676 (kaasautorid S. Velbri, T. Veidebaum). // Oncodevelop. Biol. Med. (1983) 3; Role of mitotic activity in target tissues in N-nitrosodie thylamine carcinogenesis. // Modulators of Experimental Carcinogenesis. IARC Sci-Publ. 51. Lyon, 1983.

B: EKMI, 33; *Merila-Lattik, H.*, 926; NET (1982) 3, 223.

PÕLDVERE, Kalju (23. V 1929, Keila v, Harjumaa), arstiteadlane, morfoloog; talupidaja p, Endel P. vend, Märt P. isa. Lõpetas 1947 Tallinna 2. Kk-i, 1953 TÕ arstitsk-a, 1956 TÕ asp-i, med-knd (1956, TÕ), vk “Neuroloogilisest sümptomatoloogiast ja morfoloogilistest muutustest närvisüsteemis küülikutel ja kassidel kõhuaordi ligeerimise puhul”, med-dr (1972, TÕ), vk “Рост и дифференцировка эмбриональных эпендимоглиальных тканей и мозговых оболочек в тканевой культуре”. Oli 1956–60 TÕ histol kat-i asst, 1960–63 neurol kat-i asst, 1963–65 dots, 1965–67 v-teadur, 1956–60 ka Tartu Kliinilise Haigla prosektor ning 1962–65 ühtlasi TÕ med kesklabori juh ja a-ni 1976 labori morfol sektori juh, 1968–71 patol anat ja kohtuarstiteaduse kat-i dots ja med kesklabori v-teadur, 1972–74 kohtuarstiteaduse prof, 1974–76 med kesklabori v-teadur, 1976–79 patol anat ja kohtuarstiteaduse kat-i prof ja zool kat-i prof, 1979–91 zool kat-i prof, 1987–91 ka kat-i juh, 1992–94 zool ja hüdrobiol inst-i üldzool erakorr prof, 1984–88 ka EPA histol-prof, a-st 1994 emeritprof. –

Uurimisvaldkond: pms närvisüsteemi normaalne ja patol histol; närvihaigused, Eesti med-i ajalugu. Eesti taasiseisvumise perioodil osales aktiivselt poliitilises elus, valiti 1992 (VII) Riigikogu liikmeks. U 100 teadustr-t, õppevahendeid.

T: Histoloogia praktikum. Trt, 1963; Рост и превращение эмбриональной эпендимы в тканевых культурах. // Архив анат. гистол. эмбриол. (1969); Аспекты проблемы биологии первичных трипсинизированных культур. // Архив анат. гистол. эмбриол. (1972); Üldhistoloogia (kaasautor). Tln, 1972, ²1994; Correlation between the histopathology of the synovia, immunopathological reactivity and clinical signs during the cytostatic treatment of rheumatoid arthritis (kaasautorid L. Päi, E. Kõiv). // Scan. J. rheumatol. Suppl. (1975). 8; Tartu ülikooli kasvandik ja professor Ernst Masing (kaasautor K. Kõrge). // TÕ ajaloo küsimusi III (1975); Изменения у свиней при поражении атипическими микобактериями (kaasautor N Koslov). // Ветеринария (1982) 6; Ткани и зародышевые листки (дискуссионные вопросы, проблемы). // Онтогенез (1986) 4.

B: TÕ BL I, 113–114, II, 138; EE 14, 390; TÕ ajalugu III, 144, 151, 198, 229, 259, 274, 357; EPA BL II, 210; *Merila-Lattik, H.*, 925–926; NET (1972) 5, 450–452; *Техвер Ю., Михайлов В. П.* Калью Иоханнесович Пыльдвере (к 60-летию со дня рождения). // Архив анат. гистол. эмбриол. (1989) 10, 108–109; TÕK 200, 129, 254, 353; TÕA 1982–2007, 74, 114, 169, 179, 182. *Ü. Hussar*

PÕLDVERE, Märt (29. III 1968, Tartu), matemaatik; Kalju P. p. Lõpetas 1986 Tartu 2. Kk-i, 1994 TÕ mat-tsk-a, mat-mag (1994, TÕ), vk “Hahn-Banachi jätku ühesusest”, *Ph.D.* (mat, 1999, TÕ), vk “Subspaces of Banach spaces having Phelps’ uniqueness property”. Täiendas end 1996, 2001 Põhjamaade Min Nõukogu stipendiaadina Norras Agderi Ük-s ja 1996 Prantsuse Vab Välismin-i stipendiaadina Pau Ük-s. Oli 1996–98 TÕ puhta mat inst-i funktsionaalanalüüsi õt-i asst, 1998–2006 mat analüüsi õt-i lektor, 2006–dots. Õpetanud funktsiooniteooriat, mat analüüsi, funktsionaalanalüüsi. – Uurimisvaldkonnad: Banachi ruumi kaasruumi geomeetriline struktuur; funktsionaalide jätkamise ühesusega seotud probleemid, vektormõõdud. Oli 1997–2007 kolme grandi põhitäitjaid. EMatS liige (juhatuse liige 2000–03). EMatS A. Humala preemia (1996), ETF preemia (1998). Üle 10 teadustr-e.

T: On subspaces of Banach spaces where every functional has a unique norm-preserving extension (kaasautor E. Oja). // *Studia Math.* 117 (1996) 3; Strict convexity a smoothly renormed l_1 . // *Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math.* 45 (1996); Banachi ruumi alamruumi ühisomadusest U . // *EMatS* ar 1997. Trt, 1999; Intersection properties of ball sequences and uniqueness of Hahn-Banach extensions (kaasautor E. Oja). // *Proc. Royal Soc. Edinburgh Sect. A* 129 (1999); Phelp's uniqueness property for $K(X,Y)$ in $L(X,Y)$. // *Rocky Mountain J. Math.* 36 (2006) 5; On weak integrability and boundeness in Banach spaces (kaasautorid T. A. Abrahamsen, O. Nygaard). // *J. Math. Analysis Applications* 314 (2006); Principle of local reflexivity revisited (kaasautor E. Oja). // *Proc. Am. Math. Soc.* 135 (2007) 4; Families of vector measures of uniformly bounded variation (kaasautor O. Nygaard). // *Archiv der Mathematik* 88 (2007) 1.

B: <https://www.etis.ee>

PÕLLUMAA, Lee (30. I 1961, Viljandi), bioloog; Rein P. t. Lõpetas 1978 Nõo Kk-i, 1983 LÜ biol-tsk-a, 2004 TTÜ-s doktorantuuri, *Ph.D.* (loodusteadused, 2005, TTÜ), vk "Põlevkivitööstuse ökotoksikoloogiliste mõjude hindamine". Täiendas end 2000 Hollandis ja Tšehhis, 2002 Vilniuse Ük-s ja 2003 Rumeenias. Oli 1983–93 EBI ins, 1994–2001 KBFI mol-gen labori ins, 2001–05 teadur, 2005– *Quattromed Cell Factory AS* teadur ja a-st 2008 ka KBFI erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnaohtlikud ained, ökotoksikol riski hindamine, biotehnol, ökotoksikol. Eesti Toksikoloogide Seltsi ja LUS-i liige. 20 teadustr-t.

T: Predicting the toxicity of oil-shale industry wastewater by its phenolic composition (kaasautor). // *Atla-Alternatives to Laboratory Animals* 27 (1999); Application to the ecotoxicological test batteries for the study of environmental pollution (kaasautor A. Kahru). // *Pharm. & Toxicology* 88 (2001) Suppl. 1; Biotest- and chemistry-based hazard assessment of soils, sediments and solid wastes (kaasautorid A. Karhu, L. Manusadzians). // *J. Soils Sediments* 4 (2004) 4; Biotests and biosensors in ecotoxicological risk assessment of field soils polluted with zinc, lead and cadmium (kaasautor). // *Environ. Toxicology and Chem.* 24 (2005) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

PÕLLUMAA, Rein (30. VII 1930, Tartu – 25. XII 1990, Tallinn), arstiteadlane, neuroloog; arsti p, Lee P. isa. Oli 1949–56 poliitvangina Siberis. Lõpetas 1956 Viljandi Tööliskoorte Kk-i, 1962 TÜ arstitsk-a, med-knd (1969, TÜ), vk “Цистометрические исследования моторики и тонуса мочевого пузыря у больных с повреждением спинного и головного мозга”. Oli 1962–64 Põlva Keskskooli neuroloog, 1964–83 Tartu Linna Polikliiniku neurol osk-a juh, ühtlasi a-st 1980 Tartu peaneuroloog, 1983–90 ÜMPI v-teadur, 1990 Eesti Südamikeskuse v-teadur. – Urinud põie neurol häireid. Täiendas end nõelravi alal Moskvast, Minskis jm. Asutas 1979 Tartu Linna Polikliinikus nõelravi kabineti. Oli üks “40 kirjale” allakirjutanuist, Eesti Kongressi saadik. LUS-i, Eesti Neuroloogide, Neurokirurgide ja Psühhiaatrite Seltsi, Eesti Arstide Liidu, Eesti Akad Orientalistide Seltsi liige. Üle 10 teadustr-t.

T: Изменения рефлекторных функций мочевого пузыря и их цитометрическое исследование у больных с травмами спинного мозга и конского хвоста. // *Вопр. клин. неврол. и психиатр.* 6, Trt, (1966); Kusepõie halvatuste ravist seljaaju vigastuste puhul. // *NET* (1968) 2; О структуре заболеваний периферической нервной системы (kaasautorid A. Tikk, T. Virro). // *Ж. невропатол. психиатр.* (1983) 8.

B: TÜ BL II, 138; *Merila-Lattik, H.*, 926–927; *NET* (1969) 5, 367–369; *NET* (1986) 5, 367–369; Rein Põllumaa. *In memoriam.* // *EA* (1991) 2, 158.

A. Tikk

PÕLLUMAN (Põllumann), Johannes Reinhold (14. / 1. I 1901, Tallinn – 1. V 1935, Tartu), keemik; pagari p. Lõpetas 1920 Tallinna J. Westholmi Gümni-i (1918–19 oli õpilasena Vabadussõjas), 1928 TÜ keemia osk-a, keemiamag (1930, TÜ), vk “Põlevkivi kõrgtemperatuuri tõrva iseloomustamine”. Oli 1927–34 TÜ org keemia labori asst. – Uurimisvaldkond: orgaanilise sünteesi probleemid.

T: Allüülalkoholi valmistamisest. // *Keemia teated* 1 (1932) 2.

B: AAUT II, 62; *A. Laur.* Mag chem Johannes Põlluman. *In memoriam.* // *Keemia teated* 2 (1935) 3, 112.

V. Past

PÕLLUSAAR, Andres (a-ni 1936 **Andreas**), (23. II 1909, Tartu – surmaaeg teadmata, California, USA), maastikuarhitekt, aiandusagronoom ja pedagoog; kooliõpetaja p. Lõpetas 1927 Tartu Tehnikaühisgümni-i, 1935 TÜ põllum-*tsk*-a agron erialal, 1939 Berliini Friedrich Wilhelmi Põllum-ük-i aiakujunduse osk-a. Praktiseeris 1927–34 Jõgeva sordikasvanduses ja Rootsi karjamajandis, töötas 1935–36 Tartus Willi aiaäris ja Tallinnas Kadrioru pargi aiandis, oli 1939–40 Loodushoiu ja Turismi Inst-i iluaiandusbüroo juh, 1940–41 Kadrioru pargi juh, 1940–41 J. Koorti nim. Riigi Rakendus kunsti Kooli aiandusarh-i õppejõud, 1941 major H. Hirvlaane metsavendade pataljoni, 1942–44 Kehtna Aianduskooli abidir ja aianduse osk-a juh. Põgenes 1944 Saksamaale, töötas Ida-Sudeetides aianduse katsejaamas, oli 1945 (suvel) Pinnebergis Balti Ük-i põllum-*tsk*-a ehisaiaanduse ja maastikuarh-i külalislektor. Läks 1950 USA-sse, oli California puukoolis, 1956–67 Los Angelese parkide val ja seejärel erafirmades aiandusarhitekt. – Üliõpilasena uuris Eesti kultuurmaastikke ja nende kasutamist, hiljem tegeles pms aiandusarh-ga. Oli Eesti Agronoomide Koja liige. Avaldanud ajakirjades “Aed” ning “Loodushoid ja Turism” 20 art-t; kirjutanud ka mälestusi.

T: Juhiseid kodukaunistamiseks (kaasautor). Tln, 1939; Mälestusi ÜS Liivika 90-ndal aastapäeval. // Liivika album 1999. Tln, 1999.

B: AAUT II, 482; EABL, 107; Liivika album. Tln, 1999, 82–85; Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949, 74, 191, 206, 219, 236, 240; Ehisaiaanduse külalislektorina Balti Ülikoolis. // Balti Ülikool Saksamaal, 219–220.

PÕLLUSTE, Jaak (18. IX 1949, Tallinn), arstiteadlane, pulmonoloog; töölise p. Lõpetas 1967 Tallinna 21. Kk-i, 1973 TÜ arstitsk-a, 1979–82 Moskvas Tuberkuloosi TU Keskinst-s pulmonol eriala asp, med-knd (1983, TÜ), vk „Особенности клинического течения хронического бронхита и протеолитическая активность бронхиального секрета“. Oli 1974 internatuuris pulmonol ja ftisiaatria erialal, töötas 1974–75 Seli Kopsutuberkuloosi Sanatooriumis, oli 1975–77 arst Nõuk armees, 1977–79 Vab Tuberkuloosidispenseri arst, 1982–83 EKMI pulmonol osk-a n-teadur, 1983–89 teadussekr, 1989–2003 teadusdir, a-st 2003 TAI (end EKMI) teaduskeskuse teadussekr. – Uurimisvaldkonnad: krooniliste kopsuhaiguste patogenees ja kliiniline kulg, krooniliste obstruktiivsete kopsuhaiguste, sh bronhiaalastma leviku, pikaajalise jälgimise ja ravi

probleemid. Med-terminol komisjoni liige (1990–2001, a-st 2001 esimees). Eesti Kopsuarstide Seltsi liige, Tallinna Med-iuuringute Eetikakomitee aseesimees. 35 teadustr-t .

T: Asthma, chronic bronchitis and respiratory symptoms among adults in Estonia according to a postal questionnaire (kaasautor). // *Respir Med.* 95 (2001) 12; Passive smoking and respiratory symptoms in the FinEsS Study (kaasautor). // *Eur. Respir. J.* 21 (2003) 4; Postal survey on asthma, chronic bronchitis and respiratory symptoms among adult Estonians and non-Estonians (FinEsS-study) (kaasautor). // *Eur. J. Public Health.* 14 (2004) 2; Low socio-economic status is a risk factor for respiratory symptoms: a comparison between Finland, Sweden and Estonia (kaasautor). // *Int. J. Tuberc. Lung Dis.* 8 (2004) 11; Eesti meditsiinterminoloogia ja meditsiiniline teaduskeel – hetkeseis ja tulevik (kaasautorid V. Sinisalu, M. Liibek). // Eesti teaduskeel ja terminoloogia – kuidas edasi? Tln, 2006.

B: EKMI BL, 10.

PÕLLUSTE, Kaido (26. I 1961, Tallinn), arstiteadlane, infotehnoloog; Kaja P. abikaasa. Lõpetas 1980 Tallinna Polütehnikumi, 1990 TÜ arstitsk-a, 1993–99 sisekliiniku doktorant, 2004– Audentese Ük-i infotehnol juhtimise magistrant. Oli 1990–92 TÜ hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kat-i asst, 1992–96 polikliiniku ja perearsti õt-i asst, a-st 1997 TÜ polikliiniku ja TÜ tervishoiu inst-i arvutivõrgu peaspetsialist. Õpetanud sisehaigusi, väliteraapiat, reumatol, perearstiteadust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: reumatol, peremeditsiin, infotehnol. 17 teadustr-t.

T: Akadeemiline haiguslugu sisehaiguste kliinikus. Trt, 1991; Peremeditsiin (kaasautor). Trt, 1998; Informatsiooni hankimine ja talletamine perearstipraksises (kaasautorid R. Kalda, M. Lember). // *Peremeditsiin.* Trt, 1998; Tervisehinnangu küsimustiku HAQ funktsiooniosa eesti versiooni kohandamine ning usaldusvääruse ja valiidsuse hindamine (kaasautor). // *EA* (2005) 10.

B: TÜ BL II, 138; TÜA 1982–2007, 150, 331.

PÕLLUSTE (a-ni 1990 **Pirbe**), **Kaja** (5. II 1967, Räpina, Põlvamaa), arstiteadlane rahvatervishoiu alal, tööliste t, Kaido P. abikaasa. Lõpetas 1984 Räpina Kk-i, 1990 TÜ

arstitsk-a, mag rahvatervise alal (2000, *Nordic School of Public Health*, Göteborg), vk “Developing a client-oriented health care service in the Children’s Hospital of the University of Tartu”, med-dr (2007, samas), vk „Health reforms in Estonia – acceptability, satisfaction and impact”. Oli 1990–92 TÜ hügieeni ja tervishoiuorg-i kat-i asst, 1992–2006 tervishoiu inst-i tervishoiukorralduse õt-i v-asst, a-st 2006 TÜ sisekliiniku teadur. Õpetanud biostat ja tervishoiukorraldust. – Uurimisvaldkonnad: tervishoiukorraldus, tervishoiutöötajate pädevus, tervishoiuteenuse kvaliteet ja rahva rahulolu, rahvatervis, krooniliste haigete ravi kvaliteet. Üle 60 teadustr-e.

T: Tervishoiusüsteemi strateegiline juhtimine (kaasautorid R. Lepnurm, K. Mitt). Trt, 1997; Eesti rahva tervis (toim). Trt, 1998; Primary health care system in transition: patients’ experience (kaasautorid R. Kalda, M. Lember). // *Int. J. Qual. Health Care* 12 (2000); Eesti rahva tervis 1991–2000 (kaasautor). Trt, 2002; Tervishoiutöötajate pädevuse hindamine ja tagamine. // EA (2002) 12; Patient satisfaction with care is associated with personal choice of physician (kaasautorid R. Kalda, M. Lember). // *Health Policy* 64 (2003) 1; Elanike rahulolu üldarstiabi korraldusega 2002. aastal (kaasautorid R. Kalda, M. Lember). // EA (2004) 2; Kvaliteedijuhtimissüsteemi rakendamine tervishoiuteenuste osutamisel. // EA (2004) 8; Public health reforms in Estonia: impact on the health of the population (kaasautorid G. Männik, R. Axelsson). // *BMJ* 331 (2005) 7510; Tervise edendamine ja kvaliteedi tagamine Eesti haiglates (kaasautor). // EA (2006) 1.

B: TÜ BL II, 138; TÜA 1982–2007, 148, 149, 150, 159, 165, 167, 370, 377; EA (2007) 10, 755–756.

PÕLMA, Lembit (22. VII 1934, Paide – 23. I 1988, Tallinn), geoloog, litoloog; töölise p. Lõpetas 1953 Paide Kk-i, 1958 TÜ geol osk-a, 1967 GI-s asp-i, geol-mineral-knd (1975, Eesti TA), vk “Исследование литологических характеристик ордовикских отложений северной и осевой структурно-фациальных зон Прибалтики”. Oli 1958–64 EGV v-kollektor, geoloog ja v-geoloog, 1964–80 GI n-teadur, 1980–88 v-teadur. – Uurinud ordoviitsiumi setendite litol, litostartigr ja faatsiesi Baltimaades, Valgevenes, Ukrainas, Venemaa loodeosas ning Magadani obl-s, kirjeldanud paljusid stratotüüpeid läbilõikeid. Juurutanud ordoviitsiumi karbonaatkivimite uurimisel kivististe kvantitatiivse

analüüsi meetodi. Sai rahvusvlt tuntuks komponentanalüüsi kasutamiseга litol-tes uurimustes, mis täiendasid oluliselt seniseid arusaamu ordoviitsiumi kivimite koosseisust ja selle muutustest settebasseini erinevates fatsiaalsetes võõndites. LUS liige. A. Luha nim teaduspreemia (1982). U 30 teadustr-t, sh 2 monogr.

T: О переходной полосе между северной и осевой фаціальными зонами ордовика Прибалтики. // ТА Тоim. Кеemia. Geol 16 (1967) 3; Литологические особенности двух структурно-фаціальных зон ордовика Прибалтики. // ТА Тоim. Кеemia. Geol 22 (1973) 3; Распределение остатков ископаемых организмов (макрофоссилий и детрита) в среднем ордовике Прибалтики (kaasautor L. Hints). // ТА Тоim. Geol 30 (1981) 3; Сравнительная литология карбонатных пород ордовика Северной и Средней Прибалтики. Тлн, 1982; Литология и фауна типовых разрезов карадокского яруса в Северной Эстонии (kaasautor). Тлн, 1988; Setteline pealiskord (kaasautor). // Eesti šelfi geoloogia. Тлн, 1993.

B: ИГНЭ, 325, EGBT, 94, EE 14, 390.

L. Hints, H. Nestor

PÕLTSAM (a-st 2003 **Jürjo**), **Inna** (23. VIII 1969, Pärnu), ajaloolane; traktoristimasinisti ja rmt-upidaja t. Lõpetas 1987 L. Koidula nim. Pärnu 2. Kk-i, 1992 TÜ ajaloo osk-a, ajaloomag (1995, TÜ), vk "Sõõmine ja joomine hiliskeskaegses Tallinnas". Olnud a-st 1993 AI (a-st 2005 TLÜ AI) ajaloo osk-a teadur. Tõõtanud *Robert Bosch Stiftung*'i stipendiaadina *Deutsches Rechtswörterbuch*'i juures Heidelbergi TA-s. – Uurimisvaldkonnad: Eesti keskaja linnaajalugu, linlaste materiaalne kultuur ja igapäevaelu; kultuuriajalugu; kesk- ja varase uusaja allikate publitseerimine. Olnud kahe ETF grandi põhitaitja. Publikatsiooni "Pärnu linna ajaloo allikad 13.–16. sajandini. I" (Pärnu, 2001) koost (kaaskoost A.Vunk). Üle 20 teadustr-e.

T: Skraa kui kultuuriajaloo allikas. // Allikad ja uurimused. Trt, 1995; Naine keskaja Liivimaa linnas. // AA (1998) 1; Tallinn ja ordudõim 1346–1561. // Acta Historica Tallinnensia (1999) 3; Nunnadest, posijaist, kaupmeheleskedest ning teistest õppinud ja "õpetatud" naistest keskaja Liivimaal. // Vita academica, vita feminea. Trt, 1999; Uus-Pärnu ehitusloost bürgermeister Johann von Lyntheimi ajal. // Pärnumaa ajalugu. Pärnu, 2000; Naised ja reformatsioon Liivimaal. // Ariadne lõng (2001) 1 / 2; Sõõmine ja

joomine keskaegses Tallinnas. Tln, 2002; Das Alltagsleben in den Kleinstädten Estlands in Mittelalter. // Städtische Leben im Baltikum zur Zeit der Hansa. Lüneburg, 2003; Reformatsiooni mõju argielule Liivimaal. // Tuna (2003) 3; Die soziale Stellung der Frauen zu Neu-Pernau un der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts. // Aus der Geschichte Alt-Livlands. Münster, 2004.

PÕRK, Aleksander (15 IV 1873, Võisiku v, Viljandimaa – 11. IV 1933, Türi), vanavarakoguja ja kultuuriloolane; talupidaja p. Lõpetas 1894 Riia Vaimuliku Seminari, õppis 1895–97 Peterburi Ük-i füüs-mat-tsk-s, 1897–1903 TÜ ajaloo-k-etsk-s, *cand. hist.* (1904, TÜ). Oli 1903–13 MÜ kunstikabineti konservator ja kunstialajoo kat-i asst ning Aleksander III nim Kunstmuuseumi dir abi, 1904–20 ka Moskva kk-des ajaloo ja saksa k-e õpetaja. 1920 opterus Eestisse, oli 1920–31 ajaloo õpetaja Tallinna Õhtu Eragümns jt koolides, 1923–27 ka EV Sõjakooli lektor, 1931–32 Türi Maj-gümni-i õpetaja. – Juba üliõpilasena alustas vanavarakogumist, jätkas seda muuseumitöötajana, kogudes oma rännakutel Eestis, Soomes, Ingerimaal ja Venemaal pms soome-ugri rahvaste tekstiili, etnogr esemeid jm, mille Eestisse toodud osa (üle 2700 eseme) säilitatakse a-st 1937 ERM-s. Eesti Kultuurajaloo Seltsi asutajaid (1925) ja esimees kuni surmani. Taaraus liikumise algatajaid ja propageerijaid; Jüriöö mälestamise traditsiooni algataja (1928).

T: Систематический курс немецкой грамматики. М, 1910; Историческая хрестоматия древненемецких текстов. М, 1911; Eesti ajalugu I, II. Tln, 1927.

B: EAT, 252; EE 14, 390.

A. Viires

PÄEV (Pääv), Arnold (1. V 1906, Luunja v, Tartumaa – 21. V 1987, Tallinn), mesindusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1927 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1934 TÜ põllum-tsk-a, õppis 1934–35 didaktilises seminaris ja Ühistegevuse Inst-s, täiendas end mesinduses mitmes Euroopa riigis, ms töötas 1938 Šveitsis mee ja piima bakteriol uurimise alal ja 1939 Berliinis *Reichanstalt*'is. Saksamaal valmis ka dr-vk, mis jäi kaitsmata nõude tõttu astuda Saksa sõjaväkke. Oli 1935–36 EAMS kaub-osk-a juh, 1936–38 Põllutöömin-i aiasaaduste, konservkaupade ja mee väljaveo kontrolör, 1939–40 EAMS meeanalüüsi labori juh, 1940–1950 Põllum-min-i mee tead uurimise labori dir ja

majandite rekvireerija. 1950 arreteeriti. Vabanes 1954, oli 1954–56 Tallinna linnuvabriku zootehnik ja osk-ajuh, 1956–63 Harju raj linnukasv-zootehnik ja Haapsalu haudejaama zootehnik, 1963–66 Harju raj Sommerlingi-nim sovhoosi mesinik ja Tallinna Rohelise vööndi Metsamajandi tootmisalajuh. – Uurimisvaldkond: mesindus, mesilaste haigused ja nende ravimine. Avastanud mesilastaude ja ravinud mesilasi, korraldanud kursusi, loenguid ja seminare, esinenud raadios. Juhendanud 26 mesinduspraktikanti. Koduaias oli tal 120 perega mesila. Ehitas 1960 esimesena vahtpolüsteroolist tarud, tegi plastmasskärgvaltse, meekärgede kaante avamise aparadi jm. Avaldanud monogr mesilaste haigustest ja kahjuritest (1945) ning mesindusalaseid art-id ja brošüüre.

T: Mesilaste haigused ja kahjurid. Trt, 1945; Kuidas vältida mesilastaude. Tln, 1947; Levinumaid mesilastaude ja -kahjureid, nende tõrje. Tln, 1949.

B: AAUT III, 20; EABL, 107.

E. Lokk

PÄEVA, Heikki (18. IV 1953, Tallinn), matemaatik; elektrotehniku p. Lõpetas 1971 Keila 1. Kk-i, 1976 TÜ mat-tsk-a, 1985 samas aspi-i, füüs-mat-knd (1988, Moldaavia TA Mat-inst), vk “Pareminverssed paremalt iseinjektiivsed poolrühmad”. Oli 1976–82 ja 1985–88 TPI mat kat-i asst, 1988–90 v-õpetaja, 1990–91 dots, 1991–92 kat-i juh, 1992–97 mat-inst-i dir, 1997– EBS infotehnol õt-i dots. Õpetanud kõrgemat mat-t, mat-t planeerimist, üldalgebra aluseid, lineaaralgebrat; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: poolrühmade algebraline teooria. Põhitulemused on seotud iseinjektiivsete poolrühmaklasside kirjeldamisega. 10 teadustr-t.

T: Self-injectivity of right-inverse semigroups whose subsemigroup of idempotents is a finite chain of R-classes. // TÜ Toim 700 (1985); Right-inverse weakly self-injective semigroups. // TÜ Toim 764 (1987); Right-self-injective semigroups. // TÜ Toim 764 (1987); Almost commutative right weakly f-self-injective bands. // TTÜ Toim 738 (1994).

PÄHKLA (a-ni 1993 **Ress**), **Ene-Renate** (6. XII 1970, Tallinn), arstiteadlane, stomatoloog; arsti t, Rein P. abikaasa. Lõpetas 1989 Tallinna 1. Kk-i, õppis 1989–90 LÜ- s vene k-t ja kirj, lõpetas 1995 TÜ stomatol osk-a. Oli 1995–96 intern, 1996–98 Helsingi

Ük-i resident, a-st 1998 TÜ stomatol kliiniku asst ja arst-õppejõud, a-st 2006 TÜ stomatol doktorant. – Uurinud parodontiidi ravi ja profülaktikat, patogeenide ravimiresistentsust, ravimite farmakokineetikat ja patogeenide ülekandumist perekonnas. TÜ arstitsk-a aastapreemia (2001). 10 teadustr-t.

T: Parodontiidi esmase ravi efektiivsuse hindamine ja patogeenide spekter (kaasautor). // EA (2003) 11; Metronidazole concentrations in plasma, saliva and periodontal pockets in patients with periodontitis (kaasautor). // J. Clin. Periodontol. 32 (2005) 2; Microbiological status of patients with periodontitis in Southern Estonia after non-surgical periodontal therapy (kaasautor). // Stomatologija, Baltic Dental Maxillofacial J. 7 (1995) 2; Suitsetamise mõju kroonilise parodontiidiga patsientide mittekirurgilise ja süsteemse antibiootilise ravikombinatsiooni efektiivsusele. // EA (2006) 1.

PÄHKLA, Rein (27. IV 1966, Põlva – 5. X 2004, Tartu), arstiteadlane, kliiniline farmakoloog; ehitusins-i p, Ene-Renate P. abikaasa. Lõpetas 1984 Jõgeva Kk-i, 1992 TÜ arstitsk-a, 1997 doktorantuuri, med-dr (1997, TÜ), vk “Studies in pinoline pharmacology”. Oli 1995–98 TÜ farmakol inst-i asst, 1999–2001 v-asst, 2001–2004 dots, kliinilise farmakol õt-i hoidja. Osales 1993–95 TÜ ja Lübecki Ük-i ühisuuringutes. – Uurinud pinoliini ja teiste beetakarboliinide toimemehhanisme, koletsüstokiniini retseptorite affiinsuse muutusi jm. Osales ravimiinfotelefoni töös ja “Ravimiinfo Bülääni” ning ravimiinfoalase andmebaasi koostamises. Oli 2001–04 Maailma Terviseorg-i ajutine nõunik. Eesti Farmakol Seltsi juhatuse liige (1997) ja esimees (a-st 1999). Üle 40 teadustr-e.

T: Behavioral effects of pinoline in the rat forced swimming, open field and elevated plud-maze tests (kaasautorid J. Harro, L. Rägo). // Pharmacol. Res. 34 (1996) 1–2; Binding of pinoline on the 5-hydroxytryptamine transporter: competitive interaction with [3h]citalopram (kaasautor). // Pharmacol. Toxicol. 80 (1997) 3; Pinoline: formation, distribution and effects (kaasautor L. Rägo). // Melatonin in Health Promotion. Chapter 10. CRC Press LLC (1998); Frequency of MRP1 genetic polymorphism and their functional significance in Caucasians: detection of a novel mutation G816A in the human MRP1 gene (kaasautor). // Eur. J. Clin. Pharmacol. 59 (2003) 4; Metranidazole

concentration in plasma, saliva and periodontal pockets in patients with periodontitis (kaasautor). // J. Clin. Periodontol. 32 (2005) 2.

B: EE 14, 390; EA (1998) 6, 189; TÜA 1982–2007, 93, 97.

M. Toomsalu

PÄHN, Anto (12. XII 1934, Rõuge v, Võrumaa), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1954 Võru Fr. R. Kreutzwaldi nim Kk-i, 1960 EPA zootehnikatsk-a, põllum-knd (1983, ELVI), vk “Изучение возможностей покрытия потребности в протеине при выращивании и откорме быков”. Oli 1960–70 Ida-Virumaal tõuaretuse v-zootehnik, 1970–80 Viljandimaa peazootehnik, 1980–84 ELVI aretusosk-a piima ja veiseliha tootmise uurimise labori v-teadur, 1984–92 Viljandi ATK loomakasv osk-a juh, 1992–94 ELVI aretusosk-a v-teadur. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade söötmine, aretus ja pidamistehol. Töid lehmade piimatoodangu suurendamisest nende parema söötmisega, veiste nuumamisest. Üle 40 teadustr-e.

T: О переваримости сухого птичьего помета при кормлении откормочных бычков. // ELVI tead tööde kogumik 51 (1980); Использование сухого птичьего помета в рационе откормочных бычков (kaasautor M. Kuresoo). // ELVI tead tööde kogumik 52 (1981); Сухой птичий помет – эффективная подкормка для бычков. // Молочное и мясное скотоводство (1981); Pullikute lõppnuumaperioodi proteiinitarbest ja selle katmisest. // ELVI tead tööde kogumik 55 (1983).

B: ELVI, 46, 122.

PÄI, Leo (8. VII 1920, Tallinn – 31. VII 1999, Tartu), arstiteadlane, reumatoloog; advokaadi p, Svetlana P. abikaasa, Tõnis P. isa. Lõpetas 1938 Tallinna Vene Eragümni-i, õppis 1938–40 TÜ loodustsk-s ja 1940–41 arstitsk-s. Oli 1941–45 Nõuk tagalas. Lõpetas 1950 TÜ arstitsk-a, 1955 Leningradi I Med-inst-s asp-i, med-knd (1955, samas), vk “Изменения соотношения белковых фракций плазмы крови при крупозной пневмонии”, med-dr (1968, Kaunase Med-inst), vk “Некоторые вопросы иммунопатологии ревматизма и неспецифического инфекционного полиартрита”. Oli 1950–52 Tartu Kliinilise Haigla peaarst, 1955–57 TÜ hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kat-i asst, 1957–62 v-õpetaja, 1962–69 dots, 1970–89 prof, ühtlasi 1962–

89 kat-i juh, 1990–92 prof-konsultant, 1992–94 sisekliiniku reumatol erakorraline prof, a-st 1994 emeritprof. – Uurinud pms süsteemseid sidekoehaigusi ja reumatoidartriiti. Loonud õpetuse reumatoidartriidist kui tsüklilisest ja faasilisest haigusest. Olnud БСЭ ning ajakirjade *Ревматология* ja *Терапевтический архив* toim-koll-ide liige. Eur Antireumaatilise Liiga (EULAR) liige (1981–86), Ülel Terapeutide Seltsi juhatuse (1970–80) ja Ülel Reumatol Seltsi juhatuse (a-st 1970) liige, a-st 1991 välis-auliige, Eesti Reumatoloogide Seltsi juhatuse liige (a-st 1970). ENSV ÜN mitme koosseisu liige. ENSV tnl arst (1973). Botkini nim. Ülel Terapeutide Ühingu medal (1986). Üle 220 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Kollagenoosidest. // NET (1960) 1; Воздействие сывороток больных ревматизмом и инфекционным неспецифическим полиартритом на некоторые тканевые культуры (kaasautor L. Priimägi). // Вопр. ревматизма (1963) 1; Immuunopatoloogia ja kliinik. // NET (1970) 5; Спорные клинические проблемы иммунологии ревматоидного артрита. // Терапев. архив (1978) 9; Основы клинической ревматологии. Тлн, 1987; Применение локальной терапии у больных ревматоидным моноартритом (kaasautorid T. Päi, R. Kallikorm). // Терапев. архив (1989) 12; The influence of previous infection on the course of rheumatoid arthritis (kaasautor S. Päi). // Acta Med. Lit. (1994) 4; Reumatoloogia (kaasautor). Тлн, 1995; Correlation of serum IgA rheumatoid factor levels with disease severity in rheumatoid arthritis (kaasautorid S. Päi, R. Birkenfeldt). // Scand. J. Rheumatol. 27 (1998) 4.

B: AAUT III, 351; TÜ BL I, 114; II, 138; EE 14, 390–391; TÜ ajalugu III, 187, 256, 262, 265, 266, 357; NET (1970) 5, 377; *Merila-Lattik, H.*, 928–929; EA (1990) 3, 247; Пяй Лео Тынисович. // Ревматология (1990) 3, 71; TÜ Kliinikum 200, 79, 312–313; TÜA 1982–2007, 169, 176, 369, 375, 408.

R. Juursoo

PÄI HILDEBRAND (a-ni 1990 **Vihljajeva**, 1990–2002 **Päi**), **Svetlana** (I. XII 1948, Pärnu), arstiteadlane, reumatoloog; töölise t, venelane. Leo P. abikaasa. Lõpetas 1966 Tartu 4. Kk-i, 1972 TÜ arstitsk-a, med-knd (1982, Leedu Eksperim ja Kliinilise Med-i TUI), vk “Клиническое значение определения некоторых гуморальных показателей иммунологической реактивности у больных ревматоидным артритом”, med-dr

(1997, TÜ), vk "Factors promoting heterogeneity of the course of rheumatoid arthritis" Oli 1973–74 Mustvees arst, 1975–77 TÜ Med Kesklabori v-laborant, 1978 v-ins, 1979–84 TÜ ÜMPI immunopatol labori n-teadur, 1985 v-teadur, 1986–92 ÜMPI reumatol labori v-tead, 1989–92 ka hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kat-i v-õpetaja ja õppejõud, 1992–2001 sisekliiniku v-teadur, a-st 2002 Stockholmis praktiseeriv arst-reumatoloog. – Uurimisvaldkond: reumatoidartriit ja selle ravi. New Yorgi TA liige. Üle 90 teadustk-e, õppevahendeid.

T: Место иммунологических показателей в клинико-лабораторном комплексе при составлении схемы лечения и оценке и эффективности у больных ревматоидным артритом (kaasautor). // Терапев. архив (1980) 6; Гемосорбция в лечении ревматоидного артрита (kaasautor). // Терапев. архив (1983) 9; Isohemaglutiniinide tiitrite määramine reumaatiliste haiguste puhul (kaasautor L. Päi). // NET (1984) 5; Reuma seos mõne geneetilise markeriga (kaasautor). // NET (1986) 3; Ремиссия ревматического артрита – миф или реальность (kaasautor L. Päi). // Ревматология (1990) 2; Reumatoloogia (kaasautor). Tln, 2000.

B: TÜ BL II, 138; EE 14, 390–391; EA (1997) 3, 276; TÜK 200, 313; TÜA 1982–2007, 179, 377.

PÄI, Tõnis (29. X 1951 Tartu), arstiteadlane, reumatoloog, Leo P. p. Lõpetas 1970 Tartu 2. Kk-i, 1976 TÜ arstitsk-a. Oli 1976–79 Jõgeva Keskhaigla arst, 1981–83 TÜ asp. Täiendas end 1991–92 Alabama Ük-s. Oli 1985–88 TÜ hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kat-i asst, 1988 ÜMPI-i n-teadur, 1988–90 ravimifirma Vagos arst, 1993–95 Tallinna Kivimäe Haigla arst, a-st 1995 Järve ja Ida-Tallinna Keskhaigla reumatoloog. – Uurinud liigesehaiguste ravi. Uue (krüoteraapilise) ravisuuna algataja reumatol-s. Asutas Tallinnas ja Pärnus krüoteraapia kabinetid. 10 teadustr-t, aimekirjutisi.

T: Гемосорбция в лечении ревматоидного артрита (kaasautor). // Терапев. архив (1983) 9; Jersinioosne artriit. // NET (1984) 3; Применение локальной терапии у больных ревматоидным олигоартритом (kaasautorid L. Päi, R. Kallikorm). // Терапев. архив (1989) 12; Ülikülmravi valuvaigistav efekt üldist osteoartriiti põdevatel naispatsientidel (kaasautor). // TÜ kehakultuuritsk-a tööde kogumik. Trt, 2003.

B: TÜ BL II, 139.

PÄID, Kalev (22. VI 1936, Nõmme – 26. X 2001, Elva), pedagoog ja kodu-uuriija; tööstuskooli õpetaja-meistri p. Lõpetas 1954 Elva Kk-i, 1961 TÜ mat-loodustsk-a maj-geogr erialal. Oli 1961–95 Valgutas ja Elvas kooliõpetaja, ühtlasi tegutses giidina. – Koost mahuka Eesti kultuur-topogr kartoteegi, mis peale looduse, ajaloo ja kultuuri sisaldab andmeid ka enam kui 6500 isiku kohta. Avaldanud art-id baltisaksa päritolu biogeograafi, zooloogi, põllum-teadlase ja uurimisreisija, Peterburi TA liikme Alexander Theodor von Middendorffi (1815–1894) kohta, koost tema tööde bibliograafia. LUS ja EGS liige, Eesti Straussi Ühingu asutaja (1990) ja esimees kuni surmani. Elva linna aukodanik (2000). Elva linna kultuuripreemia (1993).

T: 65 aastat akadeemik Aleksander Theodor Middendorffi surmast. // Koduloolane (1959) 31. I; Akadeemik Middendorff Hellenurmes. // TALE I (1968); Alexander Theodor von Middendorff – tema meile ja meie temast. Bibliograafia. Kaseküla, 1993 (Äratrükk: Middendorff's Sibirische Reise mit ergänzenden Beiträgen. // Schriftenreihe Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer (1994) 4.); Geograafia-taati meenutades (koost J. Roosaare). // Professor Endel Varep. Artikleid ja mälestusi. Trt, 1999.

B: *Einpaul, A.* Strauss keerutab Elva metsades valssi. // Kultuur (1999) 13. VIII; *Petersoo, T.* Kalev Päid, Eesti parimaid giide. // EL (2006) 6, 46–47; Tuntud elvalasi läbi aegade (koost L. Ainsoo, U. Ainsoo). Trt, 2006, 129–130.

E. Tammiksaar

PÄLL, Eduard (pseud *Siim Sepik* ja *Angervaks, Hugo*) (15./2. X 1903, Kavastu v, Tartumaa – 13. VI 1989, Tallinn), keele- ja kirjandusteadlane ning kirjanik; sepa p. Õppis Tartu Kommertskoolis. 1918 astus Punaarmeele. Jätkas õpinguid 1919–21 Petrogradis Eesti Tööraha Ük-s, lõpetas 1929 Herzeni-nim Leningradi Ped Inst-i, oli 1931–34 Leningradi K-eteaduse Inst-i asp üldk-eteaduse ja soome-ugri k-te alal, filol-knd (1954, NSVL TA), vk “О роли инфинитива в грамматическом строе эстонского языка”. Eesti TA liige (1961). Oli 1924–26 Siberis Omski obl-s kooliõpetaja, 1929–32 Leningradis Eesti Ped Tehnikumi õppeosk-a juh ja õpetaja, a-st 1935 Leningradi K-eteaduse Inst-i teadussek-r ja dir kt ning väljaande *Советское языкознание* vast toim,

ühtlasi LÜ eesti kirj lektor, 1938–40 K-e ja Mõtlemise Inst-i v-teadur, 1940–41 Tallinnas ajalehe “Kommunist” peatoim aset, võttis 1941 osa lahingutest Eestis. Oli 1941–43 ENSV RKN esimehe asetäitja, 1943–47 EK(b)P KK sekr, 1947–50 ENSV ÜN Presiidiumi esimees. 1950. a-te algul süüdistati teda natsionalismis. Oli 1950–55 TPedI eesti k-e ja kirj kat-i juh, 1955–68 KKI dir, 1968–73 Eesti TA Ühisk-ateaduste Osk-a akad-sekr, 1973–89 KKI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e lauseõpetus; kakskeelsus. Avaldas uurimusi süntaksist, kirj-tead art-id, oli mitme kollektiivse töö peatoim. 1928–37 koostas 13 eesti k-e ja kirj õpikut eesti koolidele NL-s. 1920. a-tel alustas ka ilukirj loominguga (ilmunud 8 luule- ja proosakogumikku ning 2 romaani). Ühingu NSVL–Soome Eesti osk-a esimees (1969–76), a-st 1971 Nõuk Fennougristide Komitee liige. Oli 1947–51 ENSV ÜN ja 1946–54 NSVL ÜN saadik. Mitme NSVL ordeni kavaler, sh Isamaasõja 1. järgu orden (1946), Punatähe orden (1967), Lenini orden (1973). ENSV tnl teadlane (1969). Üle 300 teadustr-e ja aimeart-i, ligi 20 õpikut.

T: Kool ja asundus. Tööraamat eesti I astme maakoolide kolmandale rühmale. I osa (kaasautor). L, 1929; Kirjanduslooline lugemik keskkoolidele. I. L, 1933, M, 1936; Algkooli kirjanduslik lugemik. Teine osa. Neljas klass. M, 1936; Eesti keele grammatika. Teine osa. Süntaks (kaasautor K. Kure). L, 1934; О двух основных формах инфинитива в эстонском языке. // Докл. и сообщ. (Инст. Языкознания АН СССР) 7 (1955); Filoloogiateadused. // Kümme aastat Eesti NSV Teaduste Akadeemiat 1946–1956. Tln, 1956; Infinitiiv alusena ja öeldisena eesti keeles. // KKI uurimused I (1956); Infinitiiv eesti keele fraseoloogia allikana. // ES-i ar 2 (1956); Über die estnische Sprachforschungsarbeit in der Estnischen SSR. // Bull. int. de Documentation linguistique 8 (1959) 1; Сопоставительная грамматика эстонского и русского языка (kaasautorid E. Tottsel, G. Tukumtsev). Tln, 1962; О некоторых вопросах развития наций и национальных языков Советского Союза. // Изв. АН ЭССР. Обществ. науки 17 (1968) 4; О развитии национальных языков и типах двуязычия. // Проблемы двуязычия и многоязычия. М, 1972; Eesti nõukogude kirjanduse noorusmailt. [Art-te kogumik] Tln, 1973; Функционирование эстонского языка как языка науки. // Научно-техн. револ. и функционирование языков мира. М, 1977; Katkeid valmivast mälestuste raamatust. // KK (1987) 7.

B: Eesti TA 1980–1985, 344; EKirBL, 28–29; EE 14, 391; Eesti TA Toim. Ühisk-teadused 1 (1968); Eduard Päll. Personaalnimestik. Tln, 1980; *Ertis, E. In memoriam.* // KK (1989) 9, 571; RH (1989) 15. VI (nekroloog).

K. Siilivask

PÄLL, Janika (18. IX 1965, Tartu), keele- ja kirjandusteadlane, klassikaline filoloog; mat-õpetaja ja ökonomisti t. Lõpetas 1984 Tartu Muusikakooli, 1991 TRK klaveri ja 1995 TÜ klassikalise filol alal, *M.A.* klassikalises filol-s (2000, TÜ) vk “Stroofipiir ja selle ületamine Sappho ja Alkaiose luules”, õppis doktorantuuris TÜ-s ja Lausanne’i Ük-s, *Ph.D.* (klassikaline filol, 2007, TÜ), vk “Form, style and syntax: towards a statistical analysis of Greek prose rhythm: on the example of “Helen’s encomium” by Gorgias” (Trt, 2007). Oli 1991–96 Ülenurme Muusikakooli klaveriõpetaja, 1995–2003 klassikalise filol õt-i asst, a-st 2004 lektor. Õpetanud üle 25 erineva kursuse vanakreeka k-st ja kirj-st (sh antiigi retoorika, muusika, kreeka lüürika ja teater). – Uurimisvaldkonnad: vanakreeka keel ja kirj; antiikkultuur; antiigi retoorika teooriad ja praktika; vanakreeka k-e süntaks; antiigi meetrika ja rütmika; vanakreeka k-e õpetamine AG-s ja AGC-s; humanistide kreekak-ne luule. Ajakirja (praegu kirjastus) *Scripta Musicalia* asutajaliige, k-etoim ja kolleegiumi liige (1989–91), elektroonilise ajakirja *Studia Humaniora Tartuensia* (www.ut.ee/klassik/sht) toim-koll-i liige (a-st 2000). *Societas Classica Morgensterniana* asutajaliige ja juhatuse liige (1996–97), Karl Morgensterni Klassikauhingu liige (a-st 1998), Lausanne’i ja Fribourgi ük antiigi rütmika uurimisrühma *Damon* liige (a-st 2000), *Int. Soc. for Classical Tradition* liige (a-st 2003). TMK aastapremia (1995), Eesti kultuurkapitali kirj sihtkapitali suur aastapremia (2007) Üle 30 teadustr-e.

T: Muusika tee kirjandusse. Vaateid J. Joyce’i loomingule. // TMK (1995) 11; Lesen Pindar an der Academia Gustaviana. // *Studia Humaniora Tartuensia* 2 A/2 (2001) (www.ut.ee/klassik/sht/2001/paell1.pdf 2); Muinasaja seadusekogumike antoloogia (kaasautor) Tln 2001; Ladina-eesti sõnaraamat (kaasautor). Tln, 2002; Vanakreeka keel Tartu Ülikoolis 1632–1720. // *Morgensterni Seltsi Toim* (2003) 1; CIL.IV.3205: Ein Fragment altgriechischer Musik? // ZPE (2004); Deixis and word order in Greek lyric poetry. // *Studia Romanica Tartuensia* 148 IVb (2005); Far away from Byzantion: pronunciation

and orthography of Greek in the 17th century Estonia. // Morgensterni Seltsi Toim (2005) 2; Inimene ja maailm kreeka tragöödias. Trt, 2008.

B: www.ut.ee/klassik/index2.html; <https://ww.etis.ee>

PÄLL, Peeter (15. III 1961, Tallinn), keeleteadlane; meremehe p. Lõpetas 1979 Tallinna 21. Kk-i, 1984 TÜ filol-tsk-a soome-ugri k-te alal, *M.A.* eesti filol-s (1995, TÜ), vk “Eesti noomeni silbistruktuur ja aktsent” (Tln, 1986), *Ph.D.* (eesti k, 2005, TÜ), vk “Võõrnimed eestikeelses tekstis” (Trt, 2005). Oli 1984–87 KKI v-laborant, 1987–93 n-teadur, 1993–95 EKI v- ja juhtteadur, 1995–2005 grammatikasektori juh, 2006–grammatika- ja k-ekorraldussektori juh. Lugenud nimekorralduse ja onomastika kursust TÜ-s jm. – Uurinud eesti k-e võõrsõnu ja nimesid (pms kohanimed), koost kohanimeandmebaasi. Osaleb rkl nimekorralduses: kohanimenõukogu aseesimees, kohanimeseaduse eelnõu töörühma juht (1996), isikunimekomisjoni aseesimees. ÜRO kohanimeekspertide rühma latiniseerimissüsteemide töörühma juh. A-st 2005 rahvusv nimeuurijate seltsi ICOS juhatuse liige. Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). Üle 30 teadustr-e.

T: Regulaartuletus udmurdi tegusõnades. // Noored filoloogias, Tln, 1985; Eesti noomeni silbistruktuur ja aktsent. Tln, 1986; Maailma maade nimed. Tln, 1994; Reflections of language contacts in Estonian place names. // Proc. 19th Int. Congress of Onomastic Sciences. Aberdeen, 1998; Maailma kohanimed. Tln, 1999; Muukeelsed kohanimed Eestis // Eesti rahvaste raamat. Tln, 1999; Eesti murded ja kohanimed (kaasautor). Tln, 2003; Nimekorralduse analüüs (kaasautor). Tln, 2003; Terminoloogiatööst Eesti Keele Instituudis. // Eesti teaduskeel ja terminoloogia – kuidas edasi? Tln, 2006.

B: EE 14, 391.

PÄLLIN (a-ni 1974 **Herbst**), **Regina** (15. X 1942, Tartu), keemik; tööliste t, Vello P-i abikaasa. Lõpetas 1961 Tartu 8. Kk-i, 1968 TÜ füüs-mat-tsk-a org keemia erialal, 1971 TÜ-s asp-i, keemiaknd (1979, KI), vk “Orgaaniliste solventide mõju α -kümütrüpsiini reaktsioonile fosfororgaaniliste inhibiitoritega”. Oli 1971–73 TÜ keemiatsk-a n-teadur, 1973–80 KBFI n-teadur, 1980–82 EPA keemia kat-i v-teadur, 1982–86 asst, 1986–89 v-õpetaja, 1989–94 dots-i kt, 1994–2005 EPMÜ loomakasv-e inst-i keemia osk-a dots,

2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv-e inst-i toiduteaduse osk-a dots. Lugenud üldise, anorg, analüüt, org ja biokeemia kursusi. – Uurimisvaldkonnad: org ja biokeemia; toidutehnol füüsikal-keem ja biol alused. Töid ensüümireaktsioonide kineetikast ja looduslike ühendite analüüsi alalt. Toitumisteadlaste Seltsi (1994–) liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Взаимодействие фосфорорганических соединений с α -химотрипсином (kaasautor A. Aaviksaar). // Реакционная способность органических соединений 28 (1971) 2; 37 (1973) 3; Üliõpilaste toidu tasakaalustatusest (kaasautor T. Lepiku). // APS Toim 7 (1998); B-galaktosidaasi kasutamine vähendatud laktoosisisaldusega jäätise ja maitsestatud piima valmistamisel (kaasautor). // Veterinaarmeditsiin '99. Trt, 1999; Kui valite õuna (kaasautor). // APS Toim 15 (2001); Astelpaju aiakultuurina (kaasautor). // Agraart. (2004) 2.

B: EPA BL II, 69, 82; EPMÜ BL, 78.

PÄLLIN, Vello (7. VIII 1939, Tartu), keemik; raamatupidaja p, Regina P-i abikaasa. Lõpetas 1957 Tartu 5. Kk-i, 1965 TÜ keemia osk-a, 1994–99 oli TÜ magistrantuuris ja doktorantuuris; keemiamag (1995, TÜ), vk “Jotalaamhappe tootmise laboratoorse tehnoloogilise reglemendi väljatöötamine”, keemiadr (2001, TÜ), vk “The role of solvation in the formation of iotsitch complexes”. Oli 1979–86 ÜMPI röntgenol kontrastainete labori juh, 1987–94 hormon regul labori j-ins, v-ins ja teadur, 1999–2004 TÜ keem füüsika inst-i asst ja teadur. – Uurimisvaldkond: laserspektroskoopia ja org süntees, Mg-orgaanilised ühendid.

T: Синтез нормальных ацетиленовых углеводородов C₅–C₈ (kaasautor T. Plomets). // ACUT 384 (1976); Кинетика каталитической реакции ацетилена фенилмагнийбромидов в присутствии бромистого магния и триэтиленамина (kaasautor). // Реакц. способн. орган. соедин. 14 (1977) 1; Mechanism of the reaction of acetylene with Grignarol reagents (kaasautorid E. Otsa, A. Tuulmets). // J. Organomet. Chem. 590 (1999); Solvent effects in the Grignarol reaction with alkynes (kaasautor). // J. Phys. Org. Chem. 15 (2002).

B: TÜ BL II, 139.

PÄRDI, Heiki (22. IV 1951, Raikküla kn, Rapla raj), ajaloolane-etnoloog; kolhoosniku p. Lõpetas 1969 Järvakandi Kk-i, 1974 TÜ ajaloo osak-a, *M.A. etnol-s* (1996, TÜ), vk “Muuseum – kultuurinähtus ja kultuuriuurimise allikas”. Oli 1974–87 ja 1989–2000 ERM-i teadur, osk-ajuh ja teadusdir, 2000–05 Tartu Kunstimuuseumi dir, 2005– Eesti Vabaõhumuuseumi teadusdir, 1991–92 ka TÜ Eesti ajaloo kat-i õpetaja, 1992–95 ajaloo osk-a asst, a-st 2005 TÜ Viljandi Kultuuriakad koosseisuväline õppejõud (eesti rahvakultuur, Eesti ja Põhjala traditsiooniline arhitektuur). Õpetanud etnol ja museol. – Uurimisvaldkonnad: eesti rahvakultuur, kultuurilugu ja maa-arh-i areng. Osalenud ja juhtinud mitmeid etnogr eksped-e Eestis ja teiste soome-ugri rahvaste aladel. Oli 1996–99 ETF projekti „Kodu kui kultuuritegur 20. sajandi Eestis” juht. Olnud *Pro Ethnologia* ja ERM-i ar peatoim. Üle 60 teadustr-e.

T: Eesti Rahva Muuseumi kodumaised esemekogud. *Ethnographica* paikkondlik päritolu. // ERM ar XL. Trt, 1994; Muutuv maailm ja muuseumid. // Akad (1996) 9; Eesti rahvakultuur (kaasautor E. Vunder; koost ja toim A. Viires). Tln, 1998, ²2007; Muuseum ja tänapäev. Kaasaja dokumenteerimise probleeme kultuuriloomuuseumides. // ERM ar XLIII. Trt, 1999; Eestlaste maailmapilt XX sajandil. Talupoegliku ajakäsituse murenemine. // Akad (2001) 1; “Loomulike vajaduste” rahuldamise viisid Eestis 20. sajandi algupoolel. // ERM ar. Trt, 2002; Kasimata talupojad ja kabadad intelligendid: hügieeni olukord 20. sajandi alguse Eesti külas. // Tuna (2002) 4; Eesti taluhäärberid. Tln, 2005; Eesti taluhäärberid II. Tln, 2007; Eesti talumaja moderniseerumine 1850–1940. // Suitsutare 4 (2007).

B: TÜ BL II, 139.

PÄRL, Andres (10. XI 1903, Kabala v, Viljandimaa – 8. VI 1991, Tartu), psühholoog; põllutöölise p. Lõpetas 1924 Põltsamaa Gümni-i, 1929 TÜ filos-tsk-a, *mag. phil.* (1933, TÜ), vk “Meie koolinoorsoo psüühiline laad tema õpilas-ajakirjandusliku loomingu järele”, ped-knd (ü.a 1946). Oli 1930–36 juhutöödel, 1936–40 Haridusmin-s sekr, 1940–41 Hariduse RK referent, 1941–43 Punaarmee, 1943–44 ENSV RKN käsutuses, 1944–45 MÜ stipendiaat, 1945–47 TÜ ped kat-i asst, 1947–48 loogika ja psühhol kat-i v-õpetaja, a-st 1949 dots, 1952–72 kat-i juh., 1972–78 dots, ühtlasi 1948–50 kaugõppetsk-a dekaan ja 1955–62 ajaloo-k-etsk-a dekaan. Lugenud psühhol üldkursust, loogika üld- ja

erikursust; koost aastakümneid kasutatud ja mitmes korduustr-s ilmunud loogika õppevahendeid. – Olnud (1932–35) “Pedagoogilise ar-u” ja “Psühholoogia lugemiku” (Trt, 1970) toim-id. Avaldanud töid pms loogika vallast. U 30 teadustr-e.

T: Esteetika. Sissejuhatus kunstiküsimustesse. Trt, 1935; Jüri Vilms, Eesti iseseisvuse märter. // Rahvuslikud suurmehed I. Tln, 1935, 21990; Kutseharidus Eestis (kaasautor). Tln, 1938; Loogikakursuse põhiküsimuste omandamisest. Trt, 1961, 6. tr 1968; Mõisteõpetuse põhiküsimusi. Trt, 1963, 4. tr. 1969; Otsustusõpetus ühes sissejuhatuses väitelooikasse ja formaalloogilised mõtlemiseseadused. Trt, 1968, 21970; Lektori esinemise loogilistest alustest. Trt, 1973.

B: AAUT II, 326; TÜ BL I, 44; TÜ ajalugu III, 182, 248, 251.

PÄRL (Perl), Boris (20. V 1919, Alliku v, Järvamaa – 8. V 1991, Chicago, USA), majandusteadlane, statistik; preestrist kooliõpetaja p. Lõpetas 1937 Pärnu Poeglase Gümni-i, 1942 TÜ õigustsk-a, õppis 1942–44 maj-tsk-s, lõpetas 1952 Stockholmi Kaub-ük-i, *M.Sc.* (1953, Northwesterni Ük, Evanston, Illinois), *Ph.D.* (juhtimine, 1960, samas). Oli 1941–42 Eesti Rahva Ühisabi ja 1942–43 Sisedirektooriumi Sotsiaalkindlustuse Val ametnik, 1943–44 Saksa armees lendur. Läks 1944 Saksamaa kaudu Rootsi, oli 1945–48 haiglatööline ja Uppsalas konservivabriku ametnik, 1948–50 Rootsi Kaub-min-i ametnik, hiljem revident Stockholmis. A-st 1952 USA-s: oli 1954–60 Northwesterni Ük-i instruktor, 1960–64 *asst. prof.*, 1964–85 *assoc. prof.* stat-s. – Uurimisvaldkonnad: maj ja stat, töid stat alalt. Oli *Am. Stat. Assn.*, *Am. Economists Assn.* liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Ülevaade Saksa pärustalundite seadusest. Trt, 1942.

B: AAUT III, 314.

PÄRL (a-ni 1984 **Kreegipuu**), **Ülle** (5. XI 1962, Paide), majandusteadlane; õpetajate t. Lõpetas 1981 Nõo Kk-i, 1987 EPMÜ põllum ökonomist-organisatoori erialal, *M.A.* maj-teaduses (2004, TÜ), vk “Arvestusinformatsiooni kasutamine ettevõtte juhtimisprotsessis” (Trt, 2004). Täiendas end finants- ja ärialal 2002 Eestis, Soomes ja Rootsis, 1998–91 TÜ-s sotsiaalpsühhol-s, kõrgkooliõppes ja õpetamises, 2000–01 TÜ-s ja 2001 Turu Ük-s, a-st 2004 TÜ doktorant. Oli 1987–88 ELVI n-teadur, 1988–90

Kambja sovhoosi peaõkonomist, 1991–96 AS Sirma finantsjuht ja juhatuse esimees, 1996 AS Tapila finantsjuht, 1997–98 TÜ Üliõpilasküla finantsdir, 1998–2003 TÜ, Audentese Ük-i ja Mainori Kõrgkooli lepinguline lektor, 2002–03 AS Elektriteenused juhtimisarvestuse peaspetsialist, 2003– Mainori Kõrgkooli lektor ja maj-arvestuse ning finantsjuhtimise moodulijuht, a-st 2006 ärijuhtimise inst-i finantsjuhtimise osk-a juh, ühtlasi a-st 2006 TÜ maj-alase doktorikooli erakorr teadur (osal koormusega). 2006–07 ka Tampere Ük-i erakorr teadur. Õpetanud juhtimisarvestust, *controlling*'ut, finantsanalüüsi, maj-arvestuse aluseid, finantsarvestust, arvestuse infosüsteeme jm. – Uurimisvaldkonnad: üleminekumaj; ettevõtlus; juhtimisarvestus; juhtimise ja arvestuse infosüsteemid; juhtimine. Eesti Maj-teadlaste Seltsi (2004–), *Eur. Accounting Assoc.* (EAA) ja *Eur. Inst. for Advanced Studies in Management* (EIASM) (2005–) liige. 20 teadustr-t.

T: Eesti uue tulumaksuseaduse mõju füüsilisest isikust ettevõtja ettevõtte raamatupidamisele ja finantstulemuste hindamisele. // *Topical financial problems in transition economies*. Trt, 2001; The use of accounting information in the management process of Estonian companies. // *Accounting and Audit System Integration into European Union Area. New Challenges and Opportunities*. Vilnius, 2005; Performance measurement indicators in transitional economy – an empirical analysis in Estonian companies. // *Performance Measurement and Management: Public and Private*. London, 2006; Choise of measures for performance measurement models on the example of successful Estonian companies. // *Entrepreneurship in Estonia: Policies, Practices, Education and Recherche*. Trt, 2006.

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.mk.ee>

PÄRLI (a-ni 1979 **Liivorg**), **Ülle** (5. IX 1952, Kadrina v, Lääne-Virumaa), kirjandusteadlane, kultuurisemiootik; kolhoosnike t. Lõpetas 1971 Rakvere l. Kk-i, 1977 TÜ vene ja slaavi filol-osk-a, 1982 TÜ-s asp-i, filol-knd (1987, TÜ), vk “Поэзия А. С. Пушкина в Эстонии (1880–1940)”. Oli 1977–79 Tartu 10. kk-i õpetaja, 1983–87 TÜ vene kirj kat-i n-õpetaja, 1987–92 v-õpetaja, 1993–97 vene ja slaavi filol osk-a dots, 1997– sotsiaaltsk-a semiootika osk-a dots. Õpetanud vene kirj-e ajalugu, NSVL-i rahvaste kirj, Tartu-Moskva koolkonna semiootikat, tekstiteooriaid, semiootilist narratol,

kirj-, nime- ja rakendussemiootikat, kultuurinähtuste analüüsi. – Uurimisvaldkonnad: vene-eesti kirj-suhted, kirj-e retseptsioon, eesti tõlkelugu; vene luule (J. Brodsky), poeetilise teksti lingvistilis-semiootiline analüüs; nime semiootika, mütol-se mõtlemise substraat tänapäeva kultuuris. Eesti Semiootika Seltsi ja Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Словарь тропов Иосифа Бродского (на материале сборника «Часть речи» (kaasautor V. Polukhina). Trt, 1995; Русская культура и русификация Эстонии // *Studia Russica Helsingiensia et Tartuensia IV* (1995); *Maailmakirjandus*. 2. Romantismist postmodernismini (kaasautor). Tln, 1999; Tõlkimine kui kultuurimehhanism. 19. sajandi lõpu eestindused vene kirjandusest. // *Kultuuritekst ja traditsioonitekst*. Trt, 2000; The poem “The Bronze Horseman” by A. Puškin in Estonian culture. // *Eur. J. Semiotic Studies* 12 (2000) 1; Vene kirjanduse müüt postmodernistlikul ajastul. // *Uurimusi müüdist ja maagiast*. Tln, 2001; Juri Lotman on proper name (kaasautor E. Rudakovskaja). // *Sign Systems Studies* 30 (2002) 2; On postmodernism, “the stair of avant-garde”, and Brodsky. // *Sign Systems Studies* 31 (2003) 2; Paradoksaalne “Meie Lenin”. // *Kohanevad tekstid*. Trt, 2005.

B: TÜ BL II, 139; <https://www.etis.ee>.

PÄRN (a-ni 1984 **Viira**), **Aime** (22. VI 1949, Tartu), keemik. Lõpetas 1967 Tartu 5. Kk-i, 1972 TÜ keemiaosk-a, 1980 asp-i EBI-s. Oli 1972–77 TÜ org keemia kat-i v-laborant, 1981–86 n-teadur, 1986–90 Teraviljasaaduste Min-i jõusöödalabori ins-tehnoloog, 1990–97 Rkl Teraviljaameti uurimiskeskuse keemik-analüütik, 1998– EPMÜ/EMÜ loomakasv-inst-i v-laborant ja teadus-arenduskeskuse ins-keemik. – Uurimisvaldkond: keem analüüs. 5 teadustr-t.

T: Исследование полисахаридов рода *SASA*. Выделение гемицеллюлозы А и В из листьев *SASA desioensis* (kaasautor). // *ACUT* 332 (1974); Allantoniinisalduse määramine mäletsejaliste uriinis ja seda mõjutavad tegurid (kaasautor M. Ots). // *APS Toim* 12 (2000).

B: TÜ BL II, 139.

PÄRN, Andi (17. V 1957, Avinurme v, Ida-Virumaa), bioloog, ökoloog-keskkonnakaitsja. Lõpetas 1975 Rakke Kk-i, 1983 TÜ biol osk-a. Oli 1983–85 TÜ bot ja ökol kat-i stažöör-uurija, 1986 ökosüsteemide labori n-teadur, v-ins, 1986–92 TÜ bot-aia dir, 1992–96 TÜ doktorant, 1995 biol-geogr-tsk-a deканаadi juh, 1996–98 TÜ teadus- ja arendusosk-a juh, 1999–2005 EPMÜ ja a-st 2005 EMÜ teadus- ja arendusosk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: lihhenol, keskkonnakaitsese. Osalenud teaduseksped-del Baikali äärde (1979, 1980, 1981, 1982, 1986). SA Tartu Teaduspark nõukogu liige (a-st 2000). 10 teadustr-t

T: Лиххеноиндикационная оценка степени загрязненности атмосферной среды южного Прибайкалья (kaasautorid H. Trass, K. Zobel). // Региональный мониторинг состояния озера Байкал. Л, 1987; *Genus Bryoria* Brodo&Hawksw. in Estonia. ACUT 812 (1989); Perekonnad *Leptogium*, *Lobaria*, *Pannaria*, *Parmeliella*, *Peltigera*, *Solorina* (kaasautor). Trt, 1994.

B: TÜ BL II, 139.

PÄRN, Anton (3. V 1969, Haapsalu), arheoloog; tööliste p. Lõpetas 1978 Tallinna 20. Kk-i, 1986 TÜ arheol erialal, M.A. arheol-s (2002, TÜ), vk “Linn ja tagamaa. Haapsalu piirkonna asustuslugu 13.–15. sajandil” (Trt, 2002); a-st 2002 TÜ doktorant. Oli 1986–90 Kultuurimin-i Muuseumide ja Kultuurimälestiste Tead-Met Nõukogu arheol-mälestiste sektori v-teadur, 1990–93 sektori juh, 1993–2001 Muinsuskaitseamet (1998–2001 Muinsuskaitseinspeksioon) peadir aset. 2002– Kultuurimin-i asekanstler (kultuuriväärtuste alal). – Uurimisvaldkond: sotsiaalsed, maj ja kultuurilised protsessid Eestis muinas- ja keskajal, sh linnaehituslikud arengud Eestis keskajal. Osalenud 1997–2001 Gotlandi Ük-i juhitud rahvusv projektis *Culture Clash or Compromise?*, mis käsitles Läänemere ruumi euroopastumist ajavahemikus 1100–1400. EMKS, Eesti Arheol Seltsi, ICOMOS Eesti Rahvuskomitee ja Eur Arheol Assots-i (EAA) liige. 50 teadustr-t.

T: Die Lage der Wehrbauten in der topographischen Situation und der Stadtplanung von Haapsalu. // *Castella Maris Baltici II*, Nyköping, 1996; Über den Urbanisierungsprozess in Westestland, im ehemaligen Bistum Ösel-Wiek. // *Culture Clash or Compromise? The Europeanisation of the Baltic Sea Area. 1100–1400 AD. Acta Visbyensia XI*. Visby, 1998; Die Siedlungsgeschichte des Küstengebietes der Landschaft Ridala in der Frühgeschichte

und zu Beginn des Mittelalters. // Europeans or Not? Local Level Strategies on the Baltic Rim 1100–1400 AD. CCC Papers 1. Oskarshamn, 1999; Über die Hausbauentwicklung in Westestland im 13. bis 15. Jahrhundert. // Lübecker Kolloquium zur Stadtarhäologie im Hanseraum III: Der Hausbau. Lübeck, 2001; Linnade teke Eestis – mõningaid historiograafilisi aspekte. // Keskus-tagamaa-ääreala. Uurimusi asustushierahia ja võimukeskuste kujunemisest Eestis. Muinasaja teadus 11. Tln-Trt, 2002; Über die ältere Infrastruktur Tallinns (Revals). // Lübecker Kolloquium zur Stadtarhaeologie im Hanseraum IV: Die Infrastruktur. Lübeck, 2004; Külaehitiste jäljed Haapsalu varases linnaehituses. // Linnusest ja linnast. Uurimusi Vilma Trummali auks. Muinasaja teadus 14. Tln-Trt, 2004; Medieval archaeology of the European context: towns, churches, monasteries and castles (kaasautor). // Archaeol. Res. in Estonia 1865–2005. Estonian Archaeol. 1. Trt, 2006.

B: <http://www.kul.ee/index.php?path=0x1x39x634>.

PÄRN (a-ni 1958 **Vaim**), **Helga** (4. II 1931, Paide – 19. II 1992, Tallinn), arstiteadlane, gastroenteroloog; teenistuja t. Lõpetas 1948 Paide Kk-i, 1954 TÜ arstitsk-a, med-knd (1975, TÜ), vk “Вопросы выявления и эпидемиологии хронических заболеваний желудка.” Oli 1954–58 terapeut Pärnu Linnahaiglas, 1962-69 Paide Rajoonihaiglas, Tallinna Nõmme Haiglas ja Harjumaa Haiglas, viimases osk juh, 1969–77 EKMI gastroenterol osk-a n-teadur, 1977–89 v-teadur, 1989–91 j-teadur. – Uurimisvaldkond: seedeelundite haiguste diagnostika ja ravi. U 50 teadustr-t.

T: Krooniliste mao- ja sapiteede haiguste diagnostika parandamisest vanemaealistel. Tln, 1976; ²1980 (kaasautor U. Mardna); Kroonilised mao- ja sapiteede haigused eakatel ja raukadel (kaasautor U. Mardna). // NET (1981) 6; Cimetin`i kasutamine kaksteistsõrmiku haavandtõve korral (kaasautor). // NET (1982) 6; Haavandtõvehaigete dispanseerimine (kaasautor). // NET (1986) 5.

B: EKMI BL, 33; NET (1976) 1, 55; *Merila-Lattik, H.*, 931.

I. Laan

PÄRN, Henn (3. IV 1939, Kaarli v, Viljandimaa), metsandusteadlane, ökoloog; talupidaja p. Lõpetas 1957 Abja Kk-i, 1963 TPI meh-*tsk*-a, 1975 EPA kaugõppeosk-a metsamajerialal, biol-knd ökol-s (1996, NSVL TA Uurali Osk-a Taimede ja Loomade Ökol Inst, Jekaterinburg), vk “Прирост сосновых древостоев в урбанизированной среде (на примере г. Таллина)”. Oli 1961–69 Tallinna Kontrollmõdduriistade Katsetehase konstruktor, 1969–74 Tallinna Rohelise Vööndi Metsamajandi Iru metskonna abimetsaülem ja Harku metskonna metsaülem, 1974–91 Eesti TA Tallinna Bot-*aia* teadur ja v-teadur, 1991–99 TPÜ Rahvusv Keskkonnabioloogia Keskuse v-teadur, 1999–2000 Euroök-i keskkonnakaitse *tsk*-a dekaan, 2000– EPMÜ metsandusliku uurimisinst-i (a-st 2005 metsanduse ja maaehituse inst) ökofüsioloogia osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: metsaökoloogia, dendrokronoloogia. Välja selgitanud mullatingimuste, antropogeensete (pms tolmusaaste) jt tegurite mõju puistute seisundile ning puutuha väetisena kasutamise mõju puistute juurdekasvule. Väljaande “Metsanduslikud uurimused” toimkoll-i liige ja toim. H. Fordi Euroopa looduskaitseauhind (1998), EV teaduspreemia (2004). U 60 teadustr-t.

T: Impact of oil shale fly ash emitted from a power plant on radial growth of Scots pine in North-East Estonia. // *Oil Shale* 19 (2002) 3; Radial growth response of Scots pine to climate under dust pollution in Northeast Estonia. // *Water, Air, and Soil Pollution* 144 (2003); Forests on dunes in Southwest Estonia. // *Metsanduslikud uurimused* 39 (2003); A boreal-temperate transect in Europe: history of pine stands reconstructed from radial growth of trees. // *Polish J. Ecology* 51 (2003) 4; Some results of the afforestation of closed oil shale opencasts with exotic conifers (kaasautor T. Kuznetsova). // *Oil Shale* 21 (2004) 4; Metsaökosüsteemi dünaamika ja okaspuude ökofüsioloogilised seosed looduslikes ning antropogeensetes stressitingimustes (kaasautor). // *EV teaduspreemiad 2004*. Tln, 2004; Impact of contaminants from oil shale processing on forest ecosystems. // *Oil & Sediment Contamination* 14 (2005) 5.

B: *EE* 14, 391; *EV teaduspreemiad 2004*, 81.

PÄRN, Hiljar (1. IX 1934, Valjala v, Saaremaa – 5. X 2006, Tartu), loomaarstiteadlane; talupidaja p, Maie P. abikaasa. Lõpetas 1953 Väimela Loomakasvatustehnikumi, 1958 EPA vet-*tsk*-a, 1965 Moskva Vet-akad-s sihtasp-i, vet-knd (1966, samas), vk käsitles

fosfori ja kaltsiumi vaeguse varajast diagnoosimist, ravi ja profülaktikat lehmadel Eesti NSV-s. Oli 1958–62 Vändra Veisekasv Katsejaama v-vet-arst, 1965 EPA katsetehnik, 1965–67 sise- ja nakkushaiguste kat-i asst, 1967–70 v-õpetaja, 1970–73 dots-i kt, 1974–2000 dots, ühtlasi 1979–81 kat-i juh. Õpetanud kliinilist diagnostikat ja mittenakkavaid sisehaigusi; koost õppevahendeid. – Uurimusi loomade mineraalelementide, süsivesikute, rasvade, ainevahetuse ja seedeelundite haiguste alalt. Olnud EPMÜ teadustööde kogumike toim. Osales (a-st 1978) Põllumin-i Vet-val komisjoni töös, Eesti Loomaarstide Ühingu asutajaid (1988). Ligemale 100 teadustr-t.

T: Veterinaarteraapia teatmik (kaasautor). Tln, 1968; Veterinaarteraapia ja profülaktika (kaasautor). Tln, 1981; Loomatervise käsiraamat (kaasautor). I–II. Tln, 1983, 1984; Veterinaaresmaabi (kaasautor). Tln, 1989; Koduloomade esmaabi (kaasautor). Tln, 1997; Sigade haigused (kaasautor). Trt, 1997; Meeting the protein requirement of dairy cows in a long term feeding experiment (kaasautor). // Agraart (1997) 3; Veiste haigused (kaasautor). II. Tln, 1999.

B: EPA BL I, 208; II, 210–211; EPMÜ BL, 164; Agraart (1994) 3; EPA VB I, 127–130; II, 96–97; III, 75; V, 80; VI, 116–117; ELR (1994) 4, 61–62; ELR (2004) 2, 34–39;

PÄRN, Lembit (21. VI 1903, Esto-Haginskoje k, Stavropoli kub, Venemaa – 27. III 1974, Moskva), sõjaväelane ja sõjateadlane; talupidaja p. Kindralleitnant (1943). Õppis a-ni 1917 Vorontsovo-Nikolajevi progümn-s, seejärel Stavropoli gümn-s, lõpetas 1924 Petrogradis 3. Ühendatud Int Sõjakooli, 1934 Frunze-nim Sõjaväeakad, 1938 NSVL Kindralstaabi Akad, sõjateaduse knd (1939, samas), vk käsitles veetõkete forsseerimist. Pärast sõjakooli lõpetamist oli 18. laskurdiviisi 53. polgus rühma- ja roodukomandör, hiljem staabiülema aset. 1934 määrati 85. Tšeljabinski laskurdiviisi staabiülema aset-ks, 1938 oli Kindralstaabi Akad õppejõud, a-st 1939 dots (samal a-l ülendati polkovnikuks). 1940 määrati 8. armee staabiülema aset-ks Tallinnas, kus tegeles Sõjavägede Staabi ja Sõjamin-i ülevõtmisega. Saadeti seejärel 2. Erilaskurkorpuse staabiülemaks Daugavpils. Korpus saadeti Minski lähedale nn Belostoki grupeeringusse, mis 1941 suvel taandus sakslaste ees, P. sai haavata. 1941 aug-st teenis 50. armee staabiülemana. Ülendati 1941 okt-is kindralmajoriks, asendas Tuula lähistel langenud 50. armee juh-t. 1941 dets-s saadeti Kindralstaabi käsutusse, 1942 jaan-s määrati 59. armee staabiülemaks Volhovi

rindel. Sai haavata. 1942 mais saadeti Uurali sõjaväeringkonda, kus juhatas eestlastest formeeritud 249. ja 7. laskurdiviisi. Aug-s saadeti mõlemad diviisid Moskva obl-sse, kus nendest moodustati 8. Eesti Laskurkorpus. Oli sõja lõpuni selle korpuse ülem, kellena juhatas a-te 1942–43 vahetusel ohvräterohket Velikije Luki natsivägedest vabastamise operatsiooni ja sept-s 1944 Eestis Tallinna operatsiooni. Organiseeris 21. sept-I Laekvere piirkonnas korpuse motoriseeritud eelsalga, mis pärast 120 km läbimist tungis 22. sept-i hommikul esimesena Tallinna, hõivas kesklinna ja sadama ning korraldas linnas garnisoniteenistuse. Osales 1944. a lõpul Lääne-Eesti saarte hõivamisel ning 1945 kevadtalvel Kuramaa lahinguis. 1945–48 oli ENSV kaitse rahvakomissar ja riigikaitse minister, a-st 1947 ka sõjakomissari kt. 1948 saadeti K. Vorosilovi-nim Sõjaväeakad kõrgematele akad kursustele, lõpetas need 1949 ja määrati samasse operatiivkunsti kat-i v-õpetajaks. Läks 1965 erru ning oli 1965–74 Moskvast Sõjateaduste Inst-i v-teadur. – Uurimusi vägede mobiilsuse ja suurte veetõkete ületamise kohta; staapide tööst väekoondiste juhtimisel; avaldanud mälestusterm-tu Eesti Laskurkorpuse sõjateest. 1946–50 NSVL ÜN saadik. Kutuzovi I järgu ja Suvorovi II järgu orden. Üle 20 teadustr-e.

T: Kuidas purustati fašistlik Saksamaa ja imperialistlik Jaapan. Tln, 1948; Sõjakeerises. Mälestused. Tln, 1968, ²1976; К берегам янтарного моря (kaasautor). M, 1969.

B: EE 14, 391; *Aru, K., Paulman, F.* Meie kindral. Tln, 1984; Eesti soost kindralid. Teatmik (koost. H. Jõgi). Tln, 1999, 31; *Õun, M.* Kindralleitnant Lembit Pärn. // Kahe maailmasõja väejuhid. 3. Tln, 2001, 21–22.

M. Õun

PÄRN (a-ni 1985 **Suigusaar**), **Maie** (19. XII 1943, Võisiku v, Viljandimaa), loomaarstiteadlane; talupidaja t, Hiljar P. abikaasa. Lõpetas 1962 Puhja Kk-i, 1967 EPA vet-tsk-a. Oli 1968 EPA patol anat ja parasitol kat-i v-laborant, 1968–77 Balti Tsonaalse TU Vet-labori n-teadur, 1977–79 Tartu Rajoonidevah-e Vet-labori vet-arst, 1979–87 Tartu Põllum-loomade Kunstliku Seemenduse Jaama vet-arst, 1987 EPA sise- ja nakkushaiguste kat-i asst, 1987–94 veiste leukooside uurimisgrupi v-teadur, 1994–97 EPMÜ vet uurimiskeskuse vet-arst, 1997–2004 Vet- ja Toidulabori vet-arst. – Tõid tibude koktsidioosi ning sigade ja veiste nakkushaiguste alalt. Eesti Loomaarstide Ühingu asutajaliige (1988). 15 teadustr-t.

T: Влияние иммунизации на белковый состав сыворотки крови цыплят. // Теор. и практ. вопросы ветеринарии (kaasautor). Трт, 1974; VLV infektsiooni diagnoosimine ELISA meetodil (kaasautor). // Veterinaaria '93. Trt, 1993; Veiste viirusdiarröa Eestis – iseeneslikult taanduv infektsioon (kaasautor). // Veterinaarmeditsiin `99. Trt, 1999; Mõnede VVD viiruste Eesti tüvede fenotüübiline iseloomustus (kaasautor). // Agraarteadus (2002) 3; Mõnede VVD viiruste Eesti tüvede genotüpiseerimine ja infektsiooni molekulaarepidemioloogia Eestis (kaasautor). // Agraart. (2002) 5.

B: EPA BL II, 211; EPMÜ BL, 174-175.

PÄRNA, Ahti (24. V 1969, Tallinn), laevajuht, juhtimisteadlane; Ants P. p. Lõpetas 1987 Tallinna 44. Kk-i, 1994 Peterburi Mereakad laevajuhtimise erialal, 2000 TTÜ-s magistrantuuri, ärikorralduse mag (2000, samas), vk “ISM koodeks – kvaliteedijuhtimise alus merenduses”. Oli 1994–96 Eesti Merelaevanduses tüürimees, 1996–2004 AS Hansatee Grupp / Tallink Grupp tüürimees; 2004–06 kapten, 2006– laevandusfirma *Baltic Scandinavian Lines* kapten. – Uurimisvaldkond: juhtimine merenduses. 5 teadustr-t.

T: ISM koodeks Eesti laevanduses. // Eesti Laevanduse ar 2000. Tln, 2000.

PÄRNA, Ants (16. VIII 1935, Alatskivi v, Tartumaa), merendusajaloolane ja kultuuritegelane; põllutöölise p, Ahti P. isa. Lõpetas 1957 Tallinna Merekooli laevajuhi erialal, 1969 TÜ ajaloo osk-a. Oli 1957–60 Eesti Merelaevanduses laevajuht, 1961–76 ja 1979–98 Eesti Meremuuseumi dir, a-st 1989 teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti mereasjanduse ajalugu. Avaldanud töid eestlaste meresõidust, laevadest, merekoolidest, meremeeste kutseühingutest. Oli 1976–79 Kultuurimin-i muuseumide ja kultuurimälestiste tead-met nõukogu esimees, a-st 1998 Eesti Meremeeste Liidu vanem. Hobi korras välja andnud oma luulermt-id (Poeem laevast “Estonia”. Tln, 1999; Mu meri. Tln, 2001; Mu aeg. Tln, 2003; Mu mõte. Tln, 2004). ENSV tnl kultuuritegelane (1989), 20 teadustr-t, sh 3 monogr.

T: Samm lähemale tehnikamuuseumile. // Tehnika ja Tootmine (1962) 4; Merekool kodanliku diktatuuri päevil. // 50 aastat Tallinna Merekooli. Tln, 1969; 100 laeva. Tln, 1975; Eesti laevasõidu tehnilisest arengust. // Eesti tehnika ja tehnilise mõtte ajaloo

probleeme. Tln 1974; Pilk meresõidu ajalukku. // Harju rajoonis. Tln, 1974; 100 laeva. Tln, 1975; Meri ja mehed. Meresõidust Eestis. Tln, 1979; Estonian Shipping Company. With a short history of seafaring in Estonia (kaasautor A. Kask). Tln, 1980; Kodu-uurijate ülesandeid ajaloo- ja kultuurimälestiste kaitsel. // Kodu-uurimise Teateid 12. Tln, 1981; Käsmu merekool. // Kalender 1984. Tln, 1983 Kuressaare merekool. // Kingissepa rajoonis, Tln, 1985; Estonian shipping in the eighteenth century. // I Int. Baltic Seminar in the City of Kotka (Finland). 5.–6. VIII 1985; Laivalöytöjä Eestissä. // Meriarkeologia tutkimuksen ja konservoinnin kehityksestä. Kotka, 1988; Mereharidusest. // Eesti Kalandus (1990) 8.

B: Mereleksikon, 343.

PÄRNA (a-ni 1972 **Org**), **Elli** (29. X 1947, Tartu), loomageneetik; teenistujate t; Kalev P. abikaasa. Lõpetas 1966 Tartu 5. Kk-i, 1972 TÜ biol-geogr-tsk-a biokeemia erialal, 1976 ELVI-s asp-i, biol-knd gen-s (1981, Ülel Põllum-loomade Aretuse ja Geneetika Inst), vk “Связь некоторых генетико-биохимических признаков сыворотки крови с своеобразием развития и продуктивностью крупного рогатого скота красной эстонской породы”. Täiendas end Hollandis (1994, 1997), Tšehhis (1995), Inglismaal (1995, 1996, 1997), Soomes (2002, 2004). Oli 1972–74 ELVI v-ins, 1977–83 aretusosk-a n-teadur, 1984–1994 v-teadur, 1994– EPMÜ vet-med-i ja loomakasv-e inst-i loomagen ja tõuaretuse osk-a v-teadur, OÜ Tervisliku Piima Biotehnol-te Arenduskeskuse projektijuht. – Uurimisvaldkonnad: veiste produktiivomaduste gen ja fenotüübilise variatsiooni komponendid; produktiivomaduste gen determinatsioon, piima laapumise gen hindamine. Eesti Gen Seltsi ja APS-i liige, Eur Põllum Assots Gen-nõukogu koordinaator. Üle 70 teadustr-e.

T: Economic value of milk production and functional traits in Estonian Holstein population (kaasautorid K. Pärna, I. Dewi). // Information technology for a better agri-food sector, environment and rural living. 1. Debrecen, 2003; Derivation of economic values of beef production traits of Estonian Holstein cattle (kaasautorid O. Saveli, I. Dewi). // Information technology for a better agri-food sector, environment and rural living. 2. Debrecen, 2003; Economic considerations in cattle breeding (kaasautor O. Saveli). // Information Systems & Innovative Technologies in Agriculture, Food and

Environment. 2. Thessaloniki, 2004; About Somatic Cell Count in Dairy production (kaasautor). // Proc. of the European Federation for Information Technology in Agriculture, Food and Environment. 3rd World Congress on Computers in Agriculture and Natural Resources. Vila Real, Portugal, 2005.

PÄRNA, Elmar (6/18. XII 1878, Rannu, Tartumaa – 3/15. XII 1916, Mustamäe sanatoorium, Soome), geoloog-paleontoloog; köster-kooliõpetaja p, Nikolai P. kaksikvend, C. R. Jakobsoni õpoeeg. Lõpetas 1898 Peterburis gümni-i, õppis 1898–1902 PÜ füüs-mat-tsk-s, lõpetas 1910 Peterburi Mäeinst-i. Pärast 1905. a revolutsiooni oli koduõpetaja Londonis Venemaalt väljasaadetud literaadi V. Tšertkovi perekonnas, 1910–16 Peterburi Mäeinst-i paleontol õt-i asst. – Uurimused käsitlevad Lõuna-Uurali devoni ja karboni ajastu ammoniite, trilobiite, koralle ja peajalgseid molluskeid, oli ka Põhja-Eesti lademete paleontol hea tundja.

B: EE 7, 603; 14, 392; EGBT, 94; *Põldmäe, R.* Johanson-Pärnade perekonnast. // TALE IV, 83–95.

PÄRNA, Kalev (7. I 1950, Kõpu v, Viljandimaa), matemaatik; metsaametniku p, Elli P. abikaasa. Lõpetas 1967 C. R. Jakobsoni nim Viljandi 1. Kk-i, 1972 TÜ arvutusmat-a erialal, 1978 kaugõppeasp-i, füüs-mat-knd (1987, Vilniuse Ük), vk “Оптимальное разбиение метрического вероятностного пространства”. Täiendas end Moskva (1983), Vilniuse (1988), Amsterdami (1992), Umeå (1993), (Rootsi Inst-i stipendiaadina) Stockholmi (1993), Würzburgi (1994), Aacheni (2005) ük-s. Oli 1972–77 TÜ haridussotsiol labori v-ins, 1977–79 mat stat ja programmeerimise kat-i v-õpetaja, 1979–88 mat stat kat-i v-õpetaja, 1988–92 dots, 1992–94 mat stat inst-i dots, alates 1994 tõenäosusteooria korr prof, 1995–97, 1999–2000, 2003–04 ka mat stat inst-i juh, 2005–tõenäosusteooria õt-i prof. Õpetanud pms tõenäosusteooriat, juhuslike protsesside teooriat, mat stat, riskiteooriat; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tõenäosusteooria, mat stat, finantsmat. Käsitlenud jaotuste lähendamist hulkade abil, teinud kindlaks parimate lähendhulkade omadusi, sh nende olemasolu ja koonduvust funktsionaalruumides, selgitanud kahe barjääriga riskiprotsesside käitumist. EMatS, Eesti

Statistikaseltsi, Eesti Kvaliteediühingu, Eesti Aktuaaride Liidu ja Kuningliku Skytte Ühingu liige (1995). Üle 50 teadustr-e .

T: On the stability of k-means clustering in metric spaces. // TÕ Toim 798 (1988); On the existence and weak convergence of k-centres in Banach space. // TÕ Toim 893 (1990); Approximation of distribution by sets (kaasautorid J. Lember, A. Viiart). // Classification in the Information Age. (Springer) 1999; Strong consistency of Banach-valued k-centres via best approximation theory (kaasautor J. Lember). // Probability Theory and Mathematical Statistics. (VSP/TEV) 1999; On correspondence analysis of incomplete orderings. // Between Data Science and Applied Data Analysis. (Springer) 2003; Approximation of distributions by parametric sets (kaasautor M. Käärrik). // Acta Applicandae Mathematicae 78 (2003) 1–3; On risk processes with double barriers (kaasautor K. Lokk). // ACUT de Mathematica 8 (2004); Approximation of distributions by bounded sets (kaasautor M. Käärrik). // Acta Applicande Math. 97 (2007) 1–3.

B: APUT, 113; TÕ BL I, 385; II, 139; EE 14, 392.

PÄRNA, Karl (27. II 1904, Vara v, Tartumaa – 1. VII 1966, Tartu), geoloog ja geograaf; ehitustöölise p. Lõpetas 1932 Tartu Õhtugümni, 1939 TÕ mat-loodustsk-a, 1940 TÕ juures didaktilis-met seminari kesk- ja kutsekooli maateaduse ja loodusloo õpetaja kutsega, loodusteaduste mag (1941, TÕ), vk “Põhja-Harjumaa maa-asulastik II. Tallinnamaa asulastiku areng ja suhted teistesse maastiku komponentidesse” (vk hävis sõjatules), geogr-knd (kinnit 1947, TÕ), geol-mineral-knd (1962, TÕ), vk “О геологии Балтийского приледникового озера и больших местных приледниковых озер на территории Эстонии”. Oli 1935–38 EKMS Kodu-uurimistoimkonna stipendiaadina uurimistööl Põhja- ja Lääne-Eestis, 1939–40 TÕ geogr inst-i ajut abijõud, 1940–44 (vaheaegadega) TÕ geogr kat-i v-laborant ja ajut tööjõud, 1944–46 tööpataljonis ja NKVD laagris, 1947–51 GI n-teadur, 1951–66 “Eesti Projekti” geol-ins (Tartus), ühtlasi 1941 ja 1947 TÕ geogr kat-i v-laborant, 1947–49 ja 1953–54 õu täitja, 1949–50 v-õpetaja (0,5). Luges sissejuhatust füüs geogr, geomorfol, geogr väliuuringute metoodikat, pinnaseteadust, asulageogr jm. – Uurimisvaldkonnad: kvaternaargeol; pinnaseteadus; asulageogr. Pms uurimisobjektiks olid jääpaisjärved ja Balti jääjärv Eestis, nende teke ja

areng sõltuvalt mandrijää taandumisest ja glatsioisostaatilisest liikumistest, samuti hilisjäähägsed rannamoodustised. Tegutses ka ehitusgeoloogina. U 20 teadustr-t.

T: Vee ja õhu mahutavuse määramisest muldades Kopecky-Lippmaa meetodil. // EL (1937) 4; Põhja-Harjumaa maa-asulastik. Trt, 1940; Elva liivik, selle kujunemine ja kujunemisaegne hüdrograafia. // EL (1958) 3; Balti ja kohalikkude suurte jääjärvede geoloogiast Eesti NSV territooriumil. // GI uurimused 5 (1960); Mandrijää servamoodustisi Tartu ümbruses. // LUS ar 60 (1969).

B: AAUT III, 113–114; TÜ BL I, 187; EGBT, 94; EE 14, 392; ИГНЭ, 325; *Varep, E.* Karl Pärna. // EGS ar 1966. Tln, 1968, 262–263; *Eilart, J.* Karl Pärnat mälestades. // EL (1966) 5, 314–316.

A. Miidel

PÄRNA (a-ni 1992 **Tamm**), **Kersti** (15. II 1960, Räpina, Põlvamaa), arstiteadlane rahvatervishoiu alal, teenistuja t. Lõpetas 1978 Võru l. Kk-i, 1984 TÜ arstitsk-a spordimed osk-a, rahvatervise mag (1997, Kuopio Ük), vk “Smoking and associated factors among adolescents in Tallinn, Estonia”, med-dr (2005, Helsingi Ük), vk “Socioeconomic differences in smoking in Estonia: National and international comparisons” (Helsingi, 2005). Täiendas end 1993, 1994, 1995 Põhjamaade Rahvatervishoiu Koolis Göteborgis (*Nordic School of Public Health*), 1994 Uppsala Ük-s, 1995 Helsingi Ük-s, osales 1994 ja 1998 Prahast Londoni Ük-i epidemiol kursustel, läbis doktoriõppe Helsingis, osales 2002–04 Helsingi ja Tampere ük-s rahvatervishoiu doktoriõppe kursustel. Oli 1984–85 TÜ spordimed intern, 1984–92 Eesti korvpalli koondnaiskonna ja TÜ naiskonna arst, 1992–98 TÜ tervishoiu inst-i asst, a-st 1998 tervise edendamise õt-i v-asst. Õpetanud keskkonnatervishoidu, epidemiol ja biostat, tervise edendamist. – Uurimisvaldkond: rahvatervishoid: sotsiaal-majanduslikud erinevused suitsetamises. Üle 20 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Passive smoking among adolescents in Estonia. // *Hum. Exp. Toxicol.* 18 (1999) 4; Anxiety about environmental hazards among teenagers in Helsinki, Moscow and Tallinn (kaasautor). // *Sci. Total Environ.* 234 (1999) 1-3; Patterns of smoking in Estonia (kaasautor). // *Addiction* 97 (2002) 7; Smoking and associated factors among adolescents in Tallinn, Helsinki and Moscow: a multilevel analysis (kaasautor). // *Scand. J. Public*

Health 31 (2003) 5; Weight satisfaction and self-esteem among teenagers in Helsinki, Moscow and Tallinn (kaasautor). // Eat. Weight Disord. 8 (2003) 4; Smoking habits and attitudes towards smoking among Estonian physicians (kaasautor). // Public Health 119 (2005) 5; Comparison of knowledge, attitudes and behaviour regarding smoking among Estonian and Finnish physicians (kaasautor). // Soz. Präventivmed. 50 (2005) 6; Self-reported and serum cotinine-validated smoking in pregnant women in Estonia (kaasautor). // Matern. Child Health J. 9 (2005) 4.

B: TÜ BL II, 139; EA (2006) 3, 177; TÜA 1982–2007, 146, 150, 162.

PÄRNA (Paerna), Nikolai (6. XII 1878, Tartu – 28. XI 1923, Petrograd), arstiteadlane, füsioloog; köster-kooliõpetaja Jakob Johanson-Pärna ja C. R. Jakobsoni õe Natalie Auguste Johanson-Pärna p, Elmar P. vend. Lõpetas 1902 PÜ füüs-mat-tsk-a, 1908 Peterburi Sõjamed-akad (oli N. Vvedenski ja V. Behterevi õpilane), med-dr (1914), vk „О функциональных изменениях нерва и мышцы при пропускании постоянного тока: из Физиологической лаборатории проф. Н. Е. Введенского при С.-Петербургских Высших женских курсах: диссертация на степень доктора медицины“. 1914–17 arstina I maailmasõjas, 1917–23 PÜ õppejõud (a-st 1919 prof). – Uurimusi närvi- ja lihasefüsiol, sisenõristuse ja (ühe esimesena maailmas) biorütmide vallast. Oma närviimpulsside lühiajalise blokeerimise meetodiga („Pärna primaarne apooddepressioon“) oli nn kahe pidurdustüübi teooria (L. Vassiljev) loomisel eelkäijaks.

T: Об электротонических изменениях проводимости нерва = Ueber die elektrotonischen Veränderungen in der Leitungstätigkeit der Nerven. Юрьев, 1913; Окрашивание слуховых представлений. Пг, 1914; Das Wellenphänomen des Lebens. Periodische Schwankungen im Seelenleben des Menschen. Leipzig, 1923; Сон и его значение. Пг, 1923; Строители живого тела: очерки физиологии внутренней секреции. Л, 1924; Питание и жизнь. Обмен веществ и обмен энергии у человека, Л, 1925; Rütm, elu ja loomng. // Loomingu raamatukogu (1978) 50/51.

B: EE 14, 392; TALE IV, 84; LR (1978) 50/51.

PÄRNAMA(A), Enn ((27. IX 1929, Märjamaa, Läänemaa – 15. XI 1988, Sao Paolo, Brasiilia), mineraloog, keemik. Õppis Tallinna Gustav Adolfi Güm-n-s. Põgenes 1944

Rootsi. Lõpetas 1953 Göteborgis kk-i (eksternina), *fil. cand.* keemias (1959, Lundi Ük), oli 1959–61 Lundi Ük-is riigi litsentsiaadistipendiaat, *fil. lic.* mineraloogias ja geoloogias (1961, samas), vk “On the use of vickers microhardness (VH) in the microscopical identification of ore minerals, especially sulphides of Pb, Bi, Sb”. Luges maagimineral ja -geol kursusi. Oli 1961–73 Rootsis *Fagersta Bruks AB* pulbermetallurgia labori keemik, juh asst ja uurimisosa juh, 1973–75 sama firma ettevõtte juh Prantsusmaal ning a-st 1977 uurimistöde ning tootmise juht firma ettevõtteis Brasiilias. – Uurimisvaldkond: pulbermetallurgia. ETSR ja *Powder Metallurgy Soc.* liige.

PÄRNASTE, Evald (29. XI 1934, Kudina v, Tartumaa), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1958 Väimela Zoovet-tehnikumi, 1968 Leningradi Vet-inst-i vet-arsti erialal, vet-knd (1975, ELVI), vk “О применении аэрозолей и электроаэрозолей некоторых дезинфицирующих веществ и антибиотиков в промышленном птицеводстве”. Oli 1951–52 Aidu zoovet-jsk-a vet-velsker, 1959–71 Orajõe vet-jsk-a juh, 1971–79 Pärnu raj “Sõpruse” kolhoosi peavet-arst, 1979–81 Rakvere raj Roela sovhoosi peavet-arst, 1981–84 EPA sise- ja nakkushaiguste kat-i asst, 1984–86 v-õpetaja, 1986–94 dots, ühtlasi 1986–91 kat-i juh, 1994–99 EMPÜ nakkushaiguste inst-i dots. Õpetanud sisehaigusi, vet-org-i ja -ökon-t, vet-teenistust ja -seadusandlust, vet-desinfektsiooni (epizootil alaosana) ja lindude haigusi; koost õppevahendeid. – Uurimusi vet-desinfektsiooni, lindude haiguste, laserite kasutamise ja vet-teenistuse korraldamise alalt. Eesti Linnukasvatavate Seltsi liige (a-st 1969), Eesti Loomaarstide Ühingu asutajaliige (1988). Üle 60 teadustr-e.

T: Применение аэрозолей эфирных масел и ультрафиолетового облучения (kaasautor). // Ветеринария (1989) 8; Veterinaarandmete majandusliku efektiivsuse analüüsimine. Tln, 1989; Veterinaarmeetmete planeerimine. Trt, 1991; Rahvusvahelised veterinaarorganisatsioonid. Trt, 1991; Veterinaar-desinfektsioon. Trt, 1991; Veterinaarmeetmete planeerimine. Trt, 1991; Desinfektsioon. Trt, 1995; Sigade haigused (kaasautor). Trt, 1997; Veiste haigused. I (kaasautor). Tln, 1998; Uurimus veterinaarpraksise olukorrast. // ELR (1999) 2.

B: EPA BL II, 211–212; EPMÜ BL, 165; EPA VB III, 76–78; VI, 84–85; V, 81–82; VI, 119; SP (1976) 5, 235; Agraart (1994) 4, 480–481; ELR (1994) 4, 63; ELR (1997) 6, 157.

PÄRNASTE (a-ni 1983 **Lõhmus**, 1983–91 **Aru**), **Helje** (17. VII 1961, Häädemeeste, Pärnumaa), geoloog, paleontoloog; õpetaja t. Lõpetas 1979 Tartu 5. Kk-i, 1987 TÜ geol-osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri, geol-mag (1998, TÜ), vk “Systematics the Lower Ordovician trilobite *Krattaspis viridatus* Öpik, 1937”, geol-dr (2004, TÜ), vk “Early Ordovician trilobites of suborder Cheirurina in Estonia and NW Russia: systematics, evolution and distribution” (Trt, 2004). Täiendas end 1997 ja 1999 Kopenhaageni Ük-i geol muuseumis. Oli 1980–81 ÜMPI laborant, 1984–85 ja 1987 GI laborant, 1987–96 n-teadur, 1996–2004 j-ins, 2004–05 erakorr teadur, 2006– v-teadur, ühtlasi a-st 2005 teaduskogude osk-a juh kt. – Uurimisvaldkond: Põhja-Baltikumi ordoviitsiumi trilobiitide süstemaatika ja evolutsioon. 16 teadustr-t.

T: On the correlation of the Tremadocian and Arenigian boundary beds in the East Baltic (kaasautorid S. Mägi, V. Viira). // Eesti TA Toim. Geol 38 (1989) 2; The Lower Ordovician trilobite *Krattaspis*: the earliest cyrtometopinid (Cheiruridae) from the Arenig of the East Baltic. // Special Papers in Palaeontology 70 (2003); Revision of the Ordovician cheirurid trilobite genus *Reraspis* with the description of the earliest representative. // Eesti TA Toim. Geol 53 (2004) 2; The earliest encrinurid trilobites from the East Baltic and their taxonomic interest. // Palaeontology 49 (2006) 1; Early Ordovician trilobite distribution and zonation of the East Baltic. // Eesti TA Toim. Geol 55 (2006) 2.

B: EGBT, 95.

PÄRNAT, Jaan (18. I 1940, Saarde v, Pärnumaa); arstiteadlane, spordiarst; talupidaja p. Lõpetas 1959 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1967 TÜ arstitsk-a spordimed- osk-a, med-knd (1971, TÜ), vk “Vereringe ja hingamissüsteemi talitlus ning happe-leeliselise tasakaalu muutused kasvavate koormuste tingimustes”, med-dr (1985, Moskva Kehakultuuri Keskinst), vk “Возрастно-половые стандарты (10–50 лет) аэробной способности человека”. Stažeeris 1974–75 teadurina Prahast Karli Ük-s. Oli 1967 TÜ biofüüsika ja elektrofüsiol labori v-laborant, 1968–69 spordimed kat-i õpetaja, 1969–76 spordifüsiol kat-i v-õpetaja, 1977–85 dots, 1985–91 prof, 1991–92 lihastalitluse labori v-teadur, 1994–99 Sisekaitse Akad biomed õt-i juh. – Uurimisvaldkond: spordimediitsiin ja -füsiol.

Töötas välja eestlaste kehalise töövõime standardid, uuris treenituse määramist. Üle 130 teadustr-e, sh monogr-d.

T: Взаимоотношения между показателями работоспособности сердечнососудистой и дыхательной систем и состава крови у бегунов при мышечной работе с повышающейся мощностью. // Физиол. ж. СССР (1970) 10; Untersuchungen anaeroben und aeroben Leistungsfähigkeit von Zehnkämpfer (kaasautor). // Med. Sport (1973) 12; Treeningu füsioloogia. Trt, 1974; Indices of aerobic work capacity and cardio-vascular response during exercise in athletes specializing in different events (kaasautor). // J. Sports Med. Phys. Fitness 15 (1975) 2; Determination of cardiac output by the CO₂ – rebreathing method in fifteen-year-old boys subjected graduated loading (kaasautor). // Physiol. Bohemoslov. 26 (1977) 1; Ealise füsioloogia alused (kaasautor A. Viru). Trt, 1977; Hapniku tarbimise maksimumi ja välise hingamise näitajate ealine dünaamika Eesti NSV elanikel (kaasautor). // NET (1983) 4; Lihastegevuse füsioloogia alused. Tln, 1997.

B: TÜ BL I, 332–333; II, 139; EE 14, 392; TÜ ajalugu III, 230, 301; NET (1985) 6, 436–437;

PÄRNIK, Tiit (21. I 1938, Rakvere), taimefüsioloog; õpetaja p. Lõpetas 1956 Kohtla-Järve 1. Kk-i, 1962 TÜ füüsikaosk-a, biol-knd (1973, TÜ), vk “Исследование фотосинтетического газообмена и метаболизма углерода на изолированных от растений листьях радиометрическим методом”. Oli 1962–66 EBI v-ins, 1966–74 n-teadur, 1974–75 teadussek, 1975–86 v-teadur, 1986–96 j-teadur, 1996–2004 EPMÜ EBI v-teadur, 2005– EMÜ põllum ja keskkonnainst-i taimefüsiol osk-a erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkond: kõrgemate taimede fotosüntees, hingamine ja CO₂ metabolism. Võttis 1988–89 osa NSVL TA Kaug-Ida Osk-a Merebiol Inst-i, USA ja Vietnami teadlaste ühiseksped-st India ookeani edelaossa, osales 1994, 1995, 1996 Umeås EBI fotosünteesi labori ja Umeå Ük-i taimefüsiol osk-a ühisuurimustes. Kirjeldanud esmakordselt troopilistes vetes kasvava veetaime *Thalassodendron ciliatum* süsiniku assimilatsiooni mehhanismi. Loonud originaalse aparatuuri taimelehtede süsiniku fotosünteesilise metabolismi dünaamilise reguleerimise uurimiseks radiogasomeetrilisel meetodil. Välja

töötanud uue meetodika taimelehtede hingamiskomponentide mõõtmiseks ja dekarboksüülimisreaktsioonides vabanenud CO₂ reassimilatsiooni määramiseks (koos O. Keerbergiga). ENSV rkl preemia (1982, koll-s). Üle 100 teadustr-e.

T: Быстродействующая экспозиционная камера для изучения фотосинтеза при помощи ¹⁴CO₂ (kaasautorid O. Keerberg, E. Jürisma). // Физиология растений 34 (1987); Photosynthesis of the seagrass *Thalassodendron ciliatum*: leaf anatomy and carbon metabolism (kaasautor). // Photosynthetica 26 (1992); Light-and CO₂-saturated photosynthesis: enhancement by oxygen (kaasautor). // Photosynthesis Res. 88 (2006); Advanced radiogasometric method for the determination of the rates of photorespiratory and respiratory decarboxylations of primary and stored photosynthates under steady-state photosynthesis (kaasautor O. Keeberg). // Physiologia Plantarum 129 (2007); Photorespiratory and respiratory decarboxylations in leaves of C₃ plants under different CO₂ concentrations and irradiances (kaasautorid H. Ivanova, O. Keerberg). // Plant, Cell and Envir. 30 (2007) 12.

B: EE 14, 392; Teadusasutus Harkus. Eksperimentaalbioloogia Instituut. Tln, 1989, 33, 36; Eksperimentaalbioloogia Instituut 40. Harku, 1997, 16, 21; <https://www.etis.ee>.

PÄRNITS (a-ni 1970 **Muru**), **Evi** (26. VII 1946, Tartu), majandusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1964 Tartu 7. Kk-i, 1971 EPA maj-tsk-a, maj-mag (1999, EPMÜ), vk "Raamatupidamise automatiseerimise probleeme Eestis". Oli 1971–90 EPA rmt-pidamise kat-i asst, 1990–91 rmt-pidamise ja analüüsi kat-i v-õpetaja, 1991–92 EPMÜ rmt-pidamise ja rahanduse õt-i v-õpetaja, 1992–99 EPMÜ rmt-pidamise ja rahanduse inst-i asst, 1999–2006 lektor, 2006– maj- ja sotsiaalinst-i lektor. Õpetanud põllum-rmt-pidamist ning rahandust ja pangandust, audiitorkontrolli, rmt-pidamist arvutitel. – Uurimisvaldkond: põllum-rmt-pidamine, automatiseeritud andmetöötlus, rmt-pidamise tarkvara ja selle kasutamine. Üle 10 teadustr-e.

T: Põllumajandustehnika tootmiskoondiste raamatupidamine. Trt, 1982; Põllumajandusettevõtete infosüsteemi automatiseerimine. // EPMÜ teadustööde kogumik 181 (1995); Raamatupidamisprogrammide õpetamisest EPMÜ-s. // 188 (1996); Majandusarvestuse automatiseerimisest. // EPMÜ teadustööde kogumik 190 (1997); Problems of automation of accounting in Estonia. // Accounting perspectives on the

threshold of the 21st century. Trt, 1999; Raamatupidamistarkvara kasutamisest Eestis. // Arvutimaailm (2002) 10, (2003) 1; Raamatupidamistarkvara Eesti ettevõtetes. // Arvutimaailm (2005) 6.

B: EPA BL I, 70; II, 124; EPMÜ BL, 101.

PÄRNITS, Ülo (28. VI 1936, Kudina v, Tartumaa), majandus- ja juhtimisteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1954 Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Tehnikumi, 1963 TPI keemiatsk-a, 1970 TÜ psühhol osk-a, maj-knd (1979, MI), vk “Распорядительство и возможности улучшения распорядительной деятельности в хозяйственных организациях (на примере легкой промышленности Эстонской ССР)”. Täiendas end 1987 NSVL Rahvamaj Akad-s. Oli 1963–70 Maardu Keemiakombinaadi meister, jsk-a ja tsehhijuh, 1970–72 ehitusmat-de tehase “Männiku” tsehhijuh, 1972–79 Kergetööstuse Min-i töö ja juhtimise tead-ku org-se keskuse osk-ajuh, 1979–90 “Mainori” dir, 1990–96 AS “Mainor” juhatuse esimees, a-st 1996 nõukogu esimees. Ühtlasi olnud 1973–77 TPI tööstuse juhtimise ja planeerimise kat-i õppejõud, 1978–88 Eesti Maj-juhtide Inst-i rahvamaj juhtimise kat-i õppejõud, 2002–05 Mainori Kõrgkooli rektor. Õpetanud juhtimist ja maj-probleeme NSVL-s; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: maj-organisatsiooni juhtimine, juhi töö, sotsiaalne ressurss maj-organisatsioonis. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse liige (1989–97), AS “Tarmel” juhatuse esimees (1990–95), Eesti Tööstuse Keskliidu (1991–95), Eesti Tööstuse ja Tööandjate Keskliidu volikogu liige (1995–97; a-st 1997 juhatuse liige), AS Dvigatel nõukogu esimees (a-st 1996), jmt organisatsioonide ning äriühingute nõukogude ja juhatuse liige.

T: Juhi töö kvaliteedist. Tln, 1976; Juhi ametialasest suhtlemisest. Tln, 1980; Социальный ресурс и проблемы кадровой работы в хозяйственной организации. Tln, 1981; Tsehhi juhtimine. Tln, 1982, ²1986; Motivatsiooniteooriatest ja juhtimisest. Tln, 1988.

B: EE 14, 392; EMaBL, 392–393; TPI 1936–1986, 204, 347, 414; Kes on kes Eesti majanduses? 2005. Tln, 2005, 174; Eesti tippjuhid 2006. Tln, 2006, 402–402.

PÄRNOJA (a-ni 1968 **Vahter**), **Eed** (23. VII 1946, Tartu), keemik; Hermann V-i t, Mihkel P. abikaasa. Lõpetas 1964 Tartu 5. Kk-i, 1969 TÜ keemiaosk-a. Oli 1969–71 TÜ

analüüt keemia kat-i v-laborant, 1971–91 n-teadur, 1993–2000 keem füüsika inst-i keemik-analüütik, 2001– keemik. – Uurimisvaldkonnad: luminesseeruvate ainete keemia, kõrgtemperatuursete ülijuhtide keemia. Üks keskkonnakaitselise tähtsusega termoluminestsentsdosimeetrite (radioaktiivse kiirguse mõõtmiseks) väljatöötajaist. 18 teadustr-t, 2 autorit (kaasautor).

T: Синтез и свойства сверхпроводящих керамик типа Bi-Sr-Ca-Cu-O (kaasautor). // Тр. ИФ АН ЭССР 67 (1990); Optimal conditions for europium and samarium determination in cathodo-luminophors by inductively coupled plasma atomic emission spectrometry (kaasautor). // J. Anal. Atomic Spectr. 16/11 (2001); EPR of V-Hal centres in SrS (kaasautor). // Phys. Status Solidi B-Basic Solid Res. 243 (2006) 8.

B: TÜ BL II, 139.

PÄRNOJA, Mihkel (3. I 1946, Vändra v, Pärnumaa), keemik ja ühiskonnategelane; töölise p, Eed P. abikaasa. Lõpetas 1964 Vändra Kk-i, 1969 TÜ keemia osk-a, 1977 TÜ asp-i, keemiaknd (1981, MÜ), vk “Изучение строения двойного электрического слоя и явления адсорбции на гранях монокристалла висмута”. Oli 1969 TÜ anorg keemia kat-i v-laborant, 1969–72 elektrokeemia labori n-teadur, 1972–74 anorg keemia kat-i stažöör, 1977–85 asst, 1985–92 dots, 1992–99, 2001–03 Riigikogu liige, 1999–2001 maj-minister, 2003–04 TÜ projektijuht, 2004– administratsioonidir. Õpetanud füüsikal-, kolloid-, üldist ja anorg keemiat. – Uurimisvaldkond: elektrilise kaksikkihi ehitus ja adsorptsioon vismuti monokristalli tahkudel, polükristalse elektroodi modelleerimine. 23 teadustr-t.

T: Электрохимический способ определения концентрации ионов O_2 в кристаллах (kaasautor). // Eesti TA Toim. Füüs. Mat 23 (1974) 4; Строение двойного электрического слоя и потенциал нулевого заряда на грани (111) монокристалла висмута (kaasautor). // Электрохимия 10 (1974) 7; О моделировании двойного электрического слоя на поликристаллическом электроде (kaasautor). // Электрохимия 13 (1977) 7; Experimental verification on the model theories of electrochemical properties of electrodes with polycrystallyna surface (kaasautor). // Extended Abstr. 37th Meeting ISE. Vilnius, 3 (1986) 312; The economic development

and administrative capacity of state. // EBS Rev. (2000) 11; Eesti majandus globaliseeruvus maailmas. // Riigikogu Toim (2001) 3.

B: TÜ BL I, 301; II, 139.

PÄRNPUU, Aarne (12. III 1938, Martna v, Läänemaa), matemaatik; talupidaja p. Oli 1949–57 küüditatuna Siberis. Lõpetas 1956 Barabinski 2. Kk-i (Novosibirski obl), 1962 LÜ mat-meh-tsk-a, 1965 asp-i NSVL TA Arvutuskeskuses Moskvast, füüs-mat-knd (1966, LÜ), füüs-mat-dr (1985, Moskva Füüsika-tehn Inst). *Universal Ecological Academy* (UEA) liige (1994, 1995 asepresident) ja *Int. Informatization Acad.* (IIA) liige (1995). Oli 1965–74 NSVL TA Arvutuskeskuse n-teadur, 1974–87 v-teadur, 1987–94 j-teadur, ühtlasi 1970–87 Moskva Lennundusinst-i dots ja a-st 1987 prof. Külalisprof-na pidanud 1970 loenguid Poola TA Rakendusmat Inst-s ja Krakowi Ük-s, 1990 Chalmersi Ük-s Göteborgis, 1991 Pekingi Rakendusfüüsika ja Arvutusmat Inst-s. Töötas 1992–94 (kohakaaslasena) EV Moskva Suursaatkonna konsultandina hariduse ja teaduse küsimustes, a-st 1995 oli samas referent. Õpetanud pms inform aluseid ning algoritmikeeli ja programmeerimist. – Uurimisvaldkonnad: hõredate gaaside dünaamika (gaasi molekulide infraktsioon tahke pinnaga, lendava keha aerodünaamiliste koefitsientide arvutamine, keem reaktsioonide modelleerimine gaasides); arvutusmat (mat mudelite loomine ja nende programmeerimine arvutitele). Uurimistöö tulemuseks on Maa atmosfääri ülakihtide hõredate gaaside dünaamikaga seotud füüsiliste nähtuste modelleerimine ja konstruktiivsete algoritmide loomine. Osales lähikosmose uurimises. Uurimisuundadel oli NSVL-s strateegiline tähtsus, mistõttu tööd olid salastatud. Oli 1989–2000 Moskva Eesti Seltsi liige ning 2000 asutatud ühingu “Eesti teadlased Moskvast” asutajaliige ja esimene esimees. NSVL rkl preemia (1973). Üle 100 teadustr-e, sh 3 monogr.

T: Computer study of gas atom scattering from a solid surface with application to space problems. // *Archivum of Mechanics* 25 (1973) 2; Взаимодействие молекул газа с поверхностями. М, 1974; Параллельное вычисление в прикладных задачах (kaasautor V. Hohljuk). М, 1985; Программирование на современных алгоритмических языках. М, 1978, 31990; Kinetic simulation of chemical reactions in

rarefied gas near solid surfaces (kaasautorid G. Tsvetkov, V. Shematovitch). // Rarefied Gas Dynamics. New York, 1991; Основы информатики. М, 1994.

B: EE 14, 392–393; Maaleht (2005) 25, V; <http://portaal.laanemaa.ee>:

PÄRSIM, Eevi (21.IV 1936, Valga – 5.VI 2006, Valga), mullamikrobioloog, puusepa t. Lõpetas 1954 Valga 1. Kk-i, 1960 TÜ biol osk-a, 1965 asp-i EBI-s; biol-knd (1967, TÜ), vk „Клубеньковые бактерии бобовых растений, растущих в Эстонской ССР, и их физиологические, биохимические и инфекционные свойства”. Oli 1960–62 EBI laborant, 1965–71 n-teadur, 1971–2001 v-teadur, 2001–03 taimefüsioloog. – Uurimisvaldkond: mulla mikrobiol ja ökol. Näitas, et 1) õhulämmastikku siduvate mügarbakterite liigitamine nende morfol-füsiol ja biol omaduste ning võime alusel moodustada mügaraid liblikõieliste taimede juurtel ei vasta *Rhizobiumi* levinud klassifikatsioonidele; 2) rabaturba kasutamine katmikaladel koos põhuga intensiivistab mikrobiol protsesse; 3) ravimudade mikrobiol seisund võimaldab hinnata nende reostusastet ja isepuhastusvõimet. LUS-i (a-st 1962), Ülel Mikrobioloogia Seltsi Eesti osk-a (1962–92) ja Eesti Mikrobioloogide Seltsi liige (a-st 1992). Üle 40 teadustr-e.

T: Eestis kasvavate liblikõieliste mügarbakterid. Tln, 1969; Lämmastiku bioloogilise sidumise teoreetilised aspektid. // Lämmastiku kasutamine taimekasvatuses. Saku, 1973; General characteristics of *Rhizobium* strains of their collection in the Institute of experimental biology. // World Catalogue of *Rhizobium* Collections. St. Lucia, Queensland, 1983; Mineraalsete lämmastikuühendite transformatsioonist katmikala substraatides. // Eesti TA Toim. Biol 34 (1985); Distribution of microorganisms in some Estonian curative muds. // Estonian curative muds. Tln, 1992; Regulation of ribulose-1,5-bisphosphate carboxylase/oxygenase *in vivo*: control by high CO₂ concentration (kaasautor). // Photosynthetica 42 (2004), 2.

PÄRT, Peeter (6. V 1953, Uppsala, Rootsi), zoofüsioloog; arsti p, Toomas P. ja Eva Silvia Pärt-Enanderi vend. Lõpetas 1972 Gävles Vasaskolani gümni-i, 1976 Uppsala Ük-i biol ja keemia erialal, *Ph.D.* (zoofüsiol, 1983, samas), vk “Cadmium uptake in perfused rainbow trout gills. Mechanisms and effect of water quality”. Oli 1986–97 Uppsala Ük-i ökotoksikol ük-ilektor, 1997–2001 EK üksuse juh, 2001– keskkonna- ja tervisenõunik.

Olnud 1978 stipendiaadina Prantsusmaal (*Centre Energie Atomique*), 1979–81 töötanud periooditi Soomes (Helsingi Ük), 1981 ja 1984 Hollandis (*Katholieke Univ.*, Nijmegen), 1991–92 külalisteadurina Kanadas (McMaster Univ., Hamilton) ja 1996 USA-s (*Rosenstiel School of Marine and Atmospheric Sci, Univ. of Miami*). Uppsala Ük-is lugenud zoofüsiol, inimfüsiol ja ökotoksikol kursusi. – Uurinud kalade füsiol, veetoksikol, inimese tervisele mõjuvate keskkonnategurite kvantifitseerimise mudeleid. Ajakirja *Aquatic Toxicology* (Elsevier) peatoim (1994–2005). Suurbritannia Eksperim-biol. Ühingu liige. 67 teadustr-t, aimeart.

T: Cultured epithelia from fish gills (kaasautor C. M. Wood). // *In vitro Methods in Aquatic Toxicology*. Chichester, UK, 2003; Environment and health. // EEA Report 10 (2005); Sub-report to the Eur. Environ. Agency's State of the Environ. in Europe Report 2005 (SOER 2005); Apolipoprotein A1 could be a significant determinant of epithelial integrity in rainbow trout gill cell cultures: A study in functional proteomics (kaasautor). // *Biochim. Biophys. Acta* 1749 (2005); Effects of copper on CYP1A activity and epithelial barrier properties in the rainbow trout gill (kaasautor). // *Aquatic Toxicology* 12 (2006) 1; ECVAM key area ecotoxicology: summary of activities and future perspectives (kaasautor M. Halder). // *Comp. Biochem. Physiol.* 146 (2007) 4, suppl 1; Environment and Health (kaasautor D. Jarosinska). // *Europe's Environ. – The 4th Assessment Report*. Eur. Environ. Agency contribution to the UNECE 6th Ministerial conf “Environment for Europe” in Belgrade 10–12 October 2007.

PÄRT, Toomas Örjan (5. V 1959, Gävle, Rootsi), bioloog; arsti p, Peeter P-i ja Eva Silvia P.-Enanderi vend. Lõpetas 1978 Gävle Vasaskolani gümn-i reaalharu, 1983 Uppsala Ük-i biol, keemia, stat ja lineaaralgebra erialal, *Ph.D.* (zooökol, 1991, samas), vk “Philopatry and age as factors influencing reproductive success in the collared flycatcher (*Ficedula albicollis*)”. Oli 1986–91 Uppsala Ük-i n-teadur, 1991–95 Rootsi Põllum-ük-i v-teadur, 1996–2001 ük-ilektor, 2006– kaitsebiol prof, ühtlasi 1993–95, 1997–99 ja 2006–07 ka Rootsi Põllum-ük-i eluslooduse ökol õt-i juh abi kraadiõppe alal ja 1995–96 eluslooduse ökol õt-i bakalaureuseõppe õppealajuh, a-st 2008 asurkonnaökol õt-i juh. Lugenud üldbiol, ökol, loomade ja taimede levimise, elulugude teooria, asurkonnagen ja evolutsiooni kursusi. Oli 2000 stipendiaadina California Ük-s (San Diego), pidanud

loenguid teadusüritustel Uus-Meremaal (Christchurchis), Viinis, Hamburgis, Rootsis ning mitmes USA ük-is. – Peamised uurimisvaldkonnad: kaitsebiol ja asurkonnaökol. Rahvusv ornitol-sümp-i (Hamburg, 2006) organisaatoreid. Ajakirja *Ornis Svecica* abitoim (1990–2006). 47 teadustr-t.

T: Philopatry pays: a comparison between collared flycatcher sisters. // *Am. Naturalist* 138 (1991); Terminal investment and a sexual conflict in the collared flycatcher (kaasautorid L. Gustafsson, J. Moreno). // *Am. Naturalist* 140 (1992); The importance of familiarity and search costs for age and sex-biased philopatry: an experiment. // *Animal Behaviour* 49 (1995); Age and reproduction in birds – hypotheses and tests (kaasautor P. Forslund). // *Trends in Ecol. and Evolution* 10 (1995); Badge size predicts the outcome of male competition over territories (kaasautor A. Qvarnström). // *Animal Behaviour* 54 (1997). Conservation value of semi-natural pastures in Sweden: contrasting botanical and avian measures (kaasautor B. Söderström). // *Conservation Biol.* 13 (1999); Influence of landscape scale on farmland birds breeding in semi-natural pastures (kaasautor B. Söderström). // *Conservation Biol.* 14 (2000); Experimental evidence of environmental effects on age-specific reproductive success: the importance of resource quality. // *Proc. Royal Soc. of London*, B. (2001); Nest predators affect spatial distribution of red-backed shrikes (kaasautor S. Roos). // *J. Animal Ecol.* 73 (2004).; Non-ideal habitat selection: a mismatch between preference and breeding success (kaasautor D. Arlt). // *Ecol.* 88 (2007). Linking agricultural policies to population trends of Swedish farmland birds in different agricultural regions (kaasautor). // *J. Appl. Ecol.* 44 (2007).

PÄRTEL, Enn (4. V 1943, Tartu), füüsik, pedagoog; töölise p. Lõpetas 1962 Tartu 2. Kk-i, 1970 TÜ füüsika osk-a, 1980 samas asp-i, *M.Sc.* füüsika didaktikas (1997, TÜ), vk “Riiklik ainekava 7. klassi füüsika ja keemia ühendkursuse lähtealusena”. Oli 1970–77 TÜ üldfüüsika kat-i v-laborant ja v-ins, 1980–86 asst, 1986–92 v-õpetaja, 1992–96 füüsika didaktika inst-i lektor, 1996– koolihariduse keskuse füüsika didaktika lektor, ühtlasi a-st 2005 Tartu Herbert Masingu kooli füüsikaõpetaja. Õpetanud üldfüüsikat, keskkonnafüüsikat, füüsika didaktikat, katsetehnikat, füüsika ja loodusõpetuse õpetamise meetodikat, kooliülesannete lahendamise meetodikat, aktiivõpet loodusteaduste õpetamisel; koost loodusõpetuse ja füüsika õpikuid põhikooli I–IX klassile, töövihikuid,

õpetajarmit-id jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: füüsika didaktika: kooliõpilaste vaimse tegevuse juhtimine füüsika õppimisel. Koolifüüsika Ühingu juhatuse, Haridusmin-i õppekirj-e komisjoni ja mitme rkl õppekava töörühma (füüsika, loodusõpetus, keskkonnaõpetus), Eesti täppisteaduste olümpiaadi žürii liige. Üle 80 teadustr-e.

T: Формирование системы знаний учащихся по структуре адекватной классической механике. // Исследования по педагогике и возможности их внедрения. Трт, 1986; Концепция школьного физического образования. М, 1989; Füüsika VIII klassile (koost ja kaasautor). Tln, 1992; Loodusõpetus 1. klassile (kaasautor I. Leuhin). Tln, 1997; Loodusõpetus VII klassile (kaasautor T. Tenno). Tln, 1997; Füüsika VIII klassile. Tln, 2000; Füüsika IX klassile. Soojusõpetus. Aatom ja Universum (kaasautor J. Lõhmus). Tln, 2000; Intellektuaalset tegevust aktiveeriva õpetamisstrateegia rakendamine füüsikaõppes. Tln, 2001; Teel füüsikastandardile (kaasautor). Tln, 2004; Füüsika mõistekaardid põhikoolile. Trt, 2004; Füüsika eesti-vene sõnastik 7.–9. klassile. Trt, 2005.

B: TÜ BL II, 140.

PÄRTEL, Evald (21. XII 1930, Olustvere, Viljandimaa – 21. XII 1994, Abja-Paluoja, Viljandimaa), taimekasvatusteadlane, fütopatoloog; raudteeametniku p. Lõpetas 1950 Viljandi 2. Kk-i, 1955 EPA agron-tsk-a aiandusagronoomina, põllum-knd (1966, EPA), vk “Hõbelehisuse (*Stereum purpureum* FR.) levikust, kahjustustest ja profülaktikast Eesti NSV puuviljaaedades”. Oli 1955 Türi raj-i Kullamaa MTJ agronoom, 1956–70 EMMI Polli katsebaasi n-teadur, 1970–94 v-teadur, ühtlasi juh aset. – Uurinud pms puuvilja- ja marjakultuuride haiguste põhjustajaid ja nende tõrjet, eriti hõbelehisust, koore-, tüve- ja lehepõletikke, kärntõbe ja puuviljamädanikke viljapuudel ning jahukastet, hahkhallitusi ja närbumistõbe marjakultuuridel. Määras u 800 sordi ja selektsioonivormi haigusresistentsuse, koostas Eesti jaoks puuvilja- ja marjaaedade taimekaitsesüsteemi ja täiendas seda pidevalt. Resistentsusandmeid on kasutatud sortide rajoneerimisel ja pomol iseloomustamisel. Haiguste tõrjekatsete tulemusi on avaldatud a-st 1972 perioodilises väljaandes “Taimekaitse soovitusi”. Osales majandite puuvilja- ja marjaede planeerimisel, teinud rohkesti kodusaadade aia- ja haljastusplaane. Teinud kaastööd

teatmeteostele (ENE, EE, EPE). Olnud korduvalt teaduslähetest Venemaa, Ukraina, Moldaavia, Leedu ja Läti sõsaruurimisasutustes. 140 teadustr-st.

T: Puuvilja- ja marjaaedade agrotehnika (kaasautor). Tln, 1961; Hõbelehisuse (*Stereum purpureum*) levikust ja kahjustustest Eesti NSV puuviljaaedades. // EMMI tead tööde kogumik 9 (1966); Puuvilja- ja marjasortide haigusresistentsusest. // SP (1970) 14; Viljapuude ja marjakultuuride haiguste määraja. Tln, 1974; Puuvilja- ja marjakultuuride kahjustajad. Tln, 1974; Aiapidaja käsiraamat (kaasautor). Tln, 1974; Agrotehnilised soovitusel tööstuslikuks õunakasvatuseks (kaasautor). Tln, 1981. Паршеустойчивость сортов яблони в Эстонской ССР. // Научн. тр. НИИЗМ LXI (1988).

B: EE 14, 650; EABL, 108; EMVI, 66; Evald Pärtel – 60. // Agraart (1990) 4; *Kask, K.* Evald Pärtel – *in memoriam*. // Agraart (1995) 1.

PÄRTEL (a-ni 2002 **Leenurm**), **Kadri** (17. VI 1974, Käru, Raplamaa), mükoloog; õpetaja ja töölise p, Meelis P-i abikaasa. Lõpetas 1992 Kärdla Kk-i, 1996 TÜ, 1998 samas magistrantuuri bot ja ökol erialal, M.Sc. (1998), TÜ), vk “Andmeid seenesugukonna harjastiksikulised (*Hyaloscyphaceae*, *Helotiales*, *Ascomycetes*) ultrastruktuurist”. Oli 1998–2002 TÜ doktorant bot ja ökol erialal, 2002– TÜ bot ja ökol inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: seenesüsteematika – kottseente ultrastruktuuri ja süsteematika uurimine pms seltsis tiksikulaadsed (*Helotiales*). Eesti Mükol-ühingu sekr (1999–2002). 8 teadustr-t.

T: New species and new records of ascomycetes in Estonia (kaasautor A. Raitviir). // *Folia Cryptog. Estonica* 37 (2000); Studies on the ultrastructure of *Lachnum* and related genera (*Hyaloscyphaceae*, *Helotiales*, *Ascomycetes*) (kaasautorid A. Raitviir, R. Raid). // *Sydowia* 52 (2000); The ultrastructure of *Belonidium aeruginosum* Mont. & Durieu (*Hyaloscyphaceae*, *Helotiales*) (kaasautor A. Raitviir). // *Folia Cryptog. Estonica* 36 (2000); The ultrastructure of *Lachnellula willkommii* (*Hyaloscyphaceae*, *Helotiales*, *Ascomycetes*) (kaasautor A. Raitviir). // *Folia Cryptog. Estonica* 38 (2001); The ultrastructure of the ascus apical apparatus of some *Dermateaceae* (*Helotiales*) (kaasautor A. Raitviir). // *Mycological Progress* 4 (2005) 2.

PÄRTEL, Meelis (3. XI 1969, Tallinn), botaanik, ökoloog; ema kunstnik ja õpetaja, isa elektroonik; Kadri P-i abikaasa. Lõpetas 1988 Viimsi Kk-i, 1992 TÜ biol osk-a, täiendas end 1991–93 Uppsala Ük-s, biol-mag (1993, TÜ), vk “Dynamics in species richness, floristic composition and species abundances during an experimental alvar grassland restoration”, *Ph.D.* (ökol, 1997, TÜ), vk “Species diversity and community dynamics in calcareous grassland communities in Western Estonia”. Oli 1994–97 TÜ bot ja ökol inst-i teadur, 1998–99 v-teadur, 1999–2001 Kanadas Regina Ük-i külalisteadur, 2002– TÜ bot ja ökol inst-i bot õt-i prof. – Uurimisvaldkonnad: koosluste ja liikide tunnuste evolutsioon ja levik, liigirikkuse ajaloolised ja geogr mõjurid, pärandkoosluste taastamine ja majandamine. EV teaduspreemia (1998). Üle 30 teadustr-e.

T: The species pool and its relation to species richness: evidence from Estonian plant communities (kaasautor). // *Oikos* 75 (1996) 1; Alvar grasslands in Estonia: variation in species composition and community structure (kaasautor). // *J. Vegetation Sci.* 10 (1999) 4; Small-scale plant species richness in calcareous grasslands determined by the species pool, community age and shoot density (kaasautor M. Zobel). // *Ecography* 22 (1999) 2; Root dynamics and spatial pattern in prairie and forest (kaasautor S. D. Wilson). // *Ecology* 83 (2002); Local plant diversity patterns and evolutionary history at the regional scale. // *Ecology* 83 (2002) 9; Temporal heterogeneity of soil moisture in grassland and forest (kaasautor). // *J. Ecology* 91 (2003) 2; Grouping and prioritization of vascular plant species for conservation: combining natural rarity and management need (kaasautor). // *Biological Conservation* 123 (2005) 3; Slow response of plant species richness to habitat loss and fragmentation (kaasautorid A. Helm, I. Hanski) // *Ecology Lett.* 9 (2006) 1.

B: EE 14, 393.

PÄRTELPOEG, Ilmar (24. XII 1926, Tallinn), majandus- ja informaatikateadlane; juristi p, Leila P. abikaasa. Lõpetas 1945 Tallinna 7. Kk-i, 1949 TPI maj-tnk-a, maj-knd (1970, NSVL TA Maj-mat-a Keskinst), vk käsitleb maj-informatsiooni organiseerimise põhimõtteid tootmise automatiseeritud juhtimissüsteemi tingimustes. Oli 1949–50 ENSV Kaub-min-i varustuskontori rmt-pidaja, 1950–51 Tallinna Külmoone v-ökonomist ja plaaniosk-a juh, 1951–54 trükikoja “Ühiselu” plaaniosk-a juh, 1954–56 “Dünamo” suusavabriku tööline, 1957–62 Nõmme ja Tallinna laste spordikooli treener, 1962–64

Spordilaevade Katsetehase normeerija ja meister, 1964–66 Elektrotehnika TUI v-teadur ja sektorijuh, 1966–73 NSVL TA Maj-mat-a Keskest-i Eesti filiaali grupijuht, juhtivins ja v-teadur, 1973–80 ENSV Plaanikomitee maj-e ja planeerimise tead uurimise labori sektorijuh, 1980–89 ENSV Plaaninst-i teadusdir-i kt, 1989–90 ENSV Plaanikomitee Arvutuskeskuse juhtiv projektiins, 1990–92 väikeettevõtte “Registrikeskus” dir, 1992–95 VII Riigikogu asendusliige (vaheajaga), 1997–2000 Riigi Klassifikaatorikeskuse spetsialist. – Uurimisvaldkonnad: inform ja juhtimissüsteemide automatiseerimine; eestik-se inform-terminol loomine. Olnud rkl automatiseeritud juhtimissüsteemi (tänapäeval e-valitsuse) esimese järjekorra ning plaaniarvutuste automatiseeritud süsteemi loojaid (1980), osalenud rkl autoamatiseeritud klassifikaatorite süsteemi loomises (1990). Korraldanud inform ja automatiseeritud juhtimissüsteemide alaseid teaduskonv-e, osalenud KKI terminol-komisjonis (1977 ilm-d “Eesti-inglise-saksa-vene infosõnastiku” kaasautor). Alates Laulva revolutsiooni ajast tegelenud aktiivselt poliitikaga (Wabariiklaste Koonderakonna loojaid 1990, selle maj-pol programmi põhiautor jm). Eesti meister suusahüpetes (1950, 1952, 1954) ja slaalomis (1952); Eesti Suusaspordi Föderats-i presiidiumi liige (1944–77). Avaldanud üle 50 art-i suusahüpete ja slaalomitehnika ning treeningu ja hüppemägede kohta, olnud Eestis mitme suusahüppemäe projekteerijaid. Üle 80 teadustr-e, sh 13 monogr; üle 90 aimeart-i.

T: Tootmise juhtimine ja informatsioon. // Tehnika ja Tootmine (1968) 8; Majandusliku informatsiooni kodeerimine. Tln, 1969; Informatsioonivajadus juhtimisotsuste vastuvõtmisel. // Psühholoogia rakendusi töö teadusliku organiseerimise süsteemides. Trt, 1970; Arvutustehnika ja informatsioonitöötlemise terminid inglise, saksa, vene ja eesti keeles. Tln, 1972; Andmetöötluse automatiseerimine ettevõttes (kaasautor V. Volt). Tln, 1976; Eesti NSV automatiseeritud juhtimissüsteem. Tln, 1979; Informaatika ja arvutustehnika 80-tel aastatel. Olukord ja arengutendentsid. Tln, 1987; Infovahetuse ümberkorraldusest juhtimises. // Tehnika ja Tootmine (1988) 9; Infopankadest. // Arvutustehnika ja andmetöötlus. Tln, 1990; Avaliku halduse andmekogud (kaasautor U. Einberg). // Infotehnoloogia haldusjuhtimises. Tln, 1999.

B: EMaBL, 394–395.

PÄRTELPOEG (snd **Brake**, a-ni 1951 **Pelmas**), **Leila** (17. IX 1927, Tallinn), sisearhitekt ja pedagoog; ins-i t, Ilmar P. abikaasa. Lõpetas 1946 Tallinna 8. Kk-i, õppis 1946–48 TPI-s arhitektuuri, lõpetas 1954 ERKI. Täiendas end Venemaal, Soomes, Saksamaal ja Taanis. Oli 1954–61 NSVL Kaub-palati Eesti filiaali reklaami- ja projekteerimisbüroo ning 1961–78 ENSV Kaub-min-i projekteerimisbüroo sisearhitekt, ühtlasi a-st 1961 (vaheaegadega) ERKI (EKA) ruumi- ja mööblikujunduse õppejõud (a-st 1973 dots). – Uurinud mööbli- ja sisustusajalugu. Kavandas 1950.–60. a-il Tallinna restorane ja kohvikuid ning modernistlikke ruume (TA/TLÜ rmtk, 1963), 1970. a-ist kujundanud ja restaureerinud pms ajaloolisi ruume (Riigikogu istungisaal, 1997, koos M. Kalmu, Ü. Saare, M. ja K. Kurismaaga; mitmed mõisahooned jm). Loonud Ruhnu küla säilitamise kontseptsiooni (1979–89), kujundanud Ruhnu Muuseumi, samuti K. Pätsi mälestustoa Kloostrimetsa talus. ENSV tnl arhitekt (1984).

T: Mööbel. Tln, 1995; Härra Vene maailm ... // Viljandi Muuseumi ar. Viljandi, 2000; Pööningul. Tln, 2005.

B: EE 14, 393; EKABL, 409; *Gans, T.* Interjööri aastapreemiad. // SV (1985) 1. XI; Arhitektuurikroonika 1990. Tln, 1993.

PÄRTELPOEG, Valter (3. XI 1900, Peterburi – 8. II 1971, Tartu), arstiteadlane, anatoom; trükitöölise p. Lõpetas 1919 Tartu Linna Saksa Ühiskõrgkooli, 1926 TÜ arstitsk-a, täiendas end 1938 Prantsusmaal ja 1939 Ungaris; 1930. a-te lõpul valminud dr-vk “Lülide sisestruktuuri sõltuvus välistegureist” hävis sõjakeerises. Oli 1926–33 TÜ anat inst-i asst, ühtlasi kõrgema kunstikooli “Pallas” plastilise anat õpetaja, 1933–37 Audaku leprosooriumi juh, 1937–44 TÜ anat inst-i asst, 1944 Tallinna ja 1945–46 Tartu medkooli dir, 1944–50 TÜ anat kat-i juh, dots, 1950–68 dots ja õu täitja. – Uurinud lüüsisamba lülide välis- ja siseehitust seoses nende funktsiooniga. Oli ka tuntud mükoloog.

T: Tartu ümbruskonna kõrgemad seemed 1938. a. oktoobrist detsembri keskpaigani. // EL (1939) 2/3; Ebasoodsate miljööfaktorite mõjust maismaa imetajate luustikele. // Tead. sessiooni ettekannete teesid. Trt, 1957; О росте некоторых грибов в зимний период 1960/61 гг. в юговосточной части Эстонской ССР. // Материалы II симп. мико- и лишенофлоре Прибалт. республик. Вильнюс, 1963; Врачи-естествоиспытатели

Прибалтики. // Материалы V конф. по истории науки в Прибалтике. Трт, 1964. О работах А. Раудбера в области нервной системы. // Samas.

B: AAUT II, 45–46; TÛ BL I, 114; TÛ ajalugu III, 258; *Merila-Lattik, H.*, 295–296; Edasi (1971) 12. II (nekroloog).

PÄRT-ENANDER (a-ni 1991 **Pärt**), **Eva Silvia** (19. III 1961, Gävle, Rootsi), matemaatik; arsti t, Peeter ja Toomas Pärdi õde. Lõpetas 1980 Gävles Vasaskolani gümni-i, 1984 Uppsala ük-i, filos-litsentsiaat numbrilise analüüsi alal (1988, samas), *Ph.D.* (numbriline analüüs, 1995, samas), vk “Overlapping grids and applications in gas dynamics” (Uppsala, 1995). Oli 1983–84 Uppsala ük-i infotehnol õt-i v-laborant, 1984–85 California Ük-i (Los Angeles) mat õt-i külalisdoktorant, 1985–90 Uppsala Ük-i asst ja doktorant, 1991–96 n-õpetaja, 1997– tehn andmetöötluse ük-ilektor, a-st 2001 ka (osalise tööajaga) Uppsala Ük-i õppelabori e-õppe ainekursuste juh ja juhendaja. Pidanud loenguid rakendusmat, programmeerimisest, arvutlusest ja e-õppest, korraldanud a-st 2006 Uppsala Ük-i võrgupõhist eesti k-e õpetust. – Uurinud osaliste diferentsiaalvõrrandite rakendusi ja nende arvulisi lahendeid, eriti aerodünaamikas. Arendas 1987–89 koostööd Rootsi rakendusmatemaatikute ja Los Alamose *National Laboratory* teadlaste vahel. Osales Eur kosmosesüstiku projektis HERMES (1987–93), Rootsi rahvuslikus rakendusmat võrgustikus (1997–99), Euroopa Liidu projektis JACO3 (*JAVA and COBRA based Collaborative Environment for Coupled Simulations*; 1998–2000). Uppsala ja Stanfordini ük-i ühise magistriõppe arvutuskursuse projektijuht (a-st 2004), Rootsi ük-ide õpihaldussüsteemide evalveerija (2005–06). Esinenud konv-del Rootsis, Portugalis, Prantsusmaal, Saksamaal ja USA-s, oli *Nordic MATLAB Conf. '97* korraldajaid. Uppsala ük-i akad senati (a-st 2005) ja mentorite kolleegiumi liige (a-st 2006). Amelia Earhardi aastapreemia (1989), Rootsi Õppevahendite Autorite Ühingu aastapreemia (1997, 2000). Tunnistatud Uppsala Ük-i tublimaks pedagoogiks tehnikas ja loodusteadustes (2003).

T: Shock waves and overgripping grids. Uppsala, 1991; *Användarhandledning för MATLAB®*. Uppsala, 1992; Conservative and non-conservative interpolation between overlapping grids for finite volume solutions of hyperbolic problems (kaasautor B.

Sjögreen) // Computers and Fluids (1994); The MATLAB Handbook. Harlow 1996, 1999; Användarhandledning för MATLAB® 6.5 (kaasautor A. Sjöberg). Uppsala, 2003.

PÄRTLAS, Margus (11. V 1964, Tallinn), muusikateadlane; teenistuja p, Žanna P-e abikaasa. Lõpetas 1982 Tallinna Muusikakooli, 1987 TRK, 1992 asp-i N. A. Rimski-Korsakovi nim Peterburi Rkl Konservat-s, kunstiteaduste knd (1992, samas), vk "Симфонии Эдуарда Тубина: тематизм и формообразование". Oli 1987–89 ja 1992–93 EMA muusikateooria kat-i v-õpetaja, 1993–2003 muusikateooria dots, 2004 prof, alates 2003 ka õppe- ja teadusprorektor. 1999–2000 viibis Fulbrighti uurimisstipendiumiga Põhja-Texase Ük-s. Õpetanud muusikateor aineid ja kursust Eduard Tubina muusikast. – Uurimisvaldkond: Eduard Tubina looming; muusikateooria ja -analüüsi üldprobleemid. ETF grant "Eduard Tubin 20. saj. heliloomingu kontekstis" (2002–2005). Rahvusv-te teaduskonv-de korraldaja (Tln rahvusv-d muusikateooria konv-d, "Eduard Tubin 100"). Eesti Muusikateaduse Seltsi liige (esimees 1997–2003). 16 teadustr-t, sh monogr.

T: E. Tubina hiliste sümfooniade teemastiku intonatsioonilised lätted ja semantika. // TMK (1992) 11; Intonatsioonilised ja temaatilised seosed E. Tubina sümfoonilistes tsüklites. // TMK (1992) 11; Eduard Tubina sümfooniad: teemastik ja vorm. Tln, 1995; Mõningaid paralleele Eduard Tubina ooperite ja hiliste sümfooniade vahel. // Tõid muusikateooria alalt (2001) 1; "Legendaarne sümfoonia" ja romantiline ballaadlikkus Eduard Tubina loomingus. // Rahvusv Eduard Tubina Ühingu ar. Tln, 2001; Transformation of Classical Tonal Models in Richard Strauss's "Das Rosenband" Op. 36, No. 1 and "Mein Auge" Op. 37, No.4. // A Composition as a Problem III. Tln, 2003; Ancient Sounds in Modern Context: Eduard Tubin's Piano Sonata No. 2. // A Composition as a Problem IV/2. Tln, 2004.

PÄRTLAS (a-ni 1992 **Krasnova**), **Žanna** (11. III 1964, Leningrad), muusikateadlane; venelane, tantsupedagoogi t, Margus P-e abikaasa. Lõpetas 1983 N. A. Rimski-Korsakovi nim Leningradi Muusikakooli, 1989 Leningradi Rkl Konservat-i muusikateaduse erialal, kunstiteaduste knd (1992, samas), vk "Гетерофонное многоголосие русской народной песни: определение феномена, закономерности образования и строения (на

материале традиции русско-белорусского пограничья)". Oli 1986–89 Leningradi Moskva raj Lastemuusikakooli nr 4, 1990–91 Peterburi Rkl Konservat-i, 1991–1992 Herzeni-nim Venemaa Ped-ük-i muusikateor ainete õpetaja, 1994–98 EMA lektor, 1998–2000 dots, 2000– (a-st 2005 EMTA) v-teadur. – Uurimisvaldkond: Vene-Valgevene piiriala ja setu rahvalaul, mitmehäälsus vokaalses rahvamuusikas, muusikaanalüütiline lähenemine etnomusikoloogias. 12 teadustr-t.

T: Теоретические проблемы гетерофонии.// Проблемы фактуры. СПб, 1992; Tähelepanekuid setu laulu laadiehitusest ja mitmehäälsusest.// TMK (1997) 1; Helide funktsionaalsuhetest setu pooltoon-poolteisttoon-laadis (mitmekanaliliste salvestuste distributiivanalüüsi põhjal). // Tõid muusikateooria alalt 1 (2001); Viisi rütmilisest vormist ja laadirütmist setu mitmehäälses rahvalaulus. // Regilaul – keel, muusika, poeetika. Trt, 2001; Muusikalise loomingu võimalikkusest setu mitmehäälses laulutraditsioonis. // Regilaul – loodud või saadud? Trt, 2004; О ладовом “двуязычии” сетуских многоголосных песен. / Механизмы передачи фольклорной традиции. СПб, 2004; Muusikaanalüüs etnomusikoloogias. // Mõeldes muusikast: sissevaateid muusikateadusesse. Tln, 2004; К вопросу о сходствах в сетуской, мордовской и южнорусской песенных традициях.// Setumaa kogumik 3 (2005).

PÄSOK, Robert (28. IX 1932, Tšeljabiniski obl, Venemaa – 12. VI 2006, Tallinn), tehnika- ja majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1955 Uurali Mäeinst-i, oli 1959–62 NSVL TA Uurali osk-a asp, tehnikaknd (1963, NSVL TA Uurali osak.), vk käsitles metallimaakide allmaakaevandamise efektiivsust. Oli 1963–66 NSVL Söetööstuse Min-i uurimisinst-i (НИИОГП) sektorijuh, 1966–80 TPI mäekat-i dots, 1981–97 MI ja 1997–99 TTÜ EMI v-teadur. Õpetas mäemasinaid, mäetööde organiseerimist ja ökon. – Uurimisvaldkonnad: maavarade kaevandamine, põlevkivikarjäärade ökon ja töökorraldus, Eesti loodusressursid ja nende kasutamine, mineraaltoorme ökon. Ligi 100 teadustr-t.

T: Estonian natural-resources: oil-shale, phosphorite, natural building materials, peat, muds, mineral water (kaasautor). Tln, 1991; Eesti kütuseressursside kasutamise ja energeetika arendamise stsenaariumide mudelanalüüsid (kaasautorid A. Laur, K. Tenno). Tln, 1995; Maavara varude kasutamise rendimaksustamise süsteemi teoreetilised meetodilised alused. Tln, 1996; Economic evaluation of the potential of Estonian mineral

ressources. // Harmonisation with the Western economics. Tln, 1999; Eesti maavararessursside majanduslik hindamine. // Eesti Turvas (1999) 1 / 3.

B: TPI 1936–1986, 307, 499.

K. Tenno

PÄSS, Adolf (16. II 1908, Peterburi – 12. II 1981, Tallinn), ajaloolane; töölise p. Lõpetas 1949 ÜK(b)P KK Kõrgema Parteikooli, ajalooknd (1955, Leningradi Marksismi-Leninismi Õppejõudude Kvalifikatsiooni Tõstmise Inst), vk käsitles EKP võitlust välisinterventide ja eesti kodanlike natsionalistide vastu a-il 1918–1920. Osales 1930. a-il Eesti tööliikumises ja 1940. a riigipöördes, oli 1941–49 parteitööl (1941–44 Eesti Laskurkorpuses poliitöötaja), 1949–54 ja 1962–64 TPI marksismi-leninismi kat-i juh, 1956–60 PAI dir, 1964–78 TPI NLKP ajaloo kat-i dots. – Uurimisvaldkond: EKP ajalugu. Olnud EKP KK liige, ENSV ÜN I koosseisu saadik. Isamaasõja II järgu orden, kaks ordenit “Austuse märk”. ENSV rkl preemia (1977). Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti NSV ajalugu III (kaasautor). Tln, 1971; Partei võitlus meie maa sotsialistliku industrialiseerimise eest. Tln, 1974.

B: TPI 1936–1986, 178, 180, 355–357, 360–361; RH (1981) 15. II (nekroloog).

PÄSS, Elmar Daniel (27. V 1901, Vooru v, Viljandimaa – 15. V 1970, Tallinn), folklorist; talunipidajast möldri p. Lõpetas 1922 Valga Poeglastegümni-i, 1926 TÜ *mag. phil.* kraadiga, vk “Joomine Eesti rahvalaulude ja vanasõnade järel”, filol-knd (ü.a 1947), 1933–37 TÜ stipendiaat rahvaluule alal, 1937–39 doktorant (vk “Mardi-Kadri kultus” jäi kaitsmata ühe oponendi vastuseisu tõttu). Oli 1926–27 Tartu Tehnika Ühisgümni-i õpetaja, 1928–32 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule õt-i asst (ülemäärane õppejõud), a-st 1939 Tallinnas eesti k-e õpetaja (sh a-st 1944 Tallinna Merekoolis), 1947–50 KKI rahvaluulesektori v-teadur, vallandati süüdistatuna kodanlikus natsionalismis. Oli hiljem taas Tallinna Merekooli õpetaja. – Uurinud eesti rahvalaulu, rahvakombeid ja rahvaluuleteaduse ajalugu, aga ka ingerlaste ja vadjalaste pärimusi, eriti sünni- ja mausekombeid. Tõstas ühena esimestest Eesti kirj-e ja rahvaluule suhete probleemi, uuris folkloristika levimist kirj-s. Uurimistöös lähtus geogr-ajaloolise e-soome koolkonna tõekspidamistest. Viljakas retsensent, jälgis eesti folkloristika kõrval ka

naabermaade rahvaluuleväljaandeid ja uurimusi. ARS (1924–39), EKS (1926–40), ÕES (1927–47) tegevliige. 50 teadustr-t.

T: Eesti-Lutsi parmumatuselaulu vastastikusest suhtumisest. // Album M. J. Eiseni sünnipäevaks. Trt, 1927; Lihahede Eestis. // ERM-i ar VI. Trt, 1931; Mardipäeva mängudest. // ERM-i ar VIII. Trt, 1932; Eesti liulaul. Runovõrdluse katse. // ACUT B XXX:1. Trt, 1933; Laulatus ja peiupoolne pulm Eesti Ingeris. // Kaleviste mailt. ÕES-i kirjad III. Trt, 1935; The estonian-finnish text of the Calendar of Anniversaires. // ÕES-i ar 1937, I. Trt, 1938; About the customs of childbirth among the Ingers and the Votes. // Liber saecularis. ÕES-i Toim XXX. Trt, 1938; Death, burial and life beyond the grave with the Estonian Ingers and the Votes. // ÕES-I ar 1937 II. Trt, 1939; Setu rahvakombed lapsest. Trt. 1939; Akad Rahvaluule Seltsi tegevusest 1925–1940. // KK (1969) 10.

B: AAUT II, 204; *Viidalepp, R.* Elmar Päss. // KK (1970) 7, 443.

Ü. Tedre

PÄSS, Maks (Max) Emil (30. VI 1896, Jõgeveste v, Viljandimaa – 26. XII 1977, Malta), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1916 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1925 TÕ õigustsk-a, *dr. iur.* (1947, Heidelbergi Ük), vk “Die Quellen der in den Ostseerepubliken Estland, Lettland und Litaunien geltenden Strafgesetzbücher” (Göttingen, 1948). 1916–18 oli I maailmasõjas, 1918–20 Vabadussõjas, 1920–25 Tartu Maaval ametnik, 1925–34 Tartus vandeadvokaadi abi, a-st 1934 Tallinnas vandeadvokaat, 1941–44 Saksa armees. Läks 1944 Saksamaale, sealt 1948 Inglismaale, elas a-st 1974 pensionärina Maltal. – Uurimisvaldkond: Baltimaade kriminaalõiguse ajalugu. Avaldanud töid ka sotsiaalfilost, Eesti kultuuriloost, kirjutanud mälestusi.

T: Polkovnik J. Rosenbaum meil iseseisvuse mõtte eestvedajana ja Eesti tagavarapataljoni komandörina. // Nälgas, alasti ja rahata. Kirjad Vene kodusõjast. Tln, 1938; Läänlus Eesti ühiskondliku mõtte liikumises. // Akad (2000) 7; Jüri Vilms ja Konstantin Konik. // Konstantin Konik. Trt, 2004.

B: AAUT II, 46; ETVpK, 97.

PÄSS, Viktor (14. V 1892, Jõgeveste v, Valgamaa – 22. IX 1956, Tallinn), matemaatik ja haridustegelane; talupidaja p. Lõpetas 1912 Tartu Aleksandri Gümni-i, 1918 TÜ füüs-

mat-tsk-a. 1917–18 mat-õpetaja Võru tütarlaste- ja poeglaste gümn-s, 1918–19 ENKS Tütarlaste Gümn-s ja Tartu ÕS-s, 1919 Vabadussõjas, 1919–20 õpetas Tallinna ÕS-s, 1919–34 TT-s, ühtlasi ka TT inspektor ja hoolekogu liige, 1920–23 eeltehnikumi, 1923–25 Riigi Ühistehnikagümn-i ja 1927–28 TT juures tegutsenud laevamehaanikute kooli juh, ühtlasi 1921–31 kutsekoolide õpetajate kursuste ja 1929–31 raadiooperaatorite kursuste õppejõud, 1946–49 TPI füüsika kat asst. Oli 1934–40 Tallinna Prantsuse Lütseumi, 1940–41 ja 1944–46 Tallinna 7. Kk-i, 1942–44 J. Westholmi Gümn-i dir ja füüsikaõpetaja. Tema algatusel ja Prantsuse riigi rahalisel toetusel ehitati lütseumile Hariduse tn esinduslik koolihoone. 1949–56 töötas küüditatuna Siberis Glavstani kullakaevanduses Krasnojarski kraisis. – Uuris valgusnähtusi, milleks konstrueeris ise katseriistu. Õpetas pms mat aineid: algebrat, geomeetria, kõrgemat mat, trigonomeetria, ka astron ja füüsikat. Avaldanud mat-õpikuid, ülesannete kogusid ja käsiraamatuid kesk- ja kõrgkoolidele. EV patent („Valgust polariseerivate kihtide valmistamisviis”, 1940). Valgetähe teenetemärk (1939).

T: Kõrgem matemaatika: diferentsiaal- ja integraalarvamis. Tln, 1920; Algebra ülesannete kogu I. Tln, 1920; Neljakohalised logaritmi tabelid. Tln, 1921, 1936; Algebra II. Teooria ja ülesanded. Tln, 1923; Analüütilise geomeetria ülesanded. Tln, 1927.

B: EAT, 253–254; TT ja TTÜ BL 1918–1944, 50–51; TT 1918–1928, 19, 34, 41–42; TPI 1936–1986, 38–40, 51; Ehitusinsenerid TPI-st, 19; *Umborg, J.* Raadiooperaatorite kursused Tallinna Tehnikumi juures aastatel 1929–1931. // TPI Toim 565 (1983), 121–129; *Kotsar, K.* Kutsekoolide õpetajate kursused Tallinna Tehnikumi (1920. a. põhikiri) juures. // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. 3. Tehnikaharidus. Tln, 1985, 46–55; Tallinna Prantsuse Lütseum 1921–1986. Stockholm, 1986, 25, 29, 31; Viktor Päss 100. // Haridus (1992) 5, 46–47; *Nurmiste, E.* Need neli aastat. // TTÜ ar 2004. Tln, 2005, 358–371.

V. Mägi

PÄTS, Peeter (5. III 1880, Tahkuranna v, Pärnumaa – 9. XI 1942, Tallinn), geograaf, pargiarhitekt ja looduskaitsetegelane; põllumehe p, Konstantin ja Voldemar P-i vend. Lõpetas 1898 Pärnu linnakooli, 1901 Pihkva Maamõõtjate Kooli. Tutvus 1911

linnaplaneerimisega Peterburis, Moskvas, Harkovis ja Kiievis, 1912 Saksamaal (Berliinis jm). Õppis 1914 Dresdeni Tehnikaük-is, siis Moskva Põllum-inst-s ja 1921–22 TÜ-s metsandust, lõpetas 1928 TÜ loodustsk-a geograafina, geogr-mag (1928, TÜ), vk “Eesti ja Läti Vabariigi vaheline piir” (Pärnu, 1927). Registreeritud maamõõtja (1935). Võttis osa Vene-Jaapani sõjast, I maailmasõjast (ohvitserina Poola rindel, 1915–16 Tallinna merekindluse topograafi abi). Oli 1902–10 (vaheajaga) Grodno riigimaade val topograaf ning Tomskis, Petrozavodskis ja Vitebskis maakorraldaja, 1910–14 ja 1918 Tallinna Linnaval maamõõduosk-a juh, 1918–20 Pärnu linna mõisade ja metsade valitseja, Pärnu mk komandant ning Pärnumaa rahvaväe ja Kaitseliidu ülem, 1921–27 Eesti-Läti piirikomisjoni liige ja esimees, 1927–34 Petseri ja Narva-taguste maade kinnistuskomisjoni liige, 1934–35 Kadrioru pargi valitseja, 1935–38 Põllutöömin-i Riigiparkide Val dir, 1938–40 Sotsiaalmin-i Loodushoiu ja Turismi Inst-i dir. – Juhendas Kadrioru, Toila-Oru, Keila-Joa ja Pühajärve pargi rekonstrueerimist. Korraldas aednikele ekskursioone ja õppereise Saksamaale jt riikidesse, saatis mh 1938 oma kulul kuus abiaednikku Riigi Kõrgema Kunstikooli aiaarhitektuurikursustele. Juhtis looduskaitse- ja loodushoiuseaduste koostamist ning vastava kirj väljaandmist. Armt-u “Looduskaitse” (I 1937, II 1940) toim-id ja autoreid, koguteose “Võidupüha” (1938) kaasautor, ajakirjade “Eesti Looduskaitse” (1938–39) ning “Loodushoid ja Turism” (1939–40) peatoim. Osalet Eesti Loomakaitse Liidu ja Tallinna Loomaiaia asutamises. LUS-i, Eesti Geodeetide Ühingu (1937–40 esimees) jmt org-de liige. Vabadusristi I liigi 3. järk, Valgetähe III kl teenetemärk, piiskop Platoni 2. järgu ja Läti Kolme Tähe II klassi aumärk.

T: Mõtteid looduskaitsest. // Looduskaitse. I. Tln, 1937; Ikka edasi. // Aednike tööriindelt. Tln, 1937; Ülevaade Loodushoiu- ja Turismi-instituudi tegevusest 1938.–1939. a. Loodushoiu- ja Turismi-instituudi tööde suund. // Looduskaitse. II. Tln, 1940.

B: AAUT II, 126; ERAKT, 216; EE 7, 616; 14, 394, EABL, 108.

PÄTS, Peeter Kristian (13. IV 1958, Göteborg, Rootsi), taimekaitseteadlane. Lõpetas 1978 Kongahälla gümni (Kungälv, Rootsi), 1985 Uppsalas Rootsi Põllum-ük-i taime- ja metsakaitsetsk-a agron erialal põllum-mag-na, vk “A survey on maize and potato storage in Kenya, with particular reference to post-harvest losses caused by insects”, *Ph.D.* (entomol, 1992, samas), vk “Reproductive biology of the cereal stemborer *Chilo*

partellus”. Oli 1985–92 Rootsi Põllum-ük-i taime- ja metsakaitsetska uurimisasst, 1993–95 teadur, 1995–97 Kanada põllum uurimisjaama külalisteadur, ühtlasi Briti Columbia Ük-i taimeteaduse oska (Vancouver, Kanada) järel-dr, a-st 1997 Oslos *Nordic Acad for Advanced Study* (NorFA) v-nõunik. – Uurimisvaldkond: taimekaitse, teraviljakahjurid. Olnud välitöödel Keenias, uurimistööl Rootsis ja Kanadas, pidanud ühendust ka Põhjamaade, Balti riikide ja Loode-Venemaa keskkonnauurijatega. Eesti Agronoomide Seltsi Rootsis liige. Üle 40 teadustr-e.

T: A marking technique for *Chilo partellus* (Swinhoe) (Lepidoptera; Pyralidae) by adding dye to the larval diet. // *Insect Sci. and its Application* 10 (1989); Distribution *Chilo partellus* (Lepidoptera; Pyralidae) (kaasautor B. Ekbom). // *J. Insect Behavior* 7 (1994); Distribution of two European wireworms *Agriotes lineatus* (L.) and *A. obscurus* (L.) in British Columbia (kaasautor R. Vernon). // *J. Entomol. Soc. of British Columbia* 94 (1997); Importance of collection overhangs on the efficacy of exclusion fences for managing cabbage flies (Diptera: Anthomyiidae) (kaasautorid M. Bomford, R. Vernon). // *Environ. Entomol.* 29 (2000).

PÄTS, Riho (26. VI 1899, Tartu – 15. I 1977, Tallinn), muusikateadlane, helilooja, koorijuht ja pedagoog; mööblitiseri p. Õppis muusikat 1915 Tartus M. Saare juures, a-st 1916 R. R. Grivingi muusikakoolis, 1920–21 Tartu Kõrgemas Muusikakoolis (klaverit). Lõpetas 1926 TRK kompositsiooni (A. Kapp) ja 1927 klaverierialal (A. Lemba). Oli Haapsalus ja Tallinnas muusikaõpetaja, 1930–32 “Muusikalehe” peatoim (hiljem kaastööline), siis koorijuht Tallinnas, 1930-te lõpul ka Tallinna ÕS-i muusikaõpetaja, 1940–41 ja 1944–50 TRK prof (1940–41 ka dir), 1950–1955 represseerituna vangilaagris, 1956–62 TPedI õppejõud, 1962–71 prof. Loonud u 480 heliteost, sh 200 koorilaulu. Avaldanud töid eesti muusikast, muusikutest ja muusika õpetamisest, koostanud õppevahendeid, üldhariduskooli muusikaõpikuid ja met vahendeid. Oli 1947 üldlalupeo lastekooride üldjuht. ENSV tnl kunstitegelane (1947). ENSV rkl preemia (1948). Üle 140 teadustr-e.

T: Rahvuslik joon meie muusikas. // *Laulupeo Album*. Tln, 1928; *Laulmine üldhariduslikus koolis*. Tln, 1931; *Uusi teid algõpetuses*. Tln, 1933–1934; *Klaverimängu õpetus*. 1–4. Tln, 1935–1936; *Eesti muusika arengust*. // *Tähiseid*. II. Trt, 1936;

Lauluõpetuse töövihik. Tln, 1936; Artur Kapp ja tema muusikaline looming. Tln, 1938; Rudolf Tobias. Tln, 1968; Muusikaline kasvatus üldhariduslikus koolis. Tln, 1962, ³1993; Klaveriõpik (kaasautor L. Kõlar). Tln, 1975; Käsiraamat I ja II klassi muusikaõpetajale. Tln, ³1977.

B: EMBL, 193–194; EE 14, 394; TPÜ läbi aegade, 12, 68, 86; Riho Päts sõnas ja pildis. Tln, 1981; Oh seda endista eluda. [Mälestused]. Tln, 1999; Personaalnimestik (koost A. Sepp). Tln, 1999.

T. Vallaste

PÄTS, Voldemar (19. VII 1878, Tahkuranna v, Pärnumaa – 27. VI 1958, Toronto), kunstipedagoog ja haridustegelane; talupidaja p, Konstantin ja Peeter P-i vend. Lõpetas 1905 Peterburis A. Stieglitzi kunsttööstuskooli dekoratiivmaali erialal ja joonistusõpetaja kutsega, täiendas end 1907 Peterburis kõrgematel ped kursustel. Oli 1906–17 Tallinna Nikolai Gümni-i, a-st 1907 ka O. Johanson'i Käsitöökooli ja 1909–17 Peetri Reaalkooli joonistusõpetaja, juhatas 1907–12 algklassiõpetajate joonistuskursusi. Valiti 1907 Eesti esimese kunstiorgi-i Eesti Kunstiselts juhatusse ning juhatas 1912–14 seltsi joonistuskursusi. Oli Tallinnas 1914 (kursuste alusel) loodud Riigi Kunsttööstuskooli rajajaid ja 1914–34 dir, a-st 1938 Riigi Kõrgema Kunstikooli auprof, 1934–40 Haridusmin-i kutseoskuseosk-a juh, ühtlasi 1936–40 haridusministri abi ning a-st 1934 Kujutava Kunsti Sihtkapitali val esimees ja 1936–38 ajakirja “Eesti Kool” vast toim. Oli 1933–39 Riigikogu liige. Lahkus 1944 Eestist, elas Torontos, kus oli Eesti Kunstnike Koondise Torontos asutajaid (1956). Eesti kunstihariduse üks peamisi rajajaid, kujundajaid ja arendajaid.

T: Eesti rahvariiet ja ornament. I–II. Tln, 1926; Eesti vöökirjad. Tln, 1935.

B: EKABL, 410; EE 14, 394; Välis-Eesti kunstnikke. Rooma-Toronto, 1980, 152; *Pullat, R.*, 202, 215, 220, 256, 394–395, 409–410, 435.

PÄÄBO, Maks (Max, Maksim) (2. XII 1905, Otepää, Tartumaa – 29. VI 1986, Norrköping, Rootsi), tehnikateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1923 Läänemaa Ühisgümni-i, õppis 1923–24 TÜ mat-tsk-s, lõpetas 1928 Budapesti Tehnikaük-i masinaehitusins-na. 1929 Haridusmini-i stipendiaadina Ungaris viibides tutvus

tekstiilerialaga, täiendas end hiljem Saksamaal. Oli 1930–36 AS-i “O. Kilgas” ins, 1936–40 tehn juh, ühtlasi 1936–40 Tallinna Eratekstiilkooli dir, 1939–44 TTÜ õu täitja mehaanilises tehnol. EIÜ ja IK meh-sekts-i liige, EIÜ tead komisjoni referent, 1936–40 Tekstiilieriteadlaste Liidu ja Tekstiilimeistrite Ühingu esimees. Põgenes 1944 Rootsi, oli firma *AB Åke Berg* tekstiilivabriku ins. – Uurimisvaldkond: tekstiilitehnol, -masinad ja -materjalid, pneumaatiline kudumistehnika. Leiutas süstikuta kudumistelje “Maxbo”, millel kootud kangast iseloomustas väike kuluvus. Rakendas uusi telgi esimesena Malmö firmas *MYA*. Töid tekstiili alalt.

T: Kunstsiid. // Tehnika Ajakiri (1938) 1.

B: AAUT II, 266; Eesti riigi-, avaliku- ja kultuurielu tegelased 1918–1938. Tln, 1939, 216; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1044, 51; Eestlane revolutsioneerib maailma tekstiilitööstust. // Stockholms-Tidningen Eestlastele (1955) 7. XII; Insener Max Pääbo leiutus. // EPvl Rootsis (1959) 2. IV; Pääbo leiutus ka USA-sse. // EPvl Rootsis (1960) 3, II; Ins. M. Pääbo suri Rootsis. // Vaba Eesti Sõna (1986) 24. VII.

V. Mägi

PÄÄRT, Enn-Tiit (1. IV 1930, Tallinn), tehnikateadlane, keemik; ajakirjaniku p. Õppis Nõmme Güm-n-s, läks 1944 (ema ja õega) Rootsi. Lõpetas 1948 Göteborgis reaalkooli ja 1951 güm-n-i (eksternina), 1967 Göteborgi Ük-i ped haru, 1968 Chalmersi Tehnikaük-i keemiains-i erialal, sooritas tehnikaltsentsiaadi eksamid 1970 (sammas), tehn-dr (1972, sammas), vk “Determination of alchitols and alchitol end groups in polysaccharides.” Töötas 1948–51 õlitööstuses, oli 1951–67 kk-i ja güm-n-i loodusteaduste ja tehniliste ainete õpetaja, 1968–72 Chalmersi Tehnikaük-i keemia inst-i asst, 1972–86 tehnilise keemia lektor ning prof aset, 1986–98 keemiaosk-a juh, a-st 1998 Keemiatööstuse Arendusük-i rektor. Kuulus 1990–2000 Chalmersi Tehnikaük-i juhatusse (1990–93 Chalmers-Lindholmi juhatuse esimees). Ühtlasi oli 1986–98 firma Bim Kemi AB arendusdir ja 1994–2003 Bim Kemi Eesti AS tegevdir. A-st 1982 konsultatsioonifirma *Chemproject* (Rootsis) omanik, konsultatsioonifirma ATARAX OÜ (Eestis) asutaja ja omanik (1998). Rootsi Tööstusühingu ja Rootsi Keemiains-de Ühingu liige. Töid pms tselluloosikeemia alalt; 4 patenti.

T: Determination and identification of aldehyde end-groups in cellulose (kaasautor O. Samuelson). // Carbohydrate Res. 15 (1970); Partition chromatography of mixtures containing anhydroalditols, alditols and sugars on ion-exchange resins (kaasautorid H. Matsui, O. Samuelson). // *Chemica scripta* (1971) 1; Formation of carbonyl end-groups during oxygenalcali treatment of cellulose (kaasautor O. Samuelson). // TAPPI (J. Tech. Assoc. Pulp and Paper Ind.) 57 (1974) 2; Enmansutredning om textie utbildning på högskolonivå i Sverige. Stockholm, 1984; Högskolan och de mindre kemiföretagen. Chalmers, 1987.

B: ETVpK, 94.

PÄÄSUKE, Jüri (1. X 1940, Viljandi), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1959 Tartu Raudteetehnikumi, 1965 TPI meh-tsk-a, 1972 asp-i Leningradi PI-s, tehnikaknd (1972, samas). Stažeeris 1976 Moskvaa Arvutustehnika TUI-s ja 1981 Pariisis rkl-s arvutifirmas *CiZi*. Oli 1965–68, 1972–73, 1979–80 TPI masinaehituse tehnol kat-i asst, tead uurimise sektori n- ja v-teadur ning masinaehituse tehnol kat-i v-õpetaja, 1973–79 ja 1980–87 töötas ENSV Plaanikomitee arvutuskeskuses, 1987–92 oli Eesti Maj-juhtide Inst-i tehnookon ja inform kat-i ning maj kat-i inform ja arvutiõpetuse v-õpetaja ning dots, a-st 1992 Eesti Merehariduskeskuse (a-st 1999 Eesti Mereakad) arvutiõpetuse kat-i juh. Loengukursused: personaalarvutid ja nende kasutamine, inform ja andmetöötlus, töö ja programmeerimine arvutisüsteemides; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: arvutid ja inform, varem ka masinprojekteerimine ja automaatjuhtimine. Tegelenud tehnol protsesside projekteerimisega arvutite abil, osalenud (koll-i juhina) andmesisestus- ja -kogumissüsteemi “Dokument” väljatöötamisel ja juurutamisel (1977–81). Orden “Austuse märk” (1986). 20 teadustr-t

T: Algteadmisi arvutiasjandusest (kaasautor J. Rünkla). Tln, 1989; Personaalarvutite kasutamine (kaasautor J. Rünkla). Tln 1991; Väike käsiraamat arvutiõpetuse praktikumiks (kaasautor M. Kivistik). Tln 1993; Väike käsiraamat Turbo Pascali praktikumiks (kaasautorid M. Kivistik, T. Taveter). Tln, 1994.

PÄÄSUKE, Leonhard (13. X 1902, Krüüdneri v, Tartumaa – surmaaeg ja -koht teadmata), keemik, põllumehe p. Oli õppursõdurina Vabadussõjas. Lõpetas 1921 Tartus

H. Treffneri Gümni, 1926 TÜ keemia osk-a tehnol haru, keemiamag (*mag chem techn*) (1928, TÜ), vk “Tärglise määramine odras, rukkis ja nibus Pulfrichi turkerefraktomeetri abil”. Oli 1925–26 TÜ mullateaduse ja agrokeemia kab-i n-asst-i kt, 1926–30 agrokeemia katsejaama v-asst-i kt ja v-asst, a-st 1932 Kohtlas firma *New Consolidated Gold Fields Ltd* keemik. Läks 1944 Saksamaale, sealt 1948 Kanadasse. – Uurimisvaldkond: põlevkivikeemia.

B: AAUT II, 150.

V. Past

PÄÄSUKE, Mati (2. IV 1954, Viljandi), spordifüsioloog; teenistujate p. Lõpetas 1972 Abja Kk-i, 1976 TÜ kehakultuuritsk-a, 1982 asp-i, biol-knd (1987, TÜ), vk “Физиологическая характеристика развития утомления при повторной локальной статистической работе”. Oli 1976–77 Nuia Kk-i õpetaja, 1977–79 Viljandi Laste- ja Noorte Spordikooli treener-õpetaja, 1982–86 TÜ kehakultuuritsk-a võimlemise ja biomeh kat-i n-teadur, 1987–89 treeningprotsessi uurimise labori teadur ja v-teadur, 1989–92 spordifüsiol kat-i dots, 1992–2001 spordibioloogia ja füsioteraapia inst-i dots, 1989–98 ka kehakultuuritsk-a dekaan, 1998–2004 spordibioloogia ja füsioteraapia inst-i juh, a-st 2002 kinesiol ja biomeh prof, a-st 2004 ka kehakultuuritsk-a prodekaan. Täiendas end 1989 Leuveni Katoliiklikus Ük-s, 1998 Ljubljana Ük-s, 2005 Granada ja Sevilla ük-s. Õpetanud biomeh, kinesiol, füsiol ja spordifüsiol, funktsionaalset anat; koost õppevahendeid, sh 6 õpikut (osa kaasautorina). – Uurimisvaldkonnad: närvi-lihasaparaadi füsiol, kinesiol, biomeh, spordifüsiol, füüsiline rehabilitatsioon. Uurinud adaptatiivseid muutusi närvi-lihassüsteemis erineva iseloomuga sporditreeningul ja väsimuse füsiol mehhanisme, laste mootorset võimekust pre- ja postpuberteedias, mootorsete funktsioonide muutusi seoses vananemisega ning liigesevigastuste ja osteoartroosiga patsientidel. Oli TÜ treeningprotsessi labori (1987) ning kinesiol labori (1990) loojaid. Saanud ETF grante, olnud sihtfinantseeritavate teemade põhitäitja. Eesti Füsiol-seltsi liige (a-st 1981), Eesti Olümpiakad asutajaliige (1989), Eesti Spordimed-i Föderats-i (a-st 2001), *Int. Soc. of Biomechanics* (a-st 1996), *Int. Soc. of Biomechanics of Sport* (a-st 1997) ja *Int. Council for Physical Activity and Fitness Res.* liige (a-st 2002). Üle 320 teadustr-e, aimetr-d.

T: Gender differences in fundamental movement patterns, motor performances and strength measurements of prepubertal children (kaasautor L. Raudsepp). // *Pediatric Exercise Sci.* 7 (1995); Neuromuscular fatigue during repeated exhaustive submaximal static contractions of knee extensor muscles in endurance-trained, power-trained and untrained men (kaasautorid J. Ereline, H. Gapeyeva). // *Acta Physiol. Scand.* 166 (1999); Twitch contractile properties of plantar flexor muscles in power and endurance trained athletes (kaasautorid J. Ereline, H. Gapeyeva). // *Eur. J. Appl. Physiol.* 80 (1999); Twitch contraction properties of plantar flexor muscles in pre- and post-pubertal boys and men (kaasautorid J. Ereline, H. Gapeyeva). // *Eur. J. Appl. Physiol.* 82 (2000); Age-related differences in twitch contractile properties of plantarflexor muscles in women (kaasautor). // *Acta Physiol. Scand.* 170 (2000); Lower extremity performance in older female patients with Parkinson's disease (kaasautor). // *Aging: Clin. and Exp. Res.* 14 (2002); Coordination dynamics in Parkinson's disease patients and healthy subjects quantified by the coordination dynamics recording method and EMG (kaasautor). // *Electromyography Clin. Neurophysiol.* 43 (2003); Relationship between leg bone mineral values and muscle strength in women with different physical activity (kaasautor). // *J. Bone Mineral Metabolism* 23 (2005).

B: TÜ BL II, 140; *Who's Who in the World*, 20th ed., 2003 (Marquis); *Who's Who in Medicine and Healthcare*, 5th ed., 2004–2005 (Marquis); *Who's Who in Science and Engineering*, 9th ed., 2006 (Marquis); *2000 Outstanding Intellectuals of the 21st Century*, 2004 (Int. Biographic Centre); *Int. Directory of Experts and Expertise*, Premiere Edition, 2005 (Am. Biographical Inst.); *Dictionary of International Biography*, 32nd ed, 2005 (Int. Biographic Centre); *The Cambridge Blue Book*, 2005 (Int. Biographic Centre).

PÄÄSUKE, Tiit (22. XII 1941, Põltsamaa), maalikunstnik ja kunstipedagoog; õpetajate p. Lõpetas 1962 Tartu Kunstikooli, 1971 ERKI maalikunstniku-pedagoogi erialal, täiendas end 1974–75 Leningradis Repini-nim Kunstiakad-s, 1982 Vilniuse Kunstiakad-s, 2000 Oulu Ük-s. Oli 1970–71 ERKI joonistuskat-i asst, 1971–75 v-õpetaja, 1975–88 maaliosk-a õppejõud, 1988–92 dots, 1992–94 Rovaniemi Kunstikooli (ROTKO) joonistamise, maalimise ja kompositisooni ning Lapi Ük-i (Rovaniemi) joonistamise õppejõud, 1992–97 EKA prof, 1997–2000 dots ja erakorr prof, 2000– prof, joonistamise

õt-i juh. Koost Õppevahendeid. – Juhtivamaid persoone Eesti maalikunstis, klassikalise maalikeele oluline uuendaja 1970. a-tel. Esinenud arvukatel isiku- ja rühmanäitustel kodu- ja välismaal, mitmed tööd asuvad rahvusv kunstikogudes. ENSV tnl kunstnik (1982). Kr. Raua preemia (1975, 1981), Vilniuse maalitriennaali preemia (1978), maali aastapreemia (1979, 1981, 1984, 1988), Eesti Kultuurkapitali aastapreemia (2000). Konrad Mägi medal (1991).

T: Maalija *par excellence*. Tln, 2000.

B: EKABL, 410–411; EE 14, 395; Tiit Pääsuke. Helsinki, 1983; ENSV teenelise kunstniku Tiit Pääsukese maalide näitus. Trt, 1983; Tiit Pääsuke. Tln, 1983; Eesti kunstnikud II. Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, 2000.

PÕHL, Hjalmar Fritjof (24. II 1908, Tallinn – 12. VI 1964, Mariehamn, Rootsi), usuteadlane; kooliõpetaja p, rootslane. Lõpetas 1928 Tallinna Saksa Poeglastegümni-i, 1933 TÜ usutsk-a, õppis 1935–36 ja 1940–41 TÜ õigustsk-s, *lic. teol.* (1954, Lundi Ük), *lic. phil.* (1956, samas). Oli 1934–44 Rootsi Meremisjoni ja ühtlasi Vormsi koguduse õpetaja, a-st 1934 ka Haapsalu Rootsi Eragümni-i juh ning 1937–44 EELK Rootsi praostkonna praost. Läks 1944 Rootsi, oli eestlaste kirikuõpetaja Stockholmi, Göteborgi ja Lõuna-Rootsi piirkonnas, 1954–64 Lundi Södra Selleropi eestlaste koguduse õpetaja. – Avaldanud töid usuteaduse alalt. *Soc. Ethica* liige.

T: Eesti-rootslaste usuline elu. // Jumala abiga edasi. Stockholm, 1949; Contenu théologique de la critique Berdiaeff sur le marxisme et la communisme. // Charisteria Iohanni Kõpp octogenaria oblata. Stockholm, 1954; Kas usk või usuteadus. // Issanda kiriku tööpõllul. Stockholm, 1962; Kirik ja ühikond. // Eesti Kirik (1964).

B: AAUT II, 520; ETVpK, 97.

PÕIAL, Jaanus (6. IV 1959, Tori, Pärnumaa), matemaatik, arvutiteadlane; töölise ja teenistuja p. Lõpetas 1977 Nõo Kk-i, 1982 TÜ mat-tsk-a, 1985 asp-i TÜ-s, tehnikaknd (1987, KübI), vk “Спецификации ФОРТ-программ и их применение в системах построения трансляторов”. Oli 1985–86 TÜ rakendusmat labori teadur, 1986–89 programmeerimise kat-i v-õpetaja, 1989–94 dots, 1994–2004 arvutiteaduse inst-i dots, 2004– Eesti Infotehnol Kolledži õppejõud. Õpetanud programmeerimist, arvutikasutust,

algoritme ja andmestruktuure, Javat, Unix-süsteeme, graafiliste kasutajaliideste disaini, programmianalüüsi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: arvutiteadus – programmeerimisk-d, translaatorid, programmide spetsifitseerimine, programmianalüüs, mat poolrühmad. *Forth Interest Group* (USA) liige, *EuroFORTH* programmikomitee liige. 35 teadustr-t.

T: Some ideas on formal specification of Forth programs. // 9th euroFORTH conf. on the FORTH programming language and FORTH processors. Marianske Lazne, 1993; Algebraic specification of stack effects. // FORTH Dimensions XVI (1994) 4; A Forth-oriented compiler compiler and its applications (kaasautorid M. Tombak, V. Sool). // FORTH Dimensions XVI (1995) 5; Remarks on language extensibility. // Ann. Univ. Sci. Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae. Sectio Computatorica. XVII. (1998); Lambda-superposition of stack languages. // 7th Symp. on Programming Languages and Software Tools. Szeged, 2001; Program analysis for stack based languages. // Proc. 19th EuroForth Conf. Ross-on-Wye, 2003; Implementation of directed multigraphs in Java. // Proc. PPPJ03, 2nd Int. Conf. on the Principles and Practice of Programming in Java. Kilkenny, 2003.

B: TÜ BL II, 140; <https://www.eris.ee>

PÖSCHMANN, Georg Friedrich (11. I 1768, Naumburg, Saksamaa – 17. III 1812, Tartu), ajaloolane; sakslane. Lõpetas 1787 Naumburgi linnakooli, 1789 Leipzigi Ük-i *mag. phil.* kraadiga. Töötas 1790–98 erinevatel ametikohtadel Saksamaal, tõlkis tead-kirj-t ning avaldas luulekogumiku. 1798–99 viibis Riias ja Moskvas. 1800–12 oli TÜ üldajaloo prof, 1803 ja 1809–10 ka filos-*tsk*-a dekaan. TÜ taasavamisel 1802 esines ladinakeelse tervituskõnega. TÜ ainukese ajaloo-prof-na luges nii üldajaloo kui ka Vene ajaloo üldkursusi ning erikursustena sissejuhatust ajalooteadusse ja riigiteadusse, samuti ajaloolise etnogr kursust, õpetas ka ladina, saksa ja ingl k-t. Üliõpilaste eeskujuliku kasvatamise eest kinkis keiser Aleksander I talle briljantidega kaunistatud tubakakarbi. Õppetöö kõrval pidas arvukalt muid ameteid: oli TÜ rmtk esimese dir-i J. K. S. Morgensterni abi-bibliotekaar, kellena etendas olulist osa rmtk komplekteerimisel praeguseni ajaloolist väärtust omava stat-alase kirj-ga, kuulus 1803 TÜ koolikomisjoni esimesse koosseisu, oli TÜ Üldise Õpetajate (Ped) Inst-i dir ning prof. Paljude ametite

tõttu jäi tead produktsioon tagasihoidlikuks, tähtsaim töö (1802) käsitleb Õhtumaa kultuuri mõju Venemaale.

T: Gedichte. Lepizig, 1797; Oratio qua Academiae Dorpatensi XI die Cal. Maj. Auspicanda fausta quaevis adprecatur. Dorpat, 1802; Ueber der Einfluss der abendländischen Kultur auf Russland. Dorpat, 1802; Einleitung in die allgemeine Menschengeschichte als Leitfaden zu akademische Vorlesungen, I. Riga, 1802; Einige historische Bemerkungen in Beziehung auf das Schulwesen in den Ostsee-Provinzen. Dorpat, 1804; Einige Gedanken zur Vergleichung der älteren und neuerer Erziehung. Dorpat, 1808; Einige historische Bemerkungen über den Zustand des weiblichen Geschlechts im Älteren Russland. // Ein Brief an Caecilie. Livonia, 1812.

B: *Левукуй* II, 371–374; TÜ ajalugu II, 5, 36, 41, 54, 55, 63, 71, 72, 75, 157, 158, 162, 163, 166, 167, 378.

K. Siilivask

PÖÖGELMANN, Hans (pseud *Hans Rooskaja*) (30. XII 1875, Aidu v, Viljandimaa – 27. I 1938, Venemaa: hukati represseerituna, rehabiliteeriti postuumselt pärast NLKP XX kongr-i), majandusteadlane ja ajaloolane, ajakirjanik, kirjanik-publitsist, EKP juhte; talurentniku p, Silvia P-i isa. Lõpetas 1888 Paistu khk-kooli, 1892 Eesti Aleksandrikooli. Oli 1892–96 Vitsjärve külakooli õpetaja, 1896–98 Viljandi postkontori ametnik, ühtlasi tegi kaastööd ajalehtedele “Sakala”, “Olevik” ja “Postimees”. 1899–1901 töötas “Postimehe”, 1901–03 “Teataja” toim-s, kus talle avaldasid mõju sots-dem-d M. Martna ja E. Vilde. Oli varasest noorusest elu lõpuni karsklane ja osales Eesti karskusliikumises. Õppis 1902–05 Leipzigi Kaubandusük-s maj-teadust, ühtlasi kuulas Leipzigi Ük-s filos, ajaloo ja kirj-teaduse loenguid. Leipzigi tutvus marksismi ja Saksa sots-dem liikumisega, kujunedes veendunud sotsialistiks. Õpingute ajal saatis Leipzigi Eesti ajalehtedele sots-dem sisuga art-id, pärast ük-i lõpetamist (1905) alustas marksistliku kallakuga maj-teaduse õpiku koostamist. Naasnud Eestise, asus 1905 okt-s taas tööle “Teataja” toim-s, astus VSDTP Tallinna org-i liikmeks ning sai selle radikaalse suuna juhiks. Osales aktiivselt 1905. a revolutsioonis, oli 1905. a nov-i lõpul Tartus toimunud üle-eestilise rahvaasemike koosoleku juh aset jt ürituste korraldaja. Rahvaliidumisele andis hoogu P-i revolutsiooniline publitsistika, samuti levisid kiiresti tema poolt eesti k-

de tõlgitud rahvusv võitluslaulud “Marseljees”, “International”, “Leinamarss”. 1905. a 10. detsembril Tallinnas ja Harjumaal kehtestatud sõjaseisukord sundis P-i minema põranda alla, kuid ei katkestanud tema tegevust (juba 11. XII 1905 juhatas ta “Volta” keldris töölisorg-de esindajate koosolekut, kus võeti vastu otsus saata valdades puhkenud ülestõusude toetuseks relvastatud töölissalgad). 1906. a lõpul siirdus Peterburi, kus nõustas Tallinna tööliste poolt Vene Riigiduuma saadikuks valitud Dvigateli töölise P. Pärna. 1907 veebruaris juhatas Soomes Terijoel toimunud VSDTP Eesti org-de konv-i, kindlustades seal enamliku suuna domineerimise. Arreteerimisohu tõttu oli P. 1907–08 Prantsus- ja Inglismaal maapaos, kuulates Pariisis Sorbonne'i Ük-s vabakuulajana filos ja kirj-teaduse loenguid ning tutvudes Prantsuse ja Inglise töölisliikumisega. Naasis 1908 Eestisse, kus arreteeriti apr-s 1909 ning saadeti asumisele Narõmi (Siberis). Põgenes sealt 1911, tuli illegaalselt Tallinna ja siirdus siit salaja Am Ühendriikidesse, kus oli 1911–17 New Yorgis ilmuva eestik-se ajalehe “Uus Ilm” toim, kellena viis lehe sisu ja loetavuse kõrgtasemele. Pöördus 1917, pärast Veebruarirevolutsiooni võitu, koos abikaasa ja äsasündinud tütre Silviaga tagasi Eestisse. Sai siin kohe ajalehe “Maatamees” toim-ks ning valiti Maatameeste Keskbüroo ja Tallinna linna volikogu liikmeks, viimase esindajana ka Eestimaa Kub-u Ajutisse Maanõukokku ning 1917. a nov-s Vene Asutava Kogu saadikuks. Pärast oktoobripööret oli Eestimaa Nõuk Täitevkomitee põllum-osc-a juh, tegutses eriti aktiivselt mõisate ülevõtmisel, et luua nendest ühismajapidamised. Saksa okupatsioonivägede tulekul lahkus koos perekonnaga Petrogradi. Oli 1918 Moskvas Rahvasajjade RK Eesti osc-a juh, 1918–19 Eesti Tööraha Kommuuni Rahvamaj Val juh, a-st 1920 EKP KK liige, ajakirja “Klassivõitlus” toim ja Petrogradi Kaub-palati esimees, 1921–22 Kominterni Täitevkomitee liige, 1923–28 töötas Loodeobl-i Kaubanduspalatis, ühtlasi oli a-st 1925 Vähemusrahvuste Kommunistliku Ük-i õppejõud, hiljem ka Herzeni-nim Leningradi Rkl Ped Inst-i prof. Jätkas tööd ka ajakirj-s ja kirj-s (oli 1923–27 ajakirja “Oras” ja 1924–36 ajalehe “Kommunismi Teel” toim). Tõlkis saksa ja vene k-st eesti k-de marksistlikku kirj, sh K. Kautsky “Karl Marxi majanduslikud õpetused” (1920), F. Engelsi “Perekonna, eraomanduse ja riigi tekkimine” (1934), V. Lenini “Materialism ja empiriokrititsism” (1935) jt. Avaldas rohkesti pol- ja maj-alast publitsistikat ning (pms H. Rooskaja nime all) jutustusi ja luuletusi (valikkogu Kevadetuuled” 1926 jt). Teadustr-te ja aimeart-te arv ulatub tuhandeni.

T: Viletsuse ohver (jutustus). Trt, 1900; Majandusteaduslised kirjad põllumeestele. Tln, 1905; Alkoholism kui ühiselu paise. // Eesti Karskuse Seltside ar VIII (1905); Kunst ja klassivõitlus. // Sõnumed 75 (1907) 31. III; Majandusteaduse õpetus I–II. Peterburi, 1907–1908; Poliitikalised parteid ja klassivõitlus. // "Edu" kalender 1907. a-ks. Valga, 1907; H. Rooskaja. Jämedad jooned (satiiriline kogumik). Tln, 1910; Naiste õiguste seisukord Ameerikas. // Kiir (1913) 30, III; Euroopa sotsialistid ja sõda. // Uus Ilm (1915) 2. IV; Maailma ajaloo murdepunktil. // Suured revolutsioonid. Tln, 1917; Asutav Kogu ja rahvavalitsus. Tln, 1917; Karl Marxi mäletuseks. 1818–1918. Peterburi, 1918; Viktor Kingissepp. Petrograd, 1923; Haripunktil. 1905. a. revolutsioon Eestis. Leningrad, 1926; Klassivõitluse ajalugu. Leningrad, 1929; Marx ja marksism Eestis. // Klassivõitlus 53 (1933); Enamlus ja vähemlus Eestis 1905. a. Leningrad, 1936; Valitud teosed 1–5 (koost E. Plotnik). Tln, 1974–1982.

B: EBL, 402–404; EKrL, 434–435; EE 14, 395; *Köörna, A.* Hans Pöögelmanni majanduslikest vaadetest. // TÜ Toim 69 (1958); *Laigna, K.* H. Pöögelmann ajaloolasena. // TA Toim. Ühisk-teadused 3 (1958); *Moosberg, H.* Hans Pöögelmann 1905.–1907. a. revolutsioonis. // TÜ Toim 87 (1960); *Majak, R.* Hans Pöögelmann (1875–1938). // Revolutsiooni lipukandjad I. Tln, 1962, 118–124; EKA III, 582–593; *Plotnik, E.* Hans Pöögelmann I–II. Tln, 1965–1975.

K. Siilivask

PÖÖGELMANN, Silvia (20. II 1917, New York), zooloog, loomafüsioloog; Hans P-i t. Lõpetas 1935 Leningradis kk-i (*Peterschule*), 1941 LÜ biol osk-a zool alal, 1945 Moskvas Timirjazevi nim Põllum Akad, 1950 asp-i Leningradis Ülel Taimekaitseinst-s, põllum-knd (1951, samas), biol-dr (1968, MÜ). Oli 1950–54 Leningradis Ülel Taimekaitseinst-i n-teadur, 1954–59 Leningradi Põllum Inst-i asst ja 1966–91 zool kat-i juh, 1960–66 Eestis EBI loomafüsiol sektori juh. Õpetanud zool-t ja ökol-t; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: loomade ökol füsiol, näriliste ontogenees ja füsiol, ka radiobiol. Sedastas, et täiskasvanud organismi füsiol seisund ja reproduktsioonivõime sõltuvad ontogeneesi varase perioodi mõjuteguritest. Esinenud ettekannetega loomaökol-, -füsiol- ja -psühhol-alastel teaduskonv-del. Venemaa Teriol-seltsi liige. Üle 100 teadustr-e, sh 3 monogr-t.

T: О некоторых вероятных причинах колебания численности грызунов. // Eesti TA Toim. Biol 11 (1962) 2; О световой адаптации цыплят. // Иссл. по физиол. животных. Тлн, 1964; Влияние гамма-облучения на организмы (kaasautor). Тлн, 1965; Ранние морфо-функциональные изменения в постнатальном онтогенезе животных. Тлн, 1966; Приспособительные реакции новорожденных. Ранние морфо-функциональные изменения животных. // Eesti TA Toim. Biol 16 (1967) 3; Поведение млекопитающих (kaasautor). М, 1977.

B: E. Plomik. Hans Pöggelmann. Elu ja tegevus 1875–1919. Тлн, 1965, I, 197; EBI 40, Harku, 1997, 14. 15, 24, 26, 30, 33, 35, 37, 38, 41, 44; Eesti Ekspress (2001) 12. IV (intervjuu).

PÜGI (Pugi), Kalev (31. XII 1925, Tartu – 13. X 1984, Kingston, Kanada), keemiains; metsatöösturi p. Lõpetas 1944 Tartus gümni-i. Põgenes 1944 Saksamaale. Õppis 1946–47 Balti Ük-s Pinnebergis keemiat. Oli aasta Kanadas metsatööl, õppis 1948–52 Vancouveris Briti Columbia Ük-is, lõpetas keemiains-i erialal, M.Sc. keem tehnol alal (1955, Queens'i Ük, Kingston). Oli 1952–64 Maitlandi (Kingstoni läh) rajatud DuPont'i suurfirma keemiains, 1964–71 sama firma arendusgrupi uurija, 1971–84 uurimisgrupi juht. – Uurimisvaldkond: org süntees, pms polüamiidide saamine ja polüamiidkiudude tööstuslik tootmine. P. uurimistulemuste alusel ehitati tehases uus reaktor, mis võimaldas toota nailonit varasemast efektiivsemalt. Juhtis esimese täieliku mat mudeli loomist kunstkiudude valmistamiseks. Uuringute tulemused on patenteeritud paljudes tööstusriikides. Oli innukas maletaja ja maleelu organiseerija Kanadas, valiti korduvalt Ida-Kanada Maleliiga ja 1973–84 Kanada Maleliidu presidendiks. Korraldanud mainekaid ülekanadalisi maleturniire, millest 1975. a (vahetult enne surma) võttis osa ka Paul Keres. Maletajana on P. autasustatud kuninganna Elisabeth II hõbemedaliga (1977). *Canadian Soc. Chem. Eng.* liige.

T: Oxidation of cyclohexane. USA, Prantsusmaa ja Belgia patendid. Referaat Chemical Abstracts 64 (1966) Nr P1982e, 65 (1966) Nr P15248a; Polyamides by continuous polymerization (kaasautor). Kanada ja Saksamaa patendid. Referaat Chemical Abstracts 82 (1974) Nr 31793h.

B: Balti Ülikool Saksamaal (1946-1949). Toronto, 1991. Lk 271, 469–470.

PÜRGE, Aino (11. VIII 1925, Tallinn), arstiteadlane, neurokirurg; ins-i t. Lõpetas 1944 Tallinna 8. Kk-i, 1950 TÜ arstitsk-a, täiendas end 1962 ja 1969 neurokirurgia alal Moskvas Burdenko-nim Neurokirurgia Inst-s, med-knd (1975, TÜ), vk “Диагностика и хирургическое лечение травматических гематом”. Oli 1951–54 Pärnu-Jaagupis jsk-arst ja Libatse Sanatooriumi ftisiaater, 1954–56 Tallinna Vab Haigla kliiniline ordinaator, 1956– neurokirurg, ühtlasi Põhja-Eesti piirkonna neurotraumade konsultant. – Uurimisvaldkond: traumaatiliste hematoomide diagnostika ja ravi. Üle 10 teadustr-e.

T: Traumaatiliste koljusiseste epi- ja subduraalsete hematoomide diagnostikast ja ravist. Tln, 1952; К вопросу о диагностике и лечении травматических внутричерепных эпидуральных и субдуральных кровоизлияний (kaasautor A. Chevalier). // NET 5 (1956); Kinniste kolju-peaaju traumade diagnostika ja ravi rajooni- ja jaoskonnahaigla etapil (kaasautor A. Chevalier). Tln, 1962; О диагностике и лечении травматических эпилепсий и субдуральных гематом. // Вопр. клин. неврол. психиатр. 5 (1965); Отдаленные результаты хирургического лечения травматических внутричерепных гематом. // Вопр. клин. неврол. психиатр 10 (1975).

B: Merila-Lattik, H., 933; Juur, K. Arstiteaduse kandidaatide täiendus. // NET (1976) 4, 349.

PÜRGE (a-ni 1935 või 1936 Bürger) Aleksander Ernst (28. VIII 1887, Tallinn – 2. I 1940, Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1906 Tallinna Reaalkooli, õppis 1906–07 Darmstadt Tehnikaük-s, lõpetas 1912 RPI tehnol-ins-i I järgu diplomiga. Töötas 1912 Tallinnas Fr. Wiegandi masinatehases, 1913–18 Tallinna merekindluse ehitusval-s, oli 1918 Tallinna Linnagümni-i füüsikaõpetaja, 1918–19 Sadamatehaste inspektor ja asejuh, Vabadussõja ajal mereväe varustusameti juh, 1920 teedeminister, 1921–22 firma K. Jürgens ja Co ins, 1922–24 Tallinna Tänavraudteekomisjoni esimees, 1925–27 Tallinna filterveevärgi ehitustööde järelevalveins, 1928–40 Tallinna linnaval trammiosk-a dir. Oli TT rajajaid, luges seal 1920–25 üldmasinaõpetuse, mehaanilise tehnol ja soojusõpetuse kursusi, ühtlasi õpetas laevamehaanikute koolis soojusõpetust. Tallinna linnavolinik 1919–21 ja 1922–24. ETS Ajakirja abitoim (1921–22).

T: Inglitina meil ja mujal. // ETS Ajakiri (1919) 12; Vask kui valitsev võim maailmas. // ETS Tehniline Ringvaade (1920) 6; Määrdeainete raiskamisele tuleks lõpp teha. // ETS Ajakiri 1920) 12.

B: EAT, 29; Uus Eesti (1940) 3. I; Sada aastat Tallinna trammi. Tln, 1988, 53, 68, 83, 231.

V. Mägi

PÜSS, Karl (26. VI 1913, Tartu – 3. IV 1988, Tartu), õigusteadlane; voorimehe p. Lõpetas 1932 Tartu Poeglaste Reaalgümni-i, 1937 TÜ õigustsk-a, õigus-knd (1953, TÜ) vk “Nõukogude kaubandushalduse organisatsiooni kujundamine Eesti NSV-s 1940/1941”. Oli 1938–41 Varangu, hiljem Jõhvi vallaval ametnik, 1941–45 Nõuk armees ja võttis osa sõjast, a-st 1945 TÜ haldusõiguse asst, v-õpetaja ja a-st 1956 dots, 1947–48 ka õigustsk-a prodekaan ning 1950–61 õigus- ja õigus-maj-tsk-a dekaan, 1963–77 TÜ õppeprorektor, 1977–87 riigi- ja haldusõiguse kat-i prof kt. Õpetas haldusõigust; koost õppe-met materjale. – Uurimisvaldkond: haldusõigus ja administratiivvastutus. Olnud ENSV ÜN VII koosseisu saadik (oli seaduseelnõude komisjoni esimees) ja ENSV ÜN Presiidiumi jur osk-a konsultant. Võttis osa maakodeksi ja parandusliku töö koodeksi projektide ettevalmistamisest. ENSV tnl jurist (1982). Orden “Austuse märk” (1967), Tööpunalipu orden (1977). 20 teadustr-t.

T: Nõukogude riigi ja õiguse osa sotsialistliku kaubandussektori loomisel Eesti NSV-s. // TÜ Toim 39 (1955); Kohalike tööraha saadikute nõukogude istungjärgude ettevalmistamisest ja läbiviimisest. Tln, 1957; Kõrgemate juriidiliste õppeasutuste töö ümberkorraldamisest. // Nõuk Õigus (1959) 1; Riigihaldusaparaat uue konstitutsiooni projektis, // Nõuk Õigus (1977) 4; Ajakirjandus, televisioon ja raadio (kaasautor I. Triikkel). // Nõuk Eesti. Tln, 1978.

B: AAUT III, 113; TÜ BL I, 21; II, 140; EE 14, 395; TÜ ajalugu III, 187, 313, 315, 375; Edasi (1973) 26. VI; RH (1988) 6. IV (nekroloog).

PÜSS (a-ni 1964 **Luige**), **Tiia** (4. X 1942, Tallinn), majandusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1960 Tallinna 22. Kk-i, 1965 TPI masinaehituse ökon ja organiseerimise erialal, 1978 asp-i MI-s, maj-knd (1983, MI), vk “Методы оценки экономической

эффективности автоматизации управления (на примере предприятий Эстонской ССР”. Täiendas end 1994 Kieli Maailmamaj-e Inst-s, 1996 Kölnis Saksa Maj Inst-s. Oli 1965–67 tehase “Ilmarine” ökonomist, 1967–78 NSVL TA Maj-mat-a Keskest-i Eesti filiaali n-teadur, 1978–80 j-ins, 1980–83 MI n-teadur, 1983–87 v-teadur, 1987–98 teadussektr, 1998–2005 TTÜ Eesti Maj Inst-i dir kt; 2005– TTÜ maj-uuringute teaduskeskuse v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: makroökon teor ja rakend aspektid; avaliku sektori ökon; sotsiaalpoliitika ja sotsiaalkaitse. Eesti Teadlaste Liidu liige (juhatuse liige 1992–94, a-st 2004 volikogus), Maj-teaduse Seltsi liige (juhatuse liige 1994–2000), *Int. Atlantic Economic Soc.* (a-st 1998) ja *COPE* liige (a-st 1999). Üle 40 teadustr-e.

T: Ekstensiivsete ja intensiivsete kasvutegurite hindamise meetodid. Tln, 1987; Economic and social changes in the Baltic States in 1992–94 (kaasautor). Tln, 1995; Estonian economy and role in the international division of labour. // Estonian economy and European integration. Helsingi, 1997; The impact of wage growth and rate of return on the choice of a pension system. // Factors of convergence. Tln, 2001; Economics – Estonia. // Three Social Science Disciplines in Central and Eastern Europe. Budapest, 2002; Convergence Analysis in Social Protection Expenditure in the European Union. // Essays in Estonian transformation Economics. Tln, 2003; Convergence Analysis of the Structure of Social Protection Financing (kaasautorid K. Kerem, M. Viies). // Int. Advances in Economic Res. 11 (2005) 1; Convergence of Health Care Expenditure in EU (kaasautorid K. Kerem, M. Viies). // The Business Review (Cambridge) 4 (2005) 1; Social Policy in the European Union and Pension Reform in Estonia (kaasautor M. Viies) // New World Order. Lodz – Santiago de Chile, 2005.

B: EE 14, 395; EMaBL, 396–397.

PÜSSA, Olev (17. XII 1918, Elva – 16. I 1967, Tartu), õigusteadlane; vallasekretäri p, Tõnu P. isa. Lõpetas 1936 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1945 TÜ õigustsk-a, õigus-knd (1954, TÜ), vk “Eksperdi arvamus kohtuliku tõendina nõukogude kriminaalprotsessis”. Oli 1945–49 TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i asst, 1949–55 v-õpetaja, a-st 1955 dots, 1965–67 juh. Lugenud kriminalistika jt. kursusi. – Uurimisvaldkond: kriminaalõigus ja -protsess. Üle 30 teadustr-e ja aimeart.

T: Ekspertdile juriidiliste küsimuste esitamise lubamatusest. // TÕ Toim 44 (1956); Первоначальные и производные судебные доказательства в советском уголовном процессе. // Изв. высш. учеб. заведений. Правоведение (1958) 3; Eesti NSV kriminaalprotsessi koodeks. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor). Tln, 1965; Ekspertiisi määramine ja tegemine. Tln, 1966; Kriminialistikaliste meetodite abil. (Toimetuse nekroloogiga). // Nõuk Õigus (1967) 2.

B: AAUT III, 278; TÕ BL I, 442; EE 14, 395; TÕ ajalugu III, 314; Nõuk Õigus (1967) 2, 94–96.

PÜSSA, Tõnu (27. IX 1946, Nõo v, Tartumaa), biokeemik; Olev P. p. Lõpetas 1964 Tartu 2. Kk-i, 1969 TÕ, 1972 samas asp-i, keemiaknd (1973, TÕ), vk “Изучение кинетики гидролиза сложных эфиров в воде. Эффекты заместителей”. Oli 1972–75 TÕ keem kineetika ja katalüüsi labori v-teadur, 1975–83 org keemia kat-i v-teadur, 1983–91 asst ja v-õpetaja, 1990 ka analüüt biokeemia labori juh, 1991–92 org keemia kat-i dots, 1993–96 org keemia inst-i dots, 1996–2000 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i laborijuh, 2000– EPMÜ/EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i toiduhügieeni ja -kontrolli osk-a keemik-analüütik, a-st 2004 ka dots. – Uurimisvaldkonnad: kõrgmolekulaarsete ühendite bioorg keemia, toidutoksikol ja funktsionaaltoidud. ENSV rkl preemia (1987, koll-s). Üle 30 teadustr-e.

T: Isolation of gelling polysaccharides from different agar-containing algae (kaasautorid A. Kollist, J. Paris). // Eesti TA Toim. Keemia 29 (1980) 2; Alkaline hydrolysis of O-OH-benzoate (kaasautor). // Organic Reactivity 19 (1982) 1; Hydrostyxtilbenes in the roots of *Rheum rhaponticum* (kaasautor). // Eesti TA Toim 52 (2003) 3; Purification of resveratrol from vine stems (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 52 (2003) 4; Inhibitory effects of human and porcine alpha-amylase on CCK-8-stimulated lipase secretion of isolated rat pancreatic acini (kaasautor). // Pancreatology 3 (2003); Toidutoksikoloogia (õpik). Trt, 2005.

B: TÕ BL I, 301; II, 140.

PÜTSEP, Ervin Peeter (18. IV 1921, Võru – 21. IX 1995, Stockholm), arhitekt ja kunstiajaloolane; köster-kooliõpetaja p. Lõpetas 1940 Võru Rahvahariduse Seltsi

Ühisgümni, õppis 1940–42 TÜ-s farm-t, siis alustas õpinguid TTÜ-s. Läks 1944 Rootsi. Lõpetas 1950 Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i arh eerialal, õppis 1950–51 Stockholmi Ük-s planeerimisotsiol-t; tehnikaliitsentsiaat (1954, Sockholmi Tehnikaük), tehnikadr (1968, Lundi Tehnol Inst), vk “Planning of Surgical Center” (ilm: Stockholm, 1969; türgi k-s 1971, kreeka k-s 1973). Täiendas end 1956 Briti Nõukogu stipendiaadina Londonis, 1958 WHO stipendiaadina USA-s ja Kanadas. Töötas a-st 1954 Rootsis haiglate projekteerimise ja planeerimise alal, sh 1954–59 Rootsi haiglate keskval-s. 1959–84 oli tal Stockholmis oma, rahvusv tunnustuse saavutanud arh-büroo *Pütsep International*. Projekteeris Rootsis jm u 50 haiglat, samuti planeeris 1970 uue ülikoolilinna Boumerdès Alžeerias, täitis tellimusi Saudi Araabiast ja Iraanist. Oli 1965 Londonis *Northern Polytechnic Res. Unit*’i ja 1976–84 Göteborgis Põhjamaade Tervishoiük-i lektor, a-st 1984 dots. – Avaldanud rmt-id ja artikleid haiglate planeerimisest ja selle teoriast. Uurinud eesti kunstnike (ms E. Ole, J. Koorti, E. Haameri) loomingut ja Eesti kunstiajalugu (avaldanud ka mahuka 2-osalise monogr-a), korraldanud Rootsis eesti pagulaskunstnike näitusi ja kirjutanud arvustusi. Oli 1980 ETS Rootsis ar toim-id, 1983–88 ajakirja “Eesti Kirik” toim. A-st 1950 Rootsi Arhitektide Ühingu liige, 1976–91 Põhjamaade arhitektide esindaja Rahvusv Arhitektide Liidu (UIA) tervishoiurühmas, a-st 1983 Am Arhitektide Inst-i auliige. Medal *Mare Balticum* (1989) kunstiuuringute eest. A-st 1996 antakse E. Pütsepa kunstiteaduse preemiat.

T: Konrad Mägi elust ja loomingust. // Tulimuld (1979) 3; Modern hospitals international planning practicies. London, 1979, ²1981; Erik Haameri elust ja loomingust. // Saare rahvas vabas maailmas 1944–1984. Toronto, 1984; Kunstielu Eestimaal. I. Kuni 1920. aastani. Stockholm, 1990; II. 1920. aastast kuni 1940. aasta suveni, Stockholm, 1996; Jaan Koorti surm Moskvas. // Kultuur ja Elu (1995), okt.

B: AAUT III, 381; EVTpK, 97; EE 14, 395–396; Estniska arkitekter i Sverige. // Det fria Estland (1959) 2; *Üürike, M.* Eestlaste esimene, rootsi neljas arhitektuuridoktor. // Eesti Päevaleht (1969) 18. I; Dr. Ervin Pütsep planeerimas Aafrika linna. // Eesti Päevaleht (1971) 6. III; *Mägi, V.* Teenäitajad olid Elmar Lohk ja Hanno Kompus. Jutuajamine arhitekt Ervin Pütsepaga. // Sirp (1991) 19, IV; *Mägi, V.* Võru poisist maailmamainega ehituskunstnikuks. // Aja Pulss (1991) 8; *Loodus, R.* Silmapaistev teos eesti kunstikirjanduses. // Looming (1991) 12; *Uusküla, V.* Mõtteid eesti kunstielu

monograafiast. // Rahvuslik kontakt (1992) 1; *Kiisk, H.* Ervin Pütsepa mälestuseks. // Teataja (1995) 7. X; *Mägi, V.* Arhitekti olgu võimalikult hea üldharidus. // Kultuurileht (1996) 19. I; Who's Who in the World (alates 1985. a koostatud väljaandest).

V. Mägi

PÜTTSEPP, Juhan (4. VIII 1898, Tähtvere v, Tartumaa – 18. IX 1975, Tartu), maalikunstnik ja kunstipedagoog; põlluharija p. Õppis 1917–19 Tartu ÕI-s, lõpetas 1929 Kõrgema Kunstikooli “Pallas”. Oli 1922–25 Põltsamaal ja 1925–44 Tartu koolides joonistusõpetaja, ühtlasi 1943–44 “Pallase” õpetaja, 1944–51 Tartu Rkl Kunstiinst-i joonistuskat-i juh ja 1948–51 ka maalifakulteedi dekaan, 1951–55 dots, 1955–57 prof kt, 1957–62 TÜ ped ja met kat-i dots ning kunstikabineti juh. Õpetas joonistamist, akvarelli, joonistamise õpetamise met-t. – Looming sisaldab üle 500 joonistuse ja maali. 1930. a-il korraldas arvukalt isikunäitusi, sh ka välismaal (Helsingis, Pariisis, Berliinis, Kopenhaagenis, Moskvast, Riias, Budapestis jm), pärast sõda Tartus, Tallinnas ja Elvas. Oli “Pallase” kunstinõukogu ja Kunstnike Liidu liige. Avaldanud kunstikriitilis art-id ja ühe rmt-u.

T: Kaug-Ida kunst. Tln, 1938; Joonistamislaad. // Edasi (1960) 27. II; Kolm aastat kunstikabinetti. // TRÜ (1960) 15. VII; Arvestagem aja nõudeid. Tartu koolide esteetilisest kasvatustööst. // SV (1969) 14, VI.

B: EKABL, 412–413; TÜ BL I, 474; EE 7, 637; TÜ ajalugu III, 245, 377; Juhan Püttsepp. Trt, 1963; *Ratnik, E.* Juhan Püttsepp – 75. // SV (1973) 3; *Erm, V.* Maalikunstnik Juhan Püttsepa looming 1963–1973. Trt, 1974; Eesti kunsti ajalugu. 1. kd. II. Tln, 1977, 143, 181.

H. Kuus

PÜÜA, Endel (7. VII 1954, Leisi v. Saaremaa), ajaloolane, museoloog; kaluri p. Lõpetas 1972 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1977 TÜ ajaloo osk-a. Olnud 1977–88 Saaremaa Muuseumi ekspositsiooniosk-a juh, a-st 1988 dir. – Uurinud Saaremaa omaval, maj ja fotogr ajalugu ning massirepressioone. Kogumiku “Saaremaa Ühisgümnaasium 1865–1995” (Kuressaare, 1996) koost ja peatoim. Saare Maavolikogu liige 1989–93. Valgetähe

medal (1997), Kuressaare linna teenetemärk (2003), EMKS teenetemärk (2003), Saare Maakonna teeneteplaat (2004). Üle 30 teadustr-e, sh 2 monogr.

T: Saaremaa raudtee. // Kommunismiehitaja (1982) 3.–23. VIII; Fotograafia esimene poolsajand Kuressaares. // SV (1986) 30. VIII; Viktor Kingissepp Kuressaares. // Kommunismiehitaja (1988), 26. I – 16. II; Meil ei ole õigust unustada (Lossihoovi veretööst 1941. a.). // Saarte Häääl (1989), 25. V – 1. VI; Saaremaa Uurimise Selts kui Saaremaa Muuseumi rajaja. // Saaremaa Muuseumi ar 1993–1994. Kuressaare, 1995; Saaremaa Maakonnakoogu (volikogu) ja maavalitsus aastail 1917–1940. // Saaremaa Muuseumi ar 1997–1998. Kuressaare, 1999; Kuressaare linnaatlas. Linna kujunemise, linnaehituse arengu ja arhitektuuriväärtuste ülevaade (kaasautor). Tln, 1999; Saaremaa fotograafid 1864–1940. Kuressaare, 2002; Punane terror Saaremaal 1941. aastal. Kuressaare, 2006; Transport ja side. // Saaremaa. 2. Ajalugu. Majandus. Kultuur. Tln, 2007; Probleeme Eesti Vabariigi võimuorganite algusajast. // Tuna (2008) 3.

Q

QUENSEL, Conrad (16. IV 1676, Stockholm – 13. I 1732, Lund), Liivimaa tegutsenud rootsi astronoom ja meteoroloog; Turu õuekohtu assessori p. Õppis algul Uppsalas, a-st 1692 Åbo akad-s, hiljem oli samas dots, adjunkt ja *notarius stipendiorum, mag. phil.* (1694, Åbo), vk “De indifferentissima ethica”. Oli 1705–10 Pärnus AGC mat ja astron prof, samuti kvestor ja kalendrite tsensor, 1708 ka rektor. 1708 läks Rootsi. 1712–32 oli Lundi Ük-i mat ja astron prof, korduvalt rektor. Pärnus juhendas kaht dissertatsiooni: 1708–09 P. Königi “Calculus eclipsium solis et lunae ...” ja 1709 S. Flodini “De Atmospharaem”. – Avaldas a-st 1714 Rootsi kohta üksikasjalike andmetega astron kalendreid. 1720 andis välja esimese traktaadi heliotsentrilise kosmol õigustamiseks Rootsis. Lundis koostas õpikuid ja tegi msg vaatlusi. Teaduste Seltsi liige (a-st 1728).

T: *Compuctus cuclicus verus*.

B: *Biographisk Lexicon över namnkunnige svenska män. Elfte Bandet*. Uppsala, 1845, 426–422; *N. V. E. Nordenmark, Svensk astronomi och svenska astronomer 1700–1730*. //

Ark., Mat., Astr. et Fys. 24A (1933) 13; *Eelsalu, H.* 300 aastat C. Quenseli sünnist. // Tähetorni kalender 1976. aastaks. Tln, 1975, 44–46; *Tering, A.* Eesti-, liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1571–1798. Trt, 2008, 283.

H. Eelsalu, H. Piirimäe

R

Kas R-tähe artikleid ei tuleks eelmiste ning järgnevatega ülesehituselt ja stiiliselt/keeleliselt ühtlustada (koost T. Lõbu)? Saaks ka lühemalt öelda (nt kasutades järjekindlalt loetelus olevad lühendeid – leksikogr, k-ekorraaldus jt, teenistuskäigu osas tegusõna “töötas” asemel “oli” ja ametikohtade nimetusi nimetavas käändes: “n-teadur “n-teadurina” asemel jm.

RAADI (a-ni 1925 **Kangur**), **Gerda Elfriede** (28. I 1900, Tartu – 30. XII 1985, Tartu), filoloog. Lõpetas 1928 Tartu Õhtugümni-i ja 1932 TÜ. Täiendas end 1935–36 Berliinis ja 1940–41 ENSV Hariduse RK juures. Oli 1942–43 taluteenija, 1944 Põltsamaa Gümni-s saksa k-e õpetaja, 1944–48 TÜ Lääne-Euroopa rahvaste filoloogia kat-i õpetaja, 1948–74 Lääne-Euroopa k-te, võõrk-te ja saksa k-e kat-i v-õpetaja. Koost õpikuid. – Uurinud saksa kirj-st. 13 teadustr-t. (koostanud õpikuid.)

T: Deutsches Lesebuch für Hochschulen. Zusammengesetzt und mit einem Wörterverzeichnis. Trt, 1947; Saksa keele õpik. Eesti NSV kõrgematele koolidele. I. Lagemik (kaasautor F. Kibbermann). Tln, 1961; Übungsbuch zur deutschen Syntax. Rotaprint. Trt, 1963; Chrestomatie. Sammlung deutscher Lesetexte. Trt, 1968. *Trükise kirjastajat ega tehnilist vormi pole ETBL-s vaja näidata, asjatu leheruumi kulutamine.*

B: AAUT II, 517; TÜ BL I, 239; *Palm, M.* Gerda Raadi [70-aastane]. // TRÜ (1970) 23. I.

RAADIK, Elmo (12. I 1925, Viljandi – 7. IX 1969, Tallinn), arhitektuuriajaloolane; sõjaväeametniku p. II maailmasõjas vabatahtlik Saksa sõjaväes Sinimägede lahingutes. Oli 1944–47 Ubja põlevkivikaevanduses. Lõpetas 1949 Viljandi 1. Kk-i, 1950 samas pedagoogikaklassi ja 1960 kaugõppes TÜ kunstiajaloolasena. Viljandimaal Reegoldi 7-kl kooli õpetaja ja õppealajuh. Oli 1958–69 Tallinna Arhitektuurimälestiste Kaitse Insp-s kunstiajaloolane. – Uurinud Tallinna ehitismälestisi, olnud tegev vanalinna kaitsetsooni rajamisel, osalenud Tallinna raekoja puitfriisi, Niguliste kiriku sisustuse jm keskaegsete

Tallinna hoonete raiddetailide konserveerimises ja restaureerimises. Uurinud ka Lõuna-Eesti linnuseid (eriti Viljandi ordulinnust). Surma tõttu jäi viimistlemata knd-i-vk.

T: Tallinna linnus. Tln, 1971.

B: EKABL, 414; Elmo Raadik [*In memoriam*]. // SV (1969) 12. IX.

RAADIK, Maire (21. III 1963, Pärnu), keeleteadlane; metsandustöötajate t. Lõpetanud 1981 Pärnu 1. Kk-i ning 1986 TÜ eesti k-e ja kirj-e osk-a; M.A. (2002, TÜ), vk "Eesti panganduse oskuskeele areng 1990. aastatel". A-st 1986 EKI v-laborant ja n-teadur, 1993–teadur. Pidanud loengukursusi TÜ-s 1996, 1997, Helsingi Ük-s 1999, Tallinna Ük-s 2005, 2006. – Uurimisvaldkonnad: leksikoloogia, leksikograafia ja keelekorraldus, eesti õigekeelsuse alussõnarmt-d, eesti õigekeel. Saanud PHARE, ETF-i jt asutuste uurimistoetusi. ES-i keeleteoimkonna liige, ES-i ajakirja "Oma Keel" toim. EV teaduspreemia 2000 (koll-s). Üle 20 teadustr-e.

T: The Treatment of Compound Words in a Language Planning Dictionary. // Euralex '96: proc. I–II (II). Göteborg, 1996; Eesti keele sõnaraamat ÕS 1999 (kaasautor). Tln, 1999, 2001; Keelenõuanne soovitab (kaasautor). Tln, 1996; Keelenõuanne soovitab, 2 (kaasautor). Tln, 2000; Eesti kirjakeele kasutusvaldkondade seisundi uuringud (toim). Tln, 2003; Keelenõuanne soovitab, 3 (toim). Tln, 2004; Panganduskeel. Tln, 2005.

B: EV teaduspreemiad 2000, 58.

RAADIK, Tarmo Ain (12. X 1962, Melbourne), ihtüoloog; arhitekti p. Lõpetas 1981 Balwyni gümn ja 1984 Melbourne Ük zooloogia-tsk-a. 1985–86 ja 1989–90 Melbourne'is Victoria muuseumi ihtüologia osk-s, 1990–Victoria Looduskaitse ja Loodusvarade inst-i teadur ja al 1989 ajakirja *Australian Society for Fish Biology* toim. – Uurinud magevete (sh Lõuna-Ameerika) kalade ja koorikloomade ökol-t ja levikut. Mitmete Austraalia teadusorg-de liige. 12 teadustr-t.

T: The significance of biparental care of the young in convict cichlids, *Cichlasoma nigrofasciatum* (Gunther 1864) (Teleostei: Cichlidae). Melbourne, 1984; Provisional check-list of fish species occurring in Kakadu National Park. Monash University Biological Society, 1988; Distribution of freshwater fishes in East Gippsland, 1967–91. // Proc. of the Royal Society of Victoria, 1992; Aquatic fauna of East Gippsland: a resource

document. // VSP Technical Report 14. Victoria, 1992; A research recovery plan for the Barred Galaxias in south-eastern Australia. Melbourne, 1995; An assessment of the significance of the fishes and freshwater decapods in three areas of East Gippsland. Melbourne, 1995.

B: Meie Kodu (Sydney) (1985), 5. VI.

RAADO (a-ni 1966 **Raudak**), **Lembi-Merike** (24. III 1942, Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1960 Tallinna 2. Kk-i ja 1965 TPI keemiatsk-a, 1969–72 samas asp-s; tehnikaknd (1975, Vilniuse PI), vk „Коррозия сланцезольного порландцементта в агрессивных средах”. TTÜ ehitustsk: teadur 1965–80, dots 1989–98, a-st 1999 TTÜ ehitusmaterjalide õt-i prof ja juh. 1980–89 ka TM Tehnoloogia ja Projekteerimise Inst-s projekti peains. Õpetanud üldist ehitusmaterjalide kursust, mineraalsete sideainete saamise omadusi. – Uurimisvaldkonnad: tsemendikivi mineraalne koostis ja korrosiooniprotsessid, põlevkivituha kasutamine tsemendi koostiskomponendina. 1 autorit-s.

T: Effect of Portland Cement Composition on Sulphate Resistance (kaasautor). // 1st Baltic Conf Silicate Materials, Sci. Proc. RTU, Riga, 2004; Sulphate Resistance of Various Portland Cements (kaasautor). // 15th Int. Baustofftagung, 2003, Weimar; Corrosion of Cement and Concrete – Methods of Testing and Evaluation (kaasautor). // Management of Durability in the Building Process, Milan 2003; Ursache und Wirkungsweise der Alkalireaktion in der aus Estnishedem Portlandölschieferzement Hergestellten Betonen (kaasautor). // ZKG- Int. 52, 1999.

B: TPI 1936–1986, 243; Ehitusinsenerid TPI-st, 69, 70; TTÜ Ehitusteaduskond 2003, 24, Ehitamise 2416 võtmeisikut, 2003, 394; TTÜ professorid läbi aegade, 337–338.

RAAG, Raimo (20. VIII 1953, Torshälla, Rootsi), keeleteadlane ja kultuuriloolane; ametniku p, Virve R. abikaasa. Lõpetas 1972 Uppsalas Toomkooli (*Katedralskolan*) ja 1976 Uppsala Ük-i soome-ugri ja põhjagermaani k-te alal; *dr. phil.* (1982, Uppsala Ük), vk „Lexical Characteristics in Swedish Estonian”. Täiendanud end 1977 Rootsi Inst-i (Svenska Institutet) stipendiaadina Tallinnas TPedI-s ja KKI-s. A-st 1978 Uppsala Ük-i soome-ugri inst-i õppejõud: 1988–2000 dots, 2001– prof, ühtlasi 1984/85 Örebro Ük eesti

k-e õppejõud ning 1993–97 õppejõud Stockholmi Ük-i eesti-rootsi tõlkide kursustel.

Ajuti Uppsala Ük-i soome-ugri k-te õt-i juh, a-st 1990 juh abi. Pidanud loenguid Eestis, Soomes, Taanis, Saksamaal, Hollandis, Prantsusmaal. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e ja läänemeresoome k-te ja vadjä k-e ajalugu, sõnavara ja grammatika, eesti-rootsi keelesuhted, eelkõige keelekontaktid, laensõnad, kakskeelsus, eestirootslased ja Rootsi eestlased, väliseestlus. Koost sõnarmt-id. Uppsala Ük-i publikatsioonisarjade „Ursus” ja Opuscula Uralica” toim-id. Stockholmis asuva Eesti Keele ja Kirj Inst-i liige (1978), ETS Rootsis (1979), ETI (1983), SUS-i (1984) liige, ES-i välisliige (1989). EV Valgetähe (1989) V kl teenetemärk (2001). Üle 400 teadustr-e ja õppematerjali.

T: Uusi eesti sõnu. Uppsala, 1979; Estnisk fonetik. Uppsala, 1981; Lexical Characteristics in Swedish Estonian. Uppsala, 1982; Estniskt basordförråd. Basic Estonian Vocabulary I. Uppsala, 1986, ²1994; Linguistic Tendencies in the Estonian Language in Sweden. // Linguistica Uralica (1891); Finsk-ugriska institutionen i Uppsala 1894–1994 (kaasautor L.-G. Larsson). Uppsala, 1996; Elementär estnisk satslära. Uppsala, 1997; Från allmogemål till nationalspråk. // Språkvård och språkpolitik i Estland från 1857-1999. Uppsala, 1999.

B: EE 14, 397; ETVpK, 98.

RAAG, Valvo (1936, Kuressaare), füüsik. Lõpetas 1958 füüsikuna Brown University Providence USA-s, täiendas end 1958-59 Helsingi Ük-s; *M.Sc.* füüsikas (1964 New York University N.Y.C.). Oli 1959–69 RCA-s, New Jersey (1959–62 Chemical&Physical Laboratory, 1962–69 Thermoelectric Product Development), a-st 1969 RESALAB SCIENTIFIC’us, Menlo Park, California. – Uurimisvaldkond: termoelekter.

T: Distribution of Cathode Sublimation Deposits in a Receiving Tube as Determined by X-Ray Spectrometric Scanning. // Advances in Electron Tube Techniques (1963) 2; Thermoelectric Properties of Niobium in the Temperature Range 300°–1200° K. // J. Appl. Phys. 2045 (1965) 36; Design and Performance Analysis of Panel-Type Solar Thermoelectric Generators. // Energy Conversion 169 (1968) 8.

RAAG (a-ni 1977 **Joalaid**), **Virve** (6. VIII 1954, Tallinn), fennougrist; teenistujate t, Marje Joalaui õde, Raimo R. abikaasa. Lõpetas Tallinna 22. Kk-i 1972, õppis 1974–78 TÜ-s, 1979–84 Uppsala Ük-s (fennougristika, rootsi filoloogia); filosoofiadr (1998, Uppsala Ük) dr-vk ”The Effects of Planned Change

on Estonian Morphology”. Olnud a-st 1979 Uppsala Ük-i eesti k-e õppejõud: 1979–86 tunniandja, 1987–99 eesti k-e adjunkt, 1999–2005 lektor, a-st 2005 dots, ühtlasi 1987–93 soome-ugri k-te õt-i juh, 2005-nüüdisk-te õt juh. A-st 1995 rkl Kammerkolleegiumi (*Kammarkollegium*) eesti-rootsi tõlkide atesteerimisel asst, 1993-97 Stockholmi Ük-s eesti-rootsi tõlkide koolituse õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: eesti ja vadja k-l, eriti eesti k-e standardiseerimine ja ideologiseerimine; Rootsi eestlaste eesti k. Olnud suure rootsi-eesti sõnaraamatu (2004) üldtoim. 20 teadustr-t.

T: Över stormande hav. Üle tormise mere. Estländskt liv och leverne i Kumla 1944–1991. Eesti elu-olu Rootsi väikelinnas Kumlas 1944–1991 (kaasautor R. Raag). Kumla, 1992; The Effects of Planned Change on Estonian Morphology. // Acta Univ. Upsaliensis. Studia Uralica et Altaica Upsaliensia 29. Uppsala 1998; Kas julgese olla maailmas esimesed? // KK (1999) 42, 609–621; How to plan morphology: the case of 20th century Estonian. // Grammaticalisation aréale et sémantique cognitive: les langues fenniques et sames. Areal Grammaticalization and Cognitive Semantics: the Finnic and Sami Languages. // Actes du Colloque Int. du C.N.R.S. tenu les 9 et 10 avril 1999 en Sorbonne. Eesti Keele Sihtasutus, Tln, 2000; Georg Stiernhielmi eesti, soome, saami ja ungari keele harrastusest. // Congressus nonus internationalis fenno-ugristarum 7.–13.8.2000 Trt. Pars VI. Dissertationes sectionum: Linguistica III. Trt 2001; Eesti kirjakeele teadlik arendamine üldkeelekorraldusteooria valguses. // ES ar 46; Soviet Occupation and the Estonian standard language. // The Baltic Countries under Occupation. Soviet and Nazi Rule 1939–1991. Acta Univ. Stockholmiensis, Studia Baltica Stockholmiensia 23, Stockholm; Rootsi-eesti sõnaraamat. Svensk-estnisk ordbok. Tln, 2004.

B: <http://www.moderna.uu.se/finugr/forskn.html#virve>

RAAG, Vitali (15. X 1929, Pankovo, Belgorodi obl, Venemaa), tehnikateadlane. Lõpetas 1951 Tbilisi Lennundustehnikumi ja 1958 Moskva Lennundusinst-i lennuaparaatide elektromehaanika erialal. A-st 1958 lennukitööstuses, a-st 1969 Rakendusliku Hüdromehaanika TUI osk juh, 1990– peakonstruktori asetäitja. – Uurimisvaldkonnad: lennu- ja allveeaparaatide liikumise dünaamika ning nende automaatjuhtimissüsteemide väljatöötamine. NSVL rkl preemia (1980). 7 teadustr-t, 17 autorit-t. (Tööd on salastatud).

RAAGMAA, Garri (16. XII 1966, Tallinn), inimgeograaf. Lõpetas 1985 Tapa 1. Kk-i ja 1992 TÜ; geograafiamag (1994, TÜ), vk „Uusettevõtlus ja Eesti regionaalne areng”; filosoofiadr, *Ph.D.* (inimgeograafia, 2000, TÜ), vk „Regional Identity and Public Leaders in Regional economic Development. Towards the New Approach in Regional Policy:

Cultural Geography Theories in Explaining Economic Growth”. Täiendanud end Joensuu, Oulu ja Tampere Ük-s. Olnud 1994–95 Jõgeva maaval-e arenguosa- peaspetsialist, 1995 EV regionaalministri nõunik, 1995–96 Eesti Tulevikuuuringute Inst- i projektijuht, 1996–97 TÜ geogr inst-i lektor ja 1998–2001 teadur, 1997 Tapa linna- pea, a-st 2001 TÜ Pärnu Kolledži dir. Osalenud Eesti tulevikustsenaariumide loomises. – Uurimisvaldkond: institutsionaalsed ja kultuurilised tegurid kohalikus ja regionaalses arengus ja -planeerimises, pikaajaliste tuleviku- ja strateegiliste planeeringute met, stsenaariumid, globaliseerumine ja Läänemere piirkonna regionaliseerumine. U 30 teadusart-t.

T: Shifts in Regional Development of Estonia during the Transition. Eur. Planning Studies, 4 (1996) 6; Public leaders in regional economic development. Eur. Planning Studies, 9 (2001) 8; Regional identity in regional development and planning. Eur. Planning Studies, 10 (2002) 1; Potential Emerging Biomedicluster in a Low Capitalised Country. Eur. Planning Studies, 12 (2004) 7 (kaasautor P. Tamm); The future of collective farms' built social infrastructure: Choosing between central place and network theories (kaasautor K. Kroon). // Geografiska Annaler Series B-Human Geography 87B (2005); Preface: The heritage of Edgar Kant and Johannes Gabriel Grano. // Geografiska Annaler Series B-Human Geography, 87B (2005) 3.

RAAGMETS, Vello (8. III 1933, Kärevere v, Tartumaa), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1951 Tartu 6. Kk-i ja 1956 EPA vet-arstina; vet-knd (1956, ELVI), vk „Tallede valgelihastõbi ja selle tõrje ENSV-s”. Oli 1956–59 Orajõe vet-jaosk juh, 1959–65 Tõlla sovhoosi peavet-arst, 1965–75 ELVI Orumäe lambakasv-majandis algul peavet-arst, a-st 1968 dir. 1975–85 ELVI Puka Lambakasv Katsejaama dir, 1985–93 ELVI lambakasv osk v-teadur. – Uurinud lammaste aretust, söötmist, suurfarmis pidamise tingimusi ning soome valgepealiste ja prantsuse lihalambatõu sobivust eesti valgepealise lambatõu produktiivomaduste parandamisel. 30 teadustr-t.

T: Tallede valgelihastõve etioloogia ja tõrje selgitamise katsed. // Kasvikute haiguste alase sümptoomi materjalid. Trt, 1969; Tsüklofosfamiidi toksilise toime väljaselgitamine lammaste keem pügamisel (kaasautor). // ELVI tead tööde kogumik 32

(1974); Lammaste jõudluskontrollist Puka sovhoosis. // ELVI tead tööde kogumik 40 (1986).

B: ELVI BL, 46–47, 114.

RAAL, Ain (16. VII 1961, Tartu), farmatseut; Elmar R-i p. Lõpetas 1979 Tartu 5. Kk-i ja 1984 TÜ; farm-knd (1989, Leningradi Keemia-Farmaatsiainst.), vk „Фито-химическое изучение ромашки дугиистой в Эстонии“. 1984–90 TÜ farm kat v-laborant ja asst, 1990–93 farmakognoosia ja farm org-i v-õp, al 1993 farmakognoosia ja farm org-ni õt-i dots, a-st 2003 ka õt-i hoidja. – Uurimisvaldkond: farmakognoosia, farm ajalugu, rahvamed, sotsiaalfarm, populariseerinud ravimtaimi. 1990–2000 ajak „Eesti Rohuteadlane“ peatoim; 1994–96 käsirmtu *Pharmaca Estica* peatoim; 1991 – Ravimiameti ekspert droogide ja fütopreparaatide alal; 1997–2004 Euroopa farmakopöa fütokeemia ekspertgrupi liige; a-st 1999 Farmaatsiaterminoloogia ekspertkomisjoni liige; 2003–WHO traditsioonilise med osk ekspert. Kirjutanud aimermt-id: „Maitsetaimed ravimtaimedena“ (1993), „Taimedes talletuv tervis“ (2003), „Tervist ja vürtsi maailma maitsetaimedest“ (2005) jt. 9 monogr-t ja 128 teaduart-t.

T: Составные вещества *Matricaria discoidea* DC. Геранилизовалерат, транс-β-фарнезен и герниарин (kaasautor). // Химия природных соединений. 23 (1988) 6; Plant nutritional elements and tropane alkaloid production in the roots of henbane (*Hyoscyamus niger* L.) (kaasautor). // Pharmaceutical Biology, 41 (2003) 4; Estonian community pharmacies – pharmaceutical services and patient satisfaction (kaasautor). // J. of Social and Administrative Pharmacy, 20 (2003) 5; Unter der Leitung des Pharmazieprofessors Georg Dragendorff in den Jahren 1864–94 an der Universität Tartu/Dorpat verfasste medizinische Doktorarbeiten (kaasautor). Pharmazie, 60 (2005) 5; Composition of the essential oil from wild marjoram (*Origanum vulgare* L. ssp. *vulgare*) cultivated in Estonia (kaasautor). // J. of Essential Oil Research, 17 (2005) 4; Classification of remedies and medicinal plants of Estonian ethnopharmacology (kaasautor). // Trames, 9 (59/54) (2005) 3.

B: Arak, E. Uus farmaatsiakandidaat. // EA (1990) 2, 135; Hinrikus, T. Ain Raal dotsendiks. // Eesti Rohuteadlane (1993) 4, 193; Curriculum vitae. // Apteeker (2003) 6 (7), 7.

RAAL, Elmar (1. XI 1927, Suislepa v, Viljandimaa – 7. X 1970, Tartu), õigusteadlane; Ain R-i isa. Lõpetas 1947 Tõrva Kk-i, 1952 TÜ ja 1956 samas asp-i; õigustead knd (1957, TÜ), vk „Kuriteoga puutumas nõukogude kriminaalõiguse järgi”. 1952–53 Elva raj prokuratuuri uurija ja Tartu obl prokuratuuris uurimisosk-a ülema aset, 1953–56 TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i asp, 1956–61 v-õpetaja, 1961–70 dots, 1968–70 kat-i juh. – Uurimisvaldkond: kriminaalõigus.

T: Eesti NSV kriminaalkodeks. Kommenteeritud väljaanne. Tln, 1963, ⁴1972; Nõukogude kriminaalõigus. Tln, 1963; Alkohol ja kuritegevus. Tln, 1965.

B: EE 14, 398; TÜ BL I, 442.

RAAM, Villem (Vilhelm Voldemar) (30. V 1910, Pärnu – 21. V 1996, Tallinn), arhitektuuri- ja kunstiajaloolane; kooliõpetaja Voldemar R-i p. Lõpetas 1930 Rakvere ÕS-i, õppis 1932–39 TÜ filosoofiatsk-s, lõpetades prof S. Karlingi õpilasena. Sai juba üliõpilasena 1938 võistlustöö „Keskaegne ehituskunst Eestis ja tsisterslaste mungaordu” eest kõrgeima auhinna. Täiendas end 1936 Soomes, 1938 Rootsis, 1940 Itaalias. Oli 1930–32 Virumaal Aluvere alg-i juh. Juhtis 1936–39 Padise kloostri konserveerimist ja restaureerimist. 1940–41 RKM-i dir. Arreteeriti juunis 1941, oli 1941–51 vangilaagris, 1951–56 asumisel Krasnojarski kraisis. 1956–90 RPUI-s „Eesti Ehitismälestised” (a-ni 1978 Vabariiklik Restaureerimisval) teadur (1965–82 peaspetsialist, 1982–90 konsultant). Eesti NSV tnl kunstitegelane (1976), Turu Ük-i audr. (1990), Nõuk Eesti preemia 1967 ja 1980, Kr. Raua preemia 1978 ja 1983, medal *Mare Balticum* 1983. – Uurinud pms Põhja- ja Lääne-Eesti varast ehituskunsti ning Saaremaa keskaegset arhitektuuri. Rakendas arhitektuuris uurimisel võrdlevat stiilikriitilist analüüsi. Üle 150 teadustr-e, sh 15 monogr autor või kaasautor.

T: Kr. J. Petersoni ja Fr. R. Faehlmanni ikonograafia. Tln, 1941; Padise klooster. Tln, 1958; Eesti arhitektuuri ajalugu (kaasautor). Tln, 1965; Die Domkirche zu Tallinn und ihre baugeschichtliche Bedeutung. // *Konsthistorisk Tidskrift* (1967) 3/4; Toomkirik. Tln, 1973; Архитектурные памятники Эстонии. Л, 1974; Eesti kunsti ajalugu I, 1 (kaasautor). Tln, 1975; Gooti puuskulptuur Eestis. Tln, 1976; Toompea linnus ja loss. Tln, 1976; E. Okas. Tln, 1982; Eesti arhitektuur. I–IV (teatmeteos, üldtoim, kaasautor). Tln, 1993-99.

B: AAUT III, 13; EKABL, 415-416; EE 14, 398; *Eller, M.* Villem Raam ja uuem eesti kunst. // Arhitektuuripärandi uurimisest ENSV-s. Tln, 1987; *Hion, E.* Kolm meest stuudios. Hendrik Allik, Gustav Naan, Villem Raam. Tln, 1987; Villem Raam – Turu Ülikooli audoktor. // Reede (1990) 1. VI; Villem Raam. Bibliograafia (Koost K. Altoa ja E. Palginõmm). Tln, 1991; *Ars Estoniæ* medii ævi grates Villem Raam, viro doctissimo et expertissimo. Tln, 1995; *Tamm, J.* *In honorem* Villem Raam. // Kultuurileht (1995), 2. VI.

K. Siilivask

RAAM, Voldemar (12. III 1880, Kaarli v, Viljandimaa – 2. X 1946, Rakvere), pedagoog; mõisavalitseja p, Villem R-i isa. Lõpetas 1900 Pärnu Poeglaste Gümni-i ja 1905 TÜ vanade keelte osk-a. Seejärel õpetaja Venemaal Karatsevis Orjoli kub-s, Olonetskis ja Tveris, 1909–13 Pärnu Eesti Kooliseltsi progümni dir, 1915–19 Tln Poeglaste Kaub- ja Kommertsikooli õpetaja ja dir, osales Vabadussõjas. 1919–23 ja 1928–32 Rakvere ÕS dir ja vahepeal samas õpetaja. Pärast seminari sulgemist 1932–37 Tartu Pedagoogiumi juh, 1937–40 Jõhvi Gümni õpetaja, hiljem veel õpetaja Rakveres. – Oli ÕS-de organiseerijaid; propageeris reformped-i ideid, pooldas õppetöös kasvatuliku osa esikohale seadmist.

T: Ladina keele lugemisraamat. 1920; Mõtteid õpetajaist, tema tööst ja ettevalmistusest. // Tarmo, 1937 (5).

B: Eesti avalikud tegelased, 257; *Jõgi, M.* Voldemar Raam. // Nõuk pedagoogika ja kool. VI. 1972; EKBL, 193; EE 14, 398.

RAAMAT, Rein (16. IX 1941, Võru) füüsik; ettevõtja p. Lõpetas 1960 Võru 1. Kk-i ning 1965 TPI automaatika ja telemeherialal, 1974–1977 Leningradi Elektrotehnika Inst-i asp, teh-knd (1977, samas), vk “Исследование методов и разработка средств термодеструкции для стереотактической нейрохирургии“. Oli 1966–69 TÜ eksperttökoja ins, 1969–79 TÜ biofüüsika labori v-teadur ja sektorijuh, 1979–89 ETA SKB Tartu filiaali peakonstruktor, 1989–93 TÜ ÜMPI biofüüsika labori juh, 1993– TÜ füsiol-inst-i v-teadur. Töötanud med ja füüsikal (ka kosmose-) eksperimendi automatiseerimisel, värvlaserite ja aatomjõudude mikroskoobi sõlmede väljatöötamisel,

uurinud ja täiustanud vereringe parameetrite mitteinvasiivseid mõõtmismeetodeid. Arteriaalse seisundi hindamise servo-ostsillomeetrilise meetodi loojaid. Eesti Biomed-tehnika ja Med-füüsika Ühingu juh-e aseesimees 1994–99, Eesti Füsiol Seltsi liige. Üle 100 teadustr-e, 11 autorit, 2 patenti. NSVL Min Nõukogu teaduspreemia eksimeerlaserspektromeetri väljatöötamise eest 1986 (koll-i liige). Üle 50 teadustr-e. **T:** Оптимизация процесса локальной термокоагуляции применительно к стереотактической нейрохирургии (kaasautor). // Мед-техника 3 (1978); Mathematical modelling of non-invasive oscillometric finger mean blood pressure measurement by maximum oscillation criterion (kaasautor). // Med & Biol Eng & Comput, 37 (1999) 6; Different responses of Finapres and the oscillometric finger blood pressure monitor during intensive vasomotion (kaasautor). // J Med Eng & Techn 24 (2000) 3; Similarity of fingertip skin blood flow patterns recorded by the model-based thermal clearance and large area laser doppler probes (kaasautor). // Med Eng & Physics, 23 (2001) 9; Identification of the dynamic component of the finger arterial pressure-volume relationship (kaasautor). // WIT Trans on Biomed and Health 8 (2005).

RAAMOT, Jaan (9. VIII 1873, Vigala v, Läänemaa – 5. I 1927, Jäneda, Harjumaa), põllum-tegelane ja poliitik; talupidaja p, Tõnis R-i vanaisa. Õppis Pärnu linnakoolis, Lätis Kuldiga ÕS-s, Leedus Vilniuse ÕI-s, lõpetas 1898 Soomes Mustjala põllutööinst-i, õppis 1899–1901 Königsbergi Ük-s agron-t. Täiendas end 1902–04 Kielis ja Leipzigis, samuti Taanis, Rootsis, Hollandis. *Dr. phil.* (1905, Königsbergi Ük), vk „Beitrag zur Bakterienflora des Edamer-Käses“. Oli 1898–99 Venemaal Novgorodi kub-s piimanduse instr, 1901–02 Kaluuga kub-s piimanduskooli juh, 1902–04 õppis piimandust Kielis ja Leipzigis. 1904–05 oli Venemaal mõisavalitseja. 1905–06 Eesti Aleksandri linnakooli inspektor ja juh, viibis 1906. a 6 kuud pol süüdistusega vanglas. 1906–10 Eesti Aleksandrikooli põllutöökursuste õpetajana, ühtlasi 1900–10 Kõo mõisa valitseja ja põllutöökursuste õpetaja. Omandas 1910 Tartumaal Raadi vallas Sahkapuu talu ja pidas seal 1911–18 tütarlaste kodumaj-kooli. 1912–17 Vene Riigiduumaa saadik, 1917 Vene Riigipanga komissar ja Soome ülemkomissari abi, 1917 Eesti Maapäeva liige ja Eesti Maaval esimees, 1918–19 Eesti Ajutise Valitsuse põllutöö- ja toitlusminister, 1919–20 Asutava Kogu liige, 1921–24 põllutööministri abi. 1924–26 tegutses äri alal, 1926–27

Jäneda Põllutöökooli dir. Eesti Agronoomide Seltsi asutajaid (1919) ja selle esimees (1920–23). Propageeris põllumühistute loomist ning karjakasv arendamist.

T: Karjapidamise õpetus. Trt, 1899; Beitrag zur Bakterienflora des Edamer-Käses. Trt, 1906; Piimatalituse õpetus. Trt, 1907; Kõned põllumeestele. 1907.

B: EE 14, 398; EKBL, 194; *Mägi, J. Dr. J. Raamoti mälestuseks.* // *Agronoomia* 1 (1927), 2–5.

J. Kuum

RAAMOT, Tõnis (6. I 1932, Tartu – 26. IV 2000, New York), tehnikateadlane; Jaan R-i pojap. Lõpetas 1949 Lingeni Eesti Gümni-i Saksamaal, 1955 Columbia Ük-i USA-s ehitusins-na; *M.Sc.* (1956, Columbia Ük), *Ph.D.* (1962, USA, Illinoisi Ük), dr-vk „The Foundation Behavior of Ore Yards”. Olnud 1955–56 Columbia Ük-s asst, 1956–59 USA armees ehitusins, 1962–73 tsiviilins, prof (*Newark College of Engi., Newark, N.J.*), 1962–69 nõuandev, hiljem peains ettevõttes *Raymond Int, Inc. NYC*. A-st 1969 omab insenerifirmat *Raamot Associates* peakontoriga New Yorgis ja tegeleb erapraksisega. – Uurimisvaldkond: süvaehitused.

T: Foundation Behavior on Iron Ore Storage Yards (kaasautor). // *ASCE J.* 1964.

B: ETVpK, 98.

RAATMA (a-ni 1928 **Ibrus**, 1928–39 **Määr**), **Aleksandra** (6. V 1901, Tallinn – 22. VI 1967, Tallinn), kohtuarstiteadlane; notari abi t. Lõpetas 1919 Narva Tütarlaste Gümni-i ja 1925 TÜ arstitsk-a; med-dr (1933 TÜ), vk „Käekirja iseloomust üksikperekonnas ja sugulaskonnas ja selle tähtsusest grafoloogilise ekspertiisi puhul”. Oli 1927–29 Viru-Nigula ja 1934–36 Haljala jaosk-arst, 1936–40 kooliarst, 1937–39 Tallinna Kodumaj- ja Sotsiaalinst-i õppejõud, 1940–41 Tervishoiu Rahvakomissariaadi kohtumed-i peaekspert, 1941–45 kooli- ja jsk-arst Virumaal. TÜ-s: 1925–27 ja 1929–34 kohtumed-i inst-i asst, 1945–46 kohtuarstiteaduse kat-i dots, 1946–67 prof, 1945–49 kat-i juh, 1954–55 anat kat-i juh, 1954–58 arstitsk prodekaan. Täiendas end Göttingenis 1929, Viinis ja Berliinis 1936–37. – Uurinud käekirja, äkksurma, elupuhuste ja surmajärgsete vigastuste diferentsiaaldiagnostikat, traumade kohtumed aspekte.

T: Kaks surmavat õnnetusjuhtu o/ü “Palu” veskis. // EA (1926) 5; Mõnda dokumentide võltsimisist ja käekirja moonutamisest või järeleaimamisest. // EA (1929) 10; Kas inimese või looma veri? // EA (1931) 4; Исследования токсического действия сланцевого котельного топлива, камерной и генераторной и сланцевых смол (kaasautor G. Kingisepp). // Фармакол. и токсикол. (1952) 5; Диагноз и оценка прижизненности и посмертности повреждений в судебно-медицинской экспертизе. // TÕ Toim 36 (1954); Südame funktsionaalsest morfoloogiast äkksurma juhtumitel südame ja veresoonekonna puudulikkuse tagajärjel (kaasautor K. Hansson). // TÕ toim 134 (1963); О локализации внутрочерепных кровоизлияний в зависимости от характера травмы (kaasautor E. Murašev). // TÕ Toim 179 (1965);

B: EE 14, 399; TÕ BL I, 114-115; AAUT II, 15. Saarma, J. Professor Aleksandra Raatma 60-aastane. // NET (1961) 2, 71; Professor Aleksandra Raatma (Nekrooloog). // NET (1967) 5, 388–389; *Idem.* // Nõuk Õigus (1967) 4, 233; Merila-Lattik, H., 297.

A. Tikk

RAAVA, Mait (6. VI 1962, Paide), psühholoog. Lõpetas 1980 Paide 1. Kk-i, 1985 TPedI kehalise kasv tsk-a ja 1992 TÕ psühhol-osc-a; psühhol-mag (1993, TPÜ), vk „Seletusstiil ja depressioon: avaldumine ja seondumine Eesti abiturientidel ja üliõpilastel”. Oli 1985–89 Oru 9-kl kooli õpetaja, 1989–94 TPÜ n-teadur ja teadur, 1993–94 AS Fontes PMP personalivaliku konsultant, 1993–95 TÕ psühhol õt-i lektor ja 1994– OÜ Pro Konsultatsioonid juh ja juhtimiskonsultant. – Uurimisvaldkonnad: kompetentside arendamine, metakognitiivsed kompetentsid, tõhusus, tööga rahulolu, karjääriareng, koolilõpetajate vaimsete võimete hindamine. Eesti Psühholoogide Liidu liige.

T: Seletusstiil ja depressioon. IV. Eesti uurimustulemused. // Haridus 51 (1993) 4; Seletusstiil ja depressioon. V. Eesti uurimustulemused. // Haridus 51 (1993) 5/6.

RAAVE, Henn (21. VIII 1959, Rapla), põllumajandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1977 Rapla Kk-i ja 1986 EPA agronomiatsk-a; *mag. agr.* (1993, EPMÜ), vk „Rohukasutust mõjutavatest faktoritest”, põllum-dr (1999, EPMÜ), dr-vk „Kõrreliste puhaskülvis ja valge ristikuga segukülvis rajatud karjamaataimikute botaanilise koosseisu

ja saagi dünaamika ning rohu söödavus gleistunud leetjal saviliivmullal”. Oli 1986–89 Haapsalu raj Tuudi kolh rohumaade agronoom, 1990–91 EPA rohumaaviljeluse ja botaanika kat-i asp ja 1995–2005 EPMÜ rohumaaviljeluse ja botaanika õt teadur ja a-st 2005 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i teadur. – Uurinud erinevate seemnesegudega rajatud karjamaarohustute saagikust ning rohu söödavust ja toiteväärtust, võrreldes niiteliselt kasutatavate rohukamaratega; analüüsinud rohusöödavust sõltuvalt taimeliigist, rohusaagi suuruselt ja kvaliteedist ning karjatamisrežiimist; tegelenud poolkoksi fütotoksilisuse põhjuste uurimisega.

T: Lüpsilehmade väljajateid ja rohu söödavus. Tln, 1992; The influence of grazing management, botanical content and animal behaviour on the intake of dairy cows (kaasautor). Lahti, 1992; Recultivation substance and compost produced from semi-coke: The effect on soil characteristics, the yield of field crops and environment (kaasautor). // Oil Shale. 21 (2004) 1.

B: *Toomre, R.*, 199–201.

RAAVE, Lembit (22. VIII 1930, Tartu – 17. XI 1989, Tallinn), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1950 Tartu 6. Kk-i ja 1955 EPA agronoomiatsk-a.; põllum-knd (1969, EPA), vk „Vasikakoplid ja nende kasutamine”. Oli 1955–57 TA Taimekasv-e Inst-i Kuusiku filiaali n-teadur, 1957–69 EMMI kultuurrohumaade osk n-teadur, 1969–88 v-teadur (grupijuht), 1988–89 samas taimekasv uurimiskeskuse j-teadur ja kultuurkarjamaade grupi juht Kuusiku katsebaasis. – Uurinud erinevaid rohukamaratüüpe, nende ratsionaalseid viljelus- ja kasutusviise, kultuurkarjamaade rajamise ja uuendamise viise; selgitanud erinevate rohukamaratüüpide intensiivse väetamise mõju saagile, saagijagunemisele vegetatsiooniperioodil ja rohukamarate kasutamiskestusele. 195 teadus- ja aimeart-t.

T: Rohumaade kasutuskestus intensiivsel viljelemisel (kaasautor). Tln, 1986; Kultuurkarjamaade intensiivne kasutamine (kaasautor). Tln, 1987.

B: SP (1969) 18, 856; *Toomre, R.* 99–101.

L. Kõrgas

RAEDA (a-ni 1938 **Jürgenson**), **Jaan** (2. XII 1876, Kuivajõe v, Harjumaa – 23. V 1955, Rae v, Harjumaa), aednik, sordiaretaja ja aiandusnõuandja; talupidaja p. Iseõppija. Lõpetas 1897 Tallinna linnakooli. Oli 1897–99 Harjumaal Uuemõisa vallakooli ja Triigi algkooli õpetaja. 1910–24 Uuemõisa min-kooli juh, 1924–48 Rae vallas talupidaja ja 1948–55 TA Taimekasv Inst-s teadur. Rajas 1899 Triigil puukooli (1000 istikut) ja hiljem Rae vallas oma talus puukooli ja viljapuuaia. Aretas kohalikest sortidest ristamise ja valiku teel uusi sorte: õunasordid 'Sõstraroosa' (koos isa J. Jürgensoniga), 'Raeda suviõun', 'Rusikaõun', 'Rae ime', jahukastekindel karusmarjasort 'Rae 1' jmt. R. seleksiooniaied (1,2 ha) on looduskaitse all. ENSV rkl preemia (1949). Avaldanud puuviljanduse, mesinduse ja ravimtaimede kasvatamise kohta 11 teadustr-t.

T: Kalkulatsiooni õpetus. Võru, 1929; Kose Haridusselts. 1907–1932 (kaasautor). Kose, 1932.

B: EE 14, 399; EABL, 109; SP (1955) 6, 39.

RAEHLMANN, Eduard (19. III 1848, Ibbenbüren, Vestfaal – 1917), arstiteadlane; sakslane, arsti p. Õppinud Würzburgi ja Halle Ük-is (lõpetanud 1872); med-dr (1872, Halle Ük), vk „Ueber Farbenempfindung in dem peripheren Netzhantporthien“. Oli 1872–79 Strassburgis prof L. Lagueri silmakliiniku asst, ühtlasi 1875–79 Strassburgi Ük-i eradots, 1879–1900 TÜ prof ja silmakliiniku juh. A-st 1900 elas Münchenis. Tema ajal 1882 sai TÜ silmakliinik juurdeehituse. – Uurimisvaldkond: füsioloogiline optika, silmakudede patol muutused trahhoomi ja teiste haiguste puhul. Avaldas Tartus u 25 teadustr-t. Elu lõpupoole tegeles ka kunstiajaloo küsimustega.

T: Ueber Verhältnisse der Farbenempfindung bei indirectem und directem Sehen. // Graefe's Archiv für Ophthalmologie (1873); Ueber die Pathologie des Trachoms. // Wiener Med. Wschr. (1891); Über die Rückwirkung der Gesichtsempfindungen auf das physische und das psychische Leben: eine ophthalmologisch-psychologische Betrachtung nebst Erfahrungen an Schwachsichtigen und Blinden. // Z. für Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane, (1895)

B: Левицкий II, 89-91; TÜ ajalugu II, 245, 247; *Käbin*, I. 288, 290; TÜK 200, 51, 54.

K. Kalling

RAENDI (a-ni 1960 **Suur**), **Aili** (12. VIII 1933, Tartu – 11. XI 2002, Tallinn), ajaloolane. Lõpetas 1958 TÜ; ajalooknd (1975, TÜ), vk „Eesti põllumeeste seltside tegevusest (kuni 1905. a)”. 1958–59 Misso Kk-i õpetaja, 1960–63 Elva koduloomuuseumi teadur, 1963–79 Tartu Linnamuuseumi dir, 1979–89 EPA NLKP ajaloo ja tead kommunismi kat-i v-õpetaja, 1989–90 EPMÜ ajaloo ja politoloogia kat-i dots kt, 1990–94 filosoofia ja sotsiaalteaduste kat-i dots. kt. – Uurimisvaldkonnad: Eesti põllum ajalugu, kultuurilugu, Tartu ajalugu. Üle 20 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi asutamisest ja tegevuse algaastaist. // Mõnda mineviku Tartust. Tln, 1972; Pärnu Eesti Põllumeeste Seltsi tegevusest aastatel 1870–1881. // Eesti NSV ajaloo küsimusi VIII. TÜ Toim 340 (1974); Eesti põllumeeste seltside näitustest 19. sajandi 70.–80. aastatel. // Etnogr-muuseumi ar XXVIII. Tln, 1975; Tartu ajaloo- ja kultuurimälestised. Tln, 1980; Isikunimelised tänavad Tartus. Tln, 1987.

B: EPA BL I, 248; EPA BL II, 60; EPMÜ BL, 101.

K. Siilivask

RAESAAR, Peeter (1. VI 1940, Tallinn), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1958 kiitusega Tallinna Polütehnikumi ja 1963 TPI elektri jaamade, -võrkude ja -süsteemide erialal; 1966–69 TPI asp, tehnikaknd (1971, Leningradi PI), vk “Статистическое определение частичных удельных потерь при оптимизации режимов электрических систем”. Täiendas end 1992–93 Rootsi firma Vattenfall juures ja mitmel lühikursusel (1992 Hiina RV-s, 1992–1993 Lõuna Stockholmi Suveük-s, 1998 Aalborgi Ük-s, 1999 Stralsundi Ük-s). A-st 1963 TTÜ õppejõud: 1963–64 tööstuselektronika kateedri asst, 1965–66 ja 1969–79 elektroenergeetika inst-i v-õpetaja, 1979– dots. Pms loengukursused: elektrivõrkude talitluse juhtimine ja analüüs, elektrirajatiste projekteerimine. – Uurimisvaldkonnad: elektrivõrkude talitluse juhtimine ja analüüs, elektrivõrkude töökindlus ja arengu planeerimine, taastuvenergiaallikate kasutamine, energiasääst ja tarbimise juhtimine, energeetikaterminoloogia. Osalenud Eesti, Tallinna linna ja PHARE programmi raames mitme maakonna energiakavade ning Eesti elektrivõrkude arenguplaanide väljatöötamises, Eesti vee- ja tuuleenergia ressursside kasutusvõimaluste uurimises ning rea Eesti energeetikastandardite ja tehnikasõnarmtu koostamises. 1993–99 oli TTÜ Täiendkoolituskeskuse nõukogu liige, 1998–2003

majandus- ja kommunikatsiooniministri taastuveneergetika nõukogu ja mitme taastuveneergetia arendamisega tegeleva töörühma liige. Üle 40 teadustr-e, aimekirjutisi.

T: Eesti energiasüsteemi põhivõrgu püsirežiimi hindamise meetoodika (kaasautorid E. Tiigimägi ja J. Valtin). // TPI Toim 683, Tln, 1988; Анализ топологической наблюдаемости при оценивании состояния электрической системы в реальном времени (kaasautor E. Tiigimägi) // Тр. ТПИ 364, Таллинн, 1990; An Approach to Power System State Estimation (kaasautor). // Proc. of the Int Symposium on Electric Power Eng. *Powertech*. Stockholm 1995; Vee-energetia Eestis. Tln, 1995; Possible Energy Sector Trends in Estonia: Context of Climate Change (kaasautor). Tln, 1999; Inglise-eesti tehnikasõnaraamat (kaasautor). Tln, 2000, ² 2001; Elektroenergetika sõnastik 2005. (kaasautor). Tln, 2005; Assessment of electricity supply interruption costs in Estonian power system (kaasautorid E. Tiigimägi ja J. Valtin) // Oil Shale, 22 (2005) 2; Evaluating load management potential in Estonia (kaasautor H. Tammoja) // Oil Shale, 22 (2005) 2.

B: TPI 1936–1986, 425–427.

RAESTE, Eve (15. IV 1954, Tartu), keeleteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1972 Tartu 5. Kk-i, 1977 TÜ vene filoloogia; 1996–98 samas ped magistrantuur; *M.A.* (ped, 1998, TÜ), vk „Majandusalase suhtluspädevuse kujundamise võimalusi õpikus „Turumajandus *pro et contra*““. A-st 2003 eksternina TÜ doktorantuuris eesti ja soome-ugri keeleteaduse erialal. Täiendanud end Moskva Ük-s (1986) ja New Brunswicki Ük-s (1996). Oli 1977–80 Viljandi 5. Kk-i vene k-e õpetaja. A-st 1980 TÜ-s: 1980–96 vene k-e meetoodika kat-i õpetaja, 1996–99 keelekeskuse eesti k-e sektsiooni õpetaja, sh 1995–97 keelekeskuse juh kt, 1999 Avatud Ük-i prorektori abi, 1999– keelekeskuse eesti k-e lektoraadi lektor, 2002– lektoraadi juh. – Uurimisvaldkonnad: keele didaktika; eesti (oskus)k-e kui teise k-e õpetamise meetoodika; maj ja med oskussõnavara; eri kultuuriruumide mõistesüsteemid. Välja töötanud erialakeele/oskuskeele õpetamise mudeli. Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti-vene, vene-eesti õppevestmik (kaasautor A. Jänese). Tln, 1991; Ärimehe tööna dal. Eesti-vene-inglise taskuvestmik ärimeestele. Tln, 1993; Ролевая игра на занятиях по деловому общению (kaasautor S. Zaikina). // Проблемы интенсивного обучения неродным языкам. Сб. материалов Межд. научно-практической конф. СПб, 1996; Обучение межкультурной коммуникации на занятиях по деловому

общению (kaasautor S. Zaikina). // Сб. докладов межд. симпозиума "Культуроведческие аспекты преподавания русского языка и литературы в иностранной аудитории". Nitra, 1996; Turumajandus *Pro et contra*. Trt, 1997; Eesti-vene maj-sõnastik. Trt, 2003; Vene-eesti tervishoiu ja sotsiaaltöö sõnastik (kaasautor). Tln, 2005.

RAFTELL-TAMM, Marika, snd 1939 Eestis, biokeemik. Lõpetas Stockholmis kk-i 1958. *Fil. lic.* (1967, Stockholmi Ük), *Ph.D.* (biokeemia, 1974, Stockholmi Ük), vk „Enzyme Active Membrane Antigens in Post-Natal Rat Liver and Two-Dimethylaminoazo Benzene“. A-st 1974 Stockholmi Ük Eksper-biol Inst-i dots.

T: Immunological studies of detoxifying enzymes in postnatal development of rat liver microsomes (kaasautor). // *Protic Biol Fluids* 18 (1972); Membrane fractions from rat hepatoma (kaasautor). // *Biochim Biophys Acta* 29 (1973) 2.

RAHAMÄGI, Hugo Bernhard (2. VI 1886, Kurtna v, Harjumaa – 1. IX 1941, Kirov), kirikutegelane ja poliitik, kiriklik-konfessionaalse suuna esindajaid; köster-kooliõpetaja p. Lõpetas 1905 Tallinna Nikolai Gümni-i ja 1913 TÜ usutsk-a; teol-dr (1924, TÜ) dr-vk „Eesti rahva sündivuse vähenemise põhjused ja teed selle nähtuse kõrvaldamiseks“. Oli 1905–06 Hageris katseõpetaja ja 1914–20 Kaarma pastor, ühtlasi 1914–19 Kuressaare koguduse ülemõpetaja, 1918–20 Kärla koguduse vikaar ja 1919–20 Saaremaa praost, 1922–34 TÜ koguduse ülemõpetaja. 1920–21 TÜ süstemaatilise teol dots, 1921–26 prof. kt, 1926–34 prof ja usutsk-a dekaan. 1923–31 EELK Konsistooriumi assessor ja ajalehe „Eesti Kirik“ toim, 1931–34 Akad Usuteadlaste Seltsi esimees, 1933–34 „Usuteaduslise Ajakirja“ peatoim ning 1934–39 EELK piiskop. 1924–25 haridusminister, I, V ja VI riigikogu liige, 1937 Rahvuskogu II koja liige ja 1938–39 Riiginõukogu liige. Teostas 1934–35 kirikureformi. Uppsala Ük-i audoktor. Eesti okupeerimise järel 1940 vahistati, lasti maha Kirovi vanglas.

T: Sinu riik tulgu. Jutluste kogu. 1921; Sotsialism ja ristiusk. 1921; Eesti rahva sündivuse vähenemise põhjused ja teed selle nähtuse kõrvaldamiseks. Sotsiaal-eetiline käsitus. 1924; Eesti Evangeeliumi Luteri usu vaba rahvakirik vabas Eestis. Trt, 1926;

Vastuseks õp. Th. Tallmeistrile „Konsistoorium ja protestantline liikumine“ ilmumise puhul. Trt, 1927; Eesti evangeelse kiriku pale. Valga, 1939.

B: EBL, 410; EBL TK, 264; EE VI, 1349; EE 7, 670; EE 14, 399; Hugo Bernhard Rahamägi, Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku Piiskop. 50. a. sünnipäevaks. // Eesti Kirik. Tln, 1936 (juubelikogumik).

L. Raid

RAHI-TAMM (a-ni 1987 **Petrova**, 1987–2004 **Rahi**), **Aigi** (3. VIII 1965, Võru), ajaloolane. Lõpetas 1983 Võru 1. Kk-i ja 1990 TÜ; *M.A.* (ajal, 1996, TÜ), vk „1949. a. märtsiküüditamine Tartu linnas ja maakonnas“, *Ph.D.* (ajalugu, 2004, TÜ), vk „Teise maailmasõja järgsed massirepressioonid Eestis: allikad ja uurimisseis“ Trt, 2004. Oli 1990–91 TÜ ajaloo ja rahvastikuteaduse labori teadur, 1991–93 labori juh, a-st 1993–2004 ajaloo osk-a arhiivinduse õt-i teadur, 2005– v-teadur. 1991–2000 ajakirja „Kleio“ (hiljem „Ajaloolise Ajakirja“) abitoimetaja, 1998–2004 Okupatsioonide Repressiivpoliitika Uurimise Rkl Komisjoni liige. – Uurimisvaldkond: 1940.–50. aastate repressioonipoliitika Eestis ja sellega seonduvad probleemid.

T: 1949. aasta märtsiküüditamine Tartu linnas ja maakonnas. Trt, 1998; Eesti sõdurite kirjad Esimesest maailmasõjast. I, II (kaasautor). // AA (1998) 2, (2000) 3; Operatsioon *Priboi* — välksõda Baltikumi rahvaste vastu. // Küüditamine Eestist Venemaale. Märtsiküüditamine 1949. I osa, rmt 4. Eesti Represseeritute Registri Büroo. Tln, 2003; On the Current State of Research into Repression in Estonia. // Yb. of the Occupation Museum of Latvia 2002, Power Unleashed. Riga, 2003; One Among a Thousand: The Story of a Deportee's Destiny in the Eyes of an Historian. // She Who Remembers, Survives. Interpreting Estonian Women's Post-Soviet Life Stories. Trt, 2004; Küüditamised Eestis. // Eestlaste küüditamine – mineviku varjud tänases päevas. Artiklid ja elulood. Trt, 2004; Deportationen und Verfolgung in Estland 1940–1953. // Estland 1939 bis 1953. Vom Hitler-Stalin Pakt zu Stalins Tod. Hamburg, 2005; Inimkaotused. // Valge Raamat Eesti rahva kaotustest okupatsioonide läbi 1940–1991. Okupatsioonide Repressiivpoliitika Uurimise Rkl Komisjon. Tln, 2005 (sama ingl k-s. Tln, 2005).

RAHI, Märt (6. V. 1941, Tartu), bioloog-biofüüsik; metsaametniku p. Lõpetas 1959 Tallinna 20. Kk-i ja 1965 TRÜ biol-osk-a; biol-knd (1975, TÜ), vk. "Исследование водно-физических параметров в связи с фотосинтезом и транспирацией". Tõotanud AAI-s ja FAI-s (1964–87) laborandina, asp-na, teadurina; ZBI-s (1987–2004) ins-na, v-teadurina, teadussek-na. A-st 2005 EPMÜ Põllum- ja Keskkonnainst-i teadussek. – Tõid taimeanat ja veerežiimi seostest, elektonmikroskoopia rakendustest mükoloogias ja entomoloogias. Toimetas ZBI ajaloo ülevaate- ja armt-id 1995–2002.

T: Аппаратура для исследования компонентов водного потенциала листьев. // Физиол растений 20 (1973) 1; Phasmid like structures in Anguinidae (Nematoda, Tylenchida) (kaasautor). // Fundam. Appl. Nematol., 91 (1996) 2; Leaf anatomical characteristics associated with shoot hydraulic conductance, stomatal conductance and stomatal sensitivity to changes of leaf water status in temperate deciduous trees (kaasautor). // Austral. J. Plant Physiol. (2001) 28; Antennal sensilla of the ground beetle *Platynus dorsalis* (Pontoppidan, 1763) (Coleoptera, Carabidae) (kaasautor). // Microsc Res. and Tech. (2001) 55; Preparation of smooth siloxane surfaces for AFM visualization of immobilized biomolecules (kaasautor). // Surface Sci. (2003), 532.

B: ZBI 1947–1997, 68.

RAHNO, Paul (25. XII 1901, Tallinn – 3. VII 1980, Tallinn), mikrobioloog; ehitustöölise p. Lõpetas kk-i eksternina ja 1951 kaugõppes Leningradi Ük-i; biol-knd (1954, Leningradi Ük), biol-dr (1966, Eesti TA), vk „Сезонная количественная динамика почвенных бактерий и факторы, обуславливающие ее“. 1945–47 TA Põllum Inst-i dir, 1947–50 sama inst-i Kuusiku filiaali juh, 1950–51 n-teadur, 1951–54 TA Taimekasv Inst-i n-teadur (1951–52 dir kt), 1954–61 EMMI mikrobiol osk juh, 1961–70 EBI mikrobiol sektori juh, 1970–80 samas v-teadur-konsultant. – Uurimisvaldkond: mulla mikrobiol, mulla mikroorganismide aastaringne arengudünaamika ja seda põhjustavad tegurid, mikroorganismide arengu seaduspärasuste selgitamine madala mullatemperatuuri tingimustes ning nende tähtsus mulla lämmastakusisalduses ja viljakuses. U. 100 teadustr ning kodu-uurimuslikke kirjutisi Nõmme ja Harku kohta. ENSV tnl teadlane (1979), ENSV rkl preemia (1972).

T: Сезонная количественная динамика почвенных бактерий и факторы, обуславливающее ее. Tln, 1964; Динамика численности почвенных микроорганизмов и соединений азота в почве (kaasautor). Tln, 1971; Количественная динамика почвенных водорослей (kaasautor H. Riis). Tln, 1975; Seasonal dynamics of the number of soil microorganismus (kaasautorid M. Aksel, H. Riis). // *Pedobiologia* (1978), 18.

B: EE 14, 399; *Agraart* (1991) 4, 435-436.

RAHNU (al 2005 **Olsen**), **Marje** (7. I 1971, Viljandi), maakorraldusins. Lõpetas 1989 Viljandi 1. Kk-i ja 1993 EPMÜ; mag (maakorralduse erialal) (2001, EPMÜ), vk „Valla maainfosüsteemi loomise alused”; mag (*land management*) (2003, Stockholmi Kuninglik Tehnikaük), vk „Land Reforms during 17th and 20th Century in Estonia”. Oli 1993–95 EMÜ maakorralduse õt-i magistrant, 1994–2000, 2004–2005 maamõõduinst-i asst. – Uurimisvaldkonnad: maakorraldus, katastrimõõdistamine ja topograafiline joonestamine, maainfosüsteemid.

T: Maainfosüsteem omavalitsuses: miks ja milleks? // *Geodeet* (1995) 8, (1996) 10; Kuidas alustada valla maainfosüsteemi loomist (kaasautor N. Liba)? // *Geodeet* (1998) 17;

Geoinfo ja geoinfosüsteemid (kaasautor S. Maasikamäe). // *Geodeet* (1999) 19; Plaanide skaneerimisest ja skaneeritud plaanide täpsuse hindamisest (kaasautorid N. Liba, S. Maasikamäe). // *Geodeet* (1999) 20; Infotehnoloogia kasutamisest omavalitsuste maakorraldustöodes (kaasautor S. Maasikamäe). // *Geodeet* (2001) 23.

B: EMPÜ BL, 127.

RAHU, Mati (30. I 1942, Varbla v, Pärnumaa), meditsiinigeograaf ja epidemioloog; õmbleja ja meremehe, hilisema maalri p. Lõpetas 1960 Tallinna 2. Kk-i ja 1968 medigeograafina TÜ biol-geogr-tsk; biol-knd onkoloogia erialal (1976, NSVL MA Eksper ja Kliinilise Onkoloogia Inst), vk ”Распространение злокачественных опухолей желудка, легких и кожи в Эстонии (статистика и нозогеография)”. Olnud a-st 1968 EKMI-s n-teadur, v-teadur ja j-teadur, 1991– (2003– Tervise Arengu Inst-s) epidemioloogia ja biostat osk-a juh, ühtlasi 1991–1993 TÜ külalislektor, 1993–1998 prof

ja 1998– külalisprof. Lühiajaliselt täiendanud end USA ük-des ja inst-des (1979, 1983, 1993). Eesti Vähiregistri rajajaid. Osalenud Siberi- ja Kaug-Ida Geogr Inst-i medigeograafia eksped-des 1973 Angara-Jenissei piirkonda ja 1978 Taga-Baikalimaale. – Uurimisvaldkonnad: moodne epidemioloogia, nosogeograafia, haiguste registreerimine ja epidemioloogia, vähistatistika ja epidemioloogia terminoloogia. Loengukursused moodsast epidemioloogiast, epidemiol uuringu metoodikast ja uurimistulemuste kirjastamisest (TÜ). Tõlkinud ingl k-st, sh A. Ahlbomi ja S. Norelli õpiku "Sissejuhatus moodsasse epidemioloogiasse" (Tln, 1993). EV teaduspreemia 1997 (koll-i juht) ja 2007. Eesti Punase Risti II kl teenetemärk 2006. U 170 teadustr-t ning 60 aimeart-t.

T: Атлас заболеваемости злокачественными новообразованиями населения отдельных стран-членов СЭВ (kaastoim). M, 1983; Vähk – põhjused, levik, profülaktika (kaasautor). Tln, 1989; Cancer in Estonia 1968–1992: incidence, mortality, prevalence, survival (kaasautor). Tln, 1996; Eesti suremusatlas – Atlas of mortality in Estonia (kaasautor). Tln, 1997; Eesti vähihaigestumuse atlas – Atlas of cancer incidence in Estonia (kaasautor). Tln, 1997; Cancer incidence and thyroid disease among Estonian Chernobyl clean-up workers (kaastoim). Helsinki, 1998 (STUK Publ. A158); Cancer registration techniques in the New Independent States of the former Soviet Union (kaasautor). Lyon, 1998 (IARC Tech. Rep. 35); Cancer atlas of Northern Europe (kaasautor). Helsinki, 2001 (Cancer Society of Finland Publ. 62); Haiguste ja nende mõjurite esinemine Eesti rahvastikus. // EV Teaduspreemiad 2007. Tln, 2007.

B: EKMI BL, 33; APUT, 28–29; EE 14, 400; Kes on kes? Eesti 2000, 159; EV Teaduspreemiad 2007, 82.

RAHULA, Maido (20. V 1936, Alliku v, Järvamaa), matemaatik; talupidaja p. Pere kүүditati 1949 Eestist. Lõpetas 1954 Krasnojarski krai Krasnoturinski kk-i, 1959 Tomski Ük-i ja 1963 TÜ asp-i; füüs-mat-knd (1964, TÜ), vk „К дифференциальной геометрии высшего порядка”, füüs-mat-dr (1989, Thbilisi Ük), dr-vk „Инфинитезимальная связность в расслоении и дифференциальные инварианты отображений”. Oli 1962–63 TÜ algebra ja geom kat-i asst, 1963–65 v-õpetaja, 1965–71 ja 1989–90 dots, 1990–92 prof. Oli 1967–71 mitme Alžeeria ük-i õppejõud, 1972–89 Odessa Toiduainete Tööstuse Tehnoloogia Inst-i kõrgema mat kat-i juh ja dots, 1992–2002 TÜ puhta mat inst-i prof,

2002– emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: diferentsiaalgeom ja rakendused (kujutuse invariandid ja singulaarsused, rakendused diferentsiaalvõrrandite teoorias). EV teaduspreemia (1994). Eesti Matemaatika Seltsi, Ameerika Matemaatika Seltsi liige ning *Euroscience*'i liige. Üle 60 teadustr-e.

T: L'etude geometrique des singularites a l'aide des equations differentielles. // Rendiconti del Seminario Matematico di Messina, Ser II, 1 (1991); New Problems in Differential Geometry, WSP,1993; Le repere canonique de l'espace homogene. // Geometry and Topology of Submanifolds, VII, WSP, 1995; Le repere canonique de l'espace homogene. // Geometry and Topology of Submanifolds, VII, WSP, 1995; Exponential Law in the Lie-Cartan Calculus, Rendiconti del Seminario Matematico di Messina, Atti del Congresso Internazionale in onore di Pasquale Calapso, 1998; Differential Geometry of 20th Century and Geometric Research in Tartu (kaasautor V.Abramov). // Ülo Lumiste – mathematician, Trt, 1999; Loi exponentielle dans le fibre' des jets, symetries des equations differentielles et repere mobile de Cartan. // Balkan J. of Geometry and its Applications, 5 (2000) 1; Interaction of flows on quadrics (kaasautor D. Tseluiko). // Lith. Math. J.,42 (2002) 2.

B: EE 7, 672; EE 14, 400; TÜ BL I, 385; TÜ BL II, 141.

RAHUMAA, Eimar (20. VIII, Põide v, Saaremaa), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1966 Orissaare Kk-i, 1971 TÜ õigustsk-a; õigustead kn (1980, Moskva Riigi ja Õiguse Inst), vk „Функция консула в области гражданского и военного мореплавания”. Täiendas end 1983–84 Rooma Ük-s. Oli 1970–73 ELKNÜ KK lektor, 1973 Kuusalu kolhoosi jurist, 1974–75 bülletääni „Nõuk Õigus” v-toim, 1974–77 TÜ asp, 1975–81 TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i v-õpetaja, 1982–87 dots, 1985–87 õigustsk-a dekaan, 1987–91 NSVL Välismin-i Stockholmi saatkonna asekonsul, 1991–92 EV valitsuse nõunik. Töötanud Rootsis firmade konsultandina. – Uurimisvaldkond: rahvusvaheline õigus ja õigusteaduse ajalugu. Üle 20 teadustr-e, arvukalt aimermid.

T: Ühiskond ja põhiseadus. Tln, 1979; Välispanoraam 1981 (koost. E. Rahumaa, R. Rammus). Tln, 1982; ÜRO vastuolude maailmas (kaasautor A. Uustal). Tln, 1983; Фридрих Фромхольд (Федор Федорович) Мартенс и юристы Тартуского университета (kaasautor P. Järvelaid). // TÜ ajaloo küsimusi XVI (1985); Über den

Unterricht des internationalen Rechtes an der Tartuer Universität in der II Hälfte des 19. Jahrhunderts und am Anfang des 20. Jahrhunderts (kaasautor P. Järvelaid). // TÕ ajaloo küsimusi XIX (1987); Консульские уставы СССР и урегулирование функции, связанных с содействием развитию гражданского и военного мореплавания. // TÕ Toim 802 (1988).

B: EE 14, 400; TÕ BL I, 442.

RAHUMAA (a-ni 1971 **Pärn**), **Imbi** (29. V 1947, Tallinn), arstiteadlane, kardioloog. Lõpetas 1965 Põltsamaa Kk-i ja 1971 TÕ arstitsk-a; med-knd (1985, TÕ), vk „Комплексная оценка состояния гемодинамики у больных ишемической болезнью сердца после операции аортокоронарного шунтирования”. Oli 1971–75 Tallinna Lasnamäe Polikliiniku neuroloog, 1976–80 Tartu Kliinilise Haigla kardioloog, 1981–84 TÕ ÜMPI kardioloogia labori v-laborant, 1984–86 n-teadur, 1986–87 v-teadur, 1987 lahkus koos abikaasaga Rootsi, kus töötab perearstina.

T: Tsentraalse hemodünaamika muutused südame isheemiatõbe põdevatel haigetel pärast müokardi otsest revaskulariseerimist. // NET (1983) 4; Оценка состояния гемодинамик у больных ишемической болезнью сердца после аортокоронарного шунтирования в зависимости от показателей во время операции (kaasautor). // Кардиология (1987) 9; Состояние центральной гемодинамики у больных ишемической болзнью сердца после аортокоронарного шунтирования (kaasautor T.-A. Sulling). // Клин. мед. (1987) 1.

B: TÕ BL II, 141.

RAICUS, Johannes (? Böömimaa – 25. XII 1631, Tartu), arstiteadlane, sakslane. Õppis Wittenbergis. Töötas Köningsbergi ja Uppsala Ük-s (olnud viimases ka med-prof). 1630–31 Tartu Gümni-i esimene rektor ja med-prof. Määrati 1631 tulevase TÕ esimeseks meditsiiniprof-ks. Oli Paracelsuse õpetuse pooldaja. Juhendas Petrus Turdinuse disputatsiooni, milles käsitleti Tartu ümbruse pinnast ja vett, looduslikke happeid ja rahvamed-s kasutusel olnud kevadist kasemahla.

T: Tractatus medico-chymicus de podagra. Frankfurt, 1621; De phtisi. Upsala, 1628; De natura terrae et aquae circa Dorpatum. Riga, 1631.

B: Die Aerzte Lieflands, 324–325; TÜ ajalugu I, 40, 60–61, 183, 230; 1000 tartlast, 344.

K. Kalling

RAID (a-ni 1936 **Janson**), **Aleksander** (2. I 1913 / 20. XII 1912, Gattšina, Peterburi kub – 13. VIII 1983, Tartu), tõlkija ja keeleteadlane, Tõnu R-i isa; rätsepa p. Lõpetas 1932 Tallinna G. Adolphi Gümni-i ja 1940 TÜ vene ja lääneslaavi filoloogina; *mag. phil.* (1943, TÜ, ü.a.1946 filol-knd), vk „Poola ilukirjandus eestikeelses tõlkes”. Täiendas end stipendiaadina 1936 ja 1938 Varssavis ja Krakovis. Oli 1940–41 ja 1944 TÜ slaavi ja balti filoloogia kat-i v-õpetaja, 1941 Saksa sõjaväes kirjutaja, 1942–44 TÜ rmtk-s bibliograaf, 1944–49 Tartu Rkl. Kunstiinst-s vene k-e kat-i õpetaja (1947–49 juh), 1950–52 Elva Kk õpetaja, 1952–58 mitmetes Tartu koolides õpetaja, seejärel vabakutseline tõlkija, TÜ mittekoosseisuline õppejõud ning Eesti TA FAI-s ja TÜ-s ins kuni 1974. – Uurinud poola kultuuri. Tõlkinud eesti keelde peamiselt poola kirj-t (A. Mickiewicz, T. Parnicki, S. Piasecki), samuti vene (F. Dostojevski), tšehhi, slovaki, serbohorvaadi ja sloveeni k-st, kirjutanud kirj-skäsitlusi, osalenud mitme tõlkevalimiku ja sõnarmt koostamises. Tema koost poola-eesti sõnarmt jäi käsikirja.

T: Chopin. Trt, 1939; Tšehhi-eesti sõnaraamat (kaasautor S. Smirnov). Tln, 1966.

B: AAUT III, 216; EE 14, 400; TÜ BL II, 141; EKirBL, 435–436.

RAID, Hubert (18. I 1932, Rakvere), loomaarstiteadlane; teenistuja p, Raivo R-i isa. Lõpetas 1951 Tartu 1. Kk-i, 1956 EPA ja ELVI asp-i; vet-knd (1964, EPA), vk "Diagnostiliste meetodite täiustamine ja piima füüsikalise-keemiliste omaduste uurimine lüpsilehmade latentse streptokokilise udarapõletiku korral Eesti NSV tingimustes". Oli ELVI vet-osk n-teadur 1962–69, teadusinfo-osk-s 1969–72 ja selle sektori juh 1972–84, ELVI vet-osk mastiitide uurimise labori juh 1984–87 ja 1987–94, EPMÜ vet uurimise keskuse mastiitide uurimise labori juh. 1994–96. – Uurimisvaldkond: vet-mikrobiol, mastiidid.

T: Latentse udarapõletiku diagnoosimisest piima elektrijuhtivuse mõõtmise abil. // ELVI tead tööde kogumik 13 (1967); Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituut. Tln, 1969 (ka vene k); Основные итоги по изучению маститов в

ЭстНИИЖВ. // Теор. и практ. вопр. ветеринарии 1: Незаразные болезни. Трт, 1988; Comparative Evaluation of Built-in and Portable Measuring Instruments for Detection of Mastitis. // Veterinaaria '93. Trt, 1993; Mastiiti tekitavatest mikroobidest ja nende ravim tundlikkusest (kaasautor). // Veterinaarmeditsiin '95. Trt, 1995.

B: ELVI BL 47, 115, 127; EPMÜ BL 175; SP (1964) 16, 755; ELR (1994) 1, 45.

RAID (a-ni 1937 **Tšupilin**), **Jaroslav** (24. V 1919, Tallinn – 1. XI 1985, Tartu), ajaloolane; venelane, teenistuja p. Lõpetas 1937 Tallinna Vene Ühisgümni-i, õppis 1937–41 TÜ põllum-tsk-s, lõpetas 1954 NLKP KK Kõrgema Parteikooli Moskvast; ajalooknd (1963, TÜ), vk „Немецкая оккупация Эстонии в 1918 году”. Oli 1940–41 komsomolitööl. 1941–44 teenis Nõuk armees, 1944 võttis osa lahingutest Eestis. Töötas 1945–48 ENSV Välismin-s, 1948–49 EKP Tallinna Keskraj-i osk-a juh, 1952–53 EKP Pärnu Obl-komitees, 1953–55 EKP KK-s, 1955–61 EKP Tartu Linnakomitee 1. sekr. Oli 1961–62 TÜ NLKP ajaloo kat-i v-õpetaja, 1962–72 TÜ NSVL ajaloo kat-i v-õpetaja ja 1972–84 dots. Lugenud NSVL ajaloo sotsialismi perioodi üldkursust, erikursusi Suurest Isamaasõjast, Saksa-Eesti suhetest, baltisakslastest. – Uurinud Saksa okupatsioone 1918 ja 1941–44, II maailmasõja sündmusi Eestis, baltisakslaste tegevust EV-s. Oli EKP KK liige, ENSV Ülemnõukogu saadik 1959–63. Punatähe orden 1943. Ligi 20 teadustr-t, sh 2 rmt-t, osalenud õpikute koostamises, arvukalt aimeart-id.

T: Okupatsiooni ikkes. 1918. a Saksa okupatsioon Eestis. Tln, 1964; Прибалтийские немцы накануне и в период переселения из Эстонии (1934–1941). // TÜ Toim 290, Eesti NSV ajaloo küsimusi VII, Trt, 1974; Оборона Советской Эстонии в 1941 г. в освещении буржуазной историографии. // TÜ Toim 340, Eesti NSV ajaloo küsimusi VIII, Trt, 1974; Планы гитлеровской Германии в отношении Эстонии и эстонского народа. // TÜ Toim 399, Eesti NSV ajaloo küsimusi IX, Trt, 1977; Прибалтийские немцы в буржуазной Эстонии (1920–1940). Tln, 1978; Eesti Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas. // Eesti NSV ajalugu. Kõrgkoolide õpik. II osa. Tln, 1980.

B: AAUT, III, 291; TÜ BL I, 44; II, 141; Jaroslav Raid *In memoriam*. Edasi (1985), 3. XI.

K. Siilivask

RAID, Lembit (30. VI 1931, Uue-Võidu v, Viljandimaa), ajaloolane ja arhivaar; talupidaja p, Tiit R-i isa. Lõpetas 1950 Viljandi 2. Kk-i ning 1955 TÜ ajaloo-keeletsk-a ajaloo osk-a, kus õppis teise erialana etnograafiat; ajalooknd (1968), vk „EKP klerikalismivastane võitlus ja ateistlik kasvatustöö rahvahulkades (1920–1968), ajaloodr (1978, PAI), vk „Распространение марксистского атеизма и политика коммунистов в отношении религии и церкви в Эстонии”. Oli 1955–60 Nõo Kk õpetaja ja Elva Kk dir, seejärel 1961–62 parteisekr Elvas ja 1963–65 TÜ-s, 1965–70 TÜ NLKP ajaloo kat-i v-õpetaja, 1971–79 dots, 1980–88 prof, 1988–90 sotsialismi ajaloo kat-i prof, 1990–91 sotsioloogia kat-i prof, 1991–95 filosoofiatsk-a ajaloo osk v-teadur-prof. 1993–95 Eesti Ajalooarhiivis arhivaar. 1971 ja 1977 täiendas end LÜ-s, on juhendanud asp-te jt teaduskraadi taotlejaid. – Varasem uurimustöö käsitles kiriku, religiooni ja ateismi arengut Eestis 20. sajandil, hilisem – a-il 1940–52 aset leidnud stalinistlikku repressioonipol-t, mille keskmes olid EK(b)P KK 1950. a märtsipleenumi otsused ja nende realiseerimist valgustavad ning TÜ lähiajalugu käsitlevad publikatsioonid. Samuti ilmusid uurimused teaduse ajaloost, arhiivindusest ja kirikuloost, sh TÜ usutsk-a arengust. On koost selle tsk-a õppejõudude biograafiad a-ist 1632–1940, tutvustanud publikatsioonides ja konv-ettekannetes Eesti Ajalooarhiivis säilinud kirikuarhiive ajaloo allikatena. Toim TÜ teadustööde kogumikke, sh leksikoloogilisi. Üle 80 teadustr-e ja 150 õppemet- või aimetr-e.

T: Vabamõtlejate ringidest massilise ateismini. Tln, 1978; Kas peremees või käsualune. Parteiarhiivi materjalidest. // Kleio 5/6 (1992); 8 (1994); 12 (1995); Vaevatee. Tartu Ülikool kommunistlikus parteipoliitikas aastail 1940–1965. Tartu, 1995; Tartu Ülikooli usuteaduskond 1932–1940. Trt, 1995; ETBL I ja II (teoloogide elulood).

B: TÜ BL I, 466; TÜ BL II, 141–142.

RAID, Liilia (26. XI 1934, Väätša v, Järvamaa), metsateadlane; talupidaja t. Lõpetas 1952 Türi 1. Kk-i, 1958 EPA ja 1965 Eesti TA asp-i; biol-knd (1969, Eesti TA), vk „Edaafilised tingimused pohla ja mustika kasvukohatüübis”. Oli 1958–59 Otepää metskonna metsakultuuride meister, 1959–63 Eesti TA ZBi v-ins, 1965–68 EPA maaviljeluse kat-i v-teadur, 1968–69 Metsanduse TU Laboratooriumi v-ins ja n-teadur, 1969–72 Eesti Metsainst-i n-teadur, 1972–82 v-teadur ja 1982–96 teadussekr. –

Uurimisvaldkond: metsaparandus, metsamuldade väetistarve, metsamullateadus. U 95 teadustr-t.

T: Mullaniiskuse seosest meteoroloogiliste tingimuste ja põhjaveetasemega mõnedes metsakasvukohatüüpides. // TA Toim XVIII. Biol 3 (1968); Muldade hüdrooloogilistest omadustest pohla ja mustika kasvukohatüübis. // Metsanduslikud uurimused X. Tln, 1973; Männiseemikute kasvu ja okaste keemilise koostise vahelistest seostest. // Metsanduslikud uurimused XVII. Tln, 1982; Почвообразовательный процесс на разровненных сланцевых отвалах Эстонской ССР. // Выветривание и почвообразовательные процессы на отвалах техногенных ландшафтов. Сб. докладов. Том I. Комин, 1989; Tasandatud põlevkivikarjäärade rekultiveerimise mõningaid tulemusi. // Metsanduslikud uurimused XXV. Metsamaj. päevaprobleeme. Trt, 1992.

B: ZBI 1947–1997. Trt, 1997, 69; EPA Metsandustsk 1951–1958, 45–46.

RAID (a-ni 1935 **Nepomnjaštši**, 1935–38 **Neeme**), **Niina** (25. I 1917, Tallinn – 26. XI 2001, Tartu), kunstiajaloolane; sõjaväelase t, Tõnu R-i ema. Lõpetas 1934 Tallinna Tütarlaste Kommertsgümni-i, õppis TÜ filosoofiatsk-s 1934–37 ja 1941–43, lõpetas TÜ kunstiajaloolasena 1948; M.A. (kunstiajalugu, 1995, TÜ), vk „Tartu tänavad ja ehitised 16.–19. sajandil”. Töötas 1937–38 Tallinna Linnaval-e statistikabüroos, 1938–40 Tartu Linnaval-e ametnik, 1944–48 TÜ kunstiajaloo kat-i asst, 1949–54 soome-ugri keelte kat v-laborant, 1954–59 TÜ Klassikalise Muinasteaduse Muuseumi v-laborant, 1959–62 Tartu KM teadusdir, 1962–63 Tallinnas Fr. R. Kreutzwaldi nim Raamatukogu kunstiosk-s, 1969 TÜ üldajaloo kat v-laborant, 1969–84 Kultuurimälestiste Rkl Projekteerimise Inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: arh-i ajalugu, peamiselt Tartu linna ja selle ehitiste arh-ne areng 18.–19. saj, ehitismälestised, tänavad, põlengud, ük-i ajalugu. Artikleid Tartu kunstisündmuste ja Tartu ümbruse mõisaarh-i ning Tartu ja Tallinna kunstnike loomingu kohta.

T: Tartu vanemaid ehitisi. Tln, 1981; Tartu linn *Academia Gustaviana* ajal. // TÜ ajaloo küsimusi X. Trt, 1981; Tartu ehitusmeistrid 17. sajandi keskpaigast kuni 19. sajandi keskpaigani. Tln, 1987; Tartu Ülikooli peahoone. Trt, 1993.

B: AUT III, 210; EE 14, 400; EKABL, 418.

RAID, Raivo (8. VI 1957, Tartu), bioloog-tsütoloog; Hubert R-i p. Lõpetas 1975 Tartu 5. Kk-i ja 1980 TÜ; biol-knd (1989, TÜ), vk „Реорганизация клеток RS12 во время начального этапа дифференцировки под влиянием фактора роста нервов”. Täiendas end 1995 New Jersey Med ja Stomatol Ük-s ja 1996 Göttingeni Ük-s. 1980–81 TÜ eksper-füüsika kat-s, 1981–88 gen ja tsütoloogia kat-i ins ja v-ins, 1988–90 elutegevuse normaalse regulatsiooni labori teadur ja v-teadur, 1991–93 TÜ MRI-s v-teadur ja v-õpetaja, 1994– zool ja hüdrobiol inst dots. – Uurimisvaldkond: arengubioloogia, elektronmikroskoopia, histol, loomade embrüo- ja histogenees, rakkude diferentseerimine *in vivo* ja *in vitro*, rakkude ultrastruktuurid.

T: Dorsoventral compartmentalization of mesoderm in heart-forming area of chick embryo (kaasautor). // *Anat Embryol* 201 (2000); In situ hybridisation of chick embryos with p53-specific probe and their immunostaining with anti-p53 antibodies (kaasautor). // *Anat Embryol* 204 (2001); Transparent and conductive Sb-doped tin oxide SPM tips prepared by sol-gel (kaasautor). // *Materials Sci. & Eng. C* 19 (2002); Cell transduction pathways of transportan (kaasautor). // *Bioconj Chem*, 16 (2005) 6.

B: EE 14, 401; TÜ BL II, 142.

RAID, Tiit (28. V 1954, Tartu), zooloog (ihtüoloog); Lembit R-i p. Lõpetas 1972 Tartu 5. Kk-i ja 1977 TÜ; biol-knd (1986, TÜ), vk „Рäime varaste arengujärkude ökoloogia Läänemere kirdeosas”, *Ph.D.* (1998, Helsingi Ük), vk ”Herring in the North-Eastern Baltic Sea in the 1970–1990s: Ecology, Stock Structure and Fishery”. Täiendas end 1991–92 Edinburghi ja Aberdeeni ning 1994 Aberdeeni Ük-s. 1977–85 Läänemere Kalamaj TUI Tallinna osk n-teadur ja 1986–91 sektori juh, 1985–86 Eesti TA Termofüüsika ja Elektrofüüsika Inst-i Läänemere osk n-teadur, 1991–92 Eesti Kalandusinst-i laborijuh, 1992–2000 Eesti Mereinst-i töenduslike varude sektori juh, 2001– Eesti Mereinst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: räime ökol uuringud Läänemere kirdeosas: räimepopulatsioonide täiendi kujunemise mehhanismid; räime populatsiooniline struktuur; populatsioonide dünaamika seaduspärasused; räimevarude hindamine ja prognoos. Rahvusv Mereuurimisnõukogu (ICES) mitme komitee ja

töörühma liige ja esimees, UNEP/GIWA Läänemere Testrühma liige (2000). U 70 teadustr-t.

T: The effect of hydrological conditions on the state of herring stocks on the Baltic Sea. // Sensitivity to change: Black Sea, Baltic Sea and North Sea. NATO ASI Ser. (1997) 21; Fishery and biology of herring (*Clupea harengus* L.) in the Gulf of Finland: a review (kaasautorid R. Parmanne, A. Popov). // Boreal Environmental Res, (1997) 2; Baltic herring fisheries management in Estonia: a biological, technical and socioeconomic approach (kaasautor A. Järvik). // Herring: Expectations for a new millennium. Univ. of Alaska Sea Grant, AK-SG-01-04, Fairbanks, 2001; Impact of the environmental changes in the North-Eastern Baltic on Estonian fishery in the 1990s (kaasautor A. Järvik). // ICES Marine Sci. Symp. (2003) 219; The assessment and management of local herring stocks in the Baltic (kaasautorid E. Ojaveer, Ü. Suursaar). // Management of Shared Fish Stocks. Oxford, 2003; Long-term changes in herring growth in the Gulf of Finland (kaasautor). // Can. J. Aquatic. Sci. (2004) 61; Do commercial fishery CPUE reflect stock dynamics? A case of Baltic herring (*Clupea harengus*) in the 1990–2000s (kaasautor). // Fisheries Assessment and Management in Data-limited Situations. Alaska Sea Grant College Program, University of Alaska Fairbanks, 2004; Towards better understanding of successful management of the Gulf of Riga herring stock (kaasautor O. Kaljuste). // Hydrobiologia (2006) 554.

B: EE 14, 401.

RAID, Tõnu (11. XI 1939, Tartu), kartograaf; Niina ja Aleksander R-i p. Lõpetas 1958 Tartu 1. Kk-i ja 1966 EPA ins-maakorraldajana; geogr-mag (2000, TÜ), vk „Eesti-Läti piiri taastamine”. Täiendas end Toulouse’is Prantsusmaal. 1963–66 „Eesti Põllumajandusprojektis”, 1966–72 „Eesti Maaparandusprojekti” ja 1972–75 Eesti Metsakorralduskeskuse ins, 1975–84 „Eesti Maanteeprojekti” peaspetsialist geodeesia alal, 1984–87 spordiühingu „Jõud” orienteerumistreener, 1987–93 „Kalevi” Kesknõukogu ja Harju „Kalevi” Spordikooli treener, 1993– Eesti Piirivalveameti kartograaf. Juhtis 1994–2000 Eesti-Läti piirikomisjoni Eesti delegatsiooni ja olnud 1995–99 Eesti-Vene piiriläbirääkimiste delegatsiooni liige, 2002 Eesti-Vene piiri asjatundjate komisjoni tegevsekr. Kotkaristi IV kl teenetemärk (2004), Läti Kolme Tähe ordeni

hõbemedal (2002). NL meister ja mitmekordne Eesti meister orienteerumises, meistersportlane (1969), Eesti NSV tnl treener (1986).

T: Kaardiraamat. Tln, 1999; *Tabulae Livoniae*. Liivimaa vanadel kaartidel. Tln, 2002; Eesti teedevõrgu kujunemine. Tln, 2005.

B: EE 14, 401; ESB, 523.

RAID (a-ni 1947 **Talu**), **Vaike** (25. IX 1925, Kunda-Malla v, Virumaa), ajaloolane; talupidaja t. Lõpetas 1945 Tallinna ÕS-i ja 1971 kaugõppes TÜ ajaloo osk-a, töötades samal ajal kooliõpetajana. 1972–75 AI asp, ajalooknd (1984, AI), vk „Политзаключенные буржуазной Эстонии, их борьба и внетюремные связи“. Oli 1968–70 Eesti Rkl Arhiivi (ORKA) n-teadur, 1970–89 ühingu „Teadus“ kirjastusgrupi referent, 1990–93 AI teadur. Siirdus 1994 tööle Pärnu, sealt Rakverre. 1970–85 oli R-i peamiseks uurimisvaldkonnaks EV seadusandlus, kohtupoliitika ja vanglate olukord. Selle tulemusena valmis tal üldnimetatud vk, mis on avaldatud ka rmt-una (1985). – Uurinud NL anneksiooni tagajärgi Eesti majanduses, tõestades, et 1940–41 aset leidnud turumaj struktuuride lõhkumine (natsionaliseerimine) ja tsiviilisikute varade võõrandamine tõid kaasa uute struktuuride ebaefektiivsuse ja aeglase käivitumise. Avaldanud nende probleemide kohta brošüüri (1994). A-st 1994 on olnud R-i uurimisteemaks omavalitsuste tulupoliitika (majandamine) EV-s 1930. a-te teisel poolel, samuti vähemusrahvuste koolide tegevus. Üle 15 teadustr-e, samuti aimeart-id.

T: Töölistevastane seadusandlus kodanlikus Eestis. // Küsimused ja Vastused (1979) 24; Mida on teada MOPR-i ajaloost. // Küsimused ja Vastused (1980) 7; Nende elu oli võitlus. Tln, 1985; Vaike Raid-Talu. Eesti ja anneksioon (majandusalane arutus). Rakvere, 1999.

RAIDAL, Martti (26. II 1968, Paide), füüsik. Lõpetas 1986 Nõo Kk-i ja 1992 TÜ; *Ph.D.* (teoreetiline füüsika, 1995, Helsingi Ük), vk ”Extended electroweak models and their tests in future colliders”. Oli 1992–95 abiteadur Helsingi Ük-s, 1996–97 Valencia Ük-s ja 1998–99 DESY-s Hamburgis, 2000 California ük-s (Riverside), 2001–2002 CERN-is Genfis. A-st 1995 KBFI teadur ja v-teadur. – Uurimisvaldkond: uus füüsika standardmudeli edasiarendustes: leptogenees, neutriino massid, supersümmeetria,

inflatsioon. Eesti CERN-i koostöö koordinaator, Eesti Gridi juhtkomitee liige, Eesti TA inform-komisjoni liige. EV teaduspreemia 2005. Ligi 100 teadustr-t.

T: Verifiable model of neutrino masses from large extra dimensions (kaasautor) // Phys. Rev. Lett. 85: 3769-3772, 2000; Neutrino mass, muon anomalous magnetic moment, and lepton flavor nonconservation (kaasautor) // Phys. Rev. Lett. 87: 011802, 2001; CP asymmetry in $B \rightarrow \Phi K_s$ decays in left-right models and its implications on B_s decays. // Phys. Rev. Lett. 89: 231803, 2002; Towards a complete theory of thermal leptogenesis in the SM and MSSM (kaasautor) // Nucl. Phys. B 685: 89–149, 2004; Patterns of lepton flavor violation motivated by decoupling and sneutrino inflation (kaasautor) // Nucl. Phys. B 690: 279–301, 2004; Relation between the neutrino and quark mixing angles and grand unification. // Phys. Rev. Lett. 93: 161801, 2004; Kvarkide ja leptonite ühendteooriast. // EV teaduspreemiad 2005. Tln, 2005.

B: EUPT; EV teaduspreemiad 2005, 34.

RAIDARU (a-ni 1970 **Lopp**), **Gerda-Johanna** (6. IV 1945, Pihtla v, Saaremaa), keemik; talupidaja t. Lõpetas 1963 Kingissepa (Kuressaare) 1. Kk-i ja 1969 TÜ keemia osk-a; keemiamag (1995, TÜ), vk "Muskariinse atsetüülkoliini retseptori solubiliseerimine erinevate digitoniini preparaatidega ja solubiliseeritud retseptori moolkaalu määramine". Oli 1969–84 TÜ org keemia kat-i ins, 1984–92 org keemia kat-i bioorg labori n-teadur, 1992–94 TÜ keem füüsika inst-i teadur, 1994–2000 keemik, 2000–2001 teadur, 2001–06 org ja bioorg keemia inst-i teadur, a-st 2007 keemia inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: kõrgrõhu vedelikkromatograafia, looduslike ühendite keemia, adeniin- ja adeniin-peptiidkonjugaatide süntees ja analüüs. 27 teadustr-t, 1 autoritunnistus.

T: Synthesis of N-protected erythro-phenylalanylepoxides (kaasautor). // Tetrahedron Asymmetry 6 (1995) 9; Isolation of polysaccharides with antitumour activity from bamboo grass *Sasa kurilensis* (Fr.et Sar.) (kaasautor). // Exper Oncology 19 (1997) 4; [S-35]CTP gamma S autoradiography reveals a wide distribution of G(i/o)-linked ADP receptors in the nervous system: close similarities with the platelet P2Y(ADP) receptor (kaasautor). // J. Neurochemistry 77 (2001) 2; Identification of the ability of highly charged nanomolar inhibitors of protein kinases to cross plasma membranes and carry a

protein into cells (kaasautor). // Bioorg.&Medicinal Chem. Lett. 12 (2002) 16; Synthesis of potential purinoceptor antagonists: application of P1-tBu phosphazene base for alkylation of adenine in solution and on solid phase (kaasautor). // Nucleosides, Nucleotides & Nucleic Acids 25 (2006) 2.

B: TÜ BL II, 142.

RAIDLA (a-ni 1935 **Juhanson**), **Aleksander** (29. IX 1904, Enge v, Pärnumaa – 13. I 1964, Kärde k, Jõgevamaa), põllumajandusteadlane (rohumaakultuur ja veisekasvatus); talupidaja p. Lõpetas 1921 Pärnu Linna Ühisgümni-i ja 1930 TÜ põllum-tsk-a agronoomina. Töötas 1928–32 Asunikkude, Riigirentnikkude ja Talupidajate Põllum-liidus (ARTP) rohumaade eriteadlasena, 1932–36 Eesti Niidu- ja Karjamaade Arendamise Ühingu sekr-eriteadlasena. 1936–38 Põllutöökoja põllum-nõunik, 1938–40 Põllutöömin-i maatulundusnõunik, 1940–41 Põllutöö RKi Põllum-osk dir ja Põllum Mehhaniseerimise Val-e juh kt, 1941–43 Põllutöö Direktooriumi taimekasv eriteadlane ja Statistikal-e plaani- ja uurimisosa-a v-referent, 1943–44 Põllutöö Direktooriumi osk-juh. 1944. a maist augustini oli Saksa okupatsioonivõimude poolt arreteeritud. 1944–50 Rkl Plaanikomitee Loo abimajandi juh ja ELVI teadur, 1950–56 Eesti TA Maaparanduse ja Sookultuuri Inst-i n-teadur ja tootmiskatsete grupijuh, 1956–64 EMMI Tooma Katsebaasi dir ja sookultuuri osk juh. Eesti NSV tnl agronoom (1957). – Uurimisvaldkonnad: rohumaaviljelus (kultuurkooplite saagid, kultuurrohumaade rajamine ja kasutamine), sookultuur, piimakasvatus ja aretus. Ligi 20 teadustr-t.

T: Karjamaade katsete esialgseid tulemusi. // Niit ja Karjamaa III. Tln, 1931; Ettevalmistustöid kultuurkarjamaade rajamisel. Rohumaade kultuuri käsiraamat. Tln, 1934; Agronoomi kutse seisukord ja väljavaated Eestis. // Agronoomia 8 (1937); Sookultuurkarjamaad ja nende osa haljaskonveieris. // 50 aastat sookultuurialast uurimistööd Eestis. Tln, 1960.

B: Aleksander Raidla. // SP (1964) 3, 140; *Toomre, R.*, 72–75.

RAIDLA, Jüri (2. VIII 1957, Koonga v, Pärnumaa), õigusteadlane ja riigitegelane. Lõpetas 1975 Pärnu-Jaagupi Kk-i ja 1980 TÜ õigustsk; õigusteaduse knd (1987, Leningradi Ük), vk „Обязательства, возникающие вследствие причинения вреда механическими транспортными средствами”. 1980–81 TÜ asp, 1982–88 Halinga

kolhoosi aseesimees, 1989 Pärnumaa volikogu esimees, 1990–92 EV justiitsminister, 1991–92 Põhiseaduse Assamblee ekspertkomisjoni juht, 1993 Eesti Pangaliidu tegevdir, 1993–95 õigusbüroo MBA Baltika, 1995 advokaadibüroo Raidla&Partnerid jurist, vandeadvokaadi vanemabi ja vandeadvokaat. 1995–2001 Eesti Advokatuuri juhatuse liige, 1997–99 põhiseaduse ekspertiisikomisjoni liige. 2001–2007 TÜ kuratooriumi esimees. Osalenud omandiseaduse (1990), omandireformi aluste seaduse, maareformi seaduse (1991), välisinvesteeringute seaduse (1991), põhiseaduse (1991–92), pankrotiseaduse (1992), erastamise seaduse (1993), Vabariigi valitsuse seaduse (1995) ja Eesti Haigekassa seaduse (1999–2000) koostamises. Autasustatud Valgetähe II klassi ja Riigivapi II klassi teenetemärgiga. Üle 20 teadustr-e.

T: Entrepreneurial Law. Action Plan for Improving the International Competitiveness of the Corporate Legal Environment (kaasautor). // *Juridica abstract* (2006) 4.

B: EE 14, 401; Kes on kes Eesti poliitikas 1988–1992. Tln, 1992, 51.

RAIDLA, Valle (17. VII 1975, Kehra), geoloog. Lõpetas 1993 Kadrina Kk-i ja 1999 TPÜ geokoloogina; tehnikateaduste mag (rakendusgeoloogia) (2003, TTÜ), vk “Eesti Kambriumi-Vendi põhjavee süsinikusisalduse formeerumine ja dateerimine radiosüsiniku meetodiga”. 1996–99 TTÜ geoloogia inst-i tehnik, 1999–2004 ins, 2005– erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: holotseeni setete ja põhjavee radiosüsiniku dateerimine.

T: Lithology and diagenesis of the poorly consolidated Cambrian siliciclastic sediments in the northern Baltic sedimentary basin (kaasautor). // *Geol. Quarterly* 50 (2007) 4; The Cambrian-Vendian aquifer, Estonia (kaasautor). // *Natural Groundwater Quality* 2008.

RAIDMA, Enno (8. II 1938, Antsla v, Võrumaa – 9. VI 2006, Kohtla-Järve), keemik; töölise p. Lõpetas 1956 Võru 1. Kk-i, 1961 TÜ; 1969–72 TPI asp-i; tehnikaknd (1972, TPI), vk „Исследование возможностей получения, свойств и областей применения эпоксидной смолы на базе смесей алкилрезорцинов”. Oli a-st 1961 Kohtla-Järve Põlevkivi TUI-s, a-st 1994 juhtteadur. – Uurimisvaldkond: põlevkiviõliproduktide, eriti alküülresortsüinide koostise eraldamise ja kasutusvõimaluste uurimine. Ligi 40 teadustr-t, 9 autorit-t.

T: Исследования в области фенольных соединений. Определение состава сланцевых фенолов из подсмольных вод (kaasautor). // TÕ Toim 193 (1966); К изучению условий получения алкилрезорциновой эпоксидной смолы. // Тр. ин-та сланцев 19 (1973); Shale-oil-derived additives for fuel oils (kaasautor). // Oil Shale. 19 (2002) 4.

B: TRÜ keemiaosakond II. Trt, 1978, 41.

J. Kuum

RAIDNA (a-ni 1936 **Müürman**), **Erich** (17. X 1919, Tallinn – aprill 2002), põllumajandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1938 Jäneda Põllunduskki ja 1958 EPA agron-tsk-a; põllum-knd (1972, ELVI), vk „Veisekasvatuse arendamise küsimusi Põhja-Eesti tingimustes Harju rajooni materjalide alusel”. Osales 1941–45 Eesti Laskurkorpuses II maailmasõjas. Oli 1945–47 Võrumaa TK Maaosk peaaegronoom, 1950–52 Põllum-min-i Val-e juh, 1952 Tartu oblasti Põllum-val-e juh, 1953–55 Põllum-min-i Peaval-e juh, 1955 Kose rajooni TK esimees, 1955–58 põllum-ministri aset, 1958–62 Põllum-min-i sovhooside peaval-e juh, 1962–73 Harju rajooni Kolhoosi- ja Sovhoositootmisval-e juh, 1973–89 EMMI katsemajandite ja seemnekasv osk sektori juh ja v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kevadise ja sügise maaharimise, väetamise ja külvi kvaliteet, nende mõju teravilja-, kartuli- ja põldheinasaagile, kultuurrohumaa seisundi hindamine. 37 teadustr-t.

T: Kevadtööde kvaliteedi hindamise juhend (koostaja). Saku, 1980; Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi teadlaste soovitusel tootmisele (koostaja). Tln, 1985, 21987.

B: SP (1969) 21, 1000.

RAIDNA (a-ni 1936 **Reinbaum**), **Valter** (15. III 1913, Tallinn – 10. XII 1993, Tallinn), ehitusins ja tehnikateadlane. Lõpetas 1931 Tallinna Poeglaste Realgümni, 1941 TTÜ tööstus- ja tsiviilehituse erialal ning 1955 Ehituse TUI asp-i; tehnikaknd (1955, TPI), vk „Исследование вопроса о применении силикатных и пеносиликатных изделий в малоэтажном строительстве Эстонской ССР”. Oli 1938–41 TTÜ ajutine abijõud ning tugevus- ja tehn mehaanika labori n-asst, 1942–44 Sverdlovskis Uraali Industriaalinst-s

ehitusins, 1949–52 „Eesti Projekti“ peains, 1955–57 ENSV Ehituskomitee esimehe aset, 1957–61 ENSV Rahvamaj Nõukogu ehitusval-e juh aset, 1961–63 Ehituse TUI ehituskonstruksioonide sektori juh, 1948–83 ka TPI ehituskonstruksioonide kat-i õppejõud (a-st 1965 dots). – Uurimisvaldkond: raudbetoon- ja kivikonstruksioonid, tuhkbetooni deformatsioon. Koost õppevahendeid. ENSV rkl preemia (1970). Kuulunud Eesti paremikku lauatenises.

T: Kivikonstruksioonid. Tln, 1960.

B: ESBL, 524; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 51; Ehitusinsenerid TPI-st, 224; TPI 1936–1986, 106, 233–234.

V. Mägi

RAIDVEE, Aire (10. VI 1978, Tartu), psühholoog; ins-ide t. Lõpetas 1996 M. Härma Gümni-i, 2003 TÜ psühhol-osc-a, 2005 samas magistrantuuri; *M.Sc.* (2005, TÜ), vk „Double Skew-Dual Scaling (DSDS) and Rasch Analysis of Raven Matrices` (RSPM) Data“.

2004– TÜ psühhol-osc-a projektijuht. – Uurimisvaldkond: teor ja rakenduslik psühhomeetria.

T: The Effect of Testing Condition on Word Guessing in Elementary School Children (kaasautorid M. Männamaa, E. Kikas). // *J. of Psychoeducational Assessment*. 26 (2007) 1.

RAIE, Rein (24. I 1941, Tallinn), arstiteadlane, traumatoloog-ortopeed; tööliste p. Lõpetas 1959. a Tallinna 2. Kk-i, 1965 TÜ arstitsk-a spordimed-i osc ja 1970 Moskvas Traumatol-Ortopeedia Keskest-i asp-i, med-knd (1970, samas); vk ”Восстановление оппозиции большого пальца кисти”, med-dr (1982, Kaasani Rkl Arstide Täiendusinst), vk „Хирургическое лечение сколиоза у детей и подростков”.

Oli 1965–72 Tallinna Kesksaigla kirurg, 1972–86 G. Turneri nim Leningradi Laste Ortopeedia Inst-s lüüisamba patoloogia osc-a tead juhendaja, 1986–94 A. Seppo nim Traumatol ja Ortopeedia Keskuse dir, a-st 1989 prof. 1995–2000 Tallinna Kesksaigla traumatoloog-ortopeed ja Raie&Kask Ortopeedia OÜ juhatuse liige, a-st 2005 Ortopeedia Arstid OÜ-s. Arendanud lüüisamba ortopeedilist kirurgiat. Läti Traumatoloogide-

Ortopeedide Seltsi auliige. Rahvusv ja Eur Traumatoloogide-Ortopeedide Föderats ja Seltsi Eesti delegaat. – Uurimisvaldkonnad: lüüsisamba patoloogia ja käekirurgia, laste ortopeedia. U 120 teadustr-t, sh 2 monogr.

T: О восстановлении оппозиции большого пальца кисти. // Ортоп. травматол. (1969) 7; Коррекция сколиотической деформации позвоночника у детей и подростков. // Вест. хир. (1979) 8; Возможности применения дистрактора Harrington в хирургическом лечении сколиозов. // Ортоп. травматол. (1980) 5; Заболевание и повреждение позвоночника у детей и подростков (kaasautor). Leningrad, 1986; Mädase luuinfektsiooni ravi Seppo meetodil (kaasautor S. Umanski). // NET (1987) 7; Руководство по мануальной терапии суставов конечностей (kaasautor). Tln, 1990.

B: EE 14, 401; *Haviko, T*, Professor Rein Raie 65. EA (2006) 4, 275.

RAIEND, Valdek (13. VI 1922, Mäetaguse v, Virumaa – 7. XII 2005, Toronto), geodeet ja ajakirjanik; talupidaja p. Lõpetas 1939 Jõhvi Gümni, 1942 TT maamõõtjana ja 1966 Toronto ük-i tsiviilins-na. Oli 1942–44 maamõõtja Saksa Sõjakaartide- ja Mõõduameti Tallinna osk-s (*Zweigstelle Reval*). Osales Saksa armee võitlejana II maailmasõjas 1944–45. Viibis 1945–47 Saksamaal DP-laagris ja õppis Balti Ük-s Pinnebergis. 1947–50 Inglismaal põllutöölaine. A-st 1950 töötas Kanadas, Arktikas ja Peruus geodeedina. Olnud 1966–88 Ryersoni Polütehnilises Ük-s geodeesia õppejõud, 1977–88 prof. – Uurimisvaldkonnad: geodeesia ja sõjaajalugu. Olnud juhtival tegev paljudes Välis-Eesti org-des, mh 1968–77 Eestlaste Kesknõukogu Kanadas juhatuse liige ja 1996–2003 Torontos ajalehe „Eesti Kirik” toim.

T: Maamõõtmise areng Kanadas ja USA-s. // Geodeet 2 (1992); Ühena Nurmiste poistest. // Enn Nurmiste sõnas ja pildis 1894–1968. Tln, 1994; Kui pikk on 1 meeter. // Geodeet, 10 (1996); Geodeetilistest töödest Saksa okupatsiooni a-il 1942–1945. // Geodeet, 21 (2000).

B: EE 14, 401. *Heinsoo, Ilmar*. Valdek Raiend 75. // Geodeet, 13 (1997); *Lindaja, Endel*. Valdek Raiend – 80. // Võitleja, 4 (2002).

RAIET (a-ni 1940 **Freienthal**), **Erich** (16. I 1920, Venevere v, Virumaa – 25. IV 1992, Tallinn), keeleteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1938 Rakvere Ühisgümni ja 1946 TÜ eesti

k-e ja rahvaluule erialal; filol-knd (1966, Eesti TA), vk „Võõrsõnade kuju sõltuvus lähte- ja vahendajakeelest tänapäeva eesti kirjakeeles”. Oli 1944–45 Rakveres eesti k õpetaja ning ühtlasi ajalehe „Viru Sõna” kirj kaastööline, 1946–47 TÜ Eesti ja Sugukeelte Arhiivi v-laborant. 1947–92 KKI-s n- ja v-teadur ning 1966–87 sõnarmt-te, hilisema leksikoloogiassektori juh. Oli juhtivaid õigekeelsuslasi ja sõnaraamatutegijaid eesti k-e alal. „Väikese õigekeelsuse sõnaraamatu” (Tln, 1953), „Õigekeelsuse sõnaraamatu” (Tln, 1960) ja „Õigekeelsussõnaraamatu” (Tln, 1976) koost-id ja toim-id. Osales vene-eesti oskussõnastike, nt „Poliitika ja majanduse oskussõnastiku” (Tln, 1955), „Vene-eesti mullateaduse sõnastiku” (Tln, 1971), „Vene-eesti keemia sõnaraamatu” (Tln, 1982) koostamises ning võttis osa suure „Vene-eesti tehnikasõnaraamatu” (Tln, 1975) oskussõnade erialati läbiarutamisest ja korrastamisest. Oli „Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu” koostamise algatajaid ja peatoim a-st 1966, 1960 rajatud vab õigekeelsuskomisjoni liige (kauaaegne esimees). F. J. Wiedemanni keeleauhind 1990. – Põhiline uurimisvaldkond: eesti k-e võõrsõnade päritolu peale praktilise sõnarmt-utöö. Üle 40 teadustr-e.

T: Küsimusi eesti liitverbi alalt. // KKI uurimused. I. Tln, 1956; Nimisõnade nimetavalisest ja omastavalisest liitumisest. // KK (1958) 12; Arnold Kask tänapäeva eesti kirjakeele viljelejana. // ES-i ar 18 (1972); Über die Zusammenstellung des Wörterbuches der estnischen Schriftsprache. // Congressus Tertius Internationalis Fenno-Ugristarum. I. Tln, 1975; „Eesti kirjakeele sõnaraamat” ilmumisjärgus. // KK (1983) 3.

B: EE 14, 41; *Karelson, R.* Erich Raiet ist sechzig. // SFU (1980) 2, 146–148; Erich Raiet 60. // ES-i ar 26/27 (1983), 170–174; *Karelson, R.* Erich Raietit mälestades. // KK (1992) 6, 379–380.

R. Karelson

RAIG, Aare-Heino (11. X 1948, Vastse-Kuuste v, Tartumaa), jurist. Lõpetas 1967 Tartu 5. Kk-i ja 1974 TÜ õigustsk-a. 1983–1987 TÜ kaugõppe asp-s; *Ph.D.* (õigusteadus, 1998, Moskva, Nõuk Seadusandluse TUI), vk „Правосубъективность и договорные отношения районного агропромышленного объединения и его участников”. Oli 1974–75 Tartu Õigusnõuandla stažöör, 1975–86 Paide Õigusnõuandla advokaat, 1986–90

TÜ tsiviilõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja, 1990 täiendas ennast Hamburgis advokaadibüroos Röhreke • Boye • Reme • von Werder, 1992– advokaadipraksis tsiviilõiguse alal, a-st 1994 tegutseb advokaadibüroo pidajana ja vandeadvokaadina OÜ-s Aare Raigi Advokaadibüroo. – Uurimisvaldkond: juriidiliste isikute ja nende lepinguliste suhetega seonduvad üldteor probleemid. Üle 10 teadustr-e.

T: Rajooni agrotööstuskoondis kui juriidiline isik. // Nõuk Õigus (1986) 6; Rajooni ATK ja lepingusuhted. // Nõuk Õigus (1987) 2; Die AG nach dem Recht Estlands und der UdSSR im Vergleich zur deutschen AG (kaasautor A. von Samson-Himmelstjerna). // Recht der Int Wirtschaft (1991) 2.

RAIG, Helmut (19. IV 1922, Kõlleste v, Võrumaa – 3. XII 2002, Tartu), põllumajandusteadlane; talupidaja p, Ivar R-i isa. Lõpetas 1940 Jänedas põllum-kk-i, 1951 TÜ agron-tsk-a ja 1955 Moskvas Timirjazevi nim Põllum Akad asp-i; põllum-knd (1956, Moskva); põllum-dr (1971, Eesti TA), vk "Пути и способы рационального использования сланцевой золы и сланцевых смол в растениеводстве и земледелии". Oli 1940–41 Petserimaal Kirovo riigimõisa rmt-pidaja, 1941–44 Võrus ja Kanepis põllum konsulent, 1944–48 Uusna sovhoosi dir, 1951–71 EPA-s: 1951–56 mullateaduse, agrokeemia ja maaviljeluse kat-i asst ja v-õpetaja, 1956–71 maaviljeluse kat-i dots, 1960–64 dekaan ja 1964–66 maaviljeluskat-i juh. Töötas 1971–94 EMMI-s: 1971–84 põllum osk juh, 1984–94 uute söödakultuuride grupi juh, konsultant, 1994– EMÜ emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivisaaduste (õli, fenoolid, tuhk) kasutamise võimalused taimekasvatuses, liblikõieliste söödakultuuride kasvatus, uue söödakultuuri ida-kitshernes (*Galega*) aretamine ja juurutamine ning levitamine, mügarbakter *Rhizobium galegae* tüve eraldamine ja sellest bakteripreparaadi galeperliini loomine. 4 autorit-t, ligi 100 teadustr-t.

T: Kohalike väetiste osatähtsus happeliste muldade viljakuse tõstmisel. Tln, 1961; Lutserni seemnekasvatuse agrotehnoloogia Eesti NSV-s (kaasautor A. Niglas). Tln, 1979; Söödagaleega kasvatamine ja kasutamine. Tln, 1980; Experience with a newly introduced fodder plant *Galega orientalis* Lam. In the Estonian S. S. R. Tln, 1982; Söödagaleega kasvatamise kogemusi. Tln, 1988.

B: EE 8, 6; EE 14, 401–402; EPA BL I, 42; SP 11 (1971) 524; *Toomre, R.*, 134–135; EMaBL, 400–401.

RAIG, Ivar (25. III 1953, Tartu), majandusteadlane ja poliitik; Helmut R-i p. Lõpetas 1971 Tartu 5. Kk-i, 1976 EPA maj-tsk-a ja 1980 MI asp-i; maj-knd (1980, Läti TA MI), vk “Сочетание общественного производства и личного подсобного хозяйства в условиях развитого социализма”. Oli 1977–89 MI-s ökonomist, n-teadur, v-teadur ja j-teadur, 1989–91 NSV Liidu rahvasaadik, 1990–92 ENSV Ülemnõukogu liige ja Eesti Komitee liige, 1991–92 Eesti Põhiseaduse Assamblee liige, 1992–95 Riigikogu liige (Mõõdukate frakts) ja maj-komisjoni esimees ning 1993–96 Eesti Euroopa Liiduga integreerumist ettevalmistava valitsuskomisjoni esimees, 1996–98 EV Välismin-i poliitikaosk referent, välismaj-pol osk rahvusv maj-org-de büroo dir, 1998–99 Eesti Rooma suursaatkonna ajutine asjaja II sekr, 1999–2000 EV Välismin-i Eur integratsiooni osk liitumisläbirääkimiste büroo III sekr, 2000–02 Akadeemia Nord prof ja juhtimistsk-a dekaan, a-st 2002–2005 Audentese Ük prof, maj-tsk-a dekaan, 2005–Audentese Rahvusv Ük-i teadus- ja arendusprorektor. Eur Uuringute Inst-i ja uurimiskeskuse Vaba Euroopa nõukogu esimees. – Uurimisvaldkond: maaelu sotsiaalsed probleemid, omandisuhted, väikeettevõtlus, talumajapidamise arendamine, erastamise probleemid Eestis, varimajandus, riikidevahelised suhted, Euroopa tuleviku uuringud, Eesti ja Euroopa Liidu suhted ning liitumismõjud. Kuulus mõnda aega euroskeptikute hulka. Üle 100 teadustr-e, ligi 200 aimeart-t.

T: Teie isiklik abimajapidamine: Sotsiaalmajanduslikud aspektid. Tln, 1981; Teie pere majapidamine. Tln, 1987; Teisene majandus. Tln, 1988; *Estonian Agriculture in Transition. Putting Food on What Was the Soviet Table.* New York University Press. New York and London. 1992; *Estonian Rural Center Party on reforming Estonian agriculture.* // *Nationalities Papers*, 23 (1995) 1; Põhiseaduse Assamblee ei suutnud ette näha Eesti võimalikku ühinemist Euroopa Liiduga. // *Põhiseaduse tulek.* Tln, 2002; *Impact of Estonia's accession to the EU on Estonia's economic policy.* // *Management of Organisations. Systematic research.* 27 (2003); Audentese Ülikool mõeldab majandusvabadusi Eestis. // *Audentese Ük Toim* 6 (2004); Eesti tee Euroopa Liitu. Unistus paremast Euroopast. Tln, 2008.

B: EE 14, 402; EMaBL, 401; Kes on kes Eesti majanduses, 2005; *Bahovski, E. Kahtlev küsimärkidega europilk.* // Postimees (2008), 28. I.

RAIK, Ants (4. VI 1931, Kadrina v, Virumaa – 5. XI 1994, Tartu), geograaf ja klimatoloog; Katri R-i isa. Lõpetas 1950 Tallinna 10. Kk-i, 1955 TÜ geogr-osk-a ja 1958 samas asp-i; geogr-knd (1964, TÜ), vk „Климат Эстонской ССР, выраженный в погодах в связи с физико-географическими особенностями республики”. Oli 1958–59 TÜ astron ja geofüüsika kat-i v-õpetaja, 1959–62 geograafia kat-i asst, 1962–68 v-õpetaja, 1968–69 füüsilise geograafia kat-i v-õpetaja, geograafia inst-i v-teadur, 1966–69 ja 1972–75 biol-geogr-nsk-a dekaan. – Uurimisvaldkond: Eesti kliima, mikro- ja rakendusklimatoloogia, maastike geofüüsika, loodusolude ja -varu hindamine. Ühena esimestest võttis ük-i teadustöös kasutusele kompleksse territoriaalplaneerimise, rekreatsioonigeogr ja geoinformaatika meetodid. Juhendanud rakenduslike maastikukaartide koostamist, tõstatanud geogr informatsioonisüsteemide (GIS) loomise vajaduse. Koost Eesti NSV kompleksse territoriaalplaneerimise skeemi kõited „Looduslikud tingimused” (1970) ja „Looduse kasutamine” (1971). 120 teadustr-t, arvukalt aimeart-d.

T: Eesti meteoroloogiajaamade võrgu kujunemise ajaloost. // EGS ar 1960/61. Tln, 1962; 1960/61. aasta talve ekstreemsusest. // EL (1961) 1; Некоторые особенности исследования, оценки и планировки территории национальных парков (с учетом условий Лахемааского национального парка ЭССР) (kaasautor J. Jaagomägi). // TÜ Toim 563 (1982).

B: EE 14, 402; TÜBL I, 187; *Mardiste, H., Palm, I. Ants Raik 1931–1994.* // EGS ar 30. Tln, 1997, 188–197; Ants Raik (koost J. Roosaare). Trt, 2001.

E. Tammiksaar

RAIK, Jaan (9. I 1972, Tallinn), arvutiteadlane; ins-i p. Lõpetas 1990 Tallinna 44. Kk-i ja 1995 TTÜ automaatikatsk-a; tehnikamag (1997, TTÜ), vk “Hierarchical Test Generation Based on Alternative Graph Models”, tehnikadr (2001, TTÜ), vk “Hierarchical Test generation for Digital Circuits Represented by Decision Diagrams”. Täiendanud end Saksamaa, Prantsusmaa ja USA ük-des. 1995–98 TTÜ arvutitehnika inst-i asst, 1998–2002 teadur, 2002– v-teadur. – Uurimisvaldkond: kõrgtaseme

testigenerimine, dünaamiline verifitseerimine, testide hulga minimeerimine, diagnostika aktseleraatorid, defektorienteeritud test, süsteemide modelleerimine otsustusdiagrammide abil, digitaalsüsteemide diagnostika teooria ja testisünteesi analüüsi algoritmide loomine. EV Presidendi Kultuurirahastu “Noore teadlase preemia” (2004). TTÜ Arengufondi B. Tamme nim järeldoktori stipendium (2004). Gebert Rüfi fondi Šveitsi teaduspreemia (2001). Teaduskonv-de *Design Automation and Test in Europe, Eur. Test Symposium, Eur. Dependable Computing Conf.* programmikomiteede liige. *IEEE Computer Society, IEE ja Test Technology Technical Council*’i liige, *Nordic Test Forum*’i liige. 120 teadustr-t.

T: Exploiting High-Level Descriptions for Circuits Fault Tolerance Assessments (kaasautor). // IEEE Int. Symp. Defect and Fault Tolerance in VLSI Systems. Paris, October 20-22, 1997; Sequential Circuit Test Generation Using Decision Diagram Models Proc. DATE Conf. (kaasautor R. Ubar). // Munich, Germany, March 9–12, 1999; Test Pattern Generation for Sequential Circuits Using Decision Diagram Representations (kaasautor R. Ubar). // J. Electronic Testing: Theory and Applications, Kluwer Acad. Publishers 16 (2000) 3; Testing Strategies for Networks on Chip (kaasautor R. Ubar). // Networks on Chip. Kluwer Acad. Publishers, 2003; DOT: New Deterministic Defect-Oriented ATPG Tool (kaasautor. // Proc. IEEE Eur. Test Symp., IEEE Computer Society, Los Alamitos, USA, May 22-25, 2005; Efficient Single-Pattern Fault Simulation on Structurally Synthesized BDDs (kaasautor). // Springer Lecture Notes in Computer Science, Proc. 5th Eur. Dependable Computing Conf, Springer, 2005.

RAIK, Katri (26. X 1967, Tartu), ajaloolane ja teadusorganisaator; Ants R-i t. Lõpetas 1985 Tartu 3. Kk-i ja 1991 TÜ ajaloo osk-a; *M.A.* (ajalugu, 1999, TÜ), vk „Franz Nyestede Liivimaa ajalugu. Historiograafiline ja allikakriitiline analüüs”, *Ph.D.* (ajalugu, 2004, TÜ), vk „Eesti- ja Liivimaa kroonikakirjutuse kõrgaeg 16. sajandi teisel poolel ja 17. sajandi alul” (Trt, 2004). Oli 1990–94 TÜ teabetalituse toim, 1994–97 TÜ rektori referent, 1997–99 TÜ teabetalituse juh, 1999–2006 ja 2008– Narva Kolledži dir, 2006–2007 TÜ haridustsk-a dekaan, 2007–08 EV haridus- ja teadusmin-i asekanstler. – Uurimisvaldkond: Eesti vanim ajalookirjutus.

T: Ajalookirjutuse kõrgeaeg Eesti- ja Liivimaal. / AA 115 (2001) 4; 19. sajandi ja 20. sajandi alguse Tartu ülikooli kasvandike ja õppejõudude nimed maailmakaardil (kaasautor E. Tammiksaar). // AA 116/117 (2002) 1/2.

RAIS, Olev (28. VII 1923, Sootaga v, Tartumaa), arstiteadlane, kirurg. Lõpetas 1941 Tallinna 2. Kk-i ja 1950 Karolinska Inst-i Stockholmis; med-dr (1961, Göteborgi Ük), vk „Heparin Treatment of Peritenomyosis Crepitans Acuta“. Õppis 1942–44 TÜ arstitsk-s. Siirdus 1944 Rootsi. 1950–53 Uddevalla haigla kirurg, 1953–62 Göteborgi Sahlgrenska haigla kirurg, 1962–79 Umeå Ük-i kirurgiikliiniku ülemarst ja dots, a-st 1979 kuni pensioneerumiseni Löwenströmska haigla kirurgiikliiniku peaarst. Põhjamaade ja Rootsi Kirurgia Seltside, *Société de Chirurgie* liige. – Uurimisvaldkond: üld- ja veresoontekirurgia. Loonud kõõlusetupepõletiku ravi valikmeetodi.

T: Heparin treatment of peritenomyosis (peritendinitis) crepitans acuta. A clinical and experimental study including the morphological changes in periton and muscle. // *Acta Chir. Scand. Suppl* 268 (1961); Morphologic changes in striated muscle following ischemia. Imidiate postischemic phase (kaasautor L. O. Dahlback). // *Acta Chir. Scand.* 131 (1966) 6; Nephroptosis – a surgical method and its results. // *Acta Chir. Scand.* 136 (1970) 3; Aortoiliac arterial thrombosis in young women. Report of 3 cases (kaasautor L. O. Dahlback) // *Acta Chir. Scand.* 143 (1977) 2; A new aortic clamp. // *Am. J. Surg.* 145 (1983) 3.

B: EE 14, 402; AAUT III, 416; ETVpK, 98.

RAISMA, Mariann (2. VII 1974, Tallinn), kunstiteadlane ja ajaloolane. Lõpetas 1992 Tallinna Kopli Kunstikk-i ja 1997 TÜ ajaloo osk-a; *M.A.* (museoloogia, 2003, Reinwardti akadeemia, Amsterdam), vk „A history in a glass box. A museological concept of the Museum of the Occupations in Estonia“. Täiendas end 2000–02 Reinwardti akadeemias Amsterdamis. Olnud 1997–2000 Tartu Kunstnike Liidu galerist, 2002–06 Tallinna Linnakantselei projektijuht, 2003–05 EKA lektor, a-st 2006 Eesti Ajaloomuuseumi arendusdir. – Uurimisvaldkond: muuseumide ajalugu ning nende arengud ühiskonnas. Kureerinud näitusi ja avaldanud näituste ülevaateid.

T: Johann Wilhelm Krause. Arhitektina Liivimaal. Kataloog II (kaasautorid J. Maiste, K. Polli). Tln, 2002; Eesti muuseumid. Eesti muuseumide kogumik (koost.). Tln, 2003; *Alma Mater Tartuensis*. Tartu Ülikool ja tema arhitekt Johann Wilhelm Krause

(kaasautorid J. Maiste, K. Polli). Tln, 2003; Tallinna Raekoda (koost.). Tln, 2004; Ilu tempel. Klassitsistlik muuseum kui valgustusajastu manifest. // Ehituskunst „Klassika ja klassitsism“ (2004) 36–37.

RAITVIIR, Ain (10. VII 1938, Tallinn – 17. IX 2006, Rõngu v, Tartumaa), bioloog (mükoloog). Lõpetas 1956 Tallinna 22. Kk-i, 1961 TÜ ja 1964 ZBI asp-i; biol-knd (1964, ZBI), vk „Обзор гетеробазидиальных грибов СССР. В связи с некоторыми проблемами филогенеза базидиальных грибов и микрографии“, biol-dr (1987, Moskva Ük), vk „Количественная систематика грибов на примере семейства гиалоосцифовых грибов“. Oli 1964–68 ZBI n-teadur, 1968–88 v-teadur, 1988–90 peateadur, 1990–95 j-teadur, 1995–2004 v-teadur, 1990–95 ajakirja „Eesti Loodus“ peatoim, 2005–2006 EMÜ Põllum- ja Keskkonnainst-i v-teadur. 1991–94 ja 1996 Madridis Alcalá ük-i külalisprof, 1991 USA-s Albany`s *New York State Museum*’i külalисуuriija. – Uurimisvaldkonnad: kottseente süstemaatika, fülogenees ja ökol, liudseente ja tüsiskandseente taksonoomia. Prof August Vaga auhind botaanikas (1988), K. E. v. Baeri medal (1992). Tuntud ka loodusfotograafina. Eesti Mükoloogiaühingu president (1999–2004). Üle 150 teadustr-e.

T: Synopsis of the Hyaloscyphaceae. // Scripta Mycologica 1 (1970); Kevadseened. Tln, 1972; Kevadlilled. Tln, 1977; Математические методы в систематике грибов. // Scripta Mycologica 11 (1983); Revised Synopsis of the Hyaloscyphaceae. // Scripta Mycologica 20 (2004); Väike seenemeespea. Tln, 2004; Väike mürkseeneraamat. Tln, 2005; The Helotiales of the Magadan and Chukotka areas of the Russian Arctic. // Sommerfeltia (2008) 31.

B: EE 8, 9; EE 14, 402; ZBI, 69; *In memoriam*. Ain Raitviir. 10. VII 1938 – 17. IX 2006. // Postimees (2006) 22. IX.

RAITVIIR (a-ni 1963 **Muna**), **Tiina** (10. VI 1939, Tartu), majandusgeograaf ja sotsioloog. Lõpetas 1957 Rakvere 1. Kk-i ja 1962 TÜ geogr-osk-a; geograafia-knd (1975, TÜ), vk “Социогеографическое исследование образа жизни и его элементов (на примере ЭССР)”. Täiendas end Oxfordi (1990) ja Kopenhaageni ük-s (1993) ning Rootsi stat-ametis (1993). 1959–62 TÜ kunstikabineti laborant, 1962–63 ENSV RMN

ETTUI ökonomist, 1963–76 TÜ v-laborant, n-teadur, asp ja õppetülesande täitja, 1976–79 TTÜ v-õpetaja ja dots, 1979–80 TÜ maj-geogr kat-i v-õpetaja, 1980–89 dots, 1990–96 RASI v-teadur, 1996– Sisekaitseakadeemia õppejõud (a-ni 1999 halduskolledži dir, 1999– rahvastikukorralduse õt-i juh ja prof). – Uurimisvaldkond: inimgeogr, sotsiol, politoloogia. Üle 100 teadustr-e.

T: Eesti üleminekuperioodi valimiste (1989–1993) võrdlev uurimine. Tln, 1996; Poliitikas osalemine. // Jagatud õigused ja vastutused: sooline võrdõiguslikkus Eestis. Tln, 1999; Poliitikas osalemine. // Teel tasakaalustatud ühiskonda. Tln, 2000; Participation in politics. // Towards a balanced society. Tln, 2000; Naised firmajuhtidena. // Ariadne Lõng 4 (2003) 1/2.

B: EE 14, 402; TÜ BL I, 187; TÜ BL II, 142.

RAJA, Aimur (22. IV. 1958, Tallinn), tehnikateadlane; tööliste p. Lõpetas 1977 Tallinna Polütehnikumi, 1982 TPI raadiotehnika erialal; mag (raadiomõõtmised) (1992, TTÜ), vk „Periodsignaali efektiivväärtuse hindamisalgoritmid”; tehnikadr (1994, TTÜ), vk „Inimese peaaaju keemiliste kahjustuste hindamine peidetud Markovi mudelite abil EEG põhjal”. Töötanud TTÜ-s: 1990–92 raadiotehnika kat-i asst, 1992–94 automaatikatsk-a doktorant, 1994–96 TTÜ v-teadur ja 1996– teadur telekommunikatsiooni alal. Olnud stipendiaat Tampere Tehnikaük-i Ragnar Graniti insts. – Uurimisvaldkond: raadiomõõtmine, biomeditsiinitehnika, signaalitöötlus, telekommunikatsioon. Loengukursused: raadiovastuvõtuseadmed, signaalitöötlus, helitehnika ja akustika. Eesti Inseneride Liidu juhatuse liige (2000–05), Eesti Elektroonikaühingu juhatuse liige (2001–05), Inst. of Electrical and Electronics Eng. (IEEE) liige (1995), ajakirja „Arvutustehnika ja andmetöötlus” (A&A) toim-koll-i liige (2004). Üle 50 teadustr-e ja 20 õppe-met tr-e, 2 autorit-t.

T: Neural network method to determine the vigilance levels of the central nervous system, related to occupational chronic chemical stress. // Technology and Health Care. 5 (1997) 3; Fuzzy classification algorithms with some applications, 9. Symp. Maritime Elektronik, Universität Rostock, 1998; Raadiokanali Nakagami ja neljaparameetrilise mudeli vahelised seosed // Telekommunikatsioon 2002 : IX rahvusv telekommunikatsioonipäeva materjalid. Tln, 2002; Raadiotehnika infoedastuses. Tln, 2002; Performance analysis of M-ary PSK in communication channel // Electronics and

Electrical Eng. 3 (2002); Probability Density Function for Phase and Error Probability for Phase Shift Keying (PSK) Systems. // Electronics 2004, Conf. Proc., Tln, 2004;
Mittekorrektsed ülesanded telekommunikatsioonis. // Raadiotehnika 2005: XII rahvusv telekommunikatsioonipäeva materjalid. Tln, 2005.

RAJA, Rudolf (1. III 1918, Jõgeva v, Tartumaa), loomaarstiteadlane. Lõpetas 1937 Väandra Maj-gümni ja 1948 TÜ; vet-knd (1969, TÜ), vk „Põllumajandusloomade leptospiroos Eesti NSV-s”. Oli 1943–44 ja 1946–50 TÜ patol anat kat-i asst, 1951–55 vangistatuna Omski oblastis, a-st 1956 kuni pensionini Vab Vet-labor-s vet-arst-seroloog, bakteriol-orsk-a leukoosi tõrje epizootoloogia grupi ja seroloogiaosk juh. –
Uurimisvaldkond: leptospiroos, veiste leukoos ja listerioos. Rakendas Eestis esimesena marutaudi diagnoosimiseks luminestsentsmeetodit.

T: Tõusigade müük ja leptospiroos // SP (1965) 9; Veiste leukoosi levikust, tõrjest ja laboratoorsest uurimisest vabariigis // SP (1971) 16; Lammaste viiruslik abort ja jäärade infektsioosne epididümiit // SP (1973) 6; Loomade leptospiroositõrjest // SP (1978) 18.

B: AAUT III, 368; TÜ BL I, 427; *Kristal, T.* Uusi teaduse kandidaate // SP (1969) 4, 186–187; Rudolf Raja 80 // ELR 2 (1998), 65.

RAJALO, Guido (19. II 1926, Tallinn), keemiains. Lõpetas 1944 Tallinna J. Westholmi Gümni, 1951 TPI ins-keemik-tehnoloogina ja 1957 Leningradi Tehnol-inst-i asp-i; tehnikaknd (1958, Leningradi TI), vk „Массопередача при дистилляции с водяным паром в аппаратах пленочного типа”, tehnikadr (1985, Leningradi Tehnol-inst), vk „Кинетика процессов синтеза фторпроизводных аллильного типа” A-st 1950 töötanud TPI-s: v-laborant 1950–51, asst 1951–54 ja 1958–59, v-õpetaja 1954–56, 1959–61 TA Energeetika Inst-i v-teadur, 1961–78 KI v-teadur, 1978–92 mat modeleerimise labori juh, 1985–86 ja 1989–90 teadusdir, 1987–88 dir-i kt, 1992– j-teadur. –
Uurimisvaldkond: keemiatööstuse protsessid ja aparaadid, hüdro metallurgia (diktüoneemaargilliidi keem töötlemine), keem protsesside ning reaktorite mat modelleerimine ja optimeerimine, heitvete puhastamise tehnol, alkadieenide hüdrokloorimise tehnol kujundamine. ENSV tnl teadlane (1987). 70 teadustr-t.

T: Пакет программ для определения констант уравнений химической кинетики (kaasautor). Таллинн, 1978; К моделированию и расчету гидрохлоратора типа насадочной колонны. // Ж. прикл. химии 57 (1984) 4; Thermally forced membrane desorption-absorption of ammonia (kaasautor). // J. Membrane Sci. 89 (1994); Selective electrochemical oxidation of sulphides in tannery wastewater (kaasautor). // Environmental Technology 17 (1996).

B: EE 14, 403; KI teaduskaader 1947–72, 19.

RAJAMAA (a-ni 1927 **Klein**), **Herman** (4. VIII 1902, Jõhvi v, Virumaa – 29. VIII 1987, Stockholm), pedagoog ja koolijuht; talupidaja p. Lõpetas 1922 Jõhvi Ühisgümni-i ja 1927 TÜ eesti k-e alal *mag. phil.* kraadiga, vk "Eesti kirdemurrete häälikutelugu peajoontes". Oli 1927–32 Uuemõisas Läänemaa ÕS-i, 1932–37 Tartu Pedagoogiumi ja 1937–38 Tartu 1. Gümni-i eesti k-e õpetaja, 1938–40 Lihula Kk dir, 1940–42 Järvamaa ja 1942–44 Virumaa koolide inspektor. Emigreerus 1944 Rootsi. Oli 1945 Sigtuna laagrikooli ja Stockholmi eesti algkooli juh, 1945–73 eesti koolide inspektor, 1967–80 Pedagoogikakeskuse teadur Stockholmis. Oli Läänemaa Õpetajate Liidu esimees ja Eesti Õpetajate Liidu juhatuse liige. Koost õpikuid, töövihikuid ja metoodilise teose. – Uurimisvaldkond: eesti k ja eesti k-e õpetamise metoodika.

T: Emakeele lugemik algkoolile. 3.–6. õppeaasta (kaasautor). Tln, 1935; Kuidas tarvitada uusi sõnu. Trt, 1936; Aabits ja emakeele-lugemik algkoolile. 1. kl. Tln, 1938; Kuidas kodus õpetada lapsi lugema ja kirjutama. Trt, 1938; Eesti lugemik. I–II. Stockholm, 1946–47; Meie eesti keel. I–IV õ.-a. Stockholm, 1982.

B: EE 14, 403; AAUT II, 232; ETVpK, 98; *Laan, P.* Herman Rajamaa lahkumise puhul. // Välis-Eesti, 1987, 7/8; *Leht, V.* Herman Rajamaa ja välis-Eesti kool. // Õpetajate Leht, 1992, 17. X.

RAJAMÄE, Raivo (10. IX 1948, Rakvere), geoloog. Lõpetas 1966 Paide Kk-i ja 1971 TPI arvutustehnika ins-na; geol-mineral-knd (1982, Eesti TA), vk „Геохронология позднего плейстоцена северо-западной части Восточно-Европейской равнины по данным усовершенствованного радиоуглеродного метода“. 1971–96 GI teadur, seejärel Eesti kiiguskeskuse osk-a juh. – Uurimisvaldkond: isotoopgeol uuringud, kvaternaariajastu geokronoloogia ning järvede settimisrežiim. Üle 60 teadustr-e.

T: Tallinn Radiocarbon dates I–VI (kaasautor). // Radiocarbon 15–22 (1973–80);
Изотопно геохимические и физические методы в палеогляциологических
исследованиях (kaasautor). // Материалы гляциологических исследований 27 (1977);
On dynamics of the second late-pleistocene glaciation in the Northern Hemisphere
(kaasautor). // Glacial deposits and glacial history in Eastern Fennoscandia. Apatity, 1981;
Tehnogeensed muutused biogeokeemilises ainerings (kaasautor). // Kurtna järvestiku
looduslik seisund ja selle areng II. Tln, 1989; Influence of natural and man-made
processes on the Lake Linajärv (NE Estonia) (kaasautor). // Eesti TA Toim. Ökol 4
(1994) 4; On the age of the meteorite craters at Kaali (Saaremaa Island, Estonia)
(kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 44 (1995) 3.

B: EGBT, 96.

RAJAMÄE, Raivo (15. I 1944, Vara v, Tartumaa), majandusteadlane; talupidaja p.
Lõpetas 1962 Tartu 8. Kk-i, 1972 Leningradi Ük-i ja 1979 MÜ asp-i; maj-knd (1979,
Moskva Ük), vk “Инфраструктура народного хозяйства и ее воздействие на
эффективность общественного производства (на материалах Эстонской ССР)”.
Olnud 1972–76 MI n-teadur ja 1978–87 v-teadur, 1987–91 ERKI dots, 1991–93 EV
Töömin-i osk-a juh, 1991–1994 TTÜ dots, 1993–95 Riigi Tööturuameti osk-a juh, 1993–
Akadeemia Nord maj- ja ärijuhtimise õt-i dots, 1995–2000 TTÜ majandusteaduse ja
metodoloogia inst dots, 2000– TTÜ Tallinna Kolledži dots. – Uurimisvaldkond: rahvusv
maj ja ärikorraldus, Euroopa Liidu maj. 20 teadustr-t.

T: Ühiskondlik rikkus ja kultuur. // Vaimne kultuur. Tln, 1984; Majanduskasv ja kapitali
rahvusvahelised vood. // EV-i maj-poliitika ja Euroopa Liit. Tln, 1998;
Eurointergratsioon ja Eesti majanduspoliitika. // Haridus ja majandus. Tln, 2002;
Majandamise paradigma vahetus ja Eesti majanduspoliitika. Haridus ja majandus. Tln,
2005.

B: EMaBL, 401.

RAJANDI (a-ni 1935 **Rosentrauch**), **Edgar-Adolf** (25. VII 1902, Aegviidu – 17. VII
1978, Tallinn), filoloog, nimeuurija; raudteelaste p, Henno R. isa. Õppis Tallinna Raudtee
Tehnikakoolis ja TT-s. A-st 1922 oli triangulaator astron-geodeetilises eksped-s, a-st
1925 Tallinna linnaval-e teenistuses, oli statistik Statistikabüroos ja 1926–43
perekonnaseisuametnik; tal on teeneid prk-nimede korraldamise seaduse elluviimisel ning

1944 arhiivimaterjalide päästmisel. A-il 1945–50 oli Vab Perekonnaseisu Keskarhiivi juh, 1951–63 mitmes asutuses rakenduskunstnikuna. Perekonnaseisuametnikuna hakkas koguma nimematerjali. Tema kogud sisaldasid u 10 000 ees- ja 50 000 eri kirjakujuuga prk-nime. Tegeles isikunimede uurimisega, esines sageli ES-i koosolekutel ja keelepäevadel. Kirjutanud üle 20 vastava art-i ja 1 monogr, mis tõi talle rahvusv tunnustuse. Ameerika Nimeühingu liige (1972).

T: Tänapäeva eesnimedest. // KK (1964) 5; Meie perekonnanimede liigitamisest ja seletamisest (kaasautor H. Tarand). // KK (1966) 7; Raamat nimedest. Tln, 1966; Onomasti märkusi: Eesnimed tegusõnast *olema* (kaasautor H. Tarand). // ES-i ar 13 (1967); Rahvusvahelistest eesnimedest. // ES-i ar 13 (1967); Традиции и моды в употреблении личных имён. // Ономастика. М, 1969; Eesti eesnimedast Mats Tõnissoni tähtsamatutes (kaasautor H. Tarand). // ES-i ar 16 (1970); *Kask* perekonnanimena ja perekonnanimedes. // ES-i ar 18 (1972); Eesti nimed läbi sajandite (kaasautor H. Tarand). // Keel, mida me uurime. Tln, 1976; Mõtteid eesti isikunimede uurimisest. // ES-i ar 23 (1978).

B: Keel, mida me harime. Tln, 1976, 210; *Ahven*, H. Edgar Rajandi mälestuseks. // ES-i ar 24 (1978), 130–133.

R. Karelson

RAJANDI (a-ni 1935 **Rosenstrauch**), **Henno** (19. X 1928, Tallinn – 1. III 1998, Haapsalu), keeleteadlane ja tõlkija; Edgar-Adolf R p. Lõpetas 1947 Tallinna 7. Kk-i, 1953 TÜ prantsuse filoloogina, oli 1962–66 KKI asp eesti k-e alal; filol-knd (1969, Eesti TA), vk „Eesti impersonaali ja passiivi süntaks”. 1953–62 Eesti Rkl Kirjastuse toim, 1966–88 KKI v-teadur ja pikka aega terminol- ja õigekeelsussektoris, hilisemas grammatikasektoris grammatikarühma juht generatiivgrammatika alal. Kogus enda ümber inimesi ning pani nad grammatikat uurima, algatas grammatikauurimuste sarja *Ars Grammatica*, võttis osa kaheköitelise eesti kirjak-e grammatika („Eesti keele grammatika I. Morfoloogia ja sõnamoodustus. Tln, 1995 ja „Eesti keele grammatika II. Süntaks. Lisa: kiri. Tln, 1993) koost-st. 1970–72 TÜ Lääne-Euroopa kirj-e ja klassikalise filoloogia kat-i ning 1972–74 saksa filoloogia kat-i v-õpetaja. A-il 1989–93 Eesti Inst-i peasekr, EKL-i

liige a-st 1969. Tõlkinud kõrgtasemel ingl ja pr k-st, peam ilukirjandust. EV teaduspreemia (1996), Valgetähe IV kl teenetemärk (1998). Üle 20 teadustr-e.

T: Nihetest lingvistika probleemiasetuses. // KK (1965) 11 ja 12; Some verb government rules for Estonian. // СФУ I (1965) 3; Arutlusi eesti impersonaali üle. // KK (1966) 9 ja 10; Passiivne *tud*-adjektivisatsioon. // KK (1967) 4 ja 5; Some general properties of the Estonian negation system. // СФУ III (1967) 1; Funktsionaalsus ja ülevaatlikkus keelekirjelduses. // KK (1978) 11 ja 12; Eituslause. // *Ars Grammatica* 1986. Tln, 1987; Määramata ja määratud objekt (kaasautor H. Metslang). KKJ. Tln, 1979.

B: EE 14, 403; EKnl, 437–438; TÜ BL I, 240; KK (1969) 6, 380–381; *Kask, L.-M.* Henno Rajandi 50. // KK (1978) 10, 636–637; *Tael, K.* Noorema kolleegi pilguga. // KK (1988) 10, 632; *Erelt, M., Soosaar, E. In memoriam Henno Rajandi* (19. X 1928 – 1. III 1998). // KK (1998) 5, 350–352.

R. Karelson

RAJANGU (a-ni 1967 **Kriips**), **Heli** (6. VI 1944, Tartu), arstiteadlane, dermatoveneroloog, fotograafi t. Lõpetas 1962 Tartu 1. Kk-i ja 1968 TÜ arstitsk-a ; Olnud 1968–77 Tartu Linna Naha- ja Suguhaiguste Dispanseri arst, 1977–79 TÜ nahahaiguste, dermatoloogia ja veneroloogia kat-i kliiniline ordinaator, 1979–1993 TÜ dermatoveneroloogia õt asst; a-st 1994 TÜ nahahaiguste kliiniku asst; a-st 2000 ka SA TÜK nahahaiguste kliiniku arst-õppejõud. – Uurinud peamiselt sugulisel teel levivaid infektsioone. Üle 30 teadustr-e.

T: О клинических и эпидемиологических особенностях трихомоноза урогенитального тракта женщин. // TÜ Toim 503 (1979); Lokaalselt kasutatavad D-vitamiini derivaadid psoriaasi ravis (kaasautor). // EA (1994) 4; Klamüdiioos. 1995, ²1996; Fucicort dermatoloogias (kaasautor). // EA (1996) 3; Concurrence of *scabies* with sexually transmitted diseases in adolescents. // *Australas. J. Dermatol.* 38 (1997) 2; Süfiliitilised ektüümid teisese süüfilise haigel (kaasautor K. Hussar). // EA (2001) 2;

B: TÜ BL I, 115.

RAJANGU, Väino (6. XI 1945, Salla v, Lääne-Virumaa), majandus- ja haridusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1964 Tallinna Polütehnikumi tehnik-elektrikuna ja 1970 TPI

elektriins-na; 1975 lõpetas TPI asp-i, maj-knd (1975, Eesti TA), vk “Экономическая эффективность специализации и концентрации капитального ремонта электродвигателей (по материала ЭССР)”, maj-dr (1983, Eesti TA), vk „Перспективная потребность народного хозяйства в кадрах и структура их подготовки в системе образования”. Kõrgkoolide rahvusv teaduste akadeemia akadeemik 1994. A-st 1969 TTÜ-s: ins, labori juh, asst, v-õpetaja, dots, a-st 1985 prof (1985–94 maj-tsk-a prof, a-st 1995 humanitaartsk-a prof), 1996–2004 humanitaartsk-a dekaan. A-st 1977 haridusuuringute keskuse (kõrgkooli ökonomika uurimisgrupi) juh. Olnud 1981–85 EKP KK teaduse ja õppeasutuste osk juh asetäitja, 1986–88 ENSV kõrg- ja keskerihariduse minister, 1988–89 ENSV Rkl Hariduskomitee esimees, 1990 ENSV haridusminister (administratiivtöö kõrvalt jätkus töö TTÜ-s). – Uurimisvaldkonnad: haridusökon, -planeerimine, -korraldus ja -stat; tööturu hariduslikud probleemid. Üle 600 teadustr-e.

T: Ausbildung, Einsatz und Bedarf an qualifizierten Kadern. Berlin, 1982; Das Bildungswesen in Estland. Grundlagen – Tendenzen – Probleme. // Studien und Dokumentationen zur vergleichenden Bildungsforschung. B. 53. Köln-Weimar, 1993; Higher education in Estonia. Bucharest: UNESCO (CEPES), 1997; Das Bildungswesen im unabhängigen Estland. Entwicklungen in den neunziger Jahren. // Studien und dokumentation zur vergleichenden Bildungsforschung. B. 80. Köln-Böhlau, 1998; Tehnika- ja tehnoloogiaalase koolituse kvantitatiivsest arengust Eestis. Tln, 2005.

B: EE 14, 403; EMaBL, 402–403; Väino Rajangu // Nõuk Kool 4 (1998); Väino Rajangu // TTÜ professorid, 45; Väino Rajangu 50 // Õpetajate Leht, 1995 3, XI; TTÜ professorid läbi aegade, 339–340.

RAJASAAR, Georg (21. IV 1921, Tšember, Pensa oblast, Venemaa), tehnikateadlane. Lõpetas 1948 Tartu 5. õhtukk-i ja 1956 EPA ins-mehaanikuna. 1956–61 ELVI n- ja v-teadur ning 1961–66 EMMI mehhaniseerimisok-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: teravilja kuivatamise tehnol-d, loomakasv mehhaniseerimine. Konstrueerinud põlevkivi- ja õlikütteil töötava haljassõotade konveierkuivati. Üle 10 teadustr-e.

T: Heinakoristustööde mehhaniseerimine (kaasautor A. Tiigimäe). Tln, 1963; Elekterkeevitus (kaasautor E. Sepp). Tln, 1982.

B: ELVI BL, 63; EMMI 1946–2006. Saku, 2006, 73.

RAJASALU (a-ni 1963 **Varik**), **Inda** (24. XI 1938, Tartu), ajaloolane, Tarvo R. ema. Lõpetas 1957 Valga 1. Kk-i ja 1965 TÜ; ajalooknd (1980, TÜ), vk „Деятельность коммунистической партии Эстонии по руководству лекционной пропагандой в республике в 1966–1970 гг.”. Oli 1965–66 TÜ NSV Liidu ajaloo kat-i v-laborant, 1966–68 NLKP ajaloo kat-i õppekabineti juh, 1968–74 õpetaja, 1974–77 asp, 1977–79 õpetaja, 1979–82 v-õpetaja, 1983–89 dots, 1989–90 sotsialismi ajaloo kat-i dots, 1990–92 lähiajaloo kat-i dots, 1992–96 ajaloo-osk-a dots, 1996–98 eesti ajaloo õt-i dots. – Uurimisvaldkond: EKP tegevus loengulise propaganda alal, tsensuuri ajalugu, vene kogukonna elu Eestis. Üle 30 teadustr-e.

T: Loengulise töö osast internatsionalismi ja rahvaste sõpruse kasvatamisel vabariigis aastatel 1966–1970. // TÜ Toim 299 (1972); EKP tegevus loengupropaganda efektiivsuse tõstmisel aastatel 1966–1970. // Tõid EKP ajaloo alalt 9 (1982); Eesti NSV Ühingu „Teadus“ TÜ organisatsiooni asutamine ja tegevus. // TÜ ajaloo küsimusi 13 (1983).

B: TÜ BL I, 466; TÜ BL II, 142.

RAJASALU, Tarvo (27. mai 1969, Tartu), arstiteadlane, endokrinoloog, Inda R-i p. Lõpetas 1987 Tartu 3. Kk-i, 1994 TÜ arstitsk-a. Med-dr (2007, TÜ), vk „Autoimmune diabetes: an immunological study of type 1 diabetes in humans and in a model of experimental diabetes (in RIP-B7.1 mice).“ Oli 1994–96 Tallinna Pelgulinna Haiglas intern, 1996–97 samas üldarst, 1997–2001 endokrinoloogia resident TÜK Sisekliinikus, 2001–07 samas doktorant, a-st 2006 v-arst-õppejõud endokrinoloogia alal. Uurinud 1. tüüpi diabeedi immunol-t, gen-t ja eksper mudeleid, samuti autoimmuunsuse muid aspekte. 10 teadustr-t.

T: Demonstration of natural autoantibodies against the neurofilament protein α -internexin in sera of patients with endocrine autoimmunity and healthy individuals (kaasautor). // Immunol Lett 94 (2004) 1–2; Experimental autoimmune diabetes (EAD): a new tool to study mechanisms and consequences of insulin-specific autoimmunity (kaasautor). // Ann NY Acad Sci 1037 (2004); Laste ja täiskasvanute 1. tüüpi diabeet Eestis: HLA-DQB1 alleelid ja haigusseoselised autoantikehad (kaasautor). // EA (2006)

7; Insulin VNTR I/III genotype is associated with autoantibodies against glutamic acid decarboxylase in newly diagnosed type 1 diabetes (kaasautor). // *Diabetes Metab Res Rev* 23 (2007) 7; The diabetogenic, insulin-specific CD8 T cell response primed in the experimental autoimmune diabetes model in RIP-B7.1 mice (kaasautor). // *Eur. J. Immunol* 37 (2007) 8.

B: TÕA 1982–2007, 198; Meditsiinidoktor Tarvo Rajasalu. // EA (2008) 3. III, 225.

RAJASALU, Teet (20. XI 1941, Tallinn – 20. V 2003, Tallinn), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1960 Tallinna Kaugõppekk-i ja 1968 TPI masinaehituse ökonoomia ja organiseerimise alal; maj-knd (1974, TPI), vk „Прогнозирование эффективности структуры товарообмена союзной республики”. Täiendas end USA-s Bowling Greeni Ük-s (1992). 1962–63 Tallinna Autokaubavedude valitsuse ins, 1963–66 Elektrotehnika TUI laborant ja v-ins, 1966–95 Eesti TA MI-s: v-ins, n- ja v-teadur, 1982–86 sektori juh, 1986–90 osk-a juh, 1990–95 teadusdir. 1995–2000 Eesti Panga maj-uuringute osk-a juh aset, 2000–03 Eesti Statistikaameti konsultant ja TTÜ Eesti majanduse inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti majanduse areng, selle prognoosimine ja väliskaubanduse ning regionaalökonomika küsimused. Oli Eesti Teadus- ja Arendusnõukogu liige 1995–98, samuti eesti Konjukturiinst-i ekspert. EV teaduspreemia (1994). Üle 50 teadustr-e. **T:** Eesti NSV üleliidulises tööjaotuses (kaasautor). Tln, 1982; Estonian economy and its development problems. Tln, 1990; *Estonian Economy at the dawn of Independence*. // *Inst. Economics. Est. Acad. Sci.* Tln, 1992; *Economic structures in Estonia and Finland. A retrospective socio-economic comparison* (kaasautor). Tln, 1993; *Macroeconomic stabilization and development: Transforming the Estonian economy*. Tln, 1995. **B:** EE 14, 403; EMaBL, 403-404.

K. Siilivask

RAJAVEE (a-ni 1965 **Paulman**), **Eleonora** (15. V 1940, Kolomna, Venemaa), arstiteadlane, anatoom; sõjaväelase t, Olav R. abikaasa. Lõpetas 1958 Tallinna 6. Kk-i ja 1968 TÜ arstitsk. 1968–71 TÜ farmakol kat-i teadur, 1971–74 Tartu Vab Kliinilise Haigla verejaama arst, 1974–86 TÜ anat ja histol kat-i asst, 1986–92 v-õpetaja, 1992–2005 anatoomia inst-i v-asst ja asst, a-st 2005 spetsialist. – Uurimisvaldkond: inimese anatoomia, ravimite farmakotoksiline toime. 25 teadustr-t.

T: О действии прополисовых мазей – пропосал-10 и пропосал-30 на кожу и на рост шерсти у подопытных животных (kaasautorid O. Rajavee, I. Värssi). // TÕ Toim 285 (1971); К изучения вен печени некоторых млекопитающих по сравнению с человеком (kaasautorid E. Kogermann-Lepp, A. Lepp). // TÕ Toim 514 (1979); Anatomical composition of the anterior shoulder joint capsule. A cadaver study on 12 glenohumeral joints (kaasautor). // Ann. Anat. 183 (2001) 1; Mõningaid aspekte hematopoeetiliste rakkude programmeeritud rakusurmast (kaasautor H.-E. Simovart). // EA (2001) 2.

B: TÕ BL I, 115.

RAJAVEE (a-ni 1936 **Ulfsak**), **Evald** (22. I 1924, Valga – 12. I 2004, Tallinn), kiirguskeemiateadlane; raudteelase p, Olaf R. vend. Lõpetas 1944 Valga Reaalgümni-i ja 1951 TPI; keemiaknd (1964, Eesti TA), vk „Põlevkivi termilise töötlemise heitvete fenoolid ja nende eraldamine”. Töötanud 1951–63 msg ametikohtadel Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadis ja Põlevkivi Uurimise Inst-s. 1963–66 NL Plaanikomitee Balti maj-piirkonna keemiatööstuse peaspetsialist, 1967–83 Läti TA Puidukeemia Inst-i kiirguskeemia labori juh, 1984–91 KI v-teadur ja j-teadur. – Uurinud põlevkivi termilise töötlemise heitvete fenoolide ja nende eraldamist, kõrgmolekulaarsete ühendite kiirguskeemia probleeme, radikaalide tekkemehhanismi makromolekulide radiolüüsil, gammakiirguse efekte tselluloosi ja polüetüleenil makromolekulides. Üle 100 teadustr-e ja 10 autorit-t.

T: Микроколориметрический метод исследования радиационно-химической полимеризации в системе мономер-древесина (kaasautor). // Облагораживание древесины. Рига, 1971; Исследование дозных полей гамма-излучения в реакционном объеме прототипа промышленных цилиндрических облучателей радиационных контуров (kaasautor). // Изв. АН Латвийской ССР. Серия физ. и техн. наук. (1972) 6; Исследование сверхмедленных молекулярных движений в целлюлозе методом ЭПР (kaasautor). // Высокомолекулярные соединения. А19 (1977) 11; Кинетика затухания фосфоресценции, возбужденной УФ-излучением в гидроксиль-содержащих соединениях (kaasautor). // Химия древесины (1983) 2; Влияние гаммаоблучения на структуру целлюлозы (kaasautor). // TA Toim. Füüs-

matem 34 (1985) 3; Радиолиз ограниченного вещества горючих сланцев. Гамма радиолиз керогена (kaasautor). // Гор. сл. (1988), 5 /4.

RAJAVEE, Olaf (29. XI 1927, Valga – 8. X 1995, Tartu), arstiteadlane, farmakoloog, raudteelase p. Evald R. vend, Eleonora R. abikaasa. Lõpetas 1946 Pärnu 1. Kk-i ja 1952 TÜ arstitsk; med-knd (1955, TÜ), vk „Hingamisanaleptikumide võrdlev efektiivsus mürgistusel barbamüüluga ja pentotaalnaatriumiga”. 1952–60 TÜ farmakol kat-i asst, 1961–74 v-õpetaja, 1974–92 dots. Nõuk Eesti preemia (1987) koll-s. –
Uurimisvaldkonnad: analgeetikumide, valuvaigistite, südamevahendite, eriti maomürgi ja mesilassaaduste preparaate farmakoloogia. Viprassiini, viprasaalB jt ravimite kaasautor. Üle 70 teadustr-e.

T: Mõningate fenüülpiiperasiinderivaatide analgeetiline ja eeternarkoosi potentseeriv toime. // TÜ Toim 57 (1958); О функциональной элиминации и токсичности барбамила и пентотал-натрия в условиях гипотермии (kaasautor L. Nurmand). // Фармакол. токсикол. 26 (1963) 5; К фармакологии лебекана. // Фармакол. токсикол. 32 (1969) 2; Letaalselt lõppenud mürgistustest Tartu rajoonidevahelise kohtumediitsiinilise ekspertiisi andmeil (kaasautor E. Murašev). NET (1976) 1; Действие препарата простагландина E₂ на изолированную тонкую кишку и матку крыс (kaasautorid E. Hanson, T. Hindrikus). // TÜ Toim 523 (1980); Uue preparaadi prostenooni (prostaglandiini E-2) kasutamise kogemusi sünnitusabis (kaasautor). // NET (1985) 6.

B: TÜ BL I, 115; TÜ BL II, 142; TÜ ajalugu III, 260, 357; Olaf Rajavee 60-aastane. NET (1988) 1, 62; *Merila-Lattik, H.*, 939.

RAJEVSKI, Viktor (15. III 1936, Petseri), loomakasvatusteadlane. Lõpetas 1953 Petseri 1. Kk-i ja 1959 EPA ins-mehaanikuna; põllum-knd (1975, EPA), vk „Совершенство технологии содержания и кормления молочного стада в условиях рациональной системы скотоводства в Эстонской ССР” (1975, ELVI). Olnud 1960–61 ELVI EKB v-ins-konstruktor, 1961–67 EKB juh, 1967–70 asp, 1970–72 n-teadur, 1972–74 v-teadur, 1974–75 sektori juh, 1975–79 Laeva katsesovhoosi dir, 1982–85 ENSV varumisminister, 1985–88 teraviljasaaduste minister, 1988–89 ENSV

MN esimehe asetäitja, 1989–97 Ida-Aafrika riikide majandusnõunik, seejärel Silmeti kommertsdir. – Uurimisvaldkond: suurfarmide mehhaniseerimise tehnol, puistematerjalide doseerimise süsteemi mehaanika. ENSV tnl ins (1975), ENSV ÜN XI koosseisu saadik 1985-90.

B: ELVI BL, 122; EMaBL, 404.

RAJU, Olev (14. I 1948, Tartu), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1965 Tartu 5. Kk-i ja 1971 TÜ rahanduse ja krediidi erialal; maj-knd (1975, TÜ), vk “Palga stimuleeriva toime tõstmise aktuaalseid probleeme (ENSV andmetel)”, maj-dr (1991, TÜ), vk “Экономическая ответственность и ее использование в хозяйственном механизме”. Olnud 1968–1971 tekstiilivabriku “Areng” ökonomist, 1971–74 TÜ pol ökon kat v-ins, 1974–75 asp, 1975–76 õpetaja, 1976–79 v-õpetaja, 1979–83 ja 1985–91 dots, 1983–85 v-teadur, 1991–95 maj-teooria korr prof, 1995– erakorr prof, 1991–92 maj-teooria kat juh, 1993–95 rahvamaj ja ettevõtetmaj üldteooria inst-i juh, 1995–2003 Riigikogu liige (1995–99 rahanduskomisjoni esimees), 2003– maj-teooria õt-i juh ja mikroökon-ka õt-i maj-teooria erakorr prof. – Uurimisvaldkond: palgakorraldus, eelarve ja maksud, struktuursed muutused Eesti tööturul. Üle 200 teadustr-e.

T: Ebamajanduslikkuse hind. Tln, 1979; Tööaeg – meie ühisvara. Tln, 1981; Методологические проблемы изучения экономической ответственности. Оценка и стимулирование эффективности общественного производства. // Уч. зап. ТГУ по политэкономии 470 (1978); Majanduslik vastutus. Tln, 1984; Mikroökonomika. Tln, 1996, 2001; Isiku tulumaksul baseeruva kohaliku omavalitsuse rahastamise süsteemi piirides. // Eesti sotsiaalteaduste VII aastakonv „Eesti pärast Euroopa Liiduga ühinemist”, Trt, 23.–24. nov 2007. Trt, 2007; Majanduslikust vastutusest vastutuse üldmõiste kontekstis. // Eesti Majandusteaduse Seltsi II aastakonv, Pärnu, 13.–14. jaanuar 2007.

B: EE 14, 403; TÜ BL I, 484; TÜ BL II, 143; EMaBL, 404–405.

RAKFELDT, Jaak (25. VIII 1946, Stockholm), ühiskonnateadlane. Lõpetas 1968 New Yorki osariigi ük-i psühhol erialal; *Ph.D.* (interdistsiplinaarsed sotsiaalteadused, 1983, Syracuse ük, USA), vk „Transformation of Social Identity as a Function of Diversion from or Admission to a Psychiatric Hospital“. 1973–88 Mohawk Valley Community

College'i psühhol-õppejõud (a-st 1985 prof), 1988–95 Yale'i ük-i psühhiaatriaosk-a õppejõud, a-st 1995 South Connecticut State University sotsiaaltöö osk-a kaasprof. Ajakirja *Journal of Adult Development* toim-koll-i liige. – Uurimisvaldkond: skisofreenia, rahvuslik identiteet. A-st 1990 Eesti Psühholoogide Seltsi liige.

T: Eksistentsiaal-aktiivse tegevuse teooria. // *Akadeemia* 4 (1991); With Onset, Course and Outcome of Schizophrenia (kaasautor T. H. McGlashan), // *Current Opinion in Psychiatry* 1 (1996); Rahvusliku identiteedi säilitamine okupeeritud Eestis (kaasautor Rakfeldt-Leetmaa, H.) // *Akadeemia* (1996) 8; Cognition, negative symptoms, and diagnosis: A comparison of schizophrenic, bipolar, and control samples (kaasautor). // *J. Neuropsychiatry and Clinical Neurosci.* 9 (1997); Crisis respite care vs. inpatient care: Part I. Clinical outcomes (kaasautor). // *The Am. J. of Psychiatry*, 8 (1996).

B: EE 14, 404; ETVpK, 99.

RAMJALG, Ivo (27. XI 1918, Toržok, Tveri kub, Venemaa – 16. III 1994, Viljandi), arstiteadlane, kirurg; postiametniku p. Lõpetas 1937 Viljandi Maakonna Poeglaste Gümni ja 1946 TÜ arstitsk-a. 1946–51 TÜ üldkirurgia kat-i asst, 1951–52 hospitaalkirurgia kat-i asst, 1952–60 Jõhvi haigla kirurgia osk-a juh, 1960–62 Viljandi Raj Keskaigla kirurg, 1962–68 kirurgia osk-a juh, 1968–78 peaarsti asetäitja ravi alal, 1978–94 haiglas ja polikliinikus kirurg.

T: Pikkade toruluude lahtiste murdude ravikogemusi. // *NET* (1959) 4; Peritoniitide kirurgilisest ravist koos AKTH ja kortikosteroidsete preparaatide manustamisega (kaasautorid A. Kliiman, E. Teeäär). // *NET* (1960) 6.

B: AAUT III, 363; TÜ BL I, 116; Ivo Ramjalg. EA (1979) 1, 66; *Merila-Lattik, H.* 939–340.

RAMMO, Ilmar (2. XI 1937, Tartu), füüsik; tööliste p. Lõpetas 1956 Tartu 3. Kk-i, 1961 TÜ füüsika osk-a ja 1964 samas asp-i; füüs-mat-knd (1970, TÜ), vk “ИК эффекты и строение центров свечения в фосфорах типа сульфида цинка”. TÜ-s 1964–66 eksper füüsika kat-i n-teadur, 1966–71 asst, 1971–76 v-õpetaja, 1976–90 FI v-teadur, 1990–93 TÜ v-teadur, 1993–2003 dots, a-st 2003 TÜ eksper-füüsika ja tehnol inst-i spetsialist. – Uurimisvaldkonnad: AIBVI-tüüpi ühendite optilised ja fotoelektrilised

omadused; GaAs ja AlGaAs heterosiiretel baseeruvate seadmete (pooljuhtlaseri, välja- ja bipolaarse transistori) tehnol väljatöötamine ning heterosiirete füüsikal omadused, SrS-Ce fosfoorides toimuvad füüsikal protsessid. Üle 50 teadustr-e.

T: ИК тушение люминесции и структура центров свечения фосфоров типа ZnS-Cu (kaasautor). // Ж. прикладной спектроскопии, 10 (1969) 1; Влияние утечки электронов на порговой ток AlGaAsSb/GaSb инжекционных гетеролазеров (kaasautor). // Физика и техника полупроводников, 24 (1990) 7; Investigation of a new emission band of SrS-Ce phosphor (kaasautor). // J. Appl. Spectroscopy, 62 (1995) 3; Investigation of structure of Ce³⁺ phosphors (kaasautor). // J. Appl. Spectroscopy 64 (1997) 2; The spectral dependencies of optical absorption SrS-Ce phosphors (kaasautor). // J. Appl. Spectroscopy 64 (1997) 4; Sissejuhatus maatriksoptikasse: geomeetiline optika. Tartu, 1998; Spektraalseadmed: optiline diapasoone. Trt, 2002.

B: TÜ BL I, 278; II, 143.

RAMMUL, Aleksander Johannes (4. VI 1875, Tartu – 23. II 1949, Berliin), hügieenik, kaupmehe p. Lõpetas 1899 TÜ; med-dr (1909, Odessa Ük), vk käsitles Odessa Ük-i hoonete keskkütte ja ventilatsiooni hügieenilisi mõjusid. 1899–1903 TÜ hügieeniinst-s prof G. Hlopini asst, Oli 1903–05 Odessas Novorossija Ük-s asst, 1905–11 Moskva veevärgi keem-bakteriol labori juh, 1911–15 Moskva linna tervishoiuarst ja ühtlasi Moskva Ük-i eradots, 1915–20 Kaasani Ük-i erakor prof, 1920–40 TÜ tervishoiuinst-i juh ja prof, a-st 1940 emeriitprof. Läks 1944 Saksamaale. – Uurimisvaldkond: joogivee ja koolitervishoiu küsimused, med-geograafia (tema juhtimisel korraldati kõigi Eesti maakondade med-geogr uuringud, mille tulemused avaldati 1928–38). Üks Tervishoiumuuseumi asutajaid, osales karskus- ja eugeenilises liikumises.

T: Река Эмба как источник водоснабжения населённых мест. // Вестник общественной гигиены, судебной и практической медицины. (1900) 10; Иссл. 200 учебников и учебных пособий в санитарном отношении. // Сб. работ гигиенической лаборатории Юрьевского университета, вып. I, 1902; Alkohol ja toitmine. // Eesti Karskuse Seltside ar (1902); Kooliõpilaste tervisline seisukord = État hygiénique des écoliers. // Eesti Demograafia (1925); Vesivarustus ja reovete eemaldamine Eesti

linnades (kaasautor M. Kask). // EA (1932); Vaimuhaigete loenduse katse Tartumaal. // EA (1935); Rahvastiku liikumine meil ja naaberrigis. // EÜS Album (1934).

B: EE 14, 404; EBL, 393; *Uibo, M. A.* Rammuli tegevus Tartu Ülikooli Tervishoiuinstituudis. // TÕ ajaloo küsimusi 3 (1975), 138–149.

K. Kalling

RAMMUL, Üllar (13. III 1967, Põlva), bioloog; õpetaja p. Lõpetas 1985 Põlva Kk-i ja 1992 TÕ biol-osk; biol-mag (1995, TÕ), vk „Mittlendavate maismaaimetajate levikut mõjutavatest teguritest Eesti meresaaudel”. Täiendas end 1993 Helsingi ja 1999 Umeå Ük-s. Oli 1993–95 Pirita Kk õpetaja, 1996–98 Oulu Ük-s teadur. 1993–99 TPÜ asst, a-st 2000 Tallinna Loomaia teenistuse juh, a-st 2005 TTÜ geenitehnol inst-i asst. – Uurimisvaldkonnad: Eesti meresaaude teriofauna; rohusööjate (pms pisinäriiliste) populatsioonidünaamika lähisarktilises elupaigakompleksis (Põhja-Norras) ja Eestis, rõhuasetusega talveökol-le; rohusööja-taim suhted; toidu ja abiootiliste tingimuste mõju leethiirte ja uruhiirte dünaamikale lähisarktilises elupaigakompleksis, rõhuasetusega talveökol-le; uruhiirte-taimestiku suhted eksper, kiskjatevabas taiga pinnahorisondi süsteemis. 10 teadustr-t.

T: Maismaaimetajate liigirikkuusest saartel. Eesti saarte ja rannikualade loodus. XVI Eesti looduseuurijate päeva ettekannete kokkuvõtted. Tartu, 1991; Population fluctuations of voles in North Fennoscandian tundra: contrasting dynamics in adjacent areas with different habitat composition (kaasautor). // *Oikos* (1999) 86; Maismaaloomastik. – Alasti maailm. Kolga lahe saared. Tln, 2002.

RAMSAY, Wilhelm (20. I 1865, Dragsfjärds khk, Edela-Soome – 8. I 1928, Helsingi), geoloog. Lõpetas 1884 Helsingi Ük-i *can. phil.* ja 1887 *phil. lic.* kraadiga. Oli 1888–99 Helsingi Ük-i mineral ja geol dots, 1899–1928 prof. Osales 1887–1914 seitsmes Koola ps-le tehtud eksped-s (uuris nefeliinsüeniite ning avastas uue kivimi – urtiidi), tegi uurimisretki ka Karjalasse ja Kanini ps-le, Loode-Venemaale ning 1925 ja 1926 Eestisse. Võttis geol-s kasutusele Fennoskandia mõiste; käsitles esimesena mandrijäätumisest põhjustatud maadõusu ja meretaseme kõikumise suhteid. – Uurimisvaldkond: eelkambriumi ja kvaternaari geol, Läänemere hilis- ja pärastjääaegsed rauamoodustised,

petrograafia, kristallograafia, mineraloogia. R. töodel on põhjanev tähtsus Eesti kvaternaalgeoloogia, arheol ja geogr uurimise seisukohalt.

T: Über die geologische Entwicklung der Halbinsel Kola in der Quartärzeit. 1898; Geologiens grunder I–II. 1909, 1912–13; Niveauverschiebungen, eisgestaute Seen und Pezession des Inlandeises in Estland 52 (1929) 2.

B: EBL TK, 217; EE 8, 22; EGBT, 96.

H. Nestor

RAMUL, Konstantin (30. V 1879, Kuressaare – 11. II 1975, Tartu), psühholoog; preestri p. Lõpetas 1901 Riia vaimuliku seminari ja 1908 Peterburi Ük-i; filos-knd (1908, Peterburi Ük), vk-s käsitles R. Descartes`i ja B. Spinoza psühholoogiat, psühhol-dr (1939, TÜ), vk „Mathematik und Psychologie. Beiträge zur Geschichte und Theorie der mathematischen und der phänomenologischen Psychologie.“ Täiendas end Leipzigi (1923, 1938), Prahast (1924, 1934), Viinis (1924), Berliinis (1926, 1938), Pariisis (1926), Hamburgis (1931) ja Bayreuthis (1938). 1908–11 Peterburis eragümni-õpetaja, 1911 Mogiljovi kub Orša reaalkooli õpetaja, 1911–15 Ukmerge poeglaste gümni-õpetaja, 1916–19 Tallinnas gümni-ajaloo, ladina k-e ja filos õpetaja, 1919 jaanuar–märts EV Rahvaväes, 1919–28 TÜ psühhol inst-i dots, 1928–39 erakorr prof, 1939–65 prof, 1965–75 prof-konsultant. TÜ eksper- ja ped kat-i psühholoogialabor-i asutaja ja juh (1921–66), 1925–30 filos-tsk-a dekaan. Akad Filos Seltsi esimees (1922–40), NSV Liidu Psühholoogide Seltsi Eesti osk-a esimees (1960) ja „Eesti entsüklopeedia“ (1932–37) filos osk-a toim. – Uurimisvaldkonnad: psühhol õppe- ja uurimismetoodika, tööstuspsühhol, loomapsühhol, psühhol ajalugu. ENSV tnl teadlane (1964). U 80 teadustr-t.

T: Psühholoogia. Trt, 1932–33, 21938; Moderne Physik und Psychologie. // Archiv für die gesamte Psychologie 97 (1936); The problem of measurement in the psychology of the eighteenth century. // The American Psychologist 15 (1960) 4; Psychologische Demonstrationsversuche. Leipzig, 1961; Loomapsühholoogia. Tln, 1964; Teaduslik psühholoogia ja elu. Tln, 1969; Об экспериментальных методах психологии мышления. // TÜ Toim 190 (1967); Elu ja psühholoogia. Trt, 2004.

B: EE 8, 23; EE 14, 404, EKBL, 196; TÜ BL I, 44; *Pärl, A.* Professor Konstantin Ramul 90-aastane. // Edasi (1969) 30, V.

I. Lõbu

RAMUL, Peeter (7. IX 1881, Lelle v, Pärnumaa – 27. IV 1931, Tallinn), muusikateadlane, pianist ja pedagoog; talupidaja p. Lõpetas 1901 Tartus gümni- ja klaveri erialal R. Griwingi Eramuusikakooli, 1906 Moskva Ük õigustsk-a ja 1911 klaveri erialal Moskva konservat-i (A. Goedicke klass). Oli 1911–13 Moskvas Nikolai Inst-i klaveriõpetaja ning 1913–20 Tambovis Naiste Inst-i muusikainspektor ja ühtlasi rkl muusikakooli klaveriõpetaja. 1920–31 Tallinna Konservat-i klaveri ja muusikaajaloo õppejõud (a-st 1925 prof). – Uurimisvaldkonnad: muusikaajalugu, -pedagoogika ja -esthetika, pianism ja rahvamuusika. Kuulus mitmesse rahvusv muusikaseltsi (*Neue Bachgesellschaft, Deutsche Musikgesellschaft*). Kirjutanud teoseid klaverile (2 sonaati, variatsioonid), esinenud soolopianistina.

T: Die psycho-physischen Grundlagen der modernen Klaviertechnik. Leipzig, 1923 (vn (1923) ja ingl (1931) k-s); Üldise muusika-ajaloo põhialused. Tln, 1930.

B: EE 8, 23; EE 14, 404; EMBL, 297; *Zile, Ülle*. Peeter Ramul 100. // SV (1981), 11. IX.

O. Kasemaa

RAND, Herman (27. VII 1924, Leisi v, Saaremaa – 30. IX 1994, Viljandi), põllumajandusteadlane; talupidaja p, Mare Leino isa. Lõpetas 1944 Kõljala Põllum-kooli, 1947 Vana-Võidu Loomakasv-tehnikumi ja 1953 EPA agronoomiatsk-a; põllum-knd (1967, Eesti TA), vk „Põldoa (*Vicia faba L*) haljasmassiks kasvatamise võimalusi Eesti NSV-s”. Oli 1965–93 EMMI v-teadur ja Olustvere katsejaama juh. – Uurimisvaldkonnad: rohusõötade tootmine ja heintaimede seemnekasvatus. Teinud võrdlusuuringuid Soome katsejaamades uurimaks heinaliikide aminohappesisaldust. Ligi 60 teadustr.

T: Влияние условий произрастания на величину и качество урожая злаковых трав (kaasautorid E. Huokuna, H. Nakkola). // Вопр. кормопроизводства в Эстонии. 73 (1988); Влияние азотного удобрения и продолжительности произрастания на аминокислотный состав тимофеевки, обсяницы лучовой, ежи сборной и райграса пастбищного (kaasautor T. Mela). // Вопр. кормопроизводства в Эстонии. 73 (1988).

RAND (a-ni 1970 **Kaare**), **Mare** (7. IX 1945, Koeru alevik, Järvamaa), filoloog ja raamatuteadlane; kaubandustöötajate t. Lõpetas 1964 Paide Kk-i ja 1969 TÜ germaani filoloogia alal. Oli a-st 1969 TÜ rmtk KHO-s, 1976–2007 selle juh. – Uurinud rmt- ja kultuurilugu, TÜ rmtk ajaloolisi kogusid. A-st 1997 tegeleb J. Lotmani arhiivipärandi läbitöötamisega. Toim 15 teadusväljaannet ja kalendrisarja *Rara*. F. Puksoo nim rmt-teaduslike tööde aastapreemia (1994), EV Valgetähe V kl teenetemärk (2003). Üle 30 teadustr-e.

T: Briefe von Mitgliedern der Akademie der Wissenschaften der UdSSR: Katalog (kaaskoost H. Tankler). Trt, 1979; Georg Friedrich Parroti ja Karl Morgensterni kirjavahetus 1802–1803 (kaaskoost. I. Loosme). Trt, 1992; Universitätsbibliothek Tartu (Dorpat) [Teil 2. Bestandsbeschreibung] // Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. Zürich; New York, 7 (1998) 2; Die St. Petersburger Akademie der Wissenschaften betreffende Autographen in den Sammlungen der Universitätsbibliothek Dorpat/Tartu. // Mittel-, Nord- und Osteuropa: Festschrift für Günter Mühlpfordt. Köln, Weimar, Wien, 2002; Orientaalkäsikirjad keiserliku Tartu ülikooli raamatukogus // Keiserlik Tartu Ülikool (1802–1918) ja orient. Trt, 2002; *Rara rarissima* im Bibliotheksbestand: die Tartuer/Dorpater Kantiana. // Books and Libraries in the Cultural Region of the Baltic Sea from 1500 to 1800. Tln, 2005.

B: *Olesk, P.* Juubel keset haruldusi. // UT (1995) 8, IX; TÜ BL II, 143.

RAND, Valter (Walter) (11. VI 1914, Narva – 16. VIII 1994, Huntsville´i läh, Ontario, Kanada; tehnikateadlane ja ajaloolane; Hidegard Rand Maricq`i vend. Lõpetas 1932 Tallinna Linna Poeglaste Humanitaargümni-i ja 1941 TTÜ ehitusins-na; ins-tead dr. (1943, Karlsruhe Tehnikaülikool), vk „Die Sturzbettausbildung bei lotrechten Abstürzen und bei Anwendung einer rechteckigen Endschwelle“. 1942–44 teadur ja stipendiaat Karlsruhe Tehnikaük-i vesiehituse laboris, 1945–51 projekteeriv ins ehitusfirmas *Maurice Delens Entreprise* Brüsselis, 1951–53 teadur Iowa Ük-s, 1953–56 New Yorgi Ük-s, 1956–81 New Yorgi Linnaük-s, a-st 1968 prof, 1981– emeriitprof. Osalenud mitme USA vesiehituse rajamises. – Uurimisvaldkonnad: vesiehitus, tehn mehaanika, hüdraulika, pinnamehaanika, vesi-, süva- ja sadamarajatiste konstruktsioonid.

Diversiteedi teooria loojaid, globaaleestluse idee kandja ja tutvustaja, töid erialadevahelise mõtlemise ja eestluse kohta. 25 teadustr-t.

T: Tehnilisest teadusest ja tehnilisest haridusest. // Omariikluse taustal. Uppsala, 1955; Interdisciplinary Graduate Education – A Necessity. // J. Engineering Education, 53 (1962); Flow Over a Dentated Sill in Open Channel. // J. Hydraulics Division, 92 (1966); Ülikool läbi aegade. // Meie Tee (1972) 11/12; Informatsioon ja kultuurirevol. // TRENT 79: Eesti Liit Kanadas. 1979; Eestlus on looming. Tln, 1994.

B: ETVpK, 99; Insenerikultuur Eestis 2. Tln, 1995, 108–113; Tehnika ja Tootmine, 1995 (4), 36–40; *Mägi, V.* Ääremärkusi Valter Ranna teadusfilosoofiliste vaadete juurde. // Insenerikultuur Eestis. 2. Tln, 1995, 108–113; *Mägi, V.* Valter Rand – Eesti ehitusinsenerist Ameerika filosoof. // Ehitaja 3 (1998), 82–85.

V. Mägi

RANDALU (a-ni 1935 **Bachmann**), **Hillar Aleksander** (29. III 1915, Tartu – 7. IV 1990, Tartu), õigusteadlane, Hans Kruusi kasupoeg, Ilme R. abikaasa, Ann Pikveri ja Kadri Järve isa. Lõpetas 1934 H. Treffneri Gümni-i ja 1938 TÜ; õigusteaduse mag (1940, TÜ, kinnit õigustead. knd-ks 1949), vk „Kuriteole kihutamine”, õigustead-dr (1978, Moskva NL Prokuratuuri Inst), vk „Эффективность применения информационно-поисковых систем в предупреждении правонарушений несовершеннолетних”. Oli 1938–41 TÜ abiõppejõud ja asst, 1944–52 TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i dots. Sunniti ülikoolist lahkuma, 1952–61 advokaat Väandras, Pärnus, Märjamaal, Keilas ja Tallinnas. 1961–84 TA MI õigussektori v-teadur, a-st 1982 TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i prof. – Uurimisvaldkond: kriminoloogilised andmetötlussüsteemid, kriminaalprotsess, kohtukorraldus, alaealiste kriminoloogia. Üle 30 teadustr-e.

T: Seadusandluse täiustamise ja õigusliku informatsiooni küsimusi. Tln, 1965; Применение перманентных автоматизированных систем обработки данных в криминологии. Tln, 1978; Kuritegevuse geneesi ja profülaktika sotsiaalsest mehhanismist. Tln, 1982.

B: EE 8, 24; EE 14, 404; AAUT III, 199, TÜ BL I, 442; Hillar Randalu kaitses doktoriväitekirja. // Kodumaa (1977) 27, VII.

RANDALU (a-ni 1940 **Pill**), **Ilme** (15. V 1918, Tartu – 4. VI 1986, Tartu), põllumajandusteadlane; Mihkel Pilli t, Hillar R. abikaasa, Ann Pikveri ja Kadri Järve ema. Lõpetas 1931 ENKS Tartu Tütarlaste Gümni-i ja 1947 TÜ põllum-tsk-a; põllum-knd (1958, Eesti TA), vk „Odra helmintosporiooside levik ja kahjustus Eesti NSV-s ning nende tõrje”. 1947–83 EMMI n- ja v-teadur, 1962–79 taimekaitse osk juh. – Uurimisvaldkonnad: odra helmintosporiooside levik ja kahjustus Eestis, kartuli seenhaigused ja nende tõrje, kartuli viirushaiguste levik ja nende tekitatud maj kahjude uurimine. 75 teadustr-t.

T: Odra helmintosporiooside levik ja kahjustus Eesti NSV-s ning nende tõrje. Tln, 1957; Kartuli viirushaigused. – Ülevaade taimekahjurite ja haiguste levikust Eesti NSV-s, prognoos nende ilmumise kohta ning nende tõrje. Tln, 1962–68, ²1972; Taimekaitse soovitusel kolhoosidele ja sovhoosidele. Tln, 1970, ⁵1984.

B: EMMI ja Eesti Taimekaitse Seltsi kogumik „Taimekaitse”. Saku, 1993.

RANDALU, Ivalo (7. II 1936, Riia), muusikaajakirjanik ja -uurija; ajakirjaniku ja kooliõpetaja p. Lõpetas 1955 Tallinna 2. Kk-i, 1958 Tallinna Muusikakooli muusikateooria alal ja 1964 TRK-i kompositsiooni erialal. 1962–70 ER noorte- ja muusikasaadete toim, 1972–75 „Estonia” teatri toim, 1975–84 ETV-s lepinguline autor, 1981–99 Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi v-teadur, 1999–2004 J. Westholmi Gümni-i muusikaajaloo õpetaja. – Uurinud Eesti muusikaajalugu ja tegelenud klassikalise muusika populariseerimisega. Toim muusikarubriike ajakirjanduses, raadios ja TV-s, kirjutanud muusikaarvustusi. Loonud heliloojana koori- ja soololaule, instrumentaalpalu ning muusika u 20 dokumentaalfilmile, kirjutanud muusikafilmsenaariume.

T: Kogumik „Peeter Süda”. Tln, 1984; Hugo Lepnurm 31. 10. 1914 – 15. 02. 1999. Elust ja loomingust. // TMK (1999) 5; Anna Klas 23. I 1912 – 20. IV 1999. // TMK (1999) 7; XXI pilku orelile. Eesti orelikultuurist (koost. E. Pilliroog ja I. Randalu). Tln, 2007.

B: EMBL, 197; TMK (2001) 4, 3–16.

RANDAM-ROGERS, Edith (16. III 1913, Tallinn – 6. II 2005, Denver, USA), kirjandus- ja keeleteadlane. Lõpetas 1941 Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsgümni-i. Lahkus 1944 Saksamaale, kust siirdus 1948 USA-sse. Lõpetas 1961 Colorado Ük-i Denveris hispaania k-e alal *B.A.* kraadiga. Sai õpinguiks Fulbrighti stipendiumi ja õppis 1961–62 ka Madridi Ük-s. Omandas 1962 Colorados (Boulderis) *M.A.* kraadi hispaania kirj-ses ja 1968 kaitses Colorado Ük-s (Denveris) *Ph.D.* kraadi, vk „The Open Code of Ballads“. Oli 1966–67 Denveris Colorado Ük-s instruktore, 1968–72 *asst. Prof.*, 1972–79 *assoc. prof.*, a-st 1979 hispaania k-e ja kirj-e prof. Oli *Am. Assos. of Teachers of Spanish and Portugese* liige. – Töid hispaaniakeelsest kirj-est.

T: El color en la poesia española del Renacimiento y del Barroco. // *Rev. Filol. Española* (1964) 47; Clothing as a Multifarious Ballad Symbol. // *Western Folklore* (1975) 34; The Perilous Hunt: Symbols in Hispanic and European Balladry. Kentucky, 1980.

B: Edith Rogers-Randam keeleteaduse doktoriks. // *Vaba Eesti Sõna* (1968) 1. IX; ETVpK, 105; *Vaba Eesti Sõna* (2005), 15. III (nekroloog).

R. Karelson

RANDE, Toivo (20. IX 1954, Ingliste k/n, Rapla raj), füsioloog ja spordipedagoog; töölise p. Lõpetas 1973 Tallinna 43. Kk-i ja 1977 TPedI kehakultuurisk-a; 1982–86 oli kaugõppeasp Moskva Kehakultuuri Keskinst-s; biol-knd (1986, TÜ), vk „Südametegevuse inertsus sinusoidaalsetel lihasetöö režiimidel“. Töötanud a-st 1977 TPedI kehakultuurisk-s spordifüsioloogia laboris ja med-bioloogiliste distsipliinide kat-s, a-st 1989 dots, 1986–89 ka prodekaan. – Uurimisvaldkonnad: südametegevuse regulatsioonimehhanismide töö muutuva iseloomuga kehalisel koormusel, südametsükli faasanalüüs ning mitmed südametegevuse ja gaasivahetuse näitudel põhinevad testid treeningukoormuse mõju hindamiseks sportlastel. 21 teadustr-t.

T: Исследование регуляции сердечной деятельности студентов и студентов-спортсменов при физических нагрузках (kaasautor T. Olm). // *Физические и психосоциальные особенности студентов*. Тln, 1986; *Физиологический анализ инерционности сердечной деятельности при мышленной работе* (kaasautor V. Karpman). // *Кардиореспираторная система: количеств, характеристики*. Тln, 1986;

Динамика психофизиологических параметров в годичной тренировочном цикле у спортсменов-баскетболисток (kaasautorid I. Laidvee, P. Raidma). // Межд. научно-методическая конф. Белоруссии, Германии, Латвии, Литвы, Польши и Эстонии по проблемам спортивной тренировки. Minsk, 1990.

B: ESB, 528.

RANDJÄRV, Jüri (8. VIII 1937, Rapla v, Harjumaa), geodeesiateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1955 Saku Maakorralduse ja Maaparanduse Tehnikumi, 1962 Moskva Maakorralduse Ins-de Inst-i ning 1965 Moskva Geodeesia, Aeromõõdistamise ja Kartograafia Ins-de Inst-i kõrgema geodeesia kat-i asp-i; tehnikatead-knd (1968, NL TA Maafüüsika Inst, Moskva), vk „Исследование современных вертикальных движений земной коры в Прибалтике геодезическим методом”. Tõotanud EPMÜ maakorralduse kat-s: 1966 asst, 1967–74 v-õpetaja, a-st 1974 dots, 1975–78 Alžeeria RDV Blida Maaparanduse ja Veemaj Inst-i geodeesia kat juh, 1978–88 EPA maakorralduse kat juh, 1988–92 geodeesia dots, 1991–92 EPMÜ maainseneri tsk-na prodekaan, 1992–94 geodeesia õt juh ja prof, 1994–98 maamõõduinst-i kaasprof, 1998–2002 maamõõduinst juh, geodeesia prof, 2002– emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: aerofotogeodeesia, stereofotogramm-meetria, topogeodeetiliste tööde planeerimine ja organiseerimine. A-st 1993 ajakirja „Geodeet“ peatoim. 65 teadustr-t.

T: Vertical movements of the Earth's Crust in the Baltic region. // Reports of the Finnish Geodetic Institute 93:2, Helsinki, 1993; Geodeesia I. Trt, 1997; Geodeesia II (kaasautor). Trt, 1998; Tõelise asimuudi määramine Päikese tunninurga järgi. Trt, 1998; Geodeesia III. Geodeetiliste võrkude tasandamine. Trt, 1999; Geodeesia IV. Kohalik geodeetiline põhivõrk. Trt, 2002; Precision of Cadastral Surveys. // EPMÜ teadustööde kogumik 216, Trt, 2003.

B: EPMÜ BL, 127; EE 14, 405; Geodeet 13 (1997), 30–31; Geodeet 26 (2002), 73.

RANDLA, Anneli (15. I 1970, Tallinn), arhitektuuri- ja kunstiajaloolane. Lõpetas 1988 Tallinna 21. Kk-i, 1993 TÜ ajaloo osk-a, 1995 Budapesti Kesk-Euroopa Ük-i magistriõppe ja 1999 Cambridge'i Ük-i doktoriõppe; M.A. (1995, Kesk-Euroopa Ük), vk „Dominican Architecture in Livonia“, Ph.D. (1999, Cambridge'i Ük), vk „The

Architecture of the Mendicant Orders in Northern Europe“. Täiendas end 1994 Jeunesse & Patrimoine`i arh-i restaureerimise kursustel Pariisis ja St. Antoine`is. 1999–2000 EKM filiaali teadur, 1999–2000 EKA kunstiteaduse inst-i teadussektr, 2000–04

Muinsuskaitseameti (a-ni 2002 Muinsuskaitseinspeksioon) peadir, a-st 2004 peadir aset teadusalal, a-st 1999 ühtlasi EKA kunstiteaduse inst-i ja restaureerimistsk-a õppejõud. – Uurimisvaldkond: Eesti ja Põhja-Euroopa keskaegne sakraalarhitektuur, muinsuskaitse ajalugu ja korraldus. U 20 teadustr-t.

T: Uusi leide Muhu kirikust. // *Ars Estoniae medii aevii grates Villem Raam*. Tln, 1995; Tallinna Dominiiklaste klooster. // *Vana Tallinn* 5 (1995) 9; Dominiiklased Vana-Liivimaal: linnastumisest ja arhitektuurist. // *Kunstiteadus* 9. Tln, 1998; The Mendicants Orders and their Architecture in Scotland. // *Mendicants Military orders and Regionalism in Medieval Europe*. 1999; The Sites of the Medicant Friaries in Northern European Towns. // *A Comparative Study on the Examples of Scotland, the Northern Netherlands and Livonia*. Trt Hansaseminari materjalid 2000. Trt, 2002; Meister Geometres ja teised Hanila kirikus. Hanila kiriku polükroomsest dekoorist ja selle kunstiajaloolisest kontekstist. // *Kunstitead. uurimusi* 11. Tln, 2002.

RANDLA, Riina (27. IX 1957, Tallinn), majandusteadlane; tööliste t. Lõpetas 1981 TPI; tehnikamag (1993, TTÜ), vk “Tööriistavajaduse plaanimine paindtootmises”. Olnud 1981–92 TTÜ-s tööstusökon kat ins, asst, n-teadur, 1989–93 AE „Tipnet” projektijuht, 1993– Eesti Telefoni andmetöötlustalituse infosüsteemide osk ins. – Uurimisvaldkond: tootmise korralduse teor ja praktilised küsimused, infosüsteemide väljatöötamine. 17 teadustr-t.

T: Влияние размеров партий на эффективность производства. // Тр. Таллинского ПИ 644, (1987); Основные задачи системы оперативного планирования инструментального хозяйства в ГПС. // Тр. Таллинского ПИ, 681 (1988).

RANDLA (a-ni 1978 **Tomberg**), **Tiina** (4. III 1958, Jõhvi), keskkonnabiotehnoloog; mäeins-ide t. Lõpetas 1977 Kohtla-Järve 5. Kk-i, õppis 1977–79 TÜ-s biol ja lõpetas 1983 TPI konserveerimise tehnoloogia erialal; loodusteaduste mag (1998, TTÜ), vk „Põlevkivifenoole sisaldavate heitvete mikrobioloogiliste puhastusprotsesside uurimine

Ida-Virumaa keskkonnaseisundi jätkusuutlikkuse kontekstis”. 1982–90 TTÜ org ja biokeemia kat-i ins ja tehnik, 1990–92 biotehnoloogia labor-i n-teadur, 1993–95 keemiainst-i biokeemia õt-i laborant, 1995– asst. – Uurimisvaldkond: jätkusuutliku arengu kvantitatiivse hindamise võimalused, keskkonnabiotehnol protsessid. U. 30 teadustr-t.

T: Possibilities of biodegradation of phenol-containing wastes originating from the oil-shale basin in northeastern Estonia (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 44 (1995) 2/3 2/3; On eco-efficiency and sustainable development in Estonia (kaasautor). // Int. J. Environment and Sustainable Development (2002) 1; Material Flow Analysis of Estonian oil-shale industry (kaasautor). // Material Flow Analysis – Where do we go Workshop “Quo vadis MFA?” 08.–10. October 2003, Wuppertal Institute. Ecological efficiency of nthe oil shale electricity sector of Estonia (kaasautorid O. Gavrilova, R. Vilu). //Progress in Industrial Ecology 4 (2007) 1/2; Life Cycle Analysis of the Estonian Oil Shale Industry (kaasautor). // Tallinn University of Technology, Estonian Fund of Nature, Tln, 2005; On long-term energy development scenarios for Estonia, taking into account the possible evolution of Kyoto process (kaasautor). // 11th ERP Environment/SDP2005 Conf., Helsinki 06-08. juuni 2005 (CD-1).

RANDLA, Tiit (11. IV 1940, Tallinn), ornitoloog, loodusuurija ja jahindustegelane. Lõpetas 1963 TÜ biol osk-a. Oli 1962–65 Põlva Kk ja Tallinnas Eesti NSV Noorte Loodussõprade Keskmaja õpetaja, 1965–67 merekaitseinsp, 1968–90 Eesti Jahimeeste Seltsis (1980–90 aseesimees), 1991–98 Eesti Keskkonnamin looduskaitseosk ja looduskaitse talituse juh, 1998–2005 Lääne-Eesti Saarestiku Biosfäärikaitseala Läänemaa Keskuse ja Silma looduskaitseala dir, 2006– riigi looduskaitsekeskuse Hiiu-Lääne regiooni spetsialist. – Uurimisvaldkond: Eesti röövlindude (eriti kotkaste) ökoloogia, nahkhiirte talvitumine Põhja-Eestis ning arktiliste alade (Wrangeli saar, Franz Josephi maa, Severnaja Zemlja ja Taimõr) lindude ja imetajate ökoloogia. Tunnustatud teadusepopularisaator, ka loodusfotograaf. Kaitsealade Maailmakomisjoni (WCPA) liige, Eesti Ornitoloogia Ühingu auliige (2000). Üle 20 teadustr-e.

T: Eesti röövlinnud. Kullilised ja kakulised. Tln, 1976; Jääkarude riigis. Tln, 1976; Metsloomi ja linde Eestis. Tln, 1978; Jutustus Punakael-laglest. Tln, 1982; Elus Arktika.

Tln, 1991; Population trends and breeding success of Golden Eagle in Estonia 1935–1991 (kaasautor). Tln, 1995.

B: EE 14, 405.

RANDLA, Tiit (9.VII 1943, Tallinn), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1961 Rapla Kk-i ja 1966 TPI masinaehituse ökonomika ja organiseerimise erialal; 1976–80 TPI asp. Töötanud TTÜ-s: 1970–80 töö- ja juhtimise tead organiseerimise labori juh, 1980–90 tootmise ökon ja organiseerimise kat-i v-õpetaja, 1990–2004 käitismaj-e inst-i tööteaduse õt-i lektor, majandustsk-a prodekaan, 1991–2006 TTÜ majandusõpikonna juhataja, TTÜ majandustsk-a dekanaadi juh ja peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: töö- ja palgakorraldus Eesti tööstus- ja teenindustevõtetes. Üle 20 teadustr-e.

T: Teenindusteooria rakendusi töö normeerimisel (kaasautor J. Fominõh). Tln, 1974; Hotelli „Olümpia“ toateenijate töökorralduse analüüs ja arvu normimine. Tln, 1996; Tööriistamajanduse organiseerimine (kaasautorid H.-E. Kabral ja L. Sarapik). Tln, 1991.

B: TPI 1936–1986, 341.

RANDLANE (a-ni 1974 **Grüntal**), **Tiina** (10. IX 1953, Tallinn), mükoloog ja lihhenoloog; arstide t. Lõpetas 1971 Tallinna 7. Kk-i ja 1977 TÜ biol-osk-a; biol-knd (1986, TÜ), vk „Анализ лишенофлоры западных островов Эстонии“. Oli 1977–79 TÜ taimesüsteematika ja geobotaanika kat-i v-laborant, 1979–87 ökosüsteemide labori (hilisema bioindikatsiooni labori) n-teadur, 1987–91 teadur, 1992–93 bot ja ökol inst v-teadur, 1993–95 v-teadur ja dots, 1995–2007 dots, a-st 2007 ökol ja maateaduse inst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: Eesti lihhenofloora koosseis ja kaitse, tsetrarioidsete samblike (sug *Parmeliaceae*, *Ascomycota*) fülogenees ja süstemaatika, samblike levikumustrid põhjapoolkeral. A-st 1992 Rahvusv Lihhenoloogia Assots-i juhatuse liige ja Ida-Euroopa kuraator, a-st 1995 Eesti TA Looduskaitse Komisjoni Eesti „Punase raamatu“ toimkonna liige. Üle 100 teadustr-e.

T: Chemical variation and geographical distribution of *Asahinea chrysantha* (Tuck.) Culb. & C. Culb (kaasautor). // *Lichenologist* 21 (1989); Chemical and morphological variation in the genus *Cetrelia* in the Soviet Union (kaasautor). // *Lichenologist* 23 (1991); World list of cetrarioid lichens (kaasautor). // *Mycotaxon*,

XLVII (1993); The lichen genus *Tuckneraria* Randle & Thell – a new segregate in the Parmeliaceae (kaasautor). // Acta Bot. Fennica 150 (1994); New data about the genera *Cetrariopsis*, *Cetrelia* and *Nephromopsis* (Fam. Parmeliaceae, lichenized Ascomycotina) (kaasautor). // Cryptogamie, Bryol. Lichenol. 16 (1995) 1; A second updated world list of cetrarioid lichens (kaasautor). // Bryologist 100 (1997) 1; Synopsis of the genus *Nephromopsis* (fam. Parmeliaceae, lichenized Ascomycota) (kaasautor). // Cryptogamie, Bryol. Lichenol. 19 (1998) 2–3; Cetrarioid lichens containing usnic acid from the Tibetan area (kaasautor). // Mycotaxon 80 (2001); Taxonomic notes on some cetrarioid lichens (kaasautor). // Mycotaxon 87 (2003); Distribution patterns of some primary and secondary cetrarioid species (kaasautor). // Acta Univ. Ups. Symb. Bot. Ups. 34 (2004) 1.

B: EE 14, 405; *Püttsepp, J.* “Eesti suursamblikud” – kaua tehtud, kaunikene. // Postimees, 15. mai 1995; *Hasse, T.* IAL5. Trt, (2004), 16.–21. VIII. // Int. Lichenological Newsletter 37 (2004) 2, 2–3; *Hawksworth, D.* Book reviews and notices. // Mycotaxon 90 (2004) 2, 484–485; 2004; *Thell, A.* Rapport från den 5:e internationella lavkongressen (IAL5) i Trt, Estland. // Lavbulletinen 2 (2004), 60–63.

RANDLEPP, Arne (11. XII 1941, Rapla v, Harjumaa), geodeet; talupidaja p. Lõpetas 1960 Tallinna Ehitustehnikumi, 1965 TPI teedeins-na ja 1971 Moskva Geodeesia, Aerofoto ja Kartograafia Inst asp-i; tehnikaknd (1971, Moskva Geodeesia, Aerofoto ja Kartograafia Inst), vk-s käsitles ehitusmudelite deformatsioone stereofotogramm-meetrilisel meetodil. Oli 1966–69 TTÜ autoteede kat-i v-laborant, 1971–73 Tartu Linna Teede REV töödejuh, 1973–78 TTÜ autoteede kat-i v-õpetaja, 1978–79 ja 1983–92 dots, 1992–2003 teedeinst-i dots, a-st 2003 teedeinst-i prof, a-st 1992 ühtlasi geodeesia õt-i juh. 1979–83 töötas Gineas (Conacry Polütehnilise Inst-i prof). – Uurimisvaldkonnad: Eesti uue kaardisüsteemi koostamine, digitaalse fotogramm-meetrika süsteemide võrdlus ja kasutamise võimalused; ehitiste vajumite mõõtmise analüüs. Koost õppevahendeid.

T: Maamõõtja käsiraamat (kaasautor), Tln, 1994; Teaduse ja tehnika sõnaraamat (kaasautor). Tln, 1997; Inglise-eesti tehnikasõnaraamat (kaasautor). Tln, 2000; Eesti-inglise tehnikasõnaraamat (kaasautor). Tln, 2001.

B: TPI 1936–1986, 245–246; TTÜ professorid läbi aegade, 341–342.

RANDMA (a-ni 1936 **Rubl**), **Heino** (5. VII 1925, Tallinn – märts 1977, Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Õppis Tallinna Reaalkoolis, enne lõpetamist 1943 mobiliseeriti Saksa sõjaväkke, 1944–48 teenis Nõuk armee. Lõpetas 1948 Tallinna Tööliskoole Kk-i ja 1953 ehitusins-na TPI; tehnikaknd (1971, Kaunase PI), vk „Silikaatbetooni tugevusomaduste kujunemine autoklaavimise eelsel perioodil”. Oli 1953–61 Eesti Tööstusprojekti v-ins ja a-st 1966 dir aset teaduse alal, 1974–75 Ehituse TUI-s osk-juh, 1975–77 TPI ehitusmaterjalide kat-i v-õpetaja. – Uurimisvaldkond: ehitussegude reoloogia, reoloogia üldküsimused, ehitusmaterjalide, eriti silikaatbetooni tehnoloogia, ehituskonstruksioonid, plastomeetria. U. 40 teadustr-t.

T: Универсальный конический пластометр для технологических исследований при производстве газосиликатобетона. // Сб. тр. НИПИ силикатобетона, 9. Тлн, 1969; Определение подвижности газосиликатных смесей легким коническим индентором. // Сб. материалов конф. «Физико-химическая механика дисперсных материалов». Минск, 1969; Сравнительные пенетрационные испытания газосиликатных смесей и сырца при помощи конических инденторов с разными углами. // Сб. тр. НИПИ силикатобетона, 5. Тлн, 1970; Об усовершенствовании системы измерения и записи деформации к прибору Веймера-Рейбиндера (каасатор). // Реология бетонных смесей и её технологические задачи. Тез. докл. I Всесоюзного симпозиума. Рига, 1973.

V. Mägi

RANDMA (a-ni 1933 **Reinsberg**), **Lilly Regina** (3. III 1908, Peterburi – 24. III 1990, Tallinn), keeleteadlane; mehaaniku t. Lõpetas 1927 Tallinna 2. Tütarlastegümni ja 1934 TÜ inglise filoloogina; filol-knd (1968, TÜ), vk „Inglise passiivi väljendamine eesti keeles”. Oli 1957–75 TPI võõrkeelte kat-i v-õpetaja, 1975–86 dots.

T: Inglise passiivkonstruktsioonide eestindamine. Тлн, 1974.

B: AAUT II, 521; TPI 1936-1986, 384.

RANDMA, Rein (15. III 1935, Tallinn – 17. XI 1999, Tallinn), tehnikateadlane; agronoomi ja õpetaja p, Tiina Randma-Liiv'i isa. Lõpetas 1954 Tallinna Kommunaal-ehitustehnikumi ja 1961 TPI ins-elektrikuna; tehnikateaduste knd (1967, Moskva Energeetika Inst), vk „Теоретическое и экспериментальное исследование шаговых электродвигателей с печатной обмоткой“. 1954–61 tehases Volta ins ja tehn kontrolli osk-a juh, 1961–92 Tallinna Elektrotehnika TUI ins, grupijuht, labori juh, 1992–99 Riigikontrollis peaspetsialist ja peakontrolör. – Uurimisvaldkond: jõupooljuhtide tehnol protsesside juhtimine. 1 autoritunnistus, 15 teadustr-t.

T: Шаговые электродвигатели с печатными обмотками. // Электричество (1966) 8; Динамика шаговых электродвигателей с печатными обмотками. // Электричество (1966) 12; К расчету микродвигателей стабилизацией скорости (kaasautorid T. Klotsmann, T. Einborn). // Электричество (1971) 9; Цели и функции II очереди АСУТП производства силовых полупроводниковых приборов (kaasautorid R. Kõuts, N. Miloš). // Сб. Внедрение и развитие автоматизированных систем управления технологическими процессами в силовом полупроводниковом приборостроении. Тлн, 1979

B: Kes on Kes? Eesti 2000. Тлн, 2000, 160.

RANDMA-LIIV (a-ni 2002 **Randma**), **Tiina** (8. VIII 1968, Tallinn), sotsiaalteadlane, juhtimisspetsialist; Rein R. t. Lõpetas 1986 Tallinna 21. Kk-i ja 1991 TÜ maj-küberneetika erialal; mag (avalik haldus) (1993, New Yorgi Ük); filos-dr (1999, Loughboroughi Ük, Inglismaa), vk “Civil Service Careers in Small and Large States: The Cases of Estonia and the United Kingdom.” Oli 1991–92 Eesti Ametiühingute Teadus- ja Arenduskeskuse teadur ja 1994 Maailmapanga Tallinna Büroo asejuh ja teadur. 1994–95 TÜ sotsiaalsk-a politol osk lektor ja 1995–99 avaliku halduse ja sotsiaaltöö osk juh, 2000–04 v-teadur, 2001–06 dots, 2003–06 haldusjuhtimise õt-i hoidja, 2006–07 haldusjuhtimise prof. 2007– Tallinna Tehnikaük haldusjuhtimise ja halduspol prof. Olnud 2002 Gdanski Ük, 2002–04 Leuveni Katoliikliku Ük (Belgia), 2007 Viini Majandusük-i külalisprof. – Uurimisvaldkonnad: haldusreformid, haldusjuhtimine, väikeriikide administratsioon, poliitikate ülekandmine, võrdlev avalik haldus, avalik teenistus, mittetulundussektor. *J. of Comparative Policy Analysis*, toim-koll-i liige 2002–

07. *Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe*, juhtkomitee liige 1997–2000; *Eur. Group of Public Administration*, juhtkomitee liige alates 2007. Parim avaliku halduse õppejõud Kesk- ja Ida-Euroopas 2006 (*Alena Brunovská Award*). U. 30 teadustr-t.

T: The Future of Third-Sector Teaching and Research in Central and Eastern Europe (kaasautor). // *Voluntas: Int. J. Voluntary and Nonprofit Organizations*, 11 (2000) 2; Civil Service Careers in Small and Large States: The Cases of Estonia and the United Kingdom. // *Administrative Organisation, Tasks of the State, and the Civil Service*' series, 47 (2001), Baden-Baden; A Small Civil Service in Transition: The Case of Estonia. // *Public Administration and Development*, 21 (2001); Small States and Bureaucracy: Challenges for Public Administration // *Trames* 6 (2002) 4; Demand- and Supply-Based Policy Transfer in Estonian Public Administration. // *J. Baltic Studies*, 36 (2005) 4; Public Administration as a Field of Study: Divergence or Convergence in the Light of 'Europeanization' (kaasautor) // *Trames* 9 (2005) 4; Performance Management in Transitional Administration: Introduction of Pay-for-Performance in the Estonian Civil Service. // *J. Comparative Policy Analysis* 7 (2005) 1; Facing the Challenges of EU Accession: Development of Coordination Structures in Estonia (kaasautor). // *Int. J. of Public Administration*, 8 (2005) 1; Institutionalising Relationships between Government and the Third Sector (kaasautor) // S. Osborne (toim). *The Third Sector in Europe: Prospects and Challenges*. London and New York: Routledge (2008).

B: TÜ BL II, 143.

RANDMANN, Rein (17. XII 1937, Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas Tallinna 1. Kk-i ja 1961 TPI soojusenergeetikuna, õppis 1964–67 TPI asp-s; tehnikaknd (1969, TPI), vk „Исследования влияния термического пограничного слоя газов вблизи топочных стен на условия теплообмена в топках”. Tõõtanud a-st 1961 TTÜ-s: tööstusliku soojusenergeetika labor-i v-ins, v-teadur, a-st 1973 soojusenergeetika kat (hiljem soojusenergeetika inst) v-õpetaja, a-st 1974 dots. – Uurimisvaldkonnad: soojusülekanne probleemid põlevkivi- ja masuudikateldes, põlevkivikatelde küttepindade saastumise küsimused, katelde küttepindade madala- ja kõrgetemperatuurilise korrosiooni

probleemid, põlevkivituhas leiduvate ohtlike koostiskomponentide uurimine. Üle 40 teadustr-e.

T: Полупромышленная опытная установка для исследования влияния температуры газов на интенсивность высокотемпературной коррозии при сжигания мазута (kaasautor). // TPI Toim 416 (1977); Исследование коррозионной стойкости хромомарганцевых аустенитных сталей в промышленных условиях мазутных котлов (kaasautor). // TPI Toim 547 (1983); Эксплуатационная надежность труб с хромовым покрытием при сжигании эстонских сланцев (kaasautor). // TTÜ Toim 692 (1989); Põlevkivituha koostisosad tuhaväljadel, tarbitavas tuhas ja heitgaasides (kaasautor). // TTÜ Toim 739 (1994).

B: TPI 1936–1986, 454.

RAND-MARICQ (a-ni 1952 **Rand**), **Hildegard** (23. IV 1925, Rakvere), arstiteadlane, psühhiaater ja dermatoloog; elektriku t, Valter R. õde. Õppis Tallinna Tütarlastegüm-n-s, lõpetas 1943 E. Lenderi Güm-n-i. Siirdus 1944 Saksamaale, sealt 1945 Belgiasse. Lõpetas 1953 Brüsseli Vaba Ük-i arstina. A-st 1954 USA-s. 1955–56 intern Jersey City Med-keskuses, Täiendas end 1956 New Yorki Columbia-Presbyterian Med-keskuses. Oli 1957–62 New Jersey`s Essex County Overbrook haiglas ja Lyonsi Veteranide Administratsiooni Haiglas psühhiaatria resident ja arst, 1963–65 samas kliiniline uurija, 1965–67 Columbia Ük-i järel doktorant, 1967–69 mikrotsirkoloogia labori juh ning 1970–73 skisofreenia uurimis sektori juh New Yorgi Lyonsi Veteranide Administratsiooni Haiglas, 1967–71 ühtlasi New Brunswicki Rutgersi Med-koolis teadur ja 1971–73 samas *asst. prof*, 1973–75 Lõuna-Carolina Med-koolis teadur, 1975–81 *associate prof.*, 1981–97 prof, a-st 1997 emeritprof. – Uurimisvaldkond: skisofreenia, kapillaroskoopia ja perifeerne mikrotsirkulatsioon, pärilikkus- ja taudiõpetus, sklerodermia ja Raynaud' tõbi. Arendanud nende haiguste ravimeetodeid. Teinud koostööd TÜ teadlastega. Avaldanud üle 100 teadustr-e. Teadlased on ka pojad keemik Michel Matti Maricq (3. VII 1953, Brüssel) ja biofüüsik Andres Villu Maricq (22. X 1956, New York). Nad valdavad eesti k-t ja on sidemetes Eesti teadlastega.

T: A study of subpapillary plexus in the nailfold in mental defectives. // J. Nerv. Ment. Dis. 139 (1964) Sep; A two-gene model for schizophrenia with possibility to detect

carriers of the modifier gene. // *Acta Psychiatr. Scand.* 52 (1975) 4; In vivo observations of skin capillaries in workers exposed to vinyl chloride (kaasautor). // *Brit. J. Industr. Med.*, 35 (1978) 1; The microcirculation in scleroderma and allied diseases. // *Advances in Microcirculation*. E. Davis (ed.). Karger. Basel (1982); Prevalence of scleroderma spectrum disorders in the general population of Estonia (kaasautorid I.Valter, S. Saretok). // *Scand. J. Rheumatol.* 25 (1997) 4.

B: EE 14, 277; ETVpK, 69.

RANDMER, Uudus Gerhard (16. XI 1920, Tallinn), elektrotehnikateadlane; äriteenija p. Lõpetas 1940 Tallinnas G. Adolfi Gümni-i ja 1948 TPI; tehnikaknd (1965, Eesti TA), vk „Термокомпенсация приборов электромеханической группы”. Oli 1949–52 TTÜ metallide tehnoloogia kat asst, 1952–66 v-õpetaja, 1966–91 dots. A-st 1991 pensionil. – Uurimisvaldkond: elektrimõõteriistad, elektrienergia jaotusvõrgud, magnetpehmed komposiitmaterjalid, elektrienergia rakendamine tehnoloogias.

T: Многообмоточные цепи термокомпенсации. // *Изв. высших учебн. зав.* // Приборостроение (1958) 5; Вопросы расчета цепей температурной компенсации магнитоэлектрических приборов высокого класса точности. // *Тр. ТПИ. А-130*, (1958); О расположении кривой температурной погрешности термокомпенсатора в температурном интервале. // *Тр.ТПИ А-213* (1964); Применение электронной вычислительной машины для определения рациональных параметров последовательно-параллельной цепи термокомпенсации. // *Тр. ТПИ А-220* (1965); Grundlagen der Rationalisierung von Mittelspannungsnetzen. // *Energietechnik* (1969) 3.

B: TPI 1936–1986, 255; Mehaanikainsenerid 1918–1998, 185.

RANDVEE, Ingmar (12. XII 1933), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1954 Tallinna 21. Kk-i, 1959 TPI elektriins-na, 1963–66 Ukraina TA Küberneetika Inst-s asp; tehnikaknd (1969, Kiievi PI), vk „Каевандусте ventilatsioonisüsteemide automatiseeritud juhtimise algoritm”. Olnud 1959–60 EI ins, 1960–63 ja 1966–69 Kübl v-ins, n-teadur ja peains, 1969–91 samas juhtimissüsteemide osk-a v-teadur, grupijuht ja sektorijuh, 1991–Kübl v-teadur. – Uurimisvaldkond: infointegreeritud tootmissüsteemide struktureerimine ja kontseptuaalne modelleerimine; hierarhilise struktuuriga dünaamiliste süsteemide

oleku hindamise ja optimeerimise meetodid; Nash- ja Stackelberg-optimaalsed juhtimisalgoritmid. ENSV rkl preemia (koll-s) (1982). 73 teadustr-t.

T: Two Phase Technique for Assembly Line Balancing (kaasautor). // Proc. 16th IFAC World Cong, Prague, July 3–8 2005, CD-ROM 2005; Parametric Optimization Technique for Model Predictive Control. // Proc. Est. Acad. of Sci., Eng., 9 (2003) 1; Optimization of the structure of multi-level parallel assembling (kaasautor). // Proc. 7-th IFAC Workshop on Intelligent Manufacturing Systems IMS 2003. 6–8 April Budapest, Oxford. Elsevier, 2003; Solving line balancing problems with model-checking (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci., Eng. 8 (2002) 4; One-Step Memory Closed-Loop Control of Linear Interconnected Subsystems.// Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 49 (2000) 2.

RANDVEE, Tarmo (a-ni 1935 **Kirkmann, Feliks Edmund**) (26. VIII 1909, Tallinn – 26. V 1992, Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1929 Tallinna Riigi Tehnikagümni-i, 1933 Tallinna Tehnikumi ehitustehnikuna ja 1941 TTÜ ehitusins-na; tehnikaknd (1953, TPI), vk „Ratsionaalsed paeseinad”. Oli 1943 Sverdlovskis Uurali Industriaalinst-i teadur, 1943–44 Moskvas ENSV MN juures asuva Tööstuse TUI teadusdir, 1947–78 TTÜ ehitustehnoloogia kat-i õppejõud: a-st 1956 dots, 1948–62 kat-i juh. – Uurimisvaldkond: looduskivist suurplokkide valmistamise tehnoloogia ja tugevus ning silikaatbetoonist sein-, vahelae- ja sillusplokkide tugevus. 25 teadustr-t.

T: Paekivist suurplokkid. Tln, 1958.

B: TPI 1936–1986, 106, 168, 228, 240.

V. Mägi

RANDVEER, Tiit (26. VI 1951, Keila), zooloog (terioloog) ja jahindusteadlane; zootehniku p. Lõpetas 1969 Väike-Maarja Kk-i ja 1974 TÜ; biol-knd (1989, Moskva A. N. Severtsovi nim Evolutsioonilise Morfoloogia ja Ökoloogia Inst), väitekirjas käsitles eesti metskitsepopulatsiooni ökol iseärasusi ja maj kasutamist. Oli 1974–77 Maatra Rohelise Võõndi Metsamajandi v-jääger, 1977–96 Eesti Metsamaj-e ja Looduskaitse TUI-s: v-ins, n-teadur, teadur ja a-st 1989 v-teadur, 1993–95 EPMÜ dots, 1996– v-teadur. – Uurimisvaldkond: ulukite biol – metskitse ökoloogia, hirvlaste, pms põdra mõju metsaökosüsteemidele.

T: Косуля в Эстонии. // Управление популяциями диких копытных животных. М., 1985; Рождаемость и смертность в Эстонском поселении косули. // TÕ Toim 955 (1992); Damage Caused by moose (*Alces alces*) by bark stripping of *Picea abies* (kaasautor R. Heikkilä). // Scand. J. of Forest Res. (1995) 11.

B: EE 14, 405.

RANDVERE (a-ni 1957 **Koemets**), **Aasa** (2. IX 1931, Võru), arstiteadlane, terapeut, kardioloog; sõjaväelase t, Toomas R. abikaasa. Lõpetas Tartu 3. Kk-i ja 1958 TÕ arstitsk-a, med-knd (1971, TÕ), vk “ К оценке качества медицинской помощи больным инфарктом миокарда”. Oli 1958–61 Kohtla-Järve Haigla terapeut, 1961–65 Tallinna Balti Raudtee Haigla terapeut ja osk-juh., 1965–68 Harjumäe Haigla teraapiaosk-a juh., 1968–80 Tallinna peaterapeut, 1980–86 TÕ ÜMPI kardiokirurgia osk-a v-teadur, 1986–1994 Mustamäe Haigla kardioloog ja a-ni 2003 Sotsiaalkindlustusameti arstliku ekspertiisi osk-a ekspert. Täiendas end korduvalt Moskvas NSVL Arstide Kesktäiendusinst-s, Kiievi Kardioloogia Inst-s, 1990 Stockholmis Karolinska Inst-i kardioloogia kliinikus. On olnud Vab Terapeutide Seltsi ja Kardioloogide Seltsi juhatuse liige, 1978–86 Tallinna Terapeutide Seltsi juhatuse esimees. – Uurimisvaldkond: südamelihase infarkt – arstiabi mitmed aspektid. Üle 20 teadustr-e.

T: Elektrolüütide tasakaaluhäirest kardiovaskulaarse puudulikkuse ravimisel (kaasautor N. Elštein). // NET (1963) 4; Материалы к вопросу внезапной смерти от ишемической болезни сердца. // IV съезд терапевтов Эст. ССР. Трт, (1967); О качестве амбулаторной медицинской помощи до и после инфаркта миокарда. // Актуал. вопр. внутрен. мед. Тпн, (1970); Ангиографические исследования и факторы риска у женщин с инфарктом миокарда (kaasautor). // TÕ Toim 717 (1985); Отдаленный прогноз больных инфарктом миокарда после проведения интакоронарного тромболитиза (kaasautor) // Актуал. пробл. сердеч.-сосуд. хир. М, (1986).

B: TÕ BL II, 143; NET (1971) 3, 213–214; *Merila-Lattik, H.*, 941–942.

RANDVERE, Toomas (24. X 1933, Tallinn – 3. XI 2007, Tallinn), arstiteadlane, neurokirurg; teenistuja p, Aasa R. abikaasa. Lõpetas 1952 Tallinna 10. Kk-i, 1958 TÕ

arstitsk-a; med-knd (1972, TÜ), vk „Diskogeense nimme-ristluu radikuliidi kirurgilise ravi vahetud ja kaugtulemused”. Oli 1961–76 Tallinna Vab Haigla neurokirurg, 1976–80 neurokirurgia osk juh, 1980–97 Mustamäe Haigla (end Tallinna Kiirabihaigla) neurokirurgia osk juh, 1997–2001 konsultant, a-st 2001 neuroloog AS-is Medicover Eesti. Täiendanud end korduvalt Moskvas NSVL MA N. Burdenko nim Neurokirurgia Inst-s ja A. Polevoi nim Leningradi Neurokirurgia Inst-s, 1990 Stockholmis Karolinska Inst-i neurokirurgia kliinikus. L. Puusepa nim Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi juhatuse liige (1963–1997) ja Põhja-Eesti vastava alaseltsi esimees (1963–1967), Ülel Neurokirurgide Seltsi juhatuse liige (1976–1988), N. N. Burdenko medal NSVL MA Neurokirurgia Inst-i poolt (1982). – Uurimisvaldkonnad: diskogeenne radikulopaatia, peaaju kasvaja, ajuarterite aneurüsmide kirurgia. Ü 30 teadustr-e.

T: К хирургии дискогенного пояснично-крестцового радикулита (kaasautor A. Chevalier). // *Вопр. нейрохир.* (1964) 5; О миелопатии, обусловленной остеохондрозом шейной части позвоночника. // *Вопр. клин. неврол. психиатр.* 5, Trt. (1965); О спинальных инсультах (kaasautor H. Nilgo). // *Вопр. клин. неврол. психиатр.* 7, Trt. (1968); *Cauda equina* sündroom nimmeosa lülid vahelise diski prolapsi korral. // *NET* (1970) 5; Отдаленные результаты хирургического лечения дискогенного пояснично-крестцового радикулита. // *Вопр. клин. неврол. психиатр.* 10, Trt. (1975); Immediate and Long Term Prognosis in SAH due to Ruptured Intracranial Aneurysms (kaasautorid J. Kõrm, A. Perli). // *TÜ Toim* 589 (1981); Meningioomid ja nende kirurgiline ravi (kaasautor A. Kreis). // *NET* (1988) 5.

B: *NET* (1973) 1, 64–65.; *NET* (1983) 6, 457; *Merila-Lattik, H.*, 942.

RANDVIIR, Anti (5. I 1975, Tartu), semiootik, kulturoloog. Lõpetas 1993 Tartu 2. Kk-i, 1997 TÜ semiootikaosk-a, 1999 samas magistriõppe ja 2004 doktorantuuri; *M.A.* (semiootika ja kulturoloogia, 1999, TÜ), vk „Tähendusliku maailma loomine ja esit(l)us: kaardistamise semiootiline analüüs”, *Ph.D.* (semiootika ja kulturoloogia, 2004, TÜ), vk „Mapping the world: towards a sociosemiotic approach to culture”. Oli 1994–97 TÜ sotsiaalsk-a laborant ja semiootikaosk-a rmtk-hoidja, 1997–2001 semiootikaosk-a v-laborant, 2001–2006 teadur, a-st 2006 v-teadur. – Uurimisvaldkond: sotsiosemiootika, sotsiaalteaduste metakeel, ruumisemiootika. 1999–2003 Eesti Semiootika Seltsi esimees,

1999–Rahvusv Semiootikauuringute Assots (IASSAIS) tegevkomitee liige. U. 50 teadustr-t.

T: Finno-Ugric Semiotics: Cultures and Metacultures (kaasautorid E. Tarasti, V. Voigt). // Sign Systems Studies 28 (2000); Sociosemiotic Perspectives on Studying Culture and Society. // Sign Systems Studies 29 (2001) 2; Space and Place as Substrates of Culture. // Koht ja Paik II. Space and Location II. Proc. Est. Acad. Arts 10 (2002); Semiosis: Significant Dynamics Between Nature and Culture. // Imagining Nature: Practices of Cosmology and Identity. Aarhus, 2003; Spatialization of Knowledge: Cartographic Roots of Globalization. // Semiotica 150 (2004) 1/4; Cultural Semiotics and Social Meaning. // Culture and Text, X EFSS'2004. Sofia, 2005; Foreword. Namening in Text, Namening in Culture (kaasautor Ü. Pärli). 14.–15. 12. 2007, Trt, 2007.

RANG, Heino (14. VIII 1927, Tallinn – 27. VIII 2006, Tallinn), keemik; teenistuja p, Silvia R. abikaasa, Toomas R-i isa. Lõpetas 1946 Tallinna 2. Kk-i ja 1951 TPI; keemiaknd (1965, Eesti TA), vk „Исследование возможности получения пестицидов на основе сланцевой смолы”. A-st 1955 KI teadur, 1966–89 v-teadur, 1989–2006 j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: lõhnaainete ja taimekaitsevahendite sünteesimise teaduste väljatöötamine. ENSV rkl preemia (1982) (koll-s). 42 teadustr-t.

T: Synthesis and fragrant characteristics of I-phenyldimethylhexene I-oxo and I-oxo derivatives (kaasautor). // Proc. Est Acad. Sci. Chem. 41 (1992) 3; Synthesis of novel I-aroxy-3-methyl-5-(mono-, di- and trioxaalkyl)-2-pentenes (kaasautor). // Proc. Est Acad. Sci. Chem. 41 (1992) 4; Synthesis and fragrant characteristics of methylpentenol 5-oxa-derivatives (kaasautor). // Proc. Est Acad. Sci. Chem. 42 (1993) 2.

B: KI teaduskaader 1947-1972, 19.

RANG (a-ni 1951 **Tarvis**), **Silvia** (21. VI 1928, Tallinn), keemik; teenistuja t, Heino R. abikaasa, Toomas R-i ema. Lõpetas 1946 Tallinna 3. Kk-i ja 1952 TPI; keemiaknd (1962, Eesti TA), vk „Об индивидуальном составе эстонского сланцевого бензина”. Töötanud Eesti TA Keemia Inst-s: 1952–62 n-teadur, 1963–86 v-teadur, 1986–92 labori juh. – Uurimisvaldkonnad: org ühendite füüsikalise-keemiliste omaduste ja struktuuri uurimine

gaasikromatograafia, infrapunase ja massispektromeetria abil, segude analüüs. Nõuk Eesti preemia (koll-s) (1972). 165 teadustr-t.

T: Инфракрасные спектры и масс-спектры непредельных углеводородов (kaasautor). Tln, 1977; Газохроматографические характеристики непредельных углеводородов (kaasautor). Tln, 1988; Retention and Thermodynamics of Solution of n-Alkenes on OV-101 (kaasautor). // J. Chromatogr. (1987) 406.

B: KI teaduskaader 1947–1972, 19.

RANG, Toomas (10. XI 1951, Tallinn), elektroonikateadlane; Silvia ja Heino R-i p. Lõpetas 1970 Tallinna 1. Kk-i ja 1975 TPI tööstuselektronika alal; 1977–81 õppis Budapesti Tehnikaü-k-i asp-is, tehnikaknd (1981, Ungari TA), vk „I²L áramkörök számítógépes modellézese" (I²L skeemide modelleerimine arvutil). Täiendanud end 1977–81 Ungaris Budapesti Ük-s ja a-st 1984 mitu korda Saksamaal Kieli Rakenduskõrgkoolis ja Saarimaa Ük-s. 1991 lõpetas Eesti Diplomaatide Kooli. Oli 1981–82 TTÜ elektroonika kat v-teadur, 1982–84 v-õpetaja, 1985–87 dots kt, 1987–91 dots, 1991–96 elektroonikainst dots, 1996– prof. A-st 1994 ka elektroonikadisaini õt-i juh, 1985–87 automaatikatsk dekaan. Olnud külalisprof mitmes Soome kõrgkoolis, 1994 Kielis ja 2000 Wessexis. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtseadiste numbrilise modelleerimise meetodid, füüsikaliste nähtuste uurimine ränikarbiidis, et luua uusi lokaalseid mudeleid füüsikaliste protsesside kirjeldamiseks, räniseadiste tarbeks loodud arvutiprogrammide kohandamine ränikarbiidseadiste tarbeks. Üle 70 teadustr-e.

T: Modeling in Semiconductor Electronics (kaasautor). Budapest, 1993; Diffusion Welded Contacts for Silicon Semiconductor Devices (kaasautor O. Korolkov). // Micromaterials. Dresden, 1997; The Basic Parameters of Diffusion Welded Al Schottky Contacts to p- and n-SiC (kaasautor). // Silicon Carbide and Related Materials 2003. Trans Tech Publications Ltd, 2004; Comparison of turn-on characteristics of thyristor structures on wide bandgap materials (kaasautor). // Proc. Est. Acad. of Scie. Eng., 13 (2007) 4; Ränikarbiidil põhinevate jõupooljuhtseadiste disain ja karakteriseerimine (kaasautor G. Rang). // Teadusmõte Eestis IV. Tehnikateadused II. Tln, 2007.

B: EE 14, 406; TPI 1936–1986, 310, 312, 320–321, 431–432; TTÜ professorid läbi aegade, 343–344.

RANNAK (a-ni 1937 **Ritsland, Erich**), **Eero** (7. XII 1907, Rāpina v, Võrumaa – 31. X 1972, Tartu), keemik; talupidaja p. Lõpetas 1926 Rāpina Gümni-i ja 1933 TÜ keemia osk-a; keemiamag (1939, TTÜ), keemiaknd (ü.a 1949), vk „Kalorimeetrilisi katseid tselluloosi hüdrolüüsi kohta”. Oli 1933–35 tööline Trt ja Tln värvimisvabrikutes. 1934–36 TÜ keem tehnoloogia labori v-asst, 1936–41 TTÜ keem tehnoloogia labori asst, 1941–43 teadur Ida Sõeurimise Inst-i Sverdlovski ravimite katsetehases ja 1943–44 NSVL TA Uurali filiaali vedelkütuste laboris, 1944–56 TTÜ keemiatööstuse protsesside ja aparatuuride kat-i juh, dots; 1947–49 ka tead uurimise sektori juh, 1955–68 TÜ kaub-ökonomika kat-i dots, 1968–72 TÜ kaubatundmise ja kaub org-e kat-i dots. – Uurimisvaldkond: keem tehnol probleemid, tselluloosi hüdrolüüs, fosforiidi töötlemine, kiudainete värvimine ja pleegitamine, toiduainete keemia ja tervisliku toitumise probleemid, kütteenainete kasutamise ökonomisus. Üle 60 teadustr-e.

T: Kalorimeetrilisi katseid tselluloosi hüdrolüüsi kohta. // TTÜ Toim 1939, A-10: Kiudained, nende pleegitamine ja värvimine. Trt, 1947; Toiduained ja tervis. Tln, 1956, ²1961; О методике определения пищевой ценности продуктов. // TPI Toim A-68 (1955); К обоснованию технологии переработки пищевого сырья. // TPI Toim. A-88 (1957); Karies und Zähne, ihre Verbreitung und Ätiologie. // LUS-i ar 1969; Toiduainete keemilise koostise ja toiteväärtuse tabelid. Trt, 1970, ²1973.

B: AAUT II 448; TÜ BL I, 375; Keemiakandidaat dotsent Eero Rannaku tööde personaalbibliograafia. Trt, 1987; Tallinna Tehnikum. Tallinna Tehnikaülikool. Õppe- ja abijõud. 1918–1944. Tln, 1993; TPI 1936–1986, 280, 500.

V. Past

RANNAK (a-ni 1934 **Sibul**, 1934–37 **Ritsland**), **Linda** (12. I 1909, Veriora v, Võrumaa – 28. X 1990, Tallinn, maetud Rāpinasse), loodusteadlane (ihtüoloog); talupidaja t. Lõpetas 1928 Rāpina Gümni-i ja 1934 TÜ mat-loodustsk-a; zool-mag 1938 (ü.a biol-knd-ks 1946), vk „Mõningate ahvenlaste luude peenehitusest”, biol-dr (1970, TÜ), vk „Räim *Clupea harengus membras* L”. Oli 1934–36 Tartu Poeglaste Gümni-i, 1937–40 Tallinna 5. Kk-i, 1941–44 Tallinna ÕS-i õpetaja. 1935–36 TÜ Zooloogia Inst-i n-asst, 1943–44

Põllum Keskval-e Kalandusosk Uurimis-Katsetamisameti asst, 1944–51 Ülel
Merekalamaj ja Okeanograafia TUI Eesti osk v-teadur, 1951–80 samas (a-st 1973
Läänemere Kalamajanduse TUI Tallinna osk) juh. – Uurimisvaldkonnad: kalade
(peamiselt räime) taksonoomilised rühmitused, paljunemine, embrüoloogia, vastseline
areng, viljakus, morfomeetria, põlvkondade arvukuse kujunemine, varude olukorra
hindamine ja nende haldamine. Uurinud lõhet, meriforelli ja räime. Eesti NSV tnl kalur
(1975), LUS-i liige. Üle 80 teadustr-e.

T: Lõhe ja meriforell (kaasautor). Tln, 1983; Raim. Tln, 1988; One and a half centuries
of sea and fisheries investigations in Estonia (kaasautor). Tln, 2000.

B: EE 8, 26; EE 14, 406; ZBI 1947–97, 88; *Jakobson, T. Linda Rannak.* // EL (1991) 1–
2, 120–121.

RANNAMÄGI (a-ni 1936 **Strandberg**), **Leo** (7. VII 1929, Tartu), tehnikateadlane;
töölise p. Lõpetas 1948 Tallinna 1. Kk-i, 1953 TPI ehitusins-na ja 1965 Ehituse TUI asp-
i. Olnud 1961–66 Silikatsiidi Tead Uurimise ja Projekteerimise Ülel Inst-i sektorijuh,
osk- juh, 1966–91 Autoklaavse Silikaatbetooni TUI labori ja osk juh. – Uurimisvaldkond:
silikaatbetoonide füüsikalise-meh omadused (eriti pikaajase deformeerumise alal ning
kõrgete temperatuuride tingimustes), ehituskonstruksioonide tulekindlus. Võtnud
vahetult osa silikaatbetooni tootmise ja kasutamise evitamisest paljudes endise NSVL
regioonides. 38 teadustr-t.

T: О деформативности силикатного бетона при длительном нагружении. // Сб. Тр.
НИПИ Силикатбетон. 1. Тлн, (1967); Зависимость ползучести тяжелого
силикатного бетона в нагретом состоянии от продолжительности
предшествующего нагружению нагревания (kaasautor) // Сб. Тр. НИПИ
Силикатбетон. 8. Тлн, (1974); Огнестойкость силикатбетонных несущих панелей
внутренних стен зданий (kaasautor). // Сб. Научн. тр. ВНИИПО «Огнестойкость
строительных конструкций». М., 1983; Результаты исследования ползучести
силикатного бетона в нагретом состоянии. // Сб. Тр НИПИ Силикатбетон. 11. Тлн,
(1977); Исследование огнестойкости составных несущих конструкций
ячеистобетонных блок-комнат. // Сб. тр. НИПИ Силикатбетон. 14. Тлн, (1980).

RANNAP (a-ni 1958 **Kask**), **Evi** (27. XII 1932, Peningi v, Harjumaa), infoteadlane; käsitöölise t. Lõpetas 1952 Tallinna ÕI, 1956 TPedI matem-õpetaja kutsega, 1964–68 TÜ kaugõppeasp; tehnikaknd (1973, Moskva NL TA), vk „Leiutisi kirjeldava infokeele süsteemkäsitluses”. Oli 1960–73 Eesti Teadus- ja Tehnikainformatsiooni Inst-i osk-juh ja teadusdir, 1973–84 TPedI rmt-kogunduse ja bibliograafia kat juh (a-st 1978 dots), 1984–92 samas dots ja a-st 1993–97 TPÜ infoteaduse õt-i prof, 1997 emeritprof. – Uurimisvaldkond: dokumentaalsed otsisüsteemid ja infokeeled, rmt-kogunduse osa infosüsteemis, teadus- ja erialarmtk-de osa infovajaduse rahuldamisel, Eesti trükis infolevi süsteemis, teadusinfo levi ja tarbimise probleemid. Lugenud infoteaduse aluseid, infoanalüüsi, infotegevust ja teenindust, infokeeli. ERÜ juhatuse esinaine 1988–1991. Autasustatud Valgetähe medaliga. 66 teadustr-t.

T: Проблемы создания ИПС патентной информации. Тлн, 1971; Подготовка синтезированной информации в научно/информационной деятельности. Vilnius, 1988; Infopoliitikast Eestis. // ERÜ ar: 1992. Тлн, (1993); Infoteaduse arengust Eestis. // Infolevi ja -tarbimine. Тлн, 1998.

B: *Vesmes, I.* Meie kateeder. // Raamatukogu (1983), 21–23, I; *Riet, E.* Evi Rannap – 60. // Raamatukogu 4 (1992), 24.

RANNAP, Heino (9. VI 1927, Halliste v, Pärnumaa), pedagoogikateadlane; õpetajate p. Lõpetas 1945 Viljandi 2. Kk-i ja 1950 muusikaõpetajana TRK; ped-knd (1969, TÜ), vk „Музыкальное воспитание в эстонской народной школе и семье (до 1917 г.)”, ped-dr (1986, Moskva PA), vk „Музыкальное воспитание в эстонских школах (с 1917 до 1980-х годов)”. Oli 1950–54 ja 1977–95 EMA õppejõud: 1987–94 prof, a-st 1995 emeritprof, 1978–86 muusikaped-teaduste tska dekaan, 1986–87 koolimuusika ja 1987–95 ped ja metoodika kat-i juh, 1954–70 Tallinna Muusikakooli dir, 1970–77 TPedI dots, kultuurhariduse kat-i ja muusikakat-i juh, 1981–98 Ühisk Pedagoogika Uurimise Inst-i (ÜPUI) kooliajaloo probleemgrupi juh ja 1989–98 ÜPUI dir. – Koost erialakogumikke ja „Eesti kooli biograafilise leksikoni”, uurinud muusika- ja kooliajalugu, olnud orkestridirigent.

T: Tööst muusikaringides. Тлн, 1960; Muusika eesti perekonnas ja rahvakoolis. Тлн, 1972; Muusikaseltsid Eestis I, Тлн, 1974; Muusikaõpetus Eesti koolis. Тлн, 1977;

Tallinna Riiklik Konservatoorium. Tln, 1979; Tee muusikasse. Tln, 1984; Õpetaja osast Eesti kultuuriloos. Tln, 1985; Õpetajad kooli-, kultuuri- ja ühiskonnategelastena (kaasautor). Tln, 1990; Eesti Muusikaakadeemia professorid 1919–2001. Tln, 2002; Ilmar Tõnisson Pärnu muusikaelus ja Eesti muusikahariduses. Tln–Pärnu, 2005.

B: EMBL, 198–199; EE 8, 27–28; EE 14, 406; TPÜ, 86.

Liivi Laanemets

RANNAT, Erich (15. IX 1928, Haapsalu), tehnikateadlane; ehitustöölise p. Lõpetas 1945 Haapsalu Tööstuskooli, 1950 Tallinna Elektromehaanika Tehnikumi ja 1963 TPI mehaanikatsk-a masinaehitustehnoloogia, metallilõikepinkide ja instrumentide erialal; tehnikaknd (1972, TPI), vk „Влияние малых пластических деформации на предел выносливости металлов при ассиметрических циклах нагружения растяжения-сжатия“. Oli 1947–50 Tallinna Kesktelegraafi tehnik, 1956–57 valutehase „Pioneer“ peamehaanik, 1957–58 Tallinna Ekskavaatoritehase meister. 1960–67 TTÜ masinaehitustehnoloogia kat-i laborijuh, 1967–75 masinatööstuse automatiseerimise kat-i v-õpetaja, 1976–92 peenmehaanika kat-i ja 1992–95 aparaadiehituse inst-i dots. A-st 1995 Tallinna Tehnikakõrgkooli, ühtlasi a-st 2002 Eesti Mereakadeemia dots. Lugenud metallilõikepinkide elektriseadmete, mehaaniliste suuruste elektrilise mõõtmise, andurite ning aparaatide detailide ja elementide kursusi. – Uurimisvaldkond: metallide väsimusnähtused. 10 teadustr-t.

T: Исследование усталости металлов методом внутреннего трения (kaasautor). // TPI Toim 347 (1973); Некоторый анализ дислокационных теорий усталостного разрушения (kaasautor). // TPI Toim 381 (1975); Возможности кодирования конструктивной информации о шаговых двигателей. // TPI Toim 667 (1988).

B: Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 86, 88–89, 116, 185.

RANNAT, Kalev (22. X 1958, Tallinn), geofüüsik Lõpetas 1977 Tallinna 21. Kk-i ja 1982 TTÜ elektroonikains-na; füüsikamag (1994, TÜ), vk „Nõrgalt mittelineaarsete Rossby lainete interaktsioon 2-kihilises ookeanis“; *Ph.D.* (füüsika, 2007, TÜ), vk „Long weakly nonlinear waves in geophysical applications“. Oli 1982–89 Kübi

mikroprotsessortehnika sektori ins ja v-ins, konstruktor, 1989–90 TEFI n-teadur, 1990–92 TA ÖMI n-teadur, 1992–2002 Eesti Mereinst-i merefüüsika sektori teadur, 2002–05 TTÜ Meresüsteemide Inst-i teadur, a-st 2005 TTÜ Kübl teadur, a-st 2008 automaatika inst erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkond: nõrgalt mittelineaarsete Rossby lainete interaktsiooni teooria kihilises meres, sünoptiliste liikumiste modelleerimine, keerukate mõõtesüsteemide autokalibreerimise meetodika, mere vahekihi numbriline modelleerimine ning topeltdifusioonist tingitud efektid, pinnalainete mõõtmine ja modelleerimine, GPS-tomograafia rakendused geofüüsikas, integreeritud infosüsteemid ja nende kalibreerimine.

T: A numerical method for solving the kinetic equation for Rossby waves in two-layer ocean (kaasautor T. Soomere). // *Oceanology* 32 (1991); An experimental study of wind waves and ship wakes in Tallinn Bay (kaasautor T. Soomere). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 9 (2003) 3; Natural and anthropogenic wave forcing in the Tallinn Bay, Baltic Sea, in *Coastal Eng.* 2003 (kaasautor). // WIT Press, Southampton, Boston, 2003; Simulation of the tropospheric water vapor distribution monitoring (kaasautorid P. Miidla, P. Uba). // *Proc. I3M Int. Mediterranean Modelling Multiconf., EMSS 2005, Marseilles, France, October 20–22, 2005*; Trends and extremes of wave fields in the north-eastern part of the Baltic Proper. // *Oceanologia* 48 (2006) 5.

RANNE (a-ni 1964 **Rosenberg**), **Kai** (3. VI 1942, Tartu – 10. VII 1993, Tartu), keemik, zootehnikateadlane. Lõpetas 1965 TÜ keemikuna ja 1971 EPA asp-i; põllum-knd (1974, Eesti TA), vk „О содержании иода в кормах Юго-Восточной Эстонии и о подкормке животных иодом“. Oli 1964–68 EPA põllum-loomade söötmise kat-i v-laborant, 1971–75 n-teadur, 1976–77 asst ja v-ins, 1977–79 peains-keemik, 1979–93 ENSV Varumismin-i Vab Jõusööda Kesklabori osk-juh. – Uurimisvaldkond: loomasööda keem koostis ja mineraalained söödalisandina. Toim kogumikke loomakasvatuse alalt.

T: Определение калия при помощи дипикриламина дифференциально-фотометрическим методом (kaasautor). // *TÜ Toim* 235 (1969); К вопросу об истории изучения минерального питания у сельскохозяйственных животных (kaasautor Ü. Oll). // EPA tead tööde kogumik 126 (1980); К вопросу об истории изучения витаминного питания животных (100 лет со дня защиты докторской диссертации Н.

И. Лунина в Тартуском университете) (kaasautor Ü. Oll). // EPA tead tööde kogumik 135 (1985).

B: EPA BL I, 176.

RANNES (a-ni 1935 **Filaretov**), **Arkadi** (3. XI 1909, Pärnu – 25. III 1967, Tallinn), majandusteadlane; väiketöösturi p. Lõpetas 1928 Pärnu Linna Poeglaste gümni-i, 1932 Viini Majandusük ja 1934 Fribourgi Ük; maj-dr (1934, Šveits, Fribourgi Ük), vk-s käsitles Eesti vääringu arengut, maj-knd (1956, TPI), vk „Tootmise spetsialiseerimine ja koopereerimine Eesti NSV kohaliku tüüpi tööstuses”, maj-dr (1965, Eesti TA), vk „Uurimus väiketootmise ümberkasvamise seaduspärasusest sotsialistlikuks suurtööstuseks (Eesti NSV materjalide baasil)”. Töötas 1934–40 Tallinna Konjukturiinst-s, 1940–41 ENSV Rkl Plaanikomisjoni tööstusosk-a juh, 1941–44 Eesti Statistika Ametis, 1944–46 ENSV Rkl Plaanikomisjonis, 1946–67 TPI tööstusökonomika kat dots, 1965–67 prof kt. – Uurimisvaldkonnad: 1930-ndate Eesti majanduse stat-majanduslik uurimine ja tööstusökonomika suunad. Üle 70 teadustr-e. **T:** Tööstusökonomika probleeme Nõukogude Eestis. Trt, 1948; Tööviljakuse tõus viiendal viisaastakul. Tln, 1954; Industry in Soviet Estonia. Tln, 1966. Kollektiivi osavõtt tootmise juhtimisest ja planeerimisest. Tln, 1966. **B:** EE 8, 29; TÜ III, 111; TPI 1936–1986, 152, 175, 332–333, 339–341, 405, 411, 415; TPI, 500; TPI õppejõudude ja teaduslike töötajate poolt kaitstud väitekirjad 1945–1972. Tln, 1975, 84, 86; *Toomaspoeg, J.* Professor Arkadi Rannes – majandusinseneride ettevalmistuse rajaja TPI-s. // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. III. Tehnikaharidus. Tln, 1985, 155–159; TTÜ professorid läbi aegade, 345–346.

V. Mägi

RANNIK, Üllar (5. X 1968, Valga), füüsik ja atmosfäärifüüsik, agronoomi ja mehhanisaatori p. Lõpetas 1997 Otepää Kk-i ja 1992 TÜ füüsikaosk-a; mag (1994, TÜ), vk „Pilvkatte mõjust lühilainelisele kiirgusväljale ja selle ajalisest muutlikkusest”, *Ph.D.* (1998, Helsingi Ük), vk „Turbulent atmosphere: Vertical fluxes above a forest and

particle growth”. Oli 1994–2004 Helsingi Ük füüsika osk aerosooli ja keskkonnafüüsika labori teadur, dots a-st 2000. – Uurimisvaldkonnad: maalähedase atmosfääri füüsika, mikrometereoloogia, turbulentsed vood maa ja atmosfääri vahel, voogude mõõtmise tehnika. Soome Aerosooliassotsiats aukiri teor töö eest aerosooliteaduses (1998). Soome TA uurimiserühma „Atmosfääri koostise ja kliimamuutuse füüsika, keemia ja bioloogia” ning Põhjamaade uurimiserühma „Biosfääri-aerosooli-pilvede-kliima vastasmõjutused” liige 2002.–04. a. 2004– AS-i Kalev äriprotsesside arendusjuht. Üle 60 teadusatr-e.

T: Autoregressive filtering versus linear detrending in estimation of fluxes by the eddy covariance method (kaasautor T. Vesala) // *Boundary-Layer Meteorol.*, 91 (1999); Respiration as the main determinant of carbon balance in European forests (kaasautor). // *Nature*, 404 (2000); Effects of the continental boundary layer evolution, convection, turbulence and entrainment, on aerosol formation (kaasautor). // *Tellus*, 53B (2001); Interpretation of aerosol particle fluxes over a pine forest: Dry deposition and random errors (kaasautor)// *J. Geophys Res.*, 108, D17 (2003); Effect of thinning on surface fluxes in a boreal forest (kaasautor)// *Global Biogeochem. Cycles*, 19, (2005).

RANNIKMÄE (a-ni 1978 **Tammeorg**), **Miia** (4. X 1951, Tartu), keemik; Johannes T. t. Lõpetas 1970 Tartu 5. Kk-i, 1975 TÜ keemiaosk-a ja 1980 TÜ asp-i; *M.A.* (pedagoogika, 1996, TÜ), vk “Keemiamõisted õpilase kognitiivses tegevuses”, *Ph.D.* (biol- ja maateaduste haridus, 2001, TÜ), vk “Operationalisation of Scientific and Technological Literacy in the Teaching of Science”. Olnud 1975–77 TÜ füüsika-keemiatsk-a stažöör-uuriija, 1981–82 asst, 1982–87 kõrgkoolipedagoogika labori v-teadur, 1987–89 teadur, 1989–95 filosoofiatsk-a pedagoogika osk-a teadur, 1996–2001 molekulaar- ja rakubioloogia inst-i loodusteaduste didaktika teadur, 2001–03 erakorr v-teadur, 2003–2007 v-teadur, 2008– prof, 2003 ka külalisuuriija Iowa Ük-s USA-s. – Uurimisvaldkond: kognitiivne õppimine loodusteadustes, loodustead mõisted õpilaste kognitiivses tegevuses, loodustead hariduse relevantsus ja selle mõju inimressursside suurendamisele teadusega seotud erialadel, loodustead-tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujundamise teor alused ja rakendatavus. Eesti Keemiaõpetajate Liidu tegevsekr (a-st 1992). Ligi 90 teadustr-t.

T: Factors Illustrating Science Teachers Longitudinal Change Towards STL Teaching. // *Sci. Education Int.* 12 (2001) 3; Science Teachers Change Towards STL Teaching. // *J.*

Balt. Sci. Education 2 (2002) 1; Increasing the relevance of science education – student preferences for different types of teaching scenarios. Increasing relevance of science education (kaasautor M. Teppo). // J. Balt. Sci. Education 2 (2003) 4; Can we make science relevant for students? (kaasautor A. Iaius) // J. Sci. Education 5 (2004) 2; The Influence of STL Teaching and Science Teachers teamwork on Change of Student Creativity (kaasautor). // J. Balt. Sci. Education 2 (2004) 6; Nature of Science Education for Enhancing Scientific Literacy (kaasautor J. Holbrook). // Int J of Sci Education 29 (2007) 11.

B: TÜ BL II, 143-144.

RANNIT, Aleksis (sünd **Dolgošev, Aleksei**) (14. X 1914, Kallaste – 5. I 1985, New York), kirjandusteadlane, kunstiajaloolane ja luuletaja; venelane, ehitusins-i ja kooliõpetaja p. Lõpetas H. Treffneri Gümni-i, seejärel õppis TÜ-s, 1940–44 Kaunase ja Vilniuse ük-s, 1947–49 Freiburgi Ük-s ja 1953–56 Columbia Ük-s, mille lõpetas kunstiajaloo ja rmt-teaduse alal; kunstiajaloo mag (1956, Columbia Ük). Läks 1944 Saksamaale, elas 1949–53 Prantsusmaal, Itaalias ja Austrias, a-st 1953 USA-s. Oli 1940–44 Leedu riigiteatris tõlk ja Leedu rkl rmt-kogu graafika konservaator, hiljem kunstiajaloo õppejõud, New Yorgi Avalikus Rmtk-s hoidja ja 1961–81 Yale Ük-i slaavi ja Ida-Euroopa k-te osk-a teadur ja uuringute kuraator prof-i ülesannetes. – Uurinud M. K. Čiurlionise jt Leedu kunstnike, samuti E. Viiralti, M. Underi, A. Ahmatova, J. C. F. Hölderlini elu ja loomingut. Avaldanud luuletuskogusid, esseid, kirj- ja kunstiloolisi käsitlusi ja tõlkeid, tõlkinud eesti luulet võõrkeeltesse, korraldanud näitusi.

T: M. K. Čiurlionis – leedu muusik-maalija. Tln, 1987; Eduard Viiralt. Vilnius, 1943 (sks ja leedu k-s); Eduard Viiralt. Genius und Demon. Flensburg, 1946 (sks, ingl ja pr k-s); Marie Under. Flensburg, 1949; Neue Zeichnungen von V. K. Jonynas. // Das Kunstwerk (1951) 2; Verse an Viiralt und an das geklärte Gleichnis. Baden-Baden, 1960; Mikolajus Konstantinas Čiurlionis. Lithuanian visionary painter. Chicago, 1984; Nii näen sind ikka. Trt, 1994.

B: EE 8, 29; EE 14, 407; EKirBL, 444; EKABL, 421; *Terras, V.* Aleksis Rannit. Lund, 1975.

R. Loodus

RANNIT (a-ni 1937 **Raudberg**), **Leo** (17. IX 1905, Pihkva – 11. XI 1996, Concord West NSW, Austraalia), keemik. Lõpetas 1924 Tartu Poeglaste Reaalgümni-i ja 1927 Tondi Sõjakooli. Õppis 1933–36 TÜ keemiaosk-s, lõpetas 1937 Tallinna Tehn Inst-i. Oli 1937–39 lektor Sõjakoolis ja 1938–44 õu täitja TTÜ-s. 1941 arvati TTÜ asp-i prof A. Partsi juhendamisel. Põgenes 1944 Saksamaale, kus asutas Hanau UNRR-i laagris eesti gümni-i ja oli seal ka õpetaja. Siirdus 1949 Austraaliasse, kus 1952 sai tööd tehn ametnikuna Sydney Tehnol ÜK-s. Hiljem töötas samas õppeasutuses, mille nimeks oli saanud Uus Lõuna-Walesi Ük, keemiku ja õppejõuna spektraalanalüüsi alal. – Uurimisvaldkond: polümeeride keemia. Oli Austraalia Kuningliku Keemiainst-i liige. EÜS-i Austraalia Koondise abiesimees 1959–60 ja laekur 1964–65, 1970–71.

T: Lõhkeainete omadused ja tootmine. Tln, 1940.

B: AAUT III, 137; TTÜ õppe- ja abijõud 1918–44. Tln, 1993, 52; TPI 1936–1986, 91; *Rannit, Leo*. Meie Kodu. 45, 1996, 20. XI.

V. Past

RANNU, Lembit (28. III 1921, Jõhvi), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1952 Tallinna 1. Töölisnoorte Kk-i ja 1957 TPI elektriins-na; tehnikaknd (1971, Leningradi M. Kalinini nim PI), vk "Исследование индукторов линейных индукционных машин с плоскими обмотками". 1957–60 ins ja n-teadur, 1960–62 Masinaehituse Val-e TUI v-ins ja v-teadur, 1962–81 TPI-s õpetaja ja 1976–81 dots. – Uurinud elektrimasinaid (induktsioonimasinad). 24 teadustr-t, 5 autorit-t.

B: Ühe instituudi lugu, 233.

RANNUT (a-ni 1935 **Tamberg**, 1935–1958 **Tammeste**), **Lehte** (6. VI 1930, Haapsalu – 9. X. 1978, Tallinn), keeleteadlane; kooliõpetaja t, Mart R-i ema. Lõpetas 1948 Tallinna 8. Kk-i ja 1953 TÜ loogika-psühholoogia osk-a; filol-knd (1961, TÜ), vk „Ajamäärus eesti keeles”. Oli 1953–61 KKI murdesektoris teadur, vahepeal 1954–57 asp-s, a-st 1961 süntaksirühmas ja a-st 1976 terminoloogia- ja õigekeelsussektori grammatikarühmas. – Uurinud nii eesti murdeid kui ka kirjakeelt; erihuvideks loogika, psühhol, keelefilos ja süntaksi probleemid. Olnud viljakas murdeainestiku koguja. Üle 25 teadustr-e.

T: Objektisarnane ajamäärus eesti keeles. // KK (1958) 10; Seesütlev ja alalütlev ajamääruse käänatena. // ES-i ar 5 (1959); Ajamäärus eesti keeles (täendusfunktsioonid). // ES-i ar 6 (1960); Täis- ja osaalus eesti kirjakeeles. // KK (1964) 1; Nimisõna liitumine värvust tähistava omadussõnaga. // KK (1966) 8; Sihitlause eesti tänapäeva kirjakeeles. // ES-i ar 17 (1971; Konditsionaallausest ja selle piirimaadest. // Centum (ES-i Toim 9). Tln, 1974; Eesti keele lauseõpetuse põhijooned. I (kaasautor). Tln, 1974; Põimlause eesti keeles (koost ja toim M. Ereht). // KKI (*Ars grammatica*). Tln, 1981.

B: *Neetar*, H. Lehte Rannut (6. VI 1930 – 9. X 1978). // KK (1979) 4, 255–256.

E. Riikoja

RANNUT, Mart (15. I 1959 Tallinn), keeleteadlane; Lehte R-i poeg, Ülle R-i abikaasa. Lõpetas 1977 Tallinna 7. Kk-i ja 1982 LÜ mat, rakendusliku ja strukturaallingvistika erialal; *Ph.D.* (keeletead, 1998, TÜ), vk “Estonian Language Policy 1988–1997”. Oli 1981–90 KKI ins, n-teadur ja teadur, 1990–95 EV Keeleameti peadir, 1992–93 Vabariigi presidendi nõunik inimõiguste küsimustes, 1993–94 Inimõiguste Inst-i peasekr, 1995–96 Läänemeremaade Nõukogu Inimõigusvoliniku asst, 1996–98 EKI v-teadur, 1999 EV Kaitsemin-i välissuhete büroo juh, 1998–99 TPÜ asst, 1999– samas eesti k-e kui võõrkeele õt-i dots ja 2002–05 TPÜ filoloogiatk-a prodekaan. 2008– TLÜ eesti k-e ja kult ins-i dir. – Uurimisvaldkonnad: keelepol ja -korraldus, eesti k-e kui teise k-e spetsiifika, foneetilised interferentsinähtused, keelemetoodika alus- ja alghariduses, keelelised inimõigused. Esindanud Eesti valitsust mitmel rahvusv keelefoorumil ÜRO-s, Euroopa Nõukogus ja Läänemeremaade Nõukogus. 70 teadustr-t.

T: *Beyond linguistic policy: the Soviet Union versus Estonia*. // *Linguistic Human Rights: overcoming linguistic discrimination*. Berlin / New York: Mouton de Gruyter 1994 (HB), 1995 (PB); *The Common Language Problem. Language: A Right and a Resource. Approaching Linguistic Human Rights*. Central Eur. Univ. Press: Budapest, New York, 1999; *Keel, võim, ühiskond. Sotsiolingvistika ja keelepoliitika õpik* (kaasautorid Ü. Rannut, A. Verschik). Tln, 2003; *Пособие по языковой политике*. Tln, 2004; *Language Planning in Estonia: Past and Present*. Working Paper 16. CIEMEN/Mercator. 2004. <http://www.ciemer.org/mercator/index-gb.htm>; *The Role of Education in Reversing*

Language Shift: the Estonian Experience. Donall O’Riagain (toim). *Voces Diversae: Lesser-Used Language Education in Europe*. Belfast Studies in Language, Culture and Politics 15. Belfast: Clo Ollscoil na Banriona, 2006; The Linguistic Consequences of EU Enlargement for Estonia. *Sociolinguistica*. Niemeyer, 2007; Language Politics and Practices in the Baltic States (kaasautor) // *Multilingual Matters*, Clevedon, Buffalo, Toronto, 2007.

B: EE 14, 407.

RANNUT (a-ni 1984 **Varalaid**), **Ülle** (17. II 1957, Jõhvi), keeleteadlane; Mart R-i abikaasa. Lõpetas 1979 Tallinna G. Otsa nim Muusikakooli viiuli erialal ja 1984 TÜ saksa filoloogina; ped-mag (2001, TPÜ), vk “Varane keelekümblus ja eesti keele kui teise keele õppe teooria ja praktika”, *Ph.D.* (keeletead, 2005, TLÜ), vk “Keelekeskkonna mõju eesti keele omandamisele ja vene õpilaste integratsioonile Eestis” (Tln, 2005). Oli 2003–2006 TLÜ üld- ja rakenduskeeleteaduse õt-i lektor, 2006– TLÜ üld- ja rakenduskeeleteaduse õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: sotsiolingvistika, keelepol, vähemuskeelte säilimine, teise k-le omandamine. 20 teadustr-t, neist 13 monogr ja õpikut.

T: Varane eesti keele kümblus ja eesti keel kui teine keel 1. klassis. Projekti “Keelekümblus kui integratsioonivõti” väljaanne. Tln, 2000; Keel, võim, ühiskond. Sotsiolingvistika ja keelepoliitika õpik (kaasautorid M. Rannut, A. Verschnik). Tln, 2003; Mitteverbaalsed strateegiad ja keeleline rikastamine teise keele õppes. Tln, 2003; Muukeelsete õpilaste integreerimine eesti koolis. Õpik kõrgkoolile ning muukeelsete õpilastega töötavale aine- ja klassiõpetajale. Tln, 2003; Astu sisse! Uusimmigrandid meie ühiskonnas ja haridussüsteemis. Käsiraamat eesti õppekeele kooli õpetajatele, koolijuhtidele ja haridusametnikele. Tln, 2004.

RAOTMA, Heino (19. III 1929, Viljandi – 9. VIII 1979, Göteborg, Rootsi), arstiteadlane, psühhiaater. Lõpetas 1965 Malmös eksternina kk-i, 1972 Göteborgi Ük-i arstitsk-a; med-dr (1978, Göteborgi Ük), vk “The Combination of Tryptophan and Eelectroconvulsive Therapy in the Treatment of Depression”. A-st 1978– Göteborgi Ük-i psühhiaatriadots. Sahlgrenska Haigla psühhiaatria kliiniku arst. Skandinaavia Biol

Psühhiaatria ja Psühhofarmakoloogia seltside liige. Uurinud depressiooni ravi ja psühhofarmakonide toimet. Üle 15 teadustr-e.

T: Clinical and morphological studies of gigant hypertrophic gastritis (Menerier`s disease) (kaasautor). // Acta Med. Scand. 194 (1974) 4; Comparison of unilateral dominant and non-dominant. ECT on verbal and non-verbal memory (kaasautor). // Acta Psychiatr. Scand. 53 (1976) 2; Comparative clinical evaluation of lofepramine and imipramine. Psychiatric aspects (kaasautor). // Acta Psychiatr. Scand. 55 (1977) 1; Memory impairment after convulsive therapy. Influence of age and number of treatments (kaasautor G. d`Elia). // Arch. Psychiatr. Nervenkr. 223 (1977) 3; Evaluation of the combination of tryptophan and ECT in the treatment of depression. I. Clinical analysis (kaasautorid G. d`Elia, J. Lehmann). // Acta Psychiatr. Scand. 56 (1977) 4; L-tryptophan and S-hydroxytryptophan in the treatment of depression. A review (kaasautorid G. d`Elia, L. Hanson). // Acta Psychiatr. Scand. 57 (1978) 3; Influence of tryptophan on memory in depressive patients treated with unilateral ECT (kaasautorid G. d`Elia, J. Lehmann). // Acta Psychiatr. Scand. 57 (1978) 3; Bimodal distribution of serum tryptophan level (kaasautorid G. d`Elia, J. Lehmann). // Acta Psychiatr. Scand. 60 (1979) 1.

B: ETVpK, 99.

A. Tikk

RASKA, Eduard (28. XI 1944, Mõisaküla – 22. IV 2008, Tallinn), õigusteadlane ja sotsioloog; väikeettevõtja p. Lõpetas 1962 Mõisaküla Kk-i ja 1970 TÜ; õigusteaduse knd (1974, TÜ), vk “О некоторых сдвигах в структуре личности юношей, совершивших преступления”, õigustead-dr (1988, NL TA Riigi ja Õiguse Inst), vk «Борьба с преступностью и социальное управление. Теоретические и методические аспекты“. Oli 1969–76 TÜ kriminoloogia labori n-teadur, teadur ja v-teadur ja 1983–89 hälbiva käitumise sotsiol labori juh; 1976–83 AI sotsioloogiasektori v-teadur; 1989–91 EV ÜN esimehe kantselei nõunik; 1991–98 Eesti Riigikaitse Akadeemia rektor; 1999–2002 Õigusinst-i prof, 2002–2003 TÜ Õigusinst-i dots, 2003–08 Audentese Ük prof. – Uurimisvaldkonnad: Õiguse sotsioloogia; kriminoloogia teooria ja rakendused, hälbivuse sotsioloogia. Üle 120 teadustr-e.

T: Seadusega pahuksis (portreevisand noorest kurjategijast). Tln, 1980; О построении показателей социальный обусловленности преступности. // Изв. АН ЭССР. Общ. науки, 2 (1984) 103/III; Борьба с преступностью и социальное управление. Теор. и аспекты. Tln, 1985; Sotsiaalne programm: kuritegevuse ennetamine. Teooria ja praktika küsimusi. Tln, 1987; К вопросу построения программы криминологической профилактики в регионе. // Уч. ТГУ (1988) 817; Integratsiooniprogrammi sotsiaalpoliitiline suunitlus. // Kuulmispuudega inimesed ja nende probleemid Eestis. Tln, 1988; Kriminoloogia. Sissejuhatus ainesse. Tln, 2002; Õiguse apoloogia. Sissejuhatus regulatsiooni sotsioloogiasse. Trt, 2004.

B: EE 14, 408; TÜ BL I, 443; *In memoriam*: Eduard Raska 28. XI 1944 – 22. IV 2008. // Postimees (2008), 25. IV.

RASULOV, Bahtijor (20. I 1950), molekulaarbioloog; tadžikk. Lõpetas 1972 Dušanbe PedI-i; biol-knd (1983, Dušanbe Taimefüsiol ja Gen Inst), vk „Кинетика фотосинтеза и фотодыхания в онтогенезе у хлопчатника”, biol-dr (1994 Tadžiki TA), vk „Регуляция фотосинтетического газообмена в интактных листьях хлопчатника”. Oli 1972–74 füüsikaõpetaja Dušanbes, 1974–76 Tadžiki TA Füüsika ja Tehnika Inst-i v-tehnik, 1976–83 teadur, 1983–87 v-teadur, 1987–92 Tadžiki TA Taimefüsiol ja Gen Inst-i projektijuht, 1992–96 puuvilla geneetika ja füsioloogia labori juh, 1996–1999 TÜ molek ja rakubiol inst v-teadur, a-st 2006 teadur. Tadžiki Vabariigi teaduspreemia (1982) – Uurimisvaldkond: taimede fotosünteesi piiravad ja reguleerivad tegurid, fotosünteesi uurimise aparatuuri konstrueerimine ja ehitamine.

T: A computer-operated routine of gas exchange and optical measurements to diagnose photosynthetic apparatus in leaves (kaasautor). // Plant Cell Env. 25 (2002) 7; Decyphering the 820 nm signal: redox state of donor side and quantum yield of photosystem I in leaves (kaasautor). // Photosynth. Res. 78 (2003) 1; Reductive titration of photosystem I and differential extinction coefficient of P700+ at 810-950 nm in leaves (kaasautor). // Biochim. Biophys. Acta 1658 (2004); Development of leaf photosynthetic parameters in *Betula pendula* Roth leaves: correlations with photosystem I density (kaasautor). // Plant Biology 6 (2004); Adjustment of leaf photosynthesis to shade in a

natural canopy: reallocation of nitrogen (kaasautor). // Plant Cell Env. 28 (2005) 3;
Adjustment of leaf photosynthesis to shade in natural canopy: rate parameters
(kaasautor). // Plant Cell Env. 28 (2005) 3.

RATAS, Arno (17. V 1952, Viljandi), füüsik. Lõpetas 1970 Nõo Kk-i ja 1975 TÜ füüsikuna. Oli 1975–77 FI ins, 1977–92 TÜ analüüt keemia kat-i v-teadur ja teadur, 1994–99 Ulila Põhikooli õpetaja, 2000–02 EPMÜ Agrobiokeskuse tehnoloog, a-st 2000 Tartu Kutsehariduskeskuse õpetaja, a-st 2004 TÜ doktorant. – Uurimisvaldkond: luminofooride keemia ja füüsika, termoluminesentsdosimeetrid, luminofoorid. 2 NSVL autorit-t.

T: Edge luminescence of excitons in MgO crystals in vacuum ultraviolet region of spectrum (kaasautor). // JETP Letters 22 (1975) 2; Edge luminescence of excitons in ionic-crystals (kaasautor). // J. of Luminescence 11 (1976) 3–4.

RATAS, Rein (9. V 1938, Häädemeeste v, Pärnumaa), bioloog ja keskkonnakaitsja; Urve R-e abikaasa. Lõpetas 1957 Pärnu 1. Kk-i ja 1964 Leningradi Metsainst-i; biol-knd (1980, TÜ), vk „Влияние леса агроландшафт в условиях равнинного рельефа (на примере ЭССР)“. Oli 1969–90 TA Tallinna Bot-aiia n- ja v-teadur, 1982–90 teadusdir, 1990–92 Tallinna linnaval-e nõunik, 1992–99 keskkonnamin-i kantsler, 1999–2003 AS Tallmac arendusdir ja keskkonnateenistuse juht, 1999–2003 EPMÜ keskkonna- ja maastikuarhit õt-i prof ja 2004–07 peaekspert, 2007– Riigikogu liige. – Uurimisvaldkond: inimõju maastikule, tuulekanne, säästev areng.

T: Endise NSV Liidu sõjaväeobjektidel tehtud keskkonnauuringud ja saneerimistööd aastail 1992–1997. // EGS ar (1998) 31; Importance and role of nature conservation in Estonia // Nature conservation in a Europe of unification. Estonia Maritima (1998) 3; Keskkonnaseisund ja keskkonnakaits. // Eesti uue aastatuhande lävel. Tln, 2000; About land use and soil protection policies within the European Union. Bonn, 1999; Valge raamat. Eesti rahva kaotustest okupatsioonide läbi 1940–1991 (kaasautor). Tln, 2005; Metsast ja selle kuivendamisest. // 55 aastat mehhaniseeritud metsakuivendust Eestis. 2005.

B: EMaBL, 408.

RATAS (a-ni 1974 **SEPP**), **Urve** (30. V 1940, Tallinn), geograaf, teenistuja t, Rein R-e abikaasa. Lõpetas 1958 Tallinna 10. Kk-i, 1963 TÜ ja 1968 TA Tallinna Botaanikaiaia asp-i, geogr-knd (1974, TÜ), vk „Hiiumaa maastike iseloomustus ja genees”. Oli 1965–93 Tallinna Botaanikaiaias msg ametikohtadel (n-teadur, v-teadur ja 1973–92 maastikulabori juh). A-st 1993 TPÜ Ökol Inst-i v-teadur ja TPÜ geoökoloogia õt-i dots. – Uurimisvaldkond: maastikuteadus, probleemiks Eesti saarte maastike struktuuri dünaamika ja genees, samuti soolakuliste rannamuldade uurimine. Osalenud Tallinna parkide jt loodusalade uurimises. Autasustatud Baeri mälestusmedaliga (1992).

T: Stages of geological development and landscape types of the islets (kaasautor). // Estonia. Geographical studies. Tln, 1972; Hiiumaa maastikuline iseloomustus. Tln, 1974; On the formation of landscape of Hiiumaa island and its surrounding islets. // Estonia. Regional studies. Tln, 1976; Vormsi loodusest. Tln, 1977; Genesis of islets geocomplexes in the Väinameri (the West-Estonian Inland sea) (kaasautor). // Acad. Sci. Est. SSR, 1988; Saline maritime soils in Estonia (kaasautor). // Soviet Soil Science, 22 (1990) 2; Sea-level rise impact on coastal areas of Estonia (kaasautorid A. Kont, E. Puurmann). // Climatic Change 36 (1997) 1–2; Rannaprotsesside aktiveerumise ja kliimamuutuste vahelised seosed Eestis (kaasautor). // EGS ar 32 (2005); Increasing human impact on coastal areas in recent decades (kaasautorid A. Kont, V. Palginõmm). // J Coastal Research, SI 50 (2007).

B: EE 14, 408; TPÜ, 122.

RATASSEPP, Arvo (17. III 1926, Tallinn – 22. XII 1986, Tallinn), koorijuht ja pedagoog; Jaak R-a isa. Lõpetas 1955 koorijuhtimise erialal TRK-i, 1955–58 õppis samas kompositsiooni. Oli 1947–55 ER segakoori laulja, 1955–58 Tallinna muusikakooli õpetaja ja dir asetäitja, a-st 1958 TRK õppejõud: a-st 1977 prof koorijuhtimise alal, 1965–71 muusikaped-nsk-a dekaan, 1972–85 koorijuhtimise kat-i juh. Juhatas 1949–66 meeskoori „Runo” ja 1962–76 Tallinna Kammerkoori, 1958 osales Vab Koorijuhtide Segakoori asutamises. Asutas 1958 Eesti TA meeskoori ja 1959 naiskoori ning oli nende peadirigent. A-st 1965 kõikide üldlaulupidude ja a-st 1967 koolinoorte üldlaulupidude

üldjuht. Loonud koorilaule, uurinud Eesti muusika ja üldlaulupidude ajalugu. Eesti NSV tnl kunstitegelane (1965), Eesti NSV rahvakunstnik (1969).

T: Jooni Nõukogude Eesti üldlaulupidudest. // Muusikalisi lehekülgi I. Tln, 1965; Eesti laulupeod. Tln, 1985

B: EE 14, 408; EMBL, 200.

RATASSEPP, August (18.I. 1881, Vesmeri v, Tartumaa – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane, talupidaja p. – Õppis H. Treffneri Güm-n-s, lõpetas eksternina kk-ikursuse Peterburi I kadetikorpuse juures ja 1913 Peterburi Aleksander III nim Elektrotehnikainst-i. Oli 1913–14 mehaanik Turkestani posti-telegraafi ringkonnatalituses, 1914–16 v-elektromehaanik Ašhabadis Kesk-Aasia rdt-val-s ja linna elektrijaama juh, 1916–20 v- ja peaelektromehaanik Vladikaukaasia rdt-val-s Rostovis ja elektrotehnika õppejõud kohalikus rdt-tehnikakoolis. Töötas 1920–24 Eestis Rdt-de Talituses telegraafijsk juh-na, 1924–40 elektrotehnika toimkonna juh-na, 1921–31 ühtlasi Tallinna Tehnikumi määraline õppej (õpetas elektrimasinaid, telegraafi-, telefoni- ja raadiotehnikat), 1931–35 abiõppej ja tehn kursuste lektor. – Kavandas Ašhabadi linna elektrivõrgu ja juhatas ehitustöid, püstitas elektrijaamad Alma-Atas ja Samarkandis. Eestis rajati tema juhtimisel Tallinna-Turba-Haapsalu ja Narva-Kiviõli kõrgepingeliin, elektrifitseeriti Tallinna-Pääsküla teine teeliin, Tapa rdt-sõlm ja Valga rdt-tehased, seadmestati elektrimootorvagnid, ehitati signaal- ja sideliinid Tartu-Petseri ja Rapla-Virtsu rdt-lõikudel.

T: Automaatilised telefoni keskjaamad. // ETSi Ajakiri (1921) 13–16.

B: TTÜ Toim lisad 3, 1939, 5–6; TPI 1936–1986, 288.

V. Mägi

RATASSEPP, Jaak (18. XI 1948, Tallinn), tehnikateadlane; Arvo R. p. Lõpetas 1967 Tallinna 2. Kk-i ja 1972 TPI elektrotehnikatsk-a raadiotehnika erialal, 1977 samas asp-i. 1971–77 TTÜ tead uurimise sektori ins, 1978–82 raadiotehnika kat-i asst ja 1982–92 v-õpetaja. Luges ahelate teooria, programmeerimise ja ülikõrgsagedustehnika kursusi. – Uurimisvaldkonnad: mürad lineaarahelates, digitaalseadmete programm-modelleerimine.

Osales mikroarvutitega juhitavate signaaliregistreerimis- ja töötlemiskomplekside projekteerimises raadiofüüsikal ja hüdroakustiliste uuringute tarvis. 30 teadustr-t.

T: Анализ шутов активных аналогов реактивных проводимостей. // ТПИ Тоим 429 (1977); Амплитудное и фазовое преобразование квадратурных составляющих сигнала (kaasautor). // ТПИ Тоим 582 (1984); Классификация сигналов в реальном масштабе времени (kaasautor). // ТПИ Тоим 638 (1987).

B: ТПИ 1936–1986, 430–431.

V. Mägi

RATASSEPP, Kalev (8. III 1898, Tallinn – 20. I 1960, Tallinn), matemaatik-loodusteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1917 Tallinna Nikolai Gümni, õppis 1917–21 Peterburi Elektrotehnika Inst-s, lõpetas 1926 TÜ matemaatikuna; füüs-mat-knd (1949, TÜ), vk „Põõrdfunktsiooni arendamine lõpmatuks reaks”. Oli kk-õpetaja Tartus, Rakveres, Tallinnas (1922–36 J. Westholmi Gümni-s) ja 1943–44 koolide inspektor. 1945–59 ТПИ stat ja rmt-pidamise kat-s (dots 1951) ning mat ja teoreetilise meh kat-i v-õpetaja. – Koost mat-õpikuid kk-dele. Üle 20 teadustr-e.

T: Matemaatika harjutustik humanitaargümnaasiumile. 2. kl. kursus. Trt, 1938; Matemaatika harjutustik humanitaargümnaasiumile. 3. kl. kursus. Trt, 1939; Algebra ja trigonomeetria gümnaasiumi IV klassile. Trt, 1943; Algebra ja trigonomeetria keskkooli 10. klassile. Tln, 1947.

B: AAUT II, 206; ТПИ 1936–1989, 110, 150, 342, 344, 374.

J. Toomaspoeg

RATASSEPP, Väino (17. III 1930, Põide v, Saaremaa), pedagoogikateadlane; õpetajate p. Lõpetas 1952 Tln ÕI ja 1956 TPedI biol- ja keemiaõp kutsega; ped-knd (1974, TÜ), vk „Õpilaste iseseisva töö individualiseerimine 8-klassilise kooli keemiaõppes.” Töötanud 1954–61 Tln 16. Kk-s keemiaõp-na, 1961–82 PTUI v-teadur ja sektorijuh, 1982–86 VÕT-i teadusdir ja loodusteaduste kabineti juh, 1986–93 EHA peametoodik ja reaalinete sektori juh, 1982–86 ÜPUI teadussekr ja 1992–95 TPÜ dots. Osalenud keemiaõpetuse

kontseptsiooni ja õppeprogrammide väljatöötamises, koost õpikuid ja töövihikuid. Eesti Akad Pedagoogika Seltsi liige. Üle 100 teadustr-e.

T: Õpetamise ja kasvatamise seose küsimusi 7. klassi keemia kursuses. Tln, 1966; Kõlbelisest kasvatuses kodu ja koolis. Artiklite kogumik (koost). Tln, 1979; Üldistava keemia kursuse õpetamisest II. Tln, 1980; Pedagoogikaalne pedagoogiline uurimistöo Eesti NSV õpetajate täienduskoolituse süsteemis. Tln, 1983; Üldhariduskooli keemia programmid. Tln, 1989.

B: EKBL, 197; Väino Ratassepp. // Nõuk Õpetaja (1974) 1, VI.

RATHAUS, Karl (1805, Löschnitz, Sileesia – 28. VI 1872, Skiernewice, Varssavi läh), arhitekt; sakslane. Õppis Breslau (Wroclavi) Ük-s, Berliini Ehitusakadeemias. Töötas 1833–41 Varssavi kindlustuste ehitustöödel ja Bialystoki lossi ümberehitusel. Oli 1843–45 Bialystoki aadlineidude inst-i arhitekt, 1846–50 töötanud Peterburis ja Kiievis. 1851–69 TÕ arhitekt ja dots. Projekteerinud TÕ peahoone tiibehitised (1855–58), ülikooli kiriku (1856–60), vana anatoomikumi tiibade juurdeehitised (1856–60), Toomemäe kaevumajakese (1861), maja Raekoja plats 6, Toomemäe naistekliiniku ja botaanikaiaia kasvuhoonete juurde- ja ümberehitused ning Tartu Veterinaarinst-i Zootoomikumi hoone. Sai 1848 Peterburi Kunstide Akadeemia diplomi arhitektuuri alal.

B: *Neumann, W.* Lexikon baltischer Künstler. Riia, 1908, 32–33; *Vaga, V.* Tartu ülikooli arhitektid. Trt, 1928, 38–39; EBL TK, 218; TALE XIII, 111; EKABL, 422; *Raid, N.* Tartu vanemaid ehitisi. Tln, 1981; *Raid, N.* Tartu ehitusmeistreid. Tln, 1987; *Raid, N.* Tartu ülikooli peahoone. Tln, 1993; 1000 tartlast, 349.

I. Lõbu

RATHKE, Martin Heinrich (25. VIII 1793, Danzig – 15. IX 1860, Königsberg), anatoom ja embrüoloog; laevameistri p, sakslane, K. E. v Baeri õpilane. Õppis Göttingeni ja Berliini ük-i arstitsk-s; med-dr (1818, Berliini Ük), vk „De salamandarum corperibus adiposio, avariis et oviductibus eorumque evolutione“. Oli Danzigis gümn-õpetaja ja linnahaigla arst. 1820–35 TÕ füsiol ja patol prof, 1831 ja 1834 arstitsk-a dekaan, 1831–35 ühtlasi zool-kab dir, 1835–60 Königsbergi Ük-i anat-prof. – Uurimisvaldkond: loomaembrüologia ja võrdlev anatoomia. Avastas lindude ja imetajate (sh inimese)

looteil lõpusepilud (1828). Kirjeldas selgroogsete loomade ja inimese loote suukoopalaes leiduvat väljasopistist (nn Rathke tasku), mille sein osaleb hüpofüüsi moodustamises. Uuris 1832 ja 1835 Krimmi ja Musta mere loomastikku. Peterburi TA k-liige (1852). **T:** Beiträge zur Geschichte der Thierwelt. Danzig, 1820–24; Abhandlungen zur Bildungs- und Entwicklungsgeschichte der Menschen und der Thiere. Leipzig, 1832–33. **B:** EE 8, 42; EE 14, 408; Левицкий II, 300; TÜ ajalugu II, 191–192, 236; *Toomsalu, M.*, 81; *Menz, H.* Martin Heinrich Rathke (1793–1860). Ein Embryologe des 19. Jahrhunderts. Marburg, 2000.

K. Kalling

RATHLEF, Carl Albert (Karl) (15. VII 1810, Viljandi – 8. XII 1895, Tartu), geograaf ja ajaloolane; baltisakslane. Õppis 1825–28 Tartu Güm-n-s ja 1828–32 TÕ-s filol-t ja teol-t, 1832–33 Berliinis ajalugu; *dr. phil.* (1835, Königsberg). Oli 1835–41 kooli- ja koduõpetaja Peterburis ja Tartus ning 1835 Tartu botaanikaiaia dir abi. 1841–54 Tallinna Güm-n-i geogr ja ajaloo ülemõpetaja ning 1854–66 TÕ üldajaloo prof. R. on üks Eesti maastiku-uurimise pioneere, eristas esimesena Eestis (1852) kõrgussuhete järgi madalikud ja kõrgustikud, toetudes geol mõõdistamistele (sai töö eest Demidovi preemia 1853). Avald populaarseid ajalookäsitlusi.

T: Skizze der orographischen und hydrographischen Verhältnisse von Liv-, Esth- und Kurland. Nebst mit zwei Karten und neuen Höhenprofilen. Reval, 1852; Historische Umrisse. Reval, 1853; Die welthistorische Bedeutung der Meere, insbesondere des Mittelmeeres. Dorpat, 1858.

B: Левицкий. II, 383–387; DbBL, 606–607; *Kaavere, V.* Carl Rathlef – geograaf või ajaloolane? // EL (1987) 9, 612–615.

E. Tammiksaar

RATHLEF, Georg Karlos (15. II 1846, Tallinn – 15. VII 1914, Tartu), ajaloolane ja pedagoog; baltisakslane Karl Albert R-i p. Õppis 1856–64 Tartu kub-güm-n-s ja 1864–69 TÕ ajaloo-keeletsk-s, mille lõpetas knd astmega. 1869–72 õpetaja Birkenruh` (Bērzaine) kasvatusasutuses. 1873–75 jätkas õpinguid Göttingeni ja Leipzigi ük-s. 1875–1914

ajaloo, geogr ja saksa k-e õpetaja ning ispektor Kollmanni-Zeddelmanni-Walteri klassikalises eraõppeasutuses Tartus. Andis tunde ka teistes saksa erakoolides. Uurinud Vana-Liivimaa ajalugu. Oli ka kirj-lt tegev.

T: Das Verhältniss des livländischen Ordens zu den Landbischöfen und zur Stadt Riga im dreizehnten und in der ersten Hälfte des vierzehnten Jahrhundert. // Verh. GEG VIII, Trt, (1875); Das Verhältniss der kleinen Meisterchronik zum Chronicon Livoniae Hermanus von Wartberge und zur Reimchronik. // Verh. GEG VIII, Trt, (1875).

B: EBL TK, 267; Album Dorpato-Livonorum. Dorpat, 1908, 234; DbBL, 607; Album Livonorum. Lübeck, 1972, 199.

A. Liim

RATHLEF, Harald Carlos Woldemar (Waldemar) (1. III 1872, Lahmuse v, Tartumaa – 15. VII 1944, Königsberg), majandusteadlane ja agronoom; baltisakslane. Lõpetas 1903 TÜ; loodustead dr (1926, Halle Ük). Oli 1904–08 Balti Seemnekasv Ühingu ametnik Tartus ja Riias, 1908–14 Tartu lähedal Nõmmiku sordiaretusjaamas sordiaretaja, 1914–17 Vene armee ohvitserina I maailmasõjas, 1919–25 Halle Põllum-koja ametnik, 1925–35 kirjastustöötaja, 1930–35 kartuliaretaja, 1934–44 Sangerhausenis roosikasvanduse (*Zentralstelle für Rosenforschung*) dir ja tead juhendaja, 1942–44 põllum eriteadlane Riias ja Minskis. – Uurimisvaldkond: rohumaaviljelus, koleopteroloogia. Aretanud neljatahulise odra sordid “Rathlefi neljatahuline”, lipp-pöörisega kaera sordid “Nõmmiku parandatud lipukaer”, “Rathlefi valge lühikese teraga ohtetu”, “Rathlefi valge pika teraga ohtetu” ja “Rathlefi valge pika teraga ohtega”.

T: Grünland und Grünlandwertung. Berlin, 1927; Die Rose als Objekt der Züchtung. Jena, 1937; Die Rose und ihre Kultur. Stuttgart, 1940.

B: DbBL, 607–608; Agraart (1992) 4, 263–266.

K. Annuk

RATNIK (a-ni 1956 **Varusk**), **Eha** (18. III 1928, Vana-Antsla v, Võrumaa – 2. III 2000, Tartu), kunstiteadlane; väiketalupidaja t. Lõpetas 1947 Valga 1. Kk-i ja 1952 TÜ; kunstitead knd (1975, TÜ), vk „Kunstiühing „Pallas” 1918–40”. Töötanud 1958–83 Tartu Kunstimuseumis: teadur 1962–79, teadusdir 1980, dir 1981–83. – Uurimisvaldkond:

kunstiühingu „Pallas” kujunemine ja tegevus, tema liikmete elu ja looming, eesti kunstnike õpingud välismaal 1905–14, Tartu kunstnike osalus Eesti Kujutavate Kunstnikkude Keskühingu tegevuses 1922–40, Eesti kunstnike kongressid 1919–1939, TÜ joonistuskooli ja selle õpetaja W. Fr. Krügeri tegevus. Koost katalooge, õppekirj-st ja näitusi. 13 teadustr-t.

T: Kunstiühing „Pallas” aastail 1918–1924. // TKM-i almanahh 3. Trt, 1972; Woldemar Krüger. // TKM-i almanahh 3. Trt, 1972; Jaan Vahtra ja kubism Eestis. Tln, 1973; Kunstiühingu „Pallas” kujunemine kunstnike organisatsiooniks aastail 1925–1930. // Töid kunstiteaduse ja -kriitika alalt 2. Tln, 1977; Kunstiühing „Pallas” kujutavate kunstnike organisatsioonina 1930. aastail. // Kunst 48/1 1976; Jaan Grünberg. Trt, 1981; Eesti Kujutavate Kunstnikkude Keskühing ja Tartu kunstnikud. // Kogude teatmik / TKM. Trt, 1988.

B: Eha Ratnik. // Kogude teatmik V / TKM. Trt, 1991; EKABL, 422.

R. Loodus

RATNIK, Endel (19. IV 1929, Valga – 3. XII 1968, Tallinn), energeetikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1947 Valga 1. Kk-i ja 1952 TPI soojuselektrijaamade erialal. Õppis 1952–55 Odessa PI asp-is katelseadmete erialal. Oli 1955–68 TPI soojusenergeetika kat-i uurimisgrupis ja tööstusliku soojusenergeetika problemlabor-s (v-laborant, n-teadur, v-ins ja v-teadur). – Uurimisvaldkonnad: kütuse mineraalosa mõju katelseadmete tööle. 3 teadustr-t.

T: О расчете теплопередачи полурадационных ширмовых поверхностей нагреваю (kaasautor). // Изв. ВУЗов «Энергетика» 3 (1960); Вопросы уноса минеральной части топлива при сжигании эстонских сланцев с жидким шлакоудалением (kaasautor). // Тр. ТПИ, А 205 (1963); Исследование летучей золы Назаровского угля и ее отложений на поверхностях нагрева котлоагрегата (kaasautor). // Тр. ТПИ, А 226, (1965).

B: TPI 1936–1986, 453.

V. Mägi

RATNIK, Juhan (29. I 1941, Viljandi), loomakasvatusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1959 Viljandi 1. Kk-i, 1965 EPA zootehnikatsk-a ja 1974 ELVI asp-i; põllum-knd (1975, ELVI), vk „Опыты по скармливанию полнорационных брикетов молодняку крупного рогатого скота”. 1967–70 ja 1974–78 Vinni Näidissovhoostehnikumi peazootehnik ning 1987–89 dir, 1978–81 Rakvere raj-i RSN-i põllum-val-e peazootehnik, 1981–87 Põdrangu sovhoosi dir, 1989–93 Lääne-Viru maavolikogu esimees, 1994–2000 Hulja karusloomakasvatuse Amoral AS-i kaasomanik, zootehnik ja eestöoline, a-st 2000 põllum konsulent. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade söötmine ja söötmise tehnoloogia, finantsmaj ja keskkonnakaitse.

T: Rohu ja kompleksbrikettide söötmine veiste noorkarjale (kaasautor A. Ilus). // SP (1974) 8; Rohu ja täisratsiooniliste brikettide söötmine noorkarjale (kaasautor) A. Ilus). // SP (1975) 3.

B: ELVI BL, 47, 115; Kes on kes Eesti poliitikas 1988–1992. Tln, 1992, 52.

RATNIK (a-ni 1958 **Org**, 1958–68 **Vallikivi**), **Velda** (5. VIII 1934, Tallinn), energeetikateadlane; galvanotehnika t. Lõpetas 1953 Tallinna 1. Tööliskoorte Kk-i ja 1959 TPI keem tehnol alal. Olnud 1960–61 TTÜ polümeeride sünteesi labori v-laborant, 1963–92 tööstusliku soojusenergeetika tead uurimise labori ins, n-teadur ja v-teadur (1972–87 osk juh). – Uurimisvaldkond: kütuste mineraalosa mõju aurugeneraatorite küttepindadele. 12 teadustr-t.

T: О химико-минералогическом составе золотых отложений, образовавшихся на опытных повехностях нагрева при сжигании сланцевого масла УТТ-500 на ОПУ ТЭЦ Кохтла-Ярве (kaasautor).// Тр. ТПИ 450 (1978); О поведении отдельных минеральных компонентов твердых примесей шланцевого масла УТТ в процессах очистки масла и образования золотых отложений (kaasautor). // Тр. ТПИ 466 (1979).

RATT, Aleksander (23. VIII 1902, Ranna v, Tartumaa – 5. IX 1998, Tallinn), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1923 Tartu Reaalkooli ja 1930 TÜ agronoomina; *mag. agr.* (1931, TÜ; 1946 ü.a põllum-knd-ks), vk „Katsed kõvade ristiku seemnetega”. Olnud 1926–28 TÜ taimebiol katsejaama abijõud. Töötas 1927–48 põllumin-s taimekaitse ja seemnekontrolli alal: seemnekontrolljaama laborant-kontrolör 1927–

31, juh abi 1931–40, seemnekasv ja seemnekontrolli osk juh 1941–44, seemnekontrolli ja taimekarantiini inspeksiooni ja labori juh 1945–48, 1934–40 ühtlasi taimekasv nõunik. Olnud 1948–50 aianduskaupluse tööline, 1950–56 sovhooside maaparanduse projekteerimistrusti ökonomist ja 1956–83 EMMI põllum-ökon sektori v-teadur. – Uurimisvaldkond: taime- ja seemnekasv, maaviljelus ja maaparanduse ökon. Üle 220 teadustr-e.

T: Maaviljeluse käsiraamat. 1949; Liha tootmise majanduslik efektiivsus Eesti NSV-s. 1959; Taimekaitse aias. 1960; Maaparanduse majanduslik efektiivsus Eesti NSV-s. 1974; Mõnda maaviljeluse arengust Eestis läbi aegade. Tln, 1985; Põllumajandusökonomika arenguloost Eestis kuni 1940. aastani. Tln, 1990;

B: EE 14, 409; AAUT II, 278; Agraart. (1992) 3, 232.

J. Lepajõe

RATTAS, Maris (17. II 1965, Kuressaare), geoloog. Lõpetas 1983 Leisi Kk-i ja 1988 TÜ; mag (geoloogia, 1997, TÜ), vk “Moreenide litoloogia ja stratigraafia Saadjärve voorestikus”, *Ph.D.*, 2004, TÜ), dr-vk “Subglacial environments in the formation of drumlins. The case of the Saadjärve Drumlin Field, Estonia” (Trt, 2004). Oli 1988–97 Eesti Geoloogiakeskuse geoloog, 1997–99 osk juh, 1999–2000 TÜ geoloogia inst-i v-ins, a-st 2002 teadur. – Uurimisvaldkond: pleistotseeni paleogeograafia, glatsiaalsetete sedimentoloogia ja stratigraafia, liustikualused protsessid ja glatsiotektoonika. 38 teadustr-t.

T: Classification and areal distribution of glaciotectionic features in Estonia (kaasautor V. Kalm). // *Geol. Quarterly*, 43 (1999) 2; Glaciotectionic deformation pattern in the hummocky moraine in the distal part of Saadjärve Drumlin Field, east-central Estonia (kaasautor V. Kalm). // *Slovak Geol. Magazine*, 7 (2001) 3; Lithostratigraphy and distribution of tills in the Saadjärve Drumlin Field, east-central Estonia (kaasautor V. Kalm). // *Proc. Est. Acad. Sci. Geology*, 50 (2001)1; Influence of bedrock permeability and till grain size on the formation of the Saadjärve drumlin field, Estonia, under an east-Baltic Weichselian ice stream (kaasautor). // *Boreas*, 32 (2003) 1; Pleistocene Glaciations in Estonia. Quaternary Glaciations – Extent and Chronology, I. Europe. Amsterdam, 2004; Glaciotectionic deformation patterns in Estonia (kaasautor V. Kalm). *Geol. Quarterly*, 48 (2004)1.

B: EGBT, 97.

RATTASEPP, Toivo (27. VI 1954, Tallinn), tehnikateadlane; rätsepa p. Lõpetas 1972 Tallinna 42. Kk-i, 1977 TPI ehitusins-na ja 1983 samas asp-i; tehnikaknd (1984, TTÜ ja TA Kübl), vk „Статическая работа деревянных седловидных оболочек”. Täiendas end 1986–87 Viini Tehnikaük-s. 1977–80 RPI „Eesti Maaparandusprojekt” ins-konstruktor, 1984–85 TTÜ ehituskonstruksioonide kat-i n-teadur, 1985–86 asst, 1987–90 v-õpetaja, 1990–91 dots, 1991–92 Soomes Vaasa Tehnikainst-i õppejõud, 1990–93 ins-büroo WagUnd Ltd juhatuses, 1994–96 A. Alliksaare kinnisvarabüroo ekspert, a-st 1997 Finantsplaneerimise OÜ juh, peaekspert. – Uurimisvaldkond: mehaanika, raalprojekteerimine, kinnisvara. 31 teadustr-t.

T: Zur Stabilität flacher eckgestützter Hyparschalen aus Holz mit gerandlinigen Randträgern (kaasautor). // Bauingenieur 64 (1989); Calculation of timber hypar at large displacements (kaasautor). // In thesis for the degree of Doctor of Technology: Karl Öiger „Actual Behaviour, Analysis and Design of Thin Saddle-Shaped Shell Roofs”. Tampere, 1992; Дискретные схемы статического расчета многослойных деревянных оболочек. // Тезисы докладов статического расчета всесоюзной конф «Тонкостенные и пространственные конструкции покрытий зданий». Т. II. Тln, (1986).

B: TPI 1936–1986, 442; Kinnisvara 2005 võtmeisikut. Тln, 2005, 236.

RATTISTE, Kalev (24. I 1955, Tallinn) bioloog, zooloog; õpetaja ja töölise p. Lõpetas 1973 Tallinna 20. Kk-i ja 1978 TÜ biol-osk-a; mag (zooloogia) (1993, TÜ), vk „Populatsiooni taastootmine kalakajakal *Larus canus*”. Õppinud Uppsala Ük-i evolutsioonilise biol keskuses kaugõppe doktorantuuris (1995-2002). Töötanud ZBI-s (a-st 2005 EMÜ Põllum- ja Keskkonnainst): 1976–77 ins, 1977–78 v-ins, 1978–93 n-teadur ja 1993–2004 teadur, a-st 2005 põllumaj- ja keskkonnainst-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: populatsiooni taastootmise demogr mehhanismid ja suguline valik lindudel; monogaamia evolutsioon lindudel. NSVL Ornitoloogiakomitee j.a Noorte ornitoloogide nõukogu liige (1979–85), LUS ornitoloogiaseksiooni (alates 1991 Eesti Ornitoloogiaühing) juhatuses liige (1980–91) ja

tegevdir (1991–94), ENSV Õpilaste Tead Ühingu zool-sektsiooni juh (1981–85). EV teaduspreemia 1993 („Eesti linnuatlase” kaasautorina) .

T: Some aspects of the demography of the Common Gull *Larus canus* in Estonia (kaasautor V. Lilleleht). //Vår Fågelvärld (1986) suppl. 11; Survival rates of breeding common gulls in Estonia (kaasautor V. Lilleleht). // J. Appl. Statistics (1995) 22; Heritability of head size in the common gull *Larus canus* in relation to environmental conditions during offspring growth (kaasautorid K. Larsson ja V. Lilleleht). // Heredity (1997) 79; Reproductive success in presenescent common gulls (*Larus canus*): the importance of the last year of life. // Proc. R. Soc. Lond. B 271 (2004) 1552.

B: ZBI 1947–1997, 69.

RATTUS, Harry (12. III 1933, Põlva v, Võrumaa), spordipedagoog; talupidaja p. Lõpetas 1956 Tallinna Kaugõppekeskk-i, 1957 Tallinna Merekooli laevamehaanikuna ja 1962 TÜ kehakultuuritsk-a; ped-knd (1984, Moskva N. K. Krupskaja nim Ped Inst), vk käsitleb tervisliku käimise mudelit ja selle õpetamise metoodikat. Olnud Tallinna Taksopargi taksojuht, TTÜ-s v-laborant, „Dünamo” maadluskoolis instruktor ja a-st 1976 TPedI ped kinesioloogia labori v-teadur (a-st 1987 dots). Tegutsenud masseerijana ja korraldanud massaažikursusi. – Uurimisvaldkond: kehalise kasvatuse teooria ja metoodika, sporditreening koos ravikehakultuuri metoodikaga, spordimassaaž. NSVL meistersportlane maadluses (1961). 44 teadustr-t.

T: Tervislik käimine. Tln, 1991; Algteadmisi massaažist I–II. Tln, 1985, ²1988; Algaja atleetvõimlemine (kaasautor). Tln, 1992.

B: ESBL, 536.

RATTUS, Kristel (26. V 1971, Tallinn), ajaloolane, etnoloog. Lõpetas 1989 Tallinna 7. Kk-i ja 1998 TÜ etnoloogina; M.A. (etnoloogia, 2004, TÜ), vk „Marie Underi salong: kultuurianalüütiline vaatepunkt Eesti haritlaste diskursusele ja sotsiaalsetele võrgustikele 20. sajandi teisel kümnendil“. Oli 1996 EAA-i ja 1996–99 ERM-i lepinguline töötaja, 2000–02 Tartu Mänguasjamuuseumi teadur, 2003–08 ERM-i teadur-kuraator, a-st 2008 juhtiv teadur. – Uurimisvaldkond: inimese ja keskkonna vahekord, traditsiooniliste

tehnoloogiaste kasutusviisid tänapäeval, pärandkultuuri ja kultuuripärandi mõtestamine kaitsealal, sotsiaalkultuurilised protsessid 20. saj alguse Eesti haritlasringkondades.

T: „Vilde jootraha“: võimuvõitlus ressursside pärast või ideoloogiline konflikt?

Sotsiaalne reaalsus meediatekstides. // ERM-i ar XLVIII. Trt, 2004; As in the Old Days: Aspects Regarding the Ways of Using Tradition(ality) in Today`s Estonia (kaasautor L. Jääts). // Pro Ethnologia 18. Culture and Environments. Trt, 2004.

RAUBER, August Antonius (22. III 1841, Obermoschel (Pfalz) – 1. III 1917, Tartu), anatoom ja embrüoloog; sakslane, ametniku p. Lõpetas 1859 Speieri Gümni ja 1865 Müncheni Üki arstitsk-a (ühtlasi õppis ka õigustsk-s); dr-med (1865, Müncheni Ük), vk „Die Vater`chen Körperchen der Bänder- und Periostnerven und ihre Beziehung zum sogenannten Muskelsinn“. Oli 1866–68 Viini anat inst-i asst, 1870–71 osales välikirurgina Preisi-Prantsuse sõjas. 1873 Baseli Üki anat inst-i proktor ja 1873–75 Leipzigi Üki erakorraline prof, 1876–86 tegeles erapraksisega. 1886–1911 TÜ anatoomia kat-i juh ja prof. Asutas 1890 TÜ anatoomia muuseumi. – Uurimisvaldkond: närvisüsteemi ja luustiku anatoomia, selgroogsete embrüoloogia, antropoloogia, sotsiaalküsimused jm. Esitas peapiirkonna ganglionide liigituse, selgitas reienärvi kulu ja täpse innervatsiooniala, avastas lootepõie erilise kattekivi olemasolu. Eksper-embrüoloogia rajajaid, siiani kasutusel oleva anatoomia käsirmtu (38 väljaannet) autor. Üle 100 teadustr-e. 1991 asetati TÜ vana anatoomikumi välisseinale R-i bareljeef.

T: Ueber den sympathischen Grenzgang des menschlichen Kopfes. München, 1872; Ueber die Stellung des Hähnchens im Entwicklungsplan. Leipzig, 1876; Primitivstreifen und Neurula der Wirbeltiere. Leipzig, 1877; Urgeschichte des Menschen 1–2. Leipzig, 1884; Ueber die Bedeutung der Wissenschaftlichen Anatomie. Dorpat, 1886; Die Mitosen im Medullarrohre der Wirbeltiere. // Archiv für Microscopische Anatomie (1886); Lehrbuch der Anatomie des Menschen 1–2. Leipzig, 1886–1888; Frauenfrage. Fragen der Liebe. Der Dichtkunst der scheidenden Jahrhunderts gewidmet. Leipzig, 1895; Ontogenese als Regeneration betrachtet I. Leipzig, 1908.

B: DbL, 608; Левицкий II, 37; Brockhaus Enzyklopädie 15. Wiesbaden, 1972, 439; TÜ ajalugu II, 127, 233, 270, 274, 360, 361; EE 8, 46; EE 14, 409; *Brennsohn, I.* Die Ärzte Estlands. Riga, 1922, 501; *Ludosh, W.* August Rauber. Sein Leben und seine Werke. //

Anatomischer Anzeiger 58 (1924) 6/7, 129–172; *Rooks, G., Kogerman, E.* 120. a. A. Rauberi sünnist. // NET (1961) 2, 60–61; *Kogerman-Lepp, E.* August Rauber. // NET (1982) 5, 350–354; *Kalnin, V.* Eesti arstiteaduse ajaloost. Trt, 1991, 124–128; *Toomsalu, M.*, 64.

K. Kalling

RAUCH, Georg Alexander Cornelius Erich von (13. VIII 1904, Pihkva – 17. X 1991, Kiel), ajaloolane; baltisakslane, arsti p. Lõpetas 1922 Tartu Linna Saksa Ühisgümni ja 1927 TÜ; *mag. phil.* (1927, TÜ), vk „Reval zur dänischen Zeit und die Hanse”, *dr.phil.* (1941, Greifswaldi Ük), vk „Die Universität Dorpat und das Eindringen der frühen Aufklärung in Livland 1690–1710”. Täiendas end 1926 Tübingeni ja 1930 Breslau ük-s. Oli 1928–30 ajalooõpetaja Niesky internaatkoolis Oberlausitzis, 1930–38 Tartus A. Walteri Saksa Eragümni-s, 1938–39 Tartu Linna Saksa Ühisgümni-s. 1936–39 Lutheri erainst-i dots. Asus 1939 Saksamaale, kus oli 1939–43 Poseni (Poznani) Ük-s asst, 1943–45 dots, 1946–53 Marburgi Ük-i dots, 1953–58 erakorr prof, 1958–72 Kieli Ük-i Ida-Euroopa ajaloo prof, 1972– emeritprof. 1973–79 Balti Ajaloo Komisjoni esimees. – Uurimisvaldkond: Baltikumi, Ida-Euroopa, eriti Venemaa ja NSVL ajalugu, TÜ ajalugu. Asutas Kieli Ük-s Ida-Euroopa Ajaloo Seminari, mis kujunes rahvusv tunnustatud uurimiskeskuseks. Pärandas oma rmtk TÜ rmtk-le.

T: Die Universität Dorpat und das Eindringen der frühen Aufklärung in Livland 1690–1710. Essen, 1943; Geschichte der bolschewistischen Russland. Wiesbaden, 1955; Geschichte der baltischen Staaten. Stuttgart, 1970, ³1990, ingl. k-s 1974, eesti k-s 1995; Politische Gruppierungen im Estländischen Deutschtum der 30er Jahre. Die Volksnationale Vereinigung. // Jb. der baltischen Deutschtums 28. Lüneburg, 1981; Üks eesti rahvalaul ladinakeelses tõlkes. // Tulimuld 36 (1985); Die deutschbaltische Geschichtsschreibung nach 1945. // Osteuropa in Vergangenheit und Gegenwart 20. Köln/Wien, 1986; Autoritare Demokratie zwischen Faschismus und Stalinismus. // Baltica 4 (1988); Balti riikide ajalugu 1918–1940. Tln, 1995; Tartu ülikooli juubel – kas 1982 või 2002. // Akadeemia (2002) 12.

B: EE 8, 46; 14, 409; AAUT II, 226; TÜ ajalugu I, 18; ETVpK, 99–100; *Helme, Rein*. Autorist. // Balti riikide ajalugu 1918–1940, 136–137; *Piirimäe, Helmut*. Professor Georg von Rauchi mälestades. // *Kleio* (1992) 5/6, 91–92; *Mänd, Anu*. Professor Georg von Rauchi raamatukogu. // *Kleio* (1992) 5/6, 92; Georg von Rauch. Schriften aus dem Nachlass. Mit einer Bibliographie herausgegeben von Michael Garleff. Trt, 1994; *Leppik, Lea*. Georg Rauch – baltisakslane Eesti ülikoolis. // TÜ ajaloo küsimusi XXIII. Trt, 2004, 181–194.

T. Lõbu, K. Siilivask

RAUCH, Georg Adolf Dietrich von (17. VII 1789, Viru-Jaagupi – 30. IV 1864), arstiteadlane; baltisakslane, jutlustaja p. Õppis TÜ arstitsk-s 1806–1811, med-dr 1811, vk “De initiis morborum, cum appendice sistente duas morborum chirurgicorum historias”. Vabapraktiseeriv arst Tallinnas, hiljem Peterburis Obuhhovi haiglas ordinaator, rügemendiarst Viiburis. Nikolai I ihuarst, mitmete komiteede ja seltside liige, Peterburi TA ja Keiserliku Mineraloogia Seltsi auliige.

T: Ueber d. Krankheiten des Gehörganges und des Trommelfells. // Peterburgische verm. Abhandlungen aus d. Gebiete d. Heilkunde I (1821); Verlauf einer Scharlachkrankheit ohne bemerkbares Exanthem. // Peterburgische verm. Abhandlungen aus d. Gebiete d. Heilkunde (1825).

B: AAUD, 21. Die Aerzte Estlands, 1922, 304.

K. Kalling

RAUD, Arnold (6. XI 1901, Sõmeru v, Virumaa – 7. XII 1962, Tartu), majandusteadlane ja riigitegelane. Lõpetas 1918 Rakvere ÕS-i, 1929 N. Herzeni nim Leningradi Ped Inst-i; maj-knd (1961, TÜ), vk „Маркс об экономическом учении Рикардо”. Osales Vene kodusõjas. Olnud 1930–39 õppejõud mitmes Leningradi kõrgkoolis, 1940–41 EKP KK osk-a juh, 1941 Pärnumaa hävituspataljoni komissar, 1942–45 Nõuk armee 7. Eesti laskurdiviisi poliitosk-a ülem, 1946–50 Eesti NSV haridusminister, 1950–57 EKP KK Vab. Parteikooli juh, 1957–60 TÜ pol ökon kat-i juh, 1960–62 EPA pol ökon kat-i juh. EKP KK liikmeknd (1948–51), ENSV ÜN saadik (1947–51). – Uurimisvaldkond: majandusõpetuste ajalugu, kapitalismi pol ökonomia.

T: K. Marxi majandusõpetuse kujunemisest ja arenemisest. Tln, 1960.

B: ENE 6, 428; TÜ BL I, 428; EPA BL I, 248; TTÜ professorid läbi aegade, 347–348.

J. Alver

RAUD, Eduard Arnold (12. V 1946, Tallinn), keemik. Lõpetas 1964 Tartu 7. Kk-i, 1969 MRÜ keem mehaanika erialal ja 1972 NSVL TA Füüsikalise Keemia Inst-i asp-i; keemiaknd kolloidkeemia erialal (1973, NSVL TA Füüsikalise Keemia Inst). 1973–81 Moskvast Ülel Naftatöötlemise ja Naftakeemiatööstuse TUI n-teadur, a-st 1981 samas termiliste protsesside labori juh, a-st 1984 ühtlasi v-teadur. A-st 1992 ka tehnoloogia ja energotehnol süsteemide kompleksse arendamise keskuse Cortesneft dir. – Uurimisvaldkond: kolloidkeemia, kütuste ja gaasi töötlemine, pindnähtused. 102 teadustr-t, 7 autorit-t.

T: Метод определения движущей силы процесса растекания. // Изв. АН ЭССР 3 (1973); Применение расплавленных сред в процессах нефтепереработки и нефтехимии (kaasautor). М, 1983; Перспективы применения ядерных реакторов для энергообеспечения нефтеперерабатывающей и нефтехимической промышленности (kaasautor). М, 1984; Improvement of Ethylene Plants Product Gas Quenching Technology (kaasautor). // Proc. The 10th Int. Congr. Chem. Eng. Praha, 1990; Conception for centralised heat supplies to oil refineries (kaasautor). // Proc. 13th World Petroleum Congr. N.Y., 1991.

RAUD, Kristjan (22. X / 10. X 1865, Viru-Jaagupi – 19. V 1943, Tallinn), graafik, maalikunstnik, kunstipedagoog ja eesti museoloogia rajajaid; talupidaja p, kunstniku Paul R. kaksikvend. Õppis 1881–83 Tartu Reaalkoolis, lõpetas 1887 Tartu ÕS-i. Oli seejärel mitmes koolis õpetaja. 1892–97 vabakuulaja Peterburi Kunstiakadeemias, sai 1895 vabakunstniku nimetuse ja 1897 õiguse õpetada keskastme koolides joonistamist. Jätkas 1897–98 õpinguid Düsseldorfis Kunstiakadeemias, 1899–1901 Münchenis A. Azbe kunstikoolis ja 1901–03 Müncheni Kunstiakadeemias. Elas 1904–14 Tartus, kus oli kunstioõpetaja oma stuudios ning 1907–14 ka joonistusõpetaja ENKS Tütarlaste Güm-n-s. Huvitus rahvaluule, pms rahva ainelise vara kogumisest. Propageeris rahvusliku käsitöö arendamist, rajades 1904 Tartu Põllumeeste Seltsi käsitöö muuseumi. Osales Noor-Eesti

liikumises, illustreerides selle trükiseid. Propageeris ja organiseeris koos O. Kallasega vanavara kogumist, samuti ERM-i Seltsi (1907) ja ERM-i rajamist (1909). A-st 1907 käis kogumuste saamiseks korduvalt Soome Rahvusmuuseumis. Oli 1909–13 ERM-i kogumis- ja hooldustööde juht ning esimeste ekspositsioonide koost. Elades a-st 1914 Tallinnas, korraldas vanavara korjamist Eesti Kirj Seltsi kaudu, asutas Tallinnas ERM-i osk-a, Eesti Muuseumite Ühingu ja Eesti Muuseuni. Oli 1919–24 Haridusmin-i muuseumide töö korraldaja ja muinsusval-e (muinsuskaitse) juh, 1923–26 Riigi Kunsttööstuskooli õppejõud, a-st 1921 vabakunstnik. Korraldas 1920–21 koolide kaudu eriti ulatusliku üle-eestilise vanavara kogumise. Oma kunstiloomingu esimesel etapil 20. saj alguseni kasutas akad realismi meetodit. Müncheni õppeasutuste mõjul kaldus uusromantismile, sümbolismist ja juugendstiilist mõjutatud loomismeetodile. 1920. a-te algusest pühendus pms raamatukunstile. Sel alal arendas välja talupoeglik-arhailise ja monumentaalse loomisstiili, mis saavutas oma kõrgtaseme „Kalevipoja“ illustratsioonides. Tema kunstiloomingut on a-il 1926–40 ja hiljemgi tutvustatud paljudel Eesti kunsti näitustel Riias, Helsingis, Pariisis, Lübeckis, Berliinis, Kopenhaagenis, Moskvast, Budapestis, Varssavis ja mujal. Olnud Eesti Muuseumide Ühingu, ERM-i, Kunstiühingu „Pallas“, ÕES-i jt ühingute auliige, TÜ filos-audr (1935). 1937 sai R. Pariisi maailmanäituse kunstiosk-a *grand prix* nahkköites „Kalevipoja“ illustratsioonide eest. A-st 1969 on Tallinnas Kr. R-a mälestussammas (autorid K. ja E. Reitel), a-st 1973 antakse välja tema-nim aastapreemiat, 1954 loodi K. R-a majas Nõmmel tema majamuuseum. Ligi 80 teadustr-t ja aimeart-t.

T: Kunst Eesti käsitöös. // Linda (1904) 34; Kunsti mõiste. // EKirj (1908) 1; Kuidas kujunesid muistsete käsitööde kirjad ja värvid. // Postimees (1910), 15. XII; Vene kunstnikud – modernistid. // ajakiri „Noor-Eesti“ (1910–1911), 5; Oli ennemuiste nõnda? (Fragment). // Eesti Kultura (1911) I; Eesti muinastööst. // EKirj (1912); Mõtteid rahva kunstitööde korjamise puhul. Osa Kr. Raua kõnest „Kas kasvame või kaome“. // EKirj (1914), 3, 4; Meie oma kunstist. // Kunsti album III (1937); Süvenemisest. // Kunstiühing Pallas 1918–1938. Trt, 1938.

F: Kristjan Raud. 1965 „Eesti Telefilm“ (rež V. Aruoja).

B: EBL, 412; EE 14, 410; EKBL, 198; EKABL, 424–426; *Pert, J.* Kristjan Raud. Tln, 1933; *Kangro-Pool, R.* Kristjan Raud. Tln, 1939; *Vaga, V.* Kristjan Raud. // Eesti kunst.

Tln-Trt, 1940, 235–247; *Ambur, P.* Kristjan Raua eksliibristest. Tln, 1943; *Kangro-Pool, R.* Kristjan Raud. Tln, 1961; *Sild, H.* Kristjan Raud ja vanavara suurokogumine. // Kristjan Raud. Ants Laikmaa. Tln, 1970; *Viiraja, L.* Kristjan Raua kirjad Paul Rauale. // RKM kogude teatmik. Tln, 1978; *Viiraja, L.* Kristjan Raud 1865–1943. Looming ja mõtteavaldused. Tln, 1981; *Viiraja, L., Kõiva, O.* Kristjan Raud ja rahvaluule. Tln, 1985; *E. Maarin.* Kahe sajandi kunstnikud. // *Sirp* (2006) 6. X; *Levin, M.* Kristjan ja Paul Raud. Ühest sajandist teise. // KUMU, 2006.

L. Viiraja, K. Siilivask

RAUD (a-ni 1923 ja 1926–39 **Tohver**, 1923–26 **Verlin**), **Liis (Liisi)** (14. III 1903, Tori v, Pärnumaa – 12. III 1984, Tallinn), kirjandusteadlane ja lastekirjanik; talupidaja t. Lõpetas 1922 Läänemaa Ühisgümni Haapsalus ja 1934 TÜ; *mag. phil.* (1934, TÜ, 1949 ü.a filol-knd-ks), vk „Kreutzwaldi väliskirjanduslikust eruditsioonist”. 1923–25 kantseleiametnik Petseris, 1929–34 Akad Kirjandusühingu sekr, 1932–35 EE toimetuses korrektor. Oli õpetaja 1935–37 H. Treffneri Gümni-s, 1937–38 Türi Aianduskk-s, 1938–40 Pärnu Kaubanduskk-s. Töötas KM-s: 1940–44 ja 1952–55 teadur, 1944–51 ja 1967–69 käsikirjade osk juh. 1951–52 KKI v-teadur, 1948–55 Tartu ÕI kirjandusõpetaja ja 1955–66 TÜ eesti kirj ja rahvaluule kat-i dots. – Uurimisvaldkond: rahvusliku liikumise aja ja 20. saj alguse eesti kirj ja selle rahvusv suhted. Osalenud kirjandusloolise allikmaterjali publitseerimises (Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus jne). ENSV rkl preemia (1982) (koll-s).

T: F. R. Faehlmanni ja F. R. Kreutzwaldi elust ja loomingust. Trt, 1934; Friedrich Reinhold Kreutzwald. Meie rahvuskultuurilise ärkamise isa. Tln, 1940; Fr. R. Kreutzwald 1803–1882 (kaasautor M. Lepik). Tln, 1953; Eduard Vilde sõnas ja pildis (kaasautor). Tln, 1966; Metslapse jutud. Tln, 1982.

B: EE 8, 47; 14, 410; AAUT II, 403; TÜ BL I, 240; EKBL, 446; KK (1963), 3, 186; Looming (1973) 3, 523; KK (1984) 5, 318.

R. Saukas

RAUD, Märt (23. VII 1878, Õisu v, Viljandimaa – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane ja tööstustegelane; talupidaja p. Lõpetas 1899 Tartu ÕS-i, 1905

eksternina Tartu Reaalkooli ja 1912 ehitusins-na Riia PI. Oli 1899–1906 Kolga-Jaani khk-kooli juh, 1912–13 Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Seltsi kooli ning teatri- ja kontserdimaja ehituse juh, ühtlasi seltsi juures tegutsenud tehn kursuste juh ja lektor, 1913–14 Põhja-Liivimaa Põllum Keskseksi maaparandusbüroo juh Tartus. I maailmasõja ajal 1914–17 sõjaväeametnik. A-st 1918 Kaub-Tööstusmin-i põlevkivitööstuse osk-a, 1922–37 Riigi Põlevkivitööstuse juh, 1937–40 AS-i Esimene Eesti Põlevkivitööstus juhatuses esimees. 1940–41 ENSV Kergetööstuse Rahvakomissariaadi mäe- ja küttetööstuse peaval v-ins, 1941–44 ehitusorg-i juh, 1944–49 ENSV Rkl Plaanikomitee põlevkivikeemia osk juh. 1949 küüditati Krasnojarski kraisse, 1952 saadeti Hakassiasse, kus arreteeriti ja mõisteti 10 aastaks vangi, edasise saatuse kohta andmed puuduvad. – R. on Eesti põlevkivitööstuse rajajaid, alustas andmete kogumist Eesti loodusvarade, sh põlevkivi varude, väärtuse ja kasutamise võimaluste kohta Petrogradi geol-komitees jt arhiivides. Algas Kohtlas põlevkivist õli ja bensiini tootmise, toetas vastava laboratooriumi väljaarendamist. Uuris põlevkivi kasutatavust tsemendi põletamiseks ja põlevkiviõli kasutatavust maanteede tolmutõrjeks, labor kasvas kiiresti arvestatavaks koostööpartneriks maailma keemiatead uurimisasutustele. R. oli Asutava Kogu ja I Riigikogu liige, kütteenite KK juh ja kaub-tööstusministri kt 1919. Oli 1920–majandustehn komisjoni esimees ja Venemaale viidud varanduste reevakueerimise komisjoni esimees 1920–21, riigi majandusnõukogu liige 1935–38. ETS-i asutajaid ja „ETS-i Tehnilise Ringvaade” toim 1919–20. EIÜ ja IK, Loodusvarade Inst-i nõukogu, Teedehituse Uurimise Seltsi juhatuses ja Eesti Rahvusliku Jõukomitee juhatuses liige, kuulus riigi elektrifitseerimise üldkava koostamise komisjoni. Osales koguteose „Eesti: Maa. Rahvas. Kultuur” (Trt, 1926) väljaandmisel. Art-eid kütte- ja põlevkiviasjandusest. **T:** Portland-tsemendi põletamine kukersiidiga. // ETSi Tehniline Ringvaade (1919) 1; Põlevkivi. // ETSi Tehniline Ringvaade (1919) 11; Põlevkivi ja põlevkivi-tööstus Eestis. Tln, 1925; Põlevkivi ja põlevkivitööstus Eestis. // Eesti Raudtee (1926) 1; Meie kütteküsimus ja selle senised lahendamise viisid. // Eesti Majandus (1926) 5, 6/7; Tee koormatus ja otstarbekohane teekate. // Auto (1935) 6–7; Die Entwicklung der estländischen Brennschieferindustrie. Trt, 1936; Põlevkivi ja tema saaduste toodang 1934–1938. // Tehnika Ajakiri (1939) 2; Põlevkivitööstus Eestis. // Tehnika Ajakiri

(1939) 5/6; Andmeid põlevkivitööstuste tegevusest ja arengust. // Tehnika Ajakiri (1940) 1.

B: EE 14, 411; EBL TK, 268–269; EAT, 260–261; TPI, 500; Eesti majandustegelased. Tln, 1938, 171; TPI 1936–1986, 27; Riigi Põlevkivitööstus 1918–1928. Tln, 1928, 11–28; Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Selts 1908–1933. Riia, 1933, 46–48, 63, 66, 69, 71, 89–90, 137, 157; Ühe instituudi lugu. Tln, 1997, 124, 126; Dipl. ins. Märt Raud 60-aastane. // Tehnika Ajakiri (1938) 9, 183; *Lang, H., Lehes, V.* Liiviklasi Eesti avalikus elus: Märt Raud. // Kodumaal ja võõrsil: ÜS Liivika koguteos. Toronto, 1965, 186–190; *Adamson, A., Reinsalu, E., Uibopuu, L.* Märt Raud – Eesti põlevkivitööstuse rajaja. // Insenerikultuur Eestis. 3. Tln, 1997, 8–15.

V. Mägi

RAUD, Märt (ps **Tõnis Migagu**) (6. XI 1881, Kavilda v, Tartumaa – 1. XI 1980, Stockholm), pedagoog, haridustegelane ja kirjanik; väiketalupidaja p. Lõpetas 1901 Tartu ÕS, õppis 1909–10 Rostovtsevi eraük-s loodusteadust. 1901–06 õpetaja Vaivaras, Viru-Nigulas ja Haljalas ning 1907–08 Helme khk-koolis. Töötas ajalehe „Postimees” ja selle Tallinna, Tartu ja Pärnu väljaannete toimetustes vaheaegadega 1906–14. Võttis 1914–18 osa I maailmasõjast Vene armee tagavarapataljonis Peterburis ja 1917 Rakvere I Eesti Polgus ning 1919–20 Vabadussõjast trükiettevõtte sõjakontrolli tsensorina. Oli ajakirjanik „Päevalehe” toim-s 1918–19, Pärnu maaval-e haridusosk-a juh 1920–22, koolinõunik Viljandimaal 1922–34 ja Pärnumaal 1934–36, Haridusmin-i koolide peainspektor 1936–40 ning koolinõunik Tartu- ja Läänemaal 1941–44. Pages 1944 Saksamaale, kus oli tegev Eesti koolide loomisel. A-st 1948 elas Rootsis, kus oli 1948–56 Eesti Komitee arhiivitöötaja. – Uurimisvaldkond: pedagoogika, kooliajalugu, rahvuspol ja rahvuskultuur, perekonnasuhted ja rahvakombed. Avaldanud ajaviiteromaane.

T: Eesti armuilmast. // Eesti Kultura IV, 1915; Õpetaja kutse eetika. 1922; Usk ja kasvatus. 1926; Heinrich Pestalozzi usulise kasvatuses isana. 1929; Kaks suurt. Jaan Tõnisson, Konstantin Päts ja nende ajastu. Toronto, 1953; Eesti perekond aegade voolus. Stockholm, 1961; Eesti kool aegade voolus I–II. Stockholm, 1965; Alasi ja vasarate vahel. Stockholm, 1966.

B: EE 8, 48; 14, 411; EKBL, 448; EAT, 260; *Kangro, B.* Eesti kirjakuulutaja eksilis (1944–1986). 1989; *Valmas, A.* Märt Raud ja tema looming. // *Kaks suurt.* Tln, 1991, 245–247.

K.-J. Naanuri

RAUD, Rein (21. XII 1961, Tallinna), keeleteadlane, kirjanik ja tõlkija; kirjanike Eno R. ja Aino Perviku p. Lõpetas 1980 Tallinna 7. Kk-i ja 1985 LÜ jaapani filol alal; *Ph.D.* (jaapani filol, 1994, Helsingi Ük), vk „The Role of Poetry in Classical Japanese Literature”. Olnud Rkl Nukuteatri kirjandusala juh, 1988–89 Kultuurikomitee väliskirj peaekspert, 1989–98 Eesti Humanitaarinst-i kolleegiumi esimees, 2006–08 samas Lähis-Ida ja Aasia kultuuriloo õt prof, 1995– Helsingi Ük-i jaapani k-e ja kult prof ning 2006– Tallinna Ük-i rektor. – Uurimisvaldkond: Aasia kult- ja ideedelugu, üldine kultuuriteooria. Läti Ük-i audr (2006). Euroopa Jaapani-uurijate Assots (2008– juh), Eesti Pen-klubi liige ja selle Tallinna haru esimees. Avaldanud luulekogumikke ja proosat, sh ajaloolise romaani „Kaupo” ja seiklusjutu „Ratsanik Melchior”, tõlkinud nii luulet kui ka proosat sm, leedu, kreeka, pr, jaapani, hiina jt k-test. Soome Akad Jaapani-uuringute seltsi liige ja 2004– esimees. Üle 60 teadustr-e ja 11 ilukirj-teost.

T: The Impossibility of Form. // *World Poetry in the Postmodern Age.* Interlitteraria 4. Trt, 1999; *Objects and Events: linguistic and philosophical notions of „thingness”.* // *Asian Philosophy* 12 (2002) 2; *The genesis of the logic of immediacy.* // *Asian Philosophy* 13 (2003) 3–4; „Place” and „being-time”: spatiotemporal concepts in the thought of Nishida Kitaro and Dogen. // *Philosophy East and West* 54 (2004) 1; *Traditions and Tendencies: A Reply to Carine Defoort.* // *Philosophy East and West* 56 (2006) 4; *An investigation of the conditions of literary borrowings in late Heian and early Kamakura Japan.* // *The Culture of Copying in Japan.* London - New York, 2008.
B: EE 14, 411; EKrL, 432.

RAUD, Sirli (24. IX 1976, Vigala v, Raplamaa), arstiteadlane, füsioloog; veesüsteemide projekteerija t. Lõpetas 1995 Pärnu-Jaagupi Kk-i, 2000 TÜ arstitsk-a farmaatsia osk-a ja 2005 doktorantuuri; neuroteaduste dr (2005, TÜ), vk „Cholecystokinin 2 receptor deficient mice: changes in function of gaba-ergic system“. Olnud 2001 TÜ proviisor-

intern, a-st 2003 füsiol inst-i asst, a-st 2005 teadur. – Uurimisvaldkond: koletsüstokiniini ja emotsionaalse käitumise regulatsiooni uurimine CCK2-retseptori puudulikkusega hiirtel. Kokku 20 teadustr-t.

T: Mice lacking CCK2 receptors display reduced anxiety in the plus-maze (kaasautor). // Eur. Psychiatry 17 (2002); Targeted mutation of CCK2 receptor gene modifies the behavioural effects of diazepam in female mice (kaasautor). // Psychopharmacol. (Berlin) 168 (2003) 4; Targeted invalidation of CCK(2) receptor gene induces anxiolytic-like action in light-dark exploration, but not in fear conditioning (kaasautor). // Psychopharmacol. (Berl) 181 (2005) 2; gender specific effects of ethanol in mice, lacking CCK2 receptors (kaasautor). // Behav. Brain Res. 175 (2006) 1.

RAUD, Willibald (3. X 1898, Sootaga v, Tartumaa – 16. I 1982, Chicago, USA), majandusteadlane ja diplomaat; veskiomaniku p. Lõpetas 1916 Tartu Aleksandri Gümni ja 1924 TÜ; maj-dr (1934, Berliini Ük), dr-vk “Die Grundlagen der Milchwirtschaft Estlands und die estnischen Molkereiprodukte auf dem Weltmarkt“. Öppis 1916–17 Moskva Teedeins-de Inst-s ja 1924–26 TÜ õigustsk-s. Osales 1917–18 I maailmasõjas ja 1918–20 Vabadussõjas. Oli 1920–23 EV sõjaväes ülejateenija, 1924–25 kaub-tööstusmin-i ametnik, 1925–30 EV Londoni ja Berliini saatkondade põllum-atašee, 1930–32 põllutöömin-i väliskaub-nõunik, 1932–35 EV Londoni saatkonna põllum-atašee, a-st 1935 kaub-nõunik ja peakonsul, 1953–54 EV esinduse nõunik Madridis.

T: The Baltic States as a British market in the past and future. London, 1943; The smaller nations in world's economic life. London, 1944.

B: AAUT II, 122.

J. Alver

RAUDAM (a-ni 1936 **Trautmann**), **Ernst** (21. IV 1915, Einmani v, Järvamaa – 11. VIII 1992, Tartu), arstiteadlane, neuroloog ja neurokirurg; teenistuja p. Lõpetas 1934 Paide Ühisgümni ja 1940 TÜ arstitsk; med-knd (1949, TÜ), vk „Tsentraalreflektorset leukotsütoosist, eriti entsefalograafia puhul“, med-dr (TÜ, 1967), vk „Острые вирусные инфекции в Эстонской ССР“. 1940 Paides jsk-arst, 1940–48 TÜ Närvikliiniku asst, röntgenikab juhataja, 1945–49 ka Vab Pasteuri Jaama juh, 1948–84 TÜ neuroloogia ja

neurokirurgia kat-i juh, 1952–68 dots, a-st 1968 prof, 1969–75 arstitsk-a dekaan. ENSV tnl arst (1968). Nõuk Eesti preemia 1965 ja 1972 (koll juht). Tervishoiuimin-i peaneuroloog, ENSV Ülemnõukogu liige 1957–67. Osales juhtivalt lastehalvatustõve likvideerimisel Eestis. Oli nimme-ristluu radikuliidi ja peaaju veresoonte haiguste kirurgilise ravi arendaja. Organiseeris 1958 Eesti esimese hingamis- ja reanimatsioonikeskuse, hiljem taastusravihaigla Haapsalus, 1973 pani aluse Eesti ja Soome neuroloogide ja neurokirurgide pikaajalisele koostööle. Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi esimees ja auliige, Ülel Neurokirurgide Seltsi, Ülel Neuroloogide ja Psühhiaatrite Seltsi juhatuse liige, Läti, Leedu Valgevene ja Leningradi Neurokirurgide Seltside auliige. – Uurimisvaldkond: neuroinfektsioonid, diskogeensed radikulopaatiad, peaaju vereringe häired, närvihäiguste intensiivravi, stereotaktiline kirurgia, elektroaerosoolravi, tervishoiukorraldus. Üle 270 teadustr-e, palju publitsistikat.

T: О центрально-рефлекторных изменениях белой и красной крови при энцефалографии (kaasautor M. Roosaare). // *Вопр. нейрохир.* (1953) 3; О применении аэрозольей и электроаэрозольей в острой стадии полиомиелита, особенно у трахеотомированных больных (kaasautor) // *Ж. невропатол. психиатр.* 60 (1960) 2; Хирургическое лечение выпячиваний межпозвонкового диска. // *Вопр. нейрохир.* (1961) 3; Полиомиелит и ликвидация его в Эстонии. // *TÜ Toim* 191 (1966); Cerebrospinal fluid metabolic acidosis and brain oxygen supply (kaasautorid R. Zupping, A.-E. Kaasik; // *Arch. Neurol.* 25 (1971) 1; Запредельная кома и критерии смерти мозга (kaasautor). // *Сов. мед.* (1971) 12; Cerebral metabolic disorders during prolonged unconsciousness after severe head injury (kaasautor). // *Eur. Neurol.* 8 (1972) 1; Сравнительные исследования заболеваемости инсультом в Тарту (Эстонская СССР) и в Эспо и Кауниайнен (Финляндия) (kaasautor). // *Ж. невропат. психиатр.* 78 (1978) 9; Ludvig Puusepp (kaasautor A.-E. Kaasik). // *Surg. Neurol.* 16 (1981) 2;

B: *Maaroos, I.* Ernst Raudamile arstiteaduse doktori kraad. NET (1968) 2, 131–132; EE 14, 411; TÜ BL I, 116; TÜ BL II, 144; *Тукк А.* Эрнст Ионаннесович Раудам. *Вопр. клин. неврол. психиатр.* 10 (1975) 3–26; Ernst Raudam (*In memoriam*). EA (1992), 6, 464; *Merila-Lattik, H.*, 298–299; TÜK 200, 79, 83, 106, 237–238, 242–243, 247, 291–292.

A.-E. Kaasik

RAUDE (snd **Väljak**), **Helju** (28. XII 1934, Kehra), keemik. Lõpetas 1953 Kehra Kk-i ja 1958 TÜ; keemiaknd (1966, ETA), vk "Tunnelahjudes toodetud põlevkiviõli üle 200°C keevate fraktsioonide süsivesinikosa uurimismetoodika ja keemiline koostis". Oli 1958–60 Rahvamajandusnõukogu Ehitusmaterjalide Tööstuse Valitsuse TU Kesklabor-s keemik, 1960–61 EKMI v-ins, 1961–69 TA Keemia Inst-i füüsikalise-keemiliste uurimiste sektori n-teadur, 1969–74 v-teadur, 1974–80 TA Kübi v-teadur, seejärel KBFI-s. – Uurimisvaldkond: põlevkiviõli keem koostis, küllastamata süsivesinike saamise võimalused, nende gaasikromatograafiline analüüs ja puhastamise meetodid.

T: Определение индивидуального состава средних фракций сланцевой смолы газохроматографическим и спектрально-аналитическим методами (kaasautor). // TA Toim. Füüs, tehn (1964) 2; Получение чистых циклопентеновых углеводов методом препаративной газовой хроматографии (kaasautor O. Eisen jt). // TA Toim. Keem, geol 21 (1972) 3.

B: KI teaduskaader 1947–1972, 19; EKMI BL, 33.

RAUDIK, Vilve (28. I 1950, Tallinn), psühholoog. Lõpetas 1967 Tallinna 7. Kk-i, 1974 TÜ psühhol osk-a, 1989–92 TÜ magistrant; *M.Sc.* (1994, TÜ), vk „Vanemate väärtused perekultuuri osana ja kujundajana”. Oli 1977–90 TÜ ped ja metoodika kat-i v-laborant, 1989–90 ka haridussotsioloogia ja didaktika labori n-teadur, 1992–97 kultuurikeskuse metoodik ja v-metoodik-sekr, 1998–2001 filos-*tsk*-a kunstide osk-a v-metoodik. – Uurinud kultuuri ja kunsti psühhol probleeme, perekultuuri väärtusi ning koolipsühholoogiat. 15 teadustr-t.

T: Kodu õpilaseskkonna ja lapse tarvis (kaasautor I. Kraav). *Trt*, 1998; Kus Eesti koolilapse arukus kasvab (kaasautorid A. Must, O. Must)? // *Akad* (2000) 12; Lugeskirjaoskus (kaasautorid A. Must, O. Must). // *Akad* (2001) 7; The secular rise in IQs: In Estonia, the Flynn effect is not a Jensen effect (kaasautorid A. Must, O. Must). // *Intelligence* 31 (2003) 5; The Flynn Effect for gains in literacy found in Estonia is not a Jensen Effect (kaasautorid A. Must, O. Must). // *Personality and Individual Differences* 34 (2003) 7.

B: TÜ BL II, 144.

RAUDJÄRV, Matti (5. VIII 1949, Rakvere), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1968 Tallinna Kaugõppekk-i, 1974 TPI; 1978–1981 TPI asp, maj-knd (1982, Eesti TA), vk “Совершенствование применения показателя нормативной чистой продукции в промышленности (на примере мясо-молочной промышленности Эстонской ССР)”. Oli 1965–68 ETKVL Aianduskombinaadis tööline ja 1968–74 teeninduskombinaadis „Ühendus” tööline, tsehhi meister ja v-ins. 1974–75 Teenindusmin-i PTB grupijuh, 1975–78 Eesti Plaaninst-i laborijuh, 1978–82 Eesti Infoinst osk-juh, 1982–84 Eesti Plaaninst labori juh, 1984–86 büroo “Mainor” osk-juh, 1987–90 TTÜ maj-*tsk*-a v-teadur ja j-teadur, 1990–92 teenindusökon kat-i dots, 1992–97 maj-poliitika õt-i juh ja prof, 1990–94 ühtlasi majandustsk-a prodekaan, 1999–2001 TÜ erakorr v-teadur, 200- TÜ Pärnu Kolledži erakorr dots. A-st 1993 konsultatsiooni-, koolitus- ja kirjastusfirma Mattimar OÜ juhatuse tegevdir ja omanik. – Uurimisvaldkonnad: maj-poliitika teooria ja praktika, struktuuripol, sh regionaalpol ja -areng, ettevõtluskeskkond, maj stimuleerimine. Tallinna Pirita linnaosa halduskogu liige 1992–97, *Eur Council for Small Business*'i asepresident (1994–). Üle 160 teadustr-e.

T: Eesti NSV isemajandamise kontseptsioon (koll monogr.) Tln, 1984; Stimulierung der Effektivität der regionalen Wirtschaft. // Einige Aspekte der Regionalpolitik. Tln-Kiel, 1989; Majanduslik iseseisvus – alus efektiivseks majandamiseks. // TTÜ Toim 694 (1989); Einige Probleme der Wirtschaftspolitik in der Republik Estland. // Transactions of Tallinn Technical University, 735 (1993); Mõned aspektid ja probleemid Eesti majanduse regionaalpoliitilisel uurimisel. // Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale. Berlin-Tln, 2002; Transformation and Business Policy in Estonia. Problems and perspectives. // The Herald of Ternopil State Economic University 5 (2006) 1; Economic Crises and Their Possibility in Estonia. // The Herald of Ternopil State Economic University (2007) 5.

B: EMaBL, 410–411; TPI 1936–1986, 447, 500; Tallinna Tehnikaülikooli lõpetanud 1918–1993, 116, 364; *Krinal*, V. Tartu Ülikooli majandusteaduskonna minevikust ja tänapäevast. Trt, 1999, 148, 158.

RAUDKEPP, Feliks (Felix) Olav (4. VI 1901, Peterburi – 9. X 1986, Tallinn), arstiteadlane, neurokirurg; mehaaniku p. Lõpetas 1920 Narva I. Gümni ja 1926 TÜ arstitsk-a. Osales Vabadussõjas. 1927–40 TÜ närvikliiniku asst, 1940 asutas Tallinna Neurokirurgia Haigla, oli selle peaarst 1940–41 ja 1944–50, vahepeal 1941–44 neuroloog Tallinnas, 1950–76 Tallinna Vab Haigla neurokirurgia osk-a juh, 1976–80 konsultant. Oli ka ENSV Tervishoiuimin-i peaneuroloog ja -neurokirurg. ENSV tnl arst (1947). Nõuk Eesti preemia (1948 koll-s). Eesti Neuroloogide, Neurokirurgide ja Psühhiaatrite Seltsi esimene esimees ja auliige. Tuntud on Raudkeppi-Meesi viirud küüntel arseenimürgistuse puhul. 30 teadustr-t.

T: Über die Veränderungen der Nägel bei Polyneuritis arsenicosa (kaasautor J. Wiburg). // Folia Neuropathol. Est. VI (1927); Die Resultate der Behandlung des Tetanus mit intralumbalen Injektionen von Antitetanusserum. // Folia Neuropathol. Est. VII (1927); Zur Frage der Entwicklung akuter Symptome bei Gehirntumoren. // Folia Neuropathol. Est. XV–XVI (1935); О краниофарингиомах и их хирургическом лечении. // NET 1 (1954); К вопросу о хирургическом лечении нетравматических внутримозговых кровоизлияний (kaasautor A. Chevalier) // Ж. невроп. психиатр. 61 (1961) 5.

B: AAUT II, 57; *Chevalier, A.*, Eesti NSV teeneline arst F. Raudkepp 60-aastane. // NET (1960) 3, 74–75; Feliks Raudkepp 70-aastane. // NET (1970) 5, 376; Feliks Raudkepp. // NET (1980) 4, 304; Feliks Raudkepp (*In memoriam*). // NET (1986) 6, 464.

A. Tikk

RAUDKIVI, Arved Jaan (14. III 1920, Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas gümni Tallinnas ja 1949 Braunschweigi Tehnikaük-i (Saksamaa) ins-na; *Ph.D.* (tehn., 1966, Aucklandi Ük, Uus-Meremaa). Asus 1950 Uus-Meremaa, oli 1950–55 Uus-Meremaa Töomin-s rkl hüdraulika labori juh, 1956–64 Aucklandi Ük-s lektor ja v-ektor, 1965–69 korr prof, 1969–86 ehitustehnika prof, 1988–94 Saksamaal Schleswig-Holsteini val-e rannakaitse tead uurimistöde tead juht, 1977 ja 1986 Braunschweigi Tehnikaük-i külalisprof. Osales veejõujaamade, veevarustuse, sadamate, randade kindlustamise jt projektides Uus-Meremaal, Vaikse ookeani saartel, Kagu-Aasias ja Saksamaal. – Uurimisvaldkond: hüdrodünaamika, hüdroloogia, vesiehitus ja rannakaitse. Braunschweigi Tehnikaük-i audr (1982). Üle 100 teadustr-e.

T: Loose boundary hydraulics. Oxford, 1967, ³1990, Rotterdam, 1998; Introduction to advanced fluid mechanics. London, 1975; Analysis of groundwater flow. London, 1976; Hydrology. 1979; Grundlagen des Sedimenttransports. Berlin, 1982; Functional Trends of Scour at Bridge Piers. // J. Hydraulic Eng. 112 (1986); Streambed Armouring (kaasautorid C. O. Chin ja B. W. Melville). // J. Hydraulic Eng. 120 (1994) 8; Permeable Pile Groins. // J. Waterway, Port, Coastal and Ocean Eng. 122 (1996) 6.

V. Mägi

RAUDKIVI, Priit (4. XI 1954, Tallinn), ajaloolane; näitleja ja raadioajakirjaniku p. Lõpetas 1973 Tallinna 7. Kk-i, 1980 TÜ ja 1984 Eesti TA AI asp-i; ajalooknd (1987, Eesti TA AI), vk “Liivimaa maapäeva kujunemine 14. sajandil – 15. sajandi esimesel poolel.” Oli 1980 ERA arhivaar, 1985–95 AI teadur, 1995 (a-st 2004 TLÜ AI) – 2006 dir, 2006– TLÜ AI v-teadur, üldajaloo õt-i hoidja. – Uurimisvaldkond: Eesti ja Läti keskaeg. Koost keskaja õpikuid. Dr Artur Pukowski (Kanada) ajalooauhind (1993). *Acta Historica Tallinnensia* peatoim, “Tuna” kolleegiumi liige. Avaldanud 16 teadustr-t.

T: Maapäeva kujunemine. Peatükk Liivimaa 14.–15. sajandi esimese poole ajaloost. Tln, 1991; Caesarist Tudoriteni: 150 aastat Britannia ajalugu. Tln, 2001; Tudorid Inglismaa troonil. Ühe suguvõsa lugu 1485–1603. Tln, 2002; Suurbritannia sünd. Tln, 2004; Vana-Liivimaa maapäev. Ühe keskaegse struktuuri kujunemislugu. Tln, 2007.

B: EE 14, 412.

RAUDLA (a-ni 1980 **Vertikova**), **Jelena** (24. X 1956, Tallinn), vene filoloog; soomlane, õpetaja ja ohvitseri t. Lõpetas 1974 Tallinna 38. Kk-i, 1981 TPedI-i, oli 1987–90 Moskvas VNFSV Ped Akadeemia Rahvuskoolide TUI asp; ped-knd (1990, samas), vk «Изучение сложных существительных русского языка в курсе „Современный русский литературный язык» в национальных группах педвузов союзных республик» (M, 1990). Oli 1981–84 TPedI vene k-e kat-i õpetaja, 1985–87 vene k-e üldkat-i õpetaja, 1992–96 TPÜ vene k-e õt-i v-õpetaja, 1996–97 vene k-e õt-i lektor, 1997–2003 võõrk-te lektoraadi lektor ja 2004– TLÜ keeleteaduse vene k-e lektor. – Uurimisvaldkond: vene k-e kui emak-e ja võõrk-e õpetamise met lingvodidaktilised alused; vene ja eesti k-e kontrastiivne uurimine; tõlketeooria, terminoloogia probleemid.

Lugened vene k-e võõrk-na õpetamise metoodika kursusi. Eesti Slavistide Rahvuskomitee ja Rahvusv Vene K-e ja Kirj Õpetajate Assotsiats-i liige, Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse vene k-e ainenõukogu esimees, vene k-e õppevahendite peaekspert. Üle 20 teadustr-e, 4 kõrgkooli õppevahendit.

T: Некоторые вопросы описания терминологической лексики в научном стиле языка. // Функционирование языковых единиц и категорий. Тлн, 1992; Учебные материалы по русскому языку для студентов-эстонцев. Ч. 1. Тлн, 1999; Русский язык – мой друг и помощник. Учебные материалы для эстонцев, изучающих русский язык. Ч. 1. Тлн, 2001, Ч. 2. Тлн, 2004; Новые пособия в новых условиях – типизация учебных материалов для эстонцев, изучающих русский язык как иностранный. // Научн. ст конгресса МАПРЯЛ, СП-б, 2003.

B: Bibliografia jezykoznaw stwa slavistyeznego Za Rok 1992. Pod redakcja Zofii Rudnik – Karwatowatej. Warszawa, 1995, 377; Eesti Slavistide Rahvuskomitee. Trt, 2005, 62, 136 –137; TPÜ läbi aegade, 110.

RAUDLA (a-ni 1967 **Kuznetsova**), **Ljudmila** (26. XI 1946, Tšernigev, Ukraina), arstiteadlane, kopsuarst ja allergoloog; venelane, teenistujate t. Lõpetas 1967 Viiburi Med-kooli ja 1977 TÜ arstitsk-a; med-knd (1985, Moskva II Med-inst), vk „Экстракорпоральная специфическая иммуноробция в комплексном лечении больных бронхиальной астмой”, med-dr (1992, Moskva, Vene Föderatsiooni Pulmonol Inst), vk „Специфичесая Анти-IgE плазмоиммуноробция больных атопической бронхиальной астмой (ближайшие и отдалённые результаты)”. Tõõtas 1977–80 Tartu Vab Kliinilises Haiglas, 1980–81 Tallinna Kiirabihaiгла arst ja 1981–85 EKMI-i pulmonoloogiaosk-a teadur, a-st 1986 v-teadur. – Uurimisvaldkond: bronhiaalastma ja allergilise riniidi haigete tundlikkus putukate, koorikloomade ja õldiste allergeenide suhtes, bronhiaalastma ravi sorptsioonimeetodite loomine ja juurutamine.

T: Экстракорпоральная специфическая иммуноробция в комплексной терапии у больных бронхиальной астмой с гиперчувствительностью к аллергену домашней пыли (kaasautor). // Тер. архив (1984) 6; Иммуноробция в лечении больных бронхиальной астмой. Отдаленные результаты 5-летнего наблюдения (kaasautor A. Г. Чучалин). // Тер.архив (1990) 3; Об эффективности специфической анти-IgE-плазмоиммуно-сорбции у больных атопической бронхиальной астмой. //

Пульмонология (1991) 3; Ex vivo removal of IgE in atopic asthma by extracorporeal plasmoimmunoabsorption (EPIA): development of a clinical adsorbent (kaasautor). // Int. J. Artif. Organs, 14 (1991) 8; Therapeutic efficiency of selective IgE apheresis in atopic asthma evaluated by double blind protocols (kaasautorid J. Lebedin , A. Chuchalin). // Allergy, 47 (1992) 12; Clinical trials of extracorporeal methods in atopic asthma (kaasautorid J. Lebedin , A. Chuchalin). // Allergy, Suppl. 16 (1993).

B: EE 14, 412; EKMI BL, 33.

RAUDOJA, Hilja (29. XII 1927, Saarde v, Pärnumaa), keemik; talupidaja t. Lõpetas 1948 Pärnu 2. Kk-i, 1953 TÜ keemiaosk-a ja 1964 Ehituse TUI-i asp-i; tehnikaknd (1970, Riia PI), vk „Образование и стойкость сульфатных соединений и их влияние на прочность цементного камня при использовании клинкера с добавкой сланцевой золы электрофильтров”. Oli 1954–57 tehase Pioneer kesklabori keemik, 1957–66 Ehituse TUI v-ins ja asp, 1966–70 KI org sünteesi sektori n-teadur, 1970–73 TA Tehn Katsebaasi tsitraali tootmise katseseadme analüütiliste tööde juhendaja, 1973–81 KI teadur analüüsimeetodite väljatöötamise ja rakendamise alal, 1981–84 Silikaatbetooni inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kaltsiumhüdrosulfoaluminaatide määramismet väljatöötamine ja rakendamine ehitusmaterjalide kõvenemisprotsesside uurimisel, tsitraali tootmise vaheproduktide eraldamise ja analüütilise määramise meetodid. Üle 10 teadustr-

T: О стойкости бетона, приготовленного при частичной замене портландцемента сланцевой электрофильтровой золой (kaasautor). // Исследования по строительству V. Tln, 1964; Об образовании и стойкости гидросульфоалюминатов кальция при длительном твердении портландцемента (kaasautor E. Ojamaa). // Исследования по строительству X. Tln, 1969; Разделение и количественное определение хлористого геранилдиметилфениламмония в смеси с его гомологами (kaasautor K. Lääts). // TA Toim. Keemia 28 (1979) 2; Определение суммарного количества формальдегида и уротропина в сточной воде производства синтетического цитраля (kaasautor K. Lääts). // TA Toim. Keemia 28 (1979) 3.

B: KI teaduskaader 1947–1972, 19.

RAUDOJA (a-ni 1998 **Mädasson**), **Jaan** (6. VII 1954, Tallinn), keemik. Lõpetas 1972 Tallinna 24. Kk-i ja 1977 TPI elektroonikains-ina; keemiaknd (1987, TÜ), vk „Точечные дефекты и процессы их образования в сульфидах кадмия и цинка“. Oli 1977–80 Tallinna Elektrotehnikatehase TUI n-teadur, 1980–87 TTÜ n-teadur, 1987– TTÜ materjaliteaduse inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: ühendpooljuhtmaterjalide tehnol, punktdefektide keemia ja füüsika. 4 Eur ja rahvusv patenti.

T: Определение квазихимических параметров точечных дефектов в полупроводниковых соединениях (kaasautor). // TA Toim. Keemia 34 (1985) 4; Photoluminescence study of deep levels in CuGaTe₂ crystals (kaasautorid J. Krustok, M. Jakushev). // J. Appl. Physics 86 (1999) 9; Photoluminescence and the tetragonal distortion in CuInS₂ (kaasautorid J. Krustok, H. Collan). // Thin Solid Films 387 (2001) 1–2; Photoluminescence properties of stoichiometric CuInSe₂ crustals (kaasautor). // Solar Energy Materials and Solar Cells 79 (2003) 3; Photoluminescence and Raman spectroscopy of polycrystalline AgInTe₂ (kaasautor). // Thin Solid Films 480–481 (2005).

RAUD-PÄHN (a-ni 1988 **Raud**), **Mai** (2. XI 1920, Pärnu), kunstiajaloolane; pedagoog. t. Lõpetas 1941 Tallinna ÕS-i, 1959 Stockholmi Ük-i; filos-litsentsiaat (1972, Stockholmi Ük), vk „Studier i Tallinns äldre silversmide 1474-omkr. 1650“. Oli 1941–44 Tallinna 29. algkooli õpetaja. Põgenes 1944 Saksamaale, elanud Taanis ja a-st 1947 Rootsis. 1959–62 Visbys Tütarlaste Kooli õpetaja ja 1963–71 Stockholmis St Eriku rahvaük-s joonistamise ja kunstiajaloo õpetaja, 1965–68 Stockholmi Ük-i stipendiaat, 1980–87 Stockholmis Rootsi Eestlaste Esinduses (hiljem Rootsi Eestlaste liit) rmtk-hoidja, a-st 1987 büroojuh. Oli leksikoni ETvK toim-id. Medal „Mare Balticum“ (Bad Homburg, 1987). – Uurimisvaldkond: Eesti kullasepakunsti ajalugu kuni 19. saj alguseni.

T: Svenska silversmeder i Tallinn. // Svio-Estonica (1964) 17; Meister Ryssenbergs und seine Monstranz. // Homburger Gespräch (1983) 4; Von Barock zum Klassizismus. Studien zur Goldschmiedekunst in Estland 1650–1800. // Beiträge zur Geschichte der baltischen Kunst. Giessen, 1988; Meisterstücke der Revaler Goldschmiede. // ETS Rootsis ar 9, 1980–84. Stockholm, 1985; Figürliche Darstellungen auf baltische Silber des 17. Jahrhunderts. // Austausch und Verbindungen in der Kunstgeschichte des

Ostseeraums. Homburger Gespräch. Kiel, 1978; Erik Haameri „Kalevipoeg“. // Rahvuslik Kontakt (2000) 3.

B: EKABL, 426; ETVK, 100; Kunstiajaloolane Mai Raud-Pähn – 80. // Eesti Päevaleht (Stockholm), 200, 9. XI.

R. Loodus

RAUDSAAR, Hugo (14. I 1923, Pindi v, Võrumaa – 17. XI 2006, Tartu), astronoom ja astronoomia populariseerija; talupidaja p. Lõpetas 1942 Võru Gümni-i, 1944 Tartu ÕS-i ja 1950 TÜ astronoomina; füüs-mat-knd (1962, TÜ), vk „Komeedi Neuimin I liikumise uurimine”.

Oli 1950–90 Tartu Tähetornis (AAI-s, a-ni 1973 FAI) teadur, a-st 1972 v-teadur, 1969–75 „Tartu Tähetorni kalendri” peatoim. Rajas 1963 Võrumaale Pindi lähedale Tõusimäe külatähetorni. – Uurimisvaldkond: komeetide ja asteroidide liikumise vaatlused ja orbiitide uurimine. 86 teadustr-t ja 210 aime-tr-t.

T: Vaadeldgem planeete. Tln, 1969; Komeedid ja asteroidid. // Tähetorni kalender 1973. aastaks. Tln, 1972; Pilk tähistaevale. Tln, 1975; Halley komeedi vaatlused Tartus. Trt, 1987.

B: EE 14, 412; *Leet, H.* Tõusimäe külatähetorn. // Tähetorni kalender 1985. aastaks. Tln, 1984; Hugo Raudsaar 80. // Postimees (2003) I, 14; *In memoriam: Hugo Raudsaar* 14. I 1923 – 17. XI 2006. // Postimees (2006) XI, 22.

RAUDSALU, Valter (22. VII 1915, Mahu v, Virumaa – 2003), jurist ja riigitegelane.

Lõpetas 1950 TÜ; õigusteaduse knd (1966, TÜ), vk „Tõendite hindamine teise astme kohtus nõukogude kriminaalprotsessis“. Osales II maailmasõjas Eesti laskurkorpuse koosseisus. 1945–48 ENSV prokuratuuri uurimisosk-a prokurör ja 1948–50 juh, 1950–53 ENSV Ülemkohtu esimehe asetäitja, 1953–59 kohtuminister, 1959–70 ENSV prokurör, 1970–76 justiitsminister. ENSV ÜN saadik (1963–71), EKP KK liige a-st 1960. ENSV tnl jurist (1973).

T: Ameerika Ühendriikide reaktsooniline valimissüsteem. Tln, 1954; Vestlus nõukogude kohtust. Tln, 1975; Rahvakaasistuja nõukogude kohtus. Rahvakaasistuja käsiraamat (kaasautor). Tln, 1977.

B: ENE VI, 431.

RAUDSEP, Loreida (7. V 1922, Narva – 13. XI 2004, Tallinn), folklorist; mööbelsepa t. Lõpetas 1941 Tallinna 4. Kk-i ja 1952 TÜ eesti filoloogina, õppis 1943–44 Moskva Ük-s. Oli 1941 Tallinna transporditöölise ametiühingu sekr, 1941–43 Tšeljabinski oblastis Uvelka rajoonis põllutöölise, 1943 Moskva obl Jegorjevski kooli eesti grupi õpetaja, 1946–48 ENSV sotsiaalkindlustuse min-s inspektor ja 1952–83 KKI rahvaluulesektori n-teadur. –Uurimisvaldkond: rahvanaljand, rahvaluule ajalugu, rahvalaulikud, folkloristid. Eesti kirj ajaloo õpikute rahvaluule osade autor. Üle 100 teadustr-e ja aimeart-i, sh 1 monogr.

T: Eesti rahvaluule ülevaade (kaasautor). Tln, 1959; Antiklerikale estnische Schwänke. Typen- und Variantenverzeichnis. Tln, 1969; Rahvanaljandite kogumine, publitseerimine ja uurimine Eestis. // Kui ma pääsen mõisast. Tln, 1983.; Miks tuli kirikhärrat seljas kanda. Naljanditüüp AT 1791. // Saaksin ma saksa sundijaks. Tln, 1976; Эстонский фольклор (kaasautor). Tln, 1980; Kalevipoeg. // Enzyklopädie des Märchens 7, 4/5. Berlin, 1993.

B: EKirBL, 451; EKrL, 454; *Laugaste, E.* Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu II. Tln, 1980, 399; ESA 28–1982. Tln, 1984, 100–102.

RAUDSEP, Rein (1. XII 1940, Tallinn), geoloog; tööliste p. Lõpetas 1959 Rapla Kk-i ja 1965 TÜ geol erialal; geol-mineral-knd (1984, Eesti TA), vk „Rakvere fosforiidirajooni tootsa kihindi litoloogia”. Oli 1965–99 Eesti Geoloogiakeskuse geoloog, v-geoloog, grupijuht, 1990–99 teadusdir, 1975–78 geol uuringu grupijuht Alžeeria geol-teenistuses SONAREM. A-st 2000 EV Keskkonnamin-i keskkonnakorralduse- ja tehnoloogia osk-a juh. – Uurimisvaldkond: alamordoviitsiumi (Tremadoci) oobolusliivakivi ja -fosforiidileiukohtade litoloogia, geoloogia ning tekketingimused. A-st 1990 Eesti Maavarade Komisjoni liige, a-st 1992 Eesti Rahvusliku Geoloogia Komitee liige, 1995–Euroopa Geol Mälestiste Kaitse Assots (ProGEO) volikogu liige, a-st 2005 Euroopa Geoloogialiidude Assots president. Autasustatud K. E. v. Baeri mälestusmedaliga (1988). 30 teadustr-t.

T: Eesti fosforiit ja selle uued maardlad. // EL (1982)8; Геология и полезные ископаемые Раквереского фосфоритоносного района (kaasautor). Tln, 1987; Estonian

Natural Resources (kaasautor). Tln, 1991; Eesti maapõuerikkusi (koost ja autoreid). Tln, 1993; Phosphorite. Mineral occurrences. // *Geology and Mineral Resources*. Tln, 1997.
B: EE 14, 412; EGBT, 97; Maa Universumis. Tln, 2004, 319.

RAUDSEPING (a-ni 1968 **Teemaa**), **Maia** (13. II 1942, Jõgeva v, Tartumaa), põllumajandusteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1960 Jõgeva Kk-i, 1965 Räpina Aiandustehnikumi ja 1971 EPA agronoomina. Oli 1974–77 EMMI asp; *Ph.D.* (taimekasvatus, 1994, EPMÜ), vk „Agrotehnilised võtted ja spontaanse risttolmlemise võimalikkus aedherne seemnekasvatuses Eestis”. Töötas 1977–84 Jõgeva Sordiaretusjaamas (a-st 1992 Jõgeva Sordiaretuse Inst) n-teadurina, a-st 1984 v-teadur. – Uurimisvaldkond: köögiviljade sordiaretus ja seemnekasvatus. Üle 30 teadustr-e, aretanud üle 10 tomati-, aedherne- ja -oasordi.

T: Agrotehnilisi uurimusi aedherne seemnekasvatuses. // EMMI tead tööd XLVII. Tln, 1980; Aedherne aretus saagikusele ja kvaliteedile. //

EMMI tead tööde kogumik LXIX. Tln, 1990; Boor- ja molübdeenväetiste mõju aedherne seemnesaagile ja saagi kvaliteedile. // *Agraart* (1993) 1; Hernes aias ja köögis, 2000; Uba aias ja köögis, 2002; Sibul aias ja köögis, 2006.

B: EMVI, 38.

RAUDSEPP (snd **Esken**), **Aino** (17. III 1910, Volossovo, Jamburgi maakond, Peterburi kub), põllumajandusteadlane. Lõpetas 1932 Leningradi Köögiviljanduse Inst-i agronoomina, täiendas end samas asp-s 1938–41 ja 1945–47; põllum-knd (1949, Leningradi Köögiviljanduse Inst), vk-s käsitles baklažaani ja maguspipra kultuuri avamaal Leningradi obl-s. Oli 1947–53 EMMI Polli filiaali köögiviljanduse labori n-teadur, 1953–56 EMMI Kuusiku filiaali köögiviljanduse laboris, 1956–58 osk-juh. A-st 1958 NSVL Loodetsooni Põllum Inst-s. Köögiviljanduse teadusuuringute rajaja sõjajärgses Eestis, paljude sortide, sh rahvaselektisioonisortide uurimise eestvedaja. Need uuringud kujunesid sel ajal köögiviljasortide rajoonimise ja seemnekasvatuse aluseks Eestis. Juhendanud ka köögiviljade agrotehnika uurimist. Üle 10 teadustr-e.

B: EMaI 1946–2006, 62.

RAUDSEPP, Anu (12. V 1962, Tartu), ajaloolane; ehitaja t. Lõpetas 1980 Tartu 8. Kk-i ja 1985 TÜ ajaloo osk-a; *M.A.* (ajalugu) (1998, TÜ), vk „Riia Vaimulik Seminar (1846–1918) Eesti kultuuriloos”, *Ph.D.* (ajalugu, 2005, TÜ), vk „Ajaloo õpetamise korraldus Eesti NSV eesti õppekeelegraafikoolides 1944–1985” (Trt, 2005). Oli 1985–1990 Viljandi 5. Kk-i ja 1990–91 Viljandi 9. kutsekk-i ajalooõpetaja, 1991–93 TÜ usutsk-a sekr, 1994–1995 TÜ rmtk vanembibliograaf, 1995–96 TÜ ajaloo osk-a assist, 1996–97 õu täitja ja 1998– lektor. – Uurimisvaldkonnad: 17. saj kultuurilugu, eesti õigeusu kiriku ajalugu, Eesti haridusajalugu, Nõuk kultuuripoliitika Eestis. Üle 10 teadustr-e.

T: Riia Vaimulik Seminar 1846–1918. Trt, 1998; Chilian Rauschert Sangaste kihelkonna haridus- ja usuelu edendajana 17. sajandi lõpul ja 18. sajandi algul. // Sangaste ja Bergid. Trt, 1994; Juutide haridusoludest Venemaal. Eestist pärit esimesi juuditare Tartu ülikoolis. // *Vita Academica, Vita Feminea*. Koost Sirje Tamul. Trt, 1999; Kirjandus ja stalinistlik kultuuripoliitika Eestis. // Muutuste mehhanismid Eesti kirjanduses ja kirjandusteaduses: ettekandeid ja artikleid 1999. Koost M. Laak ja S. Olesk. Trt, 2000.

RAUDSEPP, Hugo (17. IX 1900, Tännassilma v, Viljandimaa – 6. I 1976, Tallinn), keemik; talupidaja p. Lõpetas 1921 Viljandi Reaalgümni-i ja 1926 TÜ keemia osk-a; keemiamag (1928, TÜ, 1946 ü.a keemiaknd-ks), vk „Uurimusi kloori toimest põlevkivi kerogeenisse”, keemiadr (1956, LÜ), vk „Исследование фенолов сланцевой смолы”. Osales Vabadussõjas (1918–20). Oli 1927–36 TÜ org keemia labori asst ja v-asst, 1936–44 TTÜ org keemia labori instruktor-asst ja keemialao juh, 1941 ka Kergetööstuse Rahvakomissariaadi TUI teadusdir. A-st 1944 TPI org keemia kat-i õppejõud, dots (1946), prof (1957), kat juh (1951–73), konsultantprof (1973–76). Oli ka keemia-mäetsk dekaan (1946–47), polümeeride sünteesi labori tead juhendaja (1956–65), Tööstuse TUI org keemia labori juhendaja (1944–47). Oli 1947–50 KI-i sektorijuh, valiti 1961 ETA k-liikmeks org keemia alal. 1942 ja 1956–76 Eesti Keemia Seltsi esimees. –

Uurimisvaldkonnad: põlevkivikeemia ja org süntees. Eesti väljapaistvamaid põlevkiviuurijaid, kelle tööd käsitlevad põlevkivi kerogeeni struktuuri, omadusi ja geneesi. On uurinud mitmekülgset põlevkiviõli ühe- ja kahealuselisi fenooli, nende krakkimist, omadusi ja kasutamist. Suures tööde seerias on käsitletud süsivesinike ja hapnikuühendite katalüütilist oksüdeerimist, mille abil on saadud praktiliselt tähtsaid

ühendeid (nt etaanhapet). Vene-eesi sõnaraamatu koost (1982). ENSV rkl preemia (1948). P. Kogermani mälestusmedal (posthuumselt 1985). Üle 140 teadustr-e, 9 autorit-t ja patenti.

T: Põlevkivi uttegaasid keemiatööstuse toorainena. // Tehnika Ajakiri (1940) 9/10; К вопросу о составе фенолов сланцевой смолы. // Ж. прикл. химии 27 (1954) 9; О технологии производства и возможностях использования фенолов сланцевой смолы. // ТПИ Тоим. А 73 (1956); Изучение механизма и кинетики реакции хлорокиси фосфора с фенолом (kaasautor E. Piiraja). // ТПИ Тоим. А 97 (1958); Об отверждении эпоксидных смол, синтезированных из фенолов сланцевой смолы (kaasautor E. Räämet). // ТПИ Тоим. А 198 (1962); Об улучшении качества фенолов сланцевой смолы методом каталитического крекинга (kaasautor H. Karik). // ТПИ Тоим 210 (1964); Исследование синтеза и свойств оксибензофуранов (kaasautor). // ТПИ Тоим. А 230 (1965); Orgaaniline keemia. Õpik kõrgkoolile. Tln, 1967; On the chemistry of Estonian shale phenols. // UN Symp. on the Development and Utilization of Oil Shale Resources. Tln, 1968; Processing and utilization of oil shale of the Baltic basin of the USSR (kaasautor). // Proc. of the 8-th World Petroleum Congr. Moscow, 1971; Исследование каталитической окислительной деструкции углеводородов и кислородных соединений. Nr 1–22 (kaasautor). // ТПИ Тоим. А 270 (1969), 299 (1970), 332 (1973), 356 (1974), 390 (1975), 405 (1976).

B: EE 14, 413; AAUT II, 160; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 53; *Mölder, L., Bormeister, S. Hugo Raudsepa publikatsioonid 1933–1977.* Tln, 1978; ТПИ 1936–1986, 54, 57, 108–110, 150, 152–153, 165, 264–265, 267, 271–272, 276, 278, 403–404, 415, 449–451, 479; TTÜ professorid läbi aegade, 349–350.

V. Past

RAUDSEPP, Johannes (3. X 1920, Kuigatsi v, Valgamaa – 28. I 2009) keemik, raudteelase p. Lõpetas 1943 Tartu Tehnikumi, 1948 Tartu Tööliskoorte Kk-i ja 1957 TÜ keemiaosk-a. Oli 1945–55 TÜ anorg keemia kat-i laborant, 1955–57 v-laborant, 1957–84 v-õpetaja, 1985–92 preparaator ja raadioelektroonik, 1993–99 füüsikal keemia inst-i v-ins. – Uurimisvaldkonnad: aparaadiehitus, protsessid vesinik-hapnikelemendis ja

elektrokeem gaasialüsaatoris. Lugenud kolloidkeemia, füüsikal keemia, tööstuskontrolli meetodite jt kursusi. 28 teadustr-t, 7 autorit-t, õpikuid jm õppevahendeid.
T: Füüsikalise keemia ja kolloidkeemia praktikum (kaasautor). Tln, 1962; Прибор для регистрации дифференциальным методом изменений в электропроводности при политермическом анализе // Ж. физической химии 35 (1961) 3; О кислородном электроде на пористых металлических носителях (kaasautor) // TÕ Toim 193 (1966); Об определении характеристик амперометрических анализаторов концентрации кислорода в газах и жидкостях (kaasautor) // TÕ Toim 682 (1984).

B: TÕ BL I, 301.

RAUDSEPP, Jüri (30. VII 1930, Tartu), arstiteadlane ja teoloog, kirurg ja pastor, töölise p. Lõpetas 1950 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1956 TÕ arstitsk-a; med-knd (1965, Eesti TA), vk „Eksperimentaalne uurimus vereloome stimulaatorite kasutamisest kasvajate kemoteraapias“. Oli 1956–59 Kuressaare haigla kirurg, 1959–62 EKMI asp, 1962–72 EKMI onkol osk-a n-teadur, 1972–79 kantserogeneesi mehhanismide labori v-teadur, 1979–84 Tallinna Kliinilise Lastehaigla traumatoloog. Õppis 1982–92 EELK Usuteaduse Inst-s, 1993–95 samas üldise ja võrdleva usuteaduse õppejõud. 1988–97 Jüri ja 1997–2000 Harju-Jaani koguduse pastor, 1993–95 ka Ida-Harju abipraost ja 1995–97 praosti kt, a-st 1998 Põhja-Eesti Regionaalhaigla arst-pastor, a-st 2005 ka Audentese Ük religioonide võrdleva analüüsi lektor ja a-st 2006 Eesti-Rootsi Vaimse Tervise ja Suitsidologia Inst-i teadur. Uurinud transplanteeritavaid kasvajaid koekultuurides, ainevahetust ja mitootilist aktiivsust mittespetsiifiliste ravimite toimel. Üle 40 teadustr-e, arvukalt aimetr-d.

T: Kirurgia läbi sajandite. Tln, 1968; О противоопухолевом действии дрожевой рибонуклиновой кислоты. // Химиотерапия опухолей в СССР 7–8 (1970); Veri ja valgeveresus. Tln, 1971; Tubakakatk. Tln, 1980; Smoking among schoolteachers in Estonia 1980 (kaasautor M. Rahu). // Scand. J. Soc. Med. 12 (1984) 1.

B: EKMI BL, 34; Jüri Raudsepp. NET (1981) 1, 57; *Merila-Lattik, H.*, 947–948.

RAUDSEPP, Lennart (16. X 1967, Põlva v, Põlvamaa), spordifüsioloog. Lõpetas 1986 Tallinna Spordiinternaatkooli ja 1992 TÕ kehakultuuritsk-a; sporditeaduste mag (1994, TÕ), vk “Liigutusvilumuste kinemaatilise struktuuri iseärasused ja seosed kehaliste

võimetega 8-aastastel lastel”, *Ph.D.* (1996, TÜ), vk “Physical activity, somatic characteristics, fitness and motor skill development in prepubertal children”. Oli 1993–94 TÜ spordiped inst-i asst ja 1994–96 lektor, 1997–2004 spordiped ja treeninguõpetuse inst-i dots, 2004– prof, ühtlasi 1997–2004 spordiped inst-i juh ja 1998–2004 spordi sotsiaalteaduste õt-i hoidja. – Uurimisvaldkond: laste ja noorukite kehaline aktiivsus ja selle determinandid, kehaline enesehinnang ja motivatsioon spordis ja kehalises tegevuses, sportlaste võistluseelne emotsionaalne seisund. 45 teadustr-t.

T: Motoorne areng (kaasautor A. Viru). Trt, 1997; Achievement goal orientations, beliefs about sport success and sport emotions as related to moderate to vigorous physical activity of adolescents (kaasautor R. Viira). // *Psychology and Health* 15 (2000) 5; Stability of Physical self-perceptions during early adolescence (kaasautorid K. Kais, A. Hannus). // *Pediatric Exercise Science* 16 (2004) 2; Cognitive and somatic anxiety and self-confidence in athletic performance of beach volleyball (kaasautor K. Kais). // *Perceptual and Motor Skills* 98 (2004) 2 The Relationship between socio-economic status, parental support and adolescent physical activity. // *Acta Paediatrica* 95 (2006) 1.

RAUDSEPP, Ludvig (21. III 1922, Kasaritsa v, Võrumaa), põllumajandusteadlane; talupidaja p, Vilma R. abikaasa. Lõpetas 1942 Võru Gümni ja 1948 TÜ põllum-tsk-a; põllum-knd (1965, EPA), vk „Maapirni sortidest ja agrotehnikast”. Oli 1948–49 Põllumaj-min-i Teraviljalaval-e v-agronoom, 1949–55 Tartu ÕI loodusteaduste ja geogr kat-i juh ja v-õpetaja, EPA taimekasv ja sordiareetuse, bot ja fütopatoloogia ning rohumaa viljeluse ja botaanika kat-te v-õpetaja 1955–69, dots 1969–1992, kat-i juh 1982–87, õü-täitja 1993–2002. EPA tootmisõpetajate ettevalmistamise osk juh 1962–63, 1966–67. – Uurimisvaldkond: taimekasv (maapirni agrotehnika ja sordid), taimkatte kujunemine Eestimaa niitudel, rakendusbot küsimused. Üle 120 teadustr-e, 1 autorit-s.

T: Liblikõieliste sugukonna taimedest. Trt, 1964, 21971; Kõrreliste sugukonna taimedest. Trt, 1965, 21968; Maavitsaliste sugukonna taimedest. Trt, 1970; Korvõielised. Trt, 1974; Eesti õistaimi. Tln, 1981; Mõningaid vähetuntud ravimtaimi. Trt, 1998; Tarvilikke taimi aias ja aia taga. Tln, 1999.

B: EPA BL I, 42; EPA BL II, 36; EPMÜ BL, 42; SP 14 (1965), 662–663; Agraarteadus III, 1–2 (1992), 114–115.

RAUDSEPP, Maaris (8. XII 1955, Tallinn), psühholoog; sõjaväelase ja filoloog, Terje R. õde. Lõpetas 1974 Tallinna 21. Kk-i ja 1981 TÜ psühholoogina, 1988 samas asp-i ja 2000 TPÜ doktorantuuri; *MSc* (psühholoogia) (2000, TPÜ), vk „Väärtused ja keskkonnateadvus“, *Ph.D.* (sotsioloogia, 2002, TPÜ), vk „Loodussäästlikkus kui regulatiivne idee: sotsiaalpsühholoogiline analüüs“. Oli 1981–88 TPÜ keskkonnapsühhool uurimisgrupi n-teadur, 1989–93 FSÕI n-teadur, a-st 1993 TLÜ keskkonnapsühhool ja -sotsioloogia uurimisgrupi teadur ja v-teadur, a-st 2007 ka TLÜ Eesti Humanitaarinst-i nüüdiskultuuri uurimiskeskuse v-teadur. – Uurimisvaldkond: keskkonnapsühholoogia ja -sotsioloogia.

T: Social subject and the supportive environment. // Environmental conditions for community development. *Tln*, 1989; Values and environmentalism. // *Trames* 3 (2001) 5; Sustainability as a regulative idea and norm of behavior. Social and psychological aspects (kaasautor M. Heidmets). // *Handbook of sustainability research*. Frankfurt, 2005; Eestlaste loodusesuhe keskkonnapsühholoogia pilgu läbi. // *Eesti looduskultuur*. Trt, 2005; Why is it so difficult to understand the theory of social representations? // *Culture and psychology* 11 (2005) 4.

B: TPÜ läbi aegade, 127.

RAUDSEPP, Peeter (28. II 1897, Heinaste, Läti – 1948, Tallinn), tehnikateadlane ja ins; merekooli õpetaja p. Lõpetas 1916 Harkovis gümn-i ja 1927 Leningradi Sõjaakadeemia ehitusins-na; tehnikaknd (1939, Moskva Sõjaväeins Akadeemia). 1927–32 töödejuh, ehituse ülem, Leningradi sõjaväeringkonna v-ins, 1932–37 Moskva Sõjaväeins Akadeemias v-õpetaja, 1937–40 „Kaug-Ida Sõjaväe ehituse“ peains, 1940–41 Moskva Sõjaväeins Akadeemia dots, kat juh, 1942–44 Moskva Sõjaväetööstuse ehituse Peaval tehnik-osa ülem, 1944–46 Eesti NSV ehituse ja ehitusmaterjalide tööstuse rahvakomissari asetäitja, 1946–47 TPI ehitustööde teostamise kat-i juh. – Uurimisvaldkond: lennukonstruktsioonide ehitamise küsimused. 16 teadustr-t (salastatud).

B: TPI 1936–1986, 228, 240.

V. Mägi

RAUDSEPP, Raul (27. V 1958, Põlva), molekulaarbioloog; kolhoosnike p. Lõpetas 1976 Põlva Kk-i ja 1988 TÜ biol-osk; 1989–91 Eesti TA KBFI asp. Oli 1988–89 Kuusalu kolhoosi näidisabiettevõtte Bioestron mikrobioloog, a-st 1991 KBFI taimeviroloogia grupi n-teadur. – Uurimisvaldkond: positiivse RNA ahelaga taimeviiruste (peamiselt kartuliviiruste A, L, M, S, X ja Y) katevalkude antigeense struktuuri uurimine, kasutades selleks immunokeem, insenerigeneetilisi, biokeem jms uurimismeetodeid, kartuliviiruse A mittestruktuursete valkude ehituse ja funktsioonide selgitamine.

T: Immunochemical analyse of synthetic peptides, belongs to antigenic determinant of coat protein of potato virus X (kaasautor). // Ukr. Biochem. Zurn. 64 (1992) 4; Localization of epitope on potato virus M coat protein (kaasautor). // Dokl. Akad. Nauk Ukr. 9, 1992.

RAUDSEPP, Robert (12. XII 1928, Pihkva oblast – 28. VIII 1997, Tallinn), füüsik ja tehnikateadlane; pagari ja õmbleja p. Lõpetas 1948 ETKVL Kooperatiivkaubanduskooli, 1950 Haapsalu Töölisnoorte Kk-i ja 1962 TPI ehitusins-na; tehnikaknd (1969, TPI), vk ehitusfüüsika alal. Oli 1963–68 Ehituse TUI sektori peains, 1968–89 kõrg- ja keskerihariduse min-s juhtiv spetsialist ja 1989–97 TPÜ füüsika labori juh. – Uurimisvaldkond: ehitusfüüsika, ehitusmaterjalid, detailid ja tooted.

T: Об измерениях внутренних деформаций бетона индуктивными датчиками. // Исследования по строительству IX. Тлн, 1968; О деформациях бетона на сланцезольном порландцементе при пропаривании в зависимости от состава золы в цементе (kaasautor). // Сб. тр. по изучению золы сланца кукуерсита. Тлн, 1972; Измерение деформаций внутри ячеистобетонного массива-сырца при его бесподонной транспортировке (kaasautor). // Сб. тр. «Производство и применение силикатных бетонов». НИИ Силикатбетон, 1981.

RAUDSEPP, Terje (18. IX 1959, Tallinn), bioloog (tsütoloog-molekulaargeneetik); sõjaväelase ja filoloogi t, Maaris R-a õde. Lõpetas 1977 Tallinna 21. Kk-i ja 1982 TÜ biol osk-a; *Ph.D.* (1999, Rootsi Põllum-ük Uppsalas), vk „Comparative Genome Analysis in the Horse“. Oli 1982–94 EBI-s ins ja v-teadur, 1994–95 KBFI-s teadur, 1995–99 Rootsi Inst-i stipendiaat ja doktorant Rootsi Põllum-ük loomagen osk-s,

1999–2001 NorFA (*Nordic Academy for Advanced Study*) stipendiaat ja uurijaprof Taani Kuningliku Põllumajanduslik loomageneetika osk-s. A-st 2001 töötanud USA-s Texase A&M ük-s *College Station*'is teadurina, a-st 2005 prof ja uurimisgrupi juh. – Uurimisvaldkonnad: erinevate looma- ja linnuliikide kromosoomid, karüotüübid; kromosoomide arvu ja struktuuri muutused ning nendega kaasnevad haigused ja arenguhäired; koduloomade, eelkõige hobuse, veise, sea ja kana geenide kaardistamine kromosoomidel; erinevate imetajaliikide geenikaartide ja kromosoomide võrdlemine, imetajate kromosoomide molekulaarrevolutsioon – nn imetajate ürgkromosoomide otsing, hobuse genoomikaardi koostamine. Üle 60 teadustr-e.

T: Zoo-FISH delineates conserved chromosomal segments in horse and man (kaasautor). // *Chromosome Res.*, 4 (1996) 3; Low frequency of microsatellites in the avian genome (kaasautor). // *Genome Res.* (1997) 5; Comparison of ECA3 with donkey and human chromosomes using cross species painting and heterologous FISH mapping. (kaasautor). // *Mamm Genome* 10 (1999) 3; Cytogenetics of donkey chromosomes: nomenclature proposal based on GTG-banded chromosomes and depiction of NORs and telomeric sites (kaasautorid T. Christensen, B. P. Clowdhary). // *Chromosome Res.* 8 (2000) 8; Cytogenetics and physical chromosome maps (kaasautor). // *The Genetics of the Horse*. CAB Int., Wallingford, Oxon, 2000; Mapping genomes at the chromosomal level (kaasautor). // *Mammalian Genomics*. CAB Int., Wallingford, Oxfordshire, 2005; Dynamics of Mammalian Chromosome Evolution Inferred from Multispecies Comparative Maps (kaasautor). // **Science** 309 (2005) 5734.

RAUDSEPP, Urmas (19. I 1964, Võru), geofüüsik, tööliste p. Lõpetas 1982 Võru 1. Kk-i ja 1989 TÜ füüsika erialal; *Ph.D.* (2001, TÜ), vk “Wind-driven circulation in the Gulf of Riga”. Oli 1988–89 TEFI, 1989–92 ÖMI, 1992–2002 Eesti Mereinst-i teadur, 2002–TTÜ meresüsteemide inst-i v-teadur. Uurimisvaldkond: veekogude tsirkulatsiooni ja veevahetuse protsessid, hüdrodünaamika, ökosüsteemi, vee kvaliteedi ja ainelevi numbriline modelleerimine, järvede hüdrodünaamika. Põhjamaade Hüdroloogia Assots preemia prima teaduspublikatsiooni eest 2002. aastal. U. 35 teadustr-t.

T: Observations of near-bottom currents in the Gulf of Riga, Baltic Sea (kaasautor).// Aquatic Sciences, 63 (2001) 4; Interannual and seasonal temperature and salinity variations in the Gulf of Riga and corresponding saline water inflow from the Baltic Proper.// Nordic Hydrology, 32 (2001) 2; Basin-scale topographic waves in the Gulf of Riga (kaasautor). // J. Phys. Oceanography, 33 (2003); On the estuarine transport reversal in deep layers of the Gulf of Finland (kaasautor). // J. Sea Res. 49 (2003) 4; A fuzzy logic model to describe the cyanobacteria *Nodularia spumigena* bloom in the Gulf of Finland, Baltic Sea (kaasautor). // Hydrobiologia, 554 (2006).

RAUDSEPP, Vambola (24. V 1941, Sõmerpalu v, Võrumaa), majandusteadlane, raudteelase p. Lõpetas 1960 Antsla Kk-i ja 1966 TPI maj-tsk-a tööstusraamatupidamise erialal; maj-knd (1971, TÜ), vk “Оборотные средства подрядных строительных организаций в современных условиях (на базе строительных организаций ЭССР)”, maj-dr (1983, Leningradi Finantsmaj Inst), vk “Проблемы управления финансовыми ресурсами в капитальном строительстве”. Täiendanud end ja olnud külalislektor Soome Pangas, Helsingi Kaub-kõrgkoolis, Läti Ük-s, Vilniuse Ük-s, Moskva Finantsmaj Inst-s, Bentley Kolledžis jm. 1966–68 Tartu Põllum-ehitustrusti Valga ehituskoloni finantsist ja pearmt-pidaja. A-st 1968 TÜ-s: rahanduse ja krediidi kat-i asst, v-õpetaja, dots ja prof, olnud 1982–92 sama kat juh, 1996–99 rahanduse ja arvestuse inst-i juh, 1992–2006 ärirahanduse ja investeringute õt-i korr prof, a-st 2006 TÜ emeriitprof. – Pms uurimisvaldkonnad: finantsjuhtimise teooria, ettevõtte rahandus, kapitali struktuur üleminekumajanduses, investeringute kavandamine ja suunamine.

T: Financing Problems in Estonian Firms, Central and Eastern Europe in Transition (kaasautor). // IV, 9. Huntington, New York, 2001; Investment Decision. Making of Real Estate Companies in Estonia. – Financial Stabilization and Economic Growth (kaasautor). // D. A. Tsenov Academy of Economics Svishtov. Svishtov, Bulgaria 2000; Воздействие заемного финансирования на формирование бизнес-прибыли предприятия. Финансовый рынок и кредитно-банковская система России (kaasautor). // Сб. научных трудов. Санкт Петербург 2002; Financing Problems in Estonian Firms. – Current Politics and Economics of Russian, Eastern and Central Europe (kaasautor). // 18 (2003) 1.

B: EE 8, 52; EE 14, 413; TÜ BL, 358; EMaBL, 411–412; TÜ professorid. Trt, 1998, 107.

RAUDSEPP (a-ni 1950 **Järvela**), **Vilma** (12. VI 1925. Tallinn), loomakasvatusteadlane; pagari t, Ludvig R. abikaasa. Lõpetas 1944 Tallinna 5. Gümni, 1948 TÜ põllum-tsk-a ja 1962 EPA asp-i; põllum-knd (1965, EPA), vk „Eesti tumedapealiste lammaste liha- ja villajõudlus uttede erineval söötmisel”. Oli 1954–59 EPA põllum-loomade söötmise kat-i asst, 1962–66 eriloomakasv-kat-i zootehnik, 1966–68 asst, 1968–70 v-õpetaja, 1970–86 dots ja 1986–90 v-teadur. – Uurimisvaldkond: lammaste söötmine ja pidamine, eesti lambatõugude liha- ja villajõudluse sõltuvus lammaste kehaehitusest ja liinilisest kuuluvusest, uttede viljakus, tallede kasv ja areng. 65 teadustr-t.

T: Lambakasvatus. // Sea-, lamba- ja linnukasvatuse praktikum. Tln, 1973;

Lambakasvatus. // Loomakasvatuse alused. Tln, 1979; Lambakasvatus. // Teadus Eesti põllum arenguloos I (kuni 1918. a.). Trt, 1998, II (1918–1940). Trt, 2003.

B: EPA BL I, 176; II, 82–83; SP. 14 (1965), 662–663; Agraart (1995) 3, 368–369, (2000) 3, 184-185.

RAUDVÄLI (a-ni 1936 **Raudberg**), **Evald** (21. III 1926, Mäe v, Petserimaa – 18. I 1996, Saku v, Harjumaa), põllumajandusteadlane (agrokeemik); talunike p. Lõpetas 1943 Räpina Aiandusk-i, 1948 TÜ põllumtsk-a agronoomina ja 1952 Eesti TA Põllum-inst-i asp-i; põllumaj-knd (1953, TÜ), vk „Obolus-fosforiidijahu kasutamine Eesti NSV muldadel”, põllum-dr (1974), vk „Fosfor- ja kaaliumväetiste kasutamise efektiivsust mõjutavad faktorid Eesti NSV mineraalmuldadel”. Oli 1952–53 Eesti TA Taimikasvatusinst-i n-teadur, 1953–56 sama inst-i Kuusiku filiaali dir, 1956–57 Kuusiku katsebaasi juh, 1957–58 mikrobiol-labori teadur, 1958–64 EMMI väetistarbelabori juh, 1964–80 agrokeemiaosk-a juh, 1981–88 v-teadur ja 1988–96 agro- ja radiokeemiaspektori juhtivteadur. – Uurimisvaldkond: mineraalväetiste kasutamine, orgaaniliste, mineraal-, mikro- ja lubiväetiste vastastikune toime ning erinevate väetiste mõju põllumajanduskultuuride saagikusele. Mitme originaalse mõõteaparaadi autor, Eesti agrokeemiateenistuse korraldajaid. ENSV tnl teadlane (1964). ENSV rkl. preemia (1970). Ülel Mullateadlaste Seltsi Eesti filiaali aseesimees, Rahvusv Mullateadlaste Seltsi liige. Üle 175 teadustr-e.

T: Характеристика агрохимических свойств почв Эстонской ССР по материалам первого тура массовых анализов. // На пути к обновлению земли. Тln, 1968; Odrasaagi ja saagi kvaliteedi sõltuvus summaarse kiirguse summast kasvuperioodil ja külviajast. // EMMI tead tööde kogumik XXXI. Тln, 1974; Teraviljade toiterežiim ja saak. // Teraviljade saagikuse suurendamise biol probleeme. Тln, 1982; Väetisega antud fosfori liikuvusest kamar-karbonaatmullas. // Agraart (1991) 3; Taimede toitumise ja väetamise käsiraamat (kaasautor). Тln, 1996.

B: EE 14, 414; EMMI, 40; EMaBL, 413: Evald Raudväli põllum-doktor. // Kodumaa (1974) 7. VIII.

RAUK, Arvi (30. IX 1942, Tallinn), keemik. Põgenes 1944 koos vanematega Saksamaale, sealt Ameerikasse. Lõpetas 1965 Kingstonis Queen´si Ük-i; *Ph.D.* (teor keemia, 1968, Queen´s Unversity, Kingston, Ontario). Oli 1968–70 Calgary Ük-i asst, 1970–77 abiprof, 1980– keemiaprof. – Uurimisvaldkond: molekulide elektronstruktuur, selle seos ainete füüsikal, keem ja spektroskoopiliste omadustega, süsteemide optilise aktiivsuse teor ja eksper uurimine, orbitaalinteraktsioonid org keemias ja reaktsiooni vaheühendite probleem. Üle 140 teadustr-e.

T: Nonempirical self-consistent field calculations on sulfur atom, hydrogen sulfide and dihydrogen sulfoxide (kaasautor J. G. Csizmadia). // Canadian J. Chem 46 (1968) 8; Electronic structure of tetraoxoferrate, ruthenium tetraoxide, tetraoxoruthenate and osmium tetraoxide by the HFS-DVM method (kaasautor). // Theor Chim. Acta 34 (1974) 1; Chiroptical properties of disulfides. Abinitio studies of dihydrogen disulfide and dimethyl disulfide. // J. Am. Chem. Soc. 106 (1984) 22; Protonated ethane. A theoretical investigation, structures and energies (kaasautor). // J. Am. Chem. Sce. 116 (1994) 8; C-H bond dissociation energies of alkyl-amines: radical structures and stabilization energies (kaasautor). // J. Am. Chem. Soc. 119 (1997) 38; Entropies in solution from entropies in the gas-phase (kaasautor). // J. Phys. Chem. A 108 (2004) 14; Alzheimer´s disease and the „absent” hypothesis: mechanism for amyloid beta endothelial and neutronal toxicity (kaasautor S. Roy). // Med. Hypotheses 65 (2005) 1.

B: EE 14, 414; Am. Men and Women in Science. 16 th. Ed. VI, 66.

RAUK, Jüri (13. V 1938, Tallinn), metsandusteadlane; puusepa p. Lõpetas 1955 Leisi Kk-i ja 1960 EPA metsanduse erialal; mag (metsateadus, 1997, EPMÜ), vk „Okaspuude radiaaljuurdekasv ja vitaalsus tsemenditööstuse mõjupiirkonnas“. Töötas 1960–92 Kiikla (Ahtme) metskonnas, seejärel oli ENSV Metsamaj ja Looduskaitse Min-i Looduskaitse Peaval-e v-ins, Tallinna Botaanikaia v-ins, TA Ökoloogia Inst-i v-ins ja teadur, 1998–2001 EPMÜ Metsandusliku Uurimisinst-i teadur. – Uurimisteema: okaspuude reageerimine õhusaastele.

T: Saaremaa metsasuse kujunemisest. // MU IX. Tln, 1972; Okaspuude juurdekasvu sõltuvus keskkonna parameetritest Kunda tsemenditehase mõjupiirkonnas (kaasautor). // MU XXIX. Tln, 1998; The state of the forest ecosystem in area of oil shale mining and processing (kaasautor). // Oil Shale (1999) 16, (2000) 17.

RAUK, Marika (2. XII 1954, Muhu v), psühholoog; õpetaja t. Lõpetas 1972 Orissaare Kk-i ja 1977 TÜ psühhol osk-a; psühhol-knd (1984, Moskva NL TA Psühhol-inst), vk-s käsitles nägemisväljas olevate objektide lokaliseerimist. 1977–83 TÜ psühhol-kat-i n-teadur, 1983–92 v-teadur, a-st 1992 psühhol-osk-a, hiljem eksper-psühholoogia õt-i lektor. – Uurimisvaldkond: nägemispsühholoogia (asukohataju; silmaliigutuste osa tajumisel), mälu eksperimentaalpsühholoogia (lühimälu, metamälu). Üle 15 teadustr-e.

T: Control and sense of eye movement behind closed eyelids (kaasautorid J. Allik ja A. Luuk) // Perception, (1981) 10; Spatial localization of linearly varied dot position // ACUT (1981) 569; The scale invariance principle in the identification of the spatial location of the object // Rauk, M. (toim). Computational Models of Hearing and Vision. Tallinn: Academy of Sci. of the ESSR, 1984.

B: EE 14, 414; TÜ BL II, 145.

RAUK, Melanie (25. VII 1905, Pärsuma v, Saaremaa – 25. I 1978, Tallinn), pedagoog ja tõlkija; vallakirjutaja t, Kristjan Kure abikaasa. Elas 1911–24 Kanadas, kus lõpetas 1923 Prince Ruperti Kk-i. Asus 1924 Kaukaasiasse eesti kommuuni „Koit“. Lõpetas 1936 Leningradi Pokrovski-nim. Pedagoogikainst-i. Õppis 1924–30 Leningradis Eesti Pedagoogikatehnikumis ja täiendas end 1936–38 Herzeni-nim Leningradi Ped Inst-s. 1931–33 Leningradis ingl k õpikute toim, 1934–38 Leningradi Sõjaväe Med-akadeemias

ingl k õppejõud, 1938–39 repressseerituna vangilaagris. Naasnud 1940 Eestisse, oli TÜ-s ingl k-e õpetaja. II maailmasõja ajal viibis NSVL tagalas ja töötas 1942–45 Tšeljabinski Ped-insti ingl k-e kat juh-na, 1946–47 oli TPI õppejõud, a-st 1946 dots. 1947–49 oli ingl k-e õpetaja Leningradi Tekstiiliinst-s, 1950–77 TPedI ingl k-e kat-i juh ja teor grammatika õppejõud. – Uurinud ped-t ja k-e õpetamise metodol-t. Avaldas koos kordustrukkidega üle 60 ingl k-e õpiku ja sõnarmtu. Tõlkinud eesti ilukirj-t ingl keelde. ENSV tnl õpetaja (1965).

T: English V–XI klassile (kaasautorid A. Ehin, H. Ole, C. Parts). Tln, 1958–1975); A Reader's Dictionary of Phrase and Idiom (kaasautor C. Parts). Tln, 1974; Inglise-eesti sõnaraamat koolidele. Tln, 1980, ⁵ 1988.

B: EE 14, 414; EKBL, 202.

RAUKAS, Aleksander Friedrich (25. III 1900, Uderma v, Järvamaa – 3. I 1988, Saltsjöbaden, Rootsi), metsateadlane, metsakaitse ja -korralduse asjatundja; talupidaja p. Lõpetas 1921 Orenburgi kub-s Orski Reaalgümni ja 1929 TÜ metsaosk-a. Oli 1927–31 Voltveti Metsakooli õpetaja, 1931–32 Avinurme metskonna abimetsaülem, 1932–34 Kohtla metskonna revident-metsaülem, 1934–41 metsarevident ja 1941–44 Pärnu revident-metsaülem. Asunud 1944 Rootsi, töötanud 1945–63 Riigimaade- ja metsadeval-es (*Domänverket*) metsakorraldajana. – Uurimisvaldkond: metsakasvatus, metsandusajalugu, metsakaitse. Rootsis uurinud ja kaardistanud Visingö tammikuid. Illustreeris ajakirja „Eesti Metsamees Eksiilis”. U 40 teadustr-t.

T: Pärnumaa talumetsad. TÜ Metsaosk-a Toim 19 (1930); Külbaseen. // EM (1936) 2, 3; Metsamajandus. // Konjunktuur (1937), 3/4; Märkmeid külbaseente kohta. // EM (1937) 1; Kilde vanast Avinurmest. // EME (1963) 41, (1964) 42, 43, (1965), 44, 45, (1966) 46; Eesti metsameestest ja metsadest Teise Maailmasõja aastatel. // EME (1971) 55, (1972) 56, (1975) 59.

B: AAUT II, 260; *Raukas, A.* Mälestusteraamat: Minu sugukonna järglastele Rootsis ehk reisimärkmeid ühe ränduri elust. Huddinges, 1980; Aleksander Raukas 50-aastane. // EME (1950) 4, 19–20; *Kohh, E.* Aleksander Raukas 60.-a. // EME (1960) 31, 32–33; *Margus, M.* Eesti metsaülemate saatustest. Tln/Trt, 1995, 72–73; *Margus, M., Meikar, T.* TÜ Põllum-*tsk*-a metsaosakond 80. Trt., 2000, 50–51.

M. Margus

RAUKAS, Anto (17. II 1935, Tartu), geoloog; õpetaja p, Uusi R. vend. Lõpetas 1953 Tartu 1. Kk-i ja geol-osak-a; geol-mineral-knd (1962, Eesti TA), vk „Литология и минералогия основных морен Эстонской ССР“, geol-mineral-dr (1973, Eesti TA), vk „Формирование плейстоценовых отложений и гляциальных форм рельефа Эстонии“. Oli 1958–2005 GI-s: 1958–61 v-laborant ja v-mehaanik, 1961–64 aspirant, 1965–2005 n- ja v-teadur, kvaternaargeoloogia sektori ja osk-a juh, 1999–2001 dir kt. Olnud a-st 1993 ühtlasi Eesti Mereakadeemia prof ja 1995–2001 samas keskkonnatehnika õt-i juh. Eesti TA liige (1977), 1977–89 TA Presiidiumi liige, 1982–89 TA Keemia-, Geoloogia- ja Bioloogiateaduste osk-a akad-sekr, 1992 EV valitsuse teadusnõunik. – Uurimisvaldkond: Põhja-Euroopa kvaternaargeoloogia, selle stratigr ja litoloogia, mandrijäägeol, Läänemere ja suurjärvede arengulugu jt küsimused. Uurimusi ka maavarade ratsionaalse kasutamise ja keskkonnakaitse, meteoriitika, geol ja geomorfol ajaloo ja üldgeoloogia alalt. On olnud paljude rahvusv ja vabar komisjonide ja nõukogude esimees või liige, sh Eesti Geoloogia Seltsi president 1989–94, Baltimaade Geol-seltside Assots-i president 1991–94, Rahvusv Kvaternaariajastu Uurimise Liidu setete geneesi ja litol komisjoni asepresident 1973–87, Rahvusv Geokorrelatsiooni Programmi NSVL Rahvuskomitee liige 1987–91 ja mitmete projektide NSV Liidu poolne juht, ühingu “Teadus” vab juh liige 1977–91 ja esimees 1988–91, Ülel Ühingu “Teadus” juhatuse liige 1989–91, Rahvusv Geoloogiateaduste Liidu keskkonnaplaneeringute komisjoni Eesti esindaja, Eesti TA meteoriitika komisjoni esimees 1978– ja ajakirja *Oil Shale* peatoim aset 1983–1999 ja peatoim 2004–, ENE peatoim kolleegiumi liige 1981–93 ja EE teaduslik peatoim 2000–, AS-i Entsüklopeediakirjastus nõukogu liige 1996–, 1999–2007 esimees, TA Toim geoloogia seeria toim-koll-i esimees 1981–2005, NSVL Geogr Seltsi teadusnõukogu 1985–90 ja INQUA Nõuk Liidu Rahvusliku Komitee liige 1973–91, Baltimaade kultuuripreemiate komisjoni aseesimees 1994 ja esimees 1995, Rahvusv Geomorfoloogide Assots-i Eesti Rahvuskomitee esimees ja Eesti rahvuslik esindaja 1990–2005, Eesti Rohelise Risti 1993–2000 ja EGS-i 1980– asepresident, Eesti Geoloogide Rahvuskomitee aseesimees 1992–, TPÜ kuratooriumi 1997–2003 ja Eesti Geol-keskuse nõukogu esimees 1994–97,

Tallinna Tehnikakõrgkooli Nõunike kogu esimees 2002– ja Eesti Mereakadeemia nõunike kogu liige 2000–, Eesti Õigusjärgsete Omanike Liidu esimees 2002–06, Eesti Omanike Keskliidu volikogu esimees 2006– ja Eesti Teadlaste Liidu kaasesimees 2001–04. New Yorgi TA (1992), Rahvusv Teadlaste Föderatsiooni (1993) ja USA Geogr Seltsi (1975) liige, Soome Geol Seltsi k-liige (1990) ja Poola teadusseltsi “Societas Scientarum Gedanensis” välisliige (1987). Briti Kuningliku Geograafiaseltsi (1999), Rahvusvahelise Kvaternaariajastu Uurimisliidu (1999), EGS-i (2001), Eesti Geoloogia Seltsi (2005) ja Ülemaailmse Innovatsiooninõukogu (2003) auliige, Läti Ülikooli audoktor (1999), valitud Eesti 20. sajandi 100 suurkuju hulka (1999). Saanud 1991 (koll-s), 1995 ja 2003 (koll-s) EV teaduspreemia, 1980 K. E. von Baeri, 1982 akad Artur Luha preemia, 1998 Eerik Kumari looduskaitsepreemia, 1987 ENSV tnl teadlane, 1985 orden “Austuse märk”, 1977 Spordikomitee teenetemedal ja 1985 teeneteplaat, 1988 Valgeristi III kl teenetemärk, 1985 S. Vavilovi ja 1987 akad N. Vavilovi medal, 1989 Ülel Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbemedal, 1995 Eesti TA medal, 2005 TTÜ tunnustusmedal “*Mente et Manu*”, 2007 Tallinna teenetemärk jt. Eesti Orienteerumisspordi Föderatsiooni esimene (1963–64) president, ENSV Matkaspordi Föderatsiooni esimees (1977–79) ja Spordiseltsi „Kalev“ juhatuse liige 2002–. Olnud keskmaajooksus Eesti noortemeister ja rekordimanik, 4×1500 m jooksus Eesti meister ja rekordimanik. Üle 600 teadustr-e, sh 11 monograafiat.

T: Прибрежные отложения Анцилового озера и Литоринового моря в Эстонии (kaasautor H. Kessel). Tln, 1967; Краевые ледниковые образования Северной Эстонии (kaasautorid E. Rähni, A. Miidel). Tln, 1971; Плейстоценовые отложения Эстонской ССР. Tln, 1978; Рельеф коренных пород Эстонии (kaasautor E. Tavast). Tln, 1982; Kalliskivid. Tln, 1982; Палеогеография позднечетвертичного времени Северной Европы (kaasautor J.-M. Punning). // Итоги науки и техники, Сер. Палеогеография, 2. М, 1985; Eestima viimastel aastamiljonitel. Tln, 1988; Estonia (kaasautor V. Puura). // Encyclopedia of European and Asian Regional Geology. London, 1997; Main Outlines of Sustainable Development in Estonia (kaasautor R. Ratas). Tln, 1997; Lake Peipsi. [I], Geology (kaaskoost A. Miidel). Tln, 1999; Kuld ja kalliskivid. Tln, 2000; Geoloogia ja geofüüsika alused. Tln, 2003; Baltic Klint in North Estonia as a symbol of Estonian Nature (kaasautorid A. Miidel, K. Suuroja). Tln, 2006.

B: EE 8, 54; EE 14, 415; ИГНЭ, 325; EGBT, 98; *Veskimäe, R.* Mees ja mäed. // Horisont (1978) 10, 18–21; *Raudnask, K.* Geoloogiadoktor Anto Raukas. // Sillad. Tln, 1984, 20–23; Uusi akadeemikuid. Anto Raukas. // Horisont (1988) 7, 4–6; Eesti NSV Teaduste Akadeemia uusi liikmeid. A. Raukas. // TA Toim. Geol 37 (1988) 2, 94; *Viiding, H.* Anto Raukas 50. // EGS ar, 23(1989), 143; Meile vastab geoloog Anto Raukas. // Horisont (1995) 1, 20–21; Eesti TA 1938–1998, 102–103; Anto Raukas. Töid ja tegemisi. Tln, 2000, 268 lk; Kes on kes? Eesti 2000. Tln, 2000, 163; Kaljo, D. jt. Anto Raukas – an encyclopaedist in Estonian Quaternary geology. // Proc. Estonian Acad. Sci. Geol., 54 (2005) 1, 3–4; Anto Raukas 70. // Oil Shale 22 (2005) 1; *Karukäpp, R.* Anto Raukas 70. EGS ar 35 (2005); *Kändler, T.* Sajandi 100 suurkuju, Tln 2002; Maa Universumis. Tln, 2004, 319; *Veskimäe, R.* Mees ja mäed. Põline partituur. Eesti teadlased horisondil. Tln, 2007, 170–175.

RAUKAS, Ergo (15. V 1935, Tallinn), biofüüsik; sõjaväelase p, Madis R-e isa, Evi-Saidi R-e abikaasa. Lõpetas 1953 Tallinna 10. Kk-i, 1958 TÜ füüsikuna ja 1964 NL TA Biofüüsika Inst-i asp-i; biol-knd (1967, Moskva, NL TA), vk „Изучение некоторых структурных закономерностей образования комплексов белков с нуклеиновыми кислотами”. A-st 1959 TA Eksperimentaalbioloogia Inst-s: ins-röntgenoloog, n-teadur, 1969–75 ja 1996–2003 v-teadur, 1992–96 j-teadur, 1975–92 molekulaarbiol-osk juh. – Uurimisvaldkonnad: nukleoprotamiini ja taimeviiruste molekulaarne struktuur, DNA seostumine oligonukleotiidide, antibiootikumide, värvainete, oligopeptiidide ja valkudega ning vastavate komplekside struktuur. On esitanud uudse mudeli nukleoprotamiini struktuuri kohta. Töös kasutatud meetodid: röntgenstruktuuranalüüs, ultraviolettspektrofotomeetria (UV). On välja arendanud spektraalsete komponentide meetodi DNA komplekside UV-spektrite analüüsimiseks. Osalenud DNA biofüüsikaliste uurimuste koostööprojektides Ida-Euroopas, üle 40 teadusart-i.

T: К структурной организации нуклепротамин в ядрах сперматоциидов // Биофизика 10 (1964); Температура плавления комплексов ДНК с протаминами, основными полипептидами и полиэтиленполиамином. // Биохимия 30 (1965); Interaction of DNA with poly-L-lysine as studied by thermal denaturation dispersion

(kaasautor K. Kooli). // Biochim. Biophys. Acta 478 (1977); Thermal denaturation of distamycin A – DNA complexes as followed by hyperchromic spectra (kaasautor T. Räm). // Biophys. Chem. 11 (1980); Detection of periodic patterns in RNA sequences: the first encapsidated region of the TMV RNA (kaasautorid A. Aruja ja R.Vilu) // J. Theor. Biol. 94 (1982); Cooperative thermal denaturation of the assembly origin region of TMV RNA (kaasautor). // J. Biomol. Struct. Dyn. 5 (1987); Are there molecules of nucleoprotamine? (kaasautor R.-H. Mikelsaar). // Bio Essays 21 (1999); Protonation of deoxycytidine residues in dC₄ tetraloops: UV spectrophotometric study of dC₁₀ and d(A₁₄C₄T₁₄) (kaasautor K. Kooli). // Biophys. Chem. 104 (2003);

B: EE 14, 415.

RAUKAS (a-ni 1958 **Kärner**), **Evi-Saidi** (18. XI 1929, Tallinn), arstiteadlane, pulmonoloog; töölise t, Ergo R-e abikaasa, Madis R. ema. Lõpetas 1948 Tallinna 10. Kk-i, 1954 TÜ arstitsk-a ja 1964 NSVL MA Tuberkuloosi TU Keskinst-i asp-i; med-knd (1965, Eesti TA), vk. „Влияние туберкулостатических препаратов в сочетании с АКТИГ и кортикостероидными гормонами на обмен натрия и калия у больных туберкулезом легких.“. 1954–60 Vabar Tuberkuloositõrje Dispanseri ftisiaater, 1960–64 sihtasp-s, 1964–1974 EKMI-i pulmonoloogia osk n-teadur, a-st 1975 v-teadur. – Uurimisvaldkond: kopsuhaiguste epidemioloogia, ravimite kliiniline aprobeerimine, kliinilis-biokeem uuringud kopsuhaigetel msg faktorite toimel, elanikkonna allergoloogiline uurimine. Üle 150 teadustr-e.

T: Хроническая неспецифическая патология легких у населения Эст. ССР (kaasautor). // Терапевт. архив (1972) 12; Pulmonoloogia. Kroonilised mittespetsiifilised kopsuhaigused (kaasautor). // Scripta Medicorum, Tln, 1975; Изменения активности ферментов углеводно-фосфорного обмена у больных бронхиальной астмой под влиянием длительного применения интала. // Легочная патология, V. Tln, 1980; Kopsude alveolaarse mikrolitiaasi juht (kaasautorid L. Sauemägi, A. Küng). // NET (1983) 1; Теопаес, теобилонг и ретафил в management of asthma (kaasautor). // Eur. Respir. J. (1990) 3, Suppl.; Prick skin test and serum total IgE level in patients with bronchial asthma submitted to corticosteroid hormone therapy. // Allergology (1993) 5, Suppl.; Relationships between the prevalence of allergic

diseases, respiratory symptoms and atopic sensitization in Estonia (FinEsS study) (kaasautor). // Eur. Respir. J. (2000) 16, Suppl.; Allergic sensitization among adults in Tallinn, Estonia (kaasautor). // Clin. Exp. Allergy 33 (2003) 10.

B: Merila-Lattik, H., 949; Evi-Saidi Raukas. NET (1979) 6, 466; EKMI, 34.

RAUKAS, Madis (1. IV 1966, Tallinn), füüsik ja materjaliteadlane; biofüüsik Ergo R-e ja arstiteadlase Evi-Saidi R-e p. Lõpetas 1984 Tallinna 43. Kk-i ja 1992 TÜ füüsikuna; 1993–97 Georgia Ük-i doktorant (Athens, Georgia, USA), *Ph.D* (1997, Georgia Ük), vk „Luminescence Efficiency and Electronic Properties of Cerium Doped Insulating Oxides”. Oli 1993–97 Georgia Ük-s uurimistöös asst, a-st 1997 peateadur Osram Sylvania kesklaborites (Massachusetts, USA). – Uurimisvaldkonnad: luminescentsid ja sellega seonduvad füüsikalised protsessid (fotojuhtivus); stsintsillaatorites, ekraanidel, lampides ja valgusdioidides kasutatavad luminofoorid; valgust genereerivad pooljuhid; optilised materjalid ning nendes leiduvad defektid.

T: Off-resonant spectral hole burning in CaS:Eu crystals (kaasautor). // Phys. Rev. B56 (1997) 12992; Luminescence efficiency of cerium doped insulators: The role of electron transfer processes (kaasautor). // Appl. Phys. Lett. 69 (1996) 3300; Electronic structure and associated properties of $Gd_2O_3:S:Tb^{3+}$ (kaasautor). // J. Lumin. 87–89 (2000) 980; Investigation of Fluorescence Yield of Phosphors in Vacuum Ultra-violet Region (kaasautor). // J. Electrochem. Soc. 151, H105 (2004); Investigation of Fluorescence Degradation Mechanism of Hydrated BAM (kaasautor). // J. Electrochem. Soc. 152, H183 (2005); Luminescence in nano-size $Y_2O_3:Ce$ (kaasautor). // J. Lumin. (märts 2006, internet); patendid Ühendriikides ja mujal.

RAUKAS (a-ni 1951 **Lepik**), **Maie** (19. IX 1929, Tallinn – 8. I 2004, Tallinn), keemik; teenistuja t. Lõpetas 1947 Tallinna 8. Kk-i, 1952 TPI ins-keemik-tehnoloogina, 1956 Sverdlovski Uurali PI asp-i, tehnikaknd (1956, Sverdlovski PI), vk „Изучение новых путей переработки нейтральной части каменноугольной смолы”. A-st 1956 TPI-s (asst, v-õpetaja, a-st 1967 dots, 1978–87 füüsikal keemia kat juh). – Uurimisvaldkonnad: lisandite lahustuvuse määramine A2B6 kristallides sõltuvalt komponentide rõhust ja temperatuurist ning osooni lagunemise kineetika. 32 teadustr-t.

T: Скорость разложения озона в различных водах (kaasautor). // TPI Toim 198 A, 219/233 (1962); Структура фазовой диаграммы Zn/Cu/S и растворимость меди в сульфиде цинка (kaasautor). // Ж неорганич химии 26, (1981); Растворимость галлия в сульфиде цинка (kaasautor). // TPI Toim 587 (1984); Растворимость индия в сульфиде цинка (kaasautor). // TPI Toim 587 (1984); О скорости разложения озона в водах с различными свойствами (kaasautor). // Ж. прикл химии (1984) 50.

B: TPI 1936-1986, 279.

RAUKAS, Mart (7. VII 1960, Tallinn), filosoof; Uusi R. p. Lõpetas 1978 Tallinna 10. Kk-i ja 1984 TÜ matem-tsk-a; filus-knd (1989, Läti TA Filos ja Õiguse Inst), vk „Проблема социокультурной детерминизации математики в современной немарксистской философии (критический анализ)“. Täiendas end 1991–94 Freiburgi Ük-s (2 aastat), 1995–98 Oxfordi Ük-s (kokku pool aastat), Leweni Ük-i Kõrgema Filosoofia Inst-s (1996) ja Utrechti Ük-s (1995 ja 1997). Oli 1994–2006 TLÜ korr filosoofiaprof ja 1996–2006 TÜ Õigusinst külalisprof. Tallinna Mauritiuse Inst-i asutajaid (1994) ja president, EELK Usuteaduse Inst-i filosoofiaprof. – Uurimisvaldkond: analüüt religioonifilosoofia, eetika, argumentatsiooniteooria ja mitteformaalne loogika. Arendanud analoogilist osutusteooriat.

T: Mis teeb teadusfilosoofist filosoofi? // Teaduslugu ja nüüdisaeg IX. Tln, 1994; God-Descriptions and Rigid Designators. // Special Fields and Cases IV. Amsterdam, 1995; St Thomas Aquinas on the Speech of the Angels. // Freiburger Z. für Philosophie und Theologie 43 (1996) 1/2; The limits of intuitive argumentation: Thomas Aquinas on the communication between separated substances. // Proc. Fifth Conf. of the Int. Society for the Study of Argumentation. Amsterdam, Sic-Sat Series (2003).

B: EE 14, 415.

RAUKAS, Uusi (19. VII 1928, Tartu), tehnikateadlane; kooliõpetaja p, Mart R. isa, Anto R. vend. Lõpetas 1947 Tartu Industriaaltehnikumi, 1952 TPI ja 1956 Sverdlovskis Uurali PI; tehnikaknd (1956, Uurali PI), vk „Исследование работы железобетонных балок непрямоугольного сечения на изгиб с поперечной силой“. A-st 1956 TTÜ-s mehhaanikakat-i asst, v-õpetaja ja a-st 1962–2004 dots. – Uurimisvaldkond: elastse keha

meh, raudbetoonalade põikjõukindlus, pingbetoonlattide kasutamine raudbetooni armeerimisel, betooni tugevuse kaudne mõõtmine. Konstrueerinud ja uurinud mõõteriistu sarruse eelpinge mõõtmiseks. 16 teadustr-t.

T: О сопротивлении железобетонных балок таврового сечения поперечной силе. // TPI Toim A 101 (1957); Арматурный динамометр (kaasautor). // Приборы для контроля усилий в предварительно напряженной арматуре. М., 1961; Бетонни тугевuse kaudse määramise viiside täpsuse võrdlus (kaasautor). // Ehitusmaterjalide Tööstus 3 (1974); Некоторые вопросы методики неразрушающего определения прочности бетона. // TPI Toim 537 (1984); Rakendusmehaanika (kaasautor). Tln, 1984; Varda sisejõud ja pinged (kaasautor). Tln, 1987; Varda tugevusarvutus (kaasautor). Tln, 1987; Varda deformatsioonid ja siirded (kaasautor). Tln, 1987; Varda mittelineaarsed ülesanded ja dünaamika (kaasautor). Tln, 1988.

B: TPI 1936–1986, 151, 239, 258, 265, 416; Ehitusinsenerid TPI-st, 226; TTÜ ar 1998 (1999), 88.

RAUN (a-ni 1935 **Reisman, Aleksei**), **Alo** (8. V 1905, Tartu – 14. VI 2004, Bloomington, USA), keeleteadlane; rdt-ametniku p, Toivo R. isa. Lõpetas 1924 H. Treffneri Gümni ja 1931 TÜ uuralistika alal, täiendas end 1931–33 Budapesti Ük-s; *mag. phil.* (1931, TÜ), vk „Komparatsioon permi keeltes”, *dr. phil.* (1942, TÜ), dr-vk „Zur Komparation in den finnisch-ugrischen Sprachen”. 1935–44 TÜ soome-ugri k-te õppejõud (1938–39 Turu Ük külalisprof), 1939–44 ÕES-i teadussektr, 1937–39 AES-i tead sektr ja ajakirja „Eesti keel” tegevtoim. Asunud 1944 Saksamaale, oli 1946–49 Balti Ülikooli (Pinnebergis) soome-ugri k-te ja üldkeeleteaduse prof ja 1948 ka adm-ala rektor. A-st 1949 elas USA-s. Olnud 1949–51 *Pacific Lutheran College*’i (Parkland, Washingtoni osariik) romaani k-te *asst. prof.*, 1952–75 Indiana Ük-i (Bloomingtonis) uurali ja altai k-te ning üldkeeleteaduse prof, 1960 Jyväskylä, 1960–61 Helsingi Ük-i külalisprof. – Uurimisvaldkonnad: ajalooline ja struktuuriline üldkeeleteadus, eriti soome-ugri ja türki keeleteadus, eesti k fonoloogia. Pärast J. Mägiste surma (1978) jäi tema hooleks Mägiste suursõnarm-tu käsikirja täiendamine, viimistlemine ning trükikorda seadmine; selle töö tulemusena ilmus 12-osaline „Estnisches etymologisches Wörterbuch” 1983 Helsingis. Paralleelselt valmis tema enese etümoloogiline lühiteatmik.

Linguistic Society of America ja *Societas Uralo-Altaica* (Göttingen) seltsi auliige, SUS-i välisliige, SKS-i, *Kalevalaseura* ja *Baltisches Inst'*i k-liige. EV Valgetähe II kl teenetemärk 2001, Soome-Lõvi Rüütelkomandöri orden. Ligi 90 teadustr-t.

T: Soome ja eesti keele vastastikest suhetest. // *EKeel* 1939; Notes on some characteristic errors the use of Russian by Finno-Ugrians and Turco-Tatars. // *Contributions of the Baltic Univ.*, 36. Pinneberg, 1947; Zur ursprünglichen Bedeutung der Korrelation *je-desto*. // *MSFOu* (1950) 98; Zu den Präverben im Estnischen. // *Neuphilologische Mitt.* (1952); The Mordva. New Haven, 1955; The Equivalents of English THAN in Finno-Ugric. // *American Studies in Uralic Linguistics I.* Bloomington, 1960; Johdatusta strukturaalitiiteeseen. *Tiedolipas* 30. Helsinki, 1963; Introduction to Estonian Linguistics. Wiesbaden, 1965; Basic course in Uzbek. Bloomington, 1969; Essays in Finno-Ugric and Finnic Linguistics. Bloomington, 1971; Eesti keele etümoloogiline teatmik. Rooma-Toronto, 1982.

B: *EE* 14, 415; *AAUT II*, 319; Professori Alo Raun 60-vuotias. // *Virittäjä* (1965), 3, 303–309; *Alvre, P.* Alo Raun õppejõuna ja keeleuurijana. // *KK* (1990), 5, 307–308; *Järvesoo, E.* Balti Ülikool. Saksamaal 1945–1949. Toronto, 1991, 15, 21, 43, 56–58, 135–186, 216–222, 290–298, 441–456; *Alvre, P.* Alo Rauna meenutades. // *KK* (2005), 5, 425–427.

R. Karelson

RAUN, Toivo Ülo (11. IV 1943, Tartu), ajaloolane, Alo R. p. Põgenes 1944 koos perekonnaga Saksamaale, siirdus sealt 1949 USA-sse. Lõpetas 1960 *University High School*'i Bloomingtonis (Indiana) ja 1964 Swarthmore'i Kolledži (Pennsylvania); *M.A.* (1966, Princetoni Ük), *dr. phil.* (1969, Princetoni Ük), vk „The Revolution of 1905 and the Movement for Estonian National Autonomy, 1896–1907”. Oli 1969–74 California Ük-i *asst. prof.*, 1974–79 *assoc. prof.*, 1979–89 ajalooprof, 1989–90 Toronto Ük-i eesti õt-i prof, 1990– Indiana Ük-i prof. Olnud 1981–85 *Journal of Baltic Studies* peatoim ja 1992–94 AABS-i president. – Uurimisvaldkond: Eesti, Baltimaade ja Soome ajalugu, eriti Eesti ärkamisajast kuni iseseisvumiseni. Üle 75 teadustr-e.

T: Russification in the Baltic Provinces and Finland 1855–1914 (kaasautor). Princeton, 1981; The Revolution of 1905 in the Baltic Provinces and Finland. // *Slavic Review* 43

(1984); The Latvian and Estonian national movements, 1860–1914. // Slavonic and East Eur. Rev. 64 (1986); Finland and Estonia: Cultural and political relations, 1917–1940. // J. Baltic Studies 18 (1987); Viron historia. Keuruu, 1989; Estonia and the Estonians, 2. täiendatud tr. Stanford, 2001; Nineteenth- and early twentieth-century Estonian nationalism revisited. // Nations and Nationalism 9 (2003).

B: EE 14, 415; ETVpK, 100-101.

RAUNAM (a-ni 1936 **Zahn**), **Oskar** (24. V 1914, Paide – 24. I 1992, Tallinn), maalikunstnik ja pedagoog; pottsepa p. Lõpetas 1932 Paide Ühisgümni-i, 1938 Riigi Kunsttööstuskooli, 1939 Tallinna Pedagoogiumi ja 1942 K. Mäe nim Riigi Kõrgema Kunstikooli. II maailmasõja ajal mobiliseerituna Nõuk armees. 1939–40 Tallinna Poeglaste Eragümni-s ja 1940–41 Gustav Adolfi Gümni-s joonistamisõpetaja, 1946–70 ja 1978–92 ERKI õppejõud: 1952–61 õppe- ja teadusprorektor, 1978–92 üldmaalikat-i juh, a-st 1951 dots, a-st 1961 prof, 1970–78 TPedI joonistus- ja graafikaprof. –
Uurimisvaldkond: tarbekunsti ajalugu. Koost õpikuid. ENSV tnl kunstitegelane (1964).

T: Akvarellmaal. Tln, 1952; Joonistamise ja maalimise õpik. Tln, 1961, 21963.

B: EE 14, 416; EKABL, 430; Oskar Raunam. Tln, 1984.

RAUP, Elmar Reinhold August (19. VIII 1896, Uue-Antsla v, Võrumaa – 1973, Tartu), agrokeemik; ametniku p. Lõpetas 1914 Simbirski 1. Gümni-i ja 1932 TÜ keemia osk-a; keemiamag (1936, TÜ, ü.a keemiaknd-ks 1949), vk „Tasakaalu uurimusi veest, atsetoonist ja väävelsüsinikust koosneva ternaarse süsteemi kohta”. Võttis osa I maailmasõjast ja Vabadussõjast. Oli 1935–42 TÜ anorg keemia labori asst, 1942–43 Rkl Põllum Uurimis- ja Katseinst-i v-asst, 1944–46 Põllum TUI ja 1946–56 TA Taimekasv Inst-i Kuusiku filiaali teadur, 1956– EMMI Kuusiku katsebaasi teadur. –
Uurimisvaldkond: väetiste ja turba efektiivne kasutamine põllumajanduses.

T: Turba kasutamisest orgaanilis-mineraalsete kompostide ja segude valmistamisel. // SP (1952) 6; Эффективность малых доз органо-минеральных смесей в ЭССР. // Доклады ВАСХИЛ (1955) 4; Orgaanilis-mineraalsete seguväetiste kasutamine. // SP (1956) 8.

B: AAUT II, 25.

RAUPACH, Casimir Carl Eduard (7. VIII 1842, Tartu – 7. II 1913, Tartu), loomaarstiteadlane; baltisakslane; TÜ itaalia ja saksa k-e lektor, Carl Eduard R. p, Maximilian R. vend. Lõpetas 1859 Tartu Gümni-i ja 1864 TVK; vet-mag. (1875, TVK), vk "Die Resultate der letzten Rinderpestimpfungen in dem Impfinstitute Karlowka". Oli 1865–68 Turkestanis, 1868–70 Orenburgi Junkrutekoolis ja 1870–76 Poltaava kubermangus Karlovka vet-arst, 1876–82 TVI eripatoloogia ja -teraapia, üldteraapia ja eksterjööri õt-de erakorr prof ja kliiniku juh, 1882–1907 eripatoloogia ja teraapia ning 1882–97 epizootoloogia õt-i korr prof ja 1882–1905 TVI dir. Olnud 1888–95 ühtlasi TVI bakterioloogia-jaama juh. – Uurimisvaldkond: veise siberi katku puhune vaktsineerimine, lammaste pidamine ja haigused, hobuste eksterjööri, loomataudide diagnoosimine ja tõrje. 12 teadustr-t.

T: Die Schäfferei in Karlowka mit besonderer Rücksichtnahme auf sanitäre Verhältnisse. SPb, 1876; Критический очерк и исследование одного дела о сапе в кавалерии (kaasautor). СПб, 1890; Сообщение об опытах лечения коросты овец куперовым порошком (Coopers sheep dipping). Дерпт, 1890.

B: EBL TK, 77–78; DbBL, 609; ELR (1994) 2, 55–57; ELR (1994) 3, 64–66; *Ernits, E., Aaver, E.* Über das Leben und die Tätigkeit der Professoren Woldemar Gutmann und Casimir Carl Eduard Raupach. // Jb. der Akad. Gesellschaft für Deutschbaltische Kultur in Tartu (Dorpat). Trt, 1996, 1, 81–83; *Tehver, J.* Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinär-Schule und des Veterinär-Instituts. // ELR V (1931) 4/5; Альбом имматрикулированных в ДВИ, 39-42; Профессор Казимир Карлович Раупах. // Вестник общественной ветеринарии (1913), 4, 198–200; *Ваганов С. В.* К биографии К. К. Фон Раупаха, бывшего директора и профессора Юрьевского ветеринарного института. // Вестник общественной ветеринарии (1913), 6, 304–308; Памяти проф. Казимира Карловича Раупаха. // Ветеринарная жизнь (1913), 8, 142; Ветеринарная энциклопедия. М, 1969, 332

E. Ernits

RAUPACH, Maximilian (28. VII 1833, Tartu - ? X 1894, Harkiv), loomaarstiteadlane; baltisakslane; TÜ itaalia ja saksa k-e lektori Carl Eduard R-i p, Casimir Carl Eduard R-i vend. Lõpetas 1855 TVK. Oli 1855–56 TVK kliiniku asst, 1856–83 Poltaava kub-s

Karlovka katkujaama vet-arst. Hiljem tegelenud Harkivis erapraksisega. –
Uurimisvaldkond: veiste vaksineerimine katku vastu.

T: Zweiter Bericht aus dem Impfinstitute zu Karlowka im Poltawschen Gouvernement (kaasautor). Dorpat, 1859; Zusammenstellung der Impfungen der Rinderpest, welche in den Monaten Aprill und Mai 1859 in dem Impfinstitute zu Karlowka stattfanden. Dritter Bericht. // Livl. Jh. der Landwirtschaft 14. Dorpat, 1861; Отчеты о действиях Чумопрививательного института в имении Карловке в Полтавской губернии. Дерпт, 1862; Bericht über die Impfung der Rinderpest in Karlowka in den Monaten Mai bis September 1864. Dorpat, 1865.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 15–16.

E. Ernits

RAUS, Toomas (14. VI 1957, Tallinn), matemaatik. Lõpetas 1975 Tallinna 1. Kk-i ja 1980 TÜ rakendusmatemaatikuna; füüs-mat-knd (1990, Sverdlovski Mat ja Mehhaanika Inst), vk “Квазиоптимальность выбора параметра регуляризации по принципу невызки”. Oli 1980–82 FI ins, 1982–86 TÜ rakendusmat labori ins, 1987–90 n-teadur ja 1991–92 v-teadur, a-st 1992 TÜ rahvamaj inst-i ökonomeetria õt-i dots ja rakendusmat inst-i arvutusmeetodite õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: mittekorrektseid ülesanded, regionaalmaaj ökonomeetria mudelleerimine, aegridade mudelid. 20 teadustr-t.

T: On the choice of the regularization parameter for solving self-adjoint ill-posed problems with the approximately given noise level of data (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 53 (2004) 2; On the regularization parameter choice in case of approximately given error bounds of data (kaasautor). // Numerical Math. and Advanced Appl., Proc. ENUMATH 2003 the 5th Eur. Conf. on Numerical Math. and Advanced Appl., Prague, August 2003, Berlin-Heidelberg-New York, 2004; On the choice of the regularization parameter in the case of the approximately given noise level of data (kaasautor). // Proc. 5th Int. Conf. on Inverse Problems in Eng.: Theory and Practice, Cambridge, UK, 2005.

B: TÜ BL II, 145.

RAUSBERG, Peep (21. XI 1961, Tallinn), keemik. Lõpetas 1980 Tallinna 2. Kk-i ja 1985 TÜ keemikuna; *MSc* (rohumaaviljelus ja söödatootmine) (1994, EPMÜ), vk „Keemiliste konservantide mõju rohusilo kvaliteedile ja proteiini koostisele“. Olnud 1985–92 EMMI n-teadur, 1992–2001 keemialabori juh, 2001– Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskuse keemia- ja biol-osk-a peaekspert. – Uurimisvaldkonnad: väetamise ja viljelusviisi mõju aia- ja põllukultuuride saagile ning kvaliteedile; keem konservantide mõju silo söödaväärtusele ja kvaliteedile.

T: Närvutamise ja naatriumbensoaati sisaldava konserveerimislisandi mõju kõrrelistest ja ristikut-kõrrelistest koosnevast rohust valmistatud silo kvaliteedile (kaasautor P. Lättemäe). // *Agraart* (1997) 8; Kromosoomiarvu kahekordistamise mõju hilise punase ristiku saagile ja saagi kvaliteedile (kaasautor A. Bender). // *Agronoomia*. Trt, 1999; Lantanoidide mõju suvinisu ja herne biol protsessidele (kaasautorid M. Järvan, R. Kalmet). // *APS Toim* 9 (1999); Silmeti lämmastikurikaste vedeljäätmete baasil valmistatud väetiste katsetamise esialgseid tulemusi (kaasautor). // *APS Toim* 14 (2001).

B: EMI 1946–2006. Saku, 2006, 42.

RAVA, Karin (8. VI 1971, Tallinn), informaatikateadlane. Lõpetas 1989 Tallinna 42. Kk-i ja 1994 TTÜ maj andmetöötlussüsteemide erialal; tehnikateaduste mag (1995, TTÜ), vk „Süsteemianalüüsi protsess“. 1994–98 TTÜ info-kainst-i asst, 1998– lektor. – Uurimisvaldkond: infosüsteemide arendamise juhtimine, projektijuhtimine, meeskonnatöö.

T: Objects and Activities in Planning of Information Systems Project. Databases and Information Systems.// Proc. 4th Int. Baltic Workshop. 2. Vilnius 2000; Enterprise Information System Strategic Analysis and Development: Forming Information System Development Space for Enterprise (kaasautor). // Int. Conf. on Computational Intelligence, ICCI 2004, December 17–19, 2004, Istanbul, Turkey; A Model of Information Systems Development for Learning Virtual Organizations (kaasautor). // Information Systems Development Advances in Theory, Practice and Education, 13th int. conf. on Information Systems Development, ISD'2004 Vilnius, Lithuania, 9–11. IX 2004.

RAVASOO, Arvi (22. IX 1939, Rakvere), mehaanikateadlane; riigiteenistuja p. Lõpetas 1958 Tallinna 16. Kk-i, 1963 TPI tööstus- ja tsiviilehituse eriala ins-na, 1968–71 TPI ehituskonstruksioonide kat-i asp; tehnikaknd (1971, TA), vk "Hüperboolse paraboloidi kujuliste rippkatete töö uurimine". Oli 1963–66 meister ja v-ins NSVL Kaitsemin-i Korterite Eksploatatsiooni Osk-s Tallinnas, 1966–68 v-ins ENSV Ehituskomitee RP Instituudis "Eesti Maaehitusprojekt", al 1971–74 ENSV Ehitusmin-s Ehituse Organiseerimise Inst-s ehitustööstuse baaside projekteerimise osk-a projekti peains ja osk-juh, 1974–76 Ehituse TUI-s ehituskonstruksioonide osk-a ja labori juh, 1976- v-teadur Kübi ja 1980– kohakaaslasena TTÜ teor meh, ehituse meh kat-s ja meh inst õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: ehitus- ja teor mehaanika, mat füüsika, mittelineaarne dünaamika (eeskätt mittelineaarne lainelevi) ja mittelineaarne akustodiagnostika. Üle 100 teadustr-e.

T: Propagation of non-linear waves in inhomogeneous hereditary media. // *Int. J. Non-Linear Mechanics* 24 (1989) 1; Some remarks on the quasi-linear theory of viscoelasticity. // *Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math.* 40 (1991) 2; Ultrasonic nondestructive evaluation of inhomogeneous prestress in elastic material. // *Res. Nondestr. Eval.* 7 (1995) 1; Nonlinear longitudinal waves in inhomogeneously predeformed elastic media. // *J. Acoust. Soc. Am.* 106 (1999) 6; Nonlinear waves in characterization of inhomogeneous elastic material. // *Mechanics of Materials* 31 (1999) 3; Nonlinear interaction of longitudinal waves in an inhomogeneously predeformed elastic medium (kaasautor B. Lundberg). // *Wave Motion* 34 (2001) 2; Nondestructive characterization of materials with variable properties (kaasautor J. Janno). // *Acta Mechanica*, 151 (2001) 3–4; Ultrasonic wave interaction for NDE of inhomogeneous prestress in materials // *On CD - 2004 ASME Inter. Mechanical Eng. Congr., Anaheim, California USA* (2004) 3; Application of counterpropagating nonlinear waves to material characterization (kaasautor A. Braunbrück) // *Acta Mechanica*, 174 (2005) 1–2;

B: Marquis Who'sWho, Who'sWho in Science and Engineering, 2003–2004 ja 2005–2006.

REA, Taimo (15. VI 1929, Võru – 10. X 1970, Tallinn), majandusgeograaf. Lõpetas 1952 TÜ; geogr-knd (1962, TÜ), vk „Eesti NSV linnaliste asulate geneetilisest klassifikatsioonist sotsialismieelsel perioodil“. 1952–53 ja 1956–64 TÜ geogr kat-i v-õpetaja ja 1953–56 asp. Töötanud 1964–70 kirjastuses Valgus ENE toimetuses, Eesti TA Tallinna Botaanikaaias jm. Avaldanud töid linnauurimise, kultuurmaa leviku jm aladelt.

T: Eesti NSV linnaliste asulate geneetilisest klassifikatsioonist (sotsialismieelsel perioodil) ja Eesti ala linnade funktsionaalsed tüübid XX sajandi alguses. // TRÜ Toim 28 (1960); Põllumajandusliku kultuurmaa leviku dünaamikast Eesti maastikurajoonides. // EGS ar 1971/1972. Tln, 1974.

B: EE 14, 650; TÜ BL I, 188.

REALO, Anu (15. II 1971, Viljandi), psühholoog; ins-i t. Lõpetas 1989 Viljandi 1. Kk-i ja 1993 TÜ sotsioloogina; *M.Sc.* (psühholoogia) (1995, TÜ), vk „Individualism-collectivism and self-consciousness in relation to the Five-Factor Model of personality traits“; *Ph.D.* (psühholoogia, 1999, TÜ), vk „Individualism and collectivism: An exploration of individual and cultural differences“. Järeldoktorant 2000–02 Leuveni Ük-s. Olnud 1995–99 TÜ psühhol-osc-a lektor ja teadur, 1999–2003 dots, 2003– eksper-psühhol õt-i v-teadur. Pidanud loenguid Helsingi, Jyväskylä ük-s, Brüsseli ICHEC ärikoolis. 1997 külalisuurija Åbo Akademi's; 1998 ja 1999 külalisuurija, 2000 külalisprof Islandi Ük-s. Töötas 2002 *The Swedish Collegium for Advanced Study in the Social Sciences*'is (SCASSS), 2005 *Netherlands Inst. for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences*'is (NIAS). 2006– ajakirja *J. Cross-Cultural Psychology* nõustav toim. – Uurimisvaldkond: isiksus ja emotsioonid, individualism-kollektivism, sotsiaalne kapital. 40 teadustr-t.

T: Social Representations of HIV/AIDS in Central and Eastern Europe (kaasautor). // *Social Scie. and Medicine*, 56, (2003) 7; Comparison of public and academic discourses: Estonian individualism and collectivism revisited. // *Culture & Psychology*, 9 (2003) 1; Isiksusepsühholoogia (kaastoim J. Allik ja K. Konstabel). Trt, 2003; Individualism-collectivism and social capital (kaasautor J. Allik). // *J. Cross-Cultural Psychology*, 35 (2004) 1; Personality development from 12 to 18 years of age: Changes in mean levels of traits and in their structure (kaasautor). // *Eur. J. of Personality*, 18 (2004) 6; Eesti ja

eestlased teiste rahvuste peeglis (kaastoim A. Valk). Trt, 2004; National character in 49 cultures: Perceived and assessed personality traits (kaasautor). // Science, 310 (2005) 5745.

REALO, Enn (4. IV 1939, Viljandi), füüsik; teenistujate p., Küllike R. abikaasa. Lõpetas 1957 Türi 1. Kk-i ja 1963 TÜ füüs osk-a; füüs-mat-knd (1974, TÜ), vk “Мессбауэровская спектроскопия примесных центров железа и олова в некоторых ионных кристаллах”. Olnud 1962–92 ENSV TA FAI ja ENSV TA FI n-, v- ja j-teadur, 1992–2004 Eesti TA FI ja TÜ FI tuumaspektroskoopia labori juh., a-st 2005 erakorr v-teadur; osakoormusega 1994–96 TÜ dots ja a-st 1996 õu täitja; loengukursused: keskkonnadosimeetria ja kiirguskaitse I ja II; radioökoloogia ja kiirguskaitse. Stažeerinud MÜ Tuumafüüsika Inst-s (1967), Islandi Kiirguskaitse Inst-s ja Risö Rahvuslaboris (1993), Lübecki Med Ük FI-s (a-st 1993 korduvalt), sh DAAD stipendiaadina (1993–94), täiendanud end Zarechny’s (1995), Karlsruhe JRC ITU-s (2002). – Uurimisvaldkonnad: Mössbaueri spektroskoopia ja resonants-gammakiirguse kiired siirdeähtused, sünkrotronkiirguse tuumaresonantne otsehajumine, radionukliidide gammaspektromeetria ja radioökol Eesti keskkonnas, kiirgusliku keskkonnamõju hindamine. Osalenud paljudes Põhjamaade, EL ja kahepoolsetes kiirgusohutuse-alastes projektides, saanud ETF grante, IAEA toetusi, DAAD ja NATO stipendiume. Olnud Paldiski tuumareaktorite valikomisjoni liige (1993–95), kiirgusseadusandluse töörühma esimees (1994–97) ja liige (a-st 1997), ekspert EL-ga liitumiskõnelustel (1999). Eesti Füüsika Seltsi asutajaliige; Põhjamaade Kiirguskaitse Ühingu NSFS/IRPA liige; *Institute of Physics*’i (Suurbritannia) liige; OECD/NEA Andmepanga kontaktisik; EURATOM-i tuumaenergia uurimise ja hariduse eriprogrammi konsultatiivkomiteede liige (a-st 2003); EURATOM-i Teaduse ja Tehnika Komitee liige (2005). Eesti Füüsika Seltsi aastapreemia (1992). Üle 150 teadustr-e, sh 1 sõnarmt.

T: Transient phenomena in Mössbauer gamma radiation. // *Zero-Phonon Lines and Spectral Hole Burning in Spectroscopy and Photochemistry*. Berlin, 1988; Nuclear polaritons in the Mössbauer absorber (kaasautor). // *Phys. stat. solidi (b)* 149 (1988) 1. Studies on Radiocaesium in Estonian Soils (kaasautor). // *J. Environ. Radioactivity* 29, (1995) 2; Releases of Natural Radionuclides from Oil-shale-fired Power Plants in Estonia

(kaasautor). // J. Environ. Radioactivity 33 (1996) 1; Kiirguskaitse sõnastik: Inglise-eesti & Eesti-inglise. Radiation Protection Glossary: English-Estonian & Estonian-English (kaasautor T. Viik). // EKK Seeria: Kiirgused meis ja meie ümber 2. Trt, 1997; Nuclear resonant forward scattering of synchrotron radiation by randomly oriented iron complexes which exhibit nuclear Zeeman interaction (kaasautor). // Phys. Rev. B56 (1997) 21; Estonian Radiation Protection Requirements and the Sillamäe Site. // Turning a Problem into a Resource: Remediation and Waste Management at the Sillamäe Site, Estonia. NATO Science Series 1, Dordrecht (2000) 28; Paramagnetic relaxation as seen by nuclear resonant forward scattering of synchrotron radiation (kaasautor). // Phys. Rev. B, B61 (2000) 6; Lead-210 in Air and Surface Soil in NE Estonia (kaasautor). // Full Papers of IRPA-11. Widening the Radiation Protection World, 11th Int. Cong. of Int. Radiation Protection Assoc., 23–28 May 2004, Madrid. ja <http://www.irpa11.com>; Natural Radionuclides in Radium-Rich Soils in North-East Estonia (kaasautor K. Realo). // The Natural Radiation Environment VII. Book Series "Radioactivity in the Environment", Elsevier, Amsterdam (2005) 7.
B: EE 14, 416.

REALO (a-ni 1962 **Kliimand**), **Küllike** (14. VI 1942, Tartu – 10. XI 2006, Tartu), keemik; õpetajate t, Enn R. abikaasa. Lõpetas 1960 Tartu 5. Kk-i, 1965 TÜ keemia osk-a ja 1982 TÜ asp-i; keemiaknd (1983, TÜ), vk „Выращивание монокристаллов CaS и SrS и изучение их оптических свойств”. Täiendusõpe rahvusv keskkonna radioaktiivsuse ja kiirguskaitse kursustel Saksamaal ja Austrias (1993, 2002), Rootsis (1998), Jaapanis (2001), Taanis (2001), Soomes (2003). Oli 1966–71 ja 1984–87 TÜ Elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboris v-laborant, ins ja v-teadur, 1971–84 ja 1987–97 FI-s ins, v-ins ja teadur, 1998–2006 TÜ FI tuumaspektroskoopia labori teadur. – Uurimisvaldkond: objektide süntees ja omaduste uurimine elektroluminestsentsi, selektiivse dosimeetria ja kõrgtemperatuursete ülijuhtide valdkonnas, kõrge sulamistemperatuuriga monokristallide kasvatamine, radionukliidide gammaspetspektroskoopia ja radioökoloogia. Tulemused: leelismuldmetallide sulfiidide monokristallide esmakordne kasvatamine; Pb-210 radioökoloogia selgitamine. Põhjamaade Kiirguskaitse Ühingu NSFS/IRPA liige. Üle 70 teadustr-e.

T: Growth and Some Properties of Calcium Sulphide Single Crystals (kaasautor). // J. Cryst. Growth 56, 636 (1982); Quadrupole interaction at the Eu site in the $\text{EuBa}_2\text{Cu}_3\text{O}_{7-x}$ superconductor (kaasautor). // Phys. Lett. A139, 353 (1989); Studies on Radiocaesium in Estonian Soils (kaasautor). // J. Environ. Radioactivity 29 (1995) 2; Releases of Natural Radionuclides from Oil-shale-fired Power Plants in Estonia (kaasautor). // J. Environ. Radioactivity 33 (1996) 1; Eine Bewertung der Radiologischen Wirkung von Ölschifferflugasche in Estland (kaasautor). // In Radioaktivität in Mensch und Umwelt, II. IRPA/Fachverband für Strahlenschutz, Lindau, 1998; Natural Radionuclides in Radium-Rich Soils in North-East Estonia (kaasautor E. Realo). // The Natural Radiation Environment VII. Int. Symp. on the Natural Radiation Environ. "Radioactivity in the Environment" 7, Elsevier, Amsterdam, 2005.

B: TÜ BL II, 145; TRÜ keemiaosakond 1977–1986. Trt, 1988, 149.

REBANE, Aleksander (19. VIII 1958, Tartu), füüsik; Karl ja Ljubov R-e poeg, Inna R-e vend. Lõpetas 1976 Tartu 2. Kk-i, 1981 TÜ füüs osk-a ja 1984 FI asp-i; füüs-mat-knd (1985, FI), vk „Koherentne koste ja ajalis-ruumiline holograafia fotokeemilise spektraalsätkamisega lisanditsentrites”; *dr. habil.* füüsikalises keemias (1996, Šveitsi Föderaalne Tehnikakõrgkool Zürichis). Täiendas end Bayreuthi Ük-s (1987–88), Max Plancki Inst-s Stuttgardis 1988 ja L-California Ük-s Los Angeleses 1990. Oli 1985–90 FI n-teadur ja v-teadur, 1990–96 Šveitsi Föderaalse Tehnikakõrgkooli (Zürichis) dots ja a-st 1997 Montana Ük-i (Bozemannis) prof. – Uurimisvaldkond: ajalis-ruumiline holograafia, molekulide spektraalsätkamise spektroskoopia, ülilühikeste laserimpulsside mittelineaarne optika, optiline infosalvestamine, kahefootonilised protsessid molekulides. 4 rahvusv preemiat: 1993 – *Int. Commission for Optics Prize*, 1996 – *Leopold Ruzicka Prize*, 1999 – *Charles and Nora L. Wiley Faculty Award*, 2003 – Cox Award. Üle 200 teadustr-e, 9 NL autorit-t ja 2 USA ja rahvusv patenti.

T: Photochemical Time-Domain Holography of Weak Picosecond Pulses (kaasautor). // Optics Commun. 47 (1983) 3; Picosecond Time- and Space-Domain Holography by Photochemical Hole Burning (kaasautor). // Opt. Soc. Am. B (1986) 4; Time-Resolved Holography (kaasautor). // Nature 351, (1991) May 30; Femtosecond time-and-space-domain holography. // Trends in Optics: Res., Developments and Applic. Academic Press

(1996); Efficient singlet oxygen generation upon two-photon excitation of new porphyrin with enhanced nonlinear absorption (kaasautor). // *IEEE J. Selected Topics in Quantum Electronics* 7 (2001) 6; New dendrimer molecules with record large two-photon absorption cross-section (kaasautor). // *Optics Lett.* 26 (2001).

B: EE 14, 416; Tõhus andam holograafiasse. // *Edasi* (1985), 5. III.

REBANE, Ana (11. VIII 1966, Tartu), biokeemik ja keskkonnateadlane. Lõpetas Tartu 7. Kk-i, 1989 TÜ keemia osk-a ja 1998 samas doktorantuuri; *Ph.D.* (1999, TÜ), vk „Mammalin ribosomal protein S3a genes and intron-encoded small nucleolar RNAs U73 and U82“. Täiendas end 1996–97 Kuopio Ük-s ja 2000–03 Yale'i Ük-i järel doktorantuuris. Oli 1989–95 Eesti Biokeskuse n-teadur, 1999–2000 erakorraline v-teadur, a-st 2004 TÜ ÜMPI molekulaarpatoloogia uurimisgrupi erakorraline teadur. – Uurimisvaldkond: erinevate geeniekspressiooni regulaatorvalkude struktuur ja funktsioon imetaja rakus.

T: Human ribosomal protein S3a: cloning of the cDNA and primary structure of the protein (kaasautor). // *Gene* 119 (1992) 2; A novel snoRNA (U73) is encoded within the introns of the human and mouse ribosomal protein 53a genes (kaasautor). // *Gene* 210 (1998) 2; U82, a novel snoRNA identified from the fifth intron of human and mouse nucleolin gene (kaasautor A. Metspalu). // *Biochimica et Biophysica Acta-Gene Structure and Expression* 1446 (1999) 3; Locations of several novel 2'-O-methylated nucleotides in human 28S rRNA (kaasautorid A. Metspalu, H. Roomere). // *BMC Molecular Biology* (2002) 3; Transportins 1 and 2 are redundant nuclear import factors for hnRNP A1 and HuR (kaasautorid A. Aab, J. A. Steitz). // *RNA-A Publication of the RNA Society* 10 (2004) 4; Cooperative activation of transcription by autoimmune regulator AIRE and CBP (kaasautor). // *Biochem. and Biophys. Res. Comm.* 333 (2005) 3.

REBANE (a-ni 1965 **Vaarmaa**), **Anne** (26. IV 1939, Tallinn – 21. X 2004, Tallinn), keemik; teenistuja t. Lõpetas 1957 Tallinna 2. Kk-i ja 1962 TPI keemia-mäetsk-a keemitehnoloerialal. Oli 1962–66 Maardu Keemiakombinaadi kesklabori ins, 1966–79 TPI mineraalväetiste ja söötade problemlabori ins-uurija, 1979–91 ENSV Ehitusmaterjalide Tööstuse Min-i Erikonstrueerimisbüroo standardite ja normatiivide osk-a juhtkonstruktor,

tehnol-osk-a sektorijuh ja juhttehnoloog, 1991–99 EV Maj-min-i maj-regulatsiooni osk-a juh aset ja regionaalpol talituse peaspetsialist. – Uurimisvaldkond: looduslike fosfaatide, eelkõige Eesti fosforiidide koostis ja omadused, keem töötlemine ja saaduste iseloomustamine. Nõuk Eesti preemia 1975 (koll-s). 12 teadustr-t, 1 autorit.

T: Изотермы-изохоры разложения апатита серной кислотой (kaasautor). // ТПИ Тоим 319 (1972); Получение аммофоса и нитро-аммофоски из фосфоритов месторождения Тоолсе (kaasautor). // Хим. пром-сть (1979) 12; Влияние механической активации на реакционную способность природных фосфатов при получении двойного суперфосфата (kaasautor). // Ж. прикл. химии (1980) 3.

B: ТПИ 1936–1986, 272, 462.

Rein Kuusik

REBANE, Enn (23. II 1943, Ambla – 29. VI 2006, Tartu), arstiteadlane, kirurg; teenistujate p. Lõpetas 1962 Põltsamaa Kk-i ja 1973 TÜ arstitsk-a. Töötas 1962–63 Lalsi 8-kl koolis matemaatika õpetajana, 1963–66 teenis Nõuk armees, oli 1974–77 Jõgeva Raj Keskhaiгла kirurg. A-st 1977 Tartu Kliinilise Haiгла ordinaator, 1980–2004 veresoonte kirurgia osk juh. Oli 1984–92 ka TÜ teaduskonnakirurgia kat-i asst, 1992–2001 TÜ kirurgiakliiniku, a-st 2002 kardiovaskulaar- ja torakaalkirurgia kliiniku v-asst. Uurimisvaldkond: veresoonte kirurgia. 65 teadustr-t.

T: Бедренно-берцовое шунтирование при облитерирующих заболеваниях артерий нижних конечностей с использованием микрохирургической техники (kaasautor). // TÜ Toim 717 (1985); Возможности восстановления кровотока при обширных атеросклеротических поражениях аорты и магистральных артерий нижних конечностей (kaasautor). // Кардиология (1989) 3; Операция Sugiura при лечении кровотечений из варикозно/расширенных вен пищевода (kaasautor). // Хирургия (1991) 2; Реконструктивная хирургия периферических артерии нижних конечностей при окклюзионных заболеваниях. Тарту, 1994; Results of femoropopliteal and synchronous combined aortofemoral/ femoropopliteal bypasses (kaasautor). // TÜ Toim. Sugiura procedure in the treatment of bleeding esophageal varices (kaasautor). // Ann. Chir. Gynecol. 88 (1999) 2.

B: TÜ BL II, 146; TÜK 200, 182, 185; TÜA 1982–2007, 247.

REBANE, Harald (7. XII 1919, Lustivere v, Viljandimaa), metsateadlane; väiketalupidaja p, Tiit R-e isa. Lõpetas 1938 Põltsamaa Gümni, 1947 TÜ metsamaj ins-na ja 1960 ZBI asp-i; biol-knd (1964, Eesti TA), vk „Lehtpuu-kuusenoorendike formeerumine, nende biol iseärasused ja hooldusraied Eesti NSV lõunaosas”. Olnud 1944 Saksa armees, 1944–46 sõjavangis. Töötas 1946–51 TÜ-s ja 1951–57 EPA-s: metsakasv kat-i v-laborant, asst, Järvelja õppe- ja katsemetskonna teadur ja v-tsehhiimeister. 1957–60 Eesti TA asp. 1960–63 ZBI metsasektori n-teadur, 1963–69 Metsanduse TU Labori n-teadur, 1969–88 Eesti Metsandusinst-i v-teadur. Uurimisvaldkond: lehtpuunoorendike kasvukäik naadi kasvukohatüübis, haab noorendike koosseisus, kuuse vegetatsioonikatsed mitmesuguse päritoluga kõdul, üldtootlikkus kaherindelistes puistutes ja metsa looduslik uuenemine 14 kasvukohatüübis. Ligi 60 teadus- ja u 30 aimetr-t.

T: Haava metsakasvatuslik iseloomustus seljarohunaaditüübi lehtpuu-kuusenoorendikes. // Metsanduslikud uurimused IV. Tln, 1965; 1967. a. tormikahjustused Eesti NSV turberaielankidel. // Metsanduslikud uurimused VIII. Tln, 1970; Kuuse vegetatsioonikatsede tulemusi mitmesuguse päritoluga kõdul võrdlevalt metsas kasvanud kuusetaimedega. // Metsanduslikud uurimused XV. Tln, 1979; Влияние опада листьев осины и березы на всхожесть семян ели. // Лесоведение (1981) 2; Возобновление ели в синузях мхов под пологом леса. // Лесоведение (1983) 6; Üldtootlikkus kaherindelistes puistutes ja hooldusraied. // Metsanduslikud uurimused XXIII. Tln, 1989.

B: TÜ BL I, 419; AAUT III, 361; *Etverk, I.* Harald Rebane – 60. // EL (1979), 12, 816; *Margus, M.* Metsateadlane Harald Rebane 75. // Mets ja Puu (1995), 75–76; EABL, 113; *Margus, M.* Harald Rebane – 80. // *Agraart.* (1999) 4, 307–308; 80 aastat akadeemilist metsanduslikku haridust Eestis. Trt, 2000, 74; *Margus, M., Meikar, T.* TRÜ Metsandusteaduskond 1946–1951. Trt, 2000, 26–27.

REBANE (aastail 1969–1974 **Sildos**), **Helju** (18.VII 1948, Tallinn), matemaatik, Jaan R-e t. Lõpetas 1966 Tartu 5. Kk-i ja 1971 TÜ mat-tsk-a teor mat osk-na. Töötas 1971–73 TÜ loogika kat-i mittekts-lise õppejõuna. 1973–76 oli MÜ loogika asp. Oli 1977–80 NL Teaduse- ja Tehnikakomitee Juhtimisprobleemide Inst-s (Moskva) v-teadur, 1981–83 Vene

NFSV tervishoiuimin-i Arvutuskeskuse v-ins, a-st 1983 vabakutseline kirjanik Moskvast. – Uurimisvaldkond: algebraised süsteemid, andmetöötluse probleemid.

T: Ühest poolrühmade klassist, mis on rikkad endomorfismide poolest (kaasautor J. Gabovitš). // TÕ Toim 431 (1971); Алгоритм распознавания и кодирования диагнозов, вводимых в ЭВМ в привычной для врача форме (kaasautor). // Итоги разработки и внедрения автоматизированных систем в здравоохранение РСФСР и перспективы их развития, Москва, 1985.

B: EKirL, 455; Ребане Хелью Яновна // Энциклопедия фантастики: Кто есть кто.

REBANE, Hilve (23. XII 1938, Tartu), kirjandusteadlane ja kriitik; Hugo R-e tütar. Lõpetas 1957 Tartu 5. Kk-i ja 1963 TÕ eesti filoloogias osk-a; *mag. phil* (kirjandusteadus, 1999, TPÜ), vk „Norra ja soome kirjanike loomingu ja retseptioonist Eestis”. Oli 1963–67 Värskas Kk-i õpetaja, 1968–69 TÕ rmtk-s bibliograaf, 1969–72 KM-s käsikirjade osk juh, 1972–77 samas v-teadur, 1977–79 E. Vilde ja A. H. Tammsaare memoriaalmuuseumi v-teadur, 1979–82 Statistika Keskval-e tõlk, 1982–84 Raamatupalatis rmtk-hoidja, 1984–93 KKI-s v-laborant, 1993–2000 Underi ja Tuglase kirj-keskuse v-laborant, a-st 2000 teadur. – Uurimisvaldkond: eesti ärkamisaja kirjanduslugu, suhted Skandinaavia kirjandustega. Avaldanud art-id A. H. Tammsaarest, J. W. Jannsenist, Sigrid Undsetist, Hella Vuolijoes jt kirjanikest.

T: Tõlkekirjandus. // Eesti Pagulaskirjandus 1944–1992. *Collegium litterarum* 8. Tln, 1996; Uhke Põhjamaine. // Esseid ja uurimusi Põhjamaade kirjandusest. Tln, 2003; Kommentaare. // Hella Vuolijoki, Minust sai ärinaine. Tln, 2004; Johann Woldemar Jannseni saatus kirjandusloos. // Artikleid ja arhivaale III. Tln, 2004; Läbi viie inimpõlve. // Arvo Mägi. Taalrimäng. Tln, 2005.

B: EKnBL, 456; EkrL, 458–459; *Saluäär, Anu*. Kuldaja monument.// KK 10 (2003), 781–783.

O. Kruus

REBANE, Hugo (5. X 1904, Rõngu v, Tartumaa – 8. X 1946, Tartu), ajaloolane ja arhivaar; ehitusmeistri p, Hilve R-e isa. Lõpetas 1926 Tartu Õhtu Ühisgümni-i ja 1935 TÕ filos-tsk-a; ajaloomag (1938, TÕ, ü.a ajalooknd-ks 1946), vk „Rannu kihelkonna ajalugu vanemast ajast kuni Vene-Liivi sõjani”. Oli 1938–40 Riigi Keskarhiivi arhivaar ja v-asst, 1940–41 asedir, 1940–41 ja 1944–46 TÕ eesti ajaloo kat-i dots, 1940 „Ajaloo Ajakirja” vast toim. – Uurimisvaldkond: Rannu,

Rõngu, Puhja ja Nõo khk ja kohanimede ajalugu.

T: Meie keskkooli noorsoo hingeelu peegeldusest tema luulekatseis viimasel aastakümnel. // Kasvatus (1930) 7, 8; Lühike ülevaade Rõngu kihelkonna minevikust. Trt, 1938; Rakvere stads utseedne under den Svenske tiden. // Svio-Estonica. Trt, 1938; Soome ajalugu. // Mõõdunud ajad jutustavad. III. Trt, 1939; Kohanimede küsimus. // AA 1939; Hiiumaa ajalugu. // Koguteos „Hiiumaa”. Trt, 1939; Liivimaa 1638. a. maarevisjon. Eesti asustusala I. Kaguosa (vast toim ja koost) Trt, 1941.

B: TÜ BL I, 45; AAUT II, 458.

Tatjana Šor

REBANE, Ilmar (4. VIII 1912, Peterburi – 13. VI 1995, Tartu), õigusteadlane; rätsepa p, Leida Loone vend, Eero Loone onu. Lõpetas 1930 J. Westholmi Gümni-i, 1936 TÜ ja 1945 Moskva RÜ asp-i; õigusteaduse knd (1945, MÜ), vk „Учение о соучастии”, õigusteaduse dr (1969, NL Prokuratuuri Inst, Moskva), vk ”Убеждение и принуждение в деле борьбы с посягательствами на советский правопорядок”. Töötas 1936–38 Tööliskoja peasekr-na ning vandeadvokaadi abina Tartus ja Tallinnas, 1938–40 õiguskantsleri nõunik. Teenis 1941–43 Nõuk armeees tööpataljonis ja 1. Eesti tagavarapolgus. Oli 1944–45 MÜ asp ja 1945–50 TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja. 1950–54 oli kodanlikus natsionalismis süüdistatuna ülikoolist kõrvaldatud, töötas Tallinnas juriskonsultandina ja 1954–55 advokaadina. 1955–70 taas TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i dots, a-st 1970 prof ja 1993 emeritprof, ühtlasi 1955–68 Tartu Õigusnõuandla advokaat, 1966–76 kriminoloogia labori juht. 1990 Salzburgi Ük. külalislektor. – Uurimisvaldkond: kriminaalõigus, kriminoloogia ja õiguse üldteooria, kriminaalseaduste kommenteerimine ja analüüs, Eesti kriminaalseadustiku eelnõu koostamine. Eesti Akadeemilise Õigusteaduse Seltsi esimees 1988–91, EV Ülemnõukogu Presiidiumi nõunik 1990–92 ja Põhiseaduse Assamblee ekspert. Osalenud õigusloomes, koostades õigusaktide eelnõusid ja andes nende kohta eksperthinnanguid. Põhiseadusest tulenevate seaduste eelnõude ekspertgrupi juht 1992–94. Eesti NSV tnl jurist (1987), Eesti Akad Õigusteaduse Seltsi esimees 1989–91. Umbes 400 teadustr-t.

T: Nõukogude kriminaalõigus. Üldosa (kaasautor). Tln, 1963; Убеждение и принуждение в деле борьбы с посягательствами на советский правопорядок. Trt, 1966; Nõukogude kriminaalõigus. (kaasautor). Trt, 1966; Avalik kõne (kaasautor). Tln, 1973; ENSV kriminaalkodeks.

Kommenteeritud väljaanne (koost ja kaasautor). Tln, 1960–80 (viis trükki); Nõukogude kriminaalõigus. Üldosa I–IV. Trt, 1974–83; Õiguskord ja seda mõjutavad tegurid töökollektiivis. Trt, 1985; Õpetus kriminaalseadusest. Trt, 1986; Kohus. Kaebalune. Kaitsja. Tln, 1987; Konstitutsiooni reformist. // Nõuk Õigus (1988) 6; О методологических и теоретических вопросах причинной связи в советской уголовном праве. // Уч. зап. ТГУ 806 (1988).

B: AAUT III, 70; EE 14, 417; Nõuk Õigus (1982) 4, 275–277; TÜ BL I, 443; II, 146; Õigusteaduse doktori, professor Ilmar Rebase tööde personaalnimestik. Trt, 1987 (koost U. Lõhmus); Kes on kes Eesti poliitikas 1988–1992. Tln, 1992, 53; Faculty of Law (1994) 58–59.

K. Siilivask

REBANE, Inna (12. VIII 1953, Pärnu), füüsik; Karl ja Ljubov R-e t, Aleksander R-e õde. Lõpetas 1971 Tartu 1. Kk-i ja 1976 TÜ füüsikuna; füüs-mat-knd (1981, FI), vk „Теория зависящих от времени спектров резонансного вторичного свечения примесных центров кристаллов”. Täiendanud end 1977 Füüsika-Tehnika Instit-s (Peterburi, Venemaa). A-st 1976 FI-s: 1976–86 n-teadur, 1986–87 teadur, 1987– v-teadur. – Peamised uurimisvaldkonnad: ühe lisandimolekuli spektroskoopia, valgusimpulssidega spektraalsätkude sälkamise teooria, ajast sõltuva lisanditsentrite resonantse sekundaarkiirguse teooria. Georg Sorose (Rahvusvahelise Teadusfondi – ISF) stipendium (1993). Eesti Füüsika Seltsi asutajaliige, *NY Academy of Sciences*’i (1996), *Int. Society for Molecular Electronics and Biocomputing*’u (1992–95) ja *Optical Society of America* (2006–) liige. Üle 80 teadustr-e.

T: Зависящие от времени спектры резонансного вторичного свечения (kaasautor V. Hizhnjakov). // Ж. эксп. теор. физики (ЖЭТФ) 74 (1978) 3; Переходные квазилинейчатые спектры резонансного вторичного свечения (kaasautorid A. Tuul, V. Hizhnjakov). // ЖЭТФ 77 (1979) 4; Theory of 2-step spectral hole burning by pulses. // Physica Status Solidi B 145 (1988) 2; Theory of two-step pulsed photoburning of limiting narrow spectral holes. // J. Physics, B 22 (1989) 15; The shape of a spectral hole and its temporal response at short burning times in two-, three-, and four-level systems. // Physica Status Solidi B 167 (1991) 1; Peak value of the cross-section of zero-phonon line’s absorption (kaasautor K. Rebane). // J. of Luminescence 56 (1993) 1–6; Theory of two-step pulsed spectral hole-burning in four-level systems. // Opt. Comm. 76 (1990) 3–4; On the

dependence of the fluorescence intensity of a single impurity molecule on the polarization of the incident light in birefringent crystals (pentacene in p-terphenyl). // Opt. Comm. 110 (1994) 5–6; Spontaneous emission rates of a single impurity molecule in a uniaxial host crystal. // Opt. Comm. 217 (2003) 1–6; Differences of the radiative line width in single-impurity molecule spectroscopy. // J. of Luminescence 107 (2004) 1–4; Radiative line width of a single-impurity molecule in a birefringent crystal. // Solid State Electronics 51 (2007).

B: EE 14, 417; <http://eeter.fi.tartu.ee/IRwww Eesti.htm>

REBANE, Jaan (13. V 1924, Pärnu – 10. XI 1993, Tallinn), filosoof; raamatupidaja p, Jüri, Karl ja Toomas R-e vend, Helju R-e isa. Osales Eesti Laskurkorpuse koosseisus II maailmasõjas. Lõpetas 1947 eksternina Tallinna Täiskasvanute Kk-i, 1950 ÜK(b)P Kõrgema Parteikooli Moskvas ja 1962 TÜ asp-i; filos-knd (1963, TÜ), vk "Роль диалектической логики в связи с социальной природой мышления", filos-dr (1972, Moskva), vk „О социальной детерминации познания”. Eesti TA liige (1975). Oli ELKNÜ KK töötaja, 1950–51 ЕКР KK propagandaosk sektori-juh, 1951–59 ЕКР KK Partei Ajaloo Inst-s tõlkesektori tõlk-toim ja v-teadur, 1962–86 TÜ v-õpetaja, v-teadur, dots ja a-st 1973 prof, 1971–86 filos kat-i juh, 1981–88 AI filos-sektori juh, 1989–93 FSÕI filosoofiaosk juh, 1973–92 kohakaasluse alusel TTÜ filos ning sotsiaalteaduste kat-te prof. – Uurimisvaldkond: loogika, teadusmetodoloogia, tunnetusteooria, sh teadvuse ja tunnetuse sotsiokultuuriline determineeritus ning rahvussuhted. ENSV rkl preemia (1980, 1987).

T: Mis on dialektiline loogika? Tln, 1963; Tunnetuse ühiskondlikust iseloomust. Tln, 1968; Марксистская гнозеология, междисциплинарные связи и социология знания. Тлн, 1970; Informatsioon ja ühiskondlik tunnetus. Tln, 1970, 1977; Teaduskeel. Tln, 1979; Tunnetusteooria põhiprobleemid. Tln, 1986; Rahvusprotsesside põhijooned Nõukogude Eestis. Tln, 1989.

B: TÜ BL I, 455; EE 14, 417; Eesti TA 1980–1995, 347; TTÜ professorid läbi aegade, 351–352.

REBANE, Jüri (22. VIII 1941, Troitsk, Tšeljabinski oblast – 13. II 1992, Moskva), matemaatik; raamatupidaja p, Jaan, Karl ja Toomas R-e vend. Lõpetas 1959 Pärnu 1. Kk-i, õppis 1959–63 TÜ-s, lõpetas 1965 Moskva Ük-i mehaanika ja mat- tsk-a ning 1968 samas asp-i; füüs-mat-knd (1969, Moskva Ük), vk „Представление универсальных алгебр в полугруппах”. Oli 1969–92 Moskva Eksperimentaalse Metallilõiketööpinkide TUI-s (v-ins, laborijuh ja juhtiv teadur). – Uurimisvaldkond: universaalalgebra ja poolrühmade teooria, masina- ja tööpingiehituse

matemaatilised probleemid, eriti keerulise ruumilise kujuga detailide vormide loomine.

T: О представлении универсальных алгебр в коммутативных полугруппах. // Сибирский мат. Ж. 7 (1966); О примитивных классах алгебр. // ТА Toim. Füüs. Mat 16 (1967) 2; О представлении универсальных алгебр в полугруппах. // ТА Toim. Füüs. Mat 17 (1968) 4; Представление мультиоператорных колец в ассоциативных кольцах. // Успехи Мат. Наук. 24 (1969) 1 (145); Автоматизированные расчеты пространственных зацеплений. // Теория и геометрия пространственных зацеплений. Курган, 1979; Проектирование и расчет металлорежущего инструмента на ЭВМ (каасатор). // Учебное пособие для втузов. М., 1991.

B: EE 14, 417.

REBANE, Karl (11. IV 1926, Pärnu – 4. XI 2007, Tallinn), füüsik, teadusorganisaator, teenistujate p, Ljubov R-e abikaasa, Inna ja Aleksander R-e isa, Jaan, Toomas ja Jüri R-e vend, Helju R-e onu. Teenis 1943–46 Eesti Laskurkorpuses ja võttis osa II maailmasõjast. Lõpetas 1947 Tallinna 2. Kk-i, 1952 LÜ füüsikaosk ja 1955 samas asp-i; füüs-mat-knd (1955, LÜ), vk “Электронные состояния в неупорядоченной конденсированной фазе (одномерная модель)”, füüs-mat-dr (1964, Valgevene TA Füüsika Inst), vk “Метод моментов и колебательная структура спектров примесных кристаллов”, Eesti TA korr-l (1961), Eesti TA akad (1967), prof (1967). Töötanud TÜ-s: 1955–58 teor füüsika v-õpetaja ja dots, 1958–60 eksperim-füüsika kat-i organiseerija ja juh, 1961–1968 teor füüsika ja tahke keha füüsika lektor, 1976–93 koostöös FI-ga laseroptika ühiskat-i organiseerija ja juh, a-st 1994 TÜ emeriitprof; Eesti TA-s: 1956–64 FAI v-teadur ja teadusala asedir, 1964–68 füüsika, matemaatika ja tehnikateaduste osk-a akad-sekr, 1968–73 TA asepresident, 1973–90 TA president; FI-s: 1973–76 FI organiseerija ja dir (ühisk korras), 1990–1992 samas laborijuh ja peateadur, 1993- v-teadur, grantide ja lepinguliste projektide hoidja, 1993–96 Kosmoseuringute Keskuse ja Eesti Biokeskuse peateadur. Väljaspool Eestit: NSVL TA ühendatud optikakomisjoni esimees, koordineeris järgmisi nõukogusid: spektroskoopia, luminescents, laserid ja mittelineaarne optika, holograafia) 1977–1990; Rahvusv optikakomisjoni asepresident 1988–91. Euroopa Füüsikaühingu nõukogu liige ja täitevkomitee liige 1978–90. – Uurimisvaldkonnad: teor füüsika rakendatult optikas ja tahke keha füüsikas, olulises osas koostöös eksperimendiga, täpsemalt elektronolekud korrastamata tahkisevõredes; optilised katted; lisanditsentrite sekundaarne kiirgus (valguse hajumine, kuum luminescents, luminescents), foononivabad jooned kui Mössbaueri γ -resonantsjoone optiline analoog; spektrite püsisälkamine ja selle rakendusi (filtrid, optiline

andmesäilitus ja -töötlemine, aegruumiline holograafia, neuronivõrkude optiline modelleerimine); ühe lisandimolekuli spektroskoopia. Samuti tööd filosoofiat füüsikaga siduvate küsimuste kohta: entroopiaprobleemid keskkonnahoius, maaväliste tsivilisatsioonide otsinguis, põhjuslikkus ja vaba tahe füüsikas, kõrgtehn terrorism. – Lugenud TÜ-s 12 loengukursust (kvantmehaanika, termodünaamika, stat füüsika edasijõudnutele, valguse elektromagnetiline teooria jt. Lugenud lühikursusi Zürichi (1992), Helsingi (1994), Uppsala (1999) ja Jyväskylä (2000) ük-s. Ajakirjade *Оптика и спектроскопия* (Peterburi) ja *Физика твердого тела* (Peterburi) toim-koll-ide liige. ENSV rkl preemia (koll-s) 1965, NSVL TA P. N. Lebedevi nim kuldmedal 1981, Eesti TA medal 1986, sots töö kangelane (1986), Tööpunalipu orden ja Lenini orden; Alexander von Humboldti preemia uurimistööks Saksamaal 1993; EV teaduspreemia täppisteadustes (koll-s) 1996; Vene Föderatsiooni Sõpruse orden 2000; EV teaduspreemia pikaajalise tulemusliku teadus- ja arendustöö eest 2001; Norra kuninga II järgu rüütlorden 2002; Cariplo preemia uurimistööks Itaalias 2003; EV Valgetähe III kl teenetemärk 2006. Vene TA (end NSVL TA) liige (1976 – k-liige, 1987 – liige, optika alal); Euroopa Akadeemia (London), Euroopa Tead ja Kunstide Akadeemia (Salzburg) (1992) ja New Yorgi TA liige; A. F. Joffe nim Füüsika-Tehnika Inst (Vene TA (Peterburi) auliige; Ülemaailmse Teadlaste Föderatsiooni jt seltside liige. Eesti Ajakirjanike Liidu ja Rahvusv Ajakirjanike Föderatsiooni liige. Üle 300 teadustr-e, 5 monogr-t, NSVL tunnistus avastusest (kuum luminesents, koos V. Hižnjakovi ja P. Saariga, 1968), 10 NSVL patenti (autorit-st) optilise andmesalvestuse, γ -kiirguse võimendamise ja γ -laserite alal. EV patent nukleotiidide järjestuse optiliseks mõõtmiseks DNH molekulis. Juhendanud 15 füüs-mat-knd-i ja ühte *Ph.D.* (füüsika) väitekirja.

T: Элементарная теория колебательной структуры спектров примесных центров кристаллов. М, 1968 (tõlge ingl keelde: "Impurity spectra of solids: Elementary theory of vibrational structure", New York-London, 1970; Energia, entroopia, elukeskkond, Tln, 1980; Энергия, энтропия, среда обитания. Тln, 1984; Basic principles and methods of persistent spectral hole-burning (kaasautor L. A. Rebane). // Persistent Spectral hole-Burning: Scie. and Applic. Topics in Current Physics, (1988) 44; Zero-phonon lines in the spectroscopy and photochemistry of impurity-doped solid matter. // Zero-Phonon Lines and Spectral Hole Burning in Spectroscopy and Photochemistry. Springer-Verlag, 1988; Persistent spectral hole burning: time-and-space domain holography (kaasautor A. Rebane). // Molecular Electronics. From Basic Principles to Preliminary Applic. New York, Basel,

Hong-Kong, 1996; Энергия, энтропия, экономика, экология, окружающая среда. // Исследование земли из космоса (1998) 5; Energy, entropy, economics, ecology, environment. // Earth observation and remote sensing 16 (2001) 5; Purely electronic zero-phonon line as the foundation stone for high resolution matrix spectroscopy, single impurity molecule spectroscopy, persistent spectral hole burning. // J. Lumin., 100 (2002); Terrorism kui kiiresti süvenev globaalne probleem. // Akadeemia (2002) 1; Coherence length of photons from a single quantum system (kaasautor). // Phys. Rev. A 67 (2003) 4; On the possibility of optical measurement of trains by persistent spectral hole burning in an opaque sample. // Phys. Solid. St. 48 (2006) 9; Valitud nooli mahukast kimbust. Akadeemik Karl Rebase jutud. // Eesti TA. Aastatest akadeemias. Tln, 2008.

B: TÜ BL I, 278; EE 8, 67; EE 14, 418; Eesti TA 1980–85, 346–347; Eesti TA 1938–1998, 104–105; APUT, 160–161; *In memoriam*: Karl Rebane 11. IV 1926 – 4. XI 2007. // Postimees (2007), 8. XI.

REBANE, Karl-Samuel (23. VII 1928, Voltveti v, Pärnumaa – 29. III 1987, Tartu), füüsik; talupidaja p. Lõpetas 1947 Abja Kk-i, 1952 TÜ füüsikaosk-a ja 1955 Eesti TA FAI asp-i; füüs-mat-knd (1955, Eesti TA), vk "Исследование инфракрасного тушения в фосфорах типа сульфида цинка", füüs-mat-dr (1974, Eesti TA), vk "Центры захвата и рекомбинационные процессы в ZnS". Oli 1952–58 Eesti TA FAI n-teadur ja v-teadur, 1958–59 TÜ üldfüüsika kat-i asst, 1960–87 eksperim-füüsika kat-i juh, a-st 1968 ühtlasi TÜ elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori teaduslik juhataja, a-st 1976 prof. Uurimisvaldkond: laia keelutsooniga pooljuhtide fotojuhtivus, fotoluminestsents, elektroluminestsents, teaduse ajalugu. Elektroluminestsentsi uurimise algatajaid Eestis. Koost õppevahendeid. ENSV riikl. preemia 1959 (kollektiivis).

T: Люминесценция I, Trt. 1965; II, Trt. 1966; III, Trt. 1969; Creation of paramagnetic centres in ZnS by the action of mechanical deformation (kaasautor). // Soviet Physics – Solid State 13 (1971) 4; // The spectroscopy of colour centres in ZnS and CaS (kaasautor). // J. Luminescence 11 (1976) 2; Vaakumtehnika teoreetilised alused. Trt. 1976; Vaakumtehnika praktiliste tööde juhendid, Trt. 1976; Maserid ja laserid, Trt. 1981; Laserite praktilised rakendused. Mittelineaarse optika alused, Trt. 1984; Sissejuhatus erialasse. Füüsika, Trt. 1985; The dispersion effect on electroluminescence. // Progr. in Phys. 48 (1985) 8.

B: EE 14, 418; TÜ BL I, 279.

REBANE (a-ni 1953 Šagalova), **Ljubov** (6. IX 1929, Leningrad – 13. VI 1991, Tallinn), füüsik; keemiateadlaste t, Karl R-e abikaasa, Aleksander ja Inna R. ema, juut. Lõpetas 1947 Leningradi 78. Kk-i, 1952 LÜ füüsikaosk-a, füüs-mat-knd (1962, TÜ), vk „Взаимная связь концентрационного и температурного тушения люминесценции в некоторых щелочногалоидных кристаллофосфорах”, füüs-mat-dr (1974, LÜ), vk „Простые молекулы как центры люминесценции в кристаллах”. Töötas 1955–64 TÜ-s üldise füüsika kat-s asst-na, oli FI-s 1966–74 v-teadur, 1974–76 kristallide spektroskoopia sektori juh, KBFI-s 1981–86 v-teadur, 1986–91 peateadur, 1980–91 ühtlasi TÜ ja FI laseroptika ühiskat-i prof. – Uurimisvaldkond: molekulide ja kristallide spektroskoopia, valguse sekundaarkiirgus, selektiivspektroskoopia ja kõrgtemperatuurne ülijuhtivus. Lisandispektrite püsisätkamise avastajaid. ENSV rkl preemia 1975 (koll-s), NSVL rkl preemia 1986 (koll-s). Üle 120 teadustr-e., 8 autorit-t, 3 monogr kaasautor.

T: Концентрационное и температурное тушение люминесценции в некоторых щелочногалоидных фосфорах, активированных серебром. // Изв. АН СССР, сер. физ., (1961) 25; Luminescence and spectroscopy of small molecular ions in crystals (kaasautor K. Rebane). // Optical properties of ions in solids, Plenum Press, N.Y., London, 1974; Выжигание провала в контуре чисто электронной линии в системах Шпольского (kaasautorid A. A. Gorokhovski ja R. Kaarli). // Письма в ЖЭТФ, 20 (1974) 7; Low-temperature photostimulated reorientations of molecular centres O_2^- in CsBr and S_2^- in KI from the data of polarized luminescence (kaasautor A.B. Treshchalov). // J. Luminesc. (1976) 12/13; Комбинационное рассеяние света на примесных центрах в кристаллах (kaasautorid K. Rebane, G. Zavt). // Современные проблемы спектроскопии комбинационного рассеяния света. М., 1978; Low-temperature spectroscopy of organic molecules in solids by photochemical hole burning (kaasautorid A. A. Gorokhovski, J. Kikas). // Appl. Physics 29 (1982); Определение параметров многомодового вибронного взаимодействия по низкотемпературным профилям возбуждения резонансного рассеяния света. Пример кристалла $KBr:MnO_4^-$ (kaasautor G. E. Blumberg). // ЖЭТФ 94 (1988) 11; Basic principles and methods of persistent spectral hole-burning (kaasautor K. Rebane). // Persistent Spectral Hole-Burning: Scie. and Appl. Topics in Current Physics 44. Berlin-Heidelberg, 1988.

B: ENE 6, 442; EE 8, 67; EE 14, 418; О развитии физики в советской Эстонии за годы 1945–1966. АН ЭССР ИФиА, Тарту, 1968, 120–121; Nõuk Naine (1974) 4, 18–19; Rahva Hääl (1986), 4. XII; Оптика и спектроскопия 72 (1992), 519; Physics Today 45 (1992), 137–138.

REBANE (a-ni 1965 **Tamm**), **Mare** (20. III 1940, Sadala v, Jõgevamaa), majandusteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1958 Kuremaa Loomakasv-tehnikumi ja 1965 EPA agron-tsk-a põllum- rmt- pidaja-ökonmistina; mag (majandus) (1998, EPMÜ) monogr-te põhjal. Oli 1965–68 Jõgeva Põllumajandusliku Tootmise Valitsuse ökonomist, 1968–72 Tihemetsa sovhoostehnikumi õpetaja, 1972–82 EPA tead uurimistöõ sektori v-ökonmist ja v-teadur, 1982–1997 maj-tsk-a asst ja lektor, 1997–2006 EPMÜ maj-tsk-a lektor. – Uurimisvaldkonnad: finants-ja juhtimisraamatupidamise korraldamine põllum-sektoris. 20 teadustr-t, koost õppevahendeid. Atesteeritud audiitor.

T: Raamatupidamise algkursus. Tln. 1996; Raamatupidamine ettevõttes (kaasautor A.-E. Visberg). Tln. 1998; Some problems that occur at the verification of the Assets. // TÜ Proc. conf. (1999); Impementation of Economic Control Matching the EU Requirements. // EPMÜ teaduskonv kogumik 2 (2001) 15; Role of the State Audit Office of Estonia in Assessing the Activities of Local Governments. // EPMÜ teadustööde kogumi, 221 (2005).

B: EPA BL I, 70; EPA BL II, 124; EPMÜ BL, 102.

REBANE, Peep Peeter (9. XI 1940, Tartu), ajaloolane; kohtuametniku p. Lõpetas 1962 Uppsala ük-i; ajaloomag (1964, Michigani ük); *Ph.D.* (1969, Michigani Ük), vk „Denmark and the Baltic Crusade 1150–1227”. Oli 1965–66 Michigani Ük-i (*Central Michigan University*) ja a-st 1987 Pennsylvania Ük-i õppejõud (a-st 1975 prof). Uurimisvaldkond: keskaeg ja varane uusaeg Euroopas, pms Eesti keskaeg.

T: The Estonians in America 1627–1975. // A chronology & fact book (kaaskoost-d J. Pennar ja T. Parming). NY, 1975; From Fulco to Theoderic. The changing face of the Livonian Mission. // Muinasaja loojangust omariikluse läveni. Trt, 2001; Denmark and the Baltic crusade, 1150–1227. Michigan, 2007.

B: EE 14, 418.

REBANE, Tiit (15. I 1950, Põlva), arstiteadlane, kardioloog, metsateadlase Harald R-e p. Lõpetas 1968 Tartu 2. Kk-i, 1974 TÜ arstitsk-a ja 1985 samas asp-i; med-knd (1986, TÜ), vk „Киноангиографическая оценка аортокоронарного шунтирования у больных ишемической болезнью сердца.” Oli 1975–78 Viljandi Rajooni Keskhaigla kirurg, 1978–79 TÜ med-i kesklabori veresoontekirurgia labori v-teadur, 1980–83 ja 1986–89 ÜMPI röntgenangiokardiograafia labori (Tallinnas) teadur, 1989–93 TÜ Eesti Südamekeskuses Tallinnas v-teadurina, a-st 1994 P-Eesti

Regionaalhaigla intensiivkardioloogia osk-a v-arst. – Uurimisvaldkond: südame-veresoonkond. 15 teadustr-t.

T: Korduskoronarograafia pärgarterisise trombolüütilise ravi tulemuste hindamisel (kaasautor). NET (1982) 5; Применение чрезкожной транслюминальной коронарной ангиопластики при лечении больных острым инфарктом миокарда (kaasautor). // Кардиология (1984) 9; Aortokoronaarsete šuntide tüübid ja nende angiograafiline iseloomustus (kaasautor). // NET (1985) 6; Korduv operatsioonijärgne šundiangiograafia aortokoronaarsete šuntide seisundi hindamisel. // EA (1990) 4.

B: EA (1987) 3, 204–205.

REBANE, Toomas (13. IV 1930, Pärnu), füüsik; raamatupidaja p, Jaan, Jüri ja Karl R-e vend. Lõpetas 1949 Pärnu 1. Kk-i, 1954 Leningradi Ük-i ja 1957 samas asp-i; füüs-mat-knd (1958, LÜ), vk „К расчету диамагнитной восприимчивости π -электронных оболочек ароматических молекул с помощью модели свободных электронов”; füüs-mat-dr (1966, LÜ), vk „Теория магнитных свойств диамагнитных молекул и вариационные принципы теории возмущений”. Oli 1957–60 Moskvas Karpovi-nim. Füüsikal Keemia TUI-s n-teadur, a-st 1960 LÜ füüsikainst-s, 1976– aatomite ja molekulide teooria labori juh, 1978– prof. – Uurimisvaldkond: aatomite ja molekulide teooria, molekulide magnetiliste omaduste teooria, aatomite põrgete mõju valguse polarisatsioonile, kolme ja nelja osakese süsteemide kvantmeh teooria, kvantmeh variatsiooniprintsiibid ja kvantmeh süsteemide füüsikal omaduste sõltuvus energia operaatori parameetritest. Üle 300 teadustr-e.

T: Масштабное преобразование в квантовой теории атомов и молекул (kaasautor). Л., 1985; Магнитные свойства молекул с замкнутными электронными оболочками. // Современные проблемы квантовой химии. Л., 1986; Об энергии системы гравитирующих бозонов. // Ж. exper. и теор. физики 99 (1991); Анизотропная столкновительная релаксация упорядоченности атомных угловых моментов и поляризационные явления при лазерном возбуждении (kaasautor). // Ж. exper. и теор. физики 104 (1993) 2.

B: EE 14, 418.

REBAS, Hain (23. I 1943, Tallinn), ajaloolane, Robert (Rain) R. p. Lõpetas 1961 Göteborgis gymni ja 1967 Göteborgi Ük-i; dr. phil. (1976, Göteborgi Ük), vk „Infiltration och handel. Studier i senmedeltida nordisk Balticum I. 1441–1479”. 1969–80 Göteborgi Ük-s ajalooosk õppejõud (a-st

1979 dots), 1980–91 ja a-st 1993 Kieli Christian Albrehti Ük-i Põhjamaade ajaloo prof, ühtlasi 1987–88 Toronto Ük-i Eesti õt-i külalisprof, 1991–92 ja 1996 TÜ külalisprof, 1992–93 EV kaitseminister, 1994– taas Kieli Ük-i prof. – Uurimisvaldkond: Skandinaavia ja Balti riikide välis- ja kaitsepoliitika, eesti kultuur. 1990 Eesti Komitee ja 1991–92 Eesti Põhiseaduse Assamblee liige. **T:** Infiltratsioon ja kaubandus: Uurimus Baltikumi põhjaosa poliitikast a 1440–1479. Göteborg, 1976; Eesti ajalugu makroperspektiivides. Metroo, 1977; 1400-talets baltyska arvsprivilegier och Karl XI-s reduction. // ETS Rootsis ar VII, 1977; Tallinn-Stockholm-Tallinn 1940: Estonian Diplomatic Records on a Mysterious Round Trip. // J. Baltic Studies 8 (1977); Baltic Minorities in Sweden: Problems of Methods and Dokumentation. An Introduction. // ETS Rootsis ar VIII, 1980; Probleme des kommunistischen Putschversuches in Tallinn am 1. Dezember 1924. Stockholm, 1985. **B:** EE 14, 418; ETVpK, 101; Kes on kes Eesti poliitikas 1988–92, 53.

REBAS (a-ni 1937 **Rebbas**), **Robert (Rain)** (16. III 1916, Tallinn – 29. I 2008), kunstiajaloolane ja -kriitik, Hain R. isa; ehitusins p. Lõpetas 1936 Tallinna Gustav Adolphi Gümni-i, õppis TÜ-s 1937 filosoofiatsk-s, 1939–42 õigustsk-s ja lõpetas 1952 kunstiajaloolasena Göteborgi Ük; filos-litsentsiaat (1971, Stockholmi Ük), vk „Michel Sittow. Hans återupptäckande och verk”. Oli 1937–39 noorsooajakirja „Tuleviku Rajad” toim, 1940–41 töötas Tallinnas elamute val-s ja 1942–43 ajalehe „Eesti Sõna” toime-s. Osales 1943–44 II maailmasõjas Soome armees vabatahtlikuna. A-st 1944 elas Rootsis. Töötanud 1945–53 Göteborgi kunstimuseumis, hiljem gümni-i- ja rahvakooliõpetajana. 1965–71 oli Hjo rahvaük-i rektor. – : M. Sittowi ja Ed. Viiralti elu ja looming; käsitletud ka E. Haameri, E. Halleki, O. Subbi, E. Kõksi, H. Talviku, O. Mikiveri jt kunstnike loomingut, kirjutanud kunstielust ja kunstiajaloo üldistel teemadel.

T: Michel Sittow: Taasavastamine ja looming. // Eesti keele ja kirjanduse ar. 1. Stockholm, 1973; Erik Haameri loomingust. // Mana, (1983) 2; Enno Hallek eesti kunsti perspektiivis. Göteborg, 1980; 35 aastat Eduard Viiralti surmast. // Tulimuld (1989) 1; Michel Sittow, õuekunstnik ja portreemaalija. // Tulimuld (1990) 1.

B: EKABL, 431–432; *Oja, H.* Robert (Rain) Rebas 80. // *Vaba Eestlane* (1996), 23.VII; *Uuskyla, Wello.* Juubilar Rootsi läänerrannikul. Fil. Lic. Robert Rebas 80 aastat. // *Eesti Päevaleht* (1996) 14. III; Oskar Raunam. Tln, 1984.

R. Loodus

REBASSOO, Haide-Ene (25. I 1935, Tallinn), botaanik; teenistujate t. Lõpetas 1953 Tallinna 7. Kk-i, 1958 TÜ biol osk-a ja 1963 ZBI asp-i; biol-knd (1964, TÜ), vk „Hiiumaa floora ja selle genees”, biol-dr (1988, PÜ), kaitses vk-a trükis avaldatud tööde põhjal. Oli 1958–59 EBI dekoratiivaianduse sektori teadur, 1959–60 Viidumäe looduskaitseala juh, 1963–79 ZBI v-laborant, ins ja n-teadur ja 1984–91 n-teadur, v-teadur, peateadur ja 1991–93 j-teadur, 1979–83 Tallinna Botaanikaia v-teadur. – Uurimisvaldkond: floora ja fütogeograafia, bot ja insulaarne looduskaitse, Eesti rannikute ja saarte, eriti Hiiumaa, Vilsandi, Viidumäe, Matsalu LK taimkate ja taimestik. On „Eesti NSV punase raamatu” (1979) ja „Eesti NSV floora” autoreid ja „Balti floora” (1993) koostajaid. ENSV rkl preemia (1985). 90 teadustr-t.

T: Hiiumaa floora ja selle genees. Tln, 1967; Sea-Shore Plant Communities of the Estonian Islands. Trt, 1975; Биоценозы островков восточной части Балтийского моря, их состав, классификация и сохранение. Тлн, 1987; Mererannikute ja saarte taimkate kaitse ning ratsionaalse kasutamise printsiipe. // Taimeriigi kaitsest Eesti NSV-s. Tln, 1988; Flora of the Baltic countries. I (kaasautor). Tln, 1993.

B: EE 8, 68; EE 14, 418; ZBI, 88.

REBASSOO (a-ni 1936 **Rebasov**), **Herbert Johannes** (8. X 1913, Tallinn – 12. XII 1971, La Crosse, Wisconsin, USA), matemaatik. Lõpetas 1931 Tallinna Poeglaste Reaalgüm-n-i ja 1936 TÜ; mat-mag (1939, TÜ), vk „Maatriksite rakendamine determinandi väärtuse arvutamisel ja lineaarvõrrandsüsteemi lahendamisel”, *Ph.D.* (matemaatika, 1957, Wisconsinis Ük), vk „Constant breadth cursor on the sphere“. Õppinud ka Tallinna Tehnikumis, täiendanud end Jena Ük-s. Oli 1937–43 TÜ mat-inst-i n-asst ja 1942–44 Eesti Omaval Haridusdirektooriumi osk-juh. Põgenes 1944 Saksamaale, oli Augsburgi Eesti Güm-n-s õpetaja. A-st 1949 elas USA-s. 1950–71 Iowas *Decorah Luther College*’i matemaatika õppejõud, prof.

B: AAUT III, 133.

RECKE, Johann Friedrich von (1. VIII 1764, Miitavi – 13. IX 1846, Miitavi), ajaloolane; baltisakslane, kaupmehe p. Õppis 1781–84 Göttingeni Ük-s õigusteadust, ajalugu ja muinasteadust. 1787–88 Miitavi arhiivi- ja läänisekr-i abiline, 1788–96 arhiivi- ja läänisekr, 1796–1801 Kuramaa asehaldurkonna val-e sekr, 1801–26 Kuramaa Kameraalkoja nõunik, 1827–46 Kuramaa Kirj ja Kunsti Seltsi sekr. Kuramaa provintsiaalmuuseumi asutajaliige (1818). Tuntud ajaloolise ainestiku

kogujana ja dokumentide avaldajana. Kogus ulatusliku materjali Balti kub-de kirjanike ja teadlaste kohta. Toimetas selle leksikonina 1827–32 trükki koos K. E. Napierskyga (*Allgemeines Schriftsteller- und Gelehrtenlexikon d. Prov. Livland, Estland und Kurland I–IV* (kaasautor C. E. Napiersky). Mitau, 1827–32), mis on tähtsamaid Baltimail ilmunud ajaloolis-biogr koguteoseid. Andis välja Th. Hjärne (Hiärne) *Ehst-, Lyv- u. Lettländische Geschichte* (Miiitavi, 1794 – neli kd-t, kolm viimast ilmusid hiljem).

T: Wöchentl. Unterhaltungen f. Liebhaber deutscher Lektüre in Russland. Miiitavi, 1805–08.

B: DbBL, 611; EBL, 415.

T. Lõbu

REDI (a-ni 1971 **Veeber**), **Ellen** (18. VII 1945, Varstu v, Võrumaa), matemaatik; möldri t. Lõpetas 1962 Võru 1. Kk-i ja 1967 TÜ mat osk-a; 1974 samas asp, füüs-mat-knd (1985, Moldaavia TA Matemaatika Inst), vk “Поликатегории и поликольцоиды многоместных функций”. Täiendas end 1979 LÜ -s ja 1996 Dresdeni Tehnikaük-s. Oli 1968–71 TÜ v-õpetaja, 1974–76 NSVL TA Maj-mat Keskinst v-ins, 1976–87 TLÜ v-õpetaja, a-st 1987 dots. – Uurimisvaldkond: algebra, diskreetne matemaatika ja matem loogika ning nende didaktika. Kirjeldanud kvaasirühmafunktsioonide polükategooriaid ja Greene’i ekvivalentse. Põhjendanud polüringoidide esitatavuse mitmekohaliste funktsioonide ja Mengeri süsteemide esitatavuse mitmekohaliste endomorfismide kaudu. Üle 20 teadustr-e ja 20 tead-metodol-e tr-e, 5 õppevahendit.

T: Односторонние идеалы симметрических поликатегорий. // TÜ Toim 336 (1974); О представлении поликольцоидов. // TÜ Toim 390 (1976); Главные левые идеалы и L -эквивалентность Грина в поликатегориях. // TÜ Toim 640 (1983); Одна характеристика поликатегорий квазигрупповых функций. // TÜ Toim 764 (1988); Normalized permutation polynomials of degree 6 over finite fields. // TA Toim. Füüs. Mat 45 (1996) 2/3; Arvuteooria. // Tln, Avita (1998); Two-based duplicate-clones. // TA Toim. Füüs. Mat 50 (2001) 2; Properties of 0-dense two-based clones of act-type algebras. // Proc. Latvian Acad. Sci. Sect. B 57 (2003) 3/4.

B: EE 14, 419; TÜ BL I, 386; TPÜ läbi aegade. (1998), 49, 119; TPÜ 1919–1995. (2002), 79, 200, 257; Pool sajandit matemaatika-loodusteaduskonda. Tln, 2000, 36, 42, 70, 73.

REDI, Olav (29. V 1938, Tallinn), füüsik; teenistuja p. Lõpetas 1956 Eastside High Schooli USA-s, 1960 Rensselaeri Polüteh Inst-i füüsikuna ja 1964 Massachusettsi Tehnol-inst-i; *B.S.* (füüsika, 1960,

Rensselaeri Polüteh Inst); *Ph.D.* (1965, Massachusettsi Tehnol-inst), vk „Spin, Moments and Isotope Shift of Hg 203”. Oli 1960–64 Massachusettsi Tehnol-inst-i uurimisasst, 1964–68 Princetoni Ük *res. assoc.*, 1968–71 *asst. prof.*, 1971–74 NY Ük-i *asst. prof.*, 1974–77 *assoc. prof.*, 1977–78 *res. assoc.* ja a-st 1978 *res. assoc. prof.* – Uurimisvaldkond: aatomituuma omaduste uurimine, tsüklotroni tüüpi kiirendi kavandamine ja ehitamine, astrofüüsika. 28 teadustr-t.

T: Level-Crossing Signal Line Shapes and Ordering of Energy Levels (kaasautor). // *Phys. Rev. Letters* 21 (1968) 61; Hyperfine Structure and Isotope Shift of 3.5-h Mercury 193 by a Zeeman-Scanned Optical Pumping Method (kaasautor). // *Phys. Rev. A* 9 (1974) 593; Level-Crossing Determination of the $6s6p^3P$, Hfs of ^{193m}Hg (kaasautor H. H. Stroke). // *Phys. Rev. A* 9 (1974) 1176; Nuclear Magnetic Moments of $^{205,207,209}\text{Bi}$ Isotopes-Hyperfine Structure of the 15-day ^{205}Bi 3067-Å Line (kaasautor). // *Phys. Rev. Letters* 34 (1973) 625; Spins of ^{47}V and ^{48}V by the Atomic Beam Magnetic Resonance Method. // *Phys. Rev. C* 17 (1978) 2229.

B: ETVpK, 101; Vil! Olav Redi füüsikadoktoriks. // *EÜS Paguluses (USA)* 38 (1965), 52; Doktooreid EÜS-s. // *EÜS Paguluses (Rootsi)* 54 (1975), 38; Mõlemad abielupooled doktorid: Vil. Olav ja Martha Redi. // *EÜS* 187 (1970): *Informatsiooni bülletään (USA)* 20 (1970), 39–40.

REDLICH, Elmar (26. V 1898, Ozoli (Lappieri) mõis, Valmiera mk, Liivimaa kub. – surmaaeg ja -koht teadmata), loomaarstiteadlane, baltisakslane; mõisavalitseja p. Õppis 1916 Peterburi Ajaloo-Keele Inst-s, 1916–18 TVI -s. Lõpetas 1922 TÜ loomaarstitsk-a ja 1934 TÜ arstitsk-a; vet-dr (1926, TÜ), vk „*Diaptomus graciloides* (Lilljeborg) als neuer erster Zwischenwirt von *Dibothriocephalus latus*, nebst Bemerkungen über die experimentelle Entwicklung des Procercooides dieser Cestode” (ilmunud ka ajakirjas *Archiv für wiss. u. praktische Tierheilkunde* 53 (1926)). Oli 1922–27 TÜ loomaarstitsk-a patol anatoomia kab asst, 1927–29 Põhja-Eesti piirkonna veisetuberkuloosi arst, 1929–39(?) Rkl Seerumiinst-i diagnostilise osk-a juh. Asus 1939 Saksamaale. – Uurimisvaldkond: parasitoosid ja loomade infektsioonhaigused. Avaldanud rohkesti kirjutisi loomahaigustest ajalehe *Revaler Boten* põllumajanduslisas.

T: Hõberebaste dochmiasis'e ettetulemisest Eestis // *ELR* 5 (1926); Sigade punataud. *Tln*, 1928; Sigade punataudi diagnoosimisest ja materjali võtmisest bakterioloogiliseks juurdluseks punataudi peale // *ELR* 7 (1931).

B: AAUT II, 106.

E. Ernits

REEBEN (a-ni 1960 **Rubel**, 1960–63 **Dauksiene**), **Mall** (7. XI 1931, Tartu), keemik, Vello R-i abikaasa; agronoomiaõppejõudude t. Lõpetas 1950 Tartu 2. Kk-i, 1955 TÜ; lõpetas 1959 MÜ asp-i, keemiaknd (1960, MÜ), vk „К вопросу об основности солей фосфорно-молибденовой кислоты?”. Töötanud EPA keemia kat-s: 1959–60 ja 1962–64 asst, 1960–61 ja 1964–69 v-õpetaja, 1969–72 dots kt, 1972–90 dots. 1961–62 Leedu TA Keemia ja Keemiatehnol Inst-i n-teadur. – Uurimisvaldkond: heteropolühapete aluselisis ja mikroelementide määramine looduslikes vetes, taimedes ja loomsetes kudedes. Koost ka õppekirjandust.

T: К вопросу о солях высокого замещения фосфорно-молибденовой кислоты (kaasautor). // Докл. АН СССР 129 (1959) 3; Vaske sisaldavate taimekaitsevahendite mõjust marjade maitsele (kaasautor S. Rubel). // SP (1966) 11; Vase määramise kiirmeetod pliidietüülditiokarbamaadi abil. // EPA teaduslike tööde kogumik 106 (1976).

B: TRÜ keemiaosakond 1947–1972, 135, 219; EPA BL I, 177; EPA BL II, 69; Agraart (1991) 4, 426–427.

REEBEN, Vello (12. III 1931, Tartu), elektriins, füüsik ja arvuteoreetik; kooliõpetajate p, Mall R-i abikaasa, Maria Epleri vend. Lõpetas 1949 Tartu 1. Kk-i ja 1954 TTÜ elektriins-na. Oli 1954–56 Eesti Energia v-ins, 1956–96 mitmesugustel ametikohtadel TÜ-s (tuumafüüsika laboris ins, v-ins, asp, biofüüsika problemlabori v-ins, teadur, v-teadur, eksper-töökoja elektroonika grupi juht 1958–65). Tema algatusel hakati töökojas 1960. a-il valmistama originaalseid elektroonikaseadmeid teadus- ja õppetööks aeroionisatsiooni jt aladel, sh paberelektrofreesi densifomeeter, keskmise vererõhu mõõtja (V. Reebeni leiutised) jt. Need levisid ka teistes NSVL teadusasutustes. Oli 1970–91 biofüüsika labori v-ins, v-teadur, aparatuuri ehit sektori juh, 1991–96 ÜMPI füsiol inst-i teadur. A-st 1996 pensionil. – Uurimisvaldkonnad: arvuteor loodusteadus, biomed elektroonika, sõrmevererõhu pidev registreerimine, Fibonacci arvud aatomituumade struktuuris, Ramanujani tegurirohked arvud füüsika konstantides, elementaarosakeste massides ja looduslikes rütmides, vormigenees Daniel Bernoulli algebralise algoritmi arendamise baasil, Baeri evolutsiooni paradigma küsimused. Üle 125 teadustr-e ja mitmeid leiutisi.

T: The systems of magic numbers ($N=..50,82,..;Z=..50,82,..$) have a simple and general mathematical background. // Int.Conf.Nucl.Struct. Tokyo, 1977; Indirect continuous measurement of mean arterial pressure (kaasautor). // Adv. Cardiovasc. Physics. Basel, 1983; Algebraliste võrrandite lahendamise

strateegiast kui teoreetilise bioloogia ühest võimalikust alusest. // Schola biotheoretica 10. Trt, 1984; The highly composite numbers by Srinivasa Ramanujan and the fundamental constants of physics. // J. Madras Univ, 1988; Evolutsiooniteooria loomulikud harud. Baer ja Darwin. Baer kui Aristotelese ja Leibnizi suuna jätkaja. // Akadeemia (1993) 8; Looduslike rütmide lainete kuju kirjeldamisest. // Statist. Teabevihik. Trt, 1995; Inimaju holograafilisus: faktid, filosoofia, detailsed arendused (kaasautor). // Schola biotheoretica 25. Trt, 1999; Matemaatilisi otsinguid rakkude pooldumise ning raku tsentrosoomide ja tsentrioolide mitootilise käitumise paremaks mõistmiseks. // Schola biotheoretica 27, Trt, 2001; Tasakaalustatud toitumisest (kaasautor). // Schola biotheoretica 30. Trt, 2004.

B: TÜ ajalugu III, 329; TÜA 1982–2007, 110.

REEDIK, Vello (13. VI 1937, Tallinn), tehnikaadlane, sõjaväelase p. Lõpetas 1955 Pärnu 2. Kk-i ja 1961 TPI masinaehituse erialal, 1968–71 asp TPI ja Moskva Lennukiehituse Tehnoloogia Inst (NIAT) juures; tehnikaknd (1972, Moskva Energeetikainst), vk „Исследование точного следящего контура пневмо(стуйно)-гидравлической позиционной системы числового программного управления“. Täiendas end Prahast (1964–65) ja Londonis (1974–75). A-st 1961 TTÜ õppejõud: 1975–92 dots, 1992–97 TTÜ masinaehituse inst-i masinate automatiseerimise õt-i juh ja aseprof, 1997–2002 tootearenduse õt-i juh ja prof, 2002– emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: aerodünaamika, mehhatroonika ja tootearenduse metoodika. Üle 100 teadustr-e ja 2 autorit-t.

T: Струйные измерительные элементы для датиков положения систем точного позиционирования (kaasautor). // Приборы и системы управления, 1 (1974); Ways of Achieving Desirable Output Parameters of the Fluid Proximity Sensors. // Fluid Control and Measurement, 2. Tokyo, 1985; A Device for Preventing Occupational Diseases of Lower Legs (kaasautor). // Inter. J. Occupational Safety and Ergonomics, 4 (1998) 1; Assurance of Synergy and Competitive Reliability at Mechatronics Systems Design (kaasautor). // Proc. 2nd IFAC Conf. on Mechatronic Systems, held in December 9–11, 2002, Berkeley, California, USA. Oxford, 2002; On Using the DSM Technology Approach to Synergy-Based Design of Interdisciplinary Systems (kaasautor). // Proc. 15th Conf. on Eng. Design ICED 05, to be held August 15–18, 2005 in Melbourne, Australia.

B: EE 14, 419; TPI 1936–1986, 34, 248, 260–261; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. TTÜ, 1998, 186; TTÜ professorid läbi aegade, 353–354.

REEK (snd **Bazõkov**), **Nikolai** (1. II 1890, Tallinn – 8. V 1942, Ussolje, Permi obl, Venemaa), sõjaväelane ja sõjaajaloolane; venelane, kindralleitnant (1938); raudteelase p. Astus 1907 Vene sõjaväkke. Lõpetas 1910 Tšugujevi sõjakooli, 1916 Kiievi lendurvaatlejate kooli, 1917 Nikolai Kindralstaabi Akadeemia ja 1925 Prantsusmaa Kõrgema Sõjakooli. Osales I maailmasõjas armee luueosk-a ülemana ja Muhu väina kindlustatud positsiooni ülemana. Astus 1918 Eesti rahvusväeosadesse, oli nende laialisaatmiseni (apr 1918) staabiülem. Osales Eesti Vabadussõjas 5. jalaväepolgu ülemana, 1. diviisi ja Viru rinde staabiülemana ning 1919. a apr-st 3. diviisi staabiülemana. Etendas operatiivgrupi juhina tähtsat osa Võnnu lahingu võitmisel. Oli 1921 Sõjaväe Õpetuskomitee liige ja ajakirja “Sõdur“ toim, 1921–23 Kindralstaabi Kursuste ülem ja Sõjaväe Õppeasutuste inspektor, 1925–26 Kindralstaabi ülem ja 1934–39 Kaitseväge Staabi ülem, 1926 ja 1928–34 2. diviisi ülem, 1927–28 ja 1939–40 sõjainminister. Arret Nõuk okupatsioonivõimude poolt 1941, hukati vangilaagris. Avaldanud kirjutisi sõjaajaloo, strateegia, taktika ja sõjalise kasv alalt. Vabadusristi I liigi 2. järk, II liigi 2. ja 3. järk, Läti 2. ja 3. järgu Karutapja ordenid, Poola Sõjaristi ja Prantsuse Auleegioni ordenid.

T: Lahingu juhatus I. Tln, 1921; Eestimaa sõjageograafia. Tln, 1921/22; Sissejuhatus kindralstaabi teenistusse I, II. Tln, 1922; Soome kaitseküsimus. Tln, 1927; Juhi otsus ja selle kujunemine. Tln, 1927, ²1937; Jalaväe tangitõrje probleem. Tln, 1936; Saaremaa kaitsmine ja vallutamine a. 1917. Tln, 1937.

B: EE 8, 71; EE 14, 419; EAT, 222; EBL, 415–416; EBL TK, 271; Kõrgem Sõjakool 1921–1931. Tln, 1931; Eesti Vabadusristi kavalerid. Tln, 1935, 66–67; *Jõgi, H.* Eesti Vabariigi ja teised eesti soost kindralid. Tln, 1996, 6; *Ustav, H.* Reek oli Merivälja mees. // *Pilk* (1991), 27/28. VIII; *Õun, M.* Eesti Vabariigi kindralid ja admiralid. Tln, 2001, 88–91.

M. Õun

REEMANN, Jüri (31. XII 1920, Vigala v, Läänemaa – 6. VIII 1993, Tartu), füüsik; talupidaja p. Anu Sõber'i isa. Lõpetas 1940 Tallinna 2. Kk-i ja 1957 TÜ füüsikuna; füüs-mat-knd (1965, TÜ), vk „Приборное интегрирование радиации в актинометрии.“ Oli 1958–93 AAI-s (a-ni 1973 FAD): 1958 v-ins, 1958–66 n-teadur, 1966–86 atmosfäärifüüsika sektori v-teadur, 1986–93 elektromontaaži lukksepp. – Uurimisvaldkonnad: aktinomeetriliste mõõtmiste automatiseerimine, aktinomeetriliste kiirgusvastuvõtjate ja radiomeetrite projekteerimine, ehitamine ja kasutamine. Ülemaailmselt tunnustatud kiirgusvastuvõtjate ja radiomeetrite projekteerija ning ehitaja: 2 autorit-t.

T: Опыт применения электронных интеграторов при актинометрических измерениях. // *Иссл.*

по физике атмосферы, ИФА АН ЭССР, Тарту, 4 (1963); Опыт применения электронных интеграторов при актинометрических измерениях. // Актинометрия и оптика атмосферы. Наука, Москва (1964); Электронные интеграторы слабых токов и напряжения. Тлн (1971); Метод калибровки малогабаритных балансомеров при помощи широкоугольного черного тела.// Изменчивость облачности и полей радиации, ИАФА АН ЭССР, Трт. (1978).

Piia Post

REGEL, Vassili (27. XI 1856, Peterburi – 1. XII 1932), ajaloolane, bütsantoloog; venelane, Peterburi TA liikme botaanik Eduard-August R. poeg. Lõpetas 1880 PÜ-i ajaloo-keeletsk-a. Peterburi TA kirjavahetajaliige (1898). Oli 1913–18 TÜ keskajaloo prof, 1919–25 Voroneži Ük-i rektor. – Uurimisvaldkond: Bütsantsi ajalugu, Vene-Bütsantsi suhted. Andis 1915–17 Tartus välja ajakirja „Византийское обозрение“ 3 numbrit. Koost ja andis välja dokumentide kogumikke Bütsantsi ajaloost koos põhjalike kommentaaridega. Oli PÜ-s bütsantoloogi prof V. Vassiljevi õpilane. Luges TÜ-s keskaja üldkursust ja erikursusi Bütsantsi ajaloost.

T: Ueber die Chronik des Cosmas von Prag. Trt, 1892; О хронике Козьмы Пражского. // Ж. министерства народного просвещения 270–271 (1890); *Analecta Byzantino-Russica*. St.Peterburg, 1898; Грамоты Дагонетского монастыря. St.Peterburg, 1898.

B: TÜ ajalugu II, 274, 324, 392; *Hallik, M.* TÜ õppejõudude ja kasvandike osast humanitaarorientalistikas (1802–1940). Trt, 2001, 118–119; *Дубьева Л.* Историческая наука в Тартуском Университете в конце начале вв.

K. Siilivask

REHAND (a-ni 1976 **Saar**), **Merle** (5. VIII 1952, Rakvere), spordipedagoog, teenistujate t. Lõpetas 1970 Rakvere 1. Kk-i, 1975 TÜ kehakultuuri-*tsk*-a ja 1989 samas *asp*-i; mag (sporditeadused) (1991, TÜ), vk „Эффективность систематической двигательной активности при регуляции массы тела в зависимости от уровня гормонов в крови и полноты тела у студенток”. Oli 1979–86, 1989–90 TÜ kehalise kasv ja spordi *kat*-i õpetaja, 1990–93 *võimlemiskat*-i õpetaja, 1993–96 spordiped *inst*-i lektor, 1996–2001 Spordikeskuse lektor, 2001– avatud ülikooli peaspetsialist. – Uurimisvaldkond: spordibioloogia (aeroobse treeningu mõju vere lipoproteiidkoostisele), spordipedagoogika (vanemaealiste kehaline aktiivsus). Üle 30 teadustr-e.

T: The effects of aerobic training resting insulin concentration of female obese university students. // Int. J. Obesity 19 (1995) 2; Relations between aerobic capacity, physical activity and everyday functional ability in 70-year-old women (kaasautor). // Biologi Sport 17 (2000) 3; Adiponectin is associated with bone mineral density in perimenopausal women (kaasautor). // Horm. Metab. Res. 37 (2005) 5.

B: TÜ BL I, 333; TÜ BL II, 147.

REHEKAMPFF, Elmar Wilhelm Georg von (29. VI 1869, Kaarma-Suuremõisa v, Saaremaa – 22. I 1941, Kuressaare), jurist ja lepidopteroloog; baltisakslane, Karl Axel Erwin von R. vend. Oli Aru ja Parasmetsa mõisa omanik, 1908–18 Saaremaa aadlikonvendi liige, 1912–19 aurahukohtunik ja Kuressaare linnanõunik, 1910–13 Saaremaa Uurimise Seltsi (*Verein zur Kunde Ösels*) ja 1911–13 Saaremaa Põllum Ühingu esimees. Koostas kokkuvõtte Saaremaa liblikatest.

T: Beitrag zu den Macrolepidopteren-Arten der Schmetterlingsfauna der Insel Ösel im Gegensatz zu der (des) festländischen Estland. // Entomologische Rundschau 54(1937); Rehekampff (1940). // LUS-i arhiiv.

B: DbBL, 615.

Olavi Pesti

REHEMA, Aune (25. I 1970, Tartu), arstiteadlane, biokeemik ja perearst, politseiametniku t. Lõpetas 1987 Tartu 2. Kk, 1993 TÜ arstitsk-a, med-dr (2004, TÜ), vk „Assessment of nonhaem ferrous iron and glutathione redox ratio as markers of pathogeneticity of oxidative stress in different clinical groups“. Lõpetas 1995 internatuuri ja 2001 perearsti residentuuri. Oli 1995–2002 Vastselliina ambulatooriumi juh, 1996–2000 TÜ biokeemia inst-i doktorant, 2001–02 v-laborant, 2002–05 asst, a-st 2005 v-asst, a-st 2003 ka OÜ Dr Aune juh-perearst. – Uurimisvaldkond: oksüdatiivne stress, kroonilised põletikud, antioksidatiivse toimega laktobatsillid. Üle 30 teadustr-e.

T: Patients with allergic and irritant contact dermatitis are characterized by striking change of iron and oxidized glutathione status in nonlesional area of the skin (kaasautor). // J. Invest. Dermatol. 116 (2001) 6; Emollient cream and topical glucocorticoid treatment of chronic hand dermatitis: influence of oxidative stress status of the skin (kaasautor). // J. Dermatol. Sci. 33 (2003) 2; Nickel sulphate and epoxyresin: differences in iron status and glutathione redox ration at the time of patch testing (kaasautor). // Arch. Dermatol. Res. 295 (2004) 12; Allergic contact dermatitis is accompanied

bysevere abnormal changes in antioxidativity of blood (kaasautor). // Biomed. Pharmacother. 58 (2004) 4.

B: EA (2005) 5, 375–376; TÜA 1982–2007, 80. 81.

REI, August (22. III 1886, Kabala v, Viljandimaa – 29. III 1963, Stockholm), riigitegelane ja jurist; kooliõpetaja p. Õppis Tartu Aleksandri Gümni-s, lõpetas 1904 Novgorodis gümni-i ja 1911 PÜ-i õigustsk-a. Osales 1905. a revolutsioonis, oli lühikest aega vangistatud. 1912–14 vandeadvokaat Viljandis. 1914–17 teenis suurtükiväehvitserina Peterburis ja Põhjarindel. Osales 1917–18 Eesti Sõjaväelaste ülemkomitee abiesimehena eesti rahvusväeasade loomisel. Eesti Sots-dem Tööliste Partei asutajaid (1917) ning 1917 ja 1919 ajalehe „Sotsiaaldemokraat“ ning 1927–28 ajalehe „Rahva Sõna“ peatoim, 1918–19 Eesti Ajutises Valitsuses töö- ja hoolekandeminister ning 1919 peaministri at, 1919–20 Asutava Kogu esimees, 1920–37 I–V Riigikogu liige, 1928–29 riigivanem, 1932–33 välisminister, 1936–37 välisministri abi, 1938–40 Eesti saadik Moskvast. Töötanud ühtlasi a-ni 1936 Tallinnas vandeadvokaadi abina. Kandideeris 1934 riigivanema ametikohale. A-st 1940 elas Rootsis. Olnud 1944 O. Tiesi val-e välisminister, 1945–63 EV eksiilval-e peaminister vabariigi presidendi ülesannetes. Olnud 1941–44 Eesti Abistamisorg-i (*Estniska Hjälporganisation*) esimees, 1946–49 Eesti Rahvusfondi esimees, 1947–63 Eesti Rahvusnõukogu esimees. 27. VIII 2006 ümber maetud Tallinna Metsakalmistule. Vabadusristi III liigi 1. järk (1920), TÜ audoktor (1932).

T: Ed. Vilde, Eesti Kirjanduse Selts ja Eesti Kultura. Tln, 1913; Mis peab rahvas Asutavalt Kogult nõudma? (kaasautor). Tln, 1919; Eesti iseseisvate sotsialistide sõnad ja teod. Tln, 1920; Sotsiaaldemokraatia taktika põhimõtted. Tln, 1921; Eesti rahvamajandus ja Strandmani tollid. Tln, 1929; Kas presidendist on meie riigil tala lootat?: õpetlikke näiteid Prantsusmaalt. Tln, 1932; Baltikum och Sovjetunionens säkerhet. Uppsala, 1944; Have the Small Nations a Right to Freedom and Independence. London, 1946; Nazi-Soviet conspiracy and the Baltic States. London, 1948.

B: EE 8, 81; EE 14, 420; *Nõu, E.* Eesti pagulasvalitsus 1944–1988. // Akadeemia (1990) 2.

I. Lõbu

REI (a-ni 1969 **Mugra**), **Meili** (22.VII 1943, Tartu), lihatehnoloog; metsavahi t. Lõpetas 1960 Võnnu Kk-i, 1965 EPA ja 1969 Moskva Liha- ja Piimatööstuse Tehnol inst-i asp-i; tehnikaknd (1969, Samas), vk „Исследование влияния целесообразности использования бактериальных культур *Streptococcus diacetilactis* и *Lactobacterium plantarum* при производстве сыровяленых

колбас в связи с их влиянием на накопление летучих жирных кислот”, tehnikadr (1995, TTÜ), vk “Lihatehnoloogia teaduslikud alused”. Oli 1966–70 Tallinna külmhoone tehnoloogiains, 1970–75 EPMÜ liha- ja piimatehnoloogia kat-i asst, 1975–79 v-õpetaja, 1979–91 dots, 1991–92 liha- ja piimatehnoloogia inst-i dots ja juh, 1992–94 lihatehnol õt-i prof ja juh, 1994–2002 lihainst-i prof ja juh, a-st 2002 veterinaarmed ja loomakasv inst-i toiduteaduse osk juh ja prof. – Uurimisvaldkonnad: toorsuitsu- ja kuivvorstide tehnoloogia täiustamine, bakterikultuuride valik ja kasutamine vorstide tootmisel, liha asendusainete kasutamine keeduvorstide tootmisel, liha ja lihasaaduste sensoorne hindamine, valgurikaste toodete (konservide, tablettide) valmistamine sportlaste eritoitlustamises, vere ja verefraktsioonide kasutamine, teisejärguliste tapasaaduste kasutamine. 98 teadustr-t, saanud autorit-si.

T: Tapasaaduste tehnoloogia ja hügieen (kaasautor). Tln, 1976; Lihasaaduste tehnoloogia ja hügieen (kaasautor). Tln, 1980; Tapasaaduste tehnoloogia. Tln, 1986; Lihatehnoloogia teaduslikud alused. Trt, 1994, 2004 (4. tr); Lihatoodete valmistamise tehnoloogia (kaasautor). Trt, 1996; Tapaloomade vedu ja algtöötlemine (kaasautor). Trt, 1998; Inglise-eesti lihandusalane seletav sõnarmt (kaasautor). Tln, 1999.

B: EE 14, 420; EPA BL I, 209; EPA BL II, 212.

REIAL, Gustav (20. VII 1888, Soosaare v, Viljandimaa – 15. III 1974, Tallinn), pedagoog; talupidaja p. Lõpetas 1908 Tartu ÕS-i, sai 1915 Petrogradis ajaloo- ja matem-õpetaja kutse, täiendas end 1919–20 TÜ kk-õpetajate ettevalmistuskursustel ja 1921–24 TÜ-s vabakuulajana ped-s ja loodusteadustes. Viibis 1927 õppereisil Šveitsis, Austrias ja Saksamaal. Oli 1908–10 Tartumaal Haaslava v Sillaotsa 2-kl kooli, 1910–11 Torma khk-kooli õpetaja, 1911–14 ja 1915–20 Laiuse algkooli juh (1914–15 teenis Vene sõjaväes). 1920–37 Tartumaa koolinõunik ja 1937–41 koolide inspektor. 1941–44 töötas juhutöödel, 1944–50 kirjastuse Perioodika peatoim. Osales kooliuuendusliikumises. Töötas välja ainetestide metoodika ja koostas testide sarja, avaldanud õpikuid, teinud kaastööd ENE toimetusele. – Uurimisvaldkonnad: kooliajalugu, emakeele, ajaloo, laulmise ja loodusloo õppekirjanduse loomine ja arendamine. Üle 20 trükise, pms õpikud.

T: Tartu Õpetajate Seminar 1828–1928 (kaastoim). Trt, 1929; Väike looduse sõber I–II. Trt, 1929–1940; Üldõpetus, klassisüsteem, aineõpetus. Tln, 1933; Loomade riigist. VI klass. Tln, 1945, 1948 (4. tr).

B: EAT, 1932, 266; Tartu Õpetajate Seminar 1828–1928. Trt, 1929, 333; *Laane, K.* Gustav Reial 85-

aastane. / Kodumaa, 1973 (29); EKBL, 204.

REICHERT, Carl Bogislaus (20. XII 1811, Rastenburg, Ida-Preisimaa – 24. XII 1883, Berliin), arstiteadlane, anatoom; sakslane. Lõpetas Rastenburgi gümni ja 1836 Berliini Friedrich Wilhelmi Sõjamed-inst-i; med-dr (1836, Berliin), vk „De arcubus sic dictis bronchialibus“. Õppis ka Königsbergi Ük-s. Oli 1840–43 Berliini Ük-i anat inst-i asst ja prosektor, 1843–53 TÜ anat õt-i korr prof, 1853–58 Breslau (Wroclawi) Ük-i füsiol kat-i prof ja 1858–83 Berliini Ük-i anat kat-i prof. – Uurimisvaldkond: imetajate embrüogenees, munaraku lõigustumis- ja lootelehtede moodustamisprotsessid, sidekoe, kuulmeluukeste, kolju arengu uuringud, inimese peaju ehitus, selgroogsete loomade lõpusekaared, nende metamorfoosid lindudel ja imetajatel. Tegi 1849 tähtsa avastuse hemoglobiini kristalliseerumise kohta, mis võimaldas saada valgupreparaate puhtal kujul. Peterburi TA k-liige (1850). Andis 1850–76 välja perioodilist väljaannet *Archiv Anatomie und Pysiologie*.

T: Ueber die Visceralbogen der Wibelthiere im allgemeine und deren Metaphorphen bei Vögeln u. d. Säugetieren. 1837; Bemerkungen zur vergleichenden Naturforschung in allgemeinen und vergleichenden Beobachtungen über das Bindgewebe und die verwandten Gebilde. Dorpat, 1845; Zur Controverse üben den Primordialschädel. // Müllers Archiv (1849); Beschreibung einer frühzeitigen menschlichen Frucht in bläschenförmigen Früchte der Säugetiere und des Menschen. // Abhandlungen der Keiserlichen Akademie der Wissenschaften zu Berlin (1873).

B: Левицкий II, 15; TÜ ajalugu II, 86, 90, 147, 233–235; *Toomsalu, M.*, 48.

Käbin, I., 41, 43–47, 60, 65, 69, 102, 193, 311, 355, 362, 367, 374, 382, 384.

K. Kalling

REIDLA, Kaljo (28. VI 1928, Kilingi-Nõmme), loomaarstiteadlane; käsitöölise p. Lõpetas 1947 Viljandi 2. Kk-i ja 1952 EPA; vet-knd (1959, EPA), vk „Mõnede ravimainete toime hobuse kannaliigese interretseptoritesse“, vet-dr (1988, Moskva Vet Akad), vk „Эффективность влияния некоторых тканевых препаратов на рост, развитие, резистентность и раневой процесс у поросят подсосного периода“. Oli 1952–54 EPMÜ asst, 1954–63 v-õpetaja, 1963–88 dots, 1988–93 prof, a-st 1993 emeritprof., samas 1960–78 kirurgia ja sünnitusabi kat-i juh. – Uurimisvaldkonnad: vet-kirurgia, jäsemehaigused veistel, kastratsiooniküsimused, hobuste liigesehaigused, haavade ravi, biostimulaatorite toime. Kirjutanud õpikirjandust, koost vet-käsirmt-

id, tõlkinud I. Považenko "Veterinaarüldkirurgia" (Tln, 1962). U 150 teadustr-t, sh üle 20 monogr autor või kaasautor.

T: Veterinaarfüsioteraapia. Tln, 1963; Põllumajandusloomade kastreerimine. Tln, 1967, ²1986; Pehmele kudede kinnised vigastused. Trt, 1973, ²1983; Veterinaarkirurgiline esmaabi. Tln, 1977; Luuhaiguste röntgenidiagnostika. Trt, 1987; Luuhaigused. Trt, 1989; Põllumajandusloomade traumatism. Tln, 1995; Jäsemehaigused hobusel ja veisel. Trt, 2001; Lehma udara kirurgilised ja naha haigused. Trt, 2002; Veterinaarkirurgia I...III (kaasautor). Trt, 2003–2004.

B: EE 14, 420; EPA BL I, 210; EPA BL II, 212–213; EPMÜ BL, 166; *Aidnik, M.* Kaljo Reidla veterinaariadoktoriks. // SP (1988) 18, 40; ELR (1998) 3, 106–108; ELR (2003), 33.

REIDLA (a-ni 1988 **Vapper**), **Maere** (24. III 1955, Muhu), bioloog, geneetik. Lõpetas 1973 Orissaare Kk-i ja 1978 TÜ; biol-knd (1990, LÜ), vk „Цитогенетическая характеристика длительной каллусной культуры креписа и ее реакции на действие ксенобиотиков“. Oli 1978–80 TÜ geneetika ja tsütoloogia kat-i stažöör-uurija, 1980–89 ökosüsteemide labori teadur, 1989–92 bioindikatsiooni labori teadur, a-st 1992 TÜ molekulaar- ja rakubiolo inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: inimese populatsioonigeneetika, evolutsioon. Üle 40 teadustr-e.

T: Origin and diffusion of mtDNA haplogroup X (kaasautor). // Am. J. Hum. Genet. 73 (2003) 5; Ethiopian mitochondrial DNA heritage: tracking gene flow across and around the gate of tears (kaasautor). // Am. J. Hum. Genet. 75 (2004) 5; Disuniting uniformity: a pied cladistic canvas of mtDNA haplogroup H in Eurasia (kaasautor). // Mol. Biol. Evol. 21 (2004) 11; The western and eastern roots of the Saami – the story of genetic "outliers" told by mitochondrial DNA and Y chromosomes (kaasautor). // Am. J. Hum. Genet. 74 (2004) 4; An mtDNA perspective of French genetic variation (kaasautor). // Ann. Hum. Biol. 34 (2007) 1.

REIDOLF, Franz (11. VII 1884, Kehra mõis, Harjumaa – 23. IX 1945, Halle/Westfahlen, Saksamaa), metsateadlane: abimetsaülevaataja. Lõpetas Tallinna Peetri Reaalkooli ja 1912 Peterburi Metsainst. Oli 1912–16 Poolas Lovitsas Belovežje ürgmetsaalal kontrolör-metsaülevaataja, 1916–22 osales I maailmasõjas Vene sõjaväes ja Venemaa kodusõjas Lähis-Idas Inglise sõjaväes. Oli 1922–23 Järva maakonna metsaülevaataja abi, 1923–27 Metsade Peaval metsamaj osk abijuh ja juh, 1927–40 Riigimetsade Val-s abidir ja a-st 1931 metsamaj osk juh. 1941 kraavitööline, 1941–44 oli Riigimetsade Val ja Metsade Keskval dir. ja juh. A-st 1944 töötas Saksamaal Buroni metskonnas

ametnikuna. – Uurimisvaldkonnad: metsakasvatus, jahindus, metsade kaitse. 17 tr-t.

T: Die Jagd in Estland. Tln, 1937; Jahinduse käsiraamat. Tln, 1938.

B: EM (1934), 8, 286–287; Eesti riigi-, avaliku- ja kultuurielu tegelased. 1918–1938. Tln, 1939, 226; Eesti avalikud tegelased. Eluloolised andmed. Trt, 1932, 266–267; *Tuiskvere, B.* Kümme aastat Franz Reidolfi surmast. / EME, 18 (1955), 39–43; *Margus, M.* Franz Reidolf – 110 aastat sünnist. // EM (1994), 5, 18; *Margus, M.* Eesti metsaülemate saatusest. Tln-Trt, 1995; *Kasesalu, H.* Metsandusjuht ja jahindustegelane Franz Reidolf. // EM (2004), 3, 44–45.

REIDOLF, Valev-Jaan (8. IV 1943, Rõngu v, Tartumaa), põllumajandusteadlane; väiketalupidaja p. Lõpetas 1963 Elva Kk-i, 1971 EPA agronoomina ja 1979 EPA asp-i; põllum-knd (1980, EPA), vk „Оценка различных способов, сроков и частоты использования многолетних трав в условиях орошения и без него”. Oli 1971–81 EPA rohumaaviljeluse kat-i v-agronoom, asp ja v-teadur, 1981–92 töö- ja olmeohutuse kursuse v-õpetaja, 1992–94 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i v-õpetaja ja dots, 1994–2005 veemaj inst-i dots, 2006– lektor. – Uurimisvaldkond: rohumaaviljelus, riskianalüüs. 23 teadustr-t.

T: Формирование ботанического состава и урожайности травостоев элаковых трав в зависимости от режима скашивания и распределения доз азота. // Сбр. Науч. Тр. ЭСХА 123 (1979); Содержание и выход протеина типов элаковых травостоев в зависимости от нормы азотного удобрения. // Сбр. Науч. Тр. ЭСХА, 149 (1984);

B: Agraart 2 (1993), 217–218; EPA BL II, 223; EPMÜ BL, 128.

REIER, Alfred-Herman (20. III 1921, Tallinn – 30. XI 1998, Tallinn), mineraloog; ins-i p. Lõpetas 1940 J. Westholmi Gümni-i ja 1950 TPI mäeins-na; geol-knd (1967, Eesti TA), vk „Eesti NSV kambriumi balti seeria savide mineraloogia Tallinna ümbruses”. Oli 1950–52 TPI asst, 1952–68 v-õpetaja, 1968–90 dots, 1970–80 mäekat-i juh. – Uurimisvaldkond: Eesti maavarade mineral-petrograafiline koostis ja füüsikalise meh omadused. 25 teadustr-t.

T: Põlevkivi (kaasautor). Tln, 1954; Kristallograafia. Mineraloogia. Petrograafia (õpik, kaasautor). Tln, 1964; Mineraalid ja kivimid (õpik). Tln, 1977; Eesti NSV maavarad ja nende kaevandamine (kaasautor V. Lauringson). Tln, 1981.

B: ИГНЭ, 325; EGBT, 99; TPI 1938–1986, 285, 306–307.

REIER, Herman Voldemar (13. V 1878, Vana-Võidu v, Viljandimaa – 29. X 1951, Narva), tehnikateadlane, ins ja haridustegelane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1894 Viljandi linnakooli, 1909 Saksamaal Sterlitzi Tehnikumi elektrotehnika alal ja 1923 Tallinna Tehnikumi arhit erialal. Oli 1894–96 Viljandimaal Tusti koolis abiõpetaja, 1896–99 Võru- ja Pärnumaal mõisavalitseja, 1902 Viljandi elektriijaama juh, 1902–03 C. Sebulke masinatehase ins Pärnus, 1903–21 A. M. Lutheri mööblivabriku ins Tallinnas, 1918–32 Tallinna Tehnikumi dir, 1918–19 ühtlasi masinaehitusosk juh, 1935–43 Balti manufaktuuri peamehaanik, 1944–48 „Kawe” ja „Karamelli” kommivabriku peains. Arreteeriti 1948, suri Narva vangilaagris. Tema juhtimisel kujunes 1918 avatud Eesti Tehnika Seltsi tehn erikursustest Eesti esimene insenerikool – Tallinna Tehnikum; lugenud seal kujutava geomeetria, masinaõpetuse, meh tehnoloogia ja puidutööstuse kursusi. Kirjutanud metallitöö õpikuid ja käsirmt-id, olnud tegev tehn sõnavara loomisel. 1919–22 „Eesti Tehnika Seltsi Ajakirja” peatoim. **T:** Tehnikum või politehnikum? // Eesti Tehnika Seltsi Ajakiri 1 (1919); Teooria ja praktika. // Eesti Tehnika Seltsi Ajakiri 3 (1919); Tallinna tehnikum. // Eesti Tehnika Seltsi Ajakiri 20–24 (1920). **B:** EE 8, 82; EE 14, 420; EAT, 267; Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 11–12, 34, 41, 45; TPI 1936–1986, 19, 27, 33; Tehnika ja Tootmine 8 (1993), 48; *Metusala, T.* Eesti kõrgema tehnikahariduse algus. // Tallinna Tehnikum 70. Tln, 2005, 13–16.

REIFMAN, Pavel (29. I 1923, Uman, Kiievi kub, Ukraina), kirjandusteadlane; juut. Lõpetas 1940 Leningradi 4. Kk-i ja 1949 LÜ; filol-knd (1953, TÜ), vk „Отечественные записки в 1840-х гг“; filol-dr (1972, TÜ), vk „Отражение общественно-литературной борьбы на страницах русской периодики 1860-х годов“. Osales Nõuk armees II maailmasõjas. Töötas 1950–52 Pihkva Ped Inst-s ja 1953–56 Tartu ÕI-s, 1953–58 TÜ vene kirj-e kat-is lepinguline töötaja, 1959–60 õpetaja, 1960–63 v-õpetaja, 1963–67 ja 1969–73 dots, 1967–69 v-teadur, 1973–83 prof, 1983–89 konsultant-prof, 1989–93 prof, 1993 vene ja slaavi filol osk-a erakorrr prof, a-st 1993 emeriitprof. – Uurimisvaldkond: 19. saj vene ajakirj ja kirj ning ajakirj-e ajalugu, Vene rev demokraadid. Osalenud a-st 1975 M. Saltõkov-Štšedrini 20-kõitelise „Kogutud teoste“ trükiks ettevalmistamisel.

T: Демократическая газета «Современное слово». // TÜ Toim 121 (1962); М. Е. Сальтыков-Щедрин. 1967, 1973; Н. Г. Чернышевский. 1973; К истории славнофильской журналистики 1840-х – 1850-х гг (I-II). // TÜ Toim 414 (1977); 491 (1979); 513 (1981); 604 (1982); 620 (1983); 645 (1985); F. Dostojevski romaan „Kuritöö ja karistus“. // Kirjandusõpetuse küsimusi. Tln, 1982;

Цинизм Базарова. // Лотман – 70. Trt, 1992; „Новый человек“ на (Роман И. С. Тургенева „Накануне“). // Тр. по русск. и слав. филологии. Литературоведение 1. Новая серия. 1994; „Свое“ и „чужое“ в романе Чернышевского „Что делать“. // Studia Russica Helsingiensia et Tartuensia 4 (1995); Puškini „Sovremenniku“ kaks programmi. // Тр. по русск. и слав. филологии. Литературоведение 2. Новая серия. 1996.

В: ENE VI, 453; TÜ BL I, 241; APUT, 161.

REILJAN (a-ni 1988 **Toomas**), **Anu** (18. III 1957, Tõrva), majandusteadlane; Ele R-i ema. Lõpetas 1975 Valga 1. Kk-i ja 1980 TÜ; maj-knd (1988, TÜ), vk “Социально-экономическое содержание и формы развития инфраструктуры деревни”. Oli 1980–86 TPI pol ökon kat-i asst, 1986–90 TÜ pol ökon kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1990–92 rahvamajharude ökon kat-i v-õpetaja, 1992–94 rahvamaj ja ettevõtetmaj üldteooria inst-i lektor, 1995–2006 dots, 1992–95 ärikoolitusfirma Primex Mentor tegevdir. – Uurimisvaldkond: sotsialismi ja kapitalismi pol ökon, rakenduslik rahvamaj- õpetus, ettevõtetmaj üldteooria. 15 teadustr-t. **T:** Ettevõtjate koolitus Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas. // Eesti Välismajanduse Teataja (1996) 4; Ettevõtetmajandus. Trt, 1997; Ettevõtte loomise ja tegutsemise alused. Trt, 1997. **В:** EMaBL, 416; TÜ BL II, 147.

REILJAN, Ele (7. III 1975, Tartu), majandusteadlane; Anu ja Janno R-i t. Lõpetas 1993 Tartu 5. Kk-i ja 1997 TÜ; *M.A.* (1999, TÜ), vk “Otseste välisinvesteeringute liikumist mõjutavad sihtriigi makrotegurid”; *Ph.D.* (majandus, 2005, TÜ), vk “Reasons for De-internationalization: An Analysis of Estonian Manufacturing Companies”. Oli 1998–2004 TÜ majandustsk-a teadusprodekaani asst ja 1999–2005 teadur, 2005–06 v-teadur ja turunduse õt-i hoidja. – Uurimisvaldkond: ettevõtete rahvusvahelistumine, ettevõtete välisurgudelt taandumise põhjused, innovaatiliste toodete edukus välisurgudel. 55 teadustr-t.

T: Determinants of Foreign Direct Investment Inflows in Estonia. // Foreign Direct Investments in Est. Economy. Trt, 2001; Foreign Direct Investments to Estonia in the Context of Economic Globalization and Regional Integration (kaasautor J. Reiljan). // Foreign Direct Investments in Est. Economy. Trt, 2001; Analysis of Changes in Foreign Direct Investment Determinants in Estonia. // Entry and Strategies into and from Central and Eastern Europe. Vaasa, 2002; The Role of Outward Foreign Direct Investments in the Internationalization of Estonian Firms (kaasautorid U. Varblane, T.

Roolaht). // Facilitating Transition by Internationalization: Outward Direct Investments from Central Eur. Economies in Transition. Aldershot, 2003; Reasons for De-internationalization: An Analysis of Estonian Manufacturing Companies. // Estonia, the New EU Economy: Building a Baltic Miracle? Aldershot, 2005.

REILJAN, Janno (8. X 1951, Viitina kn, Võrumaa), majandusteadlane ja poliitik; talupidaja p, Ele F i isa. Lõpetas 1970 Võru 1. Kk-i, 1975 TÜ ja 1980 MÜ asp-i; maj-knd (1980, MÜ), vk “Проблем применения математико-статистических методов в анализе хозяйственной деятельности (н примере промышленных предприятий)”, maj-dr (1991, TÜ), vk “Аналитическая основа принятия экономических решений (теория, методология, методика, методы)”. Oli 1975–77 TÜ ma küberneetika ja statistika kat-i stažöör-uurija, 1980–81 asst, 1981–85 v-õpetaja, 1985–88 dots, 1989 91 rahvamaj-harude ökon kat-i dots ja doktorant, a-st 1991 maailmamaj ja välismaj-suhete prof, 1992 93 rahvamaj ja ettevõtetmaj üldteooria inst-i juh, 1996–99 majandustsk-a prodekaan, 1993–96 dekaar 1996–99 välismaj korr prof ning juhtimise ja välismaj õt-i juh, 1999–2007 välismaj erakorr prof, õt hoidja, 2007– korr professor. 1983–84 Bonni ning 1989–90 ja 1992 Kieli Ük-s, 1993 Bentle Kolledžis, 1993–94 Kieli maailmamaj inst-s ja 1996–97 Leipzigi Ük-i külalislektor. 1994–95 Münste Ük-i külalisprof. 1999–07 EV Riigikogu liige, 2003–04 Euroopa Parlamendi vaatlejaliige ja liige 1995–96 Tartu Kaubahalli nõukogu liige, 1997–2000 AS Tartu Jõujaam nõukogu esimees. Uurimisvaldkond: matem statistika meetodite rakendamine maj-protsesside modelleerimisel j analüüsis, maj otsuste analüütilise aluse täiustamine, riigi- ja välismaj-poliitika probleemid väikes transformatsioonimaa tingimustes; riigi sotsiaal-maj arengu jätkusuutlikkus. Üle 140 teadustr-e.

T: Экономико-математические методы в анализе хозяйственной деятельности предприятий и объединении (kaasautor). // Финансы и статистика. 1982;. Tööstusettevõtte majandustegevuse komponentanalüüs (kaasautor). Tln, 1983; Matemaatilised meetodid majanduses: fiktsioonid ja reaalsus. Tln, 1987; Аналитическая основа принятия управленческих решений. // Финансы и статистика. 1989; Интерпретация многомерных регрессионных моделей в аналитических исследованиях. // Вестник статистики (1989) 12; Estonian Foreign Trade on the Threshold of Joining the EU (kaasautor). // Intereconomics Review of Int. Trade and Development 35 (2000) 6; Foreign Direct Investments to Estonia within the Context of Economic Globalization and Regional Integration (kaasautor). // Foreign Direct Investments in the Est. Economy. Trt, 2001; Impact of individual values on organization culture in transitional economy (kaasautor). // Values in an Era of

Transformation. Łódź, 2003; Majandusharu konkurentsivõime analüüsi alused Eesti põllumajanduse näitel (kaasautor). Trt, 2005; An analysis of an industry's competitiveness: the case of the Est. agricultural sector (kaasautor). Trt, 2005.

B: EE 14, 420; APUT, 105; TÜ BL I, 358.

REIM, Paul (13. II 1901, Kooraste v, Võrumaa – 24. IV 1942, Sosva, Sverdlovski oblast), metsateadlane; vallasekr p. Öppis Võrus ja Tartus, sooritas küpsuseksami 1920 Tartu ÕS-i juures küpsus- ja täienduseksamite komisjonis. Lõpetas 1924 TÜ; metsandusmag (1927, Helsingi Ük), vk „Tutkimuksia haavan siemenista”; metsandusdr (1929, TÜ), vk „Haava paljunemisbioloogia Eestis ja Soomes kogutud uurimisainestiku valgusel”. Osales 1918–19 Vabadussõjas. Täiendas end stipendiaadina 1926–28 Helsingi Ük-s. Oli 1923–26 ja 1928 TÜ metsakasv-kabinetis n-asst, 1929–34 Voltvetis metsaülem ja metsakooli õpetaja, 1934–36 Pärnus metsatööriistade töökoja omanik, 1936–39 Audrus metsaülem, 1939–41 Tihemetsa Metsatehnikumi dir. 1941 arreteeriti ja 1942 hukati. Akad Metsaseltsi asutajaid (1922). – Uurimisvaldkond: metsataimlamaj, metsakasv, Eesti metsapoliitika ja ökon, metsakultuurid, -tööriistad, -töövõtted, metsabiol. 70 teadustr-t, sh 10 rmt ja lühimonogr-t.

T: Lõuna-Eesti tamme kultuurid. // TÜ metsandusosk toim 3. Trt, 1924; Metsade majanduslik tähtsus Eestis. // TÜ metsandusosakonna toim 14. Trt, 1929; Haava paljunemis-bioloogia. // TÜ metsandusosakonna toim 16. Trt, 1930; Katsete tulemusi ja tähelepanekuid Voltveti katsemetsakonnast 1929.–1934. // Katsemetsakondade teated nr. 1. Tln, 1935; Metsamajandus Eestis. Tln, 1937.

B: EAT, 267–268; EE 14, 420; AAUT II, 39; EÜS 1919–1940. Biograafilised andmed. Stockholm, 1984, 112–113; Esimene magister rerum forestalium Paul Reim. // Eesti Mets (1927) 9, 186–187; *Tuiskvere, B. Dr. rer. for.* Paul Reim. Eluloolisi andmeid. // EME (1957) 25, 3–7; *M. R.* Ta armastas Eestit ja Eesti metsa. // EME (1957), 25, 7–13; *Margus, M. A.* Raukase mälestusi Paul Reimist. // Mets ja Puu (1991) 5, 8–11; *Meikar, T.* Paul Reim – metsanduse suurkuju. // Eesti Mets (1991) 5, 11–16; *Kask, P.* (koost). Paul Reim. Eesti metsanduse suurmehed. Võru, 2001.

M. Margus

REIMAN (REIMANN), Arnold Friedrich (30. VIII 1903, Rakvere – 24. X 1963, Tallinn), arstiteadlane, pediaater ja tervishoiuorganisaator; raudteelase p. Lõpetas 1921 Valga Gümni-i ja 1926

TÜ; med-knd (1947, TÜ), vk „Sündimus ja suremus Eestis 1922.–1940. a. Statistiline uurimus”.
Võttis osa Vabadussõjast. Oli 1924–26 TÜ tervishoiu inst-i subasst, 1926–30 TÜ Lastekliiniku n-
asst, 1930–35 v-asst, 1936 Tartu Haigekassa lastearst, 1936–40 Tallinna Ühishaigekassa lastearst,
1940–41 Tervishoiu Rahvakomissariaadi Laste ja Emade Raviasutuste Val ülem. 1941–44 Nõuk
tagalas, kus algul töötas jsk-arstina, 1942–47 tervishoiu ministri (a-ni 1946 rahvakomissari) esimene
aset, 1947–48 EKMI teadur, 1948–52 dir, 1952–55 pediaatriosk-a juh, 1955–63 TPedI loodusteaduse
ja geograafia kat-i juh, dots. ENSV tnl arst (1945). – Uurimisvaldkond: laste reumaatiliste
südamekahjustuste profülaktika ja ravi, sündimus ja suremus Eestis. 20 teadustr-t.
T: Kombeldavate mahlanäärmete suurenemisest ja selle põhjusist lapseas. // EA (1929) 7; Mürgistus
kalomeliga. // EA (1930) 11; Kopsupõletikud lastekliiniku andmeil. // EA (1932) 3; Ema käsiraamat.
Trt, 1938; Ema ja laps. Tln, 1947, ⁴1963; Kõrgema närvitalitluse uurimisest lastel reumatismi puhul.
// NET 5 (1956); Kreutzwald arstina. // Fr. R. Kreutzwaldi maailmavaade ja tegevus. Tln, 1953;
Õpilase tervishoid. Tln, 1960.
B: ENE 6, 453; AAUT II, 143; Arnold Reiman (Nekroloog). NET (1963) 5, 71; EKMI BL, 7;
Merila-Lattik, H., 300–301; TÜK 200, 219.

I. Laan

REIMAN, Hugo Adolf (3. VII 1907, Viljandi – 1. IX 1973), loomaarstiteadlane; käsitöölise p.
Lõpetas 1927 Viljandi Maakonnagümni-i ja 1932 TÜ veterinaarina. Oli 1932–41 loomaarst Viljandis,
Võrus ja Tallinnas, 1938 Põllutöömin-i vet-talituse instruktor. 1941–44 osales II maailmasõjas Nõuk
armee ridades diviisi vet-arstina. 1944–46 Põllutöö RK Vet Val-e juh, 1946–57 Sovhooside Min-i
peavet-arst, 1957–62 Põllumin-i peavet-arst, 1962–63 Tallinna Vab Vet Labori dir, 1963–73
Tõuloomade Varumise Koondise peavet-arst. ENSV tnl vet-arst (1957). – Uurimisvaldkond:
loomahaiguste ravi ja tõrje.
T: Die Bekämpfung der Rindertuberkulose in Estland // IV Baltischer tierärztlicher Kongress.
Berichte. Rīga, 1940; Sigade punataudist ja selle tõrjest // Eesti Põllumajandus 2/3 (1946);
Likvideerige põllumajandusloomade ahtrus. Tln, 1950; Tibude koktsidioosi tõrje- ja ravimenetlusi. //
SP (1951) 6; Tõhustada sigade nakkava atroofilise riniidi tõrjet // SP (1962). 2;
B. AAUT II, 481; Hugo Reiman. // SP (1973) 19, 908.

E. Ernits

REIMAN, Hugo Karl Ferdinand (9. I 1887, Tartu – 13. I 1957, Tallinn), rahvastikuteadlane ja filosoof; voorimehe p. Lõpetas 1904 Tartu linnakooli, iseõppija. Oli rev tegevuse tõttu 1908–14 vangistatud ja 1914–17 asumisel Irkutski kub-s Verholenski maakonna Mansurka külas. Töötas 1917 algul Liivimaa, siis Eestimaa kub Toitluskomitees ja 1918 ametnik Toitlusmin-s, seejärel Riigikontrollis, Töö- ja Hoolekandemin-s ning Eesti Ühistegelises Liidus. 1923–40 Riigi Statistika Keskbüroo üldosk juh, 1940–41 ja 1944–50 ENSV Rkl Plaanikomisjoni sotsiaal- ja kommunaalosk juh. 1941–44 ja a-st 1950 tegutses juhutöödel ja vabakutselise tõlkijana. – Uurimisvaldkonnad: tunnetusteooria, kaasaja kultuurielu probleemid, statistika (eestlase antropoloogia, sündimus, suremus, sh enesetapud, abiellumus, väljaränne, sotsiaalne ja rahvuslik koostis, töö- ja liiklusõnnetused jne). Oli tegev Tallinna Filos Ühingus, Draamastuudio teatrikooli juh 1923–25, Kultuurkapitali Kujutavate Kunstide Sihtkapitali val-s. 120 teadustr-t.

T: Filosoofia ajaloo käsitamise ülesanded. Tln, 1920; Haridus Eestis. Tln, 1923; Õpilase edasijõudmine koolis. // Kasvatus 4 (1930); Eestlaste rassiline koostis. Trt, 1931; Rahvastikuprobleeme Eestis. // II rahvaloenduse tulemusi. Vihik IV. Tln, 1937; Bütžetiuurimus. Vihik IV. Tln, 1940.

B: EBL TK, 272–273; EAT, 268.

REIMAN, Vilhelm (Villem) (29. III 1903, Pihkva – 5. X 1977, Tallinn), ajaloolane; tööliste p. Lõpetas 1929 Marchlevski-nim Lääne Vähemusrahvuste Komm Ük-i Leningradi osk-a; ajalooknd (1949, Moskva), vk „Большевики Эстонии в борьбе за власть Советов (1917/1918 гг.)“⁴. Oli 1929–34 Leningradi eesti kirjastuse „Külvaja“ juh, 1934–36 Välismaa Tööliste Kirjastuse Leningradi osk-a Eesti sekts-i juh, 1936–37 Leningradis kirjastustöötaja, 1938–40 Leningradi masinatööstuse varumiskontori juh, 1940 Leningradi Raadiokomitee eesti toim juh, 1940–41 Eesti Raadiokomitee asejuh ja kirjastuse „Poliitiline Kirjastus“ peatoim aset, 1941–42 Leningradi Raadiokomitee eesti saadete peatoim, 1942–43 EKP KK propaganda osk-a instruktor Moskvast, 1943–44 Ülel Raadiokomitee eesti saadete peatoim aset ja peatoim, 1944–61 TÜ NLKP ajaloo kat-i (a-ni 1956 marksismi-leninismi aluste kat-i) juh, a-st 1950 dots, 1949–56 ajaloo-keeletsk-a dekaan, 1951–53 õppeprorektor ning 1961–77 TPI NLKP ajaloo kat-i dots. – Uurimisvaldkond: EKP tegevus Oktoobrirev-i perioodil. 1951–53 EKP KK liikmeknd. Ligi 80 teadustr-t ja aimerm-t.

T: Võitlus nõukogude võimu eest Eestis 1917–1918. // Eesti Bolševik (1950) 10, 11; Борьба

большевиков за Советскую власть в Эстонии. // Установление Советской власти на местах. М, 1953; Eesti bolševikud võitluses nõukogude võimu eest 1917 – veebruar 1918. Tln, 1957; Nõukogude võimu kindlustamine Eestis (oktoober 1917 – veebruar 1918). // Eesti NSV ajalugu, III. Tln, 1971.
B: TÜ BL I, 19–20; TPI 1936–1986, 537, 360-361; Vilhelm Reiman [nekroloog], Edasi (1971). 9.X.

K. Siilivask

REIMAN, Villem (9. III / 25. II 1861, Suure-Kõpu v, Viljandimaa – 25./12. V 1917. Kolga-Jaani), kirikuõpetaja, ühiskonnategelane, ajaloolane ja kirjandusloolane; talurentniku p. Lõpetas 1882 Pärnu Gümni-i ja 1887 TÜ usutsk-a; teol-knd (1887, TÜ). Oli 1887 Peterburi Jaani koguduses prooviaastal Jakob Hurda juures ja 1988–90 samas abipastor, 1890–1917 Kolga-Jaani pastor. Oli tegev 1883 EÜS-i asutamises ja 1884 seltsi sinimustvalge lipu õnnistamises, 1886 EÜS-i esimees, EKS-i asutajaid ja 1907–14 esimees. Osales „Postimehe” väljaandmisel, Vanemuise Seltsi tegevuses, karskusliikumises, juhataes karskusseltside keskoimkonda, Viljandi Eesti Haridusseltsi asutaja 1908 ja esimees a-ni 1913, ERM-i asutajaid (1909). Toim EÜS-i albumeid (1888–1902), kalendrit „Sirvilaud” (1896–1901), Eesti Karskusseltside armt-t (1900–1905), „Karskuslehte”, Eesti Haridusseltside armt-t (1909–1910) ja koguteost „Eesti Kultura” (1911–15). Eesti rahvusliku ajaloo ja kirjandusteaduse rajajaid. Kirjutas kokkuleppel Soome ajaloolase K. O. Lindquistiga üldajaloo eestikeelsele tõlkele „Üleüldine ajalugu” I–II. Jurjev (1906, 21911) lisapeatükid eesti ajaloost. See teos oli mitu aastakümnet üks populaarsemaid ajaloomt-id Eestis. Tema ainekäsitus tugines eeskätt algallikatele. Kaitses emakeelt nii saksastumise kui ka venestumise eest. Oli 1891–94 venestamisvastaste väljaastumiste tõttu politsei valve all, ajuti isegi koduarestis. Avaldas 1897–1901 „Postimehes”, EÜS albumites, „Sirvilaudades” jm rohkesti kultuuriloolisi art-eid. Rõhutas kultuuri, aadete ja kõlbluse tähtsust.

T: Eesti Piibli ümberpanemise lugu. Trt, 1889, 21890; Eduard Ahrens. // EÜS album II (1894); Eesti kirjanduse hommikul. // EÜS album II (1894); B. G. Forselius. // EÜS album III (1895); Kuidas priius meile tuli. // EÜS album III (1895); Haridusloolised pildid I–XII. Postimees 1897–99; Ignati Jaak. // EÜS album IV (1899); F. R. Fählmann. // EÜS album IV (1899); J. Jung. // Postimees 1900, 21. VI; Eesti muinasusk. // EÜS album V (1900); XIX a.s. Eesti rahva elus. // EÜS album VI (1901); K. J. Peterson. // EÜS album VI (1901); Pildid Põhja sõjast. Jurjev, 1902; Kreutzwaldi sajas

süüdimisepäev. // Sirvilaud VIII (1904); Joh. Ferd. Wiedemann. Trt, 1906; Kivid ja killud I. Trt, 1907; Eesti rahva haridusjärg iseseisvuse aja lõpul. // EK 1908–09; Missuguste teede kaudu tuli meile kultura? Trt, 1909; K. A. Hermann. // EK (1909) 2; Jaan Adamson. Trt, 1913; Eesti rahva usuolu 1587. // Eesti kultura IV (1915); Eesti kohanimed. // EK (1909) 5, 10, 11, (1910) 6, (1913), (1916) 2; Eesti ajalugu. Tln, 1920.

B: EE 14, 421; EKBL, 458; EBL, 418–421; EKA II, 641–642; EKrL, 461–462; Villem Reimani mälestuseks. Trt, 1924; *Toomus, F.* Villem Reimann. Tln, 1935; *Palm, A.* Villem Reiman. Trt, 1937; *Laar, M.* Villem Reiman ja Jaan Tõnisson. // *Looming* (1988) 2, 236–243; *Karjahärm, T.* Villem Reiman. // Eesti ajalugu elulugudes. Tln, 1997, 98–99; 1000 tartlast läbi aegade, 357. Ausammas Tartus Toomemäel hävitati 1950, uuesti püstitati samale kohale 2004 (autor M. Varik). 1988. a püstitati Kolga-Jaanis tema kalmule ausammas (autor V. Jaanisoo).

A. Liim

REIMAN, Värđi (4. III 1927, Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p, Ants Reimanni isa. Lõpetas 1945 Tallinna 10. Kk-i, 1951 TPI tööstus- ja tsiviilehituse erialal ja 1957 Ehituse TUI-asp-i, tehnikaknd (1958, TTÜ), vk”Автоклавные мелкозернистые бетоны на базе пылевидной золы горючих сланцев Эстонской ССР”; tehnikadr (1979, Moskva Ehitusinseneride Inst). Oli 1951–54 Silikaatkivitehase Kvarts katsetsehhi v-ins ja tsehhijuh, 1954–63 Ehituse TUI v-ins, asp ja v-teadur, 1963–97 TTÜ ehitustehnoloogia kat-i dots, v-teadur, a-st 1973 prof ja 1981–90 kat-i juh. 1997–emeritprof. – Uurimisvaldkond: põlevkivituhk-liiv ja lubi-liiv toodete tootmistehnoloogiad, autoklaavsete lubi-liiv betoonide kivinemisprotsessid, algoritmi koostamine hüdrosilikaatide hulga ja survetegevuse prognoosimiseks, lähtudes segu koosseisust ja kivinemistingimustest, normaaltingimustes kivilinenud portland-tsement betoonidele algoritmi koostamine uusmoodustiste hulga ja survetegevuse prognooseerimiseks. 71 teadustr-t, 2 autorit-t. Nõuk Eesti preemia (1965) (koll-s).

T: Скорость связывания кремнезема песка в случае образования высокоосновных гидросиликатов кальция. // Сб. тр. НИПИ силикатобетона, 4, 1969; Влияние гранулометрического состава песка на его растворение. // Сб. тр. НИПИ силикатобетона, 4, 1969; Влияние гранулометрического состава песка на Скорость диффузии при образовании гидросиликатов кальция. // Сб. тр. НИПИ

силикатобетона, 5, 1970; Математическая модель для определения количества и состава новообразований образующихся при гидротермальной обработке известково-песчаных смесей. // Сб. тр. НИПИ силикатобетона, 5, 1970; Über die mathematische Methode zur Bestimmung des Quantums von Neubildungen im Silikatbetonen. // 4. Int. Baustoff- und Silikattagung. 4. ibausil. Weimar, 1970.

B: EE 14, 421; Ehitusinsenerid TPI-st, 227; TTÜ ar 2002 (2003), 83; TTÜ professorid läbi aegade, 355–356.

REIMAND, Indrek (5 VII 1964 Tartu), füüsik, bibliograafi ja matemaatikaõppejõu p. Lõpetas 1982 Nõo Kk-i ja 1989 TÜ füüsikaosk-a; *Ph.D.* (füüsika, 2000, TÜ), vk “Picosecond dynamics of optical excitations in GaAs and other excitonic systems”. TÜ FI n-teadur 1989–92, TÜ doktorant 1992–96, TÜ FI ins 1996–2000. Eesti Infotehnol SA juhatuse liige 2000–04, EV Haridus- ja Teadusmin-i teadustalituse juh 2004–05 ja teadusosk juh a-st 2005. – Uurimisvaldkond: tahkiste optika ja spektroskoopia, aeglahutusega pooljuhtide ja krüokristallide laserspektroskoopia, fotoergastuste dünaamika madaladimensioonilistes struktuurides. 25 teadustrükist.

T: Surface polarization dynamics revealed by timeresolved resonant reflection of light (kaasautor). // Opt. Commun. 86 (1991) 2; Kinetics of free exciton luminescence in GaAs (kaasautor). // Phys. Rev. B, 45 (1992) 3; An analysis of electron-hole recombination in solid Xenon with time-resolved luminescence spectroscopy (kaasautor). // Phys. Stat. Sol. (b), 214 (1999) 1; Exciton interaction with hot electrons in GaAs (kaasautor). // Phys. Rev. B, 61 (2000) 24.

B: TÜ BL II, 147–148; Eesti uue põlvkonna teadlasi (<http://www.tlulib.ee/vana/teadlased2>)

REIMAND (a-ni 1938 **Rei (n)mann**), **Jaan** (2. VI 1930 Halinga v, Pärnumaa), matemaatik; talupidaja p. Lõpetas 1954 Borissovi 3. Töölisnoorte Kk-i (Valgevene), 1959 TÜ mat-tsk-a ja 1962 TÜ asp-i; ped-knd (1969, TÜ), vk „Lineaarplaneerimise ja majandusküberneetika elemendid keskkoolis ning küberneetilise mõtteviisi arendamine”. 1962–63 TÜ teor mehaanika kat-i asst, 1963–65 v-õpetaja, 1965–71 mat õpetamise kat-i v-õpetaja, 1971–75 dots k.t., 1975–93 dots, 1975–87 kat-i juh, 1993–95 matemaatika didaktika õt-i dots. oli 1972–75 EKP TRÜ komitee sekr. – Uurimisvaldkond: koolimatemaatika moderniseerimine ja selle õpetamise uurimine, ajastute majanduselu ja selle mat teenindamise suhted, matemaatikaõpetajate vajaduste prognoosimine,

üliõpilaste õppetöösse suhtumise uurimine, matemaatika olmeülesannete temaatika. 36 teadustr-t.

T: Lineaarne planeerimine (kaasautor). // Täiendavaid teemasid koolimatemaatikale. Tln, 1967; Matemaatiliste mõistete omandatus koolis. // Ped-teaduselt koolile 1981–1985 (konv materjalid). Reaalained. Tln, 1986; Küberneetilise mõtteviisi arendamine keskkoolis. // Nõuk Kool 4 (1971) 5; Matemaatika ja füüsika õpetajate kontingendi struktuur 1971. a. ja selle muutumisvõimalustest. // Tartu Ülikool ja koolimatemaatika areng (konv materjalid). Trt, 1972; От лекции до экзамена. Анкета и общие распределения ответов проведенного анкетирования студентов в ТГУ. // Организация учебного процесса. Вып. I. Сб. методики и данных исследований. ТГУ, Трт, 1972; Valemid matemaatikast (kaasautor). Trt, 1979, 1980; Tln, 1983, 31993, M, 1986 (pärsia k)

B: TÜ BL I, 386; Uusi teaduse kandidaate. // Matemaatika ja kaasaeg XVII. Trt, 1970, 124; V. Gross. Signaalid, avaldused, ettepanekud... // Noorus 9 (1957), 27; Dreyersdorff, I. Mis on temas huvitavat. // Tipa-tapa 8/9. Tartu 8. keskkooli almanahh. Trt, 1966, 104–105.

REIMAND Tiia (a-ni 1996 **Pruuli**). (19 IX 1967, Tartu) arstiteadlane, pediaater, geneetik; filoloogi t. Lõpetas 1985 Tartu 2 Kk-i, 1991 TÜ arstitsk-a. med-dr (2007, TÜ), vk „Down syndrome in Estonia”. Oli 1991–93 TÜ geneetika internatuuris, 1993–94 Tallinna Med-kooli anat ja geneetika õppejõud, 1995–97 TÜ lastekliiniku resident, a-st 2000 TÜK ühendlabori med-geneetika keskuse pediaater-geneetik, 2000–07 ka TÜ pediaatria doktorant. Täiendas end 1995 Kopenhagenis ja 2000 Soomes. ECARUCA (*European Cytogenetic Assotiation Register of Unbalanced Chromosome Aberration*) Eesti koordinaator. Eesti Inimgeneetika Ühingu asutajaliige, Eesti Lastearstide ja Arstide Liidu liige. Uurinud kromosoomhaigusi. 15 teadustr-t

T: The incidence of Down Syndrome in Estonia during 1990–2000 (kaasautor). // Eur J. Human Genetics 10 (2002); Parents' satisfaction with medical and social assistance provided to children with Down Syndrome: experience in Estonia. (kaasautor). // Community Genetics, 6 (2003) 3; Descriptive epidemiology of Down syndrome in Estonia (kaasautorid K. Õunap, R. Zordiani). // Paediatric and Perinatal Epidemiology, 20 (2006) 6; Downi sündroom Eestis (kaasautor). // EA (2006) 6; Downi sündroomiga isikute meditsiinilise käsitluse juhend (kaasautor). // EA(2006) 10; Downi sündroom – immuunsüsteemi häiretega kromosoomihaigus (kaasautor). // EA (2007) 8.

B: TÜA 1982–2007, 282; Meditsiinidoktor Tiia Reimand. // EA 2 (2008), 161.

REIMANN, Ants (12. VI 1959, Tallinn – 28. IV 1990, Tallinn), tehnikateadlane; Värdi Reimani p. Lõpetas 1977 Tallinna 10. Kk-i, 1982 TPI tööstus- ja tsiviilehituse alal ja 1985 TPI asp-i, täiendas end 1988–89 Viini Tehnikaülikoolis; tehnikaknd (1986, TTÜ). Oli 1982–85 TTÜ ehituskonstruksioonide kat-i ins ja n-teadur, 1986–87 v-ins, 1987–88 teadur ja v-teadur, 1988–90 v-õpetaja. – Uurimisvaldkond: õhukeseseinised ruumkonstruktsioonid ja lõplike elementide meetodi rakendamine nende arvutamiseks; autoklaavide töötamistingimused. 5 teadustr-t.

T: О расчете автоклавов опирающихся на две опоры (каасатор). // Теория и расчет тонкостенных пространственных конструкции. TPI Toim 596 (1985); О результатах расчета автоклавов методом конечных элементов. // Теория и расчет тонкостенных пространственных конструкции. TPI Toim 595 (1985).

V. Mägi

REIMERS, Elmar (11. III 1929, Gattšina, Petrogradi kubermang), matemaatik; trükitöölise p. Lõpetas 1949 Tallinna 20. Kk-i, 1954 TÜ matemaatikuna ja 1957 TÜ asp-i; füüs-mat-knd (1959, TÜ), vk „Keskväärtusteoreemid kahekordsete ridade teoorias”. Oli 1957–59 TÜ geom kat-i ja 1959–61 mat analüüsi kat-i v-õpetaja, 1961–66 dots, 1966–68 v-teadur, 1968–96 dots. – Uurimisvaldkond: mat analüüs, summeerimismenetluse üldistamine nn kontinuaalsete menetluste sissetoomisega, jadade ekvivalentsuse probleemi püstitamine, mis üldistab tuntud Tauberi probleemi. 42 teadustr-t.

T: Континуальные методы суммирования. // TÜ Toim 206 (1967); Проблемы эквивалентности последовательностей и тауберовы теоремы I–II. // TÜ Toim 596 (1982), 661 (1984); Matemaatilise analüüsi praktikum I–II. Tln, 1988; Эквивалентность двойных последовательностей и тауберовы теоремы. // TÜ Toim 846 (1989).

B: TÜ BL I, 387; TÜ BL II, 148; Dotsent Elmar Reimers 60. // TÜ Toim 846 (1989), 3–10.

REIMETS, Evald (17. III 1928, Undla v, Virumaa), taimekasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1947 Rakvere 1. Kk-i, 1955 EPA agronoomina ja 1959 Leningradi Põllum Inst-i asp-i; põllum-knd (1959, samas), vk-s käsitles paljulehise lupiini külviviise ja külvisenorme kasvatamisel kattevilja all Leningradi oblasti tingimustes. 1953–56 EPMÜ taimekasv kat-i laborant, 1959–63 asst ja v-õpetaja ja 1964–93 dots, 1973–83 kat-i juh, 1966–72 ja 1983–87 agron-tsk-a dekaan. Täiendanud end 1967 Soomes, 1968 Tšehhoslovakkias, 1978 Saksa DV-s ja 1970 Jaapanis. – Uurimisvaldkond:

suviteraviljade ja kaunviljade agrotehnika nende kasvatamisel puhas- ja segakülvidena. 46 teadustr-t.
T: Põldkaunviljad ja nende segakülvid. // Lühikokkuvõtteid EPA agronoomiateaduskonna teadusliku uurimistöe tulemustest. Trt, 1969; Põllukultuurid ja nende hindamine (koost ja kaasautor). Tln, 1976; Söödateravilja tervikkoristamise bioloogilised alused. // EPA tead tööde kogumik 144. Trt, 1984; Taimekasvatus (koost ja kaasautor). Tln, 1986;
B: EPA BL I, 43; EPA BL II, 36.

REIMO, Tiit (2. VI 1953, Tallinn), raamatuteadlane. Lõpetas 1971 Rapla Kk-i ja 1976 TPedI; *M.A.* (rmt-teadus, 1995, TPÜ), vk „Tallinna linna ja gümnaasiumi trükikoja trükitoodang ja kirjastustegevus 18. sajandi teisel poolel ja 19. sajandi I veerandil (1769–1828). Tallinna linna ja gümnaasiumi trükikoja trükised 1769–1828. Kronoloogiline nimestik“, *Ph.D.* (2001, TPÜ), vk „Raamatukultuur Tallinnas 18. sajandi teisel poolel“. Töötas 1976–2003 Eesti TA Rmtk-s, 2003–Tallinna Ük-i infoteaduse osk-a prof. – Uurimisvaldkond: Eesti raamatu ja trükinduse ajalugu, dokumentaalse kultuuripärandi säilitamine. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liige 1988; Eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia 1918–44 toim-koll-i liige 2005. F. Puksoo auhind (2001), Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastapreemia (2000), Arthur Puksovi auhind (2004). 27 teadustr-t.
T: Trükitud Lindworsse kirjadega. // Vana Tallinn IX (XIII) 1999; Eesti raamatu kronoloogia. Tln, 2000; Raamatukultuur Tallinnas 18. sajandi teisel poolel (kaasautor). Tln, 2001; Das Druck- und Verlagswesen in Reval in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts. // Kulturgeschichte der baltischen Länder in den frühen Neuzeit. Mit einem Augenblick auf die Moderne. Tübingen, 2003; Raamat Tallinnas 15. ja 16. sajandil. // Vana Tallinn XVI (XX) 2005; Inkunabeln und Postinkunabeln in Revaler/Tallinner Bibliotheken und Archiven (2005); Eesti trükise Punane Raamat. I. 1535–1850 (2006, CD ROM, kaasautor).

REIN (a-ni 1999 **Krull**), **Kaarina** (17. III 1973, Tartu), keeleteadlane ja klassikaline filoloog; Edgar Krulli t. Lõpetas 1991 Tartu 2. Kk-i ja 1995 TÜ klassikalise filol erialal; *M.A.* (klassikaline filoloogia, 2000, TÜ), vk „Dramatic Effects in Herodotus' Historical Narrative: Hdt. VII 44–57“. Täiendanud end 1993–94 Rootsis Uppsala Ük-s ja 1996–97 Kreekas Ateena Ük-s ja Thessaloniki Ük-s. 2005– doktoriõppes. 1995–96 TÜ klassikalise filoloogia õt-i õü täitja, 1997–98 Tartu med-kooli ladina k õpetaja, 1998–99 TÜ keeleteaduskonna õü täitja, 1999–2003 TÜ keeleteaduskonna ladina k-e õpetaja, 2003– TÜ keeleteaduskonna ladina k-e lektor. – Uurimisvaldkond: med ladina k, uuskreeka k ja

kirj, Herodotose ajalooteos *Historia*. Koost õpikuid, avaldanud komm. tõlkeid vana- ja keskkreeka keelest ja 10 teadustr-t.

T: Ladina keel meditsiinierialadele. Tln, 2002; Uuskreeka nimed eesti keeles. // KK (2002) 5; Omnes viae in terminologia medicinali ad linguam Latinam ducunt. // Kakssada aastat klassikalist filoloogiat Eestis. Duo saecula philologiae classicae in Estonia. Morgensterni Seltsi Toim 1. Trt, 2003; Ladina keele vajalikkusest arstiteaduses meditsiiniüliõpilaste hinnangute põhjal. // EA (2004) 11.

REINANS, Sven Alur (1. I 1932, Tallinn), kirjanik, ajakirjanik, sotsioloog ja kunstikoguja; politseiametniku p. Põgenes 1944 Rootsi. Lõpetas 1952 Stockholmis Tehnikagümni ja 1959 Uppsala Ük-i sotsioloogina. Oli 1957–65 ajakirjanik „Mana“ toim-s ja 1961–62 Stockholmis „Eesti Päevalehe“ toim-s, seejärel statistika keskbüroo ametnik ja valimisstat-a ekspert, Rootsi töömin-s vähemusrahvuste ja sisserännuekspert. 1993–94 „Eesti Päevalehe“ peatoim, 1980–92 ja 1995 vastutav väljaandja. Osalenud juhtivalt väliseesti org-des. – Uurimisvaldkond: sisserännu demograafilised mõjud, Rootsi demograafia, stat-a Rootsi eestlaste kohta. Kogunud kunsti, eriti Ed. Wiiralti loomingut ja Eestis valmistatud hõbesemeid. Korraldanud oma kunstikogu põhjal näitusi Rootsis ja Eestis. Avaldanud novelle, arvustusi, kultuurialaseid esseid ja art-d eestluse jt teemadel.

T: Fertility among immigrant women. [S.l.], 1988; New citizens by birth and naturalization (kaasautor T. Hammar). Stockholm, 1993; Om esterna i Sverige. // En lycklig syntes: esterna 50 år i Sverige. Stockholm, 1994; Hõbemärgid Eestis. Tln, 2005.

B: EE 14, 650; EKirBL, 459; EKABL, 434.

REINART, Aivo (15.IX 1960, Kuressaare), füüsik; töölise ja õpetaja p. Anu R-i abikaasa. Lõpetas 1979 Kuressaare 1. Kk-i ja 1984 TÜ füüsika erialal. Oli 1984–91 TÜ aeroelektri labori n-teadur ja 1991–96 keskkonnafüüsika inst teadur, 1996–2002 v-ins ja arvutispetsialist, 1999– *Radiant Dyes Laser Acc GmbH* füüsik-elektroonik (Saksamaal). 2002–03 stipendiaat Uppsala Ük-s. – Uurimisvaldkond: atmosfääriaerosool, aerosooli optilised omadused, aerosooli mõju uv-kiirgusele, atmosfääri aerosooli modelleerimine, teadusliku aparatuuri väljatöötlus. Osalenud mitmes kõrgtehnol arendusprojektis Saksamaal. Ligi 20 teadustr-t.

T: A case study of the impact of boundary layer aerosol size distribution on the surface UV irradiance (kaasautor).// Atmospheric Environment, 35 (2001) 30; Investigation of aerosol

components influencing atmospheric transfer of UV radiation in Baltic Sea region (kaasautor).// J. Geophys. Res. Atmospheres 111 (2006) D2.

B: TÜ BL II, 148.

REINART (a-ni 1983 **Tõnnson**), **Anu** (1. IX 1961, Rakvere), füüsik; ins-i ja ökonomisti t, Aivo R-i abikaasa. Lõpetas 1979 Rakvere 1. Kk-i ja 1984 TÜ füüsikuna; füüsikamag (1995, TÜ), vk “Päikesekiirgus järvevee omaduste iseloomustajana”, *Ph.D.* (keskkonnanfüüsika, 2000, TÜ), vk “Light field characteristics in different types of Estonian and Finnish lakes”. Oli 1984–88 Ülenurme Kk-i füüsikaõpetaja, 1988–90 ZBI Võrtsjärve Limnoloogiajaama ins, 1990–93 TÜ rakendusoptika labori teadur, 1993–2001 Eesti Mereinst-i n-teadur ja teadur, 2002–04 Uppsala Ük-i Limnoloogia Inst-i teadur, EU Marie Curie stipendiaat, a-st 2005 Tartu Obs-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: rannikuvete ja järvede optilised omadused ja nende kaugseire, kiirguslevi atmosfääris (atmosfääri korrektsioon satelliidipiltidele), veealuse kiirgusvälja seosed biol protsessidega, jää optilised omadused ja kaugseire. *Marie Curie Fellowship Assoc*’i ja AGU liige (2002). Üle 20 teadustr-e.

T: Relation between underwater irradiance and quantum irradiance in dependence on water transparency at different depths in the water bodies (kaasautor). // J. Geophys. Res. 103, C4 (1998); Optical and biological properties of Lake Ülemiste, a water reservoir of the city of Tallinn II: Light climate in Lake Ülemiste (kaasautor). // Lakes & Reservoirs: Res. & Management 6 (2001); Preliminary optical classification of lakes and coastal waters in Estonia and South-Finland (kaasautor). // J. of Sea Res. 49 (2003) Nr; Inherent and apparent optical properties of Lake Peipsi, Estonia (kaasautor). // Boreal Environ. Res. 9 (2004) 5; Optical properties and light climate in Lake Verevi (kaasautor).// Hydrobiologia 547 (2005); Comparison of Different Satellite Sensors in Detecting Cyanobacteria Bloom Event in the Baltic Sea (kaasautor). // Remote Sensing of Environment 102 (2006) 1-2.

B: <http://www.aai.ee/~reinart/>

REINART, August (21. VIII 1895, Särevvere v, Järvamaa – 22. XI 1971, Winnipeg, Kanada), agronoom, toiduainekeemik ja majandustegelane; talupidaja p. Lõpetas 1924 eksternina Tallinna 1. Reaalkooli ja 1928 agronoomina TÜ põllum-tsk-a; õppinud 1928–34 TÜ-s ja 1930–31 Berliini Ük-s maj-st. Osales I maailmasõjas 1915–19 ja Vabadussõjas 1919–20. Töötas Põllutöömin-s: 1927–32

põllum-osc-a põllutöö ja taimekasv eriteadlane, 1932–34 abidir, 1934–35 dir kt. Oli 1935–36 maj-
ministri abi, 1936–44 ühistegelike piimaühingute keskliidu „Võiekспорт” esimees. Asunud 1944
Rootsi, oli 1945–50 Rootsi Piimatööstuste Keskliidu uurimisasst Stokholmi Ük-i juures, kus
omandas täiendusõppe teel keemia-ins diplomi (1948). A-st 1950 elas Kanadas ja oli 1950–63
Winnipegis Manitoba Ük-i piimandusosc-a teadur. 1930. a-tel mitmete ühistute, osatühingute ja
sihtasutuste juhatuse või nõukogu liige ja esimees. – Uurimisvaldkonnad: piimanduse tehnol,
agraarpol Eestis. Töötanud välja steriilse või tehnol ja saanud vastava patendi. Eesti Punase Risti III
kl teenetemärk (1938). 13 teadustr-t.

T: Diacetyl as pro-oxidant in butter and margarine. XII Int. Dairying Congress. Stockholm (1949);
The influence of acidity on milkfat and on chemical and biological acidifying of cream and butter. //
Svenska Mejeritidningen 33 (1950); The composition of milk in Manitoba (kaasautor J. M. Nesbitt).
Winnipeg, 1961; Märkmeid põllumajanduse arendamisest Eestis. // Kodumaal ja võõrsil. ÜS Liivika.
Toronto, 1965.

B: AAUT II, 357; Märkmeid põllumajanduse arendamisest Eestis. Toronto, 1992, 1–2.

H. Nestor

REINARU (a-ni 1936 **Reinart**), **Joosep** (28. VII 1921, Kaarma-Suure v, Saaremaa – 15. XII 2008,
Tallinn), arstiteadlane, epidemioloog; talupidaja p. Lõpetas 1941 Kuressaare Gümni-i ja 1952 TÜ
arstitsk-a; med-knd (1961, TÜ), vk „Neerukahjustused reuma, reumatoidse polüartriidi, alaägeda ja
ägeda septilise endokardiidi puhul”; med-dr (1969, TÜ), vk „Инфекционный гепатит в Эстонской
ССР”. Osalenud Nõuk armee võitlejana II maailmasõjas. Oli 1952–58 TÜ hospitaalsisehaiguste kat-i
asst, 1958–61 Saaremaa Keskhaigla peaarsti aset, 1961–74 Tallinna EMHI teadussektr, 1974–75 med
info osc-a juh, 1975–87 epidemioloogiaosc-a juh, a-st 1981 prof, 1987–92 TÜ hügieeni ja
tervishoiukorralduse kat-i prof, 1993– emeriitprof. Ülel Mikrobioloogide ja Epidemioloogide Seltsi
juhatuse liige (1975), Eesti osc-a esimees. – Uurimisvaldkond: neerukahjustused reuma ja
reumoseptiliste haigusseisundite puhul, nakkusliku kollatõve levik ja profülaktika. Üle 200 teadustr-
e, 5 monogr.

T: Neerukahjustuste vormid ja nende patogenees alaägeda septilise endokardiidi puhul. // TÜ Toim
45 (1956); Neerude funktsionaalne seisund reuma ja reumoseptiliste haiguste puhul. // TÜ Toim 52
(1957); Nakkusliku kollatõve etioloogia ja profülaktika tänapäeval. // NET (1962) 1; Nakkusliku

kollatõve profülaktika järjekordsed ülesanded. // NET (1971) 3; Элементы эпидемиологического надзора (kaasautor V. Jagodinski). Tln, 1987; Kuressaare ravimudade võrdlevad andmed (kaasautor H. Koppel). Trt, 1989.

B: EE 14, 422; TÜ BL I, 116–117; TÜ BL II, 148; NET (1970) 4, 289; NET (1971) 5, 382–383; NET (1981) 4, 296; Joosep Reinaru. Personaalbibliograafia. Tln, 1985; *Merila-Lattik, H.*, 954; APUT, 162; TÜK 200, 313; TÜA 1982–2007, 148, 149, 160.

REINBERG, Udo (5. V 1922, Tõlliste v, Valgamaa – 28. I 1993, Keila), metsateadlane; talurentniku p. Lõpetas 1942 Valga Gümni- ja 1947 TÜ metsandustsk-a; põllum-knd (1970, EPA), vk „Kuivendamise mõju soostunud metsade tootlikkusele sõltuvalt edaafilistest tingimustest“. 1947–49 Taheva metsaülem, 1950–54 ü/k „Metsaprojekt“ Eesti Aerofoto-Metsakorralduse Kontori taksaator, 1954–65 „Agrometsaprojekti“ (metsamelioratsiooni eksped-i) ins, v-ins ja grupijuht, 1965–83 „Eesti Maaparandusprojekti“ metsakuivendamise osk-a projekti peains. – Uurimisvaldkond: liigniisketel mineraalmuldadel asuvate soostunud metsamaade kuivendamise alused, kokkuvõtte tegemine metsamaaparandusest metsakasvukohatüüpide järgi koos kuivendusobjektide seisundi ja tasuvuse hinnanguga. 13 teadustr-t.

T: Puistute kuivendusjärgse majandamise kavast. // Metsamajandus 1968 I. Tln, 1968; Puude diameetri juurdekasvust soostunud mineraalmuldade kuivendamisele vahetult järgnenud aastatel. // ELUSi ar 59 (1969); Erineva intensiivsusega kuivendatud soostunud metsamuldade põhjaveerežiimist. // Metsamajandus 1969 II. Tln, 1969; Metsamaaparanduse projekteerimise arengust Eesti NSV-s. // Metsamaaparanduse kogemusi. Tln, 1980; Alatine metsamaaparanduse katseala Väätša metskonda. // Metsamaaparanduse kogemusi Eesti NSV-s. Tln, 1986.

B: AAUT III, 432; *Polli, L.* Udo Reinberg – 60. // Metsamajandus. Tln, 1984, 143–144; *Margus, M., Meikar, T.* TÜ Metsandustsk 1946–1951, 27–28.

M. Margus

REINDORFF, Günther (õieti Günther-Friedrich) (26. I 1889, Peterburi – 14. III 1974, Tallinn), graafik ja kunstipedagoog; tolliametniku p, nahakunstnik Adele R-i abikaasa. Lõpetas 1913 Peterburis A. Stieglitzi Kunsttööstuskooli teatridekoratsiooni- ja graafikaklassi, täiendas end 1914–15 Pariisis, 1922–23 Saksamaal, Austrias ja Šveitsis. Töötas 1915–20 Peterburis (a-st 1919 Moskvast)

riigi väärtpaberitrukikojas. Oli 1920–43 Tallinnas Riigi Kunsttööstuskooli graafikaõppejõud (a-st 1922 graafikaõppetöökoja juh, a-st 1936 graafikaosk-a juh), 1922–32 ühtlasi Riigi Trükikoja konsultantkunstnik ja 1950–58 ERKI joonistuskat-i juh (a-st 1951 prof). Eesti NSV tnl kunstitegelane (1947), Eesti NSV rahvakunstnik (1957), NSVL rahvakunstnik (1969), NSVL Kunstide Akadeemia k-liige (1958), Eesti NSV rkl preemia (1949). R-i virtuoosne, peen graafiline looming (vabagraafikas meeelolukad loodusmotiivid, rmt-graafikas fantaasiarikkad illustratsioonid ja ornamentaalsed kujundused) kuulub eesti graafikakunsti tippu.

B: EE 14, 422; EKABL 436; *Läti, H.* Günther Reindorff. Tln, 1960; *Loodus, R.* Günther Reindorff ja raamat. Tln, 1976; *Бернштейн Б.* Гюнтер Рейндорф: Графика. М, 1981; *Levin, M.* Günther Reindorff ja eesti rahad. // Kultuur ja Elu (1989) 1, 41–42; Günther Reindorff. 1889–1974. / *Levin, M., Sirkel, E.* Tln, 1989. Irdlisa: Teoste nimestik.

R. Loodus

REINER, Aivo (10. II 1940, Rakvere), majandusteadlane. Lõpetas 1959 Tallinna Polütehnikumi tehnik-elektrikuna ja 1969 TPI maj-tsk-a; maj-knd (1976, MI), vk “Проблемы концентрации производства и совершенствование формирования хозяйственных организаций на примере легкой промышленности Эстонской ССР”. Oli 1959–62 Tallinna Ekskavaatoritehase elektrik, 1962–71 Tallinna Soojuselektrijaama ins, 1971–74 Kergetööstuse Min-i TTO ja Juhtimise Keskuse juhtimissüsteemide osk-a juh, 1974–76 EMMI plaani ja arvestuse osk-a v-teadur ja juh, 1976–81 Aianduse Min-i SKB teadusdir, 1981–84 Tallinna Puu- ja Kõõgivilja Kaubastu dir, 1984–2000 AS Mainor osk-juh, projektijuh, 1991–1997 Eesti Börsiühingu peasekr, 2000–02 Mainori Maj Inst-i rahvusv äri erakorr prof, 2004– Audentese Ük-i erakorr dots. – Uurimisvaldkonnad: isemajandamine, ettevõtete välismajandustegevus.

T: Sinust võib saada investeerija (kaasautor V. Lokk). Tln, 1993; Ettevõtluskeskkond Eestis ja mõnedes teistes Baltimere riikides eemalt ja seestpoolt vaadatuna. Olukord täna ja mõtteid tuleviku tarvis. // Audentese Ük-i Toim 4 (2003); Sotsiaal-majanduslikud uuendused: Teooria ja praktika. Metodoloogilised küsimused. // Haridus ja majandus 2004. Rahvusv teaduskonv materjalid. TTÜ, 2004; Rahvusvaheline juhtimine: loengukonspekt-töövihik. Tln, 2004.

REINET (a-ni 1937 **Reinert**), **Jaani** (8. V 1905, Tarvastu v, Viljandimaa – 29. XI 1991, Tartu),

füüsik ja geofüüsik; metsavahi p. Lõpetas 1925 Tartu ÕS-i ja 1935 TÜ mat-osk-a; füüs-mat-knd (1959, TÜ), vk „Об изменениях ионизации атмосферы в г. Тарту”. Oli 1925–28 Viljandi 3. algkooli õpetaja, 1928–32 Tartus eratunniandja ja õpetaja, 1932–36 Tartu Linna 11. algkooli õpetaja, 1936–37 TÜ füüsikainst-i asst ja abijõud ning Tartu Pedagoogiumi õpetaja, 1937–41 Võrumaa koolide inspektor, 1941 Võrus Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi asutaja ja dir, 1942–43 Viljandi 1. Gümni-i õpetaja ja 1944–46 Viljandi 1. Kk-i õpetaja, 1946–47 TÜ üldfüüsika kat-i asst, 1947–61 v-õpetaja, 1960–61 üldfüüsika kat-i juh, 1961–71 dots, 1971–75 aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori juh ja tead juhendaja (asutas selle 1964), 1975 v-teadur ja 1976–80 samas geofüüsikaliste vaatluste sektori juh. – Uurimisvaldkond: aeroionisatsioon; elektroaerosoolid ja nende rakendamisvõimalused med-s, konstrueerinud selleks vajalikke aparate. TÜ aeroionisatsiooni ja elektroaerosooli koolkonna rajaja. Uurimusi ka eesti k grammatika ja kirjanduse ning koolihügieeni alalt. ENSV tnl leiutaja (1974), ENSV rkl preemia 1967 (koll juht). Rahvusv Biometeroloogia Ühingu liige, Ameerika Med Klimatoloogia Inst-i auliige. Üle 200 teadustr-e ja 30 autorit-e.

T: Atmosfääri ionisatsiooni muutustest Tartus aastase perioodi vältel. // TÜ Toim 59 (1958); Aerosol ionizer and its application in medicine (kaasautor). // Proc. 3rd Int. Biometeorol. Congr. Oxford, 1966; О применении аэрозолей и электроаэрозолей в острой стадии полиомиелита, особенно у подвергшихся трахеостомии больнытор). // Ж. невропатол. и псих. 60 (1960) 11; О нормах аэроионов в помещениях. // Уч. зап. ТГУ 648 (1963); On counters of atmospheric ions and electroaerosols. // Symp. on aeroionotherapy. Budapest, 1972; Characteristic of the concentrations of small air ions. // VI Int conf. atmospheric electricity. Manchester, 1980; Õhu puhtuse hindamise elektrilised ja indikaatormeetodid. // Keskkonnakaitse 5 (1985).

B: EE 14, 422; TÜ BL I, 280; AAUT II, 418; *Vajakas, E.* The story of an inventor (J. Reinet). // Estonian Panorama. 1985, 46–57; TÜK 200, 239.

L. Visnapuu

REINHOLD, Andres (2. III 1955, Kiviõli) tehnikateadlane. Lõpetas 1973 Kiviõli 1. Kk-i ja 1979 TPI peenmehaanika erialal. Täiendas end 1991 Helsingi ja 1997 Florida Ük-s. Oli 1978–80 Kübi ins, a-st 1980 KBFI v-ins, 1984–86 grupijuht, 1986– teadur. – Uurimisvaldkond: peenmehaanika, TMR mõõtepea tehnoloogia. EV teaduspreemia 2006 (koll-s). Üle 10 teadustr-e.

T: A high resolution O-17 and Si-29 NMR study of siliceous ferrierite and ab initio calculations of NMR parameters (kaasautor). // J. Am.Chem Soc. 122 (2000) 20; New Horizons for Magic-Angel Spinning NMR (kaasautor). // Topics in Current Chemistry 246 (2004); New Horizons for Magic-Angel Spinning NMR (kaasautor). // Topics in Current Chemistry 246 (2004); New opportunities for double rotation NMR of half-integer quadrupolar nuclei (kaasautor). // J. Magnetic Resonance 178 (2006); Ülikiire proovivõtmise tehnika arendamine (kaasautor). // EV-i teaduspreemiad 2006. Tln, 2006.

B: EV teaduspreemiad 2006, 27.

REINHOLM, Vilma (27. II 1929, Tallinn), kunstiajaloolane; politseiniku t. Lõpetas 1948 Tallinnas 3. Kk-i ja 1957 TÜ kunstiajaloo erialal. Töötas a-i 1957–1992 ENSV Kunstnike Liidus: a-ni 1962 asjadevalitseja, seejärel loomingulise sektsiooni juh, a-st 1991 referent. Oli pikka aega KL-i tegevuse korraldajaid, organiseerinud kunstinäitusi, koost katalooge. ENSV tnl kunstitegelane (1987). Uurinud kaasaegset tarbekunsti.

T: Ellinor Piipuu. Tln, 1974; Eino Mäelt. Tln, 1980; Эстонское изобразительное искусство. М., 1964; Anu Raud. Tln, 2002; Kataloogid: Salme Raunam. Tln, 1976; Mari Adamson. Tln, 1978; Lilian Linnaks. Tln, 1983; Rühmanäituste kataloogid 1961–1981.

B: EKABL, 437.

R. Loodus

REINIK (a-ni 1988 Past), Mari (25. VIII 1967, Tartu) keemik; Vello P-i t. Lõpetas 1986 Tartu 2. Kk-i, 1991 TÜ keemiaosk-a, 1994 TÜ magistrantuuri; *mag. chem.* (1996, TÜ), vk “Aktiivsõelt dimetüülformamiidiga ekstraheeritud orgaaniliste lahustite gaasikromatograafiline analüüs”; *Ph.D.* (2007, TÜ), vk „Nitraadid, nitritid, N-nitrosoamiinid ja polütsükliised aromaatsed süsivesinikud toidus: analüütilised meetodid, sisaldused ning toidu kaudu saadavate dooside arvutus”. Oli 1991 TÜ anorg keemia kat-i asst, 1994–97 Tartu Tervisekaitsetalituse keemialabori analüütik, 1998–99 Tervisekaitseinspeksiooni Tartu labori kvaliteedijuht, 2001– laborijuh. –

Uurimisvaldkond: lisa- ja saasteainete ning taimekaitsevahendite jääkide sisalduse määramine toidus, analüüsimeetodite arendus, toidust saadavate lisa- ja saasteainete dooside arvutamine. 15 teadustr-t.

T: Recovery of some organic compounds from vapour sampling charcoal adsorbent (kaasautor L. Saarinen). // TÜ Toim 975 (1994); Determination of volatile N-nitrosamines by gas chromatography-mass spectrometry with positive-ion chemical ionization (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. 51

(2002) 3; Nitrites, nitrates and N-nitrosoamines in Estonian cured meat products. Intake by Estonian children and adolescents (kaasautor). // Food Additives & Contaminants 22 (2005) 11; Nitrates and nitrites in vegetables and vegetable-based products and their intakes by the Estonian population (kaasautor). // Food Additives & Contaminants 23 (2006) 4; Polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) in meat products and estimated PAH intake by children and the general population in Estonia (kaasautor). // Food Additives & Contaminants 24 (2007) 4.

REINING, Eduard (13. IV 1899, Tallinn – 14. IX 1987, Stockholm), teatriloolane ja -kriitik; müürsepa p. Lõpetas Tallinna Kaub-kooli ja Õhtukolledži, õppis 1920–23 Draamastudio teatrikoolis ja töötas a-ni 1924 NSV Liidu Tallinna kaub-esinduses rmt-pidaja. Oli 1924. a detsembriputšis osalemise tõttu a-ni 1929 vangis. 1930–40 Tallinna Tööliseatri tegevjuht ja 1942 lavastaja. Asutas 1934 ajakirja „Teater“ (1934–40 tegevtoim). 1940–41 „Estonia“ teatri kunstinõunik ja dir. 1941 oli Saksa okupatsioonivõimude poolt arreteeritud. Põgenes 1944 Rootsi. Töötanud Malmös arhiivitöölise ja rmt-pidajana. Oli Stockholmi eesti teatri asutajaid (1945) ja kauaaegne „Eesti Päevalehe“ (Stockholmis) teatrikriitik. Teinud kaastööd ajakirjale „Tulimuld“.

T: Kakskümmend aastat Eesti iseseisvusaegset teatrit: 1918–1938 (koost-toim). Tln, 1938.

B: EE 14, 422; ETrBL, 560–561.

I. Lõbu

INMAA, Ants (20. XII 1949, Tallinn), pedagoog ja logopeed. Lõpetas 1968 Tallinna 10. Kk-i ja 3 TÜ eriped alal; ped-knd (1983, TÜ), vk „Сочетание словесных, наглядных и практических одов обучения на уроках неживой природы во вспомогательной школе“. Oli 1973–75 ja 1978–ГÜ eriped-kat-i õpetaja, 1975–78 asp, 1984–85 v-õpetaja, 1985–92 dots, 1987–92 kat-i juh, 1992–1 eriped osk-a hälvikuped dots, 2001– õü täitja, 1979–92 ajalootsk-a prodekaan, 1992–93 filostsk-a aani kt, 1993–96 prodekaan. – Uurimisvaldkond: puuetega õpilaste iseseisev töö, teadmised ja used, näitlikustamine ja õppeülesanded abiõpetuses. Koost õppevahendeid. Üle 50 teadustr-e. Geograafia töövihik. Abikoolide V klass. Tln, 1975; Metoodilisest tööst õpikuga abikooli lused õpetuse tunnis. // TÜ Toim 450 (1978); Demonstratsioonkatsete kasutamine abikooli lused õpetuse tunnis. // TÜ Toim 605 (1982); Õppeülesannete lahendamise edukus õpilastel ja mikutel loodusõpetuses. // TÜ Toim 139 (1986); Hälvikute iseseisva töö aktiveerimine eritüübiliste eülesannetega. // Koolireform ja korrektsiooni tõhustamine erikoolides. Trt, 1988.

ГÜ BL I, 45; TÛ BL II, 148.

REINO, Uudo (16. IV 1935, Tartu), arstiteadlane, lastekirurg ja uroloog; teenistujate p. Lõpetas 1953 Tallinna 10. Kk-i, 1959 TÛ arstitsk-a, med-knd (1967, Moskva, Arstide Täienduse Keskinst), vk „Определение и коррекция пола у детей с аномалиями наружных и внутренних половых органов”. Oli 1959–61 Räpina Raj Haigla kirurg ja peaarst, 1961–65 Moskvast Arstide Täienduse Keskinst-s ordinatuuris ja aspirantuuris, 1965–66 Tallinna Vab Haigla lastekirurgia osk kirurg, 1966–70 TÛ teaduskonnakirurgia kat-i asst, 1971–92 dots, 1992–2000 TÛ kirurgiakliiniku dots, 2000–Eesti Kaitsejõudude arstliku komisjoni kirurg. Eesti Kirurgide, Lastekirurgide ja Uroloogide Seltside liige, Balti Lastekirurgide Assots president (1994–98). – Uurimisvaldkond: lastekirurgia, eriti uroloogia ja vastasündinute kirurgia. 150 teadustr-t, 5 autorit-t.

T: О выборе метода хирургического лечения пороков развития половых органов у детей. // Вест. хир. (1963) 3; Determination of sex in children with anomalous external and internal genitals. // Publications on Vascular Surgery and Urology. Trt, 1969; Актуальные вопросы урологии детского возраста (kaasautorid S. Doletski, V. Shanidze). // Урология нефрол. (1979) 6; Применение тока надтональной частоты в комплексном лечении цистита у детей (kaasautor). // Урология нефрол. (1982) 6; Vesikouretaalse reflukseerumise vormide diagnostika lastel. // NET (1984) 1; Lastekirurgia Eestis (kaasautor). // EA (2002)11.

B: TÛ BL I, 117; EA (1985) 3, 221; *Merila-Lattik, H.*, 956; TÜK 200, 193–194, 203; EA (2005) 3, 201; TÛA 1982–2007, 246, 248, 251.

REINOK, Villem Aleksander (15. III 1882, Riia – 10. III 1958, Elva), tehnikateadlane; veovoorimehe p. Lõpetas 1902 Riia reaalkooli ning 1908 Riia PI tehnol-ins-na. Oli 1909–11 Trans-Baikali raudteel Olovjannajas ja Verhneudinskis piirkonnaülema abi, 1911–12 Kramatorski tehastes (Harkivi kub) ins, 1914–17 Tallinnas elektriäri Reinok & Co omanik (ehitas merekindlusele elektri jaamu), 1918 ETS-i tehn erikursuste elektrotehnika osk juh (luges elektri algõpetuse kursust), 1918–19 Raudtee Val-e veosk juh ja 1919–27 Raudtee Val-e ülem, 1927–30 TT õppejõud ja soojusjõu labori juh, ühtlasi Rkl Katsekoja soojustehn osk juh, osales 1929–31 Tartu-Petseri raudtee ehitusel, 1935–37 IK sekr, 1935–40 Narva Linaketramise Manufaktuuri juhatuse liige, Riigi Turbatööstuse nõukogu ja juhatuse liige. Asunud 1941 Saksamaale, tuli 1942 tagasi ja töötas 1942–44 trustis Eesti Elekter. 1945–55 represseerituna Siberis vangilaagris. – Uurimisvaldkonnad:

soojustehnika, aurukatlad ning põlevkivi ja selle saaduste kasutamise võimalused kütusena. Juhtis Eesti raudtee veduripargi üleviimist põlevkivi- ja põlevkiviõliküttele ning bensiini- ja diiselmootorvagunite projekteerimist ja ehitamist. ETS-i asutajaid ja juhatuse liige ning ETS-i ajakirja väljaandmise mõtte algatajaid, ühtlasi eesti ins-hariduse rajajaid ja kujundajaid, TT hoolekogu liige. Eesti Rahvusliku Jõukomitee liige.

B: TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 54; TPI 1936–1986, 27, 33, 287, 300; Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 11, 30, 43–44, 56; Eesti majandustegelased. Tln, 1938, 174; Tehnika Ajakiri (1935), 7 133; Eesti Rahvuslik Jõukomitee: 1939. aasta tegevuse aruanne. Tln, 1940, 4; Album Vironorum I. Toronto, 1975, 54–55; E. V. Raudteevalitsuse loomispäevilt. // 20 aastat Eesti raudteed. Tln, 1938, 33–36; *Metusala, T.* Juhtivad elektrotehnika õppejõud Eestis aastatel 1918–1940. // TPI Toim 678 (1988), 52–59; *Ritso, A.* Eesti esimese põlve tehnikaharitlastest ja mehaanikainsener Villem Reinokist. // Insenerikultuur Eestis 1. Tln, 1992, 144–149; Tehnika ja Tootmine (1992) 9, 48; *Mägi, V.* Inseneriühendused Eesti riigi ülesehituses ja kultuuriprotsessis (1918–1940). Tln, 2004, 36, 42.

V. Mägi

REINOT (a-ni 1982 **Rammo**), **Eda** (6. VI. 1961, Tartu), keemik; apteekrite t, Tõnu R-i abikaasa. Lõpetas 1979 Antsla Kk-i ja 1985 TÜ keemiaosk-a; *M.B.A (Master of Business Administration)* (2005, Iowa Osariigi Ük). Oli 1985–1992 FI ins ja n-teadur, 1994– keemik, laborijuh ning uurimis- ja arendusdir rahvusv erafirmas Becker-Underwood.

T: CARS (=coherent anti-Stokes Raman spectrscopy) diagnosis of the optical quality of solid insulators (kaasautor) // TA Toim. Füüs. Mat 38 (1989) 4; Formation of defects in anthracene crystals under the influence of ultraviolet radiation from an excimer laser (kaasautor). // Soviet Physics. Solid State, 32 (1990) 7; Local-field effects and preresonance amplification of coherent anti-Stokes Raman scattering in thin anthracene monocrystals at low temperatures (kaasautor). // Mol. Cryst. Liq. Cryst. S&T, Section B: Nonlinear Optics, 10 (1995) 1–4.

REINOT, Tõnu (07. III 1961, Pärnu), füüsik, ehitusjuhi ja õpetaja p., Eda R.-i abikaasa. Lõpetas 1979 Pärnu 2. Kk-i ja 1984 TÜ füüsikaosk-a; *Ph.D.* (füüsika, 1993, TÜ), vk “The kinetics of polariton luminescence, energy transfer and relaxation in anthracene”. Oli 1984–1993 Eesti TA FI n-teadur, 1993-

2005 Iowa Osariigi Ük-i (USA) järelr ja teadur, 2006– Iowa Osariigi Ük-i teadur ning asepresident erafirmas BioCrystals. – Uurimisvaldkonnad: energia ülekandenähtused molekulaarkristallides; augupõletamine ja ühe molekuli spektroskoopia amorfsetes süsteemides: ülikiirelt klaasistatud vedelikud, fotosünteesivad kompleksid, normaalsed ja vähkkasvajaga koed ning üksikud rakud; makromolekulaarsete kristallide kasvatamine ning nende struktuuri analüüs.

T: Picosecond spectroscopy of polaritons in anthracene crystals I, II (kaasautor). // J. Luminescence 35 (1987) 5, 6; New Insights on Persistent Nonphotochemical Hole Burning and its Application to Photosynthetic Complexes (invited feature article, kaasautor). // J. Phys. Chem. 105 (2001) 5083; Single-cell nonphotochemical hole burning of ovarian surface epithelial carcinoma and normal cells (kaasautor). // Proc. Natl. Acad. Sci. 100 (2003) 4; Carcinoma and SV40-transfected normal ovarian surface epithelial cell comparison by nonphotochemical hole burning (kaasautor). // Biophys. J. 84 (2003) 2; A Model for Persistent HB Spectra and Hole Growth Kinetics that Includes Photoproduct Absorption: Phthalocyanine in Hyperquenched Ortho-dichlorobenzene (kaasautor). // J. Chem. Phys. 119 (2003) 10404.

REINSALU, Enno (22. IV 1936, Tapa), tehnikateadlane: riigiametniku p. Lõpetas 1955 Tallinna Kaugõppekk-i, 1960 TPI mäeins-na ja 1966 Leningradi Mäeinst-i kaugõppe asp-i; tehnikaknd (1968 Leningradi Mäeinst), vk „Исследование процесса разрушения разнородных слоистых пород действием взрыва с целью повышения качества горющего сланца на шахтах Эстонского месторождения”. Oli 1960–66 Põlevkivi TUI-s (ins, v-ins, n-teadur, v-teadur), 1966–68 kombinaadis Eesti Põlevkivi (v-ins), 1968–88 A. Skotšinski nim Mäendusinst-i Eesti filiaalis (v-teadur, labori juh, 1983–88 osk-juh-asedir), 1988–90 GI-s maavarade geol sektori juh, 1990–92 TTÜ: mäenduslabori juh, 1992–2000 maavarade kaevandamise õt-i juh, 1994–2000 energeetikatsk dekaan, a-st 1997 prof. 2003– emeriitprof. – Uurimisvaldkond: anisotroopse kihilise kivimi (põlevkivi) väljamine ja kvaliteedi ohjamine; põlevkivi kasutamise optimeerimine tehnol, maj ja keskkonnakaitseliste piirangute ruumis; fosforiidi kaevandamise otstarbetus, mäemaj, mäeõigus, maavarade kaevandamise kohene ja hiline mõju, teinud kindlaks Eesti põlevkivi kaevandamisväärse varu suuruse. Üle 150 teadustr-e.

T: Puur- ja lõhketööd (kaasautor). Tln, 1980; Экономико-математические модели прогнозирования развития добычи горючих сланцев (kaasautor). М., 1983; Оптимальное развитие добычи горючего сланца. Тлн, 1984; Мäemajandus. Тлн, 1998; Criteria and size of

Estonian oil shale reserves. // Oil Shale 15 (1998) 2; Infotöötlus mäenduses. Tln, 1999; Kaevandatud maa (kaasautor). Tln, 2002; Müüdid ja faktid põlevkivi kaevandamise keskkonnakahjulikkusest. // TTÜ ar 68–70. Tln, 2007.

B: EE 14, 423; EMaBL, 418; Oil Shale, (1996) 2, 155–156; Suguvõsauuring <http://www.ene.ttu.ee/maeinstituut/isik/nimi.htm>; TTÜ professorid läbi aegade, 358–359.

REINTALU (Reinthal), Karl (7. IV 1902 – 22. VI 1949, Inglismaa), tehnikateadlane. Lõpetas 1924 TT laevaehitusins-na. Oli 1924–40 Riigi Sadamatehaste ins, 1940–42 TTÜ õu täitja meh tehnol-s (õpetas ka käitise organiseerimist ja juhtimist), 1943–44 adjunktprof ja meh tehnol labori juh. IK meh-sekts-i liige. 1944 põgenes Saksamaale, oli õppejõud Clausenthali Mäeakadeemias. Osales 1946 Hamburgis Balti Ük-i loomisel, oli Eesti esindaja masinaehitusala korraldavas toimkonnas ja masinaehitustsk-a prodekaan. – Uurimisvaldkond: metallide tehnol, valumuldade omadused ja valutööde korraldamine. Eesti Punase Risti IV kl teenetemärk (1940).

T: Valumuld. // Tehnika Kuukiri (1944) 1.

B: TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 54; TT 1918–1928, 29; Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949. Toronto, 1991, 29, 34, 74, 164, 195; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 24, 34; Tallinna Tehnikum 70. Tln, 2005, 98.

V. Mägi

REINTAM, Aimu (6. III 1931, Tallinn), põllumajandusteadlane; kooliõpetaja ja talupidaja p, Loit R-i vend, Annika R-i isa. Lõpetas 1950 Tallinna 10. Kk-i, 1955 EPA põllum mehhaniseerimise tsk-a ja 1965 Leningradi Põllum-inst-i asp-i; tehnikaknd (1966, samas), vk-s käsitles kivistel muldadel töötamiseks ettenähtud atrade kangitüüpi kivikaitsemehhanismi dünaamikat . Oli 1955–58 Tartu MTJ-i (masina-traktorijaama) ins, 1958–60 EPMÜ põllutöömasinate kat-i asst, 1960–62 ja 1965–68 v-õpetaja, 1968–89 dots, 1989–96 prof, a-st 1996 emeritprof. – Uurimisvaldkond: põllutöömasinate ehitus, teooria ja tehnol arvutus, tööprotsesside mat modelleerimine, põllunduse mehhaniseerimise arengulugu Eestis, põllumaj mehhaniseerimise alane oskuskeel. Koost 8-osalise õpikute sarja „Põllutöömasinate teooria ja tehnoloogilise arvutuse alused” (1969–75). Kirjutanud art-eid teatmeteostesse. 100 teadustr-t, 3 autorit-t.

T: Mulla harimistakistus. // EPA tead kogumik 120 (1978); Mulla mõnede struktuurikarakteristikute

teoreetiline interpretatsioon. // EPA tead kogumik. 122 (1980); Põllumasina optimaalne haardelaius. // EPA tead kogumik 138 (1982); Seemnete (taimede) pindalale jaotamise uurimine. // EPA tead kogumik 152 (1985); Künniviilu mõõtmete suhe kuldarvude funktsioonina. // EPA tead kogumik 171 (1993); Ülevaade põllunduse mehhaniseerimise arenguloost Eestis. Trt, 1999; Mulla pindharimise masinad. Trt, 2003.

B: EE 14, 423, EPA BL I, 148; EMPÜ BL, 146; SP (1966) 10, 469; Põllumajanduse Akadeemia, 06. III 1981 ja 08. III 1991; Agraart (1991) 1, 109.

REINTAM, Annika (1. X 1971. Tartu), arstiteadlane, anestezioloog; Aimu R-i t. Lõpetas 1989 TSIK-i ja 1995 TÜ arstitsk-a; med-dr (2008, TÜ), vk „Gastrointestinal failure in intensive care patients”. Oli 1995–97 TÜK-s intern, 1997–2000 üldintensiivravi osk-a arst, 2000–05 anestezioloogia arst-õppejõud, a-st 2004 TÜ doktorant, a-st 2005 Ida-Tallinna Keskhaigla anestezioloogia ja intensiivravi osk-a juh, 1994–97 ka Ihaste Ratsaspediatrikeskuse ja Luunja ratsakooli ratsutamistreener. Paljukordne Eesti meister ujumises. – Uurimisvaldkond: gastrointestinaalne puudulikkus intensiivrasvis, hulgiorganipuudulikkus, sepsis.

T: Tsentraalvenoosse rõhu interpretatsioon sepsisega intensiivravihaigetel (kaasautor). // EA (2004) 3; Incidence of gastrointestinal failure in intensive care unit patients: retrospective and prospective study (kaasautor). // Crit. Care 9 (2005) 1; The impact of gastrointestinal failure on intensive care unit mortality (kaasautor). // Crit. Care 9 (2005) 1; Gastrointestinal failure in intensive care: a retrospective clinical study in three different intensive care units in Germany and Estonia (kaasautor). // BMC Gastroenterol. 6 (2006) 19.

B: ESBL, 548; TÜA 1982–2007, 223.

REINTAM, Endla (2. II 1974, Vasalemma kn, Harju raj), mullateadlane. Lõpetas 1992 Keila 1. Kk-i, 1996 EPMÜ agronoomina ning 1999 samas magistriõppe ja 2006 doktoriõppe; loodusteaduse mag (2000, EPMÜ), vk „Umbrohud kultuurökosüsteemis sõltuvalt muldadest ja mulla tallamisest”; *Ph.D.* (mullateadus, 2006, EMÜ), vk „Muudatused mulla omadustes, suviadra (*Hordeum vulgare* L.) ja umbrohtude toitumises ning koosluses sõltuvalt mulla tallamisest ja väetamisest liivsaviilõimisega pruunil näivleetunud mullal“. Oli 1997–99 EPMÜ mullateaduse ja agrokeemia inst-i laborant ja v-laborant, 1999–2001 asst, 1999–2001 teadur, 2001– lektor (2005– EMÜ mullateaduse ja agrokeemia osk). – Uurimisvaldkond: mulla tihendamise mõju mulla omadustele, kultuurtaimede ning

umbrohtudele ja aineringetele, sügavajureliste looduslike taimede kasvatamine muldade liigtihenemise kõrvaldamiseks. *Eur Society for Soil Conservation*'i (ESSC) ja *Int. Soil Tillage Research Organisation*'i (ISTRO) liige, ajakirja *Agronomy Research* toim.

T: Changes in nutrient uptake and cellular fluid pH of spring barley as affected by soil compaction (kaasautor J. Kuht). // *Indian J. Plant Physiology*, Special Issue, 2003;

Soil compaction and fertilisation effects on nutrient content and cellular fluid pH of spring barley (*Hordeum vulgare* L.) (kaasautor). // *Agronomy Res.* 3 (2005) 2; Effect of annual lupines growing on compacted sandy loam Stagnic Luvisol (kaasautor). // *Archives of Agronomy and Soil Science* 52 (2006) 2; Soil compaction and fertilization effect on weed community and nutrient uptake on spring barley field (kaasautor). // *Advances in GeoEcology* (2006) 38.

REINTAM, Evald (27. I 1932, Kernu v. Harjumaa), loomaarstiteadlane, füsioloog; talupidaja p, Õie R-i abikaasa. Lõpetas 1950 Tallinna 2. Kk-i ja 1955 EPA veterinaaria osk-a; biol-knd (1961, Moskva, Timirjazevi nim. Põllum Akad), vk „К вопросу о содержании сахара и летучих жирных кислот в крови крупного рогатого скота”. Oli 1956–59 Moskva Vet-akadeemia asp. Täiendas end Moskva Vet-akadeemias ja Krasnodari Põllum-inst-s. 1954–56 EPA vet-tsk-s v-laborant, 1959–61 asst, 1961–64 v-õpetaja, 1964–97 dots. – Uurimisvaldkonnad: süsivesikute ainevahetuse ja happeleelisseisundi iseärasused veistel, õppemetoodilised ja teadusajaloo küsimused. Üle 120 teadustr-e, sh 2 õpikut, ja 15 õppevahendit (eesti ja vn k), 1 NSVL autorit-s (1990, kaasautor Õ. Reintam). 1960–92 Eesti Füsioloogia Seltsi juhatuse liige ja 1990– Eesti Akad Loomakaitse Ühingu asutajaliige ja asepresident, 1990– rahvusv üliõpilasliikumise *InterNICHE* kontaktisik. Arendanud arvuti ja veebi kasutamist õppetöös ning suguvõsa uurimisel (vt veebisaidil www.hot.ee/ereintam) .

T: Содержание летучих жирных кислот и сахара в крови сельскохозяйственных животных. // Доклады ВАСХНИЛ 6 (1959); Koduloomade füsioloogia (kaasautor K. Kadarik), Tln, 1966, ³1985; Практикум по физиологии домашних животных, Trt, 1968, ³1988; Happe-leelisseisundi füsikokeemilised ja füsioloogilised alused, Trt, 1982; Физиология в Дерптском (Юрьевском) ветеринарном институте. // Оч. физиол. наук в СССР: Истоки и особенности развития (kaasautor E. Ernits). Л., Наука, 1984; Dairy cattle husbandry in Estonia. // *Acta Vet. Scand.* 98 (1993) Suppl.

B: EPA BL I, 210–11; II, 213; EPMÜ BL, 166; EPA VB I, 143–147; II, 103–104; III, 84–86; IV, 91–93; EPMÜ VB V, 85; VI, 124–125; *Kadarik, K. Evald Reintam* – 60. // *Agraart* (1992) 1/2, 118;

Kübar, H. Evald Reintam – 60. // ELR (1994) 1, 46.

REINTAM, Loit (12. XI, 1929 Tallinn), mullateadlane ja ökoloog; talupidaja p, Aimu R-i vend. Lõpetas 1949 Tallinna 10. Kk-i, 1954 EPA agronoomina ja 1957 samas asp-i; põllum-knd (1960, EPA), vk „Kagu-Eesti mullastik”; põllum-dr (1973, Novosibirsk, NSVL TA Siberi osk), vk „Автоморфное почвообразование на моренах и двучленных породах Эстонии”. Eesti TA liige (1990). Oli 1953–99 EPMÜ õppejõud: 1957–63 mullateaduse ja agrokeemia kat-i asst ja v-õpetaja, 1963–77 dots, 1965–69 ja 1970–92 kat-i juh, 1969–70 v-teadur, a-st 1977 prof, 1992–94 ökol ja agrokeemia õt-i prof ja juh, 1994–99 mullateaduse ja agrokeemia inst-i prof, a-st 1999 emeritprof. Ühtlasi oli 1958–93 TÜ õppejõud, 1986–92 Juhtimise Kõrgema Kooli prof, 1964–91 Ülel Mullateaduse Seltsi Eesti filiaali esimees, 1990–97 Eesti Teadusfondi Nõukogu liige (1993–97 aseesimees), 1997–2003 HTM Teaduskompetentsi Nõukogu liige, a-st 1978 Rahvusv Mullateaduse Liidu ja a-st 1991 Euroopa Mullakaitse Seltsi liige. – Uurimisvaldkond: Eesti ja Euraasia mitmete piirkondade (Kaug-Ida, Lääne- ja Ida-Siber, Kesk-Vene kõrgustik) muldade genees, ökoloogia, geograafia, klassifikatsioon ja kaardistamine, mineraalne, keem ja granulomeetriline koostis, humus ja selle koostis, taim-muld-süsteemide talitlused, mullateaduse ajalugu, metsa- ja agromullateaduse rakenduslikkus ning õpetamine. Mullauurimise eesmärgil viibinud ja töötanud üle 30 riigis. Mitme teadusajakirja toim-koll-i liige. ENSV tnl teadlane (1989), Valgetähe III kl teenetemärk. Üle 500 teadustr-e, 200 aimermt-t.

T: Mullateadus (koost ja kaasautor). Tln, 1962; Pedogenesis on the Moraines and Two-Membered Deposits in Estonia. // EPA tead tööde kogumik 75 (1971); Chemical Composition of Brown and Brown Pseudopodzolic Soils. // Est. Contrib. to the IBP II. Trt, 1971; A New Approximation to the Soil Typology in the Estonian S.S.R. // Some Aspects of Bot. Res. in the Estonian S.S.R. Trt, 1975; Genetic Characteristics of Soils on Red-Brown Moraine Compared by the Substance Balance Method. // Soviet Soil Sci. 17 (1985) 5; About the Effect of Afforestation on the Luvisol Characteristics. // Forest Soils and Modern Soil Management. Charbin 1990; Mulla energeetikast. // Kaasaegse ökoloogia probleemid. Ökoloogia ja energeetika. Trt, 1991; Muld ökosüsteemis ja tema kaitse. // Mullakaitse probleeme Eestis. Tln, 1991; Soil Formation on Islands of Various Ages in the West Estonian Inland Sea (Moonsund Strait). // Eurasian Soil Science 24 (1992) 4; Development of soil organic matter under pine on quarry detritus of open-cast oil shale mining (kaasautor). // Forest Ecol. and Manag. 171 (2002) 1–2; Large-scale soil maps and a supplementary database for land use

planning in Estonia (kaasautor). // J. of Plant Nutrition and Soil Science 166 (2003) 2; Taim-muld süsteem on elu alus. // Muld ökosüsteemis, seire ja kaitse (toim L. Reintam), Trt-Tln, 2004; Soil formation on reddish-brown calcareous till under herbaceous vegetation during forty years. // Est. J. of Earth Sci. 56 (2007) 2.

B: EE 8, 86; EE 14, 423; EPA BL I, 44; EPA BL II, 37–38; ETA Toim. Biol 39/4 (1990); Agraart. (1990) 1, 127–128; EPMÜ BL, 42–43; Loit Reintam. Personaalnimestik 1953–1997. Trt, 1998; Eesti TA liikmeskond 1938–1988, 106–107; EMaBL, 418–419.

REINTAM (kuni 1955 **Toming**), **Õie** (6, VII 1923, Tallinn), arstiteadlane, füsioloog; töölise t, Evald R-i abikaasa. Lõpetas 1941 Tallinna Tütarlaste Kommertsgümni-i, 1948 TÜ arstitsk-a, 1952 TÜ asp-i; med-knd (1954, Leningrad, NSVL MA EKMI), vk "К вопросу о особенностях высшей нервной деятельности морских свинок", med-dr (1974, Eesti TA), vk „Механизмы развития физических качеств локальных групп мышц и функциональное состояние центральной нервной системы в связи с физическими нагрузками у спортсменов”. Täiendas end 1952–54 Leningradis NSVL MA EKMI-s. Oli 1948–49 ja 1957–61 lastearst Tartus, 1954–57 EPA füsiol, patofüsiol ja farmakol kat-i v-õpetaja ja asst, 1962–63 TÜ kehalise kasv kat-i v-õpetaja, 1964–68 spordimed-i kat-i õpetaja, 1968–70 doktorant, 1975–79 TÜ Med Kesklabori eksperim patol ja füsiol v-teadur, 1980–84 ÜMPI ajuvereringe haiguste labori v-teadur, 1979–91 füsiol kat-i prof. – Uurimisvaldkond: lihasgruppide treenituse areng inimese ontogeneesi vältel, füsiol parameetrid seoses kehaliste võimete, psühholoogilise sätumuse, loodusliku keskkonna ning sotsiaalsete tingimustega, kromaatilise nägemine ja töökoormus, kõrgem närvisüsteem ja fülogenees. Avastanud polüfloorse mesilasmee protistotsiidid omadused. Üle 100 teadustr-e.

T: Функциональная устойчивость хроматического зрения при утомлении. // Физиол. Ж. СССР (1960) 11; Протистоцидные свойства полифлерного пчелиного меда и лечение трихомонадных кольпитов (kaasautor N. Žuravljova). // Акуш. и гинекол. СССР (1961) 5; Полиграфическая регистрация двигательных и вегетативных функции (kaasautorid V. Peets, R. Raamat). // Физиол. Ж. СССР (1968) 7; Гигиенические аспекты нормирования физических нагрузок у школьников. // Гигиена санит. (1977) 12;

B: TÜ BL I, 117; TÜ BL II, 149; EE 8, 86; *Merila-Lattik, H.*, 1066. TÜA 1982–2007, 100.

REINTAMM, Tõnu (22. VII 1963, Tallinn), keemik. Lõpetas 1981 Tallinna 21. Kk-i ja 1986 MÜ

keemia-tsk-a; mag (2007, TTÜ), vk „Oligodesoksüribonukleotiidide võrdlev tahkefaasiline süntees geenide täiskeemiliseks sünteesiks”. Oli 1986–89 MÜ asp. 1989–91 „Kemotexi” kaastöötaja, 1991–96 KBFI n-teadur, 1996– teadur. – Uurimisvaldkond: nukleotiitide metaboolsed ensüümid, nukleotiitide ja nukleiinhapete keemia. Üle 10 teadustr-e.

T: Identification of the reaction products of (2'-5')oligoadenylate synthetase in the marine sponge (kaasautor). //Eur. J. Biochem. 257 (1998) 2; 2',5'-oligoadenylate synthetase from a lower invertebrate, the marine sponge *Geodia cydonium*, does not need dsRNA for its enzymatic activity (kaasautor). //Biochim. Biophys. Acta 1590 (2002); Sponge (2',5')oligoadenylate synthetase activity in the whole sponge organism and in a primary cell culture (kaasautor). // J. Biotechnol. 100 (2003); ATP N-glycosidase – a novel ATP converting activity from marine sponge *Axinella polypoides* (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 270 (2003) nr?; Qualitative and quantitative aspects of 2-5A synthesizing capacity of different marine sponges (kaasautor). // Biomol. Engineering 20 (2003) 4–6.

REINTAMM-LAANTEE, Anne (1. VI 1930, Tallinn), geoloog. Lõpetas 1950 Stockholmi eesti kk-i ja 1957 Stockholmi Ük-i loodustsk-a; fil-knd (1957, Stockholmi Ük), *fil. lic.* (geol, 1965, Uppsala Ük), vk „Microfossils from the Swedish Alum Shale Formation”. Töötas 1953–66 ja 1973–94 Rootsi geol-teenistuse geol-na Stockholmis ja Uppsalas, 1966–70 USA-s ja Peruus, 1970–73 Uruguays, 1973–75 ka Rootsi Loodusmuuseumis, 1994– talupidaja Eestis. – Uurimisvaldkond: vana- ja keskaegkonna kivimite mikropaleontoloogia.

T: Microfossils from the Swedish Alum Shale Formation. Uppsala, 1965.

B: ETVpK, 107; EGBT, 100.

REINVALD, Arved (12. VI 1921, Sootaga v, Tartumaa – 26. XI 2003, Tallinn), arstiteadlane, pulmonoloog; talupidaja p. Lõpetas 1941 Tallinna 12. Kk-i, õppis 1942–49 TÜ-s, 1949 küüditati Omski obl-sse, lõpetas 1951 Omski Med-inst-i ja 1959 Leningradi Arstide Täiendusinst asp-i; med-knd (1960, samas), vk „О функциональном состоянии нервной системы у больных туберкулёзом легких в условиях клинического и санаторного лечения”, med-dr (1971, TÜ), vk „Туберкулёз легких у лиц в возрасте старше 50 лет”. Oli 1951–56 Omski obl-s jsk-haigla peaarst. 1960–81 EKMI pulmonoloogia osk-a v-teadur, a-st 1981 Valkla internaatkodu arst. ENSV rkl preemia (1977 koll-s).– Uurimisvaldkond: kopsutuberkuloosi teke, levik ja ravi; eakate kopsutuberkuloos,

bronhiaalastma immunodepressiivravi. 89 teadustr-t.

T: О достоверности реакции Mantu 1:2000 для выявления инфицированности туберкулёзом у взрослых (kaasautor). // Пробл. туберкулёза (1965) 12; Определение инфицированности туберкулезом людей пожилого возраста. // Врач. дело (1970) 3; Туберкулёз легких в возрасте старше 50 лет. Медгиз, Л. 1973; Alkүүлivate ja antimetabolistlike immunosupressorite toimest vereringeelunditesse (kaasautor). // NET (1975) 1; Diferentsiaaldiagnoos. // Pulmonoloogia. Kroonilised mittespetsiifilised kopsuhaigused. Tln, 1975. Непосредственные результаты лечения больных бронхиальной астмой иммунодепрессантами (kaasautor E. Soonets). // Терап. архив (1976) 2; Astmahaigete immunosupressorivale suunamise juhend. Tln, (1977);
B: EE 14, 424; AAUT III, 397; NET 1981, 3, 221; ЕКМІ BL, 34; *Merila-Lattik, H.*, 957; EA 2004, 3, 203.

A. Tikk

REINWALD (Reinvald, Reinvaldt, Reinwaldt), Ivan (8. V 1878, Peterburi – 30. IV 1940, Tallinn), mäeins ja geoloog; töölise p. Lõpetas 1898 Peterburi 10. Gümni ja 1907 Peterburi Mäeinsti, täiendas end Saksamaal, Belgias, Prantsusmaal, Šveitsis, Itaalias, Austrias. Töötas 1907–12 Peterburi Mäeinsti geol-muuseumis, 1912–14 mäeins Turkmeenias, 1917–21 Kiievi piirkonnas. I maailmasõja ajal 1914–17 oli Punase Risti teenistuja. Asus 1921 Eestisse, oli 1923–40 Majandusmini (Kaubandus-Tööstusmin) mäeosk inspektor, 1940 Tööstuslike Uurimiste Insti geoloog. – Uurimisvaldkond: Eesti maavarade (sinisavi, fosforiidi, kipsi, dolomiidi, põlevkivi) leiukohad. Põlevkivilasundeid uurides kirjeldas 1935 esimesena tektoonilisi rikkeid. Uuris a-st 1927 Kaali kraatreid ja tõestas 1937 metoriidikildude leiuga kraatrite meteoriitse päritolu. 7 teadustr-t.
T: Bericht über geologische Untersuchungen am Kaalijärv (Krater von Sall) auf Ösel. // LUS-i Aruanded 35 (1928); Kaali järv – the Meteorite Craters on the Island of Ösel (Estonia). // LUS-i Aruanded 39 (1933); Störungen im Brennschiefergebiet Estlands. // Tehnika Ajakiri (1935) 9; Meteoriidikraatrid Saaremaal. // Looduskaitse (1937) 1; The findind of meteoritic iron in Estonian craters. // The Sky Magazine of Cosmic News (1938) 2 .
B: ENE 6, 456; EE 8 (86); EE 14, 424; ИГНЭ, 325; EGbT, 100; *Кулик Л. А. И. А. Рейнвальд* 8.05.1878 – 30.04.1940. Некролог. // Метеоритика (1946) 3; *Aaloe, A. Ivan Reinwaldi mälestuseks.* // Eesti Loodusmuuseumi töid 2. Tln, 1983, 39–46; *Viiding, H., Palmre, H.* Rakendusgeoloogilisest uurimistööst Eestis. // TALE IX. Tln, 1993, 5–21; *Palmre, H., Viiding, H.* Kaali meteoriidikraatrite

geoloogilisest uurimisest. // TALE IX. Tln, 1993, 46–55; *Tiirmaa, R.* Ivan Reinwald (1878–1941). // Kaali meteoriit. Tln, 1994; Maa Universumis. Tln, 2004, 320.

V. Mägi

REINVALD (sünd **Läll**), **Loori** (25. XI 1927, Virumaa – 15. XI 1981, Tallinn), arstiteadlane, pulmonoloog, teenistujate t. Lõpetas 1946 Tallinna 5. Kk, 1962 TÜ arstitsk-a; med-knd (1970, TÜ), vk „Antibakteriaalsete I rea preparaatide mõju kopsutuberkuloosihaigete südamele ja veresoonele”. Oli 1962–67 ja 1977–81 Tallinna Linna Tuberkuloosidisperseri jsk-a ftisiaater, 1967–77 EKMI pulmonoloogia ja kardioloogia osk-ade n-teadur. Vab Teadusliku Ftisiaatrite Seltsi liige. – Uurimisvaldkond: veresoone- ja südamehaigused kopsuhaigetel. 20 teadustr-t. **T:** Wolff-Parkinson-White'i (WPW) sündroom tuberkuloosihaigetel. // NET (1967) 4; Некоторые сдвиги функциональных показателей сердечно-сосудистой системы при длительном антибактериальном лечении. // Пробл. туб. (1970) 5; Состав газов крови у больных обструктивным заболеваниями легких (kaasautor L. Maser). // Легоч. патол. 3, Tln (1973); Vektorkardiograafia bronhiaalastmat põdevate haigete südamelihase seisundi hindamisel. // NET (1973) 6; Ценность изменения векторкардиографии в динамике при хронической пневмонии. // Терапевт. архив. (1975) 10. **B:** EKMI BL, 34; NET (1970) 5, 361–362; Loori Reinald (Nekroloog). NET (1982) 1, 69.

REINVALD (Reinwaldt), Otto (28.VII 1886, Rakvere – 29. XI 1940, Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1904 Tallinna Reaalkooli ja 1912 elektriins-na Darmstadti Tehnikaük-i. Oli 1908–09 ja 1911–12 Babenhauseni elektriijaama juh, 1912–13 Volta tehase proovisaali ins, 1913–14 Berliin-Lichtenbergi linna elektriijaama ehitusel ins, 1914–17 Tallinnas Volta tehase proovisaali juh, 1917 Tallinna sadamatehastes elektriremonditööde juh, 1918–21 Rakveres Viru maakonna vald tehnikaosk juh, 1921–35 TT õppejõud ja elektrotehnika tugevvoolu labori juh (a-st 1926 mehaanikaosk dekaan), ühtlasi 1923–35 ja 1937–40 Rkl Katsekoja elektrotehnika osk juh ning 1931–35 ka abidir, 1935–37 Tallinna elektriijaama abidir, 1937–38 TTÜ elektrotehnika labori juh ja prof, 1938–40 erakorr prof. Luges üldelektrotehnika, elektrimõõtmiste, elektrimasinate, elektrivõrkude, installatsiooni ja kõrgepingetehn kursusi. – Uurimisvaldkonnad: elektrimasinate konstruktsioon ja karakteristikud, keem voolluallikate omadused, isolatsioonid ja isoleermaterjalid, raadiohäired, elektritariifid ja

tariifipol. Tunnustatavaid elektrimasinaehituse asjatundjaid ja nõustajaid Eestis. Oli tegev Ellamaa ja Ulila elektrijaama käikuandmisel. Juhtis Narva elektrivõrgu ümberehitamist ja Kreenholmi manufaktuuri elektrifitseerimist, koos prof E. Maltenekiga arvutas Tallinna elektrivõrgu. A-st 1936 Eesti Rahvusliku Jõukomitee (a-st 1938 selle juhatuse) liige ja Eesti elektrifitseerimise üldkava komisjoni liige, a-st 1939 selle kava elluviimiseks moodustatud Elektriakeskuse juhatuse liige. Käis seoses Narva–Tallinna 110-kV ja Tapa–Tartu 60-kV magistraalliini projekteerimisega 1938. a Saksamaal tutvumas elektrijaamade ja kõrgepingeliinide ehitusega, võttis Eesti esindajana osa Ülemaailmse Jõukonverentsi Viini kongressist (1938). Eesti elektriins-hariduse ja elektrioskussõnavara tähtsamaid kujundajaid, koostas esimese e-keelse elektrotehnika kõrgkooliõpiku „Üldelektrotehnika” (1928). Uurimusi elektrifitseerimisest ja tariifipol-st.

T: Elektrijõu tarvitamine põllumajanduses ja väiketööstuses. // ETS-i Ajakiri 10 (1919); Kodumaa kuivade elementide omadused (kaasautor A. Liefländer). // Rkl Katsekoja teated 1 (1925); Asünkoon mootori diagram (kaasautor K. Puidak). Tln, s.a; Tarifpolitik und Tarifsysteme. // Konf. der Nationalen Komitees der Weltkraftkonferenz Lettlands, Estlands und Litauens. Riga 1939.

B: EE 14, 424; TTÜ Toim-te lisad 5 (1940), 1–16; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 54–55; TPI 1936–1986, 36, 43–44, 53, 56, 69–70, 76, 82, 85, 287–290, 294; Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 34, 43–44, 55; Eesti Rahvuslik Jõukomitee: 1938. aasta tegevuse aruanne. Tln, 1939, 3–6; *Mägi, V., Metusala, T.* Rahvuslik Jõukomitee Eesti energiamajanduse kavakindla arendamise algatajana. // TPI Toim 565 (1983), 131–147; *Metusala, T., Mägi, V.* Elektriinseneride ettevalmistamise algaastad TPI-s. // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. 3. Tehnikaharidus. Tln, 1985, 93–104; *Mägi, V.* Otto Reinvald – Tallinna Tehnikaülikooli esimene elektrotehnika professor. // TPI Toim 678 (1988), 66–75; *Mägi, V.* Professor Otto Reinvald aja peeglis. // Tehnika ja Tootmine (1990) 11, 27–29; *Mägi, V.* Inseneriühendused Eesti riigi ülesehituses ja kultuuriprotsessis (1918–1940). Tln, 2004, 62, 85, 104–105, 110, 112; *Riikoja, H.-E.* Meenutusi Tallinna Tehnikumist. // Tallinna Tehnikum 70. Tln, 2005, 33–44; TTÜ professorid läbi aegade, 360–361.

V. Mägi

REINWALDT, Arvid (23. VII 1883, Tallinn – 5. XII 1964, Berliin), metsateadlane; ametniku p. Lõpetas 1903 Tallinnas Peetri Reaalkooli ja 1910 Peterburi Metsainst-i. Oli 1910–21 Venemaal metsakorraldaja ja metsäülem. 1921–25 Järva maakonna metsäülem, 1925–31 Voltveti Metsakooli

juh, 1931–34 Riigimaade ja -metsade Val-e metsainspektor, 1934–39 samas metsakorralduse büroo juh. Asunud 1939 Saksamaale, oli 1939–44 Poznanis ja Krakovis metsakorraldusasutuste juh, 1945–49 NSVL poolt okupeeritud Saksamaal haldusosk-a metsaosk-a ametnik, 1949–52 Saksa DV Põllu- ja Metsamaj Min-i ametnik, 1953–63 Eberswalde Metsaakadeemia vn-keelse metsanduskirj tõlkeasutuse juht. Uurimisvaldkond: metsakasv, -kaitse ja -korraldus, sh metsatüpoloogia.

T: Возобновление сосны в Аагофском лесничестве Лифляндской губернии. // Изв. Импер. Лесного Института XXI (1911); Valga metskonna metsade tüpoloogiline klassifikatsioon ja iseloom. // EM (1924) 2–3; Okkaliblika vastu võitlemisest. // EM (1925) 2; Meie metsade ja metsamajapidamise hädadest. // Eesti Metsanduse ar I, 1926; Meie okaspuumetsade loomulik uuendamine. // Eesti Metsanduse ar II. Trt, 1927;

B: *Tuiskvere*, B. Osakonnajuhataja Arvid Reinwaldt. // EME 44 (1965), 31; *Margus*, M. Eesti metsailemate saatusest. Tln/Trt, 1995, 73–74.

M. Margus

REINVALDT (Reinwaldt), Edvin Leopold Rudolf (20. IX 1890, Haapsalu – 10. III 1979, Stockholm), zooloog (teriooloog, ihtüoloog, vähiuuriija); ametniku p. Lõpetas Tallinna Peetri Reaalkooli 1910 ja TÜ loodustead osk-a 1925; zool-mag (1925, TÜ), vk „Kodumaa *Microtinae* ja nende ettetulek meie läänepoolsetel saartel”, loodustead dr (1927, Budapesti Ük), vk „Adatok a hazies a vandorpatkany (*Epimys rattus* Linne es *Epimys norvegicus* Erx. L.) him parzoszervenk alaktanahoz”. Täiendas end 1923 Londonis ja 1927–28 Budapestis. Võttis osa I maailmasõjast 1914–18 ning soomusrongi nr 2 ohvitserina ja dessantpataljoni ülemana Vabadussõjast 1918–20. Oli 1922–28 TÜ zooloogia inst-i asst, 1928–30 rkl stipendiaat, a-st 1929 Riiklike Kalakasvatuste juh, 1930–31 Põllutöömin-i kalanduse büroo inspektor, 1931–40 kalanduse eriteadlane (korraldas kalakasv-st, järvede majandamist ja kalakaitse õigusakte), 1933–44 ajakirja „Kalandus” toim, 1935–44 TÜ ihtüoloogia õppejõud. Asunud 1944 Rootsi, oli a-st 1953 Stockholmis Rkl Loodusmuuseumi (*Naturhistoriska Riksmuseet*) teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti pisiimetajad, lõhe, villkäpp-krabi, jõevähk; vähikatku levik ja põhjused, rohukärnkonn, närilised, kerihiiirlased. Rakendanud õpetamisel välkursusi. 1921–28 LUS-i zool kogude ja rmtk hooldaja. A-st 1938 Loodusvarade Inst-i liige. Eesti terioloogia rajaja. Vabadusristi II liigi 3. järk.

T: Zur Chiropterenfauna Estlands. // LUS-i aruanded 34 (1927); Über Verarbeitung und Schutz einiger

Säugetiere Estlands. 1927; Kalakasvatusest ja selle tasuvusest. // Kalandus 1 (1933); Jõe- ja väärivähist, tema kasvatamisest, püügist ja kasutamisest. // Kalandus 6 (1937); Bemerkungen zur Entwicklung und zur taxonomischen Bewertung der *Erista sagitalis* bei Messteliden. // Z. f. Säugetierkunde 24 (1959).

B: EE 14, 424; AAUT II, 89; ETVpK, 102.

REINVELT, Riina (10. IV 1971, Ülenurme v, Tartu raj), etnoloog. Lõpetas 1989 Tartu 1. Kk-i ja 1997 TÜ ajaloo ja etnoloogia, norra k ja kirjerialal; *M.A.* (etnoloogia, 2001, TÜ), vk „Ingeri elud ja lood. Kultuurialalüütiline eluloouurimus”. Täiendanud end 1992–93 ja 1998 Norras Bergenis, A-st 1998 töötab ERM-is: 1998–2002 v-koguhoidja, 2002– peavarahoidja. – Uurimisvaldkond: rahvusvähemused, Narva, elulood.

T: The Finns... – Ethnicity and History in Ingrian Life Stories. // Etnisk kompleksitet. Nordliga länder – kulturvetenskapliga perspektiv. Skrifter från Etnologiska föreningen i Västsverige 38 / NNF Publications 15 (2002); Innledning. // Etnisk kompleksitet. Nordliga länder – kulturvetenskapliga perspektiv. Skrifter från Etnologiska föreningen i Västsverige 38 / NNF Publications 15 (2002); Integration, Multinational Estonia and Estonian-Language Press. Soviet-Time Immigrants in Newspaper Edasi/Postimees in 1988–2000. // Pro Ethnologia 14 (2002); Ingeri elud ja lood. Kultuurialalüütiline eluloouurimus. Trt, 2002; Elmine's Life and Story: the Truth, Soviet Propaganda and Reflections Afterwards. // She who remembers, survives. Interpreting Estonian womens postsoviet autobiographies. Trt, 2004; Do we understand them? Experience of Estonian-speaking students from fieldwork in Narva. // Pro Ethnologia 19 (2005); Kuue samba kutse. Naisena ülikoolis. Trt-Narva, 2005.

REIO, Lembitu (4. VI 1924, Tartu), biokeemik. Lõpetas 1943 J. Westholmi Gümni ja 1956 Stockholmi Üki; keemiaknd (1956, Stockholmi Ük), filos-litsentsiaat biokeemias (1958, Lundi Ük), *Ph.D.* (keemia, 1964, Stockholmi Ük), vk „The paper chromatographic identification of aromatic compounds related to metabolites of fungal and mammalian origin”. Oli 1945–59 Stockholmi Üki Wenner-Greni Eksper Biol Inst-i arst, 1960–63 USA-s New Orleansis Tulane'i Ük uurija, 1964–72 Stockholmi Üki biokeemia inst-i dots, 1973–90 Uppsalas Rootsia Toiduainete Kontrolli Inst-i keemialabori juh ja prof, 1974–91 Karolinska Inst-i õppejõud, 1975 ja 1982–90 Rootsia

Toiduanalüüsi Komitee esimees. On hoidnud tihedaid sidemeid taasiseseisvunud Eestiga, eriti Tartu ja Tallinna keemikutega. – Uurimisvaldkond: aroaatsete aminohapete keemia ja nende biosüntees, isotoopide jaotuse selgitamine aminohapetes, aminohapete keem degradeerimise meetodite ja hallituste (*Penicillium*) abil toodetud aroaatsete ühendite määramise kromatograafilise meetodi väljatöötamine, esimesena orsellinohappe eraldamine, vitamiinide uuringud. 95 teadustr-t.

T: A method for the paper-chromatographic separation and identification of phenol derivatives, mould metabolites and related compounds of biochemical interest, using a „reference system”. // J. Chromatography 1 (1958); Further evidence for the presence of vanillin in eggs from *Psammechinus miliaris* (kaasautor). // Exp. Cell Res. 54 (1969) 3; Correlation studies between paper chromatographic mobility and the chemical structure of certain bioorganic substances and their significance for identification. // J. Chromatography 48 (1970) 1; Paper chromatographic separation and identification of phenol derivatives and related compounds of biochemical interest using a „reference system” III–V. // J. Chromatography 47 (1970) 1, 68 (1972) 1, 88 (1974); Effect of lead poisoning on the thiamine status and function in liver and blood of rats (kaasautor). // Acta Chem Scand. B 32 (1978) 5.

B: ETVpK, 103; Labida ja relvaga. Eestlased töö ja võitluses II Maailmasõjas. Tln, 2005, 365–373; *Ilmoja, K., Tenno, T.* Professor Lembit Reio 70. // ACUT 975 (1994), 239–243.

REISENBUCK, Valentina (22. XI 1934, Volossovo raj, Leningradi obl – 19. XI 1985, Tartu), arstiteadlane, viroloog; õpetajate t. Lõpetas 1958 Elva Kk ja 1964 TÜ arstitsk-a; med-knd (1970, NSVL MA Ivanovski-nim Viroloogia Inst, Moskva), vk „Материалы по эпидемиологии сывороточного гепатита среди взрослых в крупных городах Эстонской ССР“. Oli 1955–58 kontrolör tehases Termoautomaat, 1964–66 Valga Raj San-epid Jaama epidemioloog. 1966–69 EMHI asp, 1969–74 samas viroloogiaosk-a teadur, 1974–81 v-teadur, 1981–85 ÜMPI kardioloogialabori v-teadur.

T: *Escherichia coli* ja düsenteeriabakterite kolitsinogeensuse ja tundlikkuse uurimine kolitsiiniga (kaasautorid E. Tallmeister, T. Raudsik). // TÜ Toim 163 (1964); Australia antigen and cell-mediated immunity (kaasautor S. Jõks). // Arch. gesamte Virusforsch. 45 (1974) 1–2; Влияние сензибилизированных лимфоцитов при инфаркте миокарда в реакции ингибирования активности розеткообразования (kaasautor). // Лабор. дело (1985) 1; Autosensibilatsioon südameantigeeni suhtes müokardiinfarkti põdejatel (kaasautor). // NET (1986) 1;

B: TÜBL I, 118; TÜ BL II, 149; Nekroloog. NET (1986) 2, 144.

REISENBUK (a-ni 1960 **Pulk**), **Helgi-Annika** (21. I 1936, Türi), maj-teadlane; ametniku t. Lõpetas 1955 Türi 1. Kk-i, 1960 TÜ maj-tsk-a; maj-knd (1970, TÜ), vk „Hind kui toodangu kvaliteedi parandamise majanduslik stiimul”. Oli 1960–64 Harju Tarbijate Kooperatiivi ökonomist ja v-ökonomist, 1905–75 MI n- ja v-teadur, 1975–83 TPI teenindusökon kat-i v-õpetaja, 1983–2000 dots, oli ka pikemat aega maj-tsk-a prodekaan, a-st 2000 uue õppeasutuse Kõrgkool I Studium prof. Uurinud hinna ja toodangu kvaliteedi vahekorda, samuti kaasaegset ärikorraldust. 50 teadustr-t.

T: Toodangu kvaliteedi parandamise mõjust ettevõtte majandusliku tegevuse tulemustele. // Majandusteadus ja rahvamajandus, ar 1969/70. Tln, 1971; Toodangu kvaliteet ja tootmise efektiivsus. Tln, 1979; Majanduse reguleerimise reaalseid võimalusi tarbekaupade ja teenuste tootmisel. // TPI Toim 694 (1989); Loengud ärikorraldusest I–II, 1998–1999.

B: TPI 1936–86, 352; EMaBL, 41.

REISKA, Priit (3. I. 1970, Tallinn), pedagoogikateadlane. Lõpetas 1988 Tallinna 37. kk-i ja 1993 TPÜ füüsika erialal; *dr. sc. paed.* (füüsika didaktika, 1999, Kieli Ük), vk „Physiklernen und Handeln von Schülern in Estland und in Deutschland”, *dr. sc. paed. habil* (füüsika didaktika, 2002, Kieli Ük), vk „Experimente und Computersimulationen. Empirische Untersuchung zum Handeln im Experiment und am Computer unter dem Einfluss von physikalischem Wissen“. Oli 1992–93 Tallinna 6.

Õhtukooli õpetaja, 1992–93 TPÜ laborant, 1993–2002 Kieli Ük teadur, 1999– TPÜ rakendusfüüsika õt-i v-teadur, 2001–03 v-teadur, 2005– TLÜ kasv-tsk-a dekaan. – Uurimisvaldkonnad: arvuti rakendamine füüsika õpetamisel, arvutisimulatsioonid, mõistekaardi meetod, arvutisimulatsioon ja reaaleksperiment (mõju õpilaste teadmiste ning tegevuse kompetentsusele loodusteaduslike ainete õpetamisel), loodusteadusliku hariduse relevantsus üldhariduskoolis. U. 40 teadustr-t.

T: Physiklernen und Handeln von Schülern in Estland und in Deutschland. Eine empirische Untersuchung zu zwei unterschiedlichen Unterrichtskonzepten im Bereich von Energie und Energieversorgung mit den Methoden Concept Mapping und Computersimulation. Frankfurt a. M., 1999; Science Knowledge and Intervention in Computer Simulation Studies on STS-Teaching and Traditional Physics Lessons (kaasautor). // Int. Organization for Sci. and Technol. Education. Sci. and Technol. Education in New Millenium. Prag, 2000; Einsatz und computergestützte Auswertung von Concept Maps mit modalen Netzen und Bereichsdiagrammen (kaasautor). // Concept Mapping in

fachdidaktischen Forschungsprojekten der Physik und Chemie. Berlin, 2000; Concept Mapping as a Tool for Research in Science Education (kaasautor). // Research in Science Education – Past, Present and Future. Dordrecht, 2001; Experimente und Computersimulationen. Empirische Untersuchung zum Handeln im Experiment und am Computer unter dem Einfluss von physikalischem Wissen. Frankfurt a. M., 2005.

REISKA, Rein (7. III 1939, Tallinn), tehnikateadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1958 Tallinna 2. Kk-i, 1963 TPI keemilise tehnol erialal ja 1968 Leningradi Tselluloosi- ja Paberitööstuse Tehnoloogiainstituti aspirandi; tehnikakand (1973, samas), vk „Исследование развития бумагообразующих свойств лиственной сульфатной целлюлозы в процессе пазмола”. Oli 1968–71 Kehra Tselluloosi- ja Paberikombinaadi uurimislab-i v-ins, 1974–80 koondise „Eesti Paberitööstus” tead uurimise kesklabi juh, 1980–96 TTÜ puidutöötlemise inst-i dots, 1997–2002 puidutöötlemise õt-i hoidja ja dots, 2003 – dots, ühtlasi 2000– mööbli katsetamise labori juh. – Uurimisvaldkond: tselluloosi- ja paberitööstuse tehnol protsessid ning puitplaatide tehnoloogia. 25 teadustr-t.

T: Размол березовой сульфатной целлюлозы высокой концентрации (kaasautor). // Бумажная промышленность (1972) 3; О возможностях применения сланцевых фенолов для изготовления древесностружечных плит (kaasautor). // TPI Toim 607 (1985); Повышение огнестойкости древесностружечных плит (kaasautor). // TPI Toim 646 (1987); Bleaching of sulfite pulp with hydrogen peroxide and sodium hydrosulfite (kaasautor). // TTÜ Toim 774 (1994); Eestis kasutatud trükipaberitest ja nende valmistamise iseärasustest alates 1940. a. // Eesti raamatu seisund. Tln, 2000; Outlook for new pulp mill. // Pulp and paper international 43 (2001) 7.

REISSNER, Ernst Andreas (12. IX 1824, Riia – 4. IX 1878, Rundāle, Kuramaa), arstiteadlane, anatoom; baltisakslane. Lõpetas Riia kub-gümni-i ja 1850 TÜ arstitsk-a; med-dr (1851, TÜ), dr-vk „De auris internae formatione”. Oli 1851–53 TÜ anatoomia õt-i prosektor, 1853–57 erakorraline prof ja 1857–75 prof. – Uurimisvaldkond: närvisüsteemi võrdlev anatoomia, sisekõrva embrüol ja võrdlevanat uuringud. Avastas kõrva vestibulaarmembraani (*membrana vestibularis Reissneri*). Alustas 1858 Tartus esmakordselt praktiliste harjutustega histoloogias.

T: Nonnulla de hominis mammaliumque pilis. Dorpat, 1853; Beitrag zur Kenntnis der Haare des Menschen und der Säugetiere. Breslau, 1854; Der Bau des centralen Nervensystems der ungeschwänzten Batrachier. Dorpat, 1864.

B: AAUD, 348; DbL, 618; Die Aerzte Estlands (1922), 504; Левицкий II, 20; TÕ ajalugu II, 233, 235; *Toomsalu, M.*, 51; Leitudisi ja avastusi Keiserlikus Tartu Ülikoolis. Arstiteadus. Trt, 2004, 4–5.

K. Kalling

REITALU, Andres (2. I 1930, Vao v, Virumaa), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1949 Väike-Maarja Kk-i, 1954 EPA zootehnikuna ja 1966 ELVI asp-i; põllum-knd (1967, EPA), vk „Täispiima ja lõssi kokkuhoiu võimalusi vasikate söötmisel Eesti NSV tingimustes”. Oli 1954–56 EPA põllum-loomade aretuse kat-i asst, 1966–69 ELVI veisekasv osk-a n-teadur ja v-teadur, 1970–86 Tartu Näidissovhoosi dir aset loomakasv alal ning 1987–1990 Eesti Punase Karja Rkl Tõulava dir. Uurimisvaldkond: noorveiste, eriti vasikate söötmise küsimused. 24 teadustr-t

T: Vasikate söötmine piimaperioodil. Tln, 1968; Vasikate ternespiima vabalt jootmise katsete tulemusi. // ELVI tead tööde kogumik 22 (1970); Noorveiste kasvatamise põhinõuded (kaasautor). // Veisekasv arendamisest Eestis. Tln, 1974; Сравнительная ценность сухого молочного белка и обезжиренность молока в комбикормах (kaasautor). // Животноводство (1976) 3; Lehmnoorkarja kasvu mõju esimese laktatsiooni toodangule (kaasautor M. Tiru). // ELVI tead tööde kogumik 50 (1980); Высокопродуктивное молочное скотоводство (kaasautor). M, 1982.

B: ELVI BL, 47, 115, 126, 134; Agraart (1990) 1, 132–133.

REITALU (Reitel), Juhan (Johannes) (8. VII 1908, Vao v, Virumaa – 4. V 1993, Malmö, Rootsi), geneetik; talupidaja p. Lõpetas 1927 Väike-Maarja Gümn-i, 1935 TÕ põllum-tsk-a agronoomina ja 1952 Lundi Ük-i loodustsk-a; loodusteaduste knd (1952, Lundi Ük), litsentsiaat (1963, Lundi Ük), *dr. phil.* (1968, Lundi Ük), dr-vk „Chromosome Studies in Connection with Chromosomal Deviations in Man”. Oli 1935–36 Kuusalu jsk maatalunduskonsultandi kt, 1936–38 Pärnu ja saarte karjakonsulent Pärnus, 1938–41 Eesti Friisikarja Tõuseltsi tõuaretuskonsulent Tallinnas, 1941–44 Harjumaa peazootehnik. Asus 1944 Rootsi, 1945–49 juhutöödel, 1950–53 Lundi Ük-i geneetika inst-i tehn asst, 1953–55 asst, 1956–68 uurimisasst, 1968–73 geneetika dots, 1973–78 med-hügieeni inst-i nõunik kromosoomihäirete alal. – Uurimisvaldkond: geneetika. 38 teadustr-t.

T: Chromosome Studies in Connection with Sex Chromosomal Deviations in Man. // Hereditas 59 (1968); Chromosome Studies in Workers Exposed to Benzene. // Genetic Damage in Man Caused by Environmental Agents. Academic Press, 1979.

B: AAUT II, 550; ETVpK, 103.

K. Kalling

REITALU, Mari (10. II 1941, Vao v, Virumaa), botaanik ja looduskaitaja. Lõpetas 1959 Väike-Maarja Kk-i ja 1964 TÜ bioloogina. A-st 1964 Viidumäe looduskaitseala dir. – Uurimisvaldkond: Saaremaa taimeestik ja taimkate, haruldased taimeliigid. Propageerinud looduskaitset, avaldanud ajakirj-s ja temaatilistes kogumikes artikleid botaanikast ja looduskaitsest. Oli Eesti orhideekaitseklubi asutajaid (1995) ja juhatuse liige, Eesti Looduskaitse Seltsi Saaremaa osk-a juh liige 1967–77. ENSV suur looduskaitsemärk (1981), E. Kumari looduskaitsepreemia (1993), Valgetähe IV kl teenetemärk (2004).

T: Viidumäe haruldased taimed. Tln, 1974; Viidumäe (kaasautor F. Jüssi). Tln, 1976; Haruldaste taimede kodu. // EL (1981) 5; Kohtumised kivi-kurerehaga // EL (2001) 5.

B: EE 14, 424.

REITAV, Karl (8. IV / 27. III 1897, Laiuse v, Tartumaa – 5. I 1961, Tartu), klassikaline filoloog ja tõlkija; kaupmehe p. Lõpetas 1916 Tartu Reaalkooli ja 1926 TÜ filosoofiatsk-a. Õppis 1916–17 Riia PI -s kaub-t. Täiendas end 1926–30 Pariisis Sorbonne'is ja 1927 Hispaanias Santanderis. Tegutses vabakutselise uurija ja tõlkijana Tartus. 1941–43 ajalehe „Eesti Sõna“ tõlk, 1943–44 Tartu 5. Gümni-ladina k-e õpetaja, 1944–46 TÜ klassikalise filoloogia kat-i juh kt ja 1945 Lääne-Euroopa rahvaste filol kat-i juh kt, 1946 klassikalise filol kab-i ja klassikalise muinasteaduse muuseumi juh, dots, 1947–54 klassikalise filol kat-i v-õpetaja, 1954–56 Lääne-Euroopa kirj-e ja klassikalise filoloogia kat-i v-õpetaja, 1956–60 õpetaja. Õpetanud ladina k üldkursust ning erikursust ladina ja kreeka autoritest. Art-d pr, belgia, hispaania ja ladina-ameerika kirj-t, redigeerinud tõlkeid (Cervantese „Don Quijote, ka A. Annisti tõlgitud „Ilias“ ja „Odüsseia“) ning rooma klassikute komm. väljaandeid: Livius „Ab urbe condita“ jt.

T: Valimik rooma autoreid (koost). Trt, 1945; Ladina keele lugemik (kaasautor). 1956.

B: AAUT II, 10; EKirBL, 461; TÜ BL I, 242.

R. Karelson

REITER, Eerik (7. IV 1942, Rakvere), füüsik; teenistuja p. Lõpetas 1960 Tallinna 1. Kk-i ja 1965 TPI keem tehnoloogia erialal, oli 1969–1972 samas asp; tehnikaknd (1973, TPI), vk “Исследование

нестационарного тепло- и массообмена при испарении капель”. 1973–80 TTÜ v-teadur, 1980–83 füüsika kat-i v-õpetaja, 1983–2007 füüsikainst-i rakendusfüüsika õt-i dots. Täiendas end 1984 LÜ-s, 1995 Eindhoveni Tehnoloogiaük-s, 1997 Twente Ük-s. – Uurimisvaldkond: stohhastilised protsessid. Käsitlenud füüsika õpetamist kõrgkoolis. Üle 40 teadustr-e, sh kõrgkooliõpikud.

T: Statistiline termodünaamika, I–II (kaasautor R. Mankin). Tln, 1992–1993; Stohhastilised protsess I–II (kaasautor R. Mankin). Tln, 1995; Mittetasakaaluliste protsesside statistiline termodünaamika, I (kaasautor R. Mankin). Tln, 1997–1998; Trichotomous noise-induced transitions (kaasautor). // Ph Rev. E 60 (1999) 2A; Current reversals in ratchets driven by trichotomous noise (kaasautor). // Ph Rev. E 61 (2000) 6; Constructive role of temperature in ratchets driven by trichotomous noise (kaasautor). // Phys. Rev. E 63 (2001) 4; Trichotomous-noise-induced catastrophic shifts in symbic ecosystems (kaasautor). // Phys. Rev. E 65 (2002) 5; Anomalous mobility of Brownian particles in tilted symmetric sawtooth potential. // Phys. Rev. E 70 (2004) 4.

B: TPI 1936-1986, 377.

REITERS, Jānis (saksapäraselt Reuter (Rytter), Johannes (u 1632, Riia – u 1695), esim üliõpilane TÜ-s, teoloog ja keeleteadlane. Õppis Riia Toomkoolis 8 a. Immatrikuleeriti 1650. Õpingute ajast on säilinud kaks teoloogia-alast vk. 1) Lidenius, Petrus (P) -Re Reiters), Johannes. Die mansuetudine. Dorpati 1654; 2) Elvering (Elffring), Gabriel (P) -Re Reiters), Johannes (R). Positiones theologicae de coena Dominica, quas in Regia Academia, quae Dorpati... est sub moderamine,, Gabrieis Elvering... publico doctor submittit Johannes Reuter a.d. /18 / Januarij... 1656. Dorpati Livonorum (1656/ ning kõr salutiferam nativitatem Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi: quam ... in Regia Adolphina Universitate .. die 18 , Decembris, anno 1652. publice ... enarrab: Reiter...Dorpati Livonorum /1652/. 1656 sai R. Rauna khk pastoriks. Kohalike talupoegade nõisavalitsejaga asus ta esimeste poolele. Konflikt läks nii kaugele, et nõisavalitseja Tum abikaasat ja haavas pastorit noaga näkku. R. vallandati ametist, kuna ta olla kritiseeri saksakeelset piiblitõlget ning talupoegade soovil pidanud jumalateenistusi pühakupäevadel. Seejärel veetis R. mõned a-d Poolas, Saksamaal, Itaalias ja Prantsusm: 1670 tagasi Liivimaale, nõudes ennistamist pastori ametisse. R. töötas lühemat aega luterli Moskvast, hankis seejärel Wittenbergi ÜK-st tunnistuse, et ta vaated on kooskõlas

usutunnistusega ning pöördus õiguse saamiseks Rootsi kuninga Karl XI poole. Kuningas sundis Liivimaa konsistooriumi lubama R. tegutsemist pastorina. Temast sai Koknese garnisees Riia suurtulekahjuga 1677 R. vangistati süüdistatuna süütamises, vabastati aga peaaegu süüdlaste kindlakstegemist. Ta sõitis uuesti välismaale, kus olevat tegelnud Hamburgis alkajäädvustas oma nime kultuuriloos mehena, kes võitles läti keeluõiguse eest trükisõnas. Üksinda tõlkida läti keelde kogu Piiblit. R. tõlkes ilmus 1664 trükist Matteuse evangeeliumi katkendeid Piiblist. Arendas oluliselt tolaeaegset läti kirjakeelt.

B: TÜ ajalugu I, 264–266, 278; J. Reitera Tõlvreži krājums. 1675. gada gera ievadr. /K. 1950/.

H. Piirimäe

REITSAKAS, Arnold (23. V 1933, Stavropoli krai, Venemaa – 15. II 2000, Tallinn), arvutiteadlane ja ins. Lõpetas 1952 Tallinna 10. Kk-i ja 1957 Leningradi Sideinst-i. 1957–61 tehases „Punane RET“ ja 1961–93 KūbI-s, olles 1968–86 arvutustehnika osk-a juh. Juhtis 1960. a-tel TPI-s arvutiehitate gruppi ja pidas programmeerimise loenguid. – Uurimisvaldkonnad: arvutustehnika ehitamine, rakendamine ja moderniseerimine. Pani aluse KūbI arvutustehnika süsteemile. Osales kaasautorina eksperimentaalse intellektuaalse objekt-orienteeritud protsessori ja personaalarvuti FORTH-kaasprotsessori loomisel. ENSV tnl ins (1971). Elektri- ja Elektroonikains-de Liidu Arvutiseltsi (*IEEE Computer Society*) medal panuse eest oma maa arvutustehnika arendamisse (1997).

B: TPI 1936–1986, 321, 480; KūbI 1990, 28, 47–48.

REIVELT, Kaido (29. X 1970, Viljandi), füüsik; töölise ja teenistuja p. Lõpetas Viljandi 5. Kk 1988 ja TÜ füüsikaosk-a 1995; *M.Sc.* (optika ja spektroskoopia, 1997, TÜ), vk “Optiliste laineväljade leviinvariantsus”, *Ph.D.* (füüsika, 2003, TÜ), vk “Optical implementation of propagation-invariant pulsed free-space wave fields”. 1997–2003 TÜ FI ins, a-st 2003–06 erakorraline teadur, kristallide spektroskoopia labori teadur, 2006– õppedirektor. – Uurimisvaldkond: laineoptika, holograafia, lokaliseeritud laineväljade teooria, lähiväljaoptika. 2007– Eesti Füüsika Seltsi juhatuse esimees. Teadusbuss „Suur Vanker” projektijuht. Paljukordne Eesti meister akad sõudmises, pronksmedal roolijata kahepaadil NSVL juunioride meistrivõistlustel 1991.

T: Evidence of X-shaped propagation-invariant localized light waves (kaasautor P. Saari). // *Phys.*

Rev. Lett. 79 (1997) 21; Optical generation of focus wave modes (kaasautor P. Saari). // J. Opt. Soc. Am. 17 (2000) 10; Experimental demonstration of realizability of optical focus wave modes (kaasautor P. Saari). // Phys. Rev. E, 66 (2003) 5; Bessel-Gauss pulse as an appropriate mathematical model for optically realizable localized waves (kaasautor P. Saari). // Opt. Lett 29 (2004) 11; Ultralocalized superluminal light pulses (kaasautorid H. Lukner, P. Saari). // Laser Physics 17 (2007).

B: ESBL, 550.

REIVIK, Aivar (17. XII 1956, Tallinn), elektroonikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1976 Tallinna Polütehnikumi ja 1981 TPI energeetikatsk-a, õppis 1982–85 samas asp-s; tehnikamag (1995, TTÜ), vk "Röntgenkontrolli manipulaatori lineaarajami uurimine". Oli 1981–83 TPI v-ins, 1983–85 elektriijaamade kat-i n-teadur ja 1985–90 v-teadur, 1990–2005 töötas erasektoris, 2005–07 Tallinna abilinnapea. – Uurimisvaldkond: aeglasekäigulised lineaarsed asünkroonajamid, püsimagnetitega sünkroongeneraatorid, energiasäästlikud ajamid, kulgelektriajamite rakendusprobleemid, jõupooljuhtmuundurite rakendusprobleemid. 12 teadustr-t, 2 NSVL autorit-se ja 1 Eesti tööstusdisaini lahenduse autor.

T: Манипулятор для рентгеноконтроля с линейным электроприводом (kaasautor). М., 1984; Опыт разработки установок рентгеноскопического контроля на базе линейного асинхронного электропривода (kaasautor). // Seminari ettekannete teesid. Tln, 1990; Esimesed Eestis väljatöötatud väiketuulegeneraatorid (kaasautor). // Elektriala 5 (2005).

B: TPI 1936–1986, 474.

REKAND, Tiina (22 XI 1960, Tartu), arstiteadlane, neuroloog; ins-i t, Ilmar A. Sulg`i abikaasa. Lõpetas 1979 Tartu 5. Kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a, 1986 internatuuri Tartu Kliinilises Haiglas. *Dr. med.* (2003, Bergeni Ük, Norra), vk "Poliomyelitis: molecular studies of neurovirulent poliovirus and late consequences of the disease". Kuni 1990 Järva Maakonna Haigla neuroloog. Balti stipendium ja tead asst Tromsø Ük neurofüsiol laboris, 1993–94 intern Harstadi haiglas ja Sandnessjøeni perearstikeskuses Norras. 1994–2003 Bergeni Ük Haukelandi Haiglas neuroloogia resident ja doktorant. A-st 2003 neuroloogia ülemarst samas. Norra Viroloogide Seltsi juhatuse liige (2002–05), Norra Migreeniseltsi juhatuse esimees (2007). Uurinud 50 aasta vanuse poliomieliidiviiruse RNA-d, poliomieliidi kaugtagajärgi Eestis ja Norras, neurorehabiliteerimist. Üle 35 teadustr-e, sh 3 rmt-t

T: Risk of symptoms related to late effects of poliomyelitis (kaasautor). // *Acta Neurol. Scand.* 101 (2000) 3; Lifestyle and Late Symptoms after Poliomyelitis. A review (kaasautor E. Farbu). // *Trends in Lifestyle and Health Res.* Nova Science Publishers (2005); Long term outcome after poliomyelitis in different health and social conditions (kaasautor). // *J. Epidemiol. Community Health* 57 (2003) 5; Detection of viral sequences in archival spinal cords from fatal cases of poliomyelitis in 1951–52 (kaasautor). // *J. Viral. Methods* 114 (2003) 1; Absinthe, nervous system and painting. // *Int. Rev. Neurobiol.*, Elsevier, 74, (2006); Post-polio syndrome patients treated with intravenous immunoglobulin: a double-blind randomized controlled pilot study (kaasautor). // *Eur. J. Neurol.* 14 (2007) 1.

B: EA (2004) 579.

REKKARO, Vello (14. I 1939, Tallinn), majandusteadlane. Lõpetas 1957 Tallinna 4. Kk-i, 1962 TPI ja 1971–74 MI-s asp; maj-knd (1975, TA), vk “Elutabelise teenindamise parendamise majandusprobleeme (tehniliste vahendite näitel)”. Täiendas end 1981 LÜ-s ja Budapesti Tehnikaülikoolis ning 1986 Taškendi Ük-s. Oli 1965–69 erinevais ettevõtetes ins-konstruktor ja v-ins, 1969–71 teeninduskombinaadi „Kiir“ dir, 1974–77 MI-s n-teadur ja 1977–79 v-teadur, 1979–80 TTÜ kus allüksuses v-õpetaja, 1980–83 dots-i kt, 1983–98 dots, 1998–2001 Tallinna Tehnikakõrgkooli dots, 2001–06 prof ning logistika ja majanduse õt-i juh, 2006– Euroülikooli prof ja sihtasutuse Tallinna Eluasemefond analüütik. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaal-maj probleemid elamumaj-s ja Eesti regionaal-logistiline potentsiaal.

T: *Historische Aspekte der Regionalpolitik in Estland.* // Christian-Albrechts-Universität zu Kiel u.a. *Einige Aspekte der Regionalpolitik. Vorträge des Gemeinsamen Seminars über Regionalpolitik.* Tln, 1989; Sotsiaalselt tasakaalustatud turumajandussüsteemile üleminekuteedest Eestis (kaasautor). // TTÜ uurimistöõ. Tln, 1996; Eesti ühiskond ja omandireformipoliitika. // *Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitika eesmärgid ja abinõud.* // VI teadus- ja koolituskonverentsi ettekanded-artiklid. Tartu–Värsk, 1998; Eesti kohast Euroopas. 2004. // Tallinna Tehnikakõrgkooli Toim (2004) 4; Teaduse rakenduslikke probleeme. // Tallinna Tehnikakõrgkooli Toim (2005) 6.

B: EMaBL, 420–421; TPI 1936–1986, 364, 366.

REKKER, Georg (28. V 1928, Tartu – 24. V 1995, Tartu), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas

1947 Tartu Arve- ja Plaanindustehnikumi ja 1951 TÜ kehakultuuritsk-a; maj-knd (1963, TÜ), vk „Положение пролетариата в буржуазной Эстоний (1920–1940 гг.)”. Oli 1951–53 TÜ sportmängude kat-i õpetaja, 1953–56 pol ökon kat-i asp, 1956–58 samas õpetaja, 1958–68 v-õpetaja, 1968–84 dots. – Uurimisvaldkond: kapitalistlike maade majandusprobleemid. NSVL meistersportlane korvpallis (1952), NSVL meister korvpallis (1949). Üle 20 teadustr-e.

T: Vestlusi elatustasemest (kaasautor). 1962; Lenini imperialismiteooria ja kaasaeg. 1970; Kapitalistlike maade töötajate elatustase tegelikkuses ja kodanlike ning revisionistlike teooriate kõverpeeglis. 1973; Положение рабочего класса и государственно-монополистической капитализм. // Уч. зап. ТГУ 507 (1982).

B: TÜ BL I, 484; ESB, 550.

RELVE, Hendrik (18. VII 1948, Tallinn), metsandustegelane, loodusloolane ja publitsist; majandusteadlase ja pedagoogi p. Lõpetas 1966 Tallinna 2. Kk-i, 1971 EPA metsandustsk-a ja 1989 TÜ ajakirjanduse erialal. Oli 1972–78 Eesti Metsakorralduskeskuse taksaator, 1978–97 Metsandusliku Informatsiooni Keskuse koolitusspetsialist, 1997–2002 Sagadi metsakeskuse nõunik, 2002– ajakirja Eesti Mets peatoim. – Uurinud Eesti põlispuid, inventeerinud looduskaitsealuseid puid, koost põlispuid andmebaasi (ligi 1000 puud). Kirjutanud õpikuid ja aimermt-id. Soome Maarjakase Seltsi auliige, Valgetähe IV kl orden.

T: Vahtral on sünnipäev. Tln, 1981; Sõõgimarjad, müügarjad. Tln, 1996; Puude juurde. Tln, 1998; Põlispuid. Tln, 2003; Eesti looduse vägi. Tln, 2008.

B: EE 14, 424; EKnL, 461; Kes on kes? Eesti 2000, 166.

RELVIK (a-ni 1938 **Brenner**), **Heino** (9. I 1922, Paide), tehnikateadlane; puusepa p. Lõpetas 1943 Tallinna ÕS-i, 1953 TPI masinaehituse tehnoloogia erialal ja 1957 samas asp-i; füüs-mat-knd (1975, Leningradi RÜ), vk „Некоторые вопросы динамики неколономных систем”. 1943–44 osales II maailmasõjas Soome mereväes. Oli 1958–59 TTÜ teoreetilise mehaanika kat-i laborant, 1959–65 asst, 1965–76 v-õpetaja, 1976–92 dots. – Uurimisvaldkond: analüütiline mehaanika, kõrgemat järku liikumisvõrrandid. Umbes 30 teadustr-t. Soome II klassi Vabadusmedal (1944). ENSV rkl preemia (1980) (koll-s).

T: Основные вопросы аналитической механики (kaasautor). Tln, 1979; Уравнение возможной мощности в аналитической механике (kaasautor). // Eesti TA Toim 32 (1983); About Integraal

Constraints. // ACUT 939 (1992); Составление дифференциальных уравнений движения при помощи аналогов кинетической энергии. // TPI Toim 345 (1973); Об уравнениях типа Гамильтона. // TÕ Toim 487 (1979); Mereväe soomepoisid. Tln, 2003.

B: TPI 1936–1986, 372, 374, 380; Mehaanikainsenerid 1918–1998, 186, 214.

REMI, Toomas (3. II 1949, Tallinn), tehnikateadlane; tööliste p. Lõpetas 1967 Tallinna 2. Kk-i ja 1972 TPI peenmehaanika seadmete erialal; tehnikamag (1992, TTÜ), vk „Lõõgi erienergia uurimine erikujuliste identoritega”. 1972–78 TTÜ üliõpilaste konstrueerimisbüroo ins, 1978–88 TTÜ masinaelementide kat-i asst, 1988–92 v-õpetaja, 1992–94 lektor, 1994–96 dots. 1996–98 AS-i Bera tehnika- ja tootmisdir, 1998–2005 AS-i Balti Laager tööstustarvikute osk juh, 2005– OÜ Laagri- ja Tihenduskeskus tegevdir. – Uurimisvaldkond: gaasbetooni lõikeseadmete projekteerimine ja valmistamine; erienergia eksperim määramine lõõgil; energeetilise erosiooniteooria kohandamine karastatud terastele. Üle 25 teadustr-e, 6 autorit-t.

T: Выбор схемы нагружения режущей струны при резке газобетона. // Silikaatbetooni TUI Toim. Tln, 1983; Экспериментальное определение удельной энергии пункообразования различными инденторами. // TTÜ Toim 690 (1989); Экспериментальное исследование геометрических ударных лунок различных инденторов. // TTÜ Toim 728 (1991); Testing hardened steel targets for dynamic hardness (kaasautor I. Kleis). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 10 (2004) 1; Adapting the energetic erosion theory to hardened steel (kaasautor I. Kleis). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng., 10 (2004) 1.

B: Mehaanikainsenerid 1918–1998, 186, 214.

REMM (a-ni 1936 **Tenson**, a-ni 1953 **Taimre**), **Evi** (13. X 1930, Tartu), bioloog-zooloog (entomoloog); teenistujate t, Hans R-i abikaasa, Maido ja Kalle R-i ema, Jaanus R-i vanaema. Lõpetas 1949 Tartu 2. Kk-i ja 1954 TÕ bioloogina. Oli Tartu 1. Kk-i õpetaja, 1958 TÕ zool kat-i laborant, 1962–67 TÕ eksperim-biol baasis n-teadur, 1962 ZBI zool sektori v-laborant, 1967–89 entomoloogia ja fütonematoloogia sektori laborant. – Uurimisvaldkond: salukärblaste (*Lauxaniidae*, *Diptera*), fauna Eestis. Olulise panuse eest Eesti jõgedes põhjaloomastiku määramisel on arvatud teose „Eesti jõed“ (toim A. Järvekülg, Trt, 2001) kaasautoriks. Eesti, Läti ja Leedu putukate uurimise tulemusena 17 teadustr-t, sh 2 määrajat.

T: Eesti kiilivastsete määraja. // Abiks loodusvaatlejale 47 (1963); Akvargeeni toimest *Drosophila*

*melanogaster`*isse (kaasautor Ü. Pavel). Trt, 1964, Eesti ühepäevikuliste (*Ephemeroptera*) määraja. // Abiks loodusvaatlejale 60 (1970).

B: ZBI, 70.

REMM, Hans (26. VIII 1929, Viluvere v, Pärnumaa – 21. VIII 1986, Tartu), zooloog (entomoloog), Evi R-i abikaasa, Kalle R-i ja Maido R-i isa, Jaanus R-i vanaisa. Lõpetas 1947 Pärnu 1. Kk-i, 1952 TÜ bioloogina ja 1955 samas asp-i; biol-knd (1955, TÜ), vk „Eesti NSV kahetiivaliste fauna“; biol-dr (1975, Moskva, NL TA Zoologiaminst), vk „Мокретицы (*Diptera, Ceratopogonidae*) фауны СССР“. Oli 1955–56 TÜ zool kat-i v-õpetaja, 1956–86 dots, a-st 1986 prof, 1984–86 zool kat-i juh. – Uurimisvaldkond: kahetiivalised, liblikalised, mardikalised. Määras merevaiku jäänud fossiilseid putukaid. Oli 1956–86 ELUS-i entomoloogiasektori esimees. Avaldanud õppekirjandust ja putukamäärajaid. Kirjeldas üle 250 uue putukaliigi. U. Sahva võimlemisrühma ja Mustametsa sporditäre liige. 74 teadustr-t, sh 10 monogr-t ja 7 õppevahendit.

T: Eesti NSV parmlased (*Tabanidae*). // Abiks loodusevaatlejale 13(1953); Putukate välimääraja I–II. Tln, 1966–67; Zoogeograafia. Tln, 1968; Mardikate määraja (kaasautor E. Merivee). Tln, 1973; *Catalogus Macrolepidopterorum Estoniae* (Eesti suurliblikate nimestik) (kaasautor J. Viidalepp). // Abiks loodusevaatlejale 84 (1986); Liblikate määraja (kaasautor J. Viidalepp). Tln, 1996.

B: EE 8, 97; EE 14, 425; TÜ BL I, 188; TÜ BL II, 149; *Talvi, T.* Eesti ja eestlased putukanimeses. // EL (1991) 7, 428–431; TÜ ajalugu III, 274.

REMM, Jaanus (19. VIII 1979, Tartu), bioloog; Kalle R-i poeg, Evi ja Hans R-i lapselaps. Lõpetas 1997 H. Treffneri Gümni, 2001 TÜ biol-geogr-tnk-a; *M.Sc.* (biol, TÜ, 2003), vk „Puuõõnsuse tihedus, omadused ning asustatus loomade poolt eri tüüpi kaitsealustes ja majandusmetsades“. 2003–TÜ doktorant, 2006–TÜ ökol- ja maateaduse õt-i looduskaitsebiol spetsialist. – Uurimisvaldkond: õõneloomade elupaigavalik ja pesitsustingimused erinevates metsades.

T: Nest quality limits the number of hole-nesting passerines in their natural cavity-rich habitat (kaasautor A. Lõhmus). // *Acta Oecologica* 27 (2005) 2; Old-growth structural elements in a strict reserve and commercial forest landscape in Estonia (kaasautor). // *Forest Ecology and Management* 216 (2005) 1–3; Tree cavities in riverine forests: What determines their occurrence and use by hole-nesting passerines (kaasautorid A. Lõhmus, K. Remm). // *Forest Ecology and Management* 221 (2006) 1–3.

REMM, Kalle (9. IV 1954, Tartu), bioloog-zooloog; Hans ja Evi R-i poeg, Jaanus R-i isa, Maido R-i vend. Lõpetas 1972 Tartu 5. Kk-i ja 1977 TÜ bioloogina; biol-knd (1990, Zooloogia Instituut, Leningrad), vk „Зоопланктон как индикатор эвтрофикации морских вод на примере прибрежных вод Западной Эстонии”, geograafiamag (1999, TÜ), vk „Reeglipärasusi Otepää kõrgustiku maastikumustris Eesti põhikaardi lehe 5434 näitel”. Oli 1977–81 ZBI ins, 1981–93 n-teadur ja 1994 kuraator, 1993–98 RAS Eesti Kaardikeskuse ins, 1998–99 Riigi maa-ameti kartograafiabüroo peaspetsialist, 1998–2005 TÜ geogr inst-i geoinformaatika ja kartograafia teadur, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkond: pildi- ja kaardiandmete seostamine loodusvaatlustega stat ja intellektitehnika meetodite abil; pilditõlgitsus ja muustrituvastus. Neljakordne Eesti meister orienteerumises. 30 teadustr-t.

T: A zooplankton bioindication system for the Matsalu Bay: a probabilistic approach. // Eesti TA Toim. Proc. Biologia 38 (1989) 1; Regression and point pattern models of moose distribution in relation to habitat distribution and human influence in Ida-Viru county, Estonia (kaasautor A. Luud). // J. for Nature Conservation 11 (2003) 3; Design of the Pan-European Ecol. Network: A national level attempt (kaasautorid M. Külvik, Ü. Mander). // Ecol. networks and Greenways. Concept, Design, Implementation. Cambridge University Press. 2004; Case-based prediction for species and habitat mapping. // Ecological Modelling 177 (2004) 3–4; Correlations between forest stand diversity and landscape pattern in Otepää Nature Park, Estonia. // J. Nature Conservation 13 (2005) 2–3; Tree cavities in riverine forests: What determines their occurrence and use by hole-nesting passerines (kaasautorid A. Lõhmus, J. Remm). // Forest Ecology and Management 221 (2006) 1–3.

B: ESBL, 551.

REMM, Maido (11. VII 1965, Tartu), bioloog; Hans ja Evi R-i p, Kalle R-i vend. Lõpetas 1983 Tartu 5. Kk-i ja 1990 TÜ bioloogina; *Ph.D.* (biol, 1997, TÜ), vk „Human papillomavirus type 18: replication, transformation and gene expression”. Täiendas end 1991–1992 *Marie Curie Cancer Research Inst-s, UK*; 1997–1998 Rootsis Uppsala Ük-s, 1999–2000 Rootsis Karolinska Inst-s. Oli 1990–92 Eesti Biokeskuse teadur, 1992–97 TÜ doktorant, 2001– Eesti Biokeskuse bioinformaatika grupi juht, 2003– TÜ molekulaar- ja rakubioloogia inst-i bioinformaatika õt-i korr prof. – Uurimisvaldkond: PCR praimerite valiku ja DNA mikrokiipide analüüsi algoritmid, gen uuringutega seotud arvutusmeetodika ja algoritmide arendamine, bakterigenoomide võrdlev analüüs, ortoloogsete

geenide detekteerimise meetodid eukarüootsetes genoomides. Eesti esindaja Põhjamaade Bioinformaatika Ühingu juhatuses. Umbes 25 teadustr-t.

T: A C-terminal alpha-helix plus basic region motif is the major structural determinant of P53 tetramerization (kaasautor) // *Oncogene* 7 (1992) 8; The E2 binding-sites determine the efficiency of replication for the origin of human papillomavirus type-18 (kaasautor). // *Nucleic acids res.* 20 (1992) 22; Human papillomavirus type 18 E 1 protein is translated from polycistronic mRNA by a discontinuous scanning mechanism (kaasautorid A: Remm, M. Ustav). // *J. Virology* 73 (1999) 4; Automatic clustering of orthologs and in-paralogs from pairwise species comparisons (kaasautor). // *J. Mol. Biol.* 314 (2001) 5; A first-generation linkage disequilibrium map of chromosome 22 (kaasautor). // *Nature* 418 (2002) 6897; GENOMEMASKER package for designing unique genomic PCR primers (kaasautor). // *BMC Bioinformatics* 7 (2006) 172.

REMMA, Heino (16. XI 1919, Tallinn – 30. X 1981, Tallinn), tehnikateadlane; rdt-ametniku p. Lõpetas 1938 Tallinna J. Westholmi Gümni- ja 1948 TPI tööstus- ja tsiviilehitusins-na; tehnikaknd (1959, TTÜ), vk „Põlevkivi tsükloontuhk-liiv segude mehaaniline aktiveerimine märgtöötlemise teel”. Osales Nõuk armee võitlejana II maailmasõjas. Oli 1949–56 TTÜ ehitiste teostamise kat-i asst, v-õpetaja, 1959–81 ehitustehnoloogia kat-i dots, 1971–81 ehitustehnoloogia kat-i juh. – Uurimisvaldkond: silikaattelliste tootmise tehnoloogia, DFK-liimide kasutamine, statistilise meetodi rakendamine uurimistöodes, ehitusmaterjalide optimeerimine. 22 teadustr-t.

T: Механическая активация сланцезольно-песчаных смесей. // *TPI Toim.* A 144 (1958); Исследование однородности продукции заводов силикатного кирпича. // НИПИ Силикатобетона. ТПИ Сб. докладов по строительству. Тлн, 1971.

B: TPI 1936–1986, 148, 191, 228, 240–241, 415; Ehitusinsenerid TPI-st, 227.

V. Mägi

REMME, Jaanus (18. XII 1953, Tallinnas), bioloog (geneetik). Lõpetas 1972 Tallinna Spordi-internaatkooli ja 1980 TÜ bioloog-geneetikuna; *Ph.D.* (molekulaarbiol, 1993, TÜ), vk „Studies on the peptidyltransferase centre of the E. coli ribosome”. Oli 1980–95 KBFI ins, grupijuht, teadur ja v-teadur, 1988–93 Berliinis Max Plancki inst külalisteadur, 1993–97 MRI v-teadur ja dots, 1997– TÜ molekulaarbiol õt-i prof ja 1998– juh. – Uurimisvaldkond: valgu biosünteesi aparadi struktuur ja funktsioonid, RNA biol, ribosoomid, geneetiline kood. Valgetähe ordeni 3. kl (2001). Ajakirja

Central European Journal of Biology toim-koll-i liige. RNA ühingu ja ASBMB liige. Üle 40 teadustr-e.

T: On the physico-chemical rationale of the genetic code (kaasautor R. Villems). // FEBS Lett. 189 (1985) 2; The third ribosomal tRNA-binding site, the E site, is occupied in native polysomes (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 183 (1989) 2; Novel mutant of 23S RNA: characterization of functional properties (kaasautor U. Saarma). // Nucl. Acids Res. 20 (1992) 12; Analysis of the ribosomal large subunit assembly and 23S rRNA stability *in vivo* (kaasautorid A. Liiv, T. Tenson). // J. Mol. Biol. 263 (1996) 3; Mutational analysis of the donor substraten; Functional binding site of the ribosomal peptidyltransferase centre (kaasautor). // RNA 4 (1998) 2; Importance of the 3'-terminal Adenosine of tRNA in Ribosomal Translation (kaasautor). // J. Biol. Chem. 277 (2002) 27 Definition of bases in 23S rRNA essential for ribosomal subunit association (kaasautor Ü. Maiväli). // RNA 10 (2004) 4; Importance of transient structures during post-transcriptional refolding of the pre-23 S rRNA and ribosomal large subunit assembly (A. Liiv). // J. Mol. Biol. 342 (2004) 3.

B: EE 14, 425; TÜ BL II, 149.

REMMEL (a-ni 1928 **Mangelson**), **Alide** (2. III 1899, Vana-Põltsamaa v, Viljandimaa – 5. I 1979, Tartu), loodusteadlane; kooliõpetaja t. Lõpetas 1920 Paide Tütarlastegümni ja 1933 TÜ loodustsk-a. Oli 1939–45 loodusloo- ja maateaduse õpetaja kk-s. Oli 1945–49 TÜ paleontoloogia ja stratigraafia kat-i asst, 1949–52 sama kat-i ning mineraloogia ja paleontoloogia kat-i v-õpetaja, 1952–53 taimesüsteematika ja geobotaanika kat-i asst, 1953–56 v-õpetaja, 1956–61 asst. – Uurimisvaldkond: Eesti tulnuktaimed.

T: 2. sugukond rebasheinälised. // Eesti NSV flora 8. Tln, 1971; 4. triibus *Ambrosieae* Cass. // Eesti NSV flora 6. Tln, 1978.

B: AAUT II, 90; TÜ BL I, 188; *Kukk, T.* Eesti taimestik. Trt, Tln, 1999, 409.

REMMEL (1969-76 **Valt**), **Maie** (20. V 1940, Tallinn), teadusloolane ja biol-ajaloolane; talupidaja t. Lõpetas 1958 Tallinna 7. Kk-i, õppis TÜ-s 1958–60 eesti filoloogiat, 1960–65 arstiteadust ja lõpetas 1969 TÜ biol-na; biol-knd (1974, Moskva NSVL TA MI), vk „Бэр и дарвинизм (анализ некоторых аспектов дискуссии между К. Бэр и представителями раннего дарвинизма)”. Esitanud eelkaitsmisele dr-vk teadusajaloo alalt (1991) „Глубинные информационные модели науки”. Oli 1970–75 ZBI teadur, 1975–76 TA Tead Rmtk-s v-bibliograaf ja toim, 1976–79 MI n-

teadur, 1979–81 v-teadur, 1982–91 AI v-teadur, hiljem ajutine lepinguline töötaja. –

Uurimisvaldkond: K. E. von Baeri paradigmaatiline panus biol-sse; materialistliku maailmapildi teke Karjala kaljujoonistes; TÜ osa 19. saj teadusrev-s; teaduse ja hariduse arengu filosoofilised teemad.

Rakendanud esimesena Eestis teadusmeetrilise siseanalüüsi meetodit. Esitanud üldhariduse reformikava teadusmetodol alused. U 50 teadustr-e ja luulekogusid.

T: О роли моделей возникновения организма в истории трансформизма. // Метод моделирования и некоторые философские проблемы истории и методологии естествознания. Тln, 1975; K. E. v. Baer ja darvinism. Etüüd arenguideede draamast bioloogias. Тln, 1977; Tartu ülikool. Baeri paradigma ning sellega seotud teadusdiskussioonidest. // Arstiteaduse ja kehakultuuri arengust Tartu ülikoolis. TÜ ajaloo küsimusi XVIII.Trt, 1985; The rise of developmental biology and the 19-th century scientific revolution in the biology. // 8 Int. Congr. of logic, methodology and philosophy of science. Abstracts 3, 13. M., 1987, Ontologiseeritud idealisatsioonid ja teaduslugu. // Teaduslugu ja nüüdisaeg IX. Teadusfilosoofia ja teadusmetodoloogia Eestis: olukord ja perspektiivid. Тln, 1994.

B: EE 14, 425; EKBL, 462.

REMMEL, Mari-Ann (2. VIII 1966, Tallinn), rahvaluuleteadlane. Lõpetas 1984 Tallinna 24. Kk-i ja 1991 TÜ eesti filol osk-a; M.A. (2001, TÜ), vk „Eesti kohapärimus folkloristliku uurimisainena“. A-st 2004 TÜ doktorant. Oli 1985–86 Muuseumide ja Kultuurimälestiste Tead-Met Nõukogu fondisektori n-teadur, a-st 1991 KM-i rahvaluule osk-a (a-st 1995 Eesti Rahvaluule Arhiiv) teadur. ISFRN-i, Akad Rahvaluule Seltsi ja Akad Usundiloo Seltsi liige. – Uurimisvaldkond: kohapärimuse aspektid, eksped-ipäevikud kui rahvaluule kogumise ajaloo ja ühiskonnamuutuste peegeldajad. Tammsaare kirj-preemia 2005. 20 teadustr-t.

T: „Püha“ mõistest kohalugude kaudu. // Maa ja ilm. *Pro folkloristica* V. Trt, 1997; Hiie ase. Hiis eesti rahvapärimeses. Trt, 1998; Mõrsja saatus: pulmateema loodusmaastikuga seotud rahvajuttudes. // Akadeemia (2001) 12; Võrumaa ja Setomaa kohapärimuses ilmnevatest muutustest 20. sajandi vältel. // Paar sammukest 19. EKM ar. Trt, 2002; Viru mees viljapulli, Harju mees aganapulli. Piirkondlike suhete kajastumisest eesti rahvatraditsioonis. // Mäetagused 21 (2003); Arad veed ja salateed. Järvamaa kohapärimus (koost). Trt, 2004.

REMMELE, Mart (31. X 1944, Tallinn – 12. IV 2000, Tallinn), keeleteadlane; Nikolai R-i p. Lõpetas 1962 Tallinna 20. Kk-i, 1969 TÜ eesti filol osk ja 1975 KKI-i asp-i; filol-knd (1975, Eesti TA), vk „Моделирование системы фонем эстонского языка“. Oli 1978–81 KKI: arvutuslingvistika sektori juh, 1981–89 teadusdir, 1988–89 dir kt. – Uurimisvaldkond: eesti k foneetika, arvutitehnika juurutamine humanitaarteadustes. Tegelenud maj-matemaatikaga ja avaldanud maj-analüüse. Tagas 1970. a-te keskel KKI-s kaasaegse arvutitehnika, mille baasil moodustati 1978 inst-s arvutuslingvistika sektor ning 1981 Kübi Arvutustehnika Erikonstrueerimisbüroo juures terminalseadmete osk. Sektori juh-na KKI-s juurutas arvutustehnil-meetodeid leksikograafias (koos Ü. Viksiga), foneetikas ja kõnetehnil-s (koos A. Eegi, G. Liivi, M. Mihkla, H. Pajupuu ja M. Rohtlaga), folkloristikas (koos A. Krikmanniga), ajaloo (koos J. Kahkiga), dialektoloogias (koos E. Niidu ja S. Ainsaarega), muusikateaduses (koos U. Lippuse, J. Rossi ja I. Rütliga), kardioloogias (koos A. Grafiga); avaldanud nendega ühispublikatsioone. Algas 1978 iga-aastased arvutuslingvistika sümposioonid; oli 1987 Tallinnas toimunud XI rahvusv foneetikateaduste kongressi üks peaorganisaatoreid. Koostöös Tallinna kirjastuste ja trükikodade ning Leningradi polügraafiamasinate tehasega alustas 1980. a-te II poolel arvutipõhise kirjastamisprotsessi (fotolao) juurutamist Eestis, mis kõrvaldas tehnil takistused paljude KKI-s valminud trükiste, eriti sõnarmatute ilmumisel. Oli arvutuslingvistika, eriti sõnavara andmebaaside loomise tunnustatumaid eksperte NSVL-s. Publitseerinud Paul Kerese valitud partiisid (koos Paavo Kivisega); avaldanud kontserdiarvustusi. Pärast KKI-st lahkumist tegutses sõltumatu maj-analüütikuna; avaldades arvukalt publikatsioone ajakirj-s (sh kriminalistikast koos Ando Lepsiga). Ligi 300 teadustr-t ja aimeart-t. **T:** On acoustic distinction in Estonian vowel system (kaasautor G. Liiv). // Soviet Fenno-Ugric Studies 6 (1970); The laterals: An acoustic study (kaasautor A. Eek). // The 9th Acoustic Conference, 31 August to 4 September 1971, Bratislava, Physiological Acoustics and Psychoacoustics. Bratislava, 1971; Eesti verbid. Morfoloogiline klassifikatsioon: loendid (preprint KKI-3) (kaasautor Ü. Viks). Tln, 1974; Automatic notation of one-voiced song (preprint KKI-4) (kaasautorid I. Rütel, J. Sarv). Tln, 1975; The phonetic scope of Estonian: Some specifications (preprint KKI-5). Tln, 1975; Some topics of speech recognition (preprint KKI-7) (kaasautor M. Rohtla). Tln, 1977; Perception of intervals and the theory of virtual pitch (kaasautorid U. Lippus, J. Ross). // TA Toim 26 (1977) 3; Large data bases in quantitative history: Some handling techniques (preprint KKI-12). Tln, 1979; On investigation of agrarian development cycles by means of pattern recognition methods (preprint KKI-19) (kaasautor J. Kahk). Tln, 1981; Paul Keres inter pares [partiit nelja eksmaailmameistriga]

(kaasautor P. Kivine). Tln, 1985.

B: EE 14, 425; EMaBL, 422; *Ross, J.* Mart R Emmeli esimene juubel. // KK (1994) 11, 704; *Ross, J.* Mart R Emmeli mälestuseks (31. X 1944 – 12. IV 2000). // KK (2000) 5, 371–373; Mart R Emmel [nekroloog]. // Sirp (2000) 20. IV; Endspiel. Kumardus Mart R Emmelile (toim J. Sang). Tln, 2005 (koos bibliograafiaga); *Ahven, E.* Pilk paberpeeglisse. KKI kroonika 1947–1993. Tln, 2007, 1416.

Jaan Ross

REMMEL, Nikolai (14. V 1908, Petserimaa, Obinitsa v. – 6. V 1983, Tallinn), pedagoog; Mart R. isa; talupidaja p. Lõpetas 1927 Petseri Gümni-i ja 1934 TÜ filos-tsk-a. Oli 1935–47 Tallinna Nõmme Gümni-i eesti k-e ja filos õpetaja, 1944–47 dir, 1947–48 Tallinna 9. täiskasvanute kk-i õpetaja, 1948–50 Tallinna ÕI psühhol ja loogika õppejõud, 1959–64 Ped TUI v-teadur, 1965–69 ENE keeleteim. – Uurimisvaldkond: eesti k-e ja kirj meetodika. Koost õpikuid ja töövihikuid. ENSV tnl õpetaja (1962). **T:** Kirjavahemärkide õpik ja harjutustik. Tln, 1939; Etteütleri 4.–11. klassile. Tln, 1958; Eesti keele õpik. IV kl. Tln, 1960, ²1972; Eesti keele grammatika. IX–XI kl. Tln, 1964; Eesti keele grammatika käsiraamat (kaasautor J. Valgma). Tln, 1970; Peatükke luuleteoste käsitlemisest keskastmes. // Kirjandusõpetuse küsimusi V. Koost K. Leht. Tln, 1971; Eesti keel õpilase pilguga. Tln, 1971. **B:** AAUT II, 503; EKBL, 207.

REMMELG, Hugo (7. VI 1935, Laiuse v, Tartumaa), põllum-teadlane, geneetik. Lõpetas 1959 K. A. Timirjazevi nim Moskva Põllum Akad aiandusagronoomina; biol-knd (1967, EBI), vk „Влияние гамма-облучения семян на морфогенез и наследственность сортов и межсортовых гибридов томатов, конских бобов и астр“. Oli 1959–61 Narva sovhoosi agronoom, 1961–64 EBI aspirant, 1964–70 n-teadur, 1970–92 v-teadur, 1992–97 EPMÜ taimekasv inst-i asst, a-st 1997 dots. – Uurimisvaldkond: sordiaretuse gen alused (eriti mutatsiooniline ja rekombinatsiooniline muutlikkus, ploidsus, heteroos, isassteriilsus ja apomiksis). Aretas tomati hübriidsordi ”Kevade” F ning lühendanud geeni Dm alusel talirukkisordi ”Sangaste” kõrt. 1973–88 Eesti TA Looduskaitsekomisjoni liige, 1981–90 Eesti Gen Seltsi juh liige. **T:** Apomiksis: potentsiaalsed võimalused sordiaretuses (kaasautor). // APS Toim IV. 1997; Tetraploidne rukis (kaasautor A. Õunmaa). // Teraviljade geneetika ja aretuse aktuaalsed probleemid. Harku, 1998; Kromosoomide arv Eestis aretatud ploompipuusortidel ja aretistel (kaasautor A. Õunmaa). // APS Toim 6 (1998); Short-strawed `Sangaste` rye (kaasautor). // Cereal Breeding:

Achievements and Prospects for Improvement. 1999.

B: EE 14, 425; EPMÜ BL, 43.

RENGE, Indrek (8. VIII 1953, Tartu), keemik; teenistujate p. Lõpetas 1971 Tartu 1. Kk-i, 1976 TÜ keemia osk-a ja 1982 NSVL TA KFI asp-i; keemiaknd (1982, samas), vk „Кинетика элементарных реакций взаимодействия триплетных состояний красителей и родственных соединений донорами и акцепторами электрона в жидкой фазе”. Oli 1976–78 Eesti TA KI-i v-ins, 1983–86 TÜ Füüsika Inst-i n-teadur, a-st 1986 v-teadur. Täiendas end 1990 ja 1991 Saksamaal, 1993 Hollandis ja Suurbritannias ning 1994 Šveitsis. – Uurimisvaldkond: valguse ja aine vastasmõju keemiaspektid; värvainete tripletsete olekute reaktsioonivõime elektroni ja prootoni ülekande protsessides; klorofüllil uurimine madaltemperatuurse laserspektroskoopia meetoditega, spektraalselt kõrgselektiivsete valgustundlike keskkondade väljatöötamine nn optilise sälkamise rakendusteks. 50 teadustr-t.

T: Triplet exciplexes – have they been detected in the liquid phase (kaasautor)? // J. Photochem. 31 (1985) 1; Vibrationally resolved optical spectra of chlorophyll derivatives in different solid media (kaasautor). // J. Phys. Chem. 90 (1986) 25; Relationship between the electron-phononcoupling and intermolecular interaction parameters in dye-doped organic glasses. // J. Opt. Soc. Am. B9 (1992) 5; Symmetry and hole-burning properties of porphyrins. // J. Luminescence 98 (2002) 1–4; Influence of temperature and pressure on shape and shift of impurity optical bands in polymer glasses. // J. Physical Chemistry A 110 (2006) 10; Impurity spectroscopy in glasses and disordered crystals: inhomogeneous broadening and electron photon. // J. Luminescence 128 (2008) 3.

B: TRÜ keemiaosakond 1977–1986, 148.

RENNENKAMPFF, Gustav Reinhold Georg von (2. IX 1784, Helme mõis, Liivimaa – 6. II 1869, Bocardil mõis Helme läh), poliitik ja maj-teadlane, baltisakslane; mõisniku p. Teenis 1804–08 Saksi-Gotha hertsogi sõjaväes, reisis seejärel mitmes Euroopa riigis ja elas a-st 1812 oma kodumõisas. Peamiseks tööks on „Bemerkungen über die Leibeigenschaft in Liefland und ihre Aufhebung“ (Kopenhaagen, 1818), milles pooldab talupoegade kohest pärisorjusest vabastamist koos talumaa mõisale jätmisega, kuid koos 2/3 maa andmisega talupoegadele rendile. Olles a-st 1819 Liivimaa uue talurahvaseaduse elluviimise komisjoni liige, avaldas R. oma tegevusega mõju edaspidisele agraarseadusandlusele.

T: Ueber die bevorstehende Freiheit der Ehsten und Letten. Trt, 1820; Darstellung der Verfassung des Livländischen Creditvereins. (anonüümselt, Trt, 1837).

B: EBL, 424; DbBL, 619–620.

RENNER, Johannes (Johann) (u 1525, Teklenburg, Westfalen – 1583, Breemen), kroonikakirjutaja; sakslane. Hariduselt jurist. Oli 1556–60 Liivimaa Ordu teenistuses, esialgu Järva foogti B. von Schmerteni kirjutajana Paides, seejärel Pärnu komtuuri R. Wulfi juures. Asus 1561 Saksamaale, oli Breemeni toomkapiitli sekretär ja toomvikaar, 1564–66 Speieri Riigikammerkohtus ja 1568–83 Breemeni rae juures notar. R. põhitööks kujunes alamsaksakeelne Liivimaa kroonika „Lifländischer Historien negen boken“, mis on ilmselt saanud innustust Balthasar Russowi kroonikast ja on tähtis allikas nii Liivi sõja kui ka varasemate sündmuste kohta. Töö valmis 1582, aga avastati alles 1870 ja ilmus esmakordselt 1876, täielikul kujul 1953 (sisaldas ms ka Liivimaa noorema riimkroonika ümberjutustuse). Veel on R. kirjutanud kaheköitelise „Breemeni linna kroonika“, mis levis arvukate ära kirjadena. R. kolmas säilinud töö on lühike riimitud väljavõte Breemeni kroonikast.

B: EE 8, 101; EE 14, 425.

H. Piirimäe

RENNO, Olav (26. II 1932, Tartu), bioloog, ornitoloog ja looduskaitaja; ametniku p. Lõpetas 1950 Viljandi 2. Kk-i ja 1956 TÜ biol osk-a; biol-knd (1968, TÜ), vk „Lääne-Eesti mandriosa madal- ja siirdesoode linnustik ning selle muutumine soode melioreerimisel“. 1956–57 NSVL TA Zooloogia Inst-i Rõbatši ornitoloogiajaama v-laborant, 1957–58 Looduskaitse Valitsuse v-inspektor, 1958–63 Matsalu Rkl-u Looduskaitseala juh, 1963–68 v-teadur, 1968–92 ZBI-s: 1968 laborant ja v-ins, 1969–72 n-teadur, 1972–92 v-teadur, a-st 1992 talunik. – Uurimisvaldkond: lindude arvukus ja dünaamika, maastikuline levik, ränded, pesitsusökoloogia, linnukaitse probleemid, Eesti soode, rannikute, saarte ja sisevete haudelinnustik, lindude maastikuseosed, levik, ränne ja varu; kanatõugude tootlikkus ja sobivus talveoludes, lindude uurimise meetodika, Eesti ornitoloogia ajalugu. 1974–86 LUS-i ornitoloogiasektsiooni esimees, 1968–96 Eesti TA Looduskaitse komisjoni liige (a-ni 1978 teadussektr), 1970–92 Lindude Rände Uurimise Balti komisjoni liige (1974–92 teadussektr), Eesti Ornitoloogiaühingu auliige (1992). Koost 10 aastakäiku „Looduse kalendrit“ ja Eesti haudelindude levikuatlase. EV teaduspreemia (1994) (koll-s). 148 teadustr-t, 300 aimeart-t.

T: Matsalu. Tln, 1965; Külmnokk-luige dünaamikast Eestis 1959–1978. // LUS-i ar 72, 1988; Численность гнездящихся в Эстонии серых журавлей (kaasautor J. Keskraik). // Сообщ. Прибалт. комиссии по изучению миграции 21 (1989); Eesti linnuatlas. Tln, 1993.

B: EE 14, 426; ZBI 1947–1997, 71.

RENZER, Aare (20. VIII 1956, Tallinn), maj-teadlane; riigiametniku ja ajakirjaniku p. Lõpetas 1974 Tallinna 7. Kk-i, 1979 TPI mis erialal ja 1986 asp-i; maj-knd (1988, MI), vk “Информационные аспекты интерактивного анализа хозяйственной деятельности предприятия”. Täiendas end 1991 Hollandis ja 1997 Hispaanias. Oli 1979–81 TTÜ rmt-pidamise kat-i asst, 1981–83 infotöötlemise kat-i asst, 1986–88 v-õpetaja, 1988–96 dots, 1997–2003 AS Pricewaterhouse Coopers infosüsteemide juhtiv audiitor, a-st 2003 AS-i Helmes konsultant, 1992 ja 1993 Vaasa Tehnoloogiainst-i lektor. – Õpetanud programmeerimise aluseid, multimeedia vahendeid, struktuurseid süsteemianalüüsi, infosüsteemide loomise teor aluseid. Uurimisvaldkond: võrkstruktuuriga andmebaasid, struktuurne süsteemianalüüs ja infosüsteemide projekteerimine; maj-analüüs ja selle automatiseerimine; infosüsteemide auditeerimine ja valideerimine. 15 teadustr-t.

T: Informational Aspects of Business Analysis Systems Design. // Data Processing, Compiler Writing, Programming. Transactions of the Faculty of Economics LIX. Tallinn Technical University, 1986; Using POC "ARM-Ekonomika" for automated business analysing. Thesis of an invited talk. // Micros of the SM-1800 Family, M, CNIIEEI of Apparatus Building, 1986; Functional Aspects of Economical Analysis Automation. // Data Processing, Compiler Writing, Programming. Transactions of the Faculty of Economics LXII. Tallinn Technical University, 1987; SAD – A Hypermedia Application in Teaching System Analysis and Design. // Hypermedia in Vaasa 93. Proc. Conf. Computers and Hypermedia in Eng. Education, May 24–26, 1993.

RENTER, Raul (1. VIII 1920, Tallinn – 20. XI 1992, Tallinn), maj-teadlane. Lõpetas 1940 Tallinna Prantsuse Lütseumi ja 1948 TPI ökonomistina; maj-knd (1964, TPI), vk “Eesti NSV rasketööstuse tähtsamate harude tootmisprofiil ja selle väljaarendamise perspektiivid”, kaitses 1975 (Eesti TA) dr-tööd teemal “Sotsiaal-majandusliku prognostika teoreetilis-metoodilised ja rakenduslikud probleemid”, mida NSVL Kõrgem Atesteerimiskomisjon ei kinnitanud. Töötas 1955–58 ENSV Plaanikomisjoni tööstuse ja perspektiivse planeerimise osk-s. 1958–65 Rahvamajanduse Nõukogu Plaani- ja Ökonoomikaval-e juh aset, 1965–1978 NSVL TA Majandusmat Keskinst-i Eesti filiaali

labori juh, 1978–92 Majandusjuhtide Inst-i kat-juh ja peateadur. Kuulus 1943–58 Eesti tippmaletajate hulka (Eesti meister 1946 ja 1949). Maleõpiku (1955) kaasautoreid.

T: Suurtööstuse tekkimine ja arenemine Eestis XIX ja XX sajandil. (Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsioonini). Tln, 1958; Eesti NSV rasketööstus ja selle arenemisperspektiivid. Tln, 1964; Majandusküberneetika rakendamisest tööstuse juhtimisel. Tln, 1968; Пятнадцать методов прогнозирования и перспективного планирования в теоретическом и прикладном аспектах. Tln, 1974, Sotsiaal-majanduslik planeerimine ja prognoosimine (kaasautor), Tln, 1981.

B: ENE lisakõide, 197; ESBL, 552.

J. Alver

REPO, Boris (28. II 1937, Rõndelovo k, Tosno raj, Leningradi obl), põllumehhanikateadlane; soomlane, talunike p. Lõpetas 1955 Tartu 4. Kk-i ja 1960 EPA mehhaniseerimistsk-a; tehnikaknd (1970, Leedu Põllumaj-akad), vk-s käsitles lehmalauda sügavrennist sõnniku eemaldamise skreepereadeti; tehnikadr (1997, EPMÜ), vk „Lehmafarmi tehnoloogiliste elementide ja biotehniliste süsteemide töökindluse määramise ja parendamise meetodid“. Oli 1960–61 Eesti Põllumehhanika Elva osk-a lukksepp, ins-normeerija, 1961–64 loomakasv mehhaniseerimise ins, 1964–65 remonditöökoja juh, 1965–66 EPA elektrifitseerimise kat-i v-ins, 1966–68 asst, 1968–70 loomakasv mehhaniseerimise kat-i asst, 1970–73 v-õpetaja, 1975–92 dots, 1979–92 kat-i juh, 1992–94 farmitehnika õt-i juh, 1994–98 põllumehhanika inst-i juh, 1994–99 tehnikatsk-a prodekaan, 1992–2002 prof, a-st 2002 emeriitprof. – Uurimisvaldkond: farmi biotehn süsteemide töökindlus ja seadmete tehnohooldus ning töökeskkonna sisekliima ja ergonoomika. EPMÜ tehnikamag-i nõukogu esimees, APS-i liige, Eesti Põllumin-i medal „Kalevipoeg kändmas“ (1987). 78 teadustr-t.

T: Farmiseadmete tehnohooldus. Tln, 1984; Farmide mehhaniseerimine (kaasautor). Tln, 1987; Masinlüks I (kaasautor). Tln, 1993; Lüksja tööruskusaste ja energeetiline koormatus masinlüksil (kaasautor I. Lindsalu). // APS Toim. Trt, 2001; Inner Climate of Pigsti in Winter (kaasautor O. Sada). // Proc. Int. Conf. Raudondvaris. Lithuanie, 2002; Soojustamata lehmalauda välis- ja sisekliima vahelisest seosest // Agraart. (2006) 2.

B: EE 14, 426; EPMÜ BL, 146; EMaBL, 422.

REPO, Enno-Hillar (27. IV 1929, Narva – 24. I 1990, Saku), põllumehhanikateadlane. Lõpetas 1957 EPA agron-tsk-a; põllumehhanikaknd (1966, EMMI), vk „Агрономические свойства структуры дерново-карбонатных почв“. Oli 1952–56 EMMI Kuusiku filiaali laborant, 1960–89 mullauurimise osk-a n-

ja v-teadur ning mullafüüsika labori juh. – Uurimisvaldkond: muldade füüsik omadused. Üle 60 teadustr-e, 7 leiutise autor. Kirjutanud ka lastermt-id.

T: Bakteriväetisega korraldatud katsete tulemused. // SP (1952) 3; Kaasaegseid seisukohti mulla struktuuri küsimustes. // SP (1967) 1; Karbonaatsete mullaproovide peenese mehhaanilise koostise määramise meetoodikast. // EGS ar 1967/1968; Пикнометрический анализ почв и грунтов. Tln, 1968; Kamar-karbonaatmuldade künnikihi niiskuseisundi hindamine lõimiseklasside lõikes. // EMMI tead tööde kogumik XLI, (1977); Показатели оптимальной влажности почвы. // Оптимальная влажность почв. Tln, 1982; Eesti NSV soostunud kamarmuldade niiskuse kvalitatiivsest hindamisest. // EGS-i ar 1981/1982, (1987) 20.

B: EMVI, 24–25.

RESEV, Jüri (4. I 1950, Tallinn), tehnikateadlane; tööliste p. Lõpetas 1969 Tihemetsa Sovhoostehnikumi meh-tehnikuna, 1975 EPA meh-ins-na ja 1980 samas asp-i; mag (tehnikateadus) (1994, EMÜ), vk „Tiibskreepri tööprotsessi uurimine”, tehnikateaduste-dr (2002, TTÜ), vk „Virtual Differential as Torque Distribution Control Unit in Automotive Propulsion Systems”. Oli 1975–77 Järva-Jaani kolhoosi ins, 1977–79 EPA meh kat v-laborant, 1979–85 samas asst, 1985–90 Elva EPT ins ja peains aset, 1990–2003 EMPÜ-s: tehnikatsk-s asst, lektor, teadur, doktorant, dots ja 2000–2003 mehaanika ja masinaõpetuse inst-i juh. Ühtlasi 1995–2004 Tartu Lennukolledži õppejõud, sh 2003–04 õppeprorektori kt ja aset 2005– TTÜ Säätva Tehnoloogia Inst-i dir-i kt ja dots. – Uurimisvaldkond: tehnikateadus, liikuritehnika. U. 10 teadustr-t.

T: A course of engineering graphics and the concepts of its compilation (kaasautor). // Proc. 6th Int. Conf. on eng. graphics BALTGRAPH-6. Riga, 2002. Torque distribution unit in automotive propulsion systems (kaasautor). // Proc. Est. Acad. of Sci. Engineering. 10 (2004) 4; Virtual Differential as Torque Distribution Control Unit in Automotive Propulsion Systems (kaasautor). Proc. 4th Internat. DAAAM conf. In Estonia Tln, 2004; Over- and understeering with a Limited Slip Differential (kaasautor L. Roosimõlder). // Proc. of NordDisgn. Tln, 2008.

REUT, Jekaterina (6. X 1972, Tallinn), keemik; venelane. Lõpetas 1989 Tallinna 31. Kk-i, 1994 TTÜ keemia-*tsk*-a, 1997 TTÜ magistriõppe ja 2004 doktorantuuri; *MSc* (loodusteadused) (1997, TTÜ), vk „Elektrit juhtivate polüüpürroolkilede elektrokeemiline süntees terase pinnale“; *Ph.D.* (eriala, 2004, TTÜ), vk „Polüüpürroolist pinnakatted juhtivatel ja isoleerivatel aluspindadel“. Täiendas

end 1995 Rennes'i I Ük-s ja 1997-98 Helsingi Tehnikaük-s. A-st 1996 TTÜ füüsikal keemia õt-i teadur. – Uurimisvaldkond: elektrit juhtivate polümeeride süntees ja füüsikal-keem omadused, polüpürrooli baasil valmistatud komposiitide elektrokeem omadused, molekulaarselt jäljendatud polümeersed süsteemid. Üle 20 teadustr-e.

T: A study of the electrochemical synthesis of polypyrrole from aqueous solution on stainless steel electrode (kaasautorid K. Iidla, A. Öpik). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 45 (1996) 3/4; Corrosion behavior of polypyrrole coated mild steel (kaasautorid K. Iidla, A. Öpik). // Synth. Metals 102 (1999) 1-3; Environmental QCM sensors coated with polypyrrole (kaasautor). // Synthetic Metals 102 (1999) 1–3; Preparation and characterisation of multilayer system consisting of the soluble and electrochemically synthesised polypyrrole film (kaasautorid N. Reut, A. Öpik). // Synth. Metals 119 (2001) 1–3; Electrochemical (redox) behaviour of microporous polyethylene-based conducting polypyrrole composites (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 52 (2003) 3.

REUTZ, Alexander Magnus Fromhold von (28. VII 1799, Restu mõis, Sangaste khk – 2. VII 1862, Htinõ mõis, Oudova kreis, Pihkva kub), õigusajaloolane, Vene ja Slaavi õiguse asjatundja; baltisakslane. Lõpetas 1817 Tartu Gümni ja 1821 TÜ õigustsk-a kand-kraadiga; õigusteaduse dr (1824, Tübingeni Ük), vk-s käsitles Vene eestkosteõiguse aluste ajaloolist arengut. 1821 pidas TÜ-s loenguid Vene õigusest prof J. G. Neumanni vastutusel ja järelevalve all, 1825–29 Vene õiguse erakorr prof, 1830–40 korr prof, milleks valiti õpiku „Vene õiguse ajaloolisest arengust“ põhjal. Öpik tõlgiti vene k-de ja sai paarikümneks aastaks vene ük-s ametlikuks Vene õiguse ajaloo käsitluseks. 1830–31 viibis Veneetsias, Roomas ja Dalmaatsia rannikulinnades allikaid kogudes, mille põhjal kirjutas teose Dalmaatsia rannikulinnade põhikorrast, mis oli esimene selle piirkonna agraar- ja õigusajaloo käsitus. 1840 sai selle eest Peterburi TA Demidovi preemia poolest ulatuses. 1840 saadeti häälekaotuse tõttu erru, elas oma Pihkva kub Oudova maakonnas asuvas mõisas. 1854–57 oli Peterburi õigusteaduse koolis inspektor. R. kuulus romantilis-liberaalsesse mõttekaaslaskonda Noor-Liivimaa, mis idealiseeris Liivi sõja eelset Vana-Liivimaa tema seisusliku esinduskoguga ja nägi selles sobivat riigivormi Läänemere provintside jaoks, sellele pidi lisanduma liberaalne maj-poliitika, sh talupoegade õigus omada maad. 1839. a maapäeval R-i tehtud ettepanek linnade esinduse kutsumise kohta maapäevale, mida arutati 1842. a maapäeval, vallandas diskussioonid, mis viisid uue liberaalsema agraarpol ja 1849. a talude päriksostmist võimaldava seaduse väljatöötamiseni. R. oli veendunud, et eestlastel ja lätlastel tuleb omandada saksa haridus ja Liivimaa võtab neid vastu kui

vendi.

T: Versuch einer historisch-dogmatischen Darstellung des russischen Vormundschaftsrechts. Dorpat, 1825; Versuch über die geschichtliche Ausbildung der russischen Staats- und Rechtsverfassung.

Dorpat, 1829 (vene k-s: Опыт истории Российских государственных и гражданских законов. М., 1836); Verfassung und Rechtszustand der Dalmatinischen Küstenstädte und Inseln im Mittelalter, aus ihren Municipalstatuten. Dorpat, 1841; Политическое устройство и права прибрежных островов и городов Далмации в средние века, извлеченные из их муниципальных статутов. М, 1845.

B: Левицкий I, 586-590; EE 8, 114; EE 14, 426; DbBL, 625; *Leppik, Lea, Järvelaid, Peeter.*

Alexander Magnus Fromhold v. Reutz – Tartu ülikooli vene õiguse professor ja Liivimaa aadlik. // AA. (1998) 3, 31–42.

L. Leppik

REYHER, Carl Dietrich Christoph von (13. X 1846, Riia – 30. XII 1890, Peterburi), arstiteadlane, kirurg; baltisakslane. Lõpetas 1865 Riia kub-gümni-i ja 1870 TÜ; med-dr (1872, TÜ), vk „Zur Pathologie und Therapie der Cholera in der Rigaer Epidemie von 1871“. 1871–72 TÜ kirurgiikliiniku asst, 1872–74 eradots, 1874–78 dots. Täiendas end Berliinis, Londonis, Edinburghis, Pariisis, Philadelphias. Osales sõjaväekirurgina 1870–71 Prantsuse-Preisi sõjas, 1876 sõjaväehaigla peaarst Serbias, 1877–78 Kaukaasias (mh sealse Punase Risti peaarst). A-st 1878 kirurg Peterburi haiglates: 1878–82 konsulantkirurg Peterburi Nikolai sõjaväehaiglas, 1881–82 Aleksandrovski haiglas, 1882–86 Peterburi Maria haiglas, a-st 1887 oma erahaiglas, 1888–90 taas Nikolai sõjaväehaiglas. 1875 sooritas esmakordselt Venemaal luusisese osteosünteesi metallvarda abil öla pseudoartroosi puhul. Teadustööd kirurgias ning antiseptikast.

T: Ueber die Listersche Wundbehandlung. // Verhandlungen der Deutschen Gesellschaft für Chirurgie (1874); Studien über der Entwicklung der Extremitäten der Menschen und besonders der Selenkslächen (kaasautor M. Henke). // Sitzungsberichte der Wiener Akad. der Wiss. (1874); Hydrocelenschnitt. // Ptb. med Wscr. (1875).

B: DBbL, 626; Die Aerzte Liflands, 333–33, ka 4; Левицкий II, 283–287; TÜ ajalugu II, 245–247.

K. Kalling

REYHER, Gustav Ernst Victor (29. VI 1831, Riia – 12. XI 1903, Miltenberg am Main), arstiteadlane; baltisakslane, kaupmehe p. Lõpetas 1852 Riias gümn-i ja 1857 TÜ arstitsk-a; med-dr (1857, TÜ), vk „De trachomatis initiis, statisticis de eo potationibus adjunctis“. Oli 1857–61 TÜ med-ikliiniku asst, 1860–61 eradots, 1861–83 kliinilise propedeutika dots.

T: De rationibus compensantibus in corde aegroto. Mitaviae et Lipsiae, 1859; Wie hilft man in plötzlicher Lebesgefahr. Dorpat, 1873; Ueber die Erzeugung von Endocarditis durch Milchsäure-Injectionen in der Peritonealhöhle von Thieren. // Virchow Archiv (1861).

B: Die Aerzte Liflands, 332–333; Левицкий II, 142–143.

K. Kalling

RICHMANN, Georg Wilhelm (22. VII 1711, Pärnu – 5(6). VIII 1753, Peterburi), füüsik, legendaarne elektrinähtuste uurija; baltisakslane, ametniku p. Lõpetas 1729 Tallinna Gümn-i, õppis 1729 Halles ja 1730 Jenas loodusteadusi ja füüsikat. Töötas 1732–35 Peterburis koduõpetajana ja 1735–40 Peterburi TA-s G. W. Krafft'i füüs-kab-s. Oli a-st 1740 Peterburi TA adjunkt, a-st 1741 erakorr füüsikaprof ja a-st 1744 ühtlasi füüsikakab-i juh. – Uurimisvaldkonnad: soojusnähtuste ja aurustamise probleemid, kalorimeetria, elektrostaatika, magnetnähtused, atmosfäärielekter. Ehitas esimese elektrinäitaja (elektromeetri), atmomeetri, laiendatud skaalaga baromeetri, termomeetri-registreerija jt uurimisaparate. R. panuseks soojusfüüsika arengusse oli kalorimeetrilise valemi loomine, mis sai võtmeks soojusfüüsika protsesside uurimisel. R. avastas sõltumata Newtoni samaaegsest tööst kehade jahtumiskiirguse logaritmilise iseloomu, mistõttu seda on nimetatud ka Newtoni-Richmani seaduseks. A-st 1744 asus uurima elektrinähtusi, avastades elektrilise teravikuefeki ja elektrostaatilise induktsiooni. 1754 alustas R. koos M. Lomonossoviga atmosfäärielektri uurimist, mille uurimise ohtlikkuse tõttu rajati vastav baas väljaspool linnapiiri. R. töötas välja abinõud, kuidas kaitsta hooneid pikselöögi eest, leiutas maandamata piksekaitse, tõestas elektrostaatilise välja olemasolu. U 40 teadustr-t. Hukkus atmosfäärielektrit uurides pikselöögist vastrajatud uurimisbaasis.

T: Von einem Instrumente wodurch die Ausdunstung des Wassers in der natürlichen Wärme der Atmosphäre sehr bequem berechnet werden kann. // Phys. und med. Abh. der Kaiserlichen Akad. der Wiss. in Peterburg. B. III. Riga, 1785; О янтаре. // Примечания на Ведомости. Ч. 41; О орфирейском плавании под водой. // Samas, ч. 3–5; Труды по физике. М, 1956.

B: EE 8, 121; *Tsverava, G. Seiku G. W. Richmanni elust.* // EL (1975) 3, 161–164; *Цверва Г. К.* Новые материалы к биографии Г. В. Рихмана. // Из истории естествознания и техники Прибалтики. Т. 5, Рига, 1976, 28–36; *Цверва Г. К.* Георг Вильгельм Рихман. Л., 1977; *Martinson, K. Akadeemik Pärnust.* // Horisont 12 (1979); *Tsverava, G. Georg Wilh. Richmann 1711–1753.* Tln, 1988.

P. Müürsepp, K. Martinson

RICHTER, Elisabet (Elisaveta) (6. II 1919, Tsarskoje Selo), etnoloog, venelane; vet-arsti t. Isa V. D. Richter arreteeriti 1933 ja suri vangilaagris 1938. E. R. koos ema ja õega saadeti 1937 Krasnojarski obl-sse asumisele, kust vabanesid 1939. Lõpetas 1937 Leningradi 12. Kk-i ja 1948 Leningradi Ük-i etnograafiatk-a; ajalooknd (1961, Moskva NSVL TA), vk „Материальная культура сету в XIX–XX вв / к вопросу об этнической истории сету”. Oli 1948–51 ERM-i teadur, 1952–79 AI n-teadur, 1979–87 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: setude ajalugu ja rahvakultuur, Peipsi lääneranniku vene elanikkond.

T: Итоги этнографической работы среди сету Псковской области летом 1952 г. // Материалы Балтийской экспедиции. М, 1954; К вопросу об этнической истории сету. // Изв. АН ЭССР, сер. Общ. Наук, (1959) 4; Некоторые особенности погребального обряда сету. // Сов. этнография (1979) 2; Этнодемографические процессы у сету во 2-ой пол. XIX – нач. XX вв. // Изв. АН ЭССР, Общ. Науки (1985) 34; Русское население западного Причудья. // Очерки истории материальной и духовной культуры. Тлн, 1976; Межнациональные семьи Таллинна: какие они? Тлн, 1985., IX-X.

B: Leninlik etapp eesti ajalooteaduses. Tln, 1970, 244.

K. Siilivask

RICHTER, Hans (28. VI 1880, Züllichau, Brandenburgi provints – 17. VIII 1946, Leipzig), loomaarstiteadlane; sakslane. Õppis 1899–1904 Berliini Vet-ük-s; dr. med. vet (1908, Zürichi Ük), vk „Der muskulöse Apparat der Iris des Schaffes und seine Beziehungen zur Gestalt der Pupille”. Oli 1907–10 Zürichi Ük-i ja 1910–15 Berni Ük-i loomaanat prosektor ja eradots, 1915–18 Haidar-Paša Sõjaväevet-ük-i loomaanat. prof, 1921–23 Berni Ük-i vet-anat erakorr prof, 1923–33 TÜ vet inst-i anat, histol ja embrüol õt-i prof ja a-st 1933 Ankara Vet-ük-i anat-prof. – Uurimisvaldkond: silma

ehitus, lihaste innervatsioon, hobuste õhukott, kuju ja funktsiooni seos.

T: Eine Untersuchung über den histologischen Bau des Ductus thoracicus des Pferdes // Berliner tierärztliche Wschr 13 (1907); Physiologische Bedeutung und Erklärung des Luftsackes [...] // Schweizer Archiv f. Tierheilkunde 2 (1923); Verwandtschaftsbeziehungen zwischen *Hyrax* und *Equus* mit einigen Bemerkungen über Krüptorchismus // ELR 4/5 (1927); Querschnittformen vom Metacarpus und Metatarsus [...] // Anatomischer Anzeiger. Ergänzungsheft (1927); Ueber die Unterscheidung eines *Tapetum cellulosum* und *fibrosum* in den Augen der Haussäugetiere und über das Zustandekommen der Farbtöne des *Tapetum lucidum* // Münchener tierärztliche Wschr. 50 (1928); Einiges über die Entstehung und Bedeutung der serösen Räume im Säugetierkörper und über die Lappenbildung [...] // Baum-Festschrift. Hannover, 1929; Die Relation zwischen Form und Funktion und das teleologische Prinzip in den Naturphänomenen // ACUT A 18₄ (1929); Beziehung zwischen Form und Funktion und das Planmässige an den Naturphänomenen // Anat. Anzeiger 23/24 (497–552).

B: Saar, W. Professor dr. med. vet. Hans Richter 60-aastane. // ELR (1940) 4, 138–139; *Ernits, E.* Prof. H. Richteri elust ja tegevusest aastail 1880–1933. // ELR (1991) 1/2, 117–128.

E. Ernits

RICHTER, Christoph Melchior Alexander (27 /16. II 1803, Riia – 30. III 1864, Riia), õigusteadlane ja ajaloolane; baltisakslane, kindrali p. Öppis 1819–21 PÜ-s kameralistikat, lõpetas 1823 TÜ õigustsk-a, täiendas end Göttingenis; *cand. jur.* (1823, TÜ), *mag. phil.* (1825, TÜ), vk „Essai sur le commilce maritime des neutres“ (Dorpat, 1825). Töötas 1825–40 Peterburis Venemaa välismin-s. 1840–53 Riias Liivimaa kub-val-e nõunik, 1853–58 Liivi-, Eesti- ja Kuramaa kindralkuberneri eriülesannete täitja. Lahkus riigiteenistusest riiginõunikuna 1858. –
Uurimisvaldkond: Baltimaade ajalugu 1158–1721.

T: Der livländische Strafprocess. Riga, 1845; Geschichte der dem russischen Kaiserthum einverleibten deutschen Ostseeprovinzen I–III. Riga, 1857–58; Das Secretbuch des Rigashen Bürgermeisters Jürgen Dunte u. die Handelspolitik Riga's in d. I Hälfte d. 17. Jahrh. // Inland (1857) 2–3; Ueber die geschichtl. Entwicklung des Zunftwesens in d. Ostseeprovinzen, namentlich in Riga. // Inland (1857) 9–10.

B: Recke-Napiersky, 4, 536; DbBL, 629; EE 14, 426; EBL, 425–426.

RICHTER, Viktor Matthias Julius v (3. IV 1841, Doblen, Kuramaa – 9. X 1891, Breslau), keemik; baltisakslane, vaimuliku p. Saanud koolihariduse Peterburis, õppis TÜ-s 1858–59 füüsikat ja 1859–62 keemiat; keemiaknd (1863, TÜ), keemiamag (1867, Peterburi Tehnol-inst), keemiadr (1872, Peterburi Tehnol-inst). 1864–72 Peterburi Tehnol-inst-i laborant, asst ja dots, 1873–75 Poolas Novo-Aleksandria (Pulawy) Põllumaj- ja Metsandusinst-i prof ja 1875–91 Breslau Ük-i õppejõud (1875–79 eradots, 1879–91 erak prof ja 1890–91 tehnol ja põllum inst-i dir). – Uurimisvaldkond: org süntees ja org ühendite struktuur, propioonhappe derivaadid, benseeni ja tema derivaatide osavõtul toimuvad reaktsioonid aromaatsete ühendite saamiseks ja nende struktuuri selgitamiseks. Rosaniliini uurimisel avastanud uue kromogeense aatomirühma. Koost õpikuid.

T: О химическом строении бензольной группы. // Ж. Русс. Физ.-хим. об-ва. 1 (1869); Исследование о строении бензоиловых производных. // Ж. Русс физ.-хим. об-ва. 4 (1872); Sulfurirung des Phenylhydrazine. // Berichte Dt chem Gs. 18 (1885); Neue chromogene Atomgruppierung. // Berichte Dt chem Gs. 21. 1888; Lehrbuch der organischen Chemie. 2 Bd-e. Bonn, 1894, 1896.

B: DbBL, 629–629; Poggendorff Bd III., 1120, Bd IV, 1246; Энци. словарь. СПб 1899. Том XXVI а; *Остановко А. И.* Виктор Юльевич Рихтер. Тартуский гос. университет. История развития, подготовка кадров и научные исследования. Трт. 1982. Т II (2).

V. Past

RICKERS, Heinrich Wilhelm Joachim (20. II 1753, Narva – 7. III 1826, Tallinn), pedagoog ja ajaloo-uurija; baltisakslane. Õppis 1770–74 Halle Ük-s teoloogiat. Töötanud koduõpetajana. Oli 1781–1812 Tallinna Toomkooli õpetaja (1811–12 dir). Koost 2 lühiülevaadet Eestimaa kub-u ning Oleviste kiriku ajaloost.

T: Kurze Uebersicht der Geschichte von Ehstland von 1219 bis 1710. Reval, 1810; Etwas über die St. Olai-Kirche in Reval. Tln, 1820.

B: DbBL, 632; EBL, 426.

RIDALA (a-ni 1930 **Kalamees**, 1930–32 **Grünthal**), **Elfriide** (11. XII 1903, Kuremaa v, Tartumaa – 5. IX 1974, Tartu), loomaarstiteadlane; talupidaja t, Vassili R. abikaasa, Riste R. ema. Lõpetas

1922 Tartu ENKS Tütarlaste Gümni ja 1929 TÜ loomaarsti-tsk-a; vet-dr (1935, TÜ), vk „Hügieenilisi uurimusi Tartu müügipiima kohta”. Oli 1922–23 TÜ füüsikainst-i kantseleiametnik ja 1923–24 Palamuse algkooli õpetaja, 1929–31 TÜ Bakterioloogia n-asst, 1931–41 loomatervishoiu ja piimahügieeni inst-i v-asst, 1940–41 ja 1944–51 loomatervishoiu ja piimahügieeni kat-i prof ja juh, 1951–74 EPA loomatervishoiu ja füsiol kat-i prof ja juh, 1952–58 ka zootehnikatsk-a dekaan. – Uurimisvaldkond: loomatervishoid, piimahügieen, piimalehmade latentse streptokokkilise udarapõletiku tõrje, piimanduse ajalugu. Olnud ajakirja ELR toim. 62 teadustr-t.

T: К истории молочного дела в России. // Сб. докладов Всес. конф. по молочному делу, посвященной 100-летию со дня рождения профессора Ав. А. Калантара. Ереван, 1960, 34–40; Piimalehmade streptokokkilise udarainfektsiooni tõrje tulemusi. // EPA tead tööde kogumik 55 (1967), 151–158; The control of streptococcal mastitis in lactating cows. // V Int. Meeting on Diseases of Cattle Opatija, 1968; Профилактические мероприятия борьбы с латентной стрептококковой инфекцией вымени дойных коров. // Сб. докладов межвузовской конференции по молочному делу. Ереван, 1971; Роль профессора К. К. Гаппиха в развитии молочного дела в России // Материалы Всес. конф. Отдела ветеринарии ВАСХНИЛ. М, 1973.

B: EPA BL I, 211–212; EPA VB I 148–153; II 105–106; SP (1963) 24, 1154; SP (1974) 20, 958; ELR (2003) 4.

RIDALA, Riste (14. XII 1932, Tartu), arstiteadlane, kardioloog; Elfride R. ja Vassil R. t. Lõpetas 1951 Tartu 2. Kk-i ja 1957 TÜ arstitsk-a; täiendas end 1992–93 Göttingeni Ük-s Saksamaal. Oli 1957–58 TÜ kehakultuuritsk-a v-laborant-arst, 1958–67 Vab. Tartu Kliinilise Haigla kardioloog, 1967–92 TÜ sisehaiguste propedeutika kat-i asst, 1992–94 TÜ südamekliiniku asst sisehaiguste propedeutika alal. – Uurimisvaldkond: kardioloogiline diagnostika. Üle 20 teadustr-e.

T: О возможностях диагностического применения стернокостальной виброкардиографии (kaasautor K. Rägo). // TÜ Toim 143 (1963); Sternokostaalse vibrokardiogrammi muutustest mitraalsuistiku stenoosiga haigeil (kaasautor K. Rägo). // TÜ Toim 143 (1963); Südame mehhaanilise süstoli vältuse määramise diagnostilisest tähtsusest (kaasautor K. Rägo). // TÜ Toim 143 (1963); Bioelektriliste ja kardiokineetiliste näitajate dünaamikast stenokardia sündroomiga haigeil seoses ganglion stellatum novokaiinblokaadiga (kaasautor J. Riiv). // TÜ Toim 143 (1963).

B: TÜ BL I, 118; TÜ BL II, 149; TÜA 1982–2007, 234.

RIDALA (a-ni 1930 **Grünthal**), **Vassil** (9. III 1906, Muhu – 19. II 1985, Tartu), loomaarstiteadlane; kaluri p, Elfriede R. abikaasa, Riste R. isa. Lõpetas 1925 Saaremaa Ühisgümni-i ja 1930 TÜ loomaarsti-tsk-a; vet-dr (1933, TÜ), vk „Uurimusi *Brucella abortus*’e patogeensusest toimest lehma udarasse ja mõningatesse teistes elunditesse”. Oli 1928–33 TÜ loomaarstitsk-a patol anat kab-i abitööjõud ja õu täitja, 1933–36 dots, 1936–40 erakorraline prof, 1940–51 prof, 1940–41 ja 1944–51 patol anat ja parasitoloogia kat-i juh, oli 1951–85 EPA patol anat ja parasitoloogia kat-i juh ja prof, ühtlasi 1947–54 ELVI v-teadur. – Uurimisvaldkond: veiste brutselloos; veiste, hanede, partide paratüüfus; hobuste müoglobiinuuria; sigade ja lindude katk; kalade massilise suremise põhjused Võrtsjärves. ENSV tnl teadlane 1969. ENSV rkl preemia 1967 (koll-s). 154 teadustr-t.

T: Uurimusi *Brucella abortus*’e patogeensusest toimest lehma udarasse ja mõningatesse teistes elunditesse. Trt, 1933; Tervise käsiraamat (kaasautor). Trt, 1941; Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Trt, 1942; Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1946; Vasikate kopsupõletikkude etioloogia, patoloogiliste muutuste laad ja ulatus. // TA Toim. Biol seeria 6 (1957) 4; Seakasvataja käsiraamat (kaasautor). Tln, 1960; Sigade tuberkuloosist (kaasautor E. Ridala). // EPA tead. tööde kogumik 26 (1962); Kalade parasiitide esinemisest Eesti NSV-s. // EPA tead tööde kogumik 38.(1964); Veterinaarteraapia teatmik (kaasautor). Tln, 1968; Аспергиллез индюшат и его распространение в Эстонской ССР // Сб. н. тр. ЭСХА 113. (1977);

B: EE 14, 427; TÜ BL I, 428; EPA BL I, 215; EPA BL II, 214; EPA VB I 154–169; II 107–109; III 87–88; IV 94; SP (1966) 7, 324; SP (1981) 8, 319–320; SP (1985) 8, 37; ELR (1996) 2, 79–81; ELVI BL, 20.

RIDALI (a-ni 1930 **Birkenfeldt**), **Aleksander** (15. VIII 1910, Ridala v, Läänemaa – 16. XI 1979, Tallinn), kunstipedagoog ja kunstnik; talupidaja p. Lõpetas 1930 Läänemaa Ühisgümni-i, 1935 Riigi Kunsttööstuskooli ja 1940 Riigi Kõrgema Kunstikooli; ped-knd (1972, Moskva Ped Inst), vk-s käsitles kunstilist kasvatust üldhariduskoolis. 1933–38 joonistamise ja joonestamise õpetaja Narva linna naiskutsekoolis, 1938–47 Tallinna ÕS-s ja 1947–52 Tallinna ÕI-s. 1952–78 TPedI v-õpetaja ning 1960–63 jooniste ja graafikute kat-i juh. Uurimisvaldkond: joonistamise ja kunstiõpetuse meetodika. 12 teadustr-t. Olnud tegev ka kunstniku ja heliloojana.

T: Joonistamisõpetus I–VI kl. Tln, 1959; Joonistamine V–VIII kl. Tln, 1961; Kunstilise kasvatuse meetodilisi põhisuundi. Tln, 1975.

RIDALI (a-ni 1977 **Variksoo**), **Helju** (1. XII 1943, Pluitsa k, Võrumaa), filoloog, germanist; põllum-töötajate t. Lõpetas 1962 Värskas Kk-i, 1967 TÜ saksa filoloogina ja 1974 asp-i; filol-mag (1993, TPÜ), vk „Zur Semstruktur deutscher *be-*, *er-* und *ver-*Verben. Zu einigen Möglichkeiten ihrer Wiedergabe im Estnischen“. Täiendas end Saksamaal ja Šveitsis. Oli 1967–69 Jõgeva Kk saksa k-e õpetaja. 1969–92 TPÜ saksa k-e kat-i v-õpetaja, 1992–94 saksa k-e lektor, 1994–2002 dots, 1986–87 saksa k-e kat-i ja 1992–98 saksa k-e lektoraadi juh, a-st 2002 saksa k-e lektor. Lugenud saksa k-e morfoloogiat ja süntaksit, stilistikat ja leksikoloogiat. – Uurimisvaldkond: saksa ja eesti k-e fraseoloogia võrdlev uurimine, saksa prefiksverbide semantika edasiandmine eesti k-s, saksakeelsete tekstide stiili uurimine. 1994–98 rahvusv lingvistilise ajakirja *TRIANGULUM* ja *Germanistisches Jahrbuch für Estland, Lettland, Litauen* tead-nõukogu liige. 45 teadustr-t.

T: Glossar stilistischer Grundbegriffe. Tln, 1998; Zur stilistischen Analyse literarische Texte im DaF-Unterricht. // Deutsch in Estland und Ungarn. Frankfurt a.M., 2001; Germanistik in Tallinn: Texte, Thesen und Projekte zur deutschen Sprache und Literatur. H. 2 (koost). Tln, 2002; Zur Farbsymbolik in der deutschen und estnischen Phraseologie (Am Beispiel von festen Wendungen mit *schwarz* und *weiß* als einer Bedeutungskomponente). // Die deutsche Sprache im vielsprachigen Europa des 21. Jrs. Szeged, 2002; Phraseologismen mit einem Zahlwort als obligatorischer Komponente im Deutschen und Estnischen. // Germanistik – Traditionspflege und neue Herausforderungen. Szeged, 2003; Zur Frequenz und Symbolik deutscher und estnischer Farbphraseologismen. // Beit. zur Geschichte der deutschen Sprache im Baltikum IV. Stuttgart, 2005.

B: Tallinna Pedagoogikaülikool (2002), 66; TPÜ läbi aegade, 100, 111.

RIEMSCHNEIDER, Johannes Carl Robert (2. X 1861, Kuramaa – 26. III 1922, Berlin), arst, zooloog ja ornitoloog; baltisakslane, pastori p. Lõpetas Liibavi (Liepāja) Nikolai Gümni-i, õppis 1882–88 TÜ arstitsk-s. Oli 1889 arst Riias Rothenbergi kliinikus, 1889–99 Rutzaus Kuramaal, 1899–1907 Ringenis Liivimaal, 1907 Tartus Mellini kliinikus, 1907–08 Peterburi Aleksandri kliinikus, 1908–09 Stackelni kliinikus, 1909–21 Tartu saksa elementaarkoolis ja maksuasutuses, 1921–22 Plötzi. 1910–20 ühtlasi Tartu Linnahaigla ordinaator.

T: Vogelleben an der Eismeerküste: aus dem Tagebuch einer Sommerreise 1897. s.l., 1997; Ueber die Binnenmollusken der Ostseeprovinzen. Dorpat, 1906; Livländische Najaden. Dorpat, 1907.

B: AAUD, 808; DbBL, 633.

RIET, Kristjan-Henn (14. III 1944, Viljandi), geoloog. Lõpetas 1962 Viljandi 1. Kk-i ja 1968 TÜ geol-osk-a; Oli 1968–77 GI teadur, 1977–80 RPI „Eesti Maaehitusprojekt“ ehitusgeoloog, a-st 1980 REI-s (a-st 1997 OÜ REI Geotehnika), viimati peahüdrogeoloog. – Uurimisvaldkond: kaevandus- ja ehitushüdrogeoloogia. Täiendanud eestikeelset ehitus- ja hüdrogeol terminoloogiat.

T: О водопроницаемости карбонатной толщи ордовика на Эстонском месторождении горючих сланцев. // Изв. АН ЭССР. Химия. Геол. 23 (1974) 3; Eesti põlevkivimaardla ordoviitsiumi karbonaatse kihtkonna üldistatud filtratsioonimoodulid. // Geol märkmed 3. Tln, 1976; Статистические модели прогноза водопритоков в шахты и разрезы Эстонского междорождения горючих сланцев. // Изв. АН ЭССР. Геология 28 (1979) 1; Põhjavee samiiinreostuse saneerimisest Keila-Joa raketibaasis. // EGS ar 31 (1998).

B: EGBT, 101.

RIHMA, Eve (7. XI 1970, Jõgeva v, Jõgevamaa), loomakasvatusteadlane; töölise t.

Lõpetas 1990 Jõgeva 2. Kk-i, 1994 EPMÜ loomakasv erialal ja 1997 EPMÜ Loomakasv-inst magistrantuuri; mag (loomakasvatus, 1997, EPMÜ), vk “Ülevaade eestikeelsest veisekasvatusalasest kirjandusest kuni 1918. aastani”.

Oli 1995–97 EPMÜ loomakasv inst söötmisosk laborant, 1997–98 v-laborant, 1998–2005 teadur, al 2005 vet-med-i inst ja loomakasv inst-i söötmisosk teadur.

– Uurimisvaldkond: söötade keemiline koostis ja toiteväärtus, veiste söötmine. NJF ja APS-i liige. Üle 10 teadustr-e.

T: The effect of barley meal on dairy cow`s dry matter intake, allantoin excretion and microbial protein synthesis in feeding alfalfa silage ad libitum. (kaasautor) // Agraart (2001) 3; Dry matter intake of the first-parity cows, bred in Estonia, at the beginning of lactation (kaasautor). // Veterinarija ir zootehnika 22 (2003) 44; Milk urea concentration and PBV as indicators of effective protein use in feeding of dairy cattle (kaasautor). // Proc. of the conf. Animal breeding in the Baltics, 13–14. mai, Trt (2004).

RIHVK, Endel (2. IV 1939, Naapsalu), ped-teadlane; talupidaja p. Lõpetas 1957 Lihula Kk-i, 1964 TPedI tööõpetuse õpetajana ja 1984 NSVL Ped Akad Tööõpetuse ja Kutsesuunitluse TUI asp-i; ped-knd (1984, samas), vk „Взаимосвяз творческого и исполнительского компонентов деятельности учащийся в трудовом обучении”. Oli 1984–89 VÕT-i tööõpetuse ja kutsesuunitluse kat-i, 1989–92

Eesti Hariduse Arenduskeskuse tööõpetuse ja kutsesuunitluse kat-i ning 1992–2002 TPÜ töö- ja kutseõpetuse osk-a kat juh (a-st 1987 dots). 1996–2002 ka Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse metoodik, 2002–05 Kiili kooli tööõpetuse õpetaja, a-st 2006 TLÜ mat-loodusteaduste inst-i dots. Uurimisvaldkond: tööõpetuse metoodika, tehnilise loometegevuse osa õpilasisiksuse kujunemisel. Koost õpikuid ja õppevahendeid. 75 teadustr-t.

T: Seadistised ja rakised kooli õppetöökojale. Tln, 1978; Oma kätega (kaasautor G. Nagel). Tln, 2001; Puidutööd. Tln, 2005, Metallitööd (kaasautor M. Soobik). Tln, 2007.

B: TPÜ läbi aegade, 120.

RIID, Andri (18. 03. 1972, Loo, Harjumaa) tehnikateadlane; teenistujate p.

Lõpetas 1990 Tallinna Reaalkooli ja 1997 TTÜ infotehnol-tsk-a; teadusmag (1997, TTÜ) vk „Fermentatsiooniprotsessi hägus modelleerimine ja juhtimine”, tehnika-dr (2002, TTÜ), vk “Transparent Fuzzy Systems: Modeling and Control” Tln, 2002. Oli 1995–96 TTÜ automaatikainst-i erakorr teadur, 1997–2002 teadur, 2002– v-teadur. – Uurimisvaldkond: tehisintellekti meetodid, hägusloogikasüsteemide omadused, hägus modelleerimine ja juhtimine; uurinud hägusloogikasüsteemide interpreteeritavuse tingimusi, välja töötanud modelleerimis- ja juhtimisalgoritme. Üle 20 teadustr-e. Boris Tamme nim stipendium (2003).

T: Supervisory fed-batch fermentation control on the basis of linguistically interpretable fuzzy models (kaasautor E. Rüstern). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 6 (2000) 3; Transparent fuzzy systems and modeling with transparency protection (kaasautor E. Rüstern). // Proc. IFAC Symp. Artif. Intel. Real Time Control. Budapest, 2000; Hägus loogika ja automaatjuhtimine. // TTÜ ar 2001 (2003); Identification of numerically accurate first-order Takagi-Sugeno systems with interpretable local models from data (kaasautor E. Rüstern). // J. Adv. Comp. Intel. Intelligent Informatics, 9 (2005) 5; Fuzzy backing control of truck and two trailers (kaasautorid A. Leibak, E. Rüstern). // Proc. IEEE Int. Conf. Comp. Cybern., Tln, 2006.

RIIKJÄRV, Mall-Anne (17. I 1943, Tallinn), arstiteadlane, pediaater; laulja ja filoloogi t. Lõpetas

1961 Tallinna 2. Kk-i ja 1967 TÜ arstitsk-a; med-knd (1977, Moskva 1. Med-inst), vk “Бронхологические и цитологические методы исследования для оценки фазы ремиссии хронической пневмонии у детей”. Oli 1967–71 Tapa Linnahaigla pediaater ja peaarsti kt; 1971–74 EKMI asp, 1974–78 pulmonoloogia osk-a n-teadur, 1978–81 Tallinna 1. Lastehaigla peaarsti aset

ravi alal, 1981–90 ENSV Tervishoiuimin-i peapediaater, 1990–91 Tallinna Lastehaigla pulmonoloog, 1991–2001 peaarsti aset koolituse ja teaduse alal, –2006 samas juhatuse liige ja kliiniline juht, al 2006 juhatuse esimees. 1990–2000 sotsiaalmin-i lastehaiguste nõunik. 1992 täiendas end Linköpingi Ük-s. 1980–2001 Eesti Lastearstide Seltsi juhatuse liige, 1990–94 sekr, 1994–98 president. – Uurimisvaldkond: laste pulmonoloogia. Üle 40 teadustr-e.

T: The prevalence of atopic sensitization and respiratory symptoms among Estonian schoolchildren (kaasautor). // *Clin. Exp. Allergy* 25 (1995) 12; Toiduallergia ja hüpoallergeensed segud. // *EA* (1998) 2; Wheezing in relation to atopy and environmental factors in Estonian and Swedish schoolchildren (kaasautor). // *Clin. Exp. All.* 31 (2001) 12; Prevalence of self-reported food allergy and IgE antibodies to food allergens in Swedish and Estonian schoolchildren (kaasautor). // *Eur. J. Clin. Nutr.* 59 (2005) 3; Modest increase in seasonal allergic rhinitis and eczema over 8 years among Estonian schoolchildren (kaasautor) // *Pediatr. Allergy Immunol.* 16 (2005) 4.

B: EKMI, 35.

RIIKOJA (a-ni 1952 **Koff**), **Elli** (2. IX 1919, Suure-Jaani), keeleteadlane; töölise t. Lõpetas 1937 Tallinna Tütarlaste Kommertsgümn-i ja 1950 TÜ eesti k ja kirj erialal; filol-knd (1960, Eesti TA), vk „Eesti keele nimisõnade nominatiivse liitumise reeglite rahvakeelne alus”. Oli 1951–75 KKI n-teadur, 1975–92 v-teadur. A-st 1992 lepinguline töötaja. – Uurimisvaldkond: eesti kirjakeele grammatika, eeskätt lauseõpetus. Koost keskkoolide grammatikaõpikuid. Neljakõitelise „Vene-eesti sõnaraamatu” (1984–94) ja „Eesti-vene sõnaraamatu” I osa eesti poole koost-id. Toim akad J. V. Veski „Mälestuste raamatu” (1974) ja kogumiku „Kirjakeel 1983”. On propageerinud keelekultuuri ja pidanud õigekeelsusloenguid koolides ja asutustes. Ligi 50 teadustr-t.

T: Kirjakeele ja rahvakeele vahekorras mõningates nominatiivse liitumise rühmades. // KKI uurimused I. Tln, 1956; Kahest nominatiivse liitumise rühmast. // KKI uurimused II. Tln, 1958; Olulist asukohta või esinemisaega märkiva täiendsõna liitumine. // *KK* (1959) 3, 4; Nimisõnade nominatiivsest ja genitiivsest liitumisest mõjustavaid tegureid. // *KK* (1962) 10; Mis nimi on substantiivina talitleva omadussõna ja kesksõna laiendil? // *KK* (1971) 5; Lihtsast ja keerulisest täiendimaalt I, II. // *KK* (1972) 2, 3; Eesti keele lauseõpetuse põhijooned I (kaasautor). Tln, 1974.

B: AAUT III, 310; *Kaal*, H. Filosoofiakandidaadi kraad E. Riikojale. // *KK* (1961) 2, 127–128; *Ahven*, H. Elli Riikoja 60. // *KK* (1979) 9, 568; *Metslang*, H. Zum Jubiläum von Elli Riikoja. // *Linguistica Uralica* (1990) 1, 68–69.

RIIKOJA (a-ni 1924 **Reichenbach**), **Heinrich Roman** (8. III 1891, Rakke – 31. X 1988, Tartu), zooloog, hüdrobioloog; postiametniku p, Helmut R. vend. Lõpetas 1910 Tallinna Nikolai Gümni- ja 1918 TÜ loodustead erialal; zool-mag (1918, TÜ), biol-dr (1941, TÜ), vk „Zur Kenntnis einigen Seen Ost-Eestis, insbesondere ihrer Wasserchemie”. Osales Vabadussõjas. Täiendas end 1921 Soomes, 1923 ja 1927 Inglismaal, Prantsusmaal jm. Võttis osa Volga delta (1915) ja Kaspia (1917) ekspeditsioonist, juhendas 1920. a-ist Eesti siseveekogude uurimist. Oli 1915–19 TÜ zool kat ajutine õppejõud, asst, 1919–26 dots, 1926–29 erakorr prof, 1929–58 prof, 1930–32, 1935–40 TÜ zool-inst-i ja zool-muuseumi juh, 1945–50 selgrootute zool ja hüdrobiol kat-i juh, 1950–58 zool-kat-i juh, 1930-37 ja 1944–46 matem-loodustsk-a dekaan, 1940 TÜ rektor, 1922–43 Eesti esindaja Rahvusvah. Limnoloogide Ühingu. – Uurimisvaldkond: Eesti hüdrobiol rajaja ja koolkonna looja; Eesti jõed (eriti Emajõgi); järvede hüdrokeemia ja järvede sigivus, hõljum, põhjaloomastik (eriti põhjalikult käsitletud Saadjärv). Andnud ülevaate Eesti kaladest ja koost Eesti järvede nimestiku. Eestikeelse zool-sõnavara loojaid. 1929–36 ELUS-i esimees. ENSV tnl teadlane (1945), ENSV rkl preemia (1977). Üle 70 teadustr-e, isikuarhiiv sisaldab 15 käsikirja.

T: Selgrootute loomade süstemaatiline nimestik (kaasautor J. V. Veski). Trt, 1923; Kodumaa kalad. Trt, 1927; Eestikeelseid zooloogilisi oskussõnu (kaasautor J. V. Veski). Trt, 1930; Eesti järvede nimestik. Trt, 1934; Eesti NSV kalad. Abiraamat kalade määramiseks ja tundmaõppimiseks. Tln, 1950; Zur Morphometrie einiger Seen. Trt, 1930, 1937; Emajõe üldiseloomustus, selle luhaveekogud ja rajoneerimine. 1956; Der Saadjärv: Physographie, Thermix, Sauerstoffverhältnisse. // Hydrobiol. Untersuchungen 18. Trt, 1991.

B: EE 8, 143; *Mäemets*, A. Prof. Dr. Heinrich Riikoja. // H. Riikoja. Der See Saadjärv. Trt, 1991, 7–12; *Kask*, I. Rakkes avati mälestustahvel. // EL (1991) 6, 408–409; EE 14, 427; TÜ BL I, 189; Heinrich Riikoja isikuarhiiv. // TÜ rmtk KHO.

RIIKOJA, Helmut Erik (9. VI 1909, Tallinn – 15. XI 1990, Tallinn), elektrotehnikateadlane; teenistuja p, Heinrich R. vend. Lõpetas 1927 Tallinna Reaalgümni- ja 1935 Tallinna Tehnikumi elektrotehnikaharu. Töötas 1927–41 Tallinna telefonivõrgus ja postitalituses msg ametikohtadel, 1941–42 teenis Nõuk armees, 1942–44 Tšeljabinski telefonivõrgus ja ENSV Sidevalitsuse operatiivgrupis Moskvast, Leningradis ja Võrus. Oli 1940–41 ja 1944–58 TPI õppejõud, a-st 1947 dots, 1947–52 elektriside, 1952–56 üldelektrotehnika-kat-i juh; 1957–61 ajakirja „Tehnika ja

Tootmine” toim, 1961–75 EPA elektrifitseerimiskat-i juh ja dots. – Uurimisvaldkonnad: sidelülituste teooria, ringhäälingu ja televisiooni tehnoloogia, põllumajanduse elektrifitseerimine, elektriohutustehnika; tehnika ajalugu ja oskuskeel. Osalenud „ENE” kavandamises ja olnud 1963–78 selle peatoim-e liige. ENSV rkl preemia (1977).

T: Üldine elektrotehnika (kaasautor). Trt, 1949; Kolhoosi raadiosõlm. Tln, 1951; Elektri ajakiri põllumajanduses. Tln, 1951; Elektri sünd. Tln, 1963; Vene-eesti elektrotehnika sõnastik. Tln, 1969; Avalik kõne (kaasautor). Tln, 1973.

B: EPA BL, 271; TPI 1936–1968, 289–290, 295, 323, 414; TT ja TTÜ 1918–1944, 55; SP (1969) 12,–573.

RIIPULK, Jevgeni (27. IV 1968), tehnikateadlane; arsti p. Lõpetas 1990 TTÜ ja 2000 samas doktoriõppe; tehnikadr (2000, TTÜ), vk „Mikrolaine radiomeetria meditsiinilistes rakendustes“. A-st 2006 TTÜ mat-loodustsk-a erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkond: biosignaalide interpreteerimine med-itehnikas.

T: Design of microwave radiometer for early detection of cancer (kaasautorid H. Hinrikus, H. Podra). // *Physica Medica* 13 (1997); Mapping of microwave radiation of tissues for exploration of breast tumors (kaasautor H. Hinrikus). // Proc. 2nd Int. Conf. on Bioelectromagnetism 15–18 February 1998, Melbourne, Australia, 1998; Microwave radiometry for medical applications (kaasautor H. Hinrikus). // *Med. & Biol. Eng. & Comp.*, 1999; Tehnika elu kvaliteedi parandamiseks – biomeditsiinitehnika (kaasautor). // Teadusmõtte Eestis. Tln, 2002; Study of effects of low level microwave field by method of face masking (kaasautor). // *Bioelectromagnetics* 26 (2005) 7; Modulated microwave effect on depression (kaasautor). // *Biol. Effects of EMF-s. BEMS* (2006).

RIIS, Helda (9. XII 1937, Tallinn), bioloog; kingsepa ja juuksuri t. Lõpetas 1955 Tallinnas Kaubandustehnikumi, 1963 TPedI ja 1972 EBI asp-i; biol-knd (1973, Eesti TA), vk „Динамика численности почвенных водорослей в основных типах почв Эстонской ССР и факторы, обуславливающие ее“. Oli 1966–69 ja 1972–75 EBI n-teadur, 1975–88 v-teadur, 1988–90 v-ins, 1990–93 ins. – Uurimisvaldkond: mulla mikrobiol, mullavetikate kvantitatiivse dünaamika ning nende grupilise ja liigilise koosseisu selgitamine, tugeva toimega antropogeensete faktorite mõju mullavetikate kvantitatiivsele dünaamikale ja floristilisele koosseisule. 2 monograafiat ja 23 teadustr-
t.

T: Динамика численности почвенных микроорганизмов и соединений азота в почве (kaasautor). Тлн, 1971; Количественная динамика почвенных водорослей (kaasautor). Тлн, 1975; Seasonal dynamics of the number of soil microorganisms (kaasautor). // Pedobiologia 18 (1978); Микробиологические процессы в почве при орошении жидкой фракцией свиного навоза (kaasautor). // Изв. АН Эст., Биология, 38 (1989) 4; Эффект от удобрения микроэкосистемы почвенных микроорганизмов минеральными элементами (kaasautor). // Изв. АН Эст., Биология, 39 (1990) 1.

RIISALO (a-ni 1975 **Pedak**), **Riina** (24. VI 1954, Tallinn), psühholoog; teenistujate t. Lõpetas 1972 Tallinna 39. Kk-i ja 1979 TÜ psühhol osk-a. Oli 1982–93 EKMI v-laborant ja n-teadur, 1993–2001 teadur, 2002– EV sotsiaalministeeriumi peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: arsti-patsiendi suhtlemine, emade med-alased teadmised ja hoiakud, krooniliselt haige lapse rehabiliteerimisvõimalused, kutsehaiguste diagnoosimise uued neuropsühhol meetodid. Võtnud osa kooli tervisekasvatuse programmi väljatöötamisest.

T: The possibilities to investigate the functional state of CNS by occupational neurotoxic effect (kaasautor V. Tuulik). // Abstr` book of World Congress of IASSID, 1996, July 8–13, Helsinki, Finland; keemiline stress (kaasautorid E. Altrov, V. Tuulik). // Eesti Töötervishoid (1997) 2; Neural network algorithms for the analyzing of QEEG and psychometrical/psychological data by chronic occupational neurotoxic diseases of CNS (kaasautor). // Proc. of the Euro Brain`97. Aalborg, Denmark, 1997; The health condition of regular soldiers at the beginning of military service (kaasautor). // Abstr of Catastrophe Med. Conf. Tln, 1998; Effects of 7 Hz-modulated 450 mhz electromagnetic radiation on human performance in visual memory tasks (kaasautor). // Int. J. of Radiation Biology 78 (2002) 10.

RIISALU, Hella-Viiu (29. I 1948, Paistu v, Viljandimaa), keemik; talupidaja t. Lõpetas 1967 Maardu Kk-i, 1972 TÜ keemiaosk-a, 1977 Tallinna Ühisk Patendiinst-i ja 1989 Leningradi Lensoveti-nim Tehnol Inst-i asp-i; keemiaknd (1989, Leningradi Tehnol Inst), vk „Взаимодействие производных фосфористой кислоты с изатином и карбонильными соединениями, содержащимися в смоле сланца-кукерсита“. Oli 1972–73 TÜ med-i kesklabori v-laborant, 1973–92 Kohtla-Järve Põlevkivi Inst-i n-teadur ja v-teadur, 1992–97 Kohtla-Järve Linnaval-e arenguosk-a juh, 1997–2001 Ida-Virumaa Maaval-e haridus- ja kultuuriosk-a peaspetsialist, 2001 Ida-Virumaa

Omaal-e Liidu projekti-nõustaja, 2003–04 TTÜ projektijuht, a-st 2005 TTÜ põlevkivi inst-i kütuste teadus- ja katselabori juh ja erakorraline teadur. – Uurimisvaldkond: orgaaniline süntees põlevkivi tootmisprotsesside baasil, fosforit sisaldavad heterotsükliilised ühendid. 14 teadustr-t, 2 autoritunnistust.

T: Изучение возможности синтеза триарилфосфита на базе сланцевых водорастворимых фенолов (kaasautorid L. Kalde, V. Vassiljev). // Гор.сл. (1979) 3; Исследование антикоррозионных свойств некоторых беззольных присадок в композициях с детергентно-диспергирующими присадками (kaasautor). // Нефтепереработка и нефтехимия (1981) 5; Фосфорсодержащие гетероциклы. Конденсация изатина и N-метилизатина с 2-диалкиламино-1,3,2-диоксафосфоланами (kaasautorid B. Ionin, V. Vassiljev). // Ж. общ. химии 54 (1984) 3; Фосфорсодержащие гетероциклы. Конденсация изатина с производными фосфористой кислоты (kaasautorid B. Ionin, V. Vassiljev). // Ж. общ. химии 55 (1985) 10; Küla elab! Ida-Virumaa külade uurimuse aruanne (kaasautorid A. Rekkor, L. Tõnis). Jõhvi, 1998.

RIISBERG, Richard (ukj 17. IV 1900, Porkuni v – 27. XI 1934, Võrumaa, Erastvere v), metsateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1920 Rakvere Reaalgümni-i ja 1932 TÜ metsaosk-a. Oli 1921–24 TÜ õppe- ja katsemetskonna abimetsaülem, 1924–34 metsaülem, 1934 Erastvere metsaülem. – Uurimisvaldkond: metsamelioratsiooni mõju mitmesuguste puistute juurdekasvule erinevais sootüüpides. Uurimus sai ZBI metsasektori sellealase uurimistö aluseks.

T: Eriotstarbeliste tarbepuude kultuurid ülikooli õppe- ja katsemetskonnas. EM (1933) 5; Kuivenduse mõju metsa juurdekasvule mitmesuguseil sootüüpidel. // EM (1934) 7;

B: AAUT II, 74; TÜ BL II, 74; Richard Riisberg. // Eesti Mets (1935) 3, 111, Margus, M, Meikar, TÜ põllum- ja metsaosa 80. Trt, 2000, 52.

RIISMAA, Tiit (8. II 1949, Tallinn), matemaatik; talupidaja p. Lõpetas 1967 Tallinna 2. Kk-i ja 1972 TÜ rakendusmat erialal, 1975–77 TA asp-s; füüs-mat-knd (1986, Venemaa TA Arvutuskeskus, Moskva), vk „Описание и оптимизация структуры иерархических систем”. 1972. a-st KüBI, praegu TTÜ KüBI-i teadur. 1990–92 TTÜ dots, 1992–93 Tallinna Merehariduskeskuse dots, 1993 – 1995 piirialade val-komisjoni esimees. – Uurimisvaldkond: mat süsteemiteooria, graafiteooria, hierarhilised süsteemid, mat programmeerimine. Teadustr-e kõrval avaldanud sarja filosoofilis-pol esseid.

T: Description and Optimization of Hierarchical Systems. // Remote Control (1993) 12; A Tool for Flexible Planning of Rescue Routes (kaasautor). // Proc. IFAC Workshop on Control in Natural Disasters, 21-22 Sept 1998, Tokyo, Japan. Pergamon Elsevier Science, 1998; Optimization of the Structure of Multi-Level Parallel Proc.. // Proc. IASTED Int. Conf. in Appl. Informatics, Innsbruck, Austria, 2002; Solving line balancing problems with model checking (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 8 (2002) 4; Two Phase Technique For Assembly Line Balancing (kaasautor). // Proc. 16th IFAC World Congress, July 3–8, Prague, Czech Republic, Pergamon Elsevier Science, 2006; Modelling and Optimization of Hierarchical Structures. // Proc. 5th Vienna Symposium on Mathematical Modelling, 8–10 February 2006, Vienna, Austria.

B: KÜBI 1990, 48.

RIISMANDEL, John Norman (a-ni 1955 Jaan) (26. VII 1944, Jena), ajaloolane; Väino R. p. Lõpetas 1962 Marylandis *High Point High School*'i ja 1967 Marylandi Ük-i; *M.A.* (1970, Vanderbilt Ük, Nashville), vk „Gabriel Garcia Moreno: The Years Before Power, 1821–1861”, *Ph.D.* (1972, Marylandi Ük), vk „Costa Rica: Self-Image, Land Tenure and Agrarian Reform, 1940–1965”. Oli 1968–70 Marylandi Ük-i asst; 1970–71 Marylandi *Prince George Community College*'i lektor, 1973–74 New Yorgi Ük-i Potsdami Kolledži *asst. prof.*, 1975–76 *New York City University Queensborough Community College*'i *asst. prof.*, 1977–87 *New Jersey Toms River, Ocean County College*'i projektide koordinaator ja projektijuht, 1987–98 *New Jersey Paramus, Bergen County Community College*'i lektor ja 1987–93 ka mis tsk-a dekaan, 1993–96 New Jersey William Patersoni Ük dekaan. A-st 1997 tegutsenud eraettevõtete teenistuses. – Uurimisvaldkond: Ladina-Ameerika ajalugu ja USA lõunaosariikide varajane ajalugu.

T: Andrew Jackson Stevens and the Iowa Exploring Expedition to Ecuador. // Ann. of Iowa. 42 (1975) 8; Un estudio cuantitativo de algunos aspectos de la esclavitud en Costa Rica in tiempos de la colonia. // Revista del Pensamiento Centroamericano. XXXI, 52 (1976) Julio-Sept.

RIISMANDEL, Väino Juhan (8. IX 1920, Rakvere), õigusteadlane; maksuinspektori p, John Norman R. isa. Lõpetas 1938 Tallinna Poeglaste Gümni-i ja 1942 TÜ õigustsk-a, õppis 1942–43 Jena Fr. Schilleri Ük-s Saksamaal, 1951–52 USA-s Evanstonis Northwestern Ük-s Illinoises ja 1954–58 Washingtoni George Washingtoni Ük-s; *mag. jur.* (1943, TÜ), vk „Kehtiv käibemaksuõigus”, *dr. rer. pol.* (1945, Jena Fr. Schilleri Ük), vk „Die Kommunal финанzen in Estland 1918–44 unter besonderer

Berücksichtigung des Steuerwesens”, *M.C.L.* (1956, George Washingtoni Ük), *L.L.M.* (1958, George Washingtoni Ük), vk „State Taxation of Federal Property in the Hands of Government Contractors”. 1943–44 TÜ finantsõiguse v-asst. Asus 1944 Saksamaale. A-st 1949 elab USA-s. Oli 1952–58 USA Kongressi Raamatukogus Euroopa õiguse osk-a välismaise õiguse spetsialist, 1958–73 USA laevastikuasutuse Office of General Counsel protsessiadvokaat, juriskonsult, protsessi- ja vaidenõuete osk juh, juriidilise osk abijuh; 1973–94 USA Kaitsemin-i erihalduskohtus halduskohtunik. – Uurimisvaldkond: eesti finants- ja maksundusõigus, Eesti ja Nõuk õigus, USA hanke-, töövõtte- ja müügilepingutest tulenevad küsimused seoses vaiete ja kohtuprotsessidega, võrdlev õigusteadus. Eesti õigusteadusliku biobibliograafia koostajaid.

T: Soviet Law in Occupied Estonia. // *Balt. Rew.* 5 (1955); Sovietization of Estonian Agriculture. // *Federal Bar News* 2 (1955) 11; *Legal Sources and Bibliography of the Baltic States* (kaasautor). NY, 1963.

B: AAUT III, 341; ETVpK 103.

RIISPERE (a-ni 1951 **Tehver**), **Anu-Liis** (9. VII 1931, Tartu), bioloog, taimefüsioloog ja -parasitoloog; Julius Tehveri t, Uuno R. abikaasa. Lõpetas 1950 Tartu 2. Kk-i, 1955 TÜ bioloogi-taimefüsioloogina ja 1965 ZBI asp-i; biol-knd (1968, ZBI), vk „Männi (*Pinus silvestris* L.) mineraalsest toitumisest loomuldadel”. Oli 1957–62 TÜ Biol-jaama n-teadur, 1962–65 ZBI-s asp, 1965–67 laborant, 1967–70 n-teadur, 1970–91 entomoloogia ja fütoneematoloogia sektori v-teadur. – Uurimisvaldkond: taimekudede regeneratsioon, puude mineraalne toitumine, taimede parasiidiresistentsus, taimekudede reaktsioon kahjustustele. 35 teadustr-t.

T: О минеральном питании сосны обыкновенной (*Pinus silvestris* L.) на маломощных перегнойно-карбонатных (альварных) почвах. // *ТА Тоим. Biol* 15 (1966) 4; II – 16 (1967) 3; III – 18 (1969) 3; IV – 19 (1970) 3 (kaasautor U. Riispere); Зависимость патогенности клеверной нематоды от уровня минерального питания растения-хозяина. // *ТА Тоим. Biol* 28 (1979) 4; Влияние уменьшения ассимиляционной поверхности и интенсивности освещения растения-хозяина на развитие картофельной нематоды. // *ТА Тоим. Biol* 37 (1988) 1; Развитие учения акад. Н. И. Вавилова об иммунитете растений в современной фитопатологии (kaasautor Т. Нохрjakova). // *ТА Тоим. Biol* 38 (1989) 3;

Влияние температурного режима выращивания растения-хозяина на развитие картофельной нематоды. // *ТА Тоим. Biol* 39 (1990) 1.

B: ZBI 1947–1999, 72.

RIISPERE, Uno (10. VIII 1929, Tartu – 12. V 1985, Tartu), metsateadlane, taimepatofüsioloog ja taimeparasitoloog; metsaülevaataja ja raamatupidaja p, Anu-Liis R. abikaasa. Lõpetas 1947 Tartu 6. Kk-i, 1952 EPA metsandustsk-a ja 1955 ZBI asp-i; biol-knd (1957, ZBI), vk „Kuivendatud siirdesoometsade raiestike ökoloogilised tingimused ja neile vastavad metsakultiveerimise viisid”. Oli 1955–60 n-teadur, 1960–63 ja 1967–73 v-teadur, 1964–67 teadussek, 1973–77 entomoloogia ja fütoneematoloogia sektori juh, 1977–85 teadusdir. – Uurimisvaldkond: metsakultiveerimine kuivendatud siirdesoodel; puistute mullastikutoitumine; taimede parasiidikindlus ja taimede ning nende parasiitide evolutsiooniline suhe. Juurutas ZBI-s peremehe ja parasiidi seoste uurimisel eksperim uurimissuuna. Tuvastas, et parasiidid järgivad oma kohastumistes toitetaimede genotüüpseid muutusi. 48 teadustr-t.

T: Kuivendatud siirdesoometsade raiestike kunstliku uuendamise tingimustest ja viisidest. // Metsanduslikud uurimused 3. Trt, 1961; О минеральном питании сосны обыкновенной на маломощных перегнойно-карбонатных (альварных) почвах. IV. О некоторых методологических вопросах изучения минерального питания лесонасаждений (kaasautor A. Riispere). // TA Toim. Biol 19 (1970) 3; Männi (*Pinus silvestris* L.) mineraalsest toitumisest loomuldadel. IV. // TA Toim. Biol 19 (1970) 3; Некоторые теоретико-методические проблемы фитопаразитологии. // Паразитология 2 (1977) 3; Lähtealused taimede parasiidiresistentsuse üldise teooria loomiseks. // TA Toim. Biol 28 (1979) 4; Проблема создания общей (синтетической) теории паразитоустойчивости растений. // АН Эст. ССР в 1973–1979 годах. Тln, 1981; Альтернативные подходы к эволюционным отношениям между растениями и их паразитами. // Вопр. современного дарвинизма. Trt, 1983.

B: EE 14, 427; ZBI 1947–1997, 72; *Maavara, V.* Pooleli jäänud elutöö. // EL (1985) 8.

M. Margus, A. Riispere

RIISTAN, Ain (28. IX 1965, Tartu), usuteadlane. Lõpetas 1991 Tartu Õhtukeskk-i, 1995 Kõrgema Usutead Seminari ja 1997 TÜ usutsk-a; teol-mag (1999, TÜ), vk „Antiookia Ignatiose kristoloogia käsitletuna ajaloolistes seostes postliberaalse teol perspektiivis“. Oli 1995–2001 Kõrgema Usutead Seminari süstem teol ja võrdleva usundiloo lepinguline õppejõud, a-st 2001 süstem teol lektor, 1998–1999 SKA erakorr lektor, a-st 2001 Tartu Teol Akad Uue Testamendi lektor, 1997–1999 TÜ sotsiaalsk-a semiootikaosk-a õu täitja, 1997–2002 TÜ usutsk-a õu täitja, a-st 2002 Uue Testamendi

lektor. 1996–97 täiendas end Tšehhis *International Baptist Theological Seminary's* ja Praha Karli Ük-i protestantlikus teol-tsk-s. Akad Teol Seltsi liige (1999, a-st 2002 esimees), a-st 2003 Usutead Ajakirja peatoim, Eesti Akad Usundiloo Seltsi liige (2006), koordineerinud TÜ-s religioonianthropoloogia eriala väljaarendamist. – Uurimisvaldkond: kultuur ja religioon; Uue Testamendi sotsiaal-ajaloolised uuringud; varakristlike tekstide hermeneutika.

T: Kultuurilis-lingvistilisest religioonikäsitlusest varakristliku kristoloogia näitel. // *Via Theologica* 2 (1999); Some Thoughts about Stupidity: The Case of Theophilus of Antioch. // *Forschungen zur Anthropologie und Religionsgeschichte (FARG)* 33 (1999); Was the Concept of the Son of Man Abandoned, and Why? // *FARG* 34 (2001); Living with the Sermon of the Mount. An Uncomfortable Presence of Transcendence. // *FARG* 36 (2003); Mõistujutt kahest pojast: Mt 21,28-32 erinevad tekstivariandid ja nende mõistmise võimalused. // *Usutead Ajakiri* 51 (2003) 1; Terroritekstid Piiblis. Religioon ja poliitika. // *Kaitseväge Ühendatud Õppeasutused. Toim* 4 (2005); Aspects of Identity-Related Bible Reading: Estonian Churches in the Wake of Referendum about Estonia Joining the EU. // *FARG* 40 (2006).

RIIV (a-ni 1979 **Kilk**, **Ilme** (24. II 1935, Vastse-Kuuste), keemik; Jaan R-i abikaasa. Lõpetas 1954 Tartu Kunstliku Vedelkütte Tehnikumi tehnoloogina ja 1959 TÜ keemiaosk-a. Oli 1959–65 TÜ analüüt keemia kat-i v-laborant, 1966–67 asst, 1967–70 asp, 1970–76 n-teadur, 1976–96 v-teadur. – Uurimisvaldkond: analüüt keemia, luminesseeruvate ainete keemia. Üle 40 teadustr-e, 7 autorit-t.

T: Влияние примесей на люминесценцию Sb_2O_4-Mn (kaasautor). // *Изв. АН СССР, физ.* 30 (1966) 9; Определение микроколичеств марганца с использованием кристаллофосфора Sb_2O_4Mn (kaasautor). // *Ж. аналит. химии* 22 (1967) 1; О люминесцентных свойствах Sb_2O_4-Mn и Sb_2O_4-Ti (kaasautor). // *Мат. XIX Совещ. по люминесценции. 2. Рига* (1970); О люминесценции метаантимонатов кальция, активированных марганцем и висмутом (kaasautor). // *Тр. Инст. Физики и Астрон. АН ЭССР* 39 (1972); Определение поверхностной температуры и мест перегрева люминофоров Sb_2O_4-Mn (kaasautor). // *Зав? Мис see on. лаборатория* (1976) 1; Термолюминесцентные детекторы на основе фторида кальция (kaasautor). // *Материалы. III Всес. симп. по люминесценции приемникам и преобразователям рентгеновского излучения* (kaasautor). // *Ставрополь* (1980).

B: TÜ BL I, 293, II.149–150.

RIIV, Jaan Meinhard (24. IX 1919, Koiola v, Võrumaa – 6. IV 1995, Tartu), arstiteadlane, sisearst ja kardioloog; tööliste p. Lõpetas 1938 Tallinna Reaalgümni-i ja 1945 TÜ arstitsk; med-knd (1958, TÜ), vk „Kliinilisi tähelepanekuid une kulu ja mõnede vegetatiivsete näitajate uurimisel, eriti seoses uinutite manustamisega”, med-dr (1971, TÜ), vk „Значение симпато-адреналовой системы в патогенезе, лечении и профилактике ишемической болезни сердца”. Oli 1943–46 Tamsalu ja 1946–49 Kursi jsk-a arst, 1949–54 Tartu raj tervishoiuosk-a juh, 1951–61 TÜ teadusk sisehaiguste kat-i asst, 1961–88 sisehaiguste propedeutika kat-i juh, 1963–73 dots, 1973–91 prof, 1991–94 TÜ kardioloogiakliiniku erak prof, a-st 1994 emeritprof. ENSV tnl arst (1967). Eesti Kardioloogide Seltsi esimees, Eesti Terapeutide ja Ülel Kardioloogide Seltside juhatusel liige . – Uurimisvaldkond: msg mõjud vegetatiivsele närvisüsteemile, sümpatoadrenaalüsteemi osa ateroskleroosi ja südame isheemiatõve puhul. Loonud südame isheemiatõve profülaktika meetodid. U 200 teadustr-t

T: Evaluation of the activity of the sympathoadrenal system by the determination of protein-bound catecholamines in blood (kaasautorid M. Lind, M. Lööper). // TÜ Toim 254 (1970); Sisehaiguste diagnostika alused I–V. Tln, 1978–90; Kardioloogia II (kaasautor K. Valgma). Tln, 1978; Kardioloogia I (kaasautor). Tln, 1979; Показания к хирургическому лечению ишемической болезни сердца и его результаты (kaasautor). // Кардиология (1980) 2; Изменения газообмена и гемодинамики в результате восстановительной терапии при ишемической болезни сердца (kaasautorid E.Laane, V.Ruga). // Клин. мед. (1982) 5; Изменения взаимосвязи кислородного обмена и кровообращения у больных гипертонической болезнью II стадии (kaasautorid E. Laane, V. Ruga). // Терапев. архив (1984) 12; Südame isheemiatõve haigete taastusravi (kaasautor). Tln, 1990.

B. EE 8, 146; EE 14, 428; AAUT III, 345; TÜ BL I, 118; TÜ BL II, 150; NET (1972) 5, 450–451; NET (1979) 5, 397; EA (1993) 2, 88; *Merila-Lattik, H.*, 961–962; TÜK 200, 132, 312; TÜA 1982–2007, 234, 369.

RIIVES (a-ni 1970 Kapsta), Helje (1. VII 1937, Valjala v, Saaremaa), bibliograaf; talupidaja t. Lõpetas 1955 Haapsalu Ped Kooli ja 1963 TÜ rmt-kogunduse ja bibliogrerialal. Töötas 1955–58 Saareküla koolis, 1958–62 Orissaare rmtk-s ja 1962–65 Tartu linnarmtk-s. Oli 1965–88 TÜ tead-rmtk liigitamise osk juh, juhendanud üliõpilaste rmtk-praktikat ja pidanud TÜ-s bibliogr-õppusi. A-st 1988 töötanud TTÜ Rmtk-s: 1988–2004 osk-juh, 2004– peabibliograaf. – Uurimisvaldkond: TÜ rmtk kataloogisüsteemi kujunemine; TTÜ publikatsioonide ja Eesti tehnikaart-te andmestiku kogumine

ning vastavate trükibibliogr ja andmebaaside koostamine/toimetamine. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastapremia 1996, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Eesti akad rmtk bibliogr-auhind 2000, TÜ rmtk teenetemärk 2002.

T: Kataloogimine ja kirjanduse töötlemine // TRÜ Toim 423 (1977); TRÜ Teadusliku Raamatukogu kataloogisüsteemi juht (kaasautor). Trt, 1988; Kataloogimine ja kataloogid // TRÜ Toim 910 (1990); Kes on kes ERÜ-s ja Eesti raamatukogunduses 1995 // ERÜ ar 7, 1995 (1996); Eesti tehnikaartiklid 1936–1940 (kaasautor). Tln, 1998; Jooksvast kollektiivibibliograafiast // Muutuv ülikooliraamatukogu. Tln, 2000; TTÜ Toim 1937–1994, Bibliograafia. I, Tln, 2000; *Idem*: II, Registrid. Tln, 2001; Publikatsioonid // TTÜ raamatukogu 1989–2004. Tln, 2005.

B: TÜ BL I, 503; ERÜ ar 7, 1995 (1996) 138.

RIIVES (a-ni 1918 **Rivis**, 1919–38 **Rives**), **Johannes** (31. XII 1895, Meeri v, Tartumaa – 19. IV 1971, Saint John, New Brunswick, Kanada), arstiteadlane, neuroloog ja neurokirurg; talupidaja p. Lõpetas 1915 Tartu Aleksandri Gümni-i, õppis 1915–18 Petrogradi Sõjamed-i Akad-s ja lõpetas 1922 TÜ arstitsk-a; med-dr (1927, TÜ), vk „Histoloogilised muutused kesknärvikavas eksperimentaalse neerupealiste puudulikkuse toimele“. Täiendas end 1922–23 ja 1925–26 Pariisis, 1931–32 Rockefelleri fondi stipendiaadina USA-s, 1936–37 Rootsis, Inglismaal ja Saksamaal. Osales 1918–19 Vabadussõjas. Oli 1922–24 TÜ närvikliiniku n-asst, 1925–28 v- asst, 1928–38 eradots, 1938–40 dots, 1940–44 neuroloogia prof, 1943 Tallinna Neurokirurgia Haigla juh, 1943–44 TÜ närvikliiniku juh. Asunud 1944 Rootsi, oli jsk-arst. A-st 1948 Kanadas ja 1948–71 New Brunswickis Lancasteri, Campelltoni ja St. Johni haigla neuroloog. – Uurimisvaldkond: neurooloogiline sümptomatoloogia ja neurokirurgiline ravi. 37 teadustr-t.

T: Pseudo-Babinski refleks. // EA (1924) 12; Chordatomie bei Krebs des Kreuzbeins. // Folia Neuropath. Est VII (1927); Über die histopathologischen Veränderungen im Zentralnervensystem bei experimenteller Nebenniereninsuffizienz. // TÜ Toim. A, 14 (1929); Über Muscelatrophie cerebraler Herkunft. // Folia Neuropath. Est. X (1930); Ajukasvajate operatiivse ravi tulemused. // EA (1932) 10; Encephalography as Therapeutic Measure against Headaces of Non-Traumatic Origin. // Folia Neuropath. Est. XV–XVI (1935); Zur Frage über die therapeutische Bedeutung der Enzephalo- und Ventriculographie. // Folia Neuropath. Est. XVII (1939); Arteriovenous Aneurysms of the Brain (kaasautor). // Arch.

Neurol. Psychiatr. 59 (1948).

B: EE 14, 428; AAUT II, 36; ETVpK, 103; *Käbin, I.*, 496–497, 511; *Paimre, R.* Professor Johannes Riives – Tartu Ülikooli Närvikliiniku juhataja aastail 1943–44. // EA (1991) 5, 359–360; *Merila-Lattik, H.*, 460–461.

RIIVES, Jüri (23. IV 1951, Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1969 Tallinna 10. Kk, 1974 TTÜ mehaanika erialal, tehnika-knd (1982, Moskva Tööpingehituse inst), vk „Effective Utilisation of CNC Machine Tools in Machine and Aparatus Bilding Enterprises”. Täiendas end Saksamaal Karlsruhe Ük-s. A-st 1974 TTÜ-s: 1990–92 masinaehituse inst-i dots, 1992–97 prof. 1992–97 Eesti Talleksi arendusdir, a-st 1997 nõukogu esimees. Eesti Masinatööstuse Liidu esimees, Eesti Tööandjate Keskliidu nõukogu liige. – Uurimisvaldkond: keeruliste süsteemide (tootmissüsteemid) analüüsi- ja sünteesi teooria, integreeritud ja raalintegreeritud (paindootmissüsteemid) süsteemide olemus, kasutusvaldkonnad, projekteerimise põhimõtted ning vastavate metodoloogiliste aluste väljatöötamine, tootmistehnika. 60 teadustr-t, koost õppevahendeid. **T:** Computr Simulation of Manufacturing Processes. // Trans. of Swedish Inst. of Technol. in Helsinki. 1991; A Modular computer-Integrated Manufacturing Planning System (kaasautor). // Proc. Int. IFIP/FAC Conf. Human Aspects in CIM. Tokyo, 1992; Kutsekvalifikatsioonisüsteem ja selle rakendamine Eesti masinatööstuses. // TTÜ ar 2003 Tln, 2004; Knowledge management in the framework of technological resources network (kaasautor). // Machine Eng. 4 (2004) 1–2; Methods for Enhancing Productivity and Work Efficiency in the Workshop (kaasautor). // J. of Machine Eng. 7 (2007) 2.

B: TPI 1936–1986, 417, 471; Mehaanikainsenerid 1918–1998, 67–68, 70, 197, 214.

RIIVES (a-ni 1938 **Leinfeld**, 1938–41 **Linalaid**), **Sinaida** (11. XI 1919, Narva – 25. V 1987, Tartu), matemaatik, Vladimir R-e abikaasa, Kaarin R.-Kaagjärve ema. Lõpetas 1937 Narva 1. Gümni-i, õppis 1938–42 TÜ-s, lõpetas 1945 matemaatikuna; ped-knd (1967, Moskva, NSVL Ped-akad Üld ja Polütehnilise Hariduse TUI), vk „Исследование изображений многогранников и их применение в учебном процессе”. Oli 1945–51 TÜ geom kat-i asst, 1951–57 EPA kujutava geom kat-i v-õpetaja, 1957–60 Moskva Avioinst-i aspirant, 1960–66 EPA kõrgema mat kat-i v-õpetaja, 1966–73 mat kat-i v-õpetaja, 1973–87 dots. – Uurimisvaldkond: kujutav geomeetria ja matemaatika õpetamise metoodika. ENSV tnl haridustöötaja (1982). Ligi 50 teadustr-t.

T: Kujutava geomeetria kodused harjutusülesanded (kaasautor A. Ruubel). Trt, 1963, ²1964; Hultkahukate jooniste rakendamisel ruumikujutluse arendamisel. Trt, 1964; Kujutava geomeetria harjutusülesandeid kontrollküsimumustega. Trt, 1969, ⁴1983; Aksonomeetria: näidisülesannete lahendamiseks (kaasautor A. Ruubel). Trt, 1971.

B: AAUT III, 322; TÜ BL I, 387; TÜ BL II, 150; EPA BL I, 70.

RIIVES, Vladimir (28. X 1916, Tartu – 23. V 1978, Tartu), astronoom; raudteelase p, Sinaiida R-e abikaasa, Kaarin R.-Kaagjärve isa. Lõpetas 1935 H. Treffneri Gümni ja 1940 TÜ mat-osk-a; mat-mag (1942, TÜ), vk „Fotomeetrilisi uurimusi komeedipea ehitusest”, füüs-mat-knd (1950, TÜ), vk „Gaaside eritumine komeetides”, füüs-mat-dr (1968, TÜ), vk „Фотометрические исследования комет”, Trt, 1968. Oli 1938–40 ja 1941–44 Tartu Tähetorni abiasst, 1948–50 juh, 1940–41 ja 1944–47 TÜ astron kat-i asst, 1947–56 FAI teadur, 1956–60 astron-sektori juh, 1960–65 TÜ astron ja geofüüsika kat-i juh (a-st 1962 dots), 1965–70 teor füüsika kat-i dots, 1970–75 prof, 1975–78 üldfüüsika kat-i prof. – Uurimisvaldkond: komeetide ja väikeplaneetide fotomeetria, astronoomia ja astronoomia õpetamise meetodika. Lõis 1946 komeetide matem mudeli. Jõudis sõltumatult F. L. Whipple`ist järeldusele, et komeedi tuuma peamine koostisosa on jää. Üle 40 teadustr-e.

T: Some remarks on the photometry of comets (kaasautor). // TÜ Toim 4. Trt, 1946;

Фотографическая фотометрия комет. // Сборник: Проблемы кометной фотометрии. Kiiev, 1966; Fotomeetrilisi uurimusi komeetidest. // Tähetorni kalender 1967. aastaks. Trt, 1966;

Фотографические наблюдения блеска комет 1966–1969 гг. // Кометный циркуляр. Kiiev, (1970) 110; Uusimaid andmeid komeetide füüsikast. // Tartu Tähetorni kalender 1977. aastaks. Trt, 1976.

B: EE 8, 146; EE 14, 428; AAUT III, 230; TÜ BL I, 281; TÜ ajalugu III, 137, 198, 193, 227; Tartu Astronoomia Observatooriumi publikatsioonid. 46 (1979), 3–16; *Raudsepp, M.*

Astronoomiaprofessor Vladimir Riivese tegevuse põhijooni. // TÜ ajaloo küsimusi XXIII, 142–146.

RIIVES-KAAGJÄRV (a-ni 2000 **Riives**), **Kaarin** (28. VIII 1942, Tartu), matemaatik; Vladimir ja Sinaiida R. t. Lõpetas 1960 Tartu 5. Kk-i, 1965 TÜ matem osk-a ja 1969 TÜ asp-i; füüs-mat-knd (1973, TÜ), vk “Связные подгруппы Ли движений и их орбиты в евклидовых пространствах R⁴ и R⁵ “. Oli 1966–69 TÜ algebra ja geom kat aspirant, 1968 EPMÜ mat kat-i assist, 1969–71 NSVL TA Maj-mat Keskinst-i Eesti Filiaali n-teadur, 1971–74 v-ins, 1974–80 v-teadur, 1980–83 ENSV Plaanikomitee j.a. Majanduse Planeerimise TUI v-teadur, 1983–86 EPMÜ v-õpetaja, 1986–93

dots, 1993–98 TÜ puhta mat inst-i dots, 1998–99 erakorr v-teadur; 1999–2004 EPMÜ mat inst-i dots, 2005– EPMÜ tehnikainst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: eukleidiliste ruumide alammuutkondade geomeetria, mat-hariduse ja matemaatika õpetamise didaktilised ja psühholoogilised aspektid. Eesti Mat Seltsi liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Second order envelope of congruent Veronese surfaces in E_6 . // ACUT 930 (1991); On a class of four-dimensional semiparallel submanifolds in Euclidean spaces. // Acad of Athens. Aristotle Univ. of Thessaloniki. Proc. of the 4th Int. Congr. of Geometry. Thessaloniki, 1996; Teaching of Geometry with Reference to the Elements of Learning Psychology. // Proc. of the 22nd Conf. of the International Group for the Psychology of Mathematics Education. Univ. of Stellenbosch, South Africa, 1998, 4/299; On a function of reducibility of a class of four-dimensional semiparallel submanifolds. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math., 49 (2000) 1.

B: TÜ ajalugu III, 310; EPA BL II, 141; EPMÜ BL, 128; TÜ BL II, 150; Biobibliography of Ülo Lumiste. Development of differential geometry in Estonia. // Est. Math. Soc., Trt, 1999, 65; EMatS-i ar 2000. Trt, 2004, 157.

RIKKEN, Viktor (17. VIII 1911, Narva – 4. VI 1982, Tallinn), keemik; kooliõpetajate p. Lõpetas 1931 Tartus poeeglase Reaalgümni-i, õppinud 1933–36 TÜ-s keemiat ja lõpetanud 1947 TPI keemikuna; keemiaknd (1955, Leningradi Tehnol. Inst), vk „Извлечение фенолов из средней фракции сланцевого дегтя и их использование для синтеза маслорастворимых фенолформальдегидных смол”. Võttis 1941–45 Nõuk armees osa II maailmasõjast. Oli 1946–50 Eesti TA Tööstusprobleemide Inst-i n-teadur, 1950–53 asp, 1953–59 KI-i v-teaduri kt ja v-teadur, 1959–60 teadusdir-i kt ja sektorijuh, 1960–74 teadusdir. – Uurimisvaldkond: põlevkivikeemia ja -tehnol, gaasistumisega seotud probleemid (sh diktüoneemakilda gaasistamine), sünteetiliste pesemisvahendite tootmine põlevkiviõlist, sekundaarsete alküülsulfantide tootmise tehnol. 11 teadustr-t, sh 2 autorit-t.

T: Извлечение фенолов из средней фракции сланцевого дегтя и их использование для синтеза маслорастворимых фенолформальдегидных смол. Горючие сланцы. Химия и технология. // АН ЭССР. Ин-т химии. (1956) 2; О сульфатировании олефиновых углеводородов сланцевой щмолы (kaasautor). // Изв. АН ЭССР. Сер. техн. и физ.-матем. наук, 7 (1958) 2; Способ получения поверхностно-активных веществ вторичных алкилсульфатов. NSVL autoritunnistus.

B: AAUT III, 159.

L. Bitter

RIKMANN, Erle (31. VII 1974, Tallinn), sotsioloog. Lõpetas 1992 Tallinna 37. Kk, 1997 EHI ja 2001 TPÜ magistriõppe; sotsiol-mag (2001, TPÜ), vk „Kodanikuosalus Eestis: ressursid ja takistused”. Oli 1993–95 Fr. Naumanni Fondi tõlk-toim, 1996–98 RASI uurimisasst, 1997–98 EHI lektor, 1999– teadur, 2000–01 ühiskonnateooria õt-i juh kt, 2002 Helsingi Ük-i külaliseduur, 2003–04 Helsingi Ük-i CERENi inst-i külaliseduur, 2000– TPÜ (a-st 2005 TLÜ) lektor. 2005–06 TLÜ Eesti Humanitaarinstit-i teadur, 2006 TLÜ Eesti Humanitaarinstit-i ühiskonnateooria õt-i juh kt ning kodanikuühiskonna uurimise ja arenduskeskuse arendusjuht. – Uurimisvaldkonnad: kodanikuühiskond, sotsiol poliitikaanalüüs, kultuurisotsioloogia, sotsiaalsed probleemid. Eesti Sotsioloogide Liidu liige, Rahvusv Kolmanda Sektori Uurijate Liidu (ISTR), The Westermarck Society liige. Üle 30 teadustr-e. **T:** Kansalaisosallistumisen Kultuuri Virossa. // Finnish Review of East Eur. Studies, 1 (2003); Sotsiaalsete probleemide identifitseerimisest Eestis Pärnu metanoolitragöödia näitel (kaasautor O. Roots). // Eesti inimarengu aruanne 2003. Tln: TPÜ, RASI; Non-Profit Sector and the Consolidation of Democracy (kaasautor). // Studies on the Development of Civil Society in Estonia. Tln, 2004; Learning Democracy through Administration: The Attitudes, Roles and Everyday Practices of Estonian Public Servants (kaasautor M. Lagerspitz). // Post-Communist Public Administration: Restoring Professionalism and Accountability. Bratislava, 2007; Kodanikualgatuse organiseerimine Eestis 1998–2005 (kaasautor). // Algatus, osalus ja organisatsioonid: uurimusi Eesti kodanikuühiskonnast. Tln, 2007; Estonia (kaasautor M. Lagerspitz). // Anheier, Helmut K.; Daly, Siobhan (toim). The politics of foundations: a comparative analysis. London, New York, 2007.

RINK, Evald (23. VII 1916, Undla v, Virumaa), ajaloolane ja bibliograaf; talupidaja p. Lõpetas 1935 Rakvere Ühisgümni-i ja 1944 TÜ ajaloo osk-a; rmt-kogundusmag (1956, Rutgersi Ük, New Jersey). 1940–44 Riigi Keskarhiivi arhivaar ja osk-juh. Asunud 1944 Saksamaale, oli 1945 Leipzigi Ük-i rmtk-s bibliograaf, õppis 1945–46 Frankfurdi Ük-s, 1945–47 ajalooõpetaja eesti gümni-s Wiesbaden ja Kasselis, 1945–49 USA tsooni eestlaste keskesinduse büroo juh. A-st 1949 elas USA-s, kus oli 1956–81 Hagley Muuseumi Ameerika tehnol, tööstuse ja maj arengule keskendunud rmtk-s kataloogija, a-st 1961 trükiste osk-a juh. – Uurimisvaldkond: Ameerika varasemate, eriti tehn trükiste ajalugu. Toim ülevaate teose „DP-kroonika: eesti pagulased Saksamaal 1944–1951” (Lakewood, New Yersey, 1999). Art-eid trükiasjanduse ajaloost ning tehnikakirj bibliograafiaid.

T: Printing in Delaware 1761–1800. Wilmington, 1969; Jacob Leupold and his *Teatrum Machinarum*. // The Library Chronicle 38 (1972) 2; Technical Americana: a checklist of technical publications printed before 1831. Millwood, New York, 1981, 1982.

B: AAUT III, 236.

Vahur Mägi

RINK (1963–94 **Noormaa**), **Urve** (11. IX 1939, Rakvere), arstiteadlane, neuroloog; talupidaja t. Lõpetas 1958 Rakvere 1. Kk-i ja 1964 TÜ arstitsk, med-knd (1973, TÜ), vk „Vee-elektrolüütide ainevahetuse dünaamika ajukoljutrauma haigetel”. Oli 1964–66 Kohtla-Järve Haigla neuroloog, 1966–76 Tartu Kliinilise haigla neuroloog ja neuroreanimatoloog, 1976–93 ÜMPI ajuvereringehaiguste labori v-teadur, 1993–95 TÜ närvikliiniku v-teadur. 1995–98 Eesti Haigekassa usaldusarst, 1998–2000 ÜMPI patofüsiol õt-i teadur, 2000–05 TÜK taastusravi arst-õppejõud. Täiendanud end Moskvast (1988), Helsingis (1980), Bremenis (1996) ja Berliinis (2000). Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi ja Eesti-Ungari-Soome Arstide Assots liige. – Uurimisvaldkond: peaaegu kahjustustega haigete metaboolsed häired, peaaegu lokaalne intravaskulaarne koagulatsioon, neurointensiivravi. Üle 150 teadustr-e.

T: Системная и мозговая рассеянная внутрисосудистая коагуляция при острой черепно-мозговой травме (kaasautor A. Tikk). // Анестезиол. реаниматол. (1978) 5; Cerebral intravascular coagulation and increased platelet aggregation as mechanisms of cerebral ischemia in patients with acute cerebrovascular diseases and brain injury (kaasautor A. Tikk). // Acta. Neurol. Scand. Suppl 72 (1979); Studies of cerebrospinal fluid haemostatic properties. // Лабораторное дело (1989) 5; Jugular venous blood haemostasis and cerebrospinal fluid haemostatic pathways in stroke (kaasautorid H. Vadi, A. Tikk). // Hemostasis and Stroke. CRC Press. Boca Raton, (1994); Computerized tomography and prognosis in pediatric head injury (kaasautor). // Acta Neurochir. 138 (1996) 5;

B: TÜ BL, 105; NET (1974) 2, 153; TÜK 200, 242, 244; TÜA 1982–2007, 164.

RINKEN, Ago (13. VI 1960, Võru), keemik, med-e ja bioorg-se keemia eriteadlane; Toonika R-i abikaasa. Lõpetas 1978 Võru 1. Kk-i, 1983 TÜ bioorg-se keemia erialal ja 1986 samas asp-i; keemia-knd (1987, KI), vk „Му斯卡риновый рецептор: солубилизация и ее влияние на химическую модификацию и кинетику связывания лиганда”, med-dr (1996, Uppsala Ük), vk „Studies on the

solubilization and characterization of muscarinic receptor subtypes.”. Täiendas end Tokyo ja Uppsala üik-s. Oli 1986–89 TÜ bioorg-se keemia labori teadur, 1989–2000 TÜ keem füüsika inst-i v-teadur, 2000–03 TÜ org-se ja bioorg-se keemia inst-i dots ja bioorg-se keemia õt-i hoidja, 2003– prof ja inst-i juh. – Uurimisvaldkond: G-valguga seotud retseptorite (muskariini-, dopaminergiliste, serotonergiliste, melanokortiini-, adenosiinireseptorite) ja nendega seotud regulaatorite uurimine. Rootsi Kuningliku Teadusühingu Berzeliuse auhind (1996). Üle 60 teadusart-e.

T: Subtype-specific changes in ligand binding properties following solubilization of muscarinic receptors from baculovirus infected Sf9 insect cell membranes. // J. Pharmacol. Exp. Ther. 272 (1995) 1; Formation of the functional complexes of m2 muscarinic acetylcholine receptors with GTP-binding regulatory proteins in solution. // J. Biochem. 120 (1996) 1; Pharmacological characterization of dopamine-stimulated [³⁵S]GTPγS binding in rat striatal membranes (kaasautorid U.-B. Finnman, K. Fuxe). // Biochem. Pharmacol. 57 (1999) 2; D₂ dopamine receptor-G protein coupling. Cross-regulation of agonist and guanosine nucleotide binding site (kaasautor). // Neurosci. Lett. 302 (2001) 1; Reversible and irreversible components of [³H]-N-propylnorapomorphine interactions with rat brain striatal membranes (kaasautor). // Neurosci. Lett. 325 (2002) 2; Characterization of M₂ muscarinic receptors in activation of different G protein subtypes (kaasautor). // Neurochem. Int. 46 (2004) 2; Kinetic and functional properties of [³H]ZM241385, a high affinity antagonist for adenosine A_{2A} receptors (kaasautor). // Life Sci. 76 (2005) 13.

B: EE 14, 429; TÜ BL II, 150.

RINKEN (a-ni 1988 **Lihu**), **Toonika** (13. XI 1962, Viljandi), keemik, Ago R-i abikaasa. Lõpetas 1980 Tartu 2. Kk-i ja 1985 TÜ keemia-tsk-a; keemiamag (1995, TÜ), vk „Glükoositundliku biosensori konstrueerimine ja uurimine”, *Ph.D.* (kolloid- ja keskkonnakeemia, 2000, TÜ), vk „The Modelling of amperometric biosensors based on oxidoreductases”. Oli 1985–98 TÜ anorg-se keemia kat-i n-teadur, 1998–2004 füüs keemia inst-i teadur, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkond: biosensorite uurimine, konstrueerimine ja väljundsignaalide modelleerimine ning sensorite kalibreerimine erisuguste ainete määramiseks; biosensorites kasutatavate ensüümide eraldamine, puhastamine ja immobiliseerimine, immobiliseeritud ensüümide iseloomustamine ning kasutamine biosensorsüsteemide selektiivse elemendina. Üle 40 teadustr-e, 1 patent (kaasautorlus).
T: A model of oximeter-based enzyme electrode (kaasautor). // Anal. Lett. 29 (1996) 6;

Calibration of glucose biosensors by pre-steady state kinetics (kaasautor). // Biosens. Bioelectr. 13 (1998) 7–8; Dynamic model of amperometric biosensors. Characterisation of glucose biosensor output (kaasautor T. Tenno). // Biosens. Bioelectr. 16 (2001) 1–2; Determination of kinetic constants and enzyme activity from biosensor transient signal. // Anal. Lett. 36 (2003) 8; Biosensor and method of its construction (kaasautor). // Est. Patent nr. EE 04250 B1, avaldatud 16.02.2004; Transient phase calibration of tyrosinase-based carbaryl biosensor (kaasautor E. kuusk). // Enzyme and Microbiol. Technol. 34 (2004) 7; Determination of antibiotic residues and their interaction in milk with lactate biosensor (kaasautor H. Riik). // Biochem. And Biophys. Methods 66 (2006) 1–3.

B: TÜ BL II, 150.

RINNE (a-ni 1936 **Paldrock**), **Aime** (17. IV 1913, Tartu), arstiteadlane, pediaater, A. Paldroki t. Lõpetas 1931 Tartu Tütarlastegümni ja 1938 TÜ arstitsk-a. Täiendas end 1939–41 Humboldti fondi stipendiaadina Ungaris ja Saksamaal. Oli 1938–39 lastearst Debreceni Ük-i lastekliinikus, 1939–45 Berliini Ük-i lastekliinikus Charites ja Münchenis Schwabingi Linnahaiglas, 1946–47 UNRRA *Hospital Team First*'is. A-st 1947 Rootsis. Töötas mitmel pool haigla- ja jsk-arstina. 1947–48, 1950 ja 1960–61 Stockholmi Karolinska Inst-i lastekliiniku uurimisasst, a-st 1961 alam- ja ülemarst samas ja mujal.

T: Very Unequal „Identical“ Twins (kaasautor G. v. Sydow). // Acta Paediatrica Scand. 74 (1958) 2; Polyunsaturated Fatty Acids in Serum of Infants Fed Breast Milk or Cow's Milk (kaasautor). // Acta Paediatrica Scand. 54 (1965) 6.

B: AAUT III, 77; ETVpK, 104; *Merila-Lattik, H.*, 461–462.

RINNE, Leo (a-ni 1936 **Alfred Leopold**) (19. XII 1892, Pärnu – 22. I 1976, Carmel, California, USA), põllum-teadlane; postiametniku p. Lõpetas 1915 Riia Polüt Inst-i agronoomina ja 1916 Peterburis Suurtükiväekooli, täiendas end 1921 Saksamaal, Rootsis ja Soomes; agron-dr (1927, TÜ), vk „Eesti madalsoode kõlblikkusest põllumajanduslikuks taimekasvatuseks“. Oli Lätis Petermuiža katsejaamas 1915–16 asst ja teenis 1916–17 Vene sõjaväes. 1917–20 Kaluga kub-s jsk-agronoom. 1921–40 Eesti Sooparanduse Seltsi Tooma sookatsejaama (a-st 1938 Tooma Soourimis- ja Katseinst) juh, ühtlasi 1924–27 TÜ kultuurtehnika ja geodeesia õt-i (hiljem maaparanduse ja sookultuuri õt) dots, 1927–44 prof ning 1931–40 Vee- ja Maaparanduse Ühingu Liidu esimees.

Asus 1944 Saksamaale, oli maaparanduse õppejõud Bonni Ük-s ja Hamburgis Balti Ük-s. Siirdus 1950 USA-sse, oli 1950–54 keemik ja 1954–63 teedeins San Franciscos teedehitusbüroos. – Uurimisvaldkond: sooviljelus ja maaparandus, sh Eesti madalsoode kõlblikkus taimekasvatuseks. Koost ja toim 1923–40 Eesti Sooparanduse Seltsi ar-t „Sookultuur” I–XIX. Koost esimese eestikeelse maaparanduse õpiku.

T: Maaparanduse alused. Tln, 1931; Andmeid heinaseemnesegude valikust kultuurniitude sisseseadmiseks madalsool Tooma sookatsejaama 10 a. katsete alusel. // Riigi Katseasjanduse Nõukogu Toim 30 (1934); Lühike sookultuuri õpetus algajatele sooharijatele. // Riigi katseasjanduse Nõuk toim, rahvalik sari 1. Tln, 1935; Sooparandusest Eesti taludes. // Eesti Sooparanduse Seltsi teated 24 (1937); Sooniidu kaaliväetis. // Riigi katseasjanduse Nõukogu Toim 76 (1938).

B: EE 14, 429; EBL TK, 277–278; *Toomre, R.*, 101–103; *Järvesoo, E.* Professor Leo Rinne sajandaks sünniaastapäevaks. // *Agraart* (1992) 3, 132–153.

RISTHEIN (a-ni 1936 **Grenzstein**), **Endel** (31. VII 1926, Koluvere v, Läänemaa), elektrotehnikateadlane; tööliste p, Helena R-a isa. Lõpetas 1944 H. Treffneri Gümni, 1950 TPI ja 1954 Moskva Energeetikainst asp-i; tehnikaknd (1955, Moskva Energeetikainst), käsitles vk-s lühisrootoriga asünkroonmootorite käitumist lühikeste toitevaheaegade korral; tehnikadr (1993, TTÜ), vk „Kõrgkooliõpik „Tööstusseadmete elektrivarustus””. Töötas a-st 1954 TTÜ-s: 1954–55 elektrotehnika aluste kat-i dots, 1955–56 elektrijaamade, -võrkude ja -süsteemide kat-i v-õpetaja, 1956–88 elektriajamite kat-i dots ja 1970–75 juh, 1988–92 prof, 1992–98 elektriajamite ja jõuelektroonika inst-i prof, a-st 1998 emeriitprof. 1992 Saksamaal Kempteni rakenduskõrgkooli külalisprof ja 1991–98 EEkirjastuse märksõnastiku toim juh ja a-st 1999 ajakirja „Elektriala” peatoim. – Uurimisvaldkonnad: asünkroonmootorite elektromagnetilised siirdenähtused; magnetohüdrodünaamilised sulametalitehnoloogiaseadmed; elektervalgustuse arvutusmeetodid; elektrivarustuse ja -valgustuse oskussõnavara; elektroenergeetika ja elektrivalgustuse ajalugu; rahvusvahelistele standarditele vastavate elektivarustuse- ja valgustusala eeskirjade koostamine. Eesti NSV rkl preemia (1967 (koll-s). Arendanud koostööd Venemaa, Soome ja Saksamaa tehnikakõrgkoolidega. Eesti Valgustustehnika Seltsi ja Moritz Hermann Jacobi Seltsi rajajaid, viimase juhatuses a-st 1995. Valgetähe IV kl teenetemärk (2002). 87 teadustr-t.

T: Электроснабжение промышленных предприятий (kaasautor A. Fjodorov). Moskva, 1981; Valgustehnika sõnastik. Eesti-inglise-saksa-vene. Tln, 1982; Электроснабжение промышленных

установок. Moskva, 1991; Sissejuhatus energiatehnikasse. Tln, 2007.

B: EE 14, 429; TPI 1936–1986, 151, 285, 296–299, 474; TTÜ professorid läbi aegade, 362–353.

RISTHEIN, Helena (24. I 1954, Moskva), kunstiteadlane; Endel R-a t. Lõpetas 1972 Tallinna Õhtuk-i ja 1978 I. Repini nim Maali-, Skulptuuri- ja Arhitektuuriinst-i kunstiajaloo ja -teoria erialal; *M.A.* (2002, TPÜ), vk “Püha perekond ja antiikjumalad XVI sajandil, Madalmaade maale ja graafikat Eesti Kunstimuuseumis”. Oli 1978 EKM-i teadur, 1979–1987 v-teadur. Pidanud ettekandeid konverentsidel, loenguid mitmes kõrgkoolis (erikursused keskajast ja Madalmaade kunstist Eesti Kunstiakadeemias). – Uurimisvaldkond: Madalmaade, eesti ja baltisaksa kunst. Koost näitusi: “Kunstnike perekond Hau”, “Kunstnikke Kügelgenide suguvõsast”, “Carl Timoleon von Neff” Kadrioru lossis; kaks osa näitusest “Barokk Eestis” jt, samuti rändnäitus “Michel Sittow”.

CODART-i liige alates 1998. a. U. 50 art-t

T: Akadeemik Woldemar Hau. // RKM-i kogude teatmik, 1981, Tln, 1982; Agaate Veeber /kataloog/, Tln, 1984; Estnische Malerei des frühen 19. Jahrhunderts. Kieler Stadtmuseum, Kiel, 1986; Märkmeid Niguliste kiriku Kannatusaltari kohta. // Kunstiteaduslikke uurimusi 9, Tln (1998); Kannatusaltari ja frantsiskaanelusest. Über den Passionsaltar und die Franziskaner. Die ursprüngliche Gestalt der Flügelaußenseite. // Die Kunstbeziehungen Estlands mit den Niederlanden in den 15.–17. Jahrhunderten. Konf. 25–26. September 1995. EKM. Tln, 2000; Madalmaade kunst. Flaami kunst XVI–XVIII sajandil. Hollandi kunst XVII sajandil. // Kadrioru loss. Väliskunsti Muuseum. EKM. Tln 2001; Salapärase meister Michel (M. Sittow’st). // Tuna (2001) 4; Öö Leonardo ja Eesti Kunstimuuseum. (L. Bramerist). // Kunstitead. uurimusi XI. Tln (2002); Märkmeid kahe flaami maastikumaali kohta Eesti Kunstimuuseumis. Tõlgendusvõimalusi, atribuutsiooniküsimusi. // Kunstiteaduslikke uurimusi 14 (2005) 4.

B: Muuseum 17 (2005) 1.

RISTIKIVI (snd **Soodla**), **Merike** (09. VII 1973, Tallinn), klassikaline filoloog; töölise ja teenistuja t. Lõpetas 1991 Tallinna Õismäe Humanitaargümni-i, 1995 TÜ filosoofiatsk-a klassikalise fil eriala; *M.A.* (klass filoloogia) (2006, TÜ), vk „Ladina päritolu juriidilised terminid eesti õiguskeeles“. A-st 2006 TÜ õigustsk-a doktorant. 1993–95 Ülenurme Gümni-i lad k-e õpetaja, 1995–97 TÜ õigustsk-a õu täitja, 1997–2006 TÜ filosoofiatsk-a germ-rom filol osk-a klass fil asst, 2006– TÜ õigustsk-a õiguse ajaloo lektor (lad k ja Rooma õigus). Täiendas end 1996 ja 1999 Helsingi Ük-s, 2003 Thomas

Berberichi Fondi stipendiaadina Berliini Vabatük-s, 2003 ja 2006 Konstanzi Ük-s, 2004 Göttingeni Ük-s, 2005 Hertie Fondi stipendiaadina ja 2007 Frankfurdis Euroopa õigusajaloo Max Plancki Inst-s. – Uurinud võrdlevalt lad ja eesti k-e grammatikat, lad jur terminoloogiat, õigusajalugu ja Rooma õigust. Morgensterni Seltsi liige (1999), Eesti Rakenduslingvistika Ühingu liige (2004). 30 teadustr-t, sh 3 rmt-t.

T: Ladina keel juristidele. Tln, 2000, ³2006; Studia Latina. Ladina keele õpik humanitaarerialade üliõpilastele (kaasautorid A. Lill, M. Kanter). Tln, 2002, ²2004; Ladina-eesti sõnaraamat. 2. tr (kaasautor). Tln, 2002; Ladina keel Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas. // Kakssada aastat klassikalist filoloogiat Eestis. Morgensterni Seltsi Toim I. Trt, 2003; Ladina keel ajakirjas Juridica 1993–2002. // Juridica (2003) 10; Ladina õigusterminite ühtsusest Euroopas. // Õiguskeel (2005) 4; Латинская юридическая в Эстонии. // Древнее право. Ius Antiquum 2 (2005) 16; Ladina-eesti õigussõnastik (kaasautorid K. Adomeit, H. Siimets-Gross). Tln, 2005; Ladina keel tänapäeva juriidilises kirjanduses. // ÕES-i ar 2004–2005. Trt, 2006; Ladina keelest pärit terminite polüseemia ja sünonüümia eesti õiguskeeles. // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar 3. Tln, 2007.

B: Faculty of Law (2001), 205-206; Eesti Teadusinfosüsteem (www.etis.ee).

RISTIMÄE (a-ni 1987 **Teesalu**) **Tiina** (19. V 1965, Kuressaare), arstiteadlane, kardioloog, Rein Teesalu t. Lõpetas 1982 Tartu 10. Kk-i, 1990 TÜ arstitsk-a, 1991 samas internatuuri, 1997 doktorantuuri ja 2001 residentuuri kardioloogias; med-dr (1998, TÜ), vk „Heart rate variability in patients with coronary artery disease“. Oli 1991–92 ÜMPI kliinilise füsiol labori-i v-laborant, 1993 TÜ kardioloogia kliiniku asst, 1996–98 samas v-laborant, 1998–2001 TÜ kardioloogia kliiniku teadur ja resident, a-st 2002 samas v-teadur ja TÜ Kliinikumi kardioloogia kliiniku kardioloog, 2004–2005 ka TÜ farmakol inst-i erakorr dots, a-st 2005 dots. Mitmeid ETF grante, rahvusv töörühmade liige. Eesti ja Euroopa Kardioloogide Seltside liige, Eesti Hüpertoonia Ühingu president (2004). – Uurimisvaldkond: südame-veresoonkonna haigused ja nende kliiniline farmakoloogia. Üle 20 teadustr-e.

T: Heart rate variability in patients with mild heart failure secondary to coronary artery disease: comparison of patients with and without prior myocardial infarction (M. Thetloff, R. Teesalu). // J. Electrocardiol. 29, Suppl (1996); Heart rate dynamics in patients with stable angina pectoris and utility of fractal and complexity measure (kaasautor). // Am. J. Cardiol. 81 (1998) 1; Homocysteine and red blood cell glutathione as indices for middle-aged untreated essential hypertension patients

(kaasautor). // J. Hypertens. 21 (2003) 12; The relationship between inflammation and arterial stiffness in patients with essential hypertension (kaasautor). // Int. J. Cardiol. 112 (2006) 1.

B: EA (1999) 2, 184; TÜK 200, 133, 135; TÜA 1982–2007, 93, 94, 238, 240.

RISTKOK, Andrus (16. X 1949, Tartu), geograaf, majandusteadlane, sotsioloog ja poliitik; Jüri R-i p. Lõpetas 1968 Tartu 7. Kk-i ja 1973 TÜ geograafina; maj-knd (1985, Eesti TA), vk-s käsitles keskkonnafaktori arvestamist linna tootlike jõudude arengu planeerimisel (Tallinna näitel). Täiendas end 1992 USA-s. Oli 1973–87 MI-s (laborant, ins, n-teadur ja v-teadur). 1987–88 Pirgu Arenduskeskuse teadusjuh, a-st 1988 juh. 1990–92 EV Ülemnõukogu liige ja haldusreformikomisjoni esimees, 1993–98 TTÜ territoriaalmajanduse inst-i lektor. A-st 1998 Eesti Kodu-uurimise Seltsi esimees. 20. Augusti Klubi sekr, Pirgu Arenduskeskuse juh. – Uurimisvaldkond: keskkonnakaitse sidusprobleemid, veemaj, fosforiidikaevandamise toime Eesti majandusele, Eesti halduskorraldus. Valgetähe medal (1996), Riigivapi IV kl teenetemärk (2002) ja III kl teenetemärk (2006). 70 teadustr-t.

T: Veemajanduse küsimusi Tallinna tööstuse arendamisel. Tln, 1976; Maastike puhkeomaduste hindamise teoreetilistest alustest J. G. Granö maastikuteadusliku pärandi valguses. // EGS ar 1976. Tln, 1977; Kas on alternatiive Eesti fosforiidile? // EL (1986) 5; Omariiklust taastamas. Valik artikleid. (Koost H. Kostabi). Tln, 2001; Võimu võõrandumine tuleb peatada. Kaks Eestit. Toim R. Vettik. Tln, 2002.

B: EE 14, 429; EMaBL, 425.

RISTKOK, Jüri (26. XII 1919, Starkovi v, Kurski kub, Venemaa – 4. VI 1994, Tartu), zooloog ja hüdrobioloog; preestri p, Andrus R-i isa. Lõpetas 1938 Saaremaa Ühisgümni-i, 1939 EV Sõjakooli aspirantide kursused, 1951 TÜ bioloogina ja 1954 samas asp-i; biol-knd (1956, TÜ), vk „Kalade noorjarkude kasvust Saadjärve järvederühmas”, Trt, 1960. Osales Nõuk armee ohvitserina II maailmasõjas. Oli 1954–60 TÜ zool-kat-i v-õpetaja, 1960–87 dots. – Uurimisvaldkond: ihtüoloogia ja hüdrobiol, järvede ja jõgede (eriti Emajõe) kalastik ja kalamajandus, kalade kudemisajad ja noorkalade kasvukiirus. LUS-i auliige (1979) ja järvekomisjoni esimees. Organiseeris ELUS-i usaldusmeestest ja kaluritest ihtüoloogiaalase vaatlusvõrgu (tegutseb a-st 1951). Eesti Kodu-uurimise Seltsi esimees 1991–94. 56 teadustr-t, 90 aimermt-t.

T: Selgrootute loomade süsteem. Trt, 1964; Emajõe vanajõed. // TÜ Toim 223 (1969); Andmeid

kalade täis- ja kehapikkuse vahekorra. // TÜ Toim 255 (1970); Ihtüofenoloogilised vaatlused Eestis 1971–1975. Trt, 1980; Kalakaitse ajaloost Eestis. // TALE VI: Looduskaitse ajaloost Eestis. Tln, 1986.

B: EE 8, 161; EE 14, 430; TÜ BL I, 189; TÜ BL II, 150; *Saat, T.* Jüri Ristkok 26. 12. 1919 – 6. 07. 1994. // EL (1994) 12, 395; ZBI 1947-1997, 73.

RITSLAID, Kaie (5. II 1953, Rapla), keemik. Lõpetas 1971 Järvakandi Kk-i ja 1977 TÜ füüs keemia erialal. Oli 1977–91 TÜ-s lepinguliste tööde ins ja v-ins, 1991–97 n-teadur, 1997–98 EPMÜ teadur, samas OÜ TT Labor vedelkütuste koguste mõõtmise ja analüüsi laborant, 1999– OÜ Analiit-AA katselabor-s laborant, 2004– juh. 2005 ja 2006 pidanud loenguid Tartu Lennukolledžis.

Uurimisvaldkonnad: kristallfosfooride struktuur ja omadused; vedelkütuste kvaliteedi analüüs.

T: Investigation of structure of Ce^{3+} phosphors (kaasautor). // J. Applied Spectroscopy 64 (1997) 2;

The spectral dependencies of optical absorption SrS-Ce phosphors (kaasautor). // J. Applied

Spectroscopy 64 (1997) 4; On the impurity absorption of SrS-Ce phosphors (kaasautor). // The 4th

Baltic Symp. on Atomic Layer Epitaxy, Balt ALE-4, 1997.

B: TÜ BL II, 151.

RITSLAID (a-ni 1936 **Ritsland, Valter**), **Valdek** (20. VI 1910, Räpina v, Võrumaa – 27. IX 1990, Tartu), metsateadlane ja töökaitse spetsialist; talupidaja p. Lõpetas 1929 Tartu Tehnikagümni ja 1939 TÜ metsaosa-a. Oli 1935–37 Tartu metskonna metsnik, 1937–40 a/s-i Eesti Metsatööstus instr, 1941 ENSV Metsamaj ja metsatööstuse Peavalitsuse sektori juh. 1941–42 mobiliseerituna Nõuk Armees, 1942–43 Tšeljabinski metsaval-e v-ins, 1944–45 Metsamaj ja Puidutööstuse RK metsatööstusosa juh, 1945–46 TÜ metsakasutuskat-i juh, 1946–50 metsatööstuse mehhi ja metsatranspordi kat-i juh (a-st 1947 dots), 1947–49 ja 1950–53 ka ZBI metsasektori juh, 1947–50 TÜ metsandustsk-a dekaan.

Vallandati 1950 pol põhjustel. 1955–89 TÜ arstitsk-a töökaitse dots. – Uurimisvaldkond:

metsakasutus, puiduteadus, metsatööstuse mehhaniseerimine, töökaitse õppet, töökaitse psühholoogia ning ökoloogia ja töökaitse seosed. Üle 200 teadustr-e.

T: Metsa ülestöötamise organiseerimine raielangil. Trt, 1947; Metsatehniline vene-eesti ja eesti-vene sõnastik. Tln, 1956; Eesti NSV kikkapuude gutapertsisisalduse uurimine. Tln, 1961; Töökaitse seadusandlus. Trt, 1964; Töökaitse õppetöös. Trt, 1975; Aeroionisatsiooni mõjust seemnete idanemisele ja taimede kasvule. // TA Toim. Biol (1960) 2.

B: EE 14, 430; TÜ BL I, 119; TÜ ajalugu III, 405; *Nõmmsalu, F.* Dots. Valdek Ritslaidi meenutades. 20.06.1910 – 27.09.1990. // MPP (1990), 6, 40–41; *Margus, M., Meikar, T.* Metsateadlane Valdek Ritslaid. // Akad Metsaseltsi Toim X. Trt, 1999, 73–86; *Margus, M., Meikar, T.* TÜ põllum-*tsk*-a metsaosk 80. Trt, 2000, 52–53.

RITSO, Aadu (a-ni 1939 **Ritson, Aleksei**) (13. IX 1915, Petrograd), tehnikateadlane, arsti p, Olga Kistler-Ritso vend. Lõpetas 1935 Viljandis gümni-i ja 1947 TTÜ mehaanikatsk-a; tehnikaknd (1952, Leningradi Raudteetranspordi Inst), vk „Технология получения качественного мела из озерного сырья в условиях Эстонской ССР”. Õppis 1936–41 TTÜ ehitus- ja mehhaanilise tehnol osk-s. 1941 Kergetööstuse Rahvakomissariaadi Tekstiilitööstuse Peavalitsuses v-ins-mehaanik. 1941–43 mobiliseerituna Nõuk armees. Oli 1943–52 Eesti TA Tööstusprobleemide Inst-s (a-ni 1947 MN j.a Tööstuse Tead Uurimise Keskest) v-tehnik, grüpiins, tööstustehnol labori töödejuh ja projektide konstruksioonide büroo ülem, 1954–57 Kohaliku Põlevkivi-Keemiatööstuse Min-i toorainete labori juh ja 1957–63 MN Eesti Rkl-u Teadustehn Komitee (hilisem Rkl Tead Uurimistöde Komitee) peaspetsialist masina- ja aparaadiehituse alal. 1948–54 TTÜ tööstusökon kat-i asst ja 1963–92 TTÜ metallide tehnoloogia kat teadur, 1963–83 dots. 1949–61 ka Ülel Finantsinst-i Tallinna õppekonsultatsioonipunkti õppejõud. – Uurimisvaldkond: ehitusmaterjalide (järve kriitkeramsiit, glaukoniitpigment, kukersool) ning magnetpehmete liitmaterjalide tootmise tehnoloogia ja kasutamine, Eesti masina- ja aparaadiehituse insenerimõtte areng ja õppemetoodilised probleemid. U 100 teadustr-t, 6 autorit-t.

T: Vooltootmine. Trt, 1946; Metallkeraamiliste magnetjuhtmaterjalide uurimine. Tln, 1966; Reduktorite võrdluskatsete teostamine ja soovitude väljatöötamine sobiva hammasrataste materjali valikuks tehas "Norma" tingimustes. Tln, 1968; Eesti esimese põlve tehnikaharitlastest ja mehaanikainsener Villem Reinokist. // Insenerikultuur Eestis. 1. Tln, 1992.

B: TPI 1936–1986, 256, 467.

RIVIS, Arnu (a-ni 1936 **Arnold**) (4. II 1913, Tallinn – 1. II 1984, Tallinn), põllum-teadlane; töölise p. Lõpetas 1933 Tartu Linna Poeglaste Gümni-i ja 1941 TÜ agronoomina; põllum-knd (1958, TA), vk „Maisikasvatuse võimalikkusest ja mõningatest agrotehnika iseärasustest Eestis“; põllum-dr (1975, TA), vk „Научные основы агротехники кукурузы в Эстонской ССР“ (dr-kraad jäi Moskvast Kõrgemas Atestatsioonikomisjonis kinnitamata). Oli 1941–44 Haapsalu jsk-agronoom ja Uuemõisa

Põllutöökooli õpetaja, 1944–47 Kuusiku katsejaama Hauksi katsepunkti juh, 1947–57 Kuusiku katsejaama teadur, 1957–62 juh, 1962–77 EMMI maisi ja söödakultuuride sektori juh ning v-teadur. – Uurimisvaldkond: väetiste kasutamine ja maisikasvatus.

T: Turvasmulla ja turvaskompostide kasutamine. Trt, 1949; Umbrohtude tõrje. Tln, 1949; Maisi siloks kasvatamise agrotehnika. Tln, 1954; Maisi kasvatamise kogemusi Eesti NSV-s. Tln, 1955; Mida õpetavad möödunud aasta kogemused maisi kasvatamise alal. // SP (1955) 3; Maisikasvatuse kogemusi Eesti NSV-s. Tln, 1956.

B: AAUT III, 285.

RIVIS, Reimo (17. X 1974, Tallinn), geoökoloog. Lõpetas 1993 Tallinna Reaalkooli, 1998 TPÜ geoökoloogina, 2000 samas magistriõppe ja 2004 doktorantuuri; loodusteaduste mag (2000, TPÜ), vk „Formation of landscape diversity of small islands exemplified by Abruksa and Vilsandi”, *Ph.D.* (ökoloogia, 2005, TLÜ), vk „Shoreline dynamics in Estonia associated with climate change”. Oli 1997–98 TPÜ ÖI tehnik, 1998–2000 ins-tehnik, 1998–2004 tunnitavaline õppejõud, 2001–04 teadur, a-st 2004 lektor. – Uurimisvaldkond: rannikumaastike areng, rannaprotsessid, rannajoone muutused aktiivsetes randades. Üle 40 teadustr-e.

T: Biophysical impacts of climate change on some terrestrial ecosystems in Estonia (kaasautor). // *GeoJournal*. 57 (2002) 3; Increasing Activity of Coastal Processes Associated with Climate Change in Estonia (kaasautor). // *J. Coastal Res. West Palm Beach, Florida*, 19 (2003) 2; A landscape-geochemical approach in insular studies as exemplified by islets of eastern Baltic Sea (kaasautor). // *Landscape Ecology*. 18 (2003) 2; Coastal dune landscape of Estonia (kaasautor U. Ratas). // *Forestry Studies / Metsanduslikud uurimused*, XXXIX, 2003; Changes in shoreline positions on the Harilaid Peninsula, West Estonia, during the 20th century. // *Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol.* 53 (2004) 3; Diversity of Est. Coastal Landscapes: Past and Future (kaasautorid E. Puurmann, U. Ratas). // *Eur. Rural Landscapes: Persistence and Change in a Globalising Environment*. Springer. 2004.

RJAZANOV, Vladislav (10. VII 1953, Leningrad), arstiteadlane, hügieenik; venelane, ins-de p. Lõpetas 1970 Tallinna 23. Kk-i, 1977 Leningradi Sanitaar-Hügieeni Med-inst-i sanitaarhügieenitsk-a ja 1981 NSVL MA Tööhügieeni ja Kutsehaiguste TUI asp-i; med-knd (1985, samas), vk „Особенности влияния транспортно-технологических вибраций на женский организм и меры

профилактики”. Oli 1981–88 EKMI n-teadur, a-st 1988 v-teadur (a-st 2003 TAI). –
Uurimisvaldkond: tootmiskeskonna füüsiliste faktorite mõju töötajatele, üldvibratsiooni mõju
naistele, hügieen põlevkivitööstuses ja transpordis. Üle 30 teadustr-e.

T: Применение международной информационной системы профессиональной экспозиции к
канцерогенам – CAREX в Эстонии. (kaasautorid T. Kauppinen, T. Veidebaum). // Медицина
труда и промышленная экология (2003) 2; Occupational exposure to carcinogens in Estonia,
Latvia, Lithuania and Czech Republic in 1997 (kaasautor). // Scand. J. Work Environ. Health 27
(2001) 5; Vanemate elukutse osast laste suremuses (kaasautorid I. Lang, N. Smidt). // EA (1998)
Lisa; Биомаркеры и профессиональный мониторинг воздействия выхлопных газов дизельных
моторов на организм (kaasautor). // Медицина труда и промышленная экология (2004) 8;
Porphyrin metabolism in lymphocytes of miners exposed to diesel exhaust at oil shale mine
(kaasautor). // Sci. Total Environ. 322 (2004).

B: EKMI BL, 35.

ROASTO, Mati (5. II 1973, Kärkla, Hiiumaa), toiduteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1991 Kärkla Kk-
i, 1992 Arkna Katsesovhooskooli ja 1998 EPMÜ vet-i erialal; *Mc.S.* (toiduteadus, 2001, EPMÜ), vk
„Kampülobakterid Eesti toores linnulihas”; dr (vet-med) (2008, Eesti Maaülikool), vk
„Campylobacter spp, in poultry and raw poultry meat products in Estonia with special reference to
subtyping and antimicrobial susceptibility”. Oli 2000–2002 EPMÜ vet-med-i ja loomakasvatuse inst-i
asst, 2002–06 lektor, õt-i hoidja, a-st 2006 vet-med-i ja loomakasvatuse inst-i toiduteaduse ja -
hügieeni osk-a juh. – Uurimisvaldkond: toiduohutus (toidupatogeenid), toidu ja keskkonna mikrobiol.
U. 30 teadustr-t.

T: Kampülobakterid Eesti toores kanalihas (kaasautor). // *Agraart.* (2001) 2; Ravimijäägid
keskkonnas. Fluorokinoloonide määramine mullas ja toidutaimedes (kaasautor). // *Agraart* (2003) 1;
Purification of resveratrol from vine stems (kaasautor). // *Proc. Est Acad. Sci. Chem.* 52 (2003) 4;
Nitraadid ja nitritid köögiviljades ja toormahlades (kaasautor). // *Veterinaarmeditsiin* 2003;
Toiduhügieen ja ohutus (kaasautor). *Trt.* 2004; Prevalence of *Campylobacter* in raw chicken meat of
Estonian origin (kaasautor). // *Archiv für Lebensmittelhygiene* 56 (2005) 3.

ROBERT, Kyra (Kiira) (25. VII 1916, Petrograd – 8. VII 1997, Tallinn), raamatu- ja
raamatukoguteadlane; kooliõpetaja t. Lõpetas 1935 Tallinna Pedagoogiumi, õppis 1935–40 TÜ-s

maj-st ja lõpetas 1962 TÜ kaugõppes rmt-kogunduse alal; rmt-teaduse mag (1993, TPÜ), vk „Trükitegevus ja raamatukogud Tallinnas XVIII sajandist 1917. aastani”. Oli 1937–52 Tallinn-Nõmme algkoolides õpetaja, 1952–97 Eesti TA Rmtk *Baltica* ja haruldaste rmt-te osk-a pearmtk-hoidja. – Uurimisvaldkond: Tallinna trükikodade, rmtk-de ja rmt-te ajalugu. ENSV tnl kultuuritegelane (1991), Fr. Puksoo preemia 1991 ja 1994. Üle 20 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Eestikeelne trükisõna NSV Liidus 1918-1940. // KK (1975) 6; Eesti raamat 1525–1975 8kaasautor). Tln, 1975; Tallinna Oleviste raamatukogu ajaloost. // KK (1979) 4; Инвентарная книга в городском библиотеке в XVII (города Ревеля). // Памятники культуры. Ежегодник 1978. Л., 1979; Tallinna 17. sajandi trükised. // Raamatuloolist. Eesti Rahvusraamatukogu Toim 1. Tln, 1990; Raamatutel on oma saatus. Kirjutisi aastaist 1969–1990. Tln, 1991; Eestimaa Kirjanduse Ühing (1842–1940) ja tema raamatukogu. // KK (1992) 8–9; Der Büchernachlass Paul Flemings in der Bibliotheken in Tallinn der Estnischen ADW. // Daphnis 22 (1993) 1; Boktruckarna i Tallinn på 1600 talet. // Den estniska boken genom seklema. Helsingfors, 1995.

B: AAUT III, 253; EE 14, 430; EKBL, 470; *Miller, V.* Kyra Roberti tööst ja elust. // Robert, K. Raamatutel on oma saatus. Tln, 1991.

RODIMA (a-ni 1965 **Taal**), **Aino** (9. VIII 1938, Urvaste v, Võrumaa), vene filoloog. Lõpetas 1956 Tomski obl-i Kolomino-Gvirskaja Kk-i ja 1963 TPedI; filol-knd (1978, TÜ), vk „Особенности функционирования глагольно-именных конструкций в устной речи детей средне-школьного возраста“. Oli 1963–68 Jõgeva Kk-i vene k-e õpetaja, 1968–73 TÜ vene k-e õpetaja, 1972–75 asp, 1975–84 vene k-e metoodika kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1984–92 dots, 1992–98 keeakeskuse dots. – Uurinud vene k-e õpetamise met-t ning kaasaegseid probleeme. 40 teadustr-t, sh õppevahendid.

T: Опыт анализа прироста знаний по русскому языку и студентов нефилологических факультетов. // Русский язык в эстонской школе. 3. Тарту, 1975; К вопросу о способах оформления высказывания в детской речи. // Уп. зап. ТГУ 425 (1977); Пособие для студентов гуманитарных специалистов (kaasautor). Tln, 1988.

B: TÜBL I, 243; TÜ BL II, 151.

RODIMA, Toomas (7. IV 1940, Tartu), keemik. Lõpetas 1958 Tartu 3. Kk-i, 1963 TÜ keemia osk-a ja 1971 samas asp-i; keemia-knd (1972, TÜ), vk „Исследование основности и коэффициентов активности некоторых слабых органических оснований в системах H₂O-H₂SO₄ и H₂O-HClO₄“.

Oli 1966–68 TÜ org keemia kat-i stažöör, 1968–71 asp, 1971–75 asst ja n-teadur, 1975–78 v-teadur, 1978–92 org peensünteesi harulabori juh ja v-teadur, 1992–94 v-teadur, 1994–97 keemik, 1998–keem füüs inst-i teadur. Täiendas end 1996–98 Freiburgi Ük-s, 2001 ja 2004 Bremeni Ük-s. – Uurimisvaldkond: happe-alustasakaalu uurimine mittevahelühendites; org superaluste (fosfaseenid, fosfori üliidid jne) ja superhapete süntees ja aluselise või happelise uurimine; ionsete vedelike süntees, feromoonide süntees. ENSV MN preemia (1987). Üle 50 teadustr-e.

T: Self-Consistent Spectrophotometric Basicity Scale in Acetonitrile Covering the Range between Pyridine and DBU (kaasautor). // J. Org.Chem. 65 (2000) 19; Acid-Base Equilibria in Nonpolar Media 3. Expanding the Spectrophotometric Acidity Scale in Heptane, (kaasautor). // J. Org. Chem. 68 (2003) 20; Acid-Base Equilibria in Nonpolar Media 4. Expanding the Self-consistent Basicity Scale in THF Medium. Gas-phase Basicities of Phosphazenes (kaasautor). // J. Org. Chem. 68 (2003) 26; Self-consistent acidity and basicity scales in nonaqueous solvents (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci., Chem. 54 (2005) 2; Guanidinophosphazenes: Design, Synthesis, and Basicity in THF and in the Gas Phase (kaasautor). // J. Amer Chem. Soc. 127 (2005) 50; Extension of the Self-consistent Spectrophotometric Scale in Acetonitrile to a Full Span of 28 pKa Units; Unification of Different Basicity Scales (kaasautor). // J. Org. Chem. 70 (2005) 3.

B: TÜ BL I, 301; TÜ BL II, 151.

RODMAN (a-ni 1968 **Aitova**), **Larissa** (4. XII 1946, Tallinn), arstiteadlane, allergoloog, ökonomisti t. Lõpetas 1971 Leningradi Pediaatria Inst-i; med-knd (1981, TÜ), vk „Этиологические особенности бронхиальной астмы (на примере Эстонской ССР)”. Oli 1971–74 Tallinnas jsk-a pediaater, 1974–82 EKMI kutsepatol osk-a n-teadur, 1982–91 v-teadur, 1992–2005 firmas Vitalis allergoloog, a-st 2005 OÜ Alefo Medikon direktor-allergoloog. – Uurimisvaldkond: allergiliste haiguste diagnostika ja ravi.

T: Pollinooside põhjused ja spetsiifiline ravi (kaasautorid N. Loogna, T. Tatar). // NET (1979) 4; О хроническом бронхите на сланцеперерабатывающем производстве (kaasautor I.-L. Pullisaar). // Вопр. гиг. труда и профпат. сланц. пром-сти. Тln (1985); О сенсбилизации к поверхностно-активным веществам в производстве синтетических моющих средств (kaasautorid N. Loogna, T. Tatar) // Гиг. труда (1986) 8; Гигиенические и иммунологические аспекты воздействия формальдегида и бревесно пыли в мебельном производстве (kaasautorid L. Dueva, I. Avdeeva).

// Мед. труда и промышленная экол. (1996) 11.

B: EKMI BL, 35; NET (1982) 3, 211.

ROHLAND, Woldemar Eduard von (27. V 1850, Riia – 18. XII 1936, Freiburg/Breisgau), õigusteadlane; baltisakslane, arsti p. Lõpetas 1867 Tartu Gümni-i ja 1872 TÜ õigusteaduse knd-na; õppides Berliinis ja Leipzigris, oli tal tihe side juhtivate saksa õigusteadlaste eraõiguslase Otto Stobbe ja karistusõiguslase Karl Bindinguga. Õigustead dr (1875, Leipzigi Ük), vk „Zur Theorie und Praxis des deutsches Enteignungsrechts“, Oli 1877–78 Leipzigi Ük-i kriminaalõiguse eradots, õigustead. mag (1887, TÜ), vk „Die strafbare Unterlassung. Erste Abteilung. Die Theorien über die Causalität beim Comissivdelict durh Unterlassung“, õigustead. dr (1888, TÜ), vk „Die Gefahr im Strafrecht“. 1878–92 TÜ kriminaalõiguse erak prof, 1893–1919 Freiburgi Ük-i prof, a-st 1919 emeritprof, jätkas auproffessorina karistus- ja rahvusv õiguse ning õigusfilosoofia õpetamist a-ni 1936. TÜ venestamisperioodil jätkas juriidilise ajakirja *Dorpat Juristische Studien* (4 kd-t, 1891–96) toim-na. **T:** Das internationale Strafrecht. Leipzig, 1877; Die Gefahr im Strafrecht. Dorpat, 1886; Historische Wandlungen der Religionsverbrechen. Leipzig, 1902; Die Kausallehre des Strafrechts. Leipzig, 1903; Die Willensfreiheit und ihre Gegner. Leipzig, 1905; Die soziologische Strafrechtslehre: Eine Kritik. Leipzig, 1911 (uus tr: Aalen, 1978).

B: DbBL, 639; Левицкий I, 530–532; EE 8, 174; EE 14, 431; *Sootak, Jaan*. Tartu ülikooli kriminaalõiguse õppejõud Woldemar von Rohland. // TÜ Toim 868 (1989), 161–166.

M. Luts-Sootak

ROHLIN, Arno (26. V 1941, Tallinn), muusikateadlane. Lõpetas 1961 Tallinna Muusikakk-i muusikateooria ja 1966 TRK muusikateaduse erialal. 1962–66 õpetas Tallinna muusikakoolis, 1969–72 TMKK-s ja 1988–99 EELK kirikumuusikakoolis muusikateor aineid. A-st 1969 on Eesti Raadios arvutuskeskuse grupijuht, 1993– fonoteegi toim. Rakendanud muusikaesteetilistes ja -teor uurimustes mat-statistilisi meetodeid (võrrelnud muusikastiile mikroanalüüsi abil). Avaldanud ajakirj-s art-id muusikamaitse ja -stiili kohta, teinud raadiosaateid. Eesti Heliloojate Liidu liige (1971), Eesti NSV muusika-aastapremia (1978).

T: Intonatsioonide sõnastik tonaalses muusikas. // Muusikalisi lehekülgi II. Tln, 1979; Raalikontserdid Eesti Raadios. // TMK (1984) 8; Levimuusika kolm tahku. // TMK (1985) 10; Raga

– finesside kunst. // *TMK* (1988) 2; Väärtusprobleem tõsisel ja kerges muusikas. // *SV* (1977) 18–19; Muusika kui keel. // *SV* (1978) 41; Praktilise harmoonia algkursus. 1993 (käsikiri).

ROHTLA, Antu (17. IV 1938, Sangaste v, Valgamaa), põllum-teadlane ja mesinik; talupidaja p. Lõpetas 1956 Antsla Põllum-tehnikumi, 1964 EPA agronoomina ja 1971 EMMI asp-i; põllum-knd (1971, TA), vk „Juhtivate töötajate tööaja kasutamisest ja töö tasustamisest Eesti NSV kolhoosides ja sovhoosides“. Oli 1965–67 Türi Sovhoostehnikumi peaaagronoom, 1972–75 Olustvere Sovhoostehnikumi dir, 1975–90 EMMI Polli katsebaasi puuviljandusosk-a v-teadur, 1990–94 Viljandi Talupidajate Liidu esimees, 1994–96 aseesimees. – Uurimisvaldkond: põllumajandusökoonoomika ja mesindus. Kaardistanud 1975–85 Eesti meetaimestikku. Üle 60 teadustr-e.

T: Punase ristiku seemnepõldude tolmeldamine mesilaste abil. 1988; Mõnede tehnoloogiliste võtete efektiivsusest mesinduses. Tln, 1988; Mesilaste pidamine (kaasautor). Tln, 1997; Meetaimed ja mesi. Tln, 2001; About the use of natural honey-producing areas in Estonia. // Proc. Nordic-Baltic Apicultural Research Symposium at Jäeneda. Tln, 2004; Mesindusalane nõuandekogumik küsimuste ja vastuste vormis I–III. Tln, 2007.

B: EABL, 117.

ROHTLA, Geiu (16. III 1975, Tartu), muusikateadlane; õpetajate t. Lõpetas 1994 Tartu H. Elleri nim Muusikakooli ja 1998 EMA muusikateaduse erialal; *M.A.* (muusikateadus) (2001, EMA), vk „Tartu muusikaelu XIX sajandi kahel esimesel aastakümnel“, 2006– doktorant. 1998– EMTA erakorr teadur, 2002– TÜR-s rmt-hoidja. – Uurimisvaldkond: muusikaelu Tartus 19. saj, ajaloolised muusikatrükised ja -käsikirjad. Eesti Muusikateadlaste Seltsi liige (1996).

T: Tartu muusikaelu 1789–1802. // Valgeid laike eesti muusikaloost. Eesti Muusikaloo Toim 5. Tln, 2000; Kontserdielu korraldus Tartus 19. sajandi esimesel veerandil. // *TMK* (2002) 10; Das Konzertleben in Tartu um die Wende des 18./19. Jahrhunderts. // Deutsch-baltische musikalische Beziehungen: Geschichte; Gegenwart; Zukunft. 35. Konferenz der Musikwissenschaftler des Baltikums in Vilnius 18.–20. Okt. 2001. Bonn, Studio Verlag, 2003; Tartu varasem muusikaelu [ca 1500–1900]. // Tartu. Ajalugu ja kultuurilugu. Trt, 2005; Muusikaelu Tartus 19.–20. sajandi vahetusel ja Berliini Filharmoonikute kontserdid. // Muusikaelu Eestis 20. sajandi algupoolel. Eesti Muusikaloo Toim 7. Tln, 2005; Tartu Akadeemiline Musse ja muusikategemine 19. sajandi esimesel

poolel (1814–1844). // Tuna (2006) 2.

ROHTLA, Hanno (6. III 1954, Otepää), informaatikateadlane; arstide p. Lõpetas 1972 Tallinna 1. Kk-i, 1977 TPI maj-*tsk*-a ja 1982 samas *asp*-i; tehnikaknd (1986, Kübl), *vk*-s käsitles süntaksi vigade töötlemist translaatorite loomise süsteemis. Täiendas end 1989–90 Toronto Ük-s. Töötas 1977–97 TTÜ-s: arvutuskeskuse *v-ins*, informaatika ja arvutustehnika täiendusõppe *tsk v-õpetaja* ja dekaan, informaatikainst-i informaatika aluste *õt-i dots*. 1997–99 AS Majandustarkvara projektijuht ja juh, 1999–2000 AS Novo BCS projektijuht, 2000– Coda Eesti OÜ arendusdir. – Uurimisvaldkond: translaatorite koostamine, süsteemianalüüs, täiskasvanute kooolitus. 14 teadustr-t.

T: Towards an Estonian Inservice Postgraduate Awards Structure (kaasautor). // 21. annual ATEE Conference. Glasgow, 1.–5.09.1996; Information Technology in Estonian Teacher Education (kaasautor). // The First International Conference on Pan-European Collaborative Projects in Teacher Education. Český Krumlov, Czech Republic, July 1996; Estonia: Information Technology in Teacher Education (kaasautor). // The First International Conference on Pan-European Collaborative Projects in Teacher Education. Český Krumlov, Czech Republic, July 1996.

ROHUSAAR, Jaan (15. V 1936, Tallinn), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1954 Tapa Kk-i, 1960 TPI ehitustsk-a ja 1968 samas *asp*-i; tehnikaknd (1968, TPI), *vk* „Исследование работы предварительно напряженных металлических балок“. Oli tööstusehitiste ja sildade projekteerija „Tööstusprojektis“, „Maanteeprojektis“ ja „Maaparandusprojektis“. 1968–96 EKA arhitektuuritsk-a *v-õpetaja*, 1969–90 dots, 1990–96 prof, 1979–89 ehituskat-i juh, 1986–96 arhit-*tsk*-a dekaan. 1996– Tallinna Tehnikakõrgkooli ehitusmeh prof. – Avaldanud töid teraskonstruksioonide kandevõime suurendamise võimalustest ja optimaalsetest parameetritest ning kõrghariduse probleemidest. 50 teadustr-t, 20aimeart-t, 3 õpikut.

T: О расчете предварительно напряженных металлических балок (kaasautor I. Aare). // TPI Toim 259 (1968); Влияние способа прикрепления затяжки на работу предварительно напряженных металлических балок. // ТПИ Сб. докл. по строительству. Тлн, 1971; О расчете гофрированных пластин. // TPI Toim 640 (1987);

Minimaalse massiga varraskonstruksioonidest (kaasautorid M. Komendant, T. Ental). // Tallinna Tehnikakõrgkooli Toim 8 (2005).

B: Ehitusinsenerid TPI-st. Тлн, 1986, 229; TPI 1936–1986, 440.

ROIO, Maili (22. V 1973, Tartu), arheoloog; teenistujate t. Lõpetas 1991 Nõo Kk-i ja 2004 TÜ ajaloo-osk-a; *M.A.* (ajalugu) (2007, TÜ), vk “Veealuse kultuuripärandi kaitse ja haldamine”. Oli 2003–05 AI-i fondide sektoris laborant, a-st 2004 Muinsuskaitseameti v-spetsialist kinnismälestiste (veealuse kultuuripärandi) alal. – Uurimisvaldkond: allveearheoloogia ja veealuse kultuuripärandi kaitse. Üle 10 teadustr-e.

T: Koorküla Valgjärves asuvate ehitusjäänuste retseptioon ja tõlgendamine läbi aegade. // Arheoloogia Läänemeresmaades. Uurimusi Jüri Seliranna auks. Muinasaja Teadus, 13. Tln, Trt, 2003; The investigation of underwater heritage in Estonia. // Archaeological Res. in Estonia 1865–2005. Estonian Archaeology 1. Trt, 2006; Archaeological investigations in the surroundings of Kisejärve and Tsiistre (kaasautor M. Konsa). // Arheol välitööd Eestis 2005. Tln, 2006; Trackways of the Lehu Suursoo mire in Pärnumaa (kaasautor A. Lavi). // Arheol välitööd Eestis 2005. Tln, 2006; New Interpretations of Settlement Remains in Lake Valgjärv of Koorküla, Estonia. // J. Wetland Archaeology, Exeter, (2007) 7.

ROLL (a-ni 1993 **Iškuzina**), **Gulnara** (30. XI 1964, Ufaa), geograaf ja keskkonnateadlane; baškiir. Lõpetas 1987 Ufaas Baškiiri RÜ maj-geograafina ja 1991 Peterburi ÜK-i asp-i; geogr-knd (1991, Peterburi ÜK), vk-s „Нефтехимический комплекс Башкирской ССР и экологическая ситуация” käsitles keskkonnaseisundi ja keskkonnapoliitika küsimusi Baškiirias seoses intensiivse naftatööstuse arenguga regioonis. Täiendas end 1991 Kesk-Euroopa Ük-s Budapestis ja 1992 Rhode Islandi Browne'i Ük-s USA-s. Oli Peterburi linnaplaneerimise inst-s teadur ja Peterburi Ük-i geogr ja geoökol tsk-s lektor. A-st 1994 Peipsi Koostöö Keskuse juhatause esinaine; 1994–2003, 2006 Keskuse projektinõunik. 2003–05 Brüsselis INTAS-is (rahvusv assots teadustöö edendamiseks SRÜ riikidega) projektiametnik, 2003–05 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i v-teadur, 2006–07 EMÜ K. E. v. Baeri Maja Teadusloo Uurimise Keskuse erakorraline teadur, a-st 2007 TÜ sotsiaalsk-a riigiteaduste inst-i erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv koostöö uurimine veevarude kasutamise ja kaitse alal ning piiriveekogude haldamine, 2005 teaduspoliitika Euroopa Liidus ja SRÜ riikides. U 40 teadustr-t.

T: Lake Peipsi: A transboundary lake on the future border of the European Union. Hedegaard (kaasautor P. Stålnacke). // The NEBI Yearbook 2001/2002. Berlin-Heidelberg, 2002; Interactive

Management of Transboundary Waters on the External European Union Border. // *Water Sci. and Technol.* 49 (2004) 7; International cooperation with scientists in the New Independent States (NIS) of the former Soviet Union in economics, social sciences and humanities within the context of strengthening the European Research Area. // www.globalsocialscience.org, 2005.

RONIMOIS (Ranimus), Hans Ernst (Erik) (12. III 1912, Peterburi – 15. IV 1984, Vancouver), maj-teadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1930 Viljandi Maakonna Poeglaste Gümni-i ja 1933 TÜ õigustsk-a; *rer. oec. mag* (1937, TÜ), vk „Relativiteedi probleem teor rahvamajandusteaduses”, *Ph.D. (London School of Economics and Political Sciences)*. Oli 1939–40 TÜ teor rahvamaj ja statistika õt-i v-asst, 1940–41 TTÜ statistika õü täitja ja dots kt. Asus 1944 Rootsi ja hiljem Inglismaa kaudu Kanadasse. 1949–84 Vancouveris Briti Columbia Ük-i maj-ajaloo ja geogr prof. **T:** *Russia's Foreign Trade and the Baltic Sea*. London, 1946; *Soviet Planning and Economic Theory*. Vancouver, 1950.

B: AAUT III, 43; ETVpK, 105.

RONK, Ants (27. I 1946), tehnikateadlane. Lõpetas 1969 TPI elektrotehnikatsk-a, 1976 samas asp-i ja 1999 TTÜ doktorantuuri; tehnikamag (1992, TTÜ), vk „Faasisünkroniseerimissüsteemi isehäällestamise tagamine“, tehnikadr (2002, TTÜ), vk „Laiendatud plokk-adaptiivne Fourier` analüsaator piiratud spektriga ning ajas diskreetse signaali perioodiliste komponentide analüüsiks ja reprodutseerimiseks“. Oli 1969–70 TPI tootmisprotsesside automatiseerimise labori ins, 1971–73 automaatika kat-i asst, 1974–76 asp, 1977–78 lepinguliste tööde v-ins, 1978–82 automaatika kat-i asst, 1982–92 mõõtesüsteemide labori teadur, 1992– TTÜ elektroonikainst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: numbrilise signaali töötamise algoritmide uurimine ja väljatöötamine ning rakendamine mõõtesüsteemides, adaptiivsed meetodid, sünkroontöötus, komplitseeritud signaali komponentide identifitseerimine (parameetrite hindamine, ka ekspressmeetodid). EV teaduspreemia (1993) (koll-s). U. 30 teadustr-t.

T: *Waveform filtering using adaptive filters* (kaasautor M. Min). // *IEEE Int. Workshop on Intelligent Signal Processing (WISP'99)*, Sept. 4–7, 1999; *On frequency-adaptation in an extended block-adaptive Fourier analyser*. // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 7 (2001) 4; *Analysis and reproduction of a signal`s periodic components by means of an extended blockadaptive Fourier analyzer*. // *IEEE Transactions on instrumentation and measurement* 52 (2003) 1; *A sampling multichannel*

bioimpedance analyzer for tissue monitoring (kaasautor). // Proc. 26. Annual Int. Conf. of the IEEE EMBS, Sept. 1–5, 2004, San Francisco, California; Digital multichannel bioimpedance analyser. Signal processing approaches (kaasautor). // IFMBE Proc.: 3rd Eur. Medical&Biological Eng. Conf. Prague, Czech Republic, Nov. 20–25, 2005; A Digital Multichannel Bioimpedance Analyser: Signal Processing, Task and Solution (kaasautor). // Proc. of the IEEE Instrumentation and Measurement Technol. Conf. IMTC 2006, Sorrento, Italy, April 24–27, 2006.

B: EV teaduspreemiad 1997, 79.

ROOKS, Gerhard Gottfried (23. VIII 1901, Cēsis – 5. VII 1975, Tallinn), arstiteadlane, kohtuarst ja anatoom; arhitekti p, Ivar R-i onu. Lõpetas 1920 Tallinna Õhtuühisgümni ja 1925 TÜ arstitsk-a; med-dr (1932, TÜ), vk „Veregruppide jaotusest ja väljavaadetest paterniteedi määramiseks veregruppide abil Eestis”. Oli 1925–32 TÜ kohtuarstiteaduse inst-i n- ja v-asst. 1932–34 eradots, 1934–37 dots, 1937–44 prof, 1934–44 inst-i juh. Täiendas end 1927–28 rkl stipendiaadina Königsbergi, Pariisi ja Lyoni ük-s, hiljem ka Lätis, Poolas, Ungaris, Austrias, Soomes ja Itaalias. Oli 1939–41 TÜ arstitsk-a dekaan, 1944–47 Saksamaal Halle Ük-i teadur ja kohtumed-i kat-i juh, 1947–64 TÜ anat-kat-i juh, v-õpetaja ja dots, 1964–68 TPedI med ettevalmistuskursuste juh. Eesti Arstide Liidu juhatuse liige (1937), Soome Arstide Tead Seltsi k-liige. – Uurimisvaldkond: kohtumeditiin, Eesti arstiteaduse ajalugu. Üle 60 teadustr-e.

T: Keele pitsumisest hammaste vahele kui surmalaadi tunnusest. // EA (1926) 9; Mittesurmavatest vigastustest, liigitamisest meil kehtivate seaduste järgi. // EA (1933) 1; Arstikutsesaladus. // Õigus (1936) 9/10; Kohtuarstiteadus. Trt, 1938; О развитии методики анатомического исследования кровеносных сосудов. // TÜ Toim 57 (1958); Из жизни и деятельности А. С. Раубера. // Архив анат. гистол. эмбриол. (1962) 1; Inimese anatoomia (kaasautor). 1974.

B: EE 8, 185; EE 14, 432; AAUT II, 73; TÜ BL I, 119; NET (1971) 5, 380–381; *Lepp-Kogerman, E.* 80 aastat Gerhard Rooksi sünnist. // NET (1981) 6, 440–441; *Käbin, I.*, 445, 510; *Merila-Lattik, H.*, 307–308.

ROOKS, Ivar (8. II 1933, Jõhvi), keemiains; advokaadi p, Gerhard R-i vennap. Lõpetas 1951 Tartu 1. Kk-i ja 1956 TPI keemikuna; tehnikaknd (1973, TPI), vk „Põlevkivi poolkoksistamisprotsessi uurimine põikvoolulise soojuskandjaga gaasigeneraatorites”. Oli 1956–99 RAS-s Kiviter (endine Põlevkivikeemia Tootmiskoondis): ins-tehnoloog, tsehhijuh, 1972–81 tehnikaosk-a juh, 1981–83

peatehnoloog, 1983–94 peains, 1994–99 tehnikadir. A-st 1999 Eesti Tööandjate ja Tööstuse Keskliidu Virumaa regionaalse keskuse juh. – Uurimisvaldkond: põlevkivi poolkoksistamise tehnoloogia. Eesti NSV tnl ins (1967). Teinud kindlaks utmisprotsessi seaduspärasused, mis leidsid rakendust 1000-tonniste retortide projekteerimisel ja protsessi automaatse juhtimise süsteemi loomisel. 33 teadustr-t, 24 autorit-t.

T: Из опыта автоматизации высокопроизводительных сланцевых газогенераторов. // Тр. НИИ Сланцев 12 (1963); О некоторых закономерностях газообразования в газогенераторах с поперечным потоком теплоносителя (kaasautor). // Тр. НИИ Сланцев 20 (1963); Thermal processing of lump oil shale: the Kiviter process (kaasautor). // Oil shale processing technology. New Jersey, 1982; Технология переработки горючих сланцев. Л., 1987; The Kiviter process for retorting large particle oil shale (kaasautor). // 22nd Oil Shale Symp. Proc., Colorado School of Mines, 1989; Experience of improving retort technology for processing large particle kukersite (kaasautor). // Oil Shale 10 (1993) 1.

B: EE 14, 432.

ROOLAHT, Tõnu (12. VII 1972, Viljandi), majandusteadlane (rahvusvaheline ettevõtlus); ehitusins-ide p. Lõpetas 1991 Haapsalu Sanatoorse Internaatkooli ja 1995 TÜ maj-tsk-a; *M.A.* (maj-teadus), vk “Tootestrategieid rahvusvahelises marketingis”; *Ph.D.* (maj-teadus, 2002, TÜ), vk “The Internationalization of Estonian Companies: an Exploratory Study of Relationship Aspects”. 1999–2003 TÜ rahvusv ettevõtluse osk-a teadur, 2004–08 juhtimise ja turunduse inst-i rahvusvah ettevõtluse ja innovatsiooni õt-i v-teadur ja projektijuht, 2008– dots. – Uurimisvaldkond: ettevõtete rahvusvahelistumine, rahvusv juhtimisstrateegiad, eurointegratsiooni ettevõtlusaspektid. U 60 teadustr-t.

T: The Negative Impact of Foreign Direct Investment on the Est. Economy (kaasautor T. Vissak). // Problems of Economic Transition 48 (2005) 2; The Company’s Involvement in Int. Networks as an Entrepreneurial Decision. // Baltic J. Management 1 (2006) 1; The Impact of Emerging Int. Networks on the Strategic Autonomy of Foreign-Owned Est. Companies, Estonia. // The New EU Economy: Building a Baltic Miracle? Ashgate Publishing Ltd, 2006; Appraisal and Compensation of the Academic Staff in Est. Public and Private Universities: a Comparative Analysis (kaasautor K. Türk). // Trames 11 (2007) 2.

ROOLAID, Hille (15.XI 1942, Viljandi), keemik; raadioins-i t. Lõpetas 1961 Viljandi 1. Kk-i,

õppis 1961–64 TÜ keemiaosk-s, 1964–67 MÜ keemiatsk-s ja 1970 lõpetas MÜ asp-i; keem-knd (MÜ, 1974), vk „Исследование неравновесных процессов на поверхности германиевого электрода“. Oli 1970–72 TÜ Elektrokeemia labori n-teadur, 1973–75 Moskva Kunstnaha- ja Kilematerjalide TUI-i n-teadur, 1976–92 Armeenia TA Füsiol Inst-i teadur, 1992–95 Tallinna Katleri Põhikooli keemiaõpetaja, 1994–96 Eesti Kooliameti keemia metoodik-peaspetsialist, 1996–2001 Haridusmin-i õppekavatalituse reaalainete peaekspert, 2001– Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse reaalainete peaekspert. Kohakaasluse alusel 1997–99 TPÜ loodusteaduste osk-a lektor, Rocca al Mare kooli keemiaõpetaja 2000–01. Juhtis keemia ainekava komisjoni tööd 1996 ja 2002. – Uurimisvaldkond: elektrodiprotsessid pooljuhtidel ja oksiidelektroodidel (kuni 1990), riikliku eksami nõuete väljatöötamine keemias.

T: Non-equilibrium charging of the n-type germanium surface (kaasautor) // Surface Sci 12 (1968) 2; Неравновесное заряджение поверхности германия р-типа (kaasautor). // Электрохимия 5 (1969) 9; Анодное окисление кадмия в щелочных растворах (kaasautor). // Двойной слой и адсорбция на твердых электродах. III. 1972; Keemia riigieksami juhiseid ja näiteid riigieksamiks keemias. Tln, 1996; Loodusainete õpetamisest koolis. 2. osa (koost). Tln, 2005.

ROOMA, Igna (30. XI 1930, Pangodi v, Tartumaa), põllum-teadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1949 Tartu 1. Kk-i, 1954 EPA agron-tsk-a. Oli 1954–61 ENSV põllumaj-min-i maakorralduse val-e mullastiku kaardistajate rühma juh, 1961–64 RPI „Eesti Põllumajandusprojekt“ mullastiku uurimise osk-a juh, 1964–70 EPA mullatead ja agrokeem kat-i v-teadur, 1970–90 RPI „Eesti Põllumaj-projekt“ peaspetsialist, 1992– TÜ geogr inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: mullageograafia, mullastikukaartide koostamise metoodika ning Eesti eri regioonide ja kogu vabariigi muldkate. Koost mullastiku kaarte. Ülel Mullatead Seltsi Eesti filiaali teadussek 1965–90. EV-i teaduspreemia 1994 (koll-s). „Mullastiku õpiku“ (1962) koostajaid. Üle 60 teadustr-e.

T: Alvar soils (limestone rendzinas) in the Estonian S.S.R. // Estonian geographical studies (kaasautor). Tln, 1972; Paepealsed mullad Eestis. // ELS ar 61 (1976); Järvelja looduskaitsekvartali mullastikust (kaasautor). // ELS ar 74 (1993).

B: EPA BL I, 45; TÜ BL I, 151.

ROOMA (a-ni 1956 **Audova**), **Maarja** (20. IV 1935, Tartu – 3. III 2009), arstiteadlane, toitlushügieenik; pastori ja kooliõpetaja t. Lõpetas 1953 Otepää Kk-i ja 1958 TÜ arstitsk farmaatsia

osk-a; biol-knd (1974, TÜ), vk “Гигиеническое исследование овощей, выращенных с применением азотсодержащих удобрений”. Oli 1958–69 apteekides proviisor, 1969–71 EMHI n-teadur, 1971–80 v-teadur, 1980–95 EKMI v-teadur, 1995–2000 Tallinna Med-kooli õppejõud. – Uurimisvaldkond: toitlustoksikoloogia, kantseroogenid ja lämmastikuühendid toidus. U 140 teadustr-t.

T: Influence of various milk products on the concentration of nitrite and the formation of nitrosodimethylamine in vitro (kaasautor). // Nutr. Cancer 4 (1983) 3; Нитрозирующие предшественники образования канцерогенных N-нитрозосоединений в окружающей среде и организме человека (kaasautor P. Bogovski). // Вопр. онкологии (1987) 5; Содержание нитратов в картофеле и овощах, выращенных в Эстонской ССР в 1984–1986 гг. // Гигиена санитарная (1988) 5; Выделение нитратов со слюной и мочой и нитритов со слюной у больных хроническим гастритом и язвенной болезнью двенадцатиперстной кишки (kaasautor) // Вопр. онкологии (1991) 4; Индексас корбата – показатель уровней аскорбиновой кислоты и нитратов в растительных продуктах (kaasautor J. Kann) // Вопр. Питания (1993) 4.

B: EKMI BL, 35; NET (1985) 3, 221.

ROOMA, Ülo (4. XII 1929, Tartu – 16. X 2008, Valga), maj-teadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1948 TPI ettevalmistusosk-a ja 1961 TÜ maj-tsk-a; maj-knd (1969, Eesti TA), vk “Normaalne fonditaotlus ja fondimaksu diferentseerimine ehituses (Eesti NSV ehitusorganisatsioonide baasil)”. 1949–54 represseerituna vangilaagris. Oli TÜ-s normeerija ja kapitaalehituse ins ning Tartu Ehitusval-s v-ökonomist. 1965–70 MI n-teadur ja v-teadur, 1970–74 Ehituse TUI uurimislabori juh, 1974–92 TTÜ ehituse ökon ja org-e kat v-õpetaja, dots, 1982–92 ka ehitusökon kat-i juh, 1992–97 TTÜ ehitustootluse inst dots. 2006– TTÜ emeriitdotsent. – Uurimisvaldkond: ehituse maj-analüüs, tootmispõhivara ja investeeringute kasutamise efektiivsus. 86 teadustr-t.

T: Ehitusökonomisti käsiraamat (kaasautor). Tln, 1987; Ehitusettevõtte tootmisprogrammi täitmise analüüs. Tln, 1987; Ehitusressursside kasutamise analüüs. Tln, 1988; Ehitusökonomika sõnastik (inglise-eesti-vene, vene-eesti-inglise) (kaasautor). Tln, 1993; Reaalinvesteeringute efektiivsuse arvutamine. Tln, 1997.

B: TPI 1936–1986, 333, 350–351, 501; EMaBL, 428.

ROOMELDI, Malle (30. VIII 1953, Tartu), psühholoog; Raul R-i abikaasa. Lõpetas 1971 Tartu 8.

Kk-i, 1976 TÜ psühhol-osk-a. Oli 1976–89 rakenduspsühhol labori n-teadur, 1989–90 psühhol kat-i n-teadur ja teadur, 1990 ka TÜ-s v-rmtk-hoidja, a-st 1990 Tartu Linna Lastepolikliiniku psühholoog. – Uurinud degusteerimise probleeme. 6 teadutr-t.

T: Роль вербального интеллекта дегустатора в экспертной деятельности. // Психологические вопросы профессиональной деятельности. Вильнюс, 1981; Психологические особенности вербального описания вкусоности у дегустаторов. // Актуальные вопросы практической психологии. Тбилиси, 1988.

B: TÜ BL II, 151–152.

K. Siilivask

ROOMELDI, Raul (28. VI 1949, Rapla – 21. X 1999, Tartu), matemaatik; Malle R-i abikaasa.

Lõpetas 1966 Tapa 1. Kk-i, 1971 TÜ matem-osk-a ja 1974 NSVL TA Siberi osk-a asp-i; füüs-mat-knd (1975, NSVL TA Siberi Osk-a Matemaatika Instituut), vk „Кольца типа $(-I, I)$ ”. Oli 1974–76 TÜ arvutuskeskuse n-teadur, 1976–77 ja 1978–82 v-teadur, 1977–78 mat statistika ja programmeerimise kat-i v-õpetaja, 1982–92 rakendusmat labori v-teadur, 1992–96 puhta matemaatika inst-i v-teadur, 1996–99 puhta mat inst-i v-teadur ja dots. – Uurimisvaldkond: mitteassotsiatiivsete ringide teooria, arvutialgebra. Pani aluse $(-1,1)$ -ringide struktuuriteooriale. Edendas arvutialgebra pakettide kasutamist mitmesugustes valdkondades, eriti mitteassotsiatiivsete ringide samasuste uurimisel. 20 teadustr-t.

T: Нижний нильрадикал $(-1,1)$ -колец. // Алгебра и логика 12 (1973); О простых правоальтернативных кольцах. // Уч. зап. ТГУ 700 (1985); О доказательстве тождеств в свободных неассоциативных кольцах с помощью ЭВМ. // TÜ Toim 764 (1987).

B: TÜ BL I, 387; TÜ BL II, 152.

K. Kaarli

ROOMETS (a-ni 1961 **Aben**), **Silvi** (15. VIII 1937, Jõgeva), informaatika- ja

raamatukogundusteadlane; kaupmehe ja õmbleja t. Lõpetas 1955 Jõgeva Kk-i ja 1960 TÜ mat osk-a; tehnikaknd (1970, Moskva, Ülel Tead-Tehn Informatsiooni Inst). Oli 1960–72 Rahvamaj-nõukogu Tehn Informatsiooni Büroo ins ja osk juh, 1972–76 Autotranspordi Arvutuskeskuse osk juh, 1976–81 TPÜ rmt-kogunduse ja bibliogr kat-i v-õpetaja, a-st 1981 dots, 1977–80 TPÜ prorektor. –

Uurimisvaldkond: käsiperfokaartide tootmise korraldamine, raamatukogutöö mehhaniseerimine ja automatiseerimine. Koost õppe-met materjale. 30 teadustr-t.

T: Перфокарты и их применения. // БТИ, СНХ ЭССР, 1963; Каталог карт с краевой перфорацией. Tln, 1967; Perfokaartide kasutamine. Tln, 1970; Исследование использования и распространенности ручных перфокарт. Tln, 1971; Ratsurkartoteegid (kaasautor). Tln, 1974; Statistika algkursus. Tln, 1999, ³2003; Infootsing. Andmebaasi loomine MS Accessis. Tln, 2002.

ROOS, Aarand (28. V 1940, Tartu), keeleteadlane, kirjanik ja diplomaat; Ervin R. p. Lõpetas Stockholmi Eesti Gümni-i 1965 ja Lundi Ük-i soome-ugri ja türgi k-te ning foneetika erialal 1969; *canad. phil.* (1969, Lundi Ük), vk-s käsitles Türgi eestlaste eesti k-t, *Ph.D.* (1980, Lundi Ük), vk „Morfologiska tendenser vid språkling interferens med estniska som bas”. Õppinud ka Uppsala, Helsingi, Jyväskylä ja Szegedi ük-s. Oli Rootsis trükikojas laduja, rmt-kaupluse müüja, kirjakandja-postiametnik, mustlaste kooli algklassiõpetaja. 1976–78 Washingtonis „Ameerika Hääle” toim-s ajakirjanik, 1980–82 Lundi Ük-i soome-ugri inst-i lektori kt ja lektor, 1982–91 EV konsul USA-s New Yorgis, 1991–92 ÜRO Eesti esinduse nõunik, 1992–95 EV Washingtoni saatkonna nõunik, 1996 tööl EV välismin-s. – Uurimisvaldkond: eesti k, Türgi eestlaste asunduse ajalugu.

T: Jumalaga, Kars ja Erzurum: Türgi eestlaste ajalugu. Rooma, 1975, ²1976, Tln, 1992; Konsuli kõned 1982–1991. Tln, 1993; Words for understanding ethnic Estonians. Tln, 1993; Eesti raamat paguluses – vaade sealtpoolt. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 2001.

B: EE 8, 196; EE 14, 432; EKirBL, 472; ETVpK, 105.

ROOS, Ants (a-ni 1935 **Hans Reinhold**) (5. IV 1885, Paide – 11. IV 1962, New York), pedagoog ja kasvatusteadlane; rätsepa p. Lõpetas 1907 Tallinnas pedagoogilised kursused, 1910 eksternina Pärnus Aleksandri Gümni-i, 1927 TÜ filosoofiatsk-a ped erialal ja 1951 USA-s Massachussetsi Ük-i ped- ja psühhol-kursused; ped-mag (1927, TÜ), vk „Rahvuslik kasvatus koolis”. Õppis 1910 ja 1913–17 Peterburi Ük aj-keeletsk-s. Oli 1907–10 Vändra khk Juurikaru ja Saaloma külakooli õpetaja, 1910–13 Arhangelski kub-s asumisel, 1917–19 Tallinna poeglaste kaub-kooli õpetaja, 1919 Harjumaa koolinõunik, 1919–25 Tallinna ÕS-i dir, 1925–28 Tartu kutsevaliku nõuandla juh ja kunstikooli „Pallas” õppejõud, 1928–44 Tallinna 3. Tütarlastegümni-i (1937. a-ni 1. Tütarlastegümni) dir, ühtlasi 1921–23 ja 1929–31 Tallinna Tehnikumi õppejõud. 1919–40 ajakirjade „Kasvatus”, „Kevadik” (1926–28) ja „Lootusringi Juht” (1928–40) toim. 1917 Maanõukogu ja 1937–40 Rahvuskogu liige.

Asus 1944 Saksamaale, kus oli a-ni 1949 eesti gümnaasiumi juhatajana Kemptenis, Altenstadtis ja Geretstriedis ning Geislingeni eesti gümnaasiumi õpetajana. A-st 1949 elas USA-s. Oli 1949–53 Massachusettsis metallivabriku tööline. Tegeles noorte rahvusliku kasvatamise probleemidega, pooldas kooliuuendusliikumist.

T: Tulevik on meie teha. Tln, 1922; Kas usuõpetus või mitte? Tln, 1923; Temperamendid ja nende tähtsus kasvatuses. Tln, 1923; Jean Jacques Rousseau. Trt, 1930.

B: AAUT II, 371; EE 14, 432; EBL TK, 278–279; EKBL, 210; EAT, 278; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 56; *Rajamaa, H.* Ants Roosi mälestades. // Eesti Päevaleht, 1962, 21. IV; Haridus (1993) 9, 52–54.

ROOS, Ervin (13. IX 1908, Tartu – 23. VI 1962, Orup, Rootsi), klassikaline filoloog; Aarand R-i isa. Lõpetas H. Treffneri Gümnaasiumi 1926, õppis 1926–33 TÜ-s antiikfiloloogiat, filosoofiat ja kunstiajalugu; *mag. fil.* (1935, TÜ), vk „Poliitilise ajaloo ja riiklike olude kajastamine Aristophanese komöödiates“. Oli 1930–38 TÜ klassikalise muinasteaduse instituudi abiasst, õpetades 1934–36 ühtlasi H. Treffneri Gümnaasiumis vanu kreeka keelt, a-st 1938 TÜ vanade kreeka keele lektori kateedri juhataja, 1942 töölt vaba ladina-eesti sõnastiku koostamiseks, 1943–44 TÜ-s vanade kreeka keele lektor. Põgenes 1944 Rootsi, kus oli algul arhiivi assistent Stockholmis. Sooritas 1946 litsentsiaadiksamid Uppsala Ülikoolis ning oli seejärel õppejõud Lundi Ülikoolis, 1953–62 töötas ülikooli rmtk-s. *Dr. phil.* (1951, Lundi Ülikool), vk „Die tragische Orchestik im Zerrbild der altattischen Komödie“. On avaldanud uurimusi antiikkultuuri alalt. Oli ETS Rootsis Lõuna-Rootsi oskuse komisjoni esimees ning kuulus piiblitõlkimise komisjoni.

T: Ülevaade vana-kreeka kirjandusest. Trt, 1935, Ülevaade rooma kirjandusest. Trt, 1936; Eestikeelse kvantiteeriva heksameetri süsteem. Trt, 1938; Odüsseia. Sisuline, kunstiline ja tekkelooline analüüs. Trt, 1941; De exodi Ecclesiasticarum fabulae rectione et censilio. // Eranos. Uppsala, 1951; Das Ratt als Folter- und Hinrichtungswerkzeug in Altertum. // Opuscula archeologica 7. Acta Inst. Romani Regni Sueciae 16. Lund, 1952; Athens Vertragsverhältnis zu Egesta im 5. Jhrh. v. Chr. // Opuscula Atheniensia 4. Acta Inst. Regni Sueciae 8. Lund, 1963; Textkritische Betrachtungen über einige Stellen im 6. Buch des Thukydides. // Scripta Minora. Lund, 1963.

B: EE 14, 432; EKRL, 473; Eesti Päevaleht (1962) 28. VI (nekroloog).

R. Karelson

ROOS, Hilda Vilhelmine (17. VII 1906, Tallinn – 11. IV 1990, Tallinn), matemaatik. Lõpetas 1926 Tallinna 2. Tütarlastegümni ja 1931 TÜ matemaatikuna; füüs-mat-knd (1969, Moskva, NSVL Ped-akad), vk „Иррациональные числа и степень в школьной математике“. Oli 1930–44 Narva 1. Gümni, Rakvere Ühisgümni, Tallinna H. Kubu Ühisgümni ja Tallinna ÕS-i mat-õpetaja. 1944–74 TPI mat kat-i asst, v-õpetaja ja 1970–74 dots. – Uurimisvaldkond: mat õpetamise meetoodika. Koost õpikuid ja õppevahendeid.

T: Kõrgema matemaatika ülesannete kogu I–II (kaasautor I. Petersen). Tln, 1960, ³1969;

Diferentsiaalarvutus. Tln, 1966; Funktsioonid ja nende graafikud. Tln, 1966.

B: AAUT II, 443; TPI 1936–1989, 374–375.

ROOS, Jaan (9. I 1888, Pajusi v, Tartumaa – 5. VII 1965, Põltsamaa lähedal), bibliograaf, pedagoog ja kirjandusloolane; talupidaja p. Lõpetas 1912 Tartus H. Treffneri Gümni ja 1916 TÜ usutsk-a. Oli 1917–23 Paide Tütarlastegümni ja 1923–36 Tartu Tütarlastegümni-i dir, 1936–44 Tartu kirjastustes toim ja peatoim, 1944 Tartu Med-kooli õpetaja, 1945 Tartu Rkl Kunstiinst-i rmtk juh. Varjas end 1945–54 represseerimise eest. 1954–59 KM-s rmtk juh. Osales Vabadussõjas. – Uurimisvaldkond: eesti varasem kirjanduslugu, bibliograafia, kooli-, noorsoo- ja kasvatusküsimused. Toim „Eesti rahvaleksikoni“, koguteose „Jaan Tõnisson töös ja võitluses“ ja O. Lutsu „Kogutud teosed“. Omas Eesti suurimat erarmtk-u (u 10 000 kd tema rmt-test asub TÜR-s ja KM-s). Koost õpikuid.

T: Jakob Hurt. Tln, 1936; Carl Robert Jakobson. Tln, 1940; Jaan Tõnisson. Tln, 1940; Läbi punase öö. Mälestused I–IV. Trt, 1997–2004.

B: EE 8, 196; EE 14, 432; EKrL, 474; EKBL, 210; EKirBL, 320–321; Eesti Kirjandus 1 (1939), 9–13; EBL TK, 279; KK 8 (1966), 504–510; 9 (1966), 564–569; Looming 5 (1988), 666–673; 7 (1990), 1004–1006.

A. Vinkel

ROOS, Jaan Olav (22. I 1937, Tartu), arstiteadlane; juristi p. Lõpetas 1955 Torontos Himberside'i Kolledži ja 1963 Toronto Ük-i arstisk-a. Oli 1963–64 Toronto St. Michaeli haigla arst, 1964–68 Toronto Scarborough` eeslinnas perearst, hiljem Vancouveri St. Pauli haiglas, Toronto *General Hospital*'is, Toronto *Sunnybrook*'i haiglas, Stockholmi Karolinska Inst-i haiglas ja Uppsala Ük-i haiglas. A-st 1975 Ontario provintsiarstide osk juh. A-st 1976 kopsuhaiguste eriarst. Ühtlasi 1973–

77 Toronto Ük-i lektor, a-st 1977 *asst. prof.* Kanada Med-i Assot-i, Kanada ja Am Rindkere Seltside, Am Kopsuarstide Kolledži, Kanada Kuningliku Arstide ja Kirurgide Kolledži, Eesti Arstide Seltsi P-Am-s liige. – Uurimisvaldkond: sise- ja kopsuhaigused, tööstus- ja kutsehaigused.

T: Occupationally-induced sclerodermia (kaasautorid P. L. Pelmeur, W. M. Maehle). // *J. Occup. Med.* 34 (1992) 1; Classification of chest radiographs for pneumoconiosis: a comparison of two methods of reading (kaasautor). // *Br. J. Ind. Med.* 49 (1992) 12; Assessment of risk factors for IgE-mediated sensitization to tetrachlorophthalic anhydride (kaasautor). // *J. Allergy Clin. Immunol.* 92 (1993) 2; Classification of radiographs for pneumoconiosis: the Canadian Pneumoconiosis Reading Panel (kaasautor). // *Am. J. Ind. Med.* 24 (1993) 2; Desquamative interstitial pneumonitis and diffuse alveolar damage in textile workers. Potential role of mycotoxins (kaasautor). // *Chest* 108 (1995) 5.

B: ETVpK, 105; Meie Elu, 29. jaan. 1987.

A. Tikk

ROOS, Rein (14. IX 1935, Tartu – 7. V 2000, Tartu), spordipedagoog. Lõpetas 1954 Tartu Kunstliku Vedelkütuse Tehnikumi, 1964 P. F. Lesgafti nim Leningradi Kehakultuuri Inst-i käsipallitreenerina ja 1974 TÜ asp-i; ped-knd (1975, TÜ), vk „О теоретических знаниях и практическом умении студентов высших учебных заведений в области тактики баскетбола”. Oli 1962–65 Sillamäe „Kalevi” ja 1965–66 Kohtla-Järve „Kalevi” käsipallitreener, 1966–93 TÜ sportmängude kat-i õppejõud (a-st 1984 dots) ja 1983–93 kat-i juh, 1993–2000 TÜ spordikeskuse lektor. Töötas 1980-ndatel Tallinna „Kooperaatori” käsipallimeeskonna ja 1988 Soomes Sianto meeskonna treenerina. Eesti esimene diplomeeritud käsipallitreener. – Uurimisvaldkond: sportmängud, käsipall. Üle 40 teadustr-e.

T: Kukkumiselt maandumine sportmängudes. // *Kehakultuur* 9 (1979); Оценка уровня развития физических качеств у эстонских школьников в процессе спортивного отбора (kaasautor). // Уч. зап. ТГУ 668 (1984).

B: TÜ BL I, 354; TÜ BL II, 152; ESBL, 562.

ROOSAAR, Peeter (5. XII 1938, Tartu), arstiteadlane, histoloog; käsitöölise p. Lõpetas 1957 Tartu

2. Kk-i ja 1965 TÜ arstitsk-a; med-knd (1982, TÜ), vk „О репаративной регенерации костной ткани в условиях нарушенной иннервации”. Oli 1965–72 TÜ med kesklabori eksperim kirurgia sektori n-teadur, 1967–74 juh, 1977–82 histol kat-i (praegu histol ja embrüol õt) asst, 1982–84 v-õpetaja, a-st 1984 dots. – Uurimisvaldkond: kliiniliste probleemide uurimine mikroskoopilist metoodikat rakendades: luukoe reparatiivne regeneratsioon normi ja perifeerse närvisüsteemi kahjustuse korral, kõõluste transplantatsioon, veresoonte kirurgia küsimused seoses mitmesuguste transplantaatide väljatöötamise ja kliinikus rakendamise, aju mikrotsirkulatsiooni küsimused, kaasasündinud suuõõnevigade kirurgiline ravi, seedetrakti neurohumoraalse regulatsiooni ja medikamentoosete mõjustuste uurimine seoses mao ja kaksteistsõrmiku haavandtõvega. 127 teadustr-t.

F: Morfoloogilised hilistulemused pärast kõvasuulae kudede traumaatiliste defektide tekitamist (kaasautor M. Lõvi). // NET (1977) 4; Histological studies of bone regeneration in experimental metaphyseal distraction. // Suomen Ortopedia ja Traumatologia. 12 (1989); Recurrent ulceration after proximal gastric vagotomy. // Acta Chir. Scand. 156 (1990) 9; Morfologische Veränderungen in Gaumengewebe bei experimentaler Anwendung des Lasers auf Kupfer-Bromid-Dämpfen. // TÜ Toim 931 (1991); Effect of truncal vagotomy and pyloroplasty on rat gastric mucosal H,K-ATPase and HCO₃-ATPase activities. // Acta Chir. Hungarica, 33 (1992/93) 3–4; Helicobacter pylori substantially increases oxidative stress in indomethacin-exposed rat gastric mucosa (kaasautor). // Medicina (Kaunas) 41 (2005) 4

B: TÜ BL I, 120; TÜ BL II, 152; TÜA 1982–2007, 72, 74, 75, 78.

ROOSAARE, Jüri (4. II 1953, Tartu), geograaf ja geoinformaatik; Mihkel R-e poeg. Lõpetas 1971 Pärnu 2. Kk-i, 1976 TÜ geogr osk-a ja 1981 MÜ geogr aspirantuuri; geogr-knd (1982, MÜ), vk „Моделирование внутригодовой динамики польдерных геотехносистем”. Täiendas end Rootsis, Norras ja USA-s. Oli 1976–78 TÜ füüs geogr kat-i stažöör-uuriija, 1979 MRÜ n-teadur, 1982–84 TÜ füüs geogr kat-i n-teadur, 1985–86 v-teadur, 1986–90 rakendusmatemaatika labori v-teadur, 1990–92 geoinformaatika labori juh, 1993–94 geogr inst-i geoinformaatika prof kt, a-st 1995 ökol ja maateaduse inst-i geoinformaatika ja kartograafia dots. – Uurimisvaldkond: maastike kartomeetrilised uuringud; valglate kui hierarhiliste geosüsteemide veeringe imitatsioonmodelleerimine; geoinformaatika kui geograafia keskse

rakendussuuna arendamine Eestis, ruumiandmete analüüs; geograafia metodoloogia. EGS-i Tartu osk esimees 1985–90. Üle 100 teadustr-e. EV teaduspreemia (1991) (koll-s).

T: Определение количественных характеристик территориальной структуры ландшафтных единиц по типологической карте. // ACUT, 563 (1982); A computer simulation model for the territorial systems of intensive agriculture. // ACUT 676 (1984); Simulation modelling of the coastal waters pollution from agricultural watershed (kaasautor). // Ecological Modelling 49 (1989) 1; Имитационное моделирование системы "водосбор – река – морской залив" (kaasautor). Tln, 1989; Physical geography in Estonia: Bridging Western and Eastern schools of Landscape synthesis. // GeoJournal, 33. (1994) 1; A landscape-geochemical approach in insular studies, as exemplified by islets of eastern Baltic Sea (kaasautor). // Landscape Ecology 18 (2003) 2; Scale dependence of landscape metrics and their indicatory value for nutrient and organic matter losses from catchments (kaasautor). // Ecological Indicators, 5 (2005) 4.

B: EE 14, 433; TÜ BL II, 152.

ROOSAARE (a-ni 1936 **Rosenthal**), **Mihkel** (26. VII 1920, Simferopol – 10. X 1995, Tartu), stiteadlane, neuroloog ja kurortoloog; vet-velskri p, Jüri R-e isa. Lõpetas 1941 Paide Ühisgümni ja 1950 TÜ arstitsk-a; med-knd (1967, Eesti TA), vk „Haapsalu ravimuda ja sellest valmistatud preparaadi humisool terapeutilisest toimest lumbosakraalse radikuliidiga haigetesse kliiniliste ja kliinilisioloogiliste uurimiste andmetel”. Oli 1941–42 „Järva Teataja” ajakirjanik, 1950–51 Osula jsk-arst, 1951–54 Tartu Vab Kliinilise Haigla neuroloogia kliiniline ordinaator, 1955–57 Pärnu polikliiniku neuroloog, 1957–73 EKMI reumatoloogia ja kurortoloogia osk-a teadur, 1974–1981 v-teadur, 1981–91 Kirrabihaigla arst. – Uurimisvaldkond: humisooli kasutusvõimalus, radikuliitide kuurordiravi. 50 teadustr-t.

T: О центральнорефлекторных изменениях белой и красной крови при энцефалографии (kaasautor E. Raudam). // Вопр. нейрохир. 17 (1953) 3; Kroonilise lumbosakraalse radikuliidi haigete ravist Haapsalu meremudaga. // Kurortoloogilised uurimused 2. Tln (1963); О санаторном лечении больных хроническим пояснично-крестцовым радикулитом. // Тр. курортол. 3, Tln (1966); Humisoolravi kogemusi lumbosakraalse radikuliidi puhul. // NET (1968) 2; Миотонометрия

ик метод исследования больных пояснично-крестцовым радикулитом в период курортного лечения. // Курортол. ревматол. Тln, 1973; О связи ассиметрий температуры кожи больных лмбосакральным радикулитом с результатами санаторного лечения. // Курортол. ревматол. 3. ln (1980).

B: AAUT III, 424; NET (1967) 5, 395; NET (1980) 1, 457; *Merila-Lattik H.*, 966–967.

ROOSALU (Rosmann), Ants (18. VI 1930, Vaivara v, Virumaa – 20. X 1999, Saku, Harjumaa), põllum-teadlane ja teadusorganisaator; kooliõpetajate p. Lõpetas 1949 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1954 EPA agronoomina ja oli 1961–63 EMMI asp-s; põllum-knd (1967, Eesti TA), vk „Valge ristiku õhulämmastiku sidumisvõime sõltuvus mulla happesusest, niiskusesisaldusest ja õhutemperatuurist”. Oli 1954–58 Kilingi-Nõmme MTJ peaaagronoom, 1958–60 Abja Raj-i Põllumaj Inspektsiooni juh, 1964–68 Saku Nädissovhoosi osk-juh, 1969–72 EMMI katsemajandite ja eliitseemnekasv osk juh, 1972–80 asedir katsemajandite alal, 1980–90 patendi- ja informatsiooniosk juh, 1990–93 maj-dir. – Uurimisvaldkond: valge ristiku õhulämmastiku sidumise võime ja selle kasutamise võimalused mulla lämmastikurežiimi parandajana. 8 teadustr-t.

T: Valge ristiku õhulämmastiku sidumisvõimest sõltuvalt kasvutingimustest. // Rohumaaviljelus IV. Tln, 1965; Happeliste muldade lupjamine suurendab valge ristiku lämmastiku kogumise võimet. // SP (1965) 18; Kultuurkarjamaade niisutamise tulemusi Saku nädissovhoosis. // SP (1969) 13.

B: EMVI, 22.

ROOSALU (a-ni 1970 **Puuraid**), **Meeli** (21. X 1948, Viljandi), füsioloog; arhitekti ja lasteaedniku t. Lõpetas 1967 Viljandi 1. Kk-i, 1972 TÜ biol erialal ja 1982 samas asp-i; biol-knd (1987, TÜ), vk „Деятельность слюнных желез и ее изменения у студентов в различных периодах учебного процесса”. Oli 1981–90 TPedI-i kehakultuuritsk-a v-õpetaja, 1986–87 n-teadur, 1987–90 v-teadur ja a-st 1990 dots. – Uurimisvaldkond: funktsionaalne anatoomia, inimese füsioloogia, kooli kehaline kasvatus. 48 teadustr-t.

T: Mixed salivary glycose and other carbohydrates levels and their changes in emotional stress and in physical activity (kaasautor). // Baltic/Scandinavian physiology meeting P80. Trt, 1993; Pühhoemotsionaalse pinge hindamise võimalusi üliõpilastel (kaasautor). // EA (1991) 3; Sportimisaktiivsusega seostuvaist tegureist (kaasautor). // Teadus ja Sport, 21.–22. okt. 1993; Nutritional Factors and Lifestyle in Prevention of Osteoporosis Among Yong Women (kaasautor). // J. of the Federation of Eur. Sociates of Nutrition and Metabolism 47 (2003).

ROOSALUSTE, Elle (12. I 1948, Pärnu), bioloog. Lõpetas 1966 Pärnu 4. Kk-i ja 1971 TÜ bioloogina; biol-knd (1988, Vilnius, Leedu TA Biol Inst), vk „Изменение растительного покрова на территориях Вийдумяского и Нигулаского заповедников“. Oli 1971–74 Pärnu 2. Kk-i õpetaja, 1974–76 ZBI ins, 1976–79 TÜ aspirant, 1979–89 ZBI v-laborant, 1989–93 TÜ bot ja ökol inst-i v-teadur, 1993–2005 lektor, a-st 2005 ökol ja maateaduse inst-i taimeökol lektor. – Uurimisvaldkond: erinevate majandamisviiside mõju niitude taimkattele. 20 teadustr-t.
T: The diversity of flora and plant communities of Estonian salt grasslands. // Schriftenreihe der Fachhoch: Neubrandenburg. Reihe A. Fachbereich Agrarwirtschaft und Landschaftsarchitektur, 2002; Grouping and prioritization of vascular plant species for conservation: combining natural rarity and management need (kaasautor). // Biol. Conservation 123 (2005) 3; Long-term dynamics of breeding birds in broad-leaved deciduous forest on Hanikatsi Island in the West-Estonian archipelago (kaasautor). // Ornis Fennica 83 (2006) 4; Monitoring of bioclogical diversity. A common-ground approach (kaasautor). // Conservation Biol. X (2006) 10.

ROOSE, Ants (17. VIII 1946, Tallinn), matemaatik ja arvutiteadlane. Lõpetas 1964 Tallinna 2. Kk-i, 1969 TPI elektriins-na ja 1974 KÜBI asp-i; füüs-mat-knd (1975, Eesti TA), vk „О некоторых алгоритмах численного решения задач, зависящих от параметра“. Oli 1966–77 KÜBI-s ins-programmist ja sidusjuhtimissüsteemide osk-a grupijuht, 1977–92 Eesti Arvutustehnika ja Informaatika Teadus-Tootmiskoondise Tallinna Teadus-Õppekeskuse matemaatika tarkvara osk juh, 1992 teadusdir, 1992–96 AS Systest Plus asutaja ja tegevjuht. A-st 1996 ICL Data OÜ, ICL Invia OÜ, Fujitsu Invia OÜ ja Fujitsu Services OÜ tegevdir/juhatus liige. 1985–90 pidanud loenguid TÜ mat-tek-s. – Uurimisvaldkonnad: keemilise tehnoloogia süsteemide mat modelleerimine, mittelineaarsete võrrandisüsteemide lahendamise numbriliste meetodite uurimine, sidusjuhtimissüsteemide väljatöötamine, mat tarkvara ja selle testimise meetodid. 70 teadustr-t.
T: Об использовании методов Рунге-Кутты для решения нелинейных уравнений. // Изв. АН ЭССР, Физика-мат. 4 (1973); Свойства одного класса алгоритмов для решения нелинейных уравнений. Изв. АН ЭССР, Физика-мат. 4 (1974);
On numerical methods for chemical process flowsheeting (kaasautor). // 5th Symp. “Computers in chemical engineering”, High Tatras, Czechoslovakia, 1977; Асинхронный итергационный метод решения уравнений с применением параллельной аппроксимации обратного оператора. // Ж.

вычисл. мат. и мат. физ. (1986) 8; Применение машинной графики при сравнительном анализе многомерных объектов (kaasautor). // Управляющие системы и машины (1986) 3; Comparative testing of Numerical Software (kaasautor). // Numerical Methods and Optimization. Tln, 1992.

ROOSE, Antti (8. VII 1964, Kiviõli), geograaf. Lõpetas 1982 Kiviõli 1. Kk-i ja 1989 TÜ geogr osk-a; geogr-mag (1993, TÜ), vk „Andmeohje ja geinfosüsteemide rakendusi keskkonna-ökonomilistes hinnangutes Ida-Virumaa näitel”; filos-mag (geograafia, 1997, *Manchester Metropolitan University*), vk „Spatial Analysis of Impact of Industrial Change on Air Pollution“, *Ph.D.* (geoinformaatika, 2005, TÜ), vk „Optimisation of environmental monitoring network by integrated modelling strategy with geographic information system – an Estonian case”. Täiendas end 1992 Rootsis, 1993 USA-s, 1993–94 ja 1998 Inglismaal. Oli 1985–89 Kirde-Eesti vee kasutamise ja kaitse val-e inspektor, 1989–90 TÜ füüs geogr kat-i v-laborant, 1990–91 keskkonnamin-i info- ja tehnokeskuse osk juh, 1992–94 Ida-Viru maaval-e nõunik ja asemaavanem, 1995–98 Raadio Vaba Euroopa toim ja osk-juh, 1998–99 *Ordnance Survey* ja Eesti Maa-ameti projektijuht, 2000–06 TÜ teadus- ja arendusosk-a projektijuht. – Uurimisvaldkonnad: geogr infosüsteemid, ruumiandmete haldus ja analüüs keskkonnakaitse valdkonnas; keskkonnaseire meetodid; saaste leviku modelleerimine, sh ohtlikud ained pinna- ja põhjavees; keskkonnaindikaatorid; ruumiplaneerimise metodol-a arendamine; tehiskeskonna olelusringi hindamine; taastuvenergia tasuvusanalüüsid ja energiatõhususe hinnangud. Rahvusv Maastikuökoloogia Assots-i ja EGS-i liige. 17 teadustr-t, üle 100 aimeart-i.

T: Spatial Analysis of Industrial Impacts on Air Pollution: an Estonian Case. // *Air Pollution 2002 Proc.*, 1–3 July 2002, Segovia, 2002; Optimal set for monitoring the environment in Estonia – neighbourhood analysis. // *Development and Application for Computer Techniques to Environmental Studies*, Envirosoft X, WIT Press, 2004; Monitoring of priority hazardous substances in Estonian water bodies and in the coastal Baltic Sea (kaasautor O. Roots). // *Boreal Environment Res.* 10 (2005) 2; Persistent organic pollutant patterns in grey seals (*Halichoerus grypus*) (kaasautorid O. Roots, V. Zitko). // *Chemosphere* 60 (2005) 7; A framework and techniques for environmental mapping of the Estonian monitoring data (kaasautorid R. Aunap, T. Tamm). // *GIS Planet 2005 Proc.* May 30–June 2, 2005, Estoril.

B: TÜ BL II, 152.

ROOSE, Enn (10. V 1939, Tallinn – 10. X 2001, Tallinn), maj-teadlane ja riigiametnik; teenistuja p.

Lõpetas 1957 Tallinna Polütehnikumi, 1964 TPI energeetikatsk-a ja 1977 Moskvast NSVL TA Majmat Keskinst-i asp-i; maj-knd (1977, samas), vk “Некоторые теоретические вопросы проектирования систем управления (отраслевой аспект)”. Täiendanud end maksunduses Soomes, Rootsis, Taanis, Austrias, Saksamaal, Prantsusmaal ja Kanadas. Oli 1957–64 raadiotehases „Punane RET”. 1964–69 ENSV TA Erikonstrueerimise Büroo peains, 1969–75 Autotranspordi Min-i arvutuskeskuse asedir, 1976–85 Kohaliku Tööstuse Min-i arvutuskeskuse juh, 1989–90 ENSV Rkl Plaanikomitee esimehe aset, 1990–92 rahandusministri aset, a-st 1993 AS EnnRoose&Ko juh, maksunõunik, 1989–90 val-e ekspertrühma esimees uue seadusloome alal, 1991 val-e rahareformi ekspertrühma esimees, 1992 rahareformiga kaasneva maj-reformi komisjoni juht, 1994–95 Tallinna linnavolikogu rahandusnõunik, a-st 1995 Eesti Maksumaksjate Liidu juh esimees. Oli Eesti maj iseseisvuse (IME) probleemnõukogu eestvedajaid, tegelenud 1990–95 Eesti maksusüsteemi sätestamise ja arendamisega. ENSV rkl preemia (1972) (koll-s), Saksamaa maj-reformi auhind (1992). Üle 10 teadustr-e.

T: Juhtimissüsteemide morfoloogia ja dialektika (kaasautor Ü. Vooglaid). Tln, 1986; Käibemaksu aktuaaltekstid: seadused, juhendid, kommentaarid, seisuga 1. jaanuar 1995 (koost). Tln, 1995.

B: EE 14, 433; EMaBL, 429.

K. Siilivask

ROOSE (a-ni 1964 **Sarapuu**), **Mai** (3. V 1940, Kuressaare – 21. VII 2006, Tartu), arstiteadlane, neuroloog; laevakapteni t, Neeme R. abikaasa. Lõpetas 1958 Kuressaare Kk-i ja 1964 TÜ arstitsk-a; med-knd (1977, TÜ), vk „Эпидемиология острых сосудистых заболеваний головного мозга в г. Тарту Эстонской СССР 1970/1973 гг. (Заболеемость и факторы риска)”. Oli 1964–71 Tartu Linna Polikliiniku neuroloog, 1971–80 TÜ med-i kesklabori n-teadur, 1980–84 TÜ ÜMPI ajuvereringehaiguste labori v-teadur, 1984–92 labori juh. 1993–95 TÜ närvikliiniku v-teadur, 1995–2005 dots, 2005–06 lepinguline töötaja. 1974–90 osales aktiivselt koostöös Helsingi Ük-ga. Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi, Soome-Eesti-Ungari Arstide Seltsi, Saksa-Balti Arstide Seltsi liige. – Uurimisvaldkond: ajuvereringe haiguste epidemioloogia, aju ainevahetuse muutused raske ajukahjustuse järel. Üle 80 teadustr-e.

T: Epidemiology of cerebrovascular disease in Tartu, Estonia, USSR 1970–73 (kaasautor). Stroke, 7 (1976) 2; Correction of CSF acidosis and craniospinal system viscoelastic parameters with intrathecal THAM (kaasautor). // Intracranial Pressure VIII. Berlin, 1993; Changed incidence and case-fatality

rates of first-ever stroke between 1970 and 1993 in Tartu, Estonia (kaasautorid J. Kõrv, A.-E. Kaasik). // *Stroke* 27 (1996) 2; First-year results of the third stroke registry in Tartu, Estonia (kaasautor). // *Cerebrovasc. Dis.* 18 (2004) 3; Lifestyle and late effects after poliomyelitis. A risk factor study of two populations (kaasautor). // *Acta Neurol. Scand.* 109 (2004) 2; The Third Stroke Registry in Tartu, Estonia: decline of stroke incidence and 28-day case-fatality rate since 1991 (kaasautorid R. Vibo, J. Kõrv). // *Stroke* 36 (2005) 12.

B: TÜ BL I, 120; TÜ BL II, 152; *Haldre, S.* Mai Roose 65. EA (2005) 6. 455; *In memoriam:* Mai Roose 3. V 1940 – 21. VII 2006. // *Postimees* (2006) 3. V; TÜK 200, 240; TÜA 1982–2007, 174, 309, 313, 314, 317, 319, 320.

ROOSE, Neeme (10. I 1941, Kuressaare), füüsik ja majandusteadlane; Mai R. abikaasa. Lõpetas 1959 Kingissepa 1. Kk-i ja 1964 TÜ; füüs-mat-knd (1975, TA FI), vk “Исследование роли размножения электронных возбуждений в люминесценции и окрашивании некоторых ионных кристаллов”. Oli 1964–73 FI teadur, a-st 1978 TÜ maj-tsk-a õppejõud; 1978–88 turunduse kat-i v-õpetaja, 1988–92 dots, 1993–2006 turunduse ja juhtimise inst-i dots. – Uurimisvaldkond: turu-uuringud, ärietika, tootepoliitika ja reklaamindus. Koost õppevahendeid reklaami ja toote kohta turunduses. Üle 30 teadustr-e.

T: Reklaam turunduses. Trt, 2002; Toode turunduses. Trt, 2004

B: TÜ BL I, 358; TÜ BL II, 153; Neeme Roose 65. // *Universitas Tartuensis* (2006) 6, I.

ROOSILEHT, Katrin (25. VII 1967, Põltsamaa), ajaloolane. Lõpetas 1985 Viljandi 4. kk-i ja 1991 TÜ ajaloo osk-a; *M.A.* (arhiivindus, 2001, TÜ), vk „Vaeslastekohtud Eestis. Arhiivinduslik aspekt“. Oli 1991–2001 Rahvusarhiivi justiitsasutuste talituse juh, Ajalooarhiivi teatmetalituse juh ja Viljandi Maa-arhiivi juh, 2001–04 välismin-i arhiivi juh, a-st 2001 TÜ Viljandi Kultuuriakad lektor, dokumendihalduse õt-i hoidja. – Uurimisvaldkond: sotsiaalajalugu (vaeslapsed eesti ühiskonnas 19. saj II poolel), kohtute ajalugu, arhiivikirjeldus, dokumendihalduse kaasaegsed probleemid.

T: Sarjade moodustamise ilu ja valu Tallinna Ringkonnakohtu arhiivi näitel. // *EAA Toim* 6 (2001); Vaeslastekohtud Eestis 1591–1944. // *AA. Kleio.* (2001) 4; Vaeslastekohtud. *EAA Toim* (2003) 11; Lisandusi Fr. G. Von Bunge eluloole. // *Tundmatu Friedrich Georg von Bunge. ÕES Toim XXXV.* Trt, 2006.

ROOSIMAA, Peeter (1. II 1948, Paide), usuteadlane; tööliste p. Lõpetas 1967 Tallinna Polütehnikumi, 1972 TPI elektrotehnika-tsk-a, 1979 Evangeelsete Kristlaste-Baptistide Ülel Nõuk Moskva Kaugõppe Piiblikursused ja 1982 Saksa DV Buckowi Teol-e Seminari; teol-mag (1994, TÜ), vk „1. Peetruse kirja kristoloogia”, teol-dr (2004, TÜ), vk „Uue Testamendi eestikeelsetest tõlgetest ja tõlkimist toetavast eksegeesist” (Trt, 2004). Oli 1972–76 Vab Onkol Dispanseris füüsik, 1976–89 Med-itehnika Remondiettevõtte töötaja ja Rakvere „Karmeli” koguduse pastor, 1989–1994 Kõrgema Usutead Seminari dir, 1991–94 TÜ Uue Testamendi teaduse ja kreeka k-e õt-i dots-i kt, 1994–98 dots, 1997–98 dekaan, 1998–2004 Uue Testamendi teaduse lektor, 2004– dots. – Uurimisvaldkond: Uue Testamendi ajastulugu, eksegees, kristoloogia, Uue Testamendi eesti keelde tõlkimine. Üle 60 teadustr-e.

T: Die Endzeiterwartungen in dre Offenbarung des Johannes. // Endzeiterwartungen und Endzeitvorstellungen in den verschiedenen Religionen. Akten des Vierten Gemeinsamen Symp. der Evangelisch-Theologischen Fakultät der Universität Tartu und der Deutschen Religionsgeschichtlichen Studentenschaft am 5. und 6. November 1999 zu Tartu/Estland. Münster, 2001; The First Estonian Bible Since World War Two. // Religion in Eastern Europe. Christians Associated for Relations with Eastern Europe. XXII, 4. Elkhart, Indiana, 2002; Kuidas tõlkida Peetruse esimese kirja 3, 18–19? (kaasautorid M. Lepajõe, A. Gross). // Universitas Tartuensis Facultas Theologica. Mille anni sicut dies hesterna? Studia in honorem Kalle Kasemaa. Trt, 2003; „Wastne Testament” – das erste estnischsprachige Neue Testament. // Akten des Fünften Gemeinsamen Symposiums der Theologischen Fakultät der Universität Tartu und der Deutschen Religionsgeschichtlichen Studiengesellschaft am 2. und 3. November 2001 zu Tartu/Estland; Nimisõnade algustäht XVII sajandi lõpu ja XVIII sajandi alguse piiblitekstides. // KK (2006) 6.
B: TÜ BL II, 153.

ROOSIMÖLDER, Lembit (5. IX 1942, Suure-Jaani), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1961 Türi 1. Kk-i, 1967 TPI mehhaanikains-na, 1973 Moskva Eksperim Metallilõikepinkide TUI ja TPI asp-i; tehnikaknd (1979, Moskva Tööpingiinst), vk „Исследование и расчет переходных процессов в автоматических коробках передач металлорежущих станков с числовым программным управлением“. Täiendas end 1994–97 Braunschweigi Tehnikaük-s, Halmstadi Ük-s, Taani Tehnikaük-s ja Rootsi Kuninglikus Tehnoloogiaük-s ja 1995 De Montforti Ük-s Leicesteris. Oli 1967–69 TTÜ-s masinaehitustööstuse ja automatiseerimise kat-i asst ja 1973–74 konstrueerimis-

eksperim osk-a j-konstruktor, 1974–75 toiduainete tehnol kat-i asst, 1975–84 v-õpetaja, 1984–2002 dots, a-st 2002 masinaehituse inst-i tootearenduse prof, õt-i juh, 2004– masinaehituse inst-i dir. –
Uurimisvaldkond: masina- ja aparaadiehitus, masinate projekteerimine, biokatalüütilised reaktorid ja õhu desorptsiooni seadmed, moodulsüsteemide projekteerimine, raskelt koormatud ja vastutusrikaste meh-te struktuuride projekteerimine tootearendusprojek-tides. Eesti Teadlaste Liidu juhatuse (1998–2001) ja volikogu liige, Eesti Ins-ide Liidu ja juhatuse liige 2000–2006, Meh-ins-de Liidu juhatuse liige 1997–. Eesti Masinehitusins-ide Seltsi juhatuse esimees 2000–05. Ligi 100 teadustr-t, sh 13 leiutist.

T: Design of Highly Loaded Frames with Complicated Configuration (kaasautor). // Proc. Int. Conf. on Machine Design and Production, 13–15 Sept. 2000, Ankara, Turkey; Design Environment for Creation of Metal Structures of Higher Safety Requirements (kaasautor). // Proc. of “Nord Design’02”. Trondheim, 2002; Mehaaniliste struktuuride modelleerimine tootearenduses (kaasautor). // TTÜ ar 2003. Tln, 2004; Design of sandwich support structures (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci., Engineering (2004); Torque Distribution Control Unit in Automotive Propulsion Systems (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci., Engineering 10 (2004) 4; Module Reuse in Product Platform Architecture (kaasautor). // Machine Engineering 4 (2004) 1–2; Design for Crashworthiness of the Vehicle Seat Frame (kaasautor). // DAAAM International Scientific Book. Viin, 2005.

B: TPI 1936-1986, 463; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 188; TTÜ professorid läbi aegade, 364-365.

ROOSLEHT (a-ni 1956 **Silmer**), **Milvi** (2. VII 1934, Puise k, Läänemaa), ped-teadlane; kaevuri t, Tuuli Oderi ema. Lõpetas 1953 Haapsalu Ped Kooli; 1969 TPedI ped ja algõpetuse metoodika erialal ja 1976 Moskva NSVL Ped-akad TUI asp-i; ped-knd (1977, Moskva Ped-akad TUI), vk-s käsitles õigekirja õpetamist 1. klassi õpilastele eesti k fonoloogilisi iseärasusi arvestades. Oli 1953–70 algklassiõpetaja Käesalu ja Nissi koolis Harjumaal. 1970–91 Ped TUI n-teadur ja v-teadur. 1991–96 TPÜ õppekava labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: algõpetuse didaktika ja emakeeleõpetuse metoodika. ENSV rkl preemia (1987) (koll-s) „Aabitsa” kaasautorina. 72 teadustr-t.

T: Abimaterjale emakeelest I klassile. Tln, 1980, ³1984; Aabits (kaasautor L. Kivi). Tln, 1985, ⁷1994; Alglugemik 1. klassile. Tln, 1997; Kuidas arendada lugemisvalmidust lasteaias (kaasautor). Trt, 2000; Alguse asi (kaasautor L. Kivi). Tln, 2000.

ROOSMA (a-ni 1968 **Kees**), **Ene** (1. III 1946, Põltsamaa – 22. VII 1996, Tartu), bioloog; teenistujate t. Lõpetas 1964 Viljandi 1. Kk-i ja 1969 TÜ biol-*tsk*-a; biol-knd (1987, Moskva, K. I. Skrjabini nim Helmitoloogia TUI), vk „Влияние функционального состояния пастения/хозяина на развитие клеверной цистообразующей нематоды (*Heterodera trifolii* Goffart, 1932) развитию”. A-st 1969 ZBI-s: 1969–77 v-laborant, 1977–88 n-teadur, 1988–90 teadur, 1990–95 teadussekr, 1994 teadusdir kt. – Uurimisvaldkond: taimede nematoloogia, nematoodide arengu sõltuvus taimede juurte füsiol-biokeem omadustest, parasiitsete nematoodide ja taimede suhete teor-d ja praktilised küsimused. 13 teadustr-t.

T: Метод песчаных культур для проведения опытов с фитопаразитическими нематодами (kaasautor A. Riispere). // Методические рекомендации по проведению исследований в фитогельминтологии. ВАСХНИЛ, Москва (1988).

B: ZBI, 73.

ROOSMA (a-ni 1936 **Roosmann**), **Maks** (10. I 1909, Omuli v – 3. XII. 1971, Tallinn), klaasikunstnik ja pedagoog; kooliõpetaja p. Lõpetas 1931 Valga Poeglaste Gümni, 1936 Riigi Kunsttööstuskooli graafika ja 1937 kristallilihvimise erialal. 1937–38 oli stipendiaadina Tšehhoslovakkias. 1939 sai Riigi Tarbe- ja Kujutava Kunsti Koolist rakenduskunstniku diplomi. A-st 1938 oli samas klaasikaunistamise töökoja juh ja 1944–71 ERKI klaasehistöö õppejõud (a-st 1947 dots, 1960 prof). ENSV tnl kunstitegelane (1957). – Esimene eesti kutseline klaasikunstnik ja meie klaasikunsti rajajaid. Graveerinud kristallvaasidele pms mütolooilisi motiive ja portreid, saavutades suure meisterlikkuse. 1960. a-il uuris Eesti klaasitootmise ajalugu, juhendas väljakaevamisi klaasikodade asukohtades. Ülevaade eesti klaasitööstuse arengust (kuni 1940) on jäänud käsikirja.

T: Hüti klaasikoda. Tln., 1966.

B: *Kuma, H.* Maks Roosma // Kunst 1959, 2; *Kuma, H.* Прикладное искусство Советской Эстонии и его мастера. Л.-М., 1962, 183–187; *Karma, O.* Klaasikunstist Eestis kolm sajandit tagasi // Kunst 1968, 32, 58–59; Nõukogude Eesti kunst 1940–1965. Tln., 1970, 246–247; Maks Roosma ja tema õpilaste looming. Tln, 1970 (kat); EKBL, 446; EE 14, 433.

ROOSMA (a-ni 1966 **Talvik**), **Saima** (3. VIII 1936, Vigala v, Läänemaa – 6. XI 2004), spordipedagoog. Lõpetas 1954 Haapsalu Ped Kooli ja 1960 TPedI kehalise kasv-e ja muusikaõpetaja

erialal. 1961–91 TPÜ keh kasv. kat-i õppejõud (a-st 1986 dots) ja 1982–84 kat-i juh, samuti „Kalevi” naisvõimlemiskomisjoni esinaine ja kõrgkoolide kehalise kasv-e ainekomisjoni liige. Avaldanud naisvõimlemisalaseid kirjutisi, sh õppevahendeid.

T: Alklasside kehalise kasvatuse metoodika, õppematerjal pedagoogika ja algõpetuse metoodika eriala üliõpilastele. Tln, 1978; Tasakaalu arendamisest algklassides (kaasautor A. Neeme). Tln, 1980; Rühi kujundamisest algklassides. Õppematerjal. Tln, 1983; Kõnni-, jooksu- ja hüppeharjutused algklassides. Tln, 1983.

B: ESBL, 564.

ROOSMAA, Tiit (14. II 1955, Tartu), arvutiteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1973 Tallinna 2. Kk-i, 1978 TÜ mat erialal ja 1983 samas asp-i; tehnikaknd (1987, Kübl), vk „Разработка и применение базы знаний в системах анализа естественных языковых текстов”. Oli 1978–80 TÜ tehisintellekti labori v-ins ja n-teadur, 1984–88 programmeerimise kat-i asst, 1988–89 v-õpetaja, 1989–93 dots. A-st 1993 TÜ arvutiteaduse inst-i dots, a-st 2003 sama inst-i juh, al 1989 mat-*tsk*-a prodekaan. – Uurimisvaldkond: tehisintellekt ja arvutilingvistika. Üle 40 teadustr-e.

T: GLOSSER-Using Language Technology Tools for Reading Texts in a Foreign Language (kaasautor). // Language Teaching and Language Technology. Swets and Zeitlinger, Lisse, 1997; Reading more into foreign languages (kaasautor). Washington, ACL, 1997; Structure and usage of the Tartu University Corpus of Written Estonian (kaasautor). // Int. J. of Corpus Linguistics. 3 (1998) 2; Eesti keele formaalne grammatika (kaasautor). Trt, 2000; Eesti keele arvutigrammatika: mis tehtud ja kuidas edasi? (kaasautor). // KK (2003) 3; Keeletehnoloogia suundumus: Eesti kuulub Euroopasse (kaasautorid M. Koit, H. Õim). // KK (2006) 12.

B: TÜ BL II, 153.

ROOST, Mart (7. III 1960, Tallinn), arvutiteadlane; ins-i ja proviisori p. Lõpetas 1978 Tallinna 22. Kk-i, 1983 TPI infotöötlaste erialal ja 1990 samas asp-i; tehnikamag (2000, TTÜ), vk „Infosüsteemide isereendamise käsitus”. Oli 1983–86 TTÜ informaatikainst-i n-teadur, 1986–92 v-ins ja 1992–2005 lektor, 2005–06 erakorr teadur, a-st 2006 teadur. – Uurimisvaldkond: infosüsteemide projekteerimine, loomine ja arendamine, organisatsiooni projekteerimine, projektijuhtimine, andmebaasid ja kommunikatsioon. 15 teadustr-t.

T: Information Systems Development on the basis of the Role-Model, in Databases and Information

Systems. // Proc. of the Second Internat. Baltic Workshop, 1996, 2, June 12–14, Tallinn; A role-based framework for information system self-development (kaasautor). // Realigning Research and Practice in Information Systems Development. Social and Organizational Perspective. 2 Working Conf. Norwell, MA, USA, 2001; A Model of Self-Development of Information Systems. // The 8th World Multi-Conf. on Systemics, Cybernetics and Informatics, July 18–21, 2004 – Orlando, USA, SCI 2004 Proc. I; A Model-Driven Architecture of Enterprise Information System as the Space for Information Systems Development (kaasautor) // The 16th Conf. on Advanced Information Systems Eng., Riga, Latvia, 7–11 June, 2004; A Model of Information Systems Development for Learning Virtual Organizations (kaasautor) // Information Systems Development: Advances in Theory, Practice and Education, (13th int. conf. on Information Systems Development, ISD'2004 Vilnius, Lithuania, 9–11 September 2004), 2005.

ROOST, Virve (17. VIII 1933, Tallinn), bioloog ja iluaiandusteadlane; raamatupidaja ja õmbleja t. Lõpetas 1951 Viljandi 1. Kk-i ja 1956 TÜ biol-osk-a; biol-knd (1979, TÜ), vk „Биологические основы культуры орхидей рода *Cymbidium* SW”. Oli 1956–58 Vasalemma Kk-i õpetaja, 1958–61 EBI laborant, aednik ja v-aednik, 1961–93 Tallinna Botaanikaiaia v-aednik, n-teadur, v-teadur ning 1982–2004 troopilise ja subtroopilise floora sektori juh. – Uurimisvaldkond: troopiliste ja Eesti orhideede kasvatamine katmikalal ja kaitse, toaillekasvatus. Tema juhendamisel loodi Tallinna Botaanikaiaias üks Baltimaade rikkalikumaid kasvuhoonetaimede kollektioone (u 2000 taksonit) ja kujundati ekspositsioon. Üle 100 aimekirjutise.

T: Toailled. Tln, 1973, ³1992; Tallinna Botaanikaia kasvuhoonete juht. Tln, 1974, ²1981; Orchides in the U.S.S.R. – conservation, research and cultivation. // Am. Orchid Society Bulletin 55 (1986) 6; Legende ja pärimusi lilledest. Tln, 1997; 33 moodsat toataime. Tln, 2000.

B: EE 14, 433; EABL, 118.

ROOSTAL (a-ni 1935 **Rosental**), **Ilmar** (17. X 1922, Tartu – 05. XII 2007, Stockholm), majllane. Lõpetas 1941 J. Westholmi Gümni-i ja 1948 Stockholmi Kaubandusük-i (*Handelshögskolan*). pis 1942 TÜ keemia-mäetsk-s, 1942–43 TÜ-s majandust, osales 1943–44 Soome sõjaväes ridades II ailmäsõjas. A-st 1944 Rootsis. Oli 1948–51 Stockholmi Kaubandusük-i uurimisasst, 1951–52 rdoni *School of Economics and Political Science*'i stipendiaat, 1953–58 Stockholmis *Ford Motor npany* turustusspetsialist, 1958–67 Zürichis Rahvusv turustamise ja tütaretevõtete asutamise

isultant, 1967–74 Stockholmis Bohling & Strömberg AB ettevõtete juhtimise ja arendamise isultant, 1975–76 *National Development Corporation*'i peadir, Lesotho arenguprojekti juht, 1974–93 keetevõtte *Roostal Development AB* omanik ja konsultant. – Tegelenud rahvusv turustamise ja stuse arendamise probleemidega, Rootsi üks tuntumaid turunduskonsultante. *Absolute Vodka* idee or ning teostajaid. Valgetähe IV kl teenetemärk (2006).

T: Financing the Development of Small Scale Industries (kaasautor). // IBRD/SIDA, Working Paper 191, Washington DC, 1974; Internal and External Efficiency of Small Scale Indigenous Industry Promoton.. // A comparison of AEDCO, BEDCO och BEDU. Stockholm, 1978; Promoting Industrial Investment in the Tenth of Ramadan – the new Industrial City in the Arab Republic of Egypt. // For the Ministry of Development and New Communities. Cairo, 1980.

B: AAUT III, 442; ETVpK, 106.

J. Alver

ROOSTALU, Hugo (27. XII 1941, Väätsa v, Järvamaa), mullateadlane. Lõpetas 1960 Olustvere Põllumehnikumi ja 1965 EPA agron-*tsk*-a; põllum-*knd* (1974, Riia, Läti Põllum-*akad*), vk „Водно-воздушный и температурный режимы почв буроземного и псевдоподзолистого типов Эстонской ССР”. 1965 Vab Agrokeemia Labori agrokeemik. 1970 EPA mullateaduse ja agrokeemia kat-*i* teadur, 1970–71 asst, 1971–77 v-õpetaja, 1977–79 dots-*i* kt, 1979–96 dots, 1996– EPMÜ mullateaduse ja agrokeemia inst-*i* prof, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-*i* mullateaduse ja agrokeemia osk-*a* juh, 1996–98 ja 2001–02 õppeprorektor ja 2002 rektori kt. – Uurimisvaldkond: põllu- ja metsamuldade hüdrofüüs-*d* omadused, veega varustus ja režiimid; muldade kasutussobivus ja viljakus; muldade fütoproduktiivsuse ja põllumaj maakasutuse agroökol ja maj-*analüüs*; väetiste efektiivsus ja ratsionaalne kasutamine; riskianalüüs põllum-*es*.

T: Агрофизическая характеристика почв буроземного, псевдоподзолистого, дерновоподзолистого и подзолистого типов Эстонской ССР (kaasautorid E. Kitse, L. Reintam). // Агрофизическая характеристика почв СССР. М., 1976; О корреляционной связи урожая зерна с коэффициентами спектральной яркости в различных фазах развития ячменя (kaasautor). // Исследование Земли из космоса, 1988; Vulnerability and Adaptation Assessment for Estonia. Vulnerability and Adaptation to Climate Change (kaasautor). // Kluwer Academic Publishers, 1996; Agroecological and economic principles in the application of nitrogen fertilizers in sustainable agriculture. Fertilization for Sustainable Plant Production and Soil Fertility (kaasautor P. Kuldkepp).

// Proc. 11th Int. World Fert. Congr. IV, 1997; Sustainable Balance of Biofuels Supply-demand in Estonia (kaasautor). // Proc. of the 2nd World Conf. and Technology Exhibition on Biomass for Energy, Industry Climate Protection, Rome, Italy, Vol. 1 (2004); Potassium balance of arable soils in Estonia (kaasautor). // Nawozy I Nawozenie – Fertilizers and fertilization, VII, 3 (2005) 24.

B: EPA BL I, 45; EPA BL II, 38; EPMÜ BL, 43.

ROOSTAR, Lembit (1. II 1934, Mäetaguse v, Virumaa), arstiteadlane, kirurg; talupidaja p. Lõpetas 1953 Jõhvi l. Kk-i ja 1959 TÜ arstitsk-a; med-knd (1968, TÜ), vk „Aordi bifurkatsiooni ja jäsemete magistraalarterite emboolia ja ägeda tromboosi ravist”, med-dr (1974, TÜ), vk „Клинико-биохимические нарушения при острой имешении конечностей”. Oli 1959–90 NSVL relvajõudude med-teenistuse ohvitser, 1970–75 Tartus sõjaväehaigla osk-a ülem, ühtlasi TÜ anat ja histol kat-i asst, 1975–78 Mongoolias välisõjaväehaigla peakirurg, 1978–81 ja 1984–90 Leningradi Sõjamed-i Akad õppejõud: 1986–90 kat-i ülema asetäitja, 1986–89 dots, 1989–90 prof, 1981–84 Afganistani armee peakirurgi konsultant ja peakirurg. 1990–92 TÜ hospitaalkirurgia kat-i juh, 1992–99 TÜ kardiol-kliiniku kardiotorakaalkirurgia prof, õt-i juh, a-st 1999 emeritprof. Täiendas end Soomes, Saksamaal, Bulgaarias, Šveitsis, USA-s ja Hiinas. Eesti Kirurgide Assots, Rahvusv Kardiovaskulaarkirurgia Ühingu, Trauma ja Erakorr Kirurgia Eur Assots liige, Balti Kirurgide Assots president (1995-98). – Uurimisvaldkond: kaasasündinud südamerikked lastel, endokardiidi kirurgiline ravi, klapirikete taastavad operatsioonid, rinna- ja kõhuõõnevigastused. Üle 500 teadustr-e, 8 monogr. EV teaduspreemia (1992, koll-s).

Comment [LJ2]: Panna kirja ka surmaaeg

T: The therapy of acute arterial thrombosis (kaasautor). // J. Cardiovascul. Surg. 18 (1977) 3; Эмболия и острый тромбоз артерий конечностей (kaasautor). Тлн, 1984; Südamekirurgia. Trt, 1991; Лекции по актуальным вопросам торакальной хирургии. Трт, 1992; Боевые огнестрельные ранения. I. Грудь, живот. Трт, 1993; Боевые огнестрельные ранения. II. Сердце. Кровеносные сосуды. Трт, 1993; Indications for surgery in penetrating chest injuries. // Ann. Chir. Gynaecol. 82 (1993) 3; Treatment plan used for vascular injuries in the Afghanistan war. // Cardiovascul. Surg. 3 (1995) 1; Välikirurgia (kaasautor). Trt, 1996.

B: EE 14, 434; TÜK 200, 168–170, 187; Merila-Lattik, H., 968–969; EA (2004) 1, 68; TÜA 1982–2007, 234, 246, 259, 262, 264, 266.

ROOSTNA, Arne (1. III 1958, Tartu), loomakasvatusteadlane; zootehnikute p. Lõpetas 1976 Tartu

8. Kk-i ja 1981 EPA zooins-tsk-a; põllum-knd (1989, EPA), vk „Биологические характеристики молодняка крупного скота эстонской красной и эстонской чернопестрой пород”. 1982–90 EPMI-i eriloomakasvatuse kat-i zootehnik, 1990–94 ELVI söötmise ja söötade uurimise osk-a teadur. – Uurimisvaldkond: veisekasvatus. 15 teadustr-t.

T: Eesti punast ja eesti mustakirjut tõugu vasikate kasvamisest ja arenemisest. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi. Veisekasvatus.(1988) 25; Eesti punast ja eesti mustakirjut tõugu vasikate kasvamise iseärasusi. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi. Veisekasvatus. (1990) 16; Suuretoodanguliste lehmade põhisoõdaline ja pooljõusõdaline söötmine (kaasautor). // ELVI tead tööde kogumik. Loomakasvatus. 64 (1993); Lehmade kaltsiumi- ja fosforitarbe rahuldatus Laiuse, Võhandu ja Järva-Jaani kolhoosides (kaasautor). // ELVI tead tööde kogumik. Loomakasvatus. 64 (1993).

B: ELVI BL, 47, 122; EPA BL II, 69.

ROOSVE, Gundo-Felix (25. II 1929, Tallinn – 24. VII 1997, Tallinn), põllum-teadlane; teenistujate p. Lõpetas 1948 Tallinna 1. Kk-i ja 1953 EPA agronoomina; maj-knd (1968, Eesti TA), vk „Kõõgiviljanduse arendamine Tallinna ümbruse spetsialiseeritud sovhoosides”. Oli 1951–53 Tartu aianduse katsepunkti agronoom, 1953–61 Kurvitsa sovhoosi dir, 1961 Kartuli ja Kõõgivilja Tootmisele Spetsialiseerunud Sovhooside Trusti asedir, 1962–65 Põllumaj-min-i Maaviljeluse Val-e ja 1965–81 Aianduse Peaval-e juh asetäitja, 1981–86 Aianduse Peaval-e juh, 1986–91 Saue sovhoosi asedir, 1991–93 Saue Agrofirma ja 1993–96 AS Sagro nõunik. – Uurimisvaldkond: Eesti katmikalade üldskeemi koostamine, kasvuhoonekõõgiviljade turvassubstraadil viljelemise tehnoloogia loomine. ENSV rkl preemia (1975) (koll-s). ENSV tnl aiandustöötaja (1988). Sai NSVL Rahvamajandusnäituse kuld- (1968) ja hõbemedali (1984). Üle 100 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Aianduse arendamine individuaalsektoris. Tln, 1985; Teaduslik-tehniline progress aianduses. Tln, 1987; Kõõgiviljandus (kaasautor). Tln, 1988; Ananass või artišokk. Vähetuntud ning eksootilisi puu- ja kõõgivilju (kaasautor L. Meensalu). Tln, 1996.

B: EABL, 119.

ROOSVE (kuni 1939 **Rose**), **Hardi-Erik** (24. III 1931, Tallinn – 27. XII 2008),

loomakasvatusteadlane; riigiametniku p. Lõpetas 1950 Tallinna 2 Kk-i, 1955 EPA zootehnikatsk-a ja 1964 EPA asp; põllum-knd (1964, EPA), vk "Eesti suurt valget tõugu emiste piimatoodang, piima keemiline koostis ja nende parandamise abinõud". Oli 1955–62 Vana-Võidu Loomakasv-tehnikumi eriainete õpetaja, 1964–67 ELVI seakasvatuse osk-s n- ja v-teadur, 1967–90 ENSV Rkl-s Kõrgema ja Keskerihariduse Komitees ja ENSV Rkl-s Hariduskomitees inspektor, 1990–98 EEK Eesti Põllum-entsüklopeedia toim juhataja. Lugenud TPI-s ja TPedI-s põllumaj-aluste ja looduskaitse kursust (v-õp, al 1989 dots). – Uurimisvaldkond: seakasvatus. Avaldanud 44 teadustr-t.

T: Polli Katsabaasi seakarja kujunemine. // EPA tead tööde kogumik, 27 (1963); Über den Einsatz von Lysin und Methionin in der Schweinfütterung (kaasautor). // Wiss. Z. der Universität Rostock. 18 (1969) 1–2; Eesti suurt valget tõugu emiste laktatsioonikõverad. // ELVI. tead tööde kogumik, 11 (1967).

B: ELVI, 47, 115; Agraart (1991) 2, 214–215.

ROOT, Andres (3. VII 1956, Tallinn), maj-teadlane ja analüütik. Lõpetas 1974 Tallinna 21. Kk-i ja 1978 TPI raamatupidamise erialal; maj-knd (1983, MI), vk "Экономическая эффективность производства и её матричное моделирование (на примере легкой промышленности Эстонской ССР)". Oli 1978–92 TTÜ-s aspirant, v-teadur, dots-i kt, laborijuh ja prodekaan. A-st 1992 AS KPMG Estonia (1992–2001 juhatuses esimees). Vannutatud audiitor (1992). 1990–1999 audiitortegevuse nõukogu esimees/aseesimees. A-st 2002 audiitorite kutsekomisjoni liige (2002–05 esimees). ENSV rkl teaduspreemia 1987 (koll-s). Eesti auditeerimiseeskirja koostamise koordinaatoreid ja põhiautoreid. Kirjutanud rohkesti maj-arvestust ja auditeerimist populariseerivaid art-d. – Uurimisvaldkond: maj-tegevuse kompleksanalüüs.

T: Rahvastik loenduspeeglis (kaasautor U. Mereste). Tln, 1988; Ettevõttesisene sidusanalüüs ja toodangu struktuur. Tln, 1991; Audiitorkontroll. Tln, 1991; Väärtpaberite võlud ja ohud. Tln, 1991; Maksukäsiraamat I–II (kaasautor) Tln, 1998.

B: EE 14, 434; TPI 1936–1986, 349, 447, 501; Kes on kes Eesti 2000. Tln, 2000, 169.

ROOTARE, Hillar Muidar (26. IV 1928, Tallinn), keemik. Põgenes 1944 Rootsi ja seal 1946 USA-sse. Lõpetas 1949 Lincolni Kk-i Jersey City's (New Jersey) ja 1952 Wagneri Kolledži New Yorgis, *Ph.D.* (1973, Michigani Ük, Ann Arbor), vk „Free surface energies, heats of solution and heats of immersion of calcium apatite powders”. Oli keemik mitmes koondises a-st 1957, 1966–73

Michigani Ük-i stomatoloogia kooli uurimisasst ja 1973–77 v-uuriija, 1977–82 uuriija korporatsioonides „Micromeritics Instrument” (Georgia) ja a-st 1982 „Quantachrome” (New York). – Uurimisvaldkond: tehislude saamiseks sobivad materjalid, nende paakumisprotsess, pooride suuruse jaotumise mõõtmine ja reguleerimine poorsetes materjalides. Ameerika Keemiaühingu, *Sigma Xi*, Ameerika Metallide Ühingu jm liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Surface areas from mercury porosimeter measurements (kaasautor C. Prenzlów). // *J. Phys. Chem.* 71 (1969) 8; A review of mercury porosimetry. // *Advanced Experimental Techniques in Powder Metallurgy*. New York, 1970.

B: ETVpK, 106; *American Men and Women in Science* 6 (1986), 274.

ROOTS, Elmar (19. IV 1900, Kuigatsi v, Tartumaa – 12. XII 1962, Giessen), loomaarstiteadlane; käsitöölise p. Lõpetas 1920 Tartu ÕS-i ja 1924 TÜ loomaarstina; vet-dr (1927, Viini Ük), vk „Über die Abtötung von Ascarideneiern in Pferdefaeces”. Osales Vabadussõjas. Oli 1924–25 Haapsalu jsk-a vet-arst ja 1925 TÜ väikeloomade kliiniku asst, 1926–28 TÜ stipendiaat Viinis, Leipzigi ja Utrechti. 1928–31 TÜ loomatervishoiu õt-i dots, 1931–33 erakorr prof, 1933–41 prof, 1931–37 loomaarstisk-a dekaan, 1938–40 TÜ haldusprorektor, ühtlasi 1928–40 zoohügieeni ja loomatoitmise inst-i juh. Läks 1941 Saksamaale. Oli 1941–45 Berliini Friedrich-Wilhelmi Ük toiduainete hügieeniinst-s assist ja teadur, 1946–47 Oldenburgis Friesoytesi *Impfstoffwerke* bakterioloog ja 1947–62 Justus Liebigi nim Giesseni Ük-i prof ning vet-hügieeni ja loomataudide inst juh (1955–56 ühtlasi loomaarstisk-a dekaan). Zürichi Ük audr (1960), Saksa Loodusteadlaste Akad liige (1962). Uurimisvaldkond: piimahügieen, loomatervishoid, mastiidid, mikrobiol. 92 teadustr-t.

T: Über den Keimgehalt gesunder und kranker Uteri unserer Haustiere (kaasautor). // *Centralbl. f. Bakteriol. Parasitenkunde u. Infektionskrankheiten* 110 (1929) 1–3; Die Brucellose und ihre Bekämpfung. // *Zweite Vet.-tagung der Baltischen Staaten vom 8.–11. August in Tartu und Tallinn*. Trt, 1935; Veterinärhygiene (kaasautor). Berlin, 1955; Herstellung des *Salmonella gallinarum*-Trochäntigens für die Agglutinationsreaktion (kaasautor). // *Berliner und Münchener Tierärztliche Wschr.* (1958) 22; Elektronmikroskopische Untersuchungen an Gehirnen bei der experimentellen Tollwutinfektion. // *Z. f. Naturschutz* 17b (1962) 3.

B: Uute dotsentide elulood. // *ELR* (1928) 5, 140–143; *Kukk, J., Mathiesen, E.* Vil! Prof. dr. Elmar Rootsi mälestuseks. // *Fraternitas Tartuensis II*. Toronto, 1961, 33–37; ETVpK, 106; *E. M(athiesen)*. Elmar Roots. // *Fraternitas Tartuensis V*. Toronto, 1992, 226–229, 331–333; Elmar Roots ja Tartu

ülikool / Koost Hain Tankler. Trt, 2000.

E. Ernits

ROOTS, Harry (26. VI 1950, Tallinn), ajaloolane. Lõpetas 1968 Tallinna 2. Kk-i, 1973 TÜ ajaloolasena ja 1977 Eesti TA AI asp-i; ajalooknd (1977, AI), vk „Рабочий класс Эстонской ССР в период развитого социализма. Совершенствование структуры”. Oli 1973–74 Tallinna 2. Kk-i ajalooõpetaja, 1975–77 AI asp, 1977–78 n-teadur, 1979–86 PAI sektori juh, 1986–88 Eesti Majjuhtide Inst-i dots, 1988–89 AI j-teadur, 1990–92 Eesti Demokraatliku Tööpartei sekr, 1992–94 Riigikantselei Koolituskeskuse asedir, 1996–97 Eesti Haldusjuhtimise Inst-i nõunik, avaliku juhtimise õt-i juh aset, 1997–98 EC/Phare Programmi kohalik ekspert Eestis, 1998–2001 SKA õppeprorektor, 2001– TPÜ org-i ja juhtimisteooria prof. – Uurimisvaldkond: org-teooria, -kultuur, võimusuhted org-des, bürokraatlike org-de transformeerumine.

T: The Civil Service in Estonia (kaasautor G. Sootla). // Civil Service Systems in Central and Eastern Europe. Edward Elgar Publishing, 1999; Eesti bürokraatia järjepidevus ja uuenemine. Tln, 2000; La cultura manageriale della pubblica amministrazione in Estonia. // Azienda pubblica 14 (2001) 2/3; Soviet Administration in Estonia: Continuity and Shifts in Attitudes in the Course of Reforms (kaasautor N. Karotom). // Transitions from Authoritarianism: The Role of Bureaucracy. Praeger, 2002; Organisatsioonikultuuri tüübid. Tln, 2002; Studying the Types of Organisational Culture. // Organisational Culture in Estonia: Manifestations and Consequences. Trt, 2003; Organisatsioonikultuur ja juhtimisstiil. Riigikogu Toim 8 (2003); Loenguid organisatsiooniteoriast. Tln, 2005; Estonian Organizations – The Subjects for Transformation (kaasautor M. Vadi). // Estonia, the New EU Economy: Building a Baltic Miracle? Ashgate, 2005.

ROOTS, Jaan (8. X 1908, Polli v, Pärnumaa – 27. IX 1967, Tallinn), agronoom, mesinduse eriteadlane; kooliõpetaja ja mesiniku p. Lõpetas 1927 Viljandi Maakonna Poeglaste Gümni-i ja 1934 TÜ põllum-*tsk*-a agronoomina, täiendas end 1936–37 Baieri mesinduse inst-s Erlangenis ja Berliini mesinduse inst-s. Oli 1937–40 Põllutöökoja mesinduskonsulent ja 1941–44 Põllutöödirektooriumi mesinduse eriteadlane. 1937–40 ajakirja „Mesinik” ja 1941 ajakirja „Aed ja Mesila” toim ning 1944–67 Põllumin-i mesinduse eriteadlane, ühtlasi 1945 Polli Aianduse ja Mesinduse TUI mesinduse osk juh. 1949–67 Eesti Aianduse ja Mesinduse Seltsi juh. liige. – Uurimisvaldkond: mesindus (tarude

ehitus, mesilasperede paljundamine ja talvitumine, mee- ja vahatoodangu suurendamine).

T: Eesti taru ehituse õpetus. Trt, 1945; Kuidas teostada mesilasperede paljundamist. Tln, 1947; Mesilasperede talvitamine. Tln, 1950; Mee- ja vahatoodangu suurendamine. Tln, 1960.

B: *Talts, H.* Tegelik mesinik. Tln, 1977, 12; Eesti avalikud tegelased. Trt, 1932, 279.

ROOTS, Jaan E. (25. V 1951, Strömsund, Rootsi), keemik. Filos-knd 1974, filos-dr (1978, Uppsala Ük), vk „On static and dynamic properties of dilute and moderately concentrated solutions polystyrene in transdekalin close to and far from the theta temperature”. Oli Uppsala Ük-i füüs keem inst-i dots. A-st 1981– Londoni Kuningliku Teaduse ja Tehnol Kolledži teadur. – Uurimisvaldkond: makromolekulide füüs keemia.

T: Molecular transport in semidilute macromolecular solutions (kaasautor). // *J. Macromol Sci* 19 (1980); Scaling concepts in the interpretation of diffusion and sedimentation phenomena in semidilute polymer and polyelectrolyte solutions (kaasautor). // *Prog. Polymer Sci* 8 (1982).

B: ETVpK, 107.

V. Past

ROOTS, Jüri (20. I 1935, Pala v, Tartumaa), agrotehnikateadlane; kooliõpetajate p. Lõpetas 1953 Tartu 1. Kk-i, 1958 EPA meh-*tsk*-a ja 1964 Moskva Timirjazevi-nim Põllum-*akad asp*-i; tehnikaknd (1966, Moskva Põllum-*ins-de Inst*), vk-s käsitleb hammasrataste kompleksvea kindlaksmääramise meetodikat silindriliste hammasrataste remondil (taastamisel) põllumajanduslikes remondiettevõtetes. Oli 1964–66 EPA masinate remondi kat asst, 1966–67 statistika ja raamatupidamise kat-i v-õpetaja, 1967–69 maj-küberneetika kat-i v-õpetaja, 1969–76 dots kt, 1976–90 dots, 1978–90 kat-i juh, 1990–92 informaatika ja juhtimise kat-i dots ja juh, a-st 1992–2005 EPMÜ informaatika õt-i juh. 2005 EPMÜ maj- ja sotsiaalinst-i v-spetsialist. – Uurimisvaldkond: matemaatiliste meetodite kasutamine masinate remondi planeerimisel, tarkvara väljatöötamise automatiseerimine, andmebaaside loomine ja kasutamine. Üle 50 teadustr-e.

T: Определение оптимального количества агрегатов и узлов на техническом обменном пункте Р/О «Сельхозтехника». // *EPA tead tööde kogumik* 93 (1974); О выводе аналитического выражения функции восстановления и использование ее для планирования ремонта. // *EPA tead tööde kogumik* 121 (1978); Применение теоремы Бейеса для определения доремонтного и межремонтного ресурсов агрегатов и узлов тракторов. // *EPA tead tööde kogumik* 158 (1986).

B: EPA BL I, 71–72; II, 125; EPMÜ BL, 102; EPMÜ BL II, 8.

ROOTS, Lembit (2. V 1931, Viljandi – 20. XII 1993, Tartu), meh-teadlane. Lõpetas 1949 Viljandi 2. Kk-i, 1954 TÜ matem osk-a, oli 1958–60 asp, füüs-mat-knd (1963, TÜ), vk „Об устойчивости пластинок различной формы”. Oli 1954–55 TÜ teor meh kat-i asst, 1955–58 ja 1960–70 v-õpetaja, 1970–92 dots, 1993 rakendusmat inst-i dots. – Uurimisvaldkond: elastsusteooria, hüdroomehaanika. Silmapaistev Eesti maletaja. 46 teadustr-t.

T: Valitud küsimusi teoreetilisest mehhaanikast. 4. Analüütiline mehhaanika. Trt, 1963; Teoreetiline mehhaanika (kaasautor Ü. Lepik). Tln, 1971; Kõrgem matemaatika (kaasautor), Trt, 1981; Diferentsiaal- ja integraalarvutus (kaasautor E. Sakkov). Trt, 1994.

B: TÜ BL I, 387; II, 153.

ROOTS, Lydia (22. IV 1906, Krimm – 16. III 1996, Tallinn), ajaloolane. Lõpetas 1926 Leningradi Eesti Ped Tehnikumi ja 1931 Leningradi Herzeni-nim Ped Inst, oli 1935–38 Leningradi RÜ asp; ajalooknd (1957, MÜ), vk „Шлезвиг-Гольштейнский вопрос и европейские державы в 1863–1864”. Töötas 1926–27 õpetajana Tomski kub Koltsovka koolis, 1931–38 Leningradi Rkl Ük töölisfakulteedis; 1938–41 Tšuvaši Ped Inst üldajaloo kat-i v-õpetaja, 1941–42 õpetaja Tatari ANSV-s, 1942–44 EKP KK parteiaktiivi kursuste lektor Mõškinos ja Jegorjevskis. 1944–46 TÜ marksismileninismi kat-i v-õpetaja, 1946–58 üldajaloo kat-i v-õpetaja, 1958–71 üldajaloo kat-i dots, 1951–63 ka kat juh. A-st 1971 pensionil. – Uurimisvaldkond: sotsialistliku mõtte ja töölisliikumise ajalugu, Schleswig-Holsteini küsimus 1840–1864, rahvusvaheline olukord pärast II maailmasõda ja NSVL välispoliitika. 1956–63 „Skandinaavia kogumiku” peatoim, 1951–58 ENSV ÜN saadik. Üle 30 teadustr-e.

T: Шлезвиг-Гольштейнский вопрос и политика европейских держав в 1863/1864 годах. Тлн, 1957; О шлезвиг-гольштинском вопросе в некоторых работах современных датских историков. // Skandinaavia kogumik VIII. Tln, 1964; История Швеции (kaasautor). М, 1974; Kommunistlikud ja töölisparteid. Lühiteatmik. Tln, 1989.

B: TÜ BL I, 46.

ROOTS, Ott (9. V. 1946, Tallinn), keemik; Otto R-i poeg. Lõpetas 1964 Tallinna 2. Kk-i ja 1969 TPI keemia tehnoloogina; keemiaknd (1983, Eesti TA), vk-s käsitles polükloreeritud bifenüülide ja

kloororgaaniliste pestitsiidide levikut Läänemeres. Oli 1971–74 ZBI n-teadur, TEFI Läänemere osk-a n-teadur 1974–84, 1984–90 Rakendusgeofüüs Inst-i Läänemere osk-a j-teadur, 1990–92 TTÜ Veekaitse Labori j-teadur, 1992–94 EKMI keskkonna kantserogeenide osk-a v-teadur, 1993–2000 Keskkonnamin-i Info- ja Tehnokeskuse seire nõunik, 2000–02 Keskkonnamin-i Keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia nõunik, 2002–05 OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskuse seire koordinaator ja al 2005 Eesti Keskkonnauuringute Inst-i direktor-j-teadur, a-st 2007 TÜ Eesti Mereinst-i erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkond: toksilised kloororgaanilised ühendid Läänemere ökosüsteemis, õhusaastuse probleemid. Kaks leiutist (koos M. Volliga), üle 200 teadustr-e.

T: Organochloride pesticides and polychlorinated biphenyls in the ecosystem of the Baltic Sea. // *Chemosphere* 31 (1995) 9; Toxic chlororganic compounds in the ecosystem of the Baltic Sea. Tln, 1996; The effect of environmental pollution on human health in the Baltic States (Assessment and regional differences). Tln, 1999; Halogenated environmental contaminants in fish from Estonian coastal areas. // *Chemosphere* 43 (2001) 4–7; Halogenated contaminants in female perch from the Matsalu Bay (Baltic Sea). // *Chem. & Ecol.* 19 (2003) 1; Polychlorinated biphenyls (PCB), polychlorinated dibenzo-p-dioxins (PCDD) and dibenzofurans (PCDF) in oil shale and fly ash from oil shale-fired power plant in Estonia. // *Oil Shale* 21 (2004) 4; Persistent organic pollutant patterns in grey seals (*Halichoerus grypus*) (kaasautor). // *Chemosphere* 60 (2005) 7; Profiles of Polybrominated Diphenyl Ethers in Aquatic Biota (kaasautor). // *Archives of Industrial Hygiene and Toxicology* 59 (2008) 3; Profiles of Polybrominated Diphenyl Ethers in Aquatic Biota (kaasautor). // *Archives of Industrial Hygiene and Toxicology* 59 (2008) 3.

B: Ühe instituudi lugu, 234.

ROOTS, Otto (29. VI 1914, Elizavetpol, Taga-Kaukaasia – 12. I 1994, Tallinn), tehnikateadlane; töölise p, Ott R-i isa. Lõpetas 1932 Tallinna Poeglaste Realgümni ja 1946 TPI ehitusins-na, õppis 1936–41 TTÜ-s; tehnikaknd (1954, TPI), vk „Risttalastiku arvutus ja elektriline modelleerimine”. 1941–45 osales Nõuk armeesse mobiliseerituna II maailmasõjas. Oli 1946–56 TTÜ ehitusmehaanika kat-i asst, v-õpetaja, a-st 1956 dots. – Uurimisvaldkond: elektriliste analoogmudelite rakendamine mitmesuguste probleemide lahendamiseks, tugevusõpetuse ja voolamisnähtuste elektriline modelleerimine. Koostöös K. Ollikuga töötas välja betooni survetugevuse kaudse määramise meetodi. Koost õppevahendeid. Tuntud ka laulutekstide autorina. Eesti NSV tnl kultuuritegelane (1979). Üle 50 teadustr-e.

T: Tugevusõpetus (kaasautor K. Ollik). Tln, 1963; О модели двухмерной теории упругости. // TPI Toim 468 (1979); Исследование плоского напряженного состояния при изменении фронта нагрузки на электрической модели (kaasautor V. Kompus). // TPI Toim 507 (1981).
B: TPI 1936–1986, 61, 108, 148, 238–239, 438; Ehitusinsenerid TPI-st, 34, 43, 54–57, 82, 229.

V. Mägi

ROOTS, Riho (a-ni 1940 **Richard**) (6. VIII 1900, Jõelähtme v, Harjumaa – 12. XI 1979, Viljandi), arstiteadlane, patoanatom ja hügieenik; talupidaja p. Lõpetas 1919 Tallinna Poeglaste Humanitaargümni-i. Osales Vabadussõjas, lõpetas 1927 TÜ arstitsk-a. 1927–28 TÜ kohtuarstiteaduse inst asst, 1929–31 täiendas end Grazis ja Viinis. Oli 1931–39 Tallinna Linna Keskaigla prosektor, 1939–40 TÜ patol inst-i asst, 1940–41 v-õpetaja, 1941–44 prosektori kt, 1944 v-õpetaja, 1945–50 hügieeni kat-i juh. kt, a-st 1946 dots, 1944–45 ka Tartu Sanitaarharidusmaja dir, 1946 ajakirja „Nõuk Eesti Arst” toim, 1950–70 Viljandi haigla patoanatom ja Viljandi med-kooli lektor. Akad-se Arstiteaduse Seltsi liige (1923–27), Tartu Tead Arstide Seltsi ja Tallinna Eesti Arstide Seltsi sekr (1927–38). – Uurimisvaldkond: kohtumeditiin, patol anatoomia ja hügieen.

T: Surmavad õnnetusjuhtumid Tartu Ülikooli Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi lahangumaterjali põhjal. // EA (1928) 5; Vastündinute meleena juht. // EA (1929) 4; Lisatis ipriidimürgistuse kasuistikale. // EA (1940) 10.

B: TÜ BL I, 120; AAUT II, 57; NET (1970) 6, 459; NET (1980) 1, 59–60; *Merila-Lattik, H.*, 309–310.

ROOTSI, Nikolai Friedrich (16. V 1888, Tartu – 4. XII 1974, Lund), põllum-teadlane; talupidaja p. Lõpetas 1908 Tartu Linna Gümni-i ja 1914 TÜ agronoomina; põllum-dr (1927, TÜ), vk „Untersuchung über die Beziehungen einiger Wachstumsbedingungen zu den Gewichtsmengen der Wurzelrückstände und Schwankung derselben in oberer Bodenschicht bei den wichtigsten landwirtschaftlichen Kulturpflanzen in Estland”. Oli 1912–18 TÜ katsepõldude ja -aedade juh ja 1914–18 ökon kabineti v-asst, 1918–20 Voroneži Ük agron kabineti v-asst, 1920–23 Vahi põllu- ja aiatoökooli õpetaja, 1923–27 TÜ taimekasvatuse dots, 1927–29 erak prof ja 1929–44 korr prof, ühtlasi Raadi taimebiol katsejaama juh, 1940–44 põllum-tsk-a dekaan. Töötas 1944–52 Saksamaal Weihenstephani õppe- ja uurimisasutuses (*Institut für gärtnerische Züchtungsforschung*) ning 1952–62 Rootsis Alnarpi Inst-i (*Lantbrushögskola*) puuvilja- ja marjade osk-s uurijana. – Uurimisvaldkond: tähtsamate põllukultuuride (talirukis, tali- ja suvinisu, kaer, oder, hernes, suvivikk,

kartul) sordivõrdluse, biol ja agrotehnika küsimused, uute põllukultuuride (mais, päevalill, lupiin, söödakapsas, suhkrupeet, lutsern, valge mesikas, kesakultuurid) katsetamine. Koost õpikuid. Üle 150 teadustr-e.

T: Kesaküsimus Eestis. // TÜ Taimebioloogia katsejaam 1. Trt, 1925; Kõrreviljakasvatus I (kaasautor), II. Tln, 1926; Põllumehe käsiraamat II (kaasautor). Trt, 1928; Ilmastiku ja sortide, eriti nende niiskusenõudlikkuse mõju herne saagisse (kaasautor). // Põllumajandusliku Uurimise ja Katsemajanduse Komitee Toim 105. Trt, 1940.

B: EE 14, 434; *Kivimäe, Arnold*. Professor Nikolai Rootsi elust ja tööst. // Eesti Agronoomide Selts Rootsis. Toim 2. Uppsala (1977), 15.

J. Kuum

ROOTSI (a-ni 1985 **Olkonen**), **Siiri** (13. I 1959, Tartu), bioloog. Lõpetas 1977 Tartu 2. Kk-i ja 1982 TÜ biol-tsk-a; *Ph.D.* (molekulaarbiol, 2004, TÜ), vk „Human Y-chromosomal variation in European populations”. 1982–87 Pärnu 1. Kk-i biol-õpetaja, 1987–2005 Eesti Biokeskuse teadur, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkond: inimese Y-kromosomaalne varieerivus Euraasia populatsioonides. Umbes 10 teadustr-t.

T: The Genetic Heritage of the Earliest Settlers Persists Both in Indian Tribal and Caste Populations (kaasautor). // *Am. J. Human Genetics* 72 (2003) 2; Y Chromosomal Heritage of Croatian Population and Its Island isolates (kaasautor). // *Eur. J. Human Genetics* 11 (2003) 7; The western and eastern roots of the Saami – The story of genetic „outliers” told by mitochondrial DNA and Y chromosomes (kaasautor). // *Am. J. Human Genetics* 74 (2004) 4; Phylogeography of Y-chromosome haplogroup I reveals distinct domains of prehistoric gene flow in Europe (kaasautor). // *Am. J. Human Genetics* 75 (2004) 1; High-Resolution Phylogenetic Analysis of Southeastern Europe Traces major Episodes of Paternal Gene Flow Among Slavic Populations (kaasautor). // *Mol. Biol. Evol* 22 (2005) 10.

ROOTSMÄE (a-ni 1950 **Luts**), **Ilse** (19. VI 1925, Tapa – 4. I 2006, Tartu), arst ja ornitoloog; telefonimontööri t, Lemming R. abikaasa. Lõpetas 1944 Tapa Gümni ja 1953 TÜ arstitsk-a. Töötas 1953–58 Mustvee raj sanitaar-epidemioloogiajaamas ja oli Mustvee rajoonihaigla terapeut, 1958–68 Tartu raudteepolikliinikus; 1968–82 Kiidjärve tub-haigla peaarst. 1982–91 LUS-i v-bibliograaf. Harrastusornitoloogina teinud linnuvaatlusi Hiiumaal, Vooremaal, Puhtus, Peipsi ääres jm. Koost koos Lemming R-ga kogu Eestit hõlmava rändefenoloogilise vaatlusvõrgustiku kokkuvõtte ning

Eesti ornitoloogiakirjanduse loetelu (a-ni 1986), kokku 3379 bibliokirjet. Analüüsis E. Kumari rmtk (üle 18000 säiliku). LUS-i auliige (1985), Eesti Ornitoloogiaühingu auliige (1991), E. Kumari looduskaitse preemia (1995). U 25 teadustr-t.

T: Rändlindude lahkumine Eestist 1949–1966 (kaasautor L. Rootsmäe). Tln, 1974; Eesti ornitoloogiline kirjandus 1956–1975 (kaasautor L. Rootsmäe). Tln, 1983.

B: EE 14, 435; *Renno, O.* Lahkus teenekas linnu-uuriija Ilse Rootsmäe. // EL (2006) 2, 51.

ROOTSMÄE (a-ni 1936 **Rootsmann**), **Lemming** (25. VIII 1921, Tartu – 29. VII 1997, Tartu), arst, ornitoloog, med-iajaloolane ja kodu-uuriija; Taavet R. p. Lõpetas 1941 Tartu 1. Kk-i ja 1951 TÜ arstitsk-a. Oli 1951–57 Mustvee raj sanitaar-epidemioloogiajaama peaarst, 1957–60 EMHI asp, 1960–77 Tartu linna sanitaar-epidemioloogiajaama sanitaararst, 1977–87 toitlühügieeniosk-a juh. – Uurinud ajalooliselt nakkushaiguste levikut Eestis. Koost käsikirja Võnnu khk kohanimedest ja ajaloost, avaldas a-ni 1996 ELUSi sarja „Abiks loodusvaatlejale” 13 väljaandes ornitofenoloogilisi vaatlusi, koost koos Ilse R-ga Eesti ornitoloogiakirj-e bibliograafia a-ni 1986. 1965–80 ELUS-i ornitoloogiaseksiooni sekr, 1980–85 juh liige, 1985–91 aseesimees, a-st 1981 seltsi auliige. 1991–94 Eesti Ornitoloogiaühingu sekr, 1973–92 Eesti Med-ajaloo Tead Seltsi sekr. E. Kumari looduskaitsepreemia (1995). Üle 150 teadustr-e, neist 18 raamatut.

T: Eesti laululinnud (kaasautor H. Veroman). Tln, 1974; Nakkushaiguste ja nende põhjuste käsitus Tartu ülikooli juures valminud töödes (XIX sajandi esimene pool). // TÜ ajaloo küsimusi III. Trt, 1975; Tuberkuloos Eestis aastail 1751–1850. // NET (1976) 1; Leetrid Eestis XVIII sajandil ja XIX sajandi esimesel poolel. // NET (1977) 2; Marutõbi inimestel arhiivandmetel. // NET (1979) 4; Eesti ornitoloogiline kirjandus 1656–1975 (kaasautor I. Rootsmäe). Tln, 1983; Nakkushaigused surma põhjustena Eestis 1711–1850. Tln, 1987; Hallvares (kaasautor H. Veroman). Trt, 2006.

B: EE 14, 435; AAUT III, 406; NET (1981) 5, 379; *Merila-Lattik, H.*, 970.

ROOTSMÄE (a-ni 1936 **Rootsman, David**), **Taavet** (27. VI 1885, Kastre-Võnnu v, Tartumaa – 27. VI 1959, Tartu), astronoom, tähestatistika eesti koolkonna rajaja; talupidaja p, Lemming R. isa. Lõpetas 1906 H. Treffneri Gümni-i ja 1913 TÜ mat-füüs-tsk-a astronoomia erialal; füüs-mat-knd (1913, TÜ), vk „Об определении орбиты малой планеты WF 1906”. Oli 1913–19 Tallinnas Tütarlaste Kommertsgümni-i õpetaja, 1919–48 TÜ Tähetorni dir, 1919–24 TÜ astron ja astrofüüsika prof kt, 1924–31 erakorr prof, 1931–59 prof, 1940–41 ja 1944–59 astron kat-i juh. –

Uurimisvaldkond: stellaarastronoomia, teor astronoomia, taevamehaanika, üлдаstronoomia, vigade teooria. Esitas stat kriteeriumid tähtede vanuse avastamiseks nende liikumise põhjal ja rakendas tulemusi tähesüsteemi evolutsiooni kirjeldamiseks. R. oli EV-s eestikeelse astronoomiterminoloogia loojaid ning koos E. Öpikuga Eesti astronoomide koolkonna rajaja. A-st 1928 keskendus Galaktika evolutsiooni (kosmogoonia) teoreetilisele käsitlemisele. Koost õpikuid. Üle 20 teadustr-e.

T: Kosmograafia. Koolidele ja iseõppimiseks (kaasautor). Trt, 1932, ³1943; The Problem of Stellar Evolution in Connection with the Regularities in their Kinematics. // Tartu AO Publ. 33 (1961).

B: EE 14, 435; TÕ BL I, 281; TÕ ajalugu III, 16, 31, 47, 56, 93, 121, 136, 137, 293, 297; EKBL, 213; *Kusmin, G.* Professor T. Rootsmäe juubel. // Tartu Tähetorni kalender 1956. aastaks. Tln, 1956, 71–74; *Rootsmäe, L.* Mälestusi isast Taavet Rootsmäest. // Tartu Tähetorni kalender 1974. aastaks. Tln, 1973, 39–43.

ROSBERG, Mihhail (5. VIII 1804, Moskva – 1. IX 1874, Tartu), vene filoloog, esseist ja kirjandusteadlane; rootsi suguvõsast. Lõpetas 1825 MÜ filos-knd-na; filos-dr (1838, TÕ), vk „О развитии изящного в искусствах и особенно в словесности”. Oli Moskvaa keeleõpetaja. 1829–35 elas Odessas, kus oli 1830–33 ajalehe „Одесский вестник” ning 1833–34 selle lisa „Литературные листки” toim, ühtlasi Vene ajaloo ja kirj õpetaja Richelieu Lütseumis. 1836–39 TÕ vene k-e ja kirj prof-i kt, 1839–67 prof, Peterburi TA adjunkt (1841), akad (1849). 1855–58 TÕ ajaloo-keeletsk-a dekaan. Uurimisvaldkond ja tegevus: antiikkirjanduse üldised probleemid, kirj-e ja kunsti teooria, vene k-e õpetamise juhendamine ja järelevalve Tartu õpperingkonna koolides.

T: О содержании, форме и значении пластических изящных искусств. Одесса, 1832; О главнейших особенностях греческой и римской литературы. // Ж. Мин-ва народного просв. (1834) 7; О развитии изящного в искусствах и особенно в словесности. Тарту, 1838.

B: Ж.. Мин-ва народного просв. 178 (1875) 4, 88–89; *Петухов Е. В.* Кафедра русского языка и словесности в Юрьевском (Дерптском) университете. Юрьев, 1900, 60–68; Русский биограф словарь. Т. «Рейтерн-Рольцберг». 1913, 350–352; *Правдин Б.* Русская филология в Тартуском университете. // TÕ Toim 35 (1954), 142–146; *Исаков С. Г., Рогинский А. Б.* К биографии академика М. П. Розберга. // Петербургская Академия Наук и Эстония. Тпн, 1978, 145–169; TÕ ajalugu II, 30, 91, 95, 176, 377.

S. Issakov

ROSEN, Friedrich von (2/14. V 1834, Peterburi – 15/28. III 1902, Kaasan), geoloog, mineraloog ja paleontoloog; sakslane, riigiametniku ja mõisniku p. Lõpetas 1852 Odessa Richelieu Gümni, 1855 Richelieu Lütseumi ja 1860 TÜ mineraloogia osk-a; loodusteaduste mag (1863, TÜ), vk „Die chemisch-geonostische Verhältnisse der devonischen Formation des Dünathals in Liv- und Kurland und des Welikajathals bei Pleskau” (Dorpat, 1863), min-geol-dr (1867, TÜ), vk „Ueber die Natur der Stromatoporen und über die Erhaltung der Hornfasern der Spongien im fossilen Zustande” (Dorpat, 1867). Oli 1864–67 Kaasani Ük-i mineral kat-i dots, 1867–99 prof, a-st 1899 Kaasani Ük-i tnl prof ja riiginõunik. A-st 1880 ühtlasi Kaasani Vet-inst-i dots ja dir. – Uurimisvaldkond: devoni ladestu kivimid Lätis ja Pihkva kub-us, siluri ajastu stromatopoorid Eestis ning kvatanaarisetted Kaasani kub-s. Töötanud välja kivistite siseehituse mikroskoopilise uurimise meetodi õhikpreparaatide abil, millele tugineb paljude fossiilirühmade (korallid, kääsnad, sammalloomad jt) tänapäeva-süstemaatika. Üliõpilasena osales LUS-i geol kogude korrastamisel. 13 teadustr-t.

T: Über die Natur der Stromatoporen und über die Erhaltung der Hornfaser der Spongien im fossilen Zustande. // Verh. Russ.-kaiser. Miner. Ges. St. Petersburg. 2, (1867) 4: О послетретичных образованиях по Волге и Каме, в Казанской губернии. // Тр. IV Съезда Рус. Естествоисп. в Казани (1874); Химический состав и оптические свойства альбитов из русских месторождений. // Уч. Зап. Казан. унив. 2 (1997).

B: Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Казанского университета (1804–1904). Ч 1. Казань, 1904, 468–471; DbBL, 645; EE 14, 435; ИГНЭ, 325; EGBT, 102; Конго Л., 63, 72–77, 84.

H. Nestor

ROSENBERG, Alexander Anton (21. VIII 1839, Karolienhofi mõis Väandra lähedal – 27. V 1926, Tartu), arstiteadlane, morfoloog; baltisakslane, klaasivabriku juh p. Õppis 1858–65 TÜ arstitsk-s; med-dr (1867, TÜ), vk „Untersuchungen über die Entwicklung der Teleostierneiere”. Oli 1868–69 TVK zootoomia ja füsiol adjunkt, 1869–73 prof, 1873–76 TVI erakorr prof ja 1876–93 korr prof, 1893–1915 TVI rmtk juh. A-st 1898 TVI auliige. Oli Saksa Looduseuurijate Akad Leopoldiana auliige ning LUS-i tegev- ja auliige. – Uurimisvaldkond: loomade neeru- ja jäsemeluude

embrüonaalne areng. 3 teadustr-t. Kogunud üle 20 000 ühiku subfosiilsete ja retsentsete loomade luid ja hambaid (1877 ja 1882 Lõuna-Prantsusmaalt). Määranud arheol kaevamistel leitud luid.

T: Ueber die Entwicklung des Extremitäten-Skelettes bei einigen durch Reductionen ihrer Gliedmassen characterisirten Wirbelthieren. // *Z. f. wiss. Zoologie* (1873) 23₁.

B: EE 14, 435; AAUD, 505; *Tehver, J.* Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinärschule und des Veterinär-Instituts. // *ELR*, (1931) 4/5, 127, 152–153; *Tehver, J., Paaver, K.* Aleksander ja Emil Rosenbergid – väljapaistvad Tartu morfoloogid. // *EL* 1 (1963), 33–35; *Paaver, K.* Täiendusi Aleksander Rosenbergi eluloo kohta. // *EL* (1964) 4, 233; *Ernits, E.* Professor Alexander Rosenbergi morfoloogiakoolkonnast. // *TÜ ajaloo küsimusi*. XXI. 1987, 192–197.

E. Ernits

ROSENBERG, Andreas (3. XI 1924 Tartu), biofüüsik ja -keemik; juristi p. Lõpetas 1945 Sigtuna Eesti Kk-i ja 1951 Lundi Ük-i keemia erialal; *fil. lic* (1956, Uppsala Ük), *Ph.D.* (1960, Uppsala Ük), vk “The Role of Metal Ions in the Catalytic Action of Peptidases”. Täiendas end 1961–63 USA-s Minnesota Ük-s. Oli 1963–64 Uppsala Ük-i biokeem-inst-i dots, 1964–66 Minneapolis Minnesota Ük-i *asst. prof.*, 1966–72 *assoc. prof.*, 1974–2000 biokeemia ja biofüüsika prof, a-st 2000 emeritprof. – Uurimisvaldkond: valkainete füüs keemia; biokeem-te protsesside molekulaarsed mudelid, immunoteraapia, allergia laboratoorne diagnostika, optiliste meetodite kasutamine biokeemias. *Am. Chemical Soc., Biophys. Soc., Am. Society of Biological Chemists ja Am. Soc. for Cell Kinetics*’i liige. 155 teadustr-t.

T: The Infrared Absorption Spectra of Some Amino Acid-metal Chelates at Liquid Air Temperature. // *Acta Chem. Scand.* 10 (1956); Optical Rotatory Dispersion of Liver Alcohol Dehydrogenase and Its Complexes (kaasautorid H. Theorell, T. Yonetani). // *Nature* 203 (1964) Aug 15; A Hydrogen Exchange Study of Lysozyme Conformational Changes Induced by Inhibitor Binding (kaasautor). // *Biochemistry* 13 (1974) 16; Protein Dissociation Constants Measured by Hydrogen Exchange Kinetics (kaasautor). // *Methods in Enzymology* Vol. XLVIII F (1978); Magnetic Circular Dichroism Analysis of the IHP Effect on Spin Equilibria in Human Ferric Hemoglobin (kaasautor). // *Biophysical Chemistry* 12 (1980) 2; A Double-Quenching Methods for Studying Protein Dynamics: Separation of the Fluorescence Quenching Parameters Characteristic of Solvent Exposed and Masked Fluorophores (kaasautor). // *Biochem.* 24 (1985) 6674–6679; Interaction of Acrylamide

with Proteins in the Concentration Range used for Fluorescence Quenching Studies (kaasautor). // Biophys. Chem. 47 (1993) 1. Characterization of Poly-Clonal Allergen specific IgE Responses by Affinity Distributions (kaasautor). // Mol. Immunol. 37 (2000) 10.

B: ETVpK, 107.

ROSENBERG, Emil Woldemar (26. IV / 8. V 1842, Vändra, Pärnumaa – 29. XII 1925, München), anatoom ja morfoloog; baltisakslane. Lõpetas 1860 Pärnu kõrgema kreiskooli ja 1866 TÜ arstitsk-a; med-dr (1868, TÜ), vk „Untersuchungen über die Entwicklung des Canalis cochlearis der Säugethiere“. Täiendas end 1874 Leipzigi Ük-s. Oli 1866–76 TÜ anat-inst-i teine prosektor, 1876–88 TÜ embrüol, histol ja võrdleva anat prof (1876–77 erakorr prof), 1888–1909 Utrechti Ük anat inst-i juh ja prof. A-st 1909 emeritprof. – Uurimisvaldkond: inimese selgroo fülo- ja ontogeneetilise areng, selgroo ja kolju kuklaregiooni fülo- ja ontogeneetilise areng. LUS-i kirjavahetajaliige (1888).

T: Entgegnung. // Centralbl. med. Wiss. von Rosenthal (1872); Anzeige eines Vortrages über die Frage nach der Descendenz des Menschen. // Sitzungberichte der Naturforscher-Gesellschaft zu Dorpat für das Jahr 1872; Anzeige eines Vortrages über die Entwicklung des 25 bis 29 Wirbels der Menschliche Wirbelsäule. // Sitzungberichte der Naturforscher-Gesellschaft zu Dorpat für das Jahr 1873; Ueber die Entwicklung der Wirbelsäule und das Centrale carpi des Menschen. // Morphologische Jahrbuch von Gegenbaur (1875).

B: DbBL, 650; LEV II, 41; TÜ ajalugu II, 166, 235; *Toomsalu, M.*, 99.

K. Kalling

ROSENBERG, Tiit (26. XII 1946, Tsirguliina, Valgamaa), ajaloolane. Lõpetas 1965 Valga 1. Kk-i ja 1973 TÜ ajaloolasena; ajalooknd (1980, TÜ), vk „Формирование сельского пролетариата Эстонии. Мызные рабочие в Южной Эстонии с начала XIX до начала XX века“. Oli 1972–76 AI v-laborant, 1976–77 n-teadur, 1977–82 TÜ NSVL ajaloo kat-i v-õpetaja, 1982–89 dots, 1989–91 lähiajaloo kat-i v-teadur, 1991–93 Eesti ajaloo kat-i dots, 1993–94 Eesti ajaloo erakorr prof, 1994–Eesti ajaloo prof, 1995–96 ajaloo osk-a juh. Täiendanud end MÜ-s 1981 ja Göttingeni Ük-s 1982 ja 1994. – Uurimisvaldkond: Eesti sotsiaal- ja maj-ajalugu 18.–20. saj, ajalooteaduse ajalugu Eestis. ÕES-i taasasutajaliige (1988, 1995– esimees), *Baltische Historische Kommission*'i (Göttingen) valitud

k-tliige (1995), AABS-i liige (1994), AAS-i liige (1999), EKS-i liige (1993, al 2002 asemikekogu liige), Akad Baltisaksa Kult-seltsi liige (1989). Valgetähe orden, IV kl (2001). Kokku üle 100 teadustr-e.

T: О социальном расслоении крестьянства в Южной Эстонии в конце XIX века Tln, 1980; Über die Ausdifferenzierung der sozialen Schichtung im estnischen Dorf in der zweiten Hälfte des 19. Jh. // National Movements in the Baltic Countries during the 19th Century. (Studia Baltica Stockholmiensia 2 (1985)); Zum Problem der Arbeitskräfte in der Landwirtschaft Estlands 1907 bis 1914. // The Baltic Countries 1900–1914. (Studia Baltica Stockholmiensia 5 (1990)); Eesti mõisate ajalooline ülevaade XIII sajandist kuni 1940. aastani. // Eesti mõisad. Tln, 1994; Agrarfrage und Agrarreform in Estland 1919: Ursachen und Folgen. // The Independence of the Baltic States: Origines, Causes, and Consequences. A Comparison of the Crucial Years 1918–1919 and 1990–1991 Chicago, 1996; Juhan Kahk agraarajaloolasena. // AA. 4 (1998) 103; Deutsche und estnische Ausstellungen in Dorpat (Tartu) 1857–1913. // Steinbrücke 1. 1998. Estnische Historische Z; Eesti 1919. aasta maareformi historiograafia. // ÕES ar 1994–1999. Tartu, 2002; Die russische baltische Historiographie in der zweiten Hälfte des 19. und zu Beginn des 20. Jahrhunderts. // Estland und Russland. Aspekte der Beziehungen beider Länder. Hamburg, 2005; Eesti ja Soome ajaloolaste sidemetest enne 1940. aastat. // Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944. Trt, 2005; Saksa kolonistid Baltikumis 18.–20. sajandil. // ÕES ar 2006. Trt, 2008.

B: EE 14, 435; APUT, 51; TÜ BL I, 46; II, 153; TÜ ajalugu III, 249.

ROSENBERG (a-ni 1968 **Aadusoo**), **Viive** (12. II 1943, Kambja v, Tartumaa), põllum-teadlane; talupidaja t. Lõpetas 1961 Antsla Põllum-tehnikumi, 1966 EPA agronoomina ja 1973 EMMI asp-i; põllum-knd (1980, Samahvalavitsõ, Valgevene), vk-s käsitleb tegureid, mis mõjutavad meristeemmetodi efektiivsust kartuli tervendamisel mosaiigiviirustest. Oli 1966–81 EMMI taimekaitse osk-a n-teadur, 1981–90 kartuli tervendamise labori juh, 1991–99 Eesti Taimebiotehnika Uurimiskeskuse EVIKA dir, 1999–2003 EV Riiigikogu liige, 1999–2006 ka EMÜ Taimebiotehnol Uurimiskeskuse EVIKA v-teadur ja a-st 2006 EMVI Taimebiotehnol osk EVIKA v-teadur. – Uurimisvaldkond: kartuli viirushaigused ja nende tõrje, meristeemmetod ja mikroklonpaljundus, nende kasutamismõimalused kartuli ja aiakultuuride tervendamisel ja paljundamisel, taimede geneetiliste ressursside säilitamine *in vitro*. Pannud Eestis aluse taimebiotehnol-alasele uurimistöele,

loonud seemnekartuli tervendamise tehnol, mida on kasutatud Lätis, Soomes, Hollandis jm. EV teaduspreemia (1998), Põllumin medal „Kalevipoeg kündmas” (1993). Eur Kartuliuurijate Ühenduse (EAPR) liige, Eesti Teadlaste Liidu liige. Üle 200 teadustr-e, 4 autorit-t.

T: Research of potato meristem clones (kaasautor). // Proc. of EAPR Agronomy section meeting, Brasov, 2004; Kartulimugula moondumiste (värtna-, piri- ja hantlikujulisus) olemusest ja viroidi nakkusest (kaasautor). // Agraart 13 (2002) 6; Seemnekartuli kasvatus. // Kartulikasvatus. Trt, 2002; Koekultuurid sorditervenduses. // Taimekoekultuurid, uurimine ja rakendamine. EPMÜ EBI. Harku, 1999; Kartuli meristeemi omaduste uurimine taimede haiguskindluse ja saagikuse suurendamise eesmärgil. // EV teaduspreemiad 1998, Tln, 1998; Results, showing possibilities of meristem method for improving some characteristics of potato varieties. // Proc. of the VIII Int. Congress on Plant Tissue and Cell Culture. Holland, 1995; Aastaring kartuliga. Saku, Rebellis, 1994.

B: EE 8, 215; EE 14, 435; EMVI, 31; EMaBL, 431; SP 22 (1981), 878–879; *Metstak, M.* Mida on andnud meristeemtervendus. // SP 6 (1986), 5–8; *Maiberg, O.* Euroopa teaduse ust avamas. // Põllum. (1989) 2, 26–28; *Meredith, B.* Estonia trials speed growth. // Potato Review. Sept/Okt 1992; Dok-portreefilm „800 lööki”. 1982.

ROSENPLÄNTER, Johann Heinrich (12. / 23. VII 1782, Valmiera – 15. / 27. IV 1846, Pärnu), kirjamees ja keeleuurija; baltisakslane, postijaamapidaja p. Öppis Tallinna Gümns ja Riia Toomkoolis, 1803–06 TÜ-s teoloogiat. Oli koduõpetaja, Pärnus algkooliõpetaja ja Riias sillakohtu kirjutaja. 1808–09 pastor Toris ja 1809–46 Pärnu Elisabeti koguduses. Toim 1813–32 esimest eestiainelist tead sariväljaannet „Beiträge zur genauern Kenntniss der ehstnischen Sprache“ (I–XX, 1813–32) (kokku 3500 lk). Peale baltisaksa estofiilide olid „Beiträge” kaastöölisteks ka esimesed eesti haritlased O. W. Masing, Kr. J. Peterson, A. Holter jt. „Beiträge” XI vihikus ilmus R-i algeline eesti k-e õpik „Uebungsstücke zum Uebersetzen aus dem Ehstnischen ins Deutsche”. „Beiträge” pani aluse eesti k-e, kirj ja rahvaluule teaduslikule uurimisele. Siin ilmus ka esimene eestikeelsete väljaannete bibliograafia „Uebersicht des estnischen Literatur nach dem Inhalte der Schriften und chronologisch geordnet” (Beiträge XX, 1832). Juhatas 1814–20 Pärnus Eesti koolmeistrite kooli, mis oli esimene ped-õppeasutus, kus õpetati eesti k-s. Korraldas 1816–29 eestikeelsete näidendite lavastamist; tegeles eestikeelsete raamatute ja käsikirjade kogumisega. Uurinud eesti k-t, kirj ja rahvaluulet, andis välja koolirmt-id. Avaldas aabitsa (Pärnu, 1823), esimese eestikeelse kirjatehnika käsirmt-u „Kirjutusse-lehhed“ (Pärnu, 1820). Läti ja Leedu kirjandusseltsi auliige.

T: Kolilaste seädu. Pärnu, 1845.

B: DbBL, 653; EBL, 413; TÜ ajalugu II, 179; EKA I, 329–336, 342; EE 8, 216; EE 14, 436; EKirBL, 321–323; EKBL, 213; EKnL, 475.

ROSENSTAND-WÖLDIKE, Peder (4. IX 1855, Taani – märts 1935, Kopenhaagen), maaparanduse eriteadlane ja ins. Lõpetas 1873 Taanis Aalborgi gümni- ja 1880 Kopenhaageni Tehnikaü- ja tehnikakand-na. Oli 1880–82 Taanis mat-õpetaja, 1882–84 Rootsis Skåne rkl-u kultuurinspektori (maaparanduse alal) asst, 1884–92 Eestis maaparandusins, 1892–94 Taanis erains põllum-s, 1894–97 töötas Sälundi mõisas (tolleaegne tippmajand) Taanis, oli 1897–1909 LÜÖS-i Liivi- ja Eestimaa Maakultuuri Büroo tehnik juh (büroo sai Pariisi maailmanäituselt 1900. a suure hõbemedali), a-st 1910 Kaunase Maakultuuri Büroo tehnik juh. – Uurimisvaldkond: maaparandusprojektide valmistamine, põikidrenaaži kasutuselevõtt.

T: Zur Discussion über Landwirtschaftliche Buchführung. Dorpat, 1890; Die landwirtschaftliche Oeconomik als unentbehrliche Grundlage der Meliorationstechnik. Dorpat, 1892.

B: *Kuum, J.* Maaparandus Eesti põllumajanduse arengus ja selle mõju taimekasvatusele. Trt, 1969 (dr-diss, käsikiri), 296–298.

J. Kuum

ROSENSTEIN, Elsa Amalie (22. IV 1907, Kronau, Hersoni kub, Ukraina – ?), arst ja geoloog; arstiteadlane, sakslane. Lõpetas 1923 Paide Saksa Ühisgümni- ja 1931 TÜ loodustsk-a ja 1941 Müncheni Ük-i arstiteadusk-a; loodusteaduse mag (1933, TÜ), vk „Borealis-lubjakivide mikrofüsiograafia”, med-dr (1941, Müncheni Ük). Õppis 1923–31 TÜ loodustsk-s ja 1931–38 arstiteadusk-s. 1938 TÜ geol-kabineti abijõud. 1939 lahkus Saksamaale. Oli Müncheni Ük-i kliiniku asearst ja hiljem Bad Reichenhallis eraarst. – Uurimisvaldkond: Eesti alamsiluri lademete litoloogia, stratigraafia ja kivistised. Oli 1930. a-il Eesti tuntumaid siluri kivististe uurijaid; teinud kindlaks lasumusrikete esinemise Pandivere kõrgustiku läänenõlval. 11 teadustr-t

T: Andmeid Juuru lademe kohta. // EL (1940) 4/5; Unregelmässigkeiten im Einfallen der untersilurischen Schichten Estlands im westlichen Teil der Pandiverschen Erhebung. // ELS aruanded 47 (1943); Eine neue Gattung der Dalmanellacea aus dem Untersilur Estlands. // ELS aruanded 47 (1943).

B: AAUT II, 279; EE 14, 436; EGBT, 102.

H. Nestor

ROSENAL, Arnold (29. VIII 1937, Leningrad), füüsik; teenistuja p. Lõpetas 1956 Tartu 1. Kk-i, 1961 TÜ füüs osk-a ja 1967 FAI asp-i; füüs-mat-knd (1975, TÜ), vk „Некоторые особенности тока, органиченного объемним зарядом, в твердом теле”. Täiendas end 1978–79 Tokyo Tehnol-inst-s ja 1989 McMasteri Ük-s (Kanada). Oli 1961–62 TÜ FI-s: mehaanik, 1962–64 ja 1967–75 n-teadur, 1975–86, 1990–92 ja a-st 2003 v-teadur, 1986–90 j-teadur, 1992–2002 kiletehnol töörühma juh. A-st 2005 Eesti Nanotehnol-e Arenduskeskuse projektijuht. 1976–82 TÜ tahkisefüüs (a-st 1987 laseroptika) kat-i v-õpetaja ja 1982–95 dots. – Uurimisvaldkond: tahkisefüüsika ja -tehnoloogia, sh ruumlaengujuhtivus, pooljuhtlaserid, oksiidide aatomkihtsadestamine, aatomkihtsadestamise optiline reaalarajaseire (uudismeetod) ja pooljuht-gaasisensorid. Üle 100 teadustr-e. ENSV rkl preemia (1982, koll-s).

T: Time dependence of space-charge conduction. // *Phys. Lett. A* 46 (1973) 4; Measurement of Zn doping level in InGaAsP–InP DH lasers (kaasautor). // *Jpn. J. Appl. Phys.* 18 (1979) 8; Active layer assessment of $\text{Al}_x\text{Ga}_{1-x}\text{As}_y\text{Sb}_{1-y}/\text{GaSb}$ diode lasers from hydrostatic pressure measurements (kaasautor). // *Semicond. Sci. Technol.* 5 (1990) 8; Monitoring of atomic layer deposition by incremental dielectric reflection (kaasautor). // *Appl. Surf. Sci.* 107 (1996); New routes to SnO_2 heteroepitaxy (kaasautor). // *Vacuum* 67 (2002) 3–4; Gas sensing properties of epitaxial SnO_2 thin films prepared by atomic layer deposition (kaasautor). // *Sens. Actuators B* 93 (2003) 1–3; *Optical Materials and Applications* (toim ja kaasautor). Bellingham WA, 2005.

B: TÜ BL I, 281; II, 154; EE 14, 43; Arnold Rosental 70. // *Universitas Tartuensis* (2007) 31. VIII.

ROSENTAU, Alar (22. I 1975, Võru), geoloog; kooliõpetaja ja töölise p. Lõpetas 1993 Võru 1. Kk-i ja 1998 TÜ geoloogina; *M.Sc.* (geoloogia, 2001, TÜ), vk „Looduslike ehitusmaterjalide majandus- ja keskkonnageoloogiline analüüs Võru maakonna näitel“; *Ph.D.* (geoloogia, 2006, TÜ), vk „Development of Proglacial Lakes in Estonia“ (Trt, 2006). Oli 1999 TÜ geol inst-i v-laborant, 2000 ins, 2001–05 v-ins, a-st 2005 TÜ ajaloo-osk-a arheol õt-i erakorr teadur, 2007 ka geol inst erakorr teadur. Loeb TÜ-s geol seadusandluse ja kaevandusalade rekultiveerimise kursuseid. Täiendas end 2003 Stokholmi Ük-i kvaternaargeol ja loodusgeogr osk-s, Rootsis (Rootsi Inst-i stipendiaat) ja 2006 Läänemere uuringute inst-s Saksamaal Warnemündes (külalisteadur). – Uurimisvaldkonnad:

Läänemere ja hilisjäähäaegsete jääpaisjärvede paleogeograafia. Maavarade kaevandamise keskkonnamõju. Üle 20 teadustr-e.

T: Looduslikud ehitusmaterjalid Võrumaal // XXIV Eesti looduseuurijate päev. Lõuna-Eesti loodus. 2001; Kuremaa järve geoloogiast (kaasautor). // XXVI Eesti looduseuurijate päev. Vooremaa loodus. 2003; Simulation of the shorelines of glacial Lake Peipsi in Eastern Estonia during the Late Weichselian (kaasautorid T. Hang ja A. Miidel). // Geol. Quart. 48 (2004) 4; Setomaa paekivist (kaasautor L. Ainsaar). // XXVIII Eesti looduseuurijate päev. Setomaa loodus. Trt, 2005; Fluoride levels in the Silurian-Ordovician aquifer system of western Estonia (kaasautor E.Karro). // Fluoride 38 (2005) 4; Palaeogeographic reconstruction of proglacial lakes in Estonia (kaasautor). // Boreas 36 (2007) 2.

ROSENTAU, Mario (4. XI 1962, Viljandi), õigusteadlane ja filosoof. Lõpetas 1981 Põltsamaa Kk-i, 1986 TÜ õigustsk-a; *M.Sc.* (filos, 1998, TÜ), vk „Kosmoloogiline antroopsusprintsip (filosoofilised aspektid)“, *Ph.D.* (õigusteadus, 2004, TÜ), vk „Õiguse olemus: sotsiaalse käitumise funktsionaalne programm“. Täiendas end 2000–2001 Helsingi Ük-s. Oli 1988–89 Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja rahvusv kaubandussuhete v-konsultant, 1989–90 välismin-i I sekr, 1991–94 AS TAU juh esimees, 1996–98 Romario Digitator Press Oy esimees, 1999–2001 Suomen Ilmakuva Oy müügijuht Eestis, 2003–2005 advokaadibüroo Borenius&Kempainen ja a-st 2003 Luiga, Mody Hääl Borenius jurist, a-st 2005 TÜ õigustsk-a võrdleva õigusteaduse lektor. – Urimisvaldkond: õiguse vajaduse, otstarbe ja toimimisviisi funktsionaalne ja epistemoloogiline käsitus, analüüs ja argumentatsioon õiguspraktikas, inimtegevuse oskusteabe üldine otstarbe-analüüs; inimvajaduste teooria.

T: Tõendamine teadmise standardmudelis. // *Juridica* (2001) 3; Lepingu kindlus ja poolte usaldus. Sissejuhatus lepinguliste suhete epistemoloogilisse käsitusse. // *Juridica* (2002) 1; Euroopa konstitutsioon – kas vajadus või unelm? // *Juridica* (2002) 6; Suveräänsus Euroopa Liidus. // Riigikogu Toim 8 (2003); Constitution of the EU – the Need or a Dream? // ERA-Forum (*Scripta Iuris Europaei / The Eur. Law J.*) (2002) 4; Intellektuaalse omandi õigused infotehnoloogias. Autori isiklikud õigused. // *Juridica* (2007) 8.

ROSENTHAL, Arvo (16. XII 1954, Tartu), arstiteadlane, kardioloog, zootehniku p. Lõpetas Tartu 5. Kk ja 1979 TÜ arstitsk-a; med-knd (1988, TÜ), vk „Отделенные результаты лечения инфаркта миокарда в зависимости от консервативной и оперативной тактики лечения“. Oli 1978–80

Tartu Kliinilise Haigla intern, 1980–82 Nõuk armees, 1983–88 Tallinnas ÜMPI südame isheemiatõve labori lepinguline n-teadur, 1988–93 TÜ Kardiovaskulaarkirurgia Tallinna Teaduskeskuse n- ja v-teadur, 1982–97 ka Tallinna Kiirabi Haigla südamearst, a-st 1994 eraarst Tallinnas. – Uurimisvaldkond: müokardi infarkti ravitulemused. Üle 10 teadustr-e.

T: Müokardi infarkti lähi- ja hilisprognosis pärast intrakoronaarset trombolüüsi (kaasautor). // NET (1988) 6; Transesophageal echocardiography during coronary bypass surgery (kaasautor). // Jap. J. Thorac. Surg. 43 (1990) 1; Transesophageal echocardiographic monitoring during coronary artery bypass surgery (kaasautor). // Jpn. Circ. J. 55 (1991) 2; Transesophageal echocardiography during coronary artery bypass surgery (kaasautor). // J. Cardiol. 23 (1993) Suppl. XXXVII.

B: TÜ BL II, 154; EA (1989) 3, 210–211.

ROSENTHAL, Elmar (12. III / 24. III 1873, Kroonlinn – 16. I 1919, Jekaterinoslav), meteoroloog ja seismoloog, arsti p. Lõpetas 1894 TÜ astron erialal; astron-knd (1895), geogr-mag (1906, TÜ), vk “Материалы к метеорологии свободной атмосферы: сопоставление наблюдений над морем с атмосферными условиями над сушею“ (Зап. Имп. АН. Série 8, По физико-математическому отделению; С.-Петербург 19 (1906) 7). A-st 1894 oli astron Kroonlinnas ja Peterburis, a-st 1899 füüsik Peterburis Füüsika Peaobs-is; 1907 viibis lähetusel Saksamaal Strassburgi seismoloogiaobs-s, edaspidi tegeles seismoloogiaga. Töötas 1908–11 Tiflisi (Tbilisi) meteoroloogia obs-s, a-st 1911 Varssavi Ük-i geofüüsika prof. – Uurimisvaldkonnad: seismoloogia, maavärinate kolde sügavuse määramine, aeroloogia.

T: Über die elastische Nachwirkung bei Aneroid-Barographen. // Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St.-Petersbourg, XIX (1903) 3; The Meteorological Work of the University of Jurjev (Dorpat), Russia. // Monthly Weather Rev. 36 (1908) 9; Sur la détermination d'epicentre d'un tremblement de terre lointain. // Bolletino della Società Sismologica Italiana XIII (1909); Об определении глубины очага землетрясения. // Изв. Постоянной центральной сейсмической комиссии. С.-Петербург, 5 (1912) 3.

B: EBL, 433; EGBT, 102; *Aruksaar, H.* Professor Elmar Rosenthali teaduslik-pedagoogilisest tegevusest ja selle kultuuriloolisest taustast. // TALE III. Tln, 1980, 56 – 76.

T. Pung

ROSENVALDT (Rosenvald), Theodor Erich (24. III 1888, Risti v, Harjumaa – surma aeg ja koht

teadmata), rohuteadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1916 Harkovi Ük-i apteekri abilisena, 1920–23 õppis TÜ-s farmaatsiat; *mag. pharm.* (1924, TÜ), vk „Emajuure ekstrakti (*Extractum Gentianae*) mõjuainete ärarippuvus valmistamisviisist“. Oli 1910–13 ja 1914–18 farmatseut Vene armees ning 1913–14 Tallinna apteekides. Osales 1918–20 Vabadussõjas. 1919–20 Tallinna 1. sõjaväehaigla apteegi abijuh. 1920 keemia-farmaatsia labori „Remedia“ asutajaid, a-st 1924 abijuh, 1927 ajakirja „Pharmacia“ vastutav toim, a-st 1928 peatoim, a-st 1938 analüütilise labori „Mag. Th. Rosenwald“, asutaja ja juh.

B: AAUT III, 471; Eesti Rohuteadlane (1934) 2, 32–34; *Pharmacia* (1924) 6, 287; (1934) 1, 4–6; (1935) 6, 148; (1938) 4, 129.

ROSIN, Argo (9. VIII 1972, Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1991 Tallinna Polütehnikumi ja 1996 TTÜ elektriainete ja jõuelektronika alal; tehnikamag (1998, TTÜ), vk „Programmeeritavad kontrrollerid (ülikooliõpik)“, tehnikadr (2005, TTÜ), vk „Kergrööbastranspordi juhtimine, talitlusjärelvalve ja diagnostika“. Täiendas end 1994–96 Saksamaal Kempteni Rakenduskõrgkoolis. Oli 1995–97 TTÜ elektriainete ja jõuelektronika inst-i ins, 1998–2005 teadur ja 2005– v-teadur, 1998–2001 AS Contactus peaautomaatik, 2004– OÜ Süsteemitehnika juh liige. – Uurimisvaldkond: robotitehnika ja automatiseerimine, elektriainete ja jõuelektronika, ühistranspordi juhtimis-, talitlusjärelvalve- ja infosüsteemid, telemaatika. Eesti Inseneride Liidu, Eesti Transpordi ja Teede Ühingu ning Eesti Moritz Hermann Jacobi Seltsi liige. Kokku 29 teadustr-t.

T: Using of Industry Automation Software and Hardware in Education and Training (kaasautorid J. Laugis, T. Lehtla). // 4th Int. Sci. Colloquium CAx Techniques. Bielefeld, Germany, 1999; Mechatronics in initial vocational training (kaasautorid J. Laugis, T. Lehtla). // The 7th Biennial Conf. on Electronics and Microsystem Technol. "Baltic Electronics Conf.", Tallinn Univ. of Technol., 2000; Lift monitoring and process control over PLC integrated HTML server (kaasautorid R. Kruus, A. Steinbrunn). // The 3rd Research Symposium of Young Scientists; Distributed Energy Supply System for Electric Vehicles (kaasautor). // 11-th Int. Conf. on Power Electronics and Motion Control. EPE-PEMC 2004 Riga. Riga Technical Univ., 2004; Maintenance Analyses, Control and Supervision System Design of Light Rail – An Application in Estonia (kaasautorid T. Möller, J. Laugis). // The 32nd Annual Conf. of the IEEE Industrial Electronics Society, Paris, 2006; Conceptual Design Method for General electric ehicle (kaasautor). // Est. J. Eng. 14 (2008) 1; Kergrööbassõidukite ajamid ja juhtimine (kaasautor). Tln, 2008.

ROSS, Heino (15. X 1929, Rakvere v, Virumaa), tehnikateadlane; kooliõpetajate p, Juhan R-i vend. Lõpetas 1948 Tartu 1. Kk-i, 1953 TPI meh-tsk-a elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide erialal, 1957 Leningradi Elektrotehnika Inst-i asp-i; tehnikaknd (1959, samas), vk käsitles allveelaevade demagneetimist. Oli 1957 TTÜ elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide kat-i asst, 1957–60 teor ja üldelektrotehnika kat-i asst ja v-õpetaja, 1960–92 automaatika kat-i ja 1992–96 automaatikainst-i dots, 2006– emeriitdots, 1962–63 ja 1990–92 ka õhtuse tsk-a prodekaan, 1963–90 dekaan. Luges magnetoonia ning süsteemide projekteerimise ja töökindluse kursusi. – Uurimisvaldkond: Halli andurid, induktiivsete pingejagurite arvutus ja ehitus. Eesti Meestelaulu Seltsi asutajaliige (1988), 1988–96 president, 1996– auliige. ENSV tnl haridustöötaja (1986), Valgetähe III kl orden (1998). 8 teadustr-t.

T: Расчетное определение некоторых параметров датников Холла (kaasautor). // TPI Toim 213 (1964); О конфигурации датника Холла (kaasautor). // TPI Toim 220 (1965); Общий анализ передач точного трансформатора с жгутовой обмоткой (kaasautor). // TPI Toim 387 (1975).

B: EE 14, 436; TPI 1936–1986, 151, 309, 314, 317, 395; TTÜ ar 2004 (2005), 109; Eesti Meestelaulu Selts 1988–2003. Tln, 28–29, 31, 43, 46, 48, 50, 66.

Vahur Mägi

ROSS, Jaan (5. IV 1957, Tartu), muusikateadlane ja psühholoog; Juhan R. p, Kristiina R-i abikaasa. Lõpetas 1975 Tallinna muusikak-i ja 1980 EMA muusikateooria erialal; kunstiteaduste knd (1988, kinnit 1989 Vilnius, Leedu Rkl Konservat), vk „Объективные предпосылки консонантности в музыке”, Psühhol-dr (1992, Turu Åbo Akad), vk „Studies of Pitch, Timbre and Timing of Complex Auditory Events”. Täiendanud end USA-a, Rootsis, Hollandis, Venemaal. Oli 1980–93 EKI-s v-ins, n-teadur, sektori juh, 1993–96 teadusdir, 1993–96 TÜ psühhol-osk-a erakorr prof, 1996– kunstide osk-a muusika korr prof, 1996–99 filos-tsk-a dekaan, 1994–95 EMTA muusikateaduse osk-a dots, 1995– prof, 1988–90 ja 1992 EELK Usuteaduse Inst-i õppejõud, 1994 Helsingi Ük-i psühhol-osk-a ülemasst. – Uurimisvaldkond: läänemeresoome regiviiside temporaalne struktuur, akustilise analüüsi rakendamine laulja vokaaltehniliste probleemide lahendamisel, helikõrguse ja kuulmisilluusioidete taju iseärasused, konsonantsitaju objektiivsed eeltingimused, loodusteaduslike meetodite kasutamine humanitaarias. Eesti TA liige (2003), Vabariigi Presidendi akad nõukogu liige (1997–2002). EV

Valgetähe IV kl teenetemärk (2001).

T: Formant frequencies in Estonian folk singing. // J. Acoust. Soc. Am. 91 (1992); Neural mechanisms of the octave illusion: Electrophysiological evidence for central origin (kaasautor) // NeuroReport 8 (1996); Estonian Prosody (kaasautor I. Lehiste). // Papers from a Symposium. Tln, 1997; Eesti muusikateadusest 1990. aastatel. // Akadeemia (2000) 9; The Temporal Structure of Estonian Runic Songs (kaasautor I. Lehiste). // Berlin and New York, 2001; Kommentaare eesti runolaulu mõnede varaste noodistuste juurde. // Regilaul – keel, muusika, poeetika. Trt, 2001; Mõeldes muusikast. Sissevaateid muusikateadusesse. Tln, 2004; Priorities in voice training: Carrying power or tone quality (kaasautor A. Vurma). // The Music Practitioner: Research for the Music Performer, Teacher and Listener. Aldershot and Burlington: Ashgate, 2004.

B: EE 14, 436.

ROSS, Juhan (14. VIII 1925, Väike-Maarja v, Virumaa – 21. VI 2002, Tartu), biogeofüüsik; Jaan R-i isa, Heino R-i vend; kooliõpetajate p. Lõpetas 1945 Rakvere 1. Kk-i ja 1951 TÜ füüsikuna; füüs-mat-knd (1956, Leningradi Geofüüsika Peaobs), vk „Некоторые вопросы измерений коротковолновой радиации на поверхности Земли”, füüs-mat-dr (1971, Eesti TA), vk „Оптические свойства растительного покрова в связи с его геометрической структурой и фотосинтезом”. Eesti TA liige (1993). 1943–44 vabatahtlikuna Soome sõjaväes. Oli a-st 1951 Tartu Obs-s (AAI, FAI) n- ja v-teadur, atmosfäärifüüsika sektori juh, peateadur, 1993–2002 v-teadur). – – Uurimisvaldkond: aparatuur ja mõõtmistehnika atmosfääri ja taimkatte kiirgusrežiimi uurimiseks ja selle rakendamine Eesti kiirguskliima uurimisel; taimkatte kiirgusrežiim, optilised omadused ja kaugseire; põllukultuuride fotosünteesi, produktiivsuse ja saagikuse mat modelleerimine; pajuvõsa kiirgusrežiimi muutlikkus. Eesti biogeofüüsika koolkonna rajaja. Koostöös NSVL TA Taimefüsiol Inst-i teaduritega tegeles taimkatte fotosünteesi ja produktsiooniprotsessi uurimise mat modelleerimisega, luues selleks diferentsiaalvõrrandite süsteemi. 1980.–90. a-il arendas koostööd NSVL kosmoseuurimise asutustega taimkatte optiliste omaduste ja biosfääri uurimiseks kaugseire teel. Selleks rajati Tartu-Tõravere aktinomeetriaam (üks tolle aja parimaid) ja konstrueeriti J. R. juhendamisel uuetüübilise kiirguse mõõteriistu (püranomeeter, bilansomeetrid, spektrofomeetrid), milliseid kasutati ka välismaal. Üle 170 teadustr-e, arvukalt aimermt-id. Eesti TA liige (1993), Vene Põllum-teaduse Akad välisliige (1988), Joensuu Ük-i audr (1989); LUS-i auliige (1985), Eesti Looduskaitse Seltsi juhatuse liige (1990).

T: The radiation Regime and Architecture of Plant Stands. // The Hague-Boston-London, 1981; Photon-Vegetation Interactions (kaastoim). // Berlin-Heidelberg (1991); Радиационный режим и архитектура растительного покрова. // Л. (1975); Математическое моделирование переноса солнечной радиации в растительных средах (kaasautor). // Л. (1992); The role of the solar radiation in the photosynthesis of crops. // Photosynthesis of Productive Systems, Jerusalem (1967); Radiative transfer in plant communities. // Vegetation and the Atmosphere, Vol. 1, London, New York, San Francisco (1975); A comparison of different methods for measuring the canopy light regime (kaasautor). // J. Appl. Ecol. 20 (1983) 3; Crown projection area of young *Pinus sylvestris*: a model and its test (kaasautor). // Scand. J. For. Res. 1 (1986); A catalogue of optical properties of vegetation in Estonia (kaasautor). // The Plant Cover of the Estonian SSR. Flora, vegetation and ecology. Tallinn (1987); Calculation of canopy bidirectional reflectance using the Monte Carlo method (kaasautor). // Remote Sens. Environ. 24 (1988) 2; The influence of leaf orientation and the specular component of leaf reflectance on the canopy bidirectional reflectance (kaasautor). // Remote Sens. Environ. 27 (1989) 3; A review on the theory of photon transport in leaf canopies (kaasautor). // Agric. and Forest Meteorol. 45, (1989).

B: EE 8, 218; EE 14, 436; Eesti TA liikmeskond 1938–1988, 108–109; Akadeemik Juhan Ross. Bibliograafia 1954–2000, Tln, 2001; <http://www.aai.ee/bgf/ross/bibliograafia.html>

Piia Post

ROSS (a-ni 1984 **Kross**), **Kristiina** (3. VI 1955, Tallinn), keeleteadlane ja tõlkija; Jaan Krossi t, Jaan R-i abikaasa. Lõpetas 1973 Tallinna 21. Kk-i, 1978 TÜ eesti filoloogias soome-ugri k-te erialal ja 1983 EKI asp-i; filol-knd (1984, TÜ), vk “Инструктив в прибалтийско-финских языках”. Olnud 1978–80 KKI v-laborant, 1984–91 teadur, 1992–98 soome-ugri k-te sektori juh, 1996–2000 EKI teadusdir, a-st 2000 eesti murrete ja lähisuguk-te sektori juh, 1999–2000 ka Eesti Humanitaarinst-i eesti kultuuriloo õt-i juh. kt. Pidanud loenguid TPÜ-s ja ja EMA-s. Tõlkinud ilukirj, teaduskirj ja esseistikat pr, heebrea ja sks k-st. – Uurimisvaldkond: Eesti ja teiste läänemeresoome k-te morfosüntaktika; eesti kirjakeele ajalugu; tõlkelugu, eesti varasem piiblitõlge. EV teaduspreemia 1995 (koll-s), Valgetähe IV kl teenetemärk 2003. Üle 50 teadustr-e.

T: Die Grenze zwischen dem Kasus und dem Adverb im Instrukтив der ostseefinnischen Sprachen. // СФУ XIX (1983) 4; Eesti noomeni muutmistüüpide produktiivsus. (Soome-eesti kontrastiivseminar,

Helsingi, 1984). KKI preprint 26. Tln, 1984; Instruktiiv läänemeresoome keeltes. Tln, 1988; Eesti keele grammatika I, II (kaasautor). Tln, 1995, 1993; Ülemlaulu tõlkest esimeses eestikeelses Piiblis. // Akad (1995) 1; Eesti keele käsiraamat (kaasautor). Tln, 1997, ²2000; Tõlketehnilisi küsimusi eesti kirjakeele algusaegades: teine käsk. // KK (2000) 11; Bible Translation as Mediator of Hebrew Impact on Target Languages: the Estonian Bible Translation by Johannes Gutsleff. // Nordisk Judaistik. Scandinavian Jewish Studies (2000) 1/2; Esialgseid täiendusi Vana Testamendi tõlkeloole. // KK (2002) 2; Uue ajastu misjonilingvist Eduard Ahrens 200 (koost ja saatesõna autor). Tln, 2003; Esimene Moosese raamat. Iiobi raamat: tõlkinud 1687–1690 Andreas ja Adrian Virginius (koost ja saatesõna autor). Tln, 2003; Heebrea jäljed eesti keeles. // KK (2004) 8.
B: EE 14, 436; EKirBL, 476; *Paul, T.* Nooruslik ja nõtkete juubilar. Kristiina Ross 50. // KK (2005) 6, 497–500.

ROSS, Vello (21. VIII 1935, Rakvere – 26. X 2003, Tartu), geofüüsik ja bioloog. Lõpetas 1955 Väike-Maarja Kk-i, 1960 TÜ füüs-osc-a geofüüsikuna ja 1967 FAI asp-i; biol-knd (1970, Eesti TA), vk „Фитометрическое исследование геометрической структуры и роста некоторых сельскохозяйственных посевов“. Oli 1960–64 ja 1967–72 FAI atmosfäärifüüsika sektori n-teadur, 1964–67 aspirant, 1972–81 ZBI v-teadur, 1981–2001 EPMÜ füüsika kat-s (1981–92 kat-i juh, alates 1986 dots), 1990–92 EPMÜ põllumehhaniseerimise tsk-a prodekaan, 2001–03 Tartu Obs-i teadur. Pidanud loenguid ka TÜ-s ja TÜ Türi Kolledžis. – Uurimisvaldkond: taimkatte ruumilise struktuuri kirjeldamine kvantitatiivsete meetoditega, esitanud nn mudeltaime meetodi taimkatte keeruka struktuuri kirjeldamisel; taimkatte fotosüntees ja produktiivsus ning optilised omadused. ELS-i liige, organiseerinud äikesevaatlusi.

T: Äikesevaatluse juhend (kaasautor). // ENSV LUS, Abiks loodusevaatlajale nr 46 (1962); Statistical description of the architecture of a fast growing willow coppice (kaasautor J. Ross). // *Agricult. Forest Meteorol.* 91 (1998); Estimation of leaf area and its vertical distribution during growth period (kaasautor). // *Agricult. Forest Meteorol.* 101 (2000) 4; Shape and area of simple narrow leaves (kaasautor). // *TA Toim. Bioloogia. Ökoloogia* 512 (2002) 3.

B: EPA BL II, 177; EPMÜ BL, 146; Eesti Füüsika Seltsi ar 2003, Trt, 2004, 103.

ROSTOVITSEV, Mihhail (16. XI 1865, Jelets – 6. V 1952, Tartu), kirurg ja haridustegelane;

venelane. Lõpetas 1886 Jeletsi gümn-i ja 1893 TÜ arstitsk-a; med-dr (1902, Peterburi Sõjamed-akad), vk „Учение о перитифлите“. Oli 1892 Nižni Novgorodis arst, 1893 Samaara kub-val-e sanitaararst, 1894–1901 Peterburi Obulovi naistehaigla kirurgiaosk-a arst, 1899 oli komandeeritud Vjatka kub-u ja 1900–01 sanitaarrühma v-arstina Kaug-Itta. 1904–18 TÜ operatiivkirurgia õt-i prof. Võttis arstina osa Balkani sõjast Serbias ja kirurg-konsultandina I maailmasõjast. Tartu Eraük-i (nn Rostovtsevi eraük) (1908–18) asutajaliige ning 1908–13 dir. Tema algatusel asutati Pirogovi-nim Arstitead Selts. Paljude seltside (sh LUS-i) liige. – Uurimisvaldkond: kõhuõõne- ja välikirurgia. Avaldas esimese ammendava monogr ägeda ussjätkepõletiku kohta. Töötas välja aseptilise sooleõmbluse meetodi.

T: К вопросу об огнестрельных ранах желудка и их лечении. // *Летопись Русской Хирургии* (1897); Ueber die uebertragung von Milzbrandbacillen beim Menschen von der Mutter auf die Frucht. // *Z. Geburth und Gyn.* (1897); О казуистике первичного рака конечностей. // *Больничная Газета Боткина* (1898); К лечению столбняка. // *Врач* (1901); Дивертикул Меккеля в хирургической практике. 1907.

B: EE 8, 220; EE 14, 437; TÜ ajalugu II, 277, 288, 289, 367, 368, 387; *Toomsalu, M.*, 183.

K. Kalling

ROŽNOVA (a-ni 1955 **Koppel**), **Iren** (26. XI 1931, Moskva), tehnikateadlane; finantstöötaja t. Lõpetas 1952 Tallinna 19. Kk-i ja 1957 TPI silikaatide tehnoloogia alal; tehnikaknd (1969, TTÜ). Töötanud a-st 1960 Ehituse TUI-s (1960 n-teadur, 1960–2008 teadussektr). – Uurimisvaldkonnad: portlandtsement – klinkeri põlevkivi põletamise sularäbust saamise probleemid; teadusl töö organisatsiooniliste küsimuste uurimised. 20 teadustr-t.

T: Применение петрографического анализа шлака для определения некоторых параметров процессов жидкого шлакоудаления. // Сб. АН СССР «Экспериментальное исследование минералообразования». М., 1971; Диаграмма равновесия порглантцементных расплавов. // VI междун. конгресс по химии цемента. ПИ. Химия цементного клинкера. М., 1976; Анализ научной и хозяйственной деятельности Научно-исследовательского института строительства. // Сб. НИИС. «Исследование по строительству. Планирование и управление. Экономика строительства. Таллинн, 1980; Ehituse Teadusliku Uurimise Instituudi arengulugu (kaasautor). // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis.2. Teadusuuringud. Tln, 1985.

ROTH, Georg Philippe August von (8. X 1782, Kanepi – 15. II 1817, Tartu), keeleteadlane; baltisakslane, Johann Philipp v R-i p. Õppis 1802–03 ja 1806 TÜ-s (matrikkel nr 4) ning 1803–06 mitmes Saksamaa ük-s teol-t. 1806 abistas oma isa „Tartomaa rahva Näddali-Lehe” väljaandmisel. Oli 1806–09 Otepääl koduõpetaja ja 1810–17 TÜ eesti ja sm k-e lektor. Koost lõunaeestikeelse aabitsa.

T: „Tarto maa rahwa Näddali-Leht“ (kaastööline, tõlkija, tsensorile esitaja ja trükkitoim) selle väljaandmisel Tartus 1806; „ABD nink weikenne luggemisse ramat Tarto ma rahwa tullus“. Tarto-linan, trükkitu nink müwwa M. G. Grensiusse man 1814, ³1817.

B: AAUD, 1; Levitski II, 630; TÜ ajalugu II, 175; DbBL, 654; M. G. Grenziuse trüki- ja kirjastustoodang 1786–1818. Bibliograafianimestik. Koost E. Jaanson. Trt, 1985; *Roth, Friedrich v.*. Das Roth-Buch. Die Familie v. Roth. Hamburg, 1985; Johann Philipp von Roth. Koost M. Hirvlaane. Trt, 2000; *Tamul, S.* Veel kord Tartu ülikooli taasavamise ja eesti keele lektori küsimusest. // 200 aastat eesti keele ülikooliõpet: 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis: juubelikogumik. Trt, 2003, 25; Tarto maa rahwa Näddali-Leht. Uurimusi ja allikmaterjale. Koost T. Tannberg. Trt, 1998, 12–13.

M. Hirvlaane

ROTH, Johann Philipp von (13. XI 1754, Pärnu – 13. VI 1818, Kanepi), pastor, haridustegelane ja luuletaja; baltisakslane, apteekri p, Georg Philipp August von R-i isa. Õppis 1766–73 Königsbergi Collegium Fridericanumis, 1773 Königsbergi Ük-s õigusteadust ja 1774–77 Halle Ük-s õigusteadust ja teol-t; *cand. theol.* (1779). Oli 1777–80 Tartus koduõpetaja, 1780–1818 Kanepi khk-a koguduse pastor, a-st 1789 Võrumaa praost ja a-st 1803 ühtlasi Liivimaa piiskopikohtu assessor Riias. Pidas 1804–18 Kanepis esimest eestikeelset khk-kooli, kus valmistati ette külakooliõpetajaid ja 1811–18 tütarlaste vaeste- ja töökooli, asutas ka mitu külakooli. Andis 1806 koos G. A. Oldekopiga välja „Tarto maa rahwa Nädalli-lehte” (41 nr-t). Toim Tartu Piibliselti ülesandel trükki lõunaeestimurdelise Uue Testamendi I trüki „Meie Issanda Jeesusse Kristusse Wastne Testament” (1815, Miitavi) ning tõlkis Tartu murdesse Liivimaa talurahvaseadused, kus tõi käibele mitmed juriidilised terminid, nt omandisuhted. Kirjutanud 24 võrumurdelist laulu. Osalenud paljudes seltsides (Vene Piibliselti Tartu komitee, Peterburi keiserliku Inimarmastuse

(Filantroopia) Selts, Kuramaa Kirjanduse ja Kunsti Selts, Arensburgi Eesti Selts).

T: Ideen über die zweckdienstlichsten Mittel zur Aufklärung des ehstnischen Landsmannes, besonders im Dörpt-Werroschen Bezirk // Jahresverhandlungen der kurl. Ges. für Literatur und Kunst. I. Mitau, 1819; Über den Plan des Herrn Pastor Watson in Beylage G. // Jahresverhandlungen der kurl. Ges. für Literatur und Kunst. Mitau, 1819; Amts Erfahrung eines Propstes // Magazin für prot. Prediger vorzüglich in Russischen Reiche. II Jhg., 1871; 70 kirja K. G. Sonntagile 30.12.1804–17.05.1818 ja d-ta // KM KO M:377:3, orig Läti RAKA-s (MF II 104, f 6822 Sonntag); Sädusse Ma-rahwa perrast antu, kea Liivlandi gubernementi wallitsusse al ellawa“ Tarto Linan. Trükkitu M. G. Grentsiusse man 1804 (tõlkija).

B: EE 14, 437; EKBL, 214; Recke-Napiersky III, Napiersky, Pred.-Lex. III; EÜS alb. VII (1902), 139–166 (O. Sild); *Suits, G.* Eesti lugemisraamat I (1916), 21 j.; *Kampmann, E.* van ilukirj, 38–40; Magazin für protestantische Prediger 1817, 1818 H. III, 225–249, 358–374; Neue inl. Blätter 1818, 225–227; Livl. Schriftst. Lex III, 574–576; *Weizenberg, A.* Sooharimine ja südameharidus. Järelsõna. Lisad: J. Ph. v. Rothi „Rõmo laulu raamatust“ (G. A. Masingu käest). Trt, 1916, 45–63; *Veske, M.* Lieder von Propst von Roth. // KM KO f 149, m 40:7; Die ewangelische Prediger Livlands bis 1918. Köln, Wien, 1977, 396; EBL, 17; *Roth, F. v.* Das Roth-Buch. Die Familie v. Roth, Hamburg, 1985; *Salupere, M.* Meie esimene matsileht, esimene kutseõppeasutus ning nende asutaja J. Ph. v. Roth. // Tõed ja tõdemused. Trt, 1998, 129–152; Tarto maa rahwa Näddali-Leht. Uurimusi ja allikmaterjale. Koost T. Tannberg, säilinud originaalnumbrite 1, 2, 4, 5, 14, 23, 24, 25, 32, 33 koopiaste mapp. Trt, 1998; Johann Philipp von Roth. Koost M. Hirvlaane. Trt, 2000.

M. Hirvlaane

ROTHBERG, Oscar Eduard (18. I 1869, Tartu – 1935, Tartu?), arstiteadlane; eestlane, maavaldaja p. Lõpetas Tartu gümni ja 1894 TÜ arstitsk-a; med-dr (1904, TÜ), vk „Über die heilende Wirkung des Fiebers, das durch subkutane Einspritzungen des Witteschen Peptons künstlich hergerufen wurde, auf einige Infektionskrankheiten“. Täiendanud end Kaasani Ük-s, Peterburis ja 1906/07 Breslaus. Oli semstvoarst Saraatovi kub-s. 1900–1904 ja 1907–09 TÜ sisehaiguste kliiniku assist, 1911–1916 TÜ lastehaiguste eradots ja 1917–19 TÜ lastekliiniku juh ja dots. A-st 1919 Tartus praktiseeriv arst. –

Uurimisvaldkond: lastehaigused.

T: Ernährungstörungen des Kindesalters auf neuropatische Grundlage. // SPTb med. Wschr. (1910) 3.

B: AAUD, 867; *Brennsohn, J.* Die Aerzte Estlands. Riga, 1922, 507; TÜ ajalugu II, 271; EAA f 402, n 3, s 1472.

ROTHERT, Wladislaw (25.VII 1863, Vilno – 3/ 16. I 1916, Petrograd), botaanik, mükoloog, tsütoloog, taimeanatoom ja -füsioloog; poolakas, pangadirektori p. Lõpetas 1880 Riias güm-n-u ja 1885 TÜ füüs-mat-tsk-a loodustead alal; botaanikamag (1885, TÜ), vk „Vergleichend-anatomische Untersuchungen über die Differenzen im primären Bau der Stengel und Rhizome krautiger Phanerogamen, nebst einigen allgemeinen Betrachtungen histologischen Inhalts” (Dorpat, 1885), biol-dr (1893, Kiiev), vk-s käsitles heliotropismi. Täiendas end Pariisis, Peterburis, 1885–88 Strassbourgis A. de Bary ning 1891–92 ja 1899–1900 Leipzigi W. Pfefferi laboris. Oli 1889–97 Kaasani Ük erakorr dots, 1897–1902 Harkovi Ük prof, 1902–1908 Odessa Ük prof. 1908–10 osales Peterburi TA toetusel eksped-l troopikamaadesse. 1910–15 Krakowi Ük prof, 1915–16 Kiievi Ük prof. – Uurimisvaldkond: taimede liikumine – tropismid (geo-, foto-, hüdro-, aero-, termo-, kemotropism), taimede koekatete, kudede peenehituse, vegetatiivsete taimeosade kromoplastide, alamate seente biol jm probleemid. Uuris esimeste seas kasvuainete liikumist kaera koleoptiilides. Avaldas mitu taimefüsiol õpikut. Krakowi TA korr-liige (1899) ja liige (1913), Berliini Botaanikaühingu korr-liige (1907).

T: Курс физиологии растений. // Ч.1. Физическая физиология. Казань, 1891; Neue Untersuchungen über Chromoplasten. // Bull. Intern. Г Acad. de Sci. Cracovie, Ser.B., 1914.

B: *Мооритс Х. А.* Владислав Адольфович Ротерт. // Мат. 8 конф. по ист. н. в Прибалт. Трт, 1970, 86–89; *Манойленко К. В.* Владислав Адольфович Ротерт, 1863/1916. // Л. Наука, 1978, 140.

H. Trass

RUBAŠKIN, Vladimir (1876–1932), arstiteadlane, histoloog; venelane. Lõpetas 1900 Peterburi Sõjamed-akad; med-dr 1903 (sealsamas), vk „Къ учению о строений невроглии и эпендимы“. Oli 1900–1906 sõjaväearst. 1906–12 Peterburi Sõjamed-iakad eradots, 1912–18 TÜ embrüol, histol ja võrdleva anat erakorr prof ja kat-i juh. A-st 1918 Harkovi Ük-i prof. – Uurimisvaldkond:

neurohistoloogia. Oli Punase Risti voliniku abi Tartus asuvate raviasutuste juhatamisel ja erakorr epideemiatõrje esimees.

B: TÜ ajalugu II, 316, 361; *Toomsalu, M.*, 159.

K. Kalling

RUBE, Karl (Carl) (26. VI 1901, Tallinn – 10. IV 1946, Berliin), keemik-tehnoloog. Lõpetas 1918 Tallinna Reaalkooli ja 1926 TÜ keem-tehnol-haru; *mag. chem. techn.* (1927, TÜ), vk „Versuche über die Trennung der gesättigten und ungesättigten Verbindungen des Leinöls mit Schwefeldioxyd”. Oli Tallinnas Rkl Katsekoja keemik (1930–35) ja v-keemik (1936–39). Lahkus 1939 Saksamaale, kus töötas Berliinis Materjalide Kontrolli Ametis keemikuna. – Uurimisvaldkond: linaseemneõli keem koostis ja org ühendite eraldamine sellest.

B: AAUT II, 87; TT TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 75.

V. Past

RUBEL (RUUBEL), Eduard Johannes (26. V 1907, Vana-Kariste v, Pärnumaa), põllum-teadlane; talupidaja p. Lõpetas 1926 Pärnu Linna Ühisgümni-i ja 1931 TÜ põllum-tsk-a; agonomiadr (1947, Hohenheimi Tehnikaük), vk „Milchviehhaltung und Leistung der bäuerlichen Betriebe in Mecklenburg”. Töötas Vana-Antsla ja Audru riigimõisates, oli Karja Keskühisuse ja Aedvilja Keskühisuse dir, 1939–40 Põllutöökoja seakasv eriteadlane Tartu-, Võru- ja Viljandimaal, 1941–43 Viljandi maavalitsuse agronom ja talupidaja Rimmu vallas, 1943–44 Põllum Keskväl-e stipendiaat Rostockis. Töötas 1946–50 Göttingeni Georg Augusti Ük-s asst-na. Asus 1950 USA-sse, kus oli ehitusettevõtja.

T: Masinatarvitajate ühisuste tööst. // Põllum kirjastusühisuse kalender-käsiraamat: 1938. aastaks. Viljandi, 1938; Järva Majanduse Ühisuse kalender (kaasautor). Paide, 1939.

RUBEL, Madis (2. VII 1935, Tallinn), geoloog-paleontoloog; Peeter Heinrich R-i ja Salme R-i p. Lõpetas 1953 Tartu 1. Kk-i ja 1958 TÜ geol-osk-a; geol-knd (1963, Eesti TA), vk „Eesti siluri brahhiopoodid seltsist *Orthida*, *Atrypida* ja *Spiriferida*”, geol-dr (1986, MRÜ), vk „Численные методы стратиграфической корреляции на основе палеонтологических данных”. Oli 1958–92 GI laborant, v-mehaanik, n-teadur, v-teadur, peataedur ja 1986–91 stratigraafia ja paleontol sektori juh ning 1992–2000 TÜ geol inst-i paleont ja stratigr korr prof, 2000 – emeritprof. –

Uurimisvaldkonnad: Eesti ordoviitsiumi ja siluri käsijalgsete süstemaatiline kirjeldamine ning nende ökoloogilise ja stratigraafilise leviku uurimine; kvantitatiivne stratigr. Üle 70 teadustr-e. ENSV rkl preemia (1972), EV teaduspreemia (1991) (koll-s).

T: Taxonomy of dicoelosiid brachiopods from the Ordovician and Silurian of the East Baltic. // Palaeontol. (London) 14 (1971) 1; Principles of construction and use of biostratigraphical scales for correlation. // Comput. and Geosciences (1978) 4; Theory of stratigraphic correlation by means of ordinal scales (kaasautor D. Pak). // Comput. and Geosciences 9 (1984) 1; Eustatic sea-level patterns from the Lower Silurian (Llandovery Series) of southern Norway and Estonia (kaasautor). // Geol. Soc. Am. Bull. 103 (1991) 3; Upper Ordovician sequences of western Estonia (kaasautor). // Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecol. 210 (2004).

B: EE 8, 228; EE 14, 437; APUT, 75; TÜ BL II, 154; ИГНЭ, 325–326; EGBT, 102–103; Maa Universumis. Tln, 2004, 320.

RUBEL, Peter (Peeter) Heinrich (8. I 1905, Suure-Kõpu v, Viljandimaa – 20. VIII 1941, Tartu lähedal), (põllu)maj-teadlane; kooliõpetaja p, Salme R. abikaasa, Madis R. isa Lõpetas 1922 Viljandi Maakonna Poeglaste Gümni-i ja 1927 TÜ põllum-tsk-a agron-na; põllum-mag (1928, TÜ), vk „Põllutöölise palgaolud Eestis”. Täiendas end TÜ stipendiaadina 1928–30 Taanis, Hollandis ja Berliini Ük-s. Oli 1926–27 Tartu maaval-e ja Asunike Liidu nõuandja väikemajapidamiste alal, 1927–28 Asunike Liidu töötaja, ajak „Uus Talu” toim, 1930–34 Põllutöömin-i põllum-osk-a maj-nõuandja, 1934–38 maatalunduse nõunik, 1938–41 TÜ agraarpol ja ühistegevuse õppejõud, a-st 1940 prof ning agraarõkon ja plaanimaj-e kat-i juh. Oli 1941 hävituspataljonis, langes vangi ja hukati.

T: Die Agrarpolitik Eestis 1934–1937. Tln, 1938; Meie riigimõisade saamislugu ja nende praegune majanduslik seisukord. // Agraarpoliitika ja ühistegevuse õt-i teated 6. Trt, 1939

B: AAUT II, 249.

RUBEL (a-ni 1930 **Kõiv**), **Salme** (7. VIII 1908, Võru – 16. IV 1988, Tartu), entomoloog; Peter Heinrich R-i abikaasa, Madis R-i ema. Lõpetas 1926 Võru Tütarlaste Gümni-i ja 1945 TÜ põllum-tsk-a agronoomina; biol-knd (1961, TÜ), vk „Eesti NSV-s esinevad naksurlased ja nende tähtsus põllumajanduslike kultuuride kahjuritena”. 1945–51 TÜ rakenduszool ja entomoloogia kat-i asst, 1951–55 EPA zool ja entomoloogia kat-i juh, 1956–64 entomoloogia ja aianduse kat-i v-õpetaja, 1964–71 dots. – Uurimisvaldkond: põllum ja metsaentomoloogia, tiigikalandus, taimekaitse.

T: Eesti NSV naksurlased.// Abiks loodusvaatlejale 38. Trt, 1958; Eesti naksurlaste faunast. 1959; Eesti üraseklaste (*Ipidae*) määraja. Tln, 1956, ²1987; Vaske sisaldavate taimekaitsevahendite mõjust marjade maitsele (kaasautor M. Reeben). // SP (1966) 11.

B: AAUT II, 452; TÜ BL I, 409; EPA BL I, 46; SP 1961 (14).

RUBIN, Pavel (20. VII 1960, Verhnaja Salda, Sverdlovski oblast, Venemaa), füüsik; juut, ins-de p. Lõpetas 1977 Verhnaja Salda kk-i ja 1982 Tomski Ük-i; *Ph.D.* (füüsika, 1994, TÜ) ”Локальные дефектные состояния в CuO_2 плоскостях высокотемпературных сверхпроводников”. A-st 1994 FI teadur. – Uurimisvaldkond: tahke keha teooria, tugevalt korreleeritud süsteemid, kõrgtemperatuurne ülijuhtivus, tahkise elektronstruktuur. U. 40 teadustr-t.

T: Electron structure and optical properties of Ni-Al (kaasautor). // *Solid State Comm.* 57 (1986); Calculation of F^+ centre in the CuO_2 plane of HTSC (kaasautor N. Kristoffel). // *Solid State Comm.* 87 (1993) 12; Bound hole states and ferrons in $\text{La}_2\text{CuO}_{4+\delta}$ (kaasautor). // *Phys. Rev.* B57 (1998) 17; Cuprate superconductivity interband model with a doping-formed spectrum (kaasautor N. Kristoffel). // *Eur. Phys. J. B*, 30 (2002) 4; Superconducting gaps and pseudogaps in a composite model of two-component cuprate (kaasautor N. Kristoffel). // *Physica C*, 402 (2004) 3; Time-dependent Gutzwiller theory of magnetic excitations in the Hubbard model (kaasautor). // *Phys. Rev.* B69 (2004) 15; Magnetic properties of the two-dimensional Heisenberg model on a triangular lattice (kaasautor A. Sherman). // *Physics Lett. A*, 334 (2005) 4.

B: <http://eeter.fi.tartu.ee/Rubin.htm>

RUBINSTEIN, Hermann (Hirš) (10. XI 1871 – ?), arstiteadlane; juut. Lõpetas 1890 Tallinna Aleksandri Gümni-i ja 1896 TÜ arstitsk-a; med-dr (1899, TÜ), vk „Материалы к экспериментальной разработки взаимной связи между маткой и ее придатками“. 1896–1900 TÜ patol inst-i prosektori abi, 1900–01 hospitaalkirurgia kliiniku asst, 1901–02 üldpatol ja patol anat kat-i eradots.

B: Левицкий II, 111.

K. Kalling

RUBTSOV, Ivan (1902–1993), entomoloog; oli pikka aega NSVL TA Zool Inst-i (Leningrad)

teadur ja v-teadur. Uuris verdimevaid kahetiivalisi (eriti kihulasi), samuti kiuduslaste sugukonda (*Mermithidae*). Oli tihedas koostöös Eesti hüdrobioloogidega, uuris ka nende poolt peamiselt järvedest kogutud kiudusse, avaldades neist rmt ja art-te seeria. Viimases käsitletakse koos Venemaalt jm leitud materjalidega 120 liigitaseme taksonit, sh Eestist leitud 96 liigist ja alamliigist on R. teadusele uutena kirjeldanud 90. Eestis ZBI väljaandel ilmunud rmt-t (1973) täiendas R. uute andmetega, see tõlgiti ingl keelde ja avaldati Indias.

T: Пресноводные мермитиды Эстонии. Тln, 1973; Мермитиды. Происхождение.

Распространение. Биология. Л, 1977; Новые виды мермитид (*Mermithidae*, Nematoda) из Эстонии и сопредельных стран I–XI. // ТА Toim. Biol (1978–1982);

Fresh-water mermithids of Estonia. // Oxonian Press Pvt. Ltd, New Delhi, Calcutta, 1988.

E. Krall

RUDI, Paul (28. VI 1898, Kuritsa v, Viljandimaa – 6. IV 1969, Stockholm), metsateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1919 Tartu H. Treffneri Gümni-i ja 1920 EV Sõjakooli, õppis 1921–32 ja 1940–41 TÜ-s metsandust. Võttis osa Vabadussõjast. Teenis 1919–40 Eesti sõjaväes (a-st 1938 major). Oli 1928–31 III suurtükiväegrupi 2. patarei ülem, 1931–33 Kaitsemin-i Varustusval-e töötaja metsade korraldamise ja majandamise alal, 1933–40 Kaitsemin suurtükiväe polügooni ja õppeväljakute ülem, ühtlasi metsaülem, 1940–41 „Eesti Metsatööstuse” eksportosk-a instruktor ja v-instruktor, 1941–43 Metsa- ja Puidupiirkonna koondise v-instruktor, 1943–44 Saetööstuse Peaval müügiosk juh ja ärijuht. Asunud 1944 Rootsi, oli 1944–47 põgenikelaagri abijuh, Värmlandi tööameti tõlk jm, 1947–48 Rootsi riigimaade ja metsade val-e (*Domänverket*) metsakorraldaja-salgaülem ja 1948–57 Stockholmi maakonna Metsaomanike Ühingu raielankide ostude järelkontrollija lauatehaste osas. A-st 1957 AS V. Trahasi metsabüroos metsatakseerija, kuninglikus kommertskolleegiumis arhiivitööline ja Rootsi Kuningliku Metsaük-i zool inst-i asst. – Uurimisvaldkond: metsakasvatus, metsazooloogia, metsa pisinärlised. 6 teadustr-t.

T: Kahjur-pisinärlistest. // EME 43 (1964); Pisinärlised puude ja põõsaste seemnete kahjustajatena. // EME 45 (1965); Võitlus pisinärliste vastu nõuab suuremat aktiivsust. // EME 48 (1967); Upptill kampemot sorken. // Skogen 5 (1967).

B: AAUT II, 124; *E(rnits)*, E. Metsateadlane Paul Rudi 60-aastane. // EME 27 (1958), 35.36;

R(aukas), A. Paul Rudi in memoriam. // EME 52 (1969), 25–26; *Margus, M.* Eesti metsateadlane Paul Rudi. // MP 2 (1993), 24–25; *Margus, M., Meikar, T.* Tartu Ülikooli Põllumajandusteaduskonna

metsaosakonna teoreetilise kursuse lõpetanud. Trt, 2002, 34–35.

T. Meikar

RUDI, Ülo (31. X 1940, Märjamaa), tehnikateadlane. Lõpetas 1959 Märjamaa Kk-i, 1964 TPI energeetikask-a ja 1970 Eesti TA sihtasp-i; tehnikaknd (1970, Moskva Teraste ja Sulamite Inst), vk „Турбулентное струйное течение в ограниченном пространстве”. Oli 1964–67 Moskva G. M. Kržizanovski nim Energeetikainst-i ins, 1970–2003 EI-s (a-ni 1993 TEFI, a-ni 2002 EEI, a-ni 2004 TTÜ EEI): 1970–72 n-teadur, 1972–86 aeromeh sektori v-teadur, 1986–91 j-teadur, 1991–93 sama sektori juh, 1993–97 inst-i teadusdir ja energoprotsesside diagnostika labori juh, 1999–2003 dir, 2004– TTÜ mitmefaasiliste keskkondade füüs teaduslabori v-teadur, juh. – Uurimisvaldkonnad: disperssete vooluste mehaanika, energeetiliste seadmete aerodünaamika ja põlemisprotsessid, energeetika arengusuunad ja energiapol analüüs. A-st 2006 Maailma Energeetikanõukogu (WEC) Eesti Rahvuskomitee peasekr, Eesti TA energeetikanõuk liige, Eesti Mehaanika Rahvusliku Komitee liige, ajakirja *Oil Shale* nõustajate kolleegiumi liige, Rahvusv Keskkonna-ja Energiapol Keskuse (*International Center for Energy and Environmental Policy*) liige. Avaldanud 100 teadusart-t.

T: Actual economic and energetic problems of Baltic countries (kaasautor). // *Latvian J. of Phys. and Technical Sci.* (2000) 2; Estonian Energy Sector and its Potentials for Developing Clean Energy Production. // *Latvian J. of Phys. and Technical Sci.* Riga (2000) 2; Experimental investigation of the effect of coarse particles on decaying grid-generated turbulence in a two-phase flow. // *J. Fluid Dynamics*, 35 (2000) 6; Particle motion in the vortices generated by a localized force (kaasautorid F. Kaplanski, S. Tisler). // *Chemical and Process Engineering, Polish. Acad. Sci.* 26 (2005) 3; An experimental study of effects of the velocity slip and the mass loading on modification of the grid-generated turbulence in a gas-solid particles flow (kaasautor). // *Proc Est. Acad. Sci.Eng.*, 11 (2005) 2.

B: Ühe instituudi lugu, 52, 55, 106–107, 113, 128, 134, 234, 248, 252.

RUDNEV (a-ni 1945 **Gurevitš**), **Daniil** (12. XII 1911, Vitebsk), ajakirjanik ja ajaloolane; juut, teenistuja p. Lõpetas 1927 Saraatovis kk-i ja 1951 TÜ ajaloo osk-a; ajalooknd (1967, PAI), vk „Из истории эстонской большевистской организации – коммунистической партии Эстонии“. 1930–38 ajakirjanik Leningradis „Leninskaja Iskra“ toim-s, 1938–41 „Pravda“ Leningradi korrespondent. 1941–44 osales II maailmasõjas „Pravda“ rindekorrespondendina. 1944–46 ja 1946–50 Tallinnas

ajalehe „Sovetskaja Estonija“ toim, 1950–51 AI teadur, 1951–52 EKP KK Vab Parteikooli v-õpetaja, 1952–53 ajalehe *Моряк Эстонии* toim, 1953–59 ER venekeelsete saadete toim, 1959–75 ajakirjade *Коммунист Эстонии* ja „Eesti Kommunist“ osk-a-juh. – Uurimisvaldkond: EKP ja Eesti rev liikumise ajalugu, rev tegelaste V. Kingissepa, V. Kalinini jt elu ja tegevus. ENSV tnl ajakirjanik (1971).

T: Dmitri Iljitš Uljanov Tartus. Tln, 1958; Ivan Rabtšinski: elu ja tegevus. Tln, 1960; Johannes Lauristin. Tln, 1962; Lenin ja Eesti: kroonika. Tln, 1970; Kõrgema tribunali uurija: Viktor Kingissepa tegevusest Moskvast 1918. a. Tln, 1971; Viktor Kingissepa elu: elulooline jutustus. Tln, 1988.

RUDRAUF, Lucien Charles (8. I 1890, Belfort – 1968), kirjandus- ja kunstiteadlane; prantslane. Lõpetas 1909 Strasbourgis Gümni-i, õppis 1909–11 Strasbourgi Ük-s, 1911–14 Pariisis Sorbonne`i Ük-s ja *École du Louvre`is* ning 1919–22 taas Pariisis; kirj-litsentsiaat (1919, Strassbourg). Osales 1914–18 I maailmasõjas Prantsuse armee ohvitserina. 1922–34 TÜ erakorr pr k-e, kirj-e ja kultuuri (1925–33 ka kunstiajaloo) lektor, 1934–39 prof. Lahkus 1939 Prantsusmaale, osales ohvitserina II maailmasõjas.

T: Rime et sexe : une nouvelle théorie de l'alternance des rimes masculines et féminines dans la poésie française. Trt, 1936; L'annonciation, etude d'un thème plastique et de ses variations en peinture et en sculpture. Paris, 1943.

B: EBL TK, 230; *Eller, M.* Tartu ülikooli osast eesti kunstiteaduses 1920–1930-ndail aastail. // Kunstiteadus. Kunstikriitika, 6. Tln, 1986, 164.

RUETMANN (a-ni 1949 **Rütman**), **Sven Helmuth** (14. VI 1927, Rakvere), keemik; ametniku p. Asunud 1944 Saksamaale, lõpetas 1948 Geislingeni Eesti Gümni-i. A-st 1949 elab USA-s, lõpetas 1953 Millikini Ük Illinoisis; *Ph.D.* (orgaaniline keemia, 1957, Utah Ük, Salt Lake City), vk „Linear Phenol-Formaldehyde Polymers from o- and p-Chlorophenol“. 1957–61 Shelli kompaniis Emeryvilles (California) keemik-teadur, 1961–63 San Diegos NARMCO R&D v-teadur ja 1963–93 *Dow Chemical Company Walnut Creek`is* teadusjuht. – Uurimisvaldkond: orgaaniline süntees. *Am. Chem. Soc.* liige. 8 teadustr-t, 20 USA patenti.

T: Synthesis of Perchlorinated Vinyl Compounds. // Synthesis, (1973); Synthesis of Perchlorinated Indene and 5H-1-pyridine. // Synthesis, (1975); A New Synthesis of Perchlorinated Aromatic

Nitriles. // Synthesis 716 (1977).

V. Past

RUGA, Lembit (16. VI 1927, Sangaste v, Valgamaa – 22. VII 2001, Tallinn), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1948 Tallinna Industriaaltehnikumi ehitustehnikuna ja 1956 TPI tööstus- ja tsiviilehitusins-na; tehnikaknd (1977, TTÜ), vk „Исследование закономерностей формирования качества воды в водотоках”. Oli 1948–50 Põllumin-s tehnik-projekteeerija, 1950–57 TTÜ ehitusmeh ja -konstruktsioonide kat-i laborant ja v-laborant, 1957–62 Tallinna polütehnikumi ja ehitusmeh-tehnikumi õpetaja, 1962 TTÜ sanitaartechnika kat v-ins, 1962–65 ehitusmeh kat asst, 1965–83 v-õpetaja, 1983–90 dots, 1990–93 meh-inst-i deformeeruva keha õt-i dots, 1993–2001 meh-inst-i dir-i abi. – Uurimisvaldkond: reovee segunemise seaduspärasused veevoolus, hüdrodünaamiliste protsesside füüs ja elektriline modelleerimine; materjalide tugevusomaduste füüs alused. 19 teadustr-t.

T: Электрическое моделирование процесса турбулентной диффузии вещества загрязнения в водотоках. // TPI Toim. A 309 (1971); О результатах исследования влияния смешения вещества загрязнения в вертикальном направлении в прямолинейных каналах. // Материалы IV Всес. симп. по современным пробл. самоочищения качества воды. Тлн, 1972; Исследование влияния ледяного покрова на процесс диффузии. // Материалы IV Всесою. симп. по современным пробл. самоочищения качества воды. Тлн, 1979; Прогнозирование качества воды рек с применением вероятностных характеристик (kaasautor). // TPI Toim 544 (1983).

B: TPI 1936–1986, 239; Tallinna Polütehnikum 80. Tln, 1995, 88; Lembit Ruga: *in memoriam*. // TTÜ ar 2001 (2003), 357–358.

RUGA (a-ni 1957 **Kolk**), **Reet** (6. VI 1933, Tallinn), matemaatik ja pedagoog; sõjaväelase ja õpetaja t. Lõpetas 1952 Tallinna 9. Täiskasvanute Kk-i ja 1956 TPedI-i mat-füüs-tsk-a; ped-knd (1976, TÕ), vk „Об использовании логических игр при преподавании математики в экспериментальном классе шестилетних детей”. Oli 1956–64 õpetaja. 1964–69 TPI mat kat-i asst, 1969–81 TPedI algõpetuse kat-i v-õpetaja, 1981–94 dots, 1995–99 lektor. – Uurimisvaldkond: koolimatemaatika uuendusliikumine; Eestis matemaatika õpetamise reformi esimeste tulemuste hindamine ja matemaatika õpetamine 6-aastastele lastele; mõned nooremate koolilaste õpetamise aspektid; aritmeetika õpetamine Eesti koolis 19. saj ja 20. saj I poolel. 28 teadustr-t.

T: Uuendussuundadest matemaatika algõpetuses. // Koolimatemaatika kaasaegseid probleeme. Vabariikliku tead-metoodilise konverentsi teesid. Trt, 1977; Matemaatiliste mõistete kujundamine algõpetuses struktuurse materjali baasil. // Algõpetuse aktuaalseid probleeme. Tln, 1973; Mõtlemisoscuse ja arvutamisoskuse vahekorrasst algklassides. // Tartu Ülikool ja koolimatemaatika areng. Trt, 1972; Matemaatika kui vahend ümbritseva elumiljöö tunnetamiseks. Tln, 1986.

B: Uusi teaduste kandidaate. Reet Ruga. // Nõuk Õpetaja (1975) 13. XII.

RULKOV, Aleksander (1. IV 1947, Tallinn), tehnikateadlane; ins-i ja kooliõpetaja p. Lõpetas 1965 Tallinna Kaugõppekk-i, 1973 TPI mehaanika erialal ja 1976 Ehituse TUI asp-i; tehnikand (1977, TTÜ), vk-s käsitles betooni tugevuse määramist betoon- ja raudbetoonkonstruktsioonides ja ehitistes skleromeetrilise magnetelastse meetodiga. A-st 1976 Ehituse TUI-s: 1976–77 n-teadur, 1978–92 betooni tugevuse laboratooriumi juh. 1983–89 TTÜ ehitusmehaanika kat-i õppejõud. – Uurimisvaldkond: ehitiste ja konstruktsioonide katsetamine, adestruktiivsete (mittepurustavate) meetodite väljatöötamine ja rakendamine betooni ja raudbetooni ning kivimite tugevusomaduste uurimisel, betooni tugevuse määramine raudbetoonkonstruktsioonides veealustes tingimustes, kivimite tugevusomaduste ekspresdiagnoosika nii laboratoorsetes kui välitingimustes. 60 teadustr-t. ENSV rkl preemia (1985) (koll-s).

T: Proximate method for diagnosing rock strength. // Oil Shale 8 (1991) 4; Microprocessor device for diagnosing building construction strength characteristics. // Materialele schimbului de experienta. Rumanie, BACAU, September, 1. 1990; Testing old and carbonated concrete employing the impact pulse method. // XXIII Int. Symposium „Concrete and Reinforcedconcrete”. M, 1991.

RULLI (a-ni 1935 **Rullinkoff**), **Ants** (a-ni 1935 **Alfred Hans**) (16. IX 1908, Raudna v, Viljandimaa – 31. X 1986, Tartu), arstiteadlane, kirurg; talupidaja p. Lõpetas 1928 Viljandi Maakonna Poeglaste Gümni-i ja 1936 TÜ arstitsk-a; med-knd (1947, TÜ), vk „Respiratoorsest arütmiasst vagotoonia puhul. Eksperimentaalne uurimus”, med-dr (1968, TÜ), vk „Гемодинамика у больных оперированных под местным обезболиванием”. Täiendas end 1939 Heidelbergis ja Berliinis. Oli 1935–38 TÜ 1. haavakliinikus, 1938–40 2. haavakliiniku asst, 1940 Võru haigla kirurg ja linnaarst, 1941–45 Viljandi haigla kirurg ja linnahaigla juh, 1945–53 ja 1957–74 TÜ üldkirurgia kat-i juh, 1949 dots, a-st 1971 prof. 1953–54 tsk-akirurgia kat-i juh, 1954–56 Leningradi I Med-inst-i doktorant, 1974–79 üldkirurgia, anesthesioloogia ja reanimatoloogia kat-i prof, 1979–83 konsultantprof. –Alustas 1947

laiemalt kopsukirurgia ja 1958 südamekirurgiaga. Eesti NSV tnl arst (1970). Eesti Kirurgide Seltsi juhatuse liige. Uurimisvaldkond: üldkirurgia, traumatoloogia, kopsukirurgia, vereringe probleemid. U 70 teadustr-t.

T: Маомahla koostise muutustest peale mao reseksiooni Reichel-Polya järele. // EA (1939) 7; Апарат veeniseseks infusiooniks operatsiooni kestel. // TÕ Toim 36 (1954); О изменениях некоторых показателей гемодинамики в хирургии, их измерении и непрерывной регистрации. // TÕ Toim 71 (1959); Kopsuvähi operatiivse ravi tulemused Tartu Vab Kliinilise Haigla andmeil (kaasautor H. Raaga). // TÕ Toim 143 (1963); Diafragma songa diagnostikast ja ravist (kaasautor H. Raaga). // TÕ Toim 163 (1964); Arteriaalse rõhu mõõtmisel saadavate väärtuste sõltuvus mõõtmise meetodist. // TÕ Toim 179 (1965); Kopsureseksioonide kaugtulemused mädapõletiku ja tuberkuloosi kirurgilises ravis (kaasautorid H. Raaga, R. Purre). // TÕ Toim 274 (1971); Üldkirurgia (kaasautor), Tln, (1976); Retsidiivsongade esinemissagedus ja nende vältimine (kaasautor T. Väli). // NET (1981) 2.

B: EE 14, 437; AAUT III, 40; TÕ BL I, 121. NET (1969) 4, 295–296; NET (1983) 4, 300; NET (1987) 1, 64–65; *Merila-Lattik, H.*, 313; TÕK 200, 137–140, 142, 150–151, 187, 201; TÕA 1982–2007, 244, 253, 266; Ants Rulli – kirurgia professor. Trt, 2008.

A. Tikk

RUMBERG, Viive (27. IV 1935, Lohusuu v, Tartumaa – 16. I 1997, Tallinn), bioloog. Lõpetas 1954 Tartu 2. Kk-i ja 1959 TÕ biol-tsk-a; biol-knd (1972, TA), vk „Eesti NSV-s kultiveeritavate roosisortide haiguskindlus“. 1959–60 Sillaotsa 8-kl kooli õpetaja, 1960–62 EPA taimefüsiol ja fütopatol kat-i v-teadur, 1962–81 ja 1996–97 Tallinna Bot-aia v-teadur, 1981–96 iluaianduse sektori juh. – Uurimisvaldkond: roosihagused ja roosisortide haiguskindlus. Eesti Roosiklubi asutajaliige ja esimene president (1987–90). Ligi 90 teadustr-t.

T: Jahukasteseened dekoratiivtaimedel (kaasautor H. Karis). Tln, 1966; Iluaiandus: aiandus- ja haljastusalaseid uurimusi (koost). Tln, 1986; Rosaarium (kaasautorid J. Elliku, E. Liventaal). Tln, 1995.

B: EABL, 121.

RUMESSEN, Vardo (8. VIII 1942, Tallinn), pianist, muusikateadlane ja ühiskonnategelane; laulja

ja koorijuh p. Lõpetas 1964 Tallinna Muusikakooli klaveri erialal ja 1971 TRK. Oli 1969–72 TRK-s konsertmeister, 1972 Eesti Raadio muusikatoim, 1973–75 TPedI üldklaveriõppejõud, 1975–91 TRK üldklaveriõppejõud, 1978–85 Eesti Muusikafondi toim ja 1987–92 Eesti Kontserdi produtsent.

Mitmete eesti klassikalise klaverimuusika teoste taasavastaja ja esmaesitaja. Solistina esinenud kodu- ja välismaal, teinud koostööd mitmete solistide ja kammeransamblitega. Salvestanud 10 CD-d eesti muusikaga. Organiseerinud Eduard Tubina muusikapäevad 1990 ja 1995 ning Rudolf Tobiase muusikapäevad 1992, rahvusv muusikafestivali „Eduard Tubin ja tema aeg“ kunstiline juht (a-st 2001). Uurinud eesti muusika ajalugu, redigeerinud ja kirjastanud R. Tobiase, M. Saare, Ed. Oja, H. Elleri, P. Süda ja Ed. Tubina loomingut (koost ja toim u 70 noodiväljaannet), korraldanud paljude varem tundmatute eesti heliloojate teoste ettekandeid. Üle 100 art-li ajakirj-s, sh ka saksa-, inglisis-, vene- ja soomekeelses pressis. Esinenud rahvusv muusikatead konverentsidel Eestis, Lätis, Leedus, Rootsis, USA-s ja Saksamaal. Koost saatesarju ER-is ja ETV-s. Eesti Heliloojate Liidu liige (1973), Eesti Interpreetide Liidu asutajaliige (1998), EMA auliige (1999), Rahvusv Eduard Tubina Ühingu asutajaliige ja juhatuse esimees (al 2000). A-st 1989 tegev ka poliitikuna: 1990–92 Eesti Komitee Juhatuse liige, 1992–95 ja 1999–2003 Riigikogu liige. Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali a-preemia (2005) ja Riigivapi V kl teenetemärk (2005).

T: Rudolf Tobias sõnas ja pildis (1973, koost); Mart Saar sõnas ja pildis (1974, koost), Apmyp Kann (1978); M. Saar. Fotokroonika elust ja loomingust (1983, koost); Rudolf Tobias. *In puncto musicorum* (1995, koost); R. Tobiase sünnimaja Käinas (1982); R. Tobias ja tema oratoorium “Joonase lähetamine” (1995); R. Tobias oma aja peeglis (1995, koost); E. Tubin. Rändavate vete ääres (koost, 2003); The Works of Eduard Tubin. Thematic-Bibliographical Catalogue of Works (Tallinn-Stockholm, 2003); Eduard Tubin ja tema aeg / *Eduard Tubin and His Time* (2005); R. Tobias ja tema oratoorium “Joonase lähetamine” (1995); Varjus ja valguses. E. Oja (2007); Eduard Tubin kirjad I, II (koost ja komm., 2006).

B: EE 8, 242; EE 14, 437–438; EMBL, 211–212; *Kuusk, P., Ott, U.* Vardo Rumessen en face. Tln, 2002; *Jürisson, V.* Vardo Rumessen. Bibliograafia. Tln, 2001; Who is Who in Estonian Music. Tln, 2004.

RUMMA, Jaan (22. II 1887, Velise v, Läänemaa – 24. V 1926, Tallinn), kooli- ja loodusgeograaf ning pedagoog; talupidaja p, meedik Kusta R. vend. Lõpetas 1906 Pärnu linnakooli, 1907 Tallinnas ped kursused, 1913 Pihkva ÕS-i ja 1923 TÜ geograafina; geograafiamag (1923, TÜ), vk „Viljandi

orustik, lisang kodumaa pinnavormide tundmaõppele”. Täiendas end TÜ stipendiaadina 1923 Berliinis. 1908–10 õpetaja Märjamaa vallas Paeküla algkoolis, 1913–16 Tapa kõrgemas algkoolis, 1917–18 Tallinna 1. Tütarlastegümnn-s, Tallinna Tehnikagümnn-s ja Tallinna Poeglaste Kommertsgümnn-s, 1918–19 E. Lenderi Tütarlastegümnn-s ning Õhtugümnn-s ja Reaalkoolis, 1920 H. Treffneri Gümnn-s ja 1919–26 Tartu ÕS-s. 1921–23 ka TÜ geogr kabineti asst, 1923–26 õppeülesande täitja ja didaktilis-met-e seminari geogr metoodika õppejõud. Osales 1916–17 I maailmasõjas ja 1919 Vabadussõjas. 1920–26 EKmS kodu-uurimistoimkonna juh liige, 1925–26 koguteose „Eesti” üldjuht (kõidete „Tartumaa” ja „Võrumaa” peatoim), 1922–23 ajakirja „Loodus” tegevtoim, 1923–26 ajakirja „Kasvatus” toim. – Uurimisvaldkond: geograafia õpetamise met, koduloo ja maateaduse õppekavade koostamine, geogr-terminoloogia loomine. Eesti kodu-uurimisliikumise organiseerijaid. Mõõtis 1923 planimeetriliselt Eesti ja tema maakondade ning saarte ja järvede pindala. Koost õpikuid. Üle 100 teadustr-e.

T: Kodumaa tundmaõppimise elustamiseks. // *Kasvatus* (1920) 7; Kodu kirjeldamisest. // *Kasvatus* (1920) 11–12; Maateadusline kirjandus 1918 1919. a. // *Eesti Kirj.* (1921) 7: Eesti maakondade geograafilised ülevaated. // 1922. a üldrahvalugemise andmete maakondlikud kokkuvõtted. Tln, 1923–1924; *Die Heimatforschung in Eesti.* // *ACUT*, A, IX, 4 (1925).

B: *EBL*, 437; *EE* 14, 438; *AAUT* II, 17; *Kant, E.* Jaan Rumma, *mag. georg.* Nekroloog. // *LUS-i aruanded XXXIX* (1932). Trt, 1933, 1–2; *Karmo, M.* Rumma lühike, kuid töökas elu /käsikiri/.

M. Karmo

RUMMA, Kusta (19. IX 1895, Velise – 6. X 1944, Läänemeri), arstiteadlane, talupidaja p, Jaan R. vend. Lõpetas 1921 Tallinna Linna Õhtukk-i, 1926 TÜ arstitsk-a. Õppursõdur Vabadussõjas. Med-dr (1939, Lausanne'i Ük), vk „Les modifications des proteines du serum sanguin au cours de la disparition d'oedemes cardiaques traites par le Digilanide C“. Arstipraksis Tartus ja Tallinnas. 1936–40 ja 1941–44 TTÜ-s tööstusliku tervishoiu õppejõud (dotsent 1940). Hukkus sõjapõgenikuna aurikul “Nordstern”.

T: Imikute suremusest ja rahvaarvu juurdekasvust Eestis. Trt, 1938; Vereringe-elundite haigused surmapõhjustena ja kutsealadel Eestis. // *TTÜ Toim.* A, 11. Tln, 1940.

B: *AA* II, 144; *TT* ja *TTÜ* õppe- ja abijõud 1918–1944. Tln, 1993, 57.

K. Kalling

RUMMA, Kusta (12. III 1942, Märjamaa), tehnikateadlane. Lõpetas 1960 Märjamaa Kk-i ja 1965 TÜ füüsikuna; tehnikaknd (1981, Moskva Ülel Elektrotehnika Inst), vk „Разработка методов и аппаратуры и исследование неоднородных электрофизических процессов в силовых кремниевых полупроводниковых приборах путем регистрации рекомбинационного излучения”. Oli 1965 TÜ elektromeetria labori lepinguline töötaja, 1965–98 TEFI ins, v-ins, peains, n-teadur, v-teadur, elektrofüüsika sektori juh ja osk-juh, 1998–99 TTÜ lepingulise töö vastutav täitja, 2000– Tartu Tehnoloogiad OÜ v-teadur, ühtlasi 1970–80 TPI füüs-õppejõud, 1984–86 TPedI v-õpetaja, 2005– Eesti Mereakad mat-füüs õt-i juh ja prof. – Uurimisvaldkond: pooljuhtide elektrofüüsika. 50 teadustr-t, 1 autorit-s.

T: Новые методики исследования локализации тока в силовых полупроводниковых структурах (kaasautor). // Применение эпитаксиальной технологии в производстве силовых полупроводниковых приборов. Tln, 1978; Observation of recombination radiation in semiconductor devices (kaasautor I. Husainova). // Prace Instytutu Electrotechniki, zeszyt 179, Warszawa, 1994; The advanced carbide-derived carbon based supercapacitor (kaasautor). // J. of Power Sources, 2006.

RUMMEL, Carl Christian Leopold (1. XI 1812, Aizpute, Kuramaa kub – 29. XII 1887, Tartu), õigusteadlane; baltisakslane, kohtunõuniku p. Lõpetas 1832 Miitavi (Jelgava) Gümni ja 1839 TÜ õigusteaduse knd-na; õigusteaduse mag (1843, TÜ), vk „Zur Lehre von der Einwerfung des Vorausempfangenen nach liv-, esth- und kurländischem Landrecht“, õigusteaduse dr (1844, *in absentia* Heidelbergi Ük), vk “Instructorium des kurländisches Processes nach Vergleichung mehrerer Handschriften herausgegeben”, õigusteaduse dr (1847, TÜ), vk „De statu aetatis secundum juris livonici principa“. Oli 1841–45 TÜ eradots, ühtlasi 1841–44 ük-i kohtu notar, 1845–52 provintsiaalõiguse erakorraline prof, 1852–72 korraline prof, 1855–66 ja 1867–72 õigustsk-a dekaan, 1866–67 TÜ prorektor, a-st 1872 emeriitprof. Andis välja Kuramaa õigusallikad. – Uurimisvaldkond: Balti provintsiaalõigus.

T: Die Quellen des Kurländischen Landrechts. Dorpat, 1844–51; Das kurländische Vormundschaftsrecht. Dorpat, 1850.

B: TÜ KHO Carl Rummeli isikuarhiiv; DbBL, 656–657; Левицкий I, 565; EE 8, 243; EE 14, 439.

RUMMO (a-tel 1983–2001 **Nikopensius**), **Ingrid** (26.VII 1963, Tartu), eesti filoloog;

Karin R. ja kirjanik Paul-Eerik R. t. Lõpetas 1982 Tartu 10. Kk-i, 1988 TÜ eesti k-e ja kirj erialal ja 2001 magistrantuuri; *M.A.* (eesti ja soome-ugri k-d, 2001, TÜ), vk "Võõrkeele osaoskuste õpetamine ja arendamine interaktiivse infotehnoloogia võimalusi kasutades". Oli 1983–84 EPA kirjastusgrupi tehn toim, 1988–89 Põlva 8-kl kooli õpetaja, 1993–95 TÜ ajaloo muuseumi giid, 1995–96 EPMÜ rahvusv ja avalike suhete osk-a referent ja eesti k-e õpetaja, 1996–2002 TÜ eesti k-e (võõrkeelena) õt-i asst, 2002–03 lektor, 2004–06 Euroopa institutsioonide eesti k-e õpetaja Brüsselis, 2006– TÜ eesti ja soome-ugri keeleteaduse osk-a lektor. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e teise keelena / võõrkeelena õpetamine, omandamine ja õppimine infotehnol abil; eesti k-e ortograafia.

T: Uuema tehnoloogia rakendamine võõrkeeleõppe kaugkoolituses. // TÜ kogumik "Elukestev õpe Eestis". Trt, 2001; Küsitavusi tänapäeva eesti keele ortograafias (kaasautor K. Rummo). // Virsu. Viro ja suomi: kohdenkielet kontrastissa. Joensuu, 2003; Overview of "Tere tulemast!", an Internet course in Estonian (kaasautor M. Must). // Papers from the 30th Finnish Conf. Linguistics. Joensuu, 2004; Efant.ee – interaktiivne keeleõppekeskkond vene koolilastele. // TÜ kogumik "Emakeel ja teised keeled IV". Trt, 2004; Interaktiivne eesti keele kursus vene koolilastele (kaasautor). // www.efant.ee

B: 200 aastat eesti keele ülikooliõpet. TÜ eesti k õt toim 25. Juubelikogumik. Trt, 2003, 340, 343, 344.

RUMMO, Jaan (3. IX 1897, Kehtna v, Harjumaa – 24. XI 1960, Tallinn), haridustegelane, pedagoog ja lastekirjanik; talunike p, kirjanik Paul R. vend. Lõpetas 1917 Rakvere ÕS-i. 1917–19 Harjumaal Raiküla kõrgema algkooli juh, 1919–20 Tallinna 9. algkooli ja 1920–38 J. Westholmi Gümni-i õpetaja, 1937–40 Riigi Ringhäälingu lastesaadete toim, 1940–41 ja 1946–53 Eesti Rkl Kirjastuse (a-ni 1950 kirjastus „Ilukirjandus ja Kunst“) lastekirj toim, 1940–41 ja 1944–47 ER lastesaadete toim, 1953–55 lasteajalehe „Säde“ ja 1955–59 ajakirja „Pioneer“ toim. 1941–44 oli Saksa okupatsioonivõimude poolt kahel korral vangistatud. 1926–36 Tallinna Rahvaük-i abijuh, 1936–38 Eesti haridusliidu abiesimees ja 1933–35 Haridusliidu ajakirja „Areng“ peatoim. – Uurimisvaldkonnad: õpetaja kutseküsimused, koolipol, vabaharidustöö, kõneoskuse arendamine, lastekirjandus kui kasvatusvahend, teatri ja raadio kasvatuslik mõju. Tegutsenud tõlkijana.

T: Kõneoskus. Teoreetilisi lähtekohti ja praktilisi juhiseid. Tln, 1932, ³1990; Uusi teid algõpetuses.

Tln, 1933; Jakob Westholm ja tema kool: 1907–1937. Tln, 1937; Kirjandus noorte kasvatusvahendina. Tln, 1948.

B: EBL TK, 282–283; EKirBL, 478; EKBL, 215.

Õ. Elango

RUMMO (a-ni 1962 **Uibo**), **Karin** (12. X 1941, Tšeljabinski obl, Venemaa), eesti filoloog; Ingrid R. ema, Arkaadi Uibo t. Lõpetas 1959 Tartu 5. Kk-i, 1964 TÜ Eesti k-e ja kirj-e osk-a, 1965–67 TÜ asp; *mag. phil.* (1998, EPMÜ), vk “Marie Underi esteetiliste tõekspidamiste genees loodusluule näitel ajastu taustal.” Oli 1964–69 Tartu 4. Töölisnoorte Kk-i ja Lähte Kk-i õpetaja, 1969–71 TÜ tead-rmtk bibliograaf, 1971–75 EPA k-te kat õpetaja, 1975–80 juh, v-õpetaja, 1980–90 eesti k-e ja kirj v-õpetaja, 1990–92 võõrk-te kat-i v-õpetaja, 1992–95 EPMÜ võõrk-te lektoraadi ning keeltekeskuse õpetaja, 1995–97 keeltekeskuse lektor, 1997 keeltekeskuse juh kt, 1998–2003 keeltekeskuse juh, dots, 2003– keeltekeskuse lektor. – Uurimisvaldkond: eesti kirj, eesti k, õpetamise metoodika. Üle 10 teadustre-e.

T: Pilk M. Underi luuletuste käsikirjadele. // KK (1963) 3; Marie Underi kirju Nõukogude Eestisse. (Kommenteerinud K. Rummo, H. Siimisker, E. Siirak). // KK (1983) 3; Eesti kirjaniku elutee. M. Under. // EPMÜ filos ja maasotsioloogia inst-i kogumik “Maarahva hing” II, 1998; Motivatsiooni suurendamine eesti keele kui võõrkeele õppimisel ilukirj paralleelide abil. // XXX kielelõpetuse päevad Joensuu 15–16. toukokuuta 2003. Joensuu, 2003; Interaktiivne eesti keele kursus venelastele (kaasautor I. Rummo). // Programm “I.L.L.E.” www.efant.ee 2003–2004.

B. EPMÜ BL, 52.

RUNGE, Max Heinrich (21. IX 1849, *Stettin* – ? 1909), arstiteadlane; sakslane. Õppis Jenas, Bonnis, Leipzgis, Strassburgis ja Viinis, med-dr 1875. Oli Berliini Ük-i eradots, 1883–88 TÜ sünnitusabi, naiste- ja lastehaiguste kat-i juh ja prof, a-st 1888 Göttingeni Ük-i günekol-prof ja naistekliiniku dir. Kaasajastas TÜ naistekliiniku juurdeehituse abil ja tõi günekol-sse kirurgilise suuna. Tema ajal tehti Tartus tolle aja kohta keerulisi kõhuõõneoperatsioone, esmakordselt Vene impeeriumis seati sisse rasedate polikliiniline sünnitusabi.

T: Ueber die Krankheiten der ersten Lebensstage. Trt, 1885; Lehrbuch der Geburtshilfe. 1901; Lehrbuch der Gynäkologie. 1902.

B: Die Aerzte Livlands, 343; Левицкий II, 58–59; TÜ ajalugu II, 248.

K. Kalling

RUNNEL, Pille (26. V 1974, Tartu), ajaloolane, etnoloog; luuletaja Hando R-i t. Lõpetas 1992 Tartu M. Härma Gümni-i ja 1998 TÜ etnoloogina; *M.A.* (etnoloogia, 2001, TÜ), vk „Internet uurimisobjektina: kultuuriloomise protsessid internetis“. Oli 1999–2002 ja 2004–05 ERM-i teadur; 2002–04 ja a-st 2007 teadusdir, a-st 2005 TÜ ajakirj ja kommunikatsiooniosk-a erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: infoühiskonna uuringud, meedia sotsioloogia, meedia antropol, visuaalne antropoloogia. Üle 30 teadusart-i.

T: Anthropology, Media and Communication Studies. // Beyond Texts. Nord Nytt (2002) 85 (Juli); Traditsiooniline kultuur setude enesemääratluses 1990ndatel aastatel. Trt, 2002; Estonia’s post-communist turn to Europe: the media and personal experience. // Globalization, Integration and Social Development in Central and Eastern Europe. Sibiu, 2003; Behind the digital divide: capitals and user practices (kaasautor P. Pruulmann-Vengerfeldt). // Cultural attitudes towards technology and communication 2004. Perth: School of Information Technology, Murdoch University; Mobile phone isn’t a mobile phone any more (kaasautorid P. Pruulmann-Vengerfeldt, M. Keller). // Neither global village nor homogenizing commodification: diverse cultural, ethnic, gender and economic environments: Cultural Attitudes Towards Technology and Communication (CATaC), 26.06.–01.07.2006, Tartu. Murdoch: Murdoch University, 2006.

RUNNO, Eve (30. IV 1978, Võnnu), põllum-teadlane. Lõpetas 1996 Võnnu Kk-i, 2000 EPMÜ agronoomina; põllum-mag (2002, EPMÜ), vk „Kartuli-lehemädaniku tõrje programmi NegFry kasutamine Eesti tingimustes“. Täiendas end 2004 USA-s Cornelli Ük-s. A-st 2000 Jõgeva Sordiaretuse Inst-s resistentsusaretuse ja fütopatoloogia teadur, ühtlasi EPMÜ doktorant. – Uurimisvaldkond: kartuli-lehemädaniku (*Phytophthora infestans*) Eesti populatsiooni uurimine, fütopatoloogia, taimekaitse ja resistentsusaretus. U 20 teadustr-t.

F: Validation of Potato Late Blight control system NEGFY in Estonian conditions (kaasautor M. Koppel). // Int. sci. conf. proc. "Research for Rural Development 2002", Latvia, Jelgava, 2002; *Phytophthora infestans* patotüübid Eestis (kaasautor M. Koppel). // EPMÜ tead-tööde kogumik "Agronoomia" 219 (2004); *Phytophthora infestans* Eesti isolaatide metalaksüülitundlikkus ja

paarumistüübid (kaasautorid M. Koppel, M. Talvoja). // EPMÜ tead-tööde kogumik "Agronoomia" 220 (2005); The question of metalaxyl resistance on late blight fungus in Estonia (kaasautor M. Koppel). // Agronomy Res. (2006) 4.

RUSALEPP, Ervin (25. VI 1934, Rakvere), füüsik; tööliste p. Lõpetas 1953 Rakvere 1. Kk-i, 1958 TÜ füüsika osk-a ja 1961 TPI asp-i; tehnikaknd (1971, Kuibõševi PI), vk „Изучение структуры метастабильных фаз электролитических осажженных сплавов меди и олова”. Oli TPI füüsikainst-i asst 1961–62, v-õpetaja 1962–72, dots 1972–2002. – Uurimisvaldkond: metallide sulamide ja pooljuhtide röntgenograafia, väävelhapudest lahustest saadud tina ja vase elektrolüütilised sulamid, pooljuhtmaterjalide – CdS, ZnS, Si, Ge ja GaAS – röntgenstruktuuranalüüs ja difraktsioontopograafia. 11 teadustr-t.

T: Об электролитических сплавах меди и олова. // Материалы пятой межвузовской конференции по проблеме прочности и пластичности металлов и сплавов. Петрозаводск, 1967; О фазом составе, текстуре и шероховатости электролитических сплавов меди и олова. // Тез. докл. науч. конф. по пробл. прочности и пластичности металлов и сплавов. Л., 1969; Упрочнение и разупрочнение электролитических сплавов меди и олова при отжиге. // Тез. докл. седьмой всес. конф. по физике прочности и пластичности металлов и сплавов. Куибышев, 1973.

B: TPI 1936-1986, 372, 377-378, 420-421.

RUSE, Armin (13. II 1927, Albu v, Järvamaa – 20. X 1999, Tartu), loomakasvatusteadlane, talupidaja p. Lõpetas 1946 Jäneda Põllum-tehnikumi ja 1956 EPA agronoomina; maj-knd (1963, Eesti TA), vk „Töökulu vähendamine nuumsigade pidamisel Eesti NSV-s”. Oli 1946–50 Paide ja Järva-Jaani agro-jsk-a agronoom, 1950–56 ELVI-s zootehnik, 1956–65 n-teadur, 1965–93 ökon-osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkond: töökulu loomakasvatuses, eriti noor- ja nuumsigade pidamisel, sigade erinevate soo- ja vanuserühmade pidamistehnoloogiate kujundamine erinevates tootmistingimustes sigalate ja seadmete ratsionaalsemaks projekteerimiseks. 59 teadusart-t.

T: Abinõusid tööviljakuse tõstmiseks seakasvatuses. // SP 1960 3; Возможности повышения производительности труда при содержании откормочных. // ELVI tead tööde kogumik 5 (1961); Рационализация труда при содержании откормочных. // ELVI tead. tööde kogumik 43 (1965).

B: ELVI BL, 48; Agraart (1997), 1, 125.

E. Lokk

RUSSAK (a-ni 1957 **Pau**), **Silvia** (19. I 1930, Tartu), arstiteadlane, stomatoloog. Lõpetas 1948 Tartu 2. Kk-i ja 1952 TÜ arstitsk stomatoloogia osk; med-knd (1969, Riia Med-inst), vk „Распространение кариеса зубов и его связь с изменением гормонального состояния организма и некоторых биохимических свойств смещанной слюны (клинико-лабораторных исследование)”. Oli 1952–57 Puka jsk-arst, 1953–56 ka Tartu Kliinilise Lastehaigla stomatoloog, 1957–75 TÜ stomatoloogia kat-i asst, 1975–85 kat-i juh, dots, 1996–97 TÜ stomatoloogia kliiniku erakorr dots, 1999–2002 projektijuht, a-st 2003 spetsialist. – Eesti Stomatoloogia Seltsi esimees (1978–97), *Int. Assoc. Paediatric Dentistry* liige (1999). 1981–87 tervishoiuimin-i lastepeastomatoloog, 1991–2001 sotsiaalmin-i stomatol nõunik. – Uurimisvaldkond: hambahaiguste levimus, hammaste struktuur, fluuroos, suuõõne mikrofloora, sülje koostis. Üle 100 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Laste jäävhammaste periodondiitide bioloogilisi ravimeetodeid. // TÜ Toim 179 (1965); Кариес зубов у школьников Эстонской ССР в зависимости от содержания фтора в питьевой воде. // *Стоматология* (1980) 5; Poyol-Combinat saliva stimulants: a 4-month pilot study in young adults (kaasautor). // *Acta Odontol. Scand.* (1998) 2; Dental Caries Situation in Estonia (kaasautor). // *Finnish Dental J.* (1998) 18; Dental Diseases Prevention Program for Estonian Children (1996–2000) (kaasautor). // *Int. J. Paediatric Dentistry* (1999) 9; Hambafluuroosi ja -kaariese haigestumus Tartu linna lastel seoses joogivee fluorisisaldusega (kaasautorid E. Indermitte, A. Saava). // *Eesti Antropomeetria* (2002); Eesti elanike fluoriekspositsioon joogivee kaudu (kaasautor). // *EA* (2007) 1. B: TÜ BL I, 121; II, 154; TÜ ajalugu III, 268, 269, 361; Silvia Russak. *NET* (1980) 2, 135; Silvia Russak. *EA* (1990) 2, 168; TÜA 1982–2007, 38, 386, 387,390, 391, 395, 398, 399.

RUSSAK, (a-ni 1958 **Kannes**, 1958–1981 **Põldmaa**) **Viivi** (11. XI 1933, Tallinn), geofüüsik; pedagoogide t. Lõpetas 1952 Tallinna 4. Kk-i, 1957 TÜ füüsikuna ja 1963 FAI asp-i; füüs-mat-knd (1966, TÜ), vk „Исследование сумеречного зондирования атмосферы”, *Ph.D.* (geograafia, 1992, TÜ), vk “Солнечная радиация в Тыравере”. Oli 1957–59 FAI ins-meteoroloog, 1959–60 v-ins, 1960–63 asp, 1963–74 n-teadur, 1974–95 AAI v-teadur, a-st 1995 Tartu Obs-i teadur, ühtlasi 1997–2001 Eesti Meteorol ja Hüdrool Inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: päikesekiirguse levimine atmosfääris, seda mõjutavad tegurid (pilvisus, aerosool); kiirguskliima; kiirgustingimuste

pikaajalised muutused. Üle 60 teadustr-e.

T: Высотный ход яркости дневного неба в мезосфере. Изв. АН СССР, физ. атм. и океана (kaasautor V. G. Rosenberg), V (1969) 6; Trends of solar radiation, cloudiness and atmospheric transparency during recent decades in Estonia. // Tellus, 42B, (1990) 2; Evaluation of long-term changes in radiation, cloudiness, and surface temperature on the territory of the former Soviet Union (kaasautor). // J. of Climate 9 (1996) 6; Changes in the amount of low clouds in Estonia (1955–1995) (kaasautor S. Keevallik). // Int. J. Climatology, 21 (2001); Eesti kiirguskliima teatmik (kaasautor A. Kallis) 2003; From dimming to brightening: decadal changes in solar radiation at Earth's surface (kaasautor). // Science, 308 (2005) 5723.

B: EE 14, 439 ; <http://www.aai.ee/~russak/russak.html>

RUSSI, Neeme (16. V 1928, Uue-Põltsamaa v, Viljandimaa), põllum-teadlane. Lõpetas 1947 Põltsamaa Kk-i ja 1952 EPA agronoomina. Oli 1952–67 EPMÜ taimekasv ja sordiaretuse kat-i asst ja v-õpetaja, 1967–78 rohumaaviljeluse kat-i v-õpetaja, 1978–91 taimekasv kat-i v-õpetaja, 1992–94 sordiaretuse õt dots, 1994–98 lektor. – Uurimisvaldkonnad: valge mesika maailmakollektsiooni sobivus sordiaretuse lähtematerjaliks, mesika ja kõrreliste heintaimede kooskasvatamise võimalused, põldoa ja nisu aretus ning sordivõrdluskatsed. Avaldanud 2 õpikut ja 62 teadustr-t.

T: Sordiaretuse ja seemnekasvatuse alused. // Maaviljeluse lühikursus. Tln, 1964; Tabelid ja valemid põldkatsete arvutamiseks. Trt, 1965; Sordiaretuse ja seemnekasvatuse praktikum. Tln, 1966; Sordiaretus ja seemnekasvatus. Tln, 1976.

B: EPA BL I, 46; EPA BL II, 38.

RUSSOW, Edmund Arthur Walther (20. II 1914, Riia – 12. II 1994, Tallinn) meresõitja ja merenduspedagoog; Wolfgang R-i p ja Erki R-i vanaisa. Lõpetas 1933 Tallinna Toomkooli. Oli sõjaväeteenistuses ja pühendus meresõidule madrusena kaubalaevadel. Astus 1938 Tallinna Merekooli, omandades 1939 ligisõidutüürimehe kutse. Järgnesid laevasõidud Läänemerel, mis sõja puhkedes 1941 lõppesid Leningradis sinna jõudnud eesti meremeeste evakueerimisega Aarali järve kaubalaevastikku. Järgnes sõjatee Eesti Laskurkorpuses, mis lõppes Kuramaal. Töötas sõja järel mitmel tehnikaalasel töökohal, a-il 1957–63 oli õppemeister nn Karu akadeemias (Tallinna Tehnikakool nr 1), mis valmistas ette merendusspetsialiste. Kuulus a-st 1973 Meremuuseumi merekeele komisjoni kui merendusspetsialist, kes valdas vabalt 8 võõrkeelt. Toim K. Olevi „Inglise-

eesti-vene meresõnastiku” (1981) ja oli „Mereleksikoni” (1996) koostajaid. Avaldanud merenduslaseid art-d.

T: Kulno Olev. Inglise-eesti-vene meresõnastik (koost-toim). Tln, 1981; Mereleksikon (koostajaid). Tln, 1996; Edmund Arthur Walter Russowi Aralski kroonika. // Meremees (2000) 1–4, (2007) 1.

B: Laur, Uno, Kass, Peedu. Mälestusi Edmund Arthur Walther Russovist. // Eesti laevanduse ar 2006, 81–85.

K. Siilivask

RUSSOW, Edmund August Friedrich (8. III 1841, Tallinn – 23. IV 1897, Tartu), botaanik, taimeanatom ja -füsioloog ning brüoloog; Valerian R-i vend, ohvitseri Carl Friedrich R-i p, Friedrich Nikolaus R-i onup, Karl Ernst ning Wolfgang R-i isa. Oli abialus baltisakslase Emmaga. Lõpetas 1859 Tallinna kub-gümni ja 1864 TÜ, viibis 1871 Berliini ja Rostocki Ük-s; botaanikamag (1865, TÜ, vk „Beiträge zur Kenntniss der Torfmoose”, botaanikadr (1871, TÜ), vk „Histologie und Entwicklungsgeschichte der Sporenfrucht von *Marsilia*”. PTA liige (1885). Nooruses radikaalne rahvuslane, kes abiturientina koos kolme kaasgümnasistiga viskas 1859. a kividega puruks Tallinna komandandi von Salza maja aknad, sest viimane oli olnud 1858. a Anija meeste peksu korraldaja Tallinna turul. Istus nädala kartseris, hullemast päästis teda onu Fr. N. Russow. Oli 1865 TÜ bot-aiabidur ja 1866 eradots, 1867–74 taimeanat ja -füsiol dots, 1874–95 bot-prof ja bot-aiadir, a-st 1895 emeritprof, 1895–97 LUS-i esimees. Uuris põhjalikult Toila, Ontika ja Käsmu loodust, mille tulemused võttis kokku 1889. a töös. Valmistas stereofotosid, peamiselt Tartust, Tähtvere metsast ja Käsmu ümbrusest. R. koostatud fotokogu asub TÜ KHO-s. – Uurimisvaldkond: turbasammalde ehitus ja süstemaatika. R. on seitsme turbasambliiigi ainukirjeldaja või kaaskirjeldaja. Tema auks on nimetatud kaks taimeliiki, mis mõlemad kasvavad Eestis – *Sphagnum russowii* (Russovi turbasammal) ja *Dactylorhiza russowii* (Russovi sõrmkäpp). Kirjeldas esimesena kromosoomide muutusi raku pooldumisel (1872) ja plasmodesme (1883). Baeri preemia (1872).

T: Flora der Umgebung Reval`s. Dorpat, 1862; Vergleichende Untersuchungen betreffend die Histologie der vegetativen und sporenbildenden Organe und die Entwicklung der Sporen der Leitbündel-Kryptogamen mit Berücksichtigung der Histologie der Phanerogamen, ausgehend von Betrachtung der Marsiliaceen. St. Petersburg, 1872; Ueber den Zusammenhang des Protoplasma

benachbarten Pflanzenzellen. Sitzubsb. Dorpat, 1883; Zur Anatomie resp. physiologischen vergleichenden Anatomie der Torfmoose. Dorpat, 1887; Ueber die Boden- und Vegetationverhältnisse zweier Ortschaften an der Nordküste Estlands. Sitzubsb. Naturf.-Ges. Univ. Dorpat 8, 1889; Zur Kenntniss der Subsecundum- und Cymbifoliumgruppe europäischer Torfmoose. Jurjew, 1894.

B: EE 8, 247; 14, 440; Левицкий I, 360–363; TÜ ajalugu II, 99, 128, 166, 187, 189–190, 194, 221; *Emma Russow*. Ein Lebensbild. Sb. GEG 11 (1896) Detz; *Käsper, H.* Edmund Russow – teadusliku fotograafia rajajaid Eestis. // EL (1969) 11, 674–676; *Linkrus, E.* E. Russow ja Käsmu. EL (1969) 11, 701–705; *N. Ingerpuu, N.* Edmund August Friedrich Russow 160. // *Samblasöber* (2001) 4, 17–19.

N. Ingerpuu

RUSSOW, Erki (8. III 1974, Tallinn), arheoloog; teenistujate p, Edmund R-i lapselapse lapselaps, Arthur Walther R-i tütrep. Lõpetas 1992 Tallinna Jakob Westholmi Kk-i, 1997 TÜ arheol-na; *M.A.* (arheol, 2001, TÜ), vk „Importkeraamika Lääne-Eestis ca 1225–1650“, *Ph.D.* (arheol, 2007, TÜ), vk „Importkeraamika Lääne-Eesti linnades 13.–17. sajandil“. Praktikant arheol kaevamistel Lübeckis 1993 ja 1999. Oli 1997–2000 Muinsuskaitseameti arheol-inspektor, 2000 arheol kaevamiste juhataja Dresdenis, 2001 AI arheol-kogude fondihoidja, a-st 2001 TLÜ AI arheol-osak-a teadur. Al 2001 juhendanud arheol päästekaevamisi ja järelevalvetöid Haapsalus. Al 2002 lugenud keraamika, kesk- ja uusaja arheoloogia valik- ja põhikursusi TÜ-s ja TLÜ-s. – Uurimisvaldkonnad: keraamika, kesk- ja uusaja arheoloogia, linnaarheoloogia, ajaloolise aja esemeline kultuur. Saksa kesk- ja uusaja arheol ühingu, Soome keskaja arheol seltsi ja Suurbritannia keskaja arheol ühingu liige. Üle 20 teadustr-e, sh 1 monograafia.

T: Kohalik ja importkeraamika Tallinnas 1200–1550 (kaasautor J. Mäll). // *Eesti Arheol. Ajakiri* 4 (2000) 2; *Archäologie und Stalinismus – die Anfänge der Stadtarchäologie in Estland und die Ausgrabungen auf dem Tallinner Rathausplatz 1953* (kaasautor J. Mäll). // *Z. f. Archäologie des Mittelalters* 31 (2003); *Haruldane habemik Toompealt*. // *Muinasaja teadus*, 14. Tln, Trt 2004; *Tonpfeifen aus Tallinn*. // *Knasterkopf. Fachzeitschrift für Tonpfeifen und historischen Tabakgenuss* 18 (2005); *Keraamika*. // *Eesti kunsti ajalugu* 2. Tln, 2005; *Medieval archaeology of the European context: towns, churches, monasteries and castles* (kaasautor). // *Archaeological Research in Estonia 1865–2005. Est. Archaeology* 1. Trt, 2006; *Post-Medieval Archaeology in Estonia*. // *Archaeol. Res.*

in Estonia 1865–2005. Est. Archaeology, 1. Trt, 2006; Archäologische Erkenntnisse zum Handwerk in estnischen Kleinstädten (kaasautor A. Pärn). // Lübecker Kolloquium zur Stadtarchäologie im Hanseraum V (2006); Some remarks on medieval and post-medieval redware vessels in Tallinn. // Archaeologia Medii aevi Finlandiae XII (2007). Turku; Kaks aastakümnet linnaarheoloogiat Haapsalus – mitte ainult potikildudest ja müürikatkeist. Ühe väikelinna mineviku uurimise olevikust ja tulevikust. // Läänemaa Muuseumi Toim XI. Haapsalu, 2008; Piiburaamat / Book of Pipes (kaasautor S. Pallo). Tln, 2008.

RUSSOW, Friedrich Nikolaus (2./14. IV 1828, Tallinn – 9 /22. VII 1906, Peterburi), jurist, publitsist, museoloog, kunstnik ja luuletaja; Kiikla mõisast pärineva tolliametniku A. C. G. Russowi p, Edmund August R-i onu. Lõpetas 1847 Tallinna kub-gümni ja 1851 PÜ-i õigusk-a. Oli 1852–63 Eestimaal kub-val-e kroonupalati sekr ja 1859–63 ka Toompea foogtikohtu esimees, 1863–74 Peterburis rahandusmin-i ja 1874–85 riigivarade min-i mäedepartemangu sekr, 1865–79 ühtlasi Peterburi Keiserliku TA etnogr-muuseumi konservaator ja seejärel varahoidja, 1879–1905 ühendatud antropol- ja etnogr-muuseumi varahoidja, 1886–99 ka Ermitaaži gravüüride ja joonistuste osk-a varahoidja. Kuulus J. Köleri ümber koondunud Peterburi patriootide hulka, kogus rahvaluulet, kirjutas ise regivärsimõõdus luulet. Andis 1853–57 välja ajalehte matkivat sariväljaannet „Tallinna Koddaniko ramat omma sõbradele male“ (12 vihikut), milles kajastas pms Krimmi sõja sündmusi, ja toim 1860–62 antifeodaalse suunaga ajalehte *Revalsche Zeitung*. 1858 ilmusid Berliinis R-i joonistuste järgi värvilise litografeeritud Tallinna ja selle ümbruse vaated. Arvatakse, et ta illustreeris ka Fr. R. Kreutzwaldi esimese juttude kogu „Eesti rahva ennemuistsed jutud ja Wanad laulud. Esimene jagu“. Reval, 1860. Tema käsikirja „Mahtra sõja“ sündmuste kohta kasutas E. Vilde oma samanimelise romaani kirjutamiseks. R-i peetakse A. Herzeni „Kolokolis“ 1958. a dets-s ilmunud art-i „XIX sajandi saksa rüütlid Eestimaal“ autoriks, mis kirjeldas Anija meeste peksulugu Tallinna turul, ning anonüümse teose „Eestlane ja tema isand“ (Berliin, 1861) kaasautoriks. R. oli esimene haritud eestlasest museoloog, kes oli tutvunud Euroopa muuseumide tööga ja kohandas oma muuseumi ekspositsiooni uuemate nõuete kohaselt, avaldades ka põhjaliku ülevaate muuseumi ajaloost ja kogudest.

T: Sõalaul Eestimaal tütrlastele. [Tln, 1854]; Ued Kandlekeeled. Tln, 1854; Russische Landschafts- und Lebensbilder. Reval, 1864; Beiträge zur Geschichte der ethnografischen und anthropologischen Sammlungen der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften zu St.-Petersburg. // Сб. Музея по

антропол. и этногр. при Императорской АН. I. 1900.

B: *Kampmann* [*Kampmaa*], M. Eesti vanim ilukirjandus. Trt, 1908, 107–114; EKA, II, 158–163; DbBL, 420; EE 8, 247; EE 14, 440; EBL, 439; EKirBL, 328–329; EKABL, 451; *Erm*, V. Friedrich Russow. // Lng (1981) 6; EKnl, 483; E. Л. Петри. Федор Карлович Руссов. // Сб. Музея по антропол. и этногр. при Императорской АН. X. St.-Petersburg, 1911.

K. Siilivask

RUSSOW, Karl Ernst (12. IV 1869, Tartu – 27. IV 1932, Kuressaare), arstiteadlane, Edmund August R-i p, Wolfgang R. vend. Lõpetas 1890 Tartus Kollmanni eragüm-i, 1890–95 TÜ arstitsk, 1895–96 Heidelbergi Ük-i arstitsk. Oli 1896–1901 khk-arst Amblas, 1901–02 ordinaator Arhangeski linnahaiglas, 1903–20 arst Tartus, a-st 1921 Kuressaares. Nädalalehe *Arensburger Wochenblatt* väljaandja (1925). On uurinud ka kunstiajalugu. Avaldanud monogr. rootsi maalikunstnikust B. Liljeforsist.

T: Ueber eine neue Kontrastfärbung zur Darstellung intrazellulärer Tuberkelbazillon. // Münch, med. Wschr. (1909); Ueber Ringkörper im Blute Anämischer. // Dt. Archiv f. klin. Med. (1911); Surma põhjusest ägeda alkoholimürgituse puhul. // EA (1926) 3; Bruno Liljefors: eine Studie. Stockholm, 1929 (ka ing ja r-tsi k-s).

B: DbBL, 657; Die Aerzte Estlands, 314.

K. Kalling

RUSSOW, Valerian Carl Michael (18. / 30. IV 1842, Tallinn – 6. / 18. I 1879, Peterburi), ornitoloog ja taksidermist-konservaator, Baltimaade ornitoloogia rajaja; eestlane, varem peetud baltisakslaseks, ohvitseri Carl Friedrich R-i p, Edmund August Friedrich R-i vend. Öppis Tallinna kub-gümn-s. 1862–74 TÜ zool-muuseumi preparaator ja 1874–79 Peterburis TA zool-muuseumi tead konservaator. Teinud korduvalt uurimisretki Liivimaa ja Eestimaa kub-u ornitoloogilise materjali kogumise otstarbel, 1878 Kesk-Aasiasse (nakatus seal mustadesse rõugetesse). Avaldanud uurimusi Põhja-Liivimaa ja Eestimaa (sh Matsalu) lindude kohta.

T: Die Ornithologie, Liv- und Curlands. Trt, 1880.

B: DbBL, 657; EBL TK, 231; EE 8, 247; EE 14, 440; TÜ ajalugu II, 128, 193; Mereleksikon, 246.

RUSSOW, Wolfgang (21. II 1868, Tartu – 8. VIII 1938, Kuressaare) kaugsõidukapten ja

merenduspedagoog; Edmund R-i p, Karl Ernst R-i vend, Valerian R-i onupoeg, Edmund Arthur R-i isa, oli abielus inglanna Margarethaga (neiupõlvenimi Horsemon-Hiorns). Lõpetas 1886 Tartus Kollmanni Eragümn-i. Läks seejärel madrusena merele, hiljem tüürimees. Lõpetas 1898 kaugsõidukaptenina Riia Merekooli ja seilas aurulaevadel Euroopa ja Kagu-Aasia vahel. Omandas Peterburi Kõrgemas Merekoolis merenduse eriainetes õpetaja kutse. Oli 1906–17 Riia Merekooli juhataja. Pärast selle evakueerimist Riist siirdus 1918 prk-ga Inglismaale, kust sept-s 1919 kutsuti vastloodud Tallinna Merekooli juhatajaks, mis oli teiste merekoolide (Käsmu, Pärnu, Kuressaare) suhtes kõrgema astme merekool. Tänu suurtele kogemustele käivitas R. koolis kiiresti õppetöö, vaatamata esialgsele ruumikitsusele ja kvalifitseeritud õppejõudude vähesusele. Loobus juhataja kohast 1932 seoses pensionile minekuga, ent jätkas õppetööd a-ni 1935, mil siirdus Kuressaarde. Jätkas seal kohalikus merekoolis õppetööd tunnitasu alusel. Tema ajal andis Tallinna Merekool Eestile 1935. a-ks kokku 440 lähi- ja kaugsõidutüürimeest ning -kaptenit. Oli Eesti Kaub-Tööstuskoja ekspert. 22. XI 1935 toimus Tallinnas R. austamise õhtu, kus esinesid Eesti veeteede val-e jt asutuste-seltside esindajad, samuti tema õpilased, kes kiitsid R-t kui suurte merendusteadmistega pedagoogi ja kõrge intelligentsiga inimest. Talle anti kinnine ümbrik ja kaugsõidukaptenite ühingu audiplom.

B: Kapten W. Russowi austamise õhtu. // Laevandus ja Kalandus, 9/10 (1935) 108; Eesti majandustegelased. Tln, 1938; *Pärna, Ants*. Tallinna merekooli ajalugu (1919–1969). Tln, 1969 (käsikiri); Mereleksikon. Tln, 1996, 373, 423.

K. Siilivask

RUSSWURM, Carl Friedrich Wilhelm (25. XI 1812, Ratzeburg, Saksamaa – 5. II 1883, Tallinn), ajaloolane, etnograaf ja folklorist; toomkooli rektori p, Johannes R-i isa, sakslane; Lõpetas Ratzeburgi Toomkooli, õppis Bonni ja Berliini ük-s teoloogiat, sooritas 1835 Ratzeburgis kirikuõpetajaknd eksami. Oli 1835–39 Läänemaal Ehmja mõisas koduõpetaja, 1839–41 Tallinna Toomkooli pansionaadi inspektor, 1841–68 Haapsalu kreiskooli õpetaja ja Läänemaa koolide inspektor, 1869–77 Tallinna linnaarhivaar ja 1877–83 rüütelkonna kantselei arhivaar. – Uurimisvaldkond: rannarootslaste ajalugu, etnograafia, folkloor; Haapsalu ja selle ümbruskonna, Saaremaa ja Ruhnu rahvapärимused, Haapsalu lossi ajalugu, baltisaksa suguvõsade genealoogiad. Eestimaa Kirjanduse Ühingu asutajaliikmeid (1842), Uppsala Ük-i audr, Venemaa TA Demidovi auhind (1855).

T: Eibofolke oder die Schweden an den Küsten Ehstlands und auf Runö I–II. Reval, 1855; Sagen aus Hapsal und der Umgegend. Reval, 1856; Chronik der Stadt-Töchterschule und Kleinkinderschule Marien-Asyl zu Hapsal. Reval, 1858; Sagen aus Hapsal, d. Wiek, Ösel u. Runö. Reval, 1861; Der Ständetag zu Reval im Juli 1524. Reval, 1874; Das Schloss zu Hapsal in d. Vergangenheit u. Gegenwart. Reval, 1877; Nachrichten über das adelige und freiherrliche Geschlecht Stael von Holstein, ehstländischer Linie. Reval, 1877; Nachrichten über Alt-Pernau. Reval, 1880.

B: DbBL, 658; EBL, 420; EE 8, 247; EE 14, 440.

Ülla Paras

RUSSVURM (Russwurm), Johannes Carl Gysbert Immanuel (19. III 1855, Haapsalu – 2. VI 1939, Berlin-Weissensee), pedagoog ja tehnikateadlane; baltisakslane, Carl Friedrich Wilhelm R-i p. Lõpetas 1877 masinains-na Riia Polütehnikumi. Oli 1877–78 töökoja ametnik Peterburi Tehnol-instis, 1878-92 ins Balti raudtee peamehaanikubüroos, ühtlasi 1882–94 õppetöökoja juh ning mehaanika ja füüsika õpetaja Tallinna Raudtee Tehnikakoolis ning 1892–95 peamehaanik Peterburi firmas Beckmann&Ko. 1895–98 E. Peterseni tehn-büroo kaasomanik, a-st 1898 katla- ja küttesüsteemide projekteerimis- ja ehitusfirma omanik ja tehn juh Peterburis. Pärast I maailmasõda naases Eestisse, 1922–29 Tallinna Tehnikumi õppejõud. Luges soojusmaj, vedurite ja rongiliikluse, automobiilide, lennumasinat, tuulejõumasinate ja veeturbiinide kursusi. Lahkus 1932 Saksamaale. –
Uurimisvaldkonnad: masinameh, jõuülekande- ja pidurimehhanismid. Katsetas uusi mehkonstruktsioone, töötas välja uudse tehn lahenduse võrgukudumismasinale. Avaldas oma isa biograafia, koostas ja publitseeris ülevaate vabrikukorstnate konstruktsioonidest ja ehitusest (sisaldas 30 projekti).

T: Aus dem Leben meines Vaters und meiner Vorfahren. // Herdflammen (1924) 11; (1925) 1.

B: Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 43; TPI 1936-1986, 35.

RUTE (a-ni 1962 **Mägi**), **Malle** (11. XII 1931, Helsingi), ped-teadlane; maamõõduins-i t. Lõpetas 1950 Tallinna 3. Kk-i ja 1955 EPA agron-tsk-a agronoomina; ped-knd (1974, Moskva, NSVL Ped-teaduste Akad), vk „Индивидуализация обучения зоологии в седьмом классе”. Töötas 1962–86 PTUI-s: 1962–70 n-teadur, 1970–86 v-teadur, 1979 tööõpetuse ja kutsesuunitluse sektori juh, 1985–86 geogr-biol sektori juh. 1988–90 NSVL Ped-teaduste Akad kutseped inst-i Tallinna labori v-teadur.

– Uurimisvaldkond: õppetöö individualiseerimine; õpimeetod ja selle oskuse kujundamine; kutseinformatsioon koolis. Üle 60 teadustr-e, koost met materjale.

T: Vaatlus- ja eksperimentaalne meetod loodusteaduslikes ainetes (kaasautor). // Loodusteadusliku hariduse järjepidevuse probleeme. Tln, 1978; Kutseinformatsiooni andmine kooligeograafia kaudu. // Kooligeograafia ja tänapäev. Tln, 1983; Mööda keskkonnateadlikkuse koolitreppe (kaasautor). // Nõuk Kool (1988) 5; Kodulugu. 1. osa (kaasautor). Tln, 1998.

B: Uusi pedagoogikakandidaate. Malle Rute. // Nõuk Õpetaja (1974), 13. IV.

RUTENBERG von ORGIES, Johann Joseph Gotthard Otto von parun (14./26. V 1802, Bauska, Läti – 16. V 1864, Wiesbaden), ajaloolane ja kirjanik; baltisakslane. Õppis 1820–23 Heidelbergi, Stasbourggi, Bonni ja Göttingeni Ük-s õigusteadust. Elas 1823–33 mõisaomanikuna Kuramaal. Oli 1829 Miitavi (Jelgava) ülempalikuoktu assessor, a-st 1833 elas Heidelbergis. Peateoses „Geschichte der Ostseeprovinzen Liv-, Esth- und Kurlands von der ältesten Zeit bis zum Untergang ihrer Selbständigkeit“. (2 kd, Leipzig, 1859–61) kritiseeris Liivimaa Ordu tegevust, mis põhjustas tagurlike baltisaksa ajaloolaste ägeda vastukriitika. Olles liberaalsete vaadetega, esines 1860. a-te reformide ajal oma kolmes brošüüris läti ja eesti talupoegade huvide kaitsjana.

T: Der livländische Landtag v. 1862. Frankfurt am Main, 1862; Mecklenburg in Kurland. Leipzig, 1863; Edelman und Bauer. Leipzig, 1863.

B: DbBl, 421; EBL, 440-441; EE 8, 248; EE 14, 440.

RUTIKU (a-ni 1986 **Sepp**), **Siret** (5. X 1967, Tartu), saksa filoloog. Lõpetas 1985 Tartu 1. Kk-i ja 1992 TÜ saksa filoloogina; *M.A.* (saksa filoloogia, 1996, TÜ), vk „Zur Problematik der Übersetzung von deutschen Kirchenliedern ins Estnische“, *Ph.D.* (2000, TÜ), vk „Über das Verhältnis des Dichterischen zum Religiösen am Beispiel der Lyrik Jochen Kleppers“, (Trt, 2000). 1992 TÜ keelekeskuse õpetaja, 1993–2002 asst ja lektor, 2002–04 Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste keelekeskuse juh, 2005–2006 TÜ õppekavaarenduse peaspetsialist, 2006– TÜ õppeosk-a juh. – Uurimisvaldkond: (balti)saksa religioosne kirj, saksa kirj natsionaalsotsialismi ajal, teol terminoloogia saksa ja eesti keeles, kirikulaul kirjandusžanrina. 18 teadustr-t.

T: Teoloogiliste terminite saksa-eesti õppesõnastik. Trt, 1999; Über die Rolle des deutschen Kirchenliedes in der estnischen Kulturgeschichte. // Kulturgeschichte der baltischen Länder in der frühen Neuzeit. Tübingen, 2003; 200 Jahre Germanistik in Tartu/Dorpat. Ein historischer Überblick.

// Germanistik in Tartu/Dorpat. Rückblick auf 200 Jahre (kaastoim R. Kegelmann). Trt, 2003; Kiriku laulu- ja palveraamatu konkordants. Trt, 2005.

B: TÜ BL II, 154.

RUTTAS, Valdo (23.I 1939, Narva), füüsik ja ped-teadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1957 Tartu 1. Kk-i, 1962 TÜ füüs-osk-a, 1965 TÜ asp-i; füüs-mat-knd (1967, TÜ), vk "Mitmesuguseid lisandeid sisaldavate tsinksulfiid-luminofooride infrapunase stimulatsiooni uurimine". Täiendas end 1966 MÜ-s, stažeeris 1974–75 Varssavis Poola Kõrghariduse ja Teaduspol Uurimisinst-s. Oli 1967 TÜ üldfüüs kat-i asst, 1967–69 v-õpetaja, 1969–84 dots, 1974–84 ka kat-juh. TÜ kõrgkooliped-ka uurimissuuna rajajaid: 1969 Üliõpilaste Komplekse Teadusliku Uurimistö Büroo, 1984–91 TÜ kõrgkooliped labori juh. 1991–93 Agrotööstuskoondise Juhtimise Kõrgema Kooli, 1993–94 EPA maaelu arengu inst-i regionaalarengu kat-i dots. A-st 1991 tegev ettevõtluses: AS-i Rait asutaja ja arendusjuht 1991–2002. A-st 2003 juhtide ja spets-de arengufirma Invicta konsultant. – Füüsikuna kuulub akad F. Klementi rajatud Tartu luminesentsiuurijate koolkonda. Ped-s töötas välja kõrgkooli õppe-kasvatustsüsteemi efektiivsuse kriteeriumide süsteemi. G. Štšedrovitski Moskva süsteemtegevusliku metodol koolkonda kuulujana loonud mõttetalgute meetodika ja rakendanud seda Eesti haridus-, maj- ja regionaalarendusprojektides. Lugenud üldfüüsika kursusi, korraldanud asp-de sügiskoole kõrgkooliped-s. Üle 100 teadustr-e, 1 autorit-s.

T: Исследование инфракрасной стимуляции цинксulfидных люминофоров, содержащих различные примеси. Trt, 1967; O treści, strukturze, formach przekazu i kontroli opanowania materialu nauczania z fizyki w szkole wyższej. // Problemy dydaktyki fizyki. IKNIBO, Wrocław, 1975; Problematyka badawcza procesu dydaktycznego szkoły wyższej. // Warszawa, PWN, 1975; Принципы дидактической организации знаний. // Проблемы высшей школы V. Trt, 1982.

B: EE 14, 440; TÜ BL I, 440; II, 155.

RUUBEL, Alma Johanna (28. IX 1899, Õisu v, Viljandimaa – 21. I 1990, Tartu), matemaatik; töölise t. Lõpetas 1919 Viljandi Tütarlaste Gümni ja 1932 TÜ; mat-mag (1936, TÜ, ü.a füüs-mat-knd-ks 1946), vk „J. C. Adams`i meetod harilikude diferentsiaalvõrrandite numbriliseks integreerimiseks”. Oli 1919–20 Pärnu Kaub-kooli ja 1920–26 Viljandi Tütarlaste Gümni ning 1929–55 TÜ õpetaja; 1929–35 mat inst-i aj abijõud, 1935–36 n-asst, 1936–40 ja 1941–44 v-asst, 1941 ja 1944–45 mat kat-i v-õpetaja, 1945–46 teor meh kat-i v-õpetaja, 1946–51 dots, 1951–55 geom-a kat

dots, 1951–52 kat juh. 1952–55 EPA kujutava geom ja graafika kat juh ja 1955–68 mat kat dots. – Uurimisvaldkonnad: kõverjoonelise projitseerimise meetodid, nende omadused ja rakendused, diferentsiaalvõrrandite graafilise ja meh-se integreerimise ja kujutava geom projitseerimismeetodite rakendamine; kõverjoonelise projitseerimise suuna rajajaid.

T: Ортогональная окружностная проекция. Trt, 1958; Комплексные чертежи криволинейных проекций. Trt, 1961; Обобщенная аксонометрия. Trt, 1967; Koolimatemaatika 1. Trt, 1979.

B: TÜ BL I, 388; II, 155; EE 14, 440; AAUT II, 241; Dotsent Alma Ruubel 65-aastane. // Matemaatika ja kaasaeg 4. Trt, 1964, 96–97; *Ruubel, A.* Minu mälestusi. // Matemaatika ja kaasaeg 21. Trt, 1978, 38–50; Matemaatika ja kaasaeg 22. Trt, 1984, 16–34; Alma Ruubel 90. // EMS ar 1989. Trt, 1990, 67–74.

E. Tamme

RUUBEL (Rubel), Nikolai (5. IV 1903, Suure-Kõpu v, Viljandimaa – 17. I 1942, Kirovi obl, Venemaa), keemik ja agronoom; kooliõpetaja p. Lõpetas 1920 Tallinna Linna Poeglaste Gümni ja 1925 TÜ keemikuna ja 1938 agronoomina; keemiamag (1925, TÜ), vk „Triatsetamiidist ja tema omadustest“. 1918–19 osales Vabadussõjas. Oli 1924–25 TÜ keem-inst-i asst, 1925–34 Eesti Sooparanduse Seltsi töötaja (1932–34 laborijuh), 1934–40 Kuusiku katsejaama juh. Arreteeriti 1940, suri vangistuses.

T: Uurimusi valge mesika bioloogia alalt. // Agronoomia (1936) 8; Muldade väetistarbe määramise viisidest ja rakendamise võimalustest. // Agronoomia (1936) 10; Kesakatsete tulemusi Põhja-Eesti rihkmullal. Kesakatsed Kuusikul 1928–1936. // Agronoomia (1937) 10.

B: AAUT II, 99.

V. Past

RUUBER (Ruber), Emil Georg Karl (22. II 1889, Tartu – ?), loomaarstiteadlane; majahoidja p. Lõpetas 1907 TVI velskrikooli, 1918 eksternina Petrogradis gümni, õppis 1918–19 Saraatovi Vet-inst-s ja lõpetas 1924 TÜ loomaarstitsk-a. Oli Peterburi kub-s semstvovelsker. 1925–41 Tallinnas Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama bakterioloog ja bakterioloogia labori juh, 1946–57 Piimasaaduste Kontrollimise Uurimisjaama bakterioloog (a-ni 1950 juh) ning 1947–50 ELVI piimanduse-lihaproduktide uurimise ja keemia labori n-teadur. – Uurimisvaldkond: piima ja

piimasaaduste vet-sanitaaria. 1928–29 Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama Teadete vast ja tegevtoim. 6 teadustr-t.

T: Sanitaar-hügieeniline järelvalve piimatalitustes. // ELR (1926) 6, 142–147; Metallide mõju piimale ja võile. // Piimasaaduste kontroll- ja uurimisjaama teated 7. Tln., 1947, 85–89;

Tähelepanekuid piima omaduste kohta juuretise valmistamisel. // Piimasaaduste kontroll- ja uurimisjaama teated 8. Tln, 1949, 150–154; Kuidas toota kõrgekvaliteedilist piima. Tln, 1950.

B: ELVI BL, 63; SP (1960) 3, 138.

E. Ernits

RUUDVERE (a-ni 1939 **Ruderström**), **Aksel** (6. XI 1903, Sutlepa v, Läänemaa – 11. IV 1963, Uppsala), loomakasvatusteadlane; mõisarentniku p. Lõpetas 1923 Läänemaa Ühisgümni-i Haapsalus ja 1930 TÜ põllum-*tsk*-a. Töötas 1927–28 Põllum Raamatupidamise Talituses ning 1928–30 ja 1931–32 Talumaj-likus Nõuandebüroos. 1932–44 Põllutöökoja Karjakontrolli eriteadlane ja Kontrollühingute Liidu tead sekr. Asus 1944 Rootsi, oli 1945–63 Uppsala Põllum-ük-i asst. – Uurimisvaldkond: loomade söötmine ja ainevahetus, karjamaj organiseerimine, vitamiinid ja mineraalained loomade söötmisel. Avaldanud 12 kd-t karjakontrolli armt-id.

T: Koduloomade söötmine talvel (kaasautor). Tln, 1934; Mida vaja põllumehel teada piimaseadusest (kaasautor). Tln, 1935; Karjakontrollarvepidamise abitabelid (kaasautor N. Masso). Tln, 1933, 21939.

B: AAUT II, 263.

RUUGE, Enno (18. IX 1935, Narva), biofüüsik; töölise ja teenistuja p. Lõpetas 1954 Jõhvi 1. Kk-i, 1960 MÜ füüsikuna ja 1963 MÜ asp-i; füüs-mat-dr (1980, Moskva RÜ). A-st 1963 MRÜ biofüüsika kat-s: 1963–68 asst, 1968–82 v-teadur, 1982–84 dots, a-st 1984 prof. Ühtlasi a-st 1982 NSVL MA Kardioloogia Tead Keskuse Eksperim-kardioloogia Inst-i labori juh; 1971–72 USA-s Pennsylvania Ük biofüüsika kat-i teadur. – Uurimisvaldkond: bioenergeetika, membraanide biofüüsika, magnetresonantsi meetodite kasutamine biol-s ja biomed-s uuringutes. Üle 300 teadustr-e.

T: Semiquinone Q in the respiratory chain of electron transport particles (kaasautorid A. A. Konstantinov, E. K. Ruuge). // FEBS Lett. 81 (1977) 1; 31-P NMR spectrum of phosphocreatine: deuterium induced splitting of the signal (kaasautor). // Biochem. Biophys. Res. Comm. 114 (1983) 3; Electron transport control in chloroplasts. Effects of magnesium ions on the electron flow between two photosystems (kaasautor). // Photobiophys. 8 (1984) 1; Analysis of the

reduction of nitroxides by flavin mononucleotide. // *Biochim. biophys. acta* 1034 (1990) 3; Interaction of alkaline metal ions with Ca (2+)- binding sites of Ca (2+)-ATPase of sarcoplasmic reticulum: ²³Na-NMR studies (kaasautor). // *Biochimica et biophysica acta* 1066 (1991) 1; Free radical metabolites in myocardium during ischemia and reperfusion (kaasautor). // *Am. J. Physiol.* 261 (1991) 4; Magnetic fluids as drug carriers: Targeted transport of drugs by a magnetic field (kaasautor). // *J of Magnetism and magnetic Materials* 122 (1993) 1; Avidin attachment to biotinylated human neutrophils induces generation of superoxide anion (kaasautor). // *Biochim. biophys. acta* 1177 (1993) 4.

B: EE 14, 440.

RUUGE, Jüri (20. IX 1916, Tartu), põllum-teadlane, raamatupidaja p. Lõpetas 1935 H. H. Treffneri Gümni ja 1961 EPA agron-tsk-a. Õppis 1937–39 TÜ õigustsk-s. 1937–44 Tartu Linna Perekonnaseisuaameti ametnik, 1946–85 Jõgeva Rkl Sordiaretusjaama (Jõgeva Sordiaretuse Inst) n-teadur ja a-st 1976 v-teadur. – Uurimisvaldkond: kiu- ja õlitaimede (lina, kanep, õlimagun) sordiaretus, seemnekasvatuse, sordiagrotehnika ja sordiparandus. Aretanud sorte: õlimagun „Jõgeva Rekord” (1954), kanep „Atleet” (1957), ühekojaline kanep „Saluut” (1957), lina „Kokett” (1963) ja „Saldo” (1973). Umbes 40 teadustr-t.

T: Õlimaguna kasvatamise kogemusi Eesti NSV-s. // *SP* (1952). 8; Lina seemnekasvatuse agrotehnikast. // *SP* (1961) 9; Külviaja mõju linasortide saagikusele ja saagi väärtusele Eesti NSV-s. // *EMMI tead. tööde kogumik XI. Sordiaretus ja seemnekasvatuse*. 1967; Lina. // *Maaviljeluse käsiraamat*. Tln, 1978.

RUUMET (a-ni 1934 Grumm), Leo (15. VIII 1898, Lümada v, Saaremaa – 15. VII 1980, Palo Alto, California, USA), matemaatik ja tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1917 Kuressaare Gümni ja 1930 TÜ matemaatikuna. Õppis 1918–20 PÜ-s loodusteadust. Oli 1921–30 Käsmu Merekooli mat-õpetaja, 1930–44 Tallinna Tehnikumi õpetaja ja inspektor (1941–44 dir). Pages 1944 Saksamaale, töötas 1944–45 Telefunkeni tehastes Mährisch-Trübaus, 1945–49 Augsburgi Eesti Gümni õpetaja, 1949 siirdus USA-sse. 1953–63 NY Columbia Ük füüsikalabori asst, 1963–72 uurimisfirma „Engineering Index Inc” teadur.

T: Kõrgema astme tehnilised kutsekoolid Rootsisis ja Taanis. // *Eesti Kool* (1940) 2; Matemaatika täiendusõpik: gümnaasiumi reaalaru III ja IV klassile (kaasautor G. Rägo). Trt, 1944; Algebra õpik:

Gümnaasiumi II kl, 1. ja 2. vihik. Augsburg-Hochfeld, 1945; Geomeetria õpik: Gümnaasiumi II kl, 1. vihik. Augsburg-Hochfeld, 1946.

B: Vaba Eestlane, 1980, 21. aug.

V. Mägi

RUUS, Cerelius (29. VI 1906, Tallinn – 23. I 1974, Tartu), linnukasvatusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1928 Viljandi Linna Ühisgümni-i ja 1935 TÜ põllum-*tsk*-a; agron-mag (1941, TÜ, ü.a põllum-knd 1947), vk „Valguse, vanuse ja teiste vähemtuntud tegurite mõju kanade munatoodangule”; biol-dr (1965, Eesti TA), vk „Hanede sigimisbioloogia ja lihajõudluse uurimisi nende produktiivsuse tõstmiseks”. 1935 Jõelähtmes ja Jäleveres karjakontrollasst, 1935–44 TÜ väikloomakasvatuse inst-i katsejaama abijõud ja asst, 1944–51 TÜ väikloomakasv kat-i dots, 1951–52 EPA-s eriloomakasv kat dots ja juh, 1952–55 põllum-loomade aretuse kat-i dots ja juh, 1955–58 aretuse ja eriloomakasv kat-i dots, 1958–66 eriloomakasv kat-i dots, 1958–74 kat juh, 1966–74 prof. – Uurimisvaldkond: kodulindude söötmine, sigivus, muna- ja lihatootlikkus, hautamisrežiim. U 150 teadustr-t.

T: Hanekasvatuse produktiivsuse tõstmise kogemusi. // SP (1955) 2; Hanede munemise bioloogiast. // EPA tead tööde kogumik 2 (1956); 90 aastat linnukasvatust Eestis. // SP (1966) 15; Pärkana ja kana hübriidiseerimisest. // EPA tead tööde kogumik 64 (1970); Hanede etoloogiast sigimisperioodil. // EPA tead tööde kogumik 77 (1973).

B: EE 8, 251; 14, 441; EPA BL I, 178; TÜ BL I, 410; TÜ III, 318; SP (1966) 12, 570; *Tikk, Viive*. C. Ruusi teaduslikust pärandist. // Vab zootehnika-alase tead konv teesid 23. V 1986. Trt, 1986, 40–41.

E. Lokk

RUUS, Eugen (19. VIII 1917, Pärnu – 10. VIII 2000), tehnikateadlane; kooliõpetaja ja vaimuliku p. Lõpetas Vändra Maj-Gümni-i 1935, TTÜ ehitusosk-a 1941 ja Karlsruhe Tehnikaük 1957; tehnikadr (1957, Karlsruhe Tehnikaük), vk „Bestimmung von Schliessfunktionen, welche den kleinsten Wert des maximalen Druckstosses ergeben”. Oli 1942–43 TTÜ vesiehituse labori v-assist. Asunud 1944 Rootsi ja 1950 Kanadasse, oli algul hüdroelektrijaamade planeerija ja 1957–63 Vancouveri British Columbia Ük-s *assist. prof.*, 1963–69 *associate prof.*, 1969–83 prof. – Uurimisvaldkond: (ajas) muutliku voolu hüdraulika, suuremõõtmelised jõujaamad (k.a aatomijõujaamad) ja pumbajaamad. Üle 20 teadustr-e. tegutsenud ap õigeusu preestrina.

T: Bestimmung von Schliessfunktionen, welche den kleinsten Wert des maximalen Druckstosses ergeben. Diss. Karlsruhe, 1957.

B: *Mägi, V.* Eugen Ruus 80. // *Ehitaja* (1997) 11; ETVpK, 108.

V. Mägi

RUUS, Henn (12. VII 1923, Tartu), keemik; rahukohtuniku p. Lõpetas 1942 H. Treffneri Gümni-õppis Stuttgardi Tehnikaük-s Saksamaal ja 1952 lõpetas keemikuna North Dakota Ük-i USA-s. *Ph.D.* (keemia, 1957, Illinoisi Ük), vk „P-metoxyphenylmaleic anhydride in the Diels-Alder reaction”. Oli uurija Niagara Fallsis USA-s. – Uurimisvaldkond: org süntees, polümeeride rakendusi paberitööstuses.

T: Manifold paper manufacture by encapsulation with polymers. US Patent. // *Chem. Abstr.* 70 (1969) 107 685; Procedure for manufacturing capsules having casings of polymeric material. Ger. Patent. // *Chem. Abstr.* 73 (1970) 88809.

V. Past

RUUS, Johann (25. III 1925, Karksi v, Viljandimaa), põllum-teadlane-praktik. Lõpetas 1948 Olustvere Põllum-tehnikumi ja 1953 EPA agronoomina. Oli 1948–49 Viljandi MTJ jsk-agronoom, 1953–58 Vändra MTJ peaaegronoom, 1958–61 Vändra raj TSN TK põllum inspektuuri peaaegronoom ja juh kt, 1961–62 Tartu Tõuloomakasv Sovhooside Trusti peainspektor-agronoom, 1962–80 Tartu Territoriaalse Kolhooside- Sovhooside Tootmise Val-e ja Tartu Põllum-val-e peaaegronoom, 1980–82 „Eesti Põllum-keemia“ Tartu raj Põllum Agrokeemiateeninduse Tootmiskoondise juh asetäitja, 1982–87 EPA pol ökon kat-i kartuligrupi v-teadur, 1988–95 EPA põllutöömashinate kat-i ja põllum-tehnika inst-i kartuligrupi v-teadur. – Uurimisvaldkond: kartulikasvatus. Autoritunnistus kartuli kasvatamise kohta (1989).

T: Kartulikasvatus (kaasautor). *Tln*, 1992; Traktorirastega tihendatud mulla endise tihkuse taastamise aja uurimise tulemustest. // *EPMÜ tead tööde kogumik* 183 (1995).

B: *EPMÜ BL*, 147.

RUUS, Jüri (13. III 1957, Tartu), politoloog, Vilmar ja Maie R-i p. Lõpetas 1975 Tartu 2. Kk-i, 1980 MÜ ajalootsk-a, 1985 samas asp-i; ajalooknd (1987, MÜ), vk „Роль партийной печати в идеологической борьбе Компартии Эстонии в 1940–45 гг”. Täiendas end 1988–89 Rooma,

1991–92 Cambridge'i, 1995 Groningeni, 1994–95, 1998 Budapesti Kesk-Euroopa, 1998 Connecticuti, 1999 Montreali MC Gilli, 1999 Bergeni (külalisõppejõud), 2004 Jena, 1990–96 Aarhushi, 1990, 1993–94, 1996, 1998 Oslo Ük-s. 1980–82 TPI ettevalmistusosk-a asst, 1986–88 TÜ NLKP ajaloo kat-i asst, 1988–89 v-õpetaja, 1989–92 filos ja poliitikateaduste kat-i v-õpetaja, 1992–2005 üldpolitol lektor, samas 1999– EMÜ maj- ja sotsiaalsk-a dots, 2006– TÜ rahvusv sotsiaaluuringute inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: võrdlev politol, pol eliidid, demokraatia. IRI Eur Otsese Demokraatia Inst-i k-liige.

T: Direct Democracy. The Eastern and Central European Experience. The Case of Estonia“ Ashgate, Aldershot-Burlington, USA, 2001; Communist Continuity Among Estonian Elites. Myth or reality? // Perspectives on Democratic Consolidation in Central and East. Eur. New York, 2001; Continuity of Elites in Post-Communist states. The Case of Estonia (kaasautor A. Steen). // East Eur. Politics and Soc. (EPSS). 16 (2002)1; The Estonian Riigikogu and Institutionalization of its Committees. // Committees in Post-Communist Democratic Parliaments: Comparative Intitutionalization. Ohio, 2002; The Resurgence of Professionalism: Estonian Elites between Continuity and Change Baltic Democracy at the Crossroads. An Elite Perspectives. Norway, 2003.

RUUS (a-ni 1956 **Muts**), **Maie** (25. II 1933, Tartu), õigusteadlane, Vilmar R-i abikaasa, Jüri R-i ema. Lõpetas 1952 Tartu 3. Kk-i ja 1957 TÜ õigustsk-a. Oli 1956–61 EKP TRÜ komitee tehnik, 1961–68 TÜ filos kat-i õppekabineti juh ja õpetaja, 1968–71 TÜ aspirant, 1971–72 tead kommunismi kat-i õpetaja, 1972–73 NLKP ajaloo kat-i õpetaja, 1974–76 v-õpetaja, 1977–92 riigi ja õiguse teooria ja ajaloo kat-i v-õpetaja, 1992–93 Eesti riigiõiguse ajaloo õt-i lektor, 1993–98 eraõiguse inst-i lektor, 1998– õu täitja. – Uurimisvaldkond: Eesti riigi ja õiguse ajalugu. Umbes 25 teadustr-t.

T: Eesti nõukogude riigi natsionaliseerimisalased õigusaktid. Õigusteaduskonna aspirantide töid. III. Trt, 1970.

B: TÜ BL I, 444.

RUUS, Rein (16. VIII 1948, Põltsamaa), füüsik; arstide p. Lõpetas 1967 Tartu 1. Kk-i ja 1972 TÜ füüsikuna; füüsikadr (1999, TÜ), vk “Collapse of 3d(4f) orbitals in 2p(3d) excited configurations and its effect on the X-ray and electron spectra” Oli 1972–75 EPA füüsika kat-i v-laborant. FI-s 1975–80 ja 1990–96 röntgenspektroskoopia labori ins, 1980–86 n-teadur, 1989–90 ja 1996–2004 teadur, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkond: tahkiste elektronstruktuuri uurimine “klassikalise”

röntgenspektroskoopia ja röntgenergastusega elektronspektroskoopia meetoditega; ergastatud seisundite radiaalse lokaliseerimise ja kristallvälja mõju uurimine röntgenergastustele ja nende lagunemise dünaamikale.

T: Collapse of the 3d orbital in configurations with a 2p vacancy and its effect on the $2p^6-2p^5nd,ns$ transitions (kaasautor). // *Opt. Spektrosk.* 59 (1985) 4; Autoionization phenomena involving the $2p^53d$ configuration of argon-like ions in ionic solids (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 47 (1993) 18; $M_{45}N_{45}N_{45}$ Auger decay spectra of the resonantly excited $3d^94f$ configuration of Xe-like ions in solids (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 49 (1994) 21; Charge-transfer multiplet analysis of the resonant $2p3p3p$ Auger spectra of CaF_2 . // *Phys. Rev. B* 51 (1995) 20; Resonant Auger spectra of TiO_2 at Ti 2p and O 1s absorption edges (kaasautor). // *J. Electron Spectrosc. Relat. Phenom.* 93 (1998) 1–3; Potential barrier effects in Cs 3d resonance photoemission of CsF (kaasautor). // *J. Electron Spectrosc. Relat. Phenom.* 137–40 (2004).

RUUS, Tõnu (27. X 1940, Naapsalu), füüsik; teenistuja p. Lõpetas 1959 Naapsalu 1. Kk-i ja 1964 TÜ füüsikaosk-a, 1975–78 TPI asp-s; füüs-mat-knd (1987, TÜ), vk „Создание радиационных дефектов и люминесценция в галогенсодержащих каркасных алюмосиликатах“. Oli 1965–75 TPI füüsika kat-i asst, 1979–88 v-õpetaja, 1988– dots, 1992–2004 TTÜ füüsikainst-i dir, rakendusfüüsika õt-i juh. Lugenud üldfüüsika, rakendusoptika ja spektroskoopia kursusi. – Uurimisvaldkonnad: karkassete alumiiniumsilikaatide elektrilised ja optilised omadused; värvustsentrite teke ja lagunemine sadoliitides. Üle 20 teadustr-e ja 10 õppevahendi.

T: ВУФ-спектроскопия и дефекты нестехиометрических содалитов (kaasautor V. Denks). // *FI Uurimused* 51 (1980); Спектры разрушения центров окраски в нестехиометрических галогенсодалитах (kaasautorid R. Denissov, V. Denks). // *Ж. прикл. спектроскопии* 36 (1982); Synthesis and electrical properties of potassium substituted hydrosodalites (kaasautor). // *SPIE Proc.* 4318 (2001); Pooljuhtmaterjalide põhiparameetrite mõõtmine (kaasautor A. Gavrilov). Tln, 2005.

B: TPI 1936–1986, 377, 380.

RUUS (snd **Pruuli**), **Viive-Riina** (3. IX 1936, Tallinn), kasvatusteadlane, riigiametniku ja lasteadniku t. Lõpetas 1955 Tallinna 17. Kk-i ja 1960 TÜ eesti filoloogia erialal, 1967–70 TÜ asp; ped-knd (1982, TÜ), vk-s käsitles õppeteksti kasvatustlikku efektiivsust. Oli 1960–67 eesti k-e ja kirj-e õpetaja Märjamaa, Tallinna 46. ja 7. kk-s. 1970–88 PTUI teadur, 1988 Eesti Hariduse

Arenduskeskuse dotsent, 1988–89 val-e hariduskonsultant, 1989–90 taas Eesti Hariduse Arenduskeskuse dotsent, 1991–92 TPÜ haridusuuringute inst-i didaktika sektori juh, 1992–94 üldhariduse õppekava aluseid väljatöötava TPÜ projektirühma juht, 1994–95 TPÜ õppekava uuringute osk juh, 1995 Haridusmin-i hariduspoliitika osk-a juh kt, 1996–97 TPÜ kasvatustsk-a didaktika õt-i dots, 1997–2002 kooliped õt-i prof, 2002– emeriitprof. Hiljem jätkas tegevust õppetöös, teadusprojektides, rahvusv ekspertkomisjoni liikmena ning vk-de juhendajana. – Uurimisvaldkond: õppekava teooria, hariduspol, õpetaja professionaalsus, ped diskursus. Saanud kasvatusteaduse alal rkl preemiaid, Eesti Akad Ped Seltsi liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Õppekava, identiteediprobleemid ja teadmiskäsitus. // Quo vadis, educational science. Tln, 1999; Distipliin ja vabadus: etüüd hariduse käibivast ja utoopilisest diskursusest. // Kõnelev ja kõneldav inimene. Eesti erinevate eluvaldkondade diskursus. Tln, 2000; Changes in Estonian School Curricula 1987–1999 and Thoughts about the Future (kaasautor E.-S. Sarv). // Challenge and Change in Education: the Experience of the Baltic States in the 1990's. Nova Science Publishers. N.Y., 2000; Haridus, kultuur, vabadus // Kasvatusteadused muutuste ajateljel. Tln, 2004; Õpetaja professionaalsuse ning õpetajahariduse kaasaegsed arengusuundumused. Tln, 2006.

B: EE 14, 441; TPÜ läbi aegade, 112; Uusi teaduse kandidaate. Viive Ruus. // Nõuk Õpetaja (1982) 11. XII.

RUUS, Vilmar (16. VI 1929, Tallinn – 30. V 1985, Tartu), ajaloolane ja maj-teadlane; Maie R-i abikaasa, Jüri R-i isa. Lõpetas 1949 Tallinna 2. Kk-i ja 1955 TÜ maj-tsk-a; ajalooknd (1965, TÜ), vk „EKP tegevus ja kogemused kaubanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel (1940–1941)”. Oli 1955–58 TÜ marksismi-leninismi kat-i asst, 1958–62 aspirant, 1962–68 NLKP ajaloo kat-i v-õpetaja, 1975–76 v-teadur, 1968–75 ja 1976–85 dots. EKP TRÜ komitee sekr (1967–69). – Uurimisvaldkond: sotsialistlikud ümberkorraldused Eestis.

T: 20 aastat nõukogude Tartut (kaasautor). Tln, 1960; 25 aastat nõukogude tarbijate kooperatsiooni rajamisest Eestis (aastad 1940–1941). Tln, 1966; Eesti rahvas NSV Liidu Suures Isamaasõjas I (kaasautor). Tln, 1971; Developments in Estonia 1939–1941 (kaasautor). Tln, 1979; Sotsialistlikud ümberkorraldused Eestis 1940–1941. Tln, 1980.

B: TÜ BL I, 467; II, 155.

RUUSALEPP, Arno (12. VIII 1973, Tõravere), arstiteadlane, kirurg; Mare R. p. Lõpetas 1991 Nõo

Kk-i, 1997 TÜ arstitsk-a, 1998 TÜK-s internatuuri ja 2004 residentuuri; med-dr (2006, Karolinska Inst, Stockholm), vk "Signal transduction in restenosis and myocardial protection by hyperoxia". Oli 2002–06 Karolinska Inst-i doktorant, a-st 2004 TÜK-i kardiovaskulaar- ja torakaalkirurgia kliiniku kardiokirurgia osk-a arst-õppejõud. 2005–07 ka ÜMPI patol füsiol õt-i erakorr teadur, a-st 2007 ka TÜ kardioloogia kliiniku vaskulaarkirurgia erakorr teadur. Eesti Kirurgide Seltsi (1997) ja Eur Kardiorakaalkirurgia Assots liige (2002). – Uurimisvaldkond: neointima teke ja selle molekulaarsed mehhanismid. Üle 10 teadustr-e

T: Cardioprotection by Breathing Hyperoxic gas – Relation to Oxygen Concentration and Exposure Time in Rats and Mice (kaasautor). // Eur. J. Cardiothorac. Surg. 21 (2002) 6; Adaptation to ischemia by hyperoxia-signalling through mitogen activated protein kinases and nuclear factor kappa B (kaasautor). // Signal transduction and cardiac hypertrophy. Boston, (2003); A model of neointima formation in the atherosclerotic carotid artery of mice (kaasautorid J. Vaage, G. Valen). // Interactive Cardiovasc. Thorac. Surg., 2 (2003) 2; Hüperoksia – kas uus võimalus südamelihase kaitseks (kaasautor). // EA (2003) 1; Gene deletion of NF- κ B p105 enhances neointima formation in a mouse model of carotid artery injury (kaasautor). // Cardiovasc. Drugs Ther. 20 (2006) 2.

B: *Tähepõld*, P. Meditsiinidoktor Arno Ruusalepp. EA (2006) 9, 604–605; TÜK 200, 177; TÜA 1982–2007, 238, 239.

RUUSALEPP (a-ni 1969 **Kukk**), **Mare** (10. III 1943, Tartu), astrofüüsik; rätsepa t, Arno R-a ema. Lõpetas 1961 Elva Kk-i ja 1968 TÜ astrofüüsikuna; füüs-mat-knd (1983, AAI), vk "Определение угла наклона и скорости вращения В0-В3 звезд". Oli 1968–74 Tartu Obs-i ins, 1974–95 n-teadur ja teadur, 1995– teadussek. – Uurimisvaldkond: mittestatsionaarsete tähtede füüsika, Be-tähtede pöörlemine, noovade keem koostis. 23 teadustr-t.

T: Determination of the Inclination of Rotational Axes and Rotational Velocity from the Line Profiles of Rotating Stars. // IAU Symp. 98 „Be Stars”. Reidel, 1982; Be Stars from IRAS Catalogue and the Dependence of their Envelope Characteristics on i and w/w crit (kaasautor). // Astrofizika 1988; Catalogue of i and w/w crit Values for Rotating Early Type Stars. // Tartu Teated 100 (1989).

B: EE 14, 441.

RUUSTAL, Endel (24. VII 1931, Tõrva), matemaatik; puusepa p. Lõpetas 1949 Tõrva Kk-i, 1955 TÜ matemaatikuna ja 1965 TPI asp-i. Oli 1955–59 Valga 1. Kk-i ja 1959–62 Tõrva Kk-i mat-

õpetaja. 1962–87 TPI-s asp ja v-õpetaja, 1988–96 mat-inst-i dots, 1997– erakorr lektor. –
Uurimisvaldkond: mat analüüsi arvutuslikud probleemid ja nende rakendused, matemaatika
õpetamise met-ka. 15 teadustr-t.

T: Об использовании одномерной модели при исследовании неустановившегося течения
жидкости в трубе. // TPI Toim 505 (1981); Решение задачи о разгонном течении сжимаемой
жидкости в труде при помощи метода численного обращения преобразования Лапласа и
метода конечных разностей. // TPI Toim 505 (1981); Анализ динамических процессов в трубе с
одиночным цилиндрическим теплом. // TPI Toim 544 (1983); О разгонном течении сжимаемой
жидкости в цилиндрической трубе. // TPI Toim 553 (1984); Развитие течения на входном
участке круглой трубы при разгонном движении жидкости. // TPI Toim 593 (1985);
Импульсные течения несжимаемой жидкости в хапорных трубах. // TPI Toim 632 (1987).

RUUTSOO, Rein (27. VI 1947, Tallinn), ajaloolane, filosoof ja politoloog; kunstniku ja apteekri p.
Lõpetas 1966 Tallinna Kaugõppekk-i, 1971 TÜ ajaloo-keeletsk-a ja 1974 AI asp-i; filos-knd (1978,
Riia Ük), vk „Алфред Коорт и развитие философской мысли в буржуазной Эстонии в 1920–
1940 гг“, *Ph.D.* (sotsiaalteadus, 2002, Rovaniemi Ük), vk „Civil Society and Nation Building in
Estonia and the Baltic States“. Oli 1971 Pikakannu 8-kl kooli õpetaja, 1974–83 AI filos-sektori n-
teadur, 1983–89 Eesti Rahvusmtk rmtk-hoidja (kutsekeeld poliitilistel põhjustel), 1989–94 FSÕI v-
teadur, 1995–98 TLÜ rahvusv ja sotsiaaluuringute inst-i v-teadur, 1998–2002 TÜ üldpolitol prof,
2003–07 TLÜ poliitikateooria prof, a-st 2003 ka Helsingi Ük-i sotsioloogiaosk-a dots, a-st 2008 TLÜ
riigiteaduste inst-i prof. – Uurimisvaldkond: Eesti pol ja filos mõtte ajalugu, kodanikuühiskond ja
kodanikuühiskonna ajalugu Baltikumis, postkomm siire, sotsiaalsed liikumised, kodakondsus, Balti
riikide pol ajalugu. Eestimaa Rahvarinde volikogu liige 1988–91, ESDP asutajaid (1990), Eesti
Kongressi saadik, Eesti Komitee (1990) ja Põhiseaduse Assamblee (1991–92) liige. Üle 120
teadustr-e, viljakas publitsist.

T: *Sirje Sinilind* [= *Juhan Talve, Rein Ruutsoo*]. Viro ja Venäjä. Huomioita Neuvostoliiton
kansallisuuspoliitikasta Virossa 1940–1984. Jyväskylä, 1985; Viron vapauten tuulet (kaasautorid M.
Lauristin, P. Vihalemm). Helsinki, 1989; Eesti rahvas ja stalinlus. Ajalugu ja tänapäev (kaasautor K.
Haav). Tln, 1990; 40 kirja lugu. Katse portreerida neostalinismi (kaasautorid S. Kiin, A. Tarand). Tln,
1990 (ilmus ka sm k-s 1991); Eesti Euroopa lävepakul (kaasautor A. Kirch). Tln, 1998; Post-
Communist Transition in Estonian Countryside (kaasautorid A. Ilkka, N. Jouko). Aldershot, 2001;

Civil Society and Nation Building in Estonia and the Baltic States. Impact of traditions on Mobilization and Transition 1986–2000. // Historical and sociological study. Acta Universitatis Lapponensis 49 (2002);

Tuntud ja tundmatu kodanikuühiskond (kaasautor). Tln, 2003 (ilmus ka ingl k-s); Rural Communities in the Baltic States and Post-Communist Transition // Mapping the Rural Problem in the Baltic Countryside. Transition Process in the Rural Areas in Estonia, Latvia and Lithuania. Aldershot, 2004; Dissent and Opposition in Estonia. // Dissent and Opposition in Communist East. Eur. Origins of Civil Society and Democratic Transition. Aldershot, 2004; Mälu paigad ja valged laigud: ajaloo uurimise taastamine Eestis 1985–1990. // Teaduslugu ja nüüdisaeg XI. Trt, 2007.

B: EE 14, 441; APUT, 124.

RUUVET, Ain (a-ni 1936 **Reisko, Albert**) (4. III 1914, Vana-Vändra v, Pärnumaa – 9. VIII 1980, Tallinn), maj-teadlane; pottsepa ja pagari p. Lõpetas 1933 Pärnu Linna Poeglaste Gümni ja 1949 TPI maj-tsk-a; maj-knd (1967, TÜ), vk „Materjalide kulu arvestuse ja analüüsi täiustamisest jalatsitööstuses (Eesti NSV andmetel)”. Õppis 1939 TÜ filos-tsk-s. Oli 1949–50 Kaubandusmin-i õppekombinaadi kaub organiseerimise ja rmt-pidamise õpetaja, 1950–55 Tartu põllutöömashinadehase „Võit” pearmt-pidaja, 1955–68 TÜ raamatupidamise kat-i v-õpetaja, 1968–80 TTÜ statistika ja raamatupidamise kat-i dots. – Uurimisvaldkond: tööstusettevõtete finantsseisundi analüüs, raamatupidamisarvestuse terminoloogia. Üle 50 teadustr-e.

T: Raamatupidamisarvestuse alused I, II (kaasautorid K. Parvel, V. Valk). Trt, 1963; Valmistoodang ja selle realiseerimise arvestus. Trt, 1972; Raamatupidamisarvestuse žurnaalorderisüsteem. Trt, 1973; Tootmiskulud ja toodangu omahinna aruanded. Trt, 1975; Tootmisettevõtte aruandlus, bilanss ja finantstegevuse analüüs. Tln, 1975; Tööstusraamatupidamine (kaasautor). Tln, 1974.

B: AAUT III, 370; TÜ BL I, 359.

J. Toomaspoeg

RÕIGAS, Elmar (13. XI 1913, Hageri v, Harjumaa), arstiteadlane, dermatoveneroloog; postiametniku p. Lõpetas 1932 Tallinna Linna Poeglaste Reaalgümni ja 1940 TÜ arstitsk-a; med-knd (1961, Eesti TA), vk „Meeste urogenitaaltrakti põletikkude trihomonaalsest etioloogiast”. Osales 1944 II maailmasõjas Saksa sõjaväes 6. piirikaitserügemendi arstina. Oli 1940–44 jsk-arst Surjus ja Pärnus, 1945 Pärnumaa tervishoiuosk juh, edasi dermatoveneroloog Narvas, Kuuda

Leprosooriumis ja 1950–57 Tallinna Vab-s Naha ja Suguhaiguste Dispanseris, 1955 ka Tallinna Kehakultuuritehnikumi ja Tallinna Med-kooli õpetaja. 1955–57 ka EKMI protozool sektoris mittekululine teadur, 1957–62 n-teadur, 1962–68 v-teadur, 1968–75 ZBI v-teadur ja 1976–83 EBI v-teadur, 1979–83 samas parasitaarprotozool sektori juh. – Uurimisvaldkond: kusesuguteede, hingamisteede ja seedekulgl trihhomonoosi tekitajate omadused, süüfilise ja gonorröa epidemioloogia ja leepra ajalugu Eestis. Üle 60 teadustr-e, 2 autorit-t, üle 100 aimetr-e.

T: Meeste urogenitaaltrakti trihhomoniaasi diagnostikast. // NET (1958) 5; Über die venerische Verbreitung der urogenitalen Trichomoniasis (kaasautorid J. Teras, I. Laan). // Dermatol. Wschr. 147 (1963) 16; Leepravastase võitluse ajaloost (kaasautor R. Uuetoa). // NET (1965) 2; The dependence of serologic reactions in the serotypes of *Trichomonas vaginalis* /kaasautor). // Wiad. Parazytol. (Wroclaw) 12 (1966) 2/4; Võimalustest *Trichomonas vaginalis*'e liigisiseste antigeensete omaduste diferentseerimiseks immunofluorestsentsmeetodil. // TA Toim. Biol (1975) 2; Trihhomonaste võimalik osa kopsuhaiguste tekkel (kaasautor). // NET (1982) 1; Omandatud immuunpuudulikkuse sündroom. AIDS. Tln, 1988.

B: AAUT III, 187; NET (1974) 1, 78; NET (1983) 6, 456; *Merila-Lattik, H.*, 315.

RÕIGAS (a-ni 1965 **Arst**; 1994–2003 **Madisso**), **Maia** (12. V 1942, Tapa), ped-teadlane; sõjaväelase ja teenistuja t. Lõpetas 1960 Põlva Kk-i ja 1965 TÜ eesti filoloogia; ped-knd (1974, TÜ), vk „Eesti keele lauseõpetuse individualiseeritud käsitlemine 7. klassis algoritmide baasil“. Oli 1965–67 Tartu 1. Kk-i õpetaja, 1967–71 TÜ eesti kirj kat-i v-laborant, 1971–74 eesti k-e kat-i asp, 1972–81 v-õpetaja, 1981– eesti k-e õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e õpetamise meetodika, tekstiõpetus, tänapäeva eesti k, praktiline eesti k. Eesti Akad Ped Seltsi, ES-i, Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi ja *British Baltic Assn.* liige. 85 teadustr-t.

T: Eesti keele lugemik vene filoloogidele. Trt, 1977; Lukion äidinkielen kurssin vierasperöisten sanojen omaksuminen. // Äidinkielen opetustiede. Aikakauskirja. Helsinki, 1992; Sönastusharjutusi eksamikirjandiks valmistujatele. Tln, 1998; Õigekeele- ja analüüsiharjutusi eksamikirjandiks valmistujatele. Tln, 1999; Mida on tahetud ütelda? // ES ar 43 (1999); How to teach respect to language purity? // Congressus nonus internationalis fenno-ugristarum. 7.– 13.8.2000. Trt. Pars II. Summaria acroasium in sectionibus et symposiis factarum. Trt, 2000; Kuidas õpetada keele puhtusest lugu pidama? // Congressus nonus internationalis fenno-ugristarum 7.– 13.8.2000, Tartu, pars V. Dissertationes sectionum:

Linguistica II, Trt, 2001; Eesti keele õpetamise metoodika Tartu Ülikoolis. // 200 aastat eesti keele ülikooliõpet, Trt, 2003; Keeleoskuse mõõtmine. Käsiraamat (kaasautor). Tln, 2003; Emakeeleolümpiaadid 1964–2004. // Eesti keele ja kirjanduse õpetamisest koolis. Tln, 2005.

B: TÜ BL I, 243; uusi pedagoogikakandidaate. Maia Rõigas. // Nõuk Õpetaja (1975) 25. I.

RÕIGAS, Peeter (23. VII 1914, Albu v, Järvamaa – 21. XII 1998, Tartu), metsateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1932 Viljandi Maakonnagümni-i ja 1939 TÜ metsandusosk-a; metsandusmag (1942, TÜ), vk „Kasvuarengulisi uurimusi Sagadi metskonna nooremais männikultuures”, põllum-knd (1956, EPA), vk „Kasvuarengulisi uurimusi Sagadi metskonna männikultuures”. Oli 1937–46 TÜ metsakasv kat-i asst, 1946–49 TÜ metsakasvatuse kat-i juh, dots, samal ajal 1947–49 ZBI-i v-teadur ja 1949–50 metsasektori juh, 1950–55 Karaganda obl-s pol-lt represseerituna vangilaagris, 1955–56 Kilingi-Nõmme metsamajandi meister, 1956–59 EPA metsakasv ja kultuuride kat asst, v-õpetaja ja dots, 1960–70 Kuremaa (Jõgeva, Palamuse) Metsamaj-tehnikumi õpetaja, 1970–78 Eesti Metsainst-i metsakaitse osk-a juh ja v-teadur. – Uurimisvaldkond: metsakultuurid, metsakaitse, metsakahjuritõrje. Üle 20 teadustr-e ja õppevahendi.

T: Kehvemate liivmuldade metsanduslikust toogivõimest ja selle säilitamisest. // EM (1943) 7, 8; Kogemusi nõmmemännikute põlendike kultiveerimisel. // EPA tead tööde kogumik 6. 1959; Üraskioht ja tõrjetööd kuusepuistutes. // Metsamajandus, 1971, 1. Tln, 1971; Eesti NSV okaspuistute tormijärgne sanitaarne seisukord. // Metsamajandus, 1972, 2, Tln, 1973; Hiidüraski levikust ja kahjustusest. // Metsanduslikud uurimused XII. Tln, 1975; Okaspuude käbikahjuritest (kaasautor). // Metsamajandus, 1978. Tln, 1978 (kaasautoritega); Metsakaitse. Õppe-met materjal. Tln, 1982.

B: AAUT III, 156; TÜ BL I, 419–420; EPA BL I, 105–106; *Muiste, L.* Peeter Rõigas – juubilar. // EL (1974) 7, 447; *Nõmmsalu, F.* Peeter Rõigase juubeliks. // Metsamajandus. Tln, 1975, 100–101; [*Margus, M.*] Peeter Rõigas 75. // MPP (1989) 6, 27–28; *Voolma, K.* Peeter Rõigas (1914–1918): ülevaade elust ja tegevusest ühes trükitööde bibliograafiaga. // Metsandusliku uurimistöö minevik ja tänapäev. // Akad Metsaseltsi Toim XVIII. Tln, 2002, 195–199.

M. Margus

RÕIVAS (a-ni 1955 **Prants**), **Heili** (14. IV 1934, Mõniste v, Võrumaa), loomakasvatusteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1952 Tartu 2. Kk-i ja 1957 EPA agron-tsk-a; põllum-knd (1975 ELVI), vk

„Lehmade kinnisperioodi pikkust mõjutavad tegurid ja nende seos piimajõudlusega suurfarmides”.

Oli 1959–74 ELVI laborant, ökonomist ja v-zootehnik, 1974–76 Katsemajandite osk-a n-teadur, 1976–81 v-teadur ja 1981–90 ökon osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: lehmade piimajõudlust mõjutavad gen ja mittegen tegurid, optimaalse pikkusega poegimisvahemiku ja kinnisperioodi osatähtsus piimatoodangu suurendamisel ja karja taastootmise parandamisel. 38 teadustr-t.

T: Lehmade piimatoodangu ja kinnisperioodi pikkuse seosest. // Aktuaalset Põllum-s 1974. Tln, 1975; Piimajõudlust mõjutavad geneetilised tegurid. // Aktuaalset Põllum-s 1976. Tln, 1976; Lehmade poegimisvahemiku ja kinnisperioodi kestus suurfarmides. // Põllum päevaprobleeme 1982. Tln, 1982; Suuretoodanguliste lehmade piimajõudlus eri laktatsioonidel ja karjas püsimine. // Põllumajanduse päevaprobleeme 1986. Tln, 1987.

B: ELVI, 48; *T. Kristal*. Uusi teaduse kandidaate. // SP (1975) 16, 762.

RÕUK, Aarend-Mihkel (14. III 1943, Hageri v, Harjumaa – 10. XII 1997, Tallinn), geograaf, geoarheoloog ja kirjastustöötaja. Lõpetas 1961 Pärnu 1. Kk-i ja 1969 TÜ loodusgeogr-na. Täiendas end Rootsis. Oli 1969–91 AI-i arheol-sektoris, 1986–90 geoarheol ja muinastehmol labori juh ja 1991–97 EE-kirjastuses (1991–94 loodustead toim juh). Uuris arheol muististe ümbruse loodusolusid, Eesti voorestike loodusgeogr ja kujunemist, taimkatte arengulugu ja nüüdisjärvede viirkihilisi setteid. Koguteose „Eesti loodus“ (1995) toim-koll-i sekr ja autoreid, kirjutas tõlgitud lasteentsüklop-le Eesti osa. U 20 teadustr-t.

T: Voorte ja voorelaadsete pinnavormide vaheldusrikkus Saadjärve voorestikus. // EGS-i ar 1973. Tln, 1974; Drumlins and drumlin-like landforms in the North-East Baltic. // Estonia, Regional Studies. 1976; Некоторые вопросы сооружения и морфологии курганов юго-восточной Эстонии. // ТА Тоим. Ühisk-teadused 28 (1979) 3; Lõhavere linnamäe ja selle lähiümbruse kujunemisest paleogeograafia ja arheoloogia andmeil (kaasautor E. Tõnisson). // TA toim. Ühisk-teadused 33 (1984) 4; On the effect of human economic activities on Estonian leke ecosystems (kaasautor A. Raukas). // Paleohydrology of the temperate zone. 2. Tln, 1987; Inimtegevuse kajastumisest Vooremaa soo- ja järvesetetes (kaasautor R. Pirrus). // Loodusteaduslikke meetodeid Eesti arheoloogias. Tln, 1988; Связь древнего расселения с развитием Балтийского моря (kaasautor I. Vuorela). // Геология Финского залива. Tln, 1991; Looduslikud olud hilisjäajast tänapäevani. // Eesti talurahva ajalugu, I. Tln, 1992.

B: EE 14, 442.

RÕÕM, Rein (17. X 1945, Tarvastu v, Viljandimaa), füüsik; tööliste p. Lõpetas 1964 Mustla Kk-i ja 1972 TÜ füüsikuna; füüs-mat-knd (1980, AAI), vk „Перенос излучения в атмосферах планет при вытянутой индикатрисе рассеяния”. Täiendas end 1994 ja 1998–99 Readingi Ük-s Inglismaal, 1995 Lissaboni Ük-s, 1996 Müncheni Ük-s Saksamaal. Oli 1972–73 AAI ins, 1973–83 n-teadur, 1983–89 v-teadur, 1989–95 AAI teadusdir, 1995–2002 TO atmosfäärifüüsika osk-a juh, 1995–2001 TÜ külalisprof (dünaamiline meteoroloogia), 2002– TÜ meteorol prof, keskkonnafüüsika inst-i juh. – Uurimisvaldkonnad: kiiruslevi atmosfääris, atmosfääri kaugseire füüs meetodid, atmosfääridünaamika alused, atmosfääri liikumiste modelleerimine ning numbriline ilmaennustus. Arendanud atmosfääri kiiruslevi numbrilisi meetodeid; osalenud Maa atmosfääri optiliste omaduste uurimisel teleraadiomeetriga FAZA kosmosejaamast MIR saadud mõõtmisandmetest; loonud mittehüdrostaatiliste atmosfääridünaamika võrrandite rõhukoordinaatesituse ning saadud tulemusi rakendanud numbrilises ilmaennustuses. Numbrilise atmosfääridünaamika koolkonna rajaja Eestis. Osalenud rahvusvahelises ilmaennustusprojekti HIRLAM. Üle 100 teadustr-e.

T: Peculiarities of light absorption and scattering on two-layer Mie particles with absorbing nucleus. // Proc. Sov. Acad. Sci., Atm. Ocean Phys. 10 (1974) 4; Albedo and transparency of optically homogeneous cloud layers. // Radiation in Cloudy Atmospheres. Holland, 1983; General form of the equations of atmospheric dynamics in isobaric coordinates. Izvestia, Atmospheric and Oceanic Phys. 26, (1990) 1; Responses of different nonhydrostatic, pressure-coordinate models to orographic forcing (kaasautor). // J. Atm. Sci. 56, (1999) 15; Least action principle for general, nonhydrostatic, compressible, acoustically non-filtered pressure-coordinate model. // Quart. J. Royal Meteorol. Soc. 125 (1999) 557; Nonhydrostatic generalization of pressure-coordinate based hydrostatic model with implementation in HIRLAM: Validation of adiabatic core (kaasautor). // Tellus A, 55 (2003) 3.

B: EE 14, 442.

RÕÕM, Toomas (7. XI 1961, Tallinn), füüsik. Lõpetas 1979 Tallinna 2. Kk-i ja 1984 TÜ tahke keha füüsika erialal; *Ph.D.* (1993, TÜ), vk „Paramagnetic H^{2-} and F^+ centers in crystals: spectra, relaxation and recombination luminescence”. Täiendas end 1994–96 USA-s Californias Berkeley Ük-s, 1996–97 Kanadas Ontarios McMasteri Ük-s ja 2001 Saksamaal Stuttgarti Ük-s ja Max Plancki Inst-s. Oli 1984–96 KBFI teadur, a-st 1996 v-teadur. – Uurimisvaldkond: madalamõõduliste ja tugevalt korreleeritud elektron- ja spinnsüsteemide infrapunane ja terahertsspektroskoopia tugevates

magnetväljades. Patent “Enhancement of NMR and MRI in the Presence of Hyperpolarized Noble Gases”. Üle 60 teadustr-e.

T: Mechanism of nuclear spin-lattice relaxation at very low temperatures. // *Phys. Rev. B* 40 (1989); Enhancement of solution NMR and MRI with laser-polarized xenon (kaasautor). // *Science* 271 (1996); New far infrared vibrational mode in $\text{Cu}_{1-x}\text{M}_x\text{Ge}_{1-y}\text{Si}_y\text{O}_3$ ($\text{M}=\text{Zn}, \text{Cd}, \text{Ni}$) (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 59 (1999); Suppression of the Charge-Density-Wave state in $\text{Sr}_{14}\text{Cu}_{24}\text{O}_{41}$ by Calcium Doping (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 90 (2003); Low energy excitations and dynamic Dzyaloshinskii-Moriya interaction in α' - NaV_2O_5 studied by far infrared spectroscopy (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 69 (2004); Far-infrared spectroscopy of spin excitations and Dzyaloshinskii-Moriya interactions in a Shastry-Sutherland compound $\text{SrCu}_2(\text{BO}_3)_2$ (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 70 (2004).

B: TÜ BL II, 155.

RÕÕMUSOKS, Arvo (17. I 1928, Tallinn), geoloog (paleontoloog ja stratigraaf); riigiteenistuja p. Lõpetas 1947 Tallinna 1. Kk-i ja 1952 TÜ geoloogia osk-a; geol-mineral-knd (1954, TÜ), vk „Kukruse lademe (C_{II}) stratigraafia Eesti NSV-s”, geol-mineral-dr (1968, Moskva, NSVL TA Geol Inst), vk „Стратиграфия вирусской и харьюской серий (ордовик) Северной Эстонии” (I osa. Tln, 1970). Oli 1952–56 TÜ mineral-paleontol kat-i v-õpetaja, 1956–68 geol kat-i dots, 1960–88 geol-kat-i juh, 1969–72 biol-geogr-tsk-a dekaan, a-st 1969 prof, 1993– emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ordoviitsiumi stratigr liigestus ja paleogeogr, trilobiitide ja käsijalgsete paleontoloogia, geol ajalugu. Õpetanud paleontol, ajaloolist geol jt paleontol ja stratigr-ga seotud distsipline. LUS-i liige (1948, auliige 1988, 1967–76 aseesimees), Eesti Geol Seltsi liige (2002). K. E. v Baeri mälestusmedal, Valgetähe III kl teenetemärk. Koost õppevahendeid. 67 teadustr-t, sh 2 monogr-t. **T:** Üldine geoloogia I (õpik, kaasautor H. Viiding). Trt, 1962, ³ 1970; Stratigraphy and paleogeography of the Ordovician in Estonia. // *Int. Geol. Congress. XXI session. Proc.* 7. Copenhagen, 1960. Eesti aluspõhja geoloogia. Tln, 1983; Ревизия литостратиграфической схемы расчленения ордовика Северной Эстонии (kaasautor R. Männil). // Стратиграфия древнепалеозойских отложений Прибалтики. Тлн, 1984; Professor Armin Öpik ja tema osa Eesti aluspõhja kivististe ning geoloogia uurimisel. TALE VII. Tln, 1989; Ordovician strophomenoid brachiopods of northern Estonia. // *Fossilia Baltica* (2004) 3 **B:** ENE 7, 15; EE 8, 262; EE 14, 442; TÜ BL, 189; II, 155; ИГНЭ, 326; EGBT, 103; *Viiding, H.* Professor Arvo Rõõmusoks. 60. verstoposti puhul. // *EL* (1988) 1, 58–59; *Maa Universumis*. Tln,

2004, 320.

RÕÕS, Oolu (25. XI 1933, Väätsa v, Järvamaa), mullamikrobioloog; talupidaja p. Lõpetas 1952 Türi 1. Kk-i ja 1957 EPA agronoomina; 1960–63 EBI aspirant; biol-knd (1966, Eesti TA), vk „Mõningate mullas vabalt elunevate õhulämmastikusidujate bakterite ökoloogilis-geograafilisest levikust Eesti NSV muldades”. Töötas 1957–60 Põllumaj-min-i Maakorralduse Val-s. Oli 1963–69 EBI n-teadur, 1969–70 v-teadur, 1970–90 mikrobiol sektori juh, 1990–92 mikrobiol osk-a juh, 1992–95 j-teadur ja taimefüsiol osk-a mullaökol labori juh, 1995 EPMÜ maaviljeluse ja taimesaaduste tehnol inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: mullabakterite ökol-geogr levik, org-e ja mineraalväetiste mõju mullabakterite, -seente ja -vetikate arvukusele, mulla ensümaatilisele aktiivsusele ja lämmastikuühendite muundumisprotsessidele mullas, mullabakterite, -seente ja -vetikate sesoonne dünaamika ja seda põhjustavad tegurid, erinevate kompostide mõju mullaelustikule. 1975–91 mulla biodünaamika-alaste uuringute koordinaator NSVL-s ja 1963–81 Eesti Mikrobiol Seltsi juh, aseesimees ja 1981–91 esimees. Üle 20 teadustr-e.

T: Mullas vabalt elunevate õhulämmastikuseondajate bakterite levikust Eesti kamar-leetmuldades. // TA Toim. Biol 12 (1963) 3; Основные направления современных исследований по почвенной биодинамике. // Микробиологические основы повышения плодородия почвы. Тln, 1978; Микробиологические процессы в почве при орошении жидкой фракцией свиного навоза. // TA Toim. Biol 38 (1989) 4; Influence of composts of semicoke, oil, shale, peat and liquid manure on soil biota (kaasautor T. Pungas). // Trans. Est. Academic Agricultural Soc. I (1996).

B: EE 14, 442; EBI 40, 17, 92-93.

RÄGO, Gerhard Johannes (5. XII 1892, Pindi mõis, Võrumaa – 27. VI 1968, Tartu), matemaatik; viinaprui p, Natalie R. abikaasa, Kaljo R. isa, Lembit R. vanaisa. Lõpetas 1909 Tartu Reaalkooli ja 1913 TÜ matemaatikuna, täiendas end 1913–14 ja 1922 Göttingeni Ük-s; *cand. math.* (1913, TÜ, ü.a füüs-mat-knd 1945), vk Pealkiri?. Oli 1914–15 Tartu Kommertskoolis ja A. Zilova Era-Tütartlastegümni-s matemaatika õpetaja, 1915–20 Novotšerkasski Polüteh Inst-s mat õppejõud ja 1917–20 Doni Vet-inst-s füüsika õppejõud (prof 1920). 1920–31 TÜ mehaanika ja rakendusmat erakorr prof, 1931–41 prof, 1920–40 ka mat ja mehaanika inst-i juh, 1936–40 didaktilis-met seminar juh, 1938–40 mat-loodustsk dekaan, 1941 TÜ rektori asetäitja, 1942–44 Tallinna Tehnikumi õpetaja, 1944–46 TÜ haldusprorektor, 1944–63 teor mehaanika kat-i prof, ühtlasi 1944–58 kat-i juh, 1963–68

konsultantprof. 1947–50 ka FAI sektorijuh ja teadusdir ning 1952–56 EPA kõrgema mat kat-i juh. Akad Mat Seltsi asutajaid ja esimene esimees 1926–27 ja 1924–40 Eesti Matemaatika Õpetamise komisjoni esimees. Koolimatemaatika reformijaid ning uue alg- ja keskkoolide mat õppekava väljatöötajaid. Koost õpikuid. – Uurimisvaldkond: mat õpetamise metoodika ja mat ajalugu. **T:** Matemaatika tööraamat keskkoolile. I–V. Trt, 1928–30; Matemaatika õpetajaile. Trt, 1935; Kõrgem matemaatika. I, II. 1948,⁴ 1963. **B:** EE 8, 263; EE 14, 443; TÜ BL I, 27; *Printits, O.* Prof. Gerhard Rāgo mälestades. // Matemaatika ja kaasaeg 16 (1969) 2, 164–168.

O. Printits

RÄGO, Kaljo (26. XI 1921, Tartu – 15. III 1985, Tartu), arstiteadlane, terapeut ja kardioloog; Gerhard R. p, Lembit R. isa. Lõpetas 1941 Tartu 1. Kk-i ja 1949 TÜ arstitsk-a. Oli 1949–52 EKMI asp, 1952–53 Tartus Vab Struumatõrje Dispanseri osk-juh, 1953–55 laborijuh, 1955–67 TÜ sisehaiguste propedeutika kat-i asst, 1967–71 EKMI kardioloogiasektori juh, 1971–85 Tartu Kliinilise Haigla kardioloog. Organiseeris 1958 Tartu Vab Kliinilises Haiglas kardioloogiakabineti. Konstrueerinud rea originaalseid diagnoosimisaparaate, sh arendanud välja sternokostaalse vibrokardiograafia (1960–62). – Uurimisvaldkond: kliiniline füsioloogia, funktsionaalne kardioloogiline diagnostika. Üle 25 teadustr-e. **T:** Об особенностях электрокардиограммы у больных зубом. // Проб. эндокринол. гормонотерап. 4 (1958) 3; Применение вибрографии к исследованию кардиокинетических явления. // TÜ Toim 112 (1961); Südame mehhaanilise süstoli vältuse määramise diagnostilisest tähtsusest (kaasautor R. Ridala). // TÜ Toim 134 (1963); Vibrograafia rakendamine kardiokineetiliste nähtuste uurimisel. // TÜ Toim 141 (1963); Sternokostaalse vibrokardiogrammi muutustest mitraalsuistiku stenoosiga haigeil (kaasautor R. Ridala). // TÜ Toim 143 (1963). **B:** AAUT III, 407; TÜ BL I, 122; NET (1982) 1, 61; *In memoriam.* NET (1985) 3, 223; *Merila-Lattik, H.*, 977; TÜK 200, 134.

RÄGO, Lembit (19. II 1955, Tartu), arstiteadlane, farmakoloog; Kaljo R. poeg, Gerhard R. poja poeg. Lõpetas 1973 Tartu 2. Kk-i, 1979 TÜ arstitsk-a ja 1982 farmakol kat-i asp-i; med-knd (1983, TÜ), vk „Сравнительная фармакологическая характеристика некоторых производных

гамма-аминомасляной кислоты”); med-dr (1991, Kuopio Ük), vk „Regulation and location of peripheral benzodiazepine binding sites”. Täiendanud end Itaalias, Soomes, Rootsis ja Norras, lektorina USAs, Soomes ja Rootsis. Oli 1982–84 TÜ farmakol kat-i asst, 1984–86 v-õpetaja, 1986–92 dots, 1994–1997 erakorraline prof, 1992–94 ja 1997–1999 farmakol inst-i kliinilise farmakol prof, 1991–93 Eesti Ravimikeskuse dir, 1993–99 Ravimiameti peadir ning 1989–1999 ka sotsiaalmin-i farmakol-nõunik, a-st 1999 Genfis Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ravimite kvaliteedi ja ohutuse koordinaator ning a-st 2000 WHO esindaja rahvusv inimesel kasutatavate ravimite registreerimise tehniliste nõuete harmoniseerimise konverentsil (ICH). Eesti Farmakoloogide Seltsi esimees 1996–2000. – Uurimisvaldkond: stressi- ja psühhotroopsed ravimid, ängistust vähendavate ja rahustavate ühendite toimed. Üle 120 teadustr-e, neist 10 monogr.

T: Variation in behavioral response to baclofen: correlation with benzodiazepine binding sites in mouse forebrain (kaasautorid J. Harro, R. Kiivet). // *Naunyn-Schmiedebergs Arch. Pharmacol.* 333 (1986) 3; 3H-Ro 5-4864 binding sites in the nucleus of rat lymphocytes (kaasautorid A. Adojaan, R. Masso). // *Eur. J. Pharmacol.* 187 (1991) 3; Regulation and location of peripheral benzodiazepine binding sites. Kuopio, 1991; Farmakoteraapia käsiraamat arstile (kaasautor). Trt, 1995; Debrisoquin and S-mephenytoin hydroxylation polymorphisms in a Russian population living in Estonia (kaasautor). // *Eur. J. Clin. Pharmacol.*, 53 (1997) 3–4; Differential effects of melanocortin peptides on ingestive behaviour in rats: evidence against the involvement of MC(3) receptor in the regulation of food intake (kaasautor). // *Neurosci. Lett.* 283 (2000), 1; *Global Disequilibrium of Quality*. // *Pharmaceutical Quality*. Davies Health Care International Publishing, Illinois, US, 2004; *Pharmacogenetics. Towards Improving Treatment with Medicines* (kaasautor). CIOMS, Geneva, 2005.

B: EE 14, 443; APUT, 25; TÜ BL II, 155; TÜK 200, 274; TÜA 1982–2007, 92–97, 353, 354.

RÄGO (a-ni 1920 **Ljubimova**), **Natalie** (9. III 1897, Rostov Doni ääres – 26. II 1970, Tartu), keemik; ukrainlane; ins-i t, Gerhard R. abikaasa, Kaljo R. isa, Lembit R. vanaema. Õppis 1914–17 Petrogradi Kõrgematel Naiskursustel ja 1918–20 Novotšerkasski Polüt. Inst-s, lõpetas 1926 TÜ keemia osk-a; keemiamag (1927, TÜ, ü.a keemiaknd-ks 1946), vk „Beiträge zur Kenntnis des estländischen Dictyonema Schiefers”. Oli 1931–32 TÜ füüs keemia labori abijõud, 1936–40 assist, 1941 v-õpetaja, 1944–60 anorg keemia kat-i dots, 1944–58 kat-i juh. – Uurimisvaldkond: Eesti diktüoneemakilda keem koostis ja radioaktiivsus, keemia ajalugu. Koost keemiaõpikuid koolidele.

T: Из истории химического отделения Тартуского университета. // Тр. ин-т. ист. естествознания и техники. Т 12. М, 1956; Füüsikalise keemia ja kolloidkeemia praktikum (kaasautor). Tln, 1962.

B: Natalie Rägo (nekroloog). // TRÜ, 6.03.1970; TÜ BL I, 302; AAUT II, 79.

RÄHESOO (a-ni 1937 **Räheso**), **Karl Kristjan** (a-ni 1937 **Carl Kristian**) (5. VI 1898, Pärnu – 1972, Lund), farmatseut, töölise p. Lõpetas 1924 TÜ farmaatsia osk-a; *mag. pharm.* (1925, TÜ), vk „Mõjuainete kõikuvusest valmistamisviisi tagajärjel *Rhei*, *Frangulae* ja *Rhamni Purschiani* ekstraktides“, *dr. pharm.* (1934, TÜ), vk „Alkaloidide kvantitatiivsete määramismeetodite võrdlev uurimus mõningais ravimdrooges ja galeenilistes preparaatides.“ Oli 1915 praktikant A. Grimmi apteegis Pärnus, hiljem R. Behlingi apteegis, 1918 (teistel andmetel 1917) TÜ apteegi abiline, a-ni 1924 D. Lipsoni apteegis Pärnus ja H. Siimeri apteegis Tartus, 1925–28 D. Lipsoni apteegi juh Pärnus, 1928–33 Haridus- ja Sotsiaalmin-i Tervishoiu- ja Hoolekandeval-e apteekide revident, 1933–35 Eesti Apteekrite Seltsi büroojuh, a-st 1933 keemiatööstuse „Aroom“ juh, a-st 1934 ajakirja *Pharmacia* vast ja tegevtoim, 1935–37 Rohuteadlaste Koja dir, a-st 1938 uurimislabori juh. A-st 1944 Rootsis. Eesti Punase Risti 3. kl. teenetemärk.

T: Andmeid kodumaa apteekidest. // *Pharmacia* (1929–1932); Ravimtaimede kasvatamisest (kaasautor K. Jürisson). Tln, 1937.

B: TÜ BL II, 155; EAA f 2100, n 1, s 13769; Samas n 11, s 126; AAUT III, 472; Eesti Rohuteadlane (1934) 2, 31; (1935) 4, 108; (1935) 5, 145; *Pharmacia* (1928) 7–12; (1933) 9, 183; (1934) 1, 6–7; (1934) 3, 64; (1935) 6, 148; (1935) 7, 151; (1939) 6, 181; (1940) 2, 46.

A. Raal

RÄHN, Tiit (12 VII 1940, Tartu) arstiteadlane, neurokirurg, arhitekti ja näitleja p.

Med-dr (1980, Stockholm, Karolinska Inst), vk “Stereotacti Radiosurgery in Cushing’s Disease”.

1943 põgenes perega Rootsi, 1960 lõpetas Stockholmis Enskede Gümni-i, 1968 Stockholmis

Karolinska Inst-i arstina, 1968–74 spetsialiseerus neurokirurgias Karolinska Inst-s, oli 1974–2007

samas neurokirurgia *asst prof.* 1974 juurutas endoskoopilise neurokirurgia Karolinska Inst-s, 1975–

92 hüpfüüsikirurgia meeskonnas. 1997 konsultant Dahrani Tervise Keskuses Saudi Araabias.

Õpetanud ja juurutanud sterotaktilist neurokirurgiat Rootsis, Saksamaal, Itaalias, Egiptuses,

Prantsusmaal, USA-s, Hispaanias, Hongkongis ja Jordaania. Scand. Neurosurg. Soc., Eur. Assoc. of Neurosurg. Soc. ja Eur. Soc. for Stereotactic and Functional Neurosurg. liige. Uurinud hüpofüüsi patoloogiat, gammanoa ja stereotaktilise kirurgia rakendamist msg ajuhaiguste, eriti hüpofüüsikasvajate ravis. Üle 60 teadustr-e

T: Treatment of Pinealomas by Stereotactic Radiosurgery (kaasautorid E. O. Backlund, B. Sarby). // Acta Radiol. Ther. Phys. Biol. 13 (1974) 4; Treatment of colloidal cysts of the 3th ventricle by stereotactic aspiration (kaasautorid A. Bosch, E. O. Backlund). // Surg. Neurol. 9 (1978) 1; Gamma irradiation Effects on human ACTH-producing pituitary tumours in organ culture (kaasautorid M. Thorén, M. Anniko). // Arch. Oto-Rhino-Laryngol. 238 (1983) 3; Treatment of craniopharyngeomas – the the stereotactic approach in a ten to twenty-three years` perspective. I. Surgical, radiological and ophthalmological aspects (kaasautor). // Acta Neurochir (Wien) 99 (1989) 1–2; Gamma knife radiosurgery and intracystic colloidal isotope treatment of craniopharyngeomas. // Craniopharyngeom Surgical Treatment. Springer Verlag, 1995; Gamma knife surgery for pilocytic astrocytomas (kaasautor). // J. Neurosurg. 97 (2001) Suppl. 5; The hypothalamus-pituitary function after pituitary stereotactic radiosurgery, evaluation of growth hormone deficiency (kaasautor). // J. Inter. Med. 253 (2003) 4; Gamma knife surgery for dural arteriovenous shunts: 25 years of experience (kaasautor). // J Neurosurg. 104 (2006) 4.

A. Tikk

RÄHNI, Endel (29. VI 1917, Tartu – 5. I 1994, Tallinn), kvaternaargeoloog. Lõpetas 1946 Tartu 6. Kk-i ja 1951 TÜ geoloogina; geol-mineral-knd (1976, Eesti TA), vk-s käsitles viimase mandrijäätumise oose ja servamoodustisi Pandivere kõrgustikul. Oli 1951–83 GI teadur. – Uurimisvaldkond: viimase mandrijäätumise servamoodustiste, ooside ja mõhnade ehitus ja teke ning liustiku taandumine, Pandivere kõrgustiku ja Peipsi nõo geol areng, pinnavormide kaitse. Koost mitu kvaternaargeol kaarti. 50 teadustr-t.

T: Viimase mandrijää taganemisest Põhja-Eestis. // Geol kogumik, 1961; Краевые ледниковые образования Северной Эстонии (kaasautorid A. Raukas, A. Miidel). Тлн, 1971; О блоковых неотектонических движениях на территории Эстонии. // Изв. АН ЭССР. Хим. Геол., 22 (1973) 3.

B: EE 14, 443; Raukas, A. Endel Rähni 60. // EL (1977) 6, 411; ИГНЭ, 326; EGBT, 103.

RÄIM, Toivo (4. X 1949, Tallinn), molekulaarbioloog; töölise p. Lõpetas 1967 Tallinna 16. Kk-i, 1972 TÜ füüsikaosk-a ja 1978 EBI-s asp-i; biol-knd (1990, TÜ), vk “Избирательность взаимодействия и структурные характеристики некоторых комплексов низкомолекулярных соединений с ДНК”. Oli 1979–98 EBI-s (n-teadur, teadur, v-teadur, teadussekretär). 1994–97 ETF-i peaspetsialist, 1999–2001 EV Haridusmin teaduse ja kõrghariduse osk nõunik, 2001–2002 pol-osk teadustalituse juh, a-st 2002 EV eriaatašee teadusküsimustes EL juures Brüsselis EV Alalises Esinduses. – Uurimisvaldkonnad: nukleiinhapete ja valkude interaktsiooni modelleerimine madalmolekulaarsete ühendite ja nukleiinhapete kompleksidel; teadus- ja arendustegevuse poliitika, bibliomeetria, teadus- ja arendustegevuse indikaatorid. 30 teadustr-t.

T: Изучение спектров гиперхромизма комплексов ДНК с феносафранином и дистамицином А (kaasautor). // Молекулярная биол., 14 (1980) 1; Thermal denaturation of distamycin A-DNA complexes as followed by hyperchromic spectra (kaasautor). // Biophys. Chem. 11 (1980) 2; Migration of dye molecules in the course of thermal denaturation of phenosafranine-DNA complexes (kaasautor). // Study Biophys., 80 (1980) 3; Изучение комплекса поли-L-гистидина с ДНК методом гиперхромных спектров (kaasautor). // Молекулярная биол. 15 (1981) 6; Spectroscopic investigation on the interaction of the anthracycline antibiotic violamycin BI with desoxyribonucleic acid (kaasautor). // Int. J. Biochem. 15 (1983) 5; Исследование рентгеновской дифракции и линейного дихроизма инфракрасных спектров поглощения комплексов ДНК с виоламицином BI (kaasautor).// Молекулярная биол. 20 (1986) 5; Complementarity of infrared linear dichroism and x-ray diffraction analysis as demonstrated by the study of DNA-drug complex (kaasautor).// Biomed. Biochim. Acta, 48 (1989) 7.

B: EBI 40, 19.

RÄMMA, Heikko (30. III 1953, Paide), bioloog; teenistuja p, Bellis Kullmani abikaasa. Lõpetas 1971 Rakvere 1. Kk-i, 1981 TÜ bioloog-ihtüoloogina. Oli 1981–85 Põlva kolhoosi kalakasvataja. 1985–91 töötas AAI biofüüsikalaboris, 1992– TÜ molekulaar- ja rakubiol inst-s A. Laisk`i töörühmas töötas välja taimede fotosünteesi uurimisaparatuuri. 4 teadustr-t.

T: Technical note: A computer-operated routine of gas exchange and optical measurements to diagnose photosynthetic apparatus in leaves (kaasautor). // Plant, Cell Environ. 25 (2002); Ozone-induced transient stomatal closure is absent in Arabidopsis mutants abi1, abi2 and rcd3 (kaasautor). // The 5. NorFA workshop

''Arabidopsis as a tool in molecular breeding''. 13.–15. of October 2005. Denmark (2005); Photosystem II cycle and alternative electron flow in leaves (kaasautor). // Plant Cell Physiol. 47 (2006) 7.

RÄNGEL, Aleksander (23. V 1891, Hummuli v. – 2. V 1985, Tartu), loomaarstiteadlane, renditalupidaja p. Lõpetas 1910 Riia Vaimuliku Seminari ja 1915 TVI. Oli 1914–18 TVI kliinikuasst- i kt ja kliinikuasst ning Tartu hobuste sõjaväereservi osk vet-arst. Töötas vet-arstina Viljandimaal Kõo vallas ja Helme jsk-s. 1920–35 TÜ hobusekasv ja kabjahaiguste dots ning õppesepikoja juh. Aidanud kaasa Seerumiinst-i loomisel. – Uurimisvaldkonnad: hobusekasvatus ja loomatervishoid. Üle 50 teadustr-e.

T: Hobuserautamise õpetus: tervete ja haigete kapjade rautamine ja ravitsemine. Tln, 1920; Warsakaswatamine. Trt, 1921; Hobuste wanaduse hindamine. Tln, 1923; Koduloomade arstimine ja sünnitusabi. Trt, 1921, Tln, ³1927; Hobuserautamine ja kabja tervishoid. Valga, 1937.

E. Ernits

RÄNI (a-ni 1937 **Seberg**), **Ahto** (11. IX 1930, Narva), tehnikateadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1949 Paide Kk-i ja 1954 TPI mäeins-na; tehnikaknd (1969, TPI), vk „Исследование свойств водных суспензий гидроокиси кальция и кинетики образования известкового-кремнеземистого монолита автоклавного твердения на их основе” ; tehnikadr (1985, Kiievi PI), vk „Полимер-минеральные структурированные дисперсные системы на основе промышленных отходов”. Oli 1954–57 Põlevkivi- ja keemiatööstuse Min-i Projekteerimise ja TUI v-ins, 1957–61 ENSV RMN tehnikaosk-a v-ins, 1961–91 Silikaatbetooni Inst-s sektori-, labori-i ja osk-juh, a-st 1992 AS EDK peateadur. – Uurimisvaldkond: erisuguste liivade, lupjade ja lubjakivi sobivus autoklaavse silikaatbetooni ja silikaattellise toormena, polümeer-mineraalsed struktureeruvad disperssed süsteemid, reomeetria, lubja hüdratiseerumisprotsess, lubjakivi kui tehnol toore. U. 110 teadustr-t, üle 50 autorit-e.

T: Der Einfluss der Kalkart auf die Bildungskinetik von Monoliten aus Kalksandbindemitteln bei der hydrothermalen Behandlung. // II Int. Symp. für dampfdehärmete kaltziemsilikat. Baustoffe. / Paper 67. Hannover, 1969; Über den Mechanismus der Kalkhydratation (kaasautor). // Silikattechnik 10 (1977); О применении принципа наследственности при описании изменения вертикального осевого усилия конического индентора в структурированной дисперсной среде. // TÜ Toim 564 (1981); Об определении упруго-пластично-вязких констант структурированных дисперсных

систем при помощи конического индентора. // Коллоидный ж. (1982) 1.

RÄNI (a-ni 1995 **Must**), **Hele-Mai** (20. V 1931, Tallinn), tehnikateadlane; ehitusmeistri ja pangaametniku t. Lõpetas 1950 Tallinna 10. Kk-i ja 1955 TPI ehitustsk-a; tehnikaknd (1972, Riia PD), vk „Исследование морозостойкости и усадки газосиликата объемной массой 500/600 кг/м³”. Oli 1962–74 Silikaatbetooni TUI v-teadur, 1974–88 Ehituse TUI v-teadur. – Uurinud gaasbetooni omadusi, osalenud gaasbetooni kasutamisea pikendamist tagavate tehnol parameetrite väljatöötamises, uurinud ja katsetanud ehituskonstruksioone. 15 teadustr-t.

T: Влияние некоторых технологических факторов на усадочные деформации газосиликата (kaasautor U. Kreis). // Сб. тр. НИПИ силикатбетон 3 (1968); Влияние некоторых технологических факторов на структуру и морозостойкость газосиликата объемной массой 500–600 кг/м³ (kaasautor U. Kreis). // Сб. тр. НИПИ силикатбетон 6 (1971).

B: О деятельности НИПИС, 96, 138.

RÄNK, Arvi (26. V 1960, Saaremaa, Kuressaare kn – 20. XII 1994, Tallinn), ajaloolane ja etnoloog; ehitusins-i ja pangatöötaja p, oli suguluses Gustav R-ga, kes oli talle vanaonu. Lõpetas 1978 Tallinna 32. Kk-i ja 1985 TÜ ajaloo osk-a kaugõppes. Oli 1979–92 mitmes Tallinna kk-s ajalooõpetaja ja 1992–93 Tallinna Põhjarajooni Haridusosk-a juh, 1994 Tallinna Kõrgema Tehnikakooli ühiskonnateaduste kat-i ajaloo ja politoloogia õppejõud. Uuris Eesti hariduslugu ja etnoloogia küsimusi, koost esimese Eesti etnograafiaalase sõnaraamatu. Hukkus traagiliselt autoõnnetuses. Ilmunud 1 leksikon ja aimermt-id.

T: Esivanemate elupaigad. // Horisont (1993) 8; Eesti etnograafia sõnaraamat. Tln, 1995.

T: Eesti etnograafia sõnarmt, 255–256.

K. Siilivask

RÄNK, Gustav (18. II 1902, Pärsamaa v, Saaremaa – 5. IV 1998, Stockholm, maetud Karja kalmistule), etnoloog; talupidaja p. Lõpetas 1925 Tallinna Rahvaük-de Seltsi Erakolledži ja 1930 TÜ filosoofiatsk-a; *mag. phil.* (1931, TÜ), vk „Peipsi ja Pihkva järve kalastusest”, *dr. phil.* (1938, TÜ), vk „Saaremaa taluehitised P” (Trt, 1937). Oli 1919–22 õpetaja Saaremaal Leisi valla Laugu algk-s, 1925 Tartumaal Illuka algk-s ja 1926 Palamuse algk-s, teenis 1922–24 Eesti Kaitseväes. 1926–39

ERM-i ajutine abijõud, asst, osk abijuh ja sekr, 1931–39 rahvateaduse osk juh. 1934–37 TÜ-s õü täitja, 1938–41 rahvateaduse adjunktprof, 1942–44 erakorr prof, ühtlasi 1943–44 ERM-i dir. Sooritas uurimisreise Peipsi äärde, Saaremaale, Karjalasse ja Põhja-Soome. Asunud 1944 Rootsi, oli 1944–55 Stockholmis Rootsi Rahvateaduse Inst-s (*Institutet för Folklivsforskning*) arhiivitööline, a-st 1947 uurija-stipendiaat. 1955–69 Stockholmi Ük-s etnoloogiadots ja 1967–89 ajakirja *Ethnologia Europaea* rahvusv toim-koll-i liige. – Uurimisvaldkonnad: Eesti kalastus, maaehitised, piimandus (eriti juustu valmistamine), uskumused. *Baltisches Forschungsinstitut* i (Bonn), *Etnologiska Sällskapet* i (Rootsis) (1971) liige, Kuningliku Gustav Adolfi Akad (Uppsala) auliige (1972), Soome TA välisliige (1981), ÕES auliige (1989), TÜ audr (1991). EV Riigivapi teenetemärk IV kl (1998). Ligi 400 teadustr-t, sh 18 rmt-t.

T: Kalandus ja kalastus (kaasautor). // AES. Eesti keeleainestiku kogumisvahendid. 2. Trt, 1931; Peipsi kalastusest. // ÕES kirjad. 2. Trt, 1934; Vana-Eesti rahvakultuur. Trt, 1935, ²1949 (Stockholm); sm k-s: Helsinki, 1955; Saaremaa taluehitised. // ÕES kirjad. 5. Trt, 1939; Die heilige Hinterecke in Hauskultur der Völker Nordosteuropas und Nordeurasiens. // FF Comm. 137. Helsinki, 1949; Das System der Raumeinteilung in den Behausungen der nordeurasischen Völker. I–II. Stockholm, 1949, 1951; Vätjalaiset. Helsinki, 1960; Die Bauernhausformen im baltischen Raum. Würzburg, 1962; Från mjölk till ost. // Nordiska Museets Handlingar 66. Stockholm, 1966; ²1987; Die älteren baltischen Herrenhöfe in Estland. Uppsala, 1971; Der Krug in Alt-livland und in späteren Estland. // ETS Rootsis ar VII. Stockholm, 1977; Gegorene Milch und Käse bei den Hirtenvölkern Asiens. // Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 70 (1977); Sest ümmargusest maailmast: Läbielatu, nähtu ja kuuldu põhjal kirja pannud G. Ränk. Stockholm, 1979; Trt, 1995; Der mystische Ruto in der saamischem Mythologie. Stockholm, 1981; Laiemasse maailma [Mälestusi]. Stockholm, 1988.

B: EE 14, 444; AAUT II, 380; *Talve, I.* Gustav Ränk 70-aastane. // Tulimuld 8 (1972) 1, 24–31, *Viires, A.* Gustav Ränga teadlaseteest. // Lng (1992) 2, 237–242; *Oinas, F.* Gustav Ränk ja tema teosed. // Kultuurileht (1997) 21. II; *Viires, A.* Gustav Ränk Rootsis. Ülevaade teaduslikust tegevusest. // Tuna (1998) 1, 79–87; *Papp, David.* Gustav Ränk – en märkesman i estnisk etnologi 18. II 1902 – 5. IV 1998. // ETS Rootsis ar XII 1991–1999, Stockholm, 2001, 303–310; Gustav Ränk – führender estnischer Ethnolog 18. II 1902 – 5. IV 1998, samas, 310–312; Gustav Ränk – eesti etnograafia suurkuju 18. II 1902 – 5. IV 1998, samas, 312–319; Samas 314–329: Gustav Ränk – bibliograafia 1927–1998; *Viires, A.* Gustav Ränk rahvusideoloogina. // KK (2002) 2, 116–119;

Viies, A. Gustav Ränk. An Academic Biography. // Studies in Estonian Folkloristics and Ethnology. A Reader and reflexive History. Trt, 2005.

Ants Viies

RÄNK, Richard (22. IV 1914, Jõgeva – 25. XII 1973, Los Angeles), aedniku p, õigusteadlane. Lõpetas 1931 Tartu Linna Poeglaste Realgümni-i, 1936 TÜ õigustsk, mag (1940, TÜ) vk „Rahvusvahelis-õiguslik tunnustamine sõdiva poolena ja insurgentidena”, *dr. jur.* (1944, Heidelbergi Ük), vk „Gültigkeit der nichtpolitischen Kollektivverträge in der Kriegzeit”. Oli 1936–39 TÜ stipendiaat Helsingis ja Inglismaal, 1941–42 TÜ rahvusv õiguse inst-i asst, 1944–52 Uppsala Ük rahvusv õiguse inst-i teadur, 1952–55 USA-s Cornwelli Ük-s, seejärel juriidilises rmtk-s Los Angeleses, 1957–60 Istanbuli Ük dots, seejärel Toronto Ük-s õigusteadusk rmtk juhataja ja *asst. prof.*, 1963–73 Los Angelese Loyola Ük prof.

Uurinud sõja mõju rahvusv-te lepingute kehtivusele, Eesti õiguskorra ja riigorganite õigusjärgluse küsimust.

T: *Einwirkung des Krieges auf die nichtpolitischen Staatsverträge. // Publ. de l'Institute Suédois du Droit Int., Uppsala, 1949 (8); Modern War and validity of Treaties. // Cornell Law Quart. 38 (1952/53); Eesti Vabariigi, tema õiguskorra ja riigorganite edasikestmise küsimustest. // Korp! Sakala Album. Stockholm, 1952; Rahvusvahelise tunnustamise andmise viisidest. // Korp! Sakala Album. Stockholm, 1952; Prof. Jüri Uluots juristina ja ajaloolasena. // Prof. Jüri Uluotsa mälestusraamat. Stockholm, 1954; Eesti riiklik struktuur ja kodaniku õiguslik seisund. // Eesti riik ja rahvas Teises Maailmasõjas. Koguteos I. Stockholm, 1954.*

B: AAUT III, 112; ETVpK, 109.

RÄTSEP, Aavo (10. XII 1933, Pärnu) põlevkivikeemiateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1952 Pärnu 1. Kk, 1957 TPI ins-keemik-tehnoloogina, 1963 TPI aspirantuuri; tehn-knd (1965 TPI), vk diss teema. Oli 1963–1990 Põlevkivi TUI-s: v-teadur, sektori- ja laborijuh, 1991– ÖMI-i Kirde-Eesti osk-a j-teadur. – Uurimisvaldkond: põlevkivi töötlemine, põlevkivi kahealuseliste fenoolide (alkülresortsinide) peenlahutamine ja individuaalsete komponentide kasutamine, orgaanilise sünteesi ja tööstuslike heitvete puhastamine ja vedelate tehnoloogiliste jääkproduktide utiliseerimine. Eesti Keemia Seltsi ja Eesti Looduskaitse Seltsi liige. 55 teadusart-t, 21 autoritunnistust, 4 patenti.

T: О выделении концентратов индивидуальных алкилзамещенных резорцина из суммарных фенолов сланцевой подсмольной воды. // Тр. НИИсланцев. 16 (1967); Новые направления переработки и использования сланцевых водорастворимых фенолов. // Тр. НИИсланцев. 21 (1976); Совершенствование схемы разделения и использования сланцевого алклирезорцинного сырья. // Тр. НИИсланцев. 24 (1986); Ecological aspects of oil shale processing. // The Environmentally Sound management of Low-grade Fuels. Proc. of an Int. Seminar, SEI, York, 1992; Põlevkivi lendtuha ja vääveldioksiidi kontsentratsiooni ajalised muutused atmosfääris (kaasautor). // Põlevkivi kaevandamise ja töötlemise keskkonnamõjud Kirde-Eestis. Tln, 1999.

RÄTSEP, Elmar (2. V 1923, Laitse vald, Harjumaa – 10. III 2001, Tartu), loomakasvatusteadlane; talupidajate p. Tõnu R. isa. Lõpetas 1946 Uuemõisa Põllumehnikumi, 1950 TRÜ agronoomina, agron-knd (1959, EPA), vk „Sugukultide tüüpratsioonid paaritusperioodil“; põllum-dr (1971, Eesti TA), vk „Репродукция и физиологическое состояние свиноводчек при замене и рациональном использовании кормов живанного происхождения“. Oli 1950–51 TÕ veise- ja hobusekasvatuse kat piimanduse labori v-laborant, 1951–54 ja 1962–63 EPA põllum-loomade söötmise kat asst, 1954–60 ja 1963–67 v-õpetaja, 1960–62 v-teadur, 1967–69 dots kt, 1969–76 dots, 1976–77 prof kt, 1977–92 prof, a-st 1994 emeritprof. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade, peam sigade söötmine ja söötade keem koostis. 130 teadustr-t.

T: Sugukultide tüüpratsioonid paaritusperioodil. Trt, 1959; Emiste reproduktsioon ja füsioloogiline seisund loomsete söötade asendamisel ja ratsionaalsel kasutamisel. Trt, 1971; Kalasilo, 1974; Põllumajandusloomade söötmise ABC (kaasautor). Tln, 1982; Seakasvataja teatmik (kaasautor). Tln, 1984; Ensüümpreparaadid söödalisandina. 1995.

B: EE 8, 269; 14, 444; SP 1960 (5); 1971 (16); Agraart IV, (1993) 2; EPMÜ BL, 79.

RÄTSEP, Huno (28. XII 1927, Tartu), keeleteadlane; töölise p. Lõpetas 1946 Tartu 1. Kk-i, 1951 TÕ eesti filol osk-a ja 1954 samas asp-i (soome-ugri k-d); filol-knd (1954, TÕ), vk „Infiniitsed verbivormid soome-ugri keeltes“, filol-dr (1974, TÕ), vk „Eesti keele lihtlausete struktuur. Verbikesksed lausemallid“. Oli 1954–57 TÕ eesti k-e kat-i v-õpetaja, 1957–77 dots, 1977–94 prof, 1975–92 kat-i juh, a-st 1994 emeritprof, Eesti TA liige (1981). – Uute meetodite juurutaja ja viljeleja keeleteaduses. Alustas 1960.–70. a-il TÕ-s struktuuraalse lingvistika lugemist fakultatiivkursusena,

hiljem kursuse „Uued suunad keeleteaduses” raames. On lugenud ka keeleajaloo põhikursust ja erikursusi eesti k-e sõnavara päritolust ning õpetanud soome k-t. Pidanud loenguid Joensuu, Oulu, Tampere, Turu ja Uppsala ük-s. 1965–1973 tegutses eesti k kat-i juures generatiivse grammatika grupp. Juhtis selle seminare. Grupist võrsus plejaad nimekaid eesti lingviste (M. Ereht, M. Hint, M. Remmel, T.-R. Viitsoo, H. Õim jt). Toimetas kaht uurimuste sarja: 1965–78 „Keel ja struktuur. Tööd struktuuralse ja matemaatilise lingvistika alalt” (10 kd) ja 1966–75 „Keele modelleerimise probleeme” (7 kd). 1967 korraldas grupp Käärikul I ülel generatiivse grammatika konverentsi. –

Põhiuurimisvaldkonnad: eesti k-e süntaks (eriti lihtlausete struktuur ja elementaarlaused) ja eesti k-e sõnavara päritolu; eesti k-e ajalooline morfoloogia. Tõlkinud erialakirj-t ingl ja ilukirj-t ungari k-st. Eesti TA presiidiumi (1990–91) ning ETF-i nõukogu liige. A-st 1971 SUS-i (Helsingi) välisliige, a-st 1994 auliige. 1982–89 ES-i juhatuses esimees, a-st 1995 ES-i auliige. Rahvusv ajakirja *Linguistica Uralica* ning Eesti soome-ugri komitee liige. F. J. Wiedemanni keeleauhind 1998, ENSV rkl preemia 1980. Valgetähe IV klassi teenetemärk (2001). Üle 130 teadustr-e, neist 6 monogr-t.

T: Elementaarlaused eesti keeles. // Keel ja struktuur 8 (1973); On Deep Situations and Sentence Patterns. // Trends in Sov. Theor. Ling. Dordrecht, 1973; Soome laenudest eesti kirjakeeles. // KK (1976) 4; Eesti keele lihtlausete tüübid. Tln, 1978; Eesti keele ajalooline morfoloogia I, 1977, ²1982, II Trt, 1979; 175 aastat eesti keele õpetamisest Tartu Ülikoolis. TÜ ajaloo küsimusi 7. Trt, 1979; Akadeemik Paul Ariste. Tln, 1980; Eesti keele lihtlausete põhitiübid kontensiivse tüpologia vaatekohast. // TÜ Toim 579 (1981); Eesti kirjakeele tüvevara päritolu. // KK (1983) 10; Eesti kirjakeele sõnavara rikastamise päevaprobleeme. // Kirjakeel 1983. Tln, 1983; Eesti kirjakeele sõnatüvede tuletuskoormus. // KK (1986) 11; Eesti keele tekkimise lugu. // Akad (1989) 7; Uute lihttüvede saamisviisidest eesti sõnavaras. // Festschrift für Károly Rédei z. 60. Geburtstag. Wien-Budapest, 1999; Akadeemik Ferdinand Johann Wiedemannist ja eesti kirjakeele käekäigust. // KK (1998) 8; Sõnaloo raamat. Trt, 2002; Tartu ülikooli eesti keele arhiivi saamisloost ja saatusest. // 200 aastat eesti keele ülikooliõpet. // TÜ eesti k õt toim 25 (2003); Ferdinand Johann Wiedemann ja Tartu Ülikool. // ES-i ar 51. Tln, 2006; Kui kaua me oleme olnud eestlased. // Oma keel 1 (2007).

B: EE 8, 269; EE 14, 444; Eesti TA. 1980–1985, 347; Eesti TA liikmeskond 1938–1998, 110–111; APUT, 163; TÜ BL I, 244; TÜ ajalugu II, 24, 179, 337; III, 17, 100, 198, 233, 281; *Õim, H.* Huno Rätsep 60. Piirjooni ühele ajajärgule eesti keeleteaduses. // ES-i ar 33 (1989), 5–13; *Pokk, K.* Huno Rätsepa tööde bibliograafia. // Samas, 130–139; *Ariste, P.* Huno Rätsepa isiksusest. // Samas, 14–18; *Suhonen, S.* Huno Rätsep 60-vuotias. // Virittäjä (1987) 14, 538–541; *Uuspõld, E.* Huno Rätsepa

tähtpäevaks. // KK (1987) 12, 875–877; Akadeemik Huno Rätsep 70. // Eesti TA ar 200 (1997) III (30), 106; Akadeemik Huno Rätsep 75. // Eesti TA ar (2002) VIII (35), 82; *Õim, H.* Huno Rätsep ja teoreetiline keeleteadus Eestis. // KK (2002) 12, 875–877; Akadeemik Huno Rätsep 80. // Eesti TA ar XIII (40) 2007. Tln, 2008, 86–87.

R. Karelson

RÄTSEP, Margus (10. IX 1959, Tartu), füüsik; haritlaste p. Lõpetas 1977 Tartu 10. Kk-i, 1982 TÜ füüsika osk-a ja 1989 Eesti TA FI asp-i; *Ph.D.* (1991, TÜ), vk "Spectral gratings and their relaxation in some low-temperature impurity-doped glasses and crystals". Oli 1982–86 FI n-teadur, 1986–89 aspirant, 1990–98 teadur, 1998–2004 TÜ FI teadur, a-st 2005 v-teadur. 1994–95 külalisteadur Prantsusmaal (CNRS, *Laboratoire Aimé Cotton*) ja 1996–99 järel doktor USA-s (*Iowa State University, Ames Laboratory*). – Uurimisvaldkond: optika ja spektroskoopia, sh mittelineaarne optika, laserspektroskoopia, aegruumiline holograafia, fotokeem spektraalsäikimine, fotosünteesi elementaarprotsessid. EV teaduspreemia 2006 (koll-s). Üle 50 teadustr-e.

T: Fast random access to frequency-selective optical memories (kaasautor) // *Opt. Lett.* 21 (1996) 1; Demonstration of the Bessel-X pulse propagating with strong lateral and longitudinal localization in a dispersive medium (kaasautorid H. Sõnajalg ja P. Saari). // *Opt. Lett.* 22 (1997) 5; High-pressure and Stark hole-burning studies of photosynthetic complexes (kaasautor G. J. Small) // *Shpol'skii Spectroscopy and Other Site-Selection Methods*. John Wiley & Sons, Inc., New York, Chister, Weinheim, Brisbane, Singapore, Toronto, 2000; Resonant emission from the B870 exciton state and electron-phonon coupling in the LH2 antenna chromoprotein (kaasautor A. Freiberg) // *Chem. Phys. Lett.* 377 (2003) 3–4; Band structure and local dynamics of excitons in bacterial light-harvesting complexes revealed by spectrally selective spectroscopy (kaasautorid C.N. Hunter, J.D. Olsen, A. Freiberg) // *Photosynth. Res.* 86 (2005) 1–2.

RÄTSEP, Tõnu (6. III 1969, Tartu), arstiteadlane, neurokirurg Elmar R-a p. Lõpetas 1987 Tartu 2. Kk, 1995 TÜ arstitsk, 2001 samas doktorantuuri; med-dr (2002, TÜ), vk „Aneurysmal subarachnoid haemorrhage: noninvasive monitoring of cerebral haemodynamics“. 1995–97 TÜK intern, 2001–2005 TÜ neurokirurgia resident, a-st 2005 TÜK närvikliiniku arst-õppejõud ja TÜ närvikliiniku erakorr v-teadur. Täiendas end neurokirurgias Uppsala Ük-s (1998). Balti

teaduspreemia neuroloogias (2001). Eur. Assoc. Neurosurg. Soc. (EANS) liige. –

Uurimisvaldkond: peaju hemodünaamika subarahnoidaalse hemorraagia ja raske ajutrauma järel, stereotaktiline ja funktsionaalne neurokirurgia. 15 teadustr-t.

T: Personality as a predictor of coping efforts in patients with multiple sclerosis (kaasautor). // Multiple Sclerosis 6 (2000) 6; Transkraniaalne Doppleri ultraheli (kaasautorid T. Asser, L. Kõiv). // EA (2000) 1; Transkraniaalne oksümeetria (kaasautor T. Asser). // EA (2001) 7; Cerebral hemodynamic impairment after aneurysmal subarachnoid hemorrhage as evaluated by transcranial Doppler ultrasound: relations to delayed cerebral ischemia and clinical outcome (kaasautor T. Asser). // J. Neurosurg. 95 (2001) 3; Routine utilization of the transient hyperaemic response test after aneurysmal subarachnoid haemorrhage (kaasautorid T. Asser, J. Eelmäe). // Acta Neurochir. Suppl. (2002) 81; Peaju süvastimulatsioon areneva ravimeetodina funktsionaalses neurokirurgias (kaasautor T. Asser). // EA (2005) 5.

B: EA (2003) 2, 133–134; TÜK 200, 245; TÜA 1982–2007, 309, 319, 320, 323.

RÄTSEP, Väino (23.09.1928, Tallinn), arstiteadlane, onkokiirurg ja tervishoiutegelane; ohvitseri p. Lõpetas 1947 Tallinna 2. Kk-i ja 1953 TÜ arstitsk-a; med-knd (1965, Eesti TA), vk „Gastroskoopia ja suunatava gastrobiopsia tähtsusest vähi ning krooniliste maohaiguste diagnoosimisel”, med-dr (1974, TÜ), vk „Предраковые состояния и начальные формы рака желудка”. Oli 1953–74 Tallinna Vab Onkol Dispanseri onkoloog-kirurg, osk-juh ja ravialajuh. 1954–65 Tallinna Med-kooli õpetaja. 1974–90 EKMI kliinilise onkol osk juh, 1990–95 j-teadur, 1995–98 v-teadur, a-st 1998 Eesti Onkol-keskuse konsultant ja onkoloog ning a-st 1992 haigla Fertilitas mammoloog. 1975–88 ka ENSV tervishoiuminister. Õpetas 1961–64 TPedI-s, 1976–83 TÜ üldkirurgia kat ning radioloogia ja onkol kat prof. Täiendanud end paljudes maailma riikides. Rahvusv Vähivastase Liidu täidesaatva komitee liige ja Eesti Vähiliidu president, Eesti Gastroenteroloogia Seltsi liige. 1976–89 EKP KK liikmeknd, 1980–90 ENSV Ülemnõukogu saadik. Nõuk Eesti preemia 1980 (koll-s). –

Uurimisvaldkond: mao- ja rinnanäärmevähk, vähieelsed seisundid, nende morfol ja immunol, kasvajate markerid, DNA muutused, tervishoiukorralduse probleemid. Üle 120 teadustr-e.

T: Gastroscopy and Directed Gastrobiopsy. In Diagnosing Stomach Cancer and some Precancerous Stomach Diseases. // Acta Unio Int. Contra Cancrum (1963) 6–7; Kirurgia (kaasautor U. Sibul). Tln. (1964, 1976²); О заболеваниях культи желудка (kaasautorid A. Viikmaa, A. Lipping). // TÜ Toim 297 (1972); Mao vähieelsed seisundid. Tln (1976); Особенности клеточного состава дермы у

больных раком желудка при внутрикостной инъекции фитогемагглютина (kaasautorid K. Saliev, M. Männiko). // Вест. АМН СССР (1978) 1; Противоопухолевый иммунитет у человека по данным теста торможения прилипания лейкоцитов (kaasautor). // Вопр. онкол. (1980) 8; Hiline ülitundlikkusreaktsioon rinnavähi haigetel (kaasautor J. Nüüten). //NET (1982) 4; Clinical aspects of use of the biological markers. // Oncodevelopmental proteins and clinical applications. Moscow, 1990).

B: TÜ ajalugu III, 254, 257, 265, 375; EKMI BL, 15; TÜ BL II, 156; NET (1974) 3, 249–252; NET (1978) 5, 440–441; NET (1988) 6, 451; EE 14, 444–445; Merila-Lattik, H., 978–979; TÜK 200, 97, 300; TÜA 1982–2007, 59; Väino Rätsep 80. // EA 11 (2008), 904.

RÄTSEP, Ülo (5. I 1943, Pärnu – 23. VII 1994, Võru), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1961 Tallinna Polütehnikumi, 1967 TPI elektrotehnikatsk-a tööstuselektroonika erialal, 1981 samas asp-i; tehnikaknd (1984, Taganrogi Raadiotehnika Inst), vk „Исследование влияния технологического микроклимата в производстве интегральных микросхем“. Oli 1968–77 TTÜ raadiotehnika kat-i asst, 1982–84 v-õpetaja, 1984–92 dots, 1986–91 ka kat-i juh, 1992–94 raadio- ja sidetehnika inst-i telekommunikatsiooni õt-i dots. Luges lineaarahelate teooria, impulsitehnika, võimendite ning raadioaparatuuri ja arvutusseadmete konstrueerimise ja tootmistehnool kursusi. – Uurimisvaldkonnad: madala müratasemega mõõtemuundurid, elektroonikatööstuse tehnol, mikrokliima ja vaakumhügieen. Osales pooljuhtseadiste mõõteriistade loomises. 16 teadustr-t.

T: M-DM süsteemi alalispingevoimendid. // Side. Raadio. Televisioon (1974) 8; Экспериментальное исследование влияния условий производства на параметры и качество интегральных микросхем (kaasautor). // Электронная техника. М., 8 (1980) 2; Метод исследования технологического процесса производства интегральных микросхем, основанный на анализе кластеров состояний (kaasautor). // TPI Toim. Б40 (1982); Влияние технологического микроклимата на качество изделий микроэлектроники (kaasautor). // Электронная промышленность (1983) 2; Teadusuuringud raadiotehnika kateedris alates 1966. aastast. // TPI Toim 724 (1991).

B: TPI 1936–1986, 325–326; *In memoriam: Ülo Rätsep*. // Tehnikaülikool (1994), 14. X.

V. Mägi

RÄÄBIS (a-ni 1991 **Vutt**), **Andriela** (21. VII 1966, Tartu), keeleteadlane. Lõpetas Kohtla-Järve 17.

Kk-i ja 1990 TÜ eesti filoloogia osk-a; mag (1999, TÜ), vk „Telefonivestluse sissejuhatus”. Oli 1990–97 TÜ eesti k labori ins, 1997–2000 üldkeeleteaduse õt-i v-laborant, a-st 2001 arvutilingvistika teadur. – Uurimisvaldkond: suuline kõne, telefonivestluse struktuuri uurimine

konversatsioonianalüüsi meetodil. Emakeele Seltsi tegevliige. Avaldanud 47 teadustr-t.

T: Telefonivestluse sissejuhatus. // KK (2000) 6; Ametliku telefonikõne lõpetamine: kuidas helistaja lõpetamise algatab. // ES-i ar 47 (2002); Olukorda kontrollivad küsimused telefonivestluse alguses. // VIRSU. Viro ja suomi: kohdekielel kontrastissa. Lähivertailuja 13. Joensuu, 2003; Küsimus *Mis sa teed?* telefonivestluses. // KK (2004) 5; Dialogiaktid eesti infodialoogides: tüpologia ja analüüs (kaasautor T. Hennoste). Trt, 2004;

Infodialoogi algusriituaalid. // Keel ja arvuti. TÜ üldkeeleteaduse õt toim 6 (2006); Cue-based interpretation of customer's requests: Analysis of Estonian dialogue corpus (kaasautor). // *Advances in Natural Language Processing, Proc.* (2006); Kuidas helistaja ja vastaja teineteise ära tunnevad. // ES-i ar 52 (2007).

RÄÄGEL, Veena (28. III 1934, Abja v, Pärnumaa – 27. III 2002), geoloog; talupidaja t. Lõpetas 1953 Suure-Jaani Kk-i ja 1958 TÜ geoloogia osk-a; geol-mag. (1993, TÜ), vk „Eesti looduslike ehitusmaterjalide kasutamine ja edasised perspektiivid”. Töötas 1958–63 Semipalatinski ja Altai geol ekspeditsioonis Kasahstanis geol kaardistamisel ja maavarade otsimisel. 1963–2002 Eesti Geol-keskuses msg ametikohtadel (sh peageoloog ja maavarade osk juh). – Uurimisvaldkonnad: maavarad kui looduslikud ehitusmaterjalid ning geol-maj-d hinnangud ja ehitusmaterjalide tööstuse arenguprobleemid. Üle 10 teadustr-se.

T: Joosu savileiukoht ja devoni kivistised (kaasautor). // EL (1970) 12; Estonian oil-shale (kaasautor). Tln, 1991; Estonian natural resources (kaasautor). Tln, 1993; Eesti maapõuerikkusi (kaasautor). Tln, 1993.

RÄÄGO (a-ni 1935 **Rägo**), **Richard** (3. V 1893, Vana-Antsla v, Võrumaa – 2. X 1941, Kirov, Venemaa), õigusteadlane. Lõpetas 1915 MÜ. Täiendas end 1925–26 Roomas kriminaalõiguse erialal. Oli 1920–22 Riigikohtu prokuröri abi ja 1922–40 prokurör, 1924–40 TÜ õu täitja kriminaalõiguse ja -protsessi alal, 1920–40 ajakirja „Õigus” peatoim. Koost kodanikuõpetuse õpiku algkoolidele. Arreteeriti Nõuk okupatsioonivõimude poolt, suri Kirovi vanglas.

T: Missugusel määral kodanikkude arvu suurendada? // *Õigus* (1921) 9–10; Kes valvab Eesti

põhiseaduse puutumatus järele? // Õigus (1922) 1; Riigikohtu üleviimine kohtupoliitilisest vaatekohast. // Õigus (1928) 3; Kohtukorralduse seaduse eelnõu. // Õigus (1929) 1; Kriminaalprotsessi õpperaamat. Trt, 1937
B: EE 8, 270; EE 14, 445; TÜ ajalugu III, 108.

T. Lõbu

RÄÄMET, Raimund (11. VI 1918, Tallinn – 9. II 2004, Tallinn), tehnikateadlane, kingsepa p. Lõpetas 1937 Tallinna Reaalkooli, 1947 TPI ehitustsk-a; tehnikaknd (1954, TPI), vk „Ühtlase välissurvega kooniliste koorikute tasakaalu püsivus”. Oli 1947–57 TTÜ-s ehitusmehhaanika ja konstruktsioonide kat-s asst, v-õpetaja, dots kt ja 1958–93 dots. – Uurimisvaldkond: õhukeseseinaliste koorikute stabiilsus ja dünaamika, kooniliste koorikute stabiilsus nii enne kui pärast kriitilist staadiumi. 16 teadustr-t.
T: Ehitusmehhaanika. Tln, 1964, ²1975.
B: TT ja TTÜ BL 1918–1944, 57–58; TPI 1936–1986, 233, 238–239, 438; Ehitusinsenerid TPI-st, 230; *Raukas, U. Raimund Räämet in memoriam.* // TTÜ ar 2004. Tln, 2005, 374-375.

RÕÖP, Artur (16. II 1907, Riidaja v, Liivimaa kub – 24. X 1967, Enköping), agronoom; talupidaja p. Lõpetas 1926 Pärnu Linna Ühisgümni-i ja 1931 TÜ põllum-tsk-a; *dr.agr.* (1948, Bonni Ük), vk „Grünlandsfragen in Estland (1918–40). Oli 1931–43 Tooma Sookultuuri- ja Maaparanduskooli õpetaja ning sookatsejaama asst, 1943–44 Põllum Keskval-e katsehariduse osk v-inspektor. Põgenes 1944 Saksamaale, 1944–45 agronoom Sudeedimaa loomakasv val-s. Asus 1948 Rootsi, oli 1948–54 Wiadi koduloomade katseinst-i kanala juh, 1957–62 Bockholmssätra kanala juh, 1954–57 Lida linnukasvatuskooli juh, 1962–67 kutsekooli õpetaja Enköpingis.
T: Rohumaaviljus Eestis, 1947
B: ETVpK, 109.

RÜCKER, Carl Gottlieb (ukj 10. VIII 1778, Kolga-Jaani, Viljandimaa – 12. VI 1856, Kolga-Jaani, Viljandimaa), kartograaf; baltisakslane, kirikuõpetaja p. 1815 Liivimaa Mõõdu- ja Revisjonikomisjoni maamõõtja, 1819–39 W. Struve kutsel LÜÖS-i kartograaf, 1843–55 Valga Mõõdu- ja Revisjonikomisjoni teenistuses. Koost W. Struve Liivimaa triangulatsiooni (1816–19) andmetel põhineva 6 lehest koosneva Liivimaa erikaardi (*Specialkarte von Livland*, 1839), mis oli

tollal täpsem kaart Lõuna-Eesti kohta ja millel ta esitas ligi 4600 kohanime (1875–1900 ilmus sellest kaardist 10 kordustrukki). 1836 (³1875) ilmus Tallinnas kivitrukis Liivimaa üldkaart ja 1846 Liivi-, Eesti- ja Kuramaa üldkaart (5 kordustrukki 1854–1914).

T: General-Charte von Livland. M. 1:605 000. Dorpat, 1836; Specialcharte von Livland in 6 Blättern. M. 1:200 000. SPtb, 1839; General-Karte der Russischen Ost-See-Provinzen Liv- Ehst- und Kurland. M. 1:605 000. Reval, 1846.

B: EE 8, 273; EE 14, 445; *Varep, E.* Jooni Eesti kartograafia ajaloost. // EGS publ. I. Tln, 1960, 32–33; *Varep, E. C. G.* Rückeri Liivimaa spetsiaalkaardist 1839. Tln, 1957, 93.

L. Vassiljev

RÜHL, Art(h)ur Hermann von (ukj 17. II 1899, Laiksaare v, Pärnumaa – 2. VII 1975, Göttingen), metsateadlane ja geobotaanik; baltisakslane, riigimetsaülevaataja. Lõpetas 1917 Pärnu Aleksandri Gümni-i ja 1926 TÜ metsandusosk-a; metsandusmag. (1927, TÜ), vk „Pärnumaa parkides ja metsades leiduvatest võõramaa puuseltsidest“; metsandusdr (1935, TÜ), vk „Studien über die Bodenvegetation der Wälder der Pärnu-Niederung und West-Alutaguse mit besonderer Berücksichtigung waldbaulicher Fragen“. Oli 1918–20 Kilingi metskonna metsnik ja abimetsaülevaataja, 1923–24 Polli metskonna abimetsaülevaataja, 1924–28 Kilingi abimetsaülevaataja ja metsaülevaataja, 1928–31 Pärnu ringkonna metsarevident, 1931–39 Püssi metskonna revident-metsaülevaataja. Asunud 1939 Saksamaale, töötas 1939–40 Preisimaal Buchbergi metskonna asst-na, 1940–44 Liebuschi metskonna metsavalitsejana, 1945–51 Reinhauseni metskonna asst-na, olles samal ajal Göttingeni linna ja maakreisi metsa- ja puidumaj-e volinik. 1951–53 Göttingeni Ük-i metsandustsk-a asst, 1953–59 dots ja 1959–65 prof metsakasvatuse põhialuste alal. – Uurimisvaldkonnad: metsabot ja metsanduslik geobot, metsatüpoloogia ja dendroloogia, metsakasvatus. Üle 60 teadustr-e.

T: Pärnumaal leiduvatest võõramaa puuseltsidest. // TÜ metsaosk Toim 9. Trt, 1926; Versuch einer Anwendung der Cajanderschen Waldtypenlehre in Estland. // TÜ metsaosk Toim 10. Trt, 1927; Angaben über die Humusazidität der Pflanzenunionen estländischer Wälder. // LUS-i Aruanded (1936) 41, 3–4; Geobotanische Untersuchungen in der Wäldern des südwestl. und nordöstl. Eesti. // LUS-i Aruanded (1936) 42, 3–4; Ratva raba looduskaitse reservaadi taimkattest. // Looduskaitse II (1940), Tln; Über die Waldgesellschaften Estlands. // ETS Rootsis ar III (1960). Stockholm.

B: EE 8, 274; EE 14, 445; AAUT II, 194; ETVpK, 150; EM (1928), 2, 44–45; EM (1930), 8, 185–

194; EM (1935), 8, 291; *Tuiskvere, B. Dr. Arthur Rühl* 60-aastane. // Eesti Metsamees Eksiilis 29 (1959), 22–25; *Margus, M., Meikar, T.* TÜ põllum-*tsk*-a metsaosk, 54.

T. Meikar

RÜNDAL, Leho (a-ni 1937 **Grünthal, Leonhard**) (7. VI 1915, Kuuste (Haaslava) v, Tartumaa), tehnikateadlane, talupidaja p. Lõpetas 1934 H. Treffneri Gümni- ning õppis 1934–36 TÜ loodus-mat-*tsk*-s ja 1937–40 TTÜ-s, lõpetas 1946 TPI keemiains-na; tehnikaknd (1956, TPI), vk „Kukersiitse põlevkivibensiini keemilise koosseisu ja füüsikaliste omaduste uurimine”. Oli 1946–1956 TTÜ keemia kat asst, 1957–61 EI v-teadur, 1961–74 KI ja 1974–81 EMMI keem analüüside kesklaboris. – Uurimisvaldkond: köögiviljade ja substraatide keem analüüsid, põlevkivikeemia ja põlevkivi kompleksne kasutamine. Üle 40 teadustr-e ja 3 autorit-t.

T: Kohtla põlevkivibensiini adsorptsiooni-kromatograafiline analüüs. // TPI Toim. A 52 (1954); Arvutuslik meetod põlevkivibensiini rühmalise koosseisu määramiseks. // TPI Toim. A 73 (1956); Maardu leiukoha diktüoneemakilda ja temas sisaldava kerogeeni keemilisest koosseisust. // TA Toim. Tehnika ja füüs-mat 4 (1959); Kerogeeni sisalduse määramine kukersiidi rikastusproduktides nende tiheduste kaudu. // TA Toim. Keemia 39 (1990) 3; Diktüoneemakilda poolkoksi kloreerimisprotsessi kineetika. // TA Toim. Keemia 39 (1990) 4.

B: KI. teaduskaader 1947–72, 20.

RÜNK, Kai (30. III 1953, Tartu), taimeökoloog; spordipedagoogi t. Lõpetas 1971 Tartu 7. Kk-i, 1978 TÜ geogr-*osk*-a ja 2007 doktorantuuri; *M.Sc.* (2003, TÜ), vk “Do different competitive” (taimeökoloogia ja ökofüsioloogia, 2007, TÜ), vk „Comparative ecology of three fern species: *Dryopteris carthusiana* (Vill.) H. P. Fuchs, *D. expansa* (C. Presl) Fraser-Jenkins & Jermy and *D. dilatata* (Hoffm.) A. Gray (Dryopteridaceae)”, Trt, 2007. Oli 1981–86 TÜ bot-*aia* laborant, 1986–89 ins, 1990–99 v-aednik, 1999–2000 aednik, 2003– TÜ taimeökol õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: taimeökol, sõnajalgtaimede ökoloogia ja harulduse põhjused, haruldaste taimeliikide ökoloogia ja kaitse. U 10 teadustr-t, 3 aimetr-t.

T: Do different competitive abilities of three fern species explain their different regional abundances (kaasautorid M. Moora, M. Zobel). // J. Vegetation Sci. 15 (2004) 3; Can long-distance dispersal shape the local and regional species pool (kaasautor)? // Folia Geobot. 40 (2005) 1; Population stage structure of three congeneric *Dryopteris* species in Estonia (kaasautorid

M. Moora, M. Zobel). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecology 55 (2006) 1; Phenotypic plasticity and biomass allocation pattern in three *Dryopteris* (*Dryopteridaceae*) species on an experimental light-availability gradient (kaasautor K. Zobel). // Plant Ecol. 193 (2007).

RÜNK, Ott (a-ni 1937 **Tief, Otto Alexander**) (23.VII 1914, Tallinn – 19. I. 1968), matemaatik; tislari p. Lõpetas 1932 Tallinna Reaalkooli, 1938 TÜ mat-osk-a; tehnikaknd (1956, TPI), vk „Perspektiivaksonomeetria fundamentaalülesanne”. Oli 1937–38 TÜ mat inst-s asst, 1938–44 Tallinna koolides õpetaja. A-st 1944 TPI graafikakat-s asst, v-õpetaja ja a-st 1961 dots, 1947–52 graafikakat-i juh. Osalenud paljude õpikute koostamisel.

T: Kujutatav geomeetria (kaasautorid A. Humal, A. Garšnek) I–III. Tln, 1945–48; Kujutatav geomeetria (kaasautor V. Paluver). Tln, 1961, ³1977; Joonestamine (kaasautor). Tln, 1966, 1969.

B: TPI 1936–1986, 374, 381–382; Matemaatika ja kaasaeg, 1964 (4), 97–98; 1968 (15), 133–134.

Ü. Lumiste

RÜNKLA, Jüri (12. XII 1937, Tallinn) tehnikateadlane. Lõpetas 1961 TPI keemik-tehnoloogina ja 1974 Moskva Patendiinst-i patentoloogina. 1965–68 TPI aspirant; tehn-knd (1970, TPI), vk “Исследование дистилляции с водяным паром при пониженном давлении”. 1961–64 tsemenditehase “Punane Kunda” tehnoloog ja tsehhijuh aset, 1966–72 TPI-s keemiatööstuse protsessside ja aparaatide kat-i asst ja v-õpetaja, 1972–74 Silikaatbetooni Inst-s laborijuh, 1974–81 ENSV Rkl Plaanikomitee Maj-e ja Planeerimise TUI ja 1981–86 TTK “Algoritm” sektorijuh, 1986–97 Eesti Majandusjuhtide Inst-s dots maj, tehnookon, maj-arvestuse kat-s. 1997–2006 EMT turundusanalüüsi osk-a v-analüütik. – Uurimisvaldkonnad: automatiseeritud juhtimissüsteemid, ettevõtte kuluarvestus ja maj-analüüs. Üle 80 teadustr-e, sh 4 monogr-t.

T: Automatiseeritud juhtimissüsteem. Tln, 1979; Ettevõtte finantsseisund, konkurents ja strateegia. Tln, 1996; Ettevõtte kulud, varud ja juhtimisotsused, Tln, 1997; Ärianalüüs. Tln, 2003.

RÜSTERN, Ennu (2. I 1946, Kareda v, Järvamaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1964 Tallinna Polütehnikumi, 1970 TPI automaatika ins-na ja 1975 samas asp-i; tehnikaknd (1976, Eesti TA), vk „Исследование алгоритмов аппроксимации и преобразования параметров линейных систем и цепей на ЭВМ”. Oli 1969–72 TTÜ automaatika kat-i ins, 1972–75 asp, 1976–77 asst,

1977–79 v-õpetaja, 1979–92 dots, 1992–97 automaatika inst-i aseprof, 1997 – automaatjuhtimise ja süsteemianalüüsi prof, 1991–92 automaatika kat-i juh, 1992–2003 automaatika inst-i dir, 2003 – infotehnoloogiate dekaan. Arvukate teadusseltside, nõukogude ja komisjonide liige. Medal „*Mente et manu*” 1970, 1996, Valgetähe IV kl teenetemärk 2006. – Uurimisvaldkond: dünaamiliste süsteemide modelleerimine ja juhtimine, robustne juhtimine, hägusjuhtimine, tehisnärvivõrkude rakendused juhtimisülesannete lahendamisel, meetodite integreerimine.

T: Fuzzy logic in control: truck backer-upper problem revisited (kaasautor A. Riid). // Proc. of the 2001 IEEE Int. Conf. on Fuzzy Systems. Melbourne, (2001) 3; Robust controller design by quadratic programming (kaasautor U. Nurges). // Proc. of the 2001 IEEE Int. Conf. on Control Applications. Pretoria, 2001; Simulation of two-rate adaptive neural network and fuzzy logic hybrid control for stochastic model of an experimental aircraft (kaasautorid I. Astrov, A. Pedai). // Proc. of the Canadian Conf. on Electrical and Computer Eng. Niagara Falls, Ontario, Canada 1 (2004); Simulation of two-rate adaptive hybrid control with neural and neuro-fuzzy networks for stochastic model of an missile autopilot (kaasautorid I. Astrov, A. Pedai). // Proc. of the 5th World Congress on Intelligent Control and Automation. Hangzhou, China 3 (2004); New stability conditions for discrete polynomials (kaasautor U. Nurges). // Proc. of the Am. Control Conf. Portland, Oregon, USA, 2005.

B: TPI 1936–1986, 314, 317, 459; TTÜ professorid läbi aegade, 369–370.

RÜÜTEL, Arnold (10. V 1928, Laimjala v, Saaremaa) põllumajandusteadlane, poliitik ja riigitegelane; talupidaja p, Ingrid R-i abikaasa. Lõpetas 1949 Jämeda Põllumehhanikumi, 1964 EPA kaugõppeska agronoomina, põllum-knd (1972, EPA), vk “Veisekasvatuse kontsentreerimine Eesti NSV-s”, põllum-dr (1991, Moskva Ülel Loomakasv Inst), vk „Совершенствование технологии производства молока при интенсификации скотоводства”. Oli 1949–50 Kuressaare agrojsk v-agronoom ja juh, 1950–55 sundteenistuses NL mereväes, 1955–57 Tartu Põllumehhanik Kooli õpetaja, 1957–63 ELVI Tähtvere katsebaasi peazootehnik ja dir, 1963–69 Tartu nädissovhoosi dir, 1969–77 EPA rektor, 1977–79 EKP KK põllum-sekr, 1979–83 ENSV MN esimehe esimene aset, 1983–90 ENSV ÜN Presiidiumi esimees, ühtlasi ENSV ÜN VII, VIII ja IX ks saadik, 1990–92 EV Ülemnõukogu esimees, 1991–92 Eesti Põhiseaduse Assamblee liige, 1992–93 (kohakaaslusega) EPMÜ prof (a-st 1993 emeritprof), 1995–2001 Riigikogu liige (1995–97 aseesimees, 1995–99 koalitsiooninõukogu esimees), 2001–06 Eesti Vabariigi president, 2007 ÜRO *United Nations Inst. of Training and Research* (UNITAR) *assoc. fellow*. – Uurimisvaldkond: põllumajanduse organiseerimine ja

ökon, veiste füsiol ja lüpsikarja suurfarmides pidamise tehnol (k.a lehmade automaatne tervisekontroll). 1972 asutati R-i initsiatiivil Tartus (Eerikal) põllum industrialiseerimise uurimisgrupp (a-st 1986 veisepidamistehno labor). 1980. a-tel alustati piimakarja pidamistehno automatiseerimise ja lehmade tervise automaatset järelevalvet puudutavate uuringutega, töötati välja selvetechnol põhimõtted ning loodi lehmade automaatse identifitseerimise süsteemid ja seadmed lehmade füsiol andmete registreerimiseks ning tervisliku seisundi monitooringuks. Uurimis- ja arendustegevus jätkub EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i vastavas osk-s, mille tegevus on praeguseks integreerunud rahvusv teadusuuringutega. R-le kuulub juhtiv osa Eesti põllum arendamisel ja looduskaitse korraldamisel. Ta oli 1981–88 ELKS esimees (a-st 1989 auliige), liikumise „Hoiu Eesti merd“ asutaja ja esimees (1993; a-st 2002 auesimees), Ülemaailmse Rohelise Risti Eesti rahvusliku org-i president (1993–), B. G. Forseliuse Seltsi esimees (1989–2001, a-st 2002 auesimees), Rahvusliku Arengu ja Koostöö Inst-i dir (1992–), Rahvusliku Arengu Fondi nõukogu esimees (1999–2001, 2006–), Raoul Wallenbergi Sihtasutuse auliige (2002–), 1994. a-st 20. augusti klubi liige, MTÜ Konstantin Pätsi Muuseum liige (1999–), APS auliige (2002–), Eesti Maarahva Erakonna (1994–99) ja Eestimaa Rahvaliidu esimees (1999–2001, 2006– auesimees, juhatuse liige). R-le kuulub silmapaistev koht Eesti taasiseseisvumise protsessis, sh Eesti suveräänsusdeklaratsiooni ettevalmistamisel ja vastuvõtmisel ENSV ÜN-s 16. XI 1988. Deklaratsioonist, mida jõuliselt toetasid EKP KK uus juhtkond (V. Väljas, M. Titma jt) ning Rahvarinne, sai alguse NSVL lagunemine. R. sai maailmas tuntuks Eesti iseseisvuse kaitsjana konfliktis Moskva keskvõimuga. 1990. a märtsis valiti R. EV ÜN liikmeks ja ÜN esimeheks, R kaastegevusel võttis Eesti ÜN kui toonane kõrgeim võim vastu otsuse „Eesti riiklikust staatusest“, milles deklareeriti NSVL riigivõimu ebaseaduslikkust Eestis ja kuulutati välja üleminekuperiood EV taastamiseks. 12. V 1990 loodi R-i initsiatiivil Tln-s Balti Riikide Nõukogu, mis etendas olulist osa Balti riikide ühiserinde loomisel. 20. VIII 1991 võttis EV ÜN vastu otsuse „Eesti riiklikust iseseisvusest“, 24. VIII 1991 võttis R. Moskvast Vene Föderatiivse Vabariigi presidendilt vastu dokumendi EV iseseisvuse tunnustamisest. 1995–99 oli R. Balti Assamblee Presiidiumi liige ja (vaheaegadega) esimees. Oma teadusliku ja ühiskondlik-poliitilise tegevusega on R. pälvinud laialdase tunnustuse. Ta on ENSV tnl põllum-töötaja (1976), EPMÜ/EMÜ audr (1991), Bentley Kolledži (USA) audr (1991), Helsingi Ük-i audr (2002), Ukraina Põllum TA välisliige (2002), Ukraina Rahvusliku Põllum-ük-i audr (2002), Napoli II Ük-i audr (2002), Bukaresti Agraarteaduste ja Vet-med-i Ük-i diplom *of excellence* (2003), Ungari Szent Istvani Ük-i audr (2004), Kasahstani L. N. Gumiljovi nim Euraasia Rkl Ük-i audr (2004), Jerevani Rkl Ük-i audr

(2004), Läti Põllum Ük-i audr (2005), *IGIP Int. Eng. Educator*'i aunimetus (2006). Üle 20 kodu- ja välismaise rkl-u autasu ning teenetemärgi kavaler, sh Lenini orden (1971), Rahvaste Sõpruse orden (1981), Maarjamaa Risti teenetemärgi kett (2001), Riigivapi ketiklassi teenetemärk (2008), Soome Vabariigi Valge Roosi ordeni suurristi kett (2001), Poola Vabariigi Valge Kotka ordeni suurrist (2002), Norra Kuningriigi Püha Olafi ordeni suurristi kett (2002), Ungari Vabariigi Teeneteordeni suurristi kett (2002), Portugali Vabariigi Prints D. Henrique ordeni suurkett (2003), Rumeenia rahvusliku teeneteordeni kett (2003), Bulgaaria Stara Planina suurorden (2003), vene õigeusu kiriku Püha Sergi Radonezski orden (2003), Küprose Vabariigi Makarios III ordeni suurkett (2004), Itaalia Vabariigi Teeneteordeni suure risti kett (2004), Islandi Vabariigi Hauka orden (2004), Leedu Vabariigi Vytautas Suure ordeni kett (2004), Slovaki Vabariigi Valge topeltristi esimese klassi orden (2005), Läti Vabariigi Kolme tähe ordeni komandöri suurrist (2005) jt. Üle 100 teadustr-e.

T: Принципы внутрихозяйственного расчета в совхозе. // Эффективность экономических методов руководства сельским хозяйством. (Опыт Эстонской СССР). М, 1968; Специализация и организация крупных ферм дойного стада в опорно-показательном совхозе «Гарту». // Материалы междуна. симпозиума. Острава- Хавиров, 1969; Влияние организации территории на производительность труда и экономику ведения хозяйства. // Современное землеустройство 4. (Trt, 1970); Опытный коровник для сравнения технологий содержания молочных коров (kaasautor J. Nõmmeots). // Научные тр. ЭСХА: Механизация и автоматизация животноводства 108 (1976); 108; Agraar-tööstuskompleksi areng Eesti NSV-s. Tallinn, 1982; Комплексная оценка эффективного использования генетического потенциала крупного рогатого скота (kaasautor J. Järviste). // Вестник сельскохозяйственной науки 8 (1983); Интенсивное использование молочных коров. // Вестник сельскохозяйственной науки 10 (1985); Electronics in the farm. // Science in the USSR 4 (1987) (ka sks, sm, hispaania k-s); Veiste vabapidamistehnoloogia arenguperspektiive (kaasautor). // Intensiivtehnoloogiad loomakasvatuses. Tln, 1987; Система автоматизированной регистрации и анализа сердечного ритма коров (kaasautor). // Сельскохозяйственная биология 1 (1988); Автоматизация молочных ферм: необходимость и возможности (kaasautor). // Вестник сельскохозяйственной науки 3 (1988); Алгоритм для интервал-программы автоматизированного индивидуального кормления крупного рогатого скота концентрированными кормами (kaasautorid J. Praks, J. Veermäe). // Вестник сельскохозяйственной науки 10 (1988); Принципы ветеринарного контроля в автоматизированной технологии содержания крупного рогатого скота (kaasautorid J. Praks, V.

Poikalainen). // Новое в технологии содержания высокопродуктивных коров. Трт, 1989; Tuleviku taassünd. Tln, 2001.

B: ELVI BL, 20–21; EPA BL I, 7, 15, 16, I; II, 10; EPMÜ BL, 18, 23; EE 14, 446; Arnold Rütel 80. Intervjuu: Juubilar Arnold Rütel soovib Eestisse vähem vaesust ja kiuslikkust. // Postimees Extra (2008), 10. V.

K. Siilivask

RÜÜTEL (a-ni 1976 **Kastein**), **Eha** (22.V 1956, Tallinn), psühholoog, tööliste t. Lõpetas 1974 Tallinna 20. Kk-i, 1980 TPI maj-ins-na ja 1987 TÜ psühhol-osk-a; *M.Sc.* (psühhol) (1997, TPÜ), vk “Muusika ja vibroakustilise stimulatsiooni psühhofüsioloogiline toime”, *Ph.D.* (psühhol, 2004, TPÜ), vk “Sociocultural context of body dissatisfaction and possibilities of vibroacoustic therapy in diminishing body dissatisfaction” (Tln, 2004); rahvatervise mag (2004, Nordic School of Public Health, Göteborg, Rootsi), vk “Sense of coherence related differences in stress, health and mood of life among Estonian secondary school students”(Göteborg, 2004). Osalenud loov- ja terviseteraapiaalases täiendusõppes Soomes, Saksamaal jm. Oli 1980–85 ja 1989 ENSV Teenindusmin-s ökonomist, j-ins, 1985–88 sama min-i Projekteerimise ja Tehnol Inst-i v-ins, 1989–2005 TPÜ-s: laborant, teadur, terviseuringute labori juh ja psühhol-osk-a lektor, 2005 v-teadur, 2005–07 TLÜ kunstide tsk-a dekaan, a-st 2007 dots. – Uurimisvaldkonnad: tervisepsühholoogia, kehakaaluga rahulolematuse, kunstide teraapiline rakendamine, vibroakustiline teraapia. Eesti Loovteraapiate Ühingu ja Eesti Muusikateraapia Ühingu asutajaliige. 56 teadustr-t.

T: Vibroakustiline teraapia: Teoreetilised lähtekohad ja rakendusvõimalused. Tln, 1998;

Cross-cultural comparison of body dissatisfaction in Estonian and Australian young adults and its relationship with media exposure (kaasautor M. Tiggemann). // *J. of Cross-Cultural Psychol.* 32 (2001) 6; The psychophysiological effects of music and vibroacoustic stimulation. // *Nordic J. of Music Therapy*, 11 (2002)1; Tiggemann, Gender role concern in Estonian and Australian young adults (kaasautor M. Tiggemann). // *J. Soc. Psychol.* 144 (2004)1; The experience of Vibroacoustic Therapy in the self-development of adolescent girls (kaasautor). // *Nordic J. of Music Therapy*, 13 (2004) 1; Person-forest-health relationship: Thoughts and behaviour of Estonian teachers. // 1st European COST E39 Conf. “Forests, Trees, and Human Health and Well-being” proc. Thessaloniki, Greece: Siokis Med. and Sci. Publ., 2005.

RÜÜTEL, (a-ni 1958 **Ruus**), **Ingrid** (3. XI 1935, Tallinn), folklorist-etnomusikoloog; Arnold R-i abikaasa. Lõpetas 1954 Pärnu 2. Kk-i, 1959 TÜ eesti filoloogia osk-a folkloristina, 1963–67 oli KKI aspirant; filol-knd (1970, Eesti TA), vk „Eesti uema rahvalaulu kujunemine”, 1995 kinnitatud filol-dr kraadina (Leedu Kirjanduse ja Folkloori Inst, Vilnius), samas antud habiliteeritud dr kraad humanitaartedustes, vk „Исторические пласты эстонской народной песни в контексте этнических отношений”. Oli 1959 TÜ kirjastusgrupi juh, 1959–63 ja 1967–69 KM-i rahvaluule osk-a teadur, 1969–77 rahvamuusika grupi juh, 1977 KKI rahvaluulesektori teadur, 1978–90 rahvamuusika sektori juh, 1990–99 rahvaluuleosk-a juh, 2000–02 KM-i etnomusikoloogia osk-a juh, 2002– v-teadur. – Kogunud ja uurinud eesti jt soome-ugri rahvaste rahvalaulu ja -muusikat, korraldanud rahvusvahelisi rahvamuusikakonverentse ja -festivale. Pidanud ettekandeid paljudel teaduskonverentsidel Eestis ja välismaal. – Uurimisvaldkonnad: eesti rahvamuusika ajaloolised kihistused ning suhted hõimurahvaste ja naaberrahvaste muusikaga, regiviiside tüpoloogia, lõppriimilise rahvalaulu tekkelugu, folklooriliikumine. On koost rahvalaulukogumikke (osa koos kaasautoriga), sarja „Ars musicae popularis” (1980) algataja ja toim; sarja “Töid etnomusikoloogia alalt” (2002) algatajaid ja toimetajaid. Koost ja toim uurimuste ja allikmaterjalide väljaandeid, sh “Soome-ugri rahvaste muusikapärandist” (1977), “Финно-угорский музыкальный фольклор и взаимосвязи с соседними культурами” (1980), “Музыка в обрядах и трудовой деятельности финно-угров” (1986), “Музыка в свадебном обряде финно-угров и соседних народов» (1986), “Ida-Virumaa rahvakultuurist” (1992), “Pärimus pärijaile” (2000), “Nordic-Baltic-Finno-Ugric conference the Family as the Tradition Carrier: conference proceedings” 1–2 (1996–1997 koos K. Kuutmaga). Koost Kihnu rahvakultuuri ainelisi telefilme, heliplaate soomeugrilaste rahvamuusikast (1979 vadja ja isuri laulud, 1980 ersamordva rahvalaulud, 1989 liivi rahvalaulud, 1986 eesti rahvamuusika topeltplaat „Suu laulab, süda muretseb...”(CD, 1994) jm. Heliloojate Liidu liige 1966, Kalevala Seltsi välisliige 1977, SKS-i välisliige 1980, Soome-Ugri Seltsi välisliige, folklooriühingu „Baltica” president 1987, Eesti Folkloori Seltsi asutajaid 1988, CIOFF Eesti delegaat ja Eesti rahvusektsiooni (asut 1992) esimees, Rahvusv Traditsioonilise Muusika Nõukogu (ICTM) eesti rahvusektsiooni esimees, Soome Rahvatantsu Sõprade seltsi auliige. Kultuurimin-i ja Heliloojate Liidu muusika-alane

aastapremia (1980), ENSV rkl preemia (1987), EV kultuuripremia (1996), Jakob Hurda preemia (1998), EV-i Punase Risti III kl teenetemärk (1997), Naiskodukaitse I klassi Liiliaristi teenetemärk (2007), EV Valge Risti I kl teenetemärk (2008). Soome Valge Roosi Ordeni suurrist, Poola Vabariigi Teeneteordeni suurrist, Norra Kuningriigi Teeneteordeni suurrist, Portugali Vabariigi Prints Dom Henrique Ordeni suurrist, Bulgaaria Vabariigi Roosi Ordeni kuldne aumärk ja Malta Vabariigi Aukaaslaste Ordu aumärk. Avaldanud u 400 art-t, sh 7 monograafiat.

T: Eesti uuema rahvalaulu varasemast arengujärgust. // Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed. VII. Trt, 1971; Ida-Saaremaa külalauludest ja laulumeistritest. // KK (1974), 4–5; Vadja rahvamuusika tüpoloogia ja stiilid. // Soome-ugri rahvaste muusikapärandist (1977); Mustjala regiviiside tüpoloogia. // Ars Musicae popularis 1. Tln, 1980; Eesti uuemad laulumängud I–II (1980–83); Typology of Estonian runotunes: experiment and some results. // KKI Preprint 18 (1981); Setu rahvalaulu kihistused ja etnokultuuriline taust. // KKI Preprint 53 (1988); A method for distinguishing melody types and establishing typological groups (on the material of Estonian runo songs) (kaasautor K. Haugas. // Musikometrika 2. – Bochum, 1990; Исторические пласты эстонской народной песни в контексте этнических отношений. // Ars Musicae Popularis 12. Тлн, 1994; Kihnu pulmakombed – juured ja suundumused. // Rahvausund tänapäeval. Trt, 1995; Ühte käivad meie hääled I: Eesti rahvalaule Väike-Maarja kihelkonnast. Tln, 1997; Estonian Folk Music Layers in the Context of Ethnic Relations. // Folklore 6 (1998); Varafolkloorsetelt vokaalžanridelt lauluni I–III. // Mäetagused 8–10(1998–99); Some results of a computerized comparative analysis of the Balto-Finnic runotunes. – Etnomusikologian vuosikirja 1999. Helsinki; Vana kannel VII. Kihnu regilaulud I 1997, II 2003 (kaasautor O. Kõiva); Lõunavepsa surnuitkuviisid läänemeresoome itku- ja laulutradsiooni kontekstis. // Tagasipöördumatus: sõnad ja hääled (2000); Past and present gender roles in the traditional community on Kihnu island in Estonia. // Music and gender. Urbana, Chicago (2000); Типология эстонских рунических напевов в прибалтийско-финском и балтском контексте. // Congressus Nonus Internationalis Fenno-Ugristarum, Trt (2001); Ühte käivad meie hääled II : Eesti rahvalaule Kadrina ja Rakvere kihelkonnast. Trt, 2001; Wedding Songs and Ceremonies of the Kihnu Island in Estonia. // The World of Music 3 (2002); Pärimusmuusika tänapäeva ühiskonnas. // Mõeldes muusikast. Tln, 2004; Pärimuskultuur Eestis – kellele ja milleks (kaasautor Ene Margit Tiit). Trt, I–II. Trt, 2005–2006; Eesti kooliõpilaste väärtushinnanguist ja huvialadest (kaasautor Ene Margit Tiit). // Akadeemia 11 (2005); Eesti regivärsiliste rahvalaulude

muusikaline tüpologia //Võim ja kultuur 2. Trt, 2006.

B: EE 8, 277; EE 14, 446; EKirBL, 490; EMBL, 214; *Laugaste, E.* Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu II. Tln, 1980, 407–408; *A. Vissel.* “Laulul on palju sõnuda...” // KK (1985) 11, 786–788; EN (1989) 7; Ingrid Rüütel, sünniaasta 1935. // Eesti rahva elulood 2. Tln, 2000; Ingrid Rüütel. Bibliograafia. Tln, 2005; *Boyarkin, N.* Ingrid Rüütel ja tänapäeva soome-ugri etnomusikoloogia. // Individuaalne ja kollektiivne traditsionaalses kultuuris. Töid etnomusikoloogia alalt 4 (2006); *Tõnurist, I.* Ingrid Rüütel eesti folklooriliikumises. (Samas.); *Salve, K.* Ingrid Rüütel etnomusikoloogina. (Samas, kõik eesti ja ingl k).

RÜÜTLI (a-ni 1977 **Veeber**), **Malle** (12. II 1952, Kohtla-Järve), keeleteadlane, vene filoloog; tööliste t. Lõpetas 1970 Kohtla-Järve 1. Kk-i ja 1978 TÜ vene k-e ja kirj osk-a. Oli 1978–80 Tartu 2. Kk vene k-e õpetaja, 1980–92 TÜ vene k-e met kat-i õpetaja, 1992–2003 keeleteadlaste vene k-e sekts-i õpetaja. Lõpetanud 1996 TÜ täienduskoolituskeskuse eesti k-e osk-a, oli samast a-st alates õpetaja eesti k-e sektsioonis (vn ja ingl k-e baasil). A-st 2003 Pariisi Ida k-te ja kultuuride inst-s (INALCO-s) eesti k-e ja kultuuri lektor. – Uurimisvaldkond: keele didaktika, eesti k-e kui teise keele õpetamise meetodika, erialase suhtluskeele õpetamine. Koost keeleõpikuid ja õppevahendeid. U 20 teadustr-t.

T: Eesti keele vestlusõpik vene õppekeelele kooli XII klassile (kaasautor E. Viilipus). Tln, 1998; Eesti keele töövihik vene õppekeelele kooli XII klassile (kaasautor E. Viilipus). Tln, 2000; Vestlusõpikute meetodilised võimalused. // Konverentsi "Emakeel ja teised keeled" materjalid III, 19.–20.11.2001; Eesti keele õpik vene õppekeelele gümnaasiumile (kaasautor E. Viilipus). Tln, 2002; Eesti keele töövihik vene õppekeelele gümnaasiumile (kaasautor E. Viilipus). Tln, 2002.

RÜÜTLI, Velda Aurora (6. VIII 1912, Tallinn – 11. II 1958, Tartu), arstiteadlane, stomatoloog; pagari t. Lõpetas 1932 Tartu ENKS Tütarlaste Gümni-i ja 1940 TÜ arsti kutsega; med-knd (1954, TÜ), vk „Hambajuurte kroonilise periapikaalse põletiku ravi meetodite ja efektiivsuse võrdlev analüüs“. Täiendas end TÜ stipendiaadina 1939 Budapesti Ük-s. Oli 1939–40 TÜ suu- ja hambahaiguste polikliiniku voluntäärasst, 1940–42 Sadala valla jsk-arst ja hambaarst, 1942–44 TÜ suu- ja hambahaiguste polikliiniku n-asst, 1944–48 TÜ kirurgilise stomatoloogia kat-i asst,

1948–54 kirurgilise ja terapeutilise stomatol kat-i v-õpetaja, 1955–58 dots. – Uurimisvaldkond: kaariese, pulpiidi ja periodontiidi ravi.

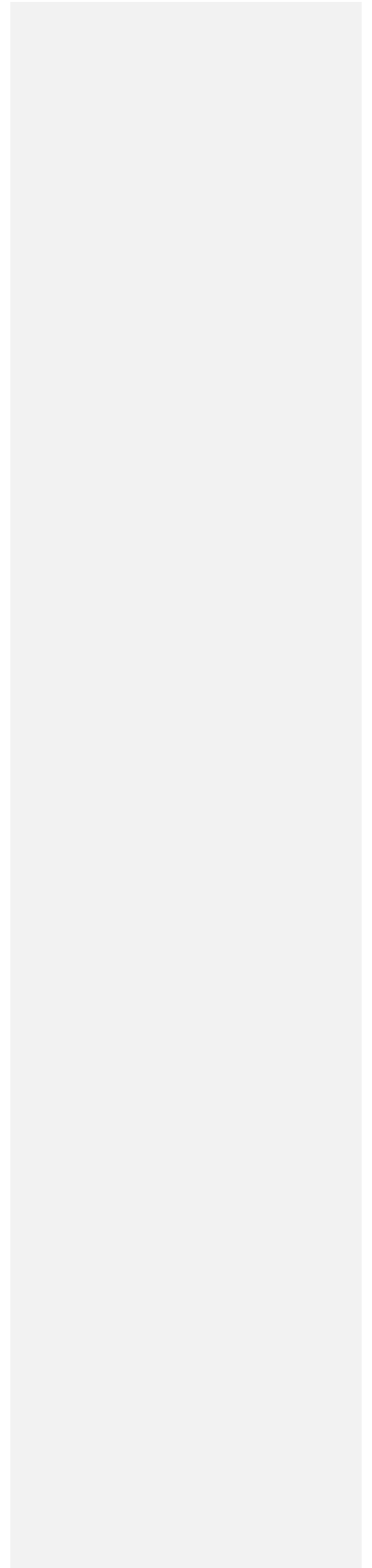
T: Krooniliste periodontiitide raviefektiivsuse tsütobakterioskoopiline hinnang. // TÜ Toim 40 (1956).

B: AAUT III, 149; TÜBL I, 122–123; TÜK 200. 333; *Vihm, N.* Stomatoloogia õpetamisest Tartu Riiklikus Ülikoolis. // TÜ ajaloo küsimusi III (1975), 165–170; *Merila-Lattik, H.*, 316; TÜK 200, 333; TÜA 1982–2007, 387.

RYABCHIKOV, Alexander (13. VI 1975, Mari Autonoomne Vabariik, Oršanski rajoon, Tširki küla), tehnikateadlane; mari. Lõpetas 1992 Mari Eli Vabariigis Tširki Kk-i, 1997 EPMÜ mehhaniseerimistsk-a; tehnikamag (1999, EPMÜ), vk „Jääkpingete määramine pinnetes silindrilise aluse pikideformatsiooni mõõtmise meetodiga“, *Ph.D.* (tehnikatead, 2005, EMÜ), dr-vk „Development of some mechanical methods for measurement of residual stresses in coatings“. Oli 1997–99 EMÜ laborant, 2000 teadur, 2001–06 asst, 2006– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i dots. – Uurimisvaldkond: loodusteadused ja tehnika, protsessitehnol ja materjaliteadus, jääkpingete eksperim-mehaanika. Üle 15 teadustr-e.

T: A device for determination of residual stresses in galvanic coatings from the measured longitudinal deformation of a strip substrate (kaasautorid L. Kōo, J. Kōo). // Proc. 6th Eur. Conf. on residual stresses 404 (2002) 4; A device for determination of residual stresses in coatings from the measured longitudinal deformation of a strip substrate (kaasautorid L.Kōo, J. Kōo). // Proc. 6th Eur. Conf. on residual stresses 404 (2002) 4.

S

SAA, Elmar (26. I 1938, Kunda), tehnikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1957 Tallinna Polütehnikumi metallide lõiketöötlemise erialal, 1963 TPI õhtuse tsk-a ins-mehaanikuna. Oli 1957–58 TPI metallide tehnol kat-i laborant, 1958–59 v-laborant, 1959–61 õppetöökoja juh, 1961–71 eksperim-töökoja juh, 1971–87 tead uurimise sektori konstrueerimis-eksperim-osk-a juh ja projekti peakonstruktor, 1987–93 teadusosk-a konstrueerimisbüroo juh, 1993–97 TTÜ meh-inst-i ins (lahkus töölt tervislikel põhjustel), 1973–75 ka TPI masinaehitustööstuse automatiseerimise kat-i ja 1975–77 peenmeh kat-i õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: tribol, materjalide erosioon. Osales a-st 1963 A. Seppo luufiksaatorite ning nende kasutamiseks vajalike abiinstrumentide ning rakiste loomisel. Kvaliteetsete luufiksaatorite loojatele anti 1983 NSVL MN preemia (koll-s). 1970. a-il võttis osa meetodi loomisest materjalide erosiooni suhtes katsetamiseks tsentrifugaalkiirendi (ЦVK-3M) abil. 1976 töötati katsetulemuste alusel välja NSVL rkl standard. 1977 anti meetodi loojaile (I. Kleis, H. Lepikson, E. Saa jt) rkl preemia. Meetod müüdi ka Saksa DV ja Tšehhoslovakkia teadusasutustele.

B: TPI 1936–1986, 255, 435, 482–483, 501; TTÜ arhiiv.

SAADRE (a-ni 1935 **Stamm**), **Osvald Wilhelm (Villem)** (8. II 1904, Tartu – 18. VIII 1975, Tallinn), arheoloog; käsitöölise p, Tõnis S. isa. Lõpetas 1923 Tartu Kommertsikooli, 1939 TÜ filos-tsk-a, 1952 ajaloo osk-a. Oli 1941–46 Nõuk armees, 1946–51 Ajaloomuuseumi dir, 1951–54 AI n-teadur, 1954–75 teadussekr. – Uurimisvaldkond: Eesti esiajalugu. Arheol kaevamised Valkla (1937) ja Aseri (1951) kivikalmel, Verepkovo (1937), Olgin Kresti (1937–38) ja Jõuga (1938) kääbaskalmistutel, Iru (1937), Lõhavere (1939), Padise (1963–64) ja Otepää (1950–74) linnusel, Tallinnas Toompeal ja Raekoja platsil (1952–53).

T: Ein neuer kaiserzeitlicher Grabtypus aus Nordestland. // ÕES ar (1937); Lõhavere linnamägi (kaasautor H. Moora). // Muistse Eesti linnused: 1936.–1938. a. uurimiste tulemused. Trt, 1939; Arheoloogilised väliuurimised Eesti NSV-s 1953. aastal. // Eesti TA Toim 3 (1954) 3; Arheoloogilised väliuurimised Eesti NSV-s 1954. aastal. // Eesti TA Toim 4 (1954) 1; Tallinnas 1952.–1953. aastal teostatud arheoloogiliste kaevamiste tulemusi (kaasautor S. Tarakanova). // Muistsed asulad ja linnused. Arheol kogumik I. Tln, 1955; Arheoloogilised välitööd Eesti NSV-s 1956. ja 1957. aastal. // Eesti TA

Toim. Ühiskonnat 7 (1958) 2; Padise Vanalinna mägi. // *Studia archaeologica in memoriam Harri Moora*. Tln, 1970.

B: AAUT II, 265; Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimisringi biograafiline teatmik. Tln, 2000, 195–196.

SAADRE, Tõnis (23. IV 1942, Tallinn), geoloog; Osvald S. p. Lõpetas 1960 Tallinna 22. Kk-i, 1972 TÜ geol osk-a, geol-mag (1994, TÜ), vk “Kukruse lademe ehitusest Kirde-Eestis”. Oli 1970–89 EGV geoloog, v-geoloog ja jsk-juh, 1989–92 GI litol sektori ins, 1992–2006 EGV/EGK info-osk-a v-geoloog, 2006– geol kaardistamise osk-a j-geoloog. – Uurimisvaldkond: Eesti keskordoviitsiumi litol ja sedimentol, pms põlevkivi kihtkonna ehituse iseärasused ja tekkeküsimused, katkestuspindade leviku seaduspärasused. Tunnustatud loodusfotograaf. 17 teadusar-t, aimeart-d

T: Кукрузеский горизонт (kaasautor R. Männil). // Геология и полезные ископаемые Раквереского фосфоритоносного района. Тлн; 1987; Distribution pattern of the Ordovician discontinuity surfaces, East-Baltic region. // Bull. Geol. Survey Estonia 2 (1992) 1; Middle and Upper Ordovician discontinuity surfaces in northern Estonia. (Zonality based on their impregnation type.) // Bull. Geol. Survey Estonia 3 (1993) 1; The distribution patter of the beds of the Viivikonna formation (kaasautor K. Suuroja). // Bull. Geol. Surve Estonia 3 (1993) 1; Eesti põlevkivi: geoloogia, ressurss, kaevandamistingimused (kaasautorid V. Kattai, L. Savitski). Tln, 2000; Osmussaare “krokodillid” ja geoloogilised katastroofid Loode-Eestis. // EL (2001) 7/8.; Ordovician stratigraphy of the Kovel-1 well (Volkhov–Haljala) in the Volynia region, northwestern Ukraine (kaasautorid R. Einasto, J. Nõlvak, S. Stouge). // Bull. Geol. Soc. Denmark (2004).

B: EGBT, 104.

SAAG, Andres (21. XI 1955, Tartu), bioloog, lihhenoloog; teenistuja p. Lõpetas 1974 Tartu 5. Kk-i, 1979 TÜ biol osk-a, 1994–98 TÜ doktorant, *Ph.D.* (bot ja mükol, 1998, TÜ), vk “Evolutionary relationships in some cetrarioid genera (lichenized *Ascomycota*)”. Oli 1979–81 ENSV Metsamaj ja Looduskaitse TUI looduskaitselabori v-ins, 1981–92 TÜ ökosüsteemide (hilisema bioindikatsiooni) labori v-ins, n-teadur ja teadur, 1993–97 bot

ja ökol inst-i mükol õt-i teadur, 1998– v-teadur. – Uurimisvaldkond: samblike süstemaatika ja selle teor probleemid, Eesti samblikuliikide levik. Loonud TÜ samblikekogude andmebaasi. Sarja *Folia Cryptogamica Estonica* asetoim, rahvusv lihhenoloogide sümp-i IAL5 (Tartus 2004, u 250 osavõtjat 35 riigist) korraldajaid. Üle 50 teadustr-e, sh 2 monogr kaasautor ja -toim.

T: Chemical and morphological variation in the genus *Cetrelia* in the Soviet Union. (kaasautor T. Randle). // *Lichenologist* 23 (1991); The lichen genus *Tuckneraria* Randle & Thell – a new segregate in the Parmeliaceae (kaasautor). // *Acta Bot. Fennica* 150 (1994); Phylogenetic affinities of cetrarioid lichens (kaasautor T. Randle). // *Cryptogamic Bot.* 5 (1995) 2; A second updated world list of cetrarioid lichens (kaasautor). // *Bryologist* 100 (1997) 1; Second checklist of lichenized lichenicolous and allied fungi of Estonia (kaasautor T. Randle). // *Folia Cryptogamica Estonica* 35 (1999); Cetrarioid lichens containing usnic acid from the Tibetan area. // *Mycotaxon* 80 (2001); Eesti pisisamblikud (kaasautor T. Randle). // Trt, 2004.

B: TÜ BL II, 156; EE 14, 447.

SAAG, Evald (24. XI 1912, Krabi v, Võrumaa – 20. X 2004, Tallinn), teoloog; talupidaja p, Uku Masingu õemees. Lõpetas 1932 Võru Rahvahariduse Seltsi Ühisgümni, 1933 Sõjakooli aspirandina, 1940 TÜ usutsk-a, õppis 1940–41 filos-t, *mag. theol* (1940, TÜ), vk “Madude osa soome-ugri usundeis”. Oli 1943–46 kiriku noorsootöö sekr, 1944–62 Rapla koguduse õpetaja ja Järvakandi õpetaja, 1949–89 EELK Usutead Inst-i loojaid (1946), Vana Testamendi ja semiidi k-te prof, ühtlasi 1962–89 Pärnu Eliisabeti koguduse õpetaja ning hooldajaõpetaja kt Märjamaal, Vändras ja Toris. A-st 1989 emeritprof. – Tõid rahvausundeist ja rahvapärimestest ning folkloristikast. Taotles 1941 TÜ-s orientalistka õpetamist. Vana-Idamaid käsitleva eestik-se ajalookirj rajajaid, tõlkis eesti k-de V. V. Sruve “Vana-Idamaade ajaloo” (lüh tekst 1947, täielik tekst 1949). EELK Usutead Inst-i audr (1996). Valgetähe III kl teenetemärk (2001).

T: Madu elurohu omanikuna Vana-Idas ja meil. // *Usuteadusline ajakiri* (1939) 3/4; Professor Evald Saag 1985: juubelikogumik (koost T. Salumäe). Trt, 1997.

B: AAUT III, 242. Evald Saag: Eesti on üksainus nisutera. // *Loodus* (2002), detsember, 6, 44–46; *In memoriam*. // *Postimees* (2004), 22. X.

V. Ilja

SAAG (a-ni 1972 **Hein**), **Mare** (17. VI 1952, Põltsamaa), arstiteadlane, stomatoloog; tööliste t. Lõpetas 1970 Tartu 2. Kk-i, 1975 TÜ stomatol osk-a, med-knd (1990, Leningradi I Med-inst), vk “Состояние пародонта в молодом возрасте”. Täiendanud end Stockholmis Karolinska Inst-s (1991) jm. Oli 1975–76 Tartu Stomatol Polikliiniku arst, 1976–77 TÜ stomatol kat-i v-laborant, 1977–92 asst, 1992–94 stomatol kliiniku asst, 1995–98 v-asst, a-st 1998 dots, a-st 2003 juh. – Uurimisvaldkond: suu limaskesta ja parodonti haiguste probleemid, ksüliitool ja suuõõne mikrofloora, kaaries, dieetsuhkrute toime hambakatule; huule- ja suulaelõhede gen; hambaravi maksumus Eestis. Osalenud viies rahvusv uurimisprojekti. *Quintessenz Eesti* peatoim (1996–2000), *Stomatologija* (Leedu) toim (a-st 2003), *DentArt* (Ukraina) toim-e liige. Tartu Stomatol Seltsi esinaine (1994–98), juhatuse liige (1998–2006), Eesti Hambaarstide Liidu juhatuse (1996–98) ja volikogu liige (a-st 1998), Eesti Stomatol Seltsi president (1998–2006); *Int. Assoc. of Dental Res.* liige ja selle *Nordic Division*’i juhatuse liige (a-st 2004), *Eur. Assoc. of Oral Med.* nõukogu liige (1998–2002), Ülemaailmse Hambaarstide Föderats-i Eesti sekr ja assamblee delegaat (1998–2006), Soome Hambarstide Seltsi korr-liige (a-st 2001), *Dentsply de Trey Regional (Nordic) Advisory Board*’i liige (a-st 2004) Üle 70 teadustr-e, õppevahendeid,

T: The dependancy of the prevalence of stomatological diseases on some anthropometric features (kaasautor). // TÜ Toim 951 (1992); Polyol-combinant saliva stimulants: a 4-month pilot study in young adults (kaasautor). // Acta Odontol. Scand. 56 (1998) 2; Dental caries in schoolchildren of an Estonian and Danish municipality (kaasautor). // Int. J. Paed. Dent. 10 (2000) 4; Inglise-eesti stomatoloogia oskussõnastik. I osa (kaasautor S. Kalmus) (2002); Parodontiidi esmane ravi: efektiivsuse mikrobioloogiline hindamine ja patogeenide spekter TÜK Ühendlaboris (kaasautor). // EA (2003) 11; Joogivee fluorisaldus Eestis, selle tähtsus hambakaarise ja -fluuroosi levimuses ja ennetuses (kaasautor). Trt, 2005; The microbial status of patients with periodontitis in Southern Estonia after non-surgical periodontal therapy (kaasautor). // Stomatologija (Leedu) 7 (2005) 2; Metronidazole concentrations in plasma, saliva and gingival crevice fluid after multiple administration in patients with periodontitis (kaasautor). // J. Clin. Periodontol.

32 (2005) 2; Similarity of the effects of erythritol and xylitol on some risk factors of dental caries (kaasautor). // *Caries Res.* 39 (2005) 3; Suitsetamise mõju kroonilise paradontiidiga patsientide mittekirurgilise ja süsteemse antibiootilise ravikombinatsiooni efektiivsusele (kaasautor). // *EA* (2006) 1.

B: TÜ BL I, 123; II, 156; TÜ ajalugu III, 269; TÜA 1982–2007, 386, 387, 390, 391, 393, 395, 397–401.

SAAGE (a-ni 1938 **Hermann**), **Vello** (8. II 1922, Vao v, Virumaa – 15. I 1991, Tartu), pedagoog; põllumehe p. Lõpetas 1941 Väike-Maarja Kk-i, 1950 TÜ eesti filoloogina. Oli 1944 Väike-Maarja Kk-i õpetaja, 1950–52 KKI teadur, 1952–57 Otepää Kk-i ja 1957–85 Tartu 8. Kk-i eesti k-e ja kirj õpetaja, ühtlasi TÜ ja EPA ettevalmistuskursuste õppejõud ja vastuvõtukomisjoni liige ning 1961–88 TÜ, EPA ja VÕTI lektor. Paistis silma väga hea õppemetoodika poolest. – Töid eesti k-e ja kirj õpetamise ning õpilaste kasvatusliku mõjutamise kohta. 1958–77 toimetas Tartu 8. Kk-i almanahhi “Tipa-Tapa”, juhendas kooliteatrit ja kõnekoore, korraldas koolis kirj-päevi. Kogumiku “Noorte sulega. Valik töid koolialmanahhidest 1965–70” (Tln, 1972) koost (kaaskoost K. Leht). Õpilasi: M. Unt, M. Mutt, R. Saluri, M. Vallisoo, Ü. Russak. ENSV tnl õpetaja (1978).

T: Klassikollektiiv kasvatusgurina. // *Nõuk Kool* (1960) 12; Ateistlikust kasvatuses kirjanduse õpetamisel. Tln, 1963

B: AAUT III, 422; EE 14, 447; TÜ ajalugu III, 288.

SAAGPAKK (Saagpakk), Paul Friedrich (2. IX 1910, Mustjala v, Saaremaa – 23. II 1996, Kuressaare), keele- ja kirjandusteadlane, leksikograaf; väikekaupmehe p. Lõpetas 1928 Saaremaa Ühisgümni-i reaalharu, 1935 TÜ ingl filoloogina, oli 1936 *British Council*'i stipendiaat Southamptoni Ük-i juures, 1943 vabakuulaja Helsingi Ük-s, 1944–47 õppis Uppsala Ük-s, *lic. phil.* (1947, Uppsala Ük), vk “Hugh Walpole, social critic”, *Ph.D.* (ingl kirj ja võrdlev kirj-teadus, 1966, Columbia Ük), vk “Psychopathological elements in british novels from 1890 to 1930”. Üliõpilasena töötas Eesti-Inglise Ühingu, tegi 1932 Saaremaal antropol mõõtmisi, uuris 1933–34 Tartu laste intelligentsust. Oli 1935–40 Tallinnas Gustav Adolfi Gümni-i, 1936–37 Rkl Inglise Kolledži, 1938–40 Tallinna Rahvaük-de Seltsi Erakolledži ingl k-e õpetaja, Keeltekooli asutajaid ja 1940–41

juh. 1941 oli Lutheri vabriku laohoidja abi, hilissuvel arreteeriti, oli 9 kuud vanglas. 1943. a sügisel põgenes Soome ja sealt 1944 Rootsi. Oli 1945–46 Uppsala Ük-i stipendiaat, ingl rmtk juh, rahvaük-i (*Kursverksamheten*) lektor. Läks 1946 USA-sse, oli 1946–48 Newarki Rkl Õpetajate Kolledži ja Rutgersi Rkl Ük-i õppejõud, 1948–58 New Jerseys Uppsala kolledži *asst. prof.*, 1964–68 Massachusettsi Ük-i ingl kirj-e lektor, 1968–81 prof, ühtlasi 1969–70 Fulbrighti uurimisstipendiaat Helsingi Ük-i juures. A-st 1981 emerüitprof. Pidanud loenguid Helsingi, Uppsala, Freiburgi ja Yale'i ük-s. Helsingi Ük-s töötades algatas Helsingi ja Massachusettsi ük-de vahelise üliõpilaste vahetusprogrammi. A-st 1983 käis korduvalt Eestis, naasis 1995 Eestisse. – Töid ingl kirj-e, eesti k-e ja kirj-e alalt, k-eeuendusest ja ortogr-st (ilm USA tead väljaannetes ja eesti pagulasajakirjades). Elutööks sai mahuka eesti-ingl sõnarmt koostamine (I osa ilmus New Yorgis 1955, tervikteos Yale'i Ük-i väljaandena 1982). Oli Eesti K-e ja Kirj Inst-i (Stockholmis) asutajaliige, New Yorgi Eesti Haridusseltsi, Ülemaailmse Eestlaste Ühingu ja Eesti PEN-klubi juhatuse liige, New Yorgi Eesti Täienduskooli rajajaid, Eesti Tead Ühingu Ameerikas, ETS Rootsis, *Modern Language Assoc.* jt. liige, J.Aaviku Seltsi auliige (1995). F. J. Wiedemanni k-eauhind (1994), Riigivapi IV klassi teenetemärk (1996). S. pärandist makstakse stipendiume üliõpilastele, toetusi kirikute restaureerimiseks ja Eesti tutvustamiseks välismaal.

T: A survey of psychopathology in british literature from Shakespeare to Hardy. // *Literature and Psychol.* (1968) 2, 3; Ajakiri "Books Abroad" ja eesti kirjandus. // *Mana* 12 (1969); Johannes Aavik, artificer of estonian language. // *Books Abroad* 44 (1970); Eesti keeleuuenduse grammatika ja ortograafia. // *Mana* 43 (1976); The apollonian impulse: Aleksis Rannit and Wallace Stevens. // *Massachusetts Rev* 21 (1980); Eesti-inglise sõnaraamat. New Haven ja London, 1982, ²Tln, 1992, ³Tln, 2000; Sünonüümisõnastik. Toronto, 1992; Valik vähelevinud sõnu. Tln, 1996.

B: AAUT II, 534; EE 14, 447; EKrL, 192–193; ETVpK, 110; EKnL, 492–493; *Dissertation Abstracts. A. The humanities and social sci.* Ann Arbor, MI 27 (1966) 3, 782A–783A; *Must, H.* A new Estonian-English dictionary. // *J. Baltic Studies* XIV (1983) 2, 150–156; *Vaska, L.* Paul F. Saagpakk 85. // *Teataja* (1995), 23. IX; Prof. Saagpakk suri Kuressaares. // *Eesti Päevaleht* (1996) 7. III; *Karelson, R., Kull, R.* Paul Saagpakku mälestades. // *KK* (1996) 5, 345–347; *Soosaar, E., Langemets, A.* Paul Saagpakk. 2. IX

1910 – 23. II 1996). // Lng (1996) 5, 712–714; *Vihma, H.* Aaviku Seltsi esimene auliige Paul Saagpakk. // Artikleid ja arhivaale II (1998), 71–82.

H. Vihma

SAAL, Andres (9 /21. V 1861, Tori v, Pärnumaa – 23. VI 1931, Los Angeles, USA), kirjanik, ajaloolane ja etnoloog; talupidaja p. Lõpetas Tori khk-kooli, sooritas 1880 Tartu ÕS-is vallakooli õpetaja eksami, õppis 1886–90 TÜ-s vabakuulajana ajalugu, filos ja keeli. Oli a-st 1878 Selja vallakoolis ja Tartu Jaani koguduse koolis õpetaja, töötas 1884–89 Tartus ajalehe “Olevik” kaastöölisena, 1889–92 pidas Tartus kauplust, õppis 1892–93 Saksamaal fotogr ja trükiasjandust ja töötas seejärel “Oleviku” trükikojas. Lahkus Eestist 1897. Täiendas end 1887 taas Saksamaal. 1898 siirdus (lühipeatusega Itaalias) Hollandi Ida-Indiasse (praegu Indoneesia), töötas algul Surabayas trükikojas tsinkograafina, a-st 1902 Jakartas Hollandi koloniaalarmee topogr-teenistuse fotograafi ja fotoosk-a juh-na. A-st 1920 pensionil, elas Hollywoodis. – Avaldas 1889–93 ajakirjanikuna töötades proosat, luuletusi ja tõlkeid. Loomingu keskseks osaks on jutustused Eesti ajaloost, pms muistse vabadusvõitluse ajajärgust 13 saj alguskümnenditel, ajalooallikana kasutas seejuures Läti Henriku kroonikat. Kuid ajalugu ja ajaloosündmused olid talle siiski vaid taustaks põnevate seikluslugude loomisel, milles üllad eestlased ja liivlased võitlesid kurjade vallutajate ja nende poole üle läinud oma rahva reetjatega. Kümnekonnast ajaloolisest jutustusest on ajaloolise tausta poolest parimad “Vambola”, “Aita” ja “Leili”. Esimese peategelane Vambola on Soontagana vanema poeg, kes tegutses ajajärgul, mil toimus eestlastele edukas Ümera lahing. S-i järelromantismi laadis jutustused mõjutasid suuresti rahvusliku meelsuse arengut, tema jutustuste tegelaste nimed – Aita, Hilda, Leili, Vaike, Vambola jmt – said nii populaarseks, et nendega ristiti eesti lapsi veel mitu põlvkonda hiljemgi. Ajaloolised uurimused “Päris ja prii” I–II (Rakvere, 1891–93) ning “Üleüldine isamaa ajalugu” (Rakvere, 1893) ei saavutanud küll professionaalset taset, kuid levisid rahva hulgas laialdaselt. Lisaks varem omandatud sks, vn, ingl, pr ja hollandi k-le omandas S. Indoneesias ka malai k-e, mis võimaldas saavutada hea kontakti Jaava põliselanikega. Uuris viimaste eluolu ja kombeid ning tutvustas neid ka oma sünnimaal. Jaaval elades avaldas S. eesti ajalehtedes Kagu-Aasia ajaloo ja rahvateaduse ainelisi kirjutisi ja

reisikirju (Emajõelt ekvaatori alla. // Olevik 1897/98; Kirjad Jaava saarelt. // Samas 1901/02 jm) ning kasutas sama ainet ka oma proosateostes. Erialases perioodikas avaldas ka fotogr-alaseid uurimusi. S-i mitmekülgne looming on suuremas osas koondatud Tartus 1926–1936 EKS-i poolt välja antud 6-köitelisse “Valitud kirjatööde kogusse”.

T: Liivimaa kaelakohus käesoleva aastasaja alguseni. Trt, 1891; Ämariku tunnid. Trt, 1892; Vaimude vallas. Trt, 1894; Allilma saladused. Jaava tulemägedelt. Trt, 1903; Valge vanne ehk viimased sultanilapsed. Algupäraline jutustus Jaava ajaloost neljas jaos. Trt, 1911; Jaava. Jaava rahva elust, Jaava keelest ja kirjandusest. Trt, 1911.

B: EBL, 442; EE 14, 447; EKrL, 495–496; EKA II, 482–493; *Klaassen, O.* Huvasti Insulinde! Andres Saali elu Indoneesias. Trt, 1996.

K. Siilivask

SAAL, Kristjan (10. XII 1977, Tartus), keemik, materjaliteadlane. Lõpetas 1996 Tartus H. Treffneri Gümni, 2000 TÜ keemia osk-a, 2002 mag-i, keemiamag (2002, TÜ), vk “Immobiliseeritud glükoosi oksüdaasi visualiseerimine aatomjõumikroskoobi abil”, 2002–06 TÜ doktorant, *Ph.D.* (bioorg keemia, 2006, TÜ), vk “Pindade silüülimine biomolekulide immobiliseerimiseks”. Oli 2002–03 TÜ FI ins, 2003–05 TÜ anat inst-i teadur, 2005–06 TÜ materjaliteaduse ja materjalide tehnol dr-ikooli teadur, 2006 TÜ FI erakorr teadur, 2007– madalate temperatuuride labori materjaliteaduse teadur. – Uurimisvaldkond: keemia ja keemiatehnika: silaanikeemia, sool-geel-tehnol, biomolekulide immobilisatsioon, teravikmikroskoopia. Eesti Materjalitehnika Ühingu liige (a-st 2005). Üle 15 teadustr-e.

T: Characterization of glucose oxidase immobilization on mica carrier by atomic force microscopy and kinetic studies (kaasautor). // *Biomol. Eng.* 19 (2002); Electrically conductive and optically transparent Sb-doped SnO₂STM-probe for local excitation of electroluminescence (kaasautor). // *Ultramicroscopy* 104 (2005) 1; Morphological investigation of transgenic with CCK2 receptor overexpression mice brain: a pilot study (kaasautor). // *EA* (2005), lisa 6; Sol-gel films for DNA microarray applications (kaasautor). // *Materials Lett.* 60 (2006) 15.

B: <https://www.etis.ee>.

SAAL, Margus (20. VIII 1974, Tartu), füüsikateoreetik; ins-i ja õpetaja p. Lõpetas 1992 Tartus H. Treffneri Gümni, 1996 TÜ füüsikaosk-a, 1998 samas mag-i, füüsikamag (1999, TÜ), vk "Hamilton-Jacobi formalism for string cosmology". 1999–2004 TÜ füüsikaosk-a doktorant, *Ph.D.* (teor füüsika, 2004, TÜ), vk "Studies of pre-big bang and braneworld cosmology". Oli 2000–03 Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste lepinguline lektor, 2003–06 TÜ FI erakorr teadur, 2007–08 teadur, 2008– Tartu Obs-i järeldr. – Uurimisvaldkond: teor kosmol, modifitseeritud gravitatsiooniteooriad. EFS liige (1997–). EFS-i üliõpilaspreamia 1999/2000. Üle 10 teadustr-e.

T: Hamilton-Jacobi approach to pre-big bang cosmology and the problem of initial conditions (kaasautor P. Kuusk). // *Gen. Relat. Gravit.* 34 (2002) 3; Long-wavelength approximation for string cosmology with barotropic perfect fluid (kaasautor P. Kuusk). // *Gen. Relat. Gravit.* 34 (2002) 12; A cosmological model of holographic brane gravity (kaasautor P. Kuusk). // *Gen. Relat. Gravit.* 36 (2004) 5; Scalar-tensor cosmologies: fixed points of the Jordan frame scalar (kaasautorid L. Järv, P. Kuusk). // *Phys. Rev.* 78 (2008) 8.

B: <https://www.etis.ee>.

SAAN, Taimo (2. V 1963, Valga), matemaatik; õpetajate p. Lõpetas 1981 Nõo Kk-i, 1986 TÜ mat-tsk-a rakendusmatemaatikuna, 1989 asp-i TÜ arvutusmat kat-s, füüs-mat-knd (1990 Minsk, Valgevene TA), vk "Регуляризованные итерационные методы в проблеме собственных значений". 1986 TÜ rakendusmat labori v-laborant, 1989–92 ZBI teadur, 1990–92 TÜ mat statistika kat-i asst, a-st 1998 TÜ finantsdir. Õpetas tõenäosusteooriat, mat statistikat. – Peamised uurimisvaldkonnad: maatriksite omaväärtuste problemaatika; Eesti järvede veekeskonna stat analüüs; elementaarfunktsioonide väärtuste leidmine paralleelarvuste abil. (*Ei saa ju nii erinevaid asju nimetada üheks uurimisvaldkonnaks.RJ*)

T: Регуляризованный итерационный метод для отыскания собственных значений и собственных векторов симметричной матрицы. // TÜ Toim 762 (1987); Регуляризованный итерационный метод для отыскания собственных значений и

собственных векторов неэрмитовой матрицы. // TÕ Toim 833 (1988); Регуляризованный итерационный метод с отношением Релея. // TÕ Toim 863 (1989); Регуляризованный итерационный метод с обобщенным отношением Релея. // TÕ Toim 863 (1989); Peipsi troofsusseire (kaasautorid T. Möls, A. Lindpere, H. Starast). Trt, 1990; Вычисление элементарных функций с помощью дробно-рациональных приближений. // Trt, 1991.

В: TÕ BL II, 156.

SAAR, Agu (15. V 1942, Paide), füüsik; teenistujate p. Lõpetas 1960 Tartu 1. Kk-i, 1965 TÕ füüsika osk-a, füüs-mat-knd (1974, TÕ), vk “Исследование взаимодействия ультрамягкого рентгеновского излучения с хлоридами металлов”. Oli 1966–68 TÕ üldfüüsika kat-i v-laborant, 1968–72 FAI v-ins, 1972–73 FAI n-teadur, 1973–79 FI n-teadur, 1979–97 v-teadur, a-st 1997 TÕ FI röntgenspektroskoopia labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: tahkisefüüsika. Tegelenud eksperim-uuringutega ultrapehme röntgenikiirguse spektroskoopia alal, täiendanud ja ehitanud vastavat aparatuuri, rakendanud uusi uurimismetoodikaid (nt laserplasma kasutamist pehme röntgenikiirguse allikana). Olulisemad tulemused tahkisefüüsikas on seotud kiiritusdefektide olemasolu tuvastamisega ning laengukandjate transpordikarakteristikute määramisega ionkristallides. Uurinud (Lundi Ük-i MAX-laboris) sünkrotronikiirgusega tekitatud sisekatte elektronergastuste lagunemist ionkristallides resonantsergastusega Auger’- ja elektrospektroskoopia meetodil. Teinud kindlaks röntgeneksitonide olemasolu ionkristallide (LiF, NaF) K-neeldumisspektrites eksitoni kiirgusliku lagunemise ja Auger’ spektrite põhjal. EFS asutajaliige. Üle 50 teadustr-e, 1 autorit.

T: Создание центров окраски в кристаллах KCl ультрамягкими рентгеновскими лучами (kaasautor M. Elango). // Физ. твердого тела 12 (1970) 10; Излучательный распад экситона у K-края Li⁺ в LiF (kaasautorid M. Elango, A. Maiste). // Письма в ЖЭТФ 18 (1973) 3; Thermoluminescence light sum storage in NaCl:Ag by ultrasoft X-rays (kaasautor). // J. of Luminescence 14 (1976) 5–6; Autoionization phenomena involving the 2p₅-3d configuration of argonlike ions in ionic solids (kaasautor). // Phys. Rev. B 47 (1993) 18; 2p-3d resonant Auger scattering by K⁺ ions of KMnF₃ without the influence of the crystal- field splitting (kaasautor). // Phys. Rev. B 51 (1995) 5; Core

excitons in Na K photoabsorbtion of NaF: resonant Auger spectroscopy (kaasautor). // Phys. Rev. B 64 (2001) 23; Resonant inelastic X-ray scattering at the F 1s photoabsorbtion edge in LiF: Interplay of excitonic and conduction states, and Stokes` doubling (kaasautor). // Phys. Rev. B 70 (2004) 20.

SAAR (snd **Toomsalu**), **Aino** (25. VI 1926, Vajangu v, Järvamaa), bioloog, taimefüsioloog. Lõpetas 1946 Paide Kk-i, 1952 TÜ biol osk-a, 1956 asp-i, biol-knd (1956, TÜ), vk "Mõningate taimede hüpokotüülide regeneratsiooni- ja reproduktsioonivõime ja selle bioloogiline tähtsus". Oli 1952–53 TÜ biol-jaama n-teadur, 1956–62 gen ja darvinismi kat-i asst, 1962–69 EPA bot ja fütopatol kat-i v-õpetaja, 1969–76 dots, 1976–94 aianduse ja taimekaitse kat-i ja aianduse õt-i dots. Õpetas taimeembrüol, regeneratsiooni, taimefüsiol; koost õppevahendeid. – Töid taimefüsiol alalt. U 20 teadustr-t.

T: Botaaniliste püsipreparaatide valmistamise meetodika. Trt, 1962; Fotosüntees ja saak. Tln 1964, ²1967; Fermendid ja nende klassifikatsioon. Trt, 1964, ³1971; Taimefüsioloogia praktikum. Tln, 1969; Peatükke taimefüsioloogiast. I. Trt, 1974, ²1983; II. Trt, 1985.

B: TÜ BL I, 190; EPA BL I, 47, XX; II, 39; EPMÜ BL, 44.

SAAR, Aivo (25. V 1937, Otepää v, Tartumaa), füüsik, kooliõpetajate p. Lõpetas 1954 Elva Kk-i, 1959 TÜ füüsika osk-a, 1971 KüBI-s asp-i, tehnikaknd (1975, Eesti TA), vk "Pöördkoorikute pingelukorra määramine fotoelastusmeetodil". Oli 1962–73 KüBI teadur, 1973–79 TPedI õppejõud-teadur, 1979–2003 dots. – Uurimisvaldkond: eksperim-meh (fotoelastusmeetod); füüsika didaktika. Õpetanud optikat, tehnol didaktikat; koost õppevahendeid. Üle 50 I–V klassi loodusõpetuse õpiku, töörm ja -vihiku autor või kaasautor. Üle 20 teadustr-e.

T: Physics and technology in pupils' opinion (kaasautor J. Hendre). // PATT-3 Conf. 2. Holland, Eindhoven, 1988; Teacher training for school technology in Estonia. // PATT-4 Conf. Holland, Eindhoven, 1989; Kosmologie und Astrophysik und Naturwissenschaft in Curriculum der Physik (kaasautor R. Mankin). // GDSP – Jahrestagung. Kiel, 1993; Loodusõpetuse õpetaja probleeme sajandivahetusel. // Haridus ja kasvatusväärtused

ühiskonnas. Trt, 1999; Loodusõpetuse, füüsika ja astronoomia ainekava ühisprobleeme. // Konv-i "Reaalained ja uus õppekava" materjalid. Trt, 2000; Loodusteaduste õppimise tähendus klassiõpetaja kasvatusteaduslikus ettevalmistuses. // Kasvatusteadused muutuste ajateljel. Tln, 2004.

SAAR, Andrus (21. XI 1946, Viljandi), sotsioloog ja ajakirjandusteadlane. Lõpetas 1965 Tallinna 46. Kk-i, 1970 TÜ ajakirj erialal, 1976 TÜ-s asp-i, filol-knd (1977, MÜ), vk "Функциональная типология радиопрограммы". Oli 1970–72 ER toim, 1976–88 Tele-Raadiokomitee arvutuskeskuse ins, metoodik, v-teadur ja osk-juh, ühtlasi 1979 TÜ eesti k-e kat-i õpetaja, 1979–87 žurnalistika kat-i v-õpetaja, 1988– sotsiaal- ja turu-uuringufirma "Saar Poll OÜ" (asutaja) juh, 1989–92 ka VCIOM Eesti osk-a juh. Õpetanud TÜ-s ajakirj-st ning olnud ka TPÜ, Õigusinst-i, Audentese Ük-i ja Eesti Kõrgema Kommertsikooli (EBS) sotsiol- ja meediaõppejõud. – Uurimisvaldkonnad: massikommunikatsioon, avalik arvamus; kultuuri, rahvussuhete ja religiooni sotsiol. Avaliku arvamuse uurimise suuna rajaja Eestis a-st 1983. A-st 1985 osalenud paljudes rahvusv võrdlevates uuringuprojektides (Eurobaromeeter, sotsiaalne võrdõiguslikkus, Euroopa väärtused, maailma väärtused, Uus Balti Baromeeter, noored ja ajalugu, rahvusv terrorism jt). *Am. Assoc. for Public Opinion Res.* (AAPOR) ja *World Am. Assoc. for Public Opinion Res.* (WAPOR) liige (1990–94). Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). 40 teadustr-t.

T: Massiteabevahendid ja avalik arvamus (kaasautor J. Kivirähk). Tln, 1987; Ausalt ja avameelselt. Avalikust arvamusest aastail 1984–1988. Poliitilistest kirgedest Eestimaal. Tln, 1989; Ett ryktes anatomi (kaasautorid G. Stütz, E. Tubin). Stockholm, 1991; När alla lyssande på radio: Moskvakuppen från Estlands horisont (kaasautorid G. Stütz, E. Tubin). Stockholm, 1992; EU through estonian public polls. // *EBS Rev.* (1999) 10; Riik ja rahvas: elanikkonna poliitiline kompetentsus. // *Riigikogu Toim* (2000) 1; Eesti elanike õigusteadvus. // *Riigikogu Toim* (2000) 2; Ce que les jeunes Estoniens pensent de l'Union Européenne. // *Estonia. Rapport National*. Tln, 2000; Aeg hoolida inimese muredest. Eesti edu hind. Eesti sotsiaalne julgeolek ja rahva turvalisus. Tln, 2005; Soviet legacy as the factor impacting attitudes respecting ethnic realtions. // *Estonia. Interethnic relations and the issue of discrimination in Tallinn*. Tln, 2006.

B: TÜ BL II, 156–157; EE 14, 447; EMaBL, 438.

SAAR, Asmu (17. VII 1931, Tallinn – 17. I 2003, Tallinn), geograaf. Lõpetas 1950 Tallinna 17. Kk-i, 1955 TÜ mat-loodustsk-a, 1959 TÜ-s asp-i. Oli 1955–56 TÜ geogr kat-i asst, 1959–64 Eesti Rkl Kirjastuse ja 1964–65 “Eesti Raamatu” toim, 1965–92 kirjastuse “Valgus” entsüklopeediatoimetuse ja a-st 1992 Eesti Entsüklopeediakirjastuse teadustoim ning a-st 1994 surmani loodusteaduste toimetuse juh ja EE toim-koll-i liige. Toim-d populaarteaduslikku erialakirj-st ja reisirmt-id, a-st 1963 entsüklopeediaart-id. Koost valdava osa ENE ja EE Eesti loodusobjekte, asulaid ja haldusüksusi käsitlevaid koha-art-eid, osalenud teatmeteoste (“Nõuk Eesti”, “Eesti A & O”, “Maailma maade pealinnad”, “Maailma atlas”, lühientsüklopeedia “Tallinn” jt) ning kultuurilooliste, matka- ja turismiteatmike koostamisel ja toimetamisel. Avaldanud kirjutisi Tapa piirkonna maj-geogr, Paldiskist, Eesti maj-rajoonimisest, maailma lippudest jm. Oli Sisemin-i kohanimenõukogu liige (1997–2003) ja Tallinna Linnaval-e nimekomisjoni liige (1999–2003). EGS auliige (1994) ja juhatuse liige (a-st 2000). ENSV Ajakirjanike Liidu aastapreemia (1975).

T: Kas tunned maad. Teatmik Eesti NSV matkajaile ning kodu-uurijaile (kaasautor). Tln, 1966; Aegviidu – Nelijärve. Tln, 1972; Tallinnast Kloogale. Tln, 1996; Millest kõnelevad rahvusvärvid. // EGS ar 1967/1968. Tln, 1969; 1000 fakti Nõukogude Eestist (koost ja kaasautor). Tln, 1978; Estonia for perestroika (kaasautor M. Aru). Tln, 1989; Paldiski – tuleviku linn. Paldiski, Tln, 1995; Endel Varep ja ENE. // Professor Endel Varep. Mälestusi ja artikleid. Trt, 1999; Eesti Geograafia Selts Loode-Eestis. // EGS ar. Tln, 2001.

B: TÜ BL II, 157; EE 14, 447; *Saar, E.* Miljon tähte. // *Hiiumaa* (2003) 24. I; EGS ar 34 (2005), 195–211.

SAAR, Bernhard (9. X 1929, Tallinn – 15. XII 1998, Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1948 Tallinna 7. Kk-i, 1953 TPI meh-*tsk*-a masinaehitustehol erialal, oli 1955–58 samas asp, tehnikaknd (1966, TPI), vk “Об изнашивании металлов в уплотненной абразивной массе”. Täiendas end 1966 Budapesti Tehnikaük-s peenmehs. Oli 1951–52 tehase “Tarbeklaas” konstruktor ja tsehhijuh, 1953 masinaehitustehase “Ilmarine” ins, 1953–55 TPI masinaehitustehol kat-i v-laborant ja asst, 1958–60

metallide tehnol kat-i asst, 1960–67 masinaehitustehmol kat-i v-õpetaja ja dots, 1967–75 masinatööstuse automatiseerimise kat-i juh, 1975–77 peenmeh kat-i juh, 1977–92 dots, 1992–95 TTÜ aparadiehituse inst-i dots, 1995–98 Tallinna Tehnikakõrgkooli erakorr dots. Kuulus prof H. Lepiksoni koolkonda, oli peamisi peenmeh-seadmete ning toiduainetööstuse aparate ja masinate eriala kujundajaid TTÜ-s. Õpetas aparadiehitustehmol, aparate töökindluse ja katsetamise, automaatika aluste, metallilõikepinkide elektriseadmete, mõõteseadmete täpsusteooria jt kursusi. – Uurimisvaldkond: abrasiivkulumine, tehnol protsesside automatiseerimine; vaakuumhügieen elektroonikatööstuses. Rakendades abrasiivmassi tihendamiseks tsentrifugaaljõudu, selgitas kulumisnähtuse mehhanismi sõltuvalt abrasiivmassi tihendusastmest ja abrasiivosakeste omadustest. Tema leitud empiirilised seosed võimaldasid hinnata abrasiivmassis liikuvate masinaosade lineaarkulumise kiirust erinevate konstruktsioonimaterjalide korral. 10 teadustr-t.

T: Установка по определению износостойкости материалов в абразивной сыпучей массе и методика исследования. // ТПИ Тоим 192 (1962); Некоторые вопросы уменьшения влияния пыли в производстве полупроводниковых изделий (kaasautor). // ТПИ Тоим 291 (1970); Влияние систематической погрешности преобразования на точность и результаты проверки контрольно-сортировочного автомата (kaasautor). // ТПИ Тоим 340 (1972); Центробежное устройство для испытания конструкционных материалов на изнашивание (kaasautor). // ТПИ Тоим 609 (1985); Исследование изнашивания нержавеющей сталей на центробежном трибометре (kaasautor). // ТПИ Тоим 636 (1987).

B: ТПИ 1936–1986, 249, 261, 501; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 86, 89–90, 116–117, 188; *Ajaots, M. Bernhard Saar 09.10.1929–15.12.1998: In memoriam.* // TTÜ ar 1998 (1999), 231–232.

V. Mägi

SAAR, Edgar (20. I 1938, Rakvere v, Virumaa), etnoloog; talupidaja p, Maret S-e abikaasa. Lõpetas 1964 Rakvere Tööliskoorte Kk-i, 1969 TÜ ajaloo osk-a ajaloolase-arheoloogi kutsega. Oli 1969–70 Väike-Maarja Kk-i ja Rakvere Internaatkooli ajalooõpetaja, 1971–73 ERM-i teadur, 1973–92 v-teadur, 1992–95 soome-ugri ja

võrdleva etnoloogia juhik, 1995–2003 teadur. – Uurinud eesti rahvakultuurist algelisi tuletgemise viise (tuleraua, tulekivi ja süütisega; puude hõõrumisega) ning handi rahvakultuurist rahvarõivaid, ehitusi, kodust tarbevara, matusekombeid ja rahvakultuuri muutumist 20. saj; eestlaste põgenemist Läände II maailmasõja ajal ja nende elu paguluses. Andnud esmakordselt ülevaate põhjahantide naiste rahvarõivaste piirkondlikest erinevustest ning püstkoja kasutamisest põhjahantidel. Korraldas 1974–89 ja 1996–17 ekspeditsiooni Lääne-Siberisse hantide ja manside juurde, et uurida nende rahvakultuuri ning täiendada ERM-i kogusid. Olnud ekspeditsioonide ka Mari- ja Komimaal ning täiendanud ERM-i kogusid maride ja komide materjalidega. Kogunud 1998–2002 väliseestlaste mälestusi ning pildistanud neid ja nende eluolu Rootsis, Inglismaal, USA-s, Saksamaal, Belgias ja Hollandis. Saanud toetusi materjalide kogumiseks ERM-ile Avatud Eesti Fondilt, Eesti Am Fondilt jm. ES-i, Eesti Arheoloogilise Seltsi, Akad Rahvaluule Seltsi liige. Üle 30 teadustrahvat, aimeartikleid.

T: Tuletgemine tuleraua, tulekivi ja süütisega. // Etnograafiamuuseumi ar XXVIII (1975); Põhjahandi naiste nüüdisaegsed rahvarõivad. // Etnograafiamuuseumi ar XXXV (1984); Современный чум северных хантов. // Жилище народов Западной Сибири. Томск, 1991; Traditional buildings of Khants in the last Quarter of the Twentieth Century. // Congressus Octavus Internationalis Fenno-Ugristarum Jyväskylä 10.–15.8.1995. Pars VI Ethnologia & Folkloristica. Jyväskylä, 1996; Ostyak. // Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World. 2. Cambridge, 1997; Handi rahvakultuuri muutumisest 20. sajandil. // ERM-i ar XLIV (2000); Eesti pagulaste kohanemine Inglismaal. // Eestlane ja tema maa. (Scripta ethnologica, 4.) Tln, 2000; Põhjahantide kodune tarbevara. // ERM-i ar XLV (2001); Põgenemine Rootsi 1944. aasta hilissuvel ja sügisel. // Tuna (2004) 3; Suur põgenemine Läände. // Lee 11. Trt, 2005.

B: Papp, D. Huvitav loeng Eesti Rahva Muuseumist. // Eesti Päevaleht (Rootsi) (2000) 28. I.

SAAR, Ellu (8. X 1955, Tallinn), sotsioloog; apteekri t. Lõpetas 1973 Loksa Kk-i, 1978 TÜ rakendusmat erialal, filosoof (rakendus-sotsiol, 1983, Valgevene Rkl Ük), vk “Социальные перемещения молодежи со средним образованием”. Oli 1978–83 AI sotsiol oskonnateadur, 1984–87 v-teadur, 1989–94 FSÕI j-teadur, 1994–97 RASI v-

teadur, 1998– TPÜ (a-st 2005 TLÜ) RASI v-teadur ja 2005– TLÜ sotsiol osk-a prof, 1991–92 ka Berliinis Max Plancki Haridusuuringute Inst-i külalistedlane. Pms loengukursused: sotsiaalne stratifikatsioon, haridussotsiol, andmeanalüüsi meetodite kasutamine sotsiol, longituuduuringud. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaalne stratifikatsioon, haridussotsiol, eluteed, tööalane liikumine, elukestev õpe. Osales 1982–98 longituuduuringus “Ühe põlvkonna eluteed” (uuring hõlmas 16 end NSVL regiooni) ja a-st 1995 kümnes rahvusv projektis, olles viies Eesti-poolne projektijuht ja EL 6. raamprogrammi integreeritud projekti *Towards of Lifelong Learning Society in Europe: The Contribution of the Education System* (2005–10) projektijuht. Olnud a-st 1996 mitme ETF ja rahvusv grandis projektijuht või täitja. A-st 2000 ajakirja *European Sociological Review* toim-koll-i liige. Eesti Akad Sotsiol Liidu liige (a-st 1997), 2001–04 juh liige, 2001–05 Eur Sotsiol Assots-i liige ja a-st 2003 Rahvusv Sotsiol Assots-i uurimisgrupi RC28 liige. ENSV noorte teadlaste preemia (1983), ENSV rkl preemia (1987). 125 teadustr-t, sh 5 monogr-t.

T: Educational careers in Estonia (kaasautor M. Titma). // *Int. J. Sociol.* 26 (1996) 3; Transitions to tertiary education in Belarus and the Baltic countries. // *Eur. Sociol. Rev.* 13 (1997) 2; Kas haridusse tasus investeerida? Hariduse selekteerivast ja stratifitseerivast rollist kahe põlvkonna kogemuse alusel (kaasautorid J. Helemäe, R. Võõrmann). Tln, 2000; Trepist alla ja üles: edukad ja ebaedukad postsotsialistlikus Eestis. Tln, 2002; New entrants on the Estonian labour markets: a comparison with the EU countries. // *Eur. Societies* 7 (2005) 4; Employment careers of men in Estonia (kaasautor J. Helemäe). // *Globalization, Uncertainty and Men's Careers. An International Comparison.* Cheltenham, UK, 2006; Late careers and career exits in Estonia (kaasautor K. Täht). // *Globalization, Uncertainty and Late Careers in Society.* London, 2006.

SAAR, Elmar Johannes (11. VIII 1901, Otepää v, Tartumaa – 26. VI 1947, Tartu), metsateadlane; metsavahi p. Võttis osa Vabadussõjast. Lõpetas 1921 Tartu ÕS-i, 1940 TÜ metsaosk-a. Oli 1921–29 Metsade Val-e (a-st 1927 Riigimetsade Val) metsakorraldusosk-a (hiljem -büroo) tehnik-maamõõtja, 1929–37 metsataksaator, 1937–39 Metsahoiukomitee sekr, 1939–41 Riigimetsade Talituse metsakorraldusbüroo juh, 1942–43 Metsade Keskval metsamaj-osk-a juh aset, 1945–47 TÜ metsakorralduse ja

metsakasvatuse juh, dots. – Uurimisvaldkonnad: metsakorraldus ja -kaitse, metsade seisund. Sõjajärgsetes töodes käsitles metsade kaitset, võitlust metsatulekahjudega, kärsaklaste ja üraskite bioloogiat ning tõrjet, talumetsandust. Sõja-aegsetes ja -järgsetes töodes analüüsis Eesti metsade seisundit – metsakorraldust, metsavarusid vanuseklasside järgi, tegelikku ja võimalikku sihtpindala ja tagavara, enamuspuuliikide tagavara ja keskmist juurdekasvu vanuseklasside järgi, metsakasutust riigimetsades kuni 1941. a-ni. 12 teadustrahvat, sh 1 lühimonograafia.

T: Metsakaitse talumetsades. // EM (1939) 4; Metsadest ja metsakaitsest Põhja-Eestis 1888. a. – 1916. a. // EM (1939) 6; Metsakahjutuli ja selle vastu võitlemine. Tln, 1940; Metsakorraldus Eestis ja selle tulemustest. // EM (1943) 4, 7; Talumetsadest ja nende kasutussuuruse määramisest. // EM (1944) 2; Nõukogude Eesti metsamajanduse probleeme (Eesti metsade seisundist). // Plaanimajandus (1945) 6/7.

B: AAUT II, 166; TÜ BL I, 420; *Wallner, J. Elmar Saar in memoriam.* // EME (1958) 26; *Margus, M., Meikar, T.* Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakond 80. Trt, 2000, 55.

M. Margus

SAAR, Enn (4. III 1944, Tallinn), astrofüüsik; kaluri p. Lõpetas 1962 Tallinna 21. Kk-i, 1967 TÜ füüsika osk-a, füüs-mat-knd (1972, TÜ), vk “О неоднородностях в космологии”, D.Sc. (1991, TÜ), vk “Geometry of the large scale structure of the Universe”. Oli 1968–71 AAI n-teadur, 1971–75 teadur, 1975–85 v-teadur, 1985–91 j-teadur, 1991–92 astrofüüsika osk-a juh, 1992–93 teadusdir, 1993–95 peateadur, 1995–Tartu Obs-i v-teadur, a-st 1998 ka kosmol osk-a juh. Ühtlasi töötanud a-st 1980 külalisuurija ja -prof-na USA-s, Taanis, Saksamaal, Suurbritannias, Itaalias, Hispaanias ja Rootsis. – Uurimisvaldkond: astrofüüsika. Töid kosmoloogiast, galaktikate füüsikast ja atmosfäärifüüsikast, universumi suuremõtmelise struktuuri tekkest ja arengust ning staat omadustest (pms fraktaalomaduste kohta). Universumi varjatud aine ja universumi suuremõtmelise kärgstruktuuri avastajaid. Esitanud galaktikate spiraalstruktuuri tekke akretsioonihüpoteesi. Eesti Astron-nõukogu liige. ENSV rkl teaduspreemia (1982, koll-s), EFS aastapreemia (2006), Eesti teaduspreemia (2007, koll-s). Üle 90 teadustrahvat.

T: Dynamical evidence of coronas of galaxies (kaasautorid J. Einasto, A. Kaasik). //

Nature 250 (1974); Supercluster and galaxy formation (kaasautorid J. Einasto, M. Jõeveer). // Nature 283 (1980); Structure and formation of superclusters. X: fractal properties of superclusters (kaasautorid J. Einasto, A. Klypin). // Monthly Notices Royal Astron. Soc. 237 (1989) 929; Wavelet analysis of the multifractal character of the galaxy distribution (kaasautorid V. J. Martinez, S. Paredes). // Monthly Notices Royal Astron. Soc. 260 (1993); Optical and X-ray clusters as tracers of the supercluster-void network. II. The spatial correlation function (kaasautor). // Astron. J. (2002) 1; Statistics of the Galaxy Distribution (kaasautor V. J. Martinez). Chapman Hall / CRC Press, Boca Raton, 2002; Scaling laws in the distribution of galaxies (kaasautor). // Rev. Modern Physics 76 (2005); Luminous superclusters: remnants from inflation (kaasautor) // Astron. & Astrophys. 459 (2006); Multiscale morphology of the galaxy distribution (kaasautor). // Monthly Notices Royal Astron. Soc. 374 (2007).

B: EE 14, 447–448; <https://www.etis.ee>.

SAAR, Friedrich (a-st 1936 **Vidrik**) **August** (10. XII 1904, Tallinn – 20. I 1942, Jaroslavl), loomaarstiteadlane; katelsepa p. Lõpetas 1924 Tallinna Ühisgümni-i (Õhtukki), 1929 TÜ loomaarstitsk-a, õppis 1929–30 TÜ õigustsk-s. Oli 1919–20 Tallinna Sadamatehaste, 1920–21 AS-i “Franz Krull”, 1921–23 ETK ja 1924 Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse (ÜENÜ) keskjuhatuse ametnik, 1928–29 TÜ zool inst-i asst, a-st 1929 Viljandi linna tapamaja juh ja loomaarst. Agar loomakaitsetegelane. – Avaldas a-ni 1940 rohkesti kirjutisi liha vet-sanitaarsest ekspertiisist mitmesuguste haiguste (leukoos, peitmunandilisis jt) puhul. Käsitlenud esimesena Eestis loomade rituaalset tapmist juutidel.

T: Kas suurendab juudi usu rituaaltapmine looma piinu ja millised need on? // ELR (1930) 8; *Cysticercus inermis*’e probleem Eestis. // ELR (1932) 4; Krüptorhismist sigadel ja selle hinnangust lihavaatuses. // ELR (1933) 3; Koduloomade lümfomatoos ja selle hinnang lihavaatuses. // ELR (1937) 5.

B: AAUT II, 365; *Ots, L.* Loomakaitse ja inimeste suhtumine loomadesse. // Mäetagused (2006) 31, 82–83.

E. Ernits

SAAR, Gustav (30. VI 1901, Lustivere v, Viljandimaa – 5. VI 1930, Seli sanatoorium), kirjandusteadlane, talupidaja p. Lõpetas 1922 Põltsamaa Reaalgümni-i, 1928 TÜ filos-tsk-a, *mag. phil.* (1930, samas), vk “Johann Heinrich Wilhelm Witschel’i “Homniku- ja õhtuohvrite” eestindused”. Oli 1919 Vabadussõjas Viljandi Kooliõpilaste Pataljonis, peale TÜ lõpetamist ühe semestri Tapa gümni-i õpetaja, seejärel tuberkuloosiga Seli sanatooriumis. Eluajal jõudis avaldada vaid kaks tööd, vk ilmus (A. Annisti trükkitoimetatuna) mõni aasta pärast surma. Oli eesti ük-s ettevalmistuse saanud kirjeteadlaste esimese põlvkonna lootustandvamaid esindajaid, kelle töö katkes juba algusjärgus. Üliõpilasena oli 1924 lühikest aega ka “Üliõpilaselehe” toim.

T: “Kuningas Lear” (eestinduse analüüs). // *Lng*, 1927; Kunstipärasest tõlkest. // *Lng* (1927); Johann Heinrich Johann Wilhelm Witschel’i “Homniku- ja õhtuohvrite” eestindused. // *Annist, A., Saar, G. Kreutzwald, Jean Paul ja Witschel. Trt*, 1936.

B: AAUT II, 231; EKirBL, 335–336.

E. Nirk

SAAR, Gustav (29. IV 1920, Petrograd – 28. IV 1972, Tallinn), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1937 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i, 1948 TPI ins-mehaanikuna. Oli 1940–47 TTÜ j.a Rkl Katsekoja mehhaano-tehnilise ja soojustehnilise osk-a ning soojusenerg kat-i abijõud, 1947–60 TPI soojusenerg kat-i tunnitasuline õppejõud, 1960–66 v-õpetaja, 1966–68 mat kat-i tunnitasuline õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: soojusenergeetika – soojusvõrkude arenguprobleemid Tallinnas; soojustehnilised mõdtmised; soojusprotsesside automatiseerimine; kütused, nende omadused ja põletamine (eriti eesti põlevkivi). Uurinud ka soojusprotsesse sulfaattseluloosi tootmisel. Loonud G. Saare valemina tuntuks saanud valemi Eesti põlevkivi kütteväärtuse määramiseks. Kuulus I. Öpiku koolkonda. Tegeles energ küsimuste tutvustamise ja propageerimisega. 14 teadustr-t.

T: Определение теплотворной способности эстонского сланца-кукерсита. // *Тр. ТПИ А 205* (1963); Определение состава эстонского сланца-кукерсита и количества образующейся золы по данным промышленного анализа. // *Тр. ТПИ А 205* (1963); Исследование теплоты сгорания сланцев (kaasautorid A. Ots, A. Mahlapuu). // *Теплоэнергетика* (1967) 6.

A. Poobus

SAAR, Irja (6. III 1973, Nõo v, Tartumaa), bioloog, botaanik ja ökoloog; traktoristi t. Lõpetas 1991 Luunja Kk-i, 1995 TÜ biol-osk-a, 1995–97 TÜ magistrant, 1997–2003 TÜ doktorant; *M.Sc.* (bot ja mükol, 1997, TÜ), vk „Eesti pisisirmikud (*Cystoderma*)”. A-st 2002 TÜ bot ja ökol inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: seenesugukonna *Tricholomataceae* (*Agaricales*) taksonoomia ja fülogenees; haruldaste, riikliku kaitse all olevate ja Eesti „Punase raamatu” seeneliikide levik ja kaitse Eestis. Osales tead eksped-l 1998, 1999 ja 2003 Soomes, 1998 Rootsis, 1998 ja 2000 Norras. LUS-i liige (a-st 1994) ja LUS-i Mükol-ühingu sekr (a-st 2003).

T: Red list of Estonian Fungi (kaasautor). // Conservation of fungi in Europe. Siena, 1998; Distribution maps of Estonian fungi. Eesti seente levikuatlas. 2. Protected species and species of the Estonian Red Data Book. Kaitsealused ja Eesti Punase raamatu liigid (kaasautor). Tartu, 1999; Nuclear DNA content and spore dimensions in some species of the genus *Cystoderma* (kaasautor B. Kullman). // *Folia Cryptog. Estonica* 36 (2000); The genera *Cystoderma* and *Cystodermella* (*Tricholomataceae*) in temperate Eurasia. // *Mycotaxon* 86 (2003); Mycobiota of the Naissaar Nature Park (Estonia) (kaasautor K. Kalamees). // *Folia Cryptog. Estonica* 42 (2006).

SAAR, Jüri (21. X 1956, Kirovi obl, Venemaa), kriminoloog, õiguspühholoog; teenistujate p. Lõpetas 1974 Nõo Kk-i, 1980 TÜ psühhol osk-a, oli 1986 AI-s asp-is, 1996–2000 TÜ õigustsk-a doktorant; psühhol-knd (1989, NSVL Sisemin-i Akad), vk “Психологическая характеристика жизненных планов несовершеннолетних правонарушителей”, õigustr (2003, TÜ), vk “Õigusvastane käitumine ja kriminaalsed karjäärid (Eesti 1985–1999 longituuduurimuse andmetel)” (Trt, 2003). Täiendas end 1991 USA-s, 1991–92 Linzi Ük-s, 1992, 1997, 2002 Max Plancki Rahvusv ja Võrdleva Kriminaalõiguse Inst-s. Oli 1983–85 TÜ käitumishälvete sotsiol labori n-teadur, 1985–89 teadur ja v-teadur, 1989–93 juh, 1993–94 Riigikaitse Akad korrektsioonikolledži dir, 1994–2000 psühhol õt-i juh, prof, 2000–03 TPÜ RASI kuritegevuse sotsiol osk-a juh, v-teadur, 2003– TÜ Õigusinst-i teadusdir, ühtlasi kriminol dots ja a-st 2005 TÜ avaliku õiguse inst-i prof. Pms loengukursused: õiguspühhol, kriminol ja kriminaalpreventsioon,

kriminaalpol, kurjategijate kohtlemise ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: kuritegevuse kontroll; kuritegevus taasiseseisvunud Eestis; Nõuk perioodi kriminaaljustiitsüsteem; organiseeritud (piiriülene) kuritegevus; naistekaub (inimkaub); kriminaalne käitumine ja indiviidi elukäik; alaealiste kuritegevus, alaealiste õigusrikkujate psühhol. Saanud uurijastipendiume (sh *Max-Planck-Gesellschaft*’ilt jmt välismaistelt teadusinstituutidelt), olnud rkl (sihtfinantseeritud) projektide juht või vast täitja, rahvusv Balti kriminol seminaride korraldaja. A-st 2005 väljaande *Baltic Criminological Review* (TÜ) toim ja ajakirja *European Journal of Criminology* toim-koll-i liige. Euroopa Õiguse ja Psühhol Assots-i (a-st 1995 ka selle Ida-Euroopa erikomitee) ning Euroopa Kriminol Ühingu liige. 46 teadustr-t.

T: Kiivakiskunud elu. Tln, 1988; Landesbericht Estland und rechtspolitische Schlussfolgerungen (kaasautor J. Sootak). // Strafrecht in Reaktion auf Systemunrecht. Freiburg, 2003; Crime, crime control and criminology in post-communist Estonia. // Eur. J. Criminol. 1 (2004) 4; Rahvusvaheline kuriteoohvrite uuring. 2004 Eesti (koost ja kaasautor). Tln, 2005; Trafficking in Women: An Analysis of the Situation in Estonia (koost ja kaasautor). Helsinki, 2005; Assessment of prospective changes in cross-border crime after Estonia`s accession to the European Union (kaasautor A. Markina). // The Organised Crime Economy: Managing Crime Markets in Europe. Berlin, 2005; Die Gerichts- und Strafpraxis in Estland von 1991–2001. // Strafrechtsentwicklung in Osteuropa, S 103. Berlin, 2005.

B: TÜ BL II, 157.

SAAR, Karl (9. VIII 1945, Palamuse v, Jõgevamaa), tehnikateadlane; kaupluseomaniku p. Lõpetas 1964 Jõgevamaal Maarja Kk-i (tollal Järve Kk), 1969 TPI soojusenerg alal, TPI-s 1979 asp-i, tehnikaknd (1980, TPI), vk “Исследование образования окислов азота из топливного азота в процессе горения жидкого топлива”. Oli 1969–81 TPI labori juh ja teadur, 1981–84 Eesti TA SKB konstruktor, 1984–90 osk-juh. 1990–2000 dir, 2000– Eesti Energia AS ökol labori juh. – Uurimisvaldkonnad: lämmastikoksiidide teke vedelkütuste põletamisel, looduslike keskkondade kaugseire, õhuheitmete analüüs ja selle vähendamise võimalused. Osales 1986–88 uurimislaveal “Arnold Veimer” kolmel tead eksped-l. NSVL MN teadus- ja tehnikapreemia (1988). 20 teadustr-t, 5 autorit.

T: Исследование образования окислов азота из азотосодержащих соединений топлива и факторов, влияющих на этот процесс (kaasautor). // Теплоэнергетика (1982) 12, Total luminescent spectroscopy for remote laser diagnostics of natural water conditions (kaasautor). // Appl. Optics 30 (1991) 4; Uutest võimalustest mitmekomponendiliste gaasisegude analüüsimiseks. // Keskkonnatehnika (2002) 6; On gaseous waste reduce at Estonian oil shale burning in big power station boilers (kaasautor). // Symp. on Oil Shale 2002. 18–21 Nov. 2002, Tallinn, Estonia.

SAAR, Kersten (31. XII 1944, Tallinn), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1963 Tallinna 20. Kk-i, 1972 TPI maj-tsk-a, 1979 NSVL Väliskaub Min-i sihtasp-i, maj-knd (1979, Läti TA Maj Inst), vk “Государственно-монополистическое регулирование экономики малых стран Западной Европы в условиях империалистической интеграции (на примере Норвегии)”. Oli 1973–75 hotelli “Viru” finantsdir, 1975–78 TPI sotsiol-labori juh, 1978–87 TPI v-õpetaja ja dots, 1987–93 TPedI dots, 1987–1990 ka ühiskonnateaduste kat juh. Koost õppevahendeid. – Uurinud Eesti rahvusv maj-suhteid. Osalenud mitme firma (Baltlink, Eesti Telecom, Eesti Telefon, EMT, Tallinna Pank, ESTLINE) asutamises ja/või juhtimises. U 200 teadus- ja aimetr-t.

T: История Норвегии (kaasautor). M., 1980; Rahvusvahelisele turule orienteeritud teenindussüsteemi väljaarendamisest Eesti NSV-s (kaasautor T. Karing). Tln, 1988; Majanduslike välissidemete ja rahvusvahelise kooperasiiooni arendamine Eesti NSV rahvamajanduses. Tln, 1988; Kasiinokapitalism. Tln, 1989; Aktsiaselts ja aktsiakapital. Tln, 1991.

B: TPI 1936–1986, 364–365.

J. Alver

SAAR (a-ni 1977 **Murdvee**), **Maret** (20. IX 1946, Tabivere v, Jõgevamaa), aerobioloog, aero- ja etnomükoloog; meremehe t, Edgar S-e abikaasa. Lõpetas 1964 Lähte Kk-i, 1969 TÜ füüsika osk-a, 1971–74 ZBI asp. Oli 1969–71 TÜ tehnik ja ins, 1975–91 ZBI v- ja j-ins, 1991– ZBI (a-st 2006 EMÜ PKI) teadur. – Uurimisvaldkonnad: 1970.–80. a-tel aero- ja etnomükol, hiljem aerobiol. Selgitanud elektrilaengute jaotumise seaduspärasusi seente viljakehadest vabanevatel eostel ja uurinud Siberi ning Kaug-Ida rahvaste (sh eriti

hantide) seenekasutust. Osalenud kümnel eksped-il Siberis, Kaug-Idas ja Kaukaasias. 1989 käivitas välisõhus sisalduva õietolmu ja seeneeoste seire ning nende osakeste sisalduse prognoosimise ning juhtinud aerobioloogilist seiresüsteemi, pannes sellega aluse aerobiol uurimissuunale Eestis. Selgitanud õietolmu ja seeneeoste sesoonset dünaamikat välisõhus, kohalike õietolmuallikate funktsioneerimist ja õietolmu kaugkannet. Näitas (koos T. Saaniga) esimesena Eestis lehtpuude kevadiste fenol faaside saabumisaegade varasemaks muutumist 20. saj. Teavitanud massimeedias regulaarselt elanikkonda allergiaohust. Üle 10 teadustr-e.

T: Punane kärbseseen animistlik-šamanistlikes kultuurides. // Akad (1990) 3; Ethnomycological data from Siberia and North-East Asia on the effect of *Amanita muscaria*. // J. Ethnopharmacol. 31 (1991); Fungi in Khant folk medicine. // J. Ethnopharmacol. 31 (1991); Puud näitavad, et kevaded on varasemaks muutunud (kaasautor T. Saan). // EL (1993) 2; Comparative study of airborne pollen concentrations in Tartu, Roma/Gotland and Stockholm (1990–1996) (kaasautor). // Grana 36 (1997); Ragweed plants and airborne pollen in the Baltic states (kaasautor). // Aerobiol. 16 (2000); Aerobioloogiline kalender. // Publ. Inst. Geographici Univ. Tartuensis 90 (2001); Nothing interesting but the origin: annual dynamics of airborne pollen composition in Estonia. // *Allergo J.* 14 (2005).

B: ZBI BL, 89; *Kukk, T.* Ettevaatust – õhus on õietolmu. // EL (2004) 4.

SAAR (a-ni 1969 **Lepik**), **Marianna-Heleene** (28. I 1934, Raudna v, Viljandimaa), botaanik, muruteadlane; talupidaja t. Õppis 1948–50 Tallinna ÕI-is (eksmatrikuleeriti pol põhjustel), lõpetas 1955 Olustvere Põllum-tehnikumi, 1960 (kaugõppes) EPA agr-tsk-a, 1966 Tallinna Bot-aias asp-i, põllum-knd (1971, Eesti TA), vk “Eesti NSV murude botaaniline koosseis ja murutaimede reageerimine niitmisele”. Oli 1960–62 Paide raj põllum-ettevõtteis agronoom ja tootmisval inspektor-organisaator, 1966–71 Tallinna Bot-aias n-teadur, 1971–79 ja 1989–92 v-teadur, 1979–89 haljastuse ökol sektori juh. A-st 1993 vabakutseline konsulent, ühtlasi 1995–98 Loo Kk-i, 1998–2000 Tallinna Arte Gümni-i, 2000–05 Tallinna Sõle Gümni-i ja a-st 2001 ka Paldiski Gümni-i biol-õpetaja. Loonud 1997 (koos pojaga) haljastusfirma OÜ Murumari (vaipmuru kasvatamine, murukatuste ja jalgpalliväljakute ehitamine, haljastusalane nõustamine). – Uurimisvaldkond: murukasv, niiduteadus, geobot. Uurinud murude liigilist koostist ning

erinevate taimekoosluste (murud, puisniidud, metsa alustaimestik) vastupidavust tallamisele ja niitmisele, linnahaljastuse struktuuri ja ökol efektiivsust, ka paepealseid puisniite ja vanade parkide (sh Kadriorg) rohttaimekooslusi. Töötanud välja linnamurude klassifitseerimise alused, katusemurude ja lillemurude rajamise põhimõtted ning vaipmuru kasv tehnol Eesti oludes. Võttis osa Lääne- ja Põhja-Eesti parkide (sh Kadrioru park) kompleksuuringutest ning loodusmaastike taimkatte uurimisest Vilsandi ja Vesiloo saarel. Ülel Murukomisjoni, Ülel Bot-seltsi Eesti osk-a, LUS-i ja EAMS-i liige. Üle 60 teadustr-e, sh 3 monogr, arvukalt aimeart-id.

T: Kultuurmurude kujundamine looduslikest rohukamaratest. // Maastike kujundamine Eesti NSV-s. Tln, 1969; Niitmise mõjust dekoratiivmuru rohukamara tihedusele. // Eesti TA Toim. Biol (1969) 2; Murud. Tln, 1979; Взаимосвязи почвы и травостоя в парке Кадриорг (kaasautorid V. Paju, U. Ratas). // Ботанические сады Прибалтики. Экологические исследования. Рига, 1980; Tallinna murukooslused ja nende muutumine. // Inimmõju Tallinna keskkonnale. Tln, 1986; Murude klassifitseerimine ja hooldamise soovitusel. Tln, 1990; Muru rajamine ja korrashoid. Tln 1995; Looduslikud murud. Tln, 1996; Rohumaad puhkemaastiku elemendina. // Eritüübiliste rohumaade rajamine ja kasutamine II. Trt, 2006.

B: EABL, 123.

SAAR, Meeli (16. II 1958, Rakvere), sporditeadlane. Lõpetas 1976 Jõgeva Kk-i, 1982 TÜ kehakultuurisk-a, 1998 TÜ-s mag-i, *M.Sc.* (liikumis- ja sporditeadused, 1998, TÜ), vk "Süstikjooksu kasutamine motoorse võimekuse hindamiseks 15–17-a. tüdrukutel". Oli 1985–99 Jõgeva Gümni-i õpetaja, 1999–2006 Vändra Gümni-i v-õpetaja, 2006– TÜ spordiped ja treeninguõpetuse inst-i kinantropomeetria õt-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: laste ja noorte kehaline aktiivsus, kinantropomeetria, kehaline võimekus. 17 teadustr-t.

T: Koordinaatsiooni, tasakaalu ja painduvuse osatähtsus süstikjooksu testi tulemustes 15–17-aastastel tütarlastel (kaasautor T. Jürimäe). // Spordipedagoogika Instituudi teadus- ja õppemetoodiliste tööde kogumik. Trt, 1997; Influence of anthropometric parameters on motor ability test results in 13–15-year-old girls (kaasautor T. Jürimäe). // Paper on Anthropol. 5 (2001) 10; Self-perceived and actual indicators of motor abilities in

children and adolescents (kaasautor T. Jürimäe). // *Perceptual and Motors Skills* 97 (2003) 3. Relationship between anthropometry, physical activity and motor abilities in 10–17-years-old Estonians (kaasautor T. Jürimäe). // *J. Human Movement Studies* 47 (2004) 1

B: <https://www.etis.ee>.

SAAR (a-ni 1940 **Semenow, Semjonova**), **Zinaida** (21. V 1915, Irboska v, Petserimaa – 8. III 2005, Tartu), pediaater, infektsionist; venelane, kaupmehe t. Lõpetas 1934 Petseri Gümni-i, 1946 TÜ arstitsk-a, med-knd (1953, TÜ), vk “К вопросу эпидемиологии туберкулеза у детей раннего возраста в городе Таллине (1948–1949 году)”. Oli 1941 Tallinna Med-kooli dir, 1942–44 Kanaši linna (Tšuvaši ANSV) v-san-inspektor ja rajavahelise san-epid-jaama juh ning TSN TK tervishoiuosk-a juh, 1944–47 ENSV Tervishoiu RK epideemiatõrje val ülem, laste ravi-profülaktiliste asutuste val juh, Tallinna Lastehaigla ordinaator, Tallinna Med-kooli õpetaja, 1947–52 EKMI n-teadur ja Vab Tallinna Haigla ordinaator, 1952–54 Tartu Linna Nakkushaigla peaarst, 1954–62 TÜ lastehaiguste kat-i juh, 1962–65 nakkushaiguste ja dermatol-venerol kat-i juh, 1965–91 dots. – Uurimisvaldkonnad: lastehaigused, nakkushaigused ja epidemioloogia; meditsiini ajalugu. Üle 30 teadustr-e, aimeart-d.

T: О причинах распространения ревматизма среди детей и мерах его предупреждения. // *TÜ Toim* 112 (1961); Основные задачи в области организации борьбы с эпидемическим гепатитом (болезнью Боткина). // *TÜ Toim* 134 (1963); Первые организации по борьбе с туберкулезом в Эстонии. // *TÜ Toim* 178 (1965); Особенности клинического течения дизентерии Зонне у детей (kaasautor J. Aasav). // *TÜ Toim* (1975).

B: AAUT III, 183; TÜ BL I, 123; II, 157; EKMI, 36; NET (1965) 4, 311; NET (1975) 4, 349; EA (1990) 4, 291; *Merila-Lattik, H.*, 980.

SAAR, Tiit (18. I 1955, Tallinn), loomaarstiteadlane; tööliste t. Lõpetas 1973 Tallinna Med-kooli, 1983 EPA vet-tsk-a, 1987–90 ELVI-s asp, vet-med-mag (1994, EPMÜ), vk “Veiste hingamis- ja seedeelundite kahjustusi põhjustavate viirushaiguste levikust Eestis”, vet-med-dr (1999, EPMÜ), vk “Veiste hingamis- ja seedeelundite viirushaiguste

nosoloogilisest struktuurist Eestis, veiste herpesviirus-1 mõnedest bioloogilistest omadustest ja infektsioosse rinotrahheiidi / pustuloosse vulvovaginiidi diagnostika täiustamisest” (Trt, 1999). Täiendas end 1983 Moskva Vet Akad-s, 1992 Soome Rkl Vet-inst-s ja Saksamaal, 1994 Poola Rkl Vet Uurimisinst-s, 1995 ja 1996 Taani Rkl Vet-virol Inst-s. Oli 1983–87 Vab Vet-labori vet-arst, 1990–94 ELVI n-teadur, 1995–96 EPMÜ vet uurimiskeskuse labori juh, 1997–99 nakkushaiguste osk-a v-teadur ja juh, 1999–2000 juh ja lektor, 2000.–05 loomaarstitsk-a dots, 2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i lektor. – Uurimisvaldkond: vet-virol ja -epidemiol. Euroopa Vet-virol Ühingu liige (1996–). U 20 teadustr-t, aimeart-d.

T: Vasikate viirushaiguste leviku sesoonsus ja sõltuvus looma vanusest (kaasautor E. Aaver). // Veterinaarmeditsiin '95. Trt 1995; Latentse veiste infektsioosse rinobrahheiidi (TBR/TPV) viirusinfektsiooni reaktiveerimisest deksadrooni abil. // Veterinaarmeditsiin '96. Trt, 1996; Sigade reproduktiivne ja respiratoorne sündroom ehk sigade “sinikõrv”. // ELR (1999) 3; Mitmele liigile kõrge patogeensusega lindude influentsa ehk gripp. // ELR (2003) 2; Farmispetsiifiline *Staphylococcus aureus*'e bakteriin lehmadele. 1. *Staphylococcus aureus*'e kasvutiheduse ja alfa-hemolüsiini moodustumise optimeerimine komplekssöötmes (kaasautor). // Agraart. (2004) 4.

B: ELVI BL, 63; EPMÜ BL, 175; ELR (1994) 5/6, 59; ELR (2000) 5/6, 233–234.

SAARD, Riho (27. X 1961, Tallinn), teoloog, kirikuajaloolane ja kultuuriloolane; teenistujate p. Lõpetas 1980 Tallinna 37. Kk-i, 1987 TPI ehitustsk-a. Õppis 1990–2000 Helsingi Ük-i teol-tsk-s, teol-mag (1997, Helsingi Ük), teol-litsentsiaat (2000, samas), teol-dr (2000, samas), vk “Eesti rahvusest luterliku pastorkonna väljakujunemine ja vaba rahvakiriku projekti loomine 1870–1917” (Saarijärvi, 2000). Oli 1999–2001 EV okupatsioonide repressiivpol uurimise rkl komisjoni teadur, 2000–01 EHI eesti kultuuriloo õt-i prof-i kt, 2002–04 ajaloo ja eesti kultuuriloo ühisõt-i prof, ühtlasi a-st 2002 Helsingi Ük-i üldise kirikuajaloo dots ja a-st 2005 ka Joensuu Ük-i üldise kirikuajaloo dots. Loengukursused: eesti kultuurilugu, maailma religioonid, Eesti kiriku- ja usuliikumiste ajalugu, religiooniteol, missiol, sümbolika; Soome luterliku kiriku ja Vene ortodokskiriku usudialoogist; Eesti luterlusest. – Uurimisvaldkonnad: eesti kiriku ja usuliikumiste ajalugu ning diakoonia ajalugu; eesti

teol-ne mõttelugu, eestlaste religioosse identideedi kujunemine. Osales 1997–99 teadurina Helsingi Ük-i ja Soome Akad uurimisprojektis *Uskonto ja kirkko kansallisen identiteetin murrosaikoina Baltiassa ja Itä-Euroopassa*. Sai 2000–01 Jenny ja Antti Wihuri fondi grandii uurimistöökse teemal *Teologisen kirjallisuuden vienti Soomesta N-Viron 1950- ja 1980-luvuilla*, 2001–04 ETF grandii TÜ usutsk-a ja EELK Usutead Inst-i ühisprojektile “Eesti teoloogilise mõtte lugu” osaprojekti “Saksa kultuurprotestantism ja Theodor Tallmeister” ning 2002–04 Helsingi Ük-i rahvusv *Kylmä sota* projekti osaprojekti *Venäjän ortodoksisen kirkon ja Suomen ev.-luterilaisen kirkon väliset oppineuvottelut kylmän sodan vuosina* täitja-projektiteadur. Toim 1994–95 O. Silla 1938. a ilmunud “Eesti kirikuloo” uustr-i (1999) ja 2003 M. Raabe teose “Eesti kirikutekstiilid 1917–2000” jm. Eesti Kirikuajaloo Seltsi, Soome Kirikuajaloo Seltsi, Akad Teol Seltsi, Nõuk aja uurimiskeskuse (S-keskus) liige. 20 teadustr-t, sh 6 monogr.

T: Eesti kirikuajaloo bibliograafia 1918–1997 (eesti, sm, sks k-s). Helsingi, 1998; Eesti kirikute juhtivvaimulikkond läbi aegade. // *Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja* 87–88 (1997–1998). Jyväskylä, 1999; Eestlane ja luterlus: ususootsiimi identiteedi väljakujunemine ja muutumine eesti baptismi näitel. // *Aeg ja Lugu*. Esseid eesti kultuuriloost. Tln, 2003; “Rõõmustame selle üle ...”. Usulise ja teoloogilise kirjanduse saatmine Soomest Eestisse 1950.–1980. aastatel. // *Akad* (2004) 4; Euroopa üldine kirikuajalugu selle algusest tänaseni. Tln, 2005; Suurenmoiden rakkauden näytelmä – Suomen evankelis-luterilaisen ja Venäjän ortodoksisen kirkon oppineuvottelut kylmän sodan vuosina. Tln, 2006.

B: Suomen teologit. Finlands teologer. Lahti, 1999.

SAARE, Erik (3. IX 1916, Tartu – 19. III 1999, Stockholm), tehnikateadlane, ehitusgeoloog. Õppis 1936–40 ja 1942–44 TTÜ-s masinaehituse erialal. Põgenes 1944 Rootsi, lõpetas 1956 Stockholmi Ük-i loodustsk-a, filos-knd (loodusteadused, 1954, samas), *phil. lic.* (geol, 1956, samas), tehn-dr *h.c.* (1980, Kuninglik Tehnikaük Stockholmis). Oli 1938–44 TTÜ vee-ehituse labori asst, 1944–45 Rootsis ins, 1945–57 Rootsi Teedeinst-i teedegeoloog, 1957–61 Riigi Ehitusuuringute Nõukogu teadussekr,

1961–81 Riigi Katsekoja peains, ühtlasi 1960–91 Kuningliku Tehnikaük-i õppejõud ja ehitusgeol osk-a juh ning 1957–78 Stockholmi Ük-i lektor. Koost õppevahendeid. – Uurimusi ehitusfüüsikast ja -geol-st. Eesti Õpetajate Keskühingu väljaande *Bulletin of the Estonian Teachers Association in exile* toim (1952–60), mitme erialaühingu (Rootsi Geoloogide Ühing, Ehitusins-de Ühing jt) liige ning Rootsi Ehitusgeol Seltsi auliige.

T: Tehnilise joonestamise kursus masinaehituse alal (kaasautorid H. Tamm, M. Mathiesen). Stockholm, 1947; Väirmeledningstal hos olika jordarter (kaasautor C.-G. Wenner). // *SNB Handl.* 31 (1957); Forskning om fukt I byggnadsmaterial. // *Tekn. Tidskr.* (1958); Åldrigsbeständighet hos byggnadsmaterial av plast. // *Tekn. Tidskr.* (1960); Measurement of thermal conductivity of moist porous building materials: with particular emphasis on the influence of temperature and moisture content on the thermal conductivity of cellular concrete (kaasautor I. Jansson). Stockholm, 1962.

B: EE 14, 448–449; EGBT, 104–105; ETVpK, 110.

SAARE, Kalev (30. IX 1974, Tartu), õigusteadlane; mesiniku p. Lõpetas 1992 Tartu Raatuse Gümni-i, 1996 TÜ õigustsk-a, õigusmag (1999, TÜ), vk “Eraõigusliku juriidilise isiku õiguslikust seisundist iseseisva õiguskandjana”, õigus-dr (2004, TÜ), vk “Eraõigusliku juriidilise isiku õigussubjektsuse piiritlemine” (Trt, 2004). Täiendas end 2001–04 Konstanzi Ük-s. A-st 1996 advokaadibüroo Lepik & Luhaäär LAWIN advokaat, a-st 2006 ka TÜ eraõiguse inst-i tsiviilõiguse dotsent. – Loengukursused: tsiviilõiguse üldosa, ühinguõigus. Uurimisvaldkonnad: tsiviilõigus, ühinguõigus, lepinguõigus. 7 teadustr-t.

T: Asutamisel olev äriühing kui juriidiline isik. // *Juridica* (1996), 6; Eraõigusliku juriidilise isiku tegutsemine oma organite kaudu ning vastutus nende tegude eest. Läbiva vastutuse printsiip. // *Juridica* (2000) 4; Seltsing – kas leping või ühing? // *Juridica* (2003) 1; Esindusorgani liikme käitumise omistamisest eraõiguslikule juriidilisele isikule seoses vastutuse küsimusega. // *Juridica* (2003) 10; Passive and capacity of collective subject. // *Estonian Law Reform and Global Challenges*. Trt, 2005.

B: <https://www.etis.ee>.

(Keeletoimetajale: *Juridica* ilmub mitu korda a-s!)

SAAREPERA, Maimu (10. VI 1932, Paide v, Järvamaa), majandusteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1950 Paide Kooperatiivkaub Tehnikumi, 1954 TPI maj-tsk-a, 1961 TPI asp-i, maj-knd (1964, Eesti TA), vk “Организационные и методические проблемы текущего общего анализа работы промышленных предприятий”. Oli 1955–58 TPI stat ja rmt-pidamise kat-i v-laborant, 1961–65 asst ja v-õp, 1965–75 dots, ühtlasi 1966–70 TPI õhtuse tsk-a prodekaan, 1975–93 stat kat-i dots, 1992–93 teor maj-teaduse ja metodol inst-i v-teadur. Koost arvukalt õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tööstusstat ja rahvastikustat. Tunnustatumaid tööstusstat spetsialiste. “Ehitusökonoomika oskussõnastiku” töögrupi juht. U 50 teadustr-t.

T: Tööstusettevõtte aasta- ja kvartaliaruannete seletuskirja tüüpprogramm ja näitajate arvutamise meetodika. Tln, 1962; Tööstustoodangu omahinna statistika. Tln, 1967; Töö statistika. Tln, 1974; Tööstustoodangu statistika. Tln, 1978; Rahvastiku enesetunnetus. Mida uuritakse rahvaloendustel üldse ja eriti 1979. aasta üleliidulisel rahvaloendusel (kaasautor U. Mereste). Tln, 1978; Arvjoonised (kaasautor U. Mereste). Tln, 1984; Tööstusstatistika lühike oskussõnastik. Tln, 1985; Матричное моделирование многоэлементных факторных систем. М, 1990.

B: TPI 1936–1986, 337, 343–344, 395, 446, 501.

SAARESTE (a-ni 1921 **Saaberk, Saaberg**), **Andrus Kustas** (a-ni 1935 **Albert Helmut Gustav**) (18. VI 1892, Tallinn – 11. V 1964, Uppsala), keeleteadlane; kaupmehe p. Lõpetas 1912 Tallinna Aleksandri Gümni-i, õppis 1912–13 TÜ-s, 1913–17 Helsingi Ük-s, lõpetas 1921 TÜ filios-tsk-a mag-kraadiga eesti k-e erialal, *dr. phil.* (1924, TÜ), vk “Leksikaalseist vahekordadest eesti murretes” (Trt, 1924). Oli 1917–19 Tallinnas kk-iõpetaja, 1919 Vabadussõjas, 1920–25 Tartu ÕS-i ja Reaalkooli õpetaja, 1925 TÜ eradots, 1925–28 eesti k-e erakor ja 1928–41 prof, 1940–41 kat-i juh, a-st 1942 teaduslik stipendiaat, 1935–36 ka Budapesti Ük-i külalisprof. Ühtlasi oli 1924–31 ajakirja “Eesti Keel” peatoim, a-st 1925 (vaheaegadega) Akad ES-i esimees, 1931–39 TÜ Eesti Keele arhiivi juh, “Eesti entsüklopeedia” osk-juh. Põgenes 1944 Saksamaale, läks sealt 1945 Rootsi, kus oli 1945–47 arhiiviasst, 1947–64 rkl stipendiaat Uppsala Ük-i juures. – Uurinud eesti k-e sõnavara, eesti kirjak-e ajalugu ning eriti eesti murdeid, olnud nende kavakindla kogumise ja uurimise rajajaid ja juht, samuti eesti k-e akad uurimise ja

õpetamise rajaja ja juht. 1930. a-te keskel alustas eesti perekonnanimede kogumist. Teadustöö tähtsaimateks tulemusteks oli murdeatlase ja mõistelise sõnarmt-u koostamine, samuti tööde tsükkel eesti k-e olemusest ja ajaloo-st. Oli a-st 1922 EKS k-etoimkonna juh ja 1924–39 seltsi abiesimees, 1930–35 Haridusmin-i koolirmt-te õppekorralduse toimkonna liige, kuulus 1938 asutatud kohanimede nõukokku, oli Prantsuse Tead Inst-i juh liige, *Société de linguistique de Paris'* liige ja *SUS-i* välisliige. Rootsis osales mitme org-i, sh Eesti Teadusliku Inst-i (ETI) ja ETS Rootsis tegevuses. Tõlkinud pr kirj-st (G. Flaubert, Voltaire, A. Daudet). Üle 70 teadustr-e.

T: Vigala murde peajooned. Helsingi, 1917; Murdesõnad Põhja-Eestist. Trt, 1921; Valik eesti kirjakeele vanemaid mälestusi (kaasautor A. R. Cederberg). I–II. Trt, 1927–1931; Eesti keeleala murdelisest liigendusest. Trt, 1932; Die estnische Sprache. Trt, 1932; Eesti keel XIII–XVI sajandil. Trt, 1934; Eesti murdeatlas I. Trt, 1938; II, Trt, 1941; Eesti keel Rootsi-Poola ajal. Trt, 1940; Kaunis emakeel. I. Lund, 1952; II, Stockholm 1959; Petit atlas des parlars estoniens. Uppsala, 1955; Eesti keele mõisteline sõnaraamat. I–IV. Stockholm, 1956–1968 (*Index*, 1979); Introduction to Estonian linguistics (kaasautor A. Raun). Wiesbaden, 1965.

B: AAUT II, 11; EBL 443–444; EE 14, 449; Pühendusteos Joh. Aavikule. Lund, 1951; *Keem, H.* Andrus Saarestest. Pilk aastakümnete taha. // KK (1972) 8; *Rätsep, H.* Andrus Saareste Tartu Ülikoolis. // KK (1982) 9; *Kask, A.* Andrus Saareste keelelisest tegevusest. // ES ar 28 (1982). Tln, 1984; *Valmet, A.* Andrus Saareste 100. sünniaastapäeva puhul. // Postimees. Kultuur (1992) 29, VI.

H. Saari

SAARESTE (a-ni 1923 **Saaberg**), **Ernst Julius** (21 I 1892, Tolli v, Läänemaa – 25. XI 1944, Halle, Saksamaa), arstiteadlane, otorinolarüngoloog; õpetaja p. Lõpetas 1913 Tallinna Nikolai I Gümni-i, 1917 Petrogradi Sõjamed-akad, med-dr (1924, TÜ), vk “Kõrvahaigused ja kuulmisrikked Tartu koolilastel”. Täiendas end 1921 ja 1923 Berliinis, 1931 Bordeaux’s. Osales I maailmasõjas ja Vabadussõjas (1. ratsapolgu v-arst). Oli 1919–20 Tallinna Kaarli Gümni-i kooliarst, 1920 Sõjaväe Tervishoiu Val tervishoiustat osk-a ülem, 1920–24 TÜ kõrva-, nina- ja kurguhaiguste õt-i ja polikliiniku v-asst, 1925 eradots, 1926–34 dots, 1934 erakorr prof, 1936–44 prof, 1938–39 ka arstitsk-a dekaan.

Läks 1944 Saksamaale. – Otorinolarüngol kirurgilise suuna ja eriala tead käsitluse rajaja Eestis. Arendas erialalist kirurgiat ja audiol eesti k-e baasil. Tartu Eesti Arstide Seltsi esimees (1927–35). Vabaduseristi I liigi 3. järk.

T: Eesti Vabaduse sõda XI. 1918 – II. 1920. Tervishoidline osa (kaasautor). Tln, 1921; Kuulmisvõime proovimine eestikeelse kõne abil. // EA (1925) 2; Zur Behandlung der Kehlkopftuberkulose mit Sanocrysin. // Mschr. Ohrenheilk Laryngo-Rhionologie (1927); Raskelt kuuljate laste õpetamise korraldamisest. // EA (1930) Lisa; Kogemusi otoloogiliste trepanatsioonide alalt 10 aasta jooksul (1921.–1931. a.). // EA (1932) 7; Zur Klinik und Bakteriologie der akuten Mastoiditis. // Folia Neuropath. Est. XV–XVI (1935); Isiklikke kogemusi otogeensete ajuabtsesside ravi alalt ülikooli kõrva-nina-kurgukliinikus 17 aasta vältel (1921–1938). // EA (1938) 9; Isiklikke kogemusi kõrvavähkide esinemises nooremail isikuil. // EA (1939) 1.

B: AAUT III, 527; EE 8, 288; 14, 449; TÜ ajalugu III, 146, 151; Eesti organiseeritud arstkond 1912–1937. Trt, 1938, 179, 181, 201–202; *Pullat, R.*, 186, 190, 191, 363, 446; *Суйпде Э. К.* 80 оториноларингологии в ЭССР. // Тр. V конф. оториноларингологов ЭССР. Трт, 1973, 3–5; *Käbin, I.*, 477, 511; *Jents, A.* Eesti kõrva-nina-kurguarstide koosolek Tartus professor Ernst Julius Saareste 100. sünniaastapäeva tähistamiseks. // EA (1992) 3, 227–228; *Merila-Lattik, H.*, 468–469; TÜK 200, 285, 303.

SAARI (a-ni 1935 **Speek**), **Henn** (15. II 1924, Narva – 8. IX 1999, Tallinn), keeleteadlane; juristist pedagoogi p. Õppis 1935–41 mitmes Narva ja Tallinna koolis, lõpetas 1942 Tallinna 7. Kk-i, mida hiljem ei tunnistatud. Lõpetas uuesti 1956 ENSV Vab Kaugõppekk-i, õppis 1945–50 TÜ ajaloo-k-etsk-s, eksmatrikuleeriti enne lõpetamist pol põhjustel, lõpetas 1963 TÜ (kaugõppes) eesti k-e erialal, filol-knd (1982, TÜ), vk “Анализ принципов эстонской терминологии”, filol-dr (1998, TÜ), vk “Ein Weg zur Wortgrammatik am Beispiel des Estnischen”. Oli 1959–75 ajakirja “Keel ja Kirjandus” k-eteaduse osk-a juh-toim, a-st 1975 KKI v-teadur, ühtlasi a-st 1993 EHI õppejõud ja TPÜ dots. Lugenud tänapäeva eesti k-e vormiõpetuse, nüüdisleksikol ja eesti k-e ehituse kursusi. – Uurinud kirjak-e teooriat, eesti k-e ja üldist grammatikat ning onomastikat, osalenud sõnarmt-te koostamises, koost k-eõpikuid, tegelenud k-ekorralduse ja k-eõigusega. A-st 1962 ES-i liige, a-st 1999 auliige, 17 a-t juhatuse liige, juhatuse

abiesimees (1972–73) ja esimees (1990–92), ajakirjade *Советское финно-угроведение* (1965–74) ja “Keel ja Kirjandus” (1968–74) toim-koll-i liige, 1979–97 vab õigekeelsuskomisjoni (VÕK) 1. aseesimees, kohanimenõukogu liige jm. Kuulus ENSV k-eseaduse eelnõu töörühma (pt “Nimed” autor), hiljem osales isikunimede seaduse eelnõu koostamisel. 1969–94 ER saatesarja “Keeleminutid” (kokku 273 saadet) autor. J. W. Wiedemanni k-eauhind (1989), EV teaduspreemia (1996), Avatud Eesti Fondi elutööauhind (1999). Üle 110 teadustr-e.

T: Johannes Aaviku vanemate noomenitüvede saatusi. // KK (1970) 12; Sõnamoodustus, laenamine ja morfeemimoodustus. // KK (1974) 4; Keele kultuurikihist. // KK (1975) 6, (1976) 1, 4; Keelehääling. Tln, 1976, 2004; Eesti-inglise-saksa-vene infosõnastik (kaasautor). Tln, 1977; Sünkroonia, diakroonia ja kolm liiki uut keelevara. // Keel ja struktuur X. Trt, 1978; Kirjakeele saatus 1. Vaade sajandile. // KK (1979) 11, 12; Verb ja tema moodustuspesad eesti oskuskeeles. // TÜ Toim 574 (1981); Vene-eesti sõnaraamat. I, II (kaasautor, toim). Tln, 1984, 1988; Historische Entlehnungssituationen des Estnischen. Tln, 1985; Die Fachsprachlehre im Rahmen der estnischen Theorie der Schriftsprache. // Special language. From humans thinking to thinking machines. Clevedon/Philadelphia, 1989; Ein statisches Model der Wornamenwahl. Tln, 1990; Andrus Saareste keeled. // KK (1992) 6, 10, 11; Eesti keele grammatika I–II (kaasautor). Tln, 1993–1995; Kirjakeelekorraldus keelte arengu üldseaduspärasuste valguses, nagu ta paistis juba aastal 1979. // Eesti keelekorraldus. Tln, 2002.

B: EE 14, 449; EKnl, 497–498; Keel, mida me harime. Tln, 1976, 213; *Agur, U.* Kõneldud keeleraamat. // KK (1977) 7, 443–444; *Uibo, U.* Okasroosike. Henn Saari 60. sünnipäevaks. // KK (1984) 2, 108–110; Postimees (1999) 9. IX.

SAARI, Peeter (2. VI 1945, Tallinn), füüsik; kooliõpetajate p. Lõpetas 1963 Tallinna 21. Kk-i, 1968 TÜ füüsika osk-a, füüs-mat-knd (1972, TRÜ), vk “Горячая люминесценция и процессы релаксации в примесном центре”, füüs-mat-dr (1980, FI), vk “Горячая люминесценция и процессы релаксации в кристаллах”. Eesti TA liige (1986). Täiendas end USA-s (1976 Pennsylvania Ük-s, 1985 *New York City Technical College*’is, 1994 *Sandia National Labs*’is), lühemat aega ka Prantsusmaal, Jaapanis, Saksamaal jm. Oli 1968–76 FI n- ja v-teadur, a-st 1976 kristallide

spektroskoopia labori juh, 1981–88 FI dir, 1970–93 ka TÜ-s õü täitja, 1994–97 erakorr prof, 1997– TÜ eksperim-füüsika ja tehnol inst-i laineoptika prof. – Peamised uurimisvaldkonnad: orgaaniliste tahkiste lisandispektrite mittehomogeense laienemise iseärasused; võnkerelaksatsioon tahkistes ning kuuma luminesentsi jt resonantse hajumise komponentide eristamine tahkiste optilistes kiirgusspektrites; ülilühikeste optiliste impulsside ajalisspektraalne diagnostika ja süntees; neljamõõtmeline (aeg-ruumne) hologr; elektromagnetvälja võrrandite nn leviinvariantsed lokaliseeritud lahendid, nende realiseerimine ning rakendused optikas. On nimetatud uurimissuundade rajaja. Avastas 1968 koos K. Rebase ja V. Hižnjakoviga kristallide kuuma luminesentsi (avastus registreeriti 1981). Olnud Eesti TA Presiidiumi ja Eesti Teadusnõukogu liige, ETF nõukogu esimees (1990–93), Eesti Teadlaste Liidu esimees (1989–90). Eesti teaduspreemiate komisjoni liige, Eesti TA astronoomia ja füüsika osakonna juhataja, Euroopa TA liige, *Optical Soc of Am.*, *Int. Soc. for Optical Eng.* jmt org-ide liige. ENSV rkl preemia (1975), EV teaduspreemia (2000). Eesti TA medal (1995), Valgetähe III kl teenetmärk (2002). Üle 120 teadustr-e.

T: Correlation of multiplets in different electronic transition of 1, 12 benzperylene in solid matrices (kaasautor T. Tamm). // *Chem. Phys. Lett* 30 (1975) 2; Hot luminescence and relaxation processes in resonant secondary emission of solid matter (kaasautor K. Rebane). // *J. Lumin.* 16 (1978) 3; Picosecond spectrochronography (kaasautor A. Freiberg). // *IEEE J. Quant. Electr.* QE-19 (1983) 4; Picosecond time- and space-domain holography by photochemical hole burning (kaasautorid R. Kaarli, A. Rebane). // *J. Opt. Soc. Am. B* (1986) 3, 4; Suppression of temporal spread of ultrashort pulses in dispersive media by Bessel beam generators (kaasautor H. Sõnajalg). // *Optics Lett.* 21 (1996) 15; Evidence of X-shaped propagationinvariant localized light waves (kaasautor K. Reivelt). // *Phys. Rev. Lett.* 79 (1997) 21; Optical generation of focus wave modes (kaasautor K. Reivelt). // *J. Opt. Soc. Am. A* 17 (2000) 10; Localized waves in femtosecond optics. // *Ultrafast Photonics* (eds. A. Miller, D. T. Reid, D. M. Finlayson). Inst. of Physics Publishing, Bristol, Philadelphia (2004); Generation and classification of localized waves by Lorentz transformations in Fourier space (kaasautor K. Reivelt). // *Phys. Rev. E* 69 (2004) 3; Photon localization barrier can be overcome (kaasautorid M. Menert, H.

Valtna). // Opt. Commun. 246 (2005) 4–6; Ultralocalized superluminal light pulses. // Laser Physics 17 (2007) 4.

B: APUT, 86; Eesti TA 1938–1998, 112–113; EE 14, 449.

SAARITS (a-ni 1976 **Päiel**), **Ülle** (25. II 1950, Tallinn), kasvatusteadlane; kultuuritegelase t. Lõpetas 1968 Tallinna 21. Kk-i, 1973 TPedI koolieelse ped ja psühholerialal, 1992–95 TPÜ kasv-teaduste osk-a magistrant ja 2000–05 doktorant, M.A. (1999, TPÜ), vk “Vanavanema roll linnaperekonnas: lapsevanema refleksioonis” (Tln, 1999). Oli 1973–74 Tallinna 12. Lastepäevakodu kasvataja, 1974–76 TPedI koolieelse kasvkat-i õpetaja, 1976– TPedI/TPÜ/TLÜ eelkooliped õt-i lektor, ühtlasi 1994–2005 õt-i peamethodik. – Uurimisvaldkond: eelkooliped – lapse kasvukeskkond ja kasvatajad, erinevad põlvkonnad kasvatajana, koolivalmidus, lasteaiaõpetaja professionaalsus ja kutsekindlus. Eesti Akad Ped Seltsi liige (1996), Vab alushariduse nõukogu liige (1996–2003). Üle 30 teadustr-e.

T: Väikelapse vaimse arendamise võimalusi õppemängude ja didaktiliste harjutuste kaudu. // Õpetamise ja vaimse arengu aktuaalsed probleemid eelkoolieas. Tln, 1981; Lapse agressiivsus ja käitumishäired koolieelses eas. // Koolieelik, mäng ja kasvukeskkond. Tln, 1990; Perekond lapse väärtuste kujundajana. // Väikelaps ja tema kasvukeskkond. Tln, 2001; Erinevad põlvkonnad kasvatajana. // Lapsepõlve paradoksid: reaalsus ja tulevikusuundumused. Tln, 2002; Professional preparation of teachers – problems and perspectives: the Estonian case (kaasautor). // J. Teacher Education and Training (2003) 3; Sotsiaalne areng ja kasvatus. // Laps ja lasteaed: lasteaiaõpetaja käsiraamat. Tln, 2005; Emotsionaalne areng ja kasvatus. // Laps ja lasteaed: lasteaiaõpetaja käsiraamat. Tln, 2005.

B: <https://www.etis.ee>.

SAARKOPPEL, Meinhard (24. I 1932, Muhu), tehnikateadlane; talupidaja-rannakaluri p. Lõpetas 1951 Muhu Kk-i, 1954 Uljanovskis sõjaväe sidekooli raadioside erialal, 1964 Leningradis Sõjaväe Sideakad raadiosideins-na, tehn-knd (1987, Sõjaväe Keskinst), vk “Исследование и разработка методов повышения эффективности оперативного прогнозирования параметров ионосферных радиоканалов”. Oli 1954–59 Tallinnas

Eesti laskurdiviisi sidepataljoni õpperoodu rühmakomandör, 1964–71 NSVL Kaitsemin-i katsepolügoonil Kasahstanis ins ja v-ins sõjaväe raadiosideaparatuuri eksperim-uurimise ja katsetamise alal, 1971–80 Moskvas Sõjaväe Side Keskinst-i v-teadur, 1980–86 laboriülem, a-st 1986 v-teadur (eraisikuna; vabastati 1986 tegevteenistusest alampolkovniku auastmes). – Uurimisvaldkond: raadioside, sh lühilaineside efektiivsuse suurendamise meetodite uurimine ja arendamine töösageduste optimaalse valiku alusel, ionosfääri raadiosondeerimismeetodite ja -aparatuuri arendamisel rajanevate operatiivsete raadioprognosimeetodite arendamine. Esinenud ettekannetega ülel erialakonv-del, olnud erialaekspert, konsulteerinud NSVL sidevägede keskasutusi ning Ungari, Poola ja Ida-Saksamaa sõjaväesidespetsialiste. Oli NSVL Sõjaväe Sideakad rkl eksamikomisjoni liige ja alamkomisjoni esimees. On avaldanud töid NSVL Kaitsemin-i tead-tehnilistes kogumikes. 10 NSVL medalit, kaks Popovi-nim Tead-Tehn Ühingu preemiat, medal “Изобретатель СССР”, Ülel Rahvamaj Saavutuste Näituse kuldmedal (1978). 30 teadustr-t, 3 autorit.

SAARLAS, Maido (1930, Tartu), tehnikateadlane. Läks 1944 Eestist koos perekonnaga Saksamaale. Lõpetas 1949 Lääne-Saksamaal Geislingenis kk-i, 1953 Illinoisi Ük-i lennukiehituse alal, *M.S.* (hüdrodünaamika, 1954, samas), mat-mag (1957, samas), *Ph.D.* (masinaehitus 1966, Cincinnati Ük, Ohio). Oli a-st 1970 Ühendriikide Mereväeakad (*US Naval Acad.*, Annapolis, Maryland) lennu- ja kosmosetehnika osk-a *assoc. prof.* ja prof. – Uurimisvaldkond: auru- ja gaasiturbiinid; lennundus- ja kosmosetehmol. Arvukalt uurimuslikke art-id, monogr-d.

T: Steam and Gas Turbines for Mariner Propulsion. Annapolis, 1978, ²1987; An Introduction to Aerospace Propulsion (kaasautor R. D. Archer). // Naval Acad. Pearson Higher Education, 1995.

Saarma, Jüri (a-ni 1936 **Seeman, Siiman, Georg**) (24. X 1921, Viljandi – 7. II 2001, Tartu), psühhiaater; raudteelase p, Valve Erika S. abikaasa, Mart S. isa, Märtn S. onu. Lõpetas 1938 Pärnu Poeglaste Gümni-i, 1945 TÜ arstitsk-a, med-knd (1948, TÜ), vk “Haigusteadvuse kulgemine skisofreenikuil aktiivse ravi jooksul”, med-dr (1964, Moskva 2. Med-inst), vk “О действии инсулинового лечения на анимальную и

вегетативную нервную систему больных шизофренией”. NSVL Med-akad liige (1974), New Yorgi TA liige (1997). Täiendas end Venemaal, Soomes, Kanadas ja Šveitsis. Oli 1943–45 TÜ vaimu- ja närvihaiguste kliiniku praktikant, 1945 Jämejala Psühhoneurol-haigla peaarst, 1945–49 TÜ psühhiaatria ja kohtuarstiteaduse kat-i asst, 1949–55 v-õpetaja, 1955–65 dots, 1965–75 psühhiaatria kat-i prof, 1975–94 (a-st 1992 psühhiaatrikliinik) juh,; 1963–66 ka TÜ arstitsk-a dekaan ja 1968–78 ENSV peapsühhiaater, a-st 1994 TÜ emeritprof, 1973 Montreali McGilli Ük-i külalisprof, pidanud loenguid Toronto, Helsingi, Turu ja Oulu ük-s. Rajas 1953 TÜ kõrgema närvitegevuse labori (a-st 1966 med-i kesklabor ja ÜMPI psühhofarmakol labor) ning Tartusse ajakohase psühhiaatrikliiniku (avati 1987). Eestik-se psühhiaatriaalse õppekirj-e rajaja. – Uurimisvaldkond: skisofreenia ja depressioon, nende diferentseeritud ravi, psühhohügieeni ja psühhiaatria ajalugu (eriti Eestis). Täpsustanud psühhiaatrilist sümptomatol, täiendanud kliinilise ja neurofüsiol uurimise meetodeid, koost alapärase testide patarei ja viis kliinilise hindamise skaalat. БМЭ toim-id. Oli Rahvusv Kõrgema Närvitalitluse Ühingu asepresident (1974–77) ja president (1977–83), Ülemaailmse Psühhiaatrite Assots-i närvitegevuse sektsiooni president, Rahvusv Sotsiaalpsühhiaatria Ühingu nõunik, Ülel Neuroloogide ja Psühhiaatrite Seltsi presiidiumi liige, NSVL Med-akad psühhiaatrianõunik, viie välismaise teadusseltsi au- ja kaheksa rahvusv-e ühingu k-liige. ENSV tnl arst (1973). ENSV rkl preemia (1975, koll juht). Üle 330 teadustr-e, üle 20 õppevahendi, üle 130 aimetr-e.

T: Kohtupsühhiaatria. Tln, 1970; E. Kreapelini psühhofarmakoloogilistest uurimistest Tartus (kaasautor V. Vahing). // NET (1976) 5; Psühhopatoloogia. Tln, 1977; ²2000; Kliiniline psühhiaatria. Tln, 1980; Kliiniline psühhofarmakoloogia (kaasautor). Tln, 1981; Развитие психиатрии в Тартуском университете (kaasautor E. Karu). Tln, 1981; Psühhiaatria minevik ja tänapäev. Tln, 1982; Meditsiinipsühholoogia. Tln, 1985; Психофармакотерапия психически больных. // Руководство по психиатрии. М, 1988; Narkoloogia. Tln, 1989; A new scale for self-assessment of depressive symptoms. // TÜ Toim 891 (1990); Depressioon. Tln, 1995.

B: AAUT I, 207, 220; III, 368; APUT, 164; TÜ BL I, 124–125; II, 157; EE 14, 450; TÜ ajalugu III, 19, 233, 253, 256–258, 268; *Laos, V.* Juubilar on NSVL Arstiteaduse Akadeemia korrespondentliige Jüri Saarma. // NET (1981) 5, 376–377; БМЭ 22. М,

1984, 1291; Professor Jüri Saarma bibliograafia (koost M. Suurväli, V. Vahing). Trt, 1991; *Merila-Lattik, H.*, 982–983; Jüri Saarma. Nekroloog. // EA (2001) 2, 117; TÜK 200, 200, 259, 262–264, 266–267, 270–272.

R. Juursoo

SAARMA, Mart (29. VI 1949, Tartu), molekulaarbioloog; Jüri ja Valve Erika S. p, Märt S. onupoeg, Helle Simmi õepoeg. Lõpetas 1967 Tartu 5. Kk-i, 1972 TÜ biol-osk-a, biol-knd (1975, TÜ), vk “Исследование структуры и функции поверхности 80-S рибосом”, biol-dr (1987, NSVL TA Mol-biol Inst), vk “Низкомолекулярные рРНК и их белковые комплексы эукариотической рибосомы”. Eesti TA liige (1990), Soome TA välisliige (2000), Soome Tanneri Akad liige (2001), Soome Tehnikateaduste Akad liige (2002), Eur Mol-biol Org-i (EMBO) liige (2005). Oli 1971–72 TÜ biokeemia labori abi- ja n-teadur, 1974–77 mol-biol labori n-teadur, 1977–80 FI ja 1980–90 KBFI mol-gen labori juh, 1990–2005 j-teadur, 1986–90 ka (kohakaaslusega) TÜ gen ja tsütol osk-a prof, a-st 1990 Helsingi Ük-i biotehnol-inst-i dir, prof, 1990–96 ka TÜ raku- ja mol-biol inst-i prof, a-st 1997 TTÜ geenitehnol keskuse mol-diagnostika õt-i juh ja prof (kohakaaslusega), 2003– erakorr prof (kohakaaslusega). 1971–72 NSVL TA Novosibirski Org Keemia Inst-i, 1974–76 Moskvaa Mol-biol Inst-i, 1982 Baseli Friedrich-Miescheri Inst-i, 1984 Soomes VTT biotehnol labori külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: ribosoomi madalmolekulaarsed ribonukleiinhapped ja nende valkkompleksid, taimede viirused ja viirusresistentsus; närvisüsteemi areng ja närvirakkude surma mehhanismid ning närvikasvufaktorite kasutamise võimalused neurodegeneratiivsete haiguste raviks. 1988–2002 ajakirjade *Molecules and Cells*, *Molecular Biol.*, *Int. J. Purine and Pyrimidine Res.*, *Int. J. Developmental Neurosci.* ja *J. General Virol.* ning (a-st 2002) *Annales of Neurol.* toim-koll-i liige. Paljude kodu- ja välismaiste teadusseltside ja -organisatsioonide liige, sh Eesti Biokeskuse juhatuse liige (1986–97), Geenivaramu Nõukogu (a-st 2000), Teadus- ja Arendusnõukogu (a-st 2001) aseesimees, Euroopa Biol Keemia Seltside Föderats-i juhatuse liige (1985–90), Helsingi Biokeskuse juhatuse aseesimees (1994–2006), Heidelbergi Ük-i Neurobiol Keskuse nõukogu esimees (a-st 2002), Göttingeni Ük-i Neuroteaduste Keskuse rahvusv nõukogu liige (a-st 2002) jm. ENSV rkl preemia (1980), Soome Kultuurifondi teaduspreemia

(1999), Soome innovatsioonipreemia (2000), Väino Tanneri Fondi teaduspreemia (2001) Soome Arstiteadlaste Seltsi Runebergi med-preemia (2003). Soome Valge Roosi Rüütelkonna I klassi orden (1999), Helsingi Ük-i hõbemedal (1999), Valgetähe II kl teenetemärk (2001), Eesti TA Karl Schlossmanni medal (2004), Põhjamaade teaduspreemia (2009). Üle 150 teadustr-e, 30 patenti.

T: Dependence of kidney morphogenesis on the expression of nerve growth factor receptor (kaasautor). // *Sci.* 254 (1991) 5031; Brain-derived neurotrophic factor and neurotrophin 3 in the peripheral target fields of developing inner ear ganglia (kaasautor). // *Proc. Natl. Acad. Sci., USA* 89 (1992) 20; Neurotrophins and their receptors in rat peripheral trigeminal system during maxillary nerve growth (kaasautor). // *J. Cell. Biol.* 122 (1993) 5; Functional receptor for GDNF encoded by the *c-ret* proto-oncogene (kaasautor). // *Nature* 381 (1996) 6585; A K^+/Cl^- co-transporter KCC2 renders GABA hyperpolarizing during neuronal maturation (kaasautor). // *Nature* 397 (1999) 6716; Retarded growth and deficits in the enteric and parasympathetic nervous system in mice lacking GFR α 2, a functional neurturin receptor (kaasautor). // *Neuron* 22 (1999) 2; Regulation of cell fate decision of undifferentiated spermatogonia by GDNF (kaasautor). // *Sci.* 287 (2000); GDNF family neurotrophic factors: receptor mechanisms, biological functions and therapeutic utility (kaasautor M. S. Airaksinen). // *Nature Rev. Neurosci.* 3 (2002) 5; BDNF-induced TrkB activation down-regulates the K^+-Cl^- cotransporter KCC2 and impairs neuronal Cl^- extrusion (kaasautor). // *J. Cell Biol.* 159 (2002) 5; The structure of GFR α 1 domain 3 reveals a novel fold and new insights into GDNF binding and RET activation (kaasautor). // *EMBO J.* 23 (2004) 7.

B: TÜ BL I, 125; II, 157; Eesti TA 1938–1998, 114–115; EE 14, 450; TÜ ajalugu III, 258, 260; TTÜ professorid läbi aegade, 371–372; Molekulaarbioloog Mart Saarma. // *Horisont* (1999) 2, 22–23; *Postimees* (2009) 16. II.

SAARMA, Märt (21. XII 1935, Tallinn), psühhiaater; ohvitseri p, Jüri S. vennapoeg, Mart S. onupoeg. Lõpetas 1954 Tallinna 20. Kk-i, 1960 TÜ arstitsk-a, 1964–67 TÜ asp, med-knd (1967, TÜ), vk “Клинико-физиологическое действие аминазина, трифлуоперазина и галоперидола при хронической шизофрении”, med-dr (1977,

TÜ), vk “Клинико-нейрофизиологический анализ депрессивных состояний и их лечения”. Täiendas end Moskvast, 1976 Prahast Karli Ük-s. Oli 1960–64 Vab Tarvastu Psühhoneurol-haigla psühhiaater, 1967–75 TÜ psühhofarmakol labori v-teadur, 1975–83 psühhiaatria kat-i dots, 1983–85 prof kt, 1985–92 prof, 1992–98 psühhiaatrikliiniku erakorr prof, a-st 1998 emeritprof, ühtlasi Ahtme haigla psühhiaatriakonsultant. – Uurinud neurootiliste seisundite, depressiooni ja skisofreenia neurofüsiol ja ravi, täpsustanud klassikaliste ravimeetodite ja psühhofarmakonide kliinilise toime iseärasusi ning nende diferentseeritud kasutamist. Eesti Psühhiaatrite Seltsi liige (a-st 1963). ENSV rkl preemia (1975, koll-s). Üle 140 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Клинико-экспериментальные наблюдения о действии однократных доз аминазина у больных хронической шизофренией. // *Вопр. клин. неврол. психиатр.* 3. Trt, 1963; Kõrgema närvitegevuse uurimise andmed depressiivsete seisundite ravi näidustusena (kaasautor). // *NET* (1970) 1; Conditioning studies on ammonium chloride therapy in depressive states (kaasautor J. Saarma). // *Activitas Nervosa Superior* 13 (1971) 2; Kliiniline psühhofarmakoloogia (kaasautor). Tln, 1981; Psüühika osa haiguste kujunemises ja ravis. Trt, 1986; Редуцированный вариант судорожной терапии хлористым аммонием больных невротической депрессией (kaasautor J. Saarma). // *Ж. невропат. психиатр.* 90 (1990);5.

B: *APUT*, 164; *EE* 14, 450; *TÜ BL I*, 125; II, 157; *Maaroos, I.* Uusi arstiteaduse doktooreid. // *NET* (1977) 6, 448–449; Märt Saarma. (1982) 6, 461; *Merila-Lattik, H.*, 983–984; *TÜK* 200, 270; *TÜA* 1982–2007, 44, 90, 91, 172, 173, 343, 347, 352, 353, 357, 359.

SAARMA, Urmas (1. I 1967, Tartu), bioloog; arsti p, Mart S. õepoeg, Jüri ja Valve Erika S. tütrepoeg. Lõpetas 1985 Tartu 1. Kk-i, 1990 TÜ biol osk-a, 1997 TÜ-s doktorantuuri, *Ph.D.* (molekulaarbiol, 1997, TÜ), vk “Tuning ribosomal elongation cycle by mutagenesis of 23S rRNA” (Trt, 1997). Täiendas end 1990 *Cold Spring Harbor Laboratory*’s USA-s, 1992–94 Uppsala Ük-s Rootsis, 1994 Max-Plancki Mol-gen Inst-s Saksamaal. Oli 1990–95 Eesti Biokeskuse n-teadur, 1995–97 teadur, 1997–2004 v-teadur, ühtlasi 2002–04 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i erakorr v-teadur, 2003–05 samas erizool õt-i hoidja, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: loomariigi evolutsioon,

süsteematika ja kaasaegsete loomapopulatsioonide erinevate aspektide analüüs. A-il 1987–98 uuris ribosoomi peptiidsideme moodustumist katalüüsivat peptidüültransferaasest keskust ja multifunktsionaalset GTPaasest keskust, nende ehitust ja funktsiooni ning 23S rRNA osalust nendes funktsioonides, a-st 1999 uurinud loomariigi erinevate taksonite fülogeneesi ja fülogeogr-t. TÜ zool ja hüdrobiol inst-i molekulaarse süsteematika labori rajajaid. Osalenud mitmes rahvusv uurimisprojekti. *Int. Assoc. of Bear Res. and Management (IBA)*, *The World Conservation Union Species Survival Commission Bear Specialist Group* liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Novel mutants of 23s RNA – characterization of functional-properties (kaasautor J. Remme). // *Nucleic Acids Res.* 20 (1992) 12; An A to U transversion at position 1067 of 23S rRNA from *Escherichia coli* impairs EF-Tu and EF-G function (kaasautor). // *J. Mol. Biol.* 272 (1997) 3; Mutational analysis of the donor substrate binding site of the ribosomal peptidyltransferase center (kaasautor). // *RNA-A Publication RNA Soc.* 4 (1998) 2; The brown bear population in Estonia: current status and requirements for management (kaasautorid H. Valdmann, A. Karis). // *Ursus* 12 (2001); Functional importance of the 3'-terminal adenosine of tRNA in ribosomal translation (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 277 (2002) 27; Phylogenetic evaluation of the taxonomic status of *Timandra griseata* and *T. comae* (Lepidoptera: Geometridae, Sterrhinae) (kaasautorid E. Õunap, J. Viidalepp). // *Eur. J. Entom.* 102 (2005) 4; Helminthological survey of wolf *Canis lupus* in Estonia, with an emphasis on the tapeworm *Echinococcus granulosus* (kaasautor). // *J. Wildlife Diseases* 42 (2006) 2; Mitogenetic structure of brown bears (*Ursus arctos* L.) in north-eastern Europe and a new time-frame for the formation of European brown bear lineages (kaasautor). // *Mol. Ecol.* 16 (2007) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SAARMA (a-ni 1943 **Luberg**), **Valve Erika** (23. I 1920, Tallinn – 13. I 2005, Tartu), arstiteadlane, terapeut; juristi t, Jüri S. abikaasa, Mart S. ema, Helle Simmi kaksikõde. Lõpetas 1938 Tallinnas E. Lenderi Tütarlastegümni, 1945 TÜ arstitsk-a, med-knd (1956, TÜ), vk “Vereseerumi koliinesteraasi aktiivsuse ja valge vere pildi muutustest adrenaliini ja insuliini toimel”, med-dr (1971, TÜ), vk “Роль аутоиммунологических механизмов в патогенезе заболеваний щитовидной железы”. Täiendas end pms

Moskvas ja Leningradis. Oli 1944–50 TÜ teadusk-a sisehaiguste kat-i asst, 1950–55 kehakultuuritsk-a arst, 1955–56 sünnitusabi ja günekol kat-i v-laborant ja Tartu sünnitusmaja terapeut-konsultant, 1956–64 TÜ hospitaalsisehaiguste kat-i asst, 1964–74 dots, 1974–94 prof, ühtlasi oli 1965–70 TÜ arstide, stomatoloogide ja farmatseutide täiendamise ja spetsialiseerimise tsk-a prodekaan, 1970–75 dekaan. A-st 1994 emeriitprof. – Uurimisvaldkond: maksa-sapiteede, kilpnäärme- ja verehaiguste immunopatol. Juurutas Eestis immunopatol-d uuringud. ENSV sisehaiguste probleemkomisjoni aseesimees, Eesti Terapeutide Seltsi liige (korduvalt aseesimees), Endokrinoloogide Seltsi, Gastroenteroloogide Seltsi ja Immunoloogide Seltsi liige. ENSV tnl arst (1977). ENSV rkl preemia (1980, koll-s). Üle 130 teadustr-e, 1 autorit, õppevahendeid.

T: О некоторых иммунопатологических изменениях у больных с различными заболеваниями щитовидной железы. // Проб. эндокринолог. (1969) 6; Immunreaktionen von verzögertem Typ bei Kranken mit nodöser Struma. // Endokrinologie 57 (1971) 2; О реакции бласттрансформации лимфоцитов у больных с хроническими заболеваниями желчевыводящих путей. // Клини. мед. (1975) 8; Preleukeemia. // NET (1982) 3; Hematoloogia (kaasautor V. Salupere). Tln, 1987; Kliiniline farmakoloogia (kaasautor). Tln, 1988.

B: AAUT I, 224; II, 352; APUT, 165; TÜ BL I, 125–126; II, 157; EE 14, 450; TÜ ajalugu III, 198, 255, 257, 265, 266; *Juur, K. Valve Saarma arstiteaduse doktoriks.* // NET (1973) 3, 240–241; NET (1980) 1, 54; EA (1990) 2, 167; *Merila-Lattik, H.*, 984; TÜK 200, 129, 313; TÜA 1982–2007, 41, 42, 169, 193, 299, 369, 425, 425.

SAARMAN, Endel (9. VIII 1923, Tallinn), tehnikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1941 Tallinnas Prantsuse Lütseumi, õppis 1942–44 TTÜ-s masinaehitust. Läks 1944 Rootsi, lõpetas 1957 Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i puidutehnoloogiains-na, tehnikalitsentsiaat (1962, samas), vk käsitles okste mõju liimitud konstruktsioonide survetugevusele. Oli 1957–64 Stockholmis Rootsi Puidutehnol Inst-i asst ja ühtlasi Kuningliku Tehnikaük-i puidutehnol osk-a abiõpetaja, 1964–66 Lundi Põllum-inst-i uurimistöde juh, 1966–80 Rootsi Puidutööstusliidu peains, 1980–88 Stockholmis Kuningliku Tehnikaük-i puidutehnol-prof, a-st 1988 emeriitprof; koost 11 õppe- ja

käsirmt-t, olnud 15 taolise väljaande kaasautor. – Uurinud puidu omadusi ja -tehno-, loonud juhendeid puidu liigitamiseks kvaliteedi alusel, samuti puidu kaitsmiseks kahjurite eest. Olnud tegev Rootsi Liimitud Puidu Kontrollametis ja Puidusorteerimise Komitees, Tehnika Arendamise Val nõunik, Rootsi Saeveskiomanike Ühingu sekr (1973–81) ja esimees (1982–86), kuulunud ka Soome ja Norra erialaühingutesse, Eestis riigiettevõtte “Eesti Riigimetsad” haldusnõukogu liige (1992–93). U 30 teadustr-t.

T: Kvistars inverkan på tryckhällfastheten vid lamellerade konstruktioner. Stockholm, 1962; Spånorienteringens och limmets betydelse för spånskivor reologiska egenskaper. Stockholm, 1982; Fiberströningar i trä. Stockholm, 1986; Träkunskap. Stockholm, 1992; Puiduteadus. Trt, 1998; Puiduteadus (kaasautor U. Veibri). Trt, 2006

B: EE 14, 450; ETVpK, 111; *Margus, M.* Puidutehnoloogia tippteadlane Endel Saarman. // Tehnika ja Tootmine (1992) 4, 33; *Ilmet, K.* Endel Saarman. // *Saarman, E., Veibri, U.* Puiduteadus. Trt, 2006, 557.

M. Margus

SAARMANN, Karl Theodor (19. I 1893, Tallinn – 2. IV 1948, Tallinn), õigusteadlane, kaupmehe p. Lõpetas 1910 Tallinnas Nikolai Gümni-i, õppis 1911–14 PÜ-s, lõpetas 1922 TÜ õigustsk-a. Võttis 1914–17 ohvitserina osa I maailmasõjast. Oli 1918–21 Tallinnas kohtu-uurija ja kohtunik, 1921–23 Kohtumin-i nõunik, 1923–35 Kohtupalati liige, 1925–30 ühtlasi TÜ kriminaalõiguse ja -protsessi õppejõud, 1930–35 kriminaalõiguse prof, 1935–40 Riigikohtu liige (riigikohtunik), 1940 töötas Tallinnas Kunstsarve Tehases, 1941–44 mobiliseerituna esialgu Eesti laskurkorpuse tagavarapataljonis, hiljem Komis õpetaja, 1944–48 ENSV RKN osk-juh, 1946–48 ka ENSV Kohtu RK kodifikatsiooniosk-a juh ja Tallinna Juriidilise Kooli õppejõud. – Töid kriminaalõiguse alalt. 2002 paigaldati K. Saarmanni kodumajale Tallinnas Paldiski mnt-l mäletustahvel ja asutati Karl Saarmanni Selts.

T: Kriminaalõigus. Üld- ja eriosa. Trt, 1930, 1935; Kriminaalseadustiku maksmapanemise seadus. // XII õigusteadlaste päeva protokollid. Trt, 1933; Kriminaalseadustik koos maksmapanemise seaduse ja distsiplinaarseadustikuga (kaasautor K. Matto). Tln, 1934; Kriminaalseadustik. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor K. Matto). Tln, 1937.

B: AAUT II, 56; EE 14, 450; TÜ ajalugu III, 108; *Ambach, G.* Eesti kriminaalõiguse korüfee Karl Saarmann (1893–1948). // *Akad Nord Toim* 19 (2003) 47; *G. Ambach.* Eesti kriminaalõiguse arenguteed. Kolmveerand sajandit esimese kriminaalseadustiku vastuvõtmisest. // *Juridica* (2004) 3, 151–160; *Ambach, G.* Karl Saarmanni elu ja tegevus pärast 1940. aasta suvist pööripäeva. Karl Saarmanni juriidilise raamatukogu käekäik. // *Akad Nord Toim* 28 (2005); *Ambach, G.* Karl Saarmann kui Eesti kriminaalõiguse formeerija ja arendaja. Tln, 2006.

SAARNE (Spridis, Spriidis, Saarde), Apollon (28. X 1906, Tallinn – 8. XII 1975, Mölndal, Rootsi), arstiteadlane, kirurg; rmt-pidaja p. Lõpetas 1925 Tallinna Linna Poeglaste Gümni-i, 1931 TÜ arstitsk-a. Täiendas end 1939 Budapestis. Üliõpilasena oli 1928 TÜ II sisekliiniku abiasst, 1930–33 närvikliiniku asst kt ning kliiniku füsikaalse ravi kabineti juh, 1933–40 Tallinna Keskhaigla kirurg, 1940–44 Haapsalus Lääne Maakonnahaigla juh ja kirurg. Läks 1944 Rootsi. Oli 1945–47 Luleå ja 1947–49 Gällivare haigla kirurg. Omandas 1957 Göteborgis Sahlgrenska Ük-i haiglas narkoosiarsti eriala. 1958–71 töötas pms Vänersborgi keskhaiglas, sh a-st 1958 narkoosi ja intensiivravi osk-a ülemarstina, 1971–75 (pensionärina) Göteborgi Ük-i kirurgiakliiniku eksperim-kirurgia asst. – Uurimusi tehiseeru, narkoosi ja intensiivravi kohta. Rootsis oli esimene, kes võttis kasutusele dialüüsiaparaadi (kunstneeru; ka patsiendi kodus). Göteborgi Ük-i audr (1972). Rootsi *Riddare av Kungl. Nordstjärnorden* (1969).

T: Über den Kleinzehen-(Puusepp'schen) Reflex und seine klinische Bedeutung. // *Folia Neuropathol. Est.* 12 (1932); Etude des variations manometriques du liquide c.-r. apres les injectios endo-veineuses des solutions salines a differentes concentrations et temperatures. // *Folia Neuropathol. Est.* 12 (1932); Contribution al estudio las polineuriti arsenicales (kaasautor A. Ley). // *Revista Cirurgica Barcelona* (1932, Marzo); Hemidialys i hemmet – uppmuntrande erfarenheter (kaasautorid S.-O. Isacson, H. Krook). // *Läkartidningen* 66 (1969) 11; A new specific chemotherapy. A pilot study with an extracorporeal chamber (kaasautor). // *Rev. Surg.* 31 (1974) 5.

B: AAUT II, 391; EE 8, 290; ETVpK, 111; *Värmlands tidningen* (1961) 3. V; *Dagens Nyheter* (1968) 27. VIII; (1969) 7. II; (1975) 13. XII; *Expressen* (1971), 20. VIII;

Svenska Dagbladet (1975), 13., 14. XII; Teataja (1975), 20. XII; Päevaleht (1975), 14. XII; Raimla Side (USA) 8 (1976); Vänersborgs lasarett 1879–1979. // Borås 34 (1979); Lääne Elu (2006) 10. I.

SAARNIIT, Andres (27. XI 1955, Tallinn), majandusteadlane; Harald S-u p. Lõpetas 1974 Tallinna 21. Kk-i, 1978 TPI maj-tsk-a, maj-knd (1986, MI), vk “Совершенствование хозяйственного расчета промышленного объединения с помощью резервных фондов (на примере промышленных объединений ЭССР)”. Oli 1978–92 MI teadur, 1989–91 EE kirjastuse maj-toim, 1993–97 Eesti Panga maj-uuringute ja keskpangapol osk-a j-spetsialist, 1998–2006 keskpangapol allosk-a juh, 2006– keskpangapol osk-a nõunik. – Uurimusi ärikorraldusest, maj-poliitikast, riigirahandusest, inflatsioonist, tööturust. Eesti Maj-teaduse Seltsi liige.

T: Riiklikud ettevõtted turumajandusega maades (juhtimisaspekt). Tln, 1989; Eesti eelarvepoliitika põhijooni aastail 1994–1995. // Eesti Panga bülletään (1995) 8; Riigieelarve tasakaalu mõistetakse mitmeti. // Eesti Panga bülletään 33 (1997) 2; Inflatsioonist lähiminevikus ja tulevikus. // Kroon ja Majandus (2994) 4; Kui suur on transiidi osatähtsus Eesti majanduses. // Kroon ja Majandus (2006) 1.

B: EMaBL, 442.

SAARNIIT, Harald (29. VI 1925, Vastseliina v, Võrumaa – 30. XII 1997, Tallinn), ajaloolane; talupidaja p. Lõpetas 1945 Võru Kk-i, 1951 TÜ ajaloo osk-a, 1951–54 AI asp, ajal-knd (1955, Eesti TA), vk “Eesti sõjajärgse revolutsioonilise kriisi aastail (1920–1924)”. Oli 1954–57 AI n-teadur, 1957–63 v-teadur, 1963–69 PAI v-teadur, 1969–71 TPedI v-õpetaja, dots kt, 1971–74 dots, 1975–79 AI teadussekr, 1979–82 teadusdir, 1982–86 ajalooallikate sektori juh, 1986–92 Oktoobrirev-i perioodi ajaloo sektori ja ajaloo osk-a j-teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti agraarpol 1917–1924, eriti Vabadussõja ajal (1918–20). Osales Eesti ajaloo üldkäsitluste koostamisel. ENSV rkl preemia (1977, koll-s). 125 teadustr-t, rohkesti aimeart-id.

T: Kodanlik Eesti sõjajärgse revolutsioonilise kriisi aastail (1920–1924). Tln, 1958; Kommunistliku fraktsiooni tegevusest Eesti Riigikogus sõjajärgse revolutsioonilise kriisi aastail (1920–1924). Tln, 1961; Töörahva riigi eest (kaasautorid O. Kuuli, A. Liebman),

Tln, 1967; Аграрная политика большевиков в период Великой Октябрьской социалистической революции (апрель 1917 – март 1918). Историографический обзор. Тлн, 1986.

В: Leninlik etapp Eesti ajalooteaduses. Tln, 1970, 424.

SAARNIIT, Ivar-Igor (11. VIII 1940, Tallinn), matemaatik; õpetajate p. Lõpetas 1958 Tartu 2. Kk-i, 1958 TÜ füüs-mat-*tsk*-a arvutusmat-a erialal, 1968–71 TÜ asp, füüs-mat-knd (1972, TÜ), vk “О разностных методах решения краевых задач дифференциальных уравнений с отклоняющимся аргументом”. Stažeeris 1974–75 Berliinis Humboldti Ük-s, 1994 Helsingi Ük-s. Oli 1965–67 TÜ arvutuskeskuse stažöör, 1967–68 NSVL TA Maj-mat Keskest-i Eesti filiaali v-ins, 1971–76 TÜ arvutusmat-a kat-i v-õpetaja, 1976–93 dots, ühtlasi 1981–87 mat-*tsk*-a prodekaan ja 1989–94 dekaan, 1993–94 rakendusmat-a inst-i dots, 1994– TÜ akad sekr. Lugenud diferentsiaalvõrrandite ja mat füüsika võrrandite kursusi. – Uurimisvaldkond: pms diferentsmeetodite rakendamine mat füüsika ülesannete lahendamiseks. Peab end kuuluvaks G. Vainikko koolkonda. EMatS-i asutajaliige. Üle 20 teadustr-e.

T: О решении методом конечных разностей краевой задачи для дифференциального уравнения с отклоняющимся аргументом. // Ж. вычисл. мат. и мат. физ. 16 (1976) 4; О краевой задачи для уравнения эллиптического типа с разрывным решением. // Уч. зап. ТГУ 762 (1986).

В: TÜ BL I, 388; II, 158; TÜ ajalugu III, 309; Математика в СССР 2 (1970) 2; Matemaatika ja kaasaeg 20 (1975).

SAARNIIT, Jüri (9. I 1951, Misso v, Võrumaa – 12. II 2003, Tartu), psühholoog; põllumehe p. Lõpetas 1969 Misso Kk-i, 1974 TÜ psühhol osk-a, psühhol-knd (1982, TÜ), vk “Проблемы измерения социально-психологической структуры ценностных ориентаций”. Oli 1974–79 TÜ haridussotsiol labori ins ja v-ins, 1979–83 n-teadur, 1983–84 juh, 1984–86 sektori juh, 1986–92 labori juh, 1992–2003 sotsiol osk-a v-teadur, (ESTA) haridussotsiol uurimisgrupi juht. Õpetanud sotsiaalpsühhol uurimise metodol, metoodikat ja tehnikat. – Uurimisvaldkonnad: haridussotsiol, noorsoo väärtusteadvus Üle 30 teadustr-e

T: Eesti noorte väärtushinnangud läbi aegade. Tln, 1995; Eesti koolilõpetajate põlvkondade vahelisi ja piirkondlikke erinevusi. Trt, 1998; Väärtusteadvus ja selle muutused. // Eesti Noorsooraport. Tln, 2000; Põlvkonnad muutumas ajas (kaasautor P. Kenkmann). Trt, 2005.

B: TÜ BL II, 158.

SAARNISTO, Matti Juhani (11. II 1942), Soome geoloog, *Ph.D.* (1970, Helsingi Ük), vk “The late Weichselian and Flandrian history of the Saimaa lake complex”. Soome TA liige (1995), Eesti TA välisliige (2008). A-st 1979 Helsingi Ük-i dots, 1991–92 prof, a-st 1992 Soome Geol Uurimiskeskuse kvaternaarigeol osk-a juh, prof. – Uurimusi Läänemere geol ehituse, Saima järvistu ja Põhjamaade jääaja ning holotseeni paleogeogr olude kohta. Koordineerinud Soome ja Eesti geoloogide ühistööd ning uurinud Eesti järvesetteid. Eesti Geol Seltsi välisliige.

T: Holocene emergence history and stratigraphy in the area north of the Gulf of Bothnia. Helsinki, 1981; Glacial indicator tracing. Rotterdam, 1990; Annually laminated sediments date the drainage of the Ancylus Lake and early Holocene shoreline displacement in central Finland (kaasautor A. Heinsalu jt). // *Quaternary Int.* 130 (2005)

B: EE 8, 290–291.

SAARNITS, Lembit (19. VIII 1936, Võru v, Võrumaa), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1955 Võru 1. Kk-i, 1960 TÜ õigustsk-a, 1967–69 TÜ asp, õigusknd (1970, TÜ), vk “Kollegiaalse juhtimise teaduslikest alustest kolhoosides ja selle õiguslikust reguleerimisest”. 1979 lõpetas MÜ kvalifikatsiooni tõstmise tsk-a maa-, põllum- (kolhoosi-) õiguse ja looduse õigusliku kaitse alal. Oli 1960–67 Jõgeva raj abiprokurör ja prokuröri aset, 1970–79 TÜ tsiviilõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja, 1979–92 dots, 1992–94 eraõiguse inst-i dots, ühtlasi 1993– EPA agraarõiguse õt-i juh, prof, a-st 2007 TÜ emeriitdots. Õpetanud maaõigust, agraarõigust, kolhoosiõigust (kooperatsiooni-ühisõigust), looduse õiguslikku kaitset, looduskeskkonnaõigust, juhtimisteadust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: maa-, agraar- ja looduskeskkonnaõiguslikud probleemid, sotsiaalne juhtimine; töid ka TÜ ajaloo alalt. Kasutas juhtimisteaduse, üldise juhtimis- ja informatsiooniteooria, küberneetika ning sotsiol ideid ja meetodeid sotsiaalse

juhtimise üldteooria ja põllum-ettevõtete juhtimise õigusküsimuste uurimisel. Koost agraar-, maa-, metsa- ja looduskeskkonnaõiguslike aktide kogumikke, kommentaare ja metoodilisi materjale, 1974–82 TÜ õigustsk-da tutvustavate kogumike koost, osalenud maaseaduse ja taluseaduse eelnõude alternatiivvariantide koostamisel. TÜ Toim kahe erikogumiku (Õigusteaduslikke töid XXIV, 1978; *Труды по правоведению*, 1987) vast toim. EAÕS-i taastajaliige (1988), juhatuse liige ning maa- ja agraarõiguse toimkonna esimees, Akad Ühistegevuse Seltsi taastajaid (1992) ja juhatuse esimees, EKS-i taastajaid ja juhatuse esimees. Üle 50 teadustr-e.

T: Sissejuhatus sotsiaalse juhtimise teoriasse (kaasautor V. Kelder). Trt, 1973; Kolhoosi näidispõhikiri. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor). Tln, 1976; TRÜ õigusteaduskond (kaasautor J. Sootak); Kodanike maakasutusõigus. Trt, 1986; Nõukogude metsaõigus. Trt, 1987; Tartu Ülikooli õigusteaduskonna lõpetanud 1945–1986. Trt, 1987; Nõukogude veeõigus. Trt. 1988; Eesti maaõigus. Maaõiguse aktide süstematiseeritud valikkogu. Trt, 1994.

B: TÜ BL I, 444; II, 158; Faculty of Law. 1994, 36; TÜ ajalugu III, 316.

SAARNOK, Eerik (24. I 1930, Tallinn – 24. VII 1990, Tallinn), arstiteadlane, viroloog; teenistuja p. Lõpetas 1949 Tallinna 7. Kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a, 1968 EMHI-s asp-i, med-knd (1971, Eesti TA), vk “О лабораторной диагностике вирусов Коксаки А и их выявления в Эстонской ССР”. Oli 1955–59 Kohtla-Järve Naha- ja Suguhaiguste Dispanseri dermatoloog-veneroloog, 1959–63 peaarst, 1963–65 Tallinnas Vab Dermatoveneroloogia Dispanseri laboriarst, 1968–75 EKMI enteroviiruste labori ja virol sektori v-teadur; 1975–76 Kirovi-nim Näidiskalurikolhoosi peasanitaararst, a-st 1976 Tallinna Dermatoveneroloogia Dispanseri statsionaari dermatoloog ja osk-juh. – Uurimisvaldkond: virol, viirushaiguste laboratoorse diagnoosimise meetodid. Evitas Eestis *Coxsackie* A-grupi viiruse laboratoorse diagnoosimise vastsündinud valgetel hiirtel. NET-i ingliskeelsete tekstide toim. 9 teadustr-t.

T: Coxackie A6 viiruse esmakordselt isoleerimisest Eesti NSV-s. // NET (1968) 5; Naha- ja suguhaigused (kaasautorid R. Markovitš, B. Rubinštein). Tln, 1969; Coxackie A-10 viiruste herpangiinipuhangu põhjustaja Tallinnas. // NET (1969) 6; Материалы к эпидемиологическому анализу вспышки асептического менингита в Эстонской

ССР в 1967 г. (kaasautor). // Энтеровирусные инфекции. М, 1970; Изучение энтеровирусов и возникновении желудочно-кишечных заболеваний у детей (kaasautor K. Kutsar). // Иссл. по гастроэнтерол. Тln, 1972; Segainfektsioon aseptilist meningiiti põdeval haigel (kaasautorid K. Kutsar, S. Jõks). // NET (1973) 2.

В: NET (1980) 2, 135; EA (1990) 5, 415; *Merila-Lattik, H.*, 985.

S. Jõks

SAARSE (a-ni 1966 **Ruto**), **Leili** (23. III 1939, Aaspere, Lääne-Virumaa), füüsiline geograaf ja geoloog; talupidaja t. Lõpetas 1957 Rakvere Ped Kooli, 1962 TÜ geogr-oska, 1974 GI asp-i, geol-mineral-knd (1978, Vilniuse Ük), vk “Особенности условий залегания, состава и формирования озерно-ледниковых глинистых отложений Южной Эстонии”. Oli 1962–72 “Eesti Tööstusprojekti” ehitusgeol osk-a ins-geoloog, v-ins ja geotehnikalabori juh, 1972–80 GI teadur, 1980–90 v-teadur, 1990–96 j-teadur ja holotseeni töörühma juh, 1996–2005 paleogr ja keskkonnageol töörühma juh, 2005– v-teadur. 1991–93 töötas Rootsi Inst-i stipendiaadina lühikest aega Uppsala ja Lundi ük-s rahvusv-te projektidega. Pidanud loenguid välisük-des. – Uurimisvaldkonnad: litol, holotseeni stratigr, paleoökol, järvede areng, Balti mere areng, paleokliima, inimõju keskkonnale. Osalenud mitmes rahvusv uurimisprojctis, saanud uurimistöök välisgrante, sh EÜ grandit No CIPA CT 92-4033; ISF grandit LG 9000 ja LK 9100 ning viis ETF granti. Oli üle nõupidamiste teadussekr, ajakirja *PACT* toim-id, 1981–88 Rahvusv Geoloogilise Korrelatsiooniprogrammi (IGCP) projekti *Palaeohydrology of the temperate zone* NSVL töörühma teadussekr, projekti *Past Global Changes* (PAGES) korr-liige. 7 kogumiku ja 1 monogr toim. Üle 140 teadustr-e, sh 1 monogr autor ja 2 monogr kaasautor.

T: Peculiarities of sedimentation in the small Estonian lakes. // Lake, mire, and river environments during the last 15000 years. Rotterdam, 1988; Classification of lake basins and lacustrine deposits of Estonia. // J. Paleolimnol. 3 (1990); Holocene climatic changes and lake level fluctuations in the European USSR. // Quaternary Studies in Poland 10 (1990); Holocene changes in lake levels as climate proxy in Europe (kaasautorid S. P. Harrison, G. Digerfeldt). // Paläoklimaforschung 6 (1991); Estonia (kaasautor) // Palaeoecological events during the last 15000 years: Regional Syntheses of

Palaeoecological Studies of Lakes and Mires in Europe. Chichester, 1996; Simulation of the Baltic Sea shorelines in Estonia and neighbouring areas (kaasautorid J. Vassiljev, A. Miidel). // J. Coastal Res 19 (2003) 2; Reflections of pre- and early-agrarian human impact in the pollen diagrams of Estonia (kaasautorid A. Poska, S. Veski). // J. Paleogeogr. Paleoclimatol. Paleoecol. 209 (2004).

B: EE 14, 451; Int. Who's Who of Intellectuals. 1999. // Int Biographic Centre. Cambridge England, p. 651.

SAARSOO, Heldur (5. XII 1931, Viljandi – 4. XII 1997, Tartu), õigusteadlane; arstide p. Lõpetas 1951 Viljandi 2. Kk-i, 1962 TÜ õigustsk-a, 1965–68 TÜ asp, õiguskd (1972, TÜ), vk “Nõukogude kriminaalprotsessi osast kohtueelsel uurimisel võitluses alaealiste kuritegevuse vastu”. Oli 1962–65 Viljandi raj prokuratuuri uurija ja prokuröri abi, 1968–72 TÜ kriminol labori n-teadur, 1972–75 v-õpetaja, 1975–91 kriminaalõiguse ja -protsessi kat-i dots, 1991–92 juh, dots, ühtlasi 1976, 1978–82, 1985–91 ka õigustsk-a prodekaan, 1993– avaliku õiguse inst-i protsessiõiguse dots. Lugenud kriminaalprotsessi üld- ja erikursust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: võitlus alaealiste kuritegevusega; kriminaalmenetlus. Üle 40 teadustr-e.

T: Alaealine ja seadus. Normatiivaktide kommenteeritud väljaanne (kaasautor). Tln, 1969; Tõendid nõukogude kriminaalprotsessis (kaasautor E. Kergandberg), Trt, 1987; Alaealise kasvatuslikud mõjutusvahendid. // Juridica (1995) 10; Menetlusdokumendid kriminaalmenetluses (kaasautor J. Vissak). Tln, 1998; Alaealiste õigusrikkumised: kriminaalõiguslik, menetluslik ja kriminoloogiline aspekt (kaasautorid J. Ginter, J. Sootak). Trt, 2000.

B: TÜ BL I, 444; II, 158; TÜ ajalugu III, 314; Faculty of Law. 1994, 61–62.

SAAT, Joosep (30. VII 1900, Hellamaa v, Muhu – 16. I 1977, Tallinn), ajaloolane; ehitustöölise p, Maksim S., Luule S. ja Mari Meele isa. Lõpetas 1916 Haapsalu kõrgema algkooli, 1917 Kuressaare telegrafistide kursused, 1948 eksternina Tallinna 1. Kk-i, 1949 Moskvast NLKP KK Ühiskonnateaduste Akad, ajalooknd (1949, samas), vk “КП(б) Эстонии в период подготовки и проведения Великой Октябрьской Социалистической революции”. Oli 1916 Muhus Nõmmküla vallakooli õpetaja, 1917–

21 Saaremaal ja Tapal telegrafist, 1921–22 Tapa raudteejaama telegraafimontöör, ühtlasi töölisajalehtede kirjasaatja. Astus 1921 EKP-sse, oli 1921–22 partei illegaalne töötaja, ast 1922 ajalehtede toim. Arreteeriti jaan-s 1924 ja mõisteti riigivastase tegevuse eest “149 protsessil” eluajaks sunnitööle. Vabanes 1938 üldise amnestia alusel. 1938–40 oli ehitustöödel ja Tallinna Tarbijate Ühisuse arveametnik, 1940–41 ajalehe “Rahva Hääl” ja ajakirja “Kommunist” toim, 1941–62 EKP KK liige. 1941 evakueerus Nõuk tagalasse, algul töötas põllum-s, 1942–43 oli EKP KK propagandaosk-a juh aset, 1943–44 “Rahva Hääle” toim Moskvast ja Leningradis, 1944–47 kirjastuse “Poliitiline Kirjandus” peatoim Tallinnas, 1947–49 PAI dir aset, 1949–56 PAI dir, valiti 1951 Eesti TA liikmeks ja oli 1956–68 Eesti TA Presiidiumi liige ja TA Ühiskonnateaduste Osk-a akadeemik-sekr, 1968–77 AI v-teadur. – Uuris pms revolutsioonilise liikumise ajalugu Eestis 1905–40 ja EKP tegevust. Oli mitme art-tekogu ja dokumentide kogumiku, samuti “Eesti NSV ajaloo” 2. köite (Tln, 1963) peatoim. ENSV Ülemnõukogu saadik (1951–63, sh 1955–59 4. koosseisu juh). ENSV tnl teadlane (1969). ENSV rkl preemia (1970, 1977). Lenini orden (1950), Punalipu jmt ordenid. Ligi 500 teadustr-t, aimeart-t ja memuaarkirj-st.

T: Rüüstamine. // Viisnurk (1940) 2; “Vangimaja Kiir”. // Viisnurk (1941) 2; Eesti saksa okupantide kontsa all. M, 1942; Eesti fašistliku politseipataljoni hävitamine Doni jõe käärus. // RH (1943) 28. V, 7. VI; Johannes Lauristin. Lühike elulugu. Tln, 1946; Landesveeri-vastase sõja tõeline olemus. // Eesti Bolševik (1945) 12; Kümme aastat Nõukogude Eestit. // Lng (1950) 7; Marksismi-leninismi ideede levik Eestis. Tln, 1954; Eesti bolševikud Oktoobrirevolutsiooni ajajärgul. Tln, 1956; Eessõna. // Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis. Dokumentide ja materjalide kogumik. Tln, 1957; Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ühiskonnateaduste Osakonna töö põhijooni. // Eesti TA Toim. Ühisk-tead 9 (1960) 2; Kodanlik-demokraatlik Veebruarirevolutsioon Eestis. // Eesti NSV ajalugu II. Tln, 1963; Эстония в период подготовки вооруженного восстания и победы социалистической революции. // Борьба за Советскую власть в Прибалтике. M, 1967; Nõukogude võim Eestis. Oktoober 1917 – märts 1918. Tln, 1975.

B: ENE 7 (1975) 35; EE 14, 451; Eesti TA 1980–1985, 348; Академик И. Саат – исследователь истории Великого Октября. Реферативный сборник. Тлн, 1977; Joosep Saat. Personaalnimestik. Tln, 1991.

K. Siilivask

SAAT, Luule (4. III 1932, Haapsalu), majandusteadlane; Joosep S. t, Maksim S. ja Mari Meele õde. Lõpetas 1957 Valga 1. Kk-i, 1961 TPI maj-tsk-a, 1962–65 MI asp, maj-knd (1967, Eesti TA), vk “Eesti NSV leivatööstuse edasise arendamise ja paigutamise põhisuunad”. Oli 1957–58 ENSV Stat-val ökonomist, 1958–62 MI ökonomist ja n-teadur, 1965–73 MI n- ja v-teadur, 1973–76 ENSV Plaanikomitee juures asunud Maj ja Planeerimise Tead Labori tead-sekr, 1977–79 TPI tootmise ja ökon organiseerimise kat-i v-õpetaja, 1979–92 dots. Koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: toiduainetööstuse ökon. Üle 40 teadustr-e.

T: Eesti NSV leivatööstuse arengu küsimusi. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat 3 (1965); Premeerimisfondide suurus üksi pole määrav. // Majandusreform saab teoks. Tln, 1968.

SAAT, Maksim (29. II 1944, Moskva), majandusteadlane; Joosep S. p, Luule S. ja Mari Meele vend. Lõpetas 1961 Tallinna 2. Kk-i, 1967 TPI maj-tsk-a, 1973 MI-s asp-i, maj-knd (1977, Eesti TA), vk “Проблемы повышения коэффициента сменности в промышленности (на примере промышленности Эстонской ССР)”. Täiendas end 1991 ja 1994 Saksamaal Paderborni Ük-s, 1993 USA-s Bentley Kolledžis, 1995 Kanadas Dalhousie Ük-s jm. Oli 1970–88 TA MI teadur ja v-teadur, 1988–91 TPI dots, 1992–TTÜ ärikorralduse inst-i tootmis- ja teeninduskorralduse õt-i juh, prof. Lugenud rahvusv ärikorralduse, innovatsiooni juhtmise ja tootearenduse, projektijuhtimise, tootmiskorralduse jt kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: rahvusv ärikorraldus, ärietika, innovaatika. *Int. Assoc. for Energy Economics*’i (1990), *Eur. Business Ethics Network*’i (1998), *Int. Soc. for Business Education*’i, *Eur. Assoc. of Int. Education*’i, *Eur. Int. Business Acad.* liige. Üle 70 teadustr-e.

T: Rahvusvaheline ärikorraldus. Tln, 1999; Ettevõtte majandusõpetus. Tln, 1999; Projektijuhtimine. Arenguprojektid: planeerimine, analüüs, juhtimine. Tln, 2000; Kuidas aitaks alternatiiv-eeetika rikastada ärietikat (kaasautor M. Meel). // Äritegevuse innovaatika 4. Tln, 2004.

B: EE 14, 451; EMaBL, 443–444; TTÜ professorid läbi aegade, 373–374.

SAAT, Toomas (8. III 1954, Muhu), bioloog, ihtüoloog ja embrüoloog; tööliste p. Lõpetas 1972 Orissaare Kk-i, 1978 TÜ biol-osk-a, 1978–81 NSVL TA Arengubioloogia Inst-i asp, biol-knd (1984, samas), vk “Закономерности созревания ооцитов у костистых рыб (на примере вьюна и серебряного карася)”. Oli 1978 Läänemere Kalamaj TUI Tallinna osk-a teadur, 1981–82 TÜ zool kat-i v-laborant, 1982–86 asst, 1986–87 v-õpetaja, 1988–91 teadusosk-a embrüonaalse histogeneesi sektori v-teadur ja juh, 1991 zool-muuseumi juh, 1991–92 zool kat-i juh, dots, 1992–97 zool ja hüdrobioloogia inst-i juh, prof, 1998– TÜ Eesti Mereinst-i dir, ühtlasi zool ja hüdrobioloogia inst-i prof. Olnud õppe- ja tead-tööl 1993 Kuopio Ük-s ja Rootsi Rannikumere Inst-s, 1995 Lissaboni Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: luukalade embrüol; Eesti kalandus; kalafauna dünaamika, kaitse ja ratsionaalne kasutamine; mageveekalade ajaline ja ruumiline levik Läänemere kaldalähedastel aladel. Ajakirja *Cybius* toim-koll-i liige, väljaannete *Acta Musei Zoologici Universitatis Tartuensis*, “Eesti Kalandus” ja mitme kogumiku (“Väinamere kalastik ja kalandus”, 2002; “Liivi lahe kalastik ja kalandus”, 2005 jt) toim või kaastoim. Eesti bioloogia mitmekesisuse kaitse strateegia ja tegevuskava autoreid. Eur Ihtüol-ühingu, Prantsuse Ihtüol-ühingu ja *Northwest Atlantic Fisheries Organization* (NAFO) tead-nõukogu liige. Üle 100 teadustr-e.

T: Zum Bruverhalten dreier Drosselarten (kaasautor B. Weyers). // *Die Voliere* 17 (1993) 4; Duration of synchronous cleavage cycles and rate of development at different temperatures in the Baltic herring (kaasautor A. Veersalu). // *J. Fish Biology* 48 (1996) 4; Fishes of Estonia (kaasautorid E. Ojaveer, E. Pihu). Tln. 2003; Do cormorants and fishermen compete for fish resources in the Väinameri (eastern Baltic) area (kaasautor). // *Interactions between Fish and Birds: Implications for Management*. London, 2003; Chronology of embryonic development in Baltic herring *Clupea harengus* membras (kaasautor A. Veersalu). // *Eesti TA Toim. Biol. Ökol* 52 (2003) 1; The transition from the Soviet system to a market economy as a cause of instability in the Estonian fisheries sector (kaasautorid M. Vetemaa, R. Eschbaum). // *Marine Policy* 30 (2006) 6; Laboratory-based reproduction success of ruffe, *Gymnocephalus cernuus* (L.) in brackish water is determined by maternal properties (kaasautorid A. Albert, M. Vetemaa) // *Ecol. Freshwater Fish* 15 (2006) 2.

B: APUT, 83; TÜ BL II, 158; EE 14, 451–452.

SAAVA, Astrid (25. II 1938, Rasina v, Võrumaa), arstiteadlane, hügieenik, rahvaterviseteadlane; talupidaja t, Merileid S. õde. Lõpetas 1956 Tartu 2. Kk-i, 1962 TÜ arstitsk-a, 1965–67 asp, med-knd (1968, TÜ), vk “Väikeste jõgede sanitaarse seisundi uurimise ja hindamise meetodikast Eesti NSV tingimustes”, med-dr (1975, TÜ), vk “Гигиенические аспекты использования и охраны водных ресурсов Эстонской ССР”. Täiendas end 1968 Leningradis Sõjamed-akad-s ja Rootsis, Poolas, Leedus jm. Oli 1962–65 ja 1967–70 TÜ hügieeni kat-i asst, 1970–74 TPI san-tehn problemlabori v-teadur, 1974–80 osk-a juh, 1981–83 NSVL Hüdrometeorol Rkl Komitee Rakendusgeofüüsika Inst-i Läänemere osk-a teadur, 1983–87 ENSV Kvalifikatsioonitõstmise Inst-i prof, 1987–92 TÜ hügieeni ja tervishoiu org kat-i prof, 1990–92 ka juh, 1993–98 tervishoiuinst-i juh ja 1995–2003 rahvatervise prof; a-st 2003 emeriitprof; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: Eesti ja Läänemere veevarude tervishoiuaspektid, rahvatervise arendamine Eestis. Osales rahvusv Soome lahe ja Läänemere veeuringutes (1974–91). Põhja- ja Baltimaade Rahvatervisealase Partnerluse (BRIMHEALTH) nõukoja liige (1994–2003), Globaalse Rahvusv Vee Hindamise (GIWA) meetodika töörühma rahvatervise ekspert (2001–05), Sotsiaalmin-i rahvatervishoiu nõunik (1995–2001), säästva arengu val-komisjoni liige (1996–99), rahvatervise sihtkapitali juhtkomitee liige (a-st 1998), med-terminol komisjoni liige (a-st 1990). Tartu Tervisekaitsjate Tead Seltsi asutaja ja esimees (1998–2005). Keskkonnamin-i, Eesti Vee-ettevõtete Liidu ja Eesti Veeühingu Oras veesäästuauhind (2006). Üle 250 teadustr-e, sh 2 monogr.

T: Microorganisms (kaasautor G. Rheinheimer). // Assessment of the Effects of Pollution on the Baltic Sea (1980); Environment and health in the Baltic countries (kaasautor). // Reports on a WHO Meeting (1994); Sanitary conditions in Lake Peipsi. // Lake Peipsi: Meteorology, Hydrology, Hydrochem. Trt, 2001; Public health research in Estonia. // Eur. J. Public Health 10 (2002) 3; Water quality of Estonian water bodies (kaasautor E. Loigu). // Water Protection of the Gulf of Finland and Estonian Waterbodies. TUT Press, 2005; Global International Waters Assesment – Baltic Sea (kaasautor). // GIWA Regional Assesment 17 (2005); Joogivee fluorisisaldus Eestis, selle tähtsus hambakaarise ja

fluuroosi levimises ja ennetamises (kaasautor). Trt, 2005; Tap water fluoride level in Estonia (kaasautorid E. Indermitte, E. Karro). // Fluoride 40 (2007) 2; 120 aastat sanitaarkontrolli Eestis (kaasautor T. Aro). // EA (2008) 12.

B: APUT, 29; TÜ BL I, 126, II, 158; EE 14, 452; TÜ ajalugu III, 361; TPI 1936–1986, 437, 501; Int. Book of Honor. 5th ed. ABI, 1998, 228; EA (1998) 3, 186; (2008) 3, 229; TÕA 1982–2007, 148, 149, 151, 156, 159, 160, 161, 163, 166, 167, 391.

SAAVA, Merileid (Merilaid) (10 IX 1941, Ahja v, Tartumaa), arstiteadlane, toitlustusteadlane; talupidaja t, Astrid S. õde. Lõpetas 1959 Tartu 2. Kk-i, 1965 TÜ arstitsk-a, 1967–70 EKMI asp, med-knd (1971, TÜ), vk “Содержание липидов в сыворотке крови у некоторых групп населения Эстонской ССР”. Oli 1965–67 EKMI biokeemia labori ordinatuuris, 1967 ja 1970 sama labori n-teadur, 1974–81 v-teadur, 1981–84 profülaktilise kardioloogia v-teadur, 1984–86 Kardioloogia TUI kardioloogia v-teadur, 1986–2007 toitumise ja ainevahetuse uurimise osk-a juh, 1991–97 ka teadussekretär. – Uurimusi toitumisest ja ainevahetusest ning nendega seostuvaist terviseprobleemidest ja nende ennetamisest. Olnud ENSV Tervishoiu-ministri lastepediatrioloog, Eesti TA toitumisprobleemide teadusnõukogu ja Sotsiaalministri toitumissoovituste nõukogu liige, Üle Gerontoloogia ja Geriaatria Seltsi, Eesti Biokeemia Seltsi, Eesti Hügieenistide Seltsi jms liige; Toitumisteaduse Seltsi juhatuse liige. EV teaduspreemia 1996 (koll-s). Üle 160 teadustr-e, üle 80 aineart-i.

T: Kolesteriini-ainevahetusest Eesti NSV elanikel (kaasautor E. Vagane). // NET (1966) 3; О состоянии жирового обмена некоторых групп населения Эстонской ССР. // Актуальные вопросы внутренней медицины. Тлн, 1970; Eakate inimeste ainevahetus ja toitumine (kaasautor). // NET (1977) 1; Обмен веществ и питание детей раннего возраста в доме ребенка (kaasautorid E. Vagane, M. Niit). // Вопр. пит. (1987) 3; Südame isheemiadõve ja ateroskleroosi riskifaktorid Tallinna elanikel (kaasautor). // EA (1990) 2; Tallinlaste südame- ja veresoonehaiguste riskitegurid sajandivahetusel (kaasautor). // EA (2002) 3; Rohkem tähelepanu toitumisele (kaasautor). // EA (2006) 5.

B: EKMI, 36.

SABBO, Gilda (29. IV 1930, Uus-Eesti k, Krasnodari krai), meedik, harrastusajaloolane;

talupidaja t. (Isa arreteeriti ja hukati Krasnodaris 1938.) Lõpetas 1951 Tšerkesski velskrite kooli. 1951–52 Stavropoli kraisis Ptitše k-s velsker. Tuli 1952 Eestisse, oli 1952–63 Elva haigla velsker ja pediatriline kt, 1963–84 Punase Risti Seltsi KK org-i ja san-tervistava osk-a juh, ühtlasi kiirabivelsker, 1984–88 Tallinna Vab Psühhoneuroloogia-haigla org-met velsker narkoloogia alal, 1988–91 Tallinna Kiirabi velsker. Tegeles san-haridustööga, doonorluse propageerimisega. On otsinud andmeid sõja ajal kadunud inimeste kohta ja abistanud omakseid hukkunud sugulaste välismaal asuvatel haudadel käimisel. Alustas (1992) Abhaasia eestlaste evakueerimist sõja ajal Eestisse ja nende abistamist. – Uurinud üle 30 a Kaukaasia eestlaste ajalugu ja Nõuk võimu repressioone Eestis, Venemaal ning NSVL teistes piirkondades elanud eestlaste suhtes. Elutööks kujunes Vene Föderats-i (end NSVL) arhiivide üle 10000 säilikust (1917–91) kogutud eestlaste repressioonide tõendavatest dokumentidest tehtud koopiaite publitseerimine kapitaalses 7-köitelises rmt-sarjas “Võimatu vaikida”. Koondas sarja alusmaterjali arhiivifondiks, mida säilitatakse rahvusarhiivis. Võtnud osa filmide “Ma tahaksin kodus olla” (režissöör I. Lään, Tallinnfilm-Mosfilm, 1992), «Резистенция в странах Балтии» (Vilnius-Film-NATO koostöö, 1999) ja “Tõrjutud mälestused” (režissöör ja stsenaarist I. Paju, Soome-Eesti Allfilm, 2003–05) tegemisest. Esines 2000 Vilniuse rahvusvõõraliku tribunali istungil tunnistajana ning andis tribunali materjalid kommunistide kuritegude kohta eesti rahva suhtes NSVL-s. Riigivapi III kl teenetemärk (1997), *Złoty Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Worodobwej Warszawa* (1998).

T: Häving. Põhja-Kaukaasia Uus-Eesti külast. Tln, 1990; Võimatu vaikida I. Tln, 1996; Võimatu vaikida II. *Невозможно молчать*. Tln, 1996; Võimatu vaikida III. Eesti inventuur. *Невозможно молчать III. Инвентаризация Эстонии*. Tln, 1998; Võimatu vaikida IV. Vägivalla sajand. *Невозможно молчать IV. Век насилия*. Tln, 1999; Võimatu vaikida V. Hukatud ja hüljatud. *Невозможно молчать V. Отверженные и истребленные*. Tln, 2000; Võimatu vaikida VI. Hukatud ja hüljatud. *Невозможно молчать VI. Отверженные и истребленные*. Tln, 2002; По оценке преступлений коммунизма. // Anti-Communist Congr. and Proc. Int. Public Tribunal in Vilnius. Evaluation of the Crimes of the Communism. Vilnius, 2002; Võimatu vaikida VII. Hukatud ja hüljatud. *Невозможно молчать VII. Отверженные и истребленные*. Tln, 2005.

B: *I. Holvandus*. Trotsides saatust. // *Kultuur ja Elu* (2000) 4, 15; *V. Helk*. Järjekordne suurteos Eesti rahva kannatustest. // *Akad* (2002) 5; *Глушкова Л.* Крестовый путь веры. Соловетский этап. // *Вышгород* (2000) 6; *Olesk, P.* Kodu-Eesti, pagulas-Eesti, välis-Eesti, küüditatud-Eesti. // *Välis-Eesti*. Tln, 2005.; Isiklik fond: Eesti Rahvusraamatukogu, f. 19, n 1.

SABLER, Georg Friedrich von (18. I 1859, *Wilna* – 1935, täpsem surma-aeg ja koht teadmata), keeleteadlane, ajaloolane; baltisakslane, astronoom Georg Thomas S-i p. *Dr. philol.* (1905, Viin). Oli 1892–1901 Tartus Kub-gümni-i ja 1909–10 Puškini Gümni-i sks k-e õpetaja, ühtlasi 1900–20 TÜ germanistika eradots. – Uurimusi Eesti- ja Liivimaa kohanimedest. Publitseerinud ajaloallikaid. *Goldene Preis-Medaille*.

T: *Собрание русских памятников, извлеченных из семейного архива графов Делагарди*. // Уч. зап. Юрьевского ун-та 3 (1896); *Der Ursprung des namens Pernau. Eine etymologische Untersuchung ...* Pernau, 1913; *Der Ursprung der Namen Pskov*. SPb, 1914; *Die altgermanische Herkunft des Namens der livländischen Stadt Schlok und verwandter kurländischer Güternamen*. Riga, 1914.

B: *DbBL*, 660; *Pogendorf II*, 729; *Зап. Импер. АН* 8 (1866), 108–111; *Hradetzky*. Schüler-Verzeichnis des Revalschen Guvernements-Gymnasiums 1805–1890. Reval, 1931, 244.

SABLER, Georg (Jegor) Thomas (1810–1865), astronoom; baltisakslane, Haljala pastori p. Õppis TÜ-s ja 1834 TÜ Professorite Inst-s (F. G. W. Struwe õpilane), *dr. phil.* (1839, TÜ), vk “Beobachtung über die irdische Strahlenbrechung und über die Gesetze der Veränderung derselben”. Oli 1833–39 Tartu Tähetorni asst. 1839 lahkus (koos W. Struvega) Pulkovo obs-i, a-st 1861 Vilniuse obs-i dir. – 1833 võttis osa kronomeetrisest mereeksped-st, mille eesmärgiks oli määrata rea Balti mere äärsete punktide geogr pikkused. 1833–35 vaatles Kuu kulminatsioone ning 1835 Halley komeeti Dollondi passaažiriistaga. 1836–38 osales eksped-l Kaspia ja Musta mere kõrguste vahe mõõtmiseks.

T: Gerade Aufsteigungen des Mondes und benachbarter Sterne in der Jahren 1834 und 1835 auf der Dorpater Sternwarte mit dem actfüsingen Mittagsrohr von Dollond beobachtet von G. Sabler // *Astron. Nachtr.* 13 (1836). Nachtr. – vt lühendite loetelu.

B: TÕ ajalugu II, 209; *A. C. Пайна*. Астрономы А. Н. Савич и Е. Е. Саблер в Тарту (Дерпте). // Из истории естествознания и техники Прибалтики 4. Рига, 1972, 81–88.

SABLER, Thomas Friedrich (24. XII 1768, Tallinn – 3. XII 1812, Kaasan), arstiteadlane; baktisakslane, pastori p. Lõpetas Tallinna Toomkooli, õppis med-i Austrias ja Saksamaal, *dr. med.* (1790, Erlangen), vk “Dissertatio inauguralis medica de sanguinis motus caussius ac legibus sectio I. physiologica quam numinis auspicio ...”. Oli Tallinna Merevähospitali arst (vaheajaga 1793–95, mil töötas Peterburi Merevähospitalis), 1802–08 TÕ patol, teraapia ja kliiniku prof, ühtlasi a-st 1803 ka Peterburis Kalinkini Inst-i farmakol ja kohtumed-i prof, 1808–12 Moskva Med-akad prof, a-st 1809 ka Moskva orbudekodu ülemarst. 1812 põgenes Moskvast Kaasanisse. – Uurimusi verest ja vereringest.

B: DbBL, 660.

SABLER, Thomas Wilhelm Friedrich (Vassili) (18. VIII 1799, Eestimaa kub – 18. XI 1877, Novgorod), arstiteadlane; baltisakslane. Õppis 1819–1823 TÕ arstitsk-s, med-dr (TÕ, 1823), vk “Specimen inaugurale medico-chirurgicum, sistens observationes et animavedversions de coxalgia, quod, consentiente amplissimo medicum ordine ...” (Dorpat, 1824). Töötas a-st 1824 arstina Venemaal, oli sh a-st 1826 Moskvast Katariina hospitali arst ja v-arst ning Preopbraženski hospitali ülemarst. A-st 1870 pensionil.

B: AAUD, 89.

SACHSENDAHL, Gustav Paul Johannes (4. VIII 1851, Tartu – 18. II 1903, Peterburi), arstiteadlane, numismaatik ja sfragist; baltisakslane, arsti p. Lõpetas 1872 Tartu Gümni-i, 1879 TÕ arstitsk-a, med-dr (1880, TÕ), vk “Ueber gelöstes Haemoglobin im circulirenden Blute” (Dorpat, 1880). Oli 1880–86 Venemaal Vjatka vabrikuarst, tegeles 1886–87 Tartus ja Tallinnas *Ehst- und Livländische Brieflade* 4. köite väljaandmisega, oli 1887–92 Kaukaasias Kedabegis Siemensi ja Halske vasekaevanduse

arst, 1892–95 ja 1899–1901 Tartus, 1895–99 Jõhvis ning a-st 1901 Soomes Pitkajärvi tuberkuloosihaipla arst. – Üks tuntumaid Balti müntide ja pitsatite/pitserte uurijaid. ÕES-i liige (a-st 1887), samuti Riia ja Kuramaa vastavate seltside liige

T: Abhandlungen zur baltischen Numismatik. // Ehst- und Livländische Briefflade IV. Reval, 1887; Siegel und Münzen der weltlichen und geistlichen Gebietiger über Liv-, Ehst- und Kurland bis zum Jahre 1561 nebst Siegeln einheimischer Geschlechter: eine Sammlung von Urkunden zur Adels- und Gütergeschichte Ehst- und Livlands in Übersetzungen und Auszügen. // Ehst- und Livländische Briefflade IV. Reval, 1887.

B: DbBL, 661.

K. Siilivask

SADOVSKI, Aleksandr (24. XI / 6. XII 1859, Vitebsk – 26. XII 1923, Praha), vene füüsik. Lõpetas Helsingis vene Aleksandri gümni-i, 1881 PÜ füüs-mat-knd kraadiga, füüsikamag (1894, PÜ). Dr-vk “Пондемоторные действия электромагнитных и световых волн на кристаллы” (Jurjev, 1899) jäi Peterburi Ük-s kaitsmata teooriat kinnitava eksperim-se materjali puudumise tõttu, kuid 18. XII 1917 (vkj.) andis PÜ talle füüsikadr-i kraadi *honoris causa*. Oli 1894–1900 TÜ erakorr füüsikaprof, 1900–17 füüsikaprof-i kt, ühtlasi 1905 füüs-mat-nsk-a dekaan, 1906–07 TÜ prorektor, 1911–15 ka TÜ üheaastaste keskkooliõpetajate ettevalmistuskursuste mat-füüsika ja kosmogr osk-a juh. Lahkus 1917. a suvel Tartust, hiljem oli füüsikaprof Prahast vene ük-s. – Varasemates töödes uuris katseliselt naatriumi neeldumisjooni ja vismuti elektritakistust vahelduvvoolule magnetväljas, hilisemad teadustööd käsitlevad valguse interferentsi Newtoni rõngastes, 1894–99 uuris valguse mehaanilist toimet kristallidele ja tõestas 1897 teor-lt, et kristallplaati läbiv ringpolariseeritud valgus annab teatavatel tingimustel plaadile pöördemomendi valguse levimissuuna kui telje suhtes (Sadovski efekt). Vastavate vahendite puudumise tõttu TÜ füüsikakabinetis ei õnnestunud seda tulemust katsetes vaadelda ja pärast vk tagasilükkamist PÜ-s loobus sellealast uurimistööst. Sadovski efekti olemasolu kinnitas katseliselt ja mõõdis selle suuruse ameerika füüsik R. A. Beth Princetoni Ük-s 1935. a. 12 teadustr-t.

T: К вопросу о сопротивлении висмута переменному току. // Ж Русс. Физ.-хим. об-ва 26 (1894); Сообщение о пондемоторных действиях электромагнитных и

световых волн на кристаллы. // Ж. Русс. Физ.-хим. об-ва 29 (1897);
Пондеромоторные действия электромагнитных и световых волн на кристаллы. // Уч. зап. Юрьевского ун-та 1 (1899); Некоторые случаи нелокализованной интерференции. // Ж Русс. Физ.-хим. об-ва 37 (1905).

В: *Левицкий*, 472; EE 8, 298; TÕ ajalugu II, 261, 274, 322, 355, 356; Meie kalender (100 aastat Tartu ülikooli füüsikaprofessori A. I. Sadovski sünnist). // EL (1959) 6, 372; *Mitt, A.* Ülevaade Tartu Ülikooli füüsikakateedri ajaloost. // TALE I. Tln, 1968, 211–221; *Prüller, P.* Füüsika Tartu ülikoolis 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi algul. // Tartu ülikooli ajaloo küsimusi VIII. Trt, 1979, 3–35; *Prüller, P.* Tartu ülikooli füüsikaprofessor A. Sadovski teadlasena ja õppejõuna. // TALE III. Tln, 1980, 77–97.

SAEALLE, Natalia (23. III 1976, Kiviõli, Ida-Virumaa), matemaatik; agronoomi ja õpetaja t. Lõpetas 1993 Kiviõli 2. Kk-i, 1997 TÕ mat-*tsk*-a, 1999 samas mag-i, mat-mag (1999, TÕ), vk “Сходимость функциональных рядов почти всюду”, 1999–2005 TÕ doktorant, *Ph.D.* (mat, 2005, TÕ), vk “Convergence and summability with speed of functional series” (Trt, 2005). Oli 2001–03 TÕ puhta mat inst-i funktsionaalanalüüsi õt-i teadur, 2003–06 mat analüüsi õt-i asst, 2006– mat analüüsi lektor. – Uurimisvaldkonnad: funktsiooniteooria, funktsionaalread, summeeruvusmenetlused.

T: Riesz summability with speed of orthogonal series (kaasautor H. Törnpu). // ACUT 5 (2001); Convergence and λ -boundness of functional series with respect to multiplicative systems (kaasautor H. Törnpu). // Eesti TA Toim. Füüs. Mat 53 (2004) 1; Summability of orthogonal series with speed (kaasautor H. Törnpu). // Analysis Math. 31 (2005); Uniform convergence and $A\lambda$ -boundness of series with respect to product systems. // ACUT 9 (2005).

B: <https://www.etis.ee>

SAFIULINA, Džamilja (28. XI 1978, Rostov Doni ääres, Venemaa), arstiteadlane, farmakoloog; tatarlane, ins-mehaaniku ja õpetaja t, Allan Kaasiku abikaasa. Lõpetas 1996 Tartu 6. Kk-i (Tartu Vene Lütseum), 2001 TÕ arstitsk-a proviisorina, *Ph.D.* (neuroteadused, 2006, TÕ), vk “The studies of mitochondria in cultured cerebellar granule neurons: characterization of mitochondrial function, volume homeostasis and

interaction with neurosteroids”. Oli 2000–03 TÜ farmakol inst-i farmakol ja toksikol õt-i laborant, 2004–06 erakorrasst ja v-asst, a-st 2006 teadur ja a-st 2007 ka v-asst; 2006 oli ka Ferrara Ük-i (Itaalia) järel-dr. Lugenud farmakol kursust. – Uurimisvaldkond: närvirakkude bioenergeetiliste protsesside farmakol ja mitokondrite dünaamika. *Int. Brain Organization*’i liige (2004). 16 teadustr-t.

T: Dehydroepiandrosterone with other neurosteroid preserve neuronal mitochondria from calcium overload (kaasautor). // *J. Steroid Biochem. Mol. Biol.* 87 (2003) 1; Method for *in situ* detection of the mitochondrial function in neurons (kaasautor). // *J. Neurosci. Meth.* 137 (2004) 1; Loss of mitochondrial membrane potential is associated with increase in mitochondrial volume: physiological role in neurones (kaasautor). // *J. Cell. Physiol.* 206 (2006) 2; Regulation of mitochondrial matrix volume (kaasautor). // *Am. J. Physiol. Cell Physiol.* 292 (2007) 1; Mitochondrial swelling impairs the transport of organelles in cerebellar granule neurons (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 282 (2007) 45; The effects of glutamate receptor antagonists on cerebellar granule cell survival and development (kaasautor). // *Neurotoxicol.* 29 (2008) 1.

B: TÜA 1982–2007, 93, 98; <https://www.etis.ee>.

SAFIULINA (a-ni 1995 **Filonenko**), **Elena** (22. V 1972, Kaliningrad, Venemaa), matemaatik; õppejõu t. Lõpetas 1989 Tartu 4. Kk-i, 1993 TÜ mat-tsk-a, *M.Sc.* (1995, TÜ), vk “Poolparalleelsed ruumisarnased pinnad pseudo-eukleidilises ruumis”. Oli 1996–2003 TÜ doktorant, a-st 2003 Tallinna Tehnikakõrgkooli lektor, a-st 2004 ka Tallinna Polütehnikumi õpetaja. Lugenud diferentsiaal- ja integraal-arvutust, lineaaralgebrat, statistikat. – Uurimisvaldkond: semiparalleelsed ruumisarnased alammuutkonnad pseudo-eukleidilistes ruumides.

T: Parallel and semiparallel space-like surfaces in pseudo-Euclidean spaces. // *Eesti TA Toim. Füüs. Mat* 50 (2001) 1.

SAHA, Hillar (a-ni 1939 **Sakaria**, ka **Sakarias**, **Hilarius Valerius Fernandus**) (29. XI 1899, Tallinn – 12. XI 1981, Tallinn), muusikateadlane ja helilooja, kaupmehe p. Lõpetas 1917 Tallinna Nikolai Gümni-i, õppis 1917–18 PÜ-s ja 1918 TÜ-s keemiat. Õppis iseseisvalt esperanto k-t ning omandas 1922 Helsingis Soome Esperanto Inst-i juures

vastava diplomi. Lõpetas 1931 TRK oreli ja kompositsiooni erialal. Oli 1917–18 Peterburis Tentelevi keemiategase ametnik, 1919 Vabadussõjas, 1919–23 Tallinnas Kaitsemin-i, 1923–26 Haridusmin-i ja a-st 1926 AS-i Balti Puuvillavabrik ametnik (ühtlasi töötas 1922–24 ka Tallinna Rahvaüik-i psühhol-laboris), 1944 Teatri-ja Muusikamuuseumi teadussekr, 1945–47 peavarahoidja, 1947–81 Tallinna Linnamuuseumi teadur. – Uurinud Eesti muusika ajalugu, koost koolilaulikuid (nootidega). Loonud ka kantaate, koorilaule ja kammerteoseid. Eesti esperantistide ajakirja *Informoj de Esperanto-Asocio de Estonia* vast toim (1922–31), osales 1925 Eesti Esperanto Inst-i asutamises, a-ni 1941 aktiivne esperanto propageerija. Kuulus a-st 1932 Eesti Akad Helikunstnike Seltsi, sh a-st 1933 seltsi infokeskuse koosseisu ja a-st 1934 ka muusikateaduse sektsiooni, oli seltsi mitme väljaande (Eesti muusikaalmanak I, 1934 jmt) koost ja autor. Tõlkis eesti ilukirj-t (M. Traadi “Tants aurukatla ümber”, E. Krusteni “Okupatsioon”) esperanto keelde.

T: Esperanto liikumisest Eestis. Trt, 1933; Ülevaade Eesti muusikaasutistest, -ettevõtetest, -tegelastest. // Eesti muusikaalmanak I. Tln, 1934; Kümme aastat Eesti Akadeemilise Helikunstnike Seltsi tegevusest. // Samas; Eesti muusikaajaloo lugemik I. Tln, 1934; II. Tln, 1940; Vana Tallinna noodikirjandusest – trükkimine, kirjastamine, levitamine. Tln, 1945; Muusikaelust vanas Tallinnas. Tln, 1972.

B: AAUT III, 489; EMBL, 220; EE 14, 452; *Hirvesoo, A.* Mitmekülgne Hillar Saha. // TMK (2000) 1, 55–58.

R. Juursoo

SAHMEN, Gottlieb Franz Emmanuel (22. VII 1789, Tartu – 3. V 1848, Tartu), arstiteadlane; baltisakslane, pastori p, Joseph August Heinrich S-i isa. Lõpetas Riia Toomkooli ja kub-gümn-i, 1811 TÜ arstitsk-a, med-dr (1811, TÜ), vk “Dogmata veterum et recentorium medicorum eorumque in praxi medica usus” (Dorpati, 1811). Täiendas end 1814–15 Viinis ja 1815–16 Würzburgis. Oli 1811–14 Mõisakülas koduõpetaja, 1816–23 Tartus kreisiarst, 1823–26 TÜ kliiniku sisehaiguste osk-a juh, 1826–28 dieteetika, *materia medica*, med-ajaloo ja -kirj (a-st 1865 farmakol, dieteetika ja med-ajaloo) prof ja kat-i juh, 1828–47 teraapia ja kliiniku kat-i prof, a-st 1847 emeritprof. – Andis suure panuse empirismi jäänuste likvideerimiseks diagnostikas ja ravis. Hankis

1835 TÜ kliinikule Schönleini täiustatud stetoskoobi ja plessimeetri ning 1844 ajakohase mikroskoobi, pani aluse kliinilisele laborile. Oli tol ajal veel algastmel oleva objektiivse (füüsikalise) haigete uurimismeetodi innukas järgija, temast alates juurdus kliinilises ja ped praktikas peale auskultatsiooni ka perkussioon. 1825 astus välja homöopaatide tegevuse vastu. Teadustöödest on tähtsaim 1826 avaldatud monogr aju- ja ajukelmete haigustest, käsitletuina patol-diagnostilisest aspektist.

T: Ueber die gegenwärtige Stellung der Homöopathie zur bisheringen Heilkunde. Dorpat, 1825; Ueber die Witterungs- und Krankheits-Constitution der Stadt Dorpat in den Jahren 1822, 1823, 1824. // Vermischte Abhandlungen aus dem Gebiete der Heilkunde von einer Gesellschaft practischer Aerzte zu St. Petersburg. 3-te Samml., 1825; Die Krankheiten des Gehirns und der Hirnhäute, pathologisch-diagnostisch betrachtet von Dr G. F. J. Sahmen zu Dorpat. Riga und Dorpat, 1826; Ein Paar Worte über die medicinische Literatur Russlands. // Dorpater Jb. II (1834).

B: DbBL, 662; Die Aerzte Livlands, 345; Из истории медицины. VI. Рига, 1964, 173–174; TÜ ajalugu II, 138, 239, 241, 243; *Käbin, I*, 142, 302, 356, 358; TÜK 200, 36, 348.

SAHMEN, Johann Jakob (18. I 1700, Königsberg – 16. V 1769, Tartu), jurist, arhivaar ja ajaloolane; sakslane, bürgermeistri p. Lõpetas Königsbergi Toomkooli, õppis 1715–18 Königsbergi Ük-s teoloogiat, 1718–19 Halle Ük-s õigusteadust. Tuli 1726 Riiga. Oli a-ni 1732 Liivimaa mõisates koduõpetaja, 1733–34 Riia maakohtu advokaat ja fiskaal, 1734–30 õuekohtu advokaat, 1740–65 Tartu bürgermeister (a-st 1757 esimene bürgermeister). Korrastas linna asjaajamist, seadis 1760 sisse Tartu kodanikermt-u. Eriti tähtis oli töö Tartu linna arhiivis, kus S. kehtestas kindla töökorra, koostas arhivaalide üldregistri ja koondas Liivimaa piiskopkonna, Poola, Rootsi ja Vene aja tähtsamad dokumendid vastavatesse kogudesse (*Das alte Dorpat, so den Zustand und Beshaffenheit desselben unter bischöflichen und königlichen polnischen Regierung ...*, *Excerpta protocollorum Dorpatensium a. 1600 ad 1709*, *Exerpta protocollorum actorumque Dorpatensium ab urbe restituta ad praesens tempus cum indicibus*) ning koostas Tartu rae (pms 18. saj-st pärinevate) kirjade kogu. Koost Tartu linna kirjelduse (ilmus lühendatult 1764).

T: Nachrichten von der Stadt Dorpat. // Müllers Sammlung russische Geschichte 9 (1764); Regesten und Protokollauszüge im Dorpat Stadtarchiv (käsikiri).

B: *Recke-Napiersky* IV, 13–14; EBL, 425; DbBL, 662.

SAHMEN, Joseph August Heinrich (1. XII 1829, Tartu – 10. II 1896, Tartu), arstiteadlane, terapeut; baltisakslane, Gottlieb Franz Emmanuel S-i p. Lõpetas Tartu Gümni, 1852 TÜ arstitsk-a, med-dr (1854, TÜ), vk “Disquisitiones microscopiae de chismatis optici texture” (Dorpat, 1854). 1854–56 täiendas end Berliini, Praha ja Viini ük-s ja 1856–57 Itaalias. Oli 1853–54 Tartu teraapiakliiniku asst, 1858–59 Pärnu läh vabrikuarst, a-st 1859 praktiseeriv arst Tartus, ühtlasi 1861–64 ka TÜ polikliiniku asst ja teraapia eradots.

B: AAUD, 370; Die Aerzte Livlands, 346; *Левуцкый* II, 130–131, 319; Alb. Dorp., 153.

SAHMEN, Rudolf Ernst Hermann, von (26 V / 7 VI 1876, Tartu – 1945 Saksamaa) keemik; baltisakslane, arsti p. Lõpetas 1894 Tartus gümni, õppis 1895–96 Riia PI-s agron-t ja a-st 1896 TÜ-s keemiat. Lõpetas 1901 TÜ keemiaknd kraadiga ning jäeti G. Tammanni ettepanekul TÜ-sse prof-i kutseks valmistuma. 1905–07 täiendas end Göttingeni Ük-is ja 1908 omandas samas filos-dr-i kraadi, vk „Über die Legierungen des Kupfers mit Kobalt, Eisen, Mangan und Magnesium“. Oli 1911–18 TÜ keemiakab-i asst. 1918 sõitis Berliini (edasised andmed puuduvad). – Uurimisvaldkond: süsteemide termiline analüüs, metallisulamite saamine ja omadused. U 10 teadustr-e füüsikal keemiast.

T: Über das Auffinden von Umwandlungspunkten mit einem selbstregistrienden Dilatographen (kaasautor G. Tammann). // *Ann. der Physik* 10 (1903) 879; Über Mischkristalle Mangansulfat und Zinksulfat // *Z phys Chemie* 54 (1905) 1; Über Kupfer-Kadmiumlegierungen // *Z. anorg. Chemie* 49 (1906) 3; Anwendung der thermischen Analyse auf Dreistoffsysteme (kaasautor). // *Z. Phys. Chemie* 59 (1907) 3.

B: AAUD (1889–1918) I, 16087.

V. Past

SAHVA, Uno (25. I 1925, Vilo v, Petserimaa – 14. V 1996, Tallinn), spordipedagoog; ametniku p. Lõpetas 1943 Tallinna 5. Kk-i. 1943 põgenes Saksa sundmobilisatsiooni eest Soome, astus seal eestlastest moodustatud 200. jalaväerügementi. Lõpetas 1946 eksternina Tallinna Kehakultuuritehnikumi, 1948 TÜ kehakultuuritsk-a, ped-knd (1968, TÜ), vk “Üliõpilaste kehalise arengu ja rühi muutuste dünaamika TRÜ spordiosakondades”. Oli 1947–48 TÜ võimlemise kat-i õpetaja, 1948–50 kehalise kasv ja spordi kat-i õpetaja, 1950–51 võimlemise kat-i õpetaja, 1951–56 Tartu Raudteetranspordi Tehnikumi kehalise kasv õpetaja, 1956–57 TPedI v-õpetaja, 1957–68 TÜ võimlemise kat-i õpetaja, 1968–75 kehalise kasv ja spordi kat-i v-õpetaja ja dots, ühtlasi 1970–73 kehakultuuritsk-a prodekaan, 1975–87 kat-i juh, dots, 1987–89 spordifüsiol kat-i dots, 1989–92 sporditeooria kat-i dots, 1992–93 sporditeooria õt-i dots. Õpetanud võimlemist, kehalist kasv, kehalise kasv õpetajate ettevalmistamist, nende praktilis-metoodilist tegevust; koost õppevahendeid, -programme ja 10 õppefilmi. 1940.–50. a-il Eesti silmapaistvamaid tegevsporulasi kergejõustikus ja võimlemises. – Uurimisvaldkonnad: spordiped, antropol, kehaline kasv, Eesti spordi ajalugu. Käsitlenud üliõpilaste kehalist ettevalmistamist, rühivigu ning nende avastamise ja mõõtmise metoodikat, kesk- ja vanemaealiste kehalist ettevalmistust ning sporditehnikat. Olnud vab võimlemiskoondise treener (1948–54), ENSV Võimlemisföderats-i esimees (1954–57), TÜ spordiklubi esimees (1968–72), Eesti Võimlejate Liidu juhatuse esimees (1981–), Tartu Spordiveteranide Koondise esimees (1981), 1959–94 TÜ õppejõudude võimlemisrühma ja 1963–95 Mustametsa Sporditare rajaja ja juht. ENSV tnl sporditegelane (1980). Üle 70 teadustr-e.

T: Sportlik võimlemine (kaasautor). Tln, 1959; Rühivigade vältimine lastel (kaasautor A. Arro). Tln, 1967, 21976; Kehakultuur kesk- ja vanemas eas. Tln, 1969; Võimlemine (kaasautor). Trt, 1970; Võimlemisharjutuste tehnika ja õpetamise metoodika (kaasautor). Trt, 1973; Sport igapähele (kaasautor). Tln 1983; Üliõpilaste kehaline kasvatus (kaasautor). Tln, 1984; Kõrgkooli kehalise kasvatus ülesannetest. // Kehakultuur (1985) 1; Elukutselis-rakenduslik kehaline kasvatus (kaasautor). Trt, 1987; Üldarendavad harjutused mattidel ja võimlemisriistadel. Trt, 1991; Sõjajärgses Tartu Ülikoolis kehakultuuri õppimas. // Uno Sahva: spordi- ja rahvamees. Trt, 2005; 100 aastat võimlemist. // Samas; Spordiveteranide koondis 25. // Samas.

B: TÜ BL I, 334; II, 159; TÜ ajalugu III, 302, 363; ESBL, 583; Uno Sahva: spordi- ja rahvamees (koost E. Vääri). Trt, 2005.

SAIMRE, Boris (25. XI 1914, Velise v, Läänemaa – 13. VIII 2007, Tartu), tehnikateadlane; kooliõpetaja p, Teo S. isa. Lõpetas 1934 TT ehitus- ja meh-
tsk-a elektrotehnika alal, 1943 TTÜ elektriins-na. Oli 1938–43 TTÜ energ-
tsk-a elektrotehnika osk-a ja kat-i abijõud ja asst, 1943–46 Keila energiaraj ins ja peains, 1947–49 TÜ metsatööstuse mehh kat-i asst, 1947–53 Tartu Piimakombinaadi peains, 1953–63 “Põllumaj-elektri” Tartu võrguraj ülem, 1963–64 “Eesti Elektrivõrkude Ehituse” Tartu Mehh Rändkolonni peains, 1964–65 “Eesti Maaehitusprojekti” grupijuht, 1966–74 ELVI Erikonstrueerimisbüroo peains, 1974–92 v-meister, a-st 1992 AS Märja projekti-
peakonstruktor. Õpetanud elektrotehnikat ja masinatundmist. – Uurimisvaldkonnad: elekterkuumus, madal- ja kõrgepinge-elektroodkatelde loomine; loomafarmide mehh. Osalenud elektroodkatelde konstruktsiooni täiustamisel, kateldes lihtsama ja rõhuvaba süsteemi kasutamist võimaldava konstruktsiooniga elektroodi väljatöötamisel. Pidanud ettekandeid põllumaj mehh-st käsitlevatel teaduskonv-del. ENSV rkl preemia (1982, koll-s). ENSV tnl energeetik (1988). Üle 30 teadustr-e, sh 2 rmt-t ja 16 brošüüri.

T: Loomafarmide mehhaniseerimine (kaasautor). Tln, 1970; ²1987; Tartu alajaam 50. Trt, 2002.

B: TÜ BL I, 420; TPI 1936–1986, 289; ELVI, 63.

SAIMRE, Teo (15. V 1945, Ulila, Tartumaa), majandusteadlane; Boris S. p. Lõpetas 1964 Tartu 1. Kk-i, 1969 TPI maj-
tsk-a, maj-knd (1975, TÜ), vk “Reklaamitegevuse ning selle organisatsiooni ja juhtimise täiustamise teid Eesti NSV-s”. Oli 1969–88 TPI tööstuse juhtimise ja planeerimise kat-i asst ja dots, 1988–91 Tallinna Vanalinna Arenduskeskuse dir, 1991–95 AS TP Leasing ja AS Mater juh esimees, 1995–2005 Rkl Autoregistrikeskuse dir aset, 2005– TTÜ Tallinna Kolledži ettevõtluse ja juhtimise lektoraadi dots. Õpetanud juhi tegevust, juhtimise aluseid, organisatsiooni ja juhtimist, strateegilist juhtimist; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: organisatsioon ja juhtimine. Olnud Euroopa sõiduki juhilubade ja juhiksamite komitee ekspert ning Euroopa sõidukite ja juhilubade infosüsteemi EUCARIS juhtgrupi liige, a-st 2007

INTERREG III B projekti “BaltMet Inno – Läänemere Metropolide innovatsiooni-strateegia” nõustava Tallinna turundusnõukogu liige.

T: Organisatsiooni- ja juhimisprobleemid reklaamitöös. // III juhtimisprobleemide konv. Tln, 1972; Organisatsiooni arengu suunamise võimaluste uurimine. Tln, 1979; Regiooni arendamise probleeme (kaasautor P. Tang). // VII juhtimisprobleemide konv. Tln, 1985; Juhtimispersonal arendamine majandusorganisatsioonides (kaasautor M. Tepp). Tln, 1988.

B: EMaBL, 445; TPI 1936–1986, 346–347.

SAINIO, Matti Antero (7. XI. 1914, Turu), soome teadlane, teoloog ja ajaloolane. Alustas 1933 ük-iõpinguid, a-st 1937 tegi õpingureise Skandinaavia ja Kesk-Euroopa ük-desse ning Iisraeli; filos-knd (1936), filos-dr (1940). Oli 1944–48 Helsingi Ük-i usutsk-a ladina k-e õpetaja, 1950–65 Jyväskylä Ped Kõrgkooli usutsk-a lektor, 1956–65 ka Turu Ük-i dots ja a-st 1965 Uppsala Ük-i dots, 1967–68 Åbo Akadeemia prof. – Uurimisvaldkonnad: ladina k-e kujunemine kristliku õpetuse osana, kasv-probleemid 19. saj Soome teol-s, Tartu Ük-i ajaloo esimese, *Academia Gustaviana* perioodi üliõpilaskonna formeerumine, teaduslik tase, välissidemed, vaimne atmosfäär ning kultuuriajalooline taust.

T: Ramismen vid universitet i Dorpat. // *Studia Historica Jyväskyläensia* I (1962); Bidrag till svenska Östersjöprovinsernas skolhistoria II. Det akademiska gymnasiet i Riga. // *Pedagogisk tidskrift* (1967) 1; Dissertationen und Orationen der Universität Dorpat 1632–1656. Stockholm, 1978; Universitetshistoria som socialhistoria. // *Smålandsposten* (1980) 8. III.

B: TÕ ajalugu I, 13, 22; 294, 306.

H. Piirimäe

SAINT-HILARE, Konstantin (1866, Peterburi – 1941, Voronež), Vene zooloog; zooloogi p. Lõpetas 1891 PÜ, jäeti PÜ juurde valmistuma vk kaitsmiseks (oli N. Vvedenski jm asst ning histol ja anat kat-i prosektor); zool-mag (1898, samas), vk “О блуждающих клетках в кишечнике морских ежей”. Täiendas end 1898–99 välismaal, kaitses 1903 dr-vk “Обмен веществ в клетке”. Oli 1903–18 TÕ prof, algul TÕ zool-

muuseumi juh, siis zool kat-i juh, 1918–41 Voroneži Ük-i prof. – Uuris pms Valge mere faunat. Asutas 1899 TÕ Zootoomia Inst-i, millel oli rikkalik preparaate kogu ja oma aja kohta suhteliselt hästi sisustatud labor. Tartu-aastail rajas Valge mere ääres Kovda biol-jaama, kus suvekuudel käisid praktilal vanemate kursuste üliõpilased; Kovdast kaasa toodud zool materjali kasutati inst-i õppekogude täiendamiseks; hiljem TÕ zool-muuseumi selgrootute ja darvinismi ekspositsiooni sisustamiseks. Kolmek-se teadusliku informatsiooniväljaande *Справочный листок биологии* toim (1907–08) ning 1908–12 tegutsenud ped seminari asutaja. I maailmasõja ajal, rinde lähenedes Eestile, määrati TÕ evakuatsioonikomisjoni juhiks, kellenä andis Zootoomia Inst-i varad septembris 1918 üle prof G. Landesenile. Evakueerus 1918 Voroneži.

T: Примерный каталог демонстративной коллекции для “Общего курса зоологии”, устраиваемой при зоотомическом институте Имп. Юрьевского университета. Юрьев, 1907; Десять практических занятий по гистологии для начинающих. Юрьев, 1908; Отчет экскурсии на Белое море. Юрьев, 1908.

B: TÕ ajalugu II, 266, 322, 347, 348; III, 24; <http://www.bio.vsu.ru/ezoo/senthiler.htm>

SAKEUS (Sakkeus), Johannes (Johan) (19. IX 1881, Tarvastu v, Viljandimaa – 13. X 1934, Tallinn), tehnikateadlane; talupidaja p. Õppis Tartus H. Treffneri Güm-n-s, lõpetas 1906 Peterburis Nikolai kadetikor-puse, töötas 1915 Riia PI ehitusins-na, 1915–18 Vene armees teede- ja ehitusins. Osales Vabadussõjas raudteeins-na. Oli 1919–26 Raudteeval ins ja ehitusosk-a ülem, 1926–34 Teedemin-i nõunik ja inspektor. Ühtlasi õpetas 1920–24 ja 1932–34 TT-s ehitusmaterjale ning 1932–34 TT juures tegutsenud tehnilistel kursustel. – Uurimisvaldkond: ehituse ökon ja korraldamine. Teadustr-id töõjõuturust.

T: Tõõbõrsid. // Tehnika Ajakiri (1930) 10; Tõõtaoleku põhjused, selle vastu võõitlemise ja vähendamise abinõud. // Tehnika Ajakiri (1930) 10.

B: TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 59; TT 1918–1928, 32; Album Vironorum I. Toronto, 1975, 75–76; Tehnika Ajakiri (1934) 10, 160.

V. Mägi

SAKKEUS (a-ni 1975 **Põder**), **Luule** (30. IV 1956, Tallinn), rahvastikuteadlane; Olga Põder-Kaasiku t. Lõpetas 1974 Tallinna 7. Kk-i, 1978 TPI maj-tsk-a, 1979–83 NSVL TA

Sotsiol Inst-i asp, *Ph.D.* (rahvastikuteadus, 2000, TPÜ), vk "Rahvastikuränne Eestis" (Tln, 2000). Oli 1975–86 TPI linnauurimislabori laborant, n-teadur ja teadur, 1986–87 Tallinna 8. kk-i ja 1987–89 Tallinna 7. kk-i asedir, 1987–2002 EKDK j-teadur, ühtlasi 1988–90 Gruusia TA Maj- ja Rahvastikuinst-i (osa-ajaline) teadur ning 1991–92 Eesti Stat-ameti peaspetsialist, a-st 1994 ka TPÜ/TLÜ sotsiol osk-a demogr õt-i lektor ja a-st 1998 EDI v-teadur, ühtlasi 2003–05 Sotsiaalmin-i tervisestat üksuse juht, a-st 2005 terviseinfo ja analüüsi osk-a v-analüütik. A-st 1994 ka TTÜ, EBS, TÜ ja Kunstiakad (osa-ajaline) õppejõud. Loengukursused: rahvastiku sotsiaalne ja demogr koostis, demogr üldkursus. – Uurimisvaldkonnad: Eesti rändevood ajas ja rändeprotsessi seaduspärasused; rahvastikurühmade rahvastikutaastelise ja rändekäitumise eripärad; riigiandmekorralduslik metodol töö; linnastumisprotsess Eestis; välispäritolu rahvastik ja selle heterogeensus. Eesti tervisestat arengukava (2004–2010) koost-id, Eesti tervisestat ar-u (2003) toim. Osales 1992 projektis *Women in development: Estonia, Belorussia, Georgia, Uzbekistan*. EN rahvastikukomitee ekspert (1998–2001), EL tervishoiudirektoraadi ekspertidekogu ekspert (a-st 2003). Eur Rahvastikuteadlaste Assots-i (a-st 1992), Eesti Demogr Assots-i (a-st 1986), Eesti Süsteemanalüüsi Assots-i (a-st 1999) ning Eesti Pere- ja Sündimusuuringu Teadusnõukogu, Eesti Terviseuuringu Teadusnõukogu, Eesti Täiskasvanud Elanikkonna Tervisekäitumise Uuringu Teadusnõukogu ja Eesti Koolilaste Tervisekäitumise Uuringu Teadusnõukogu liige. EV teaduspreemia (2000, koll-s). Üle 70 teadustr-e.

T: L'Evolution des migrations inter-regionales en Estonie depuis 1947. // *Espaces et societies* 64 (1991); *The Baltic States*. // *The Politics of East-West Migration*. London, 1994; *Estonia*. // *Int. Migration in Central and Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States*. New York and Geneva, 1996; *Migratsioon ja selle mõju Eesti demograafilisele arengule*. // *Eesti rahvaste raamat*. Tln, 1999; *Rahvastikuvananemine Eestis* (kaasautorid K. Katus, A. Puur). Tln, 1999; *Fertility and Family Surveys in Countries of ECE Region. Estonia* (kaasautorid K. Katus, A. Puur). New York and Geneva, 2000; *Immigrant population in Estonia*. // *The Demographic Characteristics of Immigrant Population*. Strasbourg, 2002; *Population Ageing and Socio-Economic status of Older Persons in Estonia* (kaasautorid K. Katus, A. Puur). New York, Geneva, 2003; *National minorities in Estonia* (kaasautorid K. Katus, A. Puur). // *Studia Baltica*

Stockholmiensia 23 (2003); Transition to adulthood in Estonia. Evidence from the FFS (kaasautorid K. Katus, A. Puur). // Globalization, Uncertainty and Youth in Society. London, 2005.

B: EV teaduspreemiad 2000, 49–57; Pedagoogikaülikool (2000) 7; Horisont (1998) 6, 12–13.

SAKKOS, Heinar (4. X 1939, Haanja – 19. XI 1993, Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p, Tiiu S-e abikaasa. Lõpetas 1958 Võru 1. Kk-i, 1965 TPI ins- elektromehaaniku kutsega, oli 1969–71 TPI elektriainite kat-i asp, tehn-knd (1977, Valgevene PI), vk “Исследование установившихся и динамических режимов работы автоматизированного магнитогиродинамического привода”. Stažeeris 1979 Leningradi Elektrotehnika Inst-s, 1984, 1989 TEFI-s. Oli 1966–68 ja 1972–78 TPI (a-st 1989 TTÜ) elektriainite kat-i asst, 1978–81 v-õpetaja, 1981–92 dots, 1992–93 TTÜ elektriainite ja jõuelektroonika inst-i dots. Lugenuid elektriainite teooria, juhtimise ja projekteerimise, automaatjuhtimise teooria ja tehnol protsesside modelleerimise kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: automatiseeritud magnetohüdrodünaamiliste (MHD) elektriainite ja -seadmete teor ja rakenduslikud probleemid, kulgelektriainid, jõupooljuhtmuundurid. Osales TPI-s loodud MHD-pumba ning sulametalli valamise ja elektromagnetilise doseerimise seadmete rakendamisel ja tööstuslikul katsetamisel Ust-Kamenogorski Titaani- ja Magneesiumikombinaadis, Kaluši Keemia- ja Metallurgiakombinaadis, Kaasani Mootoritootmiskoondises. Erialaskonv-de korraldajaid, teadustööde kogumike toim. NSVL Rahvamaj Näituse pronksmedal (1984). Üle 90 teadustr-e, 13 autorit-st.

T: Экспериментальное исследование цилиндрических индукционных насосов с различной конструкцией магнитопровода (kaasautor H. Tiismus). // TPI Toim. A 284 (1969); Уравнения движения МГД-привода (kaasautorid T. Lehtla, H. Tiismus). // TPI Toim 382 (1975); Системы автоматической стабилизации подачи МГД-приводов (kaasautorid V. Loigom, H. Tiismus). // TPI Toim 476 (1979); Математическое моделирование автоматизированного МГД-привода. // Изв. высших учебных заведений, Электромеханика 4 (1983); Устройство для плавного включения электрической нагрузки (kaasautor T. Lehtla). // TPI Toim 700 (1989); Двухфазно управляемые

трехфазные многопульсные преобразователи переменного напряжения (kaasautor T. Sakkos). // Технич. электродинамика (1990) 1; Eesti-soome-rootsi-inglise-saksa elektrioskussõnu (koost). Tln, 1994.

B: Leiutajaid ja leiutisi Tallinna Tehnikaülikoolis 1922–2007. Tln, 2008, 22, 27, 30, 31.

T. Sakkos

SAKKOS (a-ni 1970 **Süvari**), **Tiiu** (29. XI 1941, Rakvere), tehnikateadlane; õpetaja t, Heinar S-e abikaasa. Lõpetas 1960 Tallinna 21. Kk-i, 1965 TPI elektriamite ja tööstusseadmete automatiseerimise erialal, 1971 TEFI-s asp-i, tehn-knd (1973, Ukraina TA Elektrodünaamika Inst), vk “Исследование регулируемых магнитных удвоителей частоты с самоподмагничиванием”. Oli 1966–74 TEFI (a-st 1993 EI) n-teadur, 1974–86 v-teadur, 1986–91 j-teadur, 1991–99 v-teadur, 1999– TTÜ elektrotehnika aluste ja elektrimasinate inst-i elektrotehnika aluste õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: elektriliste võimsusmuundurite ja elektriahelate teooria, jõuelektronika. Korraldanud erialaseid konv-e, olnud teadus-kogumike, erialasõnastike ja standardite toim, tõlkinud standardeid. Ligi 100 teadustr-t, sh 2 monogr, 21 autorit.

T: Магнитные преобразователи электроэнергии с удвоением частоты (kaasautor). Тлн, 1972; Электромагнитная совместимость двенадцатимпульсного преобразователя переменного напряжения в режиме утроения частоты (kaasautor H. Sakkos). // Технич. электродинамика (1992) 4; Вентильно-индуктивные цепи непрерывного амплитудного регулирования переменного напряжения (kaasautorid M. Ojaveer, V. Sarv). Тлн, 1978; Многоимпульсные трехфазные преобразователи переменного напряжения с двухфазной системой управления (kaasautor H. Sakkos). Тлн, 1990; New diode-switched transformer filters to improve power factor of three-phase diode rectifiers with capacitive smoothing (kaasautor V. Sarv). // Proc. Est. Acad. Sci. Enging., 3 (1997) 3; Theory and application of linear time-varying inductors with controlled turn-number (kaasautor V. Sarv). // Proc. Int. Conf. on Electrical Machines ICEM 2000, August 28–30, 2000, Espoo, Finland; Power factor correction of three-phase diode rectifiers using optimum ripple currents injection (kaasautor V. Sarv). // Proc. 11th Eur. Conf. on Power Electronics and Applications, September 11–14, 2005, Dresden, Germany.

B: Ühe instituudi lugu, 66, 67, 71, 136, 235, 237.

SAKKOV, Elmar-Oskar (9. VI 1941, Mõisaküla), tehnikateadlane; lukksepa p. Lõpetas 1959 Mõisaküla Kk-i, 1964 TÜ füüs-mat-tsk-a teor meh erialal, 1965–68 TÜ asp, füüs-mat-knd (1970, TÜ), vk “Анализ закритической стадии упруго-пластических пластин и оболочек”. Täiendas end 1969–70 Poolas, 1977 Moskvast, 1979 Thbilisis. Oli 1968–69 TÜ teor meh kat-i asst, 1969–73 v-õpetaja, 1973–92 dots, ühtlasi oli 1973–76 lähetatud õppetöle Alžiiri Ük-i ja 1984–88 Diego Suarezis Ük-i (Madagaskar), 1992–2000 TÜ rakendusmat inst-i dots, 2000–05 lektor, a-st 2005 erakorr dots. Lugenud teor meh, meh-süsteemide modelleerimist, rakendusmeh jt kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: elastsete-plastsete plaatide ja koorikute pärastkriitilise staadiumi analüüs; armeeritud talade ja koorikute optimaalne projekteerimine, komposiitide optimeerimine. EMatS-i asutajaliige. Gerhard Rägo mälestusmedal (2001), Punase Risti V kl teenetemärk (2004), TÜ väike medal (2006). Üle 40 teadustr-e.

T: On optimization of a reinforced beam subjected to dynamic loading (kaasautor J. Lellep). // TÜ Toim 72 (1985); Optimum design of a reinforced beam under dynamic loadings (kaasautor J. Lellep). // Mechanics of Composite Materials 29 (1993) 6; Optimization of cylindrical shells of fiber-reinforced composite materials (kaasautor J. Lellep). // Mechanics of Composite Materials 32 (1996) 1; Buckling of stepped composite columns (kaasautor J. Lellep). // Mechanics of Composite Materials 42 (2006) 1.

B: TÜ BL I, 389; II, 159; TÜ ajalugu III, 311; <https://www.etis.ee>.

SAKS, Edgar Valter (25. I 1910, Tartu – 11. IV 1984, Montreal), publitsist, majandustegelane, kirjanik ja ajaloolane; mehaaniku p. Lõpetas 1928 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1934 TÜ õigustsk-a *cand. iur.* astmega Eestimaa õiguse ajaloos. Töötas mitmel pool ajakirjanikuna (sh 1929–34 Tartus “Päevalehe” toimetuses), seejärel ametniku ja tööstusjuhina. Põgenes 1944 Soome, elas 1944–49 Rootsis ja a-st 1949 Kanadas. – Mitu rmt-t ja arvukalt art-eid ning aimetr-eid soome-ugri rahvastest, Eesti ala asustamisest ja muinasajast, *aesti*’de võimalikest sidemetest Muinas-Euroopa rahvastega (kreeklased jt), sotsiaalsest kihistumisest Eestis 13. saj alguseks, eesti k-st jm. Mitmed seisukohad

muinaseestlaste sidemeist ja osast Euroopas on esile kutsunud kriitikat ja süüdistusi allikate meelevaldses tõlgendamises. Avaldanud ka mitu romaani ja novelle. Oli biogr leksikoni "Eesti majandustegelased" (1938) jmt väljaande toim, 2-osalise kogumiku "Eesti looming" (Helsingi, 1944) kaasautor ja -toim, Stockholmis nädalalehe "Välis-Eesti" asutaja ja peatoim (1944–48). Osales mitme väliseestlaste org-i tegevuses, oli Eesti Liidu Kanadas asutajaid, Põhja-Kanada Eestlaste Koondise esimees, eksiilval haridusminister. Üle 20 teadustr-e.

T: Aestii, an analysis of an ancient European civilization. Montreal-Heidelberg, 1960; Esto-Europa. A treatise on the finno-ugric primary civilization in Europe. Lund, 1966; Eesti soost vasallkond taaniaegsel Virumaal. Jüriöö mäss. Philadelphia, 1971; Commentationes on the Liber Census Daniae. Montreal, 1974; The Estonian Vikings. London, Montreal, 1981; ²1985; eesti k-s: Tln, 2003, 2005.

B: AAUT II, 522; EE 8, 313; 14, 453; ETVpK, 111–112; *Ariste, P.* Ühest aestide kohta kirjutatud tööst. // Kodumaa (1962) 28. II.

SAKS, Enno-Olavi (12. X 1943, Järva-Jaani, Järvamaa), mehaanikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1962 Järva-Jaani Kk-i, 1970 TÜ mat-osk-a meh erialal, 1970–73 NSVL TA Siberi Osk-a Hüdrodünaamika Inst-i (Novosibirsk) asp, mat-mag (1996, TÜ), vk "Ümmarguste võllide mitteklassikaline vääne", *Ph.D.* (mat, 1996, TÜ), vk "Analysis and optimization of elastic-plastic shafts in torsion". Stažeeris 1978 ja 1984 Novosibirski Ük-i juures. Oli 1973–84 TÜ teor mehaanika kat-i v-õpetaja, 1984–88 arvutuskeskuse v-teadur, 1988–90 teadur, 1990–95 matemaatik-programmeerija, 1995–96 EPMÜ tehnikatsk-a meh ja masinaõpetuse inst-i v-laborant, 1996–97 lektor, 1997–2002 dots, 2003–04 füüsika inst dots, 2005– EMÜ tehnikainst-i rakendusfüüsika töörühma dots. Õpetanud teor meh, kõrgemat mat, programmeerimist, raalprojekteerimist; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: deformeeruva keha meh, raalprojekteerimine. 25 teadustr-t.

T: Juhiseid skeemprogrammeerimiseks ajajaotussüsteemis DINTES (kaasautor J. Kiho). Trt, 1986; Saha raalkonstrueerimine keeles AutoLISP. // EPMÜ kogumik 200 (1998); Adra poolvinthõlma ja tera ping- ning deformatsiooniseisundi uurimine lõplike elementide meetodil (kaasautor M. Heinloo). // EPMÜ kogumik 204 (1999); Stresses and

displacements in a semidigger mouldboard and a ploughshare (kaasautor M.Heinloo). // University of Miskolc, J. Computational and Appl. Mech. 2 (2001) 2; Chaotic non-linear motion of mathematical pendulum with variable length (kaasautor M. Heinloo). // Est. Agricultural Univ. Trans. 215 (2002).

B: TÜ BL I, 389; II, 159.

SAKS (a-ni 1973 **Sahk**), **Eva** (2. X 1950, Tallinn), tehnikateadlane; kindlustusspetsialist. t. Lõpetas 1969 Tallinna 1. Kk-i, 1974 TPI automatiseeritud juhtimissüsteemide erialal, 1981 TPI kaugõppeasp-i, tehn-knd (1986, KÜBI), vk “Оптимизация нелинейных систем компензационного управления для дискретных многостадийных технологических процессов с групповой обработкой полуфабрикатов”. Oli 1974–81 Tallinna Elektrotehnika TUI n-teadur ja teadur, 1981–87 TPI tootmisprotsesside automatiseerimise probleemlabori n- ja v-teadur, 1987–91 automaatika kat-i asst, 1991–TPÜ inform kat-i ja õt-i v-õpetaja ja dots. – Uurimisvaldkonnad: diskreetsete mitmestaadiumiliste tehnol protsesside juhtimine ja modelleerimine; stat mudelid, teor ja empiirilised jaotused. Osales jõupooljuhtseadiste valmistamise tehnol protsesside modelleerimisel. Eesti Stat Seltsi, Eesti Automaatikute Seltsi liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Приближенная оптимизация алгоритмов компензационного управления с режимными ограничениями для многостадийных технологических процессов (kaasautor). // TPI Toim 550 (1983); Приближенная оптимизация монотонных нелинейных систем компензационного управления для многостадийных технологических процессов (kaasautor). // TPI Toim 592 (1985); Экспресс-оптимизация систем компензационного управления (kaasautor). // TPI Toim 643 (1987).

B: TPI 1936–1986, 318.

SAKS (a-ni 1976 **Viileberg**), **Kai** (30. VII 1955, Tartu), arstiteadlane, kardioloog; Karl ja Laine Viilebergi t. Lõpetas 1973 Tartu 1. Kk-i, 1979 TÜ arstitsk-a, 1980 internatuuri Tartu Kliinilises Haiglas, med-knd (1987, Leningradi I Med-inst), vk “Неинвазивное определение резервных возможностей сократительной функции миокарда у больных ишемической болезнью сердца”. Täiendas end 1997 geriaatrias Clevelandis

(Ohio, USA), 2005–06 Eur Vananemise Med-i Akad-s. Oli 1980–81 ÜMPI kardiol labori v-laborant, 1981–87 n-teadur ja teadur, 1987–91 TÜ sisehaiguste propedeutika kat-i n-teadur ja teadur, 1991–92 asst ja v-asst, 1993–99 kardiol-kliiniku dots, ühtlasi 1994–97 arstitsk-a prodekaan, a-st 2000 sisekliiniku dots. – Uurimisvaldkonnad: südamehaiguste ravi ja adaptatsiooni, gerontol ja geriaatria. Euroopa 5. raamprogrammi projektide *CARMA* (2003–05) ja *CareKeys* (2003–06) Eesti töörühma juht. Eesti Gerontol ja Geriaatria Assots-i esimees (a-st 2002), Eesti ja Eur kardioloogide seltside liige. Üle 210 teadustr-e, sh 2 monogr, 6 rmt-t.

T: Südamepuudulikkus. Diagnoosimise ja ambulatoorse ravi käsiraamat. Tartu, 1996; The dynamics of stroke index during upright exercise: The dependence on age, sex and cardiac disease (kaasautorid E. Laane, R. Kullus). // *Cardiol.* 6 (1997) 4; Geriaatriline abi. // *EA* (2000) 10; Depressive symptoms in older Estonians: Prevalence and models (kaasautor). // *J. Am. Geriatrics Soc.* 50 (2002) 6; Prevalence of cardiovascular disorders among the elderly in primary care in Estonia (kaasautor). // *Scand. J. Primary Health Care* 21 (2003) 2; Rahvusvahelise geriaatrilise hindamise meetodi kohandamine Eestis (kaasautor R. Urban). // *EA* (2005) 6; Spiritual needs and quality of life in Estonia (kaasautorid M. Teichmann, M. Murdvee). // *Social Indicators Res.* 76 (2006) 1.

B: TÜ BL II, 159. Marquis Who's Who in Medicine and Healthcare, 6th ed., 2006-2007, 1110; www.etis.ee.

SAKS, Kalju (12. X 1925, Vastse-Kuuste v, Tartumaa), pedagoogikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1944 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1950 Tartu ÕI, 1953 (kaugõppes) TÜ filol-osk-a ingl k-e ja kirj erialal, 1965 TÜ-s (kaugõppe) asp-i, ped-knd (1967, TÜ), vk “Ülekasvanud õpilaste edasijõudmine koolis ja nende asend klassikollektiivis”. Oli 1944–52 Vastse-Kuuste kooli ja 1952–60 Põlva Kk-i õpetaja, 1960–62 Põlva raj met kabinet-i juh, 1962–68 Tartu 5. ja 7. kk-i õpetaja, 1968–70 ja 1972–75 ENSV Ped TUI koolijõudluse sektori v-teadur, 1970–72 NSVL Ped Akad Tööõpetuse ja Kutseorientatsiooni TUI kutseorientatsiooni labori juh, 1975–86 TÜ ped ja met kat-i dots. Õpetanud ped üld- ja erikursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: koolijõudlus ja õpingutes mahajäämuse põhjused, hindamine, õppetöö eesmärgid ja diferentseerimine, kutseorientatsioon. Tema uurimuste põhjal asutati eksperim-d tasendusklassid jm, võeti

kasutusele õppetöö diferentseerimise meetmed. Publitseeriti õpilaste teadmiste kontrollimise, arvestamise ja hindamise probleemide teor ülevaade koos praktiliste soovitustega, õpetamise eesmärkide uurimisel vahendati vastavate taksonoomiate teooriaid, analüüsiti nende võimalikku rakendamist koolide aineprogrammides. Eesti Akad Ped Seltsi taasasutajaid ja sekr (1989). 64 teadustr-t, sh 2 monogr.

T: Tasandusklassid. Tln, 1973; Metoodilisi soovitusi üldharidusliku kooli IV–XI klassi õpilaste kutseorientatsiooniks (kaasautor A. Sukamägi). Tln, 1973; Õpilaste õppeedukuse arvestuse ja hindamise probleeme. Tln, 1974; Koolijõudluse tõstmise teedest (kaasautor J. Nurmik). Tln, 1977; Õpilaste teadmiste kontrollimise ja hindamise probleeme (kaasautorid A. Elango, J. Nurmik). Tln, 1984; Kutseorientatsiooni juhendi rakendamine üldhariduslikus koolis (kaasautor A. Sukamägi). // Tekste karjäärinõustamisest. Tln, 2001.

B. TÜ BL I, 474; II, 159; TÜ ajalugu III, 245, 246.

SAKS, Olev (23. X 1930, Tartu), füüsik ja metroloog; telefoni- ja sidetehniku p. Lõpetas 1949 Tartu 6. Kk-i, 1954 TÜ füüsika osk-a, *Ph.D.* (füüsika, 1991, TÜ), vk „Физические основы измерения токов в диапазоне аттоампера”. Täiendas end MÜ-s (1956, 1969), LÜ-s (1979), korduvalt Mendelejevi-nim Ülel Metrol TUI-s. Oli 1954–57 TÜ füüsika kat-i ass-t, 1957–62 tuumafüüsika labori n-teadur, 1962–65 elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori (EPL) v-ins, 1965–75 eksperim-füüsika kat-i ja 1975–91 üldfüüsika kat-i v-õpetaja ning 1992 lektor, 1993–95 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i lektor, 1996–2001 metrol-labori juh, 2001– TÜ Katsekoja peametroloog ja kvaliteedijuht. Lugenud üld- ja mol-füüsika, raadioelektronika, elektrotehnika, dosimeetria, elektromeetria, metrol, standardimise ja kvaliteedijuhtimise kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimusi aparaadiehitusest, elektromeetriast ja metrol-st. Elektromeetriaalase uurimissuuna rajajaid. Organiseeris 1967 TÜ elektromeetrialabori (a-st 1974 AEL-i elektromeetriasektor), a-ni 1995 selle juh. Avastas (koos J. Hämmaloviga) voolufluktuatsioonid gaasdielektrikuga kondensaatoris, tõestas katseliselt ülinõrga alalisvoolu mõõtmise (10^{-19} A) võimalikkust atmosfäärirõhul. Mitme tööstusliku seeriatoote (dünaamiline elektromeeter, vibrokontaktmuundi, radioaktiivne vooluetalon) autoreid. EV Standardiameti alalise metrol-komisjoni liige (1992–99), Maj-min-i metrol-

nõukogu (1999–2001) ja SA Eesti Akrediteerimiskeskus nõukoja liige (a-st 2000), Eesti Kvaliteediühingu auliige (2001). ENSV rkl preemia (1967, koll-s) . Üle 100 teadustr-e.

T: Собственные помехи преобразователя с динамическим конденсатором. // Уч. зап. ТГУ 443 (1977); Электрометрические измерители тока (обзор) (kaasautor). // Приборы и техника эксперимента 1(989) 6.; Dynamic qualities of electrometers (kaasautor). // J. of Electrostatics 23 (1989); Spectral and temporal characteristics of photostimulated exoemission from coldworked metals (kaasautor). // Appl. Surface Sci. 136 (1998); Photoexoemission of metals as an oxide-film-controlled phenomenon (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 47 (1998) 4; ISO 17025 Quality system in a university environment (kaasautor). // Accreditation and Quality Assurance 10 (2005).

B: BL I, 282–283; II, 159; EE 14, 453; TÜ ajalugu III, 294, 296, 329, 351, 377; Nõuk Eesti, 333.

SAKS, Paul (29. V 1918, Ahja v, Tartumaa), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas Tartu Kommertsgümni, 1947 TÜ loomaarstitsk-a, vet-knd (1957, EPA), vk “Luude matseratsioon”. Oli 1944–45 Rasina vet-jsk-a vet-arsti kt, 1946–47 TÜ loomaarstitsk-a koduloomade anat kat-i asst, 1947–51 anat ja histol kat-i v-õpetaja, 1951–58 EPA anat ja histol kat-i v-õpetaja, 1959–76 dots, 1976–79 juh, dots, ühtlasi 1961–77 vet-tsk-a dekaan, 1979–85 anat, histol ja füsiol kat-i prof kt ja juh, 1985–94 dots. Õpetanud kodu- ja põllumajandusloomade anat-t; koost õppevahendeid. – Töid põllumajandusloomade osteol-st ja suguorganitest ning lindude morfol-st, ka vet-med-i ajaloost. Eesti Anatoomide, Histoloogide ja Embrüoloogide Seltsi liige (a-st 1957). Üle 60 teadustr-e.

T: Põllumajandusloomade anatoomia (kaasautor J. Tehver). Trt, 1968; Põllumajandusloomade süda ja veresooneid (kaasautor). Trt, 1977; Põllumajandusloomade hingamiselundid (kaasautor V. Kärner). Trt, 1978; Põllumajandusloomade liikumisaparaat (kaasautor). 1–4. Trt, 1979–1986; Põllumajandusloomade seedeaparaat (kaasautor). 1–3. Trt, 1982–1985; Veterinaaranatoomilisi oskussõnu (kaasautor V. Kärner). Trt, 1984; Lindude anatoomia. 1. Trt, 1985; Põllumajandusloomade kuse-suguorganid (kaasautor). Trt, 1986; Analysis of archaeozoological bone findings dating from ancient and medieval Tartu. // The III

Workshop of the Veterinary Anatomists of the Baltic and Nordic countries. Trt, 1996; Lehmast ja tema udarast (minevikus, olevikus ja tulevikus) (kaasautor M. Jalakas). // Tõuloomakasvatus (2001) 2; Koduloomade anatoomia II–IV (kaasautor E. Ernits). Trt, 2002–2005;

B: TÜ BL I, 428–429; EPA BL I, 5, 186, 213; II, 185, 215; EPMÜ BL, 167; EE 14, 453; EPA VB I, 167–169; II, 110–113; III, 89–90; IV, 95–96; V, 86; VI, 128; Paul Saks 60-aastane. // SP (1978), 13, 620; Agraart (1993) 2, 211–212; ELR (1998) 3, 105; (2003) 2, 32.

SAKS, Toomas (8. XII 1942, Viljandi), füüsikateoreetik; muusikaõpetaja p. Lõpetas 1961 Viljandi 2. Kk-i, 1969 TÜ füüsika osk-a, füüs-mat-knd (1980, TA FI), vk “Ioonkristallide pinna elektronseisundite teooria”. Oli 1969–86 FI teadur, 1986–89 EPA v-õpetaja, 1989–94 keskkonnakaitseettevõtte “ELVI-Aqua” teadur, 1995–98 AS-i Magnum Medical elektroonikains, 1999–2003 Tartu Lennukolledži lennunduse side- ja navigatsioonisisüsteemide käitamise õt-i organiseerija ja juh, 2003–06 prof; a-st 2006 pensionil. – Uurimisvaldkonnad: ioonkristallide pinna elektronolekute arvutamine; veepuhastusseadmete mat modelleerimine; lennunduse infosüsteemid. U 20 teadustr-t.

T: Поверхностные электронные состояния внутри непрерывного спектра в ионных кристаллах (kaasautor G. Zavr). // Физ. тверд. тела 19 (1977) 6; Электронные состояния на поверхности (100) ионных кристаллов с учетом спин-орбитального взаимодействия (kaasautor G. Zavr). // Изв. АН ЭССР. Физ. Мат. 27 (1978) 2; Электронные состояния на поверхности (110) галлоидов цезия. // Изв. АН ЭССР. Физ. Мат. 29 (1980) 1; Локальная плотность электронных состояний на поверхности кристалла KCl. // Изв. АН ЭССР. Физ. Мат. 32 (1983) 4; Расчеты примесных электронных состояний на поверхности кристалла KCl (kaasautor G. Zavr). // Поверхность (1983) 12; Энергетические уровни в объеме и на поверхности KCl:Ti+. // Изв. АН ЭССР. Физ. Мат. 34 (1985) 3.

B: ELVI BL, 48.

SAKS, Valdur (3. IX 1943, Kiviõli), arstiteadlane, biokeemik, südamebioenergeetik; ins-i p. Lõpetas 1962 Kohtla-Järve Keemiatehnikumi, 1967 MÜ keemiatsk-a, 1970 samas

asp-i, keemiaknd (1971, MÜ), vk “Стабилизация системы окислительного фосфорилирования ее функционированием”, biol-dr (1981, Moskva Kardiokeskus), vk “Роль креатининкиназных систем в процессе внутриклеточного транспорта энергии и в регуляции сокращения сердечной мышцы”. Eesti TA akad (1993). Oli 1970–71 KÜBI n-teadur, 1971–72 MÜ keemiatsk-a n-teadur; 1972–81 Moskva Kardiokeskuse v-teadur – bioenerg uurimisgrupi juht, 1981–93 bioenerg labori juh, ühtlasi a-st 1986 Kardiokeskuse prof, 1993– KBFI bioenerg labori (oli selle asutajaid) juh. Osalenud 1975–78 (lühiajaliselt) Pennsylvania Ük-i (Philadelphia, USA) koostööprogrammides, töötas 1978–81 John Hopkinsi Ük-s (Baltimore, USA), 1981–93 *Université Paris-Sud*'is (Orsay, Prantsusmaa), oli 1994–97 korduvalt Joseph Fourier' Ük-i (Grenoble) südamerakufüsiol labori prof, a-st 1997 korr prof. – Uurimisvaldkonnad: lihaseraku bioenerg, rakkude energia ülekande süsteemid, südamelihaseraku isheemia ning sellevastased kaitsemehhanismid. Rajanud südame bioenerg rahvusv bioenerg koolkonna ja molekulaarse süsteemse bioenerg teadussuuna. Loonud koostöös USA, Prantsuse ja Šveitsi teadlastega rakusisese energia ülekande teooria polüfermentsete süsteemide kaudu, kus keskseks kreatiinkinaasid. Teooria aitas juurutada preparaati Neoton. Ajakirjade *Journal of Molecular and Cellular Cardiology* (USA), *Il Cuore* (Itaalia), *Cardioscience* (Itaalia), *Journal of Physiology* (Poola), *Проблемы медицинской химии* (Venemaa) toim liige. Moskva Eesti Seltsi esimene president (1989–92), Rahvusv Südameuurijate Ühingu Komitee, UNICEF-i Rahvusv Med-uuringute Tead Arenduskomitee, *Am. Physiological Soc.*, *Am. Biophysical Soc.*, *Am. Heart Assoc.* ja Venemaa Biokeemia Ühingu liige. NSVL rkl preemia (1978), ÜRO ja UNICEF-i rahvusv med-preemia *Research for Development* (Itaalias, 1988). Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). Üle 200 teadustr-e.

T: Role of creatine phosphokinase in cellular' function and metabolism (kaasautor). // *Can. J. Physiol. Pharmacol.* 56 (1978) 5; Creatine phosphate: biochemistry, pharmacology and clinical efficiency (kaasautorid E. Strumia, J. Bobkov). Torino, 1987; In vivo regulation of mitochondrial respiration in cardiomyocytes. Specific restrictions for intercellular diffusion of ADP (kaasautorid J. Belikova, A. Kuznetsov). // *Biochim. and Biophys. Acta* 1074 (1991) 2; Phosphocreatine. Molecular and cellular aspects of the mechanism of cardioprotective action (kaasautor E. Strumia). // *Current Therapeutical*

Res. 53 (1993) 5; Cellular bioenergetics: role of coupled creatine kinases (kaasautor R. Ventura-Clapier). Boston, 1994; Control of cellular respiration *in vivo* by mitochondrial outer membrane and by creatine kinase. A new speculative hypothesis: possible involvement of mitochondrial-cytoskeleton interactions (kaasautor). // J. Mol. Cell. Cardiol. 27 (1995) 8; Compartmentalized energy transfer in cardiomyocytes. Use of mathematical modelling for analysis of *in vivo* regulation of respiration (kaasautor M. Alijev). // Biophys. J. 73 (1997) 1; Intracellular energetic units in muscle cells (kaasautor). // Biophys. J. 80 (2001) 1; Cinétique Enzymatique. // EDP Sciences, Les Ulis. France (2005); Calcium-induced contraction of sarcomeres changes regulation of mitochondrial respiration in permeabilized cardiac cells (kaasautor). // FEBS J. 272 (2005) 12; Functional coupling of adenine nucleotide translocase and mitochondrial creatine kinase is enhanced after exercise training in lung transplant skeletal muscle (kaasautor). // Am. J. Physiol. 289 (2005) 4; Cardiac system bioenergetics: metabolic basis of Frank-Starling law (kaasautor). // J. Physiol. 571 (2006) 2; From the discovery of oxygen to molecular system bioenergetics. // Molecular System Bioenergetics: Energy for Life (ed. V. Saks). Mannheim, 2007; Südamelihase rakkude struktuuri olulisusest rahuühingamise regulatsioonist (kaasautor). // EA (2008) 1.

B: Eesti TA liikmeskond 1938–1998, 116–117; EE 14, 453.

SAKSON, Maire (13. VII 1948, Riitemetsa k, Tartumaa), kvaternaargeoloog. Lõpetas 1968 Kohtla-Järve Keemia-Mäetehnikumi, 1976 Leningradi Mäeinst-i, 1985 samas asp-i, geol-mineral-knd (1986, samas), vk käsitles Ida-Siberi ja Tšuktši mere kvaternaarisetete stratigraafiat diatomee analüüsi põhjal. Töötas 1976–82 ja 1986–87 Riias Ülel Mere-, Geol ja Geofüüsika TUI-s, oli 1988–93 GI teadur, 1993–95 EGK v-geoloog, 1995–teadussekr. – Uurimisvaldkond: kvaternaarisetete diatomeeanalüüs (mere-, järve-, soosetted), 20 teadustr-t.

T: Diatom assemblages in superficial sediments from the Gulf of Riga, Eastern Baltic Sea (kaasautor U. Miller). // Hydrobiol. 269/270 (1993); Palaeoenvironmental conditions during the Baltic Yoldia stage in the Tallinn area, Northern Estonia (kaasautorid A. Lepland, U. Miller). // Quaternary Int. 27 (1995); Diatom flora and lithostratigraphy of

sediment core P-1582, Northern Baltic Sea (kaasautorid V. Kalm, J. Lutt). // Landscapes and life. Strasbourg, 1996; In Holocene development of Tondi mire, Northern Estonia, diatom and chronological studies (kaasautorid K. Kimmel, R. Rajamäe). // Coastal Estonia. Strasbourg, 1996; Diatom studies of the Lake Maardu sediments, Northern Estonia. // Samas; Siliceous microfossils (Diatoms, Phytoliths, Chrysophyte Cysts) from a sediment profile near the archaeological site, Lammasmägi at Kunda. Coastal Estonia. // Samas; Holocene sea-level changes and environmental history in the Narva area, North-Eastern Estonia (kaasautor). // Samas; Human impact on the ecosystem of Lake Ruusamäe (Southern Estonia) traced in sediments (kaasautorid J.-M. Punning, T. Koff). // *Polihis J. Ecol.* 52 (2004) 3.

B: EGBT, 106.

SALASOO (a-ni 1931 **Sogenbits, Sogenpits**), **Hugo Leopold** (27. XI 1901, Meeri v, Tartumaa – 12. X 1991, Sydney), farmatseut, botaanik ja arhivaar; politseiniku p, Nony ja Inno S. isa. Sooritas 1919 TÜ juures apteekriabilise eksamid, 1923 Tallinna Reaalkooli juures eksternina kk-i lõpueksamid, lõpetas 1927 TÜ farm osk-a, *mag. pharm.* (1928, TÜ), vk “Kapillaaranalüüsisist”, *dr. pharm.* (1932, TÜ), vk “Mõruhein, *Polygonum Hydropiper* L., farmakobotaaniline ja keemiline uurimus”. Osales Vabadussõjas Tartu kooliõpilaste pataljonis. Oli 1917–19 Tartus apteekriõpilane, 1921–28 apteekriabiline (Tapa, Sõjaväe Keskhäigla, H. Mikheimi, Kaarli-Pedeli, Karlova apteegis), 1928–33 TÜ farm keemia inst-i asst, 1933–36 Sotsiaalmin-i farm osk-a inspektor, 1936–40 dir, ühtlasi 1934–40 TÜ eradots, 1940 ja 1944 Nõmmel Kivimäe apteegi omanik. Läks 1944 Saksamaale, a-st 1949 elas Austraalias. – Töid farm-st. Oli 1928–33 ajakirja “Eesti Rohuteadlane” toim, Eesti esimese farmakopöa (*Pharmacopeia Estonica* I, 1937) koostamise algataja, üldkorraldaja, kaasautor ja toim-komisjoni esimees. Tegeles ka eesti k-e küsimustega (tema loodud on nt sõna “ravim”). Kuulus Eesti Farmatsöitide Ühingu ja Akad Rohuteaduse Seltsi juhatusse. Asutas 1953 Sydneys Eesti Arhiivi Austraalias, oli a-ni 1991 selle juh. Tegeles ka arhiivis säilitatava, pms pärast 1940. a-t välismaal ilmund eestik-se ja -ainelise kirjavara (1992 23865 ühikut) süstematiseerimise ning bibliograferimisega. Koostas Austraalia taimestikust rikkaliku herbaariumi, mille kinkis TÜ-le. Sidney Eesti Seltsi esimees (a-st 1971 auliige), Austraalia Eesti Seltside Liidu

juhatuse liige (1952–54, 1970–72), ajalehe “Meie Kodu” toimkoll-i liige (1953–62) jm. EV Valgetähe III järgu teenetemärk (1939), Sidney Eesti Seltsi kuldmärk (1954), Korp! “Sakala” Kanada Koondise kultuuriauhind CAD 3000 (1983). Üle 20 teadustr-e.

T: Ränihappesisaldusest mõnes kodumaa ränihappedroogis. // Eesti Rohuteadlane (1929) 1; Pärmiekstraktist ja selle kasutamisest apteegis. // Eesti Rohuteadlane (1930) 5; Botaanilisi märkmeid Saaremaalt. // Eesti rohuteadlane (1930) 1; Farmatsöitiline käsiraamat I (kaasautor), II. Trt, 1931, 1936; Küüslaugust ravimina ja selle preparaate valmistamisest. // Eesti Rohuteadlane (1933) 4; Lahtistavad vahendid, nende ülesanne, toime ja tarvituse viisid. // Eesti Rohuteadlane (1933), 5/6; Välis-Eesti perioodika 1944–75 (kaasautor V. Salo). Rooma, 1975.

B: AAUT II, 358; EE 14, 454; ETVpK, 112; *Pärkma, H. Dr. Hugo Salasoo* 80. // Meie Kodu (1981) 25. XI; *P(ärkma), H. Dr. pharm. Hugo Salasoo* 85. // *Fraternitas* 1986, 52–54; *Raal, A. Kirjad kaugelt*. // Eesti Rohuteadlane 16 (1990) 1, 57–59; *Salasoo, I. Linad ja takud. Dr. pharm. Hugo Salasoo elu ja töö 1901–1991*. Trt, 1998.

SALASOO (a-ni 1932 **Sogenpits**), **Inno** (6. IX 1929, Tartu), keemik ja botaanik; Hugo S. p, Nony S. vend, Tiiu-Ann S. abikaasa. Läks 1944 koos vanematega Saksamaale, elas a-st 1949 Austraalias. Lõpetas 1947 Kemptenis (Baier) Eesti Gümni-i, õppis 1951–56 Uus-Lõuna-Walesi Ük-i (õhtuses osk-s) keemiat, *B.Sc.* (1957 Sydney Tehnikakolledž), *Ph.D.* (org keemia, 1963, Uus-Lõuna-Wales'i Ük). Töötas 1963–64 *Alginates Australia* uurimislaboris, 1965–67 Uus-Lõuna-Wales'i Ük-i arstitsk-a patol-labori teadur, 1968–92 org keemia õppejõud, 1991–94 Eesti Arhiivi Austraalias arhivaar, ühtlasi 1979 ja 1985 Oregoni Ük-i ning 1989 Lääne-Austraalia Ük-i ja Aberdeeni Ük-i külalisprof. – Uurimusi org ja biokeemiast. Avastanud alpi-nõmmeküünla (*Richea conyventis*) pinnavahast diterpeense süsivesiniku rimueeni ning uusi taimeliike, andnud rööpkanarbikuliste sugukonnale ja reale selle liikidele eestik-d nimed. Pidanud ettekandeid Tallinnas ja Tartus. Käsitlenud ka eesti k-e võõrkeelena õppimise küsimusi, osalenud algajaille k-õppevahendite (helikassettide) koostamisel. Avaldanud kirjutisi eestlastest Austraalias, kirjutanud mälestusi. Viisistanud u 20 soolo- ja koorilaulu. Osalenud aktiivselt Austraalia eestlaste ühistegevuses ja org-des. Olnud Eesti Üliõpilaskonna Sydneys (EÜKS) esimees (1956–57) ja EÜKS ajakirja “Mõttekriips” toim

(1957–58), EELK Sydney Jaani koguduse juhatuse (1957–60) ja nõukogu liige (1963–66, 1981–), Austraalia Eesti Seltside Liidu juhatuse liige (1970–72), Austraalia eestlaste nädalalehe “Meie Kodu” toim-koll-i liige (1970–81), Metsaük-i Austraalias asutaja ja juh (1971–). *The Royal Australian Chem. Inst*’i (a-st 1957), *The Chem. Soc.* (1963–83), *Phytochem. Soc. of Eur.* (1983–92) liige.

T: Extractives of Australian timbers. // *Aust. J. Chem.* 19 (1966); The meditation of increased vascular permeability in inflammation: a long-acting permeability factor released by neutrophil leucocytes from inflammatory exudates in rabbits. // *Pathol.* 6 (1974); Rööpkanarbikulised (Epacridaceae). // *Korporatsioon Fraternitas Livienensis 1918–1978.* Oma Press Ltd, 1977; The Baltic peoples in Australia: Lithuanians, Latvians, Estonians (kaasautorid B. ja A. Birškys, A. Putninš). Melbourne, 1986; Epicuticular wax alkanes of Ericaceae and Empterum from alpine and sub-alpine heaths in Austria. // *Plant Syst. Evol.* 163 (1989); Viiskümmend aastat vastu tahtmist välismaal. Tln, 1994; Linad ja takud. *Dr. pharm.* Hugo Salasoo elu ja töö 1901–1991. Trt, 1998; Austraalia suurlinnade haljusest. // *Linnade haljastused ja nende kaitse.* Trt, Tln, 2001; Eesti diftongid inglise keele kõnelejatele. // *TÜ eesti k (võõrkeelena) õt toim* 3 (2004).

B: EE 14, 454; ETVpK, 112; EL (1999) 9, 371.

SALASOO (a-ni 1931 **Sogenbits**), **Nony** (8. I 1928, Tartu – 19. VIII 1990, Sydney, Austraalia), tehnikateadlane; Hugo S. p, Inno S. vend. Õppis Tallinna Nõmme Güm-n-s. Viidi 1944 Saksa lennuväe abiteenistustlasena Saksamaale, oli sõjavangis, vabanes 1946. Lõpetas 1947 Kemptenis (Baier) Eesti Güm-n-i. Siirdus 1948 Austraaliasse, lõpetas 1962 Uus-Lõuna-Walesi Ük-i metallurgia erialal, *M.Sc.* (metallurgia ja metallitehnol, 1972, Pittsburghi Ük, USA, vk “Macroseggregation in the region of section change in leaded bronze and brass castings”. Oli 1955–62 Uus-Lõuna-Wales’i Ük-i metallurgialabori asst, 1963–64 juh abi, 1964–85 Wollongongi Ük-i (Uus-Lõuna-Wales) metallurgia lektor. – Uurimusi metallurgiast. Uus-Lõuna-Walesi Ük-i ajakirja *Metallurgical Review* toim. Eesti Võitlejate Ühingu Austraalias, Metsaük Austraalias ja Eesti Meeskoori Austraalias juhatuste liige, *Australasian Inst. of Metals*’i, *Australasian Inst. of Mining and Metallurgy, Am. Soc. for Metals*’i, *Am. Inst. of Mining, Metallurgical and Petroleum Engineers*’i liige.

T: A chemical polish-etch for silver. // J. Australasian Inst. of Metals 15 (1970) 3; Steel-making and processing. 3. Fuels and refractories (kaasautor R. J. O'Brien). // South-East Asia Iron and Steel Inst. Quarterly (1973) oct.

B: ETVpK, 112; *Perendi, A.* Nony Salasoo 50-aastane. // Meie Kodu (1978) 1. II, 3; *Salasoo, I.* Mu suur vend: Nony Salasoo elukäik 1928–1990. Sydney, 2001.

SALASOO (a-ni 1955 **Jalak**), **Tiiu-Ann** (23. III 1932, Tallinn), botaanik, pedagoogika- ja keeleteadlane; ajakirjaniku t, Inno S. abikaasa. Põgenes 1944 Saksamaale, a-st 1947 Austraalias. Lõpetas 1953 eksternina Sydneys gümni-i, 1965 Sydney Ük-i loodustsk-a boterialal, 1976 *New England College*'i pederialal; loodusteaduse mag (1973, Sydney Ük), vk "Growth and flowering in some native Australian plants". Täiendas end a-st 1985 lingvistikas Sydney Ük-s ja TÜ-s. Oli 1966–73 Sydney Ük-i botosk-a uurija taimefüsiol- ning abiõppejõud (*tutor*) ja magistrant, 1974–85 New South Wales'i osariigi Tehnilise ja Täiendhariduse Min-i uurimisosk-a teadur ja v-teadur, 1985–91 juh. 1979 töötas (uurijastipendiumiga) v-teadurina USA-s Oregoni Ük-i ped-tsk-s, 1989 oli kutseharidust käsitleval uurimistööl USA-s, Inglismaal, Šotimaal, Rootsis ja Soomes. – Uurimisvaldkonnad: taimefüsiol; kutseharidus; eesti k-e kui võõrk-e õpetamine ja omandamine. Magistritööna tehtud esmakordse fenol uurimuse tulemused Austraalia taimede kasvu ja õitsemise kohta võeti kasutusele kooliõpikutes. Õppekavades rakendati ka u 17 aasta jooksul tehtud ja pms aruannetena vormistatud kutseharidusuurimuste (nt *Evaluation report of the graduate student records office at the College of Education, Eugene, Univ. of Oregon*, 1979 jt) tulemusi. Esinenud ettekannetega konv-del ja kongr-del, sh Eestis. Osalenud Austraalia rkl hariduskomiteedes ins-teaduse, rakendus-med-i, keskkonnakaitse jt aladel. Olnud Austraalia Eesti Seltside Liidu rahvusliku kasvatuse ja kultuuriala juh (1979–82), korraldanud eesti k-e võtmise Uus-Lõuna Wales'i osariigi gümni-i õppekavasse, olnud seltsi eesti k-e õpingute koordineerija ning edendaja, õpetajatele eesti k-e kursuste korraldaja, õpikute koost ja õppekirj-e ning inform-i vahendaja. Koostöös Sydney Ük-i ja TÜ-ga uurinud lapse k-eomandamist. Austraalia Taimefüsiol Seltsi liige (1965–75), Am Haridusliku Uurimisseltsi liige (a-st 1979), Austraalia Rakenduslingvistika Seltsi liige (a-st 1985), Kanada Soome-Ugri Seltsi liige (a-st 1993). Valgetähe V kl teenetemärk (2000).

T: Acceptance of Estonian in the Australian education system. // AABS 8th Conf. Minneapolis, USA, 1982; Estonian for beginners – eesti keel algajatele (kaasautor W. Oser). Sydney, 1983; Keelelised selgitused eesti keele õpetamiseks ... (kaasautor M. Hint). Tln, 1993; Eesti keel ja identiteet. // IV Välis-Eesti kongress. Tln, 1999; Ajalooline ülevaade eesti keele õpetusest Austraalias. // Eesti keel ja kultuur maailmas. Trt, 2002; Use of initial Estonian and English verb forms by a bilingual child. // Emakeel ja teised keeled. Trt, 2002; A step in the search for an explanation of the acquisition Estonian. // Languages in development. München, 2003.

B: EE 14, 454; ETVpK, 113–114.

SALBOM, Johannes (17. saj II pool – 18. saj I pool), arstiteadlane. Lõpetas Uppsala Ük-i (?), med-dr (1691 TÜ), vk “Dissertatio medica, exhibens spiritus corporis humani pathologiam. ...” (juhendaja Lars Micrander, TÜ med-prof 1690–91).

B: TÜ ajalugu I, 233, 252; *Jaanson, E.-L.* Tartu Ülikooli trükikoda 1632–1710: ajalugu ja trükiste bibliograafia. Trt, 2000, 347.

SALEM, Robert (28. VIII 1930, Vologda, Venemaa), keemik; muusikariistade töökoja töölise (mehaaniku) p. Lõpetas 1948 Tartu Õhtukk-i, 1953 Moskva Keemiamasinaehituse Inst-i, 1959 samas asp-i, keemiaknd (1960, samas), vk “Влияние элементов конструкции на коррозионный процесс. (Щелевая коррозия.)”, keemiadr (1985, Moskva D. I. Mendelejevi nim Keemiatehnol Inst), vk “Поверхностные явления на границе металл-жидкость”. Oli 1953–56 Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Kombinaadi ins-mehaanik, 1953–63 Moskvast Keemiamasinaehituse Inst-i n-teadur ja Ülel Vooluallikate Inst-i v-teadur, 1963–91 D. I. Mendelejevi nim Keemiatehnol Inst-i dots, a-st 1991 Venemaa TA Kõrgema Keemiakolledži prof. Koost õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: pinnanähtuste füüsikal keemia, elektrokeemia, elektrilise kaksikihi struktuur faasidevahelisel eraldusjoonel. Faasidevaheliste potentsiaalide termodünaamilise teooria ning metalli ja elektrolüüdilahuse piiril tekkiva elektrilise kaksikihi ehituse polüfenomenol teooria autor. Korduvalt esinenud ettekannetega elektrilise kaksikihi-alastel sump-del. Üle 80 teadustr-e.

T: Electrical double layer at a metal-dilute electrolyte solution interface (kaasautor G. Martõnov). Berlin, Heidelberg, New York, 1983; The dense part of the electrical double layer: molecular or electronic capacitor? // *Advances in Colloid and Interface Sci.* 33 (1985) 2–4; Электронный конденсатор на границе металл-раствор. // *Ж. электрохимия* 19 (1983); Electron density at the metal-liquid interface. // *J. Electroanal Chem.* 245 (1988); Поверхостные явления. М, 1991; Элементы термодинамики необратимых процессов. М, 1994; О межфазном потенциале. // *Ж. физ. химии* 68 (1994) 2.

SALEV, Kaarel (a-ni 1935 **Sik, Karl**), (9. VIII 1905, Härjanurme v, Tartumaa – 28. VIII 1941, Soome laht), metsateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1924 Tartu Poeglaste Reaalgümni-i, 1930 TÜ metsaosk-a, *mag. rer. for.* (1936, TÜ), vk “Ajaurimusi meie okaspuu metsade ülestõotamisel” (Trt, 1937). Oli 1926–30 (suvekuudel) TÜ õppe- ja katsemetskonna aj abijõud, asunike metsahindaja ja Metsakorralduse Büroo maamõõtja, 1930–31 Kaitsemin-i metsakorraldaja, 1931–32 Loobu metskonna abimetsaülem, 1932–36 Voltveti Metsakooli õpetaja, 1936–39 Voltveti katsemetskonna metsaülem, 1939–40 Riigimetsade Val eriteadlane, 1940–41 metsakasutuse osk-a juh. Mobiliseeriti 1941 Punaarmeele, hukkus taganemisel Eestist. – Uurimusi metsa uuendamise, metsakasutuse ja ülestõotamisest. Üle 10 teadustr-e.

T: Kaitseministeeriumi metsadest. // *Eesti metsanduse ar VI* (1932); Puuaine liikumine ja selle tähtsus meie raudteel. // *Eesti metsanduse ar VI* (1932); Töö edukust mõjustavaid tegureid metsa ülestõotamisel. // *Eesti metsanduse ar VII* (1935); Kuuse kunstlikust uuendamisest. // *Metsanduslikud uurimused 1* (1939); Kuuse ja männikülvipeenarde laudadega katmisest ja pinnase lupjamisest. // *Metsanduslikud uurimused 1* (1939); Võrdluskatseid ja vaatlusi sobivate metsatõõriistade-tüüpide selgitamiseks. Tln, 1940.

B: AAUT II, 320; EM (1930) 8, 185–194; *Veermets, K. Mag. rer. for.* Kaarel Salev. // EM (1936) 6, 225; Pärnumaa tegelaste biograafiaid. Pärnu, 1937, 224; Eesti Üliõpilaste Selts. 1919–1940. Biograafilised andmed. Stockholm, 1990, 122; *Margus, M., Meikar, T.* Tartu Ülikooli Põllumajandusteaduskonna metsaosakond 80. Trt, 2000, 55.

SALF (Salv), Artur (Arthur) (4. XI 1873, Veriora v, Võrumaa – 22. VIII 1937, Tallinn), sõjaväelane, -teadlane ja -ajaloolane; talupidaja p. Lõpetas 1896 Peterburis jalaväe junkrukooli ja 1906 Nikolai Kindralstaabi Akad. Teenis tsaariarmees, sai 1915 polkovniku auastme. Oli 1914–16 Vene I armee juhataja kindral Paul v. Rennenkampfi käsundusohvitser ja armee luureosk-a ülem, 1916. a-st 143. jalaväepolgu, 36. jalaväediviisi ja XIX korpuse ülem. 21. XI 1917 ülendati kindralmajoriks. 1918 jaanuaris juhatas ajutiselt 3. armeed, sama aasta veebruaris astus Vene vabatahtlike armeesse, kus teenis staabiohvitserina. Naasis Eestisse (Konstantinoopoli kaudu) novembris 1921. Oli 1921–22 sõjaministri kindralmajor J. Sootsi vanem käsundusohvitser (algul polkovniku, hiljem koloneli auastmes), 1923–27 Eesti Sõjakooli õppejõud ja (samal a-l moodustatud) Sõjaväe Ühendatud Õppeasutuste (a-st 1925 Kõrgem Sõjakool) ülema abi õppetöö alal ja taktika õppejõud. 1927–28 sõjaministri kindralmajor N. Reeki käsundusohvitser, a-st 1928 erus. – Uurimisvaldkond: vene väejuhatuse strateegia ja taktika I maailmasõjas. 1932 ilmunud venek-s rmt-s “Relvastatud võitluse peamine seadus ja printsiibid. Tannenbergi katastroof ja selle süüdlased” analüüsis lahingu käiku, lükates ümber varasemad väited, nagu põhjustanuks lüüasaamise kindral Rennenkampfi juhitud I armee “aeglane pealetung”, ning tõestas, et lahingu kaotamise tegelikeks põhjusteks olid Loodearmee juhataja kindral Žilinski ebapädev pealetungiplaan, Vene II armee juhataja kindral Samsonovi vead vägede juhtimisel, samuti II armee luureosk-a (ülem eestlasest polkovnik Dmitri Lebedev) puudulik töö.

T: Основной закон и принципы вооруженной борьбы. Катастрофа Танненберга и ее виновники. Tln, 1932.

B: Erukolonel Artur Salf. // Sõdur 35 (1937), 855; *Elango, Õ., Ruusmann, A., Siilivask, K.* Eesti maast ja rahvast. Maailmasõjast maailmasõjani. Tln, 1998, 12–14; Eesti soost kindralid. Teatmik. Koost H. Jõgi. Tln, 1999, 22; *Kröönström, M.* Tsaariarmees teeninud eesti soost ohvitseride sotsiaalsest päritolust. // AA (2000) 3, 43–50; Eesti ohvitserid ja sõjandustegelased. II. Tln, 2002, 98.

K. Siilivask

SALM, Jaan (8. X 1937, Kehtna v, Harjumaa), füüsik; talupidaja p. Lõpetas 1955 Tallinna Kommunaal-Ehitustehnikumi, 1960 TÜ füüsikaosk-a, 1968 asp-i TÜ-s, füüs-

mat-knd geofüüsika erialal (1970, Vilniuse Ük), vk “Диффузионные искажения при измерении спектра аэроионов”. Täiendas end 1973–74 Berliinis Humboldti Ük-s, 1979 MÜ-s, 1984 Toulouse’is Paul Sabatier’ Ük-s, 1990 Tampere Tehnikaük-s. Oli 1961–64 TÜ üldfüüsika kat-i v-laborant, 1969–82 v-õpetaja, 1982–85 dots, 1985–87 aroelektri labori v-teadur, 1987–92 j-teadur, 1992–93 v-teadur, 1993–2003 keskkonnanfüüsika inst-i v-teadur, 2003– erakorr teadur, 2007– ka FI erakorr teadur. 1974–83 oli ka TÜ aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori aeroioonide spektromeetria sektori tead juhendaja. Lugenud füüsika, juhuslike funktsioonide teooria, stat hüdro meh kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: aeroioonide liikuvusjaotus, evolutsioon ja mõõtmisvahendid, atmosfääri aerosooli karakteristikud ja elektrilised protsessid aerosoolis. Avastanud seaduspärasusi liikuvusanalüsaatorite lahutusvõime määramiseks, aerosooliosakeste tekke ja laadumise selgitamiseks ning atmosfääri ionide karakteristikute kirjeldamiseks; arendanud teadusaparatuuri. Osalenud TÜ-poolse juhina välimõõtmistes Moskva obl-s (1986), Leedus (1988), Soomes (1999–2000). Juhendanud teadusuuringute lepinguid, hoidnud ETF grante. Tahkuse Õhuseirejaama rajajaid (1988). Tõlkinud tead art-id jaapani k-st. Jaapani Atmosfäärielektri Ühingu liige. ENSV rkl preemia (1967, koll-s), NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse audiplom (1967) ja pronksmedal (1982), NSVL leiutaja rinnamärk (1988), TÜ medal (2003). Üle 160 teadustr-e, 15 autorit, aimeart-id.

T: Экспериментальное исследование действия турбулентной диффузии в аспирационном счетчике аэроионов. // TÜ Toim 239 (1969); О стационарной зарядке аэрозоль в несимметрично биполярной ионной атмосфере. // Изв. АН СССР. Физ. атмосферы и океана 7 (1971); Многоканальный автоматический спектрометр аэроионов (kaasautorid A. Jakobson, H. Tammet). // TÜ Toim 320 (1973); The average mobility spectrum of large ions of the troposphere. // Res. Lett. Atmospheric Electricity 8 (1988); Observation of condensation on small air ions in the atmosphere (kaasautorid H. Iher, H. Tammet). // Lecture Notes in Physics 309 (1988); Chemical composition of small atmospheric ions near the ground (kaasautor A. Luts). // J. Geophys. Res. Atmospheres 99 (1994); Bursts of intermediate ions in atmospheric air (kaasautorid U. Hörrak, H. Tammet). // J. Geophys. Res. Atmospheres 103 (1998); Diffusion distortions in a differential mobility analyzer: The shape of apparent mobility

spectrum. // *Aerosol Sci. Technol.* 32 (2000); Statistical characterization of air ion mobility spectra at Tahkuse Observatory: Classification of air ions (kaasautorid U. Hörrak, H. Tammet) // *J. Geophys. Res. Atmospheres* 105 (2000); Physical characterization of aerosol particles during nucleation events (kaasautor). // *Tellus* 53B (2001); Aerosool ja radioaktiivsus keskkonnas (kaasautor). // Teadusmõte Eestis. Täppisteatudused. Tln, 2006.

B: TÜ BL I, 283; II, 160; TÜ ajalugu III, 294, 329; A to Z of Scientists in Weather & Climate, by Don Rittner (2003), FactsOnFile, Inc., New York, 147–149.

SALO, Vello (a-ni 1945 **Vaher, Endel**), (5. XI 1925, Võisiku v, Viljandimaa), teoloog (eksegeet), ajaloolane, tõlkija, publitsist ja kirjastaja; algkooliõpetajate p. Läks 1943 Põltsamaa Ühisgümni-i lõpuklassist Soome armeesse. Lõpetas 1952 Roomas *Pontificia Università Gregoriana* lic. phil. astmega, 1962 Roomas *Pontificium Athenaeum Angelicum*’i lic. theol. astmega, 1964 Roomas *Pontificium Inst. Biblicum*’i lic. theol. bibl. astmega, teol-dr (1976, samas), vk “Phönizisch-hebräische Wortpaare”. Oli 1966–69 Mosulis *Séminaire Syro-Chaldéen de St. Jean*-i prof, 1976-91 Toronto Ük-i prof, ühtlasi 1976–85 eesti k-e instruktor ja 1986-87 lektor; 1974–2004 Kotkajärve Metsaük-i lektor, 1993–94 ka TÜ, 2001-05 Eesti Metodisti Teol Seminari, 2003-06 EAÕK Püha Platoni Seminari külalisprof, 1996–2005 okupatsioonide repressiivpoliitika uurimise rkl komisjoni esimees, a-st 2001 Pirita kloostri vaimulik. – Uurimisvaldkonnad: eksegees, kirikulugu, ajalugu (sh okupatsioonide repressiivpoliitika Eestis), kirj-lugu (sh Eesti-Itaalia kontaktid), eesti kunstnikud välismaal, Välis-Eesti perioodika. Koost art-id teatmeteostele *The Catholic Encyclopedia*; *Enciclopedia Cattolica*, *Lessico Universale Italiano*, *Enciclopedia dello Spettacolo*, *Dizionario degli Istituti di Perfezione*, EE. Kirjastuse “Maarjamaa” asutaja (1962; ilm üle 50 teose). SKS; AABS, ETÜ Ameerikas, EKKI Rootsisis liige.

T: Laulge Jehoovale uus laul. // Tulimuld (1969); Vana viin vastses lähkris. // Mana (1969); Eesti Itaalias. // Tulimuld (1972); Lühike Eesti kirikulugu. Trt, 1995 (kaasautor); Episcopus et Martyr: Eduard Profittlich Eestis 1930-1941. // Kleio (1997) 2; Der *Catechismus Catholicorum* von 1585. // FS V. Helk. Trt, 1998; Tartu Neitsi Maarja kogudus 150. Trt, 1999; The Catholic Church in Estonia, 1918–2001. // The Catholic

Hist. Rev. (2002) 2; Population Losses 1940–1941: Citizens of Jewish Nationality. Tln, 2002; Eesti ja Talvesõda – lahtisi küsimusi. // Akad (2005) 4; Saalomoni Ülemlaul. // LR (2006).

B: EE 14, 454–455; EKL 2000, 503. Tuna (2005) 4, 149; Vello võitlused 1945–2005. Tln, 2005.

SALZA, Herman Alexander parun von (16. IV 1885, Haapsalu – 23. I 1946, Moskva), mereväelane ja meresõjajaloolane; baltisakslane, postkontori ülema p. Kontradmiraal (1928). Õppis Tallinna Aleksandri Güm-n ja Peterburi Aleksandri Lütseumis, lõpetas 1907 Peterburi mereväekadettide korpuse mitšmani auastmega. Teenis noorema navigatsiooniohvitserina ristlejatel “Bogatõr” ja “Aurora”, suurtükipaadil “Bobr” ning soomuslaeval “Slava”. 1913 astus Peterburi Nikolai Akad mereväe osk-a, kuid õpingud katkesid 1914, mil määrati teenistusse Mereväe Peastaapi ja sealt lahingulaevale “Poltaava”. 1916 edutati Balti laevastiku 1. lahingulaevade brigaadi staabi navigatsiooniohvitseriks, 1917 ülendati 2. järgu kapteniks ja määrati lahingulaeva “Petropavlovsk” komandõriks; 1918 juunis–septembris oli laevastiku operatiivosk-a ülem, seejärel lasti reservi. Opteerus Eestisse, kus astus 1918. a detsembris Kaitseliitu. 3. I 1919 määrati hävitaja “Lennuk” navigatsiooniohvitseriks, 19. I 1919 – 1925 oli Merejõudude Staabi ülem, 1925–32 Eesti merejõudude juh, a-st 1932 Kaitsemin-i Nõukogu liige. A-st 1921 oli ka Kindralstaabi Kursuste (a-st 1925 Kõrgem Sõjakool) õppejõud. 1937–39 töötas Rahvusv Hispaania Siseasjadesse Mittevaheselemise Kontrollkomisjonis Prantsusmaal. Naasis Eestisse 1939 ning opteerus sama aasta sügisel Saksamaale, kus jäi Nõuk armee okupeeritud alale, arreteeriti 1945 ja viidi Moskvasse. Suri Butõrka vanglas. – Tõid meresõjast ja selle ajaloost. Vabadusristi 3. järk.

T: Военно-морское дело. Tln, 1922; Dardanellide operatsioon. Tln, 1927; Meresõjakunsti ajalugu. Algusest kuni 1914. a. Tln, 1926; Meresõjakunsti ajalugu. Ilmasõda. Tln, 1927.

B: DbBL, 664; EBL TK, 290; Eesti Vabadusristi kavalerid. Stockholm, 1984, 282–283; *Helme, R.* Baltisakslastest ohvitserid Eesti kaitseväes. // Umsiedlung 60. Baltisakslaste organiseeritud lahkumine Eestist. Tln, 2000, 39–40; *Õun, M.* Eesti Vabariigi kindralid ja admiralid. Tln, 2001, 99–102; *Naber, R.* Eesti merejõudude juhatajad 1918–1940. Trt,

2004, 69–88; *Õun, M.* Admiral Herman von Salza – suurkuju Haapsalust. // Läänemaa Muuseumi Toim IX (2005), 37–41.

M. Õun

SALZMANN, Samuil (Schmuel) (2. IX 1906, Jaunjelgava, Kuramaa – USA, surmaaeg teadmata), arstiteadlane; juut, kaupmehe p. Lõpetas 1924 Tartu Vene Eraühisgümni-i, 1934 TÜ arstitsk-a, med-knd (1957, TÜ), vk “Пневмокониоз у рабочих сланцевой промышленности”. Oli 1934–37 TÜ 1. sisehaiguste kliiniku arst, 1937–40 Paide ja Rakvere ühishaigekassade arst ja Rakke jsk-arst, 1940–41 Rakvere polikliiniku terapeut, 1941–42 Ferganas arst, 1942–45 Nõuk armee Eesti Laskurkorpuse san-roodu komandör, 1945–47 Tallinnas sõjaväearst. 1947–61 EKMI kutsepatol osk-a n- ja v-teadur, 1955–76 Tervishoiuimin-i pearadioloog-röntgenoloog. 1976–91 Tallinna Pelgulinna Haigla röntgenoloog, 1991 emigreerus USA-sse. – Töid rindkereorganite prof haigustest. ENSV tnl arst (1974). Üle 30 teadustr-e

T: Силикоз и силико-туберкулез у рабочих сланцевой промышленности. // Вопр. гигиены труда в сланцевой промышленности Эстонской ССР. I. Тлн, 1953; Ioniseeriva kiirguse ohtlikkusest. // NET (1959) 4; Silikoos fosforiiditööstel (kaasautorid I. Maripuu, N. Schamardin). // TA Toim. Biol (1962) 3; Kiirguskoormus haigete röntgenoloogilisel uurimisel. // NET (1964) 4; Eesti NSV röntgenoradioloogiateenistus ja selle arenemise perspektiivid (kaasautorid M. Rang, H. Ehvart). NET (1967) 3.

B: AAUT I, 216; II, 357; EKMI BL, 37; NET (1966) 6, 465; *Merila-Lattik, H.*, 319–320.

I. Laan

SALU (a-ni 1936 **Sallo**), **Herbert Akatsius** (15. XI 1911, Küti mõis, Virumaa – 1. X 1988, Lund, Rootsi), kirjandusteadlane, esseist ja kirjanik; aedniku p. Lõpetas 1931 Rakvere ÕS-i, õppis a-st 1935 TÜ filos-tsk-as, *mag. phil.* (1943, TÜ), vk “Folkloor A. H. Tammsaare romaanides”, *fil. lic.* Skandinaavia ja vrdl folkloori alal (1952, Lundi Ük), *fil. dr.* eesti kirj alal (1964, Turu Ük), vk “Eduard Vilden historiallisest romaanist”. Oli 1931–35, 1941–42 Virumaal ja Tartus kooliõpetaja, 1942–43 TÜ asst. Põgenes 1943

Soome, siirdus sealt 1944 Rootsi. Töötas a-st 1945 Lundi Ük-i arhiivis, õppis 1947–52 Lundi Ük-s etnol. Täiendas end 1952–53 (stipendiaadina) USA-s Northwesterni Ük-s (Evanston, Illinois) ja 1956–57 Marburgis J. G. Herderi Inst-s (uuris saksa mõjutusi eesti ajaloolisele romaanile). Oli 1956–62 Lundis rmtk-töötaja, 1963–69 Turu ja a-st 1965 ka Tampere ük-i eesti k-e ja kirj-e õppejõud (a-st 1965 Tampere Ük-i dots), 1969–71 ja 1974–76 Lundi Ük-i uurimisasst, 1972 dots. A-st 1976 pensionil. – Uurimusi eesti ajaloolise romaani arengust, rahvaluule ja kirj seostest, eesti kirj-loost ja varasema aja Eesti kirj-elust. Avaldanud ajaloolisi romaane. Üle 50 teadustr-e.

T: Eesti dialoog-kirjandusest. // Tulimuld, 1951; Eesti vanem kirjandus. Vadstena, 1953; Rooma, ²1974; Sini-must-valge meie lüürikas. // Sini-must-valge värvikolmik eesti luules. Stockholm, 1959; A. H. Tammsaare, Oscar Wilde und Eino Leino. Bonn, 1959; Estonian literature. // Aspects of Estonian culture. London, 1961; Tuul üle mere ja muid lühiuurimusi eesti kirjandusest. Stockholm 1965; Seid umschlungen, Millionen die frühesten Übersetzungen von Schillers Liedern und Balladen in Skandinavien und im Balticum. // Acta Univ. Tamperensis A. 19 (1968); Kauged rannad ja oma saar. Stockholm, 1970; Albert Kivikas. Lund, 1971; Utopia ja futuroloogia. Lühiuurimusi kirjandusest. Lund, 1972; Posthobustel Jõhvist Rooma. Lund, 1974; Must lagi on meie toal. Lund, 1980; Kuhu päike ei paista. Ühiskondlikke probleeme Eduard Vilde loomingus. Stockholm, 1981; Kihutav troika. Stockholm, 1984.

B: AAUT II, 243; EE 14, 455.

R. Juursoo

SALUM, Henn (22. VII 1932, Võhma v, Järvamaa – 25. I 2006, Rakke v, Lääne-Virumaa); arvutiteadlane; metsniku p. Lõpetas 1950 Tallinna 7. Kk-i, 1955 Leningradi Bontš-Brujevitši-nim Sideinst-i, 1966 Ukraina TA Kübl (Kiievis) asp-i, tehnikaknd (1967, samas), vk “Вопросы временного моделирования цифровых блок-схем”. Täiendas end 1967–68 (6 kuud) Londoni Ük-i arvutitead inst-s. Töötas 1955–57 Raadiokeskuses, 1957–60 EI-s, oli 1960–63 ja 1966–92 Kübl teadur ja v-teadur. Alates 60-ndatest kirjastuse *Springer* kauaaegne retsensent. A-st 1992 elas Rakke vallas, jätkates *Springer*’ile töötamist. – Uurimisvaldkond: arvutitehnika teor probleemid, numbriliste skeemide süntees, süsteemide teooria.

T: Elektron-arvutusmasinad (kaasautorid Ü. Kaasik, M. Sinisoo). Tln, 1960; Оценка структурной сложности систем. // Кибернетика (1988) 4; Оценка максимальной структурной сложности систем (kaasautor V. Olman). // Кибернетика и системный анализ (1991) 4; Meenutusi Küberneetika Instituudi algajaloost. // Küberneetika Instituut muutuv asjas. Tln, 2000.

B: Kübl, 49; Küberneetika Instituut muutuv asjas. Tln, 2000, 3, 29–35, 56.

SALUM (a-ni 1937 **Tomberg**, 1937–42 **Toome**), **Inna** (15. XII 1921, Võhmuta v, Järvamaa – surmaaeg teadmata, Stockholm), arstiteadlane, psühhiaater; koolijuh t. Lõpetas 1940 Eesti Haridusseltsi Viljandi Tütarlastegümni-i, õppis 1940–44 TÜ arstitsk-s. Põgenes 1944 Rootsi, õppis 1945–50 Stockholmis Karolinska Inst-s, lõpetas 1950 litsentsiaadikraadiga, med-dr (1972, samas), vk “Delirium tremens and certain other acute sequels of alcohol abuse. A comparative clinical, social and prognostic study”. Oli 1949 Karlskoga jsk-arst, 1963–73 Stockholmi Maria alkoholipolikliiniku ülempsühhiaatri asst, a-st 1972 Karolinska Inst-i dots, 1973–80 St Görani haiglas ük-i psühhiaatrikliiniku ülemarsti abi, a-st 1980 ülemarst. – Uurinud alkoholismi ja selle psühhiaatrilisi tüsistusi Tõlkinud erialast kirj-st rootsi k-st eesti k-de. Oli Rootsi Psühhiaatria Seltsi liige.

T: Serum diphosphopyrinate nucleotide linked enzymes in delirium tremens (kaasautor). // Science 128 (1958) 3319; Treatment of delirium tremens (kaasautor E. Giacobini). // Acta Psychiatr. Scand. 37 (1961) 2; Clinical biochemical studies in delirium tremens and other acute psychiatric sequels of alcohol abuse. I Serum iron. (kaasautor). // Quarterly J. Studies Alcohol 23 (1962); Indications for chlormethiazole in treatment of alcoholic patients. // Acta Psychiatr. Scand. Suppl 192 (1966); Alcoholism and criminality (kaasautor R. Lindelius). // Acta Psychiatr. Scand. 49 (1973) 3; Schizoaffective psychoses. A long term follow-up. (kaasautor). // Acta Psychiatr. Scand. 67 (1983) 6; Hemodialysis in the treatment of chronic schizophrenic patients: a double-blind crossover study (kaasautor). // Artificial Organs 7 (1983) 3.

B: AAUT III, 379; EE 14, 455; ETVpK 113.

SALUM, Olev (23. I 1960, Võru), arstiteadlane, stomatoloog; teenistujate p. Lõpetas 1978 Põlva Kk-i, 1983 TÜ stomatol osk-a, med-dr (1996, Läti Med-akad), vk “Oral

epithelium adaption to removable dentures. A clinical and SEM investigation”. Oli 1984–98 TÜ stomatol kliiniku asst, a-st 1998 dots, a-st 2004 ka TÜK stomatol kliiniku hambaproteesikeskuse juh. – Uurimisvaldkond: hambaproteesidega seotud stomatol haigused, hambaproteesimise ravinõudlus ja ökon. U 20 teadustr-t.

T: Surface ultrastructure of oral mucosa: evaluation of replica technique and various methods of preparation (kaasautorid A. Kullaa-Mikkonen, A. Pelttari). // Univ. of Kuopio: Medicine: Statistics and Rev. (1990) 3; Сравнение пластиночных и винтовых имплантатов после 10- и 6-летнего использования. Ретроспективное исследование (kaasautor). // Новое в стоматологии 3. М, 1998; Hambaproteesimise ravivajadus ja nõudlus Eestis (kaasautorid S. Russak, A. Korrovits). // EA (2003) 11; Correlation of peri-implant health and myeloperoxidase levels: a cross-sectional clinical study (kaasautor). // Clin. Oral Implants Res. 15 (2004) 5; Correlation between clinical parameters and interleukin-6 and interleukin-10 levels in saliva from totally edentulous patients with peri-implant disease (kaasautor). // Int. J. Oral Maxillofac. Impants 21 (2006) 4; Characterization of the antioxidant profile of human saliva in peri-implant health and disease (kaasautor). // Clin. Oral Implants Res. 18 (2007) 1.

B: TÜ BL II, 160; <https://www.etis.ee>.

SALUMAA (a-ni 1936 **Schulbach**), **Edgar** (26. XII 1921, Kudina v, Tartumaa – 11. VIII 2006, Tartu), õigusteadlane; juristi p. Lõpetas 1947 Tartu 5. Kk-i, 1951 TÜ õigustsk-a, õigusknd (1963, TÜ), vk “Kohtulikud vaidlused alaealistele lastele alimentide nõudmise asjus”. Võttis Eesti Laskurkorpuses osa II mailmasõjast. Oli 1951–63 TÜ tsiviilõiguse ja -protsessi kat-i v-õpetaja, 1963–92 dots, ühtlasi 1968–72 õigustsk-a dekaan, 1999– eraõiguse inst-i dots. Lugenud tsiviilprotsessi, perekonnaõiguse kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: perekonnaõigus, laste õiguskaitse; tsiviilkohtumenetlus. 35 teadustr-t.

T: Tsiviilasjade eeltevalmistamise seadusandlikust reguleerimisest Eesti NSV tsiviilprotsessi koodeksi projektis. // TÜ Toim 84 (1960); Tsiviilasja algatamise ja läbivaatamise probleeme. // TÜ Toim 183 (1966); Abielu sõlmimine ning abikaasade õigused ja kohustused. // Nõuk Õigus (1968) 6; Eesti NSV abielu- ja perekonnakoodeks. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor J. Ananjeva). Tln, 1974; Isaduse tuvastamise

asjade läbivaatamise protsessuaalsed erisused. // Nõuk Õigus (1979) 5; Abimaterjal perekonnaõpetuse õpetamiseks 10. klassis (kaasautor). Tln, 1986.

B: TÜ BL I, 444–445; II, 160; EE 14, 455; TÜ ajalugu III, 313, 315, 316, 335, 339, 346; Faculty of Law (1994) 64; (2001) 190–191.

SALUMAA (a-ni 1935 **Teppan**), **Elmar** (15. XII 1908, Vara v, Tartumaa – 7. I 1996, Kilingi-Nõmme), usuteadlane; metsavahi p. Lõpetas 1929 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1935 TÜ usutsk-a *mag. theol.* kraadiga, vk “Dialektilise teoloogia eskatoloogia”. EELK Usuteaduse Inst-i ja TÜ audr (1994). Oli 1937–40 ja 1942–44 TÜ süstemaatilise teol õppejõud, 1935–41 ja 1942–43 ka H. Treffneri Gümni-i usuõpetaja ning 1942–43 Tartu koolide inspektor, 1943–44 TÜ Usuteaduse Inst-i prof, 1944–45 Laiuse koguduse õpetaja; 1945 arreteeriti, oli 1945–55 vangilaagris ja asumisel, 1956–95 EELK Usuteaduse Inst-i süstemaatiliselt usuteaduse prof, ühtlasi 1962–69 EELK Konsistooriumi välissuhete referent ja 1969–95 Saarde koguduse õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: teol eetika, dogmaatika, eksegeetika, filos. Tõlkinud eesti k-de P. Tillich, K. Barthi, K. M. Ischeri, H. Hesse, H. G. Pöhlmanni jmt teoseid. Mitmed tööd (“Jutlus kui teoloogiline probleem” (1957) jmt on jäänud käsikirja. A-st 1967 üllitas üksinda üle kuuekümne “Teoloogilise kogumiku”, paarkümmend õpikut ja tosin tõlkermt-t üliõpilastele. Viimaseks suurtööks jäi 2-kõiteline “Dogmaatika märksõnastik” (1984). Kilingi-Nõmme linna aukodanik (1994).

T: Usuteadusliku stuudiumi ülesanded. // Usuteadusline Ajakiri (1938), 3, 4: Sören Kierkegaard. Trt, 1939; Tln, 1992; Antiikfilosoofia ajalugu. Tln, 1991; Filosoofia ajalugu. I–V. Tln, 1992–1998; Dogmadelugu. Trt, 1995; Matteuse rõõmusõnum. Tln 2001; Evangeelse eetika alused. Tln, 2003.

B: AAUT III, 20; EE 14, 455; Postimees (1996) 12. I.

SALUMETS, Andres (19. V 1971, Jõhvi), bioloog, biokeemik. Lõpetas 1993 TÜ biol osk-a, 1995 TÜ-s mag-i ja 2003 Helsingi Ük-s doktorantuuri, *M.Sc.* (biokeemia, 1995, TÜ), vk “Functional properties of cellulose dehydrogenase from wood-degrading fungus *Phanerochaete chrysosporium*” (Trt, 1995), *Ph.D.* (füsiol, 2003, Helsingi Ük), vk „Effects of embryological parameters on the success of fresh and frozen embryo

transfers”. Oli 1999–2003 Soome Pereföderats-i Viljatuskliiniku (Helsingis) bioloog, 2004–06 Eesti Biokeskuse geenitehnol töögrupi teadur, a-st 2004 ka TÜ naistekliiniku teadur ja v-teadur ja Nova Vita kliiniku juhatuse esimees ning a-st 2006 TÜ mol- ja rakubiolo inst-i biotehnol õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: inimese reproduktsioon ja viljatuse, inimese gen ja sünnieelne gen diagnostika. Üle 20 teadustr-e.

T: Studies of cellulose binding by cellobiose dehydrogenase and a comparison with cellobiohydrolase 1 (kaasautor). // *Biochem. J.* 324 (1997); Y-kromosoomi mikrodeletsioonid mehepoolse viljatuse põhjusena (kaasautor M. Punab). // *EA* (1999) 6; Early cleavage predicts the viability of human embryos transfer procedures (kaasautor). // *Human Reprod.* 18 (2003) 4; Loote reesusstaatuse mitteinvasiivne diagnostika – prenataalse diagnostika uus võimalus Eestis (kaasautor). // *EA* (2005) 12; Controlled ovarian hyperstimulation changes the prevalence of serum autoantibodies in vitro fertilization patients (kaasautor). // *Am. J. Reprod. Immunol.* 56 (2006).

B: <https://www.etis.ee>.

SALUNDI, Mati (14. V 1950, Otepää), pedagoogikateadlane; põllutöölise p. Lõpetas 1968 Otepää Kk-i, 1973 TÜ füüsika osk-a, 1986 TÜ asp-i, ped-knd (1989, TÜ), vk “Дидактические функции и задачи вузовской лекции”. Oli 1973–76 Tartu 5. Kk-i dir aset, 1976–90 TÜ õppeosk-a juh, 1990–91 ped kat-i juh, dots, 1991–94 ped keskuse juh, dots, 1995–99 täienduskeskuse juh, 1999–2004 Valgamaa Kutseõppekeskuse dir, 2004–Ühiskondliku Leppe Sihtasutuse programmijuht. – Uurimisvaldkonnad: hariduspol, -sotsiol, kooli ja ühiskonna suhted, haridusuuendus, täiskasvanu ja täienduskoolitus. Teinud koostööd Taani Gümni-õpetajate Liiduga noorsooprobleemide ja Hamburgi Ük-ga hariduspol uurimisel. Eesti Akad Ped Seltsi (1990), Euroopa Õpetajate Hariduse Assotsi liige (1994). Üle 30 teadustr-e.

T: Loeng – klassikaline õpetamise meetod kõrgkoolis. Trt, 1986; Akadeemilise loengu efektiivsuse tingimused. Trt, 1986; Traditsioon ja innovatsioon pedagoogilises hariduses. // Traditsioon ja innovatsioon hariduses. Trt, 1992; Hariduse kättesaadavuse sotsiaalne ja regionaalne aspekt (koost). Trt, 1997.

B: TÜ BL II, 160.

SALUPERE, Andrus (5. IX 1957, Tartu), mehaanikateadlane; fotograafide p. Lõpetas 1976 Jõgeva Kk-i, 1981 TÜ mat-tsk-a rakendusmat osk-a, 1986 TÜ asp-i, füüs-mat-knd (1991, TTÜ), vk “Jäikplastsete astmeliste ümar- ja rõngasplaatide optimeerimine”. Oli 1981–83 TÜ teor meh kat-i stažöör-uuriija, 1986–89 TTÜ teor meh kat-i tunnitassuline õppejõud, 1989–90 asst, 1990–92 ehitusmeh kat-i asst, 1992–95 meh-inst-i rakendusmeh õt-i asst, 1995–2002 TTÜ rakendusmeh õt-i dots, 2002–05 deformeeruva keha meh õt-i juh, prof, 2005– rakendusmeh õt-i juh; ühtlasi a-st 1994 Kübl v-teadur ning 1993–94 Pierre ja Marie Curie nim Pariisi VI Ük-i järeldr, 1998 ja 2002 Cambridge'i Ük-i rakendusmat ja teor füüsika osk-a külalisteadur. Lugenud staatika, dünaamika, pideva keskkonna meh, elastsus- ja plastsusteeoria, teor meh jt kursusi; koost õppevahendeid. – Uurinud kuni 1991. aastani jäikplastsete konstruktsioonelementide optimeerimist. 1991. a-st tegelenud mittelineaarse lainelevi problemaatikaga, keskendudes solitonidele ja üksiklainetele. Viimastel aastatel on põhitähelepanu all olnud mikrostruktuursetes keskkondades toimuvate dünaamiliste protsesside numbriline simuleerimine ning solitoni tüüpi lainete formeerumise ja levi seaduspärasuste selgitamine. Loonud koos J. Engelbrechtiga peidetud (virtuaalse) solitoni kontseptsiooni ja diskreetse spektraalanalüüsi meetodi. Üle 60 teadustr-e.

T: Optimal design of rigid-plastic annular plates with piecewise constant thickness. // Struct. Opt. 4 (1992) 3–4; Korteweg-de Vries soliton detection from a harmonic input (kaasautorid G. A. Maugin, J. Engelbrecht). // Phys. Lett. 192 (1994) 1; On the KdV soliton formation and discrete spectral analysis (kaasautorid G. A. Maugin, J. Engelbrecht). // Wave Motion 23 (1996); Solitonic structures in KdV-based higher-order systems (kaasautorid G. A. Maugin, J. Engelbrecht). // Wave Motion 34 (2001) 1; Long-time behavior of soliton ensembles: part I – emergence of ensembles (kaasautorid P. Peterson, J. Engelbrecht). // Chaos, Solitons & Fractals 14 (2002) 9; Long-time behavior of soliton ensembles: part II – periodical patterns of trajectories (kaasautorid P. Peterson, J. Engelbrecht). // Chaos, Solitons & Fractals 15 (2003) 1; On the problem of periodicity and hidden solitons for the KdV model (kaasautor J. Engelbrecht) // Chaos 15(1) (2005) 1; Propagation of sech²-type solitary waves in higher-order KdV-type systems (kaasautor O. Ilison) // Chaos, Solitons & Fractals 26 (2005) 2; On the propagation of solitary pulses

in microstructured materials (kaasautor O. Ilison) // Chaos, Solitons & Fractals 29 (2006) 1.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 375–376; <https://www.etis.ee>.

SALUPERE (a-ni 1962 **Tungal**), **Malle** (17. II 1931, Tartu), ajaloolane, kultuuriloolane ja arhivist; metsniku t, Silvi S. ja Lea Leppiku ema. Õppis Tartu ÕI-s. Oli 1949–57 küüditatuna Siberis Krasnojarski kraisis. Töötas 1957–58 Tartu Autoremonditehases abitöölise ja automaalrina. Lõpetas 1958 Tartus õhtuk-i, 1962 TÜ vene filol-na (1962–64 TÜ asp, arvati pol põhjustel enne lõpetamist asp-st välja), 1974 psühholoog-sotsioloogina. Töötas Tartu keskrmtk-s ja lühikest aega õpetajana, 1967–74 TÜ rektoraadi teadussektoris, seejärel oli viis aastat Tartu Kliinilise Haigla a/ü esimees, 1980–83 EAA töötaja. Koondati pol põhjustel, oli seejärel AI teadur (0,5 kohaga). Ühtlasi luges venek-t Eesti ajaloo kursust Tartus, Tallinnas, Kohtla-Järvel ja Narvas. A-st 1991 pensionil. 1990. a-te keskel esines ER *Silmaringi* saates 3-aastase vestluste seeriaga eestlaste mentaliteedist läbi aegade. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalugu, Eesti ärkamisaeg, saksa-eesti-vene kultuurikontaktid. Üle 100 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Täiendust teadmistele F. W. Villmanni kohta. // KK (1982) 2; Забытые друзья Жуковского. // Жуковский и русская культура. Л, 1987; Профессор А. С. Кайсаров в Дерпте (по материалам университетского архива). // Уч. зап. ТГУ 748 (1987); Uusi materjale J. Ph. Ewersi tundmaõppimiseks (kaasautor L. Leppik). // TÜ Toim 851 (1989); Nõiamoorid, pisuhännad ja maatargad (kaasautor J. Kahk). // Akad (1991) 3; Uusi andmeid Koidula esivanemate kohta. // KK (1993) 12; Raamatuist Poola-aegses Tartus. // Akad (1994) 10; Meie esimene matsileht, esimene kutseõppeasutus ning nende asutaja pastor J. Ph. Roth. // KK (1996) 8, 9; Die ersten Schiller-Denkmäler der Welt – in Estland. // Triangulum. Germ. Jb. für Estland, Lettland und Litauen. Trt, 1995; Tõed ja tõdemused. Sakste ja matside jalajäljed nelja sajandi arhiivitolmus. Artiklikogumik. Tartu, 1998, 21999; Puškin meie ajas. // KK (1999) 6 Ka arhivaalidel on oma ajalugu. Rootsiaegsed ülikooli dokumendid Eesti Ajalooarhiivis. // Tuna (2000) 3; J. V. Jannseni tähendus ja tegevus tema ajas. // KK (2001) 11; Tartu (Dorpat). Eine tausendjährige junge Kulturstadt. Trt, 2005.

B: <http://www.hot.ee/mallesalupere/programm.html>; *Issakov, S.* Malle Salupere tööd ja tõdemused. // KK (1999) 11, 658–661.

SALUPERE, Riina (21. XII 1956, Tallinn), arstiteadlane, gastroenteroloog; Vello S. t. Lõpetas 1975 Tartu 1. Kk-i, 1981 TÜ arstitsk-a, 1985 TÜ asp-i, med-knd (1986, TÜ), vk “Распространенность и особенности хронического гастрита при инсулинозависимом сахарном диабете”. Oli 1986–89 TÜ teadusk-sisehaiguste kat-i asst, a-st 1989 TÜ sisekliiniku dots, 2000–02 ka TÜK sisekliiniku gastroenterol osk-a ja a-st 2002 TÜK endokrinol-gastroenterol osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: krooniline gastriit, põletikuline soolehaigus (haavandiline koliit ja Crohni tõbi), krooniline hepatiit. Eesti Gastroenteroloogide Seltsi president (2001–05) ja juhatuse liige (a-st 2006), Tervishoiuameti pädevusnõukogu esinaine (2004), Eesti Sisearstide Seltsi juhatuse liige (1999). Üle 30 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Antineutrophil cytoplasmic antibodies in Estonian patients with inflammatory bowel disease (kaasautor). // Hepato-Gastroenterol. 45 (1998) 24; High frequency of antigliadin antibodies and absence of antireticulin and antiendomysium antibodies in patients with ulcerative colitis (kaasautor). // J. Gastroenterol. 34 (1999) 1; Polymorphisms in tumour necrosis factor and adhesion molecule genes in patients with inflammatory bowel disease: associations with HLA-DR and -DQ alleles and subclinical markers (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 34 (1999) 10; Hepatitis C virus genotypes in Estonia (kaasautor). // APMIS 108 (2000) 11; Inflammatory bowel disease in Estonia. // World J. Gastroenterol. 7 (2001) 3; Autoantibodies and hepatitis C virus genotypes in chronic hepatitis C patients in Estonia. // World J. Gastroenterol. 11 (2005) 4; Serum antibodies to enterohepatic *Helicobacter* spp. in patients with chronic liver diseases and in population with high prevalence of *H. pylori* infection (kaasautor). // Dig Liver Dis 38 (2006) 3.

B: TÜ BL II, 160; NET (1987) 6, 454; TÜA 1982–2007, 24, 195, 370, 373, 377.

SALUPERE, Silvi (11. V 1956, Jermakovski raj, Krasnojarski krai), kultuurisemiootik; Malle S. t, Lea Leppiku õde. Lõpetas 1974. a Tartu 1. Kk-i, 1979 TÜ ajal-keeletsk-a vene filolerialal, a-st 2004 TÜ semiootika osk-a doktorant. Lugenud a-st 1981 loenguid TÜ

filos-*tsk*-a vene filol *osk*-s ja a-st 1994 semiootika *osk*-s, oli 2001–07 TÜ filos-*tsk*-a semiootika *osk*-a asst ja toim, 2007– lektor ja toim. Pms loengukursused: sissejuhatus semiootikasse, semiootika ajalugu, semiootika koolkonnad. – Uurimisvaldkonnad: semiootika teooria, metodol ja ajalugu, tähendusloome ja semiootilise kultuurianalüüsi transdistsiplinaarne metodol. “Tartu Semiootika Raamatukogu” (1998–) ja *Acta Semiotica Estica* (2005–), samuti mitme rmt-u (Tartu-Moskva semiootikakoolkonna mõistesõnastik, 1999) jmt toim. Eesti Semiootika Seltsi asutajaliige (1999). Üle 20 teadustr-e.

T: Übersetzung tabuisierter Lexik. Am Beispiel einer Novelle von Peeter Sauter. // Körperabus und Umgehungsstrategien. Berlin, 2005; Semiotics has no beginning (kaasautorid P. Torop, K. Kull). // J. Deely. Basics of semiotics. Trt, 2005; Text transfer and a configuration of the cultural field (kaasautor M. Grišakova). // Different Inputs – Same Output?: Autonomy and Dependence of the Arts under Different Social-Economic Conditions: The Estonian Example. Maastricht, 2006; Semiootika teadusena. // Teaduse uuringud: eesmärgid ja meetodid. Trt, 2007; Понятие “перевод” в трудах Юрия Лотмана. // Sign Systems Studies 36 (2008) 2.

B: <https://www.etis.ee>; http://www.ut.ee/SOSE/silvi_salupere/index.html.

SALUPERE, Vello (15. III 1935, Tallinn), arstiteadlane, gastroenteroloog; tööliste p, Riina S. isa. Lõpetas 1954 Tallinna 22. Kk-i, 1960 TÜ arstitsk-a, med-knd (1963, TÜ), vk “Resektsioonijärgse maokõndi limaskesta morfoloogilistest muutustest gastrobiopsia andmeil ja nende seosest kliinikuga”, med-dr (1970, TÜ), vk “Хронический гастрит при язвенной болезни (патогенетические особенности хронического гастрита)”. Oli 1960 Viljandis arst, 1960–63 Tartu Linna Kliinilise Haigla siseosk-a röntgenoloog ja ordinaator, 1963–69 TÜ *tsk*-asisehaiguste kat-i asst, 1969 dots, 1970–77 prof, 1977–92 juh ja prof, 1992–2000 TÜ sisekliiniku juh, prof, a-st 2000 emeritprof. Ühtlasi oli 1975–78 arstitsk-a õppeprodekaan, 1989–90 teadusprodekaan, 1987–91 ENSV peagastroenteroloog. – Uurimisvaldkond: krooniline gastriit, mao vähieelsed haigused ja maovähk, seedeelundite haiguste immuunmehhanismid, immunoloogiliste näitude diagnostiline, prognostiline ja ravi väärtustav tähendus, esmane biliaarne maksatsirroos, diagnostiliste ja prognostiliste näitude süstematiseerimine; ka ravikvaliteet ning arsti-

patsiendi suhe. Organiseeris Tartu Kliinilises Haiglas gastroenterol osk-a, võttis kasutusele mao aspiratsioonibiopsia jt meetodeid. Teinud koostööd Helsingi Ük-i gastroenteroloogidega, täiendanud end ja pidanud loenguid paljudes Euroopa ja USA ük-des. Tartu Terapeutide Seltsi esimees (1968–70), Ülel Gastroenteroloogide Seltsi juhatuse liige (1966), ENSV Gastroenteroloogide Seltsi juhatuse liige (1969), TÜK juhatuse liige (1992–97) ja esimees (1996). New Yorgi TA liige (1985). ENSV rkl preemia (1980, koll-s), Ülel S. Botkini mälestusmedal (1985). Üle 200 teadustr-e, sh üle 30 monogr.

T: Haavandtõbi. Trt, 1965; Gastriit. Trt, 1968; Maksa- ja sapiteede haigused. Trt, 1971; Sooltehaigused. Trt, 1971; Gastroenteroloogia. Tln, 1973; Проблема хронического гастрита. Tln, 1978; Основные болезни желудка. Trt, 1979; Krooniline hepatiit. Trt, 1982; Hematoloogia (kaasautor V. Saarma). Tln, 1987; Seedeelundite biopsia kliinilised aspektid. Trt, 1992; Toitumine ja haigused. Trt, 1995; Seedeelundite talitlushäired. Trt, 1996; Arstimise sõlmküsimesi. Tln, 2001; Vastuoluline meditsiin: arstimisega seotud konfliktsituatsioonid. Trt, 2003; Arstiabi kvaliteet: arstimist kajastavad dokumendid. Trt, 2005.

B: APUT, 45; TÜ BL I, 126–127; II, 160; EE 14, 456; TÜ ajalugu III, 198, 256–258, 264–267; NET (1970) 6, 450–451; (1985) 2, 139; *Merila-Lattik, H.*, 987–988; TÜK 200, 84, 90, 129, 281, 311, 314–315; TÜA 1982–2007, 38, 48, 49, 55, 194, 229, 369, 370, 375, 432.

SALUR (a-ni 1987 **Laan**), **Liina** (17. XII 1961, Tallinn), arstiteadlane, immunoloog; Ingrid ja Ilmar Laane t. Lõpetas 1980. Tallinna 21. Kk-i, 1987 TÜ arstitsk-a, *M.Sc.* (biomed, 2006, TÜ), vk “Esimest tüüpi diabeediga assotsieeruvate enteroviiruste vastaste antikehade esinemine rasedatel ja ühes vastsündinute kohordis: immunogeneetiline uuring”. Oli 1988–89 TÜ intern, 1989–92 Kehra ambulatooriumi jsk-arst, 1995–99 TÜK ühendlabori arst, 1995–2006 ÜMPI immunol õt-i laborant ja 1999–2004 doktorant, a-st 2006 teadur. – Uurimisvaldkond: viirushaigused, organispetsiifilised autoimmuunsed koekahjustused. Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi asutajaliige (2001). 20 teadustr-t.

T: Seroprevalence of tick-borne Lyme borreliosis in a defined population in Estonia (kaasautor). // *Scand. J. Inf. Dis.* 31 (1999) 4; The high frequency of coeliac disease among children with neurological disorders (kaasautor). // *Eur. J. Neurol.* 7 (2000) 6; Comparison of the prevalence of glutamic acid decarboxylase (GAD65) and gliadin antibodies (AGA) in a randomly selected adult Estonian population (kaasautor). // *Horm. Metab. Res.* 33 (2001), 9; Suhkurtõvega seotud HLA alleelide ja pankrease saarekeste vastaste autoantikehade esinemine Saaremaa diabeedihaigetel (kaasautor). // *EA* (2002) 9; Laste ja täiskasvanute 1. tüüpi diabeet Eestis: HLA-DQB1 alleelid ja haigusseoselised autoantikehad (kaasautor). // *EA* (2006) 7.

B: TÜA 1982–2007, 190, 198, 200; <https://www.etis.ee>.

SALUSTE, Leo (29. V 1930, Tudulinna v, Virumaa), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1949 Jäned Põllum-tehnikumi, 1959 EPA agron-*tsk*-a, põllum-knd (1972, EPA), vk “О хранении и использовании травяной муки для кормления молочных коров в условиях Эстонской ССР”, põllum-dr (1991, Läti TA Põllum-akad, Jelgava), vk “Технология промышленного производства и использования высокопитательных кормосмесей, балансирующих кормовые рационы сельскохозяйственных животных”. Oli 1949–54 mitmes majandis agronoom ja peaa agronoom, 1954–58 põllum-koolides õpetaja ja asedir, 1958–61 Kurtna Linnukasv Katsejaama v-agronoom, 1961–66 Vab Kolhooside ja Sovhooside Juhtiva Kaadri Ettevalmistamise Aastase Kooli õppeala asedir, 1967–90 Vinni Nädissovhoostehnikumi teadusdir ja ühtlasi 1966–67 ELVI n-teadur, 1967–77 mittekoosseisuline teadur; 1977–92 söötade tootmise tehnol osk-a (sektori) juh, 1990–97 Teadus- ja Tootmiskoondise VIREKO dir, 1997–2005 EPMÜ v-teadur ja Virumaa-Vinni teadusinfokeskuse juh, ühtlasi a-st 2006 MTÜ “Virumaa Biogaas” juhatuse esimees. – Urimisvaldkonnad: rohujahe säilitamine, suure söödaväärtusega söödasegude tootmise tehnol ja nende kasutamine põllum-loomade tasakaalustatud söödaratsioonides. Vinni Nädissovhoostehnikumi jõusöödatehase rajamise algataja. A-st 1992 kogunud ja töödeldud põllum-alast teadusinfo-t, tegelenud bioenergia kasutamise ning teadusinfo vahetamise probleemidega. Koondanud virtuaalsesse rmtk-sse ligi 5000 innovaatilist infoallikat 10 teemal, sh 500 allikat teemal “Agraarsektori bioenergia kasutamine”

(käsirmt-u makett ilmumas). Esinenud teaduskonv-del kodu- ja välismaal ning a-st 2003 APS-i aastakoosolekutel. *Gs. für Informatik in der Land-, Forst- und Ernährungswirtschaft*'i (GIL) (a-st 1996), *Dt. Gs. für Informationswissenschaft und Informationspraxis*'e (2005–) ja *Regionet-Europe EWIV/EEIG*'i liige (2006–). Üle 70 teadustr-e, 1 kasulik mudel.

T: Rohujahu tootmistehnoloogia alused. Tln, 1965; Rohukuiviste tootmine, säilitamine ja kasutamine. Tln, 1976; Высокопродуктивное молочное скотоводство (kaasautor). M, 1982; Eesti põllumajanduse integreeritud teabesüsteemist. // EPMÜ teadustööde kogumik 196 (1998); Ühistegevuse laiendamisest elutegevuse võtmealadele. // Ühistegevusest Eesti Vabariigis. Tln, 2001; Biogaasi tootmise kogemustest Saksamaal. // www.hot.ee/salusteweb.

B: ELVI BL, 21, 108, 126; EE 14, 456; www.hot.ee/salusteweb.

SALUSTE (a-ni 1977 **Verenjova**), **Liidia** (23. VII 1950, Kirovi obl, Venemaa), arstiteadlane; antropoloog-günekoloog, õpetaja t. Lõpetas 1969 Märjamaa Kk-i, 1977 TÜ arstitsk-a, 1982 TÜ asp-i, med-knd (1988, Minski Med-inst), vk “Комплексное наблюдение за питанием беременных в женской консультации”. Oli 1982–84 TÜ sünnitusabi ja günekol kat-i v-laborant, 1984–92 nakkushaiguste, dermatol ja venerol kat v-laborant, 1993 nakkushaiguste kliiniku laborant, 1993–94 naistekliiniku v-teadur, a-st 1994 TÜ füüsilise antropol keskuse v-teadur. – Uurimisvaldkond: rasedate, laste ja noorukite toitumine ja kehaehitus. LUS-i liige. Üle 40 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Rasedate toitumise ja vereseerumi hulga üldine iseloomustus. // TÜ Toim 634 (1983); Kehaehitus ja toitumine Tartu keskkoolide tütarlastel (kaasautor). // Eesti antropomeetriaregistri ar. Tln, (1999); 17-aastaste noorukite keharasvasisalduse ja kehaehitusstruktuuri seostest (kaasautor). // Eesti antropomeetriaregistri ar. Trt, (2000); Eesti 18-aastaste noormeeste antropomeetriline iseloomustus (kaasautorid M. Lintsi, H. Kaarma). // EA (2000) 10; 15–16-aastaste Tartu tütarlaste antropomeetriliste andmete analüüs (kaasautor). // Eesti antropomeetriaregistri ar. Trt, (2001); Systemic changes in body structure of 17-18-year oldschoolboys (kaasautor). // Homo-J. Comparative Human

Biol. 53 (2002) 2; Characteristics body composition in renal replacement therapy (kaasautor). // Papers on Antropol. XV. Trt (2006) .

B: TÜ BL II, 160.

SALUVEER, Madis (2. VII 1952, Põlva), keeleteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1971 Võru 1. Kk-i, 1976 TÜ ingl filol erialal, oli 1984–88 NSVL TA Keelet Inst-i (kaugõppe) asp, filol-knd (1989, samas), vk “Семантический и прагматический анализ вводных элементов высказывания типов “естественно, очевидно, к счастью”. Oli 1976–84 TÜ tehisintellekti labori n-teadur, 1984–90 võõrk-te kat-i õpetaja, 1990–91 dots ja 1991 ühtlasi eesti k-e labori v-teadur, 1992–93 k-ekeskuse ingl k-e seksiooni dots, ühtlasi 1992 ja 1994 Stockholmi Ük-i keelet inst-i külalisuurija, 1994–98 *Folkuniversitetet Tartu* juh, 1998–2000 Tartu linnaval kantslei juh, 2000–01 Peipsi Koostöö Keskuse projektijuht, 2001–06 TÜ teadus- ja arendusosk-a arendustalituse peaspetsialist, 2006–Teaduskompetentsi Nõukogu büroo juh. Lugenud prakt ingl k-e kursust. – Uurimisvaldkond: loomuliku k-e semantika ja pragmaatika, dialoogi modelleerimine arvutil, loomuliku k-e töötlus. 40 teadustr-t.

T: Семантические и прагматические свойства некоторых групп качественных наречий // TÜ Toim 619 (1982); Frames and linguistic descriptions (kaasautor H. Õim). // Quaderni di Semantica 5 (1985) 2; Rules and reasoning in text comprehension (kaasautor H. Õim). // Neue Ansätze in maschineller Sprachuebersetzung. Tuebingen, 1986; Проблема тн „sentence adverbs” в советской англистике. // TÜ Toim 750 (1987); М. Бахтин и проблемы моделирования естественного языка на ЭВМ. Төид tehisintellekti alalt. // TÜ Toim 751 (1987); Семантические и прагматические свойства вводных элементов. // TÜ Toim 840 (1989); О разных подходах к анализу вводных элементов в английском языке // TÜ Toim 877 (1990); Structure and usage of the Tartu University corpus of written Estonian (kaasautor). // Int J. of Corpus Linguistics 3 (1998) 2.

B: TÜ BL II, 160–161.

SALUVERE, Jaan (1. XI 1953, Šira k, Krasnojarski krai), arstiteadlane, kirurg, metsandustöötaja p. Lõpetas 1972 Türi Kk-i, 1978 TÜ arstitsk-a, med-knd (1987, TÜ), vk

“Динамика кардиоспецифической креатинкиназы, циклических нуклеотидов и свободных и связанных катехоламинов в артериальной крови и крови венечного синуса во время операции прямой реваскуляризации миокарда”. Oli 1978–79 intern, 1979–83 ÜMPI v-laborant, n-teadur, 1984–87 v-teadur, 1988–1992 ÜMPI Eesti Südamekeskuse v-teadur Tallinnas, a-st 1992 AS Keemia juhatuse esimees. – Uurimisvaldkond: kardiokirurgia, anesteesia ja selle hormonaalne regulatsioon, 15 teadustr-t.

T: Vereplasma kateholamiinide sisaldus fentaüül-O₂-anesteesia korral (kaasautor R. Teesalu). // NET (1986) 3; АКГН-, aldosterooni-, kortisooli-, kilpnäärme hormoonide ja reniinisisalduse dünaamika fentanüülanesteesia ajal (kaasautor). // NET (1986) 4.

B: TÜ BL II, 160.

SALUVERE, Tiit (17 XI 1939, Võru), füüsik; metsaülema p. Lõpetas 1958 Türi 1. Kk-i, 1963 TÜ füüsika osk-a, 1971 Kubi asp-i, füüs-mat-knd (1971), vk ”Спин-решеточная релаксация ядер азота в жидкостях”. Oli 1965–78 Kubi füüsika sektori ins, n-teadur ja v-teadur, 1978–80 Kubi teadusdir, 1980– KBFi teadusdir, asedir; 1970–71 ka Poola TA Org Keemia Inst-i ja 1976–77 Saksamaal Max Plancki Med-uuringute Inst-i mol-füüsika osk-a külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: atmosfäärifüüsika; heterotuumade relaksatsiooniprotsesside uurimine vedelikes tuumamagnetresonantspektroskoopia abil. Kuulub E. Lippmaa keem füüsika koolkonda. Ülemaailmse Teadlaste Föderats-i liige (a-st 1993). ENSV rkl preemia (1972). 40 teadustr-t.

T: О горизонтальных составляющих атмосферного электрического поля вблизи ровной подстилающей площади (kaasautor H. Tammet). // Изв. АН СССР. Геофиз. 654 (1963) 4; Spin-lattice relaxation of N-15 nuclei (kaasautor E. Lippmaa). // Chem. Phys. Lett. 545 (1970) 7; Chemical polarization of C-13 and n-15 nuclei in thermal decomposition reactions (kaasautorid E. Lippmaa, T. Pehk). // Ind. Chimique Belge 1070 (1971) 36; Nitrogen-14 nuclear magnetic resonance in monosubstituted pyridines (kaasautor). // Mol. Phys. 1071 (1972) 23; Спин-решеточная релаксация ядер Sn-119 и C-13 в олово-органических соединениях (kaasautor). // Докл. АН СССР 220 (1975) 112.

SALVE, Kristi (8. IV 1942, Tartu), folklorist; talupidaja t. Lõpetas 1960 Jõgeva Kk-i, 1965 TÜ eesti filol osk-a, 1976–79 KKI asp, mag (eesti ja võrdlev rahvaluule, 1995, TÜ), vk “Vaateid liivi rahvakalendri”, *Ph.D.* (eesti ja võrdlev rahvaluule, 1999, TÜ), vk “Läänemeresoomlaste traditsiooniline vaimne kultuur: pärimusliikide vahelised seosed ja etnilised suhted”. Oli 1965–68 õpetaja ja bibliograaf, 1968–71 KKI rahvaluule sektori laborant, 1971–76 KM rahvaluule osk-a teadur, 1980–86 KKI rahvamuusika sektori ins ja v-ins, 1986–90 folkloristika osk-a n-teadur, 1990–2000 (a-st 1994 EKI sama osk-a) teadur, 2000– EKM folkloristika osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkond: läänemeresoome rahvaste (liivi, vepsa, eesti) rahvaluule mitmed liigid ja rahvausund, sh kristlik rahvapärinus. Teinud välitöid kõigi nim rahvaste juures. Koost ja toim tekstivalimikke ja kogumikke – “Vepsa muinasjutte” (1993), “Liivi muinasjutte” (1995), “Tagasipöördumatus. Sõnad ja hää” (2000), “Rahvajutte Vastseliina kihelkonnast” (2001), “Ära sõida rahata Riiga” (2005) jt, osalenud väljaannete “Setu lauludega muinasjutud” (1987, koos V. Sarvega) ja “Põhja-Tartumaa regilaulud I” (1989, koos I. Rüttiliga) koostamises. ES-i, *Folklore Fellows*’i ja Akad Rahvaluule Seltsi liige. Kuulunud korduvalt viimatinimetatu ja selle funktsioone täitnud ES-i rahvaluulesektiooni juhatusse. Üle 30 teadustr-e.

T: Sanditamine liivlastel. // Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed. Tln, 1984; Meri ja kaluritöö liivi rahvakalendis. // Sator: Artikleid usundi- ja kombeloo 1. Trt, 1998; Kordo – a sorcerer and/or a prophet. // Papers Delivered at the Symp. Christian Folk Religion. Trt, 1999; Toone tare. Tähelepanekuid setu surmuitkude žanridevahelistest ja geograafilistest seostest. // Tagasipöördumatus. Sõnad ja hää. Trt, 2000; Kallite kasvatajate juurest võõrale vilule rannale. (Kesk-Vepsa pulmaitkudest). // Samas; Hajamõtteid keelesaartest ja nende rahvalauludest. // Regilaul – keel, muusika, poeetika. Trt, 2001; Brahhülogismidest, peamiselt mõistatustest Läti ja (Lõuna-)Eesti suhete aspektist. // Paar sammukest. KM ar XIX. Trt, 2002; A heroic tales travel from Siberia to the Balto-Finnic peoples. // *Folklore: electronic j. of folklore* 29 (2005); Etnilise ajaloo kajastusi Eesti muinasjuturepertuaaris (Läänemere-balti suhted). // Võim ja kultuur 2. Trt, 2006.

B: EE 14, 456. *Viitol, L.* Kiriusutlus. // KK (2002); <https://www.etis.ee>.

SALVE, Marju (26. VI 1942, Tartu), keemik; teenistujate t. Lõpetas 1961 Tartu 3. Kk-i, 1970 TÜ keemia osk-a. Oli 1961–64 TÜ elektrokeemia labori laborant, 1970–72 anorg keemia kat-i v-laborant, 1972–80 elektrokeemia labori n-teadur, 1980–92 juh, 1993–94 füüsikal keemia inst-i teadur, ühtlasi 1991–93 keemiaosk-a maj-prodekaan, 1994–2005 TÜ keemiarmtk rmtkoguhoidja, 2005– füüsika-keemiatsk-a rmtkoguhoidja, ühtlasi a-st 2000 keemiarmtk juh. – Uurimisvaldkond: elektrilise kakskihi ehitus ja adsorptsiooniprotsessid vismutelektroodil. Akad Keemia Seltsi taastasutajaid (1991), juhatuse liige ning laekur. Üle 50 teadustr-e.

T: Adsorption isotherm of ions on electrodes for solution with constant ionic strength (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 47 (1973); Comparison of isotherms for specific adsorption of ions from constant ionic strength solutions (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 51 (1974); Model of inner part of electrical double layer on a recharged electrode surface (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 86 (1978); Specific adsorption of ions and charge distribution in an electrical double layer (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 100 (1979); Charge dependence of adsorption energy of ions at electrodes (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 108 (1980); Specific adsorption of tetraalkylammonium ions on bismuth from nonaqueous solvents (kaasautorid U. Palm, M. Väärtnõu). // Coll. Czech. Chem. Comm. 46 (1981); Comparison of experiments with calculations using double-layer models for specific adsorption of Cs⁺ on bismuth (kaasautorid B. Damaskin. U. Palm). // J. Electroanal. Chem. 219 (1986).

B: TÜ BL I, 302; II, 161; TÜ ajalugu III, 229.

SAMARIN, Juri (21. IV 1818, Peterburi – 19. III 1876, Berliin), vene ühiskonnategelane, publitsist ja ajaloolane, slavofiil; suurmõisniku p. Sai suurepärase koduse hariduse, lõpetas 1838 MÜ filos-*tsk*-a filoloogina. 1844 kaitses mag-töö ja astus Peterburis riigiteenistusse. 1846 määrati asjaajaja abiliseks Liivimaa talupoegade elukorra korraldamise komitees, kus tutvus olukorraga Baltimaades ja kohaliku agraarseadusandlusega. 1846–48 töötas Riias J. Hanõkovi komisjonis, kes uuris Riia omavalitsuskorraldust ja maj nende reformimise otstarbel. Komisjonis töötades koostas ja avaldas 1852 Peterburis rmt-u Riia ajaloost. Riias Peterburi saadetud “Kirjad Riias” (avaldati 1889) sisaldasid teravat kriitikat Balti elukorralduse ja baltisakslaste kohta, need

levisid käsikirjas laialdaselt ning nendest sai teada ka Nikolai I, kes, nähes kirjades ühiskondliku rahu rikkumist, laskis autori sulgeda Peeter Pauli kindlusse, kuid vabastas ta varsti, piirdudes noomitusega. S. läks 1853 erru, elas oma mõisates Samaara kub-s ja Moskvas, tegeles pms talupoegade probleemide, nende pärisorjusest vabastamise projektidega. Nõrga tervise tõttu viibis 1864–76 pms välismaal (Prahas, Berliinis jm), tegeledes kirj tööga. – Uurimisvaldkond: elukorraldus Baltikumis ja selle ajalugu. Juba 1846 koostatud käsikirjas “Историческое обозрение уничтожения крепостного состояния в Лифляндии” (ilm 1873) arvustas baltisaksa ajaloolasi ning kirjeldas eesti ja läti talupoegade rasket olukorda. Suurima väärtusega S. tööde hulgas on 6-köiteline sari “Vene ääremaad” (*Окраины России*, 1868–76), mille I köites *Русское Балтийское поморье в настоящую минуту* (1868) kritiseeris Balti erikorda ja baltisakslaste privileege, nõudes nende kaotamist ja pooldades Balti alade tugevamat sidumist Venemaaga. “Vene ääremaade” 3. kd käsitleb Liivimaa talupoegade astumist õigeusku, 4. ja 5. kd võitlust õigeusklike talupoegade õiguste eest Baltikumis, 6. kd Liivimaa talurahvaküsimust laiemalt. Tööd kutsusid esile ägeda, aastakümneid kestnud poleemika vene ja saksa ajalookirjanduses, millele pani alguse TÜ ajaloprof Carl Schirreni raamat *Livländische Antwort* (Leipzig, 1869) (vt C. Schirren). MÜ auliige (1869).

T: Общественное устройство города Риги. СПб, 1852; Окраины России. I–VI. Прага, Берлин, 1868–1876.

B: В память Юрия Федоровича Самарина. СПб, 1876; Русский биографический словарь. СПб, 1904, 133–146; *Seraphim, E. Jurij Samarin. // Aus vier Jahrhunderten.* Reval, 1913, 387–472; EBL, 447, TÜ ajalugu II, 409; Eesti NSV ajalugu II. Tln, 1963, 130–131; *Исаков С. Г. Остзейский вопрос в русской печати 1860-х годов.* Трт, 1961; *Thaden E. C. Samarin's “Okrainy Rossii” and official policy in the Baltic provinces. // The Russian Rev. 33 (1974) 4, 405–415.*

S. Issakov

SAMARÜTEL, Jüri (17. IV 1938, Tallinn), arstiteadlane, anesthesioloog-reanimatoloog; juristi p. Lõpetas 1956 Tallinna 10. Kk-i, 1962 TÜ arstitsk-a, med-knd (1974, TÜ), vk “Happe-alustasakaalu ja arteriaalse vere gaaside dünaamika, seoses operatsiooni ja anesteesiaga”. Oli 1965–66 TÜ üldkirurgia kat-i asst, 1968–76 hospitaalkirurgia kat-i

asst, 1977–92 dots, 1992–2003 anesthesiol ja intensiivravi kliiniku dots. A-st 2003 emeriidots ja TÜK arst-konsultant. – Uurimusi anesthesiol-st, reanimatol-st, südamekirurgias, kunstvereringest, vältimatust kirurgilisest abist ja traumatol-st. Aktiivne osaleja uute meetodite juurutamisel anesthesiol-s ja intensiivravis (kehaväline vereringe jm). Tervishoiuimin-i erialanõunik ja erialakomisjoni liige, Eur Anesthesiol-akad liige, Eesti Anesthesiol-Reanimatol Seltsi asutajaliige ja esimees (1979–2003). ENSV rkl preemia (1970, koll-s), EV teaduspreemiad (koll-s: 1992, 1998), Tartu medal (2006). U 230 teadustr-t.

T: Интенсивная терапия больных после открытой коррекции приобретенных пороков сердца (kaasautor). // TÜ Toim 717 (1985); Reanimatoloogia (kaasautor). Tln, 1991; Südamekirurgia areng Tartu südamekirurgia keskuses. // EA (1993) 2; Arterial versus ventricular pacing in patients with sick sinus syndrome (kaasautor). // Proc. Dept. Cardiol. Univ. Tartu. Trt, 1994; Double frequency jet ventilation for endolaryngeallaser-surgery (kaasautorid M. Kull, J. Nurm). // Lasers in Med. Sci. 8 (1993) 2; The evidence of oxydative stress in cardiac surgery and septic patients: A comparative study (kaasautor). // Clinica Chimica Acta 262 (1997) 1–2; Enhancement of intrathecal lidocaine by addition of local and systemic clonidine (kaasautor I. Dobrydnjov). // Acta Anaesthesiol. Scand. 43 (1999) 5; Infusioonravi. Happe-alustasakaal. Parenteraalne toimine. Trt, 2001; Intrathecal and oral clonidine as prophylaxis for postoperative alcohol withdrawal syndrome: A randomized double-blind study (kaasautor). // Anesth. Analg. 98 (2004) 3.

B: TÜ BL I, 127; TÜ ajalugu III, 257, 263; NET (1974) 6, 537–538; Eesti Vabariigi teaduspreemiad 1998. Tln, 1998; TÜK 200, 92, 96–101, 110, 112, 116, 149–152, 154, 156, 158, 159, 161, 167–170, 177; EA (2007) 4, 438; TÜA 1982–2007, 218, 220–222, 224.

SAMEL (a-ni 1978 **Nõmmeots**), **Mari** (3. II 1950, Tartu), keemik; kooliõpetajate t, Nigulas S. abikaasa. Lõpetas 1968 Tartu 5. Kk-i, 1973 TÜ keemia osk-a, keemiaknd (org keemia ja biokeemia, 1987, KI), vk “Выделение и характеристика компонентов обыкновенной гадюки *Vipera berus berus*”. Oli 1973–85 TÜ org keemia kat-i n-teadur, 1985–88 KBFI n-teadur, a-st 1988 teadur. – Uurimisvaldkond: looduslike ühendite

keemia, pms maomürkidest eraldatud bioaktiivsete valkude struktuuri ja funktsiooni seoste uurimine (sh Eesti ainsa mürgise mao, hariliku rästiku mürgi uurimine). Eesti Biokeemia Seltsi liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Purification and characterization of two arginine ester hydrolases from *Vipera berus berus* (common viper) venom (kaasautorid E. ja J. Siigur). // *Toxicon* 25 (1987) 4; Isolation and characterization of hemorrhagic metalloproteinase from *Vipera berus berus* (common viper) venom (kaasautor J. Siigur). // *Comp. Biochem. Physiol.* 97C (1990) 2; Lebetase, an $\alpha(\beta)$ -fibrin(ogen)olytic metalloproteinase of *Vipera lebetina* snake venom, is inhibited by human α -macroglobulins (kaasautor). // *Biochem. Biophys. Acta* 1434 (1999) 1; Cross-reactivities of polyclonal antibodies against factor V activating enzyme, a serine proteinase from *Vipera lebetina* (snake) venom (kaasautor). // *Comp. Biochem. Physiol.* 126B (2000); Factor X activator from *Vipera lebetina* snake venom, molecular characterization and substrate specificity (kaasautor). // *Biochem. Biophys. Acta* 1568 (2001); Use of MALDI-TOF mass spectrometry for specificity studies of biomedically important proteases (kaasautor). // *Spectroscopy* 16 (2002); *Vipera lebetina* venom contains all types of snake venom metalloproteases (kaasautor). // *Pathophysiol. Haemost. Thromb.* 34 (2005) 4–5; Isolation and characterization of an apoptotic and platelet aggregation inhibiting L-amino acid oxidase from *Vipera berus berus* (common viper) venom (kaasautor). // *Biochem. Biophys. Acta* 1764 (2006).

SAMEL, Nigulas (3. IX 1950, Viru-Nigula v, Lääne-Virumaa), biokeemik; Mari S. abikaasa. Lõpetas 1969 Rakvere 1. Kk-i, 1974 TPI keemiatsk-a, 1978–80 KI asp, keemiaknd (1983, KI), vk “Prostaglandiinide preparatiivne biosüntees“. Oli 1974–83 KI v-ins ja n-teadur, 1983–86 v-teadur, 1986–97 j-teadur, uurimisgrupi juh, 1997–2002 TTÜ KI osk-juh, 2001– bioorg keemia prof. Õpetab biokeemiat, loodusühendite keemiat ja med keemiat. – Uurimisvaldkond: biokeemia ja looduslike ühendite keemia, pms küllastamata rasvhapete ensümaatilise oksüdatsiooni rajad ja mehhanismid imetajates ning selgrootutes loomades. Loonud peamiste looduslike prostaglandiinide preparatiivse biosünteesi meetodid, avastanud uusi looduslikke steroide ja eikosanoide, teinud kindlaks eikosanoidide biosünteesirajad korallides ning avastanud uusi tsüklooksügenaase ja lipoksügenaase. Kuulub Ü. Lille rajatud prostaglandiinide keemia koolkonda. Eesti

Keemia Seltsi, Eesti Biokeemia Seltsi ning Am Biokeemia ja Mol-biol Seltsi liige, Eesti Teadlaste Liidu asjutajaliige. ENSV rkl preemia (1986, koll-s), EV teaduspreemia (2002, koll-i juht). Üle 60 teadustr-e, 7 autorit.

T: Identification and biological activity of a novel natural prostaglandin, 5,6-dihydroprostaglandin E₃ (kaasautor). // *Prostaglandins* 33 (1987) 1; Identification of a naturally occurring peroxidase-lipoxygenase fusion protein (kaasautor). // *Sci.* 277 (1997); New cytotoxic sterols from the soft coral *Gersemia fructiosa* (kaasautor). // *Tetrahedron* 54 (1998); Evidence of a cyclooxygenase-related prostaglandin synthesis in coral (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 274 (1999) 15; The basis of prostaglandin synthesis in coral: molecular cloning and expression of a cyclooxygenase from the arctic soft coral *Gersemia fructiosa* (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 276 (2001) 10; The origin of 15R-prostaglandins in the Caribbean coral *Plexaura homomalla*: Molecular cloning and expression of a novel cyclooxygenases (kaasautor). // *Proc. Natl. Acad. Sci. USA.* 98 (2001) 14; On the evolutionary origin of cyclooxygenase (COX) isozymes: characterization of marine invertebrate COX genes points to independent duplication events in vertebrate and invertebrate lineages (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 279 (2004) 14; Structural and functional comparison of 15S- and 15R-specific cyclooxygenases from the coral *Plexaura homomalla* (kaasautor). // *Eur. J. Biochem.* 71 (2004) 17; Identification and characterization of an arachidonate 11R-lipoxygenase (kaasautor). // *Arch. Biochem. Biophys.* 445 (2006) 1.

B: EE 14, 456; TTÜ professorid läbi aegade, 377–378.

SAMLAN, Ülo (20. IX 1923, Tallinn), tehnikateadlane, mäeins; ehitustöölise p. Lõpetas 1950 (eksternina) Tallinna 2. Kk-i, 1955 TPI kasulike kaevandite töötlemise erialal, tehn-knd (1970, Leningradi Mäeinst). Oli 1958–65 ENSV RMN TUI (Põlevkivi Inst) ins ja teadur, 1968–90 A. A. Skotšinski nim Mäendusinst-i Eesti filiaali v-teadur ja labori juh, 1991– Eesti TA ÕI Kirde-Eesti osk-a ins. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivikaevanduste ventileerimine; põlevkivikihi väljamise tehnol ja kaevanduse lae käitlemine ning maapinna kaitse kaevandamise negatiivsete tagajärgede eest. Andnud soovitusi põlevkivikaevanduste ventileerimise parandamiseks ja õhu tsirkulatsiooni kasutamiseks koristuskambrite tuulutamisel. Osalenud tehnol väljatöötamisel ja tehnol

skeemide koostamisel põlevkivi väljamiseks koristuskambritega ning meetmete väljatöötamisel maapinna rikete vähendamiseks pärast mäetöid. Üle 40 teadustr-e.

T: Проветривание сланцевых шахт. Глн, 1971; Технологическая схема очистных и подготовительных работ при камерной системе разработки для шахт производственного объединения “Эстонсланец”. М, 1979; Технологическая схема камерной системы разработки с принудительной посадкой кровли на шахтах Эстонского месторождения и временная инструкция по ее применению. М, 1980; Прогрессивная технологическая схема очистных и подготовительных работ при комбинированной системе разработки “камера-лава” для шахт Ленинградского месторождения горючих сланцев. М, 1981; О способах охраны земной поверхности на сланцевых шахтах. М, 1989.

SAMMAL, Olav (31. VIII 1927, Türi), tehnikateadlane; käsitöölise p. Lõpetas 1948 Tallinna Elektromeh Tehnikumi, 1952 TPI tööstus-tsiviilehituse erialal, 1957–61 ETUI asp, teh-knd (1963, Eesti TA), vk “Pinge määramise võimalusi peeneteralistes betoonides”. Oli 1950–57 RPI “Eesti Projekt” konstruktor, 1962–2000 ETUI teadur ja v-teadur, ETUI osk-a BetonTEST juh, a-st 2000 OÜ ETUI Betontest juh. – Uurimisvaldkonnad: elektrooniline mõõteaparatuur ja mõõtmismetoodika betoon- ja raudbetoonkonstruktsioonide sisepingete, deformatsioonide, tugevuse ja ühtluse määramiseks. Arendanud negentroopia meetodit betooni keskkonnale ja R. W. Carlsoni betooni otsese pingemõõtmise meetodit, loonud uue pingeaduri, korraldanud BPM-tüüpi mõõteaparatuuri tootmist ja kasutusele võtmist. Viis betooni tugevuse ja ühtluse määramise löögi-impulsi meetodi mikroprotsessortechnika rakendamisega BCM-tüüpi aparatuuris vastavate mõõteseadmete valmistamise ja kasutusele võtmiseni Eestis ja mujal. Mõlema mõõtmismetoodika sünteesina loodud betoon- ja raudbetoonkonstruktsioonide tehniliste ressursside prognoosimise negentroopia meetod pälvis rkl preemia. A-st 1974 Rahvusv Pingebetooni Föderats-i (FIP) liige, osalenud FIP-i töös ja esinenud ettekannetega rahvusv kongressidel. Eesti Betooniühingu asutajaliige (2004). ENSV rkl preemia (1985). 80 teadus- ja aimeart-t, üks monogr, 10 autorit-t, üks Prantsuse (1963) ja üks Inglise patent (1963).

T: Напряжения в бетоне и прогнозирование технических ресурсов в бетонных и железобетонных конструкциях и сооружениях. Тлн, 1980; Negentropic prediction method of the technical service life of prestressed concrete structures (kaasautor H. Laul). // Paper IX Int. Congr. FIP. Stockholm, 1982; New microprocessor complexes BCM-4 and BPM-4 for testing the state of reinforced concrete construction. // Paper X Congr. FIP. New Delhi, 1986; Concrete testing devices BCM-BPM with microprocessor system. // Paper XI Cong. FIP. Hamburg, 1990; Control of concrete prestressing (kaasautor V. Hämalane). // Proc. Int. Symp. on Modern Applic. of Prestressed Concrete 2. Beijing, China, 1991; Stress-distribution in reinforced concrete sections. // Proc XIII FIP Congr. Amsterdam, 1998; Betoontarindite testimise ja hindamise strateegiad (kaasautor V. Salumaa). // Ehituskaar (2004) 3, 4; Betooni kontrollimine. // Ehitaja (2004) 3, 4.

B: EE 11, 498; <http://www.betontest.ee>.

SAMMELSELG, Väino (13. XI 1949, Tallinn), füüsik, keemik, materjaliteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1968 Kohtla-Järve Keemiatehnikumi, 1973 TÜ füüsikaosk-a, 1981–85 kaugõppe asp Eesti TA FI juures, füüs-mat-knd (1989, Eesti TA FI), vk “Электронно-зондовые исследования твердых растворов AlGaAsSb и создание на их основе гетероэпитаксиальных структур”. Täiendas end 1976 röntgenmikroanalüüsis Leningradi A. F. Joffe nim Füüsika-Tehno Inst-s, 1987 läbivalgustava elektronmikroskoopia alal Moskva Rkl Haruldaste Muldmetallide Inst-s, 1993 aatomjõu- ja tunnelmikroskoopias Helsingi Tehnikaük-s, 1994 Åbo Akad-s, 1996 Lundi Ük-s. Oli 1972–73 TÜ eksperim-füüsika kat-i laborant, 1975–90 Eesti TA FI pooljuhtide füüsika labori ja kiletehnol töөрühma ins, v-ins, rühmajuh ja teadur, 1990–2003 FI kiletehnol töөрühma v-teadur, 1997–2002 ka korduvalt (lühiajaliselt) Helsingi Tehnikaüki külalisteadur, 2003– TÜ anorg keemia prof, õt-i juh. Lugenud a-st 1992 TÜ-s loengukursusi pinna mikroskoopiast, füüsikal analüüsi meetoditest, tahkise keemiast, tahkispinna omadustest jm. – Uurimisvaldkonnad: tahkiste, polümeersete ja bioorg-te (üli)õhukeste kilede ja -struktuuride mikroskoopia ja lokaalne spektroskoopiline analüüs, nende kilede baasil loodud hetero- ja hübriidstruktuuride tehnol. Juurutanud esimesena Eestis skaneeriva elektronmikroskoopia ja elektronsond-mikroanalüüsi meetodid, uurinud viimase meetodi lokaalsuse probleeme ning täiustanud õhukeste kilede ja

heterostruktuuride elementse koostise analüüsi ning struktuuridefektide uurimise meetodikaid. Võtnud esimesena Eestis kasutusele teravikmikroskoopia tahkispinna, oksiid- ja polümeerkilede nanotasemel karakteriseerimiseks. Juurutanud meetodikad üliõhukeste kilede ja siirdekihtide uurimiseks sünkrotronkiirgusergastusega fotoelektron-spektroskoopia ja -mikroskoopia abil. Tähtsamateks uurimis- ja rakendustulemusteks on mitmete mikroskoopia, spektroskoopia ja füüsikal mikroanalüüsi meetodite arendamine ja kombineeritud rakendamine (üliõhukeste kilede lokaalsete füüsikal ja keem omaduste määramiseks, ka oksiid- ja polümeerkilede kasvu algfaasi ja edasise kasvu iseloomustamiseks ja selle abil kiletehnol-te arendamisele kaasaaitamine ning eriomadustega seadiste (pooljuhtlaserid, -valgusdiodid, gaasisensorid) ning funktsionaalsete pindade ja katete (korrosioonivastased katted) väljatöötamisel osalemine. Mitme rahvusv projekti täitja ja juht. EFS-i asutajaliige. Eur Mikrosondanalüüsi Seltsi (EMAS) liige. ENSV rkl preemia (1982, koll-s), EV teaduspreemia (2007, koll-s). Üle 200 teadustr-e, 3 autorit-t (kaasautor).

T: Исследование условий получения совершенных гетероструктур в системе $A_{1-x}GA_1-xAsySb_{1-y}/GaSb$ (kaasautor). // Кристаллография 29 (1984); Morphology and structure of TiO_2 thin films grown by atomic layer deposition. (kaasautor). // J. Cryst. Growth 148 (1995); Electrochemical properties of cation sensitive polypyrrole films (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 448 (1998); Influence of substrate temperature on atomic layer growth and properties of HfO_2 thin films. (kaasautor). // Thin Solid Films 340 (1999); Composition and thickness determination of thin oxide films: comparison of different programs and methods (kaasautor). // J. Anal. At. Spectrom. 14 (1999); Study of thin oxide films by electron, ion and synchrotron radiation beams (kaasautor). // Microchim. Acta 139 (2002); Characterization of glucose oxidase immobilization onto mica carrier by atomic force microscopy and kinetic studies (kaasautor). // Biomolecular Eng. 19 (2002); Gas sensing properties of epitaxial SnO_2 thin films prepared by atomic layer deposition (kaasautor). // Sens. Actuators B: Chemical 93 (2003); Engineering structure and properties of hafnium oxide films by atomic layer deposition temperature (kaasautor). // Thin Solid Films 479 (2005); XPS and AFM investigation of hafnium dioxide thin films prepared by atomic layer deposition on silicon (kaasautor). // J. Electron Spectrosc. Rel. Phenom. 156–158 (2007).

B: ENSV riiklike preemiate määramisest. // RH (1982) 30. XII; Tartu Ülikoolile kingiti elektronmikroskoop. // Eesti Päevaleht (Estiska Dagbladet) (1993) 5. V; *Åslund, M.* Studsviksgåva till Estland. // Södermanlands Nyheter (1992) 26. VIII; *Veskimäe, R.* Juttu eestlasega, kes jagab Nobeli preemiaid. Intervjuu Indrek Martinsoniga. // Horisont (2003) 2; Väino Sammelselg valiti professoriks. // Universitas Tartuensis (13.06.2003) 13. VI; *V. Päärt.* Kiletehnoloogid olid maailmast kümme aastat ees. // Postimees (2006) 4. IV; J. Allik, "ISI andmebaasid ja nende kasutamine teaduse hindamisel" vt <http://www.kbfi.ee/Eesti/Events/seminarid.html>; Tartu Ülikooli Füüsika Instituut 1946–1998. Koost E. Vesman, vt <http://www.fi.tartu.ee/kroonika.htm>; *Päärt, V.* Edu võti: ole kümme aastat ajast ees. // Universitas Tartuensis (2009) 1 (2369); <https://www.etis.ee/portaal/isikuCV.aspx?LastNameFirstLetter=S&PersonVID=2468&lang=et&FromUrl0=isikud.aspx>; Koduleht: www.fi.tartu.ee/~sam/

SAMMET, Jaak (8. VII 1940, Tallinn), ajaloolane; teenistujate p. Lõpetas 1959 Tallinna Kalandustehnikumi, 1970 TÜ ajaloo osk-a. kaugõppes. 1959–62 ajateenija Nõuk armee, 1963–76 töötas kalamaj-s, 1976–79 oli Kirovi-nim Näidiskalurikolhoosi muuseumi (Viimsi Koduloomuseum) juh, a-st 1979 Eesti Meremuuseumi asedir. – Uurimisvaldkond: Eesti merenduse ajalugu. Töid kalamaj, laevanduse, merejõudude ajaloost, ka Eesti-Soome suhete merenduslikest aspektidest ning museol-st. 3 Eesti ja 1 Soome merendusajaloolise dok-filmi teksti autor, ajalookonsultant. Eesti Meremuuseumi Toim (1–4) toim. Eesti mereterminol komisjoni liige, Eesti Akad Sõjaajaloo Seltsi asutajaliige. Üle 30 teadustr-e, arvukalt aimeart-d.

T: Lahekäärust ookeaniavarustele. Eesti kalanduse ajaloo (kaasautor R. Oras). Tln, 1982; Kalastus ja Pohjois-Viron rannikon väeston merentakaiset yhteydet. // Talonpoikaispurjehdus Itämerella. Kotka, 1986; Höyry ja purje Eestin merenkulussa 1920-luvulla. // Itämeri kauppatiena. Kotka 1991; Sukellusvene Lembit Tallinnassa. // Tekniikan Waiheita (Helsinki, 1992) 1; Eesti-Soome merekontaktidest. // Soome sild. Viron veräjät. Helsinki, 1992; Estonian Herring Expeditions 1932–1937. // Stavanger Museum arbok 1993. Stavanger, 1994; Historia “Orla” – znana czy nieznaną. // Przegląd Morski. Varssavi, 1997; Muhu vallutamisest 1941. aasta septembris. // Saaremaa

muuseum. Kahear (1999–2000). Kuressaare, 2001; Traallaeva “Merituul” põgenemine 1947. a. // Eesti Meremuuseumi Toim 3 (2002).

SAMMUL, Marek (1. II 1973, Jõgeva), bioloog, taimeökoloog. Lõpetas 1991 Jõgeva 2. Kk-i, 1995 TÜ biol osk-a, biol-mag (1997, TÜ), vk “Konkurents erineva produktiivsusega rohttaimekooslustes”, 2003 TÜ-s doktorantuuri, *Ph.D.* (biol, 2003, TÜ), vk “Competition and coexistence of clonal plants in relation to productivity” (Trt, 2003). Oli 1993–2001 EPMÜ ZBI laborant ja v-laborant, 2001–04 teadur ja v-teadur, 2005–EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i v-teadur. Õpetanud looduskaitseteadust. – Uurimisvaldkonnad: taimede vegetatiivse paljunemise biol; liikidevahelised suhted taimekooslustes; troofilised seosed ja nende mõju taimekooslustele; pärandkoosluste ökol ja liigirikkus; looduskaitse. Saanud grante, olnud projektijuht, grandi põhitäitja ning EL raamprogrammide projektide kaastäitja. Toim-d LUS-i aastarvt-id ja mitmeid teisi rmt-id. Jakob von Uexküllli Keskuse (1993) asutajaliige, LUS-i liige (1994), president (a-st 2004), Pärandkoosluste Kaitse Ühingu liige (1997), juhatuse liige (1997–2003). Eesti TA üliõpilastööde konkursi laureaat 1994 (I preemia) ja 1997 (II preemia). Üle 20 teadustr-e. **T:** Competition intensity and importance: results from field experiments with *Anthoxantum odoratum* (kaasautor). // *Oecol.* 125 (2000) 1; Pärandkooslused (kaasautor). Trt, 2004; A comparison of plant communities on the basis of their clonal growth patterns (kaasautor). // *Evolutionary Ecol.* 18 (2004) 5–6; Ökoloogiline taastamine (kaasautor A. Lõhmus). // LUS-i ar 83. Trt, 2005; On the indices of plant-plant competition and their pitfalls (kaasautorid L. Oksanen, M. Mägi). // *Oikos* 112 (2006); Regional effects on competition–productivity relationship: a set of field experiments in two distant regions (kaasautorid L. Oksanen, M. Mägi). // *Oikos* 112 (2006).

B: ZBI 1947–1997, 74.

SAMOLEVSKI, Georg (25. X 1922, Krivoje Ozero raj, Podolski kub, Ukraina – 11. III 1982, Tallinn), tehnikateadlane; põllumehe p; venelane. Lõpetas 1939 Tallinna Linna Vene Gümni-i, 1952 TPI elektriins-na, 1956 Leningradi Elektrotehnika Inst-s asp-i, tehniknd (1957, samas), vk käsitles laeva elektriseadmeid. Oli 1957–58 TPI elektrimasinate kat-i ja elektrotehnika aluste kat-i asst ja v-õpetaja, 1958–82 dots, ühtlasi 1958–65 energ-

tsk-a dekaan, 1965–68 elektrotehnikatsk-a dekaan ja 1972–77 elektrimasinate kat-i ning elektrotehnika aluste kat-i juh. Õpetas elektrimasinate ja eritüüpi elektrimasinate kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: permanentmagnetitega elektrimasinad. Korraldas elektrimasinate uurimist. 31 teadustr-t, 1 autorit.

T: Elektrimasinad automaatikaseadmeile. Masinvõimendid. Tln, 1863; Automaatikasüsteemide elektrimasinad. I. Tln 1971; ²1976; II. Tln, 1976; III. Tln, 1978.

B: ТПИ 1936–1985, 151, 184, 186, 284–285, 295–297, 309–310, 388.

SAMOSON, Ago (9. VII 1955, Tulun, Irkutski oblast), füüsik. Lõpetas 1973 Võru I. Kk-i, 1978 TÜ; füüs-mat-knd (1984, FI), vk „ЯМР высокого разрешения квадрупольных ядер”. Oli 1978–80 Kübi n-teadur, 1980–87 KBFI teadur, 1990 v-teadur, 1987–89 töötas California Ük-s (USA, Berkeley), 1990–91 firmas *Bruker Analytische Messtechnik GmbH* (Saksamaal), 1992–94 Uppsala Ük-is, 1995–2001 KBFI v-teadur, 2001–06 dir, 2006– keem füüsika labori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: raadiospektroskoopia arendamine ja sellega seotud füüsikal printsiipide mõistmine; programmeerimine; aparaadiehitus ja materjaliuuringud. Põhilised tulemused on nn kvadrupooltuumade kõrge lahutusega spektroskoopia (1989 R&D 100, EV täppisteaduste teaduspreemia 1996) ja ülikiire proovirootatsiooni arendamise alal (EV innovaatilise toote teaduspreemia 2006, koll-i juht). Valgetähe III kl teenetemärk (2001). Meisresportlane orienteerumises. Üle 80 teadustr-e, 3 patenti.

T: High resolution MAS-NMR of quadrupolar nuclei in powders (kaasautor). // *J. Magn. Reson.* 49 (1982) 2; Excitation phenomena and line intensities in high-resolution NMR powder spectra of half-integer quadrupolar nuclei (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 28 (1983) 11; Satellite transition high-resolution NMR of quadrupolar nuclei in powders. // *Chem. Phys. Lett.* 119 (1985) 1; High resolution solid-state NMR averaging of second-order effects by means of a double-rotor (kaasautor). // *Mol. Phys.* 65 (1988) 4; Two-dimensional isotropic NMR of quadrupole nuclei in solids. // *J. Magn. Reson. A* 121 (1996); Extended magic-angle spinning. // *Encyclopedia of Nuclear Magn. Reson.* 9. *Advances in NMR.* 2002; New horizons for magic-angle spinning NMR (kaasautor). // *Topics in Current Chem.* 246 (2005); Ülikiire proovirootatsiooni tehnika arendamine (kaasautor). // EV teaduspreemiad 2006. Tln, 2006.

B: EV teaduspreemiad 2006, 26

SAMSON von HIMMELSTIERN, Hermann Claudius (29. IX 1826, Olustvere mõis, Viljandimaa – 20. I 1908, Tartu), baltisaksa poliitikategelane ja publitsist; baltisakslane, mõisniku p. Õppis 1845–49 TÜ-s loodusteadust, lõpetas *cand*-astmega. Jätkas õpinguid Saksamaal ja 1850–53 Pariisis, kus omandas tsiviil- (ehitus-) ins-i kutse. Oli 1853–60 Peterburis tapeedivabriku dir, a-st 1860 Urvaste mõisa omanik, ühtlasi 1868–72 LÜÖS-i sekretär ja LÜÖS-i nädalikirja *Baltisches Wochenschrift für Landwirtschaft, Geverbfleisses und Handel* toim, osales mitme seltsi (Liivimaa Tööstuse Edendamise Selts jm) tegevuses, samuti Tartu–Riia ja Tartu–Tapa raudteeliinide ehitamises. Tuntud Tartu sakslaste organiseerija ja pol juht (mh 1878 ja 1882 toimunud Tartu linnavalimistel saksa valijate komitee juh). – Töid tsaarivalitsuse ja Liivimaa rüütelkonna põllumaj- ja maapol-st, maaõigusest ja -omandist Liivi- ja Eestimaal. 1878–79 avaldatud tööd Liivimaa pol probleemidest põhjustasid baltisaksa ringkondades elava poleemika. Väljaastumisega Eesti Aleksandrikooli asutamise kavatsuse vastu (soovitas selle asemel asutada põllutöökooli) kaasnenud poleemika andis vastupidise tulemuse, tuues kaasa idee laialdase arutamise ja tutvustamise.

T: Livländische Rückblicke. Dorpat, 1878; Zur Verständigung. Dorpat, 1879; Politische Gedanken. Als Manuscript, gedruckt für ritterschaftliche Kreise. Dorpat, 1882; “Vom Lande”. Vergleichend agrarpolitische Studie über Mittelrussland und Livland. Dorpat, Reval, Fellin, 1883; An K. D. Kawelin. Entgegnung. Dorpat, 1883.

B: AAUD, 351; EBL, 448–449.

R. Juursoo

SAMSON von HIMMELSTIERN, Hermann Guido (18. I 1809, Kooraste mõis, Võrumaa – 18. I 1868, Tartu), arstiteadlane; baltisakslane, mõisniku p. Lõpetas 1825 Tartu Gümni-i, õppis 1826–29 TÜ õigus- ja 1929–33 arstitsk-s, dr-med (1834, TÜ), vk “De extracto aethereo oleoso – recinoco seminum Cinae”. Täiendas end seejärel Berliinis, Viinis ja Würzburgis. Naasis 1836 Eestisse (Rõugesse). Oli 1837–45 mereväearst (töötas hospitalis ja laevadel, sh 1842–45 Brest-Litovski kadettide korpuse ülemarst), 1845–68 TÜ kohtumed-i ja rkl arstiteaduse prof, rkl med-i kat-i juh, ühtlasi

1855–59 arstitsk-a dekaan, 1865–68 ka TÜ rektor. Viis a-st 1846 esmakordselt kohtumed-s sisse praktikumid, nõudes kohtumed-te ekspertiiside tegemisel ka ümbritseva keskkonna uurimist. – Esimesi Eestis sotsiaalse tervishoiu (sotsiaalhügieeni) alal tegutsejaid, püüdes panna alust vaimuhaigete ja pimedate hoolekandele. 1856–59 organiseeris Liivimaa maaelanike silmade läbivaatuse, mis oli esimeseks katseks Vene impeeriumis koguda stat andmeid silmahaigusi põdejate ja pimedate kohta. TÜ-s psühhiaatria kat-i rajamise idee algatajaid, samuti püüdis korraldada arstiabi vaestele. Avaldas toimetuse tänu pälvinud art-id ajakirjas *Архив судебной медицины и общественной гигиены*, andis välja (1847, 1852 ja 1862) kolm kogumikku *Mitteilungen aus dem praktischen Wirkungskreise des Professors der Staatsarzneikunde an der Kaiserlichen Universität Dorpat*, milles peale kohtumed-i käsitleti ka haiglahügieeni ja epidemiol küsimusi. LUS-i president (1862–68).

T: Beobachtungen über der Scorbut. Berlin, 1843; О судебно-медицинской задаче при исследовании повреждении на живых, по ныне действующим русским законам. // Архив судебной мед. 4 (1865).

B: *Левецкий II*, 207–209, 317; DbBL 665–666; TÜ ajalugu II, 122, 248–249; *Калнин В. В.* Взгляды и деятельность Г. Самсон-Гиммельштирна в области гигиены и эпидемиологии. // TÜ ajaloo küsimusi. IX. Trt, 1979, 102–118; TÜK 200, 49; Edasi (1984) 2. II.

SAMSON von HIMMELSTIERN, Reinhold Johann Ludwig (27.VI 1778, Urvaste mõis – 26. XI 1858, Urvaste), jurist, Liivimaa aadli liberaalse rühmituse juhte; baltisakslane, mõisniku p. Õppis 1796–98 Leipzigi Ük-s õigusteadust ja filos. Oli 1798 Liivimaa rüütelkonna kantseleis konsultant, 1802–07 Liivimaa rüütelkonna notar ja ülemkonsistoriumi assessor, 1808–18 Tartu-Võru maakohtunik ja maj-komissar, 1818–27 Tartu, hiljem Pärnu kreisi saadik, ühtlasi 1824–34 Liivimaa õuekohtu asepresident, 1827–51 Liivimaa maapäeva liige, 1843–51 Liivimaa luteri kiriku konsistoriumi ilmalik president, 1849–55 Liivimaa õuekohtu liige, seejärel president. Töötas 1918 kohalike seaduste kodifitseerimiskomisjonis ja 1829–40 Keiserliku Kantselei II jaosk-s Balti õiguse kodifitseerimise alal. Osaletas 1804. a Liivimaa talurahvaseaduse koostamisel, tõstatas 1818 Liivimaa talurahva isiklikust orjusest vabastamise küsimuse, võttis osa

1819. ja 1849. a. talurahvaseaduste ettevalmistamisest ning etendas määravat osa Balti provintsiaseadustiku kodifitseerimisel. TÜ auliige (1852).

T: Ueber die Anwendung d. schwed. Rechts und d. Russisch. Ukasen in Livländ. // Jb. F. Rechtsgeschicht in Russland. II. Riia, 1824; Codex d. Livland. Rechte, nach der Römisch. Pandekten-Ordnung. // Samas; Institutionen d. Livländ Prozesses I–II. Riia, 1824; Das Livland. Erbschaft- und Nächerrecht. Riia, 1828; Historischer Versuch über die Aufhebung f. Leibeigenschaft in d. Ostseeprovinzen. // Inland (1838; samal a-l ka rmt-na);

B: DbBL, 667; EBL, 429–430; EE 14, 457.

R. Juursoo

SAMSON von HIMMELSTIERN (-stjern, -a), **Woldemar** (23. VI 1812, Liivimaa – 1893, Tallinn), arstiteadlane; baltisakslane. Õppis 1829–32 TÜ-s med-õigust, 1832–36 Saksamaal arstiteadust, med-dr (1838, TÜ), vk “Melemata quaedam de forcipe obotetrica” (Dorpat, 1838). Oli 1839–42 Moskva linnahaigla arst, 1843–56 Med-kirurgia Akad adjunktprof, ühtlasi Moskva leidlastekodu arst, 1856–81 Tallinnas arst.

T: Beobachtungen über den Scorbut and Darstellung der Pneumonie aus ihren anatomischen elementen. (*S.I.*), 1844.

B: AAUD, 193; Die Aerzte Estlands, 316.

SANDBLAD, Henrik (22. X 1912, Göteborg – 6. VII 1991, Göteborg), idee- ja teadusajaloolane; rootslane. Õppis Göteborgi Ük-s, *can. phil.* (1934), *lic. phil.* (1939), *dr. phil.* (1942, Göteborgi Ük), vk “De eskatologiska föreställningarna i Sverige under reformation och motreformation”. Oli a-st 1942 Göteborgi Ük-i dots ning 1966–79 idee- ja teadusajaloo prof, a-st 1979 pensionil. – 1940. a-il avaldas kaks põhjaneva tähtsusega uurimust Koperniku ja Galilei tööde vastuvõtust Rootsis. Eesti kultuuriloo jaoks on olulise tähendusega uurimus TÜ ajaloo kõige varasemast perioodist (1632–56), milles käsitletakse kõigi sel ajal ük-s töötanud prof-te tead-tegevust. 1985 avaldas ka monogr olümpialiikumise ajaloost.

T: Det copernikanska världssystemat i Sverige. // Lychnos, 1943–1945, 1944/45; Om Dorpats universitet under dess äldsta kede 1632–1656. // Lychnos. Lärdomhistoriska

Samfundets Årsbook 1975–1976; Världens nordligaste läkare: medicinalväsendets förste insteg Nordskandinavien 1750–1810. Uppsala, 1979; Olympya och Valhalla: idé- och historiska aspekter av den moderna idrottsrörlesens framväxt. Stockholm, 1985; Bönder, borgare, präster och andra. Göteborg, 1988.

B: TÜ ajalugu I, 22, 183, 185, 223, 224, 230, 232; *Åmbjörsson, R.* Henrik Sandblad in memoriam. // *Lychnos* (1991), 223–228.

H. Piirimäe

SANDER (a-ni 1976 **Jaanits**), **Enel** (24. III 1953, Tartu), botaanik-lihhenoloog; Lembit J-a t, Kaarel J-a öde, Heldur S-i abikaasa. Lõpetas 1971 Tallinna 44. Kk-i, 1976 TÜ biol osk-a, 1999–2004 EPMÜ ZBI doktorant. Töötas 1976–2005 Tallinna Bot-aias (a-st 2005 kodune). – Uurimisvaldkond: lihheno-, bio(lihheno- ja brüo-)indikatsioon. Inventeerinud Eesti parkide 5 kodumaise puuliigi (jalakas, pärn, saar, tamm, vaher) lihhenofloora. Osalenud rahvusv-s projektis *Athmospheric heavy metal deposition in Europe*. 39 teadustr-t, aimeart-d.

T: Atmosfäärse raskemetallisaaste hindamine sammalde abil (kaasautorid S. Liiv, A. Eensaar). Tln, 1996; Samblikud Tallinna männikutes õhu saastatuse indikaatoritena (kaasautor L. Lensment). // *Inimmõju Tallinna keskkonnale* 3. Tln, 1996; Bioindication of air quality by lichens in a small town Viljandi in Southern Estonia (kaasautor S. Liiv). // *Folia Cryptogamica Estonica* 32 (1998); Comparison of the lichen flora of different broad-leaved trees in Estonia. // *Folia Cryptogamica Estonica* 34 (1999); Raskemetallide õhu kaudu sadenemine Eestis 1989–2000 (kaasautorid S. Liiv, A. Eensaar). // *Taim ja keskkond*. Tln, 2001.

B: EE 14, 457.

SANDER, Heldur (24. XI 1946, Albu v, Järvamaa), loodusgeograaf, maastikuteadlane; maatöölise p, Enel S-i abikaasa. Õppis 1961–63 Tihemetsa Põllumehh Tehnikumis, lõpetas 1966 Paide Kaugõppekk-i, 1975 TÜ geogr osk-a, geoökol-mag (1998, TPÜ), vk “Tallinna puittaimestiku mitmekesisus maakasutuse liigestatuse taustal”, 1999–2004 EPMÜ ZBI doktorant. Täiendas end 1992 Helsingi Ük-s ja 1996 Taani Metsa ja Maastiku Uurimise Inst-s. Oli 1963–70 Paide MEK-i ja KEK-i müürsepp-monteerija, 1970–71 EPT

Türi osk-a maaparandustööline, 1975–98 Tallinna Bot-aia ins, v-ins, n-teadur ja teadur, 1998–2004 EPMÜ metsandusliku uurimisinst-i teadur, 2005– EMÜ metsabiol osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: dendrol, puittaimede introduksioon, linnahaljastus ja -metsandus, Eesti arboreetumid ja pargid, looduskaitse. Uurinud Harju-, Lääne-, Saare- ja Pärnumaa arboreetumeid ja parke ning üksikparke üle Eesti, Tallinna ja Pärnu haljastust, Haapsalu, Kunda ning Espoo (Soome) linnahaljastust. A-st 1993 mitme projekti juht, rahvusv-te projektide “Mets, tervis ja inimese heaolu” (a-st 2004) ning “Põhja- ja Baltimaade linnametsandus” (a-st 2005) üks Eesti koordinaatoreid. 16 teaduskogumiku koost-id ja toim-id, väljaannete “Eesti dendrofloora uuringud” (a-st 1997, seni ilm-d 8 kd-t) ja “Dendroloogilised uurimused Eestis” (a-st 1999, 3 kd-t; II, III k-te kaastoim Ü. Tamm) algataja ja toim, „Tallinna entsüklopeedia” (Tln, 2004) kaasautor. LUS-i ja EGS-i liige. Ignatsi Jaagu medal (2003). U 130 teadustr-t, arvukalt aimeart-id.

T: Distribution and damages from frost of the Chinese Poplar (*Populus simonii* Carr.) in Tallinn (Northern Estonia). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. 43 (1994) 3; Ginkgo in Estonia and neighbouring countries. // Int. Dendrol. Soc. Yearbook 1998. Cambridge, 1999; Die Forstwirtschaft in der Stadt Tallinn/Reval – ein historischer Zugang (kaasautor T. Meikar). // Allg. Forst- und Jagdzeitung 171 (2000) 7; History and age of old limes (*Tilia* spp.) in Tallinn, Estonia (kaasautor A. Läänelaid). // Forestry Serving Urbanised Societies. Vol. 14. Vienna, 2004; Eksootilised okaspuud Eesti metsakultuuris (kaasautor T. Meikar). // Metsanduslikud uurimused 40 (2004).

B: EE 14, 457; *Wuorenrinne, H.* Tallinnassa tarkastettiin ensimmäinen maisterinväitös kaupungin viherrakentamisesta. // *Sorbifolia* 30 (1999) 4, 188; Eesti dendrofloora uuringud VIII. Tln, 2004, 300–310.

SANDER, Priit (1. IX 1973, Tartu), majandusteadlane; sidetehniku p. Lõpetas 1991 Tartu 10. Kk-i, 1995 TÜ maj-tnsk-a, 1995–98 TÜ magistrant, *M.A.* (maj, 1998, TÜ), vk “Kapitali struktuuri valik ja laenukapitali maksueelis”, *Ph.D.* (maj-teadus, 2007, TÜ), vk “Uurimusi ettevõtete finantseerimisotsuseid mõjutavatest teguritest: riski-, kontrolli- ja maksuaspektid”. Oli 1995–99 TÜ rahanduse ja arvestuse inst-i asst, a-st 1999 äri rahanduse ja investeringute (rahanduse) õt-i lektor. Pms-d loengukursused: investeringud ja väärtpaperite analüüs, strateegiline finantsjuhtimine, ettevõtlusrahandus

jt; koost õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: ettevõtete kapitali struktuur, dividendipol, ettevõtte väärtuse hindamine, finantsriskid, riskikapital, väärtpaberiinvesteeringud. 50 teadustr-t.

T: Portfelliiteooria I, II. Trt, 1999, 2003; Süstemaatilise riski hindamine väärtpaberiturul. // Riskid Eesti majanduses. Trt, 2000; Financing problems in Estonian firms (kaasautorid V. Raudsepp, K. Kask). // Central and Eastern Europe in Transition. IV. New York 2001; Ettevõtete finantsvõimenduse mõju omakapitali riskitasemele (kaasautor O. Karma). // Riskid Eesti ettevõtetes ja riskijuhtimine. Trt, 2002; Capital structure choice in Estonian companies. // Accounting and Finance in Transition 1. Greenwich University Press, 2004; Dividendipoliitika Eesti suurettevõtetes (kaasautor K. Trumm). // Ettevõtte finantsjuhtimine: regionaalaspekt. Trt, 2006; Venture Capital Investments and Financing in Estonia: a Case Study Approach (kaasautor M. Kõomägi). Trt, 2006; The allocation of control rights in financing private companies: views of Estonian private equity and venture capitalists (kaasautor M. Kõomägi). // TRAMES 11 (2007) 2.

B: TÜ BL II, 161.

SANDER, Rein (03. XII 1945, Tahkuranna v, Pärnumaa), botaanik; kaluri p. Lõpetas 1964 Pärnu 1. Kk-i, 1972 TÜ biol osk-a, bioloog (botaanik). Oli 1972–76 ZBI laborant ja v-ins, 1977 Lahemaa Rahvuspargi v-teadur, 1977–85 Elva Metsamajandi puukooli juh, 1985–90 Järva-Jaani kolhoosi aednik ja aiandusagronoom, 1990–99 Eestimaa Talupidajate Keskliidu koolitusosk-a konsulent, a-st 2000 ettevõtja (Kubja Ürditalu, Karinu, Järvamaa), ravimtaimede kasvataja. Täiendas end 1989–90 Rootsis põllum ühistegevuse alal. – Uurimisvaldkonnad: taimesüsteematika ja fütotsöonol, metsataimed, ilu-, õli-, maitse- ja ravimtaimed, nende paljundamine, kasvatamine ja kasutamine. Alustas 1990. a-il kodutalus (Kubja) ravimtaimede kasvatamist, hiljem tootnud pms ravimteesid (2005 u 200 000 pakikest). U 150 teadus- ja aimetr-t.

T: Human influence on Estonian flora and its conservation. // Some Aspects of Botanical Research in the Estonian S.S.R. Trt, 1975; Состояние и дальнейшие задачи по охране ботанических объектов в Эстонской ССР. // Актуальные вопросы современной ботаники. Киев, 1976; Punane raamat. Eesti NSV-s kaitstavaid taime- ja loomaliike

(kaasautor). Tln, 1982; Sugukond loalised – *Juncaceae* Juss. (kaasautor L.Viljasoo). // Eesti NSV floora 9. Tln, 1984; Ülane, similill, karukell (kaasautor A. Sellin). Tln, 1986.

B: ZBI 1947–1997, 89; EkrBL, 511; EABL, 124; Virumaa Teataja (2005) 1. XI.

SANDHAGEN (-gius), Andreas (süniaeg teadmata, Nordhausen Thüringis – 1657, Tallinn), ajaloolane ja politoloog; sakslane. Õppis a-st 1623 Leipzigi Ük-s, siis Helmstedi ja Greifswaldi (1634) ning Königsbergi (a-st 1637) ük-s. TÜ-s immatrikuleeriti 1639. Oli 1639–42 TÜ sekr, 1643–45 ja 1649–50 ajaloo ja pol prof, ühtlasi a-st 1645 Tallinnas Oleviste kiriku diakon.

T: In Cap I usque ad v. 15 D. Evangelista Johannis selectissimae notae. Praes. et auct. Audr. Virginio. Dorpat, 1640; Politica, quae ... in Regia Academia Gustaviana, quae Dorpati Livonorum est ... Dorpat, 1642; De speciebus rei publicae. Resp. et auct. Mathaeo Liebhar, Colberg poemrane. Dorpat, 1643; Predigt zu S. Olof in Revel über Christoph Michaelis. Pred. Bey der estnischen gemeine. Eccles 7, 2. Ein Rumlicher und gewünschen Tod.; Der Gerechte ob er gleich ... Reval, 1648.

B: *Recke-Napiersky*, IV, 34–35; TÜ ajalugu I, 62, 177, 280.

SANDSTRÖM, Helmuth (3. III 1931, Pärисpea k, Harjumaa), geofüüsik, okeanograaf; kaluri p. Põgenes 1944 koos perekonnaga Soome kaudu Rootsi. Lõpetas 1949 Göteborgis kk-i, siirdus 1950 Kanadasse. Lõpetas 1957 Toronto Ük-i füüsika alal, *M.A.* (geofüüsika, 1958, samas), “vk “Geophysical methods in glaciology”, *Ph.D.* (okeanogr, 1966, California Ük, San Diego), vk “The importance of topography in generation and propagation of internal waves”. Oli 1957–58 Toronto Ük-i füüsika abiõpetaja, 1958–59 McGilli Ük-i (Montreal) geofüüsik, 1951–61 Scrippsi Okeanogr Inst-i (La Jolla, California) ja 1964–66 California Ük-i (San Diego) abiteadur okeanogr-s, 1961–64 Ottawas Kaevanduste ja Tehn Uuringute Min-i tead uurija, 1966–94 Bedfordi Okeanogr Inst-i (Nova Scotia) teadur, a-st 1994 emeriitteadur; ühtlasi oli 1967–76 Dalhousie Ük-i (Halifax, Nova Scotia) adj-prof ja 1973–74 Kieli Ük-i mereteaduse inst-i (Saksamaa) külalisteadur. – Uurimusi okeanogr alalt, ka Läänemere ökol seisundist. *Am. Geophysical Union*’i, *Eur. Geophysical Union*’i, *Can. Meteorology and Oceanography Soc.* ja *Estonian Learned Soc.* in Am. liige.

T: μ -hydrogen molecular ion and collisions between μ -hydrogen atom and proton, deuteron and H-atom (kaasautor). // Nuclear Physics 16 (1960) 3; Coupling of internal and surface waves in water of variable depth (kaasautor). // J. Oceanogr. Soc. Japan 20 (1962); Effect of topography on propagation of waves in stratified fluids. // Deep Sea Res. 16 (1969); On topographic generation and coupling of internal waves. // Geophys. Fluid Dyn. 7 (1976); Internal tide and solitons on the Scotian Shelf – a nutrient pump at work (kaasautor J. A. Elliott). // J. Geophys. Res. 89 (1984) 4; On time-dependent, two-layer flow over topography II. Evolution and propagation of solitary waves (kaasautor C. Quon). // Fluid Dyn. Res. 13 (1994), Dissipation in internal tides and solitary waves (kaasautor N. S. Oakey). // J. Phys. Oceanogr. 25 (1995).

B: ETVpK, 113; Yb. Estonian Learned Soc. in Am. III. 1959–1963. New York, 1963, 96; Korporatsioon Rotalia võõrsil 1944–1987. Toronto, 1988, 537; EPL (1997), 3. III; Korporatsioon Rotalia 90. Juubelialbum. Tallinn, 2003, 238; *Grabbi, H.* Eestlaste maa, Trt, 2004, 420–421; Researchers of Canada List, www.aquatic.uoguelph.ca; Zbl. MATH Database 1931–2007, <http://zmath.impa.br>.

SANDUR, Harjo (a-ni 1937 **Stegmann, Harry Evald Konrad**) (7. X 1910, Kapu v, Järvamaa – 29. XI 1949, teel Austraaliasse), metsateadlane; metsaülema p. Lõpetas 1930 Tartu Poeglaste Realgümni-i, 1935 TÜ metsaosk-s teor kursuse, kaitses 1938 diplomitöö. Täiendas end 1938–39 stipendiaadina Kopenhaagenis. Oli 1935–37 TÜ zool kab-i asst, 1939–43 TÜ bot-aia aednik, 1943–44 dir. Lahkus 1944 Saksamaale, kust alustas 1949 teekonda Austraaliasse. – Uurimusi dendrol-st ja pajust (selle biol, kasvatamine, haigused, kahjurid ja majandamine).

T: Paju bioloogiast ja kasvatamisest. Trt, 1940.

B: AAUT II, 44; *Tuiskvere, B.* Eesti metsateadlase müstiline kadumine merel. // EME (1950) 4, 19.

M. Margus

SANG, Joel (15. V 1950, Pärnu), kirjanik, kirjanduskriitik, keeleteadlane, tõlkija ja publitsist; kirjanike p. Lõpetas 1968 Tallinna 21. Kk-i, 1974 TÜ eesti filol erialal, 1980 TÜ-s asp-i, filol-knd (1980, TÜ), vk “Eitus eesti keeles”. Oli 1974–75 Tallinna 15.

Õhtukk-i õpetaja, 1975–81 ajakirja “Keel ja Kirjandus” k-eosk-a toim, 1981 Tallinna Rkl Nukuteatri kirj-ala juh, 1982–85 ajakirja “Looming” ja 1986–87 ajakirja “Vikerkaar” osk-atoim, 1987–89 KKI kirj sektori ins, 1989–93 teadusdir, 1994– kirjastuse “Vagabund” toim ja juh. – Avaldanud k-ealaseid art-id, kirj-arvustusi ja publitsistikat. Kirj tegevust alustas luuletajana, kirjutanud laulutekste ja ooperilibretosid; tõlkinud sm, ingl ja vn k-st. Kirjanike Liidu Liige (1984).

T: Grammar and semantics (kaasautorid H. Õim, M. Ereht). Tln, 1980; Eitus eesti keeles. Tln, 1983; Päripidi vastukarva. Tln, 1987; L'estonien d'Estonie et ses “iles”. // Oral memory & national identity. Tln, 1994.

B: EKnL, 513; EE 14, 458; Eesti Päevaleht (2003) 19. IX.

SANTO, Gustav Moritz (2. VI 1802, Schlichtingsheim Poseni läh – 13. VII 1856, Tartu), saksastunud itaalia perekonnast pärit baltisaksa ajaloolane, keeleteadlane ja kirjandusloolane. Õppis Breslau Ük-s. Oli a-ni 1837 Saksamaal kooliõpetaja ja pastor. Tulnud Liivimaale, oli algul Riias koduõpetaja, 1839–46 Kuressaare kreiskooli õpetaja ja inspektor, 1846–56 Tartu Kub-gümn-i ajaloo ülemõpetaja. – Võttis aktiivselt osa ÕES-i tegevusest, oli 1853–56 ÕES-i esimees. Astus välja eesti rahva loomisvõime kaitseks, aitas aktiivselt kaasa “Kalevipoja” väljaandmisele. Tutvustas eesti lugejatele õppetööd gümn-s. Avaldas ajaloolisi, k-ealaseid ja kirj-loolisi kirjutisi, millest tähelepanuväärseimad on uurimus katoliikliku vastureformatsiooni aja kirjameestest ja komm. eelteade “Kalevipoja” ilmumisest.

T: Die Entwicklung des Arensburg'schen Schulwesen in den letzten 40 Jahren. Dorpat, 1844; Vorschläge zu einer übereinstimmenden, einfaches und leicht übersichtlichen Bezeichnung der deutschen Deklinationen und Conjugationen. Dorpat, 1847; Guilielmus Buccius und Ambrosius Weltherus, zwei der ältesten estnischen Schriftsteller. // Verh. GEG II, 2. Dorpat, 1848; Angündigung der baldigen Erscheinung des Kallewi-poeg, eines estnischen Nationalepos, nebst einigen Bemerkungen über die estnische Volkspoesie. // Verh. GEG III, 1. Dorpat, 1854; Tartu Kimnasiunmi-koli 50 ajastaline saismine. // Ma-rahva Kalender ehk Täht-ramat 1855. Tartu, 1854.

B: EBL TK, 291; EKA II, 22, 83; Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus II. Tln, 1956, 161.

A. Liim

SAPAR, Arved-Ervin (7. II 1933, Rakvere v, Virumaa), astrofüüsik; talupoja p; Lili S. abikaasa. Lõpetas 1952 Rakvere 1. Kk-i, 1957 TÜ füüsika osk-a, 1960–63 FAI asp, füüs-mat-knd (1965, TÜ), vk “Mõningate vaadeldavate suuruste ja efektide teooria homogeense isotroopse Metagalaktika kosmoloogias”, füüs-mat-dr (1989, LÜ), vk “Täheatmosfääride mittetasakaaluline statistiline termodünaamika ja kuumade tähtede spektrite uurimine”. Eesti TA liige (1990). Oli 1957–60 ja 1963–66 FAI n-teadur, 1966–68 v-teadur, 1968–73 teor astrofüüsika sektori juh, 1973–86 AAI sama sektori juh, 1986–90 teor astrofüüsika labori juh (a-st 1990 prof), 1991–95 peateadur, 1993-95 AAI ja 1995–2003 Tartu Obs-i astrofüüsika osk-a juh, 2003– v-teadur. 1981 oli Heidelbergi Ük-i Teor Astrofüüsika Inst-i külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: täheatmosfääride ja tähetuule füüsika, kiirguslevi teooria, täheplasma kineetika, atmosfääriväline astrofüüsika ja kosmol. Olnud paljude uuringute algataja ja juhendaja, ülel astron tööühma “Täheatmosfääride füüsika” asutajaliige ja juh (1976–90). Uurinud tehiskaaslaste liikumist ja tähtede indentifitseerimist tehiskaaslastelt foto- ja magnetomeetrilise mõõteandmestiku põhjal, tähtede atmosfääriväliseid ultraviolettkiirguse spektreid ja maapealseid tähespektreid. Aastal 1978 teostas Goddardi kosmoselendude keskuses tehiskaaslase *Int. Ultraviolet Explorer*–IUE abil tähtede atmosfäärivälise ultraviolettspektri vaatlusi. Publitseerinud mitmeid töid nende vaatlustulemuste kohta. Osalenud eestvedajana tähe atmosfääri mudelarvutustel ning seal toimuvate füüsikal protsesside tulemusena kujunevate pidev- ja joonspektrite leidmise meetodite loomisel ja arvutamisel. Käsitlenud tähetuule tekkemehhanisme ja neis kujunevate spektrijoonte profiile, spektreid kujundavaid atomaarprotsesse planetaar-udukogudes ning neis valitsevate füüsikal tingimuste ja keem koostise määramist. Tegelenud astrofüüsika põhivõrrandite üldistamisega, leidnud analüütilised lahendid ainet ning kiirgust sisaldavatele universumimudelitele. Uurinud ka elementaariosakeste ja pooljuhtide füüsika probleeme, inimsilma kui kolmevärvi-fotomeetrilist süsteemi, tähtede mitmevärvi-fotomeetrilisi süsteeme, füüsika universaalkonstante kui universumit ja mikromaailma seostavaid suurusi, pöörlevate ja kaksiktähtede atmosfääride füüsikat. Oli 1965–90 “Tartu AO Publ-de” toim ja peatoim, 1992–99 rahvusv ajakirja *Baltic Astron.*

toim liige. Rahvusv. Astron. Liidu (IAU) liige (a-st 1968, sh 1976–85 ja 1988–91 IAU tähe atmosfääri teooria komisjoni org-komitee liige), NSVL Astron. Ühingu (a-st 1992 Euraasia Astron-ühing) kaasesimees (1989–93), EFS (1989) ja Eur Astron Ühingu (1990) asutajaliige. Eesti TA medal (1986), Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). U 180 teadustr-t ja aimeart-t.

T: Theory of some observable quantities in the cosmology of uniform Metagalaxy. // Tartu AO Publ 34 (1964); Evidence for the fundamental role of Planck units in cosmology. // Tartu AO Publ 45 (1977); Standard scattering stellar atmospheres and spectral lines. // Tartu AO Publ 46 (1978); Mean interstellar extinction curve from space observations (kaasautor I. Kuusik). // Tartu AO Publ 46 (1978); Results of stellar photometry in physical terms (kaasautor I. Kuusik). // Tartu AO Publ 47 (1979); Determination of the velocity and inclination angle of rotating stars from IUE data (kaasautorid M. Ruusalepp, L. Sapar). // Tartu AO Publ 50 (1984); General data on IUE observations of O-F stars within ES2AS program. // Tartu AO Teated 71 (1984); Derivation of the generalized equations of kinetics for photons and particles and their use in astrophysics. // Tallinn, Valgus (1985); Role of sound and plasma waves in stellar wind generation. // Tartu AO Publ 52 (1987); Spectra of planetary nebulae (kaasautorid A. A. Nikitin, Z. B. Rudzikas, T. H. Feklistova, A. F. Kholtygin). // Tallinn: Valgus (1988); Theory of the origin of stellar wind. // Tartu AO Teated 89 (1988); The ultraviolet IUE spectrum of β Orionis (kaasautor L. Sapar). // Tartu AO Teated 99 (1989); Formation of spectral line profiles in stellar wind (kaasautor L. Sapar). // Tartu AO Publ 53 (1990); A study of IUE ultraviolet spectrum of χ Orionis (kaasautor L. Sapar). // Baltic Astron. 1 (1992); On deviations from the local thermodynamic equilibrium in stellar atmospheres (kaasautor R. Poolamäe). // Baltic Astron. 2 (1993); The formation of chemical peculiarities in stellar atmospheres (kaasautor A. Aret). // Astron. and Astroph. Trans. 7 (1995); Catalogue of atomic data for low-density astrophysical plasma (kaasautorid V. Golovatyj, T. Feklistova, A. Kholtygin). // Astron. and Astrophys. Trans. 12 (1997); Modelling and diagnostics of smooth winds. // Thermal and ionization aspects of flows from hot stars: observations and theory. // ASP Conf. Series 204 (2000); Light-induced drift for Hg isotopes in chemically peculiar stars (kaasautor A. Aret). // Astron. Nachrichten 323 (2002); Analytical solutions for saturated

P Cygni type profiles II: General case (kaasautorid L. Sapar, R. Poolamäe). // *Astrophys. Space Sci.* 286 (2003); "SMART": A compact and handy FORTRAN code for the physics of stellar atmospheres (kaasautor R. Poolamäe). // *ASP Conf. Series* 288 (2003); Scattered light redistribution functions for spectral lines in media with anisotropic macroturbulence (kaasautorid L. Sapar, R. Poolamäe). // *Baltic Astron.* 14 (2005); The role of light-induced drift in diffusion of heavy metals and their isotopes in CP stars: an example of mercury (kaasautorid A. Aret, R. Poolamäe). // *EAS Publ. Series* 17 (2005).
B: *EE* 14, 458; *Acad. Sci. Estonia* 1992, 9; *Eesti TA liikmeskond* 1994, 49; *Eesti TA liikmeskond* 1938–1998, 118–119; *Eesti TA ar IX* (36) 2003, 75; <https://www.etis.ee>.

SAPAR (a-ni 1973 **Toomasson**), **Lili** (12. X 1947, Salme k, Abhaasia), astrofüüsik; veterinaari t, Arved-Ervin S-i abikaasa. Lõpetas 1966 Sotši 38. Kk-i, 1971 Kaasani Ük-i füüsikatsk-a, füüs-mat-knd (1990, AAI), vk "Kuumade tähtede atmosfäärivälise ultraviolettspektrite uurimine". Oli 1971–73 FAI laborant, 1973–74 AAI teor astrofüüsika sektori v-laborant, 1974–86 n-teadur, 1986–1994 teadur, 1995– Tartu Obs-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: kiirguse ülekande lähiskaksiktähtedes, kuumade tähtede kõrgdispersiooniliste joonspektrite töötlemine ja tõlgendamine, keem-lt pekuliaarsete CP-tähtede ja tähetuule uurimine kuumadel ülihiidtähtedel. Osalenud ionide resonantsjoonte profiilide arvutamismetoodika väljatöötamisel, spektrijoonte mudelkataloogide koostamisel ja spektrijoonte arvutil identifitseerimise metoodika väljatöötamisel ja rakendamisel. Uurinud tähetuules tekkivate P Cyg tüüpi spektrijoonte profiile ja nende seost massikaoga. Üle 40 teadustr-e.

T: Radiative transfer in atmospheres of Algol-type binaries (kaasautor I. Pustölnik). // *Astrophys. Space Sci.* 21 (1973); IUE data reduction algorithms and programs for ESHI files (kaasautor A. Sapar). // *Tartu AO Teated* 71 (1984); Computation of model stellar absorption lines catalogues (kaasautor A. Sapar). // *Tartu AO Teated* 98 (1989); Spectral line recognition and identification by computers (kaasautor A. Sapar). // *Tartu AO Teated* 98 (1989); The ultraviolet IUE spectrum of β Orionis (kaasautor A. Sapar). // *Tartu AO Teated* 99 (1989); The ultraviolet spectrum of η CMa (kaasautor A. Sapar). // *Baltic Astron.* 1 (1992); A study of IUE ultraviolet spectrum of χ^2 Orionis (kaasautor A. Sapar). // *Baltic Astron.* 4 (1992); Formation of resonance spectral line profiles in stellar wind:

theory and observations (kaasautor A. Sapar). // *Astron. and Astrophys. Trans.* 18 (1999); Analytical solutions for saturated P Cygni type profiles I, II (kaasautorid A. Sapar, R. Poolamäe). // *Astrophys. Space Sci.* 279 (2002), 286 (2003); Scattered light redistribution functions for spectral lines in media with anisotropic macroturbulence (kaasautorid A. Sapar, R. Poolamäe). // *Baltic Astron.* 14 (2005); High-precision approximation expressions for line profiles of hydrogenic particles (kaasautorid A. Sapar, R. Poolamäe). // *Baltic Astron.* 15 (2006).

B: [https:// www.etis.ee](https://www.etis.ee).

TEKSTILÜHENDID

a – aasta, aastal

a-il – aastail

aj – ajutine

arnt – aastaraamat (**B**-osas: **ar**)

AABS – *Association for the Advancement of Baltic Studies* (USA)

AAI – Eesti (NSV) TA Astrofüüsika ja Atmosfäärfüüsika Instituut, 1973–95; moodustati 1973 Füüsika ja Astronoomia Instituudi (FAI) jagunemisel, kui sellest eraldus Füüsika Instituut (FI); nimetati 1995 Tartu Observatooriumiks

AAS – Akadeemiline Ajaloo Selts

AG – *Academia Gustaviana*, 1632–65

AGC – *Academia Gustavo-Carolina*, 1690–1710

agron – agronoomia, aronoomiline

AI – Eesti (NSV) TA Ajaloo Instituut, 1947–96, a-st 1997 Ajaloo Instituut, riiklik uurimisasutus EV Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas

AICA – *Association internationale des critiques d'art*

akad – akadeemia, akadeemiline

ALA – *American Literature Association*

algk – algkool

Am, Am – *American*, Ameerika

AMS – Akadeemiline Metsaselts (1922–44?, taastatud 1989, assots-s 1998 Eesti Metsaseltsiga – EMS)

analüüt – analüütiline

anat – anatoomia, anatoomiline

anest – anestesioloogia, anestesioloogiline

anorg – anorgaaniline

ANSV – Autonoomne Nõukogude Sotsialistlik Vabariik

antropol – antropoloogia, antropoloogiline

AO – Autonoomne Oblast

ap – apostlik

APS – Akadeemiline Põllumajanduse Selts

arh – arhitektuur, arhitektuuriline

arheol – arheoloogia, arheoloogiline

aritm – aritmeetika, aritmeetiline

art – artikkel

arvat – arvatavasti

AS, a/s – aktsiaselts

aset – asetäitja

ASME – *American Society of Mechanical Engineers*

asp – aspirant, aspirantuur
Assn. – Association
assoc. prof. – associate professor
assots – assotsiatsioon
asst – assistent
asst. prof. – assistant professor
astron – astronoomia, astronoomiline
asut – asutatud
ATK – ENSV Agrotööstuskoondis
autom – automaatika, automatiseeritud
autorit – autoritunnistus
AV – Autonoomne Vabariik
aü – ametiühing
AÜS – Akadeemiline Ühistegevuse Selts

B: bibliograafialoend

B.A. – Bachelor of Arts
B.D. – Bachelor of Divinity
B.M.E. – Bachelor of Mechanical Engineering
B Sc. – Bachelor of Sciences
bakteriol – bakterioloogia, bakterioloogiline
BATUN – Baltic Appeal to the United Nations
bibliogr – bibliograafia, bibliograafiline
biogr – biograafia, biograafiline
biol – bioloogia, bioloogiline
bot – botaanika, botaaniline

cand. agr. – candidatus agronomiae, agronoomiakandidaat
cand. chem. – candidatus chemiae, keemiakandidaat
CEU – Central-European University (Budapestis)
CTH – Chalmersi Tehnikaülikool (Göteborgis)
CSIRO – Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization

DAAD – Deutscher Akademischer Austauschdienst
dem – demokraatlik
dendrol – dendroloogia, dendrooloogiline
dep – departemang
dermatol – dermatoloogia, dermatoloogiline
dif – diferentsiaal-, diferentsiaalne
dir – direktor
DOCOMOMO – Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement
dok – dokumentaal-, dokumentaalne
dots – dotsent
dr – doktor
dr. agr. – doctor agronomiae, põllumajandusteaduse doktor

dr. habil. – *doctor habilitatus*
dr. h. c. – *doctor honoris causa*, audoktor
dr. ing. – *doctor ingenieriae*, inseneriteaduse doktor
dr. jur. – *doctor juris*, õigusteaduse doktor
dr. med. – *doctor medicinae*, arstiteaduse doktor
dr. phil. – *doctor philosophiae*, filosoofiadoktor
dr. phil. nat. – *doctor philosophiae naturalis*, loodusteaduse doktor
dr. rer. nat. – *doctor rerum naturalium*, loodusteaduse doktor

e – ehk

EAA – Eesti Ajalooarhiiv
EAMS – Eesti Aianduse ja Mesinduse Selts
EAPS – Eesti Akadeemiline Pedagoogikaselts
EAÕK – Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik
EAÕS – Eesti Akadeemiline Õigusteadlaste Selts
EBI – Eesti (NSV) TA Eksperimentaalbioloogia Instituut, 1957–97; a-st 1997 EPMÜ
koosseisus, a-st 2004 üks labor TTÜ koosseisus
EBS – *Estonian Business School*
EDI – Eesti Demograafia Instituut
EEK – Eesti Entsüklopeediakirjastus
EES – Eesti Emakeeleõpetajate Selts (as 1989)
Eesti NSV, ENSV – Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik
Eesti TA – Eesti Teaduste Akadeemia, 1938–40 ja 1988–, Eesti NSV Teaduste
Akadeemia, 1946–88
EFS – Eesti Füüsika Selts
EFTA – *Electronic Funds Transfer Association*
EGK – Eesti Geoloogiakeskus, EGV järeltulija, a-st 1997 OÜ Eesti Geoloogiakeskus
EGS – Eesti Geograafia Selts
EGV – ENSV Geoloogia Valitsus (1957–92)
EHI – Eesti Humanitaarinstituut
Ehituse TUI – Ehituse Teadusliku Uurimise Instituut; 1946–52 Eesti NSV TA Ehituse ja
Arhitektuuri Instituut, 1952–64 Ehituse ja Ehitusmaterjalide Instituut; allus 1963–90
ENSV Riiklikule Ehituskomiteele; a-st 1997 riiklik osaühing. 2000 lõpetas tegevuse
EI – Eesti NSV TA Energeetika Instituut, 1952–63, Eesti TA Energeetika Instituut,
1993–97, 1997–2003 iseseisev uurimisasutus EV Majandusministeeriumi haldusalas,
seejärel lõpetas tegevuse; 1944–46 ENSV Tööstuse Teadusliku Uurimise Keskinstituut,
1946–52 Eesti NSV TA Tööstusprobleemide Instituut, 1963–93 Eesti NSV TA
Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituut (TEFI)
EIÜ – Eesti Inseneride Ühing
EK – Euroopa Komisjon
EKA – Eesti Kunstiakadeemia, 1996–; 1951–89 Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut
(ERKI), 1989–96 Tallinna Kunstiülikool (TKÜ)
EKABL – “Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafiline
leksikon”
EKB – erikonstrueerimisbüroo

EKDK – Eesti Kõrgkoolidevaheline Demouuringute Keskus
 EKI – Eesti Keele Instituut, 1994–
 EKKI (Rootsis) – Eesti Keele ja Kirjanduse Instituut (Rootsis)
 EKL – Eesti Kirjanike (Kirjanikkude) Liit, Eesti NSV Kirjanike Liit
 EKM – Eesti Kunstimuuseum
 EKMI, Tallinna EKMI – Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituut, 1947–63 Eesti NSV TA, 1963–91 Eesti NSV (EV) Tervishoiuministeeriumi ning 1992–97 EV Sotsiaalministeeriumi alluvuses, 1993 eraldus sellest Kurortoloogia Instituut; 1997–2003 iseseisev riiklik uurimisasutus EV Sotsiaalministeeriumi haldusalas, 2003–
 Tervise Arengu Instituut
 EKmS – Eesti Kirjameeste Selts
 EKP – Eestimaa Kommunistlik Partei
 eKr – enne Kristuse sündi
 eks – eksemplar
 EKS – Eesti Kirjanduse Selts
 eksped – ekspeditsioon
 eksperim – eksperimentaalne
 EKÜ – Eestimaa Kirjanduslik Ühing, *Estländische Literärische Gesellschaft* (ELG)
 EL – Euroopa Liit
 ELKS – Eesti Looduskaitse Selts
 ELVI – Eesti NSV TA Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituut, 1947–56, Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituut ENSV (EV) Põllumajandusministeeriumi alluvuses, 1956–94; liitus 1994 EPMÜ loomakasvatusinstituudiga
 EM – Eesti NSV Riiklik Etnograafiamuuseum, 1944–91
 EMA – Eesti Muusikaakadeemia, 1993–; 1919–23 Tallinna Kõrgem Muusikakool, 1923–44 ja 1989–93 Tallinna Konservatoorium, 1944–89 Tallinna Riiklik Konservatoorium (TRK), vahepeal, 1964–65 ENSV Riiklik Muusika ja Teatrikunsti Instituut, vt EMTA
 EMatS – Eesti Matemaatika Selts
 embrüol – embrüoloogia, embrüoloogiline
 EMBO – *European Molecular Biology Organization*
 EMHI – Tallinna Epidemioloogia, Mikrobioloogia ja Hügieeni Teadusliku Uurimise Instituut, asutatud 1952 Eesti NSV Tervishoiuministeeriumi alluvuses, a-st 1988 Profülaktilise Meditsiini Instituut (suleti 1997)
 EMI – Eesti Metsamajanduse ja Looduskaitse Teadusliku Uurimise Instituut, Eesti Metsainstituut, 1969–96; 1963–69 Metsanduse Teadusliku Uurimise Laboratoorium; a-st 1996 Riigi Metsaameti ja EPMÜ ühisalluvuses
 EMKS – Eesti Muinsuskaitse Selts
 EMMI – Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituut, 1956–91, moodustati ENSV TA Põllumajanduse Instituudist ning selle Kuusiku ja Polli filiaalist, ENSV TA Maaparanduse ja Sookultuuri Instituudist ja Jõgeva sordiaretusjaamast; 1991–93 Teadus-Tootmiskoondis „Eesti Maaviljelus”, millest eraldusid 1993 Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituut, Jõgeva Sordiaretuse Instituut ja Eesti Agraarökonoomika Instituut ning asutati EMMI õigusjärglasena Eesti Maaviljeluse

Instituut. 2002 liitus Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituut Eesti Maaviljeluse
 Instituudiga, vt EMVI
 EMS – Eesti Metsaselts
 EMTA – Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
 EMVI – Eesti Maaviljeluse Instituut (end EMMI)
 EMÜ – Eesti Maaülikool (a-st 2005; vt ka EPA, EPMÜ)
 EN – Euroopa Nõukogu
 energ – energeetika (ka liitsõnades), energeetiline
 ENKS – Eesti Noorsoo Kasvatuse Selts
 ENSV – Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik
 ENSV RKN – Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu
 ENSV ÜN – ENSV Ülemnõukogu
 ENSV ÜP – ENSV Ülemnõukogu Presiidium
 EOK – Eesti Olümpiakomitee
 EPA – Eesti Põllumajanduse Akadeemia, 1951–91
 EPMÜ – Eesti Põllumajandusülikool, 1991–; 1951–91 Eesti Põllumajanduse Akadeemia
 (EPA), vt ka EMÜ
 ER – Eesti Raadio
 ERA – Eesti Rahvaluule Arhiiv (1926–40, Tartus)
 erakorr – erakorraline
 ERKA – Eesti Riigikaitse Akadeemia, 1993–98
 ERKI – Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut, 1951–89; moodustati Tallinna Riiklikust
 Tarbekunsti Instituudist ja Tartu Riiklikust Kunstiinstituudist
 ERL – Eesti Roheline Liikumine
 ERM – Eesti Rahva Muuseum, 1907–44 ja 1991–; 1944–91 ENSV Riiklik
 Etnograafiamuuseum (EM)
 ERSP – Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei
 ERÜ – Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing (1923–40, 1988–)
 ES – Emakeele Selts; a-ni 1952 Akadeemiline Emakeele Selts
 ESDP – Eestimaa Sotsiaaldemokraatlik Partei
 ETBL – “Eesti teaduse biograafiline leksikon”
 ETF – Eesti Teadusfond
 ETI – Eesti Teaduslik Instituut (Rootsis), *Institutum Litterarum Estonicum*
 etnogr – etnograafia, etnograafiline
 etnol – etnoloogia, etnoloogiline
 ETS – Eesti Tehnika Selts
 ETS Rootsis – Eesti Teaduslik Selts Rootsis, *Societas Litterarum Estonica in Suecia*
 ETÜ Ameerikas – Eesti Teaduslik Ühing Ameerikas, *Estonian Learned Society in America*
 etümol – etümololoogia, etümololoogiline
 Eur., Eur – *European*, Euroopa
 EURASAP – *European Association for the Science of Air Pollution*
 EV – Eesti Vabariik
 EÕL – Eesti Õpetajate Liit
 EÜS – Eesti Üliõpilaste Selts

EÜS paguluses – Eesti Üliõpilaste Selts paguluses (Rootsis, USA-s jm)

FAI – Eesti NSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituut, 1952–73; asutati 1947 Eesti NSV TA Füüsika, Matemaatika ja Mehaanika Instituudina (FMMI)

FAO – *Food and Agriculture Organization*

farm – farmaatsia, farmatseutiline

farmakol – farmakoloogia, farmakoloogiline

fenol – fenoloogia, fenoloogiline

FEBS – *Federation of European Biochemical Societies*

FI – Eesti (NSV) TA Füüsika Instituut, 1973–97; asutati Eesti NSV TA Füüsika ja

Astronoomia Instituudi (FAI) füüsikasektoritest; 1997– TÜ Füüsika Instituut

FIE – füüsilisest isikust ettevõtja

fil. lic. – *filosofie licentiat*, filosoofialitsentsiaat (Rootsi)

filol – filoloogia, filoloogiline

filos – filosoofia, filosoofiline

FMMI – Eesti NSV TA Füüsika, Matemaatika ja Mehaanika Instituut, 1947–52

fonol – fonoloogia, fonoloogiline

fotogr – fotograafia, fotograafiline

FSÕI – Eesti TA Filosoofia, Sotsioloogia ja Õiguse Instituut, 1989–94; moodustati

Ajaloo Instituudi sotsioloogia-filosoofiaosakonnast ja Majanduse Instituudi

õigusteaduse sektorist; nimetati 1994 Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudiks

(RASI), a-st 1998 Tallinna Ülikooli koosseisus

föderats – föderatsioon

füsiol – füsioloogia, füsioloogiline

füüsikal – füüsikaline

gen – geneetika, geneetiline

geod – geodeesia, geodeetiline

geogr – geograafia, geograafiline

geol – geoloogia, geoloogiline

geom – geomeetria, geomeetiline

GI – Eesti (NSV) TA Geoloogia Instituut, 1947–97, 1997– TTÜ Geoloogia Instituut

gramm – grammatika, grammatiline

gümn – gümnaasium

günekol – günekoloogia, günekoloogiline

HELCOM – *Baltic Marine Environment Protection Commission* = Helsingi Komisjon

hematol – hematoloogia, hematoloogiline

histol – histoloogia, histoloogiline

hrl – harilikult

hum – humanitaar-

hüdrol – hüdroloogia, hüdrooloogiline

IACC – *International Association of Construction Coordinators*

IAMAP – *International Association of Meteorology and Atmospheric Physics*
 IASGA – *International Association of Geomagnetism and Aeronomy*
 IAU – *International Astronomical Union*
 ICAM – *International Confederation of Architectural Museums*
 ICES – *International Council for the Exploration of the Sea*
 ICLA – *International Comparative Literature Association*
 ICOM – *International Council of Museums*
 ICOMOS – *International Council of Monuments and Sites*
 ICSS – *International Committee of Sport Sociology*
 ICTM – *International Council of Traditional Music*
 ideol – ideoloogia, ideoloogiline
 IEEE – *Institute of Electrical and Electronic Engineers*
 IFAC – *International Federation of Automatic Control*
 IFLA – *International Federation of Library Associations*
 IFMBE – *International Federation for Medical and Biological Engineering*
 IK – Insenerikoda
 ilm – ilmunud
 IME – Isemajandav Eesti (projekt)
 immunol – immunoloogia, immunoloogiline
Inc. – *Incorporated*

 ingl – inglise
 info – informatsioon, informatsiooniline
 inform – informaatika, informaatile
 infotehnol – infotehnoloogia, infotehnoloogiline
 INQUA – *International Union for Quaternary Research*
 ins – insener
 InSEA – *International Society for Education through Arts*
 insp – inspeksioon
 inst – instituut
Int. – *International*
 IOMP – *International Organization for Medical Physics*
 IREX – *International Research & Exchanges Board*
 IRO – *International Refugee Organization*
 IT – Infotehnoloogia (asutuse nimetuses)
 IUGG – *International Union of Geodesy and Geophysics*

 j- – juht-, juhtiv-
 jm – ja muud
 jmt – ja mitu teist, ja mõned teised
 jne – ja nii edasi
 jpt – ja paljud teised
 jsk – jaoskond
 jt – ja teised
 juh – juhataja
jun. – *junior*, noorem

jur – juriidiline

k – keel, keeles; küla

k-liige – kirjavahetaja-, korrespondentliige

kab – kabinet

kap – kapitalistlik

kartogr – kartograafia, kartograafiline

kasv – kasvatus, -kasvatus, kasvatamine

kasut – kasutatud

kat – kateeder

kaub – kaubandus, kaubanduslik

KB – konstrueerimisbüroo

KBFI – Eesti (NSV) TA Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut, 1980–97, a-st 1997
iseseisev riiklik uurimisasutus

kd – köide

keem – keemiline

KGB – NSVL Riikliku Julgeoleku Komitee (venek nimetuse lühend)

khk – kihelkond

KI – Eesti (NSV) TA Keemia Instituut, 1947–97; a-st 1997 TTÜ Keemia Instituut

kirj – kirjandus, kirjanduslik

K-Järve – Kohtla-Järve

kk – keskkool

KKI – Eesti (NSV) TA Keele ja Kirjanduse Instituut, 1947–94; jagunes 1994 Eesti Keele
Instituudiks (EKI) ning Eesti TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuseks

kl – klass, klassiline

klimatol – klimatoloogia, klimatoloogiline

KM – F. R. Kreutzvaldi nim Eesti (NSV) TA Kirjandusmuuseum, a-st 1995 Eesti
Kirjandusmuuseum

KM KO – Eesti Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakond

KM RO – Eesti Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakond

kn – külanõukogu

knd – kandidaat

koll – kollektiiv; kolleegium

komm – kommunistlik

komm. – kommenteerija, kommenteerinud

konservat – konservatoorium

konsist – konsistoorium

koost – koostaja, koostanud, koostatud

corp – korporatsioon

korr – korraline

kosmol – kosmoloogia, kosmoloogiline

kromatogr – kromatograafia, kromatograafiline

kronol – kronoloogia, kronoloogiline

ks – koosseis

kt – kohusetäitja

KTH – Kuninglik Tehnikakõrgkool (Stockholmis)

kvalit – kvalitatiivne

kvantit – kvantitatiivne

kub – kubermang

küb – kübermeetika, küberneetiline

KüBI – Eesti (NSV) TA Küberneetika Instituut, 1960–97,
a-st 1997 TTÜ koosseisus

labor – laboratoorium

Lad-Am – Ladina-Ameerika

lic. theol. – *licentiatu theologiae*, teoloogialitsentsiaat

lic. phil. – *licentiatu philosophiae*, filosoofialitsentsiaat

LK – looduskaitseala

ll – lõunalaius

lp – läänepikkus

LR – „Loomingu Raamatukogu”

Ltd. – *Limited*

LUS – Looduseuurijate Selts, 1853–1974, a-st 1974 Eesti Looduseuurijate Selts

LV – Liitvabariik

läh – lähedal

LÜ – Leningradi ülikool, Leningradi Riiklik Ülikool

LÜÖS – Liivimaa Üldkasulik ja Ökonoomiline Sotsieteet, *Livländische Gemeinnützige
und Ökonomische Sozietät*

m – meeter

M.A. – *Master of Arts*

maavilj – maaviljelus

M.S.Sc. – *Master of Social Science*

mag – magister

mag. agr. – *magister agronomiae*, agronoomiamagister

mag. phil. – *magister philosophiae*, filosoofiamagister

mag. sc. math. – *magister scientiae mathematicae*, matemaatikamagister

maj – majandus, majanduslik

mat – matemaatika, matemaatiline

M.D. – *Master of Divinity*

M.Ph. – *Master of Philosophy*

ME – munitsipaalettevõte

med – meditsiin, meditsiini-, meditsiiniline

med. lic. – *medicine licentiat*, meditsiinilitsentsiaat (Rootsi)

meh – mehaanika, mehaaniline

mehh – mehhaniseerimine

MEK – Mehhaniseeritud Ehituskolonn

met – meetodika, meetodiline

meteorol – meteoroloogia, meteoroloogiline

metodol – metodoloogia, metodoloogiline

metrol – metroloogia, metrooloogiline

MI – Eesti (NSV) TA Majanduse Instituut, 1950–97, a-st 1997 TTÜ koosseisus;
moodustati 1947 Majanduse ja Õiguse Instituudina

min – ministeerium

min-kool – ministeeriumikool

mineral – mineraloogia, mineraloogiline

mln – miljon

MN – Ministrite Nõukogu

mol – molekulaar-

monogr – monograafia

morfol – morfoloogia, morfoloogiline

MRI – Tartu Ülikooli molekulaar- ja rakubioloogia instituut

ms – muuseas

M.Sc. – Master of Science

msg – mitmesugune, mitmesugused

MTJ – masina-traktorijaam

MÜ – Moskva ülikool, Moskva Riiklik Ülikool

mütol – mütoloogia, mütoloogiline

n- – noorem- (nt -teadur)

NASA – *National Aeronautics and Space Administration*

nim – nimeline

nimet – nimetatakse, nimetatud

NKVD – NSVL Siseasjade Rahvakomissariaat (lühene venek-st nimetusest)

NLKP – Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei

nr – number

NSVL, NSV Liit – Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit

NSVL MA – NSVL Meditsiiniakadeemia

NSVL Rahvamaj Näitus – NSVL Rahvamajanduse Saavutuste Näitus

nõuk – nõukogude

Nõuk – Nõukogude

obl – oblast

obs – observatoorium

okeanogr – okeanograafia, okeanograafiline

okeanol – okeanoloogia, okeanoloogiline

onkol – onkoloogia, onkoloogiline

org – orgaaniline; organisatsioon

ORKA – Eesti NSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riiklik
Keskarchiiv, 1948–89

osk – osakond

OÜ, o/ü – osaühing, osahisus

p – poeg

PAI – Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee Partei Ajaloo Instituut – NLKP
Keskkomitee Marksismi-Leninismi Instituudi Filiaal, 1947–89; 1989–91 EKP
Teaduskeskus

paleogr – paleograafia, paleograafiline
 paleontol – paleontoloogia, paleontoloogiline
 patentol – patentoloogia, patentoloogiline
 patol – patoloogia, patoloogiline
 ped – pedagoogika, pedagoogiline
 pedol – pedoloogia, pedoloogiline
 PEN – *Poets, Essayists, Novelists*
 PERH – Põhja-Eesti Regionaalhaigla (Tallinnas)
 Pb – Peterburi
 Pg – Petrograd
 Ph.D. – filosoofiadoktor (*Doctor of Philosophy*)
 PI – Polütehniline Instituut
 pms – peamiselt
 pol – poliitika, poliitiline
 politol – politoloogia, politoloogiline
 prk – perekond
 prof – professor
 profül – profülaktiline
 Profül Med-i Inst – Profülaktilise Meditsiini Instituut, 1988–97; liideti 1997
 Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudiga
 pseud – pseudonüüm
 psühhol – psühholoogia, psühholoogiline
 ptk – peatükk
 PTUI – Eesti NSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituut, 1959–91
 põhil – põhiliselt
 põllum – põllumajandus, põllumajanduslik
 PÜ – Peterburi ülikool, Petrogradi ülikool

radiol – radioloogia, radioloogiline
 rahvusv – rahvusvaheline
 raj – rajoon
 RAKA – Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv, 1948–91
 RAM – Riiklik Akadeemiline Meeskoor
 RAS – riiklik aktsiaselts
 RASI – Eesti TA Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut, 1994–98, a-st 1998 TPÜ
 koosseisus
 RE – riigiettevõtte
 rets – retsensent; retsensioon
 reumatol – reumatoloogia, reumatoloogiline
 rev – revolutsioon, revolutsiooniline
 rist. – ristitud
 RK – rahvakomissariaat
 RKA – Eesti Riigi Keskarhiiv, 1921–40; ENSV Riigi Keskarhiiv, 1940–48
 rkl – riiklik, riikline
 RKM – Eesti NSV Riiklik Kunstimuseum, 1970–89; 1928–40 ja 1989– Eesti
 Kunstimuseum (EKM)

RKN – Rahvakomissaride Nõukogu
 rmt – raamat
 rmtk – raamatukogu
 RPI – Riiklik Projekteerimise Instituut
 RR – Rahvarinne
 rts – rootsi
 röntgenol – röntgenoloogia, röntgenoloogiline

s – sündinud
 SA – sihtasutus
 saj – sajand, sajandil
 san – sanitaar-, sanitaaria
 SARK – NSVL Siseasjade Rahvakomissariaat
 Sbr – Suurbritannia
 SDV – Saksa Demokraatlik Vabariik
 sekr – sekretär
 sekts – sektsioon
sen – *senior*, vanem
 serol – seroloogia, seroloogiline
 sh – sealhulgas
 SKA – Sisekaitse Akadeemia, 1992–93 ja 1998–; 1993–98 Eesti Riigikaitse Akadeemia (ERKA)
 SKB – spetsiaalne konstrueerimisbüroo
 sks – saksa
 SKS – *Suomen Kirjallisuuden Seura*; Soome Kirjanduse Selts
 SKTB – spetsiaalne konstrueerimis- ja tehnoloogiabüroo
 sm – soome
Soc. – *Society*
 sots – sotsialistlik
 sots-dem – sotsiaaldemokraatlik
 sotsiol – sotsioloogia, sotsioloogiline
 srn – surnud
 SRÜ – Sotsialistlike Riikide Ühendus
 stat – statistika, statistiline
 stats – statsionaarne
 stratigr – stratigraafia, stratigraafiline
 SUS – *Suomalais-ugrilainen Seura*
 sümp – sümpoosion
 süstem – süstemaatiline

ZBI – Eesti (NSV) TA Zooloogia ja Botaanika Instituut, 1952–97, a-st 1997 EPMÜ
 koosseisus; 1947–52 Eesti NSV TA Bioloogia Instituut
 zool – zooloogia, zoololoogiline

t – tonn; tütar; tänav
 t° – temperatuur

TA – Teaduste Akadeemia
 TAI – Tervise Arengu Instituut (a-ni 2003 EKMI)
 tead – teaduslik
 TEFI – Eesti (NSV) TA Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituut, 1963–93
 tehn – tehniline
 tehnol – tehnoloogia, tehnoloogiline
 teol – teoloogia, teoloogiline
 teor – teoreetiline
 TK – täitevkomitee
 TKÜ – Tallinna Kunstiülikool, 1989–96
 TLA – Tallinna Linnaarhiiv
 tlk – tõlkija, tõlkinud
 tnl – teeneline
 toim – toimetanud; toimetaja; toimetus; toimetised
 topogr – topograafia, topograafiline
 topol – topoloogia, topoloogiline
 TPedI – Tallinna Pedagoogiline Instituut, 1941 ja 1944–88
 TPI – Tallinna Polütehniline Instituut (vt TTÜ)
 TPÜ – Tallinna Pedagoogikaülikool, 1992–2005; 1918–28 ja 1937–47 Tallinna Õpetajate Seminar, 1928–37 Tallinna Pedagoogium, 1947–52 Tallinna Õpetajate Instituut, 1952–92 Tallinna Pedagoogiline Instituut (a-st 1955 E. Vilde nimeline); 2005– Tallinna Ülikool
 trigon – trigonomeetria, trigonomeetiline
 tr – trükk, trükis
 TRK – Tallinna Riiklik Konservatoorium, 1940–89
 TRÜ – Tartu Riiklik Ülikool, 1940–41 ja 1944–90 (= TÜ)
 tsk – teaduskond
 TSN – Tööraha Saadikute Nõukogu
 TT – Tallinna Tehnikum, 1919–36
 TTEÜ – Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Eesti Ühendus
 TTN – Teaduslik-Tehniline Nõukogu
 TTÜ – Tallinna Tehnikaülikool, 1938–41, 1941–44 ja 1989–; 1918 Eesti Tehnika Seltsi erikursused, 1919–36 Tallinna Tehnikum, 1936–38 Tallinna Tehnikainstituut; 1941 ja 1944–89 Tallinna Polütehniline Instituut
 TUI – Teadusliku Uurimise Instituut
 TV – televisioon
 TVI – Tartu Veterinaariainstituut, 1873–1918; eelkäija Tartu Veterinaariakool (TVK); ühendati 1918 Tartu Ülikooliga
 TVK – Tartu Veterinaariakool, 1848–73
 tub – tuberkuloosi-
 TÜ – Tartu Ülikool; asutati 1632 kui *Academia Dorpatensis (sive Universitas)*, 1632–65 *Academia Gustaviana (AG)*, 1690–1710 *Academia Gustavo-Carolina (AGC)*, 1802–92 Keiserlik Tartu Ülikool, 1893–1917 Keiserlik Jurjevi Ülikool, 1918 *Landesuniversität Dorpat*, 1919–40 Eesti Vabariigi Tartu Ülikool, 1940–41 ja 1944–90 Tartu Riiklik Ülikool, 1942–44 Eesti Omavalitsuse Tartu Ülikool, 1990– Tartu Ülikool

TÜK – Tartu Ülikooli Kliinikum (SA)
tüpol – tüpologia, tüpoloogiline

u – umbes

ukj – uue kalendri järgi

UN – *United Nations*

UNESCO – *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*

UNRRA – *United Nations Relief and Rehabilitation Administration*

U.S. – *United States*

USA – *United States of America*

v – vald; vihk, vihik

v- – vanem- (nt -teadur)

vab – vabariiklik

val – valitsus

vener – veneroloogia, veneroloogiline

VEPL – Vabade Eestlaste Põllumajandusliit

vet – veterinaaria, veterinaar-, veterinaarne

WHO – *World Health Organization*

vk – väitekiri

vn – vene

VNFSV – Vene Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik

vt – vaata

VTT – *Valtion Teknillinen Tutkimuskeskus* (Soome)

WTO – *World Trade Organization*

VÕT – Eesti NSV Vabariiklik Õpetajate Täiendusinstituut, 1945–83

ÕES – Õpetatud Eesti Selts, *Gelehrte Estnische Gesellschaft* (GEG)

ÕI – Õpetajate Instituut

ÕS – Õpetajate Seminar

õt – õppetool

ÕI – Eesti TA Ökoloogia Instituut, 1992–97, a-st 1997 TPÜ, a-st 2005 Tallinna Ülikooli
koosseisus

ökol – ökoloogia, ökoloogiline

ökon – ökonoomika, ökonoomiline

ÕMI – Eesti TA Ökoloogia ja Mereuuringute Instituut, 1990–92; jaotati 1992 Eesti TA
Ökoloogia Instituudiks (ÕI) ning Eesti Mereinstituudiks (Eesti TA ja EV
Keskkonnaministeeriumi ühisalluvuses)

ü.a – ümber atesteeritud

ühisk – ühiskond, ühiskondlik

ük – ülikool

ülel – üleliiduline

ÜMPI – Tartu Ülikooli üld- ja molekulaarpatoloogia instituut
ÜPUI – Ühiskondlik Pedagoogika Uurimise Instituut
ÜRO – Ühinenud Rahvaste Organisatsioon
ÜTÜ – Üliõpilaste Teaduslik Ühing

YMCA – *Young Men's Christian Association*
YWCA – *Young Women's Christian Association*

BIBLIOGRAAFIALÜHENDID

A. v. Graefes Archiv klin. exp. Ophthal. – Albrecht von Graefes Archiv für klinische und experimentelle Ophthalmologie
AA – Ajalooline Ajakiri
AAUD – Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat. Dorpat, 1889
AAUD(T) – *Terling, A.* Album Academicum der Universität Dorpat (Tartu) 1632–1710. Tln, 1984
AAUT – Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918–1944. I–III. Trt, 1994
AAUT 1889–1918 – Album Academicum Universitatis Tartuensis I. 1889–1918. Trt, 1986
Abh. – Abhandlung(en)
Abh. liefl. gemeinnützig. u. ökon. Soc. – Abhandlungen der liefländischen gemeinnützigen ökonomischen Societät. Riga, 1802–1808
Abh. u. Verh. Naturwiss. Verein – Abhandlungen und Verhandlungen des Dorpater Naturwissenschaftlichen Vereins
Abstr. – Abstracts
Abth. Russ. Gs. Fischzucht u. Fischfang – Abtheilungen der Russischen Gesellschaft für Fischzucht und Fischfang
Accred. Qual. Assur. – Accreditation and Quality Assurance
ACS Symp. Ser. – American Chemical Society Symposium Series
Acta Appl. Math. – Acta Applicandae Mathematicae
Acta Biol. Acad. Sci. Hung. – Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungarica (Budapest)
Acta Biol. Med. Germanica – Acta biologica et medica Germanica
Acta Chem. Scand. – Acta chemica Scandinavica
Acta Chim. Hung. – Acta chimica Hungarica
Acta Geogr. – Acta Geographica = Publicationes Instituti Geographici Universitatis Dorpatensis. Dorpat, 1915–1943
Acta Kinesiol. UT – Acta Kinesiologiae Universitatis Tartuensis
Acta Med. Scand. – Acta medica Scandinavica
Acta Musicol. – Acta Musicologica (Leipzig)
Acta Neuropathol. Est – Acta Neuropathologica Estonica
Acta Neurol. Scand. – Acta Neurologica Scandinavica
Acta Obstr. Gynec. Scand. – Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica
Acta Oecol. – Acta Oecologica
Acta Phys. Pol. – Acta Physica Polonica

Acta Physiol. Plant. – Acta Physiologica Plantarum
 Acta Vet. Balt. – Acta Veterinariae Baltica
 Acta Vet. Scand. – Acta Veterinariae Scandinavica
 ACUT – Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis) = Eesti
 Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetised
 ADB – Allgemeine Deutsche Biographie. 55 Bde. Leipzig, 1875–1912
 ADUT – Album doctorum honoris causa sociorumque honorariorum Universitatis
 Dorpatensis/Tartuensis (1803–1997). Trt, 1997
 Africa Geosci. Rev. – Africa Geoscience Review
 Agraart – ajakiri “Agraarteadus”
 Agricult. – Agricultural
 Agricult. Econ. Res. Inst.: res. publ. – Agricultural Economics Research Institute:
 research publications (Soome)
 Agronoomia – a-st 2004, varem: EPA/EPMÜ teadustööde kogumik
 AIAA J. – American Institute of Aeronautics and Astronautics Journal
 AIChE J. – American Institute of Chemical Engineers. Journal
 AIDS Res. – AIDS Research and Human Retroviruses
 AIME – American Institute of Mining, Metallurgical and Petroleum Engineers
 Akad – Akadeemia (ajakiri)
 Alb. Dorp. – Album Dorpato-Livonorum. Dorpat, 1908
 Alb. Est. – Album Estonorum. Tln, ⁴1939
 Alb. Theol. Ver. Dorpat-Jurjew – Album des Theologischen Vereins in Dorpat-Jurjew.
 Dorpat-Jurjew, 1905
 Allgem. med. Central-Z. – Allgemeine medizinische Central-Zeitung
 Am. J. Hum. Genet. – American Journal of Human Genetics
 Am. J. Pathol. – American Journal of Pathology
 Am. J. Physiol. – American Journal of Physiology
 Am. J. Respir. Cell Mol. Biol. – American Journal of Respiratory Cell and Molecular
 Biology
 Am. J. Respir. Crit. Care Med. – American Journal of Respiratory and Critical Care
 Medicine
 Am. Math. Soc. – American Mathematical Society
 Am. Rev. Respir. Dis. – American Review of Respiratory Disease
 Anal. Biochem. – Analytical Biochemistry
 Anal. Chem. – Analytical Chemistry
 Anal. Lett. – Analytical Letters
 anat. – *anatomical, anatomische*
 Anat. – Anatomy, Anatomie
 Angew. makromol. Chem. – Angewandte makromolekulare Chemie
 Ann. – Annales, Annals, Annalen
 Ann. Acad. Sci. Est. – Annales Academiae Scientiarum Estonicae
 Ann. Acad. Sci. Fennicae – Annales Academiae Scientiarum Fennicae
 Ann. Anat. – Annals of Anatomy
 Ann. and Mag. Nat. Hist. – Annals and Magazine of Natural History
 Ann. Appl. Biol. – Annals of Applied Biology
 Ann. Assn. Am. Geographers – Annals of the Association of American Geographers

Ann. Bot. Fennici – Annales Botanici Fennici
 Ann. Bot. Soc. Vanamo – Annales botanici Societatis zoologicae et botanicae Vanamo
 Ann. Chem. u. Pharm. – Annalen der Chemie und Pharmacie
 Ann. Chir. Gynaecol. – Annales chirurgiae et gynaecologiae
 Ann. Econ. Soc. Civil. – Annales. Economies. Sociétés. Civilizations
 Ann. Entomol. Fenn. – Annales entomologicae Fennicae
 Ann. Est. Med. Assn. (Sweden) – Annals of the Estonian Medical Association (in Sweden)
 Ann. géogr. – Annales de géographie
 Ann. Geophys. – Annales Geophysicae
 Ann. Hydrogr. Marit. Meteorol. – Annalen der Hydrographie und Maritimen Meteorologie
 Ann. Mycol. – Annales Mycologici
 Ann. New York Acad. Sci. – Annals of the New York Academy of Sciences
 Ann. Phys. – Annalen der Physik (München)
 Ann. Phys. Chem. – Annalen der Physik und Chemie
 Ann. Soc. Litt. Est. Suecia – Annales Societatis Litterarum Estonicae in Suecia
 Ann. Soc. Tartuensis – Annales Societatis Tartuensis and res naturaeinvestigandas constitutae. Ser. nova in exsilio condita. Lund
 Ann. Univ. Turkuensis – Annales Universitatis Turkuensis
 anthropol. – anthropological, anthropologische
 Anthropol. – Anthropology, Anthropologie
 Anthropol. Anz. – Anthropologischer Anzeiger
 Appl. – Applied
 Appl. Environ. Microbiol. – Applied and Environmental Microbiology
 Appl. Mech. Rev. – Applied Mechanics Review
 Appl. Phys. Lett. – Applied Physics Letters
 Appl. Radiat. Isot. – Applied Radiation and Isotopes
 APS Toim. – Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi Toimetised
 APUT – Album professorum Universitatis Tartuensis anno MCMXCVIII. Trt, 1998 ar – aastaraamat
 Arbeiten Naturf. Ver. zu Riga – Arbeiten des Naturforschenden Vereins zu Riga. Riga, 1865–1933
 Arbeiten pathol.-anat. Inst. – Arbeiten des pathologisch-anatomischen Institutes der Kaiserlichen Universität Dorpat
 Arch. Hist. Filoz. Medyc. – Archiwum Historii i Filozofii Medycyny (Poola)
 Arch. Neurol. – Archives of Neurology
 Arch. Orthop. Trauma Surg. – Archives of Orthopedy & Trauma Surgery
 Archiv Anat. Physiol. wiss. Med. – Archiv für Anatomie, Physiologie und wissenschaftliche Medizin. Berlin, 1834–1841
 Archiv Anthropol. – Archiv für Anthropologie
 Archiv exp. Pathol. Pharmakol. – Archiv für experimentelle Pathologie und Pharmakologie
 Archiv ges. Virusforsch. – Archiv für die gesamte Virusforschung

Archiv Gesch. – Archiv für die Geschichte Liv-, Esth- und Curlands. 1–8. Reval, 1842–1895
 Archiv Gesch. Philol. Soziol. – Archiv für die Geschichte der Philologie und Soziologie (Königsberg)
 Archiv Laryngol. – Archiv für Laryngologie
 Archiv mikr. Anat. – Archiv für mikroskopische Anatomie
 Archiv Molluskenk. – Archiv für Molluskenkunde
 Archiv Naturk. – Archiv für die Naturkunde Liv-, Ehst- und Kurlands. 1–12. Jurjew (Dorpat), 1853–1905; 13–14, Trt, 1924–1933
 Archiv pathol. Anat. Physiol. klin. Med. – Archiv für pathologische Anatomie und Physiologie und für klinische Medizin
 Archives Hydrobiol. – Archives für Hydrobiologie, 1–12. Berlin, Stuttgart, 1893–1905
 Årsskr. – Årsskrift
 Artif. Intell. Rev. – Artificial Intelligence Review
 ARUT – Album rectorum Universitatis Tartuens 1632–1997. Trt, 1997
 ASHRAE – American Society of Heating Refrigerating and Air-Conditioning Engineers
 ASLA – American Society of Landscape Architects
 ASME Publ. – American Society of Mechanical Engineers. Publications
 astron. – astronomical, astronomische
 Astron. – Astronomy, Astronomie
 Astron. Astrophys. – Astronomy and Astrophysics
 Astrophys. J. – Astrophysical Journal
 Astrophys. Space Sci. – Astrophysics and Space Science
 Aufl. – Auflage
 Austral. J. Phys. – Australian Journal of Physics
 Autom. Rem. Contr. – Automation and Remote Control

B: – Bibliograafia

balt. – baltische
 Balt. – Baltic, Baltische
 Balt. Astron. – Baltic Astronomy
 Balt. Atheroscler. J. – Baltic Atherosclerosis Journal
 Balt. Electrical Eng. Rev. – Baltic Electrical Engineers Review
 Balt. familiengesch. Mitt. – Baltische familiengeschichtliche Mitteilungen. 1–10. Dorpat, Posen, 1931–1941
 Balt. Hefte – Baltische Hefte. Vierteljahresschrift für Gegenwartsfragen, Kultur und Wissenschaft des Baltikums. Hannover, Döhren, 1954–1965
 Balt. pharm. Mh. – Baltische pharmazeutische Monatshefte. Libau, 1908–1914
 Balt. Rundschau – Baltische Rundschau. Berlin, Riga. Göttingen, 1918–1920; 1950–1954
 Baltic Marine Biol. Publ. – Baltic Marine Biologists' Publication
 Basic Appl. Myol. – Basic and Applied Myology
 Behav. Physiol. – Behavioral Physiology
 Beih. Bot. Centralbl. – Beiheft zum Botanischen Centralblatt
 Beitr. – Beitrag, Beiträge
 Beitr. z. Baustofforsch. Wiss. Z. Bauhaus-Univ. – Beiträge zu den Baustofforschungen. Wissenschaftliche Zeitschrift der Bauhaus-Universität

Beitr. z. Kenntniss Russ. Reiches – Beiträge zur Kenntniss des Russischen Reiches und
 der angränzenden Länder Asiens (St. Petersburg)
 Beitr. z. Kunde Est-, Liv- u. Kurlands – Beiträge zur Kunde Est-, Liv- und Kurlands. 1–8,
 Reval, 1873–1915; 9–18, Reval, 1923–1933
 Beitr. z. Kunde Estlands – Beiträge zur Kunde Estlands. Reval, 1923–1938
 Beitr. z. Schulgesch. – Beiträge zur Schulgeschichte
 Berichte Dt. chem. Gs. – Berichte der Deutschen chemischen Gesellschaft
 Berliner klin. Wsch. – Berliner klinische Wochenschrift
 Bibl. – Bibliographie
 Biochem. Biophys. Res. Comm. – Biochemical & Biophysical Research Communications
 Biochem. Exercise – Biochemistry of Exercise
 Biochem. Int. – Biochemistry International
 Biochem. J. – Biochemical Journal
 Biochem. Mol. Biol. Int. – Biochemistry and Molecular Biology International
 Biochim. Biophys. Acta – Biochimica et Biophysica Acta
 biol. – biological, biologische
 Biol. – Biology, Biologie
 Biol. Fertil. Soils – Biology and Fertility of Soils
 Biol. Reprod. – Biology of Reproduction
 Biol. Sport – Biology of Sport
 Bioorg. & Med. Chem. Lett. – Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters
 Bioorg. Chem. – Bioorganic Chemistry
 Biophys. J. – Biophysical Journal
 BM – Baltische Monatsschrift. Riga, Reval, 1859–1934
 bot. – botanical, botanische
 Bot. – Botany, Botanik
 Bot. Centralbl. – Botanische Centralblatt
 Br. – British
 Bull. – Bulletin
 Bull. Acad. Sci. St. Pétersb. – Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St.
 Pétersbourg
 Bull. Am. Astron. Soc. – Bulletin of the American Astronomical Society
 Bull. Comm. géol. Finlande – Bulletin de la Commission géologique de Finlande
 Bull. Environ. Contam. Toxicol. – Bulletin of Environmental Contamination and
 Toxicology
 Bull. Geol. Inst. Uppsala – Bulletin of the Geological Institute of the University of
 Uppsala
 Bull. Geol. Survey Estonia – Bulletin of Geological Survey of Estonia
 Bull. GSF – Bulletin of the Geological Society of Finland
 Bull. Math. Biophys. – Bulletin of Mathematics and Biophysics
 Bull. Ukr. Acad. Agr. Sci. – Bulletin of Ukrainian Academy of Agrarian Sciences
 BW – Baltische Wochenschrift für Landwirtschaft, Gewerbefleiss und Handel. Dorpat,
 1863–1915

 Cah. Biol. Mar. – Les Cahiers de Biologie Marine
 Canadian J. Chem. Eng. – Canadian Journal of Chemical Engineering

Canadian J. Physiol. Pharmacol. – Canadian Journal of Physiology and Pharmacology =
 Journal canadien de physiologie et pharmacologie
 Cancer Biochem. Biophys. – Cancer Biochemistry Biophysics
 Cardiovasc. Surg. – Cardiovascular Surgery
 CASI Trans. – Canadian Aeronautics and Space Institute Transactions
 Cathet. Cardiovasc. Diagn. – Catheterization and Cardiovascular Diagnosis
 Cell. Mol. Biol. – Cellular and Molecular Biology
 Centralbl. Mineral. Geol. Paläontol. – Centralblatt für Mineralogie, Geologie und
 Paläontologie
 CERN – Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire
 chem. – chemical, chemische
 Chem. – Chemistry, Chemie
 Chem. Eng. Sci. – Chemical Engineering Science
 Chem. Eng. Technol. – Chemical Engineering and Technology
 Chem. Geol. – Chemical Geology
 Chem. Instrum. – Chemical Instruments
 Chem. Phys. – Chemical Physics
 Chem. Phys. Lett. – Chemical Physics Letters
 Chem. Soc. Rev. – Chemical Society Reviews
 Class. Quantum Grav. – Classical and Quantum Gravity
 clin. – clinical
 Clin. Physiol. – Clinical Physiology
 Clin. Rheumatol. – Clinical Rheumatology
 coll. – colloquium
 Coll. Czech. Chem. Comm – Collection of Czechoslovak Chemical Communications
 Coll. Math. Soc. J. Bolayi – Colloquia Mathematica Societatis Janos Bolayi
 comm. – commentationes; communication(s), communi-
 cationes
 Comm. Balticae (Bonn) – Commentationes Balticae. Jahr-
 buch des Baltischen Forschungsinstituts (Bonn)
 Comput. Biol. Med. – Computers in Biology and Medicine
 conf. – conference
 cong. – congress
 Conrad's Jb. – (Conrad's) Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (Jena)
 contrib. – contributions, contributiones
 Contrib. Mineral. Petrol. – Contributions to Mineralogy and Petrology
 Corresp.-Bl. Naturf. Ver. zu Riga – Correspondenzblatt des Naturforschenden Vereins zu
 Riga
 Cryst. Res. Technol. – Crystal Research and Technology
 Current Topics Med. Chem. – Current Topics in Medicinal Chemistry

 Dansk BL – Dansk biografisk Leksikon. 26. kd. København, 1933–1944
 DbBL – Deutschbaltisches biographisches Lexikon 1710–1960. Köln, Wien, 1977
 Die Aerzte Estlands – *Brennsohn, I.* Die Aerzte Estlands von Beginn der historischen Zeit
 bis zur Gegenwart. Riga, 1922

Die Aerzte Kurlands – *Brennsohn, I.* Die Ärzte Kurlands vom Beginn der herzoglichen Zeit bis zur Gegenwart. Riga, 1929
 Die Aerzte Livlands – *Brennsohn, I.* Die Aerzte Livlands von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Riga, 1905
 Diss. UT – Dissertationes Universitatis Tartuensis. 1991–
 Doc. – Documents
 Dorp. Jb. – Dorpater Jahrbuch für Litteratur, Statistik und Kunst, besonders Russlands. Dorpat, 1833–1836
 Dorp. Z. Theol. u. Kirche – Dorpater Zeitschrift für Theologie und Kirche
 dt. – deutsche
 Dt. – Deutsche
 Dt. Archiv klin. Med. – Deutsches Archiv für klinische Medizin
 Dt. Gs. Pharmakol. Toxikol. Mitt. – Deutsche Gesellschaft für Pharmakologie und Toxikologie. Mitteilungen
 Dt. hydrogr. Z. – Deutsche hydrographische Zeitschrift
 Dt. med. Wschr. – Deutsche medizinische Wochenschrift
 Dt. Mschr. Russland – Deutsche Monatsschrift für Russland. Riga, 1912–1915
 Dt. Z. Chir. – Deutsche Zeitschrift für Chirurgie
 Dt. Z. Thiermed. – Deutsche Zeitschrift für Thiermedizin

E – Edasi

EA – Eesti Arst. Trt, 1921–1944; Tln, 1989–
 EAA Toim – Eesti Ajalooarhiivi Toimetised
 EABL – Eesti aianduse biograafiline leksikon. Tln, 1998
 East Eur. Quart. – East European Quarterly
 EAT – Eesti avalikud tegelased. Trt, 1932
 EBI BL I – Teadusasutus Harkus, Eksperimentaalbioloogia Instituut. Tln, 1989
 EBI BL II – Eksperimentaalbioloogia Instituut 40. Harku, 1997
 EBL – Eesti biograafiline leksikon. Trt, 1926–1929
 EBL TK – Eesti biograafiline leksikon. Täiendusköide. Trt, Tln, 1940
 EBS Rev. – Estonian Business School Review
 ecol. – ecological
 Ecol. – Ecology
 Ecol. Eng. – Ecological Engineering
 econ. – economic, economical
 Econ. – Economy
 Econ. Geol. – Economic Geology
 Ecotoxicol. Environ. Safety – Ecotoxicology and Environmental Safety
 Educat. & Industr. TV – Educational and Industrial Television
 EE (k. nr, ilm. a) – Eesti Entsüklopeedia. Trt, 1932–1937; Tln, 1985–
 EE I – Eesti entsüklopeedia. I. Stockholm, 1957
 EE – Eesti entsüklopeedia (1.–4. k: ENE), ilm a-st 1985)
 EE TK – Eesti entsüklopeedia täiendusköide. Trt, 1940
 Eesti Lng – Eesti Looming (Rootsi)
 Eesti Ped ja Kool – Eesti Pedagoogika ja Kool

Eesti TA 1938–1994 – Eesti Teaduste Akadeemia liikmeskond 22.X 1938 –23. XI 1994. Tln, 1994
 Eesti TA 1938–1998 – Eesti TA liikmeskond 1938–1998. Tln, 1998
 Eesti TA 1980–1985 – Eesti Teaduste Akadeemia 1980–1985. Tln, 1986
 EGBT – Eesti geoloogia: biograafiline teatmik. Tln, 1995
 EGS-i ar – Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat
 Ehitusinsenerid TPI-st – Ehitusinsenerid TPI-st. Tln, 1986
 EKA – Eesti kirjanduse ajalugu I–V. Tln, 1965–1991
 EKABL – Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafiline leksikon. Tln, 1996
 EKBL – Eesti kooli biograafiline leksikon. Tln, 1996
 EKeel – Eesti Keel
 EKI Toim – Eesti Keele Instituudi Toimetised
 EKirBL – Eesti kirjanduse biograafiline leksikon. Tln, 1975
 EKirj – Eesti Kirjandus
 EKMI BL – Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudi teaduskaader 1947–1987. Tln, 1987
 EKnl – Eesti kirjanike leksikon. Tln, 2000
 EKrl – Eesti kirjarahva leksikon. Tln, 1995
 EKS-i ar – Eesti Kirjanduse Seltsi aastaraamat
 EL – Eesti Loodus
 Electrochem. Soc. J. – Electrochemical Society Journal (New York)
 Electrochim. Acta – Electrochimica Acta: an International Journal of Pure and Applied Electrochemistry
 ELR – Eesti Loomaarstlik Ringvaade
 ELVI BL – Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi teaduskoosseisu biobibliograafia 1947–1990. Tln, 1992
 EM – Eesti Mets
 EMaBL – Eesti majanduse biograafiline leksikon. Tln, 2000
 EMatS-i ar – Eesti Matemaatika Seltsi aastaraamat
 EMBL – Eesti muusika biograafiline leksikon. Tln, 1990
 EMBL II – Eesti muusika biograafiline leksikon. A-M. Tln, 2008
 EMBO J. – European Molecular Biology Organization. Journal
 EME – Eesti Metsamees Eksiilis. Stockholm, 1949–1976, 1989
 EMI Teataja – Eesti Majandusjuhtide Instituudi Teataja
 EMMI tead tööde kogumik – Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi teaduslike tööde kogumik
 EMVI – Eesti Maaviljeluse Instituut 1946–2006. Saku, 2006
 EMVI kogumik I, – Eesti Maaviljeluse Instituudi teaduslike tööde kogumik (I, II,)
 EN – Eesti Naine
 ENE – Eesti nõukogude entsüklopeedia. Tln, 1968–1978
 Eng. – Engineering
 Environ. Res. Technol. – Environmental Science and Technology
 EPA – Eesti Põllumajanduse Akadeemia (ajaleht)
 EPA BL I – Eesti Põllumajanduse Akadeemia õppe-teadusliku koosseisu biobibliograafiline teatmeteos 1951–1981. Trt, 1981

EPA BL II – Eesti Põllumajanduse Akadeemia töötajad ja vilistlased 1981–1990. Trt, 1991

EPA (või EPMÜ või EMÜ) kogumik – varem: EPA ... teaduslike tööde kogumik, a-st 2004 Agronoomia

EPA metsandustsk 1951–58 –Eesti Põllumajanduse Akadeemia metsandusteaduskond 1951–1958. Trt, 2001

EPB – Eesti Panga Bülletään

EPE I – Eesti põllumajandusentsüklopeedia. I. Tln, 1998

Epidemiol. – Epidemiology

EPMI teadustööde kogumik – Eesti Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituudi teadustööde kogumik

EPMÜ BL – Eesti Põllumajandusülikool: audoktorid, töötajad ja vilistlased 1991–1995. Trt, 1996

EPMÜ Metsandusteaduskonna Toim – Eesti Põllumajandusülikooli Metsandusteaduskonna Toimetised

ERAKT – Eesti riigi-, avalikud ja kultuuritegelased 1918–1939. Tln, 1939

Erg.-Heft – Ergänzungs-Heft

ERLC – European Research Libraries Commission

ERR-i Toim – Eesti Rahvusraamatukogu Toimetised

ERÜ ar – Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat

Est. Contrib. Int. Biol. Programme – Estonian Contributions to the International Biological Programme

Est. Rev. – The Estonian Review. Tln, 1919–1920

ETrBL – Eesti teatri biograafiline leksikon. Tln, 2000

ETS-i Ajakiri – Eesti Tehnika Seltsi Ajakiri. Tln, 1919–1922

ETS-i ar – Eesti Tehnika Seltsi aastaraamat

ETS-i Rootsisis ar – Eesti Teadusliku Seltsi Rootsisis aastaraamat

ETS-i Tehn Ringvaade – Eesti Tehnika Seltsi Tehniline Ringvaade. Tln, 1919–1924

ETVpK – Eesti teadlased väljaspool kodumaad: biograafiline teatmik = Estonian scholars and scientists abroad: biographical directory. Stockholm, 1984

Eur. Biophys. J. – European Biophysical Journal

Eur. J. All. Clin. Immunol. – European Journal of Allergy and Clinical Immunology

Eur. J. Appl. Physiol. – European Journal of Applied Physiology

Eur. J. Clin. Pharmacol. – European Journal of Clinical Pharmacology

Eur. J. Emerg. Surg. Intens. Care – European Journal of Emergency Surgery and Intensive Care

Eur. J. Gastroenterol. & Hepatol. – European Journal of Gastroenterology and Hepatology

Eur. J. Haematol. – European Journal of Haematology

Eur. J. Law Econ. – European Journal of Law and Economics

Eur. J. Med. Chem. – European Journal of Medicinal Chemistry

Eur. J. Pharm. Sci. – European Journal of Pharmaceutical Sciences

Eur. J. Pharmacol. – European Journal of Pharmacology

Eur. J. Physiol. – European Journal of Physiology (Berlin)

Europhys. Lett. – Europhysics Letters
 EV teaduspreemiad (aasta) – Eesti Vabariigi teaduspreemiad. Tln, 1997–
 EV TÜ 1919–1929 – Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929. Trt, 1929
 EÜS-i album – Eesti Üliõpilaste Seltsi album
 exp. – experimental
 Exp. Cell Res. – Experimental Cell Research
 Exp. Mech. – Experimental Mechanics
 Exp. Neurol. – Experimental Neurology

 f – fond
 Faculty of law – University of Tartu: Faculty of law: directory. Trt, 1994, 2001
 FAI Uurimused – Eesti NSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudi Uurimused = Trudy
 Instituta fiziki i astronomii (1955–1976)
 Fam. Med. J. – Family Medicine Journal
 FASEB J. – Federation of American Societies for Experi-
 mental Biology. Journal
 FEBS Lett. – Federation of European Biochemical Societies. Letters
 FEMS Microbiol. Lett. – Federation of European Micro-
 biological Societies. Microbiological Letters
 FFC – Folklore Fellows Communications
 Finnish J. Orthop. Traumatol. – Finnish Journal of Ortho-
 pedy and Traumatology
 Folia Bibl. – Folia Bibliographica: a bibliography of works published by Estonian
 scholars in exile. 1–6. Institutum Litterarum Estonicum. Stockholm, 1965–1977
 Folia Geobot. Phytotax. – Folia Geobotanica et Phyto-
 taxonomica (Praha)
 Folia Haematol. – Folia Haematologica
 Folia Neuropathol. Est. – Folia Neuropathologica Estoniana
 Forest Ecol. Manag. – Forest Ecology and Management
 Forsch. – Forschung(en)
 Forstwiss. Zbl. – Forstwissenschaftliches Zentralblatt
Frey, J. – Frey, J. Die Theologische Fakultät der Kaiserlichen Universität Dorpat-Jurjew
 1802–1903. Reval, 1905
 FUF – Finnisch-ugrische Forschungen: Zeitschrift für finnisch-ugrische Sprach- und
 Volkskunde, nebst Anzeiger. Helsingfors, 1902–1940
 FUSAC – Finno-Ugric Studies Association of Canada
 Füüs. – füüsika

Gadebusch, F. K. – Gadebusch, F. K. Abhandlungen von livländischen
 Geschichtsschreibern. Riga, 1772
 Gastroenterol. – Gastroenterology
 gen. – general
 Gen. Relat. Gravit. – General Relativity and Gravitation
 Geogr. Rev. – Geographical Review
 Geol. Assn. Canada – The Geological Association of Canada
 Geol. Mag. – Geological Magazine

Geol. Soc. Mem. – Geological Society (of London) Memoires
Gesch. – Geschichte
GFF (Stockholm) – Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar
GGuA – Gesellschaft für die Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen
Russlands, 1837–1939
Gs. – Gesellschaft
GSF – Geological Society of Finland

H – Horisont
Habil.-schr. – Habilitationsschrift
Hallik, M. – Martin Hallik. Tartu Ülikooli õppejõudude ja kasvandike osas
humanitaarorientalistikas 1902–1940. Trt, 2001
Handb. – Handbook, Handbuch
Handb. norm. u. pathol. Physiol. – Handbuch für normale und pathologische Physiologie
Handb. Vegetat. Sci. – Handbook of Vegetation Science
Hellenic J. Gastroenter. – Hellenic Journal of Gastroenterology (Athens, Greece)
Hist. Math. – History of Mathematics
Hum. – Humanitaarteadused
Hydrobiol. – Hydrobiology

IARC Sci. Publ. – International Agency for Research on Cancer. Scientific Publications
IEEE J. Quant. Electr. – Institute of Electrical and Electronics Engineers. Journal of
Quantum Electronics
IEEE Photon. Technol. Lett. – Institute of Electrical and Electronics Engineers. Photonics
Technology Letters
IEEE Trans. Industrial Electronics – Institute of Electrical and Electronics Engineers.
Transactions on Industrial Electronics
IEEE Trans. Nucl. Sci. – Institute of Electrical and Electronics Engineers. Transactions
on Nuclear Science
Industr. & Eng. Chem. – Industrial & Engineering Chemistry
Inno, K. – *Inno, K.* Tartu University in Estonia during the Swedish rule (1621–1710).
Stockholm, 1972
Int. Archives Allergy Immunol. – International Archives of Allergy and Immunology
Int. Beitr. z. Pathol. u. Ther. Ernährungsstörungen –
Internationale Beiträge zur Pathologie und Therapie der Ernährungsstörungen
Int. Geol. Rev. – International Geological Review
Int. J. Biol. Macromol. – International Journal of Biological Macromolecules
Int. J. Impact. Eng. – International Journal of Impact Engineering
Int. J. Inorg. Materials – International Journal of Inorganic Materials
Int. J. Math. Math. Sci. – International Journal of Mathematics and Mathematical Science
Int. J. Non-Linear Mech. – International Journal of Non-Linear Mechanics
Int. J. Num. Meth. Eng. – International Journal of Numerical Methods in Engineering
Int. J. Pept. Protein Res. – International Journal of Peptide and Protein Research
Int. J. Phys. Chem. – International Journal of Physical Chemistry
Int. J. Quant. Chem. – International Journal of Quantum Chemistry

Int. J. Refr. Met. Hard Materials – International Journal of Refractory Metals and Hard Materials
 Int. J. Solids Struct. – International Journal of Solids and Structures
 Int. Law. Rev. – International Law Review
 Int. Rev. ges. Hydrobiol. – Internationale Revue der gesamten Hydrobiologie
 IPSA – International Political Science Association
 ISCE – International Society of Chemical Ecology
 IUFRO – International Union of Forestry Research Organizations

J. – Journal
 J. Acoust. Soc. Am. – Journal of Acoustical Society of America
 J. Adhes. Soc. Japan – Journal of the Adhesion Society of Japan
 J. Agron. Crop Sci. – Journal of Agronomy and Crop Science = Zeitschrift für Acker- und Pflanzenbau (Saksamaa)
 J. Allergy Clin. Immunol. – Journal of Allergy and Clinical Immunology
 J. Am. Chem. Soc. – Journal of the American Chemical Society
 JBS – Journal of Batic Studies
 J. Chem. Inf. Comput. Sci. – Journal of Chemical Information and Computer Sciences
 J. Chem. Phys. – Journal of Chemical Physics
 J. Chem. Res. – Journal of Chemical Research
 J. Chem. Soc. Perkin Trans. – Journal of the Chemical Society. Perkin Transactions
 J. Clin. Exp. Neuropsychol. – Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology
 J. Clin. Microbiol. – Journal of Clinical Microbiology
 J. Comput. Appl. Math. – Journal of Computational and Applied Mathematics
 J. Ecol. Chem. – Journal of Ecological Chemistry
 J. Electroanal. Chem. – Journal of Electroanalytical Chemistry
 J. Electrochem. Soc. – Journal of Electrochemical Society
 J. Environ. Eng. – Journal of Environmental Engineering
 J. Epidemiol. Comm. Health – Journal of Epidemiology and Community Health
 J. Exp. Biol. – Journal of Experimental Biology
 J. Exp. Clin. Oncol. – Journal of Experimental and Clinical Oncology
 J. Exp. Med. – Journal of Experimental Medicine
 J. Fish Biol. – Journal of Fish Biology
 J. Geol. Soc. (London) – Journal of the Geological Society of London
 J. Geophys. Res. – Journal of Geophysical Research
 J. GSL – Journal of the Geographical Society of London
 J. Home Econ. – Journal of Home Economics
 J. Hosp. Inf. – Journal of Hospital Infection
 J. IMEKO – Journal of International Measurement Confederation
 J. Inorg. Nucl. Chem. – Journal of Inorganic and Nuclear Chemistry
 J. Int. Med. Res. – Journal of International Medical Research
 J. Lab. Animal Sci. – Journal of Laboratory Animal Science
 J. Low Temp. Phys. – Journal of Low Temperature Physics
 J. Lumin. – Journal of the Luminescence

J. Math. Phys. – Journal of Mathematical Physics
 J. Math. Sci. – Journal of Mathematical Sciences
 J. Mol. Biol. – Journal of Molecular Biology
 J. Mol. Cat. – Journal of Molecular Catalysis
 J. Mol. Cell. Card. – Journal of Molecular and Cellular Cardiology
 J. Mol. Struct. – Journal of Molecular Structure
 J. Natl. Cancer Inst. – Journal of National Cancer Institute, USA
 J. Neurosci. Res. – Journal of Neuroscience Research
 J. Nonlinear Sci. – Journal of Nonlinear Science
 J. Opt. Soc. Am. – Journal of Optical Society of America
 J. Opt. Technol. – Journal of Optical Technology
 J. Org. Chem. – Journal of Organic Chemistry
 J. Pharm. Sci. – Journal of the Pharmaceutical Sciences
 J. Pharmacol & Exp. Therap. – Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics
 J. Phys. A: Math. Gen. – Journal of Physics A: Mathematical and General
 J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. – Journal of Physics. Atomic, Molecular and Optical Physics
 J. Phys. C: Solid State Phys. – Journal of Physics C: Solid State Physics
 J. Phys. D: Appl. Phys. – Journal of Physics D: Applied Physics
 J. Phys. Chem. – Journal of Physical Chemistry
 J. Phys. Chem. Solids – Journal of Physics and Chemistry of Solids
 J. Phys. Org. Chem. – Journal of Physical Organic Chemistry
 J. Phys. Soc. Japan – Journal of the Physical Society of Japan
 J. Problems Econ. – Journal of Problems of Economy
 J. Quality Particip. – Journal of Quality and Participation
 J. Quantit. Ling. – Journal of Quantitative Linguistics
 J. Quat. Sci. – Journal of Quaternary Science
 J. Raman Spectr. – Journal of Raman Spectroscopy
 J. reine u. angew. Math. – Journal für reine und angewandte Mathematik
 J. Religious Hist. – Journal of Religious History
 J. Scand. Studies – Journal of Scandinavian Studies
 J. Sci. Instr. – Journal of Scientific Instruments
 J. Sov. Math. – Journal of Soviet Mathematics
 J. Structural Eng. ASCE – Journal of Structural Engineering of the American Society of Civil Engineers
 J. Theor. Biol. – Journal of Theoretical Biology
 J. Therm. Anal. & Calor. – Journal of Thermal Analysis and Calorimetry
 J. Vet. Med. – Journal of Veterinary Medicine
 Jahresber. – Jahresberichte
 Jahresber. Dt. Math.-Ver. – Jahresberichte des Deutschen Mathematik-Vereins
 Jahresber. Felliner lit. Gs. – Jahresberichte der Felliner literarischen Gesellschaft. 1–13. Fellin, 1883–1918
 Jb. – Jahrbuch, Jahrbücher
 Jb. balt. Deutschtums – Jahrbuch des baltischen Deutschtums. Riga, 1923–1934
 Jb. Gesch. Osteuropas – Jahrbücher für Geschichte Ost-europas. Breslau, 1936–1941; München, 1953–

Jb. GHS – Jahrbuch für Genealogie, Heraldik und Sphragistik. Mitau, 1894–1930

JFF Tidskrift – Juridiska Föreningen i Finland. Tidskrift

Jg. – Jahrgang

Kalm, M. – *Kalm, M.* Eesti 20. sajandi arhitektuur. Tln, 2001

Kangro, B. – *Kangro, B.* Eesti kirjakuulutaja eksilis. Lund, 1989

Karsten's Archiv Mineral. – Karsten's Archiv für Mineralogie

Kes on kes Eesti lennunduses –*Lään V., Tilk, J.* Kes on kes Eesti lennunduses. Tln, Trt, 2006

KI teaduskaader 1947–1972 – Keemia Instituudi teaduskaader 1947–1972. Tln, 1972

KK – Keel ja Kirjandus

Klin. Wschr. – Klinische Wochenschrift

KM KO – Eesti Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakond

KM-i ar – Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikliku Kirjandusmuuseumi aastaraamat

Korresp.-Bl. Naturf. Ver. – Korrespondenz-Blatt des Naturforschervereins zu Riga. Riga, 1846–1939

Käbin, I. – *Käbin, I.* Die medizinische Forschung und Lehre an der Universität Dorpat/Tartu 1862–1940. Ergebnisse und Bedeutung für die Entwicklung der Medizin. Lüneburg, 1996

Kübl 1990 – Eesti TA Kübermeetika Instituut 1990. Tln, 1990

Kübl muutvas ajas – Kübermeetrika Instituut muutvas ajas. Tln, 2000

L – Leningrad

Land- u. forstwirtschaft. Ztg. – Land- und forstwirtschaftliche Zeitung

Laugaste, E. – *Laugaste, E.* Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu. Tln, 1963

LDW – *Filaretow, B.* Lexicon deutschbaltischer Wissenschaftler. Köln, 1994

Let. – Letters, Lettres

Liebig's Ann. – Liebig's Annalen der Chemie

Livl. Beitr. (Leipzig) – Livländische Beiträge. Berlin, Leipzig, 1867–1871

Livl. Jb. Landwirtschaft – Livländisches Jahrbuch der Landwirtschaft

LNCS – Lecture Notes in Computer Science

Lng – Looming

Local Econ. Quart. – Local Economics Quarterly

LR – „Loomingu Raamatukogu”

Lunds Univ. Årsskr. – Lunds Universitets Årsskrift

LUS-i ar – Loodusuurijate Seltsi aastaraamat

m – mapp

Mag. – Magazin, Magazine

Makromol. Chem. – Die makromolekulare Chemie

Marine Ecol.: progr. ser. – Marine Ecology: progress series

Mat – matemaatika

Mat. Sci. Eng. – Materials Science and Engineering

Math. – Mathematica, Mathematics, Mathematik

math. – mathematical, mathematische
 Math. Ann. – Mathematische Annalen
 Math. Meth. Appl. Sci. – Mathematical Methods of Applied Sciences
 Math. Nachr. – Mathematische Nachrichten
 med. – medical, medizinische
 Med. – Medicine, Medizin
 Med. Biol. – Medical Biology
 Med. Biol. Eng. Comp. – Medical and Biological Engineering & Computing
 Med. J. Australia – Medical Journal of Australia
 Med. Phys. – Medical Physics
 Med. Res. Eng. – Medical Research Engineering (USA)
 Med. Sport – Medicine and Sport
 Mehaanikainsenerid 1918–1998 – Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998
 Mém. Acad. Sci. St. Pétersb. – Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg. Ptb, 1830–1915
 Mém. prés Acad. Sci. St. Pétersb. – Mémoires présentés à l'Académie Impériale des Sciences de St.-Pétersbourg par divers savants. 1–6. St. Ptb, 1831–1851
 Mém. Soc. Imp. Nat. – Mémoires de la Société Imperiale des Naturalistes de Moscou. M., 1806–1889
Merila-Lattik, H. – Merila-Lattik, H. Eesti arstid 1947–1997. Tln, 1997
 Met. Trans. B – Metallurgical Transactions B: process metallurgy (USA)
 Meteorol. Z. – Meteorologische Zeitschrift
 Mh. – Monatsheft(e)
 Microchem. Acta – Microchemica Acta
 Microsc. Res. Tech. – Microscopy Research and Technique
 Mineral. Mag. – Mineralogical Magazine
 Mitt(h). – Mitt(h)eilung(en)
 Mitt. Soc. Uralo-Altaica – Mitteilungen der Societas Uralo-Altaica
 Mitth. livl. Abth. Russ. Gs. Fischzucht u. Fischfang – Mitteilungen der livländischen Abteilung der Russischen Gesellschaft für Fischzucht und Fischfang
 Mitth. livl. Kaiserl. gemeinn. u. ökon. Sozietät – Mitteilungen der livländischen Kaiserlichen gemeinnützigen und ökonomischen Sozietät
 MK – Matemaatika ja Kaasaeg
 Mol. Biol. – Molecular Biology
 Mol. Brain Res. – Molecular Brain Research
 Mol. Cell. Biol. – Molecular and Cellular Biology
 Mol. Cryst. Liquid Cryst. – Molecular Crystals and Liquid Crystals
 Mol. Phys. – Molecular Physics
 Monthly Not. Royal. Astron. Soc. – Monthly Notices of Royal Astronomical Society
 Ms. – Manuscript
 Mschr. – Monatsschrift

 n – nimistu
 N.F. – Neue Folge
 Nachtr. – Nachtrag, Nachträge

Nat. – Natural
 Natl. – National
 NET – Nõukogude Eesti Tervishoid
 Neurochem. – Neurochemistry
 neurol. – neurological
 Neurol. – Neurology, Neurologie
 Neurosci. Behav. Physiol. – Neuroscience and Behavioral Physiology
 Neurosci. Lett. – Neuroscience Letters
 New Astron. – New Astronomy
 Newslett. Strat. – Newsletter on Stratigraphy
 NN – Nõukogude Naine
 Not. – Notes
 Nucl. Instr. Meth. – Nuclear Instruments and Methods
 Nucl. Instr. Meth. in Phys. Res. – Nuclear Instruments and Methods in Physical Research
 Numer. Funct. Anal. Optim. – Numerical Functional Analysis and Optimization
 Nõuk – Nõukogude
 Nõuk Eesti – Nõukogude Eesti. Entsüklopeediline teatmeteos. Tln, 1975
 Nõuk Ped ja Kool – Nõukogude Pedagoogika ja Kool

Oceanol. – Oceanology
 Oecol. – Oecology
 Oekon. Repertorium Liefland – Oekonomisches Repertorium für Liefland. Riga, 1808–1811
 Opt. Comm. – Optics Communications
 Opt. Lasers Eng. – Optics and Lasers in Engineering
 Opt. Spectr. – Optical Spectrometry
 Org. Lett. – Organical Letters
 Org. Magn. Resonance – Organical Magnetic Resonance
 Org. Reactivity – Organic Reactivity
 OSA – Optical Society of America

P – Part, Pars
 Paar sammukest – Paar sammukest eesti kirjanduse ja rahvaluule uurimise teel. Trt, 1958–
 Palaeogeogr. Palaeoclim. Palaeocol. – Palaeogeography. Palaeoclimatology. Palaeoecology
 Palaeontol. – Palaeontology
 Paläontol. Z. – Paläontologische Zeitschrift
 Ped ar – Pedagoogiline aastaraamat
 PERILUS – Phonetic Experimental Research Institute of Linguistics, University of Stockholm
 Pflüger Archiv Physiologie – Pflüger Archiv für die gesamte Physiologie des Menschen und Tiere
 Pflügers Archiv = European Journal of Physiology
 Pharmac. Z. Russland – Pharmaceutische Zeitschrift für Russland

Pharmacol. Biochem. Behav. – Pharmacological and Biochemical Behavior
 Pharmacol. Toxicol. – Pharmacology and Toxicology
 Phil. Mag. – Philosophical Magazine
 Phil. Mag. Letters – Philosophical Magazine Letters
 phys. – physical
 Phys. – Physics
 Phys. Fluids – Physics of Fluids
 Phys. Lett. – Physics Letters
 Phys. Res. – Physical Research
 Phys. Rev. – Physical Review
 Phys. Rev. Lett. – Physical Review Letters
 Phys. Z. – Physikalische Zeitschrift
 Physiol. – Physiology
 Phytopathol. Z. – Phytopathologische Zeitschrift
 Plant Mol. Biol. – Plant Molecular Biology
 Plant Syst. Evol. – Plant Systematics and Evolution
 Plant, Cell Environ. – Plant, Cell and Environment
 Plast. Rubber: Mater. Appl. – Plastics and Rubber: Materials and Applications
Poggendorff – Poggendorffs biographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exakten Naturwissenschaften
 Polit. J. – Politische Journal
 Proc. – Proceedings
 Proc. AIMSA – Artificial Intelligence: Methodology, Systems and Applications; Proceedings
 Proc. Am. Phil. Soc. – Proceedings of American Philosophical Society
 Proc. Dept. Cardiol. Univ. Tartu – Proceedings of Department of Cardiology of the University of Tartu (1994–98), Proceedings of Department of Cardiology of Tartu University (a-st 1998)
 Proc. EAPR – Proceedings of European Association for Potato Research
 Proc. Est. Acad. Sci. – Proceedings of Estonian Academy of Sciences
 Proc. Eur. Soc. Toxicol. – Proceedings of European Society of Toxicology
 Proc. Natl. Acad. Sci. – Proceedings of the National Academy of Science of the United States of America
 Proc. Phys. Soc. – Proceedings of the Physical Society
 Proc. Royal Soc. London – Proceedings of the Royal Society of London
 Proc. SCAI – Proceedings of the Society for Cardiac Angiography and Interventions
 Psychopharmacol. – Psychopharmacology
 Ptb – Peterburi
 Publ. de l'Obs. astron. de l'Univ. de Tartu – Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Tartu
 Publ. Est. Geogr. Soc. – Publications of the Estonian Geographical Society
Pullat, Raimo. Lootuste linn Peterburi ja eesti haritlaskonna kujunemine kuni 1917. Tln, 2004
 Põllum – Põllumajandus. Viljandi, 1909–1911; Tln, 1921, 1989–

Quart. – Quarterly
 Quart. J. Med. – Quarterly Journal of Medicine
 Quart. Rev. Biophys. – Quarterly Review of Biophysics
 Quat. Int. – Quaternary International
 Quat. Sci. Rev. – Quaternary Science Review

Radiat. Prot. Dosimetry – Radiation Protection Dosimetry
 Radiat. Res. – Radiation Research
 Radiol. – Radiology
 Radiol. Diagn. – Radiology. Diagnostics
Raid, L. – Raid, L. Tartu ülikooli usuteaduskond 1632–1940. Trt, 1995
Rauch, G. v. – Rauch, G. v. Geschichte der deutschbaltischen Geschichtsschreibung.
 Köln, Wien, 1986
Rauch, G. v. Die Universität Dorpat – *Rauch, G. v.* Die Universität Dorpat und das
 Eindringen der frühen Aufklärung in Livland 1690–1710. Essen, 1943
Recke-Napiersky – Allgemeines Schriftsteller- und Gelehr-
 ten-Lexicon der Provinzen Livland, Ehstland und Kur-
 land. Bearb. J. F. Recke, K. E. Napiersky. 4 Bde. Mitau, 1827–1832
Recke-Napiersky I (1859), II (1861) – Allgemeines Schrift-
 steller- und Gelehrten-Lexikon der Provinzen Livland, Esthland und Kurland.
 Nachträge und Fortsetzungen. Bearb. T. Beise. 2 Bde. Mitau, 1859–1861
 Remote Sens. Environ. – Remote Sensing of Environment
 Rep. – Reports
 Res. – Research
 rets – retsensioon
 Rev. Gén. Caotchouc – Revue Générale Caotchouc
 Rev. Paleobot. Palynol. – Review of Paleobotany & Paly-
 nology
 Rev. Radiol. Sci. – Review of Radiologic Sciences
 Rev. Sci. Instr. – Review of Scientific Instruments
 RH – Rahva Hääl
 Rosenpl. Beitr. – Rosenplänter's Beiträge zur genauern Kenntniss der esthnischen
 Sprache. Pernau, 1813–1836
 RUSI J. – Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Journal
 Russ. Jb. Pharm. – Russisches Jahrbuch der Pharmazie. Riga, 1803–1810 (1809–1810
 Russisches Jahrbuch für die Chemie und Pharmacie)

s – säilik
s.a. – *sine anno*
s.l. – *sine loco*
Sainio, M. A. – Sainio, M. A. Dissertationen und Orationen der Universität Dorpat 1632–
 1656. Stockholm, 1978
 Sammlung Russ. Gesch. – Sammlung Russischer Geschichte. Hrsg. G. Müller. 1–9. SPtb,
 1732–1764

Sb. GEG – Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat. Dorpat, 1861–1938
 Sb. Naturf. Gs. Dorpat – Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft in Dorpat. Dorpat, 1875–1879
 Sb. Naturf. Gs. UT – Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu. Dorpat, 1854–1949; 1955–
 Sb. Pernau – Sitzungsberichte der Altertumsforschenden Gesellschaft zu Pernau. Pernau, 1899–1939
 Sb. Riga – Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. Riga, 1874–1936
 Scand. J. Clin. Lab. Invest. – Scandinavian Journal of Clinical and Laboratory Investigation (Oslo)
 Scand. J. Med. & Sci. in Sports – Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports
 Scand. J. Thorac. Cardiovasc. Surg. – Scandinavian Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery
 Scherer's allgem. nord. Ann. dt. Chemie – Scherer's allgemeine nordische Annalen der deutschen Chemie
 Sci. – Science
 Sci. Am. – Scientific American
 Sci. Publ. – Scientific Publications
 Semiconductor Sci. & Technol. – Semiconductor Science and Technology
 Ser. – Serie
 SGU – Sveriges Geologiska Undersökning
 SHI Toim – Sotsiaal-Humanitaarinstituudi Toimetised =
 Socialno-gumanitarnyj institut. U^enye zapiski
 SIAM J. Control Optim. – Society for Industrial and Applied Mathematics. Journal on Control and Optimization
 SIEF – International Society of Ethnology and Folklore
 Soc. – Society
 Soc. Litt. Est. Suecia – Societas Litterarum Estonicae in Suecia
 Social Sci. J. – Social Science Journal (New York)
 Sociol. – Sociology
 Sociol. Focus – Sociological Focus
 Sov. – Soviet
 Sov. Astron. – Soviet Astronomy
 Sov. J. Quant. Electron. – Soviet Journal of Quantum Electronics
 Sov. Math. – Soviet Mathematics
 Sov. Math. Dokl. – Soviet Mathematics Doklady
 Sov. Phys. Solid State – Soviet Physics of Solid State
 SP – Sotsialistlik Põllumajandus
 Spec. Pap. Paleontol. – Special Papers in Paleontology
 Spectrochim. Acta – Spectrochimica Acta
 SPIE – Secrétariat professionnel international de l'enseignement
 SPtb – Sankt-Petersburg
 SPtb med. Z. – St. Petersburger medizinische Zeitschrift

SPtb med. Wschr. – St. Petersburgi meditsiiniline nädal-
 kirjeldus
 Suppl. – Supplement
 SV – Sirp ja Vasar
 SvBL – Svenskt biografiskt Lexikon. Stockholm, 1965–1991
 Symp. – Symposium

 Z. – Zeitschrift
 Z. Biol. – Zeitschrift für Biologie
 Z. Dt. Geol. Gs. – Zeitschrift der Deutschen Geologischen Gesellschaft
 Z. Dt. Palästinavereins – Zeitschrift des Deutschen Palästina-
 vereins
 Z. ges. exp. Med. – Zeitschrift für der gesamte experimentelle Medizin
 Z. ges. Med. – Zeitschrift für der gesamte Medizin
 Z. ges. Neurol. u. Psych. – Zeitschrift für gesamte Neurologie und Psychiatrie
 Z. Kardiol. – Zeitschrift für Kardiologie
 Z. Math. u. Phys. – Zeitschrift für Mathematik und Physik
 Z. Ostforsch. – Zeitschrift für Ostforschungen
 Z. Ostmitteleuropa Forsch. – Zeitschrift für Ostmitteleuropa Forschungen
 Z. Pflanzenernähr. Bodenk. – Zeitschrift für Pflanzenernährung und Bodenkunde
 Z. phys. Chemie – Zeitschrift für physikalische Chemie
 Z. rat. Med. – Zeitschrift für rationelle Medizin
 Z. wiss. Zool. – Zeitschrift für wissenschaftliche Zoologie
 ZBI 1947–1997 – Zoologia ja Botaanika Instituut 1947–1997. Trt, 1997
 Zbl. Chirurgie – Zentralblatt für Chirurgie
 Zbl. Gyn. – Zentralblatt für Gynäkologie
 Zbl. med. Wiss. – Zentralblatt für die medizinische Wissen-
 schaften
 Zbl. Mineral. – Zentralblatt für Mineralogie
 Zool. Garten – Der zoologische Garten
 TA Toim – Eesti (NSV) Teaduste Akadeemia Toimetised
 TALE – Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist. Tln, 1968–
Tankler, H. – *Tankler, H.* Tartu ülikooli kasvandikud – NSV Liidu Teaduste Akadeemia
 liikmed. Tln, 1982
 Tartu AO Publ. – Tartu Astronoomia Observatooriumi Publikatsioonid
 Tartu AO Teated – W. Struve nimelise Tartu Astrofüüsika Observatooriumi Teated
 Tead-Tehn Info Büll – Teaduslik-Tehnilise Informatsiooni Bülletään
 Theor. Appl. Climatol. – Theoretical and Applied Climatology
 Theor. Chim. Acta – Theoretica Chimica Acta (Saksamaa)
 Theory Probab. Appl. – Theory Probability Applied
 Therap. Mh. – Therapeutische Monatshefte
 Thermochem. Acta – Thermochemica Acta (Holland)
 Tln – Tallinn
 TMK – Teater. Muusika. Kino
Toomre, R. – *Toomre, R.* Rohumaaviljeluse teadustöö areng ja selle uurijad Eestis. Tln,
 1991

Toomsalu, M. – Toomsalu, M. Tartu Ülikooli Vana Ana-
toomikumi professorid. Trt, 1997
 Toxicol. & Appl. Pharmacol. – Toxicology and Applied Pharmacology
 TPI 1936–1986 – Tallinna Polütehniline Instituut 1936–1986. Tln, 1986
 TPI Toim – Tallinna Polütehnilise Instituudi Toimetised
 TPÜ läbi aegade – *Virkus, R.* Tallinna Pedagoogikaülikool läbi aegade. Tln, 1998
 TPÜ Toim – Tallinna Pedagoogikaülikooli Toimetised = Acta Universitatis Scientiarum
 Socialum et Artis Educandi Tallinnensis
 Trames – Journal of the Humanities and Social Sciences (a-st 1997)
 Trans. – Transactions
 Trans. GSL – Transactions of the Geological Society of London
 Trans. Philol. Soc. – Transactions of the Philological Society (London)
 Trans. Royal Soc. Canada – Transactions of the Royal Society of Canada
 TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944 – Tallinna Tehnikumi ja Tallinna
 Tehnikaülikooli õppe- ja abijõud 1918–1944. Tln, 1993
 TTÜ ar – Tallinna Tehnikaülikooli aastaraamat
 TTÜ professorid – Tallinna Tehnikaülikooli professorid. 1. jaanuar 1993. Tln, 1993
 TTÜ professorid läbi aegade – Tallinna Tehnikaülikooli professorid läbi aegade. Tln,
 2008
 1000 tartlast – 1000 tartlast läbi aegade. Trt, 2003.
 TÛA 1982–2007 – Tartu Ülikooli arstiteaduskond 1982–2007. Trt, 2007
 TÛ ajaloo küsimusi – Tartu (Riikliku) Ülikooli ajaloo küsimusi. Trt, 1975–
 TÛ ajalugu – Tartu ülikooli ajalugu: kolmes köites. Tln, 1982
 TÛ BL I – Tartu Riikliku Ülikooli õppe-teaduskoosseisu biobibliograafia nimestik 1944–
 1980. Trt, 1987
 TÛ BL II – Tartu Ülikooli õppe-teaduskoosseisu biobiblio-
 graafia nimestik 1981–1995 (käsitõlge)
 TÛ eesti keele toim. – Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised
 TÛ GI Toim – Tartu Ülikooli Geoloogia Instituudi Toimetused
 TÛK 200 – Tartu Ülikooli Kliinikum 200. Trt, 2004
 TÛ KHO – Tartu Ülikooli Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakond
 TÛ kirjasõnas – Tartu Ülikool kirjasõnas. Bibliograafianimestik aastaist 1940–1980. Trt,
 1983
 TÛ kirjasõnas 2 – Tartu Ülikool kirjasõnas 2. Bibliograafianimestik aastaist 1981–1985.
 Trt, 1990
 TÛP – Tartu Ülikooli vana anatoomikumi professorid. Trt, 2002
 TÛ põllumajanduskonnas – Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakond. Trt,
 2000
 TÛ üliõpilaskonna teatmik. Trt, 1986 – Tartu Ülikooli üliõpilaskonna teatmik = AAUT:
 Album Academicum Universitatis Tartuensis 1889–1918. Trt, 1986
 TÛR ar – Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat

 u. – und
 UML – Unified Modeling Language
 Univ. – Universitas, University, Université, Universität

Univ. Turku. Inst. Gen. Hist.: publ. – University of Turku. Institut of General History: publications

Usutead Ajakiri – Usuteadusline Ajakiri, 1926–1940

v. – von

Water Sci. Technol. – Water Science and Technology

VEPL-i ar – Vabade Eestlaste Põllumajandusliidu aasta-
raamat

Verh. – Verhandlung(en)

Verh. GEG – Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat (Tartu).
Dorpat (Tartu), 1840–1940

Verh. Kais. Mineral. Gs. SPtb – Verhandlungen der Kaiser-
lichen Mineralogischen Gesellschaft zu St. Petersburg

Verh. Russ. Mineral. Gs. – Verhandlungen der Russischen Mineralogischen Gesellschaft

VGP – Vereinigung van Gegradeuerden in der Podologie

Viol. – Virology, Virologie

Wiss. – Wissenschaft(en)

wiss. – wissenschaftliche

Wiss. Beitr. z. Gesch. u. Landeskunde Ostmitteleuropas –
Wissenschaftliche Beiträge zur Geschichte und Landes-
kunde Ostmitteleuropas

Vol. – Volume

Votr. – Vortrag, Vorträge

Wschr. – Wochenschrift

WWW Baltic Bull. – World Wildlife Fund Baltic Bulletin

Välis-Eesti tegelased – Välis-Eesti tegelased: eluloolisi andmeid. Tln, 1939

A. Vööbus – A. Vööbus, The Department of Theology at the University of Tartu.
Stockholm, 1963

ÕES-i ar – Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat, vt Sb. GEG

ÕES-i Toim – Õpetatud Eesti Seltsi Toimetised, vt Verh. GEG

Õigustead Ajakiri – Õigusteaduslik Ajakiri (Stockholm)

ÕI Publ – Publikatsioonid. /Tallinna Pedagoogikaülikool. Ökoloogia Instituut =
Publications. /Tallinn Pedagogical University, Institute of Ecology

Ühe instituudi lugu – Ühe instituudi lugu: Loodusvarade Instituudist Eesti Energeetika
Instituudini 1937–1997. Tln, 1997

Yb. – Yearbook

Yb. Est Learned Soc. – Yearbook of the Estonian Learned Society (New York)

Aku[. i ginekol. – Aku[erstwo i ginekologiq

Alxbom immatrikulirovannyh w DWI – *Waldxman`., Negotin Q.* Alxbom immatrikulirovannyh w Derpts-kom, nyne`rxewskom weterinarnom institute 1848–1898. `rxew, 1898
AN – Akademiq nauk
Arhiw anat. gistol. i \mbr. – Arhiw anatomii, gistologii i \mbriologii
Arhiw wet. nauk – Arhiw weterinarnyh nauk
Arhiw patol. – Arhiw patologii
Astron. v. – Astronomi<eskij vurnal

Biogr. slowarx – Biografi<eskij slowarx professorow i prepodawatelej Kazanskogo uniwersiteta 1804–1904. 1–2. Kazanx, 1904
BM| – Bolx[aq medicinskaq \nciklopediq. M, 1974–1986
Bot. v. – Botani<eskij vurnal
Bot. issl. – Botani<eskie issledowanij
BSEDET – Biografi<eskij slowarx deqtelej estestwoznaniq i tehniki. M, 1958–1959
B| - Bolx[aq \nciklopediq. T .., SPb, ..
B@ll. \ksper. biol. i med. – B@lletenx \ksperimentalxnoj biologii i mediciny
WASHNIL – Wseso@znaq akademiq selxskohozqjstwennyh nauk imeni W. I. Lenina
Westi Imp. Russk. geogr. ob-wa – Westi Imperatorskogo Russkogo geografi<eskogo ob]estwa
Westnik AMN SSSR – Westnik Akademii medicinskih nauk SSSR
Westnik AN SSSR – Westnik Akademii nauk SSSR
Westnik Lgr. un-ta – Westnik Leningradskogo uniwersiteta
Westnik ob]estw. wet. – Westnik ob]estwennoj weterinarii. Ptb, 1889–1917
Wet. \nc. – Weterinarnaq \nciklopediq
WNIKS – Wseso@znyj nau<no-tehni<eskij institut po izu<eni@ sprosanaseleniq na towary narodnogo potrebleniq i kon_@nktury torgowli
WNIIP – Wseso@znyj nau<no-issledowatelxskij institut ptic
Woenno-med. v. – Woenno-medicinskij vurnal
Wopr. – Woprosy
Wopr. gigieny truda w sl. promy[lennosti |SSR – Woprosy gigieny truda w slancewoj promy[lennosti |SSR
Wopr. ist. KPSS – Woprosy istorii Kommunisti<eskoj Partii Sowetskogo So@za
Wopr. istoriogr. – Woprosy istoriografii istorii SSSR. Woronev, 1969
Wopr. \ksper. i klin. \ndokrin. – Woprosy \ksperimentalxnoj i klini<eskoj \ndokrinologii
wses. – wseso@znyj
wyp. – wypusk

GGO – Glawnaq geofizi<eskaq obserwatoriq

Gidrobiol. issl. – Gidrobiologi<eskie issledowanij
Gor. sl. – Gor@<ie slancy
Gornyj v. – Gornyj vurnal
gos. – gosudarstwennyj

Dermatol. i wenerol. – Dermatologiq i wenerologiq
dokl. – doklady

Ewrop. – Ewropejskij
Evegodn. – Evegodnik
Evegodn. Russk. paleontol. ob-wa – Evegodnik (Imperatorskogo) Russkogo
paleontologi<eskogo
objestwa

V. – vurnal
V. analit. himii – Vurnal analiti<eskoj himii
V. wopr. nejrohirurgii im. N. N. Burdenko – Vurnal woprosow nejrohirurgii imeni
N. N. Burdenko
V. Wses. him. ob-wa im. D. I. Mendeleewa – Vurnal Wseso@zno go himi^eskogo
objestwa im. D. I. Mende-
leewa
V. wy<isl. mat. i mat. fiz. – Vurnal wy<islitelxnoj matematiki i matemati<eskoj
fiziki
V. Med.-\ksp. in-ta – Vurnal Mediko-\ksp. in-talxno go instituta
V. mikrobiol. – Vurnal mikrobiologii, \pidemio-
logii i immunologii
V. Min-wa wnutr. del – Vurnal Ministerstwa wnutrennih del
V. Min-wa narodnogo prosw. – Vurnal Ministerstwa narodnogo prosw. eniq
V. nau<. i prakt. wet. med. `rxewskogo Wet. in-ta –
Vurnal nau<noj i prakti<eskoj weterinarnoj mediciny `rxewskogo Weterinarного
instituta. `rxew, 1906–1917
V. newropatol. i psih. – Vurnal newropatologii i psihiatrii im. S. S. Korsakowa
V. Russ. fiz-him. ob-wa – Vurnal Russkogo fiziko-himi<eskogo objestwa
V. sowr. hirurgii – Vurnal sowremennoj hirurgii. M, L, 1927
V. strukt. himii – Vurnal strukturalxnoj himii
V. \ksp. i teor. fiziki – Vurnal \ksp. in-talxnoj i teoreti<eskoj fiziki

Zap. Imp. Russk. geogr. ob-wa – Zapiski Imperator-
skogo Russkogo geografi<eskogo objestwa. SPb, 1849–1916

Zap. SPb. Mineral. ob-wa – Zapiski Sankt-Peterburg-
skogo mineralogi<eskogo objestwa. SPb, 1846–1915

IGN| – Istoriq geologi<eskih nauk w |stonii. Tln, 1986
Izbr. tr. – Izbrannye trudy

Izw. – Izwe]eniq; Izwestiq
 Izw. wys[jih u<ebn. zaw. – Izwe]eniq wys[jih u<ebnyh zawedenij
 Izw. Geol. kom. – Izwestiq Geologi<eskogo komiteta. SPb, 1883–1915
 Izw. Imp. AN – Izwestiq Imperatorskoj Akademii nauk. SPb, 1894–1916
 Izw. In-ta po izu<eni@ platiny i drugih blagorodnyh metallow
 Izw. Russk. Geogr. ob-wa – Izwe]eniq Russkogo Geografi<eskogo ob]estwa.
 Ptb, L, 1870–1933
 Izw. Sib. otd. Geogr. ob-wa – Izwe]eniq Sibirskogo otdela Geografi<eskogo
 ob]estwa
 Izmerit. tehnika – Izmeritelxnaq tehnika
 Inv.-fiz. v. – Invenerno-fizi<eskij vurnal
 in-t – institut
 int. – internacionalxnyj
 Inform. b@ll. – Informatcionnyj b@lletenx
 issl. – issledowanij
 ist. – istoriq, istori<eskij
 Istoriko-mat. issl. – Istoriko-matemati<eskie issle-
 dowanij

 klin. – klini<eskij
 Klin. med. – Klini<eskaq medicina
*Kongo L. – Kongo L. Istoriq issledowatelxskih rabot
 po estestwennym naukam w |stonii w period do 1917. Tln, 1987*
konf. – konferencij

 Kosm. issl. – Kosmi<eskie issledowanij
 L – Leningrad
*Lewickij – Lewickij G. W. Biografi<eskij slowarx professorow i prepodawatelej
 Imperatorskogo `rxewskogo, byw[ego Derptskogo uniwersiteta za sto let ego
 su]estwowanij (1802–1902). `rxew, 1902–1903*
 lit. – literatura, literaturnyj
 Lomonosowskij sb. – Lomonosowskij sbornik mate-
 rialow dlq istorii razwitij himii w Rossii.
 M, 1901

 M – Moskwa
*Martinson H. R. – Martinson H. R. Stanowlenie himi<eskoj nauki i promy[lennosti
 w |stonii: himiq do 1917 goda. Tln, 1987*
 mat. – matematika, matemati<eskij
 med. – medicina, medicinskij
 Med. parazitol. i parazitarnye bolezni – Medicinskaq parazitologiq i parazitarnye
 bolezni
 Med. sb. Kawkazskogo med. ob]estwa – Medicinskij sbornik Kawkazskogo
 medicinskogo ob]estwa
 Med. truda i promy[lennaq \kol. – Medicina truda i promy[lennaq \kologiq

Med. fakul'tet Tartuskogo gos. un-ta – Medicinskij fakul'tet Tartuskogo gosudarstvennogo uniwersiteta

mevd. – mevdunarodnyj

Mevd. agroprom. v. – Mevdunarodnyj agropromy[lennyj vurnal

Mevd. s-h. v. – Mevdunarodnyj sel'skohozyjstvennyj vurnal

met. – metodika, metodi<eskij

Meteorol. issl. – Meteorologi<eskie issledovaniq

meh. – mehanika, mehani<eskij

Meh. kompozit. materialow – Mehanika kompozitnyh materialow

Mikrobiol. i fitopatol. – Mikrobiologiq i fitopatologiq

Nau<. soob]. In-ta geol. i geogr. AN Lit. SSR –

Nau<nye soob]eniq Instituta geologii i geografii AN Litovskoj SSR

NII – nau<no-issledovatel'skij institut

NIIS – Nau<no-issledovatel'skij institut stroitel'stva

NIPI – nau<no-issledovatel'skij i proektnyj institut

N. lit. obozr. – Nowoe literaturnoe obozrenie

N. ser. – Nowaq seriq

n-tehn. – nau<no-tehni<eskij

ob-wo – ob]estwo

ob]., ob]estw. – ob]estwennyj

o<. – o<erki

O<. ist. geol. znanij – O<erki po istorii geologi<eskih znanij

paleontol. – paleontologiq, paleontologi<eskij

Paleontol. v. – Paleontologi<eskij vurnal

patol. – patologiq, patologi<eskij

Pg. – Petrograd

Pis'ma w Astron. v. – Pis'ma w Astronomi<eskij vurnal

prakt. – prakti<eskij

prikl. – prikladnoj

Prikl. mat. i meh. – Prikladnaq matematika i mehanika

Pril. – Prilovenie

probl. – problemy

Probl. med. psihol. – Problemy medicinskoj psihologii

Probl. \ndokrin. – Problemy \ndokrinologii

prof. – professor, professional'noe

Ptb. – Peterburg

Psihol. obozrenie – Psihologi<eskoe obozrenie

Publ. Tartuskoj AFO – Publikacii Tartuskoj astro-fizi<eskoj observatorii

Reprod. toksikol. – Reprodukciwnaq toksikologiq

russk. – russkij
Russk. filol. – Russkaq filologiq
Russk. filol. westnik – Russkij filologi<eskij westnik

sb. – sbornik

Sb. n-tehn. statej NIIT|Z M. I. Kalinina – Sbornik nau<no-tehni<eskih statej Nau<no-issledowatelxskogo instituta Tallinskogo \lektrotehni<eskogo zawoda im. M. I. Kalinina

Sb. n. tr. |NIIVV – Sbornik nau<nyh trudow |stonskogo nau<no-issledowatelxskogo instituta viwotnowodstwa i weterinarii imeni A. Melxdera

Sb. tr. NIPI silikatobetona – Nau<no-issledowatelxskij i proektnyj institut silikatnogo betona awtoklawrnogo twerdeniq: sbornik trudow

Sb. U<en.-lit. ob-wa pri Imp. `rxewskom un-te – Sbornik u<eno-literaturnogo objestwa pri Imperatorskom `rxewskom uniwersitete. `rxew, 1898–1917

Sibirskij mat. v. – Sibirskij matemati<eskij vurnal

simp. – simpozium

S-h. biol. – Selxskohozqjstwennaq biologiq

Skand. sb. – Skandinawskij sbornik

sl. – slancy, slancewyj

sobr. so<. – sobranie so<inenij

Sow. bot. – Sowetskaq botanika

Sow. gosud. i prawo – Sowetskoe gosudarstwo i prawo

Sow. ist. Inc. – Sowetskaq istori<eskaq \nciklopediq. 1–16. M, 1961–1976

Sow. zdravoohr. – Sowetskoe zdravoohranenie

Sow. mat. dokl. – Sowetskie matemati<eskie doklady

Sow. ped. i [kola – Sowetskaq pedagogika i [kola

Sow. \tnogr. – Sowetskaq \tnografiq

sowe]. - sowe]anie

soob]. – soob]eniq

soc. – socialisti<eskij

Sociol. issl. – Sociologi<eskie issledowanij

SPb – Sankt-Peterburg

SSSR – Sowetskij So@z Socialisti<eskih Respublik

Stroit. materialy – Stroitelxnye materialy

SFU – Sowetskoe finno-ugrowedenie. Tln, 1964–1989

s-h. – selxskohozqjstwennyj

TGU – Tartuskij gosudarstwennyj uniwersitet

tez. – tezisj

Teor. i prakt. wopr. weterinarii – Teoreti<eskie i prakti<eskie woproxy weterinarii

Terapewt. arhiw – Terapewti<eskij arhiw

Tln – Tallinn

Tr. – Trudy

Tr. BaltNIIRa – Trudy Baltijskogo nau<no-issledowatelxskogo instituta rybnogo hozqjstwa

Tr. Bot. in-ta AN SSSR – Trudy Botani<eskogo instituta AN SSSR

Tr. Bot. sada Imp. AN SPb – Trudy Botaničeskogo sada Imperatorskoj Akademii nauk Sankt-Peterburga
 Tr. Bot. Sada Imp. ěxewskogo un-ta – Trudy Botaničeskogo sada Imperatorskogo ěxewskogo uniwersiteta = Acta Horti botanici Universitatis Imp. Jurievensis. ěxew, 1900–1917
 Tr. B@ro po prikl. botanike – Trudy B@ro po prikladnoj botanike. SPb, 1909–1917
 Tr. WI|W – Trudy Wseso@znogo instituta ěksperimentalxnoj weterinarii
 Tr. WNIISHM, Tr. Wses. NII s-h. meteorologii – Trudy Wseso@znogo nau<no-issledowatelxskogo instituta selxskohozqjstwenoj meteorologii
 Tr. Wost.-sib. otd. Geogr. ob-wa – Trudy Wostokno-sibirskogo otdela Russkogo Geografičeskogo ob]estwa
 Tr. GGO – Trudy Glawnoj geofizičeskoj obserwatorii
 Tr. Geol. kom. – Trudy Geologičeskogo komiteta. SPb, 1871–1917
 Tr. Zool. in-ta – Trudy Zoologičeskogo instituta
 Tr. In-ta geol. AN |SSR – Trudy Instituta geologii Akademii nauk |stonskoj SSR
 Tr. In-ta slancew – Trudy Nau<no-issledowatelxskogo instituta slancew
 Tr. IFA – Trudy Instituta Fiziki i astronomii
 Tr. po russk. i slaw. filologii – Trudy po russkoj i slawqnskoj filologii
 Tr. Pg. ob-wa estestwoispytatelej – Trudy Petrogradskogo ob]estwa estestwoispytatelej. Pg, 1914–1916
 Tr. SPb. ob-wa estestwoispytatelej – Trudy Sankt-Peterburgskogo ob]estwa estestwoispytatelej. SPb, 1817–1914
 Tr. TTU – Trudy Tallinskogo tehničeskogo uniwersiteta
 Trt – Tartu
 Tr. IF AN |SSR – Trudy Instituta fiziki Akademii nauk |SSR

Uspehi mat. nauk – Uspehi matematičeskix nauk
 u<. – u<enye
 U<. zap. – U<enye zapiski
 U<. zap. Kazanskogo wet. in-ta – U<enye zapiski Kazanskogo weterinarnogo instituta
 U<. zap. Lgr. Gos. ped. in-ta – U<enye zapiski Leningradskogo gosudarstwennogo pedagogičeskogo instituta
 U<. zap. ěxewskogo un-ta – U<enye zapiski Imperatorskogo ěxewskogo uniwersiteta = Acta et Commentationes Imp. Universitatis Jurievensis. ěxew, 1893–1917

Farmakol. kardiotrop. sredstw – Farmakologiq kardiotropnyx sredstw
 fiz. – fizika, fizičeskij

fiziol. – fiziologiq, fiziologi<eskij
filol. – filologiq, filologi<eskij
FTI – Fiziko-tehni<eskij institut
FTT – Fizika tverdogo tela

him. – himiq, himi<eskij
hudov. – hudovestwennyj

\kol. – \kologiq, \kologi<eskij
\kon. – \konomika, \konomi<eskij
|konom. i mat. metody – |konomika i matemati<eskie metody
|ksper. i klin. onkol. – |ksperimentalxnaq i kli-
ni<eskaq onkologiq
|ksper. onkol. – |ksperimentalxnaq onkologiq
|nc. sl. – *Brokgaus F. A., Efron I. A.* |nciklopedi-
<eskij slowarx. SPb, 1904
\st. – \stonskij
|st. SSR – |stonskaq SSR
|SHA – |stonskaq selxskohozqjstwennaq akademiq
|tnogr. obozr. – |tnografi<eskoe obozrenie

AUTORID *Nii on ETBL 1. ja 2. Köites, jätkame sama joont.*

J. Alver, T. Asser, I. Batarina, H. Eelsalu, A. Elango, Õ. Elango, E. Ernits, H. Grabbi, E. Helme, K. Hiiemaa, A. Hilpus, L. Hints, A. Hirvesoo, M. Hirvlaane, Ü. Hussar, V. Ilja, N. Ingerpuu, S. Issakov, L. Jaanits, L. Joorits, R. Juursoo, M. Jõeveer, P. Järvelaid, K. Kaarli, A.-E. Kaasik, I. Kaasik, D. Kaljo, K. Kalling, R. Karelson, M. Karmo, O. Kasemaa, K. Kask, L. Keres, M. Kiipus, U. Kirso, L. Kisseljova, A. Kleesment, T. Kollo, L. Kongo, O. Kotšenovski, V. Krinal, O. Kruus, V. Kruus, K. Kukk, P. Kuldkepp, K. Kull, R. Kull, E. Kurik, H. Kurm, O. Kurs, M. Kutser, J. Kuum, H. Kuus, R. Kuusik, P. Kuusk, J. Kõo, L. Kõrgas, A. Kõverjalg, I. Laan, H. Laanekask, L. Laanemets, S. Laanemets, M. Lepajõe, L. Leppik, A. Liim, V. Lilleleht, E. Lökk, R. Loodus, S. Loorberg, J. Luig, Ü. Lumiste, M. Luts-Sootak, I. Lõbu, T. Lõbu, H. Lõhmus, L. Lõhmus, M. Margus, K. Martinson, T. Meidla, T. Meikar, K. Mens, A. Miidel, M. Mooser, V. Mägi, R. Mällo, R. Mänd, H. Möller, P. Mürsepp, K.-J. Naanuri, H. Nestor,

E. Nirk, V. Normak, E. Ojaveer, I. Oro, T. Paalmäe, A. Paivel, Ü. Paras, V. Past, O. Pesti, J. Petuhhov, I. Piir, H. Piirimäe, P. Pilvre, O. Priilinn, A. Poobus, P. Post, O. Printits, T. Pung, R. Põldaru, A. Põldmäe, V. Põlma, A. Pärna, A. Raal, L. Raid, H. Rannap, A. Raudsepp, L. Raudsepp, V. Rehema, E. Riikoja, A. Riispere, A. Rincken, J. Roos, J. Roots, R. Ruutsoo, H. Rõivas, H. Saari, R. Saukas, U. Schultz, K. Siilivask, M. Siilivask, T. Soomets, T. Šor, T. Tamla, Ü. Tamm, E. Tamme, E. Tammiksaar, S. Tamul, Ü. Tedre, K. Tenno, A. Tikk, H. Tomson, J. Toomaspoeg, M. Toomsalu, M. Topman, H. Trass, E. Tünder, H. Vahtre, T. Vallaste, R. Varblane, L. Vassiljev, H. Vihma, A. Viires, L. Viiroja, K. Villako, A. Vinkel, A. Viru, E. Vääri, M. Õun

Fotograafid

.....

Fotod pärinevad

(Fotod - vt eraldi nimekiri)